

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

-Στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο-

Ερμηνεία πατερική & θεολογική του Ευαγγελίου του Ιωάννου
Το ερμηνευτικό **Υπόμνημα** του **Π.Ν. Τρεμπέλα** μεταφρασμένο στη νεοελληνική γλώσσα

Μετάφραση αρχιμ. Νικόλαος Πουλάδας

(παραλείπεται η Εισαγωγή (Προλεγόμενα) του Υπομνήματος)

Σημείωση:

Για τη μετάφραση των χωρίων των Πατέρων της Εκκλησίας χρησιμοποιήσαμε ως βοήθημα και τις **Πατερικές Εκδόσεις Ε.Π.Ε** (Εκδοτικός Οίκος Ελευθερίου Μερετάκη «Το Βυζάντιον») Προτιμήθηκε η μετάφραση της **Ελληνικής Βιβλικής Εταιρίας** μόνο χάριν της συντομίας της.
Η παρούσα εργασία είναι εντελώς ανεξάρτητη των εκδόσεων «ο Σωτήρ»

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

Βοηθήματα είχομεν υπ' όψει:

F. Godet, Commentaire sur l'évangile de saint Jean, tome II, quatrième édition, tome troisième, troisième édition. Neuchatel 1885 (Σημειούται υπ ημών δια του **g**).

John Owen, A commentary, critical, expository, and practical on the Gospel of John, New York 1861 (Σημειούται δια του **o**).

J.A. Bengel Gnomon of the N.T. Testament translated by I. Bryce. Τόμ. Α (σημειώνεται με το **b**).

J. H. Bernard, A critical and exegetical commentary on the Gospel according to St. John, Edinburgh 1928 (The International critical commentary) (Σημειούται δια του **β**).

L. Cl. Fillion, La sainte Bible commentée, neuvième édition τόμος VII, Paris 1928 (Σημειούται δια του **F**).

Edwyn Gl. Hoskyns, The Fourth Gospel, edited by Francis N. Davey. London 1947 (Σημειούται δια του **χ**).

G.H. Macgregor, The Gospel of John (The Moffatt N. T. commentary) London 1928 (Σημειούται δια του **μ**).

William Temple, Readings in St. John's Gospel, London 1945 (Σημειούται δια του **τ**).

Ν. Δαμαλά, Ερμηνεία εις την Κ. Διαθήκην. Τόμος Δ' περιέχων το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, Αθήναι 1940 (Σημειούται δια του **δ**).

Π. Κομνηνού, Ερμηνεία εις το κατά Ιωάννην άγιον Ευαγγέλιον. Τόμος Α'. ανατύπωσις εκ του Νέου Ποιμένος εν Κων/λει 1923 και απο του ΙΑ' κεφ. και εξής εν Ορθοδοξία από του τεύχους 19 Οκτ. 1927 και εξής μέχρι τεύχους 75, 30 Σ/ρίου 1930 (Σημειούται δια του **κ**).

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

(Πατέρες της Εκκλησίας & Εκκλησιαστικοί συγγραφείς)

A = Αθανάσιος ο Μέγας

Θφ = Θεοφύλακτος

Αμ = Αμμώνιος

I = Ισιδωρος πρεσβύτερος

Au = Αυγουστίνος

K = Κύριλλος Αλεξανδρείας

B = Βασίλειος ο Μέγας

Κλ = Κλήμης Αλεξανδρεύς

Γ = Γρηγόριος Ναζιανζηνός

Σβ = Σευήρος Αντιοχείας

Γν = Γρηγοριος Νύσσης

Σχ. = Σχολιαστής ανώνυμος

E = Ευσέβιος Καισαρείας

X = Χρυσόστομος Ιωάννης

Z = Ζιγαβηνός

Ω = Ωριγένης

Θη = Θεόδωρος Ηρακλείας

Θμ = Θεόδωρος Μοψουεστίας

(Σύγχρονοι θεολόγοι ερμηνευτές)

b = Bengel

κ = Κομνηνός Π.,

β = Bernard. J.H, Edinburg 1928

χ = Hoskyns Edwyn Gl. London 1947

C = Cremer

μ. = Macgregor G.H. London 1928

DB = Dict. Of the Bible, Hastings

τ = Temple William, London 1945

F = Fillion L. Cl. Paris 1928

σ. = στίχος

G = Crimm

g = Godet F. 1885

o = Owen John, New York 1861

δ = Δαμαλάς N, Αθήναι 1940

ΚΕΙΜΕΝΟ & ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οι αριθμοί στις λέξεις του αρχαίου κειμένου παραπέμπουν στην αντίστοιχη ερμηνεία και ανάλυσή τους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ιω. 1,1 (1) Ἐν ἀρχῇ(2) ἦν(3) ὁ Λόγος(4), καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν(5), καὶ Θεὸς(6) ἦν(7) ὁ Λόγος(8).

1Απ' όλα πριν υπήρχε ο Λόγος κι ο Λόγος ήτανε με τον Θεό, κι ήταν Θεός ο Λόγος.

(μετάφραση εδώ και στο εξής ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

δες <https://www.bible.com/el/bible/173/JHN.11.TGV>)

(1) Θαυμάσιο προοίμιο, το οποίο «σαν να εμφανίστηκε ξαφνικά επάνω από την κορυφή του ουρανού» ο Ιωάννης «μιλά σε μας και έχει μέσα του τον Παράκλητο που μιλά, το Πνεύμα το ευθές, το ηγεμονικό, αυτό που μας οδηγεί στους ουραμούς, που μας δίνει άλλα μάτια και μας κάνει να βλέπουμε τα μέλλοντα ως παρόντα, αυτό που μας δίνει τη δυνατότητα να εξερευνήσουμε όσα υπάρχουν στους ουραμούς ενώ ακόμη έχουμε σάρκα» (X).

Σε αυτό, πριν ακόμη αφηγηθεί ο Ιωάννης τα σχετικά με τον επίγειο βίο του Ιησού Χριστού, ταυτίζει αυτόν με τον αιώνιο Λόγο, του οποίου με λίγες αλλά πυκνές φράσεις καθορίζει τη σχέση με το Θεό και τον κόσμο και περιγράφει την σε συγκεκριμένο ιστορικό χρόνο σάρκωση και έλευσή του ανάμεσα στους ανθρώπους. Έτσι τον Πρόλογο τρεις κυρίως ιδέες τονίζονται· ο Λόγος (στίχοι 1-4)· ο Λόγος που παραγνωρίζεται (στίχοι 5-11) και τέλος ο Λόγος που γίνεται δεκτός (στίχοι 12-18).

(2) Ἡ στην αρχή του κόσμου, κατά την πρώτη στιγμή της δημιουργίας (F). «Μπορούμε όμως βεβαίως το όνομα της αρχής να το θεωρήσουμε ότι λεγεται και για την αρχη του κόσμου, οπότε μαθαίνουμε με αυτά που λέγονται εδώ, ότι ο Λόγος ήταν παλαιότερος από αυτά που έγιναν στην αρχή. Διότι αν «Στην αρχή (Γένεση α 1)» δημιούργησε ο Θεός τον ουρανό και τη γη, αλλά το «Στην αρχή ήταν (Ιωάννης α 1)» είναι σαφώς παλαιότερο από αυτό που δημιουργήθηκε στην αρχή, τότε λοιπόν ο Λόγος είναι παλαιότερος όχι μόνο από το στερέωμα και την ξηρά, αλλά και από τον ουρανό και τη γη» (Ω).

«Υπήρχε ο Λόγος ανέκαθεν και ήταν και είναι θεία αρχή των πάντων» (Κλ). «Τίποτα δεν υπάρχει παλαιότερο από την αρχή, που να έχει στον εαυτό του τον όρο της αρχής. Γιατί αρχή της αρχής δεν μπορεί να υπάρξει ποτέ, και οπωσδήποτε θα πάψει να είναι πραγματικά αρχή, εφόσον θα προϋπονοείται κάποιο άλλο που θα έχει την ύπαρξή του πριν από αυτό» (Κ).

Ο Ιωάννης αρχίζει από το ίδιο σημείο από το οποίο και ο Μωϋσής στο βιβλίο της Γένεσης. Αλλά ευθυσ αμέσως οι δύο συγγραφείς χωρίζονται μεταξύ τους, διότι ο μεν Μωϋσής κατεβαίνει ακολουθώντας τη ροή των αιώνων, η οποία από την έναρξη της δημιουργίας οδηγεί στο τέλος της με την πλάση του ανθρώπου, ενώ ο Ιωάννης ανεβαίνει από την αρχή του κόσμου στην αιωνιότητα (g). Εφόσον το ευαγγέλιο εκθέτει τη νέα δημιουργία, από την οποία προήλθαν «τέκνα Θεού» οι στίχοι με τους οποίους αρχίζει ο πρόλογός του απηχούν το ύφος, το λεξιλόγιο, την σύνταξη και τη γενική έννοια των πρώτων στίχων της Γένεσης και των χωριων εκείνων των Παροιμιών και της Σοφίας Σολομώντος, τα οποία αναφέρονται στην εξιστόρηση της δημιουργίας. «Στην αρχή», «φως», «ζωή», «έγινε» και η διαδοχή των φράσεων που ακολουθεί η μία την άλλη υπενθυμίζουν το πρώτο κεφάλαιο της Γένεσης. Η λέξη ο Λόγος υπενθυμίζει τις αλληπάλληλες προσταγες του Θεού, όπως: Και είπε ο Θεός ας γίνει φως και έγινε φως (χ).

Η εμφάνιση πάνω στη γη του σαρκωμένου Λόγου είναι η πρώτη πράξη της νέας δημιουργίας, η οποία συγκρίνεται και αντιτίθεται με την πρώτη δημιουργία του σύμπαντος (μ). Ἡ, λιγότερο πιθανώς «το όνομα της αρχής... κατά ένα ιδιαίτερο τρόπο τώρα σημαίνει το «πάντα» » (Ζ). Πράγματι η αιωνιότητα είναι όχι η χρονική αλλά η λογική αρχή του χρόνου και για να δηλώσει την αιωνιότητα βρίσκεται η λέξη στα χωρία Παροιμίες η 23, και ίσως και στο Α΄ Ιωάννου α 1 (g).

«Για ποιο λόγο... αφού αποσιώπησε όλα τα άλλα... μάς μιλά αμέσως για την αιώνια γέννηση; Επειδή οι άλλοι ευαγγελιστές αφιέρωσαν το μεγαλύτερο μέρος αναφερόμενοι στην ανθρώπινη φύση του Χριστού, υπήρχε φόβος μήπως πολλοί προσκολλημένοι στα ταπεινά να μην καταλάβουν για τον μονογενή Υιό του Θεού τίποτα το υψηλότερο από τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων, για αυτό προσπερνώντας εκείνα ξεκινά τη διήγηση από την από την προαιώνια ύπαρξη. Πρέπει όμως να

ξερούμε και αυτό· ότι ούτε αυτός κάνοντας λόγο για τον υψηλότερο εαυτό του, παραμέλησε τη θεία οικονομία, ούτε οι άλλοι ευαγγελιστές, ασχολούμενοι με τη διήγηση αυτής, αποσιώπησαν την προαιώνια ύπαρξη» (X).

«Γιατί μπορούμε να δούμε τους μεν άλλους ευαγγελιστές να κάνουν με μεγάλη ακρίβεια λόγο για την κατά σάρκα γενεαλογία του Σωτήρα μας... ο μακάριος όμως Ιωάννης... χρησιμοποιώντας κάποια θερμότατη και φλογερή σκέψη, επιχειρεί να αγγίξει αυτά που ξεπερνούν τον ανθρώπινο νου, και τολμά να εξηγήσει την απόρρητη και ανέκφραστη γέννηση του Θεου Λόγου» (K).

(3) «Και ο Μωϋσής μεν εξηγώντας τη δημιουργία του κόσμου είπε· Στην αρχή εποίησε (δημιούργησε) ο Θεός τον ουρανό και τη γη. Ο Ιωάννης όμως δεν είπε· Στην αρχή έγινε ή δημιουργήθηκε ο Λόγος, αλλά· Στην αρχή υπήρχε (ήταν) ο Λόγος. Διότι ήταν στην αρχή δημιουργώντας τον ουρανό και τη γη» (Ω). «Λέγοντας λοιπόν «στην αρχή ήταν ο Λόγος» έδειξε ότι πάντα ήταν και δεν υπήρξε κάποιος χρόνος ή αιώνας, που δεν υπήρχε αυτός» (Z).

«Η διάνοια δεν μπορεί να φτάσει στο «ήν (=ήταν, υπήρχε)», και η φαντασία να ξεπεράσει την «αρχή». Διότι όσο και αν ανεβείς με τη διάνοια προς τα πάνω δεν θα καταλήξεις στο «ήν». Και όσο και αν τεντωθείς για να δεις του Υιου την αιώνια ύπαρξη, δεν θα κατορθώσεις να ξεπεράσεις την «αρχή» » (B).

«Όπου ανεβάσεις το νου, σε προλαβαίνει και σε συναντά το «ήν», και τρέχοντας παντού πριν από σένα δεν αφήνει τη σκέψη σου να βρει κάποια στάση» (Z). Ο Λόγος του Θεού δεν ακούστηκε για πρώτη φορά, όταν ο Ιησούς ξεκίνησε να μιλά και να δρα. Ο Λόγος ακούστηκε εν μέσω της όλης δημιουργίας από την αρχή της (χ).

(4) «Λέγεται Λόγος, διότι η σχέση του με τον Πατέρα είναι όποια είναι και η σχέση του λόγου με το νου· όχι μόνο διότι η γέννησή του είναι χωρίς πάθος, αλλά και διότι είναι πολύ ενωμένος και διότι είναι η εξαγγελία του Πατέρα... και ο Υιός είναι σύντομη και εύκολη απόδειξη της φύσης του Πατέρα· διότι κάθε γέννημα είναι σιωπηρός λόγος αυτού που το γέννησε» (Γ).

«Και ο Υιός ονομάστηκε Λόγος, για να αποδειχτεί ότι είναι γεννητός και να μην θεωρηθεί κτιστός· διότι ο λόγος γεννιέται, αλλά δεν κίτζεται, αφού προφέρεται μεν από το στόμα και κινείται από την καρδιά» (Γν).

Ο Θεός είναι Πνεύμα ή αιώνιος Νους· ο Υιός του Θεού είναι ο Λόγος, ο ενδιάθετος (=ο λόγος που είναι μέσα στο νου, ο εσωτερικός, ο ενδόμυχος), αλλά και ταυτόχρονα ο πληρέστατος εκδηλούμενος Λόγος του αιωνίου Νου (b).

Μόνο ο Ιωάννης χρησιμοποιεί με αυτήν την έννοια τον όρο (δες και σ. 14, Α΄ Ιω. α 1, Αποκ. ιθ 13). Είναι αμφίβολο εάν με την ίδια έννοια χρησιμοποιείται και στο Εβρ. δ 12. Παρόλ' αυτά στη Βίβλο υπάρχουν χωρία, στα οποία ο θείος λόγος και η θεία σοφία προσωποποιούνται (Ψαλμ. λβ 4-6, ρστ 20, ρμζ 4,7, Παροιμ. η 22) (F). Προτιμά εδώ από την ονομασία ο μονογενής Υιός που είναι παρακάτω, την ονομασία Λόγος, «για να μην θεωρήσει κάποιος ότι η γέννηση του Υιού από τον Πατέρα είναι με πάθος... οπότε η ονομασία δηλώνει και ότι ο Υιός προέρχεται από αυτόν (τον Πατέρα), και ότι προέρχεται χωρίς πάθος» (X).

«Όπως ακριβώς δηλαδή ο λόγος γεννιέται από το νου χωρίς πάθος, έτσι και αυτός γεννήθηκε από τον Πατέρα χωρίς πάθος» (Θφ). «Δεν τον ονόμασε όμως απλώς Λόγο, αλλά μαζί με την προσθήκη του άρθρου, διακρίνοντάς τον από τους άλλους λόγους με τον τρόπο αυτόν... για να μην νομισει κάποιος ότι είναι αυτός απλώς λόγος προφορικός ή ενδιάθετος» (X).

«Και για άλλο λόγο όμως τον ονόμασε Λόγο... για να δείξει ότι ο Υιός είναι συναΐδιος (=ο ομοίως αιώνιος, συναιώνιος, συνάναρχος) με τον Πατέρα. Διότι όπως ακριβώς δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει ποτέ ο νους χωρίς λόγο, έτσι ούτε και ο Πατέρας και Θεός υπάρχει χωρίς τον Υιό» (Θφ).

Ο Ιωάννης εδώ δεν δανείζεται τον όρο από τον Φίλωνα, ο οποίος αλληγορικά και θεοσοφικά ερμηνεύοντας την Π.Δ., χρησιμοποιεί τον όρο με έννοια τελείως διαφορετική. Θεωρώντας ο Φίλων, ότι είναι ανάρμοστο στο Θεό να δημιουργήσει τον κόσμο αγγίζοντας αυτόν την ύλη (περί θυόντων Β΄261, περί δημιουργίας κόσμου Α,5) χρησιμοποίησε όργανο τον Λόγο, τον οποίο και ονομάζει ο Φίλων Θεό, ή δευτερο Θεό, γιο του πρώτου Θεού παλαιότατο και πρωτόγονο, ξεκάθαρα όμως χαρακτηρίζει αυτόν ότι δεν είναι ούτε θείας ούτε ανθρώπινης φύσης, αλλά κάποιας τρίτης, ανώτερης μεν από την ανθρώπινη, κατώτερης όμως από τη θεία, και μόνο σε αντίθεση με τον νεώτερο και δευτερόγονο υιό του Θεού, τον κόσμο, ονομάζει αυτόν πρεσβύτερο και πρωτόγονο (Περί ονείρων βιβλ. Α α 640,655, βιβλ. β Α 683,684, Περί φυγάδων Α 561, Τις ο των θείων πραγμάτων κληρονόμος Α 501,502, ότι άτρεπτον το θείον Α 277). Και θεωρώντας αυτόν ως την πρώτη και κυριώτατη από τις πολλές δυνάμεις του Θεού, ξεκάθαρα κηρύττει τις δυνάμεις αυτές ως τάση ή έκταση ή τομή της θείας φύσης, όπως είναι και η ανθρώπινη ψυχή, η οποία «έλαχε καθαρότερης και καλύτερης της ουσίας, από την οποία οι θείες φύσεις δημιουργούνταν» (Περί της Μωυσ. κοσμοποιΐας Α 35).

Έχοντας επίσης ως πηγές τα λεγόμενα στην Π.Δ. για τη σοφία του Θεού, την οποία Π.Δ. ερμηνεύει

αλληγορικά, και αντλώντας κατά μέγα μέρος την ιδέα του Λόγου από την ελληνική φιλοσοφία, από μόνη αυτήν την ίδια τη λέξη Λόγος, λαμβάνει ο Φίλων από μεν την Πλατωνική φιλοσοφία την ιδέα για την ψυχή του κόσμου ως κάποιου ενδιάμεσου μεταξύ του Θεού και της κτίσεως, από δε την Στωική φιλοσοφία παίρνει την διδασκαλία περί σπερματικού λόγου, ταλαντεύεται ανάμεσα στην άποψη για τον λόγο ως προσωπικό ον και στην άποψη για το λόγο ως απλή δύναμη του Θεού, κάνοντας συγκεχυμένη και πλήρη αντιφάσεων την διδασκαλία του περί λόγου. Πάντως ο Λόγος του Φίλωνος είναι τελείως διαφορετικός από το Λόγο του Ιωάννου. Διότι ο Λόγος κατά τον Ιωάννη είναι Θεός με την κυριώτατη σημασία και φανερώνει την πληρέστατη ενότητα της ουσίας και φύσης που υπάρχει μεταξύ υιού και πατέρα, ενώ κατά τον Φίλωνα ο Λόγος καταχρηστικά ονομάζεται Θεός, σε σχέση με τους ατελείς ανθρώπους (Ιερ. Νομ. αλληγ. Γ' Α 73).

Επιπλέον κατά τον Ιωάννη ο Λόγος είναι αυτός από τον οποίο έγιναν τα πάντα, και το «από τον οποίο» φανερώνει όχι το όργανο απλώς, αλλά την γενετική αιτία, τον συναίτιο της δημιουργίας του κόσμου, ενώ κατά τον Φίλωνα σημαίνει το υπηρετικό όργανο του πατέρα, ο οποίοςς μόνος είναι η ποιητική αιτία του κόσμου (Περί Χερουβεϊμ Ι 161), και τον διαμορφωτή μόνο και αυτόν που τέμνει την υλη.

Τέλος ο Φίλων αποκλείει τελείως την διδασκαλία για σαρκοποίηση του Λόγου στον θεάνθρωπο, κηρύσσοντας ξεκάθαρα ότι «ο θείος Λόγος δεν ήλθε σε ορατή μορφή, επειδή» (Περί φυγάδων Ι 561 Μ (δ)).

Πρώτη και κύρια αφορμή για χαρακτηρισμό του Ιησού Χριστού ως του προσωπικού Λόγου του Θεού παρέσχε η προσωπική εμπειρία των Αποστόλων, η από αυτούς, και μαλιστα από τον Ιωάννη, με όσα είδαν και άκουσαν από τον Ιησού, εμβάθυνση στον θείο Αυτού χαρακτήρα και την ιδιότητα.

Ονομάζοντας ο ιερός ευαγγελιστής τον Ιησού Λόγο, εξέφραζε προφανώς για το Χριστό ό,τι αποκόμισε σχετικά με αυτόν από την παρουσία και τα ίδια του τα λόγια (δες α 30, γ 13, 21, 35, 36, ε 19-30, στ 57, ζ 28, 29, η 14, 23, 38, 42, 54, 58, ι 29-38, ιβ 44-50, ιδ 6-11, ιστ 15, 28, ιζ 2, 5, 8, 21, ιη 37, κ 28, 30, 31), και καθόλου ό,τι παραπλήσιο παρείχαν τυχόν σε αυτόν οι παλαιότερες και σύγχρονες φιλοσοφικές θεωρίες.

Επιπλέον στον απόστολο Παύλο και στην προς Εβραίους επιστολή συναντιέται απεικόνιση του προσώπου του Χριστού διαφορετική μεν όσον αφορά τη λέξη, αλλά η ίδια κατ' ουσίαν με αυτήν του Ιωάννου (δες ιδιαιτέρως Κολ. α 13-20, β 9, Φιλιπ. β 5-11, Εβρ. α 1-4). Από όπου είναι φανερό, ότι η διδασκαλία αυτή για το Χριστό αποτελούσε κήμα ιδιαίτερο της πρώτης χριστιανικής εκκλησίας (κ). Ο όρος αυτός του Ιωάννη εξηγείται απλούστατα ως συνδεδόμενος με τη συνηθισμένη χρήση του όρου αυτού (ο λόγος του Θεού = κάθετί που ο Θεός λέει ή έγινε αιτία να λεχθεί στους ανθρώπους). Σημαίνει το Χριστό ως αυτόν που εκπροσωπεί η ως αυτόν στον οποίο έχει κρυφτεί αιωνίως και ειδικώς από την αρχή του κόσμου ό,τι ο Θεός είχε να πει στον άνθρωπο και ό,τι αποκαλύφθηκε πλήρως στο κήρυγμα της χάρης και του ελέους της Κ.Δ. Ο Χριστός εκπροσωπεί τον λόγο του Θεού όπως ηλθε στον κόσμο, αλλά εφ' όσον ο κόσμος δεν δέχεται αυτόν, η θριαμβευτική του δύναμη θα αποκαλυφθεί τελικά με αποφασιστική σύγκρουση και νίκη (C).

«Τον ονόμασε Λόγο επειδή επρόκειτο να μας εκθέσει τα του Πατέρα. «Διότι όλα, λέει, όσα άκουσα από τον Πατέρα τα ανήγγειλα σε σας» (Ιω. ιε 15)... Δεν τον ονόμασε όμως απλώς Λόγο αλλά με την προσθηκη του άρθρου, διακρινονάς τον από τους υπόλοιπους λόγους και με αυτόν τον τρόπο» (X).

(5) «Δηλαδή μαζί με το Θεό, στους κόλπους τους πατρικούς» (Θφ). «Για να μην νομίζουμε ότι υπήρξε ποτέ χρόνος που ο Υιός ήταν αφανής κρυπτόμενος μέσα στον Πατέρα, και για να μην τον θεωρούμε ότι είναι λόγος προφορικός ή ενδιαθετος... για αυτούς τους λόγους είπε και ο Ιωάννης, Και ο Λόγος ήταν όχι μέσα στο Θεό αλλά προς τον Θεό, αποδίδοντας στο Λόγο ξεχωριστή υπόσταση που υφίσταται από την πατρική ουσία... για να θεωρηθεί ότι υπάρχει Θεός από Θεό» (Γν).

«Διότι, εάν στην καρδιά υπήρχε ο Λόγος, πώς θα μπορούσε να εννοηθεί Θεός; Πώς θα μπορούσε να υπάρξει κοντά στο Θεό; Επειδή ούτε ο λόγος που είναι στον άνθρωπο είναι άνθρωπος, ούτε λέγεται ότι είναι κοντά σε αυτόν, αλλά μέσα σε αυτόν» (B).

«Προσθέτει βεβαίως παντού αναγκαία το «υπήρχε», εξαιτίας της προαιώνιας γέννησής του, και λέγοντας ότι «ο Λόγος ήταν μαζί με το Θεό», δείχνει ότι ο Υιός είναι ένα και υπάρχει αυτός καθ' εαυτόν, και άλλος πάλι είναι ο Θεός και Πατέρας, μαζί με τον οποίο ήταν ο Λόγος. Γιατί πώς γενικά το ένα σε αριθμό, μπορεί να νοηθεί ότι αυτό υπάρχει με τον εαυτό του, δηλαδή δίπλα στον εαυτό του;» (K).

«Με τη φράση «στην αρχή υπήρχε» φανερώνει το αιώνιο· με τη φράση «αυτός υπήρχε στην αρχή κοντά στο Θεό» μάς φανέρωσε το συναιώνιο. Δηλαδή να μην νομίσεις ότι είναι παλαιότερη η ύπαρξη του Πατέρα· διότι δεν ήταν ποτέ χωρίς τον Λόγο (ο Πατέρας)» (X). «Ο Λόγος υπήρχε κοντά (προς) στο Θεό· κοντά σε όλο το Θεό οπωσδήποτε όλος ο Λόγος. Επομένως όσος είναι ο Θεός, τόσος εννοείται είναι και ο Λόγος που είναι κοντά σε αυτόν» (Γν).

«Διοτι αν ηταν ελλιπής στο δικο του μέγεθος ο Λόγος, ώστε να μην μπορεί να είναι κοντα σε ολο το Θεό, τότε πρέπει αναγκαστικά να νομίζουμε ότι το μέρος αυτό του Θεου που ξεπερνά το Λόγο, είναι άλογο (χωρίς λόγο). Αλλά όμως, με την όλη μεγαλειότητα του Θεού συνθεωρείται η μεγαλειότητα του Λόγου» (Γν).

Ο Λόγος του Θεού δεν είναι κάτι το ουδέτερο, αλλά ενεργεί με προσωπική συνείδηση και θέληση. Η πρόθεση «προς» δηλώνει το «πού» ή το «με συντροφια κάποιου» (χ). Η «προς» σημαίνει όχι μόνο το ότι είναι κοντά αλλά συγχρόνως και συνεχή κίνηση και τάση του Υιου προς τον Πατέρα. Δηλώνει λοιπόν την στενότατη και αδιαχώριστη και αδιάσπαστη ένωση, αλλά συγχρόνως και την διάκριση των προσώπων που βρίσκονται σε τετοια ένωση.

«Δεν είπε... ότι (ο Λόγος) είναι μέσα στο Θεό, για να μην επινοηθεί από την αρχή αμέσως του ευαγγελίου σύγχυση των (θείων) προσώπων, αλλά είπε, προς τον Θεό, δηλαδή κοντά στον Πατέρα, για να φανερώσει και το ξεχωριστό των (θείων) υποστάσεων και ότι είναι αχώριστοι ο Πατέρας και ο Υιός» (Ζ).

Ο Λογος και ο Θεός δεν υφίστανται απλώς παράπλευρα ο ένας με τον άλλον, αλλά βρίσκονται σε ζωντανή κοινωνία, παρόλο που είναι διακεκριμένα πρόσωπα (μ).

(6) Ο παρισινός κώδικας L και ο Γρηγόριος ο Νύσσης έχουν τη γραφή «ο Θεός». «Με το να είναι μεν μαζί (κοντά) με το Θεό αναγνωρίζεται ότι είναι άλλος από τον Πατέρα... ενώ με το ότι είναι Θεός, νοείται ομοούσιος και προερχόμενος από αυτόν κατά φύση, καθότι είναι και Θεός, και προήλθε από το Θεό» (Κ).

«Διότι πολλοί είναι οι λόγοι του Θεού, αλλά κανένας από εκείνους τους λόγους δεν είναι Θεός· αλλά εκείνοι μεν όλοι είναι προφητείες και προστάγματα, ενώ αυτος ο Λόγος είναι μία ουσία η οποία προηλθε απαθώς (=χωρίς τροπή,αλλαγή) από τον ίδιο τον Πατέρα» (Χ).

«Για να μην βλασφημήσει κάποιος νομίζοντας, ότι είναι λόγος, όπως ο δικός μας, ενδιάθετος ή προφορικός», διακηρύττει ότι «δεν είναι τέτοιος, αλλά είναι ενυπόστατος (=έχει αληθινή υπόσταση,ύπαρξη),και έχει την ίδια φύση και αξία με τον Πατέρα» (Ζ).

«Διότι ο μεν λόγος των ανθρώπων αποτελείται από συλλαβές και ούτε ζει ούτε ενεργεί κάτι, αλλά μόνο εκφράζει τη σκέψη εκείνου που μιλάει, και μόλις βγει από το στόμα χάνεται και δεν φαίνεται πλέον, επειδή δεν υπήρχε καν πριν να λεχθεί. Για αυτό ούτε ζει ούτε ενεργεί κατι, και δεν είναι καν άνθρωπος ο λογος των ανθρώπων. Και παθαίνει αυτό ο λόγος των ανθρώπων, επειδή και ο ανθρωπος που τον γεννά έχει φύση που προέρχεται από το μηδέν. Ο Λόγος όμως του θεου δεν είναι προφορικός, όπως θα έλεγε κανείς, ούτε ψίθυρος λέξεων, ούτε η προσταγή του Θεού είναι «ο Υιός», αλλά όπως η ακτινοβολία του φωτός, έτσι είναι και αυτός γέννημα τέλειο από τον τέλειο (Πατέρα)» (Α).

«Ο λόγος αυτού δεν είναι τέτοιος, όπως είναι ο λόγος όλων. Διότι κανενός ο λόγος δεν είναι «ζωντανή ύπαρξη»: κανενός ο λόγος δεν είναι «Θεός»: κανενός ο λόγος δεν υπήρχε «στην αρχή» κοντά σε εκείνον, του οποίου ήταν λόγος» (Ω).

Μπαίνει μπροστά το Θεός, αν και είναι κατηγορούμενο, διότι εμπερικλείει την νέα ιδέα, την οποία η παρούσα φράση προσθετει στην προηγούμενη. Μπαίνει χωρίς άρθρο, διοτι ο Λόγος δεν ηταν ολόκληρη η θεότητα αλλά το δεύτερο πρόσωπο αυτής. Η έννοια της λέξης Θεός στη φράση αυτή είναι διαφορετική από αυτήν στην προηγούμενη φράση. Εδώ σημαινει γενικώς τη θεότητα, εκεί τον Θεό και Πατέρα.

(7) «ήταν λοιπόν και Θεός· δεν έγινε ύστερα, αλλά ήταν από παλαιά» (Κ).

(8) Σύμφωνα με αυτά στον στιχο αυτόν η μεν πρωτη φράση (Στην αρχή υπήρχε ο Λογος) διακηρύττει την αιωνιότητα του Λόγου, αποκλείοντας, ότι ο Λόγος υπήρξε δημιούργημα ή κάποια απόρροια (=ροή,έκχυση) από τη θεία ουσία που σημειώθηκε σε χρόνο· η δεύτερη φράση (και ο Λόγος υπηρχε κοντα στο Θεό) διακηρύττει την ξεχωριστή προσωπικότητα και την σχέση του με τον Πατερα· και η τρίτη φράση διακηρρύττει την ύπιστη θεότητά του αποκλείοντας την ιδέα, ότι ο Λόγος ήταν κάποιος κατωτερος Θεός, μη ίσος προς τον Πατέρα.

«Στην αρχή υπήρχε ο Λόγος, και ο Λόγος υπηρχε κοντά στον Θεό, και Θεός ήταν ο Λόγος· μέσα σε λίγες λέξεις περιέκλεισε την αιώνια ύπαρξη, την απαθή γέννηση, την συνύπαρξη με τον Πατέρα, το μεγαλείο της φύσης του, τα πάντα, και με την προσθήκη του «ἦν (υπήρχε)» τα ανέβασε όλα στην αρχή» (Β)

Ιω. 1,2 Οὗτος(1) ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν(2).

2Απ' την αρχή ήταν αυτός με τον Θεό.

(1) Συγκεφαλαιώνει τις αλήθειες που διακηρύχτηκαν στις τρεις προηγούμενες φράσεις και ειδικότερα το «και Θεός ηταν ο Λόγος» (g). «Με το οὗτος (αυτός) είναι σαν να δείχνει το Θεό Λόγο που προαναφέρθηκε και συγκεντρώνοντας σε μία τέταρτη πρόταση και το «Στην αρχή υπήρχε ο Λόγος»

και το «ο Λόγος ήταν προς τον Θεό», και το «Θεός ήταν ο Λόγος», λέει: Αυτός υπήρχε στην αρχή προς τον Θεό» (Ω). «Αφού είπε, ότι πάντα ήταν και ότι ήταν αχώριστος με τον Πατέρα και ότι ήταν Θεός, ανακεφαλαίωσε σύντομα ταυτόχρονα και θαυμάσια... παρέχοντας σε εμάς σύνοψη θεολογίας για τον υιό» (Ζ).

(2) Αυτό που επαναλαμβάνεται από το στίχο 1 μπαίνει τώρα σε αντίθεση με την αποστολή του στους ανθρώπους που επακολούθησε (b), και με την δημιουργία που συντελέστηκε από αυτόν σε συγκεκριμένο χρόνο.

Ιω. 1,3 πάντα(1) δι' αὐτοῦ(2) ἐγένετο(3), καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο(4) οὐδὲ ἓν(5) ὃ γέγονεν(6). 3Τα πάντα δι' αὐτοῦ δημιουργήθηκαν κι απ' ὅσα έγιναν τίποτα χωρὶς αὐτὸν δεν έγινε.

(1) Ὁλη ἡ οὐσία του ορατοῦ και αοράτου κόσμου (δ). «Κάθε δημιούργημα, μεγάλο και μικρό, έγινε ἀπὸ αὐτόν. Ἀπὸ αὐτόν έγιναν τα ἀποπάνω και τα ἀποκάτω, τα πνευματικά και τα σωματικά. Διότι καμία μορφή, καμία κατασκευή, καμία ἀρμονία μερῶν, καμία οὐσία οἰποιοδήποτε και ἀν ἔχει βάρους, ἀριθμὸ, μέτρο, δεν υφίσταται παρά μόνο μέσω του Λόγου» (Αυ). «Ἀν ὁμως ὅλα έγιναν μέσω αὐτοῦ, αὐτός εἶναι διαφορετικός ἀπὸ ὅλους... Θα θεωρήσουμε ὅτι βρίσκεται ἔξω ἀπὸ ὅλους, και ξεχωρίζοντάς τον ἀπὸ τὴ φύση και τὴν ομοιότητα αὐτῶν που δημιουργήθηκαν... θα ομολογήσουμε ὅτι εἶναι κατὰ φύση Θεός ἀπὸ Θεό» (Κ).

(2) «Ἐδειξε με σαφήνεια ὅτι το «μέσω αὐτοῦ» δεν λέγεται για αὐτόν με τὴν ἔννοια ὅτι υπηρετεῖ, ἀλλὰ ὅτι συνεργάζεται (στὴ δημιουργία)· και ὅτι τίποτα ἀπὸ αὐτά που έγιναν δεν ἐξαιρεῖται ἀπὸ τὴ δική του δημιουργία, το ἔδειξε με το να πει στὴ συνέχεια «και χωρὶς αὐτόν δεν έγινε τίποτα ἀπὸ ὅσα έγιναν»» (Θμ).

«Ἐπειδὴ δηλαδὴ λέγεται ὅτι ὅλα τα ὄντα έγιναν ἀπὸ αὐτόν, δεν θα καταστῆ βέβαια οἰποσδήποτε και υπηρετῆς μας ὁ Υἱός, ἢ και υπηρετῆς ξένων θελημάτων... ἀλλὰ μάλλον αὐτός και μόνος που εἶναι ἡ δύναμη του Θεοῦ και Πατέρα, ως Υἱός, ως Μονογενῆς κάνει τα πάντα, με τὴ συνεργασία βέβαια και τὴν παρουσία κοντά του του Πατέρα και του ἁγίου Πνεύματος. Διότι ὅλα έγιναν ἀπὸ τον Πατέρα μέσω του Υιοῦ με τὴν ἐνέργεια του ἁγίου Πνεύματος» (Κ).

«Ἐάν ὁμως νομίζουν ὅτι μπορεῖ το «μέσω αὐτοῦ», που λέγεται για τον Υιό, να υποβιβάσει τὴν οὐσία του ἀπὸ τὴν ἰσότητα και τὴ φυσική ομοιότητά του προς τον Πατέρα, ἐπειδὴ εἶναι μάλλον υπηρετῆς, παρά δημιουργός, ἀς σκεφτοῦν... τι τέλος πάντων θα σκεφτοῦμε ἀραγε και για τον ἴδιο τον Πατέρα, και ποιος θα θεωρήσουμε ὅτι εἶναι, ὅταν φαίνεται να δέχεται τὴ φράση «μέσω αὐτοῦ», ἀπὸ τὴ θεία Γραφή; (δες Ἀ΄ Κορ. α 9, Β΄ Κορ. α 1, Ἐφεσ. α 1)» (Κ).

Ἡ πρόθεση δ ι α ἐκφράζει τὴν πλήρη ἐνότητα του θελήματος του Πατέρα και του Υιοῦ στὴ δημιουργία του κόσμου, σαν κατὰ κάποιον τρόπο να παρουσιάζεται ὁ Πατέρας να δίνει το πρόσταγμα για δημιουργία και ὁ Υἱός να φέρνει αὐτό σε πέρας· και «ο μεν Πατέρας εὐδοκεῖ (εὐαρεστεῖται), ὁ δε Υἱός ἐνεργεῖ και τὸ ἅγιο Πνεῦμα συνεργεῖ (συνεργάζεται)» (Ζ). Ἐτσι οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς ἐκφράζοντας τὴ σχέση του Υιοῦ με τον δημιουργημένο κόσμο, θεωροῦν αὐτόν ως τὴν πιο προσεχὴ δημιουργική αἰτία που ἔφερε στὴν ὑπαρξη τον κόσμο ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία, ἐνῶ ὁ Πατέρας εἶναι ἡ ἀπώτερη, ἡ προκαταρκτική και τὸ ἅγιο Πνεῦμα ἡ τελειωτική (δ).

Ἡ πρόθεση δ ι α μπορεῖ να ἐρμηνευτεῖ και ὅτι «για κανέναν ἄλλο λόγο δεν τοποθετήθηκε, παρά μόνο για να μην υποπτευθεῖ κάποιος ὅτι ὁ Υἱός εἶναι ἀγέννητος» (Χ). Δηλαδὴ ὅλα ἔλαβαν ὑπαρξη μέσω του Υιοῦ ως δημιουργοῦ, ἀλλὰ ὁ Υἱός δεν εἶναι ξεχωρισμένος και ἀνεξάρτητος ἀπὸ τον Πατέρα, ἀλλὰ ἀντλεῖ τα πάντα ἀπὸ τον Πατέρα και ἀναφέρει τα πάντα στον Πατέρα «ἀπὸ τον οἰποῖο προέρχονται ὅλα» (Α΄ Κορ. η 6).

(3) Ἀντιτίθεται στο ἦν (=ἦταν) των στίχων 1 και 2 και σημαίνει το να γίνει ἡ μετάβαση ἀπὸ το μηδὲν στὴν χρονική ὑπαρξη, σε ἀντίθεση με τὴν αἰώνια ὑπαρξη, τὴν οἰποία ἐκφράζει τὸ ρῆμα εἶμαι. Δες τὴν ἴδια ἀντίθεση στο η 58 (g)= ὄχι πήραν μορφή ἢ σχηματίστηκαν, ἀλλὰ έγιναν, πήραν ὑπαρξη, παρήχθησαν ἀπὸ το μηδὲν (δ).

(4) Ἡ ἴδια ἀλήθεια ἐκφράζεται και ἀρνητικά σύμφωνα με τὴ συνήθεια του Ἰωάννη, που συναντιέται κατεξοχὴν στὴν Α΄ ἐπιστολή του (g).

«Ἀυτό το εἶπε, διότι ἠθελε με ὅλα να δείξει ὅτι αὐτός πάντοτε συνυπήρχε με τον Πατέρα, ως ὁμοἰος στὴ φύση, ως συμμέτοχος στὴ δημιουργία, ως αὐτός που συνυπάρχει μεν πάντα, ἀλλὰ συνεργάστηκε ὅταν ἔπρεπε να γίνουν τα δημιουργήματα» (Θμ).

(5) Ἀκόμη οὔτε ἓνα (b). Πιο ἐντονο ἀπὸ το κανένα. Ὑπάρχει και ἡ γραφή οὐδὲν, ἀλλὰ δεν μαρτυρεῖται ἐπαρκῶς. Οὔτε ἓνα, ἀπὸ τον ὑψιστο ἄγγελο μέχρι το πιο ἀσήμαντο σκουλήκι. Αυτό ἀποδεικνύει το ἔξοχο τὴς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὁ ἰδρυτῆς και θεμελιωτῆς τὴς εἶναι ὁ ἴδιος με τον δημιουργό και θεμελιωτῆ του κόσμου. Πόσο λοιπόν ὑπέροχη πρέπει να εἶναι και ἡ θρησκεία αὐτή, ἀφού πήγασε ἀπὸ τὴν πηγὴ κάθε ἐξοχότητας. Ὅταν λατρεύουμε τὸ Χριστό, λατρεύουμε ἐκεῖνον, τον οἰποῖο τίμησαν ὅλοι οἱ πατριάρχες ως δημιουργό του κόσμου και ἀπὸ τον οἰποῖο ἐξαρτῶνται ὅλα τα δημιουργήματα.

Επιπλέον αποδεικνύεται από αυτό, ότι και το έργο της απολύτρωσής μας και σωτηρίας μας αναλήφθηκε από χέρι ισχυρό. Αυτός, ο οποίος δημιούργησε το παν, αυτός ήλθε και να μας σώσει. Και αναδείχτηκε ο αίτιος της ευτυχίας μας αυτός, ο οποίος είναι και ο αίτιος της ύπαρξής μας. Ας συνδέσουμε τη μεγάλη αυτή αλήθεια με την κένωση και ταπείνωση του Λόγου. Δεν είμαστε αρκετά συνηθισμένοι να πράττουμε αυτό. Λησμονούμε τη δόξα του και τη μεγαλειότητά του μπροστά στην ταπεινή μορφή, την οποία πήρε όταν έγινε άνθρωπος. Είναι ο Δημιουργός του παντός. Και κάθε λόγος από το στόμα του, και ο απλούστερος και ο μικρότερος, δεν προέρχεται από κάποιο ασθενές δημιούργημα, αλλά ξεπηδά από την ανεξάντλητη Σοφία, η οποία δημιούργησε το σύμπαν. Είναι λόγος του μεγάλου Θεού και Σωτήρα.

(6) «Δηλαδή τίποτα από αυτά που έγιναν, είτε είναι αισθητό, είτε νοητό» (Ζ).

Ή, μάλλον ο παρακείμενος αντί για ενεστώτα=τίποτα από τα υφιστάμενα. Οι γνωστικοί και κάποιοι άλλοι αιρετικοί, όπως και κάποιοι από τους Αλεξανδρινούς και Λατίνους πατέρες (Ω. Κλ. Ειρηναίος, Ιππόλυτος, Τερτυλλ.) και κάποιες μεταφράσεις «διάβασαν το κείμενο διαφορετικά· και χωρίς αυτού έγένετο οὐδὲ ἔν· έπειτα· ὁ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν· διότι πολλά δημιουργήματα δεν έχουν ζωή, όπως η γη και τα βουνά» (Θμ).

Την στίξη αυτή δέχτηκαν και οι Πνευματομάχοι, αλλά εξανίσταται εναντίον αυτής ο Χρυσόστομος («διότι δεν θα βάλουμε την τελεία στο «ούτε ένα», όπως κάνουν οι αιρετικοί. Διότι εκείνοι επειδή θέλουν να χαρακτηρίσουν το Πνεύμα κτιστό, λένε, «ὁ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν»»). Με αυτή τη στίξη όμως, η σύνταξη του χωρίου και η έννοιά του γίνεται βεβιασμένη ή αποδυναμώνεται η ιδέα που αναπτύσσεται από το χωρίο και «γίνεται ακατανόητο αυτό που λέγεται» (Χ).

Ιω. 1,4 ἐν αὐτῷ ζωὴ(1) ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς(2) τῶν ἀνθρώπων(3).

4Αυτός ήτανε η ζωή, και ήταν η ζωή αυτή το φως για τους ανθρώπους.

(1) Χωρίς άρθρο, για να δηλωθεί ότι ο Λόγος δεν ήταν απλώς κάτι ζωντανό αλλά «πηγάζει την ζωτική δύναμη, ώστε όχι μόνο αυτός να ζει, αλλά και να ζωοποιεί» (Θμ).

«Επειδή αυτός είναι από τη φύση του η ζωή, χαρίζει στα όντα κατά ποικίλους τρόπους το να ζουν και να κινούνται»... «και συγκρατεί αυτά και τα ζωογονεί, και με απεριγραπτή δύναμη έδωσε σε αυτά τον ερχομό τους από την ανυπαρξία στην ύπαρξη, και αφού δημιουργήθηκαν τα διασώζει» (Κ).

«Διότι το όνομα της ζωής εδώ, δεν είναι δηλωτικό μόνο της δημιουργίας, αλλά και της πρόνοιας για την συντήρηση» (Χ). «Όχι μόνο δημιούργησε, αλλά και τη ζωή των δημιουργημάτων αυτός τη συγκρατεί» (Θφ).

«Το οποίο και ο Παύλος δηλώνοντάς το έλεγε· τα πάντα μέσω αυτού κτίστηκαν... και από αυτόν συγκρατούνται» (Χ). Έτσι το άρθρο «ζωή» αποδίδει στο Λόγο ζωή με τη γενική και πλέον αόριστη έννοια της λέξης, για να δηλώσει ότι ο Λόγος μετέδιδε σε κάθε ον που δημιούργησε ζωή με μέτρο διαφορετικό και με μορφή σχετική με την δεκτικότητα και τις ιδιότητές του. Έτσι σε άλλα μεν μετέδιδε μόνο φυσική ζωή, ενώ σε άλλα, μαζί με την φυσική, και ανώτερη ηθική και πνευματική ζωή. Ήταν ο Λόγος ζωή και για τον φυσικό και για τον πνευματικό κόσμο (g).

(2) «Δεν ήταν τέτοιο αισθητό φως, αλλά νοητό που φωτίζει την ίδια την ψυχή» (Χ).

«Ήταν το φως των ανθρώπων, διότι φωτίζει το νου τους και οδηγεί από την πλάνη στην αλήθεια» (Ζ).

«Με την έννοια του· Αυτή όμως η δύναμη που είναι μέσα του, δεν είναι ικανή μόνο να ζωοποιεί, αλλά και να γεμίζει με γνώση τις ψυχές των ανθρώπων» (Θμ). Εικονικά συχνότατα στην Κ.Δ. φως ονομάζεται η αλήθεια και η γνώση της και η αγιότητα που ακολουθεί αυτήν: η ζωή ήταν το φως των ανθρώπων, στους ανθρώπους είχε τη φύση του φωτός, δηλαδή υπήρξε αιτία της ανθρώπινης γνώσης· ιδιαίτερα λέγεται για την αλήθεια που σώζει, η οποία φάνηκε με τον Χριστό (G). Το φως σε συνδυασμό με τη ζωή στην αφήγηση της δημιουργίας είναι εκείνο, με το οποίο έγιναν ικανοί οι άνθρωποι να αναγνωρίσουν την ενέργεια του Θεού στον κόσμο (χ).

(3) «Δεν είπε· ήταν το φως των Ιουδαίων, αλλά γενικά των ανθρώπων· διότι όχι μόνο οι Ιουδαίοι, αλλά και οι Έλληνες ήλθαν σε αυτήν τη γνώση και το φως αυτό βρισκόταν μπροστά σε όλους κοινό» (Χ).

«Δηλαδή ο Θεός Λόγος που δίνει σε όλα ζωή, η ζωή όλων των όντων, και φωτίζει το λογικό ζώο, και χορηγεί τη σύνεση σε αυτούς που είναι δεκτικοί σύνεσης» (Κ).

«Τα ζώα δεν φωτίζονται, διότι τα ζώα δεν έχουν λογικές διάνοιες, ικανές να βλέπουν σοφία. Αλλά ο άνθρωπος έγινε κατ' εικόνα Θεού και έχει λογική διάνοια, με την οποία μπορεί να κατανοήσει σοφία. Η ζωή λοιπόν αυτή μέσω της οποίας όλα έγιναν, είναι από μόνη της το φως, όχι όμως το φως κάθε ζώου, αλλά των ανθρώπων» (Αυ).

«Με τον τρόπο που ο Λόγος είναι ζωή σε όλα που ήρθαν στην ύπαρξη, που ζωογονεί δηλαδή αυτά που είναι δεκτικά ζωής, έτσι είναι σε αυτά και φως, σε αυτά που είναι δεκτικά σύνεσης και φρόνησης» (Κ), «αυτά που έχουν φύση δεκτική του να φωτίζονται» (Κ).

Η ζωή αυτή την οποία ο κόσμος έπαιρνε από τον Λόγο, γινόταν φως στους ανθρώπους. Για τα άλλα όντα ο Λόγος ήταν απλώς ζωή, για τους ανθρώπους όμως ήταν και το φως τους, λόγω των έμφυτων ικανοτήτων και ιδιοτήτων τους. Στην περίπτωση του ανθρώπου η ιδεώδης ζωή αποκαλύπτεται ειδικά στη γνώση του ηθικά αγαθού, η γνώση όμως αυτή είναι δώρημα προσιτό μόνο στα όντα τα προικισμένα με λογικό και συνείδηση, τα δύο δηλαδή προσόντα, με τα οποία διακρίνεται ο άνθρωπος από την υπόλοιπη δημιουργία (μ).

Η συνείδηση με την οποία έχουν προικιστεί οι άνθρωποι, είναι φως, το φως του αιώνιου Λόγου, φως που λάμπει στο σκοτάδι, όπου οι σκιές είναι τόσο πυκνές, ώστε κανείς φωτισμός ηθικός δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς το Λόγο. Οι άνθρωποι σε κάθε εποχή οδηγήθηκαν μέσω των δημιουργημάτων από τη συνείδηση σε γνώση του Δημιουργού τους. Εάν όμως παραπλανήθηκαν σε δεισιδαιμονίες και πλάνες, αυτό οφείλεται όχι στο ότι το φως δεν λάμπει στο σκοτάδι, αλλά στο ότι οι άνθρωποι σκοτισμένοι από τα πάθη της αμαρτίας δεν κατανόησαν το φως. Η ζωή στον άνθρωπο είναι κάτι υψηλότερο και ευγενέστερο από όσο στα υπόλοιπα δημιουργήματα: είναι λογική και όχι απλώς δύναμη ζωτική. Όταν ο άνθρωπος έγινε ψυχή ζωντανή, η ζωή του ήταν και φως, και ως τέτοιες οι ικανότητές του εξύψωσαν αυτόν υπεράνω του κτήνους, το οποίο με το θάνατο χάνεται. Τόσο όμως το φως του λογικού, όπως και η ζωή των αισθήσεων προέρχονται από αυτόν. Αυτό αποδεικνύει αυτόν δυνατό να αναλάβει και το έργο της σωτηρίας μας. Διότι ζωή και φως, πνευματική και αιώνια ζωή και φως είναι τα δύο μεγάλα αγαθά, των οποίων έχει ανάγκη ο πεσμένος άνθρωπος, που βρίσκεται κάτω από το κράτος του θανάτου και του σκότους. Από ποιόν άλλον ο άνθρωπος μπορεί να αναμένει το φως της θείας αποκάλυψης παρά από εκείνον, ο οποίος μας έδωσε το φως του ανθρώπινου λογικού; «Και αλλού λέει, ότι φως είναι ο Θεός (Α΄Ιω. α 5), και πάλι ότι, κατοικεί σε φως απλησίαστο (Α΄Τιμ. στ 16)... και αυτός πάλι λέει, Εγώ είμαι η ζωή (Ιω. ιδ 6), και πάλι, Εγώ είμαι το φως (η 12)» (Χ). Σχετική διδασκαλία είναι και αυτή στον Ψαλμ λε 10 (ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς (=Διότι συ εἶσαι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ με τὸ ἰδικόν σου φῶς θὰ ἴδωμεν τὸ ἀληθινόν φῶς)).

Ιω. 1,5 καὶ τὸ φῶς ἐν(1) τῇ σκοτίᾳ(2) φαίνει(3), καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν(4).

5Το φως αυτό έλαμψε μέσα στου κόσμου το σκοτάδι, μα το σκοτάδι δεν το δέχτηκε (ή:μα η σκοτεινιά δεν μπόρεσε να το σβήσει).

(1) «Μέσα στην πλάνη που επικρατεί» (Χ).

(2) «Σκοτάδι ονομάζει και το θάνατο και την πλάνη» (Χ). Η λέξη είναι συμβολικός όρος όχι για την αμαρτία αλλά για τις συνέπειες της αμαρτίας (C).

(3) Είναι αμετάβαστο (C). Φωτίζω, διαχέω φως (g). Ο ενεστώτας αναφέρεται μάλλον στην ευαγγελική εποχή και όχι στην αποκάλυψη μέσω της Π.Δ. (g)= «Φως εδώ ονομάζει το κήρυγμα» (Z). Προτιμά το ρήμα «φαίνει» από το «φαίνεται», για να δηλωθεί ότι ο Λόγος από τη στιγμή που φάνηκε, εξακολουθεί να διαχέει το φως του (g).

(4) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία: δεν υπερίσχυσε αυτού. «Το σκοτάδι δεν έπιασε το φως· αλλά αν δεν το έπιασε, είναι φανερό ότι αφού το καταδίωξε, δεν το έπιασε. Και το ότι το σκοτάδι καταδίωξε το φως, είναι φανερό και από όσα έπαθε ο Σωτήρας και όσοι δέχτηκαν τις διδασκαλίες του... αφού το σκοτάδι ενεργεί εναντίον των παιδιών του φωτός και θέλησε να διώξει από τους ανθρώπους το φως... Με δύο τρόπους το σκοτάδι δεν έπιασε το φως· ή, μένοντας πάρα πολύ πίσω του και λόγω της δικής του αργοπορίας, δεν μπόρεσε ούτε στο ελάχιστο να ακολουθήσει την ταχύτητα του δρόμου του φωτός, ή, αν τυχόν θέλησε κάπου να στήσει ενέδρα το σκοτάδι στο φως, όταν πλησίαζε το σκοτάδι το φως, αφανιζόταν» (Ω). «Ούτε ο θάνατος κυριάρχησε σε αυτό, ούτε η πλάνη, αλλά είναι λαμπερό παντού και φωτίζει με τη δική του δύναμη» (Χ). Ή, πιο σωστά, σημαίνει: κάνω δικό μου, παίρνω σε εμένα (G). Υπέρ αυτής της ερμηνείας συνηγορεί και το «παρέλαβον» και το «έλαβον» των σ. 11 και 12.

«Όπως και σε κάποιον τυφλό που βρίσκεται στον ήλιο· ο ήλιος είναι παρών σε αυτόν, αλλά αυτός είναι απών από τον ήλιο... Η σοφία είναι παρούσα, αλλά είναι παρούσα μεν στον τυφλό, απύουσα όμως από τα μάτια του, όχι διότι είναι απύουσα αυτή από αυτόν, αλλά διότι αυτός είναι απών από αυτήν» (Αυ).

Αξιολογώτατη η ερμηνεία που συνδυάζει και τις δύο εκδοχές. Δηλαδή η διπλή σημασία του ρήματος (καταλαμβάνω με τη διάνοια και έτσι κατανοώ, η μία· καταλαμβάνω με το χέρι και έτσι κατακρατώ, υπερισχύω, καταστρέφω, η άλλη. Δες Ιω. ιβ 35, Μάρκ. θ 18, Α΄Θεσ. ε 4), πρέπει να τονιστεί στην ερμηνεία. Η αντίθεση των Ιουδαίων, η οποία και προκάλεσε το θάνατο του Ιησού, προκλήθηκε από την αποτυχία τους να κατανοήσουν αυτόν και την διδασκαλία του. Παρά ταύτα το φως δεν νικήθηκε τελείως. Η νίκη του Ιησού υπήρξε ήττα των Ιουδαίων, διότι ο Ιησούς υπερνίκησε τον κόσμο (χ).

«Το σκοτάδι δεν τον κυριεύσε· οι αποστάτες και οι υπόλοιποι από τους ανθρώπους δεν τον αναγνώρισαν, και ο θάνατος δεν τον κυριεύσε» (Κλ).

**Ιω. 1,6 (1) Έγένετο(2) άνθρωπος απεσταλμένος παρά Θεοῦ(3), ὄνομα αὐτῶ(4) Ἰωάννης(5)·
60 Θεός ἔστειλε ἕναν ἄνθρωπο που τον ἔλεγε Ἰωάννη·**

(1) «Επειδή πρόκειται να πει και για τη σάρκωση του Λόγου» (Θφ) «αφού ανέφερε στον πρόλογο ὅσα ἦταν κατεπίγοντα για ἐμᾶς σχετικά με τον Θεό Λόγο, προχωρώντας στην οδὸ και την τάξη ἐρχεται και στον κήρυκα του Λόγου, τον συνώνυμό του Ἰωάννη» (X) «και παρουσιάζει πραγματικά πάρα πολύ αξιόλογο μάρτυρα» (K). Ὅπως και σύμφωνα με τον Μάρκο, ἔτσι και σύμφωνα με τον Ἰωάννη η «αρχὴ του Ευαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ του Υἱοῦ του Θεοῦ» ἐγίνε με το κήρυγμα του Ἰωάννη. Και βάζει μεν πρώτα ο ευαγγελιστὴς Ἰωάννης ὕμνο προς τον Λόγο, ἀλλὰ ὅταν ἐρχεται να περιγράψει την μέσα στην ιστορία χρονικὴ φανέρωση του σαρκωμένου Λόγου, ἀρχίζει ἀπὸ το ἴδιο σημεῖο ἀπὸ το ὁποῖο και ο Μάρκος. Ο Μάρκος συνιστᾷ τον Βαπτιστὴ παραθέτωντας το Μαλ. γ 1, ὅπως και ο Ἰωάννης παρουσιάζει αὐτὸν ως ἀπεσταλμένο Θεοῦ. Και οἱ δύο (Μάρκ. α 2 και Ἰωάν. α 23) ἐφαρμόζουν στον Ἰωάννη το Ησ. μ 3. Ο Μάρκος (α 7) ἀναφέρει δύο λόγους του Βαπτιστὴ για το Χριστὸ που ἀναφέρονται και ἀπὸ τον Ἰωάννη (α 15,17,20). Και οἱ δύο τονίζουν με ἐμφαση ὅτι το βάπτισμα του Προδρόμου ἦταν βάπτισμα νεροῦ. Τέλος οἱ στα Ἰωάν. α 33,34 υπαινιγμοὶ για την βάπτισμα του Ἰησοῦ στον Ἰορδάνη υπενθυμίζουν την ἀφήγηση στο Μάρκ. α 10-11 (β).

(2) Ἡ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεῖα «λέει: ἐγίνε ἀπεσταλμένος ἀπὸ το Θεὸ με την ἐννοια του στάλθηκε ἀπὸ το Θεὸ» (X), ὁπότε εἶναι σύνθετη η ἐκφραση για τονισμό της προσωπικότητας του Ἰωάννου, ἢ, πιο σωστά, το «ἐγίνε» λέγεται για να δηλώσει ιστορικὸ γεγονός που ἐγίνε σε συγκεκριμένο χρόνο. «Μιλώντας για μεν το Θεὸ Λόγο, ἀναφέρει ἀμέσως παντοῦ τὸ ἦν (=υπήρχε), ἐπειδὴ φανερώνει την αιωνιότητά του... για τον βαπτιστὴ ὅμως λέει, ὅπως ἦταν πρέπον, το «ἐγίνε»... σαν για ἄνθρωπο που ἔχει γενητὴ φύση» (K).

(3) Σε αὐτὸ ὑπάρχει ὅλη η ἐμφαση (δ). «Λέει ὅτι ἔχει ἀποσταλεῖ ἀπὸ το Θεὸ. Διότι ἔπρεπε να δείξει ὅτι ο ἅγιος βαπτιστὴς ὄχι ἀπὸ μόνος του οὔτε και με δική του προθυμία προέβη στη μαρτυρία για το Σωτὴρα μας, ἀλλὰ υπακούοντας στις οὐράνιες διαταγές και υπηρετώντας τα θεϊκὰ θελήματα του Πατέρα» (K).

«Αφὸ ἀκούσαμε λοιπὸν ὅτι στάλθηκε ἀπὸ το Θεὸ, ας θεωρήσουμε λοιπὸν ὅτι τίποτα ἀπὸ αὐτὰ που λέγονται δεν εἶναι ἀνθρώπινο· διότι δεν λέει τα δικά του, ἀλλὰ ὅλα εἶναι αὐτοῦ που τον ἔστειλε» (X).

(4) Αὐτὴ η φράση χρησιμοποιεῖται τόσο στους Εβραῖους (Α΄ Βασ. α 1), ὅσο και στους ἀρχαίους (Ὀμηρ. Ὀδυσ. Ι,366)(δ).

(5) Πολλοὶ ἀπὸ τους νεώτερους ἐρμηνευτὴς προτιμοῦν τη γραφὴ Ἰωάννης που μαρτυρεῖται ἀπὸ τον Βατικανὸ κώδικα. Το ὄνομα εἶναι ἐβραϊκὸ=Θεοδῶρητος.

**Ιω. 1,7 οὗτος(1) ἦλθεν(2) εἰς μαρτυρίαν(3), ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός(4), ἵνα πάντες(5)
πιστεύσωσι(6) δι' αὐτοῦ(7).**

7αὐτὸς ἦρθε ως μάρτυρας για να κηρύξει ποιος εἶναι το φως, ὥστε με τα λόγια του να πιστέψουν ὅλοι.

(1) Συγκεφαλαιώνει ὅσα εἰπώθηκαν για τον Ἰωάννη. «Το «αὐτὸς» ἐμπερικλείει ἐμφαση ἀρετῆς και τη λαμπρότητα του προσώπου» (K).

(2) Ὑποδηλώνει κάποιον βαθμὸ περισσότερο προχωρημένο ἀπὸ ὅσο το «ἐγίνε». Ὑποδηλώνει την εἴσοδο του Ἰωάννη στο δημόσιο βίον του (g).

(3) Μαρτυρία ονομάζεται κάθε βεβαίωση γεγονότων πραγματικῶν, τα ὁποῖα γνωρίζει κάποιος ἀπὸ αὐτοψία ἢ ἀπὸ θεία ἀποκάλυψη (δ). Το ἔργο της μαρτυρίας ἔχει για τον Ἰωάννη τέτοια σπουδαιότητα, ὥστε ἐδῶ για ἐμφαση βάζει πρώτο χωρὶς προσδιορισμὸ το «για μαρτυρία» χαρακτηρίζοντας αὐτὸ το ἴδιο το ἔργο, και στη συνέχεια ἐπαναλαμβάνει με το «για να μαρτυρήσει» το ἴδιο ἔργο της μαρτυρίας καθορίζοντας τὴν ἀντικείμενό του (g). Ο ὅρος λέγεται συχνότατα με δογματικὴ ἐννοια για πράγματα που ἀναφέρονται στην ἀλήθεια της χριστιανικῆς πίστεως. Ἐδῶ λέγεται για τη μαρτυρία του Ἰωάννη, με την ὁποῖα βεβαιωνόταν το Μεσσιακὸ ἀξίωμα και η θεότητα του Κυρίου. Δες ε 32 (G).

(4) «Ὡς φως ἐννοεῖται τώρα ο Χριστὸς, σύμφωνα με την αἰτία που προαναφέρθηκε» (Z). Ἀλλὰ το φως εἶχε ἀνάγκη να μαρτυρηθεῖ; Ἡ φύση του φωτός εἶναι τέτοια, ὥστε το ἴδιο μαρτυρεῖ για τον εαυτὸ του και κουβαλά μαζί του την φανέρωσή του. Ο Χριστὸς δεν ἔχει ἀνάγκη της μαρτυρίας των ἀνθρώπων, ἔχει ὅμως ἀνάγκη αὐτῆς το σκοτάδι του κόσμου. Εφόσον ἄλλωστε ο Κύριος «περιβλήθηκε σάρκα, για να μην μας ἔλθει με γυμνή τη θεότητα και μας ἐξαφανίσει ὅλους, ἔτσι ἔστειλε και ἄνθρωπο κήρυκα, ὥστε ἀκούγοντας οἱ τότε ἀκροατὴς την συγγενικὴ φωνή του, να πλησιάζουν πιο εὐκόλα» (X).

(5) «Ὅχι ἐπειδὴ ο Υἱὸς του Θεοῦ χρειαζόταν την μαρτυρία ἐκείνου, ἀλλὰ για να πιστέψουν ὅλοι μέσω αὐτοῦ» (Θφ). «Σχεδὸν σαν να ἔλεγε: Μη νομῖσεις ὅτι για αὐτὸ ἦλθε να μαρτυρήσει ο βαπτιστὴς

Ιωάννης, για να προσθέσει κάτι σε αξιοπιστία χάριν του Δεσπότη· όχι για αυτό, αλλά για να πιστέψουν μέσω αυτού οι συμπατριώτες του» (X).

«Ο Ιωάννης λοιπόν μαρτύρησε μεν, για να πιστέψουν όλοι· δεν πίστεψαν όμως όλοι, διότι η πίστη δεν προέρχεται από βία αλλά από ελεύθερη προαίρεση» (Z).

«Όσο περνούσε από το χέρι του, για αυτόν το λόγο μαρτύρησε, για να τους ελκύσει όλους· αν όμως κάποιος απίστησαν, δεν πρέπει να κατηγορηθεί εκείνος» (Θφ).

«Διότι η μεν πρόθεση αυτού που τον έστειλε, ήταν να πιστέψουν όλοι. Αν όμως δεν πίστεψαν όλοι και δεν αποδέχτηκαν το φωτισμό του ηλίου, δεν θα μπορούσε κάποιος να πει ότι δεν ανατέλλει με αυτόν το σκοπό ο ήλιος» (Ω).

(6) Στον Ιωάννη το «πιστεύω» σημαίνει την αναγνώριση του Χριστού ως του Σωτήρα του κόσμου (δ 39-42), την αναγνώριση της σχέσης του με τον Πατέρα και της από αυτό καθοριζόμενης σχέσης του με τον κόσμο, όπως και την αποδοχή του και την κοινωνία με αυτόν, οι οποίες απορρέουν από αυτό. Με την έννοια αυτή βρίσκεται με απόλυτη έννοια το πιστεύω στα Ιω α 7,51,γ 18,δ 41,42,48,53,ε 44,στ 47,64,θ 38,ι 25,26,ια 15,40,ιβ 39,47,ιδ 29,ιστ 31,ιθ 35,κ 31. Το αποτέλεσμα της προσκόλλησης αυτής στο Χριστό είναι η λήψη και κατοχή των ευλογιών της σωτηρίας· Ιω. στ 68,ι 26,27,γ 12,16,18,36,στ 35,40,47,ζ 38,ια 25,26,κ 31 (C).

(7) «Για να πιστέψουν στο Χριστό μέσω του Ιωάννη και όχι στο Θεό μέσω του Χριστού, όπως το ερμήνευσαν οι Grotius και Ewald (g).

Ιω. 1,8 οὐκ ἦν ἐκεῖνος(1) τὸ φῶς(2), ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ(3) περὶ τοῦ φωτός.

8 Δεν ήταν ο ίδιος το φως, ήρθε όμως για να πει ποιος είναι το φως.

(1) Σε αυτό πέφτει ο τόνος της όλης πρότασης και όχι στο «ήταν» (g).

(2) Ο Βαπτιστής ήταν μόνο το λυχνάρι. Δες Ιω. ε 35.

«Κάθε έναν από τους αγίους θα μπορούσαμε μεν να τον πούμε φως· δεν θα μπορούσαμε όμως να πούμε το φως, δηλαδή μαζί με το άρθρο... Διότι δεν είναι ο Ιωάννης το φως με την κύρια έννοια, αλλά είναι φως επειδή μετέχει στο φως, έχοντας τη λάμψη από το αληθινό φως» (Θφ).

«Κάποιος φωτισμένος άνθρωπος ονομάζεται επίσης φως· αλλά το αληθινό φως αυτό και μόνο φωτίζει. Διότι αν και τα μάτια μας ονομάζονται φώτα, όμως αν δεν ανάψει κάποιο λυχνάρι καθώς διαρκεί η νύχτα ή χαθεί ο ήλιος καθώς διαρκεί η ημέρα, τα φώτα αυτά είναι ανοιγμένα μάτια. Και ο Ιωάννης ήταν φως, αλλά όχι το φως το αληθινό. Διότι αν δεν είχε φωτιστεί, θα ήταν από μόνος του σκοτάδι» (Αυ).

(3) Εξυπακούεται ή το ήλθε (ήλθε για να μαρτυρήσει) ή, πιο φυσικά, από την προηγούμενη πρόταση το ἦν (αλλά ήταν για να μαρτηρήσει). Τονίζει ότι ο Ιω. δεν ήταν το φως «όχι τυχαία, ούτε μάταια, αλλά επειδή ως επί το πλείστον σε εμάς αυτός που δίνει τη μαρτυρία είναι ανώτερος από τον μαρτυρούμενο και θεωρείται πολλές φορές πιο αξιόπιστος... δείχνει, ποιος μεν είναι αυτός που μαρτυρεί και ποιος εκείνος που μαρτυρείται και ποια είναι η απόσταση μεταξύ μαρτυρουμένου και μάρτυρα» (X). Φαίνεται όμως ότι υπήρχαν και άνθρωποι που απέδιδαν στον Πρόδρομο την αξία του Μεσσία (δες Πράξ. ιγ 25 και ιθ 3-4).

Ιω. 1,9 Ἦν(1) τὸ φῶς(2) τὸ ἀληθινόν(3), ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον(4) ἐρχόμενον(5) εἰς τὸν κόσμον(6).

9 Ο Λόγος ήταν το αληθινό το φως, που καθώς έρχεται στον κόσμο φωτίζει κάθε άνθρωπο.

(1) Ἦ, «ήταν πάντοτε σύμφωνα με τη θεολογία που εκτέθηκε παραπάνω» (Z), οπότε συνδέεται με τα παραπάνω ως εξής: «Επειδή μιλώντας για τον Ιωάννη έλεγε ότι... τώρα στάλθηκε, για να μη σχηματίσει κάποιος τη γνώμη ότι και ο μαρτυρούμενος είναι πρόσφατος, εξαιτίας της πρόσφατης παρουσίας του μάρτυρα, ανέβασε ψηλά τη σκέψη και την παρέπεμψε στην πέρα από κάθε αρχή ύπαρξη, η οποία πουθενά δεν τελειώνει ούτε σταματά» (X).

Ἦ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, πρέπει να το συνδέσουμε με το ἐρχόμενον=Ερχόταν το φως το αληθινό στον κόσμο. Η ερμηνεία αυτή έχει το πλεονέκτημα ότι διατηρεί στη φράση «έρχομαι στον κόσμο» την συνηθισμένη και τεχνική κάπως έννοια, την οποία έχει στον Ιωάννη (γ 19,στ 14,θ 39,ιη 37 κλπ) (g), αλλά αυτού του είδους η χρήση του ἦν με μετοχή, είναι πρωτοφανής στην Κ.Δ. (δ).

(2) «Ό,τι ακριβώς είναι για το μάτι το αισθητό φως, αυτό είναι για την ψυχή ο Θεός Λόγος. Διότι ήταν το φως το αληθινό» (B). «Δεν φωτίζει όμως σώματα, αλλά με ασώματη δύναμη φωτίζει τον ασώματο νου» (Ω).

(3) Η λέξη αληθινός είναι χαρακτηριστική στο ύφος του Ιωάννη. Σε 28 χωρία, όπου συναντιέται στην Κ.Δ., 23 ανήκουν στον Ιωάννη, δηλαδή 9 στο ευαγγέλιο, 4 στην Α΄ Ιω. και 10 στην Αποκ. Μολονότι σε κάποιες περιπτώσεις η έννοια του αληθινός σχεδόν ταυτίζεται με αυτήν του αληθής, παρ' όλα αυτά γενικώς τα δύο αυτά διακρίνονται μεταξύ τους. Το αληθινός εκφράζει το γεγονός ως πλήρη

πραγματοποίηση της ιδέας. Ενώ επίσης το αληθές αντιτίθεται στο ψευδές, το αληθινός δεν έχει ως αντίθετο το ψευδές, αλλά το ατελές, το σκιώδες, το κατώτερο (g).

«Εδώ ονομάζεται φως αληθινό, ενώ αλλού αυτοαλήθεια και αυτοζωή» (X): φως αληθινό λοιπόν= το φως που είναι τέλειο και υπάρχει από μόνο του.

«Το ονόμασε αληθινό διότι δεν συγκρίνεται και είναι φως πάνω από κάθε άλλο και φως με την απόλυτη σημασία της λέξης» (Z).

«Ονομάζεται φως αληθινό όχι για να δείξει την αντίθεση με το ψεύτικο, αλλά τη διαφορά με το εικονικό. Διότι η αλήθεια και το αληθινό αντιδιαστέλλονται άλλοτε με το ψεύδος και την απάτη και άλλοτε με το εικονικό και την απομίμηση. Είναι λοιπόν ο Χριστός... φως αληθινό για αντίθεση με το αισθητό, αφού κανένα αισθητό πράγμα δεν είναι αληθινό» (Ω). «Επεξεργάζεται πάλι ο θεόπνευστος ευαγγελιστής με τρόπο χρήσιμο αυτό που ειπώθηκε. Ξεχωρίζει ολοκάθαρα το αληθινό φως... από εκείνους που δεν είναι σαν αυτόν, δηλαδή από τους γενητούς: διαχωρίζει ολοκάθαρα αυτό που είναι κατά φύση, από τα κατά χάρη, από αυτά που μετέχουν, εκείνο που μετέχεται, από αυτά που δέχονται τη χορηγία, εκείνο που χορηγεί τον εαυτό του σε αυτά που το έχουν ανάγκη» (Κ). «Αν και είναι φως ο Ιωάννης και οι άγιοι, αλλά δεν είναι εκείνοι το φως που θεολογείται, ο οποίος είναι ο Χριστός, ο από τη φύση του φως: διότι οι άγιοι από χάρη είχαν το φωτισμό. Για αυτό για το Χριστό λείπει: Ήταν το φως το αληθινό» (αμ).

«Όπως ακριβώς λοιπόν, όταν φωτίζει ο ήλιος χάνεται η δυνατότητα να φωτίζουν η σελήνη και τα αστέρια, έτσι αυτοί που φωτίζονται από το Χριστό και έχουν χωρέσει μέσα τους τις λάμπες του, δεν χρειάζονται βοηθούς αποστόλους και προφήτες... ούτε αγγέλους, θα προσθέσω μάλιστα ούτε και τις ανώτερες δυνάμεις, αφού μαθήτευσαν στο ίδιο το πρωτογέννητο φως» (Ω).

(4) «Όσο μεν εξαρτάται από αυτόν, όλους τους φωτίζει: αυτοί όμως που μένουν αφώτιστοι» (Z), «ο σκοτισμός τους δεν οφείλεται στη φύση του φωτός» (X), αλλά «πάσχουν αυτό λόγω της δικής τους θέλησης. Διότι η μεν χάρη του φωτός σαν τον ήλιο έχει ξεχυθεί γενικώς σε όλους» (Z), «και όλους τους προσδέχεται με τον ίδιο τρόπο και τους καλεί με την ίδια τιμή» (X), «αυτοί όμως που δεν θέλουν να απολαύσουν τη χάρη, αυτοί είναι αίτιοι που δεν φωτίζονται» (Z).

«Εάν φωτίζει κάθε άνθρωπο, ο οποίος έρχεται, τότε λοιπόν και τον Ιωάννη. Το αληθινό φως φώτισε εκείνον, από τον οποίο επιθυμούσε να μαρτυρηθεί» (Αυ).

Και αυτό είναι σπουδαία διαφορά του Θεού Λόγου Σωτήρα, του αληθινού φωτός... με τον λύχνο, τον Πρόδρομο. Διότι το μεν ένα είναι γενικότατο και φωτίζει κάθε άνθρωπο, ενώ το άλλο μερικό και φωτίζει αυτά που βρίσκονται σε ορισμένη απόσταση από αυτό (δ).

(5) Πρέπει να συνδεθεί ή με το «το φως το αληθινό», οπότε θα ερμηνεύσουμε: όταν ήλθε στον κόσμο, με το που φάνηκε ο Κύριος στον κόσμο, με το που άρχισε το μεσσιακό του έργο (δ).

«Λέγοντας το «ερχόμενον εις τον κόσμο» για τον Δεσπότη Χριστό, σωστά πρόσθεσε στη συνέχεια το «ήταν στον κόσμο», για να δείξει ότι το «ερχόμενον» το είπε αναφερόμενος στη σωματική του φανέρωση. Διότι όσον αφορά, λέει, την υπόστασή του και τη φύση του, ήταν (πάντα) στον κόσμο» (Θμ).

Ή, πρέπει να το συνδέσουμε με το άνθρωπον= ο οποίος έρχεται, γεννιέται στον κόσμο, («διαβεβαιωνόμαστε ότι δεν έρχεται το φως στον κόσμο μάλλον, αλλά ο φωτιζόμενος άνθρωπος» Κ), οπότε με τη φράση αυτή εκφράζεται η έννοια ότι το φως του Λόγου είναι δωρεά θεία, την οποία κάθε άνθρωπος κουβαλά μαζί του την ίδια τη στιγμή της γέννησής του, αφού είναι σε αυτόν έμφυτη. «Ο Λόγος του Θεού φωτίζει... μάλλον ως Θεός σπέρνει κατά τρόπο δημιουργικό μέσα στον καθένα που καλείται στην ύπαρξη σπέρμα σοφίας, δηλαδή θεογνωσίας, και φυτεύει μέσα του ρίζα σύνεσης» (Κ). Και οι δύο ερμηνείες σοβαρές. Υπάρχει όμως τέτοια ραββινική έκφραση γνωστότατη, για να δηλώσει το «όλοι οι άνθρωποι», επομένως εδώ=ήταν το αληθινό φως, που φωτίζει όλους τους ανθρώπους (χ). Έτσι μπορεί πλήρως και τελείως να λεχθεί, ότι η συνειδηση των εθνικών είναι η φωνή του Χριστού μέσα τους, παρόλο που σκοτίστηκε από την άγνοιά τους. Ο,τιδήποτε ευγενικό στη σκέψη, τη συμπεριφορά, στη λατρεία του προχριστιανικού κόσμου αποτελεί το έργο του Χριστού πάνω στους εθνικούς και μέσα στους εθνικούς. Μέσω του Λόγου του Θεού δηλαδή μέσω του Ιησού Χριστού ο Ησαΐας και ο Πλάτωνας και ο Ζωροάστρης και ο Βούδδας και ο Κομφούκιος κατανόησαν και εξέφρασαν όσες αλήθειες διακήρυξαν (τ).

(6) «Κόσμο εδώ ονομάζει τον τόπο ολόγυρα στη γη» (Ω). Στους κλασσικούς σημαίνει το σύμπαν λόγω της τάξης που επικρατεί σε αυτό. Στους Ο'συναντιέται με την έννοια του στολισμού. Στην Κ.Δ. συναντιέται 46 φορές στον Παύλο, 14 στους Συνοπτικούς και 100 στον Ιωάννη. Παρόλο που σε μερικά σημεία (Ιω. κα 25) σημαίνει το υλικό σύμπαν κατά τη διάκρισή του από το Θεό, επειδή όμως ο άνθρωπος είναι ο κύριος κάτοικος του κόσμου σύμφωνα με τη γνώση, την οποία έχουμε για τον κόσμο, για αυτό συνήθως στον Ιωάννη ο όρος αυτός σημαίνει τους ηθικούς παράγοντες στο σύμπαν μαζί με το σύνολο των φυσικών δυνάμεων, και κυρίως την ανθρωπότητα γενικώς μαζί με τη γη ως

τόπο κατοικίας του ανθρώπου (Ιω. στ 51,ζ4,ιβ19). Επειδή όμως μετά την πτώση των πρωτοπλάστων εισχώρησε στον κόσμο η αμαρτία, για αυτό ο όρος κόσμος συνυπονοεί μαζί με την φυσική τάξη στο σύμπαν και το ηθικό κακό που επικράτησε μεταξύ της ανθρωπότητας και την αποξένωση του κόσμου των ανθρώπων από το Θεό.

Για αυτό ο κόσμος δεν μπορεί να πάρει το Πνεύμα της αλήθειας (ιδ 17), μισεί το Χριστό (ζ 7), μισεί τους εκλεκτούς του Χριστού (ιε 19,ιζ 14) και για αυτό απαγορεύεται σε αυτούς να αγαπούν τον κόσμο (Α΄ Ιω. β 15), διότι ο κόσμος βρίσκεται σε εχθρότητα με το Θεό (δες η 23)(β). Αλλά ο κόσμος αυτός είναι αντικείμενο θείας αγάπης (Ιω. γ 16). Μέσα σε αυτήν την τάξη των πραγμάτων μπήκε ο Σωτήρας (Ιω. α 9,10,γ 19,η 12,θ 6,ιβ 46,θ 39,ιστ 28,ιη 37,γ 17,ι 36,ιζ 18), αλλά όχι ως κάποιος που έλαβε την αρχή του μέσα στον κόσμο και που προήλθε από αυτήν την τάξη και που έχει χαρακτήρα ανταποκρινόμενο στον κόσμο (Ιω. η 23,ιζ 14,16). Για αυτό άφησε αυτόν πάλι (ιγ 1,ιστ 28,ιζ 11), αφού όμως συνέτριψε τη δύναμή του (ιστ 33) με το να γίνει εξιλέωση για όλο τον κόσμο (Α΄ Ιω. β 2) και αφού έγινε ο αμνός του Θεού που σηκώνει την αμαρτία του κόσμου (α 29) και σωτήρας του (ιβ 47). Γενικότερα ο όρος κόσμος στον Ιωάννη μπορεί να θεωρηθεί ως μία από εκείνες τις λέξεις, στις οποίες συγκεντρώνονται τα κύρια χαρακτηριστικά του κύκλου της σκέψης κάποιου συγγραφέα (C).

Ιω. 1,10 ἐν τῷ κόσμῳ(1) ἦν(2), καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο(3), καὶ ὁ κόσμος(4) αὐτὸν οὐκ ἔγνω(5).

10Μέσα στον κόσμο ήταν, κι ο κόσμος δι' αυτού δημιουργήθηκε, μα δεν τον αναγνώρισε ο κόσμος.

(1) «Σε όλη τη γη όπως την καταλαβαίνουμε όσον αφορά τη δική μας οικουμένη» (Ω).

(2) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, αυτό το ἦν αναφέρεται στο έργο του Σωτήρα που τελέστηκε στη γη μετά τον Πρόδρομο (δ) δηλαδή στην εμφάνιση του Λόγου στον κόσμο σε συγκεκριμένο χρόνο μέσω της σάρκωσης.

Ή, αναφέρεται στο χρόνο πριν τη σάρκωση.

«Ήταν στον κόσμο όχι με την έννοια ότι μπορούσε να περιγραφεί σε τόπο, αλλά με την έννοια ότι γεμίζει τα πάντα» (Ζ): «όχι όσον αφορά την ουσία του, αλλά όσον αφορά την πρόνοιά του» (αμ).

«Ήταν στον κόσμο και προνοούσε για τα έργα του» (Χ). «Λέει ότι αυτός υπάρχει στον κόσμο διαρκώς και παντοτινά, διότι είναι ζωή από τη φύση του και φως στην ουσία του και γεμίζει τη φύση» (Κ).

«Ήταν στον κόσμο όχι όπως η γη είναι στον κόσμο, όχι όπως ο ουρανός είναι στον κόσμο, όπως ο ήλιος είναι στον κόσμο, αλλά ως τεχνίτης που κυβερνά ό,τι έφτιαξε... Με την παρουσία της μεγαλειότητάς του κάνει ό,τι κάνει: η παρουσία του κυβερνά ό,τι έφτιαξε. Ήταν λοιπόν στον κόσμο ως ο Ποιητής του κόσμου, διότι ο κόσμος έγινε από αυτόν» (Αυ).

(3) «Και ήταν αυτός που τον δημιούργησε» (Κ).

«Ήταν στον κόσμο αλλά όχι ως σύγχρονος του κόσμου, προς Θεού! Διότι για αυτό πρόσθεσε «και ο κόσμος έγινε από αυτόν» ώστε με αυτό να σε επαναφέρει πάλι στην προαιώνια ύπαρξη του Μονογενοῦς» (Χ).

Αναφέρει τόσο την στον κόσμο παρουσία του Λόγου, όσο και την από τον Λόγο δημιουργία «δυσανασχετώντας για την πώρωση αυτών που τον αγνόησαν» (Ζ): για να παρουσιάσει ως αδικαιολόγητο και αξιοκατάκριτο το ότι ο κόσμος δεν γνώρισε τον Λόγο.

(4) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «οι άνθρωποι σε όλη τη γη» (Ω), ή πιο σωστά «εδώ κόσμο ονομάζει το πλήθος το διεφθαρμένο και προσκολλημένο στα γήινα πράγματα, τον αγροίκο και ταραχώδη και ανόητο λαό» (Χ)

«Δεν αγνοήθηκε αυτός για τον εαυτό του, αλλά ας κατηγορήσει ο κόσμος τη δική του αδυναμία» (Κ).

(5) Το γνωρίζω συχνά σημαίνει προσωπική σχέση ανάμεσα στο υποκείμενο που γνωρίζει και στο αντικείμενο που γνωρίζεται. Γνωρίζεται κάτι μόνο στο βαθμό που έχει κάποια σπουδαιότητα για το πρόσωπο που γνωρίζει και ασκεί επιρροή σε αυτό, και έτσι συνάπτεται προσωπική σχέση μεταξύ αυτού που γνωρίζει και αυτού που γνωρίζεται. Δες την παρούσα φράση «ο κόσμος δεν τον γνώρισε» με την ακόλουθη «οι δικοί του δεν τον δέχτηκαν». Όταν λοιπόν έχουμε υπ' όψη, ότι το «γνωρίζω» προϋποθέτει τόσο τη σπουδαιότητα όσο και την επιρροή αυτού που γνωρίζεται για αυτόν που γνωρίζει, τότε μπορούμε να κατανοήσουμε πλήρως και τις φράσεις στα Ιω. ιζ 3,25, και η 55 (C).

Λέει το «δεν τον γνώρισε» ή «αναφερόμενος στα παλιά χρόνια» (Χ), όταν «επειδή ήταν εδώ με τη θεότητά του, δεν ήταν δυνατόν να γίνει ορατός από τους ανόητους» (Αυ).

«Οι φίλοι του Θεού και θαυμαστοί όλοι τον αναγνώρισαν και πριν την ενσάρκωσή του. Και για μεν τον πατριάρχη και ο ίδιος ο Χριστός λέει ονομαστικά ότι «ο Αβραάμ ο πατέρας σας αγαλλίασε διότι επρόκειτο να δει την ημέρα μου... Και για τον Δαβίδ επίσης... έλεγε: Πώς λοιπόν ο Δαβίδ μέσω του Πνεύματος τον ονομάζει Κύριο... και «πολλοί προφήτες επιθύμησαν να δουν αυτά που βλέπετε και δεν τα είδαν και να ακούσουν αυτά που ακούτε και δεν τα άκουσαν»» (Χ).

Αναφέρεται δηλαδή στον πριν τη σάρκωση χρόνο και εκφράζει ό,τι και τα χωρία Ρωμ. α 21-23, Α Κορ. α 21, Πράξ. ιδ 16, ιζ 30= «Δηλαδή τα δημιουργήματα δεν αναγνώρισαν το δημιουργό» (Ζ).

Ή, αναφέρεται στον μετά τη σάρκωση χρόνο=Μολονότι ήταν στον κόσμο και μολονότι ο κόσμος έγινε από αυτόν, παρ' όλα αυτά όταν σαρκώθηκε, ο κόσμος δεν τον αναγνώρισε. Και οι δύο ερμηνείες σοβαρές.

Συχνά ακούγεται να λέγεται από τους πολλούς, ότι εάν είχαμε γεννηθεί στις ημέρες του Χριστού και είχαμε το πλεονέκτημα να ακούσουμε το Χριστό άμεσα, θα είχαμε και ισχυρότερα ελατήρια, ώστε να παρουσιαζόμαστε και ισχυρότεροι απέναντι στην αμαρτία. Απαντούμε, ότι οι αμαρτωλές μας συνήθειες θα μας εμπόδιζαν και παρόντος του Χριστού σωματικά από το να γνωρίσουμε αυτόν. Ο Χριστός είναι ακόμη πάνω στη γη. Είναι μεν κρυμμένος, μπορεί όμως να προσεγγιστεί από εμάς. Είναι εδώ στην εκκλησία του, ανάμεσα στους πιστούς, στο πρόσωπο κάθε φτωχού. Αλλά οι σαρκικές διάνοιες δεν μπορούν να τον δουν και να τον αισθανθούν ούτε στον ουρανό ακόμη πάνω στον ένδοξο θρόνο του. Οι πνευματικές όμως καρδιές μπορούν να τον πλησιάσουν, να τον δουν, να τον κατακτήσουν και πάνω στη γη.

Ιω. 1,11 εἰς τὰ ἴδια(1) ἦλθε(2), καὶ οἱ ἴδιοι(3) αὐτὸν οὐ παρέλαβον(4).

11 Ἦρθε στον τόπο το δικό του, και οι δικό του δεν τον δέχτηκαν.

(1) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «δικά του» είναι ο κόσμος ως δημιούργημά του, ενώ «δικοί του» οι άνθρωποι ως δημιουργήματα και αυτοί» (Ζ).

Ή, πιο σωστά «Διότι όλος ο κόσμος βέβαια ανήκει στο Θεό και είναι δικός του, ως προς την αιτία της δημιουργίας... πιο κατάλληλα όμως δικός του λαός θα ονομαστούν οι Ισραηλίτες... και εξαιτίας της εκλογής των αγίων πατέρων, και επειδή ονομάστηκαν αρχή και πρωτότοκος λαός των τέκνων του Θεού» (Κ).

Συνδέεται με τα παραπάνω ως εξής: «Γιατί δεν είναι καθόλου θαυμαστό, εάν ο κόσμος δεν γνώρισε τον Μονογενή... αφού ακόμα και αυτός ο λαός από τον οποίο περισσότερο από όλους έπρεπε να γίνει κατανοητός, τον απέρριψε όταν παρουσιάστηκε με σάρκα» (Κ).

(2) «Και ήταν και ήλθε στον κόσμο. Ήταν στον κόσμο με τη θεότητά του και ήλθε με τη σάρκα του» (Αυ) «σύμφωνα με τον τρόπο της ενανθρώπισης» (Κ).

«Όχι από δική του ανάγκη (διότι ο Θεός δεν έχει ανάγκη), αλλά για να ευεργετήσει τους δικούς του. Και ούτε έτσι δεν τον δέχτηκαν οι δικό του, παρόλο δηλαδή που ήλθε στα δικά του για τη δική τους ωφέλεια» (Χ).

Οι Ιουδαίοι την εποχή αυτή είχαν φτάσει σε έσχατη παρακμή και είχαν καταστεί λαός μισητός και από όλους πειφρονούμενος. Όμως ενθουμούμενος ο Κύριος την παλαιά του διαθήκη, οσοδήποτε κακοί και άσημοι και αν ήταν οι Ιουδαίοι ο Χριστός δεν ντράπηκε να τους επισκεφτεί. Ήλθε για να αναζητήσει και να σώσει αυτούς. Στάλθηκε στα χαμένα πρόβατα του οίκου Ισραήλ.

(3) «Ποιοι ήταν αυτοί;... Οι Ιουδαίοι τους οποίους πρώτα τους έκανε για να είναι υπεράνω όλων των εθνών. Διότι τα άλλα έθνη λάτρευαν τα είδωλα... ενώ εκείνος ο λαός γεννήθηκε από το σπέρμα του Αβραάμ και υπήρξε με ιδιάζουσα έννοια δικός του» (Αυ).

Για τον Ισραήλ ως λαό που ανήκει στο Θεό δεξ Εξ. ιθ 5, Δευτ. δ 34, ζ6. Οι Ιουδαίοι ήταν δικό του όπως το σπίτι κάποιου και οι χώρες και τα υπάρχοντα είναι δικά του. Αλλά οι Χριστιανοί είναι δικό του, του Κυρίου, όπως η σύζυγος και τα παιδιά κάποιου είναι δικά του αφού αγαπά αυτά και αγάλλεται για αυτά.

(4) «Δεν τον δέχτηκαν» (Ζ). «Διότι δεν ελκύεται αναγκαστικά ο Κύριος, αλλά με ελεύθερη διάθεση και προαίρεση» (Θφ). «Δεν τον δέχτηκαν αλλά και τον απέκρουσαν και όχι αυτό μόνο, αλλά και αφού τον έβγαλαν έξω από τον αμπελώνα, τον φόνευσαν» (Χ). Το ρήμα χαρακτηρίζει την εγκάρδια υποδοχή της οποίας έπρεπε να τύχει ο Μεσσίας από τον Ισραήλ ως οικοδεσπότης (g). Πολλοί που ανήκουν από επάγγελμα και ομολογία στο Χριστό, δεν τον δέχονται, διότι δεν αποχωρίζονται από τις αμαρτίες τους και κατά συνέπεια δεν έχουν το Χριστό να βασιλεύει πάνω σε αυτούς.

Ιω. 1,12 ὅσοι(1) δὲ(2) ἔλαβον(3) αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν(4) τέκνα Θεοῦ(5) γενέσθαι(6), τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ(7),

12 Σ' όσους όμως τον δέχτηκαν και πίστεψαν σ' αυτόν, έδωσε το δικαίωμα να γίνουν παιδιά του Θεού.

(1) Υποδηλώνει όχι έθνος σε ένα σώμα, όπως το «ίδιοι», αλλά άτομα σποραδικά που χωρίζονται από τη μάζα των απίστων (g).

Όσοι «δηλαδή είτε δούλοι, είτε ελεύθεροι, είτε Έλληνες, είτε βάρβαροι, είτε άσοφοι, είτε σοφοί, είτε γυναίκες, είτε άνδρες, είτε παιδιά είτε γέροντες, είτε πλούσιοι είτε φτωχοί...» (αμ), «όλοι αξιώνονται της ίδιας τιμής. Διότι η πίστη και η χάρη του Πνεύματος, αφού αφάιρεσαν την ανομοιομορφία των

κοσμικών διακρίσεων, διέπλασαν όλους σε ενιαία μορφή και τους αποτύπωσαν ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα, το βασιλικό» (X).

«Επειδή ο Θεός είναι φιλόανθρωπος και ευεργετικός, ελκύει στον εαυτό του όλους όσους θέλουν, όχι με βία και αναγκαστικά, αλλά με πειθώ και ευεργετώντας τους· και για αυτό όταν ήλθε, άλλοι μεν τον δέχτηκαν, άλλοι όμως δεν τον δέχτηκαν» (Θμ).

(2) Αντιθετικός σύνδεσμος.

(3) «Όσοι δέχτηκαν αυτόν με το να δεχτούν τη διδασκαλία του» (Ζ). «Όσοι μέσω της πίστης τον δέχτηκαν και τον υποδέχτηκαν» (Θφ). Το παρέλαβον του προηγ. σ. εκφράζει την πανηγυρική υποδοχή, την οποία έπρεπε οι δικοί του να κάνουν στο Μεσσία. Το «έλαβον» εκφράζει τον ανεπίσημο και ατομικό χαρακτήρα τον οποίο έχει τώρα η πίστη (g).

(4) Η λέξη εξουσία όταν συναντιέται στην Κ.Δ., δηλώνει άλλοτε μεν το δικαίωμα (Β΄ Θεσ. γ 9), άλλοτε τη δύναμη (Ματθ. θ 8, Μάρκ. γ 15) άλλοτε το αξίωμα (Ματθ. η 9, κη 18) ή την επικράτηση (Λουκ. κγ 7) ή τον άρχοντα (Λουκ. ιβ 11, Ρωμ. ιγ 1 και εξής)(Κομνηνός). Εδώ=Έδωσε όχι μόνο το προνόμιο αλλά και τη δύναμη.

«Αφού έδωσε μεν τον εξαναγκασμό και έδειξε την προαίρεση και την ελευθερία, αυτό είπε και τώρα... Διότι το να γεννηθούμε την μυστηριακή γέννηση... γίνεται από το βάπτισμα, το να μείνουμε όμως στη συνέχεια καθαροί... ανήκει στη δική μας εξουσία και προσπάθεια» (X).

«Διότι δεν αρκεί για να φυλάξει κάποιος την καθαρότητα το να βαπτιστεί, αλλά χρειάζεται και πολλή προσπάθεια, ώστε να διαφυλάξει ακηλίδωτη την εικόνα της υιοθεσίας που τυπώθηκε στο βάπτισμα» (Θφ).

«Ταυτόχρονα λοιπόν φανερώνει ότι την εξουσία αυτή κανείς δεν θα μπορέσει να μας την αφαιρέσει, αν δεν προλάβουμε και την αφαιρέσουμε εμείς» (X).

(5) «Δεν αποδείχτηκε χωρίς κέρδος το πράγμα σε όσους τον δέχτηκαν. Διότι χάρισε το πρώτο και μέγιστο αγαθό, την ίση τιμή με τον εαυτό του, χαρίζοντας σε αυτούς την απόλαυση τού να είναι παιδιά (Θεού)» (Θμ).

«Αυτό όμως το λέει, όχι ανεβάζοντάς μας στη φύση του Θεού, αλλά μεταδίδει χάρη και χαρίζει σε εμάς το αξίωμά του» (Ω).

«Δεν θα γίνουμε και εμείς απaráλλακτα με εκείνον υιοί του Θεού, αλλά σαν εκείνον με την κατά μίμηση χάρη. Γιατί εκείνος βέβαια είναι Υιός αληθινός που προήλθε από τον Πατέρα, ενώ εμείς θεοί από φιλοανθρωπία» (Κ).

«Μεγάλη φιλοανθρωπία! Μεγάλο έλεος! Γεννήθηκε ο μονογενής του Θεού και δεν ήθελε να μένει μόνος. Πολλοί άνθρωποι, όταν δεν έχουν γιους... υιοθετούν γιο... Αλλά εάν κάποιος έχει έναν μόνο γιο, χαιρέται πάρα πολύ για αυτόν, διότι μόνος αυτός θα τα κληρονομήσει όλα και δεν θα μοιραστεί με άλλον την κληρονομιά, ώστε να είναι φτωχότερος. Αλλά δεν είναι έτσι στο Θεό. Αυτόν τον ίδιο τον μονογενή... τον έστειλε στον κόσμο, για να μην είναι μόνος, αλλά για να υιοθετηθούν και άλλοι αδελφοί» (Αυ).

(6) «Το «να γίνουν» το λέει, διότι λέγονται γιοι όχι εκ φύσεως αλλά από υιοθεσία» (Α).

(7) «Δηλαδή σε αυτόν» (Ζ). Για τη φράση δεσ Ιω. β 23, γ 18, Α΄ Ιω. ε 13. Στην Π.Δ. το «Όνομα» του Ιεχωβά χρησιμοποιείται συχνά ως συνώνυμο με το χαρακτήρα του ή το Πρόσωπό του, όπως αποκαλύπτει τον εαυτό του στους ανθρώπους (Β΄ Βασ. ζ 13, Ησ. ιη 7). Ίσως και η χρήση του ίδιου όρου στην Κ.Δ. να είναι Αραμαϊσμός. Πάντως στον Ιωάννη «πιστεύω στο όνομα του Ιησού» σημαίνει: πιστεύω στον Ιησού ως τον Υιό του Θεού και τον Μεσσία (β). Το όνομά του είναι ο Λόγος του Θεού, ο βασιλιάς των βασιλευόντων, ο Κύριος η δικαιοσύνη μας, Ιησούς ο Σωτήρας μας. Πιστεύω λοιπόν στο όνομά του σημαίνει αναγνωρίζω ό,τι είναι ο Χριστός, ό,τι τα μεγάλα αυτά ονόματα αποδίδουν σε αυτόν· αναγνωρίζω αυτό και έχω πεποίθηση σε αυτό και στηρίζομαι σε αυτό.

Ιω. 1,13 οἱ(1) οὐκ ἐξ αἱμάτων(2), οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός(3), οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός(4), ἀλλ' ἐκ Θεοῦ(5) ἐγεννήθησαν(6).

13Απ' το Θεό γεννήθηκαν αυτοί και όχι από γυναίκας αίμα, ούτε από επιθυμία ανθρώπινη ή επιθυμία άντρα.

(1) Στον Ειρηναίο, και πιθανότατα και στον Ιουστίνο, ξεκάθαρα όμως στον Τερτυλλιανό βρίσκεται η γραφή: ος εγεννήθη, σύμφωνα με την οποία το χωρίο αναφέρεται στην από την Παρθένο υπερφυσική γέννηση του Ιησού Χριστού. Η γραφή δεν μαρτυρείται από τους κώδικες (β).

(2) Ο πληθυντικός=Η, «όταν αναμιγνύονται τα αίματα του άνδρα και της γυναίκας» (Αυ).

Ή, παριστάνεται με αυτό το αίμα από την άποψη των στοιχείων που το συναποτελούν (Κομνηνός). Επικρατούσα γνώμη στην Ελληνική φυσιολογία ήταν, ότι το ανθρώπινο έμβρυο γινόταν από το σπέρμα του άνδρα και από το αίμα της μητέρας (Δες και Σοφ. Σολ. ζ 2)(β).

«Έδειξε την υπεροχή από τη σύγκριση με τις σαρκικές ωδίνες... έτσι ώστε αφού μάθουμε την ευτέλεια και ταπεινότητα της πρώτης μας γέννησης, (η οποία έγινε με αίματα και θέλημα σάρκας), και κατανοήσουμε το ύψος και την ευγένεια της δεύτερης γέννησης, η οποία έγινε με τη χάρη, να σχηματίσουμε και από αυτό μεγάλη ιδέα για αυτό» (Χ).

(3) «Και από επιθυμία σαρκική» (Ιππόλυτος). Την γενετήσια ορμή του γένους (δ). Την γενετήσια επιθυμία και των δύο φύλων γενικώς «που αναζωπυρώνει την σάρκα να έρθει σε μίξη» (Θφ).

(4) Την γενετήσια ορμή του ατόμου (δ) την επιθυμία ως θέληση προσωπική του άνδρα ολοκληρωμένη σε απόφαση. Προηγείται η επιθυμία και ακολουθεί η θέληση του άνδρα η ενεργός. «Εννοεί την μετά την παραδοχή της επιθυμίας συμφωνία του ανθρώπου, η οποία είναι η αρχή της πράξης» (Θφ).

(5) Ο Θεός είναι η άμεση αιτία της νέας πνευματικής ζωής, η οποία αρχίζει στον πιστό (β). «Δεν γεννιέται σωματικά σύμφωνα με την φύση του πάλι με κάποια διαδοχή, αλλά γεννιέται με θεία δύναμη με το να μοιάσει σε αυτόν και να ενωθεί με αυτόν» (Θμ).

«Αυτή η γέννηση κυοφορείται μέσω της πίστης· έρχεται στο φως μέσω της αναγέννησης του βαπτίσματος· τροφός της γίνεται η Εκκλησία· μαστός τα διδάγματα· τροφή, ο ουράνιος άρτος· ολοκλήρωση της ηλικίας, ο υψηλός τρόπος ζωής· γάμος, η συμβίωση με τη σοφία· παιδιά, οι ελπίδες· σπίτια, η βασιλεία· κληρονομιά και πλούτος, η απόλαυση στον παράδεισο· και τέλος, αντί για θάνατο, η αιώνια ζωή» (Γν).

(6) «Το «γεννήθηκαν» το είπε επειδή έχουν πάρει και αυτοί τελείως το όνομα του υιού» (Α). Το ρήμα γεννώ χρησιμοποιείται κυρίως για άνδρα, ενώ για γυναίκα το τίκτω.

Ιω. 1,14 Καί(1) ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο(2) καὶ ἐσκήνωσεν(3) ἐν ἡμῖν(4), καὶ ἐθεασάμεθα(5) τὴν δόξαν(6) αὐτοῦ, δόξαν(7) ὡς(8) μονογενοῦς(9) παρὰ πατρός(10), πλήρης(11) χάριτος καὶ ἀληθείας(12).

14 Ο Λόγος έγινε άνθρωπος κι έστησε τη σκηνή του ανάμεσά μας και είδαμε τη θεϊκή του δόξα, τη δόξα που ο μοναχογιός την έχει απ' τον Πατέρα, ήρθε γεμάτος χάρη θεϊκή κι αλήθεια για μας.

(1) «Αφού είπε... ότι έγιναν τέκνα Θεού, εκθέτει τώρα και την αιτία της απεριγράπτης αυτής τιμής. Και αυτή είναι το ότι έγινε σάρκα ο Λόγος» (Χ).

«Διότι ο υιός του Θεού έγινε άνθρωπος, για να γίνουν οι άνθρωποι υιοί Θεού» (Ζ).

«Έγινε σάρκα από φιλανθρωπία με το να κοινωνήσει με την ταπεινή μας φύση, για αυτό, αφού αναμίχθηκε με τον άνθρωπο, δέχτηκε στον εαυτό του όλη τη φύση μας, έτσι ώστε με την ανάμιξη με το θείο να θεωθεί μαζί και το ανθρώπινο, αφού με την απαρχή εκείνη συναγιάζεται και όλη η δική μας φύση» (Γν).

Ο Λόγος έγινε σάρκα. Το καταπληκτικότερο από όλα τα παράδοξα, το οποίο τονίζεται έντονα με την υπονοούμενη αντίθεση με τον πρώτο στίχο: Εκείνος, ο οποίος «ήταν στην αρχή» «έγινε»· και εκείνος, ο οποίος ήταν Θεός έγινε σάρκα· και εκείνος, ο οποίος ήταν προς (κοντά) στο Θεό έσκήνωσεν ἐν ἡμῖν (μ).

(2) «Χρησιμοποίησε τα κατάλληλα ρήματα, το μεν «έγινε» για την σάρκα, ενώ το ἦν (υπήρχε) για τη θεότητα» (Ω).

«Ο Λόγος έγινε σάρκα, είναι ίσο με το να πει έγινε άνθρωπος» (Α),

«διότι η Γραφή συνηθίζει να λέει σαρκα τον άνθρωπο, όπως με τον προφήτη Ιωήλ λέει· Θα εκχύσω από το Πνεύμα μου πάνω σε κάθε σάρκα» (Α), και «από μόνη τη σάρκα ονομάζει ολόκληρο το ζώο (άνθρωπο)» (Κ).

«Ο Λόγος έγινε σάρκα, όχι με το να αναλυθεί σε σάρκα, αλλά με το να φορέσει σάρκα» (Α).

«Δεν μετέβαλλε την ουσία του σε σάρκα, αλλά την προσέλαβε ενώ η ουσία του παρέμεινε ανέπαφη» (Χ). «Διότι αν βεβαίως πάθαινε κάποια τροπή και αλλοίωση, δεν θα ήταν Θεός» (Θφ).

«Εάν όμως λένε κάποιοι ότι σαν Θεός που είναι τα μπορεί όλα και επομένως ότι μπορούσε να μεταπέσει (μεταβληθεί) και σε σάρκα, τους λέμε αυτό, ότι όλα τα μπορεί έως ότου εξακολουθεί να είναι Θεός. Εάν όμως δέχτηκε μεταβολή και μεταβολή προς τα χειρότερα, πώς μπορεί να είναι Θεός;... Διότι η ουσία του Θεού είναι υπεράνω κάθε μεταβολής» (Χ).

«Ακούγοντας λοιπόν ότι «ο Λόγος έγινε σάρκα», δεν εννοούμε ότι ο Λόγος είναι ολόκληρος σώμα, αλλά ότι φόρεσε σώμα και έγινε άνθρωπος» (Α).

«Επειδή λοιπόν υπάρχουν εκείνοι οι οποίοι λένε ότι όλα τα γεγονότα της θείας οικονομίας ήταν μία φαντασία και προσποίηση και υποψία... χρησιμοποίησε το ρήμα «έγινε», θέλοντας να εκφράσει όχι μεταβολή της ουσίας, προς Θεού, αλλά ότι προσέλαβε αληθινή σάρκα» (Χ). Γράφοντας τη φράση αυτή ο ευαγγελιστής έχει στο νου τον Δοκητισμό (=αίρεση που θεωρούσε φαινομενική την ενανθρώπιση), τον οποίο με σαφήνεια αποκηρύττει στο Α΄Ιωάννου δ 2 (β).

«Ο Λόγος... μένοντας Θεός, έγινε και άνθρωπος, παίρνοντας σάρκα εμπυχωμένη με ψυχή λογική και νοερή» (Ζ).

Το χωρίο Φιλίπ. β 6-8 διασαφηνίζει πλήρως το δίδαγμα του παρόντος στίχου. Η αληθινή έννοια της σάρκωσης του Λόγου εκφράζεται στο Κολασ. β 9 «σε αυτόν κατοικεί όλο το πλήρωμα της θεότητας σωματικά». «Δεν είπε· Αφού βρήκε κάποιον άνθρωπο ο Λόγος, ενώθηκε με αυτόν, αλλά αυτός ο ίδιος έγινε άνθρωπος. Ανατρέπεται λοιπόν από αυτό το ρητό και ο Νεστόριος (αιρετικός του Ε΄ αιώνα)» (Θφ).

«Έγινε άνθρωπος και όχι μπήκε σε άνθρωπο... μη τυχόν και οι ασεβείς εξαπατήσουν κάποιους και νομίσουν και εκείνοι, ότι όπως ακριβώς στα προηγούμενα χρόνια γινόταν σε καθέναν από τους αγίους, έτσι και τώρα, ήλθε σε έναν άνθρωπο ο Λόγος για να αγιάζει και αυτόν, και φανερώνεται όπως και στους άλλους» (Α).

Ο Λόγος δεν έγινε ένας ορισμένος και προσωπικά υφιστάμενος άνθρωπος, αλλά γενικώς άνθρωπος. Δεν απέκτησε τότε προσωπικότητα, διότι ήδη είχε αυτήν, αλλά μαζί με το προϋπάρχον ήδη πρόσωπό του προσέλαβε και πραγματική ανθρώπινη φύση (μ). «Αφού λοιπόν έγινε αυτός και άνθρωπος για τη δική μας σωτηρία, τον προσκυνούμε όχι σαν ίσο που πήρε ίσο με μας σώμα, αλλά σαν δεσπότη που πήρε τη μορφή του δούλου και σαν δημιουργό και κτίστη που ήλθε μέσα στο κτίσμα» (Α).

Το σάρξ εγένετο δεν δηλώνει μόνο, ότι ο Κύριος υπήρξε πραγματικά και αληθινά άνθρωπος, αλλά και ότι υπέβαλλε τον εαυτό του στις αθλιότητες και ασθένειες της ανθρώπινης φύσης. Ο όρος σάρκα σημαίνει τον άνθρωπο ως ασθενή ύπαρξη. Και αληθινά ο Κύριος σταυρώθηκε με ασθένεια (Β΄ Κορ. ιγ 4).

Σημαίνει ακόμη ο όρος σάρκα φύση θνητή και που πεθαίνει («είναι σάρκες, φύσημα περαστικό ανέμου, το οποίο όταν περάσει δεν επιστρέφει πλέον» Ψαλμ. οζ 39). Και ο Χριστός «θανατώθηκε κατά την σάρκα» (Α΄ Πέτρου γ 18).

Η σάρκα παρουσιάζει τον άνθρωπο εμποτισμένο με την αμαρτία και βυθισμένο σε αυτήν. Και ο Χριστός μολονότι υπήρξε ακηλίδωτος και απολύτως αναμάρτητος, όμως εμφανίστηκε «με ομοίωμα σάρκας αμαρτίας» (Ρωμ. Η 3) «γινόμενος για χάρη μας αμαρτία» (Β΄ Κορ. ε 6), «για να γίνουμε εμείς δικαιοσύνη Θεού μέσω αυτού».

Ας θαυμάσουμε το ότι ο Λόγος έγινε σάρκα· αυτός ο οποίος δημιούργησε τα πάντα ντύθηκε την ευτελή ανθρώπινη φύση. Όταν στη Γραφή διακηρύσσεται «ο άνθρωπος είναι σαν το χορτάρι οι ημέρες του» και «κάθε άνθρωπος είναι σαν χορτάρι», τονίζεται συγχρόνως και η αξιοθαύμαστη αγάπη του Λυτρωτή, ο οποίος για να μας λυτρώσει και σώσει έγινε σάρκα και ξεράθηκε σαν χορτάρι.

(3) Κυριολεκτικά σημαίνει κατοίκησε κάτω από σκηνή. Ή, για να δηλώσει την πάνω στη γη διαμονή του Λόγου για ένα σύντομο διάστημα (β). Ή «λέγοντας «και κατασκήνωσε μεταξύ μας», είναι σαν να λέει μην υποψιαστείς τίποτα το άτοπο από το «έγινε». Διότι δεν είπα μετατροπή της φύσης εκείνης που είναι αμετάτρεπτη, αλλά κατασκήνωση και κατοίκηση. Το κατασκηνώω όμως δεν ταυτίζεται με τη σκηνή, αλλά είναι άλλο» (Χ).

Δηλαδή ο Λόγος πήρε την ανθρώπινη φύση του σαν σκηνή του «όπως ακριβώς ο ναός (της Π.Δ.) είχε τη δόξα του Θεού που κατασκήνωνε μέσα σε αυτόν» (Ω). και οι δύο εκδοχές είναι σοβαρές. Ίσως με την προτίμηση του ρήματος αυτού (εσκήνωσε) να ήθελε ο ευαγγελιστής να υπαινιχθεί την σκηνή του μαρτυρίου στην έρημο, η οποία ήταν κατά κάποιο τρόπο η σκηνή του Ιεχωβά (Εξοδ. κε 8,9) (F). Πάντως το ρήμα σκηνώω εδώ δηλώνει τις σχέσεις οικειότητας, τις οποίες σύναψε με τους όμοιούς του. «Για αυτό κατασκήνωσε μέσα μας, για να μπορέσουμε με πολλή ελευθερία και να τον πλησιάσουμε και να συζητήσουμε μαζί του και να τον συναναστραφούμε» (Χ). Κατασκήνωσε μεταξύ μας. Υπαινίσσεται αυτό πρώτον, ότι έμεινε κάτω από συνθήκες πολύ πτωχικές, όπως οι ποιμένες στις σκηνές τους. Δεν έμεινε σαν σε ανάκτορα, αλλά σαν σε σκηνή. Διότι δεν είχε πού να γυρει το κεφάλι του.

Δεύτερον, ότι οι συνθήκες, στις οποίες έζησε εδώ, ήταν στρατιωτικές. Οι στρατιώτες παραμένουν σε σκηνές. Και από την εποχή της παράβασης των πρωτοπλάστων έχει κηρυχθεί πόλεμος κατά του σπέρματος του φιδιού, και ήλθε τώρα ο Χριστός, να διαξαγάγει αυτοπροσώπως την μάχη.

Τρίτον, ότι η παραμονή του ανάμεσά μας δεν επρόκειτο να παραταθεί παντοτινά. Παρέμεινε μεταξύ μας σαν σε σκηνή και όχι σαν σε μόνιμο οικοδόμημα. Οι πατριάρχες κατοικώντας σε σκηνές διακήρυτταν τους εαυτούς τους ξενους και παρεπίδημους στη γη και επιζητούσαν καλύτερη πατρίδα και πόλη. Έτσι επραξε και Χριστός, αφήνοντας σε μας παράδειγμα. Δες Εβρ. ιγ 13,14.

Τέταρτον, ότι όπως ανέκαθεν ο Θεός διαμένει στη σκηνή του Μωϋσή και υπεράνω της κιβωτού ανάμεσα στα χερουβείμ, έτσι και τώρα κατασκήνωσε στην πραγματική σκηνή του μαρτυρίου, στην ανθρώπινη φύση του Χριστού.

(4) Αναφέρεται ή στους αυτόπτες, στους οποίους ανήκει και ο ευαγγελιστής, για τους οποίους προστίθεται αμέσως το εθεασάμεθα (b,g). Ή, στην ανθρωπότητα ολόκληρη. «Την σκηνή την κατοικεί

παντοτινά. Δεν περιεβλήθη την σάρκα τη δική μας για να την αφήσει πάλι, αλλά για να την έχει παντοτινά μαζί του. Διότι, αν δεν συνέβαινε αυτό, δεν θα την έκανε άξια και του βασιλικού θρόνου και δεν θα προσκυνούνταν έχοντας αυτήν από ολόκληρη την ουράνια στρατιά των αγγέλων, αρχαγγέλων, θρόνων, κυριοτήτων, αρχών και εξουσιών. Ποιος λόγος, ποια διάνοια μπορεί να παραστήσει την τόσο μεγάλη τιμή, η οποία έγινε στο γένος μας:» (X).

(5) «Φανερώθηκε σε μας με το σώμα που τον συντρόφευε. Διότι αν δεν μπόρεσαν να δουν μόνο το δοξασμένο πρόσωπο του Μωϋσή, ο οποίος ήταν από τη δική μας φύση, οι σύγχρονοί του... πώς θα μπορούσαμε να υπομείνουμε εμείς οι πηλίνοι και γήινοι την θεότητα, η οποία είναι απλησίαστη ακόμη και σε αυτές τις ουράνιες δυνάμεις;» (X).

Πουθενά στην Κ.Δ. το θεάσθαι δεν βρίσκεται με την έννοια οπτασίας ή θεωρίας πνευματικής. Χρησιμοποιείται 22 φορές με την έννοια του βλέπω με τα σωματικά μάτια. (Δες και α 32,38,δ 35,στ 5,ια 45,Αΐω. δ 12,14) (β). Είναι όμως πλουσιότερο από το ρήμα ορώ και σημαίνει βλέπω άνετα και με ικανοποίηση (g). Εθεασάμεθα. Εμείς και όχι όλοι στα μάτια των οποίων έπεσε ο Ιησούς. Ο Καϊάφας, ο Ηρώδης και ο Πιλάτος δεν είδαν τη δόξα του, αλλά μόνο οι αληθινοί μαθητές του (τα).

(6) Την υπερφυσική αίγλη και υπερκόσμια λάμψη, ανάλογη με τις εμφανίσεις του Θεού στην Π.Δ.. Δες Εξοδ. ιστ 10,κδ 16,μ 28-32 κλπ. (κ).

Ή «τη δόξα του Λόγου, τη δύναμη της θεότητας που έλαμψε μέσα από τη σάρκα, σαν μέσα από παραπέτασμα (προκάλυμμα,κουρτίνα). Τα άπειρα και ποικίλα θαύματα, η υπέρλαμπρη μεταμόρφωση... η υπέρλογη ανάσταση... και όσα μετά από αυτήν έργα που αρμόζουν στο Θεό... είδαν οι απόστολοι» (Z).

Ή, την σφραγίδα της υιότητας η οποία ήταν εντυπωμένη σε όλο τον βίο του Ιησού· τη στενή κοινωνία του Ιησού με τον Θεό Πατέρα, η οποία διεκρίνε βαθύτατα τη ζωή του Ιησού από τη ζωή κάθε άλλου ανθρώπου.

Αυτή η σχέση κατά τον ίδιο συγγραφέα περιλαμβάνει φυσικά όλες τις εκδηλώσεις αυτής, δηλαδή τα θαύματα, τη θεία σοφία στα λόγια του, τη ζωή της αγιότητας και αναμαρτησίας, κάθετί που οι μαθητές είδαν στον Ιησού θεϊκά μεγάλο και ωραίο (g). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(7) Συνδέεται ή λιγότερο πιθανώς με το μονογενοῦς ή με το παρὰ Πατρός = Δόξα τέτοια που λαμβάνει από τον Πατέρα ο μονογενής.

(8) «Το «ως» εδώ δεν σημαίνει παρομοίωση ή σύγκριση, αλλά βεβαιότητα και αναμφισβήτητη αναφορά. Είναι σαν να έλεγε· είδαμε δόξα τέτοια που έπρεπε και ήταν φυσικό να έχει αφού ήταν μονογενής και γνήσιος Υιός του Θεού ο οποίος είναι βασιλιάς όλων» (X).

(9) «Μου φαίνεται ότι λέγεται Υιός από τη μία, επειδή είναι ένα και το αυτό με τον Πατέρα στην ουσία... μονογενής από την άλλη, όχι μόνο επειδή είναι μόνος αυτός από μόνον τον Πατέρα και μόνον αυτός, αλλά και διότι είναι αυτά κατά μοναδικό τρόπο, και όχι όπως γεννιούνται τα σώματα» (Γ).

Είναι ο μόνος «φυσικός υιός του Θεού» (Z). «Η φράση «ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός» μάς υπαγορεύει να εννοήσουμε ότι ο υιός είναι από την ουσία του πατέρα. Διότι κανένα από τα κτίσματα δεν έχει την ύπαρξη «παρὰ πατρός» αλλά «εκ Θεού» μέσω του Λόγου. Διότι αν και άλλα είχαν την ύπαρξη «παρὰ πατρός», τότε μάταια χρησιμοποιήθηκε η ονομασία του μονογενή, εφ' όσον είναι πολλά αυτά που έχουν την ύπαρξη «παρὰ πατρός» » (Ω).

Προς τον όρο αυτόν δεν ανταποκρίνεται πλήρως ο όρος αγαπητός των συνοπτικών, αλλά μάλλον η Παύλεια φράση ίδιος υιός (Ρωμ. Η 32. Δες Ιω. ε 18) (C). Είναι με τέτοια έννοια Υιός του Θεού, με την οποία αδελφούς δεν έχει· με τελειώς λοιπόν διαφορετική έννοια ονομάζονται αυτοί που υιοθετούνται μέσω αυτού σε τέκνα Θεού (G).

(10) «Τα θαύματα δεν δόθηκαν σε αυτόν από δωρεά και χάρη, αλλά ο Υιός έχει το αξίωμα της πατρικής θεότητας από τη φυσική κοινωνία του με τον Πατέρα. Διότι το να πάρει μεν, είναι κοινό και όσον αφορά την κτίση· το να έχει όμως από τη φύση του, αυτό είναι ιδιαίτερο γνώρισμα αυτού που γεννήθηκε. Ως Υιός λοιπόν από τη μία, κατά τρόπο φυσικό έχει ως απόκτημα αυτά που είναι του Πατέρα· ως Μονογενής από την άλλη, όλα τα έχει συγκεντρωμένα στον εαυτό του, και τίποτα δεν μοιράζεται με άλλον» (B).

«Δεν έχει τη χάρη μετρημένη σαν δοσμένη από άλλον, αλλά σαν τέλειος που είναι, την έχει τέλεια και αληθινή, δηλαδή όχι εισαγόμενη από έξω, ούτε αποκτημένη από έξω υπό μορφή προσθήκης, αλλά που υπάρχει μέσα στην ουσία του και παρέχει κατά τρόπο φυσικό καρπό πατρικού ιδιώματος στον Υιό που προήλθε από αυτόν» (K).

«Διότι όλοι οι άλλοι μεν και οι άγγελοι και οι αρχάγγελοι και οι προφήτες τα έκαναν όλα κατόπιν προσταγής, ενώ αυτός με εξουσία, που πρέπει σε βασιλιά και δεσπότη» (X).

(11) Υπάρχει και η λιγότερο αυθεντική γραφή πλήρη (=δόξα πλήρη). Η πρόταση και εθεασάμεθα... πατρός, είναι παρενθετική.

(12) Ἡ «με χάρη ἀπὸ τῆ μίᾳ στὶς θαυματουργίες, με ἀλήθεια ἀπὸ τὴν ἄλλη στὶς διδασκαλίες» (Ζ). Ἡ γεμάτος δυναμὴ θεία γιὰ ἀναγέννησὴ μᾶς καὶ πλήρης γνώσης θείας γιὰ φωτισμὸ μᾶς (δ). Ἡ ἡ χάρη ἐδῶ σημαίνει τὴν θεία ἀγάπη πὺ ποθεῖ νὰ ξεχύσει τὶς εὐεργεσίες τῆς καὶ ἡ ἀλήθεια τὸν υπερφυσικὸ φωτισμὸ τὸν ὁποῖο ἔφερε ὁ Λόγος (F).

Στὴν παλαιὰ σκηνή, στὴν ὁποία διέμενε ὁ Θεός, ἦταν ὁ νόμος. Ἐδῶ εἶναι ἡ χάρη. Ἐκεῖ ἦταν τύποι, ἐδῶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ σαρκωμένος Λόγος ἔφερε μέσα του ὅ,τι ἀπαιτοῦνταν, γιὰ νὰ γίνῃ Μεσίτης. Ἦταν γεμάτος χάρη καὶ ἀλήθεια, τὰ δύο ἀπαραίτητα γιὰ τὸν πεσμένο ἄνθρωπο. Ἦταν γεμάτος χάρη καὶ ἀλήθεια, διότι δὲν δόθηκε με μέτρο σὲ αὐτὸν τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ἦταν γεμάτος χάρη καὶ πλήρως ἀρεστός στὸν Πατέρα του, ἔτσι ὅμως καὶ μόνος ἰκανός νὰ μεσιτεύσει πρὸς αὐτὸν γιὰ χάρη μᾶς. Ἦταν καὶ γεμάτος ἀληθεια, ἀρα λοιπὸν καὶ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἰκανός, νὰ διδάξῃ καὶ σὲ μᾶς αὐτὴν.

Ἰω. 1,15 Ἰωάννης μαρτυρεῖ(1) περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε(2) λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον(3), ὃ ὀπίσω(4) μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου(5) γέγονεν(6), ὅτι πρῶτός(7) μου ἦν.

15 Ὁ Ἰωάννης εἶπε ἐπίσημα τὴ γνώμη του γι' αὐτὸν καὶ τὴ διακήρυξε λέγοντας: «Γι' αὐτὸν ἦταν πὺ εἶπα, “ἐκεῖνος πὺ ἐρχεται ὕστερα ἀπὸ μένα εἶναι ἀνώτερός μου, γιὰτὶ ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ μένα”».

(1) Ἡ εἶναι ἱστορικὸς ἐνεστώτας (β). Ἡ, ὁ ἐνεστώτας οφείλεται στὴ βαθειὰ ἐντύπωση τὴν ὁποία προκάλεσε ἡ μαρτυρία στὸν εὐαγγελιστὴ, στὸν ὁποῖο φαίνεται, ὅτι εξακολουθεῖ νὰ ἀκούει αὐτὴ (g). «ἀκόμα καὶ ἀν ἐγὼ δὲν φαίνομαι ἴσως σὲ κάποιους ἀξιόπιστος, ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ ἐμένα μαρτυρεῖ ὁ Ἰωάννης... ὁ Ἰωάννης ἐκεῖνος, τὸ ὁποῦο το ὄνομα εἶναι μέγα καὶ ξακουστό σὲ ὅλους τοὺς Ἰουδαίους» (Ζ).

«Μαρτυρῶ λοιπὸν ἐγὼ, μαρτυρεῖ ὅμως ὁμοίως καὶ ὁ βαπτιστής» (Κ).

«Αὐτὸν φέρνει συνέχεια στὸ προσκῆνιο, ὄχι διότι ἐπιδίωκε νὰ κάνει ἀξιόπιστο τὸν δεσπότη ἀπὸ τὸν δούλο, ἀλλὰ συγκαταβαίνοντας στὴν ἀδυναμία τῶν ἀκροατῶν» (Χ).

«Ἐπειδὴ εἶχαν μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν Ἰωάννη οἱ ὄχλοι» (Θφ).

(2) Τὸ «λέγων» ἀποσιωπάται ἀπὸ τὸν σιναϊτικὸ κώδικα καὶ δύο ἄλλα χειρόγραφα «Τὸ «κέκραγε λέγων» σημαίνει, με θάρρος καὶ ἐλευθερία καὶ χωρὶς καμία δειλία κήρυξε τὴν παρουσία. Τὴν κραυγὴ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐννοήσουμε ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπο ἀπαγγελίας, ἀλλὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνταση τοῦ νοήματος» (Ω). «Δὲν μιλά στα κρυφά... καὶ δὲν μαρτυρεῖ ψιθυρίζοντας... Ἀλλὰ εἶναι πλατὺς ὁ λόγος καὶ ἔφτασε σὲ ὅλους, εἶναι ἐπίσημη ἡ φωνή» (Κ).

(3) Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή: οὗτος ἦν ὁ εἰπών. «Εἶπε αὐτὸ καὶ ἄλλα παρόμοια γιὰ τὸ Χριστὸ στους Ἰουδαίους, πρὶν ἐμφανιστεῖ αὐτός» (Ζ). Δες Ἰω. α 30, ἀλλὰ καὶ προηγουμένως σύμφωνα με τὰ Μαθ. γ 11, Μάρκ. α 7, Λουκ. γ 16.

«Δὲν τὸν ἐπιδεικνύει μόνο ὅταν ἐμφανίζεται, ἀλλὰ τὸν ἀνακηρύσσει καὶ πρὶν ἀκόμη φανερωθεῖ, γιὰ νὰ γίνῃ πὺ εὐπρόσδεκτη ἡ μαρτυρία του ὅταν θα ἐμφανιστεῖ, ἀφοῦ ἡ διάνοια αὐτῶν πὺ τὸν ἀκούσαν εἶχε ἤδη ἐκ τῶν προτέρων κυριευτεῖ ἀπὸ ὅσα λέχθηκαν γιὰ αὐτὸν» (Χ).

(4) Πίσω μου, χρονικά=Ἐπειτα· ἐρχομαι μετὰ ἀπὸ κάποιον στὸ δημόσιο βίῳ (G).

«Αὐτός πὺ ἐρχεται σὲ ἐσὰς μετὰ ἀπὸ λίγο χρόνο, αὐτός πὺ θα σὰς ἐμφανιστεῖ ἐντὸς ολίγου» (Ζ).

«Δὲν λέει γιὰ τὴ γέννησὴ του ἀπὸ τὴ Μαρία, ἀλλὰ γιὰ τὴν παρουσία του στὸ κήρυγμα. Διότι ἀν μιλοῦσε γιὰ τὴ γέννηση δὲν θα ἔλεγε «ἐρχεται» (Μαθ. γ 11), ἀλλὰ ἦρθε· διότι εἶχε ἤδη γεννηθεῖ ὅταν λέγονταν αὐτὰ» (Χ).

(5) Ἡ, δηλώνεται προτεραιότητα χρόνου=Ὁ Ἰησοῦς πὺ ἦλθε στὴ δημόσια δράση μετὰ τὸν Ἰωάννη, ἦταν στὴ σκηνή πρὶν τὸν Ἰωάννη με τὴν παρουσία του καὶ ἐνέργειά του σὲ ὅλη τὴν Π.Δ. βλεπόμενος ἀπὸ τοὺς προφήτες. Δες Ἰω. ἰβ 41, Α' Κορ. ἰ 4 (g).

Ἡ, λέγεται γιὰ τὸ ἀξίωμα= «με ξεπέρασε στὴ δόξα καὶ τὴν μεγαλειότητα» (Ζ).

«Φάνηκε πὺ ἐνδοξος, καὶ με ἀσύγκριτες ὑπεροχὲς ξεπερνᾷ τὸ μέτρο πὺ πρέπει καὶ ὑπάρχει σὲ ἐμένα» (Κ).

«Φάνηκε λαμπρότερος, πὺ ἐντιμὸς» (Χ). Πάντως δὲν ἀναφέρεται στὴν προαιώνια γέννηση τοῦ Λόγου. «Διότι ἀν λεγόταν γιὰ τὴν προαιώνια ὑπαρξή, ἦταν περιττὸ αὐτὸ πὺ προστίθεται, δηλαδὴ τὸ: ἦταν πρῶτος ἀπὸ ἐμένα» (Χ).

(6) Ἀντιτίθεται στὸ ἦν πὺ ἀκολουθεῖ. Ἀναφέρεται σὲ γεγονὸς σὲ συγκεκριμένο χρόνο, ἐνῶ τὸ ἦν στὴν προαιώνια ὑπαρξή τοῦ Λόγου (g).

(7) Ἡ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεῖα «Διότι ἦταν ἀνώτερος ἀπὸ ἐμένα ὡς Θεός» (Ζ), ἀρχηγός μου, πὺ ὑπέροχος ἀπὸ ἐμένα. Ἡ, σύμφωνα με μεταγενέστερη χρῆση τῆς ἐλληνιστικῆς διαλέκτου, μπαίνει ὅπου θα ἀνέμενε κάποιος τὸ πρότερος μαζί με γενικὴ πτώση (G). «Πρέπει νὰ ἀκούσουμε τὸ Πρῶτος με τὴν ἐννοία τοῦ Προηγούμενος» (Ω).

Ή, με έννοια απόλυτη. Διότι το πρότερος (=προηγούμενος) προϋποθέτει σύγκριση, ενώ ο Λόγος είναι πάνω από κάθε σύγκριση= Ο Ιησούς δεν ήταν μόνο αρχαιότερος του Ιωάννη αλλά ως προαιώνιος Λόγος ήταν πρώτος σε σχέση και με τον Ιωάννη και με οτιδήποτε έγινε σε χρόνο.

«Με τη φράση «διότι υπήρχε πριν από εμένα» αποδίδει σε αυτόν παλαιότητα δόξα και διαβεβαιώνει ότι την υπεροχή του από όλους δεν την απέκτησε μέσα στο χρόνο, αλλά υπήρχε σε αυτόν από την αρχή, ως Θεός που είναι από τη φύση του» (Κ).

«Ήταν πριν από εμένα όσον αφορά την προαιώνια γέννηση από τον Πατέρα, έστω και αν ήλθε πίσω από εμένα όσον αφορά τη σαρκική παρουσία» (Θφ).

Ιω. 1,16 Καὶ(1) ἐκ τοῦ πληρώματος(2) αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες(3) ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος(4)·

16 Ἀπ' το δικό του πλούτο πήραμε όλοι εμεῖς τη μια δωρεά πάνω στην άλλη.

(1) Υπάρχει και η γραφή Ὅτι. Είναι επιτυχημένη αυτή η γραφή εάν συνδέσουμε τον στίχο 16 με τον 14 θεωρώντας τον 15 ως παρενεθικό. Πάντως αυτά που λέγονται σε αυτόν το στίχο, δεν αποτελούν συνέχεια της μαρτυρίας του βαπτιστή.

«Δεν είναι λόγος του Προδρόμου, αλλά του μαθητή» (Χ).

Η σύνδεσή τους με τα παραπάνω είναι η ακόλουθη: «Αφού είπε ότι ήταν γεμάτος από χάρη και αλήθεια... λέει ότι και εμεῖς όλοι οι μαθητές πήραμε από αυτόν τον πλούτο συμμετέχοντας σε αυτόν» (Ζ).

(2) «Πρόσεξε την ακρίβεια αυτών που είναι γραμμένα. Δεν είπε (πήραμε) τον πλούτο του, αλλά από τον πλούτο του» (Ω), «σαν ακριβώς από αστείρευτη πηγή» (Κ).

«Είναι ο ίδιος πηγή και ο ίδιος ρίζα όλων των αγαθών... και δεν κρατά μέσα του τον πλούτο των αγαθών, αλλά και τους άλλους όλους τους κάνει να πλημμυρίζουν από αυτόν και εξακολουθεί μετά από αυτό να είναι πάλι πλήρης, διότι σε τίποτα δεν ελαττώνεται με το να χορηγεί στους άλλους» (Χ). Από το πλήρωμα=από την αφθονία (Γ). Ὅπως η δεξαμενή παίρνει νερό από την αφθονία της πηγής, όπως τα κλαδιά παίρνουν χυμούς από την αφθονία της ρίζας και η ατμόσφαιρα παίρνει φως από την αφθονία του ηλίου, έτσι και εμεῖς παίρνουμε χάρη από την αφθονία του Χριστού. Και όπως στο θαύμα της διατροφής των 5 χιλιάδων, οι χιλιάδες των πεινασμένων κάθισαν στη χλόη και έφαγαν όλοι και χόρτασαν, αφού πλήθυναν οι άρτοι σύμφωνα με τις ανάγκες τους και έμειναν στο τέλος και περισσεύματα, έτσι από το πλήρωμα όλοι πήραμε, και αφού ολόκληρη η οικουμένη μέχρι τη συντέλεια αντλήσει από αυτό, το πλήρωμά του δεν θα στερέψει, αλλά θα εξακολουθήσει να παραμένει ανεξάντλητο.

(3) Δεν είδαν όλοι, σ. 14, αλλά όλοι πήραν (b).

«Οι δώδεκα, οπτι τριακόσιοι, οι πεντακόσιοι, οι τρεις χιλιάδες, οι πέντε χιλιάδες, όλο το σύνολο των πιστών» (Χ),

«Η χορήγηση των θείων χαρισμάτων που αναβλύζει, έρχεται σε κάθε ψυχή που θα φαινόταν ότι είναι άξια να τα λάβει» (Κ).

«Και το ότι όχι ένας, αλλά όλοι οι άγιοι παίρνουν από τον πλούτο του Ιησού, φανερώνει την υπεροχή αυτού που πλουτίζει και τελειοποιεί. Διότι αν όλοι οι άγιοι γέμισαν όχι από όλο τον πλούτο, αλλά από κάποιο μούριό του, από αυτό θα δειχτεί ότι αυτοί που παίρνουν από τον πλούτο, υστερούν πολύ σε σχέση με αυτόν που τους δίνει» (Ω).

(4) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «την καινή διαθήκη αντί για την παλαιά» (Ζ), «και δείχνει με αυτό ότι λόγω της χάριτος σώζονταν και οι Ιουδαίοι... διότι λόγω των πατέρων σας, λέει, σας διάλεξα. Αν λοιπόν δεν εκλέχτηκαν από το Θεό λόγω των δικών τους κατορθωμάτων, είναι φανερό ότι έτυχαν αυτής της τιμής λόγω της χάριτος» (Χ), «οπότε ο Θεός χάρισε σε αυτούς λόγω του δικού του ελέους και δεν τους αντάμειψε λόγω των προηγούμενων αρετών τους» (Ζ). Ο στίχος που ακολουθεί στον οποίο τονίζεται ότι χάρη δεν δόθηκε από τον Μωϋσή, αλλά από τον Ιησού Χριστό, αποκλείει αυτήν την ερμηνεία.

Ή, πάντοτε νέα και μεγαλύτερη χάρη αντί για την προηγούμενη και μικρότερη, χάρη πάντοτε μεγαλύτερη και πληρέστερη και ευρύτερη και η οποία περιέχει την προηγούμενη αντί για την ίδια την προηγούμενη. Έτσι λοιπόν η πρόθεση «αντί» τοποθετήθηκε με την κύρια έννοιά της (δ).

«Και «χάριν αντί χάριτος» δηλαδή για αυτήν τη χάρη μέσω της οποίας ζούμε με την πίστη, θα πάρουμε άλλη χάρη» (Αυ).

«Την άφεση των αμαρτιών, την οποία πέτυχες με τη χάρη», θα ακολουθήσει «η αθανασία ως αμοιβή και η ζωή η αιώνια» διότι «ο Θεός στεφανώνει τα δώρα του ίδιου του ελέους» (Αυ).

Ὅπως το ένα κύμα ακολουθεί στο άλλο από το βάθος του ωκεανού, έτσι και από το πλήρωμα του Χριστού το ένα κύμα της χάριτος διαδέχεται άλλο (μ). Πήραν οι μαθητές από τον Κύριο υπερπλεονάζουσα χάρη. Η χάρη δηλαδή έγινε το έδαφος και το θεμέλιο, πάνω στο οποίο διαρκώς

νέα χάρη προστίθεται. Οι μαθητές του Ιησού διαρκώς κλαδεύονται, για να παράγουν μεγαλύτερο καρπό (χ).

Ιω. 1,17 ὅτι(1) ὁ νόμος(2) διὰ Μωϋσέως(3) ἐδόθη(4), ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια(5) διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ(6) ἐγένετο(4).

170 νόμος δόθηκε δια του Μωυσέως, η χάρη η θεϊκή όμως και η αλήθεια ήρθε σ' εμάς δια του Ιησού Χριστού.

(1) Αιτιολογεί τα χάριν αντί χάριτος. Η σύνταξη είναι κατά παράταξη σύμφωνα με την εβραϊκή συνήθεια, αντί να πει «επειδή ο νόμος μεν... η χάρη δε...».

(2) «Ο οποίος διατηρούσε την ενοχή» (Αυ) και «τιμωρούσε τους αμαρτωλούς, χωρίς να χαρίζεται σε κανέναν ως προς αυτά που γίνονταν κατά παράβασή του» (Ω), και ο οποίος νόμος είχε σκιά των μελλοντικών αγαθών. Δες Εβρ. ι 1 (b). Ο νόμος δεν είχε έλεος και οικτιρμούς. Λίθινες πλάκες και γραφίδα σιδερένια ήταν τα οχήματά του. Αστραπές και βροντές και σεισμός συμβόλιζαν το αδυσώπητο φως, το οποίο έριχνε πάνω στο καθήκον και την υποχρέωση των ανθρώπων και φόβος και τρόμος ήταν το ξεπλήρωμά του. Άκαμπτos και χωρίς κάποια συμπάθεια έλεγε σε εμάς τι οφείλουμε να είμαστε, χωρίς όμως να μας λέει και πως θα γινόμασταν τέτοιοι. Το αντίθετο τελείως έρχεται σε εμάς με το ευαγγέλιο. Ο νόμος δεν έχει καρδιά και σπλάχνα οικτιρμών. Με το ευαγγέλιο δείχνονται σε εμάς τα ελέη και οι οικτιρμοί του Θεού. Ο νόμος καταδικάζει αδυσώπητα. Η χάρη, που ήρθε από τον Ιησού, συγχωρεί τις αμαρτίες μας και ενισχύει την ασθένειά μας.

(3) «Δόθηκε στους Εβραίους με μεσολαβητή τον Μωϋσή» (Ζ), «χρησιμοποίησε ο Θεός ως μεσίτη έναν άνθρωπο, τον Μωϋσή εννοώ» (Θφ). Ο Μωϋσής δεν ήταν παρά μεσολαβητής. Και χωρίς τον Μωϋσή το κύρος του νόμου παραμένει το ίδιο. Αλλά ο Χριστός είναι τόσο συνυφασμένος με το ευαγγέλιό του, ώστε δεν είναι δυνατόν να χωριστεί αυτό από το πρόσωπό του. Δεν είναι δυνατόν να απομακρύνουμε τον Ιησού και να παραμείνουν σε μας οι δωρεές του. Εάν παραμερίσετε το Χριστό από τον Χριστιανισμό, το παν στο Χριστιανισμό εκμηδενίζεται.

(4) Αντιθέτει «το «έγινε» με το «δόθηκε». Είναι πολλή λοιπόν η διαφορά των δύο. Διότι το μεν «δόθηκε» αναφέρεται σε υπηρέτη, ο οποίος πήρε από άλλον και έδωσε σε εκείνους που διατάχτηκε να δώσει, ενώ το «έγινε» η χάρη και η αλήθεια, αναφέρονται σε βασιλιά ο οποίος με κάθε εξουσία συγχωρεί τα αμαρτήματα και ενεργεί ο ίδιος την δωρεά» (Χ).

«Το μεν «έγινε» φανερώνει αυθεντία, ενώ το «δόθηκε» είναι δουλικό» (Θφ).

Κανείς φιλόσοφος δεν χρησιμοποιεί με τόση ακρίβεια τις λέξεις όπως ο Ιωάννης και ειδικά στο κεφάλαιο αυτό. Δόθηκε και έπειτα, λέει, έγινε. Ο νόμος δεν είναι κάτι που ανήκει στο Μωϋσή, η χάρη όμως και η αλήθεια ανήκουν στο Χριστό (b).

«Μέσω του δούλου δόθηκε ο νόμος και έκανε τους ανθρώπους ένοχους· μέσω του βασιλιά δόθηκε η χάρη και απελευθέρωσε από την ενοχή» (Αυ).

(5) «Δες τη σύνεση. Δεν κάνει την εξέταση του προσώπου, αλλά των πραγμάτων, αντιπαραθέτοντας την χάρη και την αλήθεια στο νόμο» (Χ).

«Η χάρη αυτή δεν ήταν στην Π.Δ. Διότι ο νόμος απειλούσε και δεν έφερνε βοήθεια, έδινε διαταγές αλλά δεν θεράπευε» (Αυ).

Το «αλήθεια» ερμηνεύεται από τον επόμενο σ. Αλήθεια είναι τέλεια περί Θεού γνώση, η πλήρης αποκάλυψη, η εξήγηση την οποία ο μονογενής έδωσε σε εμάς για τον Πατέρα του σύμφωνα με τον επόμενο σ. Και ο νόμος ήταν αληθινός, αλλά η δική του αποκάλυψη ήταν σκιώδης, ούτε μπορούσε ο νόμος να ελευθερώσει τον άνθρωπο, όπως ελευθέρωσε αυτόν η αλήθεια που έφερε ο Χριστός (β). Ο νόμος αξίωνε από τους ανθρώπους υπακοή. Το ευαγγέλιο έφερε στους ανθρώπους τη χάρη του Θεού. Ο νόμος μιλούσε μόνο με σύμβολα και παρείχε στους ανθρώπους σκιά των μελλοντικών αγαθών (Εβρ. ι 1, Κολ. β 17). Στο Χριστό έχουμε όχι σύμβολο αλλά πραγματικότητα, όχι σκιά αλλά την ίδια την αλήθεια των πραγμάτων (μ). Ο Χριστός είναι ο πραγματικός πασχαλινός αμνός, το αληθινό Μάννα. Οι Ιουδαίοι είχαν εικονικά τη χάρη. Εμείς έχουμε αυτήν ζωντανή και να ξεχύνεται στο πρόσωπο του Χριστού.

«Η χάρη, με την άφεση των αμαρτιών, εμποδίζει την τιμωρία εναντίον των αμαρτωλών που προερχόταν από το νόμο, και η αλήθεια υπερβαίνει τις σκιές και τους τύπους» (Ω).

«Επειδή λοιπόν ο Σωτήρας ήλθε όχι για να τιμωρήσει τους αμαρτωλούς αλλά για να δώσει την άφεση για αυτά που διαπράχτηκαν με αυτόν τον τρόπο και να θέσει ως σκοπό της διδασκαλίας και των εικόνων την γνώση της αλήθειας, φανερώνοντάς την ο ίδιος, ή μάλλον όντας ο ίδιος η αλήθεια, πολύ λογικά φάνηκε γεμάτος χάρη και αλήθεια σε αυτούς που τον είδαν. Διότι αν σε κάποιους μεν χάριζε, αλλά σε κάποιους όχι, τότε δεν θα ήταν γεμάτος χάρη, όπως και αν από τη σκιά (του μωσαϊκού νόμου) κάποιο μεν μέρος το έπαιε, ενώ κάποιο άλλο μέρος της όχι, τότε δεν θα ήταν γεμάτος αλήθεια» (Ω).

(6) Σαν από ενεργό αιτία, σαν από πηγή πρωταρχική (ο), «χωρίς κανείς άλλος να μεσολαβήσει» (Ζ). Εδώ έχουμε ξεκάθαρη και κατηγορηματική ταύτιση του αιωνίου Λόγου με τον Ιησού, ο οποίος για πρώτη φορά αναφέρεται σε αυτό το ευαγγέλιο (μ).

Ιω. 1,18 (1)Θεὸν(2) οὐδεὶς(3) ἑώρακε(4) πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς(5) ὁ ὢν(6) εἰς(7) τὸν κόλπον(8) τοῦ πατρὸς(9), ἐκεῖνος(1) ἐξηγήσατο(2).

18Κανείς ποτέ δεν είδε το Θεό· μόνο ο μονογενής Υἱός, που είναι μέσα στην αγκαλιά του Πατέρα, εκείνος μας τον έκανε γνωστό.

(1) Συνδέεται με τα παραπάνω. Ἡ, «αφού έδειξε τη διαφορά του νόμου και της χάρις, προσθέτει στη συνέχεια και αιτία εύλογη της διαφοράς, ότι δηλαδή τον μεν νόμο τον έφερε ο Μωϋσής, άνθρωπος που δεν είδε το Θεό... ενώ τη χάρι... ο μονογενής υἱός» (Ζ), «την έφερε σε εμάς, επειδή βρίσκεται πάντοτε μαζί με τον Πατέρα και τον βλέπει συνεχώς» (Χ).

Ἡ, εξηγείται το «αλήθεια» του προηγ. στίχου (=αλήθεια είναι η εξήγηση την οποία έκανε σχετικά με το Θεό ο Υἱός που είναι στον κόλπο του πατέρα). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(2) Χωρίς άρθρο, με την έννοια της ίδιας της ουσίας του Θεού (δ). Μπαίνει μπροστά με έμφαση επειδή αποτελεί την κύρια ιδέα στο σ. (g).

(3) Ούτε ο Μωϋσής, ούτε ο Ιακώβ ούτε ο Ησαΐας, ούτε ο Ιεζεκιήλ, ούτε οι ίδιοι οι άγγελοι δεν είδαν αυτόν έτσι, όπως ο Υἱός (b). Διότι όλοι αυτοί δεν «έβλεπαν την ίδια τη φύση» (Χ) «δεν είδαν το Θεό όπως ήταν στη φύση του, αλλά όπως φαινόταν, όπως έμοιαζε» (Ζ).

«Είδε μεν ο προφήτης, αλλά όχι την ίδια την ουσία, αλλά κάποιο ομοίωμα και μία φανταστική εικόνα όπως μπορούσε να δει» (Θφ).

«Διότι αν έβλεπαν την ίδια τη φύση δεν θα την έβλεπαν με διαφορετικό τρόπο ο καθένας, διότι αυτή είναι απλή και ασχημάτιστη και ασύνθετη και απεριγράπτη, δεν κάθεται, ούτε στέκεται, ούτε περπατάει, διότι όλα αυτά ανήκουν στα σώματα. Πώς όμως είναι, μόνος αυτός ξέρει... Μόνος ο Υἱός βλέπει αυτόν και το Πνεύμα το Άγιο. Διότι όλη η κτιστή φύση πώς θα μπορέσει να δει τον άκτιστο;» (Χ).

(4) Εδώ και στο ε 37 λέγεται για την εσωτερική γνώση της ουσίας του Θεού (δ). Μόνο ο Χριστός έχει δει, ο οποίος γνωρίζει πληρέστατα και ακριβέστατα το Θεό όχι επειδή διδάχτηκε από κάποιον άλλον (G).

«Όπως λοιπόν τον είδαν οι πολλοί, με τον τρόπο που τους ήταν δυνατόν να τον δουν, έτσι και τώρα, όλοι μεν γνωρίζουμε το Θεό, την ουσία του όμως κανείς δεν γνωρίζει τι τέλος πάντων είναι, παρά μόνο αυτός που γεννήθηκε από αυτόν· Διότι γνώση εδώ εννοεί την ακριβή θέαση και κατανόηση» (Χ).

(5) Υπάρχει και η γραφή: ο μονογενής Θεός= ο μονογενής, ο οποίος είναι Θεός. Η γραφή αυτή μαρτυρείται από τον συναϊτικό κώδικα, τον βατικανό, και τρία άλλα σοβαρά χειρόγραφα, από τις αιγυπτιακές μεταφράσεις και την Πεσιπώ, και από τους Κλ. και Ω. Η φράση που ακολουθεί «ο οποίος είναι στον κόλπο του πατέρα» κάνει πιθανότερη τη γραφή «ο μονογενής υἱός» (χ).

(6) «Σημαίνει ότι υπάρχει αιωνίως, και χωρίς αρχή και πραγματικά... Αυτό λοιπόν το ρητό χρησιμοποιεί και εδώ ο Ιωάννης για να δείξει ότι ο Υἱός βρίσκεται άναρχα και αιώνια στον κόλπο του Πατέρα» (Χ).

(7) Υπενθυμίζει τη φράση «προς τον Θεόν» του στίχου 1, όπου η «προς» έχει μέσα της και κάποια έννοια στροφής και κίνησης. Εκφράζει τη σχέση της οικειότητας ως ενεργό και ζωντανή (g).

(8) «Δεν είπε ότι ο Υἱός αφού είδε, εξήγησε, αλλά χρησιμοποίησε κάτι άλλο περισσότερο από το ρήμα βλέπω... διότι από το να τον είδε, είναι πολύ περισσότερο το να βρίσκεται στον κόλπο του» (Χ). «Τι σημαίνει στον κόλπο του Πατέρα; Στα απόρρητα του Πατέρα. Διότι ο Θεός δεν έχει κόλπο όπως εμείς... αλλά επειδή ο κόλπος μας είναι εσωτερικά, τα απόρρητα του Πατέρα ονομάζονται ο κόλπος του Πατέρα» (Αυ).

«Ονόμασε κόλπο Θεού το αόρατο και ανέκφραστο» (Κ).

«Επειδή δηλαδή όλα τα σχετικά με τη θεότητα δεν μπορούν να ονομαστούν, δηλώνονται αυτά σε εμάς, που είμαστε άνθρωποι, με λέξεις ανθρώπινες, οπότε λογικά ο ευαγγελιστής, για να μας δείξει - από αυτά που γνωρίζουμε- την οικειότητα του Υιού με τον Πατέρα, έγραψε «αυτός που είναι στον κόλπο του Πατέρα»» (Ω).

«Και μας φανερώνει με τη μία αυτή λέξη, ότι είναι πολλή η συγγένεια και η ενότητα της ουσίας, ότι η γνώση είναι απαραίλακτη» (Χ), «και αντί για την ουσία ανέφερε τον κόλπο του Πατέρα μιλώντας με παράδειγμα σωματικό» (Κ). «Θέλει κατά κάποιο τρόπο να δηλώσει ολοφάνερα, ότι γεννά βέβαια τον Υιό μέσα στην κοιλιά του Πατέρα, σαν μία έκλαμψη θεοπρεπή... αλλά έχει πάλι αυτόν... που έχει βέβαια βλαστήσει από αυτόν, αλλά όμως όχι κατά μερισμό ή τοπικό διαχωρισμό, αλλά που υπάρχει μέσα του και συνυπάρχει πάντοτε» (Κ).

«Λέμε ότι ο Λόγος του Θεού που έχει την ίδια ουσία είναι μέσα στο Θεό, ο οποίος Λόγος λέγεται ότι είναι και στον κόλπο του Πατέρα, χωρίς να χωρίζεται, χωρίς να μοιράζεται, ένας Θεός» (Κλ).
«Διότι τι άλλο σημαίνει η φράση «στον κόλπο» παρά την γνήσια γέννηση του Υιού από τον Πατέρα;» (Α).

Για αυτό και είναι με τον Πατέρα κατεξοχήν συνδεδεμένος και οικειότατος (G). Ο ύψιστος βαθμός της ενότητας και η πιο οικεία γνώση δηλώνονται με την άμεση θέαση (b).

«Διότι από το να τον είδε, είναι πολύ περισσότερο το να βρίσκεται στον κόλπο του· διότι αυτός... που διαμένει στους κόλπους, δεν θα μπορούσε να αγνοεί ποτέ τίποτα» (X). Στον κόλπο της ιδιαίτερης αγάπης του Πατέρα, αγαπητός σε αυτόν, και σε αυτόν τον Υιό του ευαρεστήθηκε ο Πατέρας. Όλοι οι άγιοι υπάρχουν «στο χέρι του Θεού». Αλλά ο Υιός υπάρχει στον κόλπο του Πατέρα, ένας στην φύση και την ουσία και για αυτό σε απόλυτο βαθμό ένας και στην αγάπη. Στον κόλπο των μυστικών βουλών του. Κανείς άλλος δεν είναι σε θέση να μας γνωρίσει το Θεό, διότι κανείς άλλος δεν γνωρίζει αυτόν, όπως ο Υιός.

(9) «Πρέπει όμως πάλι να προσέξουμε, ότι, λέει ότι βρίσκεται μέσα στους κόλπους του Πατέρα, για να φαίνεται πάλι ότι βρίσκεται μακριά από το να έχει την ίδια φύση με την κτίση, και ότι έχει τελείως ξεχωριστή την ύπαρξη, την έχει δηλαδή από τον Πατέρα και μέσα στον Πατέρα» (Κ).

(1) Με έμφαση= Εκείνος και μόνο εκείνος (β).

(2) «Το «εξήγησε» δείχνει την πιο καθαρή και την πιο σαφή διδασκαλία» (X). Εξήγησε το Θεό ως Πατέρα και τον εαυτό του ως Υιό που είναι στον κόλπο του Πατέρα. Στο Χριστό μόνο βρίσκουμε την πραγματική και αληθινή εξήγηση περί Θεού (μ). Ο Χριστός μας αποκαλύπτει όχι καθετί που σημαίνεται με τη λέξη Θεός. Διότι η ουσία του Θεού παραμένει πάντοτε άβυσσος ανεξερεύνητη και ανεξιχνίαστη. Μας αποκαλύπτει καθετί που έχει ζωτική σημασία για εμάς και πρέπει να το μάθουμε· μας αποκαλύπτει το Θεό ως Πατέρα μας (τ).

Ιω. 1,19 Καί(1) αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε(2) ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι(3) ἐξ Ἱεροσολύμων(4) ἱερεῖς(5) καὶ Λευῖτας(6) ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· σὺ τίς εἶ(7);

19Αυτή είναι η μαρτυρία που έδωσε ο Ιωάννης, όταν οι Ιουδαίοι άρχοντες έστειλαν από τα Ιεροσόλυμα ιερείς και λευίτες να τον ρωτήσουν: «Εσύ ποιος είσαι;»

(1) Εισάγει πλήρη τη μαρτυρία του Ιωάννη για την οποία έγινε λόγος στους στίχους 7 και 15 (ο). «Φροντίζει να μας εξηγήσει πλατύτερα... εκείνα που ήδη ανήγγειλε συνενωμένα σαν σε περίληψη. Διότι αφού είπε «Παρουσιάστηκε κάποιος άνθρωπος... να μαρτυρήσει για το φως», κατ' ανάγκη παρουσιάζει και τον τρόπο της μαρτυρίας που δόθηκε από αυτόν» (Κ). Έτσι μετά τον Πρόλογο η αρχή του ευαγγελίου και στον Ιωάννη γίνεται όπως και στο Μάρκο, με μόνη τη διαφορά ότι ο μεν Μάρκος παραθέτει την προς τα πλήθη μαρτυρία του Βαπτιστή, ενώ ο Ιωάννης την επίσημη μαρτυρία προς τους απεσταλμένους του συνεδρίου, η οποία έγινε μετά το βάπτισμα του Ιησού (β).

(2) Το «όταν» αποδίδεται στη μετοχή «η γενομένη(=η οποία έγινε)» που υπονοείται (δ).

(3) Πρόκειται για το συνέδριο, το οποίο μαζί με τον πρόεδρό του αποτελούνταν από 71 μέλη. Τα πρώτα ίχνη για την ύπαρξη αυτού του σώματος τα συναντούμε στα χρόνια του Αντιπάτρου και του Ηρώδη (Ιωσήφ. Αρχ. ιδ 9,4). Πάντως όμως πρόκειται για ανανέωση θεσμού πολύ αρχαίου (Δες Αρ. ια 16, Β΄ Παρ. ιθ 8), και στα χρόνια των Μακκαβαίων (Α΄ Μακ. ιβ 5, Β΄ Μακ. α 10, δ 44 κλπ.) το σώμα που ονομαζόταν γερουσία ήταν ανάλογο με τα αρχαία πολυμελή δικαστήρια. Μέλη του συνεδρίου αποτελούσαν οι αρχιερείς, δηλαδή αυτοί που διατέλεσαν αρχιερείς και αντικαταστάθηκαν από άλλους, οι πρεσβύτεροι και άρχοντες του λαού και τέλος οι γραμματείς (g).

Η ονομασία Ιουδαίοι μετά τα χρόνια της αιχμαλωσίας αποδίδεται σε ολόκληρο το λαό του Ισραήλ, διότι η πλειοψηφία από αυτούς που γύρισαν από την αιχμαλωσία ανήκαν στη φυλή του Ιούδα. Στον Ιωάννη ως επί το πλείστον αναφέρεται με θρησκευτική εκδοχή. Σημαίνει το έθνος ως κοινότητα άπιστη, η οποία στην πλειοψηφία της και με τους άρχοντές της είχε απορρίψει τον Μεσσία (F,g). Καθένας θα νόμιζε, ότι οι άρχοντες στα Ιεροσόλυμα, μεταξύ των οποίων ήταν πολλοί αρχιερείς και γραμματείς, ως πηγές μάθησης και ως οδηγοί στη συναγωγή θα είχαν αντιληφθεί από την ανάγνωση των βιβλίων του νόμου τα σημεία των καιρών της επικείμενης έλευσης του Μεσσία και συνεπώς θα έσπευδαν τώρα να εγκολπωθούν τον Πρόδρομό του. Αλλά αντί για αυτό έστειλαν απεσταλμένους να ζητήσουν λόγο από αυτόν. Κοσμική σοφία, τιμές και αξιώματα σπάνια προδιαθέτουν τις διάνοιες των ανθρώπων για υποδοχή του θείου φωτός.

(4) Εξαρτάται όχι από το Ιουδαίοι (=οι Ιουδαίοι από τα Ιεροσόλυμα), αλλά από το απέστειλαν=έστειλαν από τα Ιεροσόλυμα (g).

(5) «Έστειλαν οι Ιουδαίοι αυτούς που είχαν καλύτερους: ιερείς δηλαδή και λευίτες, και αυτούς Ιεροσολυμίτες» (Θφ). Εξηγείται επίσης αυτό και από το ότι ο Ιωάννης ως γιος ιερέα, κίνησε με τη δράση του το ενδιαφέρον της τάξης, στην οποία ανήκε άλλοτε και ο πατέρας του, (β), αλλά κυρίως

από το ότι η κίνηση γύρω από τον Ιωάννη γινόταν ολοένα σοβαρότερη και ο λαός άρχιζε να διερωτάται, μήπως ο Ιωάννης ήταν ο Μεσσίας (g).

(6) Αυτοί που δεν κατάγονταν από το γένος Ααρών, στο οποίο είχε επιφυλαχτεί η ιερωσύνη, οι οποίοι διακονούσαν τους ιερείς και των οποίων έργο ήταν να καθαρίζουν τα ιερά σκεύη και το ναό, να φροντίζουν τους ιερούς άρτους, να ανοίγουν και να κλείνουν τις πύλες, να ψάλλουν ύμνους στο ναό και άλλα (G). Δεν ήταν απλοί θυρωροί στο ναό, αλλά ήταν και εντεταλμένοι να διδάσκουν το λαό στο νόμο (Β΄ Παρ. ιζ 7-9,λε 3). Πιθανώς λοιπόν ανήκαν από αυτούς πολλοί στους γραμματείς που αναφέρονται στα ευαγγέλια, και ως τέτοιοι ήταν κάποιοι και μέλη του συνεδρίου (g).

(7) Το ερώτημα σχετίζεται με τη γενική τότε στον Ισραήλ προσδοκία του Μεσσία=Είσαι ο Μεσσίας ο ίδιος ή κάποιος άλλος από εκείνους, οι οποίοι θα προηγηθούν από αυτόν; (g).

Ιω. 1,20 και(1) ώμολόγησε(2), και(1) ούκ ήρνήσατο(2)· και(1) ώμολόγησεν(2) ότι ούκ ειμί εγώ ο Χριστός(3).

20Τότε αυτός διακήρυξε και δεν αρνήθηκε· διακήρυξε απερίφραστα: «Δεν είμαι εγώ ο Μεσσίας».

(1) Λαμπρό παράδειγμα σύνταξης κατά παράταξη (β).

(2) Το δεύτερο «και ώμολόγησεν» αποσιωπάται από τον σιναιϊ., τη συριακή μετάφραση του Cureton και τον Ω. Η διπλή επανάληψη του ομολόγησε και η αρνητική μορφή της ίδιας ιδέας προσδίδουν ύψιστη έμφαση στην άρνηση του Ιωάννη (ο).

(3) Παλαιότερη γραφή: Εγώ ουκ ειμί ο Χριστός. Σύμφωνα με αυτήν δίνεται έμφαση στο Εγώ. «Δεν είπε ποιος είναι, το οποίο έκανε ύστερα, αλλά αποβλέποντας στο λογισμό τους και γνωρίζοντας τι θέλουν, αμέσως από την αρχή απέκλεισε αυτό που ήλπιζαν να πει» (Z).

«Αυτό θα πει δούλος ευγνώμων, όχι μόνο να μην αρπάξει τη δόξα που ανήκει στο δεσπότη του, αλλά και όταν του την αποδίδουν οι πολλοί, να την αποποιείται» (X).

Σημείωσε την εδώ μεγάλη αντίθεση μεταξύ του Ιωάννη και του Κυρίου. Ο Ιωάννης λέει: Δεν είμαι εγώ. Ο Ιησούς λέει: Εγώ είμαι η οδός και η αλήθεια και η ζωή. Ο Ιωάννης είναι εδώ ο τύπος κάθε χριστιανικής μαρτυρίας. «Διότι δεν κηρύσσουμε τους εαυτούς μας, αλλά τον Ιησού Χριστό ως Κύριο, και τους εαυτούς μας δούλους σας για χάρη του Ιησού» (Β΄ Κορ. δ 5)(τ).

Οι διάκονοι του Χριστού πρέπει να θυμούνται πάντοτε, ότι δεν είναι αυτοί ο Χριστός και συνεπώς δεν πρέπει για κανένα λόγο να σφετερίζονται τις δυνάμεις του και τα προνόμιά του, ούτε να αποδέχονται τις τιμές, οι οποίες ανήκουν σε αυτόν. Δεν είναι αυτοί ο Χριστός και για αυτό δεν πρέπει να κατακυριεύουν την κληρονομία του Θεού, ούτε να είναι κύριοι της πίστης των Χριστιανών. Δεν έχουν αυτοί τη δύναμη να δημιουργούν χάρη και ειρήνη, αλλά μόνο καλούνται να καταστήσουν τους εαυτούς τους κατάλληλα όργανα του Χριστού, ο οποίος είναι η μόνη πηγή της χάρης και της ειρήνης. Στους πειρασμούς της υπερηφάνειας και της αποδοχής τιμών, οι οποίες δεν ανήκουν σε εμάς αλλά στο Χριστό, πρέπει να αντιστεκόμαστε με κάθε δύναμη.

Ιω. 1,21 και ήρωτησαν αυτόν· τί οὖν(1); Ἡλίας εἶ σύ(2); και λέγει· ούκ ειμί(3). ὁ προφήτης εἶ σύ(4); και ἀπεκρίθη, οὐ.

21«Τότε λοιπόν;» τον ρώτησαν. «Μήπως είσαι ο Ηλίας;» Εκείνος είπε: «Όχι, δεν είμαι». «Μήπως είσαι ο προφήτης που περιμένουμε;» Κι απάντησε: «Όχι».

(1) Υπονοείται όχι «εἶ σύ»(=Τι είσαι λοιπόν;) αλλά μάλλον το «εστί»=Τι είναι λοιπόν; Τι συμβαίνει λοιπόν; (g). Τι συμπέρασμα βγαίνει από την άρνησή σου; (ο). Ο βατικανός κώδικας παρ' όλα αυτά έχει τη γραφή «σύ οὖν τί;»(=εσύ λοιπόν τι είσαι;).

(2) «Διότι περίμεναν ότι θα έλθει και ο Ηλίας. Διότι έχει γραφτεί στον προφήτη Μαλαχία (δ 4), Θα σας στείλω τον Ηλία τον Θεσβίτη» (Z). Στο λαό επικρατούσε η άποψη, ότι ο Μεσσίας θα έμενε κρυμμένος έως ότου θα δειχνόταν και θα χριόταν από τον Ηλία (Διάλογος προς Τρύφωνα 8). Ο σιναιϊ., βατικανός και ο L αποσιωπούν το σύ.

(3) Ο Πρόδρομος υπήρξε με πνευματική έννοια ο Ηλίας των Ιουδαϊκών προσδοκιών (Ματθ. ια 14,Λουκ. α 17), δεν ήταν όμως και ο Ηλίας, με την έννοια που τον θεωρούσαν αυτοί που έθεταν σε αυτόν το ερώτημα αυτό (β). Ο Κύριος με έννοια πνευματική δεχόταν τον Ιωάννη ως Ηλία (δες Λουκ. α 17), ενώ οι Ιουδαίοι ανέμεναν προσωπική επάνοδο του Ηλία με σώμα (μ).

(4) «Δεν αρνήθηκε ο Ιωάννης ότι είναι προφήτης, αλλά το «ο προφήτης», εκείνος ο προσδοκώμενος» (Θφ).

«Επειδή αν και πολλοί προφήτες εμφανίστηκαν στο Ισραήλ, ένας όμως αναμενόταν κατά εξαιρετικό τρόπο, ο οποίος προφητεύτηκε από τον Μωϋσή σύμφωνα με το ρητό που έλεγε, Προφήτη θα σας αναστήσει ο Κύριος... όπως εμένα... (Δευτ. ιη 15), για αυτό για τρίτη φορά ρωτούν όχι αν ήταν προφήτης, αλλά «ο» προφήτης. Και αυτή την ονομασία εκείνοι δεν την απέδιδαν στο Χριστό, αλλά

θεωρούσαν ότι αυτός είναι διαφορετικό πρόσωπο από το Χριστό» (Ω).

Φαίνεται ότι οι Ιουδαίοι διαχώριζαν τον προφήτη από τον Μεσσία (Ιω. ζ 40,41). Οι απόστολοι όμως ταύτιζαν αυτούς (Πράξ. γ 22,ζ 37) και διακήρυξαν το Χριστό ως δεύτερο Μωϋσή ασύγκριτα υπεροχότερο, του οποίου το ευαγγέλιο αντικατέστησε το μωσαϊκό νόμο (μ).

Ιω. 1,22 εἶπον οὖν(1) αὐτῷ· τίς εἶ(2); ἵνα ἀπόκρισιν(3) δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;

22Τότε του είπαν: «Ποιος είσαι: ώστε να δώσουμε ἀπόκριση σ' αυτούς που μας έστειλαν· τι έχεις να πεις για τον εαυτό σου;»

(1) Αφού επανειλημμένα αρνήθηκε, είπαν λοιπόν σε αυτόν. Σύνδεσμος που συνηθέστατα χρησιμοποιείται από τον Ιωάννη (συναντιέται στο Ευαγγέλιο 195 φορές) σπανιότερα με έννοια συλλογιστική ή συμπερασματική, ενώ συνηθέστατα με έννοια αφηγηματικής μετάβασης (β).

(2) Φανερώνει κάποιο είδος ανυπομονησίας η ερώτηση.

«Βλέπεις ότι αυτοί μεν επιμένουν περισσότερο και πιέζουν και ξαναρωτούν και δεν απομακρύνονται, ενώ εκείνος στην αρχή αναιρεί με επιείκεια τις ανύπαρκτες υπόνοιες και έπειτα αναφέρει αυτήν που ισχύει;» (X).

(3) Ελλιπτική πρόταση που εξαρτάται από κύρια πρόταση που εξυπακούεται, δηλαδή, πες μας, για να... απάντησέ μας για να... (ο).

Ιω. 1,23 ἔφη· ἐγὼ(1) φωνή(2) βοῶντος(3) ἐν τῇ ἐρήμῳ(4), εὐθύνετε(5) τὴν ὁδὸν Κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης.

23Εἶπε: «Εγώ είμαι, σύμφωνα με τα λόγια του προφήτη Ησαΐα, η φωνή κάποιου που κράζει στην έρημο: “ισιῶστε το δρόμο, να περάσει ο Κύριος”».

(1) Τα λόγια του Ησαΐα (μ 3), τα οποία οι συνοπτικοί (Ματθ. γ 3,Μάρκ. α 2-3,Λουκ. γ 4) εφαρμόζουν στον Ιωάννη και στην αποστολή του, εφαρμόζει και ο ίδιος ο Ιωάννης στον εαυτό του (β).

Απαντώντας έτσι ο Ιωάννης, κατά κάποιο τρόπο εξαλείφει το πρόσωπό του και αφήνει να φανεί μόνο η αποστολή του (ο). «Αμέσως κατέφυγε στον προφήτη, κάνοντας και από αυτό αξιόπιστο το λόγο» (X).

Απαντά με λόγια της Γραφής, δείχνοντας ότι σε αυτόν εκπληρώνεται η Γραφή και ότι το έργο και αξίωμά του βασιζόταν σε θείο κύρος. Απαντά συγχρόνως με πολύ ταπεινές και μετριόφρονες φράσεις εκλέγοντας εκείνο το χωρίο της Γραφής, το οποίο μιλά όχι για το αξίωμά του, αλλά για το καθήκον του και την εξάρτησή του από τον ερχόμενο Μεσσία.=Είμαι φωνή και τίποτα άλλο παρά μόνο μία απλή φωνή. Οι συνοπτικοί παραθέτουν σύμφωνα με τους Ο', ενώ ο Ιωάννης από μνήμης μάλλον από το Εβραϊκό κείμενο (β). Η έλλειψη του ρήματος (ειμί) προσδίδει μεγάλη ζωηρότητα στην απάντηση (ο)

(2) «Ο Ιωάννης ήταν φωνή σε συγκεκριμένο χρόνο, ο Χριστός ήταν ο αιώνιος Λόγος στην αρχή» (Αυ). Ο Ιωάννης «υπήρξε η φωνή, αλλά όχι ο Λόγος» (Εφραίμ).

(3) Η έννοια του προφητικού χωρίου είναι αυτή: Ο Ιεχωβά πρόκειται να εμφανιστεί για να δείξει τη δόξα του. Κατά τις στιγμές, οι οποίες προηγούνται αυτής της εμφάνισης, ακούγεται κάποια φωνή, η οποία προσκαλεί τον Ισραήλ να ετοιμάσει την οδό, από την οποία πρόκειται ο Ιεχωβά να έλθει, όπως συνηθιζόταν γενικώς στην Ανατολή πριν την άφιξη του μονάρχη ή του ηγεμόνα να καθαρίζουν και να κάνουν ευθεία την οδό, από την οποία θα ερχόταν (g).

(4) Πρέπει να συνδεθεί μάλλον με το βοώντος παρά με το ευθύνετε. Η έρημος, όπου κήρυττε ο Ιωάννης, ήταν έμβλημα της ηθικής κατάστασης του Ισραήλ (g).

(5) Η οδός η βασιλική, από την οποία έπρεπε να περάσει ο Ιεχωβά, δεν ήταν ετοιμασμένη στις καρδιές του Ισραήλ (g).

Ιω. 1,24 καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι(1) ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων(2)·

24Μεταξύ των ἀπεσταλμένων ήταν και μερικοί Φαρισαίοι,

(1) Η ιερατική τάξη, από την οποία η αποστολή αυτή είχε καταρτιστεί σύμφωνα με τον σ. 19, ανήκε ως επί το πλείστον στη μερίδα των Σαδδουκαίων, υπήρχαν όμως στην αποστολή και κάποιοι Φαρισαίοι. Υπάρχει και γραφή χωρίς το άρθρο.=Υπήρχαν εκεί και κάποιοι άλλοι σταλμένοι από τους Φαρισαίους.

(2) Σημειώνει αυτό, για να εξηγηθεί ο λόγος για τον οποίο προβάλλεται το ακόλουθο ερώτημα. Για τους υπερσυντηρητικούς Φαρισαίους το βάπτισμα του Ιωάννη ήταν καινοτομία (β).

Ιω. 1,25 καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ· τί οὖν βαπτίζεις(1), εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὔτε Ἡλίας οὔτε ὁ προφήτης;

25οι οποίοι τον ρώτησαν: «Γιατί, λοιπόν, βαπτίζεις, αφού δεν είσαι ούτε ο Μεσσίας ούτε ο Ηλίας ούτε ο προφήτης που περιμένουμε;»

(1) Ο σιναϊτικός κώδικας παραλείπει το «και ηρώτησαν». Μέχρι τώρα κανείς υπαινιγμός δεν δόθηκε ότι το έργο του Ιωάννη ήταν και να βαπτίζει. Προϋποτίθεται, ότι όλοι οι αναγνώστες του Ευαγγελίου γνωρίζουν αυτό. Αλλά γιατί να βαπτίζονται οι Ιουδαίοι; Το βάπτισμα είχε προαναγγελθεί ως δείγμα προσέγγισης της Μεσσιακής βασιλείας (Ιεζ. λστ 25). Εφόσον λοιπόν ο Ιωάννης δέχτηκε ότι ούτε ο Μεσσίας ούτε ο Ηλίας, ούτε ο προφήτης ήταν, τίθεται σε αυτόν το νέο αυτό ερώτημα (β).

«Οι απεσταλμένοι των Φαρισαίων... απευθύνουν στον βαπτιστή κατά κάποιο τρόπο υβριστικά και ανόητα λόγια, με το να λένε, Γιατί λοιπόν βαπτίζεις... επειδή ήθελαν... να τον εμποδίσουν να βαπτίζει, ίσως θεωρώντας ότι το βάπτισμα δεν είναι έργο κανενός άλλου παρά μόνο του Χριστού και του Ηλία και του προφήτη» (Ω).

Ιω. 1,26 απεκρίθη αυτοίς ὁ Ἰωάννης λέγων· ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι(1)· μέσος δὲ ὑμῶν(2) ἔστηκεν(3) ὃν ὑμεῖς(4) οὐκ οἴδατε(5).

26Αυτός τους αποκρίθηκε: «Εγὼ βαπτίζω με νερό· ανάμεσά σας όμως βρίσκεται κιόλας εκείνος που εσείς δεν τον γνωρίζετε.

(1) Η αντίθεση εδώ δεν είναι κυρίως μεταξύ του βαπτίσματος του Ιωάννη και του βαπτίσματος του Ιησού, αλλά μεταξύ του Ιωάννη και μεταξύ του Μεσσία. Είναι σαν να έλεγε σε αυτούς: Έφθασαν οι μεσσιακοί χρόνοι· ο Μεσσίας ήδη ήλθε και είναι μεταξύ σας. Και εγὼ ως πρόδρομός του έχω το δικαίωμα να βαπτίζω (g,β). Ναι· βαπτίζω και από αυτό σωστά συμπεραίνεται, ότι έχω κάποια σχέση με το Μεσσία. Αλλά το βάπτισμά μου δεν δίνει την πραγματική μεσσιακή κάθαρση. Είναι απλό σύμβολο, γρήγορα όμως το σύμβολο αυτό θα αντικατασταθεί από την πραγματικότητα (μ). «Βαπτίζω με νερό μόνο που δεν έχει άφεση αμαρτιών, αλλά προετοιμάζει στο να δεχτεί κάποιος το πνευματικό βάπτισμα, το οποίο δίνει την άφεση των αμαρτιών» (Θφ).

(2) «Αυτό το είπε διότι ήταν φυσικό, να έχει αναμιχτεί ο Κύριος με το λαό, σαν ένας από τους πολλούς» (Χ).

(3) Υπάρχει και η γραφή στήκει (=τώρα δα στέκεται), που προσδίδει δραματική ζωηρότητα στο λόγο.

(4) Αντιθέτει τους ακροατές με τον εαυτό του, ο οποίος γνώριζε αυτόν καλά. Είχε λοιπόν συντελεστεί ήδη η βάπτισμα του Ιησού σύμφωνα με το α 33.

(5) Το «ξέρω» «εδώ εννοεί την ακριβή γνώση, δηλαδή ποιος είναι και από πού» (Χ). Μολονότι δεν είναι εύκολο να διακρίνει κάποιος μεταξύ της έννοιας του ειδέναι και του γινώσκω, παρ' όλα αυτά συνήθως το μεν «οἶδα» θεωρείται ότι σημαίνει πλήρη και τέλεια γνώση του αντικειμένου, ενώ το γινώσκω ότι σημαίνει σχετική και βαθμιαία αποκτούμενη και τελειοποιούμενη γνώση. Πλην όμως και τα δύο ρήματα χρησιμοποιούνται στο τέταρτο ευαγγέλιο από το Χριστό για τη γνώση, την οποία έχει για τον Πατέρα (ι 15, ιζ 25, ζ 29, η 55), όπως το γινώσκω χρησιμοποιείται και για τον Πατέρα ότι γνωρίζει τον Υιό (ι 15) κλπ. (β).

Πολλοί από τους αληθινά μεγάλους είναι κρυμμένοι από τον κόσμο. Η αφάνεια είναι συχνά κλήρος πραγματικής υπεροχής και εξοχότητας. Οι άγιοι είναι κρυμμένοι και γνωστοί σε μόνο το Θεό.

Σημείωσε επίσης, ότι ο ίδιος ο Θεός είναι συχνά πιο κοντά σε εμάς από ότι τον φανταζόμαστε. «Ανάμεσά τους» στεκόταν ο Μεσσίας και δεν το φαντάζονταν.

Ιω. 1,27 αὐτός ἐστίν(1) ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος(2), ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν(3), οὗ(4) ἐγὼ οὐκ εἶμι ἄξιος(5) ἵνα λύσω αὐτοῦ(4) τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος(6).

27Αυτός είναι που έρχεται ύστερα από μένα, που όμως υπάρχει πριν από μένα και που εγὼ δεν είμαι άξιός ούτε το λουρί να λύσω από τα υποδήματά του».

(1) Αλεξανδρινή γραφή χωρίς αυτό (δηλ. το αὐτός ἐστίν) (=Ουκ οἴδατε, ο ὀπίσω μου...).

(2) «Δηλαδή αυτός που θα φανερωθεί μετά από εμένα» (Ω).

(3) Δες σ. 15. παραλείπεται από τα Αλεξανδρ. χειρόγραφα.

(4) Το οὗ και το αὐτοῦ αποτελούν πλεονασμό σε απομίμηση της σύνταξης που χρησιμοποιούν οι Εβραίοι (g).

(5) «Ο Ιωάννης αναφέρει ότι δεν είναι το ίδιο το να μην είναι κάποιος ικανός με το να μην είναι άξιός. Διότι είναι δυνατόν, ενώ δεν είναι κάποιος άξιός, να γίνει ικανός και είναι επίσης δυνατόν ενώ είναι άξιός να μην είναι ακόμη ικανός. Διότι αν τα χαρίσματα δίνονται για το συμφέρον, θα ήταν έργο φιλάνθρωπου Θεού, το να μην δώσει την ικανότητα μερικές φορές σε κάποιον που είναι άξιός αν προβλέψει ο Θεός ότι θα ακολουθήσει κάποια βλάβη από αλαζονεία ή υπερηφάνεια. Είναι λοιπόν χαρακτηριστικό της αγαθότητας του Θεού το να νικά όταν ευεργετεί τον ευεργετούμενο και να προλαβαίνει αυτόν που θα γίνει άξιός, και πριν γίνει άξιός, να τον στολίζει με την ικανότητα, έτσι ώστε

μετά την ικανότητα να έλθει στο να γίνει άξιος. Ο Ιωάννης λοιπόν στους μεν τρεις ευαγγελιστές λέει ότι δεν είναι ικανός, ενώ στον Ιωάννη ότι δεν είναι άξιος. Δεν αποκλείεται όμως αυτός ακριβώς που έλεγε ότι δεν ήταν ακόμα ικανός, να έγινε ικανός, έστω και να δεν ήταν ακόμα άξιος, και πάλι αυτός ακριβώς που έλεγε ότι δεν είναι άξιος, ενώ δεν ήταν άξιος να έφτασε στο να γίνει άξιος» (Ω).
(6) «Δηλαδή, όχι μόνο είναι ανώτερός μου, αλλά τόσο πολύ, ώστε εγώ να μην μπορώ να συγκαταλεχτώ ούτε μεταξύ των τελευταίων υπηρετών του· διότι το να λύσει το υπόδημα ήταν έργο του τελευταίου υπηρέτη» (Χ). Το καθήκον αυτό ήταν καθήκον των δούλων.

Ιω. 1,28 Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ(1) ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου(2), ὅπου ἦν(3) Ἰωάννης βαπτίζων(3).

28Αυτά συνέβαιναν στην Βηθανία, πέρα από τον Ιορδάνη, εκεί που βάφτιζε ο Ιωάννης.

(1) Λιγότερο αυθεντική γραφή: Βηθαβαρά, που προήλθε από διόρθωση του Ω. «Ότι μεν σχεδόν σε όλα τα αντίγραφα λέγεται· «Αυτά έγιναν στη Βηθανία», δεν το αγνοούμε... Πειστήκαμε όμως ότι δεν πρέπει να διαβάζουμε Βηθανία, αλλά Βηθαβαρά, όταν πήγαμε στους τόπους για να εξιστορήσουμε τα ίχνη του Ιησού και των μαθητών του. Διότι η Βηθανία, όπως ο ίδιος ευαγγελιστής λέει, η πατρίδα του Λαζάρου και της Μάρθας και της Μαρίας, απέχει από τα Ιεροσόλυμα δεκαπέντε στάδια· από την οποία είναι μακριά ο Ιορδάνης ποταμός χοντρικά περίπου εκατόν ογδόντα στάδια· αλλά ούτε υπάρχει κάποιος τόπος γύρω από τον Ιορδάνη που να έχει το ίδιο όνομα με τη Βηθανία, λένε όμως ότι δείχνουν στην όχθη του Ιορδάνη τα Βηθαβαρά, όπου διηγούνται ότι βάπτιζε ο Ιωάννης» (Ω). Αν λάβουμε όμως υπ' όψη, ότι λόγω των καταστροφών από το Ρωμαϊκό πόλεμο πλήθος αρχαίων τοποθεσιών εξαφανίστηκε, δεν αποκλείεται να υπήρχε εκτός από τη γνωστή Βηθανία κοντά στα Ιεροσόλυμα και άλλη τέτοια πέρα από τον Ιορδάνη, όπως υπήρχαν δύο Βηθλεέμ, δύο Βηθσαϊδά, δύο Αντιόχειες, δύο Ραμά, δύο Κανά. Υπέρ αυτού επίσης ίσως παρέχεται και κάποια ένδειξη από τις διάφορες ετυμολογίες και σημασίες, τις οποίες μπορεί να έχει η ονομασία Βηθανία. Μπορεί κατά μία ετυμολογία να σημαίνει τόπος φοινίκων ή τόπος φτώχιας, το οποίο κάνει την ονομασία να ταιριάζει στη Βηθανία κοντά στα Ιεροσόλυμα. Μπορεί σύμφωνα με άλλη ετυμολογία να σημαίνει τόπος διαπόρθημης, το οποίο ταιριάζει στην αντίστοιχη κοντά στον Ιορδάνη.

Ως προς τη Βηθαβαρά ταυτίστηκε αυτή με την Βαιθηρά του χωρίου Κριτών ζ 24. Τελευταία ο Conder ταύτισε αυτήν με τη διάβαση (πέραμα) στον Ιορδάνη που ονομάζεται Αβαρά και η οποία μόνη ανάμεσα σε 40 διαβάσεις του Ιορδάνη έχει αυτό το όνομα. Η διάβαση αυτή που απέχει μία περίπου ημέρα από την Κανά, βρίσκεται σε τοποθεσία, η οποία δεν αποκλείεται από τις ενδείξεις της αφήγησης του δ' ευαγγελίου (α 28,44 και β 1). Κάποιοι νεώτεροι ταύτισαν το εδώ καθοριζόμενο μέρος με την Βαιθαναβρά, η οποία βρισκόταν στην ανατολική πλευρά του Ιορδάνη και βορειοανατολικά της Ιεριχούς και της οποίας η ονομασία εύκολα θα μπορούσε να παραφθαρεί είτε στο όνομα Βηθανία, είτε στο όνομα Βηθαβαρά (g).

(2) «Παρέχει απόδειξη και από τους τόπους» (Χ). «Γιατί από τη φύση μας κατά κάποιο τρόπο συνηθίζουμε όλοι... κατά τη διήγηση των σπουδαίων γεγονότων να μνημονεύουμε και τους τόπους στους οποίους έχουν συμβεί αυτά» (Κ).

(3) Η περίφραση ἦν βαπτίζων φανερώνει αυτό που γινόταν κατ' εξακολούθηση.

Ιω. 1,29 Τῆ ἐπαύριον(1) βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν(2) καὶ λέγει· ἴδε(3) ὁ(4) ἀμνὸς(5) τοῦ Θεοῦ(6) ὁ αἴρων(7) τὴν ἁμαρτίαν(8) τοῦ κόσμου(9).

29Την ἄλλη μέρα, ο Ιωάννης βλέπει τον Ιησού να έρχεται προς το μέρος του και λέει: «Αυτός είναι ο αμνός του Θεού, που παίρνει πάνω του την αμαρτία των ανθρώπων.

(1) Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία: την ἄλλη ημέρα «μετά την κάθοδο από την ἔρημο» (Ζ). Ἡ, την επόμενη από την ημέρα, κατά την οποία μαρτύρησε ο Ιωάννης μπροστά στους απεσταλμένους του συνεδρίου (g).

(2) Σύμφωνα με την αφήγηση του ευαγγελιστή Ιωάννη ο Ιησούς είχε ήδη βαπτιστεί και συνεπώς είναι πιθανότατο, ότι η νέα αυτή συνάντηση Ιησού και Προδρόμου έγινε μετά τους πειρασμούς του Χριστού στην ἔρημο (β).

(3) Αγαπητή λέξη στον Ιωάννη (δες α 36,47,γ 26,ε 14,ζ 26,52,ια 3,36,ιβ 19,ιστ 29,ιη 21,ιθ 4,6,14,κ 27) (β). «Λέει «ιδού» δηλώνοντας ότι αυτός είναι που αναζητούνταν από πολύ παλαιά» (Χ).

«Φαίνεται όμως... ότι τον παρουσιάζει τώρα παρόντα στα μάτια των θεατών» (Θμ). «Μέσα σε λίγο χρόνο ο βαπτιστής αναδεικνύεται συγχρόνως προφήτης και απόστολος» (Κ).

(4) «Το άρθρο αναφέρεται στην προφητεία του Ησαΐου νγ 7 και στον τύπο του Πασχάλιου αμνού. Ο Ιωάννης από το Θεό διδαγμένος ονομάζει αυτόν τον αμνό του Θεού, παρόλο που εκείνη τη στιγμή η ακριβής κατανόηση της ονομασίας αυτής διέφευγε, αν όχι και από τον ίδιο τον Ιωάννη, τουλάχιστον όμως από τους ακροατές του» (b). Ο ιδιαίτερος και γνωστός αμνός.

«Δηλαδή ο ίδιος εκείνος, για τον οποίο προφήτευσε ο Ησαΐας» (Θμ). «Διότι πολλοί μεν αμνοί υπάρχουν, όπως ακριβώς και πολλοί Χριστοί (=χρισμένοι): αλλά ο αληθινός αμνός που προτυπώνεται από τον Μωϋσή και κηρύττεται από τον Ησαΐα, είναι αυτός» (Θφ).

(5) Δεν θέλει απλώς να τονίσει το άκακο και πράο του Ιησού σύμφωνα με τα Ιερεμ. ια 19 και Ησ. νγ 7 αλλά αναφέρεται σε ολόκληρο το 53ο κεφ. του Ησαΐου. Κρύβεται λοιπόν στο βάθος των λόγων αυτών του Προδρόμου η ιδέα της θυσίας. Εμπρικλείει την τριπλή έννοια της υποταγής με υπομονή, του αντιπροσωπευτικού παθήματος και της απολύτρωσης από την αμαρτία (μ).

«Τον ονόμασε αμνό του Θεού, το οποίο ήταν ονομασία που φανέρωνε το πάθος: επειδή ακριβώς στο πάθος κατάργησε την αμαρτία» (Θμ).

«Ο μονογενής Υιός... όταν προσφέρει θυσία και προσφορά τον εαυτό του στο Θεό για τις αμαρτίες μας ονομάζεται και αμνός του Θεού και πρόβατο. Διότι ιδού, λέει, ο αμνός του Θεού» (Β).

Εφόσον όμως συνδέει το πρόσωπο του Μεσσία με τη θυσία, την οποία για χάρη μας θα προσέφερε, φυσικό ήταν ο γιος του ιερέα Ιωάννης να έχει στο νου και το ρόλο του αμνού στις καθημερινές θυσίες του Ισραήλ, προ παντός μάλιστα κατά τη γιορτή του Πάσχα. Ο Μεσσίας είναι ο αληθινός πασχαλινός αμνός που προανήγγειλε ο Ησαΐας, που θυσιάζεται για σωτηρία του κόσμου (g).

«Τον ονομάζει αμνό, θυμίζοντας στους Ιουδαίους την προφητεία του Ησαΐα και την προτύπωση του Μωϋσή, για να τους οδηγήσει από τον τύπο περισσότερο στην αλήθεια» (Χ). «Ιδού ο αμνός, που σκιαγραφείται από το νόμο και αναγγέλλεται από τον Ησαΐα» (Ζ).

Για το Χριστό ως αρνί σφαγμένο και θυσιασμένο δεξ Αποκάλυψη ε 6,9,ζ 14 καθώς και Α΄ Πέτρ. α 19. Ειδικότερα για τη σύγκριση του Χριστού με τον Πασχάλιο αμνό δεξ Α΄ Κορ. ε 7 και Ιω. ιθ 36, όπου τα λόγια που ειπώθηκαν για τον πασχάλιο αμνό εφαρμόζονται στο Χριστό («κόκκαλο δεν θα συντριφτεί σε αυτόν»). Για το Ησ. νγ σε σχέση με τον Ιησού Χριστό ως αυτόν που επαλήθευσε την προφητεία αυτή δεξ Ματθ. η 17, Εβρ. θ 28, Α΄ Πέτρ. β 22,24 (β).

(6) Γενική κτητική και της προέλευσης. «Επειδή ο Θεός και Πατέρας, λόγω της αγάπης του σε εμάς, τον παρέδωσε σε σφαγή για χάρη μας» (Θφ). Ο αμνός «τον οποίο ο Θεός έδωσε» (β), και ο οποίος είναι ο ίδιος του Θεού Υιός (Ρωμ. η 32). Στην έλευση του Χριστού ενεργεί ο ίδιος ο Θεός. Όχι μόνο δέχεται τη θυσία, την οποία ο άνθρωπος προσφέρει σε αυτόν στο πρόσωπο του Χριστού, αλλά αυτός προμηθεύει και την προσφορά ή το θύμα, διότι θύμα ουσιαστικά είναι αυτός ο ίδιος στο πρόσωπο του γιου του που ενανθρώπησε: ακόμα επίσης ο ίδιος επιτελεί αυτή τη θυσία. Ό,τι ο άνθρωπος απομένει τώρα να πράξει, είναι να συμμετάσχει στη θεία αυτή ενέργεια (τ). Ο αμνός του Θεού, τον οποίο ο Θεός όρισε (Ρωμ. γ 25), ο οποίος αγίασε τον εαυτό του και αφιερώθηκε στο Θεό (Ιω. ιζ 19), στον οποίο ο Θεός ευαρεστήθηκε.

(7) Το αίρω σημαίνει ή απλώς σηκώνω (Ιω. η 59, Ματθ. ια 29, ιστ 24) ή αφαιρώ, απομακρύνω (Ιω. ια 39,48, ιε 2, ιζ 15 κλπ και προ παντός στο Α΄ Ιω. γ 5). Με τη δεύτερη έννοια το αίρω εκφράζει την ολοκληρωτική καταστροφή της αμαρτίας. Με την πρώτη εκφράζει την έννοια του βαστάζω τις αμαρτίες για εξιλέωση. Πιο σωστή είναι η εκδοχή με την δεύτερη έννοια, διότι αυτή περιλαμβάνει και την πρώτη (g). Μπορούν όμως να συνδυαστούν και οι δύο σημασίες του αίρω=Απομάκρυνε την αμαρτία του κόσμου αφού την σήκωσε πάνω του και την βάστηξε (τ). Ο συσχετισμός του παρόντος χωρίου με το Α΄ Ιω. γ 5 κάνει αδιαμφισβήτητο, ότι το αίρω την αμαρτία=συγχωρώ, καταστρέφω την αμαρτία (C).

«Είναι πολύ σωστό όμως και το ότι είπε «αυτός που σηκώνει την αμαρτία», όχι αυτός που σήκωσε ή πρόκειται να σηκώσει. Διότι πάντοτε ενεργεί το να σηκώνει την αμαρτία αυτών που καταφεύγουν σε αυτόν. Δηλώνεται λοιπόν με αυτό, ότι και σήκωσε και σηκώνει και θα σηκώσει, αφού το «σηκώνει» εφαρμόζεται σε κάθε καιρό» (Ω), «διότι δεν σήκωσε μόνο τότε, όταν δηλαδή έπαθε, αλλά από τότε μέχρι τώρα σηκώνει τις αμαρτίες, χωρίς να σταυρώνεται πάντοτε... αλλά με το να καθαρίζει πάντοτε με τη μία εκείνη θυσία» (Χ).

Δες τον αμνό του Θεού να σηκώνει την αμαρτία του κόσμου και αύξησε ολοένα και περισσότερο το μίσος σου κατά της αμαρτίας και ανανέωνε συνεχώς τις αποφάσεις σου για απόκρουση και καταπολέμησή της. Αλλά συγχρόνως ας αυξήσει και η αγάπη μας στο Χριστό, ο οποίος μας αγάπησε και μας έλουσε «από τις αμαρτίες μας με το αίμα του» (Αποκ. α 5).

(8) Ο ενικός αριθμός μαζί με το άρθρο προσδίδει μέγιστο τόνο... Σήκωσε το όλο· όχι μόνο ένα μέρος, ώστε να μη σηκώσει το άλλο (b). «Λέγοντας την αμαρτία, δήλωσε όλες τις αμαρτίες» (Θφ).

(9) «Όλης της οικουμένης» (Χ). Όχι των Ιουδαίων μόνο. Ότι την πεπτοίθηση αυτή ενστερνιζόταν και ο βαπτιστής είναι φανερό και από τα λόγια του στο Ματθ. γ 9 (κ). Έτσι με τη φράση «την αμαρτία του κόσμου», παίρνει και την αμαρτία στο σύνολό της και την ανθρωπότητα στην ενότητά της, η οποία ολόκληρη αποπλανήθηκε και ήταν στην αμαρτία (g).

Ιω. 1,30 οὗτός ἐστι(1) περὶ(2) οὗ ἔγὼ εἶπον(3)· ὀπίσω μου(4) ἔρχεται ἀνὴρ(5) ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν(6), ὅτι πρῶτός μου ἦν.

30Γι' αὐτὸν σας μίλησα ὅταν εἶπα, “ὕστερα ἀπὸ μένα ἔρχεται ἓνας που εἶναι ἀνώτερός μου, γιατί υπήρχε πρὶν ἐγὼ νὰ γεννηθῶ”.

(1) «Τὸν δείχνει με τὸ δάχτυλο καὶ τὸν εμφανίζει σε αὐτοὺς που ἀγνοοῦσαν» (Θφ).

(2) Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή ὑπὲρ οὗ=ἡ, με ἔννοια εὐνοίας ἢ, ἀντὶ γιὰ τὴν πρόθεση «περὶ» ὅπως στὸ Β΄ Κορ. ἡ 23.

(3) Αναφέρεται ὄχι μόνο στὴ μαρτυρία τῶν σ. 26,27 ἀλλὰ καὶ στὸ ὅλο κήρυγμά του.

(4) Ἐπαναλαμβάνονται ἐδῶ σχεδὸν κατὰ λέξη τὰ τοῦ σ. 15.

(5) Ἡ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεία, ἀνδρας μέγας, ἀπαράμιλλος (b) ἢ, ἀνθρωπος στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας (g).

(6) «Δηλαδὴ ἀποδείχτηκε λαμπρότερος ἀπὸ ἐμένα» (Χ).

Ιω. 1,31 κἀγὼ(1) οὐκ ἤδεν αὐτόν(2), ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ(3) τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι(4) βαπτίζων.

31Εγὼ κάποτε δὲν τὸν ἤξερα ποίος εἶναι. Γιὰ νὰ τὸν γνωρίσει ὅμως ὁ Ἰσραήλ, γι' αὐτὸ ἦρθα ἐγὼ καὶ βαπτίζω με νερό».

(1) Μπαίνει μπροστὰ με ἔμφαση=Ὅπως εσεῖς δὲν τὸν ξέρατε (σ. 26), ἔτσι καὶ ἐγὼ δὲν τὸν ἤξερα.

(2) Ἡ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεία, «δὲν τὸν γνῶριζα πρὶν νὰ ἔλθῃ στὸν Ἰορδάνη, διότι ὅλο τὸ χρόνο ἔμενα στὴν ἔρημο» (Ζ)· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία «ἦταν ἐξω ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι» σύμφωνα με τὸ Λουκ. α 80, δὲν γνῶριζε προσωπικὰ τὸν Ἰησοῦ παρόλο που συνδεόταν συγγενικά με αὐτόν. Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ ἔχει τὸ πλεονέκτημα, ὅτι παρουσιάζει «υπεράνω υποψίας τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννη ἀφοῦ δὲν οφειλόταν σε ἀνθρώπινη φιλία, ἀλλὰ ἐγένε ἀπὸ θεῖα ἀποκάλυψη... Διότι πῶς θὰ μπορούσε νὰ χαριστεῖ σε αὐτόν που ἀγνοοῦσε;» (Χ).

Ἡ, δὲν γνῶριζα αὐτόν ὡς Μεσσία, γνῶριζα ὅμως αὐτόν προσωπικά, χωρὶς νὰ υποπτεύομαι ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ Μεσσίας (β,ο). Ὁ βαπτιστὴς θὰ εἶχε γνωρίσει τὸν Κύριο κατὰ τὴν παιδικὴ ἡλικία καὶ ἀναμφίβολα σε κάποιον βαθμὸ βρήκε ἀφορμὲς καὶ νὰ ἐκτιμῆσει αὐτόν. Δὲν γνῶριζε ὅμως γιὰ ποια ἀποστολὴ ἦταν προορισμένος. Ἡ χρησιμοποιούμενη λέξη «εἰδέναι» εἶναι πιο ἀκριβὴς μάλλον ὅταν πρόκειται γιὰ γνῶση ἀλήθειας, ἐνῶ τὸ ρῆμα γινῶσκω λέγεται μάλλον γιὰ τὴ γνῶση προσώπου (τ). «Εγὼ δὲν τὰ εἶπα αὐτὰ γιὰ τὸ Χριστὸ με φυσικὸ τρόπο οὔτε με τὴν κοινὴ ἀνθρώπινη λογικὴ, ἀλλὰ τὰ εἶπα διότι τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιο καὶ ὁ Πατέρας, μού φανέρωσε τὶς μαρτυρίες γιὰ αὐτόν. Διότι στάλθηκα νὰ μαρτυρήσω γιὰ τὸ φῶς καὶ τότε ἄρχισε νὰ γεννιέται μέσα μου αὐτὸ που θὰ μαρτυροῦσα, ὅταν στάλθηκα» (Ω). «Καὶ πολὺ χρήσιμα λέει βέβαια ὅτι δὲν γνῶριζε ὁ ἴδιος τὸ Χριστὸ... γιὰ νὰ μὴν παρουσιάζεται ὅτι ἀπὸ μόνος του προβαίνει στὴ μαρτυρία, οὔτε νὰ θεωρεῖται ἀπὸ κάποιους ὅτι υπηρετεῖ δικά του θελήματα, ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἐργάτης θεῖας οικονομίας καὶ υπηρέτης οὐράνιας ἀπόφασης, ἡ ὁποία του ἀποκάλυψε τὸν ἀμνὸ» (Κ).

«Ἀλλὰ θὰ μπορούσε νὰ ρωτήσῃ κάποιος· Ἀν δὲν τὸν γνῶριζε ὁ Ἰωάννης, πῶς ὁ Ματθαῖος λέει, ὅτι τὸν ἐμπόδιζε λέγοντας, Εγὼ ἔχω ἀνάγκη νὰ βαπτιστῶ ἀπὸ ἐσένα; Μπορούμε λοιπὸν νὰ πούμε αὐτὸ τὸ «δὲν τὸν γνῶριζα» ἔτσι νὰ τὸ ἐννοήσῃς, ὅτι πρὶν ἀπὸ πολὺ χρόνο καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα δὲν τὸν γνῶριζε· στὸν καιρὸ μὲν τοῦ βαπτίσματος, τότε τὸν γνῶρισε... Ὅταν λοιπὸν τὸ Πνεῦμα κατέβηκε, τότε γνῶρίζοντάς τὸν σαφέστερα, κήρυξε αὐτόν καὶ στους ἄλλους» (Θφ).

(3) Φανερώνω σημαίνει κάνω ορατό, δείχνω (Ιω. β 11, κα 1), καθιστῶ γνωστὸ (ιζ 6). Τὸ ρῆμα στὴν παθητικὴ φωνὴ σημαίνει καθίσταμαι ἢ γίνομαι ορατός (Ιω. γ 21,θ 3), καθίσταμαι ἢ γίνομαι γνωστός (Ιω. α 31) καὶ τὸ ρῆμα στὴ μέση φωνὴ σημαίνει ἐμφανίζομαι (Ιω. κα 14)(C). Τὸ ρῆμα πάντοτε σημαίνει ἀνάδυση ἀπὸ τὴ μυστηριώδη ἀφάνεια στὸ λαμπρὸ φῶς. Δες β 11, ὅπου χρησιμοποιεῖται γιὰ δήλωση τῆς φανέρωσης τῆς δόξας τοῦ Χριστοῦ· καὶ γ 21 γιὰ δήλωση τῆς φανέρωσης μέσω αὐτοῦ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ (β).

«Στάλθηκε ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὸ Θεό... κηρύσσοντας βάπτισμα μετάνοιας, ἔτσι ὥστε λόγω τοῦ βαπτίσματος νὰ τρέξουν πολλοί, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ βαπτιστεῖ νὰ μαρτυρηθεῖ ἀνάμεσα σε πολλούς, κάτω μὲν στὴ γῆ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη, ἐνῶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα» (Ζ). «Διότι δὲν θὰ ἔτρεχαν ὅλοι ἔτσι, εἴν γινόταν τὸ κήρυγμα χωρὶς βάπτισμα» (Χ).

(4) Ἀλεξανδρινὴ γραφὴ χωρὶς τὸ ἄρθρο, ἐν ὕδατι=Ὑπαινίσσεται ἀντίθεση μετὰ τοῦ βαπτίσματος με νερό καὶ τοῦ βαπτίσματος με Πνεῦμα. Με ἄρθρο=Στὸ νερό τὸ ὁποῖο ὁ Ἰωάννης ἔδειχνε.

Ιω. 1,32 καὶ ἐμαρτύρησεν(1) Ἰωάννης λέγων ὅτι τεθέαμαι(2) τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς(3) περιστέραν(4) ἐξ οὐρανοῦ(5), καὶ ἔμεινεν(6) ἐπ' αὐτόν(7).

32Κι ὁ Ἰωάννης διακήρυξε δημόσια καὶ εἶπε: «Εἶδα τὸ Πνεῦμα νὰ κατεβαίνει σαν περιστέρι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ μένει πάνω του.

(1) Με έμφαση ιδιαίτερη εισάγει τη νέα αυτή μαρτυρία του Ιωάννη.

(2) Ή, η μαρτυρία αφορά σε γεγονός που έγινε ορατό από αυτόν και όχι από το λαό (b). Και «είναι φανερό από εδώ ότι όταν έγινε η κάθοδος του Πνεύματος με τη μορφή περιστεριού, δεν φανερώθηκε πάλι στους παρόντες, αλλά φανερώθηκε μόνο στον Ιωάννη με κάποιο πνευματικό όραμα, όπως ήταν συνήθεια στους προφήτες ανάμεσα στους πολλούς να βλέπουν αυτά που ήταν αόρατα σε όλους» (Θμ).

Ή, όχι «μόνος ο Ιωάννης είδε το Πνεύμα με μορφή περιστεριού», αλλά και όλοι οι παριστάμενοι· μολοντί «κάποιοι λένε ότι δεν το είδαν όλοι, αλλά μόνο ο Ιωάννης και όσοι είχαν πιο ευγνώμονα διάθεση. Διότι, μολοντί ήταν δυνατόν να το δουν με τα αισθητά μάτια, αφού το Πνεύμα κατέβαινε με μορφή περιστεριού, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι ήταν αναγκαίο οπωσδήποτε να γίνει το συμβάν ολοφάνερο σε όλους». Αλλά «έβλεπαν με τα αισθητά μάτια, δεν κατανοούσαν όμως όλοι αυτό που γινόταν» (Χ). Η πρώτη εκδοχή πιο σωστή.

(3) Υπάρχει και η γραφή ωσει, η οποία τονίζει ζωηρότερα τον συμβολικό χαρακτήρα της εμφάνισης (g).

(4) Πουθενά στην Π.Δ. δεν συμβολίζεται το Πνεύμα με το περιστέρι. Μόνο Ιουδαίοι ραββίνοι συγκρίνουν το Πνεύμα του Θεού που σύμφωνα με το Γεν. α 2 πετούσε πάνω από τα νερά με περιστέρι που πετά πάνω από τους νεοσσούς του και δεν αγγίζει αυτούς (g). Η εμφάνιση του Αγίου Πνεύματος γίνεται με τη μορφή περιστεριού. Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, διότι τώρα επρόκειτο για νέα δημιουργία, η οποία θα συμπλήρωνε την πρώτη. Η ανθρωπότητα στο πρόσωπο του Χριστού μεταπηδούσε από τη σφαίρα της φυσικής ζωής σε αυτήν της πνευματικής (g).

Ή, «είναι ήμερο το ζώο και καθαρό· επειδή λοιπόν και το Πνεύμα είναι πνεύμα πραότητας, για αυτό φαίνεται με αυτή τη μορφή» (Χ), «ώστε να φαίνεται πάλι και με αυτό, ότι διασώζει τη φυσική ομοιότητα με τον Υιό, ο οποίος λέει... είμαι πρᾶος και ταπεινός στην καρδιά» (Κ). «Επίσης όμως μας θυμίζει και παλαιά ιστορία· διότι πράγματι όταν έγινε κάποτε κοινό ναυάγιο (κατακλυσμός)... φάνηκε το ζώο... και κουβαλώντας κλαδί ελιάς ευαγγελίστηκε την κοινή γαλήνη της οικουμένης· τα οποία όλα ήταν προτύπωση των μελλοντικών. Διότι τότε όταν τα πράγματα ήταν απελπιστικά έγινε κάποια απαλλαγή και διόρθωση· αλλά τότε με τιμωρία, ενώ τώρα με χάρη και δωρεά ανείπωτη» (Χ).

(5) Ο ουρανός, όπως βλέπουμε αυτόν με τα σωματικά μάτια, είναι το έμβλημα της τέλει κατάστασης στην αγιότητα, τη δύναμη και την μακαριότητα και για αυτό στη Γραφή συμβολίζει τον τόπο όπου ο Θεός εκδηλώνει τις τελειότητές του με κάθε λαμπρότητα και από όπου προέρχονται οι θείες αποκαλύψεις και οι υπερφυσικές δυνάμεις. Για αυτό ο Ιωάννης βλέπει τον γαλάζιο θόλο να σχίζεται και να κατεβαίνει μία μορφή φωτεινή που έμοιαζε με περιστέρι (g).

(6) Υπάρχει και η γραφή «και μένον». Με τη συνηθισμένη όμως (έμεινε) τονίζεται η ιδέα της κατοίκησης που ξεχωρίζεται από την ιδέα της κατάβασης.

(7) Υπαινίσσεται το Ησ. ια 2. Οι προφήτες δέχονταν στιγμιαίες εμπνεύσεις. Ομοίως και ο Βαπτιστής. Στον Ιησού όμως κατοίκησε μόνιμα το Πνεύμα και κάποια ημέρα θα ξεχυθεί από αυτόν, σαν από την πηγή του, στους πιστούς (g). «Επομένως για μας παίρνει μέσω του εαυτού του το Πνεύμα, και ανανεώνει στη φύση το αρχαίο αγαθό» (Κ).

Ιω. 1,33 κἀγὼ οὐκ ἤδριν αὐτόν(1), ἀλλ' ὁ πέμψας με(2) βαπτίζειν ἐν ὕδατι(3), ἐκεῖνός(4) μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς(5) τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ(6).

33Εγὼ δεν τον ἤξερα ποιος ἦταν, αὐτός ὅμως που με ἔστειλε να βαπτίζω με νερό, αὐτός μου εἶπε: “ἐκεῖνος που πάνω του θα δεις να κατεβαίνει και να μένει το Πνεῦμα, αὐτός εἶναι που βαπτίζει με Ἅγιο Πνεῦμα”.

(1) Επαναλαμβάνεται από το σ. 31. «Για να μη φανεί ότι του χαρίζεται λόγω της συγγένειας, συνεχώς λέει το «δεν γνώριζα αυτόν»» (Χ).

(2) Η φράση κρύβει κάτι το μυστηριώδες. Ο Ιωάννης προφανώς θέλει να σημάνει με αυτήν το Θεό (g).

(3) Στα ευαγγέλια τονίζεται η αντίθεση ανάμεσα στο βάπτισμα του Ιωάννη ως βάπτισμα με νερό και στο βάπτισμα του Ιησού ως βάπτισμα με Πνεύμα. Το βάπτισμα του Ιωάννη ήταν μόνο το σύμβολο του βαπτίσματος με Πνεύμα. Στους προφήτες συχνά χρησιμοποιήθηκε το νερό ως σύμβολο και εικόνα του Πνεύματος (δες Ησ. μδ 3,ιεζ. λστ 25, όπως και τη φράση «θα ξεχύσω από το Πνεύμα μου» στο Ιωήλ β 28). Και στον ίδιο τον ευαγγελιστή Ιωάννη ο Ιησούς παρουσιάζεται να εικονίζει το Πνεύμα με το νερό (δ 14,ζ 38). Το βάπτισμα του νερού σύμφωνα με αυτά χρησιμοποιήθηκε από τον Ιωάννη ως βάπτισμα που προεικόνιζε και συμβόλιζε το βάπτισμα με Πνεύμα που παρέχει ο Ιησούς και προετοίμαζε για αυτό (β).

(4) Με έμφαση=Εκεῖνος και όχι κάποιος άλλος.

- (5) =οποιοσδήποτε και αν είναι αυτός, έστω και ο φτωχότερος ανάμεσα στο Ισραήλ.
(6) Πουθενά στα Ευαγγέλια δεν παρουσιάζεται ο Κύριος να βαπτίζει. Το «βαπτίζει» λοιπόν εδώ δεν πρέπει να το πάρουμε με στενή έννοια, αλλά πρέπει να εννοηθεί ότι αναφέρεται στην έκχυση των δωρεών του Αγίου Πνεύματος, την οποία πετυχαίνουμε στο βάπτισμα μέσω του Ιησού Χριστού (ο).

Ιω. 1,34 κάγω έώρακα(1) και μεμαρτύρηκα(2) ότι οὗτός έστιν ό υιός του Θεού(3).

34Κι αυτό εγώ το είδα και διακήρυξα δημόσια πως αυτός είναι ο Υιός του Θεού».

(1) «(Είδα) Το Πνεύμα δηλαδή να κατεβαίνει και να μένει σε αυτόν» (Ζ). Η ακόλουθη ειδική πρόταση (ότι οὗτός έστιν...) εξαρτάται από μόνο το μεμαρτύρηκα (g). Το έώρακα δηλώνει ότι η μαρτυρία του Ιωάννη ήταν μαρτυρία αυτόπτη (β). Ο παρακείμενος έώρακα αναφέρεται σε κάποιο γεγονός παρελθοντικό, που συντελέστηκε σε ορισμένο χρόνο. Ο χρόνος λοιπόν αυτός, στον οποίο ο Ιωάννης είδε, είναι ο χρόνος της βάπτισης του Ιησού. «Ο ευαγγελιστής προσπέρασε τα σχετικά με το βάπτισμα του Σωτήρα, διότι εξιστορήθηκαν ήδη από τους άλλους» (Ζ).

(2) Ο παρακείμενος εδώ σημαίνει πράξη που συντελέστηκε μεν πλήρως στο παρελθόν, αλλά και μένει σε πλήρη ισχύ και στο παρόν (ο). «Και πού μαρτύρησε ο Ιωάννης ότι αυτός είναι ο Υιός του Θεού; Διότι πουθενά δεν είναι γραμμένο αυτό. Διότι αμνό μεν τον λέει, αλλά Υιό του Θεού πουθενά. Από αυτό είναι εύλογο να σκεφτούμε, ότι και άλλα περισσότερα έχουν παραληφθεί. Διότι δεν γράφτηκαν όλα» (Θφ). «Και αυτό, αυτός ο ίδιος ο ευαγγελιστής το δήλωσε στο τέλος της συγγραφής του» (Χ).

(3) «Δηλαδή ο ένας και μόνος από τη φύση του» (Κ). Στον Ιωάννη ο τίτλος αυτός αποδίδεται στο Μεσσία τόσο από τον βαπτιστή εδώ, όσο και έπειτα από τον Ναθαναήλ και τη Μάρθα (α 50,ια 27). Σε αυτό συμφωνούν και οι συνοπτικοί (Ματθ. ιδ 33,κστ 63,κζ 40,Μάρκ. γ 11,Λουκ. κβ 70). Ο Ιωάννης όμως παρουσιάζει και τον ίδιο τον Κύριο να αποδίδει στον εαυτό του τον τίτλο αυτό (ε 25,ι 36,ια 4). Αν πάρουμε αυτόν τον τίτλο από μόνο του, έχει έννοια γενικότερη, με την οποία στην Π.Δ. αποδίδεται και στους αγγέλους και στους βασιλιάδες και στους κριτές και τέλος και στο Μεσσία (Ψαλμ. β 7,12). Στους συνοπτικούς όμως, ιδιαίτερος μάλιστα στον Ιωάννη, λαμβανόμενος σε σχέση και με τις ειδικές αξιώσεις του Ιησού για τον εαυτό του έχει βαθύτερη έννοια, με την οποία μόνος ο Ιησούς Χριστός ονομάζεται. Δες Ιω. γ 18,ε 25,ιθ 7,κ 31 (β). Εδώ ο τίτλος υπενθυμίζει και τη φωνή του Πατέρα που ακούστηκε σύμφωνα με τους συνοπτικούς (Ματθ. γ 17,Μάρκ. α 11,Λουκ. γ 22) (ο). Αντί για το «ο υιός του Θεού» ο σιναϊτικός και η συριακή μετάφρ. του Cureton γράφουν: ο εκλεκτός του Θεού=ο εκλεκτός υιός του Θεού.

Ιωάννου. 1,35 Τη έπαύριον(1) πάλιν ειστήκει(2) ό Ιωάννης και έκ τών μαθητών αυτού(3) δύο(4),

35Την άλλη μέρα, ο Ιωάννης στεκόταν πάλι με δύο από τους μαθητές του·

(1) Την επόμενη από την ημέρα για την οποία μίλησε στο σ. 29. «Αυτή είναι η τρίτη ημέρα, από τότε που οι Φαρισαίοι έκαναν τη συνάντηση με τον Ιωάννη, κατά την οποία ρωτούσαν «ποιος είναι!»» (αμ).

(2) Στη συνηθισμένη θέση στην οποία κήρυττε.

(3) Είχε σχηματιστεί λοιπόν γύρω από τον Ιωάννη κύκλος μαθητών.

(4) Από αυτούς ο ένας σύμφωνα με το σ. 40 ήταν ο Ανδρέας. Ο δεύτερος, όπως φαίνεται από τις λεπτομέρειες της αφήγησης, οι οποίες έχουν σπουδαιότητα μόνο για εκείνον, στον οποίο υπενθυμίζουν την κρισιμότερη και ευτυχέστερη ώρα της ζωής του, είναι ο ίδιος ο συγγραφέας του ευαγγελίου (g).

Το εδώ αναφερόμενο επεισόδιο δεν βρίσκεται σε αντίθεση με τα περιστατικά της κλήσης των πρώτων μαθητών την οποία αναφέρουν οι συνοπτικοί (Ματθ. δ 18-22,Μάρκ. α 16-20,Λουκ. ε 1-11). Εδώ δεν πρόκειται για την οριστική κλήση, την οποία αναφέρουν οι συνοπτικοί και η οποία έγινε κατόπιν. Πρόκειται για την πρώτη γνωριμία του Ιησού με τους πρώτους μαθητές του.

Ιω. 1,36 και έμβλέψας(1) τῷ Ιησοῦ περιπατοῦντι(2) λέγει· ἴδε(3) ό άμνός του Θεού.

36και, καθώς είδε τον Ιησού να προσπερνάει, είπε: «Αυτός είναι ο αμνός του Θεού».

(1) Εμβλέπω εδώ σημαίνει παρατηρώ με προσοχή και θαυμασμό (δ). «Δεν έδινε μαρτυρία μόνο με τη φωνή αλλά και με τα μάτια» (Χ).

(2) Τώρα ο Ιησούς δεν έρχεται προς τον Ιωάννη, όπως έπραξε αυτό την προηγούμενη ημέρα, αλλά περπατά.

(3) Σύμφωνα με κάποιους από τους ερμηνευτές οι δύο αυτοί μαθητές δεν ήταν παρόντες την προηγούμενη ημέρα, όταν ο Ιωάννης δείχνοντας τον Ιησού μαρτυρούσε, ότι ήταν ο αμνός του Θεού, και για αυτό επαναλαμβάνει την μαρτυρία τώρα και παρόντων αυτών. Σύμφωνα με άλλους, ανάμεσα στους οποίους και ο g, οι μαθητές αυτοί ήταν παρόντες και την προηγούμενη, τώρα όμως με την

επανάληψη της μαρτυρίας ο Ιωάννης είναι σαν να τους λέει: Σας είπα και χθες, σας επαναλαμβάνω και τώρα, ότι αυτός είναι ο αμνός του Θεού. Ακολουθήστε τον λοιπόν. Επανάλαβε τη μαρτυρία του για τους δύο μαθητές, παρακινώντας έτσι αυτούς, να ακολουθήσουν το Χριστό. Δεν θεωρούσε ως απώλεια το ότι οι δύο μαθητές του θα εγκατέλειπαν αυτόν και θα προσκολλούνταν στον Ιησού, όπως ακριβώς και οποιοσδήποτε διδάσκαλος δεν χάνει εκείνους από τους μαθητές του τους οποίους στέλνει στο Πανεπιστήμιο. Μακριά από το να ζηλεύει το Χριστό, τελείως αντιθέτως επιθυμούσε να αυξηθεί το υπέρ αυτού ρεύμα. Ταπεινές και γενναίες ψυχές αποδίδουν στους άλλους τις οφειλόμενες σε αυτούς τιμές χωρίς να φοβούνται, μήπως μειωθούν αυτοί, διότι θα τιμηθούν εκείνοι.

**Ιω. 1,37 καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ(1) οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ(2).
37Οἱ δύο μαθητές τον άκουσαν να το λέει και ακολούθησαν τον Ιησού.**

(1) Το άκουσαν με γενική πτώση, δεν λέγεται μόνο για κάποιον που είναι αυτήκοος, αλλά στον Ιωάννη και με την έννοια του κατανόω την έννοια των λεγομένων και εκτιμώ δεόντως αυτά (δες γ 8, όπου συντάσσεται με αιτιατική, μολονότι πρόκειται για αυτηκοΐα, αλλά όχι και για κατανόηση)(β).

(2) «Ακολούθησαν αυτόν όχι επειδή περιφρόνησαν τον διδάσκαλό τους, αλλά επειδή κατεξοχήν υπάκουσαν σε αυτόν» (X).

«Ακολούθησαν λοιπόν επειδή ήθελαν να τον γνωρίσουν» (Z).

«Δεν απομακρύνθηκαν λοιπόν από το δάσκαλό τους, αλλά θέλησαν να μάθουν τι παραπάνω έχει από τον Ιωάννη» (X).

Παρ' όλα αυτά σημειώθηκαν τώρα οι πρώτες αρχές της χριστιανικής εκκλησίας (b). Με πόσο ευλαβικό ενδιαφέρον πρέπει να προσέξουμε την απλή αυτή είδηση για τις αρχές της μεγάλης αυτής βασιλείας, η οποία έκανε αισθητό το κράτος της σε όλες τις βασιλείες του κόσμου. Επηρέασε τη σταθερότητα των αυτοκρατοριών, ανέτρεψε παλαιές ειδωλολατρίες, καταρράκωσε φιλοσοφίες και παρά τα εμπόδια που προβλήθηκαν σε αυτήν, κατέκτησε ολόκληρη σχεδόν την οικουμένη. Και αρχίζει εδώ με όλη εκείνη την ησυχία, η οποία είναι χαρακτηριστική των ισχυρότατων έργων του Θεού. Δεν έχουμε εδώ κανέναν ορατό σε πομπή βασιλιά, κανέναν ενθουσιώδη προφήτη, κανένα γραμματέα να καταγράψει επί τόπου το γεγονός. Το μόνο χαρτί είναι η καρδιά των απλών ψαράδων, και ο μόνος γραφέας το αόρατο Πνεύμα του Θεού.

**Ιω. 1,38 στραφείς(1) δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας(2) λέγει αὐτοῖς(3)·
38Ο Ιησούς γύρισε και, βλέποντάς τους να τον ακολουθούν, τους εῖπε:**

(1) Ακούγοντας το βηματισμό τους γύρισε (β). Αναμφίβολα ο Κύριος θέλησε να ενθαρρύνει τους δύο μαθητές στα πρώτα δειλά τους βήματα. Η ιδέα αυτή της θείας πρωτοβουλίας τονίζεται σταθερά στο δ' ευαγγέλιο. Δες Ιω. α 48 και ειδικά, ιε 16 (μ). Ο Χριστός γνωρίζει αμέσως τις πρώτες κινήσεις κάθε ψυχής που ποθεί αυτόν και ακούει αμέσως τα πρώτα βήματα εκείνων, οι οποίοι εισέρχονται στο δρόμο που οδηγεί στον ουρανό. Δεν περιμένει να του μιλήσουν αυτοί που θέλουν να έλθουν προς αυτόν, αλλά μιλά αυτός πρώτος σε αυτούς.

(2) Ακολουθούσαν σιωπηλοί ποθώντας να τον πλησιάσουν, αλλά μη τολμώντας να του απευθύνουν λόγο (g).

«Δες με πόση συστολή δείχνουν το ενδιαφέρον τους· διότι δεν πλησίασαν αμέσως και ρώτησαν τον Ιησού» (X).

(3) Όταν ακολούθησαν, τότε ρωτά αυτούς ο Κύριος.

«Από εδώ διδασκόμαστε ότι ο Θεός δεν προλαβαίνει τις θελήσεις μας στις δωρεές του, αλλά όταν εμείς αρχίσουμε, όταν δείξουμε ότι θέλουμε, τότε και εκείνος μας δίνει πολλές αφορμές σωτηρίας» (X).

Ιω. 1,39 τί ζητεῖτε(1); οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ῥαββί(2)· ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον διδάσκαλε(3)· ποῦ μένεις(4);

39«Τι θέλετε;» Κι αυτοί του απάντησαν: «Ραββί –που σημαίνει Διδάσκαλε– πού μένεις;»

(1) Όχι ποιον ζητάτε, αλλά τι θέλετε, τι ζητάτε από εμένα; «Τοποθέτησε την ερώτηση ως αρχή και θεμέλιο του διαλόγου» (K), «έτσι ώστε με την ερώτηση να τους φέρει πιο κοντά του και να τους δώσει θάρρος» (Z). Δίνει σε αυτούς την ευκαιρία να ζητήσουν, ό,τι ήθελαν (b).

«Λέει σε αυτούς: Τι ζητάτε; Όχι επειδή αγνοεί (διότι πώς θα μπορούσε αυτός που γνωρίζει τις καρδιές των ανθρώπων;), αλλά για να προσκαλέσει αυτούς με την ερώτηση να πουν αυτό που θέλουν» (Θφ).

(2) Επίκαιρα αποδίδουν τον τίτλο αυτόν στον Ιησού (b).

«Τον ονομάζουν διδάσκαλο, δηλώνοντας με αυτήν την ονομασία την αιτία για την οποία ήλθαν...

σπρώχνοντας τους εαυτούς τους στο να γίνουν μαθητές» (Z). «Φανέρωσαν τον πόθο όχι μόνο με το

να τον ακολουθήσουν, αλλά και με την ερώτηση. Διότι χωρίς να έχουν ακόμα μάθει τίποτα από αυτόν, ούτε να άκουσαν, τον αποκαλούν διδάσκαλο» (X).

Το Ραββί σημαίνει αρχικά τον πολύ, τον μέγα και έπειτα αυτόν που γνωρίζει κάποια τέχνη, τον διδάσκαλο κάποιας τέχνης. Στην εποχή του Σωτήρα ήταν τίτλος, τον οποίο σε κάθε διδάσκαλο απένεμαν οι μαθητές του (δ). Με αυτόν τον τίτλο προσφωνούσαν και τον Ιωάννη οι μαθητές του (Ιω. γ 26), και όπως φαίνεται από το ιγ 13 και οι μαθητές του Ιησού χρησιμοποιούσαν, απευθυνόμενοι σε αυτόν, είτε τον τίτλο αυτό «ραββί», είτε τον τίτλο Κύριος. Η διάκριση μεταξύ των δύο αυτών τίτλων φαίνεται να είναι μόνο, ότι το αντίθετο του μεν ραββί είναι ο μαθητής, ενώ του Κύριος ο δούλος (δες Ιω. ιε 15). Διαφορετικά χρησιμοποιούνται αδιακρίτως, ενώ στην αφήγηση των Συνοπτικών συναντιέται το «Κύριε» στον έναν ευαγγελιστή σε περίπτωση κατά την οποία ο άλλος χρησιμοποιεί αντί για το Κύριε, το επιστάτα ή το διδάσκαλε ή το Ραββί (δες Μάρκ. θ 5, Λουκ. θ 33, Ματθ. ιζ 4 κατά το γεγονός της Μεταμόρφωσης· και Ματθ. η 25, Μάρκ. δ 38, Λουκ. η 24 στο περιστατικό της τρικυμίας).

Στον Ιωάννη και οι δύο τίτλοι εκφράζουν το σεβασμό των αποστόλων προς τον Ιησού. Περιέργως όμως κατά μεν τον πρώτο καιρό της συναναστροφής τους με τον Διδάσκαλο χρησιμοποιούν οι απόστολοι τον τίτλο Ραββί, μετέπειτα όμως, όταν ο σεβασμός αυτός αυξήθηκε, προτιμούν τον τίτλο Κύριε (κυρίως από το Ιω. στ 68), ενώ μετά την ανάσταση πάντοτε προσφωνούν αυτόν με τον τίτλο Κύριος (β).

(3) Η μετάφραση του όρου, που έγινε από τον ίδιο τον ευαγγελιστή, αποδεικνύει, ότι ο συγγραφέας γράφει προς αναγνώστες Έλληνες (g). Περιέργως και ο Λουκάς, ο οποίος προς Έλληνες αναγνώστες απευθύνει το Ευαγγέλιό του, είναι ο μόνος από τους ευαγγελιστές, ο οποίος δεν χρησιμοποιεί τον τίτλο Ραββί (β).

(4) Απευθύνουν το ερώτημα αυτό «θέλοντας να τον συναντήσουν ιδιαιτέρως και με ησυχία» (Z). «Ζητούν να μάθουν το σπίτι... διότι βέβαια, όπως ήταν σωστό, δεν επιχειρούσαν τον λόγο, που αναφερόταν σε αναγκαία πράγματα, να τον κάνουν πάρεργο στο δρόμο» (K).

Ιω. 1,40 λέγει αυτοῖς· ἔρχεσθε(1) καὶ ἴδετε(2). ἦλθον οὖν καὶ εἶδον ποῦ μένει(3) καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην(4)· ὥρα ἦν(5) ὡς δεκάτη(6).

40«Ελάτε και θα δείτε», τους λέει. Πήγαν, λοιπόν, και είδαν που μένει, κι εκείνη την ημέρα ἔμειναν κοντά του· η ώρα ήταν περίπου τέσσερις το απόγευμα.

(1) Οι μαθητές ρωτούν, που μένει, έχοντας σκοπό αργότερα να τον επισκεφτούν. Αλλά ο Ιησούς «δεν λέει τα σημάδια της κατοικίας, ούτε τον τόπο, αλλά τους ελκύει περισσότερο στο να τον ακολουθήσουν, δείχνοντας ότι τους δέχτηκε» (X). Το άμεσο της πρόσκλησης δείχνει και η χρήση του ενεστώτα ἔρχεσθε, το οποίο απευθυνόμενο σε ανθρώπους που ήδη ακολουθούν, αποτελεί προτροπή να συνεχίσουν την πορεία τους (g). Ο Χριστός καλεί αυτούς αμέσως. Ο καλύτερος και καταλληλότερος καιρός για σωτηρία είναι όσο λέγεται το «τώρα». Ας αρπάξουμε λοιπόν πάντοτε και χωρίς αναβολή τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται.

(2) Υπάρχει και η γραφή ὄψεσθε. Όμως η συνηθισμένη φράση είναι: ἔλα και δεσ. Δες α 47, ια 35.

(3) Ίσως θα είδαν αποδείξεις για τον Μεσσία και στο σπίτι του, το οποίο ήταν απλό, ήσυχο, λιτό, χωρίς δαπανηρό στολισμό σκευών και βιβλίων, με μία λέξη άξιο αυτού και μόνο αυτού (b).

«Πώς λοιπόν αλλού λέει: Ο Υιός του ανθρώπου δεν έχει που να γύρει το κεφάλι;... Το δεν έχει που να γύρει το κεφάλι, φανερώνει ότι δεν είχε δικό του σπίτι, όχι ότι δεν ἔμενε σε σπίτι» (X).

«Αν ἔμενε λοιπόν σε σπίτι, δεν ἔμενε σε δικό του, αλλά σε ξένο» (Θφ).

Πού ἔμενε ο Κύριος, εάν σε κάποιο πανδοχείο ή σε σπίτι ή σκηνή, δεν λέει ο ευαγγελιστής (g).

Πάντως η παραμονή του πλήθους στην ἔρημο θα δημιούργησε την ανάγκη της ανέγερσης πρόχειρων καλυβών ή παραπηγμάτων ή σκηνών (ο). Ἦλθαν οι δύο μαθητές αμέσως. Οι δεκτικές ψυχές δέχονται αμέσως και πρόθυμα τις σωτήριες προσκλήσεις του Κυρίου.

«Δεν ανέβαλλαν, ούτε είπαν· Θα ἔλθουμε οπωσδήποτε αύριο..., αλλά τον πολύ ζήλο που είχαν για να ακούσουν, τον δείχνουν με το να μην τους αποτρέψει ούτε η ώρα. Διότι ἔτυχε λοιπόν ο ἥλιος να είναι στη δύση του. Διότι ήταν ὥρα τέσσερις το απόγευμα» (X).

(4) =Την βαρυσήμαντη εκείνη ημέρα. Ω ευτυχισμένη ημέρα! (b).

«Ότι μεν ἔμειναν λοιπόν μαζί του εκείνη την ημέρα, το είπε ο ευαγγελιστής· για ποιο λόγο όμως δεν το πρόσθεσε, αφού ήταν φανερό η αιτία. Διότι δεν τον ακολούθησαν για κάποιον άλλο λόγο... παρά μόνο για τη διδασκαλία, την οποία τόσο πλούσια και πρόθυμα απόλαυσαν» (X).

(5) Η προσθήκη αυτή αποτελεί αναμφίβολα προσωπική ανάμνηση του ευαγγελιστή (β). Η ώρα αυτή υπήρξε κρίσιμη και αποφασιστική για ολόκληρη τη μετέπειτα ζωή του. Για αυτό και αναφέρει αυτήν (F).

(6) Μολονότι δεν ήταν άγνωστη και η σημερινή αρίθμηση της ώρας, που αρχίζει από τα μεσάνυχτα,

διότι είχε ήδη εισαχθεί στη ρωμαϊκή αγορά (Forum), όμως πιθανότερο είναι, ότι ο Ιωάννης ακολουθεί τον καθολικά τότε επικρατούντα υπολογισμό της ώρας, σύμφωνα με τον οποίο έμπαινε ως βάση η ανατολή του ηλίου. Δεκάτη ώρα λοιπόν είναι η τετάρτη απογευματινή. Υπέρ της πρώτης εκδοχής φαίνεται εκ πρώτης όψεως να συνηγορεί το «και έμειναν σε αυτόν εκείνη την ημέρα», το οποίο εξηγείται καλύτερα, αν θεωρήσουμε ως ώρα δεκάτη την δική μας αντίστοιχη. Όμως και με τη δεύτερη εκδοχή συμβιβάζεται πλήρως η φράση αυτή, διότι με αυτήν δηλώνεται, ότι η επίσκεψη δεν υπήρξε κάποια τυπική, που κράτησε μόνο κάποιες στιγμές, αλλά ενώ συνέπεσε γύρω στην τετάρτη απογευματινή, παρατάθηκε για ώρες ολόκληρες, δύο ή και τρεις. Πρώτη επίσκεψη σε πρόσωπο, με το οποίο μόλις προ ολίγων στιγμών γνωρίστηκαν οι δύο μαθητές, να παραταθεί για τρίωρο, αποτελούσε σπανιότατη περίπτωση (g).

Ιω. 1,41 ἦν Ἀνδρέας(1) ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου(2) εἷς ἐκ τῶν δύο(3) τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου(4) καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.

41Ο ένας από τους δύο που άκουσαν τα λόγια του Ιωάννη κι ακολούθησαν τον Ιησού ήταν ο Ανδρέας, ο αδερφός του Σίμωνος Πέτρου.

(1) Από το Ανδρέως, Ανδρέως και Ανδρέω στον Ηρόδοτο (δ).

(2) Μολονότι δεν έγινε ακόμα λόγος για Πέτρο στο δ' ευαγγέλιο παρουσιάζεται εδώ ως πρόσωπο πολύ γνωστό στους αναγνώστες, ώστε με αυτό να γίνεται γνωστότερος και ο Ανδρέας. Αυτό προϋποθέτει γνώση της ευαγγελικής ιστορίας στους αναγνώστες (g,β).

(3) Ο άλλος από τους δύο δεν αναφέρεται «ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, διότι δεν ήταν εκείνος από τους επίσημους και γνωστούς, ή, διότι ήταν αυτός ο ίδιος που γράφει αυτά» (Z).

(4) Τα στο σ. 36. Ο Ανδρέας υπήρξε ο πρώτος που επέστρεψε, ο πρωτόκλητος των αποστόλων. Απολάμβανε την ιδιαίτερη εμπιστοσύνη του Κυρίου και επανειλημμένα αναφέρεται ότι εισάγει άλλους και γνωρίζει αυτούς στον Κύριο. Είναι παρ' όλα αυτά όχι πολύ γνωστός στην ευαγγελική ιστορία, ενώ ο Πέτρος, τον οποίο αυτός έφερε στον Κύριο, αναδείχτηκε κορυφαίος των αποστόλων. Από αυτό διδασκόμαστε, ότι οι χρησιμότεροι στη γενιά τους άνθρωποι και οι εξόχως ευνοούμενοι από το Θεό δεν είναι πάντοτε και αναγκαστικά εκείνοι, οι οποίοι δημιουργούν μεγάλο θόρυβο στην ιστορία και οι οποίοι παρουσιάζονται ως κύριοι παράγοντες στις μεγάλες μεταβολές και στα σοβαρά γεγονότα της ιστορίας.

Για αυτό δεν πρέπει να νιώθουμε κατάπληξη από τους κατά κόσμον ισχυρούς και διακεκριμένους, ούτε να παρασυρόμαστε από τις γνώμες της κοινωνίας, αλλά να στρέφουμε τα μάτια μας στη ζωή μερικών αφανών ανθρώπων, οι οποίοι όσο και αν φαίνονται αδύναμοι μπροστά στους ανθρώπους, είναι ισχυροί στο Θεό και χρησιμοποιήθηκαν ως όργανα της Προνοίας του σε γεγονότα, τα οποία στην αρχή τους δεν έκαναν μεγάλη εντύπωση, τα αποτελέσματά τους όμως υπερβαίνουν τη δύναμη των φυσικών ανθρώπων, οσοδήποτε μεγάλοι και αν φαίνονται αυτοί στους πολλούς. Πόσοι αφανείς και άγνωστοι σε εμάς θα εμφανιστούν μπροστά στο βήμα του Χριστού ένδοξοι και περιφανείς, την ώρα που πολλοί από εκείνους, τους οποίους εκθείασε ο κόσμος, θα στέκονται γυμνοί και θα τρέμουν!

Ιω. 1,42 εὕρισκει οὗτος πρῶτος(1) τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον(2) Σίμωνα καὶ λέγει αὐτῷ· εὕρηκαμεν(3) τὸν Μεσσίαν(4)· ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον(5) Χριστός(6)·

42Αυτός βρίσκει σε λίγο τον αδερφό του το Σίμωνα και του λέει: «Βρήκαμε το Μεσσία» –που σημαίνει το Χριστό.

(1) Υπάρχει και η γραφή πρώτον=Η, πριν ακόμα πράξει κάτι άλλο συνάντησε τον Πέτρο. Ή, πιο πιθανή ερμηνεία, πριν ακόμα αργότερα ο Φίλιππος βρει τον Ναθαναήλ. Η γραφή πρώτος=Η, και οι δύο αναζήτησαν τον Πέτρο και πρώτος τον βρήκε ο Ανδρέας. Ή, πιο πιθανή ερμην.: ο καθένας από τους δύο έσπευσε να συναντήσει το δικό του αδελφό, δηλαδή ο Ανδρέας τον Πέτρο και ο Ιωάννης τον Ιάκωβο, και πρώτος ο Ανδρέας... (g).

(2) «Ο Ανδρέας... δεν κράτησε για τον εαυτό του το θησαυρό, αλλά βιάζεται και τρέχει γρήγορα στον αδελφό, για να του μεταδώσει τα αγαθά που πήρε» (X). «Αυτοί που πήραν πρόσφατα το ταλάντο, προσθέτουν αμέσως την εργασία του ταλάντου και την προσφέρουν στο Δεσπότη» (K). Δεν γνωρίζουμε όπως είπαμε ήδη, πάρα πολλά για τον Ανδρέα. Γνωρίζουμε όμως πολλά για τον αδελφό του, τον οποίο ο Ανδρέας οδήγησε στο Χριστό. Ποιος θα μπορούσε να πει, ότι ο Πέτρος έκανε για το Χριστό περισσότερα από όσα έκανε ο Ανδρέας, ο οποίος έφερε τον Πέτρο στο Χριστό; Έτσι γίνεται πάντοτε. Δεν ξέρουμε πότε, ποιος πράττει το μεγαλύτερο έργο για το Χριστό. Ένα κορίτσι, φτωχό και αγράμματο, στο οποίο κανείς δεν θα πρόσεχε, επειδή είναι ευλαβές και αφοσιωμένο, σπείρει τον σπόρο της ζωής σε παιδί, το οποίο έχουν εμπιστευτεί στη φροντίδα της και το οποίο αναδεικνύεται μετά από κάποιο χρόνο μέγας ιεραπόστολος ή Χριστιανός πολιτικός ή βαθύς θεολόγος! (τ).

Εκτίθεται στους ακόλουθους σ. μία από τις μεθόδους, τις οποίες χρησιμοποιεί ο Θεός για διάδοση της σωστικής αλήθειας και για πολλαπλασιασμό του αριθμού των μαθητών. Σκόπιμα γίνεται αναφορά με κάποια λεπτομέρεια στην εύρεση του ενός μαθητή από τον άλλο και στην προσαγωγή του στο Χριστό, τον οποίο μέχρι τότε αγνοούσε. Σαν το Πνεύμα το Άγιο στην αρχή της Νέας Διαθήκης να βάζει μπροστά στα μάτια μας ολοφάνερα έναν από τους μεγάλους νόμους, κατά τους οποίους η νέα ζωή εκτείνεται ολοένα σε ευρύτερα όρια.

Αυτός που με οποιονδήποτε τρόπο γνώρισε τη νέα αυτή ζωή, ζητά να την γνωρίσουν και άλλοι, να αισθανθούν αυτήν και οι πλησίον του, που την αγνοούν και να την εγκολπωθούν, όπως την εγκολπώθηκε και αυτός. Είναι αλήθεια ότι αυτός δεν είναι ο μόνος νόμος της επέκτασης της βασιλείας του Χριστού. Αυτή διαδίδεται με πολλά μέσα· με τις συγγραφές, με το κήρυγμα, με την ειρηνική ζωή, με τους διωγμούς και το μαρτυρικό θάνατο. Με όλα όμως αυτά κυριαρχεί η επίδραση, την οποία ασκεί στο περιβάλλον, η ζωή και η ακτινοβολία της αγάπης και της αρετής εκείνων, οι οποίοι γνώρισαν τον Ιησού και γνωστοποιούν αυτόν και στους άλλους.

(3) «Βρήκαμε σαν θησαυρό κρυμμένο στον αγρό ή σαν ένα πολύτιμο μαργαριτάρι» (Κ).

«Ο λόγος αυτός δείχνει ψυχή η οποία κυοφορούσε με αγωνία την παρουσία του Σωτήρα και περίμενε από καιρό τον ερχομό του και γέμισε από χαρά όταν φανερώθηκε αυτό που αναμενόταν και βιάζεται να μεταδώσει και σε άλλους τα ευχάριστα νέα. Αυτό θα πει αδελφική συμπάθεια και αγάπη συγγενική, και διάθεση ειλικρινής, να βιάζεστε να απλώσετε το χέρι ο ένας προς τον άλλο στα πνευματικά ζητήματα» (Χ).

«Ο λόγος φανερώνει άνθρωπο που χαίρεται πάρα πολύ» (Ζ).

«Διότι όπως φαίνεται, από πολύ χρόνο ποθούσαν και προσδοκούσαν την αναζήτηση» (Θφ). Μεγάλο και χαρμόσυνο εύρημα, θησαυρός που βρέθηκε, αναμενόμενος από τον κόσμο γύρω στους 40 αιώνες (b).

«Βρήκαμε αυτόν που ζητούσαμε, αυτόν που προσδοκούσαμε να έλθει, τον οποίο οι Γραφές ανάγγελλαν» (Ζ).

(4) Εξελληνισμένος τύπος του αραμαϊκού μασίαχ.

«Μαζί με την προσθήκη του άρθρου... έτσι λοιπόν περίμεναν έναν μοναδικό Χριστό, ο οποίος δεν είχε τίποτα το κοινό με τους άλλους» (Χ).

(5) Η μετάφραση του τίτλου αποδεικνύει πάλι, ότι ο ευαγγελιστής απευθύνεται προς Έλληνες αναγνώστες.

(6) «Μεσσίας στα εβραϊκά· Χριστός στα ελληνικά. Ο Χριστός λοιπόν έχει χριστεί. Έχει χριστεί κατά τρόπο ιδιαίτερο, ανώτερο· για αυτό όλοι οι Χριστιανοί είναι χρισμένοι, αλλά αυτός είναι κατεξοχήν χρισμένος. Άκουσε πώς μιλά στον Ψαλμό. Για αυτό σε έχρισε, ω Θεέ, ο Θεός σου με λάδι αγαλλίασης παραπάνω από αυτούς που μετέχουν μαζί με εσένα στην χρίση αυτή (Ψαλμ. 44,8). Διότι όλοι οι άγιοι είναι μέτοχοί του, αλλά αυτός με ξεχωριστή έννοια είναι ο Άγιος των αγίων, ο ιδιαίτερος χρισμένος, ο κατά τρόπο ξεχωριστό Χριστός» (Αυ).

Ιω. 1,43 και ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν(1). ἐμβλέψας(2) αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπε(3)· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ(4), σὺ κληθήσῃ(5) Κηφᾶς(6), ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος(7).

43Και τον ἔφερε στον Ιησοῦ. Ο Ιησοῦς τον κοίταξε καλά και εἶπε: «Εσύ εἶσαι ο Σίμων, ο γιος του Ἰωνᾶ· εσύ θα ονομαστῆς Κηφᾶς» –που σημαίνει Πέτρος.

(1) Την ίδια ημέρα και σε απογευματινές ώρες. «Πρόσεξε όμως, σε παρακαλώ, την από την αρχή υπάκουη και ευνοϊκή διάθεση του Πέτρου· διότι έτρεξε αμέσως χωρίς να ενδιαφερθεῖ για τίποτα» (Χ), «λόγω της θερμότητας και του καλού του ζήλου, τα οποία από την αρχή είχε ο Πέτρος» (Σχ).

(2) «Τον ατενίζει με τρόπο που πρέπει σε Θεό, αυτός που βλέπει τις καρδιές και τους νεφρούς» (Κ).

(3) Τα ακόλουθα λόγια εκφράζουν γνώση για τον Πέτρο που αποκτήθηκε υπερφυσικά. Διότι ναι μεν το όνομα Σίμων υἱὸς Ἰωνᾶ είναι πιθανόν να γνωστοποιήθηκε από τον Ανδρέα που παρουσιάζει τον αδελφό του, αλλά το νέο όνομα Πέτρος, δίνεται με πρόγνωση και προαναγγελία προφητική (g). «Από την προφητεία σχετικά με αυτόν, αρχίζει να αποκαλύπτει τον εαυτό του σε αυτόν» (Θφ). «Αρχίζει εδώ να αποκαλύπτει τη θεότητά του και να την φανερώνει λίγο λίγο με τις προφητείες... Από το παρόν επιβεβαιώνει και το μέλλον... και η προφητεία γίνεται με εγκώμιο» (Χ).

(4) Υπάρχει και η γραφή Ἰωάννου. Ίσως με συγκοπή αυτής προήλθε η γραφή Ἰωνᾶ.

(5) «Δεν εἶπε εγώ θα σε μετονομάσω Πέτρο... αλλά εσύ θα ονομαστῆς Κηφᾶς. Διότι εκείνο θα φανέρωνε αυθεντία και μεγαλύτερη εξουσία. Ο Χριστός όμως δεν φανερώνει αμέσως ούτε από την αρχή όλα τα σχετικά με την εξουσία του, αλλά στην αρχή μιλά ταπεινότερα» (Χ).

Στην Π.Δ. η αλλαγή του ονόματος γίνεται για να δηλώσει την αρχή κάποιας νέας σχέσης με το Θεό και συνοδεύεται από κάποια αλλαγή στη ζωή ή τη θέση. Έτσι ο Ιακώβ ονομάστηκε Ισραήλ (Γεν. λβ

28) και ο Άβραμ μετονομάστηκε σε Αβραάμ (ο.π. ιζ 5)(β).

«Αυτόν μεν λοιπόν έτσι τον ονόμασε, τους άλλους όμως γύρω από τον Ιάκωβο, τους ονόμασε γιους της βροντής... δείχνοντας ότι αυτός είναι που έδωσε και την Παλαιά Διαθήκη και αλλάζει τα ονόματα, αυτός που ονόμασε τον Άβραμ Αβραάμ και τη Σάρα Σάρρα και τον Ιακώβ Ισραήλ. Σε πολλούς μεν έδωσε ονόματα κατά τη γέννησή τους... ενώ σε άλλους μετά από την ονοματοδοσία των γονέων τους... για να τους υπενθυμίζει το όνομα την ευεργεσία του Θεού, για να γίνεται διαρκής υπενθύμιση της προφητείας, η οποία εκφράστηκε με τα ονόματα, σε εκείνους που τα ακούνε» (Χ).

(6) Λέξη αραμαϊκή που σημαίνει τεμάχιο βράχου, πέτρα. Με το όνομα αυτό ο Κύριος χαρακτηρίζει τον Πέτρο ως άνθρωπο αρκετά θαρραλέο και αποφασιστικό, και καθιερώνει τον Σίμωνα με όλες τις φυσικές του δυνάμεις και τα προσόντα στο έργο, στο οποίο μετά από κάποιο χρόνο τον κάλεσε οριστικά (γ). Η ονομασία Κηφάς προτιμάται από τον Παύλο στην Α΄ Κορ. (α 12,γ 22,θ 5,ιε 5) και στην προς Γαλάτας (β 9), χωρίς να είναι άγνωστο σε αυτόν και το όνομα Πέτρος (Γαλ. β 7,8)(β).

(7) Ο πέτρος=ο λίθος, στον Όμηρο πρώτα και στους ποιητές, και έπειτα και στους πεζογράφους. Είναι ο λίθος και στους εθνικούς συγγραφείς (Οδυσ. Ρ 463) σύμβολο της στερεότητας, και ο Σωτήρας του δίνει το όνομα αυτό αποβλέποντας στο ότι θα εδραιωθεί στην πίστη και θα γίνει το στήριγμα των αδελφών. Δες Ματθ. ιστ 18,Λουκ. κβ 32(δ).

Ιω. 1,44 Τῆ ἑπαύριον(1) ἠθέλησεν(2) ὁ Ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν(3)· καὶ εὗρίσκει Φίλιππον(4) καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολουθεῖ μοι(5).

44Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἰησοῦς ἀποφάσισε νὰ πάει στὴ Γαλιλαία. Βρίσκει τότε τὸ Φίλιππο καὶ τοῦ λέει: «Ἐλα μαζί μου».

(1) Τὴν ἐπόμενη ἡμέρα ἀπὸ τὴν κλήση τοῦ Σίμωνα.

(2) Σημαίνει θέληση στὴν οδὸ τῆς ἐκτέλεσης=Τὴ στιγμή που ἀποφάσισε νὰ ἀναχωρήσει (γ).

(3) ΓΙΑ τὴ φράση δεξ δ 43. Ἦδη ὁ Ἰησοῦς βρίσκεται στὴν ἀνατολική ὄχθη τοῦ Ἰορδάνη (β).

(4) Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀσυμβίβαστο με αὐτὸ που ὑπαινίσσεται ὁ σ. 45, ὅτι ὁ Φίλιππος ὠδηγήθηκε στὸν Ἰησοῦ μέσω τοῦ Ἀνδρέα καὶ τοῦ Πέτρου. Διότι κατὰ τὴ στιγμή τῆς ἀναχώρησης πιθανῶς ὁ Ἰησοῦς βρίσκει τὸ Φίλιππο νὰ συζητᾷ με τοὺς δύο ἀδελφοὺς (γ).

Ὅμως ὁ Ἰησοῦς καλεῖ ἄμεσα καὶ κατ' εὐθείαν τὸν Φίλιππο καὶ ὄχι ὅπως ὁ Πέτρος κλήθηκε ἔμμεσα μέσω τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀνδρέα. Ὁ Θεός, ὅπως εἶπαμε, ἔχει ποικίλες μεθόδους καὶ πολλοὺς δρόμους γιὰ νὰ προσελκύει στὸν εαυτὸ του τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἀπὸ τὴν περίπτωση τοῦ Φιλίππου διδασκόμαστε, ὅτι ὁ Κύριος μας ζητᾷ καὶ μας βρίσκει, πρὶν ἀκόμα πάρομε ἀρκετὲς πληροφορίες γιὰ αὐτόν.

(5) «Λέει σε αὐτόν ὁ Ἰησοῦς «ἀκολουθήσέ με», ξέροντας, ὅτι ποθεῖ μεν νὰ ἀκολουθήσει καὶ αὐτός, ἐπειδὴ ἀκούσε γιὰ αὐτόν ἀπὸ αὐτοὺς που τὸν ἀκολουθήσαν· ἀλλὰ ντρέπεται ἀπὸ εὐλάβεια. Διαλύει λοιπὸν τὴν ντροπὴ του» (Ζ). Ὁ Φίλιππος δὲν ἦταν τελείως ἀπροειδοποίητος, ἀλλὰ πιθανῶς ἦταν μαθητὴς καὶ αὐτός του Προδρόμου «εἶδε καὶ τὸν Πέτρο καὶ ἀκούσε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη νὰ ἀκολουθήσει» (Χ).

«Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου προκάλεσε κάποιο κέντρισμα ἀγάπης στὴν ψυχὴ του. Διότι δὲν λεγόταν ἀπλῶς ἡ φωνὴ τοῦ Σωτήρα, ἀλλὰ στους ἀξιους ἀμέσως ἔκαιγε τὸ εσωτερικὸ τους ὥστε νὰ τὸν ἀγαπήσουν· ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Κλεόπας με τὸν συνοδοιπόρο του λένε: Δὲν καιγόταν ἡ καρδιά μας μέσα μας;» (Θφ).

Ἡ φράση «ἀκολουθήσέ με» μάλλον φαίνεται νὰ μὴν ἔχει τὴν ἐννοια, με τὴν ὁποία ἀπηύθυνε αὐτὴν ἔπειτα ὁ Ἰησοῦς στους μαθητὲς τὸ «ἀκολουθήσέ με» καὶ τὸ «ελάτε ἀπὸ πίσω μου» ὅταν τοὺς καλοῦσε οριστικὰ στὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα (Ματθ. δ 18, ἡ 22, Μάρκ. α 17, β 14), ἀλλὰ τὴν ἐννοια τοῦ ἀκολουθήσέ με στὸ ταξίδι. Ἀλλὰ ὁ Ἰησοῦς γνῶριζε τι ἐπρόκειτο νὰ προέλθει ἀπὸ τὸ δεσμὸ που τὴν ὥρα συναπτόταν (γ).

Ιω. 1,45 ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ(1), ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου(2).

45Ο Φίλιππος καταγόταν ἀπὸ τὴ Βηθσαϊδᾶ, τὴν πατρίδα τοῦ Ἀνδρέα καὶ τοῦ Πέτρου.

(1) Μικρὴ πόλη στὴ δυτικὴ ὄχθη τῆς Τιβεριάδας καὶ στὸ βορειοανατολικὸ ἄκρο τῆς. Ἡ πόλη αὐτὴ εἶχε χτιστεῖ πάλι ἀπὸ τὸν Φίλιππο τετράρχη τῆς Ἰουραίας (Λουκ. γ 1), ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἰώσηπος (Ιουδ. Ἀρχ. ιη 2,1), καὶ πιθανῶς ὁ ἀπόστολος Φίλιππος εἶχε ὀνομαστεῖ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ κυβερνήτη αὐτῆς τῆς περιφέρειας (β).

(2) Τὸ σπῆτι τοῦ Ἀνδρέα καὶ τοῦ Πέτρου ἦταν στὴν Καπερναοὺμ (Μάρκ. α 21,29), ἡ ὁποία ἦταν κοντὰ στὴ Βηθσαϊδᾶ. Συμβιβάζεται ἡ διαφωνία, ἐάν δεχτοῦμε, ὅτι γενέτειρα μεν τῶν δύο ἀποστόλων ἦταν ἡ Βηθσαϊδᾶ, ἐνῶ πόλη κατοικίας, στὴν ὁποία εἶχαν ἐγκατασταθεῖ, ἡ Καπερναοὺμ. Καὶ οἱ 3 ἀπόστολοι εἶχαν πατρίδα τὴ Βηθσαϊδᾶ καὶ δὲν τιμήθηκαν αὐτοὶ ἀπὸ τὸν τόπο τῆς καταγωγῆς τους, ἀλλὰ ἡ πατρίδα τοὺς τιμήθηκε ἀπὸ αὐτοὺς. Φαίνεται νὰ ἦταν οἱ κάτοικοί τῆς κακοί. Δες Ματθ. ια 21.

Και εκεί όμως ο Θεός είχε τους δικούς του και υπήρχε και στην πόλη αυτή υπόλειμμα ανθρώπων σύμφωνα με την εκλογή της χάρις.

«Αναφέρει όμως και το χωριό του ο Ιωάννης, για να μάθεις ότι τα ασθενή του κόσμου διάλεξε ο Θεός» (X) «και ότι από αυτούς που δεν παρήγαγαν κανέναν καρπό, διάλεξε τους επίλεκτους από τους μαθητές» (Θφ).

Ιω. 1,46 εύρισκει Φίλιππος(1) τὸν Ναθαναήλ(2) καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε(3) Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ(4) καὶ οἱ προφῆται(5), εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ(6) τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ(7). 46Βρίσκει ο Φίλιππος το Ναθαναήλ και του λέει: «Αὐτόν που προανήγγειλε ο Μωυσῆς στο νόμο και οι προφῆτες, τον βρήκαμε· είναι ο Ιησούς, ο γιος του Ιωσήφ από τη Ναζαρέτ».

(1) Ο Φίλιππος αμέσως μόλις κλήθηκε, έσπευσε να κερδίσει και έναν άλλον (b). «Αφού τον γνώρισε εξ' ιδίας πείρας, γίνεται αμέσως κήρυκός του» (Z). Λαμπάδα που άναψε χρησιμεύει για μετάδοση της φλόγας και σε άλλη (g). Όταν μας δοθούν περιστάσεις, από τις οποίες οι ψυχές μας αποκομίζουν ωφέλειες, οφείλουμε να αναζητούμε ευκαιρίες, ώστε και άλλοι να μετάσχουν σε αυτές τις ωφέλειες.

(2) Όνομα εβραϊκό που σημαίνει ό,τι και το ελληνικό Θεόδωρος. Από την όλη αφήγηση μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι ο Ναθαναήλ έγινε έπειτα και απόστολος. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από το Ιω. κα 2, όπου ο Ναθαναήλ καταγράφεται στη μέση των αποστόλων, αμέσως μετά το Θωμά (b).

Παρ' όλα αυτά σε όλους τους καταλόγους των αποστόλων που παραθέτουν οι Συνοπτικοί (Ματθ. ι 2, Μάρκ. γ 16,Λουκ. στ 14,Πράξ. α 13) δεν αναφέρεται το όνομα Ναθαναήλ. Έγινε όμως γενικά δεκτό, ότι ο Ναθαναήλ είναι ο ίδιος με τον Βαρθολομαίο τον οποίο οι Συνοπτικοί σχεδόν πάντοτε κατονομάζουν μαζί με το Φίλιππο αχώριστα. Δεδομένου μάλιστα ότι το όνομα αυτό είναι πατρωνυμικό (Βαρ-Θολμαί=υιός του Τολομαίου, ή Πτολεμαίου), και όχι προσωπικό όπως το Ναθαναήλ, τίποτα δεν εμποδίζει να δεχτούμε την υπόθεση αυτή (g).

(3) Ο όμιλος των πρώτων μαθητών παρουσιάζεται να μελετά τις Γραφές. Όπως ο Ανδρέας είπε «Ευρήκαμεν τον Μεσσία, έτσι και ο Φίλιππος, επειδή ήξερε ότι ο Ναθαναήλ ήταν ακριβέστατος γνώστης των νομικών και προφητικών γραφών... τον παραπέμπει στο Μωϋσή και τους προφῆτες, κάνοντας από εκεί αξιόπιστη τη μαρτυρία του σχετικά με το Χριστό» (Z).

(4) Παραλείπεται από τη συριακή μετάφραση του Σινά. Υπαινίσσεται ιδιαίτερα το Δευτ. ιη 15. Δες ε 46 (κ). Στην Πεντάτευχο όμως περιλαμβάνονται τα Γεν. μθ 10,Αρ. κδ 17 και οι υποσχέσεις προς τους πατριάρχες (Γεν. ιβ 3,κβ 18,κστ 4,κη 14)(ο).

(5) Δες Ησ. ζ 14,θ 6,μ 10,11,νγ 1-12,Ιερεμ. κγ 5,Δαν. θ 24,Μιχ. ε 2,Ζαχ. στ 12 (ο).

(6) Μιλά για τον Ιησού σύμφωνα με τη γνώμη που επικρατεί στους πολλούς για αυτόν.

«Αν όμως τον ονομάζει γιο του Ιωσήφ, μη θορυβηθείς· διότι τότε ακόμα θεωρούνταν γιος του Ιωσήφ» (X). «Ακολουθώντας ο Φίλιππος την άποψη των Ιουδαίων λέει «τον Ιησού από τη Ναζαρέτ»» (K).

(7) =τον άνθρωπο από τη Ναζαρέτ, ή τον από τη Ναζαρέτ καταγόμενο. Εκείνοι, οι οποίοι γνώριζαν για τον Ιησού μόνο και μόνο που κατοικούσε, ήταν φυσικό έτσι να προσδιορίζουν αυτόν (β).

Υπάρχουν και οι γραφές Ναζαρέθ, Ναζαράθ, Ναζαρά.

Ιω. 1,47 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· ἐκ Ναζαρέτ(1) δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι(2); λέγει αὐτῷ Φίλιππος· ἔρχου καὶ ἴδε(3).

47«Μπορεί από τη Ναζαρέτ να βγει τίποτα καλό;» τον ρώτησε ο Ναθαναήλ. «Έλα και δεσ μόνος σου», του λέει ο Φίλιππος.

(1) Ή, «από την τόσο κακή και περιφρονημένη» (Z). «Διότι η Ναζαρέτ από παλιά δεν είχε καθόλου καλή φήμη στους Ιουδαίους, επειδή δηλαδή το χωριό κατοικούνταν από εθνικούς περισσότερο και ουδέποτε μπορούσε να βγάλει κάτι καλό» (Θμ).

Ή, πιθανότερη ερμηνεία, «έλεγε αυτό επειδή ήταν πληροφορημένος, ότι ο προσδοκώμενος δεν είναι από τη Ναζαρέτ, αλλά από τη Βηθλεέμ», «οπότε δεν έβρισκε ότι η προφητεία συμβαδίζει με το λόγο του Φιλίππου» (Z). «Τα λόγια δεν προέρχονταν από απιστία, αλλά από ακρίβεια και διάνοια που ήξερε καλά το νόμο» (Θφ).

Πράγματι για το ότι η Ναζαρέτ είχε κακή φήμη, δεν έχουμε από αλλού κάποια πληροφορία. Ο Ναθαναήλ λοιπόν μη ενθουσιούμενος κάποια προφητεία, η οποία να εξαιρεί τη Ναζαρέτ, και για πρώτη φορά ακούγοντας, ότι η Ναζαρέτ ήταν η πατρίδα του Μεσσία, καταπλήσσεται και απορεί, πώς η πόλη αυτή η γειτονική με την πατρίδα του Κανά, ανυψώνεται σε τόσο υψηλό προορισμό. Πάντως στην ερώτηση αυτή κρύβεται και κάποιος βαθμός περιφρόνησης προς τη Ναζαρέτ, ο οποίος όμως εξηγείται και από τον ανταγωνισμό των γειτονικών χωριών ή πόλεων, ο οποίος τότε θα εκδηλωνόταν ζωηρότερα (g).

Όταν ο Ναθαναήλ λέει, ότι κανένα καλό δεν ήταν δυνατόν να προέλθει από τη Ναζαρέτ, προδίδει άγνοια της δύναμης και του έργου της θείας χάρις. Η θεία χάρη δεν εμποδίζεται από τόπους και δεν

δεσμεύεται από την άγνοια ή και τη δυστροπία των πολλών. Ενεργεί το ίδιο και με την ίδια δύναμη παντού και δημιουργεί έργα θαυμαστά και εκεί, όπου κανείς δεν θα περίμενε αυτά.

(2) Η ερώτηση του Ναθαναήλ είναι συνετότερη και προσεκτικότερη παρά εάν αρνούσαν κατηγορηματικά (b). «Με επιείκεια αρνείται, όχι ότι βρέθηκε αυτός (ο Μεσσίας), αλλά το ότι είναι από τη Ναζαρέτ, και κάπως ομαλά, με ερωτηματικό τρόπο, αποκρούει αυτό» (Z).

(3) Το άριστο φάρμακο εναντίον των ιδεών που προέρχονται από προκατάληψη (b).

«Τον τραβά προς τον Ιησού, ξέροντας ότι δεν πρόκειται να φύγει πλέον, αν γευτεί τα λόγια και τη διδασκαλία εκείνου» (X). «Θα είναι αρκετή, λέει, η θέα για να πιστέψεις, και συζητώντας μόνο μαζί του θα συμφωνήσεις πιο γρήγορα... ότι αυτός είναι όντως ο προσδοκώμενος» (K).

Η εντύπωση που προκαλείται από την προσωπικότητα του Ιησού, είναι η ισχυρότερη δύναμη που ελκύει προς αυτόν μαθητές. Ο χαρακτήρας του Ιησού είναι το κέντρο και η μεγαλύτερη απόδειξη και το ισχυρότερο των πιστοποιητικών για την αλήθεια του Χριστιανισμού. Όσοι λοιπόν λάβουν πείρα της χάρης και της γλυκύτητας αυτού του Σωτήρα, δένονται με αυτόν όσο με κανέναν άλλον.

Ιω. 1,48 εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ(1)· ἴδε ἀληθῶς(2) Ἰσραηλῆτης(3) ἐν ᾧ δόλος(4) οὐκ ἔστι.

48Ο Ιησούς είδε το Ναθαναήλ να πλησιάζει και λέει γι' αυτόν: «Να ένας γνήσιος Ισραηλίτης, χωρίς δόλο μέσα του».

(1) Λέει για αυτόν, όχι αμέσως προς αυτόν (b). Είπε αυτά στους μαθητές που τον περιστοίχιζαν, έτσι ώστε και αυτός άκουσε αυτά.

(2) Ή, θα συνδέσουμε το ἀληθῶς με το ἴδε=πράγματι, κύτταξε ένας Ισραηλίτης. Ή, πιο σωστά, με το Ισραηλίτης. «Επομένως υπάρχει και ψευδής Ισραηλίτης» (X). «Διότι οι αρχιερείς και οι γραμματεῖς και οι όμοιοι με εκείνους, ήταν ψεύτικοι στο όνομα Ισραηλίτες» (Z).

Για αυτό αν και ήταν ειδικοί στο νόμο και διδάσκαλοί του, παρέμειναν τυφλοί μπροστά στη δόξα του Ιησού. Ενώ οι απλοί και αγράμματοι φαράδες της Γαλιλαίας, αληθινοί Ισραηλίτες, αμέσως σχημάτισαν την πεποίθηση, ότι ο Ιησούς ήταν εκείνος, για τον οποίο είχαν γράψει ο Μωϋσής και οι προφῆτες.

(3) Η φράση ἀληθῶς Ισραηλίτης έχει την ίδια έννοια με το αληθινός Ισραηλίτης· άξιος να βλέπει τους αγγέλους να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν, όπως άλλοτε ο Ιακώβ (b). Ισραηλίτης όχι μόνο από καταγωγή, αλλά και λόγω της ειλικρινείας του. Η ονομασία Ισραηλίτης χρησιμοποιείται εδώ ως τίτλος τιμής όπως στα Ρωμ. ια 1 και Β Κορ. ια 22. Ο Ιωάννης κάνει διάκριση ανάμεσα στην αληθινή κοινότητα του Ισραήλ, που ενσωματώθηκε στην εκκλησία και στους Ιουδαίους ως μερίδας που αντιτίθεται στην εκκλησία. Στο Αποκ. β 9 έχουμε ακριβές παράδειγμα αυτής της διάκρισης (μ).

(4) Δόλος από το δέλω, δελεάζω, λέγεται κυρίως το δέλεαρ, με το οποίο συλλαμβάνουν τα ψάρια και γενικά κάθε παγίδα, με την οποία ζητά κάποιος να εξαπατήσει τον άλλο, και εδώ λέγεται για τη διάθεση για εξαπάτηση του πλησίον (δ).

«Δόλο λέει την επικάλυψη της αλήθειας, την πονηρία» (Z). «Όταν κάποιος αποκρύπτει κάτι στην καρδιά του και λέει άλλο, αυτό είναι δόλος και έχει αυτός δύο καρδιές» (Au).

Ισραηλίτης ευθύς, ειλικρινής, που ποθεί την αλήθεια και δεν συγκαλύπτει και παραποιεί αυτήν. Ειλικρινής και χωρίς δόλο απέναντι στους ανθρώπους, άνθρωπος χωρίς υστεροβουλία και ιδιοτέλεια, στον οποίο καθένας μπορεί να βασιστεί και να δώσει κάθε εμπιστοσύνη. Ειλικρινής και απέναντι στο Θεό, ειλικρινής στη μετάνοιά του για κάθε αμαρτία του, ειλικρινής στις υποσχέσεις και υποχρεώσεις, τις οποίες ανέλαβε και έχει απέναντι στο Θεό. Δεν λέει χωρίς αμαρτία και ενοχή, αλλά μόνο χωρίς δόλο. Από αδυναμία, λησμοσύνη και επειδή παρασύρθηκε μπορεί να γλιστρά. Αλλά αμέσως μετανοεί ειλικρινά και με ευθύτητα διάθεσης επιστρέφει στο Θεό.

Ιω. 1,49 λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς(1) καὶ εἶπεν αὐτῷ· πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι(2), ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἰδόν σε(3).

49«Από πού με ξέρεις;» τον ρωτάει ο Ναθαναήλ. Κι ο Ιησούς του απάντησε: «Προτού σου πει ο Φίλιππος να 'ρθείς, σε είδα που ήσουν κάτω απ' τη συκιά».

(1) Ο Ιησούς δεν απαντά στο ερώτημα που τέθηκε, αλλά δείχνει, ότι γνωρίζει πολύ περισσότερα για το Ναθαναήλ (b).

(2) Το ρήμα φωνέω χρησιμοποιείται στον Ιωάννη με την έννοια του φωνάζω κάποιον με το δικό του όνομα ή τον συνηθισμένο του τίτλο (δες ι 3,ια 28,ιβ 17,ιγ 13,η 33)(β).

Η φράση «πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι» μπορεί να συνδεθεί ή με το ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν που ακολουθεί αμέσως= «Πριν ο Φίλιππος έλθει σε εσένα, σε είδα» (X). (Σύμφωνα με τη σύνδεση αυτή ο Φίλιππος συνάντησε το Ναθαναήλ ενώ ήταν κάτω από τη συκιά. Και ο Ιησούς καθορίζει «τον τόπο, στον οποίο ήταν ο Ναθαναήλ όταν τον φώναξε ο Φίλιππος» X).

Ή, πιο σωστά, συνδέεται με το «σε είδα»= Προτού να σε φωνάξει ο Φίλιππος σε είδα, όταν ήσουν ακόμη κάτω από τη συκιά. Σύμφωνα με τη σύνδεση αυτή, η συνάντηση Φιλίππου και Ναθαναήλ δεν έγινε κάτω από τη συκιά. Ο χρόνος που πέρασε ο Ναθαναήλ κάτω από τη συκιά ήταν γεγονός προηγούμενο από τη συνάντησή του με το Φίλιππο (g). Και ο Ιησούς «απαντά σε αυτόν ως Θεός· διότι λέει ότι είδε, αυτό που κανείς δεν είδε. Διότι πριν συναντηθεί αυτός με το Φίλιππο, ήταν κάτω από τη συκιά χωρίς κανείς να είναι παρών ή να τον βλέπει» (Z).

(3) Με το θείο μάτι. Ο Ναθαναήλ θυμήθηκε τις σκέψεις, τις οποίες είχε εκείνη την ώρα, πράγματι άξιες ενός Ισραηλίτη και απαλλαγμένες από δόλο (b). Η εξαιρετική εντύπωση, που προκλήθηκε από τα λόγια αυτά στο Ναθαναήλ, φανερώνει, ότι η απάντηση αυτή του Ιησού έδωσε στο Ναθαναήλ «τεκμήριο αναμφισβήτητο της πρόγνωσης» (X) και της υπερφυσικής γνώσης, χάρις στην οποία ο Ιησούς ήταν σε θέση «να βλέπει τα αόρατα στους ανθρώπους» (Z).

Ο Ναθαναήλ όταν ήταν κάτω από τη συκιά, δεν βρισκόταν μόνο εκεί κάτω από περιστάσεις, οι οποίες τον έκαναν αθέατο σε κάθε ανθρώπινο μάτι, αλλά και σκέψεις ευσεβείς, σοβαρές, ευλαβικές, επίκλησης και εξομολόγησης προς το Θεό γέμιζαν κατά τις στιγμές εκείνες την καρδιά του. Ίσως ο Ναθαναήλ είχε αποχωρήσει κάτω από τη συκιά για να προσευχηθεί (g). Οπότε με την απάντηση αυτή ο Ναθαναήλ πληροφορούνταν, ότι ο Ιησούς «γνώριζε και όσα είχε στο νου του» (X). Ο Χριστός γνωρίζει εμάς πολύ πριν εμείς γνωρίσουμε αυτόν. Και όταν ακόμα έχουμε αποχωρήσει σε τόπο απομονωμένο, όπου κανένα μάτι ανθρώπινο δεν μας βλέπει, το μάτι του Κυρίου μας παρακολουθεί.

Ιω. 1,50 ἀπεκρίθη Ναθαναήλ καὶ λέγει αὐτῷ· ῥαββί(1), σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ(2), σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ(3).

50Τότε ο Ναθαναήλ του εἶπε: «Διδάσκαλε, εσύ είσαι ο Υἱός του Θεού, εσύ είσαι ο βασιλιάς του Ἰσραήλ».

(1) Τώρα ο Ναθαναήλ ομολογεί περισσότερα από όσα είχε ακούσει από τον Φίλιππο (b).

(2) Ή, το Υἱός του Θεού έχει ως προσδιορισμό το ακόλουθο «ο βασιλιάς του Ἰσραήλ» και η έννοιά του καθορίζεται από αυτόν τον προσδιορισμό, οπότε «τα μεν λόγια τα ίδια εἶπε και ο Πέτρος [στο Ματθ. 1στ 16,17] και ο Ναθαναήλ, αλλά όχι με το ίδιο νόημα ο καθένας από τους δύο, αλλά ο μεν Πέτρος τον ομολόγησε υἱό του Θεού, ως Θεό αληθινό, ενώ ο Ναθαναήλ ως άνθρωπο απλό» (X). «Ο Πέτρος μεν ομολόγησε αυτόν ότι είναι υἱός του Θεού από τη φύση του, ενώ ο Ναθαναήλ τον ομολόγησε υἱό του Θεού από υιοθεσία» (Z).

«Αυτά δηλαδή προσδοκούσαν για το Χριστό, ότι δηλαδή αυτός έχει πιο κοντινή από όλους σχέση με το Θεό, ότι είναι βασιλιάς του Ἰσραήλ, παρόλο που αυτά μέχρι τότε τα προσδοκούσαν με τρόπο πιο αμυδρό και σωματικό· διότι δεν ήταν δυνατόν να γνωρίζουν τότε οι Ιουδαίοι ούτε με ποιο τρόπο ήταν Υἱός του Θεού, αλλά ούτε και με ποιο τρόπο ήταν βασιλιάς· αλλά ούτε και ο Ναθαναήλ μπορούσε αμέσως να καταλάβει εκείνο, το οποίο θα βρούμε ότι και οι απόστολοι ύστερα από πολύ χρόνο κατάλαβαν» (Θμ).

Όχι λιγότερο η προσωπική πείρα η προσωπική πείρα της γνώσης του Ιησού και η πίστη που αναγνωρίζει ότι ο Χριστός είναι ο Υἱός του Θεού και έχει βασιλική εξουσία αποτελούν το θεμέλιο και το έδαφος, πάνω στο οποίο εύκολα μπορεί να αποκτηθεί και περαιτέρω γνώση, η οποία οδηγεί στην πλήρη αλήθεια (χ).

Ή, το βασιλιάς του Ἰσραήλ δεν είναι προσδιορισμός του «υἱός του Θεού», αλλά εκφράζει ξεχωριστή έννοια, όπως φαίνεται και από την επανάληψη του «Εσύ είσαι». Ο Ναθαναήλ αναφέρεται στην απόδειξη της υπερφυσικής γνώσης, η οποία δόθηκε σε αυτόν από τον Ιησού και με τη φράση «ο υἱός του Θεού» ομολογεί πίστη στη θεία προσωπικότητα του Ιησού, δεν πρόκειται όμως η πίστη του αυτή στο μέλλον να περιλάβει κάτι περισσότερο από εκείνο, το οποίο ήδη κατέχει, αλλά μάλλον πρόκειται να διασαφηνιστεί. Συμβαίνει τώρα και με το Ναθαναήλ ό,τι και με τον χρυσοθήρα, ο οποίος βάζει το χέρι σε ένα τεμάχιο χρυσοῦ· όταν το τεμάχιο αυτό αυτοῦσιο κοπεί σε νόμισμα, κατέχει πλέον αυτός καλύτερο αλλά όχι και περισσότερο σε ποσότητα (g). Και οι δύο ερμηνείες σοβαρές.

(3) Άρα και δικός μου βασιλιάς, αφού με γνωρίζεις ότι είμαι γνήσιος Ισραηλίτης (b). Εάν ο τίτλος Υἱός του Θεού καθορίζει τη σχέση του Ιησού με το Θεό, ο τίτλος βασιλιάς του Ἰσραήλ καθορίζει τη σχέση του με τον εκλεκτό λαό του Θεού. Με αυτόν λοιπόν απαντά ο Ναθαναήλ στον τίτλο αληθινός Ισραηλίτης, με τον οποίο ο Κύριος τον προσφώνησε. Ο πιστός υπήκοος αναγνωρίζει τον βασιλιά του και τον χαιρετά (g).

Ιω. 1,51 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν(1) σε ὑποκάτω τῆς συκῆς(2), πιστεύεις(3); μείζω τούτων ὄψει(4).

51Κι ο Ιησούς του αποκρίθηκε: «Επειδή σου εἶπα πως σε είδα κάτω από τη συκιά, γι' αυτό πιστεύεις; Θα δεις μεγαλύτερα πράγματα απ' αυτά».

- (1) Υπάρχει και η γραφή: «ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι εἶδόν», στην οποία το δεύτερο «ὅτι» είναι ειδικό.
- (2) Η φράση έχει μεγαλύτερη ἔμφαση ἀπὸ τη φράση στο σ. 48 ὑπὸ τὴν συκῆν. Μπορεῖ το υποκάτω να σημαίνει και την πλήρη ἀπόκρυψη ἀπὸ τη συκιά. Παρ' ὅλα αυτά είναι συνήθεια του Ιωάννη, ὅταν πρόκειται να επαναλάβει σύντομα την ἴδια φράση, να μεταβάλλει αὐτὴν ελαφρῶς κατὰ την επανάληψη. Ἐτσι και ἐδῶ, ἀφού εἶπε πρῶτα «ὑπὸ τὴν συκῆν» μεταβάλλει αὐτό τώρα σε «ὑποκάτω τῆς συκῆς» (β).
- (3) Ἄλλοι διαβάζουν χωρὶς ἐρωτηματικό στο τέλος, πράγμα το οποίο ταιριάζει και στην πρόταση που ἀκολουθεῖ, ἡ οποία είναι χωρὶς το οὖν (=λοιπόν) ἢ κάποιον ἄλλο παρόμοιο σύνδεσμο (b). Πάντως το ἐρωτηματικό ἐκφράζει το θαυμασμό του Κυρίου για την πρόθυμη πίστη του Ναθαναήλ (b).
- (4) Πιθανῶς το «θα δεῖς» λέγεται με κάποιο υπαινιγμό και σχέση με την ονομασία «αληθινὸς Ἰσραηλίτης», με την οποία προσφώνησε ο Κύριος τον Ναθαναήλ. Ο Ιακώβ, στον οποίο δόθηκε το ὄνομα Ἰσραήλ, ἦτα ἄνθρωπος που ἐβλεπε, ο οποίος εἶδε σπτασίες. Και ο Ναθαναήλ ως αληθινὸς Ἰσραηλίτης θα είναι ἄνθρωπος θείων σπτασιῶν. Και ἐκεῖνα, των οποίων θα γίνει θεατῆς, θα είναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα, τα οποία οδήγησαν αὐτόν στο να ομολογήσει τον Ἰησοῦ βασιλιά του Ἰσραήλ (β).

Ο πατριάρχης Ιακώβ εἶχε δεῖ σκάλα που οδηγούσε στον ουρανό και τους ἀγγέλους του Θεοῦ να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν σε αὐτήν. Μετέφεραν τις προσευχῆς και ἰκεσίες των ἀνθρώπων προς τον Κύριο, ο οποίος βρισκόταν πάνω ἀπὸ τη σκάλα. Ο Θεός ἦταν μακριά ἀπὸ τους ἀνθρώπους και ἀγγελοι ἦταν οἱ μεσάζοντες μεταξύ αὐτοῦ και των ἀνθρώπων. Τώρα ὁμως οἱ πιστοὶ ἐρχονται σε ἄμεση ἐπαφή με τον ἴδιο το Μεσσία, στον οποίο συναντιούνται οἱ ἀνθρώπινες ἀνάγκες και οἱ θείες εὐλογίες (τ).

Το «θα δεῖς μεγαλύτερα ἀπὸ αυτά» πραγματοποιήθηκε ἀμέσως στο ἐπόμενο κεφάλαιο, ὅπου ἀκολουθεῖ θαύμα δημιουργικῆς δύνανης, ἡ μεταβολή του νεροῦ σε κρασί και το οποίο ο λαός θα θεωρούσε μεγαλύτερο ἀπὸ το θαύμα αὐτό της υπερφυσικῆς γνώσης, το οποίο ἀφηγεῖται ο εὐαγγελιστῆς ἐδῶ (μ). Μεγαλύτερα. Σε αὐτόν που ἔχει και χρησιμοποιεῖ καλά ὅ,τι ἔχει, θα δοθῶν περισσότερα. Εκείνοι οἱ οποίοι ἀληθινά πιστεύουν στο εὐαγγέλιο, θα βρίσκουν ολοένα να πληθαίνουν οἱ ἀποδείξεις, οἱ οποίες θα τους στερεώνουν στην πίστη.

Ιω. 1,52 καὶ λέγει αὐτῷ(1)· ἀμὴν ἀμὴν(2) λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι(3) ὄψεσθε(4) τὸν οὐρανὸν(5) ἀνεωγῶτα(6), καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ(7) ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας(8) ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου(9).

52Και του λέει: «Σας βεβαιώνω ὅτι σύντομα θα δεῖτε να ἔχει ἀνοίξει ο οὐρανός, και οἱ ἀγγελοι του Θεοῦ να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν πάνω στον Υἱό του Ἀνθρώπου».

- (1) Παρὰ τον ἐνικό «σε αὐτόν», ἀκολουθεῖ «λέω σε ἐσάς» και «θα δεῖτε». Το οποίο υπονοεῖ ὅτι ο Ἰησοῦς ἀπευθύνει τα ἀκόλουθα λόγια και στους ἄλλους τους συμπαρόντες με τον Ναθαναήλ.
- (2) Ὡς ἐπίθετο σημαίνει τον βέβαιο, τον πιστό, τον ἀληθινό (Ἡσ. ξε 16 δεσ Ἀποκ. γ 14) ἐνῶ ως ἐπίρρημα το ἀληθινά και βεβαίως (Ἰερεμ. λε(κη) 6) και ως ἐπιφώνημα το γένοιτο (=μακάρι να γίνει) (Ἀρ. ε 22)(δ). Ο τύπος αὐτός, στον οποίο το ἀμην επαναλαμβάνεται δύο φορές, είναι χαρακτηριστικός του Ιωάννη και συναντιέται σε αὐτόν 25 φορές. Ἀντί για αὐτό οἱ Συνοπτικοὶ χρησιμοποιοῦν ἢ το ἀπλό «σου λέω» και «σας λέω» (Ματθ. ε 44,ιστ 18,κα 43,κγ 39 κλπ. Μαρκ. β 11,ια 24,Λουκ. ε 24,στ 27,ζ 28,ι 12,24,ια 8,9 κλπ) ἢ το ἀμην λέγω ὑμῖν (χωρὶς να επαναλαμβάνεται το Ἀμὴν δύο φορές), το οποίο συναντιέται 30 φορές στο Ματθαῖο, 13 στο Μάρκο και 6 στο Λουκά.
- Ο τρόπος αὐτός της ἐκφρασης, στον οποίο το Ἀμὴν χρησιμοποιεῖται ως ἐισαγωγή σε διακήρυξη που ἀκολουθεῖ, στην οποία δίνει ἐιδική ἔμφαση, δεν συναντιέται πρῶτα ἀλλοῦ οὔτε στην Π.Δ., οὔτε στους ραββίνους. Ἀνήκει ἀποκλειστικά στη διάλεκτο του Κυρίου, ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό της γλώσσας του, και ἐξηγεῖται πλήρως ἀπὸ το ὅτι ο Κύριος δεν δίδασκε ὅπως οἱ ἄλλοι στηρίζοντας το κύρος των λόγων του σε ἄλλους διδασκάλους, ἀλλὰ δίδασκε με κάθε αὐθεντία ως μόνος που κατέχει την ἀλήθεια και ἀποκαλύπτει αὐτήν. Ἀπὸ αὐτά λοιπόν ἐξηγεῖται καλύτερα, γιατί στην Ἀποκάλυψη ονομάζεται ο Ἀμὴν (Ἀποκ. γ 14). Το Ἀμὴν ἔχει ἐπιρρηματική ἔννοια. Προφανῶς λοιπόν ἡ επανάληψή του ἀποβλέπει στο να ἐξουδετερώσει δισταγμό που θα προκληθεῖ τυχόν στους ἀκροατῆς για τα λεγόμενα, λόγω του ἐκτακτοῦ της ὑπόσχεσης ἢ ἀλήθειας, στην οποία αὐτά ἀναφέρονται (β).
- (3) Τα ἀλεξανδρινὰ χειρόγραφα παραλείπουν αὐτό. Ἡ, ο Ἰησοῦς θέλει να σημάνει, ὅτι ο οὐρανός, ο οποίος ἀνοίξε ἤδη κατὰ τη βάπτισή του, δεν ἐκλείσε, ἀλλὰ ἡ ἐπικοινωνία που ἐγκαθιδρύθηκε μεταξύ οὐρανοῦ και γῆς ἐξακολουθεῖ (g). Ἡ, λιγότερο πιθανή ἐρμηνεία «ἀπὸ τώρα θα δεῖτε ἀφού πρῶτα πιστέψετε γνήσια» (Z).
- (4) Πάντοτε ο μέλλοντας «θα δῶ» στον Ιωάννη χρησιμοποιεῖται για δήλωση της σπτασίας των οὐράνιων ἢ πνευματικῶν πραγματικότητων, σε ἀντίθεση με την ὄραση με τα σωματικά μάτια (γ 26,ια 40,ιστ 16, Ἀΐω. γ 2)(β).

(5) «Ο Ιακώβ είδε σε όνειρο σκάλα και πάνω στη σκάλα είδε αγγέλους να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν» (Αυ). Σαφέστατος υπαινιγμός στο γεγονός στο Γένεση κη 12-13. Και εκεί το ανέβασμα και κατέβασμα στη σκάλα, συμβόλιζε τη θεία προστασία και τις επεμβάσεις του Θεού υπέρ του Ιακώβ.

Εδώ ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, λέγεται με στενότερη έννοια και κατά γράμμα: «σαν σε γνήσιο υιό του Θεού ανέβαιναν και κατέβαιναν οι άγγελοι του Θεού σε αυτόν, υπηρετώντας τον» (Ζ), «αφ' ενός μεν στον καιρό της ανάστασης και της ανάληψης, αλλά και πριν από αυτό, όταν ήλθαν και τον υπηρετούσαν, όταν ευαγγελίζονταν τη γέννησή του... όταν ήλθαν στη Μαριάμ, όταν προς τον Ιωσήφ» (Χ).

Ή, με ευρύτερη έννοια=Οι μαθητές πρόκειται να παραστούν μάρτυρες αυτόπτες της έκτακτης πραγματοποίησης της αλήθειας, την οποία παρίστανε το αρχαίο εκείνο σύμβολο του οράματος του Ιακώβ. Στα καταπληκτικά και πολυάριθμα θαύματα του Ιησού θα διαπίστωναν τη στενή σχέση και επικοινωνία μεταξύ του υιού του ανθρώπου και των ουρανών, η οποία θα ήταν κάπως έτσι, σαν άγγελοι Θεού να ανέβαιναν και κατέβαιναν διαρκώς διατηρώντας συνεχή και αδιάκοπη την επικοινωνία μεταξύ του Ιησού και του Πατέρα του στους ουραμούς. Οι ενέργειες αυτές αποτελώντας φαινόμενα που υπερβαίνουν τη σφαίρα της φύσης, παρουσίαζαν την υπερφυσική δύναμη του Θεού να επεμβαίνει συνεχώς στο φυσικό κόσμο (ο).

Αξιόλογη και η ερμηνεία: «στον Υιό του ανθρώπου, δηλαδή υπηρετώντας και διακονώντας τα διατάγματα του, για τη σωτηρία αυτών που πρόκειται να πιστέψουν. Τότε μάλιστα, λέει, θα αναδειχτεί ότι είναι Υιός του Θεού από τη φύση του» (Κ). Αναφέρουν αυτό κάποιοι από τους ερμηνευτές στο αρχιερατικό και μεσιτευτικό έργο του Κυρίου στους ουραμούς. Μέσω του Χριστού ως μεσίτη θα ανοιχτούν οι ουρανοί, για να γίνει δυνατή με το αίμα του η είσοδος μας στα άγια (Εβρ. ι 19,20). Μέσω του Χριστού έχουμε επικοινωνία με τους αγγέλους και υπηρετούμαστε από αυτούς για τη σωτηρία, διότι ήδη ειρήνευσαν τα ουράνια με τους ανθρώπους πάνω στη γη.

(6) Ο παρακείμενος δηλώνει τη διάρκεια του αποτελέσματος, την παράταση του ουρανού που άνοιξε μία φορά (κ). Ο Κύριος είχε ήδη κατέβει από τον ουρανό (b), και άνοιξε αυτόν.

(7) Βιαστικά θα ανακάλυπτε κάποιος πλήρη ανταπόκριση ανάμεσα σε όσα εξιστορούνται για το όραμα του Ιακώβ στη Βαιθήλ στη Γένεση και στην υπόσχεση που δίνεται εδώ στον Ναθαναήλ (β). Μπορούμε να αποδεχτούμε, ότι οι δύο υπαινιγμοί, ο ένας αναφερόμενος στο όνομα του Ισραήλ (σ. 48) και ο άλλος στο όραμα του Ιακώβ, προκλήθηκαν πιθανότατα και από τη θέα των τοποθεσιών, ανάμεσα στις οποίες κατά την ώρα εκείνη βιάδιζε ο Ιησούς. Πορευόταν από την Ιουδαία προς τη Γαλιλαία, είτε μέσω της κοιλάδας του Ιορδάνου, είτε μέσω ενός από τα δύο οροπέδια, τα οποία περικυκλώνουν την κοιλάδα αυτή προς ανατολικά και προς δυτικά. Στο δυτικό οροπέδιο βρισκόταν η Βαιθήλ, όπου ο Ιακώβ είδε το όραμά του· στο ανατολικό οροπέδιο βρισκόνταν οι θέσεις (τοποθεσίες) που ονομάστηκαν από τον Ιακώβ: Παρεμβολές και Είδος (=μορφή) Θεού (Γεν. λβ 1,2 και εξής), οι οποίες επίσης υπενθύμιζαν τις παρουσίες αγγέλων (g).

(8) «Είπε πρώτα «να ανεβαίνουν», δηλώνοντας αυτούς που μέχρι την ώρα εκείνη ήταν παρόντες μαζί του και τον υπηρετούσαν» (Ζ). Παρουσιάζονται οι άγγελοι σαν παράταξη στρατού που κυκλώνει τώρα τον Ιησού ως αρχηγό. Δεν πρόκειται να κατεβούν, αλλά υπάρχουν ήδη στη γη (g).

(9) Ουδέποτε ο τίτλος αυτός αποδόθηκε στον Ιησού από άλλους, αλλά αυτός μόνος οικειοποιείται αυτόν σε 80 περίπου χωρία των Ευαγγελίων. Στο παρόν χωρίο τιτλοφορεί τον εαυτό του έτσι ο Κύριος όχι ασχέτως με τους τίτλους που του απέδωσε ο Ναθαναήλ και τονίζει με τον τρίτο αυτόν τίτλο τη σχέση του εαυτού του με την όλη ανθρωπότητα. Ήταν υιός του Θεού, αλλά συγχρόνως ήταν και τέλειος άνθρωπος που ήλθε, για να σώσει τον κόσμο ολόκληρο (g).

Ονομάζει τον εαυτό του υιό του ανθρώπου φανερώνοντας την ταπεινοφροσύνη του μέσα στις τιμές οι οποίες αποδίδονταν σε αυτόν, αλλά και διακηρύσσοντας την αληθινή ενανθρώπησή του και το ότι πήρε πραγματικά την ανθρώπινη φύση, πράγμα στο οποίο οφείλουμε όλοι να πιστεύουμε. Για την έννοια του τίτλου δεξ υπόμνημα στον Ματθαίο στο κεφ. η 20.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ιωάννου 2,1 Καὶ τῆ ἡμέρα τῆ τρίτη(1) γάμος(2) ἐγένετο(3) ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας(4), καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ(5) ἐκεῖ·

1Την τρίτη μέρα, γινόταν ένας γάμος στην Κανά της Γαλιλαίας. Ήταν εκεί και η μητέρα του Ιησού.

(1) Περίπου 50 μίλια χώριζαν τη Βηθαβαρά ή Βηθανία από τη Ναζαρέτ, όπου ο Ιησούς μετέβαινε πιθανώς. Το ταξίδι αυτό απαιτούσε λοιπόν πορεία 3 ημερών (g). Η τρίτη αυτή ημέρα «είναι έκτη από αυτές που απαριθμήσαμε από την αρχή» (Ω). Έκτη, εάν υπολογίσουμε ως πρώτη εκείνη, κατά την

οποία ο Ιωάννης έδωσε μαρτυρία στους απεσταλμένους του συνεδρίου. Δες α 19. Πρώτη πρέπει να υπολογίσουμε την ημέρα, κατά την οποία ο Ιησούς θέλησε να βγει στη Γαλιλαία (α 44)(g).

Γίνεται η ερώτηση ποια από τις ημέρες αυτές ήταν Σάββατο; Δεδομένου, ότι το Σάββατο δεν μπορούσε να είναι ημέρα πορείας, φαίνεται πιθανό, ότι το Σάββατο συνέπιπτε με την ημέρα της κλήσης του Ανδρέου και Ιωάννου, οι οποίοι «έμειναν σε αυτόν εκείνη την ημέρα» (α 40), το οποίο συμβιβάζεται πλήρως με την υποχρεωτική ανάπαυση της ημέρας του Σαββάτου. Κάποιοι από τους νεώτερους ερμηνευτές υπολογίζοντας ως πρώτη ημέρα του ταξιδιού όχι την ημέρα, κατά την οποία ο Ιησούς θέλησε και αποφάσισε τη μετάβαση στη Γαλιλαία, αλλά την επομένη, βρίσκουν, ότι η εδώ καθοριζόμενη τρίτη ημέρα ήταν η τέταρτη της εβδομάδας, το οποίο παρουσιάζεται, σύμφωνα με αυτούς, να συμφωνεί με τη διάταξη στο Ταλμούδ, που λέει ο γάμος κάθε παρθένας να γίνεται κατά την τέταρτη ημέρα (β).

(2) Ο Χριστός δεν καταργεί την ανθρώπινη κοινωνία, αλλά αγιάζει αυτήν (b). Λέγοντας γάμο ο ευαγγελιστής εννοεί το δείπνο για το γάμο.

(3) Επειδή ο εορτασμός των γάμων παρατεινόταν στους Εβραίους για ολόκληρη εβδομάδα, υποτίθεται ότι με το «εγένετο» δηλώνεται η έναρξη του πανηγυρισμού του γάμου για τον οποίο γίνεται λόγος (κ).

(4) Προστίθεται το Γαλιλαίας για διάκριση από την Κανά της κοίλης Συρίας, που βρισκόταν όχι μακριά από την Τύρο. Όμως και πάλι επικρατεί αβεβαιότητα για την τοποθεσία αυτής της πόλης. Δείχνονται σήμερα δύο Κανά. Μία 3,5 μίλια Β.Α. της Ναζαρέτ, η οποία ονομάζεται Κέφρ Κεννά, και άλλη 8 μίλια βόρεια της Ναζαρέτ, που ονομάζεται Khirbet Κεννά (g,β). Σύμφωνα με τους g, β η Κανά που τελέστηκε το θαύμα είναι η Κέφρ Κεννά, οι μ, χ όμως προτιμούν την άλλη. Ο Χριστός αρχίζει τα θαύματά του σε κάποια αφανή πόλη, μακριά από την Ιερουσαλήμ, δείχνοντας έτσι, ότι δεν ζήτησε δόξα από ανθρώπους (Ιω. ε 41), αλλά συγκατέβαινε προς τους ταπεινούς.

(5) Ή, ο Ιωάννης ουδέποτε ονομάζει αυτήν με το όνομα Μαρία, αλλά θεωρεί το όνομα ως δεδομένο, επειδή είναι γνωστό από τους άλλους ευαγγελιστές (b). Ή, πιο σωστά, ο Ιωάννης εδώ τονίζει κυρίως το «μητέρα», διότι με την ιδιότητά της ως μητέρας του Ιησού πρόκειται να παίξει πρωτεύοντα ρόλο στα περιστατικά του θαύματος (g).

Ιω. 2,2 ἐκλήθη δὲ(1) καὶ ὁ Ἰησοῦς(2) καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ(3) εἰς τὸν γάμον.

2Προσκάλεσαν λοιπὸν και τον Ἰησοῦ και τους μαθητές του στο γάμο.

(1) Υπάρχει αντίθεση μεταξύ του ἦν... ἐκεῖ και του ἐκλήθη. Ο Ιησούς κλήθηκε με το που έφτασε από την έρημο του Ιορδάνη, ενώ η Μαρία βρισκόταν ήδη εκεί. Τόσο από τους υπαινιγμούς αυτούς, όσο και από τις διαταγές, τις οποίες δίνει μετά από λίγο η Μαρία στους υπηρέτες του γάμου, συμπεραίνουμε ότι αυτοί που ήταν στο σπίτι, όπου τελούνταν ο γάμος, συνδέονταν στενά με αυτήν, πιθανότατα μάλιστα και με δεσμούς συγγένειας (g).

(2) Από τον ενικό «κλήθηκε» φαίνεται ότι κυρίως ο Ιησούς προσκλήθηκε, ενώ οι μαθητές κλήθηκαν προς τιμήν του (g). Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Ιησούς δεν αρνήθηκε.

«Αυτός που νομοθέτησε το γάμο, ήλθε για να τιμήσει το γάμο και να τον αγιάσει με την παρουσία του» (Z).

«Τίμησε με την παρουσία του το γάμο, αυτός που είναι η ευθυμία και η χαρά όλων» (K).

«Διότι πράγματι, αφού ο Ιησούς είναι ο δημιουργός του άνδρα και της γυναίκας, δεν αρνείται να κληθεί σε γάμο, αφού αυτός είναι εκείνος που αφού έπλασε την Εύα, την οδήγησε στον Αδάμ. Για αυτό και στο ευαγγέλιο για αυτήν τη σύνδεση λέει: «Αυτά που ο Θεός ένωσε, άνθρωπος να μην τα χωρίζει». Ας ντραπούν λοιπὸν ὅσοι αιρετικοὶ απορρίπτουν το γάμο, τη στιγμή που ο Ιησούς καλείται σε γάμο και είναι και η μητέρα του εκεί» (Ω).

(3) Οι γνωστοί από την προηγούμενη αφήγηση, έξι στον αριθμό. Σε όλα τα ευαγγέλια με τον ὄρο «οι μαθητές του», δηλώνονται ἄλλοτε μεν ο στενός κύκλος των 12, ἄλλοτε πάλι ο ευρύτερος κύκλος, που περιλάμβανε ὅλους ὅσους ἀκολουθοῦσαν τον Ιησού. Ἐτσι στα Μαθθ. η 21, Μάρκ. β 15,γ 7,Λουκ. στ 13,Ιω. στ 60,61,66, η ονομασία μαθητές δεν περιορίζεται στους 12. Στον Ιωάννη ο ὄρος «οι μαθητές» χωρὶς κάποια ἄλλη προσθήκη (το «αυτοῦ» ἢ κάτι ἄλλο) μία μεν φορά αναφέρεται αποκλειστικά στους 12 (ιγ 5 και 22), ενώ συχνότατα αναφέρεται στους μαθητές που ἤδη αναφέρθηκαν ἢ εἶναι παρόντες, ὅπως ἐδῶ (δες και δ 31,33,ια 7,8,12,54,κ 4,10,18,19,20) και μία φορά (κ 30) με ευρύτερη ἔννοια (β).

Ιω. 2,3 καὶ(1) ὑστερήσαντος(2) οἴνου λέγει ἡ μήτηρ(3) τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· οἶνον οὐκ ἔχουσι(4).

3Κάποια στιγμή που τέλειωσε το κρασί, η μητέρα του Ιησού του λέει: «Δεν έχουν κρασί».

(1) Ο σιναϊτικός κώδικας έχει τη γραφή: Και οίνον ουκ είχαν ότι συνετελέσθη ο οίνος του γάμου (=και δεν είχαν κρασί διότι τελείωσε το κρασί του γάμου).

(2) Το ρήμα υστερώ, στη χρήση του από τους κλασσικούς συγγραφείς σημαίνει βραδύνω (=αργώ), ενώ στη μεταγενέστερη χρήση σημαίνει τελειώνω, εξαντλούμαι· κατέληξε στη χρήση αυτή από την πρώτη, επειδή σημαίνει «δεν έμεινε», δεν ήταν αρκετό για την ανάγκη αυτών που έτρωγαν (δ). «Υστέρησε, δηλαδή χρειάστηκε, έλλειψε» (Ζ). Ο γάμος, όπως ειπώθηκε, διαρκούσε μερικές φορές ολόκληρη εβδομάδα (Γεν. κθ 27, Τωβ. ια 18).

Πόσες ημέρες ο γάμος αυτός διήρκεσε και ποια ημέρα ο Κύριος ήλθε και το κρασί τελείωσε, δεν είναι γνωστό (b). Πάντως στην έλλειψη συντέλεσε και η απροσδόκητη έλευση του Ιησού με τους μαθητές του, οι οποίοι δεν είχαν προϋπολογιστεί στον αριθμό των καλεσμένων.

(3) Όπως φαίνεται από την απάντηση του Ιησού «δεν έφτασε ακόμη η ώρα μου», η Μαρία ζητά την προμήθεια κρασιού με θαύμα. Αλλά γεννιέται το ερώτημα:

«Από πού ήλθε στη μητέρα το να φανταστεί κάτι τόσο μεγάλο για αυτόν; Αρχίζει να αποκαλύπτεται, και ο Ιωάννης τον είχε κάνει ολοφάνερο με όσα είχε πει στους μαθητές του· αλλά και πριν από όλα αυτά, η ίδια η σύλληψη και όσα έγιναν σχετικά με τη σύλληψη, δημιούργησαν μέσα της μεγάλη ιδέα για το παιδί, και λέει το ευαγγέλιο (Λουκ. 2,19) ότι τα σύγκρινε μέσα στην καρδιά της όλα αυτά. Όταν λοιπόν είδε ότι ο Ιωάννης ήλθε για αυτόν και έδινε μαρτυρία για αυτόν και ότι είχε μαθητές, τότε λοιπόν, παίρνοντας θάρρος, παρακαλούσε» (Θμ).

Πάντως η παρουσία των 6 μαθητών, από τους οποίους οι περισσότεροι ήταν πρόσωπα άγνωστα στην Παρθένο, αποτελούσε γεγονός αξιοπερίεργο, του οποίου την εξήγηση θα ζήτησε αυτή και θα πληροφορήθηκε. Οι μαθητές λοιπόν θα ανακοίνωσαν τα σχετικά με τη μαρτυρία του Ιωάννη, αλλά επίσης και όσα συνέβησαν κατά την πρώτη συνάντηση του Ιησού με το Ναθαναήλ, ανάμεσα στα οποία ήταν και η υπόσχεση για το ανέβασμα και το κατέβασμα των αγγέλων (g).

(4) «Ήθελε και σε εκείνους να δείξει ευγνωμοσύνη» (Χ), και πολύ περισσότερο, από τη στιγμή που ήταν δυνατόν να σκεφτεί, ότι την εξάντληση του κρασιού επιτάχυνε η ευγενική πρόσκληση του Ιησού και των 6 μαθητών του (κ). Λιγότερο πιθανή ερμηνεία:

Ήθελε η Παρθένος «και τον εαυτό της να παρουσιάσει λαμπρότερο μέσω του γιου της. Και ίσως είχε πάθει και κάτι ανθρωπινό, όπως ακριβώς και οι αδελφοί του όταν έλεγαν: Δείξε τον εαυτό σου στον κόσμο (Ιω. ζ 4), επειδή ήθελαν να καρπωθούν τη δόξα από τα θαύματα» (Χ). Ο σιναϊτικός γράφει: οίνος ουκ έστι.

Ιω. 2,4 λέγει αυτή ό 'Ιησοῦς: τί έμοι και σοί(1), γυναίκα(2); οὔπω ήκει ή ὠρα μου(3).

4Της λέει ο Ιησούς: «Τι επεμβαίνεις εσύ στο δικό μου έργο, γυναίκα; Δεν ήρθε ακόμα η ώρα μου».

(1) Φράση που συναντιέται και στην Π.Δ. (δες Κριτ. ια 12, Β' Βασ. ιστ 10, Γ' Βασ. ιζ 18, Δ Βασ. γ 13), σημαίνει διαφορά στις γνώμες ή τα ενδιαφέροντα (β), και θα μπορούσαμε να ερμηνεύσουμε αυτήν: «Τι κοινό υπάρχει σε μένα και σε σένα;» (Ζ). Τι λογαριασμούς έχουμε μαζί; Η απάντηση αυτή του Κυρίου εξηγείται, εάν λάβουμε υπ' όψη, ότι «επειδή τον γέννησε, είχε την αξίωση σύμφωνα με τη συνήθεια των άλλων μητέρων, να προστάζει σε αυτόν τα πάντα, ενώ έπρεπε να τον σέβεται και να τον προσκυνά ως δεσπότη» (Χ).

Αξιοσημείωτη και η παρατήρηση: «Έπρεπε να τον παρακαλέσουν αυτοί που είχαν την ανάγκη και όχι η μητέρα του» (Χ). «Διότι εάν, λέει, δεν υπάρχει κρασί, έπρεπε οι ίδιοι εκείνοι που δεν έχουν να έλθουν και να ζητήσουν, και όχι εσύ η μητέρα» (Θφ).

(2) Το «γυναίκα» με το οποίο ο Σωτήρας ονομάζει τη μητέρα του εδώ και στο ιθ 26 και τη Μαγδαληνή Μαρία (κ 15), είναι η συνηθισμένη ονομασία των γυναικών και των ίδιων των μητέρων στους Εβραίους, όπως και στους Έλληνες των γυναικών και των ίδιων των βασιλισσών (Ιλιάδ. Γ 204, Οδύσ. Ψ 221, Σοφοκλ. Οιδίπ. Τύραν. 189). Επομένως τίποτα το απότομο δεν έχει μέσα της η λέξη (δ). Η ονομασία «Γυναίκα» φανερώνει κάποιον που είτε αγανακτεί (Λουκ. κβ 57) είτε θαυμάζει (Ματθ. ιε 28) είτε τιμά (Λουκ. ιγ 12, Ιω. δ 21) είτε δείχνει σεβασμό (Ιω. β 4, ιθ 26)(G).

«Επομένως αυτά τα λόγια δεν σήμαιναν αυθάδεια προς τη μητέρα» (Χ).

Είναι μία ενδιάμεση ονομασία ανάμεσα στο «μητέρα», το οποίο θα δήλωνε άμεση εξάρτηση του Ιησού και ως Μεσσία από τη μητέρα του, και στο «Μαρία», το οποίο θα δήλωνε χαλάρωση του σεβασμού προς τη μητέρα. Με το «γυναίκα» δείχνει ο Χριστός ότι πέρασε πλέον ο καιρός του να ασκεί πάνω του η Μαρία οποιοδήποτε μητρικό κύρος.

«Δεν είπε λοιπόν «μητέρα», αλλά «γυναίκα», ως Θεός» (Ζ) ή μάλλον ως Μεσσίας.

«Ὡς Θεός δεν είχε μητέρα· ως άνθρωπος είχε. Ήταν λοιπόν η μητέρα της σάρκας του, της ανθρώπινης φύσης του... Αλλά το θαύμα το οποίο επρόκειτο να ενεργήσει, θα το ενεργούσε με τη θεία του φύση, όχι με την ασθένειά του ως άνθρωπος· επειδή ήταν Θεός και όχι επειδή είχε γεννηθεί ασθενής άνθρωπος» (Αυ).

«Η ενέργεια όμως του Υιού του Θεού εξαρτάται μόνο από τη θέληση του Πατέρα» (Ειρηναίου Κατά αιρέσ. ΙΙΙ,16.7).

(3) Μπορούμε να πάρουμε τη φράση με στενή έννοια=«δεν είναι ο κατάλληλος καιρός» (Θφ), «δεν έχει έλθει ακόμα η ώρα μου, η ώρα να θαυματοουργήσω, το οποίο ζητάς» (Ζ).

«Γιατί δεν έπρεπε να προχωρήσει στην πράξη τρέχοντας, ούτε να εμφανιστεί ότι από μόνος του προχωρεί στη θαυματοουργία... αλλά να προσφέρει τη χάρη στην ανάγκη μάλλον, παρά σε εκείνους που τον βλέπουν» (Κ).

«Δεν είμαι ακόμα γνωστός στους παρόντες, ούτε ξέρουν ότι τελείωσε το κρασί· άφησέ τους να το αντιληφθούν πρώτα... έτσι ώστε να δεχτούν αυτοί το θαύμα με πολλή συμφωνία· διότι εκείνος μεν που γνωρίζει ότι έχει περιέλθει σε ανάγκη, όταν πετύχει αυτά που ζητά, έχει πολλή ευγνωμοσύνη. Εκείνος όμως που δεν έχει συναίσθηση της ανάγκης, δεν θα λάβει σαφή και μεγάλη αίσθηση της ευεργεσίας» (Χ).

Με άλλα λόγια· Δεν ήλθε ακόμη η κατάλληλη ώρα· όταν τελειώσει το κρασί και γίνει αισθητή η έλλειψή του, τότε θα φτάσει η κατάλληλη στιγμή για να πράξω ό,τι πρέπει. Κυρίως όμως στον Ιωάννη η φράση «η ώρα μου», αναφέρεται στην ώρα της Μεσσιανικής εμφάνισης του Κυρίου, και ειδικότερα στα ζ 30, η 20, ιβ 23, ιζ 1 στο θάνατό του και στη δόξα που ακολούθησε. Εδώ λοιπόν η φράση σημαίνει: Δεν είχε φτάσει ακόμη η στιγμή για τη δημόσια εμφάνιση του Ιησού ως Μεσσία, όπου το πρώτο σημάδι της εμφάνισης αυτής ήταν το θαύμα, στο οποίο το νερό μεταβλήθηκε σε κρασί (β)

Ιω. 2,5 λέγει ή μητηρ αυτού(1) τοῖς διακόνοις· ὅ,τι ἂν λέγη ὑμῖν(2), ποιήσατε.

5Τότε η μητέρα του λέει στους υπηρέτες: «Κάντε ό,τι σας πει».

(1) Στον τόνο της φωνής και γενικά στην έκφραση της απάντησης κρυβόταν κάτι, το οποίο έδωσε στη Μαρία να αντιληφθεί, ότι ο γιος της θα άκουγε την αίτησή της. «Αφού κατάλαβε το σκοπό του λόγου... και ότι δεν θα παραβλέψει την παράκλησή της, κάνει τους υπηρέτες του τραπέζιού έτοιμους στην υπηρεσία του» (Ζ).

(2) Διαισθάνεται ότι κάτι έκτακτο πρόκειται να συμβεί και με την παραγγελία της αυτή στους υπηρέτες θέτει αυτούς στη διάθεση του υιού της, επιζητώντας να εξασφαλίσει σε αυτόν πλήρη ελευθερία ενέργειας (β). Όσοι περιμένουν χάρες από το Χριστό, οφείλουν να είναι πρόθυμοι σε ανεπιφύλακτη υπακοή των διαταγών του. Η οδός του καθήκοντος είναι και οδός του ελέους. Να είστε στην οδό του καθήκοντος και ο Θεός θα είναι μαζί σας.

Ιω. 2,6 ἦσαν δὲ ἐκεῖ(1) ὑδρῖαι λίθιναι ἕξι(2) κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμόν(3) τῶν Ἰουδαίων(4), χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς(5).

6Εκεί βρίσκονταν ἕξι πέτρινες στάμνες, που χωρούσαν η καθεμιά ογδόντα ως εκατόν εἴκοσι λίτρα. Χρειάζονταν για τον καθαρισμό που απαιτούσε ο ιουδαϊκός νόμος.

(1) Εἴτε στην αυλή του σπιτιού, εἴτε στην είσοδο και το διάδρομό του. Ο σ. 9 άλλωστε μαρτυρεί σαφώς, ότι οι προετοιμασίες για το θαύμα, που αναφέρονται στο γέμισμα των σταμνών, έγιναν μακριά από τα μάτια και του αρχιτρικλίνου και του γαμπρού (g).

(2) Ίσως ο αριθμός αναφέρεται επειδή ανταποκρίνεται ακριβώς στον αριθμό των μαθητών που συνόδευαν τον Ιησού. Το θαύμα κατά κάποιον τρόπο αναπλήρωνε το δώρο, το οποίο ο καθένας από αυτούς έπρεπε να προσφέρει, εκδηλώνοντας την ευγνωμοσύνη του προς τον γαμπρό που τους φιλοξενούσε (g).

(3) Ἡ «εξυπηρετούσαν στον καθαρισμό» (Ζ). Ἡ, πιο σωστά, σύμφωνα με τη συνήθεια του καθαρισμού, που ήταν σε χρήση στους Ιουδαίους. Για τον καθαρισμό αυτό εἴτε των προσώπων, εἴτε των σκευών, ο οποίος ήταν σε χρήση στους ευσεβείς Ιουδαίους, προ παντός πριν ή μετά το φαγητό, δες Μάρκ. ζ 1-4 και Ματθ. ιε 2, Λουκ. ια 38 (g).

«Δεν εἶπε χωρίς λόγο «σύμφωνα με το έθιμο του καθαρισμού των Ιουδαίων», αλλά για να μην υποψιαστούν μερικοί από τους άπιστους, ότι, επειδή είχαν απομείνει μέσα στις στάμνες υπολείμματα κρασιού, μόλις ρίχτηκε το νερό και αναμίχτηκε, μεταβλήθηκε σε κρασί πολύ αραιό. Για αυτό λέει, σύμφωνα με τον καθαρισμό των Ιουδαίων, για να δείξει ότι εκείνες οι στάμνες ποτέ δεν υπήρξαν δοχεία και σκεύη κρασιού» (Χ).

(4) Ο συγγραφέας γράφοντας σε εθνικούς, θεωρεί χρήσιμο να διασαφηνίσει σε αυτούς την αφήγηση, δίνοντας πληροφορίες για τα έθιμα των Ιουδαίων (β).

(5) Ο Εβραϊκός μετρητής ήταν ίσος με τον αττικό (Ιησήπ. Ιουδ. Αρχ. 8,2,9) και περιείχε 12 χόες [=από του χους (=παλαιό αττικό μέτρο ρευστών ίσο με 3,28 λίτρα)] ή 144 κοτύλες δηλαδή 26 και 2/3 οκκάδες (δ). Μέτρο των υγρών που περιλάμβανε 72 ξέστους (=μονάδα μέτρησης υγρών)(G), ή 8,5 γαλλόνια, έτσι ώστε κάθε στάμνα της αφήγησής μας περιείχε γύρω στα 20 γαλλόνια (β). Ποσότητα σημαντική! Ο Ιησούς εφόσον υποχώρησε στην επιθυμία της μητέρας του, ενεργεί με τρόπο, ώστε και το θαύμα να γίνει αισθητότερο, εφόσον μάλιστα αυτό ήταν το πρώτο θαύμα του, αλλά και η αγαθή διάθεση, που πλεόναζε στην καρδιά του για τη μητέρα και τους καλεσμένους στο σπίτι, να ξεχυθεί πλούσια. Για αυτό, δίκαια το θαύμα αυτό του Ιησού χαρακτηρίστηκε ως θαύμα αγάπης. Ο Ιησούς με αυτό ξεπλήρωνε διπλό χρέος: προς τον γαμπρό, στον οποίο η απροσδόκητη άφιξη του Κυρίου προκάλεσε αυτήν τη δυσκολία, που προκλήθηκε από την έλλειψη του κρασιού, και προς την Μαρία, προς την οποία ο Ιησούς απέδιδε, πριν ακόμα εγκαταλείψει αυτήν επιδιδόμενος στο Μεσσιακό του έργο, τον φόρο της ευγνωμοσύνης του (g). Δεν μπορεί όμως κάποιος να κατηγορήσει βάσιμα τον Κύριο, ότι με την άφθονη προμήθεια κρασιού υπέθαλπε τους καλεσμένους σε μεθύσι, διότι από το ότι τόσο πολύ κρασί τέθηκε στη διάθεση του γαμπρού, δεν έπεται ότι ολόκληρη η ποσότητα αυτή εξαντλήθηκε εκείνο το απόγευμα (ο).

Η παρουσία άλλωστε του Ιησού υποβοηθούσε σε καλή χρήση του δώρου που πλούσια χορηγήθηκε. Εξάλλου από το ότι υπάρχουν μέθυσοι, ποιος θα κατηγορούσε το Θεό, όταν παρέχει την ευλογία του στα αμπέλια; Πάντως ο Κύριος εκδηλώνει με αυτό την αγαθή διάθεση και εύνοιά του προς τους νεονύμφους, όπως άλλοτε και με τον πολλαπλασιασμό του λαδιού έδειξε παρόμοια εύνοια στην πτωχή χήρα στην πόλη Σωμάν (Δ΄Βασ. δ 7). Ο Χριστός δίνει αντάξια του εαυτού του. Δίνει άφθονα σύμφωνα με τον πλούτο της δόξας του.

Ιω. 2,7 λέγει αυτοῖς ὁ Ἰησοῦς· γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος(1). καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω(2). 7Τότε ο Ἰησοῦς λέει στους υπηρέτες: «Γεμίστε τις στάμνες με νερό». Και τις γέμισαν ὡς ἀπάνω.

(1) «Για ποιο λόγο δεν έφτιαξε αυτός το νερό... αλλά διέταξε τους υπηρέτες;... για να έχει μάρτυρες του γεγονότος αυτού τους ίδιους που άντλησαν το νερό και για να μην θεωρηθεί ότι ήταν απάτη αυτό που συντελέστηκε. Διότι εάν επρόκειτο να αρνηθούν αυτό κάποιοι αναιδείς, μπορούσαν να πουν σε αυτούς οι υπηρέτες: «εμείς άντλήσαμε το νερό»» (X). Επιπλέον «σε πολλές περιπτώσεις περικόπτει το μέγεθος των θαυμάτων, για να γίνουν πιο εύκολα παραδεκτά» (Θφ).

(2) Έτσι ώστε τίποτα δεν έμεινε κενό, ώστε να υποθέσει κάποιος, ότι στο νερό έγινε προσθήκη κάποιας άλλης ουσίας, που μπορούσε να προσδώσει στο νερό το χρωματισμό και τη γεύση του κρασιού (β). Οι λεπτομέρειες αυτές της αφήγησης αποτελούν ενδείξεις, ότι ο συγγραφέας είναι αυτόπτης (F).

Η έναρξη των θαυμάτων του Μωϋσή έγινε με τη μεταβολή του νερού σε αίμα (Εξ. δ 9). Η έναρξη των θαυμάτων του Χριστού έγινε με τη μεταβολή του νερού σε κρασί. Αυτό λοιπόν υποδηλώνει τη διαφορά μεταξύ του μωσαϊκού νόμου και του ευαγγελίου του Χριστού. Η κατάρα του νόμου μεταβάλλει το νερό σε αίμα: τις συνηθισμένες ενισχύσεις της ζωής σε πικρία και τρόμο. Η ευλογία του ευαγγελίου όμως μετατρέπει το νερό σε κρασί.

Ιω. 2,8 καὶ λέγει αυτοῖς· ἀντλήσατε(1) νῦν(2) καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ(3). καὶ ἤνεγκαν(4). 8«Πάρτε τώρα», τους εῖπε, «καὶ φέρετε νὰ δοκιμάσει ὁ υπεύθυνος γιὰ τὸ τραπέζι». Κι αυτοὶ τοῦ ἔφεραν.

(1) Ρήμα που χρησιμοποιείται κυρίως για τη λήψη νερού από πηγάδι. Χρησιμοποιείται και εδώ για να δηλώσει τη λήψη από άφθονο απόθεμα. Μέχρι πριν λίγο οι υπηρέτες με στέρση και φειδῶ προμηθεύονταν το κρασί από την αποθήκη του κρασιού που ολοένα εξαντλούνταν και άδειαζε. Τώρα μπορούν να αντλούν (ο). Όπως άλλοτε ο Μωϋσής, ο δούλος του Κυρίου, όταν ο Θεός διέταξε αυτόν, πλησίασε στον ξερό βράχο και άντλησε από εκεί νερό, έτσι και τώρα οι υπηρέτες στη διαταγή του Χριστού αντλούν από νερό κρασί. Αφού καμία δυσκολία ή εμπόδιο δεν μπορεί να ορθωθεί μπροστά στο χέρι του Θεού, ποιος θα αμφέβαλλε για το ότι η προσταγή του και εδώ θα γινόταν αμέσως έργο;

(2) Η στιγμή του θαύματος πρέπει να τοποθετηθεί ανάμεσα στους σ. 7 και 8. Το «τώρα», το οποίο λέει ο Ιησούς, υπαινίσσεται, ότι το θαύμα είχε ήδη συντελεστεί. Ο Κύριος κάθεται στη θέση του: δεν λέει κάποιο λόγο για να συντελεστεί με αυτόν το θαύμα. Απλώς και μόνο θ έ λ ε ι. Και με την απλή αυτή συγκατάθεσή του συντελείται το θαύμα. Ο Χριστός κάνει μεγάλα έργα αθόρυβα και με σιγή. Και εάν σε κάποιες περιστάσεις έκανε τα θαύματά του χρησιμοποιώντας και σημάδια και λόγια, έκανε αυτό για τους παρόντες και την ωφέλειά τους.

(3) Τρικλίνιο, εστιατόριο, που έχει αντί για καθίσματα 3 ανάκλιτρα, πάνω στα οποία σύμφωνα με την παλαιά συνήθεια ξαπλωμένοι έτρωγαν (κ). «Αρχιτρικλίνιο ονομάζει τον αρχηγό του συμποσίου, αυτόν που φρόντιζε για όλα στο συμπόσιο· διότι τρίκλινα ονομάζονταν τα σπίτια των συμποσίων» (Ζ). Ο αλλιώς ονομαζόμενος τραπεζοποιός. Του αρχιτρικλίνου έργο ήταν να τοποθετεί τα τραπέζια και τα ανάκλιτρα, να διαθέτει τα εδέσματα και να δοκιμάζει από πριν τις τροφές και τα κρασιά (Γ). Ο Σβ. λέει στη Σειρά «Ο αρχιτρικλίνος δεν ήταν ένας από αυτούς που ξάπλωναν στα ανάκλιτρα, αλλά ο επικεφαλής του λεγόμενου «τρίκλινου», δηλαδή της αίθουσας του συμποσίου, ο οποίος είχε ένα έργο, το να πηγαινοέρχεται στην αίθουσα, να καθοδηγεί τους οινόχους, να εποπτεύει το ψήσιμο των εδεσμάτων και να κάνει τα πάντα για την καλή εξυπηρέτηση και την ευχαρίστηση όσων παρευρίσκονται στα τραπέζια». Εδώ λοιπόν (αρχιτρικλίνος) είναι ο επικεφαλής των υπηρετών, αυτός που φροντίζει για ό,τι χρειάζεται στο συμπόσιο (δ). Σε αυτήν την περίπτωση όμως, όπως φαίνεται από τα λόγια του αρχιτρικλίνου στο γαμπρό στο σ. 10, είναι αυτός φίλος που μιλά με οικειότητα με το γαμπρό, αλλά αγνοεί τις προμήθειες στο σπίτι του γαμπρού. Είναι αξιοσημείωτο, ότι ο Κύριος εκδηλώνοντας απόλυτη βεβαιότητα, που αποκλείει κάθε δισταγμό ή αμφιβολία, δεν ζητά να δοκιμάσει αυτός πρώτος, για να πειστεί, εάν αυτό που έγινε συντελέστηκε σύμφωνα με τη θέλησή του, αλλά διατάζει να δοθεί κατ' ευθείαν και αμέσως στον αρχιτρικλίνιο.

(4) Υπάρχει και η γραφή: Οι δε ήνεγκαν. Δηλαδή άντλησαν και έφεραν. Έδειξαν ωραία υπακοή (b). Έφεραν για άμεση δοκιμή και χρήση. Του Χριστού τα έργα είναι όλα για χρήση και ωφέλεια. Δίνει τα τάλαντά του όχι για να θάβονται, αλλά για να διατίθενται για ωφέλεια των άλλων.

Ιω. 2,9 ως δε έγεύσατο ο αρχιτρικλίνος(1) τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον(2) -καὶ οὐκ ἦδει πόθεν ἔστιν· οἱ δὲ διάκονοι ἦδειςαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ(3)- φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ αρχιτρικλίνος 9Μόλις όμως ο υπεύθυνος για το τραπέζι γεύτηκε το νερό που είχε γίνει κρασί, μην ξέροντας την προέλευσή του, γιατί μόνο οι υπηρέτες που είχαν βάλει το νερό ἤξεραν, φωνάζει το γαμπρό

(1) «Για το ότι λοιπόν ήταν μεν κρασί αυτό που έγινε και το καλύτερο κρασί, επρόκειτο να είναι μάρτυρες όχι μόνο οι υπηρέτες, αλλά και ο γαμπρός και ο αρχιτρικλίνος, για το ότι όμως έγινε αυτό από το Χριστό, μάρτυρες ήταν εκείνοι που άντλησαν το νερό. Επομένως, και αν τότε δεν αποκαλυπτόταν το θαύμα, όμως δεν μπορούσε να αποσιωπηθεί τελείως. Έτσι εξασφάλιζε για τον εαυτό του ο Χριστός πολλές και αναγκαίες μαρτυρίες για το μέλλον» (X).

(2) Καμία άλλη εκδοχή δεν επιδέχεται η φράση παρά την μεταβολή με θαύμα (g). «Αυτός που καλεί σε δημιουργία αυτά που δεν υπάρχουν, πώς θα δυσκολευόταν να μετατρέψει τα ἤδη δημιουργημένα σε ό,τι τυχόν θα ἤθελε» (Κ).

«Αυτός που μεταβάλλει στα αμπέλια το νερό και μετατρέπει τη βροχή σε κρασί μέσω της ρίζας, αυτό ακριβώς που στο φυτό γίνεται με την πάροδο πολλού χρόνου, το έκανε στο γάμο αυτοστιγμεί» (X).

«Αυτός που έκανε κρασί κατά την ημέρα του γαμήλιου συμποσίου... ο ίδιος κάνει αυτό κάθε χρόνο στα αμπέλια. Διότι όπως το από τους υπηρέτες τοποθετημένο στις στάμνες νερό μεταβλήθηκε, έτσι κατά παρόμοιο τρόπο το νερό που χύνεται από τα σύννεφα μεταβάλλεται σε κρασί με την ενέργεια του ίδιου Κυρίου. Αλλά για το τελευταίο αυτό δεν εκπλησσόμαστε, διότι γίνεται κάθε χρόνο. Και όμως εισηγείται μεγαλύτερη παρατήρηση από εκείνο, το οποίο έγινε στις στάμνες. Διότι ποιος παρατηρώντας τις ενέργειες του Θεού, με τις οποίες ολόκληρος ο κόσμος κυβερνιέται και ρυθμίζεται, δεν εκπλήσσεται εξαιτίας των θαυμάτων; Όταν παρατηρεί τη ζωτική δύναμη ενός απλού σπόρου οποιουδήποτε σπέρματος, διακρίνοντας, ότι είναι κάτι ισχυρό, εμπνέεται από φόβο. Αλλά από τη στιγμή που οι άνθρωποι παραμέλησαν τη θεωρία των έργων του Θεού, μέσω της οποίας κάθε ημέρα θα τον υμνούσαν ως δημιουργό, ο Θεός επιφύλαξε στον εαυτό του την εκδήλωση κάποιων έκτακτων ενεργειών, έτσι ώστε, προκαλώντας αυτές τον θαυμασμό των ανθρώπων να τους ξυπνούν σαν από ύπνο για λατρεία του. Ένας νεκρός ανασταίνεται· οι άνθρωποι θαυμάζουν· τόσο γεννιούνται κάθε ημέρα και κανείς δεν θαυμάζει. Εάν σκεφτούμε βαθύτερα, αποτελεί υπόθεση μεγαλύτερου θαυμασμού το να έλθει κάποιος στην ύπαρξη από την ανυπαρξία, παρά το να επιστρέψει κάποιος στη ζωή» (Αυ).

(3) Σε παρένθεση αυτά. Η σύνταξη είναι εξ' ολοκλήρου ανάλογη με αυτήν στο α 10 και στ 21-23. Με την παρένθεση τονίζεται ιδιαίτερος ότι πράγματι σημειώθηκε θαύμα (g).

Ιω. 2,10 καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος(1) πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι(2), καὶ ὅταν μεθυσθῶσι(3), τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετῆρηκας τὸν καλὸν(4) οἶνον ἔως ἄρτι(5).

10 και του λέει: «Όλος ο κόσμος προσφέρει πρώτα το καλό κρασί, κι όταν μεθύσουν, τότε φέρνει το πιο δεύτερο· εσύ όμως φύλαξες το καλό κρασί ως αυτή την ώρα».

(1) Ο οποίος παραθέτει τραπέζι. Μιλά για γενική συνήθεια (ο).

(2) Για χρήση των καλεσμένων (ο).

(3) Μάλλον με την έννοια, όταν μπουν στο κέφι. Ο αρχιτρίκλινος που διευθύνει το τραπέζι δεν αναφέρεται τώρα στους προσκεκλημένους στο δείπνο, αλλά μιλά γενικά. Ο λόγος του έχει έννοια μάλλον αποφθέγματος και καθορίζει αυτό που συμβαίνει γενικά (ο). Όταν ο Χριστός προμήθευσε μεγάλη ποσότητα καλού κρασιού σε αυτούς οι οποίοι είχαν ήδη πει αρκετό, απέβλεπε στο να διδαχτούν και να περισσεύουν και να υστερούνται. Αναγκαστική εγκράτεια είναι αρετή χωρίς κάποια αξία. Αλλά εάν η θεία Πρόνοια παρέχει σε εμάς σε αφθονία ό,τι ευφραίνει το σώμα, από την άλλη όμως και η θεία χάρη μας κάνει ικανούς να χρησιμοποιούμε αυτά με σωφροσύνη και εγκράτεια, τότε πετυχαίνουμε την αυταπάρνηση που είναι άξια κάθε επαίνου.

(4) «Δεν έκανε απλώς κρασί, αλλά εξαιρετικό κρασί. Διότι τέτοια είναι τα θαύματα του Χριστού· γίνονται πολύ ωραιότερα και καλύτερα από αυτά που επιτελεί η φύση» (X).

(5) Από την μεταγενέστερη χρήση των Ελλήνων το «άρτι» λέγεται γενικά αντί για το «νυν (=τώρα)», σε αυτόν το χρόνο, σε αντίθεση με τον περασμένο χρόνο (Ιω. θ 19,25,ιγ 33), ή με τον μελλοντικό χρόνο (Ιω. ιγ 37,ιστ 12,31). Λέγεται για τον παρόντα χρόνο που καθορίζεται ακριβέστατα=σε αυτόν εδώ το χρόνο, ακριβώς σε αυτόν το χρόνο (Ιω. ιγ 7). Έως άρτι=μέχρι αυτή τη στιγμή (G). Για τη φράση δες Ιω. ε 17,ιστ 24 και Α'Ιω. β 9 (β). Στην παρατήρηση αυτή του αρχιτρίκλινου «είναι πολύ λογικό να απάντησε και να είπε κάτι για αυτά ο γαμπρός, αλλ' όμως ο ευαγγελιστής επειδή βιαζόταν να πει τα πιο αναγκαία από τα γεγονότα, αφού έθιξε απλώς μόνο αυτό το σημείο, προσπέρασε τα υπόλοιπα· διότι το αναγκαίο ήταν να μάθουμε ότι έκανε το νερό κρασί, και κρασί καλό» (X).

Ιω. 2,11 Ταύτην έποίησε την αρχήν(1) τών σημείων(2) ό Ίησοῦς έν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας(3) και έφανέρωσε την δόξαν(4) αυτού(5), και έπίστευσαν(6) είς αυτόν οι μαθηταί αυτού(7).

11 Αυτή ήταν η αρχή των σημείων του Ιησού στην Κανά της Γαλιλαίας. Έτσι φανέρωσε τη δόξα του, και οι μαθητές του πίστεψαν σ' αυτόν.

(1) Υπάρχει και η γραφή χωρίς άρθρο=Αυτό το θαύμα έκανε αρχή... από το θαύμα αυτό άρχισε. Πιο σωστή είναι η γραφή με το άρθρο, διότι με αυτό τονίζεται κυρίως η αρχή των θαυμάτων, ενώ χωρίς αυτό η φύση του θαύματος. Μαζί με το άρθρο θα ερμηνεύσουμε: Το γεγονός αυτό ήταν η πραγματική αρχή των θαυμάτων και κακώς νομίζεται, ότι προηγήτερα είχε κάνει και άλλα θαύματα ο Ιησούς (g). «Όχι μόνο κατέγραψε το θαύμα, αλλά και δίδαξε, ότι αυτό ήταν η αρχή των θαυμάτων... Εξιστόρησε αυτό το οποίο χρησίμευε στο να μη πιστεύουν στα λεγόμενα παιδικά θαύματα του Χριστού· διότι αυτό ήταν η αρχή των θαυμάτων» (Z).

Σωστά παρατηρήθηκε, ότι μέγιστο θαύμα υπήρξε το ότι ο Χριστός για 30 χρόνια, κατά τα οποία ασκούσε το επάγγελμα του μαραγκού, δεν έκανε κανένα θαύμα. Για 30 χρόνια δεν φανέρωσε τις δυνάμεις του ούτε στο στενότερο κύκλο των συγγενών του, αλλά αφανής, περιφρονημένος ασκούσε το ταπεινό του επάγγελμα σε απομακρυσμένο χωριό της Γαλιλαίας. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του το πέρασε με αφάνεια, πράγμα το οποίο κάθε φιλόδοξος θα αρνούταν. Ήταν ζωή φαινομενικά αδρανής, την οποία κανείς άνθρωπος προικισμένος με χαρίσματα και ικανότητες δεν θα μπορούσε να ζει, εάν δεν βρισκόταν κάτω από την άμεση χάρη του Θεού. Έτσι ο Χριστός μάς διδάσκει με το παράδειγμά του, ότι η τελειοποίησή μας και το αληθινό μεγαλείο μας συνίσταται στο να συμμορφωνόμαστε με το θέλημα του Θεού, οποιοδήποτε και αν είναι αυτό, στη θέση και το επάγγελμα, στο οποίο αυτός με διάταξη της πρόνοιάς του, μάς τοποθετεί.

(2) Ονομάζει έτσι τα θαύματα από το σκοπό, στον οποίο απέβλεπε ο Κύριος όταν τα έκανε. Ήταν αυτά τεκμήρια και αποδείξεις για τη θεία αποστολή του Ιησού (ο). Δεν ήταν αυτά απλά εντυπωσιακά υπερφυσικά συμβάντα, που προκαλούν την κατάπληξη, αλλά έδειχναν, ποιος ήταν ο Ιησούς (g).

(3) Καθορίζει και πάλι τον τόπο, όπου έγινε το πρώτο αυτό θαύμα. Το κάνει αυτό, διότι ο Ιωάννης θέλει να ξεχωρίσει με σαφήνεια τις δύο επιστροφές του Ιησού στη Γαλιλαία (δες γ 24 και δ 54), για τις οποίες μιλά στο α 44 και δ 1-3, και τις οποίες η παράδοση είχε συνενώσει σε μία (g). Ο σιναϊτικός κώδικας μετά το «Γαλιλαίας» προσθέτει και το: πρώτην.

(4) «Τη δύναμή του, το μεγαλείο της θεότητάς του» (Z). Ή, δόξα του Χριστού προ παντός είναι το αξίωμά του ως Υιού και η προς αυτόν αιώνια αγάπη του Πατέρα του, χάρις στα οποία «ο πατέρας αγαπά τον Υιό και όλα τα έδωσε στο χέρι του» (Ιω. γ 35) (g).

(5) Αυτό ξεχωρίζει με εξαιρετικό τρόπο τον Ιησού από τους υπόλοιπους απεσταλμένους του Θεού, οι οποίοι ενεργούσαν θαύματα, για να κάνουν αισθητή στους άλλους όχι τη δόξα τη δική τους, αλλά τη δόξα του Κυρίου (Εξόδου ιστ 7)(g).

(6) Δηλαδή «απέκτησαν πίστη σε αυτόν περισσότερη και σταθερότερη» (Θφ). Η μαρτυρία του Βαπτιστή, η συνομιλία με τον ίδιο τον Ιησού και η υπερφυσική όραση και η γνώση του είχαν ήδη διεγείρει την πίστη (α 51) των πρώτων μαθητών του Κυρίου προς τον Ιησού ως Μεσσία (α 42), ως υιό του Θεού και βασιλιά του Ισραήλ (α 50). Αλλά η πίστη δεν είναι κάτι ολοκληρωμένο ευθύς εξ' αρχής, το οποίο δεν επιδέχεται αύξηση, εμβάθυνση (κ). Και η αληθινή και ορθή πίστη στις αρχές σε καθέναν που πιστεύει, είναι ασθενής. Όπως λοιπόν και οι πιο ρωμαλέοι μεταξύ των ανθρώπων υπήρξαν κάποτε μωρά, έτσι και οι ισχυρότατοι στην πίστη Χριστιανοί. Για αυτό και οι απόστολοι παρουσιάζονται στους συνοπτικούς να απευθύνουν προς τον Κύριο την επίκληση: «Κύριε, πρόσθεσέ μας πίστη».

(7) «Και πριν από αυτό θαύμαζαν αυτόν» (Χ). Πράγμα το οποίο αποδεικνύει, ότι τα θαύματα απέβλεπαν προ παντός στο να στηρίξουν ακόμα περισσότερο στην πίστη τις καρδιές αυτών που ήδη πίστευαν.

«Βλέπεις, ότι τότε ήταν πάρα πολύ αναγκαίο να κάνει τα θαύματα, όταν ήταν παρόντες άνθρωποι ευσεβείς και που πρόσεχαν καλά όσα γίνονταν; Διότι αυτοί επρόκειτο και να πιστέψουν ευκολότερα και να προσέξουν με ακρίβεια όσα γίνονταν» (Χ). Για τους άλλους μάρτυρες του θαύματος, τον αρχιτρίκλινο δηλαδή, τους υπηρέτες και τους υπόλοιπους του σπιτιού και τους καλεσμένους, ο Ιωάννης δεν λέει τίποτα, διότι η εντύπωση που προκλήθηκε σε αυτούς υπήρξε παροδική (g).

Ιω. 2,12 Μετά τοῦτο(1) κατέβη(2) εἰς Καπερναοῦμ(3) αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ(4) καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ(5) καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ(6), καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Ιω. 2,12 Ὑστερα ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ κατέβηκε εἰς τὴν Καπερναοῦμ, αὐτὸς καὶ ἡ μητέρα του καὶ οἱ θεωρούμενοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς ἀδελφοὶ του καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ὀλίγας ἡμέρας.

(1) Συναντιέται μόνο στον Ιωάννη (ια 7,11,ιβ 28) και αναφέρεται περισσότερο σε ορισμένο χρονολογικό σημείο από όσο το «μετά ταῦτα», το οποίο είναι γενικότερο (β).

(2) Διότι η Καπερναοῦμ βρισκόταν δίπλα στη λίμνη σε χαμηλότερο μέρος από την Κανά που ήταν πάνω στο οροπέδιο και από τη Ναζαρέτ (ο).

(3) Υπάρχει και η γραφή Καφαρναοῦμ. Πόλη εμπορική δίπλα στη λίμνη και πάνω στην οδό, την οποία ακολουθούσαν τα καραβάνια από τη Δαμασκό και το εσωτερικό της Ασίας προς τη Μεσόγειο (g). Σύμφωνα με τον g. Ο Ιησούς από την Κανά πήγε στη Ναζαρέτ, διότι αναχωρώντας από την Ιουδαία και την περίχωρο του Ιορδάνου σύμφωνα με το α 44 είχε την πρόθεση να μεταβεί όχι στην Κανά, όπου προσκλήθηκε μάλλον κατά σύμπτωση, διερχόμενος από αυτήν, αλλά στη Ναζαρέτ, όπου διέμενε μόνιμα μέχρι τη βάπτισή του. Μολονότι άλλοι ερμηνευτές δεν αποδέχονται αυτήν την εκδοχή, όμως κάνει αυτήν πιθανή κάπως το γεγονός ότι κατεβαίνει στην Καπερναοῦμ μαζί με τη μητέρα και τα αδέλφια του, το οποίο συμφωνεί με την από το Ματθαίο (δ 13) μαρτυρούμενη μετακόμιση του Ιησού από τη Ναζαρέτ και την εγκατάστασή του στην Καπερναοῦμ.

Πρέπει όμως να ομολογηθεί, ότι για να ταυτιστεί η κατάβαση αυτή του Ιησού στην Καπερναοῦμ με αυτήν του Ματθ. δ 13, πρέπει να παραδεχτούμε, ότι ο Ματθαίος συνενώνει σε μία τις δύο πρώτες επανόδους του Ιησού στη Γαλιλαία (αυτές στο Ιω. α 44 και δ 1-3), ενώ προτιμότερο θα ήταν αντί για αυτό να αποδεχτούμε, ότι παραλείπει τελείως την πρώτη, οπότε αναγκαστικά δεν θα ταυτίσουμε την εδώ προσωρινή κατάβαση του Ιησού στην Καπερναοῦμ με την στο Ματθ. δ 13 μόνιμη μετακόμιση, η οποία πρέπει να έγινε αργότερα (F).

Ο θείος Χρυσόστομος εκφράζει τη γνώμη, ότι «επειδή ὕστερα από λίγο επρόκειτο να ανέβει στην Ιερουσαλήμ, για αυτό τότε πήγε στην Καπερναοῦμ, ώστε να μην τραβά μαζί του παντού τους αδελφούς και τη μητέρα του. Αφού λοιπόν πήγε και ἔμεινε για λίγο για να τιμήσει τη μητέρα του, και αφού αποκατάστησε αυτήν, έτσι αρχίζει πάλι τα θαύματα».

(4) Από την εντύπωση που προκλήθηκε από το θαύμα, η μητέρα και οι αδελφοί του τον συνοδεύουν επιθυμώντας να παρακολουθήσουν από κοντά τη δράση του. Για τον Ιωσήφ δεν γίνεται κανείς λόγος, και από τη σιγή αυτή μπορούμε να συμπεράνουμε πιθανότατα, ότι ήδη θα είχε πεθάνει (g).

(5) Για αδελφούς του Ιησού μιλούν και οι συνοπτικοί που τους αναφέρουν μαζί με τη μητέρα του, όπως εδώ (δες Ματθ. ιβ 46, ιγ 55, Μάρκ. γ 31, στ 3, Λουκ. η 19) και παρουσιάζονται ότι απιστούν στον Ιησού και θεωρούν αυτόν ότι τρελλάθηκε (Μάρκ. γ 21). Τα ονόματά τους ήταν Ιάκωβος, Ιωσήφ, Σίμων και Ιούδας (Ματθ. ιγ 55, Μάρκ. στ 3), και από αυτούς ο μὲν Ιάκωβος φαίνεται ότι πίστεψε στον Ιησού μετά την ανάσταση (Πράξ. α 14) και έγινε αυτόπτης του αναστημένου Κυρίου (Α΄ Κορ. ιε 7) και πρώτος επίσκοπος Ιεροσολύμων (Πράξ. ιβ 17, ιε 13)· ο Ιούδας επίσης είναι ο συγγραφέας της καθολικής επιστολής που έχει το όνομά του, ενώ εγγόνια του σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ευσεβίου (Εκκλ. Ιστ. ΙΙΙ 19,20,32) υπήρξαν αρχηγοί της Εκκλησίας στα χρόνια του Δομητιανού. Γενικά για τους αδελφούς του Κυρίου αναφέρει ο Παύλος, ότι περιόδευαν κηρύττοντας (Α΄ Κορ. θ 5). Επίμαχο ζήτημα

έγινε ο καθορισμός της σαρκικής συγγένειας αυτών με τον Κύριο. Για λύση αυτού 3 διατυπώθηκαν θεωρίες.

Δηλαδή α) Η θεωρία του Ιερωνύμου, ο οποίος πολεμώντας τον Ελβίδιο υποστήριξε, ότι οι επονομαζόμενοι αδελφοί του Κυρίου ήταν γιοι του Αλφαίου ή Κλωπά, αδελφού σύμφωνα με κάποιους του μνήστορος Ιωσήφ, του οποίου η σύζυγος (Μαρία η του Κλωπά) θεωρούνταν ως αδελφή ή συννυφάδα της Παρθένου (δες Ιω. ιθ 25). Συνεπώς οι λεγόμενοι αδελφοί στην πραγματικότητα ήταν ξαδέλφια. Αλλά όμως σύμφωνα με τη θεωρία αυτή πρέπει να ταυτίσουμε τον Ιάκωβο του Αλφαίου από τον κύκλο των 12 με τον Ιάκωβο τον αδελφόθεο. Αυτό όμως δεν συμφωνεί όχι μόνο με την πληροφορία των συνοπτικών, σύμφωνα με την οποία οι αδελφοί του Ιησού απίστησαν σε αυτόν, αλλά και με τις μαρτυρίες του Ηγησίππου που αναφέρει ο Ευσέβιος, ο οποίος Ηγήσιππος τον μεν πρώτο επίσκοπο Ιεροσολύμων Ιάκωβο, τον καθορίζει ως τον αδελφό του Κυρίου, ενώ αυτόν που τον διαδέχτηκε, δηλαδή τον Συμεών του Κλωπά τον χαρακτηρίζει ως ανήψιο του (Ευσεβ. Εκκλ. Ιστορ. II 23 και III 11 και 32).

β) Η θεωρία του Ελβιδίου, σύμφωνα με την οποία οι αδελφοί του Κυρίου ήταν πραγματικά παιδιά της Μαρίας, που ήλθε σε γάμο με τον Ιωσήφ μετά την υπερφυσική σύλληψη και γέννηση του Κυρίου. Αυτήν αποδέχονται και οι περισσότεροι από τους διαμαρτυρούμενους. Εναντίον αυτής όμως μαρτυρεί απ' ενός μεν το ότι ο Ιησούς πεθαίνοντας εμπιστεύτηκε τη μητέρα του στον μαθητή, τον οποίο αγαπούσε (Ιω. ιθ 26), το οποίο δεν εξηγείται, εάν παραδεχτούμε, ότι η Μαρία είχε και άλλα παιδιά· και απ' ετέρου το γεγονός, ότι σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ιερωνύμου (Adv. Helvid.) η ιδέα, ότι ο Ιωσήφ απέκτησε από τη Μαρία παιδιά που υποστηρίχτηκε και από κάποιους παλαιούς Χριστιανούς συγγραφείς, καταπολεμήθηκε από τον Ιουστίνο, ενώ η διδασκαλία για αιειπαρθενία της Θεοτόκου άρχισε να επικρατεί ήδη από τον δεύτερο αιώνα. Οπωσδήποτε όμως δεν εξηγείται το πώς, αν δεν ζούσαν, τουλάχιστον όμως ενώ ήταν πασίγνωστοι στην πρώτη εκκλησία οι 4 αδελφοί του Κυρίου, από τους οποίους οι 2 τόσο πολύ διακρίθηκαν, (πώς) υποστηρίχτηκε ήδη από τον Ιουστίνο η αιειπαρθενία της Θεοτόκου, εάν δεν συνυπήρχε και η βεβαιότητα, ότι δεν πρόκειται για πραγματικά αδελφια.

Έτσι ως μόνη αποδεκτή απομένει γ) η γνώμη που αναφέρεται στο απόκρυφο Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβου (κεφ. θ και ιζ), η οποία υποστηρίχτηκε και από τον Ωριγένη και πιθανότατα και από τον δάσκαλό του Κλήμη, όπως και από τους Γρηγόριο Νύσσης, Επιφάνιο κλπ. (β).

Σύμφωνα με αυτήν «επειδή η Μαρία έμεινε παρθένος μέχρι το θάνατό της, δεν είχε φυσικούς αδελφούς (ο Χριστός) αφού ούτε η παρθένος γέννησε άλλον, ούτε αυτός ήταν παιδί του Ιωσήφ. Επομένως ήταν αδελφια του ως προς το νόμο, αφού ήταν γιοι του Ιωσήφ από γυναίκα που είχε πεθάνει πιο παλιά· και επειδή η Μαρία υπήρξε ομολογημένη δημόσια γυναίκα του. Διότι αυτό διδάσκει ο Μωσαϊκός νόμος, ο οποίος επιβάλλει τιμωρία μοιχείας εναντίον αυτού που ήλθε σε σαρκική σχέση με αρραβωνιασμένη παρθένα· διότι λεγεται το: «Επειδή ταπείνωσε τη γυναίκα του πλησίον, θα πεθάνει». Εάν λοιπόν ο νόμος ονομάζει γυναίκα του Ιωσήφ την παρθένα που αρραβωνιάστηκε, ως συνέπεια αυτής της διάταξης, τα παιδιά του Ιωσήφ καθίστανται αδελφοί του Ιησού, έστω και αν αυτός (ο Ιησούς) δεν γεννήθηκε από αυτόν (τον Ιωσήφ)» (Ω).

(6) Ο σιναϊτικός κώδικας και κάποιοι άλλοι παραλείπουν το «καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ» από μπέρδεμα κατά την αντιγραφή με το προηγούμενο αὐτοῦ.

Ιωάννου 2,13 καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων(1), καὶ ἀνέβη(2) εἰς Ἱεροσόλυμα(3) ὁ Ἰησοῦς.

13Καθὼς πλησίαζε ἡ γιορτὴ τοῦ ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἀνέβηκε ὁ Ἰησοῦς στα Ἱεροσόλυμα.

(1) Δεν υπονοεῖ, ότι εἶχε ἤδη καθιερωθεῖ και το πάσχα των Χριστιανῶν, από το οποίο διαχωρίζει ο ευαγγελιστής το πάσχα των Ιουδαίων, αλλά μόνο, ότι ο Ιωάννης κυκλοφόρησε το ευαγγέλιό του προς Ἕλληνες (β), και επιπλέον υποδηλώνεται, ότι ο ευαγγελιστής συνενώνοντας τον εαυτό του με τους εθνικούς αναγνώστες του στο όνομα της χριστιανικής κοινωνίας (g), αποξενώθηκε θρησκευτικά από τους Ιουδαίους λόγω της απιστίας τους (δ).

Υπάρχει όμως και κάποια αντίθεση ανάμεσα στην ιουδαϊκή θυσία κατά το πάσχα και στη θυσία του αμνού του Θεού, με την οποία ο τύπος του ιουδαϊκού Πάσχα εκπληρώθηκε. Το δικό μας Πάσχα για χάρη μας θυσιάστηκε ο Χριστός (χ).

«Με το να πει λοιπόν ο ευαγγελιστής, ότι «ήταν κοντά το Πάσχα», δείχνει, ότι βαπτίστηκε όχι πολλές ημέρες πριν το Πάσχα» (Θφ).

(2) Το ταξίδι στα Ἱεροσόλυμα ήταν ανάβαση, διότι η Καπερναοὺμ βρισκόταν σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο.

(3) Το δ' ευαγγέλιο αναφέρει περισσότερες αναβάσεις του Ιησού στα Ἱεροσόλυμα που σημειώθηκαν

κατά τη δημόσια δράση του (β 13, ε 1, ιβ 12), ενώ οι συνοπτικοί αναφέρουν μία μόνο ανάβαση, αυτήν κατά το τελευταίο Πάσχα, στην οποία ακολούθησε το πάθος.

Ιω. 2,14 και εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ(1) τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστέρως(2), καὶ τοὺς κερματιστὰς(3) καθημένους.

14Μέσα στον περίβολο του ιεροῦ βρήκε αυτούς που πουλούσαν βόδια, πρόβατα και περιστέρια για τις θυσίες, και τους αργυραμοιβούς καθιστούς πίσω από τους πάγκους.

(1) Πρέπει να κάνουμε διάκριση ανάμεσα στο ιερό και το ναό. Ιερό εδώ, όπως συμπεραίνουμε από τα συμφραζόμενα, ήταν η αυλή των εθνών, δηλαδή ο εξωτερικός περίβολος, ο οποίος κύκλωνε όχι μόνο τον κυρίως ναό, αλλά και τις εσωτερικές αυλές των ανδρῶν και των γυναικῶν, και στον οποίο επιτρεπόταν να μπαίνουν και οι προσήλυτοι από τα ἔθνη. Στον περίβολο αυτό με τη σιωπηρή συμφωνία των αρχῶν του ναοῦ εἶχε εγκατασταθεῖ αγορά των ζῶων που προορίζονταν για θυσία και υπήρχαν σημεία ανταλλαγῆς νομισμάτων (β). Γενικότερα ο ὅρος ιερό στην Κ.Δ. χρησιμοποιεῖται για να δηλώσει εἴτε ὅλο το ναό (Ματθ. ιβ 6, κδ 1, Μάρκ. ιγ 3, Λουκ. κα 5, κβ 52, Πράξ. δ 1 κλπ) εἴτε κάποια από τα μέρη του, δηλαδή για «τις αυλές», ὅπου αναφέρεται ὅτι ο Ιησοῦς ἢ οἱ ἀπόστολοι ἀνέβηκαν και μπήκαν και δίδαξαν ἢ συζητήσαν με τους διαφωνοῦντες ἢ ἐπράξαν ἄλλα. Ἐτσι και στο Ιω. ε 14, ζ 14, 28, η 20, ιη 20· γίνεται λόγος για «τις αυλές και τα ἅγια» (Ματθ. ιβ 5), «για την αυλή των εθνῶν» (Ιω. β 14), «για την αυλή των γυναικῶν» (Λουκ. β 37) για κάποια στοά ἢ θάλαμο (Λουκ. β 46, Ιω. ι 23)(G).

(2) Τους Ιουδαίους της διασποράς που από την αλλοδαπή ἔφταναν στα Ιεροσόλυμα, ὅπως και τους εγκατεστημένους στα Ιεροσόλυμα, διευκόλυνε πολύ να αγοράζουν ἐπὶ τόπου τα σύμφωνα με το Λευϊτικό (ε 7, ιε 14, 29, ιζ 3 κλπ) μοσχάρια και πρόβατα και περιστέρια για θυσία ἢ που προσφέρονταν ὡς προσφορά καθαρισμοῦ (β). Κατά τη γιορτή του Πάσχα υπήρχε μέγιστος ἀριθμὸς προβάτων ἰδίως. Σύμφωνα με τον Ἰώσηπο (Ιουδ. Πολ. 7, 27) για ἓνα Πάσχα χρησιμοποιήθηκαν 256.500 ἀρνιά (δ).

(3) Δηλαδή τους «ανταλλάκτες νομισμάτων» (Κ).

«Κερματιστές ἦταν αυτοὶ που ἀντάλλασσαν τα νομίσματα» (Ζ), οἱ γνωστοὶ σαράφηδες. Η ανταλλαγή κερμάτων παρουσιαζόταν ἀναγκαία, διότι ἀπὸ τη μία μεν αυτοὶ που ἔρχονταν «για ἐπίσκεψη» του ναοῦ ὀφείλαν να πληρώνουν τον φόρο σύμφωνα με το Εξόδ. λ 13, μισὸ δίδραχμο, ἀπὸ την ἄλλη ἐπίσης δεν θεωροῦνταν ἐπιτρεπόμενο ἢ πληρωμὴ αὐτὴ να γίνεται στο θησαυροφυλάκιο του ναοῦ σε ξένο νόμισμα. Ὄποτε οἱ ἐρχόμενοι ἀπὸ τη διασπορά, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μαζί τους κυρίως Ρωμαϊκὰ νομίσματα, ἔπρεπε να βρουν με ἀνταλλαγή νόμισμα ἰουδαϊκὸ (β).

Ιω. 2,15 καὶ ποιήσας φραγέλλιον(1) ἐκ σχοινίων(2) πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ(3), τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας(4), καὶ τῶν κολλυβιστῶν(5) ἐξέχεε τὸ κέρμα(6) καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε(7),

15Τότε ἔφτιαξε ἓνα μαστίγιον ἀπὸ σκοινιά και τους ἔβγαλε ὅλους ἔξω ἀπὸ τον περίβολο του ναοῦ, μαζί και τα πρόβατα και τα βόδια, ἔριξε καταγῆς τα νομίσματα των αργυραμοιβῶν, και ἀναποδογύρισε τους πάγκους.

(1) «Το φραγγέλιο εἶναι ἓνα εἶδος μαστιγίου· ἦταν ἐπίσης πλεχτό» (Ζ). Το μαστίγιον αὐτὸ το πήρε ο Ιησοῦς μάλλον ὡς ἐμβλημα και σημάδι ἐξουσίας και κρίσης παρά ὡς ὄργανο τιμωρητικὸ. Δεν ἀναφέρεται ὅτι ἔδωσε ἔστω και ἓνα ἀπλό χτύπημα ἐναντίον των ἀνθρώπων. Ἐφερε σε πέρασ τον σκοπὸ του με το φόβο, τον ὁποῖο ἐνέπνευσε (b).

«Διότι τους ἔλεγε ἢ συνείδησή τους» (Ζ). Η συνείδηση αὐτῶν που βεβήλωναν το ιερό, ὅτι ἦταν ἔνοχοι, ἔκανε αὐτοὺς δειλοὺς μπροστὰ στη μεγαλοπρεπὴ ἐμφάνιση του Κυρίου, στην ὄψη του ὁποῖο ἐλαμπαν κάποιες ἀκτίνες του θεοῦ μεγαλείου του.

(2) Πιθανῶς ἀπὸ τα τεμάχια, τα ὁποῖα ρίχνονταν ἐπὶ τόπου ἀπὸ ἐκεῖνα, τα ὁποῖα χρησιμοποιοῦνταν, για να δένονται τα βόδια και τα πρόβατα (β).

(3) «Κάνει πράξη γεμάτη ἀπὸ πολλὴ ἀυθεντία· διότι ἔβγαλε ἔξω τους ἐμπόρους ἐκεῖνους, τους τραπεζῖτες, αὐτοὺς που πουλοῦσαν τα περιστέρια και τα βόδια και τα πρόβατα και οἱ ὁποῖοι για αὐτὸ το λόγο ἔμεναν ἐκεῖ» (Χ).

«Πρέπει ὅμως να γνωρίζουμε, ὅτι φτιάχνοντας το μαστίγιον δεν χτύπησε τους ἀνθρώπους, ἀλλὰ αὐτοὺς μεν τους φόβισε και τους ἔδιωξε, ἐνῶ τα πρόβατα και τα βόδια τα χτύπησε και τα ἔβγαλε ἔξω» (Ζ).

Φοβερὴ σκηνή. Ο Κύριος κυριαρχεῖ πάνω στο πλῆθος ἐκεῖνο με τη δίκαιη ἐνέργειά του και με την ἐνέργεια της δικαιοσύνης του (τ).

(4) Δεν ἀποτελεῖ ἐπεξήγηση του «ὅλους τους ἔβγαλε», ἀλλὰ ἐννοεῖ, ὅτι μαζί με ὅλους, το ὁποῖο ἀναφέρεται στους πωλητῆς, ἔβγαλε μαζί και τα πρόβατα και τα βόδια, δηλώνοντας ἔτσι τη βιασύνη και τον πάταγο, με τα ὁποῖα ἀνθρώποι και κτῆνη ἐκκένωσαν τον ιερό χώρο (g).

«Φαινόταν λοιπόν ο Χριστός διώχνοντας τους εμπόρους που ήταν στο ιερό... ότι καταργεί όχι μόνο το εμπόριο, αλλά και το έθιμο των θυσιών, επειδή ακριβώς λόγω εκείνων πούλαγαν οι πωλητές και τα βόδια και τα περιστερία» (Θμ).

(5) Από το «κόλλυβος= ο βολός» (Ζ). Έχει την ίδια σημασία με το κερματιστής που προηγήθηκε. «Κολλυβιστές είναι αυτοί που πωλούν τα λεπτά νομίσματα... Διότι κόλλυβος λέγεται το λεπτό νόμισμα στους Έλληνες» (Θφ).

(6) Ο ενικός με έννοια αθροιστική. Αυθεντική γραφή: κέρματα.

(7) Υπάρχει και η λιγότερο αυθεντ. Γραφή: ανέστρεψε. Ο σιναιϊτικός γράφει: κατέστρεψε. Ανατρέπω το τραπέζι είναι κλασική φράση για το τραπέζι του ανταλλάκτη νομισμάτων. Δες Δημοσθ. 403,7 (β). Η έλευση του Κυρίου αποσκοπεί σε καθαρισμό. Αυτό ισχύει πάντοτε, εξίσου και ως προς τους ρύπους των καρδιών μας. Τόπος, τον οποίο καλούμαστε με ευλάβεια πολλή να ετοιμάσουμε, για να κατοικήσει σε αυτόν ο Θεός, είναι οι καρδιές μας. Και είναι αυτές γεμάτες με κοσμικές φιλοδοξίες, με αγωνιώδεις φροντίδες και μέριμνες (τ).

Ιω. 2,16 και τοῖς τὰς περιστεράς πωλοῦσιν εἶπεν(1)· ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς(2) μου(3) οἶκον ἐμπορίου(4).

16Κι ἔλεγε σ' αὐτοὺς πουλοῦσαν τα περιστέρια: «Πάρτε τα αὐτὰ ἀπὸ 'δῶ, μὴν κάνετε ἐμπορικὸ κατάστημα το σπίτι το Πατέρα μου».

(1) Δεν βγάζει αυτούς έξω, διότι αυτό δεν ήταν δυνατόν, εφόσον τα περιστερία ήταν κλεισμένα σε κλουβιά. Αλλά ούτε και ανατρέπει τα κλουβιά, όπως ανέτρεψε τα τραπέζια των κολλυβιστών. Απλώς διατάζει τους πωλητές να σηκώσουν τα κλουβιά από εκεί. Αυτό αποδεικνύει με σαφήνεια, ότι ο Ιησούς κυριαρχούσε στον εαυτό του και δεν βρισκόταν σε κατάσταση εκτός εαυτού. Εμμέσως αποδεικνύει, ότι το φραγγέλιο δεν χρησιμοποιήθηκε από αυτόν για τους ανθρώπους. Διότι, εάν είχε χρησιμοποιήσει αυτό σε αυτούς που πωλούσαν τα βόδια και τα πρόβατα, γιατί τώρα θα λυπόταν αυτούς που πωλούσαν τα περιστερία; (g).

Τα περιστερία, αν και καταλάμβαναν λιγότερο χώρο και προξενούσαν μικρότερη ενόχληση από όσο τα βόδια και τα πρόβατα, δεν επιτράπηκε από τον Κύριο να παραμείνουν εκεί. Τα σπουργίτια και τα τρυγόνια γίνονται δεκτά στο ναό του Κυρίου (Ψαλμ. πγ 4), διότι αυτά εξαρτιούνται άμεσα από την πρόνοια του Θεού. Τα περιστερία όμως διώχνονται, διότι εισήχθησαν εκεί για κερδοσκοπία από τους ανθρώπους. Αλλά δες και τη σύνεση του Χριστού στο ζήλο του. Όταν έβγαλε από το ιερό τα πρόβατα και τα βόδια, οι κάτοχοί τους θα ακολούθησαν αυτά. Όταν ανέτρεψε τα τραπέζια των κολλυβιστών, αυτοί θα μπορούσαν να περισυλλέξουν πάλι το χρήμα που διασκορπίστηκε. Αλλά εάν κατέστρεφε τα κλουβιά των περιστεριών, ίσως αυτά θα έφευγαν χωρίς να γυρίσουν και θα έχαναν αυτά οι κάτοχοί τους. Για αυτό είπε σε αυτούς Σηκώστε τα από εδώ. Η διάκριση πρέπει πάντοτε να κυριαρχεί στο ζήλο μας, ώστε να μην ενεργούμε κάτι απρεπές για τους εαυτούς μας και επιβλαβές στους άλλους.

(2) Η φράση «σηκώστε αυτά από εδώ» απευθύνθηκε σε αυτούς που πωλούσαν τα περιστερία. Το «μην κάνετε τον οίκο...» όμως απευθύνεται σε όλους τους εμπόρους, και προς τους πωλητές δηλαδή των βοδιών και των προβάτων και προς τους κολλυβιστές. Με την τελευταία αυτή φράση ο Ιησούς δικαιολογεί την πράξη του αυτή, με την οποία διώχτηκαν αυτοί από το ιερό.

«Δεν είπε τον οίκο τον άγιο, αλλά τον οίκο του Πατέρα μου» (Χ).

Βρίσκεται στον οίκο του Πατέρα του «και εξουσιάζει ως Υιός όλα όσα είναι του Πατέρα» (Θφ) και υπερασπίζεται την τιμή του πατρικού οίκου (g).

(3) «Πρέπει να σημειώσουμε ότι πάλι ονομάζει το Θεό δικό του μόνο Πατέρα» (Κ). Δεν λέει του Πατέρα μας αλλά του Πατέρα μου, δείχνοντας ειδική σχέση υιότητας μεταξύ αυτού και του Θεού, την οποία κανείς άλλος δεν θα μπορούσε υπέρ του εαυτού του να διεκδικήσει (β). Ο Ιησούς ενεργεί ήδη ως Μεσσίας, με πλήρη συνείδηση του ότι έφτασε ήδη η στιγμή να ασκήσει τα νέα του καθήκοντα και δικαιώματα. Προηγούμενος ερχόμενος στο ναό ως απλός Ιουδαίος, ζώντας ακόμα την ιδιωτική του ζωή, δεν θεωρούσε επιβεβλημένο σε αυτόν να κρίνει τη συμπεριφορά των αρχόντων και να αντικαταστήσει αυτούς. Τώρα όμως εάν σιγούσε και δεν ενεργούσε, θα ισοδυναμούσε με το να αρνηθεί ευθύς εξ' αρχής το αξίωμά του και τη θέση του ως Μεσσία (g).

«Και άλλος μεν ευαγγελιστής λέει, ότι αφού τους έβγαλε έλεγε· μην κάνετε τον οίκο του Πατέρα μου σπήλαιο ληστών (Ματθ. κα 13), ενώ αυτός λέει, οίκο εμπορίου, χωρίς να λένε αντίθετα μεταξύ τους, αλλά δείχνοντας ότι για δεύτερη φορά έκανε αυτό και ότι δεν έγιναν και τα δύο περιστατικά κατά τον ίδιο καιρό, αλλά κάνει αυτό τώρα μεν στις αρχές και έπειτα όταν ήλθε προς το πάθος του» (Χ).

Η περίπτωση που αναφέρεται από τους συνοπτικούς (Ματθ. κα, Λουκ. ιθ, Μάρκ. ια) είναι διαφορετική από την παρούσα, όπως φαίνεται όχι μόνο από τον διαφορετικό χρόνο, στον οποίο τοποθετείται η κάθε μία από τις δύο, αλλά και από τα διαφορετικά λόγια, τα οποία στην καθεμία λέχθηκαν από τον Ιησού και από κάποιες άλλες λεπτομέρειες.

Ποιοι άλλοι μεταβάλλουν τον οίκο του Θεού σε οίκο εμπορίου; Εκείνοι, των οποίων οι διάνοιες είναι γεμάτες από μέριμνες για τα βιοτικά τους έργα και σε αυτές ακόμα τις στιγμές της επιτέλεσης της θρησκευτικής λατρείας. Ομοίως και εκείνοι, οι οποίοι τελούν τις θρησκευτικές τελετές αποβλέποντας σε χρηματικά οφέλη και σε αγοραπωλησία της αόρατης χάριτος. Μη λησμονούμε, ότι μπροστά στα μάτια του Θεού η εσωτερική ζωή της σκέψης και των διαλογισμών είναι το ίδιο πραγματική με την εξωτερική ζωή της ενέργειας και των πράξεων. Οι σκέψεις στο ναό του Θεού λοιπόν είναι το ίδιο πραγματικοί μπροστά στον ουράνιο Πατέρα μας όπως και οποιαδήποτε εξωτερική μας πράξη. Εάν λοιπόν μέσα στον ιερό ναό απασχολείται ο νους μας και η καρδιά μας με κοσμικές φροντίδες και επιχειρήσεις, προκαλούμε την αποδοκιμασία του Θεού, το οποίου το μάτι που βλέπει τα πάντα βλέπει εμάς σαν βέβηλους, που μεταβάλλουμε τον οίκο του σε οίκο εμπορίου.

Ιω. 2,17 ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ(1) ὅτι γεγραμμένον ἔστιν(2), ὁ ζήλος τοῦ οἴκου σου(3) καταφάγεται με(4).

17Θυμήθηκαν τότε οι μαθητές του τα λόγια της Γραφής: ο ζήλος για τον οίκο σου θα με καταφάει σαν τη φωτιά.

(1) Εξεπλάγησαν στην αρχή βλέποντας εκείνον, ο οποίος τους συστήθηκε από τον Ιωάννη ως ο αμνός του Θεού, να εκδηλώνει τέτοια αγανάκτηση. Αλλά θυμήθηκαν το γραμμένο, το οποίο δίδαξε αυτούς να συμβιβάζσουν την ενέργεια αυτή του Κυρίου τόσο με την πραότητα του αμνού, όσο και με την μεγαλιότητα του βασιλιά του Ισραήλ.

(2) Στον ψαλμό ξη 9. Ο ψαλμός αυτός τυχαίνει να παρατίθεται συχνότατα στην Κ.Δ. (δες και Ρωμ. ια 9,10,ιε 3,Ιω. ιε 25,ιβ 28,Πράξ. α 20). Από αυτό συμπεραίνουμε, ότι ήδη στις ημέρες του Χριστού θεωρούνταν ως Μεσσιακός ψαλμός και για αυτό οι μαθητές, πριν ακόμα μαθητεύσουν στον Ιησού, θυμήθηκαν το χωρίο αυτό, του οποίου την πραγματοποίηση διέκριναν στην προκειμένη περίπτωση (β).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, ο ψαλμός αυτός, όπως φαίνεται από το σ. 5, δεν είναι στην κυριολεξία μεσσιακός, αλλά αναφέρεται σε κάθε δίκαιο άνθρωπο στην θεοκρατία, ο οποίος πάσχει για το Θεό. Πάντως όμως, επειδή ο Μεσσίας υπήρξε ο κατεξοχόν δίκαιος, στο πρόσωπό του ο ψαλμός αυτός βρήκε την ιδανικότερη επαλήθευση και πραγματοποίηση (g).

(3) Ο ζήλος, τον οποίο έχω για τη δόξα του οίκου σου και η από αυτόν προερχόμενη αγανάκτηση, όταν βλέπω αυτόν τον οίκο να βεβηλώνεται (ο). «Ζήλο λοιπόν λέει τώρα τη δίκαιη αγανάκτηση» (Ζ).

(4) Μέλλοντας αντί για τον αόριστο «κατέφαγέ με», ο οποίος υπάρχει στους Ο΄ και ο οποίος είναι σύμφωνος με το εβραϊκό κείμενο. Υπάρχει και η γραφή Κατέφαγέ με. Οι μαθητές μεταφέρονται στο χρόνο κατά τον οποίο λέχθηκαν από τον ψαλμωδό τα λόγια αυτά, και με το χρόνο μέλλοντα εκφράζουν την πραγματοποίησή τους στο απώτερο μέλλον, της οποίας ήδη είναι αυτόπτες μάρτυρες (g).

Ή, ο μέλλοντας αναφέρεται στο πάθος: Οι εχθροί του μετά από αυτά φόνευσαν τον Ιησού εξαιτίας του ζήλου του για τον οίκο του Πατέρα του (b). Με άλλα λόγια το θα με καταφάγει=θα με καταστρέψει, θα με εξοντώσει, θα με εξαφανίσει. Αλλά οι μαθητές τη στιγμή αυτή δεν μπορούν να έχουν υπ' όψη το θάνατο του Ιησού, τον οποίο δεν υποπτεύονταν καν.

Πιο σωστή η ερμηνεία «το θα με καταφάγει το λέει με την έννοια του: θα με κυριεύσει πάρα πολύ, θα με κατακάψει» (Ζ). Θα κυριεύσει σαν άλλη φωτιά ολόκληρο το εσωτερικό μου και θα με κάνει ζωντανό ολοκαύτωμα. Ο ζήλος είναι ένα από τα στοιχειώδη χαρακτηριστικά του πραγματικά θρησκευόμενου ανθρώπου. Για να είναι κάποιος αρεστός στο Θεό πρέπει να υπακούει σε αυτόν πρόθυμα, δραστήρια, με ανιδιοτελή αφοσίωση και αυταπάρνηση αδιαφορώντας για τις συνέπειες, τις οποίες ενδέχεται να αντιμετωπίσει εκ μέρους ανθρώπων που δεν σέβονται το Θεό. Με άλλα λόγια πρέπει να είναι ζηλωτής. Αλλά ο ζήλος είναι ατελής αρετή και καταντά «όχι με επίγνωση ζήλος», όταν δεν διαπνέεται και δεν ρυθμίζεται από το πνεύμα της αγάπης από τη μία και από την πίστη με επίγνωση από την άλλη. Η φωτισμένη πίστη κατευθύνει τις ενέργειές μας σε πραγματικά θεάρεστους σκοπούς, για πραγματοποίηση των οποίων μας καθοδηγεί να χρησιμοποιούμε μέσα εξ' ολοκλήρου άψογα, δίκαια και ορθά. Αλλιώς ο ζήλος μας γίνεται εγωιστικός και τείνει να υπηρετήσει το Θεό όχι όπως αυτός θέλει, αλλά όπως θέλουμε εμείς επιβάλλοντας το δικό μας θέλημα. Υπομονή, ανεξικακία, και απάρνηση των θελημάτων μας, για να κυριαρχεί πάντοτε σε εμάς το θέλημα του Θεού είναι τα απαραίτητα στοιχεία και γνωρίσματα του με επίγνωση ζήλου.

Ιω. 2,18 ἀπεκρίθησαν(1) οὖν(2) οἱ Ἰουδαῖοι(3) καὶ εἶπον αὐτῷ· τί σημεῖον(4) δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς(5);

18Τον ρώτησαν τότε οι Ιουδαίοι άρχοντες: «Με τι θαύμα μπορείς να αποδείξεις πως έχεις το δικαίωμα να τα πράττεις αυτά;»

(1) Το αποκρίνομαι εδώ=παίρνω το λόγο. Δες Ησ. δ 10, Ζαχ. α 10 κλπ. Γίνεται δηλαδή αυτό εξαιτίας κάποιας αφορμής στην οποία ο λόγος είναι απάντηση (δ).

(2) Το οὖν συνδέει με το στίχο 16, αφού ο στίχος 17 θεωρείται ως παρένθεση (g).

(3) Εννοεί τις αρχές των Ιουδαίων στο ναό με κάποιον υπαινιγμό για την εχθρότητα εναντίον του Ιησού, την οποία υπονοεί η λέξη στο δ' ευαγγέλιο (g).

(4) «Ω, τι έσχατη τρέλα! Χρειαζόταν σημάδι ώστε να σταματήσουν τα κακώς γινόμενα και να απαλλάξει τον οίκο του Θεού από τέτοια ντροπή;... Διότι ενώ έπρεπε να επιδοκιμάσουν την προθυμία και το ζήλο του... αυτοί όμως κατηγορούν, λέγοντας ότι επιτρέπεται να εμπορεύονται και ότι δεν είναι στην εξουσία του να απαγορεύει σε αυτούς το εμπόριο, αν δεν τους δείξει κάποιο σημάδι» (X).

(5) 'Η, «επειδή κάνεις αυτά, επειδή δηλαδή δείχνεις αυθεντία, τι σημάδι δείχνεις σε εμάς για αυτήν την αυθεντία;» (Z).

'Η, τι σημάδι δείχνεις σε εμάς αναφορικά με το ότι κάνεις αυτά, δηλαδή τι θαύμα μπορείς να επιτελέσεις για απόδειξη, ότι δικαιούσαι να πράττεις αυτά (κ).

«Δεν μπορούν μεν να τον ελέγξουν, ότι δεν είναι άριστα αυτά που λέει, προστάζοντας να μην μεταβάλλουν το ναό του Θεού σε οίκο εμπορίου, αλλά μεταθέτουν πάλι τη συζήτηση στην απομάκρυνση των εμπόρων» (K).

Ιω. 2,19 απεκρίθη 'Ιησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἔγερῶ αὐτόν(1).

190 Ιησοῦς απάντησε: «Γκρεμίστε αὐτόν το ναό, και σε τρεις μέρες ἐγὼ θα τον ξαναχτίσω».

(1) Ο στίχος αυτός προκάλεσε δυσκολίες στους ερμηνευτές. Η ερμηνεία του σύμφωνα με τους πατέρες:

«Ναό λέει το σώμα του· διότι αυτό είναι ναός και οίκος, όχι μόνο της ψυχής αλλά και της θεότητας. Είπε όμως «γκρεμίστε», όχι προτρέποντας αυτούς στο να τον φονεύσουν, αλλά αυτό ακριβώς που ήξερε ότι θα πράξουν, το είπε με ευπρεπή τρόπο με τέτοιο σχήμα λόγου. Λύστε λοιπόν, δηλαδή ρίξτε στη γη, χωρίστε από την ψυχή, λύστε τον σύνδεσμο (ψυχής και σώματος)» (Z).

Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή αναμφίβολα ο Ιησοῦς αναπλήρωσε ό,τι ο ευαγγελιστής προσθέτει στο σ. 21 με τη χρησιμοποίηση νεύματος ή χειρονομίας, που δεν παρατηρήθηκε από τους Ιουδαίους (b), με την οποία λέγοντας το «αυτόν», έδειχνε το σώμα του.

«Δεν έλυσε όμως το αίνιγμα και» δεν είπε «ότι δεν λέω για αυτόν το ναό, αλλά για τη σάρκα μου», διότι «δεν θα δεχόντουσαν το λόγο» (X). Και εκφράζεται «τώρα πιο αινιγματικά... λόγω της τέλει αναισθησίας τους· διότι αυτός που προλάβαινε και έδινε θαύματα σε εκείνους που δεν ζητούσαν, δεν θα απέκρουε το αίτημά τους, εάν δεν έβλεπε ότι η σκέψη τους ήταν πονηρή και δόλια» (X).

Άλλη ερμηνεία (σύμφωνα με τους g. και β) που συνδυάζει την ερμηνεία των Πατέρων με αυτές των νεωτέρων και βασίζεται και στα Ματθ. κστ 61 και Μάρκ. ιδ 58, είναι η παρακάτω: Σύμφωνα με τα λόγια του Κυρίου στο Μάρκ. ιδ 58 («θα γκρεμίσω αυτόν το ναό τον χειροποίητο και μέσα σε τρεις ημέρες θα οικοδομήσω άλλο χειροποίητο») αντιτίθεται ο ναός των Ιεροσολύμων με τον πνευματικό και χειροποίητο ναό (δες Πράξ. ζ 48, ιζ 24, Εβρ. θ 11, Α' Πέτρ. β 5). Σύμφωνα με αυτά, λέγοντας εδώ ο Ιησοῦς «γκρεμίστε αυτόν το ναό» δείχνει τον από τον Ηρώδη χτισμένο χειροποίητο ναό, του οποίου η καταστροφή θα ερχόταν με την εμμονή των Ιουδαίων στην απιστία. Το γκρεμίστε λοιπόν δεν είναι υποθετικό (=εάν γκρεμίσετε), αλλά είναι ανάλογο με τη φράση «αυτό που κάνεις, κάντο γρήγορα» (Ιω. ιγ 27) ή με το «ολοκληρώστε το μέτρο των πατέρων σας» (Ματθ. κγ 32).

«Δεν τους προτρέπει βέβαια σε δολοφονίες, λέγοντας «γκρεμίστε το ναό αυτόν», αλλά επειδή γνώριζε ότι θα το κάνουν αυτό οπωσδήποτε, υπαινίσσεται αυτό που θα συμβεί στο μέλλον με τρόπο ευπρεπή» (K).

Όταν ο ναός των Ιεροσολύμων θα γκρεμιζόταν ως άμεση τιμωρητική ποινή και συνέπεια της θανάτωσης του Μεσσία θα έφευγε μαζί κατά φυσική συνέπεια και ο Ιουδαϊσμός ολόκληρος, για να δώσει τη θέση του σε νέα κατάσταση πραγμάτων, η οποία θα ερχόταν ως συνέπεια και καρπός της ανάστασης του Χριστού. Έτσι ο μεν θάνατος του Ιησού θα έφερνε μαζί και την καταστροφή του ναού των Ιεροσολύμων, ενώ η ανάστασή του θα έφερνε μαζί την ανέγερση του αληθινού και πνευματικού και χειροποίητου ναού. Ο Ιησοῦς Χριστός ως άνθρωπος είναι ο ζωντανός και αληθινός άγιος ναός του Θεού και η ανάστασή του ισοδυναμεί με την ανέγερση του ναού του νέου, ο οποίος θα αντικαταστήσει τον παλαιό που καταργήθηκε. Πράγματι στον πνευματικό ναό, για τον οποίο μιλά ο θείος Πέτρος, οι πιστοί χτίζονται σαν λίθοι ζωντανοί που έρχονται στον Ιησού Χριστό «που είναι λίθος ζωντανός, εκλεκτός για το Θεό, έντιμος» (Α' Πέτρ. β 4), κεφαλή του σώματος της Εκκλησίας. Έτσι το «σε τρεις μέρες θα τον ανεγείρω» αναφέρεται στην ανάσταση του Ιησού κατά την τρίτη ημέρα από το σταυρικό θάνατο.

«Αφού αναστηθώ θα κάνω γνωστό τον εαυτό μου σε όλους ποιος είμαι. Και έτσι, αυτά μεν τα παλαιά θα καταργηθούν και θα έρθει ένας καινούργιος τρόπος ζωής, αφού μετά την ανάσταση θα ευαγγελίζεται μια νέα ζωή» (Θμ).

Οι Ιουδαίοι άρα καλά μεν κατάλαβαν, ότι το «γκρεμίστε αυτόν το ναό» αναφέρεται στην καταστροφή του ναού των Ιεροσολύμων (δες και Πράξ. στ 14, όπου αναφέρεται το κήρυγμα του Στεφάνου πάνω στην ίδια υπόθεση), παρανόησαν όμως αυτόν θεωρώντας, όπως φαίνεται από την ακόλουθη απάντηση, ότι σε 3 μέρες θα έχτιζε πάλι αυτόν, διότι, όπως εξηγεί ο Ιωάννης, το «θα τον ανεγείρω» αναφέρεται στο ναό του σώματός του. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή ο Κύριος σε αυτούς που του ζήτησαν σημάδι, απαντά όπως και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις που εξιστορούνται από τους συνοπτικούς (Ματθ. ιβ 38-40, ιστ 4) παραπέμποντας αυτούς στο «σημάδι του Ιωνά».

«Σημάδι της αυθεντίας του δίνει σε αυτούς, την τριήμερη ανάστασή του» (Ζ). «Διότι αυτό κατεροχόν ήταν που έδειχνε ότι δεν είναι απλός άνθρωπος, το ότι δηλαδή μπόρεσε να στήσει τρόπαιο εναντίον του θανάτου» (Χ).

«Εγώ θα ανεγείρω, χρησιμοποιώντας τη δική μου δύναμη και δεν χρειάζομαι άλλη δύναμη από έξω» (Θφ).

Ιω. 2,20 είπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν(1) ὠκοδομήθη(2) ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ(3) ἐν τρισὶν ἡμέραις(4) ἐγερεῖς αὐτόν;

20Εἶπαν τότε οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες: «Σαράντα ἕξι χρόνια δουλειᾶς χρειάστηκαν για να χτιστεῖ ο ναὸς αὐτός, κι ἐσύ σε τρεῖς μέρες θα τον ξαναχτίσεις;»

(1) Από τον Ηρώδη τον μεγάλο και έπειτα (b). Σύμφωνα με τον Ιώσηπο (Ιουδ. Αρχ. XV,11,1) η ανοικοδόμηση του ναού άρχισε μεν το 18ο έτος της βασιλείας του Ηρώδη δηλαδή το 717-718 από κτίσεως Ρώμης ή το 20-19 π. Χ., τελείωσε όμως γύρω στο 780 από κτίσεως Ρώμης ή το 27 μ.Χ. Σύμφωνα με αυτά το Πάσχα για το οποίο γίνεται λόγος εδώ, είναι πιθανότατα του έτους 781 ή 28 μ.Χ.(g).

(2) Οι εργασίες της ανοικοδόμησης διήρκεσαν και μετά από αυτά πολλά έτη, μέχρι το 64 μ.Χ., οπότε επί Αγρίππα Β΄ τελείωσαν. Αλλά τώρα ο ναός, ως σύνολο θεωρούμενος, παρουσιαζόταν χτισμένος (g).

(3) Οι περισσότεροι φαίνονται ότι πήραν τα λόγια του Ιησού κατά γράμμα, διότι άλλωστε ονομαζόταν εργάτης στο Μάρκ. στ 3 (δεν είναι αυτός ο μαραγκός;)(b). «Ειρωνεύονται το θαύμα, μη αντιλαμβανόμενοι το βάθος του μυστηρίου» (Κ).

(4) Όχι μετά από τρεις, αλλά μέσα σε τρεις ημέρες (β). Εάν γνώριζαν, ότι αυτός έχτισε τα πάντα σε 6 ημέρες, δεν θα εκπλήσσονταν ούτε θα θεωρούσαν ως παράλογο το ότι σε 3 μέρες θα έχτιζε έναν οποιοδήποτε ναό.

Ιω. 2,21 ἐκεῖνος(1) δὲ(2) ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ(3).

21Εκεῖνος ὅμως μιλοῦσε για ναὸ ἐννοώντας το σῶμα του.

(1) Με έμφαση.

(2) Αντιθετικός σύνδεσμος. Αντιθέτει την αληθινή έννοια των λόγων του Ιησού με την παρεξήγηση αυτών από τους Ιουδαίους.

«Για ποιο λόγο λοιπόν δεν έλυσε το αίνιγμα και δεν είπε, Δεν λέω για αυτό το ναό, αλλά για τη σάρκα μου;... Διότι δεν θα δέχονταν το λόγο. Διότι αν ούτε οι μαθητές δεν ήταν κάπως ικανοί να καταλάβουν το λεγόμενο, πολύ περισσότερο οι όχλοι» (Χ)

(3) Το σώμα του ήταν ναός ασύγκριτα λαμπρότερος και αγιότερος από αυτόν των Ιεροσολύμων. Δες Ματθ. ιβ 6 (β), διότι «ήταν Θεός αυτός που κατοικούσε μέσα» (Χ). Ο Παύλος συχνά συγκρίνει το ανθρώπινο σώμα με ναό. Στο Β΄ Κορ. ε 1 μιλά για το σώμα σαν για «επίγεια οικία του σώματος», ενώ στο Α΄ Κορ. στ 19 υπενθυμίζει στους Χριστιανούς, ότι τα σώματά τους «είναι ναός του Αγίου Πνεύματος». Οπότε εκείνος, στον οποίο «όλο το πλήρωμα της θεότητας κατοικεί σωματικά» (Κολ. β 9) δικαιούται να βεβαιώσει για τον εαυτό του, ότι είναι ο αληθινός και πραγματικός ναός του Θεού (μ).

Το σώμα του Χριστού είναι ο αληθινός ναός, του οποίου ο ναός στα Ιεροσόλυμα ήταν απλός τύπος. Κτίστηκε από την άμεση ενέργεια του Θεού: «μου έφτιαξες σώμα». Υπήρξε οίκος άγιος, στον οποίο κατοίκησε η δόξα του Θεού και ονομάστηκε για αυτό Εμμανουήλ, το οποίο σημαίνει: ο Θεός είναι μαζί μας. Ο ναός υπήρξε ο τόπος και το μέσο της επικοινωνίας του Ισραήλ με το Θεό. Εκεί ο Θεός αποκαλύπτε τον εαυτό του στους ανθρώπους και εκεί αυτοί πρόσφεραν τη λατρεία τους προς αυτόν. Έτσι και τώρα ο Θεός μιλά σε εμάς μέσω του Χριστού και μέσω αυτού και εμείς μιλούμε προς αυτόν.

Ιω. 2,22 ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν(1), ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγε, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ(2) καὶ τῷ λόγῳ(3) ᾧ(4) εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

22Ὄταν, λοιπόν, αναστήθηκε, θυμήθηκαν οἱ μαθητὲς του πῶς γι' αὐτὸ μιλοῦσε καὶ πίστεψαν **στη Γραφή καὶ στα λόγια που εἶχε πει ὁ Ἰησοῦς.**

(1) Προηγουμένως δὲν κατανόησαν σωστά τα λόγια αὐτὰ ὡς προφητικά.

«Διότι κάθε προφητεία πρὶν τὴν ἐκβασή της εἶναι αἰνίγμα» (Εἰρηναῖος). Ὄταν ὁμως αναστήθηκε, ὁ προφητικὸς λόγος με τὴν ἐκβασὴ διασαφηνίστηκε. Παρόμοια περίπτωση καὶ στο Ιω. ιβ 16, δεξ καὶ Ιω ιγ 19 καὶ ιδ 29 (β). Εἶναι καλὸ νὰ ἀκούει κάποιος γιὰ αὐτὰ «που ἐρχονται»(Ησ. μβ 23). Οἱ νεώτεροι κατὰ τὴν ηλικία καὶ τὴ μάθησιν θὰ ἔπρεπε νὰ αποθησαυρίζουν τὶς ἀλήθειες ἐκεῖνες, τῶν ὁποίων πρὸς τὸ παρὸν δὲν κατανοοῦν τὴ χρησιμότητα ἢ τὴν ἐννοία, διότι αὐτὲς ἀργότερα θὰ ἀποδειχτοῦν σὲ αὐτοὺς ὡφελιμότερες καὶ ἐξόχως φωτιστικές.

(2) Συνήθως στὸν Ιωάννη ἡ χρῆσις τοῦ ἐνικῆ «ἡ γραφή», ἀναφέρεται σὲ ὀρισμένο χωρίο τῆς Γραφῆς (δεξ Ιω. ι 35,ιγ 18,ιδ 24,28,36,37). Δὲν λείπουν ὁμως καὶ χωρία, στα ὁποία ὁ ἐνικὸς βρίσκεται περιληπτικά ὅπως ὁ πληθυντικὸς «οἱ γραφές». Εἰδὼ ἐὰν θεωρήσουμε, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀναφέρεται σὲ ὀρισμένο χωρίο, αὐτὸ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ Πράξ. β 31 καὶ ιγ 35, εἶναι τὸ ψαλμ. ιε 10 (β).

(3) Με τὸν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς προφήτευσεν γιὰ τὴν ἀνάστασίν του. Ὁ εὐαγγελιστὴς θέλει νὰ πει, ὅτι τὸ γεγονός τῆς ἀνάστασιν πρῶτιστως διαφώτισεν τοὺς μαθητὲς πάντω στὶς προφητεῖες τῆς Γραφῆς, καὶ διαμέσου αὐτῶν τῶν προφητειῶν που τῶρα κατανοήθησαν, ἦλθαν στὸ νου τοὺς καὶ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου που λέχθησαν ἐδῶ (γ).

(4) Ἀλεξανδρινὴ γραφή: ον.

Ιω. 2,23 Ὡς(1) δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις(2) ἐν τῷ πάσχα(3) ἐν τῇ ἑορτῇ(4), πολλοὶ(5) ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα(6) αὐτοῦ, θεωροῦντες(7) αὐτοῦ τὰ σημεῖα(8) ἃ ἐποίει(9).

23Κατὰ τὴν παραμονὴ τοῦ Ἰησοῦ στα Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴ γιορτὴ τοῦ Πάσχα πολλοὶ πίστεψαν σ' αὐτὸν, βλέποντας τὰ θαύματα που ἔκανε.

(1) Ὡς=ὅταν ἦταν (δ).

(2) Προσδιορισμὸς τόπου.

(3) Προσδιορισμὸς χρόνου. Ὁ ὀρος Πάσχα δηλώνει ἐδῶ ὀλόκληρη τὴν εορταστικὴν ἐβδομάδα, ἡ ὁποία ἀκολουθοῦσε μετὰ τὴ θυσία τοῦ ἀμνοῦ καὶ τὸ πασχαλινὸ δεῖπνο. Δεξ καὶ Ιω. στ 4,ζ 2 καὶ Μάρκ. ιδ 1,2 (χ).

(4) Προσδιορισμὸς τρόπου=Μέσα στὶς λαμπρὲς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὶς τελετὲς τῆς γιορτῆς (γ).

(5) Ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς προσκυνητὲς ἀπὸ τὴ διασπορά (β). Δηλώνει ὁμως ἄτομα σὲ ἀντίθεση με τὸ σύνολο τοῦ ἔθνους που ἀπίστησεν (γ).

(6) Δεξ α 12. Τὸ «πιστεύω» λέγεται στὸν Ιωάννη καὶ γιὰ νὰ δηλώσει τοὺς διάφορους βαθμοὺς πίστης, ἀπὸ τὶς πρῶτες ἀρχὲς καὶ κινήσεις τῆς στήν ψυχὴ μέχρι τὴν πληρέστατη σὲ αὐτὴν βεβαιότητα καὶ πληροφορία (Ιω. β 23,η 31)· καὶ γιὰ τὴν πίστη ἐκεῖνη ἡ ὁποία στὸν Ἰησοῦ δὲν ἀναγνώριζε τὸν ἴδιον τὸ Μεσσία, ἀλλὰ κάποιον προφήτη ὅμοιον με τὸ Μεσσία (ζ 31). Ἔτσι λέγεται γιὰ τὴν ἐναρξη, στήριξη, ἀύξηση τῆς πίστης καὶ μέχρι τὸ βαθμὸ τελειοποιήσεως τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ πετύχει (Ιω. ια 15,ιγ 19,ιδ 29,ιδ 35,κ 31)(Γ).

(7) Ἀγαπημένο ρῆμα τοῦ Ιωάννη, στὸν ὁποῖο συναντιέται 23 φορές, με τὴν ἐννοία εἴτε τῆς ὄρασης με τὰ σωματικὰ μάτια (κ 6,14) εἴτε τῆς διανοητικῆς ὄρασης (ιβ 45,ιδ 17), πάντοτε ὁμως ὑπονοεῖ προσοχὴ τῆς διάνοιας (β).

(8) «Πίστεψαν σὲ αὐτὸν ἀλλὰ ὄχι με βεβαιότητα» (Ζ).

«Σταθερότεροι ἦταν ἐκεῖνοι οἱ μαθητὲς του, ὅσοι δὲν πλησίασαν ἀπὸ τὰ θαύματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ διδασκαλία· διότι αὐτοὺς μεν που εἶχαν πιο γήινο φρόνημα τοὺς προσεῖλκυαν τὰ θαύματα, ἐνῶ τοὺς πιο λογικοὺς οἱ προφητεῖες καὶ οἱ διδασκαλίες» (Χ).

Ἡ πίστη αὐτὴ προερχόταν ἀπὸ τὴν ἐκπληξη, τὴν ὁποία προκαλοῦσαν σὲ αὐτοὺς τὰ θαύματα. Ὄταν ὁμως ἡ ἐκπληξη περνοῦσε, ἐξασθενούσε μαζί με τὴν ἐντύπωση καὶ ἡ πίστη (γ).

Αὐτοὶ «ἐπειδὴ μόνον γιὰ λίγο κατεῖχαν τὴν ἀλήθεια, πάλι ξέφευγαν ἀπὸ αὐτὴν» (Χ). «Ἐνῶ δηλαδὴ γιὰ λίγο εἶχαν στραμμένη τὴν προσοχὴ τοὺς στὸ Χριστὸ ὄχι σαν σὲ Θεό, ἀλλὰ σαν σὲ ἄνθρωπον που ἔχει μέσα του τὸ Θεό, πάλι καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμα τὴ μηδαμινὴ πίστη ξέπεφταν» (Θφ).

(9) Ὄχι μίαν φορά, ἀλλὰ συνεχῶς. Ἀν καὶ αὐτὰ ἦταν πολλὰ, ὁ Ιωάννης κανένα δὲν ἀναφέρει, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται αὐτὰ καὶ στὸ γ 2 καὶ στὸ δ 45 (γ).

Ιω. 2,24 αὐτὸς δὲ(1) ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν(2) αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας(3),

24Ὁ Ἰησοῦς ὁμως δὲν τοὺς ἐμπιστευόταν, γιὰ τὸν ἕξενε ὀλους καλὰ.

(1) Ἀντιτίθεται στὸ πολλοί=Ἀντιθέτως πρὸς αὐτοὺς.

(2) Είναι ένα είδος λογοπαιγνίου μαζί με το προηγούμενο επίστευσαν (g). Δηλαδή «δεν εμπιστευόταν, δεν του ενέπνεαν θάρρος όπως οι γνήσιοι μαθητές» (Z). Δεν έμπαινε σε πολύ μεγάλη οικειότητα με αυτούς. Δεν αποκάλυπτε σε αυτούς τα πράγματα, τα οποία δεν ήταν ακόμα καιρός να αποκαλυφθούν (b).

«Δεν πρόσεχε στα εξωτερικά λόγια, διότι διείσδυε στις ίδιες τις καρδιές και εισχωρούσε στη διάνοια και μολονότι γνώριζε καλά την πρόσκαιρη θερμότητά τους, δεν του ενέπνεαν θάρρος σαν τέλειοι μαθητές· δεν εμπιστευόταν σε αυτούς όλα τα δόγματα, διότι δεν πίστευαν ακόμα με βεβαιότητα» (X). «Διότι είχαν πιστέψει από θαύματα και όχι από κατανόηση του Θεού. Για αυτό και μπορούσαν γρήγορα να μεταβληθούν εξαπατούμενοι από τους εαυτούς τους ή από άλλους που θα τους ξεγελούσαν μήπως άραγε τα θαύματα δεν έγιναν πραγματικά ή με ορθό τρόπο» (Ω). Δεν σημαίνει, ότι ο Ιησούς αρνούνταν να συνομιλήσει μαζί τους, αλλά μάλλον ότι αρνούνταν να συνάψει ηθική και πνευματική σχέση μαζί τους (μ).

(3) Γνώριζε τις απόκρυφες προθέσεις και τις κυριαρχούσες διαθέσεις των καρδιών όλων των ανθρώπων (ο). Πρόκειται για υπερφυσική γνώση και διάγνωση και διόραση του Ιησού, της οποίας άλλες περιπτώσεις αναφέρονται και στα α 48,δ 18,29,ε 42,στ 61,64,ιγ 11 (β). Γνώριζε όλους, όχι μόνο τα ονόματά τους και τις όψεις τους, το οποίο είναι δυνατόν και σε εμάς για πολλούς, με τους οποίους ερχόμαστε σε σχέση, αλλά και τη φύση τους, τις διαθέσεις τους, τα συναισθήματά τους και τις προθέσεις και σκοπούς τους, με τρόπο δηλαδή που εμείς δεν γνωρίζουμε κανέναν, και σπανιότατα και τον ίδιο τον εαυτό μας. Γνωρίζει τους πάντες, διότι το ισχυρό χέρι του δημιούργησε αυτούς και διότι το μάτι του που βλέπει τα πάντα, βλέπει όλους και εισχωρεί ανεμπόδιστα στα βάθη του εσωτερικού τους. Γνωρίζει τους πανούργους και υποκρυπτόμενους εχθρούς του και όλα τα μυστικά σχέδιά τους. Γνωρίζει τους ψεύτικους φίλους του και τους πραγματικούς χαρακτήρες τους, όπως γνωρίζει και ποιοι είναι αληθινά δικοί του και ποιες είναι οι αδυναμίες τους και οι αρετές τους.

Ιω. 2,25 και ότι ού χρείαν είχε(1) ἵνα τις μαρτυρήσῃ(2) περὶ τοῦ ἀνθρώπου(3)· αὐτὸς(4) γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ(5).

25Δε χρειαζόταν να τον πληροφορήσει κανείς για έναν άνθρωπο, γιατί αυτός ήξερε καλά τι είχε καθέννας μέσα του.

(1) Γενικεύει αυτό που ειπώθηκε στον προηγ. στίχο και επεξηγεί αυτό.

(2) «Δεν χρειαζόταν μάρτυρες ώστε να μάθει τη διάνοια των δικών του πλασμάτων» (X). Η γνώση του δεν προερχόταν από εξωτερικές πληροφορίες, αλλά από την αλάθητη εποπτεία του. Είναι ατυχία των επίγειων ηγεμόνων, ότι είναι αναγκασμένοι να βλέπουν με μάτια άλλων και να ακούνε με ξένα αυτιά και να σχηματίζουν αντιλήψεις για τα πράγματα, όπως τους τα παρουσιάζουν οι άλλοι. Ο Χριστός όμως βασίζεται στην άμεση γνώση του. Οι άγγελοι είναι οι απεσταλμένοι του, αλλά όχι και οι παρατηρητές του, διότι «τα μάτια του Κυρίου επιβλέπουν σε όλη τη γη» (Β΄ Παραλ. 1στ 9). Αυτό αποτελεί παρηγοριά και ενίσχυση για εμάς, όταν θυμόμαστε τις εναντίον μας κατηγορίες του σατανά. Ο Χριστός, ο οποίος μας γνωρίζει είναι ο συνήγορός μας.

(3) Ἡ «για τον οποιονδήποτε άνθρωπο» (Z) ή για τον άνθρωπο, με τον οποίο σε δεδομένη περίπτωση ερχόταν σε σχέση.

(4) Ο ίδιος, από τον εαυτό του, μόνος του.

(5) Με έννοια γενική= «στον όλο άνθρωπο» (Z). «Δεν συμβαίνει να γνωρίζει τον άνθρωπο απλώς, αλλά τι είναι μέσα στον άνθρωπο» (Ω). «Το να γνωρίζει όμως αυτά που είναι στην καρδιά των ανθρώπων, είναι έργο μόνο του Θεού που έπλασε τις καρδιές· Διότι Εσύ μόνος, λέει, γνωρίζεις τις καρδιές (Γ΄ Βασ. η 39)» (X).

«Είναι θεοπρεπές και αυτό μαζί με τα άλλα αξίωμα του Χριστού, και δεν υπάρχει σε κανέναν από τους δημιουργημένους. Γιατί αυτό ο ψαλμωδός το αποδίδει μόνο σε αυτόν που είναι αληθινός Θεός λέγοντας «Αυτός που μόνος έπλασε τις καρδιές αυτών, αυτός που γνωρίζει όλα τα έργα τους». Εάν λοιπόν μόνο ο Θεός γνωρίζει αυτά που έχουμε μέσα μας, αλλά τα γνωρίζει και ο Χριστός, πώς δεν είναι από τη φύση του Θεός αυτός που είναι γνώστης των κρυφών;» (K). Εμείς γνωρίζουμε τι πράχθηκε από τους ανθρώπους. Ο Χριστός γνωρίζει τι υπάρχει στις καρδιές των ανθρώπων, διότι αυτός εξετάζει καρδιές και νεφρούς. Ακριβώς για αυτό είναι ο μοναδικός Σωτήρας και ιατρός των ανθρώπων, διότι έχει πλήρη και τέλεια γνώση της κατάστασης, της ιδιοσυγκρασίας, των αδυναμιών και των ειδικών πνευματικών νόσων του καθενός από εμάς. Αλλά και πόσο η γνώση του αυτή καθιστά αυτόν μοναδικό Κριτή όλων! Διότι η κρίση αυτού, ο οποίος γνωρίζει όλους και κάθετί που υπάρχει μέσα στις καρδιές τους, πρέπει να είναι κρίση αλήθειας και δικαιοσύνης.

Ιωάννου 3,1 Ἦν δὲ(1) ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων(2), Νικόδημος(3) ὄνομα αὐτῷ(4), ἄρχων τῶν Ἰουδαίων(5).

1Κάποιοι από τους Φαρισαίους, που λεγόταν Νικόδημος, ἄρχοντας των Ιουδαίων,

Ἐντεκα διάλογοι του Ἰησοῦ αναφέρονται με κάθε λεπτομέρεια από τον Ιωάννη. Ο πρώτος από αυτούς αρχίζει τώρα (b). Αυτός αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα τεμάχια της Κ.Δ. Η πνευματικότητα του Χριστιανισμού και η ανάγκη της αναγέννησης ως απαραίτητος ὅρος για απόλαυση των προνομίων και αμοιβῶν του, εκτίθενται χωρίς περιστροφές και με δύναμη. Ο Κύριός μας εμφανίζει τον εαυτό του με την ευκαιρία αυτή μέγα ηθικό διδάσκαλο, που στάλθηκε στον κόσμο, για να φωτίσει αυτόν και να αποκαλύψει τις οδούς του Θεοῦ στους ανθρώπους (ο).

Ζήτημα τέθηκε, από πού ο Ιωάννης πληροφορήθηκε αυτήν τη συνομιλία. Το ότι ο Κύριος ανακοίνωσε αυτήν, θεωρήθηκε ως ὄχι αρκετά πιθανό. Δεν είναι ὅμως ἀπίθανο ο Ιωάννης να ήταν παρών κατά τη νύχτα εκείνη και να ἄκουσε το διάλογο (g). Επιπλέον ὅμως και στον ἴδιο τον Νικόδημο, παρόλο που την εποχή που ο Ἰησοῦς συνομίλησε με αυτόν, δεν κατανοοῦσε αυτός επαρκῶς οὔτε ήταν σε θέση να συγκρατήσῃ τα λεγόμενα, μετά την Πεντηκοστή ο Παράκλητος υπενθύμισε αυτά (Ιω. ιδ 26).

(1) Μεταβατικός σύνδεσμος. Η ὅλη φράση υπαινίσσεται πιθανῶς, ὅτι ο Νικόδημος ἀνήκε στα ἀναφερόμενα πρόσωπα στο β 23.

«Ο Νικόδημος είναι πιο ἑτοιμος στο να πιστέψῃ» (Κ), «και τώρα εἶχε εὐνοϊκή διάθεση προς τον Ἰησοῦ» αν και «ὄχι ὅπως ἔπρεπε, οὔτε με την ἀρμόζουσα λογική, ἀλλὰ ἀκόμα ήταν κυριευμένος ἀπὸ την ἰουδαϊκή ἀσθένεια» (Χ).

(2) Οι ὁποῖοι ήταν οι φανατικότεροι εκπρόσωποι των σχετικά με το Μεσσία ἐθνικιστικῶν προκαταλήψεων του Ἰσραήλ (g). Οι Φαρισαῖοι ἀνήκαν στους φανατικούς ἐχθρούς του Κυρίου και ἀντιτίθονταν σφοδρά ἐναντίον του νέου πνεύματος της διδασκαλίας του. Ὅμως και μεταξύ τους υπήρξαν κάποιοι, στους ὁποίους ἐγίναν δεκτές οι μεγάλες ἀλήθειες του Κυρίου και οι ὁποῖοι ὁδηγήθηκαν σε υπακοή σε αυτές. Η χάρις του Χριστοῦ μπορεῖ να υπερνικήσῃ και τη μεγαλύτερη ἀντίσταση.

(3) Αν και ἐλληνικό το ὄνομα, δεν ήταν ἀσυνήθιστο και στους Ἰουδαίους. Αναφέρεται 3 φορές στο δ' ευαγγέλιο (δες και ζ 50, ιθ 39), πουθενά ὅμως στους συνοπτικούς (β). Είναι ἀπὸ ἀλλοῦ ἀγνωστος, αν και το Ταλμουδ συχνά ἀναφέρει ως ἀκόλουθο του Ἰησοῦ κάποιο πρόσωπο που εἶχε αὐτό το ὄνομα και ζοῦσε ἀκόμα κατὰ τα χρόνια της καταστροφῆς των Ἱεροσολύμων (μ).

(4) Για τη φράση δες α 6.

(5) Ὅπως υποδηλώνεται και στο ζ 50, ήταν μέλος του συνεδρίου. Σύμφωνα με το Λουκ. κγ 13 ονομάζονταν ἔτσι τα λαϊκά μέλη του συνεδρίου για διάκριση ἀπὸ τους ἀρχιερεῖς που συμμετείχαν σε αὐτό (g).

Ιω. 3,2 οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτὸς(1) καὶ εἶπεν αὐτῷ· ῥαββί(2), οἶδαμεν(3) ὅτι ἀπὸ Θεοῦ(4) ἐλήλυθας διδάσκαλος(5)· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾗ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ(6).

2ἦρθε στον Ἰησοῦ νύχτα και του εἶπε: «Διδάσκαλε, ξέρουμε πως ο Θεός σε ἔστειλε να διδάξεις· γιατί κανεὶς δεν μπορεῖ να κάνει αὐτά τα θαύματα που κάνεις εσύ, αν ο Θεός δεν είναι μαζί του».

(1) «Ἐπειδὴ φοβόταν να το κάνει αὐτό κατὰ τη διάρκεια της ἡμέρας» (Χ), «διότι τον νικούσε ἡ ὄχι καλή ντροπή και ἐπειδὴ συγχρόνως δεν παρέβλεπε την ἀνθρώπινη δόξα» (Κ).

«Φοβόταν δηλαδὴ να ἔλθῃ φανερά ἐξαιτίας της υποψίας των Ἰουδαίων, οι ὁποῖοι ἀποστρέφονταν ὅσους πλησίαζαν τον Ἰησοῦ» (Ζ). Είναι ἀξιοσημείωτο ὅμως, ὅτι οὐδέποτε υπάρχει καιρός, κατὰ τον ὁποῖο ο Χριστός δεν δέχεται αὐτοὺς που ἐρχονται σε αὐτόν (b). Δεν πρέπει ὅμως και να λησμονεῖται, ὅτι οι διανοούμενοι ἀπὸ τους Ἰουδαίους εἶχαν τη συνήθεια να συζητοῦν σε νυχτερινές ὥρες, θεωρώντας τη νύχτα ως εἰδικά κατάλληλη για τη σπουδὴ του νόμου. Δεν είναι λοιπὸν παράλογη και ἡ ὑπόθεση, ὅτι ο Νικόδημος ἐπιδίωξε τη συνάντηση με τον Ἰησοῦ τη νύχτα, ἔτσι ὥστε με ἡσυχία και μόνωση να συζητήσῃ μαζί του για τα σπουδαία αὐτά ζητήματα. Πάντως ὅμως το σκοτάδι και ἡ νύχτα εἶναι στο τέταρτο ευαγγέλιο λέξεις που ἐκφράζουν ἔννοια κακή. Δες θ 4, ια 9-10, ιγ 30 (χ).

(2) Ονομάζει αὐτόν εἰλικρινά διδάσκαλο, διότι, ὅπως ἀμέσως ἐξηγεῖ, «θεωροῦσε, ὅτι είναι προφήτης που στάλθηκε ἀπὸ το Θεό για να τους διδάσκῃ» (Ζ). Ἐννοεῖται ὅτι ἀποδίδοντας τον τίτλο αὐτό στον Ἰησοῦ δεν συνυπονοοῦσε, ὅτι ἀναγνώριζε αὐτόν και ως Μεσσία και πολὺ λιγότερο και ως Θεό, ἀλλὰ «ἀκόμα ἔχει ἀνθρώπινη ἰδέα για αὐτόν και συζητᾶ σαν να πρόκειται για προφήτη, χωρίς να φαντάζεται τίποτα το ἐξαιρετικό ἀπὸ τα θαύματα» (Χ).

«Νόμιζε ὅτι ο Ἰησοῦς είναι διδάσκαλος που ἔχει το Θεό μαζί του, ἀλλὰ ὄχι ὅτι είναι Θεός, ὅπως φανερώνουν τα λόγια του με το να πει ὅτι, Ἀπὸ το Θεό ἔχεις ἔλθῃ διδάσκαλος» (Ω).

Ἀπὸ το Θεό ως τον πατέρα των οἰκτιρμῶν, που ἐλεεῖ τον κόσμο που πλανιέται στο σκοτάδι· ἀπὸ το

Θεός ως τον πατέρα των φώτων και ως την πηγή της αλήθειας.

(3) Ο πληθυντικός υποδηλώνει ότι ο Νικόδημος εξέφραζε και την ιδέα άλλων συναδέλφων του (g).

(4) Μπαίνει μπροστά η λέξη για αντίθεση με το συνηθισμένο διδασκαλικό αξίωμα (g). Όχι άνθρωπος, αλλά ο Θεός σε έστειλε διδάσκαλο.

(5) «Γιατί λοιπόν έρχεσαι νύχτα και κρυφά προς αυτόν που λέει τα λόγια του Θεού;... Αλλά ούτε αυτό είπε ο Ιησούς, ούτε τον έλεγξε. Διότι λέει ο ψαλμός: Καλάμι ραγισμένο δεν θα το σπάσει» (X).

(6) Ο Νικόδημος δεν είχε προχωρήσει μέχρι το βαθμό της πίστης του Ναθανάηλ. «Επειδή τον θεωρούσε προφήτη, κατά συνέπεια νόμιζε ότι δεν κάνει αυτά με τη δική του δύναμη, αλλά με αυτήν του Θεού» (Z).

Τα θαύματα του Κυρίου ήταν τα πιστοποιητικά του. Η τάξη της φύσης δεν μπορούσε να μεταβληθεί παρά μόνο με τη δύναμη του Θεού, του Δημιουργού και Κυρίου της φύσης, ο οποίος πιστεύουμε ότι είναι Θεός της αλήθειας και αγαθότητας και δεν είναι ποτέ δυνατόν να θέσει τη σφραγίδα του κάτω από το ψεύδος ή την αγυρτεία.

Ιω. 3,3 απεκρίθη Ἰησοῦς(1) καὶ εἶπεν αὐτῷ(2): ἄμην ἄμην(3) λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν(4), οὐ δύναται ἰδεῖν(5) τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ(5).

3Ο Ιησούς του είπε: «Σε βεβαιώνω, πως αν δε γεννηθεί κανείς ξανά, δεν μπορεί να δει τη βασιλεία του Θεού.

(1) «Δες πόσο υπερβολική συγκατάβαση» (X). «Δεν τον ελέγχει επιπλήττοντάς τον, ούτε λέει· Γιατί λοιπόν έρχεσαι νύχτα σε διδάσκαλο που στάλθηκε από το Θεό; Γιατί δεν δείχνεις θάρρος;» (Θφ). Ούτε «είπε ότι, δεν χρειάζομαι καθόλου τη βοήθεια των άλλων, αλλά όλα τα κάνω με εξουσία διότι είμαι γνήσιος Υιός του Θεού και έχω την ίδια δύναμη με αυτόν που με γέννησε» (X), «αλλά με απαλό τρόπο μιλά σε αυτόν για τα θεία και υψηλά» (Θφ).

(2) Απαντά στη σκέψη μάλλον παρά στα λόγια του Νικοδήμου.

Ή, «νόμισε ο Νικόδημος ότι ξέρει τον Ιησού και ότι φρονεί ορθά για αυτόν· δείχνοντας όμως ο Χριστός, ότι περιπλανιέται μακριά από την αλήθεια, λέει» (Z): «η πίστη, Νικόδημε, δεν πετυχαίνεται με αυτά που νόμισες» (K).

Ή, πιο σωστά, έχει υπ' όψη ο Κύριος τις σχετικά με το Μεσσία και τη βασιλεία του παχυλές αντιλήψεις του Νικοδήμου και αποκλείοντας το επίγειο αυτής της βασιλείας, τονίζει την αναγκαιότητα της εσωτερικής αναγέννησης για μετοχή σε αυτήν (ο).

Είναι ολοφάνερο, ότι ο Νικόδημος ανέμενε την προσεχή εμφάνιση της βασιλείας των ουρανών ή της βασιλείας του Μεσσία. Και σύμφωνα με τις παχυλές ελπίδες των Ιουδαίων περίμενε να εμφανιστεί αυτή με εξωτερική πομπή και δύναμη. Δεν αμφιβάλλει, ότι ο Ιησούς, ο οποίος κάνει τέτοια θαύματα, είναι ο ίδιος ο Μεσσίας ή ο προφήτης του και για αυτό ζητά να εξασφαλίσει στον εαυτό του κάποιο μερίδιο από τα πλεονεκτήματα της βασιλείας που έρχεται μετά από λίγο.

(3) Δες α 52. Προϋποθέτει αμφιβολία στο πνεύμα του ακροατή, και εδώ προέρχεται αυτή από τις παχυλές προκαταλήψεις του Νικοδήμου για τη βασιλεία του Μεσσία (g).

(4) «Η λέξη «άνωθεν» άλλοτε μεν σημαίνει, από τα πάνω και από το ύψος... άλλοτε όμως σημαίνει, ξανά πάλι» (Ω).

«Εδώ άλλοι μεν ερμηνεύουν, από τον ουρανό, ενώ άλλοι, από την αρχή» (X). Σύμφωνα με τη δεύτερη εκδοχή, έχει έννοια χρονική όπως στα Λουκ. α 3 και Γαλ. δ 9. Σύμφωνα με την πρώτη, έχει έννοια τοπική όπως στα Ιω. γ 31, ιθ 11 (C).

Και οι δύο εκδοχές στο ίδιο καταλήγουν= «Λέγοντας «άνωθεν», εννοεί την αναγέννηση μέσω του Πνεύματος» (K). Η συνέχεια όμως του διαλόγου δείχνει, ότι πρόκειται όχι για κάποια δεύτερη γέννηση, αλλά για γέννηση από τον ουρανό, από το Πνεύμα (σ. 5), από το Θεό (Ιω. α 12,13,Α Ιω. β 29,γ 9,δ 7, ε 18)(χ).

Το να γεννηθούμε άνωθεν σημαίνει να ζούμε νέα ζωή. Η γέννηση είναι η αρχή της ζωής. Πρέπει να αποκτήσουμε φύση νέα, αρχές νέες, συναισθήματα νέα, σκοπούς νέους. Από την πρώτη μας γέννηση είμαστε διεφθαρμένοι, παίρνοντας το σχήμα της αμαρτίας και αδικίας. Πρέπει για αυτό να υποβληθούμε σε νέα γέννηση, με την οποία οι ψυχές μας θα αποκτήσουν νέα μορφή και ζωή. Η νέα αυτή γέννηση έχει την προέλευσή της από τον ουρανό και οι τάσεις και ροπές της είναι ουράνιες. Σε αυτήν γεννιέται κάποιος σε νέα ζωή, σε θεία και ουράνια ζωή, σε ζωή κοινωνίας με το Θεό και τον ουράνιο κόσμο, και μαζί με αυτό γίνεται μέσω αυτής και κοινωνός θείας φύσης και έχει την εικόνα του ουρανού.

(5) Η φράση ισοδυναμεί με το να μετέχει κάποιος στη βασιλεία του Θεού, να λαμβάνει πείρα αυτής, όπως στις φράσεις: βλέπω διαφθορά (Πράξ. β 27), βλέπω θάνατο (Λουκ. β 26,Ιω. η 51) κλπ. (β).

Ίσως προτιμήθηκε εδώ σε σχέση με το γεννιέμαι· επειδή νέα όψη υποθέτει νέα ζωή (g).

Δεν μπορούμε να δούμε βασιλεία του Θεού, δηλαδή δεν μπορούμε ούτε να κατανοήσουμε τη φύση

της, ούτε να δοκιμάσουμε τις ανέσεις της. Είναι τέτοια η φύση εκείνων, τα οποία ανήκουν στη βασιλεία του Θεού, ώστε για κατανόησή τους πρέπει η ψυχή να αναχωνευθεί και να αναμορφωθεί. Ο φυσικός άνθρωπος πρέπει να γίνει πνευματικός, για να μπορεί να καταλάβει αυτά (Α΄ Κορ. β 14). Αλλά και για να δοκιμάσουμε τα αγαθά αυτής της βασιλείας, πρέπει να αναγεννηθούμε. Διότι είναι αδύνατον να γίνουμε ευτυχείς, εάν δεν γίνουμε άγιοι.

(6) Οι εσχατολογικές ελπίδες που περιλαμβάνονται σε αυτή τη φράση, εκτίθενται στα ε 28,29,στ 39,40,44,54 (g). Αυτός που βλέπει το Χριστό, βλέπει αυτήν τη βασιλεία (b).

Για αυτό και ο Χ. ερμηνεύει: «(λέει) την βασιλεία του Θεού σημαίνοντας εδώ τον εαυτό του και δηλώνοντας ότι... χρειαζόμαστε άλλα μάτια, ώστε να δούμε το Χριστό. Εάν δεν μετάσχεις στο Πνεύμα μέσω του λουτρού της αναγέννησης (=βάπτισμα) δεν μπορείς να αποκτήσεις την αρμόζουσα γνώμη για μένα» (X).

Ιω. 3,4 λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· πῶς δύναται(1) ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δευτέρων(2) εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι(3);

4Τον ρώτησε ο Νικόδημος: «Πῶς είναι δυνατόν ένας άνθρωπος ηλικιωμένος πια να γεννηθεί ξανά; Μήπως μπορεί να μπει στην κοιλιά της μάνας του και να γεννηθεί άλλη μια φορά;»

(1) Ἡ, ο Νικόδημος παρανόησε χονδροειδῶς και «ακούγοντας για την ουράνια και πνευματική γέννηση, φαντάζεται ακόμα τη σωματική κοιλιά, η οποία επανέρχεται πάλι σε γέννηση αυτών που είναι ἤδη γεννημένοι» (Κ).

«Δεν μπόρεσε να καταλάβει αυτήν, και θεωρεί ότι είναι σαρκική· και εύλογα απορεί και ζητά τον τρόπο» (Ζ).

Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, ο Νικόδημος δεν αγνοεί την έννοια της πνευματικής αναγέννησης, αφού στους Ιουδαίους οι προσήλυτοι από τα ἔθνη θεωρούνταν ως καινούργια κτίση και ως ξανά γεννημένοι. Για αυτό, μη θεωρώντας ως αναγκαία την πνευματική αυτή επανάσταση, η οποία ζητιέται από κάθε εθνικό, και για οποιονδήποτε ορθόδοξο Ιουδαίο, στον οποίο η από τον Αβραάμ καταγωγή παρείχε το δικαίωμα της συμμετοχής στη βασιλεία του Μεσσία, εκφράζει την έκπληξή του.

Απαντώντας λοιπόν με κάποια δόση ειρωνείας χαρακτηρίζει αυτήν την αξίωση ως το ίδιο παράλογο, όσο και το να ζητηθεί από κάποιο γέροντα το να γεννηθεί και πάλι σωματικά (β,ο,Γ).

«Ακούγοντας ο Νικόδημος διδασκαλία πάνω από τα ανθρώπινα μέτρα, εκπλήσσεται και παθαίνοντας ανθρώπινο πάθος, ρωτά, Πῶς μπορεί;» (Θφ),

«και αναφέρει στο διδάσκαλο τη λέξη που προκαλεί πολλές συγχύσεις. Διότι αυτό το «πῶς», είναι απορία αυτών που δεν πιστεύουν πάρα πολύ» (Χ).

«Διότι όπου δεν υπάρχει πίστη, εκεί υπάρχει το «πῶς αυτό» και «γιατί αυτό;»» (Θφ).

(2) «Νόμισε ότι το «άνωθεν» έχει την έννοια του «από την αρχή», «για δεύτερη φορά»· επομένως ο λόγος θα σήμαινε το εξής· Εάν κάποιος δεν γεννηθεί από την αρχή και για δεύτερη φορά» (Θφ).

(3) Είναι αλήθεια, ότι «και οι δύο γεννήσεις γίνονται μία φορά η κάθε μία από τις δύο. Δεν είναι δυνατόν καμία από τις δύο να επαναληφθεί» (Αυ).

«Όταν κάποιος εμπιστευτεί στους δικούς του λογισμούς τα πνευματικά, λέει γελοία πράγματα και φαίνεται ότι φλυαρεί και μεθάει, όταν, παρά τη θέληση του Θεού, ερευνά με περιέργεια τα λεγόμενα και δεν δέχεται τη συμφωνία της πίστης. Άκουσε γέννηση πνευματική και κατέβασε το λεγόμενο στην ταπεινότητα της σάρκας. Για αυτό επινοεί λοιπόν φλυαρίες και απορίες γελοίες» (Χ).

Ιω. 3,5 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι(1), ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ(2) ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος(3), οὐ δύναται εἰσελθεῖν(4) εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ(5).

5Ο Ιησούς του απάντησε: «Σε βεβαιώνω πως αν κανείς δε γεννηθεί απ' το νερό κι από το Πνεύμα, δεν μπορεί να μπει στη βασιλεία του Θεού.

(1) «Αποκαλύπτει σε αυτόν με πιο σαφή τρόπο, τον τρόπο της πνευματικής γέννησης» (Θφ).

(2) «Άλλη γέννηση εννοώ, Νικόδημε, λέει,... Αυτός ο τοκετός είναι ανώτερος από αυτούς τους πόνους (της φύσης) και δεν έχει τίποτα κοινό με εσάς· διότι λέγεται μεν και αυτή γέννηση, αλλά είναι κοινή στο όνομα, στο πράγμα όμως διαφέρει» (Χ).

(3) Από το «Πνεύμα που είναι παρόν στο νερό... Όπως ακριβώς στην αρχή (της δημιουργίας) το πρώτο υποκείμενο στοιχείο ήταν το χώμα, αλλά το παν ήταν έργο του δημιουργού, έτσι και τώρα, το μεν νερό είναι το υποκείμενο στοιχείο, το παν όμως είναι έργο της χάριτος του Πνεύματος» (Χ).

«Το μεν (νερό) λαμβάνεται ως σύμβολο και λόγω κάποιας ανάγκης, ενώ το Πνεύμα το επικαλούμαστε επειδή ενεργεί μαζί με τον Πατέρα και τον Υιό... όπως ακριβώς στη φυσική γέννηση η κοιλιά είναι το φυσικό εργαστήριο, στο οποίο αυτό που γεννιέται ολοκληρώνεται με θεία δύναμη ή διαπλάθεια αυτό σύμφωνα ,ε τον όρο...» (Θμ).

«Ἦλθα να φέρω νέο τρόπο δημιουργίας. Ἐπλασα από χώμα και νερό. Δεν έγινε χρήσιμο το πλάσμα,

αλλά διαστράφηκε το σκεύος. Δεν θέλω λοιπόν πλέον να πλάσσω από χώμα και νερό, αλλά από νερό και Πνεύμα. Εάν όμως κάποιος ρωτά: Πώς από νερό; Και εγώ ρωτώ: Πώς από χώμα; Πώς δηλαδή ο πηλός μοιράστηκε σε διάφορα μέρη; Πώς το μεν υποκείμενο ήταν ενός μόνο είδους (ήταν δηλαδή μόνο χώμα), όσα όμως προήλθαν από αυτό είναι διάφορα και κάθε είδους; Από πού έγιναν οστά, νεύρα, αρτηρίες και φλέβες; Από πού μεμβράνες, οργανικά αγγεία, χόνδροι, συκώτι, σπλήνα και καρδιά;... Είναι αδύνατον μεν να το βρω με το συλλογισμό, αλλά το δέχομαι μόνο με την πίστη» (X).

Δεν συντελείται η γέννηση αυτή από δική μας σοφία ή δύναμη, αλλά με τη δύναμη του Πνεύματος της χάριτος. Είναι αυτή αγιασμός Πνεύματος (Α΄ Πέτρ. α 2) και ανακαίνιση Πνεύματος Αγίου (Τίτ. γ 5).

«Γιατί τα δύο, και όχι μόνο το Πνεύμα δεν θεωρήθηκε αρκετό για την ολοκλήρωση του βαπτίσματος; Είναι σύνθετος ο άνθρωπος, και όχι απλός... και για αυτό στη διπλή αυτή σύνδεση ορίστηκαν για τη θεραπεία του τα συγγενή και όμοια φάρμακα: για το σώμα μεν που είναι ορατό, το αισθητό νερό, και για την αόρατη ψυχή το αφανές Πνεύμα, που το καλούμε με πίστη και έρχεται με τρόπο ανέκφραστο» (Γν).

«Διότι με το μεν Πνεύμα αγιάζεται το πνεύμα του ανθρώπου, ενώ με το αγιασμένο νερό πάλι, αγιάζεται το σώμα» (Κ).

(4) Σημαίνει «ή το να γνωρίσει κάποιος την αξία και μεγαλειότητα του Θεού ή το να τύχει της θείας απόλαυσης» (Ζ). Κατέχει εδώ η λέξη τη θέση, την οποία το ίδειν στο σ. 3. Πρέπει κάποιος να μπει σε κάποιο σπίτι, για να δει εξ' ολοκλήρου το εσωτερικό του (b).

(5) Υπάρχει και η γραφή: εις την βασιλείαν των ουρανών.

«Εσύ, λέει, εννοείς σαρκική γέννηση, όταν λες «Μήπως μπορεί για δεύτερη φορά να μπει στην κοιλιά της μητέρας του και να γεννηθεί;». Η γέννηση για τη βασιλεία του Θεού πρέπει να γίνεται από νερό και Πνεύμα. Εάν κάποιος πρόκειται να γεννηθεί για πρόσκαιρη κληρονομία κάποιου ανθρώπινου πατέρα, πρέπει να γεννηθεί από την κοιλιά κάποιας σαρκικής μητέρας: αλλά εάν πρόκειται να γεννηθεί για αιώνια κληρονομία του Θεού ως Πατέρα του, πρέπει να γεννηθεί από την κοιλιά της Εκκλησίας» (Αυ).

«Διότι η μεν γήινη γέννηση, η σαρκική, είναι από το χώμα, για αυτό και έχει αποκλειστεί από τα ουράνια. Διότι τι κοινό έχει η γη με τον ουρανό; Εκείνη όμως η γέννηση που είναι από το Πνεύμα, εύκολα μας ανοίγει τις ουράνιες αψίδες. Δεν είναι δυνατόν εκείνος που δεν γεννήθηκε από νερό και Πνεύμα να μπει στη βασιλεία των ουρανών, διότι φορά το ένδυμα του θανάτου, της φθοράς... είναι περπιτανώμενος και ξένος και δεν έχει το βασιλικό σημάδι» (X).

Ιω. 3,6 (1)τὸ γεγεννημένον(2) ἐκ τῆς σαρκὸς(3) σὰρξ(4) ἐστὶ, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος(5) πνεῦμα(6) ἐστὶ.

6ᾠ,τι γεννιέται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἀνθρώπινο, ἐνῶ ὅ,τι γεννιέται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα εἶναι πνευματικόν.

(1) Η σύνδεση με τα παραπάνω: Ἡ, «με άλλο πάλι συλλογισμό, πείθει τον Νικόδημο να ανεβεί σε υψηλότερη σκέψη» (Κ), τονίζοντας ότι «δεν είναι σαρκική η γέννηση, αλλά πνευματική... Επομένως λοιπόν, η μεν σαρκική γέννηση είναι αισθητή: ενώ η πνευματική νοητή, και δεν πρέπει αισθητά να εξετάζουμε το νοητό, ούτε ανθρώπινα το θείο πράγμα» (Ζ).

Ἡ, την μετάβαση αποτελεί η εξής υπονοούμενη ιδέα: Η βασιλεία του Θεού είναι πνευματική όπως ο ίδιος ο Θεός. Για να μπει λοιπόν κάποιος σε αυτήν, πρέπει να μην είναι σάρκα, αλλά πνεύμα (g).

(2) Προτιμήθηκε το ουδέτερο από το αρσενικό, για να δηλωθεί η φύση του προϊόντος της γέννησης και να τονιστεί έτσι καλύτερα η γενικότητα του νόμου (g). «Γέννηση εδώ δεν εννοεί την ουσιαστική, αλλά την τιμητική και χαρισματική. Εάν λοιπόν και ο Υιός έχει γεννηθεί με τον ίδιο τρόπο, σε τι θα πλεονεκτεί από τους άλλους ανθρώπους, που γεννήθηκαν έτσι; Και πώς είναι Μονογενής; Διότι και εγώ έχω γεννηθεί από το Θεό, αλλά όχι από την ουσία του» (X).

(3) Σάρκα, παρόλο που από μόνη της η λέξη δεν συνυπονοεί αναγκαστικά την έννοια της αμαρτίας, επειδή όμως αναφέρεται στην ανθρωπότητα με την παρούσα σύστασή της, σημαίνει και την κατάσταση του ανθρώπου, κατά την οποία η σάρκα κυριαρχεί στο πνεύμα, τη φύση την ανθρώπινη με τις ασθένειές της και την κλίση της προς την αμαρτία. Η κατάσταση αυτή μεταδίδεται με τη φυσική γέννηση από γενιά σε γενιά ανεξαιρέτα σε όλους. Κάθε απόγονος του Αδάμ είναι από τη φύση του «σαρκικός, πουλημένος στην αμαρτία» (Ρωμ. ζ 14). Για αυτό είναι αναγκαία η αναγέννηση (g,ο).

Γινόμαστε σάρκα με τη γέννηση. Η διαφθορά λοιπόν έχει συνυφανθεί με τη φύση μας και έχει εισχωρήσει μέχρι τα ίδια τα οστά μας. Πρέπει λοιπόν η φύση μας να αλλάξει ριζικά. Δεν είναι αρκετό να φορέσουμε νέο ρούχο ή να αποκτήσουμε νέο πρόσωπο. Είναι ανάγκη να γίνουμε νέοι άνθρωποι, νέα δημιουργία και κτίση.

(4) Δηλώνει την κατάσταση εντονότερα από το επίθετο σαρκικός (g).=Η φυσική γέννηση του

ανθρώπου ακολουθείται γενικά από σαρκική πορεία και συμπεριφορά (ο). Η ψυχή παραμένει ουσία πνευματική, αλλά είναι τόσο συνυφασμένη με το σώμα, τόσο αιχμαλωτισμένη από το θέλημα της σάρκας, τόσο προσκολλημένη στις ηδονές της σάρκας, τόσο δούλη για υπηρεσία της σάρκας, ώστε δίκαια αποκαλείται και αυτή σάρκα. Ποιά όμως κοινωνία και σχέση μπορεί να υπάρχει μεταξύ του Θεού, ο οποίος είναι Πνεύμα και μιας ψυχής που βρίσκεται κάτω από τέτοιες συνθήκες;

(5) «Βλέπεις την αξία του Πνεύματος; Διότι φαίνεται ότι κάνει το έργο του Θεού. Παραπάνω μεν λοιπόν έλεγε, ότι από το Θεό γεννήθηκαν (α 13), εδώ όμως λέει ότι το Πνεύμα γεννά αυτούς» (Χ).

(6) «Αυτό που λέει σημαίνει το εξής· αυτός που έχει γεννηθεί από το Πνεύμα, είναι πνευματικός» (Χ)· «διότι το «πνεύμα», οφείλεις να το εννοήσεις με την έννοια του πνευματικός. Αυτός βεβαίως που βαπτίστηκε δεν γίνεται θείο Πνεύμα, αλλά παίρνοντας την υιοθεσία του Πνεύματος και χάρη και τιμή, καταξιώνεται να είναι πνευματικός» (Θφ).

Ιω. 3,7 μὴ θαυμάσης(1) ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ(2) ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

7Μην απορείς που σου εἶπα ὅτι πρέπει να γεννηθεῖτε ξανά.

(1) Δες ε 28, Α΄ Ιω. γ 13. Σημαίνει θαυμασμό που προέρχεται από απορία λόγω και της μη κατανόησης αυτού που προκαλεί το θαυμασμό (β). Δεν πρέπει να απορούμε. Διότι όταν λάβουμε υπ' όψη την αγιότητα του Θεού, του οποίου γινόμαστε παιδιά, όπως και το μέγα σχέδιο της απολύτρωσης από τη μία και την διαφθορά της φύσης μας από την άλλη, δεν θα βρούμε παράδοξη την ανάγκη του να αναγεννηθούμε.

(2) Όπως και στο σ. 14 εκφράζει ανάγκη που έχει επιβληθεί από το Θεό (β). Εσείς λέει ο Ιησούς· όχι εμείς (b). Εξαιρεί ο Κύριος τον εαυτό του, διότι δεν είχε ανάγκη αναγέννησης. Περιλαμβάνει στο «εσείς» όλους γενικά τους ανθρώπους (ο). Εσείς όλοι· όχι μόνο ο κοινός λαός πρέπει να αναγεννηθεί, αλλά και οι διδάσκαλοι του Ισραήλ.

Ιω. 3,8 τὸ πνεῦμα(1) ὅπου θέλει(2) πνεῖ(3), καὶ τὴν φωνὴν(4) αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει(5)· οὕτως ἐστὶ(6) πᾶς ὁ γεγεννημένος(7) ἐκ τοῦ Πνεύματος.

8Ο ἄνεμος πνέει ὅπου θέλει· ἀκούς τὴ βοή του ἀλλὰ δεν ξέρεις ἀπὸ πού ἔρχεται καὶ πού πηγαίνει· ἔτσι συμβαίνει καὶ με καθέναν που γεννιέται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα».

(1) Πουθενά στην Κ.Δ. δεν βρίσκεται με την έννοια του ανέμου. Για αυτό και οι Ω, Αυ και b, παίρνουν και εδώ τη λέξη με την έννοια του Αγίου Πνεύματος (Το Πνεύμα με την κύρια έννοια· διότι αυτό και όχι ο άνεμος έχει θέληση και φωνή... και όπου, πάνω από τη σάρκα, τη γη και τη φύση θέλει, πνέει με το λόγο και τον ήχο του Ευαγγελίου b).

Με αυτήν όμως την εκδοχή η σύγκριση που ακολουθεί (έτσι είναι καθένας που έχει γεννηθεί...) αποβαίνει χωρίς κάποια έννοια. Πιο εύστοχη λοιπόν είναι η ερμηνεία, σύμφωνα με την οποία «πνεύμα τώρα λέει τον άνεμο» (Ζ), όπως συχνά βρίσκεται στους Ο' (μετάφραση των 70 της Π.Δ.), οπότε και η σύγκριση παρουσιάζεται σοβαρά σημαντική. Διότι «επειδή τον είδε πάλι να θορυβείται, φέρνει το λόγο σε αισθητό παράδειγμα... και δεν τον φέρνει ούτε στην υλικότητα των σωμάτων, ούτε μιλά για τα καθαρά ασώματα... αλλά αφού βρήκε κάτι μεταξύ σωματικού και ασωμάτου, δηλαδή το φύσημα του ανέμου» (Χ).

Ο Νικόδημος δεν έπρεπε να εκπλήσεται από το ακατανόητο της πνευματικής αναγέννησης, διότι και στο φυσικό κόσμο υπάρχουν πολλά ακατανόητα, τα οποία μόνο από το αποτέλεσμα γνωρίζουμε. Πόσο έξυπνο γίνεται το παράδειγμα που λαμβάνεται από τη λέξη πνεύμα, η οποία έχει διπλή έννοια, είναι προφανές (ο).

Η αναλογία είναι τόσο πιο πολύ αξιοσημείωτη, διότι η ίδια λέξη και στην ελληνική και στην εβραϊκή σημαίνει και τον άνεμο και το Πνεύμα (χ).

Το Πνεύμα ήλθε στους αποστόλους «σαν να φυσούσε δυνατός άνεμος» (Πράξ. β 2). Οι ισχυρές του ενέργειες πάνω στις αμαρτωλές καρδιές συγκρίνονται με πνοή ανέμου (Ιεζ. λζ 9) και οι γλυκές του και παρηγορητικές επιδράσεις πάνω στις αγίες ψυχές με ανέμους βορρά και νότου (Άσμα δ 16).

(2) «Δεν το λέει αυτό σαν να έχει ο άνεμος κάποια προτίμηση, αλλά για να επισημάνει την ανεμπόδιστη φυσική ορμή... την ορμητικότητα... και ότι διαχέεται παντού και κανείς δεν μπορεί να τον σταματήσει (τον άνεμο) να πηγαίνει εδώ και εκεί» (Χ).

«Δηλαδή όπου κινηθεί· διότι θέληση του ανέμου είναι η κίνηση» (Ζ).

Αυτοί που δέχονται ότι το Πνεύμα=το Άγιο Πνεύμα, ερμηνεύουν ως ακολούθως: «Ο Κύριος στο λόγο προς τον Νικόδημο κάνει φανερή την αυτεξούσια δύναμη και ενέργειά του, λέγοντας ότι Το Πνεύμα όπου θέλει πνέει» (Γν).

«Διότι δεν είναι (το Πνεύμα), όπως κάποιοι νομίζουν, ενέργεια Θεού, που δεν έχει σύμφωνα με αυτούς δική του ξεχωριστή ύπαρξη. Και ο απόστολος όμως λέει... Αυτά λοιπόν τα ενεργεί το ένα και το αυτό πνεύμα, διαιρώντας τα χαρίσματα στον καθένα ξεχωριστά, όπως θέλει. Εάν όμως θέλει και

ενεργεί και διαιρεί, είναι βεβαίως ουσία ενεργητική, αλλά όχι ενέργεια» (Ω).

(3) Πέντε φορές συναντιέται στην Κ.Δ. παντού με την έννοια της πνοής του ανέμου, όπως και στο Ιω. στ 18 (β).

(4) Κυρίως εννοείται με τη λέξη ο έναρθρος λόγος, συχνά όμως σημαίνει: ο ήχος (β). «Τον ήχο και τον πάταγό του» (Ζ). Ο Tholuck έκανε την εικασία, ότι ο Κύριος πήρε αφορμή στην εκλογή αυτού του παραδείγματος και από τον άνεμο που τη στιγμή εκείνη φυσούσε και ακουγόταν στους δρόμους των Ιεροσολύμων (g).

(5) Είναι αδύνατον να καθορίσει κάποιος ακριβώς το σημείο, όπου το ρεύμα του ανέμου σχηματίστηκε και όπου τελικά θα καταλήξει (g).

(6) «Έτσι θα είναι... ακατανόητος δηλαδή όσον αφορά αυτού του είδους τη γέννηση» (Ζ). Πιο ομαλά θα εκφραζόταν, εάν έλεγε: Έτσι γίνεται και σε καθέναν που έχει γεννηθεί.

Η έννοια: «Όπως ακριβώς ο άνεμος δεν φαίνεται, αν και αφήνει βεβαίως ήχο, έτσι ούτε η γέννηση του πνευματικού φαίνεται με τα μάτια του σώματος», αλλά «πολύ περισσότερο την ενέργεια του Πνεύματος δεν θα μπορούσαν να την κρατήσουν νόμοι της φύσης, ούτε όροι σωματικής γέννησης, ούτε τίποτα άλλο από αυτά» (Χ).

«Εάν τον άνεμο, αυτό το πνεύμα που γίνεται αντιληπτό από τις αισθήσεις, τον αγνοείς, πώς και πού φυσάει, πώς εξετάζεις με περιέργεια την αναγέννηση από το θείο Πνεύμα;» (Θφ).

Ο άνθρωπος που αναγεννιέται αισθάνεται την πάνω στον εαυτό του επίδραση και την εργασία, η οποία τον αναγεννά, χωρίς να βλέπει από πού πηγάζουν οι νέες σκέψεις και τα νέα συναισθήματα, τα οποία γεννιούνται σε αυτόν, και πού οδηγούν αυτόν αυτά (g).

(7) Η μετοχή του παρακειμένου δηλώνει το αποτέλεσμα που έχει συντελεστεί. «Τίποτα δεν διέκρινε το μάτι· τίποτα δεν άκουσε το αυτί· και να, άνθρωπος αναγεννημένος, που μπήκε στη βασιλεία των ουρανών! Το παν συντελέστηκε και τίποτα δεν εμφανίστηκε! Τι αντίθεση με την θορυβώδη και πομπώδη εμφάνιση της θείας βασιλείας κατά το φαρισαϊκό πρόγραμμα!»(g).

Ιω. 3,9 απεκρίθη Νικόδημος και εἶπεν αὐτῷ· πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι(1);

9«Πῶς μπορούν να γίνουν αυτά τα πράγματα;» ρώτησε ο Νικόδημος.

(1) Η ερώτηση αυτή δεν είναι η ίδια με αυτήν του σ. 4. Εκεί ο Νικόδημος δεν είχε καταλάβει, ότι επρόκειτο για πνευματική αναγέννηση. Τώρα που αντιλήφθηκε αυτό, εκφράζει απορία, πώς είναι δυνατόν να γίνει μία τέτοια ριζική μεταβολή και μάλιστα τόσο αφανώς. Τα λόγια του αυτά εκδηλώνουν όχι αμφιβολία ως προς την πραγματικότητα του γεγονότος, για το οποίο διαβεβαιώνει ο Ιησούς, αλλά έκπληξη (ο).

Αλήθειες που ξεπερνούν την κατανόηση, είναι φυσικό να παρουσιάζονται στη θεία αποκάλυψη, με την οποία διδασκόμαστε για πράγματα πάνω από την αίσθηση και ταυτόχρονα ουράνια. Αυτές όμως αποδεικνύουν και εάν η πίστη μας είναι πραγματική. Είναι αυτές πέτρες σκανδάλου για πτώση των υπερήφανων, και των καρδιών που δεν ταπεινώνονται. Όσοι πιστεύουν, δεν πέφτουν ούτε σκανδαλίζονται. Οι αληθινοί και γνήσιοι μαθητές παραμένουν στέρεοι, διότι με τις αλήθειες αυτές αισθάνονται να λύνονται τα προβλήματα, τα οποία αναφέρονται στα αιώνια συμφέροντά τους και βρίσκουν ικανοποιητική απάντηση στο ερώτημα που τους απασχολεί: Από πού έρχομαι και πού πηγαίνω; Ό,τι λοιπόν άλλοτε είπε ο Πέτρος προς τον Κύριο, αισθάνονται ότι και για αυτούς ισχύει εξ' ολοκλήρου: Σε ποιόν να πάμε, εάν φύγουμε μακριά από το Χριστό; Ω Κύριε, «έχεις λόγια αιώνιας ζωής».

Ιω. 3,10 απεκρίθη Ἰησοῦς και εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ(1) Ἰσραὴλ και ταῦτα(2) οὐ γινώσκεις(3);

10Ο Ιησούς του απάντησε: «Εσύ είσαι δάσκαλος του λαού Ισραήλ κι αυτά δεν τα ξέρεις;

(1) Και τα δύο άρθρα έχουν τη σημασία τους=ο αναγνωρισμένος διδάσκαλος του ευλογημένου Ισραήλ του Θεού (β). Το άρθρο στο διδάσκαλος εξυψώνει τον Νικόδημο όχι ατομικά αυτόν πάνω από τους άλλους διδασκάλους στο Ισραήλ, αλλά μάλλον ότι αντιπροσωπεύει την τάξη, στην οποία ανήκε· ως μέλος του συνεδρίου, το οποίο ήταν ο οδηγός και κριτής του Ισραήλ (ο).

«Από έναν ο Χριστός τους ελέγχει όλους, οι οποίοι ήταν βέβαιοι στολισμένοι με το διδασκαλικό όνομα, και ντυμένοι με τη γυμνή υπόληψη της νομομάθειας, έχοντας όμως το νου τους γεμάτο από απαιδευσία» (Κ).

(2) Αυτά τα οποία κάνουν τον Ισραήλ πράγματι θείο (b).

(3) «Δεν κατηγορεί καθόλου τον άνδρα για πονηρία, αλλά μάλλον για αφέλεια και άγνοια» (Χ).

«Διότι έπρεπε αυτός, αφού ήταν διδάσκαλος, να τα ξέρει αυτά από τις Γραφές» (Ζ).

«Και αυτά που είχαν ειπωθεί από τους προφήτες, υπαινίσσονται αυτόν τον τρόπο της γέννησης» (Χ).

Δες Ιερεμ. λη 33,ιεζ. λστ 26-28,Ψαλμ. ρμβ 10.

Το ερώτημα αυτό του Κυρίου δεν κρύβει ούτε πικρία ούτε ειρωνεία. Απλώς και μόνο ο Κύριος εφιστά την προσοχή του Νικοδήμου στην άγνοιά του, υποδεικνύοντας σε αυτόν, ποια στάση έπρεπε αυτός να λάβει απέναντι στο μεγάλο Διδάσκαλο. Παρά το επίσημο αξίωμά του, ο Νικόδημος έπρεπε να λάβει τη θέση του μαθητή ενώπιον του Κυρίου (ο).

Ιω. 3,11 (1)άμην άμην λέγω σοι ότι ο οίδαμεν λαλοῦμεν(2) και ο εωράκαμεν(3) μαρτυροῦμεν(4), και(5) την μαρτυριαν(6) ήμων ού λαμβάνετε(7).

11 Σε βεβαιώνω πως εμείς λέμε αυτό που ξέρουμε από πείρα, και μεταδίδουμε στους άλλους αυτό που έχουμε δει με τα μάτια μας· τη μαρτυρία μας όμως εσείς δεν τη δέχεστε.

(1) Από το σ. αυτόν αρχίζει το δεύτερο μέρος του διαλόγου, κατά το οποίο ο Νικόδημος σιγά ακούγοντας τον Κύριο με ταπεινώση. Στο πρώτο μέρος ο Κύριος ανατρέπει τις προκαταλήψεις του Νικοδήμου για τη Μεσσιακή βασιλεία. Τώρα έρχεται να μιλήσει για το έκτακτο και ανήκουστο και υπερφυσικό συμβάν, από το οποίο θα προέλθει η Μεσσιακή απολύτρωση.

(2) Στο ευαγγέλιο του Ιωάννη συναντιέται αυτό το ρήμα 60 φορές. Διαφέρει γενικώς από το «λέγω» στο ότι, το μεν «λέγω» αναφέρεται μάλλον στο περιεχόμενο και την ουσία, ενώ το «λαλώ» στο γεγονός και τον τρόπο της ομιλίας. Όμως στον Ιωάννη δεν τηρείται πάντοτε αυτή η διαφορά (β).

(3) Κάποιοι ερμήνευσαν αυτό ότι αναφέρεται στην αιώνια προϋπαρξη του Ιησού=Γνώρισε τις βουλές του Θεού πριν τη σάρκωση, στην ουράνια κατάσταση δίπλα στο Θεό. Δες γ 32 (G).

Πιο σωστά: «Λέει το ίδιο πράγμα για να το βεβαιώσει, ότι δηλαδή και αυτό που ξέρουμε μαρτυρούμε. Διότι δεν θα εννοήσεις ότι αναφέρεται σε αισθητή όραση» (Z).

«Επειδή και σε εμάς η όραση είναι πιο αξιόπιστη από τις άλλες αισθήσεις... για αυτό και ο Χριστός μιλά προς αυτόν με πιο ανθρώπινο τρόπο και από εκεί επιβεβαιώνει τον λόγο... και λέει αυτό για την ακριβή γνώση, στην οποία δεν μπορεί να συμβεί αλλιώς» (X).

(4) Κλιμακωτό σχήμα. Το εωράκαμεν είναι πιο έντονο από το οίδαμεν και το μαρτυρούμεν από το λαλούμεν. Γνωρίζουμε και γνωρίζουμε τόσο σαφώς, όπως εκείνος ο οποίος είδε. Μιλάμε και η ομιλία μας παίρνει τον επίσημο χαρακτήρα της μαρτυρίας. Ο πληθυντικός ερμηνεύτηκε με διάφορους τρόπους:

Ή, «επειδή ο Σωτήρας είχε στον εαυτό του από τη φύση του τον Πατέρα και το Πνεύμα, επέκτεινε τον αριθμό των προσώπων που μαρτυρούν σε πληθυντικό αριθμό» (K).

Ή, μιλά για τον εαυτό του και το Πνεύμα. Δες σ 34 (b).

Ή, «ή για τον εαυτό του και τον Πατέρα είπε, ή μόνο για τον εαυτό του» (X), οπότε σύμφωνα με την τελευταία και πιθανότερη ερμηνεία, ο πληθυντικός είναι πληθυντικός της μεγαλοπρέπειας. Αξιόλογη και η επόμενη: Ο βαπτιστής είχε δει και είχε μιλήσει και μαρτυρήσει για τη δύναμη του Πνεύματος του Θεού (Ιω. α 7,32). Ο Ησαΐας είχε μιλήσει, διότι είχε δει (Ιω. ιβ 41), ομοίως είδε και ο Αβραάμ (Ιω. η 56). Έδωσε μαρτυρία επίσης και ο Μωϋσής (Ιω. ε 46). Ιστορικά οι μαρτυρίες αυτές προηγήθηκαν του Ιησού και τώρα προστίθεται στις προφητικές αυτές μαρτυρίες και αυτή του Κυρίου (χ).

(5) Αντιθετικός σύνδεσμος=Και όμως.

(6) Εδώ ο όρος είναι για τη μαρτυρία του Χριστού για τα θεία πράγματα, τα οποία αυτός μόνος γνώριζε (G).

(7) «Ο λόγος τώρα δεν φανερώνει κάποιον που είναι δυσαρεστημένος, αλλά κάποιον που αναγγέλλει το γεγονός. Διότι δεν είπε: Τι μπορεί να γίνει περισσότερο αναισθητο από εσάς, οι οποίοι δεν θέλετε να δεχτείτε τις τόσο ακριβείς αναγγελίες μας; Αλλά επειδή ήθελε να δείξει και με τα λόγια και με τα έργα κάθε επιείκεια, από αυτά μεν δεν είπε τίποτα, αλλά με πραότητα και ηρεμία προανήγγειλε αυτό που θα συμβεί» (X).

Ιω. 3,12 ει τὰ επίγεια(1) είπον ὑμίν και ού πιστεύετε, πώς εάν είπω ὑμίν τὰ έπουράνια(2) πιστεύσετε(3);

12 Αν δεν με πιστεύετε όταν σας μιλάω για πράγματα που συμβαίνουν στη γη, πώς θα με πιστέψετε αν σας πω για πράγματα που συμβαίνουν στον ουρανό;

(1) Όπως τα συμφραζόμενα δείχνουν, επίγεια αποκαλεί ό,τι ο Χριστός είπε αναφορικά με την αναγέννηση ως όρο της κληρονομίας της βασιλείας των ουρανών (C).

«Αξίζει βεβαίως να αναζητήσουμε πώς ο Σωτήρας είπε ότι ανέφερε επίγεια πράγματα όταν δίδαξε για τη βασιλεία του Θεού και την γέννηση από ψηλά και για το Άγιο Πνεύμα και την γέννηση από αυτό. Διότι τίποτα από αυτά δεν είναι επίγειο αλλά το καθένα είναι ουράνιο. Θα μπορούσε να ειπωθεί ως προς αυτό, ότι δεν είπε ο Ιησούς: Αν είπα σε εσάς τα γήινα, αλλά είπε, τα επίγεια· αποκαλώντας επίγεια αυτά που μπορούν να υπάρξουν και να κατανοηθούν σε ανθρώπους που ζουν ακόμα στη γη. Διότι δεν είναι από τη δική τους φύση επίγεια, αλλά ενώ είναι επουράνια, έχουν δοθεί ως δωρεά Θεού στους ανθρώπους...» (Ω).

Η έννοια του όλου σ. Εάν δεν πιστεύετε σε ό,τι γίνεται αντικείμενο της πείρας σας στην επίγεια ζωή σας, πώς θα πιστέψετε στις υψηλότερες αλήθειες, οι οποίες ανήκουν στην ουράνια ζωή; (τ).

(2) Τα επουράνια που αντιτίθενται στα επίγεια, περιλαμβάνουν τα μυστήρια που ανήκουν καθαρά στην επουράνια σφαίρα, όπως η αιώνια ύπαρξη του Λόγου κλπ. «Για αυτά που φθάνουν στην τελειότητα στον μέλλοντα αιώνα, όταν θα καταργηθεί το μερικό αφού θα έλθει το τέλειο, πολύ σωστά ειπώθηκε: Πώς εάν πω τα επουράνια θα πιστέψετε;» (Ω).

«Ονομάζει εδώ το βάπτισμα επίγειο... ή, επειδή τελείται στη γη, ή συγκρινόμενο με τη δική του γέννηση... το αποκαλεί έτσι. Διότι αν και είναι επουράνια αυτή η γέννηση (η μέσω του βαπτίσματος), αλλά εάν συγκριθεί με εκείνην, αυτήν δηλαδή... που είναι από την ουσία του Πατέρα, είναι επίγεια» (Χ).

Μαθαίνουμε από εδώ το ύψος και βάθος της διδασκαλίας του Χριστού. Είναι μέγα το μυστήριο της θεότητας. Αυτά που περιέχονται στο ευαγγέλιο είναι ουράνια, που υπερβαίνουν πολλές φορές την κατανόηση του ανθρώπου και ανεξερεύνητα από τις ασθενείς δυνάμεις του ανθρώπινου νου.

(3) «Σωστά δεν είπε, Δεν καταλαβαίνετε, αλλά, δεν πιστεύετε. Διότι όταν κάποιος μεν δυσκολεύεται να καταλάβει εκείνα, που μπορεί να συλλάβει με τη λογική και δεν τα παραδέχεται εύκολα, δίκαια θα κατηγορούνταν ως ανόητος. Όταν όμως δεν παραδέχεται αυτά, τα οποία δεν μπορεί να συλλάβει με τη λογική, αλλά μόνο με την πίστη, τότε δεν είναι πλέον ένοχος ανοησίας, αλλά απιστίας» (Χ).

Ιω. 3,13 και(1) ούδεις άναβέβηκεν εις τόν ούρανόν(2) εί μη ό έκ τοῦ ούρανοῦ καταβάς(3), ό υιός τοῦ ανθρώπου(4) ό ὦν έν τῷ ούρανῷ(5).

13Κανένας, βέβαια, δεν ανέβηκε στον ουρανό παρά μόνο ο Υιός του Ανθρώπου, που κατέβηκε από τον ουρανό, και που είναι στον ουρανό.

(1) Μάλλον αντιθετικός σύνδεσμος=Και όμως. Η σύνδεση με τα προηγούμενα: Η γνώση των ουρανίων, για τα οποία μίλησα, δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς αποκάλυψη από ψηλά. Για αυτό πρέπει να πιστέψετε στη μαρτυρία μου.

(2) Στο Παροιμ. κδ 27,λ 4 τίθεται η ερώτηση: «Ποιός ανέβηκε στον ουρανό και κατέβηκε;» Η απάντηση που υπονοείται: Μόνος ο Θεός (Δες και Δευτ. λ 12). Ομοίως και ένα Ταλμουδικό λόγιο διακηρύττει ξεκάθαρα ότι «Εάν κάποιος άνθρωπος σου πει, ανεβαίνω στον ουρανό, δεν θα αποδείξει αυτό» (Jer. Taanith II,1). Λέγοντας αυτά ο Κύριος δεν αναφέρεται στη μελλοντική ανάληψή του, αλλά όπως φαίνεται και από το «κανείς» (=κανείς άνθρωπος), ο λόγος εκφέρεται γενικά για αυτά που συμβαίνουν και ισχύουν στους ανθρώπους (β).

Θα ερμηνεύσουμε το όλο χωρίο: Κανείς από τους ανθρώπους δεν έχει ανέβει στον ουρανό εκτός από εκείνον, ο οποίος χωρίς να ανεβεί από τη γη, κατέβηκε από τον ουρανό και εξακολουθεί να είναι και τώρα εκεί (Meyer).

«Κανείς από τους προφήτες δεν ανέβηκε στον ουρανό, παρά μόνο εγώ πρόκειται μόνος να ανέβω, όπως και κατέβηκα» (Θφ).

«Μη νομίζεις ότι είμαι τέτοιος διδάσκαλος όπως οι πολλοί από τους προφήτες που είναι από τη γη. Διότι έρχομαι τώρα από τον ουρανό. Διότι κανείς μεν από τους προφήτες δεν έχει ανεβεί εκεί. Εγώ όμως εκεί κατοικώ» (Χ).

Ο Παρακείμενος «έχει ανέβει» σημαίνει ότι: και αφού έχει μείνει εκεί, γνωρίζει τα εκεί, τα θεία πράγματα (δ). Μόνος ο Χριστός μπορεί να αποκαλύψει σε εμάς με πληρότητα το σωτηριώδες θέλημα του Θεού. Ο Νικόδημος απευθύνθηκε προς το Χριστό σαν σε προφήτη. Θα έπρεπε όμως να γνωρίζει, ότι ο Χριστός είναι μεγαλύτερος από όλους τους προφήτες της Π.Δ., διότι κανείς από αυτούς δεν είχε κατέβει από τους ουρανούς. Έγραψαν με θεία έμπνευση, αλλά όχι από άμεση αντίληψη και από δική τους γνώση.

(3) Η κατάβαση για την οποία γίνεται λόγος αναφέρεται στην ενανθρώπιση του Λόγου. Είπε ο Κύριος προηγουμένως: πώς εάν σας πω τα επουράνια θα πιστέψετε; Τώρα παρέχει παράδειγμα αυτών των επουράνιων, όταν λέει στον Νικόδημο για εκείνον, ο οποίος μολονότι κατέβηκε από τους ουρανούς, είναι παρ' όλα αυτά ο υιός του ανθρώπου. Είναι ο Υιός του ανθρώπου και όμως είναι στον ουρανό. Εάν η αναγέννηση του ανθρώπου είναι μυστήριο, τι μυστήριο είναι η ενανθρώπιση του Υιού του Θεού; Σημείωσε ακόμα, ότι η σχέση και επικοινωνία, που εγκαθιδρύθηκε μεταξύ Θεού και ανθρώπων, άρχισε από ψηλά, από θεία πρωτοβουλία και συγκατάβαση. Η πρώτη κίνηση προς αυτήν δεν ανέβηκε από τη γη, αλλά κατέβηκε από τον ουρανό. Αγαπάμε αυτόν, όχι διότι εμείς πρώτοι αγαπήσαμε αυτόν, αλλά αυτός πρώτος αγάπησε εμάς.

(4) «Ενώ κατέβηκε ο Λόγος του Θεού από τον ουρανό, λέει ότι κατέβηκε ο Υιός του ανθρώπου, αρνούμενος να διασπαστεί μετά την ενανθρώπιση σε δύο πρόσωπα και μην επιτρέποντας σε κάποιους να λένε αυτό» (Κ).

«Υιό του ανθρώπου εδώ δεν αποκάλεσε τη σάρκα, αλλά ονόμασε τώρα όλο τον εαυτό του από την

κατώτερη ουσία του· διότι πράγματι υπάρχει αυτή η συνήθεια σε αυτόν, το να αποκαλεί δηλαδή το όλο, άλλοτε μεν από τη θεία και άλλοτε από την ανθρώπινη φύση» (X).

«Επειδή δηλαδή ήταν μία η υπόσταση, δηλαδή ένα πρόσωπο ήταν ο Χριστός, σύνθετος από δύο φύσεις, τα ανθρώπινα ονόματα αποδίδονται στο Λόγο και πάλι τα του Λόγου προστίθενται στον άνθρωπο» (Θφ).

Για να μας διδάξει και να μας αποκαλύψει τα επουράνια, έγινε από αγάπη ένας από εμάς και ως άνθρωπος όμοιος με εμάς, μίλησε σε εμάς (ο). Ο Χριστός ονομάζοντας τον εαυτό του τον υιό του ανθρώπου, δείχνει, ότι είναι ο δεύτερος Αδάμ. Και από όλους τους τίτλους του Μεσσία στην Π.Δ., με ιδιαίτερη προτίμηση χρησιμοποίησε αυτόν, διότι κατεξοχήν εξέφραζε την ταπείνωσή του και του ήταν κατ' εξοχήν ευχάριστος στην παρούσα κατάσταση της ταπείνωσής του.

(5) Αποσιωπάται η φράση από κάποιους μεγαλογράμματους κώδικες. Όχι: ο οποίος ήταν στον ουρανό (b), αλλά ο οποίος είναι. Έχει την ίδια σημασία με το «αυτός που είναι στον κόλπο του πατέρα».

«Διότι και όταν ήταν στον ουρανό δεν εγκατέλειπε τη γη· και όταν κατέβηκε από τον ουρανό δεν απομακρύνθηκε από τον ουρανό, αλλά ήταν παντού· διότι δεν περιγράφεται η θεότητα» (Z).

«Μη δηλαδή επειδή άκουσες ότι κατέβηκα, νομίσεις ότι δεν είμαι και εκεί· αλλά και εδώ είμαι παρών σωματικά, και εκεί κάθομαι μαζί με τον Πατέρα θεϊκά» (Θφ).

Ο υιός του ανθρώπου ως τέτοιος δεν υπήρξε στον ουρανό πριν γίνει η ανάληψή του. Αλλά εκείνος, ο οποίος έγινε ο υιός του ανθρώπου, με τη θεία του φύση υπήρξε πανταχού παρών, ιδιαίτερα μάλιστα στον ουρανό. Έτσι ο Κύριος της δόξας ως τέτοιος, δεν ήταν δυνατόν να σταυρωθεί, ούτε ο Θεός ως τέτοιος μπορούσε να χύσει το αίμα του. Το πρόσωπο όμως, το οποίο υπήρξε ο Κύριος της δόξας, σταυρώθηκε (Α΄ Κορ. β 8) και ο Θεός εξαγόρασε και έκανε δική του την εκκλησία με το δικό του αίμα (Πράξ. κ 28). Τόσο στενή είναι η ένωση των δύο φύσεων στο ένα και το ίδιο πρόσωπο, ώστε γίνεται ανταλλαγή των ιδιωμάτων (της κάθε φύσης).

Ιω. 3,14 καὶ(1) καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ(2), οὕτως(3) ὑψωθῆναι(4) δεῖ(5) τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου(6),

14Ὅπως ο Μωυσῆς ὕψωσε το χάλκινο φίδι στην ἐρημο, ἔτσι πρέπει να υψωθεί ο Υἱός του Ἀνθρώπου,

(1) Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, συνδέει με αυτό ο Κύριος μία από τις ουράνιες αλήθειες, την οποία και αποκαλύπτει αμέσως. Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή, το και=Μπορώ να αποκαλύψω και ορίστε... (Lucke).

Ἡ, πιο σωστά, προσθέτει δεύτερο θείο μυστήριο στο πρώτο (g).

«Αφού είπε προηγουμένως για την αναγέννηση μέσω του βαπτίσματος, λέει λοιπόν και για την ευεργεσία που έγινε σε εμάς από το σταυρό» (Θφ).

«Αφού ανέφερε την μέγιστη ευεργεσία που έγινε στους ανθρώπους μέσω του βαπτίσματος, προσθέτει και την αιτία αυτής, δηλαδή την ευεργεσία με το σταυρό που δεν είναι κατώτερη από εκείνην» (X).

(2) Δες Αριθμ. κα 9. Ἡδη στο Σοφ. Σολ. ιστ 6,7 το χάλκινο φίδι λέγεται σύμβολο σωτηρίας (F).

Υπονοείται η ολέθρια και θανατηφόρα φύση της αμαρτίας. Η ενοχή της αμαρτίας μοιάζει με οδυνηρό δάγκωμα δηλητηριώδους φιδιού. Η δύναμη της διαφθοράς της είναι όμοια με δηλητήριο θανατηφόρο, το οποίο χύνεται από αυτήν και μεταδίδει τον θάνατο στον όλο άνθρωπο. Ο σατανάς είναι το φίδι το αρχαίο, του οποίου οι έφοδοι είναι τρομακτικές και οι νίκες του ολέθριες.

(3) Ἄριστα ο Χρυσόστομος εκθέτει την ομοιότητα και ανταπόκριση του τύπου προς το αντίτυπο.

«Εκεί διέφυγαν το θάνατο οι Ιουδαίοι, αλλά τον πρόσκαιρο, εδώ τον αιώνιο όσοι πιστεύουν· εκεί το κρεμασμένο φίδι θεράπευε δαγκώματα φιδιών, εδώ ο σταυρωμένος Ιησούς θεράπευσε τις πληγές του νοητού δράκοντα· εκεί θεραπευόταν αυτός που έβλεπε με τούτα τα σωματικά μάτια, εδώ αυτός που βλέπει με τα μάτια της διάνοιας αποβάλλει όλα τα αμαρτήματα... Φίδι δάγκωνε εκεί και φίδι θεράπευε, έτσι και εδώ θάνατος κατέστρεψε και θάνατος έσωσε. Αλλά το μεν φίδι που φόνευε, είχε δηλητήριο, αυτός όμως που έσωζε ήταν καθαρός από δηλητήριο· και εδώ πάλι το ίδιο συνέβη· δηλαδή ο μεν θάνατος που αφάνιζε είχε αμαρτία, όπως το φίδι είχε δηλητήριο, ο θάνατος όμως του δεσπότη ήταν απαλλαγμένος από κάθε αμαρτία, όπως ακριβώς λοιπόν το χάλκινο φίδι από το δηλητήριο».

«Έτσι και εδώ άνθρωπος ήταν ο Κύριος, αλλά ήλθε ελεύθερος από το δηλητήριο της αμαρτίας, έχοντας μόνο ομοίωμα σάρκας αμαρτωλής... αλλά δεν είχε πραγματικά σάρκα αμαρτίας» (Θφ).

Ο τύπος αυτός της ύψωσης του φιδιού στην ἐρημο, σήμαινε 1) ότι η αμαρτία θα παρουσιαζόταν δημόσια ως ηττημένη και νεκρή όπως ήταν το χάλκινο ομοίωμα του φιδιού, το νεκρό και χωρίς ζωή.

2) Η παρουσίαση αυτή θα γινόταν μέσω κάποιου προσώπου όχι πραγματικά αμαρτωλού, αλλά αγίου

που θα είχε το ομοίωμα της αμαρτίας. 3) Θα σώζονταν μόνο αυτοί που θα συμμετείχαν μέσω της πίστης (g).

(4) Η έννοια του υψώνομαι, όπως φαίνεται και από την έννοια, την οποία το ρήμα έχει στον Ιωάννη (η 28,ιβ 32), δεν είναι αυτή του «δοξάζομαι», αλλά του σταυρώνομαι, του κρεμιέμαι πάνω στο σταυρό. «Όταν ακούς να υψωθεί, να εννοήσεις: να κρεμαστεί» (Θφ). Το υψώνομαι φανερώνει το κρεμιέμαι πάνω σε ξύλο τόσο περισσότερο όσο με αυτήν την έννοια γίνεται η σύγκριση και είναι εντελώς αδύνατο να υπάρξει σύγκριση, εάν το ρήμα αυτό το πάρουμε με την έννοια του δοξάζομαι (δ).

Ήδη από τις πρώτες χριστιανικές γενιές έτσι ερμηνεύτηκε αυτό (Βαρνάβα § 12, Ιουστίνου προς Τρύφωνα 94, Κυπριανός Test. II 20, Ωριγένης εις μαρτύριον Προτρ. 50). «Δεν είπε πρέπει να κρεμασθεί, αλλά να υψωθεί, δηλαδή χρησιμοποίησε αυτή την έκφραση που φαινόταν πιο ήπια» (Χ). «Κρεμάστηκε σε ύψος, για να αγιάσει και τον αέρα αυτός που αγίασε τη γη με το να περπατήσει πάνω της» (Θφ).

Ο Κύριλλος συνδυάζει και τις δύο ερμηνείες: «Το ότι βέβαια ανύψωσε το φίδι και το έθεσε σε υψηλή στήλη, δηλώνει οπωσδήποτε ότι ο Χριστός θα ανεβεί σε δόξα και επισημότητα, ώστε να μην αγνοηθεί από κανέναν, ή ότι θα υψωθεί από τη γη, όπως λέει κάπου και ο ίδιος για το σταυρικό του πάθος». Η ύψωση του Σταυρού είναι το πρώτο και κύριο σκαλί για ανάβαση στο θρόνο (μ). Υψώθηκε ο Κύριος στη σταύρωσή του. Υψώθηκε στο σταυρό ως θέαμα, ως σημάδι, υψώθηκε μεταξύ ουρανού και γης, σαν να ήταν ανάξιος και για τα δύο και σαν να εγκαταλείφθηκε και από τα δύο. Υψώθηκε και στην ανάληψή του, για να καθίσει στα δεξιά του Πατέρα και για να δώσει μετάνοια και άφεση αμαρτιών. Υψώθηκε πάνω στο σταυρό, ώστε μετέπειτα να υψωθεί πάνω στο θρόνο.

(5) Το «πρέπει» φανερώνει την σύμφωνα με την καθορισμένη βουλή και πρόγνωση του Θεού (Πράξ. β 23) απόλυτη ανάγκη της σταύρωσης για σωτηρία του κόσμου. Δες Ματθ. ιστ 21, Μάρκ. η 31, Λουκ. θ 22, κδ 26 (δ).

Όπως και οι συνοπτικοί και ο Παύλος, έτσι και ο Ιωάννης εκφράζουν με αυτό την πίστη, ότι όχι κάποια τύχη αλλά η θεία πρόνοια κυβερνά τον κόσμο και ότι ο Θεός προγινώσκει κάθε γεγονός, διότι έχει προκαθορίσει αυτό και πρέπει αυτό να συμβεί κατά το θέλημά του (β).

(6) Εξεπίτηδες προτιμάται εδώ η ονομασία αυτή, για να τονιστεί και η ιδέα της αντιπροσώπευσης και αντικατάστασης. Το ότι έχει κοινή φύση με εμάς, εξηγεί, πώς ο υιός του ανθρώπου έπαθε ως αντιπρόσωπός μας.

Ιω. 3,15 ἵνα(1) πᾶς(2) ὁ πιστεύων(3) εἰς αὐτὸν(4) μὴ ἀπόληται(5), ἀλλ' ἔχη(6) ζωὴν αἰώνιον(7). 15ὥστε ὅποιος πιστεύει σ' αὐτὸν να μὴ χαθεῖ ἀλλὰ να ζήσῃ αἰώνια.

(1) Ο στίχος αυτός συμπληρώνει την εφαρμογή του τύπου (g). Όπως καθένας που θα έβλεπε προς το χάλκινο φίδι θεραπευόταν, έτσι και καθένας που πιστεύει στο Χριστό σώζεται. Η έννοια αυτή αντιστοιχεί με τη φράση του πρώτου όρου της σύγκρισης που παραλείπεται αλλά υπονοείται (ο). Δηλαδή όπως ο Μωϋσής «ύψωσε το φίδι στην έρημο, έτσι ώστε αυτοί που ατενίζουν σε αυτό να έχουν ζωή» (Ζ), έτσι πρέπει να υψωθεί ο υιός του ανθρώπου, έτσι ώστε καθένας που πιστεύει σε αυτόν...

(2) Επεκτείνει σε ολόκληρη την ανθρωπότητα την εφαρμογή του ιουδαϊκού τύπου, την ώρα που με την έναρθη μετοχή «ο πιστεύων», εξατομικεύει έντονα την πράξη της πίστης (g). Η από τον Υιό του ανθρώπου προσφερόμενη σωτηρία είναι γενική, ώστε καθένας που πιστεύει, χωρίς κάποια εξαίρεση, επωφελείται από αυτήν.

(3) Η πίστη στην περίπτωση εκείνων, οι οποίοι έχουν ανάγκη της σωτηρίας, είναι ό,τι υπήρξε το βλέμμα προς το υψωμένο φίδι στην περίπτωση των Ισραηλιτών που είχαν ανάγκη θεραπείας (b). Στο βλέμμα του θανατηφόρα δαγκωμένου Ισραηλίτη, αντιστοιχεί η πίστη του αμαρτωλού στον Εσταυρωμένο.

«Αυτοί που ατενίζουν σε αυτόν (τον Ιησού) με πιο έντονη και διαρκή πίστη» (Κ).

(4) Ως υψωμένο. Ο σταυρός είναι σκάλα προς τον ουρανό (b).

(5) Το «μη απόληται» αποσιωπάται από τους κώδικες σιναϊτ., βατικανό και κάποιους άλλους.

(6) «Ο σταυρός λοιπόν είναι πηγή αιώνιας ζωής» (Ζ). Το αποτέλεσμα της πίστης δηλώνεται με διπλή μορφή, αρνητική (να μην χαθεί) και θετική (να έχει ζωή αιώνια). Παλαιότερη γραφή: ο πιστεύων εν αυτω ἔχη ζωήν. Η προσφερόμενη σωτηρία είναι πλήρης. Ο πιστός δεν θα χαθεί από τα τραύματα των αμαρτιών του, αλλά θα πετύχει τη γη της επαγγελίας απολαμβάνοντας σε αυτήν ζωή αιώνια. Ο Ιησούς Χριστός ήλθε να μας σώσει συγχωρώντας μας. Ο στίχος αυτός αποτελεί αναμφίβολα ευαγγέλιο, χαρμόσυνο μήνυμα, το πλέον χαρμόσυνο από όσα ήλθαν ποτέ από τον ουρανό στη γη. Σε αυτό σε λίγες λέξεις περιλαμβάνεται το παν· ο λόγος της συμφιλίωσης σε μικρογραφία.

(7) Φράση που συναντιέται 17 φορές στο ευαγγέλιο του Ιωάννη και 6 στην Α΄ Ιω., συχνά όμως και

στους συνοπτικούς και στον Παύλο με την έννοια της μετά θάνατον μέλλουσας ζωής. Στον Ιωάννη όμως η ζωή αυτή μπορεί να είναι και ένα παρόν κτήμα και επίτευγμα αυτού που πιστεύει (γ 36,ε 24,στ 47,Α΄Ιω. ε 13), που συνεχίζεται και μετά θάνατον αιώνια (στ 54). Έχει ζωή αιώνια σημαίνει περισσότερο από το ζει αιώνια, αφού ο τόνος υπάρχει κυρίως όχι στη διάρκεια, αλλά στην ποιότητα της ζωής. Έχει ζωή αιώνια σημαίνει συμμετέχει στη ζωή του Θεού (ε 26) και του Χριστού (α 4), η οποία ζωή είναι πάνω από την επίδραση και τις συνθήκες του χρόνου. Όπως όμως η αιώνια ζωή σημαίνει την αιώνια μακαριότητα, έτσι ο αιώνιος θάνατος σημαίνει την αιώνια δυστυχία (b). «Υπάρχει λοιπόν αυτή η διαφορά μεταξύ της συμβολικής εικόνας και τους πραγματικού αντίτυπου. Η εικόνα παρείχε πρόσκαιρη ζωή, η πραγματικότητα, της οποίας υπήρξε εκείνη εικόνα, παρέχει ζωή αιώνια» (Au).

Η εντύπωση που από τα λόγια αυτά του Κυρίου προκλήθηκε στο Νικόδημο, εξηγεί τη συμπεριφορά του κατά την ημέρα του πάθους. Βλέποντας τον Ιησού υψωμένο στο σταυρό θυμήθηκε τα λόγια αυτά και αντί να σκανδαλιστεί και να πποηθεί όπως οι υπόλοιποι μαθητές αισθάνθηκε την πίστη του να ενισχύεται (g).

Ιω. 3,16 (1) οὕτω(2) γὰρ(3) ἠγάπησεν(4) ὁ Θεὸς τὸν κόσμον(5), ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ(6) ἔδωκεν(7), ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν(8) αἰώνιον(9).

16» Τόσο πολύ αγάπησε ο Θεός τον κόσμο, ώστε παρέδωσε στο θάνατο το μονογενή του Υιό, για να μη χαθεί όποιος πιστεύει σ' αυτόν αλλά να έχει ζωή αιώνια.

(1) Πολλοί από τους νεώτερους ερμηνευτές θεώρησαν ότι ο διάλογος του Ιησού με τον Νικόδημο σταματά στον προηγούμενο σ., και αρχίζει τώρα υπομνηματισμός και εξήγηση αυτού από τον Ιωάννη. Είναι όμως προφανές, ότι η σύνδεση των λόγων αυτών με τα προηγούμενα είναι στενότερη και η σκέψη παρουσιάζεται να συνεχίζεται, όπως άλλωστε φαίνεται και από το «γάρ», με το οποίο τα λόγια του παρόντος στίχου έρχονται ως αιτιολογία, άρα λοιπόν και ως συνέχεια των προηγούμενων. Άλλωστε η διακοπή του διαλόγου στο στίχο 15 θα ερχόταν πολύ απότομα και θα παρέμενε αυτός, παρά την τόση σπουδαιότητά του, ατελής (g,ο,F). Αφού στους δύο προηγούμενους στίχους ανέφερε το σκοπό της έλευσης του Σωτήρα στη γη και του έργου του, έρχεται στον παρόντα να εκθέσει την ποιητική αιτία της έλευσης και σταύρωσής του (δ).

(2) Μπαίνει μπροστά με έμφαση και προσδίδει ιδιαίτερο τόνο στην έννοια.

(3) Απιολογεί το «πρέπει να υψωθεί».

«Αυτό που λέει σημαίνει το εξής: Μη θαυμάσεις ότι εγώ πρόκειται να υψωθώ, για να σωθείτε εσείς. Διότι και στον Πατέρα φάνηκε καλό αυτό και αυτός τόσο πολύ σας αγάπησε, ώστε...» (X).

(4) Στους συνοπτικούς το ρήμα λέγεται για την αγάπη του ανθρώπου προς τον πλησίον και προς τον Θεό. Ομοίως και στον Ιωάννη (ιγ 34,ιε 12,17,η 42, ιδ 15,21,23,κα 15). Σε αυτόν όμως συχνά λέγεται για την αγάπη του Ιησού προς τον άνθρωπο (ια 5,ιγ 1,23,34,ιδ 21,ιε 9,12,κα 7,20) και για την αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο (γ 16,ιδ 23,ιζ 23,Α΄Ιω. γ 1,δ 10) όπως και για την αμοιβαία αγάπη του Θεού και του Χριστού (γ 35,ι 17,ιε 9,ιζ 23-26,ιδ 31)(β).

(5) Η λέξη αυτή στον Ιωάννη έχει δύο έννοιες. Ή, το όλο γένος των ανθρώπων που βρίσκεται κάτω από την αμαρτία και είναι απεγνωσμένο, αλλά αγαπήθηκε από το Θεό, όπως εδώ· ή, το τμήμα της ανθρωπότητας που απιστεί ως αυτό που αντιτίθεται στο άλλο τμήμα της που πίστεψε και απαρνήθηκε τις αμαρτίες του, όπως συχνά χρησιμοποιείται στον τελευταίο διάλογο του Κυρίου με τους μαθητές του (ο).

Στον Ιωάννη η λέξη συναντιέται 78 φορές, ενώ στους συνοπτικούς μόνο 15 (F). «Με το να πει «Τόσο πολύ αγάπησε»» και με το ««ο Θεός τον κόσμο», δείχνει πολλή μεγάλη την ένταση της αγάπης. Διότι ήταν πολύ μεγάλη και άπειρη η απόσταση μεταξύ τους. Διότι ο αθάνατος, ο άναρχος, η απέραντη μεγαλοσύνη, αυτούς αγάπησε, δηλαδή αυτούς που είναι από χώμα και στάχτη, τους γεμάτους από αμέτρητα αμαρτήματα» (X).

Η αγάπη του Θεού αγκαλιάζει ολόκληρο τον κόσμο, όχι μόνο τους πιστούς εκλεκτούς, αν και ο ακόλουθος στίχος περιορίζει σε μόνους αυτούς την δωρεά της σωτηρίας (μ). Ο Χριστιανισμός δεν είναι μία από τις πολλές θρησκείες, οι οποίες αποσκοπούν στην ατομική λύτρωση. Είναι η μία και μόνη θρησκεία που αποβλέπει στην απολύτρωση ολόκληρου του κόσμου. Αναμφίβολα περιλαμβάνει και οδό ατομικής σωτηρίας, όπως τα συμφραζόμενα εδώ δείχνουν. Ο σκοπός της όμως είναι ευρύτερος· τόσο ευρύς όσο ευρεία είναι και η αγάπη του Θεού. Ο Χριστός ήλθε να σηκώσει την αμαρτία του κόσμου. Δες Ιω. α 29 (τ).

Δες και θαύμασε την αγάπη του Θεού. Ο μέγας και άπειρος Θεός αγαπά τέτοιο ανάξιο και εξευτελισμένο κόσμο! Ο άγιος Θεός αγαπά έναν διεφθαρμένο κόσμο με αγάπη τέτοιας ευαρέστησης, την ώρα που δεν παρουσίαζε ο κόσμος τίποτα το άξιο της αρεσκείας του.

(6) «Και αυτά πάλι έχουν ομοίως έμφαση... Όχι δούλο, όχι άγγελο, όχι αρχάγγελο» (X), αλλά «Υιό από την ουσία του Πατέρα, ο οποίος είναι δηλαδή ομοούσιος με αυτόν που τον γέννησε και Θεός όντως και αληθινά» (K).

«Αν έχοντας πολλούς γιους, έδινε έναν, και αυτό θα ήταν σε υπερβολικό βαθμό μεγάλο· τώρα όμως έδωσε τον Μονογενή» (Θφ).

Προσθέτει νέο γνώρισμα στο «υιόν του ανθρώπου» που προηγήθηκε. Ζητά λοιπόν κυρίως με αυτό να τονίσει το άπειρο της αγάπης του Πατέρα.

«Το αξιοθαύμαστο της αγάπης φαίνεται από το γεγονός ότι παρέδωσε για μας τον Υιό του, και μάλιστα τον Μονογενή. Κατά συνέπεια για να μένει και να διασώζεται η μεγάλη αγάπη του Θεού και Πατέρα, να πιστεύεται ότι είναι Υιός, και όχι δημιούργημα» (K).

Η φράση υπενθυμίζει αυτό που ειπώθηκε για τον Αβραάμ σε σχέση με τον Ισαάκ στο Γεν. κβ 16 (F,β).

(7) «Με τρόπο συγκαλυμμένο υπαινίχτηκε το πάθος» (Σχ). «Τον παρέδωσε σε θάνατο» (Z). Το «έδωκεν» εδώ με την έννοια του: παρέδωσε και εγκατέλειψε για να πάθει. Καταλήγει στην ίδια έννοια, στην οποία και το «να υψωθεί» που προηγήθηκε. Δες και Ρωμ. η 32.

«Πρόσεξε όμως, σε παρακαλώ, ότι όπως ακριβώς παραπάνω είπε, ότι ο Υιός του ανθρώπου κατέβηκε από τον ουρανό, αν και δεν κατέβηκε η σάρκα από τον ουρανό, αλλά όμως επειδή ο Χριστός είναι ένα πρόσωπο και έχει μία υπόσταση, πρόσθεσε τα του Θεού στην ανθρώπινη φύση του· έτσι και εδώ το ανάποδο, προσθέτει τα της ανθρώπινης φύσης στο Θεό Λόγο. Διότι, έδωσε, λέει, ο Θεός τον Υιό του σε θάνατο· παρόλο που ο Θεός είναι απαθής» (Θφ).

(8) Με την όλη φράση ίνα... , τονίζεται η καθολικότητα της σωτηρίας (καθένας), η ευκολία του μέσου (που πιστεύει), το μέγεθος του κακού που προλαμβάνεται (να μην χαθεί), η διάρκεια και το εξαιρετικό του αγαθού που επιτυγχάνεται (ζωή αιώνια)(g).

Αποτελεί επανάληψη της φράσης του σ. 15. Αυτή η επανάληψη είναι χαρακτηριστική του ύφους του Ιωάννη (γ 3,5,δ 23,24,στ 35,41,48,51,στ 39,40,η 24,ι 8-15,ιε 1-5,ιστ 14,15)(β). Δίκαια αυτός ο στίχος χαρακτηρίστηκε από τον Λούθηρο ως «η Βίβλος σε μικρογραφία» (ο).

(9) «Ζωή βεβαίως αιώνια, δεν είναι η συνηθισμένη, η οποία υπάρχει και στα άλλα ζώα, αλλά γίνεται από την πίστη και την υπόλοιπη αρετή» (Ω).

Ιω. 3,17 οὐ γὰρ(1) ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνη(2) τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆ(3) ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

17Γιατί, ο Θεός δεν έστειλε τον Υιό του στον κόσμο για να καταδικάσει τον κόσμο, αλλά για να σωθεί ο κόσμος δι' αυτού.

(1) Αιτιολογεί το «να μην χαθεί αλλά να έχει ζωή αιώνια» του προηγ. σ. Ο Κύριος αναιρεί τώρα την εσφαλμένη ιδέα των Ιουδαίων, οι οποίοι φρονούσαν, ότι ο Μεσσίας όταν έλθει, θα γινόταν αποκλειστικός τους βασιλιάς και σωτήρας την ίδια ώρα που θα έκρινε και θα τιμωρούσε τον κόσμο των εθνών. Η λέξη κόσμος επαναλαμβάνεται 3 φορές με έμφαση, για να τονιστεί ιδιαίτερα, ότι η θεία ευδοκία περιλαμβάνει την όλη ανθρωπότητα. Η καθολικότητα του ευαγγελίου του Παύλου υπάρχει σπερματικά και στους στίχους 16 και 17 αυτού του κεφαλαίου (g).

(2) Εκφράζει πρώτα αρνητικά το σκοπό της αποστολής του Κυρίου. Το «κρίνει» ή με την έννοια του δικάζει, του επιτελεί τα έργα του κριτή (g), ή με την έννοια του δικάζει ταυτόχρονα και καταδικάζει, οπότε το «για να κρίνει» μπήκε εδώ αντί για το «να χαθεί» του προηγούμενου στίχου, και αυτή είναι η έννοια του «κρίνει» σε ολόκληρο αυτό το χωρίο (ο).

«Δεν έχω έλθει για να καταδικάσω» (K). Η λέξη κρίνω και το παράγωγο κρίση, σημαίνουν πρώτα την πράξη του χωρισμού ή του ξεχωρίσματος, και έπειτα την, σαν συνέπεια αυτής, ακόλουθη πράξη της ανακοίνωσης απόφασης για εκείνα, τα οποία χωρίστηκαν. Το ξεχώρισμα μεταξύ εκείνων, οι οποίοι πιστεύουν και εκείνων οι οποίοι δεν πιστεύουν, συνυπνοεί τόσο τη σωτηρία, όσο και την καταδίκη (χ).

Η αλήθεια που τονίζεται εδώ δεν αποκλείει το ότι στο μέλλον ο Κύριος θα έλθει ως Κριτής, όπως άλλωστε και ο ίδιος ο Ιωάννης σαφώς διδάσκει στο ε 27,28.

«Διότι δύο είναι οι παρουσίες του Χριστού, αυτή που ήδη έγινε, και η μελλοντική, αλλά δεν έχουν την ίδια αιτία και οι δύο, αλλά η μεν πρώτη έγινε, όχι για να εξετάσει τα όσα πράξαμε, αλλά για να τα συγχωρήσει, ενώ η δεύτερη θα γίνει όχι για να συγχωρήσει, αλλά για να εξετάσει» (X).

Το έργο του Κυρίου ως κριτή στη δεύτερη παρουσία, είναι επακόλουθο του έργου του στην πρώτη παρουσία. Προσφέρει πρώτα τη σωτηρία σε όλους και εξετάζει έπειτα ακριβώς τον τρόπο, με τον οποίο η προσφορά του έγινε αποδεκτή από τους ανθρώπους (ο).

(3) Εκφράζει το σκοπό της αποστολής του Κυρίου και θετικά. Ο Χριστός ήλθε για καταδίκη του κόσμου τόσο λίγο, όσο και ο ήλιος έρχεται να επισκιάσει ορισμένα τμήματα του κόσμου που

φωτίζεται από αυτόν. Η καταδίκη όμως έρχεται, όπως ακριβώς και η σκιά από το φως του ηλίου, ως φυσική συνέπεια της σύστασης και των περιστάσεων, κάτω από τις οποίες βρίσκεται ο κόσμος (μ).

Ιω. 3,18 ὁ πιστεύων(1) εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων(1) ἤδη κέκριται(2), ὅτι(3) μὴ πεπίστευκεν(4) εἰς τὸ ὄνομα(5) τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ(6).

18 Ὅποιος πιστεύει σ' αὐτὸν δεν ἔχει να φοβηθεῖ τη θεϊκὴ κρίση· αὐτὸς ὅμως που δεν πιστεύει ἔχει κίόλας καταδικαστεῖ, γιατί δεν πίστεψε στο μονογενὴ Υἱὸ του Θεοῦ.

(1) Με τον ενεστώτα της μετοχής δηλώνεται η ἔμμονη και διαρκὴς διάθεση της ψυχῆς προς το Χριστό (κ).

«Αὐτὸς που πιστεύει, ὄχι αὐτὸς που ερευνά με περιέργεια· αὐτὸς που πιστεύει, ὄχι αὐτὸς που πολυπραγμονεῖ. Τι λοιπὸν, αν ἔχει ἀκάθαρτη ζωὴ και πράξεις ὄχι καλές; Αὐτοῦ του εἶδους οἱ ἄνθρωποι κατεξοχὴν, λέει ο Παῦλος ὅτι δεν εἶναι γνήσιοι πιστοί· διότι ομολογοῦν ὅτι γνωρίζουν το Θεό, με τα ἔργα ὅμως τον αρνοῦνται (Τίτου α 16)» (X).

(2) Η ἔννοια την ὁποία εκφράζει ἐδῶ ο Ιωάννης εἶναι, ὅτι ὅπως η αἰώνια ζωὴ ἀρχίζει ἀπὸ την παρούσα ζωὴ σύμφωνα με το σ. 15 (να ἔχει ζωὴ αἰώνια), ἔτσι και η καταδίκη (β).

«Λέει ὅτι ἔχει καταδικαστεῖ ἤδη αὐτὸς που δεν πιστεύει, γιατί ἤδη ο ἴδιος ἔχει ὀρίσει την ἀπόφαση του ὅτι πρέπει να κολάζεται, με το ὅτι ἀποφάσισε να ἀπαρνηθεῖ αὐτὸν που του χορηγεῖ τη δυνατότητα να μην καταδικαστεῖ» (Κ).

«Μη νομίσεις ὅτι η ἀναβολὴ (της τιμωρίας) ωφελεῖ σε κάτι αὐτὸν που εἶναι ἤδη υπαίτιος, εἴαν δεν μεταβάλλεται· διότι αὐτὸς που δεν πιστεύει δεν θα ἔχει καλύτερη τύχη ἀπὸ αὐτοὺς που ἤδη καταδικάστηκαν και κολάζονται» (X).

Η ὀριστικὴ καταδίκη θα ἀπαγγελθεῖ βεβαίως κατὰ τη μέλλουσα κρίση (ιβ 48). Ἀλλὰ «ὅπως ακριβῶς τον πιστό η πίστη τον ἀπάλλαξε ἀπὸ την κρίση πριν ἀπὸ την κρίση, ἔτσι και αὐτὸν ἐδῶ η ἀπιστία τον καταδίκασε πριν την καταδίκη. Διότι και ο φονιάς και καθέννας που διέπραξε σφάλμα, ως προς τη φύση μεν του ἀμαρτήματος ἔχει ἀμέσως καταδικαστεῖ· ως προς την ἀπόφαση ὅμως του ἀρχοντα, θα καταδικαστεῖ ὕστερα» (Z).

Ἄλλωστε «και η ἴδια η ἀπιστία εἶναι καταδίκη. Διότι το να εἶναι κάποιος ἐξω ἀπὸ το φως, αὐτό ἀπὸ μόνο του εἶναι μέγιστη τιμωρία» (Θφ).

Και «ὅπως συμβαίνει ως προς τον γιατρό, ἤλθε (ο Κύριος) για να θεραπεύσει τον ἀσθενή. Ἀλλὰ εἴαν αὐτὸς δεν τηρήσει τις διαταγές του γιατροῦ καταστρέφει τον εαυτό του... Εἴαν δεν θελήσεις να σωθεῖς ἀπὸ αὐτὸν, θα κριθεῖς ἀπὸ τον ἴδιο σου τον εαυτό» (Αυ).

Πόσο μεγάλη εἶναι η ἀθλιότητα του ἀπιστοῦ! Ἐχει ἤδη καταδικαστεῖ. Εἶναι τόσο βέβαιη η καταδίκη του, ὅστε παρουσιάζεται ως παρούσα, παρόλο που πλήρως θα σημειωθεῖ στο μέλλον. Ἀλλὰ και ἀπὸ τῶρα η ὀργὴ του Θεοῦ βαραίνει πάνω του, και η καρδιά του κατακρίνει αὐτὸν.

(3) Ο λόγος και η αἰτία της καταδίκης.

(4) Το «μη» προτιμάται ἀντὶ για το «ου», διότι το γεγονός της ἀπιστίας δεν εκφέρεται ἐδῶ ἀντικειμενικά, ἀλλὰ υποκειμενικά, ως κρίση του Κριτῆ που εκφέρει την καταδίκη. Ο παρακείμενος δηλώνει ὄχι την πράξη, ἀλλὰ την κατάσταση που προέρχεται ἀπὸ την πράξη (g).

(5) Δες α 12= «Με την ἔννοια του: σε αὐτὸν» (Z). Πιστεύει στην ἀποκάλυψη σχετικά με την οὐσία του.

(6) «Και παρουσιάζει φοβερό και μεγάλο το ἔγκλημα της ἀπιστίας, ἐπειδὴ ακριβῶς εἶναι ο Υἱὸς και Μονογενὴς» (Κ). Δες σε πόσο μεγάλη ἀμαρτία παρασύρονται αὐτοὶ που ἀπιστοῦν. Γίνεται αὐτὴ βαρύτερη ἀπὸ την ἀξία του Προσώπου, το ὁποῖο παραθεωροῦν. Δεν πιστεύουν στο ὄνομα του Μονογενοῦς Υἱοῦ του Θεοῦ, ο ὁποῖος εἶναι ἀπείρως ἀληθινός και ἀξίος να πιστεύεται ἀπὸ ἐμᾶς, ἀλλὰ και ἀπειρα ἀγαθός και ἀξίος να ἐγκολπῶθεῖ ἀπὸ ἐμᾶς. Ο Θεός ἔστειλε, για να μας σώσει, ἐκείνον, ο ὁποῖος ἦταν ο περισσότερο ἀπὸ καθετὶ ἀγαπητότατος σε αὐτὸν. Και δεν πρέπει λοιπὸν αὐτὸς που στάλθηκε να γίνεῖ και σε ἐμᾶς ἀγαπητότατος; Δεν πρέπει να πιστέψουμε στο ὄνομά του, το ὁποῖο εἶναι ὄνομα πάνω ἀπὸ καθετὶ;

Ιω. 3,19 αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρίσις(1), ὅτι τὸ φῶς(2) ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς(3)· ἦν γὰρ πονηρὰ(4) αὐτῶν τὰ ἔργα(5).

19 Και να ποια εἶναι η καταδίκη: Το φως ἤρθε στον κόσμο, οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἀγάπησαν περισσότερο το σκοτάδι παρά το φως, γιατί οἱ πράξεις τους ἦταν πονηρές.

(1) Η αἰτία της κρίσης (b). «Αὐτὴ εἶναι η καταδίκη αὐτῶν που δεν πιστεύουν· για αὐτὸ καταδικάζονται» (Z). «Για αὐτὸ τιμωροῦνται» (X). «Δείχνει ἐδῶ ὅτι εἶναι στερημένοι ἀπὸ κάθε ἀπολογία αὐτοὶ που δεν πίστεψαν» (Θφ).

«Διότι, λέει, αν μεν εἶχα ἔλθει για να τους τιμωρήσω και να ζητήσω ευθύνες των πράξεών τους, θα

μπορούσαν να πουν ότι για αυτό απομακρυνθήκαμε· τώρα όμως ήλθα να απαλλάξω από το σκοτάδι και να οδηγήσω προς το φως» (X).

(2) Μετά την αναφορά της ζωής ακολουθεί η αναφορά του φωτός όπως στο κεφ. α (b). «Το φως της γνώσης και την αλήθειας» (Z). Ο Ιησούς Χριστός ως αυτός που αποκαλύπτει το Θεό και τις οδούς του στον άνθρωπο, και ως η φανέρωση του αγαθού και της αγιότητας (ο,γ). Μεγαλύτερη δωρεά από αυτήν δεν ήταν δυνατόν να προσφερθεί στους ανθρώπους. Και όμως πολλοί απέρριψαν αυτήν (τ).

(3) «Δεν πρέπει να ακούμε με συγκριτική έννοια το ότι αυτοί αγάπησαν περισσότερο το σκοτάδι παρά το φως· διότι καθόλου δεν το αγάπησαν (το φως), αφού το μίσησαν. Δηλαδή για αυτό το λόγο λέει ότι αγάπησαν το σκοτάδι περισσότερο από το φως, επειδή πράττοντας πονηρά, μισούν το φως. Εάν όμως μισούν αυτό, δεν αγαπούν το σκοτάδι συγκριτικά με το φως» (Ω).

Η αιτία λοιπόν της καταδίκης τους είναι «ότι δεν θέλησαν να αφήσουν το σκοτάδι και να τρέξουν στο φως» (X).

«Διότι αυτοί που έπρεπε να φωτίζονται καλά, εφόσον προτίμησαν να βρίσκονται στο σκοτάδι, πώς δεν είναι εύλογα αυτοί οι ίδιοι που όρισαν τα δεινά εναντίον του εαυτού τους;» (Κ).

«Διότι δεν έκαναν μόνο αυτήν την αμαρτία, ότι δηλαδή δεν ζήτησαν οι ίδιοι το φως, αλλά το χειρότερο είναι το εξής, ότι εκείνο ήλθε προς αυτούς, και όμως δεν το αποδέχτηκαν· για αυτό και είναι καταδικασμένοι» (Θφ).

«Διότι αυτός μεν που κάθεται στο σκοτάδι επειδή απουσιάζει το φως, θα μπορούσε να έχει κάποια συγγνώμη· εκείνος όμως που μετά την παρουσία του φωτός εξακολουθεί να κάθεται στο σκοτάδι, φέρνει εναντίον του την απόδειξη ότι είναι διεστραμμένος και ισχυρογνώμων» (X).

Η έλευση του Κυρίου ανάγκασε τους ανθρώπους να τάξουν τους εαυτούς τους είτε στη μία είτε στην άλλη μερίδα. Προηγουμένως οι άνθρωποι αμάρταναν από άγνοια. Τώρα όμως προτιμούν το κακό με ελεύθερη εκλογή (μ).

(4) «Αναφέρει και την αιτία, για την οποία οι άνθρωποι ήλθαν προς το σκοτάδι» (Θφ). «Για αυτό απέφυγαν το φως» (Z). «Φοβήθηκαν να μετακινηθούν» προς το φως, «επειδή δεν θέλουν να επιδείξουν ορθή ζωή» (X).

«Διότι δεν έχουν πονηρά έργα εξαιτίας του ότι υπάρχει το σκοτάδι· αλλά επειδή έχουν πονηρά έργα, αγαπούν το σκοτάδι» (Ω).

Ο παρατατικός «ήταν» σημαίνει τη ζωή του κόσμου στο κακό σαν να υφίσταται από παλιά, πολύ πριν ακόμα εμφανιστεί το φως. Η απόρριψη του Ιησού από αυτούς που απίστησαν σε αυτόν δεν υπήρξε συνέπεια ούτε άγνοιας, ούτε ατυχίας, ούτε λόγω έλλειψης κάποιας ειδικής και μυστικής ικανότητας. Οι άνθρωποι απορρίπτουν τον Ιησού, διότι τα έργα τους είναι πονηρά (χ). Όλη η αντίσταση την οποία το ευαγγέλιο του Ιησού συνάντησε στον κόσμο, προέρχεται από τις φαύλες καρδιές, πάνω στις οποίες κυριαρχεί η πονηρία. Ο Χριστός μισείται, διότι αγαπιέται η αμαρτία.

«Επειδή δηλαδή ο Χριστιανισμός απαιτεί και ορθότητα δογμάτων και υγιή τρόπο ζωής, φοβούνται, λέει, να μετακινηθούν προς εμάς, επειδή δεν θέλουν να επιδείξουν ορθό βίο. Διότι εκείνον μεν που ζει στον Ελληνισμό (=ειδωλολατρεία), δεν θα μπορέσει να τον ελέγξει κανείς. Διότι αυτός που έχει τέτοιους θεούς και έχει γιορτές όμοιες με τους θεούς αισχρές και γελοίες, επιδεικνύει τα έργα αντάξια των δογμάτων» (X).

(5) Κάθε ηθική εκδήλωση δηλαδή εσωτερική κλίση και εξωτερικές πράξεις (g).

Ιω. 3,20 πᾶς(1) γὰρ ὁ φαῦλα πράσων(2) μισεῖ(3) τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται(4) πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ(5) τὰ ἔργα αὐτοῦ·

20Κάθε άνθρωπος που πράττει έργα φαύλα μισεί το φως και δεν έρχεται στο φως, γιατί φοβάται μήπως αποκαλυφθούν τα έργα του και κριθούν.

(1) Είτε εθνικός είτε Ιουδαίος (ο). Γενικό αξίωμα, του οποίου την αλήθεια η καθημερινή πείρα μαρτυρεί (δ).

(2) «Δεν είπε αυτός που έπραξε φαύλα... αλλά αυτός που πράττει συνεχώς, δηλαδή εκείνος που θέλει να κυλιέται συνεχώς στο βούρκο της αμαρτίας» (X). «Διότι είναι δυνατόν και αυτός που έκανε κάποια στιγμή το κακό να απομακρυνθεί μεν από την κακία και να δει προς το καλό, και αυτός που υποσχέθηκε να ακολουθεί με χαρά την αλήθεια, να στραφεί κάποτε προς το χειρότερο. Για αυτό είπε το «πράττει» και το «κάνει»» (Θμ).

Τόσο εδώ, όσο και στο ε 29 βάζει το ρήμα πράττω για το φαύλα. Ενώ για τα αγαθά ή για την αλήθεια βάζει όχι το πράττω αλλά το ποιω. Το πράσσω σημαίνει απλώς την εργασία και προτιμάται εδώ προκειμένου για έργα μάταια. Το ποιώ υπονοεί έργο ολοκληρωμένο και αποτέλεσμα που παραμένει (g,β).

(3) Εδώ καθορίζει την προτίμηση του προηγ. στίχου εντονότερα και θετικότερα ως μίσος (ο). Η αιτία της απιστίας σύμφωνα με αυτά δεν είναι διανοητική αλλά ηθική (g).

(4) Δηλώνει εσκεμμένη απόφαση (g). Ο σιναϊτικός κώδικας και κάποιοι άλλοι αποσιωπούν το «και ουκ έρχεται προς το φως» προφανώς από σύγχυση κατά την αντιγραφή της άλλης λέξης «φως», που προηγήθηκε.

(5) Για να μη φανερωθεί η πλανεμένη ή κακή φύση του έργου ή της σκέψης (g). «Επειδή αγαπά να μένει σε άγνοια αυτού που πρέπει, για να μη βασανίζεται διαπράττοντας τα πλημμελήματα, δεχόμενος πικρότερους πλέον τους ελέγχους της συνείδησης» (K). Το φως της αλήθειας αποκαλύπτει τον απεχθή χαρακτήρα των πράξεων του ανθρώπου και εκθέτει αυτόν στην αποδοκιμασία του θείου νόμου και της συνείδησής του (o).

Ιω. 3,21 ό δέ ποιῶν τήν ἀλήθειαν(1) ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς(2), ἵνα φανερωθῆ(3) αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι(4) ἐν Θεῷ(5) ἔστιν εἰργασμένα.

21Ὅποιος ὁμως κάνει πράξεις σύμφωνα με την αλήθεια του Θεού, αυτός έρχεται στο φως' έτσι θα φανεί πως οι πράξεις του έχουν γίνει από υπακοή στο Θεό».

(1) Ο λόγος είναι γενικός, αναφερόμενος και στους ανθρώπους πριν την εμφάνιση του Χριστού, για τους οποίους μιλά και ο Παύλος στο Ρωμ. β 7 (g, β). «Αυτός που αγαπά και πράττει τα έργα της αλήθειας» (K). «Αυτός που πράττει το ευθές, αυτός που ζει σωστά» (Z). Ἡ, αλήθεια λέγεται εδώ το θέλημα του Θεού, διότι όπως ο Θεός είναι αλήθεια, έτσι και ο λόγος του, το θέλημά του το αγαθό είναι αλήθεια (δ).

Ο χαρακτήρας του ενάρετου άνδρα είναι χαρακτήρας ανθρώπου, που πράττει την αλήθεια. Ενεργεί αυτός αληθινά και ειλικρινά σε όλες τις πράξεις του. Παρόλο που μερικές φορές παρεκκλίνει από ανθρώπινη ασθένεια από το αγαθό, όμως πράττει την αλήθεια. Έχει πάντοτε τίμιες προθέσεις, και παρ' όλες τις αδυναμίες του, ποθεί την ακεραιότητα και πάντοτε τείνει προς αυτήν. Είναι επίσης ο χαρακτήρας του χαρακτήρας ανθρώπου που έρχεται προς το φως. Είναι πάντοτε πρόθυμος να δεχτεί την αλήθεια και να εγκολπωθεί την αποκάλυψή της. Επιθυμεί να μάθει την αλήθεια και με ευγνωμοσύνη ακούει αυτούς που διδάσκουν αυτήν σε αυτόν.

(2) «Το να έρχεται και να μην έρχεται κάποιος προς το φως, δεν πρέπει να το πάρουμε τοπικά αλλά ενεργητικά, ότι δηλαδή έρχεται προς αυτό καθέννας που πράττει σύμφωνα με την αρετή» (Ω).

Αλληγορική έκφραση= Πλησιάζει προς τον Ιησού, ακούει υπάκουα και παραδίδεται σε αυτόν με εμπιστοσύνη. Κάθε άνθρωπος που πράττει την αλήθεια άρχισε ήδη να έλκεται προς το Χριστό. Εφόσον πράττει την αλήθεια, αρχίζει αυτός να αισθάνεται τη δύναμη και ωραιότητα του Χριστού. Διότι ο Χριστός είναι η ίδια η αλήθεια και επόμενο είναι αυτός ολοένα και περισσότερο να εξαρτά τον εαυτό του από το Χριστό και να βρίσκει σε καθετί το Χριστό. Ο άνθρωπος αυτός έχει κάποιο βαθμό φωτός και βρίσκεται υπό την επίδραση του φωτός. Το φως ελκύει αυτόν. Και φυσικό είναι ολοένα να βαδίζει προς την πηγή του φωτός και ολοένα να πλησιάζει προς αυτήν. Δεν είναι φως, αλλά έρχεται προς το φως. Κάθε ημέρα βρίσκεται σε μεγαλύτερη εγγύτητα με τον Ιησού, σε σταθερότερη κοινωνία μαζί του. Και ο Ιησούς γίνεται το κέντρο γύρω από τον οποίο κινείται συνεχώς σε ολοένα στενότερο κύκλο, ερχόμενος προς το φως. Και η συγγένεια μεταξύ αυτού και του Χριστού γίνεται ολοένα ισχυρότερη.

(3) Όχι από ματαιοδοξία και αγάπη για επίδειξη, αλλά από «τη δίψα να φωτίζεται» (K). Η φανέρωση αυτή της αγαθής ποιότητας των έργων γίνεται όχι ενώπιον του κόσμου, αλλά στη συνείδηση του εργάτη τους (δ)

(4) Μάλλον ειδικός σύνδεσμος=να φανερωθούν, ότι... «Δεν αποφεύγει δηλαδή το φωτισμό του Αγίου Πνεύματος, καθοδηγούμενος μάλιστα από αυτό χωρίς να συναρπάζεται στο να μπορεί να κατανοεί, εάν δεν παραβίασε την εντολή του Θεού» (K).

(5) «Εάν όλα έχουν διαπραχθεί σύμφωνα με το νόμο του Θεού» (K). «Ότι είναι αρεστά στο Θεό» (Z). Λέει εν Θεώ και όχι εν Χριστώ, διότι εδώ πρόκειται για τα έργα κάθε ευθύ ανθρώπου πριν ακόμα βρει το Χριστό (g).

Ιω. 3,22 Μετά ταῦτα(1) ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ(2) εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν(3), καὶ ἐκεῖ διέτριβε(4) μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν(5).

22Ύστερα απ' αυτά, ήρθε ο Ιησούς και οι μαθητές του στην περιοχή της Ιουδαίας, κι εκεί έμεινε αρκετόν καιρό μαζί τους και βάφτιζε.

(1) Φράση, με την οποία ο Ιωάννης συνηθίζει να εισάγει νέα κεφάλαια στην αφήγησή του. Μετά από αυτά, δηλαδή μετά τη δράση του Ιησού στα Ιεροσόλυμα κατά τη γιορτή του Πάσχα και τον διάλογο με τον Νικόδημο (β).

(2) Για τους οποίους είπε στο Ιω. β 2.

(3) Η σύμφωνα με το Μάρκ. α 5 Ιουδαία χώρα. Η ύπαιθρος της Ιουδαίας σε αντίθεση με την Ιερουσαλήμ (g). «Στις μεν γιορτές ανέβαινε στην πόλη, ώστε δημόσια να παρουσιάσει τα δόγματα και

να προσφέρει την ωφέλεια από τα θαύματα. Όταν τελείωναν όμως οι γιορτές ερχόταν πολλές φορές στον Ιορδάνη επειδή και εκεί πήγαιναν πολλοί. Και μάλιστα έπιανε εκείνα τα μέρη που μαζευόταν πολύς όχλος όχι για να επιδειχτεί, ούτε από φιλοδοξία, αλλά διότι φρόντιζε να ωφελεί όσο το δυνατόν περισσότερους» (X).

(4) Οι παρατατικοί σημαίνουν ότι η παραμονή αυτή διήρκεσε κάποιο χρόνο (g).

(5) «Συνεχίζοντας [στο δ 2] λέει ο Ευαγγελιστής ότι, ο Ιησούς δεν βάπτιζε, αλλά οι μαθητές του· οπότε είναι φανερό ότι και εδώ αυτό εννοεί, ότι αυτοί βάπτιζαν μόνοι» (X). Το «βάπτιζε» λοιπόν εδώ πρέπει να το ερμηνεύσουμε: «Βαπτίζει ο Χριστός μέσω των μαθητών του» (K). Με τη συγκατάθεση και επιδοκιμασία του Ιησού βαπτίζουν οι μαθητές του. Όπως παρατηρεί ο g., εάν τα δύο αυτά χωρία (γ 22 και δ 2) υπήρχαν σε δύο διαφορετικά ευαγγέλια, η νεώτερη κριτική θα σημείωνε ευθύς αντίφαση και θα κατηγορούσε καθέναν που επιχειρεί να συμβιβάσει τις δύο πληροφορίες ότι κατέχεται από προκατάληψη και μεροληψία. Είναι και αυτό απόδειξη του πόσο επισφαλείς είναι οι συλλογισμοί της. Γεννιέται το ερώτημα: Ποιος ήταν ο χαρακτήρας αυτού του βαπτίσματος; Το βάπτισμα αυτό δεν είναι ακόμη το χριστιανικό βάπτισμα, διότι «δεν είχε δώσει ακόμα το Πνεύμα. Εύλογα λοιπόν δεν βάπτιζε· οι μαθητές όμως έκαναν αυτό επειδή ήθελαν να οδηγήσουν πολλούς στη σωτήρια διδασκαλία,... εάν όμως κάποιος ξεετάζει, και τι παραπάνω είχε το βάπτισμα των μαθητών, από αυτό του Ιωάννη, θα πούμε ότι, τίποτα· διότι τόσο το ένα όσο και το άλλο στερούνταν της χάριτος του αγίου Πνεύματος και η αιτία και των δύο βαπτισμάτων ήταν μία, το να προσελκύουν δηλαδή τους βαπτιζομένους στο Χριστό» (X).

Είναι λοιπόν και το βάπτισμα αυτό βάπτισμα μετανοίας, όπως του Ιωάννη. Διενεργεί λοιπόν αυτό ο Κύριος αφ' ενός μεν παρέχοντας με αυτό έμπρακτα την επιδοκιμασία του στη διακονία και το βάπτισμα του Ιωάννη· κυρίως όμως «για να μην τρέχουν ολόγυρα οι μαθητές, και έτσι να συγκεντρώνουν αυτούς που όφειλαν να πιστέψουν... καθιέρωσαν το βάπτισμα, το οποίο μπορούσε να συγκεντρώσει πολλούς μαζί, στους οποίους ταυτόχρονα δίδασκαν τα σχετικά με το Χριστό και τους έφερναν στο Σωτήρα που ήταν κοντά» (Z). Ο σκοπός λοιπόν αυτού του βαπτίσματος ήταν το ρεύμα του λαού που έτρεχε προς το βάπτισμα να στραφεί προς τον Ιησού ως Μεσσία. Και έτσι ενώ το βάπτισμα αυτό ήταν βάπτισμα μετανοίας όπως το του Ιωάννη, η μαρτυρία όμως που το συνόδευε δεν ταυτιζόταν πλήρως με αυτήν του Ιωάννη. Διότι ο μεν Ιωάννης προφήτευε την επικείμενη έλευση του Μεσσία, ενώ οι μαθητές έδειχναν στους βαπτιζομένους τον φανερωμένο Μεσσία.

Ιω. 3,23 ἦν(1) δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων(2) ἐν Αἰνῶν(3) ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ(4), ὅτι ὕδατα πολλὰ(5) ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο·

23Αλλά κι ο Ιωάννης βάπτιζε τότε στην Αινών, κοντά στο Σαλείμ, γιατί είχε πολύ νερό εκεί, και οι άνθρωποι έρχονταν και βαφτίζονταν,

(1) =Καταγινόταν στο να βαπτίζει, βρισκόταν στην κατάσταση του να βαπτίζει, ασχολούνταν με αυτό το έργο (δ). Υπήρχε και για τον Ιωάννη ακόμη έργο για επιτέλεση, παρόλο που ήδη ο Ιησούς είχε αρχίσει το δικό του έργο. Τα μεγαλύτερα χαρίσματα, τα οποία έχουν μερικοί, δεν κάνουν περιττούς και άχρηστους τους κόπους και το έργο άλλων που έχουν λιγότερα χαρίσματα. Και ένα τάλαντο ακόμα αν έχουμε, οφείλουμε να δώσουμε λόγο για αυτό.

(2) «Ο Ιωάννης ακόμη βαπτίζει και δεν σταμάτησε, κατορθώνοντας δύο πράγματα ταυτόχρονα· ένα μεν, σε αυτούς που έτρεχαν σε αυτόν να τους μιλά για το Χριστό και να τους οδηγεί σε αυτόν· και άλλο, το να μην ερεθίσει τους μαθητές του (του Ιωάννη) σε ζήλεια και περισσότερη φιλονικία» (Θφ).

(3) Αιν=πηγή, το «ων» με συγκοπή της λέξης γιωνά=περιστέρι. Αινών λοιπόν=πηγή του περιστεριού (g,Meyer). Άλλοι δεχόμενοι ότι η λέξη σχηματίστηκε από επίταση της λέξης Αιν, ερμηνεύουν: πηγή άφθονη και γεμάτη νερό, και άλλοι παράγοντας από αλλού τη λέξη, μεταφράζουν: πηγή δύναμης (δ).

(4) Η πηγή αυτή βρισκόταν κοντά σε κάποια πόλη που ονομαζόταν Σαλείμ. Η τοποθεσία και των δύο μερών είναι αβέβαιη. Ο Ευσέβιος και ο Ιερώνυμος τοποθέτησαν την Αινών 8000 βήματα νότια της Σκυθόπολης, στα όρια της Σαμάρειας και της Γαλιλαίας. Αυτή όμως η εκδοχή δεν φαίνεται να συμφωνεί αφενός μεν με την πληροφορία του προηγ. στίχου, ότι οι μαθητές του Ιησού βάπτιζαν στην Ιουδαία γη, αφετέρου δε με την πιθανότητα, ότι και ο Ιωάννης βάπτιζε σε κάποιο γειτονικό τόπο. Ούτε πάλι παρουσιάζεται ως πιθανό, ότι ο Ιωάννης θα εγκαθίστατο στη Σαμάρεια. Για αυτό πολλοί από τους νεώτερους υποθέτουν ότι πρόκειται για τις 3 πόλεις που αναφέρονται στο Ιησ. Ν. ιε 32, Λαβώς και Σαλή και Ερωθώμ, που βρίσκονταν στα όρια Εδώμ και περιλαμβάνονταν στη μεσημβρινή Ιουδαία. Με την τελευταία αυτή εκδοχή συμφωνεί και η ακόλουθη παρατήρηση «επειδή εκεί υπήρχαν πολλά νερά». Διότι πράγματι η μεσημβρινή Ιουδαία στερείται πηγών, ενώ για τη Σαμάρεια που ήταν πλούσια σε νερά θα περίπτεε η παρατήρηση (g). Πάντως η μικρή πόλη φαίνεται ότι δεν βρισκόταν δίπλα στον Ιορδάνη, διότι τότε θα ήταν τελείως περιττό να αναφέρει για νερά (δ).

(5) Έτσι η πλήρης βύθιση στο νερό ζητιέται (b) στο βάπτισμα.

Ιω. 3,24 (1) οὐπω(2) γὰρ(3) ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.

24αφού ο Ιωάννης δεν είχε ακόμα φυλακιστεί.

(1) Ο σ. αυτός αποτελεί παρενθετικό σχόλιο από τον Ευαγγελιστή, που αποβλέπει να καθορίσει το χρόνο κατά τον οποίο έγιναν αυτά και να επανορθώσει παρεξήγηση που προήλθε από αποσιώπηση των συνοπτικών ευαγγελίων. Πράγματι οι συνοπτικοί δε λένε τίποτα για τη δράση του Ιησού στην Ιουδαία, ο Ιωάννης όμως φροντίζει να σημειώσει, ότι άρχισε αυτή νωρίτατα πριν την οριστική κλήση των μαθητών στη Γαλιλαία και πριν τη φυλάκιση του Ιωάννη. Όλα όσα αφηγήθηκε μέχρι τώρα ο Ιωάννης συνέβησαν πιο πριν από αυτά που εξιστορεί ο Μάρκος στο α 14-στ 6. Και συνεπώς και η στο Ιω. α 44 πρώτη επάνοδος του Ιησού στη Γαλιλαία δεν αναφέρεται από τους συνοπτικούς. Για αυτό και ο Ιωάννης κρίνει αναγκαίο να σημειώσει την επεξήγηση αυτού του σ., προλαμβάνοντας ή και επανορθώνοντας χρονολογική σύγχυση ενδεχόμενη ή και που επικράτησε από παρεξήγηση. Είναι προφανής από εδώ και ο συμπληρωματικός σκοπός του τετάρτου ευαγγελίου, που στρέφεται κυρίως γύρω από τα κενά της ευαγγελικής ιστορίας από την αφήγηση των συνοπτικών (β,γ).

(2) Εδώ ο Ευαγγελιστής παίρνει ως δεδομένο ό,τι οι άλλοι ευαγγελιστές είχαν γράψει όσον αφορά στη φυλάκιση του Ιωάννη του βαπτιστή (b). Μιλά για τη φυλάκιση αυτή σαν για γεγονός πολύ γνωστό και για αυτό τίποτα δεν προσθέτει για τα περιστατικά αυτά και για το θάνατο του Ιωάννη.

(3) Ο Ιωάννης λοιπόν έπαυσε να βαπτίζει, όταν ρίχτηκε στη φυλακή, όχι πιο πριν (b).

Ιω. 3,25 Ἐγένετο οὖν(1) ζήτησις(2) ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου(3) μετὰ Ἰουδαίου(4) περὶ καθαρισμοῦ(5).

25Ἐγινε κάποτε μια συζήτηση ανάμεσα σε μερικούς από τους μαθητές του Ιωάννη και σ' έναν Ιουδαίο, σχετικά με το θρησκευτικό καθαρμό.

(1) Δείχνει τη σχέση της φιλονικίας που προκλήθηκε με τα βαπτίσματα που αναφέρθηκαν, στα οποία αποδιδόταν από τους μαθητές του Ιωάννη ανταγωνιστικός χαρακτήρας. «Επειδή δηλαδή οι μαθητές του Ιωάννη ζήλευαν πάντοτε τους μαθητές του Χριστού αλλά και τον ίδιο το Χριστό, όταν τους είδαν να βαπτίζουν, άρχισαν συζήτηση με τους βαπτιζομένους, ισχυριζόμενοι ότι το δικό τους βάπτισμα πλεονεκτούσε σε σχέση με το βάπτισμα των μαθητών» (X).

(2) «Ἐγινε συζήτηση» (Z). Μετριοπαθής συζήτηση, όχι έριδα (b). Πουθενά αλλού στα ευαγγέλια δεν συναντιέται η λέξη. Συναντιέται όμως στο Α΄ Τιμ. στ 4 με κακή έννοια. Εικασίες για την αιτία της συζήτησης: «Αυτοί που έρχονταν στον Ιωάννη στέλνονταν από αυτόν στον Ιησού να βαπτιστούν· αλλά οι βαπτιζόμενοι από το Χριστό δεν στέλνονταν στον Ιωάννη. Οι μαθητές του Ιωάννη ταραχτήκαν και άρχισαν να συζητούν με τους Ιουδαίους, όπως συνήθως συμβαίνει. Οι Ιουδαίοι είχαν καταλάβει ότι ο Ιωάννης είχε διακηρύξει, ότι ο Χριστός ήταν ανώτερος και ότι προς το βάπτισμα αυτού πρέπει να συρρέουν. Του Ιωάννη οι μαθητές επειδή δεν κατανόησαν ακόμα αυτό, υπερασπίζονταν το βάπτισμα του Ιωάννη. Ἦλθαν λοιπόν στον ίδιο τον Ιωάννη για να λύσει το ζήτημα» (Au).

(3) Οι μαθητές αυτοί ήταν που προκάλεσαν αυτήν. «Ότι αυτοί είναι που όρμησαν σε αυτό το θέμα... το υπαινίχθηκε ο ευαγγελιστής. Διότι δεν είπε, ότι κάποιος Ιουδαίος συζήτησε με αυτούς, αλλά ότι έγινε συζήτηση από τους μαθητές του Ιωάννη» (X). Φαίνεται, ότι ήταν αυτοί κάποιοι νέοι μαθητές, που είχαν περισσότερο ζήλο παρά διάκριση. Η αλήθεια του Θεού συχνά αντιμετωπίζει εμπόδια και από ανθρώπους, οι οποίοι έχουν γενικώς τη διάθεση να υπερασπιστούν αυτήν, οι οποίοι όμως δεν είναι ακόμα ικανοί για αυτήν την υπεράσπιση.

(4) Υπάρχει και η γραφή Ιουδαίων, η οποία φαίνεται προτιμότερη (β), που υποστηρίζεται από το σιναιτικό κώδικα, τις λατινικές και αιγυπτιακές μεταφράσεις και τη συριακή του Cureton, από τον Ω. κλπ.(χ). Η γραφή Ιουδαίου=Η, είχε αυτός ευνοϊκότερη διάθεση προς το βάπτισμα του Ιησού, «αφού πήραν έναν από τους βαπτισμένους [από τους μαθητές του Ιησού] επιχειρούσαν να τον πείσουν, αλλά δεν τον έπειθαν» (X).

Ἡ, πιθανότερη ερμηνεία, ο Ιουδαίος ανήκε στο κόμμα των Φαρισαίων και είχε αρνητική διάθεση το ίδιο και για τα δύο βαπτίσματα. Η συζήτηση λοιπόν προκλήθηκε, όταν αυτός αφού προσκλήθηκε από τους μαθητές του Ιωάννη να βαπτιστεί, απάντησε ειρωνικά: Να και άλλοι εκεί βαπτίζουν. Ποιο από τα δύο βαπτίσματα είναι το αληθινό; (g).

(5) Για τη φύση και την αποτελεσματικότητα του καθαρισμού από το βάπτισμα (o).

Ιω. 3,26 καὶ ἦλθον(1) πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῶ· ῥαββί(2), ὃς ἦν μετὰ σοῦ(3) πέραν τοῦ Ἰορδάνου(4), ὃ σὺ μεμαρτύρηκας(5), ἴδε(6) οὗτος βαπτίζει(7) καὶ πάντες(8) ἔρχονται πρὸς αὐτόν(9).

26Ἦρθαν λοιπόν στον Ιωάννη και του είπαν: «Δάσκαλε, αυτός που ήταν μαζί σου πέρα από

τον Ιωρδάνη, αυτός που εσύ επίσημα τον παρουσίασες, αυτός τώρα βαφτίζει, κι όλοι πηγαίνουν σ' αυτόν».

(1) «Επειδή δεν μπόρεσαν να πείσουν τον Ιουδαίο ήλθαν προς τον διδάσκαλό τους» (Ζ).

(2) Συνηθισμένη προσφώνηση σεβασμού, που απευθύνεται σε διδάσκαλο. Για πρώτη και μόνη φορά ονομάζεται έτσι ο Ιωάννης.

(3) Δεν ονομάζουν τον Ιησού. Μιλούν για αυτόν σαν για κάποιον ελάχιστα γνωστό (b). «Αυτός που είχε θέση μαθητή, ο οποίος δεν είχε τίποτα παραπάνω από εμάς» (Χ).

(4) Δες α 28.

(5) Εκδηλώνει αυτό κάποια πικρία. «Τον οποίο με τη δική σου μαρτυρία δόξασες» (Ζ). «Τον οποίο εσύ λάμπρυνες και έκανες ξακουστό» (Χ).

(6) Εφιστούν την προσοχή του Ιωάννη στη συμπεριφορά του Ιησού που κρύβει κάτι το ανέλπιστο και απροσδόκητο για αυτούς.

(7) Το βάπτισμα ήταν ειδική τελετή που εισήγαγε ο Ιωάννης και ξεχώριζε τη διακονία του από τη διακονία κάθε άλλου. Ο Ιησούς λοιπόν ιδιοποιούμενος την τελετή αυτή παρουσιαζόταν να σφετερίζεται το έργο του προδρόμου και να ανταγωνίζεται αυτόν (g). «Αυτός αφού αποσχίστηκε, βαπτίζει» (Χ). «Αυτός εναντιώνεται σε σένα και αρπάζει τη δόξα σου» (Ζ).

(8) Το «όλοι» λέγεται με υπερβολή. «Με μέτριο τρόπο πρέπει να ακούμε το «όλοι έρχονται προς αυτόν», με την έννοια του «πολλοί»» (Ω).

(9) Αυτό δηλώνει την έξαψη της ζήλειας τους. «Έρχονται σε αυτόν εγκαταλείποντας εσένα» (Ζ). Η προσπάθεια της μονοπώλησης της τιμής και του σεβασμού υπήρξε σε όλες τις εποχές πληγή για την εκκλησία και ντροπή για τους λειτουργούς και τα μέλη της. Πλανιόμαστε αν νομίζουμε, ότι τα περισσότερα χαρίσματα και οι χάριτες, όπως και η μεγαλύτερη χρησιμότητα και οι περισσότεροι κόποι κάποιου άλλου, αποτελούν μείωση για εμάς, οι οποίοι έχουμε λιγότερα τέτοια. Το Πνεύμα είναι ελεύθερος παράγοντας, «που διαιρεί στον καθένα ξεχωριστά, όπως θέλει» (Α΄ Κορ. ιβ 11). Ο Παύλος χαιρόταν για την επιτυχία και εκείνων ακόμα, οι οποίοι από εριστικότητα κήρυτταν το Χριστό (Φιλ. α 17). Πρέπει να αφήνουμε στο Θεό, να διαλέγει, να χρησιμοποιεί και να τιμά τα όργανά του, όπως αρέσει σε αυτόν, και να μην διεκδικούμε να μένουμε μόνοι.

Ιω. 3,27 απεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν(1), ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ(2).

27Ο Ιωάννης απάντησε: «Τίποτα δεν μπορεί να λάβει ο άνθρωπος, αν δεν του είναι δοσμένο από το Θεό.

(1) Εκφράζει εδώ ο Πρόδρομος μία γενική αρχή: «Δεν μπορεί άνθρωπος να έχει κάποιο θείο χάρισμα, εάν δεν του δόθηκε από τον ουρανό» (Ω).

«Δεν υπάρχει κανένα αγαθό στους ανθρώπους που να μην είναι οπωσδήποτε και δοσμένο από το Θεό. Διότι πρέπει να ακούει η κτίση· «Τι είναι αυτό που έχεις το οποίο δεν το πήρες;»» (Κ).

Εφαρμόζει αυτή την αρχή στον Ιησού ή στον εαυτό του;

Σύμφωνα με τον Χ. στον Ιησού, απαντώντας στο «όλοι έρχονται προς αυτόν». «Αν είναι λαμπρά τα σχετικά με εκείνον και όλοι έρχονται προς αυτόν, δεν πρέπει να θαυμάζετε... Διότι ο Θεός είναι που κάνει αυτά· διότι δεν μπόρεσε ποτέ άνθρωπος να κάνει τέτοια πράγματα» (Χ).

«Από το Θεό πήρε το να δοξάζεται και το να ελκύει όλους» (Ζ).

«Επομένως κάνετε ταυτόχρονα δύο αμαρτήματα· ένα μεν, το να εναντιώνεστε στο θέλημα του Θεού· άλλο πάλι, το ότι επιχειρείτε αδύνατο πράγμα. Ταυτόχρονα όμως και με ήρεμο τρόπο παρηγορεί αυτούς, ότι δεν είναι άνθρωπος αυτός που μας νικά, αλλά Θεός» (Θφ).

Σύμφωνα με τον Κ. την αρχή αυτή ο Ιωάννης την εφαρμόζει στον εαυτό του: «Νομίζω ότι πρέπει να αρκούμαστε στα μέτρα που μας απονεμήθηκαν και να είμαστε ευχαριστημένοι με τις τιμές που ορίστηκαν από τον ουρανό και να μην απλωνόμαστε καθόλου παραπέρα... Ας μη στενοχωριέται λοιπόν ο δικός μου μαθητής, εάν δεν ξεπερνά το μέτρο που μου δόθηκε... και περιορίζομαι σε δόξα που ταιριάζει στους ανθρώπους» (Κ). Συνδυασμός και των δύο εκδοχών: Του Ιησού η δημοτικότητα είναι σημάδι εύνοιας του Θεού προς αυτόν (μ). Αλλά επίσης και καθορισμένο όριο έχει τεθεί στο σκοπό της αποστολής του Ιωάννη, το οποίο όριο θα αποτελούσε βλασφημία να ξεπεράσει αυτός (χ).

(2) Δηλαδή από το Θεό (b). Ο πρώτος κήρυκας του ευαγγελίου, ο Ιωάννης δηλαδή, με την απάντησή του αυτή προς τους μαθητές του γίνεται τύπος και υπογραμμός για όλους τους διακόνους και λειτουργούς του Κυρίου, διδάσκοντας αυτούς, να ταπεινώνονται και να εξαφανίζονται αυτοί για να τονιστεί και να αναδειχτεί ο Κύριος. Μας γνωρίζει ακόμη ο Ιωάννης και το λόγο, για τον οποίο δεν πρέπει να φθονούμε εκείνους οι οποίοι έχουν μεγαλύτερα χαρίσματα από εμάς ή δρουν σε ευρύτερη σφαίρα δράσης και χρησιμότητας. Εάν ο Θεός ευαρεστήθηκε να δώσει σε αυτούς μεγαλύτερη ικανότητα και επιτυχία, επιτρέπεται σε εμάς να δυσανεστούμαστε για αυτό αποδίδοντας ασυναίσθητα

στο Θεό την κατηγορία, ότι υπήρξε μεροληπτικός, άδικος και άσοφος στη διανομή των χαρισμάτων του;

Ιω. 3,28 αυτοί ύμεις μοι μαρτυρείτε(1) ότι είπον(2)· οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός(3), ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

28Εσείς οι ίδιοι είστε μάρτυρες ότι είπα, “δεν είμαι εγώ ο Μεσσίας, αλλά είμαι απεσταλμένος πριν απ’ αυτόν”.

(1) «Δες πώς, όταν είπαν «για τον οποίο εσύ έδωσες μαρτυρία», τότε και αυτό... το έστρεψε εναντίον τους... και από εδώ τους αποστομώνει... Εάν δέχεστε πλήρως τη μαρτυρία μου, λέει, και την θεωρείτε αληθινή, μάθετε, ότι για αυτήν... πρέπει να προτιμάτε εκείνον αντί για εμένα» (X).

«Εσείς οι ίδιοι ξέρετε, ότι εγώ μαρτύρησα για αυτόν, ότι είναι ανώτερός μου» (Θφ).

(2) «Τι δηλαδή μαρτύρησα; Εσάς καλώ μάρτυρες για αυτό» (X). «Αν προβάλλετε τη δική μου μαρτυρία, αυτή μαρτύρησε ότι εκείνος είναι ανώτερος» (Z). Δες πόσο σταθερός και ακλόνητος υπήρξε ο Ιωάννης στη μαρτυρία του για το Χριστό. Δεν υπήρξε καλάμι που κουνιέται από τον άνεμο. Ούτε οι συνοφρυώσεις των αρχιερέων, ούτε οι κολακείες των μαθητών του στάθηκαν ισχυρές για να τον κλονίσουν.

(3) Δεν δόθηκε σε εμένα αυτό από ψηλά. Αυτό που δόθηκε σε μένα από ψηλά είναι ότι είμαι απεσταλμένος μπροστά από εκείνον. «Στάληκα να κηρύξω πριν από αυτόν» (Κ), «διάκονος και υπηρέτης του» (Z).

Ιω. 3,29 ὁ ἔχων(1) τὴν νύμφην(2) νυμφίος(3) ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου(4), ὁ ἐστηκώς(50 καὶ ἀκούων αὐτοῦ(6), χαρᾷ χαίρει(7) διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου(8). αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἢ ἐμῆ(9) πεπλήρωται(10).

29Γαμπρός είναι εκείνος που έχει τη νύφη· ο φίλος όμως του γαμπρού, που στέκεται κοντά και τον ακούει, είναι γεμάτος χαρά ακούγοντας τη φωνή του γαμπρού. Αυτή είναι η χαρά η δική μου και τώρα έχει ολοκληρωθεί.

(1) Τον οποίο η νύφη ακολουθεί (b). Απαντά στο «όλοι έρχονται προς αυτόν». Και λέει: «Εάν δηλαδή δεν πήγαινε η νύφη στο γαμπρό, τότε θα στενοχωριόμουν... Και εσείς οι ίδιοι λοιπόν μαρτυρείτε λέγοντας ότι όλοι έρχονται προς αυτόν. Για αυτό φρόντιζα και για αυτό έκανα τα πάντα» (X).

(2) «Την ανθρωπότητα που νυμφεύεται το Χριστό» (Κ). «Ο λαός των πιστών, η εκκλησία που με τρόπο μυστικό συνδέεται μέσω της πίστης» (Z). Το μόνο χωρίο του Ιωάννη, στο οποίο παρουσιάζεται ο Κύριος νυμφίος της εκκλησίας. Η ονομασία και η εικόνα έχει την αρχή της στην ίδια την Π.Δ., όπου ο Θεός παρουσιάζεται ως σύζυγος ζηλιάρης του Ισραήλ (Εξ. λδ 14, Δευτ. λα 16, Ψαλμ. οβ 27) ή ως αρραβωνιαστικός του (Ωσ. β 19). Δες και Ησ. νδ 6. Οι ραββίνοι για αυτό αποκαλούσαν τον Μωϋσή ως παράνυφο ή φίλο του γαμπρού.

Η εικόνα υπάρχει και στον Παύλο (Εφεσ. ε 32, Β΄ Κορ. ια 2) και στην Αποκάλυψη, όπου η Νέα Ιερουσαλήμ κατεβαίνει από τον ουρανό ως νύμφη του αρνίου (Αποκ. ιθ 7, κα 2). Από τους συνοπτικούς συμπεραίνουμε, ότι η διδασκαλία αυτή προέρχεται από τον ίδιο τον Κύριο, όπως φαίνεται όχι μόνο από τις παραβολές του δείπνου και των 10 παρθένων (Ματθ. κβ 1, κε 1), αλλά ιδιαίτερος και από την απάντηση, την οποία έδωσε ο Κύριος στο ερώτημα, γιατί οι μαθητές του σε αντίθεση και με τους μαθητές του Ιωάννη δεν νήστευαν (Μάρκ. β 19), η οποία απάντηση ανταποκρίνεται πλήρως στα εδώ λόγια του Ιωάννη (β).

Αλλά και κάθε ψυχή, «σαν άλλη γυναίκα γεννά από τη φύση της τις αρετές που μπορεί να γεννήσει... για αυτό θα την αποκαλέσω νύφη, όχι κάποιου τυχαίου αλλά μόνο του σποριά των αγαθών... Εάν θέλετε λοιπόν και εσείς να γεννήσετε αγαθά, πηγαίνετε προς αυτόν. Διότι είστε μέρος της νύφης» (Ω).

(3) «Ο Χριστός δηλαδή που με τρόπο ανέκφραστο συνδέει με τον εαυτό του και κάνει δική του τη νύφη που επέλεξε· διότι και αλλού ονόμασε γάμους αυτό το πράγμα ο Σωτήρας» (Z).

(4) Ο κουμπάρος. «Ο φίλος και κουμπάρος» (Z). Αυτού έργο ήταν να μεσιτεύσει πρώτα στην ολοκλήρωση του συνοικεσίου ζητώντας αυτός εξ' ονόματος του γαμπρού το χέρι της νύφης, και έπειτα να χρησιμεύσει ως ενδιάμεσο πρόσωπο μεταξύ γαμπρού και νύφης κατά τη διάρκεια του αρραβώνα και τέλος να προεξάρχει στη γιορτή των γάμων (g).

«Πιο πάνω μεν ονομάζει τον εαυτό του διάκονο και υπηρέτη, ενώ εδώ φίλο εκείνου, όχι για να εξυψώσει τον εαυτό του... αλλά με την ονομασία του φίλου φανερώνει τη χαρά για το πράγμα» (Z).

«Οι υπηρέτες του γαμπρού δεν χαίρονται τόσο, όσο χαίρονται και ευχαριστιούνται σε αυτές τις περιπτώσεις οι φίλοι» (X). Οι πιστοί λειτουργοί είναι φίλοι του Νυμφίου, και συνιστούν αυτόν στην αγάπη και αφοσίωση των γιων των ανθρώπων και φέρνουν μηνύματα και παραγγελίες εκ μέρους του σε αυτούς. Πρέπει λοιπόν να είναι πιστοί σε αυτόν.

(5) Στέκεται κοντά του αναμένοντας τις διαταγές του γαμπρού. «Το «στέκεται» δεν το έβαλε τυχαία, αλλά για να δηλώσει, ότι σταμάτησαν τα δικά του (του Ιωάννη) και ότι πρέπει αυτός λοιπόν να στέκεται και να ακούει» (Χ). «Διότι το δικό μου έργο, λέει, ολοκληρώθηκε, και παρέδωσα το λαό σε αυτόν» (Θφ). Ο φίλος του Νυμφίου οφείλει να στέκεται κοντά του έτοιμος να δεχτεί οδηγίες από αυτόν και πρόθυμος πάντοτε για εκτέλεση των διαταγών του.

(6) «Όταν συζητά με τη νύφη» (Ζ) και εκφράζει την ικανοποίησή του διότι παντρεύτηκε αυτήν.

(7) Έκφραση συνηθέστατη στους Εβραίους. Δηλώνει υπερβολή χαράς για τη φωνή, με την οποία ο γαμπρός πιστοποιεί την παρουσία του και η οποία φωνή ελκύει κοντά του τη νύφη (b). «Διότι αν μεν δεν ερχόταν προς τον γαμπρό η νύφη, δηλαδή ο λαός, τότε θα στενοχωριόμουν εγώ ο κουμπάρος. Τώρα όμως που έγινε αυτό, χαίρομαι με μεγάλη χαρά» (Θφ).

(8) Τη φωνή η οποία εκδηλώνει την αγάπη του προς τη νύφη και τη χαρά του για το ευτυχές γεγονός. Για τη φωνή του νυμφίου δεξ Ιερεμ. ζ 34,ιστ 9,Αποκ. ιη 23. Ο g. φρονεί ότι με τη φράση «ακούει τη φωνή του νυμφίου» υπαινίσσεται ο Ιωάννης λόγια ή διδασκαλία του Ιησού, τα οποία διαβίβασαν σε αυτόν οι έως τώρα μαθητές του και τα οποία γέμισαν με χαρά την καρδιά του. Σχετική με την εκδοχή αυτή και η ερμηνεία του Χ.: «Επειδή ανέφερε γαμπρό και νύφη, δείχνει πώς γίνεται το συνοικέσιο, ότι δηλαδή γίνεται με το λόγο και τη διδασκαλία· διότι έτσι ενώνεται η Εκκλησία με το Θεό». «Χαίρομαι για τη φωνή του, την τόσο γλυκιά, την τόσο αξιαγάπητη, την τόσο σωτήρια» (Ζ).

(9) Διακρίνει με σαφήνεια τη χαρά του από τη χαρά του γαμπρού. Η χαρά μου είναι χαρά «εμού που παρέδωσα τη νύφη στο γαμπρό και ολοκλήρωσα την υπηρεσία που μου ανατέθηκε» (Ζ). «Διότι το έργο το οποίο μου εμπιστεύτηκε ως κουμπάρο, το βλέπω ότι προχώρησε» (Θφ).

(10) Δηλώνει ότι η χαρά έφτασε στο κατακόρυφό της. «Ολοκληρώθηκε από εμένα το έργο, το οποίο έπρεπε να γίνει και δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα περισσότερο λοιπόν» (Χ).

Ιω. 3,30 εκείνον δεῖ(1) αυξάνειν(2), ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι(2).

30Εκείνου το έργο πρέπει να μεγαλώνει και το δικό μου να μικραίνει».

(1) Το «πρέπει» φανερώνει την απόλυτη ανάγκη της αναγνώρισης του Σωτήρα και της εξαιτίας αυτής ελάττωσης της ιδέας σχετικά με τον Πρόδρομο, ανάγκη που είναι σύμφωνα με θεία πρόγνωση και προορισμό και στηρίζεται στην ίδια τη φύση των πραγμάτων (δ). Ο Ιωάννης μιλά για την δική του μείωση και την αύξηση του Ιησού όχι μόνο σαν για κάτι αναγκαίο και αναπόφευκτο, αλλά και σαν για κάτι εξόχως δίκαιο και αρεστό, το οποίο ικανοποιεί πλήρως τον Ιωάννη.

(2) «Πρέπει να ανυψώνεται και εγώ πρέπει να ταπεινώνομαι. Αλλά πώς ο Ιησούς πρέπει να αυξάνει; Πώς μπορεί ο Θεός να αυξάνει; Ο τέλειος δεν αυξάνει. Ο Θεός ούτε αυξάνει ούτε ελαττώνεται. Διότι αν αυξάνει, δεν είναι τέλειος. Εάν ελαττώνεται, δεν είναι Θεός. Και πώς μπορεί ο Ιησούς να αυξάνει ενώ είναι Θεός; Εφόσον όμως ο Ιησούς είναι στην κατάσταση του ανθρώπου και συγκατέβη να γίνει άνθρωπος και έγινε παιδί... σωστά λέχθηκε για αυτόν ότι αυτός πρέπει να αυξάνει» (Αυ).

Ως φίλος του νυμφίου, πριν ακόμα η νύφη οδηγηθεί σε γάμο από το νυμφίο, είχα τον πρωτεύοντα ρόλο μέχρι τους γάμους. Όσο όμως η σχέση του νυμφίου με τη νύφη αναπτύσσεται, ο φίλος του νυμφίου παραμερίζεται μέχρι το σημείο ώστε ο νυμφίος να παραμείνει μόνος.

«Πρέπει αυτός να προχωρήσει σε αύξηση δόξας, και με τις καθημερινές προσθήκες των θαυμάτων να ανεβαίνει προς το ανώτερο και να εμφανίζεται λαμπρότερος στον κόσμο, ενώ εγώ να μειώνομαι, μένοντας βέβαια σε αυτά που φαίνομαι ότι είμαι... ενώ εκείνος να ανεβαίνει διαρκώς προς αύξηση της δόξας του, και τόσο πολύ να νικιέμαι (εγώ ο Ιωάννης), όσο συμβαίνει να τρέχει και να προχωρεί αυτός προς τα ανώτερα» (Κ).

Η βασιλεία του Χριστού είναι και θα είναι βασιλεία που αυξάνει, όμοια με το λυκαυγές, όμοια με τον κόκκο του σιναπιού. «Πρέπει να ελαττώνομαι, όπως ο αυγερινός όταν ανατέλλει ο ήλιος» (Ζ). Να ελαττώνομαι έτσι ώστε όλοι να έρχονται πίσω όχι από εμένα, αλλά από αυτόν (b).

Εάν η μείωση και ταπεινώσή μας συντελεί στην ανάδειξη και τη δόξα του ονόματος του Χριστού, πρέπει ευχάριστα να υπομένουμε αυτήν και να δεχόμαστε με χαρά να εκμηδενιζόμαστε εμείς για να είναι ο Χριστός το παν. Η έλλειψη του πνεύματος αυτού έχει δημιουργήσει και εξακολουθητικά δημιουργεί τις τόσες διαιρέσεις και σχίσματα στην εκκλησία. Επειδή λοιπόν δεν υπάρχει σε εμάς η πλατιά αυτή και γενναία καρδιά για αυτό δημιουργούνται οι μικρότητες αυτές, οι οποίες μας παρεμποδίζουν να χαιρόμαστε για τις επιτυχίες ή τις μεγαλύτερες επιδόσεις των άλλων. Δεν λέμε «αυτός πρέπει να αυξάνει», αλλά εγώ πρέπει να αυξάνω. Το δικό μας εγώ προβάλλουμε πάντοτε. Αυτό γίνεται ο σκοπός μας, το κέντρο των σκέψεών μας, των ενεργειών μας, της λατρείας μας, του θαυμασμού μας. Το εγώ μας θεραπεύουμε και αυτό έχουμε διάθεση να υπηρετούμε. Αλλά όταν ο άνθρωπος επιστρέψει στο Χριστό και μπει στην οδό της αναγέννησης, το εγώ του πλέον ολοένα μειώνεται και ο Χριστός γίνεται το παν σε αυτόν.

Ο β. και κάποιοι άλλοι φρονούν, ότι εδώ τελειώνουν τα λόγια του Προδρόμου και ότι τα λόγια στους σ. 31-36 αποτελούν σκέψεις του ευαγγελιστή. Ο γ. θεωρεί ελάχιστα φυσικό να σταμάτησε εδώ ο Πρόδρομος αφήνοντας τελείως χωρίς ανάπτυξη την ιδέα, που περιέχεται στα λόγια «εκείνος πρέπει να αυξάνει», αφού με τα μέχρι τώρα λεχθέντα ανέπτυξε κυρίως το «εγώ να ελαττώνομαι».

Ιω. 3,31 ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος(1) ἐπάνω πάντων(2) ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς(3) ἐκ τῆς γῆς ἐστι(4) καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ(5)· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν(6),

31«Αὐτός που ἔρχεται ἀπὸ το Θεό εἶναι ἀνώτερος ἀπ' ὅλους· αὐτός που προέρχεται ἀπὸ τῆ γῆ ἔχει ἀνθρώπινη προέλευση καὶ μιλάει ἀνάλογα. Αὐτός που ἔρχεται ἀπὸ το Θεό εἶναι ἀνώτερος ἀπ' ὅλους·

(1) Σημαίνει κυρίως τὴν καταγωγή καὶ ὄχι τὴν ἀποστολή. Διότι ὡς πρὸς τὴν ἀποστολή καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης ἐρχόταν ἀπὸ ψηλά καὶ δὲν ἦταν ἀπὸ τῆ γῆ (g).

Θα ἐρμηνεύσουμε: «Αὐτός που φύτεψε ἀπὸ τὴν οὐράνια ρίζα, διατηρώντας στὸν εαυτό του κατὰ τρόπο φυσικὸ τὴ σοφία τοῦ Πατέρα του» (Κ). Αὐτός που κατάγεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ.

«Συγκρίνει τὸν εαυτό του ὁ Πρόδρομος με τὸ Χριστό, καὶ λέει, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἔρχεται ἀπὸ ψηλά, ἀπὸ τὸν Πατέρα, καὶ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους... ἐνῶ ἐγὼ ἐπειδὴ εἶμαι ἀπὸ τῆ γῆ λέω λόγια γῆινα, ἀσήμαντα καὶ ταπεινά σε σύγκριση με τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ» (Θφ).

Υπήρχε ὁ Χριστός ὡς οὐράνιο πρόσωπο πρὶν ἀκόμα συλληφθεῖ στὴν κοιλία τῆς Μαρίας. Καὶ κανεὶς ἄλλος παρά μόνο αὐτός ἦλθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ. Για αὐτὸ καὶ αὐτός μόνος εἶναι ἰκανός να μᾶς δείξει τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν οδὸ πρὸς τὸν οὐρανὸ. Παρουσιάζεται ἐδῶ ὁ λόγος τῆς αὐξήσεως τοῦ Ἰησοῦ που ἀναγκαστικά πρόκειται να συντελεστεῖ, ἡ ἀσύγκριτη δηλαδὴ ὑπεροχὴ τοῦ πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλον, ἐξαιτίας τῆς οὐράνιας καταγωγῆς καὶ προέλευσής του (κ). Το «ἄνωθεν» ἐδῶ λέγεται με ἔννοια τοπικὴ με τονισμό τῆς ἀπόστασης μεταξύ οὐρανοῦ καὶ γῆς ὅπως στὸ Ψαλμ. ρβ 11 (C).

(2) Ἦ, εἶναι οὐδέτερο («(πάνω) ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματα, ὄχι ὡς κάποιος που συγκαταλέγεται ἀνάμεσα σε ὅλα, ἀλλὰ ὡς κάποιος που βρίσκεται πάνω ἀπὸ ὅλα καὶ φέρεται πάνω ἀπὸ ὅλα ὅπως πρέπει στὸ Θεό» (Κ)· ἢ, πιο πιθανὴ ἐρμηνεία, πάνω ἀπὸ ὅλους τοὺς διακόνους που στάλθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό (g). «Εάν ὅμως εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους, εἶναι φανερό ὅτι εἶναι καὶ ἀπὸ ἐμένα τὸν ἴδιο· ἐπομένως ἀρμόζει ἐκεῖνος να αυξάνει, ἐνῶ ἐγὼ να ελαττώνομαι...» (Ω). Ὅταν ἐπιχειροῦμε να μιλήσουμε για τὶς τιμές καὶ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, βρίσκουμε αὐτὲς να ξεπερνοῦν κάθε κατανόηση καὶ κάθε ἔκφραση καὶ δὲν μπορούμε να πούμε κάτι ἄλλο παρά μόνο το: Εἶναι ὑπεράνω ἀπὸ ὅλους.

(3) Σημαίνει τὴν καταγωγή (g,ο)= Ἀπλὸς ἄνθρωπος που γεννήθηκε στὴ γῆ καὶ καταγόμενος ἀπὸ γονεῖς που γεννήθηκαν καὶ ἐζήσαν στὴ γῆ. «Εγὼ εἶμαι μικρός καὶ ἀνάξιος λόγου διότι ἐρχομαι ἀπὸ κάτω καὶ γεννήθηκα στὴ γῆ, ἐνῶ ὁ Χριστός ἦλθε σε ἐμὰς ἀπὸ ψηλά» (X)· «διατηρώντας τὴν πατρικὴ ὑπεροχὴ» (Θφ). Αὐτὰ τὰ λέει ὁ Ἰωάννης ἢ για τὸν εαυτό του ἢ, λιγότερο πιθανῶς, καὶ γενικότερα «ὅσον ἀφορὰ τὸν ἄνθρωπο».

(4) Σημαίνει τὸν τρόπο τῆς ὑπαρξῆς= Σκέφτεται, αἰσθάνεται, ὑπάρχει ὡς ἄνθρωπος που κατάγεται ἀπὸ τῆ γῆ καὶ δὲν εἶδε κάτι πέρα ἀπὸ αὐτὴν (g).

(5) Αναφέρεται στὴ διδασκαλία (λαλεῖ)= Βλέπει τὰ οὐράνια καὶ μιλά για αὐτὰ ἀπὸ τῆ γῆ, χωρὶς να βγεῖ ἀπὸ τῆ γῆινη κατοικία του. Ἡ τριπλὴ ἐπανάληψη τῆς φράσεως «ἐκ τῆς γῆς» δηλώνει ἔντονα τὴ σφαῖρα, στὴν ὁποία ἀνήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ να βγεῖ.

«Ὁ γῆινος δὲν μπορεῖ να ἐνεργήσῃ ἰσοδύναμα ὥστε να μπορεῖ να πείσει για τὸ Θεό που ὑπάρχει πάνω ἀπὸ ὅλους. Γιατί μιλά ὡς ἄνθρωπος που προέρχεται ἀπὸ τῆ γῆ, καὶ μπορεῖ να βρίσκεται μόνο στὴ θέση τοῦ συμβούλου... ἐνῶ αὐτός που ἔρχεται ἀπὸ ψηλά, μιλά ὡς Θεός» (Κ).

«Λέει ὅτι εἶναι καὶ μιλά ἀπὸ τῆ γῆ, ὄχι ἐπειδὴ μιλοῦσε ἀπὸ τὴ δική του σκέψη, ἀλλὰ... συγκρίνοντας ὅλα τὰ δικά του με τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ· δηλαδὴ τίποτα ἄλλο δὲ φανερώνει τὸ ὅτι «μιλά ἀπὸ τῆ γῆ» παρά τὸ ὅτι εἶναι μικρά καὶ ταπεινά καὶ ἀσήμαντα τὰ δικά μου συγκρινόμενα με τὰ ἐκείνου καὶ εἶναι τέτοια ὅπως εἶναι φυσικὸ να δεχθεῖ ἡ γῆινη φύση· διότι σε ἐκεῖνον βρίσκονται ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας ἀπόκρυφοι» (X).

(6) «Τὸ ἴδιο λέει πάλι, βεβαιώνοντας τὸ λόγο» (Z). Ἡ ἐπανάληψη ἔχει σπουδαία ἔμφαση, ἐιδικά ἐπειδὴ ἀντιτίθεται στὸ προηγούμενο «αὐτός που εἶναι ἀπὸ τῆ γῆ...». Με αὐτὴν ὁ Πρόδρομος ἐπανέρχεται στὸ κύριο ὑποκείμενο τοῦ λόγου του, τὸν Ἰησοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο πρὸς στιγμὴν ἀπομακρύνθηκε, μιλώντας για τὴ δική του μικρότητα, ὥστε με αὐτὴν να ἀποδείξει τὴν ὑπεροχὴ ἐκείνου (g). Το δεύτερο αὐτὸ «ἐπάνω πάντων» ἀποσιωπάται στὸ σναϊτικό καὶ στὸν κώδικα τοῦ Βέζα καὶ σε κάποιον ἀριθμὸ μικρογράμματος κωδίκων, ὅπως καὶ σε κάποια χειρόγραφα τῆς ἀρχαίας λατινικῆς μετάφρασης καὶ ἀπὸ τῆ μετάφραση τοῦ Cureton, ὑπάρχει ὅμως στὶς ὑπόλοιπες συριακὲς μεταφράσεις καὶ στὸς Τερτυλλιανό, Ω. καὶ Ε. (χ).

Ιω. 3,32 και ὁ ἑώρακε(1) και ἤκουσε(2), τοῦτο μαρτυρεῖ(3), και τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς(4) λαμβάνει(5).

32 κηρύττει ὅ,τι εἶδε κι ἄκουσε, κανεὶς ὁμῶς δε δέχεται τὴ μαρτυρία του.

(1) Μιλᾶ για πνευματικὴ ὄραση ὅπως στα η 38,ιδ 7,ιε 24 (β).

(2) Σταθερὴ διδασκαλία του ευαγγελιστῆ εἶναι, ὅτι ο Ἰησοῦς κήρυττε ὅ,τι ἄκουσε ἀπὸ τον Πατέρα (η 40,ιε 15). Ο Ἰησοῦς στον Ιωάννη εἶναι ο μάρτυρας ο πιστὸς. Δες Αποκ. α 5 (β). Εδῶ το «εἶδε και ἄκουσε»= «λέει αὐτὸ που γνωρίζει ακριβῶς· διατυπῶνει πάλι το λόγο του κατὰ τρόπο ὁμοιο με αὐτὰ που συμβαίνουν σε εμᾶς, για να καταλαβαίνουμε τα λόγια με τρόπο που αρμόζει περισσότερο στο Θεό» (Κ). «Διότι ὅσα γνῶριζε, δεν τα γνῶριζε, επειδὴ τα εἶχε δεῖ, οὔτε επειδὴ τα εἶχε ακούσει, ἀλλὰ εἶχε ἀπὸ τὴ φύση του το παν, ἀφοῦ εἶχε προέλθει τέλειος ἀπὸ τους κόλπους του Πατέρα και δεν εἶχε ἀνάγκη διδασκάλου... Επειδὴ ὁμῶς εμεῖς μέσω αὐτῶν των αισθήσεων τα μαθαίνουμε ὅλα ακριβῶς και θεωρούμαστε ὅτι εἴμαστε ἀξιόπιστοι διδασκαλοι... εἶπε το «αὐτὰ που ἄκουσε και εἶδε» εννοώντας το «αὐτὰ που μόνος αὐτὸς γνωρίζει με σαφήνεια» (Χ).

«Ὅταν ακούσεις ὅτι ο Χριστὸς αὐτὰ που ἄκουσε ἀπὸ τον Πατέρα, ἐκεῖνα λέει, μη νομίζεις ὅτι αὐτὸς, ἔχοντας ἀνάγκη γνώσης, μαθαίνει ἀπὸ τον Πατέρα, ἀλλὰ επειδὴ ὅλα ὅσα γνωρίζει ο Υἱὸς κατὰ τρόπο φυσικό, ὅλα τα ἔχει ἀπὸ τον Πατέρα επειδὴ εἶναι ὁμοούσιος με αὐτόν, για αὐτόν το λόγο λέγεται ὅτι ἀπὸ τον Πατέρα ακοῦει ὅσα γνωρίζει» (Θφ).

Απὸ τὴν ἔνωση του με τον Πατέρα, ο Κύριος ἀντλεῖ οὐράνια γνώση, τὴν ὁποία κανεὶς ἄλλος ἐκτός ἀπὸ αὐτόν δεν μπορεῖ να ἔχει και τὴ δίνει σε ὅποιον ἐκεῖνος θέλει να ἀποκαλύψει. Δες Ματθ. ια 27,Λουκ. ι 22 (τ). Οἱ προφῆτες μαρτυροῦσαν ὅ,τι ἀποκαλυπτόταν σε αὐτοὺς σε σπτασίες και οράματα με μεσιτεία ἀγγέλων και ὄχι, ὅπως ο Κύριος, ὅ,τι εἶδαν ἀμεσα και ἄκουσαν. Το ευαγγέλιο του Χριστοῦ δεν εἶναι κάποια ἀμφίβολη θεωρία, ὁμοιο με ὑπόθεση ἢ κάποιο νέο φιλοσόφημα, τα ὁποία εἶναι καθέννας ἐλεύθερος να ἀποδέχεται ἢ να μην ἀποδέχεται. Το ευαγγέλιο του Χριστοῦ εἶναι ἀποκάλυψη του ἀπείρου Νου, ο ὁποῖος εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἀλήθεια.

(3) Πολύ εντονότερο ἀπὸ το λαλεῖ του σ. 31 (b). Το «τοῦτο» ἀποσιωπάται στο σιναϊτικό, τὴν Ἰτάλα, τὴν κοπτική και τὴν συριακὴ μετάφραση του Cureton και τον κώδικα του Βέζα.

(4) Τόσο πολὺ ο Ιωάννης ἐπιθυμεῖ ο Χριστὸς να κατακτήσει καθολικό κύρος, ὥστε ἀντὶ για το «ὄλοι» το ὁποῖο οἱ μαθητὲς του λένε στο σ. 26, ο Ιωάννης λέει «κανεὶς» (b). Εκεί ὅπου εσεῖς λέτε ὄλοι, ἐγὼ λέω κανεὶς. Ο Ιωάννης ἔχει ὑπ' ὄψη ὅτι το συνέδριο και οἱ συμπαγεῖς μάζες του Ιουδαϊκοῦ λαοῦ ἐπέδειξαν ἀπιστία προς τον Ἰησοῦ (g). Υπήρχαν βέβαια και ἐξαιρέσεις, οἱ ὁποῖες ὁμῶς ἀποτελοῦσαν μειονότητα ἀσήμαντη (F). Ὅποτε το ««κανεὶς» λέγεται τώρα με τὴν ἔννοια του λίγοι» (X). Με τα λόγια αὐτὰ ο Πρόδρομος ἐπιβεβαιώνει τὴν κρίση, τὴν ὁποία και ο ἴδιος ο Κύριος ἐξέφρασε στο γ 11. Πόσο ἀνόητο και ἀσύνητο εἶναι το μεγαλύτερο μέρος των ἀνθρώπων και πόσο ἀποδεικνύεται πολέμιο προς τον εαυτό του!

(5) Μορφὴ πίστης. Πρέπει κάποιος να λαμβάνει και ὄχι ἀπλῶς να ἐρχεται σωματικά (b).

Ιω. 3,33 ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν(1) ἐσφράγισεν(2) ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστίν(3).

33Αὐτὸς που δέχεται τὴ μαρτυρία του ἀναγνωρίζει ὅτι ο Θεὸς λέει τὴν ἀλήθεια.

(1) Ὅ,τι διδάσκει αὐτὸς που ἐρχεται ἀπὸ ψηλά και ἰδιαίτερα τὴν μαρτυρία, ὅτι αὐτὸς εἶναι ο Μεσσίας και ὅτι ο χαρακτήρας και ἡ φύση του εἶναι θεῖα (ο).

(2) Η σφραγίδα χρησιμοποιοῦνταν για ἀσφάλεια (Ματθ. κζ 66,Β Κορ. α 22,Εφεσ. α 13,δ 30,Αποκ. ζ 3-8,κ 3), για ἀπόκρυψη (Αποκ. ι 4,κβ 10) και για ἐπικύρωση και ἐπιβεβαίωση (Ιω. στ 27,Εσθήρ η 8). Με τὴν τελευταία αὐτὴ ἔννοια βρίσκεται ἐδῶ (χ). Ἐβαλε τὴ σφραγίδα του και κατὰ κάποιο τρόπο ὑπέγραψε το ὄνομά του ἀναγνωρίζοντας για τον εαυτό του και ὁμολογώντας στους ἄλλους, ὅτι ο Θεός, στο λόγο του ὁποῖοῦ ἔδωσε τὴν πίστη του, εἶναι ἀληθινός (b). «Σφράγισε, δηλαδὴ βεβαίωσε, ἔδειξε» (Z), ὅπως αὐτὸς που βάζει σφραγίδα για ἐπικύρωση κάποιου ἐγγράφου. Με τὴν προσωπικὴ του πίστη πιστοποιεῖ και με δικὴ του ευθύνη ως ἀληθινὰ τα ὅσα βεβαιώνει ο Θεός μέσω του ἀπεσταλμένου του και ἔτσι γίνεται ἀλληλέγγυος μαζί με το Θεό. Ο ἀόριστος σημαίνει πράξη συντελεσμένη (g). Ο Θεός εἶναι ἀληθινός, εἴτε εμεῖς βάλουμε, εἴτε δεν βάλουμε τὴ σφραγίδα μας κάτω ἀπὸ τα λόγια του. «Ἄς ἀποδειχτεῖ ο Θεός ἀληθινός και κάθε ἀνθρωπος ψεύτης». Η ἀλήθειά του δεν ἔχει ἀνάγκη τῆς πίστης μας, για να ἐπιβεβαιωθεῖ. Με τὴν πίστη μας εμεῖς λαμβάνουμε τὴν τιμὴ να ὑπογράψουμε στὴν ἀλήθειά του.

(3) «Ὅτι ο Θεός και Πατέρας εἶναι ἀληθινός, πείθοντας τον Υἱὸ να λέει ακριβῶς αὐτὸ που γνωρίζει· ἀς μην ἀπιστοῦν στα λόγια του Σωτήρα, ο ὁποῖος ἐρμηνεύει σε εμᾶς αὐτὰ που λέει ο Πατέρας» (Κ). Δείχνει με αὐτὸ «ὅτι δεν ἦταν δυνατόν να μην πιστέψει κανεὶς σε αὐτόν με ἄλλο τρόπο, ἐκτός εἰάν ἤθελε να κατηγορήσει ως ψεύτη το Θεό που τον ἔστειλε» (Χ). Σημείωσε, ὅτι αὐτὸς που δέχεται τὴ μαρτυρία του Χριστοῦ ὑπογράφει και ἐπιβεβαιώνει ὄχι μόνο τὴν ἀλήθεια του Χριστοῦ, ἀλλὰ και τὴν

αλήθεια του Θεού, διότι το όνομα του Ιησού Χριστού είναι ο Λόγος του Θεού. Οι εντολές του Θεού και η μαρτυρία του Χριστού μπαίνουν μαζί σαν να ταυτίζεται το ένα με το άλλο. Δες Αποκ. ιβ 17.

Ιω. 3,34 ὃν γὰρ(1) ἀπέστειλεν(2) ὁ Θεός, τὰ ρήματα(3) τοῦ Θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ(4) ἐκ μέτρου(5) δίδωσιν(6) ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα(7).

34Γιατί τα λόγια του Θεού λαλεί αυτός που στάλθηκε από το Θεό, αφού ο Θεός τού δίνει το Πνεῦμα απεριόριστα.

(1) Παρουσιάζει το λόγο, για τον οποίο αυτός που δέχτηκε τη μαρτυρία του Υιού σφράγισε, ότι ο Θεός είναι αληθινός. Γιατί η πίστη στο Χριστό είναι πίστη και στο Θεό; Διότι «αφού είναι απεσταλμένος, λέει τα λόγια του Θεού, επομένως αυτός που δέχτηκε τη μαρτυρία του... βεβαίωσε... ότι ο Θεός είναι αληθινός» (Ζ).

(2) Με απόλυτη έννοια, σύμφωνα με την οποία οι άλλοι απεσταλμένοι από το Θεό δεν μπορούν να ονομαστούν απεσταλμένοι. «Το «έστειλε» θα το εννοήσεις σύμφωνα με το λόγο της ενανθρώπισης και τον ερχομό του στον κόσμο αυτόν με σάρκα» (Κ). Ο Χριστός στάλθηκε με μοναδική ιδιότητα, λόγω και της μοναδικής σχέσης του με τον Πατέρα για αυτό και έλαβε πλήρη εξουσιοδότηση σε αντίθεση με τη μερική, την οποία έλαβαν οι προφήτες, οι οποίοι υπήρξαν και αυτοί απεσταλμένοι του Θεού, αλλά δέχτηκαν με μέτρο την πείρα του Πνεύματος (μ).

Οι προφήτες υπήρξαν απεσταλμένοι φέρνοντας κατά κάποιο τρόπο επιστολές από τον ουρανό. Αλλά ο Χριστός ήλθε ως πλήρως εξουσιοδοτημένος από τον Πατέρα πρεσβευτής (Henry). Το «έστειλε» όταν λέγεται για τον Ιησού προϋποθέτει ότι η ιδιότητά του ως υιού είναι παλαιότερη από την αποστολή του στον κόσμο, όπως φαίνεται αυτό αδιαμφισβήτητα όχι μόνο όταν λέγεται ότι ο Θεός έστειλε αυτόν (γ 34), αλλά ιδιαίτερα όταν προστίθεται η φράση στον κόσμο (γ 17,ι 36)· το οποίο σημαίνει όχι απλώς ότι έστειλε στον κόσμο αυτόν με την κατά σάρκα γέννηση, αλλά σημαίνει κίνηση προς τον κόσμο και είσοδο σε αυτόν από τα έξω όπως φαίνεται αυτό σαφώς από το Ιω. ιστ 28. Η φράση ότι ο Ιησούς στάλθηκε από το Θεό, σημαίνει την αποστολή, την οποία είχε να εκπληρώσει και την εξουσία που δόθηκε σε αυτόν. Ιω γ 34,ε 36,38,στ 29,57,ζ 29,η 42,ια 42,ιζ 3,21,23,25,κ 21 (C).

(3) Η λέξη στον Ιωάννη ουδέποτε είναι σε ενικό, αλλά πάντοτε μαζί με το άρθρο για να δηλώσει τα λόγια του Θεού (δες η 47) ή τα λόγια του Χριστού (β). Και η φράση αυτή «τα ρήματα του Θεού» εδώ λέγεται με απόλυτη έννοια= Αυτός κατέχει την πλήρη και απόλυτη θεία αποκάλυψη και αυτός διδάσκει την πλήρη διδασκαλία του ίδιου του Θεού (g).

(4) Γιατί αυτός λέει τα λόγια του Θεού; Διότι...

(5) «Ο Πατέρας δεν δίνει σε αυτόν (τον Υιό) με μέτρο την ενέργεια του Πνεύματος» (Ζ).

«Θέλει να δείξει, ότι όλοι εμείς πήραμε την ενέργεια του Πνεύματος με μέτρο... Αυτός όμως έχει όλη την ενέργεια αμέτρητη και ολόκληρη» (Χ).

«Έχει ολόκληρο το Πνεύμα μέσα στην ουσία του» (Θφ).

Λέει αυτό όχι «παρέχοντας σε αυτόν το προφητικό μέτρο... ούτε όπως εκείνοι (οι προφήτες) έχει κάποιο μικρό μερίδιο του Πνεύματος» (Κ).

«Πώς δίνει στους ανθρώπους με μέτρο; «Διότι στον ένα μεν δίνεται λόγος σοφίας, στον άλλο λόγος γνώσης, στον άλλο πίστη κλπ. Μήπως όλοι είναι απόστολοι; Μήπως όλοι προφήτες;... Αυτός έχει ένα χάρισμα, εκείνος άλλο, και ό,τι εκείνος έχει, αυτός δεν έχει. Υπάρχει μέτρο, κάποια διαίρεση χαρισμάτων» (Αυ).

«Στο Χριστό όμως δεν έχει δώσει με τρόπο μερικό μία τυχόν ή δύο ενέργειες, αλλά αυτός έχει το Πνεύμα μέσα στην ουσία του» (Θφ).

Δεν δίνει σε αυτόν το Πνεύμα σποραδικά ή σε μετριασμένα και επί μέρους χαρίσματα, αλλά άφθονα, συνεχώς και απεριόριστα. Για αυτό και ο Ιησούς δεν είναι μόνο ο παραλήπτης του Πνεύματος, αλλά και ο χορηγός του (χ). Το Πνεύμα στο Χριστό υπήρχε όχι σαν σε κάποιο οστράκινο σκεύος, αλλά σαν πηγή, σαν απύθμενος ωκεανός.

(6) Υποκείμενο είναι όχι το Πνεύμα, αλλά ο Θεός Πατέρας.

(7) «Πνεύμα εδώ λέει την ενέργεια· διότι αυτή είναι που μοιράζεται» (Χ). Και αυτή «μοιράζεται ανάλογα με την αξία αυτών που την παίρνουν» (Ζ). Λέει λοιπόν τα λόγια του Θεού, διότι «τίποτα δε λέει που να μην είναι του Θεού, ούτε που να μην είναι του Πνεύματος... αλλά από τον Πατέρα και το Πνεύμα κάνει αξιόπιστη τη διδασκαλία» (Χ).

Ιω. 3,35 ὁ πατήρ(1) ἀγαπᾷ(2) τὸν υἱὸν(3) καὶ πάντα(4) δέδωκεν(5) ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ(6).

35Ο Πατέρας αγαπάει τον Υιό και του έδωσε εξουσία πάνω σε όλα.

(1) Η φράση είναι χωρίς σύνδεση για μεγαλύτερη έμφαση. Συνδέεται με τα παραπάνω ως εξής: Δεν δίνει σε αυτόν με μέτρο το Πνεύμα, αλλά ολόκληρο αυτό, διότι ο Πατέρας αγαπά τον Υιό και του τα έδωσε όλα (g).

(2) Και αυτό με απόλυτη έννοια όπως το απέστειλε του προηγ. σ. (g). = Τον αγαπά με αγάπη ασύγκριτη και ανυπέρβλητη σαν Υιό που γεννήθηκε από τη φύση του. Οι λέξεις αυτές αποτελούν κατά κάποιο τρόπο την ηχώ των ίδιων των λόγων του Πατέρα, τους οποίους ο Ιωάννης άκουσε κατά το βάπτισμα του Κυρίου· «αυτός είναι ο υιός μου ο αγαπητός». Χαρακτηριστικό του λεκτικού του Ιωάννη είναι ότι χρησιμοποιεί το ρήμα αγαπά και για έκφραση της αμοιβαίας αγάπης του Θεού Πατέρα και του Υιού ή του Χριστού (Δες και γ 16,ε 20).

«Το ρήμα παρουσιάζει την οικειότητα του Πατέρα με τον Υιό. Διότι είναι φυσικός νόμος οι γονείς να αγαπάνε τα παιδιά που γεννούν. Και όπως ακριβώς στους ανθρώπους, είναι φυσική μεν η διάθεση προς τα παιδιά, αλλά εκδηλώνεται κάπως αλλιώς προς τα πράγματα που αγαπιούνται με διαφορετικό τρόπο, έτσι και ο Θεός αγαπώντας μεν τον κόσμο τον αγαπά ως Θεός, ενώ τον υιό ως πατέρα. Για αυτό δεν ειπώθηκε «ο Θεός», αλλά «ο πατέρας αγαπά τον υιό»» (Ω).

(3) Και αυτό πάλι με απόλυτη έννοια, όπως φαίνεται και από το άρθρο (β). Οι προφήτες ήταν πιστοί ως δούλοι. Ο Χριστός όμως είναι ο Υιός. Εκείνοι χρησιμοποιήθηκαν ως δούλοι. Ο Χριστός όμως υπήρξε και ως άνθρωπος ο Υιός ο αγαπητός, στον οποίο ο Πατέρας ευαρεστήθηκε.

(4) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, αναφέρεται στη θεία φύση του Λόγου («δηλαδή όλο γενικά το αγαθό που υπάρχει μέσα στην ουσία του Πατέρα, αυτό οπωσδήποτε υπάρχει στη δύναμη του Υιού... όχι έχοντας λάβει αυτό, αν και λέγεται ότι του το έχει δώσει ο Πατέρας... αλλά όπως ακριβώς μπορεί να νοηθεί και ο άνθρωπος που δίνει στο παιδί που γεννήθηκε από αυτόν όλα τα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης... και... την ιδιότητα της δικής του φύσης» (Κ).

«Τι σημαίνει όλα; Ότι ο Υιός πρέπει να είναι τέτοιος όπως και ο Πατέρας. Ο Πατέρας γέννησε αυτόν ίσο με τον εαυτό του και ο Υιός δεν άρπαξε καθόλου το να είναι ίσος με το Θεό. Από το ότι λοιπόν ευδόκησε να στείλει τον Υιό, ας μη φανταστούμε, ότι είναι σε κάτι υποδεέστερος από τον Πατέρα, που τον έστειλε σε εμάς. Ο Πατέρας στέλνοντας τον Υιό, έστειλε τον άλλο εαυτό του» (Αυ).

Ή, πιο σωστά, αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση του Λόγου που ενανθρώπησε («Λαμβάνει, όταν έγινε άνθρωπος... όταν ο Δεσπότης διετέλεσε δούλος... λέγεται ότι λαμβάνει με τρόπο ανθρώπινο και δουλικό εκείνα που είχε ως Θεός» (Κ).

(5) Η ίδια φράση και στο ιγ 3 («όλα τα έδωσε σε αυτόν ο πατέρας στα χέρια του»). Η αλήθεια αυτή επανειλημμένως και με διάφορους τρόπους εκφράζεται στο τέταρτο ευαγγέλιο. Ο Πατέρας έδωσε στον ενανθρωπήσαντα Υιό να διενεργεί κρίση (ε 22,27), να έχει ζωή μέσα του (ε 26), εξουσία (ιζ 2), δόξα (ιζ 22), το όνομά του (ιζ 11), εντολή τι να πει και τι να λαλήσει (ιβ 49) και τους μαθητές του (στ 37). Παράλληλο χωρίο στους Συνοπτικούς είναι το «όλα μου παραδόθηκαν από τον Πατέρα» (Λουκ. ι 22,Ματθ. ια 27)(β), ενώ στον Παύλο το «αυτόν έδωσε κεφαλή πάνω από κάθε άλλον στην εκκλησία» (Εφεσ. α 22)(g).

Όλα τα έχει δώσει. Έχει δώσει κάθε δύναμη. Δες Ματθ. κη 18. Όλα τα δημιουργήματα τέθηκαν κάτω από τα πόδια του, όλα τα σχετιζόμενα με την απολύτρωση δόθηκαν στα χέρια του. Είναι ο Κύριος όλων. Οι άγγελοι είναι διάκονοί του, οι δαίμονες είναι αιχμάλωτοί του. Έχει εξουσία σε κάθε σάρκα. Ο ουρανός δόθηκε σε αυτόν για κατοικία της κληρονομίας του. Έχει εξουσία να διαπραγματευτεί και να υπογράψει συνθήκη και διαθήκη ειρήνης ως ο μέγας πληρεξούσιος, να κυβερνά την εκκλησία του ως ο μέγας Νομοθέτης, να χορηγεί τις θείες χάριτες ως ο μέγας Αρχιερέας, και να δικάζει ως ο μέγας Κριτής. Δόθηκαν σε αυτόν και το χρυσό σκήπτρο και η σιδερένια ράβδος.

(6) «Χέρι ονομάζει τη δύναμη» (Κ). Δηλώνει με αυτό όχι μόνο την εξουσία στα πάντα, τον έλεγχο στα πάντα, αλλά και το δικαίωμα του να τα διαθέτει όλα κατά βούλησιν (g).

«Πρόσθεσε «όλα τα έχει δώσει στο χέρι του» για να μπορέσεις να γνωρίσεις εδώ με ποια διάκριση ειπώθηκε το «ο Πατέρας αγαπά τον Υιό»... Δεν αγαπά ο Πατέρας και τον Ιωάννη; Και όμως δεν τα έδωσε όλα στο χέρι του. Δεν αγαπά ο Πατέρας και τον Παύλο; Και όμως δεν τα έδωσε όλα στο χέρι του. Ο Πατέρας αγαπά τον Υιό, αλλά ως Πατέρας αγαπά, όχι ως κύριος τον δούλο, αλλά ως μονογενή, όχι ως θετό Υιό» (Αυ).

«Αν όλα έγιναν από αυτόν, όλα βρίσκονται κάτω από το χέρι του σύμφωνα με το λόγο της δημιουργίας και της πρόνοιας. Αλλά απομακρύνθηκαν αυτά λόγω της αμαρτίας και βγήκαν έξω από το χέρι που τα σκέπαζε. Για χάρη της σωτηρίας τους λοιπόν, δίνει αυτά ο Πατέρας στο χέρι του υιού, όχι χαρίζοντας προσθήκη στον υιό, αλλά βελτίωση σε αυτούς. Διότι τα δίνει σαν σε δάσκαλο και γιατρό... Πότε όμως θα εκπληρωθεί το ότι όλα έχουν δοθεί στο χέρι του υιού, παρά όταν θα σκύψει σε αυτόν κάθε γόνατο;» (Ω).

Ιω. 3,36 (1)ὁ πιστεύων(2) εἰς τὸν υἱὸν ἔχει(3) ζωὴν αἰώνιον(4)· ὁ δὲ ἀπειθῶν(5) τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται(6) ζωὴν(7), ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ(8) μένει(9) ἐπ' αὐτόν.

36Εκείνος που πιστεύει στον Υιό έχει αιώνια ζωή· εκείνος που αρνείται να πιστέψει στον Υιό δε θα δει τη ζωή, αλλά η οργή του Θεού μένει πάνω του».

(1) Στο σ. αυτόν παρουσιάζονται οι συνέπειες τις οποίες έχει για τους ανθρώπους το «όλα τα έχει δώσει στο χέρι του» (g). Επειδή λοιπόν τόσο μεγάλη και τέτοια εξουσία έχει, όχι μόνο από κανέναν από εμάς δεν έχει ανάγκη να λάβει κάποια εξουσία για να βαπτίζει κλπ., αλλά αντιθέτως ολόκληρο το μέλλον μας, λέει ο Πρόδρομος,... εξαρτάται απλώς και μόνο από τη σχέση μας με αυτόν (δ). «Διότι έχει δώσει, έτσι ώστε, όπως ακριβώς από αυτόν έγιναν τα πάντα, έτσι μέσω αυτού να μπορέσουν να ανακαινιστούν τα πάντα» (Α).

(2) Ο ενεστώτας (πιστεύων... άπειθῶν) σημαίνει πράξη κατ' εξακολούθηση. Ούτε απλή πίστη, που μία φορά εκδηλώθηκε, αρκεί να δώσει τη ζωή, ούτε απλή απιστία και ανυπακοή, που δεν παρέμεινε άκαμπτη, θα οδηγήσει στην οργή (β).

(3) Ο ενεστώτας δηλώνει ότι ο πιστός ήδη από τώρα κατέχει τη ζωή. Η πίστη στον Υιό χορήγησε αυτήν σε αυτόν (ο). Έχει αυτός τις γλυκές και παρηγορητικές προγεύσεις της ζωής αυτής στην κοινωνία με το Θεό όπως και στα δείγματα της αγάπης του.

(4) «Διότι ζωή βέβαια από τη φύση του είναι ο Μονογενής... εισάγεται όμως οπωσδήποτε μέσα μας με την πίστη... Θα δώσει λοιπόν ο Χριστός ζωή σε εκείνους που πιστεύουν σε αυτόν, εφόσον ο ίδιος είναι από τη φύση του ζωή, και στο εξής θα κατοικεί μέσα τους» (Κ). «Ζωή αιώνια είναι και λέγεται η ζωή η μακάρια, η αγιοπρεπή» (Ζ), την οποία λαμβάνουμε από την κοινωνία και ένωσή μας με το Χριστό. Η αιώνια ζωή είναι η ευτυχία αθάνατης ψυχής μέσα σε αθάνατο Θεό.

(5) Δηλώνεται η απιστία και ως εξωτερική εκδήλωση της θέλησης, ως αποστασία. Η απιστία εδώ θεωρείται σύμφωνα με την ενεργή εκδήλωσή της ως ανυπακοή (μ). Ο άπιστος είναι πρόσωπο, το οποίο δεν δίνει εμπιστοσύνη στη διδασκαλία του Χριστού, αλλά και δεν υποτάσσεται στην κυβέρνηση του Χριστού.

(6) Ο μέλλοντας αντιτίθεται στον ενεστώτα «έχει»= όχι μόνο τώρα δεν έχει αυτός ζωή, αλλά δεν θα έχει ποτέ, ούτε όταν η ζωή αυτή εκδηλωθεί στο μελλοντικό βίο με την τέλεια μορφή της (g). Η αιώνια αποξένωση και αποδοκιμασία αυτών που πεισματικά απιστούν μαρτυρείται με σαφήνεια με το ρήμα αυτό σε μέλλοντα χρόνο (ο).

(7) «Δεν είπε ότι δεν θα έχει αυτός ζωή· διότι θα αναστηθεί σύμφωνα με τον κοινό νόμο της ανάστασης· αλλά λέει ότι ζωή δεν θα δει, δηλαδή δεν θα φτάσει ούτε σε απλή θέα της ζωής των αγίων... θα παραμείνει άγευστος της γεμάτης από ευφροσύνη ζωής· διότι πραγματική ζωή είναι εκείνη· ενώ το να αναπνέει κανείς μέσα στα βασανιστήρια, είναι πιο οδυνηρό από κάθε θάνατο» (Κ). Ή, το «βλέπω» εδώ με την έννοια του «γνωρίζω από πείρα». Δεν θα δει= δεν θα γίνει μέτοχος (G). Όχι μόνο δεν θα μπει σε αυτήν ούτε θα κατακτήσει αυτήν, αλλά ούτε θα γνωρίσει αυτήν, ούτε θα δει αυτήν (τ).

(8) Για οργή που έρχεται μίλησε ο Πρόδρομος προς τους Ιουδαίους και σύμφωνα με τους Συνοπτικούς (Ματθ. γ 7, Λουκ. γ 7). Λέει οργή «αντιπαραβάλλοντας στην εύθυμη κατάσταση των αγίων, την κόλαση των ασεβών, και ονομάζει ζωή μεν την πραγματική ζωή με δόξα και μαζί με το Χριστό, ενώ οργή του Θεού τα βασανιστήρια των ασεβών» (Κ).

«Σε πολλά σημεία στις Γραφές οι τιμωρίες εναντίον των πονηρών ονομάζονται οργή Θεού... Δεν πρέπει να νομιστεί ότι αυτό που ονομάζεται οργή του, είναι πάθος του Θεού. Διότι πώς είναι δυνατόν να υπάρχει πάθος στον απαθή; Αλλά επειδή δεν έχει πάθος ο Θεός μιας και είναι αναλλοίωτος, πρέπει να ερμηνεύσουμε την λεγομένη οργή του, με τον τρόπο που αναφέρθηκε» (Ω).

(9) Αντίθετα με τον μέλλοντα «θα δει», εδώ έχουμε ενεστώτα· «δηλώνοντας ότι ουδέποτε θα απομακρυνθεί από αυτόν (η οργή)... ότι θα είναι παντοτινή η κόλαση... και δείχνει ότι ενεδρεύει σε αυτόν διαρκώς» (Χ). Το αιώνιο, το οποίο είπε για τη ζωή των πιστών, υπάρχει μέσα στην έννοια του ενεστώτα «μένει» (g).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ιω. 4,1 Ὡς οὖν(1) ἔγνω ὁ Κύριος(2) ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς(3) πλείονας μαθητὰς(4) ποιεῖ καὶ βαπτίζει(5) ἢ(6) Ἰωάννης-

Ιω. 4,1 Όταν, λοιπόν, έμαθε ο Κυριος ότι οι Φαρισαῖοι επληροφορήθησαν, πως ο Ιησούς κάμνει και βαπτίζει περισσότερους μαθητὰς παρά ο Ιωάννης

(1) =Λόγω του θορύβου, ο οποίος προκλήθηκε από τη μεγάλη συρροή, που αναφέρθηκε στο γ 23-26 και από τις συζητήσεις που έγιναν για αυτόν το λόγο. Το οὖν (=λοιπόν) «υποδηλώνει ολοφάνερα κάποια αποκάλυψη πράγματος που προϋπήρχε... Ενώ λοιπόν γινόταν συζήτηση μεταξύ των μαθητών του Ιωάννη και κάποιου Ιουδαίου, λέγονταν πάρα πολλά και από τους δύο... Από το γεγονός αυτό λοιπόν, λέει ο ευαγγελιστής, έμαθε ο Κύριος» (Κ).

(2) Ο τίτλος αυτός στον Ιωάννη λιγότερο συνηθισμένα αποδίδεται προς τον Ιησού, όταν πρόκειται για αφήγηση που αναφέρεται στην επίγεια ζωή του (στ 23,ια 2). Προϋποθέτει, ότι ήδη αυτοί που τον

απέδιδαν στον Ιησού συνήθισαν να αντιλαμβάνονται αυτόν υψωμένο στην επουράνια δόξα. Ο τίτλος αυτός συναντιέται συχνά στις επιστολές και στον Ιωάννη μετά την ανάσταση του Κυρίου (κ 2, 18, 25, κα 7). Εδώ εξηγείται η χρησιμοποίηση λόγω της εντύπωσης που προκλήθηκε από τι θείο μεγαλείο, για το οποίο έγινε λόγος αμέσως προηγουμένως στο γ 23-26 (g). Ο σιναϊτικός, ο κώδικας του Βέζα και κάμποιοι άλλοι γράφουν ο Ιησούς αντί ο Κύριος.

(3) Χωρίς άρθρο. Ίσως διότι ο ευαγγελιστής επιθυμούσε να παραθέσει ακριβώς τα λόγια τα οποία οι Φαρισαίοι είχαν ακούσει.

(4) Εδώ εννοεί αυτούς που βαπτίζονταν (g). Οι Φαρισαίοι είχαν εκδηλώσει ήδη την εχθρότητά τους προς τον Ιωάννη. Στον Ιησού όμως αντιμετώπιζαν πρόσωπο επιτυχέστερο και που συνέχιζε το έργο του Ιωάννη με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Η εχθρότητά τους λοιπόν στράφηκε μεγαλύτερη και προς αυτόν (τ). Οι επιτυχίες του ευαγγελίου ξεσηκώνουν τους εχθρούς του και είναι απόδειξη του ότι το ευαγγέλιο κατακτά έδαφος, όταν οι δυνάμεις του σκότους λυσοούν εναντίον του.

(5) Από το «διέτριβε» του γ 22 και από τη φράση αυτή, μπορεί κάποιος να συμπεράνει ότι πέρασε κάποιος χρόνος, αφότου ο Ιησούς άρχισε τη δημόσια δράση του στην Ιουδαία, και είναι πιθανόν η αναχώρησή του να σημειώθηκε μετά τη φυλάκιση του Ιωάννη. Πράγματι, όταν φυλακίστηκε ο Ιωάννης επόμενο ήταν να συγκεντρωθούν οι καχυποψίες των Φαρισαίων εναντίον του Ιησού, ο οποίος παρουσιαζόταν τώρα, λόγω της συρροής γύρω του μεγαλύτερου πλήθους μαθητών, πιο επικίνδυνος από τον Ιωάννη (β). Για αυτό και αναχωρεί αποφεύγοντας την πρόωρη σύγκρουση με αυτούς, και δεν υπάρχει επιπλέον κανένας εμπόδιο για αυτόν να μεταβεί στη Γαλιλαία, μολονότι αυτή βρισκόταν υπό την δικαιοδοσία του Ηρώδη, διότι η σύλληψη του Ιωάννη από τον Ηρώδη έγινε για λόγους καθαρά προσωπικούς, άσχετους τελείως με τον Κύριο (g).

(6) Ο αλεξανδρινός, ο βατικανός και κάμποιοι άλλοι αποσιωπούν το ή.

Ιω. 4,2 καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ(1)-

Ιω. 4,2 -αν και ο ἴδιος ο Ἰησοῦς δεν εβάπτισεν, ἀλλά οἱ μαθηταὶ του εβάπτισαν-

(1) Παρενθετική πρόταση που αποσκοπεί να διασαφηνίσει το «ο Ιησούς... βάπτισε» στο γ 22. Ο Ιωάννης δεν θέλει να σχηματιστεί από τους αναγνώστες του ανακριβής αντίληψη για κάποια πράξη του Κυρίου. Ο Ιησούς βάπτισε μέσω των μαθητών του, μαρτυρώντας έτσι την ενότητα του έργου του με αυτό του Προδρόμου. Δεν βάπτισε όμως ο ίδιος όχι για τους λόγους, για τους οποίους και ο Παύλος σύμφωνα με το Α΄ Κορ. α 17, αλλά κυρίως διότι συγχρόνως ήθελε να κάνει αισθητή την υπεροχή του απέναντι στον Ιωάννη (g). Το βάπτισμα που τώρα χορηγούν οι μαθητές του Ιησού, ήταν βάπτισμα νερού. Δεν ήταν το βάπτισμα του νερού και του Πνεύματος, για το οποίο ο ίδιος ο Ιωάννης προανήγγειλε, ότι θα χορηγούσε αυτό ο Ιησούς. Για αυτό λοιπόν δεν ήταν αντάξιο του Ιησού να τελεί το βάπτισμα αυτό του απλού νερού. «Αν βάπτιζε, ή αν βάπτιζε χωρίς Πνεύμα, σε τι λοιπόν θα διέφερε από τον Ιωάννη; Ή θα έδινε το Πνεύμα πριν τον κατάλληλο καιρό, το οποίο είναι ανάξιο για το Θεό που τα κάνει όλα στον κατάλληλο καιρό» (Θφ).

Ιω. 4,3 ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν(1) καὶ ἀπῆλθεν(2) εἰς τὴν Γαλιλαίαν(3).

Ιω. 4,3 εγκατέλειψε τὴν Ἰουδαίαν και ανεχώρησε δια τὴν Γαλιλαίαν.

(1) «Όχι λόγω δειλίας» (X), αλλά «αποφεύγοντας τον ανόσιο φθόνο τους και φυλάγοντας το Πάθος του για τον δικό του καιρό» (K).

Και διδάσκοντας «ένα μεν, το να λυπούμαστε τους εχθρούς και να επιχειρούμε με κάθε τρόπο να μην δίνουμε σε αυτούς αφορμή σκανδάλου ή φθόνου· και άλλο, το να μην ρίχνουμε τους εαυτούς μας στους πειρασμούς ανόητα και ανώφελα» (Θφ).

Δεν είχε έλθει ακόμα η ώρα του. Δες ζ 30. Δεν έφτασε δηλαδή ο σύμφωνα με το θέλημα και το σχέδιο του Θεού προκαθορισμένος χρόνος το θανάτου του. Δεν είχε ολοκληρώσει τη μαρτυρία του και συνεπώς δεν έπρεπε να εκθέτει τον εαυτό του σε κίνδυνο θανάτου. Έδωσε με αυτό παράδειγμα τήρησης του κανόνα, τον οποίο αυτός ο ίδιος μετά από λίγο θα διακηρύξει: «Όταν σας καταδιώκουν σε μία πόλη, φεύγετε σε άλλη». Δεν υποχρεωνόμαστε να πάσχουμε και να διωκόμαστε, όταν μπορούμε χωρίς κάποια οποιαδήποτε παράβαση του καθήκοντός μας να αποφύγουμε αυτά. Μη μας βάλεις σε πειρασμό, παράγγειλε ο Κύριος να προσευχόμαστε.

(2) Δεν θα περίμενε κάποιος αόριστο χρόνο, αφού το ταξίδι προς τη Γαλιλαία δεν συντελέστηκε. Αλλά η προσθήκη της πρόθεσης εἰς που έχει εδώ έννοια σχετική με την πρόθεση διά, δίνει στο ἀπῆλθεν την έννοια της εκκίνησης=ξεκίνησε για τη Γαλιλαία (β). Σύμφωνα με τον Robinson το ταξίδι αυτό έγινε Νοέμβριο ή Δεκέμβριο, δηλαδή γύρω στους 8 μήνες μετά το πάσχα που σημειώνεται στο κεφ. β.

(3) Όντως ο Ιωάννης μνημόνευσε και ενός πρώτου ταξιδιού του Ιησού στη Γαλιλαία. Δες α 43 (F). Το «πάλιν» αποσιωπάται από πολλά χειρόγραφα. Άφησε λοιπόν τη Γαλιλαία σύμφωνα με το Ιω. β

13. Μετά το πρώτο αυτό ταξίδι του Κυρίου στην Ιουδαία, αρχίζει η σύμφωνα με τους συνοπτικούς (Μάρκ. α 14, Ματθ. δ 12) δράση του στη Γαλιλαία (μ).

Ιωάννου 4,4 Ἔδει(1) δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.

4Ἔπρεπε ὁμῶς νὰ περάσει ἀπὸ τῆς Σαμάρειας.

(1) Εάν επρόκειτο να ακολουθήσει τον συντομότερο δρόμο προς τη Γαλιλαία, αναγκαστικά έπρεπε να περάσει μέσα από τη Σαμάρεια. Είναι αλήθεια, ότι οι αυστηρότεροι των Ιουδαίων απέφευγαν τη δίοδο μέσα από τη Σαμάρεια, προτιμώντας το ταξίδι μέσω Περαιάς, το οποίο ήταν μακρότερο. Ο Κύριος όμως απαλλαγμένος από το Ιουδαϊκό μίσος κατά των Σαμαρειτών, δεν θεωρεί αναγκαίο να προτιμήσει αυτόν το δρόμο (ο).

Με το «έπρεπε» «δείχνει ο Ευαγγελιστής ότι τα σχετικά με τη Σαμαρείτιδα τα έκανε σαν κάτι συμπτωματικό στο δρόμο του» (Ζ). «Διότι ασφαλώς δεν είχε κάνει για αυτό και μόνο τη μετάβαση στους Σαμαρείτες, για να κηρύξει σε αυτούς το λόγο... αλλά επειδή έπρεπε να περάσει από εκεί, για αυτό τους διδάσκει» (Κ). Παρήγγειλε στους μαθητές του να μην μπουν σε πόλη Σαμαρειτών (Ματθ. ι 5), ούτε να κηρύξουν το ευαγγέλιο ή να ενεργήσουν θαύματα σε αυτήν. Αλλά ούτε και αυτός έρχεται στη Σαμάρεια εξεπίτηδες, για να κηρύξει σε αυτήν. Η εύνοια την οποία δείχνει τώρα στους Σαμαρείτες, εκδηλώθηκε σαν κάποιο επεισόδιο που συνέβη συμπτωματικά. Είναι ένα ψίχουλο από το ψωμί των παιδιών, το οποίο κατά σύμπτωση έπεσε από το τραπέζι των κυρίων.

Ιω. 4,5 ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ(1), πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ(2) τῷ υἱῷ αὐτοῦ·

5Ἐφτασε ἔτσι σε μια πόλη τῆς Σαμάρειας που λεγόταν Συχάρ, κοντά στο χωράφι που εἶχε δώσει ο Ἰακώβ στο γιο του τον Ἰωσήφ.

(1) Προκλήθηκε αμφισβήτηση για το όνομα αυτής της πόλης. Διότι η μόνη πόλη, η γνωστή στην τοποθεσία αυτή, ήταν η Συχέμ, που συχνά αναφέρεται στην Π.Δ. Έγινε υπόθεση λοιπόν από άλλους μεν, που καταπολέμησαν τη γνησιότητα του τετάρτου ευαγγελίου, ότι ο συγγραφέας του, ξένος με την Παλαιστίνη, έπεσε σε πλάνη· από άλλους πάλι, ότι η Συχάρ είναι η ίδια η Συχέμ και ότι το όνομα αυτό προήλθε από παραφθορά του ονόματος Συχέμ που έγινε είτε εξεπίτηδες λόγω της κακής έννοιάς του (Συχέμ=ψεύδος ή πόλη αυτών που πίνουν), είτε από την εύκολη μεταβολή ενός και μόνου γράμματος.

Η φυσικότερη εξήγηση είναι, ότι η Συχάρ είναι άλλη πόλη, η οποία ήδη από την εποχή του Ευσεβίου και του Ιερωνύμου διακρίνεται και καθορίζεται από τον Ευσέβιο ότι βρίσκεται πριν τη Νεάπολη, η οποία Νεάπολη είναι η ίδια η Συχέμ, όπως αργότερα αυτή ονομαζόταν. Ομοίως το Ταλμούδ μιλά για κάποια τοποθεσία που ονομαζόταν Σουκάρ, όπως και για πηγή Σουκάρ και πεδιάδα Σουκάρ. Σήμερα επίσης πολύ κοντά στο πηγάδι του Ιακώβ υπάρχει ένα χωριό που ονομάζεται Ελ-Ασκάρ (g).

(2) Κάποιοι από τους νεώτερους ερμηνευτές βρήκαν εδώ, ότι η πληροφορία αυτή του ευαγγελιστή βασίζεται σε ψευδή Ιουδαϊκή παράδοση, η οποία προήλθε από παρανόηση, στην οποία και οι ίδιοι οι Ο΄ (μετάφραση της Π.Δ. των 70 μεταφραστών) παρασύρθηκαν. Σύμφωνα με το Γεν. μη 22 δηλαδή ο Ιακώβ είπε στον Ιωσήφ: «ἐγὼ δὲ δίδωμί σοι Σίκιμα ἐξάριετον ὑπὲρ τοὺς ἀδελφοὺς σου, ἦν ἔλαβον ἐκ χειρὸς Ἀμορραίων ἐν μαχαίρα μου καὶ τόξῳ. (=Εγώ δε παραχωρῶ εἰς σε καὶ τοὺς ἀπογόνους σου ἐκλεκτὴν κληρονομίαν, ἀνωτέραν ἀπὸ το μερίδιον τῶν ἄλλων ἀδελφῶν σου, τὴν πόλιν Συχέμ, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἀνακατέλαβον ἀπὸ τῶν Ἀμορραίων με τὴν μάχαιράν μου καὶ τὸ τόξον (μετ. Κολιτσάρα Ι))». Η λέξη, την οποία οι Ο΄ μεταφράζουν Σίκιμα, είναι αυτή η ίδια, η οποία στο εβραϊκό κείμενο σημαίνει και μερίδα. Ισχυρίζονται λοιπόν κάποιοι νεώτεροι, ότι οι Ο΄ πήραν τη λέξη με έννοια γεωγραφική, ενώ ο Ιακώβ μιλούσε για μερίδιο γης γενικά. Από εδώ σύμφωνα με αυτούς προήλθε η λαϊκή παράδοση, την οποία βρίσκουμε εδώ και σύμφωνα με την οποία ο Ιακώβ έδωσε τα Σίκιμα ή την Συχέμ στον Ιωσήφ.

Αλλά όπως φαίνεται από το παραπάνω χωρίο, ο Ιακώβ μιλά για τμήμα γης, το οποίο με μάχη έλαβε από τους Αμορραίους και υπαινίσσεται προφανώς την φονική επίθεση του Συμεών και Λευί κατά της πόλης Συχέμ, που αναφέρεται στο Γεν. λδ 25-27, εφόσον καμία άλλη πολεμική επιχείρηση δεν αναφέρεται κατά τη ζωή του Ιακώβ.

Οπότε κάθε απροκατάληπτος δεν μπορεί παρά να δεχτεί, ότι στο νου του Ιακώβ όταν έλεγε τα λόγια του Γεν. μη 22, υπήρχε και η Συχέμ, και μεταχειρίστηκε ο πατριάρχης εξεπίτηδες λέξη που σήμαινε συγχρόνως και ό,τι η λέξη μερίδα, εκφράζοντας με αυτήν και τα δύο. Και ότι η εκδοχή αυτή είναι ακριβής, φαίνεται και από την έννοια, την οποία οι ίδιοι οι γιοι του Ιακώβ, που άκουσαν τα λόγια αυτά, απέδωσαν σε αυτά. Αντιλήφθηκαν δηλαδή αυτοί, ότι ο πατέρας τους μιλούσε προς αυτούς και για τη Συχέμ. Οπότε λοιπόν, όταν οι απόγονοί τους έφεραν στη γη Χαναάν τα οστά του Ιωσήφ, η πρώτη τους φροντίδα υπήρξε να αποθέσουν αυτά «στο μερίδιο του αγρού τον οποίο απέκτησε ο Ιακώβ από

τους Αμορραίους που κατοικούσαν στα Σίκιμα» (Ιησ.Ν. κδ 32). Όσον αφορά στους Ο΄, αυτοί επειδή βρέθηκαν μπροστά σε αληθινό λογοπαίγνιο και μη μπορώντας να μεταφράσουν αυτό επακριβώς στην Ελληνική γλώσσα, διατήρησαν τη λέξη με έννοια γεωγραφική (g).

Ιω. 4,6 ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τοῦ Ἰακώβ(1). ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς(2) ἐκ τῆς ὁδοιπορίας(3) ἔκαθέζετο οὕτως(4) ἐπὶ τῇ πηγῇ(5) ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη(6).

6Εκεί βρισκόταν το πηγάδι του Ιακώβ. Ο Ιησούς, κουρασμένος από την πεζοπορία, κάθισε κοντά στο πηγάδι· ήταν γύρω στο μεσημέρι.

(1) Υπάρχει ακόμα και ονομάζεται Βιρ-Ζακούμπ. Βρίσκεται γύρω στα 35 λεπτά ανατολικά της Νεάπολης (Ναπλούς, της παλαιάς Συχέμ), ακριβώς στο μέρος, όπου ο δρόμος από νότο προς βορρά ακολουθώντας την κοιλάδα Μοκχνά στρέφεται απότομα προς δυτικά για να εισχωρήσει στη στενή κοιλάδα της Συχέμ. Το πηγάδι σύμφωνα με τον Anderson, ο οποίος το 1866 κατέβηκε σε αυτό, είναι εσωτερικά επενδυμένο με παχύ τοίχο και έχει διάμετρο 9 ποδιών και βάθος 75 πόδια. Τέθηκε το ερώτημα, γιατί ανοίχτηκε από τον Ιακώβ αυτό το πηγάδι, που αποτελεί γιγάντιο έργο αφού στη χώρα εκείνη υπάρχει αφθονία πηγών (γύρω στις 80 μόνο στη Συχέμ και γύρω της).

Η πιθανή και ευλογοφανής απάντηση είναι, ότι το πηγάδι αυτό είναι έργο ανθρώπου ξένου στη γη εκείνη, όπως ήταν ο Ιακώβ, ο οποίος ήθελε να ζει ανεξάρτητα από τους κατοίκους, στους οποίους ανήκαν οι πηγές, και να χτίσει μνημείο κατοχής, που θα μαρτυρούσε τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας του στο τμήμα εκείνο της γης (g). «Ονομάζει το πηγάδι πηγή, επειδή πηγάζει από κάτω» (Z). Το πηγάδι αυτό μαζεύει νερό στον πυθμένα με στράγγισμα. Για αυτό είναι εύκολα εξηγήσιμη η εδώ διπλή ονομασία του, δηλαδή της πηγής (σ. 6) και του πηγαδιού (σ. 11,12)(β),

(2) «Σύμφωνα με την ιδιότητα της ανθρώπινης φύσης» (Z).

«Επειδή είχε πραγματικό σώμα που συμπληρωνόταν από όσα και όλα τα ανθρώπινα σώματα, αναγκαστικά είναι υποταγμένο και το δικό του σώμα στα κοινά πάθη... και στους κόπους που έρχονται ως επακόλουθο πολύ έντονης κίνησης» (Ω).

Όπως και στο α 14 τονίζεται η πραγματικότητα της ανθρώπινης φύσης του Κυρίου. Υπήρξε αληθινός και πραγματικός άνθρωπος, υποκείμενος στις ασθένειες και τα αδιάβλητα (=ακατηγόρητα) πάθη της ανθρώπινης φύσης. Υπήρξε και φτωχός άνθρωπος, διότι αλλιώς θα ταξίδευε πάνω σε άλογο ή σε άμαξες και άρματα. Όταν μεταφερόμαστε άνετα και με τα μέσα της εύκολης και ταχείας συγκοινωνίας, ας θυμόμαστε τους κόπους των πεζοποριών, τους οποίους ο Κύριος υπέμεινε για εμάς. Ακόμα ο Κύριος φαίνεται να ήταν άτομο λεπτής ιδιοσυγκρασίας και οργανικής σύστασης. Αυτό μπορούμε να το συμπεράνουμε από το ότι, όταν έφθασαν στο πηγάδι, οι μαθητές δεν ήταν όσο αυτός κουρασμένοι, αλλά χωρίς δυσκολία εξακολούθησαν το δρόμο τους προς την πόλη, «για να αγοράσουν τροφές».

(3) Είχε κάνει μακρά πορεία πεζός (b).

«Δείχνει σε εμάς ταυτόχρονα ότι ήταν χωρίς υπερηφάνεια και απέρπιτος, διότι δεν χρησιμοποιούσε μεταφορικό ζώο για οδοιπορία... συγχρόνως όμως δείχνει και το ότι περπατούσε με προθυμία και όχι ράθυμα» (Θφ).

(4) Ή «όχι σε θρόνο, όχι πάνω σε προσκέφαλο, αλλά απλά, όπως ήταν, πάνω στο έδαφος» (X). «Ο λόγος δηλαδή διδάσκει την έλλειψη υπερηφάνειας» (Z). Έτσι όπως παρείχε η ευκολία του εδάφους· έτσι όπως ήταν χωρίς πομπή, μόνος... ο λαϊκός χαρακτήρας της ζωής του Ιησού είναι άξιος κάθε θαυμασμού (b).

Ή, αναφέρεται στο «κουρασμένος από την οδοιπορία». «Κάθισε εξαιτίας του κόπου, λόγω του καύσωνα» (X). Κουρασμένος, καθώς ήταν, κάθισε.

Ή το ούτως απλούστατα φανερώνει το: κατά συνέπεια, το «για αυτό», όπως σήμερα λέμε.

Παραδείγματα αυτής της χρήσης συναντιούνται και στους Σοφοκλή, Ξενοφώντα και Πλάτωνα (δ). Η δεύτερη εκδοχή είναι πιθανότερη.

(5) Ή, πάνω στο πηγάδι, στον τοίχο που περιβάλλει το στόμιό του· ή, δίπλα στο πηγάδι, κοντά στο πηγάδι.

(6) «Επομένως και λόγω της θερμότητας της ώρας χρειαζόταν ανάπαυση και δροσιά» (Θφ). «Ήταν ακριβώς μεσημέρι, την ώρα δηλαδή που ο ήλιος αγγίζει πιο έντονα τα σώματα των ανθρώπων» (Z). «Έκτη (12η) όχι ακριβώς, αλλά περίπου έκτη ώρα, λέει» (Κ).

Ιω. 4,7 ἔρχεται(1) γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας(2) ἀντλήσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν(3).

7Έρχεται τότε μια γυναίκα από τη Σαμάρεια να βγάλει νερό. Ο Ιησούς της λέει: «Δώσ' μου να πιω».

(1) Πώς η γυναίκα αυτή σε τέτοια ώρα ήλθε τόσο μακριά, για να αντλήσει νερό, ενώ θα μπορούσε να βρει τέτοιο και μέσα στο χωριό, είναι άγνωστο. Ίσως εργαζόταν στους αγρούς και προκειμένου να επιστρέψει στο σπίτι της κατά την ώρα εκείνη του φαγητού (δες σ. 15) ήλθε στο πηγάδι (g).

(2) Το «από τη Σαμάρεια» πρέπει να το συνδέσουμε με το «γυναίκα» και όχι με το «έρχεται», διότι κατά τη δεύτερη περίπτωση θα έπρεπε να σημαίνει όνομα πόλης, η οποία βρισκόταν γύρω στις δύο ώρες μακριά (g). Όχι από την πόλη Σαμάρεια, αλλά από τη χώρα της Σαμαρείας. Δηλαδή ήταν αυτή ιθαγενής και όχι ξένη ή διαβάτης (κ). Σύμφωνα με μεταγενέστερη παράδοση ήταν αυτή η αγία Φωτεινή που γιορτάζει στις 26 Φεβρουαρίου (β). Η ιστορία της γυναίκας αυτής είναι η ιστορία μίας αμαρτωλής που βρισκόταν σε άγνοια, την οποία ο Χριστός παίρνοντας σε τόσο άθλια κατάσταση, την απέδειξε μεγαλόκαρδη και αφοσιωμένη ιεραπόστολο.

(3) Η αίτηση αυτή δεν σημαίνει ότι ο Κύριος «υποκρίνεται ότι διψά» (Κ) και «δεν ζητούσε νερό διότι διψούσε» (Ζ).

«Είναι λόγος του Κυρίου που φροντίζει τη σωματική ανάγκη. Παρόλο που αυτός που ζητά, δεν ήταν σάρκα άψυχη, αλλά θεότητα που χρησιμοποιούσε σάρκα έμψυχη» (Β). Μετά τόσο μακρά οδοιπορία επόμενο ήταν ο κουρασμένος από αυτήν Κύριος να διψά. Αλλά το ότι πραγματικά διψούσε και ζητούσε να χορτάσει τη δίψα του, δεν αποκλείει, ότι ζήτησε νερό «συγκαταβαίνοντας, ώστε με μια καλή αφορμή να πιάσει συζήτηση με τη γυναίκα» (Ζ) και «απευθύνοντάς της αμέσως τον λόγο της διδασκαλίας, από τα πράγματα που είχε μπροστά του άρχισε να κάνει τη συνομιλία» (Κ).

Δες πώς η θεία Πρόνοια πραγματοποιεί ένδοξους σκοπούς με γεγονότα, τα οποία φαίνονται τελείως τυχαία. Η συνάντηση της γυναίκας αυτής στο πηγάδι, μάς υπενθυμίζει τις ιστορίες της Ρεβέκκας, της Ραχήλ και των θυγατέρων του Ισθόρ, οι οποίες όλες πήραν συζύγους, καλούς συζύγους, όπως ο Ισαάκ, ο Ιακώβ και ο Μωϋσής, με συναντήσεις κοντά σε πηγάδι. Πώς η χάρη, που προετοιμάζει τη σωτηρία του ανθρώπου οδηγεί τους καλεσμένους απροσδόκητα στα μέσα της σωτηρίας. Βρέθηκα σε αυτούς που δεν με ζητούσαν, λέει ο Κύριος. Άρχισε ο Κύριος με κάποιο κοινό και συνηθισμένο αίτημα και οδήγησε σιγά σιγά τη γυναίκα σε ανώτερη σφαίρα συζήτησης. Θεία μέθοδος και τέχνη, την οποία ο καθένας από τους ακόλουθους του Κυρίου πρέπει να μάθει από τα χείλη του Διδασκάλου να χρησιμοποιεί και αυτός. Ο Κύριος βάζει τον εαυτό του στη θέση αυτού που ζητά. Ήθελε να ανοίξει δίοδο προς την καρδιά της γυναίκας, για να την ελεήσει. Και για αυτό γνώριζε, ότι όσο χαμηλότερα αυτός συγκατέβαινε, τόσο βεβαιότερη ήταν η προσέγγισή του προς την ψυχή της.

Ιω. 4,8 οἱ γὰρ(1) μαθηταὶ(2) αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν(3) ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι(4). 8Οἱ μαθητὲς του εἶχαν πάει στην πόλη ν' αγοράσουν τροφίμα.

(1) Οι ομάδες που πεζοπορούσαν κουβαλούσαν μαζί τους αγγείο, ώστε στο δρόμο να αντλούν νερό. Φαίνεται λοιπόν, ότι τέτοιο κουβαλούσαν μαζί τους και οι μαθητές, το οποίο το πήραν τώρα μαζί τους κατά την είσοδό τους στην πόλη. Το «γὰρ» λοιπόν παρέχει τον λόγο, για τον οποίο ο Κύριος βρέθηκε στην ανάγκη να ζητήσει νερό από τη Σαμαρείτιδα. Ο λόγος όμως, που ως αιτιολογία παρουσιάζεται εδώ, αποδεικνύει και ότι πράγματι ο Ιησούς διψούσε και ότι αν ήταν εκεί οι μαθητές, θα ζητούσε το νερό από αυτούς (g).

(2) Αυτό δεν αποκλείει να έμεινε και κάποιος μαζί με τον Ιησού, ίσως ο Ιωάννης, ο οποίος και περιγράφει σε εμάς τον διάλογο. Μάλλον φαίνεται πιθανόν, ότι σε τέτοιο άγνωστο και δυσμενές περιβάλλον θα παρέμεινε και κάποιος να συντροφεύσει τον διδάσκαλο (g).

(3) Δηλαδή την Συχέμ.

(4) Αυτό υποδηλώνει, ότι ο φραγμός, που διαχώριζε τους Ιουδαίους από τους Σαμαρείτες, δεν ήταν ανυπέρβλητος. Οι ραββίνοι έλεγαν ότι «αυτός που τρώει το ψωμί Σαμαρείτου είναι όμοιος με αυτόν που τρώει το χοιρινό κρέας». Όμως η απαγόρευση αυτή δεν ήταν απόλυτη. Διότι δεν εκτεινόταν στα λαχανικά και τους καρπούς, ούτε στα άβραστα αυγά. Από την άλλη επίσης, διενεργούνταν συνεχές εμπόριο διαμέσου της Σαμαρείας από τη Γαλιλαία στην Ιερουσαλήμ και το αντίθετο (β,γ). Παίρνουμε εδώ μάθημα δικαιοσύνης και τιμιότητας. Το φαγητό, το οποίο θα έτρωγε ο Κύριος, αγοράστηκε και πληρώθηκε, όπως έπραττε αυτό και ο Παύλος (Β' Θεσ. γ 8).

Ιω. 4,9 λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· πῶς σὺ(1) Ἰουδαῖος ὢν(2) παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὕσης γυναικὸς Σαμαρεῖτιδος; οὐ γὰρ(3) συγχρῶνται(4) Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις.

9Εκείνη τού απάντησε: «Εσύ είσαι Ιουδαῖος κι εγώ Σαμαρεῖτισσα. Πώς μπορείς να μου ζητάς να σου δώσω νερό να πιεις;» –επειδή οι Ιουδαῖοι αποφεύγουν κάθε επικοινωνία με τους Σαμαρείτες.

(1) Η ολοφάνερη απλότητα της Σαμαρείτιδας λάμπει αμέσως από τα πρώτα της λόγια (b). Ήταν φυσικό να εκφράσει την έκπληξή της η γυναίκα. Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, κρύβεται κάποια ειρωνεία στα λόγια αυτά και κατά κάποιο τρόπο κάποιο συναίσθημα χαιρεκακίας και θριάμβου, διότι

ένας Ιουδαίος βρέθηκε στην ανάγκη να ζητήσει κάποια χάρη από μία γυναίκα που ανήκε σε λαό τόσο περιφρονούμενο από τους Ιουδαίους (β,Alford).

(2) «Αλλά από πού κατάλαβε, ότι είναι Ιουδαίος; Από την ενδυμασία ή από την ομιλία» (Ζ). «και από τα ρούχα ίσως και από τις υπόλοιπες κινήσεις του σώματος» (Θφ). Σύμφωνα με τον Stier οι Ιουδαίοι πρόφεραν παχιά το σ (sch), ενώ οι Σαμαρείτες συριστικά (g).

(3) Ολόκληρη η φράση είναι παρένθεση του Ευαγγελιστή που εκφράζει την αιτία για την οποία φαινόταν αυτό παράδοξο στη Σαμαρείτιδα (b). Η παρατήρηση αυτή του ευαγγελιστή ήταν απαραίτητη για τους εθνικούς αναγνώστες του, τους Χριστιανούς από τα έθνη, οι οποίοι μπορούσαν να αγνοούν την καταγωγή του Σαμαρειτικού λαού, για την οποία δες Δ' Βασ. ιζ 24 και εξής.

«Από πού πήραν λοιπόν το όνομα; Το βουνό λεγόταν Σομόρ από το όνομα του ιδιοκτήτη του, όπως λέει και ο Ησαΐας· Και η κεφαλή των Σομόρων είναι Εφραΐμ (Ησ. ζ 9). Αλλά οι κάτοικοι δεν ονομάζονταν Σαμαρείτες, αλλά Ισραηλίτες» (Χ).

«Αφού ήλθαν όμως σε σύγκρουση με το Θεό, παραδόθηκαν στους Ασσύριους σε διάφορους καιρούς. Στο τέλος ο Ασσύριος εκστράτευσε εναντίον τους επειδή σχεδίασαν αποστασία, τους κυρίευσε και δεν τους άφησε να μένουν στη χώρα» (Θφ), «αλλά αυτούς μεν μετέφερε στη Βαβυλώνα και στη Μηδεία και αφού πήρε από εκεί έθνη από διάφορα μέρη, τους έβαλε να κατοικήσουν στη Σαμάρεια» (Χ). Οι Σαμαρείτες δηλαδή ήταν μεγάλος λαός που προήλθε από 5 έθνη που μετανάστευσαν από την Ανατολή από το βασιλιά των Ασσυρίων και εγκαταστάθηκαν στη Σαμάρεια σε αντικατάσταση των αιχμαλωτισμένων κατοίκων της.

Ο λαός αυτός συνδύασε με τη λατρεία των εθνικών του θεών και τη λατρεία του Ιεχωβά και μετά την επιστροφή των Ισραηλιτών από τη Βαβυλώνα αιχμαλωσία, πρόσφεραν σε αυτούς τις υπηρεσίες τους για ανοικοδόμηση του ναού, αλλά απωθήθηκαν. Για αυτό, έχτισαν και αυτοί ναό στο όρος Γαριζείν, παίρνοντας ως πρώτο τους ιερέα κάποιον Ιουδαίο ιερέα με το όνομα Μανασσής, ο οποίος είχε παντρευτεί κάποια Περσίδα. Οι Σαμαρείτες μισούσαν από τους Ιουδαίους περισσότερο από ότι οι εθνικοί και είναι χαρακτηριστικό του μίσους αυτού, το ότι οι Ιουδαίοι δεν δέχονταν ως προσήλυτους Σαμαρείτες (g).

Ο λαός αυτός συνδύασε με τη λατρεία των εθνικών του θεών και τη λατρεία του Ιεχωβά και μετά την επιστροφή των Ισραηλιτών από τη Βαβυλώνα αιχμαλωσία, πρόσφεραν σε αυτούς τις υπηρεσίες τους για ανοικοδόμηση του ναού, αλλά απωθήθηκαν. Για αυτό, έχτισαν και αυτοί ναό στο όρος Γαριζείν, παίρνοντας ως πρώτο τους ιερέα κάποιον Ιουδαίο ιερέα με το όνομα Μανασσής, ο οποίος είχε παντρευτεί κάποια Περσίδα. Οι Σαμαρείτες μισούσαν από τους Ιουδαίους περισσότερο από ότι οι εθνικοί και είναι χαρακτηριστικό του μίσους αυτού, το ότι οι Ιουδαίοι δεν δέχονταν ως προσήλυτους Σαμαρείτες (g).

«Οι Ιουδαίοι λοιπόν όταν γύρισαν από την αιχμαλωσία, πάντοτε τους ζήλευαν, επειδή ήταν Ασσύριοι στην καταγωγή και μαζί με όλους τους εθνικούς, μισούσαν και αυτούς» (Θφ). «Διότι δεν χρησιμοποιούσαν όλες τις Γραφές, αλλά δέχονταν μόνο τα βιβλία του Μωϋσή, ενώ στους προφήτες δεν έδιναν πολλή σημασία. Πάσχιζαν όμως οι Σαμαρείτες να αποδείξουν την ιουδαϊκή τους καταγωγή και υπερηφανεύονταν για τον Αβραάμ και τον θεωρούσαν γενάρχη τους» (Χ).

(4) «Δηλαδή δεν έχουν σχέσεις» (Ζ).

«Εσύ όμως παρατήρησε, σε παρακαλώ, πόσο οξυδερκής ήταν η γυναίκα· Διότι δεν είπε ότι οι Σαμαρείτες δεν συγχρωτίζονται με τους Ιουδαίους, αλλά οι Ιουδαίοι δεν πλησιάζουν τους Σαμαρείτες» (Χ).

Με αυτό αποκλείεται όχι κάθε συνομιλία μεταξύ Ιουδαίων και Σαμαρειτών, αλλά η οικειότητα (b). Οι Ιουδαίοι διεξήγαγαν εμπόριο με τους Σαμαρείτες. Αλλά η σε αυτό συνομιλία τους με εκείνους, που γινόταν από ανάγκη, περιοριζόταν στο ελάχιστο (ο). Ολόκληρη η παρένθεση αποσιωπάται από τον σιναιτικό και τον κώδικα Βέζα.

Ιω. 4,10 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ(1), καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι(2), δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας(3) αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν(4) σοι ὕδωρ ζῶν(5).

100 Ἰησοῦς τῆς ἀπάντησε: «Ἄν ἤξερες τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ποίος εἶν' αὐτός που σου λέει "δώσ' μου να πιω", τότε εσύ θα του ζητούσες κι εκείνος θα σου ἔδινε ζωντανό νερό».

(1) Το «Θεοῦ» είναι γενική υποκειμενική που φανερώνει τη δωρεά, την οποία ο Θεός και Πατέρας δίνει στους ανθρώπους (δ). «Δηλαδή αν ήξερες, τι δίνει ως δώρα ο Θεός» (Θφ). Η δωρεά είναι το τρεχούμενο νερό (b). Δωρεά, όχι χρέος και οφειλή, της οποίας την εξόφληση θα δικαιούμασταν να ζητήσουμε από το Θεό. Δωρεά και όχι δάνειο, του οποίου ο Θεός θα ζητήσει από εμάς την επιστροφή. Μολονότι όμως ο Χριστός με τις δωρεές του Πνεύματος προβάλλεται ολοφάνερος μπροστά στα μάτια των ανθρώπων, πόσα πλήθη από αυτούς τον αγνοούν! Δεν γνωρίζουν, ποιος είναι εκείνος, ο οποίος μέσω του ευαγγελίου του λέει προς αυτούς: Δώσε μου να πιω. Δεν καταλαβαίνουν ότι ο Κύριος τους καλεί.

(2) Με μετριοφροσύνη μιλά σε τρίτο πρόσωπο (b). «Έλεγε αυτό για τον εαυτό του, αποκαλύπτοντας σιγά σιγά τον εαυτό του σε αυτήν» (Ζ).

(3) Αντίθεση με έμφαση με το «αἰτεῖς» του σ. 9 (b). Όχι εκείνος πρώτος... αλλά εσύ πρώτη θα τον προλάβαινες και θα ζητούσες από αυτόν και θα σου ἔδινε... νερό τρεχούμενο (δ). Όσοι γνωρίζουν το Χριστό, ζητούν από αυτόν και καταφεύγουν με την προσευχή προς αυτόν. Εάν δεν ζητάς από το Χριστό, σημαίνει, ότι δεν γνώρισες το Χριστό και δεν αισθάνθηκες την αξία των δωρεών του.

(4) «Διατυπώνει το λόγο του απαλλαγμένο από καύχηση, λέγοντας ότι ο ίδιος είναι Θεός... Διότι

πείθοντάς την να θαυμάσει τη δωρεά του Θεού, παρουσιάζει τον εαυτό του χορηγό αυτής... Σε ποιόν θα μπορούσε να ταιριάζει το να χαρίζει τα του Θεού; Όχι σε αυτόν που είναι από τη φύση του Θεός;» (Κ).

Πράγματι. Για να εκτιμήσει κάποιος δεόντως το βάθος των λόγων αυτών, πρέπει να έχει υπ' όψη, ότι στην Π.Δ. ο ίδιος ο Ιεχωβά ονομάζεται πηγή ζωής (Ψαλμ. λε 8-9) και πηγή νερού ζωής (Ιερεμ. β 13, ιζ 13), ενώ σύμφωνα με την Αποκάλυψη ο ποταμός του νερού της ζωής πηγάζει από το θρόνο του Θεού και του αρνίου (β).

(5) Στην κυριολεξία λέγεται για το νερό που ρέει και είναι από πηγή, όχι αυτό που είναι ακίνητο σε δεξαμενή ή σε πηγάδι (δες Γεν. κστ 19, Λευϊτ. ιδ 5)(β). Λέγεται λοιπόν εδώ σε αντίθεση με το νερό του πηγαδιού που δεν ρέει (μ).

«Νερό όχι στάσιμο, όπως τα σαπισμένα και χαλασμένα στους λάκκους και τα πηγάδια, αλλά ζωντανό, δηλαδή που αναβλύζει, που ξεπηδά, που κινείται» (Θφ). Νερό ζωντανό είναι ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, η αιώνια ζωή, η σωτηρία ως πλήρης ικανοποίηση όλων των πόθων και των αναγκών της καρδιάς (g).

Ή, «το νερό της διδασκαλίας του· νερό μιν, διότι σαν νερό καθαρίζει τη βρωμιά της αμαρτίας και σβήνει τη φλόγα των παθών και θεραπεύει την ξηρότητα και ακαρπία της απιστίας· τρεχούμενο δε, διότι είναι ανεξάντλητο και αεικίνητο» (Ζ).

Ή, πιο σωστά, σύμφωνα με το Ιω. ζ 38-39 «νερό ζωντανό ονομάζει την ζωοποιό χορηγία του Πνεύματος, με την οποία και μόνο η ανθρωπότητα... ήδη ξερή και άγονη από κάθε αρετή... πίνοντας την ζωοποιό χάρη, κοσμεύεται από παντού με διάφορες μορφές αγαθών» (Κ).

Ονομάζεται λοιπόν νερό τρεχούμενο. «Διότι η χάρη του Πνεύματος κάνει την ψυχή αεικίνητη προς το αγαθό, γεννώντας πάντοτε σε αυτήν αναβάσεις (πνευματικές)» (Θφ).

«Η χάρη του Πνεύματος άλλοτε ονομάζεται φωτιά, άλλοτε νερό· διότι τα ονόματα αυτά παρουσιάζουν όχι την ουσία, αλλά την ενέργεια... οπότε με το νερό φανερώνει τον καθαρισμό που το Πνεύμα παρέχει, και την πολλή παρηγοριά του νου που το υποδέχεται» (αμ). Οι χάρες του Πνεύματος και οι παρηγορίες του ικανοποιούν κάθε ψυχή, η οποία γνωρίζει τη δική της φύση και τις ανάγκες της.

Ιω. 4,11 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή(1)· Κύριε(2), οὔτε ἄντημα(3) ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν(4);

11Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, εσύ δεν έχεις ούτε καν κουβά, και το πηγάδι είναι βαθύ· από πού, λοιπόν, το ἔχεις το τρεχούμενο νερό;

(1) «Πρόσεξε με πόση επιείκεια απαντά... Μπορούσε να απαντήσει με αυθάδεια... ότι αν είχες το τρεχούμενο νερό, δεν θα ζητούσες από εμένα, αλλά θα το έδινες πρώτα στον εαυτό σου... Όμως τίποτα από αυτά δεν είπε, αλλά απαντά με πολλή επιείκεια» (Χ).

(2) «Δεν τον αποκαλεί εδώ απλώς Κύριο, αλλά του αποδίδει πολλή τιμή» (Χ). Πριν δεν τον ονόμασε Κύριο· τώρα τον ονομάζει έτσι (b). Αυτά που ειπώθηκαν από τον Κύριο και ο τρόπος, με τον οποίο ο Κύριος μιλούσε, της επέβαλαν το σεβασμό (ο).

(3) «Έννοεί το αγγείο» (Ζ).

(4) «Άλλο έλεγε σε αυτήν και άλλο υποπτεύθηκε εκείνη» (Χ).

Αυτή «νερό ζωντανό βεβαίως, ως προς το δικό του σκοπό, ονομάζει αυτό που αντλήθηκε πρόσφατα από τους πηγαίους μαστούς» (Κ), το «νερό που αναβλύζει και ξεπετάγεται» (Ζ). Η Σαμαρείτιδα μη μπορώντας να αντιληφθεί, ότι ο Κύριος μιλούσε πνευματικά και βλέποντας από την άλλη, ότι ήταν αδύνατον ο Κύριος να αντλήσει νερό από το βαθύ πηγάδι, ρωτά, εάν θα ήταν δυνατόν εκεί, όπου ο Ιακώβ άνοιξε πηγάδι βαθύ για ανεύρεση νερού, αυτός που συνομιλούσε μαζί της να πετύχει, ώστε να αναβλύσει νερό πηγαίο (g).

Η έννοια της όλης φράσης: Το νερό για το οποίο μιλάς δεν μπορεί να είναι αυτού του πηγαδιού, διότι από αυτό δεν έχεις τα μέσα να αντλήσεις. Από πού λοιπόν έχεις αυτό το νερό το οποίο είπες; (δ). Οι πηγές του ζωντανού αυτού νερού, το οποίο ο Χριστός έχει για εκείνους, οι οποίοι έρχονται σε αυτόν, είναι μυστικές. Η πηγή της ζωής «είναι κρυμμένη» μαζί με το Χριστό. Ο Χριστός έχει αφθονία ανεξάντλητη για εμάς, παρόλο που πολλοί από εμάς δεν βλέπουν, από πού έχουν αυτόν.

Ιω. 4,12 μὴ σὺ μείζων εἶ(1) τοῦ πατρὸς ἡμῶν(2) Ἰακώβ(3), ὃς ἔδωκεν ἡμῖν(4) τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε(5) καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ(6);

12Αυτό το πηγάδι μάς το χάρισε ο προπάτοράς μας ο Ιακώβ· ήπιε απ' αυτό ο ίδιος και οι γιοι του και τα ζωντανά του. Μήπως εσύ είσαι ανώτερος απ' αυτόν;»

(1) Δες και η 53. «Ο Ιακώβ έδωσε σε εμάς αυτήν την πηγή... και αυτός και οι γιοι του έπιναν από αυτήν. Και δεν θα έπιναν, εάν βεβαίως είχε άλλη καλύτερη» (Χ). «Επομένως λοιπόν, εάν εσύ θα μπορούσες να δώσεις καλύτερο νερό, είσαι ανώτερος από τον Ιακώβ» (Ζ). Μήπως είσαι ανώτερος

κατά την αξία και τη δύναμη, ώστε να μπορείς να κάνεις μεγαλύτερα και καλύτερα από εκείνον; (b).

(2) «Βλέπεις με ποιο τρόπο εισάγει τον εαυτό της στην ιουδαϊκή καταγωγή;» (X). Ονομάζει έτσι τον Ιακώβ, διότι σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ιώσηπου (Αρχ. θ 14,3) οι Σαμαρείτες αξίωναν ότι κατάγονταν από τον Εφραΐμ και τον Μανασσή (g). Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία: «Θεωρούσαν πατέρα τους τον Ιακώβ διότι και αυτός είχε την καταγωγή από τους Χαλδαίους» (Z), αφού οι Σαμαρείτες ήταν «αλλογενείς, άποικοι Βαβυλωνίων» (K).

(3) Ο οποίος υπήρξε πολύ επιδέξιος όσον αφορά στην ποιμενική ζωή και την προμήθεια νερού (b).

(4) Στο πρόσωπο του Ιωσήφ (b). Σε εμάς, οι οποίοι είμαστε άμεσοι απόγονοί του και νόμιμοι κληρονόμοι του (o).

(5) Η γυναίκα θέλει να πει, ότι ο ίδιος ο πατριάρχης υπήρξε ευχαριστημένος από το νερό αυτό και δεν ζήτησε άλλο καλύτερο (b).

«Αυτό είναι έπαινος της γλυκύτητας του νερού. Διότι τόσο πολύ, λέει, του άρεσε η πηγή του πατριάρχη, ώστε και αυτός...» (Θφ). Το ότι ήταν έργο και απόκτημα του Ιακώβ δεν είναι απόδειξη της καλής του ποιότητας, διότι μπορούσε από τη στιγμή που το κατασκεύασε, αν έβλεπε την κακή του ποιότητα, να μην το χρησιμοποιήσει (δ).

(6) Κυρίως τα ζώα, τα οποία ο Ιακώβ έτρεφε· τα πρόβατα, οι κασίκες και τα ερίφια μαζί με τα αρνιά. Εννοείται, ότι και οι δούλοι και οι δούλες, οι οποίες έτρεφαν τα ζώα, έπιναν επίσης από αυτό (b). «Το ότι έπιναν και τα ζώα του είναι ενδεικτικό της αφθονίας του νερού» (Θφ).

Ιω. 4,13 άπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ(1)· πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου(2) διψήσει πάλιν·

13Ο Ἰησοῦς τῆς ἀπάντησε: «Ὅποιος πίνει ἀπ’ αὐτό το νερό θα διψήσει πάλι·

(1) «Δεν εἶπε· Ναι, εἶμαι ἀνώτερος ἀπὸν Ἰακώβ» (X), ἀλλὰ «πολύ ἐξυπνα πάλι ο Σωτήρας ἀρνεῖται τὴν καύχησιν στα λόγια, ἀφοῦ δὲν εἶπε με σαφήνεια ὅτι εἶναι ἀνώτερος» (K). «Και αὐτὸ μὲν τὸ φυλάει στὴ σιωπῇ, ἀλλὰ με ἄλλα λόγια που μποροῦν νὰ πετύχουν ἐξίσου αὐτὸ, παραπέμπει τὴν γυναῖκα ἀπὸ αὐτὰ που θα εἰπωθοῦν νὰ συλλογιστεῖ τὴν ὑπερβολὴ τῆς ὑπεροχῆς» (Ω).

(2) «Κάνει τὴ σύγκριση ὄχι ἀπὸ κατηγορία, ἀλλὰ ἀπὸ ὑπεροχῇ· διότι δὲν λέει ὅτι τὸ νερό αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα, οὔτε ὅτι εἶναι ἀσήμαντο καὶ ευκαταφρόνητο» (X), ἀλλὰ «παρουσιάζει ὅτι εἶναι ἀσύγκριτη ἡ διαφορὰ τῶν νοητῶν νερῶν σὲ σχέση με τὰ αἰσθητὰ καὶ πιο γήινα» (K). Δὲν ὑποτιμᾷ ὁ Κύριος τὸ νερό τοῦ πηγαδιοῦ, οὔτε τὴν ἀπὸν Ἰακώβ παρασχεθεῖσα στους ἀπογόνους τοῦ ὑπηρεσία με τὸ ἀνοιγμα αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπλῶς τονίζει τὴν ἀσύγκριτη διαφορὰ μεταξύ τοῦ υλικοῦ αὐτοῦ νεροῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ (o).

Σύμφωνα με τὸν Stier τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κυρίου: Καθένας που πίνει ἀπὸ τὸ νερό αὐτὸ θα διψήσει πάλι, ἀποτελοῦν «ωραία ἐπιγραφή, γιὰ νὰ τοποθετηθεῖ στις πηγές».

«Ἄκουσε νερό ζωντανό ἡ γυναῖκα προηγουμένως, ἀλλὰ δὲν κατάλαβε. Ἐπειδὴ δηλαδὴ λέγεται νερό ζωντανό καὶ αὐτὸ που δὲν στερεῦει καὶ ἀναβλύζει συνεχῶς... ὁπότε αὐτὸ νόμισε ἡ γυναῖκα ὅτι ἐννοεῖ. Γιὰ αὐτὸ λοιπὸν, κάνοντας σαφέστερο σὲ αὐτὴν αὐτὸ που ἔλεγε, πρόσθεσε λέγοντας...» (X).

Ιω. 4,14 ὃς δι’ ἂν πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ(1) δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει(2) εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος(3) ἀλλομένου(4) εἰς ζωὴν αἰώνιον(5).

14Ὅποιος ὅμως πει ἀπὸ τὸ νερό που θα τοῦ δώσω ἐγὼ δε θα διψήσει ποτέ, ἀλλὰ τὸ νερό που θα τοῦ δώσω θα γίνῃ μέσα τοῦ μια πηγὴ που θ’ ἀναβλύζει νερό ζωῆς αἰώνιας».

(1) Σὲ ἀντίθεση με τὸν Ἰακώβ.

«Δὲν εἶπε, Ναι, εἶμαι ἀνώτερος τοῦ Ἰακώβ... ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ που εἶπε, αὐτὸ ἀπέδειξε. Διότι ἡ διαφορὰ τῶν νερῶν, διακηρύττει τὴν διαφορὰ αὐτῶν που τὰ παρέχουν» (Z).

«Σχεδὸν λέει τὸ ἐξῆς· Ἀν ἀνεβάζεις τὸν Ἰακώβ σὲ μεγαλύτερη τιμῇ... ἐπειδὴ ἔδωσε σὲ ἐσὰς νερό ἀπὸ τὸ ὁποῖο αὐτὸς που πίνει, πάλι ἐπιστρέφει στὴν ἴδια δίψα, ποιός θα πρέπει νὰ σκεφτεῖς ὅτι εἶναι αὐτὸς, που μπορεῖ νὰ δώσει νερό... τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ αὐτὸν που πίνει πηγὴ ἀνεξάντλητοῦ νεροῦ καὶ ὁ ὁποῖος παρέχει νερά σωτηρίας;» (Ω).

Ἡ δωρεὰ τοῦ Χριστοῦ παρουσιάζεται ἀνεκτίμητη ὅταν συγκριθεῖ με τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, διότι τότε διαπιστώνεται ὅτι ξεπερνᾷ κάθε σύγκριση.

(2) Στὸ συμβολικὸ λόγο διψασμένοι λέγονται αὐτοὶ που αἰσθάνονται πάρα πολὺ τὴν στέρηση καὶ ἔλλειψη ἐκείνων με τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ συνέρχεται, ἐνισχύεται καὶ στηρίζεται καὶ ὁ ὁποῖος ἐπιθυμοῦν αὐτὰ ἀπληστα. Δες στ 35,ζ 37 (G). Ἡ γλῶσσα τοῦ Ἰγνατίου στὴν ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς Ρωμαίους (ζ 2,3) ἔχει πολλὴ συγγένεια με τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κυρίου (χ). Νὰ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Ἰγνατίου:

«Ὁ δικός μου ἔρωτας σταυρώθηκε καὶ δὲν ὑπάρχει μέσα μου φωτιὰ ἀγάπης γιὰ τὴν ὕλη· ἀλλὰ ὑπάρχει νερό ζωντανό, που ἀναπηδάει μέσα μου καὶ μου λέει· Ἐλα πρὸς τὸν Πατέρα. Δὲν

ευχαριστιέμαι με τροφή φθοράς, ούτε με τις ηδονές αυτής της ζωής. Άρτο Θεού θέλω, δηλαδή τη σάρκα του Ιησού Χριστού».

(3) «Εκείνο το νερό από τη φύση του εξαντλείται, ενώ αυτό πηγάζει παντοτινά» (Ζ). Στο σ. 10 προβάλλεται ο Θεός ως πηγή νερού. Στους Εβραίους όμως υπήρχε και η διδασκαλία, ότι ο άνθρωπος που εξομοιώνεται με τη θεία σοφία γίνεται και αυτός πηγή, από την οποία ξεπηδούν ρεύματα ζωντανού νερού. Έτσι στον Ησαΐα συναντιέται η υπόσχεση, ότι «... η ψυχή σου... θα είναι... σαν πηγή στην οποία δεν τελείωσε το νερό» (Ησ. νη 11). Παράλληλο χωρίο θα μπορούσε να θεωρηθεί και το Σοφίας Σειράχ κδ 21-31 (β).

Ο λόγος αυτός του Κυρίου δεν συνυπονοεί, ότι η ψυχή, η οποία δροσίστηκε από το θαυμάσιο αυτό νερό, έγινε ανεξάρτητη από τη συνεχή βοήθεια και επίσκεψη του Θεού. Η ιδέα που εκφράζεται είναι ότι η λήψη αυτού του νερού εξασφαλίζει στην ψυχή με τη χάρη του Θεού αιώνια ευλογία και ικανοποίηση των ευγενών πόθων της, απαλλάσσοντας αυτήν από τη δίψα και τον πνευματικό θάνατο (ο).

«Όπως ακριβώς δηλαδή αυτόν που έχει μία πηγή στο εσωτερικό του, δεν θα τον κυριεύσει ποτέ δίψα, έτσι ούτε και αυτόν που έχει αυτό το νερό» (Χ). «Με την πηγή φανέρωσε το ανεξάντλητο και ατελείωτο αυτού του νερού» (Ζ). Ο Χριστός ικανοποιεί την ψυχή όχι διώχνοντας τη δίψα της, η οποία ωθεί αυτήν στην τελειοποίησή της, αλλά παρέχοντας σε αυτήν με τη δωρεά του Πνεύματός του εσωτερική ανεξάντλητη πηγή, που ικανοποιεί συνεχώς και αυτόματα αυτήν τη δίψα (μ).

(4) «Θα αναβλύζει» (Ζ). Σημαίνεται η πλούσια καρποφορία των πιστών. Το ρήμα «άλλομαι» όταν λέγεται για το νερό, είναι θελκτική έκφραση (b): «θα γίνει πηγή... όπου τα νερά πηδούν ψηλά και η διάνοια αναβλύζει και ταχύτατα πετά ακολουθώντας το ευκίνητο αυτό νερό που προκαλεί την ανάβλυση και το πήδημα στο ανώτερο, στην αιώνια ζωή» (Ω). Μία συνηθισμένη πηγή μπορεί να πηδά σε ύψος, αλλά η δύναμη της βαρύτητας έλκει αυτήν πάλι προς τη γη. Η πνευματική αυτή πηγή πηδά προχωρώντας ολοένα μπροστά, έως ότου οδηγήσει στην αιώνια ζωή. Οι σκέψεις των κοσμικών ανθρώπων πηγαίνουν πάντοτε προς τα κάτω αφού διευθύνονται από κάποιον ηθικό νόμο βαρύτητας. Ο Χριστός δίνει την εσωτερική δύναμη, με την οποία ο νόμος αυτός της βαρύτητας ξεπερνιέται (μ).

Όπου βρίσκεται ο Χριστός, καθισμένος στον ουρανό στα δεξιά του Πατέρα του, εκεί ωθεί και αυτό το νερό, που χύνεται από αυτόν σαν από πηγή, αυτόν που ποτίζεται από αυτό. Πουθενά αλλού στη Γραφή το ρήμα αυτό δεν χρησιμοποιείται για το νερό. Στους Ο΄ όμως χρησιμοποιείται για τη δραστική και δυναμική ενέργεια του Αγίου Πνεύματος (Κριτ. ιδ 6,19, Α΄ Βασ. ι 10,ιστ 13). Ίσως εδώ να γίνεται χρήση αυτού αναφορικά και με την ενέργεια του πνευματικού νερού, της θείας χάρης, η οποία είναι πολλές φορές ορμητική όπως τα ορμητικά νερά.

(5) Η πρόθεση εἰς εδῶ δηλώνει μάλλον το σκοπό. «Για να παρέχει ζωή αιώνια» (Ζ). «Έχει τη δύναμη να τον τρέφει για ζωή αιώνια» (Κ). Όπως το ρεύμα του νερού δεν σταματά έως ότου καταλήξει στον ωκεανό, έτσι και το πνευματικό νερό της χάρης ως ουράνιο ρεύμα πηδά τείνοντας να επανέλθει στο ύψος, από όπου έχει την πηγή, παρέχοντας την πλήρη ικανοποίηση των εσωτερικών επιθυμιών της ψυχής με την παρουσία και την αγάπη του Θεού (ο). «Αναβλύζει για ζωή αιώνια και υψώνει και ανεβάζει προς την ζωή, αυτόν που το έχει, σαν πηγή μέσα του» (Ω).

Ιω. 4,15 λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ· Κύριε(1), δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ(2), ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι(3) ἐνθάδε ἀντλεῖν(4).

15Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, δώσ' μου αυτό το νερό για να μη διψάω, κι ούτε να έρχομαι ως εδῶ για να το παίρνω».

(1) Η γυναίκα με σεβασμό και σοβαρότητα πολλή μιλά προς τον Κύριο, και κανένα ίχνος ειρωνείας δεν κρύβεται στα λόγια της. «Ήδη για δεύτερη φορά αποκαλεί Κύριο η Σαμαρείτιδα τον Σωτήρα» (Ω). Μόνο εξακολουθεί να παρανοεί τη φύση του νερού, για το οποίο της μιλά ο Κύριος, για αυτό και το αίτημά της παρουσιάζεται αρκετά αφελές και αστείο.

«Άκουσε νερό ζωντανό η γυναίκα, αλλά δεν κατάλαβε. Επειδή δηλαδή νερό ζωντανό λέγεται και το ανεξάντλητο και που αναβλύζει συνεχώς, χωρίς να διακόπτεται η ανάβλυση, αυτό νόμισε η γυναίκα... Πίστεψε όμως αμέσως και φάνηκε πολύ συνετότερη από τον Νικόδημο» και «εδῶ επειδή είδε ακριβέστερα μεν, χωρίς όμως να κατανοήσει το παν... προτίμησε αυτόν από τον Ιακώβ. Διότι δεν χρειάζομαι, λέει, αυτήν την πηγή, εάν πάρω από εσένα εκείνο το νερό. Βλέπεις πώς τον προτιμά από τον πατριάρχη;» (Χ) και «πώς αρχίζει να περιφρονει τώρα και την πηγή του Ιακώβ;» (Θφ).

(2) Η γυναίκα ζητά τώρα το νερό, όπως οι Ιουδαίοι ζητούσαν ψωμί στο στ 34... και λέει «δώσε μου» σε εκείνον ο οποίος πριν απηύθυνε τον ίδιο λόγο προς αυτήν (b).

(3) Ο σιναϊτικός και ο βατικανός γράφουν διέρχωμαι, διέρχομαι.

(4) Εξακολουθώντας να νομίζει, ότι πρόκειται για υλικό νερό, επιθυμεί να έχει την πηγή αυτήν του

νερού στο σπίτι της (b). Εδώ τερματίζεται το πρώτο μέρος του διαλόγου (g). Η Σαμαρείτιδα έχει ήδη ζητήσει το νερό το ζωντανό αν και ελάχιστα ή καθόλου δεν έχει κατανοήσει τη φύση του. Ο Κύριος τώρα ζητά να προετοιμάσει αυτήν για κατανόηση και λήψη αυτής της δωρεάς (o).

Ιω. 4,16 λέγει αυτή ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου(1) καὶ ἔλθῃ ἐνθάδε.

16Τότε ο Ιησούς της είπε: «Πήγαινε να φωνάξεις τον άντρα σου κι έλα εδώ».

(1) «Και ποια συμφωνία, θα πει κάποιος, υπάρχει με το να πει «Πήγαινε, φώναξε τον άνδρα σου;». Ο λόγος ήταν για δωρεά και χάρη... Με επιμονή παρακαλούσε η γυναίκα ζητώντας να πάρει και λείπει φώναξε τον άνδρα σου, σαν να έδειχνε ότι πρέπει και εκείνος να συμμετέχει σε αυτά» (X).

Η απάντηση του Κυρίου, αν και φαίνεται απότομη και άσχετη με τα προηγούμενα, αν την εξετάσουμε προσεκτικότερα παρουσιάζεται τελείως φυσική. Η γυναίκα είπε «για να μην έρχομαι εδώ να αντλώ» και στα λόγια αυτά ανταποκρίνονται πλήρως τα λόγια του Κυρίου «και έλα εδώ» (b). Η γυναίκα λέγοντας αυτά αναφερόταν και στους ανθρώπους του σπιτιού της, για τους οποίους κόπιαζε ερχόμενη για να αντλήσει νερό. Και μαζί με εκείνους θα έπινε το νέο αυτό νερό. Εφόσον λοιπόν και εκείνοι θα συμμετείχαν σε αυτό, ο Κύριος φυσικότερα προσκαλεί αυτήν να φωνάξει τον άνδρα της (g).

Συγχρόνως όμως ο Κύριος αποβλέπει «στο να αρπάξει μία αφορμή και να προφητεύσει τα σχετικά με αυτήν και να την διορθώσει... Διότι το να πει από την αρχή, ότι έχεις κάνει πολλούς γάμους... θα φαινόταν άκαιρο και περιττό» (Z) και «ενοχλητικό, ενώ το να πάρει από αυτήν την αφορμή και να διορθώσει όλα αυτά, και πολύ φυσικό ήταν και αυτήν που άκουγε την έκανε πραότερη» (X).

Με την πρόσκληση αυτή ο Ιησούς ανοίγει τα βάθη της συνείδησης της γυναίκας και προκαλεί τη μετάνοιά της (b).

Δεν απομακρύνεται από τον λόγο για το ζωντανό νερό ο Κύριος ζητώντας από τη Σαμαρείτιδα να φωνάξει και τον άνδρα της. Ό,τι είχε πει στη γυναίκα για ζωντανό νερό, θα παρέμενε ακατανόητο σε αυτήν, διότι δεν είχε πειστεί αυτή για το ότι ήταν ένοχη. Ήταν λοιπόν ανάγκη να αφυπνιστεί η συνείδησή της, να ανοίξει το κρυμμένο απόστημα της αμαρτίας και τότε θα γινόταν ευκολότερα αντιληπτό στη γυναίκα το φάρμακο της χάρης. Όσοι ζητούν τα νερά της χάρης και της χαράς, πρέπει να έχουν υπ' όψιν, ότι οι πρώτες σταγόνες των νερών αυτών είναι τα δάκρυα της μετανοίας. Η γυναίκα επιθυμούσε να πει από την πηγή του Χριστού, αλλά για αυτό θα έπρεπε να πει από την πηγή της συντριβής, την οποία ήταν απαραίτητο να αισθανθεί για τις αμαρτίες της.

Ιω. 4,17 ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν· οὐκ ἔχω ἄνδρα(1). λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω(2)·

17«Δεν έχω άντρα», απάντησε η γυναίκα. Ο Ιησούς της λέει: «Σωστά είπες, “δεν έχω άντρα”»·

(1) Ἡ, περιορίζεται στην όχι ψευδή, ατελή όμως ομολογία της για απόκρυψη του αίσχους της (δ).

Δεν ομολογεί μεν ολόκληρη την αλήθεια, αλλά και δεν τολμά να πει ψέματα παρουσιάζοντας ως σύζυγο νόμιμο αυτόν με τον οποίον παράνομα συζούσε. Αυτό δηλώνει κάποιο βαθμό ευθύτητας εκ μέρους της.

Ἡ, «νομίζοντας ότι μιλά σε απλό άνθρωπο, επιχείρησε να διαφύγει την προσοχή κρύβοντας το αίσχρό του πράγματος». «Σπυεύδοντας και να κρυφτεί και να πάρει, λέει: δεν έχω άνδρα» (Θφ).

(2) Αληθινά. Κρύβεται στα λόγια του Κυρίου ύψιστη βαρύτητα συνδυασμένη με ύψιστη ευγένεια (b). «Αφού άκουσε αυτά ο Χριστός, στην κατάλληλη ώρα λοιπόν κάνει τον έλεγχο, λέγοντας και τα δύο με ακρίβεια· διότι και τους προηγούμενους τους αριθμήσε όλους και αυτόν που τώρα κρυβόταν τον αποκάλυψε» (X).

Ο σιναϊτικός και ο κώδικας του Βέζα γράφουν: έχεις.

Ιω. 4,18 πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες(1), καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ(2)· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας(3).

18γιατί πέντε άντρες πήρες κι αυτός που μαζί του τώρα ζεις δεν είναι άντρας σου· αυτό που είπες είναι αλήθεια».

(1) «Φανερά, διαδοχικά· αυτό δεν εμποδιζόταν· όταν όμως πέθανε ο πέμπτος, κανείς πλέον δεν ήθελε να την πάρει φανερά γυναίκα του. Αυτή όμως μην αντέχοντας την επιθυμία, είχε κρυφό αυτόν με τον οποίο συζούσε» (Z).

Η ευκολία, με την οποία ερχόταν σε νέο γάμο, ώστε πέντε τον ένα μετά τον άλλον να παντρευτεί, έδειχνε βιασύνη, που δεν άρμοζε σε σοβαρή γυναίκα. Ίσως εδώ κάποιοι από τους άνδρες αυτούς να μην πέθαναν αλλά να χώρισαν την γυναίκα αυτή, το οποίο επιβάρυνε τη θέση της. Αλλά και η με κρυφό άνδρα σχέση της μαρτυρεί ακράτεια, την οποία ούτε η επανειλημμένη χηρεία ή και ο χωρισμός μπόρεσαν να σβήσουν. Πάντως ο Κύριος αφυπνίζει τώρα τη συνείδηση αυτής, η οποία και θα

μαρτυρούσε στη γυναίκα για το που συνίστατο η ενοχή της (ο).

(2) «Επειδή είναι κρυφός» (Ζ). Ο νόμος δεν εμπόδιζε αυτήν να πάρει και έκτο σύζυγο. Όμως ο έκτος αυτός γάμος... δεν έγινε· είτε άρνηση, είτε κάποιο άλλο εμπόδιο, που δημιουργούνταν από το ένα ή από το άλλο μέρος, συντέλεσαν να παρεμποδίσουν αυτόν (b). Αυτός, με τον οποίο συζούσε, είτε δεν είχε ποτέ παντρευτεί αυτήν ή είχε ως νόμιμη άλλη γυναίκα ή και οι προηγούμενοι άνδρες της ή κάποιος από αυτούς ζούσε ακόμη, και συνεπώς αυτή με το να συνδεθεί με άλλον, ενώ ζούσε ακόμα ο προηγούμενος σύζυγός της, ήταν μοιχαλίδα. Παρατήρησε όμως με πόση λεπτότητα ο Κύριος υποδεικνύει την παρεκτροπή της σε αυτήν. Δεν της λέει: είσαι μοιχαλίδα. Αλλά της λέει: «Και αυτός που έχεις τώρα δεν είναι άνδρας σου» και αφήνει στη συνείδησή της να πει το υπόλοιπο. Οι έλεγχοι γίνονται ευπρόσδεκτοι και αποβαίνουν ωφέλιμοι, εφόσον είναι απαλλαγμένοι από κάθε προκλητικότητα και τραχύτητα.

(3) Καθορίζει αυτό που ειπώθηκε αληθινά=Δεν είπες ολόκληρη την αλήθεια, αλλά αυτό, δηλαδή το ότι δεν έχεις άνδρα, το είπες αλήθεια (ο).

Είναι εντελώς εσφαλμένο και πάρα πολύ άτοπο ότι η Σαμαρείτιδα με τους 5 άνδρες της σύμφωνα με κάποια θεία σύμπτωση, όπως ο Hengstenberg νομίζει, αλληγορικά παριστάνει τα 5 έθνη που κατοίκησαν τη Σαμάρεια (Δ' Βασ. ιζ 24), από τα οποία το καθένα έφερε τους δικούς του θεούς (Ιωσ. Ιουδ. Αρχ. 9. 14,3) ή ότι η κατοίκηση αυτή της Σαμάρειας από τα 5 έθνη είναι η ιστορική βάση από την οποία φτιάχτηκε η διήγηση αυτή (όπως ο Strauss φλυαρεί), διότι όπως σωστά παρατηρεί ο Meyer, σε αυτήν την περίπτωση ο γαμοκλόπος και μοιχός, τον οποίο η γυναίκα είχε, θα παρίστανε τον Ιαβέ, τον οποίο οι Σαμαρείτες τότε λάτρευαν, επομένως η αλληγορία θα ήταν άτοπη και βλάσφημη (δ).

Ιω. 4,19 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε(1), θεωρῶ(2) ὅτι προφήτης εἶ σύ(3).

19Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, βλέπω ὅτι εσὺ εἶσαι προφήτης»

(1) «Δεν δυσανασχέτησε που ελέγχθηκε ολοφάνερα, ούτε θεώρησε προσβολή τον έλεγχο» (Ζ), «αλλά θαυμάζει μάλλον αυτόν και επιμένει περισσότερο» (Χ). Και «για τρίτη τώρα φορά αποκαλεί κύριο τον σωτήρα μας» (Ω).

Δεν αρνείται την αλήθεια της απευθυνόμενης κατηγορίας, αλλά με τη σιωπή της επιβεβαιώνει αυτήν. Ούτε οργίζεται, διότι της έγινε λόγος για την παρεκτροπή της, όπως συμβαίνει συνήθως σε πολλούς. Αντίθετα δεχόμενη τον έλεγχο, προχωρά περισσότερο αποκαλώντας αυτόν που ελέγχει, Κύριε. Δηλαδή χρησιμοποιεί προσφώνηση τιμητική, την οποία απευθύνουμε σε πρόσωπα που προσελκύουν την εμπιστοσύνη και το σεβασμό μας.

(2) «Δηλαδή αντιλαμβάνομαι» (Ζ) από τη γνώση σου για τα πιο απόκρυφα πράγματα (b), «μου φαίνεται ὅτι εἶσαι προφήτης» (Χ).

(3) «Δεν θεωρεί ακόμα ὅτι είναι αυτός ανώτερος από τους προφήτες ούτε ο προφητευμένος (Μεσσίας), αλλά ὅτι είναι κάποιος προφήτης» (Ω).

Μπαίνει μπροστά το «προφήτης» με έμφαση. Ο προφήτης είχε το ειδικό χάρισμα της ενόρασης και πρόγνωσης (β). Για τη λέξη προφήτης δεξ θ 17.

«Προφήτης αλήθειας είναι αυτός που πάντοτε γνωρίζει τα πάντα, αυτά μεν που έγιναν όπως έγιναν, αυτά δε που γίνονται όπως γίνονται, και αυτά που θα γίνουν όπως θα είναι» (Κ. Ομιλ. 2,6).

Η γυναίκα αισθάνεται έκπληξη, διότι αυτός που για πρώτη φορά συναντά και τελείως άγνωστος αποκάλυψε σε αυτήν λεπτομέρειες, τις οποίες ήταν αδύνατον να γνωρίζει με φυσικό τρόπο (ο). Η πρόθεσή της που ρωτά τώρα, είναι ευθεία και δεν αποβλέπει στο να μεταφέρει τη συζήτηση από θέμα, το οποίο την έθιγε προσωπικά, σε κάποιο γενικότερο θέμα.

«Δεν τον ρωτά τίποτα βιοτικό, ούτε για υγεία σώματος, ούτε για χρήματα, ούτε για πλούτο, αλλά αμέσως για δόγματα» (Χ).

Ιω. 4,20 οἱ πατέρες ἡμῶν(1) ἐν τῷ ὄρει τούτῳ(2) προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε(3) ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος(4) ὅπου δεῖ προσκυνεῖν(5).

20οι προπάτορές μας λάτρεψαν το Θεό σ' αυτό το βουνό· εσεῖς ὅμως λέτε ὅτι στα Ἱεροσόλυμα βρίσκεται ο τόπος ὅπου πρέπει κανεῖς να τον λατρεύει».

(1) «Εννοεί τον Αβραάμ και ὅσους ζούσαν τότε· διότι εκεί λένε ὅτι οδηγήθηκε ο γιος του για θυσία» (Χ). «Και ο Ιακώβ ἔστησε εκεί θυσιαστήριο» (Ζ).

Σύμφωνα με κάποια σαμαρειτική παράδοση στο Γαριζείν ο Αβραάμ ανήγειρε το θυσιαστήριο για προσφορά του Ισαάκ και στο ὄρος αυτό συναντήθηκε και με τον Μελχισεδέκ (μ). Και σύμφωνα με την σαμαρειτική μετάφραση της Πεντατεύχου στο Γαριζείν πρόσφεραν οι Ιουδαῖοι την πρώτη θυσία, όταν πέρασαν τον Ιορδάνη και μπήκαν στην αγία γη (χ). Αλλά και σύμφωνα με την Γραφή ο Αβραάμ (Γεν. ιβ 7) και ο Ιακώβ (Γεν. λγ 20) ανήγειραν θυσιαστήρια στη Συχέμ. Πάντως και σύμφωνα με το Δευτ. ια

29, κζ 12 το Γαριζείν θεωρείται ως τόπος ευλογίας. Επιπλέον μετά την επιστροφή από τη Βαβυλώνια αιχμαλωσία στα χρόνια του Νεεμίου γύρω στο 400 π.Χ. είχε χτιστεί και ναός στο Γαριζείν που καταστράφηκε από τον Ιωάννη τον Υρκανό γύρω στο 129 π.Χ. Και σήμερα ακόμα οι κάτοικοι του Ναπλούς (της παλαιάς Συχέμ) πηγαίνουν σε ορισμένες ημέρες στο Γαριζείν για τέλεση θρησκευτικών τελετών (g,β,F).

(2) Η γυναίκα έδειχνε το όρος Γαριζείν (b), διότι το πηγάδι του Ιακώβ βρίσκεται στους πρόποδες του.

(3) «Η γυναίκα έκανε την ερώτηση θεωρώντας, ότι είναι ανώτερο το δόγμα των Σαμαρειτών από αυτό των Ιουδαίων, και τον τόπο του όρους εκείνου πιο τίμιο από τον τόπο των Ιεροσολύμων» (Z).

(4) Για τον οποίο τόπο στο Δευτ. ιβ 5 λέγεται, ότι «ἐκλέξεται Κύριος ὁ Θεός... ἐπονομάσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ καὶ ἐπικληθῆναι, καὶ ἐκζητήσετε καὶ εἰσελεύσεσθε ἐκεῖ (=θα ζητάτε να μεταβαίνετε εκεί, στον τόπον, τον οποίον θα εκλέξει Κύριος ο Θεός σας δια να τιμάται ιδιαίτερος εκεί το όνομά του). Δες και Δευτ. ιστ 2, κστ 2. Όμως το όνομα αυτού του τόπου δεν δόθηκε στην Πεντάτευχο, αλλά στα μεταγενέστερα βιβλία του Νόμου, τα οποία δεν αναγνωρίζονταν από τους Σαμαρείτες. Ότι ο τόπος αυτός είναι η Ιερουσαλήμ συναντιέται στο Β΄ Παρ. στ 6, ζ 12, Ψαλμ. οζ 68 (β). Ο σιναϊτικός αποσιωπά το: ο τόπος.

(5) Στο στίχο αυτό το ρήμα βρίσκεται με απόλυτη έννοια για τη λατρεία του Θεού. Το σύνολο της θρησκείας μπορεί να συμπεριληφθεί στο «προσκυνώ» (b). Δεν συμπλήρωσε η γυναίκα τον λόγο της, αλλά αφού είπε «οι πατέρες... λέτε» άφησε να καταλάβει ο Σωτήρας την αναγκαστικά επόμενη ερώτηση: Εσύ λοιπόν ως προφήτης τι λες για αυτό; (δ). Από το παράδειγμα της Σαμαρείτιδας διδασκόμαστε, ότι αποτελεί απόδειξη, ότι είμαστε συνετοί και σοφοί, όταν αρπάζουμε κάθε παρουσιαζόμενη ευκαιρία για να διδαχτούμε τα του Θεού. Όταν βρισκόμαστε με πρόσωπα, τα οποία μπορούν να μας διδάξουν, ας είμαστε πρόθυμοι να ακούσουμε και ας έχουμε κατάλληλες ερωτήσεις για να προβάλλουμε σε αυτούς.

Ιω. 4,21 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· γυναί, πιστευσόν μοι(1) ὅτι ἔρχεται ὥρα(2) ὅτε οὔτε(3) ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε(3) ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε(4) τῷ πατρί(5).

21«Πίστεψέ με, γυναίκα», της λέει τότε ο Ιησούς, «είναι κοντά ο καιρός που δε θα λατρεύετε τον Πατέρα ούτε σ' αυτό το βουνό ούτε στα Ιεροσόλυμα.

(1) Μόνο εδώ ο Κύριος λέει πιστεψέ με (b). Η φράση με την ίδια σημασία, που συνήθως χρησιμοποιείται σε αυτό το ευαγγέλιο, είναι το Αμήν αμήν λέγω (β).

Ο Κύριος με την απάντηση που δίνει «δε απάντησε σε αυτήν την ερώτηση. Διότι θεώρησε περιττό πλέον να πει και να αποδείξει γιατί οι μεν πατέρες της λάτρευαν το Θεό στο όρος, ενώ οι Ιουδαίοι στα Ιεροσόλυμα» (X).

Με την απάντησή του ως προφήτης «προαναγγέλλει την κατάργηση συγχρόνως και της σαμαρειτικής και της ιουδαϊκής λατρείας» (Z).

«Εσύ μεν, λέει, προσπαθείς να δείξεις ότι τα των Σαμαρειτών είναι πιο σεβαστά από των Ιουδαίων, εγώ όμως σου λέω ότι ούτε αυτά ούτε εκείνα έχουν το προνόμιο, αλλά θα υπάρξει μία άλλη κατάσταση καλύτερη και από τα δύο» (Θφ).

(2) «Ωρα και καιρό... εννοεί τον ερχομό του στον κόσμο με το σώμα του» (K).

(3) «Λέει ότι η μορφή της λατρείας και των δύο θα γίνει πιο αληθινή. Γιατί δεν θα ζητηθεί, λέει, τόπος πια στον οποίο κυρίως θα πιστεύουν ότι κατοικεί ο Θεός, αλλά επειδή γεμίζει και μπορεί να συγκρατεί τα πάντα «θα προσκυνήσουν τον Κύριο ο καθένας από τον τόπο του»(Σοφον. β 11) όπως λέει κάποιος από τους άγιους προφήτες» (K).

Δες και Μαλαχίου α 11. Τα λόγια του Κυρίου εδώ είναι σε πλήρη αρμονία με το β 19, όπου προανήγγειλε την καταστροφή του ναού (β).

Η ιδέα που εκφράζεται εδώ είναι ότι δεν θα υπάρχουν αποκλειστικοί τόποι λατρείας και με το νέο πνεύμα θα καταργηθούν οι τοπικές διακρίσεις. Οι Σαμαρείτες δεν θα εξαναγκάζονταν να μεταβούν στα Ιεροσόλυμα για λατρεία του Θεού, αλλά ούτε και οι Ιουδαίοι να μεταβούν στο Γαριζείν (ο). Και οι μεν και οι δε θα συναντιούνταν στη μεγάλη οικογένεια του επουράνιου Πατέρα (g). Η λατρεία του Θεού τώρα με το ευαγγέλιο δεν είναι δεμένη σε κάποιο τόπο, όπως συνέβαινε στην εποχή του νόμου, αλλά το θέλημα του Θεού είναι οι άνθρωποι να προσεύχονται σε κάθε τόπο. Δες Α΄ Τιμ. β 8.

(4) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, εσείς οι Σαμαρείτες και οι Ιουδαίοι (b), ή, εσείς οι Σαμαρείτες.

(5) Ο Ιωάννης χρησιμοποιεί αυτή τη λέξη για να σημάνει το Θεό σε σχέση με την υιότητα του Χριστού. Εδώ όμως μάλλον θέλει να σημάνει το Θεό ως Πατέρα όλων. Αποτελεί ίσως αυτό απάντηση και στο «οι πατέρες μας», που είπε η Σαμαρείτιδα. Σαν να έλεγε: Μην καυχίστε για τους προγόνους σας. Διότι κάθε τέτοια καύχηση θα επισκιαστεί και θα αντικατασταθεί από την πληροφορία του ότι όλοι οι πιστοί θα έχουν πατέρα το Θεό (β,ο).

Ιω. 4,22 ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὁ(1) οὐκ οἶδατε(2), ἡμεῖς(3) προσκυνοῦμεν(4) ὁ(1) οἶδαμεν(5)· ὅτι ἡ σωτηρία(6) ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν(7).

22Εσεῖς οι Σαμαρείτες λατρεύετε αυτό που δεν ξέρετε· εμείς όμως λατρεύουμε αυτό που ξέρουμε, γιατί η σωτηρία έρχεται στον κόσμο από τους Ιουδαίους.

(1) Είναι ουδέτερο γένος, για να εκφράσει γενικότερα αυτό που θέλει να σημάνει=όχι μόνο το Θεό ως αντικείμενο λατρείας, αλλά και τον τρόπο της λατρείας και γενικά τις θρησκευτικές εκδοχές (ο).

(2) Η υπεροχή της ιουδαϊκής λατρείας όχι για τον τόπο (το ναό στα Ιεροσόλυμα), αλλά για τις υψηλότερες θρησκευτικές ιδέες των Ιουδαίων (κ). «Διότι οι Σαμαρείτες προσκυνούν το Θεό με απλό και χωρίς εξέταση λόγο» (Κ). «Διότι αν και σέβονταν τον ίδιο Θεό... αλλά αγνοούσαν ότι είναι Κύριος όλων των εθνών... ενώ οι Ιουδαίοι γνώριζαν, ότι είναι παντοκράτωρ» (Ζ).

Επειδή περιορίστηκαν σε μόνη την Πεντάτευχο και απόρριψαν τα βιβλία των προφητών και τα άλλα βιβλία της Π.Δ., αποστερήθηκαν οι Σαμαρείτες από τη σαφέστερη διδασκαλία σχετικά με το Θεό και τον Μεσσία που έβγαινε από αυτά. Η αποστέρηση όμως αυτή σε συνδυασμό με τις δεισιδαιμονίες και τις ψεύτικες αντιλήψεις για το Θεό και τον τόπο της λατρείας του, τις οποίες είχαν κληρονομήσει από τους ειδωλολάτρες προγόνους τους, έκανε εξ' ολοκλήρου ακριβή την διακήρυξη αυτή του Κυρίου για αυτούς (ο).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, αν και από μόνη της είναι αληθινή, «Οι Σαμαρείτες επειδή νόμιζαν ότι το θείο περιέχεται σε κάποια τοπική περιγραφή, δέχτηκαν έλεγχο με τα λόγια που άκουσαν ότι:

«Προσκυνείτε αυτό που δεν γνωρίζετε», και γίνεται σε εσάς ανώφελη η λατρεία που αποβλέπει στο Θεό· διότι Θεός που νομίζεται ότι είναι εγκατεστημένος σε κάποιο τόπο, δεν είναι Θεός» (Γν).

Σημείωσε, ότι η άγνοια δεν μπορεί ποτέ να είναι μητέρα της αληθινής αφοσίωσης και λατρείας, αλλά τελείως αντίθετα καταστρέφει αυτήν.

(3) «Μιλά πάλι ως Ιουδαίος και ως άνθρωπος» (Κ), και «συγκαταλέγει τον εαυτό του με τους Ιουδαίους. Διότι μιλά σύμφωνα με την ιδέα της γυναίκας κατά την οποία είναι προφήτης των Ιουδαίων» (Χ).

«Διότι και από τους Ιουδαίους βλάστησε» (Ζ). Με αυτά που λέει εδώ «αποδίδει και κάποια μεγαλύτερη σύνεση στη λατρεία των Ιουδαίων» (Κ), «και απέδειξε ότι οι Ιουδαίοι ήταν ανώτεροι, όχι προτιμώντας έναν τόπο από άλλον τόπο, αλλά δίνει τα πρωτεία από εκείνη τη λογική των Ιουδαίων» (Χ).

(4) «Και κατατάσσει πάλι, ως άνθρωπος, τον εαυτό του μεταξύ εκείνων που προσκυνούν, αυτός που προσκυνείται μαζί με το Θεό και Πατέρα και από εμάς και από τους αγίους αγγέλους. Επειδή δηλαδή φόρεσε τη μορφή δούλου, εκπληρώνει τη διακονία που ταιριάζει σε υπηρέτη, χωρίς να έχει χάσει το να είναι Θεός και Κύριος και προσκυνητός» (Κ).

Ας μη νομίζει κάποιος ως κατώτερο του εαυτού του το να έρχεται στο ναό και να λατρεύει σε αυτόν το Θεό μαζί με τους ομοίους του, αφού ο υιός του Θεού έπραξε αυτό.

(5) «Οι Ιουδαίοι δέχονταν, όσο τους ήταν δυνατόν, τη γνώση του όντος μέσω του νόμου και των προφητών» (Κ). Εκείνοι οι οποίοι με τις Γραφές και την υπόλοιπη διδασκαλία, έλαβαν κάποια γνώση του Θεού, μπορούν να λατρεύουν το Θεό με τρόπο ικανοποιητικό για το εσωτερικό τους και αρεστό στο Θεό.

(6) Η μέσω του Μεσσία απολύτρωση, «η σωτηρία του κόσμου» (Ζ). Ή, συνεκδοχικά ο ίδιος ο Σωτήρας· «ισχυρίζεται ότι αυτός ο ίδιος δηλαδή είναι η σωτηρία» (Κ). «Όταν ακούσεις ότι η σωτηρία είναι από τους Ιουδαίους, για αυτόν που λέει αυτά να ακούς τα λόγια αυτά. Διότι αυτός ήταν η προσδοκία των εθνών» (Ω).

(7) Διότι ο Χριστός καταγόταν σωματικά από το σπέρμα του Δαβίδ, ο Δαβίδ όμως ήταν από τη φυλή του Ιούδα» (Κ).

«Από τους Ιουδαίους... ενανθρώπησε ο Χριστός» (Ζ). Στο σ. αυτόν εκφράζεται η υπεροχή της ιουδαϊκής λατρείας και τα προνόμια της ιουδαϊκής φυλής. Στον επόμενο σ. τονίζεται η απλότητα της ιδανικής λατρείας του Θεού και η καθολικότητα της αληθινής θρησκείας. Και οι δύο αυτές οπτικές περιλαμβάνονται στο δ' ευαγγέλιο. Ο Ιωάννης δεν λησμονεί το χρέος, το οποίο ο Χριστιανισμός οφείλει στον Ιουδαϊσμό, αλλά από την άλλη θεωρεί τον Χριστιανισμό ως τη θρησκεία όλων των ανθρώπων και κάθε εποχής (β). Από τους Ιουδαίους η σωτηρία, αλλά δεν περιορίστηκε και σε μόνους αυτούς. Διότι ο Θεός, τον οποίο αυτοί γνωρίζουν και προσκυνούν, είναι πατέρας όλων (τ).

Ιω. 4,23 ἀλλ' (1) ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν(2), ὅτε οἱ ἀληθινοὶ(3) προσκυνηταὶ(4) προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι(5) καὶ ἀληθείᾳ(6)· καὶ γὰρ(7) ὁ πατὴρ(8) τοιούτους(9) ζητεῖ(10) τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

23Είναι όμως κοντά ο καιρός, ήρθε κιάλας, που οι πραγματικοί λάτρεις θα λατρεύσουν τον

Πατέρα με τη δύναμη του Πνεύματος, που αποκαλύπτει την αλήθεια· γιατί έτσι τους θέλει ο Πατέρας αυτούς που τον λατρεύουν.

(1) Σε αντίθεση με την κατά το παρελθόν Ισραηλιτική υπεροχή. «Αφού προτίμησε από τους Σαμαρείτες τους Ιουδαίους, τώρα προτιμά πάλι από τους Ιουδαίους τους Χριστιανούς» (Ζ). «Υπερέχουμε, γυναίκα, από εσάς, λέει, ως προς τον τρόπο της λατρείας, αλλά και αυτός θα τελειώσει πλέον» (Χ). «Θα ξεπεραστούν όχι τα σχετικά με τους τόπους μόνο, αλλά και τα σχετικά με τον τρόπο της λατρείας» (Θφ).

(2) «Δηλαδή έφτασε ήδη» (Ζ). Με αυτά τα λόγια αυξάνει ακόμα περισσότερο την ήδη αυξημένη προσοχή της γυναίκας. «Μη νομίσεις, λέει, ότι αυτή η προφητεία είναι τέτοια, σαν να πρόκειται δηλαδή να γίνει μετά από πολύ χρόνο· διότι τα πράγματα έφτασαν ήδη και είναι στην πόρτα» (Χ).

(3) Δες α 9.

(4) Αληθινοί προσκυνητές είναι οι γνήσιοι προσκυνητές (β)· οι ελεύθεροι από υποκρισία και νεκρή τυπικότητα (ο)· εκείνοι, των οποίων οι ιδέες της λατρείας ξεπερνούν τους περιορισμούς του χρόνου και τόπου όπως και τους συμβολικούς τύπους, τα οποία ανήκουν στη σφαίρα της σάρκας (μ). «Λέγοντας «αληθινοί» απέκλεισε μαζί με τους Σαμαρείτες και τους Ιουδαίους· διότι παρόλο που αυτοί ήταν καλύτεροι από εκείνους, αλλά από τους μελλοντικούς θα είναι πολύ κατώτεροι» (Χ). Είναι δυνατόν λοιπόν να είμαστε καλύτεροι σε σύγκριση με τους πλησίον μας, και όμως να μην είμαστε όσο πρέπει και όσο θέλει ο Θεός καλοί.

(5) «Με αυτό το οποίο μέσα μας είναι ασώματο... δηλαδή με την ψυχή και την καθαρότητα του νου» (Χ). Το πνεύμα είναι οι ανώτερες δυνάμεις της ψυχής, με τις οποίες αυτή επικοινωνεί με τον θείο κόσμο και οι οποίες αποτελούν κατά κάποιο τρόπο τον τόπο όπου συναντιούνται Θεός και άνθρωπος και το θυσιαστήριο, όπου η αληθινή λατρεία λατρεύεται. (Δες Ρωμ. α 9 «τον οποίο λατρεύω με το πνεύμα μου» και Εφεσ. στ 18 «προσευχόμενοι... με το πνεύμα»). Το ανθρώπινο αυτό πνεύμα διεισδυόμενο από το Άγιο Πνεύμα γίνεται ικανό για πνευματική και αληθινή λατρεία (g).

«Αυτός που δεν πήρε μέσα του το Πνεύμα που δίνει ζωή, και που δεν ακολουθεί τα πνευματικά προστάγματα του νόμου, αυτός θα ήταν... ο οποίος δεν προσκυνά τον Πατέρα με το πνεύμα» (Ω). «Διότι δεν πρέπει κάποιος να προσκυνά το Θεό σαρκικά και με σαρκικές θυσίες, αλλά πνευματικά. Διότι πράγματι και ο Θεός θα μπορούσε να κατανοηθεί ως πνεύμα κατά αναλογία με αυτόν που τον λατρεύει πνευματικά και νοητά» (Ω).

Πρέπει να λατρεύουμε το Θεό με προσήλωση της διάνοιας και με θερμή διάθεση, με όλο το εσωτερικό μας. Η λατρεία την οποία ζητά από εμάς ο Θεός, είναι πράξη, στην οποία όλες οι δυνάμεις του εσωτερικού ανθρώπου με θερμότητα και κάθε προθυμία συνδυάζονται έτσι, ώστε και η διάνοια και η θέληση και η καρδιά να δεσμεύονται το ίδιο σε λατρεία και υπηρεσία του Θεού. Λατρεύω το Θεό πνευματικά και αληθινά σημαίνει η διάνοια να εγκολπώνεται την αλήθεια με όλες τις δυνάμεις· και η θέληση με όλες τις ενέργειές της, όπως και τα συναισθήματα των καρδιών μας να είναι πάντα δεμένα ισχυρά στο έργο της γνώσης και προσοικείωσης του Παντοδύναμου Θεού και της ευλαβικής μας προσέγγισης σε αυτόν.

(6) Αυτή η πνευματική λατρεία είναι και αληθινή. Όχι με την έννοια του ειλικρινούς, διότι με ειλικρινή διάθεση μπορούσε και ο Ιουδαίος και ο Σαμαρείτης να προσκυνά, αλλά με την έννοια του πραγματικής (g). Αυτή η λατρεία «δεν είναι με σκιές και τύπους, αλλά με αλήθεια» (Ζ).

«Τα προηγούμενα ήταν τύπος, η περιτομή, τα ολοκαυτώματα, τα θύματα, τα θυμιάματα· τώρα όμως όχι πλέον, αλλά το παν είναι αλήθεια»(Χ).

Η πνευματική προσκύνηση είναι λατρεία που γίνεται με τον φωτιζόμενο από το Άγιο Πνεύμα λόγο μας και με συνείδηση του πνευματικού μας προορισμού, σύμφωνα με τον οποίο πρέπει να κανονίζουμε τις σχέσεις μας με το Θεό (δ). Αυτή η λατρεία λέγεται και «αληθινή», επειδή ανταποκρίνεται στον αληθινό και τέλειο τύπο της λατρείας, που έγινε δυνατός μόνο μετά την πλήρη εν Χριστώ αποκάλυψη του Θεού Πατέρα και την μέσω αυτού επίσης πνευματική και ηθική αναγέννηση του ανθρώπου (κ). Αξιοσημείωτη και η επόμενη ερμηνεία, η οποία μπορεί να συνδυαστεί με την παραπάνω:

«Πολλοί φαίνονται μεν ότι προσκυνούν με την ψυχή, αλλά δεν έχουν ορθή αντίληψη για το Θεό. Για αυτό πρόσθεσε το «με αλήθεια». Πρέπει δηλαδή και με το νου να προσκυνούμε το Θεό και να έχουμε αληθινή αντίληψη για αυτόν» (Θφ).

(7) Συναντιέται και στο Ιω. δ 45=Διότι βεβαίως (β).

(8) Και προηγουμένως είπε «θα προσκυνήσουν τον πατέρα». Τονίζει την ιδιαίτερη σχέση των αληθινών προσκυνητών με τον ουράνιο Θεό. Αυτή θα είναι σχέση υιών προς Πατέρα (g).

(9) «Δηλαδή όχι τυπικούς αλλά αληθινούς, που τελούν θυσίες όχι με σωματικό αλλά με πνευματικό τρόπο» (Ζ).

(10) Ζητά να βρει αυτούς διότι σπάνια συναντιούνται (b). Αυτό δηλώνει, ότι η οδός της πνευματικής

λατρείας είναι στενή και επιπλέον επίσης ότι η απαραίτητη και μόνη αρεστή στο Θεό λατρεία είναι η πνευματική.

Ιω. 4,24 πνεῦμα(1) ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ(2) δεῖ προσκυνεῖν.

24Ο Θεός είναι πνεύμα. Κι αυτοί που τον λατρεύουν πρέπει να τον λατρεύουν με τη δύναμη του Πνεύματος, που φανερώνει την αλήθεια».

(1) Μπαίνει μπροστά αν και είναι κατηγορούμενο του υποκειμένου «Θεός», για έμφαση (δ). «Τίποτα άλλο δεν σημαίνει παρά μόνο το ασώματο» (X). Και όχι απλώς ένα ὄν χωρισμένο από σώμα και τόπο, αλλά που έχει επίσης πνευματικές ιδιότητες, αλήθεια, σοφία, αγιότητα, δύναμη κλπ (b).

Ο Θεός είναι Πνεύμα, όχι απλώς ένα Πνεύμα, αλλά το ὄντως ὄν. Πάντως εδώ πρόκειται για τη φύση και ουσία του Θεού και όχι για την προσωπικότητα (β). Ότι ο Θεός είναι Πνεύμα είναι αλήθεια που κηρύττεται και στην Π.Δ. (Γ' Βασ. η 27). Και οι Σαμαρείτες επίσης φαίνεται να δέχονταν αυτήν όπως και οι Ιουδαίοι. Το νέο στην παρούσα διδασκαλία του Κυρίου είναι η συνέπεια που βγαίνει από αυτήν την αλήθεια, δηλαδή το «με πνεύμα και αλήθεια πρέπει να προσκυνούν» (g). Ως Πνεύμα ο Θεός είναι πάνω από τους τοπικούς περιορισμούς και είναι πανταχού παρών. Κάθε τόπος λοιπόν είναι κατάλληλος για λατρεία του, αρκεί αυτή να γίνεται με πνεύμα και αλήθεια. Το μάτι του που βλέπει τα πάντα, βλέπει τις καρδιές των ανθρώπων και διακρίνει τα απόκρυφα ελατήρια και σκέψεις και προθέσεις τους.

«Επειδή η Σαμαρείτιδα λέει προς τον Κύριο ότι στο βουνό πρέπει να προσκυνούν το Θεό, σαν να περικλείεται ο Θεός σε τόπο... για αυτό λέει ο Λόγος σε αυτήν που έχει πλανηθεί από την αλήθεια, ότι είναι Πνεύμα ο Θεός, δηλαδή ασώματος και αυτοί που τον προσκυνούν δεν μπορούν σωματικά να προσεγγίζουν τον ασώματο» (Γν).

«Δεν είναι λοιπόν δυνατόν, από τη στιγμή που άκουσες τη λέξη «Πνεύμα» να εντυπώσεις στη σκέψη σου μία περιορισμένη φύση, που υπόκειται σε μεταβολές και αλλοιώσεις ή ολοκληρωτικά όμοια με την κτίση, αλλά καθώς προχωράς με τις σκέψεις προς τα υψηλά, είναι ανάγκη να εννοήσεις κάποια ουσία νοερή, άπειρη στη δύναμη, απεριόριστη στο μέγεθος, αμέτρητη με αιώνες και χρόνους, άφθονη από τα αγαθά που έχει» (B).

Ο Θεός είναι Πνεύμα, διότι είναι άπειρος και αιώνιος Νους· είναι λογικό, ασώματο, αόρατο και άφθαρτο ὄν. Είναι ευκολότερο να πει κάποιος τι δεν είναι ο Θεός, παρά να καθορίσει τι είναι. Είναι Πνεύμα, που δεν έχει σάρκα και οστά. Αλλά ποιος ξέρει τους δρόμους του Πνεύματος;

(2) «Αυτού λοιπόν που είναι ασώματος, τέτοια πρέπει να είναι και η λατρεία και να προσφέρεται με αυτό που είναι μέσα μας ασώματο, δηλαδή με την ψυχή και την καθαρότητα του νου... Μη θυσιάζετε λοιπόν πρόβατα και μοσχάρια, αλλά αφιέρωσε όλο τον εαυτό σου στο Θεό και κάνε τον ολοκαύτωμα. Διότι αυτό σημαίνει το να παρουσιάσεις τον εαυτό σου θυσία ζωντανή... να σταυρώνεις τον εαυτό σου και να φονεύεις τις παράλογες επιθυμίες και να τις κατασφάζεις» (X).

Η λατρεία του Θεού, ο οποίος είναι πνεύμα, απαιτεί προ παντός την ενδότερη φύση του ανθρώπου, απαλλαγμένη από οποιοδήποτε εμπόδιο που περιορίζει είτε σε ορισμένη θέση τον τόπο της αποκάλυψης του Θεού είτε στην εξωτερική σάρκα τη λατρεία (C). Η εξωτερική λατρεία πρέπει να συνοδεύεται από την λατρεία στο εσωτερικό θυσιαστήριο της καρδιάς και αυτής να είναι εκδήλωση (μ).

Διότι η λατρεία είναι αυτή που οδηγεί την όλη φύση μας στο Θεό. Είναι η αφύπνιση της συνειδήσής μας από την αγιότητά του, ο χορτασμός της διάνοιάς μας από την αλήθειά του, η κάθαρση της φαντασίας μας από την καλλονή του, το άνοιγμα της καρδιάς μας από την αγάπη του, η υποταγή της θέλησής μας στις βουλές του (τ). Αναμφίβολα ο Ιησούς δεν αποδοκιμάζει και την εξωτερική λατρεία, η οποία είναι επίσης αναγκαία, εφόσον η ανθρώπινη φύση και σύσταση είναι διπλή. Δείχνει όμως ποια πρέπει να είναι και η λατρεία που εκδηλώνεται εξωτερικά, για να γίνεται θεάρεστη. (Δες Ματθ. στ 5 και εξής, 16 και εξής)(F). Ο σιναϊτικός έχει την γραφή: Εν πνεύματι αληθείας.

Ιω. 4,25 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή(1)· οἶδα(2) ὅτι Μεσσίας(3) ἔρχεται ὁ λεγόμενος Χριστός(4)· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος(5), ἀναγγελεῖ(6) ἡμῖν(7) πάντα(8).

25Του λέει τότε η γυναίκα: «Ξέρω ότι θα έρθει ο Μεσσίας, δηλαδή ο Χριστός· όταν έρθει εκείνος, θα μας τα εξηγήσει όλα».

(1) «Αυτά που λέχθηκαν προκάλεσαν ίλιγγο στη γυναίκα και δεν μπόρεσε να φτάσει στο ύψος αυτών που ειπώθηκαν και επειδή κουράστηκε, άκουσε τι λέει» (X).

(2) «Και από πού οι Σαμαρείτες περίμεναν την έλευση του Χριστού...; Από τα ίδια τα γραπτά του Μωϋσή» (X).

«Διότι έγραψε ο Μωϋσής. Θα εμφανίσει ο Κύριος ο Θεός προφήτη σαν εμένα, από τους αδελφούς

σας» (Ζ), στο Δευτ. ιη 15. Ακριβή όμως ιδέα, όπως και το ότι πλησιάζει η έλευση του Μεσσία δεν μπορούσαν να έχουν παρά μόνο από τους Ιουδαίους και από την επαφή τους με αυτούς (δ).

(3) «Μεσσίας όμως ονομάζεται στα εβραϊκά, το οποίο οι μεν εβδομήντα (μεταφραστές) το μετέφρασαν Χριστός, ενώ ο Ακύλας Ηλειμμένος (= Χρισμένος)» (Ω).

(4) Η μετάφραση του ονόματος ανήκει μάλλον στον ευαγγελιστή, που θέλει να κάνει κατανοητή την έννοια της ονομασίας Μεσσίας στους αναγνώστες του, οι οποίοι είναι οι περισσότεροι εθνικοί (g).

(5) Συνήθως στον Ιωάννη έχει έννοια αποκλειστική, όπως και εδώ. Αντιθέτει αυτόν τον αποκαλυπτή με όλους τους άλλους, και με αυτόν ακόμα τον οποίο η γυναίκα έχει μπροστά της (g).

(6) Η πρόθεση στο ρήμα δηλώνει την τέλεια σαφήνεια (g). Θα μας φανερώσει ως έγκυρος ερμηνευτής του θείου θελήματος (ο).

(7) Η Σαμαρείτιδα κατέχεται από ειλικρινή πόθο και προσδοκία του Μεσσία (κ). Η προδιάθεσή της στην πίστη υπήρχε η μόνη, η οποία μπορούσε να προκαλέσει την ομολογία του Σωτήρα στον επόμενο στίχο (δ).

(8) Συνεπώς και το αντικείμενο και τη μορφή της θείας λατρείας (ο).

Ιω. 4,26 λέγει αυτή ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι(1).

26«Εγώ είμαι», της λέει ο Ιησούς, «εγώ, που σου μιλάω αυτή τη στιγμή».

(1) Ο Ιησούς ομολογεί τον εαυτό του Μεσσία μπροστά στη Σαμαρείτιδα, μολοντί σύμφωνα με τους συνοπτικούς (Ματθ. η 4,ιστ 20,ιζ 9 κλπ) αποκρύπτει κατά τα πρώτα έτη της δημόσιας δράσης του την ιδιότητά του αυτήν από τους Ιουδαίους (g,β). Ο λόγος για αυτό είναι ίσως, ότι η γυναίκα είχε ατελή μεν, αλλά όχι και πλανημένη αντίληψη για τον Μεσσία όπως οι Ιουδαίοι.

«Και στους μεν Ιουδαίους που συνεχώς έλεγαν· Έως πότε θα κρατάς την ψυχή μας σε αμφιβολία; Πες μας εάν είσαι εσύ ο Χριστός, σε αυτούς δεν απαντούσε με σαφήνεια, ενώ σε αυτήν είπε φανερά ότι αυτός είναι· διότι η γυναίκα είχε καλύτερη διάθεση από τους Ιουδαίους... και με αδέκαστη κρίση και απλή διάνοια είπε όσα είπε... διότι πράγματι άκουσε και πίστεψε και προσείλκυσε και άλλους στην πίστη» (Χ).

Με παρόμοιο τρόπο εξηγείται και η διαφορετική γλώσσα του Κυρίου προς τον Ναθαναήλ και τον Νικόδημο.

«Στον μεν Νικόδημο έφερε ως παράδειγμα το φίδι και στον Ναθαναήλ υπενθύμισε προφητείες, ενώ σε αυτήν δεν είπε τίποτα παρόμοιο» «αλλά με το νερό και την προφητεία για το πρόσωπό της την προσελκύει και με αυτά την κάνει να θυμηθεί το Χριστό και αποκαλύπτει πλέον τον εαυτό του». Αυτό οφείλεται στο ότι «εκείνοι μεν ήταν άνδρες και ασχολούνταν με αυτά, ενώ αυτή ήταν γυναίκα απλή και αμαθής και άπειρη από τις Γραφές» (Χ).

«Και δεν είπε κάτι σε αυτήν από τον Μωϋσή, αποδεικνύοντας τα σχετικά με τον εαυτό του, αφού ήταν άπειρη στη Γραφή, αλλά την μετέπεισε από μόνη τη συνείδησή της» (αμ).

Η γυναίκα αυτή δεν είχε δει άλλοτε τον Κύριο και δεν είχε δοθεί σε αυτήν η ευκαιρία να παρακολουθήσει τα θαύματά του, τα οποία θα έπειθαν αυτήν για το ποιος ήταν αυτός που τα ενεργούσε. Σημείωσε λοιπόν, ότι σε εκείνους, οι οποίοι δεν έχουν το πλεονέκτημα των εξωτερικών μέσων της γνώσης και χάρις, ο Θεός έχει άλλες μυστικές οδούς για να αντικαταστήσει την έλλειψη αυτών. Σημείωσε ακόμα, πόσο κοντά ήταν ο Χριστός στη Σαμαρείτιδα σε στιγμή που αυτή ζητούσε να τον βρει, αγνοώντας που είναι. Πολλοί κλαίνε για το ότι ο Χριστός είναι απών και επιθυμούν την παρουσία του, την ώρα που αυτός τους μιλά. Ασφαλώς όπου υπάρχει πόθος εγκάρδιος για το Χριστό, ο Χριστός δεν είναι μακριά από αυτόν τον πόθο. Μπορείτε να είστε βέβαιοι, όταν έχετε τον πόθο αυτόν, ότι ο Χριστός είναι πολύ πιο κοντά σε εσάς από όσο φαντάζεστε. Παρόλο που δεν τον βλέπετε, οι παρηγορίες του αντηχούν στα βάθη σας. Ο Κύριος μιλά σε εμάς με μύριες φωνές. Μιλά ειρηνικά, συζητώντας με μακροθυμία με μας. Αλλά είναι σπάνιες οι καρδιές, οι οποίες τον ακούνε. Ευτυχείς οι ψυχές, που ποθούν τον Κύριο όπως τα διψασμένα ελάφια τις πηγές των νερών, οι οποίες από τον πόθο αυτόν ωθούμενες βρίσκονται σε διαρκή επικοινωνία μαζί του.

Ιω. 4,27 καὶ ἐπὶ τούτῳ(1) ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς(2) ἐλάλει· οὐδεὶς μὲντοι(3) εἶπε, τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς(4) μετ' αὐτῆς;

27Εκείνη την ώρα ήρθαν οι μαθητές του κι απορούσαν που συνομιλούσε με γυναίκα. Βέβαια, κανείς δεν του είπε «τι συζητάς;» ή «γιατί μιλάς μαζί της;»

(1) Ο σιναϊτικός και ο κώδικας του Βέζα έχουν τη γραφή: ἐν τούτῳ. «Με την έννοια: ενώ λέγονταν αυτά» (Ζ). «Σε πάρα πολύ κατάλληλο καιρό ήλθαν, όταν είχε τελειώσει η διδασκαλία» (Χ). «Η παρουσία των μαθητών έδωσε τέλος στα λόγια προς τη γυναίκα» (Κ).

(2) Τα περισσότερα από τα χειρόγραφα έχουν τη γραφή: εθαύμαζον. Τι όμως θαύμαζαν; «Την έλλειψη υπερηφάνειας, την ταπείνωση την υπερβολική, ότι ενώ ήταν τόσο ξακουστός,

ανεχόταν... να συζητά με ασήμαντη γυναίκα και Σαμαρείτιδα» (X). Επικρατούσε μεγάλη περιφρόνηση προς τις γυναίκες. Μία από τις ευχαριστίες, οι οποίες αναπέμπονταν στην καθημερινή λατρεία της συναγωγής ήταν και αυτή: Ας είσαι ευλογητός, Κύριε... διότι δεν με έκανες γυναίκα (τ).

Υπήρχε προκατάληψη ραββινική και παράγγελμα ραββινικό, σύμφωνα με το οποίο: «Μην παρατείνεις την συνομιλία με γυναίκα· ας μη συζητά κάποιος στο δρόμο με γυναίκα, ούτε με τη δική του σύζυγο· ας κατακαίγονται τα λόγια του νόμου μάλλον παρά να διδάσκονται σε γυναίκες» (Pirke Aboth). Από αυτά εξηγείται η έκπληξη των μαθητών, οι οποίοι για πρώτη ίσως φορά θα έβλεπαν τον διδάσκαλο να μιλά σε δημόσιο τόπο με γυναίκα (g).

(3) Η έκπληξή τους όμως δεν έδωσε σε αυτούς το θάρρος να ρωτήσουν τον διδάσκαλο για το αντικείμενο και το σκοπό της συζήτησης (g). Αναμφίβολα η έκφραση του Κυρίου, που μιλούσε για τη Μεσσιακή του ιδιότητα, είχε μέσα της πολύ επιβλητικότητα και σοβαρότητα, τα οποία επέβαλαν σιγή στους μαθητές (ο). «Αλλά όμως, αν και ένιωσαν έκπληξη δεν ρώτησαν την αιτία... Τόσο πολύ ένιωθαν απέναντί του δέος και ντροπή» (X). «Σιώπησαν, τιμώντας τον» (Z). Διδάξου από την επιφυλακτικότητα και σιωπή αυτή των μαθητών, ότι όταν αντιμετωπίζεις δύσκολες περιστάσεις, οι οποίες σου φαίνονται ανεξήγητες σε σχέση με τη σοφή και αγαθή Πρόνοια, μένε πάντοτε αναπαυμένος με την πληροφορία, ότι καθετί που πράττει ο Κύριος και καθετί που επιτρέπει και για σένα είναι καλό, σοφό και ωφέλιμο.

(4) Ή, το μεν «ζητάς» αναφέρεται σε κάποια υπηρεσία, την οποία ο Κύριος ζήτησε από τη Σαμαρείτιδα, ενώ το «λαλείς» σε διδασκαλία που απευθύνθηκε σε αυτήν (g). Ή, το μεν «ζητάς» απευθύνεται προς τη γυναίκα (=Τι θέλεις από τον διδάσκαλο;), ενώ το «λαλείς» προς τον Κύριο (=Τι διδάσκεις αυτήν;)(β). Πιο επιτυχής ερμηνεία μάλλον η πρώτη.

Ιω. 4,28 Ἀφήκεν οὖν(1) τὴν ὑδρίαν(2) αὐτῆς ἢ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις(3)·

28Τότε η γυναίκα άφησε τη στάμνα της, πήγε στην πόλη κι άρχισε να λέει στον κόσμο:

(1) Μετά την αποκάλυψη που έγινε σε αυτήν. Βαθιά συγκινημένη δεν μιλά, αλλά ενεργεί, όπως αυτοί που κυριαρχούνται από κάποια ισχυρή εντύπωση.

(2) «Εἴτε για να την γεμίσει επιστρέφοντας ύστερα από αυτά, είτε ξεχνώντας τα πιο ασήμαντα πράγματα, γεμάτη από χαρά· επίσης μπορούσε τώρα να τρέχει χωρίς να εμποδίζεται από κάποιο φορτίο. Συμπεριφέρεται η γυναίκα προς το νερό, όπως ο Ιησούς μετά από λίγο στο ψωμί σαν πράγμα δευτερεύουσας σημασίας» (b).

«Τόσο άναψε φλόγα μέσα της από όσα ειπώθηκαν ώστε και το αγγείο να αφήσει και την ανάγκη για την οποία είχε πάει εκεί» (X).

«Τόσο γρήγορα λοιπόν προτίμησε το νερό του Χριστού από την πηγή του Ιακώβ» (Θφ).

«Ήλθε να αντλήσει νερό και επειδή πέτυχε την αληθινή πηγή, περιφρόνησε την αισθητή, διδάσκοντάς μας... όταν ακούμε να γίνεται λόγος για τα πνευματικά, να παραβλέπουμε όλα τα βιοτικά και καθόλου να μην τα λογαριάζουμε» (X). Πρακτικές παρατηρήσεις πάνω στην ενέργεια αυτή της γυναίκας: Όταν ήλθαν οι μαθητές, αποχώρησε ευγενικά, για να αφήσει τον Κύριο ελεύθερο να φάει. Τα λόγια του Κυρίου έθελγαν αυτήν, δεν έπρεπε όμως αυτή να αποδειχτεί άξεστη και αγενής. Υπάρχει καιρός για το κάθε πράγμα. Και καθετί είναι ωραίο στον καιρό του. Έσπευσε η γυναίκα. Υπέθετε ότι ο Κύριος όταν θα προγευμάτιζε, θα εξακολουθούσε την πορεία του και θα απομακρυνόταν από την πόλη της. Έτρεξε λοιπόν για να αναγγείλει τα συμβάντα και στους συμπολίτες της. Για λίγο είναι ακόμα το φως μαζί σας. Σημείωσε, πώς η γυναίκα αυτή χρησιμοποίησε το χρόνο. Όταν διακόπηκε η συνομιλία της με τον Ιησού, έσπευσε να ανακοινώσει τα σχετικά με αυτήν και στους άλλους. Όταν ακούσαμε το λόγο του Θεού, τότε είναι καιρός να μιλήσουμε για αυτόν και στους άλλους. Άφησε τη στάμνα της. Όσοι γνώρισαν το Χριστό, αποδεικνύουν αυτό με άγια περιφρόνηση προς τα μάταια αγαθά του κόσμου.

(3) Με αυτό σημαίνονται οι πρώτοι τυχόντες, τους οποίους η γυναίκα συνάντησε μπαίνοντας στην πόλη (g).

Ιω. 4,29 δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον(1) ὃς εἶπέ μοι πάντα(2) ὃσα ἐποίησα(3)· μήτι(4) οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

29«Ελάτε να δείτε έναν άνθρωπο που μου είπε όλα όσα έχω κάνει στη ζωή μου· μήπως αυτός είναι ο Μεσσίας;»

(1) «Πρόσεξε με πόση σύνεση μιλάει. Διότι δεν είπε: Ελάτε να δείτε το Χριστό, αλλά και αυτή προσελκύει τους άνδρες με την ίδια συγκατάβαση με την οποία και ο Χριστός την προσείλκυσε» (X). «Ελάτε και δείτε, λέει συνετά, φωνάζοντας κατά κάποιο τρόπο με θερμότερες φωνές· Θα είναι αρκετή και μόνο η θέα για να πιστέψετε» (K).

Δες με πόσο ενδιαφέρον επιζητά να γνωρίσει στους συγγενείς και συμπολίτες της το Χριστό. Όταν βρήκε το θησαυρό εκείνον, συγκάλυψε τους φίλους και τους γείτονες, όχι μόνο για να χαρούν μαζί της αλλά και για να συμμετάσχουν σε αυτόν το θησαυρό. Η γυναίκα αυτή έγινε απόστολος διδάσκοντας όλους εκείνους, οι οποίοι γνώρισαν τον Ιησού και απόλαυσαν τις δωρεές του, ότι πρέπει και αυτοί να πράττουν ό,τι εξαρτάται από αυτούς, ώστε και άλλοι να έρθουν σε αυτόν. Η γυναίκα απευθύνθηκε προς τους συμπολίτες της. Αν και κοντά μας είναι κάθε άνθρωπος, τον οποίο μας δίνεται ευκαιρία να ευεργετήσουμε, όμως πολλές τέτοιες ευκαιρίες για ευεργεσία παρέχονται σε εμάς απέναντι σε εκείνους μαζί με τους οποίους συζούμε και για αυτό έχουμε προς αυτούς τις μεγαλύτερες υποχρεώσεις.

(2) Με υπερβολή λέει αυτό, στην ουσία όμως είναι αλήθεια. Από τα συγκεκριμένα περιστατικά της ζωής της, τα οποία ο Ιησούς σε αυτήν αποκάλυψε, σχημάτισε αυτή την εδραία πεποίθηση, ότι και όλα τα απόκρυφα της ήταν γνωστά σε αυτόν και μπορούσε αν το έφερνε η περίπτωση να φανερώσει σε αυτήν αυτά (ο). «Παρόλο που δεν της αποκάλυψε όλη τη ζωή της, αλλά από αυτά που ειπώθηκαν πείστηκε και για τα άλλα» (X).

(3) «Δεν ντράπηκε να πει ότι μου είπε όλα όσα έκανα, αν και βεβαίως μπορούσε να πει με άλλο τρόπο· Ελάτε να δείτε κάποιον που προφητεύει» (X). «Αλλά δεν κάνει έτσι, αλλά περιφρονεί τη δική της υπόληψη και αποβλέπει μόνο στο να κηρύξει την αλήθεια» (Θφ).

«Διότι όταν θερμανθεί η ψυχή με τη θεία φωτιά, δεν βλέπει πλέον σε τίποτα από τα γήινα, ούτε τη δόξα, ούτε την ντροπή, αλλά για ένα μόνο νοιάζεται, για την φλόγα που την έχει κυριεύσει» (X).

Υπάρχει και η γραφή του σιναιϊτ. και βατικανού: ἃ ἐποίησα.

(4) Ο τρόπος αυτός της ερώτησης φανερώνει δισταγμό, υπάρχει όμως μέσα του και κάποια ελπίδα, ότι η απάντηση μπορεί να είναι θετική. Η πεποίθηση όμως της Σαμαρείτιδας ήταν, ότι αυτός που συζητήσε μαζί της ήταν ο Χριστός. Γιατί λοιπόν εκφράζεται έτσι;

«Για να μη φανεί ότι κρίνει από μόνη της για τόσο σοβαρή υπόθεση· διότι θεωρούνταν μέγιστο πράγμα το να αναγνωρίσει κάποιος τον προσδοκώμενο (Μεσσία)... Υποκρίνεται λοιπόν ότι διστάζει κατά κάποιο τρόπο, ώστε οι ίδιοι να βγάλουν την απόφαση» (Z),

«και έτσι κάνει πιο εύκολα αποδεκτό τον λόγο» (Θφ). Μία τέτοια για τον Μεσσία είδηση ήταν τόσο σοβαρή και καταπληκτική ώστε θα φαινόταν μάλλον απίθανη. Προσαρμόζεται λοιπόν η γυναίκα συνετά στη διάθεση των ακροατών της και εκφράζεται με κάποιο δισταγμό (ο).

Για αυτό «ούτε μίλησε με σαφήνεια, ούτε σιώπησε· διότι δεν ήθελε να τους παρασύρει με τη δική της γνώμη, αλλά αφού ακούσουν το Χριστό, να γίνουν κοινωνοί αυτής της απόφασης... Διότι ήξερε, ήξερε καλά ότι, εάν δοκίμαζαν μόνο από εκείνη την πηγή, θα πάθαιναν τα ίδια, τα οποία έπαθε και αυτή» (X).

Ιω. 4,30 ἐξῆλθον(1) οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο(2) πρὸς αὐτόν.

30Βγήκαν, λοιπόν, από την πόλη κι έρχονταν σ' αυτόν.

(1) Αφού μαζεύτηκαν από την Σαμαρείτιδα σε μεγάλο αριθμό, βγήκαν (g).

«Οι Σαμαρείτες παρουσιάζονται ανώτεροι από την παραφροσύνη των Ιουδαίων και... ακούγοντας ένα και μόνο θαύμα, σπεύδουν τρέχοντας προς τον Ιησού, έχοντας πιστέψει όχι με τα λόγια των αγίων προφητών... ούτε με τον Ιωάννη που τον έδειχνε με το δάχτυλό του, αλλά με τη διήγηση μιας γυναίκας, και μάλιστα αμαρτωλής» (K).

Παρόλο που θα φαινόταν σε οποιονδήποτε από τους Σαμαρείτες εκείνους απίθανο, ότι σε μία τόσο άσημη αλλά και τόσο κακού χαρακτήρα γυναίκα θα παρεχόταν η τιμή να κηρύξει πρώτη στην πατρίδα της την έλευση του Μεσσία, όμως ο Θεός ενέπνευσε στις καρδιές τους την διάθεση και κλίση, ώστε να προσέξουν στα λόγια της και να μην θεωρήσουν αυτά σαν κάποιο ανόητο μύθο. Μην ξεχνάμε, ότι «ούτε αυτός που φυτεύει είναι κάτι, ούτε αυτός που ποτίζει, αλλά ο Θεός που αυξάνει» (Α΄ Κορ. γ 7)

(2) Ο παρατατικός λέγεται σε σχέση με την ακόλουθη αφήγηση του διαλόγου του Ιησού με τους μαθητές (β)= Την ώρα που οι Σαμαρείτες ήταν στο δρόμο, ρωτούσαν οι μαθητές λέγοντας...

Ιω. 4,31 Ἐν δὲ τῷ μεταξύ(1) ἠρώτων(2) αὐτόν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ῥαββί, φάγε(3).

31Στο μεταξύ οι μαθητές τον παρακαλούσαν και του έλεγαν: «Διδάσκαλε, φάε κάτι».

(1) Στο διάστημα μεταξύ της αναχώρησης της Σαμαρείτιδας και της άφιξης των Σαμαρειτών (b).

(2) Όπως συχνά στη Γραφή, έχει και εδώ την έννοια του «παρακαλώ», χωρίς να χάνει και την άλλη έννοιά του, του «ρωτώ» (μήπως ήθελε να φάει)(g).

«Δηλαδή τον παρακαλούσαν να φάει» (Z).

«Επειδή τον έβλεπαν κουρασμένο από την οδοιπορία και από τον καύσωνα που υπήρχε, τον παρακαλούσαν· το ότι τον παρακαλούσαν να φάει, δεν ήταν ένδειξη αυθάδειας, αλλά φιλοστοργίας για τον διδάσκαλο» (X).

Όταν ο Κύριος κάθισε στο πηγάδι ήταν κουρασμένος και είχε ανάγκη ξεκούρασης. Αλλά η ευκαιρία για σωτηρία ψυχών, η οποία παρουσιάστηκε σε αυτόν, τον έκανε να λησμονήσει τον κόπο του και την πείνα του. Και τόσο λίγο θυμόταν τη σωματική τροφή, ώστε οι μαθητές τον προσκαλούσαν να φάει. Και η πρόσκληση αυτή δείχνει όχι μόνο την αγάπη, την οποία οι μαθητές είχαν προς τον διδάσκαλο, αλλά και την αγάπη του διδασκάλου για σωτηρία ψυχών. Ας μάθουμε από εδώ την άγια αδιαφορία και προς αυτές ακόμα τις αναγκαίες ενισχύσεις της ζωής σε σύγκριση με τα πνευματικά και ουράνια.

(3) Σωστά παρατηρήθηκε, ότι η παράκληση αυτή των μαθητών αποτελούσε τώρα άκαιρη παρεμβολή (Stier) και ότι οι μαθητές δείχνουν στην περίπτωση αυτή την ίδια αδυναμία να υψωθούν από τα υλικά στα πνευματικά, την οποία προηγουμένως και η Σαμαρείτιδα, η οποία δεν αντιλήφθηκε την πνευματική έννοια των λόγων του Κυρίου για ζωντανό νερό (Tholuck).

Ιω. 4,32 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς(1)· ἐγὼ(2) βρῶσιν(3) ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς(2) οὐκ οἴδατε(4).

32Αυτός όμως τους είπε: «Εγώ έχω να φάω τροφή που εσείς δεν την ξέρετε».

(1) «Όταν άρχισε λοιπόν η επιστροφή των Σαμαρειτών, που εντός ολίγου αναμενόταν αυτή... ὅλος εξολοκλήρου στρέφεται στη σωτηρία αυτών που είχαν κληθεί, και δεν νοιάζεται καθόλου για την τροφή του σώματος... ώστε με αυτό πάλι να ωφελήσει τους διδασκάλους των εκκλησιών και να τους πείσει να παραβλέπουν κάθε κόπωση, και να θεωρούν ανώτερη από τη φροντίδα του σώματος τη φροντίδα για αυτούς που σώζονται» (Κ).

Από την έναρξη της δημόσιας δράσης του ο Κύριος δεν δοκίμασε ίσως παρόμοια χαρά με εκείνην την οποία αισθάνεται τώρα. Η χαρά αυτή είχε χορτάσει αυτόν ακόμα και φυσικά (g). Η επιστροφή της Σαμαρείτιδας και η προσδοκόμενη έλευση των Σαμαρειτών συνδυαζόμενες μαζί με το ζωηρότατο ενδιαφέρον του Ιησού να σώσει αυτούς, εξουδετέρωσαν φυσικά και αυτό το αίσθημα της πείνας. «Ο Κύριος ξέρει, ότι η Σαμαρείτιδα πρόκειται να προσελκύσει όλη σχεδόν την πόλη προς αυτόν, και ότι θα πιστέψουν σε αυτόν οι Σαμαρείτες» (Θφ).

Ο πνευματικός του ζήλος έδιωξε την πείνα (b).

(2) Ισχυρή αντίθεση και με πολλή έμφαση.=Εγώ έχω το δικό μου φαγητό. Εσείς έχετε το δικό σας (g). Αντιθέτει την ειδική αποστολή του, η οποία ξεπερνούσε κάθε υλικό, με ό,τι απασχολούσε τη στιγμή εκείνη τους μαθητές. Αυτή βρισκόταν πάνω από καθετί, το οποίο οι μαθητές μπορούσαν τότε να κατανοήσουν. Όμως δεν μέμφεται αυτούς, αλλά διακηρύσσει γενική αρχή μεγάλης σπουδαιότητας: ότι δηλαδή παρόλο που η φυσική τροφή αποτελεί ανάγκη για το σώμα, πρέπει όμως να θεωρείται κατώτερη και υποταγμένη στην υψηλότερη πνευματική τροφή, η οποία συνίσταται στην υπακοή προς το Θεό και στην υπηρεσία του θελήματός του για σωτηρία των ανθρώπων (o).

(3) Εννοεί κυρίως εδώ όχι την πράξη του να τρώει κάποιος όπως στο Α΄ Κορ. η 4, αλλά την ίδια την τροφή (σ. 34) δηλαδή αυτό που χρησιμοποιείται στην πράξη της τροφής, δηλαδή το φαγητό (β). «Τη σωτηρία των ανθρώπων την ονόμασε εδώ φαγητό, δείχνοντας πόση επιθυμία έχει για τη δική μας φροντίδα: όπως ακριβώς δηλαδή σε εμάς είναι ποθητό το να τρώμε, έτσι σε αυτόν το να σωθούμε» (Χ).

«Τόσο πολύ επιθυμώ αυτήν, λέει, όσο κανείς από εσάς την αισθητή τροφή» (Θφ). Προτιμά τη λέξη βρώση από την πιο σωστή βρώμα, διότι αυτή αρμόζει περισσότερο στην πνευματική έννοια του λόγου αυτού, παρά το συγκεκριμένο βρώμα (φαγητό)(g).

(4) «Γιατί δεν είπε αμέσως: Δική μου τροφή είναι να κάνω το θέλημα του Πατέρα μου;... Διότι ήθελε πρώτα με την ερώτηση να τους κάνει προσεκτικότερους και να τους συνηθίσει με τέτοιου είδους αινίγματα, να ακούνε τα λόγια του» (Χ). Πολύ ευχάριστο αίνιγμα! (b).

Ιω. 4,33 ἔλεγον οὖν(1) οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους(2)· μή τις ἦνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν(3);

33Οι μαθητές ἔλεξαν μεταξύ τους: «Μήπως του ἔφερε κανείς να φάει;»

(1) Δηλώνει την συνέπεια της προηγουμένης άρνησης του Κυρίου να φάει και της διακήρυξής του, ότι έχει φαγητό (o).

(2) «Ντρέπονταν να ρωτήσουν εκείνον» (Ζ). Η σοβαρότητα και επιβολή του Κυρίου απέτρεπε την ανάρμοστη οικειότητα και συγκρατούσε αυτούς που ζούσαν μαζί του να απευθύνουν σε αυτόν ερωτήσεις.

(3) Για την έννοια του «μη τις» δες σ. 29.

«Οι μαθητές θεωρώντας ότι μιλά για αισθητή τροφή, απορούν μεταξύ τους» (Ζ). «Γιατί λοιπόν θαυμάζεις, αν η γυναίκα, ακούγοντας νερό, φανταζόταν ακόμα νερό, τη στιγμή βεβαίως που και οι μαθητές ακόμα παθαίνουν τα ίδια και δεν καταλαβαίνουν μέχρι στιγμής τίποτα πνευματικό; Αλλά απορούν μεν, πάλι όμως αποδίδουν στον διδάσκαλο την οφειλομένη τιμή και τον σεβασμό, αφού μεταξύ τους μεν συζητούν, αλλά αυτόν δεν τολμούν να τον ρωτήσουν» (Χ).

Είχε τόση ανορεξία για τις τροφές που έφεραν, ώστε οι μαθητές νόμισαν, ότι είχε ήδη φάει. Όσοι έχουν ως ειδικό έργο τους την πνευματική διακονία, όταν παρουσιάζεται σε αυτούς κάποια επείγουσα περίπτωση για αυτήν, ως προτιμούν και από αυτήν την σωματική τροφή, το να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του πνευματικού έργου. Αυτό έπραξε και ο δούλος του Αβραάμ, ο οποίος, όταν του πρόσφεραν «άρτους να φάει, είπε· Δεν θα φάω, μέχρι να πω τα λόγια που έχω να πω» (Γεν. κδ 33). Ομοίως και ο Σαμουήλ, ο οποίος δεν δέχτηκε να ξαπλώσει για ανάπαυση πριν χρίσει τον Δαβίδ βασιλιά (Α΄ Βασ. ιστ 13).

Ιω. 4,34 λέγει αυτοῖς ὁ Ἰησοῦς(1)· ἐμὸν βρῶμά(2) ἐστὶν ἵνα ποιῶ(3) τὸ θέλημα(4) τοῦ πέμψαντός με(5) καὶ τελειώσω(6) αὐτοῦ τὸ ἔργον(7).

34 **Αλλά ο Ιησούς τους είπε: «Δικιά μου τροφή είναι να εκτελώ το θέλημα εκείνου που με έστειλε, και να φέρω σε πέρας το έργο του.**

(1) Ο Κύριος «ερμηνεύει τον λόγο» (Ζ) και «αφαιρώντας όλο το κάλυμμα του λόγου, παρουσίασε ολοφάνερα σε αυτούς την αλήθεια» (Κ).

(2) Με το οποίο η όρεξή μου ικανοποιείται (b). Ο Κύριος υπονοεί, ότι μόνη η πνευματική ζωή είναι αληθινή ζωή, πραγματική ζωή, και το να τρέφει κάποιος την ζωή αυτή είναι ασυγκρίτως σπουδαιότερο από το να ενισχύει την σωματική του ύπαρξη (μ).

(3) Ενεστώτας, που σημαίνει ότι η συμμόρφωση προς το θείο θέλημα πρέπει να είναι μόνιμη και συνεχής πράξη, που γίνεται σε κάθε στιγμή. Τελείως διαφορετικά το «τελειώσω» που ακολουθεί σε χρόνο μέλλοντα, αναφέρεται στη στιγμή, όταν το όλο έργο θα είναι πλέον συντελεσμένο και ο Ιησούς θα φωνάξει τετέλεσται (Ιω. ιθ 30)(g).

Το έργο, το οποίο είχε πράξει διδάσκοντας τη Σαμαρείτιδα, το έργο, το οποίο επρόκειτο να πράξει προς τους Σαμαρείτες, αυτό ήταν φαγητό και πιωτό για αυτόν. Αποτελούσε αυτό την μεγαλύτερη απόλαυση και ικανοποίηση από όσες μπορούσε κάποιος να φανταστεί. Ουδέποτε πεινασμένος άνθρωπος ή κάποιος Επικούρειος θα ανέμενε με τόσο σφοδρό πόθο πλούσιο γεύμα, ούτε θα απολάμβανε με τόση αγαλλίαση τα σε αυτό παρατιθέμενα ορεκτικά και φαγητά, με όση ο Κύριος επιδιδόταν στο έργο της σωτηρίας ψυχών. Τίποτα άλλο δεν μπορούσε να τον ευχαριστήσει περισσότερο, όσο το να ευεργετεί ψυχές. Όταν προσκαλούνταν να φάει, δεχόταν την πρόσκληση, επειδή πάντοτε επιζητούσε ευκαιρίες για να κάνει το καλό και να ωφελήσει πνευματικά τους καλεσμένους στο γεύμα· αυτό ήταν πάντοτε η τροφή που του έδινε ευφροσύνη.

(4) Η σχέση μεταξύ των δύο ουσιαστικών θέλημα... έργο, ανταποκρίνεται στη σχέση των δύο ρημάτων. Για να έλθει σε πέρας το έργο, πρέπει να εκτελείται πιστά και συνεχώς το θέλημα (g).

(5) «Λέει ότι στάλθηκε... από τον Θεό Πατέρα σύμφωνα με τον τρόπο της ενανθρώπισης, κατά τον οποίο έλαμψε στον κόσμο με σάρκα» (Κ).

(6) =Να φέρω σε πλήρες τέλος, να συντελέσω. Ο Ιησούς δεν είχε ακόμη φτάσει ούτε στο μέσο του χρόνου της δημόσιας δράσης του. Και όμως ήδη σκέφτεται για το τέλος. Με τόσο ζήλο δρούσε σε όλο αυτό το διάστημα (b). Από την αρχή της δημόσιας δράσης του είχε συγκεντρώσει τη σκέψη του ολόκληρη στο πώς θα έφερνε σε πέρας το έργο για το οποίο στάλθηκε (ο). Ο Κύριος έγινε σε εμάς τέλειο παράδειγμα, διδάσκοντάς μας να πράττουμε το θέλημα του Θεού (α) με επιμέλεια και πλήρη αφοσίωση σαν να ήταν αυτό το μόνο και κύριο έργο μας, (β) με χαρά και απόλαυση, σαν να ήμασταν σε αυτό στο στοιχείο μας, (γ) με σταθερότητα και επιμονή, όχι μόνο σκεπτόμενοι να το πράξουμε, αλλά και αποσκοπώντας να το φέρουμε σε αίσιο πέρας.

(7) «Αποπερατώνει το έργο του, με το να γίνεται ο ίδιος σωτηρία σε αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν» (Κ). Η φράση «αὐτοῦ τὸ ἔργον» αναφέρεται όχι μόνο στην επιστροφή των Σαμαρειτών, για την οποία επρόκειτο τη στιγμή εκείνη, αλλά και στην όλη κλήση του Κυρίου (μ). Έργο ένα, μέγα, που περιλάμβανε Ισραηλίτες, Σαμαρείτες και όλα τα έθνη (b).

Ιω. 4,35 οὐχ ὑμεῖς λέγετε(1) ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται(2); ἰδοὺ λέγω ὑμῖν(3), ἐπάρατε(4) τοὺς ὀφθαλμοὺς(5) ὑμῶν καὶ θεάσασθε(4) τὰς χώρας(6), ὅτι λευκαὶ εἰσὶ πρὸς θερισμὸν(6) ἤδη(7).

35 **Εσεῖς συνηθίζετε να λέτε “τέσσερις μήνες ακόμη, κι έφτασε ο θερισμός”. Εγώ σας λέω: σηκώστε τα μάτια σας και κοιτάξτε τα χωράφια. Ασπροκοπούν από τα στάχια τα ώριμα, έτοιμα κιάλας για το θερισμό.**

(1) Ο Κύριος κάνει αισθητή την στην προκειμένη περίπτωση ανάγκη δραστηριότητας και ζήλου στην εκτέλεση του θελήματος του επουράνιου Πατέρα, με παράδειγμα από αυτά που συμβαίνουν στην υλική σπορά, όπου το σιτάρι που σπέρνεται φυτρώνει και ωριμάζει για θερισμό αφού περάσει ορισμένο χρονικό διάστημα, όταν όμως ωριμάσει, πρέπει να θεριστεί (ο). Οι μαθητές, την ώρα που ετοίμαζαν το γεύμα και θεωρούσαν ότι αυτό ήταν η επείγουσα για τη στιγμή εκείνη ανάγκη, δεν

υποπτεύονταν ότι πλησίαζε κάποιος θερισμός πνευματικός (g).

(2) Πολλοί από τους νεώτερους ερμηνευτές θεώρησαν, ότι ειπώθηκε αυτό άσχετα με τους αγρούς της Συχέμ, οι οποίοι απλώνονταν μπροστά στα μάτια του Κυρίου και των μαθητών του σπαρμένοι ήδη. Το «δεν λέτε εσείς», θεωρήθηκε ότι αναφέρεται σε παροιμιακό λόγο που συνηθιζόταν στους Ιουδαίους και γνωστό από τους μαθητές= Δεν ξέρετε και δεν λέτε εσείς την γνωστή παροιμία για τα χωράφια ότι... Πιθανότερη όμως παρουσιάζεται η ερμηνεία ότι ο λόγος αυτός του Κυρίου λέγεται σε σχέση με τους αγρούς που απλώνονταν δίπλα από το πηγάδι του Ιακώβ και ήταν ήδη σπαρμένοι και σε σχέση με την εποχή κατά την οποία ο Κύριος επιχειρώντας το ταξίδι προς Ιουδαία βρέθηκε τώρα στη Συχέμ.

«Γιατί εκείνο τον καιρό ήταν εποχή του χειμώνα και το καλάμι των σπόρων που μόλις είχε φυτρώσει και ήταν νέο άρχιζε πια να ανεβαίνει από τη γη, και μετά από τέσσερις μήνες αναμενόταν να πέσει στα χέρια του θεριστή» (Κ).

Αν πάρουμε ως δεδομένο ότι ο θερισμός στην Παλαιστίνη γίνεται γύρω στα μέσα Απριλίου, («Ο θερισμός λοιπόν στην Ιουδαία αρχίζει να γίνεται γύρω στο μήνα... Νισάν, όταν γιορτάζεται το πάσχα, ώστε μερικές φορές έκαναν τα άζυμα από νέο σιτάρι. Αλλά έστω ότι δεν γινόταν εκείνο τον μήνα ο θερισμός, αλλά κατά τον επόμενο από αυτόν... Και σε αυτήν την περίπτωση, ο πριν το τετράμηνο καιρός... είναι ακμαίος χειμώνας» (Ω) τα συμβάντα στο πηγάδι του Ιακώβ σημειώθηκαν γύρω στα μέσα Δεκεμβρίου. Οποιαδήποτε παρ' όλα αυτά από τις δύο αυτές εκδοχές και να προτιμήσουμε, με τα λόγια αυτά ο Κύριος θέλησε να τονίσει, ότι στη φυσική σπορά είναι ανάγκη να αναμείνει κάποιος με υπομονή την πάροδο αρκετού χρονικού διαστήματος, ώστε σε αυτό να φυτρώσει και να ωριμάσει το στάρι που σπάρθηκε.

(3) «Εγώ όμως σας λέω, ότι έφτασε ο νοητός θερισμός» (Θφ). Αντιτίθεται με το «δεν λέτε εσείς» αυτό που συμβαίνει στη φύση (δεν λέτε εσείς...) αντιτίθεται με αυτά που γίνονται στη σφαίρα του Πνεύματος (να, εγώ σας λέω). Σε αυτήν μπορεί ο πνευματικός σπόρος να ωριμάσει αμέσως, χωρίς να υπάρχει ανάγκη, να περάσει χρόνος μακρός. Και η απόδειξη βρισκόταν μπροστά στη θέα των μαθητών (σηκώστε τα μάτια σας)(g). Πριν λίγα μόλις λεπτά είχε σπείρει ο Κύριος τα πρώτα σπέρματα στην καρδιά της γυναίκας, και όμως δημιουργήθηκε ρεύμα Σαμαρειτών που έσπευδαν από την πόλη προς αυτόν, και αυτό αποτελούσε αγρό έτοιμο ήδη για θερισμό (μ).

Η εποχή του ευαγγελίου είναι εποχή θέρους και το έργο του ευαγγελίου είναι έργο θερισμού. Ο καιρός του θερισμού είναι καιρός εργασίας. Όλων τα χέρια πρέπει να είναι στο έργο. Ο καθένας πρέπει να εργάζεται για τον εαυτό του, για να ωριμάσει κάτω από την επίδραση της χάριτος και των δωρεών του ευαγγελίου. Οι διάκονοι λοιπόν του Κυρίου πρέπει να εργάζονται, για να ελκύσουν ψυχές στον Κύριο. Η εποχή του θερισμού ακόμα είναι ευκαιρία, σύντομη και περιορισμένη περίοδος, η οποία δεν διαρκεί για πολύ. Έτσι και ο χρόνος, στον οποίο μπορούμε να επωφεληθούμε από το ευαγγέλιο είναι χρόνος ειδικής ευκαιρίας, η οποία όταν περάσει, δεν επιστρέφει πλέον.

(4) Με αυτά ο Κύριος εφιστά την προσοχή των μαθητών σε θέαμα αππροσδόκητο, το οποίο αυτοί δεν μπορούσαν να εξηγήσουν (g).

«Διότι πράγματι έβλεπαν λοιπόν το πλήθος των Σαμαρειτών να έρχεται» (Χ) «και τις ψυχές τους που ήταν πρόθυμες και έτοιμες στην πίστη, οι οποίες σαν λευκά χωράφια χρειάζονται θερισμό» (Θφ).

(5) «Μάτια εδώ λέει τα μάτια και του νου και του σώματος» (Χ). Έβλεπαν με τα σωματικά μάτια το πλήθος να έρχεται, το οποίο για καθέναν που βλέπει και αντιλαμβάνεται πνευματικά, ήταν αγρός πνευματικός, έτοιμος για θερισμό.

(6) «Το χωράφι και ο θερισμός, δηλώνουν το ίδιο, το πλήθος των ψυχών που είναι έτοιμες για την υποδοχή του κηρύγματος... και την ετοιμότητα της θέλησής τους, την ονομάζει λευκά χωράφια. Διότι όπως ακριβώς τα στάχυα, όταν γίνουν λευκά, είναι έτοιμα για θερισμό, έτσι και αυτοί τώρα είναι έτοιμοι για σωτηρία» (Χ). «Χωράφια μεν ονομάζει τα πλήθη των Σαμαρειτών που έρχονται ήδη προς αυτόν· λευκά δε τα ονομάζει, διότι είναι έτοιμοι για να πιστέψουν» (Ζ).

Ή, και γενικότερα, χωράφια είναι ολόκληρη η ανθρωπότητα, η οποία μέσω διαφόρων δρόμων είχε προετοιμαστεί για υποδοχή του Σωτήρα. Δείγμα λοιπόν και απόδειξη αυτής της κατάστασης είναι οι Σαμαρείτες που έρχονται (δ). Αυτοί ήταν μέρος του όλου. Ο κόσμος όλος αποδεχόταν το σωτήριο κήρυγμα. Ήταν επίσης λευκός, ώριμος για υποδοχή του (κ). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(7) Αντιτίθεται με το προηγούμενο «έτι τετράμηνος»= Στην υλική σπορά χρειάζεται να περάσει τετράμηνο. Εδώ όμως ετοιμάστηκε το παν σε λίγες στιγμές (ο). Μπαίνει στο τέλος της όλης πρότασης για την έμφαση (g).

Ιω. 4,36 και ό θερίζων(1) μισθόν(2) λαμβάνει και συνάγει καρπόν(3) εις ζωήν αιώνιον, ίνα και ό σπειρων όμοῦ χαίρη(4) και ό θερίζων.

360 **θεριστής αμείβεται για τη δουλειά του και συνάζει καρπό για την αιώνια ζωή, έτσι ώστε μαζί να χαίρονται κι αυτός που σπέρνει κι αυτός που θερίζει.**

(1) «Θέρισαν οι απόστολοι» (Χ). Δες σ. 38 και ιε 16. Μπορεί να είναι ο λόγος γενικός. «Μιλάει εδώ γενικότερα για όλους όσους πρόκειται να πιστέψουν, Σαμαρείτες και Ιουδαίους» (Ζ). Σε αυτήν την εκδοχή, σποριάς εκτός από τον Κύριο είναι δυνατόν «και οι προφήτες είναι αυτοί που έσπειραν» (Χ). Και το ακόλουθο «ώστε να χαίρεται μαζί και αυτός που σπέρνει και αυτός που θερίζει», θα το ερμηνεύσουμε:

«Επειδή επρόκειτο να πει ότι άλλος έσπειρε και άλλος θερίζει, για να μην νομίσει κάποιος ότι οι προφήτες στερούνται του μισθού, λέει κάτι παράξενο και παράδοξο και το οποίο δεν συμβαίνει στα αισθητά πράγματα... Διότι στα μεν αισθητά πράγματα εάν συμβεί άλλος να σπείρει και άλλος να θερίσει, δεν χαίρονται μαζί, αλλά λυτούνται αυτοί που έσπειραν, διότι ενώ άλλοι κουράστηκαν, χαίρονται όμως μόνοι αυτοί που θερίζουν· εδώ όμως δεν είναι έτσι, αλλά και αυτοί που δεν θερίζουν αυτά που έσπειραν, χαίρονται το ίδιο με αυτούς που θερίζουν» (Χ).

«Οι προφήτες έσπειραν, αλλά δεν θέρισαν. Δεν έχουν όμως στερηθεί εξαιτίας αυτού από την ευχαρίστηση, αλλά χαίρονται μαζί μας, έστω και αν δεν θερίζουν μαζί μας» (Θφ).

Πολύ αξιόλογη όμως και η ερμηνεία των νεωτέρων, σύμφωνα με την οποία τα λόγια αυτά του Κυρίου δεν ειπώθηκαν με έννοια γενική, αλλά αναφέρονται στην περίπτωση αυτή της επικείμενης επιστροφής των Σαμαρειτών. Η έννοιά τους λοιπόν είναι η εξής: Στα υλικά οι άνθρωποι σπέρνουν με δάκρυα και κόπους, ώστε μετά από αρκετό χρόνο να θερίσουν με αγαλλίαση (Ψαλμ. ρκε 5). Σε αυτήν εδώ όμως την πνευματική σπορά, εγώ ο σποριάς χαίρομαι ταυτόχρονα με εσάς τους θεριστές, διότι σπορά και θερισμός συμπίπτουν κατά τον ίδιο χρόνο (g,β).

(2) Ή, μισθός είναι η ίδια η αιώνια ζωή, στην οποία ο θεριστής εισάγει με το κήρυγμά του αυτούς που πιστεύουν σε αυτό (κ).

Ή, είναι η χαρά που συνοδεύει την διακονία, που αποβλέπει σε σωτηρία ψυχών και την συγκομιδή καρπών πνευματικών, οι οποίοι θα μείνουν αιώνια (ο,γ). Χωρίς να αποκλείεται και η έννοια της αμοιβής, την οποία θα πάρουν από τον Κύριο και στη μέλλουσα ζωή αυτοί που υπηρετούν καλά στον αγρό του. Ο Χριστός υποσχέθηκε ότι θα πληρώσει καλά όσους χρησιμοποιεί στο έργο του. Διότι δεν θα κάνει ό,τι και ο Ιωακείμ, ο γιος του βασιλιά Ιωσία, ο οποίος έχτισε «σπίτι όχι με δικαιοσύνη και τον μισθό του διπλανού του δεν θα του τον πληρώσει» (Ιερεμ. κβ 13), ούτε ό,τι πράττουν εκείνοι για τους οποίους ειπώθηκε «να, ο μισθός αυτών που θέρισαν τα χωράφια σας που τους τον στερήσατε, κράζει» (Ιακ. ε 4). Οι θεριστές του Κυρίου κράζουν βεβαίως προς αυτόν νύχτα και ημέρα, αλλ' όμως δεν κράζουν και εναντίον του διότι δεν έχουν κανένα παράπονο εναντίον του, αλλά τελείως αντιθέτως ευλογούν την δικαιοσύνη του και την αγαθότητά του.

(3) Καρπός είναι οι ψυχές που σώζονται, οι οποίες ελευθερωμένες από την αμαρτία και το θάνατο, εισάγονται στην αιώνια ζωή (ο,β).

(4) Μπορούμε να το πάρουμε ότι λέγεται και για τη χαρά στη μέλλουσα ζωή στην ουράνια Ιερουσαλήμ, όταν με χαρά θα βλέπουν όλοι οι εργάτες του Θεού τους καρπούς των κόπων τους (δ).

Ιω. 4,37 εν γάρ τούτω(1) ο λόγος ἐστίν ὁ ἀληθινός(2), ὅτι ἄλλος ἐστίν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

37Γιατί εδώ αληθεύει η παροιμία “άλλος είναι που σπέρνει κι άλλος που θερίζει”.

(1) Στο ότι θα θερίσετε εσείς σήμερα (g).

(2) «Λόγο αληθινό εννοεί κάποια παροιμία που κυκλοφορούσε στο πλήθος» (Θφ). Το να σπείρει ένας για να θερίσει άλλος, είναι άδικο και δυσάρεστο (Ιώβ λα 8), και έρχεται ως ποινή και κατάρρα για τις αμαρτίες αυτού που έσπειρε (Δευτ. κη 30,Μιχ. στ 15). Και κάθε ημέρα στον ανθρώπινο βίο βρίσκει εφαρμογή και αποδεικνύεται ακριβής και αληθινή η παροιμία: Άλλος σπέρνει και άλλος θερίζει. Στον πνευματικό όμως θερισμό η παροιμία αυτή βρίσκει κατεξοχήν την επαλήθευσή της, όχι λόγω αμαρτιών του σποριά, αλλά από ανιδιοτέλεια αυτού ή από τις συνθήκες κάτω από τις οποίες διεξάγεται το πνευματικό έργο (β).

Και έχει μεν υπ' όψη ο Κύριος την συγκομιδή της τωρινής περίπτωσης, κατά την οποία οι μαθητές θα δοκιμάσουν τώρα τη χαρά, από την επιστροφή των Σαμαρειτών, μολονότι δεν έσπειραν αυτοί και δεν κοπίασαν για αυτήν. Προδιαγράφει όμως συγχρόνως σε αυτούς και την φύση του αποστολικού τους έργου, σαν να προλέγει σε αυτούς, ότι και αυτοί εν καιρώ θα γίνουν σποριάδες, για να αφήσουν σε άλλους την αποστολή του θερισμού (ο).

Ιω. 4,38 ἐγὼ(1) ἀπέστειλα(2) ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι(3), καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε(4).

38Εγώ σας έστειλα να θερίσετε καρπό που γι' αυτόν εσείς δεν κοπιάσατε· άλλοι μόχθησαν, κι εσείς μπήκατε εκεί να θερίσετε το δικό τους κόπο».

(1) Ο Κύριος του θερισμού σύμφωνα με τα Ματθ. θ 38, Λουκ. ι 2. Εφαρμόζει τώρα την γενικώς ισχύουσα παροιμία και στους μαθητές του (ο, F). «Δες πώς όλα τα λέει σαν δεσπότης και εξουσιαστής» (Θφ).

(2) Το ρήμα λέγεται σε πολλά σημεία στον Ιωάννη, για τους μαθητές όμως ότι σάλθηκαν από τον Κύριο, μόνο εδώ και στο ιζ 18 (β). Ο αόριστος μάλλον μπαίνει προληπτικά για αυτά που πρόκειται να συμβούν, σαν αυτά να συνέβησαν. Μιλά λοιπόν ο Κύριος για την μετά το θάνατό του αποστολή των μαθητών και την γενικότερη αποστολική διακονία τους.

(3) «Διαβεβαιώνει ότι οι απόστολοι εισχώρησαν στους κόπους των αγίων προφητών» (Κ). Οι άλλοι αυτοί είναι τα πρόσωπα που διακρίθηκαν στην Π.Δ., ο Πρόδρομος, και ειδικότερα ο ίδιος ο Κύριος. Μιλά για κόπο.

«Διότι το πάρα πολύ επίπνοο ήταν το εξής, το οποίο χρειαζόταν πολύ κόπο, το να ρίξει δηλαδή τα σπέρματα και να εισάγει μία ψυχή αμήνητη στη θεογνωσία» (Χ). «Σποριάδες είναι ο Μωϋσής και οι προφήτες που έγραψαν τα σχετικά με τη νουθεσία μας, στους οποίους κατέληξαν οι έσχατοι χρόνοι, και κήρυξαν τον ερχομό του Χριστού· θεριστές είναι οι απόστολοι που αποδέχτηκαν το Χριστό... σπόρος είναι όλος ο λόγος που έγινε με αποκάλυψη μυστηρίου που τηρούνταν σε σιωπή από αιώνες» (Ω).

Στην παρούσα περίπτωση της επιστροφής των Σαμαρειτών, «άλλοι» ήταν πρωτίστως ο Κύριος, ο οποίος παρά τον κόπο της οδοιπορίας, με τον λόγο του είλκυσε την Σαμαρείτιδα, και έπειτα σε κάποιον βαθμό και η Σαμαρείτιδα (β, ο, γ). Στο Ματθ. ιγ 37 ονομάζεται ο Κύριος σποριάς του αγαθού σπέρματος, και αναντίλεκτα είναι ο Μέγας Σποριάς.

(4) «Εσείς ήλθατε στα εύκολα· διότι όπως στο θερισμό ο καρπός μαζεύεται με ευκολία και μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα το αλώνι γεμίζει από δεμάτια, που δεν περιμένουν τις καιρικές μεταβολές... έτσι γίνεται και τώρα» (Χ).

«Οι απόστολοι εισχώρησαν στον κόπο του Μωϋσή και των προφητών αφού τους μύησε ο Ιησούς» (Ω). Εννοείται όμως, ότι αυτό ακριβώς θα δοκίμαζαν εκ πείρας και οι ίδιοι οι απόστολοι στο δικό τους έργο, του οποίου μεγάλο μέρος θα έμενε, για να θερίσουν άλλοι αυτό (γ). Τα λόγια «άλλοι κοπίασαν και εσείς μπήκατε στον κόπο τους» εφαρμόζονται σε κάθε περίοδο της εκκλησιαστικής ζωής (β). Από τους κόπους των εργατών του ευαγγελίου, οι οποίοι πέθαναν και έφυγαν, πολύς αγαθός καρπός είναι δυνατόν να συγκομίζεται από τους επιζώντες και τους διαδόχους τους. Έχουμε λοιπόν λόγους να ευλογούμε το Θεό για εκείνους, οι οποίοι έζησαν ως εργάτες του αγρού του πριν από εμάς· διότι εμείς μπήκαμε στον κόπο τους. Οι σπουδές τους, οι κόποι τους, τα κηρύγματά τους, οι συγγραφές τους έκαναν ευκολότερο το έργο μας.

Ιω. 4,39 Έκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν(1) τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναϊκός(2), μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

39Πολλοί από τους Σαμαρείτες εκείνης της πόλης πίστεψαν σ' αυτόν, εξαιτίας της μαρτυρίας της γυναίκας που έλεγε: «Μου είπε όλα όσα έχω κάνει».

(1) Πίστεψαν ως τον Μεσσία τον οποίο είχε υποσχεθεί ο Θεός. Να και ο θερισμός που ανάγγειλε ο Κύριος στο σ. 35 στους μαθητές. Αναμφίβολα η πίστη των Σαμαρειτών είναι αόριστη και γενική, είναι όμως ικανή να φέρει αυτούς στο Χριστό, για να γίνει κοντά του φωτεινότερη και ισχυρότερη.

(2) Η υπερφυσική γνώση την οποία επέδειξε ο Ιησούς, ήταν αρκετή χωρίς κάποιο άλλο θαύμα να προσελκύσει στην πίστη.

«Οι Ιουδαίοι αν και γνώριζαν πολύ περισσότερα από τους Σαμαρείτες και είχαν ανατραφεί με τους Προφήτες, φάνηκαν στην προκειμένη περίπτωση κατώτεροι από αυτούς. Διότι αυτοί μεν και από τη γυναίκα και χωρίς να δουν κανένα θαύμα, βγήκαν και παρακαλούσαν το Χριστό να μείνει κοντά τους· ενώ οι Ιουδαίοι παρόλο που είδαν και θαύματα όχι μόνο δεν τον κρατούσαν κοντά τους, αλλά και τον έδιωχναν» (Χ).

Για το λόγο της γυναίκας. Δες πώς ο Θεός ευαρεστείται μερικές φορές να χρησιμοποιεί ασθενέστατα όργανα για έναρξη και ολοκλήρωση αγαθού έργου. Δες επίσης, ότι «λίγη φωτιά πόση ύλη ανάβει». Ο Κύριος διδάσκοντας μία φτωχή γυναίκα, διέδωσε τη γνώση της αλήθειας σε ολόκληρη πόλη. Ας μη γίνονται απρόθυμοι και ας μην αποθαρρύνονται οι κήρυκες του ευαγγελίου, εάν έχουν λίγους ή και άσημους ακροατές. Οι λίγοι αυτοί θα διαδώσουν ό,τι ακούνε και σε περισσότερους. Τέλος δες, πόσο αποτελεσματικό είναι να μιλά κάποιος για το Χριστό από την πείρα του, όπως μίλησε στους συμπολίτες της η Σαμαρείτιδα.

Ιω. 4,40 ως οὖν(1) ἦλθον πρὸς αὐτὸν(2) οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μείναι παρ' αὐτοῖς(3)· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας(4).

40Όταν λοιπόν οι Σαμαρείτες ἦρθαν κοντά του, τον παρακαλούσαν να μείνει μαζί τους· κι ἔμεινε ἐκεῖ δύο μέρες.

(1) Το ως οὖν υπάρχει μόνο στον Ιωάννη (ια 6, ιη 6, κ 12, κα 9), όχι όμως και στους συνοπτικούς (β). Με αυτό περιλαμβάνει την αφήγηση από το σ. 30 (ο).

(2) Πρώτο αποτέλεσμα της πίστης τους ήταν να ἔλθουν προς αὐτόν (g). Ο ευαγγελιστής ούτε αφηγείται ούτε υπαινίσσεται ότι έγινε κάποιο θαῦμα από τον Ιησού σε αυτήν την ευκαιρία (ο). Αυτό κάνει πιο αξιόλογη την προθυμία των Σαμαρειτῶν στην πίστη.

«Αν και δεν ήταν λογικό αυτοί να πιστέψουν και λόγω του ότι δεν είδαν κανένα θαῦμα και λόγω του ότι ἔνιωθαν ἀπέχθεια για τους Ιουδαίους· αλλά όμως, επειδή ἔκριναν τα λόγια του σύμφωνα με την ἀλήθεια... σχημάτισαν ἰδέα υψηλότερη από αυτά τα εμπόδια και φιλοτιμούνταν να τον θαυμάζουν περισσότερο» (X).

Οι Σαμαρείτες όταν για πρώτη φορά συναντήθηκαν στο πηγάδι με τον Ιησού, τίποτα το κατά κόσμον ἔκτακτο δεν θα είδαν σε αὐτόν. Αντιθέτως θα ἔκανε σε αυτούς ἐντύπωση το ἄσημο της εξωτερικῆς του εμφάνισης και η ολοφάνερη φτώχεια του. Αλλά αυτά δεν μείωσαν την ἐκτίμησή τους προς αὐτόν και τις ἐλπίδες με τις οποίες ἦλθαν προς αὐτόν. Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι οι οποίοι δεν σκανδαλίζονται με το Χριστό εκ πρώτης ὄψεως.

(3) «Ἦθελαν να τον κρατήσουν για πάντα» (X). Να μείνει πάντοτε ἢ τουλάχιστον μακρό χρόνο (b), «και να τους προσφέρει πλούσια τον σωτήριο λόγο» (K). «Διότι αὐτό το να μείνει, σημαίνει το να κατοικήσει τελείως μαζί τους» (Θφ).

(4) Επαναλαμβάνει και στο σ. 43 την ἴδια φράση. Η ἐπανάληψη αὐτή, προδίδει πόσο γλυκιά παρέμεινε η ἀνάμνηση της διαμονῆς αὐτῆς στον ευαγγελιστή (g).

Ιω. 4,41 καὶ πολλῶ πλείους(1) ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ(2),

41Ἔτσι, πίστεψαν πολλὺ περισσότεροι ἀκούγοντας τα λόγια του

(1) Περισσότεροι από ἐκείνους, οι οποίοι πίστεψαν στον Ιησού από τον λόγο της γυναίκας. Σε αυτούς όμως περιλαμβάνονται και αυτοί που πίστεψαν προηγουμένως με το λόγο της γυναίκας, διότι αυτοί σύμφωνα με το σ. 42 λένε στη γυναίκα· δεν πιστεύουμε πλέον για τα ὅσα μας εἶπες εσύ (ο).

(2) Αντιτίθεται με το λόγο με τον οποίο ἔδωσε μαρτυρία η γυναίκα (ο). Με τον ἴδιο τον δικό του λόγο, τον οποίο ἄμεσα αυτοί από το στόμα του ἄκουσαν.

«Ο ευαγγελιστής δεν ἐξηγεί τα ἐπὶ μέρους θαυμαστά λόγια της διδασκαλίας του, αλλά δίνει βεβαίως σε ἐμᾶς να καταλάβουμε από την κατάληξη των πραγμάτων, τη δύναμη της θείας του διδασκαλίας. Διότι πολλά βεβαίως και από τα μεγάλα προσπερνούν οι ευαγγελιστές» (Θφ).

Εἶναι αξιοσημείωτο, ὅτι για μὲν τα λεγόμενα από τον Κύριο χρησιμοποιεῖται ἐδῶ η λέξη λόγος, ἐνῶ μετὰ από λίγο για τα λόγια της γυναίκας χρησιμοποιεῖται η λέξη λαλιά, η οποία τίποτα το περιφρονητικό δεν κρύβει ἀλλά σημαίνει μάλλον κάτι ἐξωτερικό, τον τρόπο ομιλίας, κάποια ἀναγγελία (g).

Ιω. 4,42 τῆ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐκέτι(1) διὰ τὴν σὴν λαλιὰν(2) πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν(3), καὶ οἶδαμεν(4) ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου(5) ὁ Χριστός.

42κι ἔλεξαν στη γυναίκα: «Ἡ πίστη μας δε στηρίζεται πια στα δικά σου λόγια· γιατί ἐμεῖς οι ἴδιοι τον ἔχουμε τώρα ἀκούσει και ξέρουμε πως πραγματικά αὐτός εἶναι ο σωτήρας του κόσμου, ο Χριστός».

(1) Η ἀληθινή πρόοδος της πίστης γίνεται ἐδῶ ολοφάνερη (b). Το πρώτο στάδιο της μύησης στην πίστη συντελεῖται με ὅσα οι ἄλλοι λένε σε αὐτόν που πιστεύει· η πλήρης ὅμως και βέβαιη πίστη ἐξαρτάται από την προσωπική ἐπικοινωνία με το Χριστό (β). Η πίστη γεννιέται από την ἀκοή, από το μήνυμα, το οποίο μας γνωστοποιεῖται από τους κήρυκες του ευαγγελίου. Οι Σαμαρείτες από το μήνυμα της γυναίκας πήραν την πρώτη ὠθηση στο να γνωρίσουν τον Κύριο και να λάβουν ἄμεση γνώση και πείρα του. Ἔτσι η από τους γονεῖς και κήρυκες διδασκαλία και η μαρτυρία της ἐκκλησίας, ὅπως και αὐτῶν που ἔλαβαν πείρα του Ιησού κοντά μας συνιστοῦν σε ἐμᾶς το ὕψος και την σωτηριῶδη ἰδιότητα του λόγου του Κυρίου και λαμβάνουμε από αυτούς την πρώτη γνωριμία με το Σωτήρα.

Αλλά η πίστη που με αὐτόν τον τρόπο γεννήθηκε μέσα μας πρέπει να αὐξηθεῖ, να ἰσχυροποιηθεῖ και να ωριμάσει με το ἴδιο μέσο, με το οποίο ἐγινε τέτοια και στους Σαμαρείτες. Με την ἄμεση δηλαδή γνωριμία μας με τον Ιησού και με την μαρτυρία αὐτοῦ του ἴδιου. Από την πρώτη ὠθηση πληροφορηθήκαμε από τους ἄλλους ὅτι οι Γραφές περιέχουν τον λόγο της αἰώνιας ζωῆς. Αλλά ὅταν και ἐμεῖς οι ἴδιοι ἐγκύψουμε σε αὐτές και με τη δική μας πείρα δοκιμάσουμε τον φωτισμό, την

αναγέννηση, τον αγιασμό, την παρηγοριά των λόγων του Ιησού, τότε πιστεύουμε όχι για τον λόγο, τον οποίο μας είπαν οι άλλοι, αλλά διότι εμείς οι ίδιοι ερευνήσαμε και με άμεση πείρα βεβαιωθήκαμε.

(2) Ο σιναϊτικός και ο του Βέζα γράφουν: μαρτυρίαν.

(3) Χωρίς αντικείμενο, διότι η έννοια συγκεντρώνεται στο «αυτοί». «Θαυμάζουν όχι πλέον από όσα μαθαίνουν από άλλους, αλλά από αυτά που οι ίδιοι άκουσαν» (Κ). =Εμείς οι ίδιοι ακούσαμε με τα αυτιά μας. «Αρνούνται την πίστη που προήλθε από τον λόγο της γυναίκας, επειδή βρήκαν καλύτερο από εκείνη, το ότι άκουσαν τον ίδιο τον σωτήρα» (Ω).

(4) Και γνωρίζουμε αφού σχηματίσαμε πεποίθηση.

«Παρόλο που άκουσαν τη γυναίκα να λέει με αμφιβολία· Μήπως αυτός είναι ο Χριστός; Δεν είπαν και αυτοί ότι και εμείς υποπτευόμαστε, ούτε ότι νομίζουμε, αλλά ότι γνωρίζουμε» (Χ).

(5) «Δεν ομολογούν το Χριστό σαν έναν από τους πολλούς, αλλά τον όντως Σωτήρα» (Χ). Και όχι Σωτήρα μόνο των Ιουδαίων, αλλά «επειδή η οικουμένη ήταν χαμένη, ήλθε αυτός να την σώσει» (Ζ). «Σωτήρα του κόσμου και μαζί με το άρθρο. Αυτός είναι ο Σωτήρας, αυτός που κυριολεκτικά και στην πραγματικότητα έσωσε όλους» (Θφ).

Προφανής νέα πρόοδος στην πίστη των Σαμαρειτών. Δεν θεωρούν αυτόν μόνο διδάσκαλο έγκυρο, αλλά και Σωτήρα του κόσμου. Οι Σαμαρείτες αφού πίστεψαν τον Ιησού, ο οποίος ήταν Ιουδαίος, ως τον αληθινό Μεσσία, κατά φυσική συνέπεια θεώρησαν αυτόν ως Μεσσία, όχι μόνο του Ισραήλ, αλλά και δικό τους και όχι κλεισμένο στα εθνικά όρια ενός μόνου λαού. Επιπλέον η επικοινωνία με το Χριστό που παρατάθηκε για διήμερο, επόμενο ήταν να συντελέσει στην αποσαφήνιση των αντιλήψεών τους σχετικά με το Μεσσία και στην πλήρη από αυτούς κατανόηση των λόγων της θείας υπόσχεσης, τους οποίους διάβαζαν στην Πεντάτευχο «θα ευλογηθούν με εσένα όλες οι φυλές της γης» (Γεν. ιβ 3)(g).

Η περιγραφή αυτή του πρώτου στη Σαμάρεια κηρύγματος του Σωτήρα... καθόλου δεν αντιφάσκει με την μετά από αυτό πρόσκαιρη εντολή που δόθηκε στους μαθητές του να κηρύξουν στους Ιουδαίους και όχι στους Σαμαρείτες και τα έθνη (Ματθ. ι 5). Η εντολή αυτή καθόλου δεν δέσμευε αυτόν, αλλά μόνο τους αποστόλους. Επιπλέον η αναφερόμενη στο Λουκ. θ 52-53 απιστία των κατοίκων μιας κωμόπολης των Σαμαρειτών... καθόλου δεν αναιρεί ότι ήταν δυνατόν να πιστέψουν οι κάτοικοι αυτής εδώ της κωμόπολης (δ).

Ιω. 4,43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας(1) ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν(2) εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Ιω. 4,43 Ὑστερα δε ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἡμέρας ἀνεχώρησεν ο Ἰησοῦς ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐπήγεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

(1) Τις δύο ημέρες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Δεδομένου, ότι η δημόσια δράση του Κυρίου θα περιλάμβανε ως πεδίο μόνο τους Ιουδαίους, εξηγείται πλήρως η συντομία της διαμονής του στη Συχάρ. Αυτή και οι λαμπροί καρποί της χρησίμευαν ήδη απλώς ως μία σκιώδης προαναγγελία, ότι το ευαγγέλιο δεν θα περιοριζόταν μόνο στον Ισραήλ, αλλά θα κηρυττόταν σε όλο τον κόσμο (ο).

(2) Ο σιναϊτικός, βατικανός και κάποιοι άλλοι κώδικες αποσιωπούν το: καὶ ἀπῆλθε.

Ιω. 4,44 αὐτὸς γὰρ(1) ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν(2) ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει(3).

Ιω. 4,44 Ἀπέφυγε δε να μεταβῆ εἰς τὴν Ναζαρέτ, που εθεωρεῖτο ἰδιαιτέρα του πατρίδς, διότι ο ἴδιος ο Ἰησοῦς εἶχε διαβεβαιώσει ὅτι κανεὶς προφήτης δεν τιμάται εἰς τὴν πατρίδα του.

(1) Αιτιολογεί το «αναχώρησε στη Γαλιλαία». Αλλά με ποια έννοια; Διάφοροι ερμηνευτές με διάφορους τρόπους ερμήνευσαν αυτήν. Οι κυριότερες από τις εκδοχές είναι οι εξής:

α) Κατευθύνθηκε σε εκείνο το μέρος της Γαλιλαίας, το οποίο δεν ήταν πατρίδα του. Σύμφωνα με τον Χ «πατρίδα του νομίζω ότι λέει την Καπερναούμ»: «δεν πήγε στην Καπερναούμ αλλά στη Γαλιλαία, και από εκεί στην Κανά».

Πιο σωστά ο Κύριλλος: «Και αφού προσπέρασε τη Ναζαρέτ, που βρισκόταν ενδιάμεσα, στην οποία λέγεται ότι ανατράφηκε...και θεωρούνταν κάτοικος αυτής, κατεβαίνει από εκεί μάλλον στη Γαλιλαία και απολογείται αναγκαστικά για αυτήν την παράκαμψη». Σύμφωνα με την τελευταία αυτή εκδοχή ο Ιησούς ερχόμενος τώρα στη Γαλιλαία δεν πηγαίνει στη Ναζαρέτ ή το τμήμα της κάτω Γαλιλαίας που ήταν κοντά σε αυτήν και γύρω της, αλλά κατευθύνεται στην άνω Γαλιλαία και εγκαθίσταται στην Καπερναούμ.

β) Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, την οποία δέχτηκε και ο Ωριγένης, πατρίδα του Κυρίου θεωρείται εδώ η Ιουδαία και η Ιερουσαλήμ. «Η πατρίδα των προφητών ήταν στην Ιουδαία και είναι φανερό ότι δεν απόλαυσαν τιμής από τους Ιουδαίους» (Ω). Δικαιολογεί λοιπόν ο παρών στίχος γιατί ο Κύριος άφησε την Ιουδαία και ήλθε στη Γαλιλαία.

Σύμφωνα με κάποιους νεώτερους (ανάμεσα στους οποίους οι Meyer και g) ο ευαγγελιστής εδώ συμπληρώνοντας εμφανώς την αφήγηση των συνοπτικών, παρέχει τον λόγο, γιατί ο Ιησούς άρχισε τη δράση του από τα Ιεροσόλυμα και την Ιουδαία και μετά ήλθε στη Γαλιλαία. Δηλαδή ο ευαγγελιστής με τον σ. αυτόν λέει τα εξής· τα πρώτα βήματα της δημόσιας δράσης του Κυρίου σημειώθηκαν όχι στη Γαλιλαία, όπως μπορεί κάποιος να υποθέσει παρεξηγώντας την αφήγηση των συνοπτικών, αλλά στην Ιουδαία. Και αυτό διότι ο ίδιος ο Ιησούς είχε πει, ότι κανείς προφήτης δεν τιμάται στην πατρίδα του. Για αυτό άρχισε από την Ιουδαία, όπου δεν ήταν πατρίδα του, και αφού αναγνωρίστηκε εκεί και απέκτησε φήμη προφήτη, ήλθε κατόπιν και στην πατρίδα του Γαλιλαία. Η πρώτη και η τρίτη εκδοχή σοβαρότερες.

(2) Αόριστος με έννοια υπερσυντέλικου, όπως και τα ακόλουθα στο σ. 45 εποίησεν, ἦλθον (ο). Πότε μαρτύρησε; Άλλοι αναφέρονται στην περίπτωση που καθορίζεται στο Μαρκ. στ 4 η οποία όμως σημειώθηκε σε χρόνο αργότερο από αυτόν που υπονοείται στο στίχο. Σύμφωνα με το Λουκ. δ 24 ο ίδιος λόγος λέχθηκε από τον Κύριο και νωρίτερα. Πιθανώς λοιπόν ο ευαγγελιστής να έχει υπ' όψη κάποια περίπτωση παλαιότερη στην οποία είπε και πάλι τον λόγο αυτόν ο Κύριος (g).

(3) «Για να μην εξετάσεις δηλαδή γιατί στους δικούς του μεν δεν έμεινε, ενώ στους Σαμαρείτες έμεινε, αναφέρει και την αιτία λέγοντας, ότι δεν τον πρόσεχαν» (X).

«Διότι συνηθίζουμε οι άνθρωποι να περιφρονούμε αυτούς που έχουμε συνηθίσει και να προσέχουμε πάντα τους ξένους και ασυνήθιστους... Αν όμως και κάποιος θα μπορούσαν να βρεθούν ότι τιμώνται στην πατρίδα τους, πολύ περισσότερο θα τιμηθούν στην ξένη, ώστε συγκρινόμενη η τιμή στην πατρίδα με αυτήν στην ξένη, θα βρεθεί να είναι ατιμία» (Θφ).

«Για αυτό δεν πήγε εκεί, για να μην υποστούν την κρίση βαρύτερη» (X).

«Γιατί δεν ήταν δίκαιο, αυτοί που αμάρτησαν τόσο πολύ, να το κάνουν αυτό χωρίς να τιμωρηθούν, όταν είναι οπωσδήποτε ομολογούμενο... ότι θα υποστούν την έσχατη τιμωρία εκείνοι που προτίμησαν να τον περιφρονούν, και να φτύνουν την τόσο αξιοθαύμαστη δωρεά» (K).

Οι προφήτες λοιπόν πρέπει να τιμώνται διότι ο Θεός διάλεξε και ανύψωσε αυτούς και διότι με τη διδασκαλία τους μας ευεργετούν. Όμως η τιμή, που οφείλεται στους προφήτες συχνά καταργείται από τους ανθρώπους, και αντί για αυτήν αποδίδεται σε αυτούς ατιμία. Προ παντός αυτό γίνεται στην ιδιαίτερη πατρίδα του προφήτη, αν και κάθε κανόνας έχει πάντοτε και τις εξαιρέσεις του. Έτσι ο Ιωσήφ μισήθηκε από τους αδελφούς του, ο Δαβίδ περιφρονήθηκε και υβρίστηκε από τον αδελφό του Ελιάβ (Α΄ Βασ. ιζ 28) και ο Ιερεμίας έπεσε στην επιβουλή των ανδρών Αναθώθ (Ιερεμ. ια 21). Στην Κ.Δ. επίσης ο Παύλος καταδιώχτηκε από τους ομοφύλους του Ιουδαίου αλλά και προς τον Ιησού οι δικοί του μίλησαν αρνητικά διότι δεν είχαν πιστέψει σε αυτόν (Ιω. ζ 5). Ο φθόνος και ο εγωισμός των ανθρώπων τους ωθεί να αποφεύγουν να διδαχθούν από εκείνους, οι οποίοι κατά την παιδική τους ηλικία ήταν συμμαθητές και συμπαίκτες τους.

Ιω. 4,45 ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο(1) αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες(2) ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ(3) ἦλθον(4) εἰς τὴν ἑορτήν.

Ιω. 4,45 Όταν, λοιπόν, ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὸν υπεδέχθησαν οἱ Γαλιλαῖοι, διότι εἶχαν ἴδει ὅλα τὰ θαύματα, που ἔκανε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα. Διότι καὶ αὐτοὶ εἶχαν ἔλθει εἰς τὴν εορτήν.

(1) «Δεν δέχονται οἱ Γαλιλαῖοι απερίσκεπτα τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ καταπλησσομένοι δίκαια με ὅσα εἶχαν ἤδη δεῖ να θαυματουργεῖ» (K). Ἀλλὰ ὅμως «καὶ ἀπὸ τῶν Γαλιλαίων οἱ Σαμαρείτες ἀποδεικνύονται καλύτεροι· διότι ἐκείνοι μεν τὸν δέχτηκαν ἀπὸ τὰ λόγια τῆς γυναῖκας, ἐνῶ αὐτοὶ βλέποντας τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα ἔκανε» (X). Δέχτηκαν αὐτὸν διότι τὸν δέχτηκαν πρῶτοι οἱ Ἱεροσολυμίτες καὶ ἀπέκτησε ἐκεῖ φήμη μεγάλη (δ).

(2) Ἀπὸ τὸ χρόνο στὸν ὁποῖο μπήκε αὐτὴ ἡ μετοχή, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν γενικότερη ἔννοια γίνεται προφανές ὅτι οἱ ἀκόλουθοι ἀόριστοι «εποήσε» καὶ «ἦλθον» βρίσκονται με ἔννοια υπερσυντέλικου (g).

(3) Τὸ «γὰρ» εἶναι ἐπεξηγήση αιτιολογική τοῦ «ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν», που μπήκε γιὰ τοὺς ἐθνικούς ἀναγνώστες που ἔτσι πληροφοροῦνταν ὅτι καὶ οἱ Γαλιλαῖοι ἀκολουθοῦσαν τὶς καθορισμένες γιορτές στὰ Ἱεροσόλυμα (ο). «Εορτὴ ἐννοεῖ τὸ πάσχα» (Z).

(4) Ὁ σιναιτικὸς γράφει: ἐληλύθεισαν.

Ιω. 4,46 Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανά(1) τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικός(2), οὗ ὁ υἱὸς(3) ἦσθῆναι ἐν Καπερναοῦμ(4)·

46O Ἰησοῦς ἦρθε πάλιν στὴν Κανά τῆς Γαλιλαίας, ὅπου εἶχε κάνει τὸ νερό κρασί. Κάποιος ἀξιωματοῦχος τοῦ βασιλιά, που ὁ γιος τοῦ ἦταν βαριά ἀρρωστος στὴν Καπερναοῦμ,

(1) «Κάνοντας τὴν πίστη που εἶχε γεννηθεῖ ἀπὸ τὸ θαῦμα που εἶχε προηγηθεῖ» (Z) «ἰσχυρότερη με τὴν παρουσία τοῦ καὶ με σκοπὸ νὰ τοὺς προσελκύσει περισσότερο» (X).

Το έδαφος ήταν ήδη προετοιμασμένο από την πρώτη επίσκεψη και συνεπώς εκεί ο λαός θα ήταν περισσότερο διατεθειμένος να ακούσει τη διδασκαλία του. Αυτό ίσως υπαινίσσεται και ο ευαγγελιστής με την επεξηγηματική προσθήκη «ὁ π ο υ ἔ κ α ν ε τ ο ν ε ρ ὀ κ ρ α σ ί», με την οποία υπενθυμίζει στον αναγνώστη την αφήγηση στο β 1 (g).

(2) «Αποκαλούνταν έτσι ή επειδή είχε καταγωγή βασιλική ή επειδή κατείχε κάποιο αξίωμα, από το οποίο ονομαζόταν βασιλικός, ή επειδή ήταν υπηρέτης βασιλικός» (Z). Η τελευταία έννοια, σύμφωνα με την οποία η λέξη σημαίνει το ίδιο με το αυλικός, είναι η περισσότερο πιθανή. Ο Ηρώδης Αντίπας που βασίλευε στη Γαλιλαία δεν είχε επίσημα τον τίτλο του βασιλιά αλλά του τετράρχη. Απέδιδε όμως σε αυτόν ο λαός τον τίτλο του βασιλιά τον οποίο είχε δικαιωματικά ο πατέρας του (g).

Η χρήση της λέξης στον Ιώσηπο δείχνει, ότι αυτή σημαίνει όχι συγγενή του βασιλιά, αλλά έναν από τους αξιωματούχους του (μ) ή και τους δούλους του, όπως και τα στρατεύματα των μεγιστάνων του Ηρώδη (Αρχ. ΧΧ 214, ΧV 289, Ιουδ. Πολ. ΙΙ 431, 483, 596, V 474)(χ). Ποιός ήταν αυτός ο βασιλικός; Κάποιοι ταύτισαν αυτόν με τον επίτροπο του Ηρώδη, τον Χουζά, που αναφέρεται στο Λουκ. η 3, άλλοι πάλι με τον Μαναήν, σύντροφο του Ηρώδη στο Πράξ. ιγ 1. Αλλά αυτά είναι μόνο εικασίες (β). Πάντως ο βασιλικός αυτός πρέπει να μην μπερδεύεται με τον εκατόνταρχο που αναφέρεται στο Ματθαίο (η 5) και στο Λουκά (ζ 2).

«Διότι, για να αφήσουμε τις άλλες διαφορές τους, εκείνος μεν ήταν εκατόνταρχος, ενώ αυτός βασιλικός και εκείνου μεν ο δούλος ασθενούσε, ενώ αυτού ο υιός» (Z).

«Και εκείνου μεν ο δούλος έπασχε από παράλυση, ενώ ο γιος αυτού από πυρετό» (Θφ) «εκείνος, αν και ήθελε ο Χριστός να έλθει στο σπίτι του, έχει την αξίωση να παραμείνει εκεί, ενώ αυτός... τραβά το Χριστό στο σπίτι... και επείγεται λέγοντας «κατέβα»... και εκεί μεν αφού κατέβηκε από το βουνό μπήκε στην Καπερναούμ, ενώ εδώ ήρθε από τη Σαμάρεια και δεν πήγε στην Καπερναούμ, αλλά αυτός έφτασε όταν ο Χριστός ήλθε στην Κανά» (X). Επιπλέον ο ένας καθορίζεται ως βασιλικός, ο άλλος ως εκατόνταρχος. Ο εκατόνταρχος δείχνει πίστη πολύ μεγαλύτερη από του βασιλικού, για αυτό και ο Χριστός επαινεί αυτήν, ενώ εδώ σιγά.

(3) Με άρθρο, το οποίο κάνει πιθανόν, ότι επρόκειτο για μονογενή (ο). Ή, το άρθρο δεν φανερώνει τον μόνο, αλλά τον συγκεκριμένο, για να γίνει διάκριση από κάθε άλλον συγγενή ή ανθρώπου του συγγενή (δ). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(4) Τονίζει ιδιαιτέρως το ότι η άφιξη του Ιησού γνωστοποιήθηκε αμέσως σε όλη τη Γαλιλαία, ώστε, ενώ αυτός βρισκόταν στην Κανά, έρχονταν από την Καπερναούμ να ζητήσουν την υπερφυσική επέμβαση του (g).

Ιω. 4,47 οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν(1) καὶ ἠρώτα(2) αὐτὸν ἵνα καταβῆ(3) καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱὸν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν(4).

47Μόλις ἔμαθε πῶς ὁ Ἰησοῦς ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στη Γαλιλαία, ἔτρεξε κοντά του και τον παρακαλούσε να κατεβεί ως την Καπερναούμ, να γιατρέψει το γιο του, που ήταν ετοιμοθάνατος.

(1) Αφού άφησε προς στιγμήν τον γιο του που κινδύνευε (β).

(2) «Δηλαδή παρακαλούσε» (Z).

(3) Δες και β 12. Η Κανά βρισκόταν σε ψηλότερη θέση (b) σε σχέση με την Καπερναούμ την παραθαλάσσια.

(4) Η φράση συναντιέται και στα ια 51, ιβ 33, ιη 32 για το θάνατο του Ιησού που πρόκειται βέβαια και αναπόφευκτα να συμβεί. Εδώ όμως σημαίνει απλώς αυτό που πρόκειται να συμβεί, όχι όμως και το αναπόφευκτο (β).

Ιω. 4,48 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν(1)· ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα(2) ἴδητε(3), οὐ μὴ πιστεύσητε(4).

48Τότε ὁ Ἰησοῦς του εἶπε: «Αν δε δείτε εσεῖς σημεῖα και τέρατα, δεν πρόκειται να πιστέψετε».

(1) Η παρατήρηση αυτή του Κυρίου απευθύνεται όχι μόνο προς τον αυλικό, αλλά και προς τους Γαλιλαίους γενικά.

«Εἶπε όμως αυτό, γενικά μεν για να υποβιβάσει τους Ιουδαίους σε σχέση με τους Σαμαρείτες, αφού εκείνοι πίστεψαν χωρίς σημεῖα και τέρατα (δ 41,42), ειδικά δε για να ελέγξει τον βασιλικό» (Z). Διότι «αν και αυτός πίστευε, αλλά δεν πίστευε πλήρως ούτε υγιώς» (X).

«Διότι πράγματι, το να πει, Κατέβα πριν πεθάνει ο γιος μου, φανερώνει την ασθένεια της πίστης του, αφού δεν πίστευε ότι και αν συνέβαινε να πεθάνει, ήταν δυνατός να τον αναστήσει» (Θφ).

Ο βασιλικός άλλωστε αυτός οδηγήθηκε στην πίστη από την επιθυμία του να λυτρωθεί από την στενοχώρια και την θλίψη που τον κυριεύε. Η πίστη όμως που γεννιέται κάτω από τέτοιες και

παρόμοιες επιθυμίες, δεν είναι αληθινή πίστη. Δες Ιω. στ 26,29-33,Μάρκ. η 12,Ματθ. ιβ 39,ιστ 4 (χ). Με αφορμή τον έλεγχο αυτόν, σημείωσε, ότι ο Κύριος ταπεινώνει με τη δυσαρέσκειά του εκείνους, τους οποίους έχει την πρόθεση να τιμήσει με τις χάρες του.

(2) Χρησιμοποιεί και τους δύο σχεδόν συνώνυμους όρους για να εκφράσει ζωηρότερα τη δυσκολία των Γαλιλαίων να πιστέψουν. Η λέξη «σημείο» σημαίνει το θαύμα κατά την ηθική του σημασία και το σκοπό, προς τον οποίο αποβλέπει. Η λέξη «τέρατα» σημαίνει πάλι το θαύμα κατά τον εξαιρετικό του χαρακτήρα σε σχέση με την εξωτερική φυσική τάξη, την οποία φαίνεται να παραβιάζει (g).

Σημείο είναι κάθε θαύμα για αυτό ακριβώς, επειδή είναι σημείο, σημάδι, δείγμα της δύναμης του Θεού. Το ελληνικό «τέρας», του οποίου η ρίζα τερ συγγενεύει με το τρε του τρέμω, φανερώνει το θαύμα ως προς το αποτέλεσμα του για εμάς, σαν κάτι δηλαδή που εμπνέει φόβο και τρόμο και κατάπληξη (δ). Η έννοια της όλης φράσης:=θέλετε θαύματα για να πιστέψετε. Αλλά και τα θαύματα πρέπει να είναι εξαιρετικά και μεγάλα, διότι αλλιώς δεν θα επιφέρουν κανένα αποτέλεσμα σε σας. Η διάκριση σημείων και τεράτων γίνεται κάπως ακριβέστερα στον Ωριγένη. «Νομίζω ότι τέρατα ονομάζονται οι παράδοξες και τεράστιες δυνάμεις ακριβώς επειδή είναι παράδοξα και θαυμαστά που ξεφεύγουν τη συνήθεια και γίνονται πάνω από τα ανθρώπινα μέτρα· ενώ σημεία λέγονται αυτά που δηλώνουν κάποια άλλα γεγονότα που γίνονται έξω από τα συνηθισμένα· για αυτό και σε αυτά που δεν είναι παράδοξα βρίσκουμε την ονομασία του σημείου» (Ω).

(3) Αντιθέτει την δυσκολία του απίστου που θέλει με τις δικές του αισθήσεις να πληροφορηθεί, με την καλή διάθεση του πιστού, σαν αυτή που έδειξαν και οι Σαμαρείτες που πίστεψαν στη λαλιά της γυναίκας (ο).

(4) «Ακούσαμε στην πραγματικότητα τα λόγια αυτού που ικέτευε. Δεν είδαμε όμως και την καρδιά αυτού που αμφέβαλλε. Αλλά εκείνος, ο οποίος και άκουσε τα λόγια και είδε και την καρδιά, είπε αυτό σε εμάς» (Αυ). Ο βασιλικός ικετεύει, αλλά η καρδιά του δεν είναι ακλόνητα στηριγμένη στην πίστη.

Ιω. 4,49 λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός(1)· Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν(2) τὸ παιδίον μου(3).

49Του εἶπε τότε ο ἀξιωματοῦχος: «Κύριε, ἔλα πρὶν πεθάνει το παιδί μου».

(1) Ο αυλικός βλέποντας ότι ο Κύριος δεν έδωσε σε αυτόν κάποια άμεση απάντηση στην παράκλησή του, παρά αυτά που ειπώθηκαν από τον Ιησού για αυτόν και τους παρισταμένους, εφόσον αυτά δεν αποτελούσαν ξεκάθαρη άρνηση του Κυρίου προς αυτήν την παράκληση, παίρνει το θάρρος και για δεύτερη φορά να διατυπώσει αυτήν (β,γ). Δέχτηκε τον έλεγχο καρτερικά και μίλησε προς τον Ιησού με ευλάβεια.

(2) Με παρόμοιο τρόπο και η Μάρθα και η Μαρία φρονούσαν, ότι, για να θεραπεύσει ο Κύριος τον αδελφό τους, ήταν ανάγκη να είναι παρών. Αλλά η ασθένεια στην πίστη του αυλικού που παρακαλά, είναι διπλή· σαν ο Κύριος να χρειαζόταν να είναι παρών και να μην μπορούσε να αναστήσει εξίσου τον νεκρό (b).

«Προσδοκούσε δηλαδή ότι θα μπορέσει αν είναι παρών» (Κ) και «ότι μετά το θάνατο δεν μπορεί να αναστήσει» (Ζ). Είναι δύσκολο να πείσουμε τους εαυτούς μας, ότι η απόσταση του χρόνου και του τόπου δεν αποτελούν εμπόδια στη δύναμη και γνώση του Κυρίου μας. Αυτός όμως βλέπει από μακριά, διότι το μάτι του επιβλέπει τα πάντα, ακόμα επίσης και ενεργεί και από μακριά, διότι ο λόγος του είναι γρήγορος.

(3) Το μικρό παιδί μου. Εκφράζει έτσι τη στοργή του και την αγωνία που τον κυριεύει (β,γ).

Ιω. 4,50 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου(1)· ὁ υἱός σου ζῆ(2). καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς(3), καὶ ἐπορεύετο(4).

50«Πήγαινε στο σπίτι σου», του λέει ο Ιησούς, «ο γιος σου σώθηκε». Ο άνθρωπος πίστεψε στο λόγο που του είπε ο Ιησούς και ξεκίνησε.

(1) «Για ποιο λόγο τέλος πάντων στην περίπτωση μεν του εκατόνταρχου αυτοπροσκαλούμενος υποσχόταν να πάει στο σπίτι, ενώ εδώ ούτε και όταν προσκαλείται δεν πάει; Διότι εκεί μεν η πίστη ήταν ολοκληρωμένη (για αυτό και υποσχόταν ότι θα πάει, για να μάθουμε την ευσέβεια του άνδρα), ενώ εδώ, επειδή αυτός ήταν ατελής» (Χ).

Η απάντηση αυτή αποβλέπει στο να δοθεί μάθημα πίστης στον αυλικό. Ο Κύριος βάζει σε δοκιμασία την πίστη του επιδιώκοντας να την ενισχύσει. «Διότι με το «πήγαινε», υποδηλώνεται η πίστη» (Κ). Ο αυλικός «δεν γνώριζε ακόμη με σαφήνεια, ότι και απών μπορεί ο Ιησούς να θεραπεύσει» (Χ). Προκαλεί λοιπόν αυτόν να πιστέψει αυτό.

(2) Στη φράση αυτή περικλείεται «η εκπλήρωση των ποθουμένων, η οποία εκφράζεται με πολλή και θεοπρεπή εξουσία» (Κ). Το «ζει» λέγεται σε αντίθεση με το «πριν πεθάνει» του σ. 49 (b). Η νόσος είχε τόσο πολύ προχωρήσει, ώστε αναμενόταν ο θάνατος. Η διαβεβαίωση λοιπόν, ότι ο γιος σου ζει

ισοδυναμεί και με βεβαίωση ότι η νόσος υποχώρησε (ο).

Ο Κύριος παρέχει εδώ δείγμα της δύναμής του. Δεν μπορούσε μόνο να θεραπεύει, αλλά θεράπτευσε εύκολα, χωρίς να υποβληθεί σε κόπο επίσκεψης. Στην προκειμένη περίπτωση δεν ειπώθηκε τίποτα, αλλά ούτε και κάποια διαταγή δόθηκε για ναπραχθεί κάτι, και όμως η θεραπεία συντελέστηκε. Ο ήλιος της δικαιοσύνης εκπέμπει τις ιαματικές ακτίνες του και σκορπίζει μέσω αυτών τις ευεργεσίες του από το ένα άκρο του ουρανού και της γης μέχρι το άλλο. Και τώρα αν και είναι στον ουρανό μπορεί από εκεί να καταπέμψει τα ελέη του και τις δωρεές του στην εκκλησία του.

(3) Ο βασιλικός πίστεψε αφ' ενός μεν στην υπερφυσική δύναμη του Χριστού, αφ' ετέρου δε στην υπερφυσική γνώση του. Είχε αφήσει τον γιο του να παλεύει με το θάνατο. Και όμως ο Χριστός του είπε, ότι ο γιος σου ζει. Και ο αυλικός παρ' ελπίδα πίστεψε με ελπίδα. Πίστεψε στο λόγο του Χριστού. Στην κοινωνία εάν δεν δώσεις πίστη σε βεβαίωση ή σε λόγο του ανθρώπου με τον οποίο συμβιώνεις, υβρίζεις αυτόν, και επιπλέον εάν η δυσπιστία αυτή γενικευτεί περιλαμβάνοντας όλα τα μέλη της κοινωνίας, κοινωνική συνεννόηση και συμβίωση δεν μπορεί να υπάρξει. Σκέφτηκες λοιπόν ποτέ, τι ύβρη και βλασφημία αποτολμάς μη πιστεύοντας στα λόγια του Κυρίου; Και αμφιβάλλεις για το ότι η απιστία αποτελεί μιαρή και μισητή αμαρτία ενώπιον του Θεού;

(4) Ο παρατατικός δείχνει την συνεχή πρόοδο του ταξιδιού του αυλικού χωρίς κάτι έκτακτο ή κάποια βιασύνη. Η πίστη, την οποία ο αυλικός έδωσε στα λόγια του Κυρίου, έδωσε πίσω σε αυτόν την ειρήνη απαλλάσσοντάς τον από κάθε αγωνία και ανησυχία. Από αυτό εξηγείται, πώς δεν επισπεύδει το ταξίδι του, για να γυρίσει κατά την ίδια νύχτα στην Καπερναούμ. Δεδομένου, ότι η θεραπεία, σύμφωνα με τις ενδείξεις του σ. 52, έγινε γύρω στη μία το μεσημέρι, ότι επίσης η Καπερναούμ απείχε από την Κανά πάνω από 20 μίλια, ο αυλικός και εάν κατά την ίδια στιγμή αναχωρούσε, οπωσδήποτε δεν θα πρόφτανε πριν τα μεσάνυχτα να φτάσει στην Καπερναούμ. Εφόσον λοιπόν δεν επέσπευσε το ταξίδι του, έφθασε εκεί το επόμενο πρωί. Όλοι λοιπόν οι χρονικοί καθορισμοί της άφιξης επαληθεύονται πλήρως (β).

Ιω. 4,51 ήδη δε αυτού καταβαίνοντος οι δούλοι αυτού άπήνησαν αύτῳ(1) και άπήγγειλαν λέγοντες ότι ο παῖς σου ζή(2).

51 Πραγματικά, καθώς κατέβαινε πια, οι υπηρέτες του ήρθαν να τον προϋπαντήσουν και του ανακοίνωσαν: «Το παιδί σου είναι καλά».

(1) Το ότι ο κύριός τους δεν επέστρεψε εντός της νύχτας, συντέλεσε ώστε οι δούλοι να σπεύσουν να τον συναντήσουν. Και πολύ περισσότερο αφού ο άρρωστος είχε μπει στην ανάρρωση τόσο γρήγορα και επιθυμούσαν να γνωστοποιήσουν το συμβάν και να χαροποιήσουν τον κύριό τους με την είδηση της θεραπείας του γιου του (β). «Αμέσως απαλλάχτηκε από την αρρώστια, πράγμα το οποίο λοιπόν έκανε εντύπωση και στους δούλους» (X).

(2) Αναγγέλλουν το γεγονός με τις ίδιες λέξεις, τις οποίες και ο Ιησούς είπε (β). Αντικαθιστούν μόνο το υιος με το παῖς, το οποίο είναι όνομα πιο εύχρηστο στην οικογενειακή ζωή. Έτσι θα αποκαλούσαν συνήθως οι δούλοι το γιο του κυρίου τους (g).

Ιω. 4,52 έπύθετο οὖν παρ' αυτών την ὥραν(1) έν ἧ κομψότερον(2) ἔσχε. και εἶπον αύτῳ ότι χθές ὥραν έβδόμην άφήκεν αυτόν ό πυρετός(3).

52 Τους ρώτησε τότε να μάθει τι ώρα άρχισε να πηγαίνει προς το καλύτερο. «Χθες, στη μία το μεσημέρι», του λένε, «του 'πεσε ο πυρετός».

(1) «Ρωτά με τη σειρά του να μάθει από αυτούς την ώρα της μεταβολής του αρρώστου προς το καλύτερο, εξετάζοντας αν συμπίπτει με το χρόνο της χάριτος» (K). Η ερώτηση αυτή αποδεικνύει, ότι ο αυλικός ενδιαφερόταν όχι μόνο για το αποτέλεσμα της θεραπείας που επιτεύχθηκε, αλλά και για την ενίσχυση της πίστης του στον Ιησού (ο).

Είναι καλό να αναζητούμε με αγαθή διάθεση επιχειρήματα και αποδείξεις για ενίσχυση και πρόοδο της πίστης μας. Η επιμελής σύγκριση των έργων του Θεού με τα λόγια του είναι ωφελιμότερη σε εμάς για στήριξη της πίστης μας. Όπως ο λόγος του Θεού όταν διαβάζεται με αγαθή και πρόθυμη διάθεση θα μας βοηθήσει στην κατανόηση των έργων της πρόνοιάς του, έτσι και η πρόνοια του Θεού αν παρακολουθείται με μάτι που πιστεύει θα μας βοηθήσει στο να κατανοήσουμε το λόγο του, διότι ο Θεός κάθε μέρα εκπληρώνει και επαληθεύει την Γραφή.

(2) «Ελαφρύτερα, καλύτερα» (Hσύχιος). Από αυτά που λέγονται μία και μοναδική φορά στην Κ.Δ. και είναι πιο χαριτωμένη έκφραση από το απλό «καλύτερα» (δ). Ο πατέρας υπέθετε, ότι μόνο ο κίνδυνος του θανάτου παρακάμφθηκε (β), αφού σημειώθηκε κάποια σοβαρή βελτίωση στην κατάσταση του παιδιού.

(3) Αλλά οι δούλοι αναγγέλλουν σε αυτόν ότι «τον άφησε ο πυρετός» τελείως. «Δεν απαλλάχτηκε από τον πυρετό με τρόπο απλό και τυχαίο, αλλά αμέσως, ώστε να δειχτεί ότι το πράγμα δεν ήταν

φυσικό επακόλουθο, αλλά οφειλόταν στη δύναμη του Χριστού» (Θφ).

Ο λόγος του Θεού δεν ενεργεί όπως η φύση, η οποία έχει ανάγκη μακρού χρόνου για να συντελέσει τα έργα της. Ο Χριστός «είπε και έγινε». Και όχι: Είπε και άρχισε να γίνεται. Όταν εργάζονται οι άνθρωποι η απόσταση επιφέρει επιβράδυνση και απώλεια χρόνου. Στα έργα όμως του Χριστού δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Η συγχώρεση και ειρήνη, η ενίσχυση και η πνευματική ίαση διατάσσεται από αυτόν στον ουρανό και εφόσον εκείνος ευδοκεί, κατά την ίδια στιγμή και αμέσως στέλνονται κάτω στις ψυχές αυτών που στη γη πιστεύουν.

Ιω. 4,53 ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ἧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱὸς σου ζῆ· καὶ ἐπίστευσεν(1) αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη(2).

53Ο πατέρας κατάλαβε τότε, πως αυτή ήταν ακριβώς η ώρα που ο Ιησούς τού είπε, «ο γιος σου σώθηκε». Έτσι πίστεψε αυτός και όλη του η οικογένεια.

(1) «Τώρα πίστεψε με υγιή τρόπο» (Ζ). «Διότι η προηγούμενη πίστη του ήταν ατελής. Τότε όμως πίστεψε πλήρως» (Θφ). Ανυψώθηκε τελικά στον ανώτερο βαθμό πίστης (g). Το ρήμα λέγεται με απόλυτη έννοια όπως στο α 7, για να σημάνει την πλήρη πίστη (β). Πίστεψε ήδη, ότι ο Ιησούς δεν ήταν ένας συνηθισμένος προφήτης, αλλά ο ίδιος ο Μεσσίας (ο).

(2) Άρα και οι δούλοι. «Αυτοί που ούτε παρόντες ήταν ούτε άκουσαν το Χριστό να μιλά ούτε γνώριζαν τον καιρό, αυτοί αφού έμαθαν από τον κύριό τους ότι αυτός ήταν ο καιρός, είχαν αναμφισβήτητη απόδειξη της δύναμής του. Για αυτό και αυτοί πίστεψαν» (Χ).

Ιω. 4,54 Τοῦτο πάλιν δεύτερον(1) σημεῖον(2) ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

54Αυτό ήταν το δεύτερο σημείο που έκανε ο Ιησούς όταν ήρθε από την Ιουδαία στη Γαλιλαία.

(1) Δεν είναι ταυτολογία και πλεονασμός, διότι το «δεύτερον» δεν είναι επίρρημα, αλλά επίθετο. Δεν θα ερμηνεύσουμε λοιπόν· πάλι για δεύτερη φορά, αλλά πάλι ως δεύτερο θαύμα (g).

(2) Είχε κάνει θαύματα στην Ιερουσαλήμ σύμφωνα με το β 23. Αυτό λοιπόν ήταν το δεύτερο, το οποίο έκανε στη Γαλιλαία, όταν είχε έλθει εκεί από την Ιουδαία (b). «Το αποκάλεσε δεύτερο, όχι διότι μετά το πρώτο» στο γάμο της Κανά, «δεν έγινε κανένα άλλο εκτός από αυτό σε όλη την Παλαιστίνη, αλλά εννοεί ότι μετά το πρώτο, αυτό έγινε δεύτερο στην Κανά» (Ζ). Το «δεύτερο» εκφράζει δύο ιδέες, δηλαδή δεύτερο μετά από αυτό που έγινε στο γάμο στην ίδια πόλη, και όταν ήλθε από την Ιουδαία στη Γαλιλαία. Διότι και το πρώτο το έκανε μετά από επιστροφή του από την Ιουδαία (g).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ιωάννου 5,1 Μετὰ ταῦτα(1) ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων(2), καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα(3). 1Ύστερα απ' αυτά, οι Ιουδαίοι είχαν μια γιορτή, κι ο Ιησούς ανέβηκε στα Ιεροσόλυμα.

(*) Μέχρι τώρα στην αφήγηση του Ιωάννη παρουσιάζεται η πίστη και η απιστία ως φαινόμενα εξαιρετικά, διότι οι μάζες φαίνονται είτε να παραμένουν σε κατάσταση αδιαφορίας είτε να εκδηλώνουν θαυμασμό, εξωτερικό όμως και επιπόλαιο. Από τη στιγμή αυτή η κατάσταση παίρνει οριστικότερη διαμόρφωση και μολονότι δεν λείπουν και παραδείγματα πίστης στον Ιησού σταθερής και βέβαιης, η απιστία γίνεται ολοένα περισσότερη και εκδηλώνει εχθρότητα αυξητική εναντίον του Ιησού, η οποία κορυφούμενη καταλήγει στην καταδίκη του και το θάνατό του. Αυτή η σταθερά αυξητική ανάπτυξη της απιστίας εκδηλώνεται κυρίως στην Ιουδαία και μάλιστα στην Ιερουσαλήμ, όπου υπάρχει πληθυσμός συσφιγμένος με πειθαρχία και που βρίσκεται κάτω από την άμεση επιρροή των αρχόντων στα Ιεροσόλυμα, οι οποίοι κυριαρχούνταν από φανατισμό και μισαλλοδοξία.

Τα τρία συνοπτικά ευαγγέλια ασχολούμενα κυρίως με τα γεγονότα, που αναφέρονται στη θεμελίωση της πίστης στον Ιησού, διέσωσαν σε εμάς την παράδοση, που αφηγείται την δράση του Κυρίου στη Γαλιλαία, όπου ο Ιησούς δεν βρισκόταν μπροστά σε αντίδραση συστηματική και ισχυρά οργανωμένη.

Η οργανωμένη αντίδραση, η οποία ανάγκαζε τον Ιησού σε συζητήσεις υψηλότερες και θεολογικότερες, εκδηλώθηκε κατά τις επισκέψεις του στα Ιεροσόλυμα. Εφόσον όμως οι συζητήσεις αυτές ήταν λιγότερο προσιτές στο λαό, και δεν έφεραν κανένα σοβαρό αποτέλεσμα μεταξύ των Ιουδαίων στα Ιεροσόλυμα που απιστούσαν και αντιστέκονταν πεισματικά, δεν κατέλαβαν κεντρική θέση στην προφορική παράδοση της αποστολικής εκκλησίας και σιγά σιγά παραμερίστηκαν. Ο Ιωάννης όμως, εφόσον συνέγραψε το ευαγγέλιό του και για συμπλήρωση της αφήγησης των συνοπτικών, επόμενο ήταν να δώσει πρωτεύουσα θέση στις συζητήσεις αυτές εμμένοντας ιδιαίτερα σε αυτές.

Περιλαμβάνονται λοιπόν αυτές στα κεφάλαια E-IB και σχηματίζουν 3 κύκλους, ο καθένας από τους οποίους στρέφεται σαν γύρω από κέντρο, γύρω από κάποιο σοβαρό θαύμα. Δηλαδή, ο πρώτος κύκλος, στον οποίο εκτίθεται η έκρηξη του αγώνα και οι πρώτες ισχυρές αντιδράσεις της απιστίας (κεφ. E-H), στρέφεται γύρω από το θαύμα του παραλύτου της Βηθσεδά· ο δεύτερος, στον οποίο περιγράφεται η αυξητική μανία των Ιουδαίων (κεφ. Θ και Ι), στρέφεται γύρω από το θαύμα του εκ γενετής τυφλού· και ο τρίτος, στον οποίο περιγράφεται το κορύφωμα του εναντίον του Ιησού μίσους (κεφ. ΙΑ και ΙΒ), στρέφεται γύρω από το θαύμα της ανάστασης του Λαζάρου (g).

(1) Δεν σημαίνει άμεση συνέχεια γεγονότων, το οποίο ο Ιωάννης το εκφράζει με τη φράση «μετά τούτο». Παρεμβλήθηκαν λοιπόν γεγονότα αρκετά στη Γαλιλαία, τα οποία ο ευαγγελιστής παραλείπει, επειδή ενδιαφέρεται να παρουσιάσει τον Κύριο στην Ιουδαία και μάλιστα στα Ιεροσόλυμα. «Ο μακάριος Ευαγγελιστής δεν προσθέτει άσκοπα σε αυτά που ειπώθηκαν αμέσως την επάνοδο του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, αλλά σκοπός του, όπως φαίνεται, ήταν να δείξει πόσο ανώτεροι από τους Ιουδαίους ήταν σε υπακοή οι αλλοεθνείς, και πόση διαφορά ως προς τη συνήθεια και τους τρόπους συμπεριφοράς υπήρχε μεταξύ των δύο» (Κ).

(2) Ποια γιορτή; Για τον καθορισμό της σημειώθηκε διαφορά γνώμων. Ο Χρυσόστομος, Κύριλλος, Ζιγαβηνός, Θεοφύλακτος, Bengel και άλλοι θεωρούν την Πεντηκοστή. «Ποια γιορτή; Εγώ νομίζω, η Πεντηκοστή» (Χ). Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή «όταν τέλεσαν τη γιορτή των αζύμων οι Ιουδαίοι... κατά τον καιρό δηλαδή του Πάσχα» που αναφέρεται στο Ιω. β 13,23, ο Ιησούς «αναχωρεί μεν από την Ιερουσαλήμ, αναμιγνύεται όμως με τους Σαμαρείτες και τους αλλοεθνείς» (Κ). Η διέλευση λοιπόν μέσω της Σαμάρειας και η επιστροφή στη Γαλιλαία γίνεται αμέσως μετά το πρώτο πάσχα, και παρέμεινε ο Κύριος κάποιες εβδομάδες μόνο στη Γαλιλαία «και επέστρεψε κατά τον καιρό της αγίας πεντηκοστής» (Κ) στα Ιεροσόλυμα.

Εναντίον αυτής της εκδοχής αντιτάχθηκε, ότι ο Ιωάννης στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, στο σ. 4, μιλά για το αμέσως επόμενο πάσχα. Εάν δεχτούμε λοιπόν, ότι η εδώ γιορτή είναι η της πεντηκοστής, ο Ιωάννης προσπερνά με σιγή διάστημα 10 ολόκληρων μηνών, το οποίο θεωρείται από κάποιους ερμηνευτές ως υπόθεση απίθανη. Για τον ίδιο λόγο απορρίπτεται από αυτούς και η εκδοχή άλλων ερμηνευτών, μεταξύ των οποίων και ο Ειρηναίος, σύμφωνα με την οποία γιορτή εδώ είναι το Πάσχα, οπότε η δημόσια δράση του Κυρίου επεκτάθηκε σε 4 Πάσχα (πρώτο στο Ιω. β 13, δεύτερο αυτό, τρίτο στο Ιω. στ 4 και τέταρτο το του Πάθους) και τρία και μισό χρόνια.

Τέλος κάποιιοι από τους νεώτερους, ανάμεσα στους οποίους και ο g στηριζόμενοι και στο ότι αυθεντικότερη γραφή θεωρείται αυτή χωρίς το άρθρο (εορτή και όχι η εορτή) καθορίζουν τη γιορτή ως τη γιορτή των Πουρίμ, η οποία γινόταν λίγο πριν το Πάσχα, κατά τον μήνα Μάρτιο εις ανάμνησιν της απελευθέρωσης των Ιουδαίων από την Εσθήρ. Ισχυρίζονται λοιπόν αυτοί, ότι μετά το πρώτο Πάσχα στο Ιω. β 13, ο Ιησούς γύρω στο Δεκέμβριο του ίδιου έτους αφήνει την Ιουδαία ώστε μέσω της Σαμάρειας να έλθει στη Γαλιλαία. Από τη Γαλιλαία ανέβηκε στα Ιεροσόλυμα κατά την γιορτή των Πουρίμ έχοντας πρόθεση να περάσει εκεί και το δεύτερο Πάσχα. Η αντίδραση όμως που εκδηλώθηκε τον ανάγκασε να γυρίσει και πάλι στη Γαλιλαία, όπου και βρίσκεται σύμφωνα με το Ιω. στ 4 ενώ πλησίαζε δεύτερο Πάσχα. Κατά το τρίτο Πάσχα έλαβε χώρα το πάθος του, οπότε η δημόσια δράση του εκτείνεται σε 3 Πάσχα και δύο και μισό χρόνια. Εναντίον αυτής της εκδοχής αντιτάχθηκε ότι η γιορτή των Πουρίμ δεν ήταν γιορτή διατεταγμένη από το νόμο, και τελούνταν ως εθνική μάλλον γιορτή σε όλες τις κατά την οικουμένη συναγωγές και όχι αποκλειστικά στα Ιεροσόλυμα.

Εκτός από τις εκδοχές αυτές υπάρχει και η γνώμη, σύμφωνα με την οποία πρόκειται για τη γιορτή της σκηνοπηγίας, οπότε και πάλι η δημόσια δράση του Κυρίου θα περιλάμβανε 3 Πάσχα. Πιθανότερη είναι η γνώμη ότι πρόκειται για την γιορτή των Πουρίμ, «η οποία πανηγυριζόταν κατά τις 14 και 15 Αδάρ, δηλαδή αρχές Μαρτίου» (δ).

(3) «Συνέχεια κατά τις γιορτές μένει στην πόλη, αφ' ενός μεν για να φαίνεται ότι γιορτάζει μαζί τους, αφ' ετέρου δε για να προσελκύει στην πίστη τον άδολο λαό· διότι κατεξοχήν σε αυτές τις ημέρες συνέρρεαν οι πιο απλοϊκοί άνθρωποι» (Χ).

Ιω. 5,2 ἔστι(1) δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα(2), ἡ ἐπιλεγομένη ἔβραϊστὶ Βηθσεδά(3), πέντε στοὰς ἔχουσα(4).

2Κοντά στην προβατική πύλη, στα Ιεροσόλυμα, υπάρχει μια δεξαμενή με πέντε στοές, που εβραϊκά ονομάζεται Βηθσεδά.

(1) Ο ενεστώτας λέγεται όχι διότι ο Ιωάννης έγραψε πριν την καταστροφή των Ιεροσολύμων (b), αλλά είτε διότι ο ενεστώτας αυτός εμπνεύστηκε από τη ζωηρότητα των εντυπώσεων του ευαγγελιστή, στου οποίου τη μνήμη η ζωηρή ανάμνηση του γεγονότος παρουσίαζε τα σχετικά με το θαύμα ως παρόντα, είτε και διότι παρά την καταστροφή των Ιεροσολύμων που συνέβη, η πηγή υπήρχε (g).

(2) Ο σιναϊτικός αποσιωπά το: ἐπὶ τῆ. «Υπάρχει στα Ιεροσόλυμα κολυμβήθρα στην τοποθεσία... προβατική» (Ζ) ή πιθανότατα στην προβατική πύλη σύμφωνα με το Νεεμίου γ 1,32,ιβ 39 (σύμφωνα με κάποιους προβατική αγορά). Η πύλη αυτή φαίνεται ότι βρισκόταν βορειοανατολικά του ναού, δίπλα στη σημερινή πύλη του αγίου Στεφάνου, και μέσω αυτής τα ποίμνια που οδηγούνταν από την ύπαιθρο, εισάγονταν στην πόλη (g).

Κοντά στην πύλη αυτή ήταν η κολυμβήθρα για την οποία γίνεται λόγος, δηλαδή μία λίμνη που σχηματιζόταν από πηγή, αρκετά βαθιά, ώστε να μπορεί κάποιος σε αυτήν να κολυμπά. Πού ακριβώς βρισκόταν η πηγή αυτή αμφισβητείται. Κάποιοι μπερδεύουν αυτήν με την κολυμβήθρα του Σιλωάμ (Ιω. θ 7), η οποία όμως φαίνεται να διακρίνεται από τον ευαγγελιστή. Η πιθανότερη γνώμη είναι αυτή που την ταυτίζει με την σημερινή πηγή της Παρθένου, που βρίσκεται νοτιοανατολικά του όρους Μωρία, η οποία περιοδικά αναβλύζει και παρουσιάζεται μερικές φορές εξ' ολοκλήρου ξερή (β).

(3) =σπίτι ελέους. Υπάρχουν και οι γραφές Βηθζαθά και Βηζαθά και Βηθσαιδά. Ίσως ονομάστηκε έτσι λόγω δωρεάς, στην οποία κάποιος Ιουδαίος προέβη για οικοδομή των γύρω της στοών για τους ασθενείς, την οποία υπαινίσσεται η ονομασία· είτε διότι αναφέρεται στην αγαθότητα του Θεού, στην οποία οφείλεται η ευεργετική αυτή πηγή (g) και η οποία αγαθότητα εκδηλωνόταν και στις πολλές θεραπείες που συντελούνταν εκεί. Το όνομα λοιπόν δόθηκε σε αυτήν εξαιτίας της θεραπείας διαφόρων νοσημάτων που γινόταν σε αυτήν, όπως στις μέρες μας νοσοκομεία ονομάζονται Charite (=φιλανθρωπικά). Ήταν λοιπόν πρόσθετο όνομα το οποίο επικράτησε στη συνήθεια εξαφάνισε το αρχικό. Και για αυτό ο ευαγγελιστής χρησιμοποίησε την έκφραση «επιλεγόμενη» (δ).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, προέρχεται από το αραμαϊκό Μπεθασιαντά=μέρος του χυσίματος (του αίματος των θυμάτων), και το προβατική μπήκε «όπως λένε κάποιοι, διότι παλαιά μάζευαν εκεί τα πρόβατα, τα οποία επρόκειτο να θυσιαστούν στις γιορτές, και από εκείνο το νερό έπλεναν τα εντόσθιά τους» (Ζ). Για τη λέξη «Εβραϊστί» δες Ιω. ιθ 13,17,20,κ 16 και Αποκ. θ 11,ιστ 16. Δεν σημαίνει την αρχαία κλασική Εβραϊκή γλώσσα του κειμένου της Π.Δ., αλλά την χρησιμοποιούμενη τότε Αραμαϊκή. Εδώ και στο ιθ 13,17 δεν λέει ο Ιωάννης το Εβραϊκό όνομα του προσώπου ή της θέσης για να αναφέρει στη συνέχεια το αντίστοιχο Ελληνικό του, αλλά αντιστρόφως, πρώτα περιγράφει τον τόπο στα ελληνικά και βάζει στη συνέχεια το Εβραϊκό όνομα (β).

(4) «Στοά είναι αυτό που εμείς λέμε καμάρα ή και θόλος· είχε αυτές κυκλικά... για τους ασθενείς» (Ζ)· χτίστηκαν από τους ασθενείς ή για χάρη τους κοντά στην κολυμβήθρα (b). «Είχε πέντε στοές. Μετά δηλαδή από τις τέσσερις κυκλικά είχε άλλη στη μέση» (Ω).

Ιω. 5,3 ἐν ταύταις κατέκειτο(1) πλήθος πολὺ(2) τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν(3), ξηρῶν(4), ἐκδεχομένων(5) τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

3Σ' αὐτὲς τις στοές κείονταν πολλοὶ ἄρρωστοι, τυφλοὶ, κουτσοί, παράλυτοι, που περίμεναν να αναταραχθεῖ το νερό·

(1) Με λίγες λέξεις περιγράφει ζωηρά και φυσικά την εικόνα των ασθενών που βρίσκονταν κάτω από τις στοές. Κατέκειτο=βρισκόταν κάτω (β).

(2) Πολλοί λοιπόν βρίσκονταν εκεί συνεχώς, όλο το χρόνο· τέτοια τουλάχιστον φαίνεται να ήταν η περίπτωση του παραλύτου, τον οποίο ο Κύριος θεράπευσε, διότι αυτός δεν είχε κανέναν σύμφωνα με το σ. 7 (b).

(3) Η παρουσία τυφλών, κουτσών και όπως φαίνεται από τον όλο στίχο, κάθε είδους ασθενών, από τους οποίους ένας μόνο κατά καιρόν θεραπευόταν, δεν εξηγεί με τρόπο φυσικό την ιαματική επίδραση της πηγής, έστω και αν δεχτούμε, ότι ο ακόλουθος στίχος αποτελεί γλώσσα (=κείμενο πρόσθετο) που παρεμβλήθηκε στο κείμενο από το περιθώριο του χειρογράφου. Οι τυφλοί και οι κουτσοί με καμιά λουτροθεραπεία δεν θα μπορούσαν να θεραπευτούν (F).

(4) Είχαν κάποιο μέλος ατροφικό και αναισθητο (g). Πόσες είναι οι θλίψεις αυτών που δοκιμάζονται στη ζωή αυτή! Πόσα παράπονα και στεναγμοί ακούγονται παντού και πόσα πλήθη ασθενών υπάρχουν! Είναι ωφέλιμο για μας να επισκεπτόμαστε μερικές φορές τα νοσοκομεία, για να μας παρέχονται σε αυτά αφορμές από τις συμφορές των άλλων να ευχαριστούμε το Θεό για την υγεία την οποία απολαμβάνουμε και για τις άλλες ανέσεις της ζωής μας, ή να παρηγορούμαστε και εμείς για τις δικές μας δοκιμασίες.

(5) Έχει την έννοια του περιμένω με ελπίδα (ο). Ολόκληρη η φράση αυτή (από το εκδεχομένων) μαζί με ολόκληρο τον επόμενο στίχο, αποσιωπάται από κάποιους μεγαλογράμματους κώδικες, ανάμεσα στους οποίους και ο Σιναϊτικός και ο Βατικανός.

Ιω. 5,4 (1) ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν(2) κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρα, καὶ ἐταράσσετο(3) τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς(4) μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγένετο(5) ὧ̄ δήποτε κατείχετο νοσήματι.

4γιατί, από καιρό σε καιρό, ένας άγγελος Κυρίου κατέβαινε στη δεξαμενή κι ανατάραζε τα νερά· όποιος, λοιπόν, έμπαινε πρώτος μετά την αναταραχή του νερού, αυτός γινόταν καλά, όποια κι αν ήταν η αρρώστια που τον ταλαιπωρούσε.

(1) Το ότι ο στίχος λείπει εντελώς από τους αρχαιότερους κώδικες Σιναϊτικό, Βατικανό, του Εφραίμ, του Βέζα κλπ. γέννησε σε κάποιους από τους νεώτερους την υπόνοια ότι είναι αυτός μεταγενέστερο σχόλιο που μπήκε στο κείμενο από το περιθώριο του χειρογράφου. Η αυθεντικότητα όμως του στίχου μαρτυρείται από τις Συριακή, Λατινική, Αιθιοπική και Αραβική μεταφράσεις και από τους Τερτυλλιανό, Αμβρόσιο, Χρυσόστομο, Κύριλλο, Αυγουστίνο (ο) και το περιεχόμενό του μαρτυρείται στο μεγαλύτερο μέρος από τον σ. 7.

(2) «Δεν γινόταν πάντα το θαύμα, αλλά σε χρόνο μεν άγνωστο στους ανθρώπους, νομίζω όμως ότι πολλές φορές το χρόνο» (Ζ). «Διότι βεβαίως δεν θεράπευε αυτή η ίδια η φύση του νερού από μόνη της (διότι τότε θα συνέβαινε αυτό πάντα), αλλά το παν βρισκόταν στην ενέργεια του αγγέλου» (Θφ).

(3) Υπάρχει και η γραφή εταράσσετο. Με το παθητικό ρήμα εκφράζεται το φαινόμενο όπως παρουσιαζόταν στα μάτια όλων, αν και δεν έβλεπαν αισθητά την επενέργεια του αγγέλου (b). Δες και το «όταν ταραχθεί το ύδωρ» του σ. 7. Οι άγγελοι είναι δούλοι του Θεού και φίλοι των ανθρώπων. Και παρουσιάζονται περισσότερο δραστήριοι για απομάκρυνση των ασθενειών μας από όσο φροντίζουμε εμείς οι ίδιοι για αυτό. Η ονομασία Ραφαήλ, η οποία στο βιβλίο του Τωβίτ αποδίδεται σε άγγελο, σημαίνει φάρμακο Θεού ή ιατρός Θεού. Δες και ποιού είδους άλλες αποστολές αναλαμβάνουν οι άγιοι άγγελοι για αγαθό των ανθρώπων!

(4) Με αυτό είναι εξ' ολοκλήρου σύμφωνο το «ενώ έρχομαι εγώ, άλλος πριν από εμένα κατεβαίνει» του σ. 7.

«Κατεβαίνοντας έπαιρναν τη θεραπεία, αφού δεν θεραπεύονταν μεν πολλοί την ίδια εκείνη ώρα, αλλά μόνο ο πρώτος που κατέβαινε απολάμβανε τη χάρη, έτσι ώστε να μην ελαττώσει το θαύμα η ευκολία της θεραπείας, αλλά να είναι περισσότερο ξάγρυπνοι και με πολλή διάθεση να αναμένουν την κίνηση του νερού και από αυτό να διδάσκονται να έχουν τον πρέποντα λογισμό και μετά τη θεραπεία» (Ω).

Επρόκειτο προφανώς για υπερφυσικά χορηγούμενη θεραπεία, διότι πουθενά ουδέποτε ακούστηκε νερό οποιασδήποτε μεταλλικής σύνθεσης και ραδιοθεραπευτικής ιδιότητας να θεραπεύει σε συγκεκριμένο χρόνο οποιοδήποτε νόσημα και να χάνει τις θεραπευτικές του ιδιότητες, αμέσως μόλις θεραπευόταν ο πρώτος που έμπαινε σε αυτό (ο). Ο άγγελος τάραζε τα νερά, αλλά επαφιόταν στους ασθενείς να επωφεληθούν από την ιαματική δύναμη που έμπαινε στο νερό. Ο Θεός έβαλε θείες ιδιότητες μέσα στις Γραφές, χάρις στις οποίες θεραπευόμαστε από τις πνευματικές μας ασθένειες και γινόμαστε μέτοχοι του αγιασμού. Εάν όμως δεν εκδηλώσουμε και εμείς κάθε διάθεση, για να επωφεληθούμε από τις Γραφές, θα βαρύνει πλέον εξ' ολοκλήρου εμάς, εάν δεν θεραπευτούμε.

(5) «Αφού κατέβαινε άγγελος, τάραζε το νερό και έβαζε σε αυτό ιαματική δύναμη, για να μάθουν οι Ιουδαίοι ότι πολύ περισσότερο ο δεσπότης των αγγέλων μπορεί να θεραπεύει όλα τα νοσήματα της ψυχής. Αλλά όπως ακριβώς εδώ, δεν θεράπευε απλώς η φύση των υδάτων, αλλά γινόταν αυτό με την ενέργεια του αγγέλου, έτσι και σε εμάς, δεν κάνει αυτό απλώς το νερό (του βαπτίσματος), αλλά όταν δεχτεί τη χάρη του Πνεύματος, τότε συγχωρεί όλα τα αμαρτήματα» (Χ).

«Εκείνη η κολυμβήθρα ήταν τύπος (σύμβολο) της κολυμβήθρας του αγίου βαπτίσματος» (Ζ), για την οποία «δεν μπορεί κάποιος να πει· Ενώ έρχομαι εγώ να κατέβω, άλλος πριν από εμένα κατεβαίνει, αλλά και αν ακόμα έλθει όλη η οικουμένη, η χάρη δεν τελειώνει» (Χ). «Και τότε μεν, η ασθένεια εμπόδιζε σε κάποιους τη θεραπεία, ενώ τώρα δεν έχουμε κανένα εμπόδιο στο να βαπτιστούμε» (Θφ).

Ιω. 5,5 ἦν δὲ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτῶ(1) ἔτη ἔχων(2) ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ. 5Εκεῖ ἦταν κι ἕνας ἄνθρωπος, ἄρρωστος τριάντα οκτῶ ολόκληρα χρόνια.

(1) Δεν σημαίνει με αυτό ότι και για 38 χρόνια ήταν εκεί δίπλα στην κολυμβήθρα. Αλλά τονίζεται με αυτό το μακροχρόνιο της ασθένειας, άρα και το αθεράπευτο αυτής, όπως και στο Λουκ. ιγ 11 λέγεται για την συγκύπτουσα και στο Πράξ. δ 22 για τον από 40 χρόνια και πάνω κουτσό, για να τονιστεί το μέγεθος της θεραπείας που επακολούθησε (β,φ).

«Δεν τους θεράπευσε μεν όλους (ο Κύριος), αλλά δείχνοντας τη δύναμή του, διάλεξε έναν, αυτόν που ήταν κυριευμένος από την κατεξοχήν βαρύτερη πάθηση και ο οποίος δεν είχε ελπίδα σωτηρίας λόγω του μήκους του χρόνου» (Ω).

Αυτό είναι μία επιπλέον μαρτυρία και για το ότι στο πλήθος των κατακοίτων υπήρχαν και άνθρωποι κυριευμένοι από χρόνια και αθεράπευτα νοσήματα και συνεπώς η θεραπεία που παρεχόταν στην κολυμβήθρα ήταν υπερφυσική. Πόσες φορές παραπονιόμαστε για την κακοπάθεια μίας νύχτας αϋπνίας ή για την αδιαθεσία μίας ημέρας! Και ενώ για ολόκληρα χρόνια δεν ασθενήσαμε ίσως ούτε

μία ημέρα, δεν σκεφτόμαστε, ότι υπάρχουν άλλοι, οι οποίοι για ολόκληρα χρόνια δεν απόλαυσαν ούτε μία ημέρα υγείας! Και όμως αυτοί που δοκίμασαν τη χαρά εκείνη, την οποία συνιστά ο θεός Ιάκωβος να χαιρόμαστε, «όταν πέσουμε σε ποικίλους πειρασμούς» (Ιακ. α 2) δεν θα έβρισκαν παράδοξο ό,τι φώναζε ευσεβής ψυχή με αφορμή τη μακροχρόνια ασθένεια του παραλύτου: «Ω Θεέ μου! Σε ευχαριστώ για την παρόμοια εκπαίδευση των 58 χρόνων, με την οποία με καταρτίζεις. Πόσο ασφαλής είναι αυτή σε σύγκριση με ζωή γεμάτη ευδαιμονίες και απολαύσεις!»

(2) Δεν πρέπει να συνδέσουμε αυτό στενά με το ἦν, διότι ο Ιωάννης δεν θέλει να πει, ότι βρισκόταν εκεί ο ασθενής από την ηλικία των 38 ετών. Αντικείμενο του «ἔχων» είναι το «ἔτη»=είχε 38 χρόνια στην κατάσταση αυτή της ασθένειας. Αυτή η σύνταξη του ἔχω υπάρχει και στο σ. 6, όπου αντικείμενό του είναι το «χρόνον» (g).

Ιω. 5,6 τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον(1), καὶ γνοὺς(2) ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει(3), λέγει αὐτῷ· θέλεις υἰγιῆς γενέσθαι(4);

6Όταν τον είδε ο Ιησούς κατάκοιτο, τον ρώτησε: «Θέλεις να γίνεις καλά;» ἤξερε πως ήταν ἔτσι για πολὺν καιρὸ.

(1) Φανερώνει ασθενή που μάλλον αδυνατούσε να σηκωθεί και βρισκόταν ξαπλωμένος χάμω. Ο σιναιϊτικός γράφει: ανακείμενον (ο). Σημείωσε, ότι ο Κύριος όταν πήγε στα Ιεροσόλυμα, δεν επισκέφτηκε ανάκτορα, αλλά νοσοκομεία. Δείγμα και αυτό της ταπείνωσης και της συγκατάβασης και της συμπάθειάς του, αλλά και δηλωτικό του μεγάλου σκοπού, για τον οποίο ἦλθε στον κόσμο και ο οποίος ήταν να ζητήσει και να σώσει το χαμένο, κουβαλώντας την πνευματική ασθένεια από την οποία στέναζε κινδυνεύοντας τον ἔσχατο κίνδυνο ολόκληρη η ανθρωπότητα.

(2) Μάλλον σημαίνει από εσωτερική υπερφυσική αποκάλυψη που γινόταν στον Ιησού από τη θεία Του φύση, όπως στις περιπτώσεις στα α 49,δ 17. Η θεία του φύση αποκάλυπτε σε μία στιγμή στον Κύριο άγνωστα γεγονότα και αλήθειες στο μέτρο, το οποίο απαιτούσε αυτό το έργο του εκείνη τη στιγμή. Όπως συμπεραίνουμε από το σ. 14 ολόκληρο το παρελθόν του ασθενή παρουσιάστηκε στα μάτια του Κυρίου (g).

(3) «Απόδειξη ολοκάθαρη της άκρας αγαθότητας του Χριστού... Διότι, όπως βλέπεις, προστρέχει στον κατάκοιτο και ευσπλαγχνίζεται τον ασθενή χωρίς ο ασθενής να τον παρακαλέσει» (Κ). «Αυτόν που για πολλά χρόνια καθόταν εκεί και παρακολουθούσε και είχε πάρα πολλή καρτερία, αυτόν τον προτιμά από τους άλλους, από τη μία επειδή ήταν πιο αξιολύπητος, από την άλλη πάλι και για να διδάξει, ότι... αυτοί που έχουν μεγαλύτερη καρτερία συγκινούν περισσότερο το Θεό» (Ζ).

(4) Η ερώτηση αποβλέπει στο να αποσπάσει τη σκέψη του αρρώστου από το μέσο της θεραπείας, προς το οποίο αυτή ήταν στραμμένη αποκλειστικά και να υποβοηθήσει αυτόν στο να διστάσει, ότι υπάρχει και άλλο μέσο, με το οποίο μπορεί να τύχει της θεραπείας· «του διεγείρει θερμότερη την επιθυμία για τη θεραπεία και τον παροτρύνει να την ζητήσει με πολλή προθυμία. Το ότι πάλι ρωτά αν θέλει... αποτελεί κάποια έμφαση και εμπεριέχει την ένδειξη ότι μπορεί να του προσφέρει τη θεραπεία» (Κ). Η ερώτηση αυτή είναι ανάλογη με το λόγο του Πέτρου στο Πράξ. γ 4 «δες μας». Ο Χριστός δίνει συγχρόνως και λαβή για να ζητηθεί η βοήθειά του και δίνει και την ίδια τη βοήθεια (b).

Ιω. 5,7 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύριε(1), ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν(2)· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ(3), ἄλλος(4) πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει(5).

7«Κύριε», του ἀποκρίθηκε ὁ ἄρρωστος, «δεν ἔχω κανέναν να με βάλει στη δεξαμενὴ μόλις ἀναταραχτοῦν τα νερά· ἔτσι, ἐνῶ ἐγὼ προσπαθῶ να πλησιάσω μόνος μου, πάντοτε κάποιος ἄλλος κατεβαίνει στο νερό πρὶν ἀπὸ μένα».

(1) Η ονομασία, με την οποία αποκαλεί τον άγνωστο ο παραλυτικός, φανερώνει το σεβασμό, τον οποίο αυτός αισθάνθηκε μπροστά στην επιβλητική και αξιοπρεπή στάση και εμφάνιση του Ιησού (ο). Υπάρχει και η γραφή «Ναι, Κύριε» που δεν μαρτυρείται αρκετά. Η απάντηση όμως του παραλυτικού στρέφεται κυρίως γύρω από το γεγονός, ότι επανειλημμένα αποπειράθηκε να ριχτεί στην κολυμβήθρα και επανειλημμένα τον πρόλαβαν άλλοι, διότι δεν είχε άνθρωπο να ενδιαφερθεί για αυτόν και να βοηθήσει αυτόν (β). Δικαιολογείται η απάντηση πρωτίστως από το ότι ο ασθενής «υποπτεύθηκε, ότι για αυτό τον ρώτησε αυτό ο Ιησούς... επειδή ἠθέλε να του φανεί χρήσιμος ώστε να τον βάλει στην κολυμβήθρα» (Ζ). «Και περίμενε ότι αυτό οπωσδήποτε θα του ἔλεγε και θα τον συμβούλευε ο Ιησούς» (Κ).

(2) Επιβεβαιώνεται με τη φράση αυτή, ότι «ο πρώτος που ἔμπαινε μετά την ταραχή του νερού γινόταν υγιής».

(3) Αυτό σημαίνει, ότι ο παράλυτος δεν βρισκόταν σε πλήρη αδυναμία στο να κινηθεί κάπως σερνόμενος. Ἦταν κατάκοιτος μεν μη μπορώντας να σηκωθεί, μπορούσε όμως συρόμενος να πλησιάσει προς την κολυμβήθρα (ο).

(4) Κανείς από τους αρρώστους δεν επέδειξε αγάπη προς αυτόν, διότι κανείς δεν του είπε: Η περίπτωση σου είναι χειρότερη από τη δική μου· μπες εσύ τώρα και εγώ θα περιμένω να πέσω άλλη φορά. Ο καθένας φρόντιζε για τον εαυτό του. Με πόση αλήθεια μετριοπάθεια μιλά ο παραλυτός αυτός για την αδιαφορία και ασυμπάθεια, την οποία οι γύρω του του δείχνουν! Μάθε λοιπόν, ότι όπως οφείλουμε να είμαστε ευγνώμονες για την ελάχιστη έστω ευμένεια, την οποία μας δείχνουν, έτσι οφείλουμε να είμαστε υπομονετικοί και στις μεγαλύτερες εναντίον μας περιφρονήσεις.

(5) «Έδειξε την καρτεριά του, πώς δηλαδή, ενώ για τόσα χρόνια αποτύγχανε, παρέμενε ακόμα και δεν απομακρυνόταν» (Ζ). Αλλά και η όλη απάντηση του παραλυτικού ελκεί την συμπάθεια. «Δεν καταράστηκε την ημέρα του, δεν δυσανασχέτησε με την ερώτηση, ούτε είπε· Ήλθες να με διασύρεις και να με διακωμωδήσεις και ρωτάς, αν θέλω να γίνω υγιής, αλλά μιλά με πραότητα και πολλή επιείκεια» (Χ), «παρόλο βεβαίως που δεν γνώριζε, ποιος τέλος πάντων ήταν αυτός που ρωτούσε» (Θφ).

Ιω. 5,8 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἔγειραι(1), ἄρον(2) τὸν κράβαττόν(3) σου καὶ περιπάτει(4).

80 Ιησούς του λέει: «Σήκω πάνω, πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα».

(1) «Η διαταγή ήταν θεοπρεπής και είχε ολοκάθαρη την απόδειξη της δύναμης και εξουσίας πάνω από τις δυνατότητες του ανθρώπου. Γιατί δεν προσεύχεται ζητώντας για τον κατάκοιτο τη θεραπεία της ασθένειάς του, για να μη φανεί και αυτός ότι είναι ένας από τους αγίους προφήτες, αλλά ως Κύριος των δυνάμεων προστάζει με εξουσία να γίνει» (Κ). Αυθεντική γραφή: έγειρε (σήκωσε). Το έγειρε αφήνει να εννοείται το «τον εαυτό σου», το οποίο υπάρχει στο έγειραι (δ).

(2) «Δεν τον σηκώνει μόνο, αλλά τον διατάζει να σηκώσει και το κρεβάτι του, ώστε και το θαύμα που έγινε να πιστοποιήσει και κανείς να μην νομίσει ότι αυτό που έγινε ήταν στη φαντασία ή απάτη» (Χ). Διατάζει το «σήκωσε το κρεβάτι σου» σαν κάτι «το οποίο θα γινόταν υπενθύμιση της δύναμης εκείνου που τον θεράπευσε σε όσους θα τον έβλεπαν» (Κ). «Διότι αν τα μέλη του δεν στηρίζονταν με σιγουριά και πολύ, δεν θα μπορούσε να κουβαλήσει το κρεβάτι» (Θφ). Βλέποντας οι Ιουδαίοι το Σάββατο άνθρωπο να κουβαλά στους ώμους κρεβάτι και να περπατά, αυτομάτως θα ζητούσαν το λόγο, για τον οποίο αυτός παραβίαζε το Σάββατο και αυτομάτως θα επακολουθούσε η δημοσίευση και ευρεία γνωστοποίηση του θαύματος.

(3) Λέξη της μακεδονικής διαλέκτου που γράφεται με διάφορους τρόπους (κράββατος, κράβατος, κράβακτος, κράβαττος)(g).

(4) Δεν σημαίνει πήγαινε, αλλά βάλε σε κίνηση τα πόδια σου για να δεις ότι η δύναμή τους επανήλθε (δ).

«Κάποιοι μεν νομίζουν ότι αυτός (ο παραλυτικός) είναι αυτός που βρίσκεται στον Ματθαίο. Αλλά δεν είναι. Και αυτό είναι φανερό από πολλά σημεία. Και πρώτον μεν από το ότι αυτός εδώ ήταν έρημος από βοηθούς. Εκείνος μεν είχε πολλούς που τον φρόντισαν και τον έφεραν, ενώ αυτός κανέναν. Έπειτα από την απάντηση. Διότι εκείνος δεν λέει τίποτα, ενώ αυτός διηγείται όλα τα δικά του. Και τρίτον από τον καιρό και το χρόνο. Διότι αυτός εδώ σε γιορτή και σε Σάββατο, ενώ εκείνος σε άλλη ημέρα. Αλλά και ο τόπος και στους δύο είναι διαφορετικός. Διότι ο μεν θεραπεύεται στο σπίτι, ενώ αυτός εδώ στην κολυμβήθρα» (Χ).

Ιω. 5,9 καὶ εὐθέως(1) ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβαττον αὐτοῦ(2) καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ Σάββατον(3) ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

9Κι αμέσως ο άνθρωπος έγινε καλά, σήκωσε το κρεβάτι του και περπατούσε. Η μέρα που έγινε αυτό ήταν Σάββατο.

(1) Η θεραπεία έγινε σε μία στιγμή και συντελέστηκε πλήρως. Η σχέση μας με το Χριστό εξυγιαίνει και ενδυναμώνει όλες τις δυνάμεις μας, όσες είχαμε, όταν για πρώτη φορά γνωρίσαμε αυτόν.

Αποκαθιστά όμως σε πλήρη υγεία και εκείνες οι οποίες είχαν ατροφήσει από αμέλεια ή κατάχρηση.

Μη λησμονούμε όμως, ότι η ιδιότητα, την οποία έχει η αμαρτία του να βυθίζει στον ύπνο και να νεκρώνει αυτόν που αιχμαλωτίζει, μάς εμποδίζει να ζητήσουμε από τον Ιησού τη θεραπεία μας.

Ενδέχεται λοιπόν λόγω των αμαρτιών μας κατά το παρελθόν να χάσαμε τη διάθεση να υποβληθούμε στη θεραπεία του Ιησού. Ή είναι πιθανό να μην επιστρέψαμε με επίμονη μετάνοια πλήρως σε αυτόν και για αυτό να μην είμαστε μεν νεκροί μέσα στις αμαρτίες μας, αλλά να είμαστε ασθενείς, αδύνατοι και παράλυτοι. Ας το προσέξουμε (τ).

(2) Προηγήθηκε η πίστη του ασθενή. Διότι πριν ακόμη αυτός αντιληφθεί, ότι ήταν ήδη υγιής, έπρεπε να δώσει εμπιστοσύνη στα λόγια του αγνώστου και να επιχειρήσει να σηκωθεί.

«Εσύ όμως δεξ και έτσι την πίστη του παραλύτου· διότι αφού άκουσε ότι «σήκωσε...» δεν γέλασε, ούτε είπε· Τι είναι αυτό τέλος πάντων; Άγγελος κατεβαίνει και ταράζει το νερό και έναν θεραπεύει μόνο, ενώ εσύ αν και είσαι άνθρωπος, ήλπισες ότι από μία απλή διαταγή και μία κουβέντα θα

μπορέσεις περισσότερα από αγγέλους;» (X), αλλά «εκτελεί αμέσως την προσταγή, και με υπακοή και πίστη απολαμβάνει την πολυπόθητη στον εαυτό του χάρη» (K). Εάν ο παράλυτος δεν επιχειρούσε να βοηθήσει τον εαυτό του, δεν θα θεραπευόταν. Όμως το θεραπευτικό αποτέλεσμα που ακολούθησε δεν οφειλόταν στη δύναμη του παραλύτου, αλλά εξ' ολοκλήρου στη δύναμη του Χριστού.

(3) «Θεραπεύει το Σάββατο διδάσκοντας τους ανθρώπους, να καταλαβαίνουν με άλλο τρόπο τις διατάξεις του νόμου για την παρατήρηση των ημερών και να μην τιμούν το Σάββατο με τη αργία που είναι στα λόγια, αλλά με την αποχή από τα κακά» (Θφ).

Ιω. 5,10 ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι(1) τῷ τεθεραπευμένῳ· σάββατόν ἐστίν· οὐκ ἔξεστί σοι(2) ἄραι τὸν κρέβατον.

10Ἐλεξαν, λοιπόν, οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες στο θεραπευμένο: «Εἶναι Σάββατο, και δεν επιτρέπεται να σηκώνεις το κρεβάτι σου».

(1) Δες α 19.

(2) Το να μεταφέρει κάποιος φορτία σε ημέρα Σαββάτου ήταν απαγορευμένο (Νεεμ. ιγ 19, Ιερεμ. ιζ 21). Σύμφωνα μάλιστα με τις παραδόσεις των ραββίνων «εάν κάποιος μεταφέρει κάτι από δημόσιο μέρος σε ιδιωτικό σπίτι σε ημέρα Σαββάτου... με πρόθεση, τιμωρείται με θάνατο και λιθοβολισμό» (β). Το σε αυτήν την περίπτωση πονηρό και αξιοκατάκριτο των Ιουδαίων συνίσταται στο ότι: «το ότι αρμόζει μιν να θαυμάζουν τη δύναμη εκείνου που θεράπευσε, δεν το δέχονται στο νου τους, αλλά επειδή είναι πικροί επικριτές, και αυτό μόνο γνωρίζουν καλά, περιβάλλουν με την κατηγορία της παρανομίας αυτόν που μόλις πριν λίγο απαλλάχτηκε από τη μακροχρόνια νόσο» (K).

Ιω. 5,11 ἀπεκρίθη αὐτοῖς· ὁ ποιήσας με ὑγιῆ(1), ἐκεῖνός(2) μοι εἶπεν(3)· ἄρον τὸν κρέβατόν σου καὶ περιπάτει(4).

11Αὐτὸς ὅμως τοὺς ἀπάντησε: «Εκεῖνος που μ' ἔκανε καλά, ἐκεῖνος μου εἶπε “πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα”».

(1) Δεν αρνείται ότι παρέβη το γράμμα του νόμου, δικαιολογείται όμως ισχυριζόμενος, ότι έπραξε πράξη υπακοής προς εκείνον, ο οποίος τον θεράπευσε με έναν και μόνο λόγο, και ο οποίος για να κάνει τέτοιο θαύμα, σημαίνει ότι είναι άξιος τέτοιας υπακοής (ο).

«Εἶναι πάρα πολύ αξιόλογος... στο ότι πρέπει να τιμάται... αυτός στον οποίο υπάρχει τόσο μεγάλη δύναμη και χάρη, ώστε να διώξει την ασθένειά μου... Πώς θα μπορούσε να μη συμβουλευσει οπωσδήποτε αυτά που είναι χαρισμένα από το Θεό, αυτός που έχει δύναμη που ταιριάζει στο Θεό;» (K). «Σχεδόν λέει· Λέτε ανοησίες και παραλογίζεστε όταν με διατάζετε να μην υπακούσω στις προσταγές αυτού που με απάλλαξε από ασθένεια τόσο μακροχρόνια και φοβερή» (Απ).

(2) Με έμφαση=Όχι κάποιος άλλος, αλλά αυτός ο ίδιος.

(3) Και πράγματι, όπως το γεγονός απέδειξε, είχε δικαίωμα να πει αυτό (b).

(4) Ο σιναϊτικός και στον στίχο αυτόν και στον επόμενο γράφει: εἶπεν ἄραι ... και περιπατεῖν.

Ιω. 5,12 ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· τίς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος(1) ὁ εἰπὼν σοι, ἄρον τὸν κρέβατόν σου καὶ περιπάτει(2);

12Τὸν ρώτησαν: «Ποιος εἶναι ὁ ἄνθρωπος που σου εἶπε “πάρε το και περπάτα;”

(1) Το ἄνθρωπος λέγεται με κάποια περιφρόνηση σαν για κάποιο υποκείμενο ἄσημο και ἀνάξιο κάθε λόγου. Η ερώτηση αυτή είναι αρκετά χαρακτηριστική των διαθέσεων των Ιουδαίων. «Δες με πόση πονηρία· διότι δεν είπαν: Ποιός σε έκανε υγιή; Αλλά αυτό το αποσιώπησαν και με μεγάλο θόρυβο έφεραν στο μέσο τη φαινομενική παράβαση» (X). «Ἐτσι λοιπόν ως προς το καλό μιν, εθελοτυφλούσαν, τη φαινομενική όμως παράβαση του Σαββάτου με θόρυβο την ανέφεραν» (Θφ). Ρωτούν όχι ὄ,τι θα θαύμαζαν, αλλά ὄ,τι θα συκοφαντούσαν (Grotius). Διότι «ὄσον αφορά τουλάχιστον ανθρώπινο έργο, αυτό περισσότερο ήταν έργο, το οποίο έκανε ο παράλυτος (που σήκωσε το κρεβάτι)· ενῷ ἐκεῖνος (του Ιησού) ήταν λόγος και κουβέντα» (Απ). Ο Κύριος λόγο μόνο εἶπε.

(2) Κινείται το ενδιαφέρον μας, όταν ακούμε, ὄτι ο για τόσα χρόνια παράλυτος θεραπεύτηκε. Και όμως· ποια υπήρξε η ευεργεσία της οποίας έτυχε; Έζησε λίγα ἄκομη χρόνια, και έπειτα πέθανε. Τι είναι η επίγεια ζωή; Η Αγία Γραφή διακηρύσσει, ὄτι είναι ατμός που για λίγο φαίνεται και έπειτα εξαφανίζεται. Κάποια διάρκεια λοιπόν προστέθηκε σε αυτόν τον ατμό, η οποία δεν πρέπει να υπερεκτιμάται, αφού και η υγεία του ανθρώπου πάνω στη γη είναι ματαιότητα. Εκείνο το οποίο πράγματι αξίζει, είναι η υγεία της ψυχής, η οποία ζει αιώνια. Τα θαύματα επομένως, τα οποία έκανε ο Κύριος στα σώματα των ανθρώπων, υπήρξαν τύποι μόνο των μεγαλύτερων θαυμάτων, τα οποία έκανε ο Κύριος στα σώματα των ανθρώπων, υπήρξαν μόνο των μεγαλύτερων θαυμάτων, τα οποία εξακολουθεί ἄπό τότε να εργάζεται μέσω του Πνεύματός του στις ψυχές τους με την αναγέννησή τους, τον ανακαινισμό τους και τον αγιασμό τους.

Όσοι λοιπόν καθαρίστηκαν στην πνευματική Βηθεσδά, ακούνε και πάλι από τον Κύριο: Σήκωσε το κρεβάτι σου και περπάτα. Το Σάββατό μας και η κατάπαυσή μας δεν είναι εδώ· είναι αιώνιο και βρίσκεται στους ουρανούς. Τα λίγα χρόνια τα οποία πρόκειται να ζήσουμε εδώ, είναι χρόνια και ημέρες εργασίας. Και αυτοί που βγαίνουν υγιείς από την πνευματική Βηθεσδά πρέπει να περπατούν στο δρόμο του Κυρίου εργαζόμενοι ασταμάτητα το θέλημά του και πράττοντας τα καθήκοντα της κλήσης τους οποιαδήποτε και αν είναι αυτή. Όλοι αυτοί ας απαντούν σε καθέναν που αγνοεί τις χάριτες του Κυρίου και τους πειράζει για τις ανιδιοτελείς προσπάθειές τους, ό,τι και ο θεραπευμένος παράλυτος. Αυτός που με έκανε υγιή, αυτός μου παρήγγειλε να περπατώ και δεν μπορώ να ανυπακούσω στον ευεργέτη μου. Σε τέτοιο ευεργέτη θα προσπαθώ με τη βοήθεια του Θεού να υπακούω πάντοτε και σε όλα, θυσιάζοντας τον εαυτό μου για τους άλλους.

Ιω. 5,13 ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστίν(1)· ὁ γὰρ(2) Ἰησοῦς ἐξένευσε(3) ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ(4).

130 **θεραπευμένος όμως δεν ήξερε να πει ποιος ήταν, επειδή ο Ιησούς είχε φύγει**
απαρατήρητος εξαιτίας του πλήθους που ήταν μαζεμένο εκεί.

(1) Ο Ιησούς, αν και ήταν γνωστός στους Ιουδαίους άρχοντες, δεν είχε γίνει ακόμη γνωστός και στα πλήθη, μάλιστα αυτά στα Ιεροσόλυμα. Η φήμη του ήταν εξαπλωμένη. Προσωπικά όμως δεν ήταν σε όλους γνωστός (ο). Για πόσα πλήθη ανθρώπων αποδεικνύεται αυτό αληθινό! Ο Χριστιανισμός ιδρύει νοσοκομεία και άθεοι θεραπεύονται σε αυτά αγνοώντας, ότι οφείλουν τη θεραπεία τους στο Χριστό. Φυλακές ανακαινίζονται και μεταρρυθμίζονται κάτω από την επίδραση του πνεύματος του ευαγγελίου και οι σε αυτές φυλακισμένοι αγνοούν, ότι ο Χριστός είναι ο κύριος αυτοουργός αυτής της ευεργετικής για αυτούς μεταβολής (τ).

«Βρέθηκα σε αυτούς που δεν με ζητούν». Πόσοι φωτιζόμαστε, δυναμωνόμαστε, παρηγορούμαστε από το Χριστό, μολονότι τον αγνοούμε! Αλλά και όσοι γνωρίζουμε αυτόν, αγνοούμε πόσες ευεργεσίες παίρνουμε κάθε ημέρα από τη μεσιτεία του. Οι αγνοούμενες από εμάς ευεργεσίες είναι πολύ περισσότερες από αυτές που γνωρίζουμε. Ας τον ευχαριστούμε λοιπόν «για όλα όσα ξέρουμε και όσα δεν ξέρουμε, για τις φανερές και αφανείς ευεργεσίες που έχουν γίνει σε εμάς».

(2) Αιτιολογεί το ότι ο θεραπευμένος δεν γνώριζε ποιος ήταν. Έως ότου σηκωθεί όρθιος και ετοιμάσει το κρεβάτι του και σηκώσει αυτό, ο Ιησούς είχε εξαφανιστεί. Δεν πρόφθασε καν ο παράλυτος να ανταλλάξει με αυτόν ούτε κάποια δεύτερη φράση (ο).

(3) Κυριολεκτικά σημαίνει σκύβω το κεφάλι για αποφυγή χτυπήματος, και έπειτα σημαίνει παραμερίζω, απομακρύνομαι (g). Ο σιναϊτικός και ο κώδικας του Βέζα γράφουν ένευσε.

(4) Αιτιολογεί το εξένευσε. Κατόρθωσε να εξαφανιστεί, διότι υπήρχε όχλος πολύς και κρύφτηκε μέσα στο πλήθος. Όχι «απομακρύνθηκε λόγω του όχλου» (Z). Από την άλλη είναι εξίσου αλήθεια, ότι ο Ιησούς εξαφανίστηκε «από τη μία για να αποφύγει τον έπαινο αυτόν που ήταν πιο ευγνώμονες, και από την άλλη για να μειώσει τον φθόνο των πιο αχάριστων. Διότι είναι συνήθεια πολλές φορές και η όψη μόνο αυτού που ζηλεύει κάποιος, να βάζει μέσα του πολλή φλόγα» (Z). Σημείωσε, ότι ο Χριστός εισχωρούσε στα πλήθη και συναναμιγνυόταν με αυτά, ώστε να εξαφανίζεται ανάμεσά τους. Δρούσε και κινούνταν σαν ένας από τους πολλούς, χωρίς σωματοφύλακες ή εμπροσθοφυλακή να προαναγγέλλει την εμφάνισή του.

Ιω. 5,14 μετὰ ταῦτα(1) εὕρισκε αὐτὸν(2) ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ(3) καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἴδε υἱῆς γέγονας(4)· μηκέτι ἀμάρτανε(5), ἵνα μὴ χειρόν(6) σοί τι γένηται.

14**Αργότερα ο Ιησούς τον βρήκε στο ναό και του είπε: «Βλέπεις, έχεις γίνει καλά· από 'δω και πέρα μην αμαρτάνεις, για να μην πάθεις τίποτα χειρότερο».**

(1) Αυτό υπονοεί ότι μεσολάβησε κάποιος χρόνος ανάμεσα στη θεραπεία και σε αυτήν τη συνάντηση (β). «Αφού παράκμασε πλέον και το θαύμα και ο θυμός των Ιουδαίων» (Z). Η άμεση συνάντηση θα δηλωνόταν με τη φράση «μετά τούτο» (ο).

(2) Αναζητεί αυτόν, όπως μετέπειτα και τον τυφλό, «θέλοντας να βελτιώσει και την ψυχή του» (Z). Ο σιναϊτικός αντί για το αυτόν, γράφει: τον τεθεραπευμένον.

(3) «Το οποίο είναι σημάδι μέγιστης ευλάβειας· διότι δεν πήγε στις αγορές και σε περιπάτους, ούτε παρέδωσε τον εαυτό του στην απόλαυση και την άνεση, αλλά περνούσε το χρόνο του στο ναό» (X). «Βρίσκει αυτόν... στο ναό να προσεύχεται, όπως νομίζω, και να αποδίδει ευχαριστίες στο Θεό» (Z). Στο ναό θα συναντήσουμε και εμείς τον Ιησού. Στην κοινή λατρεία, η οποία γίνεται ομαδικά στο ιερό, υπάρχει κάθε λόγος να ελπίζουμε, ότι θα συναντηθούμε μαζί με το Χριστό και θα βελτιώσουμε τη γνωριμία μας μαζί του.

(4) «Δες την έλλειψη αλαζονείας· διότι δεν είπε· Δες, σε έκανα υγιή, αλλά, έγινες υγιής... Και πάλι δεν είπε· Για να μη σε τιμωρήσω... αλλά και τα δύο τα λέει απρόσωπα και δείχνει ότι η υγεία ήταν

έργο μάλλον της χάριτος... ότι θεραπεύτηκε από φιλανθρωπία» (X).

(5) «Από εδώ μαθαίνουμε... ότι η αρρώστια συνέβη σε αυτόν λόγω αμαρτιών» (X). Πολλές αρρώστιες είναι συνέπεια αμαρτιών. Από το βιβλίο του Ιώβ όμως έπεται, ότι δεν οφείλεται και κάθε ασθένεια σε αμαρτίες. Αυτό επίσης επιβεβαιώνεται και από τα λόγια του Κυρίου με αφορμή την ερώτηση που του απηύθυναν οι μαθητές για τον εκ γενετής τυφλό (Ιω. θ 3).

«Όλες οι αρρώστιες είναι από αμαρτίες; Όχι όλες μεν, αλλά οι περισσότερες. Άλλες μεν δηλαδή είναι λόγω αμαρτιών, όπως ακριβώς και σε αυτόν τον παράλυτο... άλλες όμως συμβαίνουν για τιμή και ανακήρυξη, όπως ακριβώς στον Ιώβ, για ναδειχτεί η αρετή του» (Θφ), «μερικές όμως συμβαίνουν και από ραθυμία· διότι πράγματι και η γαστριμαργία και η μέθη και η τεμπελιά γεννούν αυτές τις αρρώστιες» (X).

Από την άλλη με τα λόγια του αυτά προς τον θεραπευμένο παράλυτο, ο Κύριος «και με άλλο τρόπο έδωσε σε αυτόν μεγάλη απόδειξη της θεότητάς του· διότι με το να πει, Μην αμαρτάνεις πλέον, φανέρωσε ότι ξέρει όλα τα αμαρτήματα που είχαν γίνει από αυτόν στο παρελθόν» (X). Όπως στη Σαμαρείτιδα, έτσι και στον παράλυτο «φανέρωσε, ότι όλα τα γνωρίζει, και τα απόρρητα» (Z).

(6) Κάποια χειρότερη συμφορά από την ασθένεια, η οποία διήρκεσε 38 χρόνια (b). «Απειλεί, αν αμαρτήσει πάλι, χειρότερη τιμωρία, διδάσκοντας ότι αυτοί που αμαρτάνουν πάλι μετά την τιμωρία που συνέβη λόγω αμαρτίας, θα τιμωρηθούν χειρότερα ως αναισθητοί και καταφρονητές» (Z).

Αξιόλογη και η: Να μην γίνει μαζί με την για δεύτερη φορά απώλεια της υγείας του σώματος και θάνατος της ψυχής, αιώνια καταδίκη (κ). Είναι μεγάλος ο κίνδυνος του να βρεθούμε και πάλι κάτω από τις βαριές συνέπειες της αμαρτίας. Εάν δεν είμαστε άγρυπνοι, παθαίνουμε υποτροπή και παρασυρόμαστε ξανά στην αμαρτία. Και τότε προκαλείται σε εμάς βαρύτερη κατάσταση της οποίας η θεραπεία γίνεται δυσκολότερη. Μπορεί να συμβεί και σε εμάς αυτό που ειπώθηκε από τον Κύριο για το πονηρό πνεύμα που διώχτηκε, το οποίο επιστρέφοντας μαζί με άλλα 7 πνεύματα μπαίνει σε αυτόν που ελευθερώθηκε από αυτό, αλλά αμερίμνησε και γίνονται «τα τελευταία του ανθρώπου εκείνου χειρότερα από τα πρώτα» (Ματθ. ιβ 45)(τ).

«Πού είναι λοιπόν αυτοί που λένε, ότι σε μία ώρα φόνευσα και σε σύντομο χρονικό διάστημα μοίχευσα, και τιμωρούμαι αθάνατα; Διότι να, και αυτός εδώ δεν αμάρτησε τόσα χρόνια όσα και τιμωρούνταν, και όμως κατανάλωσε ολόκληρη ανθρώπινη ζωή στο μάκρος της τιμωρίας. Διότι τα αμαρτήματα δεν κρίνονται σύμφωνα με το χρόνο αλλά σύμφωνα με τη φύση των σφαλμάτων» (X).

«Μαζί με αυτά μαθαίνουμε και το εξής, ότι έστω και αν τιμωρηθούμε αυστηρά για τα προηγούμενα αμαρτήματα, και έπειτα πέσουμε πάλι στα ίδια, θα πάθουμε πάλι χειρότερα. Και πολύ λογικά. Διότι αυτός που δεν βελτιώθηκε ούτε με την προηγούμενη τιμωρία, οδηγείται σε μεγαλύτερες τιμωρίες ως αναισθητος και καταφρονητής» (Θφ).

Ιω. 5,15 ἀπήλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις(1) ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ(2).

150 ἄνθρωπος ἐφυγε ἀμέσως κι ἀνάγγειλε στους Ἰουδαίους ἄρχοντες ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν αὐτὸς που τον γιάτρευε.

(1) «Έφυγε και ανάγγειλε όχι ως αχάριστος, για να προδώσει, αλλά ως ευγνώμων για να κηρύξει τον ευεργέτη» (Z). Παρ' όλα αυτά, μολονότι αναγγέλλει αυτά όχι με αρνητική διάθεση για τον ευεργέτη, αποσκοπεί ίσως να απαλλάξει τον εαυτό του από την ενώπιον των θρησκευτικών αρχών ευθύνη για την παραβίαση του Σαββάτου. (g,β). Και για αυτό δεν μπορούμε να πούμε ότι «ανακηρύττει τον ευεργέτη όχι λιγότερο από τον τυφλό» (X). Η συμπεριφορά του τυφλού έχει περισσότερη ευγνωμοσύνη και είναι εκδήλωση καρδιάς με περισσότερη αφοσίωση και πίστη (θ 33-38) (β).

(2) «Αποσιωπώντας την φαινομενική παράβαση, διακήρυξε δημόσια την ευεργεσία» (Z). «Διότι δεν είπε ότι αυτός είναι που είπε· Σήκωσε το κρεβάτι σου, αλλά συνεχώς προβάλλει την ίδια απολογία, κάνοντας πάλι φανερό το γιατρό» (X). «Δεν λέει, ότι ο Ιησοῦς είναι αυτός που είπε «σήκωσε το κρεβάτι», το οποίο εκείνοι ήθελαν να ακούσουν, αλλά λέει, αυτός που τον έκανε υγιή, το οποίο δεν ανέχονταν να ακούνε» (Θφ).

Ιω. 5,16 Καὶ διὰ τοῦτο(1) ἐδίωκον(2) τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι(3), ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ(4).

16Γ' αὐτὸν τὸ λόγο οἱ Ἰουδαῖοι καταδίωκαν τὸν Ἰησοῦ καὶ ζητούσαν νὰ τον σκοτώσουν, γιατί ἔκανε τὰ ἔργα αὐτὰ τὸ Σάββατο.

- (1) Η φράση περιλαμβάνει τα προηγούμενα και συγχρόνως με το «ὅτι ταῦτα...» επεξηγεί αυτό (g).
 (2) Παρατατικός=Εξακολουθητικά. Δεν έπαυσαν από την εποχή αυτή και στο εξής να τον καταδιώκουν, έως ότου ο διωγμός κατέληξε στη σταύρωση (ο). Είναι η πρώτη φανερή εκδήλωση της εχθρότητας, η οποία και συνεχίστηκε (β).
 (3) Κάποιοι μεγαλογράμματοι κώδικες παραλείπουν τη φράση «καὶ ἐζήτουν». Η εχθρότητά τους συνοδευόταν από διάθεση φονική, η οποία τους ωθούσε να επιζητούν την οποιαδήποτε ευκαιρία της θανάτωσης του Ιησού, χωρίς να ενδιαφέρονται για την τήρηση των νομικών τύπων της δίκης και καταδίκης του (ο).
 (4) Ζητούσαν να τον φονεύσουν «στα φανερά μεν λόγω αυτού· κρυφά όμως λόγω φθόνου» (Z).

Ιω. 5,17 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο(1) αὐτοῖς· ὁ πατήρ μου(2) ἕως ἄρτι(3) ἐργάζεται(4), κἀγὼ ἐργάζομαι(5).

17Ο Ιησούς όμως τους έλεγε: «Ο Πατέρας μου εξακολουθεί να εργάζεται ως τώρα, γι' αυτό κι ἐγὼ ἐργάζομαι».

Στον ακόλουθο λόγο του προς τους Ιουδαίους ο Κύριος δικαιολογεί το θαύμα που συντελέστηκε 1) με την τέλεια υπακοή του προς τον Πατέρα (σ. 17-30), του οποίου παρουσιάζει τον εαυτό του εργάτη, 2) με την μαρτυρία του Πατέρα (σ. 31-40), η οποία αποτελεί εγγύηση για την πραγματικότητα των στενών αυτών σχέσεων του Ιησού με τον Πατέρα, και 3) με την αποκάλυψη της αληθινής αιτίας, στην οποία οφειλόταν η απιστία των Ιουδαίων (σ. 41-47)(g).

(1) Είναι φανερό ότι οι άρχοντες των Ιουδαίων επεδίωξαν συνάντηση με τον Ιησού, για να ζητήσουν από αυτόν λόγο για την παράβαση του Σαββάτου (κ). Ενώ το «απεκρίθη» συναντιέται στον Ιωάννη 50 φορές, το «απεκρίνατο» μόνο εδώ και στο ε 19 (ίσως και στο ιβ 23). Ίσως διότι κρύβει μέσα του την έννοια της δημόσιας και σαφούς απάντησης σε κατηγορία που απευθύνθηκε εναντίον του (g).

Δες και το «ουδέν απεκρίνατο» στο Μάρκ. ιδ 61, Ματθ. κζ 12, Λουκ. κγ 9. Το επιχείρημα, το οποίο εδώ επικαλείται ο Ιησούς υπέρ της θεραπείας κατά το Σάββατο, είναι διαφορετικό από τα επιχειρήματα που σε διάφορες περιπτώσεις χρησιμοποίησε ο Ιησούς, σύμφωνα με τους συνοπτικούς, για την αθέτηση του Σαββάτου (στο Μάρκ. γ 4, Λουκ. στ 9 επιχείρημα είναι η αγαθοεργία κατά το Σάββατο· στο Ματθ. ιβ 11, Λουκ. ιγ 15 επιχείρημα είναι η κατά το Σάββατο φροντίδα για τα ζώα· στο Μάρκ. β 25, Λουκ. στ 3, Ματθ. ιβ 3, επιχείρημα είναι συγκεκριμένη περίπτωση από την Π.Δ. στην οποία η ανάγκη επέβαλλε την παραβίαση ορισμένου νόμου· στο Ματθ. ιβ 7, επιχείρημα είναι, ότι ο Θεός έλεον θέλει και όχι θυσία). Όμως στο Μάρκ. β 28, Ματθ. ιβ 8 και Λουκ. στ 5 («ο υιός του ανθρώπου είναι Κύριος και του σαββάτου») εκφράζεται σπερματικά το ίδιο επιχείρημα, το οποίο αναπτύσσεται εδώ πλήρως (β).

Το επιχείρημα αυτό είναι πραγματικά ισχυρό μόνο με προϋπόθεση την εκδοχή, ότι σε αυτό τονίζει ο Κύριος την ιδιαίτερη σχέση του με τον ουράνιο Πατέρα «απολογούμενος με τρόπο που αρμόζει σε Θεό» και διακηρύττοντας «τον εαυτό του ίσο με το Θεό» (Z).

«Επειδή λοιπόν είναι ομότιμος με τον Πατέρα και έχει την ίδια εξουσία, λέει, ότι όπως ακριβώς ο Θεός και Πατέρας μου εργάζεται και το Σάββατο και δεν τον κατηγορείτε, έτσι ούτε εμένα» (Θφ).

Αξιόλογη όμως και η επόμενη εκδοχή: Ο λόγος για τον οποίο πρέπει να τηρείται η αργία του Σαββάτου, είναι, ότι σε αυτό σταμάτησε ο Θεός τα έργα της δημιουργίας. Και ο λαός λοιπόν του Θεού πρέπει να συμμετέχει σε αυτήν την ανάπαυση, μη εργαζόμενος και αυτός, όπως δεν εργάζεται και ο Θεός. Ο Κύριος όμως αποκρούει και αποκηρύττει την ιδέα και σκέψη, ότι η κατάπαυση αυτή του Θεού πήρε τη μορφή της αμέλειας και της ράθυμης αδράνειας. Ο Πατέρας, λέει, έως τώρα εργάζεται. Η κατά το Σάββατο ανάπαυση αυτή του Πατέρα είναι δραστήρια ενέργεια αγάπης και το Σάββατό μας πρέπει να είναι απομίμηση και συμμετοχή της δραστηρικής αυτής και ευεργετικής ανάπαυσης του Πατέρα (τ).

(2) Όχι ο πατέρας μας, «διακηρύττει ότι ο Θεός είναι δικός του πατέρας» (Z).

(3) «Το «ως τώρα» αναζητεί σαν νόημα το «από τότε». Επειδή όμως το «από τότε» ανήκει στο χρόνο, αφήνοντας το «από τότε», λέγοντας μονάχα το «έως τώρα», φανέρωσε ότι πάντοτε συνέπραττε μαζί του τα πάντα» (Γν). «Φανερώνει το παντοτινό της εργασίας» (Z).

(4) «Η εργασία, όσον αφορά το Θεό, εννοείται με διπλό τρόπο· η μεν δηλαδή σημαίνει την δημιουργία των φύσεων στην αρχή· ενώ η άλλη, την μετά την αρχή φροντίδα και πρόνοια και συντήρησή τους· όσον αφορά την πρώτη μεν σημασία, σταμάτησε την ημέρα την εβδόμη από τα έργα του· όσον αφορά όμως τη δεύτερη σημασία, πάντοτε εργάζεται» (Z).

«Το «ο Πατέρας μου έως τώρα εργάζεται» δεν ειπώθηκε με την έννοια του δημιουργεί, αλλά του προνοεί» (Γν). «Διότι εργάζεται έως τώρα, γεννώντας, ζωογονώντας, αυξάνοντας, κυβερνώντας τα πάντα και δεν θα παύσει ποτέ. Διότι δεν θα είναι πρόπον στο Θεό το να πέσει σε αργία, ούτε θα

κουραστεί εργαζόμενος, ώστε να σταματήσει» (Γν).

Με το εργάζεται «θέλει βεβαίως κατά κάποιον τρόπο να δηλώσει κάτι τέτοιο. Εάν, άνθρωπε, πιστεύεις ότι με νεύμα και θέληση του Θεού, που συγκρότησε και κατασκεύασε τα πάντα, κυβερνιέται η κτίση και κατά το Σάββατο, ώστε να ανατέλλει τον ήλιο και να κάνει να αναβλύζουν όμοια οι πηγές το νερό, να φυτρώνουν καρποί από τη γη και να μην σταματούν την αύξησή τους λόγω του Σαββάτου... οπωσδήποτε βεβαίως θα ομολογήσεις ότι ο Πατέρας κάνει αυτά που είναι θεοπρεπή και κατά την ημέρα του Σαββάτου» (Κ).

(5) «Δείχνει τον εαυτό του ίσο με το Θεό... Διότι δεν είπε· Εκείνος μεν εργάζεται, ενώ εγώ υπηρετώ, αλλά όπως ακριβώς εκείνος εργάζεται, έτσι και εγώ» (Χ). «Για τους λόγους, λέει, για τους οποίους απαλλάσσετε το Θεό από τις κατηγορίες, για τους ίδιους λόγους και εμένα» (Χ).

Είμαστε τόσο μικροί και πεπερασμένοι, ώστε πολύ λίγα γνωρίζουμε για τον απερινόητο Θεό. Είμαστε όμως απολύτως βέβαιοι για το ότι ο Θεός και κατά την ημέρα του Σαββάτου δεν παραμένει αργός και αδρανής. Δεν παραμένει σε απόκεντρη δόξα ακούγοντας τους ύμνους των αγγέλων. Με το μάτι του που βλέπει τα πάντα παρακολουθεί και την ελάχιστη κίνηση στο σύμπαν, από το αυτί του δεν διαφεύγει ούτε ο παραμικρός ήχος, το ακούραστο χέρι του εργάζεται πάντοτε υποβαστάζοντας την δημιουργία του. Όταν η μικρή διάνοιά μας είναι ανίκανη να συλλάβει το πολλοστημόριο του τρομερού αυτού συνόλου, το οποίο με τόση ευκολία αποκαλούμε σύμπαν, ας θυμόμαστε ότι ολόκληρο αυτό συλλήφθηκε από τον Πάνσοφο Νου και διαμορφώθηκε από το παντοδύναμο δεξί του χέρι. Ολόκληρο το σύμπαν με τις σε αυτό αναρίθμητες σχέσεις και προσαρμογές, για τις οποίες η επιστήμη μας λέει κάθε μέρα ολοένα περισσότερα, είναι έργο του Θεού.

Αλλά το σύμπαν δεν είναι μηχανή, η οποία χρειάστηκε μόνο να γίνει και αφού μπήκε σε κίνηση μπορεί μόνη της να λειτουργεί. Καθετί σε αυτό, μικρό ή μεγάλο, επιβλέπεται από το μάτι του Θεού, βρίσκεται κάτω από την επιμέλεια και υποστήριξη του χεριού του Θεού. Και το έργο της απολύτρωσής μας; Και τα τρία πρόσωπα της θεότητας συνεργάζονται σε αυτό. Ο Πατέρας τόσο μας αγάπησε, ώστε έστειλε τον Υιό του στον κόσμο. Ο Υιός αφού έγινε άνθρωπος ήλθε και έζησε σαν ένας από εμάς και τελικά πέθανε στο Σταυρό. Και το Άγιο Πνεύμα απλώνει την απολύτρωση και σωτηρία σε κάθε μία ψυχή. Σε κάθε μία ψυχή ξεχωριστά τι εργασία διεξάγεται, για να αφυπνιστεί αυτή και να ξαναβρεί το δρόμο, που θα την επαναφέρει στην ποιμήνη του Καλού Ποιμένα! Να λοιπόν το σημαίνουν οι λέξεις: Ο Πατέρας μου εργάζεται, και εγώ εργάζομαι.

Ιω. 5,18 διὰ τοῦτο(1) οὖν μᾶλλον(2) ἐζήτησαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα(3) ἴδιον ἔλεγε(4) τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ(5). 18Γι' αὐτὰ τα λόγια οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες ἐπιζητούσαν ἀκόμη περισσότερο νὰ τον σκοτώσουν, γιατί ὄχι μόνο παραβίαζε τους κανόνες για τὸ Σάββατο, ἀλλὰ καὶ τὸ Θεὸν τὸν ονόμαζε πατέρα του, ἐξισώνοντας τὸν εαυτό του με τὸ Θεό.

(1) Το «για αυτό» εξηγείται αμέσως με το «ότι», το οποίο ακολουθεί (g).

(2) Τον καταδίωκαν αλλά ο Ιησούς ξέφευγε. Τώρα τον αναζητούν ακόμη περισσότερο ωθούμενοι από τη φονική διάθεση, από την οποία κυριαρχούνται ήδη.

(3) Ότι ο Ιησούς παραβίαζε το Σάββατο ήταν η πρώτη αιτία του εναντίον του μίσους των Ιουδαίων. Το ότι διεκδικούσε θεία δικαιώματα και ισότητα με το Θεό ήταν δεύτερη ακόμη σοβαρότερη αιτία, η οποία θεωρούνταν ως φοβερή βλασφημία (δες Ι 36). Αλλά οι Ιουδαίοι όφειλαν να ελέγξουν τα τεκμήρια και τις αποδείξεις, πάνω στα οποία ο Κύριος βάσιζε τις αξιώσεις του αυτές και να εξετάσουν επιπλέον τις προφητείες των προφητών σχετικά με το Μεσσία (Ησ. θ 6, Δαν. ζ 13-14, Ζαχ. ιγ 7). Όμως κλείνουν τα μάτια τους μπροστά στα θαύματα του Ιησού και ως βλάσφημο ζητούν να τον θανατώσουν (ο).

(4) Αποκαλούσε το Θεό Πατέρα με ιδιαίτερη και αποκλειστική έννοια.

«Διότι λέγοντας «ο πατέρας μου», φανέρωνε τη γνησιότητα» (Ζ). Εάν έλεγε «ο πατέρας μας», οι Ιουδαίοι δεν θα τον θεωρούσαν βλάσφημο (δες Ιω. η 41)(g). «Ναι που οι Ιουδαίοι καταλαβαίνουν ό,τι οι Αρειανοί δεν καταλαβαίνουν... Δεν καταλαβαίνουν αυτόν ότι είναι ο Χριστός, ούτε καταλάβαιναν αυτόν ότι ήταν ο Υιός του Θεού. Όχι λιγότερο όμως καταλαβαίνουν, ότι στα λόγια αυτά κάποιος τέτοιος υιός του Θεού υπονοούσαν, ο οποίος θα ήταν ίσος με το Θεό» (Αυ).

(5) Έκανε τον εαυτό του ίσο με το Θεό αποκαλώντας το Θεό πατέρα του με έννοια αποκλειστική. «Αυτός του οποίου ο Θεός είναι ιδιαίτερος Πατέρας, αυτός είναι ίσος κατά φύση με αυτόν» (Κ). Αλλά ο Ιησούς «δεν έκανε τον εαυτό του ίσο με τον Πατέρα, αλλά ο Πατέρας γέννησε αυτόν ίσο. Εάν έκανε τον εαυτό του ίσο, θα συνέβαινε αυτό με αρπαγή» (Αυ).

Ιω. 5,19 ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται(1) ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ(2) οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα(3)· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ,

ταῦτα(4) καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως(5) ποιῶν(6).

19 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε στις επικρίσεις τους: «Σας βεβαιώνω», τους ἔλεγε, «πῶς ὁ Υἱὸς δὲν μπορεῖ νὰ κάνει τίποτε ἀπὸ μόνος του· κάνει μόνο αὐτὸ που βλέπει νὰ κάνει ὁ Πατέρας· αὐτὰ που κάνει ἐκεῖνος, τὰ ἴδια ακριβῶς κάνει καὶ ὁ Υἱός.

(1) Δὲν φανερῶνει ἀδυναμία οὐσίας, ἀλλὰ ἠθικὴ ἀδυναμία, ἀπολύτως ἐλεύθερη. «Ὅπως λέμε ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὁ Θεὸς νὰ εἶναι πονηρὸς, ἢ νὰ μὴν ὑπάρχει, διότι αὐτὸ θὰ ἦταν ἀδυναμία μᾶλλον τοῦ Θεοῦ παρά δύναμη... ἔτσι ακριβῶς εἶναι ἀδύνατο καὶ ἀπίθανο νὰ κάνει κάτι ὁ Υἱός, ἀπὸ ὅσα δὲν κάνει ὁ Πατέρας» (Γ).

(2) «Καλὰ εἶπε ὅτι δὲν μπορεῖ ἀπὸ μόνος του νὰ κάνει τίποτα. Διότι ἐκεῖ ὅπου εἶναι κοινὰ καὶ αὐτὰ που γίνονται καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας, πῶς θὰ μπορούσε νὰ διασπαστεῖ ἡ θέληση καὶ ἡ πρόθεση αὐτοῦ που γίνεται;» (Θμ).

Δὲν φανερῶνει ἐξάρτηση που κάνει κατώτερο τὸν Υἱὸ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ἀπόλυτη ἀρμονία θέλησης καὶ ἐνέργειας (ο).

Αὐτὸ «φανερῶνει κατεξοχὴν τὴν ἰσότητα καὶ τὴν πολλὴ συμφωνία καὶ δείχνει ὅτι αὐτὸ που γίνεται, γίνεται σαν ἀπὸ μία γνώμη καὶ ἐξουσία καὶ δύναμη» (Χ). Ὁ Υἱὸς χρησιμοποιοῖ τὴ δημιουργικὴ του δύναμη σὲ κοινωνία καὶ συμφωνία ἀπόλυτη με τὸν Πατέρα.

(3) Αὐτὸ δὲν περιορίζει ἀλλὰ ἐπεξηγεῖ τὸ «δὲν μπορεῖ ἀπὸ μόνος του νὰ κάνει τίποτα». Με τὸ «βλέπει» δείχνει με ἀνθρωποπαθῆ τρόπο, σύμφωνα με αὐτὰ που συμβαίνουν στους ἀνθρώπους, τὴν ἐσωτερικὴ σχέση τοῦ Υἱοῦ με τὸν Πατέρα, τὴν συνεχῆ καὶ παντοτινὴ συμφωνία του με αὐτόν.

«Για νὰ μὴ φαίνεται μόνο ὅτι εἶναι ἴσος σὲ δύναμη με τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ὅτι ἔχει τὴν ἴδια γνώμη σὲ ὅλα, καὶ ὅτι ἔχει μία θέληση σὲ ὅλα μαζί με αὐτόν, δὲν μπορεῖ, λέει, νὰ κάνει ἀπὸ τὸν εαυτό του τίποτα, εἴναι δὲν βλέπει τὸν Πατέρα νὰ κάνει κάτι» (Κ). Ἡ ὁμογνωμοσύνη αὐτὴ καὶ συμφωνία καὶ ἐνότητα τῆς θέλησης εἶναι παντοτινὴ καὶ συνεχῆς.

«Διότι δὲν εἶπε ὅτι ἔκανε ἐκεῖνα που εἶδε νὰ κάνει ὁ Πατέρας, ἀλλὰ ὅτι «εἴναι δὲν βλέπει νὰ κάνει ὁ Πατέρας» δὲν τὰ κάνει αὐτὸς, παρατείνοντας τὸν λόγο σὲ ὅλο τὸ χρόνο» (Χ).

«Καὶ βλέπει τὸν Πατέρα πῶς κάνει κάτι καὶ ἔτσι τὸ κάνει καὶ αὐτὸς, ὅπως ἀραγε οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ γραφεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν μποροῦν νὰ ἐπιτύχουν τὸ ἀκριβές με ἄλλο τρόπο, παρά μόνο ἀν βλέπουν τὸ πρωτότυπο καὶ χειραγωγούνται ἀπὸ αὐτό; [Ὀχι]. Μα πῶς ἡ Σοφία χρειάζεται διδάσκαλο;... Ἡ μήπως εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ὁ μὲν Πατέρας διαγράφει τὰ πρωτότυπα τῶν ἰδίων πραγμάτων, ἐνῶ ὁ Λόγος τὰ ἐκτελεῖ, ὅχι ὡς δούλος οὔτε ὡς ἀμαθής, ἀλλὰ ὡς γνώστης καὶ Κύριος, καὶ γιὰ νὰ ἐκφραστοῦμε οἰκειότερα, ὅπως ὁ πατέρας; Ἐγὼ ἔτσι δέχομαι τὸ «αὐτὰ ακριβῶς που κάνει ὁ Πατέρας, αὐτὰ κάνει ὁμοίως καὶ ὁ Υἱός». Ὅχι ὅτι τὰ δημιουργήματα ἔχουν τὰ ὁμοιά τους, ἀλλὰ ὅτι ἡ ἐξουσία εἶναι ἰσότημη» (Γ).

Ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι ὁμοῖος με τοὺς προφῆτες τῆς Π.Δ., οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀνάγκη νὰ διδαχτοῦν. Ἐχει ἀμεση ἐποπτεία τῆς θέλησης τοῦ Πατέρα καὶ σὲ ὅ,τι ὁ Πατέρας πράττει (μ). Ἡ φράση αὐτὴ τοῦ Κυρίου ἐξηγεῖται με τὴν ἀκόλουθη ἡ ὁποία λέγεται ὡς αιτιολογία τῆς.

(4) «Ὅχι ἀφοῦ ὁ Πατέρας κάνει ἔργα, κάνει ὁ Υἱὸς ἄλλα ἔργα με ὁμοῖο τρόπο, ἀλλὰ αὐτὰ που ἐκεῖνος πράττει, αὐτὰ καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως κάνει. Εἴναι ὅμως αὐτὰ ὁ Υἱὸς κάνει, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Πατέρας, τότε ὁ Πατέρας μέσω τοῦ Υἱοῦ τὰ κάνει... Δὲν κάνει κάποια ὁ Πατέρας καὶ ἄλλα ὁ Υἱός. Ἀλλὰ τὰ ἔργα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ εἶναι τὰ ἴδια ἔργα» (Αυ). «Ἡ καθολικὴ πίστις δὲν λέει, ὅτι ὁ Θεὸς Πατέρας ἔκανε κάτι καὶ ὁ Υἱὸς ἔκανε κάτι ἄλλο, ἀλλὰ ὅ,τι ὁ Πατέρας ἔκανε, τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ ὁ Υἱός, τὸ ἴδιο καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο» (Αυ).

«Ὁ Πατέρας ἔκανε τὸν κόσμον, ὁ Υἱὸς ἔκανε τὸν κόσμον, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔκανε τὸν κόσμον. Εἴναι τρεῖς Θεοί, τότε εἶναι καὶ τρεῖς κόσμοι· εἴναι ὅμως εἶναι ἕνας Θεός, ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τότε ὁ ἕνας κόσμος ἐγένετο ἀπὸ τὸν Πατέρα μέσω τοῦ Υἱοῦ με τὸ Ἅγιο Πνεῦμα» (Αυ).

(5) «Καὶ πῶς κάνει ὁ Υἱὸς τὰ ἴδια καὶ «ὅμοια»;... Καὶ πῶς θὰ μπορούσε νὰ κάνει τὰ ἴδια ἀλλὰ ὄχι ὅμοια; Πάρε γιὰ παράδειγμα... Ὅταν γράφουμε ἐπιστολές, αὐτὲς πρῶτα σχηματίζονται ἀπὸ τὶς καρδιές μας καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὰ χέρια μας... Οἱ ἐπιστολές γίνονται πρῶτα ἀπὸ τὴ διάνοιά μας, καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸ σῶμα μας· τὸ χέρι ὑπηρετεῖ, ἡ διάνοια προστάζει· χέρι λοιπὸν καὶ διάνοια κάνουν τὶς ἴδιες ἐπιστολές. Μὴ φανταστεῖς ὅτι ἡ διάνοια κάνει κάποιες ἐπιστολές καὶ τὸ χέρι ἄλλες. Τὰ ἴδια πράττει καὶ τὸ χέρι, ἀλλὰ ὄχι με ὁμοῖο τρόπο. Οἱ διανοίές μας κάνουν τὶς ἐπιστολές νοητὰ, ἐνῶ τὰ χέρια μας κάνουν αὐτὲς ορατὰ... Ἀλλὰ ὁ Υἱὸς αὐτὰ τὰ κάνει με ὁμοῖο τρόπο... Ὁ υἱὸς εἶναι ἴσος με τὸν Πατέρα» (Αυ).

Με τὸ «ὅμοια» τονίζεται ὄχι μόνο ἡ ἰσότητα στὴ δύναμη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἐνέργεια.

«Τὸ γεγονός δηλαδὴ ὅτι μπορεῖ νὰ κάνει ἀπαράλλακτα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα καὶ νὰ ἐνεργεῖ ὅμοια με αὐτόν που τὸν γέννησε, μαρτυρεῖ ὅτι ἔχει τὴν ἴδια οὐσία με αὐτόν... Ὡς Θεὸς ἀληθινός (ὁ Υἱὸς) ἀπὸ Θεοῦ Πατέρα ἀληθινό, λέει ὅτι μπορεῖ νὰ κάνει αὐτὰ ὅμοια με ἐκεῖνον» (Κ).

«Διότι δὲν ἔχει ἄλλη δύναμη ἢ κατώτερη ἢ ἀνώτερη ἀπὸ τὴν πατρικὴ, ἀλλὰ στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ

υπάρχει μία ουσία, μία δύναμη, μία ενέργεια» (Θφ).

«Διότι αυτοί που έχουν ίδιες ενέργειες, αυτοί έχουν και μία ουσία. Η ενέργεια όμως του Πατέρα και του Υιού είναι μία. Διότι αυτά που ο Πατέρας κάνει, αυτά ομοίως και ο Υιός κάνει. Άρα και η ουσία είναι μία του Πατέρα και του Υιού» (Β). Το «ομοίως» λοιπόν δεν σημαίνει απλή απομίμηση, αλλά ισότητα δύναμης και απαραίλακτη ενέργεια.

«Πρόσθεσε το «όμοια», ώστε να δείξει ότι όχι μόνο τα έργα, αλλά είναι ίδια και ο τρόπος της εργασίας και η δύναμη και η βούληση» (Θμ).

(6) «Μοιάζει σαν να λέει καθαρότερα σε εκείνους που επιχείρησαν να τον διώξουν· νομίζετε ότι έχει καταργηθεί η τιμή του Σαββάτου επειδή ένας άνδρας θεραπεύτηκε το Σάββατο, αλλά δεν θα το έκανα ποτέ αυτό, εάν δεν έβλεπα να κάνει το ίδιο και ο Πατέρας· διότι ενεργεί αυτά που είναι αναγκαία για τη συγκρότηση του κόσμου και κατά το Σάββατο, έστω και αν το κάνει μέσω εμού» (Κ).

Ιω. 5,20 ὁ γὰρ πατήρ φιλεῖ τὸν υἱὸν(1) καὶ πάντα δείκνυσιν(2) αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ(3), καὶ μείζονα τούτων(4) δείξει(5) αὐτῷ ἔργα(6), ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε(7).

20Ο Πατέρας αγαπάει τον Υιό και του δείχνει όλα όσα κάνει εκείνος· και θα του δείξει ακόμα μεγαλύτερα έργα, που θα προκαλέσουν την έκπληξή σας.

(1) Η συνεργασία και το ενιαίο της θέλησης και ενέργειας Πατέρα και Υιού βασίζεται στην αγάπη, η οποία συνδέει τον πατέρα με τον γιο.

«Αγαπά όμως ο Πατέρας τον Υιό, όχι μόνο επειδή είναι μονογενής, αλλά και επειδή κάνει τα ίδια και δεν ενεργεί τίποτα που να μην το θέλει ο πατέρας» (Ζ).

Το ρήμα φιλεῖ φανερώνει αγάπη τρυφερή και εκφράζει περισσότερο από το απλό αγαπώ, την ιδιαίτερη αγάπη, για την οποία γίνεται εδώ λόγος (g). Είναι λοιπόν τόσο μεγάλη η αγάπη του Πατέρα προς τον Υιό, ώστε ο Πατέρας όλα όσα κάνει, τα δείχνει στον Υιό (β). Εφόσον όμως σύμφωνα με τον προηγούμενο στίχο ο Υιός κάνει όσα βλέπει τον Πατέρα να κάνει, έπεται από αυτό, ότι ο Υιός κάνει ό,τι κάνει και ο Πατέρας. Ο σ. λοιπόν αυτός επιβεβαιώνει πάλι την ενότητα και συμφωνία της θέλησης και ενέργειας Υιού και Πατέρα, με μόνη τη διαφορά, ότι βασίζει αυτήν και στην ιδιαίτερη αγάπη, η οποία συνδέει τον Πατέρα με τον Υιό (ο).

(2) «Ούτε πιο πάνω το «βλέπει» αναφορικά με τον Υιό, ούτε εδώ το «δείχνει» αναφορικά με τον Πατέρα, πρέπει να τα καταλάβουμε με ανθρώπινο τρόπο, αλλά όπως αρμόζει σε Θεό και υπερφυσικά. Διότι ούτε ο Υιός βλέπει σαν μαθητής, ούτε ο Πατέρας δείχνει σαν δάσκαλος» (Ζ).

«Δείχνει ο Πατέρας στον Υιό αυτά που κάνει αυτός, όχι παραθέτοντάς τα ζωγραφισμένα σαν σε πίνακα, ή διδάσκοντάς τον σαν να τα αγνοεί (διότι όλα τα γνωρίζει ως Θεός), αλλά ζωγραφίζοντας όλο τον εαυτό του στη φύση του Υιού, και δείχνοντας σε αυτόν τα ιδιαίτερα από τη φύση του προσόντα του, έτσι ώστε από αυτά που αυτός υπάρχει και φαίνεται, να γνωρίσει από ποιον κατάγεται και ποιος είναι ως προς τη φύση του αυτός που τον γέννησε» (Κ).

Κάτω από τις ανθρωποπαθείς εκφράσεις «αγαπά» και «δείχνει» κρύβεται η ακατανόητη εκείνη και φυσική σχέση του Θεού Πατέρα με τον Υιό του, που χαρακτηρίζεται ως προαιώνια γέννηση, και η ανέκφραστη εκείνη, σταθερή και διαρκής, μυστηριώδης, μακάρια κοινωνία του Υιού με τον Πατέρα (κ).

(3) «Ό,τι ο Πατέρας πρόκειται να κάνει το δείχνει ως κάτι που εντός ολίγου θα γίνει, ώστε να μπορεί να γίνει αυτό μέσω του Υιού. Διότι εάν ο Υιός κάνει ό,τι ο Πατέρας δείχνει σαν να έχει ήδη γίνει, τότε ασφαλώς όχι μέσω του Υιού ο Πατέρας έκανε όλα, τα οποία έτσι έδειξε» (Αυ).

(4) Τα οποία μέχρι τώρα είδατε. «Θεραπεύτηκε ο παράλυτος... Και είναι μεν θαυμαστή όντως η δύναμη αυτού που θεράπευσε, και πολύ θεοπρεπής η εξουσία». Αλλά «είναι ανάγκη να μάθετε ότι δεν θα σταματήσουν εδώ, τα σχετικά με την εξουσία και δύναμή μου· διότι θα δείτε μεγαλύτερα παράδοξα, έστω και αν δεν θέλετε» (Κ).

(5) «Αυτός ο οποίος μιλούσε πριν από λίγο ως Θεός, τώρα αρχίζει να μιλά ως άνθρωπος» (Αυ). Ο μέλλοντας «θα δείξει», σημαίνει, ότι υπονοείται όχι η αιώνια σχέση Θεού και Λόγου, αλλά ότι προσελκύεται η προσοχή των ακροατών στην σε συγκεκριμένο χρόνο ιστορική αποστολή του Ιησού (χ).

(6) Πολλές φορές στον Ιωάννη σημαίνουν τα θαύματα του Ιησού (ε 36,ζ 3,21,ι 25,32,38,ιδ 12,ιε 24), όπως και τα έργα του Θεού (δ 34,θ 3,ιζ 4). Για το Θεό δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ φυσικών και υπερφυσικών έργων. Και τα έργα τα οποία ο Χριστός έκανε τότε, ήταν έργα, τα οποία «ο πατέρας μένοντας μέσα μου, κάνει τα έργα του» (ιδ 10).

(7) Εσείς με έμφαση=Εσείς οι Ιουδαίοι που τώρα απιστείτε. Τα θαύματα των υπερφυσικών θεραπειών δεν προκαλούν τόσο τον θαυμασμό σας, όσο προκαλούν την από ζήλεια αγανάκτησή σας. Τα μεγαλύτερα όμως θαύματα, τα οποία θα γίνουν στο μέλλον, όπως η ανάσταση των νεκρών και η καθολική κρίση, θα προκαλέσουν την κατάπληξή σας.

«Θα γίνετε θεατές μεγαλύτερων θαυμάτων, έστω και αν δεν θέλετε, δηλαδή της ανάστασης των νεκρών, και τότε θα εκπλαγείτε περισσότερο, βλέποντας τη δύναμη και δόξα που ταιριάζει στο Θεό, να βρίσκεται σε εμένα, τον οποίο τώρα περιβάλλετε με την κατηγορία της βλασφημίας και τον οποίο δεν ντρέπεστε να διώκετε» (Κ).

Τα έργα, τα οποία ο Κύριος υπονοεί εδώ ότι θα ενεργήσει στο μέλλον, πρέπει να διακριθούν σε έργα που αναφέρονται στην πνευματική ανάσταση και ηθική κρίση, την οποία εργάζεται το ευαγγέλιο και για τα οποία γίνεται λόγος στους σ. 24-27, και στα έργα της τελικής ανάστασης των νεκρών και της καθολικής κρίσης (σ. 27-29). Οι σ. 21-23 δηλώνουν μαζί και γενικά τα έργα αυτά ως έργα του να ζωοποιεί και να κρίνει (g).

Ιω. 5,21 ὥσπερ γὰρ(1) ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ(2), οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ.

21Γιατί, ὅπως ο Πατέρας ανασταίνει τους νεκρούς και τους δίνει νέα ζωή, ἔτσι κι ο Υἱός, σε ὅσους θέλει, δίνει την αἰώνια ζωή.

(1) Το να ανασταίνει τους νεκρούς είναι έργο πολύ μεγαλύτερο και θαυμαστότερο από τη θεραπεία ενός παραλύτου. Για αυτό ο σ. αυτός καθορίζοντας πού συνίστανται τα μεγαλύτερα έργα, τα οποία ο Πατέρας θα δείξει στον Υἱό, αποτελεί αιτιολογία του «θα δείξει σε αυτόν μεγαλύτερα έργα από αυτά» του προηγούμενου σ.

(2) Είναι ζήτημα σπουδαίο μεταξύ των ερμηνευτών εάν πρέπει αυτή η έγερση και ζωοποίηση των νεκρών να θεωρηθεί με ηθική ή φυσική σημασία. Οι Τερτυλλιανός Χ., Ζ, και άλλοι αρχαίοι και νεώτεροι εννόησαν ὅλο το χωρίο για τη φυσική ανάσταση που θα γίνει κατά την εσχάτη ημέρα. Ο Αυγουστίνος ὅμως και οι περισσότεροι από τους νεώτερους διαίρεσαν την περικοπή σε δύο και δέχτηκαν ὅτι μέχρι μεν το σ. 27 ο λόγος είναι για ηθική ζωοποίηση, ενώ από το σ. 28-30 για φυσική (δ).

Ἡ, πιο σωστά, οι λέξεις «νεκρούς» και «ζωοποιεῖ» χρησιμοποιούνται εδώ με πολύ περιεκτική έννοια και πρέπει να εννοηθούν τόσο με φυσική ὅσο και με πνευματική έννοια (μ). Για αυτό, για τον σ. αυτόν υπάρχουν 2 ερμηνείες: Κατά την πρώτη, η οποία συμφωνεί και με την ερμηνεία των πατέρων, τόσο το «ζωοποιεῖ», που λέγεται για τον πατέρα, ὅσο και το ζωοποιεῖ που αποδίδεται στον υἱό, αναφέρονται στη μελλοντική καθολική ανάσταση των νεκρών. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή το χωρίο έχει την έννοια: Ο πατέρας εγείρει τους νεκρούς και ζωοποιεῖ μέσω του υιού. Και πλατύτερα:

«Ἰδιαίτερο βέβαια γνώρισμα της ουσίας του Θεού είναι το να μπορεί να δίνει ζωή, πράγμα που υπάρχει με ὅμοιο τρόπο στον Πατέρα και στον Υἱό. Και ζωογονεῖ βέβαια πάλι ὄχι κάποιους ξεχωριστά και από μόνος του ο Πατέρας, και ἰδιαίτερα κάποιους και ξεχωριστά ο Υἱός... ἀλλὰ ενεργεῖ τα πάντα μέσω του υιού ο πατέρας». (Κ).

Και με το « ὅπως ακριβώς ο Πατέρας εγείρει» δείχνει το ἀπαράλλακτο της δύναμης, ενώ με το «αυτοὺς που θέλει» δείχνει την ἰσότητα της εξουσίας» (Χ).

Δεν θέλει λοιπόν να σημάνει με το «ὅποιους θέλει ζωοποιεῖ», ὅτι κατά την μέλλουσα ἀνάσταση θα αναστηθούν μόνο κάποιιοι, ἐκείνοι δηλαδή, τους οποίους ο Υἱός θα θελήσει να αναστήσει. Ἀλλὰ με την ἔκφραση αυτή θέλησε να σημάνει, ὅτι ο Υἱός δεν είναι τυφλό και υποδεέστερο ὄργανο του Πατέρα. Ἐπίσης δεν θέλησε να σημάνει με αυτό ἀντίθεση της θέλησης του Υιού με αυτήν του Πατέρα. Διότι ὅπως ἤδη εἶπε ο Κύριος, ο υἱός «δεν μπορεί ἀπό μόνος του να κάνει τίποτα». Στον Πατέρα και τον Υἱό «υπάρχει μία και ἡ ἴδια δύναμη και θέληση» (Ζ).

«Για να μην πει ποτέ κάποιος ὅτι ο Πατέρας εγείρει τους νεκρούς μέσω του Υιού, σαν ἰσχυρός και σαν δυνατός, ενώ ο Υἱός σαν με δύναμη ἄλλου, σαν δούλος ἢ σαν ἄγγελος, ἔδειξε και την δύναμή Του λέγοντας: Ο υἱός αυτοὺς που θέλει τους ζωοποιεῖ. Το ὁποῖο σημαίνει ὄχι ὅτι ο Πατέρας θέλει ἄλλα σε σχέση με τον Υἱό, ἀλλὰ ὅτι ο Πατέρας και ο Υἱός ὅπως ἔχουν μία ουσία, ἔτσι ἔχουν και μία θέληση» (Αυ).

Σύμφωνα με την ἄλλη ερμηνεία: Με το «ο πατέρας εγείρει και ζωοποιεῖ» δηλώνεται η δημιουργική και συντηρητική και επανορθωτική ἐνέργεια, την ὁποία ενεργεῖ ο Θεός ἀπό την ἀρχή του κόσμου και στη σφαῖρα της ὅλης φύσης και στο πεδίο της θεοκρατίας του Ἰσραὴλ ἰδιαίτερος. Ο Θεός «θανατώνει και ζωογονεῖ» (Α΄ Βασ. β 6) και αυτός είναι «Θεός που θανατώνει και ζωοποιεῖ» (Δ΄ Βασ. ε 7). Προς το ἔργο αυτό της φυσικής και ηθικής συντήρησης και ἀνόρθωσης που εργάζεται ο Θεός προστίθεται ἤδη και το ἔργο του Ἰησοῦ, ως σαρκωμένου Λόγου και μάλιστα ως μεσίτη μεταξύ Θεού και ἀνθρώπων.

Το έργο αυτό του θεανθρώπου Ιησού θα περάσει προοδευτικά από διάφορα στάδια. Όσο ζούσε ανάμεσα στους ανθρώπους έκανε μεμονωμένα θαύματα σωματικών και πνευματικών αναστάσεων. Όταν μετά την ανάσταση αναλήφθηκε, με την κατάπεμψη του Αγίου Πνεύματος εργάστηκε την ηθική ανάσταση ολόκληρης της ανθρωπότητας. Όταν όμως επιστρέψει και πάλι, θα αναστήσει μεν πρώτον τους πιστούς, έπειτα όμως και όλους γενικώς, οπότε αφού ολοκληρωθεί το έργο του θα παραδώσει αυτό στον Πατέρα σύμφωνα με το Α΄ Κορ. ιε 28. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, το «όποιους θέλει ζωοποιεί», αναφέρεται μεν γενικά στην ζωοποίηση, με την έννοια ότι ο Χριστός ως θεάνθρωπος και αιώνιος αρχιερέας μεταδίδει σε όσους θέλει, δηλαδή σε εκείνους, τους οποίους θα βρει αρεστούς σε αυτόν, πρώτα την ηθική ζωοποίηση, στην οποία πρόκειται εν καιρώ να ακολουθήσει και η σωματική αντίστοιχη. Για αυτό το ρήμα βρίσκεται σε ενεστώτα για να σημάνει, ότι η ζωοποίηση βρίσκεται ολοένα σε εξέλιξη, δηλαδή δίνεται το πρώτο τμήμα της για να επακολουθήσει και το δεύτερο (β,γ). Και οι δύο ερμηνείες σοβαρές.

Ιω. 5,22 οὐδὲ γὰρ(1) ὁ πατήρ κρίνει(2) οὐδένα(3), ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν(4) δέδωκε τῷ υἱῷ(5), 22Επίσης ο Πατέρας δε δικάζει κανέναν, αλλά έδωσε στον Υιό όλη την εξουσία να κρίνει τους ανθρώπους,

(1) Απιολογεί το «όποιους θέλει ζωοποιεί» του προηγούμενου σ. Μεταβίβασε ο Πατέρας στον Υιό την εξουσία να ζωοποιεί, διότι ομοίως μεταβίβασε σε αυτόν και την εξουσία να κρίνει και να διαχωρίζει τους άξιους ζωοποίησης από τους μη άξιους, τους αγαθούς από τους κακούς (g).

(2) Το «κρίνει» λοιπόν εδώ όχι με την έννοια του κατακρίνω και καταδικάζω, αλλά γενικότερα με την έννοια του ασκεί το έργο του υπέρτατου Κριτή όλων. Για αυτό και το ακόλουθο «την κρίση όλη» «λέγοντας, φανέρωσε την κρίση και στο να τιμωρεί και στο να τιμά, όποιους θέλει» (Ζ).

(3) Παρά μόνο μέσω του Υιού (ο). «Δεν απέκλεισε βεβαίως τον Πατέρα από την εξουσία του να κρίνει... (αλλά) θα κρίνει ο Υιός με την ευαρέσκεια μεν του Πατέρα και τη συνεργεία του Αγίου Πνεύματος» (Ζ).

«Και πάλι ακούγοντας κάποιος, ότι ο Πατέρας δεν κρίνει κανέναν, δεν θεωρούμε ότι μάχεται με τον εαυτό της η Γραφή. Διότι αυτός που κρίνει όλη τη γη, το κάνει αυτό μέσω του Υιού, στον οποίο έδωσε όλη την κρίση. Και καθετί που γίνεται από τον Μονογενή, έχει την αναφορά στον Πατέρα, ώστε και κριτής του παντός να είναι αυτός (ο Πατέρας), και να μην κρίνει κανέναν διότι έδωσε, όπως ειπώθηκε, όλη την κρίση στον Υιό, και όλη η κρίση του Υιού δεν είναι αποξενωμένη από το πατρικό θέλημα» (Γν).

(4) Αυτό συνυπονοεί ότι ο Υιός είναι ο μόνος κριτής (ο).

(5) Ή, αναφέρεται στον Υιό που ενανθρώπησε, στον Υιό του ανθρώπου, ο οποίος σύμφωνα με τους συνοπτικούς (Ματθ. κε 34,40) πρόκειται να κρίνει τον κόσμο ολόκληρο. Και τονίζεται έτσι το βασιλικό αξίωμα του Κυρίου ως θεανθρώπου, ως Λυτρωτή και Σωτήρα και Κριτή.

(«Λέει ότι η κρίση έχει δοθεί στον εαυτό του από τον Πατέρα, όχι σαν να βρισκόταν έξω από την εξουσία σχετικά με αυτό, αλλά ως άνθρωπος κατ' οικονομίαν... Εφόσον μεν είναι Λόγος και Θεός, εκ φύσεως έχει την εξουσία σε όλα· επειδή όμως έγινε άνθρωπος... ομολογεί, όπως είναι πρόπον, ότι την έχει λάβει την εξουσία» (Κ)).

Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή ο πατέρας έδωσε όλη την κρίση στον Υιό, «έτσι ώστε αυτός που έγινε άνθρωπος, να κρίνει τους ανθρώπους, όχι μόνο ως Θεός που γνωρίζει τη φύση των ανθρώπων, αλλά και ως άνθρωπος που την έχει δοκιμάσει» (Ζ).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «το «έδωσε» πρέπει να το εννοήσουμε με τρόπο που αρμόζει σε Θεό» (Ζ). Και αποδίδεται στη θεία φύση του Κυρίου, όπου το ««έδωσε» μπήκε, για να μην υποπτευθείς ότι ο Υιός είναι αγέννητος και να μην νομίσεις ότι είναι δύο Πατέρες» (Χ). Και ισοδυναμεί το «έδωσε» με το: «τον γέννησε κριτή» (Χ). Διότι έδωσε σε αυτόν την κρίση «με το που γεννήθηκε. Πότε όμως γεννήθηκε αυτός;... Δεν είναι δυνατόν να βρούμε κάποια έννοια χρόνου ή αιώνα, σύμφωνα με την οποία θα μπορούσαμε να φτάσουμε σε κάποιο άκρο» (Ζ). Άναρχα γέννησε αυτόν και άναρχα έδωσε σε αυτόν. Η πρώτη ερμηνεία είναι πιο σωστή.

Ιω. 5,23 ἵνα(1) πάντες τιμῶσι(2) τὸν υἱόν(3), καθὼς(4) τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα(5) τὸν πέμψαντα(6) αὐτόν.

23έτσι ώστε όλοι να τιμούν τον Υιό, καθώς τιμούν τον Πατέρα. Όποιος δεν τιμάει τον Υιό δεν τιμάει ούτε τον Πατέρα που τον έστειλε.

(1) Δηλώνεται ο σκοπός για τον οποίο δόθηκε το προνόμιο της κρίσης στον Υιό που ενανθρώπησε (ο).

(2) Το ρήμα τιμώ στον Ιωάννη και στο η 49,ιβ 26 είναι με την έννοια της τιμής που οφείλεται στο Χριστό ή στον Πατέρα του (β). Η τιμή εδώ μπορεί να εννοηθεί και ως αυτή η ίδια η πράξη της

λατρείας (Reuss). Πιο σωστά όμως, πρέπει να την θεωρήσουμε ως το εσωτερικό συναίσθημα της προς το Χριστό ευλάβειας και τιμής, της οποίας εξωτερική εκδήλωση είναι η λατρεία (g).

(3) «Αυτό αναφέρεται στην ανάσταση των ψυχών. Για να τιμούν όλοι τον Υιό. Πώς; Όπως τιμούν τον Πατέρα. Διότι ο Υιός εργάζεται την ανάσταση των ψυχών με τον ίδιο τρόπο όπως και ο Πατέρας. Ο Υιός ζωοποιεί όπως και ο Πατέρας. Λοιπόν στην ανάσταση των ψυχών ας τιμούν τον Υιό όπως τιμούν τον Πατέρα» (Au).

(4) Πρέπει «να τιμούν τον Υιό με ισότητα και ομοιότητα προς τον Πατέρα» (K). «Βλέπεις πώς συμπλέκεται η τιμή του Υιού με αυτήν του Πατέρα;... Επειδή μία είναι η ουσία και η δόξα» (X).

«Δηλαδή, για να μην θεωρήσουμε, ακούγοντας ότι ο Πατέρας είναι αίτιος του Υιού, ότι αυτός είναι αίτιος του όπως ακριβώς και των κτισμάτων, και για αυτό εισάγουμε ελάττωση της τιμής, λέει, ότι δεν υπάρχει καμία παραλλαγή του Υιού με τον Πατέρα» (Θφ).

«Μην τιμάς τον Πατέρα ως μεγαλύτερο και τον Υιό ως μικρότερο... Ο ίδιος ο Υιός... σε ανακαλεί στην τάξη λέγοντας: Για να τιμούν όλοι τον Υιό όπως τιμούν τον Πατέρα... Εγώ, λες, επιθυμώ να τιμήσω περισσότερο τον Πατέρα και λιγότερο τον Υιό... Αλλά όταν σκέφτεσαι έτσι, πρέπει πράγματι να φαίνεται σε εσένα, ότι ο Πατέρας ή δεν ήθελε ή δεν μπορούσε να γεννήσει Υιό ίσο με τον εαυτό του· εάν δεν ήθελε, στερούνταν αγαθής θέλησης· εάν δεν μπορούσε, στερούνταν δύναμης. Δεν βλέπεις λοιπόν, ότι σκεπτόμενος έτσι, με εκείνο, με το οποίο θέλεις να δώσεις μεγαλύτερη τιμή στον Πατέρα, με αυτό μέμφεσαι τον Πατέρα;» (Au).

(5) «Αυτός που δεν τιμά (τον Υιό) έτσι, όπως είπα, δηλαδή όπως και τον Πατέρα. Επειδή, αν κάποιος λέει, ότι είναι κτίσμα μεν ο Υιός, αλλά είναι ανώτερος από όλα τα κτίσματα, και νομίζει ότι χαρίζει στον Υιό αυτήν την ψεύτικη και μάταιη τιμή, ατιμάζει οπωσδήποτε και τον Πατέρα, που τον έστειλε» (Θφ).

«Δεν μπορεί κάποιος λοιπόν να πει τίμησα τον Πατέρα, διότι δεν γνώρισα τον Υιό. Εάν δεν τίμησες ακόμη τον Υιό, ούτε τον Πατέρα τίμησες. Διότι τι σημαίνει τιμώ τον Πατέρα, αν όχι ότι τον τιμώ για το ότι έχει Υιό; Διδαχθήκατε να τιμάτε το Θεό, διότι είναι Θεός. Αλλά άλλο είναι όταν διδαχθήκατε να τιμάτε αυτόν, διότι είναι Πατέρας. Όταν διδάχτηκες να τιμάς αυτόν ως Θεό, τιμάς αυτόν ως τον δημιουργό, τον Παντοδύναμο, ως το Υπέρτατο, αιώνιο, άρατο, αναλλοίωτο Πνεύμα... Αλλά όταν διδάχτηκες να τιμάς αυτόν ως Πατέρα, είναι το ίδιο σαν να διδάχτηκες να τιμάς τον Υιό. Διότι δεν μπορεί να ονομαστεί Πατέρας, εάν δεν υπάρχει Υιός, όπως δεν μπορεί να ονομαστεί Υιός χωρίς Πατέρα» (Au).

(6) «Οι Ιουδαίοι τιμούν τον Πατέρα, περιφρονούν όμως τον Υιό... Ας δοθεί στον Ιουδαίο η απάντηση: Αυτός που δεν τιμά τον Υιό δεν τιμά τον Πατέρα που τον έστειλε... Ο Πατέρας έστειλε τον Υιό και περιφρονείς εκείνον, τον οποίο έστειλε ο Πατέρας. Πώς μπορείς να τιμάς τον αποστολέα, όταν βλασφημάς τον απεσταλμένο;» (Au).

Ιω. 5,24 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν(1) ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων(2) καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με(3) ἔχει ζωὴν αἰώνιον(4), καὶ εἰς κρίσιν(5) οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν(6) ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν(7).

24»Σας βεβαιώνω πως όποιος δέχεται τα λόγια μου και πιστεύει σ' αυτόν που με έστειλε, έχει κióλας την αιώνια ζωή και δεν θα αντιμετώπισει την τελική κρίση, αλλά έχει κióλας περάσει από το θάνατο στη ζωή.

(1) Με τη διαβεβαίωση αυτή προαναγγέλλεται το μεγαλείο του γεγονότος, το οποίο πρόκειται να αναγγελθεί. Είναι αυτό πρωτάκουστο (g).

(2) =ακούγοντας και αποδεχόμενος. Έννοει την πνευματική και φυσική ταυτόχρονα ακρόαση (g). Όχι απλώς ακούει, αλλά ακούσει και προσέχει σε αυτόν, όπως οι μαθητές στις διδασκαλίες των διδασκάλων τους, όπως οι υπηρέτες στις διαταγές των κυρίων τους. Πρέπει να ακούμε και να υπακούμε αυτόν, πρέπει να εγκολπωθούμε το ευαγγέλιο ως κανόνα οριστικό και τέλειο της πίστης και της ηθικής.

(3) «Με αυτά τα λόγια γλυκαίνει τις γνώμες τους αφού ακούνε ότι στο Θεό πρόκειται να πιστεύουν, ακούγοντας τα λόγια του. Διότι δεν είπε, ότι αυτός που πιστεύει σε εμένα, αλλά σε αυτόν που με έστειλε» (Θφ), «για να μην αγριέψουν σαν θηρία και εδώ. Αυτό λοιπόν δεν έκανε λίγο ευκολοπαράδεκτο το λόγο, το να μάθουν δηλαδή, εννοώ, ότι στον Πατέρα πιστεύουν αυτοί που τον ακούνε» (X). Πίστη στον Ιησού Χριστό, αλλά και πίστη στο Θεό που τον έστειλε είναι απαραίτητη για σωτηρία. Πίστη προς τον Πατέρα ως αποστολέα του Υιού. Τονίζεται και πάλι η ενότητα Υιού και Πατέρα και ότι είναι το ίδιο το έργο του Υιού και του Πατέρα (ο). Ο σκοπός του Χριστού είναι να οδηγήσει εμάς στο Θεό. Και όπως ο Θεός είναι η αρχική πηγή κάθε χάριτος, έτσι είναι και το ύψιστο και έσχατο τέλος κάθε πίστης. Ο Χριστός είναι η οδός μας, ο Θεός είναι η ανάπαυσή μας.

(4) «Ο Ιερεμίας, ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως στην επιστολή του προς αυτούς που ήταν στη

Τυβίγγη (Προτεστάντες του πανεπιστημίου της Τυβίγγης), γράφει: 'Έχει ζωή αιώνια και δεν έρχεται σε κρίση. Βλέπεις; Έχει αυτήν αμέσως και όχι απλώς θα έχει» (b). Έχει ζωή αιώνια, από τη στιγμή ήδη που πίστεψε. Έχει την αιώνια ζωή ως κτήμα του ήδη από την παρούσα ζωή.

(5) 'Η, «σε καταδίκη κόλασης» (Z), η λέξη κρίση δηλαδή με την έννοια της κατάκρισης (καταδίκης). Ο όρος κρίσις σημαίνει κυρίως την δικαστική κρίση κατά του ενόχου, που οδηγεί σε καταδίκη του. Για αυτό και η φράση ανάσταση κρίσεως αντιτίθεται στη φράση ανάσταση ζωής. Όταν μάλιστα ληφθεί υπ' όψη ότι η κρίση στρέφεται κατά του ενόχου, τότε κατανοεί κάποιος και τη φράση στο παρόν χωρίο «εις κρίσιν ουκ έρχεται». Δες και Ιω. Ιστ 8,11 μαζί με το Ιβ 31, όπως και το ε 22 (C).

Ή, πιο σωστά, δεν θα υποβληθεί στην μελλοντική κρίση· δεν χρειάζεται άλλη απόφαση που να κρίνει για την αιώνια τύχη του.

«Και ισχυρίζεται ότι αυτοί που πιστεύουν, δεν θα γίνουν μόνο μέτοχοι της αιώνιας ζωής, αλλά θα διαφύγουν και τον κίνδυνο της κρίσης, δηλαδή θα πετύχουν τη δικαίωσή τους» (K).

(6) Αυτό που εκφράζεται με τον Παρακείμενο, συμφωνεί πλήρως με το αμέσως προηγούμενο «έχει ζωήν αιώνιον».

(7) «Θάνατο, δεν εννοεί τον εδώ, αλλά τον αιώνιο, όπως ακριβώς λοιπόν και ζωή εννοεί εκείνη την αθάνατη» (X).

«Ζει αιώνια ζωή, χωρίς να υφίσταται τον ψυχικό και αιώνιο θάνατο, παρόλο που θα υποστεί τον φυσικό και πρόσκαιρο» (Θφ).

«Αυτός που μετέβη από το θάνατο στη ζωή, αναμφίβολα αναστήθηκε πάλι... Ήταν νεκρός και έζησε πάλι· ήταν χαμένος και βρέθηκε. Οπότε ανάσταση γίνεται ήδη, και οι άνθρωποι μεταβαίνουν από το θάνατο στη ζωή· από το θάνατο της απιστίας στη ζωή της πίστης· από το θάνατο του ψεύδους στη ζωή της αλήθειας· από το θάνατο της αδικίας στη ζωή της δικαιοσύνης» (Αυ).

Δεν πρόκειται λοιπόν για σωματική ανάσταση και για μετάβαση από το σωματικό θάνατο στη ζωή. Αλλά θάνατος και ζωή πρέπει να εννοηθούν με έννοια πνευματική. Όλοι οι άνθρωποι σύμφωνα με το Εφ. β 1, είναι «νεκροί από τα παραπτώματα και τις αμαρτίες». Αλλά ο θάνατος του Χριστού απομάκρυνε από αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν την κατάρα του νόμου (Γαλ. γ 13), οι οποίοι μέσω της πίστης ζωοποιήθηκαν μαζί με το Χριστό (Εφ. β 5).

«Σε ποιά ζωή; Σε ζωή αιώνια. Όχι λοιπόν όπως το σώμα του Λαζάρου. Διότι μεταφέρθηκε αυτό από το θάνατο του τάφου στη ζωή των ανθρώπων, αλλά όχι σε ζωή αιώνια» (Αυ).

Ιω. 5,25 (1)άμην άμην λέγω ύμίν(2) ότι έρχεται ώρα(3), και νύν έστιν(4), ότε οί νεκροί άκούσονται τής φωνής(5) του υίου του Θεού, και οί άκούσαντες(6) ζήσονται·

25Να είστε βέβαιοι πως πλησιάζει ο καιρός, έφτασε κióλας, που οι νεκροί θ' ακούσουν τη φωνή του Υίου του Θεού, κι όσοι την ακούσουν θα ζήσουν.

(1) Με διάφορους τρόπους ερμηνεύτηκε ο σ. αυτός. Σύμφωνα με τον Κ υπήρχαν αυτοί που ερμήνευαν το χωρίο:

«Θα έρθει καιρός, κατά τον οποίο οι νεκροί θα ακούσουν τη φωνή εκείνου που θα τους ανασταίνει... ή, όπως ο Λάζαρος ίσως που άκουσε τη φωνή του Σωτήρα, ή λέγοντας ότι νεκροί είναι εκείνοι που δεν έχουν ακόμα κληθεί με την πίστη στην αιώνια ζωή, οι οποίοι όμως επρόκειτο οπωσδήποτε να ανεβούν σε αυτήν αποδεχόμενοι τη διδασκαλία του Σωτήρα».

Ο ίδιος όμως ο Κύριλλος δέχεται ότι το μεν «οι νεκροί θα ακούσουν τη φωνή του Θεού» ότι αναφέρεται «στον καιρό της ανάστασής μας, κατά τον οποίο λέει ότι οι νεκροί θα αναστηθούν με τη φωνή του δικαστή για να απολογηθούν για τη ζωή τους στον κόσμο»· ενώ το «αυτοί που θα ακούσουν θα ζήσουν» ότι αναφέρεται στον «παρόντα καιρό κατά τον οποίο πρέπει να πιστεύουν σε αυτόν», δηλαδή όσοι άκουσαν και αποδέχτηκαν κατά τον παρόντα καιρό τη διδασκαλία του Υίου του Θεού θα ζήσουν τότε την αιώνια και μακαρία ζωή.

Πιο σωστή φαίνεται η ερμηνεία, κατά την οποία νεκροί εδώ είναι αυτοί που εννοούνται και στο σ. 24 ότι μεταβέβηκαν από το θάνατο στη ζωή, δηλαδή οι πνευματικά νεκροί από την αμαρτία. Συνεπώς ο Κύριος προαναγγέλλει εδώ την πνευματική ανάσταση της ανθρωπότητας, που είναι νεκρή από τις αμαρτίες της, και η οποία ανάσταση επρόκειτο να αρχίσει, την εποχή που ο Κύριος μιλούσε και να συντελεστεί από αυτόν (g).

Οι αμαρτωλοί λοιπόν είναι πνευματικά νεκροί· στερούνται πνευματικής ζωής, αίσθησης, δύναμης και κίνησης και έχουν πεθάνει για το Θεό, αλλά είναι και άθλιοι τόσο περισσότερο, όσο, μη συναισθανόμενοι την αθλιότητά τους, αδυνατούν να βοηθήσουν τους εαυτούς τους να απαλλαγούν από αυτήν.

(2) Χωρίς σύνδεση η φράση για περισσότερη έμφαση. Η επανάληψη ξανά της βεβαίωσης του προηγούμενου σ. γίνεται ήδη πιο έντονη (g). «Πάλι επιστρέφει στην ανάσταση των ψυχών» (Αυ).

(3) Αναφέρεται στην μετά την ανάσταση του Κυρίου πλήρη ολοκλήρωση της πνευματικής

ανάστασης αυτών που αποδέχονται τη διδασκαλία του Κυρίου, με την κάθοδο του αγίου Πνεύματος στην εκκλησία (g).

(4) Ο σιναϊτικός και δύο μικρογράμματοι κώδικες αποσιωπούν το «καὶ νῦν ἔστιν». «Για να μην υποθέσουμε ότι είναι μακριά ο χρόνος, λέει: Και τώρα ήλθε. Δηλαδή τώρα που εγώ είμαι μαζί σας» (Θφ).

«Δεν είπε αυτό για την έσχατη ώρα, όταν με διαταγή, με φωνή αρχαγγέλου και με σάλπιγγα Θεού ο ίδιος ο Κύριος θα κατέβει από τον ουρανό και οι νεκροί με πίστη στο Χριστό θα αναστηθούν πρώτα... Η ώρα εκείνη θα έλθει, αλλά δεν είναι «τώρα»» (Au).

(5) Δηλαδή τη φωνή της διδασκαλίας, η οποία παρουσιάζεται ως πρόσκληση που απευθύνεται προς τους νεκρούς δηλαδή τους αμαρτωλούς και καλεί αυτούς στη ζωή (g).

(6) Το άρθρο διαιρεί τους νεκρούς αυτούς σε 2 τάξεις, σε αυτούς που άκουσαν και σε όσους δεν άκουσαν, δηλαδή σε αυτούς που έχουν και εσωτερικά αυτιά, για να ακούσουν και να καταλάβουν και αποδέχονται με την πίστη την διδασκαλία του Κυρίου και σε αυτούς που δεν έχουν τέτοια (g). Αυτοί που άκουσαν τη φωνή εδώ, είναι αυτοί που υπάκουσαν σε αυτήν και πράττουν ό,τι αυτή λέει. Δες την ίδια έκφραση στο ιη 37 (δ).

«Διότι ως προς την ακρόαση του αυτιού, δεν θα ζήσουν όλοι όσοι άκουσαν. Πολλοί πράγματι ακούνε αλλά δεν πιστεύουν· αλλά ακούγοντας και μη πιστεύοντας, δεν υπακούνε· αφού όμως δε υπάκουσαν, δεν ζουν» (Au).

Η επιστροφή μιας ψυχής στο Θεό είναι ανάστασή της από το θάνατο στη ζωή. Με τη φωνή του Υιού του Θεού λοιπόν οι ψυχές ανασταίνονται σε πνευματική ζωή. Η ζωοποιός δύναμη του Χριστού μεταδίδεται με το λόγο του, τον οποίο πρέπει να ακούσουμε, να κατανοήσουμε, να δεχτούμε και να πιστέψουμε.

«Είδες αυθεντία εδώ και εξουσία ανείπωτη; Διότι όπως ακριβώς στην ανάσταση, έτσι και τώρα θα γίνει, λέει. Διότι πράγματι τότε, αφού ακούσουμε φωνή που διατάζει, θα αναστηθούμε. «Διότι με διαταγή, λέει, Θεού, οι νεκροί θα αναστηθούν» (Α΄ Θεσ. δ 16)» (X).

Ιω. 5 ,26 ὡσπερ γὰρ(1) ὁ πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ(2), οὕτως(3) ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ(4) ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ(5)·

26Γιατί όπως ο Πατέρας είναι πηγή ζωής, έτσι έκανε και τον Υιό πηγή ζωής·

(1) Στο σ. αυτόν επαναλαμβάνεται η ιδέα του σ. 21, και δηλώνεται πώς ο Υιός ζωοποιεί και αιτιολογείται το «αυτοί που θα ακούσουν θα ζήσουν». Θα ζήσουν, διότι ο Υιός έχει μέσα του ζωή και είναι πηγή ζωής. Ο τόνος λοιπόν σε αυτόν το σ. είναι στο «ἐν ἑαυτῷ», το οποίο και επαναλαμβάνεται με έμφαση (g).

(2) «Δεν έχει αλλού τη ζωή αλλά μέσα στον εαυτό του. Η ζωή του είναι σε Αυτόν, και δεν πηγάζει από κάποιον άλλο σαν να δανειζόταν ζωή ή να γινόταν μέτοχος ζωής... Και οι ψυχές ζουν. Αλλά η ζωή του Θεού είναι αναλλοίωτη, ενώ η ζωή των ψυχών υπόκειται σε μεταβολές. Στο Θεό ούτε αύξηση ούτε μείωση υπάρχει, αλλά είναι πάντοτε ο ίδιος μέσα στον Εαυτό του· όχι αλλιώς τώρα και αλλιώς έπειτα, και αλλιώς προηγουμένως. Αλλά η ζωή της ψυχής είναι υπερβολικά ποικίλη. Ενδέχεται να ζούσε ασύνετα, ζει τώρα συνετά· ενδέχεται να ζούσε στην αδικία, ζει τώρα με δικαιοσύνη· τώρα θυμάται άλλοτε λησμονεί· τώρα μαθαίνει· τώρα δεν μπορεί να μάθει» (Au).

Ο Πατέρας δεν είναι μόνο Αυθύπαρκτος, μη εξαρτώμενος ή προερχόμενος από κάποιον άλλον, αλλά είναι και ο μοναδικός και ύψιστος χορηγός ζωής. Έχει μέσα του τον θησαυρό της ζωής και κάθε αγαθού. Το παν από αυτόν πηγάζει και από αυτόν εξαρτάται. Είναι για τα δημιουργήματά του πηγή ζωής και κάθε καλού, ο δημιουργός της ύπαρξής τους και της ευτυχίας τους, ο ζωντανός Θεός και Θεός κάθε ζωής.

(3) «Δείχνει ότι ο Υιός είναι ίσος με τον Πατέρα» (Au). Όπως ο Πατέρας είναι η αρχή κάθε ζωής, διότι είναι ο μέγας δημιουργός, έτσι και ο Υιός ως Λυτρωτής είναι η αρχή κάθε πνευματικής ζωής. Είναι αυτός για την εκκλησία του ό,τι είναι και ο Πατέρας για τον κόσμο. «Ένας Θεός, ο Πατέρας, από τον οποίο τα πάντα και εμείς σε αυτόν· και ένας Κύριος Ιησούς Χριστός, μέσω του οποίου τα πάντα και εμείς μέσω αυτού» (Α΄ Κορ. η 6). Το βασίλειο της χάριτος και όλη η ζωή αυτού του βασιλείου βρίσκονται στο χέρι του Λυτρωτή, όπως το βασίλειο της Πρόνοιας βρίσκεται στο χέρι του Δημιουργού.

(4) Η «το έδωσε λέγεται από ταπείνωση και από συγκατάβαση» (Z) και πρέπει να το εννοήσουμε όπως αρμόζει στο Θεό αναφορικά με την προαιώνια γέννηση του Λόγου «με σκοπό να δείξει μόνο ότι ο μὲν είναι Πατέρας, ο δε Υιός, ενώ σε όλα τα άλλα φανερώνει ότι είναι ίσος και απαράλλακτος με τον Πατέρα» (Σχ). «Διότι δεν θα τα αποδώσεις ως επίκτητα, αλλά ως συνυπάρχοντα από την αρχή, και με την έννοια των εκ φύσεως προσόντων και όχι των εκ χάριτος» (Γ).

«Για αυτό λέει ότι «έδωσε και στον Υιό να έχει ζωή μέσα στον εαυτό του». Ακριβώς σαν να έλεγε. Ο

Πατέρας ο οποίος έχει ζωή στον εαυτό του γέννησε τον Υιό για να έχει ζωή στον εαυτό του. Το «έδωσε» πρέπει να εννοηθεί σαν να ήταν «γέννησε» (Αυ).

Ή, πιο σωστά «ας λεχθεί ότι, το ότι αυτός παίρνει ζωή ή κρίση· ή εξουσία κάθε σάρκας ή δόξα... ή όσα λέγονται, ότι και αυτό είναι γνώρισμα της ανθρώπινης φύσης» (Γ). Αναφέρεται δηλαδή στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου, το οποίο προσαρμόζεται περισσότερο και σε αυτά που αναφέρονται στον επόμενο στίχο. Δες και Ιω. ιζ 2. «Ότι βέβαια ο Μονογενής είναι από τη φύση του ζωή, και δεν είναι μέτοχος της ζωής από άλλον, και δίνει ζωή έτσι, όπως ακριβώς και ο Πατέρας, νομίζω ότι είναι περιττό να το πω» (Κ).

Εδώ όμως «εξηγώντας αμέσως την αιτία του ότι έχει δεχτεί (από τον Πατέρα), προβάλλει την ανθρώπινη φύση του η οποία δεν έχει τίποτα από μόνη της, λέγοντας «επειδή είναι υιός ανθρώπου» (Κ). Το γενικότερο νόημα του σ. έχει ως εξής: «Μη θαυμάζετε... εάν ενώ τώρα είμαι σαν εσάς και με βλέπετε ως άνθρωπο, υπόσχομαι ότι θα αναστήσω τους νεκρούς και απειλώ ότι θα τους οδηγήσω σε κρίση. Ο Πατέρας μου έδωσε το να μπορώ να τους ζωογονώ, μου έδωσε το να κρίνω με εξουσία» (Κ).

(5) «Βλέπεις πώς φανερώνει το απaráλλακτο και το ότι μόνο αυτή είναι η διαφορά, ότι δηλαδή ο μὲν είναι Πατέρας ενώ ο άλλος Υιός; Διότι η λέξη «έδωσε» μόνο αυτήν την διαίρεση εισάγει, ενώ όλα τα άλλα δείχνει ότι είναι ίσα και απaráλλακτα. Από όπου είναι φανερό ότι όλα τα κάνει με τόση εξουσία και δύναμη, με όση ο Πατέρας και όχι παίρνοντας δύναμη από αλλού. Διότι έτσι έχει ζωή, όπως ακριβώς ο Πατέρας» (Χ).

Ιω. 5,27 καὶ(1) ἐξουσίαν(2) ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν(3), ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου(4) ἐστὶ(5). 27και του ἔδωσε την εξουσία να κρίνει τους ανθρώπους, γιατί αυτός είναι ο Υιός του Ανθρώπου.

(1) «Μίλησε ἤδη για την ἀνάσταση των ψυχών. Απομένει να μιλήσει σαφέστερα για την ἀνάσταση των σωμάτων. Και ἔδωσε σε αὐτόν ἐξουσία ὄχι μόνο να ἀνασταίνει τις ψυχές μέσω της πίστεως και της σοφίας, ἀλλά ἀκόμα και να ἐκτελεῖ και κρίση» (Αυ).

(2) Είναι η ἐξουσία που στο Ιω. ιζ 2 και Ματθ. κη 18 καθορίζεται ἀπὸ τον ἴδιο τον Κύριο ὅτι του δόθηκε ἀπὸ τον Πατέρα (β).

(3) Ἀξιοσημείωτη και η ἐπόμενη: Ο Λυτρωτής μας περιβλήθηκε και με την ἐξουσία να ἐκτελεῖ την κρίση. Δεν ἔχει μόνο νομοθετική και δικαστική δύναμη, ἀλλά και ἐκτελεστική. Η φράση ἐδῶ μπήκε ειδικά για την καταδικαστική κρίση και ἀπόφαση. Ο Χριστός παραδίδει σε ὄλεθρο τους αμαρτωλούς και αὐτός κάνει ἐκδίκηση με φωτιά φλογισμένη (Β΄ Θεσ. α 8). Και δεν ὑπάρχει καμία διαφυγή για ἐκείνους, τους οποίους θα καταδικάσει. Ο ὄλεθρός τους θα είναι ἀναπόφευκτος και ἀνεπανόρθωτος.

(4) «Ἀλλά γιατί αὐτό; (Γιατί ἔδωσε σε αὐτόν ἐξουσία;) Διότι είναι Υιός ἀνθρώπου. Διότι αὐτός είναι ο Χριστός. Υιός Θεοῦ ταυτόχρονα και Υιός ἀνθρώπου... Ὡς Υιός του ἀνθρώπου πήρε ἐξουσία να κάνει κρίση. Ποια κρίση; Την κατὰ τη συντέλεια του κόσμου. Και τότε θα είναι ἀνάσταση, ἀλλά ἀνάσταση σωμάτων. Ἐτσι λοιπὸν ο Θεός ἀνασταίνει τις ψυχές μέσω του Χριστοῦ, του Υιοῦ του Θεοῦ· ἀλλά και τα σώματα μέσω του ἴδιου Χριστοῦ, του Υιοῦ του ἀνθρώπου. Ἐδωσε σε αὐτόν ἐξουσία. Δεν θα εἶχε την ἐξουσία αὐτή, εάν δεν ἔπαιρνε αὐτήν. Και θα ἦταν ἀνθρωπος χωρὶς ἐξουσία. Ἀλλά ο ἴδιος, ο οποίος είναι Υιός Θεοῦ είναι και Υιός ἀνθρώπου» (Αυ).

Η ἔλλειψη του ἀρθρου προκάλεσε δυσκολίες στους νεώτερους ἐρμηνευτές, οἱ οποίοι εισηγήθηκαν διάφορες ἐρμηνείες. Οἱ σοβαρότερες είναι οἱ ἐξής: Το «υἱὸς ἀνθρώπου» είναι τίτλος, τον οποίο ὄχι μόνο οἱ συνοπτικοὶ ἀποδίδουν στον Κύριο, ἀλλά και στο τέταρτο εὐαγγέλιο παρουσιάζεται ο ἴδιος ο Κύριος να τον ἀποδίδει στον εαυτό του (Ιω. α 52,γ 13,στ 27,53 κλπ). Δεν είναι καθόλου παράδοξο λοιπὸν προκειμένου για ἐπίσημο τίτλο, εάν αὐτός μπήκε ἀναρθρα. Σύμφωνα με την ἐκδοχή αὐτή θα ἐρμηνεύσουμε: Δόθηκε σε αὐτόν το δικαίωμα να κρίνει, διότι είναι ο Μεσσίας, ο υἱὸς του ἀνθρώπου, ο οποίος σύμφωνα με τις προφητείες του Ἰσραὴλ (Δανιήλ κεφ. ζ) πρόκειται να ἔχει και του Κριτῆ το ἀξίωμα (β). Και τόσο περισσότερο δικαιολογείται η παράλειψη του ἀρθρου, διότι το υἱὸς ἀνθρώπου είναι ἐδῶ κατηγορούμενο, που δηλώνει ιδιότητα μάλλον παρά το πρόσωπο. Σύμφωνα με ἄλλη ἐρμηνεία: Αὐτός, ὄντας ἀνθρωπος, σώζει τους ἀνθρώπους. Αὐτός ἀνθρωπος δικάζει τους ἀνθρώπους (b).

Ὅπως ἀνθρωπος ἔπρεπε να ικανοποιήσει τη θεία δικαιοσύνη για την αμαρτία των ἀνθρώπων, ἔτσι ἀνθρωπος πρέπει να είναι και ο κριτής· εἴτε διότι λόγω της συγγένειάς του με τους κρινόμενους θα ἀποδώσει δικαιοσύνη ως δοκιμασμένος σε ὅλα ὅμοια χωρὶς αμαρτία (Lange)· εἴτε διότι το να δικάζει την ἀνθρωπότητα είναι τιμὴ που ἀποδίδεται στην ἀγιότητα του Θεοῦ και συνεπῶς η τιμὴ αὐτή, για να ἐπανορθώσει πραγματικά την ἀσεβῆ ὕβρη που με την αμαρτία ἀποτολήθηκε, πρέπει να προέρχεται ἀπὸ την ἴδια την ἀνθρωπότητα, η οποία παρασύρθηκε στην προσβολή (g). —Οἱ γύρω ἀπὸ τον Χρυσόστομο συνδέουν το «ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ» με το ἀκόλουθο «μη θαυμάζετε αὐτό»= το ὅτι

είναι άνθρωπος, ας μη σας προκαλεί το θαυμασμό. «Μη θαυμάζετε όμως, το ότι είναι υιός ανθρώπου» (Θφ). Η σύνδεση αυτή δεν είναι φυσική.

(5) Ανέθεσε ο Πατέρας όλη την κρίση σε αυτόν για την ταπείνωση και συγκατάβαση, την οποία έδειξε γενόμενος άνθρωπος. Ο άνθρωπος είναι σκουλήκι. Την φύση αυτή πήρε πάνω του ο Λυτρωτής για εκτέλεση των βουλών και σχεδίων της θείας αγάπης. Για ανταμοιβή λοιπόν αυτής της θαυμαστής ταπείνωσης και υπακοής, ο Θεός ύψωσε αυτόν και στη θέση του Κριτή. Επί πλέον ο Πατέρας του ανέθεσε την κυβέρνηση και κρίση των ανθρώπων λόγω της συγγενείας του προς αυτούς. Έχει την ίδια φύση, την οποία και εκείνοι χάριν των οποίων ως αρχηγός της σωτηρίας τους υψώθηκε στο σταυρό. Επειδή έχει όμως την ίδια φύση είναι και ο μόνος φυσικός Κριτής τους, για τον οποίο κανείς δεν μπορεί βάσιμα να ισχυριστεί ότι υπάρχουν λόγοι για να εξαιρεθεί από δικαστής.

Ιω. 5,28 μὴ θαυμάζετε τοῦτο(1)· ὅτι(2) ἔρχεται ὥρα(3) ἐν ἧ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις(4) ἀκούσονται τῆς φωνῆς(5) αὐτοῦ,

28Μην ἀπορεῖτε γι' αὐτό. Πλησιάζει ὁ καιρὸς που ὅλοι οἱ νεκροὶ θ' ἀκούσουν τὴ φωνὴ του.

(1) Μίλησε για μεγάλα και αξιοθαύμαστα από το σ. 21 και εξής. Μεγαλύτερα όμως και πιο αξιοθαύμαστα είναι τα ακόλουθα. Το «αυτό» πρέπει να αναφερθεί στα προηγούμενα. Ο Ιησούς αντιλήφθηκε έκπληξη που προκλήθηκε στη διάνοια των Ιουδαίων (b).

(2) Η σύνδεση με τα προηγούμενα: «Καθοδηγεί... την γεμάτη από άγνοια διάνοια των Ιουδαίων στο να μπορέσει να καταλάβει με σαφήνεια, ότι θα κάνει και μεγαλύτερα θαύματα... και παρουσιάζει μεγαλύτερη και πιο αξιόλογη την ενέργεια για κατάλυση του θανάτου και κατάργηση της φθοράς όλων» (K).

Ο Υιός του Θεού θα ενεργήσει πολύ καταπληκτικότερα έργα. Αφού αναστήσει ηθικά και πνευματικά αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν (σ. 24,25), θα αναστήσει έπειτα όλους τους νεκρούς από αιώνων, για να δικάσει αυτούς κατά τα έργα τους (β).

(3) «Ὡρα λέει τον καιρό της συντέλειας του κόσμου, αυτόν της παγκόσμιας κρίσης» (Z). Για αυτό δεν προσθέτει πάλι εδώ το «και τώρα είναι αυτή η ώρα» όπως στο σ. 25.

(4) «Και οι δίκαιοι και οι άδικοι θα ακούσουν τη φωνή του και θα βγουν... Εδώ τόσο με την αναφορά των τάφων, όσο και με τη φράση «θα βγουν από τα μνημεία» σαφώς καταλαβαίνουμε ότι πρόκειται για την ανάσταση των σωμάτων» (Au). Εφόσον λοιπόν με αυτό κυρίως θέλησε να σημάνει του πεθαμένους, «από αυτούς που είναι στους τάφους, φανέρωσε και αυτούς που δεν είναι στους τάφους... και αυτούς δηλαδή που δεν έτυχαν φυσικής ταφής» (Z).

(5) Δηλαδή «τη διαταγή που θα φωνάζει τότε ο αρχάγγελος» (Z) σύμφωνα με το Α΄Θεσ. δ 16.

Ιω. 5,29 καὶ ἐκπορεύσονται(1) οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες(2) εἰς ἀνάστασιν ζωῆς(3), οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως(3).

29Ὅσοι ἔχουν πράξει δίκαια στὴ ζωὴ τους, θ' ἀναστηθοῦν τότε γιὰ νὰ λάβουν μέρος στὴν καινούρια ζωὴ· κι ὅσοι ἔπραξαν φαῦλα ἔργα, θ' ἀναστηθοῦν γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν καταδίκη.

(1) Από τους τάφους τους. Λέγεται για τους νεκρούς οι οποίοι αποκαθιστάμενοι στη ζωή εγκαταλείπουν τους τάφους τους (G).

(2) «Αυτοί που διέπρεψαν στις αρετές» (K).

«Επειδή δηλαδή είπε παραπάνω ότι «αυτός που ακούει το λόγο μου και πιστεύει σε αυτόν που με έστειλε, δεν κρίνεται», για να μη νομίσει κάποιος, ότι αυτό αρκεί για σωτηρία μόνο, πρόσθεσε και τα σχετικά με τον τρόπο ζωής» (X). «Δεν δικαιώνει επομένως η πίστη μόνη χωρίς έργα, αλλά πρέπει να συνυπάρχουν και τα έργα, διότι τότε είναι κυρίως πίστη» (Θφ).

Οποιοδήποτε όνομα και αν έχουν οι κρινόμενοι, οποιοδήποτε ένδοξο αξίωμα ή επάγγελμα και αν άσκησαν, τίποτα δεν θα τους ωφελήσει, και μόνο εάν έπραξαν το αγαθό στον επίγειο βίο τους ευαρεστώντας το Θεό και γινόμενοι ωφέλιμοι και ευεργετικοί στους άλλους, μόνο αυτό θα τους δικαιώσει.

(3) Η λέξη ανάσταση συχνά στους Ο΄, αλλά με την έννοια με την οποία και εδώ και στα Β΄Μακ. ζ 14,ιβ 43. Δύο λοιπόν αναστάσεις, οι οποίες αναφέρονται και στο Δανιήλ ιβ 2 (β). Η φράση εις ἀνάστασιν ζωῆς=σε ανάσταση, σε ζωή, για να ακολουθήσει σε αυτήν η ζωή (G), σε μία ανάσταση η οποία οδηγεί στη ζωή. Οι δίκαιοι αφού έγιναν κοινωνοί της πνευματικής ζωής ήδη από την παρούσα ζωή, θα εξακολουθούν να έχουν αυτήν τελειοποιημένη και μετά την ανάσταση.

Η φράση εις ἀνάστασιν κρίσεως= «σε ανάσταση κατάκρισης... στο να κολάζονται παντοτινά» (Z).

Ο όρος κρίση με την έννοια της έσχατης κρίσης, στην οποία οι αμαρτωλοί θα καταδικαστούν.

Ανάσταση κρίσης= Ανάσταση την οποία θα ακολουθήσει η καταδίκη (G). Ή, και απλώς εννοεί την

δίκη (= «για να κριθούν και να δώσουν λόγο για όσα έπραξαν»g), αλλά οπωσδήποτε με την έννοια, ότι θα επακολουθήσει καταδίκη.

Ιω. 5,30 (1) ού δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν(2) ἀπ' ἑμαυτοῦ(3) οὐδέν. καθὼς ἀκούω(4) κρίνω(5), καὶ ἡ κρίσις(6) ἢ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν(7), ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός(8).

30»Εγὼ δεν μπορῶ τίποτε να κάνω ἀπὸ μόνος μου· αποφασίζω ως κριτῆς, σύμφωνα με ὅσα ἀκούω ἀπὸ τον Πατέρα, και οι αποφάσεις μου εἶναι δίκαιες· γιατί δεν ἐπιζητῶ να ικανοποιήσω το δικό μου θέλημα, ἀλλὰ το θέλημα του Πατέρα, που με ἔστειλε.

(1) Ο σ. αυτός δεν συνδέεται ἄμεσα με τον προηγούμενο, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τα ρήματα σε χρόνο ενεστώτα. Δεν μιλά δηλαδή σε αυτόν αποκλειστικά για την δίκαιη κρίση του υπέρτατου κριτῆ κατὰ την μέλλουσα κρίση, διότι τότε θα ἔπρεπε να μιλήσει σε μέλλοντα ὅπως στο σ. 29. Μάλλον επανέρχεται σε αυτά που εἰπώθηκαν στο σ. 19 (g).

(2) «Δηλαδή ἀπὸ ἐμένα δεν θα δεῖτε να γίνεται κάτι ἢ θα ἀκούσετε να λέγεται κάτι ξένο, παραλλαγμένο, που να μην το θέλει ο Πατέρας» (X). «Να κάνω», ἄρα λοιπὸν και να κρίνω.

(3) Χρησιμοποιεῖται στον Ιωάννη ὅτι λέγεται ἀπὸ τον Ἰησοῦ 16 φορές. Στους συνοπτικούς μόνο στο Μαθ. η 9 και Λουκ. ζ 7,8 λέγεται ἀπὸ τον εκατόνταρχο για τον εαυτό του (β).

(4) Ἡ, λιγότερο πιθανή ἐρμηνεία, ἀναφέρεται στην θεία φύση του Κυρίου, σχετικά με την προαιώνια ζωή του Λόγου, ὁπότε θα ἐρμηνευτεῖ ως ἐξῆς:

«Αποδίδει στον Πατέρα τη δύναμη των δικῶν του ἔργων, ὄχι βέβαια τοποθετώντας τον εαυτό του στη θέση του ἀνήμπορου, ἀλλὰ ἀποδίδοντας τα πάντα στην ἐνέργεια της μίας θεότητας... και παρουσιάζει τον εαυτό του με σαφήνεια φιλοπάτορα και ὁμογνώμονα σε ὅλα με ἐκείνον που τον γέννησε» (K). Και «μιλά σαν ἄνθρωπος και ἐκφράζεται σύμφωνα με την ἀντίληψη των ἀκροατῶν», «ἀλλὰ δεν ἐννοεῖ διδασκαλία ἐδῶ, διότι δεν εἶπε, ὅπως διδάσκομαι, ἀλλὰ ὅπως ἀκούω· ἀλλὰ οὔτε ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκη να ἀκούσει, τα λέει αυτά... ἀλλὰ για να φανερώσει την ὁμόνοια και το ἀπαράλλακτο της κρίσης» (X).

«Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδή πιο πάνω το «βλέπω», ἔτσι και ἐδῶ το «ἀκούω» πρέπει να το ἐννοήσουμε, ὅτι λέγεται ἀπὸ συγκατάβαση μεν, ἀλλὰ με τρόπο που πρέπει σε Θεό. Διότι δεν ἔχει ἀνάγκη να ἀκούει, ἀφοῦ ο Θεός δεν ἔχει καμία ἀνάγκη» (Z). Φανερῶνει «το ἀπαράλλακτο και στα ἔργα και στα λόγια και στις κρίσεις» (Θφ).

Ἡ, πιο σωστά, ἀναφέρεται στον Κύριο που ἐγίνε ἄνθρωπος, τόσο περισσότερο, ὅσο γίνεται λόγος και για κρίση, ἀλλὰ την κρίση τη μελλοντική θα την κάνει ο Κύριος ως Υἱός του ἀνθρώπου.

«Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγίνε ἄνθρωπος και πήρε τη μορφή του δούλου... συζητᾶ τώρα με τους Ἰουδαίους ως φύλακας του νόμου και ἄνθρωπος που δεν ξέρεει να παραβαίνει τις ἐντολές που ἔχουν ὀριστεῖ ἀπὸ ψηλά, οὔτε ἀνέχεται να κάνει κάτι ἀπὸ δική του γνώμη, το ὁποῖο δεν συμβαδίζει με το θεῖο νόμο» (K).

«Ὅταν διαπραγματευόταν για την ἀνάσταση των ψυχῶν, δεν εἶπε Ἀκούω, ἀλλὰ Βλέπω. Διότι το Ἀκούω ἀναφέρεται στην παραγγελία του Πατέρα που προστάζει. Τώρα λοιπὸν ως ἄνθρωπος λέει «ὅπως ἀκούω κρίνω», του ὁποῖου ο Πατέρας εἶναι μεγαλύτερος μιας και πήρε ο Υἱός μορφή δούλου και δεν τα λέει αυτά με τη μορφή του Θεοῦ» (Au).

(5) «Ὅπως ἀκούω ἀπὸ τον Πατέρα» (Z). «Ἐτσι κρίνω, σαν να ἦταν ο ἴδιος ο Πατέρας που κρίνει» (X). Πριν πω ἢ ἐκφέρω κάποια κρίση, ἀκούω τη φωνή του Πατέρα και ὅπως ἐκείνη μιλά προς ἐμένα, ἔτσι και ἐγὼ μιλά ἢ κρίνω. Αυτό ὁμως ἀποτελεῖ ἐγγύηση ὅτι «και η κρίση η δική μου εἶναι δίκαιη». Κανείς δεν θα μπορούσε να κατηγορήσει τον Πατέρα, ὅτι δεν κρίνει δίκαια. Συνεπῶς η υπακοή μου προς τον Πατέρα ἐγγυάται για το ὅτι και ἐγὼ κρίνω δίκαια (g).

(6) Περιλαμβάνει μεν και τη μέλλουσα κρίση, ἀλλὰ ἔχει και γενικότερη ἐννοια. «Υπόσχεται ὅτι θα εἶναι δίκαιος κριτῆς ὄχι μόνο κατὰ τον καιρό ἐκεῖνο, κατὰ τον ὁποῖο θα γίνει η ἀνάσταση των νεκρῶν, ἀλλὰ ἰσχυρίζεται ὅτι θα κρίνει σωστά και δίκαια και τα πράγματα σε αὐτή τη ζωή» (K).

(7) Ὡς ἄνθρωπος ο Κύριος εἶχε δικό του θέλημα, ἀνθρώπινο, ὅπως φαίνεται ἄλλωστε αὐτό και ἀπὸ τα δικά του λόγια στη Γεθσημανή: «ἀλλὰ ὄχι το θέλημά μου, ἀλλὰ το δικό σου να γίνει» (Λουκ. κβ 42, δεσ Μαθ. κστ 39, Μάρκ. ιδ 36). Το θέλημα ὁμως αὐτό ὑποτάχτηκε ἀπόλυτα και πλήρως στο θεῖο θέλημα (g). Η ἐννοια των λόγων αὐτῶν, εἴτε τα ἐφαρμόσουμε στην ἀνθρώπινη φύση εἴτε στη θεία, εἶναι η ἐξῆς:

«Δεν ὑπάρχει σε ἐμένα θέλημα διαφορετικό και ξεχωριστό ἀπὸ αὐτό του Πατέρα, ἀλλὰ ὅ,τι ἐκεῖνος θέλει, αὐτό και ἐγὼ... Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν τον Πατέρα κανείς δεν θα μπορούσε να τον κατηγορήσει που κρίνει, ἔτσι οὔτε ἐμένα» (X). Ἐάν η φράση ἐφαρμοστεῖ στη θεία φύση, θα προσθέσουμε: «διότι δεν ἔχω ξεχωριστό θέλημα... διότι ἓνα και το ἴδιο εἶναι το θέλημα πατέρα και υιοῦ» (Z).

(8) «Διότι αὐτὸς μεν που θέλει να στηρίξει τα δικά του, θα μπορούσε ἴσως να ὑποπτευθεῖ ἀπὸ

πολλούς ότι έτσι φθείρει το δίκαιο. Αυτός όμως που δεν αποβλέπει στα προσωπικά του, ποια αιτία έχει για να μην αποφασίσει δίκαια;» (X).

Ιω. 5,31 Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ(1), ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθῆς(2).

31»Αν ἐγὼ ἔδινά μαρτυρία γιὰ τον εαυτό μου, αὐτή η μαρτυρία μου θα μπορούσε να μην εἶναι ἀληθινή.

(1) «Ἐπρόκειτο οἱ Ἰουδαῖοι να πουν στο Χριστό: Ἐάν ἐσύ μαρτυρεῖς γιὰ τον εαυτό σου η μαρτυρία σου δεν εἶναι ἀληθινή. Για αὐτό προλαβαίνοντας αὐτά, εἶπε, σαν να ἔλεγε: Ὅπωςδήποτε θα μου πείτε ὅτι δεν σε πιστεύουμε· Διότι κανεῖς ποτέ που μαρτυρεῖ γιὰ τον εαυτό του δεν εἶναι ἀξιόπιστος στους ἀνθρώπους» (X), «διότι τον υποπτεύονται γιὰ φιλαυτία» (Z).

Ἡ ἔνσταση και το ἀκόλουθο ἐπιχείρημα υπαινίσσεται επικρατοῦσα και στους Ἰουδαίους ἀρχή, σύμφωνα με την ὁποία «ο ἀνθρωπος δεν εἶναι ἀξιόπιστος γιὰ τον εαυτό του» (Mishna, Ketuboth II 9), η ὁποία ἐνισχυόταν πολύ περισσότερο ἀπὸ την καθιερωμένη και ἀπὸ το νόμο ἀρχή (Δευτ. ιθ 15), κατὰ την ὁποία πάνω σε δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες θα σταθεῖ κάθε λόγος (δες και Β΄ Κορ. ιγ 1, Α΄ Τιμ. ε 19)(β).

(2) «Το εἶπε αὐτό ὄχι σαν δική του γνώμη, ἀλλά ως κάτι που αὐτοὶ σκέφτονταν να πουν» (Z), «δηλαδή, ὅτι γιὰ ἐσάς δεν εἶναι ἀληθινός» (X). Για αὐτό και πιο κάτω (η 14) διαβεβαιώνει, ὅτι «και ἀν ἐγὼ μαρτυρῶ γιὰ τον εαυτό μου, εἶναι ἀληθινή η μαρτυρία μου». Ὁλοφάνερα λοιπὸν αὐτό που λέει στον παρόντα σ. «προερχόταν ἀπὸ τη δική τους ἀντίθεση, ἐνῶ αὐτό (στο η 14) ἦταν της δικῆς του γνώμης» (Z). Για να ἀνατρέψει αὐτὴν την ἔνσταση «παρέχει τρεῖς ἀποδείξεις σαφείς και ἀναντίρρητες, φέρνοντας μάρτυρες των λεγομένων, τα ἔργα που γίνονται ἀπὸ αὐτόν, τη μαρτυρία του Πατέρα, το κήρυγμα του Ἰωάννη» (X).

Το «δεν εἶναι ἀληθινός» συνυπονοεῖ μομφή ἐναντίον της φιλαλήθειας και ἀκεραιότητας των ἀνθρώπων. Ἀσφαλῶς μπορούμε μαζί με τον Δαβὶδ να ἐπαναλάβουμε το: «Κάθε ἀνθρωπος εἶναι ψεύτης», και σε αὐτό οφείλεται το ἀξίωμα, ὅτι η μαρτυρία του καθενός μας γιὰ τον εαυτό του εἶναι ὑπόπτη. Ἡ ἀγάπη, την ὁποία ἔχουμε γιὰ τον εαυτό μας εἶναι ἰσχυρότερη ἀπὸ την ἀγάπη μας γιὰ την ἀλήθεια. Ἀλλά το «δεν εἶναι ἀληθινή» συνυπονοεῖ και τιμὴ προς τον Υἱό του Θεοῦ, διότι υπενθυμίζει την ἀκρα συγκατάβασή του. Παρόλο που αὐτός εἶναι ο «μάρτυρας ο πιστός» και η ἴδια η ἀλήθεια, ὁμως εὐδόκησε να ἀδειάσει τον εαυτό του και να συγκαταριθμηθεῖ μαζί με τους υἱούς των ἀνθρώπων δεχόμενος, να ἀμφισβητεῖται ἀπὸ αὐτούς η μαρτυρία του.

Ιω. 5,32 ἄλλος(1) ἔστιν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, και οἶδα(2) ὅτι ἀληθῆς ἔστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ(3).

32Ἄλλος ὁμως εἶναι που δίνει μαρτυρία γιὰ μένα, και ξέρω πως ὅ,τι λέει ἐκεῖνος γιὰ μένα εἶναι ἀληθινό.

(1) Οἱ γύρω ἀπὸ τον Χρυσόστομο θεωροῦν ὅτι ο ἄλλος ἐδῶ εἶναι ο Ἰωάννης. «Ἀναφέρει πρῶτα την κατώτερη μαρτυρία, αὐτὴν του Ἰωάννη» (X).

Ὁ Κύριλλος ὁμως διαφορετικὰ: «Με αὐτό υποδηλώνει το Θεό και Πατέρα που βρίσκεται στους οὐρανοὺς, ο ὁποῖος με πολλούς ἤδη τρόπους ἐπιβεβαίωσε τη γνησιότητα της οὐσίας του Υἱοῦ του». Ἐτσι ἐρμηνεύει και ο Κυπριανός (Epist. 66,2). Ἀν λάβουμε υπ' ὄψη ὅτι χρησιμοποιεῖ ἐδῶ ἐνεστώτα (μαρτυρῶν= ἐξακολουθεῖ και τώρα να μαρτυρεῖ), ἐνῶ γιὰ τη μαρτυρία του Ἰωάννου στο σ. 33 χρησιμοποιεῖ παρακείμενο, και ἐπιπλέον ὅτι στο σ. 34 και 36 διακηρύττει σαφῶς ὅτι δεν ἔχει ἀνάγκη ἀνθρώπινης μαρτυρίας (ο) μάλλον παρουσιάζεται σωστότερο, ὅτι ἐδῶ ἐννοεῖ ο Κύριος ὅτι αὐτός που μαρτυρεῖ εἶναι ο Πατέρας του.

(2) Ἐχω μέσα μου την ἐσωτερική συνείδηση της σχέσης αὐτῆς πατέρα-υιοῦ, γιὰ την ὁποία ο Πατέρας μαρτυρεῖ (g). Κανεῖς ἄλλος δεν μπορούσε να γνωρίζει το ἀληθινό και βέβαιο αὐτῆς της μαρτυρίας, ὅσο ο ἴδιος ο Κύριος, διότι «ἐγὼ γνωρίζω αὐτόν, διότι ἀπὸ αὐτόν εἶμαι» (Ιω. ζ 29)(β). Ὑπάρχει και η γραφή οἶδατε, η ὁποία προήλθε ἀπὸ την ἐρμηνεία, σύμφωνα με την ὁποία αὐτός που μαρτυρεῖ σύμφωνα με αὐτόν τον σ., εἶναι ο Ἰωάννης (g).

(3) Παρόλο που η μαρτυρία του Ἰησοῦ γιὰ τον εαυτό του ως μαρτυρία σύμφωνη με τη μαρτυρία του Πατέρα του που ἀντηχοῦσε στη συνείδησή του, ἦταν ἐπαρκῆς, γιὰ τους Ἰουδαίους ὁμως, οἱ ὁποῖοι θεωρούσαν ὅτι οἱ ἀξιῶσεις του ὅτι εἶναι Κριτῆς προέρχονταν ἀπὸ ἐγωισμό και ἀλαζονεία, ἦταν ἀνεπαρκῆς. Οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν ἐξωτερικές ἀποδείξεις και ζητοῦν ο Ἰησοῦς να κατονομάσει τους μάρτυρές του. Αὐτό πράττει τώρα και ο Κύριος. Ὁ Ἰωάννης ἔδωσε μαρτυρία γιὰ αὐτόν. Τα ἔργα του ἀκόμη ἦταν ορατοὶ μάρτυρες της θείας του ἐξουσίας. Και οἱ Γραφές της Π.Δ. μαζί με τον Μωϋσῆ μαρτυροῦν γιὰ αὐτόν. Ἡ συμφωνία των ξεχωριστῶν αὐτῶν μαρτυριῶν παρέχει το κριτήριο, με το ὁποῖο η ἀλήθεια μπορεῖ να διακριθεῖ ἀπὸ την πλάνη (χ).

Ιω. 5,33 ὑμεῖς(1) ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ(2)·

33Εσεῖς στείλατε ἀπεσταλμένους στον Ἰωάννη, κι αὐτὸς εἶπε την ἀλήθεια.

(1) Αντιθέτει αὐτούς, που ζητοῦν μαρτυρία ἀξιόπιστων ἀνθρώπων για να πιστέψουν, με τον εαυτό του («Εγὼ ὅμως δεν παίρνω ἀπὸ ἀνθρώπους τη μαρτυρία»), ο Ὁποῖος ἔχοντας τη μαρτυρία του Πατέρα, δεν ἔχει ἀνάγκη τη μαρτυρία ἀνθρώπων (g). Επιπλέον με το να μπαίνει μπροστά με ἔμφαση το «εσεῖς», τονίζεται, ὅτι «ο Ἰωάννης ἔδωσε ἐλεύθερα τη μαρτυρία ὄχι ἀπὸ μόνος του... ἀλλὰ ἐρωτώμενος ἀπὸ ἐκείνους» (K). «Εσεῖς στείλατε... και δεν θα στέλνατε, αν δεν τον θεωρούσατε ἀξιόπιστο» (X). «Ἐπομένως δεν μπορείτε να παραγράψετε τη μαρτυρία του» (Z).

(2) Δες α 20, 27,29 για τη μαρτυρία του Ἰωάννη. Χρησιμοποιεῖ παρακείμενο, διότι ο Ἰωάννης εἶχε ἤδη φυλακιστεῖ, αν ὄχι και θανατωθεῖ, ἀλλὰ η μαρτυρία του ἔμενε ως γεγονός συντελεσμένο (g).=Ἐχει δώσει μαρτυρία για χάρη, για ὄφελος της ἀλήθειας και η μαρτυρία του σώζεται και μένει στη συνείδησή σας (δ).

Ιω. 5,34 ἐγὼ(1) δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου(2) τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα(3) λέγω ἵνα(4) ὑμεῖς σωθῆτε(5).

34Βέβαια, ἐγὼ δεν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τη μαρτυρία ἐνὸς ἀνθρώπου· σας τα λέω ὅμως αὐτά, για να σας δώσω τη δυνατότητα να σωθεῖτε.

(1) Αντίθετα με εσάς.

(2) «Ἐστω και αν αὐτὸς εἶναι ο Ἰωάννης» (b). «Δεν ἀπορρίπτονται ως ἀχρηστα τα λεγόμενα του Ἰωάννη, οὔτε παρουσιάζει ἀργὸ τον μάρτυρα της ἀλήθειας» (K). Ἄλλωστε «και η μαρτυρία του Ἰωάννη ἦταν μαρτυρία του Θεοῦ, διότι ἀφοῦ ἔμαθε ἀπὸ ἐκείνον, ἔλεγε αὐτά που ἔλεγε» (X).

Ἀλλὰ η ἐσωτερικὴ πληροφορία και η μαρτυρία, την ὁποία ἔδινε ο Πατέρας του ἄμεσα στο ἐσωτερικὸ της συνείδησής του και ὅσον ἀφορὰ την ἀνθρώπινη φύση του, ἔκανε για τον Κύριο περιττὴ τη μαρτυρία ὁποιοῦδήποτε ἄλλου, ἔστω και ἀπεσταλμένου του Θεοῦ. Διότι η μαρτυρία του Ἰωάννη ἢ ὁποιοῦδήποτε ἀπεσταλμένου προερχόταν μεν ἀπὸ ἔμπνευση θεία, ἐφόσον ὅμως περνούσε η ἔμπνευση αὐτὴ ἀπὸ στόμα ἀνθρώπινο, μπορούσε να τεθεῖ ὑπὸ ἀμφισβήτηση (g). «Διότι τη φωνὴ του ἀνθρώπου εἶναι δυνατόν να την παρακούσει κανεῖς πολλές φορές ως μη ἀληθινὴ, ἀκόμα και αν κάποιος ἀνήκει τυχόν στους καταταγμένους μεταξύ των ἀγίων» (K).

(3) «Τα σχετικὰ με τη μαρτυρία του Ἰωάννη» (Z).

(4) Η φλογερὴ θέλησή του για τη σωτηρία των ἀνθρώπων ἐκφράζεται ἐδῶ (b). Παρόλο που σε ἐμένα δεν χρειάζεται αὐτὴ η μαρτυρία, ὅμως την ἐπικαλούμαι για το καλὸ σας, «επειδὴ αὐτὸν περισσότερο προσέξατε και τον θεωρούσατε ἀξιόπιστο ὅλων και τρέξατε σε ἐκείνον σαν σε προφήτη» (X), «για αὐτὸ ὑπενθυμίζω τη μαρτυρία του Ἰωάννη» (Θφ).

(5) «Να σωθεῖτε, δίνοντας ἐμπιστοσύνη σε αὐτὸν που θεωρεῖτε ἀξιόπιστο» (Z). «Ὅλα τα κάνω και τα δέχομαι και τα ἀνάξια της θεότητάς μου, για να σωθεῖτε εσεῖς» (Θφ).

Ιω. 5,35 ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος(1) ὁ καιόμενος καὶ φαίνων(2), ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι(3) πρὸς ὥραν(4) ἐν τῷ φωτὶ(5) αὐτοῦ.

35Ο Ἰωάννης ἦταν το ἀναμμένο λυχνάρι που φωτίζει, κι εσεῖς θελήσατε για λίγο στο φως του να χαρεῖτε.

(1) «Δεν ἦταν ἐκεῖνος το φως» (Ιω. α 8). Ονομάζει αὐτὸν λυχνάρι σε σχέση με τον Κύριο, «διότι ἐπισκιάστηκε ἀπὸ το υπερβολικὸ φως του ἡλίου της δικαιοσύνης» (Z) και δείχνει «ὅτι ο Ἰωάννης δεν εἶχε το φως ἀπὸ τον εαυτό του, ἀλλὰ ἀπὸ τη χάρη του Πνεύματος» (X), «και πρόσκαιρο» (Θφ).

«Ἐκεῖνος κατεῖχε τη θέση του λυχνarioῦ, το ὁποῖο, ὅταν δεν εἶναι παρὼν ο ἡλῖος, ἐξυπηρετεῖ την ἀνάγκη αὐτῶν που εἶναι στο σκοτάδι, ὅταν ὅμως ἔλθει ἐκεῖνος, εἶναι περιττὸ ἀφοῦ δεν βοηθὰ σε τίποτα» (Θμ). Δες και Β΄Πέτρ. α 19, ὅπου ο προφητικὸς λόγος παρομοιάζεται με λυχνάρι που φωτίζει σε σκοτεινὸ τόπο, ἔως ὅτου γλυκοχαράξει η ἡμέρα (β).

Ὅχι χωρὶς ἀντίρρηση η γνώμη, σύμφωνα με την ὁποία «νομίζω ὅτι ο Θεὸς μέσω του Δαβὶδ προεῖπε για αὐτὸν με τη φράση: Ἐτοίμασες λυχνάρι για τον Χριστὸ μου» (Z). Πολύ περισσότερο η γνώμη του b., κατὰ την ὁποία ὑπαινίσσεται το Σειράχ μη 1 «και σηκώθηκε ο Ἡλίας ο προφήτης σαν φωτιά και ο λόγος του καιγόταν σαν λαμπάδα» (β). Ο παρατατικὸς ἦν ὑποδηλώνει, ὅτι η ἀποστολὴ του Ἰωάννη εἶχε ἤδη λήξει (ο).

(2) =το λυχνάρι που ἀνάβει και δεν καλύπτεται ὥστε να σβῆσει, ἀλλὰ καίει και φωτίζει. Ἐχει λοιπὸν το φως ὄχι ἀπὸ τον εαυτό του, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸν που το ἀνάψε και το τροφοδότησε (ο).

Χαρακτηριστικὰ ἀπαραίτητα, ὥστε το λυχνάρι να ἀνταποκρίνεται στον προορισμὸ του. Για αὐτὸ πρέπει αὐτὸ να καίει και δεῦτερον να διαχέει το φως του ἀνεμπόδιστα (κ).

«Αὐτὸς που καίγεται ἀπὸ τη φωτιά του θείου πνεύματος και φωτίζει αὐτοὺς που εἶναι στο σκοτάδι της ἀμαρτίας» (Z). Ἦταν ο Ἰωάννης λυχνάρι που φωτίζει, διότι το ἔργο του ἦταν να φωτίζει κόσμο που

βρισκόταν στο σκοτάδι, πληροφορώντας αυτόν για την έλευση του Μεσσία, σε σχέση με τον οποίο ο Ιωάννης ήταν το αστέρι ο αυγερινός. Ήταν λυχνάρι που έκαιγε και αυτό υποδηλώνει την ειλικρίνεια του Ιωάννη. Κατανάλωνε τον εαυτό του ο Ιωάννης, για να φωτίζει τους γύρω του. Υποδηλώνει ακόμη το ζήλο του και τη θερμότητά του, τα οποία έκαιγαν αυτόν με αγάπη προς το Θεό και προς τις ψυχές των ανθρώπων. Ήταν και φως που έλαμπε ο Ιωάννης. Υποδηλώνει αυτό παραδειγματική συμπεριφορά και αναστροφή, με την οποία το φως μας λάμπει μπροστά στους ανθρώπους. Παρόλο που είχε αποσυρθεί στην έρημο, υπήρξε όμως τέτοια η διδασκαλία του και η ζωή του, ώστε τον έκαναν σεβαστό και επιβλητικό σε ολόκληρο το έθνος.

(3) Λόγια που μαρτυρούν τη δημοτικότητα του Ιωάννη (Μάρκ. α 5, Ματθ. γ 5, ια 7, κα 26) αλλά και το άστατο των Ιουδαίων, οι οποίοι ελκύστηκαν ως ιπτάμενα έντομα γύρω από τη λαμπερή λυχνία (β). Χαρακτηρίζεται άριστα η μάταιη και παιδαριώδης περιέργεια και ο πρόσκαιρος ενθουσιασμός, τα οποία εκδηλώθηκαν από το λαό στην καταπληκτική εμφάνιση του Ιωάννη (g).

«Διότι θαύμαζαν μεν στις αρχές τον άγιο βαπτιστή ως ασκητή, ως φιλόθεο, ως πρότυπο κάθε ευλάβειας» (Κ).

(4) «Δηλαδή για πολύ λίγο καιρό» (Κ). «Αυτό φανερώνει την ευκολία τους και ότι γρήγορα απομακρύνθηκαν από αυτόν» (Χ). «Διότι αν μία και καλή πίστευαν με βεβαιότητα σε εκείνον, αυτός θα τους οδηγούσε γρήγορα στην πίστη στον Κύριο» (Θφ).

(5) «Το φως της διδασκαλίας του» (Ζ). Θέλησαν οι Ιουδαίοι να χαρούν. Θεώρησαν τους εαυτούς τους υπερήφανους, διότι τέτοιος άνδρας φάνηκε μεταξύ τους. Και όπως τα παιδιά στήνουν χορούς κοντά σε φωτιά που άναψε για διασκέδαση, έτσι και αυτοί θέλησαν να χαρούν. Ο ενθουσιασμός τους όμως υπήρξε παροδικός. Και πολύ σύντομα είπαν για αυτόν ότι έχει δαιμόνιο. Αλίμονο! Πολλοί από εκείνους, οι οποίοι φαίνονται να αρέσκονται κατ' αρχάς στο ευαγγέλιο και επηρεάζονται από αυτό, μετά περιφρονούν και απορρίπτουν αυτό.

Ιω. 5,36 ἐγὼ(1) δὲ ἔχω τὴν(2) μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου(3)· τὰ γὰρ ἔργα(4) ἃ ἔδωκέ μοι(5) ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω(6) αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα(7) ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ(8) ὅτι ὁ πατὴρ με ἀπέσταλκε.

36»Εγὼ ὅμως ἔχω για τον εαυτό μου μαρτυρία ανώτερη από του Ιωάννη· γιατί τα έργα που μου ανέθεσε ο Πατέρας να τελειώσω, αυτά τα έργα που επιτελώ, μαρτυρούν για μένα πως είμαι σταλμένος από τον Πατέρα.

(1) Σε αντίθεση με το προηγούμενο «εσείς» (g).

(2) Η προσθήκη του άρθρου τονίζει τη σημασία της λέξης=την απόλυτη μαρτυρία (g).

(3) Ή, μεγαλύτερη από τη μαρτυρία, την οποία ο Ιωάννης έδωσε για εμένα (b)· ή, ταυτίζει τον Ιωάννη με τη μαρτυρία του (g). Τα έργα του Ιησού παρείχαν σοβαρότερη σειρά εξωτερικών μαρτυριών για τη θεία του αποστολή παρά η μαρτυρία του Ιωάννη (χ). Αλλά και η εσωτερική μαρτυρία του Πατέρα του ήταν βεβαιότερη από αυτήν του Ιωάννη.

(4) Κυρίως «η θεραπεία του παραλύτου και τα υπόλοιπα θαύματα» (Ζ). Διότι αυτά γινόμενα ορατά στα μάτια όλων και προκαλώντας την εντύπωσή τους αποτελούσαν καταπληκτική και επίσημη μαρτυρία. Όμως εφόσον στο σ. 20 μιλώντας για έργα, δέχεται αυτά με ευρύτερη έννοια, περιλαμβάνοντας σε αυτά και την ζωοποίηση και κρίση, την οποία από την παρούσα ζωή ως Μεσσίας ενεργεί, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε και τα έργα της όλης Μεσσιακής του δράσης και μάλιστα την επιστροφή των αμαρτωλών, την κρίση των απίστων, το όλο ηθικό θαύμα της ζωής του και γενικά το έργο για το οποίο ο Κύριος λέει προς τον Πατέρα του στο ιζ 4 «τελείωσα το έργο το οποίο μου έδωσες να κάνω», επαναλαμβάνοντας τα ίδια λόγια τα οποία και εδώ (ο). Η φράση τα έργα τα οποία εγώ κάνω, περιλαμβάνει την όλη δράση του Λόγου, όταν έγινε σάρκα (τ).

(5) Δηλαδή «μου ανέθεσε ο Πατέρας» (Θφ) μου επέτρεψε και μου έδωσε τη δύναμη· μου ανέθεσε, δίνοντας συγχρόνως σε εμένα και τη δύναμη να τα φέρω σε πέρας (g). Αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου. Μπορεί όμως να αποδοθεί και στη θεία φύση οπότε λέγεται με ανθρωποπαθή τρόπο και θα ερμηνεύσουμε: «δείχνει, ότι δεν κάνει τίποτα αντίθετο με τον Πατέρα» (Χ).

(6) Για να κάνω αυτά μέχρι τέλους (b)· για να συντελέσω αυτά πλήρως. Τα έργα αυτά είναι και τα μέσα με τα οποία ο υιός δοξάζει τον Πατέρα (Ιω. ιζ 4) και προς τα οποία αναφερόμενος θα φωνάζει μια μέρα: Τετέλεσται (τ).

(7) Επανάληψη που ταιριάζει και δίνει έμφαση (b).

(8) «Μαρτυρούν σαν έργα που προέρχονται μόνο από θεία δύναμη· διότι τέτοια δεν μπορούσε να κάνει κάποιος αντίθετος» (Ζ). Η μαρτυρία μέσω αυτών των έργων, ήταν ανώτερη από αυτήν του Ιωάννη, διότι «τα λόγια του Ιωάννη θα μπορούσε κάποιος από αυτούς να πει ότι ήταν αλαζονεία και ότι τα είπε χάριν της φιλίας...», τα έργα όμως δεν μπορούσαν να έχουν αυτήν την υποψία ούτε ακόμη

και από τους πλέον μανιακούς» (X). «Τα έργα που είναι απαλλαγμένα από κάθε υποψία, βουλώνουν κάθε φιλόνικο στόμα» (Z).

Ιω. 5,37 και(1) ὁ πέμψας(2) με πατήρ, αὐτὸς(3) μεμαρτύρηκε(4) περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ(5) ἀκηκόατε(6) πώποτε οὔτε εἶδος αὐτοῦ(5) ἐωράκατε(6),

370 Πατέρας που με έστειλε, αυτός ο ίδιος έχει δώσει μαρτυρία για μένα. Εσείς όμως ούτε τη φωνή του έχετε ποτέ ακούσει ούτε τη μορφή του έχετε δει,

(1) Ανεξαρτήτως της μαρτυρίας των έργων, και αυτός που με έστειλε έχει μαρτυρήσει. Πρόκειται λοιπόν για νέα μαρτυρία, άλλη από αυτήν που αναφέρεται στο σ. 36 (g). Η μαρτυρία εκείνη με τα έργα είναι μάλλον έμμεση, αυτή για την οποία μιλά εδώ παρουσιάζεται περισσότερο άμεση (β).

(2) Έχει την ίδια έννοια με το «αποστέλλω» του προηγ. σ. Δες και γ 17 (β).

(3) Τονίζει έντονα τον προσωπικό, άρα και άμεσο χαρακτήρα αυτής της μαρτυρίας, η οποία έχει ήδη λάβει χώρα στο παρελθόν (g).

(4) «Και πού μαρτύρησε για αυτόν;». Ή «στον Ιορδάνη» (X). Ή, πιο σωστά «στις Γραφές. Και βεβαίως και όταν βαπτιζόταν μαρτύρησε για αυτόν... και όταν πάλι μεταμορφωνόταν. Αλλά όταν βαπτιζόταν μεν, αν και άκουσαν, αμφέβαλλαν, ενώ όταν μεταμορφωνόταν ούτε άκουσαν αυτοί. Για αυτό, προσπερνώντας αυτές τις μαρτυρίες, τους παραπέμπει στις Γραφές, που είχαν πάντοτε στα χέρια τους και ήταν αναντίρρητες» (Z).

(5) Τονίζει το αθέατο και γενικά το πάνω από αίσθηση του Θεού, για να τονίσει συγχρόνως, ότι την μαρτυρία, την οποία ο Θεός δίνει για αυτόν, δεν πρέπει να περιμένουν να ακούσουν αυτήν άμεσα, αλλά πρέπει να αναζητήσουν αυτήν στη Γραφή:

«Για να μην απαιτήσουν μαρτυρία του Θεού με την ίδια του τη φωνή και αυτοπροσώπως... ομολογεί και αυτός... ότι στο Θεό δεν υπάρχει ούτε φωνή ούτε μορφή, διότι αυτά μεν ανήκουν στα σώματα, ενώ ο Θεός είναι ασώματη φύση, ή μάλλον υπερσώματη και υπερφυσική» (Z).

Αλλά «τις Γραφές που μαρτυρούν για εμένα δεν τις ξέρετε, έστω και αν νομίζετε ότι τις γνωρίζετε και καυχιέστε ότι σας εμπιστεύθηκε ο Θεός τα λόγια του» (Θφ). Με τις εξωτερικές μεν αισθήσεις ο Θεός ούτε ακούγεται ούτε βλέπεται. Βλέπεται και ακούγεται με την καρδιά και η για τον Υιό του μαρτυρία αντηχεί και παραμένει στις καρδιές των πιστών (β). Και οι φράσεις «ακούω τη φωνή» «βλέπω τη μορφή» σημαίνουν γνώση ζωντανή και εσωτερική του Θεού (g). Όλων αυτών ήταν ξένοι οι Ιουδαίοι. Για αυτό σύμφωνα με αυτήν την εκδοχή η φράση «οὔτε φωνὴν...» κρύβει και την έννοια της μομφής κατά των Ιουδαίων.

(6) «Και όμως πολλοί πολλές φορές και τη φωνή του άκουσαν και μορφή του είδαν» (Z). «Και λέγεται ότι τον είχαν δει και ο Ησαΐας και ο Ιερεμίας και ο Ιεζεκιήλ και άλλοι πολλοί» (X). Αλλά όμως στις περιστάσεις αυτές ο Θεός «συμμορφώνεται στις δικές μας ανάγκες και μιλά όμοια με εμάς κατ' οικονομίαν» (K). Αυτοί λοιπόν που άκουσαν και είδαν, άκουσαν και είδαν «φωνή και μορφή όχι όσον αφορά τη φύση του Θεού, αλλά καθ' ομοίωσιν ανθρώπου» (Z). «Διότι η θεία και απόρρητη φύση δεν γίνεται κατά το δυνατόν κατανοητή από εμάς με άλλο τρόπο, παρά μόνο με αυτά που κάνει και εργάζεται» (K). «Είναι όμως ανώτερος και από μορφές και από λέξεις» ο Θεός (X).

Ιω. 5,38 καὶ τὸν λόγον(1) αὐτοῦ(2) οὐκ έχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι(3) ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε(4).

38και το λόγο του δεν τον έχετε μόνιμα μέσα στην καρδιά σας, γιατί δεν πιστεύετε στον απεσταλμένο του.

(1) «Αυτόν που λέχθηκε μέσω του νόμου και των προφητών» (Z). Στον Ιωάννη σημαίνει και την εντολή, ή την αποκάλυψη την οποία ο Θεός έδωσε (δες Ι 35).

(2) «Και γιατί λέω αυτά; λέει. Όχι μόνο ούτε φωνή του έχετε ακούσει και ούτε μορφή του έχετε δει, αλλά ούτε και αυτό για το οποίο κατεξοχήν καυχιέστε και για το οποίο κατεξοχήν όλοι είστε σίγουροι» (X), «οὔτε τον λόγο του δεν έχετε να μένει μέσα σας» (Z). Ο λόγος του Θεού δεν έγινε μόνιμο κτήμα σας, δεν έριξε ρίζες στις καρδιές σας, ώστε να αποβεί σωτήριος για τις ψυχές σας (μ).

Ο λόγος του Θεού ήταν ανάμεσά τους, στη χώρα τους, στα χέρια τους, αλλά όχι και μέσα τους, μέσα στις καρδιές τους. Αντηχούσε στα αυτιά τους αλλά δεν κυβερνούσε τις ψυχές τους. Σημείωσε, ότι σε πολλούς έρχεται ο λόγος του Θεού και ακουόμενος από αυτούς προκαλεί σε αυτούς κάποια εντύπωση, δεν μένει όμως σε αυτούς. Για να μείνει ο λόγος μέσα μας πρέπει με πυκνή μελέτη του να ζούμε με αυτόν, να συμβουλευόμαστε αυτόν σε κάθε περίπτωση και να συμμορφωνόμαστε με αυτόν.

(3) Το «ότι» είναι αιτιολογικό. «Στηρίζει αυτό που είπε, αποδεικνύοντάς το» (Z). Εάν η ζωή τους είχε τραφεί με τον λόγο εκείνον, θα ήταν προετοιμασμένοι να υποδεχτούν εκείνον, για την έλευση του οποίου ο λόγος του Θεού στην Π.Δ. αποτελούσε προετοιμασία (μ).

(4) «Εάν συχνά και πυκνά αυτό λένε οι Γραφές, ότι δηλαδή πρέπει να πιστεύετε σε εμένα, αλλά εσείς δεν πιστεύετε, είναι φανερό ότι και ο λόγος του απομακρύνθηκε από εσάς» (X).

Ιω. 5,39 έρευνάτε(1) τὰς γραφάς(2), ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε(3) ἐν αὐταῖς(4) ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί(5) εἰσὶν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ·

39Εσείς μελετάτε με ζήλο τις Γραφές, με την πεποίθηση πως σ' αυτές βρίσκει κανείς την αιώνια ζωή· ακριβώς όμως αυτές είναι που δίνουν μαρτυρία για μένα.

(1) Σύμφωνα με τους ερμηνευτές γύρω από τον Χρυσόστομο, είναι προστακτική πτώση. «Προστάζει να ερευνούν» (Z).

«Διότι δεν είπε· να διαβάζετε τις Γραφές... αλλά τους προστάζει τώρα να σκάβουν με ακρίβεια, για να μπορέσουν να βρουν αυτά που βρίσκονται στο βάθος» (X). «Διάβαζαν μεν τις Γραφές» οι Ιουδαίοι, «αλλά δεν τις ερευνούσαν» (Z). Ως προστακτική πήρε αυτό και ο Ωριγένης (κατά Κέλσου V 16) και ο Τερτυλλιανός (de Praescript. 8).

Πιο σωστά όμως, είναι οριστική πτώση σύμφωνα με τον Κύριλλο: «Ας διαβάσουμε λοιπόν, αποβλέποντας στο χρησιμότερο, και αυτό που ακολουθεί σε αυτά που προηγήθηκαν, όχι βέβαια υπό μορφήν προσταγής, αλλά με σύνεση μάλλον και με κόμμα» (K). Και για να στηρίξει πιο πολύ την εκδοχή αυτή ο Κύριλλος προσθέτει ότι στο σ. 40 «βάζοντας ενδιάμεσα σύνδεσμο, και εννοώ το «και», το ενώνει με το «δεν θέλετε να έρθετε σε εμένα». Είναι φανερό λοιπόν ότι δηλώνει κάτι άλλο, συγγενικό βέβαια με αυτά που έχουν λεχθεί».

Εάν δεχτούμε ότι το ρήμα εκφέρεται σε οριστική, η έννοια του ερευνώ είναι διαφορετική από εκείνη, με την οποία αποδίδεται από τον Χρυσόστομο· και είναι μάλλον κακή και σημαίνει τον Ραββινικό τρόπο της εξέτασης των γραφών=Εξετάζετε τις συλλαβές, τις λέξεις· μετράτε τα γράμματα, χωρίς όμως να ενδιαφέρεστε να εισδύσετε στο νόημά τους (g, β).

«Επειδή δηλαδή είδε αυτούς να τρέχουν πάντοτε στα συγγράμματα του Μωϋσή και να συλλέγουν από αυτά με τρόπο απαίδευτο τις αφορμές των αντιρρήσεων, και να μη ζητούν τίποτα άλλο... αποδεικνύει σε αυτούς άχρηστο και ανώφελο τον κόπο της έρευνάς τους για αυτά» (K).

Διαβάζετε το νόμο κάθε μέρα στις συναγωγές σας, έχετε ραββίνους και διδασκάλους και γραμματείς, οι οποίοι έργο έχουν να σπουδάζουν τις Γραφές, αλλά η έρευνά σας αυτή ελατήριο έχει τη δική σας δόξα. Σημείωσε, ότι είναι δυνατόν οι άνθρωποι να είναι επιμελείς ερευνητές του γράμματος της Γραφής, συγχρόνως όμως να είναι ξένοι με το πνεύμα και τη δύναμή της.

(2) «Τις νομικές και προφητικές» (Z). Στον πληθυντικό λέγεται για όλο τον κανόνα της Π.Δ. (Ματθ. κα 42,Λουκ. κδ 27), στον ενικό όμως λέγεται σε σχέση με ορισμένο χωρίο της Γραφής.

(3) «Νομίζετε μεν ότι έχετε, αλλά δεν έχετε» (Z), «περιμένετε ότι θα σωθείτε από μόνη την ανάγνωση... και καυχίστε μόνο για τη σκέτη ανάγνωση» (X).

(4) = «Απλώς και μόνο από το γεγονός, ότι ερευνάτε αυτές νομίζετε ότι θα έχετε ζωή αιώνια» (b).

(5) Με έμφαση= Ε! λοιπόν αυτές, τις οποίες ερευνάτε, αυτές μαρτυρούν για μένα (g). Οι Γραφές μαρτυρούν για το Χριστό και μέσω αυτών ο Θεός δίνει μαρτυρία για αυτόν. Πρέπει λοιπόν να ερευνούμε τις Γραφές, διότι με την έρευνα αυτή θα πετύχουμε ζωή αιώνια. «Αυτή η ζωή βρίσκεται στον υιό του. και αυτός που έχει τον υιό έχει ζωή αιώνια» (Αΐω. ε 11). Ο Χριστός είναι ο θησαυρός και το πολύτιμο μαργαριτάρι που είναι κρυμμένο στον αγρό. Είναι το νερό, που υπάρχει στα βαθιά πηγάδια των Γραφών, το Γάλα που ρέει από τους κόλπους τους.

Ιω. 5,40 καὶ(1) οὐ θέλετε ἐλθεῖν(2) πρὸς με ἵνα(3) ζωὴν(4) ἔχητε.

40Κι όμως δεν είστε πρόθυμοι να έρθετε κοντά μου, για να βρείτε την αληθινή ζωή.

(1) Συχνά στον Ιωάννη βρίσκεται με έννοια αντιθετική. Αντιθέτει την απιστία τους με την έρευνα των Γραφών= Μολονότι ερευνάτε τις γραφές, όμως... (g,o).

(2) «Σύμφωνα με ό,τι ζητά η μαρτυρία των γραφών σχετικά με εμένα» (b). Η αποξένωσή τους από το Χριστό υπήρξε σφάλμα όχι μόνο της διάνοιας, όσο της θέλησης. Ο Χριστός τους πρόσφερε τη ζωή και αυτοί δεν θέλησαν να την πάρουν. «Δεν είπε ότι δεν μπορείτε να έλθετε, αλλά ότι δεν θέλετε να έλθετε» (Θφ).

(3) Το αποτέλεσμα αυτής της προσέλευσης (ο).

(4) «Ζωή αιώνια δηλαδή» (Z), όπως φαίνεται και από τον προηγούμενο σ. Από το Χριστό θα λάβουμε τη ζωή της άφεσης και της χάρης, της παρηγορίας και της δόξας. Η ζωή αυτή είναι η τελειοποίηση της ύπαρξής μας και περιλαμβάνει την ευτυχία και μακαριότητά μας. Όσοι λοιπόν ποθούν αυτή τη ζωή, πρέπει να έλθουν στο Χριστό, πιστεύοντας σε αυτόν, κατανοώντας τη διδασκαλία του και κάνοντάς την δική τους, ώστε η θέλησή τους και η όλη ζωή τους να διέπεται από το Χριστό και το θέλημά του.

Ιω. 5,41 (1)δόξαν(2) παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω(3)·

41»Δεν επιζητώ να με τιμούν οι άνθρωποι.

(1) Στους σ. 41-44 εκθέτει την αιτία της εναντίον του αντιπάθειας των Ιουδαίων, ενώ στους σ. 45-47 τις ολέθριες συνέπειες της απιστίας τους (g).

(2) «Επειδή ήταν λογικό πολλοί να υποπτευθούν ότι έλεγε αυτά από αγάπη για τη δόξα... προσθέτει, ότι «δεν παίρνω δόξα από ανθρώπους» (X). Δηλαδή «δεν καλώ να γίνουν μαθητές μου αυτοί που με ακούνε, ούτε κυνηγάω τις δικές σας ή των άλλων τις τιμές» (K). Εάν σας ελέγχω, διότι δεν έρχεστε προς εμένα, αυτό δεν προέρχεται από πληγωμένο εγωισμό, επειδή δηλαδή δεν δέχεστε τις αξιώσεις μου και δεν με τιμάτε (β).

(3) «Δηλαδή δεν έχω ανάγκη» (X), «δεν την αγαπώ, επειδή δεν την χρειάζομαι· διότι ούτε ο ήλιος χρειάζεται λυχνάρι φωτός» (Z), δεν επιδιώκω. Δεν επιζητήσε ποτέ τις επευφημίες των ανθρώπων. Και απέφυγε πάντοτε τις κοσμικές πομπές και επιδείξεις, με τις οποίες περίμεναν οι σαρκικοί Ιουδαίοι να εμφανιστεί ο Μεσσίας. Μάλωνε αυτούς που θεράπευε για να μην γνωστοποιούν αυτόν που τους θεράπευσε και έφυγε μακριά από εκείνους, οι οποίοι ήθελαν να τον ανακηρύξουν βασιλιά. Δεν χρειάζοταν άλλωστε τις επιδοκιμασίες και τα χειροκροτήματα των ανθρώπων. Τι θα πρόσθεταν αυτά στη δόξα του; Οι άγγελοι όλοι τον λατρεύουν. Αλλά εξάλλου δεν αρέσκειται στη δόξα αυτή παρά μόνο εφόσον είναι σύμφωνη με το θέλημα και τη δόξα του Πατέρα του και οδηγεί στη μακαριότητα εκείνους, οι οποίοι τον τιμούν, για να πάρουν από αυτόν μεγαλύτερη τιμή.

Ιω. 5,42 ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς(1) ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ(2) οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς(3).

42Εσάς όμως σας ξέρω· ξέρω πως μέσα σας δεν αγαπάτε το Θεό.

(1) Σας γνώρισα καλά από την προσωπική πείρα, την οποία έχω από την συναναστροφή μαζί σας (β) σας μελέτησα, σας ψυχολόγησα και έτσι σας έχω γνωρίσει (g). Ή, με τις φωτεινές εκείνες ακτίνες, με τις οποίες εισχωρεί στις καρδιές των ακροατών του (b). Ο Χριστός γνωρίζει τους ανθρώπους περισσότερο από όσο τους γνωρίζουν οι πλησιέστατοι σε αυτούς. Ο λαός νόμιζε, ότι οι γραμματεῖς και οι Φαρισαῖοι ήταν ευσεβέστατοι και αγιότατοι. Αλλά ο Χριστός γνώριζε, ότι δεν είχαν ούτε ελάχιστη αγάπη προς το Θεό. Ο Χριστός γνωρίζει τους ανθρώπους καλύτερα από όσο οι ίδιοι γνωρίζουν τους εαυτούς τους. Οι Ιουδαῖοι αυτοί, για τους οποίους μιλά ο Χριστός, είχαν υψηλή ιδέα για τον εαυτό τους. Αλλά ο Χριστός γνώριζε πόσο διεφθαρμένο ήταν το εσωτερικό τους. Είναι δυνατόν να εξαπατούμε τους εαυτούς μας, ουδέποτε όμως εξαπατάται και Εκείνος.

(2) Την αγάπη προς το Θεό. «Αφού είστε έρημοι από την αγάπη προς το Θεό, πώς είναι δυνατόν να έρθετε κοντά σε εμένα τον Μονογενή Θεό που γεννήθηκα από το Θεό;» (K). «Θα έπρεπε να τρέξετε προς εμένα, εάν βεβαίως αγαπάγατε το Θεό. Αλλά δεν τον αγαπάτε» (X). «Μάταια καυχίστε ότι με αποστρέφεστε επειδή αγαπάτε το Θεό. Διότι επειδή το κάνετε αυτό από φθόνο, επιχειρείτε να τον αποκρύψετε» (Z). Τα ελατήρια, από τα οποία κινείστε, είναι ιδιοτελή και εγωιστικά.

(3) Όχι απλώς στα χείλη αλλά στην καρδιά (g). Ισχυρίζονταν, ότι είχαν μεγάλη αγάπη προς το Θεό και φαντάζονταν, ότι έδειχναν αυτήν με το ζήλο τους για το νόμο, για το ναό και για το Σάββατο. Και όμως στερούνταν τελείως αυτής της αγάπης. Πολλοί φαίνονται ζηλωτές και όμως στην πραγματικότητα αποδεικνύονται ότι δεν έχουν αγάπη προς το Θεό. Όταν όμως κάποιος δεν έχει αγάπη προς το Θεό, ασφαλώς, παραμένει μακριά και από το Χριστό, ο οποίος είναι η ζωντανή και απaráλλακτη Εικόνα του Θεού και μέσω του οποίου οδηγούμαστε προς το Θεό και αποκτούμε πάλι την αγάπη και τη χάρη του Θεού. Σημείωσε ακόμη ότι η αγάπη προς το Θεό εδρεύει στην καρδιά ως ζωντανή και ενεργητική αρχή σε αυτήν· «Μέσα σας». Αυτήν και μόνη την αγάπη δέχεται ο Θεός, διότι και η δική του αγάπη «μέσα στις καρδιές μας έχει χυθεί μέσω του Αγίου Πνεύματος που μας δόθηκε» (Ρωμ. ε 5).

Ιω. 5,43 (1)ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου(2), καὶ(3) οὐ λαμβάνετε με(4)· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ(5) ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ(6), ἐκεῖνον(7) λήψετε.

43Εγὼ ἦρθα ἐξουσιοδοτημένος ἀπὸ τον Πατέρα μου, εσεῖς ὁμως δε με παραδέχεστε· αν ἔρθει κάποιος ἄλλος ἀπὸ δική του πρωτοβουλία, αυτόν θα τον δεχτείτε.

(1) Στο στίχο αυτό παρουσιάζεται το θλιβερό αποτέλεσμα, το οποίο ήλθε στους Ιουδαίους λόγω του ότι οι καρδιές τους ήταν κενές από την αγάπη προς το Θεό. «Ότι δεν διαψεύδομαι όταν λέω ότι είστε έρημοι από την αγάπη προς το Θεό, θα σας το παραστήσω με ένα πράγμα» (K).

(2) «Αφού στάλθηκα από τον Πατέρα μου» (Z), και «έχω έλθει σύμφωνα με τη θέληση εκείνου» (X), και «σας προτρέπω να επιδιώκετε να κάνετε τα πάντα προς δόξα του Θεού και Πατέρα» (K).

(3) Αντιθετικός σύνδεσμος=Και ὁμως· και μ' όλα αυτά.

(4) Δεν πιστεύετε στη θεία αποστολή μου. «Επειδή ακριβώς σας ανεβάζω προς το Θεό, και δεν σας υπόσχομαι τίποτα το ένδοξο στη ζωή, αποφεύγετε τη δυσκολία των λόγων μου» (Θμ).

(5) Ἡ, «τον αντίχριστο υπαινίσσεται εδώ» (X), «ο οποίος θα έλθει στο δικό του όνομα» (Z), «και δεν αναθέτει στο Θεό και Πατέρα τη δόξα και απαιτεί την πίστη από εμάς, αλλά αγωνίζεται για το δικό του όνομα» (K).

Ἡ, πιο σωστά, λέγεται γενικά για τους ψευδομεσσίες σύμφωνα με τα Ματθ. κδ 5,24, Μάρκ. ιγ 6,22 («πολλοί θα έλθουν χρησιμοποιώντας το όνομά μου λέγοντας ότι εγώ είμαι και θα πλανήσουν πολλούς»). Αποτελεί ένα από τα λίγα χωρία, στα οποία ο Ιωάννης αναφέρει λόγια του Κυρίου σχετικά με αυτά που διασώθηκαν και από τους Συνοπτικούς και αποτελούν προφητείες για αυτά που θα συμβούν στις έσχατες ημέρες. Η ιστορία επιβεβαίωσε την προφητεία αυτή του Κυρίου, διότι μιλά για 64 ψευδομεσσίες, οι οποίοι από τότε μέχρι τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκαν στο Ισραήλ και πέτυχαν να προσελκύσουν οπαδούς. Η γενικότητα με την οποία εκφέρονται από τον Κύριο αυτά τα λόγια, αποκλείει, ότι λέχθηκαν αποκλειστικά σε σχέση με τον Βαρκοχέβα, όπως θέλησαν να υποστηρίξουν κάμποιοι από τους νεώτερους, στη βιασύνη τού να βρουν επιχείρημα για τη συγγραφή του κατά Ιωάννην κατά τον δεύτερο αιώνα (g).

(6) Δεν σημαίνει ότι οι αυτόκλητοι Μεσσίες για τους οποίους γίνεται λόγος, δεν θα εμφανίζονταν και αυτοί ότι στάλθηκαν από το Θεό, αλλά ότι στην αξίωσή τους αυτή δεν θα ανταποκρίνονταν τα έργα τους... επειδή θα επεδίωκαν το δικό τους συμφέρον και τη δόξα τους (κ).

(7) «Εκείνος, επειδή ακριβώς παρουσιάζει όλη του τη δόξα σε αυτήν τη ζωή και υπόσχεται σε όσους τον πιστεύουν πολλή εδώ στη γη άνεση και επισημότητα, από επιθυμία της παρούσας δόξας θα τρέξετε σε αυτόν» (Θμ).

Όσοι έρχονται στο δικό τους όνομα είναι ψευδοπροφήτες, δεν έχουν αποστολή από το Θεό, αλλά δουλεύουν μόνο στα δικά τους συμφέροντα και το δικό τους εγώ. Παραχωρεί όμως ο Θεός να αποπλανώνται από τους ψευδοπροφήτες όλοι όσοι «δεν δέχτηκαν την αγάπη της αλήθειας ώστε να σωθούν» (Β΄ Θεσ. β 10,11). Οι πλάνες του αντιχρίστου είναι η δίκαιη τιμωρία εκείνων, οι οποίοι δεν υπακούουν στη διδασκαλία του Χριστού. Εκείνοι, οι οποίοι κλείνουν τα μάτια στο φως της αλήθειας, πλανώνται ασταμάτητα από ψεύτικα φώτα και παρασύρονται πίσω από κάθε είδους ολέθρια φωτιά. Αποτελεί χονδροειδή πλάνη πολλών το να απωθούν παλαιές και δοκιμασμένες αλήθειες, την ώρα που τους αρέσουν καινοφανείς θεωρίες υφασμένες με το ψεύδος και την πλάνη. Όταν οι Ιουδαίοι απέρριψαν το Χριστό και το ευαγγέλιό του, παρασύρονταν συνεχώς από ψευδόχριστους και ψευδοπροφήτες, πράγμα το οποίο προκάλούσε τις στάσεις και εξεγέρσεις εκείνες, οι οποίες επέσπευσαν την καταστροφή τους.

Ιω. 5,44 πώς δύνασθε(1) ὑμεῖς(2) πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων(3) λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ(4) οὐ ζητεῖτε;

44 Πώς όμως μπορείτε εσείς να πιστέψετε, αφού αποζητάτε τον έπαινο ο ένας του άλλου, και δεν επιδιώκετε τον έπαινο του μοναδικού Θεού;

(1) Τους κατηγορεί όχι για φυσική αλλά για ηθική αδυναμία, για την οποία και ήταν υπεύθυνοι. «Αναφέρει την αιτία της απιστίας τους» (X). Η αιτία λοιπόν αυτή συνίσταται στο ότι οι Φαρισαίοι και οι άπιστοι Ιουδαίοι ήταν κυριευμένοι από την επιθυμία της ανθρώπινης δόξας.

«Ελέγχει τους Φαρισαίους που επιδίωκαν την εξουσία και είχαν περί πολλού τις τιμές των ανθρώπων... Είναι λοιπόν φυσικό, σαν από ανάγκη, να συμβαίνει σε εκείνους που κυνηγούν τις τιμές από τους ανθρώπους, το να πέφτουν από την ουράνια δόξα» (K). Τα εμπόδια για να πιστέψουμε, προέρχονται από τους εαυτούς μας και από τη δική μας διαφθορά. Εμείς οι ίδιοι κάνουμε το έργο της πίστης βαρύ και δύσκολο στους εαυτούς μας και παραπονιόμαστε έπειτα, ότι αυτό είναι ανεφάρμοστο.

(2) Με έμφαση=Άνθρωποι τέτοιοι, όπως είστε εσείς (g).

(3) «Εφόσον οι μεν άρχοντες επιδιώκετε την δόξα από τους λαούς, οι δε λαοί αγαπάτε την τιμή από τους άρχοντες, απομακρύνεστε από την πίστη σε εμένα» (Απ).

«Και από αυτό δείχνει πάλι ότι δεν φρόντιζαν για τα του Θεού, αλλά με ένα τέτοιο πρόσχημα ήθελαν να εκπληρώσουν το προσωπικό τους πάθος· διότι πράγματι τόσο πολύ απείχαν από το να κάνουν αυτά για τη δική του δόξα, αφού προτιμούσαν μάλλον τη δόξα των ανθρώπων παρά την εκείνου» (X).

Η ρίζα της πνευματικής αυτής πτώσης ήταν, όπως πάντοτε, η υπερηφάνεια. Ο καθένας τους επιζητούσε να είναι καλός Φαρισαίος ή καλός Σαδδουκαίος για να επαινείται από αυτούς που ανήκαν στην ίδια μερίδα. Τα μάτια τους ήταν στραμμένα προς τους πλησίον τους, των οποίων επεδίωκαν την επιδοκιμασία (τ). Ο ευαγγελιστής μιλά και για τη γενική εκείνη προτίμηση, την οποία εκδηλώνουν οι άνθρωποι, όταν ακολουθούν εκείνους, των οποίων τις αβάσιμες αξιώσεις αποδέχονται και υιοθετούν, επειδή ανταποκρίνονται ζωηρά στις δικές τους επιθυμίες (χ).

(4) Ο βατικανός κώδικας και δύο μικρογράμματοι αποσιωπούν το: Θεού. «Πάλι ονομάζει το Θεό

«μόνο», αντιδιαστέλλοντάς τον με τους θεούς των εθνών» (Κ). Δεν θα ερμηνεύσουμε λοιπόν: «δόξα από μόνον το Θεό», αλλά «δόξα από τον μόνο Θεό». Και μολονότι εδώ δεν τονίζει κυρίως ο Χριστός το ενιαίο του Θεού, αλλά το ότι η μόνη πηγή αληθινής δόξας είναι ο Θεός σύμφωνα με το η 54, παρ' όλα αυτά και πάλι η απόδοση της έννοιας του χωρίου ευοδώνεται= Ο Θεός είναι το μόνο Ον, από το οποίο πρέπει να ζητά κάποιος δόξα (ο).

Αληθινή δόξα είναι μόνο εκείνη, η οποία προέρχεται από το Θεό, διότι αυτή είναι δόξα διαρκής και πραγματική. Και εκείνοι μόνοι είναι άξιοι τιμής και δόξας, τους οποίους ο Θεός εκλέγει και δέχεται σε κοινωνία και διαθήκη μαζί του. Την δόξα λοιπόν αυτή κληρονομούν όλοι οι άγιοι, όλοι που πιστεύουν στο Χριστό και υποτάσσονται σε αυτόν. Σε όλους αυτούς ανεξαιρέτως παρέχει ο Θεός τη δόξα του. Διότι δεν είναι προσωπολήπτης, αλλά θα δώσει δόξα παντού όπου παρέχει ήδη χάρη. Αυτοί όμως που δεν έρχονται στο Χριστό, αλλά επιδιώκουν την κοσμική δόξα, αποδεικνύονται ότι δεν ζητούν την από το Θεό δόξα και αυτό αποτελεί παραφροσύνη που οδηγεί στον όλεθρο.

Ιω. 5,45 μὴ δοκεῖτε(1) ὅτι ἐγὼ(2) κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν(3) ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς(4), εἰς ὃν(5) ὑμεῖς ἠλπίκατε(6).

45Μη νομίσετε πως εγώ θα σας κατηγορήσω μπροστά στο δικαστήριο του Πατέρα· υπάρχει ο κατηγορός σας, κι αυτός είναι ο Μωυσής, στον οποίο έχετε στηρίξει τις ελπίδες σας.

(1) Το ρήμα αυτό στον Ιωάννη λέγεται πάντα για γνώμη πλανεμένη. Δες και στ 39 (β).

(2) Ιδιαίτερως και μόνον εγώ, σαν ο Μωϋσής να ήταν στο πλευρό σας. Εγώ είμαι λυτρωτής (b): δεν ήλθα, για να κατακρίνω τον κόσμο. Δεν θέλει εδώ να αρνηθεί, ότι αυτός θα είναι ο Κριτής. Αλλά «συλλαμβάνει αυτούς παντού από τα δικά τους» και βεβαιώνει ότι δεν υπάρχει ανάγκη «άλλου κατηγορού, αλλά θα επαρκέσει μόνο (ο Μωϋσής) και ο νόμος που δόθηκε από αυτόν... και με αυτά που δείχνουν ανυπακοή σε αυτόν θα βρεθούν εύλογα στην ανάγκη να κατηγορηθούν, έστω και αν σιωπήσει η φωνή εκείνου που κρίνει, δηλαδή του Χριστού» (Κ). Με άλλα λόγια το κύριο νόημα του στίχου θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής: Είμαι μεν ο Κριτής του κόσμου, προκειμένου όμως για εσάς, κατήγορός σας θα είναι ο Μωϋσής και εάν εγώ σιγήσω. «Πριν από εμένα υβρίζετε τον Μωϋσή, με όσα κάνετε εναντίον μου· διότι περισσότερο απιστήσατε στον Μωϋσή παρά σε εμένα» (Χ).

(3) Το «ἔστιν» αναδεικνύει έντονα τον κατήγορο.

(4) «Στέκεται εναντίον σας γραπτή κατηγορία ο νόμος του Μωϋσή, ο οποίος θα σας κατηγορήσει επειδή απιστείται από εσάς» (αμ).

(5) «Σαν σε οδηγό του λαού και προσάτη και μεσίτη για τα σχετικά με το Θεό» (Ζ).

(6) Παρακείμενος, για να δηλωθεί, ότι η ελπίδα αφού άρχισε από το παρελθόν εξακολουθεί και τώρα να υφίσταται. Με εθνική υπερηφάνεια τόνιζαν, ότι ήταν του Μωϋσή μαθητές (θ 28, δες και ζ 19), και ότι μέσω του Μωϋσή είχε δοθεί σε αυτούς ο νόμος για το Σάββατο, από τη δήθεν παράβαση του οποίου προκλήθηκε η συζήτηση αυτή (β).

Αλλά ο Κύριος «δείχνει ότι απιστούν» αυτοί στο Μωϋσή «και πάντα τους γυρνά κατακέφαλα, αυτά ακριβώς που νόμιζαν ότι πρόβαλλαν υπέρ του εαυτού τους. Τόσο πολύ δηλαδή απέχω, λείει, από το να σας απομακρύνω από το νόμο, ώστε να καλώ ως κατήγορό σας και τον ίδιο τον νομοθέτη» (Χ).

Σε εξωτερικά προνόμια και πλεονεκτήματα στηρίζονται συνήθως εκείνοι, οι οποίοι απορρίπτουν το Χριστό και τη χάρη του. Οι Ιουδαίοι στήριζαν την ελπίδα και πεποίθησή τους στο Μωϋσή και φαντάζονταν, ότι επειδή είχαν τους νόμους του και τις εντολές του θα σώζονταν. Αλλά όλοι εκείνοι οι οποίοι στηρίζουν την πεποίθησή τους σε τέτοια προνόμια, έστω και αν τους τα έφερε η αγαθή πρόνοια του Θεού, και δεν φροντίζουν πώς να επωφεληθούν από αυτά με συνεργασία διάθεσης και θέλησης πρόθυμης και αγαθής, όχι μόνο θα διαψευστούν στις ελπίδες τους, αλλά και τα προνόμια αυτά θα είναι μάρτυρες που θα τους κατηγορούν.

Ιω. 5,46 (1)εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν(2).

46Γιατί, αν πράγματι πιστεύατε όσα ἔγραψε ο Μωυσής, θα πιστεύατε και σ' εμένα, αφού για μένα εκείνος ἔγραψε.

(1) Οι σ. 46,47, αποδεικνύουν τη θέση του σ. 45. Η έννοιά τους είναι η εξής: Κάθε αληθινός Ιουδαίος βρίσκεται και στο δρόμο, ο οποίος θα τον οδηγήσει στην πίστη στο Χριστό. Κάθε Ιουδαίος που δεν πιστεύει στον Μωϋσή, ούτε στα λόγια του Χριστού θα πιστέψει. Το να αποδέχεται κάποιος ή να απωθεί την αποκάλυψη της σωτηρίας στο πρώτο της στάδιο, συνυπνοεί και αποδοχή ή απόρριψη της και στην τέλειά της μορφή (g). Οι Ιουδαίοι καυχόντουσαν για τον Μωϋσή και στηρίζονταν με πεποίθηση στο όνομά του, αλλά δεν εγκολπώνονταν την διδασκαλία του στην αληθινή της έννοια. Δεν κατανοούσαν σωστά ούτε έδιναν εμπιστοσύνη σε εκείνα, τα οποία περιέχονταν στα συγγράμματα του Μωϋσή για τον Μεσσία.

(2) «Εγώ σκιαγραφούμαι στα βιβλία εκείνου» (Κ). Ή, ο Κύριος αναφέρεται στο Δευτερ. ιη 18-19. Ή,

πιο σωστά. Δεν υπάρχει μέρος στα συγγράμματά του, όπου (ο Μωϋσής) να μην έγραψε (b). Στο γ 14 μνημονεύεται το χάλκινο φίδι ως τύπος του Χριστού και στο η 56 γίνεται λόγος για την πρόβλεψη του Αβραάμ. Αλλά και το γενικότερο πνεύμα του νόμου οδηγούσε στο Χριστό, τόσο με τις προεικονίσεις και τους διάφορους τύπους, όσο και με τη διέγερση του συναισθήματος της βαριάς ενοχής και του από αυτήν τρεφομένου πόθου για σωτηρία (g,β).

Η κατάκριση και καταδίκη της αμαρτίας, τα οποία είναι έργα του νόμου, συνοδεύονται στο νόμο από την υπόσχεση της από το Θεό χάρις και συγχώρεσης. Και κατά το πνεύμα λοιπόν του νόμου η ελπίδα έπρεπε να μη στηρίζεται στο Μωϋσή, αλλά σε εκείνον για τον οποίο ο Μωϋσής είχε μιλήσει. Δεν αναφέρεται άρα εδώ σε κάποιο ειδικό χωρίο της Πεντατεύχου, όπως το Δευτ. η 15, αλλά στο όλο πανόραμα των Γραφών της Π.Δ., οι οποίες συγκεντρώνονται γύρω από το όνομα του Μωϋσή, διότι όλες αυτές εκτυλίσσονται γύρω από το νόμο του Μωϋσή, η φυσιογνωμία του οποίου κυριαρχεί σε όλη την μετά από αυτόν ιουδαϊκή γραμματεία (χ).

«Διότι πράγματι το «Προφήτη θα αναστήσει για σας ο Κύριος» ήταν για το Χριστό, και άλλα πολλά, άλλα μεν με λόγια, άλλα πάλι με σημάδια και σύμβολα» (Θφ).

Ιω. 5,47 εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου(1) γράμμασιν οὐ πιστεύετε(2), πῶς τοῖς ἑμοῖς(1) ῥήμασι πιστεύσετε; 47Αν ὁμως δεν πιστεύετε σ' ὅ,τι ἔγραψε ἐκεῖνος, πῶς θα πιστέψετε στα λόγια τα δικά μου;»

(1) Η αντίθεση είναι κυρίως μεταξύ του «τα εκείνου» και του «τα δικά μου», και τελείως δευτερευόντως και κατά σύμπτωση ανάμεσα στο «γράμματα» και το «ρήματα». Η απόδειξη από το ισχυρότερο=Εάν σε εκείνον δεν πιστεύετε, πολύ περισσότερο δεν θα πιστέψετε σε εμένα. Είναι αλήθεια ότι με την εκδοχή αυτή «ο λόγος... παρέχει αξιολογότερη την εκτίμηση στα γραφόμενα του Μωϋσή παρά στους λόγους του Σωτήρα» και παρουσιάζει «τα γραφόμενα εκείνου να βρίσκονται σε ανώτερη θέση από εκείνη που βρίσκονται οι δικοί του λόγοι (του Κυρίου)» (Κ). Την δυσκολία αυτή ο Κ. ζητά να αποφύγει καθορίζοντας την αντίθεση ότι υπάρχει όχι ανάμεσα στο «τα εκείνου» και στο «τα δικά μου», αλλά ανάμεσα στο «γράμματα» και το «ρήματα» και ερμηνεύει ως εξής:

«Εάν έχοντας το νόμο που έχει γραφτεί από τον Μωϋσή, και μελετώντας διαρκώς τα συγγράμματα εκείνου, δεν δίνετε καμία σημασία για την παράβαση αυτών... πώς θα μπορούσατε... να φανείτε πιο υπάκουοι στα δικά μου λόγια, τα οποία δεν ακούτε πολλές φορές, ούτε και πάντοτε, αλλά εκ παραδρομής και πολλές φορές μόνο μία φορά δέχεστε αυτά μέσα στα αυτιά σας;» (Κ).

Δεν υπάρχει όμως ανάγκη να καταφύγουμε σε μια τέτοια ερμηνεία. Είναι αρκετό το να λάβουμε υπ' όψη, ότι ο Κύριος δεν απευθύνει τα λόγια του αυτά προς Χριστιανούς, ούτε προς εθνικούς, αλλά προς Ιουδαίους που δείχνουν απεριόριστη εμπιστοσύνη στον Μωϋσή (β). Το επιχείρημα λοιπόν του Κυρίου είναι ισχυρότατο για εκείνους μόνο με τους οποίους συζητά.

(2) «Τα συγγράμματα του Μωϋσή παρέχουν κάποια παιδαγωγία, και τον υπό μορφή τύπου σχηματισμό των μυστηρίων του Χριστού, και κατά κάποιο τρόπο κάποια στοιχεία για τη γνώση αυτού, και όσα σκιαγραφούνται με εκείνον... τέλος όμως της παιδαγωγίας του νόμου είναι ο Χριστός» (Κ). Όποιος παρανοεί την Π.Δ. αυτός κατά φυσικό λόγο δεν μπορεί να καταλάβει και την Κ.Δ. (μ). Η αλήθεια της χριστιανικής θρησκείας, η οποία προέρχεται άμεσα από θεία αποκάλυψη, εξαρτάται από το θείο κύρος της Γραφής. Εάν λοιπόν δεν δεχόμαστε τη θεοπνευστία των ιερών αυτών συγγραφών, πώς θα δεχτούμε τη διδασκαλία του Χριστού;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ιωάννου 6,1 Μετὰ ταῦτα(1) ἀπήλθεν(2) ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας(3) τῆς Τιβεριάδος·

1Μετά απ' αυτά ο Ιησούς ἔφυγε για την ἄλλη ὄχθη της λίμνης της Γαλιλαίας, που λεγόταν Τιβεριάδα.

(1) Γενική έκφραση μετάβασης, η οποία δεν παρέχει ορισμένη χρονολογία. Ο Ιωάννης υπαινίσσεται ότι εδώ πρέπει να αναζητηθεί η ιστορία πολλών μηνών από τους άλλους ευαγγελιστές (b).

(2) Φαίνεται να υποδηλώνεται μία ανάγκη απομόνωσης και ησυχίας. Ὄντως σύμφωνα με το Μάρκο (στ 30) και το Λουκά (θ 10) οι απόστολοι μόλις προ ολίγου συναντήθηκαν με τον διδάσκαλό τους γυρίζοντας από την περιοδεία, στην οποία είχαν σταλθεί από αυτόν, και ο Κύριος ήθελε να δώσει σε αυτούς κάποια ξεκούραση περνώντας κάποιες ώρες απομόνωσης μαζί τους. Αυτό μάλιστα γινόταν περισσότερο αναγκαίο, αφού είχε αναγγελθεί πριν λίγο και ο αποκεφαλισμός του Βαππιστή (g).

(3) Ο Λουκάς καθορίζει τον τόπο ως «έρημο πόλης που ονομάζεται Βηθσαϊδά» (Λουκ. θ 10)(g). Θάλασσα της Γαλιλαίας, έτσι ονομάζεται στο Ματθαίο και το Μάρκο η σύμφωνα με το Λουκά (ε 1) λίμνη Γεννησαρέτ και σύμφωνα με τον Ιωάννη (κα 1) θάλασσα της Τιβεριάδας. Η Τιβεριάς ήταν πόλη νέα που χτίστηκε στη δυτική ὄχθη της λίμνης το 22 μ.Χ. από τον Ηρώδη τον Αντίπα και ονομάστηκε

έτσι προς τιμήν του Τιβερίου (β).

Εάν ο Ιωάννης έγραφε στην Παλαιστίνη, θα αρκούσαν στη συνηθισμένη ονομασία της λίμνης «θάλασσα της Γαλιλαίας». Εφόσον όμως έγραφε έξω από την Παλαιστίνη και μάλιστα απευθυνόμενος προς Έλληνες, πρόσθεσε και το «της Τιβεριάδος» για διασαφήνιση (g). Η θάλασσα της Γαλιλαίας ονομαζόταν και θάλασσα της Τιβεριάδος. Δες Ιωσήπου Ιουδ. Πολ. ΙΙΙ 57,ΙV 456, και Παισανίου V Μ,3 (χ) από τον οποίο ονομάζεται Τιβερίς. Πουθενά όμως στους συνοπτικούς δεν ονομάζεται έτσι.

«Τη θάλασσα της Γαλιλαίας, δηλαδή της Τιβεριάδος. Διότι θάλασσα της Γαλιλαίας ονομάζει τη λίμνη της Τιβεριάδος» (Z). «Αδιαφορεί επίσης πολλές φορές και ο λόγος των εκτός της πίστεως, ώστε να μην αποφεύγουν κάποιοι να ονομάζουν πολλές φορές λίμνη τη θάλασσα» (K).

Ιω. 6,2 και ήκολουθει(1) αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι(2) ἐώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα(3) ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων(4).

2Τον ακολούθησε πλήθος πολύ, γιατί έβλεπαν τα θαύματα θεραπείας των ασθενών, που έκανε.

(1) Δες και Ματθ. ιδ 13,Λουκ. θ 11,Μάρκ. στ 33. Ο Παρατατικός δηλώνει, ότι αυτή η ακολούθηση δεν άρχισε εκείνη τη στιγμή, αλλά πριν και συνεχιζόταν τώρα. Άρχισε να τον ακολουθεί πριν ακόμη διασχίσει τη λίμνη (β).

(2) Ο λόγος για τον οποίο τον ακολουθούσαν. Και κατά τη διήγηση των συνοπτικών (Μάρκ. α 29-40, β 1,γ 1,στ 5,Ματθ. ιδ 14,Λουκ. θ 11) είχε επιτελέσει θεραπείες ο Ιησούς, τις οποίες ο Ιωάννης εδώ δεν αναφέρει λεπτομερώς, αρκούμενος μόνο να σημειώσει την περιληπτική αυτή φράση «τα θαύματα που έκανε πάνω στους αρρώστους» (β).

(3) «Τον ακολουθούσαν όχι από πολύ σταθερό φρόνημα· διότι αν και απόλαυσαν τόση πολλή διδασκαλία, ελκύονταν από τα θαύματα περισσότερο, πράγμα το οποίο φάνέρωνε πιο παχυλή σκέψη» (X).

(4) Ο Κύριος εφόσον ήλθε για να ευεργετεί, ζούσε συνεχώς ανάμεσα στον όχλο, ο οποίος του παρείχε ενόχληση μάλλον παρά τιμή. Αγαθοί και ευεργετικοί άνδρες δεν παραπονιούνται για το φόρτο του μόχθου και της εργασίας, εφόσον με αυτά υπηρετούν το Θεό και τη γενιά τους. Θα υπάρξει και για αυτούς αρκετός χρόνος για απόλαυση και ανάπαυση, όταν θα έλθουν στον άλλο κόσμο, όπου θα απολαμβάνουν το Θεό και θα αναπαύονται στο Θεό.

Ιω. 6,3 άνήλθε δέ εἰς τὸ ὄρος(1) ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο(2) μετὰ τῶν μαθητῶν(3) αὐτοῦ. 3Ο Ιησούς τότε ανέβηκε σ' ένα λόφο κι εκεί καθόταν με τους μαθητές του.

(1) Μπαίνει και το άρθρο όχι για να δηλώσει κάποιο όρος γνωστό ήδη από την προηγούμενη αφήγηση του Ιωάννη, αλλά για διάκριση της ορεινής περιοχής από την πεδιάδα που εκτεινόταν εκεί=το όρος που υψωνόταν στη μικρή πεδιάδα κοντά στην ακτή (g).

(2) Σε τόπο ήσυχο συζητώντας με τους μαθητές του.

«Είναι κατάλληλη για φιλοσοφία η ερημιά. Πολλές φορές λοιπόν και αυτός μόνος του πηγαίνει στο βουνό και διανυκτερεύει και προσεύχεται διδάσκοντάς μας, ότι αυτός που κατεξοχήν πλησιάζει προς το Θεό πρέπει να απαλλαχτεί από κάθε ταραχή και να επιζητά και καιρό και τόπο καθαρό από θόρυβο» (X).

Η εδώ φρασεολογία του Ιωάννη συμπίπτει σε πολλά με αυτήν στο Ματθ. ιε 29 (g). Υπάρχει και η γραφή: εκαθέζετο.

(3) Σύμφωνα με την αφήγηση των συνοπτικών (Μάρκ. στ 30,Λουκ. θ 10) μαθητές ήταν οι 12 απόστολοι. Αυτό μπορούμε να συμπεράνουμε και από την αφήγηση του Ιωάννη, διότι ο αριθμός των κοφινιών (12) υποδηλώνει, ότι 12 ήταν και οι μαθητές που τα κουβάλησαν (β).

Ιω. 6,4 ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα(1), ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων(2).

4Πλησίαζε το Πάσχα, η γιορτή των Ιουδαίων.

(1) Είναι το προτελευταίο πάσχα της ζωής του Κυρίου. Μετά ένα χρόνο ακριβώς συνέπεσε το πάθημά του. Όπως φαίνεται και από το ζ 1, ο Κύριος λόγω της προς αυτόν εχθρότητας των Ιουδαίων των Ιεροσολύμων, απέφυγε να ανεβεί στα Ιεροσόλυμα κατά το πάσχα αυτό. Προκλήθηκε ζήτημα για ποιο λόγο ο Ιωάννης εισάγει την πληροφορία αυτή εδώ. Διάφορες εξηγήσεις. Σύμφωνα με τους μεν, για να εξηγηθεί η παρουσία του πολλού όχλου: Υπήρχε μεγάλη συρροή ανθρώπων κατά την εποχή αυτή του έτους (b). Αντιπαρατηρήθηκε όμως, ότι το μέρος όπου τώρα ο Κύριος βρίσκεται, είναι από απόμακρο και απέχει πολύ από την οδό, η οποία οδηγούσε στα Ιεροσόλυμα και ήταν τελείως απίθανο ότι οι προσκυνητές που πήγαιναν στα Ιεροσόλυμα θα απομακρύνονταν τόσο πολύ από το δρόμο τους. Μάλλον πρέπει να αποδώσουμε την εισαγωγή αυτής της πληροφορίας σε συνήθεια του

Ιωάννη να παρεμβάλλει τέτοιους χρονολογικούς καθορισμούς στην αφήγησή του (δες β 13,ζ 2,ια 55)(β). Αξιόλογη όμως και η παρατήρηση.

«Ενώ όλοι βιάζονται να πάνε στα Ιεροσόλυμα, αυτός έρχεται στη Γαλιλαία, και όχι αυτός μόνος αλλά οδηγώντας και τους μαθητές. Λίγο λίγο λοιπόν καταργούσε το νόμο παίρνοντας αφορμή από την ιουδαϊκή πονηρία» (Χ), «που τον καταδίωκε και δείχνει σε αυτούς που προσέχουν, ότι έχει παύσει ο τύπος από τη στιγμή που ήλθε η αλήθεια» (Θφ).

Η έννοια δηλαδή της εισαγωγής της πληροφορίας αυτής θα εκφραζόταν με άλλα λόγια από τον Κύριο ως εξής: Τι θέλουμε να πάμε για εορτασμό του Πάσχα στα Ιεροσόλυμα; Να εδώ με το πλήθος αυτό μπορούμε να γιορτάσουμε το Πάσχα μας (g). Τα ακόλουθα λόγια του Κυρίου για το σώμα και το αίμα του, τα οποία υπενθυμίζουν την τυπική θυσία του πασχάλιου αμνού, παρουσιάζονται να συμφωνούν με αυτήν την εκδοχή.

(2) Η κατεξοχήν γιορτή των Ιουδαίων. Δίνει ο ευαγγελιστής εξήγηση της λέξης Πάσχα για τους Έλληνες αναγνώστες του.

Ιω. 6,5 έπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὄφθαλμοὺς(1) καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται(2) πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον(3)· πόθεν(4) ἀγοράσωμεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι; 5Καθὼς σήκωσε τα μάτια ο Ἰησοῦς και εἶδε ὅτι πολὺς κόσμος ερχόταν πρὸς το μέρος του, λέει στο Φίλιππο: «Απὸ πού μπορούμε ν' αγοράσουμε ψωμί, για να φάνε ὅλοι αυτοί οι ἄνθρωποι;»

(1) Για τη φράση δες δ 35, όπου επίσης ακολουθεί το θεάσθαι (β).

«Εδώ δείχνει ότι... καθόταν μαζί με τους μαθητές... για να τους μιλήσει με μεγαλύτερη ακρίβεια και να τους διδάξει... Διότι κάθονταν μαζί με αυτόν βλέποντας ίσως ο ένας τον άλλον» (Χ).

Ενώ δηλαδή ήταν απασχολημένος με τη συνομιλία με τους μαθητές, η προσοχή του ξαφνικά αποσπάστηκε από το πλήθος που ερχόταν (ο).

(2) Ο λαός ερχόταν ανά ομάδες πεζή για συνάντηση του Ιησού. Μέρος από το πλήθος αυτό προερχόταν από την απέναντι όχθη της λίμνης, όπου μέχρι τότε βρισκόταν μαζί με τον Ιησού, και διέτρεξε τον γύρο της δυτικής όχθης της λίμνης. Άλλοι κατέφθαναν από τα γειτονικά χωριά. Σύμφωνα με την αφήγηση των συνοπτικών ο όχλος ερχόταν από το πρωί και η ημέρα διατέθηκε για διδασκαλία και θεραπεία των ασθενών που έφεραν. Η βαθμιαία προσέλευση του πλήθους προϋποτίθεται από την αφήγηση του Μάρκου (στ 33). Κάποιο τμήμα από αυτό θα ήλθε ίσως και γύρω στο απόγευμα, οπότε το πλήθος εξογκώθηκε υπερβολικά, και τότε και οι μαθητές ήλθαν στον Ιησού για να τον προτρέψουν να απολύσει τους όχλους (g).

(3) «Οι μεν άλλοι ευαγγελιστές λοιπόν λένε ότι οι μαθητές ήλθαν να ρωτήσουν και να παρακαλέσουν, ώστε να μην τους διώξει νηστικούς, ενώ αυτός εισάγει στη διήγηση τον Φίλιππο να ρωτιέται από το Χριστό. Και μου φαίνεται ότι και τα δύο είναι αληθινά, αλλά δεν έγιναν στον ίδιο καιρό... ώστε άλλα μεν είναι εκείνα και άλλα αυτά» (Χ).

«Είναι λογικό δηλαδή να έγιναν και τα δύο, και αφού πρώτα οι μαθητές υπενθύμισαν στον Κύριο να απολύσει τους όχλους, ο Φίλιππος ρωτήθηκε από τον Κύριο από πού θα διατραφούν» (Θφ).

«Για ποιο λόγο λοιπόν ρωτά το Φίλιππο; Γνώριζε ποιοι από τους μαθητές χρειάζονταν κατεξοχήν περισσότερη διδασκαλία» (Χ).

«Ο Φίλιππος λοιπόν ήταν άνθρωπος που αναζητούσε και φιλομαθής, αλλά δεν ήταν πολύ γρήγορος στο να μπορεί να καταλαβαίνει με θερμότητα αυτά που πρέπει περισσότερο στο Θεό» (Κ).

«Αυτός λοιπόν (ο Φίλιππος) είναι που μετά από αυτά λέει: Δείξε μας τον Πατέρα και μας αρκεί» (Χ). Ή, πιο πιθανή εκδοχή, ο Φίλιππος καταγόταν από τα γειτονικά στην τοποθεσία αυτή μέρη (Ιω. ιβ 21) και θα περίμενε ο καθένας, ότι αυτός γνωρίζοντας καλά την περιφέρεια αυτή θα ήταν σε θέση να πληροφορήσει πού θα μπορούσαν να βρουν τροφές (μ).

(4) Υποτίθεται ότι και τα αναγκαία για αυτό χρήματα δεν υπήρχαν στο φτωχό ταμείο του Ιησού και των μαθητών του, αλλά και ο τόπος ήταν έρημος από χωριά και πόλεις (δες Ματθ. ιδ 15) ώστε να αγοράσουν αυτοί τροφές (κ).

Ο καθένας θα νόμιζε, ότι ο Χριστός, αφού, όπως φαίνεται από την παράλληλη αφήγηση των συνοπτικών, είχε διδάξει τα πλήθη εκεί και θεράπευσε τους ασθενείς τους, είχε πλέον επιτελέσει ό,τι επιβαλλόταν σε αυτόν και ότι μάλλον τα πλήθη θα έπρεπε να φροντίσουν για την ανάπαυση και διατροφή του Ιησού και των μαθητών του. Όμως ο Κύριος λαμβάνει φροντίδα και για τη σωματική διατροφή του πλήθους. Εκείνοι, οι οποίοι θα λάβουν τα πνευματικά χαρίσματα του Χριστού, αντί να πληρώσουν για αυτά, θα πληρωθούν για το ότι δέχτηκαν αυτά με διάθεση αγαθή. Ο Χριστός εδώ αφού έθρεψε τις ψυχές τους με τη διδασκαλία του, τρέφει και τα σώματά τους με τροφή κατάλληλη και δείχνει έτσι ότι, και το «σώμα μας ανήκει στον Κύριο, και ο Κύριος στο σώμα» και μας ενθαρρύνει να απευθυνόμαστε σε αυτόν και να ζητάμε από αυτόν τον καθημερινό μας άρτο.

Ιω. 6,6 τούτο δὲ ἔλεγε πειράζων(1) αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἔμελλε ποιεῖν(2).

6 **Αὐτὸ το εἶπε γὰρ να δει τι θ' απαντούσε ο Φίλιππος, γιατί ο ίδιος ήξερε τι έμελλε να κάνει.**

(1) «Γυμνάζοντας στην πίστη τον μαθητή (Κ). «Τον βάζει σε απορία, έτσι ώστε, αφού ομολογήσει την απορία του, να καταλάβει ακριβέστερα το μέγεθος του θαύματος που πρόκειται να γίνει. Διότι αν γινόταν έτσι απλά, δεν θα φαινόταν τόσο μεγάλο» (Ζ).

«Θέλει επίσης να κάνει αυτός γνωστό πόση πίστη έχει» (Θφ). Δοκίμαζε τον Φίλιππο ζητώντας να δει, αν θα έδινε απάντηση που θα πρόδιδε την πίστη του ή θα εκδήλωνε δισταγμό και αμφιβολίες για το δυνατό της διατροφής τόσο πλήθους (g).

(2) Ο Κύριος είχε ήδη λάβει τις αποφάσεις του. Και «γνώριζε ακριβώς» (Χ) τι επρόκειτο να πράξει για διατροφή εκείνου του πλήθους.

Ιω. 6,7 απεκριθη αυτω Φίλιππος(1)· διακοσίων δηναρίων(2) ἄρτοι οὐκ ἄρκοῦσιν αὐτοῖς ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.

7 **Ο Φίλιππος του απάντησε: «Ακόμα και διακόσια δηνάρια να δώσουμε για ψωμιά, δε θα φτάσουν ώστε να πάρει ο καθένας ένα μικρό κομμάτι».**

(1) «Δες την ασθένεια της διάνοιας του Φιλίππου, που δεν μπόρεσε να καταλάβει τη δύναμη της θεότητας» (Ζ).

«Ακούγοντας το «από πού θα αγοράσουμε», το οποίο ειπώθηκε για να τον δοκιμάσει, συναρπάζεται αμέσως και βλέπει μόνο το δρόμο μέσω χρημάτων» (Κ). Ο Φίλιππος λησμονεί το θαύμα της Κανά, στο οποίο ήταν παρών και υπολογίζει με βάση καθαρά ανθρώπινα μέσα (κ).

(2) Το δηνάριο ήταν ρωμαϊκό νόμισμα που ισοδυναμούσε με περίπου 0,85 χρυσά λεπτά. Διακόσια δηνάρια λοιπόν= 170 δραχμές χρυσές, ποσό το οποίο ήταν αδύνατον να έχουν μαζί τους οι μαθητές (g), δεδομένου ότι σύμφωνα με το Ματθ. κ 2 το ημερομίσθιο τότε πληρωνόταν για ένα δηνάριο (β). Επομένως «όσον αφορά την αφιλοχρηματία των μαθητών, και το ότι δεν είχαν τίποτα, και την ίδια τη σκέψη του Φιλίππου, η οποία δεν απέβλεπε ακόμα τελείως προς το εξαίρετο αξίωμα του Σωτήρα μας, μετατρέπεται πλέον κατά κάποιο τρόπο σε αδυναμία» η διατροφή των όχλων (Κ).

Ιω. 6,8 λέγει αυτω εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας(1) ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου(2).

8 **Ο Ανδρέας, ένας από τους μαθητές του και αδερφός του Σίμωνα Πέτρου, του λέει:**

(1) Και στο ιβ 20-22 παρουσιάζονται οι Φίλιππος και Ανδρέας με απορία να αντιμετωπίζουν και οι δύο το πρακτέο. Φαίνεται, ότι ήταν στενά συνδεδεμένοι, αφού άλλωστε κατάγονταν από την ίδια πόλη, την Βηθσαϊδά της Γαλιλαίας.

(2) Ο Πέτρος κατά το χρόνο και στον τόπο τον οποίο έγραφε ο Ιωάννης, ήταν γνωστότερος του Ανδρέα (b). Επιπλέον το πρόσωπο του Ανδρέα δεν μπορούσε να βοηθεί στο πνεύμα του Ιωάννη, χωρίς αυτός να θυμηθεί και τον Πέτρο, τον κορυφαίο των αποστόλων (g).

Ιω. 6,9 ἔστι(1) παιδάριον(2) ἐν ᾧδε, ὃς ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους(3) καὶ δύο ὀψάρια(4)· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς τοσοῦτους;

9 **«Εἶναι εδῶ ένα παιδί που έχει πέντε κρίθινα ψωμιά και δύο ψάρια· αλλά τι είναι αυτά για τόσους ανθρώπους;»**

(1) Ἦ, «σκέφτεται και φρονεί ὁμοια με το Φίλιππο... Μην κατανοώντας δηλαδή τη δύναμή του, και μη έχοντας διδαχτεί από την μεγαλουργία εκείνων που είχαν προηγηθεί, ότι μπορούσε να κάνει τα πάντα ο Ιησούς... αναγγέλλει βέβαια αυτά που είχε το παιδί, ωστόσο φαίνεται να έχει ατονήσει ως προς την πίστη» (Κ). «Αυτά όμως τα είπε, για να μη δώσει την εντύπωση ότι αποκρύπτει κάτι από τα υπάρχοντα λόγω προσωπικής ανάγκης. Διότι το ότι αυτό δεν ήταν τίποτα μπροστά σε τόσο πλήθος, και ο ίδιος το είπε και το πράγμα δεν γινόταν αλλιώς» (Θμ).

Ἦ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία. «Ο Ανδρέας έχει υψηλότερο μεν φρόνημα από τον Φίλιππο, αλλά δεν έφθασε το παν... Ανέβηκε μεν σε κάποιο ύψος, αλλά δεν μπόρεσε να φτάσει στην ίδια την κορυφή» (Χ).

«Διότι νόμισε ότι θα αυξήσει μεν ίσως τους ἄρτους ο Κύριος, αλλά εάν ήταν περισσότεροι, θα γινόταν μεγαλύτερη και η αύξηση, κρίνοντας οπωσδήποτε εσφαλμένα» (Θφ).

(2) Από αυτά που λέγονται μία φορά στην Κ.Δ.. Κυριολεκτικά σημαίνει μικρό παιδί. Μάλλον όμως είναι νεαρός υπηρέτης. Είναι αξιοσημείωτο ότι η ίδια λέξη χρησιμοποιείται για τον υπηρέτη του Ελισσαίου στο Δ Βασ. δ 38,41, όπου γίνεται πάλι λόγος για θαύμα πολλαπλασιασμού ἄρτων (β). Για αυτό και ο Χ. παρατηρεί: «Νομίζω ότι ο Ανδρέας δεν το είπε αυτό τυχαία, αλλά έχοντας ακούσει τα θαύματα των προφητών και πώς ο Ελισσαίος έκανε το θαύμα με τους ἄρτους».

(3) Ἦταν φτηνότεροι από τους ἄρτους από σιτάρι, και για αυτό ο κρίθινος ἄρτος ήταν συνηθισμένος

άρτος των φτωχών (β).

(4) Οψάριον είναι υποκοριστικό του όψον=η μαγειρευμένη τροφή, η οποία τρωγόταν μαζί με το ψωμί. Κατάντησε να σημαίνει το ψάρι, επειδή αυτή ήταν ευκολότερη και συνηθέστερη τροφή. Ίσως πρόκειται εδώ για ψάρια παστά. Από το ότι το οψάριον είναι υποκείμενο δεν μπορούμε να συμπεράνουμε κάτι για το μέγεθος των ψαριών, διότι το υποκοριστικό αναφέρεται στο είδος και όχι στο ποσό της τροφής (β,ο). Οι ανάγκες του κόσμου δεν είναι τόσο μεγάλες σε σχέση με τα μέσα, με τα οποία θα εξυπηρετηθούν αυτές, όταν ο Κύριος είναι παρών και διευθύνει αυτός τη διάθεση και διανομή τους (τ).

Ιω. 6,10 εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς(1)· ποιήσατε(2) τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν(3)· ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ(4). ἀνέπεσον οὖν(5) οἱ ἄνδρες(6) τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι(7).

10 Τότε εἶπε ο Ἰησοῦς: «Φροντίστε να καθίσουν οι άνθρωποι κάτω για φαγητό». Το χορτάρι στην περιοχή ήταν πολύ. Κάθισαν λοιπόν κάτω· οι άντρες ήταν περίπου πέντε χιλιάδες.

(1) «Όταν λοιπόν έπαυσαν να ελπίζουν και οι δύο μαθητές, τότε θαυματουργεί. Διότι έτσι κέρδισαν περισσότερο, με το να ομολογήσουν πρώτα την δυσκολία του πράγματος, έτσι ώστε, όταν γίνει, να μάθουν τη δύναμη του Θεού» (Χ).

(2) Μπαίνει τώρα σε δοκιμασία η πίστη των μαθητών κυρίως, έπειτα όμως και του όχλου. Η διαταγή αυτή του Κυρίου «έχει πολλή έμφαση» (Κ).

«Διότι λες και ήταν έτοιμο και προετοιμασμένο το τραπέζι, τους διέταξε να κάτσουν αμέσως» (Χ).

Βάλτε τους να καθίσουν, παρόλο που δεν έχετε τίποτα να τους παραθέσετε. Για αυτό όμως εμπιστευτείτε εμένα.

(3) Παρόμοιο με το ρήμα ανακλίνω=κάθομαι κάτω, ξαπλώνω. Δες Ιω. ιγ 12, κα 20 (β).

(4) «Ήταν καιρός της πόας, αφού ήταν λοιπόν άνοιξη· διότι ήταν κοντά, λέει, το Πάσχα» (Σχ). Ο σιναιτικός γράφει τόπος αντί χόρτος. «Επισημαίνει... δείχνοντας ότι ήταν κατάλληλος ο χώρος στο να μπορέσουν να καθίσουν οι άνδρες» (Κ).

(5) «Αμέσως υπάκουσαν οι μαθητές και δεν θορυβήθηκαν, ούτε είπαν· τι είναι αυτό τέλος πάντων; Πώς διατάζεις να κάτσουν αφού δεν φαίνεται τίποτα στη μέση; Έτσι και πριν δουν το θαύμα, άρχισαν να πιστεύουν» (Χ).

(6) Προηγουμένως εἶπε «τους ανθρώπους», διότι με αυτό δήλωνε και τα γυναικόπαιδα. Τώρα λέει «οι άνδρες», όχι διότι τα γυναικόπαιδα δεν κάθισαν, αλλά εκτός του ότι οι άνδρες έπιασαν τις πιο εξέχουσες εκτάσεις, από την άλλη όμως μόνο οι άνδρες αριθμούνται (περίπου 5000), και για αυτό αναφέρει τώρα μόνο αυτούς (ο,β).

«Αν και το πλήθος των τρεφομένων ήταν ανάμικτο, δηλαδή ήταν παρούσες γυναίκες μαζί με παιδιά, απαρίθμησε μόνο τους άνδρες, ακολουθώντας, όπως νομίζω, τις σύμφωνα με το νόμο συνήθειες. Γιατί διατάσσοντας ο Θεός... τον Μωϋσή... ο προφήτης συνέταξε μακρό κατάλογο ονομάτων, όμως φαίνεται να μην έχει υπολογίσει καθόλου τις γυναίκες και τους ανηλίκους, αλλά καταγράφει μόνο το πλήθος που είχε συμπληρώσει την εφηβική ηλικία» (Κ).

(7) Ο σιναιτικός γράφει τρισχίλιοι.

Ιω. 6,11 ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς καὶ εὐχαριστήσας(1) διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ(2) τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαριῶν(3) ὅσον ἤθελον(4).

11 Πῆρε τότε ο Ἰησοῦς τα ψωμιά και, αφού εἶπε ευχαριστήρια προσευχή, τα μοίρασε στους μαθητές και οι μαθητές στον κόσμο που είχε καθίσει κάτω· παρομοίως κι από τα ψάρια ἔδινε ὅσο ἤθελαν.

(1) Από τους συνοπτικούς χρησιμοποιείται στο παράλληλο χωρίο το «ευλογώ» (Μάρκ. στ 41, Ματθ. ιδ 19, Λουκ. θ 16), προκειμένου όμως για το άλλο θαύμα της διατροφής των 4.000 ο Ματθαῖος (ιε 36) και ο Μάρκος (η 6) χρησιμοποιούν το «ευχαριστώ», όπως εδώ. Μπορούμε να πάρουμε και το ευλογώ με την έννοια του δοξολογώ, οπότε καταλήγει να σημαίνει σχεδόν ό,τι και το ευχαριστώ. Και θα έχουμε έτσι την προσευχή της ευχαριστίας, η οποία απευθυνόταν πάντοτε πριν το φαγητό στο Θεό από κάθε ευσεβή Ιουδαίο (β).

Έτσι με την ευχαριστία δείχνει «ότι αυτοί που αρχίζουν το φαγητό, πρέπει να ευχαριστούν το Θεό» (Χ).

Και «ευχαριστεί προς υποτύπωση της δικής μας ευχαριστίας και προς υπόδειγμα της ευλάβειας που πρέπει να υπάρχει σε εμάς, και ως άνθρωπος αναθέτει πάλι στη θεία φύση τη δύναμη για το παράδοξο... Πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι αντί για το ευχαρίστησε ο Ματθαῖος εἶπε το ευλόγησε. Γιατί ο Παύλος αποδεικνύει ότι και τα δύο σημαίνουν το ίδιο, λέγοντας: «διότι κάθε τροφή... αγιάζεται με το λόγο του Θεού και την προσευχή» (Κ).

Είτε η τροφή μας είναι άφθονη, είτε είναι πενιχρή οφείλουμε να ευχαριστούμε το Θεό για αυτό που

έχουμε και ουδέποτε να είμαστε μεμψίμοιροι.

(2) Υπάρχει και η γραφή: ευχαριστήσας διέδωκε τοις ανακειμένοις. Η φράση «τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταῖ» πιθανῶς αποτελεί παρεμβολή από το ευαγγέλιο του Ματθαίου (g). Οι προμήθειες διαμοιράστηκαν από το χέρι του Χριστού διαμέσου των χεριών των αποστόλων. Όλες οι ανέσεις και τα μέσα της συντήρησής μας έρχονται σε εμάς από το χέρι του Χριστού. Οποιοσδήποτε και αν μας τα φέρει, ο Χριστός μας στέλνει αυτά και αυτός τα διανέμει σε εκείνους, οι οποίοι μας τα μοιράζουν. «Ανοίγεις εσύ το χέρι σου και γεμίζεις καθετί που ζει με ευδοκία».

(3) Εκφράζεται άριστα ο τρόπος της διανομής=σαν από κάποια πηγή έκοβαν τεμάχια από τα ψάρια (ο).

(4) Αυτό αντιπύθεται με αυτό που είπτε ο Ανδρέας: «αλλά τι είναι αυτά μπροστά σε τόσους;». «Ασφαλῶς η κυβέρνηση του κόσμου ολόκληρου, είναι μεγαλύτερο θαύμα από ότι ο χορτασμός των πέντε χιλιάδων ανθρώπων με πέντε άρτους και όμως κανείς δεν θαυμάζει το πρώτο, αλλά το δεύτερο θαυμάζουν όχι διότι είναι μεγαλύτερο, αλλά διότι είναι σπάνιο. Διότι ποιος τρέφει τώρα ολόκληρο τον κόσμο, αν όχι αυτός που δημιουργεί τον αγρό για θερισμό από λίγα σπέρματα; Διότι από όπου πολλαπλασιάζει την παραγωγή των αγρών από λίγα σπέρματα, από την ίδια πηγή πολλαπλασίασε στα χέρια του τους πέντε άρτους. Η δύναμη όντως ήταν στα χέρια του Χριστού, αλλά οι πέντε εκείνοι άρτοι υπήρξαν ως σπέρματα που δεν εμπιστεύθηκαν πραγματικά στη γη, αλλά πολλαπλασιάστηκαν από αυτόν που δημιούργησε τη γη» (Αυ).

Ιω. 6,12 ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται(1).

12Όταν χόρτασαν, λέει στους μαθητές του: «Μαζέψτε τα κομμάτια που περίσσεψαν, για να μην πάει τίποτε χαμένο».

(1) Ο Κύριος εύκολα πληθύνει. Αλλά όμως δεν θέλει τα πράγματα, τα οποία έκανε, να χάνονται χωρίς λόγο (b). Μάθημα οικονομίας.

Και «θα μπορούσε να θεωρήσει κάποιος ότι από φειδώ προς τα περισσεύματα διέταξε ο Χριστός τους μαθητές του να τα μαζέψουν» (Κ).

Όταν χορταίνουμε, πρέπει να θυμόμαστε, ότι υπάρχουν άλλοι, οι οποίοι στερούνται και πεινούν, και ενδέχεται και εμείς να περιέλθουμε στην ίδια ανάγκη. Εάν άφηναν τα περισσεύματα στη χλόη, θα μαζεύονταν αυτά από τα θηρία του αγρού και από τα πετεινά του ουρανού. Αλλά ό,τι είναι χρήσιμο και αναγκαίο για τη συντήρηση των ανθρώπων, χάνεται όταν αντί να δίνεται στους πεινασμένους ομοίους μας, ρίχνεται για διατροφή σκυλιών και αλόγων πλασμάτων. Αξιοσημείωτη και η ερμηνεία που πρόκριναν οι Πατέρες: Η περισυλλογή τόσων πολλών περισσευμάτων «κάνει το θαύμα ολοφάνερο... γιατί υπάρχει μια τόσο μεγάλη ενέργεια εξουσίας που ταιριάζει στο Θεό στο πράγμα αυτό, ώστε όχι μόνο... να χορτάσει τόσος πολύς λαός, αλλά μαζί με αυτό, να συγκεντρωθούν επιπλέον περισσεύματα δώδεκα κοφινιών» (Κ).

Επιπλέον όμως και «για να μη φανεί ότι είναι κάποια φαντασία αυτό που έγινε» (Ζ) αλλά «ώστε να πιστέψουν ότι οπωσδήποτε και πραγματικά χόρτασαν με την τροφή» (Κ) «και να φανεί σε όλους, ότι πράγματι τόσο πολύ χόρτασαν, ώστε και να περισσεύσουν τόσα πολλά» (Θφ).

Ιω. 6,13 συνήγαγον οὖν καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους(1) κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων(2) ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν(3).

13Τα μαζέψαν, λοιπόν, και γέμισαν δώδεκα κοφίνια με περισσεύματα από τα πέντε κρίθινα ψωμιά, κομμάτια που είχαν περισσέψει απ' αυτούς που έφαγαν.

(1) «Γεμίζουν δώδεκα κοφίνια για τον καθένα μαθητή χωριστά, όπως ήταν λογικό· διότι τόσοι ήταν και αυτοί» (Κ).

«Όστε όλοι να κουβαλήσουν και ούτε και ο Ιούδας να μη μείνει αμέτοχος αυτού... και να ωφεληθεί έστω και από αυτό... Διότι δεν πρόσταξε μάταια τους αποστόλους να βαστήξουν τα κοφίνια, αλλά για να θυμούνται πάντα το θαύμα» (Θφ).

Φαίνεται, ότι πρόκειται για ταξιδιωτικά κοφίνια, τα οποία συνήθιζαν να κουβαλούν μαζί τους οι Ιουδαίοι ταξιδευτές (Κριτ. στ 19, δεσ και Juvenalius, Sat. III 14). Ενδέχεται όμως και να δανείστηκαν αυτά οι απόστολοι από αυτούς που ήταν συμπαρόντες (g).

(2) Τα περισσεύματα ήταν ακριβώς τα ίδια με την αρχική πηγή, από την οποία προήλθαν· ήταν κομμάτια των αρχικών άρτων (g). Ο Μάρκος (στ 43) μιλά και για περισσεύματα από τα ψάρια. «Επέτρεψε να περισσέψουν τόσα πολλά κομμάτια... ώστε να μη νομιστεί ότι το πράγμα ήταν φαντασία» (Θμ).

(3) Από αυτά που λέγονται μοναδική φορά. Δες πόσο γενναιοδωρη φαίνεται προς εμάς η θεία

αγαθότητα. Δεν αρκείται στο να γεμίσει το ποτήρι, αλλά και ξεχειλίζει αυτό. Στην οικία του Πατέρα περισσεύουν από ψωμιά.

Ιω. 6,14 Οί οὖν(1) ἄνθρωποι, ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον(2) ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης(3) ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.

14 Όταν οι άνθρωποι είδαν πως έκανε ένα τέτοιο θαύμα ο Ιησούς, έλεγαν: «Σίγουρα αυτός είναι ο προφήτης που περιμένουμε να έρθει στον κόσμο».

(1) Φανερώνει την κατάπληξη του λαού και την ομολογία πίστης στον Ιησού που επακολούθησαν ως συνέπεια του θαύματος.

(2) «Ω υπερβολή γαστριμαργίας! Έκανε αμέτρητα πιο θαυμαστά από αυτό και πουθενά δεν ομολόγησαν αυτό, αλλά όταν χόρτασαν» (X). Ότι η πίστη τους ήταν τόσο παχυλή και επιπόλαιη, αποδεικνύεται από τον σκανδαλισμό, τον οποίο πολλοί από αυτούς εκδήλωσαν την επόμενη ημέρα στην Καπερναούμ με αφορμή τα λόγια του Κυρίου για τη σάρκα του. Υπήρξαν πολλοί, οι οποίοι πείστηκαν, ότι ο Ιησούς ήταν ο προφήτης, ο οποίος θα ερχόταν στον κόσμο. Όμως δεν έκαναν δική τους τη διδασκαλία του, ούτε έμειναν σταθεροί στην ακρόασή της. Τέτοια αξιοκατάκριτη ασυμφωνία και αστάθεια υπάρχει μεταξύ των δυνάμεων της ψυχής που είναι διεφθαρμένη και όχι ακόμη αγιασμένη, ώστε είναι δυνατόν στους ανθρώπους να αναγνωρίζουν ότι ο Χριστός είναι ο Προφήτης και όμως να αποστρέφουν τα αυτιά από αυτόν.

(3) «Αυτός που προσδοκούσαν από την υπόσχεση του Μωϋσή» (Z), στο Δευτ. ιη 18. Κάποιοι τον προφήτη αυτόν τον διέκριναν από τον Μεσσία (δες Ιω. α 21,25). Άλλοι όμως ταύτιζαν αυτόν με τον Μεσσία (g).

«Δεν τους νοιάζει πλέον η παράβαση του Σαββάτου, δεν έχουν πλέον ζήλο χάριν του Θεού, αλλά όλα τα απέρριψαν αφού γέμισαν την κοιλιά τους» (X).

Ιω. 6,15 Ἰησοῦς οὖν γνοῦς(1) ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάξουσιν(2) αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα(3), ἀνεχώρησε(4) πάλιν εἰς τὸ ὄρος(5) αὐτὸς μόνος(6).

15 Ιησούς όμως, επειδή κατάλαβε πως σκόπευαν να έρθουν να τον αρπάξουν για να τον κάνουν βασιλιά, έφυγε πάλι και πήγε στο βουνό ολομόναχος.

(1) Μπορούσε να αντιληφθεί αυτό είτε από τη στάση του πλήθους και ορισμένες κινήσεις του, είτε από συνομιλία με κάποιους από τους εκεί παρόντες. Δεν αποκλείεται όμως να έμαθε αυτό και υπερφυσικά, όπου του αποκαλύφθηκε από τη θεία φύση που κατοικούσε μέσα του (g).

(2) Το πάσχα ήταν κοντά. Πλήθος πολύ κατέκλυζε τα Ιεροσόλυμα, και ανάμεσά του πολυάριθμες τολμηρές καρδιές, που ποθούσαν την απελευθέρωση του Ισραήλ, θα βρίσκονταν να ριψοκινδυνεύσουν το παν αμέσως μόλις θα φαινόταν επικεφαλής του πλήθους που εξόρμησε από τη Γαλιλαία, ο βασιλιάς που επρόκειτο να στεφθεί με τη βία και με επανάσταση. Η ευκαιρία λοιπόν παρουσιαζόταν κατάλληλη (o). «Πόσο εύκολη είναι η γνώμη τους! Διότι αφού γέμισε η κοιλιά τους, ήταν όλα για αυτούς, και προφήτης και άξιος βασιλείας» (Z).

(3) Ο σιναϊτικός γράφει: αναδεικνύναι βασιλέα.

«Πώς λοιπόν; Δεν ήταν βασιλιάς, ώστε να φοβηθεί μήπως γίνει βασιλιάς; Ήταν βεβαίως, αλλά όχι τέτοιος όπως αυτοί που γίνονται από τους ανθρώπους, αλλά τέτοιος ο οποίος θα παρείχε βασίλειο στους ανθρώπους. Διότι είχε έλθει όχι να βασιλεύσει άμεσα αλλά με την έννοια με την οποία προσευχόμαστε: Ας έλθει η βασιλεία σου... Η βασιλεία του θα είναι βασιλεία Χριστιανών, οι οποίοι ήδη μαζεύονται και ετοιμάζονται και εξαγοράζονται με το αίμα του Χριστού. Η βασιλεία του θα φανερωθεί όταν η δόξα των αγίων του θα αποκαλυφθεί μετά την κρίση από Αυτόν» (Au).

Ο ζήλος που εκδηλώθηκε από το λαό ήταν ιδιοτελής και όχι με επίγνωση. Βασιζόταν πρωτίστως σε πλανημένη αντίληψη για τη φύση της βασιλείας του Χριστού, σαν αυτή να ήταν από τον κόσμο αυτόν και έπρεπε να εμφανιστεί με εξωτερική μεγαλοπρέπεια, με στέμμα στο κεφάλι και στράτευμα στα πόδια αυτού που κάθεται στο θρόνο της. Από την άλλη πήγαζε ο ζήλος αυτός από σαρκική αγάπη. Θα ανακήρυτταν βασιλιά εκείνον, ο οποίος μπορούσε να τρέφει αυτούς άφθονα χωρίς να κοπιάσουν και να απαλλάξει αυτούς από την κατάρα του να τρώνε με τον ιδρώτα του προσώπου τους τον άρτο τους. Απέβλεπε επίσης και στην πραγμάτωση κοσμικού σκοπού. Ήλπιζαν ότι παρουσιαζόταν κατάλληλη ευκαιρία να αποτινάξουν τον ρωμαϊκό ζυγό που τους πίεζε.

(4) Έτσι λοιπόν «ο Χριστός εμφανίζεται σε εμάς υπόδειγμα έλλειψης φιλοδοξίας... και αρνούμενος τη βασιλεία που είναι ανώτατη σε εμάς... δίνει σε αυτούς που αποβλέπουν στη ελπίδα της μελλοντικής ζωής να σκεφτούν, ότι είναι μικρό για αυτούς, εκείνο που φαίνεται μεγάλο για τον κόσμο» (K).

(5) «Υπονοείται από αυτό ότι ο Κύριος, όταν κάθισε στο βουνό με τους μαθητές του και είδε τους όχλους να έρχονται προς αυτόν, είχε κατέβει από το βουνό... στα κατώτερα μέρη του» (Au).

(6) Οι συνοπτικοί αναφέρουν ότι ο Ιησούς «ανάγκασε τους μαθητές του να μπουν στο πλοίο και να τον προλάβουν στην αντίπερα όχθη» (Ματθ. ιδ 22, δεξ Μάρκ. στ 45), χωρία να αναφέρουν το λόγο αυτής της εσπευσμένης ενέργειας του Κυρίου. Αυτός εξηγείται τώρα από τον Ιωάννη. Ο Ιησούς μπροστά στον κίνδυνο της έκρηξης ενός τέτοιου κινήματος, που απέβλεπε στην ανακήρυξή του ως βασιλιά, σπεύδει να απομακρύνει τους μαθητές, μη τυχόν και αυτοί παρασυρθούν από το πλήθος (g).

Μένοντας λοιπόν έτσι μόνος με το πλήθος προσπάθησε να καθησυχάσει αυτό, και φαίνεται ότι πέτυχε τουλάχιστον μέρος από αυτό να διαλυθεί («και αφού απέλυσε τους όχλους» Ματθ. ιδ 23), έως ότου βρήκε την ευκαιρία να διαφύγει μόνος στο βουνό, αφήνοντας ίσως τους ζωηρότερους να συζητούν τα σχετικά με το παράτολμο σχέδιό τους (β).

Ιω. 6,16 Ὡς δὲ ὀψία(1) ἐγένετο, κατέβησαν(2) οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, 16Ὅταν βράδιασε κατέβηκαν οἱ μαθητές του στη λίμνη,

(1) Μπορεί να σημαίνει και απλώς «αργά το απόγευμα», έτσι ώστε ο μεν ἥλιος να ἔδυσε αφού απέπλευσαν, ενώ το σκοτάδι της νύχτας να κυρίευσε τους μαθητές, όταν είχαν ἤδη προχωρήσει στη λίμνη (δες σ 17)(β). «Περιμένουν αυτόν μέχρι το βράδυ, προσδοκώντας ότι θα ἔλθει· επειδή ὁμως δεν ἦλθε... για να τον αναζητήσουν, παρακινούμενοι από τον πόθο μπαίνουν στο πλοίο» (Θφ).

(2) Δεν σημαίνει ότι στο μεταξύ είχαν ανεβεί και πάλι στο βουνό, όπου είχαν περάσει το πρώτο τμήμα της ημέρας με τον Κύριο, αλλά υπαινίσσεται μόνο, ότι το μέρος, όπου ἔγινε η διατροφή των 5000, βρισκόταν κάπως ψηλότερα από τη θάλασσα (g).

Ιω. 6,17 καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἦρχοντο(1) πέραν(2) τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναοῦμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐκ ἔληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς(3), 17μπήκαν στο πλοῖαριο κι ἔρχονταν στην Καπερναοῦμ, στην ἄλλη ὄχθη της λίμνης. Εἶχε κιάλας σκοτεινιάσει, κι ο Ἰησοῦς δεν εἶχε ἔρθει ἀκόμα κοντά τους.

(1) Ο παρατατικός δηλώνει πράξη η οποία δεν εἶχε πλήρως συντελεστεί (β)=Κατευθύνονταν προς την Καπερναοῦμ, ἀλλά δεν εἶχαν ἀκόμη φτάσει εκεί.

(2) Στη δυτική ὄχθη της λίμνης.

(3) Ἡ, λέγεται αυτό σε σχέση με τη ἀκόλουθη θαυμαστή ἔλευση και εμφάνιση του Ἰησοῦ· «με την ἔννοια του: δεν εμφανίστηκε σε αυτούς ὅπως ἔκανε ὕστερα» (Ζ). Ἡ, εἰν σχετίσουμε αυτό με το Μάρκ. στ 45, ο Κύριος δίνοντας διαταγή στους μαθητές να αποπλεύσουν, θα ὀρισε κάποιον σημεῖο της ακτῆς κοντά στην Ιουλιὰδα Βηθσαϊδὰ, ὅπου πλησιάζοντας προς την ξηρὰ θα τον ἔπαιρναν. Για αυτό ἐνδέχεται στις αρχές οἱ ἀπόστολοι να ἔπλεαν δίπλα στην ακτή, ἔως ὅτου αφού κυριεύτηκαν ἀπὸ την τρικυμία σπρώχτηκαν ἀπὸ τα κύματα προς τη Γεννησαρέτ (g). Και οἱ δύο ἐκδοχές σοβαρές.

Ιω. 6,18 ἢ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο(1).

18Επειδὴ φυσούσε δυνατὸς ἀέρας, κύματα σηκώνονταν στη λίμνη.

(1) Ο παρατατικός δηλώνει την ολοένα αυξανόμενη τρικυμία. Σύννεφα και σκοτάδι κυκλώνουν μερικές φορές τα παιδιά του φωτός και της ημέρας. Ὅταν οἱ μαθητές μπήκαν στο πλοῖο, η θάλασσα ἦταν ἡσυχῆ και γαλήνια. Ξεσηκώθηκε ὁμως τρικυμία την ὥρα που ἔπλεαν. Κατὰ τις περιόδους της ησυχίας πρέπει να ετοιμάζουμε τους εαυτοὺς μας για να βρεθούμε ἔτοιμοι για ἀντιμετώπιση ταραχῆς και θορύβων, οἱ οποίοι μπορεί να ξεσηκωθούν σε ὥρα, κατὰ την ὅποια δεν περιμένουμε.

Ιω. 6,19 ἔληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα(1) θεωροῦσι(2) τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης(3) καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον(4), καὶ ἐφοβήθησαν(5).

19Εἶχαν διανύσει εἴκοσι πέντε ἢ τριάντα στάδια, ὅταν βλέπουν τον Ἰησοῦ να περπατᾶει πάνω στη λίμνη και να πλησιάζει το πλοῖαριο. Και τρόμαξαν.

(1) Το στάδιο ἰσοδυναμοῦσε με 185 μέτρα. Εἶχαν λοιπὸν διατρέξει περίπου 4 ρωμαϊκά μίλια, πλέοντας σχεδὸν για 12 ὥρες. Αυτό ἀποδεικνύει, πόσο ἐμποδίζονταν ἀπὸ την τρικυμία. Σύμφωνα με το Ματθαῖο «το πλοῖο ἦταν ἤδη στη μέση της θαλάσσης» (Ματθ. ιδ 24). Δεδομένου ὅτι το μέγιστο πλάτος της λίμνης εἶναι κατὰ τον Ἰωσηπο (Ιουδ. Πολεμ. ΙΙΙ 10,7) 40 στάδια, ο ἀπὸ τον Ἰωάννη παρεχόμενος ἐδῶ ἀκριβέστερος καθορισμὸς δεν ἀναιρεῖ στην πραγματικότητα τον κατὰ προσέγγιση καθορισμὸ του Ματθαίου (g).

(2) «Ὅταν βρέθηκαν σε μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ την ξηρὰ και πέφτοντας σε κίνδυνο, φυσικὸ ἦταν να μην μποροῦν να σωθούν με τίποτα (γιατί βρισκονταν στο μέσο της λίμνης), τότε λοιπὸν γίνεται πολὺ περισσότερο ποθητὸς σε αὐτοὺς ο Χριστὸς» (Κ). «Τους ἀφήνει να πέσουν σε κακοκαιρία, ἔτσι ὡστε να χαραχτεῖ ἀξέχαστη η μνήμη αὐτοῦ του γεγονότος μέσα στις καρδιές τους» (Θφ). Το θεωροῦσι ἐκφράζει και το ἀπροσδόκητο της εμφάνισης (g).

(3) Το «φοβήθηκαν» που ακολουθεί, αποκλείει να πάρουμε τη φράση «πάνω στη θάλασσα» με την ίδια έννοια, όπως και στο Ιω. κα 1, όπου σημαίνει πάνω στην όχθη της θάλασσας. Το έκτακτο και πρωτοφανές του γεγονότος, δηλαδή του περπατήματος πάνω στη θάλασσα σαν σε στερεό έδαφος, προκαλεί το φόβο τους (g).

«Κυριεύονται από κατάπληξη βλέποντας τον Ιησού στο μέσο της λίμνης και να περπατά πάνω στα νερά, και το θαύμα μεγαλώνει το φόβο τους» (Κ).

«Πέρασαν μεν μέσα από την Ερυθρά θάλασσα και οι Ιουδαίοι με αρχηγό τον Μωϋσή, αλλά είναι πολλή η διαφορά εδώ. Διότι ο μεν Μωϋσής όλα τα έκανε με προσευχή και ως δούλος, ενώ αυτός με κάθε εξουσία. Και εκεί μεν αφού φύσηξε νότιος άνεμος υποχώρησε το νερό, ώστε να τους κάνει να περάσουν πάνω σε ξηρά. Ενώ εδώ έγινε μεγαλύτερο το θαύμα. Διότι παραμένοντας στη δική της φύση η θάλασσα κουβάλησε το Δεσπότη στην πλάτη της, μαρτυρώντας εκείνη τη φράση που λέει: Αυτός που περπατά πάνω στη θάλασσα σαν σε έδαφος» (Σχ).

(4) Ο Κύριος δεν αφήνει αβοήθητους τους δικούς του, όταν βρίσκονται σε στενοχώριες και ανάγκες. Εάν βρίσκονται εξόριστοι σε μακρινά μέρη, όπως ο Ιωάννης στην Πάτμο, ή εάν είναι κλεισμένοι σε φυλακές, όπως ο Παύλος και ο Σίλας, ή και αν κινδυνεύουν στη μέση του ωκεανού, θα τους πλησιάσει και θα βρεθεί στο πλευρό τους.

(5) Φοβήθηκαν πολύ περισσότερο, από όσο τους είχε φοβήσει η θάλασσα, διότι νόμισαν ότι επρόκειτο για φάντασμα και πονηρό πνεύμα. Είναι φοβερότερο να αντιμετωπίζει κάποιος ανυπεράσπιστος από τη βοήθεια του Θεού τις επιβουλές και την manía των πονηρών πνευμάτων παρά την οποιαδήποτε λυσσαλέα εξέγερση της θάλασσας και των στοιχείων της φύσης. Εδώ όμως οι απόστολοι δοκίμασαν φόβο εκεί που δεν υπήρχε φόβος. Πολλές φορές οι πραγματικές μας στενοχώριες αυξάνονται υπερβολικά και από τα φόβητρα τα οποία δημιουργεί η φαντασία μας. Συμβαίνει λοιπόν και σε εμάς όχι σπάνια ό,τι και στους αποστόλους. Σε στιγμές δηλαδή κατά τις οποίες η παρήγορη βοήθεια μάς πλησιάζει και η λύτρωση είναι κοντά, συμβαίνει λόγω της ολιγοπιστίας μας ο ορίζοντάς μας να σκοτεινιάζει περισσότερο και οι ελπίδες μας να αμαυρώνονται.

Ιω. 6,20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· ἐγὼ εἰμι(1)· μὴ φοβεῖσθε.

20Αυτὸς τότε τοὺς εἶπε: «Εγὼ εἰμαι, μην τρομάζετε!»

(1) Οι ίδιες λέξεις και στο Μάρκο (στ 50) και στο Ματθαίο (ιδ 27). Από αυτό υποδηλώνεται, ότι οι μαθητές φοβήθηκαν, διότι νόμισαν ότι αυτός που εμφανίστηκε σε αυτούς δεν ήταν ο ίδιος ο διδάσκαλός τους (β). Αυτό δεν θα συνέβαινε, εάν έβλεπαν το πρόσωπο που εμφανίστηκε να περπατά στην ακτή, διότι θα επρόκειτο για συνηθισμένο και όχι πρωτοφανές γεγονός. Λέγοντας αυτά ο Ιησούς «μαζί με το λόγο έβγαλε από την ψυχή τους και τη δειλία» (Χ), «και φέρνει διπλή γαλήνη ηρεμώντας την ταραχή και των ψυχών τους και της θάλασσας».

Ιω. 6,21 ἤθελον οὖν λαβεῖν(1) αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως(2) τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπήγον.

21Εκεῖνοι ἤθελαν να τον πάρουν πάνω στο πλοῖάριο, ξαφνικά όμως αυτό άραξε στη στεριά όπου κατευθύνονταν.

(1) Παρουσιάζεται κάποια δυσκολία από το ότι εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι ο Ιωάννης υπονοεί, ότι οι μαθητες δεν πρόφθασαν να πάρουν τον Ιησού στο πλοίο, διότι αυτό έφθασε αμέσως στο τέρμα του ταξιδιού, ενώ αντιθέτως οι συνοπτικοί βεβαιώνουν, ότι ο Ιησούς μπήκε στο πλοίο.

Για αυτό ερμήνευσαν ή, λιγότερο σωστά «Εγὼ λοιπόν νομίζω ότι αυτό το θαύμα είναι διαφορετικό από αυτό που αναφέρεται στο Ματθαίο» (Χ). «Και δεν μπήκε στο πλοίο, αλλά ενώ ήθελαν να τον πάρουν, και αυτό βγήκε στη γη και αυτός από πίσω του» (Ζ).

Ή, πιο σωστά, «εμείς μεν λοιπόν ακολουθώντας τους άλλους εξηγητές, αποδείξαμε ότι ο περίπατος στη θάλασσα που έγραψε ο Ματθαίος και ο Μάρκος είναι ο ίδιος» (Ζ). Ως προς το «ήθελαν» σωστά ερμηνεύτηκε αυτό από τον Βέζα και πολλούς νεώτερους, ότι εκφράζει την προθυμία και την σπουδή, με την οποία οι μαθητές πήραν τον Ιησού στο πλοίο (g). Πάντως πρόκειται «για συντομευμένο τρόπο έκφρασης και πρέπει να εννοηθεί από έξω η φράση: Και έλαβον (=πήραν)» (b).

(2) «Δεν απαλλάσσει ο Κύριος από τους κινδύνους μόνο τους επιβάτες του πλοίου, εμφανιζόμενος σε αυτούς κατά τρόπο παράδοξο, αλλά τους ελευθερώνει ήδη και από τον κόπο και τους ιδρώτες, προσαράζοντας με δύναμη που ταιριάζει στο Θεό το σκάφος στην απέναντι ξηρά» (Κ).

«Δες δηλαδή ότι είναι τρία τα θαύματα. Ένα ότι περπατούσε στη θάλασσα, δεύτερο ότι γαλήνεψε τα κύματα, τρίτο το ότι έκανε να φτάσει αμέσως το πλοίο στη γη, στην οποία πήγαιναν, παρόλο που απείχε πολύ από την ξηρά, όταν έφτασε σε αυτό ο Κύριος» (Θφ).

Το πλοίο της εκκλησίας, στο οποίο οι μαθητές του Χριστού επιβίβασαν τους εαυτούς τους και όλα τα δικά τους, συγκλονίζεται ίσως και σαλεύεται από τα κύματα, στο τέλος όμως θα φτάσει σώο και

ασφαλές στο λιμάνι. Κατακαλύπτεται από τα κύματα, αλλά δεν βυθίζεται στον πυθμένα και δεν ναυαγεί. Χτυπιέται αλλά δεν χάνεται. Προσβάλλεται από πυρκαγιές, αλλά δεν γίνεται παρανάλωμα αυτών. Η δύναμη και παρουσία του βασιλιά της εκκλησίας θα διευκολύνει και θα συντελέσει την λύτρωσή της και θα εξουδετερώσει όλα τα εμπόδια και τις δυσκολίες, τα οποία παρουσιάζονται συχνά κατά το ταξίδι της.

Ιω. 6,22 Τῆ ἑπαύριον ὁ ὄχλος ὁ(1) ἔστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης ἰδὼν(2) ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἔν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ(3), καὶ ὅτι οὐ συνεισηλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον·

22Την ἄλλη μέρα, τα πλήθη του λαού που είχαν μείνει στην πέρα όχθη είδαν πως δε βρισκόταν εκεί άλλο πλοιάριο παρά μόνο ένα, δηλαδή εκείνο στο οποίο ανέβηκαν οι μαθητές του, και ήξεραν πως ο Ιησούς δεν είχε μπει με τους μαθητές του στο πλοίο, αλλά πως εκείνοι είχαν φύγει χωρίς αυτόν.

(1) Το άρθρο πριν τη μετοχή φαίνεται να περιορίζει την ιδέα, την οποία εκφράζει το ουσιαστικό ὄχλος=το τμήμα του όχλου, το οποίο επέμενε να στέκεται στην απέναντι όχθη· οι θερμότεροι και ζωηρότεροι, οι οποίοι αφού δεν πείστηκαν στις προτροπές του Ιησού, για να επιστρέψουν στα σπίτια τους, παρέμειναν εκεί όλη τη νύχτα, σκοπεύοντας να πραγματοποιήσουν το σχέδιό τους για ανακήρυξη του Κυρίου σε βασιλιά (g). «Όχλο που στεκόταν... λέει αυτούς που ήλθαν να τον αρπάξουν, για να τον κάνουν βασιλιά» (Z).

(2) Είναι προτιμότερη αυτή η γραφή από τη γραφή είδον. Η μετοχή του αορίστου έχει έννοια παρακειμένου ή υπερσυντέλικου= έχοντας δει (g). Παρέμεναν εκεί νομίζοντας, ότι και ο Ιησούς βρισκόταν εκεί. Και νόμιζαν αυτό, διότι είχαν δει ότι στο μόνο πλοιάριο που το προηγούμενο απόγευμα ήταν εκεί και με το οποίο έφυγαν οι μαθητές, δεν είχε μπει ο Ιησούς. «Φαίνεται λοιπόν ότι είναι ελλειπτικός ο λόγος... Είναι όμως αυτό σχήμα συντομίας» (Z).

Ο λόγος παρουσιάζεται μπερδεμένος, σαν να απεικονίζει την απορία στην οποία το πλήθος αυτό ενεπλάκη και βρισκόταν μέχρι τη στιγμή, κατά την οποία έλαβε την απόφαση να αποπλεύσει (g). «Πληροφορούμενο (το πλήθος), όπως φαίνεται, με κάποια πολλή παρακολούθηση, ότι ούτε θα πλεύσει μαζί με τους μαθητές του, ούτε και θα περάσει στην αντίπερα όχθη με άλλο σκάφος· γιατί εκεί βρισκόταν μόνο το σκάφος των αποστόλων, το οποίο βέβαια πήραν και αναχώρησαν» (K).

(3) Ο αλεξανδρινός, βατικανός και κάποιοι άλλοι κώδικες αποσιωπούν τη φράση εκείνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ιω. 6,23 ἄλλα δὲ ἦλθε(1) πλοιάρια(2) ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου, ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον(3) εὐχαριστήσαντος(4) τοῦ Κυρίου·

23Από την Τιβεριάδα ήρθαν κι άλλα πλοιάρια κοντά στον τόπο όπου τα πλήθη είχαν φάει το ψωμί, που πολλαπλασιάστηκε με την ευχαριστήρια προσευχή του Κυρίου.

(1) «Είναι λόγια που δείχνουν τι έγινε στο μεταξύ, για να δείξει ότι ύστερα ήλθαν αυτά» (Z).

(2) Ή, ήλθαν αναγκασμένα από τη νυχτερινή τρικυμία αναζητώντας καταφύγιο σε απάνεμο μέρος. Πιθανότερο είναι ότι, ήλθαν διότι οι κάτοχοί τους είδαν το εκεί ευρισκόμενο πλήθος και ήλπιζαν, ότι θα κέρδιζαν χρήματα από τη μεταφορά του. Ο σιναϊτικός έχει τη γραφή: Επελθόντων ουν των πλοίων εκ Τιβεριάδος ἐγγὺς οὐσης ὅπου και ἔφαγον ἄρτον.

(3) Είναι αξιοσημείωτο ότι χρησιμοποιείται ενικός αριθμός, ενώ επρόκειτο για τους 5 άρτους. Πάντοτε σε ενικό είναι ο άρτος της θείας ευχαριστίας. Ίσως και εδώ σε ενικό όχι άσχετα με αυτά που λέγονται στη συνέχεια για τον ένα άρτο, αφού ο θαυμάσιος πολλαπλασιασμός των άρτων λαμβάνεται και ως εικόνα ή τύπος του άρτου της ευχαριστίας (β).

(4) Τονίζει ιδιαίτερος την ευχαριστία για την οποία μιλά και στο σ. 11, τονίζοντας και πάλι το στενό σύνδεσμο, ο οποίος υπήρχε ανάμεσα στην πράξη της ευχαριστίας και τον πολλαπλασιασμό των άρτων (β). Όπως και στο θαύμα του Λαζάρου, έτσι και από αυτό το θαύμα προηγήθηκε προσευχή ευχαριστίας εκ μέρους του Κυρίου, και όχι προσευχή αίτησης, σαν να είχε παρασχεθεί ήδη η δύναμη για επιτέλεση του θαύματος και να μη χρειαζόταν παρά μόνο ο Ιησούς ως άνθρωπος να ευχαριστήσει το Θεό (ο). Η φράση «ευχαριστήσαντος του Κυρίου» παραλείπεται στον κώδικα του Βέζα, σε ένα αξιόλογο μικρογράμματο χειρόγραφο, στις συριακές μεταφράσεις, στη σιναϊτική και σε αυτήν του Cureton και σε 2 χειρόγραφα της παλαιάς λατινικής μετάφρασης (χ).

Ιω. 6,24 ὅτε οὖν(1) εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ(2), ἐνέβησαν αὐτοῖ(3) εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν(4).

24Όταν, λοιπόν, τα πλήθη είδαν πως ούτε ο Ιησούς ούτε οι μαθητές του ήταν εκεί, μπήκαν κι αυτοί στα πλοιάρια και ήρθαν στην Καπερναοὺμ αναζητώντας τον Ιησού.

(1) Επαναλαμβάνεται η σειρά του λόγου που διακόπηκε από την παρενθετική πρόταση του στίχου 23 (ο).

(2) Επαναλαμβάνεται αυτό μάλλον για να τονιστεί, ότι ο Ιησούς και οι γύρω του άφησαν οριστικά το μέρος εκείνο και αποκλειόταν έτσι κάθε ελπίδα από τον όχλο να ξαναδεί τον Ιησού εκεί (ο).

(3) Αντιτίθεται με αυτούς που έφυγαν μέσω ξηράς κατά το προηγούμενο απόγευμα. Εκείνοι μεν μέσω ξηράς έφυγαν στα χωριά τους, ενώ αυτοί κατά την επομένη μπήκαν στα πλοία και έσπευσαν για αναζήτηση του Ιησού. Υπάρχει και η γραφή «και αυτοί»= όπως ο Ιησούς και οι μαθητές έτσι και αυτοί (g).

(4) Αναμένοντας και υποπτευόμενοι την διενέργεια κάποιου νέου θαύματος (χ). Ο λαός βρίσκεται σε ενθουσιώδη διέγερση. Αυτής της διέγερσης οι αιτίες ήταν δύο. Η μία ήταν, ότι βρίσκονταν μπροστά σε θαυματουργό, ο οποίος μπορούσε να ικανοποιήσει τις σωματικές τους ανάγκες. Η δεύτερη ήταν, ότι ο θαυματουργός με το θαύμα που επιτελέστηκε αποδείκνυε, ότι στο πρόσωπό του η βασιλεία του Θεού, βασιλεία αγάπης και δύναμης, πραγματοποιούνταν και εκδηλωνόταν ενεργός (τ).

Ζητούν τον Ιησού, ωθούμενοι όμως από σαρκικά ελατήρια. Η επιμονή τους όμως μας διδάσκει, ότι αυτοί που θέλουν να βρουν τον Ιησού, πρέπει να επιδοθούν σε έρευνα επιμελή. Πρέπει να τον ζητούν έως ότου τον βρουν. Πρέπει να πάνε από θάλασσα σε θάλασσα και να αναζητήσουν το λόγο του Θεού θεωρώντας ότι χωρίς αυτόν δεν αξίζει τίποτα η ζωή τους. Εκείνοι όμως πάλι, τους οποίους ο Χριστός έθρεψε με τον άρτο της ζωής, αιχμαλωτίζονται από πόθο σφοδρό για αυτόν και ωθούνται από αυτόν κοντά του.

Ιω. 6,25 και εύρόντες αυτόν πέραν(1) τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῷ· ῥαββί, πότε ᾧδε γέγονας(2); 25Τον βρήκαν στην άλλη όχθη της λίμνης, και του είπαν: «Διδάσκαλε, πότε έφτασες εδώ;»

(1) « «Πέραν» λέγεται το καθένα από τα δύο τέρματα της θάλασσας που βρίσκονται ευθεία απέναντι μεταξύ τους, και αυτή η ονομασία δηλώνει άλλοτε μεν αυτό, άλλοτε δε εκείνο» (Ζ). Έρχονται τώρα στη δυτική όχθη της (β).

(2) Η ερώτηση αυτή εκφράζει απορία του όχλου, που δεν μπορεί να εξηγήσει τον ερχομό του Ιησού, αφού το να έρθει από την ξηρά και περπατώντας, θεωρούνταν απίθανο, αν όχι και αδύνατο, λόγω ανεπάρκειας χρόνου (g). Πότε έφτασες εδώ, σε τόσο σύντομο χρόνο, τόσο μακρύ δρόμο; Η ερώτηση για το χρόνο εμπεριέχει την ερώτηση και για τον τρόπο (b). Ήλθαν ζητώντας τον, αλλά εξεπλήγησαν, διότι τον βρήκαν στην Καπερναούμ. Βρέθηκαν μπροστά σε νέο θαύμα (μ).

Ιω. 6,26 (1)ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν(2)· ἀμὴν ἀμὴν(3) λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἶδετε(4) σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων(5) καὶ ἐχορτάσθητε(6).

26Ο Ιησούς τους απάντησε: «Σας βεβαιώνω πως ψάχνετε να με βρείτε όχι επειδή είδατε θαυμαστά από το Θεό σημάδια, αλλά επειδή φάγατε τα ψωμιά και χορτάσατε.

(1) Αρχίζει εδώ νέος διάλογος, ο οποίος μπορεί να διακριθεί σε 4 φάσεις, κάθε μία από τις οποίες ολοκληρώνεται με κάποια δήλωση εκ μέρους κάποιας μερίδας από τους ακροατές. Η πρώτη φάση εκτείνεται μέχρι το σ. 40, η δεύτερη από το σ. 41-51, η τρίτη από το σ. 52-59 και η τελευταία από το σ. 60-65. Ο Godet θεωρεί ως απίθανο, ότι όλη αυτή η μακρά συνδιάλεξη έγινε μέσα στη συναγωγή και περιορίζει το σ. 59 («Αυτά είπε στη συναγωγή...») ότι αναφέρεται μόνο στην τελευταία φάση.

(2) «Δείχνοντας ότι δεν επιζητά την τιμή από τους ανθρώπους, αλλά ένα μόνο βλέπει, τη σωτηρία τους, απαντά σε αυτούς μαλώνοντάς τους»... «τους επιπλήττει μεν με το λόγο και τους ελέγχει, αλλά όχι απότομα και έντονα, αλλά το κάνει αυτό με πολλή φειδώ» (Χ). «Διότι δεν είπε: ω δούλοι της κοιλιάς σας και λαίμαργοι, αλλά μίλησε με πραότητα» (Θφ).

(3) «Με τρόπο οριστικό και βεβαιωτικό» (Χ), διότι αναφέρεται τώρα ο Κύριος στα εσωτερικά τους ελατήρια, τα οποία σε μεγάλο βαθμό διέφευγαν και από αυτούς τους ίδιους (g). Σας το λέω Εγώ, ο οποίος ερευνώ τις καρδιές και γνωρίζω ό,τι είναι στον άνθρωπο. Εγώ ο Αμήν, ο μάρτυς ο πιστός (Αποκ. γ 14,15).

(4) Το είδατε όχι με την έννοια μόνο της εξωτερικής θέας με τα μάτια, αλλά και της εσωτερικής όρασης με την πίστη= είδατε και αντιληφθήκατε την βαθύτερη έννοια των θαυμάτων, και κατά συνέπεια πιστέψατε (ο).

(5) «Δεν σας εξέπληξε το θαύμα με τους άρτους, αλλά το ότι χορτάσατε» (Χ). «Για αυτό με ποθείτε, για να με έχετε πάλι να σας κάνω το τραπέζι» (Θφ). «Με ζητάτε για χάρη της σάρκας, όχι για χάρη του πνεύματος. Πόσοι ζητούν τον Ιησού όχι για κάτι άλλο αλλά για να χορηγήσει σε αυτούς κάποια πρόσκαιρη ευεργεσία... Ο Ιησούς σπάνια ζητείται χάριν του Ιησού» (Αυ). Το ότι με ζητάτε είναι καλό, με ζητάτε όμως όχι από αγαθά ελατήρια. Ο Χριστός λοιπόν γνωρίζει όχι μόνο εκείνο, το οποίο πράττουμε, αλλά και γιατί το πράττουμε. Και γνωρίζει τώρα ότι οι όχλοι τον ζητούν όχι διότι τους δίδαξε, αλλά διότι τους έθρεψε.

(6) Πόση διαφορά ανάμεσα στο λαό αυτόν ο οποίος έρχεται με τα παχυλά σαρκικά ιδανικά και στον πνευματικό Ισραήλ, ο οποίος φωνάζει: «Δίψασε η ψυχή μου εσένα, ω Θεέ μου» (g). Όσες φορές και εμείς επιχειρούμε να χρησιμοποιήσουμε τη θρησκεία μας ως λύση των προσκαίρων μας προβλημάτων εξυπηρετώντας με αυτήν εγωιστικούς μάλλον και ιδιοτελείς σκοπούς παρά τη δόξα του Θεού, πέφτουμε στην ίδια κατάκριση, στην οποία τώρα και ο όχλος αυτός (τ). Πράγματι, πολλοί ακολουθούν το Χριστό για τους άρτους και όχι από ειλικρινή αγάπη προς αυτόν. Αποβλέπουν μάλλον στα πρόσκαιρα οφέλη που τους εξασφαλίζει η θρησκεία και όχι στις θυσίες, τις οποίες από αγάπη προς τον Ιησού, πρέπει να είμαστε έτοιμοι να δεχτούμε.

Ιω. 6,27 εργάζεσθε(1) μη τήν βρωσιν τήν άπολλυμένην(2), αλλά τήν βρωσιν τήν μένουσαν(3) εις ζωήν αιώνιον(4), ην ο υιός του άνθρώπου(5) υμίν δώσει· τουτον γάρ(6) ο πατήρ έσφράγισεν(7) ο Θεός(8).

27Μην κοπιάζετε για τη φθαρτή τροφή, που προσωρινά συντηρεί, αλλά για την τροφή που τρέφει μόνιμα για την αιώνια ζωή· αυτή την τροφή θα σας τη χαρίσει ο Υιός του Ανθρώπου. Γιατί αυτόν εξουσιοδότησε ο Πατέρας Θεός για το έργο αυτό».

(1) Ή, με την έννοια του αποκτώ κάτι με την εργασία (Meyer). Να κερδίζετε με την εργασία σας (τ). Ή, «να εργάζεστε ολόψυχα, με κάθε τρόπο, συνεχώς» (Z), όπου συνυπονοείται η με ιδιαίτερο ενδιαφέρον φροντίδα και σπουδή.

(2) Της οποίας η θρεπτική ιδιότητα είναι παροδική και εφήμερη και δεν μπορεί να δώσει την αθανασία (ο).

«Η οποία φθείρεται και τρέφει την σάρκα» (Z). Κάθε υλική τροφή είναι χαμένη, διότι η ικανοποίηση την οποία παρέχει, είναι παροδική. Και το ίδιο το μάννα δεν διατηρούνταν, αλλά φθειρόταν (Εξ. ιστ 20). Την προηγούμενη ημέρα ο Κύριος είχε πολλαπλασιάσει τους άρτους για χορτασμό του λαού. Και όμως τώρα ο λαός αυτός πεινά και πάλι και ζητά νέους άρτους (μ). Για αυτό λοιπόν ο Κύριος παραγγέλλει «με το να μην μεριμνούν, όχι το να μην εργάζονται, αλλά το να μην προσηλώνονται στα βιοτικά πράγματα» (X). Με τα λόγια του αυτά ο Κύριος δεν απαγορεύει την απόκτηση της αναγκαίας μας τροφής με έντιμο κόπο και εργασία (B Θεσ. γ 12), αλλά μόνο εφιστά την προσοχή μας στο να μην κάνουμε τα πράγματα αυτού του κόσμου κύριο αντικείμενο όλης της φροντίδας μας. «Διότι άλλο μέριμνα και άλλο εργασία» (Θφ).

(3) «Την τροφή της ψυχής· διότι είναι αναγκαιότερη. Και συμβούλεψε να έχουμε ως πάρεργο μεν τη σωματική τροφή, ενώ ως κύριο έργο την ψυχική» (Z). «Έθρεψα τα σώματά σας, έτσι ώστε από αυτό να ζητήσετε την άλλη τροφή, η οποία μένει, η οποία τρέφει την ψυχή σας, εσείς όμως πάλι τρέχετε στη γήινη» (X). «Με τον ίδιο τρόπο, με τον οποίο λέχθηκε στη Σαμαρείτιδα το: αν ήξερες... θα σου έδινε νερό ζωντανό» (Au).

(4) Δηλώνει ή το αποτέλεσμα που παράγεται αμέσως ή τον τελικό σκοπό, στον οποίο η τροφή αυτή οδηγεί (g). «Διότι αυτή συμβάλλει στο να απολαύσουμε τα μελλοντικά αγαθά» (αμ).

(5) Μόνος αυτός μπορεί να δώσει αυτήν την τροφή. Μπαίνει ο τίτλος αυτός εδώ όχι άσχετα με τα ακόλουθα, στα οποία τονίζεται, ότι αυτός ο ίδιος είναι ο άρτος που κατέβηκε από τον ουρανό (g). Ο υιός του ανθρώπου είναι ο μέγας Κύριος και οικοδεσπότης, ο πιστός σε όλο το σπίτι ως υιός (Εβρ. γ 5), στον οποίο ο Πατέρας έδωσε όλη την κρίση και την εξουσία να διαθέτει αυτός και να διανέμει τις δωρεές και τις χάριτες και να παρέχει ζωή αιώνια. Είναι ο υιός του ανθρώπου και αυτό δίνει μεγάλο θάρρος και μεγάλη παρρησία σε εμάς. Διότι και εμείς είμαστε υιοί ανθρώπων, τους οποίους αυτός, ο μοναδικός αντιπρόσωπος του γένους, δεν ντρέπεται να ονομάζει αδελφούς του.

(6) Γιατί μόνος αυτός μπορεί; Διότι... «Μοιάζει σαν να έλεγε: Δεν θα δείξω αδυναμία να σας δώσω την τροφή που μένει και που φέρνει στην αιώνια ζωή και απόλαυση. Διότι αν και βλέπομαι ακριβώς σαν ένας από εσάς, άνθρωπος δηλαδή με σάρκα, αλλά χρίστηκα και σφραγίστηκα από τον Πατέρα» (K).

(7) Ή «τον σφράγισε ο Πατέρας, με όλη δηλαδή τη σφραγίδα και την εικόνα του, τον γέννησε, με σφραγίδα που διασώζει το πλήρως απaráλλακτο και την φυσική ταυτότητα με αυτόν» (Θφ). Ή, πιο σωστά «τον απέδειξε, τον αποκάλυψε με τη δική του μαρτυρία» (X). Τα θαύματα τα οποία ο Ιησούς έκανε, ήταν τα σημάδια και η σφραγίδα, με την οποία ο Πατέρας πιστοποιούσε την αποστολή του. Με σφραγίδα το γνήσιο σφραγίζεται με βεβαιότητα και καθετί το μη γνήσιο αποκλείεται (b). Σφραγίζω εδώ=με τη δική μου μαρτυρία επιβεβαιώνω ότι κάποιος είναι ό,τι ομολογεί για τον εαυτό του ότι είναι (G).

«Το σφραγίζω σημαίνει εντυπώνω κάποιο σημάδι... βάζω σε κάτι σημάδι. Όταν βάζεις σε κάτι σημάδι, πράττεις αυτό για να μην μπερδεύεται με άλλα πράγματα και για να μπορείς να αναγνωρίζεις αυτό. Ο Πατέρας... χορήγησε σε Αυτόν κάτι ιδιαίτερο, το οποίο διακρίνει αυτόν σε σύγκριση με τους άλλους ανθρώπους... Σφράγισε εμένα. Έδωσε σε εμένα κάτι ιδιαίτερο δικό μου, για να μην

συγγέομαι με την ανθρωπότητα, αλλά για να απαλλαχτεί η ανθρωπότητα μέσω εμού» (Αυ). Σφράγισε αυτόν με το Πνεύμα του, το οποίο αναπαύτηκε και διέμεινε σε αυτόν, αφού δόθηκε σε αυτόν «όχι με μέτρο». Τον σφράγισε με τη φωνή που κατέβηκε σε αυτόν από τον Πατέρα κατά την ώρα του βαπτίσματός του. Τον σφράγισε με τη μαρτυρία των σημείων και των θαυμάτων.

(8) Μπαίνει στο τέλος με έμφαση.

Ιω. 6,28 **εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· τί ποιῶμεν(1) ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ(2);**

28Τον ρώτησαν τότε: «Τι πρέπει να κάνουμε, για να εκτελούμε τα έργα του Θεού;»

(1) «Τα ἔλεγαν αυτά... οδηγώντας τον να τους χορηγήσει πάλι τροφή και θέλοντας να τον προκαλέσουν στο να τους χορτάσει» (Χ).

(2) «Την ευαρέστηση του Θεού» (Ζ). Τα έργα που επιδοκιμάζονται από το Θεό και τα οποία μας ενώνουν με το Θεό (b). Αυτά που ζητούνται από το Θεό ως όρος απαραίτητος για παροχή της τροφής που μένει στον αιώνα. Στο Ιω. θ 3 η ίδια φράση έχει διαφορετική έννοια και σημαίνει τα έργα, τα οποία ο ίδιος ο Θεός ενεργεί (β).

Ιω. 6,29 **ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον(1) τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε(2) εἰς ὃν ἀπέστειλεν(3) ἐκεῖνος(4).**

29Κι ο Ιησοῦς τους απάντησε: «Το ἔργο του Θεού είναι να πιστέψετε στον απεσταλμένο του.»

(1) Με έμφαση βάζει μπροστά την δεικτική αντωνυμία και αντιδιαστέλλει στον πληθυντικό έργα, τον οποίο χρησιμοποίησαν εκείνοι, τον ενικό ἔργο. «Διακρίνοντας τον καρπό της πίστης από τις λατρείες του νόμου, λέει με κάποια μεγάλη έμφαση... αυτό είναι, όχι αυτό που νομίσατε εσείς, που βλέπετε μόνο στους τύπους» (Κ).

(2) Ονομάζεται ἔργο η πίστη, διότι πράγματι με αυτήν ο άνθρωπος παραδίδει τον εαυτό του ελεύθερα στο Χριστό και δεχόμενος το Χριστό εμμένει στην σχέση με αυτόν (g).

«Η πίστη σε αυτόν είναι όντως ἔργο και ιερό και τέλειο και το οποίο αγιάζει αυτούς που την έχουν. Διότι η ακριβής πίστη γίνεται οδηγός σε κάθε αγαθή εργασία, και η αγαθή εργασία συντηρεί την πίστη» (Θφ).

Με την έννοια αυτή ο Ιάκωβος αντιθέτει το ἔργο με μία πίστη η οποία δεν είναι παρά μόνο μία νεκρή διανοητική πίστη· με έννοια επίσης ανάλογη και ο Παύλος αντιθέτει την πίστη με τα έργα τα καθαρά τυπικά. Η ζωντανή πίστη του Παύλου είναι κατά βάθος το ζωντανό ἔργο του Ιακώβου σύμφωνα με τη διατύπωση αυτή του Ιησού: Το ἔργο του Θεού είναι να πιστέψετε (g).

Ρωτούν για τα έργα του Θεού και ο Χριστός κατευθύνει αυτούς στο ένα ἔργο, το οποίο περικλείει όλα, στο ένα «του οποίου υπάρχει ανάγκη» και αυτό είναι να πιστέψουμε. Αυτό λοιπόν το ἔργο ξεπερνά όλα τα έργα του τελετουργικού νόμου. Είναι το ἔργο το αναγκαίο, ώστε και τα άλλα έργα μας να γίνουν ευπρόσδεκτα από το Θεό. Είναι η ρίζα από την οποία φυτρώνουν και όλα τα αγαθά έργα και η οποία παράγει αυτά, διότι «χωρίς την πίστη είναι αδύνατον κάποιος να ευαρεστήσει το Θεό». Είναι το ἔργο του Θεού, διότι ο Θεός εργάζεται αυτό μέσα μας, και μέσω αυτής της πίστης ανοίγουμε και εμείς την καρδιά μας στο να ενεργεί και να εργάζεται σε αυτήν ο Θεός, και η πίστη διεγείρει τις ψυχές μας στο να εργάζονται για τη δόξα του Θεού.

(3) Δες γ 17.

(4) Μπαίνει στο τέλος με έμφαση.

Ιω. 6,30 **εἶπον οὖν αὐτῷ· τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον(1) ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;**

30Αυτοί τότε του είπαν: «Τι σημεῖο λοιπόν έχεις εσύ να μας παρουσιάσεις, για να δούμε και να πιστέψουμε σ' εσένα; Τι έργα θαυμαστά κάνεις;

(1) «Ενώ το θαύμα ήταν ακόμη μπροστά στα μάτια τους, σαν να μην έγινε τίποτα, λένε αυτό» (Χ). «Δες πολλή ανοησία! Πριν λίγο χρόνο χόρτασε αυτούς με τροφή και ξεχνώντας αμέσως ένα τέτοιο θαύμα, ζητούν θαύμα» (Ζ). Το εκπληκτικό αυτής της μεταστροφής αυτών που ζητούν νέο θαύμα αμέσως την επόμενη ημέρα από την καταπληκτική διατροφή των 5 χιλιάδων, εξηγήθηκε από τους νεώτερους με διάφορους τρόπους. Σύμφωνα με κάποιους από αυτούς ο διάλογος αυτός δεν βρίσκεται στον ακριβή χρονολογικό τόπο, αλλά έλαβε χώρα σε άλλο χρόνο που απείχε από το χρόνο, στον οποίο σημειώθηκε το θαύμα της διατροφής.

Πιο σωστά, ο Meyer βρίσκει την αξίωση σε αυτόν το στίχο, ως απόδειξη του ότι ο φυσικός και μη αναγεννημένος άνθρωπος παρουσιάζεται πάντα ανικανοποίητος και αχόρταστος απέναντι στα θαύματα που γίνονται μπροστά του.

Ο g. Θεωρεί αυτήν ως εκδήλωση της δυσαρέσκειας και απογοήτευσης, την οποία δοκίμασαν αυτοί που επέμεναν να ανακηρύξουν τον Ιησού βασιλιά, από την άρνησή του. Περιμέναν από αυτόν να

δεχτεί την ανακήρυξη και το θαύμα της διατροφής να γίνει αφετηρία νέας σειράς θαυμάτων, με την οποία θα παρουσιαζόταν ο Μεσσίας των Ιουδαϊκών προσδοκιών. Παρόλο όμως που αρνήθηκε ο Ιησούς αυτήν την ανακήρυξη δεν παύει όμως να αξιώνει, ότι είναι ο απεσταλμένος του Θεού. Έτσι εξηγείται η ερώτηση αυτή που απευθύνεται σε αυτόν.

Πιο σωστή παρουσιάζεται η ερμηνεία του Κυρίλλου που έχει ως εξής: «Έχει τιμηθεί, λέει, και πολύ σωστά, ο μακάριος Μωϋσής, και επιλέχτηκε ως μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Και μάλιστα έκανε και μεγάλο θαύμα: έφαγαν στην έρημο το μάννα όλοι όσοι ήταν μαζί του. Εσύ όμως τώρα, επειδή μπαίνεις σε τόπο για μας μεγαλύτερο από εκείνον... με ποια θαύματα θα μας βεβαιώσεις;... Γιατί ζητούν θαύμα από τον Ιησού, όχι απλώς το τυχόν, αλλά εκείνο που, όπως νόμιζαν, είχε κάνει ο Μωϋσής, όχι για μία ημέρα, αλλά για σαράντα ολόκληρα χρόνια, διατρέφοντας το λαό που βγήκε από την Αίγυπτο στην έρημο με τη χορηγία του μάννα».

Ιω. 6,31 οἱ πατέρες ἡμῶν(1) τὸ μάννα ἔφαγον(2) ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶ γεγραμμένον(3)· ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ(4) ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

31Οἱ πρόγονοί μας ἔφαγαν το μάννα στην έρημο· ὅπως λέει η Γραφή, ψωμί από τον ουρανό τούς ἔδωσε να φάνε».

(1) Σύμφωνα με τη διδασκαλία των ραββίνων: «Ο προηγούμενος λυτρωτής (ο Μωϋσής) έκανε να ριχτεί το μάννα για αυτούς· έτσι και ο μετέπειτα λυτρωτής (ο Μεσσίας) θα προκαλέσει πάλι την παροχή μάννα» (Midrash Koheleth σελ. 73, παρατίθεται από τον Lightfoot). Ο Φίλων θεώρησε το μάννα ως τύπο του θείου Λόγου, της ουράνιας διατροφής και ενίσχυσης της ψυχής (χ). Οι ραββίνοι δίδασκαν, ότι ο Μεσσίας θα αποδείκνυε την εξουσία και αποστολή του, επαναλαμβάνοντας ακριβώς το ίδιο θαύμα, με το οποίο και ο Μωϋσής απέδειξε τη δική του αποστολή (μ).

(2) «Γιατί δεν ανέφεραν κανένα άλλο από τα προηγούμενα θαύματα, (παρόλο βεβαίως που έγιναν πολλά τότε και στην Αίγυπτο και στη θάλασσα και στην έρημο) αλλά το μάννα;» (Χ). Η λιγότερο πιθανή ερμηνεία «διότι επιθυμούσαν πάρα πολύ αυτό λόγω της τυραννίας της κοιλιάς» (Χ). Και «επειδή ήταν δούλοι της κοιλιάς, ζητούσαν θαύμα, όπως ήταν αυτό των άρτων» (Θφ). Ή, πιο σωστά, διότι η παροχή του μάννα από τον ουρανό θεωρήθηκε ως το πιο έκτακτο θαύμα από όλα όσα έκανε ο Μωϋσής. Για αυτό το μάννα χαρακτηρίζεται ως «άρτος αγγέλων», και ο Ιώσηπος λέει για αυτό, ότι «η τροφή ήταν θεία και παράδοξη» (Ιουδ. Αρχ. III 1,6)(β).

(3) Στο Ψαλμ. οζ 24. Δες και Εξ. ιστ 4 και 15.

(4) Έτσι χαρακτηρίζεται και στα παραπάνω χωρία. Πιθανώς εδώ οι Ιουδαίοι αντιθέτουν αυτό με την διατροφή των 5000 με άρτους, οι οποίοι δεν ήταν από τον ουρανό αλλά από τη γη· με άρτους συνηθισμένους, κρίθινους, τους οποίους όλοι γνώριζαν και είχαν γευτεί (β). Από τον ουρανό, όχι ως πνευματική τροφή, αλλά ως τροφή που παράχθηκε με ουράνια υπερφυσική θεία ενέργεια (δ). Η διατροφή με το μάννα ήταν αξιομνημόνευτο και αξιοθαύμαστο παράδειγμα της δύναμης και αγαθότητας του Θεού, που συχνά αναφέρεται για δόξα Του (Νεεμ. θ 15,20,21). Όμως δες πώς τώρα ο λαός αυτός διαστρέφει αυτό και χρησιμοποιεί αυτό για απιστία και για όλεθρό του! Το προβάλλουν για να μειώσουν την αξία του θαύματος της διατροφής των 5000 και να βρουν στηρίγματα της απιστίας τους. Είναι σαν να του έλεγαν· Εσύ διέθρεψες κάποιες χιλιάδες, αλλά ο Μωϋσής διέθρεψε εκατοντάδες χιλιάδες. Εσύ διέθρεψες τις χιλιάδες αυτές μία φορά, αλλά ο Μωϋσής διέθρεψε τις δικές του χιλιάδες για 40 ολόκληρα χρόνια· Εσύ έδωσες τροφή από τη γη, κρίθινο άρτο και ψάρια από τη θάλασσα, ενώ ο Μωϋσής έθρεψε το λαό του με άρτο ουράνιο.

Ιω. 6,32 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν(1) λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον(2) ἐκ τοῦ οὐρανοῦ(3), ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν(4) ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν(5).

32Τους εἶπε τότε ο Ιησούς: «Σας βεβαιώνω πως το ψωμί από τον ουρανό δε σας το ἔδωσε ο Μωυσής, αλλά ο Πατέρας μου σας δίνει από τον ουρανό το αληθινό ψωμί·

(1) Η βεβαίωση αυτή έχει ειδικά στο χωρίο αυτό μεγάλη δύναμη, αφού οι Ιουδαίοι πρόβαλλαν σε αυτόν τη φράση «ὅπως είναι γραμμένο» του προηγούμενου σ. (b). Γράφει εκείνο η Γραφή, αλλά και εγώ σας βεβαιώνω. Εξηγείται όμως ο ιδιαίτερος αυτός τόνος της βεβαίωσης λόγω της αντίθεσης, η οποία πρόκειται να εμφανιστεί ανάμεσα στην διδασκαλία του Ιησού για τον αληθινό ουράνιο άρτο και στην εκδοχή των Ιουδαίων για το πώς δόθηκε (g).

(2) Υπάρχουν δύο ερμηνείες που καταλήγουν στο ίδιο. Ή: Δεν ἔδωσε ο Μωϋσής στους πατέρες σας το μάννα· και το μάννα δεν ήταν ο πραγματικός από τον ουρανό άρτος, ο οποίος δεν χάνεται (b). «Ο Μωϋσής, εκτελεστής μεν βεβαίως δεν ήταν κανενός από τα θαύματα αυτός ο ίδιος, αλλά μάλλον ήταν υπηρέτης και βοηθός των όσων ήθελε να κάνει για ωφέλεια εκείνων που είχαν ανακληθεί από τη δουλεία ο Θεός, που ήταν ο χορηγός των αγαθών σε αυτούς» (Κ). Το μάννα το ἔδωσε στους πατέρες

σας ο Θεός. Και ονομάζεται μεν αυτό με κάποια έννοια «άρτος από τον ουρανό», αλλά ο αληθινός από τον ουρανό άρτος δίνεται τώρα από τον πατέρα μου.

«Τον αληθινό άρτο δεν σας τον έχει δώσει ο Μωϋσής, αλλά όλα αυτά που έγιναν τότε ήταν τύποι αυτών που γίνονται τώρα... Ο άρτος εκείνος ήταν τύπος εμού που κατέβηκα από τους ουραμούς και τρέφω αληθινά και υπάρχω αληθινά» (Θφ).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «δεν ήταν από τον ουρανό το μάννα. Πώς λοιπόν λέγεται από τον ουρανό; Όπως ακριβώς λέει «πετεινά του ουρανού» και πάλι «Και βρόντησε από τον ουρανό ο Κύριος»» (Χ). «Ουρανό δηλαδή εκεί, είπε καταχρηστικά η Γραφή τον αέρα» (Ζ).

(3) Πρέπει να συνδεθεί μάλλον με το «τον άρτο» (=τον ουράνιο άρτο) παρά με το έδωσε («δεν έδωσε τότε στο γένος σας τον άρτο από τον κατά κυριολεξία ουρανό») (Ζ).

(4) Ο ενεστώτας αντιτίθεται στον παρακείμενο ή αόριστο της προηγούμενης πρότασης. Δίνει τώρα και δίνει αυτόν συνεχώς (β) στους πιστούς όλων των γενεών. «Αναφέροντας όμως τον Μωϋσή, δεν έφερε σε αντίθεση τον εαυτό του με εκείνον, (διότι δεν τον προτιμούσαν ακόμη από τον Μωϋσή...), αλλά λέει ότι αντί για τον Μωϋσή έδωσε ο Πατέρας» (Χ).

(5) Μπαίνει στο τέλος με έμφαση, για να τονίσει έντονα την πνευματική φύση του ουράνιου άρτου σε αντίθεση με το μάννα, το οποίο μολονότι υπήρξε τροφή που δόθηκε με θαύμα, όμως ήταν τροφή υλική (g). «Ονομάζει τον άρτο εκείνο (του μάννα) αληθινό, όχι διότι το θαύμα του μάννα ήταν ψεύτικο, αλλά επειδή ήταν τύπος» (Χ). «Δεν ήταν αυτό η αλήθεια» (αμ). «Άρτος αληθινός είναι αυτός που τρέφει τον αληθινό άνθρωπο που πλάστηκε κατ' εικόνα του Θεού, με τον οποίο αυτός που τράφηκε γίνεται και καθ' ομοίωση του Κτίστη» (Ω).

Ιω. 6,33 (1)ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ(2) ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ(3) καὶ ζῶν(4) διδοὺς τῷ κόσμῳ(5).

33γιατί το ψωμί του Θεού είναι αυτό που κατεβαίνει από τον ουρανό και χαρίζει στον κόσμο ζωή».

(1) Και ο σ. αυτός ερμηνεύτηκε με διάφορους τρόπους: Ή, υποκείμενο είναι ο άρτος και το «ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» είναι κατηγορούμενο. Ή, το «ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» δηλαδή ο Ιησούς είναι το υποκείμενο και ο άρτος του Θεού το κατηγορούμενο. Η πρώτη ερμηνεία προσδίδει γενική μάλλον έννοια στο σ. και συμφωνεί αυτό με το γεγονός, ότι ακόμη ο Κύριος δεν αποκάλυψε τον εαυτό του ως τον άρτο της ζωής, αλλά την αποκάλυψη αυτή την κάνει από το σ. 35. Επιπλέον έχει υπέρ της το ότι ο άρτος χαρακτηρίζεται ως αυτός που κατεβαίνει και όχι που κατέβηκε, όπως έπρεπε να μπει, εάν επρόκειτο ήδη από αυτόν τον σ. να καθορίσει τον εαυτό του ο Κύριος ως τον αληθινό άρτο. Πάντως και οι δύο ερμηνείες καταλήγουν στο ίδιο.

(2) «Ο κατά κυριολεξία άρτος του Θεού, δηλαδή ο θεϊκός άρτος» (Ζ). Κάθε άρτος είναι δώρο του Θεού, αλλά ο κατ' εξοχήν και που κυριολεκτικά μπορεί να ονομαστεί άρτος του Θεού, είναι αυτός που κατεβαίνει από τον ουρανό. Τέτοιος όμως άρτος δεν ήταν το μάννα (β).

«Διότι όντας όχι και λίγο αμαθείς, θεωρείτε ότι το μάννα είναι ο άρτος από τον ουρανό... Γιατί εκείνα ήταν τύποι των γενικότερων... Διότι δεν πρέπει να νομίσει βεβαίως κανείς ότι εκείνος ήταν πραγματικά ο άρτος από τον ουρανό», «ο οποίος καταγραφόταν σαν με σκιές με τη χορήγηση του μάννα στους παλαιότερους» (Κ). «Ο Χριστός είναι το μάννα, ο οποίος είναι από τη φύση του ζωή και ζωογονεί τα πάντα, ο οποίος είναι άρτος που τρέφει ψυχή και σώμα» (αμ).

(3) Λέγεται τώρα γενικά, αλλά μόνο στο πρόσωπο του Κυρίου βρίσκει την πραγματοποίηση και επαλήθευσή του.

«Διότι αυτό ακριβώς που είναι για εμάς ο άρτος που προέρχεται από τη γη, που δεν αφήνει την αδύναμη φύση της σάρκας να καταφθείρεται, αυτό είναι και αυτός, ο οποίος με την ενέργεια του Πνεύματος δίνει στο πνεύμα ζωή... αλλά συγκρατεί και το ίδιο το σώμα σε αφθαρσία» (Κ). Το «αυτός που κατεβαίνει» σε χρόνο ενεστώτα δείχνει τη διαρκή ιδιότητα του Θεού Λόγου (δ). Η φράση επαναλαμβάνεται 7 φορές στο τμήμα αυτό (στους σ. 33,38,41,42,50,51,58), σαν μια άλλη μοναδική και θριαμβευτική επωδός, και περιλήφθηκε έπειτα και στο σύμβολο της Νικαίας («κατελθόντα εκ των ουρανών»)(β).

(4) «Διότι απαλλάσσει από την αμαρτία και μας κάνει φίλους με το Θεό, και κοινωνούς θεία φύσης, και ελευθερώνει από την γέννα και αξιώνει της βασιλείας... Διότι όλα αυτά είναι ζωή της θάνατης ψυχής» (αμ).

(5) Αυτού του άρτου «προσόν είναι το ότι μπορεί να τρέφει όλη την οικουμένη και να χαρίζει ολοκληρωτικά στον κόσμο τη ζωή» (Κ). «Όχι στους Ιουδαίους μόνο, αλλά σε όλη την οικουμένη. Για αυτό και δεν είπε απλώς τροφή, αλλά μία άλλη ζωή και διαφορετική, και είπε αυτό επειδή όλοι ήταν νεκρωμένοι» (Χ).

Ιω. 6,34 εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Κύριε(1), πάντοτε(2) δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον(3).

34Κι αὐτοὶ τοῦ εἶπαν· «Κύριε, δώσ' μας γιὰ πάντα αὐτὸ τὸ ψωμί».

(1) Μιλούν με κάποιο σεβασμό (b). Και αὐτὸ διότι «ἀκόμα τὸ βλέμμα τους εἶναι στραμμένο στα κάτω... και εφόσον υποπτεύονταν ὅτι πρόκειται γιὰ υλικὸ τραπέζι, ἔτρεχαν» (X). «Και ακούγοντας γιὰ ἄρτο που δίνει στον κόσμον ζωὴ, ἀκόμα φαντάζονται τον γήινο, μιας και εἶχαν γιὰ Θεὸ τους τὴν κοιλιὰ» (K). Δεν ἐκδηλώθηκε ἀκόμα ἔντονα ἡ διαφωνία τους με τον Ἰησοῦ, ἀλλὰ παρεξηγώντας τα λόγια του και νομίζοντας ὅτι μιλοῦσε γιὰ υλικὴ τροφή, παρακαλοῦν αὐτὸν νὰ δώσει σε αὐτοὺς τον ἄρτο (o). «Θα βρεῖς βέβαια τον λόγο αὐτὸ νὰ μοιάζει πολὺ με τὸν λόγο ἐκείνης τῆς Σαμαρείτιδας γυναίκας... (τὴν ὁποία ὁ Κύριος) τὴ δίδαξε γιὰ τα πνευματικὰ νερά... και αὐτὴ αφήνοντας τὴ νοητὴ πηγὴ... γλιστρὰ πρὸς τὴ χορηγία του αἰσθητοῦ νεροῦ» (K). Παρ' ὅλα αὐτὰ στο τέλος και ἡ Σαμαρείτις και οἱ συμπολίτες τῆς πίστεψαν στο Χριστό, ἐνῶ αὐτοὶ με τους ὁποίους μιλά τώρα σκανδαλίστηκαν και ἀπίστησαν και ὡς πρὸς αὐτὸ ἡ συμπεριφορὰ τους υπῆρξε τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνων (o).

(2) Ὅπως ἄλλοτε και ὁ Μωϋσῆς τὸ μάννα. Ζητοῦν διαρκὴ προμήθεια ουράνιου ἄρτου. «Δώσε μας πάντοτε αὐτὸν τον ἄρτο, λένε, ὄχι μίαν ἡμέρα οὔτε δύο» (Θφ).

(3) Γιὰ τον ὁποῖο λες ὅτι δίνει ζωὴ στον κόσμον και ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸ μάννα (β)

Ιω. 6,35 εἶπε δὲ αὐτοῖς(1) ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς(2)· ὁ ἐρχόμενος(3) πρὸς με οὐ μὴ(4) πεινάσει(5), και ὁ πιστεύων(3) εἰς ἐμὲ οὐ μὴ(4) διψήσει(5) πώποτε.

35Τους εἶπε ὁ Ἰησοῦς· «Εγὼ εἰμι αὐτὸ τὸ ψωμί, ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ὅποιος ἐρχεται σ' ἐμένα δε θα πεινάσει, κι ὁποῖος πιστεύει σ' ἐμένα δε θα διψήσει ποτέ.

(1) Ἐξηγεῖ τα παρερμηνευμένα λόγια του και μιλά ἤδη με τρόπο σαφὴ, ξεκάθαρο και ὁ ὁποῖος δεν ἐπιδέχεται παρεξήγηση (o).

(2) «Ὁ ὁποῖος παλαιὰ μεν εἶχα προαναγγελεθῆ με ὑπόσχεση σε ἐσὰς και ὑποδηλώνουν ὑπὸ μορφή τύπου, ἐνῶ τώρα εἰμι παρὼν και ἐκπληρώνω τὴν ὑπόσχεση που χρωστούσα» (K). «Ὁ ἄρτος ὁ ζωντανός, που δίνει αἰώνια ζωὴ» (Z). «Ὅχι ἄρτος σωματικὸς, που περικόπτει μόνο τα πάθη ἀπὸ τὴν πείνα και ἀπαλλάσσει τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ἐδῶ φθορὰ του, ἀλλὰ που ἀναπλάθει ὅλο γενικὰ τὸ πλάσμα πρὸς αἰώνια ζωὴ» (K). Ὁ λόγος τώρα εἶναι γενικὸς και δεν ἀναφέρεται εἰδικὰ στο μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, γιὰ τὸ ὁποῖο μιλά ξεκάθαρα ἀπὸ τὸ σ. 51 και ἐξῆς. Δεν θα ἐρμηνεύσουμε λοιπόν: «Υπαίνισσεται βέβαια με αὐτὰ τὴν μέσω τῆς ἁγίας σάρκας ζωὴ και χάρις, με τὴν ὁποία εἰσάγεται μέσα μας τὸ ἰδιαίτερο γνῶρισμα του Μονογενοῦς, δηλαδὴ ἡ ζωὴ»· δηλαδὴ τὴν «εὐλογία με τὴν μετάληψη τῆς ἁγίας σάρκας και του αἵματος» (K).

Ἀλλὰ θα ἐρμηνεύσουμε γενικότερα με ἔννοια που περιλαμβάνει και τὴν ἀπὸ τὴ θεία εὐχαριστία εὐλογία και ζωὴ, ὄχι ὅμως και μόνο αὐτὴν. Δηλαδὴ:

«Πρῶτα μιλά γιὰ τὴ θεότητά του λέγοντας «Εγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»· διότι δεν εἰπώθηκε αὐτὸ γιὰ τὸ σῶμα του, διότι γιὰ ἐκεῖνο μιλά πρὸς τὸ τέλος» (X).

«Ὁ ἄρτος ἀπὸ τον ουρανὸ, δηλαδὴ ὁ Χριστὸς που μας τρέφει γιὰ μακραίωνη ζωὴ και με τὴ χορηγία του Πνεύματος και με τὴν κοινωνία τῆς δικῆς του σάρκας» (K) και με τὴ διδασκαλία και με ὅλη τὴ σχέση με αὐτόν.

«Ὁ Κύριος ἔχει ὀνομαστεῖ ἄρτος... σύμφωνα με τὴν πρόχειρη ἐξήγηση ἐπειδὴ ἐγίνε γιὰ ὅλους τροφὴ σωτηρίας, ἐνῶ ὡς πρὸς τὴ μυστικὴ ἔννοια, ἐπειδὴ ἔνωσε και καθάρισε τὴ ζύμη του ἀνθρώπινου μίγματος, και ἀφοῦ κατὰ κάποιο τρόπο τὸ ἔψησε με τὴ φωτιὰ τῆς θεότητάς του, ἐγίνε μαζί με αὐτὴν ἓνα πρόσωπο και μίαν ὑπόσταση που προσκυνεῖται» (I). Ἡ φράση ἄρτος τῆς ζωῆς ἔχει διπλὴ ἔννοια, δηλαδὴ ὁ ἄρτος που ἔχει μέσα του ζωὴ και ὁ ἄρτος που μεταδίδει ζωὴ (τ).

Εἶναι ὁ Κύριος γιὰ τις ψυχές ὅ,τι και ὁ υλικὸς ἄρτος γιὰ τα σώματα. Τρέφει και ἐνισχύει τὴν πνευματικὴ ζωὴ ὁ Κύριος, ὅπως ὁ υλικὸς ἄρτος τὴν σωματικὴ ζωὴ. Τα σώματά μας θα μπορούσαν νὰ ζήσουν χωρὶς τροφὴ ευκολότερα, παρὰ οἱ ψυχές μας χωρὶς τὸ Χριστό. Διότι ὁ υλικὸς ἄρτος ἀπὸ μόνος του εἶναι κάτι νεκρὸ και τρέφει τὸ σῶμα χάρις στις ζωτικὲς δυνάμεις, τις ὁποῖες αὐτὸ ἔχει. Ὁ Χριστὸς ὅμως εἶναι ἀπὸ μόνος του ζωντανὸς ἄρτος και τρέφει τις ψυχές με τὴ δικὴ του δύναμη, μεταδίδοντας ἀμέσως ζωὴ σε αὐτές.

(3) Με τὸ μεν «ἐρχόμενος» δηλώνεται ἡ πρώτη πράξη, με τὴν ὁποία πλησιάζει κάποιος πρὸς τὸ Χριστό, ἡ συναίσθηση τῆς προσωπικῆς ἐνοχής. Ἀνταποκρίνεται στην ἀποδοχὴ τῆς κλήσης που ἐγίνε με τὸ «ἐλα και δεξ» ἀπὸ τον Φίλιππο στο Ναθαναήλ. Με τὸ δε «πιστεύων» δηλώνεται ἡ με σπουδὴ και κάθε ἐμπιστοσύνη προσοικεῖωση του Κυρίου που ἀναγνωρίστηκε ὡς ἄρτος τῆς ζωῆς. Και πρὸς αὐτὴν ἀνταποκρίνεται ἡ ὁμολογία του Ναθαναήλ και ἡ παραμονὴ του κοντὰ στον Κύριον (g,β). Ἡ ἔλευση αὐτὴ εἶναι τὸ ἀνοίγμα τῆς καρδιάς και τῆς διάνοιας στο χαρμόσυνο μήνυμα, τὸ ὁποῖο ὁ Κύριος φέρνει και τὸ ὁποῖο προβάλλει αὐτόν σε ἐμὰς ὡς Σωτῆρα μας και Λυτρωτῆ. Ἡ ἔλευσή μας πρὸς αὐτόν εἶναι κίνηση πόθου και διάθεσης γιὰ νὰ τον ἐγκολπώθουμε (τ).

(4) Με ἑκτακτὴ ἔμφαση ἐκφέρεται ἡ ἄρνηση (g).

(5) Το «πεινάσει» αναφέρεται στο συναίσθημα της ασθένειας και της ηθικής αδυναμίας· το «διψάσει» στην ταραχή της συνείδησης και της καρδιάς. Με τον χορτασμό της πείνας δηλώνεται λοιπόν η νέα δύναμη και ενίσχυση, την οποία παίρνει αυτός που πιστεύει, ενώ με την ικανοποίηση της δίψας η ειρήνη της συνείδησης και η ανάπαυση της καρδιάς (g).

Ή, πιο σωστά, οι πνευματικές ανάγκες, που φωνάζουν στην ψυχή καθενός από εμάς ζητώντας ικανοποίηση, εκφράζονται με τη διπλή εικόνα της πείνας και της δίψας και από εδώ λοιπόν υπονοείται, ότι ο Χριστός δεν είναι μόνο ο άρτος της ζωής, αλλά και ο χορηγός του ζωντανού νερού (μ). «Και με τα δύο δηλώνεται η αιώνια εκείνη επάρκεια, στην οποία δεν υπάρχει κάποια ανάγκη» (Αυ).

Ιω. 6,36 ἀλλ' εἶπον(1) ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ με(2) καὶ οὐ πιστεύετε(3).

36»Σας έχω όμως κιόλας πει πως, ενώ με είδατε, δε με πιστεύετε.

(1) Πότε είπε; Ή, αναφέρεται σε περίπτωση που αποσιωπάται στην ευαγγελική αφήγηση (Alford): «ειπώθηκε μεν, αλλά δεν γράφτηκε» (Z). Ή, αναφέρεται στα λόγια στο σ. 26= είδατε θαύματα, αλλά δεν έρχεστε διότι πιστέψατε σε εμένα, αλλά διότι φάγατε άρτους (b,g).

(2) «Υπαιτισσόμενος τα θαύματα και τη μαρτυρία των Γραφών για τον εαυτό του, λέει: Με έχετε δει» (X). «Διότι είδαν, είδαν τον Κύριο να είναι Θεός από τη φύση του, όταν με πέντε κρίθινους άρτους και δύο ψάρια που κομμάτιασε έθρεψε το πλήθος που προσερχόταν σε αυτόν» (K). «Έχετε γνωρίσει ποιος είμαι και από τη μαρτυρία του Ιωάννη και από τα θαύματα που έκανα και από τη μαρτυρία των γραφών, τις οποίες ανέπτυξα σε εσάς» (Z). Είδαν αυτόν να φέρνει δείγματα του Μεσσιακού του αξιώματος (G). Ο Ιησούς, αυτός και μόνος, είναι το πειστικότερο από όλα τα θαύματα. Είχαν δει αισθητά τη δύναμή του να εκδηλώνεται στη ζωή του και το έργο του και όμως αντί να οδηγηθούν στην πίστη, προβάλλουν πεισματική απιστία (μ).

(3) «Όντας κακοί με τη θέλησή σας» (Z). «Δεν πιστεύουν, εξαιτίας της πώρωσης που σαν ομίχλη, λόγω της οργής του Θεού, έπεσε στο νου τους» (K).

Ιω. 6,37 (1) Πᾶν(2) ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ(3), πρὸς ἐμὲ(4) ἤξει(5), καὶ τὸν ἐρχόμενον(6) πρὸς με οὐ μὴ(7) ἐκβάλω ἔξω(8).

37Όποιον δίνει σ' εμένα ο Πατέρας, αυτός θα 'ρθεί κοντά μου· κι αυτόν που θα 'ρθεί κοντά μου, εγώ δε θα τον αποδιώξω,

(1) Αντιθέτει προς αυτούς που απιστούν, αυτούς που του δόθηκαν από τον Πατέρα του. Είναι σαν να έλεγε· Μη νομίσετε, ότι θα συμβεί και σε όλους, όσοι θα ακούσουν το ευαγγέλιό μου, ό,τι συμβαίνει τώρα με εσάς. Εσείς απιστείτε, αλλά υπάρχουν και άλλοι, οι οποίοι θα πιστέψουν (g). Με αυτά που λέει βεβαίως κάνει φανερό ότι αυτοί που απιστούν δεν είχαν εκλεγεί από τον Πατέρα.

«Ήταν αναγκαίο να προσθέσει και την αιτία που έφτασαν στην πώρωση, για να μάθουν ότι έπεσαν στην οργή του Θεού» (K). «Αυτό λοιπόν που υπαινίσσεται εδώ είναι σχεδόν το εξής· Δεν είναι τυχαίο πράγμα η πίστη σε μένα, αλλά χρειάζεται την ουράνια παρακίνηση» (X). «Εκείνοι θα πιστέψουν σε εμένα, τους οποίους μου δίνει ο Πατέρας» (Θφ).

(2) Σε ουδέτερο γένος, διότι το λέει αφηρημένα, ως σύνολο και ως προορισμένη ενότητα (o,g). Και αλλού στον Ιωάννη (σ. 39 και ιζ 2, Α' Ιω. ε 4) για να δηλώσει πάντοτε αυτούς που έχουν γεννηθεί από το Θεό και δόθηκαν στον Υιό. Αυτών ιδανικό και τελικός σκοπός είναι «το να είναι όλοι ένα» (Ιω. ιζ 21), και πιθανότατα υποδηλώνεται η ενότητα αυτή με τη χρησιμοποίηση του ουδετέρου «παν» αντί για το αρσενικό «πάντες» (β).

Από την πλευρά της πρακτικής εφαρμογής αξιόλογη και η επόμενη εκδοχή. Κάθε τι που μου δίνει, δηλαδή τα πρόσωπα των εκλεκτών και κάθε τι που ανήκει σε αυτούς, όλες οι υπηρεσίες τους, όλα τα ενδιαφέροντά τους. Όχι μόνο όλα τα πρόσωπα, αλλά και όλα τα πράγματα «αυτά που είναι στους ουραμούς και όσα είναι στη γη» ανακεφαλαιώθηκαν στο πρόσωπο του Χριστού (Εφεσ. α 10) και συμφιλιώθηκαν «τα πάντα με αυτόν» (Κολ. α 20).

(3) «Δίνει ο Πατέρας στον Υιό οδηγώντας αυτούς στο να τον πιστέψουν» (Z). «Δεν είναι τυχαίο πράγμα το να πιστέψει κάποιος σε εμένα, ούτε προέρχεται από ανθρώπινους λογισμούς, αλλά χρειάζεται και την ουράνια αποκάλυψη και ψυχή που με ευγνωμοσύνη δέχεται την αποκάλυψη» (X). «Αλλά ο Πατέρας εκείνους δίνει, των οποίων η προαίρεση είναι αγαθή» (Z). Οι πιστοί είναι δώρο του Θεού. Και αυτοί μόνοι μπορούν να έλθουν στον Υιό (χ).

(4) Με έμφαση.

(5) Όχι απλώς θα έλθει, αλλά «ήξει», δηλαδή θα έλθει με ασφάλεια. Το ήκω έχει μέσα του και την έννοια του έφθασα ήδη και είμαι παρών (o,g). Αυτό είναι προφητεία, εφόσον πολλοί από αυτούς, τη στιγμή που ο Χριστός έλεγε αυτά, δεν είχαν γεννηθεί ακόμα. Αυτοί έχουν εκλεχτεί από τον Πατέρα πριν δημιουργηθεί ο κόσμος. Θα είναι διασκορπισμένοι και αναμειγμένοι ανάμεσα στα έθνη. Κανείς

όμως από αυτούς δεν θα ξεχαστεί. Ούτε ένας κόκκος από το σιτάρι του Θεού δεν θα χαθεί σύμφωνα με την υπόσχεση που δόθηκε στον Ωσηέ: «θα κοσκινίσω τους Ισραηλίτες ανάμεσα σε όλα τα έθνη... και δεν θα καταστραφεί τελείως ο Ισραηλιτικός λαός από τη γη» (Ωσηέ θ 9).

(6) Είναι αντίστοιχο του «αυτό που μου δίνει ο Πατέρας» και εκφράζει τον ανθρώπινο παράγοντα και την ανθρώπινη ενέργεια.= Αυτός που θέλει και αυτός που έκανε την εκκίνηση να έλθει σε εμένα. Αυτό που στη λέξη «παν» περιλαμβάνεται ως ενότητα λέγεται εδώ ατομικά και το έργο της έλευσης όχι ως συντελεσμένο (όπως εκφράζει το ήξει) αλλά στην οδό της εκτέλεσης (ο,γ).

(7) Με έντονη έμφαση (β).

(8) «Δεν θα αποκηρυχτεί, αλλά ούτε ως περιφρονημένος θα πεταχτεί έξω... αλλά θα μείνει στις ουράνιες μονές» (Κ). Εκφράζει μάλλον την αρνητική μορφή του προηγούμενου «θα έλθει προς εμένα» (γ). Δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο στη μέλλουσα κρίση και βασιλεία, αλλά πρέπει να συμπεριλάβει και την κρίση στην παρούσα ζωή.=Δεν θα αρνηθώ σε αυτόν τη χάρη μου (ο). «Δεν θα τον βγάλω ούτε εδώ έξω από τη σχέση με εμένα, ούτε εκεί έξω από την βασιλεία μου» (Ζ). Ο σιναιϊτικός και ο κώδικας του Βέζα αποσιωπούν το έξω.

Υπάρχουν λόγοι να φοβόμαστε μήπως βγούμε έξω. Αποβλέποντας στην ασημαντότητά μας, στην αναξιοτήτά μας, στην αδυναμία μας του να προσέλθουμε σε αυτόν, θα περιμέναμε, ότι με κάθε δικαιοσύνη θα απέστρεφε το πρόσωπό του από εμάς και θα έκλεινε τις πόρτες του για να μην μπορούμε κοντά του. Διώχνει όμως από τις ψυχές μας κάθε φόβο για ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Και όταν λέει, ότι δεν θα μας βγάλει έξω, υπονοεί περισσότερες χάριτες και εύνοιες. Υπονοεί ότι και θα μας υποδεχτεί και θα μας δώσει όλα εκείνα, για τα οποία ήλθαμε προς αυτόν.

Ιω. 6,38 ότι(1) καταβέβηκα εκ του ούρανοῦ(2) οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν(3), ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με(4).

38γιατί εγώ κατέβηκα από τον ουρανό για να κάνω όχι αυτό που θέλω εγώ, αλλά αυτό που θέλει εκείνος που μ' έστειλε.

(1) Επιβεβαιώνει αιτιολογικά αυτά που ειπώθηκαν στον προηγ. σ. Το επιχείρημα που χτίζεται με αυτήν την αιτιολογία έχει την εξής έννοια: Εφόσον ήλθα στον κόσμο για να κάνω το θέλημα του Πατέρα μου, είναι λοιπόν επόμενο να μην βγάλω έξω αλλά να δεχτώ όλους εκείνους τους οποίους ο Πατέρας θα μου δώσει, διότι για να δίνει αυτούς σε εμένα, μου τους δίνει, διότι θέλει να τους δεχτώ και να τους σώσω (ο). «Μια κάποια λοιπόν απόδειξη και ολοκάθαρη βεβαιότητα ότι δεν θα εκδιωχτεί αυτός που προσέρχεται σε αυτόν, μάς παρέχει ο Χριστός με τα λόγια αυτά» (Κ).

(2) Η ίδια φράση και στα Ιω. γ 13,στ 33,41,42,50,51,58. Δες και Αποκ. γ 12,ι 1,ιγ 13,ιστ 21,ιη 1,κ 1,9,κα 2,10. Ο Παύλος στο Α΄ Θεσ. δ 16 χρησιμοποιεί αυτήν για να δηλώσει την κατάβαση κατά την Δευτέρα παρουσία (β). Συνοπτονοεί λοιπόν την αιώνια προϋπαρξη του Λόγου. «Όντας Θεός ακόμη και Λόγος γυμνός και χωρίς να έχει συνενωθεί με τη σάρκα έχει κατέβει από τον ουρανό» (Κ). «Έχει κατέβει από τον ουρανό όσον αφορά τη θεότητα» (Ζ). Ο παρακείμενος δείχνει ότι το αποτέλεσμα της κατάβασης διαρκεί ακόμη (δ).

(3) Δες σ. 30. Ή, αναφέρεται στη θεία του φύση «Δεν το λέει σαν να είναι θέλημα του Υιού προσωπικό, διαφορετικό από το θέλημα του Πατέρα, αλλά σαν να μην είναι τέτοιο· και αυτό που βγαίνει ως συμπέρασμα είναι το εξής: Όχι για να κάνω το θέλημα που είναι δικό μου, διότι το δικό μου δεν είναι ξεχωριστό από το δικό σου, αλλά το κοινό θέλημα εμού και σου, οι οποίοι μία έχουμε τη θεότητα και συνεπώς και τη βούληση... Διότι ποιό είναι, λέει, το θέλημα του Πατέρα; Είναι τούτο· καθένας που πιστεύει στον Υιό να σώζεται και να επιτυγχάνει την τελική ανάσταση. Μήπως αυτό είναι μεν θέλημα του Πατέρα, δεν είναι όμως καθόλου του Υιού;» (Γ).

Ή, πιο σωστά, πρόκειται για το θέλημά του ως ανθρώπου, το οποίο υποτάχτηκε σε όλα και ταυτίστηκε με το θείο θέλημα. Έτσι «ήταν ανεπιθύμητος στο Χριστό ο θάνατος εξαιτίας και της σάρκας και της ατιμίας από το πάθος, επιθυμητός όμως, μέχρι που να φτάσει σε αίσιο τέλος για όλο τον κόσμο εκείνο που ήταν θέλημα του Πατέρα, δηλαδή η σωτηρία και ζωή όλων» (Κ).

(4) Από αυτό αποδεικνύεται ότι η φράση και «το θέλημα το δικό μου» πρέπει να αποδοθεί στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου. Ήλθε ο Κύριος στη γη σαν ο άγγελος της μεγάλης βουλής, ως ο μέγας ιατρός του κόσμου και ως ο εξουσιοδοτημένος από το Θεό Λυτρωτής. Ο σκοπός της ζωής του ολόκληρης ήταν να δοξάσει το Θεό και να ευεργετήσει τους ανθρώπους. Ακριβώς για αυτό δεν απέβλεψε στην προσωπική του άνεση και ανάπαυση, αλλά όταν κλήθηκε να θυσιάσει τη ζωή του, μολονότι ως άνθρωπος αποστρεφόταν το θάνατο, υπέταξε το ανθρώπινο θέλημά του στο θέλημα του Θεού. Όχι όπως εγώ θέλω, είπε στη Γεθσημανή, αλλά όπως εσύ.

Ιω. 6,39 τούτο δέ ἐστὶ τὸ θέλημα(1) τοῦ πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω(2) ἐξ αὐτοῦ(3), ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ(4).

39 Και το θέλημα εκείνου που μ' έστειλε είναι να μη χαθεί κανένας απ' όσους μου έχει δώσει, αλλά όλους να τους αναστήσω την έσχατη ημέρα.

(1) Ο σ. αυτός εκφράζει σαφέστερα και περιληπτικότερα ποιο είναι το θέλημα του Πατέρα (ο)= Το θέλημα του Πατέρα μου είναι όχι μόνο να δεχτώ και να μην βγάλω έξω αυτόν που έρχεται προς εμένα, αλλά και να τον φυλάξω σώο μέχρι τέλους, μέχρι αυτήν την ανάσταση, οπότε πλέον δεν θα υπάρχει κίνδυνος να χαθεί (g). «Σωστά εξάρτησε και τα δύο από το θέλημα του Πατέρα του, λέγοντας ότι είναι θέλημά του και το να πιστέψουν όλοι σε αυτόν και το να αποκτήσουν, αφού πιστέψουν, μέσω αυτού την δωρεά» (Θμ).

(2) «Δηλαδή, να μην χαθεί κάποιος από δική μου αιτία... Επομένως λοιπόν, αν κάποιος εκούσια βγει έξω και εκούσια χαθεί, το παθαίνει αυτό από δική του υπαιτιότητα. Διότι κανέναν δεν τραβά ο Θεός αναγκαστικά» (Ζ).

(3) Από κάθε τι που ο Πατέρας μου έχει δώσει (b). Ούτε ένα ελάχιστο μέρος από αυτό να μην χαθεί. Υπάρχει καθορισμένος αριθμός ανθρώπων που δόθηκε από τον Πατέρα στον Ιησού Χριστό, για να φροντίζει για αυτούς και για να δοξάζουν αυτόν φέροντας το όνομά του. Δόθηκαν στον Ιησού ως κληρονομιά του και κατοχή του. Και θα κάνει για αυτούς ό,τι κάθε φορά η περίπτωση απαιτεί. Θα διδάσκει αυτούς, θα τους θεραπεύει, θα πληρώνει τα χρέη τους, θα μεσιτεύει και θα συνηγορεί για αυτούς και θα προετοιμάζει αυτούς για την αιώνια ζωή. Είναι αυτοί οι εκλεκτοί του Θεού, προς τους οποίους στρέφεται ιδιαίτερος η αγάπη του και τους οποίους εμπιστεύτηκε στα χέρια του Χριστού. Είναι οι πολλοί υιοί, τους οποίους ο Θεός και Πατέρας θέλει να οδηγήσει σε δόξα (Εβρ. β 9) και για τους οποίους βεβαίωσε ο Κύριος, ότι «δεν είναι θέλημα μπροστά στον πατέρα σας, να χαθεί ένας από τους μικρούς αυτούς» (Ματθ. ιη 14). Κανείς από αυτούς δεν πρέπει να χαθεί λόγω έλλειψης επαρκών λύτρων για εξαγορά του ή επαρκούς χάριτος για αγιασμό του.

(4) Της κτίσης δηλαδή. Η πρώτη ημέρα ήταν αυτή στην οποία δημιουργήθηκε το φως, ενώ η τελευταία θα είναι αυτή της φανέρωσης του αληθινού φωτός, του Σωτήρα μας που θα κρίνει τον κόσμο (δ). Αυτό είναι το έσχατο όριο, πέρα από το οποίο κανείς κίνδυνος δεν υπάρχει (b). Η βεβαίωση αυτή σαν κάποια μεγαλοπρεπής και βαρυσήμαντη επωδός επαναλαμβάνεται και στους σ. 40,44,54. Η φράση «έσχατη ημέρα» είναι χαρακτηριστική του Ιωάννη και συναντιέται και στο ια 24, ιβ 48, όπως και στο κεφάλαιο αυτό για να δηλώσει την ημέρα της κρίσης (β). «Ανάσταση λείει εδώ αυτήν που θα είναι για απόλαυση, όχι αυτήν που θα οδηγήσει στην τιμωρία» (Ζ). «Θα τους αναστήσω, το οποίο σημαίνει, θα τους αξιώσω λαμπρής ανάστασης» (Θφ).

Θα τον αναστήσω, αφού συντελεστούν σε αυτόν όλα όσα προηγούνται της ανάστασης, ώστε η ανάσταση να είναι η επισφράγιση και τελείωση της σωτηρίας του. Το σώμα είναι ένα τμήμα του ανθρώπου και συνεπώς αποτελεί και αυτό ένα μέρος της εξαγοράς και απολύτρωσης του Χριστού Περιλαμβάνεται και αυτό στις υποσχέσεις και για αυτό δεν θα χαθεί. Η αποστολή του Χριστού δεν αναφέρεται μόνο στο να μην χαθεί κάποιο πρόσωπο, αλλά και στο να μην χαθεί τίποτα από το πρόσωπο αυτό, ούτε κάποιο μέρος από αυτό, άρα λοιπόν ούτε το σώμα του. Και το έργο του Χριστού δεν θα ολοκληρωθεί παρά μόνο όταν θα συντελεστεί η ανάσταση, οπότε οι ψυχές και τα σώματα των αγίων θα συνενωθούν πάλι και θα μαζευτούν γύρω από το Χριστό, για να εμφανίσει και να παρουσιάσει αυτούς στον Πατέρα λέγοντας: Να εγώ και τα παιδιά, τα οποία μου έχεις δώσει (Εβρ. β 13).

Ιω. 6,40 τούτο δέ έστι(1) τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς(2) ὁ θεωρῶν(3) τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων(4) εἰς αὐτὸν ἔχη ζωὴν αἰώνιον(5), καὶ αναστήσω αὐτὸν(6) ἐγὼ(7) τῇ έσχατῇ ἡμέρᾳ. 40 Το θέλημα εκείνου που μ' έστειλε είναι τούτο: Όποιος παραδέχεται τον Υιό και πιστεύει σ' αυτόν, να αποκτήσει αιώνια ζωή· και εγώ θα τον αναστήσω την έσχατη ημέρα».

(1) Επαναλαμβάνει επιβεβαιώνοντας και συμπληρώνοντας αυτά που ειπώθηκαν στο σ. 39. «Κάνει σαφή τον ίδιο λόγο αναφέροντάς τον συνεχώς» (Ζ). Και «εξηγεί ολοκάθαρα ποιος θα μπορούσε να είναι ο τρόπος της οδήγησης προς αυτόν, και ποιο θα είναι το κέρδος που θα έχουν κάποιοι από την προσέλευση κοντά του» (Κ). Η κύρια διαφορά μεταξύ των σ. 39 και 40 είναι, ότι στον τελευταίο τονίζεται η υποκειμενική πράξη του ανθρώπου ως κάποιου που βλέπει και πιστεύει, ενώ στο σ. 39 η πράξη του Πατέρα που δίνει στον Υιό τους δικούς του (g).

(2) Προτιμά το αρσενικό αντί για το ουδέτερο «παν», το οποίο ειπώθηκε στο σ. 39, επειδή η πίστη είναι πράξη ατομική, ενώ το «παν» εκφράζει σύνολο (g).

(3) «Με τα μάτια της ψυχής» (Ζ). Αναφέρεται σε βαθύτερη και εσωτερικότερη όραση. Σημαίνει πράξη περισσότερο προσεκτική από όσο το απλό «βλέπω» (g). Βλέπει αυτόν με μάτι πίστης, με την οποία πλησιάζουμε για να γνωρίσουμε καλά και να εγκολπωθούμε τη διδασκαλία του ευαγγελίου, που αναφέρεται στον Υιό και η οποία γνωρίζει αυτόν σε εμάς. Βλέπει αυτόν, όπως έβλεπαν άλλοτε στο χάλκινο φίδι οι Ισραηλίτες που είχαν δαγκωθεί από τα φίδια.

- (4) Η πιο εσωτερική και προσεκτική όραση πρέπει να γίνει και πίστη. Το «βλέπει και πιστεύει» λοιπόν, είναι το τελείως αντίθετο από το «και με έχετε δει και δεν πιστεύετε» που ειπώθηκε στο σ. 36.
- (5) Και πριν την τελευταία ημέρα, την οποία αναφέρει ευθύς αμέσως (b). Η ζωή αυτή είναι η από τώρα κοινωνία με το ζωντανό Θεό της οποίας συνέπεια είναι η ανάσταση (δ). Αρχίζει λοιπόν από τον παρόντα βίο.
- (6) «Συνεχώς μιλά για την ανάσταση, για να μην κρίνουν την πρόνοια του Θεού μόνο από τα παρόντα πράγματα, και για να δείξει ότι και αν ακόμα δεν πάρουν εδώ, να μην γίνουν για αυτό πιο ράθυμοι, αλλά να προσδοκούν τα μελλοντικά και μία άλλη ζωή» (αμ).
- (7) Με έμφαση. Σαν να λέει ότι αναλαμβάνω εγώ την υποχρέωση να τον αναστήσω (g).

Ιω. 6,41 (1) Έγγυζον(2) οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγὼ εἰμι(3) ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,

41Αγανακτούσαν τότε οι Ιουδαῖοι που εἶπε για τον εαυτό του: «Εγὼ εἰμι ο ἄρτος που κατέβηκε από τον ουρανό».

(1) Νέο τμήμα του διαλόγου αρχίζει (σ. 41-51), χωρίς να υποδηλώνεται, ότι παρεμβλήθηκε νέος κύκλος συνομιλητών. Αυτοί με τους οποίους ο Κύριος συνομιλεί, καθορίζονται τώρα ως οι Ιουδαῖοι. Και θεωρήθηκε από κάποιους, ότι ήταν οι αρχηγοί της συναγωγής της Καπερναούμ ή οι απεσταλμένοι του συνεδρίου, οι οποίοι είχαν σταλθεί για να παρακολουθήσουν τα λόγια και τα έργα του Ιησού (Μάρκ. ζ 1). Τα συμφραζόμενα όμως δείχνουν, ότι μάλλον ήταν Γαλιλαῖοι (δες σ. 24,42). Ονομάζονται λοιπόν Ιουδαῖοι όχι ως κάτοικοι της Ιουδαίας, αλλά ως Ιουδαῖοι στο φρόνημα και την καταγωγή, με τη γενικότερη έννοια της ονομασίας (β).

(2) Επέκριναν μεταξύ τους με κακή διάθεση. Ούτε εδώ ούτε στο ζ 32 δηλώνει το ρήμα εκδηλωμένη εχθρότητα (β). Πρόκειται μάλλον για δυσμενείς ψιθύρους και κάποιου είδους αγανάκτηση που περιοριζόταν σε ιδιωτικούς κύκλους (g).

«Διότι ακόμα τον σέβονταν διότι ήταν πρόσφατο το θαύμα των ἄρτων. Για αυτό φανερά μεν δεν διαφωνούσαν, αλλά με το ότι γόγγυζαν φανέρωναν, ότι αγανακτούσαν» (X). Αυτών όμως των γογγυσμών, όπως φαίνεται από το σ. 43, έλαβε γνώση ο Κύριος είτε διότι έφτασαν μέχρι τα αυτιά του, είτε με την υπερφυσική του γνώση (ο). Ο γογγυσμός των Ιουδαίων εδώ ανταποκρίνεται στο γογγυσμό των πατέρων τους στην έρημο. Διασώζουν πλήρη τη διαδοχή της απιστίας (χ).

(3) Δεν σκανδαλίστηκαν κυρίως, όπως φαίνεται και από το σ. 34, από την ιδέα του ἄρτου που κατεβαίνει από τον ουρανό, αλλά από το ότι ανακήρυττε τον εαυτό του ἄρτο που κατέβηκε από τον ουρανό, το οποίο υπονοούσε, ότι ο Ιησούς δεν έμοιαζε κατά τον τρόπο της γέννησης με τους υπόλοιπους ανθρώπους (β). «Σκανδαλίζονταν με αυτόν, βλέποντας από τη μία τη μητέρα του, αλλά ακούγοντας από την άλλη ότι έχω κατέβει από τον ουρανό» (Θφ).

Ιω. 6,42 καὶ ἔλεγον· οὐχ οὗτός(1) ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς(2) οἶδαμεν(3) τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος(4) ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα(5);

42Κι ἔλεγον: «Μα αυτός δεν είναι ο Ιησούς, ο γιος του Ιωσήφ, που τον πατέρα του και τη μητέρα του εμείς τους ξέρουμε καλά; Πῶς τώρα λέει ὅτι κατέβηκε από τον ουρανό;»

(1) Μπαίνει μπροστά με έμφαση με κάποια περιφρόνηση.

(2) Σαφώς φαίνεται από αυτό, ότι ο Ιωάννης παίρνει ως Γαλιλαῖους αυτούς που συνομιλούσαν με τον Ιησού. Μία τέτοια επίκριση αναφέρουν και οι συνοπτικοί (Μάρκ. στ 3,Μαθθ. ιγ 55,Λουκ. δ 22), ότι έγινε στη συναγωγή της Ναζαρέτ νωρίτερα. Αλλά η επίκριση αυτή φαίνεται να έγινε επανειλημμένα και ο Ιωάννης εδώ αναφέρει κάποια μεταγενέστερη περίπτωση (β).

(3) Έχουμε προσωπική γνωριμία ή μάλλον γνωρίζουμε για αυτούς. Ο Ιωσήφ είχε πεθάνει, αλλά η ανάμνησή του παρέμενε (b). Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Ιωάννης παραθέτει τα λόγια των Ιουδαίων χωρίς να θεωρήσει αναγκαίο να παρεμβάλλει κάποια παρατήρηση επανορθωτική αυτής της πλάνης. Ήταν αυτό περιττό τελείως για τους Χριστιανούς αναγνώστες του ευαγγελίου, οι οποίοι ήταν επαρκώς πληροφορημένοι από το προφορικό αποστολικό κήρυγμα (β).

(4) Σε εμάς, οι οποίοι τον γνωρίζουμε καλά. «Λόγω της σαρκικής μητέρας του νόμιζαν ότι είναι αδύνατον να έχει κατεβεί από τον ουρανό, ή επειδή έβλεπαν αυτό που φαινόταν, σκανδαλίζονταν μη καταλαβαίνοντας την φύση του που δεν μπορεί να οριστεί» (αμ).

(5) Μπαίνει μπροστά το «από τον ουρανό» με έμφαση, διότι αυτό κυρίως αποτελούσε το απίστευτο για τους Ιουδαῖους (β). Καθόλου παράδοξο, αν αυτοί παρουσιάζονται να αγνοούν την υπερφυσική σύλληψη του Κυρίου. Δεν επρόκειτο μόνο για γεγονός που σημειώθηκε κατ' ιδίαν πριν από 30 ολόκληρα χρόνια, αλλά και για μυστήριο, το οποίο η παρθένος με πολλή φροντίδα έκρυβε και από τον ίδιο τον μνηστήρα της και το οποίο ασφαλώς δεν διακηρύχτηκε δημόσια (g).

Ιω. 6,43 άπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς(1)· μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων(2).

43Ο Ἰησοῦς τοὺς εἶπε: «Μὴν ἀγανακτεῖτε καὶ μὴ φιλονικεῖτε μεταξύ σας.

(1) Ο Ἰησοῦς δεν ἀπαντᾶ στην ἀπορία καὶ ἐνστάση γιὰ τὴν ἀνθρώπινη καταγωγή του. «Καὶ δεν τοὺς μαλώνει, οὔτε τοὺς λείει· Δεν εἶμαι γιος τοῦ Ἰωσήφ· ὄχι ἐπειδὴ ἦταν γιος τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ ἐπειδὴ δεν μποροῦσαν ἀκόμα νὰ ἀκούσουν γιὰ τὴν θαυμαστὴ ἐκείνη γέννηση... Καὶ δεν τοὺς το ἀποκάλυψε ἔτσι ὥστε νὰ μὴν δημιουργήσῃ ἄλλο σκάνδαλο τῆ στιγμῆ που ἀναιροῦσε ἄλλο σκάνδαλο» (X). «Διότι δεν μποροῦσαν νὰ καταλάβουν τὴν ἀνέκφραστη γέννηση ἀπὸ τὴν Παρθένο. Ἀν ὅμως ἡ διάνοιά τους δεν μποροῦσε νὰ χωρέσει τὴν κατὰ σάρκα γέννηση, πολὺ περισσότερο τὴν προαιώνια ἀπὸ τὸν Πατέρα» (Θφ).

(2) Τίποτα ωφέλιμο δεν θὰ προερχόταν σε αὐτοὺς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς γογγυσμούς. Ἀποτρέποντας λοιπὸν αὐτοὺς ἀπὸ τὸ νὰ γογγύζουν, τονίζει σε αὐτοὺς ὅτι ἔχουν ἀνάγκη τὸν θεῖο φωτισμὸ γιὰ νὰ τὸν πλησιάσουν (β). Καὶ χρειάζεται λοιπὸν πρωτίστως νὰ γίνουν διδακτοὶ Θεοῦ, γιὰ νὰ κατανοήσουν τὴν υπερφυσικὴ γέννησή του (g). Ο Ἰησοῦς ἔχει ἀνάγκη πρὶν ἀκόμη ἀπομακρύνῃ τὴν πλάνη ἀπὸ τὶς διάνοιές τους, νὰ νικήσῃ τελείως τὴ διεστραμμένη διάθεση αὐτῶν που εἶχαν ἔτσι πλανηθεῖ (b). Ἐάν πάλι δεχτοῦμε, ὅτι οἱ γογγυσμοὶ αὐτοὶ δεν ἐκδηλώθηκαν πρὶν δημόσια, αὐτὸς ὁ ἔλεγχος τοῦ Ἰησοῦ ὑποδήλωνε σε αὐτοὺς τὶς θείες τοῦ ιδιότητος.

«Με ἐκεῖνα με τὰ ὁποῖα γνωρίζει, ὡς Θεός, καὶ αὐτὸ που ψιθυρίστηκε κρυφὰ καὶ ἔχει ἀνεβεί στο νοῦ τους, με αὐτὰ τὰ ἴδια τοὺς ἀφήνει νὰ καταλάβουν, ὅτι ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια» (Κ).

Ιω. 6,44 οὐδεὶς(1) δύναται ἐλθεῖν πρὸς με(2), ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ(3) αὐτόν, καὶ ἐγὼ(4) ἀναστήσω(5) αὐτόν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

44Κανένας δεν μπορεῖ νὰ ἐρθῆ κοντὰ μου, ἀν δεν τὸν ἐλκύσει ὁ Πατέρας που μ' ἔστειλε· κι ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω τὴν ἐσχάτη ἡμέρᾳ.

(1) Ο σ. αὐτὸς εἶναι ἀντίστοιχος τοῦ σ. 37. Ἐπαναλαμβάνεται καὶ πάλι ἡ ἴδια ἀλήθεια, προκειμένου νὰ τονιστεῖ αὐτὴ γιὰ τὴ σπουδαιότητά της (ο). Ἐπιπλέον ἡ ἀλήθεια που ἐκφράστηκε γενικὰ στο σ. 37, μερικεῦεται κάπως ἐδῶ ἐφαρμοζόμενη στὴν περίπτωση τοῦ σκανδαλισμοῦ καὶ γογγυσμοῦ τῶν συνομιλητῶν τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ «κανεῖς» τοῦ παρόντος σ. ἀποτελεῖ τὴν ἀντίθεση τοῦ «παν» στο σ. 37 (g). Τονίζονται λοιπὸν ἐδῶ τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα παρεμβάλλονται στὴν οδὸ που οδηγεῖ πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ὅποτε ἡ σύνδεση με τὰ προηγούμενα.= «Εἶναι λογικὸ που δεν πιστεύετε σε ἐμένα· διότι δεν ἐλκυστήκατε ἀπὸ τὸν Πατέρα μου ἐπειδὴ εἰστε ἀνάξιοι» (Ζ). Ὁ ἐρχομὸς αὐτῶν πρὸς τὸν Ἰησοῦ θὰ ἐπιτυχανόταν «με τὴ θέληση τοῦ Πατέρα καὶ τὴν οὐράνια βοήθεια, ἡ ὁποῖα τοὺς διευκολύνει τὴν οδὸ γιὰ αὐτὰ, καὶ καθιστᾶ κατὰ κάποιον τρόπο αὐτὴν λεία, ἡ ὁποῖα οδὸς, ἐπειδὴ ἀμάρταναν ἀσυγκράτητα, εἶχε καταστεῖ τραχιά» (Κ).

(2) «Δηλαδή νὰ πιστέψῃ σε ἐμένα» (Ζ). Νὰ ἐλθεῖ πρὸς ἐμένα. Μετάνοια γιὰ τὰ ἀμαρτήματα που διαπράχθηκαν δημιουργεῖ ἐπιστροφή καὶ ἐλευση στο Θεό, ἀρα καὶ πρὸς τὸν Κύριο Ἰησοῦ, ὡς τὸν ἀρχηγὸ καὶ σωτήρα μας καὶ ὡς τὴ μόνη οδὸ που οδηγεῖ πρὸς τὸν Πατέρα. Ἡ ἐπιστροφή καὶ ἐλευση αὐτὴ προϋποθέτει, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον μας θὰ στραφεῖ πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ τὰ αἰσθήματά μας θὰ κατευθυνθοῦν ἐξ' ὁλοκλήρου πρὸς τὸ πρόσωπό του. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν κίνηση τῆς ψυχῆς, με τὴν ὁποῖα αὐτὴ ἐρχεται πρὸς τὸ Χριστὸ. Πρέπει νὰ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀντιτίθενται στο Χριστὸ καὶ διεκδικοῦν θέση στὴν καρδιά μας ἀντὶ αὐτοῦ.

(3) Ὑπονοεῖ ἓνα εἶδος ἀντίστασης που προβάλλεται ἐκ μέρους αὐτοῦ που ἐλκύεται καὶ συνεπῶς ἰσχυρὴ ἐνέργεια δύνამης ἠθικῆς ἐκ μέρους αὐτοῦ που ἐλκύει (β). Ἐπιπλέον κάποιον εἶδος θέληστρου που γεννιέται στὶς καρδιές τῶν ἐλκυσμένων, χάρις στο ὁποῖο αὐτοὶ στρέφονται με ἐνδιαφέρον πρὸς τὸν Ἰησοῦ σαν σε κάποιον μαγνήτη που τοὺς ἐλκύει (g).

Ἡ ἐλξη δεν σημαίνει ἀναγκαστικὴ βία πάνω στὴ θέληση, ἀλλὰ μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσή της, ὥστε ἐνῶ μέχρι τώρα δεν θέλαμε, τώρα ἐλεύθερα ὑποτασσόμαστε καὶ λαμβάνει νέα ὠθηση ἡ ψυχὴ μας στο νὰ κλίνει πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Αὐτὸ ὅμως δεν μπορεῖ νὰ ἀποκληθεῖ φυσικὴ ὠθηση, διότι προέρχεται ἀπὸ σφαῖρα που βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὴ φύση. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνεφύσησε τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου σε αὐτόν με τὴ δημιουργικὴ του δύνამη καὶ ὁποῖος ἐμπνέει καὶ μεταβάλλει τὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων με τὴν προνοητικὴ ἐπίδρασή του, γνωρίζει πῶς νὰ ἀναχωνεύσει τὴν ψυχὴ καὶ νὰ μεταβάλλει τὶς διαθέσεις της καὶ νὰ συμμορφώσῃ αὐτὴν πρὸς τὸ θέλημά του, χωρὶς διόλου νὰ περιορίσει ἢ νὰ παραβλάψῃ τὴν ἐλευθερία της (Henry).

Ἡ ἀντίσταση, που νικιέται ἀπὸ τὸν Πατέρα, που εἶναι ἐξ' ὁλοκλήρου ἠθικῆς φύσης, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἀποστροφή, τὴν ὁποῖα ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος αἰσθάνεται πρὸς τὴν ἀγιότητα. Ἡ ἐλξη λοιπὸν δημιουργεῖται με κάποιον ἐσωτερικὸ φωτισμὸ καὶ ριζικὴ μεταβολὴ τῶν ἐσωτερικῶν διαθέσεων, με τὰ ὁποῖα ἡ καρδιά αὐτοῦ που ἐλκύεται στρέφεται ἀπὸ τὰ γῆινα στὰ οὐράνια (ο). Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ στροφή καὶ ἀλλοίωση μόνον ἀπὸ τὸ Θεὸ μπορεῖ νὰ συντελεστεῖ.

«Ἀγγίζοντας δηλαδή τὶς καρδιές αὐτῶν που δεν ἔχουν δόλο καὶ πανουργία, ἀποκαλύπτει σε αὐτοὺς

τον Υιό» (Θφ).

«Το μυστήριο σχετικά με αυτόν (τον Ιησού) είναι θεοδίδακτο αγαθό στους ανθρώπους και η γνώση για αυτόν είναι έργο της ουράνιας χάρης, και λέει ότι δεν μπορεί κάποιος να φτάσει σε αυτόν, αν δεν ελκυστεί από τις νουθεσίες του Πατέρα» (Κ).

«Ο Πατέρας έλκει αυτούς που είναι αγαθοί στην προαίρεση, ενώ τους μοχθηρούς τους αφήνει. Αυτός ο λόγος δεν αναιρεί το αυτεξούσιο που υπάρχει σε εμάς, αλλά δείχνει ότι χρειαζόμαστε βοήθεια. Διότι ελκύεται όχι χωρίς τη θέλησή του, αλλά απολαμβάνοντας πολλή συμμαχία» (αμ).

«Όπως ακριβώς ο μαγνήτης, δεν έλκει όλα όσα πλησιάζει, αλλά μόνο τον σίδηρο, έτσι και ο Θεός, όλους μεν τους πλησιάζει, αλλά ελκύει αυτούς που δείχνουν κάποια αγαθή διάθεση προς αυτόν» (Θφ).

Η έλξη του Πατέρα δεν είναι κάποια μηχανική ώθηση, στην οποία η θέλησή μας παραμένει αδρανής. Η έλξη συντελείται, όπως λέγεται και στον επόμενο σ., με την επίδραση του λόγου που εισδύει στις καρδιές και τις διάνοιές μας. Δεν μπορούμε όμως να ακούσουμε, εάν δεν μιλήσει ο Πατέρας. Η πρωτοβουλία ανήκει σε αυτόν. Αλλά όταν μιλήσει και εμείς ακούσουμε, εξαρτάται πλέον και από εμάς να μάθουμε ή να μη μάθουμε (τ). Ο Θεός «θέλει όλοι οι άνθρωποι να σωθούν». Με την Πρόνοιά του, με το λόγο του στις άγιες Γραφές, με το Πνεύμα του καλεί τον καθένα από εμάς. Αφυπνίζει αόρατα τη συνείδησή μας για τις πνευματικές μας ανάγκες. Μας βάζει σκέψεις για το αιώνιο μέλλον μας.

Δημιουργεί κάποιες αναλαμπές στα βάθη μας για υψηλότερη ζωή, την οποία μπορούμε και οφείλουμε να ζήσουμε. Είναι όμως γεγονός ότι βρισκόμαστε στο μέσο δύο μαγνητών που μας έλκουν αντίθετα. Μας έλκει η σάρκα από τη μία, και το Πνεύμα από την άλλη. Άφησε λοιπόν τον εαυτό σου να ελκυστεί από τον Πατέρα και έλα στο Χριστό ως δάσκαλό σου, ως Λυτρωτή σου, ως βασιλιά και Κύριό σου, ως πρότυπο και κανόνα του όλου βίου σου.

(4) «Ο Υιός ανασταίνει, χωρίς να μοιράζεται τα έργα με τον Πατέρα, (διότι πώς είναι δυνατό;), αλλά δείχνει την ισοτιμία της δύναμης» (Χ).

«Διαβεβαίωνα επίσης κατά τρόπο χρήσιμο ότι θα αναστήσει από τους νεκρούς αυτόν που πιστεύει, παρουσιάζοντας πάλι και με αυτό τον εαυτό του στους ανόητους ότι είναι Θεός από τη φύση του και αληθινός... Διότι σε αυτόν που ζει ανήκει το να δίνει ζωή, και όχι σε εκείνον που δανείζεται τη χάρη από άλλον» (Κ).

(5) Με αυτό σημαίνεται η πλήρης συντέλεση και η ολοκλήρωση της πνευματικής μεταβολής και σωτηρίας του ελκυσμένου.

«Οδηγεί λοιπόν ο Πατέρας με τη γνώση στον Υιό... και ο Υιός παίρνει τους τούς ζωοποιεί και βάζοντας το δικό του αγαθό μέσα σε εκείνους που από τη φύση τους συνήθως οδηγούνται στη φθορά, και παραχώνοντας σαν σπινθήρα φωτιάς μέσα τους την ζωοποιό δύναμη του Πνεύματος, τούς μεταπλάθει εξ' ολοκλήρου σε αθάνατους... και για να το πω έτσι, η δική μας σωτηρία είναι έργο της αγίας Τριάδας» (Κ).

Ιω. 6,45 ἔστι γεγραμμένον(1) ἐν τοῖς προφήταις(2)· καὶ(3) ἔσονται πάντες(4) διδασκοὶ Θεοῦ(5). πᾶς ὁ ἀκούων(6) παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν(6) ἔρχεται πρὸς με(7)·

45 Ἐχει γραφτεί από τους προφήτες: ο ίδιος ο Θεός θα τους διδάσκει όλους· όποιος, λοιπόν, ακούει τον Πατέρα και μαθαίνει απ' αυτόν, έρχεται κοντά μου.

(1) «Δεν αφήνει χωρίς μαρτυρία τον λόγο σχετικά με αυτό, αλλά δείχνει ότι αυτός έχει ήδη κηρυχτεί και προαναγγελθεί από πριν και από την αρχή μέσω των αγίων προφητών» και με κύρος αναγνωρισμένο από τους συνομιλητές του «αναιρεί από πριν τις αφορμές εκείνων που σκέπτονταν πάλι να προβάλλουν αντιρρήσεις» (Κ).

(2) Παίρνει περιληπτικά ως ένα ενιαίο σύνολο τις συγγραφές των προφητών (δες Πράξ. ζ 42, ιγ 40 και Λουκ. ιη 31, κδ 44)(β).

(3) Η παράθεση γίνεται μάλλον ελεύθερα από το Ησ. νδ 13 σύμφωνα με τους Ο' (β). Η ίδια ιδέα υπάρχει και σε άλλους προφήτες (Ιερεμ. λη 33-34, Ιωήλ β 28)(g).

(4) Ἡ «όχι απλώς όλοι... αλλά εννοεί όλοι όσοι θέλουν. Διότι κάθεται ως διδάσκαλος όλων, έτοιμος να δώσει σε όλους τα δικά του, ξεχύνοντας σε όλους τη διδασκαλία του» (Χ). Ἡ, όλοι αυτοί που παραδίδονται στο Μεσσία και αποτελούν την κοινωνία του (g). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(5) Αντιστοιχεί με το «θα ελκύσει αυτόν» του προηγούμενου σ.= Θεοδίδακτοι (Α' Θεσ. δ 9). Δες και Φιλipp. γ 15 για την ιδέα που εκφράζεται (β).

«Ο Θεός και Πατέρας θα κηρύξει στους άξιους το μυστήριο για αυτόν και θα αποκαλύψει τον Υιό του, μιλώντας κατά τρόπο ανέκφραστο στον καθένα και βάζοντας μέσα τους με τρόπο θεοπρεπή τη σύνεση για αυτά» (Κ).

«Αυτός που ακούει λοιπόν από τον Πατέρα, δηλαδή αυτός που δέχεται την αποκάλυψη του Πατέρα... αυτός έρχεται προς εμένα» (Θφ).

«Γιατί είπα αυτό, Ιουδαίοι; Ο Πατέρας δεν σας δίδαξε. Πώς λοιπόν μπορείτε να με γνωρίσετε; Διότι όλοι οι άνθρωποι της βασιλείας εκείνης θα γίνουν διδακτοί Θεού» (Αυ).

Για να πιστέψουμε λοιπόν στο Χριστό είναι αναγκαίο να διδαχτούμε από το Θεό. Λαμβάνει χώρα μέσα μας μία θεία αποκάλυψη, που φανερώνει σε εμάς ποιοι ήμασταν και γιατί πρέπει να πιστέψουμε στο Χριστό. Υπάρχουν αλήθειες, τις οποίες και η ίδια η φύση μάς διδάσκει. Για να οδηγηθούμε όμως στο Χριστό είναι αναγκαίος για εμάς ανώτερος φωτισμός. Επιπλέον είναι ανάγκη και περαιτέρω ο Θεός να ενεργήσει μέσα μας, κάνοντάς μας ικανούς να καταλάβουμε και να δεχτούμε τις αποκαλυπτόμενες αλήθειες και να πληροφορηθούμε για αυτές. Ο Θεός προικίζοντάς μας με το λογικό, μάς διδάσκει με αυτό πλουσιότερα από όσο διδάσκονται από τα ένστικτά τους τα κτήνη της γης. Παρέχοντας επιπλέον και το φωτισμό της πίστης, μάς διδάσκει με αυτόν ασύγκριτα περισσότερα από εκείνα, τα οποία ο φυσικός άνθρωπος μαθαίνει με το λογικό του. Έτσι όλα τα τέκνα της Εκκλησίας έχουν διδαχτεί από το Θεό και Αυτός έχει αναλάβει την εκπαίδευσή τους.

(6) «Δεν αρκεί το να ακούσει, αλλά πρέπει να συνυπάρχει και το να μάθει» (Θφ). «Διότι το να ακούσει είναι κοινό σε όλους, αλλά το να μάθει ανήκει μόνο σε αυτούς που παραδίδουν τον εαυτό τους στη χάρη» (αμ). Εάν λοιπόν το άκουων εκφράζει την ενέργεια του Πατέρα, το μαθών εκφράζει τη συνεργασία της θέλησης αυτών που ελκύονται. «Δείχνει ότι η έλξη δεν είναι αναγκαστική ούτε βιαίοτατη... Διότι όπου υπάρχει ακοή και μάθηση και το αγαθό από την εκπαίδευση, άρα είναι φανερό ότι η πίστη έρχεται από πειθώ και όχι αναγκαστικά» (Κ).

(7) Δες στ 37.

Ιω. 6,46 οὐχ ὅτι(1) τὸν πατέρα τις ἐώρακεν(2), εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ(3), οὗτος ἐώρακε τὸν πατέρα(4).

46Αυτό δεν σημαίνει πως είδε κανείς τον Πατέρα· μόνο αυτός που έρχεται από το Θεό, αυτός μόνο έχει δει τον Πατέρα.

(1) Με αυτό, για να προλάβει παρεξήγηση, διατυπώνει κάποιον περιορισμό που διασαφηνίζει αυτά που ειπώθηκαν, «για να μην υπονοήσουν, μιας και είχαν υλικό φρόνημα, ότι με τρόπο αισθητό ακούει κάποιος από τον Πατέρα, βλέποντάς τον με τρόπο που πρέπει σε άνθρωπο, για αυτό λέει: όχι ότι κάποιος (είδε) τον Πατέρα...» (Ζ).

(2) Το ότι ακούει κάποιος από τον Πατέρα, δεν συντελείται με άμεση προσωπική επικοινωνία με τον Πατέρα. Δεν σημαίνει ότι βλέπει τον Πατέρα. Μόνο ένας είδε τον Πατέρα (Ιω. α 18) και μόνο μέσω αυτού μπορεί κάποιος να δει τον Πατέρα (Ιω. ιδ 9)(β). Για αυτό είναι αναγκαίο να προσέλθει κάποιος στον Ιησού, διότι μόνος αυτός κατά τη θεία του φύση είδε το Θεό και μέσω αυτού μόνου μπορεί κάποιος να μετάσχει στη μακάρια ζωή του Θεού. Επειδή η όραση αποτελεί αμεσότερη αντίληψη από την ακοή, αποδίδεται αυτό στον Υιό, ενώ η ακοή στους πιστούς (β).

(3) Αυτό λέγεται «όχι σύμφωνα με το λόγο της αιτίας, αλλά σύμφωνα με τον τρόπο της ουσίας» (Χ). «Μόνος αυτός βλέπει τον Πατέρα, επειδή προέρχεται από το Θεό· το «από τον Θεό», σκεπτόμενοι ορθά, θα το εκλάβουμε, για αυτόν και μόνο, ότι σημαίνει πως προέρχεται από την ουσία του Πατέρα» (Κ). Δεν σημαίνει λοιπόν απλώς αυτόν που στάλθηκε από το Θεό, αλλά «αυτόν που γεννήθηκε από το Θεό» (Ζ). Δες το «παρά πατρός» (Ιω. α 14), «από αυτόν είμαι» (ζ 29) «από τον πατέρα βγήκα» (ιστ 27 και ιζ 8)(β). Ο σιναϊτικός αντί για το «Θεού» εδώ γράφει «Πατρός» και αντί του «πατέρα» ακολουθώς γράφει «Θεόν».

(4) «Ο Λόγος ήταν με το Θεό» (α 1) και για αυτό έχει δει τον πατέρα. «Διότι έχει την ίδια ουσία και φύση και γνώση» (Ζ). «Το πώς όμως ή με ποιο τρόπο... θα δει αυτός τον Πατέρα... δεν είναι έργο της δικής μας γλώσσας να το πει· πρέπει όμως να το εννοήσουμε με τρόπο που αρμόζει στο Θεό» (Κ).

Ιω. 6,47 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν(1), ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ(2) ἔχει(3) ζωὴν αἰώνιον(4).

47Σας βεβαιώνω: όποιος πιστεύει σ' εμένα αυτός έχει την αιώνια ζωή.

(1) Διακήρυξε, ότι μόνος αυτός είδε τον Πατέρα και τώρα προσθέτει αλήθεια σπουδαιότατη, η οποία αποτελεί αναγκαία συνέπεια αυτής που διακηρύχτηκε προηγουμένως. Η ιδιαίτερη σχέση στην οποία βρίσκεται ο Κύριος με τον Πατέρα, σχέση χάρις στην οποία βλέπει τον Πατέρα, κάνει αυτόν ικανό να μας σώζει με την πίστη και μέσω αυτού μπορούμε και εμείς να δούμε τον Πατέρα (Ιω. ιδ 9)(ο,β).

(2) «Και πιο πάνω είπε αυτό, λέγοντας· Έτσι ώστε καθένας που βλέπει τον Υιό και πιστεύει σε αυτόν να έχει ζωή αιώνια» (Ζ). Εδώ διακηρύττει την ίδια αλήθεια σαφέστερα.

(3) Ενεστώτας. Όπου είναι ο άρτος της ζωής, υπάρχει ζωή· και πριν την έσχατη ημέρα (b).

(4) Ο Κύριος επανέρχεται τώρα στο επίμαχο ζήτημα, που προκάλεσε τον γογγυσμό των Ιουδαίων, αφού προετοίμασε την οδό για αυτό (ο).

Ιωάννου. 6,48 ἐγώ(1) εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς(2).

48Εγώ εἰμαι ο ἄρτος που δίνει τη ζωή.

(1) Επαναλαμβάνει με ἔμφαση την ἀλήθεια του σ. 35. Οι διακηρύξεις λέγονται χωρίς σύνδεση, σαν κάποιοι ουράνιοι χρησμοί, χωρίς ὅμως και να διασπάται το νόημα του λόγου. Ἐτσι ο παρὼν σ. ἀποτελεῖ αιτιολογία του ἀμέσως προηγούμενου. Αὐτός που πιστεύει στο Χριστό θα ἔχει ζωή αἰώνια, διότι ο Χριστός εἶναι ο ἄρτος τῆς ζωῆς. Καὶ ὅπως ακριβῶς ο υλικὸς ἄρτος ἐνισχύει καὶ παρατείνει τὴ σωματικὴ μας ζωὴ, ἔτσι καὶ ἡ ἐπικοινωνία με τὸν πνευματικὸ ἄρτο τῆς ζωῆς, παρέχει τὴν αἰώνια ζωὴ (ο,γ).

(2) «Ἀποκαλεῖ λοιπὸν τὸν εαυτὸ του ἄρτο ζωῆς, διότι συγκροτεῖ (συνθέτει) τὴ ζωὴ μας, καὶ αὐτὴν καὶ τὴν μελλοντικὴ» (X).

«Ἐπειδὴ εἶναι τροφή που ἀρμόζει κατεξοχὴν στα λογικὰ ὄντα, συγκρατεῖ τὴν σύσταση τῆς ψυχῆς, διαφυλάσσει τὰ γνωρίσματά τῆς, ἀναπληρῶνει πάντοτε προσθέτοντας ἀπὸ τὸν εαυτὸ του ὅ,τι τῆς λείπει καὶ με αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν ἀφήνει νὰ πέσει στὴν ἀσθένεια που προκύπτει ἀπὸ τὴν ἔλλειψη λογικῆς» (B).

Με γενικότερη λοιπὸν ἔννοια πρέπει νὰ το πάρουμε αὐτὸ καὶ ὄχι γιὰ δήλωση μόνο τῆς διδασκαλίας («Ο ἄρτος τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ο λόγος με τὸν ὁποῖο τρεφόμεσθε» Ω), ἢ μόνο τοῦ σώματός του («λέει ἄρτο, δηλαδὴ ἐννοεῖ ἐδῶ τὰ δόγματα τὰ σωτήρια καὶ τὴν πίστη σε αὐτὸν ἢ τὸ σῶμα του· διότι καὶ τὰ δύο ἐνδυναμώνουν τὴν ψυχὴ» X).

Ονομάζει τὸν εαυτὸ του ἄρτο τῆς ζωῆς ὡς ἀρχὴ ζωτικὴ που πηγάζει τὴ ζωὴ. Ο Χριστὸς εἶναι ἡ ζωὴ μας. Αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημά μας καὶ ἡ πείρα μας. Ὅταν ὅμως λέμε, ὅτι ο Χριστὸς εἶναι ἡ ζωὴ μας, πρέπει νὰ ἐννοοῦμε, ὅτι ἀπὸ τὸ Χριστὸ ξεχύνεται πρὸς ἐμᾶς καὶ στο ἐσωτερικὸ μας ρεῦμα οὐράνιας καὶ θείας ζωῆς, τὴν ὁποία καμία δύναμη θανάτου δὲν μπορεῖ νὰ θίξει, οὔτε κάποια ἐπίδραση ἀσθένειας νὰ διαταράξει. Ἡ ἔνωσή μας με τὸ Χριστὸ μεταδίδει σε ἐμᾶς αὐτὴν τὴ ζωὴ. Αὐτὸς εἶναι στὸν οὐρανὸ καὶ ἐμεῖς ζοῦμε πάνω στὴ γῆ. Ἡ ἀπόστασή μας αὐτὴ εἶναι ἀδιάφορη ἀρκεῖ ὁ ἀγωγὸς που μας συνδέει μαζί του νὰ διατηρεῖται στερεὸς. Καὶ ὁ ἀγωγὸς αὐτὸς εἶναι ἡ πίστη. Ἡ ζωντανὴ πίστη μόνη αὐτὴ συνδέει τὴν ψυχὴ με τὸν Χριστὸ καὶ θέτει σε ἀμεση σχέση γῆ καὶ οὐρανὸ. Εφόσον διατηροῦμε τὴν σχέση καὶ ἔνωσή μας με τὸ Χριστὸ, τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς που πηγάζει ἀπὸ αὐτὸν, θα διοχετεύεται καὶ σε ἐμᾶς.

Δὲν μοιάζει ἡ ζωὴ αὐτὴ ἀπλῶς καὶ μόνο με θησαυρὸ χρυσοῦ, τὸν ὁποῖο μας παραδίδουν γιὰ φύλαξη. Δὲν μοιάζει με λίμνη ἢ κάποια ἀποθήκη νεροῦ που σχηματίστηκε στο ἐσωτερικὸ μας καὶ διατηρεῖται σε αὐτὸ, τὴν ὥρα που ἐμεῖς χωριζόμεσθε ἀπὸ κάθε τι που εἶναι ἔξω ἀπὸ ἐμᾶς καὶ περιοριζόμεσθε στὸν εαυτὸ μας. Εἶναι κάτι που φυλάγεται στὸν οὐρανὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πηγάζει συνεχῶς καὶ τὸ ὁποῖο μεταδίδεται σε ἐμᾶς ἀνὰ πάσα στιγμὴ, ὅπως ακριβῶς τὸ φῶς ἐκπέμπεται ἀπὸ τὸν ἥλιο συνεχῶς καὶ σε κάθε στιγμὴ διαδοχικὰ φθάνει σε ἐμᾶς. Ἡ σχέση μας λοιπὸν καὶ ἔνωσή μας με τὸ Χριστὸ πρέπει νὰ διατηρεῖται ἀδιάσπαστη, διότι ἀλλιῶς ἡ ζωὴ χάνεται γιὰ ἐμᾶς.

Ιω. 6,49 οἱ πατέρες(1) ὑμῶν(2) ἔφαγον τὸ μάννα(3) ἐν τῇ ἐρήμῳ(4) καὶ ἀπέθανον(3)·

49Οἱ πρόγονοί σας ἔφαγαν στὴν ἐρημο τὸ μάννα, ἀλλὰ πέθαναν.

(1) Γιὰ τοὺς ὁποῖους μιλήσατε στο σ. 31: Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα (b). «Ἐπειδὴ προηγουμένως εἶπαν σε αὐτὸν ὅτι, Οἱ πατέρες μας... κάνει τώρα σύγκριση ἐκείνου τοῦ μάννα καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου» (Z).

(2) Δὲν εἶπε ἡμῶν (μας)· δείχνει λοιπὸν με αὐτὸ, ὅτι ἔχει τὴν καταγωγὴ ὑψηλότερη ἀπὸ ὅσο υπέθεταν (b). Ἴσως λέγεται καὶ σε σχέση με τὴν ἀπιστία που ἔδειξαν αὐτοὶ οἱ πατέρες=Οἱ πατέρες σας που ἀπίστησαν, τῶν ὁποίων ἀντάξιοι ἀπόγονοι εἶστε ἐσεῖς. Δηλαδὴ εἶναι ἀνάλογο με τὸ Ματθ. Κγ 31,32 (ο).

«Υπήρξαν πατέρες σας, διότι εἶστε ὅμοιοι με αὐτοὺς» (Au).

(3) «Κέρδισαν με ἐκεῖνο (τὸ μάννα) πρόσκαιρη τὴ ζωὴ, καὶ πρόσφεραν με αὐτὸ στο σῶμα ἐφήμερη τὴν τροφή» (K). Τὸ μάννα ἦταν μία φυσικὴ ἐνίσχυση τῆς σωματικῆς ζωῆς καὶ δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ ἀσφαλίσει τελικὰ αὐτὴν ἀπὸ τὸ φυσικὸ θάνατο. Ἀντίθετα ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς εἶναι πνευματικὴ τροφή, που παρέχεται συνεχῶς ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ με τὴν λήψη αὐτοῦ ἐξασφαλίζεται στὸν ἄνθρωπο ζωὴ αἰώνια (τ).

(4) Μάλλον ἀναφέρει αὐτὸ, ἐπειδὴ καὶ οἱ συνομιλητὲς του καθορίζοντας τὸν τόπο τῆς διατροφῆς με τὸ μάννα, ἀνέφεραν αὐτὸ. Ἀξιόλογη καὶ ἡ ἐρμηνεία:

«Καὶ τὸ «στὴν ἐρημο» δὲν τὸ ἔβαλε τυχαία, ἀλλὰ ὑπαινισσόμενος, ὅτι ἐκεῖνο δὲν διήρκεσε πολὺ, οὔτε μπήκε μαζί τους στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας» (X).

Ιω. 6,50 οὗτός ἐστιν(1) ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων(2), ἵνα(3) τις(4) ἐξ αὐτοῦ(5) φάγη(6) καὶ μὴ ἀποθάνῃ(7).

50 Όποιος όμως τρώει απ' αυτόν τον άρτο που κατέβηκε από τον ουρανό, αυτός δε θα πεθάνει.

(1) Αυτός που αναφέρθηκε στο στ. 48 (β)= Αυτός ο άρτος είναι ο άρτος...

(2) Σε χρόνο ενεστώτα για να δηλώσει ουσιώδη ιδιότητα αυτού του άρτου (δ).

(3) Μπορεί να εξαρτηθεί από το «καταβαίνων». «Κατεβαίνει, για να θρέψει και να αθανατίσει» (Ζ). Μπορεί όμως και να αποδοθεί και στη φράση «που από τη φύση του είναι τέτοιος», η οποία υπονοείται εκτός κειμένου.

(4) Οποιοσδήποτε θέλει (b). Χωρίς περιορισμό ποσότητας αυτών που τρώνε ή καταγωγής τους.

(5) Σαν από ανεξάντλητη πηγή και απόθεμα (ο).

(6) Λέγεται σύμφωνα με την εβραϊκή κατά παράταξη σύνταξη. Αντί να πει: ίνα, εάν τις φάγη εξ' αυτού μη αποθάνη.

(7) Δηλαδή με πνευματική έννοια, εφόσον η τροφή αυτή αναφέρεται σε πνευματική ζωή· υπάρχει όμως αναπόσπαστη και η ανάσταση του σώματος (b). Λέγεται μεν με ηθική και πνευματική έννοια, όχι όμως ασχέτως και με την κατάργηση του φυσικού θανάτου, η οποία θα συντελεστεί με την ανάσταση, διότι ο Κύριος για φυσικό θάνατο μίλησε σε σχέση με το μάννα. Συνεπώς και εδώ δεν είναι δυνατόν να μην συνυπονοεί και αυτόν (g).

«Αυτοί που εισάγουν μέσα τους τον άρτο της ζωής, θα έχουν ως βραβείο την αθανασία... θα ανεβούν σε αιώνιο και χωρίς τέλος μήκος ζωής, της κατά Χριστόν ζωής... και αν ακόμα ολισθαίνοντας σε αυτό το κοινό τέλος, πάθουν το ανθρώπινο, αλλά όπως λέει ο Παύλος, «ζουν για το Θεό» οι μέλλοντες να ζήσουν» (Κ).

Ιω. 6,51 (1) ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν(2) ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς(3)· ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ(4) ὁ ἄρτος δὲ(4) ὃν ἐγὼ δώσω(5), ἡ σὰρξ μου ἐστίν(6), ἣν ἐγὼ δώσω(7) ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς(8).

51 Εγὼ εἰμαι ὁ ἄρτος που κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό και χαρίζει τη ζωὴ· ὅποιος φάει ἀπ' αὐτόν τὸν ἄρτο θα ζήσει αἰώνια. Και ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖο θα δώσω ἐγὼ εἶναι τὸ σῶμα μου, που θα τὸ προσφέρω για να ζήσει ὁ κόσμος».

(1) Στο πρώτο τμήμα του σ. 51 περιλαμβάνει ό,τι είπε στο σ. 50 με τρόπο ακόμη περισσότερο εμφαντικό, επιβεβαιώνοντας έτσι εντονότερα αυτό και χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα για μετάβαση στο άλλο μισό («Και ο άρτος δε...»), με το οποίο εισάγει και νέα εξόχως σοβαρή ιδέα (g).

(2) «Ο οποίος ζει πάντοτε και παρέχει ζωή» (Ζ). Αυτός που έχει μέσα του τη ζωή και ποτέ δεν πεθαίνει και για αυτό παρέχει και στους άλλους τη ζωή.

«Ακούσατε πια ολοκάθαρα και όχι πλέον καλυμμένα: Εγὼ εἰμαι ὁ ἄρτος... Αυτοί που έφαγαν από εκείνο (το μάννα) πέθαναν· διότι δεν ήταν άρτος που έδινε ζωή· αυτός όμως που τρώει αυτόν τον άρτο, δηλαδή εμένα... θα ζήσει αιώνια» (Κ).

Ο Κύριος είναι ο άρτος ο ζωντανός, διότι έχει μέσα του αιώνιο και ανεξάντλητο απόθεμα ζωής. Έχει μέσα του την ίδια την αρχή της ζωής και για αυτό μπορεί να μεταδίδει ζωή αιώνια (μ).

(3) Δες σ. 33. Ο αόριστος αναφέρεται στο γεγονός της σάρκωσης που πραγματοποιήθηκε σε συγκεκριμένο χρόνο (β).

«Για αυτό είμαι ο ζωντανός άρτος, διότι κατέβηκα από τον ουρανό. Και το μάννα κατέβηκε από τον ουρανό, αλλά το μάννα ήταν μόνο σκιά, ενώ αυτός ο άρτος είναι η αλήθεια» (Αυ).

(4) Το δεύτερο αυτό τμήμα συνδέεται με το πρώτο με το «και» και το «δε». Νέο βήμα στο διάλογο. Το επιτακτικό «δε» και το ρήμα δώσω σε μέλλοντα χρόνο, συμφωνούν με αυτό· διότι άλλωστε μέχρι τώρα δεν έκανε λόγο για σάρκα, ούτε για το αίμα του σ. 53 (b).

Το μεν «και», σημαίνει ιδέα συγγενική, ενώ το «δε» δηλώνει πρόοδο. Θα αποδώσουμε τα δύο μόρια με το: επί πλέον (g). Το σύνολο αυτών των λόγων που αφορούν στη σάρκα του και το αίμα του αναφέρονται στο πάθος του Ιησού Χριστού και μαζί με αυτό στο Μυστικό Δείπνο (b).

(5) «Βάζει τον εαυτό του να δίνει και όχι τον Πατέρα» (Χ).

«Δεν είπε όμως «αυτόν που δίνω», αλλά «αυτόν που θα δώσω». Διότι επρόκειτο να δώσει αυτόν στο τελευταίο δείπνο» (Ζ).

Το πρώτο αυτό «δώσω» αναφέρεται στην πράξη της διατροφής αυτών που πιστεύουν=θα δώσω για τροφή (g). Η σκέψη μεταπηδά από το τι είναι ο Χριστός στο τι δίνει ο Χριστός. Όπως ο Πατέρας έδωσε τον Υιό (Ιω. γ 16), έτσι τώρα ο Υιός δίνει τη σάρκα του (μ).

(6) «Δεν είπε ότι ο άρτος τον οποίο εγὼ θα δώσω είναι αντίτυπο (αντίγραφο, ομοίωμα) της σάρκας μου, αλλά είναι η σάρκα μου» (Θφ).

Ότι ο Λόγος έγινε σάρκα παίρνοντας την ανθρώπινη φύση είναι θεμελιώδες και κεντρικό γεγονός για το τέταρτο Ευαγγέλιο (Ιω. α 14, Α' Ιω. δ 2, Β' Ιω. 7)(β). Ο όρος σάρκα και όχι ο όρος σώμα χρησιμοποιείται από τον Ιγνάτιο στην ορολογία της θ. Ευχαριστίας. Δες Ιγνατίου προς Ρωμ. ζ

3, Φιλαδελ. δ 1, ια 2, Σμυρν. στ 2 και Ιουστίνου Α' Απολογ. 66 (χ).

(7) «Θα δώσω σε θάνατο. Εδώ δηλαδή φανερώνει από πριν την σταύρωσή του. Και το «θα δώσω», φανερώνει το εκούσιο αυτού του πάθους» (Ζ).

«Δείχνει την εξουσία του, ότι δηλαδή δεν σταυρώθηκε ως δούλος και κατώτερος του Πατέρα του, αλλά με τη θέλησή του» (Θφ).

«Πεθαίνω, λέει, για χάρη όλων, για να δώσω ζωή σε όλους με τον εαυτό μου, και έκανα τη σάρκα μου αντίλυτρο της σάρκας όλων... προσφέροντας για χάρη σας τον εαυτό μου σαν άμεμπτο σφάγιο στο Θεό και Πατέρα» (Κ).

Από εδώ προβάλλει η ξεχωριστή αναφορά της σάρκας και του αίματος τόσο σταθερά· διότι στο πάθημά Του το αίμα του χύθηκε έξω από το σώμα του και ο αμνός έτσι σφάχτηκε (b).

(8) Ο Ιησούς, όπως είπαμε παραπάνω, όταν μιλούσε προς τους Ιουδαίους, είχε στο νου και το Ιουδαϊκό Πάσχα. Το νέο Πάσχα, στο οποίο αμνός που θα θυσιαζόταν θα ήταν αυτός, θα εκτεινόταν πολύ ευρύτερα από το παλαιό Πάσχα. Ολόκληρη η ανθρωπότητα θα καλούνταν να μετάσχει στο Πάσχα αυτό και να κοινωνήσει την ζωή που αυτό παρέχει (g).

«Έχει δώσει λοιπόν για χάρη της ζωής όλων το ίδιο του το σώμα ο Χριστός» (Κ). Τα λόγια του Κυρίου για τη σάρκα του στο δεύτερο τμήμα του σ., εκφράζουν διπλή έννοια. Πρώτον αποδίδεται από αυτά απολυτρωτική έννοια στο θάνατο του υιού του Θεού, ο οποίος ήλθε για να δώσει την σάρκα του θυσία για τη ζωή του κόσμου. Έπειτα αποδίδεται από αυτά απολυτρωτική σημασία και στην Ευχαριστία, η οποία είναι ταυτόχρονα η συγκεκριμένη ανάμνηση της θυσίας που μία φορά προσφέρθηκε πάνω στο Σταυρό, τα αγαθά της οποίας μεταδίδονται μέσω της Ευχαριστίας σε καθέναν που κοινωνά αυτήν με πίστη (χ).

«Ω μυστήριο ευσέβειας! Ω σημάδι ενότητας! Ω δεσμός αγάπης! Όποιος θα ήθελε να ζει έχει από πού να ζει. Ας πλησιάσει, ας πιστέψει, ας ενσωματωθεί, για να ζήσει. Ας μην απομακρύνεται από το στενό σύνδεσμο των μελών· ας μην είναι σάπιο μέλος, το οποίο τελικά θα αποκοπεί· ας μην είναι παραμορφωμένο μέλος, οπότε λόγω αυτού θα ντροπιαστεί· ας είναι ωραίο, κατάλληλο και υγιές μέλος· ας είναι προσκολλημένο στο σώμα, ας ζει για το Θεό και μέσω του Θεού· ας μην εργάζεται στη γη, για να μπορέσει να βασιλέψει έπειτα στον ουρανό» (Αυ).

Οι λέξεις «ἦν ἐγὼ δώσω» αποσιωπούνται από τον βατικανό κωδικα, του Βέζα και κάποιους άλλους. Ο σιναιτικός γράφει: Ο ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ἡ σαρξ μου ἐστίν.

Ιω. 6,52 Ἐμάχοντο(1) οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς δύναται(2) οὗτος(3) ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;

52 Τότε οἱ Ιουδαῖοι ἀρχίσαν να φιλονικοῦν μεταξύ τους: «Πῶς μπορεί αὐτός να μας δώσει να φάμε τὴ σάρκα του;» ἔλεγαν.

(1) Δεν γόγγυζαν απλώς όπως στο σ. 41 (b), αλλά «ταράζονταν μη μπορώντας να πιστεύουν τον λόγο διότι φαινόταν αδύνατον» (Ζ). Φιλονικούσαν ως προς την έννοια και αξιοπιστία των λόγων του Ιησού και άλλοι μεν αποκήρυτταν αυτούς και θεωρούσαν αυτούς ως παράλογους, κάποιοι όμως λόγω του θαύματος της διατροφής των 5000 που προηγήθηκε, υποστήριζαν ίσως, ότι ο Ιησούς ήταν ο Μεσσίας (g).

(2) Η ερώτηση είναι όμοια με αυτήν στο γ 4,9.

«Έτσι και ο Νικόδημος θορυβούνταν λέγοντας: Πώς μπορεί ένας άνθρωπος να μπει στην κοιλιά της μητέρας του;» (Χ).

«Αποδεικνύονται ότι το λένε αυτό από απιστία. Διότι όταν μπει η αναζήτηση του «πώς», μπαίνει μαζί και η απιστία» (αμ).

Και «όταν λογισμοί απιστίας μπουκν στην ψυχή, τότε μπαίνει μαζί το «πώς»» (Θφ). Επαναλαμβάνουν πάλι το Πώς, όπως στο σ. 42... Σε κανένα όμως από τα δύο αυτά «πώς», δεν απαντά ο Ιησούς, αλλά προχωρά στο διάλογό του λέγοντας· έτσι πρέπει να γίνει (b). Αξιόλογη και η ερμηνεία: Πώς μπορεί να μας δώσει τη σάρκα του, με την οποία παραμένει ζωντανός (δ).

(3) «Και το «αὐτός» το λένε με υπεροψία» (Κ). Με κάποια περιφρόνηση. Ποιος είναι αὐτός για να μας δώσει τη σάρκα του;

Ιω. 6,53 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς(1)· ἀμὴν ἀμὴν(2) λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα(3) τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου(4) καὶ πῖντε αὐτοῦ τὸ αἷμα(3), οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς(5).

53 Κι ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε: «Σας βεβαιώνω: ἀν δὲν φάτε τὴ σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου καὶ δὲν πῖντε τὸ αἷμα τοῦ, δὲν ἔχετε μετοχὴ στη ζωὴ.

(1) «Και με ποιο βέβαια τρόπο θα δώσει σε αυτούς να φάνε τη σάρκα του, δεν το διδάσκει ακόμα· διότι ἤξερε... ότι δεν μπορούσαν να κατανοήσουν από πουθενά το απόρρητο· πόσο όμως αγαθό θα προκύψει για αυτούς από το να τη φάνε, το παρουσιάζει χρήσιμα... (και) τους καλεί πριν από την

έρευνα να πιστέψουν» (Κ). Οι Ιουδαίοι ρωτούν για το δυνατόν, και ο Ιησούς απαντά για το αναγκαίο του πράγματος (b).

(2) Βεβαιώνει με αυτό έντονα την εξόχως σοβαρή αλήθεια, η οποία φαινόταν σε εκείνους παράλογη= ό,τι και αν φρονείτε εσείς, σας βεβαιώνω ότι έτσι έχει το πράγμα (o,g).

(3) Ξεκάθαρα ο Κύριος εκφραζόμενος έτσι, δέχεται το αίμα χωριστό από τη σάρκα και υποδηλώνει αρκετά σαφώς τον θάνατό του (β). Αλλά σάρκα, από την οποία χωρίστηκε χυνόμενο το αίμα, είναι νεκρή. Παίρνουμε το τεμαχιζόμενο Σώμα και έτσι προσοικειωνόμαστε τον θάνατο του Ιησού και κάνουμε τον θάνατο αυτόν και δικό μας. Το αίμα από την άλλη, όταν χυθεί, είναι η ζωή που βγαίνει μέσω του θανάτου και επιστρέφει στο Θεό. Όπως κάνουμε δικό μας το θάνατο του Ιησού, έτσι προσοικειωνόμαστε και την καινούργια ζωή του Ιησού, ώστε να είμαστε «νεκροί μεν για την αμαρτία, αλλά ζωντανοί για το Θεό» (Ρωμ. στ 11)(τ).

Λέει βεβαίως αυτό όχι ασχέτως και με τον τύπο του Πασχαλινού αμνού. Το αίμα του αμνού αυτού όταν χύθηκε άλλοτε στις πόρτες των υιών Ισραήλ στην Αίγυπτο προστάτευσε τα πρωτότοκά τους από την τελευταία πληγή ενώ η σάρκα αυτού του αμνού αποτελούσε κύριο φαγητό στο πασχαλινό δείπνο. Το αίμα του Αμνού του Θεού χυνόμενο τώρα θα συντελούσε την εξιλέωση. Το να τρώει λοιπόν κάποιος την σάρκα και να πίνει το αίμα αυτού του Αμνού, προϋποθέτει πίστη στην απολυτρωτική αυτή θυσία και αποδοχή πλήρη της αποτελεσματικότητάς της, και ως συνέπεια έχει την απόκτηση των αγαθών που απέρρευσαν από αυτήν και την ενσωμάτωση στο Χριστό αυτών που μετέχουν σε αυτήν τη θυσία (g).

Από αυτό έπεται, ότι λέγοντας αυτά ο Κύριος αναφέρεται στην απολυτρωτική του θυσία και συνυπονοεί το αναπόσπαστα με αυτήν συνδεδεμένο μυστήριο της θείας Ευχαριστίας «και φανερώνει από πριν σχετικά με τον άρτο και το ποτήριο, τα οποία επρόκειτο να δώσει στους μαθητές στο τελευταίο δείπνο» (Ζ).

Σχετική και η ερμηνεία: «Αυτό το φαγητό και ποτό θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι σημαίνει την κοινωνία με το σώμα του και τα μέλη, τα οποία είναι η Εκκλησία στα πρόσωπα των προορισμένων και κλητών και δικαιωμένων και δοξασμένων αγίων του και πιστών... Το μυστήριο της ενότητας του σώματος και αίματος του Χριστού προετοιμάζεται στο τραπέζι του Κυρίου... και από το τραπέζι του Κυρίου λαμβάνεται από κάποιους για ζωή και από κάποιους για όλεθρο» (Αυ).

Η χρήση των ρημάτων τρώω και πίνω υπονοεί φυσική βρώση και πόση, παρόλο που η Σάρκα και το Αίμα παρανοούνται εάν τα θεωρούσαμε, όπως οι Ιουδαίοι, άσχετα και χωριστά από τον απολυτρωτικό θάνατο του Κυρίου, ως απλά υλικά του σώματος του Κυρίου. Η τροφή της Ευχαριστίας αν την εξετάσουμε φυσικά είναι ψωμί και κρασί, πνευματικά όμως είναι η Σάρκα και το Αίμα του Υιού του ανθρώπου.

Όταν λαμβάνονται φυσικά και πνευματικά αποτελούν την αληθινή τροφή και ποτό του πιστού, διότι μέσω αυτών πραγματοποιείται η ιερή ένωση του Υιού του Θεού με αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν, οι οποίοι έτσι κοινωνούν την αιώνια ζωή. Η ένωση του Πατέρα και του Υιού επεκτείνεται έτσι, για να περιλάβει και τους πιστούς. Όπως ο Πατέρας έδωσε ζωή και στον Υιό, έτσι και ο Υιός μεταδίδει ζωή σε αυτούς που τρέφονται από αυτόν (χ).

(4) Μεταβάλλει τρόπο έκφρασης, με σχήμα λόγου συνηθισμένο στον Ιωάννη. Προηγουμένως δηλαδή είπε (στο στ 51) η σαρκ μου. Τώρα λέει την σάρκα του Υιού του ανθρώπου τονίζοντας το γεγονός της ενανθρώπισης του Λόγου, χάρις στην οποία έχει αυτός σάρκα και αίμα και παρέχει αυτά για διατροφή μας. Με τη νέα όμως αυτή έκφραση δεν προσθέτει κάποια νέα ιδέα, διότι ήδη στο σ. 27 μίλησε για τον υιό του ανθρώπου ως παροχέα της ουράνιας τροφής (β).

(5) Το αποτέλεσμα αυτής της τροφής είναι ζωή τόσο εδώ, όσο και μετέπειτα, όπως ήδη στο σ. 51 διακήρυξε ο Κύριος.

«Είναι βέβαια ζωή από τη φύση του (ο Κύριος) , αφού γεννήθηκε και από ζωντανό Πατέρα, όμως ζωοποιό καθόλου λιγότερο είναι και το άγιο σώμα του... αφού ενώθηκε κατά τρόπο ανέκφραστο με τον Λόγο που ζωογονεί τα πάντα... Και επειδή ακριβώς η σάρκα του Σωτήρα έγινε ζωοποιός, εφόσον είναι ενωμένη κατά φύση με τη ζωή... όταν γευόμαστε αυτήν, τότε έχουμε τη ζωή μέσα μας συνενούμενοι και εμείς με αυτήν» (Κ).

«Διότι αυτή που τρώγεται δεν είναι σάρκα απλού ανθρώπου, αλλά Θεού και μπορεί να θεοποιήσει, επειδή αναμίχτηκε με τη θεότητα» (Θφ).

Είναι βέβαιο σημάδι, ότι δεν έχει κάποιος μέσα του πνευματική ζωή, εάν στερείται πόθου για το Χριστό και δεν αισθάνεται την ανάγκη να μετέχει στο ποτήριο της ζωής. Εάν η ψυχή δεν πεινά και δεν διψά, ασφαλώς είναι νεκρή. Είναι σύμπτωμα πραγματικής νέκρωσης, εάν παραμένουμε νεκροί απέναντι σε μία τέτοια βρώση και πόση. Το να τρώει κάποιος και να πίνει το σώμα και αίμα του Χριστού και να τρέφεται με τη διδασκαλία του και τις υπόλοιπες χάριτές του, προϋποθέτει όρεξη και επιθυμία για το Χριστό.

Η πνευματική βρώση και πόση αρχίζει από πείνα και δίψα (Ματθ. ε 6), από σφοδρό πόθο του Χριστού που εκδηλώνεται με την επίκληση: Δώσε μου το Χριστό, διότι αλλιώς πεθαίνω. Και ο χορτασμός με το Χριστό συντελείται με την προσοικειώσή του, ώστε ο Χριστός να γίνει δικός μας μέχρι σημείου ώστε να γίνουμε ένα μαζί του. Το να τρέφεται κάποιος με το Χριστό ισοδυναμεί με το να πράττει τα πάντα στο όνομά του, με ένωση μαζί του και με τις δυνάμεις, τις οποίες θα αντλούμε από αυτόν, ώστε να μπορούμε μαζί με τον Παύλο να πούμε: «Δεν ζω πλέον εγώ, αλλά ζει μέσα μου ο Χριστός».

Ιω. 6,54 ὁ τρώγων μου(1) τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει(2) ζωὴν αἰώνιον(3), καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ(4).

54Αυτός που τρώει τη σάρκα μου και πίνει το αίμα μου έχει ζωή παντοτινή, κι εγώ θα τον αναστήσω την ἐσχάτη ἡμέρα.

(1) «Συνεχώς φέρνει το λόγο στα μυστήρια, δείχνοντας το αναγκαίο του πράγματος και ότι αυτό οπωσδήποτε πρέπει να γίνει» (Χ).

Αξιοσημείωτη η χρήση του ενεστώτα= Εκείνος, ο οποίος συνεχώς και κατ' εξακολούθηση τρώει, εκείνος ο οποίος διαρκώς τρέφεται και ο οποίος συνεχώς πίνει (β). Η χρήση της λέξης τρώω σε συνδυασμό με την ακόλουθη λέξη «την σάρκα», τονίζει την πραγματική λήψη τροφής από το στόμα. Δες και Ματθ. κδ 38. Κυριολεκτικά λοιπόν και χωρίς να μπορεί να παραγνωριστεί, αναφέρεται στη θεία Ευχαριστία (χ).

(2) Έχει ήδη από την παρούσα ζωή. Με το μεν «έχει» αναφέρεται στον παρόντα χρόνο, από τον οποίο γίνεται η μετάδοση αυτής της ζωής, ενώ με το ακόλουθο «θα αναστήσω» υπόσχεται και τη ζωή στο μέλλον.

«Όπως δηλαδή παίρνοντας κάποιος έναν σπινθήρα τον καταχωνιάζει μέσα σε πολλά άχυρα για να διατηρεί το σπέρμα της φωτιάς, έτσι και ο Κύριος... κρύβει με τη σάρκα του τη ζωή μέσα μας, και σαν κάποιο σπέρμα εγκαθιστά μέσα μας την αθανασία, αφανίζοντας όλη τη φθορά που υπάρχει μέσα μας» (Κ).

Το σπέρμα αυτό της αθανασίας που ήδη από τώρα κρύβεται μέσα μας, θα λάμψει στην ένδοξη ανάσταση.

(3) Το να ζω αιώνια δεν σημαίνει απλώς να υπάρχω αιώνια. Και οι κατάδικοι στον Άδη θα υπάρχουν αιώνια. Ζωή αιώνια εδώ σημαίνει ζωή μακάρια.

(4) Για τη συνεχή επανάληψη (στους σ. 39,40,44) της φράσης, δες σ. 39 (β). «Συχνά πυκνά ξεδιπλώνει και τον λόγο για τη ζωή και την ανάσταση, επειδή θέλει να τον εντυπώσει στη διάνοια των ακροατών» (Ζ).

Στρέφει ο Κύριος την προσοχή κάθε πιστού στο ένδοξο τέρμα, στο οποίο θα οδηγήσει αυτόν η πνευματική αυτή τροφή. Συμμετοχή της ζωής του Χριστού και ένδοξη ανάσταση από τους νεκρούς συνδέονται μεταξύ τους αναπόσπαστα (δες και Ρωμ. η 10,11). Η ανάσταση αυτή θα αποτελέσει την πλήρη αποκατάσταση της πεσμένης ανθρώπινης φύσης και την ολοκληρωτική και οριστική κατανίκηση της αμαρτίας με τη θεία χάρη (g).

Ιω. 6,55 ἡ γὰρ(1) σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις(2), καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις(3).

55Γιατί η σάρκα μου είναι αληθινή τροφή και το αίμα μου αληθινό ποτό.

(1) Αιτιολογεί την αλήθεια που εκτέθηκε στους σ. 53 και 54 αρνητικά και θετικά. Θα έχει ζωή αιώνια διότι η σάρκα μου...

(2) Όχι η πράξη του να τρώει, αλλά το ίδιο το τρωγόμενο δηλαδή η τροφή. Δες δ 32 (β).

(3) Ή, σύμφωνα με άλλη γραφή: αληθής εστί... Δύο ερμηνείες:

«Ή, αυτό θέλει να πει, ότι δηλαδή αληθινή τροφή είναι αυτή, η οποία σώζει την ψυχή» (Χ).

«Αληθινή τροφή είναι αυτή που δεν είναι βοηθός της πρόσκαιρης και χαμένης ζωής, αλλά που προετοιμάζει την αιώνια. Αυτό είναι και αληθινό ποτό, το οποίο δεν επαρκεί για λίγο στη δίψα, αλλά καθιστά παντοτινά χωρίς ανάγκη αυτόν που χόρτασε με αυτό» (Απ).

Και συνεπώς «η μεν τροφή του μάννα αφού για λίγο... ικανοποίησε την ανάγκη του σώματος... ασθένησε πάλι χωρίς να βάλει μέσα σε εκείνους που την είχαν φάει την αιώνια ζωή· άρα λοιπόν δεν ήταν τροφή αληθινή... ενώ το άγιο σώμα του Χριστού, παρέχοντας τροφή προς αθανασία και ζωή αιώνια, είναι πραγματικά τροφή αληθινή. Αλλά ήπιαν εκείνοι και νερό από το βράχο... Ποια όμως ήταν η ωφέλεια για αυτούς που ήπιαν; Διότι έχουν πεθάνει. Άρα λοιπόν ήταν και εκείνο όχι αληθινό ποτό, αλλά αληθινό πραγματικά ποτό είναι το τίμιο αίμα του Χριστού, το οποίο ξεριζώνει από τα θεμέλια όλη τη φθορά και ανατρέπεται το θάνατο που κατοίκησε μέσα στην ανθρώπινη σάρκα» (Κ). «Τα λέει αυτά, δείχνοντας, ότι δεν ήταν απλού ανθρώπου η σάρκα, αλλά του Υιού, γεμάτη από όλη τη θεότητα της Τριάδας» (αμ).

«Αν και βεβαίως δεν τρώμε τον Λόγο, έτσι όπως είναι από τη φύση του Λόγος, διότι πώς θα μπορούσαμε να φάμε αυτόν που δεν αγγίζεται και είναι ασώματος και δεν πιάνεται ούτε από τα μάτια ούτε από τα δόντια; Αλλά επειδή ενώθηκε με τη σάρκα με τέλεια ένωση, και αυτή η σάρκα είναι ζωοποιός, παρόλο που έχει μείνει αυτό που είναι και δεν μεταβλήθηκε στη φύση του ίδιου του Λόγου» (Σβ).

Για αυτό «αυτή είναι και αληθινή τροφή, διότι δεν διαρκεί για λίγο καιρό, ούτε φθείρεται, όπως ακριβώς η ρευστή τροφή, αλλά είναι βοηθός της αιώνιας ζωής» (Θφ).

Η ερμηνεία αυτή, με την οποία συμφωνεί περισσότερο η γραφή «αληθής εστί», είναι και η περισσότερο αρμόζουσα στη σειρά του λόγου.

Η άλλη ερμηνεία: «Ή, θέλει να τους βεβαιώσει για αυτά που ειπώθηκαν, ώστε να μη νομίζουν ότι ο λόγος αυτός είναι αίνιγμα και παραβολή, αλλά να καταλάβουν, ότι οπωσδήποτε πρέπει να φάνε το σώμα» (Χ).

Δηλαδή σύμφωνα με αυτήν, θα αποδώσουμε το σ. ως εξής: Το σώμα μου πραγματικά θα φαγωθεί γινόμενο πράγματι τροφή για τον καθένα από εσάς και το αίμα μου πραγματικά θα δοθεί για πιστό. Και η ερμηνεία αυτή είναι αξιόλογη.

Ιω. 6,56 ὁ τρώγων μου(1) τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ(2). 56Εκεῖνος που τρώει τὴ σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου εἶναι ἐνωμένος μαζί μου, κι ἐγὼ μ' αὐτόν.

(1) «Με αυτά μας διδάσκει με πολλούς τρόπους και επειδή είναι κάπως δύσκολα κατανοητός ο λόγος από τους αμαθέστερους... τούς ανακουφίζει με ποικίλους τρόπους επαναλαμβάνοντας διαρκώς τα ίδια» (Κ).

(2) «Το έλεγε αυτό δηλώνοντας, ότι αναμιγνύεται με αυτόν» (Χ).

«Ενώνεται με εμένα με τη μετάληψη και κοινωνία της σάρκας μου και του αίματός μου, και γίνεται σύσσωμος (=έχει το ίδιο σώμα) με εμένα» (Ζ),

«και κατά κάποιο τρόπο συνενώνεται και αναμιγνύεται με αυτόν... ώστε μέσα στο Χριστό να βρίσκεται αυτός, και ο Χριστός πάλι μέσα σε αυτόν» (Κ).

Η φράση «μένω μέσα στο Χριστό» ή «μέσα στο Θεό» δεν συναντιέται στους συνοπτικούς αλλά είναι αποκλειστική του Ιωάννη. Με γενική μυστική έννοια χρησιμοποιεί αυτήν ο Ιωάννης στην Α Καθολική επιστολή (β 6, γ 6, 24, δ 12, 16), στο ευαγγέλιο όμως χρησιμοποιείται 2 φορές, εδώ και στο ιε 4-7, με ειδικότερη έννοια, διότι λέγεται σε άμεση αναφορά με τη θεία Ευχαριστία. Για την έννοια που εκφράζεται με αυτήν δεξ Ιω. ιε 1 και εξής (β).

Μένω μέσα στο Χριστό σημαίνει ενσωματώνομαι στο Χριστό και γίνομαι σύσσωμος με το Χριστό· κατά κάποιο τρόπο μεταφυτεύομαι σε νέο πεδίο, όπου η πλήρης δικαίωση και η αγιότητα του Χριστού παρέχεται. Σημαίνει προσοικειώνομαι τη θυσία του Χριστού, πεθαίνω μαζί με το Χριστό και συνανασταίνομαι σε νέα εν Χριστώ ζωή (g). Μένουμε μέσα στο Χριστό διότι είμαστε μέλη του· μένει ο Χριστός μέσα μας, διότι είμαστε ναός του (Αυ).

Ιω. 6,57 καθὼς(1) ἀπέστειλέ με(2) ὁ ζῶν πατήρ(3) κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα(4), καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος(5) ζήσεται(6) δι' ἐμέ(7).

57Ο Πατέρας, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, με ἔστειλε κι ἐγὼ ζῶ ἐξαιτίας του. Ἐτσι κι αὐτός που τρώει ἐμένα, θα ζήσει ἐξαιτίας μου.

(1) Σύνθεση που συχνά συναντιέται στον Ιωάννη. Δεν μπορεί όμως σύμφωνα με τον β. να εξηγηθεί παντού στον Ιωάννη με τον ίδιο τρόπο. Έτσι στα ιε 9, ιζ 18 και κ 21 πρέπει να ερμηνεύσουμε: Όπως με αγάπησε (ή με απέστειλε) ο Πατέρας έτσι και εγώ αγάπησα (ή στέλνω) εσάς. Στο ιζ 21 το κἀγὼ έχει την έννοια του απλού «και εγώ», χωρίς την έννοια του «έτσι». Ομοίως και εδώ.

Όμως θα μπορούσε να σημειωθεί ότι εδώ η σύγκριση είναι μεταξύ της ζωής του σαρκωμένου Λόγου και της ζωής των πιστών όπως γίνεται αυτή και στα ιγ 15, 33 και Α΄ Ιω. β 6, δ 17. Συνεπώς η απόδοση του «καθώς» πρέπει να αναζητηθεί στην πρόταση «και ο τρώγων με...», όπου το «και» λέγεται αντί για το «έτσι», το οποίο αποφεύγει ο ευαγγελιστής να πει, διότι η αναλογία μεταξύ των δύο σχέσεων δεν είναι πλήρης. Διότι η πρώτη σχέση («ζω για τον πατέρα») εκφράζει όχι μόνο το πρότυπο αλλά και την αρχή και ηθική αιτία της δεύτερης («θα ζήσει για εμένα»). Και η δεύτερη αυτή, όσο και αν είναι ανάλογη με την πρώτη, έχει την ύπαρξή της και την αιτία της σε αυτήν (g),

(2) «Όταν λέει ο Υιός για τον εαυτό του ότι έχει αποσταλεί, τότε δηλώνει το ότι έχει σαρκωθεί, και τίποτα άλλο, και όταν λέμε ότι έχει σαρκωθεί, εννοούμε ότι έγινε άνθρωπος ως προς όλα. Όπως ακριβώς, λέει, με έκανε ο Πατέρας άνθρωπο» (Κ). «Η αποστολή είναι το άδειασμα του εαυτού του και το ότι πήρε πάνω του τη μορφή δούλου· και αυτή είναι η σωστή έννοια, που διασώζει συγχρόνως και την ισότητα της φύσης του Υιού με τον Πατέρα... Είναι σαν να έλεγε: Η κένωσή μου (άδειασμα) έφερε

ως αποτέλεσμα το ότι ζω για τον Πατέρα» (Αυ).

«Νομίζω ότι δεν αναφέρεται στην προαιώνια ζωή του (διότι κάθε τι που ζει για άλλον δεν μπορεί να είναι αυτοζωή...) αλλά ζωή εννοεί αυτήν που έζησε με σάρκα και που συνέβη σε αυτόν το χρόνο, την οποία έζησε για τον Πατέρα. Διότι με τη θέληση αυτού ήλθε στη ζωή των ανθρώπων και δεν είπε: Εγώ έζησα για τον Πατέρα μου, αλλά εγώ ζω για τον Πατέρα, δηλώνοντας σαφώς τον παρόντα χρόνο» (Β).

Σύμφωνα με αυτήν την εκδοχή ο Χριστός ως Λυτρωτής και Σωτήρας και μεσίτης, που δημιουργήθηκε από την θεότητα που κατοικούσε μέσα του, αντλεί και την πνευματική και ηθική ζωή από τον Πατέρα, και έτσι ζώντας εξαιτίας του Πατέρα, γίνεται πηγή ζωής και για αυτούς που τον τρώνε, οι οποίοι έτσι ζουν εξαιτίας του (γ).

Μπορεί όμως το χωρίο να αποδοθεί και στη θεία φύση του Κυρίου. Δηλαδή θα ερμηνεύσουμε:

«Επειδή ακριβώς όντας Θεός Λόγος γεννήθηκε ζωή από την από τη φύση της ζωή... Επειδή ακριβώς γεννήθηκε από Πατέρα που δίνει ζωή, για αυτό και ισχυρίστηκε ότι ζει ο ίδιος. Γιατί δεν ήταν δυνατόν να μην ζει αυτός που προέρχεται από Πατέρα που είναι ζωή. Και όπως αν κάποιος από εμάς λέει, Είμαι άνθρωπος λογικός εξαιτίας του πατέρα μου, γιατί είμαι τέκνο λογικού ανθρώπου, έτσι να σκεφτείς και για τον ίδιο τον Μονογενή. «Ζω», λέει, «εξαιτίας του Πατέρα». Επειδή δηλαδή είναι ζωή από τη φύση του ο πατέρας που με γέννησε, και είμαι ευφύες και γνήσιο γέννημά του, φέρω αυτό που έχει αυτός από τη φύση του, δηλαδή το να είμαι ζωή» (Κ).

«Όχι ότι η ζωή του και το είναι του εξαρτώνται από εκεί, αλλά ότι από εκεί υπάρχει άχρονα και αναίτια» (Γ).

(3) Η φράση υπάρχει μόνο εδώ. Σχετική και η φράση στο ε 26. Ο τίτλος όμως «ζωντανός Θεός» βρίσκεται και στην Π. και στην Κ.Δ. (Δευτ. ε 26, Ματθ. ιστ 16, Πράξ. ιδ 15, Β' Κορ. στ 16)(β).

(4) Όχι τον σκοπό, αλλά «την αιτία υπαινίσσεται εδώ μόνο» (Χ).

«Εάν ο Υιός ζει λόγω του Πατέρα, τότε ζει λόγω άλλου και όχι λόγω του εαυτού του. Αυτός όμως που ζει λόγω άλλου, δεν μπορεί να είναι αυτοζωή... Αυτό που ειπώθηκε λοιπόν πρέπει να το αποδώσουμε στην ενανθρώπιση και όχι στη θεία φύση (του Χριστού)» (Β).

Ο Ιησούς Χριστός ως μεσίτης ζει «εξαιτίας του Πατέρα». Έχει ζωή μέσα στον εαυτό του (Ιω. ε 26) αλλά έχει αυτήν από τον Πατέρα. Ο Πατέρας έστειλε αυτόν κάνοντάς τον και θησαυρό θείας ζωής για εμάς. Φύσηξε στο νέο Αδάμ την πνοή της πνευματικής ζωής, όπως και στον πρώτο Αδάμ την πνοή της φυσικής ζωής. Οι πραγματικοί πιστοί λαμβάνουν την θεία αυτή ζωή με την ένωσή τους με το Χριστό.

(5) «Ποια σχέση υπάρχει μετά τα λόγια του «αυτός που τρώει τη σάρκα μου μένει μέσα μου», με τα λόγια που ακολουθούν «όπως με έστειλε ο ζωντανός Πατέρας και εγώ ζω λόγω του Πατέρα;». Έχει πολλή αρμονία αυτό που λέχθηκε. Επειδή δηλαδή μιλούσε παντού και πάντα για την αιώνια ζωή, για να επιβεβαιώσει αυτό, πρόσθεσε, «μένει μέσα μου». Διότι, αν μένει μέσα μου και εγώ ζω, είναι φανερό ότι θα ζήσει και εκείνος» (Χ).

Η σκέψη που εκφράζεται σε αυτήν την πρόταση είναι βαθύτατη. Ο Ιησούς μόνος αντλεί κατά άμεσο τρόπο από τον Πατέρα· τη ζωή λοιπόν, την οποία Αυτός μόνος αντλεί από τον Πατέρα, μεταδίδει στους ανθρώπους. Κατά κάποιο τρόπο στον Ιησού η ζωή αυτή παίρνει μορφή προσιτή και σε εμάς. Και όπως η απέραντη ζωή της φύσης δεν γίνεται προσιτή στον άνθρωπο παρά μόνο στο βαθμό που συγκεντρώνεται σε κάποιο καρπό ή σε κάποιο τεμάχιο άρτου έτσι και η θεία ζωή δεν γίνεται μερίδα δική μας παρά μόνο στο βαθμό που ενσαρκώνεται στον υιό του ανθρώπου, στον Ιησού. Έτσι λοιπόν ο Χριστός είναι για εμάς άρτος ζωής (γ). «Διότι τρώμε τη σάρκα του και πίνουμε το αίμα του και γινόμαστε μέτοχοι, λόγω της ενανθρώπισής του, της αισθητής ζωής, του Λόγου και της σοφίας. Διότι σάρκα και αίμα ονόμασε όλη την μυστική του έλευση και με αυτές τις λέξεις δήλωσε την πρακτική και φυσική και θεολογική διδασκαλία, με την οποία τρέφεται η ψυχή και προετοιμάζεται στο να δει αυτά που υπάρχουν» (Β).

Τη ζωή του οι πιστοί την έχουν από το Χριστό (Ιω. α 16) και είναι κρυμμένη αυτή στο Χριστό (Κολ. γ 4). Ζούμε μέσω αυτού όπως τα μέλη από το κεφάλι, όπως τα κλαδιά από τη ρίζα. Ζούμε και θα ζήσουμε, επειδή ζει και αυτός.

(6) «Ζωή εδώ δεν εννοεί την απλή ζωή, αλλά την ένδοξη... Διότι πράγματι, ζουν όλοι οι άπιστοι και οι αμύητοι, αν και δεν έφαγαν από τη σάρκα εκείνη» (Χ).

(7) «Θα ζήσει εξαιτίας μου με το να αναμιχθεί κατά κάποιο τρόπο με μένα και να μεταβληθεί σε εμένα, ο οποίος μπορώ να ζωογονώ» (Θφ).

Ιω. 6,58 οὗτός(1) ἔστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα(2) καὶ ἀπέθανον(3)· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα(4).

58Αυτός είναι ο άρτος που κατέβηκε πραγματικά από τον ουρανό, κι όχι το μάννα που

έφαγαν οι πρόγονοί σας κι όμως πέθαναν· εκείνος που τρώει αυτόν τον άρτο θα ζήσει για πάντα».

(1) «Συνεχώς επαναλαμβάνει το ίδιο, ώστε να το εντυπώσει στη διάνοια αυτών που ακούνε» (X). Ο σ. αυτός αποτελεί περίληψη του όλου λόγου. Για αυτό επανέρχεται στα λεγόμενα στο σ. 33 για τον ουράνιο άρτο και καταλήγει στα λεγόμενα στο σ. 51. Η πρώτη φράση «οὗτός ἐστιν... καταβάς» είναι σχεδόν πιστή επανάληψη από το σ. 50, όπως και η δεύτερη φράση «καθώς έφαγον... απέθανον» επαναλαμβάνει τον σ. 49 (β).

(2) Είναι ένα είδος ανακόλουθου σχήματος (β). Η σύνταξη θα ήταν ομαλή ως εξής: 'Η «δεν θα πεθάνουν αυτοί που τον τρώνε, όπως έφαγαν οι πατέρες σας το μάννα και πέθαναν» (Z). 'Η, όχι άρτος όπως εκείνος, τον οποίον έφαγαν... (ο).

(3) «Πέθαναν στο σώμα τους» (Z). Και είναι μεν αλήθεια ότι και «αυτοί που τρώνε αυτόν τον άρτο» που κατέβηκε από τον ουρανό «πεθαίνουν στο σώμα, αλλά αυτοί» έχοντας μέσα τους την πνευματική ζωή και «πεθαίνοντας με ελπίδα αιώνιας ζωής, δεν φαίνονται ότι πέθαναν, αλλά ότι κοιμούνται» (Z). Όπως ήδη λέχθηκε, η ζωή που μεταδίδεται σε εμάς από τον ουράνιο άρτο θα εκδηλωθεί στην τέλεια έκφρασή της με την ένδοξη ανάσταση από τους νεκρούς αυτών που ζωοποιήθηκαν από το Χριστό.

(4) Επαναλαμβάνεται και αυτό από το σ. 51 με την αντικατάσταση του «έάν τις φάγη έκ» με το «τρώγων τον».

«Παντού αναφέρει τη ζωή και συχνότατα φέρνει στο προσκήνιο αυτόν τον όρο, επειδή τίποτα δεν είναι τόσο γλυκό στους ανθρώπους, όσο αυτό το πράγμα» (Θφ).

Ιω. 6,59 Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ(1) διδασκῶν ἐν Καπερναοῦμ(2).

59Αυτά εἶπε ο Ἰησοῦς διδασκοντας σε μια συναγωγή στην Καπερναοῦμ.

(1) Αυτού του σπουδαιότατου λόγου ο Ιωάννης βρίσκει αξιομνημόνευτο τον τόπο και την δημοσιότητα (g).

«Αφού ο σοφότατος ευαγγελιστής μας πρόσφερε εξήγηση θαυμαστών μυστηρίων, αναθέτει εύλογα στο Σωτήρα Χριστό την αρχή της διδασκαλίας για αυτά... Πάρα πολύ σωστά λοιπόν προσθέτει το «στη συναγωγή»» δηλώνοντας ότι «δεν τα άκουσαν αυτά να τα λέει ο Χριστός ένας τυχόν ή δύο άνθρωποι, αλλά παρουσιάζεται να τα έχει διδάξει ολοφάνερα μέσα στη συναγωγή παρουσία όλων... Και προσθέτει ότι «και στην Καπερναοῦμ»... για να φαίνεται ότι κάνει ακριβή αναφορά» (K).

Η έλλειψη του άρθρου («ἐν συναγωγῇ») προσδίδει την έννοια όχι μόνο του τόπου, αλλά και της συνάθροισης στη συναγωγή=σε πλήρη συναγωγή· σε πλήρη συνάθροιση στη συναγωγή (g).

«Διότι ήθελα ταυτόχρονα και το πλήθος να ελκύσει από τη μία, και να δείξει από την άλλη, ότι δεν είναι αντίθετος με το νόμο που διαβαζόταν στις συναγωγές» (Θφ).

(2) «Στην Καπερναοῦμ, όπου είχαν γίνει τα περισσότερα θαύματα, ώστε έπρεπε κατεξοχήν εκεί να ακουστεί αυτός» (X).

Ιω. 6,60 Πολλοὶ(1) οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν(2) αὐτοῦ εἶπον· σκληρός(3) ἐστιν οὗτος ὁ λόγος(4)· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν(5);

60Πολλοί από τους μαθητές του, όταν τ' άκουσαν αυτά, είπαν: «Σκληρά είναι αυτά τα λόγια· ποιος μπορεί να τον ακούει;»

(1) Ο παρών σ. και οι ακόλουθοί του (60-65) παρέχουν σε εμάς παράδειγμα της ιδιότητας, την οποία έχει η αλήθεια να διαχωρίζει μεταξύ τους τούς ανθρώπους, προκαλώντας αποστασία στους σαρκικούς ανθρώπους (ο). Όχι λίγοι αλλά πολλοί σκανδαλίστηκαν. Από τις διάφορες ποιότητες της γης, η οποία δέχτηκε τον σπόρο, μόνο ένα στα 4 έφερε καρπό.

(2) 'Η, λιγότερο πιθανή ερμηνεία:

«'Ηταν μεν μαθητές του, αλλά όχι από τους δώδεκα, αλλά από τους εβδομήντα», ή, πιο σωστά «από αυτούς που είχαν μαθητεύσει σε αυτόν με άλλους τρόπους· διότι και πολλοί άλλοι τον ακολουθούσαν πολλές φορές» (Z).

«Διότι πράγματι στους μαθητές ήταν κάποιοι, οι οποίοι, ως προς μεν τον όχλο συγκρινόμενοι, λέγονταν μαθητές του· διότι παρέμεναν κοντά του περισσότερο καιρό από όσο οι όχλοι· συγκρινόμενοι όμως με τους αληθινούς μαθητές του, δεν ήταν καθόλου άξιοι, διότι πίστεψαν σε αυτόν για λίγο καιρό» (Θφ).

Αυτοί διαχωρίζονται σαφώς από τους 12 (σ. 66-67).

(3) Στην κυριολεξία σημαίνει «τραχύς, επίπονος, κουραστικός» (X).

Εδώ θα ερμηνεύσουμε «δύσκολα παραδεκτός» (Z), όχι απλώς δυσνόητος, διότι τότε οι σκανδαλιζόμενοι δεν θα ήταν υπεύθυνοι.

«'Ηταν πράγματι σκληρός ο λόγος που νομιζόταν ότι καθιστά τους ακροατές τίποτα σαρκοφάγους και

αιμοβόρους» (Θμ).

«Θεωρούσαν ασύνητα το πνευματικό μυστήριο ως ανοησία... λέγοντας το μεν πονηρό καλό, το δε καλό πονηρό» (Κ).

(4) Ποιός; Αφ' ενός μεν το ότι «είναι αδύνατον να σωθεί αυτός που δεν έφαγε τη σάρκα του» (Χ), το οποίο προκάλεσε σε αυτούς την απορία που εκδηλώθηκε με την ερώτηση στο σ. 52 («Πώς μπορεί αυτός να μας δώσει να φάμε τη σάρκα του;»).

«Νόμιζαν δηλαδή ότι καλούνταν σε κάποια ωμότητα που ταιριάζει στα θηρία, ώστε να τρώνε κατά τρόπο απάνθρωπο σάρκες, και προστάζονταν να πίνουν αίμα» (Κ).

Οι Ιουδαίοι «κατάλαβαν σύμφωνα με τις επιθυμίες τους και ανθρώπινα, ότι ο Ιησούς ήταν αποφασισμένος να διαμοιράσει την σάρκα, την οποία ο Λόγος ντύθηκε, σε τεμάχια, όπως ήταν» (Αυ).

Από την άλλη πάλι το ότι «είπε ότι έχει κατέβει από τον ουρανό» και «υπόσχεται ζωή και ανάσταση» (Χ), όπως φαίνεται από τα λόγια του Κυρίου στο σ. 62 για την επιστροφή του στους ουρανούς και τα οποία αποτελούν απάντηση στους σκανδαλισμένους. Εάν, τη στιγμή που βρήκαν σκληρό το λόγο, ζητούσαν από τον Ιησού ταπεινά να εξηγήσει αυτόν σε αυτούς, ο Κύριος θα διασαφήνιζε αυτόν και θα φώτιζε τις διανοίες τους σχετικά με αυτόν. Αλλά δεν ήθελαν ο λόγος αυτός να εξηγηθεί σε αυτούς, διότι είχαν πεποίθηση στη γνώμη τους και νόμιζαν ως αλάνθαστη την κρίση τους, ότι «είναι σκληρός αυτός ο λόγος».

(5) Ποιός μπορεί ήσυχα να ακούει τέτοιο λόγο; «Ποιός μπορεί να παραδεχτεί αυτόν;» (Ζ).

Ιω. 6,61 είδώς(1) δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ(1) ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· τούτο ὑμᾶς σκανδαλίζει(2);

61Ο Ιησούς κατάλαβε πως οι μαθητές του δυσανασχετούσαν γι' αυτά τα λόγια και τους είπε: «Σ' αυτά σκοντάφτετε;

(1) Ο σιναϊτικός έχει τη γραφή: Ἐγνω οὐν... και εἶπε.

«Διότι και αυτό είναι απόδειξη της θεότητάς του, το να αποκαλύπτει τα απόρρητα» (Χ). Βεβαίως οι Ιουδαίοι είχαν εκδηλώσει εμφανώς τον σκανδαλισμό τους. Οι μαθητές όμως «μεταξύ τους κρυφά γόγγυζαν» (Ζ). Αλλά και εάν κάποιοι από αυτούς εκδήλωσαν κάποια σημάδια αυτού του σκανδαλισμού τους, την έκταση και το βάθος αυτού του σκανδαλισμού, μόνο το μάτι του Κυρίου, που γνωρίζει τους διαλογισμούς των καρδιών, μπορούσε να διακρίνει σαφώς, όπως υπονοεί το «είδώς» (ο). Για αυτού του είδους τη γνώση του Ιησού δεσ και Ιω. β 25 (β).

(2) Συναντιέται και στο ιστ 1, κυρίως όμως ανήκει στο λεξιλόγιο των συνοπτικών (β). Πρέπει να το πάρουμε εδώ με την έννοια του βαρύτερου των σκανδάλων, δηλαδή την αποτίναξη της πίστης (g)= Αυτό γίνεται εμπόδιο της πίστης σε εμένα; (δ). Δες πόσοι λόγω των θεληματικών πλανών τους δημιουργούν στους εαυτούς τους εμπόδια. Σκανδαλίζονται εκεί όπου δεν υπάρχει σκάνδαλο.

Ιω. 6,62 ἐὰν οὖν(1) θεωρῆτε(2) τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα(3) ὅπου ἦν τὸ πρότερον(4);

62Τότε τι θα γίνει αν δείτε τον Υιό του Ανθρώπου ν' ανεβαίνει εκεί που ήταν πρωτύτερα;

(1) Υπάρχει αποσιώπηση, όπου η απόδοση της πρότασης εξυπακούεται έξω από το λόγο. «Λείπει το: τι θα πείτε;» (Ζ).

Ἡ, δεν θα σκανδαλιστείτε περισσότερο τότε; (g). Η έννοια είναι μάλλον: Πολύ μεγαλύτερα πράγματα θα ακολουθήσουν. Εάν δεν πιστεύετε αυτό, πώς θα πιστέψετε εκείνα; (b).

«Τι λοιπόν; Προσθέτει απορίες στις απορίες; Όχι. Αλλά θέλει να τους συνδέσει με το μέγεθος των δογμάτων... Κάνει και λέει τα πάντα, ώστε να τους αποτρέψει από το να νομίζουν ότι πατέρας του είναι ο Ιωσήφ. Δεν το έλεγε λοιπόν αυτό θέλοντας να αυξήσει το σκάνδαλο, αλλά μάλλον να το εξαφανίσει. Διότι αυτός μεν που θα νόμιζε ότι είναι από τον Ιωσήφ, δεν θα παραδεχόταν τα λεγόμενα, αυτός όμως που θα πειθόταν ότι έχει κατέβει από τον ουρανό και εκεί θα ανέβει, ευκολότερα θα πρόσεχε στα λεγόμενα» (Χ).

(2) Δες β 23. Λέγεται με την έννοια της σωματικής θέας, με τα μάτια (β).= «Αλλά εάν το θέαμα στηθεί μπροστά στα μάτια σας... εάν λοιπόν δείτε» (Κ). Ο Ιησούς δεν βεβαιώνει, ότι όλοι αυτοί θα έβλεπαν την ανάληψή του, αλλά μιλά σαν για κάτι δυνατό ή κάποιο ενδεχόμενο= Εάν συνέβαινε να δείτε.

(3) Ἡ, αναφέρεται στην ύψωση στο σταυρό, η οποία θα σκανδάλιζε τους Ιουδαίους για τους οποίους ο λόγος του Σταυρού υπήρξε σκάνδαλο και ανοησία (Lucke, de Wette, Meyer, Reuss, Weiss). Αλλά για αυτό το ανέβασμα ο ευαγγελιστής χρησιμοποιεί το ρήμα υψωθηναι (g).

Ἡ, πιο σωστά «αναφέρεται στην ανάληψή του στους ουρανούς που έγινε ύστερα» (Ζ). Με διάφορους τρόπους ερμηνεύθηκε το σκάνδαλο που θα προκαλούσαν από την ανάληψη.

Ἡ, εάν τώρα, που είμαι μπροστά σας και με έχετε ανάμεσά σας, σκανδαλίζεστε όταν σας λέω, ότι

πρέπει να φάτε τη σάρκα μου και να πιείτε το αίμα μου, πολύ περισσότερο θα σκανδαλιστείτε και θα θεωρήσετε το λόγο μου απαράδεκτο, όταν με δείτε να αναλαμβάνομαι στους ουρανούς, άρα και την σάρκα μου και το αίμα μου να εξαφανίζονται από ανάμεσά σας (Godet, Keil και άλλοι).

Ή, «Με ποιο τρόπο θα συμπεριφερθείτε, λέει, όταν θα το δείτε αυτό και να ανεβαίνει στον ουρανό;... Γιατί, εάν σκέφτεστε ότι δεν μπορεί η δική μου σάρκα να εμφυτεύσει μέσα σας τη ζωή, πώς σαν πτηνό θα ανεβεί στον ουρανό; Γιατί, εάν δεν μπορεί να δίνει ζωή, επειδή δεν μπορεί από τη φύση της να δίνει ζωή, πώς θα βαδίσει στον αέρα...; Διότι και αυτό όμοια είναι αδύνατον στη σάρκα» (Κ).

Εάν σκανδαλιζέστε τώρα, που σας λέω ότι πρέπει να φάτε τη σάρκα μου και φαίνεται σε σας δυσπαράδεκτος ο λόγος αυτός, πώς θα σας φανεί και τι σκάνδαλο θα προκληθεί σε εσάς, εάν σας πω για την επάνοδό μου στους ουρανούς;

Αξιολογώτατη και η επόμενη ερμηνεία: Ο Κύριος με την ερώτηση αυτή δεν έχει πρόθεση να παρουσιάσει μικρότερη την πρώτη δυσκολία προβάλλοντας στους σκανδαλισμένους άλλη δυσκολία μεγαλύτερη, σαν να λέει: Σκανδαλισθήκατε με αυτό που σας είπα. Πόσο μάλλον θα σκανδαλιστείτε, εάν με δείτε να αναλαμβάνομαι; Μάλλον υπαινίσσεται ο Κύριος, ότι το μέλλον θα λύσει το αίνιγμα, το οποίο προβάλλεται τώρα ως άλυτο και σκανδαλώδες σε αυτούς. Η έννοια λοιπόν της ερώτησής του είναι η εξής: Εάν με δείτε να αναλαμβάνομαι στους ουρανούς, θα εξακολουθείτε να σκανδαλιζέστε με αυτό που σας είπα, ότι δηλαδή είμαι ο άρτος ο ζωντανός που κατέβηκα από τον ουρανό, του οποίου τη σάρκα και το αίμα πρέπει να φάτε και να πιείτε για να ζωοποιηθείτε; (μ). Η πρώτη εκδοχή και η τελευταία είναι πιο σοβαρές.

(4) Σαφής μαρτυρία για την προϋπαρξη του Κυρίου και την ένωση του Ιησού Χριστού με τον Λόγο, δηλαδή την σάρκωση και ενανθρώπηση του Λόγου.

«Δεν ανέχεται να διαχωρίζεται σε δύο Χριστούς» και «παντού μετά την ενανθρώπηση διατηρεί αδιάσπαστο τον εαυτό του. Διότι λέει ότι ο Υιός του ανθρώπου ανεβαίνει όπου ήταν πρωτύτερα, μολονότι το προερχόμενο από τη γη σώμα δεν ήταν στον ουρανό πριν από το γεγονός αυτό... Γιατί ένας είναι ο Υιός, και πριν από τη σάρκωση και μετά τη σάρκωση, και δεν θα θεωρήσουμε ότι είναι ξένο του Λόγου το δικό του σώμα... Λέγοντας βέβαια ότι θα ανέβει εκεί που ήταν και πρωτύτερα, δίνει κατά κάποιο τρόπο στους ακροατές να σκεφτούν, ότι κατέβηκε από τον ουρανό» (Κ).

Ιω. 6,63 τὸ πνεῦμά(1) ἐστὶ τὸ ζωοποιῶν, ἡ σὰρξ(2) οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ῥήματα(3) ἃ ἐγὼ λαλῶ(4) ὑμῖν, πνεῦμά ἐστὶ καὶ ζωή(3) ἐστίν.

63Το Πνεῦμα του Θεού είναι αυτό που δίνει ζωή· τα ανθρώπινα δεν ωφελούν σε τίποτα. Τα λόγια που σας είπα εγώ είναι πνεῦμα και είναι ζωή.

(1) Ἡ «Πνεῦμα λέει τώρα, το να καταλαβαίνουν τα λεγόμενα με πνευματικό τρόπο και ομοίως σάρκα λέει, το να τα καταλαβαίνουν σαρκικά... Λέει λοιπόν, ότι το να τα καταλαβαίνουν με αυτά με πνευματικό τρόπο, παρέχει ζωή,... ενώ το να τα καταλαβαίνουν αυτά σαρκικά, δεν ωφελεί τίποτα» (Ζ).

«Τι όμως σημαίνει το να τα κατανοήσουν σαρκικά; Το να βλέπουν απλώς σε αυτά που φαίνονται μπροστά τους και να μην φαντάζονται κάτι περισσότερο· διότι αυτό σημαίνει σαρκικά. Πρέπει όμως... όλα τα μυστήρια να τα βλέπουν με τα εσωτερικά μάτια· διότι αυτό σημαίνει πνευματικά» (Χ).

Πιο σωστή η ερμηνεία: το θείο Πνεῦμα «μπορεί να δίνει ζωή», «αλλά όταν νοεΐται μόνη και καθ' εαυτήν η φύση της σάρκας, είναι φανερό ότι δεν είναι ζωοποιός... αλλά έχει μάλλον αυτή ανάγκη εκείνου που μπορεί να της δίνει ζωή... επειδή όμως έχει ενωθεί με το Λόγο που δίνει ζωή, έγινε όλη ζωοποιός, μεταπηδώντας προς τη δύναμη του ανωτέρου, και όχι αποσπώντας αυτήν προς τη δική της φύση» (Κ).

«Πνεῦμα δηλαδή ζωοποιό είναι η σάρκα του Κυρίου, διότι συλλήφθηκε από το ζωοποιό Πνεῦμα. Διότι αυτό που έχει γεννηθεί από το Πνεῦμα, είναι Πνεῦμα» (Μ. Αθαν. Περί της ενσάρκου επιφανείας του Θεού Λόγου και κατά Αρειανών 16 Migne 26,1011).

(2) Για αυτό και ο Κύριος δεν λέει ότι «η σάρκα μου», αλλά γενικά «η σάρκα» δεν ωφελεί τίποτα. «Διότι αυτό δεν θα μας το πραγματοποιήσει μέσα μας η σάρκα τυχόν του Παύλου, αλλά ούτε του Πέτρου, ή κάποιου άλλου» και θα μας ζωοποιήσει, διότι «για μεν όλους τους άλλους θα είναι αληθινός ο λόγος ότι η σάρκα δεν ωφελεί τίποτα· δεν ισχύει όμως μόνο στην περίπτωση του Χριστού, επειδή σε αυτήν κατοίκησε η ζωή, δηλαδή ο Μονογενής» (Κ).

(3) «Ἡ, τα λόγια μου πρέπει να τα πάρετε με πνευματικό τρόπο» (Αυ).

«Είναι πνευματικά και ζωντανά (τα λόγια μου), για αυτό δεν πρέπει να βλέπετε σε αυτά απλώς και ως έτυχε... αλλά... να τα καταλαβαίνετε πνευματικά» (Ζ), διότι «αφού δεν έχουν τίποτα το σαρκικό... είναι πάνω από τους νόμους οι οποίοι διέπουν αυτήν τη ζωή και έχουν διαφορετική έννοια» (Χ).

Σχετική και η: «είναι πνευματικά και με το Πνεῦμα» ασχολούνται «και είναι ζωοποιά και μιλούν για την κατά φύσιν ζωή» (Κ).

Ή, πιο σωστά, τα λόγια μου είναι η ενσάρκωση και μετάδοση του Πνεύματος: το Πνεύμα κατοικεί μέσα σε αυτά και μεταδίδεται μέσω αυτών. Και για αυτό και μεταδίδουν ζωή (g).

Όπως ακριβώς ο Χριστός είναι η ενσάρκωση του Λόγου, έτσι και τα λόγια του Χριστού είναι κατά κάποιον τρόπο κάτι που ξεχύνεται από αυτόν μεταδίδοντας την ζωοποιό του δύναμη. Όπως στην Π.Δ. ο λόγος του Θεού είναι και περίβλημα δύναμης που μεταδίδει στον άνθρωπο προς τον οποίο απευθύνεται, κάποια ενέργεια του Πνεύματος του Θεού, έτσι και τα λόγια του Ιησού είναι όχι μόνο η έκφραση της σκέψης του, αλλά και εκπόρευση της ενεργού και ζωοποιού δύναμής του (μ). Οι λόγοι του σαρκωμένου Λόγου έχουν μέσα τους δημιουργική δύναμη και ενέργεια, με την οποία αυτοί που πιστεύουν και έχουν το λόγο του Θεού να μένει μέσα τους, αναγεννιούνται και γίνονται και αυτοί Πνεύμα (χ). Με αυτό λοιπόν γνωστοποιεί ο Κύριος σε αυτούς που σκανδαλίστηκαν και θεώρησαν σκληρό το λόγο του, ότι τελείως αντίθετα οι λόγοι του ήταν πηγή ζωής (ο).

(4) Σύμφωνα με άλλη γραφή: λελάληκα υμιν. Οπότε πρέπει να εννοήσουμε τα λόγια που ειπώθηκαν ήδη για τη σάρκα του στη συναγωγή της Καπερναούμ. Πιο σωστή είναι η γραφή λαλώ, οπότε θα θεωρήσουμε αυτό ότι αναφέρεται γενικώς σε όλα τα λόγια του Κυρίου (g)= Και αυτοί, τους οποίους σας είπα και όλοι οι λόγοι μου, τους οποίους λέω.

Ιω. 6,64 ἀλλ' (1) εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες(2) οἳ οὐ πιστεύουσιν(3). ἦδει γὰρ(4) ἐξ ἀρχῆς(5) ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἳ μὴ πιστεύοντες καὶ(6) τίς ἐστὶν ὁ παραδῶσων(7) αὐτόν.

64Υπάρχουν όμως μερικοί από σας που δεν πιστεύουν». Αυτά τα είπε ο Ιησούς επειδή γνώριζε εξ αρχής ποιοι ήταν αυτοί που δεν πίστευαν και ποιος ήταν αυτός που θα τον πρόδιδε.

(1) Αντιθετικό.=Παρόλο που οι λόγοι μου είναι Πνεύμα και ζωή, όμως σκανδαλίζονται και δεν πιστεύουν κάποιοι σε αυτούς (β).

(2) Το «κάποιοι» εδώ σημαίνει ένα μέρος οποιοδήποτε, μικρό ή μεγάλο, όπως και στα Ρωμ. γ 3,ια 17,Εβρ. γ 16, όπου δηλώνει ολόκληρο το πλήθος του Ιουδαϊκού λαού που παρέμεινε στην απιστία (g). Μεταξύ των ονομαζομένων Χριστιανών υπάρχουν πολλοί, οι οποίοι είναι πραγματικοί άπιστοι.

(3) «Δεν είπε, Υπάρχουν κάποιοι οι οποίοι δεν καταλαβαίνουν, αλλά υπάρχουν κάποιοι που δεν πιστεύουν. Δεν καταλαβαίνουν λοιπόν, διότι δεν πιστεύουν» (Au). Η απιστία και όχι η σκληρότητα ή το ακατανόητο της χριστιανικής ορολογίας και διδασκαλίας είναι η αληθινή αιτία της αποστασίας που διαδίδεται (χ).

(4) Παρενθετική πρόταση, με την οποία ο ευαγγελιστής αιτιολογεί με ένα γεγονός την διακήρυξη του Κυρίου στο πρώτο τμήμα του σ., και προετοιμάζει και για την ακόλουθη πληροφορία για την αποχώρηση αυτών από τον κύκλο των μαθητών (ο).

(5) Από την αρχή της δημόσιας δράσης του ή πιο σωστά από τη στιγμή κατά την οποία ο καθένας είχε έλθει σε επαφή με τον Ιησού και από τη στιγμή που προσχώρησε στον κύκλο των μαθητών του. Δες β 24,25 (g). «Το «από την αρχή» δεν τοποθετήθηκε εδώ τυχαία, αλλά για να μάθεις την ουράνια πρόγνωση του... το οποίο ήταν σημάδι θεότητας» (X). Ο σιναιτικός κώδικας έχει την γραφή: απ' αρχής ο Σωτήρ.

(6) Το «και» εδώ=και μάλιστα, και ιδιαιτέρως, ακόμη και (g).

(7) Από αυτό έπεται, ότι ο Ιησούς όταν διάλεγε τον Ιούδα ως απόστολό του, γνώριζε, ότι θα τον παρέδιδε. Όμως δεν διάλεξε αυτόν για αυτό, δηλαδή για να γίνει μία ημέρα προδότης. Τον έβαζε σε ένα αξίωμα προνομιακό, το οποίο μπορούσε να χρησιμεύσει στον Ιούδα ως μέσο σωτηρίας και συγκράτησής του από το βάραθρο, στο οποίο αυτός από μόνος του κατέβαινε. Η όλη επίσης συμπεριφορά του Κυρίου, έτεινε, όπως φαίνεται κυρίως από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που επέδειξε στον Ιούδα κατά την τελευταία νύχτα, στο να αποτρέψει τον μαθητή από τον όλεθρο. Μπαίνοντας λοιπόν ο Ιούδας κάτω από όρους εκτάκτως ευνοϊκούς, που μπορούσαν να συντελέσουν στη σωτηρία του, και απωθώντας αυτούς αυτοπροαίρετα, αντί να ωφεληθεί από αυτούς, ωρίμασε ακόμη περισσότερο στο κακό, οπότε ο Θεός βρίσκοντας αυτόν να έχει διαφθείρει ο ίδιος τον εαυτό του, χρησιμοποίησε αυτόν ως όργανο αριστερό για εκπλήρωση της βουλής του και του σχεδίου του (g). Είναι προνόμιο του Χριστού να γνωρίζει τις καρδιές. Γνωρίζει ποιοι δεν πιστεύουν, αλλά υποκρίνονται. Και όμως εξακολουθούν αυτοί να έχουν θέση στην εκκλησία του και να κάνουν χρήση των μυστηρίων του και του ονόματός του. Και δεν αποκαλύπτει αυτούς στον κόσμο αυτόν, εκτός εάν η κακία τους αποκαλύψει αυτούς. Διότι τέτοια είναι η σημερινή σύνθεση της ορατής εκκλησίας του και η ημέρα της αποκάλυψής πρόκειται να έλθει στο μέλλον. Στο μεταξύ εάν εμείς έχουμε την αξίωση να κρίνουμε τις ανθρώπινες καρδιές, ανεβαίνουμε στο θρόνο του Χριστού και σφετεριζόμαστε την κρίση του.

Ιω. 6,65 και ἔλεγε(1)· διὰ τοῦτο(2) εἶρηκα(3) ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἔλθειν(4) πρὸς με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον(5) αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς μου.

65«Γι' αὐτὸ σας εἶπα ὅτι κανεὶς δεν μπορεῖ να ἔρθει κοντά μου», τους ἔλεγε, «αν δεν του ἔχει δοθεῖ ἡ δύναμη ἀπὸ τον Πατέρα».

(1) Επανέρχεται ἤδη στη σειρά των λόγων του Κυρίου, οι οποίοι διακόπηκαν ἀπὸ την παρενεθική πρόταση του ευαγγελιστή (ο).

(2) Επειδὴ υπάρχουν κάποιοι ἀπὸ εσάς που δεν πιστεύουν (g).

(3) Αναφέρεται στα λόγια του στους σ. 37 και 44.

(4) Δεν μιλά για γεγονός εξωτερικό, ἀλλὰ για εσωτερική ἀποδοχή, προσέλευση και προσκόλληση πρὸς τον Κύριο (ο).

(5) Μέσω της χάρις που τον ἐλκύει (b). Με το «να ἔλθει» δήλωσε τον ἀνθρώπινο παράγοντα και την ἀνθρώπινη συνεργασία, ἐνῶ με το «εἶναι δοσμένο» δήλωσε τον θεῖο παράγοντα (g). «Και το να πιστεύουμε λοιπὸν δίνεται σε εμάς» (Au).

«Δεν μπορεῖ, λέει, να προσέλθει πρὸς αὐτόν ἐκεῖνος που δεν ἔχει ἀκόμα λάβει, σύνεση, ἐννοεῖται, ἐκ μέρους του Θεοῦ και Πατέρα, και πολὺ λογικά. Διότι, ἐὰν κάθε ἀγαθὴ δόση και κάθε τέλειο δῶρημα κατεβαίνει ἀπὸ ψηλά... πῶς θα μπορούσε πολὺ περισσότερο και το να γνωρίσουμε το Χριστὸ να μὴ εἶναι δῶρο της δεξιᾶς του Πατέρα;» (Κ).

«Ὅταν ὁμως ἀκούσεις το «ἔδωσε», να μὴ νομίζεις ὅτι πρόκειται ἀπλῶς για κάποια κληρονομία, ἀλλὰ ἐκεῖνο να πιστεύεις, ὅτι αὐτὸς που κατέστησε τον εαυτὸ του ἀξιο να πάρει, αὐτὸς πήρε» (Χ).

«Δεν δίνει βεβαίως ο Πατέρας την ἐπίγνωση του Χριστοῦ στους ἀκάθαρτους» (Κ), ἀλλὰ «σε ἐκείνους δίνει την δωρεὰ της πίστεως, σε ὅσους ἡ προαίρεση συνεργάζεται» (Θφ). Παράλληλο χωρίου αὐτοῦ εἶναι το Ματθ. 1στ 17: «δεν σου το ἀποκάλυψε αὐτὸ σὰρκα και αἷμα (=κάποιος ἀνθρώπος) ἀλλὰ ο Πατέρας μου ο οὐράνιος» (μ).

Ιω. 6,66 Ἐκ τούτου(1) πολλοὶ ἀπήλθον ἐκ τῶν μαθητῶν(2) αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω(3) και οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτου(4).

66Απὸ τότε πολλοὶ ἀπὸ τους μαθητὲς του ξεμάκρυναν και δεν τον ἀκολουθοῦσαν πια.

(1) Ἡ «ἀντί να πει: ἀπὸ τότε» (Ζ), ἢ, με ἔννοια αιτιολογική=λόγω αὐτοῦ, ὅπως συχνὰ συναντιέται στους παπύρους (β).

(2) Με αὐτὸ ἐννοεῖ, ὅτι ο ἀριθμὸς τους καθαρίστηκε ἀπὸ τους ἀνάξιους και ἐγίνε ἡ καλύτερη ἐπιλογή. Πλήθος χωρὶς ἐκλογή δεν ἔχει τόσες συνέπειες, ὅσες ἡ εὐλικρίνεια (b). Και σύμφωνα με τους συνοπτικούς παρουσιάζεται ο Κύριος να ἀπασχολεῖται ἀπὸ την φροντίδα της ἐκκαθάρισης των ἀκολουθῶν του (Λουκ. ἡ 9 και ἐξῆς, θ 23 και ἐξῆς, ιδ 25 και ἐξῆς).

Ὁ Κύριος προτιμοῦσε ἀριθμὸ μικρότερο μαθητῶν ἀφοσιωμένων και ἐτοιμῶν για κάθε θυσία ἀπὸ πλήθος πολὺ που δεν συνδεόταν εσωτερικά μαζί του. Ὅλοι οἱ μαθητὲς, που τον ἀκολουθοῦσαν ἀπὸ ἐλατήρια ἰδιοτελή και υλικά και οἱ ὁποῖοι ἦταν ξένοι με την ζωντανὴ πίστη, ὅπως ἀπέδειξε ο σκανδαλισμὸς τους με τη διδασκαλία για τον ἄρτο που κατέβηκε ἀπὸ τον οὐρανό, ἀποτελοῦσαν κίνδυνο για το ἔργο του και ἔπρεπε να ἀπομακρυνθῶν. Εξηγεῖται λοιπὸν πληρέστατα, γιατί ο Ἰησοῦς ἀκολουθεῖ την μέθοδο αὐτὴ στο ἐπεισόδιο αὐτὸ και δεν δείχνει καμία συγκατάβαση πρὸς τους ἀκροατὲς του, ἀλλὰ και σε αὐτόν τον κύκλο των 12 θέτει ἀκαμπτα το ἐρώτημα στον ἀμέσως ἐπόμενο σ. (g).

«Διότι δεν θα εἶναι ὁποσδήποτε τίμιο στα μάτια του Θεοῦ το μεγάλο σε ἀριθμὸ πλήθος των προσκυνητῶν, ἀλλὰ το πλήθος που διαπρέπει με την ὀρθὴ πίστη, ἔστω και αν φαίνεται μικρὸ» (Κ).

(3) Ἡ ἴδια φράση και στο ιη 6. «Αποσχίστηκαν... Με το «στα ὀπίσω» να ἐννοήσεις, σε παρακαλῶ, και την προηγούμενη ζωή τους, στην ὁποῖα πάλι ἐπέστρεψαν» (Ζ). Εκφράζεται συγχρόνως ἡ διακοπὴ κάθε σχέσης με τον Ἰησοῦ. Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ ἐπιστρέφοντας στα συνηθισμένα τους ἐπαγγέλματα λησμόνησαν ὀλοτελῶς τον Ἰησοῦ (g). «Με το να ἀποσχιστοῦν, ἔχασαν την πίστη που εἶχαν προηγουμένως» (Χ). Το «στα ὀπίσω» ἐννοεῖται σε σχέση με τον Σωτήρα που ἦταν μπροστά και τίποτα ἄλλο δε δείχνει πρὸς την ἐπιθυμία τους να χωριστοῦν ἀπὸ τον Σωτήρα (δ). Δεν ἔφυγαν συγκατώντας και κρατώντας τουλάχιστον ὅ,τι εἶχαν μάθει κοντά στο Χριστὸ, ὅσο χρόνο μαθήτευαν κοντά του, ἀλλὰ ὀπισθοδρόμησαν. Διότι ὅταν ἀναχωροῦμε ἀπὸ το Χριστὸ, ἔστω και πρόσκαιρα, δεν παραμένουμε στο ἐπίπεδο της πνευματικῆς ζωῆς, ὅπου εἶχαμε ἀνυψωθεῖ ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ἀρχίζουμε να γλιστράμε πρὸς τα κάτω (τ).

Σε σχέση με το ἐπεισόδιο αὐτὸ πολλὰ πρακτικὰ διδάγματα θα μπορούσε κάποιος να σημειώσει. Να μερικά: Διδασκόμαστε ἀπὸ αὐτὸ το εὐμετάβολο του ἀνθρώπινου χαρακτήρα. Διδασκόμαστε ἀκόμα, ὅτι ρίζα της ἀποστασίας ἀπὸ το Χριστὸ εἶναι ἡ προσκόλληση της καρδιάς σε γήινα συμφέροντα. Ὁ Ἰούδας ἔβαλε τα υλικά κέρδη πάνω ἀπὸ τις πνευματικὲς ωφέλειες, τις ὁποῖες θα ἀποκόμιζε ἀπὸ την συναναστροφή του με τον Ἰησοῦ. Ὅλοι οἱ ἀποστάτες εἶναι δεμένοι στον κόσμο τον υλικὸ και

συνυφασμένοι με την ματαιότητά του. Εκείνα λοιπόν τα οποία μας κάνουν σταθερούς στις σχέσεις μας με το Χριστό είναι το να βάζουμε τα πνευματικά υπεράνω των υλικών και επιπλέον με ζωντανή σχέση με το Χριστό να παίρνουμε πειραματική γνώση της σωτηρίας που χαρίζει, ώστε να μπορούμε μαζί με τον Πέτρο να λέμε: Κύριε, έχεις λόγια αιώνιας ζωής.

(4) Η φράση εκφραστικότερα υποδηλώνει τον περιπατητικό χαρακτήρα, τον οποίο είχε προσδώσει ο Κύριος στη δράση του με τις οδοιπορίες και τις επισκέψεις σε πόλεις και χωριά για διδασκαλία (β).

Ιω. 6,67 **εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα(1)· μὴ καὶ(2) ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν(3);**

67 **Τότε ο Ἰησοῦς εἶπε στους δώδεκα: «Μήπως θέλετε να φύγετε κι εσείς;»**

(1) Εδώ για πρώτη φορά αναφέρει ο ευαγγελιστής τους 12. Ο Ιωάννης παίρνει ως δεδομένα τα ονόματά τους και την κλήση τους ως αποστόλων, ως γνωστά από τους άλλους ευαγγελιστές (β). Επιβεβαιώνει λοιπόν έτσι την αφήγηση των συνοπτικών (Μάρκ. γ 13, Λουκ. στ 12). Με τον ίδιο τρόπο εισάγει ο Ιωάννης στην αφήγησή του και τα ονόματα του Πιλάτου (ιη 29) και Μαρίας της Μαγδαληνής (ιθ 25), χωρίς να εξηγεί ποιοι ήταν αυτοί (β).

(2) Η μορφή της ερώτησης είναι τέτοια, ώστε να υπονοείται αρνητική η απάντηση (β). Δεν εκφράζει ούτε το φόβο μήπως ο Ιησοῦς εγκαταλειφθεί από τους 12, ούτε παράπονο και μελαγχολία του Ιησού για την εγκατάλειψη των άλλων, αλλά εκδηλώνει σταθερή απόφαση εκ μέρους του Ιησού εκκαθάρισης του κύκλου των μαθητών του (γ).

(3) «Και δες με πόση σύνεση είπε αυτό. Διότι δεν είπε: Φύγετε. Διότι αυτό θα σήμαινε ότι τους απωθεί. Αλλά ρωτά» (Χ), «δείχνοντας με ήρεμο τρόπο, ότι δεν χρειάζεται την υπηρεσία τους» (Ζ), και έτσι «διαφυλάσσει το αξίωμα που πρέπει στον διδάσκαλο» (Θφ).

«Δεν προτρέπει σε αποστασία τους αγίους αποστόλους... ούτε δείχνει σε αυτούς ελεύθερη και ακατηγόρητη την άδεια του πράγματος... αλλά μάλλον τους απειλεί με τρόπο ευφυή, ότι, εάν δεν φανούν ανώτεροι της παιδείας των Ιουδαίων, θα σταλούν και αυτοί πίσω» (Κ).

Αλλά ούτε «τους επαίνεσε ούτε θαύμασε... τηρώντας ταυτόχρονα από τη μία το αξίωμα που πρέπει στο διδάσκαλο, και από την άλλη δείχνοντας, ότι με αυτόν τον τρόπο περισσότερο είναι δυνατόν κάποιος να ελκύσει. Διότι αν μεν τους επαινούσε, ίσως να πάθαιναν κάτι ανθρωπίνο, ότι δηλαδή τους χαριζόταν» (Σχ). Πάντως η ερώτηση αποβλέπει στο να αφαιρέσει «κάθε βία και ανάγκη» (Χ). Και με αυτήν ο Κύριος κάνει τους μαθητές «κύριους τού να ακολουθήσουν ή όχι, δείχνοντας ότι δεν θέλει να τον ακολουθούν από σεβασμό προς αυτόν» (Θφ).

Ο Ιησοῦς δεν παίρνει μαζί του κανέναν αναγκαστικά και παρά τη θέλησή του. Οι στρατιώτες του είναι εθελοντές. Οι 12 είχαν ήδη μείνει κοντά στο Χριστό αρκετό καιρό για να λάβουν πείρα και να δοκιμάσουν αυτόν και τη διδασκαλία του, έτσι ώστε να μην μπορεί κανείς από αυτούς να παραπνευθεί ότι παρασύρθηκε και παραπλανήθηκε στο να γίνει μαθητής του Χριστού. Και ύστερα από την για τόσο χρόνο διαμονή τους κοντά του, τούς αφήνει ελεύθερους να εκλέξουν και να αποχωρήσουν εάν θα ήθελαν.

Ιω. 6,68 **ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος(1)· Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα(2); ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις(3)·**

68 **Σίμων Πέτρος του απάντησε: «Και σε ποιον να πάμε, Κύριε; Εσύ κατέχεις τα λόγια που οδηγούν στην αιώνια ζωή.»**

(1) Παρουσιάζεται και εδώ ο Πέτρος, όπως στις Πράξεις και στους συνοπτικούς, ορμητικός και τολμηρός ομολογητής (γ). Μιλά και εδώ με την ετοιμότητα και το θάρρος που τον διέκριναν (ο). «Επειδή ήταν φιλόστοργος και φιλάδελφος απολογείται για όλη την ομάδα. Διότι δεν είπε: Κύριε, σε ποιον να πάω;... αλλά σε ποιον να πάμε» (Θφ).

(2) «Αντί να πει: Ποιος θα μας διδάξει τα παραπλήσια; Ή και, Σε ποιον θα πλησιάσουμε και θα βρούμε το καλύτερο;» (Κ).

«Ο λόγος αυτός φανερώνει μεγάλη φιλοστοργία. Διότι δείχνει ότι ο Διδάσκαλος είναι για αυτούς πολυτιμότερος από κάθε τι... και αν φύγουν από αυτόν, δεν έχουν λοιπόν που να καταφύγουν» (Χ). Όταν ο εχθρός της σωτηρίας μας βάλει σε εμάς τον λογισμό του να αφήσουμε τον Ιησού, ας σκεφτόμαστε σοβαρά σε ποιον θα πάμε και που μπορούμε να ελπίζουμε, ότι θα βρούμε ανάπαυση και ειρήνη. Κύριε, σε ποιον να πάμε; Θα στραφούμε προς τον κόσμο; Σίγουρα θα βρεθούμε απατημένοι σε αυτόν. Θα επιστρέψουμε στην αμαρτία; Θα βρούμε σε αυτήν όλεθρο και καταστροφή. Θα πάμε στους εθνικούς φιλοσόφους για να γίνουμε μαθητές τους; Αλλά αυτοί ενώ λένε ότι είναι σοφοί έγιναν ανόητοι στα της θρησκείας και αποδείχτηκαν μάταιοι στους διαλογισμούς τους. Θα πάμε στους γραμματείς και Φαρισαίους, για να παρακαθίσουμε σαν μαθητές στα πόδια τους; Αλλά τι καλό μπορούμε να περιμένουμε από αυτούς, οι οποίοι με τις παραδόσεις τους νόθευσαν και στέρησαν από το ζωοποιό περιεχόμενό τους τις εντολές του Θεού; Θα πάμε στο Μωϋσή; Θα μας στείλει αυτός

πάλι στον Ιησού. Αληθινά: η θρησκεία του Ιησού παρουσιάζεται εξόχως υπέροχη και ανώτερη, όταν συγκρίνεται με άλλους θεσμούς και με άλλες θρησκείες. Διότι τότε παρέχεται σε μας η ευκαιρία να διαπιστώσουμε, πόσο ασύγκριτη είναι η έναντι αυτών υπεροχή της.

(3) «Λόγια που προξενούν αιώνια ζωή» (Ζ). Το σημείο αυτό της ομολογίας του Πέτρου αποτελεί απήχηση των λόγων του Κυρίου στο σ. 63 και δείχνει, ότι ο Πέτρος είχε επηρεαστεί βαθιά από την παραπάνω διδασκαλία του Ιησού. Ο Πέτρος δεν επαναλαμβάνει μηχανικά αυτά που ειπώθηκαν από τον Κύριο, αλλά εκφράζει την προσωπική του πείρα (g).

Ίσως ο Πέτρος δεν είχε κατανοήσει ακόμη πλήρως την έννοια της διδασκαλίας αυτής του Κυρίου, το γενικό όμως πνεύμα της είχε γίνει αντιληπτό σε αυτόν και ήταν πεπεισμένος, ότι η διδασκαλία αυτή οδηγούσε σε σωτηρία (ο). Ο Πέτρος είχε μάθει αρκετά ώστε τουλάχιστον να γνωρίζει ότι η πείνα της ψυχής του μόνο κοντά στον Ιησού και πουθενά αλλού δεν θα μπορούσε να ικανοποιηθεί (τ). Με τις λέξεις «ρήματα ζωής αιωνίου έχεις» ομολογεί ο Πέτρος τον Κύριο ως προφήτη, στη συνέχεια με τα λόγια του στον επόμενο στίχο, παραδέχεται αυτόν και ως αρχιερέα και βασιλιά, ως τον Χριστό του Θεού (β). Μολονότι δεν μπορούμε να κατανοήσουμε όλα τα μυστήρια της διδασκαλίας του Χριστού, όμως γνωρίζουμε γενικά, ότι αυτή είναι ο λόγος της αιώνιας ζωής και συνεπώς με αυτόν ζούμε ή πεθαίνουμε. Διότι εάν εγκαταλείψουμε το Χριστό, εγκαταλείπουμε το έλεός μας και τη σωτηρία μας.

Ιω. 6,69 και ἡμεῖς(1) πεπιστεύκαμεν και ἐγνώκαμεν(2) ὅτι σὺ εἶ ὁ(3) Χριστὸς ὁ(3) υἱὸς τοῦ Θεοῦ(4) τοῦ ζῶντος(5).

69Κι εμεῖς ἔχουμε πιστέψει κι ἔχουμε καταλάβει πως εσύ εἶσαι ο Χριστός, ο Υἱὸς του αληθινοῦ Θεοῦ».

(1) «Απολογείται για ὅλη την ομάδα» (X). Μπαίνει μπροστά αυτό με ἔμφαση και αντιτίθεται σε αυτούς που εγκαταλείψαν τον Ιησού (g).

(2) Ο παρακείμενος δηλώνει γεγονότα συντελεσμένα ἤδη και κατάσταση οριστική, πάνω στα οποία καμία αναθεώρηση και επάνοδος δεν χωράει. Στο Α΄ Ιω. δ 16 προηγείται το γνωρίσαμε και ἔπειτα το πιστέψαμε. Πάντοτε προηγείται από την πίστη και ἕνας βαθμὸς γνώσης, ὅπως δείχνει και το παράδειγμα του Ναθαναήλ, ο οποίος αφού υπάκουσε στην πρόσκληση «ἔλα και δεξ» γνώρισε τον Ιησού πρώτα και πίστεψε ἔπειτα. Αλλά και ἄλλος βαθμὸς γνώσης, περισσότερο βαθιῆς και εσωτερικῆς ακολουθεῖ την πίστη, και για αυτήν μιλά εδῶ ο Πέτρος (g). «Διότι ἔπρεπε και να πιστεύουν και να καταλαβαίνουν, και ὄχι, επειδὴ τα θεϊκότερα εἶναι παραδεκτά με την πίστη, να πρέπει ὅπωςδήποτε για αυτό να αποφεύγουν ἐξ' ὀλοκλήρου την ἔρευνα για αυτά, αλλά μάλλον να επιχειροῦν και να ανεβούν σε μέτρια γνώση, την αποκτώμενη, ὅπως λέει ο Παῦλος, σαν μέσα από καθρέπτη και αινιγματικά» (K).

(3) «Πρόσχε ὅμως πῶς παντοῦ για αυτόν μόνο και προτάσσοντας το ἄρθρο λέει («ο Χριστός»)... διότι κανένας από τους χριστούς (χρισμένους) δεν εἶναι ὅπως αυτός, πλην ὅμως κατά την ομοιότητα ως προς εμᾶς ονομάζεται Χριστός. Γιατί κύριο ὄνομα και πράγμα αυτού και ξεχωρισμένο ειδικά για αυτόν και αληθινά, εἶναι το «Υἱός», ενώ κοινό ως προς εμᾶς εἶναι το ὄνομα «Χριστός». Επειδὴ δηλαδή χρίστηκε, για τον λόγο ὅτι ἐγίνε ἀνθρωπος, για αυτό λέγεται Χριστός» (K).

(4) Υπάρχει και η γραφή: ο ἅγιος του Θεοῦ. Η ἔννοια εἶναι σχετική με την στον σ. 27 φράση «ο πατέρας σφράγισε»· θα ερμηνεύσουμε: αυτός που χρίστηκε από το Θεό με την καθιέρωσή του (g)· τον ὁποῖο ο Θεός καθιέρωσε ως Χριστό (β).

(5) Η ομολογία αυτή του Πέτρου ταυτίστηκε από πολλούς από τους νεώτερους (β,g) με αυτήν στα Ματθ. ιστ 13, Μάρκ. η 27 και Λουκ. θ 18. Και υπέρ αυτής της ταύτισης συνηγορεῖ, ὅτι και σύμφωνα με τους συνοπτικούς η ομολογία του Πέτρου ἔλαβε χώρα μετά το θαῦμα της διατροφῆς των 5000. Υπάρχουν ὅμως τόσες διαφορές στις λεπτομέρειες, ὥστε ἄλλοι (Westcott) διέκριναν τις δύο αυτές ομολογίες του Πέτρου και πολύ περισσότερο από τη στιγμή που σύμφωνα με τον Ματθαῖο και το Μάρκο η ομολογία του Πέτρου ἐγίνε στην Καισάρεια του Φιλίππου.

Ιω. 6,70 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς(1)· οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; και ἐξ ὑμῶν(2) εἷς(3) διάβολός(4) ἐστίν.

70Κι ο Ιησοῦς τους εἶπε: «Εγὼ δεν σας διάλεξα εσᾶς τους δώδεκα; Κι ὅμως, ἕνας από σας εἶναι διάβολος».

(1) «Επειδὴ δηλαδή εἶπε (ο Πέτρος) ὅτι και εμεῖς ἔχουμε πιστέψει, ἐξαιρεῖ από την ομάδα τον Ιούδα» (X). Ο Πέτρος εἶχε μιλήσει εκ μέρους ὅλων. Και ο Κύριος ἀνασύρει το πέπλο της φαινομενικῆς ομόφωνης ομολογίας και ἀποκαλύπτει, ὅτι κρυβόταν κάποιος ἄπιστος ἀνάμεσά τους (g).

Σε τι ἀπέβλεπε πράττοντας αυτό ο Κύριος; Εἶδοποιεῖ από τη μία τον Ιούδα «ὥστε να μην διαπράξει ἄφοβα το τόλμημα νομίζοντας ὅτι διαφεύγει της προσοχής», από την ἄλλη πάλι «κάνει κοινό σε ὅλους τον φόβο θέλοντας να ἀποκρύψει ἐκείνον» (X). Και ως προς μεν τον Ιούδα η παρατήρηση

αυτή του Κυρίου αποτελούσε σωτήρια παρόρμηση είτε για μετάνοια και εγρήγορση, ώστε έτσι να παραμείνει στον κύκλο των 12 ως αντάξιος μαθητής του διδασκάλου, είτε εάν δεν συμφωνούσε σε αυτό, για έγκαιρη αποχώρηση, όπως και οι υπόλοιποι από τους μαθητές αποχώρησαν, η οποία αποχώρηση θα προλάβαινε το γλίστρημά του στα χειρότερα.

Ως προς τους υπόλοιπους αποστόλους «σχεδόν κάτι τέτοιο φαίνεται να λείπει· είναι καιρός εγρήγορσης, ω μαθητές, και περίσκεψης... διότι είναι πάρα πολύ ολισθηρή η οδός της απωλείας, η οποία παρασύρει κρυφά όχι μόνο τον αδύναμο νου, αλλά και αυτόν που νομίζει ήδη ότι στέκεται σταθερά» (Κ). Να είσαι προσεχτικός Πέτρο. Γρήγορα πρόκειται να κάνεις μεγαλύτερη ομολογία για το Χριστό. Λίγο όμως μετά από αυτήν θα ονομαστείς από τον Κύριο σατανάς. Πόσο κοντά στον αμαρτωλό είναι και αυτός ο άγιος! (τ).

(2) «Και όμως ένας από εσάς» (Ζ). Παρά την εκλογή μου αυτός είναι διάβολος. Παρόλο που υπήρξατε όλοι διαλεγμένοι και εκλεγμένοι από εμένα, όμως...

«Ο Ιησούς ως Θεός κάνει το αγαθό και δωρίζει τα αξιοθαύμαστα. Αλλά δεν ανατρέπει το αυτεξουσίό μας· διότι αυτός κάνει αυτό που εξαρτάται από αυτόν, αλλά σε εμάς απόκειται το να το φυλάξουμε» (αμ).

«Η μεν εκλογή γίνεται από το Θεό, ο οποίος μας προτρέπει στο καλό και απλώνει πάνω μας την αγαθότητά του· αλλά το να σωθούμε εξαρτάται από τη γνώμη μας και την προαίρεση» (Θφ).

Πάντως όμως «όπως οι κακοί κάνουν κακή χρήση των αγαθών έργων του Θεού, έτσι αντίθετα ο Θεός κάνει καλή χρήση των κακών έργων των κακών ανθρώπων... Τι χειρότερο υπάρχει από τον Ιούδα; Μεταξύ... των δώδεκα σε αυτόν εμπιστεύτηκε το κοινό ταμείο. Σε αυτόν κληρώθηκαν οι δαπάνες υπέρ των φτωχών. Αχάριστος για την μεγάλη αυτή εύνοια και τιμή, πήρε το χρήμα και έχασε τη δικαιοσύνη· όντας νεκρός, πρόδωσε τη ζωή. Εκείνον τον οποίο ακολούθησε ως μαθητής, τον καταδίωξε ως εχθρός. Όλο αυτό το πονηρό ήταν του Ιούδα. Αλλά ο Κύριος χρησιμοποίησε το πονηρό αυτού για το αγαθό. Υπέμεινε το να προδοθεί για να μας λυτρώσει. Να που το πονηρό του Ιούδα στράφηκε σε αγαθό» (Αυ).

(3) «Δεν λείπει ακόμα με σαφήνεια ποιος θα τον παραδώσει» (Κ). Έτσι εξυπηρετείται διπλός σκοπός. Δεν «τον έκανε φανερό... για να μην γίνει αναιδέστερος και πιο εριστικός» ο Ιούδας (Χ). Από την άλλη όμως «βάζει όλους σε αγώνα και τους καλεί σε ακριβέστερη επαγρύπνηση, προξενώντας τρόμο στον καθένα για τη ζημία της ψυχής του» (Κ).

(4) «Διάβολο ονόμασε τον βοηθό των διαβολικών θελημάτων» (Κ). «Αυτόν που προσκολλάται στο διάβολο και εξομοιώνεται με αυτόν και κάνει τα αρεστά σε αυτόν» (αμ). Στον Ιωάννη η λέξη σημαίνει πάντοτε ή τον Σατανά ή τον εμπνεόμενο από τον Σατανά (η 44, ιγ 2, Α΄ Ιω. γ 8, 10). Όπως λέγεται στο ιγ 2, ο Σατανάς ενέπνευσε στην καρδιά του Ιούδα την ιδέα της προδοσίας και ο Σατανάς μετά από λίγο (ιγ 27) μπήκε στην καρδιά του, και έτσι έγινε ο Ιούδας προσωποποίηση του σατανά (β).

Διότι αυτός που εμπνέεται έτσι από το Σατανά, μοιάζει εξ' ολοκλήρου με αυτόν. Και έγινε αυτός ο Ιούδας «όχι απλώς πονηρός για τον εαυτό του αλλά και επικίνδυνος στους άλλους» (b).

Υποκριτές και προδότες του Χριστού δεν είναι καλύτεροι από το διάβολο. Ο Ιούδας δεν είχε απλώς το διάβολο μέσα του αλλά ήταν και αυτός διάβολος. Ήταν εκπεσών απόστολος, όπως και ο διάβολος ήταν και είναι εκπεσών άγγελος. Εκείνοι, των οποίων τα σώματα είχαν κυριευτεί από το διάβολο, ουδέποτε ονομάστηκαν διάβολοι. Ονομάζονται στη Γραφή δαιμονιζόμενοι, αλλά όχι διάβολοι. Αλλά ο Ιούδας, στην καρδιά του οποίου είχε μπει ο Σατανάς, ονομάζεται διάβολος. Πολλοί φαίνονται άγιοι, ενώ πράγματι είναι διάβολοι. Ο Ιούδας φαινόταν εξωτερικά ως ένας από τους 12 αποστόλους. Έδιωχνε δαιμόνια και φαινόταν εχθρός του κράτους του σατανά. Και όμως αυτός ήταν ολόκληρος διάβολος. Το δηλητήριό του ήταν καλυμμένο με λεπτό δέρμα. Αλλά ο Χριστός τον γνωρίζει. Οι υποκριτές οσοδήποτε και αν εξαπατούν τους ανθρώπους, δεν μπορούν να εξαπατήσουν και το Χριστό. Το διαπεραστικό του μάτι εισδύει στις καρδιές όλων. Μπορεί αλάνθαστα να ονομάζει διαβόλους εκείνους, οι οποίοι ονομάζουν τους εαυτούς τους χριστιανούς.

Ιω. 6,71 ἔλεγε δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος(1) Ἰσκαριώτην(2)· οὗτος γὰρ ἔμελλεν(3) αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα(4).

71 Εννοούσε τον Ιούδα τον Ισκαριώτη, γιο του Σίμωνα. Γιατί αυτός, αν κι ήταν ένας από τους δώδεκα, έμελλε να τον προδώσει.

(1) Το όνομα του πατέρα του ήταν Σίμων. Οι άλλοι ευαγγελιστές σιγούν για το όνομα του πατέρα του προδότη (b).

(2) Η ετυμολογία της λέξης είναι Ισ=άνθρωπος και Κεριώθ, όνομα πόλης, μίας που ανήκε στην κληρονομιά της φυλής του Ιούδα (Ιησ. Ν. ιε 25) που ονομαζόταν Κεριώθ Εζρών ή Ασερών (g), και άλλης στην Μωάβ (Ιερεμ. λα (μη) 24). Ο Ιούδας λοιπόν καταγόταν από την πόλη Κεριώθ.

Όποιαδήποτε και αν θεωρήσουμε ότι σημαίνεται από τις δύο, πάντως ο Ιούδας δεν ήταν Γαλιλαίος

(β). Άλλοι ετυμολογούν το όνομα από δύο ουσιαστικά, οπότε θα σήμαινε: άνθρωπος ψεύδους, και συνεπώς πρόκειται για όνομα που δόθηκε στον Ιούδα μετά το έγκλημα της προδοσίας. Η ετυμολογία αυτή είναι ελάχιστα φυσική (g).

(3) Ο Ιωάννης μιλώντας μετά το γεγονός, χρησιμοποιεί το ρήμα, για να σημάνει το γεγονός που ήδη συνέβη, το οποίο, όταν ο Ιησούς προέλεγε αυτό, δεν είχε συντελεστεί αλλά αναφερόταν στο μέλλον (g).

(4) Μπαίνει στο τέλος με έμφαση, για να τονιστεί η αντίθεση ανάμεσα στην απεχθή πράξη και την εξαιρετική θέση, την οποία κατείχε ο προδότης.

«Διότι παρόλο, λέει, που ήταν σε αυτήν την άγια ομάδα, όμως εξαιτίας της πονηρής προαίρεσης βρέθηκε ανάξιος. Τόσο εθελότρεπτο (αλλάζει τη θέλησή του) ζώο είναι ο άνθρωπος... Δεν ήταν πάντα ο Ιούδας κακός, αλλά υπήρχε περίοδος, που ήταν άγιος» (Θφ).

«Σαν να θαύμαζε το είπε αυτό ο ευαγγελιστής, ότι δηλαδή τόσο πολύ ο διάβολος πολεμάει, ώστε να μπορέσει να αρπάξει έναν από τους δώδεκα, οι οποίοι ανέστησαν νεκρούς και έδιωξαν δαίμονες και απόλαυσαν την ζωοποιό και πνευματική διδασκαλία του Κυρίου» (αμ). Από τους 12, οι οποίοι εκλέχτηκαν, για να βρίσκονται σε στενότερη αναστροφή και άμεση επικοινωνία με τον σαρκωμένο Θεό, όσο μέγα ήταν αυτό το προνόμιο και εξαιρετική η τιμή, ένας τα κλώτσησε αυτά και αποδείχτηκε σαρκωμένος διάβολος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Ιω. 7,1 Καὶ περιεπάτει(1) ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα(2) ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι(3).

1΄Υστερα απ' αυτά, ο Ιησούς εξακολούθησε να περιοδεύει στη Γαλιλαία. Δεν ήθελε να περιοδεύει στην Ιουδαία, γιατί οι Ιουδαίοι ζητούσαν να τον σκοτώσουν.

(1) Με τη λέξη αυτή χαρακτηρίζει τη δράση του Κυρίου στις πόλεις και τα χωριά με περιοδεΐες και πεζοπορίες, όπως περιγράφουν αυτήν σε εμάς οι συνοπτικοί. Δες για την έννοια του περιπατώ και τα Ιω. στ 66,ια 54. Στο η 12 όμως βρίσκεται με γενικότερη έννοια (β).

(2) «Τίποτα άλλο δεν φανερώνει, παρά ότι προσπέρασε συντομεύοντας τη διήγηση πολύ ενδιάμεσο χρόνο. Και αυτό φαίνεται από το εξής· διότι όταν καθόταν στο βουνό, λέει [Ιω. στ 3-4], ήταν η γιορτή του Πάσχα, εδώ όμως αναφέρει τη σκηνοπηγία, και στους πέντε μήνες τίποτα άλλο δεν μας διηγήθηκε... παρά μόνο το θαύμα με τους άρτους και την ομιλία που έγινε προς αυτούς που έφαγαν, παρόλο που αυτός δεν έπαυε να κάνει θαύματα και να μιλά» (Χ).

Κατά το διάστημα το εξάμηνο περίπου, το οποίο διέρρευσε από το σύμφωνα με το Ιω. στ 4 πάσχα, μέχρι τη σκηνοπηγία που αναφέρεται στον επόμενο σ., έλαβαν χώρα τα σύμφωνα με τους συνοπτικούς εξιστορούμενα γεγονότα από την διατροφή των 5 χιλιάδων και έπειτα, δηλαδή τα από το Ματθ. ιδ 13 και Μάρκ. στ 30 και εξής. Αυτά είναι η συζήτηση του Ιησού με τους Φαρισαίους για το πλύσιμο των χεριών πριν το φαγητό (Ματθ. ιε 1-20), το ταξίδι του Ιησού μέχρι τα όρια της Φοινίκης και το θαύμα της Χαναναίας (Ματθ. ιε 21-28), η διατροφή των 4000 στη Δεκάπολη (Ματθ. ιε 29-38), η επιστροφή στη δυτική όχθη της λίμνης και νέα έπειτα εκδρομή προς την απέναντι όχθη, όταν και έφτασε στη Βηθσαϊδά όπου θεράπευσε και τον τυφλό (Μάρκ. η 22-26)· η αναχώρηση προς τα μέρη της Καισαρείας του Φιλίππου και ο περίφημος διάλογος του Ιησού με τους μαθητές (Ματθ. ιστ 13), η μεταμόρφωση (Ματθ. ιζ 1-13), θεραπεύει τον δαιμονιζόμενο (ο.π. 14-21), προλέγει το πάθος του (ο.π. 22,23), προτρέπει τους μαθητές του σε αδελφική αγάπη (Ματθ. ιη 1-35). Μετά από αυτά οι Ματθαίος (κα 1) και Μάρκος (ι 1) μιλούν για την οριστική αναχώρηση του Ιησού από τη Γαλιλαία και την τελευταία ανάβασή του στα Ιεροσόλυμα, μετά από την οποία ακολούθησε το πάθος. Το ταξίδι αυτό έγινε αργότερα από το ταξίδι κατά την σκηνοπηγία· για το οποίο μιλά στο παρόν κεφάλαιο ο Ιωάννης (ζ 10), και το οποίο αποσιωπούν οι συνοπτικοί (g).

(3) «Δεν πρέπει να θεωρήσουμε την αναχώρηση του Χριστού ως κατηγορία για δειλία, αλλά ούτε θα κατηγορήσουμε εξαιτίας αυτού για αδυναμία αυτόν που μπορεί να κάνει τα πάντα, αλλά θα αποδεχτούμε τον τρόπο της θείας οικονομίας. Γιατί έπρεπε να υπομείνει το σταυρό για χάρη όλων όχι πρόωρα, αλλά στον κατάλληλο καιρό» (Κ).

«Αναχωρεί λόγω των φονευτών Ιουδαίων, όχι επειδή δειλιάζει μπροστά στο θάνατο... αλλά... για να βεβαιώσει την ανθρώπινη φύση του» (Θφ).

«Διότι δεν ήθελε να δείχνει τα γνωρίσματα της θεότητας μόνο, αλλά και της ανθρώπινης φύσης, για αυτό άλλοτε μεν έφευγε ως άνθρωπος, άλλοτε όμως εμφανιζόταν ως Θεός» (Σχ). Σε καιρό κινδύνου που επικρέμεται, δεν είναι μόνο επιτρεπόμενο, αλλά και ενδεδειγμένο να αποσυρόμαστε σε τόπους λιγότερο επικίνδυνους. Τότε λοιπόν και μόνο καλούμαστε να θυσιάσουμε τη ζωή μας, όταν δεν είναι δυνατόν να διασώσουμε αυτήν χωρίς να αμαρτήσουμε.

Ιω. 7,2 ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἐορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία(1).

2Πλησίαζε ἡ γιορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ Σκηνοπηγία,

(1) Ἡ τελευταία ἀπὸ τῆς 3 μεγάλης ἐτήσιας εορτῆς τῶν Ἰουδαίων (Πάσχα, Πεντηκοστή, Σκηνοπηγία)(ο), ἡ σύμφωνα με τὸ Δευτερονόμιο (ιστ 13) γιορτὴ τῶν σκηνῶν, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ διαρκεῖ «επτὰ ἡμέρες» (ο.π. στ 15). Σὲ αὐτὴν κατοικοῦσαν «επτὰ ἡμέρες ὅλοι οἱ ἐγχώριοι Ἰσραηλίτες σὲ σκηνές, γιὰ νὰ δουν οἱ γενιές σας, ὅτι σὲ σκηνές διέταξα νὰ κατοικήσουν οἱ Ἰσραηλίτες ὅταν τοὺς ἐβγάλα ἀπὸ τὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου» (Λευϊτ. κγ 42-43). Εορταζόταν λοιπὸν κατὰ τὸν ἑβδομο μῆνα (Τισρί) «στὶς δεκαπέντε αὐτοῦ τοῦ μῆνα» (στο ἴδιο στιχ. 39). Δηλαδή γύρω στο τέλος Σεπτεμβρίου καὶ τὶς ἀρχές Οκτωβρίου. Κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα γινόταν νέα πανηγυρικὴ συνάθροιση (Αρ. κθ 35), καὶ στα χρόνια μετὰ τὴ Βαβυλώνια αἰχμαλωσία βλέπουμε νὰ εξακολουθεῖ ὁ πανηγυρισμὸς καὶ τῆς ογδῆς ἡμέρας (Νεεμ. ἡ 18, Β Μακ. ι 6).

Κατὰ τῆς 7 ἡμέρας ἐνθυμούμενοι οἱ Ἰσραηλίτες τὴν διαβίωσή τους σὲ σκηνές, εἶχαν τὴν ογδῆ γιὰ εορτασμὸ τῆς εἰσόδου στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς γιορτῆς οἱ Ἰουδαῖοι κατασκήνωναν σὲ σκηνές ποὺ κατασκευάζονταν με πράσινα κλωνάρια καὶ στήνονταν πάνω στα δώματα τῶν σπιτιῶν, στους δρόμους καὶ στὶς πλατείες, ὅποτε ἡ πόλη τῶν Ἱεροσολύμων παρουσίαζε τὶς ἡμέρες αὐτῆς τὴν εἰκόνα στρατοπέδου ὁδοιπόρων. Ὁ Ἰώσηπος ὀνομάζει αὐτὴν «γιορτὴ πάρα πολὺ ἀγιότατη καὶ μέγιστη γιὰ τοὺς Ἰουδαίους» (Ιουδ. Αρχ. VIII, 4,1).

Ἐπειδὴ ὅμως σὲ αὐτὴ γιόρταζαν καὶ τὸ τέλος τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν τῆς γῆς (φθινόπωρο), παραδίδονταν, φαίνεται, καὶ σὲ διασκεδάσεις, οἱ ὁποῖες εὐκόλα παρεκτρέπονταν σὲ τρυφή, γιὰ αὐτὸ καὶ ὁ Πλούταρχος συγκρίνει αὐτὴν με τὰ Βάκχεια. Οἱ κυριότερες τελετὲς αὐτῆς τῆς γιορτῆς υπαινίσσονταν τὰ θαύματα στὴν ἔρημο. Ἐτσι μία σπονδῆ, ἡ ὁποία κάθε πρωὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας αὐτῆς γινόταν στο ναὸ (Λευϊτ. κγ 37), υπενθύμιζε τὴ θαυμαστὴ ἀνάβλυση τοῦ νεροῦ ἀπὸ τὴν πέτρα ὅταν ὁ Μωϋσῆς τὴν χτύπησε με τὸ ραβδί. Δύο πολὺφωτες λυχνίες, ποὺ ἀνάβονταν τὸ ἀπόγευμα στὸν πρόναο, συμβόλιζαν τὴ φωτεινὴ νεφέλη, ἡ ὁποία φώτιζε τοὺς Ἰσραηλίτες κατὰ τῆς νύχτες τῆς πορείας καὶ παραμονῆς τους στὴν ἔρημο (β,γ).

Ιω. 7,3 εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ(1)· μετὰβηθι(2) ἐντεῦθεν καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν(3), ἵνα καὶ οἱ μαθηταί(4) σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς(5)·

3καὶ τοὺς εἶπαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ: «Φύγε ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπο καὶ πήγαινε στὴν Ἰουδαία, γιὰ νὰ δουν οἱ ὄπαδοί σου τὰ θαύματα ποὺ κάνεις·

(1) Δὲν ἦταν φυσικὰ παιδιὰ τῆς Μαρίας.

«Διότι ὅπως στὸν τάφο, ὅπου τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μῆκε, οὔτε πρὶν οὔτε ἔπειτα τοποθετήθηκε κάποιος νεκρός· ἔτσι καὶ στὴν κοιλία τῆς Μαρίας οὔτε πρὶν οὔτε ἔπειτα συλλήφθηκε κάτι θνητό» (Αυ). Δες Ιω. β 12. Εφόσον ἦταν παιδιὰ τοῦ Ἰωσήφ ἀπὸ γυναίκα, τὴν ὁποία αὐτὸς εἶχε παντρευτεῖ πρὶν ἀκόμη ἀρραβωνιαστεῖ τὴν Μαρία, ἦταν μεγαλύτεροι ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ καὶ ἐξηγεῖται ἔτσι τὸ θάρρος τους νὰ συμβουλευθῶν τὸν Ἰησοῦ γιὰ τὸ τι ἔπρεπε νὰ πράξει (β). Ἐπιχειροῦν νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐξουσία, τὴν ὁποία συνήθως ἀξιῶνουν οἱ μεγαλύτεροι ἀδελφοὶ ἀπέναντι στους νεώτερους (τ).

«Διότι θεωροῦσαν ὅτι λόγω συγγένειας ἐπιτρεπτόταν σὲ αὐτοὺς νὰ τοῦ μιλοῦν με θάρρος» (Χ). Ἡ προτροπὴ, τὴν ὁποία ἀπευθύνουν αὐτοὶ στὸν Ἰησοῦ, δὲν υπαγορεύεται, ἀπὸ «σκοπὸ πονηρὸ ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ φόβο» (Ζ). Ὁφείλεται στὴν ἐντύπωση μὲν, τὴν ὁποία ἀπὸ τὴν μία προκαλοῦσαν καὶ σὲ αὐτοὺς τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ στὴν ἀπορία ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπὸ τὴν ὁποία κυριεύονταν λόγω τοῦ ὅτι ἀπιστοῦσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας, τὴν ὥρα ποὺ ἀκούγαν αὐτὸν νὰ διεκδικεῖ αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, καὶ στὴν ἀπὸ αὐτὰ προερχόμενη ἀνυπομονησία τους, ὥστε ἐπὶ τέλος νὰ δοθεῖ κάποια λύση στὴν ἐκκρεμότητα ποὺ παρατεινόταν. Ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ νὰ βάλει τέρμα στὴν ἀμφίβολη αὐτὴ κατάσταση, στὴν ὁποία ἐπέμενε, καὶ ἀναβαίνοντας στα Ἱεροσόλυμα νὰ θέσει τὸ ἔργο τοῦ ὑπὸ τὴν ὀριστικὴ κρίση, ὥστε, εἴναι πράγματι εἶναι ὁ Μεσσίας, ὅπως ἰσχυρίζονταν, νὰ ἐπιβληθεῖ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ (γ).

Οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ ἔχουν τὶς ἴδιες παχυλές σχετικὰ με τὸ Μεσσία ἀντιλήψεις τοῦ πολλοῦ ὄχλου καὶ πολὺ φυσικὰ βρίσκουν, ὅτι τὸ πεδίο, στο ὁποῖο θὰ διεκδικούσε ὁ Ἰησοῦς τὸ μεσσιακὸ ἀξίωμα, ἦταν ὄχι ἡ Γαλιλαία, ἀλλὰ τὰ Ἱεροσόλυμα.

«Μὴ γνωρίζοντας ἀκόμα τὸ Θεὸ Λόγο ποὺ κατοίκησε μέσα στὴν ἀγία σάρκα ἐκεῖνοι ποὺ θεωρήθηκαν ἀδελφοὶ τοῦ Σωτῆρα... ἔχουν ἀκόμα ταπεινὲς τὶς ἀντιλήψεις γιὰ αὐτὸν, καὶ φαντάζονται πράγματα πολὺ κατώτερα τῆς χάριτος καὶ τῆς ὑπεροχῆς αὐτοῦ, μὴ βλέποντας σὲ αὐτὸν τίποτα περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ ταλαντευόμενοι ἀπὸ κοινὲς σκέψεις γιὰ αὐτὸν» (Κ).

(2) Ὁ λόγος ἔχει μέσα τοῦ ἑνὸς ἀπὸτομο τρόπο ἔκφρασης, ποὺ συμφωνεῖ με τὴν ἀνυπομονησίαν, ἀπὸ τὴν ὁποία κυριεύονται οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ (ο).

(3) Ὅπου οἱ πρόκριτοι καὶ ἀρχόντες τοῦ ἔθνους διαμένουν καὶ ὅπου πρόκειται καὶ ὁ Μεσσίας νὰ

εμφανιστεί, αναγνωριστεί και εγκαθιδρυθεί (ο).

(4) «Τους μαθητές που ήταν εκεί» (Ζ). Η ονομασία περιλαμβάνει τον ευρύτερο εκείνο κύκλο, τον οποίο υπονοούν τα Ιω. β 23 και δ 1. Ακριβώς όμως λόγω του πλήθους των μαθητών αυτών, επειδή προκλήθηκε ο φθόνος των Φαρισαίων, είχε εγκαταλείψει ο Κύριος την Ιουδαία (Ιω. δ 3)(β).

(5) Η φράση υπαινίσσεται όχι μόνο τα αναφερόμενα θαύματα στο Ιω. β 1 και εξής, δ 46, στ 2, αλλά και σειρά ολόκληρη θαυμάτων που πρόσφατα διενεργήθηκε, την οποία βρίσκουμε στην αφήγηση των συνοπτικών. Τα από τον Ιωάννη αναφερθέντα θαύματα είχαν συντελεστεί σε αρκετά μακρινή εποχή και δεν ήταν δυνατόν για αυτά μόνο να μιλούν τώρα με τέτοιο τόνο («τα οποία κάνεις») οι αδελφοί του Κυρίου (β). «Συμβουλεύουν αυτόν να ανεβεί στην Ιουδαία, και να τελεί τα θαυμαστά έργα του σε αυτήν μάλλον» (Κ). Η προτροπή αυτή έχει την εξής έννοια: Τα μεσσιακά αυτά έργα, τα οποία τόσο πλούσια σκορπίζεις στα πλήθη αυτά της Γαλιλαίας χωρίς κάποιο αποτέλεσμα, πήγαινε να τα ενεργήσεις σε τόπους, όπου, όπως ακούμε, έχεις πολλούς μαθητές, οι οποίοι και θα κατορθώσουν να επιφέρουν κάποια σπουδαιότερη λύση για το μέλλον σου (g).

Ιω. 7,4 οὐδεὶς γὰρ(1) ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ(2) καὶ(3) ζητεῖ αὐτὸς(4) ἐν παρήρησίᾳ(5) εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς(6), φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ(7).

4γιατί κανείς δεν ενεργεί στα κρυφά, όταν θέλει να τον γνωρίσει ο κόσμος. Αν πραγματικά κάνεις θαύματα, άφησε τον κόσμο να δει ποιος είσαι».

(1) Απιολογοῦν τη συμβουλή, την οποία δίνουν σε αυτόν, με αρχή που είναι κοινά αναγνωρισμένη και πράγματι ορθή (ο). Η έννοια αυτού του σ. :

«Διότι αν θέλεις, λένε, να γίνεις γνωστός (γιατί αυτό σημαίνει να ενεργεί φανερά), μη πράττεις τα μεγαλουργήματά σου κρυφά, ούτε, ενώ μπορείς όλα να τα κάνεις με λαμπρό τρόπο, να αποφεύγεις την διάπραξη αυτών δημόσια· διότι έτσι θα γίνεις γνωστός στον κόσμο και πολύ διάσημος σε αυτούς που σε βλέπουν» (Κ).

(2) «Τον κατηγορούν για δειλία, ενώ συγχρόνως φανερώνουν ότι είχαν υποψία για τα έργα του, και εκείνο που πρόσθεσαν «ότι ζητά να είναι γνωστός», φανερώνει την φιλοδοξία τους» (Χ). Η ερμηνεία αυτή είναι ορθή υπό την προϋπόθεση, ότι οι αδελφοί του Ιησού δεν κινούνταν από φθόνο εναντίον του Ιησού, αλλά εκφράζουν απλώς τον σκεπτικισμό τους, φιλοδοξώντας συγχρόνως και αυτοί, εάν όντως ο Ιησούς ήταν Μεσσίας, να αναγνωριστεί επίσημα και να επιβληθεί το ταχύτερο.

(3) Πρέπει να ερμηνεύσουμε το «και» με κάποια έννοια συγγενική με το «παρόλο που» ή με το «την ώρα που». Οι δύο προτάσεις τοποθετούνται κατά παράταξη (ο).

(4) Σε αντίθεση με ό,τι πράττει (b). Αντιθέτει την προσωπικότητα αυτού που ζητά να γίνει δημόσια γνωστός με τα μυστικά τελούμενα έργα του (ο).

(5) Από το «παν» και «ρήσις», σημαίνει: λέω τα πάντα χωρίς συστολή και ελευθερία. Αυτή είναι η πρώτη σημασία (δ). Έπειτα κατόντησε στην έννοια του μιλώ με θάρρος, τολμηρά και δημόσια, δεν κρύβομαι αλλά εμφανίζομαι δημόσια, «το να είναι κάποιος φανερός» (Κ), όπως εδώ και στο Ια 54 (β).

(6) Δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση τα θαύματα του Ιησού, αλλά εκφράζουν απλώς κάποια αμφιβολία, και το «εάν» είναι μάλλον λογικό (g). «Είναι φανερό λοιπόν από εδώ, ότι και εκεί έκανε θαύματα, τα οποία όλα τα προσπέρασε ο Ιωάννης, όπως και άλλα πολλά, σπεύδοντας σε αυτά που θα έφερναν κάποια καινούργια διήγηση, και τα οποία οι άλλοι δεν τα ανέφεραν» (Ζ).

(7) Ζήτησε ευρύτερο θέατρο δράσης ειδικά κατά το χρόνο της γιορτής (b). Κόσμος δεν μπορεί να εννοείται εδώ τώρα από τους αδελφούς του Κυρίου, ό,τι εννοείται με ευρύτερη έννοια στο ευαγγέλιο του Ιωάννη (δες α 9), αλλά απλώς και μόνο τα πλήθη, τα οποία θα συναθροίζονταν κατά τη γιορτή της σκηνοπηγίας (β).

Ιω. 7,5 (1)οὐδὲ(2) γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν(3).

5Ακόμα και τ' αδέρφια του δεν πίστευαν σ' αυτόν.

(1) Ο σ. αποκαλύπτει τα ελατήρια, τα οποία κίνησαν τους αδελφούς του Ιησού να μιλήσουν έτσι (ο). «Δεν είχαν ακόμη πιστέψει σε αυτόν οι αδελφοί του. Και ήταν πραγματικά από τα πλέον παράλογα, να κατηγορούνται για τα τόσο ψυχρά λόγια τους, εκείνοι που ήδη είχαν λάβει με την πίστη την θεοπρεπή γνώση για αυτόν» (Κ).

(2) Ακόμα και αυτοί οι αδελφοί του. Τόσο λίγοι υπήρξαν αυτοί που πίστεψαν!... Και αυτά τα μέλη της οικογένειάς του αντιτάχθηκαν σε αυτόν (b). Η πλήρης ειλικρίνεια της αφήγησης του Ιωάννη υποδηλώνεται και από τη λεπτομέρεια αυτή, την οποία αν και ταπεινωτική για τον Ιησού, ο ευαγγελιστής αφηγείται αδίστακτα και με σαφήνεια (Tholuck).

Ήταν εξόχως τιμητικό, το ότι συνδέονταν με σαρκική συγγένεια με το Χριστό, αλλά η τιμή αυτή μόνη δεν μπορούσε να σώσει αυτούς.

«Πρόσεξε όμως, ότι αν και είχαν τόσο μεγάλη απιστία σε αυτόν πριν το σταυρό, όταν δηλαδή τον

έβλεπαν να είναι και ένδοξος και θαύματα να κάνει, μετά το σταυρό και την φαινομενική ατιμία του, μαρτύρησαν για χάρη του και έγιναν απόστολοι και κήρυκες και αρχιερείς. Από όπου συμπεραίνουμε ότι αναντίρρητα τον είδαν αναστημένο. Διότι δεν θα παρέδιδαν την ζωή τους για χάρη του, αν δεν δέχονταν βέβαιη την απόδειξη για την ανάστασή του» (Θφ).

(3) «Σαν σε Θεό» (Ζ). Η απιστία τους δεν είναι παρόμοια με αυτήν των γραμματέων και φαρισαίων. Δεν θεωρούν αυτόν αγύρτη και πλάνο και βλάσφημο, όπως εκείνοι. Αλλά ενώ παραδέχονται τα έργα του, δεν καταλαβαίνουν την πνευματική φύση της αποστολής του και συνεπώς επειδή βλέπουν, ότι η γενικότερη δράση και οι κατευθύνσεις του, δεν συμβιβάζονται με τις σχετικά με τον Μεσσία εθνικές και παχυλές βλέψεις και αντιλήψεις τους, δεν πιστεύουν σε αυτόν ως Μεσσία. Επειδή όμως η απιστία τους αυτή δεν είναι τόσο βαθειά, για αυτό μετά από 6 μόλις μήνες, όταν έλαβε χώρα το πάθος και η ανάσταση του Κυρίου, πίστεψαν (ο). Η από τον Ιωάννη αναφερόμενη εδώ απιστία των αδελφών του Ιησού βρίσκεται σε πλήρη συμφωνία και με τα ιστορούμενα από τους συνοπτικούς (δες Μάρκ. γ 21, Ματθ. ιβ 46, ιγ 57)(β).

Ιω. 7,6 λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ὁ καιρὸς(1) ὁ ἐμὸς οὕτω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος(2) πάντοτέ ἐστιν ἔτοιμος.

6Τότε ο Ιησούς τους είπε: «Η δική μου η ώρα δεν έφτασε ακόμα, ενώ για σας κάθε ώρα είναι κατάλληλη.

(1) Μόνο εδώ χρησιμοποιεί αυτήν τη λέξη ο Ιωάννης. Η έννοια της λέξης είναι: χρόνος κατάλληλος (β). Ἡ, με άλλη όμως έννοια πρέπει να νοηθεί για τον Ιησού το κατάλληλο του χρόνου και με άλλη έννοια για τους αδελφούς του (γ).

«Ο καιρός ο δικός μου του να πάω στην Ιουδαία για να φονευτώ, όπως επιδιώκετε, δεν έχει έρθει ακόμη» (Ζ). «Ο καιρός ο δικός μου... δηλαδή ο καιρός του σταυρού και του θανάτου» (Θφ). Ο Ιησούς απαντά με αυτό σε αυτό που είπαν οι νομιζόμενοι αδελφοί του, «φανέρωσε τον εαυτό σου στον κόσμο». Είναι σαν να τους λέει: Αυτό που ζητάτε, θα σημάνει το θάνατό μου. Δεν είναι όμως ακόμα καιρός να σταυρωθώ (γ).

Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία· δεν είναι αυτή η στιγμή και η ημέρα ο κατάλληλος καιρός για να εμφανιστώ στα Ιεροσόλυμα. Αμέσως μετά από λίγο θα είναι και θα έλθω, οπότε θα μιλήσω δημόσια και κατά τη γιορτή της σκηνοπηγίας (β).

(2) «Ο καιρός να πάτε εσείς στην Ιουδαία πάντοτε είναι εύκολος» (Ζ). Εσείς θα πάτε ως απλοί Ιουδαίοι προσκυνητές. Συνεπώς δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο για εσάς, καμία αντίδραση και κανέναν κίνδυνο δεν προβάλλεται σε εσάς (β). «Εσείς μεν μπορείτε πάντα να τους συναναστρέφεστε (τους Ιουδαίους) ακίνδυνα, για εμένα όμως τότε θα είναι καιρός, όταν φτάσει ο καιρός του σταυρού» (Χ).

Ιω. 7,7 οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς(1)· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ(2) περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν(3).

7Ο κόσμος δεν μπορεί να μισεί εσάς· εμένα όμως με μισεί, γιατί ἐγὼ δεν παύω να τον καταγγέλλω πως τα ἔργα του κατευθύνονται ἀπὸ τὸ διάβολο.

(1) Ο λόγος, για τον οποίο ήταν πάντοτε για αυτούς ο καιρός έτοιμος, για να ανέβουν στα Ιεροσόλυμα. «Με πολύ χαριτωμένο τρόπο και τώρα ο Σωτήρας ελέγχει τους αδελφούς που σκέφτονται και συμπεριφέρονται ακόμα κοσμικότερα... Πάντοτε λοιπόν, λέει, είναι αγαπητό στον καθένα το συγγενικό, και η ταυτότητα του τρόπου συνενώνει κατά τρόπο παράδοξο τη διάθεση. Ο κόσμος δεν μισεί εσάς. Διότι φρονείτε ακόμη τα δικά του» (Κ). Ο κόσμος για τον οποίο στο σ. 4 είπαν: φανέρωσε τον εαυτό σου στον κόσμο (b).

(2) «Δηλαδή κατηγορώ και ελέγχω, για αυτό μισούμαι» (Χ). «Εμένα όμως με μισεί διότι δεν ευχαριστιέται κατηγορούμενος από εμένα για αυτά που ασχημονεί. Άρα λοιπόν χωρίς κίνδυνο θα μεταβείτε εσείς σε αυτήν τη γιορτή, ενώ ἐγὼ ὄχι» (Κ).

Είχε ελέγξει ήδη αυτούς για τα πονηρά τους έργα. Δες Ιω. ε 42-47. Αυτός ο έλεγχος ήταν μορφή της μαρτυρίας του, την οποία έκανε για την αλήθεια (ιη 37)(β). Αποτελεί πρόκληση στον κόσμο η προσπάθεια τού να πειστεί με τον έλεγχο, ότι τα έργα του είναι πονηρά. Οι ασεβείς και άτακτοι δεν ανέχονται να βλέπουν την ευσέβεια και την αρετή να τιμώνται, ούτε ενδιαφέρονται να διδαχθούν ή να ακούσουν για αυτό, διότι οι συνειδήσεις τους προκαλούν σε αυτούς ντροπή για το αίσχος των αμαρτιών τους και συγχρόνως φόβο και παραχή για τις απειλούμενες εναντίον τους τιμωρίες. Οποδήποτε και αν προφασίζονται, η αληθινή αιτία της εχθρότητας του κόσμου εναντίον του ευαγγελίου είναι η μαρτυρία, την οποία αυτό παρέχει εναντίον της αμαρτίας και των αμαρτωλών. Αλλά είναι ασυγκρίτως προτιμότερο να υφιστάμεθα την έχθρα του κόσμου και τις συνέπειες αυτής εμμένοντας στη μαρτυρία του ευαγγελίου, παρά να κατακτήσουμε τις επιδοκιμασίες του παρασυρόμενοι από το

ρεύμα του.

(3) Η ίδια φράση στο γ 19.

Ιω. 7,8 ὑμεῖς(1) ἀνάβητε(2) εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὐπω ἀναβαίνω(3) εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὃ ἐμὸς οὐπω πεπλήρωται(4).

8Εσεῖς ν' ανεβείτε στα Ιεροσόλυμα για τη γιορτή· ἐγὼ ὁμῶς δεν ανεβαίνω στη γιορτή αὐτή, γιατί η δική μου η ὥρα δε συμπληρώθηκε ἀκόμα».

(1) Μπαίνει μπροστά με ἔμφαση (β). Εσεῖς, τους οποίους δεν μισεί ο κόσμος.

(2) Το ρῆμα που συνήθως χρησιμοποιεῖται για δήλωση της μετάβασης στα Ιεροσόλυμα (δες β 13)(β).

(3) Ὑπάρχει και η γραφή: οὐκ ἀναβαίνω. Εάν δεχτούμε τη γραφή οὐπω, ο Ιησοῦς λέγοντας αὐτά ἐννοοῦσε, ὅτι δεν θα ἀνέβαινε ἀμέσως κατὰ τη στιγμή ἐκείνη, ὥστε να βρίσκεται ἀπὸ την πρώτη ἡμέρα στη γιορτή, χωρὶς να ἀποκλείει ὅτι θα μετέβαινε ἐπειτα ἀνεπισημῶς, ὅπως και ἔκανε σύμφωνα με τον σ. 10. Το «ανεβαίνω» πρέπει να το ἐρμηνεύσουμε ὅτι ἀναφέρεται ἀκριβῶς στο παρόν (b).

«Δεν εἶπε: μια για πάντα δεν ανεβαίνω, ἀλλὰ τώρα, εἶπε, δηλαδή μαζί σας» (X). Αὐτοὶ που δέχονται τη γραφή «οὐκ ἀναβαίνω» προκειμένου να συμβιβάσουν τη δήλωση αὐτὴ του Κυρίου, με την ἀκόλουθη ἀνάβασή του ἢ δέχονται το οὐ (ὄχι) ἀντὶ για το οὐπω (ὄχι ἀκόμα) (b), ἢ παραδέχονται ὅτι ο Κύριος σε ἐκείνη μεν τη στιγμή εἶχε ἀπόφαση να μην ἀνέβει, μετέπειτα ὁμῶς ἀφού μίλησε ο Πατέρας στο ἐσωτερικό του, πήρε νέα ἀπόφαση και ἀνέβηκε (Meyer Gess):

ἢ ἐρμηνεύουν ὅπως ο Κ. «διότι δεν ανεβαίνει για να συνεορτάσει, ἀλλὰ μάλλον για να συμβουλέψει», και πράγματι, αὐτοὶ που ἀνέβαιναν για τη γιορτή ἔπρεπε να υποβληθῶν στα Ιεροσόλυμα σε κάποιους καθαρισμούς και ἄλλες τελετές, πριν ἀκόμα γίνῃ η ἔναρξη της γιορτῆς (Ιω. ια 55) και ὀφείλαν συνεπῶς να ἀνέβουν κάποιες ἡμέρες πριν τη γιορτή.

Τέλος ὑπάρχει και η ἐρμηνεία, σύμφωνα με την ὁποία ο Κύριος δίνει την ἀπάντηση ἔχοντας κυρίως ὑπ' ὄψη τη συμβουλή των νομιζόμενων ἀδελφῶν του «φανέρωσε τον εαυτό σου στον κόσμο» και ἐννοεῖ, ὅτι δεν ανεβαίνω με το σκοπὸ να κάνω την ἐπίσημη μεσσιακή μου ἐμφάνιση στη γιορτή αὐτή. Η ἐπίσημη αὐτή ἐμφάνισή μου θα γίνῃ στην ἐπόμενη γιορτή, δηλαδή αὐτὴν του Πάσχα.

«Δεν ανεβαίνει μαζί με τους ἀδελφούς, διότι δεν ἠθέλε να κάνει φανερό τον εαυτό του ὅπως ἠθέλαν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ μάλλον κρυφά για να ξεφύγει ἀπὸ τις ἐπιβουλές των Ιουδαίων» (Σχ). Οἱ δύο τελευταῖες ἐρμηνείες εἶναι πιο σοβαρές.

(4) «Καθιστὰ φανερό ὅτι ἔπρεπε και θαύματα να γίνουν και ὁμιλίες να ἐκφωνηθῶν, ὥστε και περισσότεροι ὄχλοι να πιστέψουν και οἱ μαθητές να γίνουν σταθερότεροι βλέποντας το θάρρος του διδασκάλου και αὐτά που ἔπαθε» (X). «Δεν ἔφτασε λοιπὸν ἀκόμα, λέει, ο καιρὸς του θανάτου, για να ρίξω τον εαυτό μου σε αὐτοὺς που λυσοῦν ἐναντίον μου» (Θφ).

Ιω. 7,9 ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ(1).

9Αὐτὰ τους εἶπε κι ἔμεινε ο ἴδιος στη Γαλιλαία.

(1) Χωρὶς να ἐκδηλώσει κάποια πρόθεση για το ὅτι και αὐτὸς θα ἀνέβαινε ἐπειτα, ἔμεινε και ἀφησε τους ἀδελφούς του να ἀνέβουν μόνοι (ο).

Ιω. 7,10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ(1), τότε και αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερώς, ἀλλ' ὡς(2) ἐν κρυπτῷ(3).

10Ὅταν ὁμῶς ἀνέβηκαν τ' ἀδέρφια του στα Ιεροσόλυμα για τη γιορτή, ἀνέβηκε κι ο Ιησοῦς, ὄχι φανερά ἀλλὰ κρυφά.

(1) «Αφού λοιπὸν εἶπε ὅτι δεν θα ἀνέβει σε αὐτὴν τη γιορτή, και ἐπέτρεψε στους ἀδελφούς... να πάνε, μόνοι... ανεβαίνει μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς, ὄχι βέβαια ἀλλὰ λέγοντας, και πράττοντας τα ἀντίθετα ἀπὸ αὐτά που λέει· διότι αὐτὸ θα σήμαινε ὅτι και ψεύδεται τώρα» (Κ).

Εἶπαμε παραπάνω, ὅτι στο σ. 8 ὑπάρχει και η γραφή «οὐκ ἀναβαίνω» ἀντὶ για την «οὐπω ἀναβαίνω», η ὁποία μαρτυρεῖται ἀπὸ τον βατικανὸ κώδικα και κάποιους ἄλλους και την πλειοψηφία των μικρογράμματος χειρογράφων. Εφόσον ὁμῶς και η γραφή «οὐκ ἀναβαίνω» ὑποστηρίζεται ἀπὸ τον σιναϊτικὸ και τον κώδικα του Βέζα, και ἀπὸ τα δύο χειρόγραφα της παλαιᾶς συριακῆς μετάφρασης κλπ., παρουσιάζεται ἐκ πρώτης ὄψης κάποια ἀντίφαση ἀνάμεσα στο «οὐκ ἀναβαίνω» του σ. 8 και στο «ἀνέβη» αὐτοῦ του στίχου. Πῶς λύνεται αὐτή, εἶπαμε ἤδη προηγουμένως. Αλλὰ δόθηκε ἀπὸ ἐδῶ ἀφορμὴ στον Πορφύριο να κατηγορήσει για ἀσάθεια τον Ιησοῦ, ἐνῶ στον Σοπενχάουερ να ἀποδώσει στον Κύριο σκόπιμο ψεύδος. Αλλὰ η ἀκόλουθη στο σ. αὐτὸν φράση «ὄχι φανερά, ἀλλὰ στα κρυφά» ἐξηγεί με ἐπάρκεια τη διάκριση του «δεν ανεβαίνω» και του «ἀνέβηκε» (χ).

(2) Το ὡς μετριάζει την ἐννοια του «στα κρυφά».

(3) Τίποτα το κρυφὸ δεν ὑπῆρχε στις κινήσεις του ἢ τη διδασκαλία του ὅταν ἐρχόταν στα

Ιεροσόλυμα (ζ 26,28, δεσ και ιη 20), αλλά η είσοδος του στα Ιεροσόλυμα δεν έγινε δημόσια και φανερά (β). Πήγε, όπως θα λέγαμε σήμερα incognito και όχι με κάποιον από τα караβάνια των προσκυνητών (μ). Πιθανώς ακολουθούσαν αυτόν και οι 12 μαθητές, από τους οποίους δεν φαίνεται ποτέ να χωρίστηκε παρά μόνο, όταν έστειλε αυτούς σε περιοδεία (Ματθ. ι 5)(ο).

**Ιω. 7,11 οἱ οὖν(1) Ἰουδαῖοι(2) ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον· ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος(3);
11Οἱ Ιουδαῖοι τον αναζητούσαν στη γιορτή κι ἔλεγον: «Πού εἶναι ἐκεῖνος;»**

(1) Αφού δεν ανέβηκε δημόσια και φανερά, ούτε από τις πριν τη γιορτή ημέρες, λοιπόν... η προϋπόθεση που και σε αυτόν τον στίχο υπονοείται είναι, όχι ότι ο Ιησούς κατά την άφιξή του στα Ιεροσόλυμα παρέμεινε τελείως αθέατος και άγνωστος, αλλά ότι δεν ήλθε μαζί με τις ομάδες των πρώτων προσκυνητών (μ).

(2) Δηλαδή οι άρχοντες των Ιουδαίων που είχαν εχθρική διάθεση εναντίον του (δες α 19)(β). Παρατηρείται κάποια αντίθεση ανάμεσα στους Ιουδαίους του παρόντος σ. και τους όχλους του επομένου σ. Και οι όχλοι βεβαίως ήταν Ιουδαίοι. Αλλά η ονομασία Ιουδαίοι χρησιμοποιείται από τον Ιωάννη κυρίως για δήλωση των περισσότερο ή λιγότερο επίσημων αντιπροσώπων του Ιουδαϊσμού (τ).

(3) «Από το πολύ μίσος και την απέχθεια ούτε με το όνομά του δεν ήθελαν να τον αποκαλέσουν» (Χ). «Δεν δίσταζαν ούτε από τον καιρό της γιορτής, αλλά ήθελαν να τον πιάσουν σε αυτήν» (Θφ). Ενώ θα έπρεπε να χαίρονται, διότι η γιορτή παρείχε σε αυτούς ευκαιρία να υμνήσουν και να λατρεύσουν το Θεό, χαίρονταν διότι παρεχόταν σε αυτούς ευκαιρία να καταδιώξουν το Χριστό. Αλλά εκείνοι οι οποίοι στις θρησκευτικές πανηγύρεις επιζητούν ευκαιρίες για αμαρτία, βεβηλώνουν τις θείες διατάξεις στον έσχατο και ύψιστο βαθμό και βλασφημούν το Θεό στον ίδιο τον οίκο του.

Ιω. 7,12 καὶ γογγυσμὸς(1) πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις(2). οἱ μὲν(3) ἔλεγον ὅτι ἀγαθὸς(4) ἐστὶν· ἄλλοι ἔλεγον, οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον(5).

12Μέσα στο πλήθος υπήρχε μεγάλη διχογνωμία γι' αυτόν. Άλλοι ἔλεγον: «Εἶναι καλὸς ἄνθρωπος», ἐνῶ ἄλλοι ἔλεγον: «Ὅχι· εἶναι λαοπλάνος».

(1) «Ταραχή, αντιλογία» (Ζ). Ψίθυρος και κρυφομίλημα, στο οποίο ακούγονταν και παράπονα εναντίον του. Εάν όλοι συμφωνούσαν να υποδεχτούν το Χριστό όπως οφειλόταν σε αυτόν, θα επικρατούσε τέλεια ειρήνη. Αλλά όταν μερικοί δέχονται το φως και άλλοι απωθούν αυτό, θα υπάρχει γογγυσμός. Τα κόκκαλα στην πεδιάδα, τα οποία είδε ο Ιεζεκιήλ (λζ 1-10), για όσο ήταν νεκρά και ξερά, παρέμεναν ήσυχα. Αλλά όταν ειπώθηκε σε αυτά «ας ζήσουν», τότε ακούστηκε φωνή συναγωγής πολύ μεγάλης. Αναμφίβολα ο θόρυβος και η ταραχή της ελευθερίας είναι προτιμότερα από τη σιγή του δεσποτηρίου και της φυλακής. Παρά τη νεκρότητα, η οποία επικρατούσε πριν ακόμα έλθει ο Χριστός, είναι ασυγκρίτως προτιμότερος ο θόρυβος και η ταραχή, που προκαλείται από τη διαφωνία αυτών που δεν πιστεύουν σε αυτόν, διότι αυτή προϋποθέτει την ύπαρξη πιστών και την ανάπτυξη της νέας ζωής.

(2) Ο πληθυντικός συμφωνεί με το γεγονός, ότι ήταν πολλοί οι γογγυστές. Από το ένα και από το άλλο μέρος υπήρχε κάποιος αριθμός προσώπων που μιλούσαν για τον Ιησού (b). Ο πληθυντικός σημαίνει τις διάφορες ομάδες του λαού, οι οποίες εδώ και εκεί συζητούσαν (β).

(3) Και οι 2 προτάσεις αποτελούν επεξήγηση των λέξεων «γογγυσμός πολὺς», και εκφράζουν τον τρόπο, με τον οποίο εκφράζονταν τα διάφορα και αντίθετα σχετικά με τον Ιησού φρονήματα που επικρατούσαν στον όχλο (ο).

(4) Εδώ σημαίνει το αντίθετο του ακόλουθου «πλανά τον όχλο». Δηλαδή ευθύς, ειλικρινής και καλός (g). Πολλοί δεν τρέφουν κακές αλλά ταπεινές ιδέες για το Χριστό, και σπάνια τιμούν αυτόν και όταν ακόμα λένε καλά για αυτόν, διότι δεν λένε τα όσα αρμόζουν στο Χριστό.

(5) Σε ενικό η λέξη και σημαίνει τον εύπιστο και εύκολα παρασυρόμενο λαό (g). «Αυτό είναι απόδειξη ότι αυτοί που τον συκοφαντούσαν ήταν από τους άρχοντες. Διότι αν ήταν από τον όχλο θα ἔλεγον ότι, μας εξαπατά» (Θφ).

Ιω. 7,13 οὐδεὶς(1) μὲντοι παρήρησά ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων(2).

13Κανένας ὅμως δε μιλούσε γι' αυτόν φανερά, γιατί φοβούνταν τους Ιουδαίους άρχοντες.

(1) Ούτε οι θετικά, ούτε οι αρνητικά διακείμενοι προς αυτόν. Περισσότερο όμως οι θετικά διακείμενοι δεν τολμούσαν να εκφράσουν την προς αυτόν συμπάθειά τους. Αλλά και οι αρνητικά διακείμενοι δεν εκφράζονταν ελεύθερα μάλλον διότι αναγκάζονταν, για να αρέσουν στους άρχοντες, να εκφράζονται εναντίον του Ιησού πολύ αρνητικότερα από όσο αισθάνονταν. Πάντως ένα είδος ηθικής πίεσης βάρυνε και στις δύο μερίδες (g).

(2) Η ίδια φράση και στα ιθ 38,κ 19 με την ίδια έννοια (β), δηλαδή «όλως ιδιαιτέρως Ιουδαίους

ονομάζει τους άρχοντες των Ιουδαίων, μη θεωρώντας άξιο ο θεσπέσιος ευαγγελιστής, όπως βέβαια μου φαίνεται, να ονομάσει αυτούς πρεσβύτερους ή ιερείς ή κάτι άλλο από αυτά» (Κ). «Βλέπετε που παντού οι μεν άρχοντες είναι διεφθαρμένοι, ενώ οι αρχόμενοι έχουν υγιή κρίση, αλλά δεν έχουν την αρμόζουσα ανδρεία» (Χ).

Ο Κύριος διδάσκει με θεία εξουσία

Ιω. 7,14 Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης(1) ἀνέβη(2) ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν(3) καὶ ἐδίδασκε(4). 14Εἶχαν πια περάσει οι μισές μέρες της γιορτῆς, και τότε ο Ιησούς ανέβηκε στο ναό και δίδασκε.

Το τμήμα αυτό περιλαμβάνει 3 διδασκαλίες για 3 θέματα. Στην πρώτη μιλά ο Κύριος για την προέλευση της διδασκαλίας του και απολογείται για το θαύμα του στο κεφ. Ε (στίχοι 15-24): στη δεύτερη διακηρύττει τη θεία του καταγωγή αναιρώντας ένσταση που προβλήθηκε (σ. 25-30): και στην τρίτη προαναγγέλλει το επικείμενο τέλος του εφιστώντας ταυτόχρονα την προσοχή των Ιουδαίων στις ολέθριες για αυτούς συνέπειες (σ. 31-36)(g).

(1) «Δηλαδή την τέταρτη ημέρα» (Ζ). «Αφού λοιπόν κατέπαυσε το θυμό τους, επενέβη κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να ακούσουν τα λόγια του με προσοχή, αφού πλέον η οργή δεν θα έφραζε τα αυτιά τους» (Χ). «Διότι στην αρχή της γιορτής ήταν φυσικό να αποσπάται ο νους τους με τα της γιορτής» (Θφ). Το ρήμα μεσώ είναι από αυτά που λέγονται μία και μοναδική φορά στην Κ.Δ.. Συναντιέται όμως στους Ο΄ (Εξοδ. ιβ 29, Ιουδίθ ιβ 5) (β).

(2) Το ιερό ήταν σε λόφο για αυτό και το ανέβηκε λέγεται κυριολεκτικά (β).

(3) Είτε στο ύπαιθρο στον περίβολο του ναού, μπροστά από την αυλή, είτε στη συναγωγή την χτισμένη στην αυλή των γυναικών, όπως εικάζει ο Olshausen.

(4) Ο παρατατικός δείχνει αυτό που γινόταν με συνέχεια. «Δίδασκε δείχνοντας την αφοβία του» (Ζ). Εκφράστηκε από τους νεώτερους ερμηνευτές η γνώμη, που ευοδώνεται και από το ότι το ρήμα διδάσκω μπαίνει σε παρατατικό, ότι η διδασκαλία του Κυρίου που σε περίληψη εκτίθεται εδώ έγινε όχι σε μία ημέρα, αλλά σε συνέχεια από τη μεσαία μέχρι την τελευταία ημέρα της γιορτής (ο).

Ιω. 7,15 καὶ ἐθαύμαζον(1) οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς οὗτος γράμματα(2) οἶδε μὴ μεμαθηκώς(3); 15Οἱ Ἰουδαῖοι ἀπορούσαν κι ἔλεγαν: «Πῶς ξέρει γράμματα αυτός, χωρίς να έχει σπουδάσει;»

(1) «Δηλαδή έπεφταν σε έκπληξη και απορούσαν» (Χ). «Αλλά παρόλο που θαύμαζαν, αλλά ούτε έτσι δεν απαλλάχτηκε η γνώμη τους από πονηρία. Διότι δεν θαύμαζαν τη διδασκαλία, ούτε δέχονταν τα λεγόμενα, αλλά θαύμαζαν το πώς ξέρει γράμματα» (Θφ).

(2) Όχι μόνο τα ιερά γράμματα, οι γραφές, αλλά γενικότερα οι σπουδές, όπως στο Ησαΐου κθ 12 («δεν ξέρω γράμματα») και Πράξ. δ 13 («άνθρωποι αγράμματοι είναι»), και κστ 24 («τα πολλά γράμματα σε σπρώχνουν σε τρέλα»)(β). Εννοείται ότι στους Ιουδαίους οι σπουδές περιορίζονταν στα ιερά γράμματα, στις άγιες Γραφές και συνεπώς και εδώ ο όρος γράμματα αναφέρεται όχι αποκλειστικά αλλά πρωτίστως στη σπουδή της Π.Δ. (g). Ο Ιησούς κατέπληττε τα πλήθη με τη γνώση της Αγίας Γραφής, την οποία παρουσίαζε (ο).

(3) Ἦ, χωρίς να έχει μάθει γράμματα (Winer). Ἦ, απόλυτα, με την έννοια του να έχει διατελέσει κάποιος μαθητής (g). Δεν του δόθηκε καμία ευκαιρία για κάποιο σχολείο (b). Ήταν δηλαδή γενικώς γνωστό ότι ο Ιησούς δεν έτυχε ραββινικής εκπαίδευσης.

«Όλοι γνώριζαν πού γεννήθηκε, πού ανατράφηκε· δεν είχαν όμως δει ποτέ αυτόν να μαθαίνει γράμματα, αλλά άκουσαν αυτόν να συζητά για το νόμο, προβάλλοντας μαρτυρίες του νόμου, τις οποίες κανείς δεν θα μπορούσε να προβάλλει, εάν δεν είχε μάθει γράμματα» (Αυ). Για τους επίσημους του Ιουδαϊκού λαού ο Ιησούς ανήκε στον αμαθή όχλο «ο οποίος δεν γνώριζε το νόμο», για τον οποίο φρονούσαν αυτοί, ότι «είναι καταραμένοι» (Ιω. ζ 49). Συνεπώς η αξίωση του Ιησού να ερμηνεύει δημόσια το νόμο αποτελούσε βλάσφημη αυθάδεια. Η ερμηνεία του νόμου ήταν εμπιστευμένη αποκλειστικά στους μαθητές των αναγνωρισμένων ραββίνων (χ).

Ιω. 7,16 ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν(1)· ἡ ἐμὴ διδαχὴ(2) οὐκ ἔστιν ἐμῆ(3), ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με(4)·

16Ο Ιησούς γύρισε σ' αυτούς και τους εἶπε: «Αυτά που διδάσκω δεν είναι δικά μου αλλά εκείνου που μ' έστειλε.

(1) «Όφειλαν από την απορία τους αυτή να καταλάβουν, ότι δεν υπήρχε σε αυτόν τίποτα το καθαρά ανθρώπινο. Αλλά επειδή αυτοί δεν ήθελαν να το ομολογήσουν αυτό, αλλά έμεναν μόνο μέχρι το θαυμασμό, άκουσε τι λέει» (Χ).

(2) Μόνο εδώ ο Κύριος αποκαλεί τη διδασκαλία του διδαχή (β). Η ίδια λέξη και στα Ιω. ιη 19 και Β΄ Ιω. 9,10. Θα ερμηνεύσουμε: Το σύστημα των θρησκευτικών αληθειών, το οποίο διδάσκω (ο).

(3) Δεν είναι επιπόνηση δική μου ως καρπός ανθρώπινης σοφίας ή ως απόκτημα σπουδών και ακρόασης ανθρώπων διδασκάλων (ο). Ο Κύριος απαντά τώρα στην ένσταση των Ιουδαίων, ότι δεν είχε διδαχτεί από κάποιον αναγνωρισμένο ραββίνο. Στην απάντησή του ακολουθεί όπως στο ε 31 τη σειρά των σκέψεών τους, και χωρίς να διακηρύσσει ότι είναι αυτοδίδακτος, το οποίο θα ερέθιζε τους Ιουδαίους, ισχυρίζεται, ότι διδάσκαλός του υπήρξε ο Πατέρας, όπως και προηγουμένως είχε διακηρύξει αυτό (δες ιδίως ε 30,36-38), και μετέπειτα επαναλαμβάνει αυτό (η 28,ιβ 49,ιδ 10,24)(β).

(4) «Είναι του πατέρα, διότι εγώ διδάσκω τα ίδια με εκείνον επειδή έχουμε την ίδια φύση και θέληση» (Ζ). «Επειδή η διδαχή του είναι στο έπακρο όμοια με τη διδασκαλία του Πατέρα, λέει ότι αυτή (η δική του) είναι εκείνου» (Κ).

Ενώ οι Ιουδαίοι θεωρούσαν αυτόν αυτοδίδακτο, ο Κύριος δείχνει, ότι είναι θεοδίδακτος (χ). Ως Θεός ο Ιησούς Χριστός ήταν ίσος με τον Πατέρα και θα μπορούσε αληθινά να πει: Η διδαχή είναι δική μου και αυτού που με έστειλε. Αλλά είναι τώρα στην κατάσταση της ταπείνωσης και ως Μεσίτης λέει δεν είναι δική μου η διδαχή, αλλά αυτού που με έστειλε. Είναι ενίσχυση και στήριγμα και παρηγοριά για εκείνους, οι οποίοι εγκολπώνονται τη διδασκαλία του Χριστού, όπως και καταδίκη εκείνων, οι οποίοι την απορρίπτουν, το ότι η διδασκαλία αυτή είναι διδασκαλία όχι ανθρώπου αλλά του Θεού.

Ιω. 7,17 εάν τις θέλη(1) τὸ θέλημα(2) αὐτοῦ ποιεῖν(3), γνώσεται(4) περὶ τῆς(5) διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἑμαυτοῦ λαλῶ(6).

17Οποῖος εἶναι πρόθυμος να τηρεῖ το θέλημά του, αὐτός θα καταλάβει αν αὐτά που λέω προέρχονται ἀπὸ το Θεό ἢ τα λέω ἀπὸ μόνος μου.

(1) Ἡ, «εκείνος που θέλει να υπακούσει στο Θεό πιστεύοντας σε εμένα...» (Αυγουστ. Λούθηρ.). Ἡ, πιο σωστά, «εάν κάποιος είναι εραστής της ενάρετης ζωής, θα καταλάβει τη δύναμη των λεγομένων» (Χ). Σύμφωνα με την πρώτη ερμηνεία η έννοια είναι: «Εάν δεν κατάλαβες, πίστεψε. Διότι η γνώση είναι η αμοιβή της πίστης. Μη ζητάς λοιπόν να καταλάβεις, για να πιστέψεις, αλλά πίστεψε για να καταλάβεις... Και το «θα γνωρίσει» εδώ έχει την ίδια σημασία με το «θα καταλάβει»» (Αυ). Σύμφωνα με τη δεύτερη ερμηνεία η έννοια είναι: Αρκεί να έχει κάποιος αγαθή πρόθεση και να επιθυμεί ειλικρινά να συμμορφωθεί με το θέλημα του Θεού, και τότε ασφαλώς θα οδηγηθεί στο Χριστό. Οπωσδήποτε με τα λόγια αυτά διακηρύττεται, ότι η πίστη και η απιστία στο Χριστό έχει ηθική αιτία (g). Εκείνος ο οποίος δέχεται να υποταχτεί στις εντολές του θείου νόμου, είναι και διατεθειμένος να δεχτεί τις ακτίνες του θείου φωτός. Αυτοί που οπωσδήποτε μοιάζουν με το Θεό είναι και προετοιμασμένοι να κατανοήσουν αυτόν, όταν μιλά προς αυτούς.

«Βγάλτε από τους εαυτούς σας την πονηρία και την οργή και το φθόνο και το μίσος... και τίποτα δεν σας εμποδίζει να γνωρίσετε, ότι όντως είναι του Θεού τα λόγια τα δικά μου. Διότι τώρα μεν αυτά σας φέρνουν σκοτάδι και καταστρέφουν την ορθή κρίση» (Χ).

(2) «Θέλει το θέλημα». Γλυκιά αρμονία. Το θείο θέλημα αφυπνίζει το ανθρώπινο θέλημα, και έπειτα το τελευταίο αυτό συναντά το πρώτο (b). Θέλημα για αυτούς με τους οποίους συζητούσε ο Κύριος, ήταν το γνωστό από τις προφητικές γραφές (b). «Εάν κάποιος θέλει να προσέχει τις προφητείες» (Χ).

(3) Ασφαλέστατη μέθοδος για επίτευξη της γνώσης της αλήθειας (b).

(4) Το να γνωρίζουν τους δρόμους του Κυρίου είναι προνόμιο εκείνων μόνο, οι οποίοι ασκούν δικαιοσύνη (b).

(5) Το άρθρο τονίζει τη σχέση με το σ. 16 (b).

(6) «Αν λέω κάτι ξένο και αντίθετο. Διότι η φράση «από τον εαυτό μου (δεν μιλώ)» πάντοτε σημαίνει το εξής, ότι δηλαδή δεν λέω τίποτα που να μην είναι αρεστό σε αυτόν (τον Πατέρα), αλλά όλα όσα θέλει ο Πατέρας, αυτά θέλω και εγώ» (Χ).

Ότι ο Ιησούς δεν μιλούσε από τον εαυτό του τονίζεται και στο Ιω. ιβ 49,ιδ 10. Η γενική αρχή που βεβαιώνεται από τα λόγια αυτά, είναι, ότι υπάρχει άμεση σχέση ανάμεσα στις αντιλήψεις της διάνοιας και στην ηθική κατάσταση της καρδιάς. Ζωή ειλικρινούς υποταγής στα θεία παραγγέλματα είναι πολύ ευνοϊκή στο να ενεργούν οι δυνάμεις της σκέψης και του συναισθήματος ομαλά ώστε μέσω αυτών να οδηγείται κάποιος στο Θεό. Η θρησκεία απευθύνεται στην όλη φύση του ανθρώπου, δηλαδή σε όλες τις διανοητικές, ηθικές και πνευματικές δυνάμεις του. Κανείς δεν μπορεί να γνωρίσει την αλήθεια, του οποίου η όλη ζωή αντιτίθεται συστηματικά στο θέλημα του Θεού, διότι αυτός είναι ήδη αποφασισμένος να μη γνωρίσει αυτήν. Αντίθετα ο ορθός βίος προδιαθέτει τον άνθρωπο στο να εισδύσει ακόμα περισσότερο στην αλήθεια. Αυτός προχωρεί από το φως σε φως και από δόξα σε δόξα.

Ιω. 7,18 (1)ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ(2), ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθὴς ἐστὶ(3), καὶ ἀδικία(4) ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν.

18Εκείνος που μιλάει ἀπὸ μόνος του, επιδιώκει τον ἑπαινο των ἄλλων για τον εαυτό του·

όποιος όμως επιδιώκει τον έπαινο εκείνου που τον έστειλε, αυτός είναι αξιόπιστος και δεν υπάρχει τίποτα ψεύτικο σ' αυτόν.

(1) «Έπειτα προσθέτει και άλλο συλλογισμό αναντίρρητο, φέροντας στη μέση κάτι ανθρώπινο και διδάσκοντας από αυτά που συνηθίζονται σε εμάς» (X). Φέρνεται μία απόδειξη εξωτερική και επανέρχεται ο Κύριος στα λεχθέντα στο ε 41, τα οποία και επαναλαμβάνει και πιο κάτω στα η 50,54. Η αντίθεση είναι εδώ ανάμεσα στον διδάσκαλο που εκπροσωπεί τον εαυτό του ως πηγή γνώσης και τον διδάσκαλο που μιλά με εντολή, ως κήρυκας και απεσταλμένος κάποιου ανώτερου, από τον οποίο αυτός έχει όλα όσα έχει. Ο πρώτος επιζητά να δοξάσει το άτομό του· ο δεύτερος επιδιώκει να δοξάσει τον εντολέα του (ο,β).

(2) «Δηλαδή αυτός που θέλει να στηρίξει κάποια δική του διδασκαλία, για κανέναν άλλο λόγο δεν το θέλει, παρά για να καρπωθεί δόξα από αυτό» (X).

(3) Δεν υπάρχει σε αυτόν κάποια ιδιοτέλεια και συνεπώς η ανιδιοτέλειά του αυτή αποκλείει κάθε υπόνοια για το ότι η διδασκαλία του είναι ψευδής. Με αυτό απαντά ο Κύριος και στην στο στίχο 12 κατηγορία εναντίον του, ότι «πλανά τον όχλο». «Εάν εγώ ζητώ τη δόξα αυτού που με έστειλε, για ποιο λόγο θα προτιμούσα να διδάσκω άλλα;» (X).

(4) Ή, «κάποιοι εδώ με τη λέξη αδικία εννόησαν το ψεύδος» (Z), όπως και στον Παύλο πολλές φορές αντιτίθεται η αδικία με την αλήθεια (Α΄ Κορ. ιγ 6, Β΄ Θεσ. β 12).

Ή, το αδικία αναφέρεται γενικότερα στην παράβαση του νόμου του Θεού, αφού ο Κύριος κατηγορούνταν και ως παραβάτης του νόμου για το Σάββατο, και απαντώντας και στην κατηγορία αυτή μιλά αμέσως στους σ. 19-23 για τη συμπεριφορά του και τις πράξεις του. Έτσι η φράση αυτή αποτελεί την μετάβαση από την απολογία για τη διδασκαλία του σε αυτήν για τα έργα του (g).

«Επειδή αυτοί οι Ιουδαίοι τον κατηγορούσαν για δύο πράγματα, για παρανομία και αντιθεΐα, ότι δηλαδή και παρέβαινε το Σάββατο και ότι έλεγε δικό του πατέρα το Θεό... για το άλλο απολογείται τώρα και δείχνει, ότι αυτοί μάλλον είναι παράνομοι» (Z). Οι ψευδοδιδάσκαλοι που διδάσκουν την πλάνη είναι κατ' εξοχήν άδικοι. Άδικοι απέναντι στο Θεό, του οποίου το όνομα καταχρώνται, και άδικοι προς τις ψυχές των ανθρώπων, τις οποίες παρασύρουν στην πλάνη.

Ιω. 7,19 (1)ού Μωϋσής(2) δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον(3). τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι(4);

19Ο Μωυσής δεν σας έδωσε το νόμο; Κι όμως κανείς σας δεν τον τηρεί. Γιατί λοιπόν θέλετε να με σκοτώσετε;»

(1) Με τις ερωτήσεις αυτού του στίχου ο Κύριος «επιτίθεται βέβαια με αυτά πάρα πολύ πληκτικά στις ανόητες ενέργειες των Ιουδαίων, και επειδή ολίσθαιναν σαν με αχαλίνωτες ορμές στο να καταδικάζουν αυτόν για την παράβαση του σαββάτου, δείχνει ότι παρανομούν και προτιμούν να διαπράττουν μιαρές δολοφονίες, και για αυτό και μόνο πέφτουν στη χειρότερη από όλες αμαρτία» (K). Το γενικότερο νόημα του σ.:

«Είπε ο νόμος: δεν θα φονεύσεις, αλλά εσείς φονεύετε. Και κατηγορείτε εμένα ότι παραβαίνω το νόμο; Εγώ μεν λοιπόν ακόμα και αν παραβίασα το νόμο, αλλά έσωσα άνθρωπο, ενώ εσείς παραβαίνετε για κακό» (X).

(2) «Αυτός ο νόμος που εσείς τιμάτε και υπερασπίζεστε, στον οποίο μίλησε ο Θεός» (Z). «Ενώ είναι ο κύριος του Μωϋσή και του νόμου, λόγω της ασθένειας των Ιουδαίων, κατά κάποιο τρόπο αποξενώνει τον εαυτό του από το νόμο, ονομάζοντάς τον νόμο του Μωϋσή· διότι δεν μπορούσαν να ακούσουν ότι ήταν από τη φύση του Θεός» (αμ).

(3) Επιτίθεστε εναντίον μου ως ένοχο παραβίασεως του νόμου. Και όμως εσείς παραβαίνετε το νόμο (b). «Κανείς από εσάς δεν είπε, διότι όλοι με τους οποίους μιλούσε ζητούσαν να τον φονεύσουν» (Σχ). «»Ποιεί», δηλαδή τηρεί. Έπειτα προσθέτει και πώς δεν τηρούν το νόμο» (Z).

(4) «Ενώ ο νόμος λέει δεν θα φονεύσεις, γιατί προσπαθείτε να με φονεύσετε, οπότε ούτε αυτόν τηρείτε ούτε τον Μωϋσή ντρέπεστε, που σας τον έχει δώσει;» (Z). Με την απόρριψη, το μίσος και την στο τέλος σταύρωση του Ιησού ο Ισραήλ παραβίαζε πράγματι και τις δύο πλάκες του νόμου (Stier). Έχοντας τέτοιες φονικές διαθέσεις, αποδεικνύετε, ότι δεν κάνετε το θέλημα του Θεού. Για αυτό λοιπόν δεν μπορείτε να γνωρίσετε τη διδαχή μου (b).

Ιω. 7,20 ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος(1) καὶ εἶπε· δαιμόνιον ἔχεις(2)· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

20«Εἶσαι δαιμονισμένος», ἀπάντησε τὸ πλῆθος, «ποῖος θέλει νὰ σε σκοτώσει;»

(1) Ή, «για να χαριστεί στους άρχοντες» (Z). Ή, πιο σωστά, ο όχλος που αγνοούσε τα σχέδια και τις φονικές διαθέσεις των Φαρισαίων και των υπόλοιπων αρχόντων (ο). Σύμφωνα με τη δεύτερη αυτή ερμηνεία ο όχλος ειλικρινά εκφράζει την απορία του και δεν κρύβει τον φονικό σκοπό «θέλοντας να καταστήσει αφύλαχτο το θύμα του» (X). «Ο όχλος απάντησε ως θορυβώδες πλήθος, συγχέοντας τα

πράγματα» (Αυ).

(2) Η ίδια φράση ειπώθηκε και για τον Ιωάννη τον Πρόδρομο, εξαιτίας του ασκητισμού του (Μαθ. ια 18). Ομοίως και εναντίον του Ιησού από τους Φαρισαίους (Ιω. η 48,49, ι 20, Μάρκ. γ 22). Εδώ λέγεται από τον όχλο (β). Με ποιά έννοια; Ή, «τα λόγια αυτά φανερώνουν οργή και ψυχή που δείχνει αναισχυντία επειδή ελέγχθηκε παράδοξα» (Χ) και «είναι η άρνηση καρπός της κακοτροπίας τους και άλλος τρόπος της ασέβειάς τους προς το Χριστό» (Κ).

Ή, με την έννοια της νευρασθένειας ή μελαγχολικής κατάστασης, χωρίς να αποδίδεται στον Ιησού ηθική μομφή, αλλά μόνο διανοητική παράκρουση ή ασθένεια.= Δεν είσαι στα καλά σου· έχεις δαιμόνιο και αυτό σου διατάραξε τα μυαλά και νομίζεις ότι σε καταδιώκουν να σε φονεύσουν, ενώ κανείς δεν ζητά να σε φονεύσει (g,ο,β).

Ιω. 7,21 απεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς(1)· ἐν ἔργον(2) ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε(3).

21Τότε ο Ἰησοῦς τους εἶπε: «Ἐνα θαῦμα ἔκανα, κι ὅλοι απορεῖτε

(1) «Ο Κύριος ολοφάνερα χωρίς να ταραχτεί, αλλά ήρεμος μέσα στην αλήθειά του, δεν ανταπέδωσε κακό αντί κακού ή κοροϊδία αντί κοροϊδίας, αν και εάν ἔλεγε στους ανθρώπους αυτούς, ἔχετε δαιμόνιο, θα ἔλεγε αλήθεια. Διότι δεν θα ἔλεγαν τέτοια προς την αλήθεια, εάν το ψεύδος του διαβόλου δεν τους υποκινούσε» (Αυ).

(2) «Εννοεί την θεραπεία που έγινε το Σάββατο σε αυτόν που είχε τριάντα οχτώ ἔτη στην ασθένεια» (Ζ). Δεν λέγεται εδώ με την έννοια του θαύματος, αλλά της πράξης, με την οποία φαινομενικά καταργούνταν το Σάββατο (g).

(3) Πρέπει να το πάρουμε με την έννοια του «θορυβεῖστε, ταραζέστε» (Χ). «Για το ένα αυτό πλημμέλημα, σύμφωνα με εσάς, θαυμάζετε τη γνώμη μου, ὅτι τόλμησα να συγκρουστώ με τον νομοθέτη» (Κ). Δυσανεστηθήκατε και σκανδαλιστήκατε, σαν να ἔγινα ἔνοχος για κάποιο απεχθές και αποτρόπαιο ἔγκλημα.

Ιω. 7,22 διὰ τοῦτο(1) Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων(2), καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον(3).

22γι' αὐτό. Ο Μωϋσῆς σὰς ἔδωσε τὴν ἐντολὴ τῆς περιτομῆς. Βέβαια, ἡ περιτομὴ δὲν ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς στο Μωϋσῆ ἀλλὰ στους πατριάρχες· ἔτσι τὴν ἀσκεῖτε ἀκόμη καὶ τὸ Σάββατο.

(1) Και ο Χ. συνδέει με τον παρόντα στίχο. Η έννοια ὅμως ἀπὸ αὐτὴ τὴ σύνδεση παρουσιάζεται βεβιασμένη= Για αὐτό σας ἔδωσε ο Μωϋσῆς τὴν περιτομή, για να δείξει ὅτι ο νόμος του σαββάτου δὲν ἔχει τὴ βεβαιότητα, ἀλλὰ μπορεῖ να παραβιαστῆ, ἀφού το Σάββατο πολλές φορές γίνεται περιτομή (β).

Ή, πολύ καλά· ἀλλὰ επειδὴ ταραζέστε, ἀφήστε με να σας πω. Ο Μωϋσῆς... (μ). Πιο φυσικό εἶναι το «διὰ τοῦτο» να συνδεθεῖ με το θαυμάζετε του προηγούμενου σ.=Για το ἔργο μου αὐτό νιώσατε ὅλοι κατάπληξη (β). Η έννοια του ὅλου σ.: «Προσπαθεῖ να δείξει ἤδη με σαφήνεια ὅτι ο ἴδιος ο ιεροφάντης Μωϋσῆς, ο υπηρέτης του νόμου, παραβίασε το νόμο του Σαββάτου εξαιτίας τῆς περιτομῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴ συνήθεια των πατέρων ἔφτανε μέχρι και τους δικούς του χρόνους» (Κ). Και «θέλει να δείξει, ὅτι... εἶναι πολλά πιο κύρια ἀπὸ το νόμο» (Χ). Ἐτσι λοιπὸν κατασκευάζει ἐπιχείρημα ἀπὸ το ισχυρότερο.=Εάν επιτρέπεται το Σάββατο να περιτέμνει κάποιος, πολύ περισσότερο επιτρέπεται να ἀποδίδει τὴν υγεία σε ἄνθρωπο που πάσχει πολύ καιρό (ο).

«Ἀνέχτηκε ο Μωϋσῆς να λάβει ἐντολή ἐναντίον του νόμου και μεγαλύτερης ἀξίας ἀπὸ το νόμο... ἐγώ ὅμως ἔκανα σπουδαιότερο και ἀνώτερο ἔργο ἀπὸ τὴν περιτομή» (Χ).

(2) Λέει αὐτά τονίζοντας κυρίως ὄχι τὴν παλαιότητα τῆς περιτομῆς –διότι τότε το ἐπιχείρημα θα ἐξασθενούσε- ἀλλὰ το ὅτι ἡ περιτομὴ δὲν ὀρίστηκε ἀπὸ το νόμο (g) = «παρόλο που ἡ περιτομὴ δὲν εἶναι του νόμου, ἀλλὰ των πατέρων» (Χ). «Σας τὴν παρέδωσε, ὄχι επειδὴ ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς στη νομοθεσία του, ἀλλὰ... ἐνῶ εἶναι κάτι παρείσακτο, γίνεται σπουδαιότερο ἀπὸ τὴν ἐντολὴ του σαββάτου» (Ζ). Ἀπὸ τους πατέρες «τους γύρω ἀπὸ τον Ἀβραάμ» (Ζ). Δες για αὐτό Γεν. ιζ 10, κα 4, Πράξ. ζ 8 (β). Ο θεσμός τῆς περιτομῆς δὲν αποτελούσε μέρος του Δεκαλόγου. Προερχόταν ἀπὸ παλαιὰ παράδοση και μπήκε ἀπὸ τον Μωϋσῆ στον κώδικά του παρεμπιπτόντως. Ποιος λοιπὸν θα περίμενε ὅτι ἕνας τέτοιος θεσμός θα καταλάμβανε πρωταρχικὴ θέση ἀπέναντι σε μία ἐντολὴ του Δεκαλόγου, δηλαδὴ το νόμο για το Σάββατο; (g).

(3) Στο μόνο χωρίο του Λευῖτ. ιβ 3, ὅπου ο Μωϋσῆς μιλά για τὴν περιτομὴ επικυρώνοντας τον θεσμό τῆς, κανένας λόγος δὲν γίνεται για τον συμβιβασμό τῆς ἐντολῆς αὐτῆς με τὴν ἐντολὴ του Σαββάτου. Το ὅτι επιτρέπεται ἡ τέλεση τῆς περιτομῆς και το Σάββατο, καθορίστηκε ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴ συνείδηση. «Διότι συνέβαινε πολλές φορές, ἡ ὄγδοη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία ἦταν ἀνάγκη να γίνῃ ἡ περιτομὴ, να εἶναι Σάββατο» (Θφ). Η παράδοση, ὅτι ἡ περιτομὴ μπορούσε να γίνῃ κατὰ το Σάββατο, ἐκτίθεται σαφῶς στη Μίσχνα: «Για κάθε ἔργο, το ὁποῖο μπορεῖ να γίνῃ κατὰ τὴν παραμονὴ του

Σαββάτου, δεν πρέπει να παραμερίζεται το Σάββατο. Αλλά για την περιτομή η οποία δεν μπορεί να γίνει κατά την παραμονή του Σαββάτου (όταν δηλαδή η παραμονή είναι η έβδομη ημέρα από τη γέννηση αυτού που περιτέμνεται) παραμερίζεται το Σάββατο» (μ).

Ιω. 7,23 εἰ περιτομὴν λαμβάνει(1) ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως(2), ἔμοι χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα(3) ἐν σαββάτῳ!

23 Ἐνα βρέφος, λοιπόν, περιτέμνεται ἀκόμα και το Σάββατο, για να μην καταλυθεῖ ο νόμος του Μωυσή, κι εσεῖς οργίζεστε ἐναντίον μου ἐπειδὴ θεράπευσα ολόκληρον ἄνθρωπο το Σάββατο!

(1) «Διότι ποιος δεν ξέρει ὅτι ἐκείνοι μεν ἐνεργώντας με το χέρι και με μαχαίρι, περιτέμνοντας και ἀκρωτηριάζοντας σάρκα, πραγματικά βεβήλωναν το Σάββατο; Αὐτός ὅμως, θεραπεύοντας με ἀπλό λόγο και ἐξουσία, ἔδειξε με το να ἐκτελέσει αὐτό το παράδοξο, ὅτι υπήρχε κύριος και του σαββάτου» (Θη).

(2) «Για να μην παραβιασθεῖ ο νόμος του Μωυσή ο σχετικός με την περιτομή» (Ζ). «Βλέπεις, που η κατάργηση του σαββάτου είναι τήρηση του νόμου; Ἐπομένως, αν δεν παραβιαζόταν το Σάββατο, ἦταν ἀναγκαστικό να παραβιασθεῖ ο νόμος» (Χ). Ο Κύριλλος χρησιμοποιώντας διαφορετική στίξη, ἐρμηνεύει ἀλλιῶς: «ἐάν ἕνας ἄνθρωπος περιτέμνεται το Σάββατο, οργίζεστε ἐναντίον μου, για να μην καταργηθεῖ ο νόμος του Μωυσή, ἐπειδὴ ἔκανα υγιῆ ολόκληρο ἄνθρωπο το Σάββατο;» (Κ).

(3) Ἡ «η περιτομή λοιπόν είναι τρόπος φροντίδας για τον ἄνθρωπο, η οποία νικά και αὐτήν ἀκόμα τη διάταξη για το Σάββατο... Τι είναι λοιπόν αὐτό που ἐμποδίζει, ἢ πῶς θα μπορούσε εὐλόγα να ἐμποδίσει τη θεραπεία ολόκληρου του σώματος το νομοθέτημα σχετικά με το Σάββατο, ἔχοντας ἐπιτρέψει ἀκατηγόρητα ἤδη την κατάργηση αὐτοῦ για τη θεραπεία ἐνός μέρους και μικροῦ;» (Κ). Σύμφωνα με την ἐρμηνεία αὐτή ο λόγος αὐτός του Κυρίου ἀναφέρεται μόνο στην φροντίδα για το σώμα. Για την φροντίδα για ἕνα μόνο μέλος ἐπιτρέπεται η ἀθέτηση του Σαββάτου. Για τη φροντίδα για ολόκληρο το σώμα δεν ἐπιτρέπεται; Ἀλλά η περιτομή κατὰ την ἰουδαϊκή ἀντίληψη δεν ἦταν ἀπλῶς ἰατρική ὑπόθεση, ἀλλά εἶχε και ἠθική ἐννοια.

Πιο σωστή η ἐρμηνεία: «Με το να πει «ὅλο τον ἄνθρωπο» δείχνει ὅτι η περιτομή ἦταν για μερική υγεία. Και ποιά ἦταν η υγεία της περιτομῆς; Κάθε ψυχῆ, λέει, που δεν θα περιτμηθεῖ, θα ἐξολοθρευθεῖ» (Χ), με τη φράση ὅμως «ὅλον τον ἄνθρωπο, φανέρωσε, ὅτι δεν θεράπευσε μόνο το σώμα ἀλλά και την ψυχῆ του» (Ζ). Σύμφωνα με την ἐρμηνεία αὐτή ο λόγος του Κυρίου ἀναφέρεται στη φροντίδα ὄχι μόνο για το σώμα ἀλλά και για την ψυχῆ. Με την περιτομή συντελούνταν ὄχι μόνο ἕνας τοπικός καθαρισμός ἐνός μόνο μέλους (σωματική ὄψη της περιτομῆς), ἀλλά και η ἐνσωμάτωση αὐτοῦ που περιτεμνόταν στην Π.Δ. (ἠθική ὄψη της περιτομῆς)(g). Με το θαῦμα του παραλύτου συντελέστηκε ὄχι μόνο η θεραπεία του σώματος ολόκληρου, ἀλλά και η σωτηρία του μέσω της πίστεως. Ἀξιολογώτατη και η ἐπόμενη: «Παραβιάζεται, λέει, ο νόμος, για να πάρει ο ἄνθρωπος ἀπόδειξη, η οποία δεν συμβάλλει καθόλου στην υγεία του· για να ἀπαλλαχθεῖ ὅμως ἀπό τέτοια ἀσθένεια, δυσανασχετεῖτε και ἀγανακτεῖτε;» (Χ).

Ιω. 7,24 (1)μὴ κρίνετε(2) κατ' ὄψιν(3), ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε(4).

24Μην κρίνετε ἐπιφανειακά, ἀλλὰ να κρίνετε με τα σωστά κριτήρια.

(1) Αφού ἐλέγξε το ἀδικο της κρίσης τους σε σχέση με την υπερφυσική θεραπεία του παραλύτου, προχωρώντας ἐκφέρει γενικό κανόνα, στον οποίο πρέπει σε κάθε περίπτωση να συμμορφώνουν την κρίση τους (ο).

(2) Ο ἐνεστῶτας ἔχει την ἐννοια αὐτοῦ που γίνεται συνήθως και συνεχῶς. Μην συνηθίζετε να κρίνετε κατ' ὄψιν, ὅπως κάνατε τώρα (ο).

(3) Μόνο ἐδῶ και στο ἰα 44 και Ἀποκ. α 16 (β). Ἐδῶ σημαίνει μάλλον την ἐξωτερική ὄψη, αὐτό που φαίνεται, την ἐξωτερική πλευρά των πραγμάτων (g). = Μην κρίνετε κατὰ τα ἐξωτερικά φαινόμενα, με τις πρώτες ἐντυπώσεις ἐπιπόλαια (ο). Στην προκειμένη περίπτωση το «μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν» ὑπονοεῖ, ὅτι η θεραπεία του παραλύτου ἀποτελοῦσε μόνο φαινομενικά παράβαση του νόμου. Στην πραγματικότητα ὅμως ἦταν ἐκφραση του ἀληθινῆς πνεύματος του νόμου (μ). Ἡ, λιγότερο πιθανή ἐρμηνεία: «Μὴ κρίνετε ἀποβλέποντας μόνο στα πρόσωπα, και ἐκείνοι μεν (τον Μωυσή) ἐπειδὴ για εσᾶς είναι σπουδαῖος και ἐνδοξος τον ἀπαλλάσσετε ἀπό κατηγορία, ἐνῶ ἐμένα με κατηγορεῖτε ἐπειδὴ κατὰ τη γνώμη σας εἶμαι ἀσήμαντος και χωρὶς δόξα» (Ζ).

(4) «Βγάλτε την ἀπόφαση ἀπό την φύση των πραγμάτων· διότι αὐτό σημαίνει το να κρίνετε δίκαια» (Χ). Η δίκαιη κρίση είναι αὐτή που ἐκτιμᾶ τις πράξεις σύμφωνα με το πνεῦμα του νόμου. Το ἄρθρο δηλώνει την συγκεκριμένη κρίση εἴτε στην παρούσα περίπτωση εἴτε στην περίπτωση που κάθε φορά παρουσιάζεται (g). Ἀξιολογῆ και η ἐρμηνεία: Η ἀληθινή κρίση είναι μία [ἐνῶ οι ψεύτικες πολλές]. Αὐτό δηλώνει το ἄρθρο (b).

Ιω. 7,25 Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν(1)· οὐχ οὗτός(2) ἐστὶν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

25Μερικοὶ Ἱεροσολυμίτες ἔλεγαν: «Αὐτὸς δὲν εἶναι ἐκεῖνος που ζητοῦν να τον σκοτώσουν;

Ιω. 7,26 καὶ ἶδε(3) παρρησία(4) λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι(5). Μήποτε(6) ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες(7) ὅτι οὗτός ἐστὶν ἀληθῶς ὁ Χριστός;

26Να τος ὅμως που μιλάει δημόσια και δεν του λένε τίποτα. Μήπως οι ἄρχοντες πείστηκαν πως πραγματικά αὐτός εἶναι ο Μεσσίας;

(1) Στο σ. 20 πρόκειται για τον ὄχλο που ἀπὸ πολλά μέρη ἔφτασε στα Ἱεροσόλυμα και ἀγνοοῦσε τα φονικά σχέδια των Φαρισαίων.

«Το μεν ἄλλο πλῆθος των Ἰουδαίων ἀγνοοῦσε το σκοπὸ των ἀρχόντων», και ἀπὸ αὐτὸ ἐξηγείται η ἐρώτηση που προβλήθηκε ἐκεῖ. «Ἐνῶ οι Ἱεροσολυμίτες που κατὰ το πλεῖστον συναναστρέφονταν αὐτοὺς και κατοικοῦσαν μαζί σε μία πόλη και τους συναντοῦσαν πάντοτε, γνώριζαν κατὰ κάποιον τρόπο τον κρυμμένο μέσα σε αὐτοὺς ἀνόσιον σκοπὸ τους για τον Σωτῆρα Χριστό» (Κ).

«Αὐτοὶ που κατεξοχὴν εἶχαν ἀπολαύσει τα μεγάλα θαύματα, αὐτοὶ ἦταν πιο ἐλεεινοὶ ἀπὸ ὅλους» (Χ).

Θα περίμενε κάποιος, ὅτι αὐτοὶ, που ζοῦσαν στα Ἱεροσόλυμα, τα οποία θεωροῦνταν η πηγὴ της γνώσης και της θρησκείας, θα ἦταν προετοιμασμένοι να δεχτοῦν το Μεσσία. Συνέβη ὅμως το τελείως ἀντίθετο. Ἐκεῖνοι οι ὁποῖοι ἔχουν ἀφθονία μέσων γνώσης και χάρις, εἴν δὲν χρησιμοποιήσουν αὐτὰ για πρόοδο και καλλιτέρευσὴ τους, γίνονται χειρότεροι. Και ο Κύριός μας συχνὰ ἀντιμετώπισε κακὴ υποδοχὴ ἀπὸ ἐκείνους, ἀπὸ τους ὁποῖους καθέννας θα περίμενε, ὅτι θα τον υποδέχονταν θερμὰ.

(2) Ο τρόπος αὐτὸς της ἀρνήσεως προϋποθέτει ἀπάντηση καταφατική (ο).

(3) Προκαλεῖ την προσοχὴ στο παράδοξο του γεγονότος, ὅτι δηλαδὴ οι ἄρχοντες ἀνέχονταν αὐτὸν να μιλά ἐλεύθερα (ο). Δες για το «ἶδε» στο α 29 (β).

(4) «Δὲν μιλά ἀπλῶς, ἀλλὰ με θάρρος» (Κ). «Με κάθε ἐλευθερία» (Χ). Δημόσια με ἐλευθερία και θάρρος, ἐνώπιον πλῆθους πολλοῦ, χωρὶς να κρύβει τον εαυτὸ του ἢ τη διδασκαλία του (ο).

(5) Οὔτε τον διακόπτουν, οὔτε του ἀπαγορεύουν να μιλά (ο).

(6) Πουθενὰ ἀλλοῦ στον Ἰωάννη δὲν συναντιέται η λέξη (β). Η ἀπάντηση που ἀναμένεται στον τρόπο αὐτὸ της ἐρώτησε εἶναι μάλλον ἀρνητική (ο).

(7) Τα μέλη του συνεδρίου (β). Ὑπάρχει και οι γραφὴ: ἀρχιερεῖς.

Ιω. 7,27 ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν(1)· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχεται(2), οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν(3).

27Αλλὰ αὐτὸν τον ξέρουμε ἀπὸ πού κατάγεται, ἐνῶ, ὅταν ἔρθει ο Μεσσίας, κανεὶς δε θα ξέρει ἀπὸ πού θα προέρχεται».

(1) «Δηλαδὴ ἀπὸ ποια μεν πόλη κατάγεται και ἀπὸ ποιους γονεῖς γεννήθηκε» (Κ). Δες στ 42, ὅπου οι Ἰουδαῖοι παρουσιάζονται ὅτι γνωρίζουν την οἰκογένεια του Ἰησοῦ (β). Τον περιφρονοῦσαν, διότι γνώριζαν ἀπὸ πού εἶναι. Η οἰκειότητα ἐκτρέφει την περιφρόνηση. Και εἴμαστε ἐτοιμοὶ να περιφρονοῦμε την χρησιμότητα ἐκείνων, των ὁποῖων γνωρίζουμε την ταπεινὴ καταγωγὴ. Ο Χριστὸς ἦλθε στα δικά του και οι δικοὶ του δὲν τον δέχτηκαν, ἀκριβῶς διότι ἦταν δικὸς τους. Ἀλλὰ για αὐτὸ μάλλον θα ἔπρεπε να ἀγαποῦν αὐτὸν και να εἶναι ευγνώμονες, ὅτι το ἔθνος τους και η γενιά τους εἶχαν τιμηθεῖ ἀπὸ την ἐμφάνισή του.

(2) Ὅταν πρόκειται να κάνει τη δημόσια ἐμφάνισή του (ο).

(3) Ἦταν μεν γνωστὴ η Βηθλεὲμ ως τόπος της γέννησής του, ἀλλὰ ο χρόνος και ο τρόπος της ἐλευσεως, καθὼς και οι γονεῖς του νομίζονταν ως κρυφὰ και ἀγνωστα. Ο Westcott παραθέτει ραββινικὸ λόγο, κατὰ το ὁποῖο «τρία πράγματα ἔρχονται τελείως ἀπροσδόκητα, ο Μεσσίας, ο ἀπεσταλμένος ἀπὸ το Θεὸ και ο σκορπιός» (Sanhedr. 97α). Ο Ἰουστίνος ἐπίσης βάζει στο στόμα του Ἰουδαίου Τρύφωνα λόγια, σύμφωνα με τα ὁποῖα ο Χριστὸς «δὲν θα εἶναι γνωστὸς ποιος εἶναι», ἕως ὅτου ἔλθει ο Ἡλίας και τον χρίσει (Ἰουστ. Διάλογος προς Τρύφ. 110), και «εἶναι ἀγνωστος και οὔτε ο ἴδιος δὲν γνωρίζει ἀκόμα τον εαυτὸ του» (στο ἴδιο 8)(β). Αὐτοῦ του εἶδους οι ἰδέες για το ἀγνωστο της καταγωγῆς και του χρόνου της ἐλευσεως του Μεσσία, προέρχονταν ἀπὸ παρερμηνεία των προφητειῶν για αὐτὸν. «Πράγματι ἀναφέρεται κάποιος λόγος στον Ησαΐα για το Χριστό· «τη γενιά του ποιος θα την διηγηθεῖ; διότι ἀφαιρεῖται ἀπὸ τη γη η ζωὴ του»» (Κ).

Τέτοιες προφητεῖες που παρερμηνεύονταν ἢ δὲν κατανοοῦνταν ἐπαρκῶς ἀπὸ τους ραββίνους θα μπορούσαν να σημειωθοῦν οι Γεν. μθ 10, Ἠσ. νγ 8, Ἰερεμ. κγ 5, Ἰεζ. λζ 24,25, Δαν. ζ 13, Μιχ. ε 2, Μαλ. γ1 (ο).

Εἴν ἐπρόκειτο για τη θεία φύση του Μεσσία, εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὅταν ο Χριστὸς ἔρχεται κανεὶς δὲν θα γνώριζε πλήρως ἀπὸ πού εἶναι, διότι εἶναι ἱερέας κατὰ την τάξη Μελχισεδέκ, και για αὐτὸ εἶναι χωρὶς μητέρα και ἀγενεαλόγητος «αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος (=Η ἀρχὴ και η ἐνέργεια αὐτοῦ ξεπερνὰ την ἀρχὴν των ἡμερῶν της δημιουργίας)(Μιχ. ε 2). Εἴν ὅμως ἐπρόκειτο για την

ανθρώπινη φύση του, είναι αλήθεια, ότι σύμφωνα με τις προφητείες ήταν γνωστό από πού ήταν, και από πού θα καταγόταν η μητέρα του και πού ανατράφηκε. Και ήταν πλάνη, ότι για τον Μεσσία είχε λεχθεί, ότι κανείς δεν θα γνώριζε από πού είναι, διότι ο τόπος της γέννησής του είχε προφητευτεί πολύ πριν ακόμα ο Μεσσίας γεννηθεί (Ματθ. β 4,5).

Ιω. 7,28 ἔκραξεν(1) οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων· καμὲ οἴδατε(2), καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί(3)· καὶ(4) ἀπ’ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα ἀλλ’ ἔστιν ἀληθινὸς(5) ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε(6)·

28 Τότε, ο Ιησούς, που δίδασκε στο ναό, φώναξε: «Κι εμένα ξέρετε και από πού κατάγομαι επίσης ξέρετε. Κι όμως δεν ήρθα από μόνος μου· αλλά εκείνος που μ’ έστειλε αξίζει την εμπιστοσύνη σας· αυτός, που εσεῖς δεν τον ξέρετε.

(1) Δες και Ιω. α 15,ζ 37,ιβ 44. «Έκραξε για να τους κάνει να ντραπούν μιας και ήταν κακοί με τη θέλησή τους» (Ζ). Κυρίως με αυτό σημαίνεται η επισημότητα και η μεγάλη σημασία του περιεχομένου της διδασκαλίας του Ιησού. Ύψωσε τη φωνή του λόγω της σοβαρότητας της ακόλουθης διακήρυξης (ο,γ). Τα όσα εκείνοι είπαν για αυτόν λέχθηκαν κρυφά. «Ενώ οι Ιεροσολυμίτες ψιθύριζαν μεταξύ τους αθόρυβα εκείνα... δέχεται πάλι ο Χριστός με τρόπο θεοπρεπή τη γνώση αυτών» (Κ) και «αυτά που κατ’ ιδίαν έλεγαν, αυτά τα έφερε στη μέση φωνάζοντας» (Χ).

(2) Η έννοια των λόγων αυτών θα μπορούσε να περιληφθεί στην επόμενη πρόταση: «Και με γνωρίζετε, αλλά και δεν με γνωρίζετε». Με άλλα λόγια ο Κύριος «τους συλλαμβάνει από τα ίδια τους τα λόγια και επειδή έλεγαν ότι ο Χριστός όταν έρχεται, κανείς δεν ξέρει από πού είναι, δείχνει και από αυτό ότι αυτός ο ίδιος είναι ο Χριστός» (Χ).

(3) Κάποιοι υπέθεσαν, ότι ο Κύριος χρησιμοποίησε εδώ ειρωνεία (b). Δηλαδή: Ε, βέβαια με ξέρετε! Αλλά εγώ έχω ουράνια την προέλευση και καταγωγή, για την οποία δεν ξέρετε τίποτα (μ). Ούτε ειρωνικός, ούτε ερωτηματικός είναι ο λόγος, αλλά βεβαιωτικός. Ο Κύριος επιβεβαιώνει αυτό που ειπώθηκε από αυτούς, ότι ξέρουμε από πού κατάγεται.

«Και αυτοί με λοιπόν λέγοντας αυτό, τίποτα άλλον δεν φανέρωναν, παρά το ότι είναι από τη γη και ότι είναι γιος του μαραγκού, αυτός όμως τους ανέβασε στον ουρανό... Δεν είμαι από εδώ, από όπου με υποπτεύεστε ότι είμαι, αλλά είμαι από όπου με έστειλε αυτός που με έστειλε» (Χ).

«Ξέρετε από πού είμαι· ο Ιησούς ο από Ναζαρέτ... Με εξαίρεση την από την Παρθένο γέννησή του, γνώριζαν όλα όσα αφορούσαν στον Ιησού ως άνθρωπο. Η όψη του ήταν γνωστή, η πατρίδα του γνωστή, η οικογένειά του γνωστή... Γνώριζαν αυτόν στη σάρκα και τη μορφή του ανθρώπου, την οποία έφερε. Αλλά όσον αφορά τη θεότητά του, δεν γνώριζαν αυτόν που τον έστειλε» (Αυ).

(4) Αντί να πει: παρόλο, ή, και όμως.= και όμως δεν ήλθα από τον εαυτό μου, όπως υποθέτετε εσεῖς (b).

(5) ‘Η «είναι αληθινός αυτός που με έστειλε» και «με σκοπό την αλήθεια έστειλε, οπότε και ο απεσταλμένος είναι λογικό να είναι αληθινός» (Χ). Είναι αληθινός και δεν ψεύδεται και συνεπώς και τα πιστοποιητικά, τα οποία πήραν από αυτόν είναι αληθινά και μπορεί ο καθένας να στηριχτεί πάνω τους (ο).

‘Η, σύμφωνα με τη διάκριση που υπάρχει ανάμεσα στα αληθινός και αληθής (για την οποία δες α 9), ο γνήσιος και πραγματικός αποστολέας είναι ο δικός μου αποστολέας (β). Έχει αυτός πλήρες δικαίωμα και εξουσία να στέλνει. Και ο Ιησούς λοιπόν δεν εκπροσωπεί κάποια ψεύτικη εξουσία, αλλά είναι απεσταλμένος του πραγματικού βασιλιά (τ). Πιο πιθανή η δεύτερη ερμηνεία.

(6) Παρά το γεγονός, ότι οι Ιουδαίοι γνώριζαν τι προσκυνούσαν (δ 22) δεν γνώριζαν του Θεού τα ιδιώματα και τις βουλές, οπότε από αυτό αγνοούσαν και τον από το Θεό σταλμένο (β).

«Είμαι λοιπόν από Πατέρα, τον οποίο εσεῖς δεν γνωρίζετε, αφού δεν γνωρίζετε αυτόν που προέρχεται από αυτόν, μέσω του οποίου και μόνου είναι ορατός ο Πατέρας» (Κ).

«Δεν γνωρίζετε τον Πατέρα μου λόγω των έργων σας των πονηρών και της κακίστης γνώμης σας» (Θφ).

«Άγνοια εδώ εννοεί αυτήν με τα έργα, όπως λέει ο Παύλος «ενώ ομολογούν ότι γνωρίζουν το Θεό, με τα έργα τον αρνούνται». Αλλά το αμάρτημα δεν προερχόταν από άγνοια, αλλά από κακία και πονηρή γνώμη» (Χ).

Ιω. 7,29 ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ’ αὐτοῦ εἰμι(1) κάκεινός με ἀπέστειλεν(2).

29 Εγώ τον ξέρω, γιατί απ’ αυτόν κατάγομαι, κι εκείνος με έστειλε».

(1) Τον γνωρίζω, «διότι είμαι από αυτόν, από αυτόν έχω γεννηθεί» (Ζ). Παρόμοια φράση και έννοια και στο Ιω. στ 46.

«Δεν αγνοεί μαζί με εκείνους αυτόν που τον γέννησε, αλλά ισχυρίστηκε ότι τον γνωρίζει με κάθε ακρίβεια. Διότι είναι Θεός από Θεό Πατέρα... και βλέπει μέσα στον εαυτό του όλον εκείνον που τον

γέννησε και απεικονίζοντας στη δική του φύση την ουσία εκείνου που τον γέννησε, έτσι γνωρίζει αυτόν» (Κ).

«Μόνο σε εμένα είναι ορατός, επειδή ακριβώς είμαι Θεός από τη φύση μου» (Αμ). Το «παρ' αὐτοῦ εἶμι» λοιπόν αναφέρεται στην ιδιαίτερη σχέση του Υιού με τον Πατέρα και όχι στην αποστολή του Χριστού, για την οποία γίνεται λόγος στην ακόλουθη πρόταση.

(2) Πρέπει να συνδεθεί μάλλον με το «οἶδα αὐτόν» και όχι με το ὅτι. Τον γνωρίζω και εκείνος με έστειλε.

«Με το «από αυτόν είμαι» δηλώνει την ουσία της θεότητας· ενώ με το «και εκείνος με έστειλε» την ανθρώπινη φύση· διότι λέγεται απόστολος όσον αφορά την ανθρώπινη φύση» (Θφ).

«Από αυτόν είμαι, είπε. Διότι ο Υιός είναι από τον Πατέρα και ό,τι είναι ο Υιός είναι από αυτόν, του οποίου είναι Υιός. Για αυτό λέμε ότι ο Κύριος Ιησούς είναι Θεός εκ Θεού... Αλλά όσον αφορά στο ότι έγινε ορατός από εμάς με τη σάρκα του, εκεί ισχύει το «με έστειλε»» (Αυ).

Ιω. 7,30 Ἐζήτουν οὖν(1) αὐτόν πιάσαι(2), καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὴν χεῖρα(3), ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ(4).

30Επιζητούσαν τότε να τον συλλάβουν, κανείς όμως δεν άπλωσε χέρι πάνω του, γιατί δεν είχε έρθει ακόμα η ώρα του.

(1) Το οὖν αναφέρεται στις αξιώσεις του Ιησού που διατυπώθηκαν στους σ. 28,29 (β). Εξαιτίας των λόγων του αυτών «αφού καταπληγώθηκαν οι Φαρισαίοι» (Κ), ζητούσαν να τον συλλάβουν. Ο παρατατικός σημαίνει προσπάθεια συνεχή και απόφαση σταθερή που αποτυγχάνει όμως και δεν πραγματοποιείται. Δες και ζ 44 (ήθελαν) και ι 39 (ζητούσαν)(β).

(2) Από το ρήμα πιάζω. Δεν συναντιέται στους συνοπτικούς. Στον Ιωάννη λέγεται εδώ και στους σ. 32,44,η 20,ι 39,ια 57 με την έννοια του συλλαμβάνω άνθρωπο (όπως και στα Πράξ. ιβ 4 και Β' Κορ. ια 32), ενώ στα κα 3,10 έχει την έννοια του συλλαμβάνω ψάρι (β).

(3) Η ίδια φράση και στο σ. 44 (β). «Εμποδίζονταν αόρατα από τη θεία δύναμη που ήταν μέσα του» (Ζ). Βεβαίως και η εύνοια του πλήθους τους φόβιζε, και η ίδια τους η συνείδηση, που δεν είχε φθάσει ακόμα στο ακρότατο σημείο σκλήρυνσης, τους έκανε διστακτικούς, περισσότερο όμως εμποδίζονταν από τη θεία Πρόνοια, όπως φαίνεται από την αιτιολογία που αμέσως επακολουθεί («ὅτι οὐπω...»)(g).

(4) «Η ώρα να συλληφθεί και να πάθει» (Ζ). «Όχι επειδή υποτασσόταν σε καιρούς, αλλά επειδή όλα τα κάνει στην ώρα τους και στον κατάλληλο και αρμόζοντα καιρό» (Θφ). Ο Ιωάννης τονίζει εδώ το γεγονός, ότι η σύλληψη και ο θάνατος του Ιησού ακολουθούσε προδιαγεγραμμένο από το Θεό σχέδιο, χωρίς να αποκλείει και τις δευτερεύουσες αιτίες. Τα σχετικά με το θάνατο του Χριστού ήταν προορισμένα, χωρίς αυτοί που συνέργησαν σε αυτά να μεταβληθούν σε τυφλά και ανελεύθερα όργανα (g).

«Από αυτό μαθαίνουμε ότι με τη θέλησή του έπαθε και δεν συλλήφθηκε από την πλεονεξία των Ιουδαίων» (αμ).

«Όταν δηλαδή θεώρησε εύκαιρο το να πάθει, δηλαδή σύμφωνα με τον σωστό και κατάλληλο χρόνο, τότε λοιπόν και επέτρεψε στους σταυρωτές» (Θφ).

Οι γνήσιοι κήρυκες της αλήθειας του ευαγγελίου, αν και συμπεριφέρονται πάντοτε με πραότητα και σύνεση, πρέπει να περιμένουν, ότι θα μισηθούν και θα καταδιωχτούν από εκείνους, οι οποίοι νομίζουν ότι θίγονται από τη μαρτυρία τους. Αλλά ο Θεός κρατά τους κακούς με αλυσίδα και οτιδήποτε κακό και αν θέλουν αυτοί να κάνουν, όμως δεν μπορούν να κάνουν κάτι άλλο παρά μόνο ό,τι και όσο ο Θεός επιτρέπει και παραχωρεί να πράξουν. Η κακεντρέχεια των διωκτών είναι ανίσχυρη ακόμα και στις περιστάσεις που παρουσιάζεται ασυγκράτητη και λυσσασμένη, διότι ναι μεν ο σατανάς γεμίζει τις καρδιές τους με κακία, αλλά και ο Θεός από το άλλο μέρος δένει τα χέρια τους. Όπως όμως ο Χριστός είχε την προκαθορισμένη ώρα του, έτσι και οι διάκονοί του και όλος ο λαός του έχουν την ώρα τους, και έως ότου συμπληρωθεί ο από τη θεία Πρόνοια προκαθορισμένος αυτός χρόνος, οι εναντίον τους προσπάθειες των εχθρών τους, μένουν άκαρπες και η ζωή τους θα επιμηκυνθεί τόσο, όσο ο Κύριός τους έχει για αυτούς έργο για εκτέλεση.

Υπόσχεται ότι θα στείλει το Άγιο Πνεύμα

Ιω. 7,31 πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου(1) ἐπίστευσαν(2) εἰς αὐτόν καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μῆτι πλείονα σημεῖα(3) τούτων ποιήσῃ(4) ἢν οὗτος ἐποίησεν;

31Από το πλήθος, ωστόσο, πολλοί πίστεψαν σ' αυτόν κι έλεγαν: «Όταν έρθει ο Μεσσίας, μήπως θα κάνει περισσότερα θαύματα απ' όσα έκανε αυτός;»

(1) Από τις κατώτερες τάξεις (ο), οι οποίες ήταν και οι πολυπληθέστερες. Ο Χριστός όπως είναι αιτία πτώσης πολλών, έτσι είναι και αιτία για ανάσταση άλλων. Και εκεί ακόμα, όπου το ευαγγέλιο συναντά αντίσταση και πόλεμο, δεν στερείται και επιτυχιών ούτε ανακόπτονται οι κατακτήσεις του. Δες Α' Θεσ.

β 2. Σημείωσε εδώ πόσοι και ποιοι πιστεύουν. Πιστεύουν πολλοί, περισσότεροι από όσους θα περίμενε κάποιος, όταν το ρεύμα προς την απιστία ήταν τόσο σφοδρό και αντίθετο. Αλλά οι πολλοί αυτοί προέρχονται από τον όχλο. Δεν πρέπει λοιπόν να μετρούμε την επιτυχία και επέκταση του ευαγγελίου μόνο και μόνο με τη βάση των επιτυχιών του μεταξύ των μεγάλων και επισήμων, ούτε οι διάκονοι του ευαγγελίου να λένε, ότι ο κόπος τους αποβαίνει μάταιος, επειδή μόνο φτωχοί και άσημοι εγκολπώνονται το κήρυγμά τους.

(2) Τα ακόλουθα μπορούν να σημαίνουν, ότι η πίστη τους δεν ήταν πλήρης, διότι δεν δέχονταν τον Ιησού ως τον Χριστό, αλλά ως κάποιον προφήτη.

«Ούτε αυτή η πίστη ήταν υγιής, αλλά όπως είναι συνήθως η πίστη ενός ακαλλιέργητου πλήθους· διότι το να λένε «όταν έλθει», δείχνει ότι δεν ήταν πολύ πεπεισμένοι ότι αυτός είναι ο Χριστός» (Χ).

Μπορούν όμως τα ακόλουθα να θεωρηθούν ότι λέχθηκαν από αυτούς «υποθετικά» δηλαδή «ας υποθέσουμε ότι είναι άλλος ο Χριστός όπως οι άρχοντες λένε· ο Χριστός, τον οποίο αυτοί λένε, όταν έλθει, μήπως θα είναι σε κάτι δυνατότερος από αυτόν; Όχι» (Ζ). Οι έτσι εκφραζόμενοι απευθύνονται σε ανθρώπους που ακόμα προσδοκούν την εμφάνιση του Μεσσία (κ).

(3) «Πόσα θαύματα; Παρόλο που τρία ήταν τα θαύματα, το του κρασιού, το του παραλύτου και το του γιου του βασιλικού· και τίποτα επιπλέον δεν διηγήθηκε ο ευαγγελιστής. Από όπου είναι φανερό... ότι τα περισσότερα τα προσπερνούν οι ευαγγελιστές» (Χ). Σαφής υπαινιγμός, ότι και πολλά άλλα θαύματα έκανε ο Ιησούς, τα οποία ο Ιωάννης δεν αναφέρει, αλλά για τα οποία μαρτυρεί γενικά και εδώ (β).

(4) Αναμενόταν ότι ο Μεσσίας θα έκανε θαύματα σύμφωνα με το Ησ. λε 5,6. Για αυτό και ο Ιωάννης ο Βαπτιστής όταν άκουσε για τα θαύματα, τα οποία ενεργούσε ο Ιησούς, στέλνει σε αυτόν τους μαθητές του και του απευθύνουν τη γνωστή ερώτηση (Μαθ. ια 2, Λουκ. ζ 18). Χάρης επίσης στα θαύματα αυτά και ο τυφλός Βαρτίμαιος αναγνωρίζει τον Ιησού ως τον υιό του Δαβίδ (Μάρκ. ι 48)(β).

Ιω. 7,32 ήκουσαν οι Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου(1) γογγύζοντος(2) περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας(3) οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς(4) ἵνα πιάσωσιν αὐτόν(5).

32 Όταν οι Φαρισαῖοι άκουσαν αυτές τις διχογνωμίες του πλήθους σχετικά μ' αυτόν, έστειλαν αυτοί και οι αρχιερεῖς φρουρούς του ναού για να τον συλλάβουν.

(1) Ο τόπος, όπου συνεδρίαζε του συνέδριο των Ιουδαίων, δεν φαίνεται να ήταν μακριά από το μέρος, όπου ο Ιησούς απηύθυνε τα παραπάνω λόγια. Οι Φαρισαῖοι λοιπόν είτε με κατασκόπους, είτε και από άμεση αντίληψη έλαβαν γνώση των ευνοϊκών σχολίων, τα οποία ψιθυρίζονταν μεταξύ του πλήθους και ερεθίστηκαν. Το ζήτημα λοιπόν εισήχθη πιθανότατα σε ολόκληρο το συνέδριο και ελήφθη απόφαση για σύλληψη του Ιησού. Η απόφαση αυτή αποτελεί την πρώτη εκδήλωση από τη σειρά των μέτρων που επακολούθησαν, τα οποία λήφθηκαν από το συνέδριο και κατέληξαν στη σύλληψη και σταύρωση του Ιησού (g).

(2) Ἡ, «εννοεῖ ότι γόγγυζαν εναντίον των αρχόντων» (Ζ). «Από τα λόγια με τα οποία γόγγυζαν, φαίνεται ότι αποδέχονταν το Χριστό» (Αμ) ή με την έννοια του ψιθύριζαν και μιλούσαν μυστικά.

(3) «Οι ίδιοι μεν δεν τολμούσαν, επειδή υποψιάζονταν τον κίνδυνο, έστειλαν όμως τους υπηρέτες παραδίδοντάς τους στον όχλο» (Χ), «βγάζοντας μεν τους εαυτούς τους από τον κίνδυνο που ίσως θα συνέβαινε, παραδίδοντας όμως εκείνους στο θυμό του όχλου» (Θφ).

(4) Οι Φαρισαῖοι μπαίνουν πρώτοι, διότι αυτοί υπήρξαν πικρότεροι και από αυτούς οι αρχιερεῖς παρακινήθηκαν (b). Με τη φράση αυτή δηλώνεται ολόκληρο το συνέδριο, το οποίο κατά την εποχή εκείνη τελούσε χρέη και ανώτατου δικαστηρίου στο Ισραήλ. Και δεν είχε μεν δικαίωμα να εκτελέσει κάποια θανατική απόφαση, επέβλεπε όμως τη τήρηση του νόμου και είχε περιβληθεί από τη ρωμαϊκή εξουσία με μεγάλο κύρος. Μεταξύ των μελών που το αποτελούσαν διακρίνουμε 1) τους αρχιερεῖς, δηλαδή τον εν ενεργεία και αυτούς που είχαν διατελέσει πριν, πιθανώς επίσης και κάποιους από τους γιους τους, οι οποίοι ήταν υποψήφιοι για το αξίωμα αυτό. Αυτοί ανήκαν στην τάξη των Σαδδουκαίων. 2) τους πρεσβυτέρους, οι οποίοι χωρίς να έχουν κάποιο ιερατικό αξίωμα ήταν αρχηγοί στο Ισραήλ. Και αυτοί ακολουθώντας κατά το πλείστον την πολιτική των αρχιερέων συνεργάζονταν μαζί τους και ανήκαν στους Σαδδουκαίους και 3) οι Φαρισαῖοι που ήταν γραμματεῖς ή νομικοί, οι οποίοι εκπροσωπούσαν την συντηρητικότερη μερίδα στο Ισραήλ και οι οποίοι παρουσιάζονταν ειδικοί και έμπειροι γύρω από το νόμο (β). Υπάρχει και η γραφή, που βάζει πρώτα τη λέξη αρχιερεῖς. Πράγματι η σύλληψη του Ιησού δεν μπορούσε να γίνει χωρίς τη συγκατάθεση των αρχιερέων (g).

(5) Οι απεσταλμένοι αυτοί είχαν εντολή να αναμείνουν την κατάλληλη ευκαιρία, όταν η εκδηλωμένη εύνοια του λαού υπέρ του Ιησού θα παρουσιαζόταν να κάμπτεται, και να προβούν στη σύλληψη.

Ιω. 7,33 εἶπεν οὖν(1) ὁ Ἰησοῦς· ἔτι μικρὸν χρόνον(2) μεθ' ὑμῶν εἶμι(3) καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με(4).

33 Τότε ο Ιησούς είπε: «Λίγον καιρό ακόμη θα είμαι μαζί σας και ύστερα θα πάω σ' εκείνον που μ' έστειλε.

(1) Το οὖν δηλώνει ότι τα λόγια αυτά του Κυρίου λέχθηκαν με αφορμή την πρόθεση του συνεδρίου που εκδηλώθηκε για σύλληψή του (ο). «Δεν αγνόησε πάλι, μιας και ήταν βεβαίως Θεός από τη φύση του ο Κύριος, τα φονικά τολμήματα των Φαρισαίων και την ανόσια σκέψη των αρχιερέων για το πρόσωπό του» (Κ). Και «μιλούσε μεν προς το πλήθος, απευθυνόταν όμως προς αυτούς που έστειλαν τους υπηρέτες» (Ζ).

(2) «Εννοούσε το χρόνο μέχρι το Πάσχα» (Ζ). Γύρω στους 6 μήνες χώριζαν αυτόν από το τελευταίο Πάσχα, κατά το οποίο θα σταυρωνόταν (β).

«Γιατί, λέει, επιδιώκετε να φύγω; Γιατί με καταδιώκετε; Περιμένετε λίγο χρόνο, και ακόμα και αν δεν θέλετε εσείς να με πιάσετε, θα το ανεχτώ» (Θφ). Βλέπει ο Κύριος ότι δεν πρόκειται να μείνει ήσυχος από αυτούς, όσο καιρό θα μείνει μεταξύ τους. Αλλά ο χρόνος κατά τον οποίο θα μείνει στον κόσμο αυτόν σωματικά, παραγνωριζόμενος και διωκόμενος από τους ομοεθνείς του, θα είναι σύντομος. Αυτό ισχύει εξ' ολοκλήρου και για τους ακολούθους του, σε οποιαδήποτε γενιά και αν ανήκουν. Είναι υπόθεση και λόγος παρηγοριάς για αυτούς, οι οποίοι βρίσκονται στον κόσμο, αλλά δεν είναι από τον κόσμο, και οι οποίοι για αυτό μισούνται από αυτόν, το ότι δεν θα είναι πάντοτε μέσα στον κόσμο, αλλά ούτε και η παραμονή τους σε αυτόν θα είναι μακρά. Πονηρές είναι οι ημέρες μας στον κόσμο, αλλά δόξα τω Θεώ αυτές είναι λίγες.

(3) «Και δεν είπε απλώς, Εδώ είμαι, αλλά, Μαζί σας είμαι· δηλαδή ακόμα και αν διώκετε, ακόμα και αν με διώχνετε, για λίγο ακόμα χρόνο δεν θα σταματήσω να φροντίζω για εσάς και να λέω και να σας συμβουλεύω τα σχετικά με τη σωτηρία σας» (Χ).

«Όταν έλθει ο πρέπτον καιρός για να πάθω, ούτε εγώ ο ίδιος θα ανεχτώ να συνναστρέφομαι με κακούς... Θα τρέξω μακριά από τους δυσσεβείς ως Θεός, και θα είμαι μαζί με τους δικούς μου όλες τις ημέρες του αιώνα, έστω και αν φαίνεται ότι απουσιάζω σωματικά» (Κ). Το συμπέρασμα των λόγων αυτών αποτελεί υπονοούμενη προτροπή: Αφού λίγο χρόνο θα είμαι μαζί σας, σπεύστε λοιπόν να πιστέψετε.

(4) Η φράση επαναλαμβάνεται και στο ιστ 5. Το υπάγω συχνά συναντιέται στον Ιωάννη και δηλώνοντας κυρίως της αναχώρηση χρησιμοποιείται πολλές φορές με έννοια ειδική για δήλωση της αποχώρησης της σωματικής παρουσίας του Κυρίου από τους ανθρώπους και την επάνοδό του στον Πατέρα (η 14,21,ιγ 3,33,36,ιδ 4,5,28,ιστ 5,10,17)(β).

«Εδώ τους φοβίζει κιάλας, ότι δηλαδή πρόκειται να συγκρουστούν με εκείνον που τον έστειλε. Διότι αυτοί που ατιμάζουν τον απεσταλμένο, είναι προφανές ότι προσκρούουν σε αυτόν που τον έστειλε» (Θφ).

«Υποδηλώνει πάλι κάτι τέτοιο· Μάταια, λέει, ακονίσατε εναντίον μου το ξίφος της ασέβειάς σας... Σταματήστε το βέλος του φθόνου· διότι ρίχνει στο τίποτα... δεν θα παραμείνω μαζί σας νεκρός μέσα στα μνημεία· θα αναστηθώ προς εκείνον από τον οποίο προέρχομαι, θα ανέβω πάλι στους ουρανούς» (Κ).

Δεν φεύγω βίαια, αλλά εκούσια πορεύομαι. Αφού τελειώσω τη αποστολή μου, επιστρέφω σε εκείνον, ο οποίος με έστειλε. Η μανία και η λύσσα την οποία εκδηλώνουν τώρα εναντίον του όχι μόνο δεν εμπόδιζε την επιστροφή του αυτή, αλλά και θα επέσπευδε αυτήν, συντελώντας στη δόξα και τη χαρά του. Ας παρηγορούνται λοιπόν εκείνοι, οι οποίοι είναι μαζί με το Χριστό και πάσχουν για αυτόν. Εκεί όπου πήγε εκείνος θα πάνε και αυτοί. Θα πάνε γρήγορα. Οι διωγμοί και οι παραγνωρίσεις συντομεύουν το δρόμο και κάνουν την πορεία σε αυτόν ασφαλή. Και θα είναι πλέον για πάντα με εκείνον, χάριν του οποίου διώχτηκαν και παραγνωρίστηκαν.

Ιω. 7,34 ζητήσετέ με και ούχ ευρήσετε(1)· και όπου είμι(2) εγώ, ύμεις ού δύνασθε έλθειν(3).

34Θα με αναζητήσετε αλλά δε θα με βρείτε, γιατί εκεί που θα είμαι εγώ, εσείς δεν μπορείτε να έρθετε».

(1) Οι κυριότερες ερμηνείες: Ή, θα έλθει καιρός, που θα με ζητήσετε ως Μεσσία σας και δεν θα με βρείτε, διότι πλέον σωματικά δεν θα είμαι μαζί σας («Και πού τον ζήτησαν οι Ιουδαίοι; Λέει ο Λουκάς ότι θρηνούσαν γυναίκες για αυτόν (Λουκ. κγ 27). Είναι λοιπόν λογικό και πολλοί άλλοι αμέσως μόλις κυριεύτηκε η πόλη να θυμήθηκαν το Χριστό και τα θαύματά του και να ζητούσαν την παρουσία του» (Χ)). Αναφέρεται δηλαδή ο λόγος στις μέλλουσες να επακολουθήσουν δύσκολες στιγμές του εθνικού βίου των Ιουδαίων και μάλιστα στα δεινά χρόνια της άλωσης των Ιεροσολύμων (β).

Ή, αναφέρεται γενικά στο ανεπανόρθωτο αποτέλεσμα της θείας εγκατάλειψης εκείνων, οι οποίοι στην δεδομένη από την Πρόνοια περίπτωση δείχνονται ανάλητοι και απωθούν τη θεία κλήση. Αυτοί και αν υποτίθετο, ότι ζητούν έπειτα τον Σωτήρα, δεν θα τον βρουν. Το «θα ζητήσετε» λοιπόν σύμφωνα με αυτήν την ερμηνεία δεν δηλώνει ότι οπωσδήποτε θα ζητήσουν, αλλά λέγεται μάλλον υποθετικά.

(«Και εάν θέλετε ακόμα να βρείτε τον χορηγό της ζωής, δεν θα σας είναι τότε δυνατόν να απολαύσετε τον ποθούμενο. Διότι, αφού απομακρυνθώ μια για πάντα και αρνηθώ την αγάπη μου προς εσάς, θα αποκλείσω οπωσδήποτε σε σας και το χρήσιμο από την αναζήτηση... Διότι όταν έχει φύγει πια ο καιρός... είναι περιττή πλέον και τελείως άσκοπη η αναζήτηση των χρησίμων που υπάρχουν σε αυτόν» (Κ). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

Είναι δίκαιο ο Θεός να λησμονεί εκείνους, οι οποίοι θεώρησαν ως φορτίο την παρουσία του. Εκείνοι οι οποίοι νιώθουν σαν βάρος το Χριστό, δεν χρειάζονται άλλη τιμωρία παρά να επιθυμούν αυτόν να τους λυτρώσει από την αθλιότητά τους και να μην τον βρίσκουν.

(2) «Δεν είπε Όπου θα είμαι, αλλά όπου είμαι. Διότι ο Χριστός ήταν πάντοτε εκεί όπου επρόκειτο να επανέλθει... Διότι ο άνθρωπος όσο κατά το σώμα του είναι σε κάποιο τόπο και αναχωρεί από αυτόν, και όταν έρχεται σε άλλη θέση, δεν θα είναι και στον τόπο από τον οποίο ήλθε. Αλλά ο Θεός γεμίζει τα πάντα και είναι παντού όλος. Το ίδιο και ο Κύριος όσον αφορά την ορατή του σάρκα ήταν πάνω στη γη. Όσον αφορά όμως την αόρατή του μεγαλειότητα ήταν στον ουρανό και στη γη» (Αυ). Όταν κατέβηκε από τον ουρανό, δεν άφησε τον ουρανό, αλλά συγχρόνως ήταν και στον ουρανό (Ιω. γ 13)(τ).

(3) Εφόσον μεν πρόκειται για αμετανόητους και που βρίσκονται στην απιστία, είναι αδύνατον να επικοινωνήσουν και να έχουν αυτοί οποιοδήποτε μέρος με τον πνευματικό και ουράνιο εκείνο κόσμο· εφόσον όμως πρόκειται για πιστούς και για τους μαθητές, όπως στα Ιω. ιγ 33,36, είναι αδύνατον και αυτοί πριν φύγουν από αυτόν τον κόσμο και εφόσον έχουν τη σάρκα να ακολουθήσουν αυτόν στους ουράνιους κόσμους (β).

Επειδή όμως εδώ πρόκειται για τους άπιστους Ιουδαίους, θα ερμηνεύσουμε μάλλον: «Θα βρεθείτε έξω από την κληρονομιά των θείων αγαθών, θα καταστείτε αμέτοχοι της δικής μου δόξας και ξένοι του να βασιλεύετε μαζί με τους αγίους, θα παραμείνετε άγευστοι της δωρεάς που ελπίζετε, δεν θα απολαύσετε τα γεύματα των θείων γάμων, δεν θα δείτε τη δική μου πανήγυρη, δεν θα ανεβείτε προς τους ουράνιους τόπους διαμονής» (Κ).

Μόνος ο Χριστός μπορούσε να οδηγήσει αυτούς στην παραμονή τους με τον Πατέρα (μ). Η ευκαιρία του να βρουν το Μεσσία θα διαρκέσει για λίγο. Όταν αυτή περάσει, η επιθυμία των Ιουδαίων, να βρουν το Μεσσία, θα παραμείνει ανικανοποίητη, διότι ο Μεσσίας θα έχει μεταβεί στους ουραμούς, όπου εκείνοι δεν θα μπορούν να μεταβούν. Για αυτό οι Ιουδαίοι που απίστησαν θα πεθάνουν μέσα στην αμαρτία τους (η 21), διότι ζήτησαν το Μεσσία για να τον θανατώσουν (χ). Αυτοί που απορρίπτουν το Χριστό στη γη, είναι τελείως ανάξιοι και ακατάλληλοι να είναι μαζί του στον ουρανό που είναι δοξασμένοι.

«Όλα αυτά τα έλεγε θέλοντας να τους ελκύσει και να τους κάμψει» (Θφ).

Ιω. 7,35 εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτοὺς· ποῦ οὗτος(1) μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων(2) μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας(3);

35Τότε οι Ιουδαῖοι ρωτούσαν ο ένας τον άλλο: «Πού πρόκειται να πάει αυτός, ώστε εμεῖς να μην μπορούμε να τον βρούμε; Μήπως σκέφτεται να πάει στους Ιουδαίους τους διεσπαρμένους ανάμεσα στους Ἕλληνες και να διδάξει τους Ἕλληνες;

(1) Οι λόγοι αυτοί λέγονται ειρωνικά. Ο Ιωάννης επαναλαμβάνει αυτούς κάπως εκτενώς, όχι άσκοπα (g). Όπως έπειτα ο Καϊάφας, έτσι και τώρα «προφητεύει με αυτά, παρόλο που δεν ξέρει αυτό που λέει, ο λαός των Ιουδαίων. Διότι, κινούμενοι από κάποια θεία ενέργεια, χαρίζουν το Χριστό στη χώρα των εθνών» (Κ). Ό,τι οι Ιουδαίοι έλεγαν τότε ειρωνικά, αυτό είχε λαμπρά πραγματοποιηθεί το χρόνο που ο Ιωάννης έγραφε το ευαγγέλιό του (g).

(2) Ἡ «διασπορά των Ελλήνων έλεγαν τα έθνη επειδή ήταν διεσπαρμένα παντού και έκαναν επιμιξεις μεταξύ τους ανεμπόδιστα» (Ζ). Ἡ, πιο σωστά, εννοεί την διασπορά των Ιουδαίων μεταξύ των Ελλήνων (δ). Γενικώς διασπορά του Ισραήλ ονομάζονταν οι Ιουδαίοι που κατοικούσαν έξω από την Παλαιστίνη (ψαλμ. ρμστ 2, Ησ. μθ 6)(β).

(3) Αφού απορρίφθηκε από τους γνήσιους Ιουδαίους της Παλαιστίνης, θα στραφεί προς τους ανά τον εθνικό κόσμο διεσπαρμένους Ιουδαίους (μ). Θα αφήσει τον ιερό τόπο του Ισραήλ, όπου είναι εγκατεστημένοι οι ειδήμονες και αναγνωρισμένοι άρχοντες του Ισραήλ, μπροστά στους οποίους θα μπορούσε να προβάλλει τις αξιώσεις του, και θα πάει σε εκείνους που είναι διασκορπισμένοι μεταξύ των Ελλήνων (τ).

Και μόνο το να εγκαταλείψει την Παλαιστίνη και να μεταβεί στους Ιουδαίους τους έξω από αυτήν που δεν μιλούσαν την πάτρια γλώσσα, θεωρούνταν εξευτελιστικό από τους Ιουδαίους της Παλαιστίνης. Πολύ περισσότερο το να διδάσκει τους Ἕλληνες (β). «Με πικρία λοιπόν λένε ότι πρόκειται να διδάξει τους Ἕλληνες, διασύροντάς τον ότι είναι πρόθυμος να παραβεί το νόμο» (Κ). Ο Κύριος είπε σαφώς,

πού θα πήγαινε. Θα πήγαινε σε εκείνον ο οποίος τον έστειλε, προς τον ουράνιο Πατέρα του. Και όμως αυτοί ρωτούν: Πού πρόκειται να πορευτεί; Κανείς άλλος δεν είναι τυφλότερος από εκείνον ο οποίος δεν θέλει να δει. Του Χριστού οι λόγοι είναι σαφείς και φωτεινοί για καθέναν, ο οποίος θέλει να κατανοήσει αυτούς, και κρυμμένοι και καλυμμένοι σε όλους όσους δεν έχουν διάθεση αγαθή.

Ιω. 7,36 τις(1) ἔστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὕρησέτε, καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθειν;

36Τι σημαίνουν τα λόγια που είπε, “θα με αναζητήσετε αλλά δε θα με βρείτε” και “όπου θα είμαι εγώ εσείς δεν μπορείτε να ῥθειτε”;

(1) Εξεπλάγησαν και ενοχλήθηκαν τόσο από τα λόγια αυτά, ώστε επαναλαμβάνουν αυτά ως παράδοξα και ανεξήγητα (β)

Ιω. 7,37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ(1) τῆς ἑορτῆς εἰστήκει(2) ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε(2) λέγων· ἂν τις(3) διψᾷ(4), ἐρχέσθω πρὸς με(5) καὶ πινέτω.

37Την τελευταία μέρα της γιορτής, την πιο λαμπρή, στάθηκε ο Ιησούς μπροστά στο πλήθος και φώναξε: «Όποιος διψάει, να ῥθει σ’ ἐμένα και να πει.

(1) Πιθανότατα κατά την όγδοη (Αρ. κθ 35.Λευϊτ. κγ 36), κατά την οποία ο λαός αφήνοντας τις σκηνές μετέβαινε λιτανευτικά στο ναό, έτσι ώστε από εκεί να επιστρέψει ο καθένας στο σπίτι του (g). «Η πρώτη και η τελευταία ημέρα ήταν μεγάλη. Διότι τις ενδιάμεσες τις περνούσαν περισσότερο σε διασκέδαση... Σε αυτήν ήταν όλοι συγκεντρωμένοι... Όταν αναχωρούσαν για τα σπίτια τους, τούς δίνει εφόδια για σωτηρία» (X). Παίρνει ο Κύριος αφορμή να πει τα λόγια αυτά από την τελετή που διεξαγόταν κατά την ημέρα αυτή. Κατά την τελευταία εκείνη ημέρα της γιορτής μετέβαιναν να αντλήσουν νερό από την κολυμβήθρα του Σιλωάμ, το οποίο έχυναν ως σπονδή πάνω στο θυσιαστήριο των ολοκαυτωμάτων (b).

Η χαρά του πλήθους ήταν τέτοια, ώστε οι ραββίνοι συνήθιζαν να λένε, ότι όποιος δεν παρέστη σε αυτήν την τελετή και στις άλλες παρόμοιες, οι οποίες γίνονταν κατά την ίδια ημέρα, δεν ήξερε τι είναι χαρά. Κατά την τελετή αυτή ο ιερέας κρατώντας το χρυσό δοχείο, το γεμάτο νερό, ανέβαινε στο θυσιαστήριο και συντελούσε τη σπονδή χύνοντας το νερό προς δυτικά, και στρεφόμενος έπειτα ανατολικά συμπλήρωνε τη σπονδή αδειάζοντας δύο αργυρά δοχεία γεμάτα κρασί. Κατά τη διάρκεια της σπονδής ο λαός έψαλλε κάτω από τους ήχους κυμβάλων και σαλπίγγων. Η τελετή αυτή ήταν σύμβολο που υπενθύμιζε τις μεγάλες ευεργεσίες του Θεού προς τον Ισραήλ κατά την παραμονή του στην έρημο και ειδικότερα την θαυμαστή ανάβλυση του νερού από το βράχο.

Έτσι ο Κύριος στο β κεφάλαιο παρουσίασε τον εαυτό του ως τον αληθινό ναό, στο γ κεφ. ως το αληθινό χάλκινο φίδι, στο στ κεφ. ως το αληθινό μάννα, ως τον πραγματικό ουράνιο άρτο, στο ζ κεφ. ως την αληθινή πέτρα που πηγάζει νερό ζωής, στο η κεφ. θα παρουσιάσει τον εαυτό του ως την αληθινή νεφέλη και στο ιθ ο Ιωάννης θα προβάλει αυτόν ως τον αληθινό πασχάλιο αμνό. Ο Ιησούς επωφελείται τις διάφορες περιστάσεις κάθε γιορτής, για να δείξει τους τύπους της Παλαιάς Διαθήκης να πραγματοποιούνται στο πρόσωπό του (g).

(2) Υπερσυντέλικος με έννοια παρατατικού. Ο Ιησούς, όπως και οι άλλοι διδάσκαλοι, συνήθιζε καθιστός να διδάσκει (δες στ 3). Αλλά τώρα προκειμένου να τονίσει τη σοβαρότητα των λόγων του, όχι μόνο απήγγειλε αυτούς στεκόμενος όρθιος, αλλά και έκραξε (β).

«Κράζει αφ’ ενός μεν δείχνοντας το θάρρος του, αφ’ ετέρου δε εξαιτίας του πολλού όχλου» (X). Φώναξε με τόνο φωνής μεγαλύτερο από τον συνηθισμένο. Η καρδιά του ποθούσε να ελκύσει φτωχές ψυχές προς τον εαυτό του. Η όρθια στάση του σώματός του και η ανύψωση του τόνου της φωνής του έδειχναν την ένταση της διάνοιάς του. Αγάπη προς τις ψυχές κάνει τους κήρυκες γεμάτους με ζωή και ζήλο. Στεκόταν και έκραξε «για να είναι παντού ακουστός» (Θφ) και ώστε καθένας που έχει αυτιά να μπορεί να ακούει. Οι αλήθειες του ευαγγελίου δεν παραμένουν κρυφές ούτε αποφεύγουν τη δοκιμασία και εξέταση. Οι χρησιμοί των ειδωλολατρικών μαντείων απαγγέλλονταν μυστικά και κρυφά. Τα λόγια του ευαγγελίου όμως διακηρύχτηκαν από τον Ιησού στα όρθια και με κραυγή.

(3) Υπαινίσσεται ότι οι περιπτώσεις αυτών που αισθάνονται την πνευματική δίψα και επιζητούν να την χορτάσουν είναι σποραδικές και ότι εύκολα συμπνίγεται η πνευματική δίψα, ώστε να μην αισθάνεται κάποιος αυτήν (g). Η πρόσκληση όμως είναι γενική. Οποιοσδήποτε και αν διψά, καλείται από το Χριστό. Είτε ανήκει σε υψηλά, είτε σε χαμηλά στρώματα, είτε είναι πλούσιος είτε είναι φτωχός, είτε είναι νέος είτε είναι γέρος, είτε είναι δούλος είτε ελεύθερος, είτε Ιουδαίος είτε Έλληνας.

(4) «Δεν ελκύω κανέναν αναγκαστικά και με τη βία, αλλά όποιος έχει προθυμία πολλή, εάν κάποιος καίγεται από πόθο, αυτόν εγώ καλώ» (X). Δίψα εννοεί όχι μόνο αυτήν της «διδασκαλίας» (Z), αλλά και αυτήν που σημαίνεται με το «μακάριοι αυτοί που πεινούν και διψούν τη δικαιοσύνη (g). Εννοεί τη σφοδρή επιθυμία, που διεγείρεται στην ψυχή, η οποία δεν βρίσκει ανάπαυση στα υλικά αγαθά, αλλά

κυριευμένη από ταραχή της συνείδησης, ποθεί κάτι ανώτερο (ο).

Εάν κάποιος ποθεί να καταστεί αληθινά και αιώνια ευτυχής, ας έλθει σε μένα συμμορφούμενος με όσα εγώ λέω και εγκολπούμενος πλήρως τη διδασκαλία μου. Εάν κάποιος στερείται από τις ανέσεις της παρούσας ζωής ή είναι κουρασμένος από τις δοκιμασίες της, ας ελκυστεί από τη φτώχεια και τις θλίψεις του κοντά στο Χριστό, για να απολαύσει από αυτόν την ειρήνη, την οποία ο κόσμος ούτε να δώσει μπορεί, ούτε να την αφαιρέσει είναι ικανός. Ποθείς ζωή διαρκή και αιώνια; Όπως με τον Αδάμ όλοι πεθαίνουν, έτσι με το Χριστό όλοι θα ζήσουν. Αντί για την ασθένεια την οποία μας κληροδότησε ο Αδάμ, με το Χριστό θα πάρουμε δύναμη, αντί για τη ντροπή δόξα, αντί για τη διαφθορά ανακαινισμό, αντί για το θάνατο ζωή αιώνια. Ποθείς χαρά; Ο Χριστός θα σου τη δώσει. Δίνει χαρά με τις ποικίλες δωρεές του, χαρά με την ανάπαυση και ειρήνη, την οποία μεταδίδει σε κάθε ψυχή που έρχεται σε αυτόν. Ο Χριστός είναι η ειρήνη μας. Αυτός κάνει τους μαθητές του αλάτι της γης και φως του κόσμου, βασιλείς και ιερείς για το Θεό. Έλα, ψυχή μου, στο Χριστό και από την πείρα διδάξου, πόσο αγαθός είναι ο Κύριος, πόσο ελαφρύ είναι το φορτίο του και ποια ανάπαυση θα βρεις σε αυτόν!

(5) Πιστεύοντας σε μένα σαν στον αληθινό Μεσσία και Σωτήρα των ανθρώπων (ο). Οι δύο προστακτικές ερχέσθω... και πινέτω, σημαίνουν, ότι αρκεί να έλθει κάποιος στο Χριστό και θα βρει αμέσως την ικανοποίηση της δίψας του· δεν χρειάζεται τίποτα άλλο παρά μόνο να έλθει προς εμένα και θα βρει αμέσως την πηγή του πνευματικού νερού (Reuss,g). Η στίξη στα λόγια αυτά του Κυρίου έγινε με διάφορους τρόπους. Ο Κυπριανός και κάποιοι άλλοι Λατίνοι πατέρες βάζουν στίξη ως εξής: ο διψών ερχέσθω προς με, και πινέτω ο πιστεύων εις εμέ. Οι Έλληνες όμως πατέρες Κύριλλος Ιεροσολύμων, Β, και Α, μαζί τους επίσης και ο Ω, στίζουν με τελεία μετά τη λέξη πινέτω, συνδέοντας τη φράση «ο πιστεύων εις εμέ» με τα επόμενα (χ).

Ιω. 7,38 (1)ὁ πιστεύων(2) εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή(3), ποταμοὶ(4) ἐκ τῆς κοιλίας(5) αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος(6).

38Μέσα από κείνον που πιστεύει σ' εμένα, καθώς λέει η Γραφή, ποτάμια ζωντανό νερό θα τρέξουν».

(1) Η έννοια που εκφράζεται σε αυτόν το σ. είναι κάπως διαφορετική από αυτήν του προηγούμενου σ. Στον προηγούμενο διακηρύχτηκε, ότι καθένας που διψά βρίσκει την ικανοποίησή του στο Χριστό (σ. 37). Εδώ προστίθεται, ότι ο πιστός, αφού πει και ικανοποιήσει τη δίψα του με το Χριστό (σ. 37), γίνεται και αυτός πηγή ικανοποιώντας τις διψασμένες ψυχές των άλλων (σ. 38), «ώστε όχι μόνο να πλημμυρίζει τον δικό του νου, αλλά να μπορεί ήδη να κατακλύζει και τις καρδιές των άλλων, αναβλύζοντας σαν το τρεχούμενο νερό ποταμού το θεόσδοτο αγαθό και στον πλησίον» (Κ). Έτσι αυτός που πιστεύει σε αυτόν τον σ., είναι αυτός που κατά τον προηγούμενο σ. ήλθε στο Χριστό και ήπιε.

(2) Το κύριο ρήμα από το οποίο εξαρτάται η μετοχή πιστεύων είναι το ρεύσουσι. Η σύνταξη αυτή είναι συνηθισμένη και στους κλασσικούς.

(3) Σύμφωνα με τον g, ο Κύριος αναφέρεται εδώ στη φράση ποταμοὶ ὕδατος, η οποία συναντιέται σε χωρία της Π.Δ. τα οποία πιθανότατα διαβάζονταν σε αυτήν τη γιορτή και αναφέρονταν στην με θαύμα αναπήδηση άφθονου νερού στην έρημο (Δευτ. η 15,Αρ. κ 11,Ψαλμ. ριγ 8), ενώ το «κοιλία» λήφθηκε από την αντίστοιχη εβραϊκή λέξη στη διήγηση της Γραφής η οποία λέξη σημαίνει το εσωτερικό του βράχου. Με αυτήν την εκδοχή ζητά ο g να συμβιβάσει τη φράση αυτή με το ότι πουθενά στην Γραφή δεν συναντιέται ξεκάθαρα η φράση «ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας ...».

Ο Χ από την άλλη για τον ίδιο λόγο συνδέει το «καθὼς εἶπεν ἡ γραφή» με το «ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ», μη βάζοντας κόμμα μετά το «εμέ», αλλά μόνο μετά το «η γραφή». («Και πού είπε η Γραφή, ότι ποταμοὶ... ὕδατος ζῶντος; Πουθενά. Τι συμβαίνει λοιπόν...;») (Χ). «Πρέπει να βάλουμε κόμμα μετά τη φράση «καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή»» (Ζ). «Δείχνει δηλαδή ότι πρέπει να έχουν ορθή γνώση ώστε να πιστεύουν όχι τόσο από τα θαύματα, όσο από τις Γραφές» (Χ). «Αυτός που πιστεύει σε εμένα... όπως μαρτυρεί η Γραφή για εμένα, ότι είμαι δηλαδή Υἱός Θεού» (Θφ).

Η πιθανότερη ερμηνεία είναι, ότι ο Κύριος αναφέρει εδώ γενικά και ελεύθερα αλήθεια που προκηρύσσονταν με άλλες λέξεις από τους προφήτες, έχοντας υπ' όψη προφητείες όπως οι Ησαΐου μδ 3,νη 11,Ιωήλ γ 18,Ζαχ. ιδ 8,Ιεζεκ. μζ 1 και εξής. Άλλωστε η μέσα στην κοιλιά εγκαθίδρυση του νόμου είναι ιδέα της Γραφής (Ψαλμ. λθ 9), και κηρύττεται στις Παροιμίες ότι «ὕδωρ βαθύ λόγος ἐν καρδίᾳ ἀνδρός, ποταμὸς δὲ ἀναπηδῶν καὶ πηγὴ ζωῆς.(=Ο λόγος, που αναβλύζει από την καρδιά του συνετού ανθρώπου, είναι τόσο βαθύς και ωφέλιμος, όπως το ανεξάντλητο ὕδωρ ενός βαθέος φρέατος. Ποταμὸς δε αναβλύζει από την ψυχή του και πηγὴ ὕδατος ζωῆς από το στόμα του). Σύμφωνα λοιπόν με την τελευταία αυτή αλήθεια, τα λόγια στις παραπάνω προφητείες για νερό που ρέει σε άγιο τόπο, δηλαδή στην Ιερουσαλήμ (Ζαχ. ιδ 8,Ιεζεκ. μζ 1), εφαρμόζονται στο εσωτερικό καθενός από τους πιστούς, και καθορίζεται ως τόπος της ρεύσης των ποταμῶν η κοιλία του (ο,β).

(4) Δες δ 10-14. Ἡ «ποτάμια... δηλαδή πνευματική διδασκαλία, με την οποία ποτίζουν τους ακροατές» (Α). «Διότι νερό αποκάλεσε τη διδασκαλία του» (Α).

Ἡ, πιο σωστά, «το Πνεῦμα το Ἅγιο το οποίο από την πίστη αυτών που έχουν πιστέψει στο Χριστό γεννιέται μέσα στους άξιους» (Β).

«Επίσης είπε ότι ποτάμια θα ρεύσουν, και όχι ποτάμι τρεχούμενου νερού» (Θφ). «Φανερώνοντας την πλούσια παροχή του πνεύματος, την πλημμύρα της θείας χάριτος· και λέει «ζωντανού», το οποίο δηλαδή πάντοτε ενεργεί, συνεχώς κινείται» (Ζ).

«Διότι η χάρη του Πνεύματος, όταν εισέλθει και εγκατασταθεί στην διάνοια, αναβλύζει περισσότερο από κάθε πηγή και δεν σταματά, ούτε αδειάζει, ούτε στερεύει» (Χ). Οι δωρεές και ενισχύσεις του Πνεύματος παρομοιάζονται με νερό τρεχούμενο και που διαρκώς ρέει, διότι είναι οι ενεργείς και ζωηρές αρχές της πνευματικής ζωής. Ποτάμια νερού τρεχόμενου, δηλαδή αφθονία από τη μία και σταθερότητα από την άλλη. Οι δωρεές και χάριτες ρέουν άφθονα και σταθερά ως ποταμός ανεξάντλητος, ως ρεύμα ισχυρό που καταρρίπτει κάθε αντίσταση και αμφιβολία και κάθε φόβο.

(5) Κάποιοι ανάμεσα στους οποίους και ο Κυπριανός και ο b, θεώρησαν ότι πρόκειται για την κοιλιά του Μεσσία (αὐτοῦ=του Χριστού), και για να ευοδωθεί αυτή η εκδοχή συνδέουν, όπως είπαμε το ο πιστεύων εις ἐμέ με το πινέτω βάζοντας την στίξη ως εξής: ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ. Καθὼς εἶπεν... Αυτή η στίξη και ερμηνεία είναι εξεζητημένη. Δες και την εκδοχή των χ και μ, σύμφωνα με τους οποίους οι λόγοι αυτοί λέγονται προληπτικά και αναφορικά με την σκηνή στο Ιω. ιθ 34, κατά την οποία από την πλευρά του Κυρίου έρρευσε αίμα και νερό. Πιο σωστό είναι το αὐτοῦ να αναφέρεται σε αυτόν που πιστεύει.

«Αν δηλαδή έχει ειπωθεί για το Πνεῦμα το οποίο σαν νερό τρεχούμενο, όπως τα ποτάμια, εκπορεύεται από αυτόν που πιστεύει» (Ω). Κοιλιά λοιπόν εννοεί ή γενικά το εσωτερικό, προτιμώντας τη χρήση αυτής της λέξης, επειδή η κοιλιά δέχεται όταν πίνεται το αισθητό νερό· ή, πιο σωστά, «κοιλιά εδώ εννοεί την καρδιά, όπως ακριβώς και αλλού λέει: «Και τον νόμο σου στο μέσο της κοιλιάς μου (Ψαλμ. λθ 9)» (Χ).

«Με την ονομασία της κοιλιάς οδηγούμαστε να εννοήσουμε την καθαρή καρδιά» (Γν). Δες και το χωρίο Παροιμ. ιη 4 που παρατέθηκε παραπάνω. Από την κοιλιά του θα ρεύσουν προς τα έξω. Οι αγαθές διαθέσεις και τα αγαθά συναισθήματα θα παράγουν αγαθές ενέργειες και πράξεις και η άγια καρδιά θα εκδηλωθεί και σε άγια ζωή. Το δέντρο γνωρίζεται από τους καρπούς του και η πηγή από τα νερά της. Και θα κάνει συμμετοχο των χαρισμάτων του και της όλης χρησιμότητάς του και τους άλλους. Ο αγαθός άνθρωπος είναι κοινό αγαθό. Τα χείλη του «αποσπάζουν χάριτες» (Παροιμ. ι 32). Δεν είναι αρκετό να πίνουμε από τα αγγεία μας και από τα πηγάδια μας. Πρέπει να ξεχειλίζουν τα νερά μας, ώστε από αυτά να ευφραίνονται και οι άλλοι (Παροιμ. ε 15).

(6) Όποιος πιστεύει στο Χριστό, δεν παίρνει μόνον αυτός το νερό της ζωής, που ξεπηδά για αιώνια ζωή, αλλά καθίσταται και αυτός πηγή της δωρεάς αυτής και για τους άλλους. Διότι κανείς δεν μπορεί να δεσμεύσει στον εαυτό του το Πνεῦμα. Όπου υπάρχει το Πνεῦμα, ρέει άφθονα προς τα μπρος. Εάν δεν υπάρχει άφθονη υπερχειλίση και ροή, ασφαλώς ούτε Πνεῦμα υπάρχει (τ).

Ιω. 7,39 τοῦτο(1) δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος(2) οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν(3)· οὕτω γὰρ ἦν Πνεῦμα Ἅγιον(4), ὃτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἔδοξάσθη(5).

39Αυτό το είπε ο Ιησούς εννοώντας το Πνεῦμα που θα έπαιρναν όσοι πίστευαν σ' αυτόν. Γιατί, τότε ακόμα δεν είχαν το Ἅγιο Πνεῦμα, αφού ο Ιησούς δεν είχε δοξαστεί με την ανάσταση.

(1) «Ποιό; Το «ποτάμια θα ρεύσουν από την κοιλιά του τρεχούμενου νερού»» (Ζ). Έχουμε εδώ ερμηνεία των λόγων του Κυρίου στους σ. 37-38, που δίνεται από τον ευαγγελιστή (β).

(2) Το τρεχούμενο νερό ως εικόνα του Πνεύματος συναντιέται και στον Παύλο (Α΄ Κορ. ιβ 13) (β). Ονομάζει το Πνεῦμα ὕδωρ τρεχούμενο ως αιτία της πνευματικής ζωής, η οποία ως αποτέλεσμα αυτού συνυπονοείται με την εικόνα του τρεχούμενου νερού (g).

Ο Lightfoot (Hor. Hebr. III 332) παραθέτει χωρίο από το Ταλμουδ, κατά το οποίο και η σπονδή του νερού κατά τη γιορτή της σκηνοπηγίας συμβόλιζε και στους Ιουδαίους το ξεχείλισμα του Πνεύματος. Διότι οι Ιουδαίοι θεωρούσαν, ότι μετά το θάνατο των δύο τελευταίων προφητών, του Ζαχαρίου και του Μαλαχίου, το Πνεῦμα αποσύρθηκε και ανέμεναν κάποια νέο ξεχείλισμά του (Ιωήλ γ 1, δες Πράξ. β 17)(β).

Η παραμονή και ενέργεια του Πνεύματος στους πιστούς γίνεται πηγή που αναβλύζει, ρέει, από την οποία αναπηδούν πλούσια ρεύματα, που δροσίζουν και καθαρίζουν ως νερό διαυγές και άφθονο, μαλάσσουν τις ψυχές και ποτίζουν αυτές σαν νερό, κάνοντας αυτές καρποφόρες σε έργα αρετής. Όταν οι απόστολοι και οι πρώτοι Χριστιανοί μιλούσαν με άλλες γλώσσες τα μεγαλεία του Θεού, όπως το Πνεῦμα τους έδινε να μιλούν (Πράξ. β 4) και μετέπειτα κήρυξαν και συνέγραψαν το ευαγγέλιο του

Χριστού με θεία ευγλωττία, τότε Ποτάμια έρρευσαν από την κοιλιά τους νερού τρεχούμενου.

(3) Υπάρχει και η γραφή: δ (=το οποίο) έμελλον. Όχι μόνο οι πρώτοι μαθητές, αλλά και όλοι οι πιστοί, οι οποίοι ανήκουν σε διαφορετικές εποχές. Για αυτό χρησιμοποιεί και για το λαμβάνειν και για το πιστεύοντες ενεστώτα. Υπάρχει όμως και η γραφή πιστεύσαντες (αόριστος), η οποία αναφέρεται στον πρώτο όμιλο των μαθητών, ο οποίος για πρώτη φορά έλαβε το Πνεύμα. Είχε δοθεί υπόσχεση σε όλους όσους πιστεύουν στο Χριστό, ότι θα έπαιρναν Πνεύμα Άγιο. Μερικοί πήραν και τις θαυματουργικές δωρεές του Αγίου Πνεύματος (Μάρκ. ιστ 17,18). Όλοι όμως έλαβαν τις χάριτες του που εξαγιάζουν. Η δωρεά του αγίου Πνεύματος είναι μια από τις μεγαλύτερες υποσχέσεις της Καινής Διαθήκης (Πράξ. β 39). Και εφόσον η υπόσχεση αυτή δόθηκε, δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι πραγματοποιήθηκε για όλους εκείνους, οι οποίοι ενδιαφέρονται για αυτήν την διαθήκη.

(4) Ή, «Δηλαδή δεν είχε δοθεί» (Χ). Δεν είχε ληφθεί ακόμη, δεν είχε ξεχυθεί (G). Σύμφωνα με αυτήν την ερμηνεία έχουμε και την γραφή του βατικανού κώδικα «δεδομένον» που προήλθε από κείμενο που μπήκε από το περιθώριο του χειρογράφου.

Ή «δεν ήταν ακόμη (το Πνεύμα) σε αυτούς που πίστευαν σε αυτόν» (Z), όπου το ἦν μπαίνει για να σημάνει «την πλήρη και ολόκληρη κατοίκηση μέσα στους ανθρώπους του αγίου Πνεύματος» (K). Και από την ερμηνεία αυτή προήλθε η γραφή του Κανταβρυγινού κώδικα «επ' αυτοίς (=σε αυτούς)» (g). Το ἦν λοιπόν «δεν αναφέρεται στην υπόσταση, αλλά στην ενέργεια του Πνεύματος, η οποία έγινε μετά την ανάσταση του Χριστού» (αμ). Αλλά και για την παρουσία του Πνεύματος ανάμεσα στους ανθρώπους υπάρχουν δύο εκδοχές.

Η πρώτη: «Ως προς τους προφήτες, κατά γενική ομολογία είχε δοθεί άγιο Πνεύμα, αλλά αυτή η χάρη είχε ατονήσει και είχε φύγει από τη γη... Διότι δεν υπήρχε πλέον προφήτης σε αυτούς, ούτε επέβλεπε η θεία χάρις τα αγία τους... αλλά επρόκειτο να ξεχυθεί άφθονα... μετά τον σταυρό... για αυτό λέει, Διότι δεν υπήρχε ακόμα Πνεύμα άγιο» (X).

Η δεύτερη εκδοχή, η οποία είναι και πιο σωστή, είναι η εξής: Λόγω της αμαρτίας του Αδάμ «απομακρύνθηκε από την ανθρωπότητα το Πνεύμα που μπορεί να μας συγκρατεί και να μας διαπλάθει προς ομοίωση με το θείο χαρακτήρα». Και δόθηκε μεν στους προφήτες, αλλά «στους αγίους προφήτες δόθηκε κάποια πλούσια έλλαμψη και φωτισμός του Πνεύματος, που μπορούσε να τους παιδαγωγεί στην κατανόηση εκείνων που επρόκειτο να συμβούν και τη γνώση αυτών που ήταν κρυμμένα, ενώ σε αυτούς που πιστεύουν στο Χριστό δεν δίνεται απλώς ο φωτισμός του Πνεύματος, αλλά κατοικεί το ίδιο το Πνεύμα και πιστεύουμε με βεβαιότητα ότι διαμένει μέσα τους. Για αυτό εύλογα διατελούμε και ναοί του Θεού, ενώ κανένας από τους αγίους προφήτες δεν διετέλεσε ποτέ ναός του Θεού» (K). Πρόκειται όχι απλώς για κάποιο χάρισμα του Πνεύματος, όπως το προφητικό, αλλά για την έκχυση του Πνεύματος που μεταμορφώνει τον άνθρωπο και τον αναγεννά σε υιοθεσία και γεμίζει το εσωτερικό του με κάθε χάρη και με όλους τους καρπούς της αγιότητας.

Αξιοσημείωτα και τα επόμενα: Στην Π.Δ. υπήρξαν προφήτες και άγιοι, ο Ζαχαρίας μάλιστα και η Ελισάβετ «γέμισαν από Πνεύμα Άγιο». Το «δεν υπήρχε ακόμη Πνεύμα άγιο» λοιπόν, πρέπει να εννοηθεί ότι αναφέρεται στην υπέροχη εκείνη και άφθονη και καθολική έκχυση του Πνεύματος, για την οποία είχε δοθεί υπόσχεση στο Ιωήλ β 28 και η οποία πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το Πράξ. β 1. Εάν συγκρίνουμε την μετά την Πεντηκοστή σοφία και άφθονη χάρη των μαθητών του Χριστού με το ηθικό σκοτάδι που επικρατούσε πριν από αυτούς, θα κατανοήσουμε υπό ποία έννοια το Άγιο Πνεύμα δεν είχε δοθεί. Εκείνο, το οποίο λέγεται κατεξοχήν έκχυση του Πνεύματος, δεν είχε αρχίσει. Το άγιο Πνεύμα δεν είχε ακόμη δοθεί σε τέτοιους ποταμούς τρεχούμενου νερού, όπως ξεχύθηκε μετά την Πεντηκοστή σε όλη τη γη, ακόμη και σε αυτόν τον εθνικό κόσμο.

(5) Υπάρχει και η γραφή του σιναϊτικού κώδικα δεδόξαστο.

Ή «δόξα ονομάζει το σταυρό» (X), «διότι μέσω του σταυρού νίκησε τον τύραννο και βασίλευσε» (Θφ). Δες και ιβ 23,ιγ 31. Ο θάνατος του Χριστού ονομάζεται σε κάποια σημεία δόξα του. Δες Ιω. ιγ 31 και αυτό διότι πάνω στο σταυρό του θριάμβευσε και αιχμαλώτισε. Η δωρεά λοιπόν του αγίου Πνεύματος αγοράστηκε με το αίμα του Χριστού, το οποίο υπήρξε το πολυτιμότερο τίμημα, το οποίο έπρεπε να πληρωθεί, για να μας δοθεί το Πνεύμα.

Ή, να δοξαστεί «με την ανάσταση, όταν, αφού συνέτριψε τα δεσμά του θανάτου και αναδείχτηκε ανώτερος κάθε φθοράς, ξανάζησε πάλι έχοντας στον εαυτό του όλη τη ανθρώπινη φύση» (K).

Ή, πιο σωστά, η δόξα σημαίνει το θάνατο, την ανάσταση και την επάνοδο του Ιησού στον Πατέρα (χ). Πράγματι «επειδή ήμασταν εχθροί και είχαμε αμαρτήσει και στερούμασταν τη δωρεά του Θεού... έπρεπε πρώτα να προσφερθεί η θυσία για χάρη μας... και τότε να πάρουμε τη δωρεά» (X). Ξεχύθηκε λοιπόν η δωρεά αυτή μετά την ανάληψη, μετά την ανύψωση και της ανθρώπινης φύσης στο πρόσωπο του Χριστού, κατά την ημέρα της Πεντηκοστής.

Διαφορετικά αποτελέσματα από τη διδασκαλία του

Ιω. 7,40 πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον(1) ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ἀληθῶς(2) ὁ προφήτης(3)·

40Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ το πλῆθος, που ἀκούσαν αὐτὰ τα λόγια, ἔλεξαν: «Αὐτός εἶναι πραγματικά ο προφήτης που περιμένουμε».

(1) Ὅχι τον τελευταῖο μόνο στους σ. 37-38 ἀλλὰ ολόκληρη τη διδασκαλία στους σ. 25-38 (β). Ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἐκδοχῆς συνηγορεῖ καὶ ἡ αυθεντικὴ γραφὴ «των λόγων» (g), ὅπου ἡ γενικὴ πτώση σημαίνει σε αὐτὴν τὴν περίπτωση ὄχι μόνο τὴν ἀμεση ἀκρόαση, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσωτερικὴ ἐπίδραση που προκλήθηκε ἀπὸ αὐτὴν· ἀκρόαση με ἐνδιαφέρον καὶ ἀγαθὴ διάθεση (β). «Ἀφοῦ ντράπηκαν ἀπὸ το θάρρος των λόγων κάποιοι ἀπὸ τον ὄχλο, ὄχι ἀπὸ τους ἀρχόντες (διότι οἱ ἀρχόντες πάντοτε λόγω ζήλειας ἀντιμάχονταν) ομολογοῦν, ὅτι αὐτός εἶναι ο προφήτης» (Θφ).

(2) «Το «ἀληθινά» περιέχει κάποια ἐμφαση σταθερῆς ἤδη σκέψης, καὶ δείχνει ὑποψία ἀποδεκτῆς πίστεως» (Κ).

(3) Ὅχι ἀπλῶς κάποιος προφήτης, ἀλλὰ ο προφήτης, «ο προσδοκώμενος» (Θφ), «για τον ὁποῖο ἔγραψε ο Μωϋσῆς» (Ζ). Πάντως εἶναι ἀξιοσημείωτο, ὅτι ὄχι μόνο δεν εἶχαν ἀντιληφθεῖ, ὅτι ο Ἰησοῦς ἦταν καὶ ο Υἱός του Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ για τον προφήτη αὐτὸν ἐσφαλμένα φρονούσαν, ὅτι ἦταν πρόσωπο διαφορετικὸ ἀπὸ τον Μεσσία ἢ Χριστό (ο).

«Μη γνωρίζοντας τὴν ὑπεροχὴ του Ἐμμανουὴλ ἐναντι ὄλων, ἀλλὰ υπολογίζοντάς τον σαν ἕναν ἀπὸ τους ἄλλους, βάλουν ἐναντίον του πάρα πολὺ ἀπερίσκεπτα καὶ με τα νομικὰ παραγγέλματα... καὶ νομίζουν ὅτι εἶναι ἄλλος ο Χριστός ἀπὸ τον κηρυττόμενο ἀπὸ το νόμο προφήτη» (Κ).

Ιω. 7,41 ἄλλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός· ἄλλοι ἔλεγον(1)· μὴ γὰρ(2) ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστός ἔρχεται;

41Ἄλλοι ἔλεξαν: «Αὐτός εἶναι ο Μεσσίας». Ἐνῶ ἄλλοι ἔλεξαν: «Ο Μεσσίας θα ἴρθῃ ἀπὸ τὴ Γαλιλαία;

Ιω. 7,42 οὐχὶ ἡ γραφὴ(3) εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυῖδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης(4), ὅπου ἦν Δαυῖδ, ὁ Χριστός ἔρχεται;

42Η Γραφὴ δεν εἶπε πως ο Μεσσίας θα προέρχεται ἀπὸ τους ἀπογόνους του Δαβὶδ καὶ θα γεννηθεῖ στη Βηθλεὲμ, το χωριὸ καταγωγῆς του Δαβὶδ;»

(1) Αὐτοὶ κινοῦνται μᾶλλον ἀπὸ ἐχθρικὸ πνεῦμα. «Δεν τα ἔλεξαν διότι ζητούσαν να μάθουν, ἀλλὰ ἀπλῶς για να ἀνατρέψουν τὴν σχετικὰ με το Χριστό γνώμη» (Χ).

(2) Ὁ τρόπος με τον ὁποῖο εἰσάγεται ἡ ἐρώτηση ὑπονοεῖ ἀπάντηση ἀρνητικὴ (β). Ὁ λόγος μπορεῖ να εἶναι ἐλλειπτικός, ὁπότε το γαρ αἰτιολογεῖ τὴν ἀρνηση που ὑπονοεῖται: Ὅχι, δεν εἶναι ο Χριστός. Διότι μήπως... (ο).

(3) Στα Β΄ Βασ. ζ 12,13, Ψαλμ. ρλα 11, Ησαΐου ια 1, Ἰερεμ. κγ 5 προλέγει ἡ Γραφὴ τὴν προέλευση του Μεσσία ἀπὸ το σπέρμα του Δαβὶδ καὶ στο Μιχ. ε 2 προλέγει τὴ γέννησή του στη Βηθλεὲμ (β). Ἴσως το πλῆθος αὐτό, το ὁποῖο τόσο πρόχειρα χρησιμοποιοῦσε τις μαρτυρίες τῆς Γραφῆς για ἀπόδειξη, ὅτι ο Ἰησοῦς δεν ἦταν ο Χριστός, δεν γνώριζε καὶ τα ἄλλα μέρη τῆς Γραφῆς, οὔτε εἶχε ἐνδιατρίψει σε αὐτὴν, ἀλλὰ ὅσα ἔλεγε, εἶχαν μπει στο στόμα του ἀπὸ τους ἀρχόντες του, οἱ ὁποῖοι προσπαθούσαν να στηρίξουν καὶ να ἐνισχύσουν τις ἐναντίον του Ἰησοῦ προκαταλήψεις. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς που υιοθετοῦν πλανημένες ἀντιλήψεις καὶ ἰδέες τις ὁποῖες με ἐπιμονὴ υποστηρίζουν, φαίνονται πρόθυμοι καὶ με ζήλο να ἀντλοῦν ἐπιχειρήματα ἀπὸ τις Γραφές, τὴν ὥρα που ἀπὸ τις Γραφές αὐτές δεν γνωρίζουν τίποτα ἄλλο παρὰ μόνο τα τεμάχια ἐκεῖνα, τα ὁποῖα για ὑποστήριξη των πλανῶν τους διαστρέφουν.

(4) «Μη γνωρίζοντας ὅτι εἶχε βέβαια γεννηθεῖ στη Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἀπὸ τὴν ἀγία Παρθένο που καταγόταν ἀπὸ το σπέρμα του Δαβὶδ (διότι ως προς το γένος καταγόταν ἀπὸ τὴ φυλὴ του Ἰούδα), ἀπὸ μόνο το ὅτι εἶχε ἀνατραφεῖ ο Κύριος στη Ναζαρέτ, ξεπέφτουν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια» (Κ).

Ἀπὸ τα λόγια αὐτὰ μπορεῖ κάποιος να συμπεράνει, πόσο μεγάλη σοβαρότητα εἶχαν για τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία γράφτηκαν, οἱ γενεαλογίες στο Ματθαῖο καὶ το Λουκά, με τις ὁποῖες ἀποδεικνύεται ἡ ἀπὸ το γένος του Δαβὶδ καταγωγὴ του Χριστοῦ (ο). Ὁ Ἰωάννης παραθέτει με κάποια εἰρωνεία αὐτές τις ἐνστάσεις, χωρὶς να ἀναιρεῖ αὐτές, γνωρίζοντας, ὅτι οἱ ἀναγνώστες του ἦταν πληροφορημένοι για τὴ γέννηση του Κυρίου στη Βηθλεὲμ (β).

Ιω. 7,43 σχίσμα(1) οὖν(2) ἐν τῷ ὄχλῳ(3) ἐγένετο(1) δι' αὐτόν.

43Διχάστηκε, λοιπόν, το πλῆθος ἐξαιτίας του.

(1) «Φιλονικούν μάταια καὶ διαχωρίζονται σε διάφορες γνώμες» (Κ), «ὅπου το κάθε μέρος φιλονικούσε» (Ζ). Ἐκδηλώθηκαν διαφορὲς γνώμων, οἱ ὁποῖες διατυπώνονταν με θέρμη καὶ πείσμα. Θα σκεφτόταν κάποιος, ὅτι ο Χριστός ἦλθε να φέρει τὴν εἰρήνη καὶ ὅτι ὅλοι θα ἐγκολπώνονταν το εὐαγγελίό του. Παρὰ ταῦτα το ἀποτέλεσμα του εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ὑπῆρξε διαίρεση, διότι ἐνῶ

μερικοί συγκεντρώθηκαν γύρω από αυτό αφού ελκύστηκαν από αυτό, άλλοι συνασπίστηκαν εναντίον του. Και επακολούθησαν από εδώ ζυμώσεις. Αυτό όμως δεν αποτελεί σφάλμα ή έλλειψη του ευαγγελίου, όπως ακριβώς και για φάρμακο θεραπευτικό δεν αποτελεί έλλειψή του το ότι αποστραγγίζει τους κακούς χυμούς άρρωστου σώματος με σκοπό να απαλλάξει αυτό από αυτούς.

(2) Σύμφωνα με αυτά που ειπώθηκαν στους στίχους 40-42.

(3) «Σχίσμα όμως έγινε στον όχλο, όχι στους άρχοντες. Διότι οι άρχοντες είχαν μία γνώμη, το να μη δεχτούν αυτόν ως τον Χριστό» (Θφ).

Ιω. 7,44 τινές(1) δὲ ἤθελον(2) ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας(3).

44Μερικοί απ' αυτούς ήθελαν να τον πιάσουν, κανείς όμως δεν άπλωνε χέρι πάνω του.

(1) Ο σ. αυτός επαναλαμβάνει με ελάχιστες διαφορές τον σ. 30 (β). Αυτοί, για τους οποίους μιλά ο σ. αυτός, δεν είναι από τους άρχοντες, αλλά από τον όχλο, οι οποίοι αντιτιθέμενοι προς τον Ιησού ήθελαν να τον συλλάβουν και παρακίνησαν ίσως τους υπηρέτες που αναφέρονται στον επόμενο σ., να προβούν στη σύλληψη (ο).

(2) Λιγότερο έντονο από το «ζητούσαν» στο σ. 30 (β). Παρόλο που καθετί που έλεγε ήταν γεμάτο από χάρη και γλυκύτητα, όμως εκείνοι ερεθίζονταν από τα λόγια του. Έτσι ο Κύριος έπασχε, διότι έλεγε και έκανε πάντοτε τα αγαθά.

(3) Ούτε αυτοί, ούτε οι υπηρέτες των αρχιερέων· «όχι από σεβασμό προς αυτόν, ούτε επειδή έβαλαν στους θυμούς τους το από την ευλάβεια χαλινάρι, αλλά αναγκαζόμενοι να ησυχάσουν από μόνη τη δύναμή του» (Κ). «Διότι αόρατα δένονταν τα χέρια τους, αφού τους συγκρατούσε η θεία δύναμη» (Θφ). Όπως η κακία των εχθρών του Ιησού είναι πάντοτε παράλογη, έτσι σε ορισμένες περιστάσεις και η εξουδετέρωση και εκμηδένισή της είναι ανυπολόγιστη.

Ιω. 7,45 Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους(1), καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι(2)· διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν(3);

45Γύρισαν, λοιπόν, πίσω οι φρουροί στους αρχιερείς και στους Φαρισαίους, κι αυτοί τους ρώτησαν: «Γιατί δεν τον φέρατε;»

(1) Η ένωση των δύο αυτών ουσιαστικών κάτω από το ίδιο άρθρο υποδηλώνει το ενιαίο της ενέργειας και των δύο (g). Αρχιερείς και Φαρισαίοι, δηλαδή το συνέδριο (β). Παρόλο που ήταν ημέρα γιορτής, το συνέδριο βρισκόταν μαζεμένο αναμένοντας το αποτέλεσμα αυτής της ενέργειας (g). Δεν παρακολουθούσε τις θρησκευτικές τελετές της ημέρας, αλλά άφησε μόνο το λαό σε αυτές, προτιμώντας από τη λατρεία προς το Θεό την φονική συνδιάσκεψη εναντίον του Ιησού.

(2) Λέγεται το «εκείνοι» παρόλο που πρόκειται για πρόσωπα που σύμφωνα με τη σειρά του λόγου βρίσκονται πιο κοντά στο ρήμα εἶπον. Ίσως για να σημάνει, ότι ήταν πάντοτε τα ίδια πρόσωπα, οι αιώνιοι εχθροί του Ιησού (g)· ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, για να δηλωθεί, ότι οι υπηρέτες ήταν ηθικά πιο κοντά στον Ιωάννη τον ευαγγελιστή από τους αρχιερείς και φαρισαίους (Weiss, Westcott).

(3) «Θορυβούνται πολύ με την επιστροφή των υπηρετών, βλέποντας να μην έχουν τον αναζητούμενο... Τι είναι αυτό που σας εμπόδισε, λένε, ώστε να μην πραγματοποιήσετε αυτό που θεωρούν σωστό οι άρχοντες;» (Κ). Εμφανίστηκε δημόσια και πολλοί από το λαό ήταν δυσαρεστημένοι μαζί του και θα τους βοηθούσαν για επιτυχία της σύλληψης. Από την άλλη πάλι ήταν η τελευταία ημέρα της γιορτής και αν αυτή περνούσε δύσκολα θα παρουσιαζόταν νέα ευκαιρία για πραγματοποίηση της σύλληψης. «Γιατί λοιπόν δεν επιτελέσατε το καθήκον σας;».

Ιω. 7,46 ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος(1).

46Οι φρουροί απάντησαν: «Ποτέ άνθρωπος δε μίλησε όπως αυτός».

(1) «Πήγαν μεν για να τον δέσουν, γύρισαν όμως δεμένοι οι ίδιοι από τον θαυμασμό για τα λόγια του» (Ζ).

«Δεν χρειάστηκαν θαύματα, αλλά κυριεύτηκαν από μόνη τη διδασκαλία. Διότι δεν είπαν, ότι ουδέποτε θαυματουργήσε έτσι άνθρωπος... Γίνονται κήρυκες της σοφίας του Χριστού και δείχνουν μεγαλύτερο θάρρος, και δεν λένε· Δεν μπορέσαμε λόγω του όχλου... αλλά τι; Ουδέποτε μίλησε έτσι άνθρωπος» (Χ).

Η διδασκαλία του Κυρίου προκαλεί και σε αυτούς την ίδια εντύπωση όπως και στους Γαλιλαίους (Ματθ. ζ 28,29)(β). Αισθάνονται κάποια παράδοξη και πρωτοφανή δύναμη στα λόγια του (τ).

Ουδέποτε άνθρωπος μίλησε με τόση σοφία και δύναμη και χάρη, με τόση πειστική σαφήνεια και με τόση θελκτική γοητεία. Ούτε κάποιος από τους προφήτες, ούτε ο ίδιος ο Μωϋσής, πατά μόνο ο Χριστός. Αναμφίβολα η απάντηση αυτή που δινόταν σε διδασκάλους, τους οποίους οι υπηρέτες

άκουγαν κάθε ημέρα, έπληττε πολύ αυτούς (g), παρόλο που δεν ήταν ακτινοβολία πραγματικής πίστης (μ). Όμως είναι αξιόλογο το θάρρος τους. «Διότι δεν μαζεύτηκαν κάπως μπροστά στο θυμό των Φαρισαίων, ούτε ως υπηρέτες δείλιασαν και είπαν τα αρεστά στους άρχοντες, αλλά μαρτυρούν την αλήθεια» (Θφ).

Ιω. 7,47 άπεκρίθησαν ούν(1) αυτοίς οι Φαρισαίοι· μη(2) και ύμείς(3) πεπλάνησθε;

47Τους ξαναρώτησαν τότε οι Φαρισαίοι: «Μήπως παρασυρθήκατε κι εσείς;

(1) Μετά από αυτήν την απάντηση που έδωσαν οι υπηρέτες, αποκρίνονται λοιπόν οι φαρισαίοι.

(2) Ο τρόπος της ερώτησης υποδηλώνει, ότι αναμένεται αρνητική απάντηση (β). «Δεν χρησιμοποιούν αυστηρότητα» (Ζ), «επειδή φοβούνται μην αποσχιστούν τελείως, αλλά δείχνουν το θυμό τους και μιλούν με επιφύλαξη» (Χ).

(3) «Το μεν άλλο πλήθος του απλού λαού, επειδή δεν ασχολείται με τις ιερές γραφές, αλλά ούτε και είναι οχυρωμένο με την προσκόλλησή του σε εμάς, ας υποθέσουμε ότι ενδεχομένως θα πάει με το μέρος του (του Ιησού) με ροπή χωρίς εξέταση... Με ποιο τρόπο όμως εξαπατηθήκατε και εσείς οι ίδιοι;» (Κ). «Οι δήθεν πιο σοφοί από τους άλλους και που παραμένετε κοντά σε εμάς τους νομομαθείς;» (Θφ).

Ιω. 7,48 μή τις(1) έκ τών άρχόντων(2) επίστευσεν εις αυτόν(3) ή έκ τών Φαρισαίων(2);

48Πίστεψε σ' αυτόν κανένα μέλος του συνεδρίου ή κανείς από τους Φαρισαίους;

(1) Και η μορφή αυτή της ερώτησης υποδηλώνει απάντηση αρνητική (β).

(2) Δεν ήταν όλοι οι Φαρισαίοι άρχοντες, αλλά μόνο οι εκλεκτότεροι μεταξύ αυτών. Για αυτό και διακρίνει αυτούς ως ιδιώτες από τους επίσημους άρχοντες. Όλοι όμως θεωρούνταν ως ζηλωτές και αυστηρά ορθόδοξοι. Για αυτό και αναφέρει αυτούς όλους παράλληλα με τους άρχοντες (β,ο). Μήπως κάποιος από τους άρχοντες τους μόνους αρμόδιους να κρίνουν για θρησκευτικά ζητήματα, ή από τους Φαρισαίους τους φρουρούς αυτούς της ορθοδοξίας; (μ).

Οι Φαρισαίοι βλέποντας ότι οι απεσταλμένοι να συλλάβουν τον Ιησού μολύνθηκαν από τη διδασκαλία του, υπενθυμίζουν σε αυτούς, ότι οι γνώμες τους και τα φρονήματά τους πρέπει να κανονίζονται σύμφωνα με τις γνώμες και τα φρονήματα των προϊσταμένων τους. Καυχώμενοι ότι ήταν ειδήμονες του νόμου, βεβαιώνουν, ότι κανένα μέλος από το συνέδριο δεν σκοτίστηκε με τη διδασκαλία αυτού του Γαλιλαίου. Η ταλαντευόμενη λοιπόν πίστη του όχλου οφείλεται στην άγνοια του νόμου (χ). Η υπόθεση του Χριστού σπάνια είχε στο πλευρό της άρχοντες και Φαρισαίους. Δεν χρειάζεται κοσμική υποστήριξη, ούτε υπόσχεται κοσμικά πλεονεκτήματα και απολαβές. Για αυτό ούτε κολακεύει, ούτε κολακεύεται από τους μεγάλους αυτού του κόσμου. Η αυταπάρνηση και ο σταυρός, τα οποία ζητά ο Χριστός από τους οπαδούς του, είναι πολύ βαριά και σκληρά μαθήματα για τους άρχοντες και τους Φαρισαίους.

(3) Κάποια μεμονωμένα παραδείγματα αρχόντων που πίστεψαν, όπως ο Νικόδημος και ο Ιωσήφ, ή αποτελούσαν μειονότητα ασήμαντη και για αυτό δεν ακριβολογούν τώρα για αυτούς, ή πιθανότερο ήταν τελείως άγνωστα στους αρχιερείς και τα μέλη του συνεδρίου (ο). Παρ' όλα αυτά μετά από λίγο αναφέρεται από τον Ιωάννη ότι «από τους άρχοντες πολλοί πίστεψαν σε αυτόν» (ιβ 42). Αλλά αυτοί φαίνεται, ότι κατά τη στιγμή αυτή δεν είχαν ακόμα πιστέψει (β). Όπως στο στ 41-42, έτσι και εδώ αρέσκειται ο Ιωάννης να παραθέτει λόγια που λέχθηκαν εναντίον του Ιησού, που διαψεύστηκαν όμως από τα πράγματα και για αυτό έγιναν γελοία (g).

Ιω. 7,49 άλλ' ό όχλος ούτος(1) ό μη γινώσκων τόν νόμον(2) έπικατάρατοί(3) είσι!

49Μόνον αυτός ο όχλος πιστεύει, που δεν ξέρουν το νόμο του Μωυσή και γι' αυτό είναι καταραμένοι».

(1) Με πολλή περιφρόνηση λέγεται αυτό. Από τα λίγα χωρία, τα οποία με ζωηρότητα χρώματα παρουσιάζουν την αλαζονεία και υπερηφάνεια των αρχιερέων και Φαρισαίων (ο).

Ο όχλος αυτός, τον οποίο αυτοί μεν απαξίωναν να κατατάξουν και με τα σκυλιά ακόμα του ποιμνίου τους, ο Θεός όμως αριθμούσε στα πρόβατά του. Εάν με τη φράση «ο όχλος αυτός» εννοούσαν την κοινότητα του ιουδαϊκού έθνους, ήταν όλοι το σπέρμα του Αβραάμ και κληρονόμοι των υποσχέσεων του Θεού. Δεν επιτρεπόταν λοιπόν με τόση περιφρόνηση να εκφράζονται οι Φαρισαίοι για αυτούς. Εάν πάλι εννοούσαν τους ακολούθους του Χριστού, παρόλο που αυτοί ήταν γενικώς λίγοι στον αριθμό και άσημοι κατά την περιουσία και την κοινωνική θέση, επειδή όμως προσκολλήθηκαν στο Χριστό, είχαν αποβεί μπροστά στο Θεό μεγάλοι και τίμιοι. Πώς λοιπόν οι Φαρισαίοι τους περιφρονούσαν; Σημείωσε, ότι ο Θεός στη σοφία του εκλέγει όχι σπάνια τα ταπεινά και τα περιφρονημένα, και η ανόητη σοφία των ανθρώπων του κόσμου κρίνοντας με βάση φαινόμενα εξωτερικά περιφρονεί τους εκλεκτούς του Θεού.

(2) «Νόμο εδώ λένε την όλη γραφή γενικώς» (Ζ), και ιδιαίτερος τους προφήτες, όπως φαίνεται από την στο σ. 52 απάντηση προς τον Νικόδημο. Πολλοί από εκείνους, οι οποίοι δεν έκαναν ειδικές σπουδές γύρω από την Γραφή, αλλά οι οποίοι είναι ειλικρινείς, ζηλωτές, και με την τήρηση του θείου νόμου και την πείρα που αποκομίζουν από αυτήν και με την επικοινωνία τους με το Θεό μέσω των προσευχών, ζουν στη ζωή τους αυτά που μελετιούνται στη Γραφή, εμβαθύνουν στο πνεύμα της πολύ περισσότερο από όσο μεγάλοι θεολόγοι που σπούδασαν σε πανεπιστημιακές σχολές, αλλά υπολείπονται σε προσωπική πείρα της χριστιανικής ζωής.

(3) Υπήρχαν ραββινικά λόγια, σύμφωνα με τα οποία «αυτός που αγνοεί (το νόμο) δεν είναι ευσεβής· μόνο αυτού που ξέρουν το νόμο θα αναστηθούν» (στον γ, και δ). Λόγω της άγνοιάς τους πιστεύουν στον Ιησού και για αυτό μένουν καταραμένοι (b). «Καταραμένοι» επειδή «παραβαίνουν το νόμο» (Ζ). Υπάρχει και η γραφή επάρατος, το οποίο δεν συναντιέται και πάλι στην Κ.Δ.

Αποτελεί σφετερισμό του προνομίου του Θεού, όπως και εκδήλωση ασπλαχνίας, το να αποκηρύττει κάποιος ορισμένα πρόσωπα, πολύ δε περισσότερο πλήθος ολόκληρο ως καταραμένους. Είμαστε ανίκανοι να κρίνουμε παίρνοντας το βήμα αυτού που είναι ο μόνος που εξετάζει καρδιές και νεφρούς και για αυτό του μόνου ικανού να κρίνει κάθε σάρκα. Για αυτό δεν επιτρέπεται σε εμάς να καταδικάζουμε και να κατακρίνουμε κανένα, αλλά το μόνο παράγγελμα, το οποίο υποχρεωνόμαστε πάντοτε να τηρούμε, είναι το «Ευλογείτε και μην καταριέστε».

Ιω. 7,50 λέγει Νικόδημος(1) πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς(2) πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν(3)· 50Τους ρώτησε τότε ο Νικόδημος, που ἦταν ἕνας απ' αὐτούς, εκείνος που εἶχε πάει στον Ιησὺ νύχτα λίγον καιρό πριν:

(1) Συχνά εκείνοι, οι οποίοι υπήρξαν δειλοί εκεί όπου κανείς κίνδυνος δεν υπήρξε, στην κρίση του κινδύνου αποδεικνύονται υπερασπιστές της αλήθειας (b). Ο Νικόδημος ακούγοντάς τους να ισχυρίζονται ότι κανείς δεν πίστεψε από τους άρχοντες θεώρησε καθήκον του προς την αλήθεια να διαφωνήσει με αυτό (δ).

(2) Υποδηλώνεται με αυτό πρόοδος που συντελέστηκε στον Νικόδημο. Αυτός που από δειλία επισκέφτηκε σε καιρό νύχτας τον Ιησού τώρα παίρνει θάρρος να αντιμιλήσει στους άρχοντες (g). Πολλοί από τους πιστούς, οι οποίοι κατά τα πρώτα τους βήματα παρουσιάζονται δειλοί και ανίκανοι να αντισταθούν στην ελαφρότερη πνοή του ανέμου, με τη θεία χάρη γίνονται τελικά ισχυροί και αδιάσειστοι.

(3) «Είναι ένας από τους άρχοντες και συγκαταλεγόταν σε εκείνους που έλαχαν να έχουν την εξουσία» (Κ). Η προσθήκη αυτής της επεξήγησης γίνεται με κάποια ειρωνεία. «Επειδή είπαν, Και κανείς από τους άρχοντες δεν πίστεψε σε αυτόν, για αυτό επισημαίνει ο ευαγγελιστής ότι ήταν ένας από αυτούς, δείχνοντας ότι και άρχοντες πίστεψαν σε αυτόν» (Χ).

Το ότι ο Νικόδημος ήλθε στον Ιησού νύχτα και παρέμεινε στα κρυφά μαθητής του, διατηρώντας τη θέση του στο ιουδαϊκό συνέδριο, αποδίδεται συνήθως στη δειλία του και θεωρείται σύμπτωμα ασθένειας στην πίστη. Αλλά ο Χριστός δεν είπε και στο Νικόδημο το «ακολουθήσε με», όπως το είπε στους 4 ψαράδες μαθητές και στο Ματθαίο. Εάν έλεγε και στο Νικόδημο αυτό, αυτός θα ακολουθούσε το διδάσκαλο. Πρέπει μάλλον στη σύνεση του Νικοδήμου να αποδώσουμε το ότι προς το παρόν δεν απέρριψε το αξίωμά του στο συνέδριο, αλλά διατήρησε αυτό, για να έχει την ευκαιρία, να υπηρετεί και με αυτό το Χριστό και να συγκρατεί κατά το δυνατόν την μανία των Ιουδαίων εναντίον του Διδασκάλου.

Παρόλο που σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να αρνηθούμε τον Διδάσκαλό μας, όμως πρέπει να αναμένουμε με σύνεση, για να κάνουμε τη δημόσια για αυτόν ομολογία μας στον πρέποντα καιρό, οπότε θα γίνεται αυτή με μεγαλύτερη καρποφορία και περισσότερα πλεονεκτήματα. Δες ακόμα ότι ο Θεός έχει παντού το υπόλειμμά του. Στις χειρότερες θέσεις και τα ελεεινότερα περιβάλλοντα βρίσκει κάποιος πρόσωπα εξαιρετα και πραγματικά αξιότιμα. Στο ιουδαϊκό συνέδριο βρίσκουμε το Νικόδημο και τον Ιωσήφ, όπως και στην αυλή του Ναβουχοδονόσορα τον Δανιήλ και στο ανάκτορο του Αρταξέρξη τον Νεεμία.

Ιω. 7,51 μὴ(1) ὁ νόμος(2) ἡμῶν κρίνει(3) τὸν ἄνθρωπον(4), ἐὰν μὴ ἀκούσῃ(5) παρ' αὐτοῦ(6) πρότερον καὶ γινῶ(5) τί ποιεῖ(7);

51«Μήπως μπορούμε σύμφωνα με το νόμο μας να καταδικάσουμε ἕναν ἄνθρωπο, αν πρώτα δεν τον ακούσουμε και δε μάθουμε τι ἔκανε;»

(1) «Τους ελέγχει ο Νικόδημος... αλλά με τρόπο ἔμμεσο και μαλακό· διότι δεν είχε ακόμη το θάρρος που ταίριαζε» (Ζ). Δεν παρουσιάζεται αμέσως υπερασπιστής του Ιησού, αλλά μάλλον τηρητής του νόμου (β). Την ώρα που εκείνοι κατηγορούσαν το λαό ότι αγνοεί το νόμο, ο Νικόδημος ἤδη σιωπηλά και ἔμμεσα στρέφει την κατηγορία αυτή εναντίον τους και δείχνει σε αυτούς, ότι αγνοούσαν

στοιχειώδεις και θεμελιώδεις αρχές του νόμου.

- (2) Μπαίνει μπροστά με έμφαση=Ο νόμος, τον οποίο υποθέτετε, ότι εσείς μόνοι γνωρίζετε (b). «Επειδή λοιπόν είπαν... οι οποίοι δεν γνωρίζουν το νόμο... στη συνέχεια τους ελέγχει ο Νικόδημος... Διότι δείχνει ότι αυτοί ούτε ήξεραν το νόμο ούτε έπρατταν το νόμο» (X).
- (3) «Κατακρίνει» (Z). Προσωποποιείται ο νόμος ως δικαστής: «κρίνει... ακούσει... γνωρίσει» (g). Όταν οι δικαστές εμπνέονται από το νόμο και διέπονται από αυτόν, κρίνει τότε και ακούει και γνωρίζει ο νόμος, διότι οι δικαστές αυτοί είναι το στόμα του νόμου και όσες φορές ελευθερώνουν ή καταδικάζουν σύμφωνα με το νόμο, ορθά λέγεται ότι ο νόμος ελευθέρωσε ή καταδίκασε.
- (4) Ή, έναν άνθρωπο (β)· ή τον άνθρωπο τον κατηγορούμενο και που οδηγήθηκε στο δικαστήριο (ο).
- (5) «Επομένως δεν χρειάζεται απλή ακρόαση, αλλά και ακριβής· διότι αυτό σημαίνει το «και να γνωρίσει τι κάνει»· τι θέλει και γιατί και για ποιο σκοπό, και αν απέβλεπε μήπως σε ανατροπή της πολιτείας και ως εχθρός» (X). Ότι μία κατηγορία δεν έπρεπε να γίνεται δεκτή χωρίς προηγούμενη έρευνα (Εξόδ. κγ 1) και ότι και τα δύο μέρη, και ο κατήγορος και ο κατηγορούμενος έπρεπε να ακουστούν (Δευτ. α 16) αποτελούσαν αρχές θεμελιώδεις του ιουδαϊκού νόμου (β). Οι δικαστές όταν ακούνε τα παράπονα και τις κατηγορίες των κατηγορών, πρέπει πάντοτε να αφήνουν χώρο και τόπο στις διάνοιές τους και για την υπεράσπιση των κατηγορουμένων, διότι έχουν δύο αυτιά, τα οποία υπενθυμίζουν σε αυτούς ότι οφείλουν να ακούνε προσεχτικά και τα δύο μέρη.
- (6) Υπάρχουν και στους κλασσικούς παραδείγματα τέτοιας σύνταξης του «ακούω» κυρίως για ακρόαση της απολογίας και υπεράσπισης του κατηγορουμένου. Ο Ιωάννης όμως κάνει χρήση αυτής της σύνταξης και αλλού, όπου δεν πρόκειται για τέτοια υπεράσπιση (δες α 41)(β).
- (7) Οι άνθρωποι πρέπει να κρίνονται όχι με βάση εκείνα τα οποία λένε εναντίον τους, αλλά με βάση τα όσα αυτοί οι ίδιοι έπραξαν.

Ιω. 7,52 απεκρίθησαν και είπον αὐτῶ· μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ(1); ἐρεῦνησον καὶ ἴδε(2) ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγγήγερται(3).

52Αυτοὶ του εἶπαν: «Μήπως κατάγεσαι κι εσύ από τη Γαλιλαία; Μελέτησε τις Γραφές και θα δεις πως κανένας προφήτης δεν πρόκειται να έρθει από τη Γαλιλαία».

(1) «Δες πώς απαντούν χωρίς λεπτούς τρόπους και με θυμό» (Z). Λες και όλοι οι μαθητές του Ιησού ήταν Γαλιλαίοι και λες και ο ίδιος ο Ιησούς να μην ήταν από άλλο μέρος παρά από τη Γαλιλαία (b). Αυτοί ως αριστοκράτες των Ιεροσολύμων εκδήλωναν περιφρόνηση προς τους επαρχιώτες Γαλιλαίους (β). Υπονοεί επίσης η ερώτηση αυτή, ότι οι Γαλιλαίοι κυρίως συμμαρζόνταν τις Μεσσιακές αξιώσεις του Ιησού (ο).

(2) Δες, δηλαδή θα δεις εύκολα (b). Τα πράγματα είναι τόσο σαφή, ώστε θα πέσουν αμέσως στα μάτια σου και θα πειστείς. «Σαν να έλεγε κάποιος: Πήγαινε, μάθε» (X).

(3) Παρ' όλα αυτά τουλάχιστον ο Ιωνάς ήταν Γαλιλαίος από τη Γεθχοφέρ (Δ Βασ. ιδ 25). Πιθανώς επίσης και ο Ωσηέ, του οποίου οι προφητείες αφορούν στο βόρειο βασίλειο (β). Αλλά και του Ναούμ η πατρίδα παραμένει αβέβαιη (g). Για αυτό ζητήθηκε να θεραπευτεί η ιστορική αυτή ανακρίβεια με τη διαφορετική γραφή ουκ εγειρεται=Οχι στο παρελθόν, αλλά τώρα στα παρόντα χρόνια δεν πρόκειται από τη Γαλιλαία να βγει προφήτης (β).

Πιο σωστή η ερμηνεία, σύμφωνα με την οποία, στην έξαψή τους οι αρχιερείς και οι Φαρισαίοι παρατρέχουν λεπτομέρεια, η οποία πράγματι αποτελεί εξαίρεση του κανόνα, κατά τον οποίο συνήθως οι προφήτες προέρχονταν από την Ιουδαία (ο). Όταν κάποιος έχει αρετή και πραγματική αξία, σε τι η φτώχεια ή η αφάνεια της πατρίδας του μπορεί να υποτιμήσει αυτόν; Δεν ήταν και οι Γαλιλαίοι απόγονοι του Αβραάμ; Αλλά και οι βάρβαροι και Σκύθες δεν είναι σπέρμα του Αδάμ; Και δεν έχουμε όλοι μαζί έναν Πατέρα; Αλλά και αν υποθεθεί, ότι από τη Γαλιλαία κανείς προφήτης δεν βγήκε, τι θα εμπόδιζε το Θεό να αναδείξει τώρα και Γαλιλαίο προφήτη;

Ιω. 7,53 Καὶ ἀπήλθεν(1) ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ(2).

53Και έφυγαν καθένας για το σπίτι του.

(1) Η συνεδρίαση του Ιουδαϊκού συνεδρίου διαλύθηκε, και όπως υποδηλώνεται από την απότομη διάλυση, αυτή δεν έγινε αθόρυβα (ο). Οι σύνεδροι αναχώρησαν «οργισμένοι από το λόγο του Νικοδήμου» (Z). Διέλυσαν με βιασύνη και σύγχυση την συνεδρία. Συγκεντρώθηκαν στο ίδιο σημείο εναντίον του Κυρίου και εναντίον του Χριστού αυτού. Αλλά όχι μόνο αυτός που κατοικεί στους ουρανοὺς γέλασε εις βάρος τους, αλλά και εμεῖς στη γη ελεεινολογούμε αυτούς βλέποντας να διαλύονται σε αφρό όλες οι ραδιουργίες της περίτεχνης πολιτικής τους με ένα μόνο συνετό λόγο, που βγήκε από το στόμα ενός από τους συναδέλφους τους.

(2) Είναι όμως πιθανό, ότι ο σ. αυτός συνδέεται με τους αμέσως επόμενους (η 1-11) αναπόσπαστα

και συνεπώς δεν ανήκει στην αφήγηση του Ιωάννη, αλλά αποτελεί μέρος του κειμένου, από το οποίο αποσπάστηκε η περικοπή για τη μοιχαλίδα (g,b)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Για τη γνησιότητα της περικοπής αυτής προκλήθηκαν σοβαρές αντιρρήσεις. Το ότι αυτή παραλείπεται μεν από πολλούς από τους παλαιότερους μεγαλογράμματους κώδικες, ανάμεσα στους οποίους και οι κώδικες (Σιναϊτικός, Αλεξανδρινός και Βατικανός (ομοίως στους κώδικες C, L, N, T, X, Δ, Θ, καθώς και σε 70 άλλους μικρογράμματους κώδικες), από κάποιους πάλι άλλους (E M S Λ Π και 45 μικρογράμματους κώδικες) σημειώνεται με αστερίσκο ή οβελίσκο, σημάδια που εκφράζουν αμφιβολίες για τη γνησιότητα, και από άλλους τοποθετείται αλλού (δηλ. ο υπ' αριθμόν 225 κώδικας τοποθετεί αυτήν μετά το Ιω. ζ 36, 10 άλλοι στο τέλος του ευαγγελίου και 4 άλλοι στο ευαγγέλιο του Λουκά μετά το κεφ. κα) θεωρήθηκε ως αρκετά σοβαρό επιχείρημα εναντίον της γνησιότητάς της. Η σοβαρότητα επίσης του επιχειρήματος αυτού ενισχύεται και από το ότι οι Τερτυλλιανός, Κυπριανός, Ωριγένης, Χρυσόστομος και Νόννος δεν μιλούν καθόλου για την περικοπή αυτή, η οποία δεν ερμηνεύεται ούτε στο κατά Ιωάννην υπόμνημα του Κυρίλλου, ούτε από τον Θεοφύλακτο, και μόλις κατά τον Ιβ αιώνα παρουσιάζεται πρώτος να υπομνηματίζει αυτήν ο Ζιγαβηνός, ο οποίος όμως παρατηρεί για αυτήν, ότι «στα ακριβή αντίγραφα ή δεν βρίσκεται ή σημειώνεται με το σημάδι του οβελίσκου· για αυτό φαίνεται ότι είναι εμβόλιμα και προσθήκη και απόδειξη αυτού είναι ότι ούτε ο Χρυσόστομος τα αναφέρει καθόλου».

Επιπλέον η περικοπή λείπει και από τις παλαιές μεταφράσεις (Πεσιπώ, του Σινά, του Cureton, της Φιλοξενιανής) όπως και από τη Σαϊδική (μετάφραση), την Κοπτική, τη Γοτθική και την Αρμενική. Αλλά και το πλήθος των διαφορετικών γραφών, οι οποίες σημειώθηκαν δυσανάλογα στους 12 στίχους της περικοπής αυτής, παρουσιάζει ελάχιστα πιθανό, ότι το κείμενο αυτό προήλθε από γραφίδα κάποιου αποστόλου, διότι ήταν αδύνατον κείμενο αποστολικό να υποστεί τέτοιες αλλοιώσεις. Υπολόγισαν σε 80 και πλέον τις διαφορετικές αυτές γραφές, ενώ ο Griesbach διέκρινε 3 διαφορετικά κείμενα αυτής της περικοπής.

Αντιθέτως άλλοι μεγαλογράμματοι κώδικες (Δ F G H K U Γ) και πάνω από 300 μικρογράμματους περιλαμβάνουν την περικοπή χωρίς να σημειώνουν κάποιο σημάδι αμφιβολίας, ομοίως επίσης και κάποια χειρόγραφα της Ιτάλας (λατινική μετάφραση) όπως και η Βουλγάτα και η Συριακή μετάφραση της Ιερουσαλήμ. Επιπλέον μαρτυρείται αυτή από τις Αποστολικές Διαταγές (I,2,24), και η μαρτυρία αυτή, που μπορεί να φτάσει και μέχρι το τέλος του τρίτου αιώνα, θα έπρεπε να χαρακτηριστεί ως η παλαιότερη από όλες.

Κατά τον τέταρτο αιώνα οι Αμβρόσιος, Ιερώνυμος και Αυγουστίνος κηρύττονται υπέρ της αυθεντικότητας της περικοπής και εξηγούν την παράλειψή της από κάποιους κώδικες ότι οφείλεται στο φόβο κάποιων ασθενών στην πίστη χριστιανών μήπως οι γυναίκες τους βγάλουν από αυτήν συμπεράσματα χαλαρών ηθικών αντιλήψεων (August. De conj. Adult II 6 δεσ και Hieron. Adv. Pelag. II 17).

Αλλά και εσωτερικοί λόγοι, δηλαδή από την ανομοιότητα του ύφους σε σχέση με αυτό του υπόλοιπου ευαγγελίου του Ιωάννη, όπως και η απότομη παρεμβολή αυτού του ανεκδότη στη σειρά της διδασκαλίας του Κυρίου κατά την εορτή της σκηνοπηγίας, και η γενικότερη ομοιότητα και του περιεχομένου και της μορφής της περικοπής με την παράδοση και αφήγηση των συνοπτικών, συνηγορεί υπέρ της εκδοχής, ότι η περικοπή αυτή δεν έχει συγγραφεί από τον Ιωάννη.

Από την άλλη όμως η αφήγηση για τη μοιχαλίδα παρουσιάζεται ως αυθεντικό απόσπασμα πρωϊμότατης παράδοσης για τα λόγια και έργα του Κυρίου. Φαίνεται επίσης αν όχι βέβαιο, τουλάχιστον πιθανότατο, ότι σε αυτήν αναφέρεται ο Ευσέβιος (Εκκλ. Ιστ. γ 39) μιλώντας για τον Παπία (επίσκοπο Ιεραπόλεως) ότι έγραψε «και άλλη ιστορία για γυναίκα η οποία κατηγορήθηκε για πολλές αμαρτίες στον Κύριο, την οποία περιέχει το καθ' Εβραίου ευαγγέλιο». Όπως όμως ήδη είπαμε, η όλη περικοπή παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με τις ιστορίες των συνοπτικών, και η επιείκεια και η σοβαρότητα συγχρόνως που αποδίδονται από αυτήν στον Ιησού εμφανίζονται εξ' ολοκλήρου σύμφωνες με τα χαρακτηριστικά του Ιησού, όπως διέσωσαν σε εμάς αυτά οι συνοπτικοί. Και δεν απομένει η παραμικρή αμφιβολία, ότι το τεμάχιο αυτό εξιστορεί γεγονός αυθεντικό και διασώζει πιστά τα λόγια και τη στάση του Ιησού απέναντι σε γυναίκα που παρεκτράπηκε. Η σοφία και η δραστική δύναμη, την οποία ο Ιησούς εκδηλώνει στην ιστορία της μοιχαλίδας είναι τόσο μεγάλα, ώστε να παρουσιάζεται παράδοξο, πώς το αξιόλογο αυτό τμήμα της ευαγγελικής ιστορίας θεωρείται από πολλούς συγχρόνους ως αβέβαιο (b). (Δες g,b).

Ιω. 8,1 Ἰησοῦς δὲ(1) ἔπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν(2)·

1Ο Ἰησοῦς πήγε στο ὄρος των Ελαιῶν.

(1) Αντιθετικός σύνδεσμος. Τα μεν μέλη του συνεδρίου γύρισαν στα σπίτια τους, ο δε Ἰησοῦς μετέβη...

(2) Πουθενά στον Ιωάννη δεν συναντιέται η ονομασία αυτή, την οποία βρίσκουμε στους συνοπτικούς (β). Ο Ιωάννης για τον ίδιο τόπο χρησιμοποιεί τη φράση «πέραν του χειμάρρου των κέδρων» (ιη 1)(ο). Η γενική τοποθεσία της αφήγησης μοιάζει με αυτήν που περιγράφεται στη συνοπτική παράδοση. Ενώ διαρκούσε η τελευταία εβδομάδα πριν το Πάσχα, κατά την οποία ο Ἰησοῦς σταυρώθηκε, ο Κύριος περνούσε την ημέρα στην Ιερουσαλήμ και ειδικά στο ναό και το απόγευμα αποσυρόταν έξω από την πόλη στη Βηθανία (Μάρκ. ια 11,12,19,27,Ματθ. κα 17). Τόσο από τον Μάρκο όσο και από τον Λουκά το ὄρος των Ελαιῶν μνημονεύεται ειδικά σε σχέση με τη συνηθισμένη του αυτή αποχώρηση (Μάρκ. ιγ 1-3,Λουκ. κα 37,38,κβ 39)(χ).

Ιω. 8,2 ὄρθρου(1) δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς(2) ἦρχετο πρὸς αὐτόν· καὶ καθίσας(3) ἐδίδασκεν αὐτούς.

2Αλλά πρῶι πρῶι γύρισε πάλι στο ναό, κι ὅλο το πλήθος ερχόταν κοντά του. Αυτὸς κάθισε και τους δίδασκε.

(1) Λέξη που συνηθίζεται από τον Λουκά (Λουκ. κδ 1,Πράξ. ε 21) αντί για την οποία ο Ιωάννης χρησιμοποιεί τη λέξη πρῶι (ιη 28,κ 1,κα 4)(β). Πολύ πρῶι ο Κύριος επανέρχεται στο συνηθισμένο τόπο της διδασκαλίας του για συνέχιση του έργου του. Δες και Μάρκ. ια 20, όπου και πάλι πρῶι παρουσιάζεται ο Κύριος να επιστρέφει στην πόλη (ο). Ο Κύριος δίδασκε «ευκαίρως, ακαίρως». Τρία πράγματα είναι αξιοσημείωτα ἐδῶ σε σχέση με το κήρυγμα του Ἰησοῦ.

α) Ο χρόνος. «Ὁρθρου», πολύ πρῶι. Παρόλο που διανυκτέρευσε ἐξῶ από την πόλη και πιθανότατα διέθεσε μεγάλο μέρος της νύχτας σε προσευχή, παρ' ὅλα αυτά ἦλθε ἐκεῖ πολύ νωρίς. Ὅταν το ἔργο κάποιας ἡμέρας πρόκειται να γίνει για το Θεό και τις ψυχές, καλό είναι να το αρχίζουμε νωρίς και να ἔχουμε ολόκληρη την ἡμέρα μπροστά μας και στη διάθεσή μας. β) Ο τόπος. Στο ἱερό. Διότι ἐκεῖ συνέρρεε κατά τις ἡμέρες ἐκείνες λαὸς πολὺς, για να λατρεύσει το Θεό, και ο Κύριος ἠέλεε να ενθαρρύνει το λαό σε τέτοιες συναθροίσεις, διότι δεν εἶχε ἀκόμα ἀφήσει τον τόπο ἐκεῖνο ἔρημο. γ) Η στάση του κατά την ὥρα του κηρύγματος. Καθόταν και δίδασκε ως ἔχοντας ἐξουσία και ως ἔχοντας την πρόθεση να παρατείνει για πολὺ το λόγο.

(2) Ο λαὸς που εἶχε καλὲς διαθέσεις προς αὐτόν και ὄχι οι ἀρχοντες που σχεδίαζαν σκευωρίες ἐναντίον του (ο). Ἦλθαν προς αὐτόν, παρόλο που ἦταν πολὺ πρῶι. Ὅσοι ζητοῦν αὐτόν νωρίς και ἀπὸ τον ὄρθρο, θα τον βρουν.

(3) Σύμφωνα με τη συνήθεια αὐτῶν που διδάσκουν δημόσια. Δες Ματθ. ε 1,Μάρκ. ιγ 3,Ιω. στ 3 (ο). Διαφορετικὲς γραφὲς στο στίχο: Παραγίνεται... ο ὄχλος. Αποσιωπάται ἀπὸ ἀρκετὰ χειρόγραφα το «προς αὐτόν».

Ιω. 8,3 ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς(1) καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα(2) ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην(3), καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ(4)

3Τότε οι δάσκαλοι του νόμου και οι Φαρισαῖοι φέρνουν μια γυναῖκα που την εἶχαν πιάσει να διαπράττει μοιχεία· την ἔβαλαν στη μέση

Ιω. 8,4 λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε(5), αὕτη ἡ γυνὴ κατείληπται ἐπ' αὐτοφώρῳ(6) μοιχευομένη(7)·

4και του εἶπαν: «Διδάσκαλε, αὕτη τη γυναῖκα την ἔπιασαν ἐπ' αὐτοφώρῳ να διαπράττει μοιχεία.

(1) Πουθενά στον Ιωάννη δεν συναντιέται αὐτός ο ὄρος, ἐνῶ στους συνοπτικούς συχνότατα βρίσκεται η φράση οι γραμματεῖς και οι Φαρισαῖοι (β). Οι γραμματεῖς και οι Φαρισαῖοι, των οποίων ο υποκριτικὸς βίος θα ἀναγκάσει τον Κύριο να ἀπευθύνει προς αὐτούς τα καυστικά ἐκεῖνα Ουαί, αὐτοὶ οδηγοῦν τη μοιχαλίδα μπροστά στον Ἰησοῦ. Εἶναι κάτι κοινὸ και συνηθισμένο σε ἐκείνους, οι οποίοι εἶναι παραδομένοι στην ἀμαρτία, να εἶναι αυστηροί στις ἀμαρτίες των ἄλλων.

(2) Η γυναῖκα οδηγείται προς τον Ἰησοῦ ὄχι για διεξαγωγή κανονικῆς δίκης, ἀλλὰ με σκοπὸ να προκαλέσουν τον Ἰησοῦ να ἐκφράσει γνώμη για ζήτημα που σχετιζόταν με τον μωσαϊκὸ νόμο, και να χρησιμοποιήσουν στον κατάλληλο καιρὸ την γνώμη αὐτὴν ἐναντίον του (δες σ. 6)(β). Ο οικτίρμων και φιλεύσπλαχνος διδάσκαλος, ο οποίος δειχνόταν τόσο χαλαρὸς στην τήρηση των παραδόσεων, θα ἐξέφραζε φανερά τώρα τη διαφωνία του με τον Μωϋσή, που ξεκάθαρα πρόσταζε ἐδῶ ως ποινὴ το λιθοβολισμό; Εἴαν θα διαφωνούσε με τον Μωϋσή, θα πιανόταν στην παγίδα (τ).

(3) Παρόμοιο με το συλλαμβάνω, και ἐκφράζει ἐπιπλέον και την ἐννοια της σύλληψης στην ἴδια την πράξη. Και στον Ιωάννη (α 5,ιβ 35)(β). Υπάρχει και η γραφή καταληφθεισαν. Ο κώδικας του Βέζα ἀντί

για «επί μοιχεία» γράφει «επί αμαρτία».

(4) Στο μέσο των παρισταμένων εκεί που άκουγαν τη διδασκαλία του, έτσι ώστε ενώπιον όλων να συντελεστεί η εξέταση του ζητήματος και η έκφραση της γνώμης του Ιησού (β).

(5) Υπάρχει και η γραφή: λέγουσιν αυτω πειράζοντες. Βέβαιοι για το ότι ο Ιησούς θα συλλαμβανόταν στην παγίδα, μιλούν προς αυτόν ευγενικά αναγνωρίζοντας αυτόν διδάσκαλο (ο). Ονομάζοντας αυτόν διδάσκαλο, δήλωναν ταυτόχρονα και το λόγο για τον οποίο ζητούσαν από αυτόν να εκφέρει την απόφασή του (b).

(6) Επάνω στην ίδια την πράξη. Συνεπώς η ενοχή της είναι αδιαμφισβήτητη (ο). «Επ' αυτοφώρω σημαίνει: ελέγχεται από μόνο του, φαίνεται από μόνο του, είναι ολοφάνερο» (Ζ). Παρόλο που η μοιχεία είναι έργο σκοταδιού, για το οποίο οι ένοχοι παίρνουν όλα τα μέτρα, για να το συγκαλύψουν εκτελώντας αυτό κρυφά, όμως μερικές φορές αποκαλύπτεται δημόσια. Όσοι νομίζουν, ότι μπορούν να κρυφτούν όταν αμαρτάνουν, πλανώνται οικτρά. Διότι και εάν στην παρούσα ζωή πετύχουν να κρυφτούν, ασφαλώς θα έλθει ημέρα, κατά την οποία τα πάντα θα φανερωθούν.

(7) Το ρήμα δεν συναντιέται στον Ιωάννη, ενώ βρίσκεται συχνά στους συνοπτικούς (β). Και η γραφή: Ταύτην εύρομεν... μοιχευομένην.

Ιω. 8,5 και ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν Μωϋσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι(1)·

50 Μωυσῆς στο νόμο μάς έχει δώσει εντολή να λιθοβολούμε τέτοιου είδους γυναίκες.

(1) Σύμφωνα με το Λευϊτ. κ 10 τόσο ο μοιχεύων όσο και η μοιχευομένη έπρεπε να θανατώνονται. Δεν καθορίζεται όμως ο τρόπος της θανάτωσης. Στο Δευτερ. κβ 21-24 από την άλλη, ορίζεται ο με λιθοβολισμό θάνατος για τη νεόνυμφη, η οποία δεν θα βρισκόταν να είναι παρθένα, όπως και για την αρραβωνιασμένη, η οποία θα συλλαμβανόταν να μοιχεύει. Ίσως η μοιχαλίδα για την οποία γίνεται λόγος στην περικοπή αυτή να ήταν κάποια αρραβωνιασμένη. Πάντως όπως μπορεί κάποιος να συμπεράνει από το ότι τίθεται ζήτημα, του οποίου και ζητείται η λύση, η νομική αυτή διάταξη δεν βρισκόταν σε ισχύ, αλλά είχε χαλαρωθεί υπερβολικά η τήρησή της (g,β). Και οι γραφές: λιθάζειν, λιθάζεσθαι.

Ιω. 8,6 σὺ οὖν τί λέγεις; τοῦτο δὲ εἶπον ἐκπειράζοντες αὐτόν(1), ἵνα σχῶσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν(2) εἰς τὴν γῆν(3).

6 Εσύ τι γνώμη έχεις;» Αυτό το 'λεγαν για να του στήσουν παγίδα, ώστε να βρουν κάποια κατηγορία εναντίον του. Ο Ιησούς τότε έσκυψε κάτω και με το δάχτυλο έγραφε στο χώμα.

1) Με ποιό τρόπο εδώ τον πείραζαν; Όχι μόνο διότι «ξέροντας ότι είναι ελεήμων και συμπαθής, περίμεναν ότι θα την λυπηθεί και επομένως θα έχουν κατηγορία εναντίον του, ότι παράνομα λυπάται αυτήν που ο νόμος λιθοβολεί» (Ζ). Οι Φαρισαίοι έβαζαν τον Ιησού μπροστά σε δίλημμα όπως στο Ματθ. κβ 15-22, πάνω στο οποίο η οποιαδήποτε απάντηση εξέθετε αυτόν σε κίνδυνο. Εάν δειχνόταν επιεικής, θα κατηγορούσαν ως παραβάτης του νόμου. Εάν συνιστούσε τον λιθοβολισμό, θα κατηγορούσαν ότι παρορμούσε τα πλήθη να μην σεβαστούν το δικαίωμα, το οποίο επιφύλασσε στον εαυτό της η Ρωμαϊκή εξουσία στις κατακτόμενες χώρες, να αποφασίζει αυτή για τις περιπτώσεις της καταδίκης σε θάνατο (jus gladii=νόμος του ξίφους). Παρόλο όμως που μερικές φορές οι ρωμαϊκές αρχές δείχνονταν χαλαρές στη διεκδίκηση αυτού του δικαιώματός τους, όπως μπορεί κάποιος να συμπεράνει από την περίπτωση του Στεφάνου (Πράξ. ζ 58), όμως οι γραμματείς και οι Φαρισαίοι θα εύρισκαν αφορμή κατηγορίας εναντίον του Ιησού και θα δικαιολογούνταν πλήρως για τη σύλληψή του (g,β).

(2) Υπάρχει και η γραφή: κατέγραφε. Διάφορες ερμηνείες: 'Η, σύμφωνα με γραφή σε κάποιους κώδικες η οποία μπήκε μέσα στο κείμενο «ενός εκάστου αυτών τας αμαρτίας»· 'Η, όχι μόνο αυτών αλλά και όλων των θνητών τις αμαρτίες σύμφωνα με το Ιερεμ. ιζ 13 «όλοι όσοι σε εγκατέλειψαν... ας γραφτούν πάνω στη γη» (Ιερώνυμος adv. Pelag. II 17). 'Η, έγραφε αυτήν την ίδια την απάντηση που έδωσε «ο αναμάρτητος...» και μάλιστα το πρώτο μισό της, κατά την στο σ. 6 έναρξη του να γράφει και το άλλο μισό της κατά την στο σ. 8 εξακολούθηση του να γράφει (g). 'Η, πρόκειται για συμβολική πράξη που δηλώνει, ότι μπορούσε να ορίσει νόμο που ήταν ανώτερος από τον αντίστοιχο Μωσαϊκό. Η πιο πιθανή από όλες αυτές είναι η επόμενη: «Αυτό ακριβώς που συνηθίζουν πολλές φορές να κάνουν αυτοί που δεν θέλουν να απαντήσουν... Διότι γνωρίζοντας το τέχνασμά τους, προσποιούνταν ότι γράφει στη γη και δεν προσέχει αυτά που έλεγαν» (Ζ). Στο κείμενο της αφήγησης η έμφαση βρίσκεται όχι στο τι ο Κύριος έγραφε στο έδαφος, αλλά στην κίνηση του χεριού, την πράξη της γραφής (χ). Τελείως φυσικά, όπως θα έπραττε ο καθένας, όταν καθισμένος, ίσως και με ραβδί στα χέρια, θα απασχολούνταν από σκέψεις (μ) σε περίπτωση μάλιστα κατά την οποία αυτοί που ζητούσαν από αυτόν την απάντηση θα κινούνταν όχι από ευθέα ελατήρια.

Με το παράδειγμά του αυτό ο Κύριος μάς δίδαξε να είμαστε αργοί στο να μιλήσουμε, όταν μάλιστα δύσκολες περιπτώσεις προβάλλουν μπροστά μας. Και όταν βρισκόμαστε μπροστά σε προκλήσεις, πρέπει να συγκρατιόμαστε και διακόπτοντας να σκεφτόμαστε προηγουμένως και έπειτα να μιλάμε. Σκέψου δύο φορές πριν μιλήσεις μία.

(3) Μετά από αυτό κάποιοι κώδικες προσθέτουν την από έξω προερχόμενη γραφή «μη προσποιούμενος»=προσποιούμενος ότι δεν είναι έτσι· προσποιούμενος ότι δεν έχουν έτσι τα πράγματα ή ότι δεν άκουσε τι του είπαν (β).

Ιω. 8,7 ως δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνέκυψε καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν(1) πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ’ αὐτήν(2).

7Καθὼς ὁμως ἐπέμεναν να τον ρωτοῦν, σηκώθηκε πάνω και τους εἶπε: «Ὅποιος ἀπό σας εἶναι ἀναμάρτητος, ας ρίξει πρῶτος πέτρα πάνω της».

(1) Ὅχι ο ἀναμάρτητος ως προς την πράξη της μοιχείας ή ως προς τα αμαρτήματα της ακαθαρσίας, αλλά ο ἀναμάρτητος ως προς κάθε αμαρτία (β). Με την απάντηση αυτή ο Κύριος δεν εννοεί, ότι για να δικάσει κάποιος πρέπει να είναι ἀναμάρτητος, αλλά στρέφεται κυρίως ἐναντίον της αυστηρότητας, με την οποία ἄνθρωποι παραβλέποντας τις δικές τους αμαρτίες και παρεκτροπές, κρίνουν τους ἄλλους. Μεταφέρει έτσι το ζήτημα ἀπὸ το δικαστικό ἐπίπεδο στο ηθικό. Βεβαίως ο δικαστής, ο ἐντεταλμένος να ἀποδίδει δικαιοσύνη, οφείλει να πράττει αὐτὸ ἀνεξάρτητα της προσωπικῆς του ηθικῆς κατάστασης. Ἐδῶ ὁμως ο Κύριος δεν προσκαλοῦνταν να ἐκδώσει ἀπόφαση ως ἐπίσημος δικαστής, ἀλλά να ἐκφέρει γνώμη ως διδάσκαλος (γ).

Ὅταν βρισκόμαστε μπροστά σε σφάλματα των ἄλλων, πρέπει να σκεφτόμαστε και τα δικά μας σφάλματα, για τα οποία πρέπει να γίνουμε αυστηρότεροι ἐναντίον του εαυτοῦ μας παρά ἐναντίον των ἄλλων. Πρέπει να είμαστε ἥπιοι και ἐπιεικείς, ὄχι βέβαια προς τις αμαρτίες που διαπράχθηκαν, ἀλλά προς τα πρόσωπα που τις διέπραξαν, τα οποία πρέπει να διορθώνουμε «με πνεῦμα πραότητος» ἀποβλέποντας στους εαυτοῦς μας και στη διεφθαρμένη μας φύση. Εἴτε είμαστε και εμεῖς τώρα, εἴτε υπήρξαμε στο παρελθόν, εἴτε ἐνδέχεται να υπάρξουμε στο μέλλον ὅ,τι εἶναι αὐτός που τώρα κρίνεται ἀπὸ εμάς.

(2) «Δες πῶς ταυτόχρονα και το νόμο τήρησε και τη γυναίκα λυτήθηκε» (Ζ). Με τη φράση αὐτή ο Κύριος δεν θέτει ζήτημα για το αν η διάταξη εἶναι ή δεν εἶναι σωστή ως αυστηρή, ἀλλά ἀναγνωρίζοντας την ἰσχὺ του νόμου θέτει ζήτημα, για το ποιος ἔπρεπε να ἐκτελέσει αὐτόν (γ). «Πῶς ἀπάντησε η Ἀλήθεια; Πῶς ἀποκρίθηκε η Σοφία; Πῶς ἀποκρίθηκε η Δικαιοσύνη; Δεν εἶπε· ας μη λιθοβοληθεῖ. Διότι θα παρουσιαζόταν να μιλά ἐναντίον του νόμου. Ούτε εἶπε· ας λιθοβοληθεῖ. Διότι ἦλθε ὄχι για να χάσει ἐκεῖνο, το οποίο βρήκε, ἀλλά να ζητήσει το χαμένο. Ἀλλά τι ἀπάντησε; Ο ἀναμάρτητος... Ὡ ἀπόκριση Σοφίας! Παρατηροῦσαν τη μοιχαλίδα και δεν ἐβλεπαν μέσα στον εαυτό τους. Ἦταν παραβάτες του νόμου και ἐπιθυμοῦσαν να εφαρμοστεῖ ο νόμος... Ἀς τιμωρηθεῖ ο αμαρτωλός, ἀλλά ὄχι ἀπὸ αμαρτωλούς· ας τηρηθεῖ ο νόμος, ἀλλά ὄχι ἀπὸ τους παραβάτες του νόμου» (Αυ).

Ιω. 8,8 καὶ πάλιν κάτω κύψας(1) ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν(2).

8Κι ἐσκυψε πάλι κάτω κι ἔγραφε στο χῶμα.

(1) Με αὐτὸ ἐκδηλώνει σαφῶς ο Κύριος, ὅτι δεν εἶχε διάθεση να ἐπεκταθεῖ σε περαιτέρω συζήτηση για το θέμα με τους Φαρισαίους (β).

(2) «Ἐτσι ὥστε, την ὥρα που αὐτός ἀσχολοῦνταν δῆθεν με το να γράφει, να τους δώσει τη δυνατότητα να ἀναχωρήσουν πριν τους καταδικάσει πιο φανερά. Διότι και αὐτοῦς λυπόταν ἀπὸ υπερβολικὴ ἀγαθότητα» (Ζ). Κάποια χειρόγραφα προσθέτουν: ἐνός ἐκάστου τας αμαρτίας.

Ιω. 8,9 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο(1) εἰς καθ’ εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων(2), καὶ κατελείφθη ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὔσα(3).

9Αυτοὶ ὁμως, ὅταν ἀκούσαν την ἀπάντηση, ἄρχισαν με πρῶτους τους γεροντότερους να φεύγουν ἕνας ἕνας, μέχρι και τον τελευταίο· κι ἔμεινε μόνος ο Ἰησοῦς και η γυναίκα στη μέση.

(1) Ὑπάρχει και η γραφή: ἀκούσαντες και ὑπὸ της συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο. Ἐβγαίνουν φοβούμενοι ἴσως να μην ἐλεγχθῶν αυστηρότερα ἀπὸ τον Ἰησοῦ, ἀλλά κυρίως μη ἐνδιαφερόμενοι πλέον για κάτι ἄλλο ἀφοῦ η προσπάθειά τους για παγίδευση του Ἰησοῦ ἀπέτυχε. Ἄφησαν τη γυναίκα, διότι δεν ἐνδιαφέρονταν να τιμωρηθεῖ η παράβαση του νόμου, ἀλλά να παγιδευτεῖ ο Ἰησοῦς. Ἐάν ἐνδιαφέρονταν για την τιμωρία του παραβάτη, θα οδηγούσαν ἀμέσως τη γυναίκα ἐνώπιον των ἐπίσημα ἐγκατεστημένων δικαστῶν (γ).

(2) Στην ηλικία, οἱ ὁποῖοι ως τέτοιοι ἦταν και ἐπὶ κεφαλῆς της ὅλης πομπῆς και βρισκόνταν στην πρῶτη σειρά των κατηγόρων (γ). Κάποιοι κώδικες προσθέτουν «ἕως των ἐσχάτων». =Ὅχι τους

νεώτερους στην ηλικία, αλλά τους τελευταίους (Meyer). Έτσι όλοι οι κατηγοροί αποχώρησαν.

(3) Από τη φράση αυτή συμπεραίνουμε ότι δεν αποχώρησε και ο λαός που ήταν μαζί με τον Ιησού, που άκουγε τη διδασκαλία του (ο). «Άφησαν τη γυναίκα μαζί με τη μεγάλη της αμαρτία σε Αυτόν, ο οποίος ήταν χωρίς αμαρτία» (Au).

Ιω. 8,10 ἀνακύψας(1) δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· γύναι(2), ποῦ εἰσιν(3); οὐδεὶς σε κατέκρινεν; 10Τότε σηκώθηκε ὀρθίος ὁ Ἰησοῦς καὶ τὴν ρώτησε: «Γυναίκα, πού εἶναι οἱ κατηγοροὶ σου; Κανένας δε σε καταδίκασε;»

(1) Υπάρχει και η γραφή αναβλέψας. Μέχρις ότου αποχωρήσουν όλοι οι κατηγοροί ο Ιησούς έχοντας το κεφάλι στραμμένο προς τα κάτω, εξακολουθούσε να γράφει με το δάχτυλο στο έδαφος. Όταν λοιπόν αποχώρησαν όλοι, τότε ο Ιησούς αφού σήκωσε το κεφάλι απηύθυνε το λόγο προς την γυναίκα (ο). Μετά το «ο Ιησούς» κάποιοι από τους μεγαλογράμματους κώδικες προσθέτουν «και μηδένα θεασάμενος πλην της γυναικός».

(2) Φαίνεται, ότι και αυτή από ντροπή είχε προς τα κάτω το κεφάλι. «Ανέμενε να τιμωρηθεί από αυτόν, στον οποίο δεν μπορούσε να βρεθεί αμαρτία» (Au). Για αυτό και ο Κύριος αποκαλεί αυτήν με το «Γυναίκα». «Αυτός ο οποίος έτρεψε σε φυγή τους κατηγορούς της με τη γλώσσα της δικαιοσύνης, υψώνοντας μάτια επιείκειας προς αυτήν, τήν ρώτησε» (Au).

(3) Προστίθεται από άλλους κώδικες: εκείνοι οι κατηγοροί σου; Με το ερώτημα αυτό ο Κύριος ζητά όχι να πληροφορηθεί για την αποχώρηση των κατηγορών της γυναίκας, αλλά να επιστήσει την προσοχή της στο γεγονός της αυτοκαταδίκης εκείνων και σε εκείνο, το οποίο θα έλεγε σε αυτήν με την ευκαιρία της αποχώρησης (ο).

Ιω. 8,11 ἢ δὲ εἶπεν· οὐδεὶς, Κύριε. εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· οὐδὲ ἐγώ(1) σε κατακρίνω(2)· πορεύου(3) καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἀμαρτάνε(4).

11«Κανένας, Κύριε», ἀπάντησε ἐκείνη. «Οὔτε ἐγώ σε καταδικάζω», τὴς εἶπε ὁ Ἰησοῦς· «πῆγαινε, κι ἀπὸ ἔδω καὶ πέρα μην ἀμαρτάνεις πια».

(1) «Ούτε εγώ σε κατακρίνω, από τον οποίο ίσως φοβάσαι ότι θα κατακριθείς, διότι σε εμένα δεν βρίσκεις αμαρτία» (Au). Με αυτό αφήνει ο Κύριος να εννοηθεί από τη γυναίκα, ότι αυτός είχε το δικαίωμα να ρίξει εναντίον της την πέτρα της καταδίκης (g).

(2) Όχι δεν κατακρίνω την πράξη σου και την διαγωγή σου. Δεν προβαίνω στο έργο του κριτή και εκτελεστή της καταδικαστικής απόφασης (ο).

(3) Δεν προσθέτει: εις ειρήνην· ούτε λέει: σου συγχωρούνται οι αμαρτίες, αλλά μην αμαρτάνεις πλέον (b). Δεν συγχωρεί τη γυναίκα για την αμαρτία της, διότι αυτή δεν είχε προσέλθει μόνη μετανιωμένη και ζητώντας την άφεση, όπως αυτή στο Λουκ. ζ 37. Ούτε απευθύνει προς αυτήν τα ίδια λόγια, τα οποία και προς εκείνην (ο.π. σ. 48,50). Απλώς μακροθυμεί και παρέχει σε αυτήν πίστωση χρόνου για διόρθωση (g).

(4) Διακηρύσσεται το μέγεθος της παρεκτροπής της γυναίκας και καλείται αυτή να μην επαναλάβει αυτήν στο μέλλον (ο).

«Ο Κύριος κατέκρινε. Κατέκρινε όμως την αμαρτία, όχι τον άνθρωπο. Διότι εάν ήταν προσάτης της αμαρτίας θα έλεγε: Ούτε εγώ σε κατακρίνω. Πήγαινε, ζήσε όπως θες» (Au).

Πράγματι ευτυχείς είναι εκείνοι, τους οποίους ο Χριστός δεν κατακρίνει, αλλά συγχωρεί. Διότι όλων των άλλων οι κατακρίσεις και τα δυσμενή σχόλια λαμβάνουν αποσομωτική απάντηση από την φιλεύσπλαχνη απόλυση, την οποία παρέχει ο Κύριος, ο οποίος και μόνος είναι ο Ύψιστος Κριτής. Μη λησμονούμε όμως, ότι εκείνους δεν κατακρίνει ο Κύριος, οι οποίοι, αν και αμάρτησαν, πορεύονται με την απόφαση του να μην αμαρτάνουν στο εξής. Για τις προηγούμενες αποστασίες μας δεν θα ζητήσει λόγο από εμάς, εάν δειχτούμε διατεθειμένοι να ρίξουμε κάτω τα χέρια και να επιστρέψουμε στην υποταγή προς αυτόν.

Ιω. 8,12 Πάλιν οὖν(1) αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε λέγων(2)· ἐγώ εἰμι(3) τὸ φῶς τοῦ κόσμου(4)· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ(5) οὐ μὴ περιπατήσῃ(6) ἐν τῇ σκοτίᾳ(7), ἀλλ' ἔξει(8) τὸ φῶς τῆς ζωῆς(9).

12Τότε ὁ Ἰησοῦς τοὺς μίλησε πάλι καὶ τοὺς εἶπε: «Εγώ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὅποιος με ἀκολουθεῖ δὲν θὰ πλανιέται στὸ σκοτάδι, ἀλλὰ θὰ ἔχει τὸ φῶς ποὺ οδηγεῖ στὴ ζωή».

(1) Μπαίνει μπροστά με έμφαση. Προαναγγέλλει λοιπόν νέα μαρτυρία του Ιησού. Σε σχέση με ποια; Αυτήν στο κεφ. ζ 37 και εξής, όπου διακήρυξε για τον εαυτό του, ότι είναι αυτός που παρέχει το νερό της ζωής (g).

«Όπως ακριβώς λέγαμε ότι ο Ιησούς έκανε το λόγο με τρόπο που ταίριαζε στα όσα είχαν γραφτεί για την εορτή, όταν κατά την τελευταία ημέρα είχε σταθεί στο ναό φωνάζοντας «Εάν κάποιος διψά, ας

έρθει σε εμένα και ας πει»,... έτσι και τώρα κάνει πάρα πολύ επίκαιρη την εξήγηση και όπως είναι χρέος όσον αφορά τη φύση των πραγμάτων» (Κ).

Αφού εφαρμόσε στο ζ 37 στον εαυτό του το πρώτο σύμβολο, τώρα από την ίδια ιστορία της Π.Δ. εφαρμόζει στον εαυτό του και δεύτερο αντίστοιχο (g).

(2) Πότε; Δεν αποκλείεται και κατά την ίδια τελευταία ημέρα της γιορτής, στην οποία είπε και τα λόγια στο ζ 37. Και υπέρ αυτού συνηγορεί το ότι τα λόγια αυτά είναι συνέχεια και συμπλήρωμα των λόγων εκείνων. Μπορεί όμως να ειπώθηκαν και μετά την εορτή, κατά την επόμενη ημέρα (g).

(3) Όπως τα σχετικά με το νερό λόγια του τα είπε ο Κύριος με αφορμή το νερό, που χρησιμοποιούνταν στις τελετές της γιορτής, έτσι και τα λόγια αυτά δεν λέχθηκαν άσχετα με τα τελούμενα ή αναφερόμενα στη γιορτή. Και άλλοι μεν υποστήριξαν, ότι τα λόγια αυτά λέχθηκαν εξ' αφορμής της τελετής του ανάμματος των 4 χρυσών λυχνιών που υψώνονταν στην αυλή των γυναικών, «στο γαζοφυλάκιο» (σ. 20). Η τελετή αυτή συνοδευόταν και από άσματα και χορό, τον οποίο έσυραν γύρω από τις λυχνίες άνδρες σοβαροί, ενώ ο ήχος από τα άσματα και τα όργανα γέμιζε το ναό ολόκληρο και η γιορτή παρατεινόταν μέχρι το πρωί. Σύμφωνα με το Ταλμούδ όμως η τελετή αυτή γινόταν όχι στην τελευταία, αλλά στην πρώτη ημέρα της γιορτής.

Για αυτό παρουσιάζεται πιο πιθανή η εκδοχή, ότι τα λόγια αυτά λέχθηκαν σε σχέση με άλλη μεγάλη ευεργεσία του Θεού προς τους Ισραηλίτες κατά την παραμονή στην έρημο, και της οποίας γινόταν ανάμνηση στη γιορτή αυτή, και ήταν αυτή, η καθοδήγηση των Ισραηλιτών στην έρημο με τη νεφέλη (g). «Αναπλάθει τον λόγο με παλαιότερη εικόνα πραγμάτων και με εκείνα που είχαν συμβεί στους προγόνους τους... τούς κηρύττει με σαφήνεια... Όταν δηλαδή διέσχιζαν την απέραντη έρημο, βαδίζοντας προς τη γη της επαγγελίας, την ημέρα απλωνόταν νεφέλη πάνω από αυτούς σαν όροφος, ενώ τη νύχτα προπορευόταν στύλος φωτιάς διαλύοντας το σκοτάδι και καθιστώντας απρόσκοπτη την οδό στους πορευομένους» (Κ).

(4) «Λέει τον εαυτό του ότι είναι φως όχι ιδιαίτερα ή ξεχωριστά αυτών που κατάγονταν από το Ισραήλ, αλλά όλου του κόσμου» (Κ). Όχι μόνο «της Γαλιλαίας, ούτε της Παλαιστίνης, ούτε της Ιουδαίας» (Χ). Οι Εβραίοι πρέσβευαν, ότι ο Θεός ήταν το φως τους (ψαλμ. κστ 1, Ησ. ξ 19). Επίσης όχι μόνο οι μεταγενέστεροι ραββίνοι θεωρούσαν και τον Μεσσία φως (Lightfoot, Hor. Hebr. III 330), αλλά και στον Ησαΐα ο δούλος του Κυρίου θα είναι φως εθνών (μβ 6, μθ 6. Δες και Λουκ. β 32)(β). «Δείχνει ότι αυτός είναι για τον οποίο προαναγγέληκε: «Να σε τοποθέτησα να είσαι φως εθνών», και ότι δεν είναι ένας από τους προφήτες, αλλά δεσπότης» (αμ). Παρ' όλα αυτά η ονομασία «φως του κόσμου» είναι ακόμα ευρύτερη και γενικότερη, διότι περιλαμβάνει κάθε λογική ύπαρξη και όλο τον κόσμο των ηθικών και λογικών όντων (β).

«Διότι θα ισχυριστούμε ότι αυτός είναι που στέλνει σε όλη τη φύση το νοητό φως» (Κ). Η ιδέα αυτή δεν έχει τίποτα το παράλληλο στην Π.Δ., αλλά είναι ιδέα που συναντιέται κατεξοχήν στον ευαγγελιστή Ιωάννη (δες Ιω. α 8,9, γ 19, θ 5, ιβ 46). Από την άλλη αυτή η διακήρυξη του Ιησού για τον εαυτό του είναι τέτοια, ώστε μόνος αυτός θα μπορούσε για τον εαυτό του να την κάνει και κανείς άλλος δεν θα μπορούσε να διεκδικήσει αυτήν (β).

«Δεν είπε, ότι σε εμένα υπάρχει το φως, αλλά εγώ είμαι το φως» (Θφ).

«Ο Μονογενής είναι φως από τη φύση του, έχοντας αναλάβει από το από τη φύση του φως του Θεού και Πατέρα» (Κ). "Με αυτήν την ονομασία φανερώνει και ότι η δόξα της θεότητας είναι απρόσιτη και ότι με την λαμπρότητα της γνώσης φωτίζει αυτούς που έχουν καθαρίσει το μάτι της ψυχής τους" (Β). Είναι η τέλεια αποκάλυψη του ηθικού καλού δηλαδή του Θεού, του ζωντανού καλού (g).

Ο Θεός είναι φως. Και ο Χριστός είναι η εικόνα του Θεού του αοράτου. Αναμενόταν ως φως που θα φωτίζε τα έθνη, «φως εις αποκάλυψιν εθνών» (Λουκ. β 32). Ως φως του κόσμου λοιπόν και όχι φως μόνο της ιουδαϊκής συναγωγής. Το ορατό φως του κόσμου είναι ο ήλιος, και ο Χριστός είναι ο ήλιος της δικαιοσύνης. Λέγοντας λοιπόν ότι ο Χριστός είναι το φως, πρέπει να εννοούμε, τι ο Χριστός είναι από μόνος του και τι είναι ως προς το λογικό κόσμο των ανθρώπων. Ως προς τον εαυτό του είναι λαμπρότατος και ενδοξότατος. Ως προς εμάς όμως είναι η πηγή του φωτός που φωτίζει κάθε άνθρωπο. Τι φυλακή θα ήταν ο κόσμος, αν έλειπε ο ήλιος! Έτσι και χωρίς το Χριστό. Η ζωή των ανθρώπων χωρίς το φως του Χριστού θα ήταν αθλιότερη από μύριους θανάτους. Ο Χριστός από μόνος του είναι φως. Είναι ακατανόητο στη φύση του το φως, αλλά είναι και το πρώτο ορατό στους ανθρώπους, μέσω του οποίου και τα άλλα στον κόσμο αυτόν γίνονται ορατά σε εμάς, και παρουσιάζει άριστα σε εμάς το Χριστό. Ποιος θα διηγηθεί τη γενιά του; Αλλά και ποιος χωρίς το Χριστό μπορεί να σχηματίσει ορθή αντίληψη για τα θεία ή και τα εγκόσμια;

Αυτό το φως που είναι άσπιλο και αμόλυντο από μόνο του και παραμένει τέτοιο και όταν ακόμα εισχωρεί στις πιο απομακρυσμένες και μολυσμένες γωνιές της γης είναι εικόνα του αιώνιου αρχιερέα μας, ο οποίος αφού γεννήθηκε χωρίς σπίλο από την Παρθένο παρέμεινε τελείως αναμάρτητος, ρίχνοντας τις ζωογόνες ακτίνες του μέσα σε κόσμο αμαρτωλό και μολυσμένο, τον οποίο εξυγιαίνει και

καθαρίζει με αυτές, χωρίς να μολύνεται από την ρυπαρότητά του. Είναι λοιπόν ο Κύριος και ως προς εμάς και ως προς όλο τον κόσμο φως. Πριν ακόμα έλθει, πουθενά και σε αυτήν ακόμα την Ιουδαία, δεν υπήρχε τίποτα άλλο περισσότερο παρά μόνο ό,τι θα μπορούσε να ονομαστεί χαραυγή και λυκαυγές βαθέος όρθρου.

Υπήρχαν στην Ιουδαία τύποι, μυστηριώδη εμβλήματα και σύμβολα, αλλά αυτά δεν αποτελούσαν το φως της χριστιανικής ημέρας. Εάν όμως εκεί, όπου είχε δοθεί η αποκάλυψη της Π.Δ., δεν είχε έλθει ακόμα το φως, τι σκοτάδι επικρατούσε στις χώρες των εθνικών; Στις χώρες αυτές ζούσαν αυτοί που κάθονταν στο σκοτάδι και στη σκιά του θανάτου. Όταν ήλθε ο Χριστός, έλαμψε αμέσως το φως. Διαχύθηκε και στα σκοτεινά βάθη του τάφου το φως της ελπίδας και της αθανασίας. Η άφεση των αμαρτιών, η δικαίωση μέσω του Χριστού, η νίκη κατά της διεφθαρμένης φύσης μας, η προστασία και καθοδήγηση ανάμεσα στις δυσκολίες και τους πνευματικούς κινδύνους, η παρηγοριά στις θλίψεις, ο θρίαμβος κατά του θανάτου αποτελούν την κληρονομιά των ακολούθων του Χριστού. Και δεν αποτελούν αυτά όλα το φως, ναι, το φως της ζωής;

(5) Αυτοί που υποστηρίζουν ότι εξ' αφορμής του καψίματος των λυχνιών είπε τα λόγια αυτά ο Κύριος, σχετίζουν τη φράση αυτήν με το χορό που γινόταν γύρω από τις λυχνίες, όπου αυτοί που μετείχαν σε αυτόν ακολουθούσαν τον πρώτο που έσυρε το χορό. Πιο σωστό είναι να αναφερθεί στην καθοδήγηση από τη νεφέλη (g).= «Όπως λοιπόν εκείνοι που ακολουθούσαν εκείνο τον καιρό τη φλόγα του πυρός που προπορευόταν και τους οδηγούσε απέφυγαν την παραπλάνηση... έτσι και αυτός που με ακολουθεί, δηλαδή αυτός που βαδίζει στα ίχνη των δικών μου διδαγμάτων» (Κ). Ακολουθώ τον Ιησού υπονοεί προσκόλληση σε αυτόν γεμάτη εμπιστοσύνη και ελπίδα, ακολουθώ την καθοδήγησή του· δες η 12,1 4,5,27,28. Ακολουθώ τον Ιησού σημαίνει κοινωνία πίστης, όσο και κοινωνία ζωής και συμμετοχή στο πάθημά του, στο να συμπάσχω μαζί του (C). Είναι καθήκον μας να υποτάσσουμε τους εαυτούς μας στην καθοδήγησή του και σε καθετί να παίρνουμε οδηγίες από αυτόν. Πολλοί ακολουθούν ψεύτικα φώτα που τους οδηγούν στον όλεθρο. Αλλά ο Χριστός είναι το αληθινό φως. Δεν είναι όμως αρκετό να ατενίζουμε το φως αυτό και να το βλέπουμε, αλλά πρέπει να το ακολουθούμε και να πορευόμαστε κάτω από τον φωτισμό και την καθοδήγησή του, διότι είναι όχι μόνο των ματιών μας φως, αλλά φως και στα πόδια και στα μονοπάτια μας.

(6) Συχνά τόσο στην Π.Δ., όσο και στην Κ.Δ., μάλιστα στον Παύλο και έπειτα στον Ιωάννη το περπατώ λέγεται με την έννοια του συμπεριφέρομαι και του τρόπου ζωής (g).

(7) Αυτός που ακολουθεί το Χριστό «δεν θα είναι καθόλου στο σκοτάδι» (Κ). Δεν θα ζήσει μέσα στο σκοτάδι. «Εννοεί νοητό φως και σκοτάδι· δηλαδή δεν μένει στην πλάνη» (Χ), «και στην αμαρτία» (Ζ). Εννοεί τον σκοτισμό της ψυχής και της διάνοιας από τον εγωισμό και τα υπόλοιπα πάθη της αμαρτίας (g).

Αυτός που ακολουθεί το Χριστό δεν θα στερηθεί ποτέ από τις καθοδηγήσεις εκείνες στην οδό της αλήθειας, οι οποίες είναι αναγκαίες για να τον προφυλάξουν από ολέθριες πλάνες, ούτε από τις καθοδηγήσεις στην οδό του καθήκοντος, που τον προφυλάσσουν από την αξιοκατάκριτη αμαρτία. Εάν ακολουθούμε το Χριστό, θα είμαστε ευτυχισμένοι και στους δύο κόσμους. Εάν τον ακολουθούμε εδώ, θα τον ακολουθήσουμε και στους ουρανούς.

(8) Θα κατέχει εσωτερικά (g). Υπάρχει και η γραφή του σιναϊτικού κώδικα: έχει.

(9) Ή, το φως που παρέχει τη ζωή («θα κερδίσει δηλαδή την αποκάλυψη των μυστηρίων σχετικά με εμένα, η οποία μπορεί να τον χειραγωγεί στην αιώνια ζωή» (Κ)). Ή, το φως το προερχόμενο από τη ζωή σύμφωνα με το Ιω. α 4.

Ιω. 8,13 είπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς(1)· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής(2).

13Τότε του είπαν οι Φαρισαίοι: «Εσύ ο ίδιος μαρτυρείς για τον εαυτό σου· η μαρτυρία σου δεν ισχύει».

(1) Σύμφωνα με ραββινικό ρητό «κανείς δεν παρέχει μαρτυρία για τον εαυτό του». Πάντοτε η μαρτυρία, την οποία δίνει κάποιος για τον εαυτό του, θεωρήθηκε ύποπτη και για αυτό μπορεί να παραμεριστεί. Ο ίδιος ο Κύριος αναγνώρισε την ορθότητα αυτού του ρητού στο Ιω. ε 31 (g). Παραθεωρούσαν όμως οι Φαρισαίοι, ότι η μαρτυρία του Κυρίου για τον εαυτό του επιβεβαιωνόταν συγχρόνως και από τη μαρτυρία του Ιωάννη, από τα θαύματά του, από την Γραφή και από τον ίδιο τον Πατέρα του (ο).

(2) Σύντομος τρόπος έκφρασης. Είναι δυνατόν να πει κάποιος την αλήθεια για τον εαυτό του· η μαρτυρία του αυτή όμως δεν θεωρείται ως επαρκής μαρτυρία (b). «Είναι αβέβαιη η μαρτυρία κάποιου για τον εαυτό του» (Κ).

Ιω. 8,14 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· κὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία μου(1), ὅτι οἶδα(2) πῶθεν ἦλθον(3) καὶ ποῦ ὑπάγω(4)· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἶδατε(5) πῶθεν ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω(6).

14Ο Ἰησοῦς τοὺς ἀπάντησε: «**Κι αν ἐγὼ καταθέτω μαρτυρία για τον εαυτό μου, η μαρτυρία μου ἰσχύει γιατί ἐγὼ ξέρω ἀπὸ ποῦ ἦρθα καὶ ποῦ πηγαίνω, ἐνῶ εσεῖς δὲν ξέρετε οὔτε ἀπὸ ποῦ ἔρχομαι οὔτε ποῦ πηγαίνω.**

(1) «Στους ἀνθρώπους βέβαια φαίνεται να ὑπάρχει φυτεμένο στη φύση τους το να θέλουν πολλές φορές ἀπὸ φιλαυτία να ἀποδίδουν στον εαυτό τους τα ἀρίστα, κι αν ἀκόμη τυχαίνει να μην τα ἔχουν, γιατί εὐκόλα ολισθαίνει η φύση στο κακό. Σε μένα ὅμως, λέει, δὲν ὑπάρχει η δυνατότητα να πάσχω τα ἴδια με τους γήινους» (Κ). Δὲν συμβαίνει το ἴδιο καὶ για ἐμένα, το ὁποῖο μπορεῖ να συμβεῖ για ὁποιοδήποτε ἀπὸ τους ἄλλους ἀνθρώπους. Παρόλο που ἐγὼ μαρτυρῶ για τον εαυτό μου, η μαρτυρία μου ὅμως εἶναι ἀληθινή.

(2) Το ἐσωτερικὸ φῶς καὶ η βέβαιη πληροφορία, τα ὁποῖα κατέχει για το πρόσωπό του, για τὴν καταγωγή του, για τὴν ἀποστολή του, για τὴν με τον Πατέρα φυσικὴ καὶ ουσιώδη σχέση του, προστατεύει αὐτόν ἀπὸ κάθε πλάνη καὶ παρέχει σε αὐτόν το δικαίωμα καὶ καθιστᾶ αὐτόν ἰκανὸ να μαρτυρεῖ ἀλάνθαστα για τον εαυτό του (g).

Γνωρίζω· η ἀληθινὴ μαρτυρία προέρχεται ἀπὸ βέβαιη γνώση (b). Καὶ ο Κύριος εἶχε βέβαιη συνείδηση για τὴν προέλευσή του. Ἀς εἶναι εὐλογημένος ο Θεός! Παρόμοια πληροφορία που ἰκανοποιεῖ το ἐσωτερικὸ μας μετέδωσε καὶ σε ἐμᾶς ο Κύριος. Κάθε ἀγαθοῦ καὶ πραγματικοῦ χριστιανοῦ αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι η ἰκανοποίηση, ὅτι παρόλο που ο κόσμος τον παραγνωρίζει, ὅπως παραγνώριζε καὶ τον θεάνθρωπο Κύριο, ὅμως αὐτός εἶναι πληροφορημένος καὶ γνωρίζει καλὰ ἀπὸ ποῦ προέρχεται η πνευματικὴ του ζωὴ καὶ ποῦ αὐτὴ πρόκειται να τον φέρει.

(3) «Ἀπὸ πατέρα Θεό» (Ζ), «φῶς ἀπὸ φῶς δηλαδὴ» (Κ): «ἀπὸ το Θεό εἶμαι καὶ εἶμαι καὶ Θεός καὶ Υἱός Θεοῦ. Ο ἴδιος ο Θεός ὅμως εἶναι ἀξιόπιστος μάρτυρας για τον εαυτό του» (Χ).

(4) «Μετὰ το τέλος αὐτῆς τῆς συγκατάβασης» (Ζ). Πηγαίνω στο Θεό καὶ η διάβασή μου ἀπὸ τὴ γῆ με μορφή δούλου εἶναι προσωρινή.

«Ἀν καὶ ἐγὼ ἀνθρώπος, λέει, ... ἀλλὰ δὲν θα θεωρηθῶ ἐξ' αἰτίας αὐτοῦ ὅτι εἶμαι ἔρημος ἀπὸ τὴν ἀξία που ἀρμόζει σε Θεό· μένω λοιπὸν πάλι αὐτό που εἶμαι ἀπὸ τὴ φύση μου, δηλαδὴ Θεός. Καὶ ἀπόδειξη σαφῆς για αὐτό εἶναι το ὅτι ξέρω ποῦ πηγαίνω· θα ἀνέβω δηλαδὴ στους οὐρανοὺς πρὸς τον Πατέρα ἀπὸ τον ὁποῖο εἶμαι» (Κ). «Ἀφοῦ πρόκειται να πάω στο Θεό τον ἀληθινὸ, πῶς θα μπορούσα να λέω ψέματα τὴ στιγμή που πρόκειται να πάω στον ἀληθινό;» (Θφ).

(5) «Με τὴ θέλησή σας κάνετε το κακό καὶ ἐνῶ ξέρετε, προσποιεῖστε πῶς δὲν ξέρετε, ἀλλὰ ὅλα τα λέτε ἀπὸ ἀνθρώπινη σκέψη καὶ δὲν θέλετε να καταλάβετε τίποτα πέρα ἀπὸ αὐτό που φαίνεται» (Χ). Η ἀγνοία τους εἶναι ἐνοχῆ, διότι δὲν ἠθελαν να γνωρίσουν.

(6) Οὔτε τὴν καταγωγή καὶ προέλευσή μου γνωρίζετε, ἀλλὰ οὔτε καν τὴν ἀποστολή καὶ τον προορισμό μου. Τὴν προαιώνια γέννησή του καὶ το μυστήριό τῆς ἐναθρώπησης μπορούσαν σε τελικὴ ἀνάλυση να το ἀγνοοῦν. Ἀλλὰ ὅτι η ἀποστολή καὶ το ἔργο του ἦταν θεῖο ἔπρεπε να το γνωρίζουν, διότι αὐτὰ ἦταν προφανή. Εἶναι προτιμότερη λοιπὸν καὶ αὐθεντικότερη η γραφή: «ἢ ποῦ ὑπάγω» ἀντὶ για τὴν «καὶ ποῦ ὑπάγω».

Ιω. 8,15 ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε(1)· ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα(2).

15Εσεῖς κρίνετε με ἀνθρώπινα κριτήρια, ἐνῶ ἐγὼ δὲν κρίνω κανέναν.

(1) Κρίνετε «κατ' ὄψιν» ὅπως εἶπε στο ζ 24. Κρίνετε «βλέποντας μόνο αὐτό που φαίνεται» (Ζ). «Ἐχετε στραμμένο το βλέμμα στο σῶμα μου που φαίνεται» (αμ). «Δηλαδὴ πλανιέστε... ἐπειδὴ ἀκριβῶς βλέπετε μόνο αὐτὴν τὴ σάρκα, παρόλο βεβαίως που οφείλατε πολὺ περισσότερο να προσέχετε τὴ μεγαλοπρέπεια των ἔργων μου» (Κ).

Το «κατὰ σάρκα» ἐδῶ λέγεται για να δηλώσει τον ἀνθρώπο, ἔτσι ὅπως ὀπτικά πέφτει στα μάτια· για να δηλώσει τὴν ἐξωτερικὴ μορφή καὶ κατάσταση του ἀνθρώπου (G). Οἱ Ἰουδαῖοι ἐκρίναν για το Χριστό καὶ το εὐαγγέλιό του σύμφωνα με τα ἐξωτερικὰ φαινόμενα· καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ παρουσιάζονταν σε κάποια πράγματα συνηθισμένα καὶ φτωχὰ, θεωρούσαν ως ἀδύνατον το να εἶναι αὐτός φῶς του κόσμου, λες καὶ ο ἥλιος ὅταν καλύπτεται ἀπὸ τα νέφη να μην εἶναι ἥλιος.

Ἦ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεία. «Ὅπως ἀκριβῶς το να ζεῖ κάποιος σαρκικά, σημαίνει ὅτι ζεῖ κακῶς, ἔτσι καὶ το να κρίνει ως πρὸς τὴ σάρκα, σημαίνει ὅτι κρίνει ἀδίκως» (Χ)=Κρίνετε σαρκικά, ως ἀνθρώποι που κυριαρχεῖστε ἀπὸ τὴ σάρκα.

(2) Ἦ, ὑπονοεῖται ἐξῆς ἀπὸ το κείμενο το «κατὰ τὴν σάρκα»=δὲν κρίνω κανέναν ἀποβλέποντας μόνο σε αὐτό που φαίνεται ἐξωτερικά. Ἐτσι εἶναι καὶ η ἄλλη ἐρμηνεία στον Κύριλλο («Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἴσατε ἀνθρώποι ως πρὸς τὴ φύση, δὲν θα σας θεωρήσω για αὐτό ὅτι εἴστε ὀπτισηδῆποτε ὅλο μὴδέν»).

Ή, πιο σωστά: «Δεν κρίνω τώρα» (Ζ): «δεν ήλθα για αυτό» (Χ). «Εγώ θα μεταθέσω σε άλλο καιρό το να σας κρίνω, Διότι δεν έστειλε ο Θεός τον υιό του στον κόσμο για να κρίνει τον κόσμο αλλά για να σωθεί ο κόσμος» (Κ). Αυτό δηλαδή αναφέρεται στο χρόνο της πάνω στη γη δημόσιας δράσης του Κυρίου και όχι στην μελλοντική από αυτόν κρίση του κόσμου.

«Η πρώτη έλευση του Κυρίου μας είναι θεραπευτική, όχι δικαστική. Διότι εάν είχε έλθει για να κρίνει πρωτίστως, δεν θα εύρισκε κανέναν τον οποίο να ανταμείψει με τη δικαίωση» (Αυ).

Λέγεται λοιπόν αυτό «σαν ακριβώς κάποιος να είπε: Αν άδικα κρίνουμε εμείς οι Ιουδαίοι, γιατί δεν τιμωρείς, γιατί δεν καταδικάζεις; Λέει, ότι δεν ήλθα για αυτό, για να κρίνω... Τώρα λοιπόν ξεφεύγετε την καταδίκη, όχι διότι αδυνατώ να σας καταδικάσω, αλλά διότι δεν είναι τώρα καιρός. Διότι φυλάω για τη Δευτέρα παρουσία την καταδίκη σας» (Θφ).

Ιω. 8,16 καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ(1), ἡ κρίσις ἢ ἐμὴ ἀληθῆς(2) ἐστίν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί(3), ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με(4) πατήρ.

16Αλλά ακόμα κι αν κρίνω εγώ, η κρίση μου είναι έγκυρη, γιατί δεν είμαι μόνος, αλλά είμαστε εγώ και ο Πατέρας που μ' έστειλε.

(1) «Αν έκρινα, δίκαια θα σας καταδικάζα» (Χ). Δεν κρίνω· αλλά αν υποθέταμε ότι αναλάμβανα το έργο του κριτή, αν καθίσω στο θρόνο του Κριτή, η κρίση μου θα είναι αληθινή (ο).

(2) «Δηλαδή ορθή, δίκαιη» (Ζ). Πιο πάνω μίλησε για μαρτυρία, εδώ για κρίση. Η μαρτυρία είναι σε αναφορά με το Θεό και τον Υιό του Θεού· η κρίση είναι αναφορικά με τους ανθρώπους (b). Υπάρχει και η γραφή: αληθινή.

(3) Ο λόγος για τον οποίο η κρίση του Κυρίου θα ήταν δίκαιη. «Δεν είμαι μόνος όταν κρίνω, αλλά εγώ και ο Πατέρας» (Ζ): «έχω σε όλα συνθελητή και συνδικαστή τον Πατέρα» (Κ). «Δεν το είπα αυτό επειδή έχει αδυναμία στο να κρίνει, αλλά επειδή μαζί με τον Υιό ο Πατέρας πρόκειται να κρίνει αυτούς που απιστούν σε αυτόν που έστειλε» (αμ). Έχω συνείδηση ότι βρίσκομαι σε μοναδική επικοινωνία με τον Πατέρα, λόγω της οποίας η κρίση μου δεν είναι απλώς μία ατομική κρίση, αλλά κρίση που υποστηρίζεται από την κρίση του Πατέρα και βασίζεται σε αυτήν (μ).

(4) Δηλώνει την θεία του προέλευση ταυτόχρονα και αποστολή. Δες γ 17,δ 34 (ο,β).

Ιω. 8,17 καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ(1) γέγραπται(2) ὅτι δύο ἀνθρώπων ἢ μαρτυρία ἀληθῆς(3) ἐστίν.

17Και στο νόμο σας είναι γραμμένο πώς η μαρτυρία δύο ανθρώπων είναι έγκυρη.

(1) «Όπως εσεῖς οι ἴδιοι κομπάζετε» (Ζ). Χρησιμοποιεῖ δεύτερο πρόσωπο («τῷ ὑμετέρῳ -τον δικό σας) διότι οι Φαρισαῖοι αλαζονικά οικειοποιούνταν το νόμο σαν να ήταν αποκλειστικά δικός τους και αξίωσαν, ὅτι αυτοί και μόνοι ἦταν οι τηρητές του και οι ερμηνευτές του. Ἡ, διαφορετικὴ ερμηνεία· ο Κύριος χρησιμοποιεῖ ἐδῶ το λεγόμενον «κατ' ἄνθρωπον επιχειρήμα (argumentum ad hominem)» και αποδεικνύει την πλάνη των συνομιλητῶν του με βάση τις δικές τους αρχές και το νόμο, στον οποίο αυτοί αναγνώριζαν ανώτατη αυθεντία (β).=Στο νόμο σας, στον οποίο αναφέραστε (b) και ἐπὶ τη βάση του οποίου με κατακρίνετε.

(2) Ελευθερὴ παράθεση ἀπὸ το Δευτ. ιθ 15 (δες και Δευτ. ιζ 6 και Αρ. λε 30). Ο νόμος ο μωσαϊκός απαιτούσε 2 μάρτυρες, για να είναι έγκυρη η μαρτυρία. Αποδεικνύει λοιπόν ο Κύριος, ὅτι οι κρίσεις, τις οποίες εκφέρει (σ. 16), ὅπως και οι μαρτυρίες, τις οποίες παρέχει (σ. 18) εκπληρώνουν τους ὅρους αὐτῆς της αρχῆς. Διότι ο Πατέρας συνενώνει τη μαρτυρία και την κρίση του με τη δική του ως Υιού. Ὅπου το ἀνθρώπινο μάτι διακρίνει ἕναν μόνο μάρτυρα, υπάρχουν στην πραγματικότητα δύο (g). Υπάρχει και η γραφή του σιναϊτικού: γεγραμμένον ἐστί.

(3) Μάλλον με την ἔννοια αὐτοῦ που είναι έγκυρο και ισχύον σύμφωνα με το νόμο. Διότι δεν είναι δύσκολο και ειλικρινεῖς μάρτυρες δύο ἢ και περισσότεροι να πλανηθούν. «Εἶναι δυνατόν και δύο μαρτύρων οι μαρτυρίες να είναι ψεύτικες. Η γανή Σωσάννα καταδικάστηκε ἀπὸ δύο ψεύτικους μάρτυρες... ἕνας ολόκληρος λαός εἶπε ψέματα ἐναντίον του Χριστοῦ» (Αυ).

Ιω. 8,18 ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν(1) περὶ ἑαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ(2). 18Εγὼ καταθέτω μαρτυρία για τον εαυτό μου, συγχρόνως ὁμως καταθέτει και ο Πατέρας που μ' έστειλε».

(1) Αναφέρεται σε αὐτὰ που εἶπαν οι Φαρισαῖοι στο σ. 13. «Πάλι αναφέρεται στο «εσύ μαρτυρεῖς για τον εαυτό σου»» (Ζ). Μπαίνει μπροστά με ἔμφαση το Εγώ εἰμαι, «φανερώνοντας δηλαδή την αυθεντία του» (Χ).

(2) «Θα παραλάβω ως συμβοηθὸ και σύμφωνο για τα δικά μου πλεονεκτήματα τον Θεό και Πατέρα» (Κ). Πώς μαρτυρεῖ; Ἡ, «διότι θαυματουργεῖ μαζί με ἐμένα, ὅπως βλέπετε, και συνεργάζεται» (Κ)=Μαρτυρεῖ με τα θαύματα τα οποία ενεργεῖ μέσω ἐμοῦ.

Ή, μιλά για εσωτερική μαρτυρία, την οποία λόγω της πιο εσωτερικής σχέσης με τον Πατέρα άκουγε. Η γνώση, την οποία ο Κύριος είχε για τον εαυτό του και την αποστολή του, διέφερε ουσιωδώς από το ψυχολογικό φαινόμενο, το οποίο φιλοσοφικά ονομάζουν συνείδηση. Ο Κύριος βρισκόταν σε ιδιαίτερη σχέση με τον Πατέρα και μέσα στο φως του Θεού γνώριζε τον εαυτό του και πληροφορούνταν για τον εαυτό του (g). Η μαρτυρία του Ιησού δεν ήταν μία μεμονωμένη μαρτυρία. Ουδέποτε υπήρξε μόνος, διότι ο Πατέρας δεν ήταν μόνο μαζί του (Ιω. ιστ 32) αλλά ήταν και μέσα του (Ιω. ιδ 10,11,ιζ 21-23). Συνεπώς η μαρτυρία του Ιησού ήταν διπλή μαρτυρία, η οποία εκπλήρωνε εξ' ολοκλήρου τις απαιτήσεις του μωσαϊκού νόμου (χ).

Εάν όμως η μαρτυρία δύο ξεχωριστών μεταξύ τους προσώπων, τα οποία σε τελική ανάλυση είναι άνθρωποι που υπόκεινται σε πλάνη, είναι έγκυρη, πολύ περισσότερο η για τον εαυτό του μαρτυρία του Υιού του Θεού, που υποστηρίζεται και από την μαρτυρία του Πατέρα πρέπει να γίνεται δεκτή ως κατά πάντα αξιόπιστη. Τα λόγια αυτά του Κυρίου αποδεικνύουν όχι μόνο, ότι ο Πατέρας και ο Υιός είναι δύο πρόσωπα, που διακρίνονται μεταξύ τους, αφού οι μαρτυρίες τους διακρίνονται ως μαρτυρίες δύο, αλλά ότι και τα δύο αυτά πρόσωπα είναι ένα, όχι μόνο στη μαρτυρία την οποία δίνουν, αλλά και ίσα στη δόξα, εφόσον και των δύο οι μαρτυρίες τοποθετούνται στη βαθμίδα ως ίσης αξίας.

«Βλέπεις την ίση αυθεντία και πώς παρουσιάζει τον εαυτό του αξιόπιστο όπως ακριβώς και τον Πατέρα; Πράγμα το οποίο δεν θα τολμούσε να πει, αν βεβαίως ήταν κατώτερος από τον Πατέρα κατά την αξία και όχι ίσος με αυτόν και ομοούσιος» (Θφ).

Ιω. 8,19 ἔλεγον οὖν(1) αὐτῶ· ποῦ ἔστιν ὁ πατήρ σου(2); ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὔτε ἐμὲ οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου(3)· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε(4), καὶ τὸν πατέρα μου(5) ᾔδειτε ἄν.

19«Και πού είναι ο Πατέρας σου;», τον ρώτησαν τότε. Ο Ιησούς απάντησε: «Εσεῖς δεν ξέρετε ούτε εμένα ούτε τον Πατέρα μου· αν ξέρατε εμένα, θα ξέρατε και τον Πατέρα μου».

εγνωρίζατε και τον Πατέρα μου, διότι εγώ περί αυτού πολλές φορές ωμίλησα και αυτόν στους πιστούς ακροατάς μου εφανέρωσα”.

(1) Το οὖν (=λοιπόν) αναφέρεται στη διακήρυξη του Ιησού, ότι μαρτυρεί για αυτόν ο πατέρας του (g)= Αφού μαρτυρεί για σένα ο πατέρας σου, πού είναι λοιπόν αυτός;

(2) Ή, «μάλλον ψάχνουν παντού και αναζητούν τον Ιωσήφ, έχοντας πιστέψει ότι αυτός είναι ο πατέρας του Χριστού και ότι δεν έχει αλλιώς το πράγμα» (Κ). Επειδή δεν αντιλήφθηκαν ποιον εννοούσε πατέρα του, ζητούν να παρουσιαστεί μπροστά στα μάτια τους ο πατέρας του και να ακούσουν άμεσα τη μαρτυρία του.

Ή, αντιλήφθηκαν πράγματι, ότι ο Κύριος πατέρα του αποκαλούσε το Θεό, αφού ήδη στο σ. 16 και 18 μίλησε ο Κύριος για Πατέρα που τον έστειλε, αλλά κηρύττουν τη μαρτυρία αυτή ανίσχυρη, αφού δεν είναι μαρτυρία που ακούγεται από μάρτυρα ορατό= Εάν ο Θεός μαρτυρεί για σένα, πού είναι λοιπόν; Ας κάνει αισθητό το ότι μαρτυρεί για σένα (g).

(3) Ο Ιησούς δεν απαντά κατ' ευθείαν στην ερώτηση των Ιουδαίων, αλλά εξακολουθεί τη σειρά της συνομιλίας, την οποία άρχισε και την ίδια ώρα προετοιμάζει το δρόμο για απάντηση (b).

«Επειδή για να τον πειράξουν τον ρωτούσαν για τον Πατέρα και όχι για να μάθουν, για αυτό δεν τους αξιώνει ούτε απάντησης» (Θφ). Δεν με γνωρίζετε. «Οδηγεί το νου των Ιουδαίων στο να μη φρονεί για αυτόν μόνο τα ανθρώπινα... αλλά να ερευνά μάλλον και να σκέφτεται ποιος μεν είναι ο με τη σάρκα Λόγος, και ποιος ο κατά φύση Πατέρας του» (Κ). Αγνοείτε την αληθινή προσωπικότητά μου η οποία είναι θεία. Αγνοώντας όμως εμένα και τη σχέση την οποία έχω με το Θεό ως Πατέρα μου, αγνοείτε και τον πατέρα μου. Δεν έχετε πλήρη γνώση για το Θεό, εφόσον αγνοείτε, ότι έχει Υιό και ποιος είναι ο Υιός του αυτός.

«Ο σωτήρας άλλοτε μεν μιλά για τον εαυτό του σαν για άνθρωπο, άλλοτε όμως για μια πιο θεία φύση που είναι και ενωμένη με την αγέννητη φύση του πατέρα...». Για αυτό πιο πάνω «το μεν «Και εμένα γνωρίζετε και γνωρίζετε από πού είμαι» το λέει για τον εαυτό του ως άνθρωπο, ενώ το «Ούτε εμένα γνωρίζετε ούτε τον πατέρα μου» το λέει για τη θεότητα» (Ω).

«Λέγοντας, Αγνοείτε τον Πατέρα μου και εμένα, διδάσκει ότι ούτε από τον Ιωσήφ καταγόταν τον οποίον γνώριζαν, ούτε καταλάβαιναν τον λόγο σχετικά με τη σάρκωσή του» (αμ).

«Αυτός που μιλούσε σε αυτούς, φανερά μεν ήταν σάρκα, μυστικά όμως ήταν ο Λόγος· άνθρωπος ορατός, Θεός κρυμμένος. Έβλεπαν το κάλυμμα και περιφρονούσαν αυτόν που το φορούσε, διότι δεν γνώριζαν· και δεν γνώριζαν, διότι δεν έβλεπαν· και δεν έβλεπαν, διότι ήταν τυφλοί· και ήταν τυφλοί, διότι δεν πίστευαν» (Αυ).

«Είναι γνωστός στην Ιουδαία ο Θεός» (Ψαλμ. οε 1). Είχαν και οι Ιουδαίοι κάποια γνώση του Θεού ως δημιουργού του παντός. Αλλά τα μάτια τους είχαν σκοτεινιάσει, ώστε να είναι ανίκανοι να δουν το φως της δόξας του που έλαμπε στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού. Οι ελάχιστοι στην εκκλησία του

Χριστού γνωρίζουν τον Πατέρα (Αΐω. β 13), γνωρίζουν αυτόν που υπάρχει από την αρχή ως Πατέρα, διότι γνώρισαν πρωτίστως τον Υιό του και μέσω αυτού οδηγήθηκαν στο Θεό. Ο λόγος λοιπόν για τον οποίο οι άνθρωποι αγνοούν το Θεό, είναι διότι δεν γνωρίστηκαν με το Χριστό και δεν ήλθαν σε κοινωνία μαζί του. Εάν γνωρίσουμε τον Ιησού καλύτερα, θα γνωρίσουμε καλύτερα και τον Πατέρα.

Αλλά όταν το φως της χριστιανικής πίστης και αλήθειας απωθείται, τότε πολύ σύντομα και οι ακτίνες της φυσικής αποκάλυψης και θρησκείας θα αμαυρωθούν και ο από αυτές φωτισμός θα παραμεριστεί. Εκείνων οι οποίοι δεν θέλουν να μάθουν για το Χριστό, σύντομα θα γίνουν μάταιοι οι διαλογισμοί τους για τον αληθινό Θεό.

(4) Είναι το ίδιο με το «εάν με γνωρίζατε θα γνωρίζατε και τον πατέρα μου» στο Ιω. ιδ 7. Δες και ιβ 45, ιδ 9 (β). «Γνώση και όραση δεν εννοεί αισθητή, αλλά νοητή» (Ζ). Πρέπει πρώτα να γνωρίσουμε τον Υιό, για να γνωρίσουμε μέσω αυτού τον Πατέρα (b).

«Ο Υιός είναι σαν κάποια θύρα και οδός που οδηγεί στη γνώση του Πατέρα... Πρέπει λοιπόν πρώτα να γνωρίσουμε τι είναι από τη φύση του ο Υιός, όσο βέβαια είναι δυνατόν, και έτσι στη συνέχεια σαν από εικόνα και ακριβέστατη σφραγίδα να γνωρίσουμε καλά το πρωτότυπο» (Κ).

Το «γνωρίζω» στο δ΄ ευαγγέλιο σημαίνει κάτι πολύ περισσότερο από τη θεωρητική γνώση. Η έννοια της γνώσης αυτής περιέχει και στοιχεία ηθικά και θρησκευτικά. Το να γνωρίζω τον Κύριο σημαίνει και στον Ιωάννη όπως και στον Δαβίδ, εμπιστεύομαι αυτόν και συμμορφώνομαι με το θέλημά του και τις βουλές του. Για αυτό η γνώση του Πατέρα είναι αδύνατη σε όσους αρνούνται να υποτάξουν τα θελήματά τους στον Ιησού (μ). «ἤδείτε... ἤδείτε ἄν». Υπερσυντέλικος. Αναφέρεται στο χρόνο κατά τον οποίο για πρώτη φορά εμφανίστηκε μεταξύ τους ο Κύριος. Εάν αμέσως από την αρχή πίστευαν στη μεσσιακή του ιδιότητα, θα γνώριζαν αμέσως από τότε και τον Πατέρα και δεν θα έδειχναν την άγνοια, την οποία τώρα εκδηλώνουν για τον Πατέρα. «Για το ότι δεν με γνωρίζετε δεν σας φταίει κάποιος άλλος, αλλά εσείς οι ίδιοι» (Θφ). Αυτής της άγνοιας υπαίτιοι και υπεύθυνοι ήταν οι ίδιοι οι Ιουδαίοι.

(5) Το χωρίο αυτό μαρτυρεί για την ενότητα και ταυτότητα της ουσίας του Υιού και του Πατέρα. «Είναι ανάγκη να ομολογούμε ότι ο Υιός είναι όμοιος με κάθε τρόπο με τον Πατέρα, ώστε μέσω αυτού να γνωρίζει κανείς και εκείνον που τον γέννησε» (Κ). «Διότι αν κατά την άποψή σας είναι κτίσμα ο Υιός, πώς αυτός που γνωρίζει το κτίσμα, γνωρίζει και το Θεό; Διότι βεβαίως αυτός που γνωρίζει την ουσία αγγέλου, δεν γνωρίζει και την ουσία του Θεού» (Θφ).

Ιω. 8,20 Ταῦτα τὰ ῥήματα(1) ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ(2), διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ(3), καὶ οὐδείς(4) ἐπίασεν αὐτόν(5), ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ(6).

20Αυτά τα λόγια εἶπε ο Ιησοῦς ἐνῶ δίδασκε στο ναό, στο χώρο ὅπου προσφέρονταν χρηματικές εισφορές, και κανείς δεν τον συνέλαβε, γιατί δεν εἶχε ἔρθει ἀκόμα η ὥρα του.

(1) Μπαίνει μπροστά με ἔμφαση. «Αυτά τα θαρραλέα» λόγια (Ζ): λόγια τέτοιας σοβαρότητας και τέτοιου περιεχομένου (g).

(2) «Ὅχι ἔξω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, οὔτε σε κάποια πόλη γύρω ἀπὸ αὐτήν, ἀλλὰ οὔτε και σε πόλη ἢ πῖο ἄσημο χωριὸ τῆς Ἰουδαίας· διότι στεκόταν σε αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ γαζοφυλάκιο, δηλαδή... σε αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ἱερὸ κήρυττε τὰ λόγια του σχετικά με αὐτά» (Κ). «Και ὅμως αν και εἶχαν φονικές διαθέσεις ἐναντίον του και αν και τον εἶχαν στα χέρια τους, δεν τολμούσαν να τον πιάσουν» (Θφ).

«Γαζοφυλάκιο εἶναι τὸ θησαυροφυλάκιο» (Ζ).

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ Μάρκ. ιβ 41 και Λουκ. κα 1, ονόμαζαν ἔτσι κυρίως μεν τὰ χάλκινα κιβώτια, τὰ ὁποῖα 13 στον ἀριθμὸ ἦταν προορισμένα να δέχονται τὶς προσφορές των πιστῶν, ἔπειτα ὁμως και τὸ ὅλο διαμέρισμα ἢ δωμάτιο, ὅπου φυλάσσονταν και μαζεύονταν αὐτές οἱ προσφορές. Αὐτὸ βρισκόταν στην αὐλὴ των γυναικῶν και σχεδὸν ἐπικοινωνοῦσε με τον τόπο, ὅπου βρισκόταν ἡ αἴθουσα ὅπου μαζευόταν τὸ συνέδριο. Για αὐτὸ ἐξηγείται ἡ ἰδιαιτέρη ἐντύπωση που προκλήθηκε στον ευαγγελιστὴ ἀπὸ τον τόπο, ὅπου ο Ιησοῦς διακήρυξε τὰ λόγια αὐτά και για αὐτὸ ἀναφέρεται ἐδῶ· ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ λοιπὸν σημαίνει κοντὰ στο γαζοφυλάκιο, ὄχι μέσα, ἀλλὰ κοντὰ (g). Και τονίζεται με αὐτὸ ὅτι εἶπε τὰ λόγια αὐτά στον τόπο ἐκεῖνο, ὅπου οἱ οἰοσδήποτε μπορούσε εὐκόλα να συλληφθεῖ και ὅπου υπήρχε μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων (b).

(3) Και ἐπιπλέον εἶπε τὰ λόγια αὐτά ὄχι με ἀπλὸ τρόπο, ἀλλὰ διδάσκοντας, δηλαδή «ἀπὸ τὴ θέση του διδασκάλου, πράγμα που ἦταν ικανὸ να τους ἐρεθίσει πῖο πολὺ» (Χ). Και μάλιστα διδάσκοντας στο ἱερὸ, δημόσια και στον ἴδιο τὸ ναὸ των Ἱεροσολύμων. Ο σιναϊτικὸς ἀποσιωπᾶ το: διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ.

(4) =Και ὁμως κανείς... (g). «Μολοντί οἱ Φαρισαῖοι ἦταν κυριευμένοι ἀπὸ υπερβολικὴ ὀργὴ και ἔτριζαν τὰ δόντια τους και κατέχονταν κατὰ τρόπο παράλογο ἀπὸ λύπη για τὰ λεγόμενά του, δεν τον ἐπίασαν, αν και μάλιστα ἦταν τότε πολὺ εὐκόλο να τὸ κάνουν αὐτὸ» (Κ).

(5) «Παρόλο που μιλοῦσε με τέτοιο θάρρος» (Ζ). Δες πῶς τὰ χέρια τους εἶναι δεμένα, μολοντί οἱ

γλώσσες τους είχαν λυθεί και ήταν αχαλίνωτες. Τόσο μεγάλη είναι η δύναμη του Ουρανού, για να δεσμεύει τις δυνάμεις του Άδη. Αόρατη δύναμη συγκρατεί τους διώκτες του Ιησού, παρόλο που αυτοί δείχνουν μανία εναντίον του. Ο Θεός μπορεί να δεσμεύει την οργή των ανθρώπων, όπως δεσμεύει και τα κύματα της θάλασσας. Ας μη φοβόμαστε λοιπόν οποιοδήποτε κίνδυνο, εφόσον βρισκόμαστε στην οδό του καθήκοντος. Διότι ο Θεός έχει δεσμεύσει με αλυσίδα το σατανά και τα όργανά του.

(6) «Δηλαδή δεν είχε έρθει ακόμα ο καιρός του θανάτου του· δεν ήταν αυτός ορισμένος από κάποιον άλλον» αλλά «από αυτόν το ίδιο με τη συναίνεση του Θεού και Πατέρα» (Κ). Η ώρα «του να συλληφθεί και να φονευτεί» (Ζ). Επαναλαμβάνεται αυτό σχεδόν αυτολεξεί από το ζ 30 (β). Η ώρα του δεν είχε έλθει, διότι το έργο του δεν είχε συντελεστεί, ούτε η μαρτυρία του είχε πλήρως δοθεί. Και η ώρα και της δικής μας αναχώρησης από τον κόσμο αυτόν εξαρτάται από την ορισμένη βουλή και απόφαση του Θεού. Θα έλθει βεβαίως· έρχεται και είναι στην πόρτα. Αλλά ούτε οι εχθροί μας μπορούν να επισπεύσουν την έλευσή της, ούτε οι φίλοι μας μπορούν να την επιβραδύνουν. Θα έλθει κατά τη στιγμή, την οποία έχει ορίσει ο επουράνιος Πατέρας μας. Και αυτή είναι η καταλληλότερη για κάθε άνθρωπο, ο οποίος ατενίζοντας με εμπιστοσύνη στο Θεό φωνάζει με αγαλλίαση: Στα χέρια σου είναι οι τύχες μου.

Ιω. 8,21 **Εἶπεν(1) οὖν(2) πάλιν(3) αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ὑπάγω(4) καὶ ζητήσετέ με(5), καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε(6)· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθειν(7).**

210 **Ιησοῦς τους εἶπε πάλι: «Εγὼ φεύγω και μάταια θα με αναζητήσετε· και θα χαθείτε εξαιτίας της αμαρτίας σας· εκεί που πηγαίνω εγὼ, εσεῖς δεν μπορείτε να ῥθείτε».**

(1) Ο σιναιϊτικός γράφει: ἔλεγεν οὖν.

(2) Το οὖν μάλλον υπαινίσσεται την ελευθερία, την οποία εξακολουθούσε να απολαμβάνει ο Ιησοῦς παρά τις διακηρύξεις του αυτές=Αφού δεν τον συνέλαβαν, λοιπόν εἶπε πάλι. Μολονότι δεν αποκλείεται να εκφώνησε τον ακόλουθο λόγο και σε άλλη μέρα, όμως τίποτα δεν εμποδίζει να δεχτούμε, ότι κατά την ίδια τελευταία ημέρα της γιορτής, όταν τα πλήθη που είχαν συρρεύσει για τη γιορτή, δεν είχαν ακόμη διαλυθεί, ο Κύριος χρησιμοποίησε την ευκαιρία αυτή να μιλήσει και πάλι προς τα πλήθη (γ). «Και αυτά στο γαζοφυλάκιο στο ιερό πρόσθεσε μαζί με τα προηγούμενα και όχι μόνο αυτά αλλά και περισσότερα μέχρι το «αλήθεια σας λέω πριν να γίνει ο Αβραάμ εγὼ εἶμαι» (Ω).

(3) Ἡ, το «πάλιν» αναφέρεται στο ζ 34, όπου φέρεται ο Ιησοῦς να λέει· «Θα ζητήσετε και δεν θα βρείτε...». Και σημαίνεται με αυτό ότι και για δεύτερη τώρα φορά επαναλαμβάνει τον ίδιο λόγο (ο). Ἡ, σημαίνει νέο λόγο, νέα ομιλία του Ιησού, όπως στο σ. 12 («Πάλι λοιπόν σε αυτούς...»), μετά από αυτήν που εκτέθηκε στους σ. 12-19 (β). Εξακολουθούσε να διδάσκει τους λίγους εκείνους, οι οποίοι αποδέχονταν τη διδασκαλία του, παρόλο που πολλοί αντιστέκονταν σε αυτήν. Αποτελεί αυτό παράδειγμα στους διακόνους του ευαγγελίου να μην αποκάμνουν και αποθαρρύνονται στο έργο τους, οποιεσδήποτε αντιδράσεις και αν συναντούν, διότι το λίγο μέρος που έχει μείνει θα σωθεί.

(4) «Μεταβαίνω από την παρούσα ζωή» (Ζ) προς το Θεό, «δείχνοντας ότι προγνωρίζει το θάνατό του και ότι ο σταυρός δεν οφείλεται στη δική τους δύναμη, αλλά στο δικό του θέλημα. Διότι πηγαίνω, λέει, δεν με οδηγείτε εσεῖς, αλλά εγὼ με τη θέλησή μου πορεύομαι» (Θφ).

«Λέει φανερά το «φεύγω», ώστε να εμφυτεύσει μέσα τους γρηγορότερη διάνοια, και σκεπτόμενοι ότι ο λυτρωτής είναι παρών και δεν πρέπει να τον αφήσουν να περνάει άπρακτος, να τους κεντρίσει προς την πίστη και να τους κάνει προθυμότερους πια προς υπακοή» (Κ). Αλίμονο σε εκείνους, από τους οποίους φεύγει ο Χριστός. Όταν ο Χριστός φεύγει, φεύγει και η δόξα μας, απομακρύνεται από εμάς το καταφύγιο και ο υπερασπιστής μας.

(5) Πρόκειται για αναζήτηση όχι από πίστη (γ), αλλά από απόγνωση (β). Θα τον ζητούσαν ως Μεσσία τους και ελευθερωτή τους όταν θα κυριεύονταν από τα ανεπανάρθωτα δεινά.

«Και αν ακόμα ζητήσετε τον χορηγό της σωτηρίας από άκαιρη πλέον υστεροβουλία, δεν θα τον βρείτε» (Κ).

Ως προς τον καθένα από εμάς το χωρίο εφαρμόζεται ως εξής: «Εάν από τη διάχυση που φέρνει η κακία καταστρέψουμε [τα σπέρματα της αλήθειας που σπάρθηκαν μέσα στην ψυχή μας] τότε θα μας πει: Φεύγω, έτσι ώστε και αν ακόμα τον αναζητάμε δεν θα τον βρούμε, αλλά θα πεθάνουμε μέσα στην αμαρτία μας» (Ω).

(6) Και στην κατάσταση της αμαρτίας σας (β) θα πεθάνετε με θάνατο κάθε είδους (b) σώματος και ψυχής. Μέσα στην αμαρτία=Ἡ «μέσα σε κάθε αμαρτία σας» (Ζ). Ἡ, πιο σωστά, μέσα στο χωρισμό σας τον εσωτερικό της καρδιάς από το Θεό, εκδηλώσεις του οποίου είναι οι διάφορες αμαρτίες (γ).

(7) Τα ίδια λόγια απευθύνει και στους μαθητές στο ιγ 33. Αλλά η αδυναμία των μαθητών θα ήταν προσωρινή, διότι ο Κύριος προετοιμάζοντας στον ουρανό τόπο, θα ερχόταν να τους ζητήσει (ιδ 3). Για τους Ιουδαίους όμως ο χωρισμός θα ήταν πλήρης (γ).

Αυτοί «θα μείνουν έξω από τα αγαθά της βασιλείας και δεν θα ανέβουν στις ουράνιες μονές... Διότι

ποιος γενικά μπορεί να ακολουθήσει ποτέ τον πανάγιο Χριστό χωρίς να έχει αγαπήσει τον μέσω της πίστης καθαρισμό;» (Κ).

«Αρμόζει, λέει, να φύγω και όταν πάω εκεί, εμένα μεν δεν θα μπορέσετε να με πλησιάσετε, αλλά και θα τιμωρηθείτε για το αμάρτημα που διαπράξατε σε μένα» (Θμ).

Πολλοί από εκείνους, οι οποίοι για πολύ έζησαν στην αμαρτία, με ενέργεια της θείας χάρις σώθηκαν από το να πεθάνουν σε αυτήν. Για εκείνους όμως, οι οποίοι φεύγουν από τον κόσμο αυτόν του ελέους και μεταβαίνουν στον κόσμο της ανταπόδοσης κάτω από το βάρος της ενοχής της αμαρτίας που παρέμεινε ασυγχώρητη σε αυτούς, δεν απομένει πλέον κάποια παρηγοριά. Θα είναι αιώνια χωρισμένοι από το Χριστό, στον οποίο θα μπορούσαν να βρουν την ευτυχία τους. Όταν ο Χριστός έφυγε από τον κόσμο αυτόν μπήκε στον παράδεισο παίρνοντας μαζί του και τον ευγνώμονα ληστή, που μετανόησε και δεν πέθανε μέσα στην αμαρτία του. Αλλά κάθε αμετανόητος όχι μόνο από μόνος του δεν έρχεται στο Χριστό, αλλά ούτε μπορεί να έλθει προς αυτόν. Είναι ηθικά αδύνατον αυτό, διότι ο ουρανός δεν θα ήταν ουρανός και τόπος ευφροσύνης για εκείνους, οι οποίοι δεν έχουν εξαγιαστεί και είναι ακατάλληλοι για αυτόν.

Ιω. 8,22 Έλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· μήτι ἀποκτενεῖ(1) ἑαυτόν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθειν;

22 Έλεγαν, λοιπόν, οι Ιουδαίοι: «Μήπως σκέφτεται ν' αυτοκτονήσει; Γιατί να λέει, "εκεί που πηγαίνω εγώ, εσείς δεν μπορείτε να 'ρθείτε";»

(1) Κακοηθέστατη σκέψη! Μάλλον οι Ιουδαίοι επρόκειτο να τον θανατώσουν (b). Μιλούν μάλλον ειρωνικά και κοροϊδευτικά. Η έννοια των λόγων είναι: Για να λέει, ότι δεν μπορούμε να πάμε κοντά του, σημαίνει, ότι σκέφτεται να αυτοκτονήσει και ασφαλώς εμείς δεν θα τον ακολουθήσουμε ποτέ στον Άδη. Η κοροϊδευτική αυτή παρατήρηση εξηγείται, χωρίς να είναι αναγκαίο να ανατρέξουμε στην ιδέα κάποιας ιδιαίτερης τιμωρίας, η οποία ανέμενε στον Άδη αυτούς που αυτοκτονούσαν (Ιωσήφ. Ιουδ. Πολ. ΙΙΙ,8,5, όπου λέγεται ότι «Άδης σκοτεινότερος» ήταν ο τόπος της τιμωρίας αυτών που αυτοκτονούν g).

«Σαν να εννοούν ότι ο μεν Ιησούς θα φονεύσει τον εαυτό του και θα βρεθεί στον τόπο αυτών που αυτοκτόνησαν και τιμωρούνται για αυτό, αλλά οι Ιουδαίοι δεν μπορούν να πάνε εκεί για αυτόν το λόγο, για το ότι δηλαδή δεν έγιναν ένοχοι για το ίδιο αμάρτημα στον εαυτό τους» (στον Ωριγένη, ο οποίος δεν την αποδέχεται).

Ιω. 8,23 καὶ εἶπεν αὐτοῖς(1)· ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω(2) ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου(3).

23Κι εκείνος τους ἔλεγε: «Εσεῖς κατάγεστε ἀπὸ 'δῶ κάτω, ἐνῶ ἐγὼ κατάγομαι ἀπὸ πάνω· εσεῖς προέρχεστε ἀπὸ αὐτόν ἐδῶ τον κόσμο, ἐνῶ ἐγὼ δὲν προέρχομαι ἀπὸ τον κόσμο αὐτό.

(1) Υπάρχει και η γαργή: Έλεγεν. Φαίνεται ότι δεν απαντά αμέσως στην υπόνοια που διατύπωσαν. Παρ' όλα αυτά καθορίζει τον πραγματικό λόγο, για τον οποίο δεν ήταν δυνατόν μετά θάνατον να είναι αυτοί μαζί του (ο).

(2) Ἡ, με τη φράση «εκ των κάτω» δηλώνει ό,τι και με το ακόλουθο «από αυτόν τον κόσμο είστε» και αποσαφηνίζει το πρώτο με το δεύτερο=Είστε «από τη γη, όχι ότι το σώμα τους ήταν από τη γη, αλλά ότι ήταν γήινο το φρόνημά τους... Κόσμο εδώ λέει το κοσμικό και κακό και γήινο φρόνημα. Όπως ακριβώς δηλαδή πνεύμα λέγεται το πνευματικό φρόνημα και σάρκα το σαρκικό, έτσι και γη και κόσμος λέγεται το γήινο και κοσμικό» (Ζ). Δηλώνει όχι διαφορά βαθμού ή τόπου αλλά ηθικό ανταγωνισμό (C).

Ἡ, με την πρώτη μεν φράση σημαίνεται η καταγωγή και προέλευση, ενώ με τη δεύτερη η εσωτερική τους διάθεση και ηθική κατάσταση=

«Εσεῖς προέρχεστε ἀπὸ κάτω, δηλαδή ἀπὸ φύση που υπόκειται στο θάνατο και πέφτει στη φθορά και τη δειλία», ἐνῶ ἐγὼ «εἶμαι ἀπὸ ψηλά, δηλαδή Θεός ἀπὸ Θεό... Το «ἀπὸ ψηλά» υποδηλώνει τη γέννηση του Υιού ἀπὸ τον Θεό Πατέρα». Για αὐτό και χρησιμοποιεῖ «το «Εἶμαι», για να δείξει και ἀπὸ πού εἶναι, και ὅτι συνυπῆρχε αἰώνια με ἐκείνον τον ἴδιο που τον γέννησε» (Κ). Δεχόμενοι την ερμηνεία αὐτή θα συνδέσουμε με τα παραπάνω μάλλον ως εξής: «Δεν ταιριάζει λοιπόν σε μένα περισσότερο το να πεθάνω, λέει, και να φύγω· διότι εἶμαι ἀπὸ ἐπάνω... ἀλλὰ αὐτό εἶναι πιο ταιριαστό σε ἐσάς, διότι προέρχεστε ἀπὸ κάτω» (Κ). Ὡς προς τα πιο κάτω λόγια θα τα πάρουμε με ἔννοια ηθική δηλαδή το «ἀπὸ αὐτόν τον κόσμο»= ἀπὸ τον κόσμο αὐτόν τον αμαρτωλό, τον ηθικά χωρισμένο ἀπὸ το Θεό, ἔχοντας γήινα και σαρκικά και αμαρτωλά φρονήματα. Σύμφωνα με την ερμηνεία αὐτή μπορεί κάποιος να εἶναι ἀπὸ τα κάτω, δηλαδή ἀπὸ φύση φθαρτή και γήινη και ὁμως συγχρόνως να μην εἶναι ἀπὸ τον κόσμο αὐτόν, ἀλλὰ ηθικά να εἶναι ουράνιος ἄνθρωπος. Ἡ πρώτη ερμηνεία πιο πιθανή.

Ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ὁμοῖος με ἐμᾶς ἦταν ἐξ' ολοκλήρου νεκρός ὡς προς τα πλοῦτη του κόσμου,

τις ανέσεις του σώματος και τη δόξα των ανθρώπων, και εξ' ολοκλήρου αιχμαλωτισμένους από τα θεία και ουράνια πράγματα. Για αυτό κανείς δεν μπορεί να είναι μαζί του παρά μόνο εκείνοι, οι οποίοι έχουν γεννηθεί από ψηλά και βρίσκονται σε κοινωνία με τα ουράνια. Αντιθέτως οι Φαρισαίοι είχαν σαρκικό και κοσμικό πνεύμα. Ποια σχέση λοιπόν μπορούσε να έχει μαζί τους ο Χριστός;

(3) «Δεν σημαίνει ότι δεν έχει πάρει σάρκα, αλλά ότι είναι μακριά από την πονηρία εκείνων» (Χ). Είχε και τη φθαρτή ανθρώπινη φύση πλήρη, αλλά ηθικά ανήκε σε άλλον κόσμο. «Εγώ επειδή δεν είμαι από αυτόν τον κόσμο, δηλαδή δεν φρονώ τίποτα κοσμικό και γήινο, δεν θα μπορούσα να φτάσω ποτέ σε τέτοιο σημείο τρέλας, ώστε να φονεύσω τον εαυτό μου» (Θφ).

Ιω. 8,24 **εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν(1)· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι(2), ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν(3).**

24Σας είπα πως θα χαθείτε εξαιτίας των αμαρτιών σας· γιατί, αν δεν πιστέψετε πως εγώ είμαι αυτός που πραγματικά είμαι, θα πεθάνετε εξαιτίας των αμαρτιών σας».

(1) «Διότι εάν για αυτό ήλθε, για να σηκώσει την αμαρτία του κόσμου και δεν είναι δυνατόν να διώξει αυτήν με άλλο τρόπο... είναι αναγκαστικό εκείνος που δεν πιστεύει να έχει τον παλαιό άνθρωπο... και θα πάει εκεί για να δώσει λόγο για τις προηγούμενες αμαρτίες του» (Χ).

«Διότι όλοι γεννηθήκαμε μέσα σε αμαρτίες, και προσθέσαμε κατά τη ζωή μας και άλλες και γίναμε «από τον κόσμο αυτόν» περισσότερο από ό,τι όταν γεννηθήκαμε από τους γονείς μας» (Αυ).

(2) «Δηλαδή ο Χριστός, ο υιός του Θεού» (Ζ). Χωρίς κατηγορούμενο ή σε σχέση με τις προφητείες της Π.Δ. για αυτόν= «Εγώ είμαι αυτός για τον οποίο έχει γραφτεί στους προφήτες... «Εγώ είμαι, εγώ είμαι αυτός που εξαλείφει τις αμαρτίες σου (Ησ. μγ 25)... Εγώ είμαι και αυτός τον οποίο κήρυττε ο νόμος ο δοσμένος μέσω του Μωϋσή λέγοντας τα εξής: «Προφήτη θα αναδείξει...»» (Κ).

Ή, πιο σωστά, σε σχέση με την έκφραση την οποία χρησιμοποιεί για τον εαυτό του ο Θεός στην Π.Δ. (όπως στο Δευτ. ιβ 39, «Δείτε, δείτε, ότι εγώ είμαι...» και στο Ησαΐου μγ 10 «για να γνωρίσετε και να καταλάβετε ότι εγώ είμαι») με την έννοια του εγώ μόνος είμαι και δεν είναι άλλος (g). Το «ότι εγώ είμαι» πρέπει να το πάρουμε με απόλυτη έννοια σύμφωνα με την οποία ο Χριστός παρουσιάζεται συμμετοχος της θεότητας του Πατέρα (μ). Η αληθινή πίστη δεν αποκοιμίζει την ψυχή με κενές λέξεις ευχάριστου τραγουδιού, αλλά αφυπνίζει αυτήν με τη διδασκαλία για τη μεσιτεία του Χριστού, η οποία είναι αδιάψευστη πραγματικότητα που φέρνει πραγματικά και σωτήρια αποτελέσματα.

(3) Πόσο αναγκαίο είναι να πιστεύουμε ότι ο Ιησούς είναι ο Κύριος, ότι «αυτός είναι». Εάν δεν έχουμε την πίστη αυτήν, θα πεθάνουμε μέσα στις αμαρτίες μας, διότι χωρίς πίστη είναι αδύνατον να σωθούμε από τη δύναμη της αμαρτίας, και συνεπώς θα εξακολουθούμε να είμαστε αιχμάλωτοι αυτής και να ζούμε σε αυτήν. Μόνο η διδασκαλία του Χριστού και η χάρη του Πνεύματος η οποία μας δίνεται μέσω αυτού είναι ο ισχυρός παράγοντας που μπορεί να μας στρέψει από την αμαρτία στο Θεό.

Η χάρη αυτή όμως δίνεται και η αλήθεια που διδάσκεται από το Χριστό κατανοείται μόνο εάν έχουμε πίστη στο Χριστό. Εάν ο Χριστός δεν μας ελευθερώσει και δεν γιατρεύσει τις ψυχές μας, σίγουρα θα πεθάνουμε μέσα στις αμαρτίες μας. Ομοίως χωρίς πίστη είναι αδύνατον να σωθούμε από την ενοχή και τις ποινές της αμαρτίας και συνεπώς όταν πεθάνουμε, θα ισχύσει και για εμάς ο λόγος του Κυρίου: «αυτός όμως που απίστησε θα κατακριθεί» (Μάρκ. ιστ 16). Η απιστία είναι αμαρτία που κατακρίνει και καταδικάζει όποιον την διαπράττει· είναι αμαρτία εναντίον του φαρμάκου, το οποίο η αγαθότητα του Θεού χορήγησε για σωτηρία μας.

Ιω. 8,25 **ἔλεγον οὖν αὐτῶ· σὺ τίς εἶ(1); καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· τὴν ἀρχὴν(2) ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.**

25Τότε τον ρώτησαν: «Εσύ ποιος είσαι;» Ο Ιησούς τους απάντησε: «Αυτό που δεν έπαψα να σας λέω από την αρχή.

(1) «Το έλεγαν αυτό από κακία και για να τον δοκιμάσουν» (Ζ), «όχι ώστε, αφού μάθουν, να πιστέψουν» (Κ). «Μετά από τόσο χρόνο και θαύματα και διδασκαλία, ρωτούν Εσύ ποιος είσαι;» (Χ). Επειδή άκουσαν τον Κύριο να διαβεβαιώνει «Εγώ είμαι», εξανίστανται και ρωτούν: «Μήπως άραγε τολμάς να φρονείς για τον εαυτό σου κάτι μεγαλύτερο από αυτά που ξέρουμε εμείς;... Το «Εσύ» λέγεται με έμφαση... σαν να λένε, εσύ που δεν είσαι απολύτως τίποτα... ο ασήμαντος και από ασήμαντους, τι λαμπρό έχεις να πεις για τον εαυτό σου;» (Κ).

(2) Υπάρχει πλήθος ερμηνειών. Εάν πάρουμε το «την αρχήν» με έννοια χρονική, υπάρχουν οι εξής ερμηνείες: «Την αρχή του λόγου την έκανα σε εσάς, και σας είπα κάτι από αυτά που έχουν το γνώρισμα να ωφελούν» (Κ). Ή «είμαι η αρχή (τον όντων), ό,τι επίσης είπα σε εσάς. Πιστέψτε σε εμένα την αρχή, ότι είμαι η αρχή» (Αυ). Ή, από την αρχή και προαιωνίως είμαι ό,τι σας λέω. Ή, από την αρχή σας λέω και δεν έπαυσα ποτέ να σας λέω τι είμαι. Από την αρχή του κηρύγματός μου.

Εκείνο, το οποίο από την αρχή και σας λέω, αυτό είμαι (δ).

Εάν πάρουμε το «την αρχήν» με έννοια λογική αντί για επίρρημα (=τελείως, εξ' ολοκλήρου, προ παντός) υπάρχουν οι εξής ερμηνείες: Ή «είστε όλως διόλου ανάξιοι να ακούτε τα λόγια μου» (X). «Και που σας μιλάω, είναι τελείως περιττό» (Z). Σχετική φράση με αυτό το νόημα αυτή στον Κλήμη Ομιλ. VI 11 «Αν δεν παρακολουθείς αυτά που λέω, τι νόημα έχει και που σου μιλάω απλώς;». Ή, ακριβώς και εξ' ολοκλήρου είμαι ό,τι σας λέω. Απολύτως ό,τι σας λέω. Με την τελευταία αυτή έννοια υπάρχουν και στους κλασσικούς περιπτώσεις παρόμοιας χρήσης. Συμφωνεί μάλιστα άριστα η ερμηνεία αυτή και με αυτά που ακολουθούν, ότι και λαλώ ὑμῖν. Όχι που σας είπα, ούτε που θα σας πω, αλλά που ήδη σας λέω (g). Η έκφραση είναι επιρρηματική, στην οποία η ιδέα του χρόνου εξαφανίζεται πλήρως και αποβαίνει να έχει την ίδια σημασία με το: γενικά, εξ' ολοκλήρου (C).

Ιω. 8,26 πολλά ἔχω(1) περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν(2)· ἀλλ' (3) ὁ πέμψας με ἀληθῆς ἐστί, καὶ γὰρ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον(4).

26 Πολλά ἔχω να πω και να κρίνω σχετικά μ' εσάς· εκείνος όμως που μ' έστειλε είναι αξιόπιστος, κι εγώ αυτά που άκουσα από κείνον, αυτά λέω στους ανθρώπους».

(1) Κάποιοι συνέδεσαν με τα προηγούμενα θεωρώντας, ότι αποτελεί ο στίχος συνέχεια της πρότασης του στίχου 25 και έβαλαν τα σημεία στίξης ως εξής: τὴν ἀρχὴν - ὅτι καὶ λαλώ ὑμῖν- πολλά ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν (=Προς το παρόν –διότι είναι ακόμα καιρός να σας μιλή- ἔχω πολλά να σας πω).

Ή, βεβαίως ἔχω –και αυτό κάνω μιλώντας προς εσάς- πολλά να σας πω). Η στίξη αυτή δεν είναι φυσική και αυτή η σύνδεση είναι βεβιασμένη. Ο διαχωρισμός του στίχου αυτού από τον προηγούμενο με τελεία, παρουσιάζεται φυσικότερος. Όσον αφορά στη λογική σύνδεση του σ. 26 με τα παραπάνω, αυτή δεν παρουσιάζεται δύσκολη, εφόσον τον μεν σ. 25 τον θεωρήσουμε ως ερώτηση-απάντηση που παρεμβλήθηκε και τον παρόντα στίχο ως συνέχεια του σ. 24. Ο Ιησούς αφού απάντησε στο ερώτημα που του τέθηκε, Εσύ ποιος είσαι; εξακολουθεί τους ελέγχους του των στίχων 21-24= Εκτός από αυτά που σας είπα (στους σ. 21-24), ἔχω και άλλα πολλά να σας πω... (g).

(2) «Πολλά μπορώ να πω για σας για κατηγορία και να κρίνω για τιμωρία» (Z). Το κρίνω δηλαδή με την έννοια του καταδικάζω και κατακρίνω. Μπορούμε όμως να το πάρουμε και με την έννοια του δικάζω απλώς.

(3) Αντιθετικός σύνδεσμος. Με ποια έννοια αντιτίθεται στο «πολλά ἔχω... και κρίνειν»; Ή, «αλλά δεν θέλω τώρα, διότι ούτε ο Πατέρας μου θέλει» (Z). «Διότι δεν έστειλε ο Θεός τον Υιό του για να κρίνει τον κόσμο, αλλά για να σώσει τον κόσμο. Αν λοιπόν για αυτό με έστειλε, και είναι αληθινός, εύλογα εγώ δεν κρίνω κανέναν τώρα» (X).

Ή, πιο σωστά «Αλλά εάν φαίνομαι ότι είμαι ενοχλητικός λέγοντάς σας αυτά, αν δεν είμαι δεκτός μάρτυρας για τα φυσικά αξιώματα που υπάρχουν σε εμένα, όμως εκείνος που με έστειλε είναι αληθινός, και εγώ αυτά που άκουσα... λέω... Λέω τα ίδια, λέει, με τον πατέρα μου που με έστειλε, λέω λόγια σύμφωνα με τα λεγόμενα εκείνου... Επομένως εάν ψεύδομαι κατά τη γνώμη σας... είναι ανάγκη να πείτε οπωσδήποτε ότι έχει ψευσθεί προηγουμένως ο Πατέρας. Αλλά είναι αληθινός. Άρα λοιπόν δεν ἔχω διαψευστεί» (K). «Κρίνω την αλήθεια, διότι ως Υιός του Ενός αληθινού, είμαι αλήθεια» (Au).

(4) Έχει την ίδια έννοια με το ε 30, «καθώς ακούω κρίνω». Ο αόριστος ήκουσα δεν αναφέρεται μόνο στην προαιώνια ύπαρξη, αλλά και στο χρόνο της σάρκωσης και μάλιστα στο χρόνο κατά τον οποίο μιλούσε σε αυτούς. Δηλαδή «άκουσα από αυτόν και τα άλλα και ότι είμαι φως εθνών» (Z), και τώρα, που μιλώ σε σας, μιλώ σύμφωνα με ό,τι ακούω από τον Πατέρα. Υπάρχει και η γραφή: λαλώ. Στάλθηκε ως μάρτυρας για το λαό, «μαρτυρία στα έθνη» (Hσ. νε 4) και είναι ο Αμὴν, ο μάρτυρας ο πιστός (Αποκ. γ 14). Δεν απέκρυψε τη διδασκαλία του, αλλά κήρυξε αυτήν στον κόσμο, όπως παρέλαβε αυτήν από τον πατέρα του, χωρίς να αλλοιώσει ή να μεταβάλλει κάτι, ή να απομακρυνθεί με οποιονδήποτε τρόπο από τις οδηγίες, τις οποίες ως άνθρωπος έλαβε από αυτόν που τον έστειλε σε εμάς. Και παρόλο που αυτός δεν θα κατέκρινε εκείνους, οι οποίοι απιστούσαν στη διδασκαλία του, όμως ο Πατέρας πρόκειται να λογαριαστεί μαζί τους και θα αποδειχτεί αληθινός και σε ό,τι προανήγγειλε μέσω του Μωϋσή για τον προφήτη, τον οποίο θα εμφάνιζε ανάμεσά τους: «καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐκεῖνος ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ (=Καθε δε άνθρωπο, ο οποίος θα παρακούσει όσα στο όνομά μου θα πει ο προφήτης εκείνος, εγώ θα τον τιμωρήσω» (Δευτ. ιη 19).

Ιω. 8,27 οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν(1).

27 Εκείνοι δεν κατάλαβαν πως τους μιλούσε για τον Πατέρα.

(1) Το «έλεγε» έχει την έννοια του «έλεγε για». Από το σ. 21, μολονότι ο Ιησούς μιλά για αυτόν που τον έστειλε, ούτε μία φορά δεν αναφέρει ούτε το όνομα του Θεού, ούτε του Πατέρα. Μιλώντας ο Κύριος για την ιδιαίτερη σχέση του με τον Πατέρα και για τη μαρτυρία του Πατέρα για αυτόν, φυσικό ήταν να γίνει ακατανόητος σε ανθρώπους οι οποίοι παρακολουθούσαν τα λόγια του όχι με πίστη και εμπιστοσύνη και διάθεση ειλικρινή και ευθεία (g). Με την επίκρισή του αυτή ο Ιωάννης εκδηλώνει την έκπληξή του για την απιστία και τύφλωση των Ιουδαίων (b), οι οποίοι δεν αντιλήφθηκαν, ότι μιλούσε για τη σχέση του με το Θεό και υπέθεσαν, ότι μιλούσε για σχέση με κάποιον, ο οποίος δεν ήταν παρών και όχι για σχέση και ένωσή του με εκείνον, τον οποίον κανείς δεν έχει δει ποτέ (χ). Και «ο πνευματοφόρος (Ιωάννης) νιώθει πάλι κατάπληξη από την αναισθησία των Ιουδαίων» (Κ). Δες εδώ τη δύναμη του σατανά που τυφλώνει τις διάνοιες εκείνων οι οποίοι δεν πιστεύουν. Παρόλο που ο Χριστός μίλησε τόσο σαφώς για τον ουράνιο Πατέρα του, δεν αντιλήφθηκαν εκείνοι ποιόν εννοούσε, αλλά υπέθεσαν ότι μιλούσε για κάποιον πατέρα του που ζούσε στη Γαλιλαία. Έτσι οι σαφέστερες αλήθειες γίνονται αινίγματα σε εκείνους, οι οποίοι κρατούν ισχυρά τις προκαταλήψεις τους.

Ιω. 8,28 **εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ὅταν ὑψώσητε(1) τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου(2), τότε(3) γνώσεσθε(4) ὅτι ἐγώ εἰμι(5), καὶ ἀπ’ ἐμαυτοῦ ποιῶ(6) οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ(6).**

28Τους εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς: «Ὅταν θα υψώστε τὸν Υἱὸ τοῦ Ἀνθρώπου, τότε θα καταλάβετε πῶς ἐγώ εἰμαι αὐτὸς που πραγματικὰ εἰμαι κι ὅτι δεν κάνω τίποτε ἀπὸ μόνος μου, ἀλλὰ τα λέω αὐτὰ ὅπως με δίδαξε ὁ Πατέρας.

(1) «Ἡ ὑψωση για την οποία μιλά είναι αυτή του Πάθους του και όχι η ένδοξη ανάβασή του στους ουρανοὺς» (Αυ). «Ὅταν θα με κρεμάσετε ως ἄνθρωπο πάνω στο σταυρό» (Ζ). Για την έννοια του υψώσετε δες γ 14 (g). Ὅτι δεν πρόκειται για την ὑψωση με την ανάληψη, αποδεικνύεται ἀπὸ το δεύτερο πληθυντικὸ πρόσωπο. Οι Ιουδαῖοι ὑψωσαν τὸν Κύριο πάνω στο Σταυρό (β,ο,γ).

(2) Αναφέρεται στην ἀνθρώπινη φύση, λόγω της οποίας περιφρονεῖται μεν τώρα και απορρίπτεται ἀπὸ τους Ιουδαίους και ἐγινε παθητὸς και υποκείμενος σε θάνατο.

(3) Θα μάθετε τότε ἀπὸ τα γεγονότα, ὅ,τι τώρα δεν παραδέχεστε με εμπιστοσύνη στο λόγο μου (b). Θα γνωρίσετε τότε «εξαιτίας και των θαυμάτων και της ἀνάστασης και της ἀλωσης (των Ἱεροσολύμων)» (Χ). «Διότι μετὰ που σταυρώθηκε αὐτὸς και ἐγιναν τα φοβερά εκείνα θαύματα... κατάλαβαν... ὅτι ἦταν ὄντως θεϊκὸς ἄνθρωπος και συμπάσχει με αὐτὸν ἡ κτίση» (Ζ), ὅπως και στην Πεντηκοστή. Ὁ θάνατος του Ἰησοῦ εξασφάλισε την ἐκχυση του Ἁγίου Πνεύματος, το οποίο θα ἐπείθει τὸν κόσμο για το ποῖος ἦταν ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλά και ὅταν «θα υπομείνουν ἀνυπόφορη συμφορὰ, την προερχόμενη δηλαδὴ ἀπὸ τὸν πόλεμό τους ἐναντίον των Ρωμαίων, ο οποίος συνέβη σε αὐτοὺς μετὰ το Σταυρὸ του Σωτήρα ἐξαιτίας της ουράνιας και ἐκ μέρους του Θεοῦ οργῆς» (Κ), τότε θα καταλάβετε.

(4) Ἄλλοι μεν πίστεψαν και μάλιστα κατὰ την ἡμέρα της Πεντηκοστής, ἄλλοι ὅμως ἀν και ἀντιλήφθηκαν την πλάνη τους σκληρύνθηκαν. «Και οι ἴδιοι οι ἀρχοντες των Ιουδαίων κατάλαβαν τότε... ἔστω και ἀν εἶχαν πατήσει την συνείδησή τους... Διότι λέει... ὁ Ματθαῖος, ὅτι... «ἔδωσαν ἀρκετὰ ἀργύρια στους στρατιώτες, λέγοντας· πείτε ὅτι οι μαθητές του... τὸν ἐκλεψαν»» (Ζ).

(5) Δες σ. 24. «Ὡς Θεὸς ἐχει πει το «Ἐγώ εἰμαι»» (Ζ). «Δηλαδὴ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς του Θεοῦ» (Χ), «ὁ Θεὸς που μπορεῖ τα πάντα» (Κ). Παράλληλο αὐτοῦ εἶναι το Ματθ. κστ 64.

(6) Και αὐτὸ ἐξαρτάται ἀπὸ το γνώσεσθε. «Και τα δύο λοιπὸν θα μάθετε, και την δύναμή μου, ὅταν με σταυρώσετε, και την ὁμόνοια με τὸν Πατέρα. Διότι ὁ Πατέρας δεν θα ἐπαιρνε ἐκδίκηση για μένα, παραδίδοντας την πόλη στους Ρωμαίους οὐτε θα ἐπιτελούσε θαύματα στο σταυρὸ, ἐὰν δεν ἦμουν Υἱὸς του και δεν εἶχαν την ἴδια γνώμη με αὐτὸν» (Θφ).

Με τα ποιῶ και λαλῶ φανέρωσε «και την δύναμή του και την ὁμόνοια με τὸν Πατέρα· διότι το «ἀπὸ τὸν εαυτὸ μου δεν λέω τίποτα» δείχνει το ἀπαράλλακτο της ουσίας και το ὅτι δεν λέει τίποτα ἔξω ἀπὸ τις πατρικὲς σκέψεις» (Χ).

«Ἐπειδὴ εἶμαι ἴσος με τὸν Πατέρα, αὐτὰ που θέλει, αὐτὰ θέλω· διότι σε ἐμὰς ὑπάρχει ἓνα θέλημα, ὅπως ἀκριβῶς και μία δύναμη» (Ζ).

Αὐτὰ τα λόγια λοιπὸν μποροῦν να ἀναφερθῶν και στη θεία φύση του Λόγου. Ἀλλά σε μια τέτοια περίπτωση θα ἔχουμε ὑπ’ ὄψη ὅτι «μιλά μεν με πιο ἀνθρώπινο τρόπο ἐπειδὴ οι Ιουδαῖοι δεν μποροῦν να καταλάβουν ἀλλιῶς... και... ἀφαιρώντας το μεγαλύτερο μέρος της θεοπρεπούς ἀξίας του... διαπλάθει τὸν λόγο ἀριστα σύμφωνα με τις ἀδυναμίες των ἀκροατῶν του και... κάνει τὸν λόγο τέτοιο που να ταιριάζει σε ἀνθρώπους» (Κ).

Ἐτσι και το «ὅπως με δίδαξε ὁ Πατέρας» θα ἐρμηνεύσουμε ὅχι ὅτι «ὅτι ὁ Υἱὸς χρειάζεται γενικὰ μάθηση ως προς κάτι» ἀλλά με την έννοια ὅτι «καθόλου δεν ἔχω δική μου γνώμη, ἀλλά ἔχω την ἴδια

θέληση πάντοτε με το Θεό και Πατέρα... και λέω... όσα γνωρίζω ότι λέει αυτός· διότι έχω την ίδια ουσία με αυτόν που με γέννησε» (Κ).

«Το «με δίδαξε ο Πατέρας» έχει την ίδια σημασία με το «ο Πατέρας με γέννησε να γνωρίζω ήδη»... Από αυτόν λοιπόν έχει την γνώση, από τον οποίο έχει και την ύπαρξη. Όχι ότι από αυτόν είχε πρώτα την ύπαρξη και έπειτα έλαβε τη γνώση, αλλά όπως με τη γέννηση έδωσε σε αυτόν την ύπαρξη, έτσι με τη γέννηση έδωσε σε αυτόν τη γνώση» (Αυ).

Ομοίως και ως προς το «από τον εαυτό μου δεν κάνω τίποτα», «δεν θα πούμε οπωσδήποτε ότι αυτός κατηγορεί τη φύση του ως αδύναμη σε κάτι» αλλά λέει αυτό «επειδή έχει σε όλα συνθελητή και ομογνώμονα... τον Θεό και Πατέρα... Όντας της ίδιας ουσίας ο Μονογενής με εκείνον που τον γέννησε... θα πράξει μεν αυτά ακριβώς... που θα πράξει και ο ίδιος ο Πατέρας. Αυτό σημαίνει το δεν κάνει τίποτα από μόνος του· θα πει λοιπόν οπωσδήποτε αυτά που λέει εκείνος που τον γέννησε, όχι ως βοηθός ή έχοντας πάρει εντολή ή ως μαθητής, αλλά ως έχοντας καρπό της ίδιας φύσης, το να χρησιμοποιεί τα λόγια του Θεού και Πατέρα» (Κ).

Ιω. 8,29 και ὁ πέμψας με(1) μετ' ἐμοῦ ἐστίν(2)· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ(3) πάντοτε(4).

29Αυτός που μ' έστειλε είναι πάντοτε μαζί μου· δε με άφησε μόνο μου ο Πατέρας, γιατί εγώ κάνω πάντοτε αυτά που του είναι ευάρεστα.

(1) Εσείς μπορεί να με απορρίπτετε και να συνασπίζετε εναντίον μου με αισθήματα αδιάλλακτα εχθρικά. Παρ' όλα αυτά δεν είμαι μόνος, διότι ο Πατέρας μου ο οποίος με έστειλε, είναι μαζί μου (ο). Μπορεί και η πρόταση αυτή να εξαρτηθεί από το γνώσεσθε του προηγούμενου στίχου.=Θα μάθετε, ότι εγώ είμαι και ότι δεν κάνω τίποτα από τον εαυτό μου και ότι αυτός που με έστειλε είναι μαζί μου (g).

(2) Μπορούμε να το πάρουμε ότι αποδίδεται και στην ανθρώπινη και στη θεία φύση του Κυρίου. Πιο σωστά, στην ανθρώπινη.= «Αν αυτό το λέει ως άνθρωπος μεν, μπορούμε να πούμε, ότι είναι μεν παντού ο Θεός,... αλλά λέγεται ότι είναι περισσότερο μαζί με τους άξιούς του» (Ζ), και πολύ περισσότερο με τον Υίο του που ενανθρώπησε.

Εάν αποδώσουμε αυτό στη θεία φύση.= «Όταν λέει το «μαζί μου» σημαίνει πάλι κάτι θεοπρεπές και μυστικό· διότι ασφαλώς δεν θα θεωρήσουμε ότι αυτός λέει εκείνο, ότι, όπως συμβαίνει να ενεργεί ο Θεός σε έναν προφήτη τυχόν... αλλά... λέει το «μαζί μου» με άλλο τρόπο· διότι υπάρχει, λέει, στην ίδια με μένα φύση εκείνος που με έστειλε... Κατ' ανάγκη παρουσιάζει τώρα τον Πατέρα να είναι μαζί του και ομοούσιο με τον εαυτό του, για να πιστεύεται πλέον ότι διδάσκει τα λόγια εκείνου, ως Θεός τα από το Θεό λεγόμενα, και παρακινούμενος από τη φυσική ιδιότητα εκείνου που τον γέννησε στο να λέει αυτά που πρέπει στο Θεό» (Κ). Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή «για να μη νομίσουν ότι η φράση «αυτός που με έστειλε» σημαίνει μείωσή του, λέει το «είναι μαζί μου». Διότι το μεν πρώτο είναι απόδειξη της οικονομίας, ενώ το δεύτερο της θεότητας» (Χ), «επειδή η Αγία Τριάδα έχει το αχώριστο... και είναι ενωμένη με την ίδια ουσία» (Ζ). Διότι αν και με έστειλε ως άνθρωπο, αλλά δεν χωρίστηκα λοιπόν από αυτόν, αλλά είναι μαζί μου, συνυπάρχοντας ως Θεός με Θεό» (Θφ).

(3) Ουδέποτε κατά τη διάρκεια της πάνω στη γη φανέρωσης του Κυρίου εγκαταλείφθηκε ποτέ από τον Πατέρα, διότι πάντοτε ο Πατέρας τον έβλεπε να κάνει τα αρεστά σε αυτόν. Η πλήρης υποταγή του Ιησού Χριστού προς τον Πατέρα διατηρούσε αδιάσπαστη και στενή τη σχέση του ως ανθρώπου με τον Πατέρα. Ο Πατέρας ευαρεστούνταν στον Ιησού Χριστό και έμενε μέσα σε αυτόν ως πρόσωπο που κάνει τα αρεστά σε αυτόν πάντοτε. Τονίζεται η ανθρώπινη φύση του Κυρίου και η ηθική τελειότητά του ως ανθρώπου και η από αυτήν επικοινωνία του με το Θεό (g).

Κανείς ποτέ άνθρωπος δεν θα μπορούσε να πει αυτό για τον εαυτό του. «Διότι σε πολλά φταίμε όλοι». Μόνον ο Κύριός μας δεν δυσαρέστησε ποτέ τον Πατέρα του, αλλά «εκπλήρωσε κάθε δικαιοσύνη». Και αυτό υπήρξε απαραίτητος όρος, ώστε η θυσία του να έχει αξία και ισχύ αιώνια και απεριόριστη. Από αυτό επίσης διδασκόμαστε, ότι όταν οι δούλοι και διάκονοι του Θεού πράττουν πάντοτε τα αρεστά σε αυτόν, μπορούν να είναι βέβαιοι, ότι η παρουσία του και η βοήθειά του θα είναι πάντοτε μαζί τους.

Μπορεί όμως να αποδοθεί αυτό και στη θεία φύση ως εξής: Κάνει τα αρεστά στον Πατέρα «επειδή ακριβώς έχει την ίδια γνώμη και θέλει πάντοτε για οτιδήποτε αυτό που θέλει εκείνος που τον γέννησε, και τίποτα δεν επεδίωξε να το κάνει από μόνος κατά κάποιο τρόπο και ξεχωριστά. Και δεν θα νομίσουμε βεβαίως... ότι ο Υιός με αυτά δείχνει κάποια προαιρετική και αυξητική αρετή, αλλά μάλλον είναι καρπός της αμετάβλητης φύσης του... ως Θεός που είναι και προέρχεται από Θεό κατά φύση, φθάνει στο να έχει την ίδια θέληση, και, για να το πω έτσι, κάνει τα ίδια έργα με εκείνον που τον γέννησε» (Κ).

Κάνω τα αρεστά σε αυτόν «διότι είμαι ίσος με αυτόν στη θεότητα και τη θέληση» (Ζ), «μιλώντας με

πιο ανθρώπινο τρόπο» (X). Ο παρακείμενος [ούκ ἀφήκέ με] δηλώνει ότι σε κανέναν ποτέ χρόνο δεν εγκαταλείφθηκε (b). Και αν λοιπόν αποδώσουμε τα λόγια αυτά στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου, πάλι υπαινίσσεται το χωρίο την πριν τη σάρκωση ένωση του Κυρίου με τον Πατέρα του.

(4) Σε κάθε χρόνο και τόπο, με κάθε τρόπο ζητά και διδάσκει όλα όσα αρέσουν στο Θεό και είναι άξια του Θεού (b).

Ιω. 8,30 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος(1) πολλοὶ(2) ἐπίστευσαν(3) εἰς αὐτόν.

30Πολλοὶ που ἀκούσαν τον Ἰησοῦ να μιλάει ἔτσι, πίστεψαν σ' αὐτόν.

(1) «Πίστεψαν μεν, αλλά όχι όπως έπρεπε, αλλά απλά και ως έτυχε» (X). Ελκύστηκαν πρόσκαιρα από τα λόγια του Ιησού και πίστεψαν σε αυτόν.

(2) Μεταξύ αυτών, εάν συμπεράνουμε από το Ιβ 42, ήταν και πολλοί από τους άρχοντες δηλαδή τα μέλη του συνεδρίου (g).

Παρόλο που πολλοί χάνονται μέσα στην απιστία τους, όμως πάντοτε υπάρχει το υπόλειμμα σύμφωνα με την εκλογή της χάρις, το οποίο πιστεύει και σώζεται. Εάν ο Ισραήλ συνολικά δεν συγκεντρωθεί, πάντοτε όμως υπάρχει ένα μέρος από αυτόν, το οποίο θα συγκεντρωθεί γύρω από το Χριστό και θα δοξαστεί ο Χριστός από αυτό και ο Θεός θα είναι για αυτό δύναμη (Ησ. μθ 5).

Σημείωσε επίσης, ότι όχι σπάνια ανοίγει πόρτα μεγάλη και ενεργής στο κήρυγμα και εκεί όπου πολλοί είναι οι εχθροί. Ο Χριστός έτσι ή αλλιώς θα συντελέσει το έργο του και όταν ακόμα οργίζονται εναντίον του οι λαοί. Το ευαγγέλιο κερδίζει μεγάλες νίκες προ παντός, όταν αντιμετωπίζει μεγάλες αντιστάσεις και αντιδράσεις. Αυτό ας ενθαρρύνει τους διακόνους του ευαγγελίου, που πληροφορούνται ότι οι κόποι τους δεν θα αποβούν μάταιοι.

(3) «Μακάρι όταν και εγώ μιλώ, πολλοί να πιστέψουν· όχι σε εμένα, αλλά μαζί με εμένα σε Εκείνον. Εύχομαι όταν κηρύττω και εγώ, πολλοί, πάρα πολλοί, να πιστεύουν, όχι σε εμένα, αλλά μαζί με εμένα σε αυτόν» (Αυ). Εκφράζει διάθεση να αναγνωρίσουν τον Ιησού ως Μεσσία. Δεν ήταν όμως όλων αυτών η πίστη σταθερή και βαθειά. «Ότι δεν είχαν τέλεια πίστη το δείχνει ο ευαγγελιστής με τα επόμενα λόγια» (X). Για αυτό για δοκιμασία ο Κύριος απευθύνει προς τους Ιουδαίους λόγια, με τα οποία αυτοί μεν που ελκύστηκαν πρόσκαιρα θα απομακρύνονταν, ενώ αυτοί που είχαν ειλικρινέστερη διάθεση, αφού ταπεινώνονταν θα στερεώνονταν ακόμα περισσότερο στην πίστη (g). «Θέλοντας να εμβαθύνει την πίστη τους, ώστε να μην είναι επιπόλαιη, ερευνά την ψυχή τους με πιο επιτιμητικά λόγια» (X).

Ιω. 8,31 Ἐλεγεν οὖν(1) ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε(2) ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ(3), ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἔστε(4),

31Τότε ο Ἰησοῦς εἶπε στους Ἰουδαίους που εἶχαν πιστέψει σ' αὐτόν: «Ἄν εσεῖς ἀποδειχθεῖτε υπάκουοι στο λόγο μου, τότε θα εἴστε πραγματικά μαθητές μου·

(1) Η συζήτηση και σκηνή που περιγράφεται τώρα από τον σ. αυτόν δεν φαίνεται να έγινε κατά την ίδια τελευταία ημέρα της γιορτής, κατά την οποία λέχθηκαν οι λόγοι του Κυρίου που εκτέθηκαν προηγουμένως (g).

(2) «Εάν εσεῖς εμμένετε» (Z), «δείχνοντας ότι δεν είχαν ακόμα δεχτεί τη διδασκαλία, αλλά μόνο πρόσεχαν τα λεγόμενα» (X). «Απαιτεί συμπεριφορά... σταθερή και ακλόνητη και που είναι πρόθυμη να διατηρήσει το αγαθό που προτιμήθηκε από αυτούς μια για πάντα» (K). «Επειδή λοιπόν κάποιιοι έφυγαν... για αυτό λέει προς αυτούς που τώρα πίστεψαν, ότι εκείνοι μεν έφυγαν, εάν όμως εσεῖς μείνετε...» (Θφ).

Το μένω στη διδασκαλία σημαίνει πρωτίστως εισδύω σε αυτήν και μέσω του γράμματος κατανοώ το πνεύμα της και εγκολπώνομαι αυτό (μ). Η κατανόηση ή γνώση αυτή της αλήθειας είναι κάτι πολύ περισσότερο από τη θεωρητική και επιστημονική γνώση. Η γνώση και κατανόηση αυτή ταυτίζεται με το να κάνω δική μου την αλήθεια και αυτοί που την έχουν άρχισαν από την ορθοδοξία και κατέληξαν στο να γίνουν πραγματικοί και ζωντανοί Χριστιανοί (τ). Μένω στο λόγο του Χριστού, όπως κάποιος άνθρωπος μένει στο σπίτι του, το οποίο γίνεται κέντρο του και ανάπαυσή του και καταφύγιό του. Μένω στο λόγο σημαίνει ενδιατρίβω σταθερά και αμετακίνητα στο λόγο και συμμορφώνομαι με το λόγο.

(3) Δες Β' Ιω. 9 («χωρίς να μένει στη διδαχή του Χριστού»). Στο σ. 37 και στο κεφ. ε 38 παρουσιάζεται ο λόγος να μένει στους πιστούς, αλλά και οι δύο εκφράσεις καταλήγουν στο ίδιο (β). «Φαίνεται κατά κάποιο τρόπο να αποσπά αυτούς... με πράο τρόπο από τα μωσαϊκά διδάγματα και απομακρύνοντάς τους από την προσκόλλησή τους στο γράμμα... τους προστάζει να είναι προσκολλημένοι μάλλον στο λόγο του... Λόγος όμως κυρίως αυτού πρέπει να θεωρηθεί το ευαγγελικό κήρυγμα» (K). «Στο λόγο το δικό μου, δηλαδή στη διδασκαλία μου, την οποία θα διδάξω σε εσάς» (Z).

(4) «Μαθητές αληθινοί» (Κ). «Διότι δεν είστε ακόμη» (Ζ). Διότι δεν είναι αρκετό να αρχίσει κάποιος μόνο... Είστε μεν και τώρα αλλά προσέξτε να εξακολουθήσετε (b). Τον αληθινό τίτλο του μαθητή θα αποτελέσει όχι η πρόσκαιρη αποδοχή και επιδοκιμασία αυτών ή εκείνων των λόγων, αλλά η εμβάθυνση και η εμμονή, που πιστοποιείται με λόγια και έργα, σε όλη τη διδασκαλία του (κ). Ο λόγος θα συναντήσει στις καρδιές τους ριζωμένες προκαταλήψεις. Για αυτό διατρέχουν τον κίνδυνο να διολισθηθούν πάλι στην απιστία (g). Το αληθώς αντιτίθεται στη νόθα και αμφίβολη μαθητεία (ο). Υπάρχουν πολλοί, οι οποίοι ομολογούν για τους εαυτούς τους, ότι είναι μαθητές του Χριστού, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι τέτοιοι. Έχουν μόνο το όνομα. Τα παιδιά, τα οποία στέλνονται στο σχολείο για να διδαχθούν εκεί τα γράμματα, υποχρεώνονται να παραμείνουν μαθητευόμενα για ορισμένα έτη. Οι πιστοί, εάν θέλουν να είναι αληθινοί μαθητές του Κυρίου, πρέπει εφ' όρου ζωής να παραμείνουν στα πόδια του διδασκόμενοι.

**Ιω. 8,32 και(1) γνώσεσθε(2) την αλήθειαν(3), και η αλήθεια ελευθερώσει ύμᾱς(4).
32θα γνωρίσετε την αλήθεια, και η αλήθεια θα σας ελευθερώσει».**

(1) Εφόσον τηρηθεί αυτός ο όρος· ως συνέπεια της εμμονής σας στο λόγο μου θα έλθει το να γνωρίσετε την αλήθεια (g). Η σταθερή εμπότιση των χριστιανών από τη διδασκαλία του Ιησού είναι εξόχως σημαντική. Οδηγεί σε σαφή και ενεργή κατανόηση της αλήθειας η οποία παράγει πλήρη ελευθερία από την αμαρτία (χ).

(2) Αναφέρεται σε πειραματική και εσωτερική γνώση της αλήθειας, που διαφωτίζει πλήρως και διώχνει κάθε αμφιβολία (ο).

(3) Αυτή αποτελεί το περιεχόμενο των λόγων του Ιησού (g). Όμως εάν εδώ προβάλλεται η διδασκαλία του Ιησού ως ο συντελεστής και παράγοντας της ηθικής ελευθερίας, στο σ. 36 εμφανίζεται ο ίδιος ο Υιός ως αυτός που παρέχει αυτήν την ελευθερία. Αλλά όταν λάβει κάποιος υπ' όψη την διακήρυξη του Κυρίου στο ιδ 6 «Εγώ είμαι η αλήθεια», πείθεται, ότι δεν πρόκειται για πραγματική διαφορά (β). Για αυτό και εδώ ερμηνεύτηκε η φράση «την αλήθεια»: «(γνωρίστε) αυτόν που δίνει την αληθινή ελευθερία και είναι ο λυτρωτής» (Κ). Και εκείνοι ακόμα οι οποίοι πίστεψαν ειλικρινά, έχουν ανάγκη ως μαθητές αληθινοί να διδαχθούν, διότι υπάρχουν πολλά τα οποία αγνοούν. Τα τέκνα του Θεού δεν είναι παρά παιδιά και καταλαβαίνουν και μιλούν σαν παιδιά. Εάν δεν είχαμε ανάγκη να διδαχτούμε, δεν θα είχαμε ανάγκη να είμαστε μαθητές.

(4) «Από τα αμαρτήματα» (Χ). Η αμαρτία λαμβάνει κυριαρχία στην καρδιά του ανθρώπου με την γοητεία, την οποία με τα πλάνα θέλητρά της ασκεί πάνω της. Όταν το ψεύδος αυτών των θελητρων πέσει με το φως της αλήθειας, τα δεσμά αυτής της δουλείας θραύονται (g). Η αποκάλυψη αυτή περιέχει και την βουλή του Θεού για σωτηρία μας από την αμαρτία και τον τρόπο αυτής της σωτηρίας (δ). Δεν φωτίζει μόνο το νου αλλά αγιάζει ταυτόχρονα και την καρδιά και ρυθμίζει τη θέληση· για αυτό και απαλλάσσει από την ενοχή και τον ζυγό της αμαρτίας (κ). Έτσι και εδώ και στο σ. 36 τονίζεται αποκλειστικά η ηθική όψη της ελευθερίας, και το ελευθερώνω ανταποκρίνεται στο απολυτώνω (C). Η γνώση της αλήθειας και η προσοικείωσή της μας κάνει ελεύθερους από προκαταλήψεις, από πλάνες, από ψευδείς ιδέες, οι οποίες υποδουλώνουν την ψυχή· μας ελευθερώνει από την κυριαρχία των επιθυμιών και παθών και αποκαθιστά την ψυχή στην αυτοκυριαρχία με την υποταγή στο Δημιουργό της. Η διάνοιά μας, όταν δεχτεί την αλήθεια του Χριστού διευρύνεται από το φως της και εξυψώνεται πάνω από τα αισθητά και ουδέποτε κινείται τόσο ελεύθερα όσο κάτω από τα θεία προστάγματα. «Όπου λοιπόν είναι το πνεύμα Κυρίου εκεί υπάρχει και ελευθερία» (Β' Κορ. Γ 17).

Ιω. 8,33 απεκρίθησαν(1) αὐτῶ· σπέρμα Ἀβραάμ ἔσμεν(2) καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε(3)· πῶς σὺ λέγεις(4) ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

33«Εμείς είμαστε απόγονοι του Αβραάμ», του απάντησαν, «και ποτέ δεν υπήρξαμε δούλοι κανενός· πώς εσύ λες, “θα ελευθερωθείτε”;»

(1) Ποιοι; Η αυστηρότητα με την οποία εκφράζεται ο Κύριος εναντίον τους στους στίχους 37-44, θεωρήθηκε ως ένδειξη από πάρα πολλούς από τους νεώτερους ερμηνευτές που τους πείθει, ότι αυτοί που απαντούν εδώ δεν είναι αυτοί που στο σ. 30 παρουσιάζονται ότι πίστεψαν στον Ιησού, αλλά κάποιοι από αυτούς που αντιτίθονταν στον Ιησού και επέμεναν στην απιστία, οι οποίοι συνέβη να είναι τώρα αναμιγμένοι και εγκατασπαρμένοι στον κύκλο των πιστών. Η όλη όμως σειρά του λόγου παρουσιάζει φυσικότερο να παραδεχτούμε, ότι αυτοί που απαντούν είναι οι πιστοί του στίχου 30, προς τους οποίους και απευθύνει ο Κύριος την προτροπή να εμμένουν στο λόγο του, η γνώση του οποίου θα τους ελευθέρωνε. Όταν έχει κάποιος υπ' όψιν τα λόγια του ευαγγελιστή στο β 23-24 («Πολλοί πίστεψαν... ο ίδιος ο Ιησούς όμως δεν εμπιστευόταν τον εαυτό του σε αυτούς»). Δεν εκπλήσσεται για αυτήν την αυστηρότητα του Κυρίου προς Ιουδαίους που χαρακτηρίστηκαν ως πιστοί.

(2) Καυχησιολογία. «Δυσφορούν σαν να τους εξύβρισε» (Κ). «Δούλους αποκάλεσες εμάς που καταγόμαστε από το γένος του Αβραάμ, τους ευγενείς;... Διότι τέτοιες ήταν οι καυχήσεις των Ιουδαίων» (Χ). «Επειδή δεν είχαν δικές τους αρετές να καυχηθούν, πρόβαλλαν την ευγένεια των προγόνων» (Ζ). Καυχιόντουσαν, ότι ως άμεσοι απόγονοι του Αβραάμ ήταν μαζί του κληρονόμοι της διαθήκης και των υποσχέσεων του Θεού. Είναι συνηθισμένο σε παρακμασμένες και ξεπεσμένες οικογένειες να καυχησιολογούν για τη δόξα και τα αξιώματα των προγόνων τους και να δανείζονται τιμή από το όνομα εκείνο, το οποίο αυτοί εξευτέλισαν. Αυτό πράττουν τώρα οι Ιουδαίοι. Εάν ο Αβραάμ υπήρξε αγαπητός του Θεού για την πίστη και την ευσέβειά του, σε τι αυτό θα ωφελούσε αυτούς, όταν ο μεν προπάτοράς τους και πατριάρχης θα βρισκόταν στον παράδεισο, ενώ αυτοί θα ήταν στον άδη για πάντα χωρισμένοι από αυτόν; Μήπως η αρετή του Αβραάμ θα μπορούσε να εξιλιώσει το Θεό για τη δική τους κακία;

(3) Και όμως «υποδουλώθηκαν στους Αιγύπτιους τετρακόσια τριάντα χρόνια... έκαναν δούλοι και στους Βαβυλώνιους και στους Ασσύριους, όταν αναστατώνοντας όλη τη χώρα των Ιουδαίων και την ίδια την Ιερουσαλήμ, μετέφεραν όλο τον Ισραηλιτικό λαό στη δική τους χώρα» (Κ). Λόγω αυτού, από τους νεώτερους άλλοι μεν ερμήνευσαν ότι το «Ιουδαίοι» λέγεται από άποψη όχι των υλικών γεγονότων, αλλά της θεωρίας... Υφίσταντο την κυριαρχία των Ρωμαίων, αλλά διαμαρτυρόμενοι (Meyer, Reuss, Fillion κλπ.)=Διατηρήσαμε πάντοτε αδούλωτο το φρόνημα. Μπορεί με την κτηνώδη βία να μας υποδούλωσαν εθνικά, αλλά ουδέποτε δεχτήκαμε την κατάσταση του δούλου. Και εφόσον θεωρούσαν τους εαυτούς τους δούλους του Θεού θεωρούσαν τους εαυτούς τους και ελεύθερους, αφού όποιος είναι δούλος του Θεού δεν είναι δούλος ανθρώπων. Δες Λευϊτ. κε 39-42 (χ). Ως απόγονοι λοιπόν του Αβραάμ ήταν προορισμένοι ιδεατά να κυβερνήσουν όλους τους λαούς και ο καθένας από αυτούς ήταν υπήκοος και υποτελής μόνο στο Θεό (μ).

Άλλοι από τους νεώτερους δέχτηκαν το «δεδουλεύκαμεν» με την έννοια της ατομικής και προσωπικής δουλείας=Δεν πουληθήκαμε δούλοι σε κανέναν, δεν εξανδραποδιστήκαμε. Ο νόμος απαγόρευε αυτού του είδους την δουλεία (Λευϊτ. κε). Πιο σωστά: Παραφέρονται τόσο πολύ, ώστε γεγονότα όχι μόνο περασμένα, όπως οι δουλείες σε Αίγυπτο και Βαβυλώνα, αλλά και η παρούσα από τους Ρωμαίους υποτέλειά τους να λησμονούνται και να παρατρέχονται από αυτούς (ο,δ).

(4) Εκφράζουν έκπληξη με αγανάκτηση. Αξιοσημείωτο, ότι στην ερώτησή τους αυτή αποσιωπούν τη λέξη «αλήθεια», η οποία σύμφωνα με τον Κύριο θα τους ελευθέρωνε. Αυτό υποδηλώνει σκόπιμη και από πρόθεση παρανόηση (ο).

Ο Κύριος μίλησε σε αυτούς για ελευθερία, την οποία θα παρείχε σε αυτούς η γνώση και οικείωση της αλήθειας και η οποία συνεπώς είναι ελευθερία πνευματική. Και αυτοί του απαντούν έχοντας κυρίως υπ' όψη την πολιτική ελευθερία. Οι σαρκικές καρδιές καμία άλλη θλίψη δεν αισθάνονται παρά μόνο εκείνη, η οποία πιέζει και ενοχλεί το σώμα και η οποία γίνεται εμπόδιο στις κοσμικές τους υποθέσεις. Μίλησέ τους για κάθε τι που αφορά την πολιτική τους ελευθερία και τις αστικές τους ιδιοκτησίες· πες τους για τις ζημιές, οι οποίες επαπειλούνται εναντίον των σπιτιών τους ή της σοδειάς των αγρών τους και θα δεις αμέσως, ότι θα σε αντιληφθούν άριστα και θα σου απαντήσουν με πολλή σκέψη και ενδιαφέρον. Αλλά όταν μιλήσεις σε αυτούς για τη δουλεία της αμαρτίας και την αιχμαλωσία του σατανά και τον κίνδυνο τον οποίο διατρέχουν οι αδύνατες ψυχές τους, θα σου απαντήσουν: «παράξενα πράγματα φέρνεις στα αυτιά μας» (Πράξ. Ιζ 20).

Ιω. 8,34 απεκρίθη(1) αυτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν(2) λέγω ὑμῖν ὅτι(3) πᾶς ὁ ποιῶν(4) τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας(5).

34Ο Ἰησοῦς τους αποκρίθηκε: «Σας βεβαιώνω πως ὅποιος αμαρτάνει εἶναι δούλος τῆς αμαρτίας.

(1) Ο Ἰησοῦς απαντά με αντίστροφη σειρά στη διπλή αντίρρηση των Ιουδαίων και πρώτα προχωρά στο σημείο του λόγου που αφορά την ελευθερία, ἔτσι ὥστε ἀπὸ τον σ. 37 να συζητήσει και το σημείο που αναφέρεται στο σπέρμα του Αβραάμ (b).

(2) Προκαλεί την προσοχή και παρέχει κατηγορηματική βεβαίωση για την αλήθεια που εκτίθεται ευθύς αμέσως (β).

(3) Την δουλεία, για την οποία ἀπὸ παρανόηση μιλούν οι Ιουδαῖοι «τὴν προσπέρασε διότι δεν βλάπτει σε τίποτα τὴν ψυχικὴ ευγένεια, μιλά ὁμως για τὴν αμαρτία, ἡ ὁποία βλάπτει αὐτήν, τῆς ὁποίας ἡ δουλεία εἶναι πάρα πολὺ κακὴ» (Ζ). Οι Ιουδαῖοι εἶχαν παρανοήσει τα λόγια του. Διότι ὁ Κύριος «δεν ἐπεδίωκε να δείξει αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἐγίναν δούλοι ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῆς αμαρτίας» (Χ). «Και ὅτι βέβαια λένε ψευδόμενοι τὸ «Δεν γίναμε ποτέ δούλοι κανενός», τὸ παρέρχεται με σοφία... ἀλλὰ προχωρώντας κατὰ κάποιον τρόπο σε αὐτό που ἦταν τὸ ἀναγκαῖο και τὸ ὁποῖο ἔπρεπε πραγματικὰ να μάθουν, λέει ὅτι εἶναι δούλος τῆς αμαρτίας αὐτός που πράττει αὐτήν» (Κ). «Διότι θα μπορούσε να ἀναφέρει τα τετρακόσια χρόνια δουλείας στην Αἴγυπτο· θα μπορούσε να πει

τα εβδομήντα στη Βαβυλώνα· θα μπορούσε να πει τα χρόνια δουλείας την εποχή των κριτών, τα άλλοτε είκοσι, άλλοτε δύο και άλλοτε επτά· θα μπορούσε να πει ότι δεν έπαυσαν ποτέ να είναι δούλοι. Αλλά δεν επεδίωκε να δείξει αυτό, ότι δηλαδή έγιναν δούλοι ανθρώπων, αλλά της αμαρτίας, η οποία είναι και η χειρότερη δουλεία, από την οποία μόνο ο Θεός μπορεί να απαλλάξει» (X).

(4) Ο ενεστώτας φανερώνει εδώ το να ενεργεί κάποιος την αμαρτία από συνήθεια (ο), όχι το γλίστρημα σε αυτήν από απροσεξία. Συνδυάζει την πράξη με την κατάσταση (g)=Καθένας που ζει στην αμαρτία. Εφόσον δεν υπάρχει άνθρωπος στη γη ο οποίος θα ζήσει και δεν θα αμαρτήσει, ο Θεός δεν θα είχε κανέναν δούλο του πάνω στη γη, εάν καθένας που αμαρτάνει ήταν και δούλος της αμαρτίας. Αλλά μόνο αυτός που κάνει (με επιμονή) την αμαρτία, είναι δούλος της αμαρτίας. Αυτός λοιπόν που κάνει την αμαρτία (έτσι) είναι αυτός που την προτιμά από την αρετή, αυτός που διαλέγει την οδό της κακίας και περιφρονεί την οδό της αγιότητας, αυτός που κάνει συμφωνία με την αμαρτία και την παντρεύεται. Σε αυτόν γίνεται συνήθεια η αμαρτία και σύνθημα που κυριαρχεί σε όλη τη ζωή του.

(5) Σχετική και η διδασκαλία στα Ρωμ. στ 16-18 και Β΄Πέτρ. β 19 (ο).

«Λέει κατά κάποιο τρόπο το εξής· ο άνθρωπος πάνω στη γη, ω τέτοιοι, είναι ένα σύνθετο ζώο, δηλαδή αποτελείται από ψυχή και σώμα, και η σαρκική μεν δουλεία έχει σχέση με τη σάρκα, ενώ αυτή που συμβαίνει στην ψυχή και έχει σχέση με την ψυχή, έχει βάρβαρη μητέρα την αμαρτία» (K). «Διότι κάθε αμαρτία κάνοντας κατά κάποιο τρόπο αιχμάλωτη την ψυχή, την κάνει δούλη του πάθους» (αμ). Είναι δεμένος στην κατοχή και διευθέτηση της ίδιας του της ζωής, και δεν μπορεί ελεύθερα να αναπτύξει αυτήν ούτε ελεύθερα να απολαύσει αυτήν λόγω της ταραχώδους δύναμης της αμαρτίας (C). Είναι φυλακισμένος στην ενοχή της αμαρτίας και υποτελής στη δύναμή της. Έχει πουλήσει τον εαυτό του στο να εργάζεται το κακό. Οι επιθυμίες του έγιναν νόσος σε αυτόν και βρίσκεται δεμένος κάτω από το ζυγό τους και έχει παύσει να είναι κύριος του εαυτού του.

Ιω. 8,35 ὁ δὲ δούλος(1) οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα(2)· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα(3). 35O δούλος ὁμως δεν ανήκει για πάντα σε μια οικογένεια, ἐνῶ ο γιος ανήκει σ' αυτήν για πάντα.

(1) Τροποποιείται κάπως η έννοια της λέξης δούλος. Ο δούλος κατά τον προηγούμενο σ. είναι δούλος της αμαρτίας. Ενώ εδώ ο δούλος ανήκει στον οικοδεσπότη, του οποίου υἱός είναι ο υἱός. Πάντως ὁμως και εδώ ο δούλος είναι πρόσωπο αποξενωμένο από το Θεό, το οποίο όχι μόνο δεν μπορεί να διεκδικήσει κανένα δικαίωμα πάνω στο σπίτι, αλλά και σε οποιαδήποτε ὦρα μπορεί να διωχτεί από αυτό ως πρόσωπο ανεπιθύμητο. Στην πραγματικότητα λοιπόν ηθικά είναι δούλος σε σχέση με το Θεό και δεν έχει μαζί του κανέναν δεσμό πιο εσωτερικό. Είναι χωρισμένος πνευματικά από τον Πατέρα της οικογένειας και δεν είναι πραγματικό μέλος της (g).

(2) «Δεν κληρονομεί το σπίτι του κυρίου του» (Z). «Δεν έχει εξουσία, επειδή δεν είναι οικοδεσπότης» (X). Και εάν παραμένει στο σπίτι, δεν έχει ὁμως δικαιώματα σε αυτό και μπορεί να διωχτεί σε οποιαδήποτε στιγμή. «Ο δεσπότης διώχνει από το σπίτι τον δούλο που έχει κακό χαρακτήρα ὅποτε θέλει» (Θμ). Ίσως υπαινίσσεται το επεισόδιο της αποβολής του Ισμαήλ στο Γεν. κα 10. Δεν είναι ὁμως βέβαιο ὅτι αναφέρεται στο γεγονός αυτό. Πάντως το επεισόδιο δείχνει, ὅτι δεν αρκούσε η από τον Αβραάμ καταγωγή για να καταστήσει τους Ιουδαίους και κληρονόμους. Εφόσον ἦταν δούλοι, η θέση τους ἦταν παρόμοια με αυτήν του Ισμαήλ και μπορούσαν να διωχτούν ὅπως εκείνος (β). Το χωρίο Γαλ. δ 21-31 λοιπόν παρουσιάζεται ανάπτυξη αυτού του σ. (g).

(3) Ο σιναϊτικός και δύο ἄλλοι μεγαλογράμματοι κώδικες αποσιωπούν τη φράση «ο υἱός μένει εἰς τὸν αἰῶνα» αναμφίβολα από σύγχυση από τα δύο «αἰῶνα». «Ο υἱός είναι οικοδεσπότης» (X). Παρόμοια αντίθεση αλλά όχι σε ὅλα η ἴδια και στο Εβρ. γ 5-6, ὅπου ο Μωϋσής ως δούλος όχι της αμαρτίας, αλλά του Θεού αντιτίθεται προς τον Κύριο ως υἱό του Θεού (β). Για αυτό και υπάρχει και η ερμηνεία: «Για να μην πουν, ὅτι ο Μωϋσής θα μας ελευθερώσει... δείχνει με σύγκριση, ὅτι δεν έχει εκείνος εξουσία μιας και είναι δούλος, αλλά αυτός ο Υἱός» (Z).

Διαφορετική ερμηνεία: «Αυτός μεν που έχει υποδουλωθεί στην αμαρτία, επειδή αποβλήθηκε από ὅλα μαζί τα καλά του Θεού, έχει παραδοθεί στην παντοτινή τιμωρία· αυτός ὁμως που ἀπόλαυσε την ελευθερία και τοποθετήθηκε στην τάξη του υἱού, δέχεται παντοτινή την ἀπόλαυση των αγαθών από το Θεό» (Θμ). Μόνο οι αληθινοί πιστοί, οι οποίοι είναι παιδιά της υπόσχεσης και της διαθήκης, είναι ελεύθεροι και θα μείνουν για πάντα στο σπίτι ὅπως ο Ισαάκ.

Ιω. 8,36 ἐὰν οὖν(1) ὁ υἱὸς(2) ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ(3), ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε(4). 36Αν, λοιπόν, σας ελευθερώσει ο Υἱός, τότε θα εἴστε πραγματικά ἐλεύθεροι.

(1) Αυτό που στο σ. 35 ἐπιβλήθηκε γενικά, το εφαρμόζει τώρα σε συγκεκριμένο πρόσωπο δηλαδή στον εαυτό του ως τον μόνο Υἱό του Θεού (ο).

(2) Ο μονογενής (b). «Μόνο στον από τη φύση του Υιό, τον πραγματικά ελεύθερο και απαλλαγμένο από κάθε δουλεία, υπάρχει το προσόν να μπορεί να ελευθερώνει» (Κ). Δείχνει «το ομοούσιο με τον Πατέρα» «και ότι αυτός έχει την ίδια εξουσία με εκείνον» (Χ). Με έννοια λοιπόν απόλυτη το «ο υιός», όπως δείχνει και το άρθρο πριν από αυτό. Αυτός είναι ο Υιός, ο πρωτότοκος ανάμεσα σε πολλά αδέρφια, ο κληρονόμος όλων. Και έχει αυτός το δικαίωμα να χειραφετεί και να υιοθετεί παίρνοντας και άλλους ως συγκληρονόμους του.

(3) Το Ρωμ. η 2 αποτελεί άριστο υπόμνημα και ανάπτυξη της έννοιας αυτού του σ. (g). Ο γιος του σπιτιού είναι ο μόνος εκτός από τον πατέρα που έχει δικαίωμα να χειραφετεί και να ελευθερώνει τους δούλους (μ). Ο Ιησούς Χριστός προσφέρει σε μας με το ευαγγέλιο την ελευθερία μας, διότι έχει εξουσία και δύναμη να ελευθερώνει. Απολύει τους φυλακισμένους και απαλλάσσει αυτούς από τα δεσμά τους, διότι δικαιώνει αυτούς με την εξιλαστήρια θυσία του και ως εγγυητής τους πληρώνει αυτός τα χρέη τους, για τα οποία κρατούνταν καταδικασμένοι σε θάνατο. Με τον αγιασμό και τις ισχυρές ενέργειες του Πνεύματός του συντρίβει στην ψυχή τη δύναμη της διαφθοράς, επανασυνδέει τις διασκορπισμένες δυνάμεις του λογικού και της αρετής και ενισχύει τη διάθεση και το ενδιαφέρον της ψυχής να παραμείνει υποταγμένη στο Χριστό και έτσι κάνει αυτήν ελεύθερη.

(4) «Την μεν σωματική ελευθερία τη δίνει και άνθρωπος· την ψυχική όμως, μόνος ο υιός ως κατά κυριολεξία κύριος· επειδή και αυτή στην κυριολεξία είναι ελευθερία» (Ζ). «Εάν εγώ σας ελευθερώσω, τότε θα τιμηθείτε με την αληθινή ελευθερία, διότι τώρα βεβαίως αποδίδετε στους εαυτούς σας ψεύτικη ελευθερία» (Θφ). Θα είστε πράγματι ελεύθεροι, διότι θα ελευθερωθείτε με την αληθινή, πνευματική ελευθερία παίρνοντας αυτήν από τον Υιό που έχει δικαίωμα να δώσει αυτήν.

«Δεν θα μπορούσε κάποιος να γίνει αληθινά ελεύθερος από αυτόν που δεν έχει από τη φύση του την ελευθερία· όταν όμως ο ίδιος ο Υιός θελήσει να ελευθερώσει κάποιους, βάζοντας μέσα τους το δικό του αγαθό, γίνονται πραγματικά ελεύθεροι, λαμβάνοντας το αξίωμα από αυτόν που έχει την εξουσία να ελευθερώνει» (Κ).

«Εδώ δείχνει ότι είναι και καθαρός από αμαρτία» (Χ). «Η ελπίδα μας είναι αυτή, ότι γινόμαστε ελεύθεροι μέσω του Ενός ελεύθερου και ότι κάνοντας εμάς ελεύθερους, μπορεί να μας κάνει δούλους του. Διότι ήμασταν οι δούλοι της επιθυμίας, αλλά αφού γίναμε ελεύθεροι, γίναμε οι δούλοι της αγάπης» (Αυ).

Ιω. 8,37 οίδα ότι σπέρμα Αβραάμ(1) έστε· αλλά ζητείτε με αποκτείναι(2), ότι ο λόγος ό έμδς(3) ού χωρεϊ(4) έν ύμϊν.

37»Ξέρω πως είστε απόγονοι του Αβραάμ· κι όμως γυρεύετε να με σκοτώσετε, γιατί ο λόγος μου δε βρίσκει χώρο μέσα σας.

(1) «Με ηρεμία και λίγο-λίγο τούς απομακρύνει από εκείνη τη συγγένεια, διδάσκοντας να μη μεγαλοφρονούν για αυτό» (Χ). Και «φανερά μεν δεν είπε, ότι δεν είστε, διότι ακόμη τους λυπάται, αλλά το δήλωσε αυτό εμμέσως» (Ζ). «Και εγώ θα συμφωνήσω με αυτό, ότι δηλαδή διασώζετε τη σαρκική συγγένεια με εκείνον τον άγιο· αλλά η κατά πνεύμα συγγένεια έχει φύγει από εσάς» (Θφ). Όσον αφορά τις ιδιότητές τους οι Ιουδαίοι ήταν παιδιά άλλου πατέρα και όχι του Αβραάμ και για αυτό και έπρατταν σύμφωνα με την πνευματική καταγωγή τους (τ). «Αβραάμ μέγας πατήρ πλήθους έθνων, και ούχ εύρέθη όμοιος έν τή δόξη· ός συνετήρησε νόμον Ύψίστου και έγένετο έν διαθήκη μετ' αύτοϋ· έν σαρκί αύτοϋ έστησε διαθήκην και έν πειρασμῶ εύρέθη πιστός. (=Ο Αβραάμ ανεδείχθη μέγας πατριάρχης, γενάρχης πολλών εθνών, και κανείς άλλος όμοιος προς αυτόν κατά την δόξαν δεν παρουσιάσθη. Αυτός ετήρησε τον νόμον του Ύψίστου και με αυτόν έγινε η επίσημος Διαθήκη του Θεού· επεκυρώθη δε και επισημοποιήθη η Διαθήκη δια της περιτομής της σαρκός αυτού. Κατά δε τον μάλλον πειρασμόν αυτός ανεδείχθη πιστός) (Σοφ. Σειρ, μδ 19,20).

Οι ενέργειες και πράξεις του πατριάρχη προέρχονταν από την πίστη του και από τη γνώση του θείου θελήματος. Οι φυσικοί του απόγονοι όμως ήταν τελείως ανόμοιοι με αυτόν. Διότι ο λόγος του Ιησού, ο οποίος ήταν λόγος του Θεού, δεν εύρισκε είσοδο σε αυτούς (χ). Καυχιόντουσαν για την καταγωγή τους από τον Αβραάμ νομίζοντας ότι αυτή λάμπρυνε τα ονόματά τους και τους τιμούσε πολύ. Στην πραγματικότητα όμως η καταγωγή αυτή επιβάρυνε τη θέση τους και τους έκανε υπερβολικά ένοχους και αμαρτωλούς, αφού δεν διδάσκονταν από το παράδειγμα του Αβραάμ και δεν τιμούσαν αυτόν αποδεικνυόμενοι με τη συμπεριφορά τους αντάξιοι απόγονοί του. Τα ίδια τα χείλη και τα στόματά τους θα γίνονταν κριτές των ματαιόδοξων αυτών υποκριτών. Είστε παιδιά του Αβραάμ; Γιατί λοιπόν δεν βαδίζετε στα ίχνη της πίστης του και υπακοής του;

(2) Λόγω της οργής, την οποία σύμφωνα με το σ. 33 εκδήλωσαν εξαιτίας του λόγου, τον οποίο είπε προς αυτούς, τούς παρουσιάζει ως αλληλέγγυους με τους άρχοντες που ζητούσαν το θάνατό του σύμφωνα με το ζ 1,25 (g). Ότι άλλωστε είχαν την πρόθεση να τον θανατώσουν, φάνηκε αμέσως (σ. 59), όταν «σήκωσαν πέτρες εναντίον του».

Ο Χριστός γνωρίζει ολόκληρη την κακία που εμφωλεύει στα βάθη των καρδιών των ανθρώπων· όχι μόνο εκείνη, η οποία εκδηλώνεται στις πράξεις τους, αλλά και αυτήν την οποία έχουν πρόθεση και σχεδιάζουν να πράξουν. Το να ζητά λοιπόν κάποιος να φονεύσει αθώο άνθρωπο, είναι έγκλημα τρομερό. Το να σχεδιάζουν όμως να φονεύσουν τον βασιλιά των βασιλιάδων, αυτό υπήρξε έγκλημα αποτρόπαιο και βέβηλο, για χαρακτηρισμό του οποίου δεν βρίσκονται λέξεις επαρκείς. Είστε σαρκικοί απόγονοι του Αβραάμ, αλλά «επειδή ζητάτε να με φονεύσετε» «δεν είστε του Αβραάμ, οι φονιάδες» (Ζ,Χ). «Πώς είστε όντως υιοί εκείνου αφού υστερείτε τόσο σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του πατέρα σας;» (Θφ).

Ο Κύριος χρησιμοποιεί εδώ μέθοδο και συλλογισμό όμοιο με αυτόν του Προδρόμου (Ματθ. γ 9) και τους Παύλου (Ρωμ. θ 6,7)(g).

«Με μεγάλη σαφήνεια ο μακάριος Βαπτιστής λέει, Είναι δυνατός ο Θεός από τους λίθους αυτούς να αναδείξει τέκνα για τον Αβραάμ. Θα επιβεβαιώσει όμως αυτά και ο μακάριος Παύλος λέγοντας το εξής: «γιατί δεν είναι Ισραηλίτες όλοι οι απόγονοι του Ισραήλ, ούτε επειδή είναι απόγονοι του Αβραάμ, είναι όλοι παιδιά του», δείχνοντας λοιπόν από παντού αληθινό, ότι ο Θεός αναγνωρίζει τη συγγένεια ως προς τη συμπεριφορά και τους τρόπους» (Κ).

(3) «Και το χειρότερο βεβαίως και το πιο παράνομο, είναι ότι διώκομαι από εσάς όχι για δικαιολογημένες αιτίες... Διότι για αυτό και μόνο θελήσατε να με σκοτώσετε, επειδή ο λόγος μου δεν χωρά σε σας, παρόλο που σας καλώ σε σωτηρία και ζωή» (Κ).

(4) Το χωρώ έχει 2 έννοιες· ή με μεταβατική έννοια= χωράω, περιλαμβάνω (ο λόγος μου δεν σας χωρά) και η έννοια αυτή θα ευωδονόταν, εάν η σύνταξη ήταν: δεν χωρά εσάς· ή με έννοια αμετάβατη= αλλάζω θέση, προχωρώ, εισχωρώ, χωράω και περιλαμβάνομαι εγώ σε κάτι άλλο (g). Με την δεύτερη αυτή έννοια ερμήνευσαν (Ostervald, Rilliet): δεν έχει είσοδο σε σας, δεν έχει τόπο μέσα σας ή δεν χωράει μέσα σας.

«Επειδή είναι υψηλός δεν χωράει μέσα σε σας που έχετε νου στενό από κακία και ο οποίος σέρνεται κάτω» (Ζ).

«Δεν χωράει σε εσάς λόγω της αμαρτίας που κατοίκησε μέσα σας και η οποία δεν αφήνει κατά κάποιο τρόπο να έχει τόπο η συμβουλή και η παραίνεση για τα αγαθά» (Κ).

Πέφτει σαν δροσερή και ζωογόνος βροχή, αλλά οι καρδιές σας μοιάζουν με σκληρή πέτρα και βρέχονται μεν εξωτερικά και τελείως επιπόλαια από αυτόν, αλλά δεν εισχωρεί αυτός στα βάθη τους. Ή, δεν κάνει προόδους μέσα σας, δεν προχωρεί. Τον δεχτήκατε μεν, αλλά προσέκρουσε, σταμάτησε και ανακόπηκε κάθε πρόοδός του (Godet, Meyer κλπ.). Όσοι δεν πιστεύουν, έχουν αντιπάθεια προς το Χριστό και τον λόγο του (b).

Οι λόγοι του Χριστού πρέπει να έχουν θέση μέσα σε αυτά τα βάθη των καρδιών μας· να έχουν θέση κατοικίας, όπως ένας άνθρωπος στο σπίτι του, και όχι σαν ένας ξένος ή διαβάτης· να έχουν θέση εργαστηρίου, για να ενεργούν σε αυτούς το διώξιμο της αμαρτίας και για να συντελούν το έργο της χάριτος σε εμάς· να μένουν μέσα μας πλούσια, ώστε να κυβερνούν ολόκληρο το εσωτερικό μας και να κανονίζουν όλη τη συμπεριφορά μας. Από εκείνους, στους οποίους δεν κατοικεί ο λόγος του Θεού και των οποίων οι καρδιές μένουν εξ' ολοκλήρου κλειστές για να μην τον δεχτούν, δεν μπορεί κάποιος να περιμένει τίποτα καλό, διότι έχουν κυριευτεί αυτές από την κακία. Εάν το ακάθατο πνεύμα βρει την καρδιά κενή από το λόγο του Χριστού, κυριεύει αυτήν και κατοικεί αυτό σε αυτήν μόνιμα.

Ιω. 8,38 ἐγὼ(1) ὃ ἐώρακα(2) παρὰ τῷ πατρὶ μου λαλῶ(3)· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἐωράκατε(4) παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν(5) ποιεῖτε(6).

38Εγώ, αυτά που είδα κοντά στον Πατέρα μου, αυτά λέω· κι εσείς, αυτά που είδατε από τον πατέρα σας, αυτά κάνετε».

(1) Εξηγεί την αιτία για την οποία ο λόγος του συναντά σε αυτούς αντίσταση και δεν χωρά σε αυτούς.

«Για να μην πουν σε αυτόν ότι, Και εύλογα σε μισούμε εξαιτίας του λόγου σου· διότι δεν μιλάς σε εμάς από το Θεό αλλά από τον εαυτό σου, και για αυτό δεν μπορούμε να χωρέσουμε τη διδασκαλία σου, για αυτό λέει ο Χριστός ότι δεν μιλώ από τον εαυτό μου» (Θφ). Μιλώντας ο Κύριος όπως μιλά, υπακούει προς τον Πατέρα του. Και εκείνοι πάλι ενεργώντας όπως ενεργούν, υπακούουν στον πατέρα τους, ο οποίος όμως είναι δύναμη ηθική που αντιτίθεται στον ουράνιο Πατέρα. Ο Ιησούς και εκείνοι εμπνέονται από δύο τελείως αντίθετες προσωπικές αρχές.

(2) Ο σιναϊτικός, ο βατικανός, ο του Βέζα και κάποιοι άλλοι κώδικες αντί για το ὃ γράφουν ἃ (=αυτά) (g). «Αυτό που γνώρισα από τον πατέρα μου, αυτό που έμαθα από αυτόν» (Ζ). «Είδα με έμφυτη, εννοείται, γνώση, ποιών έργων είναι εραστής» (Κ). Το ὄραω δηλώνει την σαφή και πλήρη γνώση. «Όταν ακούσεις να λέει ότι, Αυτό που έχω δει λέω, να μην εννοήσεις σωματική ὄραση, αλλά φυσική γνώση και αληθινή... Όπως δηλαδή τα μάτια όταν βλέπουν υγιώς αυτό που υπάρχει και είναι

αληθινό, βλέπουν αληθινά και δεν διαψεύδονται, έτσι και εγώ αληθινά λέω εκείνα» (Θφ). Μπορεί η φράση να αναφέρεται στην αιώνια προϋπαρξη του θεανθρώπου ως Λόγου του Θεού, σημαίνοντας την συνεχή και αδιάκοπη όραση, την οποία ο σαρκωμένος Υιός είχε στη θέληση του Πατέρα του. Δες και Ιω. ε 19.

Πιο σωστά όμως φαίνεται να αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου και στην επικοινωνία και πιο εσωτερική σχέση του ως ανθρώπου με την θεότητα που κατοικούσε μέσα του και την από εκεί προερχόμενη γνώση και πληροφορία του για τη θεία αλήθεια. Και αυτό, διότι συγκρίνει το γεγονός αυτό με αυτό που συμβαίνει στους Ιουδαίους, οπότε και τα δύο γεγονότα πρέπει να είναι της ίδιας φύσεως. Πληροφορούνταν ο Κύριος για αυτά που έπρεπε να πει. Πληροφορούνταν και εκείνοι για αυτά που έκαναν. Αυτοί πληροφορούνταν ως άνθρωποι. Και ο Κύριος ως άνθρωπος (γ,β).

Οι αποκαλύψεις τις οποίες ο Χριστός έκανε σε μας για το Θεό και τον πνευματικό κόσμο, δεν στηρίζονται σε εικασίες και φήμες, αλλά σε αυτοψία έτσι ώστε ο Κύριος υπήρξε μάρτυρας πληροφορημένος με πλήρη βεβαιότητα για όλα όσα είπε. Αυτός, ο οποίος δόθηκε από τον Πατέρα μάρτυρας στο λαό, είναι αυτόπτης και για αυτό εξόχως αξιόπιστος. Ο Κύριος είπε ό,τι είδε από τον Πατέρα του. Η διδασκαλία του Χριστού δεν είναι κάποια λαμπρή υπόθεση, που υποστηρίζεται από πιθανά τεκμήρια, αλλά είναι ακτινοβολία της αιώνιας αλήθειας που κατοικεί μέσα στην άπειρη διάνοια του Θεού. Ο Χριστός είπε όχι μόνο ό,τι άκουσε από τον Πατέρα αλλά και ό,τι είδε στον Πατέρα. Ο Μωϋσής είπε ό,τι άκουσε από το Θεό, αλλά δεν μπόρεσε να δει το πρόσωπό του. Ο Παύλος αρπάχτηκε μέχρι τρίτου ουρανού αλλά ό,τι άκουσε και είδε εκεί, δεν μπορούσε, διότι δεν επιτρεπόταν σε άνθρωπο, να μιλήσει για αυτό. Διότι υπήρξε προνόμιο του Χριστού να δει ό,τι θα έλεγε και να πει ό,τι είδε.

(3) Το ρήμα λαλώ είναι καταλληλότερο εδώ για τον Κύριο, διότι κήρυττε την αλήθεια και από τον λόγο αυτόν εκείνοι αντέδρασαν. Όπως και το ποιείτε είναι κατάλληλο για εκείνους, διότι οι Ιουδαίοι ανταποκρίνονταν με σχέδια εχθρικά των οποίων μελετούσαν την εκτέλεση (ο).

(4) «Τον φόνο ανθρώπων» (Ζ). «Λέγοντας ότι και εκείνοι έχουν δει από τον πατέρα τους, δεν εννοεί ασφαλώς ότι έχουν δει με τα μάτια τους, αλλά ότι γίνονται συγγενείς με τα θελήματα του πονηρού λόγω της πονηρίας που κατοικεί μέσα τους» (Απ). Υπάρχει η γραφή «ἄ ηκούσατε». Είναι πιο σωστή αυτή, διότι δείχνει την αντίθεση ανάμεσα στην αποκάλυψη και διαυγή γνώση του Κυρίου («αυτό που έχω δει») και τις υπόκωφες υποβολές, τις οποίες στόμα δόλιο πανούργου απατεώνα ψιθυρίζει στο αυτί τους. Ο Κύριος βρισκόταν στο φως και έβλεπε. Αυτοί στο σκοτάδι και μόνο άκουγαν (γ).

Όπως κάποιο παιδί το οποίο μεγαλώνει και διδάσκεται κοντά στον πατέρα του, μαθαίνει τα λόγια και τους τρόπους του πατέρα του, έτσι και οι Ιουδαίοι με την πονηρή τους αντίθεση με το Χριστό και το ευαγγέλιο, έκαναν τους εαυτούς τους τόσο όμοιους με το σατανά, σαν να τον είχαν ως πρότυπο μπροστά τους και αντέγραφαν στους εαυτούς τους την εικόνα του, διαμορφώνοντας το εσωτερικό τους σύμφωνα με το πρότυπο αυτό.

(5) «Δείχνει ότι πατέρας τους είναι ο διάβολος. Διότι όπως ακριβώς η ανομοιότητα των έργων, τούς αποκλείει από την πατρότητα του Αβραάμ, έτσι επομένως η ομοιότητα των έργων, τούς εισάγει στην πατρότητα του διαβόλου» (Ζ).

(6) Εννοείται το και λαλείτε (b). Αφού κάνετε, πολύ περισσότερο και λέτε. Ο ενεστώτας φανερώνει αυτό που γίνεται συνεχώς και κατά κάποιο τρόπο από συνήθεια.

Ιω. 8,39 απεκρίθησαν και είπον αὐτῷ· ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι(1). λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς(2)· εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ(3) ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε(4).

39«Ο δικός μας πατέρας είναι ο Αβραάμ», του αποκρίθηκαν. Τους λέει τότε ο Ιησούς: «Αν ἦσασαν γνήσια τέκνα του Αβραάμ, θα κάνατε τα έργα του Αβραάμ.

(1) «Επειδή δεν κατάλαβαν ποιον έλεγε πατέρα τους, πάλι καταφεύγουν στη συγγένεια του Αβραάμ» (Ζ). Οι Ιουδαίοι αντιλήφθηκαν ότι ο Κύριος με τα λόγια του στο σ. 38, έκανε ξεκάθαρη διάκριση ανάμεσα στον Πατέρα του και τον δικό τους πατέρα. Για αυτό επιστρέφουν πάλι με έμφαση στην καταγωγή τους από τον Αβραάμ (ο).

(2) «Τίθασεύοντας με κάθε τρόπο και λόγο το θράσος των Ιουδαίων, μιλούσε επισκιασμένα σε αυτούς ο Χριστός, χωρίς να κάνει φανερό τον έλεγχο... Επειδή όμως τους βλέπει να δείχνουν πάρα πολύ ανοησία και να μην καταλαβαίνουν τίποτα από αυτά που έχουν λεχθεί, τούς απευθύνει πλέον το λόγο απαλλαγμένο από το επικάλυμμα και γυμνό από κάθε επισκίασμα» (Κ).

(3) «Έπρεπε, λέει, εάν έχετε πιστέψει ότι αποτελεί την ανώτατη τιμή το ότι έχετε καταταγεί στα τέκνα του Αβραάμ, να επιδιώκετε να μιμείστε τους τρόπους εκείνου» (Κ). Υπάρχει και η γραφή εστε. «Εάν είστε τέκνα του Αβραάμ, αποδείξτε αυτό με τα έργα σας, όχι με λόγια» (Αυ).

«Συνεχώς ανακινεί εδώ τη φονική τους διάθεση και θυμάται τον Αβραάμ. Αυτό το κάνει επειδή θέλει να τους απομακρύνει από αυτήν τη συγγένεια, να τους αφαιρέσει την περιττή καυχρησιολογία και να

τους πείσει να μην ελπίζουν ότι θα τους σώσει εκείνος, ούτε να ελπίζουν στη φυσική συγγένεια, αλλά στη συγγένεια των προθέσεων» (X).

(4) «Σημείωσε, ότι ο Κύριος ο οποίος αλλού βασίζει το παν, όπως ο Παύλος, πάνω στην πίστη, εδώ τονίζει, όπως ο Ιάκωβος, τα έργα. Αναγνωρίζει και διακρίνει τα έργα του Αβραάμ» (Stier). Υπάρχει και η γραφή του Ωριγένη και του Βατικανού: ποιείτε. Εκείνοι οι οποίοι καυχώνται ότι είναι τέκνα του Αβραάμ, για να είναι πράγματι και αληθινά τέτοια, πρέπει να μιμούνται όχι μόνο την πίστη, αλλά και τα έργα του Αβραάμ. Πρέπει να ανταποκρίνονται στην κλήση του Θεού, όπως και εκείνος. Πρέπει να ακολουθούν το Θεό όπου οδηγεί αυτούς. Πρέπει να απαρνιούνται τις πιο αγαπητές τους υπάρξεις και ανέσεις χάριν αυτού. Πρέπει να είναι πάροικοι και παρεπίδημοι στον κόσμο αυτόν και να πορεύονται πάντοτε ενώπιον του Θεού με κάθε δικαιοσύνη. Τέτοια υπήρξαν και τα έργα του Αβραάμ.

Ιω. 8,40 νῦν δὲ(1) ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον(2) ὃς τὴν ἀλήθειαν(3) ὑμῖν λελάληκα(4), ἣν ἤκουσα(5) παρὰ τοῦ Θεοῦ(6)· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν(7).

40Εσείς όμως θέλετε να με σκοτώσετε, έναν άνθρωπο που σας κήρυξα την αλήθεια όπως την έμαθα από το Θεό· τέτοιο πράγμα δεν το έκανε ο Αβραάμ.

(1) Το «δε» είναι αντιθετικό. Αντιθέτει την διαγωγή τους με αυτήν του Αβραάμ και των αληθινών απογόνων του (ο).

(2) Ο Ιησούς τιλοφορεί τον εαυτό του πάντοτε Υιό του ανθρώπου (b), αλλά εδώ μιλά για τον εαυτό του γενικά σαν για κάποιο πρόσωπο που λέει την αλήθεια, συζητώντας άλλωστε με ανθρώπους, οι οποίοι τον θεωρούσαν ως κοινό άνθρωπο και κρίνοντας την πρόθεσή τους για θανάτωσή του σύμφωνα με το φρόνημα το οποίο είχαν για αυτόν (β).

«Πολύ καλά λοιπόν μιλώντας τους για το ότι θέλουν να τον θανατώσουν, ονομάζει τον εαυτό του άνθρωπο, φυλάσσοντας σε κάθε περίπτωση το αδιάφθορο για τον εαυτό του ως Θεό» (Κ).

«Με σαφήνεια δίδαξε ο Σωτήρας ότι αυτό που ζητούσαν οι Ιουδαίοι να σκοτώσουν, δεν ήταν Θεός, αλλά άνθρωπος, ο οποίος και φονεύτηκε· διότι δεν επιτρέπεται να λέμε ότι πεθαίνει ο Θεός» (Ω).

«Άνθρωπο· δεν λέω τον Υιό του Θεού· δεν λέω το Θεό· δεν λέω τον Λόγο, διότι ο Λόγος δεν πεθαίνει. Λέω απλώς ό,τι βλέπετε· διότι μόνο ό,τι βλέπετε, μπορείτε να φονεύσετε. Και εκείνον, τον οποίο δεν βλέπετε δεν μπορείτε να προσβάλετε» (Αυ). «Άνθρωπος όμως δεν λέγεται μόνο το σώμα του ανθρώπου, αλλά αυτό που αποτελείται και από τα δύο» (Γν).

(3) Η οποία είναι πολύτιμη (b). Αυτό επιβαρύνει το αμάρτημά τους. «Ποια αλήθεια όμως έλεγε σε αυτούς; Ότι είμαι ίσος με τον Πατέρα· διότι για αυτό ζητούσαν οι Ιουδαίοι να τον φονεύσουν» (αμ).

(4) Είναι αξιοσημείωτο, ότι ο Κύριος συνεχώς αναφέρεται στην ιδιότητά του ως αποκαλυπτή της αλήθειας, ως αυτού που μιλά μάλλον παρά ενεργεί. Όλα τα έργα του και τα θαύματά του υπάγονται στη μεγάλη του διακονία ως διδασκάλου, που επιβεβαιώνουν και μαρτυρούν για την αλήθεια αυτών που κηρύττει (ο).

(5) «Επειδή λέει για τον εαυτό του ότι είναι άνθρωπος, και αυτό το λέει όπως ταιριάζει σε άνθρωπο. Διότι όπως λέγεται ότι πεθαίνει ως άνθρωπος, έτσι ας λέγεται ότι και ακούει ως άνθρωπος» (Κ).

(6) Σκάλα: να φονεύσετε άνθρωπο-ο οποίος σας έχω πει την αλήθεια-την οποία άκουσα από το Θεό. Δεν είναι απλός φόνος, αλλά φόνος ανθρώπου που λέει την αλήθεια, και μάλιστα αλήθεια που του αποκαλύφθηκε από το Θεό (g).

(7) «Ποιο λοιπόν είναι «αυτό» αν όχι το ότι ζητάτε να φονεύσετε άνθρωπο, ο οποίος έχει πει την αλήθεια;» (Ω). Τρία πράγματα επιβάρυναν την ενοχή τους. Ζητούσαν να αφαιρέσουν τη ζωή ανθρώπου, ο οποίος ήταν όμοιος με αυτούς, οστό από τα οστά τους και σάρκα από τη σάρκα τους. Και ο άνθρωπος αυτός όχι μόνο δεν είχε διαπράξει κάποιο αδίκημα εις βάρος τους, αλλά και τους ευεργέτησε πολύ, διότι είπε σε αυτούς την αλήθεια. Κανένα ψέμα δεν είχε ξεφύγει ποτέ από τα χείλη του, ώστε να έχουν και το ελάχιστο παράπνοο εναντίον του. Και το ακόμα βαρύτερο, η αλήθεια την οποία είπε προς αυτούς, ήταν η αλήθεια την οποία άκουσε από το Θεό, διότι ως απεσταλμένος του Θεού μίλησε σε αυτούς. Ο Αβραάμ τίποτα παρόμοιο δεν έκανε ποτέ. Διακρίθηκε για τον ανθρωπισμό του, για την φιλανθρωπία του, για την προς τους αιχμαλώτους ευσπλαχνία του, για την υπακοή του σε αυτά που του αποκαλύπτονταν. Ο Αβραάμ πίστεψε στο Θεό, σε αντίθεση με την απιστία αυτών. Ο Αβραάμ ακολουθούσε υπάκουα, όπου ο Θεός τον οδηγούσε, σε αντίθεση με αυτούς, οι οποίοι αντιτάσσονταν πεισματικά σε αυτόν που τους έστειλε ο Θεός.

Ιω. 8,41 ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα(1) τοῦ πατρὸς ὑμῶν(2). εἶπον οὖν αὐτῷ(3)· ἡμεῖς(4) ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα(5)· ἓνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν(6).

41Εσείς κάνετε τα έργα του πατέρα σας. Τότε του είπαν: «Εμείς δεν είμαστε νόθοι· έναν πατέρα έχουμε, κι αυτός είναι ο Θεός».

(1) «Τον φόνο ανθρώπων και ό,τι άλλο πονηρό» (Ζ).

(2) «Ο Χριστός ορίζει και ονομάζει πατέρα για τους Ιουδαίους διαφορετικό από τον άγιο Αβραάμ. Ποιος όμως είναι αυτός, δεν το λέει ακόμα με σαφήνεια» (Κ). Οπωσδήποτε είναι ο διάβολος. «Διότι με όποιο τρόπο αυτοί που προτιμούν να ζουν άριστα... μπορούν χωρίς κίνδυνο να ονομάζουν πατέρα το Θεό... έτσι και για τους κακούς δίκαια θα μπορούσε να θεωρηθεί πατέρας ο πονηρός» (Κ). Και εμείς όμως «όσο κάνουμε αμαρτίες, δεν αποβάλαμε ακόμα τη γέννηση από το διάβολο, έστω και αν νομιζόμαστε ότι πιστεύουμε στον Ιησού» (Ω).

Από την απάντηση αυτή του Κυρίου που αποφεύγει εδώ να ονομάσει στους Ιουδαίους τον πατέρα τους, διδασκόμαστε να συμπεριφερόμαστε και προς αυτούς τους κακούς με ευγένεια και σεβασμό και να μην είμαστε έτοιμοι να πούμε σε αυτούς ή σχετικά με αυτούς ό,τι ηχεί σκληρά στα αυτιά, οσοδήποτε και αν είναι αυτό αλήθεια.

(3) Και πάλι παρανοούν οι Ιουδαίοι αυτό που είπε ο Κύριος. Και με την απάντησή τους υποστηρίζουν αφ' ενός, ότι είναι νόμιμοι και γνήσιοι απόγονοι του Αβραάμ και της Σάρρας και αφ' ετέρου, ότι εάν τίθεται ζήτημα για πνευματική και όχι φυσική καταγωγή, πατέρας τους είναι ο Θεός (β).

(4) Το «εμείς» μπαίνει μπροστά με έμφαση (τ).

(5) Υπάρχει και η γραφή «ουκ εγεννήθημεν (=δεν γεννηθήκαμε)». Ερμηνεύτηκε με διάφορους τρόπους: Ή, πλήττουν με αυτό συκοφαντικά τον Κύριο «αφρίζοντας από το κακό τους αχαλίνωτα και χλευάζοντας, λένε... Εσύ βέβαια έχεις δύο πατέρες... και ούτε γεννήθηκες από ευγενείς γάμους» (Κ). Και «το είπαν αυτό οι ακάθαρτοι για να υβρίσουν τον Ιησού, επειδή λεγόταν για αυτόν ότι δεν είναι φυσικός γιος του Ιωσήφ» (Ζ). Η ερμηνεία αυτή δεν φαίνεται πιθανή διότι η εκ Πνεύματος Αγίου υπερφυσική σύλληψη του Κυρίου ήταν μυστήριο ακόμα και αγνοούνταν από τους πολλούς, από τους οποίους ο Ιησούς Χριστός θεωρούνταν ως γιος του μαραγκού Ιωσήφ.

Ή, «το εμείς δεν έχουμε γεννηθεί από πορνεία, εννοείται για τα έθνη που κατάγονται από τον Ισμαήλ, ο οποίος γεννήθηκε στον Αβραάμ από δουλική σαρκική επαφή, από τη δούλη Άγαρ» (Ζ). Αλλά η σαρκική σχέση του Αβραάμ και της Άγαρ δεν ήταν πορνική, αλλά νόμιμη, αφού επιτρεπόταν πριν το Μωσαϊκό νόμο η πολυγαμία ή και η συμβίωση με γυναίκα δούλη. Επομένως και αυτή δεν φαίνεται πιθανή.

Ή: με τα λόγια αυτά οι Ιουδαίοι επιβεβαιώνουν την νομιμότητα του πνευματικού συνδέσμου του Ισραήλ με τον Ιεχωβά. Ο Ισραήλ ήταν η νύφη και η σύζυγος του Ιεχωβά και οι Ισραηλίτες παιδιά του Θεού αντίθετα με τους Σαμαρείτες και τους εθνικούς. Η ειδωλολατρία ήταν πορνεία, και αυτοί που εκτρέπονταν στη λατρεία των ειδώλων πόρνευαν από το Θεό και ήταν παιδιά πορνείας (Ωσηέ β 4). Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με το πνεύμα της Γραφής, αλλά πολύ βαθειά ώστε να παρουσιάζεται δύσκολο ότι οι διάνοιες των συνομιλητών του Ιησού συνέλαβαν τόσο υψηλή αλήθεια. Είναι όμως αρκετά σοβαρή ερμηνεία.

Ίσως περισσότερο φυσική ερμηνεία η εξής: Από τα χρόνια της επιστροφής από την αιχμαλωσία ο γάμος με γυναίκα εθνική θεωρούνταν ακάθαρτος και το παιδί που προερχόταν από αυτήν την ένωση θεωρούνταν καρπός ανομίας και ανήκε στην οικογένεια του Σατανά, του θεού των εθνικών. Τονίζουν λοιπόν με την απάντηση αυτή τη γνησιότητα και το ανόθευτο της καταγωγής τους από τον Αβραάμ και τη Σάρρα (g).

(6) Γεννήθηκαν κάτω από τις πιο νόμιμες και κανονικές θεοκρατικές συνθήκες· δεν έχουν ούτε σταγόνα ειδωλολατρικού αίματος στις φλέβες τους και όντας Εβραίοι από Εβραίους (Φιλίπ. γ 5)(g), είναι και κατά την πνευματική τους καταγωγή τέκνα του Θεού (Πράξ. Εξ. δ 22, Δευτ. λβ 6, Ησ. ξγ 16, ξδ 8)(β). Ανήκουν στην εκκλησία του Θεού, στην οποία κανείς νόθος δεν μπορεί να μπει (Δευτ. κγ 2 «δεν θα μπει κάποιος που γεννήθηκε από πόρνη στην εκκλησία Κυρίου»). Μόνος ο Θεός είναι ο αληθινός Πατέρας τους, η ύψιστη αιτία της υπόστασής τους, και είναι γιοι του (Εξοδ. δ 22, Δευτ. λβ 6). Η γλώσσα με την οποία η πεποίθηση αυτή εκφράζεται, «εμείς δεν έχουμε γεννηθεί από πορνεία», είναι σχεδόν η κατά γράμμα αναίρεση του χωρίου του Ωσηέ (α 9), όπου λέγεται για τους Ισραηλίτες: «Όχι λαός μου, διότι εσείς δεν είστε λαός μου και εγώ δεν είμαι δικός σας» (χ).

Η πνευματική μας καταγωγή, η ιδιαίτερή μας σχέση με το Θεό, η οποία τόσο στενά συνδέεται με την από τον Αβραάμ κληρονομιά, είναι αδιαμφισβήτητη (μ). Σε αυτά ο Κύριος «μπορούσε και αυτό να το ελέγξει ότι δεν είναι έτσι, διότι πολλές φορές πράγματι ήλθαν σε επιμιξία με τα έθνη και πολλοί από αυτούς γεννήθηκαν από πορνεία... Αλλά ούτε αυτό ανέχεται ο Κύριος να κάνει» (Θμ). «Διότι δεν ήταν αυτή η επιδίωξή του, να δείξει δηλαδή ότι δεν έχουν ευγενική σωματική καταγωγή, αλλά όλη του η επιδίωξη ήταν να δείξει ότι δεν έχουν την ευγένεια στο πνεύμα» (Θφ).

Ιω. 8,42 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς(1)· εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπήατε ἂν ἐμέ(2)· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον(3) καὶ ἤκω(4)· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα(5), ἀλλ' ἐκεῖνός με

ἀπέστειλε(6).

42«Αν ο Θεός ήταν πραγματικά πατέρας σας», τους είπε ο Ιησούς, «θα με αγαπούσατε, επειδή εγώ από το Θεό εξήλθα κι ήρθα σ' εσάς· εγώ δεν ήρθα από μόνος μου, εκείνος μ' έστειλε.

(1) Ποιοι είναι και ποιον πράγματι έχουν πατέρα, θα γίνει γνωστό από τους καρπούς τους (μ) και από την συμπεριφορά την οποία δείχνουν προς τον υιό του Θεού που στάλθηκε από το Θεό και έγινε άνθρωπος.

(2) Το ίδιο επιχείρημα με το Α΄ Ιω. ε 1,2 (β).

«Ένας και αληθινός Υιός από τη φύση μου εγώ βλάστησα, από τον Θεό δηλαδή και Πατέρα... Πώς λοιπόν γενικά μπορείτε, λέει, να αριθμείστε στα τέκνα του Θεού, τη στιγμή που αυτόν που προήλθε από το Θεό και μεταπλάθει προς τη δική του μορφή αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν, όχι μόνο δεν θέλετε να τον αγαπάτε, αλλά ήδη και τον ατιμάζετε;» (Κ).

Όλοι όσοι έχουν το Θεό πατέρα τους και αναγεννήθηκαν από αυτόν, έχουν και ειλικρινή αγάπη στον Ιησού Χριστό· τιμούν λατρευτικά το πρόσωπό του, αισθάνονται ευγνωμοσύνη προς αυτόν για την αγάπη του, φλέγονται από ζήλο θερμό για την επικράτηση του ευαγγελίου του και της βασιλείας του και κατέχονται από σπουδαία και ακούραστη φροντίδα να τηρούν τα παραγγέλματά του και δείχνουν έτσι έμπρακτα την προς αυτόν αγάπη τους.

(3) Η «φανερώνει την ανέκφραστη και άναρχη γέννησή του από τον Πατέρα» (Κ), αντί να πει «γεννήθηκα προαιωνίως» (Ζ). Η, σημαίνει το γεγονός της ενανθρώπισης και σάρκωσης του Λόγου=βγήκα από το Θεό με το να σαρκωθώ και να γίνω άνθρωπος. «Λέει «βγήκα», υπαινισσόμενος την άφιξη σε εμάς» (Χ). «Επειδή όταν ο Υιός είναι μέσα στον Πατέρα έχοντας τη μορφή του Θεού πριν αδειάσει τον εαυτό του, κατά κάποιο τρόπο είναι τόπος του ο Θεός... Όταν όμως κάποιος συγκρίνει εκείνη την κατάσταση του Υιού, με αυτήν κατά την οποία πήρε μορφή δούλου αφού άδειασε τον εαυτό του, τότε θα καταλάβει πώς ο υιός του Θεού βγήκε και ήλθε προς εμάς και κατά κάποιο τρόπο βγήκε έξω από αυτόν που τον έστειλε» (Ω).

Είναι ο υιός του Θεού που ενανθρώπησε και αυτό συνιστά αυτόν στην αγάπη όλων εκείνων, οι οποίοι γεννήθηκαν από το Θεό. Ο Χριστός ονομάζεται ο Αγαπημένος, διότι απολαμβάνοντας την απεριόριστη αγάπη του Πατέρα, είναι επίσης ο αγαπητός όλων των αγίων. Δες Εφεσ. α 6.

(4) «Εννοεί τον ερχομό του σε αυτόν τον κόσμο με σάρκα» (Κ).=Να εγώ είμαι ανάμεσά σας.

(5) Δες ζ 28. Δεν είμαι στον κόσμο χωρίς κάποια θεία αποστολή (β). Δεν ήλθε από τον εαυτό του όπως οι ψευδοπροφήτες, οι οποίοι ούτε την αποστολή ούτε το μήνυμά τους είχαν από το Θεό. Δες Ιερεμ. κγ 21. Είχε και την μαρτυρία για την αποστολή του και τις διδασκαλίες και οδηγίες τις οποίες δίδασκε στους Ιουδαίους από το Θεό. Ήλθε «για να μαζέψει σε ένα μέρος τα διασκορπισμένα τέκνα του Θεού» (Ιω. ια 52) και να οδηγήσει «πολλούς υιούς στη δόξα» (Εβρ. β 10). Δεν θα τον αγκάλιαζαν λοιπόν και με τα δύο χέρια τα παιδιά του Θεού; Οι Ιουδαίοι άρα, οι οποίοι τον απωθούσαν, δεν είχαν καμία συγγένεια με το Θεό.

(6) «Με την ευαρέστηση του Θεού και Πατέρα ήλθα σε αυτόν τον κόσμο για να αναγγείλω σε σας τα εκ μέρους του Θεού... Πώς λοιπόν θα είστε ακόμα τέκνα του Θεού, ή με ποιο τρόπο θα κερδίσετε τη χάρη της οικειότητας προς αυτόν, μη έχοντας τιμήσει αυτόν που προήλθε από αυτόν;» (Κ).

Ιω. 8,43 διατί την λαλιάν(1) την έμην ού γινώσκετε(2); ότι ού δύνασθε(3) άκούειν(2) τόν λόγον(1) τόν έμόν.

43Και ξέρετε γιατί δεν καταλαβαίνετε τη γλώσσα που σας μιλάω; Είναι γιατί δεν έχετε τη δύναμη να καταλάβετε το λόγο μου.

(1) Η διαφορά μεταξύ των λέξεων λαλιά και λόγος είναι ότι η μεν λαλιά αναφέρεται μάλλον στη μορφή, στον τρόπο ομιλίας, ενώ ο λόγος σημαίνει μάλλον το περιεχόμενο, την ίδια τη διδασκαλία (g). Εδώ η διαφορά είναι δυσδιάκριτη. Λαλιά= «τα λεγόμενα από εμένα» (Ζ), το οποίο πάλι σημαίνει «τη διδασκαλία μου» (Κ). Απόδειξη του ότι δεν ανήκαν στην οικογένεια του Θεού ήταν ότι δεν καταλάβαιναν τη γλώσσα και διάλεκτο αυτής της οικογένειας. Η λαλιά και ο λόγος του Χριστού ήταν θείος και ουράνιος και για αυτό ήταν επαρκώς κατανοητός σε εκείνους, οι οποίοι είχαν εξοικειωθεί με τη φωνή του Θεού στην Π.Δ.. Ο Χριστός έλεγε το λόγο του Θεού με τη γλώσσα της βασιλείας του Θεού. Οι Ιουδαίοι όμως, οι οποίοι ισχυρίζονταν ότι ανήκαν σε αυτήν τη βασιλεία, δεν κατανοούσαν τα ιδιώματα και τα νοήματα αυτής της γλώσσας, αλλά ως ξένοι και βάρβαροι χλεύαζαν αυτά. Όσοι δεν αρέσκονται στο λόγο του Θεού και δεν κινούνται με ενδιαφέρον για γνώση του, έχουν λόγους να φοβούνται ότι είναι ξένοι με τη φύση του Θεού.

(2) Η αντίθεση είναι ανάμεσα στο γνωρίζω και το ακούω μάλλον, παρά ανάμεσα στο λαλιά και λόγος (β). Γνωρίζω εδώ σημαίνει αναγνωρίζω, διακρίνω τη διαφορά, διακρίνω το λόγο του Ιησού από το λόγο των συνηθισμένων ανθρώπων (g).

«Γιατί δεν κατανοείτε αυτά που λέω; Έπειτα προσθέτει και την αιτία που δεν τα καταλαβαίνουν. Διότι δεν μπορείτε να ακούτε το λόγο μου» (Ζ). Το ακούω με την έννοια του κατανοώ=ακούω με ενδιαφέρον και κατανόηση. «Πρώτα λοιπόν πρέπει να αποκτήσουμε δύναμη ακουστική του θείου λόγου, έτσι ώστε μετά από αυτό να γίνουμε ικανοί και να καταλαβαίνουμε όλη την διδασκαλία του Ιησού» (Ω).

(3) «Το «δεν μπορείτε» το λέει, ελέγχοντάς τους για τη νωθρότητά τους προς το τελείως αγαθό, επειδή εξουσιάζονται από τα δικά τους πάθη. Διότι αποδυναμώνει η φιληδονία τον νου... Έχοντας λοιπόν εξασθενήσει από παλιά με τις ροπές σας στην κακία... δεν μπορείτε» (Κ).

«Το «δεν μπορείτε» εδώ σημαίνει το «δεν θέλετε»... δεν θέλετε... λόγω της κακότητας της ψυχής που σέρνεται κάτω και δεν φαντάζεται τίποτα υψηλό» (Ζ). Αυτό το δεν μπορείτε ισοδυναμεί με το δεν θέλετε πεισματικά. Δεν μπορούσαν να ακούνε τη διδασκαλία του Κυρίου, όπως αργότερα δεν μπορούσαν να ακούνε το Στέφανο, αλλά «αφού έκραξαν με φωνή μεγάλη έκλειναν τα αυτιά τους» (Πράξ. ζ 57) για να μην τον ακούνε. Όπως δεν μπορούσαν να ακούνε και τον Παύλο, κραυγάζοντας και ρίχνοντας τα ρούχα και πετώντας χρώμα στον αέρα (Πράξ. κβ 23). Η βαθιά ριζωμένη στις διεφθαρμένες καρδιές αντιπάθεια προς τη διδασκαλία του Χριστού είναι η αληθινή αιτία της άγνοιας, την οποία οι άνθρωποι έχουν για αυτήν, και των πλανών και παρανοήσεων τις οποίες σχηματίζουν για αυτήν. Δεν αρέσκονται σε αυτήν λόγω της διαφθοράς τους και για αυτό δεν κατανοούν αυτήν και εμποδίζονται να την γνωρίσουν. «Δεν μπορείτε να ακούτε τον λόγο τον δικό μου», διότι είστε «κατά την όμοιωσιν άσπίδος κωφής και βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς (=μοιάζετε με φίδι κουφό το οποίο κλείνει τα αυτιά του)» (Ψαλμ. νζ 5)· ο Θεός με κάθε δικαιοσύνη «έδωσε σε αυτούς μάτια να μη βλέπουν και αυτιά να μην ακούνε» (Δευτερ. κθ 3).

Ιω. 8,44 ὑμεῖς(1) ἐκ(2) τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου(3) ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας(4) τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν(5). ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ’ ἀρχῆς(6) καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν(7), ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ(8)· ὅταν λαλή τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ(9), ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ(10).

440 πατέρας που έχετε εσεῖς είναι ο διάβολος, κι ὅσα ἐπιθυμῖε ὁ πατέρας σας αὐτὰ θέλετε να κάνετε. Εκείνος ἐξαρχῆς ἦταν ἀνθρωποκτόνος και δεν μπόρεσε να σταθεῖ μέσα στην ἀλήθεια, γιατί δεν υπάρχει μέσα του τίποτα το ἀληθινό. Ὄταν λέει ψέματα, εκφράζει τον εαυτό του, γιατί είναι ψεύτης, κι είναι ὁ πατέρας του ψεύδους.

(1) Μπαίνει μπροστά με ἔμφαση. Εσεῖς, οι οποίοι καυχιέστε, ὅτι ἔχετε Πατέρα το Θεό (g).

«Απέκλεισε αυτούς από τη συγγένεια του Αβραάμ, και επειδή τόλμησαν μεγαλύτερα, τότε τους καταφέρει το χτύπημα λέγοντας ὅτι ὄχι μόνο του Αβραάμ δεν είναι, ἀλλὰ ὅτι είναι και του διαβόλου, κάνοντας την χειρουργική τομή ἀντίστοιχη με την αναισχυντία τους» (Χ).

(2) Δεν σημαίνει μόνο την πηγή ἢ καταγωγή ἀλλὰ και την συμμετοχή στις ιδιότητες και τον χαρακτήρα εκείνου, από τον οποίο σαν από πηγή προήλθαν αυτοί (ο).

(3) Υπάρχει και η ερμηνεία την οποία «κάποιοι από τους παλαιότερους ἐξηγητές» εισηγήθηκαν, θεωρώντας ὅτι με την παραπάνω φράση σημαίνεται «ο ἀρχαῖος ἐκεῖνος σατανάς, ο οποίος θεωρεῖται και πρωτοστάτης ὅλων των ἄλλων δαιμονίων» (Κ)= Εσεῖς κατάγεστε από τον πατέρα του διαβόλου ἢ (ὅπου ο ἐνικός διαβόλου μπαίνει με ἔννοια ἀθροιστική) των πονηρῶν πνευμάτων. Αὐτήν την ερμηνεία ἀποδέχτηκε και ο Grotius. Για αὐτό και ἀναζητήθηκαν στη φράση αὐτή ἰχνη της γνωστικής διδασκαλίας των Οφιτών, σύμφωνα με την οποία ο Ιαλδαβαώθ, ο δημιουργός του κόσμου και Θεός των Ιουδαίων, ἦταν ὁ πατέρας του φιδιού (Εἰρηναίου κατά ἀιρέσεων Ι 30,6,10). Τέτοια ὅμως ἔννοια κηρύχτηκε από ὅλους σχεδόν τους ἐρμηνευτές ως τελείως ξένη με το εὐαγγέλιο του Ιωάννη και ἀσυμβίβαστη με τα συμπραζόμενα (g,β).

Η μόνη ερμηνεία είναι η ἐξῆς: «Εσεῖς εἰστε από τον πατέρα ἐκεῖνον, τον διάβολο· πατέρας δικός σας ἐκεῖνος είναι, ὁ διάβολος» (Ζ). Το ἀρθρο σύμφωνα με ἄλλους μεν ἔχει ἔννοια κτητική (=εσεῖς πατέρα σας ἔχετε τον διάβολο), ἐνῶ σύμφωνα με ἄλλους ἐρμηνεύτηκε: εσεῖς εἰστε παιδιά του πατέρα, ὁ οποίος είναι ὁ διάβολος. «Αὐτό το εἶπε ὄχι επειδή ὁ διάβολος είναι αἴτιος της ὑπαρξῆς τους, ἀλλὰ είναι αἴτιος του ὅτι ἔχουν γίνει πονηροί, το οποίο γίνεται από τη συμπεριφορά» (αμ). «Ἦταν οι Ιουδαῖοι τα παιδιά του διαβόλου μέσω μίμησης και ὄχι μέσω γέννησης» (Αυ). Εφόσον δεν είναι παιδιά του Θεού, είναι παιδιά του διαβόλου. Διότι ὁ Θεός και ὁ διάβολος μοιράζονται τον κόσμο των ἀνθρώπων. Ὁ διάβολος για αὐτό χαρακτηρίζεται ὅτι «ενεργεῖ στους γιους της ἀνυπακοῆς» (Εφεσ. β 2). Ὅλοι οι πονηροί είναι παιδιά του διαβόλου, σπέρμα του φιδιού (Γεν. γ 15), γιοι του πονηροῦ (Ματθ. ιγ 38). Ἐχουν την εικόνα του, υπακούουν στα προστάγματά του και ἀκολουθοῦν το παράδειγμά του.

(4) «Δεν αφήνει τη χειρουργική τομή χωρίς μαρτυρία, ἀλλὰ την ἀποδεικνύει με ἐπιχειρήματα» (Χ). «Να πῶς εἰστε παιδιά του· διότι τέτοιες είναι οι ἐπιθυμῖες σας, και ὄχι διότι δημιουργηθήκατε από

αυτόν» (Αυ). «Και δεν είπε, Τα έργα, αλλά, Τις επιθυμίες, δείχνοντας ότι επιθυμούσαν πάρα πολύ και το ψεύδος και το φόνο, τα οποία είναι κατ' εξοχήν ιδιαίτερα κακά του διαβόλου» (Θφ). Το «επιθυμία» στην Κ.Δ. βρίσκεται γενικά με κακή έννοια (ο). Οι άτακτες και παράνομες επιθυμίες του πατέρα τους αποκαλύπτονται στο δεύτερο τμήμα του σ. (g). Είναι λοιπόν αυτές «ο φόνος ανθρώπων και το ψεύδος» (Ζ). Και δείχνει έτσι «ότι και εκείνος και αυτοί έχουν μεγάλη επιθυμία για φόνους» (Χ). Άξιες πολλής προσοχής και οι επόμενες παρατηρήσεις: Με τις σαρκικές και κοσμικές επιθυμίες ο διάβολος πειράζει τους ανθρώπους. Επειδή όμως αυτός είναι πνεύμα, που δεν έχει σάρκα, δεν μπορεί αυτός ο ίδιος να ικανοποιήσει αυτές από μόνος του. Οι χαρακτηριστικές του διαβόλου επιθυμίες είναι κακίες πνευματικές, υπερηφάνεια και φθόνος, μίσος, κακεντρέχεια και οργή, εχθρότητα προς κάθε τι καλό και πόθος να παρασύρει τους άλλους σε κάθε κακό. Αυτές είναι οι επιθυμίες, με την εκπλήρωση των οποίων ικανοποιείται ο διάβολος, και όλοι όσοι βρίσκονται κάτω από την κυριαρχία αυτών των επιθυμιών, μοιάζουν με τον διάβολο σαν παιδιά στον πατέρα. Όσο κάποιος περισσότερο αρέσκεται και επιθυμεί και απολαμβάνει και μελετά με το νου την αμαρτία και ψάχνει να βρει μεθόδους για απόλαυσή της, τόσο περισσότερο μοιάζει με το διάβολο.

(5) Είστε αποφασισμένοι να πράττετε. Το «θέλετε» δηλώνει πρόθεση και διάθεση θέλησης σταθερή και αταλάντευτη. Σημαίνει μάλλον επιθυμείτε, ποθείτε (g,ο). Όταν η αμαρτία διαπράττεται ελεύθερα και εσκεμμένα και όχι από απροσεξία, με σκέψη ψυχρή και όχι κατόπιν αντίστασης στην οποία τελικά η θέληση λόγω ασθένειας κάμφθηκε, όταν κάποιος εμμένει σε αυτήν πεισματικά και με απόφαση άκαμπτη, τότε μπορεί να λεχθεί και για αυτόν «ότι θέλει να κάνει τις επιθυμίες του πατέρα του».

(6) «Αυτό εξηγεί το «θέλετε να κάνετε τις επιθυμίες του πατέρα σας»» (Αυ). «Ανθρωποκτόνος είναι αυτός που με οποιονδήποτε τρόπο σκότωσε άνθρωπο» (Ω). Στο Α΄ Ιω. γ 12 διαβάζουμε: «ο Κάϊν ήταν από τον πονηρό και έσφαξε τον αδελφό του». Για αυτό πολλοί θεώρησαν ότι και το παρόν χωρίο αναφέρεται στη μέσω του Κάϊν εισαγωγή του φόνου μεταξύ των ανθρώπων. («Τους πηγαίνει λοιπόν στον Κάϊν, ο οποίος πρώτος από όλους τους ανθρώπους δεν αγάπησε αυτόν που ήθελε να τον σωφρονίσει με ελέγχους, αλλά αναδείχτηκε η αρχή του φθόνου και του φόνου και του δόλου και του ψεύδους και της απάτης μετά από εκείνον, τον σατανά, του οποίου δίκαια θα μπορούσε να ονομαστεί γιος» (Κ)).

Πιο σωστή η εκδοχή, σύμφωνα με την οποία ο Σατανάς ονομάζεται ανθρωποκτόνος επειδή «φόνευσε τον πρώτο άνθρωπο, τον Αδάμ» (Ζ). «Διότι ενώ δεν μπορούσε να κατηγορήσει για κάτι τον Αδάμ, αλλά μόνο επειδή τον φθόνησε, τον φόνευσε» (Χ).

«Διότι η παράβαση του Αδάμ και ο θάνατος που μέσω αυτής όρμησε πάνω μας, ήταν έργο διαβολικής απάτης και φθόνου», όπως κάνει σαφές «το ρητό του πάνσοφου Σολομώντα (Σοφ. Σολ, β 24)... από το φθόνο του διαβόλου ο θάνατος μπήκε στον κόσμο» (Κ).

«Ο διάβολος ονομάζεται φονιάς όχι διότι είναι οπλισμένος με μαχαίρι ή ζωσμένος με ξίφος. Ήλθε στον άνθρωπο, έσπειρε τις πονηρές του επιβουλές και τον φόνευσε. Μη φαντάζεσαι λοιπόν ότι δεν είσαι φονιάς, όταν πείθεις τον αδελφό σου στο πονηρό. Εάν πείθεις τον αδελφό σου να πράξει το πονηρό, φονεύεις αυτόν» (Αυ). Υπέρ αυτής της ερμηνείας συνηγορεί και το «απ' αρχής» που ακολουθεί, δηλαδή από την αρχή της ανθρωπότητας. «Διότι φόνευσε τον πρώτο άνθρωπο» (Αυ). Πάντοτε αφότου έλαβε κάποια γνώση για τη φύση του ανθρώπου (b). «Αυτήν την ανθρωποκτονία έπραξε αρχίζοντας από την αρχή» (Ω). «Από αυτήν τη στιγμή, κατά την οποία ο φόμος ήταν δυνατόν να διαπραχθεί, έγινε εκείνος φονιάς» (Αυ).

Φθόνησε την θεία εικόνα που ήταν στον άνθρωπο, ζήλεψε την ευτυχία του ανθρώπου και πόθησε διακαώς την καταστροφή του, και έτσι έκανε τον εαυτό του αδιάλλακτο εχθρό του όλου ανθρωπίνου γένους. Και αφού εξαπάτησε τον πρώτο άνθρωπο, για να αμαρτήσει, έγινε φονιάς ψυχών δηλητηριάζοντας με τον απαγορευμένο καρπό όλους τους ανθρώπους. Πόσο πρέπει να προσέχουμε και να προφυλάσσουμε τους εαυτούς μας απέναντι στα τεχνάσματα του διαβόλου και πόσο οφείλουμε να μην ακούμε ουδέποτε αυτόν και όταν ακόμα μας μιλά ευχάριστα και θελκτικά. Είναι φονιάς και ζητά να μας εξαπατήσει και να μας θανατώσει. Αλήθεια: είναι να απορεί κάποιος, πώς οι άνθρωποι συμφωνούν να κάνουν κύριό τους αυτόν, ο οποίος από την αρχή εργάστηκε και εργάζεται για τον όλεθρο του γένους τους.

(7) Ή, «δεν παραμένει στον ορθό τρόπο ζωής: δεν αναπαύεται, αλλά μισεί αυτόν τον τρόπο ζωής» (Ζ). Ή, πιο σωστά, δεν στέκεται στην αλήθεια, δεν έχει μέρος με την αλήθεια, το έδαφος της αλήθειας είναι ξένο με αυτόν, δεν πατά ποτέ σε έδαφος αλήθειας. Και αποφάσισε να φονεύσει τον άνθρωπο για αυτόν ακριβώς το λόγο, διότι ο άνθρωπος ήταν τότε στην αλήθεια (b). Επιβουλεύτηκε και θανάτωσε τον άνθρωπο, διότι διέκρινε σε αυτόν το μελλοντικό όργανο της θείας αλήθειας. Επειδή λοιπόν ο Ιησούς υπήρξε ο τέλειος άνθρωπος και ως τέτοιος τέλειο όργανο της θείας αλήθειας, για αυτό ο διάβολος συγκέντρωσε ολόκληρο το μίσος εναντίον του (g).

Υπάρχει και η ερμηνεία που αναφέρει το χωρίο στην πρώτη πτώση του Σατανά που ανατράπηκε από

το έδαφος της θείας αλήθειας με το ψεύδος της υπερηφάνειας. Οπότε το ούχ έστηκεν= «Ήταν λοιπόν στην αλήθεια και έπεσε αφού δεν στάθηκε σε αυτήν» (Αυ). Δεν εξακολούθησε να παραμένει στην καθαρότητα και ευθύτητα της φύσης του, με την οποία τον δημιούργησε ο Θεός. Αλλά άφησε την πρώτη του κατάσταση και όταν εξέπεσε από την αγαθότητα, απομακρύνθηκε οριστικά από την αλήθεια, διότι η αποστασία του στηριζόταν σε ψεύδος. Και οι ιδέες τις οποίες διαδίδει, είναι ψευδείς και πλανημένες. Γνώρισε την αλήθεια, αλλά επειδή δεν την αγάπησε, έγινε εχθρός της, για αυτό και λέγεται για αυτόν ότι «δεν υπάρχει αλήθεια σε αυτόν».

(8) Δεν στέκεται σε αλήθεια, διότι μέσα του δεν υπάρχει ούτε κάποιος μακρινός πόθος της αλήθειας. Του λείπει η εσωτερική αλήθεια, η ευθύτητα της θέλησης (g). «Η αιτία λοιπόν που αυτός δεν στάθηκε στην αλήθεια, ειπώθηκε με αυτόν τον τρόπο· ότι δηλαδή δεν υπάρχει αλήθεια σε αυτόν. Και για αυτό δεν υπάρχει αλήθεια σε αυτόν, επειδή ακριβώς... εξαπατήθηκε αυτός από τον εαυτό του, και θεωρήθηκε ότι είναι χειρότερος από αυτούς τους υπόλοιπους εξαπατημένους, διότι εκείνοι μεν εξαπατώνται από αυτόν, ενώ αυτός είναι ο ίδιος δημιουργός της απάτης στον εαυτό του» (Ω).

(9) Όταν λέει το ψεύδος «από το περίσσευμα της καρδιάς το στόμα μιλά». Ολόκληρο το εσωτερικό του κατέχεται από το ψεύδος και το ψεύδος αποτελεί την προσωπική του δημιουργία (β,γ). «Είναι δικό του το ψεύδος» (Ζ).

«Διότι εκείνος γέννησε το ψεύδος πρώτος, λέγοντας, Την ημέρα που θα φάτε από αυτό, θα ανοίξουν τα μάτια σας (Γεν. γ 5). Και αυτός χρησιμοποίησε πρώτος αυτό· διότι οι μεν άνθρωποι δεν χρησιμοποιούν αυτό ως δικό τους αλλά ως ξένο, ενώ αυτός ως δικό του» (Χ). «Μιλά από τα δικά του και καθόλου από τα του Θεού» (Ω).

Το ψεύδος είναι το κύριο ιδίωμα της γλώσσας του. Ο Θεός όταν τον δημιούργησε, έβαλε μέσα σε αυτόν την αλήθεια. Το ψεύδος λοιπόν είναι εξ' ολοκλήρου δικό του, διότι αυτός το επινόησε. Όταν οι άνθρωποι ψεύδονται, δανείζονται το ψεύδος από το σατανά και αυτός γεμίζει τις καρδιές τους στο να ψεύδονται (Πράξ. ε 3). Όταν όμως ο σατανάς λέει το ψεύδος, έχει μέσα στον εαυτό του τον κανόνα και το πρότυπο, σύμφωνα με το οποίο σχηματίζει και δημιουργεί αυτό· τα ελατήρια και τα κίνητρα που τον ωθούν να ψεύδεται, δεν βρίσκονται έξω από αυτόν, αλλά στο ίδιο το εσωτερικό του. Και επειδή στην αρχική του πτώση δεν είχε άλλον, ο οποίος να τον παρακινήσει σε αυτήν, αλλά αυτός μόνος και από τον εαυτό του κινήθηκε προς αυτήν, η αμαρτία του υπήρξε ανεπανόρθωτη και η διαφθορά του πλήρης. Αντιθέτως ο Κύριος για τον εαυτό του κηρύττει, ότι «εγώ δενμίλησα από τον εαυτό μου» (Ιω. ιβ 49, δεσ και ζ 17). Οι λόγοι του εκφράζουν το θέλημα και τη σκέψη του Πατέρα, ενώ του διαβόλου οι λόγοι εκφράζουν την αποξενωμένη από την αλήθεια φύση του. Ομοίως και για το Πνεύμα κηρύττεται ότι «δεν θα μιλήσει από τον εαυτό του» (Ιω. ιστ 13)(β).

(10) Ό,τι προηγουμένως είπε αρνητικά («δεν υπάρχει αλήθεια σε αυτόν»), τώρα το επαναλαμβάνει θετικά. Είναι ψεύτης και ο πατέρας του, δηλαδή «είναι ο πατέρας του ψεύδους» (Ω). «Επειδή είναι ο πρώτος που το εφηύρε» (Ζ). «Αυτός πρώτος γέννησε το ψεύδος λέγοντας άλλα αντί άλλων στην Εύα» (αμ). «Με το ψέμα κατέχει τα πάντα, άλλοτε μεν συκοφαντώντας το Θεό στους ανθρώπους, άλλοτε δε τους ανθρώπους στο Θεό... λέγοντας για τον Ιώβ, Μήπως δωρεάν και χωρίς αμοιβές σέβεται ο Ιώβ το Θεό;» (Θη).

Οι χρησμοί του ήταν ψέματα, οι προφήτες του ψευδοπροφήτες και οι εικόνες και τα είδωλα της λατρείας του ήταν διδάσκαλοι ψεύδους. Έβαλε σε πειρασμό τους πρώτους ανθρώπους με ολοφάνερο ψεύδος. Και όλοι οι πειρασμοί του διεξάγονται με ψεύδη, με τα οποία παρουσιάζει το αγαθό ως κακό και το κακό ως αγαθό, υποσχόμενος ατιμωρησία για κάθε αμαρτία. Γνωρίζει ότι όλα αυτά είναι ψεύδη, τα υποβάλλει όμως με την πρόθεση να εξαπατά και έτσι να οδηγή στον όλεθρο. Ή, ο διάβολος είναι συγχρόνως ψεύτης ο ίδιος και πατέρας κάθε ψεύδους... Κάθε άνθρωπος ψεύτης είναι υιός του διαβόλου (b). «Εσύ είναι δυνατόν αν είσαι ψεύτης, διότι λες κάποιο ψεύδος, αλλά δεν είσαι και ο πατέρας του. Διότι, εάν κατέχεις ό,τι λες από τον διάβολο και πίστευες στον διάβολο, είσαι ψεύτης, αλλά όχι και πατέρας του ψεύδους» (Αυ). Και η δεύτερη αυτή ερμηνεία είναι αξιόλογη, εφόσον στα συμφραζόμενα πρόκειται όχι για την αρχή του ψεύδους γενικά, αλλά ειδικά για την συγγένεια με τον διάβολο και την υιοθέτηση από τον διάβολο των προσώπων με τα οποία συζητούσε ο Κύριος (g). Αυτός ο ψεύτης είναι ο πατέρας σας και εσείς είστε ψεύτες (μ).

Ιω. 8,45 εγώ(1) δέ ότι την αλήθειαν λέγω, ού πιστεύετέ μοι(2).

45Εμένα όμως, επειδή λέω την αλήθεια, δε με πιστεύετε.

(1) Μπαίνει μπροστά με έμφαση και σε αντίθεση με τον πατέρα του ψεύδους (g). **(2)** Συμβαίνει σε αυτούς το τελείως αντίθετο από το συνηθισμένο. Συνήθως ο άνθρωπος που λέει την αλήθεια γίνεται πιστευτός. Αλλά εδώ οι Ιουδαίοι, ως παιδιά του ψεύτη διαβόλου δεν πίστευαν στον Ιησού που έλεγε την αλήθεια (g). «Αν μεν έλεγα ψέματα, θα με πιστεύατε, διότι θα έλεγα το χαρακτηριστικό του πατέρα σας· επειδή όμως διδάσκω την αλήθεια, δεν με πιστεύετε, διότι διδάσκω αυτό που είναι ξένο

με αυτόν» (Ζ). «Επειδή έχετε οικειότητα με το ψεύδος, εύλογα δεν παραδέχεστε την αλήθεια που λέω» (Θμ). Από αυτό αποδεικνύεται ότι η από αυτούς απόρριψη της αλήθειας ήταν θεληματική και δεν οφειλόταν σε ανεπάρκεια της αποκάλυψής της, ή στο ακατανόητό της. «Είπε την αιτία για την οποία δεν μπορούν, ώστε να φανεί ότι η αδυναμία βρισκόταν στη δική τους προαίρεση και όχι στη φύση του πράγματος» (Θμ).

Άθλια είναι η κατάσταση εκείνων, στους οποίους το φως της αλήθειας έγινε τυραννικό βάσανο. Δεν ήθελαν οι Ιουδαίοι να ακούσουν τη διδασκαλία του Κυρίου, διότι αυτή εξέθετε σε αυτούς αλήθειες δυσάρεστες. Όταν τους έλεγε την αλήθεια για τους εαυτούς τους και για την κατάστασή τους, έδειχνε σε αυτούς σαν σε κάποιο καθρέπτη την εικόνα τους, η οποία δεν ήταν κολακευτική για αυτούς, επειδή τους φαινόταν άσχημη και δύσμορφη. Για αυτό και δεν πίστευαν σε ό,τι τους έλεγε.

Ιω. 8,46 τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με(1) περὶ ἁμαρτίας(2); εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω(3), διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι(4);

46 Ποιος από σας μπορεί να αποδείξει πως έκανα κάποια αμαρτία; Αν, λοιπόν, σας λέω την αλήθεια, γιατί δε με πιστεύετε;

(1) «Η ερώτηση δεν δείχνει κάποιον που περιμένει να ελεγχθεί, αλλά που μάλλον αναιρεί και αποκλείει τελείως το ότι έπεσε σε αμαρτία» (Κ). Προκαλεί αυτούς να τον αποδείξουν ως αμαρτωλό, βέβαιος, ότι ήταν αδύνατον να τον αποδείξουν τέτοιο.

(2) Όχι «αμαρτία εδώ ονομάζει το ψεύδος» (Κ). Αλλά η λέξη με τη συνηθισμένη της έννοια. Αγιότητα και αλήθεια είναι αδελφές και η απόλυτα άμεμπτη διαγωγή του Ιησού αποτελούσε την καλύτερη εγγύηση, ότι έλεγε την αλήθεια και απέκλειε κάθε υποψία για το ότι η διδασκαλία του δεν ήταν αληθινή (g).

Οι διάκονοι του Κυρίου όπως και όλοι οι μαθητές του ας μάθουν από εδώ να περπατούν και να συμπεριφέρονται με προσοχή, ώστε αυτοί που τους παρακολουθούν να μην μπορούν να τους ελέγξουν για αμαρτία, και έτσι να μη σπιλωθεί ποτέ εξαιτίας τους η διακονία του ευαγγελίου. Ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος του να πειστούν οι διδασκόμενοι από εμάς ότι αυτό ή εκείνο είναι αμαρτία και ότι η αμαρτία είναι κάτι ολέθριο, είναι να μην αμαρτάνουμε εμείς που τους διδάσκουμε. Επίσης ας μάθουμε από το παράδειγμα αυτό του Κυρίου να δεχόμαστε τον έλεγχο. Παρόλο που ενδέχεται σε πολλές περιστάσεις να έχουμε πεποίθηση για το ότι βρισκόμαστε στο δίκαιο, όμως πρέπει πρόθυμα να δεχόμαστε να τίθεται υπό έλεγχο και δοκιμασία η συμπεριφορά μας, ώστε να διαπιστώνεται ακριβέστερα, ότι σε τίποτα δεν παρεκτραπήκαμε. Μετά την ερώτηση αυτή πιθανότατα παρεμβλήθηκαν κάποιες στιγμές σιγής, κατά τις οποίες ο Κύριος ανέμεινε τους προκαλουμένους να απαντήσουν. Αφού κανείς δεν απάντησε ο Κύριος προσθέτει τα επόμενα λόγια. Η απόλυτη αναμαρτησία και τέλεια αγιότητα του Κυρίου αποδεικνύεται στο χωρίο αυτό όχι κυρίως από τη σιγή αυτή των Ιουδαίων, αλλά από την πεποίθηση με την οποία ο Κύριος θέτει αυτό το ερώτημα (g).

«Κανένας μεν άνθρωπος δεν μπόρεσε να πει με πεποίθηση για το ότι δεν έχει αμαρτήσει, το «Ποιος από εσάς με ελέγχει για αμαρτία;», αλλά μόνο ο Κύριός μας... μπόρεσε... αυτά» (Ω). Εάν ο Ιησούς δεν είχε άμεση συνείδηση και βέβαιη πληροφορία, ότι είναι αναμάρτητος, ουδέποτε θα έθετε τέτοιο ερώτημα.

(3) Αφού κανείς από εσάς δεν με ελέγχει για αμαρτία, αφού κανείς από εσάς δεν μπορεί να πει ότι είπα ποτέ ψέματα, «άρα λέω αλήθεια» (Ζ).

(4) Και εφόσον λέω αλήθεια, «γιατί εσείς δεν με πιστεύετε;» «Έτσι τους ελέγχει ότι είναι με τη θέλησή τους κακοί» (Ζ). «Τα παιδιά της αλήθειας δέχονται πρόθυμα αυτό με το οποίο συγγενεύουν, δηλαδή την αλήθεια. Εσείς λοιπόν για αυτό δεν πιστεύετε όταν λέω την αλήθεια, επειδή δεν είστε γιοι της αλήθειας» (Κ).

Εάν οι άνθρωποι ήθελαν να εξετάσουν ψυχρά και απροκατάληπτα τους λόγους της απιστίας τους, θα εύρισκαν αυτούς να καταλήγουν σε τέτοιους παραλογισμούς, ώστε θα ντρέπονταν για αυτούς. Διότι θα διαπιστώναμε ότι ο λόγος για τον οποίο δεν πιστεύουμε στο Χριστό, είναι κυρίως το ότι δεν θέλουμε να χωριστούμε από τις αμαρτίες μας και η αυταπάτηση μάς παρουσιάζεται ως ζυγός βαρύς. Ο κώδικας του Βέζα παραλείπει τον στίχο ολόκληρο από μπέρδεμα της όρασης των δύο «οὐ πιστεύετε μοι», του προηγούμενου και του παρόντος στίχου.

Ιω. 8,47 ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ(1) τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει(2)· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε(3), ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστέ.

47 Εκείνος που κατάγεται από το Θεό καταλαβαίνει τα λόγια του Θεού· γι' αυτό εσείς δεν καταλαβαίνετε, γιατί δεν κατάγεστε από το Θεό».

(1) Σαν από πατέρα (b). Κατάγεται από το Θεό όχι «ως προς την έννοια της δημιουργίας» διότι έτσι «όλοι κατάγονται από το Θεό» (Ζ), «και πονηροί και αγαθοί, διότι είναι δημιουργός όλων» (Κ).

Ονομάζει εδώ ότι κατάγεται από το Θεό «αυτόν που με την αρετή και τον σύμφωνο με το νόμο του Θεού τρόπο ζωής έκανε δικό του το Θεό και αξιώθηκε κατά κάποιο τρόπο τη συγγένεια με αυτόν, αφού και ο Θεός αξιώνει να κατατάσσει στα παιδιά του αυτού του είδους τους ανθρώπους» (Κ). Σύμφωνα με αυτά οι Ιουδαίοι «είναι συγχρόνως και δεν είναι από το Θεό. Εκ φύσεως είναι από το Θεό· λόγω διαφθοράς όμως δεν είναι από το Θεό... Με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο και ήταν τέκνα του Αβραάμ και δεν ήταν τέτοια... Ήταν από το Θεό, διότι αυτός δημιούργησε τον άνθρωπο. Δεν ήταν από αυτόν διότι είχαν διαφθείρει τους εαυτούς τους. Δεν ήταν πλέον από αυτόν, διότι μιμούμενοι τον διάβολο έγιναν τέκνα του διαβόλου» (Αυ). Αντιτίθεται αυτό στο «εσείς είστε από τον πατέρα τον διάβολο» (σ. 44). Δεν εννοείται εδώ η πνευματική και ηθική συγγένεια, η υιότητα μέσω της πίστης στο Χριστό και της πνευματικής αναγέννησης με αυτόν, με τον ουράνιο Πατέρα, αλλά η ηθική συγγένεια με το Θεό (κ).

(2) «Δέχεται τα λόγια του Θεού και υπακούει» (Ζ): «με πολλή ευκολία και ευχαρίστηση θα δεχτεί μέσα του τα θεία λόγια· διότι πάντοτε είναι αγαπητό κατά κάποιο τρόπο αυτό με το οποίο έχουμε συγγένεια και οικειότητα» (Κ). Ακούει, δηλαδή δέχεται με πίστη αυτά και συμμορφώνεται με αυτά κανονίζοντας τον βίο του σύμφωνα με αυτά (ο). «Κανένας να μη νομίζει, ότι διατάζει να βάζουμε μέσα μας τα θεία λόγια μόνο με τη σωματική ακοή... Το ρήμα «ακούει» το λέει αντί για το συμφωνεί, πείθεται και κρύβει μέσα στο νου του» (Κ). «Το «ακούει» το λέει όχι όσον αφορά τα αισθητά αυτιά, αλλά όσον αφορά την συγκατάθεση της ψυχής» (αμ).

(3) Το συμπέρασμα «δεν είστε από το Θεό», αποδεικνύεται από το αποτέλεσμα «εσείς δεν ακούτε» (b). «Εσείς δεν δέχεστε· άρα δεν είστε από το Θεό. Και επομένως ψεύδεστε λέγοντας ότι έχετε πατέρα το Θεό και ότι κατάγεστε από το Θεό» (Ζ).

Ιω. 8,48 απεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ· οὐ καλῶς λέγομεν(1) ἡμεῖς(2) ὅτι Σαμαρείτης(3) εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις(4);

48Του εἶπαν τότε οἱ Ιουδαῖοι: «Καλὰ το λέμε εμεῖς πως εἶσαι Σαμαρείτης καὶ δαιμονισμένος!»

(1) Υπάρχει και η γραφή: ελέγομεν= «Είναι φανερό λοιπόν ότι πολλές φορές του το είπαν αυτό» (Σχ).

(2) Η έμφαση είναι στο ἡμεῖς (=εμεῖς). Για τη φράση «καλῶς λέγω» δεσ δ 17,ιγ 13 (β).

(3) Ἡ, «λένε ότι είναι Σαμαρείτης διότι αδιαφορεί για τις νομικές εντολές και δεν υπολογίζει καθόλου την παράβαση του σαββάτου· διότι οι Σαμαρείτες δεν τηρούν με ακρίβεια τον Ιουδαϊσμό» (Κ). «Τον ονομάζουν Σαμαρείτη διότι διέστρεφε τα Ιουδαϊκά (παραγγέλματα) παρόμοια με τους Σαμαρείτες» (Ω).

Ἡ, «επειδή ακριβῶς ήταν συνήθεια στους Σαμαρείτες στους εαυτούς τους από τη μία να μαρτυρούν και να αποδίδουν την καθαρότητα, τους άλλους από την άλλη να τους κατακρίνουν ως μολυσμένους» (Κ). Το ερώτημα αυτό προφανῶς στηρίζεται στην κατηγορία που εξέφρασε ο Κύριος, ότι οι Ιουδαίοι δεν ήταν από το Θεό. Συνεπῶς ονομάζουν τον Κύριο Σαμαρείτη, διότι και οι Σαμαρείτες αρνούσαν κάθε προνόμιο στους Ισραηλίτες μη θεωρώντας αυτούς απόγονους του Αβραάμ (ο,β).

Η επιμονή του Κυρίου να αρνείται σε αυτούς την καταγωγή από τον Αβραάμ και από το Θεό, έδωσε την αφορμή στους Ιουδαίους να τον κατηγορήσουν ως μη γνήσιο Ισραηλίτη και ότι έχει στο αίμα του τον διάβολο (μ). «Πότε όμως τον είπαν Σαμαρείτη; Πουθενά δεν το είπε αυτό ο ευαγγελιστής. Από αυτό λοιπόν είναι φανερό, ότι πολλά τα παρέλειψαν οι ευαγγελιστές και δεν τα έγραψαν όλα» (Θφ). Κατηγορώντας τον Κύριο ως Σαμαρείτη τον εξέθεταν στη δυσμένεια του πλήθους, διότι δεν υπήρχε άλλο χειρότερο από το να αποκαλέσεις κάποιον στη μέση της Ιερουσαλήμ Σαμαρείτη. Εάν ήταν Σαμαρείτης, θα έπρεπε να λιθοβοληθεί, διότι ερχόταν στο ιερό.

(4) Λένε αυτό διότι υποθέτουν ότι τα λόγια του Ιησού προέρχονταν από παρανοϊκή αλαζονεία και σφετερισμό (b). «Λένε πάλι ότι έχει δαιμόνιο, επειδή των δαιμόνων είναι συνήθεια να μεταθέτουν στους εαυτούς τους την τιμή που οφείλεται στο Θεό και να αρπάζουν πρόθυμα την δόξα του Θεού» (Κ).

«Και έλεγαν ότι αυτός έχει δαιμόνιο εξαιτίας των λόγων του που ξεπερνούσαν τα ανθρώπινα μέτρα, λόγια με τα οποία έλεγε δικό του πατέρα το Θεό και ότι έχει κατέβει από τον ουρανό και ότι αυτός είναι ο άρτος της ζωής πολύ ανώτερος από το μάννα... και άλλα αμέτρητα, από τα οποία είναι γεμάτα τα ευαγγέλια» (Ω).

Η έννοια της φράσης αποδίδεται πλήρως με το: «είσαι το ίδιο κακός, όσο και τρελός» (g). Έτσι η θεία αποκάλυψη αληθειών, οι οποίες ξεπερνούν την κατανόηση του λογικού μας, όχι σπάνια θεωρήθηκε από τους ανθρώπους τους ξένους με το Θεό ως λόγος παραφροσύνης και ο προφήτης του Θεού χαρακτηρίστηκε ότι έχει δαιμόνιο. «Γνωρίζουμε τον άνδρα και την φλυαρία του» (Δ Βασ. θ 11) λέχθηκε για τον προφήτη που έχρισε τον Ιού βασιλιά. Η έμπνευση των εθνικών χρησμών και οι προφήτες των μαντείων ήταν βεβαίως παραφροσύνη, και εκείνοι που υπηρετούσαν σε αυτά γίνονταν

για λίγο διάστημα εκτός εαυτών. Αλλά ό,τι λέει ο Ιησούς, είναι όντως θείο. Και η σοφία δικαιώθηκε από τα παιδιά της, διότι πράγματι ήταν και είναι σοφία.

Ιω. 8,49 απεκρίθη Ἰησοῦς· ἐγὼ(1) δαιμόνιον οὐκ ἔχω(2), ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου(3), καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετε με(4).

49«Εγὼ δεν εἶμαι δαιμονισμένος», ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς, «ἀλλὰ με ὁ,τι κάνω τιμῶ τὸν Πατέρα μου, ἐνῶ εσεῖς με περιφρονεῖτε.

(1) «Εκεῖ μεν που χρειαζόταν νὰ τοὺς διδάξει καὶ νὰ καταρρίψει τὴν μεγάλη ἀλαζονεία τοὺς καὶ νὰ τοὺς διδάξει νὰ μὴν υπερηφανεύονται ἐξαιτίας τοῦ Ἀβραάμ, ἦταν αὐστηρός· ὅπου ὅμως ἔπρεπε, υβριζόμενος ὁ ἴδιος, νὰ υπομείνει αὐτό, δείχνει πολλή πραότητα. Ὅταν δηλαδὴ ἔλεγαν μεν ὅτι ἔχουμε Πατέρα τὸ Θεὸ καὶ τὸν Ἀβραάμ, τοὺς ἐπέπληξε πάρα πολὺ αὐστηρά· ὅταν ὅμως τὸν ονόμαζαν δαιμονισμένο, χρησιμοποιοῖ στα λόγια τοῦ πολλή ἐπιείκεια, διδάσκοντάς μας νὰ υπερασπιζομε μεν αὐτὰ που ἀφοροῦν τὸ Θεὸ, νὰ παραβλέπουμε ὅμως αὐτὰ που ἀφοροῦν ἐμᾶς» (X).

Εδῶ ἡ πραότητα καὶ εὐσπλαχνία τοῦ οὐρανοῦ λάμπει στὴν ἀπάντηση τοῦ Χριστοῦ στὴν πρόστυχη συκοφαντία ἐναντίον τοῦ. Τὸ «ἐγὼ» ὅμως μπαίνει μπροστὰ με ἔμφαση.

«Ἐγὶνε ὁ λόγος με πραότητα μεν, ἀλλὰ καὶ με πολλή λοιπὸν ἐκφραστικότητα. Διότι με πολλή ἔμφαση λέει τὸ «Εγὼ δεν ἔχω δαιμόνιο», καὶ ἀντιδιαστέλλοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὸν εαυτὸ τοῦ με ἐκείνους, ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτὸς μεν εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τὸν χλευασμὸ σχετικά με αὐτό, ἀλλὰ δείχνει ὅτι αὐτὸ που εἰπώθηκε εἶναι ἀληθινὸ μάλλον γιὰ αὐτοὺς» (K).

(2) Εἶναι ἀξιοσημείωτο, ὅτι δεν προσέχει στὴν κατηγορία, ἡ ὁποία ἐκφράζεται με τὸ «εσὺ εἶσαι Σαμαρείτης», διότι ἀπέβλεπε στο ὅτι μία ἡμέρα ὁ μεταξύ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν ἀνταγωνισμὸς θὰ ἔπαυε (Ιω. 8 21), καὶ οἱ Σαμαρείτες καὶ οἱ ἐθνικοὶ μαζί με τοὺς Ἰουδαίους θὰ ἀπολάμβαναν ἐξίσου τὴν ἀγάπη καὶ τὴς δωρεές τοῦ Θεοῦ. Ἀπαντᾷ ὅμως στὴν κατηγορία «ἔχεις δαιμόνιο» με τὴν ὁποία τὸν ἀνακηρύσσουν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποξενωμένο ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ σε ἀποστασία πρὸς αὐτόν. Ἡ ἔννοια τῆς ἀπάντησης: Δεν εἶμαι ἀποστάτης ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ δεν εἶμαι τρελὸς κάτω ἀπὸ σατανικὴ ἐπήρεια, καὶ ἀν σὰς μιλῶ ἔτσι, δεν ωθοῦμαι ἀπὸ μίσος ἢ διαταραγμένο μυαλό που προέρχεται ἀπὸ διαβολικὴ ἐπίδραση (ο).

(3) =Αὐτὰ που λέω ἐναντίον σας, τὰ λέω σεβόμενος καὶ τιμώντας καὶ δοξάζοντας τὸν Πατέρα μου. «Τιμῶ τὸν Πατέρα ἀποκλείοντας ἀπὸ τὴ συγγένεια με αὐτόν, αὐτοὺς που εἶναι καταδικασμένοι γιὰ ἀσυγκράτητη πονηρία» (K). «Τιμώντας τὸν Πατέρα διακηρύττω γιὰ ἐσᾶς ὅτι δεν ἔχετε πατέρα τὸ Θεό... Διότι εἶναι ἀτιμία τοῦ φιλανθρώπου, νὰ εἶναι πατέρας αὐτῶν που φονεύουν ἀνθρώπους» (Z). Καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀποδεικνυόταν, ὅτι δεν εἶχε δαιμόνιο, διότι εἴναι εἶχε, δεν θὰ τιμοῦσε τὸ Θεό. Ὅσοι μποροῦν νὰ βεβαιώσουν ἀληθινὰ γιὰ τὸν εαυτὸ τοῦς, ὅτι ἔχουν σταθερὴ καὶ μόνιμη φροντίδα στὴ ζωὴ τοῦς νὰ τιμοῦν τὸ Θεό, αὐτοὶ εἶναι ἐπαρκῶς οπλισμένοι ἐναντίον τῶν ἐπικρίσεων καὶ τῶν κατηγοριῶν τῶν ἀνθρώπων.

(4) Καὶ εσεῖς ἀντὶ νὰ δεχτεῖτε τὴν μαρτυρία μου πρὸς τιμὴν τοῦ Πατέρα, με ἀτιμάζετε. Ἡ ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ υβριστικὴ συμπεριφορὰ τοὺς ἀντιπίθεται στὴν τιμὴ, τὴν ὁποία ὁ Ἰησοῦς ἀπέδιδε στὸν Πατέρα καὶ ἀποδεικνύονται ἔτσι ὅτι ἀτιμάζουν καὶ τὸν ἴδιο τὸν Πατέρα, ἀφοῦ ἀτίμαζαν τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ μόνο καὶ μόνο, διότι τιμοῦσε αὐτὸς τὸν Πατέρα (ο).

«Με τὸ νὰ κατηγορεῖτε τοὺς ἐπαίνους μου γιὰ τὸν Πατέρα... συλλαμβάνεστε νὰ ἀσεβεῖτε καὶ σε αὐτόν» (K). «Ἐξαιτίας ἐκείνου ἀκούω αὐτὰ καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ με ἀτιμάζετε... Σε ἐκείνον... οφείλετε νὰ δώσετε λόγο γιὰ τὰ λόγια σας, ἐξαιτίας τοῦ ὁποίου ἀκούω τώρα αὐτὰ» (X). Ὁ Κύριος τίμησε τὸν Πατέρα τοῦ ὅσο κανεῖς ποτέ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅμως ἀτιμάστηκε, ὅσο κανεῖς ποτέ ἀνθρώπος. Διότι ἀν καὶ ὁ Θεὸς βεβαίωσε, ὅτι αὐτοὺς που τὸν δοξάζουν θὰ τοὺς δοξάσει καὶ αὐτὸς με τὴ σειρά τοῦ, οὐδέποτε ὅμως υποσχέθηκε, ὅτι καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι θὰ τοὺς δόξαζαν.

Ιω. 8,50 ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου(1)· ἔστιν ὁ ζητῶν(2) καὶ κρίνων(3).

50Εγὼ ὅμως δεν ἐπιζητῶ δόξα γιὰ τὸν εαυτὸ μου. Κάποιος ἄλλος τὴ ζητάει, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Κριτής.

(1) Κοσμικὴ δόξα ἢ ὕβρεις καὶ ἀτιμώσεις ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου δεν με ἐνδιαφέρουν, διότι ἐγὼ δεν ζητῶ νὰ δοξάσω τὸν εαυτὸ μου (ο). Τὸ μόνο ἐνδιαφέρον μου εἶναι νὰ δοξάσω τὸν Πατέρα μου (τ). Πάρα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νεώτερους υπονοοῦν ὡς ἀντικείμενο τοῦ «ζητῶ» τὸ «δόξα μου». Προφανῶς αὐτὸ σημαίνεται με τὸ ρῆμα ζητῶ (χ). «Καθόλου δεν με νοιάζει αὐτὴ ἡ ὕβρη» (X).

«Υπομένει τὸ λυπηρὸ ἤσυχον καὶ ἔδειχνε τόση υπομονή, ὥστε νὰ μὴν θέλει οὔτε με ἀπλό λόγο νὰ λυπήσει καὶ αὐτὸς με τὴ σειρά τοῦ τοὺς ἀλαζόνες» (K). Δεν ζητῶ «τὴν ἐκδίκηση γιὰ τὸ ὅτι με ἀτιμάζετε» (Z). Καὶ πάλι τὸ ἐγὼ μπαίνει μπροστὰ με ἔμφαση καὶ υποκρύπτει ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴ δική τοῦ ταπείνωση καὶ στὴ δική τοῦς συνήθεια νὰ περιαυτολογοῦν καὶ νὰ δοξάζουν τὸν εαυτὸ τοῦς (ο). Ὁ Κύριος με ὅσα ἔλεγε δεν ἀπέβλεπε στο νὰ δοξάσει τὸν εαυτὸ τοῦ. Δεν ἐπιζητοῦσε τὴς

επιδοκιμασίες και επευφημίες των ανθρώπων ούτε επεδίωκε τις προτιμήσεις μεταξύ του κόσμου. Για αυτό και δεν ταραζόταν ούτε ανησυχούσε από τις κατηγορίες και συκοφαντίες τους. Εκείνοι, οι οποίοι είναι νεκροί απέναντι στους επαίνους των ανθρώπων, μπορούν με απάθεια να υπομείνουν και τις περιφρονήσεις τους. Ζήτα πάντοτε με όσα λες και πράττεις να δοξάζεται ο Κύριος και να είσαι βέβαιος ότι δεν θα μπορέσουν οι άνθρωποι να αφαιρέσουν την ειρήνη σου με οτιδήποτε και αν πουν εναντίον σου.

(2) «Και εάν εγώ δεν παίρνω εκδίκηση για τον εαυτό μου, αλλά ανέχομαι να υβρίζομαι, μη νομίζετε ότι αυτή η ύβρις θα αφεθεί χωρίς εκδίκηση. Διότι υπάρχει ο Πατέρας, ο οποίος θα πάρει εκδίκηση για εμένα» (Θφ). «Ο Πατέρας εξαιτίας του οποίου με ατιμάσατε και προς τον οποίο μεταφέρεται η ατιμία του υιού» (Ζ). Μόνο η δόξα από το Θεό είναι άξια απόκτησης (ε 44,η 54). Ο Θεός ζητά την τιμή και τη δόξα εκείνων, οι οποίοι δεν ζητούν να δοξάσουν τον εαυτό τους. Και αυτό διότι οι άνθρωποι αυτοί είναι ταπεινόφρονες και προηγείται πάντοτε από τη δόξα και την τιμή η ταπείνωση.

(3) «Και όχι μόνο ζητά, αλλά και μπορεί να κρίνει και να καταδικάσει αυτούς που παράλογα με υβρίζουν» (Θφ). Ο Πατέρας ζητώντας τη δόξα του υιού κρίνει και εκδίδει απόφαση για τη διαφορά μεταξύ αυτού και των υβριστών του. Οι δύο αυτές μετοχές ζητών και κρίνων αναφέρονται στις πράξεις, με τις οποίες πρόκειται ο Πατέρας να δοξάσει τον Υιό και να τιμωρήσει τους συκοφάντες του. Η αποστολή του Αγίου Πνεύματος και η εγκαθίδρυση του νέου Ισραήλ της χάριτος αποτελεί την δόξα, την οποία ο Πατέρας ζητά για τον Υιό. Η καταστροφή των Ιεροσολύμων και η τελική κρίση αποτελεί την τιμωρία, την οποία ο Πατέρας φέρνει εναντίον αυτών που ατίμασαν τον Υιό του (g). Εάν επιχειρήσουμε να πάρουμε εκδίκηση για τους εαυτούς μας, μόνο με τα αδύναμα χέρια μας θα επιχειρήσουμε αυτό. Τι μπορεί να πετύχει ο άνθρωπος, όταν μαζί του δεν έχει και τη βοήθεια του Θεού; Εάν όμως παραμείνουμε ταπεινοί ικέτες ελπίζοντας με μακροθυμία στο Θεό, θα βρούμε Εκείνον να κρίνει και να διεκδικεί το δίκαιό μας.

Ιω. 8,51 ἀμὴν ἀμὴν(1) λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ(2), θάνατον οὐ μὴ(3) θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα(4).

51Σας βεβαιώνω πως αν κάποιος τηρήσει το λόγο μου, ποτέ δε θ' αντικρύσει το θάνατο».

(1) Κατηγορηματική βεβαίωση για ύψιστη αλήθεια, την οποία ευθύς αμέσως πρόκειται να διακηρύξει (ο). Η σχέση με τα παραπάνω καθορίστηκε από διάφορους με διάφορους τρόπους. Ή, «δείχνοντας για τον εαυτό του ότι είναι από τη φύση του Θεός, και με αυτό διδάσκει ότι δεν έχει απομείνει στους Ιουδαίους καμία υπερβολή ασέβειας, από τη στιγμή που είπαν ότι και δαιμόνιο έχει αυτός που δίνει τη ζωή σε αυτούς που θέλουν να τηρούν το λόγο του» (Κ). Σύμφωνα με αυτήν την εκδοχή με αυτά τα λόγια ο Κύριος αποδεικνύει από το μελλοντικό αποτέλεσμα... ότι αυτός και ο λόγος του δεν έχουν τίποτα κοινό με τον υπερήφανο και ανθρωποκτόνο διάβολο (b). Ή, απλούστερα, ο Κύριος στρέφεται τώρα προς αυτούς από το ακροατήριό του που έχουν περισσότερη διάθεση να μείνουν στο λόγο του και προς αυτούς απευθύνει τον λόγο, αφού έλεγξε αυτούς που σκανδαλίστηκαν (g).

(2) «Δεν ανεχόταν να πει, Εάν κάποιος ακούσει το λόγο μου, αλλά, Εάν κάποιος τηρήσει το λόγο μου... Επομένως ο λόγος της σωτηρίας δεν συνίσταται στην απλή ακρόαση... αλλά στο να τηρήσει κάποιος αυτό που ακούστηκε και να έχει τον θείο λόγο σαν κανόνα κατά κάποιο τρόπο και οριστή της ζωής» (Κ).

«Εάν μαζί με την πίστη έχει και βίο καθάρο. Διότι τότε τηρεί κάποιος αληθινά την διδασκαλία του Κυρίου, όταν έχει και καθάρη ζωή» (Θφ). Τηρώ το λόγο, είναι φράση αποκλειστική του Ιωάννη (δες σ. 52,55,ιδ 23,24,ιε 20,ιζ 6,Α' Ιω. β 5), ουσιαστικά είναι η ίδια με τη φράση «τηρώ τις εντολές» (ιδ 21)(β). Δεν αρκεί μόνο να δεχτούμε το λόγο του Κυρίου, αλλά πρέπει και να τον φυλάμε· δεν αρκεί να έχουμε αυτόν το λόγο, αλλά πρέπει και να τον κρατάμε σφιχτά. Πρέπει να φυλάμε αυτόν στη διάνοιά μας και στη μνήμη μας, να φυλάσσουμε αυτόν με αγάπη και κάθε στοργή, ώστε να μην παρασυρόμαστε ούτε στην παραμικρή παράβασή του· να τηρούμε αυτόν ως ιερά παρακαταθήκη που μας εμπιστεύθηκαν, σαν κανόνα και υπόδειγμα της ζωής μας.

(3) Κατηγορηματική άρνηση.

(4) Εβραϊσμός (=εβραϊκός τρόπος γραφής και ομιλίας) αντί να πει: οὐ μὴ αποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Δες γ 3 όπου το ἰδεῖν (απαρέμφατο του ὀρῶ) χρησιμοποιείται όπως το ρήμα θεωρῶ, εδῶ με την έννοια του μετέχω, λαμβάνω πείρα (β). «Δεν θα δει θάνατο, δηλαδή δεν θα γευτεί θάνατο... Και τα δύο χρησιμοποιούνται εδῶ με την έννοια του γνωρίζω εκ πείρας» (Αυ). Για τη φράση βλέπω θάνατο με την έννοια του πεθαίνω δες ψαλμ. πη 49, Λουκ. β 26,Εβρ. ια 5. Η εδῶ υπόσχεση δεν αφορά το σωματικό θάνατο, για τον οποίο δεν γίνεται λόγος (β). «Οπωσδήποτε με αυτό δεν δηλώνει τον σωματικό θάνατο, αλλά την κόλαση που έχει ετοιμαστεί για τους αμαρτωλούς» (Κ).

Αναφέρεται «στο δεύτερο θάνατο, τον αιώνιο θάνατο, τον θάνατο του Άδη, τον θάνατο της καταδίκης μαζί με το διάβολο και τους αγγέλους του. Αυτός είναι ο πραγματικός θάνατος, ενώ ο άλλος είναι μόνο μία μετάθεση» (Αυ).

Εύστοχη και η παρατήρηση: Το θεωρώ σημαίνει βλέπω σε κάτι με ενδιαφέρον. Έτσι ο Κύριος εδώ δεν υπόσχεται ότι καθένας που τηρεί το λόγο του θα αποφύγει τον φυσικό θάνατο, αλλά ότι εάν η διάνοιά του στραφεί κάποτε σε αυτήν τη λέξη, δεν θα δώσει καμία προσοχή στο θάνατο. Μπορεί να ειπωθεί αληθινά για αυτόν, ότι δεν θα λάβει πείρα θανάτου, διότι παρόλο που θα συμβεί αυτός σε αυτόν, δεν θα ενδιαφερθεί αυτός για το συμβάν αυτό περισσότερο από ότι εάν πέσει φύλλο από δέντρο, κάτω από το οποίο κάθεται και διαβάζει κάποιο βιβλίο (τ).

Ιω. 8,52 εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· νῦν ἐγνώκαμεν(1) ὅτι δαιμόνιον ἔχεις(2). Ἀβραάμ(3) ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται(4), καὶ σὺ λέγεις(5), ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου(6) εἰς τὸν αἰῶνα(7);

52 Τότε του είπαν οι Ιουδαίοι: «Τώρα είμαστε βέβαιοι πως είσαι δαιμονισμένος. Ο Αβραάμ πέθανε όπως και οι προφήτες, κι εσύ λες, “αν κάποιος δεχτεί το λόγο μου δε θα γευτεί ποτέ το θάνατο”;

(1) Πριν μίλησαν με κάποια αμφιβολία (b). Τώρα δεν μιλούν με εικασία αλλά με βεβαιότητα.

Παρεξηγούν και πάλι τον Κύριο παίρνοντας τα όσα είπε για το θάνατο κατά γράμμα και ότι αναφέρονταν στο σωματικό θάνατο, τον οποίο όλοι, και αυτοί οι δίκαιοι θα δοκιμάσουν (μ).

(2) Αφού παρανόησαν λοιπόν τα λόγια του Κυρίου για το θάνατο, βρίσκουν ανόητη και παράφρονα την αξίωση, ότι αυτοί που τηρούν το λόγο του Ιησού δεν θα πεθάνουν ποτέ, απολαμβάνοντας έτσι προνόμιο το οποίο ούτε ο Αβραάμ ούτε οι προφήτες είχαν. Για αυτό αποδίδουν αυτές τις αξιώσεις του σε παραφροσύνη και μεγαλομανία που προέρχεται από το διάβολο (ο,γ). «Οι Ιουδαίοι θεωρούσαν ότι με ενέργεια δαιμονίου είπε ο Ιησούς το, Αμήν αμήν...» (Ω).

Εάν δεν είχε αποδείξει σε αυτούς και με το παραπάνω, ότι ήταν Διδάσκαλος που ήλθε από το Θεό, οι υποσχέσεις του για αθανασία δίκαια θα γελοιοποιούνταν. Αλλά η διδασκαλία του υπήρξε ολοφάνερα θεία και επιβεβαιωνόταν από τα θαύματά του, ενώ από την άλλη ο Μωϋσής είχε προαναγγείλει την έλευση τέτοιου προφήτη, στον οποίο όφειλαν να πιστεύουν. Το ότι λοιπόν αυτοί απέρριπταν με τέτοιο τρόπο αυτόν, ισοδυναμούσε με το να εγκαταλείπουν την υπόσχεση εκείνη, που έγινε από το Θεό στους πατέρες, «στην οποία οι 12 φυλές ήλπιζαν να φτάσουν» (Πράξ. κστ 7).

(3) Συνεχώς αναφέρουν τον Αβραάμ εκδηλώνοντας έτσι την απόφαση να στηρίξουν την διακήρυξή τους, ότι ο Αβραάμ ήταν πατέρας τους (ο).

(4) «Οι οποίοι τήρησαν το λόγο του Θεού» (Ζ). «Έπειτα εσύ λες ότι αυτός που θα φυλάξει τα λόγια σου δεν θα γευτεί καθόλου το θάνατο. Πώς λοιπόν δεν θα πει κάποιος ότι τα δικά σου είναι ανώτερα από τα του Θεού; Αυτός όμως που θεώρησε ότι υπερτερεί του Θεού, πώς δεν είναι σαφέστατα τρελός;» (Κ).

Είναι αλήθεια ότι ο Αβραάμ και οι προφήτες υπήρξαν μεγάλοι άνδρες, μεγάλοι ενώπιον του Θεού, μεγάλοι στην εκτίμηση από όλους τους αγαθούς ανθρώπους. Είναι επίσης αλήθεια, ότι τήρησαν τους λόγους του Θεού και υπάκουσαν σε αυτούς. Και όμως πέθαναν και ουδέποτε αξίωσαν, ότι κατείχαν την αθανασία, πολύ δε περισσότερο, ότι μπορούσαν να μεταδώσουν αυτήν και στους άλλους, αλλά όλοι πέθαναν. Αυτό βέβαια ενθαρρύνει και τον καθένα από εμάς απέναντι στο θάνατο. Γιατί ένας ενάρετος άνθρωπος θα φοβόταν το θάνατο, όταν και ο Αβραάμ πέθανε και οι προφήτες πέθαναν; Διάνυσαν το δρόμο τους δια μέσου της σκοτεινής αυτής κοιλάδας της παρούσας ζωής και οι δοκιμασίες τις οποίες σε αυτήν υπέστησαν τους εξοικείωσαν με το θάνατο, ώστε να μην τον τρέμουν. Τα λόγια του Χριστού όμως για αθανασία φαίνονται στους Ιουδαίους σαν λόγια παραφροσύνης.

(5) «Επειδή νόμισαν ότι το λεγόμενο αναφερόταν στον κοινό σε όλους θάνατο, θεώρησαν ότι παραλογίζεται αυτός που λέει ότι καθένας που τήρησε το λόγο του δεν θα πεθάνει ποτέ, τη στιγμή που ο Αβραάμ και οι προφήτες πέθαναν» (Ω). «Αλλά στο θάνατο τον οποίο εννοεί ο Κύριος, ούτε ο Αβραάμ ούτε οι προφήτες υπήρχαν. Διότι αυτοί πέθαναν και όμως ζουν» (Αυ).

(6) Η φράση γεύομαι θανάτου είναι Εβραϊκή. Παρόλο που δεν συναντιέται στην Π.Δ. βρίσκεται στο Ταλμούδ. Δες Ματθ. 1στ 28, Μάρκ. θ 1, Λουκ. θ 27, Εβρ. β 9 (β). Η μεταφορά είναι μάλλον από τη σύγκριση του θανάτου με ποτήρι πικρό, το οποίο καλούνται όλοι να πιουν (γ). Ο βατικανός γράφει: θάνατον ου μη θεωρήση.

(7) Όχι δεν θα πεθάνει για πάντα, δηλαδή θα πεθάνει μεν αλλά δεν θα μείνει αιωνίως νεκρός· αλλά με την έννοια του: δεν θα πεθάνει ποτέ· δεν θα δοκιμάσει θάνατο (γ).

Ιω. 8,53 μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ(1), ὅστις(2) ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν σὺ(3) ποιεῖς;

53Μήπως εσύ είσαι ανώτερος απ' τον πατέρα μας τον Αβραάμ που πέθανε; και οι προφήτες πέθαναν· εσύ ποιος νομίζεις πως είσαι;»

(1) Αποσιωπάται το «σύ» από 10 μεγαλογράμματα χειρόγραφα και 50 μικρογράμματα. «Η φυσική ακολουθία του λόγου θα ήταν να πουν, Μήπως εσύ είσαι ανώτερος από το Θεό; Αλλά δεν λένε αυτό, για να μην, συγκρίνοντάς τον με το Θεό, δώσουν την εντύπωση ότι τον τιμούν περισσότερο... Και δεν είπαν του Αβραάμ, αλλά του πατέρα μας, κομπάζοντας πάλι και καυχώμενοι για τη συγγένεια με τον Αβραάμ» (Ζ).

«Εσύ ο ίδιος είσαι ανώτερος από τον Αβραάμ και τους προφήτες, ο οποίος υπόσχεσαι ότι θα καταστήσεις και άλλους ανώτερους από εκείνους; Επομένως δεν θα πεθάνεις, τη στιγμή που εκείνοι πέθαναν, αλλά θα παραμείνεις αθάνατος, ενώ είσαι άνθρωπος και έχεις το σώμα από τη γη; Πώς λοιπόν θα μπορούσες να δώσεις σε άλλους αυτό που δεν έχεις εσύ ο ίδιος;» (Κ). Πράγματι ο Κύριος αξιώνοντας, ότι τα λόγια του είχαν τη δύναμη τηρούμενα να κατανικήσουν το θάνατο, τον οποίο δεν απέφυγαν στο παρελθόν ούτε εκείνοι, οι οποίοι υπήρξαν όργανα του λόγου του Θεού, θεωρούσε τον εαυτό του μεγαλύτερο από εκείνους (μ).

(2) Η λέξη αυτή μόνο εδώ συναντιέται στον Ιωάννη και το ήτις (=η οποία) στο Α' Ιω. α 2 (β). Μπαίνοντας αντί για το απλό ὅς σημαίνει, ο οποίος μολονότι υπήρξε Αβραάμ (g). Παρακινούνταν από τη σκέψη ότι κανένας δεν ήταν δυνατόν να είναι μεγαλύτερος από τον Αβραάμ και τους προφήτες. Δεν σκέφτονταν όμως, ότι ο Μεσσίας θα ήταν μεγαλύτερος από τον Αβραάμ και τους προφήτες, οι οποίοι απέκτησαν τη φήμη τους χάρις σε αυτόν. Διότι υπήρξε τιμή για τον Αβραάμ, το ότι ο Μεσσίας θα ήταν απόγονός του και θα καταγόταν από αυτόν. Και το ότι οι προφήτες προανήγγειλαν τα σχετικά με τον Μεσσία, αυτό τους τίμησε πολύ. Συνεπώς ο Μεσσίας χάρις στον οποίο όλοι αυτοί τιμήθηκαν, ήταν πολύ ανώτερος από αυτούς. Αντί λοιπόν να συμπεράνουν, από το ότι ο Χριστός έκανε τον εαυτό του μεγαλύτερο από τον Αβραάμ, ότι είχε δαιμόνιο, έπρεπε να προσέξουν στο ότι με τα έργα, τα οποία ούτε ο Αβραάμ, ούτε οι προφήτες είχαν επιτελέσει, αποδείκνυε, ότι ήταν πράγματι ο Μεσσίας και ως τέτοιοι όφειλαν να τον δεχτούν. Τα μάτια τους όμως είναι τυφλά.

(3) «Και αυτό το λένε με υβριστική διάθεση. Εσύ, λέει, υψώνεις τον εαυτό σου» (Χ). «Πόσο μεγάλο κάνεις τον εαυτό σου από τρέλα χωρίς μέτρο;... Τον συμβουλεύουν να φρονεί κάτι μετριότερο» (Κ). Εσύ «που δεν είσαι άξιος κανενός λόγου, ο γιος του μαραγκού, που είσαι από τη Γαλιλαία» (Θφ). Οι Ιουδαίοι θέτουν το ερώτημα αυτό με υβριστική πρόθεση· η Σαμαρείτιδα έθεσε παρόμοιο ερώτημα αμφιβάλλοντας μεν, με αγαθή όμως πρόθεση (χ).

Ιω. 8,54 απεκρίθη Ἰησοῦς(1): ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτόν(2), ἡ δόξα μου οὐδὲν ἔστιν(3): ἔστιν(4) ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με(5), ὃν ὑμεῖς λέγετε(6) ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἐστί,

54Απάντησε ο Ιησοῦς: «Αν ἐγὼ ἀποδώσω δόξα στον εαυτό μου, ἡ δόξα μου δεν εἶναι τίποτα· ὑπάρχει αὐτός που με δοξάζει, ο Πατέρας μου, ἐκεῖνος για τον ὁποῖο εσεῖς λέτε, ὅτι εἶναι Θεός σας.

(1) «Ἄκουσε (ο Χριστός): μήπως εσύ είσαι ανώτερος από τον πατέρα μας Αβραάμ; Και δεν βρήκε το θάρρος να πει σε αυτούς ότι, ναι, αλλά το κάνει αυτό με τρόπο καλυμμένο» (Χ). Διότι «δεν θα υπέφερε τον λόγο ο υπερήφανος Ιουδαίος· διότι αμέσως θα αγανακτούσε κάποιος με αυτόν και προσποιούμενος ότι αγαπά τον Πατέρα και υποκρινόμενος ότι υπερασπίζεται την δόξα των αγίων, θα έκανε θερμότερη επίθεση εναντίον του Χριστού» (Κ). Όμως με αυτά «προετοιμάζει αυτό που πρόκειται να πει... Διότι θέλει να αποδείξει, ότι είναι ανώτερος από τον Αβραάμ» (Ζ). Στην απάντησή του ο Κύριος δεν επιμένει στη μαρτυρία την οποία δίνει αυτός για τον εαυτό του, αλλά στη συμμαρτυρία την οποία έδινε για αυτόν και ο Πατέρας του.

(2) Δες σ. 50 και ε 41,ζ 18. Σε όλα αυτά τα χωρία το δόξα σημαίνει τιμή και αντιτίθεται η δόξα, την οποία οι άνθρωποι μπορούν να δώσουν, με την δόξα η οποία προέρχεται από το Θεό (β). Ο Κύριος με αυτά που λέει απαντά στο ερώτημα: Πόσο μεγάλο κάνεις τον εαυτό σου; Η απάντηση ουσιαστικά είναι η εξής: Δεν είμαι τίποτα άλλο παρά ό,τι ο Πατέρας μου θέλησε να είμαι και μαρτυρεί ότι είμαι (g). Ο σιναϊτικός, ο βατικανός, ο κώδικας του Βέζα, ο Ωριγένης έχουν τη γραφή: δοξάσω.

(3) Το να δοξάζει κάποιος τον εαυτό του με καυχησιολογία και αυτοέπαινο δεν αποτελεί πραγματική δόξα, αλλά τελείως αντίθετα ο αυτοεπαινούμενος πέφτει στην εκτίμηση των σοβαρών ανθρώπων (ο).

Και ακριβώς για αυτό οι αυτοεπαινούμενοι προσπαθούν να κρύβουν κάτω από ευλογοφανή προσχήματα το πάθος τους αυτό, κυνηγώντας με κατάλληλα και φαινομενικά ευπρεπή ερωτήματα τους επαίνους των άλλων. Και εκείνοι ακόμα, οι οποίοι είναι κατεξοχήν αιχμαλωτισμένοι από αυτό, δεν θα ήθελαν ποτέ οι άλλοι να σχηματίσουν για αυτούς την υποψία, ότι αυτοεπαινούνται. Το να τιμούμε τους εαυτούς μας με καυχησιολογίες και αυτοεπαινούς είναι χίμαιρα, είναι κάτι κενό και χωρίς πραγματικό περιεχόμενο και για αυτό και ονομάζεται κενοδοξία και ματαιοδοξία. Οι

αυτοθαυμαζόμενοι είναι και αυτοαπατώμενοι. Ο Κύριός μας λοιπόν δεν υπήρξε από εκείνους, οι οποίοι με αυτοεπαίνους τιμούν τους εαυτούς τους, όπως τον παρίσταναν οι Ιουδαίοι. Δοξάστηκε από Εκείνον, ο οποίος είναι η πηγή της δόξας και «δεν δόξασε τον εαυτό του με το να γεννηθεί αρχιερέας» (Εβρ. ε 4,5).

(4) «Το «υπάρχει» σε αυτήν την πρόταση θέλει να το καταλάβουμε όχι απλά ούτε αβασάνιστα, αλλά μάλλον το τοποθέτησε αυτό στην πρόταση για να φανερώσει ότι ο Πατέρας «υπάρχει» (Κ)= Πράγματι υπάρχει και υπάρχει αιωνίως και από μόνος του. Μπαίνει μπροστά με έμφαση (β).

(5) Μπορεί να αναφέρεται στην προαιώνια γέννηση του Λόγου («Δοξάζεται βεβαίως από τη μία ο μονογενής από αυτόν που τον γέννησε διότι έχει, μαζί με όλα τα άλλα αγαθά, και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ουσίας του») (Κ).

Πιο σωστό είναι να αναφερθεί στο μεσσιακό έργο του Χριστού και στη δόξα του ως ανθρώπου. Αυτός που με δοξάζει με τα θαύματα, τα οποία είναι μία μορφή της μαρτυρίας του Πατέρα (ε 31,36) και με την ζωοποιό δύναμη την οποία μου έδωσε (β). «Διότι τον δόξαζε με κάθε τρόπο, άλλοτε με τις προφητείες σχετικά με αυτόν, άλλοτε πάλι και με τη μαρτυρία από τους ουρανοί και άλλοτε με τα μύρια και άπειρα θαύματα» (Θφ).

Τα βλέμματα του Κυρίου ήταν εξ' ολοκλήρου προσηλωμένα στη δόξα αυτή, με την οποία ο Πατέρας του τον στεφάνωσε. Δεν κυνηγούσε λοιπόν τις επιδοκίμασιες και τους επαίνους των ανθρώπων της εποχής του, αλλά περιφρονούσε αυτά. Διότι η καρδιά του και τα μάτια της ψυχής του ήταν διαρκώς στραμμένα προς την δόξα, την οποία του είχε υποσχεθεί ο Πατέρας του και την οποία είχε ο Κύριος ως Υιός του Θεού κοντά στον Πατέρα «πριν υπάρξει ο κόσμος». Ζητούσε με την τέλεια υπακοή προς τον Πατέρα του και την βαθύτατη ταπείνωσή του να υψώσει αυτόν ο Πατέρας και να χαρίσει σε αυτόν το όνομα το πάνω από κάθε όνομα (Φιλιπ. β 8,9). Σημείωσε ότι ο Χριστός, αλλά και όλοι όσοι ακολουθούν τα ίχνη του και είναι δικοί του εξαρτούν τους εαυτούς τους και τη δόξα τους από το Θεό. Και επειδή έχουν εκτιμήσει πρεπόντως την από το Θεό δόξα, περιφρονούν τελείως την ψεύτικη και μάταιη δόξα αυτού του κόσμου.

(6) «Τους ελέγχει πάλι... ότι εξασκούν την αγάπη στο Θεό μόνο στα λόγια και μάλιστα σκέτα λόγια, αλλά απέχουν πάρα πολύ από το να γνωρίζουν αληθινά το Θεό» (Κ). Με το «λέγετε» φανερώνει «την καύχηση με τα λόγια», την οποία «παρουσιάζοντάς την, έκανε μεγαλύτερη την κατηγορία» (Χ). Το «λέγετε» αναφέρεται στο πνεύμα της καύχησης από το οποίο κατέχονταν (ο). Λέτε ότι ο Θεός είναι δικός σας, ότι εμείς διαλεχτήκαμε από το Θεό και βρισκόμαστε σε διαθήκη (συμφωνία) με αυτόν. Λέτε ότι εμείς είμαστε ο Ισραήλ και οι απόγονοι του Ισραήλ. Αλλά «δεν είναι Ισραήλ όλοι όσοι προέρχονται από τον Ισραήλ» (Ρωμ. θ 6). Πολλοί ισχυρίζονται, ότι έχουν ζήλο και ενδιαφέρον για το Θεό και λένε ότι ο Θεός είναι δικός τους, χωρίς να έχουν κανένα δικαίωμα να λένε τέτοια. Τι θα μας ωφελήσει να λέμε ότι ο Θεός είναι δικός μας, όταν εμείς δεν είμαστε δικοί του και δεν αναγνωρίζομαστε ως λαός του από αυτόν;

Ιω. 8,55 καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν(1)· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν(2). καὶ ἐὰν εἶπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὁμοίος ὑμῶν ψεύστης(3)· ἀλλ' οἶδα αὐτόν(4) καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ(5).

55Αλλά δεν τον γνωρίσατε, ενώ εγώ τον γνωρίζω. Αν πω ότι δεν τον γνωρίζω, θα είμαι ψεύτης, όπως εσείς. Τον γνωρίζω όμως και τηρώ το λόγο του.

(1) Παρόλο που προβάλλατε την αξίωση, ότι είστε παιδιά του (σ. 41) και καυχιέστε ότι είναι Θεός σας, δεν τον ξέρετε (ο). Η αντίθεση είναι ανάμεσα στο «λέγετε» και «οὐκ ἐγνώκατε». Ο παρακείμενος δηλώνει γνώση... της οποίας τα αποτελέσματα επρόκειτο να διαρκούν (δ).

«Διότι το να γνωρίζει ίσως κάποιος ότι υπάρχει Θεός, δεν σημαίνει αυτό οπωσδήποτε ότι έχει και γνώση Θεού. Διότι το ότι υφίσταται και υπάρχει ο Θεός, και τα δαιμόνια το πιστεύουν» (Κ). Δεν «τον γνωρίζετε ως Θεό· διότι αν ήταν έτσι θα τρέματε το λόγια του ως Θεού. Τώρα όμως τόσο πολύ τον περιφρονείτε, ώστε, ενώ εκείνος νομοθέτησε «Μη φονεύσεις», εσείς έχετε φονικές διαθέσεις εναντίον μου» (Θφ).

Η περί του Θεού άγνοιά τους αποδεικνύεται και από το ότι απέρριπταν αυτόν που τους έστειλε ο Θεός (μ). Ο λόγος για τον οποίο οι άνθρωποι δεν δέχονται το ευαγγέλιο του Χριστού είναι ότι αγνοούν το Θεό. Δεν υποτάσσονται στη δικαιοσύνη του Χριστού, διότι «αγνοούν τη δικαιοσύνη του Θεού» (Ρωμ. ι 3). Εκείνη είναι πραγματική γνώση του Θεού, η οποία συντελεί στο να ταπεινώσει τον άνθρωπο και να διεγείρει σε αυτόν τον πόθο για ανόρθωση και εξομοίωσή του με το Θεό. Η άγνοια αυτή, την οποία αποδίδει σε αυτούς είναι αξιόμемπητη, διότι αν διάβαζαν με ειλικρίνεια και ταπείνωση την Π.Δ. δεν θα κατέχονταν από αυτήν την άγνοια (ο). Δεν γνωρίζετε τη φύση του Θεού Πατέρα, το άγιο θέλημά του και την αγάπη του, με τα οποία θέλει οι άνθρωποι να γίνουν άγιοι και να σωθούν μέσω του Χριστού (δες Ιστ 3, Α' Ιω. β 3).

Γενικότερα στην Ιωάννεια χρήση, το «γνωρίζω» το Χριστό σημαίνει γνωρίζω το Μεσσιακό αξίωμά του

(ιζ 3, στ 69), την θεότητά του, την ύψιστη σε εμάς αγάπη του και τις ευεργεσίες προς εμάς από τη σχέση μαζί του· την αγάπη του Χριστού προς το Θεό (ιδ 31), την αγιότητά του (G). Οι άνθρωποι είναι δυνατόν να μιλούν με φαινομενικά βαθείς και λεπτούς συλλογισμούς για το Θεό και όμως να τον αγνοούν. Και υπάρχουν πολλοί, οι οποίοι θεωρούν τους εαυτούς τους συγγενείς με το Θεό και όμως είναι ξένοι με αυτόν και δεν έχουν γνώση αυτού. Μόνο το όνομα του Θεού έμαθαν και αυτό ψελλίζουν με τα χείλη, αλλά για τη φύση του Θεού, για τις άπειρες τελειότητες και για τις σχέσεις του με τα δημιουργήματά του δεν γνωρίζουν τίποτα.

(2) Δες ζ 29. Το οΐδα σημαίνει την άμεση γνώση, σε αντίθεση με το έγνωκατε, το οποίο συνήθως σημαίνει την επίκτητη γνώση (g). Γνωρίζω αυτόν «διότι προέρχομαι από αυτόν και έχω την ίδια ουσία και φύση και γνώση» (Z). Η άγνοια του Θεού, την οποία ο Ιησούς συναντά στους Ιουδαίους αφυπνίζει σε αυτόν σύμφωνα με το νόμο της αντίθεσης, το συναίσθημα της πραγματικής γνώσης την οποία έχει για τον Πατέρα, στο όνομα και για δόξα του οποίου μιλά. Και διακηρύσσει το προνόμιο αυτής της γνώσης του έντονα (g).

(3) Εάν αρνούνταν ότι είχε τη μοναδική αυτή γνώση για τον Πατέρα, θα αρνούνταν συγχρόνως και το ίδιο το κύρος και την ισχύ της αποστολής του. Δεν τους ονόμασε πιο πάνω απερίφραστα ψεύτες, τους αποκάλεσε όμως τέκνα του διαβόλου, ο οποίος είναι ψεύτης και ο πατέρας του (σ. 44)(β). «Το να πει «Γνωρίζω αυτόν», δεν είναι κομπασμός· αλλά το να πει ότι δεν τον γνωρίζει θα ήταν ψεύδος» (αμ). Οι Ιουδαίοι ήταν ψεύτες, διότι ισχυρίζονταν ότι γνώριζαν το Θεό τη στιγμή που δεν τον γνώριζαν. Ο Κύριος θα γινόταν ψεύτης, εάν έλεγε, ότι αγνοεί το Θεό, την ώρα που τον γνώριζε, όπως κανείς άλλος από τους ανθρώπους (μ). «Διότι εσείς μεν λέγοντας αλαζονικά ότι τον γνωρίζετε, ψεύδεστε. Εγώ όμως επειδή τον γνωρίζω, εάν πω ότι δεν τον γνωρίζω, αρνούμαι την αλήθεια» (Θφ).

(4) Επανάληψη με έμφαση που αποσκοπεί στο να παρουσιάσει συνδεδεμένη στενά την γνώση για το Θεό με την τήρηση των εντολών του Θεού (ο).

(5) «Τι τεκμήριο λοιπόν δίνεις για το ότι τον γνωρίζεις; Ότι, λέει, τηρώ τον λόγο του» (Θφ).

Προφανώς αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου. Και οι πιστοί κάτω από τη διεύθυνσή του τηρούν το λόγο και έτσι αποκτούν γνώση (b). Από την τελευταία αυτή φράση έπεται, ότι η δόξα την οποία ο Θεός αποδίδει στο Χριστό ως άνθρωπο, δεν στηρίζεται σε αυθαίρετη και μεροληπτική ενέργεια του Θεού. Προέρχεται από την αναγνώριση από τον Πατέρα της ανεπιφύλακτης υπακοής του υιού του που ενανθρώπησε. Ο Ιησούς στη ζωή του μετέβαλε με πλήρη συνέπεια την για το Θεό άμεση και τέλεια γνώση του σε ενέργεια υπακοής προς τον Πατέρα του: Γνωρίζω αυτόν και τηρώ το λόγο του (χ).

Η καλύτερη απόδειξη του ότι γνωρίζουμε το Θεό είναι η υπακοή μας σε αυτόν. Εκείνοι μόνο γνωρίζουν το Θεό πραγματικά, οι οποίοι τηρούν το λόγο του. Αποτελεί κανόνα απαράβατο το: «από αυτό ξέρουμε ότι τον γνωρίζουμε, από το εάν τηρούμε τις εντολές του» (Α΄ Ιω. β 3). Ο Κύριος ζητά από εμάς στο σ. 51 να τηρούμε το λόγο του. Συγχρόνως όμως έθεσε μπροστά μας τον εαυτό του πρότυπο υπακοής, πρότυπο χωρίς κάποια σκιά ή κηλίδα. «Τήρησε το λόγο» του Πατέρα του. Και αυτός ο οποίος «έμαθε από αυτά που έπαθε την υπακοή» (Εβρ. ε 8,9) είναι ο μοναδικός και άριστος διδάσκαλος, ο ικανός να διδάξει και εμάς να υπακούουμε.

Ιω. 8,56 Αβραάμ(1) ο πατήρ ύμῶν(2) ἠγαλλίασατο(3) ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν(4), καὶ εἶδε(5) καὶ ἐχάρη.

56Ο πατέρας σας ο Αβραάμ αναγάλλιασε στη σκέψη πως μπορεί να δει τις δικές μου τις ημέρες· τις είδε και χάρηκε».

(1) Αφού απάντησε στην κατηγορία «πόσο μεγάλο κάνεις τον εαυτό σου;... Εγώ δεν δοξάζω τον εαυτό μου» τώρα προχωρά να δώσει απάντηση και στην ερώτηση «Μήπως εσύ είσαι ανώτερος από τον πατέρα μας Αβραάμ, ο οποίος πέθανε;» (g). Με αυτά που λέει αποδεικνύει από τη μία ότι είναι ανώτερος από τον Αβραάμ, διότι «εάν (ο Αβραάμ) επιθύμησε να δει την ημέρα του, ως ανώτερου οπωσδήποτε» (Z) επιθύμησε· από την άλλη «δείχνει ότι αυτοί είναι ξένοι με τον Αβραάμ, εφόσον βεβαίως, με αυτά που εκείνος χαιρόταν, αυτοί λυπούνται» (X).

(2) «Τους αποδίδει μόνη και γυμνή τη συγγένεια της σάρκας» (K). Να τι έκανε ο πατέρας σας. Γιατί δεν του μοιάζετε; Υποκρύπτεται δριμύς έλεγχος.

(3) «Δηλαδή επιθύμησε» (Z)· τη χαρά από την ελπίδα. «Είχε αυτήν αξιοζήλευτη και ευκταία και πρόξενο χαράς» (Θφ). Εκδήλωσε το σφοδρό πόθο του με ζωηρή επιθυμία... Η αγαλλίαση αυτή προηγήθηκε από το ότι είδε· και η χαρά πάλι συνόδευσε το ότι είδε (g).

(4) Ἡ, «ημέρα εδώ νομίζω ότι εννοεί αυτήν του σταυρού, την οποία προεικόνισε ο Αβραάμ με τη θυσία του κριού και του Ισαάκ» (X). Ἡ, πιο σωστά, γενικά «ημέρα λέει τον καιρό του ερχομού του με σάρκα» (K). Την ημέρα της ενσάρκωσης και σύλληψης. Διότι σε αυτήν απέβλεπαν όλες οι υποσχέσεις που δόθηκαν σε αυτόν για το σπέρμα του (δ). Πότε ένιωσε αγαλλίαση; Κάποιοι είπαν

όταν άκουσε την υπόσχεση για προσεχή εγκυμοσύνη της Σάρρας, όταν αυτή γέλασε (Γεν. ιζ 17). Αλλά το γέλιο αυτό ήταν γέλιο ολιγοπιστίας. Μάλλον λοιπόν σημαίνει όταν ο Αβραάμ ελάμβανε γενικά τις υποσχέσεις του Θεού και μάλιστα την υπόσχεση, κατά την οποία με το σπέρμα του θα ευλογούνταν όλες οι φυλές της γης.

Ο Westcott παραθέτει Ιουδαϊκή παράδοση (Bereshith, R 44), σύμφωνα με την οποία ο Αβραάμ είδε ολόκληρη την ιστορία των απογόνων του στην οπτασία στο Γεν. ιε 6 (β). Ο Θεός υποσχέθηκε στον Αβραάμ τη γη της επαγγελίας, την οποία θα έδινε σε αυτόν και τους απογόνους του. Όμως ο Αβραάμ ουδέποτε επιθύμησε να δει την ημέρα της κατάκτησης της γης της επαγγελίας, όσο επιθύμησε να δει την ημέρα του Χριστού. Δεν μπορούσε να δει με τόση αδιαφορία το σπέρμα της επαγγελίας, με όση έβλεπε τη γη της επαγγελίας στην οποία κατοικούσε σαν κάποιος ξένος και μετανάστης. Εκείνοι οι οποίοι με αγαθή διάθεση άκουσαν και έμαθαν κάποια πράγματα για το Χριστό, αισθάνονται σφοδρό πόθο να γνωρίσουν για αυτόν περισσότερα. Εκείνοι οι οποίοι διέκριναν την αυγή του ηλίου της δικαιοσύνης, ποθούν να δουν και την ανατολή του. Στο μυστήριο της απολύτρωσης επιθυμούν και οι άγγελοι να σκύψουν. Πολύ περισσότερο πρέπει να επιθυμούμε αυτό εμείς, στους οποίους αφορά αυτή η λύτρωση.

(5) Πότε είδε; Ή, είδε προφητικά, όταν ζούσε· δηλαδή «όταν τον πρόσταζε ο Θεός να ανεβάσει τον Ισαάκ στο βουνό για θυσία· διότι είναι λογικό όταν αυτός ιερουργούσε τότε αυτήν την πράξη σαν ακριβώς σε σύμβολο να του έγινε σαφής η ακρίβεια του μυστηρίου. Θα μπορούσε όμως κάποιος να δώσει σχετικά με αυτό και άλλες αφορμές στους φιλομαθέστερους. Διότι πράγματι είδε και τρεις άνδρες στη δρυ της Μαμβρή, αλλά και δέχτηκε υπόσχεση από το Θεό ότι θα γίνει πατέρας πολλών εθνών» (Κ). Το «είδε» λοιπόν πρέπει να το πάρουμε με γενικότερη έννοια για δήλωση προφητικής ή προληπτικής θέας σύμφωνα με το Εβρ. ια 13 (πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι =είδαν τις υποσχέσεις από μακριά και τις δέχτηκαν με όλη τους την ψυχή). Το έν παραβολῆ έκομίσατο (=τον πήρε πάλιν πίσω τον Ισαάκ, και μάλιστα κατά τρόπον, που ο Ισαάκ έγινε προεικόνιση του Χριστού) του Εβρ. ια 19 ίσως δια φωτίζει το παρόν χωρίο (C). Προείδε την έλευση του Χριστού, όπως και ο προφήτης Ησαΐας μίλησε για αυτόν «ότι είδε την δόξα του» (χ).

Πιο σωστή η ερμηνεία των νεωτέρων, σύμφωνα με την οποία το όρος της Μεταμόρφωσης δείχνει ότι οι πεθαμένοι (όπως ο Μωϋσής) μπορούσαν όχι μόνο να δουν, αλλά και να συνομιλήσουν μαζί με τον Ιησού Χριστό. Είδε από τον τόπο των μακαρίων στον παράδεισο την ημέρα τη δική μου. Και ο Αβραάμ λοιπόν είδε το Χριστό με σάρκα, όταν ήλθε σε εμάς.

«Έστω και αν πέθανε ο Αβραάμ, αλλά έζησε και δεν έβλεπε πλέον το θάνατο, από τη στιγμή που βλέποντας την ημέρα του Ιησού αγαλλίασε και χάρηκε... Διότι αν ο Θεός δεν είναι Θεός νεκρών αλλά ζωντανών... ούτε ο Αβραάμ και οι προφῆτες ήταν πλέον σε θάνατο» (Ω). Ο Αβραάμ δεν είναι νεκρός. Εξακολουθεί και τώρα ενσυνείδητα να παρακολουθεί τις τύχες του λαού του. Δες Μάρκ. ιβ 26. Και χάρηκε κατά την έλευση του Χριστού, την ίδια ώρα που οι Ιουδαίοι την χλεύαζαν (μ). Ο Κύριος αποκαλύπτει εδώ γεγονός του αόρατου κόσμου, το οποίο μόνος αυτός μπορούσε να γνωρίζει. Βεβαίως εμείς αγνοούμε με ποια μορφή και πώς τα γεγονότα του παρόντος βίου μπορούν να γίνονται αισθητά σε αυτούς που ζουν στον κόλπο του Θεού. Ο Κύριος όμως βεβαιώνει εδώ το γεγονός αυτό. Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται και από το ακόλουθο «χάρηκε», το οποίο αντιτίθεται στο «ηγαλλιάσατο, το οποίο δηλώνει την χαρά από την προσδοκία (g,o).

«Δείχνει ότι δεν έρχεται χωρίς τη θέλησή του στο πάθος, από τη στιγμή βεβαίως που επαινεί αυτόν (=τον Αβραάμ) που χάρηκε για το σταυρό· διότι αυτό ήταν η σωτηρία της οικουμένης» (X).

Ιω. 8,57 εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· πενήκοντα ἔτη(1) οὕτω ἔχεις καὶ Ἀβραάμ ἑώρακας(2);

57Του εἶπαν τότε οἱ Ιουδαῖοι: «Οὔτε πενήντα χρονῶν δεν εἶσαι ἀκόμα κι ἔχεις δει τον Αβραάμ;»

(1) Υπάρχει και η γραφή Τεσσαράκοντα, που δεν μαρτυρείται επαρκώς. Στρογγυλός αριθμός που σημαίνει ταυτόχρονα τη συμπλήρωση και το τέλος της ανδρικής ηλικίας, μετά από την οποία ακολουθεί η γεροντική. Η ηλικία, κατά την οποία οι Λευῖτες αποχωρούσαν από την υπηρεσία (Αριθμ. δ 3)(ο). Η έννοια του λόγου: Ακόμα δεν γέρασες· δεν έφθασες ακόμα τον μισό αιώνα (b). Δεν μπορεί λοιπόν από αυτό να βγει εικασία για την αληθινή ηλικία του Κυρίου, όπως έπραξε ο Ειρηναίος (Κατά αιρέσ. ΙΙ 22,6) ο οποίος συμπέρανε, ότι ο Ιησούς γύρω στο τέλος της δημόσιας δράσης του ήταν λίγο μικρότερος από 50 ετών. Ούτε υπάρχει ανάγκη διόρθωσης του πενήκοντα με τη γραφή τεσσαράκοντα, η οποία προήλθε από απόπειρα συμβιβασμού του παρόντος χωρίου με το Λουκ. γ 23 (β).

(2) Ο Αβραάμ πέθανε 1850 χρόνια πριν από αυτήν την συνομιλία (b). Οι Ιουδαίοι επειδή δεν κατανόησαν την έννοια των λόγων του Κυρίου νομίζουν, ότι το «είδε και χάρηκε» αναφερόταν στο

χρόνο, κατά τον οποίο ο Αβραάμ ζούσε ακόμη στη γη. Ο σιναϊτικός γράφει: εώρακέ σε (=σε έχει δει [ο Αβραάμ]).

Ιω. 8,58 **εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν(1) λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμι(2).**
58**Κι ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀποκρίθηκε: «Σας βεβαιῶνῶ πῶς πρὶν νὰ γεννηθεῖ ὁ Αβραάμ, ἐγὼ ὑπάρχω».**

(1) Η μορφή αυτή της βεβαίωσης αναγγέλλει την σοβαρότητα και το μεγαλείο αυτής της αποκάλυψης, την οποία ο Κύριος κάνει για το πρόσωπό του (g). Σε αυτόν τον διάλογο ακόμη 2 φορές (στους σ. 34,51) συναντιέται ο τύπος αυτός και στις δύο περιπτώσεις ακολουθεί το συμπέρασμα ή η συγκεφαλαίωση των προηγουμένων (β). Εδώ πρόκειται ο Κύριος να εξαγγείλει μία από τις μοναδικές διακηρύξεις για τον εαυτό του (ο).

(2) Είναι άξια ιδιαίτερης προσοχής η χρήση του «γενέσθαι» για τον Αβραάμ και του «εἰμι» για τον Κύριο. Αντιθέτει ο Κύριος την σε συγκεκριμένο χρόνο ύπαρξη του Αβραάμ με την αδιάλειπτη και αιώνια ύπαρξή του (g).

«Με τρόπο που αρμόζει πάρα πολύ και σωστά, για μεν τον Αβραάμ βάζει το ρήμα γενέσθαι, ενώ για τον εαυτό του το εἰμαι» (Κ).

«Το μεν «γενέσθαι» λοιπόν δείχνει ὄν κτιστό· ενώ το «εἰμαι» αυτόν που είναι ἀκτιστος και κτίστης ὁ ἴδιος» (Ζ).

Στον μεν Αβραάμ χρησιμοποιεί το «γενέσθαι» διότι «δημιουργήθηκε από την ανυπαρξία», στον εαυτό του όμως λέει το «εἰμαι», επειδή «υπάρχει αιώνια» (Κ). «Όπως ακριβώς ο Πατέρας του χρησιμοποιεί αυτήν τη λέξη, δηλαδή το «εἰμαι», έτσι και αυτός· διότι αυτή δηλώνει την παντοτινή ύπαρξη, η οποία είναι απαλλαγμένη από κάθε χρόνο» (Χ).

Η ίδια αντίθεση ανάμεσα στο γενέσθαι και στο εἰμι υπάρχει και στο Ψαλμ. πθ 2 («Πρὶν νὰ γίνουιν τὰ ὄρη και νὰ πλαστεῖ ἡ γῆ και ἡ οἰκουμένη και ἀπὸ τὸν αἰῶνα και μέχρι τὸν αἰῶνα ἐσὺ εἶσαι»). Το «πρὶν» στην παρούσα φράση δεν εκφράζει ὅτι ἡ αἰωνιότητα προηγείται τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ἀπλῶς τὴν διαδοχή και τὴν ἐξάρτηση τοῦ χρόνου ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα (g). Παρόμοια φράση και στο ιγ 19.

Ολοφάνερα με τὴ φράση αὐτή ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει τὸν Κύριο νὰ διαβεβαιώνει γιὰ τὸν εαυτό του, ὅτι ἔχει τὴν ἀχρονη ὑπαρξη τῆς θεότητος σε ἀντίθεση με τὴν χρονική ὑπαρξη τοῦ ἀνθρώπου. Η ἴδια διδασκαλία ὑπάρχει και στὸν πρόλογο τοῦ ευαγγελίου (α 1,18) και στὴν πρὸς Κολοσσαεῖς (α 17)(β). Η ἱστορία λοιπὸν τῆς ζωῆς, τοῦ θανάτου και τῆς ἀνάστασης τοῦ Ἰησοῦ δεν εἶναι ἱστορία τῆς θέσης τοῦ δημιουργήματος και τῆς ἀνόδου τοῦ στο θρόνο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἱστορία τῆς κατάβασης και καθόδου στὸν κόσμο τοῦ αἰωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ· και ἡ ἀνάστασή του εἶναι ὄχι ἀπλή ἀνόδος ἀλλὰ ἐπιστροφή στὸν Πατέρα (χ). Ἀκόμη μία φορά ὁ Κύριος ἐδῶ τονίζει τὴν ἐνότητά του με τὸ Θεό (μ).

Εἶμαι ὡς Θεός. «ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν (ἐγὼ εἰμαι ὁ Ὑπάρχων) (Εξ. γ 14). Αὐτό εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο ἐκφράζει τὴν αὐθυπαρξία του. Δεν λέει Ἐγὼ ὑπήρξα, ἀλλὰ Ἐγὼ εἰμαι. Διότι αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος και ὁ τελευταῖος, ἀναλλοίωτα ὁ ἴδιος (Αποκ. α 8). Ἐτσι ὁ Κύριος ὑπήρξε ὄχι μόνο πρὶν τὸν Αβραάμ, ἀλλὰ και πρὶν ἀπὸ ὅλη τὴν κτίση. Εἶμαι (Ὑπάρχω) ὡς Μεσίτης. Εἶχε ἀναδειχτεῖ και ὀριστεῖ Μεσσίας ἀπὸ τὸν Πατέρα τοῦ πολὺ πρὶν τὸν Αβραάμ, διότι ἦταν «τὸ ἀρνὶ τὸ σφαγμένο ἀπὸ τότε που δημιουργήθηκε ὁ κόσμος» (Αποκ. ιγ 8). Ἐγινε ἀπὸ τὸ Θεό «σοφία, δικαιοσύνη, ἁγιασμός και ἀπολύτρωση» στὸν Ἀδάμ και στὸν Ἄβελ και στὸν Ενώχ και στὸ Νῶε και στὸν Σηθ και σε ὅλους τοὺς πατριάρχες, οἱ ὁποῖοι ἐζήσαν και πέθαναν με πίστη πρὶν ἀκόμα ὁ Αβραάμ γεννηθεῖ.

Ιω. 8,59 **ἦσαν οὖν(1) λίθους(2) ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη(3), καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν(4), καὶ παρήγεν οὕτως(5).**

59**Σήκωσαν τότε πέτρες νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Ὁ Ἰησοῦς ὁμως κρύφτηκε και βγήκε ἀπὸ τὸ ναό, περνώντας ἀπ' ἀνάμεσά τους· ἐτσι ἐφυγε.**

(1) Τὴν ἐννοια τῶν λόγων τοῦ Κυρίου ἀντιλήφθηκαν καλά οἱ Ἰουδαῖοι. «Και ἀφοῦ κατάλαβαν ὅτι ἀποδίδει στὸν εαυτό του τὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ» (Ζ), παίρνουν πέτρες, διότι «τοὺς φαίνεται ὅτι εἶναι βλάσφημος ὁ λόγος» (Χ). Ἀντὶ νὰ προσκυνήσουν αὐτόν ζητοῦν νὰ τὸν λιθοβολήσουν (Stier). Το ἴδιο και στο ι 31-33, ὅπου διακηρύττει, ὅτι «ἐγὼ και ὁ πατέρας εἴμαστε ἓνα».

(2) Τα ὄπλα τοῦ πλήθους (b). Η ολοκλήρωση τοῦ ναοῦ δεν εἶχε συντελεστεῖ ἀκόμα και στὶς αὐλές τοῦ βρίσκονταν πέτρες (δες Μάρκ. ιγ 1 και Ἰωσήπ. Ἀρχαιολ. 17,9,3)(β).

(3) «Φεύγει πάλι με ἀνθρώπινο τρόπο... και.. δεν διέλυσε τὴ δύναμή τους» (Χ). «Ὡς ἀνθρωπος ἐφυγε ἀπὸ τὶς πέτρες. Ἀλλὰ ἀλίμονο σε ἐκείνους ἀπὸ τὶς πέτρινες καρδιές τῶν ὁποίων ἐφυγε ὁ Θεός» (Αυ).

Ἦ, κρύφτηκε «καθιστώντας τὸν εαυτό του με τὴ δύναμη τῆς θεότητος ἀόρατο σε αὐτοὺς που τὸν ζητούσαν» (Κ). Ἦ, ὄχι με θαύμα, παρόλο που εἰδικὴ ἐπέμβαση τῆς θείας Πρόνοιας διαφύλαξε αὐτόν σῶο στὴν επικίνδυνη ἐκείνη περίπτωση. Πάντως ὁ Κύριος περιβαλλόταν ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς μαθητές

του αλλά και από κάποιο κύκλο θετικών ακροατών (g). Αφού αναμίχθηκε ανάμεσα σε αυτόν τον κύκλο διέφυγε. Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(4) Η φράση και μέχρι το τέλος του σ. δεν μαρτυρείται από όλους τους κώδικες και θεωρείται κείμενο που παρεμβλήθηκε, το οποίο προστέθηκε για τονισμό της θαυμαστής διαφυγής (β). Παρ' όλα αυτά η διαφυγή μπορεί να εξηγηθεί φυσικά. Ο Ιησούς δηλαδή αφού αναμίχθηκε μαζί με τον κύκλο αυτών που είχαν φιλικές διαθέσεις προς αυτόν, διέφυγε τον λιθοβολισμό. Τότε αυτοί που επιχείρησαν να τον λιθοβολήσουν ήταν φυσικό να εξακολουθούν να συζητούν μεταξύ τους ζωηρά, οπότε ο Κύριος βρήκε ευκαιρία να διασχίσει τον όμιλό τους και να φύγει (ο).

(5) «Βάδιζε έτσι χωρίς να φαίνεται σε αυτούς» (Z) και κρυβόμενος από αυτούς. Ήταν αυτό ένα δείγμα της δύναμής του εναντίον των εχθρών του. Δεν μπορούσαν αυτοί να πράξουν κάτι εναντίον του παρά μόνο όσο και όταν αυτός τους το επέτρεπε. Αποδεικνύεται από εδώ, ότι όταν κατόπιν συλλήφθηκε από την κακία τους, έγινε αυτό, διότι αυτός από μόνος του θυσίασε τη ζωή του (Ιω. ι 18). Στην προκειμένη περίπτωση θα φαντάστηκαν οι Ιουδαίοι, ότι θα τον συλλάμβαναν ασφαλώς. Και όμως έγινε άφαντος από αυτούς. Ήταν επίσης αυτό δείγμα της συνετής πρόνοιας και φροντίδας για ασφάλεια του εαυτού του και της ζωής του κατά το χρόνο, κατά τον οποίο γνώριζε, ότι το έργο του δεν είχε ακόμα συντελεστεί. Και μας άφησε και έμπρακτα την επιβεβαίωση της διαταγής του, όταν σας διώκουν σε μία πόλη, να φεύγετε στην άλλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

9,1 Καὶ παράγων(1) εἶδεν(2) ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς(3).

1 Καθὼς πήγαινε στο δρόμο του ο Ιησούς, εἶδε ἕναν ἄνθρωπο που εἶχε γεννηθεῖ τυφλός.

(*) Σύμφωνα με τους πατέρες το νέο αυτό θαύμα συνδέεται άμεσα με το προηγούμενο. «Και αφού βγήκε από το ιερό, ἦλθε στο έργο επίτηδες» (X), και «πέφτει αμέσως το βλέμμα του στον εκ γενετῆς τυφλό» (K). Από τους ερμηνευτές άλλοι μεν αποδέχονται, ότι και το θαύμα αυτό έγινε γύρω στο απόγευμα (δες τις εικόνες στους σ. 4-5) του ίδιου Σαββάτου, κατά το πρωί του οποίου σημειώθηκε το θαύμα του παραλύτου (g)· άλλοι πάλι ότι αρχίζει εδώ η αφήγηση νέου τμήματος άσχετου με τα προηγούμενα (β), και άλλοι ότι το θαύμα έγινε κοντά στο ναό κατά την τελευταία ημέρα της γιορτῆς της σκηνοπηγίας, αφού καμία διακοπή στην αφήγηση δεν υποδηλώνεται (χ)· ἢ, εφόσον η συζήτηση που άρχισε με αφορμή αυτό το θαύμα συμπύπτει με την γιορτή των Εγκαινίων (Ιω. ι 22) κατά τις ημέρες της γιορτῆς αυτής έγινε και το θαύμα (τ).

Πρόκειται εδώ για τη θεραπεία τυφλού γνωστότατου, που καθόταν στο ναό ἢ σε άλλη πολυσύχναστη θέση και ζητούσε ελεημοσύνη. Το θαύμα λοιπόν μπορούσε εύκολα να ελεγχθεί, αλλά ἦταν και πιο καταπληκτικό από όλα τα θαύματα θεραπείας που αναφέρονται. Για αυτό και ο ευαγγελιστής διαλέγει αυτό για αφήγηση, την οποία κάνει ζωηρά και με πολλές λεπτομέρειες, σαν να παρέχει σε μας τα πρακτικά του συμβάντος.

(1) Διαμέσου της πόλης. Απότομη έναρξη της αφήγησης, όμως η εισαγωγή της με το «και» είναι εξ' ολοκλήρου Ιωάννεια (β).

«Βγαίνει από το ιερό ο Κύριος επιχειρώντας να χαλαρώσει κάπως το θυμό των Ιουδαίων και μεταβαίνει σε θεραπεία ενός τυφλού, μαλακώνοντας με το θαύμα αυτό την σκληρότητα και ανυπακοή τους» (Θφ).

Παρόλο που οι Ιουδαίοι τόσο πολύ τον είχαν κακομεταχειριστεί και όχι μόνο με λόγια, αλλά και με έργα τον είχαν προκαλέσει, ο Κύριος δεν έχανε ευκαιρία να ενεργεί το καλό μεταξύ τους και δεν πήρε ποτέ την απόφαση να σταματήσει να τους εξυπηρετεί. Η θεραπεία του τυφλού στην οποία προέβη, ἦταν και ευεργεσία προς την ιουδαϊκή κοινωνία, αφού ο θεραπευμένος τυφλός έγινε ικανός να εργάζεται και η κοινωνία έτσι απαλλάχτηκε από το βάρος να τον διατρέφει. Είναι ευγενές και γενναίο και μας εξομοιώνει με το Χριστό να εξυπηρετούμε πρόθυμα την κοινωνία και όταν ακόμα παραγνωρίζομαστε από αυτήν.

(2) «Αυτός εἶδε τον τυφλό, δεν πλησίασε ο τυφλός τον Ιησού» (X). Με αυτό φανερώνει, ότι ο Ιησούς δεν προκλήθηκε από τον τυφλό για θεραπεία των ματιών του. Το ερώτημα που ἔθεσαν οι μαθητές προκλήθηκε από το γεμάτο συμπάθεια ενδιαφέρον, με το οποίο ο Κύριος εἶδε τον τυφλό (g). Ο φτωχός αυτός ἄνθρωπος δεν μπορούσε να δει το Χριστό, ο Χριστός όμως εἶδε αυτόν και πρόλαβε και τις ικεσίες του και τις προσδοκίες του με θαυμαστή και καταπληκτική θεραπεία. Ο Χριστός βρίσκεται πολλές φορές από εκείνους, οι οποίοι δεν ζητούν ούτε βλέπουν αυτόν. Δες Ησ. ξε 1. Και αν γνωρίζουμε ἢ μαθαίνουμε κάτι για το Χριστό, αυτό οφείλεται στο ότι πρώτα γνωριστήκαμε από αυτόν (Γαλ. δ 9) και πιαστήκαμε από αυτόν (Φιλιπ. γ 12)

(3) Η φράση είναι συνηθισμένη στους εθνικούς συγγραφείς. Η λέξη «γενετή» είναι από αυτές που λέγονται μοναδική φορά.

«Κάνει θαύμα όχι τυχαίο, αλλά το οποίο τότε για πρώτη φορά συνέβη» (X). «Θαύμα μέγιστο και το οποίο δεν είχε γίνει ποτέ μέχρι τότε. Διότι τυφλοί μεν και άλλοι ξαναείδαν· αλλά τυφλός εκ γενετής κανείς μέχρι τότε» (Z).

«Διότι από την αρχή του κόσμου, λέει, δεν ακούστηκε ότι άνοιξε κάποιος τα μάτια κάποιου που γεννήθηκε τυφλός» (X). Η θεραπεία αυτή ξεπερνάει όλες τις θεραπείες τυφλών που εξιστορούν οι συνοπτικοί. Ο Ιωάννης εκλέγει επίτηδες αυτήν. Στον Ιουστίνο (Διάλογος προς Τρύφ. 69) συναντιέται υπαινιγμός που αναφέρεται στο θαύμα αυτό («θεράπευσε τους εκ γενετής και σωματικά τυφλούς και κουφούς και ανάπηρους»). Ενήργησε αυτό το θαύμα, για να δώσει δείγμα της δύναμης την οποία έχει να βοηθά αποτελεσματικά και στις πιο απελπιστικές περιπτώσεις και να μας συντρέχει και εκεί όπου κανείς άλλος δεν μπορεί να μας βοηθήσει.

9,2 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ(1) αὐτοῦ λέγοντες· ραββί, τίς ἤμαρτεν(2), οὗτος(3) ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ(4), ἵνα(5) τυφλὸς γεννηθῆ;

2 Τον ρώτησαν, λοιπόν, οι μαθητές του: «Διδάσκαλε, ποιος αμάρτησε και γεννήθηκε αυτός τυφλός, ο ίδιος ή οι γονεῖς του;»

(1) Η φύση του ερωτήματος και η ονομασία Ραββί μαρτυρούν ότι μαθητές εδώ είναι ο στενότερος κύκλος των 12 γύρω από τον Ιησού (β).

(2) Το ερώτημα τίθεται σύμφωνα με την ιδέα που γενικώς επικρατούσε στους Ιουδαίους, ότι υπήρχε στενή σχέση μεταξύ φυσικού κακού και αμαρτίας. Δες και Λουκ. ιγ 1 και εξής. Τρομερές ασθένειες θεωρούνταν ως συνέπειες αμαρτιών, όπως φαίνεται και από τα λόγια των τριών φίλων του Ιώβ προς αυτόν.

Ἡ «Πριν από αυτό, θεραπεύοντας τον παράλυτο, ἔλεγε: Ορίστε, ἔγινες υγιής· μην αμαρτάνεις πια. Αυτοὶ λοιπόν αφού κατάλαβαν ὅτι ἐκεῖνος λόγω αμαρτιῶν ἔγινε παράλυτος, λένε· Ἐστω, ἐκεῖνος λόγω αμαρτιῶν ἔγινε παράλυτος· για αὐτὸν ὅμως τι θα μπορούσες να πεις;» (X).

(3) Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «ὅπως ακριβῶς λοιπόν, βλέποντας κάποιο παιδί να βρίσκεται σε ἄθλια κατάσταση, λέμε, Τι ἔκανε το παιδί; χωρίς να ρωτάμε, ἀλλὰ εκφράζουμε ἀπορία, ἔτσι λοιπόν και οι μαθητές, δεν το ἔλεγαν αὐτό τόσο ὑπὸ μορφή ἐρώτησης, ἀλλὰ ἀπορίας» (X).

Ἡ, οι μαθητές ἀναφέρονται στην περίοδο πριν τη γέννηση του παιδιοῦ. Λέγεται λοιπόν αὐτό ἢ «σύμφωνα με πλάνη Ἑλληνική» που εἰσχώρησε και στους Ιουδαίους, σύμφωνα με την ὁποία «ισχυρίζονται ὅτι οι ψυχές των ἀνθρώπων προϋπάρχουν και προϋφίστανται πριν την κατασκευή των σωμάτων, και κατεβαίνουν πρόθυμα στη γη για να αμαρτάνουν και προτού ἀποκτήσουν τα σώματα, και ἐκείνη την ὥρα συνδέονται αὐτές με τα σώματα, ὅταν παίρνουν ως τιμωρία το να μπουνε μέσα σε σώμα» (K). Δηλαδή σύμφωνα με τις πλάνες σχετικά με την μετεμψύχωση και μετενσάρκωση.

Ἡ «ὄχι με την ἔννοια ὅτι ἐπειδὴ αμάρτησε ἀρρώστησε. Διότι πῶς ἦταν δυνατόν να αμαρτήσῃ αὐτός που δεν εἶχε ἀκόμη γεννηθεῖ; Ἀλλὰ με την ἔννοια ὅτι ἐπρόκειτο στο μέλλον να αμαρτάνει, ὁπότε ο Θεός αφού το προγνώρισε, τοῦ ἔδωσε την ἀσθένεια» (Θμ).

Ἡ, πιο πιθανή ερμηνεία, λέγεται αὐτό σύμφωνα με την ιδέα που επικρατοῦσε και στους Ραββίνους (δες Bereshith, R 34), που προήλθε ἀπὸ παρερμηνεία ἴσως των Γενέσ. κε 22 και Ψαλμ. ν 7, σύμφωνα με την ὁποία και στην κοιλιά της μητέρας τους τα ἔμβρυα μπορούσαν να αμαρτήσουν (g,β). Ο Bauer ἐρμηνεύοντας το παρόν χωρίο παραθέτει την ἀπάντηση που δόθηκε ἀπὸ ραββίνο σε κάποιον ἀπὸ τους μαθητές του, που τον ρώτησε ἀπὸ πότε ἀρχίζει ο ἀνθρώπος να αμαρτάνει, ἀφότου γεννηθεῖ ἢ ἀφότου σχηματίζεται στην κοιλιά της μητέρας του. Και ο ραββίνος ἀπάντησε· ἀφότου σχηματίζεται στην κοιλιά της μητέρας του (χ).

(4) Η ιδέα, ὅτι ο ἀνθρώπος πάσχει για αμαρτίες των γονέων του μπορούσε να στηριχθεῖ στο Εξόδου κ 5 (g). Δες και Εξ. λδ 7, Ἀρ. ιδ 18, Ψαλμ. οη 8, ρη 14, Ησ. ξε 6-7. Την ιδέα ὅμως αὐτήν ἀπέκρουσε ο Ιεζεκιήλ διακηρύττοντας την ἀρχή «η ψυχὴ που αμαρτάνει, αὐτή θα πεθάνει· ο γιος ὅμως δεν θα πάρει πάνω του την ἀδικία του πατέρα» (Ιεζ. ιη 20, δες και σ. 2-4)(β).

«Δεν εἶπε αὐτό, ὅτι εἶναι δυνατόν δηλαδή και λόγω γονέων κάποιος να τιμωρηθεῖ· διότι και μέσω του Ιεζεκιήλ ἀναιρεῖ αὐτήν την ὑπόνοια» (X).

«Διότι παρόλο που στο βιβλίο της Εξόδου ἔχει γραφθεῖ για το Θεό ὅτι, ἀποδίδει αμαρτίες πατέρων στα παιδιά, μέχρι τρίτης και τετάρτης γενεάς, ἀλλὰ αὐτό ἔχει εἰπωθεῖ για ἐκείνους μόνο, δηλαδή για αὐτοὺς ἀπὸ τους Ἰσραηλίτες που ἐπρόκειτο να εἰδωλολατρήσουν» (Z).

«Ἐπειδὴ δηλαδή αὐτοὶ που βγήκαν ἀπὸ την Αἴγυπτο μετὰ τα σημεῖα και τα θαύματα ἔγιναν χειρότεροι ἀπὸ αὐτοὺς που δεν εἶχαν δει τίποτα ἀπὸ αὐτά, λέει ο Θεός ὅτι θα πάθουν τα ἴδια, τα ὁποία ἔπαθαν ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ τόλμησαν τα ἴδια» (X).

Ἡ «υπήρξε ἴσως κάποιος ἀνδρας παράνομος... ἀλλὰ ἔδειξε καρτερία... με ἀνεξικακία ο Θεός, και δεν του ἔστειλε την ὀργή που του οφειλόταν. Ἐπειτα γέννησε αὐτός γιο, ο ὁποῖος συναγωνίστηκε την ἀσέβεια του πατέρα και ξεπέρασε σε κακία τον γονιό του· και μακροθύμησε και σε αὐτὸν ο Θεός·

αλλά και από αυτόν γεννήθηκε τρίτος, ή και από τον τρίτο τέταρτος... ο οποίος εξάσκησε την ασέβεια στον ίδιο βαθμό με εκείνους. Στέλνει λοιπόν ο Θεός την οργή που οφείλεται σε όλη τη γενιά από παλιά και από την αρχή» (Κ).

(5) «Μερικοί όμως λένε ότι αυτή η φράση (το ΐνα) δεν φανεώνει την αιτία, αλλά το αποτέλεσμα» (Χ). Ή, πιο σωστά. Το ΐνα διατηρεί σε κάποιο βαθμό την έννοια του σκοπού=έπρεπε να γεννηθεί έτσι σύμφωνα με το θείο σχέδιο (g).

9,3 Άπεκρίθη ΐησοῦς(1)· οὔτε οὔτος ἤμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ(2), ἀλλ' ἵνα(3) φανερωθῆ(4) τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ(5) ἐν αὐτῷ(6).

3 Ο Ἰησοῦς ἀπάντησε: «Οὔτε αὐτός ἀμάρτησε οὔτε οἱ γονεῖς του, ἀλλὰ γεννήθηκε τυφλός για να φανερωθεῖ ἡ δύναμη τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ πάνω σ' αὐτόν.

(1) Για την αποσιώπηση του άρθρου δεσ α 50.

(2) «Αυτό το λέει, όχι απαλλάσσοντας αυτούς από αμαρτήματα. Διότι δεν είπε απλώς: ούτε αυτός αμάρτησε ούτε οι γονεῖς του, αλλά πρόσθεσε: ώστε να γεννηθεί τυφλός... διότι αμάρτησε βέβαια και αυτός και οι γονεῖς του, αλλά δεν προήλθε από αυτό η τύφλωση» (Χ). Από εδώ διδασκόμαστε ότι οι θλίψεις και οι συμφορές δεν έρχονται πάντοτε ως τιμωρίες της αμαρτίας. Και για αυτό πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, ώστε να μην κατακρίνουμε τους άλλους ως μεγάλους αμαρτωλούς μόνο και μόνο διότι θλίβονται στον κόσμο αυτόν πολύ.

(3) Η τύφλωση του ανθρώπου προκαθορίστηκε, για να γίνει ευκαιρία της φανέρωσης της θείας δύναμης στη θεραπεία του (β). Ο Κύριος διδάσκει τους μαθητές να συγκεντρώσουν την προσοχή τους, όχι στη μυστηριώδη αιτία του παθήματος, αλλά στο σκοπό, για τον οποίο ο Θεός επέτρεψε αυτό, και στα σωτήρια αποτελέσματα, τα οποία θα μπορούσαμε από αυτόν να αποκομίσουμε (g).

(4) Η χρήση του ρήματος εξηγείται από το γεγονός, ότι τα έργα του Θεού αρχικά και πριν ακόμη εκτελεστούν, είναι κρυμμένα μέσα στο θείο σχέδιο (g). Υπάρχουν αυτά «κρυμμένα μόνο στη θεία και ανέκφραστη θέληση του Θεού» (Κ).

(5) Ή, τα έργα της παντοδυναμίας και της άπειρης αγαθότητας του Θεού (F). «Είναι δυνατόν και μέσα από αυτό (την ασθένεια) να δοξάζεται ο Θεός. Διότι όταν με την ουράνια ενέργεια ελευθερωθεί από την ασθένεια που τον ενοχλεί και η οποία τον βρήκε, ποιός δεν θα θαυμάσει τον γιατρό; Ποιός δεν θα δει την δύναμη του θεραπευτή μέσα από αυτόν;» (Κ). Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού είναι η ορατή φανέρωση της δύναμης του Θεού, η οποία χρησιμοποιούνταν υπέρ των ανθρώπων μέσω εκείνου, ο οποίος στάλθηκε για να φωτίσει τον κόσμο που βρισκόταν θαμμένος στα σκοτάδια της πλάνης και της αμαρτίας (χ).

Ή, γενικότερα, όπως φαίνεται από τη συνέχεια, η φράση «τα έργα του Θεού» στη σκέψη του Ιησού περιλαμβάνει μαζί με την εξωτερική πράξη, η οποία φέρει τη σφραγίδα της θείας παντοδυναμίας (το θαύμα της θεραπείας σ. 6-7), και τα από αυτήν πνευματικά αποτελέσματα του πνευματικού φωτισμού και της σωτηρίας του τυφλού (σ. 35-38)(g). «Έτσι ώστε και τα έργα του Θεού να φανερωθούν, και αυτός με αφορμή αυτό να ξαναδεί ψυχικά» (Ζ). Η πρόσκαιρη τύφλωση προετοίμασε τον εκ γενετής τυφλό να υποδεχτεί ταυτόχρονα και το υλικό και το πνευματικό φως. Τα έργα με τα οποία άνοιξαν ταυτόχρονα και τα εξωτερικά και τα εσωτερικά μάτια του (δ).

Τα έργα. Σε πληθυντικό. Όταν ένα έργο του Θεού γίνει γνωστό, όλα γίνονται γνωστά. Από τα έργα του λάμπουν η δύναμη και η δόξα και η χάρη του Θεού (b). «Να πάλι μία άλλη απορία. Θα μπορούσε κάποιος να ζητήσει: Πώς το είπε αυτό: διότι αδικήθηκε ο άνθρωπος με το να στερηθεί του φωτός, για να φανερωθούν τα έργα του Θεού;... Με ποια αδικία αδικήθηκε, άνθρωπε; Με το να στερηθεί, θα πει κάποιος, του φωτός. Και ποια είναι η βλάβη του να στερηθεί κάποιος το αισθητό φως; Αντιθέτως λοιπόν περισσότερο ευεργετήθηκε. Διότι μαζί με την σωματική όραση, φωτίστηκε και στα ψυχικά μάτια. Επομένως η τύφλωση τού βγήκε σε καλό, αφού μέσω της θεραπείας ήλθε σε επίγνωση του αληθινού Ηλίου της δικαιοσύνης» (Θφ).

«Όπως ακριβώς λοιπόν τα κακά δεν είναι κακά, τα σχετικά με την παρούσα ζωή, έτσι ούτε τα αγαθά είναι αγαθά, αλλά η αμαρτία μόνη είναι κακό, ενώ η τύφλωση δεν είναι κακό» (Χ).

(6) Με τη θαυμάσια αποκατάσταση της όρασής του. Ο Θεός έχει απεριόριστη κυριαρχία πάνω στα πλάσματά του και μπορεί να χρησιμοποιεί αυτά για δόξα του με όποιο τρόπο κρίνει κατάλληλο η σοφία του. Και εάν ο Θεός δοξάζεται είτε μέσω ημών είτε με εμάς, δεν δημιουργηθήκαμε ούτε υπάρχουμε μάταια.

9,4 Ήμἐ(1) δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με(2) ἕως ἡμέρα ἐστίν(3)· ἔρχεται νύξ(4) ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι(5).

4 Ὅσο διαρκεί ἡ μέρα, πρέπει να ἐκτελώ τα ἔργα ἐκείνου που μ' ἔστειλε. Ἐρχεται ἡ νύχτα, ὁπότε κανένας δεν μπορεῖ να ἐργάζεται.

(1) Υπάρχει και η γραφή ημάς, η οποία, μολονότι μαρτυρείται σοβαρότατα, δεν ευοδώνεται από τα συμφραζόμενα. Θα ερμηνεύσουμε αυτήν: «Επειδή ακριβώς μας ανέδειξε (ο Πατέρας) αποστόλους, πρέπει να εκπληρώνουμε τα έργα της αποστολής. Ο Κύριος όμως συναναμειγνύει τον εαυτό του με τους απεσταλμένους... και λέει αυτά τα λόγια, όχι οπωσδήποτε σαν να είναι μαζί μας ή σαν ένας από εμάς που είναι υποταγμένος από ανάγκη δουλική στα θελήματα αυτού που διατάζει, αλλά ακολουθεί ένα συνηθισμένο σχήμα λόγου και γνωστότατο σε εμάς» (Κ).

(2) «Τα έργα που με αποδεικνύουν γιο του πατέρα και ίσο με το Θεό. Εγώ πρέπει να φανερώω τον εαυτό μου... έτσι ώστε, αφού μέσω αυτών των έργων οδηγούνται οι άνθρωποι στην πίστη σε μένα, να μην χάνονται» (Ζ).

Ονομάζονται αυτά έργα του πατέρα που έστειλε, διότι συντελούνται με τη διαταγή και βοήθεια αυτού (Γ). Σημείωσε, ότι όταν ο επουράνιος Πατέρας έστειλε στον κόσμο τον Υιό του, όρισε σε αυτόν έργο το οποίο έπρεπε να συντελέσει. Δεν τον έστειλε για να τον υποδεχτούν σε επίσημες τελετές, αλλά για να εργαστεί. Εκείνον τον οποίο ο Θεός στέλνει, τον χρησιμοποιεί ως εργάτη και τον απασχολεί με έργο. Διότι δεν στέλνει κανέναν για να παραμένει οκνηρός. Έχουμε και εμείς έργο καθορισμένο ως καθήκον σε εμάς, για να επιτελέσουμε αυτό. Ενθυμούμενοι αυτό ας λέμε προς το Θεό: Κύριε, είμαι δούλος σου. Αποκάλυψε σε εμένα το θέλημα σου και ενίσχυέ με για να το εργάζομαι με επιμέλεια.

(3) «Όσο συνεχίζεται αυτή η ζωή» (Χ). «Ημέρα μεν ονομάζει τον καιρό της ζωής με αυτό εδώ το σώμα, ενώ νύχτα βεβαίως τον χρόνο του θανάτου. Επειδή δηλαδή η ημέρα έχει καθοριστεί για τα έργα, ενώ η νύχτα για την απουσία εργασίας και τον ύπνο, για αυτό τον μεν χρόνο της ζωής κατά τον οποίο πρέπει να εργαζόμαστε το αγαθό, τον λέει ότι είναι ημέρα, ενώ νύχτα τον καιρό της κοίμησης, κατά τον οποίο είναι εντελώς αδύνατον να γίνει κάποιο έργο» (Κ).

Ίσως ο Κύριος τη στιγμή που έλεγε τα λόγια αυτά να έβλεπε στον ορίζοντα τον ήλιο να δύει. Και η ημέρα εκείνη, η οποία επρόκειτο να περάσει, παίρνεται από αυτόν ως σύμβολο της επίγειας ζωής, η οποία οδηγούνταν προς το τέλος της. Το έργο μου, λέει, είναι να φωτίζω τον κόσμο, όπως ο ήλιος αυτός που δύει. Και εγώ μετά από λίγο θα δύσω. Οφείλω λοιπόν να μην χάνω ούτε στιγμή από αυτές που απέμειναν σε μένα για εκπλήρωση του έργου μου (g).

Και ο ίδιος ο Χριστός είχε την ημέρα του. Πρώτον, όλο το έργο του, το οποίο ως μεσίτης και αρχιερέας επιτελεί, πρέπει να γίνει εντός ορισμένων χρονικών ορίων, δηλαδή για όσο διαρκεί η παρούσα κατάσταση του κόσμου. Διότι μετά τη συντέλεια του κόσμου η βασιλεία θα παραδοθεί «στο Θεό και Πατέρα, έτσι ώστε ο Θεός να είναι τα πάντα για όλους» (Α΄ Κορ. ιε 24,28). Δεύτερον, όλο το έργο, το οποίο προσωπικά είχε αναλάβει να φέρει σε πέρας εδώ στη γη, έπρεπε να συντελεστεί πριν το θάνατό του. Και ως προς εμάς ο χρόνος της επίγειας ζωής μας είναι η ημέρα μας, κατά την οποία πρέπει να επιτελέσουμε καθετί που επιβάλλεται από τα καθήκοντά μας. Κατά τη διάρκεια της ημέρας αυτής πρέπει να εργαζόμαστε ακούραστα και να μην χάνουμε τον καιρό μας, ούτε να παίζουμε κατά τη διάρκεια του φωτός της ημέρας. Είναι τόσο λίγος ο χρόνος της ημέρας μας αυτής και περνά τόσο γρήγορα! Δεν έχουμε στη διάθεσή μας παρά μόνο μία ημέρα. Οσοδήποτε μακρός και αν μας φαίνεται εκ πρώτης όψεως ο βίος μας, «οι ημέρες μας σαν σκιά πέρασαν» και «χίλια έτη είναι σαν η ημέρα η χθεσινή, η οποία πέρασε» (Ψαλ. ρα 12,πθ 4).

(4) Ημέρα και νύχτα αντιτίθενται εδώ ως χρόνος της εργασίας και χρόνος της ανάπαυσης (g). Όπως λοιπόν ο όρος ημέρα χρησιμοποιήθηκε από τον Κύριο για δήλωση του χρόνου, στον οποίον θα διαρκούσε η επίγειά του διακονία και αποστολή, έτσι και ο όρος νύχτα αναφέρεται στον τερματισμό αυτής με το θάνατό του (ο). Νύχτα είναι ο χρόνος κατά τον οποίο σταματά κάποιος το έργο (G). «Νύχτα είναι η μέλλουσα ζωή, διότι εκεί κανείς δεν μπορεί να εργάζεται» (Θφ). Έρχεται νύχτα, οπωσδήποτε θα έλθει αυτή και για μας και ενδέχεται να έλθει αιφνίδια, να είναι μάλιστα και πολύ κοντά. Πάντως ολοένα έρχεται και πλησιέστερα. Ίσως ήδη να βρισκόμαστε στο μεσημέρι ή και στο δειλινό αυτής της ημέρας. Και δεν είναι δυνατόν να εξασφαλίσουμε στον εαυτό μας κάποιο λυκόφως που θα παρεμβάλλεται ανάμεσα στην ημέρα του βίου μας και τη νύχτα του θανάτου μας. Ας μην χάνουμε λοιπόν ούτε στιγμή από τις ώρες της ζωής μας. Διότι έρχεται νύχτα όπου κανείς δεν μπορεί να εργάζεται.

(5) «Μετά την απαλλαγή από εδώ» (Γ). Γενική και πασίγνωστη αλήθεια, κατά την οποία ο άνθρωπος κατά την ώρα του θανάτου του σταματά τα έργα του. Ο Κύριος ως θεάνθρωπος, Μεσίτης, αρχιερέας και Κριτής εξακολουθεί και μετά θάνατον να εργάζεται (ο). Αλλά στην ουράνια αυτή ζωή του στην πραγματικότητα θερίζει ό,τι έσπειρε κατά την επίγεια δράση του (g).

9,5 Όταν εν τῷ κόσμῳ ᾧ(1), φῶς εἶμι(2) τοῦ κόσμου(3).

5 Όσο είμαι σ' αυτόν τον κόσμο, είμαι το φως για τον κόσμο».

(1) «Αναφέρεται στη ζωή του στη γη... υποδηλώνοντας ταυτόχρονα τον εντός ολίγου θάνατό του» (Ζ).

(2) «Επειδή ακριβώς έχω έλθει για να φωτίσω αυτά που έχουν έλλειψη φωτός, πρέπει και στα σωματικά μάτια, εάν ασθενούν με την απευκταία έλλειψη του φωτός, να εγκαθιστώ το φως» (Κ). Με αφορμή μεν τον τυφλό και την επικείμενη θεραπεία του λέγονται τα λόγια αυτά, η έννοιά τους όμως είναι γενική. Ο Χριστός είναι το πνευματικό φως, μέσω του οποίου «πρέπει οι σκοτισμένοι να φωτίζονται μέσω της πίστης» (Ζ). «...Είμαι φως του κόσμου· διότι με την διδασκαλία και την παρουσίαση των θαυμάτων, φωτίζω τις ψυχές» (Θφ).

Το θαύμα της θεραπείας του τυφλού ήταν τύπος ή σύμβολο του πνευματικού φωτισμού, τον οποίο ο Χριστός ως φως του κόσμου στάλθηκε να μεταδώσει. Ανήκε λοιπόν σε αυτόν, εφόσον ήταν στον κόσμο αυτόν, να παρέχει την υγεία τόσο στους σωματικά όσο και στους πνευματικά τυφλούς (ο). Ο Κύριος είναι ο ήλιος της δικαιοσύνης, ο οποίος σκορπίζει τις ακτίνες του όχι μόνο σε εκείνους, οι οποίοι έχουν μάτια και μπορούν να βλέπουν, αλλά και για τους τυφλούς, τους οποίους θεραπεύει, εφόσον δεν αντιστέκονται σε αυτό. Ο Χριστός λοιπόν θα θεράπευε τον τυφλό αυτόν, ο οποίος τη στιγμή εκείνη αντιπροσώπευε τον τυφλό και βυθισμένο στο ηθικό σκοτάδι κόσμο, διότι ήλθε για να είναι φως του κόσμου, το οποίο όχι μόνο παρέχει φωτισμό, αλλά δίνει και μάτια για να βλέπουν. Αυτό μας ενθαρρύνει στο να προσέλθουμε σε αυτόν σαν σε φως που καθοδηγεί, ζωογονεί και ευφραίνει τις ψυχές. Σε ποιον άλλον θα πρέπει να βλέπουμε εκτός από αυτόν; Πού αλλού θα έπρεπε να στρέψουμε τα μάτια μας παρά μόνο προς το φως;

(3) Η επανάληψη της λέξης τονίζει την αντίθεση μεταξύ του Ιησού ως την πηγή κάθε ηθικού φωτός και του κόσμου που βρίσκεται στο ηθικό σκοτάδι, στον οποίο ήλθε να μεταδώσει φως και σωτηρία (ο).

9,6 Ταῦτα(1) εἰπὼν(2) ἔπτυσσε χαμαὶ(3) καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος(4), καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ(5)

6 Όταν τα εἶπε αυτά ο Ιησούς, ἔπτυσσε κάτω, ἔφτιαξε πηλό από το φτύμα, ἄλειψε με τον πηλό τα μάτια του τυφλού,

(1) «Ποια αυτά; Το «για να φανερωθούν...» και ότι «πρέπει εγώ να εργάζομαι τα έργα αυτού που με έστειλε» (Χ).

(2) Ενώ άκουγε ο τυφλός (b). Το ακόλουθο θαύμα παρουσιάζεται έτσι ως άμεση εφαρμογή όσων λέχθηκαν προηγουμένως (g). Πιστοποίησε τα λόγια με τα έργα (χ).

(3) Αντίθετα με τη συνήθειά του ο Κύριος, κατά την οποία ανέμενε πρώτα να εκδηλωθεί η πίστη αυτών που του ζητούσαν κάποια θεραπεία, στην παρούσα περίπτωση «με εκούσια και αυθόρμητη διάθεση έρχεται ο Σωτήρας στο να θέλει να θεραπεύσει τον άνθρωπο» (Κ).

(4) «Γιατί δεν χρησιμοποιεί νερό στον πυλό, αλλά πτύσμα; Για να μάθεις ότι η δύναμη που βγήκε από το στόμα του, αυτή και διέπλασε και άνοιξε τα μάτια» (Χ). Ο Ιησούς έρχεται σε επαφή άμεση και προσωπική με τον τυφλό (g), και χρησιμοποιεί την επίχριση ως εξωτερικό σημάδι που πληροφορεί, ότι θεραπευτική δύναμη μεταδόθηκε σε αυτόν. «Ωστε το θαύμα να αποδοθεί στο πτύσμα» (Ζ). Με την ενέργειά του επίσης αυτή ο Κύριος ζήτησε να εμπνεύσει πίστη στον τυφλό, ότι η θεραπεία του επρόκειτο να προέλθει από το πρόσωπο που άλειψε αυτόν με το σάλιο του (μ). Ο Χριστός χρησιμοποιώντας το σάλιο του για θεραπεία υποδηλώνει ότι καθετί που ανήκει σε αυτόν, έχει μέσα του ιαματική δύναμη. Ο πηλός που έγινε από το πτύσμα του Χριστού υπήρξε ασύγκριτα πολυτιμότερος από κάθε άλλο βάλαμο ή φαρμακευτικό παρασκεύασμα.

(5) Διαφορετικές γραφές στα χειρόγραφα: επέθηκε· αυτού τον πηλόν. Με την επίχριση αυτή έκανε την τύφλωση βαθύτερη και πληρέστερη πριν ακόμη θεράπευσει αυτήν. Έτσι και το μέσο, με το οποίο επιτεύχθηκε η θεραπεία, επιβεβαιώνει το υπερφυσικό αυτής. Χρησιμοποιεί ο Κύριος μέθοδο θεραπείας με την οποία και αυτός που θα είχε υγιή τα μάτια, θα τυφλωνόταν. Πηλός που μπαίνει σε υγιή μάτια κάνει αυτά έστω και πρόσκαιρα ανάκανα για όραση. Τονίζεται λοιπόν με τη μέθοδο της θεραπείας πολύ περισσότερο το μεγαλείο της δύναμης που θεράπευσε τον τυφλό. Διδασκόμαστε από εδώ, ότι η θεία δύναμη ενεργεί τα θαυμαστά της έργα όχι σπάνια και μέσω των αντιθέτων. Και κάνει πρώτον να αισθανθούν οι άνθρωποι την τύφλωσή τους, και έπειτα παρέχει σε αυτούς την όραση.

Η με τον πηλό επάλειψη και επιστροφή της όρασης μπορεί να υπενθυμίζει και την δημιουργική ενέργεια του Θεού. «Αλείφει με τον πηλό προσθέτοντας κατά κάποιο τρόπο αυτό που έλειπε και έπασχε στη φύση του ματιού, και δείχνοντας με αυτό, ότι αυτός ήταν που μας έπλασε στην αρχή, ο κτίστης και δημιουργός των πάντων» (Κ). Και ο Ειρηναίος (Κατά αιρέσεων 5,15,2) συμπεραίνει ότι η χρήση πηλού για τη θεραπεία του τυφλού υπήρξε έργο δημιουργικό· επειδή επρόκειτο για τυφλό εκ γενετής, που δεν είχε μάτια, ο Ιησούς δημιούργησε αυτά από τον πηλό. «Χρησιμοποίησε το χώμα για να διδάξει μόνο, ότι αυτός είναι που στην αρχή έπλασε από χώμα το σώμα του Αδάμ» (Ζ). «Διότι το να πει μεν, ότι Εγώ είμαι που έπλασα τον Αδάμ, θα ήταν ενοχλητικό στους ακροατές·

παρουσιάζομενο όμως με την πράξη, δεν ήταν πλέον δυσάρεστο» (Θφ). Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από τη γη· τώρα η δημιουργία της όρασης λήφθηκε από την ίδια γη (β).

9,7 και εἶπεν αὐτῷ· ὕπαγε(1) νίψαι(2) εἰς τὴν κολυμβήθραν(3) τοῦ Σιλῳάμ(4), ὃ ἐρμηνεύεται(5) ἀπεσταλμένος(6). Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο(7), καὶ ἦλθε βλέπων(8).

7 και του εἶπε: «Πήγαινε να νιφτεῖς στην κολυμβήθρα του Σιλῳάμ» –που σημαίνει «απεσταλμένος από το Θεό». Ξεκίνησε, λοιπόν, ο άνθρωπος, πήγε και νίφτηκε και, όταν γύρισε πίσω, έβλεπε.

(1) «Στέλνει αυτόν στην κολυμβήθρα του Σιλῳάμ, που ήταν μακριά, για να φανεί η πίστη και η υπακοή του τυφλού· διότι δεν υπήρχε κάποια υποψία, ότι η κολυμβήθρα θα τον θεραπεύσει. Διότι πολλοί εκεί κάθε μέρα αν και πλένονταν και λούζονταν, κανείς ποτέ δεν απαλλάχτηκε από κάποια νόσο» (Ζ). «Δεν σκέφτηκε ο τυφλός· Αν τελικά ο πηλός και το πτύσμα είναι που μου παρέχουν τα μάτια, τι ανάγκη έχω τον Σιλῳάμ ή το να πλυθώ; Αλλά υπάκουσε σε αυτόν που διατάζει» (Θφ). Σοβαρή και η ερμηνεία: «Το ότι διέταξε να πάει να πλυθεί, και αφού πλυθεί να του δώσει τη θεραπεία, ήταν σχέδιο του Χριστού ώστε από κανενός την προσοχή να μην διαφύγει το θαύμα που γινόταν. Διότι όπως ακριβώς διέταξε τον παράλυτο να κουβαλήσει το κρεβάτι σε ημέρα κατά την οποία δεν επιτρεπόταν να κάνει αυτό, έτσι ώστε ο καθένας κατηγορώντας για την παρανομία, να μάθει το μέγεθος του θαύματος που έγινε, έτσι και σε αυτόν που ήταν μακριά από την κολυμβήθρα, τον διέταξε να πάει να πλυθεί» (Ω).

(2) Αναφέρεται σε μόνο το πρόσωπο και όχι σε ολόκληρο το σώμα, οπότε θα χρησιμοποιούσε το ρήμα λούομαι.

(3) Δεξαμενή νερών χρήσιμη για λουτρό. Δες και Ιω. ε 2,4 (Γ).

(4) Η κολυμβήθρα αυτή βρισκόταν έξω από τα τείχη της Ιερουσαλήμ, δυτικά του όρους Οφήλ (F), νότια του ναού (β). Για την ακριβή της τοποθεσία υπάρχει αμφισβήτηση (G). Αναφέρεται και από τον Ησαΐα (η 6), ο οποίος αντιθέτει το νερό της «που πορεύεται ήσυχα» με το «νερό του ποταμού» Ευφράτη, «το ισχυρό και το πολύ», που συμβολίζει την ωμή δύναμη των εχθρών της θεοκρατίας και μάλιστα του βασιλιά των Ασσυρίων. Το νερό λοιπόν του Σιλῳάμ, που έρρεε ήσυχα στους πρόποδες του λόφου του ναού, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως έμβλημα της σωτηρίας που συντελέστηκε από τον Μεσσία (g).

(5) Και εδώ παρατηρείται η τάση του ευαγγελιστή να ερμηνεύει για τους Έλληνες αναγνώστες του τα εβραϊκά ονόματα. Η φράση είναι η ίδια με το Ιω. α 42.

(6) Το όνομα αυτό δόθηκε στην κολυμβήθρα διότι το νερό της ερχόταν σε αυτήν με τεχνητούς αγωγούς από μακριά, από την πηγή της Παρθένου, στην κοιλάδα Ιωσαφάτ. Μπορεί λοιπόν κάποιος να εξηγήσει τη λέξη απεσταλμένος=νερό που μεταφέρεται από μακριά (g). Σοβαρή η ερμηνεία, σύμφωνα με την οποία η παραπομπή του τυφλού από τον Ιησού στην κολυμβήθρα αυτή έγινε, όχι άσχετα με τον συμβολισμό της που υποδηλωνόταν στην Παλαιά Διαθήκη.

«Θέλει να αποδείξει, ότι δεν είναι ξένος με τον νόμο και την Παλαιά, στέλνοντας στον Σιλῳάμ... Όπως ακριβώς ο Χριστός ήταν πέτρα πνευματική (Α΄ Κορ. ι 4), έτσι ήταν και Σιλῳάμ πνευματικός» (X).

«Θεωρούμε δηλαδή ότι κανείς άλλος δεν είναι ο απεσταλμένος, παρά μόνο ο Μονογενής Θεός ο οποίος κατέβηκε στη γη και στάλθηκε σε εμάς από τον ουρανό και από τον Πατέρα, για καταστροφή της αμαρτίας και της πλεονεξίας του διαβόλου» (K).

Εφόσον ο Ιησούς συχνά στο δ΄ ευαγγέλιο χαρακτηρίζεται ως ο απεσταλμένος από τον Πατέρα, στη διάνοια του τέταρτου ευαγγελιστή τα νερά του Σιλῳάμ εξαφανίζονται μπροστά στο ζωντανό νερό του Χριστού (χ).

(7) «Πήγε χωρίς καμία αμφιβολία, αλλά υπακούοντας αμέσως, αν και ήταν λογικό να πει... Μήπως με πλανά και μάταια με στέλνει; Διότι πολλές φορές που πλύθηκα εκεί, τίποτα δεν κέρδισα» (Ζ).

(8) Ήλθε από την κολυμβήθρα στο σπίτι του (β). «Αν όμως κάποιος θα έλεγε: Πώς λοιπόν ξαναείδε όταν έβγαλε τον πηλό; Τίποτα άλλο δεν θα ακούσει από εμάς παρά μόνο ότι δεν ξέρουμε τον τρόπο. Διότι ούτε ο ευαγγελιστής γνώριζε, ούτε ο ίδιος ο θεραπευμένος. Αλλά αυτό μεν που έγινε το ξέρεи, να καταλάβει όμως τον τρόπο δεν μπορεί» (X).

Είναι αξιοσημείωτο, ότι όπως ο Χριστός πρώτος κινείται προς τον τυφλό, χωρίς ο τελευταίος αυτός να απευθύνει κάποιο αίτημα προς αυτόν κινώντας την συμπάθειά του, έτσι και ο Θεός από αγάπη πρώτος κινήθηκε προς εμάς ζητώντας εκείνους, οι οποίοι δεν είχαν μάτια να τον δουν. Ο υιός του ανθρώπου έσπευσε να ζητήσει το χαμένο πρόβατο, χωρίς να αναμείνει να ζητήσει αυτό πρώτο τον ποιμένα του. Αλλά εάν το πρώτο βήμα για ανάβλεψη του τυφλού έγινε από το Χριστό, το δεύτερο βήμα για πραγματοποίηση αυτής της ανάβλεψης ζητήθηκε από αυτόν τον ίδιο τον τυφλό. Η επάλειψη του πηλού ήταν το πρώτο βήμα, το οποίο θα έμενε χωρίς αποτέλεσμα, εάν δεν ακολουθούσε το

δεύτερο βήμα. Και αυτό ήταν ότι ο τυφλός έπρεπε να πλυθεί στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ. Η χάρη αρχίζει μέσα μας το έργο της σωτηρίας μας, αλλά και εμείς οφείλουμε να εισφέρουμε την ασθενή συμβολή μας συνεργαζόμενοι μαζί της.

9,8 Οἱ οὖν(1) γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες(2) αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν(3), ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν(4);

8 Τότε οι γείτονες κι όσοι τον έβλεπαν προηγουμένως ότι ήταν τυφλός, έλεγαν: «Αυτός δεν είναι ο άνθρωπος που καθόταν εδώ και ζητιάνευε;»

(1) Οι σ. 8-12 περιγράφουν φυσικότητα και δραματικότητα την εντύπωση που προκλήθηκε από την επιστροφή του τυφλού, που τώρα έβλεπε, στο σπίτι του (g).

(2) Από τους γείτονες του τυφλού διακρίνονται όλοι εκείνοι, οι οποίοι γενικά είχαν συνηθίσει να τον βλέπουν να κάθεται σε συγκεκριμένο μέρος και να ζητά ελεημοσύνη.

(3) Παλαιότερη γραφή: προσαιτής ἦν. Είχαν συνηθίσει να τον βλέπουν, διότι ήταν ζητιάνος και ζητούσε από αυτούς ελεημοσύνη.

(4) «Διαχωρίζονται από ενδοιασμό λόγω του συμβάντος» (Κ). «Διότι η παραδοξότητα του γεγονότος τους οδηγούσε και σε απιστία» (Χ). Προσαιτώ= ικετευτικά πλησιάζω κάποιον, ζητώ ελεημοσύνη (G). «Δεν επισημαίνει άσκοπα ο ευαγγελιστής ότι ήταν ζητιάνος, αλλά για να δείξει την ανέκφραστη φιλανθρωπία του Κυρίου, το πώς δηλαδή συγκατέβαινε μέχρι και τους ασήμαντους, ώστε και ζητιάνους να θεραπεύει με πολλή φροντίδα» (Θφ).

Ή, πιο σωστά, λέγεται το προσαιτῶν, για να δηλωθεί ότι ο θεραπευμένος ήταν πρόσωπο γνωστό δημόσια. Σχεδιάστηκε σοφά από τη θεία Πρόνοια το πρόσωπο, στο οποίο έγινε το θαύμα να είναι γνωστός σε όλους ζητιάνος, έτσι ώστε η αυθεντικότητα του θαύματος να διαπιστωθεί ευκολότερα και ευρύτερα.

9,9 Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν(1)· ἄλλοι δὲ ὅτι ὁμοῖος αὐτῷ ἐστιν(2). Ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγὼ εἶμι(3).

9 Μερικοί έλεγαν: «Αυτός είναι», ενώ άλλοι έλεγαν: «Είναι κάποιος που του μοιάζει». Ο ίδιος όμως έλεγε: «Εγώ είμαι».

(1) «Άλλοι... τιμώντας το θαύμα από σεβασμό και φόβο, λένε ότι είναι εκείνος ο ίδιος» (Κ).

(2) Γραφή που μαρτυρείται: «άλλοι έλεγαν Ουχί, αλλά ὁμοῖος αὐτῷ ἐστιν», η οποία παρουσιάζει την αμφιβολία αυτή ζωηρότερα αφού αποκτά τον ξεκάθαρο χαρακτήρα της άρνησης. Η μερίδα των ανθρώπων αυτών θέτει στον θεραπευμένο τις ερωτήσεις των σ. 10 και 12. Από τις αντιλογίες, οι οποίες προκλήθηκαν για την ταυτότητα του θεραπευμένου τυφλού, παίρνουμε την αφορμή να θαυμάσουμε, την σοφία και δύναμη του Θεού, ο οποίος δημιουργώντας τους ανθρώπους οικονομῆσε έτσι τα πράγματα ώστε να υπάρχει τόση ποικιλία μορφών μεταξύ των ανδρών και των γυναικών, ώστε να γίνεται εξαιρετικά δύσκολο να βρεθούν δύο άτομα να μοιάζουν στο πρόσωπο και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του σώματος, μέχρι σημείου ώστε να επέρχεται πλήρης σύγχυση στην διακρίβωση της ταυτότητάς τους. Η διάκριση του ενός προσώπου από το άλλο είναι τώρα εύκολη, και αυτό είναι απαραίτητως αναγκαίο στην κοινωνία, στις συναλλαγές του εμπορίου και στην απονομή της δικαιοσύνης.

Το ότι επίσης μετά την θεραπεία των ματιών του έγινε ο πρώην τυφλός αγνώριστος, υπενθυμίζει σε εμάς και άλλη μεγάλη αλήθεια. Η θεία χάρη ενεργεί συνηθέστατα τέτοιες μεταβολές σε μερικούς, οι οποίοι υπήρξαν προηγουμένως πολύ πονηροί και διεφθαρμένοι, ώστε γίνονται αυτοί αγνώριστοι σε εκείνους, ανάμεσα στους οποίους ζούσαν.

(3) «Λύνει αμέσως το ζητούμενο ο θεραπευμένος, προσφέροντας πάρα πολύ αξιόλογη την από προσωπική του πείρα δική του ομολογία. Διότι δεν θα μπορούσε κάποιος να αγνοήσει τον εαυτό του» (Κ). «Η φωνή του εκφράζει την ευγνωμοσύνη του, ώστε δεν μπορεί να κατακριθεί ως αχάριστος» (Αυ).

9,10 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ(1)· πῶς ἀνέωχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί(2);

10 Τότε τον ρωτούσαν: «Πώς, λοιπόν, άνοιξαν τα μάτια σου;»

(1) Ως συνέπεια της βεβαίωσής του, ότι Εγώ είμαι, ακολουθεί το ερώτημα αυτό. «Συμφωνούν αφού πίστεψαν ότι είναι αυτός ο ίδιος εκείνος, τον οποίο γνώριζαν από την αρχή» (Κ).

(2) «Ρωτούν πώς απέβαλε την τυφλότητα και με ποιο τρόπο έγινε αυτό το ανέλπιστο πράγμα» (Κ). Δεν αμφισβητούν λοιπόν τη θεραπεία και ζητούν να μάθουν τον τρόπο με τον οποίο συντελέστηκε αυτή.

9,11 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς(1) πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπέ μοι· ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ καὶ νίψαι(2)· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα(3).

11 Εκείνος ἀπάντησε: «Ένας ἄνθρωπος που τον λένε Ἰησοῦ ἔκανε πηλό, μου ἄλειψε τα μάτια καὶ μου εἶπε: “πήγαινε στην κολυμβήθρα του Σιλωὰμ καὶ νίψου”· πήγα λοιπὸν ἐκεῖ, νίφτηκα καὶ βρήκα το φως μου».

(1) «Ὅτι μὲν εἶναι Θεὸς ἀπὸ τῆ φύση του ὁ Σωτὴρας, φαίνεται ἀκόμα ὅτι το ἀγνοεῖ· διότι δὲν θα μιλοῦσε τόσο κατώτερα γιὰ αὐτόν» (Κ). «Ἄνθρωπος κάνει τέτοια;» (Χ). Ἀλλὰ δὲν γνωρίζει ἀκόμα τὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν Χριστό. Δες σ. 36. Πιο αυθεντικὴ γραφή: Ὁ ἄνθρωπος ὁ λεγόμενος· μαζί με ἄρθρο, ὁπότε δηλώνεται ἔτσι ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν γνωστὸ φημισμένο Ἰησοῦ (κ). «Ἀλλὰ ἀπὸ πού ἔμαθε, ὅτι λέγεται Ἰησοῦς; Ὅπωςδήποτε θα ρώτησε τότε τοὺς παρόντες» (Ζ). Ἡ, πιο πιθανὴ ἐρμηνεία, «ἀπὸ τῆ συζήτηση με τοὺς μαθητές. Ὅταν δηλαδὴ ρώτησαν μὲν γιὰ αὐτόν οἱ μαθητές τὸν Κύριο, καὶ αὐτὸς μίλησε περισσότερο μαζί τοὺς» (Θφ).

(2) Παρέχει με λίγα λόγια πιστὴ ἀναπαράσταση τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας, ὅπως ἀντιλήφθηκε αὐτόν με τῆς ἄλλες τοῦ αἰσθήσεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὄραση τὴν ὁποία στερούνταν. Ἐτσι «δὲν εἶπε ἀπὸ πού ἔκανε» τὸν πηλό· «διότι αὐτὸ που δὲν εἶδε, δὲν το λέει· διότι δὲν εἶδε ὅτι ἐφύτσε χάμω· ὅτι ὁμως ἄλειψε, αὐτὸ το μάθαινε ἀπὸ τὴν αἴσθηση καὶ τὴν ἀφή. Δες πόσο εὐκρινὴς εἶναι» (Χ). Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή: Εἰς τὸν Σιλωὰμ, ἀντὶ γιὰ τὴν: εἰς τὴν κολυμβήθρα τοῦ Σιλωὰμ.

(3) Ὁ ἀόριστος δηλώνει, ὅτι ἡ θεραπεία ἀκολούθησε ἀμέσως μετὰ τὸ πλύσιμο. Το «ἀνέβλεψα» λέγεται κυριολεκτικὰ γιὰ αὐτοὺς που εἶχαν κάποτε τὴν ὄραση υγιή καὶ ἀφοῦ ἀκολούθως τὴν ἔχασαν, τὴν ξαναἀπέκτησαν. Χρησιμοποιεῖ παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ ρῆμα αὐτὸ καὶ στὸν ἐκ γενετῆς τυφλό, διότι ἡ τύφλωση, μάλιστα ἡ ἐκ γενετῆς, ἀποτελεῖ κατάσταση ἐναντίον τῆς φύσης (g).

9,12 Εἶπον οὖν αὐτῶ· ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος(1); λέγει· οὐκ οἶδα(2).

12 Τον ρώτησαν, λοιπὸν: «Ποῦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος;» «Δεν ξέρω», τοὺς ἀπάντησε.

(1) «Δὲν ζητοῦν τὸν Ἰησοῦ ἀπὸ φιλόθεη διάθεση» (Κ), ἀλλὰ «ἔχοντας τὴν φωνικὴ διαθέσει ἐναντίον του» (Χ). Ἡ πρόθεσή τοὺς ἦταν νὰ προκαλέσουν ἐρύτερη ἐρευνα τοῦ γεγονότος καὶ ἀναζητοῦν γιὰ αὐτὸ καὶ τὸν δράστη του, γιὰ νὰ ὁδηγήσουν αὐτόν μαζί με τὸν θεραπευμένο στοὺς Φαρισαίους.

(2) «Διότι ἀφοῦ ἄλειψε καὶ διέταξε τὸν τυφλό νὰ πάει στὴν κολυμβήθρα, ἀναχώρησε ἀμέσως, ἀποφεύγοντας τὸν θόρυβο ἀπὸ τὸ θαῦμα» (Ζ). «Διότι δὲν ἠθέλε νὰ κερδίσει δόξα, οὔτε νὰ ἀσκήσει δημαγωγία οὔτε νὰ ἐπιδειχτεῖ» (Χ). Οἱ ταπεινὲς ψυχὲς τέρπονται περισσότερο ὅταν πράττουν τὸ ἀγαθὸ ἀφανῶς, παρά ὅταν ἀκούνε αὐτὸ νὰ διαφημίζεται. Ὑπάρχει καιρὸς νὰ ἀκούσουν αὐτὸ νὰ διακηρύττεται μπροστὰ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὁ καιρὸς αὐτὸς εἶναι ὁ τῆς κοινῆς ἀνάστασης.

9,13 Ἄγουσιν αὐτόν(1) πρὸς τοὺς Φαρισαίους(2), τὸν ποτε τυφλόν(3).

13 Τον ἔφεραν τότε στοὺς Φαρισαίους, τὸν ἄνθρωπο που ἦταν ἄλλοτε τυφλός.

(1) «Ἦθελαν μὲν λοιπὸν νὰ βρουν τὸ Χριστό, ὥστε νὰ τὸν ὁδηγήσουν στοὺς ἱερεῖς. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν το πέτυχαν, ὁδηγοῦν τὸν τυφλό πρὸς τοὺς Φαρισαίους, γιὰ νὰ τὸν ρωτήσουν με πιο αυστηρὸ τρόπο» (Χ). Ἡ πρόθεσή τοὺς ἦταν κακὴ; Κάποιοι ἀπὸ τοὺς νεώτερους (F,g) φρονοῦν, ὅτι μάλλον γιὰ ἐπισημότερη διαπίστωση τῆς θεραπείας ἐγένε ἡ προσφυγὴ πρὸς τοὺς Φαρισαίους.

Πιο σωστὸ ὁμως φαίνεται, ὅτι «μεταφέρουν τὸν ἄνθρωπο στοὺς ἄρχοντες, ὄχι γιὰ νὰ θαυμάσουν ἀφοῦ μάθουν τὰ σχετικὰ με αὐτόν... ἀλλὰ γιὰ νὰ καταστήσουν ὀλοφάνερη τὴν παρανομία του» (Κ). «Διότι γιὰ αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνει ὅτι ἦταν Σάββατο, γιὰ νὰ φανερώσει τὴν πονηρὴ του διάθεση καὶ τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία ζητοῦσαν, βρίσκοντας δὴθεν κάποια λαβὴ καὶ μπορώντας νὰ συκοφαντήσουν τὸ θαῦμα με τὴν φαινομενικὴ παράβαση τοῦ νόμου» (Χ).

(2) Ἡ λέξη αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνει τὸ συνέδριο ὀλόκληρο. Ὁδηγοῦν αὐτόν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, οἱ ὁποῖοι νομίζονταν ὡς οἱ ὀρθοδοξότεροι καὶ αυστηρότεροι ἀπὸ τοὺς θρησκευτικὸς ἀρχηγούς. Δες καὶ Ιω. ζ 32. Ἄλλωστε τὸ Σάββατο τὸ συνέδριο δὲν συνεδρίαζε (δ).

(3) Ἀπὸ τὸ ἐπίρρημα «ποτε» συμπεράναν κάποιοι ἀπὸ τοὺς νεώτερους (β,g) ὅτι ἡ προσαγωγή στοὺς Φαρισαίους δὲν ἐγένε τὴν ἴδια τὴν ἡμέρα τῆς θεραπείας. Πιο σωστὸ φαίνεται ὅτι τονίζεται με ἔμφαση ἡ κατάσταση τῆς τύφλωσης ὅτι ἀνήκει πλέον στὸ παρελθόν καὶ χάθηκε ὀριστικὰ.

9,14 Ἦν δὲ Σάββατον(1) ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν(2) ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.

14 Ἡ μέρα που ἐφύτσε ὁ Ἰησοῦς τὸν πηλό καὶ τοῦ ἀνοίξε τα μάτια ἦταν Σάββατο.

(1) Παρεμβάλλει αὐτὴν τὴν παρατήρηση ετοιμάζοντας τὸν ἀναγνώστη γιὰ πλήρη κατανόηση τῶν συμβάντων που ἀκολούθησαν. Ἀντὶ γιὰ τὸ ὅτε οἱ σιναϊτικὸς, βατικανὸς καὶ δύο ἄλλοι

μεγαλογράμματοι κώδικες γράφουν: εν ἧ ἡμέρα.

(2) Με τη φράση αυτή δηλώνεται η πράξη, με την οποία παραβιάστηκε το Σάββατο.

«Νομίζουν ότι έχει παραβιαστεί από τον Σωτήρα μας η νομική εντολή που έλεγε ότι δεν πρέπει το Σάββατο να διαπράττεται τίποτα το περιττό... επειδή απλώς και μόνο τόλμησε να αγγίξει πηλό τρίβοντας με το δάχτυλό του τη γη, και επιπλέον τούτου διέταξε τον άνθρωπο ότι πρέπει να πλυθεί ημέρα σαββάτου» (Κ). Αλλά ο Ιησούς σε αυτήν εδώ την περίπτωση δεν παραβίασε πραγματικά την εντολή του Σαββάτου, αλλά τις Φαρισαϊκές αντιλήψεις για τον τρόπο της τήρησής της. Πράγματι. «Ο Χριστός μεν που με ένα δάχτυλο άλειψε τον πηλό το Σάββατο, κατηγορείται, ενώ αυτοί που με ολόκληρο το χέρι έλυναν τα ζώα και τα πήγαιναν για πότισμα, και έβγαζαν τα πρόβατα που έπεφταν σε λάκκο, δεν κατηγορούνται» (αμ).

Θα μπορούσε κάποιος να πει, ότι εξεπίτηδες ο Χριστός δεν αποφεύγει τις θεραπείες κατά τις ημέρες του Σαββάτου και μάλιστα να διενεργεί με τρόπο, που μπορούσε να προκαλέσει την υποκρισία των Φαρισαίων, διότι ήθελε να επανορθώσει μεν τις διεστραμμένες αντιλήψεις τους για την τήρηση του σαββάτου, και να διδάξει, ότι έργα ευποΐας και ευεργεσίας του πλησίον, όταν μάλιστα η επιτέλεσή τους παρουσιάζεται είτε εύκολη, είτε επείγουσα, εναρμονίζονται με την τήρηση της εντολής του Σαββάτου. Παρέχοντας επίσης την ίαση το Σάββατο από τη μία στον παραλυτικό και από την άλλη στον τυφλό επιβεβαίωσε συγχρόνως, ότι και τα ηθικά θαύματα της θεραπείας ψυχών, τα οποία θα συντελούνταν στο όνομά του, μάλιστα και προπαντός κατά την χριστιανική ημέρα του Σαββάτου, δηλαδή την Κυριακή, θα γίνονταν συστηματικότερα. Πράγματι· πόσα μάτια τυφλωμένα ανοίγουν με το κήρυγμα του ευαγγελίου την ημέρα του Σαββάτου! Πόσες παράλυτες ψυχές ανορθώνονται υγιείς κατά την ημέρα εκείνη!

Αξιόλογη και η ερμηνεία: «Το ότι δεν δυσανασχέτησαν λίγο για το ότι φτιάχτηκε πηλός το Σάββατο, καθιστώντας το σε εμάς σαφές ο μακάριος Ευαγγελιστής, με κατάλληλο τρόπο επισημαίνει την γελιοότητα του πράγματος προσθέτοντας... «την ημέρα που έκανε τον πηλό ο Ιησούς»» (Κ).

9,15 Πάλιν(1) οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν(2). Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς(3)· πηλὸν ἐπέθηκέ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω(4).

15 Ἀρχισαν λοιπὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι νὰ τον ρωτῶν πάλι πῶς ἀπέκτησε τὸ φῶς του. Αὐτὸς τοὺς ἀπάντησε: «Ἐβαλε πάνω στα μάτια μου πηλό, νίφτηκα καὶ βλέπω».

(1) Υπαινίσσεται την εξέταση στο σ. 10.

(2) Παραδέχονται οι Φαρισαίοι, ότι συντελέστηκε η έκτακτη θεραπεία του τυφλού, αλλά ενδιαφέρει αυτούς μάλλον, επειδή ήταν Φαρισαίοι, ο τρόπος της θεραπείας. «Ζητούν περισσότερο να ακούσουν το πώς ξαναείδε· αυτό λοιπὸν προσπαθούσαν πάρα πολύ να ακούσουν, το ότι δηλαδή έφτιαξε πηλό και μου έχρισε τα μάτια. Διότι σε αυτό θεωρούσαν ασύνετα ότι βρισκόταν ὅλη η παράβαση του νόμου» (Κ).

Κάθε άνθρωπος καλής πίστης θα περίμενε ότι, ότι, όταν ένας τέτοιος άνθρωπος, τυφλός εκ γενετής, θα οδηγούνταν θεραπευμένος μπροστά σε αυτούς που από επάγγελμα σπούδαζαν και ερμήνευαν το νόμο, θα υποδέχονταν αυτοί αυτόν με ασυγκράτητο θαυμασμό για το θαύμα και θα συνέχαιραν τον θεραπευμένο για την ευτυχία της ίασης. Αλλά ο φθόνος τους και η εχθρότητά τους προς τον Χριστό τους έχει αποστερήσει από κάθε συναίσθημα ανθρωπισμού και αντί να χαρούν για τη θεραπεία ενός δυστυχούς με θαύμα, ταράζονται και αγανακτούν.

(3) Στις απαντήσεις του τώρα ο θεραπευμένος είναι πιο ολιγόλογος. Αυτό οφείλεται στο ότι διακρίνοντας τις προθέσεις των ανακριτών του στους οποίους ήταν ήδη γνωστό το γεγονός, κουράζεται από τις ερωτήσεις τους.

«Χωρίς δηλαδή ούτε το όνομα να πει, ούτε το ότι μου είπε: Πήγαινε πλύσου, αμέσως λέει. Έβαλε πηλό στα μάτια μου..., διότι ήδη είχε εκδηλωθεί πολλή κατηγορία» (Χ).

«Μπορούμε να δούμε αυτόν που απαντά, πώς μεν απαντά στους πρώτους και πώς στους δεύτερους, στους μεν προηγούμενους ακριβέστερα, διότι ήταν γείτονες και τον έβλεπαν πριν που ήταν ζητιάνος, ενώ στους Φαρισαίους ούτε τα σχετικά με τον Σιλwάμ διηγήθηκε, ούτε ότι ο σωτήρας έκανε πηλό, ούτε ότι τον διέταξε κάτι. Και ίσως επειδή έβλεπε ο θεραπευμένος ότι των μεν πρώτων η ερώτηση ήταν αποτέλεσμα φιλομάθειας, ενώ των δεύτερων κακοήθειας, με αυτόν τον τρόπο απαντά στον κάθε έναν» (Ω).

(4) «Αξίζει να θαυμάσουμε και πολύ δίκαια τον άνθρωπο, διότι στα λόγια σχετικά με αυτά προσθέτει χρήσιμα σαν κάποια κορωνίδα το «Βλέπω»... δηλαδή δεν δείχνω το μάτι μου ότι απλώς άνοιξε, αλλά ὄντως βλέπω» (Κ).

«Στους Φαρισαίους μιλά χωρίς έκπληξη. Διότι αυτοί μεν ήθελαν, αφού νιώσει κατάπληξη από το φόβο, να αρνηθεί την θεραπεία· αυτός όμως πιο δυνατά φωνάζει, ότι βλέπω» (Θφ).

9,16 Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές(1): οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ(2), ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ(3). ἄλλοι ἔλεγον(4): πῶς δύναται ἄνθρωπος(5) ἁμαρτωλὸς(6) τοιαῦτα σημεῖα(7) ποιεῖν; Καὶ σχίσμα(8) ἦν ἐν αὐτοῖς.

16 Μερικοὶ ἀπὸ τους Φαρισαίους ἔλεγον: «Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δεν μπορεῖ να εἶναι σταλμένος ἀπὸ το Θεό, γιατί δεν τηρεῖ την ἀργία του Σαββάτου». Ἄλλοι ὅμως ἔλεγον: «Πῶς μπορεῖ ἓνας ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος να κάνει τέτοια σημεῖα;» Καὶ υπήρχε διχογνωμία ἀνάμεσά τους.

(1) «Κάποιοι· ὄχι ὅλοι, ἀλλὰ οἱ πιο θρασεῖς» (Θφ).

(2) «Δεν στάλθηκε δηλαδὴ (ἀπὸ το Θεό): ἢ, δεν εἶναι ἀπὸ το Θεό» (Ζ).

(3) «Ἀποσιωπώντας ἀπὸ πονηρία το γεγονός, ἔφερναν στο προσκῆνιο την φαινομενικὴ παράβαση· διότι δεν ἔλεγον ὅτι το Σάββατο θεραπεύει, ἀλλὰ ὅτι το Σάββατο δεν τηρεῖ» (Χ).

Καὶ «λεπτολογοῦν για το Σάββατο... αὐτοὶ που θαύμαζαν τον ἀρχαῖο ἐκεῖνον Ἰησοῦ [του Ναυή] ο οποίος ἀπὸ τη μία κυριέυσε ἡμέρα σαββάτου την Ἰεριχώ, καὶ ἀπὸ την ἄλλη διέταξε τους πατέρες τους να διαπράξουν αὐτὰ που συνήθιζαν οἱ νικητές» (Κ).

Ἡ ἴδια κατηγορία διατυπώθηκε καὶ στην θεραπεία του παραλύτου (Ιω. ε 10). Παρουσιαζόταν ἐν προκειμένῳ μία διπλὴ παραβίαση του σαββάτου· πρῶτον μεν διότι με το δάχτυλο ἔκανε πηλὸ ο Ἰησοῦς, καὶ ἔπειτα διότι ἦταν εἰδικὰ ἀπαγορευμένο να χρησιμοποιεῖται το Σάββατο το σάλιο για θεραπεία ἀρρωστων ματιῶν. Δες Shabb. c 21(β).

(4) Αὐτοὶ ἦταν πιθανῶς ο Νικόδημος, ο ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ο Ἰωσήφ, ο Γαμαλιήλ καὶ ἄλλοι που εἶχαν παρομοίως ἀκέραιο χαρακτήρα (ο).

«Ἀξίζει να σημειωθεῖ καὶ αὐτό, το πῶς δηλαδὴ οἱ ἄρχοντες εἶναι νωθρότεροι ἀπὸ τον ὄχλο στο καλὸ. Διότι να, ο ὄχλος προηγουμένως διχάστηκε στις γνώμες καὶ δεν υπήρξε ὁμοφωνία ὅλων ἐναντίον του Χριστοῦ» (Θφ).

«Οἱ ἄρχοντες ὅμως ἐπειδὴ ἦταν πιο ἀσύνητοι ἀπὸ τους πολλοὺς, διχάστηκαν ὕστερα. Ἀλλὰ μετὰ το διχασμὸ τους πάλι, τίποτα το γενναῖο δεν ἔδειξαν, βλέποντας μπροστὰ τους τοὺς Φαρισαίους» (Χ).

(5) «Καὶ αὐτοὶ ἔχουν ἀκόμα χαμηλὴ ἰδέα για αὐτόν, καὶ μιλοῦν καὶ σκέφτονται σαν να πρόκειται για ἀπλὸ ἄνθρωπο» (Κ). «Διότι αν δεν τον νόμιζαν ὅτι εἶναι σκέτος ἄνθρωπος, θα μπορούσαν να ἀπολογηθοῦν καὶ με ἄλλο τρόπο, λέγοντας ὅτι εἶναι κύριος του Σαββάτου, καὶ αὐτὸς δημιούργησε αὐτό· ἀλλὰ ἀκόμη δεν εἶχαν αὐτὴν τη γνώμη» (Χ).

(6) Αναφέρεται στη φράση των ἄλλων «δεν εἶναι ἀπὸ το Θεό». Ὅ,τι ἐκεῖνοι ἐξέφρασαν ἀρνητικά, αὐτοὶ το λένε θετικά (ο). Δεν πρέπει να πάρουμε τη λέξη με την συνηθισμένη της ἔννοια, διότι οἱ υπερασπιστές αὐτοῦ του Ἰησοῦ δεν φρονοῦν, ὅτι ο Ἰησοῦς εἶναι ἀπολύτως ἀναμάρτητος. Ἡ κατάληξη -ωλὸς ἐκφράζει καὶ ποσότητα μεγάλη καὶ συνήθεια=ἄνθρωπος που ἀπὸ συνήθεια παραβαίνει το νόμο, παραβιαστής του Σαββάτου (g).

(7) Σε πληθυντικὸ. Ἀπὸ ὅπου φαίνεται, ὅτι γνωρίζουν αὐτοὶ καὶ τα ἄλλα θαύματα του Ἰησοῦ (F).

«Πρόσεχε ὅμως καὶ τη φράση «Τέτοια θαύματα» ἢ ὅποια δεν μπήκε ἀσκοπα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ υπάρχουν διαφορὲς θαυμάτων,... ἢ φράση «τέτοια» ἐπιώθηκε διότι υπερέχουν αὐτὰ που ἐγέναν ἀπὸ το Χριστό στο ὅτι εἶναι καὶ ἀληθινὰ καὶ μεγάλα πάνω στη γῆ» (Ω).

«Βλέπεις που οἱ πολλοὶ μαλακώνουν ἀπὸ τα θαύματα; Να αὐτοὶ που εἶναι Φαρισαῖοι καὶ ἄρχοντες, ὅμως ἀπὸ το θαῦμα ντρέπονται καὶ ἀπολογοῦνται υπὲρ αὐτοῦ» (Θφ).

Οἱ πρῶτοι θέτουν ως βάση του συλλογισμοῦ τους το ἀπαραβίαστο του Σαββάτου καὶ ἀμφισβητοῦν στον Ἰησοῦ την θεία ἀποστολή. Ὅποτε ἔπεται λογικὰ ἢ ἀρνηση του θαύματος. Οἱ ἄλλοι ἀναχωρώντας ἀπὸ το γεγονός του θαύματος, καταλήγουν στο να δεχτοῦν τον ἅγιο χαρακτήρα του Ἰησοῦ καὶ να ἀρνηθοῦν ἔτσι ἔμμεσα το ἀπαραβίαστο του Σαββάτου. Το παν ἐξαρτάται ἀπὸ ποια βάση θα διαλέξει κάποιος· ἢ ἐκλογή ὅμως αὐτὴ ἐξαρτάται καὶ ἐδῶ, ὅπως πάντοτε, ἀπὸ την ἠθικὴ ἐλευθερία (g).

(8) Με την ἔννοια της διαίρεσης, της διχογνωμίας (F). Διαιρέθηκαν, διότι ἄλλοι μεν ἀρνοῦνταν ἐξαιτίας της παραβίασης του Σαββάτου την θεία ἀποστολή του Χριστοῦ, ἄλλοι ὅμως ἀρνοῦνταν, ὅτι ἔλαβε χώρα παραβίαση του Σαββάτου, ὁρμώμενοι ἀπὸ την ἰδέα, ὅτι μόνο ἀπὸ το Θεό σταλμένος ἄνθρωπος μπορούσε να κάνει τέτοιο θαῦμα (μ).

«Ὅμως, αν καὶ διχάστηκαν, ἀλλὰ πρόβαλλαν ἐνστάσεις υπὲρ του Χριστοῦ, με πιο μαλακὸ τρόπο καὶ με ἀμφιβολία μάλλον καὶ ἀμφιταλάντευση παρά με βεβαιότητα» (Θφ).

9,17 Λέγουσι(1) τῷ τυφλῷ πάλιν· σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς(2); Ὁ δὲ εἶπεν(3) ὅτι προφήτης(4) ἐστίν.

17 Ρωτοῦν λοιπὸν πάλι τον τυφλό: «Εσύ τι λες γι' αὐτόν; πῶς ἐξηγεῖς ὅτι σου ἀνοίξε τα μάτια;» Κι ἐκεῖνος τους ἀπάντησε: «Εἶναι προφήτης».

(1) Ποιοὶ; Ἡ «ὄχι αὐτοὶ που εἶπαν ὅτι «Δεν εἶναι ἀπὸ το Θεό», ἀλλὰ αὐτοὶ που ἀποχωρίστηκαν ἀπὸ αὐτούς» (Ζ), οἱ ὅποιοι «θέλοντας να ἀποστομώσουν πλέον (τους ἄλλους), για να μην νομιστοῦν ὅτι συνηγοροῦν υπὲρ του Χριστοῦ, οδηγοῦν μπροστὰ τους αὐτόν που ἔλαβε πείρα της δυνάμεώς του καὶ

τον ρωτούν» (X).

Ή, πιο σωστά, αυτοί που είχαν ευνοϊκές διαθέσεις προς τον Ιησού σιγούν τώρα και παραμένουν σιωπηλοί θεατές (ο) και οι άλλοι «προκατειλημμένοι κατά κάποιον τρόπο από τα δεσμά του φθόνου απευθύνουν αλαζονικά τα λόγια στον άνθρωπο ο οποίος ήταν θεραπευμένος και ρωτούν πάλι αυτό που πολλές φορές ακούστηκε, θεωρώντας ότι ο τυφλός μαζί με αυτούς θα καταδικάσει τον Ιησού και θα ακολουθήσει τα δικά τους λόγια» (Κ).

(2) Ερμηνεύτηκε με διάφορους τρόπους. Ή, θεωρήθηκε αραμαϊκός τρόπος έκφρασης και θεωρήθηκε το «ότι» ότι λέγεται αντί για την αναφορική αντωνυμία=ο οποίος σου άνοιξε... Έτσι μεταφράζει και η Βουλγάτα (επίσημη Λατινική μετάφραση). Ή, θεωρήθηκε το «ότι» ότι είναι ειδικό και ερμηνεύτηκε=για το ότι σου άνοιξε... (g). Τι έχεις να πεις σε σχέση με τα όσα είπες, ότι σου άνοιξε τα μάτια (ο).

Ή, πιο σωστά, το «ότι» είναι αιτιολογικό=διότι σου άνοιξε τα μάτια. Και εφόσον τα δικά σου μάτια άνοιξε, η γνώμη σου για αυτόν τον άνθρωπο πρέπει να ληφθεί υπ' όψη (β). «Και δεν είπαν, Εσύ τι λες για αυτό, ότι παραβίασε το Σάββατο; Αλλά θέτουν τώρα την ερώτηση της απολογίας αντί της κατηγορίας» (X).

(3) «Δες την σοφία του φτωχού· διότι μιλά πιο συνετά από όλους αυτούς» (X), «και δεν φοβήθηκε τον θυμό αυτών που έλεγαν ότι δεν είναι από το Θεό. Διότι ήταν σταθερός και φίλος της αλήθειας και με ευγνωμοσύνη» (Z).

(4) «Προφήτες ονόμαζαν τους θείους άνδρες» (Z). Γενικότερα προφήτης=άνθρωπος εμποτισμένος με το θείο πνεύμα, ο οποίος με εντολή και εξουσία Θεού αναγγέλλει με σπουδαίο λόγο τα του Θεού και προάγει την σωτηρία των ανθρώπων (G). Σύμφωνα με τον ορισμό στις Κλημέντιες ομιλίες (2,6) «προφήτης της αλήθειας είναι αυτός που πάντοτε όλα τα γνωρίζει, αυτά μεν που έγιναν όπως έγιναν, αυτά που γίνονται όπως γίνονται, και αυτά που θα γίνουν όπως θα είναι».

Επειδή όμως οι από το Θεό σταλμένοι προφήτες πιστοποιούσαν και με θαύματα την αποστολή τους, για αυτό «συνήθιζαν οι Ιουδαίοι να αποκαλούν προφήτες αυτούς που έκαναν θαύματα, διότι λόγω αυτού έδινε ο Θεός μαρτυρία για την αγιότητά τους» (Κ). Δεν λέει ο προφήτης, αλλά χωρίς άρθρο «αφού δεν έμαθε ακόμα με ακρίβεια ποιος είναι αληθινά» (Κ). Όπως φαίνεται από αυτά που εξιστορούνται στους σ. 35-38, ο τυφλός μετέπειτα πίστεψε, ότι ο Ιησούς ήταν ο προφήτης, ο Χριστός.

9,18 Οὐκ ἐπίστευσαν(1) οὖν οἱ Ἰουδαῖοι(2) περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν(3), ἔως ὅτου(4) ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ(5) τοῦ ἀναβλέψαντος

18 Οι Ιουδαίοι όμως δεν εννοούσαν να πιστέψουν πως αυτός ήταν τυφλός κι απέκτησε το φως του, ώσπου κάλεσαν τους γονεῖς του ανθρώπου

(1) «Πρόσεξε με πόσους τρόπους επιχειρούν να επισκιάσουν το θαύμα και να το αναιρέσουν» (X).

«Επειδή μέσα τους είναι εντονότατος ο φθόνος εναντίον αυτού που έκανε τη θεραπεία, δεν τους αφήνει να πιστέψουν αυτό που από όλους ομολογείται» (Κ). Άνθρωποι οι οποίοι έχουν αμφιβολίες για την αλήθεια, μπορούν να απαλλαχτούν από αυτές και να βρουν την αλήθεια, αρκεί να θέλουν. Εκείνοι όμως πάλι, οι οποίοι αρέσκονται στην πλάνη και το ψεύδος, δεν χρειάζονται χέρια για να κρατούν αυτήν, αλλά το σκοτάδι της ολοένα κατακυριεύει το εσωτερικό τους. Καλούν και οι Φαρισαίοι τώρα τους γονεῖς του θεραπευμένου τυφλού. Το διάβημά τους αυτό δεν προέρχεται από συνετή επιφυλακτικότητα αλλά από προκαταλήψεις απιστίας. Είναι παρ' όλα αυτά η μέθοδος αυτή καλή για εξακρίβωση και περαιτέρω έλεγχο του γεγονότος.

(2) Ονομάζει έτσι τους ίδιους, τους οποίους πριν ονόμασε Φαρισαίους, δηλώνοντας τώρα αυτούς όχι πλέον από τη θέση την οποία κατείχαν στο Ισραήλ, αλλά από τη διάθεσή τους απέναντι στον Ιησού. Πρόκειται για αυτούς που είχαν τις πιο εχθρικές διαθέσεις εναντίον του Ιησού.

(3) Είναι αξιοσημείωτη η αντίφαση, στην οποία καταλήγει με τον εαυτό της η κακία. Αφού παραδέχονται ότι ήταν τυφλός και ξαναείδε, «πώς τον κατηγορήσαν ότι δεν τηρεί το Σάββατο, αν όχι επειδή, εννοείται, πίστεψαν; Αλλά παντού το ψεύδος πέφτει από μόνο του» (X).

(4) Δεν σημαίνει βεβαίως ότι πίστεψαν κατόπιν, παρόλο βεβαίως που όφειλαν, μετά την ανάκριση και των γονέων (κ).

(5) Υποπτεύονται συμπαιγνία μεταξύ Ιησού και τυφλού (g). Καλούν για αυτό τους γονεῖς του τυφλού για περαιτέρω εξακολούθηση της ανάκρισης.

«Αλλά αυτή είναι η φύση της αλήθειας, με εκείνα που φαίνεται ότι επιβουλεύεται από τους ανθρώπους, με αυτά γίνεται ισχυρότερη· με αυτά λάμπει, με τα οποία επισκιάζεται» (X).

Οι γονεῖς του άλλοτε τυφλού ήταν φτωχοί και δειλοί. Εάν λοιπόν έλεγαν, ότι δεν μπορούν να είναι βέβαιοι για το ότι το πρόσωπο αυτό ήταν ο γιος τους· ή αν έλεγαν, ότι μόνο κάποια ασθένεια και αδυναμία είχε στα μάτια του και ότι προηγουμένως είχαν χρησιμοποιήσει φάρμακα για τη θεραπεία τους· ή εάν διατύπωναν άλλες επιφυλάξεις από φόβο προς τους Ιουδαίους και το συνέδριό τους, οι

Φαρισαίοι θα θριάμβευαν εναντίον του Ιησού και θα κέρδιζαν στην προσπάθειά τους εναντίον της αλήθειας του θαύματος. Αλλά ο Θεός διέταξε και κατηύθυνε το σχέδιο, που επινοήθηκε και καταστρώθηκε από τους εχθρούς της αλήθειας, ώστε αυτό κατά την πραγματοποίησή του στράφηκε υπέρ της αληθείας και απόδειξης του θαύματος μέχρι σημείου, ώστε οι Φαρισαίοι να τεθούν μπροστά στο δίλημμα ή να δεχτούν το θαύμα, ή να περιέλθουν σε πλήρη σύγχυση ως προς αυτό.

9,19 και ήρωτησαν αυτούς(1) λέγοντες· οὗτός ἐστιν(2) ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη(3); πῶς οὖν ἄρτι βλέπει(4);

19 και τους ρώτησαν: «Αυτός είναι ο γιος σας που λέτε ότι γεννήθηκε τυφλός; Πώς, λοιπόν, τώρα βλέπει;»

(1) «Αφού τους έστησαν στη μέση, ώστε να τους βάλουν σε αγωνία, με πολλή αυστηρότητα και θυμό κάνουν την ερώτηση» (X), «προσδοκώντας να τους φοβίσουν» (Z). Τους ρώτησαν με επιτακτικό και απειλητικό τρόπο. «Επειδή δηλαδή αυτόν που ξαναείδε δεν μπόρεσαν να τον φοβίσουν, αλλά τον έβλεπαν με κάθε θάρρος να κηρύττει τον ευεργέτη, ήλπιζαν ότι με τους γονείς του θα φέρουν πλήγμα στο θαύμα» (X).

(2) Η εξέταση γίνεται με αντιπαράσταση. «Τρία πράγματα ρωτιούνται. Αν αυτός είναι ο γιος τους, αν γεννήθηκε τυφλός και πώς τώρα βλέπει» (Z). Σαν να τους έλεγαν: Ορκίζεστε ότι αυτός πράγματι είναι ο γιος σας;

(3) «Σχεδόν λένε· Τον οποίο εσείς κάνατε τυφλό, και όχι μόνο αυτό, αλλά και διαδώσατε παντού τον λόγο» (X). Λέτε για αυτόν ότι γεννήθηκε τυφλός. Είστε βέβαιοι για αυτό; Ή μήπως βεβαιώνετε εσείς ότι ήταν τυφλός, ενώ στην πραγματικότητα δεν ήταν τέτοιος, αλλά θέλατε να έχετε δικαιολογία της επαιτείας του;

(4) «Με τα δύο λοιπόν αυτά επιχειρούν να τους κάνουν να αρνηθούν, και με το να πουν «τον οποίο εσείς λέτε» και με το «Πώς λοιπόν τώρα βλέπει»; Δική σας, λέει, είναι η σκευωρία και η επιπόνηση» (X)· ἄρτι· είναι συνηθισμένη λέξη στον Ιωάννη και σημαίνει: αυτήν τη στιγμή, οπότε διακρίνεται από το γενικότερο κάπως νυν=κατά τον παρόντα χρόνο. Δες σ. 25 και ιγ 7,33,37,ιστ 12,31 (β).

9,20 Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη(1)·

20 Οι γονεῖς του τότε αποκρίθηκαν: «Ξέρουμε πως αυτός είναι ο γιος μας κι ότι γεννήθηκε τυφλός·

(1) «Ενώ έγιναν τρεις ερωτήσεις, αν ήταν γιος τους, αν ήταν τυφλός και πώς ξαναείδε, τις δύο μόνο ομολογούν, ενώ την τρίτη δεν την προσθέτουν» (X), «επειδή φοβούνταν τους Ιουδαίους, όπως θα δηλωθεί στη συνέχεια» (Z). Γνωρίζουμε ότι αυτός είναι ο γιος μας, διότι κάθε μέρα αφότου γεννήθηκε, τον συναναστρεφόμαστε και συνδεόμαστε με φυσική στοργή προς αυτόν. Γνωρίζουμε ακόμα ότι είναι τυφλός, διότι έχουμε δοκιμάσει πολλές λύπες για το πάθημά του αυτό και πολλές φροντίδες λάβαμε για αυτόν και πολλές αγωνιώδεις ώρες περάσαμε από τότε εξαιτίας αυτού του παθήματος. Πράγματι· πόσες φορές είδαν με θλίψη προς αυτόν και έκλαψαν για την από μικρή ηλικία τύφλωσή του πολύ περισσότερο από όσο για όλα τα άλλα βάρη και τις στενοχώριες της φτώχειας τους.

9,21 πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἶδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν(1)· αὐτὸς(2) ἡλικίαν ἔχει(3), αὐτὸν(4) ἐρωτήσατε, αὐτὸς(4) περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει(5).

21 πῶς ὅμως τώρα βλέπει, δεν το ξέρουμε, ή ποιος του άνοιξε τα μάτια, εμεῖς δεν το ξέρουμε. Ρωτήστε τον ἴδιο· ενήλικος είναι, αυτός μπορεί να μιλήσει για τον εαυτό του».

(1) Για το ότι θεραπεύτηκε ο γιος τους ήταν απολύτως βέβαιοι, παρόλο που δεν ήταν αυτόπτες κατά την θεραπεία. Ήταν λοιπόν υποχρεωμένοι να επιδείξουν ευγνωμοσύνη προς εκείνον, ο οποίος τον θεράπευσε και να παράσχουν την μαρτυρία τους ξεκάθαρη και ανεπιφύλακτη υπέρ του. Αλλά αυτοί νομίζουν, ότι ήταν αρκετό να μην πουν τίποτα εναντίον του ευεργέτη τους. Αλλά κατά την ημέρα, κατά την οποία κρίνεται στα ανθρώπινα δικαστήρια ο Χριστός και το ευαγγέλιό του, ισχύει εξ' ολοκλήρου ο λόγος του Κυρίου: «Αυτός που δεν είναι μαζί μου, είναι εναντίον μου» (Λουκ. η 38).

(2) «Βγάζοντας τον εαυτό τους από τον κίνδυνο, παραπέμπουν την ερώτηση στον θεραπευμένο, ως πιο αξιόπιστο από αυτούς σε αυτό το ζήτημα» (Z).

(3) «Δεν είναι παιδί ούτε ατελής, αλλά ικανός να μαρτυρήσει για τον εαυτό του» (X). «Έχει τη δυνατότητα της φρόνησης και από το χρόνο και από την ηλικία... και με ποιο τρόπο έγινε σε αυτόν η θεραπεία θα το πει όχι με παιδικό μυαλό, αλλά με νου που έχει ήδη ωριμάσει καλά και μπορεί να συνδιαλέγεται με όσους τυχόν θέλει» (K).

Εάν ήταν ανήλικος, θα μιλούσαν αυτοί για αυτόν. Υπονοείται δηλαδή από αυτό, ότι όταν τα παιδιά είναι μικρά και ανήλικα, οι γονεῖς τους μιλούν αντί για αυτά· μιλούν στο Θεό με τις προσευχές τους,

μιλούν στην εκκλησία για αυτά κατά την ώρα του βαπτίσματός τους. Και όταν πλέον ενηλικιωθούν, είναι τότε ο κατάλληλος καιρός να προκληθούν, για να δηλώσουν, εάν θέλουν να εμμείνουν σε όσα οι γονείς τους έπραξαν για αυτά και εξ' ονόματός τους.

(4) Αλεξανδρινή γραφή: αυτόν ερωτήσατε, ηλικίαν έχει, αυτός περί εαυτού λαλήσει. Η επανάληψη της αντωνυμίας αυτός δείχνει την κατάσταση της ταραχής και αγωνίας των γονέων του τυφλού, οι οποίοι ζητούσαν να μεταβιβάσουν την υποχρέωση της απάντησης στον γιο τους (ο).

(5) Αφού τον γιο τους «τον παρουσίασαν αξιόπιστο, έτσι παραιτήθηκαν» (X). Ο θεραπευμένος τυφλός, όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις, τις οποίες έδινε στους Ιουδαίους, είχε οξεία αντίληψη και συνεπώς περισσότερο από κάθε άλλον μπορούσε αυτός να μιλήσει για το συμβάν. Έτσι ο Θεός, όπως φαίνεται και από μύριες άλλες περιπτώσεις παρέχει στη διάνοια περισσότερα προσόντα, με τα οποία αναπληρώνονται οι φυσικές ελλείψεις του σώματος των αναπήρων.

9,22 Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο(1) τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη(2) γὰρ συνετέθειντο(3) οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα, ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος(4) γένηται. 22 Αὐτὰ εἶπαν οἱ γονεῖς του, ἀπὸ φόβο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Γιατί, οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες εἶχαν κίολας συμφωνήσῃ να ἀφορίζεται ἀπὸ τη συναγωγή ὅποιος παραδεχτεῖ πως ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας.

(1) Σε τέτοιο βαθμό, ώστε άφησαν τον γιο τους μόνο στον κίνδυνο (b). Ήταν αδύνατον οι γονείς του τυφλού, όταν είδαν τον γιο τους να βλέπει, να μην ενδιαφέρθηκαν να πληροφορηθούν από αυτόν τα σχετικά με τη θεραπεία του. Γνώριζαν λοιπόν και πώς ξαναείδε και από ποιόν θεραπεύτηκε. Ο φόβος γίνεται παγίδα επικίνδυνη στον άνθρωπο και παρασύρει πολλούς να αρνηθούν το Χριστό και τις αλήθειές του και τις οδούς του και να ενεργήσουν εναντίον της συνειδήσής τους.

(2) Δεν σημειώνει κάτι ο ευαγγελιστής για το χρόνο στον οποίο λήφθηκε η απόφαση αυτή, πάντως όμως δεν φαίνεται να έγινε αυτό πριν πολύ καιρό. Ίσως ο χρόνος αυτός να συμπίπτει με το διάστημα, που παρεμβλήθηκε ανάμεσα στο επεισόδιο που σημειώθηκε στο η 59 («πήραν λοιπόν πέτρες να τις ρίξουν εναντίον του...») και την θεραπεία του τυφλού (ο). Ή, και κάπως παλαιότερα, όταν οι αρχιερείς και οι Φαρισαίοι έστειλαν υπηρέτες για να τον πιάσουν. Δες Ιω. ζ 32 και εξής (β).

(3) «Δηλαδή συμφώνησαν» (Z). Είχαν πάρει απόφαση. Ήδη από την πρώτη εμφάνισή της η αγία θρησκεία του Χριστού αντιμετώπισε νόμους ποινικούς και καταδιωκτικούς εναντίον εκείνων οι οποίοι την ομολογούσαν. Χρησιμοποιήθηκαν βίαια μέτρα για παρεμπόδιση των κατακτήσεών της, διότι η διαυγής και λάμπουσα αλήθειά της φυσικό ήταν να θέλξει τον κόσμο και να κατακτήσει αυτόν.

(4) Ο αποκλεισμένος από τις ιερές συναθροίσεις των Ισραηλιτών (G). Υπήρχαν 3 είδη ή στάδια αφορισμού από την συναγωγή. Το πρώτο διαρκούσε 30 ημέρες, κατά τις οποίες ο αποσυνάγωγος ξυριζοντας το κεφάλι αποκλειόταν από το λουτρό και απαγορευόταν να πλησιάσει κάποιον άλλον πιο κοντά από 4 πήχεις. Ήταν σε πένθος, αλλά μπορούσε να είναι παρών στις δημόσιες συναθροίσεις. Εάν επέμενε πεισματικά στο σφάλμα του κατά το τέλος των 30 ημερών ακολουθούσε το δεύτερο στάδιο, κατά το οποίο βρισκόταν αυτός κάτω από βαριά κατάρρα και αποκλειόταν και από τις δημόσιες συναθροίσεις και από κάθε επικοινωνία με τους άλλους. Το τρίτο στάδιο επέφερε πλήρη στέρση όλων των προνομίων του Ισραήλ, και των πολιτικών και των θρησκευτικών. Συχνά συνεπαγόταν και αυτήν την ποινή του θανάτου (ο).

Παρ' όλα αυτά τα δύο ή τρία είδη του αφορισμού, τα οποία οι ραββίνοι του Ταλμούδ αναφέρουν, είναι μεταγενέστερα από την εποχή εκείνη. Δες Ματθ. ιη 17 (δ). Είναι αμφίβολο εάν η διάκριση τριών ειδών αφορισμού υπήρχε ήδη στα χρόνια του Χριστού ή και κατά τους πρώτους αιώνες μετά την καταστροφή των Ιεροσολύμων. Όμως ιδιαίτερα το Ιω. ιστ 2 δύσκολα θα επέτρεπε να υποθέσει κάποιος, ότι η ποινή αυτή και επί των ημερών του Χριστού συνίστατο απλώς σε προσωρινό αποκλεισμό από τη συναγωγή. Η ποινή αυτή συνίστατο σε αποκλεισμό από την κοινωνία του Ισραήλ, από τις ευλογίες του και τα προνόμιά του. Γίνεται λοιπόν αυτό ολοφάνερο από τη φύση της κοινωνίας αυτής και επιβάλλεται από την σοβαρότητα η οποία πρέπει να είχε αποδοθεί στην πράξη της αναγνώρισης του Ιησού ως Μεσσία. Παράλληλο χωρίο που διαφωτίζει για την έννοια του όρου αποσυνάγωγος είναι το Έσδρα ι 8 (C).

9,23 Διὰ τοῦτο(1) οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον(2) ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.

23 Γι' αὐτὸ εἶπαν οἱ γονεῖς του, «ἐνήλικος εἶναι, ρωτήστε τον ἴδιο».

(1) Αναφέρεται στα προηγούμενα=Επειδή ήδη είχαν συμφωνήσει να γίνεται αποσυνάγωγος αυτός που τον ομολογεί Χριστό, για αυτό... Εάν οι γονείς επιβεβαίωναν το θαύμα και απέδιδαν αυτό στον Ιησού, θα ομολογούσαν εμμέσως, ότι ο Ιησοῦς ήταν ο Χριστός.

(2) «Λέει πάλι το ίδιο διασύροντας αυτούς ως δειλούς και για να μην γίνουν αποσυνάγωγοι, προσποιούνται μεν ότι αγνοούν, και ρίχνουν όλο το φορτίο του αγώνα πάνω στο γιο τους» (Z).

9,24 Ἐφώνησαν(1) οὖν(2) ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ(3)· δὸς δόξαν τῷ Θεῷ(4)· ἡμεῖς(5) οἶδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀμαρτωλός ἐστιν(6).

24 Κάλεσαν, λοιπόν, για δεύτερη φορά τον άνθρωπο που ήταν πριν τυφλός και του είπαν: «Πες την αλήθεια ενώπιον του Θεού· εμείς ξέρουμε ότι ο άνθρωπος αυτός είναι αμαρτωλός».

(1) Ἡ, μετά τη συζήτηση μαζί του στο σ. 17, είχαν διώξει αυτόν (b), ή, μετά την εξέταση και των γονέων του ακολούθησε κάποια διακοπή και κατ' ἴδιαν συνδιάσκεψη των Φαρισαίων, μετά από την οποία φώναζαν για δεύτερη φορά τον θεραπευμένο (g).

(2) Σε συνέχεια των ὁσων προηγήθηκαν. Αφού δηλαδή βρήκαν, ότι τίποτα από τους γονεὶς δεν μπορούσαν να αποσπάσουν καταδικαστικό του Ἰησοῦ ή που να μπορούσε να κάνει ὑπόπτο το θαῦμα, καλούν ξανά τον θεραπευμένο (o). «Επειδὴ οι γονεὶς πρόβαλλαν την ἔνσταση ὅτι πρέπει ο γιος τους να ερωτηθεῖ, αὐτὸ κάνουν οι πειραστές» (Θφ).

(3) «Επειδὴ δεν μπόρεσαν να απομακρύνουν τον ἄνθρωπο ἀπὸ την εκτίμηση για τον Χριστό... βιάζονται να τον τραβήξουν προς τον δικὸν τους σκοπὸν, με κάποιο ἀγαθὸν κατὰ κάποιο τρόπο δέλεαρ» (K). Επιζητοῦν να αποσπάσουν ἀπὸ τον ἄλλοτε τυφλὸν την ἀποκήρυξη του θαύματος ἐν ὀνόματι της δῆθεν παραβίασης του Σαββάτου.

«Και φανερά μεν και ἀναίσχυντα δεν λένε· Ἀρνήσου ὅτι ο Χριστὸς σε θεράπευσε, ἀλλὰ θέλουν να ἀποδείξουν αὐτὸ με το πρόσχημα της ευλάβειας... Διότι το να πουν μεν στους γονεὶς· Ἀρνηθεῖτε ὅτι εἶναι γιος σας και ὅτι τον γεννήσατε τυφλὸν, θα φαινόταν πολὺ ἀξιο για γέλια, ἀλλὰ και να πουν πάλι σε αὐτὸν αὐτό, θα ἦταν φανερὴ ἀναίσχυντία· για αὐτὸ το μεθοδεύουν ἀλλιώως, λέγοντας «δώσε δόξα στο Θεό»» (X).

(4) Ἡ, δίνει δόξα στο Θεὸν αὐτὸς που ὁμολογεῖ την ἀλήθεια και μάλιστα σε ὑπόθεση και περίπτωση που ἔχει πολλές δυσκολίες (b). Και προτρέπουν αὐτὸν να διακηρύξει την ἀλήθεια και να ὁμολογήσει την πλάνη του. Δες Ἰησ. Ν. ζ 19 (μ,χ). Ἐδῶ δηλαδή θα δόξαζε το Θεὸν ο τυφλός, ἐάν συνομολογοῦσε με τους Φαρισαίους, ὅτι ο Ἰησοῦς ἦταν ἀμαρτωλός (F).

«Αὐτὸ δηλαδή εἶναι δόξα του Θεοῦ, το να μην μαρτυρήσει τίποτα το ἀγαθὸν για τον Ἰησοῦ» (Θφ).

«Ἀρνήσου ὅ,τι πήρες. Ἀλλὰ τέτοια διαγωγή προφανῶς δεν ἰσοδυναμεί με το να δίνει δόξα στο Θεὸν, ἀλλὰ μάλλον με το να βλασφημεῖ αὐτόν» (Au).

Σχετικὴ με την ἐρμηνεία αὐτή: το να δίνει δόξα στο Θεὸν κάποιος σημαίνει τον σεβασμὸν που ἀποδίδεται σε μία ἀπὸ τις θεῖες ιδιότητες που για λίγο ἐπισκιάστηκε με λόγο ή γεγονός, το ὁποῖο φαίνεται ὅτι προσβάλλει αὐτήν. Δες Ἰησ. Ν. ζ 19, Α Βασ. στ 5. Στην περίπτωση αὐτή ο τυφλός εἶχε βλασφημήσει λέγοντας ὅτι εἶναι Προφήτης. Με αὐτὸ λοιπὸν πρόσβαλε την ἀγιότητα και ἀλήθεια του Θεοῦ ἀποδίδοντας τον τίτλο αὐτόν στον παραβιαστὴ του Σαββάτου. Θα ξέπλενε λοιπὸν την ἐνοχὴν του και θα ἔδινε δόξα στο Θεὸν, ἐάν τώρα διακήρυττε ὅτι ἦταν ἀμαρτωλός (g).

Ἡ, «δόξασε τον Θεὸν διότι ἀπὸ αὐτόν θεραπεύτηκες και ὄχι ἀπὸ τον Ἰησοῦ» (Z). «Με πολλὴ μεγάλη πανουργία λένε ὅτι πρέπει να ἀφιερῶσαι δόξα στο Θεὸν για το θαῦμα, ὑποκρινόμενοι με αὐτόν τον τρόπο ὅτι εἶναι ευσεβεῖς» (K). «Οἱ ἀνόητοι Ἰουδαῖοι που προστάζουν τον μεν Θεὸν να τον δοξάζει για το θαῦμα, ἐνῶ αὐτόν που ἔπραξε το ἔργο του Θεοῦ τον κατέκριναν» (αμ).

(5) Επιχειροῦν να προκαταλάβουν αὐτόν ως ἀγράμματο με το βᾶρος του κύρους τους (b).

«Ἀποδίδοντας το ὅτι γνωρίζουν με σαφήνεια μόνον στη δική τους γνώση... οι πλατιοὶ σε λόγια και φοβεροὶ σε ἀλαζονείες, με πᾶρα πολὺ μεγάλη ἀνεξαρτησία ἀπὸ το Θεὸν φώναζαν «εμείς ξέρουμε»» (K).

9,25 Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν(1)· εἰ ἀμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα(2)· ἐν οἶδα(3), ὅτι τυφλός ὢν(4) ἄρτι βλέπω(5).

25 Εκείνος τότε τους ἀπάντησε: «Αν εἶναι ἀμαρτωλός, δεν το ξέρω· ἕνα ξέρω: πως, ἐνῶ ἤμουν τυφλός, τώρα βλέπω».

(1) Οἱ ἀλεξανδρινοὶ κώδικες παραλείπουν το: και εἶπεν.

(2) Αὐτὸ «δεν το εἶπε διστάζοντας, ἀλλὰ κάνει σαν να διστάζει» (Z). Συνετὰ ἀποφεύγει να συζητήσῃ μαζί τους αὐτὸ που βεβαίωσαν ἐκεῖνοι για τον Ἰησοῦ, ὅτι εἶναι ἀμαρτωλός. Παρ' ὅλα αὐτὰ «δεν ὑποχωρεῖ μπροστὰ στο ψευδὲς κύρος τους» (b). «Σαν να ἔλεγε· Δεν λέω τίποτα τώρα για αὐτόν, οὔτε ἐκφράζω γνώμη» (X). «Δεν θα ὀνομάσω ἀμαρτωλὸν αὐτόν που θαυματοουργεῖ ἔτσι» (K). Σιωπηρὰ ἀποδοκιμάζει την βεβαιότητα, την ὁποία ἔχουν για το ὅτι αὐτὸς που ἔκανε το θαῦμα εἶναι ἄνθρωπος ἀμαρτωλός.

(3) Παραπέμπει στο γεγονός. Ἡ γλῶσσα του παίρνει τόνον εἰρωνικό, διότι ἔχει συνείδηση της κακοπιστίας των ἀνακριτῶν του (g). Βασίζεται στην πείρα, την ὁποία ο ἴδιος ἔλαβε για την ἀγαθότητα και τη δύναμη του Ἰησοῦ. Ἀντίρρηση λοιπὸν για ἐκεῖνον, το ὁποῖο μαρτυρεῖ κάποιος ἐξ ἰδίας πείρας, δεν χωρὰ τουλάχιστον ως προς αὐτόν, ο ὁποῖός με τις δικές του αἰσθήσεις ἔλαβε γνώση και

βεβαιώθηκε για αυτό.

(4) Η μετοχή είναι σε παρατατικό όπως γίνεται φανερό από το «τώρα βλέπω» που ακολουθεί (b). «Ήμουν τυφλός και βλέπω» (Κ).

(5) «Δεν έχω πιστέψει τα σχετικά με εκείνον από λόγια άλλου... αλλά εγώ ο ίδιος είμαι η απόδειξη της δύναμης εκείνου» (Κ). Αποφεύγοντας ο τυφλός να συζητήσει το εάν ο Ιησούς ήταν αμαρτωλός και περιοριζόμενος στο να παραπέμψει τους ανακριτές του στο γεγονός, «απέδειξε τον εαυτό του υπεράνω υποψίας και την μαρτυρία αδέκαστη» (Χ).

Για αυτό οι Φαρισαίοι αισθανόμενοι το βάρος της απάντησης επανέρχονται ξανά στην έρευνα του γεγονότος. Ο θεραπευμένος τυφλός δεν παρέχει εξηγήσεις για τη μέθοδο και τον τρόπο της θεραπείας, ούτε καταφεύγει σε θεωρίες, για να αποσαφηνίσει τα σχετικά με το θαύμα. Περιορίζεται στο γεγονός: Ήμουν τυφλός και τώρα βλέπω. Έτσι και στο έργο της χάρις. Αυτοί που απαλλάσσονται με την ενέργειά της από την πνευματική τύφλωση αισθάνονται μεν το ευεργετικό αποτέλεσμα και ευλογούν το Θεό για την μεταβολή που έγινε, ο τρόπος όμως με τον οποίο συντελέστηκε αυτή και τα στάδια, από τα οποία διήλθε, παραμένουν άγνωστα σε αυτούς. Ήμουν τυφλός, λέει ο καθένας από αυτούς. Ζούσα βίο σαρκικό, κοσμικό και φιλήδονο. Και τώρα, δόξα στο Θεό, βλέπω από ποιο θάνατο σώθηκα μέσω του Χριστού και σε ποια μακάρια ζωή με τη χάρη του Θεού βαδίζω.

9,26 Εΐπον δὲ αὐτῷ πάλιν(1)· τί ἐποίησέ σοι; Πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς(2);

26 Τον ρώτησαν πάλι: «Τι σου έκανε; Πῶς σου άνοιξε τα μάτια;»

(1) «Αφού από παντού αποκρούστηκαν και δεν μπόρεσαν να κατορθώσουν τίποτα από αυτά που ήθελαν, πάλι γυρνούν στο προηγούμενο ερώτημα» (Ζ). Οι κώδικες συναϊτικός βατικανός και ο του Βέζα αποσιωπούν το: πάλιν.

(2) «Αρέσκονται στο να ρωτούν πάλι και διερευνούν τον τρόπο της θαυματουργίας, κάνοντας αυτό όχι από καλή σκέψη ή για να μάθουν τα αγαθά, αλλά... όλα αυτά πάλι τα ανασκαλεύουν, θεωρώντας κατά κάποιο τρόπο ότι ο άνθρωπος δεν θα πει πάλι τα ίδια, αλλά θα αναφέρει κάτι που να είναι αντίθετο με τα προηγούμενα, έτσι ώστε αρπάζοντας τη διαφωνία, να διακηρύξουν ότι είναι κάποιος υποκριτής και ψεύτης» (Κ).

«Περιεργάζονται τον τρόπο της θεραπείας του, όπως ακριβώς μερικοί που κυνηγούν για ένα σίγουρο θήραμα και ψάχνουν παντού, τρέχοντας άλλοτε μεν προς τα εδώ, άλλοτε πάλι προς τα εκεί» (Χ). Επειδή δεν πέτυχαν να ανατρέψουν το θαύμα με την δογματική, θέλουν να το υποσκάψουν με την κριτική (g).

9,27 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· εἶπον ὑμῖν ἤδη(1), καὶ οὐκ ἠκούσατε(2)· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν(3);

Μὴ(4) καὶ ὑμεῖς(5) θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι(4);

27 «Σας το είπα κιόλας», τους αποκρίθηκε, «αλλά δεν πειστήκατε· γιατί θέλετε να το ξανακούσετε; Μήπως θέλετε κι εσείς να γίνετε μαθητές του;»

(1) «Κατηγορώντας τους ο θεραπευμένος όχι πλέον με συστολή, αλλά με πιο πολύ θάρρος απαντά» (Ζ). «Διότι όσον μεν η υπόθεση χρειαζόταν εξέταση και ελέγχους, παρείχε την απόδειξη μιλώντας συνεσταλμένα» (Χ). Όταν όμως έγινε ολοφάνερη η κακοπιστία τους «τότε λοιπόν τους αντιμετωπίζει ο ίδιος με θάρρος» (Χ). Αρνείται να επαναλάβει την αφήγηση παραπέμποντας αυτούς σε όσα είχε ήδη πει.

(2) Το ότι κήρυξαν ως αμαρτωλό αυτόν που διέπραξε το θαύμα, ήταν σαφής απόδειξη, ότι απέρριπταν την περιγραφή που τους έκανε.

«Αυτό που λέει έχει την εξής έννοια· Δεν προσέχετε τα λόγια μου· για αυτό δεν θα πω πλέον, ούτε θα απαντώ συνεχώς σε εσάς που ρωτάτε μάταια και θέλετε να ακούσετε όχι για να μάθετε, αλλά για να κατηγορήσετε τα λεγόμενα» (Χ). Δεν ακούσατε. Είστε λοιπόν κουφοί (g). Ή «δεν πιστέψατε» (Ζ)· δεν προσέξατε διόλου τα όσα είπα.

(3) «Για ποιο λόγο ζητάτε πάλι να ακούτε;» (Ζ). «Το μεν «ακούσατε» ισοδυναμεί με το «δεν παραδεχτήκατε», δεν θελήσατε το λεγόμενο, το «Τι λοιπόν πάλι θέλετε να ακούτε;» ισοδυναμεί με το: Τι λοιπόν, ω τέτοιοι, άραγε θέλετε τώρα να ακούσετε; Διότι μάταια θέλετε να ακούτε» (Ω).

(4) «Έπειτα διακωμώδησε αυτούς και τους έπληξε σε μεγάλο βαθμό» (Χ). Ήπια και αρμόζουσα ειρωνεία (b). «Αυτό φανερώνει ψυχή θαρραλέα και ατρόμητη και που δεν πτοείται από την μανία τους» (Θφ). Όσοι συστηματικά καταπολεμούν την αλήθεια και αποκρούουν πεισματικά τον από αυτήν φωτισμό, κάνουν τους εαυτούς του καταγέλαστους και εκτίθενται στην περιφρονητική επίκριση καθενός μη σκοτισμένου ανθρώπου, αλλά που έχει υγιή το νου.

(5) Υπαινίσσεται ή ότι ήταν γνωστό ότι ο Ιησούς είχε ήδη κάποιους μαθητές και γνώριζαν αυτό οι Φαρισαίοι (β), ή «κατέταξε πλέον τον εαυτό του στο χορό των μαθητών· διότι το «και εσείς» είναι

λόγος ανθρώπου που δείχνει τον εαυτό του ότι είναι μαθητής του» (X). «Είμαι ήδη ένας εγώ» (Au). Ή, το «εσείς» λέγεται με κάποια έμφαση αναφορικά με την κρίση τους στο σ. 24 (ο)=Εσείς οι οποίοι τον κηρύξατε αμαρτωλό. Η πρώτη ερμηνεία φαίνεται πιο σωστή, χωρίς να αποκλείεται και συνδυασμός της με την δεύτερη=Έχει πολλούς μαθητές και μεταξύ τους θα συγκαταριθμηθώ και εγώ. Μήπως θέλετε και εσείς να πράξετε το ίδιο;

9,28 Έλοιδόρησαν αυτόν(1) και είπον· σὺ(2) εἶ μαθητῆς ἐκείνου(3)· ἡμεῖς(2) δὲ τοῦ Μωυσέως(3) ἔσμεν μαθηταί(4).

28 Τον περιέλασαν τότε και του είπαν: «Εσύ είσαι μαθητής εκείνου· εμείς είμαστε μαθητές του Μωυσή·

(1) Αφού δεν πέτυχαν να αποσπάσουν από τον τυφλό κάποια ομολογία εναντίον του θαύματος, και θίχτηκαν επιπλέον και από την λεπτή ειρωνεία, χρησιμοποιούν τώρα τρόπο υβριστικό εναντίον του.

(2) Η αντίθεση εδώ είναι όχι ανάμεσα στον Ιησού και τον Μωϋσή, αλλά ανάμεσα στον τυφλό και αυτούς.

(3) «Για μεν το Χριστό λένε το «Εκείνου», αλλά διευρυνόμενοι κατά κάποιο τρόπο σε υπέρογκη αλαζονεία, λένε ανόητα «εμείς όμως είμαστε μαθητές του Μωϋσή»» (Κ). Εκείνου (του Ιησού), ο οποίος καταργεί το Σάββατο και δεν είναι από το Θεό και τον Μωϋσή, ο οποίος ήταν από το Θεό και μέσω αυτού ο Θεός έδωσε την εντολή του Σαββάτου.

(4) «Εσείς ούτε του Μωϋσή ούτε αυτού» (X) είστε μαθητές. «Διότι αν ήσασταν του Μωϋσή, θα ήσασταν και του Χριστού. Διότι αν πιστεύατε, λέει ο Χριστός, στον Μωϋσή, θα πιστεύατε σε εμένα» (Z).

Άνθρωποι σαρκικοί, οι οποίοι συνδέονται τελείως εξωτερικά και επαγγελματικά με τη θρησκεία, είναι έτοιμοι να καυχηθούν για το αξίωμα και τα προνόμια του εκκλησιαστικού του επαγγέλματος, αλλά είναι τελείως ξένοι με τις αρχές και την δύναμη της θρησκείας, την οποία θέλουν να εκπροσωπούν. Οι Φαρισαίοι αυτοί οι οποίοι τώρα εξετάζουν τον τυφλό, είχαν προηγουμένως καυχηθεί για την καταγωγή τους από τον Αβραάμ, τώρα όμως καυχιούνται για την μόρφωσή τους, η οποία είχε συντελεστεί, όπως αυτοί φρονούν, με την σπουδή των συγγραφών του Μωϋσή. Σαν να ήταν αρκετά αυτά για να σώσουν αυτούς. Δες επίσης, πόσο ο εγωισμός τυφλώνει τον άνθρωπο. Ισχυρίζονται ότι είναι του Μωϋσή μαθητές. Αλλά μεταξύ Μωϋσή και Χριστού υπάρχει αρμονική συμφωνία. Ο Μωϋσής προετοίμασε τα πράγματα για την έλευση του Χριστού και ο Χριστός εκπλήρωσε και τελειοποίησε όσα ο Μωϋσής παράγγειλε και προείπε, έτσι ώστε οι μαθητές του Μωϋσή φυσικό ήταν να γίνουν και του Χριστού μαθητές.

9,29 Ἡμεῖς(1) οἶδαμεν(2) ὅτι Μωυσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός(3)· τοῦτον δὲ(4) οὐκ οἶδαμεν(5) πόθεν ἐστίν(4).

29 εμείς ξέρουμε πως ο Θεός μίλησε στο Μωυσή, ενώ γι' αυτόν δεν ξέρουμε την προέλευσή του».

(1) Με έμφαση που φανερώνει τον εγωισμό τους. Εμείς, οι αναγνωρισμένοι πνευματικοί ηγέτες του έθνους. «Αυθαδιάζουν πάλι... και αλαζονευόμενοι με άθραυστη αναισχυντία, ξαναλένε το «Εμείς ξέρουμε»» (Κ).

(2) «Εάν γνώριζαν ότι στον Μωϋσή μίλησε ο Θεός, θα γνώριζαν επίσης και τι ο Θεός κήρυξε μέσω του Μωϋσή» (Au).

(3) Για αυτό και είναι υπερήφανοι, διότι είναι μαθητές του Μωϋσή. Μίλησε ο Θεός και προκήρυξε, ότι επρόκειτο να έλθει και άλλος προφήτης, όμοιος με τον Μωϋσή, τον οποίο όφειλαν αυτοί να αναμένουν και προς τον οποίο έπρεπε να πειθαρχήσουν. Έδωσε όμως ο Χριστός σαφή δείγματα και τεκμήρια, ότι σε αυτόν όφειλαν οι Ιουδαίοι να στραφούν με εμπιστοσύνη και βεβαιότητα, ότι αυτός ήταν ο αναμενόμενος προφήτης.

(4) «Από πού στάλθηκε» (Z). Ομολογούν πλήρη άγνοια για το παρελθόν του Ιησού παρόλο που κάποιοι από τους Ιεροσολυμίτες γνώριζαν από πού καταγόταν και προερχόταν ο Ιησούς (Ιω. ζ 27). Αλλά οι Φαρισαίοι ούτε ενδιαφέρονταν ούτε ήθελαν να φανούν ότι φρόντιζαν να μάθουν ποια ήταν η καταγωγή του και ποιοι οι συγγενείς του (β).

Μιλούν για τον Ιησού με περιφρόνηση. Την άγνοιά τους για το Χριστό την προβάλλουν ως λόγο δικαιολογητικό της εναντίον του περιφρόνησής τους. «Αυτόν». Μπαίνει μπροστά με έμφαση, για να δηλωθεί εντονότερα η περιφρόνησή τους. Εκφράζονται έτσι για τον Ποιμένα του Ισραήλ, σαν να μην ήταν άξιος να συγκαταριθμηθεί ούτε με τα σκυλιά του ποιμνίου τους. Νόμιζαν ότι κατείχαν αυτοί το κλειδί της γνώσης και ότι κανείς δεν επιτρεπόταν να κηρύττει, εάν δεν είχε την άδειά τους. Αξίωσαν, ώστε όλοι όσοι ήθελαν να ασκήσουν το διδασκαλικό έργο να υποβληθούν σε εξετάσεις μπροστά τους και εφόσον θα εγκρίνονταν από αυτούς, τότε θα γίνονταν αναγνωρισμένοι ραββίνοι. Αλλά ο Ιησούς

δεν έπραξε ποτέ κάτι τέτοιο. Για αυτό λένε για αυτόν: «Αυτόν δεν τον ξέρουμε από πού είναι». Υπερήφανοι και εγωπαθείς άνθρωποι δεν θεωρούν καλό παρά μόνο τον εαυτό τους και εκείνους, οι οποίοι υπηρετούν τα θελήματά τους και τα συμφέροντά τους. Όχι πριν πολύ αυτοί οι ίδιοι διακήρυξαν για τον Ιησού: «Αυτόν ξέρουμε από πού είναι· ενώ ο Χριστός, όταν θα έλθει, κανείς δεν θα ξέρει από πού είναι» (Ιω. ζ 27) έτσι βεβαιώνουν τη μία φορά αυτό, το οποίο αρνούνται ξεκάθαρα την άλλη. Ανάλογα με τα συμφέροντά τους και όπως εξυπηρετούνται κάθε φορά τα θελήματά τους και οι ορέξεις τους.

(5) Η σχετικά με τον Ιησού άγνοιά τους είναι ένοχη.

«Δεν είπαν Εμείς ακούσαμε ότι στον Μωϋσή μίλησε ο Θεός, αλλά είπαν: γνωρίζουμε. Αυτά που άκουσαν ισχυρίζονται ότι τα γνωρίζουν, αυτά που βλέπουν όμως τα θεωρούν κατώτερα από όσα άκουσαν. Δεν είναι αξιοπιστότερος από τους προγόνους σας αυτός που με τα θαύματα επιβεβαιώνει αυτό, ότι δηλαδή ήλθε από το Θεό;» (X).

Όφειλαν να είχαν εξετάσει. Ο Μεσσίας κατά τη γενική τότε προσδοκία από στιγμή σε στιγμή επρόκειτο να φανεί. Και ήταν καθήκον τους να εξετάσουν κάθε ένδειξη, που μπορούσε να τους πείσει ότι ο Μεσσίας ήλθε. Αν μη τι άλλο, έπρεπε να εξετάσουν τη διδασκαλία του, τα θαύματά του, τη γενικότερη αναστροφή του. Είχαν μάλιστα αυτοί κατασκόπους και όργανα παρακολούθησης παντού. Και από τις ειδήσεις τις οποίες έπαιρναν από αυτούς, μπορούσαν να είναι καλά πληροφορημένοι για το ποιος ήταν ο Χριστός. Αλλά δεσ πόσο παράλογη είναι η απιστία. Δεν θέλουν να γνωρίσουν τη διδασκαλία του Χριστού μόνο και μόνο διότι είναι αποφασισμένοι να μην την πιστέψουν και να μην την εγκολπωθούν. Και στη συνέχεια ισχυρίζονται ότι δεν την πιστεύουν, διότι δεν την γνωρίζουν!

9,30 Άπεκρίθη ό άνθρωπος και είπεν αυτοίς· έν γάρ(1) τούτω(2) θαυμαστόν έστιν, ότι ύμεις(3) ούκ οΐδατε πόθεν έστί(4), και άνέωξέ μου τους όφθαλμούς(5).

30 Τότε απάντησε ο άνθρωπος και τους είπε: «Εδώ είναι το παράξενο, πως εσείς δεν ξέρετε από πού είναι ο άνθρωπος, κι όμως αυτός μου άνοιξε τα μάτια.

(1) Με έννοια συμπερασματική που μπορεί να μεταφραστεί και με το: βεβαίως= Ομολογείτε, ότι αγνοείτε από πού είναι. Σε αυτό βεβαίως (πράγματι) υπάρχει το θαυμαστό (G,g).

(2) Συνδέεται με το ακόλουθο ότι. Υπάρχει και η γραφή: το θαυμαστόν.

(3) Οι «θεωρούμενοι ότι παραμένετε κοντά στο Θεό χωρίς περισπασμούς και είστε οι αρχηγοί του νόμου και μελετάτε τις ιερές συλλαβές και σας έλαχε η ηγεμονία» (K).

(4) Δηλαδή εάν είναι από το Θεό (b). «Άνθρωπος που δεν είναι από τους επίσημους σας, ούτε από τους επιφανείς... μπορεί να κάνει τέτοια» (X). «Διότι αν ήταν από τους επίσημους και ένδοξους, δεν θα ήταν τόσο θαυμαστό» (Z).

(5) «Παντού επαναλαμβάνει το θαύμα, επειδή αυτό δεν μπορούσαν να το απορρίψουν, και από αυτό διατυπώνει τις σκέψεις του» (X).

Εκείνος ο οποίος άνοιξε τα μάτια τυφλού εκ γενετής, πρέπει να μην ήταν κάποιος ασήμαντος άνθρωπος, αλλά προσωπικότητα άξια πολλής προσοχής. Οι Φαρισαίοι επίσης ήταν άνθρωποι με πολλές γνωριμίες και επιδείκνυαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για ζητήματα που σχετίζονταν με τη θρησκεία, θεωρώντας τους εαυτούς τους φρουρούς της πίστης και άγρυπνους φύλακες της ιουδαϊκής συναγωγής. Το ότι λοιπόν αγνοούσαν τον άνθρωπο αυτόν ή δεν θεώρησαν άξιο να έλθουν σε γνωριμία μαζί του, αυτό ήταν πράγματι παράδοξο.

Υπάρχουν και μέχρι σήμερα πολλοί άνθρωποι που δείχνουν εξαιρετική ευφυΐα σε ορισμένα ζητήματα και οι οποίοι θεωρούνται μορφωμένοι και ιδιαίτερα καλλιεργημένοι άνθρωποι, και όμως αγνοούν την διδασκαλία του Κυρίου, και δεν δείχνουν ούτε απλή περιέργεια για εκείνα, στα οποία επιθυμούν άγγελοι να σκύψουν. Ενδέχεται να είναι σε ορισμένο κλάδο της επιστήμης παγκοσμίου φήμης επιστήμονες και στο σχολείο του Χριστού να είναι αστοιχείωτοι ή και ανεπίδεκτοι μάθησης. Και όπως και ο θεραπευμένος τυφλός απέναντι στους Φαρισαίους, έτσι και καθένας που έλαβε πείρα της ευεργετικής επίδρασης της διδασκαλίας του Κυρίου και των χαρίτων, οι οποίες πηγάζουν από αυτόν, απορεί και θαυμάζει, πώς οι άνθρωποι αυτοί σε ζητήματα τόσο ουσιώδη για τη σωτηρία της ψυχής τους, παρουσιάζονται τόσο αμαθείς και παράλογοι.

9,31 Οΐδαμεν(1) δε ότι άμαρτωλών ό Θεός ούκ άκούει(2), άλλ' εάν τις θεοσεβής(3) ή και τό θέλημα αυτού ποιή(4), τούτου άκούει(5).

31 Ξέρουμε πως ο Θεός τους άμαρτωλούς δεν τους άκούει, αλλά αν κάποιος τον σέβεται και κάνει το θέλημά του, αυτόν τον άκούει.

(1) Εισάγει αξίωμα σε όλους γνωστό και «από αυτά που ομολογούνται χωρίς ενδοιασμούς» (K).

Αντίθετα με τους Φαρισαίους που βάζουν μπροστά πάντοτε το «Εμείς ξέρουμε», ο άλλοτε τυφλός μιλώντας με σεμνότητα και μετριοφροσύνη δεν χρησιμοποιεί την αντωνυμία (ο). Το επιχείρημά του

είναι απλό και σαφές και ο συλλογισμός του ισχυρός. Ο σ. 31 αποτελεί την μείζονα πρόταση. Ο σ. 32 την ελάσσονα και ο σ. 33 το συμπέρασμα (g). Ο όλος συλλογισμός έχει ως εξής: Ο Θεός δεν ακούει τις δεήσεις των αμαρτωλών και τα θαύματα γίνονται ως απάντηση στις προσευχές ευσεβών και θεοφιλών ανθρώπων. Ο Ιησούς έκανε θαύμα. Ο Ιησούς άρα είναι θεοσεβής και δίκαιος (β). Είναι αξιοσημείωτο το ολοένα αυξανόμενο θάρρος του τυφλού.

«Επειδή προηγουμένως είπαν· Εμείς ξέρουμε ότι ο άνθρωπος αυτός είναι αμαρτωλός, τότε μεν υπό μορφήν δισταγμού απέκρουσε το λόγο· τώρα όμως είναι γεμάτος με θάρρος» (Ζ) «και όχι μόνο απάλλαξε τον Ιησού από αμαρτήματα, αλλά δείχνει ότι είναι και πολύ αρεστός στο Θεό και πράττει όλα τα του Θεού» (Χ).

Ο μέχρι προ ολίγου τυφλός δεν είχε ποτέ διαβάσει την Γραφή και τον λόγο του Θεού. Όμως γνώριζε καλά τα του Θεού και τα της διδασκαλίας της Αγίας Γραφής. Δεν είχε την αίσθηση της όρασης, είχε όμως την αίσθηση της ακοής, και όπως είναι γνωστό, «η πίστη προέρχεται από την ακοή». Παρ' όλα αυτά τίποτα δεν θα ωφελούσε αυτόν η αίσθηση της ακοής, εάν δεν είχε και την πρόθεσή του αγαθή, αλλά και τον Θεό να φωτίζει και να οδηγεί αυτόν σε γνώση της αλήθειας.

(2) Με πτώση γενική το ακούω, διότι υπονοεί την ακρόαση με προσοχή (β). Για το αξίωμα, σύμφωνα με το οποίο ο Θεός δεν ακούει τους αμαρτωλούς, δεσ Ιώβ κζ 8-9, Ψαλμ. ξε 18, Ησ. α 15, νθ 2, Ιεζ. η 18, Μιχ. γ 4, Ζαχ. ζ 13. Το αξίωμα παρ' όλα αυτά δεν ισχύει απολύτως. Διότι διαφορετικά «εάν ο Θεός δεν ακούει τους αμαρτωλούς, μάταια ο τελώνης ρίχνοντας τα μάτια στο έδαφος και χτυπώντας το στήθος του θα είχε πει: ω Θεέ, συγχώρεσέ με τον αμαρτωλό» (Αυ).

«Ένα τέτοιας σημασίας δόγμα, εάν ήταν αληθινό, το ότι δηλαδή ο Θεός δεν ακούει τον αμαρτωλό, δεν θα αποσιωπούσαν, αλλά θα λεγόταν από κάποιον άξιο εμπιστοσύνης, για παράδειγμα ή τον Μωϋσή ή κάποιον από τους προφήτες. Πώς όμως, αν ο Θεός δεν ακούει τον αμαρτωλό, διδάσκονταν οι αμαρτωλοί να λένε: Συγχώρεσε σε εμάς τα παραπτώματά μας...; Ποιους λοιπόν ακούει ο Θεός; Αυτούς που δείχνουν διάθεση μετανοίας, έστω και αν ακόμα δεν σταμάτησαν να είναι αμαρτωλοί... Ίσως όμως αυτό το ρητό, δεν αναφέρεται στα τυχόντα αιτήματα της προσευχής του αμαρτωλού, αλλά αναφέρεται σε τέτοιας σπουδαιότητας έργα, όπως ήταν τα έργα του Ιησού. Όταν δηλαδή για τόσο σπουδαία έργα παρακαλείται ο Θεός από αμαρτωλούς, δεν ακούει» (Ω).

«Δεν ακούει ο Θεός όταν πρόκειται για τέτοια θαύματα» (Ζ), ώστε να τελέσει μέσω αυτών (των αμαρτωλών) τέτοια θαύματα (δ).

(3) Από τις λέξεις που αναφέρονται μόνο μία φορά στην Κ.Δ.=Αυτός που σέβεται το Θεό, ο ευσεβής (G).

(4) «Δεν αρκεί να αναγνωρίζουμε το Θεό, αλλά πρέπει να κάνουμε και το θέλημά του» (Χ). «Διότι πολλοί είναι μεν θεοσεβείς, αλλά δεν εκτελούν το θέλημα του Θεού» (Θφ).

(5) Δες Ψαλμ. λγ 16, ρμδ 19, Παροιμ. ιε 29.

9,32 Έκ τουῦ αἰῶνος(1) οὐκ ἤκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις(2) ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου(3).

32 Από τότε που έγινε ο κόσμος δεν ακούστηκε ν' ανοίξει κανείς τα μάτια ενός γεννημένου τυφλού.

(1) Λέγεται με υπερβολή και με φράση που χρησιμοποιεί ο λαός (G). Από τότε που άρχισε ο κόσμος (β).

(2) «Παρόλο που εμφανίστηκε πολύς μεν χορός αγίων προφητών και οι ιερές γραφές αναφέρουν όχι ολιγάριθμους δίκαιους» (Κ), «τυφλού εκ γενετής, κανείς» (Ζ) δεν άνοιξε τα μάτια. Πράγματι καμία άλλη αφήγηση τέτοιας θεραπείας προηγούμενης δεν συναντάμε στη Βίβλο (ο).

«Αυτό τίποτα άλλο δεν υποδήλωνε, παρά ότι ο Χριστός ήταν ανώτερος και ενδοξότερος όλων, ο οποίος παρουσίαζε με γεγονότα ότι υπήρχε μέσα του τέτοια και δύναμη και εξουσία, την οποία δεν διέθετε κανείς από τους αγίους προφήτες ποτέ έως τώρα» (Κ).

Τα θαύματα του Κυρίου Ιησού υπήρξαν τέτοια, ώστε όμοια με αυτά δεν είχαν συντελεστεί προηγουμένως από τα θεοφιλή πρόσωπα της Π.Δ.

(3) Και ο ίδιος ο Κύριος μαρτυρείται στα Ευαγγέλια ότι θεράπευσε πολλούς τυφλούς, αλλά σε καμία άλλη περίπτωση εκτός από την παρούσα δεν αναφέρεται ότι θεράπευσε τυφλό εκ γενετής (ο). Σωστά ο θεραπευμένος τυφλός τονίζει το θαύμα, επιζητώντας από ευγνώμονα αναγνώριση να τιμήσει τον Κύριο, ο οποίος έκανε αυτό. Είναι δίκαιο και επιβεβλημένο όσοι έτυχαν της ευσπλαχνίας και του πλουσίου ελέους του Θεού, να διακηρύττουν αυτό και να μιλούν με τιμή για αυτό, όχι για να εξάρουν το άτομό τους, παρουσιάζοντας τον εαυτό τους ότι ιδιαίτερα ευνοήθηκε από το Θεό, αλλά για να αποδίδουν δόξα στο Θεό.

9,33 Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ(1), οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν(2).

33 Αν αυτός δεν ήταν από το Θεό δε θα μπορούσε να κάνει τίποτα».

- (1) Θριαμβευτική απάντηση σε αυτό που είπαν οι Φαρισαίοι: Δεν γνωρίζουμε από πού είναι. «Επειδή δηλαδή είπαν ανόητα για το Χριστό ότι Αυτόν δεν τον ξέρουμε από πού είναι, τούς ελέγχει πάλι δυναμικά ότι φρονούν λανθασμένα» (Κ).
- (2) Όχι μόνο από αυτά, τα οποία αυτός κάνει, αλλά και από εκείνα τα οποία άλλοι εξέχοντες άνδρες κάνουν (b). Η έννοια του όλου συλλογισμού: «εάν ομολογείτε ότι ο Θεός δεν ακούει τους αμαρτωλούς, αλλά αυτός έκανε θαύμα, και θαύμα τέτοιο, το οποίο κανείς άνθρωπος δεν έκανε, είναι ολοφάνερο ότι νίκησε τον καθένα ως προς την αρετή και είναι μεγαλύτερη η δύναμή του από την ανθρώπινη δύναμη» (Χ). Είναι λοιπόν από το Θεό.

9,34 Άπεκρίθησαν(1) καὶ εἶπον αὐτῷ· ἐν ἀμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης(2) ὄλος(3), καὶ σὺ(4) διδάσκεις ἡμᾶς(4); Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω(5).

34 «Εσύ είσαι βουτηγμένος στην αμαρτία από τότε που γεννήθηκες», του αποκρίθηκαν, «και κάνεις το δάσκαλο σ' εμάς;» Και τον πέταξαν ἔξω.

(1) «Οι περισσότεροι δεν παραδέχονται εύκολα τα τραύματα του ελέγχου και την επανόρθωση με αυτά» (Κ). «Όσο μεν προσδοκούσαν από αυτόν να αρνηθεί, τον νόμιζαν αξιόπιστο και τον καλούσαν και μία και δεύτερη φορά... Όταν όμως είπε την αλήθεια, χωρίς να φοβηθεί τίποτα, τότε τον καταδικάζουν» (Χ).

(2) «Εδώ κοροϊδεύουν με σκληρότητα και την τύφλωσή του· σαν να έλεγαν. Από την αρχή της ζωής σου είσαι μέσα στην αμαρτία» (Χ). «Διότι θεωρούσαν ότι λόγω κάποιων αμαρτιών γεννήθηκε τυφλός» (Ζ). Δεν καταλαβαίνουν, ότι με αυτήν την ύβρη αποδίδουν τιμή στην πραγματικότητα του θαύματος, την οποία επιζητούν να αρνηθούν (g). Το «μέσα σε αμαρτίες» μπαίνει μπροστά με έμφαση. Εάν εξακολουθούσε να είναι τυφλός, θα ήταν βάρβαρο και πολύ σκληρό να τον επικρίνουν για το ατύχημά του και να διακηρύττουν, ότι γεννήθηκε τυφλός, διότι ήταν βουτηγμένος μέσα στην αμαρτία περισσότερο από κάθε άλλον. Τώρα όμως που είχε θεραπευτεί, ήταν τελείως άδικο να επικρίνουν έτσι το πάθημά του, διότι με τη θεραπεία του είχε πλέον αποδειχτεί, ότι ο Θεός είχε ευνοήσει αυτόν.

(3) =Στην ψυχή και στο σώμα (ο).

(4) Με έμφαση και οι δύο αντωνυμίες=Εσύ ο άθλιος και από την κοιλιά της μάνας σου αμαρτωλός, εμάς τους ειδήμονες στο νόμο και τους ευσεβέστερους όλου του έθνους (ο). Εγωιστές άνθρωποι δεν καταδέχονται να διδάσκονται από τους φαινομενικά κατώτερους τους, ενώ δεν θα έπρεπε να θεωρούμε τους εαυτούς μας τόσο προχωρημένους και τόσο σοφούς και τέλειους στην αρετή, ώστε να μην έχουμε ανάγκη υποδείξεων, ελέγχων και περαιτέρω μάθησης. Αυτοί που έχουν υλικά πλούτη είναι αχόρταγοι και θέλουν να αποκτήσουν περισσότερα. Γιατί να μην συμβαίνει το ίδιο και σε εκείνους, οι οποίοι έχουν ένα μέρος της γνώσης, και μάλιστα όταν πρόκειται να οδηγηθούν στη σωτήρια γνώση;

(5) Αυτό δεν σημαίνει, ότι τον έκαναν αποσυνάγωγο, διότι την απόφαση για αυτό μόνο το συνέδριο ήταν αρμόδιο να λάβει (β). Τον έδιωξαν βίαια από την αίθουσα της συνεδρίασης, ίσως με την πρόθεση να προκαλέσουν ακολούθως και τον αφορισμό από το Συνέδριο (g).

Ο φτωχός αυτός άνθρωπος υπήρξε ο πρώτος ομολογητής, όπως και ο βαπτιστής Ιωάννης υπήρξε ο πρώτος μάρτυρας της χριστιανικής εκκλησίας. «Τον βγάζουν ἔξω ως ομολογητή της αλήθειας, οι γιοι του ψεύδους» (Θφ). Αυτή η συμπεριφορά των Φαρισαίων αποτελεί νέο σταθμό χειρότερης προκοπής τους στην απιστία. Για πρώτη φορά τώρα εμφανίζονται διώκτες και αυτών που έχουν ευνοϊκές διαθέσεις προς τον Ιησού αποκόβοντας τον ευγνώμονα τυφλό από την θεοκρατική κοινωνία. Έτσι το γεγονός αυτό σημειώνει την πρώτη πράξη ρήξης μεταξύ της εκκλησίας και της συναγωγής. Για αυτό λοιπόν και ο Ιωάννης αφηγείται με τόσες λεπτομέρειες το έκτακτο αυτό θαύμα.

9,35 Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω(1), καὶ εὐρῶν(2) αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· σὺ πιστεύεις(3) εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ(4);

35 Ο Ιησούς έμαθε ότι τον πέταξαν ἔξω και, όταν τον βρήκε, του είπτε: «Εσύ πιστεύεις στον Υιό του Θεού;»

(1) «Αυτοί που για την αλήθεια και την ομολογία στο Χριστό πάσχουν κάτι κακό και υβρίζονται, αυτοί κατ' εξοχήν είναι οι τιμημένοι» (Χ). «Διώχτηκε μεν από τους Φαρισαίους ο άλλοτε τυφλός, αλλά αφού τον βρήκε ο Χριστός, χωρίς να μεσολαβήσει πολύς χρόνος στο μεταξύ, τον διδάσκει τα ιερά μυστήρια» (Κ). Ο Κύριος θεραπεύοντας τον άλλοτε τυφλό απέβλεπε κυρίως στον πνευματικό φωτισμό και τη σωτηρία του. Η θαρραλέα λοιπόν ομολογία, την οποία έκανε αυτός ενώπιον των Φαρισαίων, τον καθιστούσε άξιο και της νέας αυτής χάρις (g). Για αυτό και ο Ιησούς «να ευεργετήσει περισσότερο αυτόν που διώχτηκε για χάρη του» (Ζ).

(2) «Τον αναζητά ο Χριστός και αφού τον βρήκε, τον διδάσκει τα μυστήρια» (Κ). Ο Ιησούς βρήκε

αυτόν, δεν βρήκε ο θεραπευμένος τυφλός τον Ιησού. Μεγάλη αλήθεια της χριστιανικής πίστης. Ο Ιησούς βρήκε και εμένα. Ο δεσμός μου μαζί του οφείλεται στους οικτιρμούς και τα ελέη του (τ). Με το ρήμα βρήκε «δείχνει ο ευαγγελιστής ότι (ο Ιησούς) για αυτό ήλθε, για να τον συναντήσει» (Χ), «για να τον παρηγορήσει, όπως ακριβώς κάποιος αγωνοθέτης που δέχεται αθλητή που κοπίασε πολύ και στεφανώθηκε» (Θφ). «Επειδή οι Ιουδαίοι τον έβγαλαν έξω από αυτούς λόγω του θάρρους του για τον Σωτήρα, για αυτό τον βρήκε ο Ιησούς. Διότι εάν ο Σωτήρας έχει έλθει να ζητήσει και να σώσει το χαμένο, και σκοπός για αυτόν που αναζητά είναι η εύρεση του ζητουμένου, είναι φανερό ότι δεν πρέπει έτσι απλά να ακούσουμε τη λέξη «εὐρών αὐτὸν (αφού βρήκε αυτόν)». Διότι πράγματι, τότε κυρίως έπρεπε να βρεθεί αυτός, όταν διώχτηκε από αυτούς που δεν παραδέχτηκαν την μαρτυρία για τον Ιησού. Διότι με το να βγει έξω από αυτούς, έγινε κατάλληλος στο να βρεθεί» (Ω). Πόσος χρόνος παρεμβλήθηκε ανάμεσα στην εκδίωξη του πρώην τυφλού από τους Φαρισαίους και τη συνάντησή του με τον Ιησού, αγνοούμε. Και δεν φαίνεται ο χρόνος αυτός να υπήρξε μακρός. Έως ότου όμως φτάσει στα αυτιά του Ιησού ο λόγος για την εκδίωξη και έως ότου αναζητήσει και ξαναβρει τον θεραπευμένο ο Ιησούς, πιθανόν είναι ότι πέρασαν κάποιες ημέρες (ο). Διώκτες θα υπάρχουν πάντοτε για να καταδιώκουν αυτούς που πιστεύουν στο Χριστό και να αποκλείουν τους ενάρετους από τις σχέσεις τους. Δεν μπορούν όμως να αποκλείσουν αυτούς από την κοινωνία και σχέση με το Χριστό, ούτε να τους βγάλουν έξω από τους δρόμους με τους οποίους ο Χριστός αόρατα επισκέπτεται αυτούς. Ευτυχείς είναι εκείνοι, οι οποίοι έχουν φίλο το Χριστό, από τον οποίο κανείς από τους ανθρώπους δεν μπορεί να τους χωρίσει. Ο Χριστός θα βρει ασφαλώς γεμάτος χάριτες εκείνους, οι οποίοι άδικα διώχτηκαν για αυτόν.

(3) Με έμφαση μπαίνει μπροστά η αντωνυμία. «Το «εσύ» βεβαίως, το είπε εξαιτίας εκείνων, των άπιστων» (Ζ). «Είναι σαν να λέει σχεδόν, Θέλεις να φανείς ανώτερος από την ανοησία εκείνων; Διότι το «Εσύ», εισάγει μία τέτοιου είδους αντίθεση ως προς τους άλλους» (Κ). Εσύ αν και άλλοι δεν πιστεύουν (b) πιστεύεις; «Τι είναι αυτό; Μετά τόση αντίρρηση που έκανε στους Ιουδαίους, μετά από τόσα λόγια, ρωτά: Αν πιστεύεις; Δεν το κάνει αυτό αγνοώντας, αλλά θέλοντας να γνωρίσει τον εαυτό του στον τυφλό» (Θφ). «Τώρα πλένει τα μάτια της καρδιάς του τυφλού» (Αυ).

(4) Υπάρχει και η γραφή: εις τον υιόν του ανθρώπου. Από την άλλη ο συνηθισμένος τίτλος του Ιησού στο κατά Ιωάννην είναι ο τίτλος υιός του Θεού και σύμφωνα με το κ 31 ο σκοπός του δ' ευαγγελίου είναι, ώστε οι αναγνώστες να πιστέψουν ότι ο Ιησούς είναι ο Χριστός, ο υιός του Θεού (β). Επί πλέον η γραφή «εις τον υιόν του Θεού» εξηγεί καλύτερα την πράξη της προσκύνησης, με την οποία τερματίζεται η σκηνή (σ. 38).

Ο Westcott όμως παρατηρεί εύλογα, ότι πιθανότερο ήταν να αντικατασταθεί από τους γραφείς η αρχική γραφή υιός του ανθρώπου με την λαϊκότερη και γνωστότερη υιός του Θεού, παρά το αντίθετο. Εάν διαβάσουμε «εις τον υιόν του ανθρώπου», η έννοια είναι: Στον άνθρωπο ο οποίος έχει θέση ξεχωριστή μεταξύ όλων των αδελφών του και ο οποίος στάλθηκε για να σώσει όλους αυτούς (g). Δηλαδή στον Χριστό, τον Μεσσία. Δες Ιω. ιβ 34 (F).

9,36 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· καὶ τίς ἐστι(1), Κύριε(2), ἵνα πιστεύσω(3) εἰς αὐτόν;
36 Εκείνος αποκρίθηκε: «Και ποιος είναι αυτός, κύριε, για να πιστέψω σ' αυτόν;»

(1) «Αναπτερώθηκε με τον λόγο, επειδή ήταν έτοιμος στο να πιστέψει, και ζητά να μάθει, ποιος είναι!» (Ζ). «Ο λόγος φανερώνει ψυχή που ποθεί και επιθυμεί πάρα πολύ» (Χ). Ο θεραπευμένος είχε ομολογήσει τον Ιησού ως προφήτη, και έτσι ήταν έτοιμος να πράξει οτιδήποτε ο Ιησούς θα τον προέτρεπε. Θα πίστευε στον Υιό του ανθρώπου, εάν ο Ιησούς του έλεγε ποιος ήταν (β). Το «και» στην αρχή της ερώτησης εκφράζει με πολλή ζωηρότητα την σχέση αυτή ανάμεσα στην από τον τυφλό αναγνώριση του Ιησού ως προφήτη και την ηθική υποχρέωση, την οποία ο τυφλός αισθάνεται, να πιστέψει στην μαρτυρία αυτού του προφήτη (g). Δες παρόμοια χρήση του «και» στο Μάρκ. ι 26, Λουκ. ιη 26 και Ιω. ιδ 22.

(2) Με σεβασμό προσφωνεί τον Ιησού, τον οποίο σύμφωνα με τη γνώμη των περισσότερων ερμηνευτών αναγνώρισε, ότι είναι αυτός που τον θεράπευσε, αλλά δεν ήξερε ότι αυτός ήταν και ο Υιός του Θεού. Γεννήθηκε όμως το ερώτημα, πώς ο πρώην τυφλός αναγνώρισε τον Ιησού, αφού ουδέποτε είχε δει αυτόν; Όταν θυμηθεί κάποιος πόσο οξεία γίνεται η ακοή στα πρόσωπα που στερούνται της όρασης, λύνεται το ζήτημα (ο).

(3) «Επειδή αγνοούσε, απαντώντας είπε το Ποιος είναι, Κύριε, για να πιστέψω σε αυτόν; Βρισκόταν λοιπόν στο μεταίχμιο, για να το πω έτσι, μεταξύ πίστης και απιστίας. Για αυτό λέει προς αυτόν ο σωτήρας: Και τον έχεις δει και αυτός που μιλά μαζί σου εκείνος είναι» (Ω).

9,37 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἑώρακας(1) αὐτόν καὶ ὁ λαλῶν(2) μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν.
37 «Μα τον έχεις δει», του είπε ο Ιησούς. «Αυτός που μιλάει τώρα μαζί σου, αυτός

είναι».

(1) «Όχι προηγουμένως, αλλά τώρα» (Ζ). Βάζει πρώτα το ρήμα εώρακας, το οποίο έτσι αποκτά ειδική έμφαση απευθυνόμενο σε άνθρωπο εκ γενετής τυφλό (β). «Είδες αυτόν με τα μάτια σου, τα οποία σου άνοιξαν» (b). Είδε τώρα σε αυτήν την συνάντηση (δ). Παρ' όλα αυτά η διαφορά του χρόνου (με το λαλῶν που ακολουθεί) παρέχει αφορμή στην πιθανή υπόθεση ότι λέγοντας ο Ιησούς «έχεις δει» και όχι «βλέπεις» θύμιζε την πρώτη τους συνάντηση και την θεραπεία σαν να είχε δει (αισθανθεί εν πάση περιπτώσει την παρουσία κλπ.) (κ). Το «και» που μπαίνει μπροστά, συνδέει την αποκάλυψη, την οποία κάνει ο Κύριος, με την υπόσχεση του πρώην τυφλού στον προηγούμενο στίχο (g).

(2) «Δεν είπε Εγώ είμαι, αλλά έμμεσα ακόμα και καλυμμένα» (Χ), σε τρίτο πρόσωπο (b). Για παρόμοιο τρόπο μετριόφρονας έκφρασης δες και δ 26. Οι ηγεμόνες της γης θέλουν να βλέπονται και να επευφημούνται από τα πλήθη του λαού, νιώθουν βάρος όμως και δεν θέλουν να συναναμειχθούν μαζί τους και να συζητήσουν μαζί τους. Ο Χριστός όμως με τον λόγο του και το Πνεύμα του μιλά προς εκείνους, οι οποίοι θέλουν να είναι μαζί του και συνομιλώντας μαζί τους αποκαλύπτει τον εαυτό του προς αυτούς, όπως τώρα στον τυφλό και προηγουμένως στην Σαμαρείτιδα και όπως μετά την ανάστασή του σε αυτούς που πορεύονταν προς Εμμαούς.

9,38 Ὁ δὲ ἔφη· πιστεύω(1), Κύριε(2)· καὶ προσεκύνησεν(3) αὐτῷ(4).

38 Τότε εκείνος εἶπε: «Πιστεύω Κύριε», και τον προσκύνησε.

(1) «Αμέσως πίστεψε· διότι αμέσως ο λόγος άγγιξε την ψυχή του, βρίσκοντάς την αγαθή, και έλαμψε σε αυτήν ώστε να έλθει σε επίγνωση και πίστη» (Ζ).

(2) Χρησιμοποιεί τώρα τον όρο αυτόν με περισσότερο ακριβή έννοια από ότι πριν στο σ. 36 (b).

(3) «Φανερώνοντας την πολλή διάθεση προσκύνησε αμέσως... Για να μην νομίσει δηλαδή κάποιος ότι ήταν μόνο λόγια αυτό που ειπώθηκε, πρόσθεσε και το έργο» (Χ). Στον Ιωάννη το ρήμα προσκυνῶ χρησιμοποιείται πάντοτε για τη θεία λατρεία. Δες δ 20 και εξής και ιβ 20 (g).

«Τον προσκύνησε ως Θεό», διότι «πίστεψε ότι είναι Θεός από το θαύμα που παράδοξα έγινε και τελέστηκε σε αυτόν» (Κ). «Έτσι η μεν προσκύνηση ακολουθεί την πίστη, ενώ η πίστη βεβαιώνεται από τη δύναμη... Γνωρίζουμε λοιπόν από τη δύναμη το Θεό. Επομένως πιστεύουμε από τη μία σε αυτόν που γνωρίσαμε, προσκυνούμε από την άλλη αυτόν που πιστέψαμε» (Β).

Κανείς άλλος εκτός από τον Θεό δεν πρέπει να λατρεύεται και να προσκυνείται. Έτσι ώστε ο άλλοτε τυφλός προσκυνώντας τον Χριστό ομολόγησε αυτόν Θεό. Αληθινή πίστη θα δείχτει και με ταπεινή λατρεία και προσκύνηση του Κυρίου Ιησού. Όσοι πιστεύουν σε αυτόν, όσο περισσότερο τον γνωρίζουν, τόσο θα τον βρίσκουν περισσότερο αγαπητό και λατρευτό και τόσο περισσότερο θα αισθάνονται, ότι τίποτα στον κόσμο δεν είναι τόσο θελκτικό και γοητευτικό και άξιο να λατρεύεται, όσο ο Ιησούς.

(4) Μπροστά στον άνθρωπο αυτόν, γονατισμένο και φωτισμένο ήδη εσωτερικά, ο Ιησούς αισθάνεται τον εαυτό του να καλείται να διακηρύξει το γενικό αποτέλεσμα, το οποίο θα έχει η διακονία του σε ολόκληρο τον κόσμο και του οποίου πρώτο δείγμα υπήρξε το γεγονός που εξιστορήθηκε. Ο σιναιτικός κώδικας αποσιωπά τον σ. 38 μέχρι το εἰς κρίμα του σ. 39.

9,39 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· εἰς κρίμα(1) ἐγὼ(2) εἰς τὸν κόσμον τοῦτον(3) ἦλθον, ἵνα(4) οἱ μὴ βλέποντες(5) βλέπωσι(6) καὶ οἱ βλέποντες(7) τυφλοὶ γένωνται(8).

39 Κι ο Ιησούς εἶπε: «Ἦρθα για να φέρω σε κρίση τον κόσμο, έτσι ώστε αυτοί που δε βλέπουν να βρουν το φως τους, κι εκείνοι που βλέπουν ν' αποδειχθούν τυφλοί».

(1) Ἡ «για μεγαλύτερη τιμωρία» (Χ)· «εγώ ενανθρώπησα για καταδίκη κάποιων» (Ζ). Ἡ, πιο σωστά, για κρίση· εννοώντας μάλλον το αποτέλεσμα της κρίσης, παρά την δικαστική πράξη. «Για να διακριθούν και να διαχωριστούν αυτοί και εκείνοι, για να φανεί των μεν, η από αγαθή προαίρεση ανάβλεψη, των δε η από πονηρή γνώμη αποτύφλωση» (Ζ). Για απόφαση σωστική ή καταδικαστική (κ). Η κρίση δεν ήταν ο σκοπός της έλευσής του (Ιω. γ 17), αλλά το αναπόφευκτο αποτέλεσμά της (τ). Δεν γίνεται αναφορά της προσωπικότητας του δικαστή και για αυτό καμία αντίφαση δεν υπάρχει με τα λεγόμενα στο γ 17 (δες και η 15)(β). Πράγματι ο Χριστός δεν ήλθε για να κρίνει αλλά για να σώσει τον κόσμο. Αλλά ο σκοπός αυτός, για τον οποίο ήλθε ο Χριστός, δεν επιτυγχάνεται ως προς όλους, διότι όλοι δεν θέλουν να δεχτούν τον φωτισμό από τον Κύριο και την σωτηρία από αυτόν (g). Για αυτό αυτοί που απωθούν το φως τυφλώνονται από αυτό.

«Διότι ήλθε μεν (ο Χριστός) για να εκτελέσει τον σκοπό που έθεσε από μακροθυμία προς εμάς, δηλαδή να φωτίσει πλήρως όλους... Αλλά επειδή οι Ιουδαίοι ήταν φοβεροί στην ανυπακοή, δεν αποδέχτηκαν την χάρη που τους καταλάμπρυνε, και κάλεσαν αυτόκλητο κατά κάποιο τρόπο το σκοτάδι πάνω τους» (Κ).

Ἦλθε ο Χριστός να κηρύξει νόμο και διδασκαλία, η οποία θα δοκίμαζε τους ανθρώπους και θα φανέρωνε αυτούς και θα διαχώριζε αυτούς μεταξύ τους. Θα αποκάλυπτε με την πίστη και την υπακοή στο νόμο του τις σκέψεις και τις διαθέσεις των καρδιών των ανθρώπων και θα έκανε φανερούς τους χαρακτήρες τους.

(2) Με έμφαση μπαίνει μπροστά η αντωνυμία, η οποία διαφορετικά μπορούσε να παραλειφθεί.

(3) Σημαίνει τον επίγειο κόσμο, την κατοικία του πεσμένου ανθρώπου (β). Η φράση υπενθυμίζει την άλλη φράση «φως... του κόσμου» στο σ. 5 (g).

(4) Δεν σημαίνει εδώ αιτία ή σκοπό, αλλά αποτέλεσμα (ο). Έφερε η έλευση του Χριστού ως αποτέλεσμα το άνοιγμα τυφλών ματιών και την τύφλωση ματιών, τα οποία είδαν (τ).

(5) Ἦ, αυτοί που συναισθάνονται την τύφλωσή τους (Καλβίνος), αυτοί που βρίσκονται στο σκοτάδι και έχουν συνείδηση αυτού και θέλουν το φως να τους φωτίσει (μ).

Ἦ, πιο σωστά, «οι φαινομενικά τυφλοί στο νου λόγω της άγνοιας των Γραφών» (Ζ): οι βυθισμένοι στην πνευματική άγνοια· εκείνοι τους οποίους οι άρχοντες αυτοί των Ιουδαίων αποκαλούσαν (Ιω. ζ 49): Ο όχλος αυτός, που δεν γνωρίζει το νόμο (g). Αυτό εφαρμόζεται και στους εθνικούς, οι οποίοι από παλιά στερούνταν το φως της θείας αποκάλυψης και οι οποίοι θα έβλεπαν με το κήρυγμα του ευαγγελίου, ενώ οι Ιουδαίοι, οι οποίοι από παλιά απόλαυσαν το φως αυτό, δεν θα γνώριζαν τελικά τα σχετικά με την ειρήνη τους.

(6) «(Θα δουν) Το φως της αλήθειας, αφού άνοιξαν σε αυτούς τα ψυχικά μάτια από την πίστη σε μένα» (Ζ). Είναι αξιοσημείωτο, ότι η τάξη αυτή δεν χαρακτηρίζονται ως τυφλοί, αλλά απλώς ότι δεν βλέπουν, το οποίο σημαίνει μάλλον ότι η όρασή τους δεν αναπτύχθηκε ακόμα, σε αντίθεση με τους άλλους, για τους οποίους χρησιμοποιείται η φράση τυφλοί γένωνται (g). Με την διδασκαλία του μεν παρέχει το φως, ενώ με το Πνεύμα του δίνει την ίαση στα μάτια της διάνοιας, ώστε πολλές ψυχές να επιστρέψουν από το σκοτάδι στο φως.

(7) «Αυτοί που φαίνονται οξυδερκείς στη γνώση των Γραφών» (Ζ), «όπως ήταν οι Φαρισαίοι» (Θφ): αυτοί που σε όλο το κεφάλαιο αυτό του Ευαγγελίου λένε, όσες φορές μιλούν για τον εαυτό τους: Εμείς ξέρουμε (g).

(8) «Δεν έγινε κάτι άλλο αιτία για το ότι έπαθαν τον σκοτισμό, αλλά εξαιτίας των ίδιων τους των ανυπακοών τράβηξαν οι ίδιοι πάνω στους εαυτούς τους την ασθένεια» (Κ). Η φράση δεν υπονοεί, ότι και προηγουμένως δεν είχαν την πνευματική τύφλωση, αλλά αναφέρεται μάλλον στην επαύξηση της τύφλωσης και την σκλήρυνση της καρδιάς, η οποία προέρχεται από ζωή αμετανοησίας και απιστίας (ο). Το χωρίο αυτό εκφράζει την ίδια σκέψη, την οποία και τα λόγια του Κυρίου στα Ματθ. ια 25 και Λουκ. ι 21. «Δύο λοιπόν αναβλέψεις λείει εδώ και δύο τυφλότητες. Διότι να, ο μεν εκ γενετής τυφλός βλέπει και ψυχικά και σωματικά. Ενώ αυτοί που φαινομενικά έβλεπαν, τυφλώθηκαν στο νου» (Θφ).

9,40 Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ(1), καὶ εἶπον αὐτῷ· μὴ(2) καὶ ἡμεῖς(3) τυφλοὶ(4) ἐσμεν;

40 Μερικοὶ Φαρισαῖοι που ἦταν ἐκεῖ μαζί του, ἀκούσαν τα λόγια αὐτά και του εἶπαν: «Μήπως εἴμαστε κι εμεῖς τυφλοὶ;»

(1) «Στέκονται κοντά οι Φαρισαίοι και επιδιώκουν να βαδίζουν μαζί με τον Σωτήρα Χριστό... μαζεύοντας τροφές για το μίσος τους και ετοιμάζοντας με πολλούς τρόπους συκοφαντίες για τα θαύματα» (Κ). «Διότι κάποιοι Φαρισαίοι τον ακολουθούσαν, βλέποντας και ακούγοντας τι κάνει και τι λέει» (Ζ). Η πρόθεση «μετά», εδώ σημαίνει εγγύτητα τόπου και όχι τον σύνδεσμο του μαθητή. Η ακόλουθη απάντηση του Ιησού αποκλείει την υπόθεση, ότι οι Φαρισαίοι αυτοί συγκαταλέγονται σε αυτούς που στο η 31 αναφέρονται ως μισοπιστεύοντες Ιουδαίοι (β).

(2) Η μορφή αυτή της ερώτησης υπονοεί ότι αυτοί που ρωτούν θεωρούν ως μόνη ορθή απάντηση την αρνητική (β).

(3) Με έμφαση=εμείς οι οποίοι είμαστε αναγνωρισμένοι θρησκευτικοί δάσκαλοι του έθνους (β). Η ερώτηση γίνεται με σαρκαστική ειρωνεία. Η υψηλή ιδέα την οποία σχηματίζουν οι άνθρωποι για τους εαυτούς τους, παρασυρόμενοι και από τις ευμενείς κρίσεις των άλλων ή από τον σεβασμό που επιδεικνύεται σε αυτούς από τα αφελή πλήθη, γίνονται στην καρδιά πυκνό σύννεφο ομίχλης, που εμποδίζει τον άνθρωπο, που πιστεύει πλέον ότι δεν έχει ανάγκη από την οδηγία κανενός, να εκτιμήσει την αλήθεια. Καυχιόντουσαν οι Φαρισαίοι, ότι δεν ήταν τυφλοί και ότι έβλεπαν με τα δικά τους μάτια, έχοντας όπως νόμιζαν, πάρα πολλές ικανότητες, αρκετές για να καθοδηγούνται από αυτές μόνοι, χωρίς να προστρέχουν στην συμβουλή άλλου. Αυτή η ιδέα τους η ψευδής, αποτελούσε ακριβώς, όπως βεβαιώνει ο Κύριος, τον ολέθριο σκοτισμό και την θανάσιμη τύφλωσή τους.

(4) Ρωτούν αν η γενική ιδέα της τυφλότητας εφαρμόζεται και σε αυτούς (g), και εάν «και για αυτούς ειπώθηκε ο λόγος» (Ζ). Κάποιοι από τους ερμηνευτές υποστήριξαν, ότι οι Φαρισαίοι παρανόησαν τον Ιησού, νομίζοντας ότι μιλά εδώ για φυσική τυφλότητα. Αλλά αυτή η εκδοχή θα αποστερούσε το

ερώτημα από τη δύναμή του. Η αληθινή έννοια της ερώτησης: Γίναμε και εμείς τυφλοί με την εμφάνισή σου; Πρέπει λοιπόν να γίνουμε μαθητές σου για να βλέπουμε; (ο).

9,41 Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἰ τυφλοὶ ἦτε(1), οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν(2)· νῦν δὲ λέγετε(3) ὅτι βλέπομεν(4)· ἢ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει(5).

41 «Αν ἦσασταν τυφλοί», τους απάντησε ο Ιησούς, «δε θα ἦσασταν ἐνοχοὶ· τώρα ὁμως λέτε με βεβαιότητα ὅτι βλέπετε· ἡ ἐνοχὴ σας λοιπὸν παραμένει».

(1) Ἡ, λέγεται αὐτὸ «για τὴ σωματικὴ τύφλωση» (Κ). «Ἐνῶ ὁ Κύριος τοὺς ἔλεγε για ψυχικὴ τύφλωση, ἐκεῖνοι ἔλεγαν για τὰ σωματικὰ μάτια τοὺς ὅτι βλέπουν, ὁπότε τοὺς λέει, γιατί δηλαδὴ λέτε ὅτι βλέπετε; Θα ἦταν καλύτερο για σας να ἦσασταν τυφλοὶ στα μάτια· διότι ἀπὸ αὐτὸ θα εἶχατε κάποια συγγνώμη για τὴν ἀπιστία σας. Τώρα ὁμως, ἐπειδὴ ἀκριβῶς νομίζετε ὅτι βλέπετε, παρόλο που και με αὐτὰ τὰ ἴδια σας τὰ μάτια εἶδατε τὸν πρῶτον τυφλὸ να βλέπει, ἀπιστεῖτε στους γείτονές του, ἐξαιτίας αὐτοῦ, ἀφού δεν μπορεῖτε να ἔχετε καμὴ ἀπολογία, δέχεστε ἀναμφισβήτητη τὴν κατηγορία τῆς ἀπιστίας» (Θμ).

Ἡ, πιο σωστὰ, τυφλοὶ ἐδῶ ἐννοοῦνται, αὐτοὶ που δεν ἔχουν τὶς θρησκευτικὲς γνώσεις, που παρέχονταν ἀπὸ τὴν διαρκὴ σπουδὴ τοῦ νόμου (g). «Ἐάν ἦσασταν τυφλοὶ, δηλαδὴ δεν εἶχατε μάθει τὶς Γραφές» (Θφ). Οἱ Φαρισαῖοι περίμεναν να ἀκούσουν τώρα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Κυρίου: Ναι, εἰστε τυφλοὶ. Ἀλλὰ «τοὺς λειώνει πάλι ὁ Σωτὴρας ἀναμειγνύοντας τὸν ἔλεγχο με τέχνη. Διότι ἀπομακρύνεται ἀπὸ κάθε κοροϊδία, τοὺς ντροπιάζει ὁμως παραθέτοντας τὴ δύναμη τῆς ἀλήθειας» (Κ).

(2) «Για τὴν ἀπιστία σας, ἐννοεῖται» (Ζ), «ἀφού θα ἀμαρτάνετε λόγω ἀγνοίας» (Θφ). Ἡ ἀπὸ ἀγνοία μὴ ἀποδοχὴ τοῦ Ἰησοῦ ως Μεσσία θα ἦταν ἀξία συγχώρησης. Δες και ἰε 22 («Ἐάν δεν εἶχα ἔλθει και μιλοῦσα σε αὐτοὺς, δεν θα εἶχαν ἁμαρτία»).

(3) «Δεν λέει βεβαιωτικά: Ὅτι βλέπετε, ἀλλὰ Ἐσεῖς, λέει, λέτε ὅτι βλέπουμε. Διότι θα ἦταν βεβαίως και πάρα πολὺ ἄτοπο να ἀποδίδει σύνεση σε αὐτοὺς που εἶχαν τόσο τυφλὸ και σβησμένο νοῦ» (Κ). «Ἐσεῖς λέτε αὐτὸ, ἐγὼ πάντως ὄχι» (Ζ). Ἀναφερόμενος ὁμως ὁ Κύριος στα δικά τοὺς λόγια, ἀποδεικνύει αὐτοὺς ἐνοχοὺς ἀπὸ τὴν δικὴ τοὺς ὁμολογία. «Αὐτοκατάκριτοι λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι διαβεβαιώνουν τοὺς εαυτοὺς τοὺς μεν ὅτι βλέπουν, ἀλλὰ δεν πράττουν ἀπολύτως τίποτα ἀπὸ αὐτὰ που ἔπρεπε να κάνουν» (Κ).

(4) Εἶμαστε ὅσον ἀφορὰ τὴ γνώση τῆς Γραφῆς, ἀσύγκριτα ἀνώτεροι ἀπὸ ὅλο τὸ λαὸ και δικαιωματικὰ κατέχουμε τὸ ἀξίωμα τοῦ πνευματικοῦ ὁδηγοῦ (ο). «Παρουσιάζετε τοὺς εαυτοὺς σας συνετοὺς και νομομαθεῖς» (Θφ).

«Ἐάν θεωροῦσατε τοὺς εαυτοὺς σας τυφλοὺς... θα προστρέχατε και ἐσεῖς στὸν γιατρό... και δεν θα εἶχατε ἁμαρτία, διότι ἦλθα, για να πάρω τὴν ἁμαρτία. Ἀλλὰ τώρα λέτε, Βλέπουμε· ἡ ἁμαρτία σας λοιπὸν μένει... Δεν ζητάτε τὸν γιατρό και μένετε στὴν τύφλωσή σας» (Αυ).

Ἐάν συναισθανόσασταν τὴν τύφλωσή σας, ἐάν βλέπατε τὴν ἀνάγκη ὁδηγοῦ, ὁ ὁποῖος να σας χειραγωγήσει, θα προστρέχατε σε ἐμένα και θα με ἐγκολπωνόσασταν ως ὁδηγὸ σας. Και δεν θα εἶχατε τότε ἁμαρτία, διότι θα δικαιωνόσασταν κοντὰ μου. Διδασκόμαστε λοιπὸν ἀπὸ ἐδῶ, ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι πεισμένοι για τὴν ἀσθένεια τῶν ψυχῶν τοὺς, βρίσκονται σε καλὸ δρόμο θεραπείας, διότι δεν ὑπάρχει ἄλλο μεγαλύτερο ἐμπόδιο για τὴν σωτηρία τῶν ψυχῶν ἀπὸ τὴν αὐταρέσκεια και τὸν αυτοθαυμασμό.

(5) Ὑπάρχει και ἡ γραφὴ: αἱ ἁμαρτίαι... μένουσι. «Ἐδῶ, αὐτὸ ἀκριβῶς που νόμιζαν ὅτι εἶναι μεγάλο ἐγκώμιο, αὐτὸ τοὺς δείχνει ὅτι τοὺς φέρνει τιμωρία» (Χ). Ἀφού βλέπετε, «ἔχετε μεγαλύτερη τὴν ἁμαρτία, ἀφού ἀμαρτάνετε ἐν γνώσει» (Θφ) και για αὐτὸ ἡ ἁμαρτία σας εἶναι ἀσυγχώρητη. «Ὁ Κύριός μας αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπισημαίνοντας στα ευαγγέλια, λέει: αὐτὸς που γνωρίζει τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του και δεν τὸ ἐπράξε, θα δαρθεῖ πολλὰς φορές» (Κ).

Ἡ ἁμαρτία τοὺς, ἐπειδὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ ὅτι ἀπορρίπτουν τὴν ἀλήθεια, τὴν ὁποία λόγω τῆς θρησκευτικῆς τοὺς γνώσης εἶναι σε θέση να διακρίνουν, εἶναι ἀσυγχώρητη. Φοβερό να εἶναι κάποιος τυφλός, και συγχρόνως να φρονεῖ ὅτι βλέπει. Κανένας ἄλλος ἀσθενὴς δεν εἶναι τόσο δύσκολα διαχειρίσιμος και τόσο δύσκολα θεραπεύσιμος, ὅσο ὁ τρελός, ὁ ὁποῖος ἐνῶ πάσχει, φρονεῖ, ὅτι εἶναι καλά και δεν ἀκούει κανέναν. Κάτι τέτοιο ἐπασχαν και οἱ Φαρισαῖοι. Ἡ ἁμαρτία τοὺς λοιπὸν ἦταν μόνιμη και ἀθεράπευτη. Διότι φρονώντας, ὅτι δεν ἔχουν ἀνάγκη φωτισμοῦ και πνευματικῆς θεραπείας, ἀπέρριπταν τὸ ευαγγέλιο τῆς χάρις και ἔτσι παρέμεναν ἀσυγχώρητοι, ἀποκρούοντας ἐπιπλέον και τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διατηροῦσαν τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας ἀθραυστα. Και λόγω τῆς τύφλωσής τοὺς αὐτῆς ὑπῆρχε μεγαλύτερη ἐλπίδα για μια πόρνη ἢ για ἕναν τελώνη να σωθεῖ, παρά για ἕναν Φαρισαῖο να ἐπιστρέψει.

10,1 (1) Ἀμὴν ἄμὴν(2) λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος(3) διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων(4), ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν(5), ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής(6)·

1 «Σας βεβαιώνω: ἐκεῖνος που δεν μπαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα στὴ μάντρα τῶν προβάτων, ἀλλὰ πηδάει μέσα ἀπ' αλλοῦ, εἶναι κλέφτης καὶ ληστής.

(*) Ὁ λόγος αὐτὸς περιλαμβάνει 3 παραβολές: 1) τοῦ ποιμένα (σ. 1-6), 2) τῆς θύρας (σ. 7-10) καὶ 3) τοῦ καλοῦ ποιμένα (σ. 11-18), καὶ ἐπακολουθεῖ καὶ ἓνα ἱστορικό συμπέρασμα (σ. 19-21). Ἡ σχέση τῶν παραβολῶν αὐτῶν με ὅσα εἰπώθηκαν στὸ προηγούμενο κεφάλαιο εἶναι ἡ ἐξῆς: Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Κυρίου ἰσχυρίζονταν, ὅτι αὐτοὶ ἦταν οἱ μόνοι ἀναγνωρισμένοι ὁδηγοὶ τοῦ θεοκρατικοῦ ἔθνους. Ἀποδεικνύει τώρα σε αὐτούς, ὅτι στὴν πραγματικότητα δεν ἦταν παρά ποιμένες ἐγωιστές, μισθωτοί, ἐνῶ ἀντιθέτως αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος καλὸς Ποιμένας τῶν ψυχῶν.

Καὶ «εἰσάγει χρήσιμα τὴν παραβολὴν υποδηλώνοντας κάπως ἀμυδρότερα καὶ σαν με αἰνίγματα, ὅτι δεν θα ἔχουν ἀπὸ ὑπεροχὴ τὴν ἀρχηγία με βεβαιότητα, ἀλλὰ οὔτε τὸ ἀξίωμα θα εἶναι σε αὐτούς μόνιμο ἀφοῦ υβρίζουν ἀπὸ ἀλαζονεία αὐτὸν που ἔδωσε αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, τὸ Θεό» (Κ).

«Ἀποδεικνύει λοιπὸν με τὴν παραβολήν, ὅτι δεν εἶναι πλάνος, ἀλλὰ ποιμένας. Καὶ πρῶτα μεν ἀναφέρει τὰ γνωρίσματα τοῦ πλάνου καὶ καταστροφέα, ἔπειτα στὴ συνέχεια τὰ τοῦ ποιμένα καὶ σωτήρα, ἔτσι ὥστε ἀπὸ αὐτὰ νὰ ἀναγνωριστῆ ἂν εἶναι πλάνος ἢ ποιμένας» (Ζ). Διαπραγματευόμενος λοιπὸν 3 ἰδέες, δηλαδὴ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο ὁ Μεσσίας σχηματίζει τὸ ποίμνιό του, τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο τὸ διατρέφει, καὶ τὸ ἐλατήριο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο κινεῖται νὰ ἐνεργεῖ ἔτσι, ἀντιθέτει τὴν εἰκόνα αὐτῆς τῆς διακονίας, ὅπως παρεχόταν τότε ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῆς θεοκρατίας, με τὴν δική του (γ).

(1) Πρόκειται γιὰ ἀλληγορία μάλλον παρά παραβολή. Στὴν παραβολὴ ἡ διήγηση ἀποκτὰ σῶμα μέχρι κάποιο σημεῖο ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἐφαρμογὴ· στὴν ἀλληγορία ἡ ἐφαρμογὴ γίνεται ἀμέσως αἰσθητὴ σε κάθε χαρακτηριστικό τῆς εἰκόνας, ἡ ὁποία δεν ἀποκτὰ σῶμα ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴ σκέψη. Γεννήθηκε ζήτημα, ἀπὸ πού πήρε ὁ Κύριος τὴν ἀφορμὴ νὰ χρησιμοποιοῦ αὐτὲς τὶς εἰκόνας. Κάποιοι ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτὲς υποστήριξαν, ὅτι ὁ χρόνος τῆς διάλεξης αὐτῆς τοῦ Κυρίου συνέπιπτε με τὴν ὥρα, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ποιμένες ὁδηγοῦσαν στὴν ἐπιστροφὴ τὰ ποίμνια τους ἀπὸ τὶς πεδιάδες γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Ἱερουσαλήμ. Βλέποντας λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς τὸ θέαμα τῶν ποιμνίων που ὁδηγοῦνταν πίσω, πήρε ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ἀφορμὴ νὰ διαλέξει ποιμενικὲς εἰκόνας. Αὐτὲς οἱ υποθέσεις τίποτα τὸ ἀδύνατο δεν ἐμπερικλείουν. Μποροῦσε ὅμως ὁ Ἰησοῦς νὰ πάρει τὴν ἀφορμὴ καὶ ἀπὸ τὰ θεοκρατικά σύμβολα που χρησιμοποιήθηκαν στὴν Π.Δ., ὅπου τόσο ὁ Κύριος ὅσο καὶ ὁ Μεσσίας ἀποκαλεῖται ποιμένας (Ψαλμ. κβ, Ἠσ. μ 11, Ἰεζεκ. λδ, Ζαχ. ια)(γ).

(2) Με αὐτὸ δεν εἰσάγεται κάτι τελείως νέο, ἀλλὰ συνδέεται αὐτὸ που ἀκολουθεῖ με αὐτὸ που προηγήθηκε στενότερα, εἴτε ὡς ἐπιβεβαίωση εἴτε ὡς ἀντίθεση αὐτοῦ (Lucke).

(3) Ἡ ἀλληγορία ἐκτίθεται σύμφωνα με αὐτὰ που συμβαίνουν στὴν Ἀνατολή, ὅπου ἡ μάνδρα τῶν προβάτων δεν εἶναι στεγασμένο οἶκημα, ἀλλὰ χώρος κλεισμένος γύρω-γύρω με τοῖχο ἢ με φράκτη, ὅπου εἰσάγονται τὰ ποίμνια τὸ ἀπόγευμα γιὰ διανυκτέρευση. Εἶναι δυνατόν περισσότερα ποίμνια νὰ εἰσαχθῶν σε μία καὶ τὴν ἴδια μάνδρα, μπαίνοντας ἔτσι κάτω ἀπὸ τὴν φροντίδα ἐνός θυρωροῦ, ἢ φύλακα, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύχτας οφείλει νὰ ἀγρυπνεῖ γιὰ ἀσφάλειά τους. Τὸ πρῶν οἱ ποιμένες ἐπιστρέφουν καὶ χτυποῦν τὴν θύρα που ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα εἶχε κλείσει, ὁπότε αὐτὴ ἀνοίγεται σε αὐτούς ἀπὸ τὸν φύλακα. Ὁδηγοῦνται τότε ἔξω τὰ πρόβατα καὶ διαχωρίζονται αὐτὰ, ὅπου κάθε ποιμένας ξεχωρίζει καὶ καλεῖ τὰ δικά του πρόβατα καὶ μετὰ ὁδηγοῦνται γιὰ βοσκὴ (γ).

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι πετυχημένα παρομοιάζονται με πρόβατα. Ὡς δημιουργήματα μεν, που ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν Πλάστη καὶ δημιουργό τους, ὀνομάζονται πρόβατα τοῦ κοππαδιοῦ του. Ἐπειδὴ ἀναγεννήθηκαν ἐπίσης καὶ ἐγέναν νέα κτίση ἔχουν καὶ τὶς ἀγαθὲς ἰδιότητες τῶν προβάτων. Εἶναι πράοι καὶ ἡσυχιοί, χωρὶς νὰ προκαλοῦν θορύβους· εἶναι ὑπομονετικοὶ ὅπως τὰ πρόβατα ἀπέναντι σε αὐτὸν που τὰ κουρεῦει καὶ τὰ σφάζει· εἶναι χρήσιμοι καὶ ωφέλιμοι σαν τὰ πρόβατα στὸν κάτοχό τους με τὸ γάλα καὶ τὸ μαλλί τους· εἶναι ἡμεροὶ καὶ μεταξύ τους κοινωνικοὶ, ὅπως τὰ πρόβατα συζοῦν στὸ ἴδιο ποίμνιο.

(4) Ἡ «θύρα ὀνόμασε τὶς Γραφές· διότι αὐτὲς... ἀνοίγουν τὴ θεογνωσίαν, αὐτὲς κάνουν πρόβατα, αὐτὲς φυλάσσουν» (Χ)· «αὐλὴ ὀνόμασε τὴ φροντίδα τῶν προβάτων, ἐνῶ πρόβατα τους Ἰσραηλίτες, τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ» (Ζ).

Ἡ, πιο σωστά, ἡ φράση ἀπὸ τὴν θύρα=ἀπὸ τὴ νόμιμη εἰσοδο, με ἀξίωμα που ἔχει ἐγκαθιδρυθεῖ ἀπὸ τὸ Θεό, στὸ ὁποῖο με θεῖα κλήση ἀνεβαίνει αὐτὸς που τὸ λαμβάνει· εἰδικὰ ἐδῶ τὸ μεσσιακὸ ἀξίωμα, που προαναγγέλθηκε καὶ προεικονίστηκε στὴν Π.Δ. (γ)· «στὴν αὐλή· πρὸς τὰ πρόβατα καὶ τὴν φροντίδα ἐκείνων» (Χ)· αὐλὴ ἐννοεῖ τὴν θεοκρατία ἢ τὴν ἴδια τὴ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ στὴν προπαρασκευαστικὴ μορφή της. Ἡ θύρα παριστάνει τὸ μεσσιακὸ ἀξίωμα, που ἀποτελεῖ τὴ νόμιμη εἰσοδο στὴ θεοκρατία, ἡ ὁποία προετοιμάστηκε γιὰ τὸ νόμιμο ἀρχηγό της, δηλαδὴ τὸν Μεσσία (γ). Ἡ ἐκκλησία ἔπειτα ἀπέβη στὸν κόσμον ἡ αὐλή, στὴν ὁποία τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, τὰ διασκορπισμένα σε

όλο τον κόσμο, μαζεύονται (Ιω. ια 12) και στην οποία συνενώνονται και ενσωματώνονται και αποτελούν σε αυτήν την αγαθή ποιμήνη του Θεού.

(5) «Καλά είπε· Ανεβαίνει, όχι μπαίνει, το οποίο είναι γνώρισμα του κλέφτη, ο οποίος θέλει να πηδήξει πάνω από το φράχτη» (X). «Αυτός που πηδά πάνω από την θύρα» (Z) και σκαρφαλώνει στον τοίχο ώστε από εκεί να πηδήξει μέσα στην αυλή· αυτός «που χαράσσει για τον εαυτό του άλλη, και όχι τη νόμιμη οδό» (X). «Όπως ακριβώς ο Θευδάς και ο Ιούδας, οι οποίοι πριν το Χριστό πλάνησαν το λαό, κατέστρεψαν και καταστράφηκαν» (Θφ). «Αυτός που ανεβαίνει από αλλού, είναι αυτός που νομίζει ότι με βία και τυραννικό τρόπο μπορεί να πάρει την τιμή που δεν του δόθηκε» (K).

(6) Έρχεται για να κλέψει και για να απαγάγει βίαια τα πρόβατα (β). Η λέξη ληστής υπονοεί βαθμό βίας και θρασύτητας περισσότερο από όσο η λέξη κλέφτης (g). Η ποιμήνη του Χριστού είναι εκτεθειμένη σε κλέφτες και ληστές, και τέτοιοι είναι οι πλάνοι, αυτοί που μιλούν διεστραμμένα και αποσπούν από τον αληθινό ποιμένα τα πρόβατα, για να ακολουθούν από πίσω τους· είναι επίσης και οι διώκτες οι οποίοι κατασφάζουν και κατασπαράσσουν τα πρόβατα. Πλάνοι και διώκτες ονομάζονται από τον απόστολο Παύλο (Πράξ. κ 29) λύκοι άγριοι που δεν λυπούνται το ποίμνιο.

10,2 ὁ δὲ(1) εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας(2) ποιμήν(3) ἔστι τῶν προβάτων.

2 Αυτός όμως που μπαίνει από την πόρτα είναι ο βοσκός των προβάτων.

(1) Σε αντίθεση. Αντιθέτως... «Είδες τα γνωρίσματα του ληστή; Δες και αυτά του ποιμένα» (Θφ).

(2) Αυτός που όχι λαθραία, αλλά φανερά μπαίνει από την πόρτα. Δεν παραβιάζει την θύρα, αλλά σύμφωνα με το δικαίωμα, το οποίο έχει ως ιδιοκτήτης, μπαίνει από αυτήν ελεύθερα (g). «Γνώρισμα του ποιμένα είναι το να μπαίνει από την κανονική πόρτα» (X).

(3) Χωρίς άρθρο, δηλώνοντας την ιδιότητα. Μπαίνει ως ποιμένας (g). Ο λόγος είναι γενικός και ισχύει για κάθε ποιμένα. Ειδικότερα όπως και στους σ. 11-12 εφαρμόζεται στον Ιησού.

«Εάν πάλι λέει στη συνέχεια για τον εαυτό του, ότι είναι η θύρα, δεν πρέπει να θορυβηθούμε, διότι και ποιμένα ονομάζει τον εαυτό του και πρόβατο και με διάφορους τρόπους διακηρύσσει την αποστολή του και το έργο του· διότι όταν μας οδηγεί στον Πατέρα, ονομάζει τον εαυτό του θύρα, όταν πάλι φροντίζει για εμάς, ποιμένα» (X). Έτσι στους δύο αυτούς σ. «ανέφερε τα γνωρίσματα και του ποιμένα και του καταστροφέα» (X): «σκιαγράφησε τον κλέφτη και ληστή και πλάνο, και τα γνωρίσματα του ποιμένα» (Z).

10,3 Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει(1), καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει(2), καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα(3) καὶ ἐξάγει αὐτά(4).

3 Ο φύλακας του ανοίγει και τα πρόβατα αναγνωρίζουν τη φωνή του· τα φωνάζει το καθένα με τ' ὄνομά του και τα οδηγεί έξω.

(1) Αυτός που έρχεται με την ιδιότητα του αληθινού ποιμένα δεν έχει ανάγκη να υπερπηδήσει όπως ο κλέφτης τον τοίχο της μάνδρας. Ο θυρωρός τού ανοίγει αναντίρρητα και πρόθυμα (g). Ειδικότερα εδώ ποιον ονομάζει θυρωρό;

Ἡ το Θεό, διότι «όπως ακριβώς δεν είναι ανάξιο για το Χριστό να ονομαστεί η πόρτα, από την οποία ο ποιμένας μπαίνει, έτσι δεν είναι ανάξιο για το Θεό να ονομαστεί ο θυρωρός» (b).

Ἡ, «τίποτα δεν εμποδίζει να εννοήσουμε εδώ τον Μωϋσή» (X). Στον αληθινό ποιμένα ή τον Μεσσία «ο Μωϋσής ανοίγει ως ποιμένα και τον υποδέχεται στην επιμέλεια των προβάτων. Διότι έγραψε, ότι «αυτόν να ακούτε»» (Z).

Ἡ, πιθανώς, τον Βαπτιστή και Πρόδρομο, τον οποίο ο Θεός ανέδειξε για να δείξει τον Μεσσία και να τον φέρει στο μέσο του λαού (g).

Υπάρχει και η πιο σωστή ίσως ερμηνεία, σύμφωνα με την οποία στην αλληγορία αυτή, δεν φαίνεται η λέξη θυρωρός να έχει σημασία· σε κάθε παραβολή υπάρχουν λεπτομέρειες στις οποίες δεν είναι αναγκαίο να αναζητείται κάποια πνευματική έννοια (β). Απλώς και μόνο δηλώνεται γενικά ότι ο αληθινός ποιμένας αναγνωρίζεται ως τέτοιος τόσο από τον φύλακα της μάνδρας, όσο και από τα πρόβατα (o).

(2) «Διότι την αναγνωρίζουν» (Z). Όχι μόνο ο τρόπος της εισόδου στην μάνδρα διακρίνει τον ποιμένα από τον κλέφτη, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρεται προς το ποίμνιο. Ενώ ο κλέφτης αρπάζει τα πρόβατα με τρόπο βίαιο, ο ποιμένας φωνάζει απλώς και τα πρόβατά του αναγνωρίζουν τη φωνή του και χωρίζονται αμέσως από τα άλλα πρόβατα, τα οποία τυχόν ανήκουν σε άλλη ποιμήνη (g). Η αλληγορία προϋποθέτει ότι στην ίδια μάνδρα συναυλίζονται περισσότερα από ένα ποίμνια. «Όπως ακριβώς αυτός που μπαίνει από την πόρτα, αυτός είναι ποιμένας, έτσι και αυτοί που ακούνε τη φωνή του, αυτοί είναι πρόβατα· αυτοί όμως που δεν κάνουν έτσι, αποσχίστηκαν από την τάξη των προβάτων» (Z).

(3) Αντί για το «καλεί» οι αλεξανδρινοί κώδικες, ο του Βέζα και κάποιοι άλλοι γράφουν «Φωνεί κατ'»

όνομα». Συνηθίζεται από τους ποιμένες της ανατολής να δίνονται ειδικά ονόματα στα πρόβατά τους, που λαμβάνονται από κάποια χαρακτηριστικά του ζώου (β), ιδιαίτερα το χρώμα ή και άσχετα με αυτό.

«Και αυτό είναι γνώρισμα του ποιμένα, το οποίο φανερώνει την άκρα φροντίδα σε κάθε ένα πρόβατο· διότι δεν θα τα φώναζε ονομαστικά, αν δεν γνώριζε το καθένα ακριβώς, από την άκρα φροντίδα για το καθένα» (Ζ).

Οι εκφράσεις «ακούει τη φωνή του» «και... τα φωνάζει με το όνομά του» βασίζονται στο γεγονός, ότι ανάμεσα στη φωνή του Μεσσία και την καρδιά των πιστών υφίσταται εκ προτέρου μία αρμονία, χάρις στην οποία οι πιστοί αναγνωρίζουν αυτόν αμέσως μόλις αυτός εμφανιστεί και μιλήσει σε αυτούς (g). Πόσο λίγοι είναι εκείνοι οι οποίοι αισθάνθηκαν την αγάπη, η οποία συνδέει τον Κύριο με αυτούς. Γνωρίζει τον καθένα από εμάς προσωπικά και φέρεται σε εμάς ανάλογα με την κατάσταση, στην οποία ο καθένας μας βρίσκεται, ανάλογα με τις ανάγκες και τις αδυναμίες τις οποίες ο καθένας μας έχει. Δεν θα ήταν υπερβολή να πει κάποιος ότι προσωπική φιλία θερμή, ειλικρινής και που ξεπερνά ασύγκριτα κάθε άλλη φιλία, συνδέει τον Ιησού με τον καθένα από τους μαθητές του.

(4) Το τρίτο χαρακτηριστικό του αληθινού ποιμένα. Δεν μπαίνει μόνο από την πόρτα και δεν φωνάζει μόνο τα πρόβατα ονομαστικά, αλλά και φροντίζει να οδηγήσει αυτά σε αγαθή βοσκή (ο). «Βγάζει αυτά σε βοσκή· βοσκή των λογικών προβάτων είναι η διδασκαλία των θείων λόγων, η οποία τρέφει και τονώνει την ψυχή» (Ζ). Φωνάζει ονομαστικά τα πρόβατά του και τα οδηγεί έξω. Τα προσκαλεί για να τα βγάλει από τη φυσική ζωή του παλαιού Αδάμ και από όλη την αθλιότητα και το σκοτάδι της, στο θαυμαστό φως και την ουράνια χαρά της νέας ζωής· από τη νηπιακή αδυναμία στη δύναμη του μέτρου της ολοκληρωμένης ηλικίας του· από τις πλάνες και τις απογοητεύσεις στις ευρείες λεωφόρους του ουρανού και σε ελπίδες αδιάψευστες. Και με λίγες λέξεις τα προσκαλεί, για να οδηγήσει αυτά από τη γη στον ουρανό.

10,4 Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ(1), ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται(2), καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ(3), ὅτι οἶδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ(4)·

4 Ὅταν βγάλει ἔξω τα πρόβατά του, μπαίνει αὐτός μπροστά κι εκείνα τον ακολουθούν, γιατί αναγνωρίζουν τη φωνή του.

(1) Αναφέρεται στην ενέργεια του ποιμένα που διαχωρίζει τα δικά του πρόβατα από τα πρόβατα των άλλων ποιμνίων και οδηγεί αυτά έξω από την μάνδρα στη βοσκή. Ὅσο χρόνο γίνεται αυτό, ο ποιμένας μένει μέσα στη μάνδρα, μήπως μείνει κάποιο πρόβατο σε αυτήν από τα δικά του και βγαίνει τελευταίος από όλα τα πρόβατα. Αφού όμως τα πρόβατα όλα βγουν, τότε μπαίνει επί κεφαλής τους. Την τελευταία αυτή έννοια εκφράζει σαφώς και η αλεξανδρινή γραφή «όταν τα ίδια πάντα εκβάλῃ». Η πράξη αυτή του ποιμένα που βγάζει τα δικά του πρόβατα αναφέρεται ειδικότερα και σε κάποιο ιστορικό γεγονός της μεσσιακής δράσης του Κυρίου. Ανταποκρίνεται δηλαδή στην έξοδο του ποιμνίου του Μεσσία από τον θεοκρατικό περίβολο, τον καταδικασμένο σε ερείπωση. Ο Ιησούς διέκρινε το σύνθημα του αναπόφευκτου αυτού χωρισμού στην από τους Φαρισαίους βίαιη αποβολή του εκ γενετής τυφλού και στην απόφαση του αφορισμού από τη συναγωγή καθενός που τον ομολογούσε (g).

(2) Η πράξη που μαρτυρείται από τον Όμηρο (Ιλιάδα 18,525) φέρει τον ποιμένα να ακολουθεί το ποίμνιο. Εδώ όμως η περιγραφή γίνεται σύμφωνα με αυτά που συνέβαιναν τότε στην Παλαιστίνη (ο). Πορεύεται λοιπόν ο Μεσσίας μπροστά από τα λογικά πρόβατά του «και ως πρώτος που χάραξε το δρόμο αυτού του τρόπου ζωής, και ο οποίος έπραξε αυτά που διδάσκει» (Ζ). Προπορεύεται ο Κύριος των προβάτων του στην οδό της αγίας υπακοής. Προπορεύεται αυτών στην οδό των θλίψεων και των παθημάτων. Προπορεύεται αυτών στον τάφο και την ανάσταση. Προπορεύεται αυτών και στη δόξα του ουρανού, όπου πρόδρομος μπήκε για χάρη τους.

(3) «Ακολουθούν τα ίχνη του, βαδίζοντας τον ίδιο δρόμο και υπακούοντας στους νόμους του» (Ζ).

(4) Την ώρα που ο ποιμένας οδηγεί τα πρόβατά του στη βοσκή, αλλά και κατά τη διάρκεια αυτής από καιρού εις καιρόν με σφυρίγματα ή φωνές κατευθύνει αυτά. Το «οἶδασι» μπαίνει παράλληλα με το «ακούει». Εάν το τελευταίο αυτό δηλώνει την αποδοχή της πρώτης κλήσης, την οποία ο Μεσσίας απευθύνει στα πρόβατά του, το οἶδασι αναφέρεται στην προσωπική γνωριμία, την πιο προηγμένη, η οποία προέρχεται από τη συνεχή και καθημερινή σχέση προβάτων και ποιμένα (g).

10,5 ἄλλοτρίῳ(1) δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται(2) ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασι τῶν ἄλλοτρίων(3) τὴν φωνὴν(4).

5 Ἐναν ξένο δεν θα τον ακολουθήσουν, αλλά θα φύγουν μακριά του, γιατί δεν αναγνωρίζουν τη φωνή των ξένων».

(1) Αντιτίθεται στο ἴδιος=αὐτός που δεν ανήκει σε κάποιον (C). Ξένο, οποιοσδήποτε και αν είναι

αυτός· είτε ποιμένας άλλης ποιμνής που συναντιέται τυχόν σε κάποιο σημείο της βοσκής· είτε κλέφτης που παρακολουθεί την ποιμνή και με μέσα απάτης ή εκφοβισμού προσπαθεί να αποσπάσει αυτά (β).

(2) Χαρακτηρίζει επαρκώς την περίπτωση ζώων τόσο δειλών, όπως τα πρόβατα (ο), τα οποία φοβούμενα από τη φωνή του ξένου, τρέχοντας απομακρύνονται από αυτόν.

(3) Αν εφαρμοστεί ο λόγος ειδικότερα στην εμφάνιση του Μεσσία, υπονοεί «τους γύρω από τον Θεοδά και τον Ιούδα· ή τους ύστερα από αυτά ψευδοχρίστους που πρόκειται να εξαπατούν» (X), όπως και όλους όσους επιχειρούν να αποσπάσουν από τον αληθινό Μεσσία αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν.

(4) Ο Plummer αναφέρει περίπτωση Σκώτου περιηγητή, ο οποίος άλλαξε τα ενδύματά του με τα ενδύματα ποιμένα που διέμενε στην Ιερουσαλήμ και επιχείρησε να οδηγήσει τα πρόβατα. Τα πρόβατα όμως ακολουθούσαν τη φωνή του ποιμένα και όχι τα ρούχα του (μ). Είναι επικίνδυνο και ολέθριο να ακολουθούμε εκείνους, στους οποίους δεν διακρίνουμε τη φωνή του Χριστού και οι οποίοι θα μας παραπλανήσουν μακριά από την πίστη. Όμως όλοι όσοι έλαβαν πείρα της δύναμης και της αποτελεσματικότητας των θείων αληθειών στις ψυχές τους, έχουν αναπτυγμένο και ένα εσωτερικό αισθητήριο, με το οποίο εύκολα αντιλαμβάνονται τα απατηλά σφυρίγματα του σατανά και διακρίνουν μεταξύ αγαθού και κακού.

10,6 Ταύτην τὴν παροιμίαν(1) εἶπεν αὐτοῖς(2) ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν(3) τίνα ἦν(4) ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

6 Αυτή την παραβολή τούς είπε ο Ιησούς· εκείνοι όμως δεν κατάλαβαν για ποιο πράγμα τους μιλούσε.

(1) «Χρησιμοποίησε την ονομασία της παροιμίας· διότι ονομάζει έτσι την παραβολή» (K). Στην Π.Δ. οι Ο' μεταφράζουν παραβολή την ίδια εβραϊκή λέξη (μασιάλ), την οποία ο Σύμμαχος μεταφράζει παροιμία (στο Ιεζ. ιβ 23,ιη 2,3). Στη Σοφία Σειράχ (μζ 17) βρίσκουμε να αναφέρονται μαζί του Σολομώντα οι ωδές και οι παροιμίες και παραβολές και ερμηνείες. Η διάκριση που προβάλλεται μερικές φορές, σύμφωνα με την οποία η παραβολή δηλώνει πλαστή διήγηση που αποβλέπει στο να διδάξει τον ακροατή, όπως στις παραβολές του Χριστού, ενώ η παροιμία είναι γνωμικό, σύντομος λόγος σοφίας, δεν μπορεί να υποστηριχτεί. Παροιμία και παραβολή συγχέονται. Έτσι εδώ παροιμία ονομάζεται η περιγραφή της αλληγορίας του ποιμένα και του προβάτου, ενώ στο Λουκ. δ 23 το γνωμικό «ιατρέ, θεράπευσε τον εαυτό σου» ονομάζεται παραβολή (β).

Η λέξη παροιμία βγαίνει από το πάροιμος, παρά τον οίμο, παρά την οδό, δηλαδή παρόδιος λόγος και δηλώνει πρώτα την συνηθισμένη και πρόχειρη πείρα του λαού στο δρόμο, η οποία εκδηλώνεται με σύντομα γνωμικά (δ).

«Το όνομα των παροιμιών έχει αποδοθεί από τους έξω συγγραφείς σε λόγους που χρησιμοποιούνται από το λαό και που κατά το πλείστον λέγονται στους δρόμους. Διότι αυτοί «οίμον» ονομάζουν το δρόμο, από όπου ορίζουν και την λέξη παροιμία. Είναι λόγος του δρόμου που χρησιμοποιείται συχνά από το πλήθος και που μπορεί από τα λίγα να μεταφερθεί σε πολλά όμοια πράγματα» (B).

(2) «Τούς μιλά με ασάφεια, για να τους κάνει προσεκτικότερους» (Θφ).

(3) Η υπερηφάνειά τους και η αλαζονεία τους έκαναν όπως ήταν φυσικό τους παρόντες εκεί Φαρισαίους ανίκανους να αντιληφθούν την έννοια της αλληγορίας και την εφαρμογή της σε αυτούς (ο). «Τόσο απέχουν από το να μπορούν να καταλάβουν κάτι από τα αναγκαία οι Φαρισαίοι, παρόλο που θεωρούσαν τους εαυτούς τους υπερβολικά σοφούς, ώστε δεν κατάλαβαν αυτήν την παραβολή την τόσο ολοφάνερη και πεντακάθαρη» (K).

(4) Τι σήμαιναν. Ποια ήταν η αληθινή έννοια των λόγων που υποκρυπτόταν στην αλληγορία. Βαριά είναι η ενοχή και μεγάλη η ντροπή πολλών, οι οποίοι ακούνε μεν το λόγο του Θεού, αλλά δεν κατανοούν αυτόν, και αυτό διότι η θέλησή τους δεν είναι ευθεία, το εσωτερικό τους δεν είναι καθαρισμένο και για αυτό παρανοούν αυτόν. Δεν έχουν οικειότητα και συγγένεια με αυτόν και για αυτό δεν κατανοούν τις παραβολές και συγκρίσεις, με τις οποίες οι πάνω από την αίσθηση αλήθειες γίνονται οπωσδήποτε απτές. Οι Φαρισαίοι είχαν μεγάλη ιδέα για τις γνώσεις τους, δεν είχαν όμως και πράγματι επαρκώς διαυγές και το εσωτερικό αισθητήριο, ώστε να κατανοούν εκείνα, για τα οποία μιλούσε σε αυτούς ο Κύριος. Συχνά αυτοί που καυχούνται για τις γνώσεις τους είναι τελείως αστοιχείωτοι σε όσα αφορούν το Θεό.

10,7 Εἶπεν οὖν(1) πάλιν(2) αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων(3).

7 Τους είπε λοιπόν πάλι ο Ιησούς: «Σας βεβαιώνω πως εγώ είμαι η θύρα για τα πρόβατα.

(1) «Κατάλαβε (ο Κύριος) ότι ο Φαρισαίος δεν κατάλαβε τίποτα από τα λεγόμενά του... Για αυτό

κάνει ολοφάνερη σε αυτούς την εξήγηση» (Κ). Το οὖν τοποθετείται ως συνέπεια αυτού που λέχθηκε προηγουμένως, ότι «δεν κατάλαβαν τι σήμαιναν αυτά που τους έλεγε»= Αφού δεν κατάλαβαν τη σημασία των λεγομένων, «λύνει λοιπόν την ασάφεια» (Χ) και με νέα αλληγορία ζητά να διδάξει αυτούς.

(2) Δείχνει, ότι ο Ιησούς προσθέτει μία νέα παροιμία σε αυτήν που ειπώθηκε προηγουμένως. Στην προηγούμενη αλληγορία (σ. 1-5) περιέγραψε ο Κύριος τον τρόπο, τον απλό και εύκολο, με τον οποίο σχηματίζει ο Μεσσίας το ποίμνιό του, αντίθετα με τις αυθαίρετες και τυραννικές μεθόδους, με τις οποίες οι Φαρισαίοι ζητούσαν να κατέχουν την εξουσία στη θεοκρατία, όπως και την έξοδο και τον διαχωρισμό του ποιμνίου αυτού από τον θεοκρατικό περίβολο. Στη νέα αυτή αλληγορία περιγράφει τη σχέση στην οποία ο Μεσσίας βρίσκεται με τα πρόβατά του, εξυπηρετώντας την ασφάλεια, άνεση και σωτηρία τους, αντιθέτως με την εκμετάλλευση, την οποία εις βάρος του παλαιού ποιμνίου διενεργούσαν οι παρείσακτοι, αυτοί που το κατατυραννούσαν (g).

(3) Ἡ, η θύρα «μέσω της οποίας μπαίνουν τα πρόβατα στην ουράνια μάνδρα» (Ζ): «διότι μόνο με την πίστη σε αυτόν» (Κ) «μπαίνουμε προς τον Πατέρα και γινόμαστε οικείοι με αυτόν» (αμ). Ἡ, η θύρα από την οποία μπαίνει κάθε γνήσιος ποιμένας στα πρόβατα (F), «διότι μέσω αυτού ερχόμαστε στην αρχηγία και στην καθοδήγηση των λογικών ποιμνίων· διότι επειδή αυτός είναι θύρα της ιερής και θείας αυλής, θα δεχτεί μεν τον κατάλληλο, σε αυτόν όμως που δεν είναι τέτοιος θα φράξει την είσοδο προς το εσωτερικό» (Κ).

Ἡ, πιο σωστά, η πόρτα από την οποία βγαίνουν και ξαναμπαίνουν τα πρόβατα (G). Εάν η πρώτη αλληγορία πάρθηκε από ποιμενική σκηνή που λαμβάνει χώρα κατά το πρωί, η δεύτερη αυτή περιγράφει την γεμάτη γλυκύτητα ζωή του ποιμνίου και μας τοποθετεί στο μέσο της ημέρας. Στο μέρος της βοσκής υπάρχει μάνδρα, όπου τα πρόβατα μπαίνουν και βγαίνουν όποτε θέλουν. Όταν ζητούν καταφύγιο και ανάπαυση αποχωρούν εκεί και μπαίνουν ελεύθερα· όταν πεινούν βγαίνουν πάλι και βρίσκονται σε άφθονη βοσκή (g).

Ο Κύριος είναι πόρτα κλεισμένη, που κλείνει την είσοδο στους κλέφτες και ληστές και σε όλους εκείνους, οι οποίοι δεν πρέπει να γίνουν δεκτοί μέσα στο σπίτι. Το κλείσιμο της πόρτας είναι ασφάλεια του σπιτιού. Και ποια μεγαλύτερη ασφάλεια μπορεί να έχει η εκκλησία από την παρέμβαση του Χριστού ανάμεσα σε αυτήν και τους εχθρούς της, με τη σοφία του, τη δύναμή του, την αγαθότητά του; Ο Κύριος είναι και πόρτα ανοιχτή. Μέσω του Χριστού σαν την πόρτα μπαίνουμε στην ποίμνη του Θεού και γινόμαστε πρόβατά του. Μπαίνουμε και βγαίνουμε σε θρησκευτική κοινωνία κάτω από την προστασία και καθοδήγησή του. Μέσω του Χριστού ως της μόνης θύρας έρχεται και ο Θεός στην Εκκλησία, επισκέπτεται αυτήν και επικοινωνεί με αυτήν. Μέσω αυτού και τα πρόβατα μπαίνουν τελικά στην ουράνια βασιλεία.

10,8 Πάντες(1) ὅσοι ἦλθον(2) πρὸ ἑμοῦ(3), κλέπται(4) εἰσὶ καὶ λησταί(5)· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα(6).

8 Ὅλοι ὅσοι ἦρθαν πρὶν ἀπὸ μένα ἦταν κλέφτες καὶ ληστές· ἔτσι, τὰ πρόβατα δὲν τοὺς ἀναγνώρισαν.

(1) «Πολλές φορές η Γραφή σχηματίζοντας γενικό τύπο, φανερώνει μερική έννοια. Διότι το «όλοι» τώρα, δεν φανερώνει απλώς όλους τους πριν από αυτόν» (Ζ). «Όχι απλώς όλοι οι άνθρωποι, αλλά όλοι οι ψευδοπροφήτες και όλοι όσοι δεν στάλθηκαν στην κυριολεξία από αυτόν» (Κλ). «Ο λόγος δηλαδή δεν είναι και εναντίον των αγίων προφητών, αλλά εναντίον άλλων» (Κ). Το ακόλουθο ρήμα «εἰσὶ», σε ενεστώτα, δείχνει ότι το «όλοι όσοι ἦλθον» πρέπει να το πάρουμε ότι αναφέρεται στο άμεσο και σχεδόν σύγχρονο παρελθόν (b). Οι όλοι αυτοί ζούσαν ακόμα, την ώρα που μιλούσε ο Χριστός και για αυτό χαρακτηρίζει αυτούς ότι τώρα, την ώρα που μιλούσε, ήταν κλέφτες και ληστές.

(2) Ποιοι ήταν αυτοί; Ἡ «εννοεί τον Θεοδὰ και τον Ιουδα και τους άλλους στασιαστές» (Χ), δηλαδή τους ψευδόχριστους, αυτούς που διεκδίκησαν τον τίτλο του Μεσσία κατά τα χρόνια τα αμέσως προηγούμενα και κατά τα σύγχρονα με τα χρόνια του Χριστού.

Ἡ, πιο σωστά, οι Φαρισαίοι (g) και γενικώς αυτοί που αξίωσαν να εμφανίζονται ως θρησκευτικοί άρχοντες του λαού. «Διότι για αυτό και χρησιμοποίησε με ακρίβεια τη λέξη λέγοντας «όσοι ἦλθον» και όχι «όσοι στάλθηκαν». Διότι οι μεν προφήτες του Θεού, έρχονταν επειδή στάλθηκαν» (Θη).

(3) Χρησιμοποιεί αόριστο και το «πριν από μένα», διότι, όταν ο Κύριος άρχισε το έργο του στο Ισραήλ, οι Φαρισαίοι ήδη βρίσκονταν στο προσκήνιο.

(4) Οικειοποιούμενοι τα αγαθά των άλλων για δικό τους όφελος (b). Το όνομα μεταφέρεται στους ψευδείς διδασκάλους, τους οποίους δεν ενδιαφέρει να διδάξουν τους ανθρώπους αλλά να καταχραστούν για προσωπικούς τους σκοπούς την εμπιστοσύνη τους (G).

(5) Αφαιρώντας τη ζωή για καταστροφή των προβάτων (b). Οι Φαρισαίοι εδώ δεν χαρακτηρίζονται από τον τρόπο, με τον οποίο κατέλαβαν την εξουσία στη θεοκρατία, αλλά από τον σκοπό για τον

οποίο ασκούσαν αυτήν και από το αποτέλεσμα το οποίο θα προκύψει. Όχι μόνο άρπαζαν παράνομα την εξουσία, αλλά χρησιμοποιοούν αυτήν για ικανοποίηση του εγωισμού τους, της φιλοδοξίας τους και της φιλοχρηματίας τους (g).

(6) «Αυτούς που αληθινά είναι πρόβατα» (Z). Η διαγωγή του εκ γενετής τυφλού υπήρξε ζωντανό παράδειγμα αυτού (F). Δες και Ιω. στ 68. («Σε ποιόν να πάμε;»). Ότι δεν εννοεί κλέφτες και ληστές τους προφήτες, φαίνεται και από το εξής: «Διότι τους προφήτες και τους άκουσαν και μέσω εκείνων πίστεψαν... στο Χριστό. Άλλωστε το «δεν άκουσαν», το είπε επαινώντας: πουθενά όμως δεν φαίνεται να επαινεί αυτούς που παράκουσαν τους προφήτες, αλλά αντιθέτως τους κακίζει και τους κατηγορεί έντονα» (Θφ).

10,9 Έγώ(1) είμι ή θύρα(2)· δι' έμοῦ εάν τις(3) εισέλθη(4), σωθήσεται(5), καιείσελεύσεται και έξελεύσεται(6), και νομήν ευρήσει(7).

9 Εγώ είμαι η θύρα· όποιος περάσει από μένα θα βρει σωτηρία· και θα μπαίνει και θα βγαίνει και θα βρίσκει βοσκή.

(1) Μπαίνει μπροστά με έμφαση και σε αντίθεση με τους άλλους, τους οποίους ονόμασε κλέφτες και ληστές.

(2) «Με τον διπλασιασμό του ρητού βεβαιώνει τον λόγο» (Z). Δεν πρόκειται για νέα ιδέα, αλλά για πιο ενεργή επιβεβαίωση αυτής που εκφράστηκε στο σ. 7. Για αυτό και παραλείπεται ο προσδιορισμός «των προβάτων» (g).

(3) Εκφράζεται με αυτό η καθολικότητα=οποιοσδήποτε και αν μπει (β).

(4) Ο Ιησούς θέλει να μιλήσει για την είσοδο στην κατάσταση της συμφιλίωσης και για την συμμετοχή στη σωτηρία μέσω του Μεσσία (g). Μέσω της πίστης στον Κύριο Ιησού ως μέγα αρχιερέα και μεσίτη μεταξύ Θεού και ανθρώπων ερχόμαστε σε σχέση και κοινωνία με το Θεό αποκτώντας θάρρος προς αυτόν. Δεν είναι δυνατόν να μπει κάποιος στην εκκλησία του Θεού παρά μόνο εάν έλθει στην εκκλησία του Χριστού. Με άλλα λόγια δεν μπορούμε να συγκαταριθμηθούμε στην πανήγυρη των πρωτοτόκων και να συμμετάσχουμε στην ουράνια βασιλεία του Θεού, εάν δεν υπαχθούμε εδώ κάτω από τη χάρη και την κυβέρνηση του Λυτρωτή.

(5) «Διότι πράγματι, αυτοί που με πλησιάζουν και δέχονται την αλήθεια που φέρνω, και σωτηρία θα απολαύσουν αληθινή και θα έχουν πολλή ελευθερία να τρέφονται με την αλήθεια, απολαμβάνοντας πλούσια τη βοσκή των διδαγμάτων και την παντοτινή ζωή» (Θμ). Θα σωθεί «ανεβαίνοντας στην ουράνια μάνδρα» (Z).

(6) «Δηλαδή θα ζει με ασφάλεια και χωρίς φόβο» (X). Τα δύο αυτά ρήματα αναπτύσσουν το περιεχόμενο της λέξης σωθήσεται. Δεν εννοούν, ότι το πρόβατο θα μπει στη σωτηρία για να βγει και πάλι από αυτήν και να επανέλθει ξανά. Η φράση εισέρχομαι και εξέρχομαι χρησιμοποιείται συχνότατα στη Γραφή για να δηλώσει την ελεύθερη χρήση κάποιας κατοικίας, στην οποία μπαίνει κάποιος και βγαίνει χωρίς δυσκολία επειδή ανήκει στο προσωπικό της οικίας (Αρ. κζ 17,21, Δευτ. κη 6, Πράξ. α 21). Το εισελεύσεται εκφράζει την ελεύθερη ικανοποίηση της ανάγκης της ανάπαυσης, την κατοχή ασύλου ασφαλούς. Το εξελεύσεται την ελεύθερη ικανοποίηση της ανάγκης της τροφής, την εύκολη απόλαυση άφθονης βοσκής. Για αυτό το εξελεύσεται ακολουθείται αμέσως από τις λέξεις που το επεξηγούν «και νομήν ευρήσει» (g).

(7) «Νομή εδώ λέει την τροφή και βοσκή των προβάτων» (X). Στον παραβολικό λόγο σημαίνει δεν θα στερηθεί τα κατάλληλα για τα αναγκαία για την αιώνια ζωή (G). Οι ευλογίες τις οποίες εδώ υπόσχεται είναι διπλές εκφραζόμενες με το εισελεύσεται και το εξελεύσεται..., δηλαδή τέλεια ασφάλεια και άφθονη βοσκή. Αυτά περιλαμβάνουν καθετί το ουσιώδες για την άνεση και ευημερία του ποιμνίου (ο).

Θα είναι στην ποιμήνη του Χριστού σαν στο δικό τους σπίτι, όπου έχουν κάθε ελευθερία να μπαίνουν, να βγαίνουν και να επιστρέφουν. Οι αληθινά πιστοί είναι με το Χριστό όπως στο σπίτι τους. Όταν βγαίνουν, δεν κλείνει πίσω τους η πόρτα, ώστε να μην μπορούν να μπουν και πάλι, σαν να ήταν κάποιοι ξένοι. Όταν επιστρέφουν, έχουν πάλι την ελευθερία να μπουν και μπαίνοντας δεν κατακρατούνται εκεί, σαν να ήταν φυγάδες, οι οποίοι συλλήφθηκαν και επέστρεψαν βίαια, από εκεί που είχαν φύγει. Βγαίνουν για βοσκή το πρωί, μπαίνουν για ανάπαυση το απόγευμα. Και τόσο κατά την έξοδό τους όσο και κατά την είσοδό τους ο ποιμένας οδηγεί και φυλάσσει αυτούς. Στο λόγο του Θεού βρίσκουν την άφθονη και ζωογόνα τροφή, και στις πλούσιες δωρεές του Πνεύματος την αύξηση στη νέα ζωή και την παρηγοριά και ανάπαυση και χαρά.

10,10 Ό κλέπτης(1) οὐκ έρχεται εί μη ίνα κλέψη και θύση και απολέση(2)· έγώ(3) ήλθον ίνα ζωήν(4) έχωσι και περισσόν(5) έχωσιν(6).

10 Ο κλέφτης δεν έρχεται, παρά μόνο για να κλέψει, να σφάζει και να εξολοθρέψει· εγώ όμως

ήρθα για να έχουν τα πρόβατά μου ζωή, και μάλιστα ζωή περίσσια.

(1) Με το όνομα αυτό εννοεί ή τους ψευδομεσσίες ή πιο σωστά τους Φαρισαίους και υπόλοιπους που για προσωπικά οφέλη κατέλαβαν αυθαίρετα την διακυβέρνηση του Ισραήλ. Αντιθέτει, με περισσότερη σαφήνεια, με την εικόνα της ιδιοτέλειας εκείνων και της φθοράς που αυτοί φέρνουν, την δική του εικόνα ως θύρας που εξασφαλίζει ζωή και περίσσια τροφής στα πρόβατα.

(2) Κλιμακωτό σχήμα λόγου. Να κλέψει υφαρπάζοντας τις ψυχές των λογικών προβάτων και αποσπώντας αυτές από τον ποιμένα τους· να σφάξει εκμεταλλευόμενος αυτές και προκαλώντας τον ηθικό θάνατό τους· να καταστρέψει συντελώντας στην πλήρη και οριστική απώλειά τους (g).

Αξιόλογη και η παρατήρηση: «Επειδή αυτοί που πείστηκαν από τον Θεοδά και τον Ιούδα και τους υπόλοιπους στασιαστές, σφάχτηκαν και χάθηκαν, για αυτό πρόσθεσε στη συνέχεια λέγοντας, Ο κλέπτης δεν έρχεται παρά μόνο... και να σφάξει» (Σχ). Αυτός που παραπλανά με το ψεύδος της αμαρτίας και της πλάνης τις ψυχές είναι αφανιστής και καταστροφέας τους.

(3) Μπαίνει μπροστά με έμφαση. Αντιθέτως με τον κλέφτη, εγώ ήλθα...

(4) Από την ιδέα της βοσκής («νομήν ευρήσει») συμπεραίνει την ιδέα της ζωής, την οποία αντιθέτει με το «σφάξει και καταστρέψει», το οποίο συντελεί ο κλέφτης. Ο σιναϊτικός κώδικας προσθέτει: αιώνιον. Ο Κύριος ήλθε για να μεταδώσει ζωή στο ποίμνιο και την εκκλησία γενικώς, η οποία έμοιαζε μάλλον με κοιλάδα γεμάτη από οστά ξηρά, παρά με λιβάδι γεμάτο από πρόβατα. Ήλθε να δώσει ζωή και στον καθένα από τους πιστούς, ώστε να λάβει αυτός ζωή, όπως ο κατάδικος που οδηγείται σε θάνατο λαμβάνει χάρη, ή όπως αυτός που είναι άρρωστος προς θάνατον θεραπεύεται, ή και όπως ο νεκρός που οδηγείται σε ταφή ζωοποιείται και ανασταίνεται. Ήλθε, για να δικαιωθούμε, να αγιαστούμε και τελικά να δοξαστούμε.

(5) Ή, εκτός από τη ζωή και «περισσότερο από τη ζωή, τη βασιλεία των ουρανών» (Ζ,Χ).

Ή, «το περισσότερο και από την ίδια τη ζωή, δηλαδή το πιο πολύ, που σημαίνει το πιο τίμιο, την τελειότητα κοινωνία του Πνεύματος» (Κ).

Ή, πιο σωστά, το να περισσεύει κάποιος στα αγαθά και να είναι σε αφθονία (G). Η πνευματική βοσκή θα εμπερικλείει πάντοτε περισσότερη τροφή από εκείνην, την οποία το πρόβατο χρειάζεται και μπορεί να καταστήσει δική του (g). Είναι η περίσσια της χάρις του Χριστού σύμφωνα με το Ρωμ. ε 20 (β). Η περίσσια των πνευματικών αγαθών που συναποτελούν τη χριστιανική ζωή (κ).

Ο Χριστός ήλθε να δώσει ζωή και κάτι παραπάνω, έτσι ώστε με το Χριστό να μην ζούμε μόνο, αλλά να ζούμε άνετα, με περίσσια αγαθών και αγαλλόμενοι αιώνια. Αξιολογότερη και η παρατήρηση: Να έχουν τη ζωή αφθονότερη τώρα από εκείνην, την οποία έχασαν με την αμαρτία, αφθονότερη από εκείνην, την οποία υποσχόταν με το νόμο ο Μωϋσής, αφθονότερη από όση θα μπορούσε κάποιος να σκεφτεί ή να φανταστεί. Η δωρεά του Πνεύματος που ζωοποιεί τις ψυχές παραμένει τώρα μόνιμα σε εκείνους, οι οποίοι είναι ενωμένοι με το Χριστό σε βαθμό αφθονίας ασύγκριτα μεγαλύτερο από εκείνον, ο οποίος φανερώθηκε ποτέ σε προηγούμενους καιρούς στους προ Χριστού δικαίους και προφήτες. Είναι τώρα αδύνατον να πεθάνουμε, διότι η Κεφαλή μας είναι ζωή αιώνια. Η πρώτη μας κεφαλή, ο παλαιός Αδάμ, μας παρέσυρε στο θάνατο και στον τάφο. Η δεύτερή μας κεφαλή είναι ο Κύριος από τον ουρανό και η ζωή μας είναι κρυμμένη μαζί του μέσα στο Θεό. Εξαρτάται τώρα από τη δική μας θέληση να ζήσουμε αιώνια ή να πεθάνουμε αιώνια. Μόνο εάν αυτή παραδοθεί στην αμαρτία, παρασυρόμαστε και πάλι στο θάνατο. Ο θάνατος θα μας κυριεύσει μόνο και μόνο αν χωριστούμε από το Χριστό και γίνουμε ξανά αιχμάλωτοι της αμαρτίας.

(6) Η επανάληψη του ρήματος προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην πρόταση (ο).

10,11 Έγώ είμι(1) ό ποιμήν(2) ό καλός(3). ό ποιμήν ό καλός(4) τήν ψυχήν αυτού τίθησιν(5) ύπερ τών προβάτων(6)·

11 Εγώ είμαι ο καλός ποιμένας· ο καλός ποιμένας θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των προβάτων.

Η πρώτη εικόνα άστραφτε από τους δροσερούς χρωματισμούς του πρωινού· η δεύτερη απεικόνιζε τη ζωή και την κίνηση του ποιμνίου κατά τη διάρκεια της ημέρας· η τρίτη φαίνεται να μας μεταφέρει στη στιγμή, κατά την οποία διαχύνονται οι σκιές της νύχτας και κατά την οποία τα πρόβατα επιστρέφοντας στη μάνδρα οδηγούμενα από τον ποιμένα, εκτίθενται ξαφνικά στην επίθεση του λύκου, ο οποίος παραμονεύει στα στενά της διέλευσής τους. Ο Ιησούς επανεμφανίζεται ως ποιμένας. Αλλά η τρίτη αυτή αλληγορία διακρίνεται από την πρώτη. Διότι ενώ σε εκείνην η αντίθεση είναι ανάμεσα σε ποιμένα και κλέφτη, σε αυτήν αντιτίθεται ο καλός ποιμένας με τον μισθωτό και τονίζεται όχι η νομιμότητα του μεσσιακού αξιώματος, αλλά η ανιδιοτελής και γεμάτη αυταπάρνηση αγάπη του ποιμένα προς το πρόβατο (g).

(1) «Μεταβαίνει στους ίδιους τους καθηγητές των Ιουδαίων και δείχνει ότι η δική του ηγεμονία είναι

καλύτερη από αυτήν των Φαρισαίων» (Κ).

(2) «Ο ποιμένας λοιπόν που πήρε στους ώμους του το πρόβατο και μας μιλάει με τη φωνή του προβάτου, είναι και πρόβατο μαζί και ποιμένας· ως προς εκείνο που έχει στους ώμους είναι πρόβατο, και ως προς εκείνο που σηκώνει το πρόβατο, είναι ποιμένας» (Γν).

(3) «Ονομάζει τον εαυτό του ποιμένα τον όντως αγαθό» (Κ). Το επίθετο δηλώνει την καλοσύνη ως ύψιστη ηθική καλλονή. Με την προσθήκη επίσης του άρθρου «ο» σημαίνει εκείνον, ο οποίος πραγματοποιεί τελείως τον ύψιστο τύπο του ποιμένα (g): εκείνον, ο οποίος μόνος μπορεί να διεκδικήσει το όνομα αυτό. Για αυτό σωστά θεωρήθηκε ότι εφαρμόζεται κυρίως στον Ιησού, τον ποιμένα και επίσκοπο των ψυχών μας (Α΄ Πέτρ. β 25), στον οποίο μόνο με ύψιστη έννοια ανήκει η ονομασία (ο) και για τον οποίο προείπαν οι προφήτες (b). Όχι άστοχα θα μπορούσε κάποιος να αποδώσει στο καλός και την έννοια της ωραιότητας. Ο Κύριος ως ποιμένας διακρίνεται για την ωραιότητα της αγιότητας και αγαθότητάς του, η οποία καθιστά αυτόν ελκυστικό και γοητευτικό σε κάθε ψυχή με καλή διάθεση (τ).

Ο Ιησούς Χριστός είναι ο άριστος και απαράμιλλος ποιμένας και επίσκοπος των ψυχών. Κανείς άλλος δεν είναι τόσο ικανός και επιδέξιος, κανείς τόσο τρυφερός, κανείς τόσο πιστός και αφοσιωμένος στο ποίμνιο, ούτε γνωρίζει κάποιος άλλος τόσο πολύ, όσο ο Ιησούς, να διατρέφει και να καθοδηγεί το ποίμνιο και να προστατεύει και να θεραπεύει τις ψυχές των λογικών προβάτων του. Είναι Ποιμένας παντοδύναμος, ποιμένας πάντοτε άγρυπνος, ποιμένας στοργικός και συμπαθής και σπλαχνικός, ποιμένας πάνσοφος. Μένε ήσυχο, ω μικρό ποίμνιο. Είσαι ασφαλισμένο με την ακαταγώνιστή του δύναμη. Φρουρείσαι από την άγρυπνη επιτήρησή του. Στηρίζεσαι πάνω στη συμπάθειά του και είσαι ασφαλές από την αλάνθαστη φρόνηση και σοφία του. Μη ζητήσεις ποτέ άλλον ποιμένα. Είναι ο μοναδικός, ο σε όλα επαρκής και πλούσιος Ποιμένας.

(4) Επαναλαμβάνει τη φράση προκειμένου να δώσει τα χαρακτηριστικά του αγαθού ποιμένα. «Είναι σαν να ορίζει, με ποιο τρόπο ταιριάζει να δοκιμάζεται ο αγαθός ποιμένας» (Κ).

(5) Παράλληλη φράση με την παρούσα είναι η στο ιγ 4 ιμάτια τιθέναι=βγάζω τα ρούχα. Η ιδέα λοιπόν που εκφράζεται δεν είναι κυρίως και πρωτίστως αυτή της απόθεσης της ζωής (g), ούτε τονίζει την έννοια του δοσίματος της ζωής ως λύτρο, όπως κάποιοι υποστήριξαν. Αλλά τονίζει την προθυμία με την οποία ο ποιμένας εκθέτει σε κίνδυνο τη ζωή του υπερασπιζόμενος τη ζωή και ασφάλεια του ποιμνίου του εναντίον αγρίων θηρίων (δες Α Βασ. ιζ 34-36) ή εναντίον της επιβουλής κλεπτών και ληστών (ο). «Φανερώνει ότι έρχεται στο πάθος όχι ακούσια αλλά εκούσια» (Θφ). Το τιθέναι την ζωή=ξεντύνομαι τη ζωή (β) έχει κυριολεκτική σημασία στην περίπτωση του Λόγου του Θεού που πήρε την ανθρώπινη φύση και την ξεντύθηκε ως ρούχο (μ). Ο σιναϊτικός και ο κώδικας του Βέζα αντί για το τίθησι γράφουν δίδωσι.

(6) «Ορίζει ότι όταν μάχεται για τη σωτηρία των ποιμνίων, πρέπει να μην διστάζει να θυσιάζει τη ζωή του... Επειδή λοιπόν ο Χριστός αποδείχτηκε σε όλους ποιμένας αγαθός, θυσιάσε για εμάς τη ζωή του μαχόμενος με το σύνδεσμο των ατίθασων θηρίων» (Κ). Είναι μοναδικό προνόμιο του μεγάλου Ποιμένα των ψυχών, ότι έδωσε τη ζωή του για να εξαγοράσει το ποίμνιό του, για να εξιλεύσει τη θεία δικαιοσύνη για τις παραβάσεις των προβάτων του και για να πλύνει και καθαρίσει τις ψυχές τους με το αίμα του.

10,12 Ὁ μισθωτὸς(1) δὲ καὶ οὐκ ὢν(2) ποιμὴν(3), οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφήσιν τὰ πρόβατα(4) καὶ φεύγει(5)· καὶ ὁ λύκος ἀρπάξει(6) αὐτὰ καὶ σκορπίσει τὰ πρόβατα(7).

12 Ο μισθωτός όμως, που δεν είναι ο βοσκός και δεν είναι δικά του τα πρόβατα, όταν βλέπει το λύκο να έρχεται, αφήνει τα πρόβατα και φεύγει. Έτσι ο λύκος τ' αρπάζει και τα διασκορπίζει.

(1) «Λέει τα χαρακτηριστικά και του ποιμένα και του μισθωτού» (Ζ). Η λέξη μισθωτός (=αυτός που εκτελεί κάποιο έργο για μισθό) συναντιέται στη μεν Κ.Δ. μόνο εδώ και στο Μάρκ. α 20, ενώ στους Ο΄ συχνά. Από μόνη της η λέξη δεν έχει κακή έννοια. Στο Ιώβ ζ 2 και εδώ χρησιμοποιείται για υπηρέτη, ο οποίος πρωτίστως σκέφτεται το μισθό του. Στους στίχους 12,13, η διαγωγή, την οποία είναι δυνατόν να αναμένει κάποιος από τον μισθωτό κατά την ώρα του κινδύνου περιγράφεται με λόγια που αντιτίθενται ισχυρά με την διαγωγή του αληθινά καλού ποιμένα. Δεν πρέπει να συγχέουμε τον μισθωτό με τον κλέφτη του σ. 1, και πολύ περισσότερο με τον λύκο του σ. 12. Είναι αξιόμιμπος μόνο και μόνο διότι προσφέρει τις υπηρεσίες του νωθρά και αποβλέπει κυρίως στην πληρωμή (β). Ποιους εδώ εκπροσωπεί ο μισθωτός;

Εάν «με το λύκο γίνεται αναφορά στον διαφθορέα, τον κακόδοξο και τον διάβολο» (Ζ), τότε οι Φαρισαίοι, οι οποίοι ήταν όργανα του διαβόλου μάλλον εξεικονίζονται με τον λύκο. Μισθωτοί λοιπόν εννοούνται εδώ «οι δειλοί και προδότες και σκηνήροι,... αυτοί που επιδιώκουν από παντού την

ευχαρίστηση» αυτοί που «εγκαταστάθηκαν για χάρη του λαού των Ιουδαίων επιστάτες με τις ανώτατες τιμές και ιερείς σε αυτούς» (Κ).

Εννοούνται οι νόμιμοι λειτουργοί του Ισραήλ, οι ιερείς και οι λευίτες, οι αναγνωρισμένοι διδάσκαλοι του νόμου, οι οποίοι για μισθό τελούσαν στο Ισραήλ το έργο το οποίο ο Ιησούς έφερε σε πέρας από αφοσίωση και με υπέρτατη αυταπάρνηση. Από αυτούς σύμφωνα με το Ιω. θ 16 πολλοί, από τους οποίους κάποιοι συμμετείχαν και σε αυτό το Συνέδριο, ήταν ευνοϊκά διακείμενοι υπέρ του Ιησού, δεν τολμούσαν όμως να αντιπαχτούν φανερά στις βίαιες εκδηλώσεις των Φαρισαίων (g).

Μισθωτοί είναι αυτοί που ανέλαβαν το έργο του ποιμένα όχι ως αποστολή αλλά ως βιοποριστικό επάγγελμα, όχι ως ευκαιρία του να υπηρετήσουν το Χριστό και να ευεργετήσουν την ποίμνη του, αλλά για να ζήσουν άνετα και πλούσια με δαπάνες του ποιμνίου. Μεταξύ αυτών υπάρχουν πολλοί, τους οποίους η αγάπη του χρήματος και η λατρεία της κοιλιάς τους οδήγησε στο ποίμνιο του Χριστού. Με αυτό δεν θέλουμε να πούμε ότι μισθωτοί είναι όλοι εκείνοι, οι οποίοι για όσο χρόνο διακονούν στο θυσιαστήριο, ζουν από το θυσιαστήριο. Είναι άξιος ο εργάτης του μισθού του. Αλλά εκείνοι είναι μισθωτοί, οι οποίοι αποβλέπουν στις υλικές απολαβές μάλλον παρά στο έργο και των οποίων η καρδιά προσκολλάται στα υλικά κέρδη και όχι στο πνευματικό όφελος του ποιμνίου.

«Πρόσεξε στο γεγονός, ότι και οι μισθωτοί είναι αναγκαίοι. Διότι πολλοί στην εκκλησία επιδιώκουν επίγεια οφέλη και όμως κηρύττουν το Χριστό και μέσω αυτών ακούγεται η φωνή του Χριστού· και το πρόβατο ακολουθεί όχι τον μισθωτό, αλλά τη φωνή του Ποιμένα, που μιλά μέσω του μισθωτού» (Αυ).

(2) Συνηθέστερα μαζί με τις μετοχές μπαίνει το «μη», αλλά του «ουκ» εδώ προσδίδει μεγαλύτερη έμφαση (b).

(3) Χωρίς άρθρο για να δηλώσει γενικά την ιδιότητα του ποιμένα.

(4) Αντί να διακινδυνεύσει υπέρ αυτών και να υπερασπίσει αυτά εναντίον του λύκου, αφήνει αυτά στη διάκριση του εχθρού. «Ποιος είναι ο μισθωτός, που βλέπει το λύκο να έρχεται και φεύγει; Εκείνος ο οποίος ζητά τα δικά του και όχι τα του Χριστού» (Αυ). Ο Παύλος, ο Πέτρος, οι άλλοι απόστολοι δεν υπήρξαν μισθωτοί, αλλά ποιμένες. «Αλλά πώς υπάρχει ένας Ποιμένας; Είναι και οι άλλοι ποιμένες, ως μέλη του Ποιμένα. Ενωμένοι με την κεφαλή εκείνη χαίρονταν, κάτω από την κεφαλή εκείνη συνυπήρχαν με αρμονία, με ένα πνεύμα ζούσαν, με τον σύνδεσμο ενός σώματος και για αυτό ανήκαν οι πάντες στον ένα Ποιμένα» (Αυ).

(5) Με αυτό προστίθεται νέο χαρακτηριστικό στην προηγούμενη ιδέα. Δεν ενδίδει απλώς σε κάποιο στιγμιαίο φόβο, μετά από τον οποίο ανακτώντας το θάρρος του επιστρέφει στο ποίμνιο για να το υπερασπίσει, αλλά φεύγει μακριά από τον κίνδυνο εγκαταλείποντας τα πρόβατα να κατασπαραχτούν (ο). «Αφού αμέλησε τα πρόβατα, φροντίζει μόνο για τη δική του σωτηρία. Διότι επειδή είναι μισθωτός δεν ανέχεται να κινδυνεύει για ξένους» (Θμ). «Φεύγεις πνευματικά, όταν φοβάσαι. Στέκεσαι και δεν φεύγεις σωματικά, αλλά φεύγεις πνευματικά. Τέτοια όμως δεν ήταν η διαγωγή εκείνου ο οποίος έλεγε «Αν και σωματικά είμαι απών, αλλά πνευματικά είμαι μαζί σας»» (Αυ).

(6) Αναφέρεται στα επί μέρους συγκεκριμένα πρόβατα, τα οποία ο λύκος συλλαμβάνει και κατασπαράσσει (g).

(7) Αναφέρεται στην όλη ποίμνη (g). Ο λύκος κατασπαράζει μεν τα όσα θα συλλάβει, ενώ διασκορπίζει τα άλλα (b).

10,13 Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει(1), ὅτι μισθωτὸς ἐστὶ(2) καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων(3).

13 Ὁ μισθωτὸς φεύγει, γιατί είναι μισθωτός και τα πρόβατα δεν είναι δικά του.

(1) Τα Αλεξανδρινά χειρόγραφα παραλείπουν ολόκληρη τη φράση.

(2) Αιτιολογεί το φεύγει. Φεύγει διότι «αποβλέπει σε πρόσκαιρη αμοιβή» (Αυ). Κινείται από ελατήρια κέρδους στην εκτέλεση του καθήκοντός του προς το ποίμνιο (ο).

(3) Έχουμε την ίδια σύνταξη που περιγράφει την πρόνοια του Θεού στο Πέτρ. ε 7 (β). Το ενδιαφέρον του είναι για την πληρωμή, όχι για το ποίμνιο (b). Δεν έχουν αυτοί εσωτερικό σύνδεσμο με τα πρόβατα (χ).

10,14 Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν(1) ὁ καλός(2), καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν(3),

14 Ἐγὼ εἶμαι ὁ καλὸς βοσκὸς και γνωρίζω τα δικά μου και γνωρίζομαι από τα δικά μου.

(1) Επαναλαμβάνει αυτό που ειπώθηκε και στο σ. 11. Στην επανάληψη οδηγήθηκε από αντίθεση με την εικόνα του μισθωτού (g).

(2) Εξηγείται εδώ από τα ακόλουθα (γινώσκω και γινώσκομαι...) με τα οποία τονίζεται νέο χαρακτηριστικό του αγαθού ποιμένα, αυτό της σχέσης, της πλήρους τρυφερότητας, η οποία συνδέει τον Ιησού με τα πρόβατα (g). Υπάρχει και η γραφή: Γινώσκουσί με τα εμά...

(3) Πρόκειται για αμοιβαία γνωριμία. Το γινώσκω τα εμά είναι παράλληλο με το «τα φωνάζει με το όνομά τους» που λέχθηκε στο σ. 3. Ενώ το «γνωρίζομαι από τα δικά μου», ανταποκρίνεται στο «τα

πρόβατα ακούνε τη φωνή του», «διότι γνωρίζουν τη φωνή του» των στίχων 3,4 (β). Η έννοια της φράσης αποδίδεται άριστα από τον Κύριλλο:

«Θα είναι μεν αυτός (ο Κύριος) σαφής στους δικούς του και σε αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν θα χαρίσει χωρίς καμία ταλαιπωρία την γνώση για το πρόσωπό του, θα γνωρίσει όμως και αυτούς τους δικούς του... Γνώση όμως δεν εννοεί απλώς το ότι τους ξέρει, αλλά σημαίνει περισσότερο την οικειότητα... Με την έννοια δηλαδή ότι στα δικά μου πρόβατα θα γίνω οικείος, και τα δικά μου πρόβατα θα γίνουν οικεία σε εμένα» (Κ).

«Ο Κύριος γνωρίζει τα δικά του πρόβατα επειδή τα φροντίζει και πάλι γνωρίζεται από αυτά επειδή αυτά αξιώνονται της επίβλεψής του και από τη συνήθεια γνωρίζουν τον φροντιστή τους» (Θφ). Είναι αξιοσημείωτο, ότι προηγείται το γινώσκω από το γινώσκομαι.

«Έβαλε το καθένα από τα πράγματα στη σειρά τη σωστή και κατ' εξοχήν πρέπουσα. Διότι δεν είπε Με γνωρίζουν τα δικά μου και γνωρίζω τα δικά μου, αλλά εισάγει τον εαυτό του πρώτα να έχει γνωρίσει τα πρόβατά του, και έπειτα έτσι λέει ότι γνωρίστηκε από αυτά... Δεν γνωρίσαμε εμείς αυτόν πρώτοι, αλλά αυτός γνώρισε εμάς πρώτα... Και έγινε άνθρωπος, ώστε... να κάνει τον άνθρωπο οικείο του» (Κ).

Γνωρίζει ο καλός ποιμένας τα πρόβατά του, γνωρίζει τις αδυναμίες και ασθένειές τους, ενδιαφέρεται για το καθένα από αυτά, παρακολουθεί αυτά με βλέμμα στοργικό και τρυφερό, είναι γεμάτος φροντίδα για αυτά, επισκέπτεται αυτά με το Πνεύμα του και επικοινωνεί μαζί τους. Αλλά και γνωρίζεται από τα πρόβατά του. Αυτός παρατηρεί και παρακολουθεί αυτά με βλέμμα καλοδιάθετο, και εκείνα προσβλέπουν σε αυτόν με βλέμμα πίστης. Αλλά η γνώση την οποία είχε ο Χριστός για τα πρόβατά του προηγήθηκε της γνώσης, την οποία αυτά έχουν για αυτόν, διότι αυτός πρώτος γνώρισε και αγάπησε εμάς (Α΄ Ιω. δ 19).

Από την αγάπη του αυτή μπορεί κάποιος να συμπεράνει και ποια είναι η γνώση την οποία έχει για καθένα από τα πρόβατά του. Δεν λησμονεί κανένα από αυτά. Δεν παρατρέχει ούτε παραβλέπει με αδιαφορία οποιοδήποτε από αυτά. Τίποτα από όσα τους συμβαίνουν δεν παραμένει άγνωστο σε αυτόν. Ακριβώς όμως επειδή γνωρίζει τελείως το καθένα από τα πρόβατά του, για αυτό είναι και Ποιμένας καλός, που μπορεί να βοηθά, να οδηγεί και να τρέφει κάθε πρόβατό του με πολλή συμπάθεια προσβλέποντας στις τυχόν αδυναμίες και ασθένειές του και δείχνοντας συγκατάβαση για αυτές. Αγάπη και μόνο αγάπη συνδέει αυτόν με τα πρόβατά του. Δεν περιμένει κάποιο κέρδος προσωπικό από αυτά. Τα φυλάει, τα τρέφει, αγρυπνεί πάνω τους, θυσίασε τη ζωή του ανιδιοτελώς για αυτά και με ανυπέρβλητη αυταπάρνηση. Δεν πρόκειται εμείς να προσθέσουμε τίποτα στη δόξα του. Αναζητεί εμάς όχι για τον εαυτό του, αλλά αποκλειστικά για την δική μας και μόνο την δική μας ωφέλεια. Ω! πράγματι· πόσο καλός είναι ο Ποιμένας των ψυχών μας.

10,15 καθώς γινώσκει με ὁ πατήρ(1) κάγῳ γινώσκω τὸν πατέρα(2), καὶ(3) τὴν ψυχὴν μου τίθημι(4) ὑπὲρ τῶν προβάτων.

15 Ὅπως ο Πατέρας αναγνωρίζει ἐμένα κι ἐγὼ αναγνωρίζω τὸν πατέρα και θυσιάζω τη ζωὴ μου για χάρη των προβάτων.

(1) Ἡ, χωρίζεται με τελεία ο σ. αυτός από τον προηγούμενο=Ὅπως ο Πατέρας με γνωρίζει, έτσι και ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα και επειδή γνωρίζω τὸν Πατέρα και το θέλημά του, θυσιάζω τη ζωὴ μου για τα πρόβατα (Abbott). Η ερμηνεία αυτή είναι βεβιασμένη.

Ἡ, αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου στίχου και τονίζει κυρίως τον χαρακτήρα της αμοιβαιότητας όχι όμως και της τέλει γνώσης. Οι σ. 14-15 ενωμένοι= «Δείχνοντας ότι η δική του γνώση είναι πολύ διαφορετικότερη από τη γνώση εκείνων (των προβάτων), την εξίσωσε με αυτήν του Πατέρα» (Ζ). Τα πρόβατα δεν γνωρίζουν μεν ὅπως ο Πατέρας τὸν Υἱό και ο Υἱός τὸν Πατέρα, η αμοιβαιότητα ὅμως της γνωριμίας ανάμεσα σε Πατέρα και Υἱό, υπάρχει και στη γνωριμία προβάτων και Ποιμένα, και επιπλέον ο Ποιμένας γνωρίζει τα πρόβατα με γνωριμία που εξισώνεται με αυτήν του Πατέρα. Δεν προβάλλεται η τελειότητα ή η στενότητα της γνωριμίας, αλλά ο αμοιβαίος της χαρακτήρας (β).

Και πληρέστερα «θα γίνω οικείος στα πρόβατά μου και τα πρόβατά μου θα γίνουν οικεία σε εμένα, με αυτόν τον τρόπο, με τον οποίο σε εμένα μεν είναι οικείος ο Πατέρας, και ἐγὼ πάλι εἶμαι οικείος στον Πατέρα... Ὅπως δηλαδή είναι μεν οικείος αυτός με τὸν Πατέρα λόγω της ταύτισης της φύσης τους (και) και ο Πατέρας με αυτόν, έτσι και εμείς με αυτόν από τη στιγμή που έγινε άνθρωπος, και αυτός με εμάς. Μέσω αυτού λοιπόν, σαν μέσα από μεσίτη, ενωνόμαστε με τὸν Πατέρα» (Κ).

Σχετική ερμηνεία και η: Υπάρχει μεταξύ Χριστού και πιστῶν αμοιβαία γνωριμία που βασίζεται στην αγάπη, τέτοιου είδους ὅπως υφίσταται ανάμεσα στον Χριστό και τὸν Πατέρα, αν και ὅσον αφορά στον πιστό, ασύγκριτα ατελέστερη (ο). Η γνωριμία που ενώνει τὸν Ἰησοῦ με τα πρόβατά του έχει την ἴδια φύση με εκείνη, η οποία ενώνει τὸν Ἰησοῦ με τὸ Θεό. Κατὰ κάποιο τρόπο τὸ φωτεινό περιβάλλον στο οποίο συναντιούνται η καρδιά του Υἱού και η καρδιά του Πατέρα διευρύνεται για να καταστεί και

περιβάλλον στο οποίο συναντιούνται η καρδιά του Ιησού και οι καρδιές των προβάτων του (g). «Ο Χριστός δηλαδή είναι κατά κάποιο τρόπο σαν ένα μεθόριο (που βρίσκεται μεταξύ δύο ορίων), της ανώτατης θεότητας και της ανθρωπότητας... και είναι σαν να συνενώνει στον εαυτό του αυτά που ήταν τόσο πολύ διαχωρισμένα, και ενώνεται μεν με το Θεό και Πατέρα αφού είναι από τη φύση του Θεός, και με τους ανθρώπους πάλι αφού είναι αληθινά άνθρωπος» (Κ). Είναι αυτή γνώση εσωτερική που διαπερνά την υπόσταση και ερευνά τα μύχια... και συνεπάγεται στενότατο εσωτερικό σύνδεσμο, που εκδηλώνεται κατ' εξοχήν με αμοιβαία εμπιστοσύνη και αφοσίωση (κ).

(2) «Εάν όμως ο Πατέρας γνωρίζει τον Υιό ολόκληρο και πλήρως, ώστε να κατανοεί και όλη τη σοφία που κατοικεί σε αυτόν, είναι φανερό ότι κατά το ίσο μέτρο και θα επιγνωσθεί από τον Υιό, μαζί δηλαδή με όλη τη σοφία που υπάρχει μέσα σε αυτόν και την πρόγνωση των μελλόντων» (Β).

(3) =και κατά συνέπεια (g).

(4) η συνέπεια και το δείγμα της μεγάλης αγάπης για το ποίμνιο (ο). Επαναλαμβάνεται ως επωδός από το στίχο 11 σύμφωνα με τη συνήθεια του Ιωάννη (β). «Αφήνω τη ζωή μου, πεθαίνω για χάρη των προβάτων» (Ζ). Τίθημι σε ενεστώτα. Η όλη ζωή του Χριστού υπήρξε πορεία προς το θάνατο (b). Ιδιαίτερα όμως κατά την περίοδο αυτή που η έχθρα των Φαρισαίων είχε εκδηλωθεί και ο εναντίον του ποιμνίου κίνδυνος παρουσιαζόταν απειλητικότερος.

«Πρέπει βεβαίως να σημειώσουμε ότι τον για χάρη μας και εξαιτίας μας θάνατο δεν τον υπέμεινε χωρίς τη θέλησή του ο Χριστός, αλλά τον βλέπουμε να βαδίζει με τη θέλησή του σε αυτό» (Κ).

«Λέγοντας το «τίθημι», έδειξε ότι έπαθε εκούσια» (αμ). «Διότι αυτό το «τίθημι» φανερώνει ότι δεν αρπάζει τη ζωή μου κάποιος από εμένα, αλλά εγώ ο ίδιος παραδίδω αυτήν» (Θφ). «Συνεχώς το λέει αυτό φανερώνοντας ότι δεν είναι πλάνος» (Χ).

10,16 Καὶ ἄλλα πρόβατα(1) ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης(2)· κάκεϊνά(3) με(4) δεῖ(5) ἀγαγεῖν(6), καὶ τῆς φωνῆς μου(7) ἀκούσουσι(8), καὶ γενήσεται μία ποίμνη(9), εἰς ποιμήν(10).

16 Ἐχω κι ἄλλα πρόβατα, που δεν ανήκουν σ' αὐτὴν τὴν μάντρα· πρέπει κι ἐκεῖνα να τα ὀδηγήσω. Θα γνωρίσουν τὴ φωνὴ μου και θα γίνουν ἕνα ποῖμνιο με ἕνα ποιμένα.

(1) Λέει ἄλλα πρόβατα, ὄχι ἄλλη αὐλὴ προβάτων. Διότι αὐτὰ ἦταν διασκορπισμένα ἀνά τον κόσμον (b), «μεταξύ των εθνικῶν» (Αυ). «Εννοώντας τους προορισμένους ἀπὸ τα ἔθνη για σωτηρία, δείχνει ὅτι εἶναι σε ξεχωριστὴ αὐλὴ ἀπὸ αὐτὴν των Ιουδαίων» (Β).

«Υποδηλώνει ὅτι ἀφοῦ ἀναμίξει τις ἀγέλες ἀπὸ τα ἔθνη με τους πιο καλοπροαίρετους ἀπὸ τους Ιουδαίους... θα καλέσει σε θεογνωσία τους λαούς ἀπὸ παντοῦ» (Κ).

Ἐχω. Αξιώνει, ὅτι ἤδη αὐτὰ εἶναι δικά του, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ θεῖα θέληση, για τὴν ὁποία, ἐπειδὴ εἶναι βέβαιη ἡ εκπλήρωσή της, μπορεῖ να γίνεται λόγος ὡς ἤδη εκπληρωμένης (β). Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν πάροδο των αἰώνων θα πίστευαν στο Χριστό και θα ὀδηγούνταν στην υπακοή του ἀπὸ τον εἰδωλολατρικὸν κόσμον, ὀνομάζονται ἐδῶ πρόβατα και λέγεται για αὐτούς, ὅτι ἔχει αὐτὰ ὁ Χριστός, παρόλο που ἀκόμα αὐτοὶ δεν εἶχαν κληθεῖ και οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτούς δεν εἶχαν ἀκόμη γεννηθεῖ. Ἀλλὰ ἔχουν ἐκλεγεί ἀπὸ τὴν προαιώνια βουλή του Θεοῦ πριν φτιαχτεῖ ὁ κόσμος και ἔχουν προοριστεῖ να ἀνήκουν στο Χριστό. Ὁ Χριστός ἔχει δικαιώματα πάνω σε πολλές ψυχές, οἱ ὁποῖες φαίνονται ἤδη χαμένες, ἀλλὰ ἔχουν δοθεῖ σε αὐτόν ἀπὸ τον Πατέρα. Ἐτσι στην Κόρινθο εἶχε πολὺ λαό (Πράξ. ιη 10), τὴν ὥρα που επικρατοῦσε πολλὴ κακία που κυρίευε και τον ἴδιο τὸ λαό του Κυρίου.

(2) «Ἀπὸ τὴν αὐλὴ των Ιουδαίων» (Κ), ἡ ὁποία περιεῖχε ἕως τότε ὅλο τὸ ποῖμνιο του Ιεχωβά (F).

«Διότι βεβαίως τα ἔθνη δεν περιλαμβάνονται στο νόμον» (Θφ). Αναφέρεται στους Ιουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἦταν προ πολλοῦ ὁ ἐκλεκτός λαός του Θεοῦ και ἡ κληρονομία του (ο).

(3) Δηλαδή και αὐτὰ και ἐκεῖνα. «Δείχνει και τους δύο διασκορπισμένους και ἀναμιγμένους και χωρὶς ποιμένες και ἐκείνους και αὐτούς, ἀφοῦ ἀκόμη δεν εἶχε ἔλθει ὁ καλός ποιμένας» (Χ). «Διότι πράγματι και οἱ καλοπροαίρετοι και καταλληλότεροι στο να πιστέψουν ἀπὸ τους Ιουδαίους, ἦταν χωρὶς ποιμένα και πολὺ περισσότερο οἱ εθνικοί» (Θφ).

(4) «Και ὅταν λοιπὸν μέσω των δούλων του ὀδηγεῖ τα πρόβατα, Αὐτός και ὄχι ἄλλος ὀδηγεῖ αὐτὰ» (Αυ).

(5) «Δεν δηλώνει τὸ ἀναγκαστικὸ ἀλλὰ αὐτὸ που ὁπωσδήποτε θα γίνει» (Χ). Τὸ «πρέπει» ἐκφράζει τὸ ἀναπόφευκτο της πραγματοποιήσεως ἐκείνου, τὸ ὁποῖο εἶχε προδιαταχθεῖ ἀπὸ τὸ Θεό. Ὅχι μόνον εἶχε προφητεῦτεῖ για τὸ Μεσσία, ὅτι θα ἦταν φως των εθνῶν (Ἠσ. μβ 6, μθ 6), ἀλλὰ εἶχε δοθεῖ και ξεκάθαρη ὑπόσχεση για αὐτὸ στο Ησαΐου νη 8 (β).

(6) «Να τα μαζέψω» (Ζ), «διότι εἶναι σκορπισμένοι» (Θφ), για να συνενωθοῦν μαζί με αὐτούς που εἶναι στην αὐλὴ αὐτῆ. Δες ἰα 52 «ἔτσι ὡστε και τα παιδιὰ του Θεοῦ τα διασκορπισμένα να τα μαζέψει σε ἕνα μέρος». Εάν δεν μαζέψω αὐτούς, θα περιπλανιούνται ἀσταμάτητα, διότι ὅπως τα πρόβατα, ὅταν ἀποπλανηθοῦν δεν μποροῦν μόνον τους να ἐπιστρέψουν στην ποίμνη τους, και αὐτοὶ δεν θα

επιστρέψουν εάν δεν οδηγηθούν από εμένα.

(7) «Να και εδώ, φαίνεται ότι Αυτός είναι που μιλά μέσω των δούλων του και η φωνή Του ακούγεται μέσω εκείνων, τους οποίους στέλνει... Ο Παύλος ειδικά είχε σταλθεί ως απόστολος των εθνών» (Αυ).

(8) «Θα υπακούσουν, θα πειστούν» (Ζ). Με γενική πτώση για να σημάνει μαζί με την ακρόαση και την κατανόηση και την υπακοή (β). Η φράση «και θα ακούσουν τη φωνή μου» προστέθηκε στην προηγούμενη για να εξηγηθεί, πώς ο Κύριός μας θα έφερνε τα πρόβατα αυτά σε μία κοινή αυλή. Όχι με πειστικό και αναγκαστικό τρόπο, αλλά σύμφωνα με τη δική τους θέληση και κλίση (ο).

(9) «Που θα συγκροτηθεί και από τους Ιουδαίους και από τα έθνη» (Ζ). «Το οποίο ακριβώς και ο Παύλος το δήλωσε λέγοντας (Εφεσ. β 15)· για να κτίσει τους δύο σε έναν καινούργιο άνθρωπο» (Χ). Η μία αυτή ποιμνη είναι η χριστιανική εκκλησία, αληθινά καθολική, που σχηματίστηκε από την συνένωση όλων των λαών κάτω από το Χριστό (F). Ιουδαίοι και εθνικοί επιστρέφοντας με την πίστη στο Χριστό θα ενσωματωθούν σε μία εκκλησία, θα γίνουν εξίσου συμμετοχοί των προνομίων της, χωρίς διάκριση της καταγωγής τους. Ενωμένοι όλοι αυτοί με τον Χριστό θα αποτελέσουν ένα ηθικό σώμα. Ο ένας ποιμένας δημιουργεί μία ποιμνη. Ο ένας Χριστός κάνει μία εκκλησία. Όπως η εκκλησία είναι μία στη σύστασή της, υπακούοντας σε μία κεφαλή, εμψυχωμένη από ένα πνεύμα, κυβερνωμένη με ένα και τον ίδιο κανόνα, έτσι και τα πραγματικά μέλη της είναι ένα συνδεόμενα αδιάσπαστα μεταξύ τους μέσω της αγάπης. Δες Εφεσ. δ 3-6.

(10) «Και αυτών και εκείνων, ο Χριστός» (Ζ). Οι ιδέες αυτές, οι τόσο νέες για το θάνατο του Μεσσία και την κλήση νέων πιστών, μη Ιουδαίων, επόμενο ήταν να διεγείρουν πολλές αμφιβολίες στους ακροατές. Για αυτό ο Ιησούς στους επόμενους σ. βεβαιώνει έντονα, ότι η ευαρέσκεια του Πατέρα αναπαύεται στο έργο αυτό και πάνω σε εκείνον, ο οποίος το εκτελεί (g).

10,17 Διὰ τοῦτο(1) ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ(2), ὅτι ἐγὼ(3) τίθημι τὴν ψυχὴν μου(4), ἵνα(5) πάλιν λάβω αὐτήν.

17 Γ' αυτό ο Πατέρας με αγαπάει, γιατί εγώ θυσιάζω τη ζωή μου, ώστε να την ξαναπάρω πίσω.

(1) Η φράση αυτή στον Ιωάννη αναφέρεται συνήθως σε ιδέα που εκφράστηκε προηγουμένως, αλλά η οποία πρόκειται να τονιστεί και να αναπτυχθεί στην αμέσως ακόλουθη πρόταση, που αρχίζει με το «ότι». Λόγω της ελεύθερης αφοσίωσής του στο μέγα αυτό έργο (σ. 15 και 16) ο Πατέρας αγαπά αυτόν (g). «Ο Πατέρας με αγαπά διότι πεθαίνω για εσάς» (Θφ). Τα πρόβατα δόθηκαν στον Ιησού Χριστό από τον Πατέρα του και ως δώρο που δόθηκε από τον Πατέρα του, γνωρίζει αυτά. Φυλάει αυτά σαν ιερή παρακαταθήκη που του εμπιστεύτηκε ο Πατέρας, σαν κληρονομιά πολύτιμη για εξαγορά της οποίας πρόσφερε το ίδιο το ατίμητο αίμα του. Κρατά αυτά σφιχτά με το χέρι του και έχει αυτά στην καρδιά του και στους κόλπους του. «Για αυτό λοιπόν και ο Πατέρας αγαπά αυτόν».

(2) «Αγαπιέται από τον Θεό και Πατέρα ο Υιός όχι επειδή βρίσκεται έξω από την αγάπη. Διότι ήταν πάντα και για πάντα αγαπώμενος» (Κ). Αλλά «το λέει αυτό ως άνθρωπος» (Χ). «Και εκείνο θέλει να αποδείξει, ότι δεν έρχεται δηλαδή ακούσια στο θάνατο. Διότι αν ερχόταν ακούσια, πώς αυτό που θα γινόταν θα ήταν αποτέλεσμα αγάπης;» (Χ).

(3) «Το «εγώ» αυτό λέχθηκε με ειδική έμφαση» (Αυ). Τονίζει την εθελοούσια αυτοθυσία (ο).

(4) «Ας μην καυχιούνται οι Ιουδαίοι σαν να είχαν υπερισχύσει· Μόνος του έδωσε τη ζωή του. Τίθημι. Επειδή αρέσει σε εμένα, έπραξα αυτό» (Αυ). «Επειδή πολλές φορές σκέφτονταν να τον φονεύσουν, λέει ότι, αν δεν το θέλω εγώ, είναι ανώφελος ο κόπος σας» (Χ). Παραδίδω ως λύτρο που πληρώνεται. Τα πρόβατα οδηγούνταν σε σφαγή, έτοιμα να θυσιαστούν και εξαγοράστηκαν από το αίμα του Ποιμένα. Έδωσε τη ζωή του για τα πρόβατά του, όχι μόνο για καλό των προβάτων, αλλά αντί για αυτά υπέστη ό,τι εκείνα επρόκειτο να υποστούν. Όταν ο Δαβίδ, ο ποιμένας του Ισραήλ, έγινε ένοχος και για την ενοχή του αυτή άγγελος εξολοθρευτής έσυρε το μαχαίρι του εναντίον του λαού του, δίκαια απευθυνόμενος προς τον Κύριο είπε: «Να, εγώ έκανα αδικία και εγώ είμαι ο ποιμένας· έκανα το κακό και αυτοί, τα πρόβατα, τι έκαναν; Ας έρθει το χέρι σου πάνω μου και στο σπίτι του πατέρα μου» (Β' Βασ. κδ 17). Αλλά ο Χριστός, ο γιος του Δαβίδ, υπήρξε άσπιλος και άμωμος, τα πρόβατά του όμως είχαν παρασυρθεί σε κάθε κακία. Και είπε προς τον ουράνιο Πατέρα του: Ας έρθει το χέρι σου πάνω μου. Χτύπησε εμένα και όχι τα πρόβατά μου.

(5) «Ή, το ἵνα δεν είναι αιτιολογικό, αλλά δηλώνει αυτό που οπωσδήποτε θα γίνει» (Ζ). «Διότι δεν πεθαίνει για αυτόν το λόγο, για να αναστηθεί δηλαδή, αλλά σύμφωνα με το ιδίωμα της Γραφής λέει αυτό που θα γίνει με τη μορφή της αιτίας» (Θμ).

Ή, πιο σωστά, το ἵνα είναι τελικό. «Ο Κύριος ισχυρίζεται ότι έχει αγαπηθεί από τον Θεό και Πατέρα, όχι μόνο διότι παραδίδει τη ζωή του, αλλά διότι την παραδίδει ώστε και να την πάρει· διότι σε αυτό βεβαίως κατεξοχήν λάμπει το μέγεθος των αγαθών που κατορθώθηκαν σε εμάς. Διότι αν πέθαινε μεν μόνο, αλλά δεν ανασταίνόταν ποιό θα ήταν πλέον το περισσότερο;... Επειδή όμως έδωσε τη ζωή

ώστε και να την πάρει, με αυτό έσωσε όλη την ανθρωπίνη φύση, αφού κατέργησε την εξουσία του θανάτου» (Κ).

Ο Ιησούς έπρεπε να θέλει να ξαναπάρει τη ζωή του για να συνεχίσει ως δοξασμένος το ποιμαντικό του έργο στην Εκκλησία (Luthardt). Ο σκοπός του πάθους δεν ήταν μόνο να δείξει σε αυτό ο Ιησούς την ανιδιοτελή του αγάπη, αλλά ήταν και να μπορέσει να ξαναπάρει τη ζωή του, τώρα εμπλουτισμένη περισσότερο από ποτέ με ζωοποιό δύναμη (β). Ο θάνατός του ήταν μία αναγκαία προϋπόθεση της εισόδου του σε υψηλότερη κατάσταση ευλογίας και εξύψωσης, στην οποία εξασφαλίζει στην εκκλησία όλες τις ένδοξες συνέπειες της θυσίας του (ο). Με θείο στρατηγικό τέχνασμα υπέκυψε προς στιγμήν στο θάνατο σαν να είχε ηττηθεί από αυτόν, αλλά αυτό έγινε, για να κατακτήσει ένδοξα το θάνατο και να θριαμβεύσει οριστικά πάνω στον τάφο. Κατέθεσε σώμα παθητό και που μπορούσε να υποστεί το Σταυρό, για να πάρει πάλι σώμα ένδοξο, κατάλληλο για να αναληφθεί στον ουράνιο κόσμο. Θυσίασε ζωή προσαρμοσμένη στον φθαρτό αυτόν κόσμο, αλλά ξαναπήρε ζωή ουράνια για να μεταδώσει αυτήν και στα πρόβατά του.

10,18 Ουδείς αίρει αυτήν άπ' έμοϋ(1), άλλ' έγώ τίθημι αυτήν άπ' έμαυτοϋ(2)· έξουσίαν έχω(3) θεΐναι αυτήν(4), και έξουσίαν έχω πάλιν λαβεΐν αυτήν(5)· ταύτην τήν έντολήν(6) έλαβον παρά τοϋ πατρος μου(7).

18 Κανείς δε μου την παίρνει· έγώ από μόνος μου την προσφέρω. Από μένα εξαρτάται να την προσφέρω κι από μένα εξαρτάται να την ξαναπάρω πίσω. Αυτήν την εντολή έλαβα από τον Πατέρα μου».

(1) «Χωρίς τη θέλησή μου εννοείται· κανείς δεν με θανατώνει χωρίς να το θέλω» (Ζ). Ο σ. 18 είναι νέα έντονη βεβαίωση του εκούσιου και από ελεύθερη διάθεση θανάτου του Χριστού και της ανάστασης που ακολούθησε. Για αυτό και υπάρχει το ασύνδετο σχήμα λόγου. Υπάρχει και η γραφή· «ουδείς ήρεν αυτήν...». Σύμφωνα με αυτήν παρουσιάζεται ο Κύριος να μιλά υπό το πρίσμα της αιωνιότητας· η έκβαση είναι τόσο βέβαιη, ώστε μιλά για το θάνατό του σαν να ανήκε ήδη στο παρελθόν, μολοντί πρόκειται να συμβεί στο μέλλον (β).

(2) Το «άπ' έμαυτοϋ» εδώ δεν σημαίνει και το χωρίς εξουσία από τον Πατέρα, όπως φαίνεται άλλωστε και από το δεύτερο μέρος του σ. αυτού (β). Τονίζεται μόνο το εκούσιο και πρόθυμο της προσφοράς του Χριστού, το οποίο έκανε αυτήν τόσο ευπρόσδεκτη στον Πατέρα (ο). Ο Χριστός έπεσε στα χέρια των εχθρών του, όχι διότι δεν μπορούσε να αποφύγει αυτό, αλλά διότι ήλθε η ώρα του.

(3) Η επανάληψη γίνεται για μεγαλύτερη έμφαση.

«Όχι μόνο στο να δώσει τη ζωή είπε ότι έχω εξουσία, αλλά ανέφερε το Έχω εξουσία και στα δύο, και στο θάνατο και στην ανάσταση, ώστε να μη φανεί το κατόρθωμα ότι οφείλεται στη δύναμη και ενέργεια άλλου, αλλά για να δείξει ότι είναι καρπός της δικής του φύσης... Όχι επειδή διατάχθηκε ως δούλος ή υπηρέτης, αλλά ούτε σαν από ανάγκη ή επειδή εξαναγκάστηκε από κάποιους, αλλά με τη θέλησή του ήλθε σε αυτό» (Κ).

Όπως αυθόρμητα και από δική του θέληση πήρε κατά την ενανθρώπιση την φύση την ανθρωπίνη και τη ζωή την ανθρωπίνη, έτσι μπορούσε να διαλύσει και να διαχωρίσει με δική του θέληση την ψυχή από το σώμα του, χωρίς να υποκύψει σε οποιαδήποτε εξωτερική βία. Παίρνοντας θεληματικά ανθρωπινό σώμα, μπορούσε κατά βούληση πάλι να θυσιάσει αυτό. Και αυτό δείχτηκε καθαρά, όταν έκραξε με φωνή μεγάλη και είπε: Πατέρα, στα χέρια σου θα παραδώσω το πνεύμα μου.

(4) «Το οποίο δεν μπορεί να συμβεί στην περίπτωση των ανθρώπων. Διότι εμείς δεν έχουμε εξουσία με άλλο τρόπο να θυσιάσουμε τη ζωή μας παρά μόνο θανατώνοντας τον εαυτό μας. Αν θα πέφταμε σε ανθρώπους που μας επιβουλεύονται και που μπορούν να μας φονεύσουν, δεν έχουμε τότε εξουσία να θυσιάσουμε ή όχι τη ζωή μας, αλλά και χωρίς να το θέλουμε εκείνοι μας την αφαιρούν. Στην περίπτωση του Κυρίου όμως δεν είναι έτσι, αλλά, αν και τον επιβουλεύονταν άλλοι, ο ίδιος ήταν κύριος να μη θυσιάσει τη ζωή του» (Χ).

Και «ο άνθρωπος πεθαίνει όχι με τη δική του εξουσία, αλλά από ανάγκη της φύσης και χωρίς να το θέλει· ο Κύριος όμως επειδή ήταν ο ίδιος αθάνατος, αλλά είχε σάρκα θνητή, είχε στην εξουσία του ως Θεός να χωριστεί από το σώμα και να το πάρει πάλι πίσω, όποτε θέλει» (Α).

(5) «Δείχνει ότι όχι μόνο ο Πατέρας ανάστησε τον Υιό, αλλά και ο Υιός ανάστησε τον εαυτό του. Για αυτό και σε άλλο χωρίο του ευαγγελίου είπε «γκρεμίστε το ναό αυτόν και σε τρεις μέρες θα τον χτίσω»» (Αυ). Αλλού στην Κ.Δ. η ανάσταση του Χριστού αποδίδεται σε ενέργεια του Θεού. Δες Πράξ. β 24, Ρωμ. α 4. Αλλά όταν ληφθεί υπ' όψη, ότι ο Υιός του Θεού που έγινε άνθρωπος «δεν μπορεί να κάνει από μόνος του τίποτα», καμία πραγματική αντίφαση δεν υπάρχει εδώ (χ).

Ο Κύριος είχε εξουσία πάλι να πάρει τη ζωή του. Το οποίο δεν συμβαίνει και ως προς εμάς. Η ζωή μας, από τη στιγμή που θυσιάστηκε, μοιάζει με το νερό που χύθηκε στο έδαφος και απορροφήθηκε από αυτό. Αλλά ο Χριστός δεν ήταν οφειλέτης και χρεώστης στο θάνατο, όπως είμαστε εμείς.

Πρόσφερε τον εαυτό του για να γίνει Λυτρωτής και Σωτήρας και να μεταδώσει την αθανασία και σε εμάς.

(6) «Ποια λοιπόν εντολή; Το να πεθάνει για τον κόσμο» (X)· «το να θυσιάσω την ζωή μου για τα πρόβατα» (Z) ή πληρέστερα, την εντολή του να την θυσιάσω και να την ξαναπάρω πίσω. Δίνει και ξαναπαίρνει τη ζωή με τους όρους και τις περιστάσεις που δείχνονται από τον Πατέρα και όχι που του επιβάλλονται από τους ανθρώπους. Και ο Σταυρός και η ανάσταση είναι μέρη της εντολής του Πατέρα προς τον Υιό. Η ελευθερία του Υιού συνίσταται στην αυθόρμητη υποταγή του στην εντολή του Πατέρα (μ).

(7) «Αφαίρεσε την υπόνοια ότι έρχεται σε κάποια αντίθεση με τον Πατέρα και τίποτα άλλο δεν δείχνει, παρά ότι «συμφωνεί και ο Πατέρας με αυτό που πράττω εγώ», ώστε, όταν τον θανατώσουν, να μην νομίσουν ότι τον θανατώνουν εγκαταλελειμμένο και προδομένο από τον Πατέρα» (X). «Δείχνει ότι και ο Πατέρας έχει το ίδιο φρόνημα και την ίδια θέληση σε αυτό και ομολογεί ότι ήλθε σε αυτό σαν από μία γνώμη... Και αυτό αρμόζει και στην ενανθρώπιση. Λέγοντας βεβαίως ότι έχει πάρει υπό μορφήν εντολής αυτό που φάνηκε στον Πατέρα ότι είναι σωστό, δεν ελαττώνει τον εαυτό του σε σχέση με τον Πατέρα... αλλά φυλάει το πρότερον μέτρο της ενανθρώπισης... Διότι ως προς το ότι είναι από τη φύση του Θεός, είναι ίσος με τον Πατέρα· ως προς το ότι έγινε άνθρωπος λέει κατά συγκατάβαση τα λόγια που πρέπει στην ανθρώπινη φύση του» (K).

«Αφού είπε πρώτα το υψηλό, το «έχω εξουσία να πάρω τη ζωή μου πίσω» (διότι αυτή η φράση τον δείχνει ότι είναι δεσπότης του θανάτου και αρχηγός της ζωής), πάλι λέει το ταπεινό, το «αυτήν την εντολή έλαβα από τον Πατέρα μου». Έτσι συμπλέκει και τα δύο θαυμάσια, και το να μην νομιστεί δηλαδή κατώτερος και δούλος του Πατέρα και το ότι δεν είναι αντίθετος, αλλά ομοούσιος ταυτόχρονα και με το ίδιο θέλημα» (Θφ). «Τίποτα άλλο δεν θέλει να δείξει η εντολή που αναφέρεται εδώ, παρά την ομόνοια με τον Πατέρα» (X).

10,19 Σχίσμα(1) οὐν πάλιν(2) ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους(3).

19 Εξαιτίας αυτών των λόγων διχάστηκαν πάλι οι Ιουδαίοι.

(1) «Σχίζονται σε διχόνοια» (K).

(2) Ο λαός είχε και πάλι διαιρεθεί (Ιω. ζ 43), και εξ' αφορμής της θεραπείας του τυφλού, διαφωνία και διαίρεση είχε σημειωθεί και μεταξύ των Φαρισαίων (Ιω. θ 16). Η λέξη «πάλιν» εφιστά την προσοχή του αναγνώστη στη σταθερή επανάληψη του ίδιου αποτελέσματος (g).

(3) «Νομίζω ότι με πολλή έμφαση λέει αυτός, θαυμάζοντας την σκληρότητα των ανυπάκουων, ότι έγινε σχίσμα εξαιτίας των λόγων αυτών, για τα οποία, λέει, έπρεπε οι Ιουδαίοι ακριβώς να πειστούν ότι αυτός είναι ο Χριστός. Τόσο πολύ θαυμαστοί ήταν οι λόγοι του Σωτήρα» (K).

10,20 Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· δαιμόνιον ἔχει(1) καὶ μαίνεται(2)· τί αὐτοῦ ἀκούετε(3);

20 Και πολλοί απ' αυτούς έλεγαν: «Είναι δαιμονισμένος και τρελός· τι τον ακούετε;»

(1) «Επειδή τα λεγόμενα ήταν ανώτερα από την ανθρώπινη δύναμη και όχι της κοινής συνήθειας, τον έλεγαν δαιμονισμένο» (X). Αυτό αποτελούσε εύκολο τρόπο εξήγησης του παραδόξου της διδασκαλίας του Ιησού (β).

«Για τρίτη ήδη φορά απέδωσαν σε αυτόν αυτήν την ονομασία. Διότι πράγματι προηγουμένως έλεγαν «Δαιμόνιο έχεις, ποιος ζητά να σε σκοτώσει;»(Ιω. ζ 20)· και πάλι «Καλά δεν λέγαμε ότι είσαι Σαμαρείτης και έχεις δαιμόνιο;» (Ιω. η 48)· και εδώ» (X).

Από αυτό διδασκόμαστε, ότι οι χειρότεροι χαρακτηρισμοί ενδέχεται όχι σπάνια να αποδοθούν στους αγιότερους και εναρετότερους των ανθρώπων. Είναι άνθρωπος ανώμαλος, φαντασιόπληκτος, που πάσχει από παραλήρημα και δεν αξίζει ούτε να τον ακούει κάποιος. Ακόμη και σήμερα άνθρωποι που κηρύττουν σοβαρά τις αιώνιες αλήθειες και μιλούν για τη μέλλουσα ζωή χαρακτηρίζονται ως ενθουσιαστές, ως θερμοκέφαλοι, ως φαντασιόπληκτοι και ως μη θετικοί.

(2) Είναι επεξήγηση του «δαιμόνιον έχει». Το μαίνομαι λέγεται για εκείνον, ο οποίος μιλά έτσι, ώστε φαίνεται ότι δεν έχει υγιή διάνοια. Αντιτίθεται στο Πράξ. κστ 25 με το «λέω λόγια σωφροσύνης» (G).

(3) Η ερώτηση δείχνει με πόση ανησυχία η εχθρική αυτή μερίδα προς τον Ιησού παρακολουθούσε την καλή εντύπωση, που παραγόταν από τα λόγια του μεταξύ των καλοπροαίρετων ανθρώπων (g). Η σύνταξη του ακούω με γενική πτώση και εδώ σημαίνει την ακρόαση με προσοχή και σεβασμό=Αφού είναι δαιμονισμένος και τρελός, γιατί τον προσέχετε; Έτσι ο σατανάς οδηγεί προς τον όλεθρο πολλούς συσκοτίζοντας τη διάνοιά τους και παρουσιάζοντας τις ψυχροσωτήριες αλήθειες της πίστης ως ανάξιες της προσοχής των σοβαρών ανθρώπων. Οι άνθρωποι δεν χλευάζονται ποτέ ούτε περιγελούνται, όταν ασχολούνται με την εξεύρεση της σωματικής τους τροφής. Όταν όμως επιδίδονται σοβαρά στη σπουδή και έρευνα της πνευματικής τους τροφής, η οποία τους εξασφαλίζει το αιώνιο μέλλον, τότε με ειρωνεία διερωτώνται από πολλούς: «Τι ακούτε αυτόν;». Αλλά όσοι ακούνε

το Χριστό και αναμιγνύουν την πίστη με όσα ακούνε, πολύ γρήγορα θα είναι σε θέση εκ πείρας να δώσουν λόγο γιατί τον ακούνε.

10,21 Ἄλλοι(1) ἔλεγον· ταῦτα τὰ ρήματα(2) οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται(3) τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν(2);

21 Ἄλλοι ὅμως ἔλεξαν: «Αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι λόγια δαιμονισμένου· μήπως μπορεῖ το πονηρὸ πνεῦμα ν' ανοίγει μάτια τυφλῶν;»

(1) Δὲν χαρακτηρίζονται αὐτοὶ ὡς «πολλοί», ὅπως αὐτοὶ που αναφέρονται στὸν προηγούμενο σ.

(2) «Ἀπὸ μὲν τὴν ποιότητα τῶν λόγων κρίνουν ὅτι εἶναι ὀρθὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ἐπειδὴ τέτοια λόγια δὲν εἶναι δαιμονισμένου· ὅμως τὰ θαύματα, λέει, ἔχουν ἀκαταμάχητη μαρτυρία» (Κ).

«Τὴν ἀπόδειξη τὴν ἔπαιρναν ἀπὸ τὰ ἔργα λοιπὸν· καὶ βεβαίως μὲν οὔτε τὰ λόγια τοῦ εἶναι λόγια δαιμονισμένου· ἀλλὰ ἀν δὲν πείθεστε ἀπὸ τὰ λόγια, ντραπείτε ἀπὸ τὰ ἔργα» (Χ). «Ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ λόγια δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς ἀποστομώσουν... ἀπὸ τὰ πράγματα ἐπιχειροῦν νὰ συνηγορήσουν γιὰ τὸ Χριστό» (Θφ).

Οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου περικλείουν τόση ἀγιότητα, ὥστε ἀπὸ αὐτὴν γίνεται ὀλοφάνερο σὲ κάθε ἀπροκατάληπτο, ὅτι δὲν εἶναι λόγοι ἀνθρώπου που κατέχεται ἢ υποκινεῖται ἀπὸ τὸ πονηρὸ πνεῦμα, ἀλλὰ λόγοι ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ. Δὲν προέρχονται οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀπὸ τὸν ἄδη, ἀλλὰ προέρχονται ἄμεσα ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου προδίδουν δύναμη πάνω στὴ φύση, τέτοια που δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατέχει ὁποιοδήποτε κτίσμα, οὔτε ὁ σατανὰς ὁ ἴδιος. Ἐπιπλέον εἶναι ἐκδηλώσεις ἀγαθότητας καὶ ἀγάπης, τῶν ὁποίων εἶναι ἀποξενωμένος καὶ τελειῶς ξένος ὁ διάβολος. Ὁ σατανὰς δὲν εἶναι φίλος τῶν ἀνθρώπων, ὥστε μὲ τὴ δύναμή του νὰ εὐεργετῆ αὐτοὺς. Καὶ θὰ τύφλωνε τὸ ταχύτερο τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν δινόταν ἐξουσία σὲ αὐτόν, παρά θὰ θεράπευε αὐτά.

(3) Τὸ ἐπιχείρημα εἶναι τῆς ἴδιας φύσης μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο χρησιμοποίησε καὶ ὁ πρῶν τυφλὸς μπροστὰ τοὺς Φαρισαίους στὸ Ιω. θ 30-33 (ο). «Τι λοιπὸν κάνει ὁ Χριστός; Δὲν ἀπαντᾷ τίποτα σὲ αὐτά; Ἐπειδὴ ἔδωσε τὴν ἀπόδειξη μὲ τὰ ἔργα, σιωποῦσε λοιπὸν. Διότι οὔτε ἦταν ἀξιοὶ ἀπάντησης αὐτοὶ που τὸν ἀποκαλοῦσαν δαιμονισμένο γιὰ αὐτά, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ θαυμάζουν» (Χ).

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἐγκαίνιων

10,22 Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια(1) ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις(2), καὶ χειμῶν ἦν(3)·

22 Ἦταν χειμῶνας, καὶ στα Ἱεροσόλυμα τελοῦσαν τὴ γιορτὴ τῶν Ἐγκαίνιων.

(*) Ἐκφωνήθηκε αὐτὸς ὁ λόγος κατὰ τὴν εορτὴ τῶν ἐγκαίνιων, ἡ ὁποία γιορταζόταν κατὰ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου. Τὰ ἐξιστορούμενα ἀπὸ τὸ Ζ κεφάλαιο μέχρι τὸ ι 21, σημειώθηκαν κατὰ τὴ γιορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας. Γύρω στους δύο λοιπὸν μῆνες παρεμβλήθηκαν ἀνάμεσα στὸ λόγο, στὸν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποίησε τὶς ἀλληγορίες γιὰ τὸν ποιμένα καὶ τὴν θύρα καὶ στὸ νέο αὐτὸ λόγο, στὸν ὁποῖο ξαναπαίρνει τὸ νῆμα τοῦ λόγου που διακόπηκε ἐκεῖ καὶ συνεχίζει αὐτόν γιὰ νὰ τὸν συμπληρώσει.

Κατὰ τὸ ἐνδιάμεσο αὐτὸ χρονικὸ διάστημα, πού βρισκόταν ὁ Ἰησοῦς; Ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτὲς ἀνάμεσα τοὺς ὁποίους καὶ οἱ β καὶ ο, υποστήριξαν, ὅτι παρέμεινε στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ στὰ περὶχωρὰ τῆς· ἄλλοι ὅμως (ἀνάμεσα τοὺς ὁποίους καὶ ο γ καὶ F) βρῖσκουν πιθανότερο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀναχώρησε στὴ Γαλιλαία, ὅπου σημειώθηκαν τὰ ἀπὸ τὸν Λουκά ἐξιστορούμενα γεγονότα (στὰ 9 κεφάλαια θ 51-ιη 18), κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ὁποίων ἔλαβε χώρα καὶ ἓνα σύντομο ταξίδι τοῦ Ἰησοῦ στα Ἱεροσόλυμα, τὸ ὁποῖο προϋποτίθεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀφήγηση τοῦ Λουκά (ι 38-42 ὁ Ἰησοῦς στὴ Μάρθα καὶ τὴ Μαρία) καὶ τὸ ὁποῖο ταξίδι φαίνεται νὰ εἶναι αὐτὸ που σημειώνεται ἐδῶ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη κατὰ τὴν εορτὴ τῶν ἐγκαίνιων. Μετὰ τὸ σύντομο αὐτὸ ταξίδι στα Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς ἐπέστρεψε στὴ Γαλιλαία καὶ περνώντας τὸν Ἰορδάνη κατευθύνθηκε στὴν Περαιά, ἡ διαμονὴ του στὴν ὁποία εἶναι ἡ τελευταία πρὶν τὸ πάθος καὶ γιὰ τὴν ὁποία συμπτίπουν οἱ ἀφηγήσεις καὶ τῶν 4 εὐαγγελιστῶν. Δες Ματθ. ιθ 1, Μάρκ. ι 1 καὶ Λουκ. θ 51 καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη Λουκ. ιη 15 καὶ Ιω. 40-42.

(1) «Ἐπειδὴ ἔπεσε πολλὰς φορὰς ἡ πόλις στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὕστερα συνέβη νὰ ἐρημωθεῖ ὅλη καὶ ἀπὸ τὸν Ἀντίοχο, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς Μακκαβαίους διώχτηκαν μὲν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἡ πόλις πῆρε πάλι πίσω τὴ δικὴ τῆς μορφή... τὴν ἡμέρα αὐτὴ κατὰ τὴν ὁποία ἀνορθώθηκε πάλι, τὴν γιόρταζαν κάθε χρόνο καὶ ὀνόμαζαν αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἐγκαίνια τῶν Ἱεροσολύμων» (Θμ). «Γιόρταζαν τὴ γιορτὴ μὲ λαμπρὸ τρόπο καὶ μὲ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ» (Θφ). Ἡ γιορτὴ αὐτὴ καθιερώθηκε λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Μακκαβαίους (Α΄ Μακ. δ 59 καὶ Ἰωσήπου Ἀρχαιολ. XII,7,6). Διαρκοῦσε γιὰ 8 ἡμέρες, ἀπὸ τὶς 25 τοῦ μηνὸς Κισλεύ ἢ Χασελεύ καὶ συνέπιπτε περίπου μὲ τὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιο ἢ μὲ τὰ μέσα τοῦ δικοῦ μας Δεκεμβρίου (g).

Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ καὶ τὸ ἔτος 168 π.Χ. ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς βεβήλωσε τὸ ναὸ τῶν

Ιεροσολύμων και ανήγειρε σε αυτόν βωμό στο Δία. Τρία έτη αργότερα ο Ιούδας ο Μακκαβαίος καθάρισε και εγκαινίασε πάλι το ναό και από την εποχή εκείνη οι Ιουδαίοι γιόρταζαν την ημέρα αυτή εις μνήμην της τελευταίας μεγάλης τους απελευθέρωσης. Η γιορτή στα εβραϊκά ονομαζόταν Χανουκκάχ και ο ευαγγελιστής αποδίδει αυτήν στην ελληνική με τη λέξη, που χρησιμοποιείται από τους Ο΄ κατά την περιγραφή της καθιέρωσης της Σκηνής του Μαρτυρίου (Αρ. ζ 10,11), του ναού του Σολομώντα (Γ Βασ. η 63, Β Παραλ. ζ 5) και του νέου ναού που χτίστηκε μετά την επάνοδο από την Βαβυλώνια αιχμαλωσία (Β΄ Εσδρα στ 16 (χ)). Ονομαζόταν η γιορτή και «τα φώτα» εξαιτίας της λαμπρής φωτοχυσίας, με την οποία γιορταζόταν. Το τελετουργικό της γιορτής ως προς αυτό έμοιαζε με αυτό της γιορτής της Σκηνοπηγίας, και για αυτό, επειδή η ιδέα του φωτός δέσποζε και στις δύο γιορτές, ο Κύριος κηρύττει τον εαυτό του Φως του κόσμου (Ιω. η 12 και θ 5) (g).

(2) Η γιορτή γιορταζόταν μεν λαμπρότερα στα Ιεροσόλυμα, γιορταζόταν όμως σε όλη τη χώρα. Ο Ιησούς επωφελήθηκε αυτής, για να απευθύνει πριν το Πάσχα και μία τελευταία έκκληση προς το λαό του. Το αιφνίδιο αυτό και σύντομο ταξίδι του Ιησού στην Ιερουσαλήμ έγινε, την ώρα που οι 70 μαθητές συντελούσαν την αποστολή που τους ανατέθηκε από τον Κύριο να περιέλθουν τη Γαλιλαία (g).

(3) «Επειδή τότε ήταν χειμώνας και βροχή, εύλογα όλοι έτρεχαν στη στοά· για αυτό και ο Χριστός ήλθε εκεί, για να γνωρίσει τον εαυτό του σε όλους όσους ήθελαν να τον δουν» (Κ). «Είχε έλθει ο χειμώνας, μετά από τον οποίο χειμώνα στον πρώτο μήνα της άνοιξης, έπαθε ο Κύριος» (Θφ).

10,23 και περιεπάτει ό Ίησοϋς έν τῷ ιερῶ(1) έν τῇ στοᾶ τοϋ Σολομῶντος(2).

23 Ο Ιησούς περπατούσε στο ναό, στη στοά του Σολομώντα.

(1) Στον περίβολο του ναού. Δες Ιω. β 14.

(2) Δες Πράξ. γ 11,ε 12, και Ιωσήπου Αρχαιολ. ΧΧ,9,7. Ονόμαζαν έτσι αρχαίο περιστύλιο στεγασμένο, που βρισκόταν στο ανατολικό μέρος του ναού και το οποίο θεωρούνταν ως απομεινάρει του παλαιού ναού του Σολομώντος, που σώθηκε από την ερήμωση του ναού από τους Βαβυλώνιους και το οποίο ο βασιλιάς Αγρίππας, στον οποίο ο Κλαύδιος Καίσαρας ανέθεσε την επιμέλεια του ναού, δεν τόλμησε λόγω της παλαιότητάς του να γκρεμίσει και να χτίσει ξανά (β).

10,24 Έκύκλωσαν οϋν(1) αυτόν οι Ίουδαίοι(2) και έλεγον αύτῶ· έως πότε την ψυχὴν ἡμῶν αίρεις(3); εί σϋ εί ό Χριστός, είπέ ἡμῖν παρηρησία(4).

24 Τον περικύκλωσαν τότε οι Ιουδαίοι και του έλεγαν: «Ως πότε θα μας κρατάς σε αγωνία; Αν εσύ είσαι ο Μεσσίας πες το μας καθαρά».

(1) Πόσο ευχάριστο θα ήταν αυτό στο Σωτήρα, εάν το έπρατταν με πίστη (b). Η φύση της τοποθεσίας διευκόλυνε αυτήν την κύκλωση. Και αυτό σημαίνεται με το «οϋν (λοιπόν)». Την ώρα που ο Ιησούς πηγαινοερχόταν κάτω από τη στοά, επωφελήθηκαν κάποιας ευνοϊκής στιγμής και αφού παρεμβλήθηκαν μεταξύ αυτού και των μαθητών του, τον έκλεισαν σε κύκλο (g). Και «το ότι τον κύκλωσαν μεν και είπαν· έως πότε θα κρατάς την ψυχή μας σε αγωνία; έδινε την εντύπωση ότι ήταν δείγμα κάποιου πόθου και φιλομάθειας, η σκέψη όμως με την οποία ρωτούσαν ήταν διεφθαρμένη και ύπουλη» (Χ). Κύκλωσαν αυτόν «προσδοκώντας από τα λόγια του να αρπάξουν κάποια αφορμή για επίθεση» (Ζ).

(2) Ο όρος Ιουδαίοι εδώ, όπως και αλλού στον Ιωάννη, αναφέρεται στους εχθρούς του Ιησού, παρόλο που στο συνωσιζόμενο πλήθος υπήρχαν αναμφίβολα και πολλοί που πίστευαν στην αποστολή του (ο),

(3) Στην κυριολεξία αίρω την ψυχή=διεγείρω την ψυχή. Εφαρμόζεται σε όλες τις ζωηρές συγκινήσεις. Εδώ εκφράζει την προσδοκία, την οποία διηγείρε δράση, σαν αυτή του Ιησού, η οποία αφύπνιζε όλες τις εθνικές ελπίδες χωρίς να ικανοποιεί αυτές. Ο Φίλων χρησιμοποιεί με την ίδια έννοια τον όρο μετεωρίζω (g). Θα ερμηνεύσουμε:

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, έως πότε την ψυχή μας «θα την έχεις μετέωρη, θα την έχεις κρεμασμένη μεταξύ πίστης και απιστίας;» (Ζ).

Ή, πιο σωστά, διεγείρεις, ισχυρά συγκινείς τις ψυχές μας κρατώντας τες μετέωρες μεταξύ αμφιβολιών και ελπίδας (G).

Υπάρχει και η ερμηνεία: Μας βάζεις σε τέτοια αγωνία σαν να μας αφαιρούσες την ψυχή (δ).

Οφειλόταν στην απιστία τους και στην ακατανίκητη προκατάληψή τους ύστερα από τόσες αποδείξεις, τις οποίες παρείχε σε αυτούς ο Κύριος επιβεβαιώνοντας ότι αυτός ήταν ο Χριστός, να εξακολουθούν αυτοί να αμφιβάλουν. Θεληματικά κρατούν αυτοί τους δισταγμούς τους, την ώρα που μπορούσαν εύκολα να ικανοποιήσουν τις αμφιβολίες τους. Ο αγώνας ήταν μεταξύ της συνειδησής τους, η οποία στο βάθος του εσωτερικού τους μαρτυρούσε, ότι αυτός είναι ο Χριστός, και στις διεφθαρμένες διαθέσεις τους, οι οποίες κατέπνιγαν τη φωνή της συνειδησής τους λέγοντας: Όχι δεν είναι αυτός ο

Χριστός, διότι δεν παρουσιάζεται σύμφωνα με τις παχυλές προσδοκίες μας. Και όσοι από εμάς δοκιμάζουν απέναντι στο πρόσωπο του Χριστού παρόμοιες αμφιβολίες και δισταγμούς με εκείνους των Ιουδαίων, πάσχουν αυτό διότι οι καρδιές τους προσκολλημένες στην ματαιότητα του κόσμου θέτουν τα επίγεια συμφέροντα πάνω από τα ουράνια και θεωρούν τον κόσμο σαν κάτι θετικότερο και στερεότερο από όσο είναι το ευαγγέλιο. Δεν κατανόησαν αυτοί τι σημαίνει η κοινωνία και σχέση του ανθρώπου με το Χριστό ως Σωτήρα και Θεό.

(4) Δηλαδή «φανερά, χωρίς καλύμματα» (Ζ). Δες Ιω. ζ 4.

«Ενώ τα έργα φωνάζουν, ζητούν λόγια. Και όταν τα λόγια διδάσκουν, καταφεύγουν στα έργα, παίρνοντας πάντα την αντίθετη θέση» (Χ).

«Έχουν την αξίωση λοιπόν να πει αυτός πιο ξεκάθαρα, παρόλο που πολλές φορές άκουσαν και έλαβαν μακρά εξήγηση σχετικά με αυτό. Διότι αν και δεν είπε με σαφήνεια Εγώ είμαι ο Χριστός, αλλά έφερε στη μέση πολλά από τα αξιώματα που υπάρχουν σε αυτόν από τη φύση του, άλλοτε με λέγοντας Εγώ είμαι το φως του κόσμου, άλλοτε πάλι Εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή· εγώ είμαι η οδός...» (Κ).

Με το ερώτημά τους αυτό παρουσιάζονται ότι επιθυμούν ειλικρινά να μάθουν την αλήθεια. Ο σκοπός τους όμως δεν είναι ευθύς. Και δεν ήταν διόλου δύσκολο, εάν ο Κύριος έλεγε σε αυτούς με σαφήνεια ότι ήταν ο Μεσσίας, να συκοφαντήσουν αυτόν στους Ρωμαίους ότι τάχα επιβουλεύεται το κυρίαρχο καθεστώς.

10,25 Άπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἶπον ὑμῖν(1), καὶ(2) οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα(3) ἃ ἐγὼ(4) ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου(5), ταῦτα(6) μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ·

25 Τους αποκρίθηκε ο Ιησούς: «Σας το είπα, αλλά δε θέλετε να πιστέψετε. Τα έργα που κάνω στο όνομα του Πατέρα μου, αυτά μαρτυρούν για μένα·

(1) «Άκουσε πώς τους απαντά, αφ' ενός μεν υπαινισσόμενος για αυτούς ότι άσκοπα ζητούσαν αυτά, και όχι για να μάθουν, και αφ' ετέρου για να δηλώσει, ότι τους το είπα και με φωνή σαφέστερη από αυτήν των λόγων, με τη φωνή δια μέσου των έργων» (Χ).

Στο ερώτημα: Εάν εσύ είσαι ο Χριστός, δεν ήταν δυνατόν χωρίς παρεξήγηση να δοθεί απάντηση με ένα ναι. Διότι, εάν απαντούσε ναι, ήταν δυνατόν να εκληφθεί η απάντηση σύμφωνα με τις σχετικά με τον Μεσσία παχυλές Ιουδαϊκές αντιλήψεις, με τις οποίες τίποτα το κοινό δεν είχε η αποστολή του Χριστού. Εάν πάλι απαντούσε όχι, θα απαρνούσαν την αποστολή του. Απαντά λοιπόν 1) ότι είχε πει ήδη, ποιος ήταν, και 2) ότι τα έργα του μαρτυρούσαν για αυτό επαρκώς (β,γ). Ξεκάθαρα ο Κύριος διακήρυξε τον εαυτό του ως τον Χριστό μόνο μπροστά στη Σαμαρείτιδα (Ιω. δ 26). Εμμέσως όμως είχε πει επανειλημμένως και στους Ιουδαίους για το ποιος ήταν. Δες Ιω. ε 19 και εξής, η 24,36,56,58,θ 37. Εάν οι σκέψεις τους εναρμονίζονταν με τις δικές του, θα κατανοούσαν αυτόν.

(2) Με έννοια έντονα αντιθετική=Και όμως... Φαινόταν ότι είχαν αμφιβολίες μόνο και ζητούσαν σαφέστερες αποδείξεις για να απαλλαχτούν από αυτές. Αλλά ο Κύριος λέει ξεκάθαρα, ότι οι αμφιβολίες τους οφείλονταν στη διάθεσή τους του να εμμείνουν στην απιστία τους. Ο σκεπτικισμός και η αμφιβολία στη θρησκεία δεν είναι καλύτερος από την απιστία που εκδηλώνεται απερίφραστα. Δεν ανήκει σε εμάς το να διδάξουμε το Θεό πώς θα έπρεπε να μας διδάξει και να μας αποκαλυφθεί. Ούτε είναι δικό μας έργο να καθορίσουμε στο Θεό, πώς θα έπρεπε να φανερώσει σαφώς σε εμάς τις σκέψεις του. Αλλά το καθήκον μας είναι να εκδηλώνουμε την ευγνωμοσύνη μας για τη θεία αποκάλυψη, όπως μας παρέδωσε αυτήν, πεπεισμένοι ότι, εάν δεν αρκούμαστε σε αυτήν και δεν την πιστεύουμε, όπως είναι, δεν θα την πιστεύαμε ούτε αν γινόταν, όπως τώρα ο σκεπτικισμός μας και οι αμφιβολίες μας αξιώνουν να γινόταν.

(3) Τα οποία θα μπορούσαν να πείσουν και αυτούς που δεν πιστεύουν σε λόγια (β). «Διότι οπωσδήποτε στα έργα υπάρχει μεγαλύτερη δύναμη στο να πείθουν από ότι στα λόγια» (Θφ). Για τη λέξη «τα έργα» χρησιμοποιούμενη για τα έργα του Χριστού, δες Ιω. ε 20. Μιλά και εδώ, όπως και στο ε 36, για την αξία των έργων του ότι μαρτυρούν για την αποστολή του. Τα έργα του μαρτυρούν ποιου είδους Μεσσίας ήταν ο Κύριος (β).

(4) Με έμφαση.

(5) Ἡ «σαν να αποδίδει στη θεία δόξα την δύναμη των τελουμένων, λέει, ότι κάνει τα έργα στο όνομα του Πατέρα... και μεταφέρει στον Πατέρα την τιμή» (Κ). Ἡ, με διαταγή και με εξουσία του Πατέρα μου (Γ). «Εδώ κάποιος είπε ότι όνομα σημαίνει την ισχύ, ενώ άλλοι την εξουσία» (Ζ).

(6) Επαναλαμβάνεται με έμφαση. Αναφέρεται στα έργα του. Και πρώτον αναφέρεται στο παράδειγμα της απόλυτης αναμάρτητης και αγίας ζωής του, η οποία δεν υπήρξε μόνο τελείως αγνή και άμεμπτη, αλλά και εξόχως ευεργετική και σε όλα σύμφωνα με την υψηλή διδασκαλία του. Αλλά ειδικότερα αναφέρεται στα θαύματά του, τα οποία εργαζόταν για επιβεβαίωση της διδασκαλίας του. Ήταν βέβαιο ότι κανείς δεν θα μπορούσε να επιτελέσει τέτοια έργα παρά μόνο εάν ο Θεός ήταν μαζί

του. Ασφαλώς λοιπόν ο Θεός δεν θα παρείχε τη δύναμή του και την μέσω των θαυμάτων μαρτυρία του σε έναν απατεώνα και ο οποίος δεν στάλθηκε από αυτόν.

10,26 ἄλλ'(1) ὑμεῖς(2) οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ(3) ἔστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν(4), καθὼς εἶπον ὑμῖν(5).

26 εσεῖς ὁμῶς δε θέλετε να πιστέψετε, γιατί δεν εἰστε από τα δικά μου πρόβατα, ὅπως σας εἶπα.

(1) Ἐντονα αντιθετικό. Αντιθέτει την απιστία τους με τις πλουσιοπάροχες αποδείξεις, τις οποίες τόσο τα λόγια όσο και τα ἔργα του παρείχαν (ο).

(2) Μπαίνει μπροστά το «εσεῖς» με ἔμφαση=Από δικό σας σφάλμα (b)· η ευθύνη της απιστίας βαρύνει ἐξ' ολοκλήρου εσάς. «Εγώ τα δικά μου ὅλα τα εκπλήρωσα, αυτά δηλαδή που ἔπρεπε να κάνει ο ποιμένας. Εάν ὁμῶς δεν με ακολουθεῖτε, δεν εἶναι ἐπειδὴ ἐγὼ δεν εἶμαι ποιμένας, ἀλλὰ ἐπειδὴ εσεῖς δεν εἰστε πρόβατα δικά μου» (X).

(3) Δηλώνει την αἰτία της απιστίας. Η ἠθική διάθεση, η οποία ἔλειπε από αυτούς, ἦταν ἀναγκαῖα, για να ἀναγνωρίσουν τον ποιμένα (g). Το πρόβατο πιστεύει σ. 3. Το πρόβατο ἀκούει τη φωνή σ. 14, «γνωρίζομαι από τα δικά μου» σ. 16,27 (b). Δεν ἔχετε τη διάθεση να γίνετε ἀκόλουθοί μου. Δεν ἔχετε κλίση να δεχθεῖτε τη διδασκαλία του Μεσσία. Δεν θέλετε να συγκαταριθμηθεῖτε στα πρόβατά μου. Δεν θέλετε να ἔλθετε και να δεῖτε, να ἔλθετε και να ἀκούσετε τη φωνή μου. Για αυτό και δεν ἔχετε προοριστεί από τον Πατέρα μου για να ἐνταχθεῖτε στην ποίμνη μου. Δεν εἰστε από ἐκείνους τους οποίους μου ἔδωσε ο Πατέρας μου για να εἶναι πρόβατα δικά μου και για να οδηγηθῶν από ἐμένα στη χάρη και στη δόξα. Δεν εἰστε από τον ἀριθμὸ των ἐκλεκτῶν.

(4) Δεν ἀνήκετε στον ἀριθμὸ των πιστῶν (ο). «Εάν εσεῖς δεν ακολουθεῖτε, δεν εἶμαι ἐγὼ ἀνάξιος να ονομάζομαι ποιμένας, ἀλλὰ εσεῖς εἰστε ἀνάξιοι να ονομάζεστε πρόβατα» (Θφ).

(5) Κάποιοι από τους ἐρμηνευτὲς βρήκαν ἐδῶ κάποια δυσκολία λόγω του ὅτι ο Κύριος δεν φέρεται ξεκάθαρα να εἶπε στους Ἰουδαίους, ὅτι δεν ἀνήκαν στα πρόβατά του. Για αυτό ἄλλοι μὲν βασιζόμενοι και στο ὅτι η φράση παραλείπεται από τα Ἀλεξανδρινά χειρόγραφα, θεώρησαν αὐτὴν ως μη αὐθεντική, ἀλλὰ ὅτι μπήκε από κάποιον από τους ἀντιγραφείς· ἄλλοι πάλι συνέδεσαν αὐτὴν με τον ἀκόλουθο σ. («καθὼς εἶπον ὑμῖν, τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει...»): ἄλλοι τέλος θεώρησαν, ὅτι ο Κύριος ἀναφέρεται στις διακηρύξεις του στο Ἰω. η 45,46. Καμία από τις ἐκδοχὲς αὐτὲς δεν θα μπορούσε να θεωρηθεῖ ως βásiμη. Η μομφή του Κυρίου σε αὐτὸν τον σ. «δεν εἰστε από τα πρόβατα τα δικά μου» ἀποτελοῦσε πραγματικὰ το βάθος των ἀλληγοριῶν στους σ. 1-5 και 7-10 του κεφαλαίου αὐτοῦ, στους οποίους στίχους ο Ἰησοῦς εἶχε διαχωρίσει σαφῶς από τα πρόβατά του, τους Ἰουδαίους με τους οποίους συνομιλοῦσε (ο,g).

10,27 Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ(1) τῆς φωνῆς μου ἀκούει(2), κἀγὼ(3) γινώσκω(4) αὐτά, και ἀκολουθοῦσί μοι(5),

27 Τα δικά μου τα πρόβατα ἀναγνωρίζουν τη φωνή μου, κι ἐγὼ τα ἀναγνωρίζω και με ἀκολουθοῦν·

(1) Η φράση μπαίνει μπροστά με ἐμφατική ἀντίθεση με τις προηγούμενες λέξεις «δεν εἰστε από τα πρόβατα τα δικά μου» (ο).

(2) «Καταλαβαίνουν τις ἐντολές μου με τρόπο γνωστικό» (Κλ). «Απόδειξη των προβάτων του Χριστοῦ εἶναι το ὅτι ἀκούνε καλά και η ετοιμότητά τους για υπακοή, ὅπως ἀκριβῶς των ξένων ἀπόδειξη εἶναι η ἀνυπακοή. Διότι το «ἀκούω» ἐδῶ θα το ἐννοήσουμε ὅτι σημαίνει: πείθομαι στα λεγόμενα» (Κ). Πιο αὐθεντική γραφή «ἀκούουσι», που συμφωνεῖ και με το ἀκόλουθο ἀκολουθοῦσί μοι. Ἡ, μπορεῖ ὁμῶς να ἐξηγηθεῖ η ἐδῶ χρήση του ἐνικῶ (ἀκούει) ὅτι προτιμήθηκε για να τονίσει το ἐνιαῖο της ποίμνης. Ἀκούνε τη φωνή του ποιμένα τους. Τὴν ἀκούνε, διότι τὴν γνωρίζουν, ὅτι εἶναι δική του. Τὴν διακρίνουν με σαφήνεια, διότι εἶναι η φωνή του ἀγαπημένου τους (Ἄσμα β 8). Σκιρτοῦν ὅταν τὴν ἀκούνε και βρίσκονται στο στοιχεῖο τους, ὅταν παρακαθήμενοι στα πόδια του ἀκούνε το λόγο του. Πράττουν και ἐνεργοῦν σύμφωνα με αὐτὸν και ἔχουν το λόγο αὐτὸν ως κανὸνα της ζωῆς τους. Ο Χριστὸς δεν θεωρεῖ πρόβατά του ἐκείνους, οἱ οποίοι εἶναι κουφοί στην κλήση του.

(3) Μπαίνει μπροστά ἐδῶ και στον ἐπόμενον σ. με ἔμφαση. Το «και» δηλώνει, ὅτι ως συνέπεια του ὅτι ἀκούνε τη φωνή μου, ἀκολουθεῖ το ὅτι και ἐγὼ γνωρίζω αὐτά.

(4) «Το «γνωρίζομαι» σημαίνει ἔχω σχέση οἰκειότητας. Διότι γενικά κανεῖς δεν ἀγνοεῖται από το Θεό. Ὅταν λέει Γνωρίζω τα δικά μου, αὐτὸ ἐννοεῖ, ὅτι θα δεχτῶ αὐτά και θα τα κάνω οἰκεία μου με τρόπο μυστικό και συνάπτοντας σχέση» (Κ).

Ο Κύριος Ἰησοῦς γνωρίζει τα πρόβατά του. Διακρίνει πρωτίστως αὐτά από τους ἄλλους, οἱ οποίοι δεν εἶναι δικοί του. «Γνωρίζει ο Κύριος αὐτοῦς που εἶναι δικοί του» (Β Τιμ. β 19). Γνωρίζει τις ἀνάγκες τους και τους πόθους τους. Γνωρίζει τις θλίψεις τους και τις τυχόν παραπλανήσεις τους. Γνωρίζει που

θα ξαναβρεί αυτά και τι πρέπει και είναι ανάγκη να πράξει για αυτά.

(5) Η γνώση είναι αμοιβαία. Δες και σ. 14. Γνωρίζω αυτά και αυτά από την άλλη δείχνουν πρόθυμη υπακοή σε όλες τις εντολές μου (ο). «Από κάποια από το Θεό δοσμένη χάρη ακολουθούν στα ίχνη του Χριστού, τα οποία ο Χριστός διατάζει και ακολουθούν το λόγο του» (Κ). Ακούνε τη φωνή του ποιμένα τους και τον ακολουθούν. Υποτάσσουν την όλη διαγωγή τους στα προστάγματά του. Το παράγγελμα του ποιμένα μας υπήρξε πάντοτε: Να με ακολουθείτε. Πρέπει να βλέπουμε προς αυτόν σαν σε αρχηγό και οδηγό μας και να ακολουθούμε τα ίχνη του περπατώντας και συμπεριφερόμενοι, όπως αυτός περπάτησε και συμπεριφέρθηκε.

10,28 κάγω(1) ζωὴν αἰώνιον(2) δίδωμι αὐτοῖς(3), καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπάσει τις(4) αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου(5).

28 εγὼ τους δίνω αἰώνια ζωὴ και δε θα χαθούν ποτέ, γιατί κανείς δε θα μπορέσει να τ' αρπάξει από την εξουσία μου.

(1) Το «και» δηλώνει πάλι ότι η από τον Κύριο παροχή ζωής αιώνιας στα πρόβατα έρχεται ως συνέπεια του ότι αυτά ακολουθούν αυτόν. «Λέει ότι θα χαρίσει σε αυτούς που τον ακολουθούν ως αμοιβή και δόξα την αιώνια ζωή» (Κ). Έτσι οι σ. 27-28 αποτελούν ενιαίο σύνολο που διαιρείται σε 3 ζεύγη προτάσεων, των οποίων τα διάφορα μέρη εκφράζουν την πίστη του προβάτου ταυτόχρονα και την αγαθότητα του ποιμένα (b).

Το πρώτο ζευγάρι: την πίστη του πιστού στον κηρυττόμενο λόγο («τα πρόβατα ακούνε τη φωνή μου») και την οικειότητα του Χριστού με τον πιστό («και εγώ γνωρίζω αυτά»). Το δεύτερο ζευγάρι: Την στην πράξη πίστη εμμονή του πιστού που έτσι γνωρίστηκε και αγαπήθηκε («και με ακολουθούν») και εκ μέρους του Χριστού μετάδοση του ύψιστου αγαθού, της αιώνιας ζωής («και εγώ δίνω σε αυτά ζωή αιώνια»). Το τρίτο ζευγάρι: τον ανόλεθρο χαρακτήρα της σωτηρίας, την οποία έτσι κατέχει ο πιστός («δεν θα χαθούν στον αιώνα») και την εγγύηση την οποία παρέχει στα πρόβατά του ο Ιησούς, ότι θα διασώσει αυτά από κάθε εχθρό («δεν θα αρπάξει κάποιος...»). Το πρώτο ζευγάρι αναφέρεται μάλλον όπως και η στους σ. 1-6 αλληγορία, στο σχηματισμό του δεσμού μεταξύ προβάτου και ποιμένα. Το δεύτερο αναφέρεται όπως και η στους σ. 7-10 αλληγορία στη ζωή σε αυτήν τη σχέση και τον δεσμό. Το τρίτο όπως και η στους σ. 11-18 εικόνα στην ανόλεθρη φύση αυτής της σχέσης (g).

(2) «Ζωή αιώνια εννοούμε όχι την μακροήμευση, την οποία όλοι πρόκειται να απολαύσουν μετά την ανάσταση και καλοί και κακοί, αλλά και το να ζουν με χαρά» (Κ).

(3) «Αφού δηλαδή ο Χριστός ανέβηκε στους ουρανούς, και εκείνοι θα τον ακολουθήσουν. Μέσω αυτών όμως που τους δίνει ζωή, δείχνει ότι αυτός είναι ζωή από τη φύση του· και ότι αυτός χορηγεί αυτήν από μόνος του και όχι παίρνοντάς την από άλλον» (Κ). Ο τρόπος της παροχής του αγαθού της αιώνιας ζωής είναι ηγεμονική ελευθερία. Δίνω σε αυτούς. Δεν πουλιέται αντί σημαντικού ποσού, αλλά δίνεται γενναιόδωρα από το Χριστό. Ο παρέχων δωρητής έχει την δύναμη να δίνει αυτήν. Αυτός είναι η πηγή της ζωής και ο αιώνιος Πατέρας έδωσε στο Χριστό το δικαίωμα και την εξουσία να δίνει ζωή αιώνια (Iw. ιζ 2). Και δεν λέει θα δώσω, αλλά δίνω. Πρόκειται δηλαδή για δωρεά παρούσα. Πράγματι δίνει τον αρραβώνα της, τις απαρχές και την πρόγευση αυτής.

(4) «Γιατί λοιπόν, θα πει κάποιος, δεν χάνονται; Διότι κανείς δεν μπορεί να αρπάξει αυτά από το χέρι μου» (Θφ). «Κανένα από τα πρόβατα αυτά δεν είναι δυνατόν ή ο λύκος να συλλάβει ή ο κλέφτης να κλέψει ή ο ληστής να σφάξει» (Αυ). Κανένας εχθρός με πανουργία ή με βία δεν θα μπορέσει να αποσπάσει κάποιο πρόβατο από την ποίμνη, αλλά όλα, και αυτά τα ασθενέστερα αρνάκια της ποίμνης, θα διατηρηθούν σε ασφάλεια (ο). Το ρήμα «αρπάζω» είναι αυτό που χρησιμοποιήθηκε παραπάνω για τον λύκο, που πέφτει πάνω στην ποίμνη. Εάν εμπιστευτούμε ειλικρινά τους εαυτούς μας στο Χριστό, καμιά επίθεση ή έφοδος δεν μπορεί να μας αποσπάσει από αυτόν (τ). Οι εκάστοτε ποιμένες, όταν μάλιστα έχουν μεγάλες ποίμνες, χάνουν συχνά πρόβατα. Αλλά ο Χριστός βεβαιώνει, ότι από τα πραγματικά πρόβατά του ούτε ένα δεν είναι ενδεχόμενο να χαθεί.

«Να αρπάξει αυτόν που δεν θέλει, κανείς εχθρός δεν μπορεί. Αλλά να αποπλανήσει αυτόν που απατάται και προδίδει τον εαυτό του, μπορεί. Και αυτό, όχι λόγω του ακατανίκητου δεξιού χεριού (=δύναμης) του Θεού, αλλά λόγω της αυτεξούσιας επιπολαιότητας αυτού που με τη θέλησή του απομακρύνθηκε» (Ζ). «Η απώλεια συμβαίνει όχι από την αδυναμία αυτού που φυλάει, αλλά από την επιπόλαιη συμπεριφορά αυτών που φυλάσσονται» (Ι).

«Δεν έχει γραφτεί όμως ότι όπως κανείς δεν αρπάζει, έτσι κανείς δεν πέφτει από τα χέρια του· διότι το αυτεξούσιο είναι ελεύθερο. «Και λέω»· κανείς μεν δεν θα αρπάξει από το χέρι του ποιμένα... μπορούμε όμως εμείς αν αμελήσουμε να πέσουμε από τα χέρια του» (Ω).

(5) «Το χέρι στη θεία Γραφή σημαίνει την δύναμη» (Κ) «και την εξουσία του» (Ζ). Έχει και τις δύο έννοιες· και της ιδιοκτησίας και της δύναμης, δηλαδή της ακατανίκητης εξουσίας.

«Οι πιστοί έχουν και τη βοήθεια του Χριστού... Δεν είναι δυνατόν λοιπόν αυτοί που είναι στο χέρι του Χριστού να αρπαχτούν ώστε να κολαστούν, επειδή ο Χριστός έχει πολύ μεγάλη δύναμη» (Κ). Το «να αρπάξει από το χέρι μου» προϋποθέτει αγώνα που διεξάγεται για κάθε πρόσωπο. Ο Ποιμένας είναι τόσο προνοητικός για την καλή διατήρηση και κατάσταση των προβάτων του, ώστε κάθε ένα από αυτά δεν το έχει μόνο μέσα στη μάνδρα του και κάτω από τα μάτια του, αλλά και στα χέρια του, και αυτό απολαμβάνει ολόκληρη τη στοργή του και βρίσκεται υπό την ειδική προστασία του. «Και όλοι οι αγιασμένοι είναι κάτω από τα χέρια σου» (Δευτερ. λγ 3). «Των δικαίων οι ψυχές είναι στο χέρι του Θεού και δεν θα τις αγγίξει βάσανο» (Σοφ. Σολ. γ 1). Παρ' όλα αυτά οι εχθροί είναι τόσο θρασεείς, ώστε επιχειρούν και από το χέρι του Κυρίου να αποσπάσουν αυτά. Αλλά το χέρι του Κυρίου φυλάει αυτά με ασφάλεια.

10,29 Ὁ πατήρ μου, ὃς δέδωκέ μοι(1), μείζων πάντων(2) ἐστί, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξαι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς μου(3).

29 Ο Πατέρας μου, που μου τα έχει δώσει όλα, είναι ισχυρότερος απ' όλους. Κανείς δεν μπορεί ν' αρπάξει ό,τι βρίσκεται στα χέρια του Πατέρα μου.

(1) «Λέγεται ο Πατέρας ότι έχει δώσει στον Υιό, όχι επειδή ο Υιός δεν έχει πάντοτε την κτίση κάτω από το χέρι του, αλλά επειδή μιας και αυτός (ο Υιός) είναι από τη φύση του ζωή, προσφέρει (ο Πατέρας) εμάς που χρειαζόμαστε ζωή, έτσι ώστε να ζωοποιηθούμε μέσω του Υιού που είναι από τη φύση του ζωή και έχει αυτή τη ζωή μέσα από τον ίδιο τον εαυτό του. Όμως και επειδή έγινε άνθρωπος, αρμόζει σε αυτόν το να ζητά και να παίρνει από τον Πατέρα, αυτά που είχε ως Θεός από τη φύση του» (Κ).

Το αντικείμενο του δέδωκέ μοι παραλείπεται επειδή εννοείται εύκολα=Μου έχει δώσει τα πρόβατα. Υπάρχει και η γραφή «ὃ δέδωκέ μοι μείζων» που μαρτυρείται και από τους κώδικες σιναϊτικό και βατικανό= «Γεννώντας τον Υιό, έδωσε σε αυτόν ο Πατέρας το να είναι Θεός· γεννώντας αυτόν έδωσε σε αυτόν το να είναι συναιώνιος μαζί του και το να είναι ίσος με αυτόν. Αυτό είναι το μεγαλύτερο από όλα» (Αυ). Τα συμφραζόμενα όμως παρουσιάζουν ως ορθότερη τη συνηθισμένη γραφή. Όχι μόνο εδώ αλλά και στους σ. 1-18 η κύρια έννοια είναι η αδυναμία των προβάτων και η εξάρτησή τους από τη δύναμη του Ποιμένα (β). Για τη φράση «μου έχει δώσει ο Πατέρας» δεσ Ιω. γ 35, ιζ 12.

(2) «Από όλους όσους επιβουλεύονται» (Ζ). Είναι μεγαλύτερος από όλους τους εχθρούς της εκκλησίας και από κάθε αντίδραση ή αντίθεση που αντιτίθενται στα συμφέροντά της, και είναι δυνατός να εξασφαλίσει αυτούς που ανήκουν σε αυτόν από κάθε προσβολή. Είναι μεγαλύτερος από όλες τις συνενωμένες δυνάμεις του άδη και της γης. Είναι μεγαλύτερος και από όλους τους άλλους φίλους της εκκλησίας, όλους τους ποιμένες, τους διακόνους, τους λειτουργούς της, και έχει τη δύναμη να ενεργήσει αντί για αυτούς ό,τι αυτοί δεν μπορούν να φέρουν σε πέρας. Οι ποιμένες αυτοί νυστάζουν και κοιμούνται και για αυτό είναι δυνατόν να αρπάξει κάποιος από τα χέρια τους τα πρόβατα. Αλλά Αυτός φυλάει το ποίμνιό του άγρυπνος νύχτα και ημέρα. Είναι μεγαλύτερος κατά τη σύνεση και σοφία από το αρχαίο φίδι, οσοδήποτε και αν αυτό φημίζεται για την ευλυγισία και δεξιότητά του. Μεγαλύτερος σε δύναμη από όσο ο μέγας κόκκινος δράκος, παρόλο που το όνομα αυτού είναι λεγεών και ο τίτλος του κοσμοκράτορα του αιώνας τούτου.

(3) Ἡ «τον εαυτό του ονομάζει παντοδύναμο δεξί χέρι του Πατέρα, διότι μέσω αυτού τα ενεργεί όλα ο Πατέρας. Διότι σε πολλά μέρη της Γραφής ο Χριστός ονομάζεται χέρι και δεξιά (χειρ) του Πατέρα» (Κ).

Ἡ, πιο σωστά, «με το χέρι φανερώνει τη δύναμη. Και γενικώς χέρι Θεού ονομάζεται, η ενέργεια που κάνει τα πάντα και η ισχύς» (Κ). Ἐτσι λοιπόν «έδειξε ότι το δικό του χέρι και το χέρι του Πατέρα είναι ένα» (Χ). Η έννοια του όλου σ.: Ο Θεός, ο οποίος έδωσε στον Κύριο Ιησού τα πρόβατα, είναι ισχυρότερος από όλες τις δυνάμεις του σύμπαντος. Για να αποσπάσει κάποιος κάποιο πρόβατο από το χέρι του Ιησού, θα έπρεπε πρώτα να αποσπάσει αυτό από τον Θεό (g).

10,30 (1)Ἐγὼ(2) καὶ ὁ πατήρ(3) ἓν ἐσμεν(4).

30 Εγώ κι ο Πατέρας είμαστε ένα

(1) Η σχέση του στίχου αυτού με τα προηγούμενα: Ἡ, ο στίχος 30 χρησιμεύει μάλλον στο να εξηγήσει γιατί ο Πατέρας φυλάει με ασφάλεια ό,τι ανήκει στον Υιό. Ἐχουν και οι δύο τα πάντα κοινά, διότι είναι ένα (g).

«Κανείς δεν μπορεί να αρπάξει αυτά από το χέρι μου, διότι ο Πατέρας μου ο οποίος μου έχει δώσει αυτά, είναι μεγαλύτερος από όλους και από το χέρι του κανείς δεν μπορεί να αρπάξει αυτά.

Επομένως ούτε από το δικό μου χέρι. Διότι το χέρι το δικό μου και του Πατέρα είναι ένα. Διότι εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα» (Θφ).

Ἡ, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ζήτημα, πώς συγχρόνως τα πρόβατα θα μπορούσαν να υπάρχουν

στα χέρια δύο προσώπων ξεχωριστών μεταξύ τους; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι, ότι τα πρόσωπα αυτά είναι ένα και έχουν την ίδια ουσία (ο).

(2) «Βάζοντας πρώτο το όνομα του Κυρίου η θεία Γραφή, αναφέρει δεύτερο τον παντοκράτορα Θεό, Εγώ και ο Πατέρας, λέει ο Κύριος, προτάσσοντας τον εαυτό του» (Γν).

(3) «Μήτε ο Σαβέλλιος να έχει περιθώριο να οδηγή σε σύγχυση τις χωριστές υποστάσεις, διότι φανερά ο Μονογενής διέκρινε τον εαυτό του από τον Πατέρα με το να πει· Εγώ και ο Πατέρας· μήτε ο Άρειος να μπορεί να κατασκευάζει τη διαφορά της φύσης τους, επειδή η ενότητα των δύο δεν δέχεται την διαίρεσή τους στη φύση. Γιατί στο λόγο αυτόν τίποτα άλλον δεν σημαίνει η ενότητα στην περίπτωση Πατέρα και Υιού παρά ότι σχετίζεται με την ίδια την ουσία» (Γν).

(4) Είμαστε ένα. «Όχι θέλουμε τα ίδια, ούτε έχουμε την ίδια δύναμη, ούτε εργαζόμαστε στο ίδιο έργο. Αλλά εδώ τονίζεται η σχέση γιου-πατέρα. Όχι μόνο η ηθική σχέση της αγάπης και της ίδιας θέλησης, αλλά και η μεταφυσική σχέση, δηλαδή η ενότητα της φύσης και της ουσίας» (g,Reuss).

Για αυτό λιγότερο επιτυχής η ερμηνεία: «Δείχνει την ισότητα της δύναμης» (X). Μολονότι «το «ένα» στην περίπτωση των ασώματων όντων λέγεται όσον αφορά ή την ενέργεια ή τη θέληση ή την ουσία. Ο Σωτήρας λοιπόν λέγοντας «Εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα», το έχει πει σύμφωνα με κάποιο από αυτά που γράφτηκαν πριν. Επομένως αν μεν λένε ότι το ένα αναφέρεται στην ενέργεια, είναι αναγκαίο να λένε ότι αναφέρεται και στην ουσία· διότι αυτά που έχουν διαφορετική ουσία δεν θα μπορούσαν να έχουν όμοια ενέργεια» (B).

Πιο σωστά: «Με το «ένα» από τη μία φανερώνει την ίδια ουσία· με το «είμαστε» από την άλλη χωρίζει σε δυάδα αυτό που αντιληφθήκαμε, και πάλι περισφίγγει σε μία θεότητα. Όμως πρέπει να σημειωθεί και εκείνο εναντίον των Αρειανών, ότι δηλαδή με το να πει «Εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα» δεν φανερώνεται η ίδια θέληση, αλλά σημαίνεται η ενότητα της ουσίας. Διότι πράγματι και οι Ιουδαίοι κατάλαβαν ότι λέγοντας αυτό, λέει τον εαυτό του ότι είναι Θεός και ίσος με τον Πατέρα» (K).

«Με τη φράση «είμαστε ένα» φανερώνει την μονάδα της θεότητας, το ότι έχουν την ίδια ουσία και φύση και δύναμη» (Z).

«Είναι ένα λοιπόν, όχι όμως ως μονάδα που χωρίστηκε πάλι σε δύο μέρη, και δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα. Ούτε είναι ένα που παίρνει δύο ονόματα, ώστε ο ίδιος να γίνεται άλλοτε μεν Πατέρας και άλλοτε Υιός του εαυτού του... Αλλά είναι μεν δύο, διότι ο Πατέρας είναι Πατέρας και δεν είναι ο ίδιος και Υιός· και ο Υιός είναι Υιός, και δεν είναι ο ίδιος και Πατέρας... Ο Υιός και ο Πατέρας είναι ένα ως προς την ιδιότητα και συγγένεια της φύσης και την ταύτιση της μίας θεότητας» (A). «Αφού λοιπόν ακούσαμε ότι «Εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα» διδαχθήκαμε από τη δήλωση αυτή ότι ο Κύριος προήλθε από κάποια αιτία και ότι ο Υιός και ο Πατέρας έχουν απaráλλακτη φύση· δεν συγχωνεύουν την έννοια που έχουμε για αυτούς σε μία υπόσταση αλλά φυλάγουν χωρισμένη την υπόστασή τους, χωρίς όμως να διαιρούν με τα πρόσωπα την ενότητα της ουσίας, ώστε να μην νοούμε δύο ετερογενή πράγματα στην έννοια της αρχής» (Γν).

«Διότι είναι ένα στην ουσία, ένα στο αξίωμα, είναι ένα στη γνώμη, είναι ένα στη φρόνηση, αλλά όχι ένα στην υπόσταση» (Γν).

Διότι το «εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα, μαρτυρεί με εξαιρετικό τρόπο την αιώνια κοινωνία και την διαρκή τους συνάφεια (σύνδεση)» (B).

«Ο Λόγος μεν λοιπόν έχει την πραγματική και αληθινή ταύτιση της φύσης με τον Πατέρα. Επομένως σε εμάς αρμόζει η μίμηση, όπως έχει λεχθεί» (A).

10,31 Ἐβάστασαν(1) οὖν(2) πάλιν λίθους(3) οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

31 Οἱ Ἰουδαῖοι πήραν πάλι πέτρες για να τον λιθοβολήσουν.

(1) Αντί για το «σήκωσαν» στο η 59, εδώ χρησιμοποιεί το εβάστασαν. Ίσως διότι δεν υπήρχαν στη στοά λίθοι πρόχειροι και χρειάστηκε να ζητήσουν αυτούς από αλλού και να μεταφέρουν αυτούς από κάποια απόσταση (g). Ή, διότι ήταν μεγάλες πέτρες (b). Πάντως η διάθεσή τους τώρα ήταν πιο φονική από αυτήν στο η 59.

(2) Λόγω της βλασφημίας στο σ. 30. «Κατάλαβαν ότι με αυτά τα λόγια κάνει τον εαυτό του ομοούσιο με τον Θεό» (Θφ), «επειδή δεν τον ανέχονταν να λέει για τον εαυτό του ότι είναι ένα με τον Πατέρα, όρμησαν να τον φονεύσουν» (K). Και προηγουμένως προέβησαν σε παρόμοια απόπειρα. Μάταια όμως διότι ξέφυγε σώος από ανάμεσά τους (Ιω. η 59). Όμως και πάλι τώρα επιχειρούν. Θρασεῖς αμαρτωλοὶ θα ρίξουν λίθους εναντίον του ουρανού, μολονότι αυτοὶ πρόκειται τελικά να πέσουν στα κεφάλια τους και ολοένα θα γίνονται σκληρότεροι αντιστεκόμενοι εναντίον του Παντοδυνάμου, μολονότι θα έπρεπε να πείθονται από τα πράγματα, ότι «αυτός που κατοικεί στους ουρανοὺς θα γελάσει εις βάρος τους».

(3) Παρόμοιες λεπτομέρειες αποκαλύπτουν τον αυτόπτη μάρτυρα, του οποίου το βλέμμα παρακολουθούσε με αγωνία την ένταση αυτή του μίσους (g).

10,32 Ἀπεκρίθη(1) αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πολλὰ καλὰ ἔργα(2) ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς μου(3)· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον(4) λιθάζετε με;

32 Ο Ἰησοῦς τους εἶπε: «Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔκανα μπροστά σας με ἐντολή του Πατέρα μου· για ποιο απ' αὐτὰ θέλετε να με λιθοβολήσετε;»

Ἡ ἀπάντηση που δίνεται ἐδῶ ἀπὸ τον Ἰησοῦ διαπραγματεύεται δύο θέματα. 1) Αὐτό της βλασφημίας που του ἀποδόθηκε (σ. 32-36) και 2) αὐτό της σχέσης του με το Θεό (σ. 37-39)(g).

(1) Δεν ἀποχωρεῖ τώρα ὅπως στο η 59, ἀλλὰ προβαίνει σε συζήτηση. «Ὁμως με την ηπιότητα ο Χριστός ηρεμοῦσε την παράλογη ὀρμή ἐκείνων» (Κ). Την ὥρα που μπορούσε να ἀπαντήσει σε αὐτοὺς ρίχνοντας φωτιά ἀπὸ τον οὐρανὸ και κατακαίγοντάς τους, ἀποκρίνεται με ηπιότητα και ἀοργησία.

(2) Μάλλον σημαίνει ἔργα ευγενικά· το «καλὰ» ἐκφράζει ἐδῶ ὄχι μόνο τον ευεργετικὸ χαρακτήρα των ἔργων, ἀλλὰ και την ηθικὴ καλλονή τους, την ωραιότητα της αγιότητας (β). Τα ἔργα αὐτὰ δείχνουν την ὑψίστη ἀγαθότητα του Θεοῦ και δύναμη που χρησιμοποιεῖται για σκοπούς ἀγάπης (τ). «Ὁ Κύριος λοιπὸν ντροπιάζοντάς τους και δείχνοντας, ὅτι δεν ἔχουν καμία εὐλογη αἰτία για την ἐναντίον του μανία, ἀλλὰ μάταια λυσσοῦν, θυμίζει σε αὐτοὺς τα θαύματα που ἔκανε» (Θφ). Τα ἔργα, τα ὁποῖα εἶχε ἐνεργήσει ἀνάμεσά τους, δεν ἦταν μόνο θαύματα, ἀλλὰ και ἐλέη και ευσπλαχνίες. Ὅχι μόνο ἔργα ικανά να προκαλέσουν την κατὰπληξή τους, ἀλλὰ και ἔργα ἀγάπης, με τα ὁποῖα ευεργετοῦνταν αὐτοὶ και προτρέπονταν στο να τον ἀγαπήσουν και αὐτοί. Θεράπευσε ἀσθενεῖς, καθάρισε λεπρούς, ἔδωξε δαιμόνια, ἔκανε κάθε εἶδους θεραπείες, και ὅλα αὐτὰ ἦταν ευεργεσίες, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονταν ὄχι μόνο στα πρόσωπα, τα ὁποῖα ἀπολάμβαναν αὐτές, ἀλλὰ και στην ὅλη κοινωνία.

(3) Ἡ φράση αὐτὴ προσθέτει νέο χαρακτηριστικὸ στα ἔργα. Χαρακτηρίζει αὐτὰ ως μεγαλοπρεπὴ δείγματα ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, τα ὁποῖα ο Πατέρας κατέχει και ως ἀποδείξεις ἀπτες και ἔνδοξης της εὐνοίας, την ὁποῖα ο Υἱὸς ἀπολαμβάνει κοντὰ στον Πατέρα (g). «Ἔργα που πρέπει σε Θεό» (Κ), «και με δείχνουν ἴσο με τον Πατέρα» (Ζ). Ἡ «εκ» δείχνει, ὅτι η θέληση και η δύναμη, με τις ὁποῖες ο Ἰησοῦς συντελοῦσε τα ἔργα αὐτὰ, προέρχονται ἀπὸ τον Πατέρα. Δες ε 19,20 (g). Ἐχουν την ἀρχὴ ἀπὸ τον πατέρα μου, διότι σε ὅλα συνεργάζεται με μένα (δ).

(4) Ο Ἰησοῦς δείχνει, ὅτι η κρίση για αὐτὸν ἔπρεπε να σχηματιστεῖ ἀπὸ τα ἔργα του (b). Βεβαίως τώρα θέλουν να τον λιθοβολήσουν για αὐτὸ που εἶπε. Με την ἐρώτηση ὁμως αὐτὴ ἀποκαλύπτει την ἀληθινὴ κατάσταση των πραγμάτων. Ἐξαιτίας της θεραπείας του παραλύτου δεν ἐκδηλώθηκε για πρώτη φορά το θανάσιμο μῖσος τους; Δεν ἐγένε ἐπίσης βιαιότερο αὐτὸ ἀπὸ τη θεραπεία του τυφλοῦ; Και η ἀνάσταση του Λαζάρου δεν θα ὠθοῦσε αὐτοὺς στο να τον σταυρώσουν; (g).

Εἶναι σαν να τους ἔλεγε: Δεν σας προξένησα καμία βλάβη ἢ ζημιά, οὔτε σας ἔδωσα κάποια ἀφορμὴ πρόκλησης. Ἐάν λοιπὸν ἐξοργίζεστε ἐναντίον μου, πρέπει η ὀργή σας να προκαλεῖται ἀπὸ κάποιο ἀπὸ τα ευεργετικά μου ἔργα, που ἐνήργησα ἀνάμεσά σας. Πείτε μου ποιο εἶναι το ἔργο αὐτό; Ἡ ἐρώτηση προδίδει γαλήνη και ηρεμία συνείδησης, η ὁποῖα δίνει παρρησία και θάρρος στον ἄνθρωπο σε ἡμέρες περιπετειῶν και θλίψεων, ὥστε να ἀπευθύνεται στους ἐχθρούς του ἀδίστακτα και να ζητὰ ἀπὸ αὐτοὺς το λόγο της ἐναντίον του ἐχθρότητάς τους.

10,33 Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· περὶ καλοῦ ἔργου(1) οὐλιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας(2), καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν(3) ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν.

33 Του ἀπάντησαν οἱ Ἰουδαῖοι: «Δε θέλουμε να σε λιθοβολήσουμε για κάποιο καλὸ ἔργο, ἀλλὰ ἐπειδὴ βλασφημεῖς· ἐνῶ εἶσαι ἄνθρωπος, παρουσιάζεις τον εαυτὸ σου για Θεό».

(1) «Για καλὸ ἔργο δεν σε λιθοβολοῦμε» (Ζ). Λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεῖα· «για λίγο λοιπὸν ὁμολόγησαν ὅτι εἶναι καλὰ τα ἔργα του» (Ζ). Πιο σωστά· ἐπιώθηκε αὐτὸ ως ἀπλή ὑπόθεση· για καλὸ ἔργο, και ἐάν υποθέσουμε ὅτι ἔκανες κάποιο τέτοιο. Αὐτὸ δείχνει γιατί αὐτοὶ χρησιμοποίησαν ἐνικό ἀντὶ για τον πληθυντικό, τον ὁποῖο χρησιμοποιεῖ ο Κύριος (ο).

(2) «Ἀλλὰ για βλασφημία» (Ζ). Ἦταν ἔτοιμοι να τον λιθοβολήσουν, ἐπειδὴ ο θάνατος με λιθοβολισμό ἐπιβαλλόταν ως ποινὴ για την βλασφημία. Δες Λευίτ. κδ 16 (β). Οἱ χειρότερες πράξεις συγκαλύπτονται πολλές φορές κάτω ἀπὸ τα πιο ἐπαινετὰ προσχήματα.

(3) Ἐάν ο Σωτήρας θεωροῦνταν μόνο ἄνθρωπος, η κατηγορία τους θα ἦταν ἀληθινὴ. Ἡ πλάνη τους συνίστατο στο ὅτι δεν διέκριναν τον υπεράνθρωπὸ του χαρακτήρα με τα καταπληκτικά του θαύματα και τις ἐπανελημμένες διακηρύξεις (ο). Θεώρησαν ως παράλογο και ἀσεβὲς αὐτὸς που παρουσίαζε ἐξωτερικὴ εἰκόνα τόσο φτωχοῦ συνηθισμένου και ἀσημου ἀνθρώπου να ἀξιώνει ὅτι εἶναι ο Μεσσίας και να οικειοποιεῖται τιμές που ἀνήκουν στο Θεό. Ὅσοι ἐπιμένουν να νομίζουν ὅτι ο Χριστός εἶναι μόνο ἄνθρωπος και ὄχι θεάνθρωπος, στην ουσία θεωροῦν αὐτὸν και ως βλάσφημο. Τα πράγματα ὁμως πείθουν ὅτι ἔνοχοι βλασφημίας εἶναι αὐτοί.

10,34 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς(1)· οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ(2) ὑμῶν(3), ἐγὼ εἶπα, θεοὶ ἐστε;

34 Ο Ἰησοῦς τους εἶπε: «Μήπως δεν εἶναι γραμμένο στο νόμο σας, ἐγὼ εἶπα εἶστε θεοί;

(1) Ο Κύριος «δεν αρνεῖται αὐτό, οὔτε λέει, ὅτι Δεν κάνω τον εαυτό μου Θεό, δεν εἶμαι ἴσος με τον Πατέρα, ἀλλὰ μάλλον επιβεβαιώνει τὴ γνώμη ἐκείνων» (Θφ).

(2) «Νόμο ἐδῶ ονόμασε τὸ βιβλίον των ψαλμῶν, διότι σε ἐκεῖνο ἔχει γραφτεῖ αὐτό» (Ζ). Ἡ παράθεση ἀπὸ τὸ ψαλμ. πα 6. Για αὐτὴν τὴν εὐρεία ἐκδοχῆ τοῦ ὄρου δεσ και Ιω. ζ 49,ιβ 34 κλπ. Ονομάζονται ἐδῶ νόμος και οἱ ψαλμοὶ ὄχι ἐπειδὴ εἶναι ἐπικρατέστεροι, ἀλλὰ διότι και αὐτοὶ «εἶναι νόμος και λόγω των θεόπνευστων λόγων σε αὐτοὺς και ἐπειδὴ παιδαγωγοῦν και ρυθμίζουν τους ἀνθρώπους» (Ζ).

(3) Δες και Ιω. η 17. Ἡ στο νόμο «που δόθηκε σε ἐσάς» (Αυ). Ἡ, στο νόμο, για τὸν ὁποῖο καυχίστε (F). Το ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖο ο Κύριος προβάλλει εἶναι καθαρὰ Ἰουδαϊκὸ (β). Κυρίως ἐδῶ ο Κύριος ζητά να ἀποδείξει τὸ ἀβάσιμο τῆς κατηγορίας για βλασφημία. Χρησιμοποιεῖ λοιπὸν ἐπιχείρημα κατ' ἀνθρώπου (ad hominem), τὸ ὁποῖο ἀπὸ τὸ σ. 35 και 36 θα μπορούσε να χαρακτηριστεῖ και ως ἐπιχείρημα ἀπὸ τὸ ἰσχυρότερο (a fortiori).

«Αφὺ πρῶτα χαλάρωσε και ἔκανε πιο μαλακὸ τὸ λόγο και καταπράυνε τὸ θυμὸ τους, τότε προσθέτει με σαφήνεια τὴν ἀπόφασή του· διότι στην ἀρχὴ μεν, για να δεχτοῦν τὸ λόγο, μίλησε με πιο ταπεινά λόγια, στη συνέχεια ὁμως ἀνύψωσε περισσότερο τὸ λόγο του» (X).

Το κατ' ἀνθρώπου ἐπιχείρημα ἔχει ως ἐξῆς: Ἡ Γραφή ονόμασε θεοὺς ἀπλοῦς ἀνθρώπους ἐπειδὴ ἀσκούν ἐργὸ, στο ὁποῖο ἐμφανίζονται ως ἀντιπρόσωποι και ὄργανα Θεοῦ πάνω στη γῆ. Και ἐάν λοιπὸν ὑποθεθεῖ, ὅτι εἶμαι ἀπλὸς ἀνθρώπος, που στάλθηκε για ἐκπλήρωση θεοῦ ἐργου, δεν εἶμαι βλάσφημος, ἐπειδὴ ἀποκάλεσα τὸν εαυτό μου υἱὸ Θεοῦ. Με τους ἀκόλουθους ὁμως σ. 35 και 36 τὸ ἐπιχείρημα συμπληρώνεται: Ἐάν ἡ Γραφή δεν βλασφημεῖ ἀποκαλώντας θεοὺς πρόσωπα, στα ὁποῖα ἀπευθύνθηκε ἡ ἀποκάλυψη, πῶς θα χαρακτηριστεῖ βλάσφημος ἐγὼ, τὸν ὁποῖο ο Θεὸς στέλνει στον κόσμον ως αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν ἀποκάλυψή του (g).

Ἡ «αὐτὸ που λέει σημαίνει τὸ ἐξῆς· Ἄν αὐτοὶ που πήραν αὐτὸ ἀπὸ χάρι, δεν κατηγοροῦνται ονομάζοντας τους εαυτοὺς τους θεοὺς, αὐτὸς που ἔχει αὐτὸ ἀπὸ τὴ φύση του πῶς θα ἦταν δίκαιο να ἐπιτιμάται;» (X).

Ἐξάλλου ὑπάρχει και μία βαθύτερη ἐννοια που κάνει και τὸ κατ' ἀνθρώπου ἐπιχείρημα γεμάτο ἀλήθεια. Στις Γραφές ὑπάρχουν ὑπαινιγμοὶ και προτυπώσεις για τὴ δυνατότητα τῆς θεότητος στον ἀνθρώπο. Δες ψαλμ. πα 6 και Ζαχ. ιβ 8 (β). Κάθε διακονία θεοκρατικὴ, που ἀσκεῖται στο ὄνομα του Ἰεχωβά, θέτει σε ζωντανὴ σχέση αὐτὸν που τὴν ἀσκεῖ με τὸν Ὑψιστο και τὸν κάνει ἰκανὸ να μετέχει στην ἐμπνευσή του και τὸν κάνει ὄργανό του. Ἐτσι ο ἀνθρώπος αὐτὸς, βασιλιάς, δικαστὴς ἢ προφήτης γίνεται με τρόπο σχετικὸ μία φανέρωση του ἴδιου του Θεοῦ (Ζαχ. ιβ 8). Ἡ Π.Δ. λοιπὸν βαδίζει σταθερά με τὴν βαθύτερη τάση τῆς προς τὴν ἐνανθρώπηση, ἡ ὁποῖα ἀποτελεῖ τὸ ἐπιστέγασμα αὐτῆς τῆς προσέγγισης, τῆς ὁλοένα ἀυξανόμενης μεταξύ Θεοῦ και ἀνθρώπων (g). Ἡ διδασκαλία τῆς ἐνανθρώπησης ἔχει τις ρίζες τῆς στην ἐκδοχὴ ἐκείνη τῆς Γραφῆς, ἡ ὁποῖα ἀντιλαμβάνεται τὸ Θεὸ ὅτι εἰσέρχεται στην ἀνθρώπινη ζωὴ και καθαγιαίνει τις ἀνθρώπινες ἐνέργειες για τους δικούς Του σκοποὺς (β).

10,35 Εἰ ἐκείνους(1) εἶπε(2) θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο(3), και οὐ δύναται λυθῆναι ἢ γραφῆ(4),

35 Στη Γραφή ονομάζονται θεοὶ ἐκεῖνοι στους ὁποῖους ἀπευθύνθηκε ὁ λόγος του Θεοῦ. Και ὅ,τι εἶναι γραμμένο στη Γραφή δεν μπορεῖ να καταλυθεῖ.

(1) Που εἶναι ἀσθενὴ πλάσματα, και ἐπιπλέον εἶναι και ἀξιοὶ τῆς ἐπικρίσης που ἐμπεριέχεται στον ἴδιο ψαλμὸ (b).

(2) Ὑποκείμενο εἶναι ὁ νόμος, δηλαδή ἡ Γραφή (β).

(3) Ἡ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεία, ὁ Λόγος του Θεοῦ, με τὴν ἐννοια που ἔχει και στην Εἰσαγωγή του Ευαγγελίου= «διότι ἐάν οἱ ἀνθρώποι, προς τους ὁποῖους ἦλθε ὁ Λόγος του Θεοῦ, ἔχουν ονομαστεῖ θεοί... ἐπειδὴ ἐγκατέστησαν μέσα τους τὸν Λόγο του Θεοῦ και τὸν δέχτηκαν ἐσωτερικά στην ψυχὴ τους, πῶς δεν θα ἦταν ἀπὸ τὴ φύση του Θεός, αὐτὸς ἐξ' αἰτίας του ὁποῖου ἐκεῖνοι εἶναι θεοί» (K).

Ἡ, πιο σωστά, ἡ φράση ἐγένετο λόγος Θεοῦ σε κάποιον ἔχει τὴν ἴδια ἐννοια με τὴν φράση ἦλθε παραγγελία Θεοῦ σε κάποιον κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς ἀνάδειξής του σε ὑψηλὸ ἀξίωμα, και ἡ ὁποῖα παραγγελία ἦταν κλήση Θεοῦ και στο ἀξίωμα αὐτό. Ἐτσι ἡ φράση εἰπώθηκε για τὸν Ἰερεμία (Ἰερεμ. α 2) και τὸν Ἰωάννη τὸν Βαπτιστὴ (Λουκ. γ 2) που με θεία κλήση ἀέλαβαν τα τῆς ἀποστολῆς τους. Ὑπονοεῖται ἐδῶ, ὅτι οἱ ἴδιοι λόγοι ἐφαρμόζονται και για τὸν δικαστὴ, που περιβλήθηκε με τὴν ἐξουσία να ἀσκεῖ δικαιοσύνη στο ὄνομα του Θεοῦ (β). Ἡ, (ἀρκετὰ πετυχημένα) κάποιον ἐρμηνευτὴς ἀναφέρουν τὴ φράση ὁ λόγος του Θεοῦ στο θεῖο φωτισμὸ αὐτῶν των δικαστῶν με τὸν λόγο τῆς

αποκάλυψης. Η σύγκριση λοιπόν θα ήταν μεταξύ των δικαστών ως αυτών που δέχονται το λόγο του Θεού και του Ιησού Χριστού ως του Αποκαλυπτή ή ως προσώπου στο οποίο υπάρχει η αποκάλυψη του ίδιου του Θεού στον άνθρωπο (ο).

(4) Παρενθετική πρόταση που αποσκοπεί στο να ενισχύσει το επιχείρημα (ο). «Το «να λυθεί» σημαίνει να πέσει, να αθετηθεί» (Ζ), να στερηθεί το κύρος της (G). Αξίωμα αδιάσειστο. Η Γραφή δεν είναι δυνατόν να καταργηθεί, ακόμα και στις ελάχιστες λεπτομέρειές της. Η ονομασία λοιπόν θεοί δεν μπορεί να χάσει το κύρος της από τη στιγμή που γράφτηκε από τη Γραφή (b).

10,36 ὃν ὁ πατήρ ἡγίασε(1) καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον(2), ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς(3), ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶμι(4);

36 Πώς, λοιπόν, εσείς λέτε ότι βλασφημώ, επειδή είπα ότι είμαι Υιός του Θεού, εγώ, που ο Πατέρας με ξεχώρισε και με έστειλε στον κόσμο;

(1) Είναι αξιοσημείωτο «ότι ο αγιασμός αυτός αναφέρεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι προγενέστερος σε χρόνο από την αποστολή στον κόσμο» (b). Αναφέρεται ή στην προαιώνια ύπαρξη του Λόγου= «Τον αγίασε με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο και τον γέννησε. Διότι όταν γέννησε Αυτόν έδωσε σε Αυτόν την ιδιότητα της αγιότητας, διότι γέννησε Αυτόν με αγιότητα» (Au).

Ή, πιο σωστά, αναφέρεται στη θεία οικονομία και το Μεσσιακό αξίωμα του Χριστού. «Το «αγίασε» έχει την έννοια του ξεχώρισε, διάλεξε» (Ζ). «Άγια λέγονται αυτά που έχουν ξεχωριστεί για το Θεό» (Θφ).

«Αγιάζεται δηλαδή πάλι αυτό που διορίστηκε από το Θεό ώστε να πράξει κάτι από αυτά που θέλει αυτός (δες Ησ. ιγ 3)... Επομένως λέει ο Υιός για τον εαυτό του ότι αγιάστηκε από τον Πατέρα, επειδή διορίστηκε από αυτόν ώστε να κατορθώσει την ζωή του κόσμου και να καταργήσει τους εχθρούς» (Κ).

Το αγιάζω στη Βίβλο εκφράζει πρωτίστως την ιδέα του θέτω κατά μέρος, ξεχωρίζω για σκοπό άγιο (Εξόδ. κ 11, Λευϊτ. ιστ 19). Λέγεται για ανθρώπους που ξεχωρίζονται για υψηλό έργο ή αξίωμα (Ιερεμ. α 5, Β΄ Παρ. κστ 18, Σοφ. Σειρ. με 4, Β΄ Μακ. α 25). Εδώ ο αυτουργός της καθιέρωσης του Ιησού είναι ο Πατέρας. Με τη δύναμη αυτού του καθαγιασμού ο Ιησούς είναι ο άγιος του Θεού (Ιω. στ 69) δηλαδή ξεχωρίστηκε αφού εκλέχτηκε από τον πατέρα προορισμένος για την αποστολή που ανέλαβε (β). Τον οποίο ο πατέρας αγίασε, και έτσι τίμησε πολύ περισσότερο από τους σύμφωνα με τις Μωσαϊκές διατάξεις εκλεγμένους δικαστές από όμοιους τους ανθρώπους (ο).

Οι δικαστές και άρχοντες ονομάστηκαν υιοί Θεού, παρόλο που μόνο ο λόγος του Θεού ήλθε σε αυτούς και το χάρισμα του να δικάζουν ή να διοικούν δόθηκε σε αυτούς με μέτρο, όπως στον Σαούλ. Αλλά στον Κύριο Ιησού, ο οποίος ήταν ο ίδιος ο ενυπόστατος Λόγος, δόθηκε το Πνεύμα όχι με μέτρο, αλλά όλο το πλήρωμα της θεότητας κατοικούσε σε αυτόν σωματικά. Επιπλέον οι δικαστές ή άρχοντες εγκαταστάθηκαν σε ορισμένη χώρα ή έθνος ή πόλη, ενώ ο Κύριος στάλθηκε στον κόσμο ολόκληρο και περιβλήθηκε με κύρος και εξουσία καθολική ως Κύριος όλων.

(2) Μαρτυρεί και αυτό με τη σειρά του την προϋπαρξη αυτού που στάλθηκε. Άρα η αποστολή αυτή προϋποθέτει την θεότητα του Υιού και έτσι επιβεβαιώνει αυτήν (b). Η φράση αναφέρεται στην αποστολή την οποία έλαβε, όταν ήλθε από τον ουρανό να φέρει σε πέρας το έργο του ως Λυτρωτή (g).

(3) Την πλάγια πρόταση την κάνει ευθεία αναπαριστώντας την ζωηρότητα με την οποία αντηχούσε ακόμα, η από αυτόν επαναλαμβανόμενη και εναντίον του εκσφενδονισμένη κατηγορία (g).

(4) Ο τίτλος Υιός του Θεού αποδίδει πλήρως την έννοια του λόγου στο σ. 30: Εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα (g).

10,37 Εἰ οὐ ποιῶ(1) τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου(2), μὴ πιστεύέτέ μοι·

37 Αν δεν κάνω τα έργα του Πατέρα μου, μη με πιστεύετε.

(1) Επικαλείται και πάλι τα θαύματά του για απόδειξη των διεκδικήσεών του (ο). Υπάρχει πολλή γλυκύτητα στον τρόπο, με τον οποίο εκφράζεται και επιχειρηματολογεί εδώ ο Κύριος. Συμφωνεί να μην πιστέψουν στη μαρτυρία του στόματός του αλλά στην μαρτυρία των έργων του Πατέρα του (g). «Αυτό που λέει σημαίνει το εξής· Επειδή το να πει κάποιος Πατέρα το Θεό είναι εύκολο· αλλά το να δείξει αυτό με έργα είναι δύσκολο και αδύνατο στην κτίση· με αυτά που κατορθώνω, λέει, με τρόπο που αρμόζει σε Θεό, φαίνομαι ίσος με το Θεό και Πατέρα· και δεν έχετε καμία απολογία για την απιστία σας, αφού εκ πείρας μάθατε ότι είμαι ίσος με τον Πατέρα με τα θεοπρεπή έργα που κάνω» (Κ). Δεν ζητά τυφλή πίστη, ούτε αξιώνει να δεχτούν ότι η αποστολή του είναι θεία, χωρίς να δώσει συγχρόνως και τις αποδείξεις που επιβεβαιώνουν τις αξιώσεις του. Ο Χριστός δεν είναι σκληρός κύριος και δεν αξιώνει όσοι θα τον ακολουθούν, να έλθουν προς αυτόν με μάτια κλειστά, χωρίς να ξέρουν που πηγαίνουν και σε ποιον έρχονται.

(2) Ἡ, τα έργα που συντελούνται με διαταγή και βοήθεια του Θεού, τα έργα τα οποία μέσω εμού ενεργεί ο Πατέρας (G), Ἡ, τα έργα, τα οποία εργάζεται ο Πατέρας μου· «από την ισότητα και ταύτιση των έργων, δείχνει και την ισότητα και ταύτιση με τον πατέρα» (Z). Εκείνος ο οποίος μπορεί να κυριαρχεί πάνω στους νόμους της φύσης, να μεταβάλλει όπως του αρέσει τα αποτελέσματα των δυνάμεων της φύσης και να επεμβαίνει στη φυσική τάξη χωρίς να διαταράσσει αυτήν, δημιουργώντας όμως σε αυτήν νέες δημιουργικές εκδηλώσεις, αναμφίβολα είναι ο ύψιστος Κύριος και Κυβερνήτης, ο οποίος και όρισε τους νόμους αυτούς και δημιούργησε τις δυνάμεις αυτές. Θαυματουργώντας ο Ιησούς Χριστός, εργαζόταν τα έργα αυτού του Πατέρα και παντοδύναμου Κυρίου του παντός

10,38 εἰ δὲ ποιῶ, κὰν ἐμοὶ μὴ πιστεῦητε, τοῖς ἔργοις πιστεῦσατε(1), ἵνα γνῶτε καὶ πιστεῦσητε(2) ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ(3).

38 Αν όμως αυτά κάνω, ακόμα κι αν δεν πιστεύετε σ' εμένα, πιστέψτε τουλάχιστον στα έργα. Ἐτσι θα μάθετε και θα αναγνωρίσετε ότι ο Πατέρας ζει μέσα σ' εμένα, κι εγώ ζω μέσα στον Πατέρα».

(1) Υπάρχει και η γραφή: Πιστεύετε. Δηλαδή δώστε πίστη στη μαρτυρία, την οποία τα έργα δίνουν για απόδειξη της Μεσσιακής μου ιδιότητας. Το επιχείρημα στηρίζεται στο ότι η μαρτυρία των έργων του ήταν εντονότερη και πειστικότερη από τη μαρτυρία των λόγων του (ο).

«Διότι όπως ενώ είναι αόρατος, γίνεται αντιληπτός από τα έργα της κτίσης, έτσι και όταν έγινε άνθρωπος, ενώ δεν φαινόταν στο σώμα, ήταν δυνατόν από τα έργα να γίνει αντιληπτός, ότι δεν είναι ένας άνθρωπος αυτός που επιτελεί αυτά, αλλά δύναμη και Λόγος Θεού» (A). Όπως οι αόρατες ιδιότητες και άπειρες τελειότητες του Δημιουργού βλέπονται μέσω των έργων της δημιουργίας και της πάνσοφης Πρόνοιας (Ρωμ. α 20), έτσι και οι αόρατες ιδιότητες του Λυτρωτή βλέπονται μέσω των θαυμάτων του, τα οποία είναι αποδείξεις τόσο της δύναμής του όσο και του ελέους του. Ἐτσι ώστε, όσοι δεν πείθονται από τα έργα αυτά είναι το ίδιο αδικαιολόγητοι με αυτούς που δεν αναγνωρίζουν τον Δημιουργό στα έργα της ορατής δημιουργίας του.

(2) Η πίστη με βάση τα έργα θα ήταν το πρώτο βήμα και η αρχή για πίστη. Η μαρτυρία των έργων θα έπειθε αυτούς για την αξιοπιστία του, και έτσι θα κατέληγαν να πιστέψουν στα λόγια του, από τα οποία θα οδηγούνταν στο να πιστέψουν στην μεγαλιότητα του προσώπου του (β). Υπάρχει και η εξίσου αυθεντική γραφή: ἵνα γνῶτε καὶ γινώσκετε, με την οποία εκφράζεται ο μακρός και κοπιώδης κόπος της ανακάλυψης αυτής την οποία εκ πρώτης όψεως θα μπορούσε κάποιος να σημειώσει (g). Ο αόριστος (γνώτε) αναφέρεται στην κατανόηση της αλήθειας στην αρχή, ο ενεστώτας (γινώσκητε) σε συνεχή εκτίμηση και κατανόηση (β) που προέρχεται και αυξάνεται διαρκώς από την πείρα. «Από την ουσία δεν μπορείτε να γνωρίσετε· διότι είναι αδύνατον να γνωρίσει κάποιος την ουσία του Θεού· από την ισότητα λοιπόν των έργων και από το ότι ταυτίζονται, πάρτε απόδειξη για το ότι ταυτίζεται και η δύναμη» (Θφ).

(3) Τα λόγια αυτά υπενθυμίζουν τα του σ. 30 (Εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα) με μόνη τη διαφορά, ότι τα τελευταία αυτά λόγια εκφράζουν με άμεσο τρόπο το περιεχόμενο της συνείδησης του ίδιου του Ιησού, ενώ τα λόγια στο σ. 38 εκφράζουν το ίδιο περιεχόμενο στο μέτρο όμως που μπορεί αυτό να αποβεί αντικείμενο ηθικής κατανόησης εκ μέρους των πιστών (g). Η έννοια των λόγων αυτών μπορεί να αναφέρεται:

Ἡ, στη θεία φύση του Κυρίου και στη σχέση του Θεού Λόγου με τον Πατέρα. «Δηλαδή όλος μέσα σε όλον (εγώ μέσα στον Πατέρα και ο Πατέρας μέσα σε εμένα) ώστε ούτε ο Πατέρας να περισσεύει μέσα στον Υιό ούτε ο Υιός να είναι σε έλλειψη μέσα στον Πατέρα» (Γ).

«Δηλαδή υπάρχει ο Υιός στον Πατέρα, όπως είναι δυνατόν λοιπόν να εννοήσουμε, επειδή όλο το είναι του Υιού, αυτό είναι ίδιον της ουσίας του Πατέρα, όπως η ακτινοβολία από το φως και ο ποταμός από την πηγή, ώστε αυτός που βλέπει τον Υιό, να βλέπει την ιδιότητα του Πατέρα και να εννοεί ότι το είναι του Υιού, όντας από τον Πατέρα, υπάρχει με αυτόν τον τρόπο μέσα στον Πατέρα. Υπάρχει όμως και ο Πατέρας μέσα στον Υιό, επειδή το ίδιον του Πατέρα, αυτό τυχαίνει να είναι ο Υιός, όπως ο ήλιος στην ακτινοβολία και ο νους στο λόγο και η πηγή στον ποταμό. Ἐτσι δηλαδή αυτός που βλέπει τον Υιό, βλέπει το ίδιον της ουσίας του Πατέρα και καταλαβαίνει ότι ο Πατέρας είναι μέσα στον Υιό» (A).

«Αυτοί όμως που χωράνε ο ένας μέσα στον άλλον, θα πρέπει να είναι ίσοι μεταξύ τους ως προς το μέγεθος» (Γ).

«Τίποτα άλλο δεν είμαι εγώ παρά μόνο ό,τι ακριβώς ο Πατέρας, μένοντας όμως Υιός· τίποτα άλλο δεν είναι εκείνος παρά μόνο ό,τι ακριβώς εγώ, μένοντας Πατέρας. Και αν κάποιος γνωρίσει εμένα, γνώρισε τον Πατέρα, και έμαθε τον Υιό» (X).

«Διότι η ταύτιση της ουσίας κάνει να είναι και να βλέπεται ο Πατέρας μέσα στον Υιό και ο Υιός μέσα στον Πατέρα... Επειδή ο Υιός υπάρχει γνήσιο γέννημα της ουσίας του Πατρός, δείχνει από τη μία

μέσα στον εαυτό του τον Πατέρα, φαίνεται από την άλλη και αυτός μέσα στον Πατέρα» (Κ).
«Αν και διαφέρουμε στις υποστάσεις, αλλά οι υποστάσεις δεν χωρίζονται ούτε έρχονται σε αντίθεση, αλλά ο Πατέρας και ο Υιός είναι ο ένας μέσα στον άλλον χωρίς σύγχυση» (Θφ).

Τονίζεται δηλαδή η αμοιβαία ενοίκηση και περιχώρηση που προέρχεται από τέλεια ισότητα και ενδότερη και ουσιώδη ενότητα του Πατέρα και του Υιού (ο), που διαχωρίζεται άριστα από τον Αυγουστίνο από την ενοίκηση των πιστών στο Θεό και του Θεού σε αυτούς:

«Εάν σκεφτόμαστε καλά, είμαστε μέσα στο Θεό. Και εάν ζούμε καλά, ο Θεός είναι μέσα σε εμάς. Οι πιστοί κοινωνώντας τη χάρη του και φωτιζόμενοι από Αυτόν, υπάρχουμε μέσα σε Αυτόν και Αυτός μέσα σε εμάς. Δεν συμβαίνει όμως έτσι και με τον Μονογενή Υιό. Είναι μέσα στον Πατέρα και ο Πατέρας μέσα σε αυτόν όπως υπάρχει κάποιος ίσος μέσα σε άλλον ίσο. Με λίγα λόγια, μπορούμε μερικές φορές να πούμε: Είμαστε μέσα στο Θεό και ο Θεός μέσα σε εμάς. Δεν μπορούμε όμως να πούμε: Εγώ και ο Θεός είμαστε ένα. Είσαι μέσα στο Θεό, διότι ο Θεός σε περιέχει· ο Θεός είναι μέσα σου, διότι γίνεσαι ο ναός του Θεού. Δεν μπορείς όμως να πεις «αυτός που έχει δει εμένα έχει δει τον Πατέρα», όπως είπε αυτό ο Μονογενής. Το προνόμιο του Κυρίου είναι ισότητα με τον Πατέρα· το προνόμιο του δούλου είναι κοινωνία με τον Σωτήρα» (Αυ).

Για αυτό «στην αγία Τριάδα είναι ένας Θεός και όχι τρεις λόγω της ασύγχυτης περιχώρησης των υποστάσεων μεταξύ τους, πρόσθεσε επίσης το ότι έχουν και την ίδια βούληση και την ίδια θέληση» (Θφ).

Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι και στην ίδια την Τριάδα «με διαφορετική έννοια ο καθένας από τους δύο λέγεται ότι βρίσκεται μέσα στον άλλον. Ο μεν Υιός είναι μέσα στον Πατέρα όπως η ωραιότητα της εικόνας μέσα στο πρωτότυπο, ενώ ο Πατέρας μέσα στον Υιό όπως η πρωτότυπη ομορφιά μέσα στην απεικόνισή της· αλλά στις μεν χειροποίητες ζωγραφίες ο χρόνος που περνά κάνει οπωσδήποτε να διαφέρει από το πρωτότυπο η μορφή που απεικονίστηκε. Εκεί όμως (στην Τριάδα) δεν μπορείς να χωρίσεις το ένα από το άλλο» (Γν).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία και ελάχιστα επιτυχημένη, μπορεί να εφαρμοστεί και στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου= Η πλήρης κοινωνία του πλούτου της θεότητας, την οποία απολαμβάνει ως άνθρωπος ο Κύριος και ως όργανο του Θεού πάνω στη γη σημαίνεται με το «ο Πατέρας είναι μέσα σε μένα». Η πλήρης επίσης αυταπάρνηση, με την οποία ο Ιησούς απαρνούμενος τη ζωή του αντλεί το παν αποκλειστικά από την πληρότητα του Πατέρα και τις δωρεές του, εκφράζεται με το «και εγώ μέσα σε αυτόν» (γ). Ο Πατέρας είναι μέσα στο Χριστό ως μοναδικό όργανο, με το οποίο εκφράζει τον εαυτό του. Και ο Χριστός είναι μέσα στον Πατέρα σαν μέσα στο στοιχείο στο οποίο ζει και από το οποίο αντλεί τη δύναμή του (μ).

10,39 Έζήτουν(1) οὖν(2) πάλιν(3) πιάσαι(4) αὐτόν· καὶ ἐξήλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν(5).

39 Τότε ζητούσαν πάλι να τον πιάσουν, ο Ιησούς όμως γλίτωσε από τα χέρια τους.

(1) Παρατατικός της διάρκειας (F). Δηλώνει παρατεταμένη προσπάθεια.

(2) Ίσως η μετριότερη μορφή, την οποία ο Χριστός προσέδωσε τώρα στην βεβαίωση για τη θεότητά του, καταπράυνε την οργή των ακροατών του (γ). Αλλά πιθανότερο φαίνεται, ότι οι Ιουδαίοι αντιλήφθηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης, ότι το πλήθος δεν ήταν εξ' ολοκλήρου σύμφωνο με την τακτική της βίας. Για αυτό εγκαταλείπουν το σχέδιό τους να λιθοβολήσουν αυτόν (β).

(3) Ο σιναϊτικός και ο κώδικας του Βέζα και 10 άλλα χειρόγραφα αποσιωπούν το πάλιν.

Περισσότερες από μία φορές κατά το παρελθόν ζήτησαν να τον συλλάβουν. Δες ζ 1,30,44, η 20 (β).

(4) Πιάζω=συλλαμβάνω άνθρωπο, για να τον ρίξω στη φυλακή (G). Να τον συλλάβουν και να τον δικάσουν. «Ζητούν να πιάσουν τον Κύριο επειδή δεν τον άντεχαν που έκανε την υψηλή μαρτυρία για τον εαυτό του» (Θφ).

(5) Διέφυγε από την εχθρική δύναμή τους· σώος ξέφυγε από αυτήν (G). Περικλείει την ιδέα του έσχατου κινδύνου (ο). Τίποτα στην αφήγηση δεν υπαινίσσεται θαύμα σε αυτήν την διαφυγή. «Αυτός όμως υποχωρεί, ενδίδοντας στο θυμό τους, και με την απουσία του φροντίζει να λήξει σε αυτούς το πάθος του θυμού, και χωρίς τη θέλησή τους υποχωρεί, δείχνοντας, ... ότι ούτε στο σταυρό θα συλλαμβανόταν, αν δεν παρέδιδε θεληματικά τον εαυτό του» (Θφ). Εάν το πρόβατο του Ιησού δεν μπορεί κάποιος να αποσπάσει από το χέρι του, πόσο μάλλον είναι αδύνατον ο εχθρός να απλώσει χέρι στον Ποιμένα μέχρι τον καιρό κατά τον οποίο ο Ποιμένας εκούσια θα θυσιάσει τη ζωή του για τα πρόβατά του (χ).

10,40 Καὶ ἀπήλθε(1) πάλιν(2) πέραν τοῦ Ἰορδάνου(3), εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης(4) τὸ πρῶτον(5) βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ(6).

40 Γύρισε πίσω πάλι, πέρα από τον Ιορδάνη, στον τόπο όπου αρχικά βάφτιζε ο Ιωάννης, κι ἔμεινε ἐκεῖ.

- (1) Προφανώς οι Ιουδαίοι δεν πείστηκαν για τις διεκδικήσεις του Ιησού, η εναντίον του οποίου εχθρική τους διάθεση ολοένα αύξανε. Για αυτό ο Ιησούς φεύγει στη χώρα, όπου σημειώθηκε για πρώτη φορά η δημόσια δράση του και όπου είχε συναντηθεί με τους πρώτους του μαθητές (β).
- (2) Δεν υπαινίσσεται κάποια διαμονή πρόσφατη του Ιησού στην περιοχή πέρα του Ιορδάνη, που έγινε κατά την υπόθεση κάποιων από τους νεώτερους ερμηνευτές στο διάστημα ανάμεσα στους στίχους 21 και 22, αλλά αναφέρεται στη διαμονή για την οποία ο Ιωάννης μίλησε στο α 28, όταν ο Ιησούς βρισκόταν μαζί με τον πρόδρομό του στη Βηθανία, κοντά στον Ιορδάνη (γ).
- (3) Η Βηθανία ή Βηθαβαρά βρισκόταν πέρα από τον Ιορδάνη, στην περιφέρεια της Περαιάς. Και η επίσκεψη αυτή πιθανότατα πρέπει να ταυτιστεί, όπως ήδη σημειώσαμε, με αυτήν που αναφέρεται στο Ματθ. ιθ 1 και Μάρκου ι 1 (β), ότι έγινε λίγο πριν το τελευταίο Πάσχα (γ).
- (4) « Για ποιο λόγο ο ευαγγελιστής λέει τον τόπο; Για να μάθεις ότι για αυτό πήγε εκεί, θυμίζοντας σε αυτούς αυτά που έγιναν εκεί και ειπώθηκαν από τον Ιωάννη και την μαρτυρία εκείνου» (X). Ήλθε ο Κύριος πάλι στον τόπο, όπου βαπτίστηκε και διακηρύχτηκε μπροστά στο πλήθος ως ο αμνός του Θεού που σηκώνει την αμαρτία του κόσμου. Αυτό εξηγεί γιατί μνημονεύεται ιδιαίτερος ο τόπος στον οποίο κατέφυγε τώρα ο Ιησούς (ο). Ήταν τόπος αξιομνημόνευτος. Και αισθάνεται κάποιος, από τον τόνο του ευαγγελιστή, ότι η διαμονή αυτή δεν υπήρξε χωρίς γλυκύτητα για τον Ιησού και τους πρώτους του μαθητές. Ήταν πολύ θελκτικό το να βρεθεί ο Ιησούς κατά το τέλος του σταδίου του στον τόπο, όπου άρχισε αυτό (γ).
- (5) Τότε, όταν κάποιος για πρώτη φορά έκανε κάτι (G). Ο Ιωάννης με αυτό καθορίζει επακριβώς τον τόπο, όπου ο Ιωάννης βάπτιζε στην αρχή, με σαφή διάκριση από τον «Αινών κοντά στο Σαλείμ» όπου κατά τον μετέπειτα χρόνο (Ιω. γ 22) τον βρίσκουμε να βαπτίζει (β). Υπάρχει και η γραφή: το πρότερον.
- (6) Το ρήμα δηλώνει, ότι η διαμονή του Ιησού στην Περαιά παρατάθηκε για κάποιο χρόνο (F), πιθανώς μέχρις ότου ήλθε στη Βηθανία, για να αναστήσει το Λάζαρο (ια 7), δηλαδή ίσως γύρω στους 3 μήνες (β).

10,41 Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν(1) καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης(2) μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν(3), πάντα δὲ(4) ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου(5), ἀληθῆ ἦν(6).

41 Πολλοὶ ἄνθρωποι ἦρθαν κοντά του κι ἔλεξαν: «Ο Ἰωάννης δεν ἔκανε κανένα σημεῖο, ὅλα ὅμως ὅσα εἶπε για τον Ἰησοῦ ἦταν ἀληθινά».

- (1) Για τη συρροή αυτή του λαού στην Περαιά κατά το χρόνο αυτόν μαρτυρούν και οι συνοπτικοί (Ματθ. ιθ 1 και εξής, Μάρκ. ι 1).
- (2) Ο Ιωάννης μεγάλωνε στην εκτίμηση του πλήθους εξαιτίας του μεγαλείου εκείνου, για τον οποίο ο Ιωάννης μαρτύρησε. «Αποδεικνύουν αξιόπιστο όχι πλέον το Χριστό από τον Ιωάννη, αλλά τον Ιωάννη από όσα έκανε ο Χριστός» (X).
- (3) Υπονοεί σύγκριση του Ιωάννη με τον Ιησού. «Ο Ιωάννης μεν δεν έκανε κανένα θαύμα, ενώ αυτός πολλά» (Z). Στη σύγκριση αυτή οδηγούνται από τον τόπο στον οποίο βρίσκεται τώρα ο Ιησούς, και ο οποίος υπενθυμίζει σε αυτούς τη δράση και μαρτυρία του Ιωάννη (ο).
- (4) Η αντίθεση είναι μάλλον ανάμεσα στη μη θαυματουργία του Ιωάννη και στην αξιοπιστία των λόγων του=Μολονότι δεν έκανε κανένα θαύμα, όπως θα ανέμενε κάποιος από τέτοιο προφήτη, όμως η μαρτυρία του αποδείχτηκε αληθινή.
- (5) Για αυτόν τον άνθρωπο, που κάνει τόσα θαύματα (b). Για τη μαρτυρία του Βαπτιστή δεξ α 7,29-34,γ 27-30,ε 33.
- (6) «Φάνηκαν από τα αποτελέσματα» (Z). Όταν με την πείρα κάνουμε δικό μας το Χριστό, βρίσκουμε, ότι όλα όσα η Γραφή είπε για αυτόν, είναι αληθινά. Σημείωσε ακόμα, ότι ο Ιωάννης ο Βαπτιστής είχε προ πολλού πεθάνει και όμως τώρα οι ακροατές ωφελούνται από όσα είχαν ακούσει από αυτόν σε περασμένο χρόνο. Η επιτυχία λοιπόν και δραστικότητα του λόγου του Θεού δεν περιορίζεται μόνο στους χρόνους, κατά τους οποίους εξακολουθεί να ζει ο διάκονος που κηρύττει αυτόν, αλλά εκτείνεται και σε μελλοντικές γενιές.

10,42 Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ(1) εἰς αὐτόν.

42 Καὶ πολλοὶ ἐκεῖ πίστεψαν σ' αὐτόν.

- (1) Τα Αλεξανδρινά χειρόγραφα τοποθετούν αυτό στο τέλος της φράσης. Πράγματι ο τόνος της όλης πρότασης πέφτει στο επίρρημα αυτό. «Βλέπεις πόσο τους ωφέλησε το ότι βρέθηκαν σε αυτόν τον τόπο και το ότι απαλλάχτηκαν από τους πονηρούς ανθρώπους;... Διότι πολλά ήταν αυτά που τους προσέλκυαν· διότι πράγματι θυμούνταν τα λόγια που έλεγε ο Ιωάννης... και μαζί με αυτά υπήρχε η απόδειξη από τα θαύματα... Διότι, λέει, εάν έπρεπε να πιστεύουμε στον Ιωάννη, πολύ περισσότερο πρέπει να πιστεύουμε σε αυτόν (τον Ιησού): εάν σε εκείνον πιστεύαμε χωρίς θαύματα, πολύ

περισσότερο σε αυτόν, ο οποίος μαζί με την μαρτυρία του Ιωάννη έχει και την απόδειξη από τα θαύματα» (X).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

11,1 Ἦν δέ(1) τις ἀσθενῶν(2) Λάζαρος(3) ἀπὸ(4) Βηθανίας(5), ἐκ(4) τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας(6) τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

1 Κάποιος που ονομαζόταν Λάζαρος αρρώστησε. Ἦταν ἀπὸ τὴ Βηθανία, τὸ χωριὸ ὅπου κατοικοῦσαν ἡ Μαρία καὶ ἡ ἀδερφή της ἡ Μάρθα.

Καμία ἄλλη σκηνὴ στο εὐαγγέλιο αὐτὸ δὲν παρουσιάζεται με τρόπο τόσο λεπτομερῆ καὶ τόσο δραματικὸ ὅσο ἡ παρούσα. Οὔτε ὑπάρχει κάποια ἄλλη, ἀπὸ τὴν ὁποία νὰ ξεπηδά ζωηρότερα καὶ σαφέστερα ὁ χαρακτήρας τοῦ Ἰησοῦ ὁ τελείως θεῖος ταυτόχρονα καὶ τελείως ἀνθρώπινος, πὺ νὰ δικαιολογεῖ πληρέστερα τὴν στον Πρόλογο τοῦ εὐαγγελίου κεντρικὴ διακήρυξη «καὶ ὁ Λόγος ἐγένετο σὰρκα». Σύμφωνα με ὅσα λέει ὁ Deutinger, ἡ ἀφήγηση αὐτὴ διακρίνεται μεταξύ ὄλων τῶν ἀφηγήσεων τοῦ δ' εὐαγγελίου γιὰ τὴν ἰδιαίτερὴ τῆς ζωηρότητα καὶ τὴν δραματικὴ τῆς κίνηση. Τὰ πρόσωπα ἰχνογραφοῦνται σὲ αὐτὴν με χέρι ταυτόχρονα σταθερὸ καὶ λεπτὸ. Πουθενὰ ἡ σχέση τοῦ Χριστοῦ με τοὺς μαθητὲς τοῦ δὲν ἐκτίθεται τόσο ζωηρά. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ πεισματικὰ ἀντιτιθέμενοι με τὸν Ἰησοῦ, ἐμφανίζονται ἀπὸ μίᾳ ἀποψη λιγότερο ἀρνητικοί, ὡς φίλοι τῶν δύο θλιμμένων ἀδελφῶν. Ἀλλὰ πρὸ παντός πόσο εἶναι καθαρὴ καὶ λεπτὴ ἡ σκιαγραφία τοῦ χαρακτήρα τῶν δύο γυναικῶν· με τὴν λεπτότητα καὶ με τὴν βάθος ψυχολογικὸ διαγράφεται ἡ διαφορὰ τῆς συμπεριφορᾶς τους! Στὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ τῆς ἀφήγησης βρίσκουμε τὴν πρώτη ἐσωτερικὴ ἀπόδειξη τῆς αὐθεντικότητας καὶ αξιοπιστίας τῆς. «Δὲν ἐπινοοῦν με αὐτὸν τὸν τρόπο», μάλιστα κατὰ τὸν β' αἰῶνα, ὅπως ἀποδεικνύουν τὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια.

Ἐξάλλου τὰ δάκρυα τοῦ Ἰησοῦ, ἡ ἠθικὴ καὶ φυσικὴ συγκίνησή τοῦ, ἡ προσευχὴ πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ καὶ ἡ εὐχαριστία τοῦ διότι εἰσακουόταν ἀπὸ αὐτὸν, ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ ἐξ' ὁλοκλήρου ἀνθρώπινα, πὺ ἀποκλείουν ὀλοτελῶς τὴν ὑπόθεση, ὅτι ἡ ἀφήγηση ἐπινοήθηκε με σκοπὸ νὰ διδάξει καὶ νὰ δώσει παράδειγμα γιὰ τὴν θεωρία περὶ Λόγου. Ὡς πρὸς τὴν ἐνσταση τέλος πὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ θαύματος αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς συνοπτικούς, θὰ μπορούσε νὰ παρατηρηθεῖ, ὅτι οἱ ἀφηγήσεις τῶν συνοπτικῶν διαιροῦνται στους δύο αὐτοὺς μεγάλους κύκλους 1) τὰ γεγονότα τῆς προφητικῆς δράσης τοῦ Κυρίου στὴ Γαλιλαία καὶ 2) τὰ γεγονότα τῆς εβδομάδας τοῦ Πάθους στὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ μόλις πὺ σταχυολογοῦν κάποια ἀπὸ τὴν ἐνδιάμεση διαμονὴ τοῦ Κυρίου στὴν Περαία. Ἀλλὰ ἡ ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου ἀνήκει στὴν τελευταία αὐτὴ μεταβατικὴ καὶ ἐνδιάμεση ἐποχὴ καὶ γιὰ αὐτὸ εὐκόλα μπορούσε νὰ μὴ βρεῖ θέση στὴ γενικὴ παράδοση. Καὶ πολὺ περισσότερο, ἀπὸ τὴν στιγμή πὺ τὸν καιρὸ πὺ σχηματιζόταν ἡ προφορικὴ ἀποστολικὴ παράδοση, πὺ περιλήφθηκε στὰ συνοπτικὰ εὐαγγέλια, ὑπῆρχε φόβος νὰ ἐκτεθοῦν τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας τοῦ Λαζάρου στὴν ἐκδίκηση τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ Ιω. ἰβ 10, ὅπου ἀναφέρεται, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς εἶχαν ἀποφασίσει νὰ φονεύσουν καὶ τὸ Λάζαρο (g).

(1) Μεταβατικὸς σύνδεσμος. Μεταβαίνει στὴν ἐξιστόρηση γεγονότος, γιὰ τὸ ὁποῖο διακόπηκε ἡ διαμονὴ τοῦ Ἰησοῦ στὴν Περαία.

(2) Ἐπειδὴ ἡ ἀσθένεια τοῦ Λαζάρου ἐγένετο ἀφορμὴ ὄλων ὅσων ἐπακολούθησαν στὴν ἀφήγηση, ἡ λέξις ἀσθενῶν προηγείται.

(3) Ἀπὸ συγκοπὴ τοῦ Ελεάζαρ. Ὄνομα Ἑβραϊκὸ πὺ σημαίνει: τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς βοηθᾷ (F).

(4) Ἔτσι καὶ στο α 45 ὁ Φίλιππος περιγράφεται ὅτι εἶναι «ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ, ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Ἀνδρέου...». Συχνὰ μίᾳ πρόθεση ἐπαναλαμβάνεται στὴν παράθεση χωρίου, εἴτε ἡ ἴδια πρόθεση εἴτε κάποια ἄλλη συνώνυμη με αὐτὴ (b). Ἡ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεία, ἡ μὲν πρόθεση (ἀπὸ) δηλώνει τὴν διαμονή, ἐνῶ ἡ ἄλλη (ἐκ) τὴν καταγωγή (g)=ὁ Λάζαρος διέμενε στὴ Βηθανία, ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ καταγόταν.

(5) «Τὸ ὁποῖο ἐρμηνεύεται: σπῖτι ὑπακοῆς» (Ω). Χωριὸ στὴν ἀνατολικὴ βουνοπλαγιά τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, πὺ ἀπέχετο γύρω στὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὄνομάζεται σήμερα Ἐλ-Αζαριέχ δηλαδὴ ἡ χώρα τοῦ Λαζάρου (F).

(6) Γιὰ πρώτη φορὰ ἀναφέρονται στο εὐαγγέλιο αὐτὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ. Προϋποτίθεται λοιπὸν, ὅτι οἱ δύο ἀδελφές ἦταν πολὺ γνωστὲς στους ἀναγνώστες τοῦ δ' εὐαγγελίου (g). «Ἐπίτηδες λοιπὸν ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν γυναικῶν ὁ εὐαγγελιστής, δείχνοντας ὅτι ἦταν πολὺ γνωστὲς λόγω τῆς εὐσεβείας τους» (K). Ἡ Μαρία ἀναφέρεται πρὶν τὴν Μάρθα ἐνῶ ἀλλοῦ (Ιω. ἰα 5,19, Λουκ. ι 38) ἡ Μάρθα ὡς οἰκοδέσποινα ὀνομάζεται πρὶν τὴν Μαρία. Κατὰ τὸ χρόνο τῆς συγγραφῆς τοῦ δ' εὐαγγελίου ἡ Μαρία

διακρινόταν περισσότερο από τη Μάρθα στη χριστιανική παράδοση, όπως αναφέρεται και στο Μάρκ. ιδ 9 (β), λόγω των πράξεών της που αναφέρονται στο σ. 2 (b).

11,2 Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρω(1) καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει(2).

2 Η Μαρία ήταν εκείνη που αργότερα άλειψε τον Κύριο με μύρο και σκούπισε τα πόδια του με τα μαλλιά της. Ο Λάζαρος που αρρώστησε, ήταν αδερφός της.

(1) Το γεγονός αναφέρεται εδώ κατά πρόληψη (προλαμβάνεται), διότι το επεισόδιο δεν είχε λάβει ακόμα χώρα, αφού αφηγείται αυτό ο Ιωάννης στο ιδ 3. «Επειδή επρόκειτο στη συνέχεια της διήγησης να αναφέρει και αυτό ότι έγινε, προλαβαίνοντας κατά κάποιον τρόπο το μέλλον και εξηγώντας το ποια είναι η γυναίκα για την οποία εδώ μιλά, επισημαίνει ότι και τώρα είναι η ίδια που έκανε και εκείνο στο Λάζαρο» (Θμ). Ο Ιωάννης αποδεικνύει στο παρόν την ευσεβή αφοσίωση της Μαρίας στον Ιησού, με πράξη μεταγενέστερη (b). Οι αφηγήσεις του Ματθ. κστ 6 και εξής και Μάρκ. ιδ 3 και εξής, οι οποίες αναφέρονται στο γεγονός αυτό, αποδεικνύουν, ότι η προφορική παράδοση γενικώς δεν ανέφερε το όνομα της Μαρίας στην αφήγηση του αλείμματος του Ιησού με μύρο. Ίσως η αποσιώπηση αυτή εξηγεί τη μορφή της αφήγησης του Ιωάννη σε αυτόν τον σ. (g). Το ότι όμως ο Ιωάννης παραπέμπει στο γεγονός αυτό, αποδεικνύει πάλι, ότι αποτελούσε πολύ γνωστό και οικείο επεισόδιο στο βίο του Χριστού (ο). Για αυτό και την Μαρία «αυτή η πράξη την έκανε γνωστή και περιβόητη» (Ζ). «Διότι πρώτα μεν εκείνο ήταν αναγκαίο να μάθουμε, ότι δηλαδή δεν είναι αυτή η πόρνη... που είναι στον Λουκά. Άλλη δηλαδή είναι αυτή εδώ... σεμνή και σπουδαία» (Χ).

(2) Με τη φράση αυτή ξαναπιάνει ο ευαγγελιστής το νήμα της αφήγησης για το Λάζαρο.

11,3 Ἀπέστειλαν(1) οὖν(2) αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι· Κύριε(3), ἴδε ὄν(4) φιλεῖς(5) ἄσθενεῖ.

3 Ἐστειλαν, λοιπόν, οι αδερφές του μήνυμα στον Ιησού, και του έλεγαν: «Κύριε, ο αγαπημένος σου φίλος είναι άρρωστος».

(1) «Όπου ο Κύριος ήταν. Διότι είχε αναχωρήσει πέρα από τον Ιορδάνη. Ἐστειλαν αγγελιαφόρους» (Αυ).

(2) Η αποστολή επήλθε ως συνέπεια της ανησυχητικής ασθένειάς του (ο).

(3) Η προσφώνηση αυτή υπαινίσσεται την θαυματουργική δύναμη του Ιησού (g).

(4) «Δεν λένε: Έλα και θεράπευσε αυτόν... αλλά μόνο: Κύριε, δες, αυτός που αγαπάς ασθενεί. Είναι αρκετό να μάθεις. Διότι δεν είσαι από εκείνους που αγαπούν και απαρνούνται» (Αυ). Το μήνυμα είναι πλήρες λεπτότητας. Είναι σαν να του έλεγαν: Κρίνε εσύ ο ίδιος τι πρέπει να κάνεις (g). «Το «Δες, αυτός που αγαπάς» το λένε, θέλοντας να κερδίσουν τον οίκτο του Κυρίου, με το να του υπενθυμίσουν το όνομα της φιλίας» (Θφ).

(5) Στο σ. 5 χρησιμοποιεί το ρήμα αγαπώ. Παρόλο που δεν υπάρχει πραγματική διαφορά στη σημασία μεταξύ των δύο αυτών ρημάτων, δες γ 35,ε 20,κα 17 (β), παρ' όλα αυτά δεν είναι άστοχη η παρατήρηση, σύμφωνα με την οποία το αγαπώ από τη ρίζα αγαμαι σημαίνει εύνοια, η οποία γεννιέται από θαυμασμό, σεβασμό, εκτίμηση, ενώ το φιλώ σημαίνει την κλίση της ψυχής που διεγείρεται από αίσθημα και τρυφερότητα (G). «Υπενθυμίζουν την αγάπη την οποία είχε στον άρρωστο, τραβώντας τον εκεί κατεξοχήν με αυτό· διότι ήξεραν ότι φρόντιζε για αυτόν» (Κ). «Θέλει να διδάξει, ποτέ να μην αγανακτούμε ούτε να δυσανασχετούμε, αν τυχόν συμβεί κάποια ασθένεια στους σπουδαίους άνδρες και φίλους του Θεού» (Χ).

11,4 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν(1)· αὕτη ἡ ἀσθένεια(2) οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον(3), ἀλλ' ὑπὲρ(4) τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ(5), ἵνα(4) δοξασθῇ ὁ υἱὸς(6) τοῦ Θεοῦ(7) δι' αὐτῆς(8).

4 Ο Ιησούς, όταν το έμαθε, είπε: «Αυτή η αρρώστια δεν είναι για να φέρει το θάνατο, αλλά για να φανεί η δύναμη του Θεού, για να φανερωθεί μέσω αυτής η δόξα του Υιού του Θεού».

(1) Δεν λέει απάντησε. Τα λόγια του Κυρίου δεν αποτελούν άμεση απάντηση στο μήνυμα των αδελφών του Λαζάρου, αλλά μάλλον παρατήρηση για την ασθένεια και τα αποτελέσματά της που απευθύνθηκε στους παρόντες μαθητές. «Λέει όμως αυτά ο Κύριος, όχι για να φύγουν οι άνθρωποι και να αναγγείλουν αυτά στις αδελφές του Λαζάρου, αλλά ως Θεός προλέγει αυτό που θα γίνει» (Κ). Οπωσδήποτε είναι αναμφίβολο, ότι λόγια τέτοιας βαθείας και μυστηριώδους σημασίας θα διαβιβάστηκαν πιστά από τους απεσταλμένους στις αδελφές του Λαζάρου (ο).

(2) Η έκφραση του Κυρίου εδώ παρουσιάζεται αμφίβολη και σε κάποιο βαθμό ακατανόητη για τον χρόνο πριν το θαύμα. Η έννοιά τους έγινε σαφής μετά το θαύμα. «Είναι αξιοπαρατήρητη η μέθοδος, με την οποία ο Ιησούς ετοίμαζε τους μαθητές του και τις αδελφές του Λαζάρου και το λαό, για να αντιμετωπίσουν με απλότητα το μέγιστο των θαυμάτων (b).

(3) Η φράση «προς θάνατον» υπάρχει εδώ μόνο και στο Α΄Ιω. ε 16, ενώ στους Ο΄ μόνο στα Δ΄Μακ. ιδ 4 και ιζ 1. Είναι εντονότερη από τη συνήθως χρησιμοποιούμενη «εις θάνατον», η οποία σημαίνει ότι η ασθένεια δεν θα είχε ποτέ ως τελική της έκβαση τον θάνατο· ενώ η φράση «προς θάνατον» σημαίνει μάλλον, ότι ο ασθενής δεν διατρέχει κανέναν κίνδυνο (β).

«Αν όμως αυτός είπε ότι η αρρώστια του Λαζάρου δεν είναι για θάνατο, αλλά συνέβη ο θάνατος, δεν είναι καθόλου θαυμαστό. Διότι βλέποντας την κατάληξη του πράγματος και ότι επρόκειτο μετά από λίγο να αναστηθεί, δεν εξετάζουμε τι συνέβη στο μεταξύ, αλλά σε ποιο τέλος κατέληξε» (Κ).

«Δεν είναι προς θάνατον, διότι και ο θάνατος που επακολούθησε προς στιγμήν, δεν ήταν προς θάνατον, αλλά συνέβη για τον σκοπό να διαπράξει ο Κύριος θαύμα, μέσω του οποίου οι άνθρωποι θα οδηγούνταν στην πίστη και έτσι θα διέφευγαν τον πραγματικό θάνατο» (Αυ).

Μη λησμονούμε όμως ότι ο θάνατος του σώματος στον κόσμο αυτόν είναι γέννηση της ψυχής στον άλλο κόσμο. Όταν λοιπόν εμείς ή οι φίλοι μας είμαστε ασθενείς οι ελπίδες μας για το ότι θα ανακάμψουμε από την ασθένεια, είναι δυνατόν να διαψευστούν. Για αυτό πρέπει μάλλον να χιζούμε πάνω σε θεμέλιο ελπίδας αδιάψευστης. Εάν δηλαδή ανήκουμε στο Χριστό, το φθαρτό ας καταλήξει στη φθορά. Το αθάνατο ας μείνει ανέπαφο από κάθε μολυσμό, οπότε η βλάβη που ήλθε στο φθαρτό «δεν είναι προς θάνατον», διότι ο δεύτερος θάνατος, ο αιώνιος και πραγματικός θα παραμείνει ξένος και άγνωστος στην αθάνατη ψυχή μας.

Γενικότερα ως προς τις ασθένειες, οι οποίες συνηθέστατα προσβάλλουν τον καθένα μας κατά την διάρκεια της επίγειας ζωής του, θεωρούνται από όλους αυτές ως ατυχήματα και δοκιμασίες της ζωής. Αλλά ο Χριστιανός, όσο προάγεται στην πίστη, αλλάζει εντελώς αντιλήψεις για αυτές καταλήγοντας να θεωρεί αυτές ως το γήινο θυσιαστήριο, στη φωτιά του οποίου εξαγνίζεται η ψυχή του και ως προπύλαιο και σκάλα που οδηγεί προς τον ουρανό. Αλήθεια· πόσοι, όταν άρχιζαν να δοκιμάζουν το πικρό ποτήρι της ασθένειας, ήταν νήπιοι πνευματικά και κατά τη διάρκειά της γιγαντώθηκαν και σφυρηλατήθηκαν σε ήρωες του Χριστού. Πόσοι αγνοώντας τον ουράνιο Πατέρα έμαθαν στο κρεβάτι της ασθένειας να απευθύνονται προς αυτόν κρίζοντας Αββά, δηλαδή Πατέρα. Και για πόσους η ασθένεια δεν δόθηκε αληθινά υπέρ της δόξας του Θεού!

(4) Ή «και εδώ το ὑπέρ και το ἴνα, δεν είναι αιτιολογικά, αλλά φανερώνουν αυτό που θα συμβεί τελικά» (Ζ), «δεν συνέβη για αυτό η νόσος, για να δοξαστεί δηλαδή· διότι είναι ανοησία να πει κανείς αυτό· αλλά αφού ακριβώς συνέβη, απέβλεπε και σε θαυμαστό σκοπό» (Κ). «Δηλαδή συνέβη μεν από άλλη αιτία η αρρώστια, χρησιμοποιήθηκε όμως για δόξα του Θεού» (Χ).

Ή, και το λεγόμενο εκβατικό «ἴνα», εξακολουθεί να διατηρεί την τελική (του σκοπού δηλαδή) του έννοια. Ο ιερός συγγραφέας από άκρα ευλάβεια τονίζοντας την τέλεση της βουλής του Θεού στα συμβαίνοντα, παρουσιάζει αυτά ότι γίνονται με θείο θέλημα και ότι κατά κάποιο τρόπο ο Θεός ενεργεί αυτά. «Διότι συνηθίζει η Γραφή κάποια που οφείλουν να ειπωθούν με τη μορφή έκβασης (αποτελέσματος), να τα λέει αιτιολογικά» (Δαμασκηνός στον G).

(5) «Το αποτέλεσμα του πράγματος απέβλεπε στη δόξα του Θεού» (Κ). Με την ανάσταση του Λαζάρου θα αποκαλυπτόταν η δόξα του Θεού. Αυτή θα ήταν περισσότερο από ένα απλό θαύμα· θα ήταν σημάδι της δόξας του Θεού (β). Δόξα του Θεού είναι η λάμψη, την οποία διαχύνει στις καρδιές η φανέρωση των τελειοτήτων του, ειδικά μάλιστα της δύναμής του που ενεργεί για υπηρεσία της αγιότητάς του ή της αγάπης του (g).

Αλλά και οι θλίψεις των αγίων αποσκοπούν στη δόξα του Θεού, διότι σε αυτές παρέχεται ευκαιρία, ώστε τελικά να επιδείξει σε αυτούς ο Θεός τα ελέη του και τις χάριτές του. Και πράγματι, οι γλυκύτεροι από τους οικτιρμούς είναι εκείνοι, οι οποίοι προκαλούνται από τη στενοχώρια των δοκιμασιών και των θλίψεων.

(6) Η φανέρωση αυτή της θείας δύναμης θα έκανε λαμπρό και εκείνον, μέσω του οποίου θα γινόταν το θαύμα. Το ἴνα λοιπόν δεν σημαίνει κάποιον δεύτερο σκοπό που προστίθεται στον πρώτο ο οποίος εκφράζεται με το ὑπέρ, αλλά εξηγεί το μέσον με το οποίο ο πρώτος σκοπός επιτυγχάνεται (g).

«Πρόσεξε πώς πάλι λέει ότι είναι μία η δόξα αυτού και του Πατέρα· διότι αφού είπε «του Θεού» πρόσθεσε στη συνέχεια: «Για να δοξαστεί ο Υιός του Θεού»» (Χ). Τόσο στενή και ουσιώδης ήταν η ένωση μεταξύ αυτού και του Πατέρα, ώστε η δόξα του ενός ήταν και δόξα του άλλου. Για αυτό η δόξα και των δύο, Πατρός και Υιού, παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα ενός και του ίδιου γεγονότος, της ασθένειας του Λαζάρου (ο).

Πώς θα δοξαζόταν; Ή, ελάχιστα πιθανή εκδοχή. «Κάποιοι ερμηνεύουν το «δόξα» εννοώντας το σταυρό,... για να σταυρωθεί ο υιός του Θεού μέσω αυτής (της αρρώστιας). Διότι επρόκειτο οι Ιουδαίοι μαθαίνοντας την ανάσταση του Λαζάρου, λόγω της υπερβολής αυτού του θαύματος, να εξαφθούν σε ακάθεκτη μανία και να ξεσηκωθούν έντονα για να τον φονεύσουν» (Ζ).

Ή, πιο σωστά, η ανάσταση του Λαζάρου περισσότερο από κάθε άλλο θαύμα θα άνοιγε τα μάτια πολλών στο να αντιληφθούν ότι ο Ιησούς δίκαια διεκδικούσε το Μεσσιακό αξίωμα (ο). Το αληθινό

παράλληλο χωρίο της εδώ φράσης είναι το Ιω. η 54 (β). «Διότι δεν είχε τόσο μεγάλη δόξα και θαυμασμό το να σηκώσει τον Λάζαρο από την ασθένεια, όσο το να τον αναστήσει από τους νεκρούς» (αμ).

(7) Δεν λέει απλώς ο Χριστός, αλλά ο Υιός του Θεού σημαίνοντας με αυτό, όπως και στο ι 30, ότι η δόξα του ενός είναι και δόξα του άλλου (g). «Διότι είναι απαράλλακτη η δόξα του Θεού, εννοώ βεβαίως του Πατέρα, με αυτήν του Υιού... αυτών όμως που η δόξα είναι μία, μία είναι και η ουσία» (Θφ).

(8) «Μέσω της ασθένειας αυτής» (Αυ).

11,5 (1) Ἠγάπα(2) δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν(3) καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον(4).

5 Ο Ἰησοῦς ἀγαπούσε τὴ Μάρθα καὶ τὴν ἀδελφὴ τῆς, καθὼς καὶ τὸ Λάζαρο.

(1) Αποτελεί παρενθετική πρόταση, στην οποία εξηγείται «η κινητήρια αιτία της ανάστασης του νεκρού και του όλου τρόπου της ενέργειας του Κυρίου πριν την ανάσταση αυτή» (b). Η λεπτομέρεια αυτή συμπληρώνει τα προηγούμενα και ετοιμάζει για τα επόμενα (F). Εάν ο Ιησοῦς δεν αναχώρησε αμέσως στη Βηθανία, δεν οφειλόταν σε αδιαφορία. Τελείως αντίθετα, αγαπούσε την όλη οικογένεια.

(2) Ο Ιωάννης χρησιμοποιεί εδώ το αγαπώ αντί για το φιλώ είτε διότι πρόκειται για την αγάπη του Ιησού προς τις δύο αδελφές είτε μάλλον διότι το αγαπώ ως ευγενέστερος όρος αρμόζει περισσότερο στην γραφίδα του ευαγγελιστή, ενώ η έκφραση της τρυφερότητας με το φιλώ (στο σ. 3) αρμοζε περισσότερο στο στόμα των δύο γυναικών (g).

(3) Μπαίνει πρώτη εδώ, όπως και στο σ. 19, από όπου βγήκε το συμπέρασμα, ότι ήταν και η μεγαλύτερη σε ηλικία. Ο Λάζαρος τρίτος, από το οποίο και θεωρήθηκε ως το νεώτερο μέλος της οικογένειας.

(4) «Ο ένας από τη μία ήταν ασθενής, οι άλλες από την άλλη ήταν θλιμμένες, όλοι αγαπημένοι. Αλλά αυτός που τους αγαπά ήταν ταυτόχρονα ο Σωτήρας του ασθενή ή μάλλον αυτός που ανάστησε τον νεκρό και ο παρήγορος των θλιμμένων» (Αυ).

11,6 Ὡς οὖν(1) ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε(2) μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ(3) δύο ἡμέρας(4)·

6 Κι ὁμῶς, ὅταν ἔμαθε πῶς εἶναι ἀρρωστος, ἔμεινε στὸν τόπο ὅπου βρισκόταν δυο μέρες ἀκόμα.

(1) Συνδέεται ή με το ηγάπα=Ο Ιησοῦς αγαπούσε την Μάρθα, την Μαρία και τον Λάζαρο. Όταν λοιπόν έμαθε... έμεινε μεν δύο ημέρες, αλλά στη συνέχεια είπε· Ας πάμε (g). Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, συνδέεται με τον σ. 4=Επειδή είχε πεποίθηση, ότι η ασθένειά του δεν ήταν προς θάνατον, δεν έσπευσε λοιπόν να αναχωρήσει (β).

(2) Παρόλο που οι άλλοι θα νόμιζαν, ότι συνέτρεχε μέγιστος λόγος βιασύνης (b).

(3) Αναβάλλει την αναχώρηση. Κινούμενος πάντοτε από την θέληση του Πατέρα περίμενε να λάβει το σύνθημα της αναχώρησης από αυτόν (Meyer).

Ο Πατέρας λοιπόν «ανέβαλε τη άφιξη, έτσι ώστε... αφού πεθάνει να τον αναστήσει· το οποίο είναι απόδειξη μεγαλύτερης δύναμης, ώστε να δοξαστεί και περισσότερο» (K).

«Έμεινε, για να ξεψυχήσει (ο Λάζαρος) και να ταφεί, ώστε κανείς να μην μπορεί να λέει ότι τον ανέστησε χωρίς να έχει ακόμη πεθάνει· ότι ήταν νάρκη, ότι ήταν ατονία, ότι ήταν επαναφορά από την κατάσταση αυτή και όχι θάνατος» (X).

Εάν ο Κύριος ερχόταν αμέσως στη Βηθανία και θεράπευε τον Λάζαρο, δεν θα έπραττε κάτι περισσότερο από εκείνο, το οποίο είχε επιτελέσει σε πολλούς. Εάν πάλι ανέσταινε αυτόν αμέσως κατά την ίδια ημέρα του θανάτου του, δεν θα έπραττε κάτι περισσότερο από εκείνο, το οποίο έπραξε και για μερικούς άλλους. Αναβάλλοντας όμως την άφιξή του στη Βηθανία, θα ενεργούσε θαύμα μοναδικό, το οποίο σε κανέναν άλλον μέχρι τότε δεν είχε κάνει. Μη λησμονούμε λοιπόν, ότι ο Θεός αναβάλλοντας να μας εισακούσει, πράττει αυτό όχι διότι παραμένει κουφός ή αδιάφορος στις αιτήσεις μας, αλλά διότι έχει καλύτερους σκοπούς για εμάς και αποβλέπει σε μεγαλύτερη ωφέλειά μας και σε πλουσιότερη έκχυση των χαρίτων του προς εμάς.

(4) Εάν ληφθεί υπ' όψη ότι το διάστημα από Βηθανία ή Βηθαβαρά πέρα από τον Ιορδάνη (Ιω. α 28) μέχρι τη Βηθανία κοντά στα Ιεροσόλυμα απαιτούσε πεζοπορία 8 περίπου ωρών, ο Κύριος ξεκινώντας από την Περαιά την μία ημέρα, εφόσον δεν εμποδίστηκε στο δρόμο, θα έφθασε μπροστά στον τάφο του Λαζάρου την επομένη. Εφόσον λοιπόν ο Λάζαρος ήταν τετραήμερος στον τάφο, μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι ο Λάζαρος ξεψύχησε και ετάφη την ημέρα που οι απεσταλμένοι έφεραν προς τον Ιησού το μήνυμα των δύο αδελφών.

11,7 ἔπειτα(1) μετὰ τοῦτο(1) λέγει τοῖς μαθηταῖς· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν(2) πάλιν(3).

7 Ἐπειτα, ἀφὺ πέρασαν αὐτὲς οἱ δυο μέρες, λέει στους μαθητές: «Ἀς ξαναγυρίσουμε στὴν

Ιουδαία».

(1) Δεν είναι πλεονασμός, αλλά δείχνει, πόσο η αναμονή αυτή φάνηκε μακρά και στις δύο αδελφές και στον ίδιο τον Ιησού (g). Το μετά τούτο υπονοεί ένα σύντομο διάλειμμα (β)· μετά την αναβολή των δύο ημερών (b).

(2) Υπαινίσσεται τον κίνδυνο, τον οποίο διέτρεχε στη χώρα αυτή. Έτσι προκαλεί την εκ μέρους των μαθητών εκδήλωση του φόβου, ο οποίος κυρίευε το βάθος της καρδιάς τους και τον οποίο ο Χριστός ήθελε να υπερνικήσει πριν αναχωρήσουν. «Προλέγει αυτό, και για να ελέγξει την από απιστία δειλία τους και έτσι ώστε, μαθαίνοντάς το από πριν, να μην ταραχθούν απότομα τότε με το αππροσδόκητο της διαταγής» (Z), και «οδηγούμενοι ξαφνικά σε χώρα, την οποία φοβούνταν» (Θφ). Ο Ιησούς σιγά-σιγά ανύψωνε την πίστη των μαθητών, ώστε να ξεκινήσουν για την Ιουδαία άφοβα και έτσι να δουν το μέγιστο των θαυμάτων (b). Το ξεκίνημα για επιστροφή στην Ιουδαία αποτελεί δοκιμασία για τους μαθητές. Αλλά ο Χριστός δεν λέει Πηγαίνετε στην Ιουδαία και εγώ θα μείνω εδώ. Όχι. Αλλά τι λέει; Ας πάμε στην Ιουδαία. Μη λησμονούμε λοιπόν, ότι ο Χριστός ουδέποτε ωθεί τον λαό του σε κίνδυνο, αλλά πάντοτε βρίσκεται δίπλα του και συνοδεύει αυτόν και όταν βαδίζει ανάμεσα στην κοιλάδα του κλαυθμώνος.

(3) Και αυτό υπενθυμίζει τους κινδύνους, τους οποίους τελευταία είχαν διατρέξει στην Ιερουσαλήμ. «Ας πάμε στην Ιουδαία πάλι, από όπου είχε αναχωρήσει αποφεύγοντας τον λιθοβολισμό. Διότι αναχώρησε ως άνθρωπος· αλλά επέστρεψε, για να δείξει τη δύναμή του» (Αυ). Ερχόταν σε στιγμή, κατά την οποία η θλίψη των δύο αδελφών στη Βηθανία είχε κορυφωθεί και είχαν αυτές δοκιμάσει τον σκληρό αποχωρισμό από τον αδελφό τους. Ο Χριστός σηκώνεται για βοήθεια του λαού του, όταν φτάσει ο καιρός να δείξει σε αυτόν τις εύνοιές του. Και συχνά ο χρόνος τον οποίο εμείς θεωρούμε ως χειρότερο, αυτός είναι για την επέμβαση της θείας προστασίας ο καταλληλότερος. Όταν «χάθηκε η ελπίδα μας, φωνάξαμε», τότε «λέει ο Κύριος θα σας βγάλω από τους τάφους σας και θα γνωρίσετε ότι εγώ είμαι ο Κύριος, με το να ανοίξω τους τάφους σας και να βγάλω από τους τάφους το λαό μου» (Ιεζ. λζ 11,13). Στην άβυσσο της θλίψης, ας διώχνουμε μακριά τα νέφη της απόγνωσης, ενθυμούμενοι ότι οι κίνδυνοι και οι έσχατες δυσκολίες του ανθρώπου είναι κατάλληλοι καιροί για την προστατευτική επέμβαση του Κυρίου.

11,8 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· ραββί(1), νῦν(2) ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις(3) ἐκεῖ(4);

8 Του λένε τότε οι μαθητές: «Διδάσκαλε, μόλις τώρα οι Ιουδαίοι ζητούσαν να σε λιθοβολήσουν, κι εσύ θες να πας πάλι εκεί;»

(1) Δες α 38.

(2) «Με την έννοια του πριν λίγο» (Z). Αναφέρονται στην περίπτωση που εξιστορείται στο ι 31,39.

(3) Για την χρήση του υπάγω στον Ιωάννη δεσ ζ 38.

(4) Οι μαθητές «φοβόντουσαν μεν και για αυτόν, αλλά περισσότερο, μάλλον για τους εαυτούς τους· διότι δεν ήταν ακόμα ολοκληρωμένοι» (X). Όταν τα ιδιωτικά μας συμφέροντα συμπίπτουν με τα κοινά συμφέροντα, είμαστε έτοιμοι να επιδείξουμε περίσσιο ζήλο φαινομενικά μεν για τη δόξα του Κυρίου και για προαγωγή των κοινωνικών συμφερόντων και του γενικού καλού, στην πραγματικότητα όμως διότι προσπαθούμε να υπερασπίσουμε την ευμάρεια και την ασφάλειά μας. Είναι λοιπόν αναγκαίο στις περιστάσεις αυτές να διακρίνουμε καλά τα βαθύτερα ελατήριά μας.

11,9 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας(1); Ἐάν τις περιπατῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει(2), ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει(3)·

9 Ο Ιησούς αποκρίθηκε: «Δώδεκα ώρες δεν έχει η μέρα; Αν περπατάει κανείς τη μέρα δε σκοντάφτει, γιατί βλέπει το φως αυτού του κόσμου.»

(1) Ή, το όλο στάδιο της ζωής, σε όλα του τα μέρη, συγκρίνεται με ημέρα. Το στάδιο της ζωής του Ιησού ήταν ήδη προχωρημένο· βρισκόταν σε ώρα προχωρημένη της ημέρας του. Αλλά οπωσδήποτε ήταν ακόμη ημέρα (b). Η έννοια της ερώτησης και του όλου στίχου: Μπορώ να μεταβώ άφοβα στην Ιουδαία, όπου το καθήκον με καλεί. Οι 12 ώρες οι οποίες μου παραχωρήθηκαν από τον Πατέρα μου για την εκπλήρωση του έργου μου, δεν συμπληρώθηκαν ακόμη. Οι Ιουδαίοι δεν μπορούν να μου αφαιρέσουν ούτε ένα δευτερόλεπτο από τον χρόνο αυτόν. Για όσο ο ήλιος του θείου θελήματος φωτίζει τον δρόμο μου, δεν διατρέχω κανέναν κίνδυνο (g).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, ημέρα εδώ εννοεί «το φως της αρετής» (Z). Η έννοια λοιπόν του όλου σ.: «όπως ακριβώς εάν κάποιος περπατά σε κάθε μία από τις δώδεκα ώρες της ημέρας, δεν σκοντάφτει... έτσι και εάν κάποιος περπατά στο φως της αρετής, δεν σκοντάφτει σε κίνδυνο, διότι βλέπει το φως της αρετής και οδηγείται» (Z). «Αυτός που δεν συναισθάνεται για τον εαυτό του τίποτα το πονηρό δεν θα πάθει τίποτα κακό, αυτός όμως που πράττει τα κακά, θα πάθει. Επομένως εμείς

δεν πρέπει να φοβόμαστε διότι τίποτα άξιο θανάτου δεν πράξαμε» (X).

(2) Όπως ο άνθρωπος ο οποίος απολαμβάνει το φως της ημέρας, περπατά άφοβα και με ασφάλεια, έτσι και ο Κύριός μας διαβεβαιώνει, ότι μπορεί να επισκεφτεί την Ιουδαία με ασφάλεια, για όσο διαρκεί ο προδιαγεγραμμένος χρόνος της αποστολής του (ο).

(3) Που εκπέμπεται από τον ήλιο. Υπαινίσσεται την πρόνοια του Πατέρα ως προς τον Ιησού και την πρόνοια του Χριστού ως προς τους πιστούς (b). Η έννοια είναι ότι ο Ιησούς θα απολαύσει την προστατευτική φροντίδα του Πατέρα του, εφόσον ακολουθεί την οδό του καθήκοντος, και όταν ακόμη η οδός αυτή τον φέρνει ανάμεσα στους πιο κακεντρέχεις εχθρούς του (ο). Κάτω από την γραμματική έννοια αυτών των λόγων κρύβεται μία μυστική έννοια. Είναι γραμματικά αλήθεια, ότι ο άνθρωπος βαδίζοντας κατά τη διάρκεια της ημέρας δεν σκοντάφτει, διότι βλέπει το φως του κόσμου αυτού, δηλαδή τον ήλιο. Αλλά ο Ιησούς μίλησε για τον εαυτό του ως φως του κόσμου (η 12) και υπαινίσσεται εδώ, ότι αυτός που περπατά στο φως του Χριστού δεν διατρέχει κάποιο κίνδυνο (β). «Αυτός που βλέπει το φως αυτού του κόσμου, είναι σε ασφάλεια. Αν όμως αυτός που βλέπει το φως αυτού του κόσμου, πολύ περισσότερο αυτός που είναι μαζί μου, εάν δεν απομακρύνει τον εαυτό του από εμένα» (X).

Οι μαθητές δεν έπρεπε να φοβούνται μεταβαίνοντας στην Ιουδαία μαζί με τον διδάσκαλό τους, διότι πρώτον είχε ακόμη καιρό δράσης προτού να φτάσει ο προσδιορισμένος χρόνος του πάθους του, και δεύτερον το να είναι κάποιος μαζί με το Χριστό ισοδυναμεί με το να είναι πάντοτε στο φως (τ). Εάν κάποιος περπατά μακριά από αυτόν σκοντάφτει όπως και στη νύχτα, διότι δεν έχει μέσα του φως (χ). Η ζωή του ανθρώπου είναι ημέρα που διαιρείται σε διάφορες ηλικίες, περιόδους και εποχές, σαν σε ώρες μακρύτερες ή συντομότερες κατά τον καθορισμό της αγαθής και σοφής πρόνοιας του Θεού. Η αλήθεια αυτή πρέπει να καθιστά εμάς πολύ επιμελείς και ακούραστους ως προς την επιτέλεση του έργου της ζωής μας. Εάν 12 είναι οι ώρες της ημέρας της ζωής μας, κάθε μία από αυτές πρέπει να γεμίζει με την επιτέλεση των καθηκόντων μας και καμία από αυτές δεν πρέπει να κατασπαταλάται. Επί πλέον εάν η διάρκεια της ζωής μας είναι καθορισμένη από την πρόνοια του Θεού, μην καταπτοούμαστε από τους κινδύνους και τα φόβητρά τους. Η ημέρα της ζωής μας θα παραταθεί έως ότου το έργο για το οποίο σταλήκαμε εκπληρωθεί και η μαρτυρία μας επιτελεσθεί.

11,10 εάν δέ τις περιπατή εν τῇ νυκτί, προσκόπτει(1), ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ(2).

10 Αν όμως περπατάει κανείς τη νύχτα, σκοντάφτει, γιατί, βέβαια, το φως δεν είναι μέσα του».

(1) Ἡ, εκφράζεται εδώ σαφέστατα η μυστική έννοια (β)=αυτός που δεν περπατά στο φως του Υιού του Θεού, αλλά στο σκοτάδι, σκοντάφτει. Για όσο λοιπόν ο Χριστός είναι στον κόσμο (θ 5) οι μαθητές πρέπει να ακολουθούν αυτόν και όταν ακόμη βαδίζει προς τον κίνδυνο και τον θάνατο (χ).

Ἡ, με τη φράση «περπατά στη νύχτα» εδώ εννοεί την αυθαίρετη και παρά το θέλημα του Πατέρα απόπειρα για παράταση της ζωής του=Ο κίνδυνος του να σκοντάψω και να πέσω αρχίζει για εμένα, από τη στιγμή που, αποφεύγοντας από δειλία κάποιον προβλεπόμενο κίνδυνο, θα ήθελα να παρατείνω αυθαίρετα τον χρόνο της ζωής μου και να προσθέσω και μία άλλη, 13η ώρα στις 12 ώρες οι οποίες μου έχουν οριστεί. Ο ήλιος πλέον της θείας θέλησης δεν θα φώτιζε την πορεία μου (g). Και οι δύο ερμηνείες σοβαρές. Εάν κάποιος περπατά κατά την οδό της καρδιάς του και κατά την όψη των ματιών του και κατά την πορεία του κόσμου αυτού, εάν συμβουλευεται τους σαρκικούς λογισμούς του μάλλον παρά το θέλημα και τη δόξα του Θεού, πέφτει σε πειρασμούς και παγίδες, τρέμει σαν σειόμενο φύλλο δένδρου και φεύγει χωρίς κανείς να τον διώκει.

(2) Οι λόγοι του Κυρίου στους δύο αυτούς σ. είναι αντιστοιχοί με αυτούς στο θ 4. Μόνο, όπως παρατηρεί σωστά ο Lange, εκεί ήταν απόγευμα και ο Ιησούς έβλεπε τον ήλιο να δύει. Για αυτό και έλεγε: Δεν πρέπει να χάνω ούτε στιγμή, από όσες μου απομένουν για να φωτίσω τον κόσμο. Εδώ ήταν πρωί. Για αυτό παρατηρεί: Ο χρόνος, ο οποίος μου ορίστηκε, είναι αρκετός για να τελειώσω το έργο μου. Δεν πρέπει από δειλία να ζητήσω να προσθέσω κάποια ώρα στην ημέρα της εργασίας, η οποία από το Θεό μου καθορίστηκε (g).

11,11 Ταῦτα εἶπε(1), καὶ μετὰ τοῦτο(2) λέγει αὐτοῖς: Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν(3) κεκοίμηται(4)· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω(5) αὐτόν.

11 Αυτά είπε, κι αμέσως ύστερα τους λέει: «Ο Λάζαρος ο φίλος μας κοιμήθηκε, πηγαίνω όμως να τον ξυπνήσω».

(1) Με αυτό δηλώνεται, ότι τα λεγόμενα εφαρμόστηκαν στην παρούσα περίπτωση. Η εφαρμογή αυτή βρίσκεται στα λόγια «αλλά πορεύομαι για να τον ξυπνήσω» (g). «Αφού έδωσε θάρρος σε αυτούς, προσθέτει στη συνέχεια και την αναγκαία αιτία της εκεί άφιξης και δείχνοντας ότι δεν πρόκειται να πάνε στα Ιεροσόλυμα, αλλά στη Βηθανία» (X). «Πρέπει να τρέξουμε στη σωτηρία του φίλου,

παραβλέποντας τις κακές διαθέσεις των Ιουδαίων» (Κ).

(2) Κάποιο διάλειμμα μεσολάβησε ανάμεσα στα λεγόμενα στους σ. 8-20 και σε αυτά στο σ. 11 (β,ο).

(3) «Αξιόλογη αιτία με τραβά στην Ιερουσαλήμ· το ότι δηλαδή ο φίλος μας έχει κοιμηθεί» (Κ). «Δεν πηγαίνω για τα ίδια, για να συζητήσω δηλαδή πάλι και να συγκρουστώ με τους Ιουδαίους, αλλά για να ξυπνήσω το φίλο μου» (Χ). Κάνει έκκληση στα αισθήματα της φιλίας τους με το Λάζαρο (g). Διότι ο Λάζαρος ήταν φίλος των μαθητών, όπως και του διδασκάλου. Και υπαινίσσεται ότι εάν ο Ιησούς αναλάμβανε τον κίνδυνο του ταξιδιού στα Ιεροσόλυμα, έπρεπε και αυτοί να είναι έτοιμοι για αυτό (β). «Για αυτό είπε «ο φίλος μας», για να δείξει αναγκαία την παρουσία» (Χ). Υπάρχει συνθήκη φιλίας μεταξύ του Χριστού και των πιστών και κοινωνία αγάπης και δεσμοί εγκάρδιοι, τους οποίους ο Κύριος αναγνωρίζει χωρίς να ντρέπεται αυτούς. Εκείνους όμως τους οποίους ο Χριστός ευαρεστείται να αναγνωρίζει φίλους του, όλοι οι μαθητές του αναγνωρίζουν αυτούς και ως δικούς τους φίλους. Ο Χριστός μιλά εδώ στους μαθητές του για τον Λάζαρο σαν για κοινό φίλο. Αυτού του είδους την φιλία ούτε ο θάνατος ο ίδιος δεν είναι ικανός να την διαλύσει. Ο Λάζαρος έχει κοιμηθεί λέει ο Κύριος· και όμως πηγαίνω για να ξυπνήσω αυτόν.

(4) Κανείς δεν είχε αναγγείλει το θάνατο του Λαζάρου. Και όμως ο Ιησούς γνώριζε αυτόν (b) υπερφυσικά. Ο θάνατος ονομάζεται με πιο όμορφο τρόπο ύπνος τόσο στην Π.Δ. (Δευτ. λα 16, Β΄Βασ. ζ 12,Γ Βασ. α 21,Ιωβ γ 13,ιδ 12,κα 13,26,Ιεζ. λβ 20,21,28, όπως και στη συνηθισμένη φράση «κοιμήθηκε μαζί με τους πατέρες του»), όσο και στην Κ.Δ. (Μάτθ. κζ 52,Πράξ. ζ 60,ιγ 36,Α΄Κορ. ζ 39,ια 30,ιε 6,20,51,Β΄Πέτρ. γ 4 κλπ). Αλλά και στους μη Ιουδαίους συγγραφείς. Παρόλο όμως που η χρήση αυτή της λέξης δεν αποτελεί πρωτοτυπία του Χριστιανισμού ή και του Ιουδαϊσμού, όμως έγινε συχνότατη κατά τους χριστιανικούς χρόνους (β). «Διότι όντως ο πρόσκαιρός μας θάνατος του σώματος είναι ύπνος για το Θεό και τίποτα άλλο, ο οποίος καταργείται με ένα απλό και μόνο νεύμα... του Χριστού» (Κ). Εάν όντως ο θάνατος ονομάζεται ύπνος για τους πιστούς λόγω της επιβίωσης της ψυχής και της ανάστασης του σώματος στο μέλλον, πολύ περισσότερο θα μπορούσε να αποκληθεί έτσι στην παρούσα περίπτωση (F). «Ό,τι ο Κύριος είπε ήταν αληθινό. Για τις αδελφές του ο Λάζαρος ήταν νεκρός. Για τον Κύριο κοιμόταν. Ήταν νεκρός για τους ανθρώπους οι οποίοι δεν μπορούσαν να τον αναστήσουν· αλλά ο Κύριος ανέστησε αυτόν με τόση ευκολία από τον τάφο, με όση σηκώνεται από το κρεβάτι του ένας που κοιμάται» (Αυ).

Ο θάνατος για κάθε γνήσιο Χριστιανό είναι ύπνος. Αναπαύεται αυτός από τους κόπους της περασμένης ημέρας και παίρνει δυνάμεις για την επόμενη αιώνια και ανέσπερη ημέρα. Ο τάφος λοιπόν, ο οποίος για τους πονηρούς είναι φυλακή στην οποία φυλάσσονται για την ημέρα της εκτέλεσής τους, για τους δίκαιους είναι κρεβάτι ανάπαυσης ύπνου ήσυχου και ειρηνικού. Παρόλο που στον τάφο το σώμα φθείρεται, θα αναστηθεί κατά το πρωινό της ένδοξης ημέρας σώο και άφθαρτο, σαν να μην είχε ποτέ υποστεί την παραμικρή φθορά. Ο φίλος σας έχει κοιμηθεί, λέει και σε εμάς ο Κύριος για τους αγαπημένους μας που έφυγαν. Και δεν είναι δυνατόν ποτέ ο Κύριος να μας αποπλανά. Έχει κοιμηθεί ο γιος σας, ο πατέρας σας, η μητέρα σας, ο αδελφός σας. Έχει κοιμηθεί. Και ο μόχθος του τελείωσε, οι πόννοι του έλαβαν τέλος, οι λύπες του σταμάτησαν. Είναι πλέον μακριά από τις αθλιότητες του παρόντος αμαρτωλού κόσμου. Και πορεύομαι για να τον ξυπνήσω. Ναι· έρχεται. Και είναι πολύ κοντά. Χίλια έτη στα μάτια του Κυρίου είναι σαν η μέρα η χθεσινή. Και το διάστημα μεταξύ του τάφου και της ανάστασης των αγαπημένων μας, οσοδήποτε μακρό και αν φαίνεται σε εμάς, οι οποίοι μετά από λίγο θα τους συναντήσουμε, είναι απαλλαγμένο για του εν Κυρίω κεκοιμημένους από κάθε αγωνιώδη αναμονή και ελπίδα που για πολύ αναβάλλεται. Ζουν αυτοί στο φως. Και ο Κύριος εντός ολίγου θα τους αναστήσει.

(5) «Υποδηλώνει την ευκολία της ανάστασης» (Ζ).

11,12 Εΐπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Κύριε, εἰ κεκοίμηται(1), σωθήσεται(2).

12 Του εἶπαν τότε οἱ μαθητές: «Κύριε, αν κοιμήθηκε, θα γίνει καλά».

(1) Έχουν ήδη υπ' όψη την βεβαίωση του Ιησού στο σ. 4, ότι αυτή η ασθένεια δεν είναι προς θάνατον. Ακούγοντας λοιπόν τώρα ότι ο Λάζαρος έχει κοιμηθεί, «μη κατανοώντας την δύναμη του λόγου, νόμισαν ότι ο Ιησούς μιλούσε για κοίμηση ύπνου, το οποίο πολλές φορές συμβαίνει στους αρρώστους και φέρνει ξεκούραση» (Κ), και «είναι για τους ασθενείς συνήθως σημάδι ανάρρωσης» (Αυ).

(2) Θα θεραπευτεί από μόνος του χωρίς την παρέμβασή σου. «Αυτό δεν το είπαν άσκοπα, αλλά επειδή ήθελαν να εμποδίσουν την εκεί παρουσία. Λες, λένε, ότι κοιμάται; Επομένως δεν είναι επείγον το να πας εκεί» (Χ). Για την χρήση του σώζω στην περίπτωση ανάκτησης της υγείας δες Ιω. γ 17 (β).

11,13 Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς(1) περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως(2) τοῦ ὕπνου λέγει.

13 Ο Ιησούς όμως είχε μιλήσει για το θάνατό του, ενώ εκείνοι νόμισαν πως μιλάει για το συνηθισμένο ύπνο.

(1) Παρενθετική επεξήγηση από εκείνες, οι οποίες συνήθως χρησιμοποιούνται στο δ' ευαγγέλιο. Ο συγγραφέας εφιστά την προσοχή στην παρανόηση των μαθητών, οι οποίοι νόμισαν, ότι ο Ιησούς χρησιμοποίησε τη λέξη κοιμάμαι για τον φυσικό ύπνο, ενώ στην πραγματικότητα χρησιμοποίησε αυτήν για το θάνατο (β).

(2) Όρος γενικότερος, που καθορίζεται ειδικότερα με την ακόλουθη λέξη: «ύπνος» (g). Λέξη από αυτές που λέγονται μοναδική φορά στην Κ.Δ.. Στους Ο' συναντιέται κατ' ευφημισμό για δήλωση του ύπνου του θανάτου στο Σοφ. Σειράχ μστ 19, μη 13 και προυθενά αλλού με οποιαδήποτε έννοια (β).

11,14 Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ(1)· Λάζαρος ἀπέθανε(2),

14 Τότε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μίλησε καθαρὰ: «Ὁ Λάζαρος πέθανε», τοὺς λέει,

(1) = «Φανερά» (Z): «το φανέρωσε καθαρότερα λέγοντας ότι πέθανε» (K). Μιλά τώρα με σαφήνεια και όχι αινιγματικά. Για αυτήν την έννοια της λέξης παρρησία δεξ ζ 4 και ιστ 25.

(2) Πρόκειται για γνώση την οποία ο Ιησούς δεν ήταν δυνατόν να έχει από ανθρώπινη πηγή, αλλά έλαβε αυτήν υπερφυσικά αντλώντας αυτήν από την παντογνωσία της θείας φύσης μέσα του. Ως τέτοια η γνώση αυτή ήταν κατάλληλη για να εμπνεύσει στους μαθητές θαυμασμό και φόβο (ο). Ο Χριστός λαμβάνει γνώση του θανάτου των αγίων του, διότι «είναι τίμιος στα μάτια του Κυρίου ο θάνατος των οσίων του» (Ψαλμ. ριε 6). Ασφαλώς λοιπὸν δεν ευαρεστείται ο Κύριος, εάν και εμείς δεν θεωρούμε ως τίμιο και ένδοξο και ως θριαμβευτική έξοδο από τον κόσμο αυτόν τον θάνατο των εκλεκτών του, αλλά θλιβόμαστε υπερβολικά για αυτόν.

11,15 καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς(1), ἵνα πιστεῦσητε(2), ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ(3)· ἀλλ' ἄγωμεν(4) πρὸς αὐτόν(5).

15 «καὶ χαίρομαι για σας, για να πιστέψετε, επειδὴ δεν ἤμουν ἐκεῖ ὅταν πέθανε· ἀς πάμε ὁμως κοντὰ του».

(1) Επεξηγείται από το «για να πιστέψετε». Παρόλο που ο φίλος του Λάζαρος ήταν νεκρός και οι αδελφές του βρίσκονταν σε θλίψη, ο Ιησούς χαίρεται, διότι είχε πεποίθηση όχι μόνο ότι ο Λάζαρος θα ανακαλούνταν στη ζωή, αλλά και διότι το θαύμα αυτό της ανάστασης του Λαζάρου θα αύξανε την πίστη των μαθητών του (β).

(2) «Λέει για τον εαυτό του ότι χαίρεται, όχι λόγω φιλοδοξίας, επειδὴ επρόκειτο να κάνει θαύμα, αλλά διότι αυτό επρόκειτο να γίνει αιτία στο να πιστέψουν οι μαθητές» (K).

«Για να πιστέψετε περισσότερο, ὅταν δείτε αὐτόν να ανασταίνεται» (Z). Το «για να πιστέψετε» πρέπει να θεωρήσουμε ότι σημαίνει: για να γίνει η πίστη σας τελειότερη και ισχυρότερη» (Au). «Για να σταθεροποιηθεῖτε στην πίστη» (Ω).

«Θα στηριχθεῖτε περισσότερο στην πίστη σε εμένα, ὅταν με δείτε να μπορώ και αὐτό το οποίο δεν είχα επιδείξει πιο πριν, να αναστήσω δηλαδή νεκρό στον οποίο ἔχει ἤδη αρχίσει η αποσύνθεση και βρωμάει» (Θφ). Οι μαθητές πίστευαν ἤδη, διότι αλλιῶς δεν θα ήταν μαθητές. Αλλά η πίστη τους αύξανε και οι 12 αισθάνονταν τώρα, ὅτι αὐτή ήταν επιδεκτικὴ αύξησης. Δεξ Λουκ. ιζ 5 (β). Στην αύξηση λοιπὸν αὐτὴν της πίστεως κάθε νέος βαθμὸς που αποκτιέται κάνει αισθητό στον πιστό τον προηγούμενο βαθμὸς ως κατάσταση απιστίας (g).

«Και ὅταν μεν ἔλεγε: Ἐχει κοιμηθεῖ, λέει Πορεύομαι για να τον ξυπνήσω, ὅταν ὁμως εἶπε: Πέθανε, δεν πρόσθεσε πλέον Πορεύομαι για να τον αναστήσω· διότι δεν ἤθελε να προαναγγεῖλει με τα λόγια, αὐτὰ που με τα ἔργα επρόκειτο να βεβαιώσει, διδάσκοντάς μας παντοῦ να μην κενοδοξούμε» (X).

(3) «Το να πει «διότι δεν ἤμουν ἐκεῖ», φανερώνει το ἐξῆς: αν ἤμουν ἐκεῖ, δεν επρόκειτο να πεθάνει, διότι θα τον σπλαχνιζόμουν και λίγο ἄρρωστος που θα ήταν· τώρα ὅπως που εγὼ απουσιάζω συνέβη ο θάνατος, ἔτσι ὥστε αφού τον αναστήσω, να προξενήσω σε εσάς μεγάλη ωφέλεια με την πίστη σε εμένα» K). Ὄταν συμφορές, που προκαλοῦν δάκρυα και θρήνους, πέφτουν πάνω μας, ἀς μη νομίζουμε, ὅτι αὐτὲς μας συνέβησαν, διότι ο Κύριος δεν εἶναι μαζί μας. Η πρόνοια του Θεοῦ δεν εἶναι ξένη με αὐτὲς. Υποκρύπτεται σε αὐτὲς το θέλημα του Θεοῦ, «ο οποίος προβλέπει για εμάς κάτι καλύτερο». Ἀς τις δεχόμαστε ὅτι προέρχονται ἀπὸ την ἀγάπη του και ἀς υπομένουμε αὐτὲς σκεφτόμενοι ὅτι ετοιμάζουν κάτι καλύτερο για εμάς, ἀπὸ ὅσο εἴναι ἡμασταν ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ αὐτὲς. Οι φίλοι του Ιησοῦ καταλήγουν σε ευλογημένο τέρμα σε ὅλες τις θλίψεις τους. Ειρήνευε λοιπὸν εν Κυρίῳ και περίμενε αὐτόν, βέβαιος ὅτι θα ἔλθει ἡμέρα, κατὰ την οποία θα πεις και ἐσύ: Ο Κύριος ἦταν πάντοτε μαζί μου και με ἔβγαλε σε ἀναψυχή.

(4) «Για να μην φανούμε ἀφιλόστοργοι» (Z). Με αὐτό ζητὰ να νικήσει τελείως και το τελευταίῳ λείψανο ἀντίρρησής τους (g). «Το «δεν ἤμουν» και το «ἀς πάμε» και τα παρόμοια, τα λέει ως ἄνθρωπος» (Z).

(5) Ἡ, στον τόπο όπου βρίσκεται νεκρός (b). Ἡ, πιο σωστά «Το «ας πάμε προς αυτόν» το λέει σαν να πρόκειται για ζωντανό· διότι ζουν για αυτόν, ως Θεός που είναι, οι νεκροί, επειδή πρόκειται να ζήσουν» (Κ), και πολύ περισσότερο ο Λάζαρος, του οποίου η ανάσταση πλησίαζε. Δεν λέει: Ας πάμε προς τις αδελφές του Λαζάρου, για να παρηγορήσουμε αυτές, αλλά Ας πάμε προς αυτόν. Διότι ο Χριστός μπορεί «στους νεκρούς να κάνει θαυμάσια». Ο θάνατος ο οποίος χωρίζει εμάς από όλους τους άλλους φίλους μας, δεν μπορεί να χωρίσει εμάς από την αγάπη και την δύναμη του Χριστού, ούτε να μας απομακρύνει από αυτόν ώστε να μην φθάνει στα αυτιά μας η φωνή της κλήσης του.

11,16 Εἶπεν οὖν(1) Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος(2) τοῖς συμμαθηταῖς(3)· ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ(4).

16 Τότε ο Θωμάς, που λεγόταν Δίδυμος, είπε στους άλλους μαθητές: «Πάμε κι εμείς, να πεθάνουμε μαζί του».

(1) Σε συνέχεια της προτροπής του Ιησού «ας πάμε σε αυτόν», είπε ο Θωμάς.

(2) Το όνομα Θωμάς είναι αραμαϊκό και εβραϊκό και μεταφραζόμενο στην ελληνική σημαίνει Δίδυμος. Ίσως δόθηκε σε αυτόν το όνομα αυτό «διότι γεννήθηκε την ίδια ώρα μαζί με αδελφό» (Ζ). Τρεις φορές στον Ιωάννη (δες και κ 24,κα 2) προστίθεται στο όνομα Θωμάς η φράση ο λεγόμενος Δίδυμος, ονομασία που δεν συναντιέται στους Συνοπτικούς. Αυτό υπαινίσσεται (δες δ 25) ότι ο απόστολος αποκαλούνταν Δίδυμος στους κύκλους των Ελλήνων· διότι, εάν ο Ιωάννης είχε την πρόθεση μόνο να ερμηνεύσει το όνομα Θωμάς, θα έλεγε πιθανότερα «το οποίο ερμηνεύεται Δίδυμος», όπως στο α 42 (β). Κάποιοι από τους νεώτερους ερμηνευτές βλέπουν μέσα στο όνομα Δίδυμος υπαινιγμό για το ότι ο Θωμάς είχε μέσα του δύο ανθρώπους, έναν πιστό και έναν άπιστο, έναν Ιακώβ και έναν Ησαύ! Ήταν άνθρωπος δίψυχος! (g).

(3) Από τις λέξεις που λέγονται μοναδική φορά στην Κ.Δ. Μάλλον αναφέρεται στους 12 παρά στον ευρύτερο κύκλο των μαθητών, όπως φαίνεται από τα συμφραζόμενα (β).

(4) «Ο λόγος του Θωμά έχει μεν προθυμία, έχει όμως και δειλία. Και ειπώθηκε μεν από φιλόθεο φρόνημα, αλλά έχει αναμιχτεί με την ολιγοπιστία. Διότι δεν ανέχεται να αφήσουν μόνο τον Ιησού, αλλά πείθει και τους άλλους. Όμως θεωρεί ότι πρόκειται να πάθουν από τους Ιουδαίους... Λέει λοιπόν ότι δεν πρέπει να χωριστούν από τον διδάσκαλο παρόλο που βρίσκεται μπροστά αναμφίβολος κίνδυνος» (Κ).

Ο λόγος αυτός του Θωμά προδίδει περισσότερη αγάπη προς το πρόσωπο του Ιησού παρά πίστη στη σοφία των διαβημάτων του. Να η έννοια: Εάν θέλει να τον φονεύσουν, ας πάμε να φονευτούμε και εμείς μαζί του.

«Θα ήταν μεν καλό, λέει, να πειστεί και να μείνει και να αποφύγει την επιβουλή των εχθρών· αλλά αφού αυτό φάνηκε οπωσδήποτε καλό σε αυτόν, το να πάει δηλαδή, ας πάμε και εμείς μαζί· διότι είναι καλύτερο, αν πεθάνει να συμμετέχουμε στο θάνατο, παρά φροντίζοντας για τη δική μας σωτηρία, να εγκαταλείψουμε τον διδάσκαλο» (Θμ).

Ο Θωμάς, που μιλά εδώ, είναι ακριβώς εκείνος, όπως τον ξαναβρίσκουμε και στο Ιω. ιδ 5 και κ 25. Τόσο εδώ όσο και εκεί τα λόγια του μαρτυρούν πολλή ειλικρίνεια και αποφασιστικότητα, αλλά λίγη διάθεση να υποτάξει το ορατό στο αόρατο. Η συμφωνία αυτή η μη προμελετημένη στο ρόλο προσώπων δευτερευόντων αποτελεί ένα από τα ζωηρά χαρακτηριστικά της αφήγησης του Ιωάννη και μία από τις καλύτερες αποδείξεις για την ιστορική αλήθεια του δ' ευαγγελίου (g). «Για να πεθάνουμε μαζί του». Είναι προτιμότερο να πεθάνουμε και να πάμε μαζί με τους εν Χριστώ φίλους μας και αδελφούς μας προς τον κόσμο εκείνο, ο οποίος έχει εμπλουτιστεί από την ομήγυρή τους, η οποία αποτελεί πανηγύρι πρωτοτόκων, παρά να μένουμε πίσω από αυτούς στον κόσμο αυτόν, ο οποίος ολοένα γίνεται για μας φτωχότερος και γυμνότερος με την αναχώρησή τους από αυτόν. Όσο περισσότεροι φίλοι μας φεύγουν για τον κόσμο εκείνον, τόσο ασθενέστεροι γίνονται οι δεσμοί, που μας συνδέουν με τον παρόντα υλικό κόσμο και τόσο περισσότερο έλκονται οι καρδιές μας προς τον ουρανό.

11,17 Ἐλθὼν(1) οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα(2) ἐν τῷ μνημείῳ.

17 Ὃταν λοιπὸν ἔφτασε ο Ἰησοῦς, ο Λάζαρος βρισκόταν κιάλας τέσσερις μέρες στο μνήμα.

(1) Η εκφορά με τη μετοχή προσδίδει ἐξ' ολοκλήρου την έμφαση στο ρήμα που ακολουθεί (ο).

(2) «Για αυτό και λέει το διάστημα των ημερών μετά το θάνατο του Λαζάρου, για να θαυμαστεί ακόμη περισσότερο το θαύμα» (Κ). Για τον υπολογισμό των 4 ημερών δες σ. 6. Οι ο, F, υπολογίζουν τις 4 ημέρες δεχόμενοι, ότι ο Λάζαρος ξεψύχησε αμέσως μετά την αναχώρηση του απεσταλμένου προς τον Ιησού=Μία ημέρα του ταξιδιού του απεσταλμένου, 2 ημέρες διαμονής του Ιησού στον ίδιο τόπο και μία του ταξιδιού του Ιησού. Σύμφωνα με τον μ. η ταφή συνήθως στην Ανατολή γινόταν την ίδια ημέρα του θανάτου.

**11,18 Ἦν(1) δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων(2) ὡς ἀπὸ(3) σταδίων δεκαπέντε(4),
18 Ἡ Βηθανία ἦταν κοντὰ στα Ἱεροσόλυμα, σε ἀπόσταση δεκαπέντε περίπου στάδια.**

(1) Από τη χρήση του παρατατικού Ἦν... κάποιοι εξηγητές συμπεραίνουν, ότι την εποχή που ἔγραφε ο ἱερός Ευαγγελιστής, αρκετά μετά την καταστροφή της Ἱερουσαλήμ, εἶχε υπ' ὄψιν και αὐτὴν ἐδῶ την Βηθανία ὡς καταστραμμένη ἐπίσης (κ).

(2) «Απὸ ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἦταν λογικὸ νὰ παραβρίσκονται πολλοὶ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα» (Χ). «Διότι δὲν ἦταν πολλή ἡ ἀπόσταση τοῦ δρόμου που ἐμπόδιζε τοὺς ἀγαπημένους φίλους νὰ εἶναι μαζί με τὴν Μάρθα και τοὺς δικοὺς της, δηλαδὴ ἐπειδὴ τὸ θαῦμα ἐγένεξε ξακουστὸ στὴν Ἱερουσαλήμ σε ὅλους και στα περίχωρα, ἀναφέρει τὴν αἰτία, ὅτι δηλαδὴ ἐπειδὴ ἦταν πολλοὶ ἐκεῖ (κατὰ τὸ θαῦμα), ὅπως ἦταν λογικὸ διαδόθηκε παντοῦ ὁ λόγος» (Κ).

(3) Ἡ ἀπόσταση υπολογίζεται γιὰ πρόσωπο που ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα· ἐτσι ἐξηγεῖται ἡ χρῆση τῆς πρόθεσης ἀπὸ (g).

(4) Τὸ στάδιο ἐξισωνόταν με 185 μέτρα (F). Δεκαπέντε στάδια λοιπὸν ἀποτελοῦσαν ἀπόσταση 40 περίπου λεπτὰ τῆς ὥρας (g).

11,19 καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων(1) ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ(2) Μάρθᾶν καὶ Μαρίαν ἵνα παραμυθῆσονται(3) αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν(4).

19 Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τῆς πόλης εἶχαν ἐρθεῖ στὴ Μάρθα και τὴ Μαρία, νὰ τις παρηγορήσουν γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀδερφοῦ τους.

(1) Στὸν Ἰωάννη (δες α 19,ε 10) ὁ ὅρος Ἰουδαῖοι σημαίνει τοὺς ἐχθρικά διακειμένους πρὸς τὸν Ἰησοῦ (β). Ἡ συνέχεια ἀποδεικνύει, ὅτι διατηρεῖται και ἐδῶ τὴν κακὴ αὐτὴ ἐννοία (g).

(2) Ὑπάρχει και ἡ γραφή που μαρτυρεῖται ἐπαρκῶς: πρὸς τὴν Μάρθᾶν και Μαρίαν. Ἀλλὰ και ἡ παρούσα γραφή εἶναι σοβαρὴ ἐπειδὴ παρουσιάζει τὴν Μάρθᾶν και τὴν Μαρία νὰ περιβάλλονται ἀπὸ τὸ υπηρετικὸ προσωπικὸ τοῦ σπιτιοῦ τους. Προϋποθέτει λοιπὸν ὅτι οἱ δύο ἀδελφές ἦταν κάπως εὐπορες (g).

(3) «Πὼς ἐξηγεῖται ὅτι τις παρηγοροῦσαν ἐνῶ ἦταν ἀγαπημένες τοῦ Χριστοῦ, παρόλο που εἶχαν συμφωνήσει (τὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων), ἐὰν κάποιος ὁμολογήσει τὸν Χριστὸ νὰ γίνεῖ ἀποσυνάγωγος; Ἦ, λόγω τῆς ἀνάγκης τῆς συμφορᾶς, ἢ ἐπειδὴ τις σέβονταν λόγω τῆς ευγένειάς τους, ἢ ἦταν παρόντες οἱ μὴ πονηροὶ· διότι πολλοὶ και ἀπὸ αὐτοὺς πίστεψαν» (Χ). Ἡ οἰκία τῆς Μάρθᾶς ἦταν οἰκία, ὅπου κυριαρχοῦσε ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ και ὅπου οἱ θεῖες εὐλογίες ἀναπαύονταν. Παρ' ὅλα αὐτὰ νὰ που τῶρα εἶναι οἰκία πένθους. Ἡ χάρη διώχνει τὴ θλίψη ἀπὸ τῆς καρδιές, ὄχι ὅμως και ἀπὸ τὰ σπίτια.

(4) Δες Α' Βασ. λα 13, Α' Παρ. ι 12, Ἰουδ. ιστ 24, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ πένθος 7 ἡμερῶν γιὰ θάνατο ὅμως βασιλιάδων. Ἀπὸ αὐτὸ συμπεράναν, ὅτι ἐπικρατοῦσε γενικῶς στοὺς Ἰουδαίους ἡ συνήθεια, νὰ τηρεῖται περίοδος τριήμερου μὲν πένθους αὐστηρότατου, μετὰ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀκολουθοῦσε τετραήμερο πένθος λιγότερο αὐστηρὸ, και ἔπειτα συμπληρωνόταν τριακονθήμερο συνολικὰ πένθος (Lightfoot στὸν β). Ἐὰν δεχτοῦμε τὴ συνήθεια αὐτὴ ὡς μαρτυρημένη ἐξηγεῖται ἡ συρροή ἐπισκεπτῶν και κατὰ τὴν τέταρτη ἡμέρα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Λαζάρου.

Ὅπου ὑπάρχουν θλιβόμενοι, ἐκεῖ πρέπει νὰ συρρέουν και αὐτοὶ που παρηγοροῦν. Εἶναι υποχρέωσή μας νὰ κλαίμε με αὐτοὺς που κλαίνε και νὰ παρηγοροῦμε αὐτοὺς. Ὅταν βρισκόμαστε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς θλίψης, εὐκόλα λησμονοῦμε ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἱκανὰ νὰ μας παρηγορήσουν, και γιὰ αὐτὸ ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ μας τὰ υπενθυμίσουν. Εἶναι πραγματικὸ ἔλεος και ἀληθινὴ εὐσπλαχνία νὰ ἔχουμε τέτοιους ἀνθρώπους ὅταν βρισκόμαστε σε θλίψη, και εἶναι καθήκον και υποχρέωσή μας νὰ γινόμαστε και ἐμεῖς κομιστές τέτοιας παρηγορίας σε αὐτοὺς που βρίσκονται σε δοκιμασία.

11,20 Ἡ οὖν Μάρθα(1) ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ(2)· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἔκαθέζετο(3).

20 Ὅταν ὅμως ἡ Μάρθα ἔμαθε ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, πῆγε νὰ τὸν προῦπαντήσει, ἐνῶ ἡ Μαρία ἔμεινε στὸ σπίτι.

(1) Ἡ Μάρθα εἶχε ζωηρὸν και υπηρετικὸν χαρακτήρα και ἦταν αεικίνητη, γιὰ αὐτὸ και πρώτη ἀκούσε... τὴν εἶδηση τῆς ἀφίξης τοῦ Σωτήρα και ἔτρεξε μᾶλλον νὰ τὸν προῦπαντήσει (δ). «Ἀκούγοντας αὐτὴ μόνη αὐτὸ, δὲν τὸ μοιράστηκε και με τὴν ἀδελφή» (Ζ).

(2) Τὸν συνάντησε ἐξω ἀπὸ τὸ σπίτι και ἐξω ἀπὸ τὴ Βηθανία. Ἡ Μάρθα σπεύδει γιὰ συνάντηση τοῦ Ἰησοῦ ἐνεργώντας με τὴν δραστηριότητα ἡ ὁποῖα διακρίνει τὸν χαρακτήρα τῆς σύμφωνα με τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιο (χ). Παραβίασε τοὺς τύπους τῆς ευγένειας και ἀφήσε τοὺς ἐπισκέπτες τῆς και μολονότι ἦταν θλιμμένη ἔτρεξε νὰ προῦπαντήσει τὸν Διδάσκαλο. Ὅταν ὁ Κύριος ἔρχεται με τὴν χάρη

του ή με την πρόνοιά του προς εμάς μέσα από δρόμους ελέους και παρηγοριάς, οφείλουμε να σπεύδουμε και εμείς προς αυτόν με πίστη ελπίδα και αγάπη.

(3) Η Μαρία που είχε σταθερό βίο και ήρεμο χαρακτήρα καθόταν στο σπίτι (δ), «δεχόμενη τις φροντίδες αυτών που την παρηγορούσαν» (Κ). Πάντως δεν γνώριζε ότι ο Ιησούς ήλθε. Διότι αμέσως μόλις έμαθε αυτό, άφησε τους επισκέπτες και έσπευσε για συνάντηση του Ιησού. Όποιες οι δύο αδελφές μάς περιγράφονται στο Λουκ. ι 38 και εξής, τέτοιες βρίσκονται και εδώ (g). Η Μάρθα ασχολείται και εκεί με τις οικιακές φροντίδες, ενώ η Μαρία κάθεται στα πόδια του Ιησού. Συνολικά λοιπόν η εικόνα της Μαρίας παρουσιάζει κάποια αντίθεση με αυτήν της Μάρθας: «Η Μαρία ήταν πιο συνετή... είχε πιο αισθηματική ψυχή, ενώ η Μάρθα ήταν πιο απλή, ήταν μεν μεθυσμένη από το πάθος (της λύπης), αλλά το υπέμενε πιο γενναία» (Κ).

11,21 Είπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν(1)· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε(2), ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἔτεθνήκει(3).

21 Εἶπε τότε ἡ Μάρθα στον Ἰησοῦ: «Κύριε, αν ἦσουν ἐδῶ, δε θα πέθαινε ο ἀδερφός μου.

(1) Με τον ίδιο τρόπο εκφράζεται και η Μαρία στο σ. 32. Από αυτό μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι τα λόγια αυτά επαναλάμβανε η κάθε μία από τις δύο πριν το θάνατο του αδελφού τους (b), αλλά και κατά τις 4 ημέρες που ακολούθησαν τον θάνατο (F,β).

(2) Ἡ, «ελαφρῶς τον κατηγορεῖ ἐμμέσως, ἐπειδὴ ἀργήσε και δεν ἦλθε ἀμέσως ὅταν μπορούσε να βοηθήσει» (Κ). Ἡ, πιο σωστά, η Μάρθα δεν παραπονιέται, ότι ο Ιησούς ἀργήσε να ξεκινήσει, αλλά μόνο εκφράζει τη θλίψη της, ότι το προς τον Ιησού μήνυμα δεν ἔφθασε νωρίτερα (τ). Από αυτό συμπεραίνουν κάποιοι από τους νεώτερους ερμηνευτές (g,κ), ότι η Μάρθα είχε υπ ὄψιν, ότι ο Λάζαρος πέθανε πριν ἀκόμη το μήνυμα της ασθένειάς του φθάσει στον Ιησού.

(3) Υπάρχει και η γραφή ἀπέθανε. Ο υπερσυντέλικος=δεν θα ήταν κατά τη στιγμή αυτή βυθισμένος στο θάνατο (g).

11,22 Ἀλλὰ καὶ νῦν(1) οἶδα(2) ὅτι ὅσα ἂν(3) αἰτήση(4) τὸν Θεόν(5), δώσει σοι ὁ Θεός(5).

22 Ἐἶρω ὅμως πῶς και τώρα, ὅ,τι κι αν ζητήσεις ἀπὸ το Θεό, αὐτός θα σου δώσει.

(1) Με ἔμφαση=Ἀκόμη και τώρα που ο Λάζαρος ἔπαυσε να ζει (F). Υπάρχει και η γραφή χωρίς το «αλλά», το οποίο δεν είναι αναγκαίο, αφού το «και» χρησιμοποιεῖται πολλές φορές ἀπὸ τον Ιωάννη ἀντιθετικά: δεσ α 10 (β).

(2) Η Μάρθα ἀπὸ τη μία είχε σχηματίσει κάποια ἐλπίδα ἀπὸ τα λόγια του Κυρίου στο σ. 4 «αὐτή η ασθένεια δεν είναι προς θάνατον», τα οποία ἀναμφίβολα διαβιβάστηκαν στη Μάρθα (b), ἀπὸ την ἄλλη βεβαίως είχε ὑπόψη την θαυματουργική δράση του Κυρίου και τις νεκραναστάσεις που κατά το παρελθόν συντελέστηκαν ἀπὸ αυτόν, ὅπως αυτές του γιου της χήρας της Ναΐν και της κόρης του Ιαεῖρου.

(3) «Ντρέπεται κατά βάθος να ζητήσει φανερά αυτό που θέλει» (Κ). Η ἀόριστη ἔκφραση ὅσα ἂν, ὑπονοεῖ ότι το ζητούμενο είναι κάτι ἐξαιρετικά μεγάλο για να εκφραστεί. Υπάρχει μία συστολή γεμάτη λεπτότητα στην ἔμμεση αὐτή αἴτηση (g).

(4) Ο Ιησούς, ὅταν μιλά για τον εαυτό του λέει ἐδεήθην (Λουκ. κβ 32) και ἐρωτήσω (Ιω. ιδ 16,ιστ 26,ιζ 9,15,20) ἀλλά οὐδέποτε αἰτούμαι... το οποίο φαίνεται να είναι λέξη λιγότερο ἀρμοστή (b) σε Θεό.

«Εἶχε η Μάρθα πίστη στο Χριστό, ἀλλά ὄχι ὅση ἔπρεπε. Για αυτό και» (Θφ) «σφάλλει ὅσον ἀφορὰ την ἀλήθεια ἀφού δεν μιλά σαν σε Θεό, ἀλλά σαν σε κάποιον ἀπὸ τους ἀγίους, θεωρώντας ότι, λόγω της σάρκας (ἀνθρώπινης φύσης) που ἔβλεπε, ὅσα τυχόν ζητήσει ως ἅγιος τα παίρνει ἀπὸ το Θεό» (Κ). «Διότι δεν εἶπε: Ὅσα θέλεις θα κάνεις, ἀλλά ὅσα ζητήσεις, θα σου τα δώσει» (Θφ). Η Μάρθα με πολύ πόθο εκφράζει πίστη στον Ιησού ως τον Υἱό του Θεού (στο σ. 27). Καταλαβαίνει, ἀμυδρά ὅμως, ότι ο Ιησούς βρισκόταν σε ἐιδική σχέση με το Θεό (β).

(5) Η επανάληψη του «ο Θεός» στο τέλος της πρότασης είναι με ἔμφαση.

11,23 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου(1).

23 «Ο ἀδερφός σου θ' ἀναστηθεῖ», της λέει ο Ἰησοῦς.

(1) «Ἀπάντηση διφορούμενη» (Αυ). Ο Ιησούς δεν καθορίζει ἀμέσως το χρόνο, ἀλλά δοκιμάζει την πίστη της Μάρθας (b). Τι θέλει να διδάξει αὐτήν;

Ἡ, «σχεδόν την ἐλέγχει ἐλαφρῶς και λέει: θα ἀναστηθεῖ ὅπως θέλεις, ἀλλά ὄχι ὅπως ἐσύ νομίζεις· ἐσύ κάνε την προσευχή, ἀλλά μη δίνεις ἐντολή σε ἐμένα τον θαυματουργό, ο οποίος μπορῶ με δική μου δύναμη να ἀναστήσω το νεκρό» (Κ): «δεν χρειάζομαι ἄλλη βοήθεια, ὅλα ἀπὸ μόνος μου τα κάνω» (Χ). «Δεν εἶπε σε αὐτήν, Ναι θα ζητήσω ἀπὸ το Θεό και θα μου δώσει... ἀλλά χρησιμοποίησε μία ἐνδιάμεση μεν λέξη, ἀλλά με ὅσα ἀκολουθούν κάνει φανερότερη την δική του αὐθεντία και ἐξουσία» (Θφ).

Ἡ, ὁ Κύριος διαφωτίζει αὐτὴν πρῶτον ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ καὶ ζωοποιὸ δύναμή του, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴν ἀνάσταση καὶ τὴ ζωὴ των πιστῶν καὶ ἀπαλλάσσει αὐτοὺς γιὰ πάντα καὶ ὄχι προσωρινά μόνον ἀπὸ τὴ δύναμη καὶ κυριαρχία τοῦ θανάτου (ο). Ἡ γενικότητα τῆς ἀπάντησης συντελεῖ ὥστε ἡ Μάρθα νὰ θεωρήσῃ αὐτὴν ὅτι ἀναφέρεται στὴν καθολικὴ ἀνάσταση. Ἡ πίστη στὴν ἀνάσταση των εὐσεβῶν Ἰσραηλιτῶν, πού διακηρυττόταν ἤδη στα Δαν. ιβ 2, Β΄ Μακ. ζ 9, 14 καὶ ἐξῆς, ὅπως καὶ στους Ψαλμοὺς Σολομώντος (γ 16), οἱ ὁποῖοι συγγράφηκαν γύρω στο 80 π.Χ., ἦταν γενικῶς διαδεδομένη στους Ἰσραηλίτες. Καθόλου ἀπίθανο τὴν ἴδια φράση νὰ εἶχαν ἐπαναλάβῃ στις δύο ἀδελφές κατὰ τις 4 τελευταῖες ἡμέρες καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πού τις παρηγοροῦσαν (γ,β). Εἶναι ἐξαιρετικὰ παρήγορο γιὰ ἐμᾶς, ὅταν ἔχουμε ἀγαπητοὺς στὸν τάφο, νὰ θυμόμαστε ὅτι αὐτοὶ ὁπωσδήποτε μία ἡμέρα θὰ ἀναστηθοῦν. Νὰ φέρνεις πάντοτε στὴ σκέψη σου τὸν Ἰησοῦ νὰ λέει: Οἱ γονεῖς σου, τὸ παιδί σου, ἡ σύζυγός σου, ὁ φίλος σου θὰ ἀναστηθοῦν. Τα ξηρά αὐτὰ ὀστά θὰ ζήσουν πάλι.

11,24 Λέγει αὐτῷ Μάρθα· οἶδα(1) ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ(2). 24 «Τὸ ξέρω πῶς θ' ἀναστήθῃ, ὅταν θὰ γίνῃ ἡ ἀνάσταση στὴν ἐσχάτη ἡμέρα», τοῦ ἀπάντησε ἡ Μάρθα.

(1) Οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν πίστευαν στὴν ἀνάσταση (b). «Γνωρίζω αὐτό· πιστεύω δηλαδὴ ὅτι ἀνασταίνονται οἱ νεκροί» (Κ). Δὲν ἐκδηλώνει ὀλιγοπιστία, ἀλλὰ ὅπως συνήθως καὶ πολλοὶ θλιμμένοι ἀδυνατεῖ νὰ ἀντλήσῃ ἐπαρκῆ ἀμεση παρηγοριά ἀπὸ τὴν πίστη στὴν καθολικὴ ἀνάσταση. Ἡ ἐσχάτη ἡμέρα φαίνεται νὰ εἶναι πολὺ μακριά (β). Ἡ πίστη τῆς Μάρθας εἶναι μὲν ἰσχυρή, δὲν ἔχει ὅμως ἀκόμη σὲ ἀρκετὸ βαθμὸ ἀντικείμενό τῆς τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου (γ).

(2) Ἡ τελευταία ὅλων των ἡμερῶν, ἡ ἀμέσως προηγούμενη τῆς ἐγκαθίδρυσης τοῦ ἐνδόξου αἰῶνος τοῦ Χριστοῦ· δεξ Ἰω. στ 39,44 καὶ ἱβ 48 (Γ).

11,25 Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς(1)· ἐγὼ εἰμι(2) ἡ ἀνάστασις(3) καὶ ἡ ζωὴ(4). Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται(5)·

25 Τότε ὁ Ἰησοῦς τῆς εἶπε: «Εγὼ εἰμι ἡ ἀνάσταση καὶ ἡ ζωὴ· ἐκεῖνος πού πιστεύει σ' ἐμένα, καὶ ἀν πεθάνῃ, θὰ ζήσῃ·

(1) «Πρῶτα μὲν λοιπὸν εἶπε μὲ μέτριο τρόπο «θὰ ἀναστήθῃ ὁ ἀδελφός σου», ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνη δὲν κατάλαβε, ἀποκαλύπτει λοιπὸν τὴν κρυμμένη ἐξουσία τοῦ καὶ ἀνεβάζει τὸ νοῦ τῆς» (Ζ).

(2) Στὸ παρὸν καὶ ὄχι περιορισμένα στὸ μέλλον. Μὴν υποθέτεις, Μάρθα, ὅτι σὲ παραπέμπω στὸ ἀπώτερο μέλλον (b).

(3) Αὐτοῦσιος δηλαδὴ ἡ ἀνάσταση καὶ ἡ ζωὴ, ἡ πλήρης καὶ τέλεια ἐνσάρκωσή τους, καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ὁ μόνος ἀσφαλῆς φορέας τους στους ἀνθρώπους (κ). Εγὼ εἰμι «ἡ δύναμη τῆς ἀνάστασης καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, αὐτός πού ἀνασταίνει καὶ δίνει ζωὴ ὡς Θεός» (Ζ).

(4) «Ὁ Κύριος εἶπε τὸν εαυτό του ζωὴ, ὄχι ζῶο. Διότι τὸ μὲν ζῶο εἶναι δεκτικὸ ζωῆς, ἡ ζωὴ ὅμως παρέχει τὸ νὰ ζεῖ κάποιος. Ὅπως ἡ σοφία καὶ ὁ σοφός· ὁ μὲν σοφός λαμβάνει, ἡ δὲ σοφία δίνει» (αμ).

Ἡ, λέγεται γιὰ τὴν μακάρια ζωὴ μετὰ τὴν ἀνάσταση. «Καρπὸς βεβαίως καὶ τιμὴ τῆς πίστεως στὸ Χριστό, εἶναι ἡ αἰώνια ζωὴ... Διότι παρόλο πού λόγω τοῦ Χριστοῦ ἀνασταίνομαστε ὅλοι, ἀλλὰ ζωὴ ἀληθινή εἶναι αὐτή, τὸ νὰ ζεῖ δηλαδὴ κάποιος χωρὶς τέλος μὲ μακαριότητα· διότι δὲν διαφέρει σὲ τίποτα ἀπὸ θάνατο τὰ νὰ ζεῖ κάποιος στὴν κόλαση μόνον» (Κ).

Ἡ, μὲ τὴν ἔννοια, μὲ τὴν ὁποία λέγεται ὁ Κύριος καὶ στὸ ε 26. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν, ἡ φράση «Εγὼ εἰμι ἡ ἀνάσταση καὶ ἡ ζωὴ»=Εἰμι ἡ ἀνάσταση ἐπειδὴ εἰμι ἡ ζωὴ (Stier). Ἡ ζωοποιὸς δύναμη τοῦ Ἰησοῦ, ὡς ζωῆς τοῦ κόσμου, ἐξασφαλίζει τὴν τελικὴ ἀνάσταση, τῆς ὁποίας εἶναι ἡ μεγάλη αἰτία (ο). Γιὰ αὐτὸ καὶ ἡ πνευματικὴ ζωὴ, τὴν ὁποία ὁ Κύριος μεταδίδει στους δικούς του, εἶναι γιὰ αὐτοὺς, εἴαν ἔχουν ἤδη πεθάνῃ, ἐγγύηση καὶ γιὰ τὴ σωματικὴ τους ἀνάσταση· εἴαν πάλι εἶναι τῶρα ζωντανοὶ ἀνουψώνονται μὲσω αὐτῆς πᾶνω ἀπὸ τὸ παροδικὸ περιστατικὸ τοῦ φυσικοῦ θανάτου. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια των σ. 25 καὶ 26 (γ). Καὶ οἱ δύο ἐρμηνείες εἶναι σοβαρές.

(5) «Καὶ ἀν πεθάνῃ τῶρα τὸν ἐδῶ θάνατο, θὰ ζήσῃ τὴν ἐκεῖ ζωὴ, τὴν μακάρια» (Ζ). Ἡ, πῖο σωστά, θὰ ζήσῃ καὶ μὲ τὸ σῶμα (b), ἀφοῦ θὰ ἀναστήθῃ ἐν καιρῷ ἀπὸ ἐμένα.

«Λέγοντας λοιπὸν ὁ Σωτὴρας ὅτι «εἴαν πεθάνῃ θὰ ζήσῃ», δὲν κατάργησε τὸ θάνατο στὴν τωρινὴ ζωὴ· ἀλλὰ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἔχει δύναμη ἐναντίον των πιστῶν τόσο, ὅσο στὸ νὰ συμβεῖ μόνον, διότι στὸν κατάλληλο καιρὸ ἔχει ἐπιφυλάξει τὴ χάρη τῆς ἀνάστασης. Λέει λοιπὸν, ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἀμοῖρος τοῦ σωματικοῦ θανάτου, λόγω τῆς ἀνθρώπινης φύσης, αὐτός πού πιστεύει σὲ ἐμένα, ἀλλὰ ὅμως δὲν θὰ πάθει τίποτα τὸ φοβερὸ ἀπὸ αὐτόν, ἀφοῦ ὁ Θεός μπορεῖ εὐκόλα νὰ ζωοποιεῖ ὅποιον θέλει» (Κ). Εἶναι ἀνεῖπυτη παρηγοριά γιὰ ὅλους τους ἀγαθοὺς χριστιανούς τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ἡ ἀνάσταση καὶ ἡ ζωὴ καὶ θὰ εἶναι καὶ γιὰ αὐτοὺς πηγὴ ζωῆς, ἡ ὁποία θὰ τους ἀναστήσῃ. Θὰ

αναστήσει το σώμα τους. Παρόλο που αυτό θα νεκρωθεί και θα διαλυθεί, παρόλο που θα αποσυντεθεί και τα στοιχεία από τα οποία αποτελούνταν, όταν ήταν ζωοποιημένο, θα διασκορπιστούν και θα αναμιχθούν με το κοινό χρώμα, μέχρι σημείου, ώστε κανείς πλέον να μην μπορεί να τα διαχωρίσει ή και να τα διακρίνει, όμως είμαστε βέβαιοι, ότι το σώμα αυτό θα ζήσει πάλι και θα αναστηθεί ένδοξο και άφθαρτο σώμα. Ως προς την ψυχή, της οποίας η φύση είναι να μην πεθαίνει, αλλά να είναι αθάνατη, εάν ήδη με την πίστη ζει την αληθινά πνευματική ζωή, και όταν το σώμα κυριευτεί από το θάνατο, αυτή θα εξακολουθεί να απολαμβάνει την ευτυχία αυτής της ζωής και αντίθετα με το σώμα το οποίο θα κυριευτεί από το θάνατο, αυτή θα μπει ολόκληρη στην ουράνια και μακάρια ζωή. Είναι μακάριος εκείνος, ο οποίος μέσω της πίστης ενσωματώθηκε στο Χριστό, ο οποίος είναι η ανάσταση και η ζωή, και έτσι μετέσχε ήδη από την παρούσα ζωή στην εν Χριστώ ζωή και έλαβε μέρος στην ανάσταση από τα νεκρά έργα της αμαρτίας. Διότι πλέον πάνω του καμία εξουσία δεν θα έχει ο δεύτερος θάνατος, ο οποίος θα είναι και αιώνιος χωρισμός από το Θεό. Μη λησμονούμε εξάλλου, ότι η ζωή στην οποία από την παρούσα ζωή μπαίνει ο πιστός με την σχέση του με το Χριστό, δεν είναι άλλη και διαφορετική από τη ζωή την οποία θα απολαύσει μετά το θάνατο και την ανάστασή του. Είναι μία και η ίδια. Ο θάνατος δεν είναι το τέλος της μίας ούτε η ανάσταση η αρχή της άλλης, αλλά διαμέσου της παρούσας ζωής και του θανάτου και της ανάστασης ρέει μία ατελείμη και άφθαρτη ζωή. Το φως του σήμερα και το φως του αύριο δεν είναι δύο αλλά μία ενιαία και συνεχής ακτινοβολία. Το φως του σήμερα δεν σβήνει με τη δύση του ηλίου για να ανάψει και πάλι το επόμενο πρωί, αλλά είναι συνεχές, που στέλνεται ασταμάτητα από τον δίσκο του ηλίου που διαρκώς φωτίζει. Έτσι και η ζωή της ψυχής, η οποία ενώθηκε με το Χριστό και έζησε μέσω αυτού. Δεν διακόπτεται ποτέ. Η ψυχή του πιστού ζει πριν το θάνατο, εξακολουθεί να ζει και στο θάνατο και ζει πληρέστερα, ευτυχέστερα και με ισχυρότερη ενέργεια μετά το θάνατο και την ανάσταση.

11,26 και πᾶς ὁ ζῶν(1) καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ(2) εἰς τὸν αἰῶνα(3). Πιστεύεις τοῦτο(4);

26 και καθένας που ζει κι εμπιστεύεται σ' εμένα δε θα πεθάνει ποτέ. Το πιστεύεις αυτό;»

(1) «Αυτός που ζει ακόμα την εδώ ζωή» (Ζ). Εάν ο σ. 25 αναφερόταν στους ήδη πεθαμένους, άρα λοιπόν και στον Λάζαρο, ο σ. 26 αναφέρεται σε αυτούς που δεν έχουν ακόμη πεθάνει, αλλά ζουν ακόμη τη φυσική ζωή, άρα λοιπόν και στις δύο αδελφές. Με τους δύο αυτούς στίχους λέει ο Κύριος: «Ούτε αυτός (ο Λάζαρος) πέθανε, ούτε εσείς [οι αδελφές του] θα πεθάνετε» (Χ). Αυτός που πιστεύει στο Χριστό είτε είναι ζωντανός είτε νεκρός απολαμβάνει αιώνια ζωή και βρίσκεται σε κατάσταση ατελείμητης ευτυχίας που εκτείνεται και πέραν του τάφου (ο).

(2) Τον θάνατο «τον ψυχικό» (Θφ). «Παρόλο που θα πεθάνει πρόσκαιρα λόγω του θανάτου της σάρκας, δεν θα πεθάνει ποτέ λόγω της ζωής του πνεύματος και της αθανασίας της ανάστασης» (Αυ). «Αυτός που πίστεψε σε αυτόν, στη μέλλουσα ζωή θα έχει ατελείμητη ζωή με μακαριότητα και ολόκληρη αφθαρσία» (Κ).

(3) Δες δ 14 και η 51. Ή, ουδέποτε θα πεθάνει, δεδομένου ότι ο ειρηνικός προσωρινός θάνατος του πιστού δεν είναι ο πικρός θάνατος, τον οποίο οι μακριά από το Χριστό τρέμουν. Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «δεν θα πεθάνει τον εκεί θάνατο, τον άθλιο» (Ζ). Με το να πει δηλαδή «εις τον αιώνα, μίλησε για τον μελλοντικό αιώνα» (Κ).

(4) «Λέγοντας στην Μάρθα «πιστεύεις;», απαιτεί την ομολογία της πίστης η οποία είναι μητέρα και πρόξενος της ζωής» (Κ). Ποιό «αυτό»; «Το ότι εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή και τα επόμενα» (Ζ). Με την ερώτηση λοιπόν αυτή συγχρόνως επανέρχεται στο θέμα, από το οποίο η Μάρθα είχε απομακρυνθεί, δηλαδή στην ανάσταση του Λαζάρου (g). Και πριν ακόμη ενεργήσει προκαλεί ζωηρότατα την πίστη της Μάρθας, η οποία πρέπει τώρα να καταλάβει ότι ο Ιησούς είναι πολύ ισχυρότερος από όσο αυτή νόμιζε (F).

«Διότι το ζητούμενο δεν ήταν μόνο να αναστηθεί ο Λάζαρος, αλλά έπρεπε και αυτοί και οι παρόντες να οδηγηθούν στην πίστη» (Σχ). Πιστεύεις αυτό; Όταν διαβάζουμε ή ακούμε το λόγο του Χριστού αναφορικά με τα μεγάλα και θαυμαστά της μελλοντικής ζωής και του ουράνιου κόσμου που ξεπερνούν κάθε κατανόηση, πρέπει να θέτουμε στους εαυτούς μας σοβαρά το ερώτημα: Πιστεύουμε αυτό; Ειδικά πιστεύουμε στην αλήθεια αυτή, την οποία διακηρύττει εδώ ο Χριστός και η οποία παρουσιάζει τόσες δυσκολίες; Αισθανόμαστε την πίστη αυτή και μεταδίδει αυτή στις ψυχές μας πληροφορία και βεβαιότητα, ώστε να μπορούμε να πούμε: Πιστεύω αυτό και το πιστεύω έτσι, όπως βεβαιώνεται σε μένα από το λόγο του Θεού; Οι σταυροί και οι δοκιμασίες της παρούσας ζωής δεν θα φαίνονται σε εμάς βαριές και ανυπόφορες, εάν πιστεύουμε στις αλήθειες και τα ελπιζόμενα αγαθά του μελλοντικού βίου, όσο πρέπει να πιστεύουμε.

11,27 Λέγει αὐτῷ· ναί, Κύριε(1), ἐγὼ(2) πεπίστευκα(3) ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ(4) ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος(5).

27 «Ναι, Κύριε», του λέει, «ἐγὼ ἔχω πιστέψει πως εσὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, που περιμέναμε νὰ ῥθει στὸν κόσμo».

(1) Με τὴν ἀπάντησή της αὐτὴ ἀποδέχεται ὅ,τι ὁ Κύριος βεβαίωσε γιὰ τὸν εαυτὸ του.

(2) Ἡ, «μου φαίνεται ὅτι ἡ γυναίκα δὲν κατάλαβε τὸ λόγο. Ἀλλὰ ὅτι ἦταν μὲν κάτι μεγάλο τὸ λεγόμενο, τὸ κατάλαβε, δὲν κατανόησε ὁμως τὸ παν. Γιὰ αὐτὸ, ἐνῶ ἄλλο ρωτήθηκε, ἄλλο ἀπαντᾷ» (X).

Ἡ, κατανόησε μὲν τὰ λεγόμενα ἀπὸ τὸν Κύριο, ἀλλὰ δὲν αισθάνεται τὸν εαυτὸ της σὲ θέση νὰ διατυπώσῃ τὸ περιεχόμενο τῆς πίστεως της γιὰ ἀλήθειες τόσο νέες γιὰ αὐτὴν καὶ χρησιμοποιοῖ φράσεις οικεῖες σὲ αὐτὴν γιὰ νὰ εκφράσῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι γιὰ αὐτὴν ὅ,τι μέγιστο καὶ οτιδήποτε καὶ ἀνβεβαίωνε γιὰ τὸ πρόσωπό του ὁ Ἰησοῦς, δὲν θὰ ἔλεγε ποτέ κάτι υπερβολικό (g).

Ἡ, με τὸ Ἐγὼ ἔχω πιστέψει ὅτι... δείχνει τὴν αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία χωρὶς κάποιο δισταγμὸ ἀποδέχεται τὴν διακήρυξη τοῦ Κυρίου γιὰ τὸν εαυτὸ του (F). Οἱ δύο τελευταῖες ἐρμηνεῖες εἶναι οἱ πιο σοβαρές.

Ὅ,τι εἶπε ὁ Χριστὸς, δηλαδὴ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, υπῆρξε ὁ καθοδηγητὴς καὶ ὁ κανόνας τῆς πίστεως τῆς Μάρθας. Χωρὶς κάποια ἀλλοίωση ἢ ἐξαίρεση ἢ ἐπιφύλαξη, δέχεται αὐτόν, ὅπως τὸν εἶπε ὁ Κύριος. «Ναι Κύριε» καὶ με τὶς δύο αὐτὲς λέξεις υπογράφει τὴν ἀλήθεια γιὰ ὅ,τι ὁ Κύριος ὑποσχέθηκε.

Ἡ πίστη εἶναι ἡ ἠχώ τῆς θείας ἀποκάλυψης καὶ αὐτὸς που πιστεύει ἐπαναλαμβάνει τὰ ἴδια λόγια, ὅπως αὐτὰ λέγονται στὴν θεία ἀποκάλυψη, καὶ εἶναι ἀποφασισμένος νὰ ἐμμείνῃ στὰ λόγια αὐτά.

(3) Τὸ ἐγὼ με παρακείμενο προσδίδει ἔμφαση (β). Ὁ παρακείμενος δηλώνει πίστη παλαιά, που παραμένει καὶ εἶναι θεμελιωμένη (F,ο).

(4) Ἡ, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ με εὐρεία ἐννοία, τίτλος συνώνυμος με τὸ Χριστὸς ἢ Μεσσίας (F). Ἡ, πιθανότερο, πρόκειται γιὰ τίτλο που φανερά σημαίνει κάτι ἄλλο ἀπὸ τὸν τίτλο Χριστὸς, διότι ἀλλιῶς θὰ εἶχαμε κάποια περιττὴ ταυτολογία (g). «Ὁμολογῶ με ἀκρίβεια ὅτι δὲν πιστεύει ἀπλῶς ὅτι εἶναι Χριστὸς καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· διότι χριστὸς (=χρισμένος) μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἓνας προφήτης ἐπειδὴ χρίστηκε, καὶ ὁ ἴδιος μπορεῖ νὰ ἐννοηθεῖ καὶ υἱὸς· ἀλλὰ λέγοντας με τὸ ἄρθρο Ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁμολόγησε τὸν ἓναν καὶ ἐξαίρετο καὶ ἀληθινὰ Υἱό» (K). Εὐγενὴς καὶ θερμὴ ὁμολογία, που μοιάζει πού με αὐτὴν τοῦ Πέτρου. Δες Ματθ. 1στ 16 (F).

(5) Με αὐτόν τὸν τρόπο ὁ ἐρχόμενος προφήτης περιγραφόταν στὶς λαϊκὲς συνομιλίες. Δες Ἰω. στ 14, Ματθ. 1α 3, Λουκ. ζ 19-20. Ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποίησε τὴν φράση αὐτὴ γιὰ τὸν εαυτὸ του περισσότερες ἀπὸ μία φορές. Δες Ἰω. θ 39, 1στ 28, 1η 37 (β).

11,28 Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπήλθε(1) καὶ ἐφώνησε Μαρίαν(2) τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα(3) εἰποῦσα· ὁ διδάσκαλος(4) πάρεστι καὶ φωνεῖ σε(5).

28 Ἀφού τα εἶπε αὐτά, ἐφυγε καὶ εἰδοποίησε κρυφά τὴν ἀδελφὴ τῆς τῆς Μαρία, λέγοντας: «Ὁ Διδάσκαλος ἐφτάσε καὶ σε ζητάει».

(1) «Γιὰ νὰ καλέσῃ τὴν ἀδελφὴ τῆς ὥστε καὶ αὐτὴ νὰ γίνῃ κοινωνὸς τῆς χαρᾶς γιὰ τὸ προσδοκώμενο γεγονός» (K).

(2) Χωρὶς ἄρθρο, ὅπως κάλεσε αὐτὴν ἡ Μάρθα με τὸ ὄνομά της (β).

(3) «Γιὰ νὰ μὴν τὸ μάθουν οἱ παρόντες» (Z). Ἡ, «ἐπειδὴ κάθονταν ἐκεῖ δίπλα κάποιοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους που φθονοῦσαν τὸ Χριστὸ ἐπειδὴ θαυματουργοῦσε» (K) καὶ καλεῖ αὐτὴν μυστικά, ἔτσι ὥστε αὐτοὶ «νὰ μὴν τὸν φανερώσουν στους ἐχθρούς του» (Z). Ἡ, πιο σωστά, διότι ἡ Μάρθα ἐπιθυμοῦσε νὰ δεῖ ἡ ἀδελφὴ τῆς τὸν Ἰησοῦ ἰδιαιτέρως (β) καὶ νὰ συνομιλήσῃ μαζί του κατ' ἴδιαν χωρὶς νὰ διακόπτεται στὴ συνομιλία αὐτὴ ἀπὸ τὴν παρουσία ἄλλων (ο). Πιθανῶς ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς παράγγειλε αὐτὸ στὴ Μάρθα (g). Οἱ ἅγιοι καλοῦνται στὴν μυστικὴ κοινωνία με τὸν Κύριο με κλήση μυστικὴ, που μεταδίδεται σὲ αὐτοὺς καὶ δὲν εἶναι γνωστὴ στους ἄλλους. Ἐχουν αὐτοὶ ἄρτο γιὰ φαγητό, τὸν ὁποῖο ὁ κόσμος ἀγνοεῖ, καὶ καλοῦνται σὲ ἀπόλαυση χαρᾶς, στὴν ὁποία κανεὶς ξένος δὲν μπορεῖ νὰ ἀναμιχθεῖ.

(4) Ἐτσι συνήθιζαν νὰ ὀνομάζουν τὸν Ἰησοῦ ὅταν μιλοῦσαν γιὰ αὐτόν μεταξύ τους (b). Δες Ἰω. α 39, 1η 13, κ 16. Ὁ Διδάσκαλος εἶναι παρών. Αὐτὸς τοῦ ὁποίου τὴν ἀφιξὴ ποθήσαμε, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ καλύτερος τῶν φίλων καὶ ἔχει μέσα του ἀφθονὰ καθετί που θὰ ἀναπληρώσῃ τὶς ἀπώλειές μας καὶ θὰ μας παρηγορήσῃ γιὰ αὐτές. Ἦλθε ὁ Διδάσκαλος ὁ ὁποῖος θὰ μας μάθει καὶ με τὸ νόμο τοῦ θὰ μας διδάξῃ (ψαλμ. 93, 12) πῶς ἀπὸ τὸ θλιβερό νὰ βγάζουμε τὸ χαρμόσυνο καὶ ἀπὸ τὸ πικρὸ τὸ γλυκό.

(5) «Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπε πού ἢ πότε ἢ πῶς ὁ Κύριος κάλεσε τὴν Μαρία» (Au). Ἡ, «ἡ Μάρθα λέει αὐτὸ, ἐκλαμβάνοντας ὡς διαταγὴ καὶ φωνὴ τὴν ἀπαραίτητη ἀνάγκη τοῦ πράγματος καὶ τὸ χρέος τῆς παρουσίας» (K). Ἡ, πιο σωστά, εἴτε ὁ Ἰησοῦς ξεκάθαρα διέταξε νὰ κληθεῖ ἡ Μαρία, εἴτε ἡ Μάρθα με τὴν ἀδειά του κάλεσε τὴν Μαρία (b) καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς «ἀποσκοπώντας νὰ διατηρήσῃ τὴν βαρῦτητα τῆς ἀφήγησης, ἀφήσε νὰ ἐννοηθεῖ ἡ πρόσκληση αὐτὴ ἀπὸ τὰ λόγια τῆς

Μάρθας» (Αυ). «Ο ευαγγελιστής το παρέλειψε, διότι μόνο ένα θεωρούσε σημαντικό, να πει μόνα τα αναγκαία» (Θμ).

11,29 Εκείνη ως ήκουσεν, ἐγείρεται(1) ταχύ(2) καὶ ἔρχεται(1) πρὸς αὐτόν.

29 Εκείνη, μόλις το άκουσε, σηκώθηκε γρήγορα κι έτρεξε να πάει κοντά του,

(1) Η ζωηρή συγκίνηση της Μαρίας στο άκουσμα της είδησης αυτής απεικονίζεται στα ρήματα που εκφέρονται σε ενεστώτα (g). Υπάρχει όμως και η γραφή ηγέρθη... και ήρχετο. Πάντως η βιασύνη («ταχύ») της Μαρίας παρουσιάζει αυτήν «ότι έχει θερμό φρόνημα ευσέβειας και πολλή αγάπη σε αυτόν (τον Ιησού)» (Κ). Σπεύδει η Μαρία «από πολλή κατεξοχήν τιμή προς αυτόν» (Ζ).

(2) Σηκώνεται από τη θέση της που καθόταν δεχόμενη τα συλλυπητήρια και τις παρηγοριές των επισκεπτών. Δες σ. 20. «Ενώ όλοι κάθονταν κοντά της και αυτή πενθούσε και θρηνούσε, δεν περίμενε να έλθει ο διδάσκαλος προς αυτήν, ούτε τήρησε την αξία, ούτε κατανικήθηκε από το πένθος... αλλά με το που άκουσε, έρχεται αμέσως προς αυτόν» (Χ). «Και που σηκώθηκε, δεν σηκώθηκε απλώς, αλλά γρήγορα» (Ω). Η Μαρία παραβιάζει τους τύπους της κατά κόσμον καλής συμπεριφοράς, εφόσον αφήνει απότομα τους επισκέπτες της και φεύγει έξω από το σπίτι. Ας μην εμποδιζόμαστε και εμείς από υποχρεώσεις ευγένειας και τιμητικών προσκλήσεων του κόσμου από το να αρπάζουμε τις σε οποιοδήποτε χρόνο ευκαιρίες για να επικοινωνήσουμε με το Χριστό.

11,30 Οὕτω δὲ ἐληλύθει(1) ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ(2) ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα.

30 γιατί ο Ιησούς δεν είχε φτάσει ακόμα στο χωριό, αλλά βρισκόταν στον τόπο όπου τον συνάντησε η Μάρθα.

(1) Λεπτομέρεια που υποδηλώνει, ότι αυτός που εξιστορεί το γεγονός υπήρξε αυτόπτης (F). Ο σ. χρησιμεύει για να συνδέσει τα τμήματα της διήγησης και να δείξει γιατί οι Ιουδαίοι υπέθεσαν ότι η Μαρία πήγαινε στο μνημείο του αδελφού της. Ο τάφος του Λαζάρου βρισκόταν έξω από το χωριό. Για την ταφή των νεκρών έξω από τα όρια των πόλεων και των χωριών δες Λουκ. ζ 12 (ο). Υπάρχει και η γραφή: ην έτι εν τω τόπω...

(2) «Ήταν ακόμη εκεί... περιμένοντας αυτές, για να μην δώσει την εντύπωση ότι ορμά στο θαύμα από φιλοδοξία» (Ζ). Ήθελε αυτός μόνος μαζί με τις δύο αδελφές να επισκεφτεί τον τάφο (μ). Ο Κύριος ήθελε να αποφύγει οτιδήποτε μπορούσε να διεγείρει την προσοχή του κόσμου. Ήθελε και εδώ να ενεργήσει αθόρυβα όπως στα Μαθ. θ 30, Μάρκ. ζ 24,36. Η θέληση όμως του Πατέρα έδωσε στο θαύμα αυτό την μεγαλύτερη δυνατή λαμπρότητα (g). Δες εδώ την σπουδή και τον ζήλο του Χριστού για το έργο του. Στεκόταν έξω από την πόλη, όπου κοντά θα ήταν και ο τάφος του Λαζάρου, για να είναι έτοιμος να μεταβεί εκεί. Και δεν προτίμησε να μεταβεί στην πόλη για ανάπαυση μετά την κοπιαστική πορεία του, εφόσον είχε ακόμη έργο να επιτελέσει. Κουρασμένος όπως ήταν, παρέμεινε έξω από την πόλη και δεν μπήκε σε αυτήν για να μην προκληθεί συρροή του λαού, όταν πάλι θα έβγαινε για επίσκεψη του τάφου, και αποκτήσει έτσι το θαύμα και χαρακτήρα επίδειξης. Ο θεάνθρωπος αποφεύγει την επίδειξη, αλλά ο Πατέρας του οικονομεί έτσι τα πράγματα, ώστε το θαύμα να γίνει μπροστά στα μάτια του πλήθους.

11,31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι(1) οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρῖαν ὅτι ταχέως ἀνέστη(2) καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ(3), λέγοντες(4) ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλάσῃ(5) ἐκεῖ.

31 Οι Ιουδαίοι, λοιπόν, που ήταν στο σπίτι και την παρηγορούσαν, όταν είδαν τη Μαρία να σηκώνεται βιαστικά και να βγαίνει από το σπίτι, την ακολούθησαν, νομίζοντας πως πηγαίνει στο μνήμα για να κλάψει εκεί.

(1) «Για ποια αιτία ο ευαγγελιστής αφηγείται αυτό σε εμάς; Για να δείξει σε εμάς τι προκάλεσε την πολυάριθμη συρροή του λαού, όταν ο Λάζαρος αναστήθηκε» (Αυ). «Είπε την αιτία λόγω της οποίας πολλοί έτρεξαν στο μνήμα, και βρέθηκαν και έγιναν θεατές του θαύματος» (Κ).

(2) «Δείχνει ότι έτσι έτρεξε, ώστε να τον προφθάσει που ερχόταν» (Χ). Οι Ιουδαίοι όμως που ήταν μαζί της, την αιφνίδια αυτή και ορμητική κίνηση της Μαρίας την εξέλαβαν ως έκρηξη θλίψης που την ωθούσε στον τάφο του αδελφού της.

(3) «Την ακολουθούν μαζί, κάνοντας αυτό με εσωτερική προσταγή Θεού, έτσι ώστε να μαζευτούν ώστε να δουν το θαύμα έστω και αν δεν ήθελαν» (Κ). «Ακολούθησαν για να την συγκρατήσουν μήπως τυχόν επρόκειτο να διαπράξει κάτι κακό στον εαυτό της» (Ζ) φοβούμενοι τις συνέπειες της υπερβολικής λύπης, με σκοπό να παρηγορήσουν και να πείσουν αυτήν να γυρίσει γρήγορα στο σπίτι (ο). Όπως φαίνεται από το σ. 39 ακολούθησε μαζί και η Μάρθα.

(4) Υπάρχει και η γραφή δόξαντες=νόμισαν.

(5) Φανερώνει όχι το σιωπηλό (= «δάκρυσε» σ. 35) αλλά το ασυγκράτητο κλάμα. Δες Μάρκ. ε 38, Λουκ. ζ 13, Πράξ. θ 39, Ματθ. β 18 και Ιω. κ 11, 13, 15 (β).

11,32 Ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας(1) λέγουσα αὐτῷ· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε(2), οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου(3) ὁ ἀδελφός.

32 Ἡ Μαρία ὁμως, ὅταν ἦρθε ἐκεῖ που ἦταν ὁ Ἰησοῦς, καθὼς τὸν ἀντίκρυσε, ἔπεσε στα πόδια του και του ἔλεγε: «Κύριε, ἀν ἦσουν ἐδῶ, δε θα πέθαινε ὁ ἀδερφός μου».

(1) Υπάρχει και η γραφή: προς τους πόδας. «Ἦταν πιο θερμή ἀπὸ τὴν ἀδελφή σὴν τιμὴ προς αὐτὸν, διότι πράγματι αὐτὴ ἔπεσε στα πόδια του» (Ζ). «Δεν ντράπηκε τὸν ὄχλο, οὔτε τὴν ὑπόνοια που εἶχαν για αὐτὸν (διότι ἦταν ἐκεῖ πολλοὶ και ἀπὸ τους ἐχθροὺς...) ἀλλὰ ἀπομάκρυνε ὅλα τα ἀνθρώπινα μπροστὰ σὴν παρουσία του Διδασκάλου και για ἓνα μόνο ενδιαφερόταν, για τὴν τιμὴ στον διδάσκαλο» (Χ). Ἡ θέση κοντὰ στα πόδια του Ἰησοῦ ἦταν ἀγαπητὴ σὴν Μαρία. Δες Λουκ. ι 39, Ιω. ιβ 3(g). Ἡ Μαρία σε παλαιότερο χρόνο κάθισε δίπλα στα πόδια του Ἰησοῦ και ἀκούγε τὸ λόγο του. Τώρα κάτω ἀπὸ ἄλλες περιστάσεις βρίσκεται δίπλα στα ἴδια πόδια. Εκείνοι, οἱ ὁποῖοι σε ὠρες εἰρήνης θέτουν τους εαυτοὺς τους στα πόδια του Ἰησοῦ, για να διδαχτοῦν ἀπὸ αὐτὸν, μποροῦν με ἐμπιστοσύνη και ἐλπίδα σε ἡμέρες δοκιμασίας και θλίψης να πέφτουν στα ἴδια πόδια, βέβαιοι ὅτι θα βρουν ἐνίσχυση και ἀφθονοὺς οἰκτιρμοὺς. Ἐπεσε ἡ Μαρία στα πόδια του Ἰησοῦ ἐκδηλώνοντας τὴν ὑπακοή της σε ὅ,τι ὁ Κύριος εἶχε ἤδη κάνει και ἐμπιστευόμενη τὸν εαυτὸ της σὴν καλὴ του θέληση για ὅ,τι τώρα ἐπρόκειτο να γίνεἰ. Ὅταν εἴμαστε σε θλίψη πρέπει να ρίχνουμε τους εαυτοὺς μας στα πόδια του Χριστοῦ με συντριβὴ μετάνοιας ἐνθυμούμενοι τις ἀμαρτίες μας, και με ὑπομονετικὴ ὑποταγή στο θέλημα του Κυρίου. Ἡ Μαρία ἔπεσε στα πόδια του Ἰησοῦ, μολοντὸ ἦταν παρόντες οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τους ὁποῖους εἶχαν ἐχθρικὲς διαθέσεις προς τὸν Κύριο. Δεν δοκίμασε τὴν παραμικρὴ ντροπὴ ἐκδηλώνοντας τὸν σεβασμὸ της προς τὸν Διδάσκαλο, οὔτε φοβήθηκε μήπως δυσαρεστήσει αὐτοὺς που ἦλθαν για παρηγοριά της. Δουλεύουμε σε ἓναν Κύριο, τὸν ὁποῖο δεν ἔχουμε κανέναν λόγο να ντρεπόμαστε, και ὁ ὁποῖος δέχεται με τόση καλὴ διάθεση τις ταπεινὲς μας υπηρεσίες, ὥστε ἀξίζει για τὴν ευμένεια αὐτὴ να μην λογαριάζουμε καμὴ ἀποδοκιμασία ἢ δυσμένεια ἐκ μέρους των ἀνθρώπων.

(2) Ἐπαναλαμβάνει τα ἴδια ἀκριβῶς λόγια, τα ὁποῖα και στο σ. 21 ἡ Μάρθα. Καθόλου παράδοξο, ὅταν σκεφτοῦμε, ὅτι και οἱ δύο ἀδελφές εἶχαν ἐκφράσει τὸ ἴδιο αἰσθημα πολλές φορές, ἐκδηλώνοντας τὴν λύπη τους για τὴν ἀπουσία του Ἰησοῦ κατὰ τὴν ἀσθένεια του Λαζάρου (ο).

(3) Ἡ σφοδρότητα του αἰσθήματος της Μαρίας φανερώνεται και σὴν με περισσότερο πάθος (σε σχέση με τὴν Μάρθα) ἐκφρασὴ της: ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός (κ). Το ὅτι προηγείται ἡ ἀντωνυμία πρὶν τὸ ἀδελφός και μάλιστα σύμφωνα με τὴν Ἀλεξανδρινὴ γραφὴ πρὶν τὸ ἀπέθανε, παρουσιάζει τὴν Μαρία να αἰσθάνεται, ὅτι ἓνα τμήμα του εαυτοῦ της ἀποχωρίστηκε με τὸ θάνατο του Λαζάρου (g). Ὁ σ. αὐτὸς παρουσιάζει «τὴν Μαρία μεθυσμένη ἀπὸ τὴ λύπη» (Κ), και να ἐκδηλώνει εὐαισθησία παραδομένη, χωρὶς τὸ ελάχιστο ἶχνος ἀντίδρασης στο αἰσθημα που τὴν ἀπορροφά, ἀντίθετα με τὴν Μάρθα, ἡ ὁποῖα παρουσιάστηκε να ἔχει φύση πρακτικὴ και γεμάτη ἐλαστικότητα, ἱκανὴ να ἀντιδρά με ἐνεργητικότητα σε καταπιεστικὸ συναίσθημα. Πόση ἀλήθεια σε κάθε χαρακτηριστικὸ αὐτὴς της εικόνας!(g). «Ἡ Μαρία ἔχει πιο αἰσθηματικὴ ψυχὴ, ἐνῶ ἡ Μάρθα εἶναι μεν μεθυσμένη ἀπὸ τὸ πάθος (της λύπης), ἀλλὰ τὸ ὑπομένει πιο γενναῖα» (Κ).

11,33 Ἰησοῦς οὖν(1) ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν(2) και τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας(2), ἐνεβριμήσατο(3) τῷ πνεύματι(4) και ἔτάραξεν ἑαυτὸν(5),

33 Ὁ Ἰησοῦς, ὅταν τὴν εἶδε να κλαίει, να κλαίνει κι οἱ Ἰουδαῖοι που εἶχαν ἐρθεἰ μαζί της, λυπήθηκε βαθιὰ και ταραχτηκε.

(1) Ὁ σύνδεσμος αὐτὸς (οὖν) δηλώνει σχέση αἰτιότητας μεταξύ της λύπης της Μαρίας και αὐτῶν που τὴν συνόδευσαν και της ἐκτακτῆς συγκίνησης, ἀπὸ τὴν ὁποῖα κυριεύεται ὁ Ἰησοῦς. Ἡ σχέση αὐτὴ δηλώνεται ἐπίσης και με τις λέξεις «ὡς εἶδεν», ὅπως και με τὴν ἐπανάληψη της μετοχῆς «κλαίουσαν» «κλαίοντας» σαν ἐπωδὸ στο τέλος κάθε μίας ἀπὸ τις δύο προτάσεις (g).

(2) «Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δεν ἦταν μόνο Θεός ἀπὸ τὴ φύση του, ἀλλὰ και ἀνθρώπος, πάσχει μαζί με τους ἄλλους τὸ ἀνθρώπινο» (Κ). Κινεῖται «ἡ ἀνθρώπινη φύση μέσα του σε συμπάθεια· διότι τὸ να βλέπουν ἄλλους να δακρῦζουν ἐρεθίζει τους φιλάνθρωπους σε οἶκτο» (Ζ).

(3) Στους Ὁ τὸ ἐμβριμῶμαι σημαίνει δείχνω ἀγανάκτηση (Δαν. ια 30 σύμφωνα με τὸν κώδικα Chisianus) και ἡ λέξη ἐμβριμῶμα χρησιμοποιεῖται για τὴν ὀργὴ του Ἰεχωβά στο Θρήνοι Ἰερεμίου β 6. Στο Μάρκ. ιδ 5 («ἐνεβριμῶντο αὐτῇ») τὸ ρῆμα ἔχει ὁμοίως τὴν ἰδέα της ἀγανάκτησης (β). Και στα χωρία Ματθ. θ 30 και Μάρκ. α 43 μπορεῖ να ἐφαρμοστεῖ ἡ ἔννοια αὐτὴ, διότι και σε αὐτὰ ἡ λέξη σημαίνει τὸν αὐστηρὸ τόνο της ἀπειλῆς, με τὴν ὁποῖα ὁ Κύριος συνοδεύει τὴν προσταγή του (g). Ἐδῶ τὸ ὅλο χωρίο προξένησε δυσκολίες στους ἐρμηνευτές. Οἱ κυριότερες ἐρμηνείες:

Ἡ, δηλώνει την εσωτερική συγκίνηση του Ιησού· και οι 3 περιπτώσεις, στις οποίες η σπάνια αυτή λέξη εφαρμόζεται στον Ιησού (Μάρκ. α 43, Ματθ. θ 30, Ιω. ια 33,38), υπήρξαν περιπτώσεις έντονης συγκίνησης του Ιησού. Και το ρήμα εμβριμώμαι μπορεί καλά να εκφράζει το φυσικό αποτέλεσμα της ισχυρής συγκίνησης στη φωνή του. Πιθανώς η καλύτερη μετάφραση της φράσης θα ήταν «αναστέναξε βαριά με το πνεύμα» (β), κυριεύτηκε από λύπη (Lucke), στέναξε βαθιά (Ewald).

Ἡ, με την έννοια του συγκινήθηκε με αγανάκτηση· αγανάκτησε με θεία οργή. Η αιτία της ιερής αυτής αγανάκτησης υπήρξε πιθανώς πολυσύνθετη. Οργιζόταν εναντίον του θανάτου, ο οποίος προκαλούσε τόσο μεγάλη θλίψη και επιπλέον εναντίον της κακεντρέχειας των Ιουδαίων, οι οποίοι αν και συγκινημένοι τώρα, επρόκειτο μετά από λίγο με αφορμή την ανάσταση του Λαζάρου να σκληρύνουν και να ετοιμάσουν το θάνατό του (F).

Ἡ, αγανάκτησε διότι από τη μία οι λυγμοί αυτών που ήταν γύρω του τόν παρορμούσαν στο να αναστήσει τον φίλο του, αλλά από την άλλη αντιλαμβανόταν, ότι πράττοντας αυτό υπέγραφε την σε θάνατο καταδικαστική του απόφαση. Μία μερίδα από εκείνους ακριβώς, των οποίων οι λυγμοί τον ανάγκαζαν τώρα να ενεργήσει, επρόκειτο να είναι μεταξύ εκείνων, οι οποίοι θα του αφαιρούσαν τη ζωή διότι νίκησε το θάνατο (g).

Ἡ, πιο σωστά «μαλώνει κατά κάποιον τρόπο την ίδια του τη σάρκα» (K). «Όταν άρχιζε να ενεργοποιείται μέσα του η λύπη και η αγία σάρκα του να κάνει νεύμα στο δάκρυ» (K), «μάλωσε το πάθος αναχαιτίζοντας αυτό, έριξε ένα δριμύ και αυστηρό βλέμμα στην ταραχή, για να μην κάνει την ερώτηση με δάκρυα» (Z), «βεβαιώνοντας από τη μία ότι ήταν άνθρωπος αληθινά και όχι κατά φαντασίαν, και διδάσκοντάς μας από την άλλη και βάζοντας όρια και μέτρα στη λύπη και στην απουσία λύπης. Διότι και η έλλειψη συμπάθειας και η απουσία δακρύων είναι θηριώδες, και τα πολλά δάκρυα και η αγάπη στους θρήνους και η πολλή λύπη είναι γυναικώδες» (Θφ).

(4) Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «με τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος» (K), όπως κάποιοι «ερμηνεύουν ότι με τη λέξη πνεύμα εννοείται η θεότητά του, ότι μάλωσε την ανθρώπινη φύση με τη θεότητα» (Z).

Ἡ, «πνεύμα εδώ εννοείται το πάθος της σύγχυσης» (Z)· το αδιάβλητο (ακατηγόρητο) πάθος της εσωτερικής σφοδρής συγκίνησης.

Ἡ, πιο σωστά, «το ίδιο του το πνεύμα» (K)· η λογική ψυχή ως έδρα, με την οποία κάποιος πράττει ή πάσχει κάτι (G). Δες και ιβ 27· («η ψυχή μου έχει ταραχτεί») και στο ιγ 21 («ο Ιησούς ταραχτήκε στο πνεύμα του»). Παραθέτοντας τα χωρία αυτά διαπιστώνουμε, ότι δεν είναι εύκολη η διάκριση ανάμεσα στη χρήση των όρων ψυχή και πνεύμα. Σε κάθε μία από τις περιπτώσεις αυτές η ψυχή του Ιησού ταραχτήκε (β). Πιθανώς προτιμά τον όρο πνεύμα «για δήλωση εσωτερικής λύπης που αντιτίθεται στην πιο εξωτερική εκδήλωσή της, η οποία έγινε στον τάφο» (ο).

(5) Ἡ, η σάρκα του «μη μπορώντας να αντέξει την ενέργεια της ενωμένης με αυτήν θεότητας, τρέμει και παίρνει της μορφή της ταραχής» (K), «φοβούμενη την επίπληξη» (Z) της θεότητας.

Ἡ, κυριεύτηκε από σφοδρή λύπη (G).

Ἡ, πιο σωστά «κούνησε δυνατά· διότι συμβαίνει να τινάζονται τα ανώτερα μέρη του σώματος αυτών που έτσι συγκρατούνται» (Z). Υποδηλώνει την ενεργητική αντίδραση με την οποία ο Ιησούς αποτίναξε από πάνω του την συγκίνηση, η οποία προς στιγμήν τον κυριεύσε και ανέκτησε την πλήρη κυριαρχία του εαυτού του (g) «και συγκρατεί τη λύπη» (αμ), «ώστε να μην γίνει με κλάμα η ερώτηση» (Θφ). «Αυτά δεν είναι γνωρίσματα ούτε της σάρκας που δεν έχει νόηση, ούτε της θεότητας που δεν μεταβάλλεται, αλλά της ψυχής, που έχει νόηση και λυπάται και ταραίζεται και αγωνιά και νοερά αισθάνεται το πάθος» (A). Ο Κύριος είχε όλα τα αδιάβλητα πάθη και τις συγκινήσεις της ανθρώπινης φύσης, διότι «όφειλε να ομοιωθεί σε όλα με τους ανθρώπους». Αλλά είχε τέλεια και απόλυτη κυριαρχία πάνω σε αυτά τα πάθη.

11,34 και(1) εἶπε(2)· ποῦ τεθείκατε αὐτόν(3); Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε(4).

34 «Πού τον έχετε βάλει;» τους ρώτησε. Του λένε: «Κύριε, έλα και δες».

(1) Τα αλλεπάλληλα «και» παρουσιάζουν τον εσωτερικό σύνδεσμο των διαφόρων αυτών συγκινήσεων, οι οποίες διαδέχονται η μία τις άλλες τόσο αστραπιαία στο εσωτερικό του Ιησού (g).

(2) «Συγκράτησε την ταραχή και έτσι ρωτά, ώστε να μην γίνει με κλάμα η ερώτηση» (X).

(3) Ἡ «δεν ρωτά επειδή αγνοούσε· διότι αυτός που ήταν σε άλλο τόπο και ήξερε ότι πέθανε, πώς αγνοούσε το μνήμα;... Από συγκατάβαση λοιπόν είπε και αυτό, τραβώντας με το λόγο πολλούς στον τόπο και κάνει πως αγνοεί, χωρίς καθόλου να αρνείται την φτώχεια της ανθρώπινης φύσης αυτός που είναι από τη φύση του Θεός και ξέρει τα πάντα... Και το ότι ρωτά δεν συνεπάγεται καμία άγνοια για αυτόν που έγινε άνθρωπος σαν εμάς για χάρη μας» (K).

Ἡ, «ως άνθρωπος μεν ρωτά και δακρύζει και τα άλλα κάνει, όσα βεβαιώνουν ότι είναι άνθρωπος· ως Θεός όμως, ανασταίνει τον τετραήμερο... και ενεργεί τα υπόλοιπα, όσα μαρτυρούν, ότι είναι Θεός.

Διότι θέλει να γίνουν γνωστές και οι δύο του φύσεις και για αυτό παρουσιάζει τα μεν με τρόπο που αρμόζει σε άνθρωπο, τα δε με τρόπο που αρμόζει σε Θεό» (Ζ).

(4) Δες α 39.

11,35 (1) Έδάκρυσεν(2) ὁ Ἰησοῦς(3).

35 Τότε ο Ιησοῦς δάκρυσε.

(1) Ο συντομότερος από τους στίχους της Βίβλου, αλλά που εκφράζει τόμους ολόκληρους ως προς τις ανθρώπινες συμπάθειες του Ιησού (ο). Διδασκόμαστε από αυτόν, ότι ο Χριστός ήταν πραγματικά και αληθινά άνθρωπος και μαζί με τα παιδιά του κοινώνησε και μετείχε όχι μόνο στη σάρκα και το αίμα τους, αλλά και στην ψυχή που είναι επιδεκτική της χαράς και της λύπης και στα άλλα ανθρώπινα συναισθήματα. Ο Χριστός απέδειξε την ανθρώπινη φύση του και δάκρυσε και με τις δύο έννοιες της λέξης. Δηλαδή ως άνθρωπος μπορούσε να δακρύσει και ως ευαίσθητος και πονετικός άνθρωπος έπρεπε να δακρύσει προτού αποδείξει και την θεότητά του. Πόσο ο Θεός της αγάπης συμπαθεί τους πόνους και τα δάκρυα των τέκνων του στη γη δεν θα το ξέραμε τόσο σαφώς ούτε θα το πληροφορούμασταν τόσο πολύ, εάν ο Υιός του δεν έπαιρνε και σάρκα ανθρώπινη. Τα δάκρυα των ανθρώπων τον συγκινούσαν αμέσως, όπως και οι αθλιότητές τους τον έφεραν από τον ουρανό στη γη. Τα αυτιά του υπήρξαν και είναι πάντοτε ανοιχτά για να ακούνε τους στεναγμούς τους και ο ήχος των θρήνων τους βρίσκει αμέσως απήχηση στην καρδιά του.

(2) «Ο ευαγγελιστής τονίζει συνέχεια με τόση επιμονή και λέει ότι δάκρυσε και ότι συγκινήθηκε, για να μάθεις, ότι αληθινά ντύθηκε την φύση μας» (Χ).

«Επειδή δηλαδή λέει μεγάλα σχετικά με αυτόν περισσότερο από τους άλλους ευαγγελιστές, και στα σωματικά μιλά πολύ ταπεινότερα. Για αυτό και στο πένθος λέει ότι ήταν πολύ ανθρώπινος, φανερώνοντας από αυτό την αλήθεια της ενανθρώπησης» (Σχ). Δάκρυσε, σε αντίθεση με την χρήση του ρήματος κλαίω που χρησιμοποιήθηκε πριν. Δεν ξέσπασε σε λυγμούς και θρήνους, αλλά απλώς δάκρυσε.

«Δακρύζει μόνο και αμέσως συγκρατεί το δάκρυ, για να μην δώσει την εντύπωση ότι είναι κανένας ωμός και απάνθρωπος, και εμάς στις ίδιες περιπτώσεις μάς διδάσκει να μην παραλύουμε ψυχικά για τους πεθαμένους. Διότι το μεν (δάκρυ) είναι αποτέλεσμα συμπάθειας· ενώ το άλλο είναι γυναικείο και άνανδρο» (Κ).

«Δάκρυσε, αποφεύγοντας από τη μία την έλλειψη συμπάθειας και τη θηριωδία και αρνούμενος από την άλλη ως αγένεια την αγάπη στη λύπη και το πολύ κλάμα. Διότι με το να δακρύσει για τον φίλο ο ίδιος και φανέρωσε την κοινωνικότητα της ανθρώπινης φύσης και μας απάλλαξε από τις ακρότητες προς το ένα και το άλλο, μη επιτρέποντας ούτε να εκθηλυνομάστε μπροστά στα πάθη, ούτε να γινόμαστε αναίσθητοι μπροστά στα λυπηρά» (Β).

Πουθενά δεν αναφέρεται ότι ο Κύριος γέλασε ποτέ. Αντιθέτως όμως περισσότερες από μία φορές βλέπουμε αυτόν να κλαίει. Έτσι δείχνει ότι το πένθος συμβιβάζεται με την αγάπη προς το Θεό και ότι αυτοί που σπέρνουν με το Πνεύμα καλούνται συχνά να σπείρουν και με δάκρυα. Τα δάκρυα της συμπάθειας αρμόζουν στους Χριστιανούς και κάνουν αυτούς όμοιους με το Χριστό. Είναι ανακούφιση για τους θλιμμένους να έχουν στο πλευρό τους τους φίλους να συμπονούν και να συμπενθούν.

(3) Γιατί δάκρυσε;

Ή «δάκρυσε σπλαχνιζόμενος όλη την ανθρώπινη φύση... συλλογιζόμενος ότι όλη η ανθρωπότητα υποτάχτηκε στο θάνατο, πέφτοντας δίκαια σε αυτού του είδους την τιμωρία» (Κ).

Ή, ο Ιησοῦς δοκιμάζει τρυφερή συμπάθεια για τη λύπη, η οποία καταπλημμύρησε την καρδιά του φίλου του κατά τη στιγμή του σκληρού χωρισμού, και για την θλίψη την οποία δοκίμαζαν κατά την ώρα εκείνη οι δύο αδελφές (g). Το ερώτημα που μερικές φορές μπαίνει, γιατί ο Κύριος δάκρυσε, από τη στιγμή που επρόκειτο να αναστήσει από τον τάφο τον φίλο του, προδίδει τόσο λίγη συμπάθεια προς τη θλιβερή αυτή σκηνή, ώστε μόλις είναι ανάγκη να δοθεί σε αυτό απάντηση (ο).

Οι θλιβόμενοι ανάμεσα στους Χριστιανούς δεν θα μπορούσαν να σταματήσουν τα δάκρυά τους, εάν γνώριζαν ότι ο Χριστός δεν έχυσε ποτέ δάκρυα και δεν θα παρηγορούνταν από τα γεμάτα συμπάθεια λόγια του «Μην κλαις», εάν αγνοούσαν τα αναφερόμενα εδώ λόγια «ο Ιησοῦς δάκρυσε». Τι συμπάθεια προς τους ανθρώπους δείχνουν τα λόγια αυτά για τον Λυτρωτή! Εμφανίζεται με αυτό το «δάκρυσε», άνθρωπος με όλη την ανθρώπινη συμπάθεια, που συμπονά μαζί μας, κλαίει μαζί μας, συλλυπείται στις θλίψεις μας και αναμιγνύει μαζί με τα δικά μας και τα δικά του δάκρυα. Πόσο αληθινά, πόσο πραγματικά, αλλά και πόσο παρηγορητικά είναι τα θεόπνευστα λόγια της προς Εβραίου επιστολής: «Διότι δεν έχουμε αρχιερέα που δεν μπορεί να συμπαθήσει τις ασθένειές μας, αλλά επειδή έπαθε αυτός πειραζόμενος, μπορεί να βοηθήσει αυτούς που πειράζονται».

11,36 Ἔλεγον οὖν(1) οἱ Ἰουδαῖοι· ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν(2)·

36 «Δες πόσο τον αγαπούσε!» ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι.

(1) «Βλέποντάς τον που δάκρυσε» (Ζ)

(2) Το μέγεθος της αγάπης του διαπιστωνόταν από το μέγεθος της θλίψης του. Φαίνεται επίσης από εδώ, ότι πρέπει να δάκρυσε για κάποια λεπτά, ώστε έτσι να δοθεί ευκαιρία για τις παρατηρήσεις που έγιναν από τους Ἰουδαίους που θαύμαζαν (ο). Είναι πρόπον και εμεῖς να δείχνουμε την αγάπη μας προς τους φίλους μας και στη ζωή και στο θάνατο. Και είναι φυσικό να λυπόμαστε για τους αδελφούς μας, που κοιμούνται εν Χριστῷ ως πρόσωπα γεμάτα αγάπη για αυτούς, αν και ὄχι χωρίς ἐλπίδα. Είναι πρόπον να κλαίμε για αυτούς ὅπως οἱ ἄνδρες οἱ ευλαβεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔθαψαν τον Στέφανο (Πράξ. η 2). Πάντοτε ὁμως πρέπει να θυμόμαστε, ὅτι αυτοὶ που κοιμήθηκαν εν Χριστῷ ἔχουν μεταβεί από το θάνατο στη ζωή, για να μην λυπόμαστε και εμεῖς, «ὅπως και οἱ υπόλοιποι οἱ ὁποῖοι δεν ἔχουν ἐλπίδα».

11,37 τινὲς δὲ(1) ἐξ αὐτῶν εἶπον(2)· οὐκ ἠδύνατο οὗτος(3), ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς(4) τοῦ τυφλοῦ(5), ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ(6);

37 «Δε θα μπορούσε αυτός, που ἀνοίξε τα μάτια του τυφλοῦ, να κάνει κάτι, ὥστε κι αυτός ἐδῶ να μην πεθάνει;» ἔλεγαν μερικοὶ απ' αυτούς.

(1) Αντιθετικός σύνδεσμος=αλλά. Αυτοὶ που αναφέρονται σε αὐτόν τον σ. αποτελοῦν τάξη προσώπων διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη, ἡ ὁποία μίλησε παραπάνω με συμπάθεια για την αγάπη του Ἰησοῦ προς τον Λάζαρο. Αυτοὶ ἔχουν ἀρνητικὴς διαθέσεις προς τον Ἰησοῦ. Ἡ παρουσία τους ὁμως πρόσθεσε στην ἀξιοπιστία του θαύματος (ο).

(2) «Τον κοροϊδεῦουν για ἀδυναμία και μιλάνε εἰρωνικά» (Ζ): «το λένε αὐτό σαν να χαίρονται που βλέπουν κατὰ κάποιο τρόπο να εξασθενεῖ ἡ δόξα του» (Κ).

(3) Ἡ ἐννοια των λόγων αὐτῶν: «Εἶναι σαν να λένε το ἐξῆς. Πού εἶναι ἡ δύναμή σου θαυματουργέ; Διότι να, παρόλο που δε το θέλεις ἐσύ, πέθανε ο αγαπημένος ἀπὸ σένα. Διότι το ὅτι τον αγαπούσες φαίνεται ἀπὸ το γεγονός ὅτι δακρύζεις. Ἐάν λοιπόν το θαῦμα του τυφλοῦ προερχόταν ἀπὸ τὴ δική σου δύναμη, μπορούσες και το θάνατο να σταματήσεις» (Κ). «Και δεν ἀποδεικνύονται μόνο ἀπὸ αὐτό ὅτι ἦταν ὅλοι διεφθαρμένοι, ἀλλά και ἀπὸ το ὅτι, πριν ἀκόμη ἔλθει και πριν δείξει τὴν δύναμή του, τον κατηγοροῦν ἐκ των προτέρων και δεν περιμένουν το τέλος του πράγματος» (Χ).

(4) «Απὸ αὐτά που ἔπρεπε να θαυμάζουν τὴ δύναμή του, ἀπὸ αὐτά τον κατηγοροῦν. Κατ' ἀρχὴν ὁμολογοῦν ὅτι ἀνοίξε τα μάτια του τυφλοῦ και ἐνῶ πρέπει να τον θαυμάζουν για ἐκεῖνο, ἀπὸ αὐτό [το ὅτι δηλαδὴ δεν πρόλαβε το θάνατο του Λαζάρου] συκοφαντοῦν και ἐκεῖνο, σαν να μην συνέβη» (Χ).

(5) Αναφέρονται στο θαῦμα του τυφλοῦ, ἐπειδὴ αὐτό ἦταν πρόσφατο και πολὺ γνωστό ἀπὸ τὴν ἐξέταση που ἐγίνε για αὐτό και ἀπὸ τὴν ἐρεθιστικὴ ἐπίδραση, που εἶχε πάνω στους Φαρισαίους και ἀρχόντες των Ἰουδαίων. Στις νεκραναστάσεις τῆς Ναϊν και τῆς κόρης του Ἰαείρου, οἱ ὁποῖες συνέβησαν στην Γαλιλαία, δεν δινόταν μεγάλη σημασία ἀπὸ τους Ἰεροσολυμίτες, οἱ ὁποῖοι ἴσως θεωροῦσαν αὐτὲς ὡς θρύλους ἢ ἐπινοήσεις των μαθητῶν (ο). Ἐάν ἡ ἀφήγηση τῆς ἀνάστασης του Λαζάρου ἦταν ἐπινοήση, ὁ ἐπινοητής θα ἦταν πολὺ δύσκολο να ἀντισταθεῖ στο να ἀναφερθεῖ στις νεκραναστάσεις στη Γαλιλαία που ἐξιστοροῦνται στα Μάρκ. ε 35 και Λουκ. ζ 11 (β).

(6) Δεν σκέφτονται, ὅτι ἡ θεία δύναμη διευθύνεται πάντοτε στις ἐνέργειές τῆς ἀπὸ τὴ θεία σοφία, ἡ ὁποία δεν ἐνεργεῖ σύμφωνα με τις ἐπισφαλεῖς βουλές των ἀνθρώπων, ἀλλά σύμφωνα με τις πάνσοφες θείες βουλές. Ἐάν λοιπόν οἱ φίλοι του Χριστοῦ, που αγαπιούνται ἀπὸ αὐτόν, πεθαίνουν, ἐάν ἡ ἐκκλησία του, ὑπὲρ τῆς ὁποίας θυσιάστηκε, διώκεται και θλίβεται, δεν πρέπει να ἀποδίδουμε αὐτά σε κάποια ἀδυναμία του Κυρίου ἢ σε ἐλλειψη ἐνδιαφέροντος και αγάπης ἐκ μέρους του, ἀλλά στο ὅτι ἀποβλέπει στην ὠφέλεια των μελῶν τῆς ἐκκλησίας που πεθαίνουν και διώκονται.

11,38 Ἰησοῦς οὖν, πάλιν ἐμβριμῶμενος(1) ἐν ἑαυτῷ(2), ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπηλαιον(3), καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ(4).

38 Ὁ Ἰησοῦς, ταραγμένος πάλι και θλιμμένος μέσα του, ἔρχεται στο μνήμα. Αὐτό ἦταν μια σπηλιά, που τὴν εἰσοδὸ τῆς τὴν ἐφράζε μια μεγάλη πέτρα.

(1) Ἡ, ἀγανακτώντας ἐναντίον τῆς κακεντρέχειας που ἐκδήλωσαν οἱ Ἰουδαῖοι (g). Ἡ, ἐπειδὴ συγκινήθηκε ἐσωτερικὰ περισσότερο και κατέληξε ἀπὸ δάκρυα σε στεναγμούς και λυγμούς, προσεγγίζοντας στο μνήμα του πεθαμένου φίλου του (ο,β).

Ἡ, πιο σωστά, «πάλι μαλώνει το πάθος» (Χ) «και πιο ἀγρία ἐπέπληξε τὴ λύπη, και το δάκρυ που ἐπρόκειτο να χυθεῖ ἀπὸ τὴ λύπη» (Κ), «το ἐμπόδισε να πέσει χωρίς μέτρο» (Ζ). «Πάλι λοιπόν μαλώνει το πάθος, για να μάθουμε ὅτι ἐγίνε ἄνθρωπος χωρίς ἀλλοίωση, ὅπως εμεῖς» (Ω).

Ἀξιοσημείωτη ἡ παρατήρηση του Θεοφυλάκτου: Ὁ Ἰωάννης «ἐπειδὴ περισσότερο ἀπὸ ὅλους τους εὐαγγελιστὲς λέει υψηλότερα πράγματα για τον Κύριο και θεολογεῖ κάποια μεγάλα, για αὐτό και στα

σωματικά μιλά πολύ ταπεινότερα... Διότι όπως ακριβώς ο Λουκάς από την αγωνία και τον θρόμβο και τον ιδρώτα, έτσι και αυτός από το πένθος πιστοποιεί, ότι αληθινά φόρεσε σάρκα» (Θφ).

(2) Δηλώνει την εσωτερική προσπάθεια και «την ταραχή του σώματος την κρυμμένη... Και αυτό φανερώνει εδώ το ενεβριμήσατο, αντί να πει δηλαδή: με σχηματισμό του σώματος φανέρωνε την κρυμμένη ταραχή» (Κ).

«Όταν ήταν μακριά από το μνήμα επέπληξε το πνεύμα. Όταν όμως πλησιάζει τον νεκρό, δεν επιπλήττει πλέον το πνεύμα του, αλλά συγκρατεί μέσα του την επίπληξη» (Ω).

(3) «Διότι τοποθετήθηκε σε κάποιο μνήμα που δεν είχε χτιστεί αλλά είχε σκαφτεί στο βράχο» (Ω). Ο τάφος ήταν σπηλιά ανοιγμένη στο βράχο είτε οριζόντια είτε κάθετα. Στην πρώτη περίπτωση η πέτρα ήταν από πάνω, όπως και στα δικά μας συνηθισμένα μνήματα, σκεπάζοντας σαν κάλυμμα το στόμιο του τάφου. Στην δεύτερη περίπτωση η πέτρα ήταν στημένη και γερμένη σαν πόρτα μπροστά στο άνοιγμα του τάφου, ενώ ο νεκρός τοποθετούνταν σχεδόν όρθιος. Γύρω από την Ιερουσαλήμ διασώζονται μέχρι σήμερα πολυάριθμοι τάφοι και των δύο μορφών. Εάν ο τάφος, που δείχνεται σήμερα ως ο τάφος του Λαζάρου, είναι πράγματι αυτός –ο Robinson αμφισβήτησε αυτό σοβαρά– πρόκειται για τάφο που ήταν κάθετα ανοιγμένος στο βράχο, στον οποίο κατεβαίνει κάποιος με στενή σκάλα 26 σκαλιών (g).

(4) Δες Ιω. κ 1, Μάρκ. ιε 46, Ματθ. κζ 60, Λουκ. κδ 2. Ο λίθος ήταν βαρύς, για να προφυλάσσει τον νεκρό στον τάφο από τα άγρια ζώα που τη νύχτα από έξω επιζητούσαν λεία.

11,39 Λέγει ὁ Ἰησοῦς· ἄρατε τὸν λίθον(1). Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος(2) Μάρθα· Κύριε, ἤδη ὄζει(3)· τεταρταῖος(4) γὰρ ἔστι.

39 «Βγάλτε την πέτρα», λέει ο Ιησούς. Του λέει η Μάρθα, η αδερφή του νεκρού: «Κύριε, τώρα πια θα μυρίζει άσχημα, γιατί είναι τέσσερις μέρες στο μνήμα».

(1) «Δεν αποκύλισε τον λίθο από μόνος του... διδάσκοντας ότι είναι περιττό να κάνει κάποιος θαύματα στα μη αναγκαία» (Κ). «Γιατί τέλος πάντων δεν τον κάλεσε απών... ή μάλλον γιατί δεν τον ανάστησε ενώ ο λίθος βρισκόταν πάνω στον τάφο;... Για να κάνει αυτούς τους ίδιους μάρτυρες του θαύματος, για να μην λένε αυτό, το οποίο είπαν και για τον τυφλό, ότι δηλαδή «αυτός είναι· δεν είναι αυτός»» (Χ). Το ίδιο ρήμα αίρω, χρησιμοποιείται και για τον λίθο του τάφου του Κυρίου (δες κ 1). Η προστακτική του αορίστου εκφράζει εξουσιαστική εντολή (β). Διέταξε να απομακρύνουν τον λίθο, για να μπορούν όλοι οι παρόντες να δουν το νεκρό σώμα να βρίσκεται στον τάφο και έτσι, όταν ο Λάζαρος θα έβγαινε ζωντανός από τον τάφο, να διαπιστώσουν, ότι ήταν αυτός ο ίδιος ο νεκρός που ζωοποιήθηκε και όχι φάντασμα ή κάποια σκιά. Ζήτησε λοιπόν άλλοι να απομακρύνουν τον λίθο, για να υπάρχουν μάρτυρες, οι οποίοι και από την δυσωδία, την οποία θα είχε ο νεκρός, θα επιβεβαίωναν το θαύμα που ακολούθησε.

(2) Υπάρχει και η γραφή: του τετελευτηκότος. «Επειδή τιμούσε πολύ το Χριστό, είπε το Βρωμάει πλέον, για να μην αηδιάσει από την δυσωδία του νεκρού ή το λέει αυτό σαν ντροπή. Διότι σπεύδουν οι συγγενείς των νεκρών, πριν το σώμα αποκτήσει δυσωδία, να το κατακρύψουν στη γη, ντρεπόμενοι τους ζωντανούς και θεωρώντας ατιμία του νεκρού το να τον σιχαίνονται κάποιιοι» (Κ). Με τη φράση καθορίζεται η αιτία του ζωηρότατου αισθήματος αυτόματης φρίκης που προκαλείται από τη φύση και από το δεσμό της συγγένειας (b).

(3) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία: «Και επομένως είναι αδύνατον να αναστηθεί αυτός αφού έχει αρχίσει η αποσύνθεση» (Ζ). «Δικαιολογημένα επομένως έλεγα, ότι η γυναίκα δεν καταλάβαινε τίποτα από αυτά που είπε ο Χριστός, ότι και αν πεθάνει θα ζήσει» (Χ).

Ή, πιο σωστά «δεν είναι καθόλου θαυμαστό αν, ενώ ομολόγησε την πίστη, πάλι κλυδωνίζεται από ολιγοπιστία εξαιτίας της υπερβολής του θαύματος» (Κ). Η Μάρθα είχε πιστέψει. Αλλά σημειώθηκε σε αυτήν μία πάλι μεταξύ λογικού και φυσικής αγάπης από τη μία και πίστης από την άλλη (b). Το (όζει) είναι λέξη από αυτές που λέγονται μοναδική φορά στην Κ.Δ.. Αναφέρεται στη δυσσομία που αναδίδεται από το πτώμα που αποσυντίθεται. Έτσι και στο Εξόδου η 14 λέγεται για την δυσωδία από τους νεκρούς βατράχους. Προκλήθηκε ζήτημα, εάν η Μάρθα εικάζει, ότι ο νεκρός μυρίζει από το ότι ήταν ήδη τετραήμερος, ή διαπίστωσε αυτό από προσωπική αντίληψη. Οι λέξεις που ακολουθούν «διότι είναι τεσσάρων ημερών» δηλώνουν την αιτία της δυσσομίας και όχι απόδειξη του ότι οι φροντίδες των αδελφών δεν μπόρεσαν να προλάβουν την αποσύνθεση του νεκρού. Σύμφωνα με τη συνήθεια που επικρατούσε στους Ιουδαίους αλείφονταν οι νεκροί με μύρα και άλλα ευώδη μίγματα, με αυτά όμως δεν γινόταν δυνατόν να προληφθεί για πολύ χρόνο η αποσύνθεση. Ο σ. 44 δείχνει ότι ο Λάζαρος είχε τα μέλη δεμένα όπως και οι υπόλοιποι νεκροί, το οποίο καθιστά πιθανό ότι και είχε αρωματιστεί (g). Επιπλέον όπως μπορεί να βγει ως συμπέρασμα από το σ. 31 οι αδελφές επισκέπτονταν στο μεταξύ τον τάφο του αδελφού τους. Η ιδέα, την οποία εισηγήθηκε ο Olshausen, ότι εάν η αποσύνθεση είχε ήδη αρχίσει, το θαύμα θα έπαιρνε τερατώδη χαρακτήρα, είναι χωρίς

κάποια σοβαρότητα. Η παντοδύναμη φωνή, που με απλό πρόσταγμα ανάστησε το Λάζαρο, σε τι δεν θα μπορούσε να αποκαταστήσει και το σώμα του από την αποσύνθεση σε ακμή και σε πλήρη υγεία; (ο).

(4) Λέξη που λέγεται μοναδική φορά.

11,40 Λέγει αυτή ὁ Ἰησοῦς· οὐκ εἶπόν σοι(1) ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς(2), ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ(3); 40 Της λέει ο Ἰησοῦς: «Δε σου εἶπα πως, αν πιστέψεις, θα δεις τη δύναμη του Θεού;»

(1) Κάποιοι από τους ερμηνευτές υπέθεσαν ότι υπαινίσσεται ο Κύριος την στο σ. 4 παρατήρηση στους μαθητές για τη δόξα του Θεού με το θαύμα, την οποία θα διαβίβασε ασφαλώς ο απεσταλμένος στις αδελφές (έτσι λέει ο g). Αλλά οι λόγοι στο σ. 4 λέχθηκαν στην Περαία στους μαθητές και καμία ένδειξη δεν έχουμε από το κείμενο, ότι διαβιβάστηκαν και στη Μάρθα. Πιο πιθανό φαίνεται, ότι ο Ιησούς αναφέρεται στα λόγια στους σ. 25-27, όπου αυτή διακήρυξε την πίστη της σε αυτόν ως το Χριστό. Σε τέτοιου είδους ομολογίες αλλού (δες α 51) ανταποκρίνεται ο Χριστός με ευλογία, στην οποία υπόσχεται στον πιστό να δει την έλευση του υιού του ανθρώπου με δόξα. Είναι πιθανόν μία τέτοια υπόσχεση, παρόλο που δεν αναφέρεται από τον ευαγγελιστή, να έδωσε ο Κύριος και στη Μαρία (β).

(2) «Της θυμίζει αυτά που της είπε, σχεδόν μαλώνοντάς την, σαν να τα λησμόνησε» (X).

(3) «Αποφεύγοντας την κενοδοξία ο Χριστός δεν είπε Θα δεις την δόξα μου, αλλά του Θεού, και είναι δόξα του Θεού το να ανασταίνει νεκρό» (K)· την από την ανάσταση του Λαζάρου δόξα του Θεού, ο οποίος «μπορεί να αναστήσει και αυτόν που βρωμάει και είναι νεκρός τέσσερις ημέρες» (Au). Του Θεού η δόξα ή η μεγαλειότητα θα εκδηλωνόταν με την θαυμαστή δύναμη του Ιησού πάνω στο θάνατο και με την αλήθεια που θα αποδεικνυόταν και επιβεβαιωνόταν από το θαύμα αυτό, ότι ο Χριστός είναι η πηγή της ζωής και κάθε πνευματικής ανάστασης (μ). Το θαύμα της ανάστασης του Λαζάρου όμως θα έβλεπαν τώρα και πολλοί από τους μη πιστούς, οι οποίοι όμως δεν θα κατανοούσαν την βαθύτερη έννοια και σημασία του. Μόνο αυτός που πιστεύει στον Ιησού θα μπορούσε να δει την εσωτερικότερη έννοια του θαύματος αυτού και να διακρίνει σε αυτό την φανέρωση της θείας δόξας (β). Το μάτι του σώματος δεν βλέπει παρά το εξωτερικό θαύμα. Την θεία αγάπη που τίθεται στην υπηρεσία του ανθρώπου για να νικήσει αυτός το θάνατο, μόνο ο πιστός βλέπει με τα μάτια της ψυχής (g). Η φράση λοιπόν αυτή δεν θα περιοριστεί στη φανέρωση της θείας δόξας στην ανάσταση του Λαζάρου, αλλά περιλαμβάνει ομοίως και την δόξα του Θεού από την κοινή ανάσταση όλων των πιστών, της οποίας το θαύμα αυτό ήταν σύμβολο (ο).

11,41 Ἦραν οὖν τὸν λίθον(1) οὗ ἦν ὁ τεθνηκώς κείμενος(2). Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω(3) καὶ εἶπε· πάτερ(4), εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου(5).

41 Ἐβγαλαν, λοιπόν, τὴν πέτρα ἀπὸ τὸ μνήμα τοῦ νεκροῦ. Τότε ο Ἰησοῦς σήκωσε τὰ μάτια ψηλά και εἶπε: «Πατέρα, σ' ευχαριστῶ που με άκουσες.

(1) Αφού η Μάρθα μετά την παρατήρηση του Κυρίου δεν πρόβαλλε πλέον κάποια αντίρρηση, σήκωσαν λοιπόν οι παριστάμενοι τον λίθο. Το νεκρό σώμα του Λαζάρου έτσι εκτέθηκε σε θέα και κάθε υπόνοια ότι δεν ήταν πράγματι νεκρός αποκλείστηκε (ο). Εάν θέλουμε να δούμε την δόξα του Θεού, πρέπει να αφήνουμε το Χριστό να ακολουθεί την οδό και τις μεθόδους του, υποτασσόμενοι ταπεινά σε ό,τι αυτός θέλει και μην επιχειρώντας να προδιαγράψουμε εμείς σε αυτόν εκείνο, το οποίο πρέπει να γίνει. Σήκωσαν την πέτρα και αυτό ήταν όλο, το οποίο μπορούσαν να κάνουν. Μόνος ο Χριστός μπορούσε να δώσει ζωή. Ο άνθρωπος τίποτα άλλο δεν μπορεί να κάνει παρά να προετοιμάζει την οδό του Κυρίου, όπως εδώ σηκώνουν τον λίθο από το μνήμα.

(2) Η φράση δεν μαρτυρείται από όλους τους κώδικες και θεωρήθηκε από πολλούς ως κείμενο παρέμβλητο.

(3) Σύμφωνα με τη συνήθεια που είχε. Δες Ιω. ιζ 1, Μάρκ. στ 41. Το «άνω» είναι ισοδύναμο με το «στον ουρανό» και ο ουρανός λέγεται με την έννοια του φυσικού και ηθικού ανταγωνισμού του με τη γη και με την έννοια της απόστασης από αυτήν (C). Ο ουρανός είναι για τον άνθρωπο ο πιο εύγλωττος μάρτυρας του πλούτου και της αόρατης δύναμης του Θεού. Βυθίζοντας τα βλέμματά του ο Ιησούς στα άπειρα βάθη του, αναζητά εσωτερικά το πρόσωπο του Πατέρα. Τι πιο ανθρώπινο από αυτό! Πράγματι ο Λόγος έγινε σάρκα (g).

«Μετέφερε τη διάνοιά του από την ομιλία με τους κάτω και ανέβασε και ύψωσε αυτήν οδηγώντας την στην προσευχή προς τον Πατέρα που είναι υπεράνω όλων. Αλλά και... αυτός που θα προσευχηθεί μιμούμενος με ζήλο το Χριστό είναι ανάγκη, αφού σηκώσει τα μάτια της ψυχής ψηλά και αφού τα ανεβάσει από τα εδώ πράγματα και την ανάμνηση και τις έννοιες και τους λογισμούς, έτσι να πει στο Θεό τα λόγια της προσευχής» (Ω).

«Βλέπει ψηλά και ευχαριστεί διότι στάλθηκε από το Θεό» (Z). Προλαβαίνει κάθε υπόνοια των

παρόντων, ότι το θαύμα έγινε με πράξη προσωπική, χωρισμένη από τον Πατέρα (ο).

(4) Δεν λέει Πατέρα μας, αλλά Πατέρα ή Πατέρα μου (δες ε 17) διότι η σχέση του με την θεότητα είναι διαφορετική από τη σχέση των υπόλοιπων ανθρώπων γενικά (β). Διδασκόμαστε όμως από το παράδειγμα του Κυρίου στις προσευχές μας να επικαλούμαστε τον Θεό Πατέρα και να πλησιάζουμε προς αυτόν ως παιδιά προς τον πατέρα τους με ταπεινό σεβασμό και βαθύτατη ευλάβεια, αλλά και με άγιο θάρρος.

(5) Το θαύμα είναι ήδη συντελεσμένο μπροστά στα μάτια του Ιησού. «Ο Χριστός όμως από συγκατάβαση μιλά με επίπεδο χαμηλό ως άνθρωπος, όχι σύμφωνα με την υπεροχή της θεότητας και αποδίδει στον Πατέρα τη χάρη όχι για το Λάζαρο μόνο, αλλά για τη ζωή όλων» (Κ).

«Ποιος λοιπόν προσευχήθηκε ποτέ έτσι; Διότι πριν ακόμη πει κάτι, λέει σε ευχαριστώ, δείχνοντας, ότι δεν χρειάζεται προσευχή» (Χ). Αυτό που διακρίνει τον Ιησού από τους άλλους απεσταλμένους του Θεού, οι οποίοι συντέλεσαν με την προσευχή παρόμοια έργα, είναι η τέλεια πεποίθηση για το ότι θα εισακουστεί, με την οποία ο Ιησούς απευθύνεται προς το Θεό (g). «Διότι και οι δύο έχουν το ίδιο θέλημα, την ίδια γνώμη» (Ζ). Διδασκόμαστε από αυτό να ευχαριστούμε και υμνούμε το Θεό όταν τον πλησιάζουμε για να ζητήσουμε και νέους οικτιρμούς και χάριτες, πάντοτε ευγνώμονες για τις στο παρελθόν δωρεές που μας παρείχε. Η ευχαριστία η οποία διακηρύττει του Θεού την δόξα και όχι τη δική μας όπως το «σε ευχαριστώ» του Φαρισαίου, είναι η αρμόζουσα μορφή, με την οποία πρέπει να υποβάλουμε στο Θεό τις ικεσίες μας.

11,42 Ἐγὼ δὲ ἤδην ὄτι πάντοτέ μου ἀκούεις(1)· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον(2) τὸν περιστώτα(3) εἶπον(4), ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας(5).

42 Εγώ το ήξερα ότι πάντα με ακούς· το είπα όμως για χάρη του πλήθους που στέκει εδώ γύρω, για να πιστέψουν πως εσύ με έστειλες.

(1) «Διότι η μία φύση της θεότητας δεν είναι ανυπάκουη στον ίδιο της τον εαυτό, επειδή ακριβώς ένας είναι ο νους της Τριάδας, του Πατέρα, του Υιού και του Πνεύματος» (Κ). Είχε μεν και ανθρώπινο θέλημα ο Κύριος, επειδή πήρε πάνω του πλήρη την ανθρώπινη φύση, αλλά το θέλημα αυτό υποτασσόταν ελεύθερα σε όλα στο θείο θέλημα. Ο Ιησούς δείχνει στο λαό, ότι ευχαριστούσε τον Πατέρα, όχι διότι επρόκειτο για κάτι νέο προς αυτόν, του οποίου δεν είχε πείρα προηγουμένως. Η υϊκή οικειότητα, με την οποία σχετιζόταν με τον Πατέρα, ήταν τόσο μεγάλη, ώστε δεν θα μπορούσε πλήρως να εκφραστεί με λόγο στους ανθρώπους (b). «Το «άκουσες» λέγεται στην περίπτωση και των φίλων και αυτών που έχουν την ίδια τιμή» (Χ).

(2) «Προσθέτει και την αιτία αυτής της ευχαριστίας και των ταπεινών λόγων » (Ζ). Οι προσευχές του Κυρίου απέβαιναν και σε μεγάλο όφελος των ακολούθων του (ο).

(3) =που στέκεται γύρω μου. Υπάρχει και η γραφή παρεστῶτα=που παρίσταται, που είναι παρών.

(4) «Το «σε ευχαριστώ που με άκουσες»» (Ζ). Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «σχεδόν λέει ότι έχω προσποιηθεί την εξωτερική εικόνα της προσευχής και από συγκατάβαση είπα ότι ευχαριστώ» (Κ)· διότι «για να γίνει το θέλημά μου δεν χρειάζομαι προσευχή» αλλά «για τους πνευματικά αδύνατους και προσκολλημένους στην ύλη παρουσιάζει την εξωτερική εικόνα ανθρώπου που προσεύχεται» (Χ). Η εκδοχή όμως αυτή δεν συμφωνεί με την καρτερία του Κυρίου στην προσευχή που μαρτυρείται από τα ευαγγέλια και την προς Εβραίους. Ο Κύριος ζούσε με προσευχή και αναμφίβολα προσευχόταν προς τον Πατέρα του από τη στιγμή που διαβιβάστηκε σε αυτόν το μήνυμα για το Λάζαρο. Τώρα προς στιγμήν αποκαλύπτει την προσευχή του και φανερώνει την πεποίθηση και πληροφορία την οποία πλέον είχε σχηματίσει για το ότι η προσευχή του εισακούστηκε (τ).

Πιο σωστή λοιπόν είναι η εκδοχή, σύμφωνα με την οποία «ο τρόπος της προσευχής οφείλεται στη συγκατάβαση του Χριστού και αρμόζει στην εξωτερική εικόνα τη σωματική, όχι στην υπεροχή και ασύγκριτη λαμπρότητα της θεότητας. Διότι και μόνο το να ζητήσει και να πάρει, θα έπρεπε μάλλον σε δούλο και συνηθίζεται από κάποιον που είναι υπήκοος. Και αυτό όμως θα το πράξει βεβαίως ο Χριστός χωρίς να μπορεί να κατηγορηθεί, διότι αυτός που καταδέχτηκε να γίνει άνθρωπος, πώς θα μπορούσε να αρνηθεί τα ανθρώπινα» (Κ).

Αυτό που γίνεται εδώ για τον όχλο είναι η με δυνατή φωνή και ακουστή από όλους ευχαριστία, στην οποία εκφραζόταν η απόλυτη εμπιστοσύνη του προς τον Πατέρα και αποκλειόταν κάθε αμφιβολία για το ότι θα εισακουόταν από τον Πατέρα (ο). Ο Ιησούς επιθυμούσε να εκτιμήσουν οι παρόντες το αληθινό μυστικό της δύναμής του. Η προσευχή του Ηλία στο Γ΄ Βασ. ιη 37, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πραγματικό παράλληλο περιστατικό, διότι ο Ηλίας δεν είχε την βεβαιότητα, για το ότι θα εισακουόταν η προσευχή του, την οποία είχε ο Ιησούς (β).

(5) «Για να μην πουν πλέον ότι με τον Βεελζεβούλ κάνει τα θαύματα» (Κ). «Για να μην με νομίσουν αντίθεο, για να μη λένε· Δεν είναι από το Θεό· για να δείξω ότι το έργο γίνεται σύμφωνα με τη δική σου γνώμη» (Χ). «Διότι έχω έλθει όχι από μόνος μου, όπως οι ψευδοπροφήτες, αλλά με τη δική σου

ευαρέσκεια και θέληση άδειασα τον εαυτό μου παίρνοντας μορφή δούλου» (Κ). Εσύ με έστειλες όχι για να χάσω ψυχές, αλλά για να σώσω αυτές. Ο Μωϋσής απέδειξε άλλη μία φορά ότι ήταν απεσταλμένος του Θεού, όταν άνοιξε η γη και κατάπιε τον Δαθάν και Αβειρών (Αριθμ. ιστ 29,30). Ο Ηλίας απέδειξε, ότι ήταν προφήτης του αληθινού Θεού κατεβάζοντας φωτιά από τον ουρανό και καίγοντας με αυτό και ανθρώπους. Αυτά γινόντουσαν στην εποχή του νόμου, ο οποίος ήταν οικονομία τρόμου και θανάτου. Ο Χριστός όμως παρέχει αποδείξεις της αποστολής του όχι αφαιρώντας τη ζωή κάποιου αλλά ζωογονώντας τον νεκρό Λάζαρο και επιστρέφοντας την χαμένη ζωή στο άψυχο σώμα του.

11,43 Καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ(1) ἐκράυασε· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω(2).

43 Κι ὅταν τα εἶπε αὐτά, κρᾶύασε με φωνῇ δυνατῇ: «Λάζαρε, ἔλα ἔξω!»

(1) «Με αυθεντία και ως δεσπότης» (Θφ). «Ἐτσι ὡστε ὅλοι οἱ παρόντες να ἀκούσουν την ἐξουσιαστικὴ αὐτὴ διαταγὴ και ὅταν την δουν να ἀποβαίνει σε πράξη, να καταλάβουν κάτι υψηλό και θεοπρεπές για αὐτόν» (Ζ). Ὅχι ὅπως αὐτοὶ που κάνουν μαγικά, αὐτοὶ που ψιθυρίζουν τα ξόρκια τους (b). Η μεγάλη φωνὴ εκφράζει θέληση σταθερὴ και ἀποφασιστικὴ, που συνοδεύεται ἀπὸ το αἶσθημα της κυριαρχίας και της ἀπεριόριστης ἐξουσίας (g). Κραύγασε με μεγάλη φωνὴ για να δηλώσει το μεγαλείο του ἔργου που θα συντελεστεί και της δύνამης που χρησιμοποιήθηκε για αὐτό. Κραύγασε κατὰ κάποιο τρόπο διεγείροντας τον εαυτό του για να ὀρμήσει ἐναντίον των πυλῶν του θανάτου, ὅπως οἱ στρατιῶτες κάνουν ἔφοδο για κατάληψη του οχυροῦ, στο ὁποῖο ἀμύνεται ο ἐχθρός. Κραύγασε για να δείχτει ὅτι αὐτὸς εἶπε και γεννήθηκε, αὐτὸς διέταξε και ο νεκρὸς ξανάζησε. Η μεγάλη αὐτὴ κραυγὴ ἦταν τύπος πρώτον της κλήσης του ευαγγελίου, με την ὁποία νεκρὸς ἀπὸ την ἀμαρτία ψυχὲς ἀνασταίνονται ἀπὸ τον πνευματικὸ θάνατο στη ζωὴ. «Ξύπνα εσύ που κοιμάσαι και ἀναστήσου ἀπὸ τους νεκρούς» (Ἐφεσ. ε 14). Δεύτερον, ἦταν τύπος της σάλπιγγας του ἀρχαγγέλου, η ὁποία θα ἀκουστεῖ κατὰ τη συντέλεια του κόσμου και η ὁποία «θα προαναγγεῖλει τη διαταγὴ τη δεσποτικὴ και θα ηχήσει ἀπὸ πριν το σύνθημα της ἀνάστασης» (Κ). Τότε ο Χριστὸς θα κατέβει με σύννεφο ἀπὸ τον ουρανό και θα καλέσει τους ουρανοὺς να δώσουν πίσω τις ψυχὲς των πεθαμένων και τη γη να δώσει πίσω τα σώματά τους, και ἔτσι να μαζευτεῖ ὅλο το ἀνθρώπινο γένος μπροστὰ του για κρίση.

(2) «Δεν εἶπε... Ἀνάστησέ τον Πατέρα, ἀλλὰ ἀφήνοντας ὅλα αὐτά... φανερώνει με τα ἔργα την αυθεντία... Και δεν εἶπε Ἀναστήσου, ἀλλὰ ἔλα ἔξω, μιλώντας στο νεκρὸ σαν να ἦταν ζωντανός» (Χ). Στην ἀνάσταση της κόρης του Ιαείρου το ἐξουσιαστικὸ πρόσταγμα του Χριστοῦ ἦταν «Κορίτσι, σε σένα λέω, σήκω» (Μάρκ. ε 41), ἐνὼ στην περίπτωση της Ναϊν «Νέε, σε σένα λέω, σήκω πάνω» (Λουκ. ζ 14)· αὐτὸ βεβαίως διότι οἱ νεκροὶ βρίσκονταν μπροστὰ του ξαπλωμένοι στο κρεβάτι ἢ το φέρετρο. Ἐδὼ λέει ἔλα ἔξω, διότι ο Λάζαρος εἶναι κλεισμένος στον τάφο. Η ἀπλότητα και η συντομία των δύο αὐτῶν λέξεων ἀντιπύθεται μεγαλόπρεπα στην ἀποτελεσματικότητά τους (g). Σύμφωνα με τη γνώμη κάποιων νεώτερων ἐρμηνευτῶν που διατυπώθηκε ἤδη ἀπὸ τον Ω («ἀντὶ για προσευχὴ ευχαρίστησε, διότι κατάλαβε ὅτι η ψυχὴ του Λαζάρου μπήκε στο σώμα και χρειαζόταν τη δύναμη που θα δινόταν στο σώμα ἀπὸ το πρόσταγμα του Ἰησοῦ, για να βγει ἀπὸ το μνήμα») η διαταγὴ ἀφορούσε στην ἔξοδο μόνο του Λαζάρου ἀπὸ το μνήμα ἀφοῦ εἶχε ἤδη ἀναστηθεῖ σε αὐτὸ με τη δύναμη της προσευχῆς του Ἰησοῦ (κ).

11,44 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας(1) κειρίαις(2), καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ(3) περιεδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· λύσατε(4) αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν(5).

44 Βγήκε ο νεκρὸς με δεμένα τα πόδια και τα χέρια σε πάνινες λουρίδες, και το πρόσωπό του περιτυλιγμένο με το σουδάριο. Τους λέει τότε ο Ἰησοῦς: «Λύστε τον κι ἀφήστε τον να περπατήσει».

(1) «Με ἐπιδέσμους με τους ὁποίους στόλιζαν τους νεκρούς» (Ζ) σύμφωνα με τη συνήθεια την ὁποία εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι να ετοιμάζουν τους νεκρούς. Η ἔξοδος δεν ἐμποδίστηκε ἀπὸ τα δεσμά αὐτά εἴτε διότι ἦταν αὐτά ἀρκετὰ χαλαρά, ὡστε να ἐπιτρέπουν, ἔστω και με κάποια δυσκολία, τις κινήσεις των ἄκρων, εἴτε διότι το καθένα ἀπὸ τα ἄκρα ἦταν τυλιγμένο χωριστά, ὅπως αὐτὸ γινόταν στους Αἰγυπτίους (g).

(2) Λέξη που λέγεται μοναδικὴ φορά στην Κ.Δ. Στους Ὁ´ λέγεται μόνο στο Παροιμ. ζ 16 για καλύμματα του κρεβατιοῦ. Σύμφωνα με τους Moulton-Milligan συναντιέται η λέξη σε ἰατρικὸ πάπυρο (β). Στο Ιω. ιθ 40 και Λουκ. κδ 12 συναντιέται ἄλλη λέξη (οθόνια) για δήλωση της ἴδιας ἐννοίας (ο). «Κεῖρια· εἶδος ζώνης ἀπὸ σχοινιά, που μοιάζει με ἱμάντα με την ὁποία δένουν τα κρεβάτια» (Σχολ. Στον Ἀριστοφ. 817), ἐπίδεσμος (κοινῶς φασκιά), με τον ὁποῖο εἴτε τα κρεβάτια στηρίζονται εἴτε τα πτώματα των ἀνθρώπων δένονται (G).

(3) «Μαντήλι κεφαλιού μικρὸ σαν αὐτὸ που χρησιμοποιοῦν μέχρι και τώρα οἱ Εβραῖοι για κάλυμμα στο κεφάλι» (Ζ). Η χρῆση ἐνός εἶδους μαντηλιοῦ για σύσφιγξη των σαγονιῶν του νεκροῦ, πριν ἀκόμα

αυτός παγώσει, είναι και σε εμάς γνωστή. Εδώ όμως το σουδάριο παρουσιάζεται ότι καλύπτει την όλη όψη (ο). Η όλη φράση «δεδεμένος...σουδαρίω περιεδέδετο» υποδηλώνει τον αυτόπτη και υπενθυμίζει την ανεξάλειπτη εντύπωση, που παράχθηκε στους παριστάμενους από το θέαμα ζωντανού ντυμένου με νεκροστολή (g).

(4) «Εσείς, ώστε και η αφή να μαρτυρήσει ότι δεν είναι φάντασμα, αλλά είναι όντως εκείνος» (Ζ). «Χρήσιμα λοιπόν επέτρεψε σε αυτούς με τα ίδια τους τα χέρια να τον λύσουν, για να μην έχουν καμία αφορμή συκοφαντίας, αλλά να είναι μάρτυρες του θαύματος» (Κ).

(5) Υπάρχει και η γραφή: άφετε αυτόν υπάγειν. «Είδες που αποφεύγει την καύχηση; Δεν συνοδεύει αυτόν, ούτε τον διατάζει να μείνει μαζί του» (Χ), «για να μην, περπατώντας μαζί του, γίνεται σε αυτόν αίτιος δόξας και φήμης» (Ζ). Το (υπάγειν) αντιτίθεται στον περιορισμό και την ακινησία στον τάφο (ο). Κρύβει μέσα του κάτι το θριαμβευτικό όπως και η εντολή στον θεραπευμένο παράλυτο «σήκωσε το κρεβάτι σου και περπάτα» (g). Το θαύμα συντελέστηκε γρήγορα, χωρίς να μεσολαβήσει κάποιος χρόνος ανάμεσα στο παράγγελμα Δεύρο έξω και στο «βγήκε ο πεθαμένος». Έτσι και στην καθολική ανάσταση θα συμβεί: «σε ένα κλάσμα, όσο χρειάζεται να ανοιγοκλείσουν τα βλέφαρα» (Α΄Κορ. ιε 52). Η άπειρη δύναμη που μπορεί να συντελέσει αυτήν την ανάσταση, είναι ικανή να συντελέσει αυτήν και σε μία και μόνη στιγμή.

Το θαύμα επίσης συντελέστηκε τελείως. Ζωοποιήθηκε εξ' ολοκλήρου και πήρε πάλι τη ζωή σε τέτοιο βαθμό, ώστε βγήκε μόνος από το μνήμα όπως θα σηκωνόταν από το κρεβάτι του μετά την ανάπαυση του ύπνου και παρουσιάστηκε ανάμεσα στους παριστάμενους με πλήρη υγεία. Εάν πάλι κάποιος ρωτήσει για το εάν ο Λάζαρος, όταν αναστήθηκε, προέβη σε κάποια περιγραφή για το τι αισθάνθηκε κατά τον αποχωρισμό της ψυχής του από το σώμα και τι είδε στον πέραν του τάφου κόσμο, θα μπορούσαμε να απαντήσουμε, ότι ως προς μεν τις μεταβολές που συντελέστηκαν κατά τον θάνατο και την ανάσταση που επακολούθησε στο Λάζαρο, ούτε ο ίδιος ο Λάζαρος δεν θα αντιλήφθηκε καλά αυτές, αλλά συνέβη σε αυτόν κάτι ανάλογο με τον Παύλο που αρπάχτηκε μέχρι τον τρίτο ουρανό, ο οποίος αφηγούμενος τα σχετικά με την αρπαγή του αυτή έγραφε: «Είτε με το σώμα είτε εκτός του σώματος δεν ξέρω, ο Θεός ξέρει». Ως προς αυτά τώρα που ο Λάζαρος κατά το τετραήμερο που παρέμεινε το σώμα του νεκρό είδε ή άκουσε στον πέραν του τάφου κόσμο, ισχύει πάλι ό,τι για τον εαυτό του είπε ο Παύλος: «Και άκουσε (ο Παύλος που αρπάχτηκε μέχρι τρίτου ουρανού) ανέκφραστα λόγια, τα οποία δεν επιτρέπεται σε άνθρωπο να πει». Στον αισθητό κόσμο δεν μπορούμε να σχηματίσουμε επαρκή εικόνα για τα υπέρ αίσθηση, και πολύ περισσότερο δεν μπορούμε να ανακοινώσουμε αυτήν στους άλλους.

11,45 Πολλοί(1) οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες(1) πρὸς τὴν Μαρίαν(2) καὶ θεασάμενοι(1) ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν(3) εἰς αὐτόν.

45 Πολλοί, λοιπόν, από τους Ιουδαίους, αυτοί που είχαν έρθει να επισκεφθούν τη Μαρία, και είδαν τι έκανε ο Ιησούς, πίστεψαν σ' αυτόν.

(1) Ο τρόπος αυτός της εκφοράς των μετοχών υπονοεί, ότι όλοι οι Ιουδαίοι που επισκέφτηκαν τις αδελφές για παρηγοριά και έγιναν μάρτυρες του θαύματος, πίστεψαν. Οι μετοχές σε ονομαστική πτώση επακολουθούν ως επεξήγηση του Πολλοί. Δεν θα ερμηνεύσουμε λοιπόν πολλοί από αυτούς που ήλθαν και είδαν. Διότι τότε θα έπρεπε να εκφέρεται έτσι: Πολλοί εκ των Ιουδαίων των ελθόντων και θεασαμένων (g,β). Είχαν έλθει για να παρηγορήσουν τη Μαρία, και για την πράξη αυτή της αγάπης ευεργετήθηκαν και αυτοί, διότι πίστεψαν στο Χριστό. Όταν πράττουμε το αγαθό στους άλλους, βάζουμε τους εαυτούς μας στο δρόμο των χαρίτων και των δωρεών του Θεού και μας παρουσιάζονται ευκαιρίες να ευεργετηθούμε και εμείς.

(2) Γιατί αναφέρεται το όνομα μόνης της Μαρίας και όχι και της αδελφής της; Η απάντηση, ότι η Μαρία ήταν η ευγενέστερη και δημοτικότερη από τις δύο αδελφές, δεν είναι πλήρως ικανοποιητική. Φυσικότερο είναι να σχετίσουμε την αναφορά της Μαρίας στον σ. αυτόν με τον σ. 31, όπου η Μαρία παρουσιάζεται θλιμμένη και ότι βγήκε για να πάει στο μνήμα και να κλάψει εκεί, όπως νομίστηκε από τους επισκέπτες της, οι οποίοι σαν ένα σώμα ακολουθούν αυτήν, για να την παρηγορήσουν. Για αυτό τελείως φυσικά συσταίνονται αυτοί σε εμάς ότι αποτελούν συνοδεία της Μαρίας (ο,g).

(3) Και προηγουμένως είχαν δει αυτοί θαύματα του Ιησού. Και όμως μόλις τώρα πιστεύουν. Όσο περισσότερο βλέπουμε τον Ιησού, τόσες περισσότερες ευκαιρίες και αφορμές μας παρέχονται για να τον αγαπήσουμε και να στηρίξουμε ολόκληρη την εμπιστοσύνη μας σε αυτόν.

11,46 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν(1) ἀπήλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους(2) καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ(3) ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

46 Μερικοί όμως απ' αυτούς έφυγαν και πήγαν στους Φαρισαίους και τους είπαν αυτά που έκανε ο Ιησούς.

(1) «Είναι μεν κάπως αμφίβολο τι εννοεί η λέξη» (Ω)= Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, κάποιιοι από αυτούς που πίστεψαν. Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή δεν πήγαν στους Φαρισαίους από κακή πρόθεση, αλλά «θέλοντας να προκαλέσουν ντροπή σε αυτούς που είχαν εχθρικές διαθέσεις εναντίον του με την αναγγελία σχετικά με τον Λάζαρο» (Ω).

Ή, πιο σωστά, κάποιιοι από αυτούς, από αυτούς που είδαν, και οι οποίοι δεν ήλθαν εξεπίτηδες για την Μαρία αλλά είτε ήταν κάτοικοι της Βηθανίας (g) είτε τυχαία βρέθηκαν εκεί. Η πρόθεση αυτών δεν ήταν αγαθή. «Όχι από θαυμασμό αλλά για να συκοφαντήσουν» (Z) «και προκαλώντας την πονηρή ζήλεια που είχαν μέσα τους εναντίον του οι Φαρισαίοι» (Ω), οι οποίοι «αφού πληγώθηκαν από το φθόνο παίρνουν ως αφορμή το θαύμα για να διαπράξουν αυτά που γίνονται από τους φθονερούς» (K). «Τον συκοφαντούσαν ότι είχε τάχα τολμήσει να διαπράξει κάτι ανίερο, αφού διέταξε να ανοίξουν τον τάφο του θαμμένου» (αμ). «Αυτοί είναι που είπαν· Δεν μπορούσε αυτός, που άνοιξε τα μάτια του τυφλού και τα υπόλοιπα» (Z). «Είπε λοιπόν από τη μία ότι ήταν πολλοί αυτοί που πίστεψαν βλέποντας τα σχετικά με το Λάζαρο· από την άλλη είπε ότι ήταν λιγότεροι αυτοί που δεν ήταν τέτοιοι, λέγοντας «κάποιοι όμως από αυτούς πήγαν»» (Ω).

(2) Δηλαδή στους θρησκευτικούς αρχηγούς, οι οποίοι αποτελούσαν την μερίδα του συνεδρίου που ήταν πιο ορθόδοξη και εκδήλωνε περισσότερο ζήλο. «Ανάγγειλαν το γεγονός στους άρχοντες, έτσι ώστε αφού και εκείνοι θα λυπούνταν για όσα εργάστηκε ο Χριστός, να έχουν κάποια παρηγοριά της δικής τους λύπης... και ώστε αφού οι ίδιοι δεν μπορούσαν να βλάψουν αυτόν που δεν έκανε τίποτα το άδικο, να ερεθίσουν εναντίον του τους πιο δυνατούς» (K).

(3) Ο πληθυντικός (ἄ) αναφέρεται ή στο γεγονός της ανάστασης του Λαζάρου και σε όλα τα περιστατικά σε αυτό (ο), ή, όχι μόνο στην ανάσταση του Λαζάρου αλλά και στα άλλα θαύματα του Ιησού τα οποία είτε είχαν δει, είτε είχαν ακούσει και για τα οποία γίνεται λόγος στο σ. 47 (β). Υπάρχει και η γραφή «ο».

11,47 Συνήγαγον οὖν(1) οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι(2) συνέδριον(3) καὶ ἔλεγον· τί ποιῶμεν(4), ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος(5) πολλὰ σημεῖα ποιεῖ(6);

47 Συγκάλεσαν τότε οι αρχιερεῖς και οι Φαρισαῖοι συμβούλιο και ἔλεγον: «Τι θα κάνουμε; Πολλά σημεῖα κάνει αυτός ο άνθρωπος.»

(1) Μετά την αναφορά, την οποία έδωσαν σε αυτούς αυτοί που γύρισαν από τη Βηθανία (ο).

(2) Οι τελευταίοι αυτοί κατονομάζονται ειδικά ως υποκινητές της εχθρικής αυτής συνάθροισης· η επίσημη όμως σύγκληση του συνεδρίου έγινε από τους αρχιερείς (g), οι οποίοι ανήκαν στην τάξη των Σαδδουκαίων. Έτσι οι Σαδδουκαίοι και οι Φαρισαίοι, οι δύο αυτές μερίδες, που κατά την εποχή εκείνη ήταν οι άρχοντες του Ισραήλ (F), συγκάλεσαν συνέδριο.

(3) Χωρίς άρθρο· μάλλον με την γενική έννοια της συνέλευσης ή του συμβουλίου (g).

(4) Αντί για μέλλοντα=Τι θα κάνουμε; Υποδηλώνει επικείμενο κίνδυνο (g).

«Δεν λένε· ας πιστέψουμε. Διότι ασχολούνταν μάλλον με το τι κακό θα μπορούσαν να πράξουν για καταστροφή του παρά με το να συσκεφτούν σχετικά με τη δική τους σωτηρίας. Και όμως φοβούνταν και συσκέπτονταν» (Au). Οι συσκέψεις του συνεδρίου απέβλεπαν στο κοινό καλό, αλλά στην προκειμένη περίπτωση υπό το πρόσχημα της κοινής ωφέλειας, η μέγιστη βλάβη και αδικία διαπράττεται εναντίον του λαού. Το συνέδριο αυτό συγκλήθηκε όχι για να συσκεφθεί τις ωφέλιμες για την ιουδαϊκή συναγωγή λύσεις, αλλά για να εξαφθούν αμοιβαία τα μέλη του. Όπως ο χάλυβας οξύνει και τροχίζει τον χάλυβα και όπως τα αναμμένα κάρβουνα ανάβουν τα σβησμένα κάρβουνα που έρχονται σε επαφή με αυτά, έτσι και αυτοί διεγείρονται εναντίον του Ιησού ο ένας από τον άλλον και μεταδίδουν αμοιβαία την λύσσα και μανία την οποία τρέφουν εναντίον του Ιησού.

(5) «Τον αποκαλούν ακόμη άνθρωπο, αυτοί που πήραν τόσο μεγάλη απόδειξη της θεότητάς του» (X). Κρύβει κάτι το περιφρονητικό η φράση (β) «και (νομίζω) ότι το «Αυτός ο άνθρωπος» το είπαν για να γκρεμίσουν τη δόξα του» (Ω).

(6) Για τα πολλά θαύματα του Ιησού στα Ιεροσόλυμα δες β 23. Σύμφωνα με αυτά η ανάσταση του Λαζάρου δεν υπήρξε η αιτία του θανάτου του Ιησού, αλλά επέσπευσε την απόφαση της καταδίκης του. Το ποτήρι ήταν ήδη γεμάτο και με το θαύμα του Λαζάρου υπερξεχείλισε (g).

«Από τα λεγόμενα από τους Φαρισαίους και τους αρχιερείς μπορούμε να κατανοήσουμε και την αντίφαση και τυφλότητα της κακίας τους· αντίφαση διότι μαρτυρούσαν για αυτόν και ότι έχει κάνει πολλά θαύματα και ότι μπορούν σε αυτόν που έχει κάνει τόσα πολλά θαύματα να κάνουν κακό, σαν να μην μπορεί να κάνει τίποτα για τον εαυτό του όταν τον επιβουλεύονταν· αλλά αυτό το ίδιο ήταν εξίσου και τυφλό· ήταν τυφλό όσον αφορά και αυτόν που έκανε πολλά θαύματα και ως προς το ότι ήταν ανώτερος από την επιβουλή αυτών που δεν ήθελαν να τον αφήσουν· εκτός και αν πίστευαν επομένως, ότι κάνει θαύματα και υπονοούσαν ότι αυτά δεν γίνονται από θεία δύναμη, επομένως λόγω αυτού δεν μπορεί αυτός να κάνει τα πάντα, ούτε μπορεί να σωθεί από την επιβουλή εκείνων»

(Ω). Δεν αρνούνται τα θαύματά του, αλλά απιστούν στη Μεσσιακή του ιδιότητα από τη μία επειδή είχαν παχυλές και σαρκικές περί Μεσσία αντιλήψεις, αναμένοντας αυτόν ως επίγειο άρχοντα, από την άλλη διότι απέδιδαν τα θαύματά του στη συνέργεια του άρχοντα των δαιμονίων (ο). Παραδέχονται τα πιστοποιητικά και διαπιστευτήριά του, αρνούνται όμως την αποστολή του.

11,48 Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω(1), πάντες(2) πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι(3) καὶ ἄροῦσιν(4) ἡμῶν(5) καὶ τὸν τόπον(6) καὶ τὸ ἔθνος(7).

48 Αν τον αφήσουμε να συνεχίσει έτσι, όλοι θα πιστέψουν σ' αυτόν, και τότε θα επέμβουν οι Ῥωμαῖοι και θα καταστρέψουν και το ναό μας και το έθνος μας».

(1) «Με την έννοια: αν τον αφήσουμε ζωντανό και να θαυματοουργεί» (Κ). Ἐτσι όπως μέχρι τώρα αφήσαμε αυτόν, χωρίς να επέμβουμε και να περιορίσουμε τη δράση του. Μιλούν σαν η επιτυχία και η επικράτηση του Χριστού εξαρτιόταν από αυτούς και σαν να μην μπορούσε ο Ιησούς να ενεργήσει θαύματα και να προσελκύσει στον εαυτό του νέους μαθητές, εάν αυτοί δεν τον άφηναν ελεύθερο. Σαν να ήταν στην εξουσία τους να κατακτήσουν εκείνον, ο οποίος νίκησε το θάνατο, ή σαν να μπορούσαν να πολεμήσουν εναντίον του Θεού και να νικήσουν αυτόν. Αλλά «αυτός που κατοικεί στους ουρανοὺς θα γελάσει μαζί τους».

(2) Η υπερβολή αρμόζει στην έξαψη της διάνοιάς τους, που προκλήθηκε από τις πληροφορίες που μεταδόθηκαν σε αυτούς. Διότι κάποιοι από αυτούς που συγκαταλέγονταν ανάμεσα στους αδιάλλακτους εχθρούς του Ιησού είχαν πιστέψει (ο). «Θα έχει πολύ όχλο πίσω του που θα οδηγείται προς αυτόν από την παρουσίαση των θαυμάτων» (Θφ). Οι φόβοι των Ιουδαίων αρχόντων βασιζόνταν στην υπόνοια ότι ήταν ενδεχόμενο να σημειωθεί θορυβώδης υποδοχή του Ιησού που θα θεωρούνταν από το λαό ως ο προσδοκώμενος Μεσσίας, Εάν όλοι τον πίστευαν σαν Μεσσία μία τέτοια ασυγκράτητη έκρηξη ήταν αναπόφευκτο να εκδηλωθεί στην πρωτεύουσα του Ισραήλ (χ).

(3) Ο φόβος τους αυτός δεν ήταν αβάσιμος. «Εάν όλοι πιστέψουν σε αυτόν, θα υποπτευθεί ότι μελετά τυραννία» (Ζ) και «εάν μάθουν οι Ῥωμαῖοι ότι ξεσηκώνει το λαό, θα υποπτευθούν εμάς και θα έλθουν και θα κυριεύσουν την πόλη μας» (Χ). Οι άρχοντες των Ιουδαίων φοβούνται μήπως η φήμη του Ιησού αυξηθεί περισσότερο και οι Ιουδαῖοι πείθονταν, ότι αυτός ήταν ο ελευθερωτής (δες στ 15) και έτσι θα προκαλούνταν κάποια επανάσταση γύρω του (β). Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «ήταν δυνατόν και όλος ο λαός ο Ιουδαϊκός να οδηγηθεί στην πίστη σε αυτόν και αφού οδηγηθεί σε αυτήν, να περιφρονήσει την σε αυτόν τον τόπο σωματική Λευϊτική και ιερατική λατρεία· αυτό το γεγονός θα γινόταν αιτία, μιας και δεν θα φρόντιζαν οι Ιουδαῖοι τον τόπο, ο τόπος να μπει στη εξουσία των Ῥωμαίων από το Χριστό» (Ω).

(4) Το αίρω εδώ σημαίνει αφαιρώ, αποσπώ κάτι από άλλον, στον οποίο αυτό ανήκει ή στον οποίο ανατέθηκε (Γ).

(5) Μπαίνει μπροστά με έμφαση. «Θα φύγουν λοιπόν τα δικά μας» (Κ). Η ανησυχία τους αναφέρεται κυρίως στην κατάλυση της εξουσίας τους.

(6) Ἡ, «την πόλη» (Χ) ως πρωτεύουσα και έδρα της κυβέρνησής τους (g). Ἡ, το ναό, την κύρια έδρα της δύναμης των αρχιερέων και Φαρισαίων (ο).

(7) «Δεν θα αφήσουν να εξουσιάζουμε το ίδιο μας το έθνος» (Κ). Επειδή μιλούν από άποψη πολιτική, χρησιμοποιούν τον όρο έθνος και όχι τον όρο λαός, με τον οποίο εκφράζεται η αξία του Ισραηλιτικού λαού (g). Σύμφωνα με άλλη όχι απίθανη εκδοχή η λέξη τόπος δηλώνει την ίδια την αρχή και εξουσία των αρχιερέων και των Φαρισαίων, ενώ η λέξη έθνος την σφαίρα της εξάσκησης αυτής, τους Ιουδαίους. Με όμοια σημασία συναντιέται η λέξη στον Ιγνάτιο τον θεοφόρο στην προς Πολύκαρπον επιστολή κεφ. α (κ). «Φοβήθηκαν μήπως χάσουν τις πρόσκαιρες κτήσεις τους και δεν σκέφτηκαν για την αιώνια ζωή. Ἐτσι όμως έχασαν και τα δύο» (Αυ). Πράγματι· «αυτά...πραγματοποιήθηκαν και χωρίς να το περιμένουν αυτοί· (οι Ῥωμαῖοι) πήραν και το έθνος και την πόλη επειδή φόνευσαν αυτόν» (Χ). Και «έπαθαν (αυτά), όχι διότι πίστεψαν στο Χριστό, αλλά διότι δεν πίστευαν» (Ζ). Διότι αν πίστευαν, «για ποιο λόγο οι Ῥωμαῖοι» θα κυριεύαν την πόλη τους; «Μήπως δηλαδή δίδασκε αποστασία; Δεν επέτρεψε να δίνουν φόρο στον Καίσαρα; Δεν θέλησαν να τον κάνουν βασιλιά και έφυγε; Δεν παρουσίαζε τον άσημο και απλό τρόπο ζωής;» (Χ).

11,49 Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν(1) Καϊάφας(2), ἀρχιερεὺς ὢν(3) τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου(4), εἶπεν αὐτοῖς(5)· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν(6),

49 Τότε ένας απ' αυτούς, ο Καϊάφας, που ήταν αρχιερέας για κείνη τη χρονιά, τους είπε: «Μιλάτε σαν να μην καταλαβαίνετε τίποτα.

(1) Η φράση αυτή δεν επιτρέπει να δεχτούμε ότι ο Καϊάφας προήδρευσε του συνεδρίου. Παρόλο που ο αρχιερέας ήταν και πρόεδρος του συνεδρίου, δεν πρέπει όμως να λησμονούμε, ότι επρόκειτο για έκτακτη και ανεπίσημη συνεδρίαση.

(2) «Που ονομαζόταν δηλαδή» (Ζ).

(3) «Μαζί με τα άλλα και αυτό είχε διαφθαρεί· διότι δεν ιεράτευαν πλέον για όλο το χρόνο της ζωής τους, αλλά για ένα χρόνο, από τότε που ήταν δυνατόν να πληρώνονται οι εξουσίες» (Χ). Παρόλο που σύμφωνα με τον Μωσαϊκό νόμο η αρχιερωσύνη ήταν ισόβια, οι Ρωμαίοι όπως άλλοτε οι Σύριοι (Β΄Μακ. δ 7 και εξής, 23 και εξής) αυθαίρετα αντικαθιστούσαν συχνά τους αρχιερείς. Έτσι ο επίτροπος της Ρώμης Βαλέριος Gratus αφαιρώντας την αρχιερωσύνη από τον Άννα έδωσε αυτήν στον Ισμαήλ· μετά όμως από κάποιο χρόνο αντικατέστησε και αυτόν με τον Ελεάζαρο, γιο του Άννα και μετά ένα χρόνο διόρισε αρχιερέα τον Σίμωνα, τον οποίο μετά από ένα έτος διαδέχτηκε ο Ιωσήφ, ο επονομαζόμενος Καϊάφας, (Ιωσήπου Αρχ. XVIII 2,2) γαμπρός του Άννα, ο οποίος διατήρησε την αρχή από το 18 μέχρι το 36 μ.Χ. (β). «Όμως παρόλο που ήταν τόσο διεφθαρμένο το αξίωμα, όμως ακόμα και τότε ήταν παρόν το Πνεύμα το Άγιο που ενεργούσε μέσα από τους χρισμένους» (Θφ).

(4) Αυτό επαναλαμβάνεται για τον Καϊάφα και στο σ 51 και στο ιη 13. Δεν πρέπει να υποτεθεί ότι ο Ιωάννης φρονούσε πλανεμένα, ότι κάθε χρόνο αντικαθιστούσαν ο αρχιερέας απαραίτητως, αλλά με τη φράση θέλησε να εξάρει το έτος εκείνο ως αξιομνημόνευτο, επειδή σε αυτό πέθανε ο Χριστός. Και πριν το έτος αυτό και μετά από αυτό ο Καϊάφας ήταν αρχιερέας. Κατά το χρόνο στον οποίο ο Ιωάννης έγραφε το ευαγγέλιό του, μνημονευόταν, πόσο μεγάλο και πόσο αξιοσημείωτο υπήρξε το έτος εκείνο, και τι πρωτεύοντα ρόλο έπαιξε ο Καϊάφας μεταξύ αυτών που αντιτίθονταν στο ευαγγέλιο (b).

(5) «Επειδή ήταν πιο αναισχυντος από τους υπόλοιπους... αυτό που εκείνοι αμφέβαλλαν και το διατύπωσαν υπό μορφή σκέψης προς συζήτηση (διότι έλεγαν Τι να κάνουμε;) αυτό το φώναξε αυτός με αναισχυντία και ανεπιφύλακτα και με θρασύτητα» (Χ). Η τραχύτητα και αγένεια, με την οποία εκφράζεται ο Καϊάφας, είναι σύμφωνη με τα από αλλού γνωστά χαρακτηριστικά των Σαδδουκαίων (δες Πράξ. δ 6,ε 17 και Ιωσ. Αρχ. XX,9,1,Ιουδαϊκή πολιτεία II 8,14).

(6) «Δεν είναι καθόλου συμφέρον, καθόλου χρήσιμο, αν το αντιμετωπίζετε τόσο ράθυμα» (Ζ). Μέμφεται την αναποφασιστικότητα και την χαλαρότητά τους. «Εσείς κάθεστε· και βλέπετε το πράγμα ακόμη με αδιαφορία» (Χ).

11,50 οὐδὲ διαλογίζεσθε(1) ὅτι συμφέρει(2) ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος(3) ἀποθάνῃ(4) ὑπὲρ τοῦ λαοῦ(5) καὶ μὴ ὅλον(6) τὸ ἔθνος(5) ἀπόληται(7).

50 Και δε σκέφτεστε πως είναι συμφέρον μας να πεθάνει ένας άνθρωπος για χάρη του λαού, για να μην αφανιστεί ολόκληρο το έθνος».

(1) Η γραφή αυτή είναι προτιμότερη από το απλό λογίζεσθε το οποίο γράφουν οι κώδικες σιναιτικός, βατικανός, ο του Βέζα και κάποιοι άλλοι. Διότι μαζί με την πρόθεση σημαίνει βαθειά σκέψη (ο). «Είστε αργοί στο να καταλάβετε» (Θφ). Ούτε βάζετε στο νου, ούτε σκέφτεστε μέσα σας (δ).

(2) Ο Καϊάφας σκέφτεται με απλή πολιτική σκοπιμότητα. Αλλά το Πνεύμα της προφητείας καθοδηγεί αυτόν στο να χρησιμοποιήσει λέξεις κατάλληλες να εκφράσουν ό,τι ήταν πνευματικά σκόπιμο και ωφέλιμο (b). Ο Καϊάφας έδινε πολιτική συμβουλή, παρόλο που αυτή ήταν κυνική (β). «Αυτό και αυτός μεν το είπε με πονηρό λογισμό, αλλά η χάρη του Πνεύματος χρησιμοποίησε το στόμα εκείνου για την προφητεία του μέλλοντος» (Θφ).

(3) Ο Καϊάφας στο χωρίο αυτό μαρτυρεί για τον αρχιερατικό χαρακτήρα του θανάτου του Χριστού (b) χρησιμοποιώντας ασυναίσθητα την ίδια γλώσσα, την οποία και οι συγγραφείς της Κ.Δ για το θάνατο του Χριστού. Δες Ρωμ. ε 6-8, Β΄Κορ. ε 14,15, Α Θεσ. ε 10 (ο). Ο Καϊάφας δεν λέει, ας του κλείσουμε το στόμα, ας του απαγορεύσουμε να μιλά, ας τον φυλακίσουμε, ας τον εξορίσουμε, παρόλο που με αυτά θα ήταν δυνατόν να προληφθεί ο κίνδυνος, τον οποίο φοβόταν. Αλλά λέει: Ας πεθάνει· ας θανατωθεί βίαια. Εκείνοι οι οποίοι αντιτίθενται κατά του Χριστιανισμού, συνήθως αποβάλλουν τα συναισθήματα της ευσπλαχνίας και φιλανθρωπίας και γίνονται διαβόητοι για τη σκληρότητά τους.

(4) Ως κακοποιός. Αναφέρεται προφανώς σε βίαιο και όχι σε φυσικό θάνατο (ο). «Χάριν του λαού λοιπόν πέθανε αυτός ο άνθρωπος, το πιο καθαρό από όλα τα πλάσματα, ο οποίος σήκωσε τις αμαρτίες μας και τις ασθένειες, επειδή μπορούσε παίρνοντας πάνω του όλη την αμαρτία όλου του κόσμου να την καταργήσει και να την αφανίσει και να την εξαφανίσει, επειδή δεν διέπραξε αμαρτία, ούτε βρέθηκε δόλος στο στόμα του» (Ω). « Πρόσεξε λοιπόν πόση είναι η δύναμη του Πνεύματος, διότι από πονηρή διάνοια έκανε να βγουν λόγια που είχαν προφητεία θαυμαστή» (Θφ).

(5) Ο όρος έθνος αναφέρεται στους Ιουδαίους, ως πολιτικό σώμα που αντιτίθεται σε ξένη εθνότητα, αυτήν των Ρωμαίων (g). Ο όρος λαός αναφέρεται στη σχέση των Ιουδαίων με το Θεό και σημαίνονται αυτοί ως θεοκρατικό σύνολο και ως ο εκλεκτός λαός του Θεού. Είναι όμως αμφίβολο εάν στο σ. αυτόν τονίζεται η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών όρων (β).

(6) Χρησιμοποιείται για να τονίσει ακόμη περισσότερο την καθολικότητα της καταστροφής, η οποία θα ερχόταν στο έθνος, εάν ο Ιησούς δεν θανατωνόταν, και για να κάνει ζωηρότερη την αντίθεση μεταξύ ενός ολόκληρου λαού και ενός ατόμου (ο).

(7) «Χάσιμο του έθνους ονομάζει το να βρεθούν κάτω από την ρωμαϊκή εξουσία» (Κ). Αναφέρεται στα λόγια στο σ. 48: οι Ρωμαίοι θα πάρουν τον τόπο και το έθνος μας (b). Βεβαίως το να θυσιάζεται κάποιος αυθόρμητα υπέρ του κοινού καλού αποτελεί πράξη ευγενέστατη και άξια κάθε επαίνου. Το να συμβουλεύει όμως κάποιος άλλος, ότι συμφέρει να θυσιαστεί η ζωή ενός αθώου υπέρ της κοινής ασφάλειας, προέρχεται από πολιτική σατανική. Ο Καϊάφας με πανουργία και υποκριτικά διαστρέφει την αλήθεια, ότι ο μεγαλύτερος και αγαθότερος άνθρωπος οφείλει να θεωρεί το σύνολο της κοινωνίας πολύ ανώτερο από τον εαυτό του και να σκέφτεται ότι η ζωή του καταναλώνεται ωφέλιμα και χρήσιμα, εάν διατίθεται υπέρ του συνόλου. Αλλά ο Χριστός ήταν η μεγαλύτερη ευλογία του επουράνιου Πατέρα, που στάλθηκε στη γη. Ο Καϊάφας λοιπόν όφειλε να σκεφτεί, εάν έπρεπε και αν είχε δικαίωμα να θυσιάσει την ευλογία αυτή για κίνδυνο φανταστικό και όχι πραγματικό του ιουδαϊκού έθνους. Ήταν ορθό, δίκαιο, ωφέλιμο και πρέπει να επισύρει πάνω του και πάνω σε ολόκληρο το έθνος την ευθύνη του χυσίματος αθώου αίματος, του αίματος του Μεγάλου Προφήτη για πρόληψη κινδύνου, ο οποίος πραγματικά δεν υφίστατο;

11,51 Τοῦτο(1) δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν(2), ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκείνου(3) προεφήτευσεν(4) ὅτι ἔμελλεν(5) ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους(6),
51 Αυτό, βέβαια, δεν το είπε από μόνος του, αλλά ως αρχιερέας εκείνης της χρονιάς, προφήτεψε πως ο Ιησούς θα πέθαινε για χάρη του έθνους·

(1) «Ποιο; Το να πεθάνει ένας άνθρωπος υπέρ του λαού» (Ζ).

(2) «Από αυτό νομίζω ότι μαθαίνουμε εμείς, ότι κάποια μεν οι άνθρωποι τα λέμε από μόνοι μας, χωρίς να ενεργεί σε εμάς καμία δύναμη στο να μιλήσουμε, άλλα όμως τα λέμε σαν ακριβώς κάποια δύναμη να αντηχεί και να υπαγορεύει σε εμάς τα λεγόμενα, ακόμα και αν δεν το συνειδητοποιούμε τελείως και δεν παρακολουθούμε τους εαυτούς μας, αλλά νομίζουμε ότι παρακολουθούμε αυτά που λέμε, και είναι ενδεχόμενο ενώ παρακολουθούμε τον εαυτό μας σε όσα λέμε, να μην παρακολουθούμε τη σημασία των λεγομένων· όπως ακριβώς τώρα ο Καϊάφας ο αρχιερέας και από τον εαυτό του δεν μίλησε και δεν είπε το νόημα σαν προφητεία και την προφητεία αυτού που ειπώθηκε δεν την δεχόταν» (Ω).

Όπως οι καρδιές των ανθρώπων είναι στα χέρια του Θεού, έτσι και οι γλώσσες τους. Πλανιούνται όσοι λένε «Το στόμα μας είναι σε εμάς», ώστε να λέμε ό,τι θέλουμε χωρίς να υποκείμεθα στην κρίση του Θεού ή χωρίς να διατελούμε κάτω από τους περιορισμούς της πρόνοιάς του και της δύναμής του.

(3) «Δεν προφήτευσε επειδή ήταν άγιος, αλλά επειδή ήταν αρχιερέας του έτους εκείνου. Όχι λόγω προσωπικής του αρετής, αλλά λόγω του αρχιερατικού αξιώματος» (Ζ). Ο Καϊάφας προφήτευσε όχι ως απλός αρχιερέας, αλλά ως αρχιερέας του έτους εκείνου (g). Οι Ιουδαίοι απέδιδαν σε κάποιο βαθμό προφητική ιδιότητα στον αρχιερέα, όταν ντυμένος ζητούσε από τον Ιεχωβά τα σχετικά με τη σωτηρία (Εξόδ. κη 30,31,Λευϊτ. η 8,9,Αρ. κζ 21). Του έτους εκείνου του περίφημου, το οποίο είχε προοριστεί ως έτος κατά το οποίο θα σημειωνόταν τόσο άφθονα η έκχυση των δωρεών του Αγίου Πνεύματος.

(4) Αυθεντική γραφή: επροφήτευσε, που είναι πιο σωστή. Η αύξηση πρέπει να μπαίνει πριν την πρόθεση, διότι δεν υπάρχει το απλό ρήμα φητεύω.

«Ο Καϊάφας είπε αυτό που είπε από παράνομη μεν διάθεση· όμως ο λόγος έγινε ερμηνευτικός πράγματος αληθινού αφού εκφράστηκε με τη μορφή προφητείας. Διότι προαναγγέλλει πόσων αγαθών έγινε αίτιος ο θάνατος του Χριστού, λέγοντας αυτό που δεν γνώριζε» (Κ).

«Όχι όποιος προφητεύει, εκείνος είναι προφήτης... Αν λοιπόν είναι μεν κάποιος προφήτης, οπωσδήποτε προφητεύει, αν όμως κάποιος προφητεύει, δεν είναι οπωσδήποτε προφήτης... Διότι από αυτά που έχουν γραφτεί για τον Καϊάφα, ο οποίος προφήτευσε για τον Σωτήρα, μπορούμε να πούμε ότι και μοχθηρή ψυχή είναι ενδεχόμενο κάποτε να προφητεύει» (Ω). Στον Καϊάφα λοιπόν «το στόμα μόνο χρησιμοποίησε η χάρις, την μιανή καρδιά όμως δεν την άγγιξε» (Χ). Οι λόγοι της προφητείας στο στόμα δεν αποτελούν αλάνθαστη απόδειξη ότι βρίσκεται και η χάρη στην καρδιά.

«Και δοξάζει (ο Καϊάφας) το Θεό όπως ο Βαλαάμ εξαναγκαζόμενος, επειδή ακριβώς είχε το ιερατικό αξίωμα, οπότε η προφητεία δεν δόθηκε σε αυτόν, αλλά στο σχήμα της ιερωσύνης» (Κ). Η διαφορά με την προφητεία του Βαλαάμ είναι ότι ο μεν Καϊάφας προφήτευσε ασυνείδητα, ενώ ο Βαλαάμ παρά τη θέλησή του (ο). Χωρίς να αποδίδει μόνιμο προφητικό χάρισμα στον Καϊάφα ο Ιωάννης λέει απλώς, ότι κατά την υπέρτατη αυτή στιγμή και για την θεοκρατία και για την ανθρωπότητα, όχι χωρίς επέμβαση της θείας ενέργειας διακηρύχτηκε από αυτόν το μυστηριώδες σχέδιο του Θεού κάτω από τη μορφή απεχθέστατου αξιώματος. Ως προς την αναξιοσύνη του Καϊάφα θα μπορούσε να παρατηρηθεί, ότι τίποτα δεν είναι πιο αντάξιο του Αγίου Πνεύματος από το να καταδικάζει το ξεπεσμένο όργανό του να εξαγγείλει την θεία αλήθεια, τη στιγμή που μιλά ως όργανο των δικών του συμφερόντων (g). Ο Θεός μπορεί να χρησιμοποιεί πονηρούς ανθρώπους ως όργανα των δικών του

σκοπών, πολλές φορές παρά τις προθέσεις τους, διότι κατέχει αυτούς όχι μόνο με κάποια αλυσίδα, ώστε να συγκρατεί αυτούς, για να μην διαπράττουν τις υπερβολές του κακού που σχεδιάζουν, αλλά και με χαλινάρι, ώστε να τους κατευθύνει όπου αυτός θέλει.

(5) Υπονοεί αυτό που είναι αναπόφευκτο κατά τρόπο και προδιατεταγμένο και προορισμένο (β).

(6) Προτιμά ο Ιωάννης τον όρο αυτόν ίσως, για να υπαινιχθεί, ότι οι Ιουδαίοι απορρίπτοντας τον Ιησού αποξενώθηκαν από τα προνόμια που είχαν ως λαός του Θεού (β).

11,52 και οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον(1), ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ(2) τὰ διεσκορπισμένα(3) συναγάγη εἰς ἓν(4).

52 κι όχι μόνο για χάρη του ἔθνους, αλλά για να συνάξει σε μια ενότητα και τα διασκορπισμένα παιδιά του Θεού.

(1) «Ο μεν Καϊάφας λοιπόν ἔλεγε ότι ο θάνατος του Χριστού θα γίνει μόνο χάριν των Ιουδαίων, ενώ ο ευαγγελιστής λέει ότι έγινε αυτός για όλη την ανθρωπότητα» (Κ). Ο Ιωάννης παντού προλαβαίνει το ενδεχόμενο παρερμηνείας. Στο παρόν χωρίο με την προσθήκη του αποβλέπει στο να μην συμπεράνει κάποιος από τα λόγια του Καϊάφα, ότι ο Ιησούς πέθανε μόνο για τους Ιουδαίους (b).

Ήταν όμως φυσικό σε ευαγγέλιο που γράφτηκε σε περιβάλλον ελληνικό και για Έλληνες αναγνώστες να δοθεί η εξήγηση αυτή (β).

(2) «Ο ευαγγελιστής ονομάζει τα ἔθνη παιδιά του Θεού από αυτό που πρόκειται να γίνει» (Ζ).

(3) Στον παρόντα στίχο αναφέρεται πιθανότατα και το χωρίο της Διδαχῆς θ 4: «Ὅπως αυτό το κομμάτι του ἄρτου ήταν σκορπισμένο πάνω στα βουνά και αφού συγκεντρώθηκε έγινε ένα, έτσι να συγκεντρωθεί η Εκκλησία σου από τα πέρατα της γης στη βασιλεία σου».

(4) «Ποίμνιο» (Ζ) ή σώμα. «Διότι ἔκανε ένα σώμα αυτούς που βρίσκονταν κοντά και μακριά, και αυτός που κάθετα στη Ρώμη θεωρεί ότι οι Ινδοί είναι μέλος δικό του» (Χ). Για την ενότητα αυτή και τη φύση της δεσ Ιω. ιζ 21 και Εφεσ. β 14. Ο Κύριος πέθανε για να συγκεντρώσει εκείνους, οι οποίοι πλανιούνταν, και να συγκεντρώσει αυτούς σε ένα. Πέθανε για να καλέσει προς τον εαυτό του εκείνους, οι οποίοι βρίσκονταν μακριά του και να ενώσει και μεταξύ τους εκείνους, οι οποίοι βρίσκονταν απομακρυσμένοι και χωρισμένοι μεταξύ τους. Ο Κύριος λοιπόν με το θάνατό του ἔγινε ο μέγας μαγνήτης των καρδιών μας. Διότι για αυτό ακριβώς υψώθηκε στο σταυρό, για να μας ελκύσει όλους στον εαυτό του. Η επιστροφή των ψυχών είναι η συγκέντρωση αυτών στο Χριστό ως κυβερνήτη και καταφυγή τους. Ἐγινε επίσης με το θάνατό του ο Κύριος το μέγα κέντρο της ἔνωσής μας μεταξύ μας. Ὅλοι γίνονται ένα μαζί του. Ἐνα σώμα, ένα πνεύμα και ένα μεταξύ τους. Ὅλοι οι ἅγιοι παντού και σε όλες τις εποχές συναντιούνται στο Χριστό ὅπως όλα τα μέλη συναντιούνται στο κεφάλι τους και ὅπως όλα τα κλαδιά στη ρίζα τους.

11,53 Ἀπ' ἐκείνης οὖν(1) τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο(2) ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

53 Από εκείνη λοιπόν την ημέρα αποφάσισαν να τον θανατώσουν.

(1) Υποδηλώνει αυτό ότι η πρόταση του Καϊάφα ἔγινε δεκτή πιθανώς σιωπηρά και χωρίς ψηφοφορία. Η απόφασή τους ἦλθε ως συνέπεια της συμβουλῆς του Καϊάφα. «Ὅπως ακριβώς κάποιος από τους ετεροδόξους παρανοοῦν το νόημα της γραφῆς, ἔτσι οι Φαρισαῖοι αυτό που εἰπώθηκε από τον Καϊάφα το παίρνουν σύμφωνα με το δικό τους νοῦ» (Ω).

(2) «Δηλαδή αυτό ακριβώς που φαινόταν καλό στον καθένα χωριστά, ἄρεσε σε όλους μαζί» (Κ). «Βεβαίως και προηγουμένως ζητούσαν να τον φονεύσουν ὅπως προεἰπώθηκε (Ιω. ε 18,ζ 19)· αλλά τώρα επικύρωσαν την ἄποψη με συμβουλή και σύσκεψη» (Ζ). Υπάρχει και η γραφή εβουλεύσαντο=ἔλαβαν ἄποψη. Πονηροὶ ἄνθρωποι στηρίζουν και ενθαρρύνουν τους εαυτούς τους και ἄλλους σε πονηρές ἐνέργειες με τις συσκέψεις και συζητήσεις τους. Και διεφθαρμένες διάνοιες αποβάλλουν κάθε χαλινάρι στις κακές τους σκέψεις, όταν συναντιούνται με ἄλλες διεφθαρμένες διάνοιες. Τότε η κακία και το ἔγκλημα το οποίο προηγουμένως φαινόταν σε αυτούς απραγματοποίητο, παρουσιάζεται σε αυτούς όχι μόνο δυνατό αλλά και εύκολο.

11,54 Ἰησοῦς οὖν(1) οὐκέτι παρρησία(2) περιεπάτει(3) ἐν τοῖς Ἰουδαίοις(4), ἀλλὰ ἀπήλθεν(5) ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου(6), εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν(7), κάκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ(8).

54 Γι' αυτό ο Ιησούς δεν κυκλοφορούσε πια ελεύθερα ανάμεσα στους Ιουδαίους, αλλά ἔφυγε από 'κει και πήγε στην περιοχή κοντά στην ἔρημο, σε μια πόλη που λεγόταν Εφραὶμ. Εκεί ἔμεινε μαζί με τους μαθητές του.

(1) Λόγω των κακῶν σχεδίων και των κακῶν προθέσεων των εχθρῶν του. Η αναχώρηση αυτή του Ιησού ἐπῆλθε ως συνέπεια της παραπάνω ἄποψης του συνεδρίου.

(2) «Φανερά» (Ζ). Κυρίως σημαίνει η λέξη την ελευθεροστομία, ὁπότε η ἔννοια είναι: με φανερή

ελευθερία όχι μόνο στην άσκηση του λόγου, αλλά και στην προσωπική παρουσία κάποιου (ο). Ο τρόπος που προσφέρεται κάποιος στους ανθρώπους, με τον οποίο είναι σε όλους φανερός (G).

(3) Δες ζ 1.

(4) =Μεταξύ των Ιουδαίων που είχαν εχθρικές διαθέσεις προς αυτόν. Δες α 19,ε 10.

(5) «Πάλι με ανθρώπινο τρόπο σώζει τον εαυτό του και το κάνει αυτό συνεχώς» (X).

«Υποχωρεί όχι επειδή δέλιασε, αλλά για να μην δώσει την εντύπωση ότι τους ερεθίζει με το να τον βλέπουν, παρόλο που είχαν φονικές διαθέσεις. Διδάσκει όμως και εμάς να υποχωρούμε στις εξάψεις αυτών που οργίζονται και να μην ρίχνουμε τους εαυτούς μας στους κινδύνους» (K).

«Έφυγε αναμένοντας τον κατάλληλο καιρό του πάθους» (αμ).

«Διότι είναι μεν καλό αν πέσουμε στον αγώνα του να ομολογήσουμε τον Ιησού, να μην απαρνούμαστε την ομολογία... αλλά όχι μικρότερο από αυτό καλό είναι, και το να μην δίνουμε αφορμή σε αυτόν τον τόσο μεγάλο πειρασμό, αλλά με κάθε τρόπο να αποφεύγουμε αυτόν, όχι μόνο διότι είναι άγνωστη σε εμάς η έκβαση αυτού του πειρασμού, αλλά και για να μην γίνουμε εμείς αιτία του να γίνουν αμαρτωλότεροι και ασεβέστεροι αυτοί που... έγιναν ένοχοι για το χύσιμο του αίματός μας» (Ω).

(6) Η έρημος αυτή είναι σύμφωνα με τον Lange η δυτική εσχατιά της άγονης άκρης, με την οποία το οροπέδιο των βουνών της φυλής Βενιαμίν χωρίζεται σε όλο του το μήκος από την κοιλάδα του Ιορδάνη και τη Νεκρά θάλασσα. Από το μέρος αυτό ο Ιησούς μπορούσε ανάλογα με το τι ήθελε πλησιάζοντας το Πάσχα ή να συνενωθεί μαζί με τους προσκυνητές της Γαλιλαίας, οι οποίοι πήγαιναν κατ' ευθείαν στην Ιερουσαλήμ μέσω της Σαμάρειας, ή να κατεβεί στην Ιεριχώ, στην πεδιάδα του Ιορδάνη και να ακολουθήσει το караβάνι, το οποίο ερχόταν από την Περαία (g).

(7) Δεν αναφέρεται αλλού στην Κ.Δ. Αναφέρεται από τον Ιώσηπο (Ιουδ. Πολ. 4,9,9) σε συνέχεια μαζί με την ορεινή στα βόρεια των Ιεροσολύμων ως μικρή πόλη και συνδεδεμένη με την Βαιθήλ όπως και στο Β' Παρ. ιγ 19, όπου ονομάζεται Εφρών. Ταυτίζεται γενικά με την Ελ-Ταγιβέχ, που βρίσκεται 4 μίλια βορειοανατολικά της Βαιθήλ (β). Σύμφωνα με τον Ευσέβιο βρισκόταν 8 ρωμαϊκά μίλια, ενώ κατά τον Ιερώνυμο 20 βορειοανατολικά των Ιεροσολύμων (g).

(8) Η (μετά) δεν είναι συνώνυμη με την (συν)=ανάμεσα στην συντροφιά των μαθητών του, και όχι μόνος· ήταν μαζί τους (g). «Και δεν πήγε βεβαίως εκεί μόνος, αλλά πήρε μαζί του και τους μαθητές, για να μην δώσει καμία αφορμή σε αυτούς που τον ζητούσαν» (Ω). Υπάρχει και η γραφή: κακεί έμεινε μετά των μαθητών, όπου αποσιωπείται και το αύτου.

11,55 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας(1) πρὸ τοῦ πάσχα ἵνα ἀγνίσωσιν(2) ἑαυτοῦς.

55 Πλησίαζε ὁμως τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων. Καὶ πολλοὶ ἀπ' ὅλη τὴ χώρα ἀνέβηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα, γιὰ νὰ τελέσουν τοὺς καθορισμένους καθαρμούς.

(1) Δεν αναφέρεται ειδικά στη χώρα, όπου βρισκόταν και η Εφραΐμ, αλλά σε όλη την Ιουδαία και Γαλιλαία σε αντίθεση με την πρωτεύουσα.

(2) «Εξαγνίζονταν από πριν σύμφωνα με παλαιά συνήθεια αυτοί που είχαν διαπράξει θελημένα ή αθέλητα αμαρτήματα» (K). Ο νόμος δεν καθόριζε ειδικές καθάρσεις πριν το Πάσχα, αλλά σε πολλά σημεία της Π.Δ. ορίζεται να εξαγνίζεται ο λαός στις παραμονές σοβαρών περιπτώσεων (Γε. λε 2,Εξ. ιθ 10,11 κτλ.). Για αυτό και το μέτρο αυτό εφαρμόστηκε και στη γιορτή του Πάσχα (Β' Παρ. λ 16-20) (g). Δες στο ιη 28 για την σοβαρότητα που αποδιδόταν στον τελετουργικό εξαγνισμό. Δες και Πράξ. κα 24 (β).

11,56 Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν(1) καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ(2) ἑστηκότες(3)· τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτὴν(4);

56 Αναζητούσαν, λοιπόν, τὸν Ἰησοῦ, κι ἐκεῖ που στέκονταν, στὸ χώρο τοῦ ναοῦ, ἔλεγαν μεταξύ τους: «Τὶ νομίζετε, δε θα ῥθει στὴ γιορτὴ;»

(1) Όπως και άλλοτε με ευκαιρία τη γιορτή της σκηνοπηγίας (ζ 12). Την περιέργειά τους αύξησε τώρα η φήμη από το θαύμα του Λαζάρου. Για τις προθέσεις των προσκυνητών αυτών υπάρχουν διάφορες εκδοχές. Ή, λιγότερο πιθανή, «θαυμαστός εξαγνισμός με αιμοβόρα πρόθεση, με σκέψη για ανθρωποκτονία, με χέρια ματωμένα» (X). «Διότι τη γιορτή την έκαναν παγίδα για αυτόν» (Z). Ή, πιο σωστά, οι επαρχιώτες αυτοί επιθυμούσαν να δουν και να ακούσουν τον Ιησού, όπως και άλλοτε, έχοντας όμως υπ' όψη τα ληφθέντα μέτρα για σύλληψή του, εξέφραζαν αμφιβολία για το αν θα ερχόταν.

(2) Στις αυλές ή κάτω από τις στοές του ναού (F), όπου επρόκειτο να διεξαχθούν και οι τελετές της καθάρσης και του εξαγνισμού τους (μ).

(3) Στη στάση της αναμονής (g).

(4) Πιο φυσικό είναι να χωρίσουμε τις δύο προτάσεις σε δύο χωρισμένες μεταξύ τους ερωτήσεις (g)= Τι νομίζετε; Νομίζετε ότι δεν θα έλθει; (b).

11,57 Δεδώκεισαν δὲ καὶ(1) οἱ ἀρχιερεῖς(2) καὶ οἱ Φαρισαῖοι(3) ἐντολὴν(4) ἵνα ἔάν τις γνῶ πού ἐστι, μηνύσῃ(5), ὅπως πιάσωσιν αὐτόν(6).

57 Μάλιστα οι αρχιερείς και οι Φαρισαῖοι είχαν δώσει εντολές, αν μάθει κανείς πού είναι, να ειδοποιήσει για να τον συλλάβουν.

(1) Δεν μαρτυρείται από πολλούς μεγαλογράμματους κώδικες. Δεν φαίνεται αυθεντικό, οπότε ο σ. αυτός εκφράζει το λόγο, για τον οποίο ο λαός εξέφραζε αμφιβολίες για το να θα ερχόταν ο Ιησούς. Εάν δεχτούμε το (και) ως αυθεντικό, τότε στους λόγους, για τους οποίους ο λαός εξέφραζε τέτοιες αμφιβολίες και οι οποίοι βασιζόνταν πιθανότατα στην αργοπορία του Ιησού να εμφανιστεί στο συνηθισμένο τόπο, προστίθεται και άλλη αιτία, που έκανε απίθανη την έλευση του Ιησού.

(2) Μπαίνουν πρώτοι διότι είχαν την εξουσία να εκδίδουν τέτοιες εντολές.

(3) Ακολουθούν και οι Φαρισαῖοι ως οι πραγματικοί υποκινητές, αυτοί που ξεσήκωσαν τους αρχιερείς. Δες ζ 45 (g)

(4) Πιθανώς η εντολή αυτή κυκλοφόρησε κυρίως μεταξύ των εμπίστων, των εχθρών του Ιησού. Εάν δεχτούμε ότι η εντολή αυτή δημοσιεύτηκε, τότε νωρίς παραθεωρήθηκε, διότι αλλιώς δεν θα εξηγούνταν, πώς ο Ιησούς κατά την εβδομάδα του πάθους μπήκε επίσημα στα Ιεροσόλυμα και παρέμεινε στη Βηθανία και τα Ιεροσόλυμα για πέντε ολόκληρες ημέρες, χωρίς κανείς να καταγγείλει τον τόπο της διαμονής του (ο). Υπάρχει και η γραφή: εντολάς.

(5) Μηνύω=κάνω το κρυφό φανερό, γνωστό· και με γενική έννοια δείχνω, αναφέρω που είναι (G). Έτσι ο Κύριος παρουσιάστηκε στο λαό ως επιβλαβής και επικίνδυνος, ως εκτός του νόμου, τον οποίο ο καθένας θα μπορούσε να πληξεί. Και ο Σαούλ στο παρελθόν τέτοια εντολή είχε δώσει για τον Δαβίδ, όπως και ο Αχαάβ για τον Ηλία. Ασφαλώς επιβαρύνουν την ενοχή τους και κάνουν πιο ολέθριο το έγκλημά τους οι κακοί άρχοντες, όταν καθιστούν τους υφισταμένους τους όργανα της αδικίας και κακίας τους. Δες και εδώ πώς οι Φαρισαῖοι επιζητούν να καταστήσουν και τους άλλους συνενόχους των φονικών τους αποφάσεων.

(6) «Είναι θαυμαστή η εντολή των αρχιερέων, προδοσία για θάνατο. Ω οι ανιέροι! Πώς ξεκινούν να τιμούν τη γιορτή! Με τι ψυχές, που έπνεαν φόνο, πρόκειται να γιορτάζουν» (Z).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

12,1 Ὁ οὖν(1) Ἰησοῦς πρὸ ἑξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα(2) ἦλθεν εἰς Βηθανίαν(3), ὅπου ἦν Λάζαρος(4) ὁ τεθνηκώς(5), ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν(5).

1 Ἐξι μέρες πριν από το Πάσχα, ήρθε ο Ιησούς στη Βηθανία, όπου έμενε ο Λάζαρος, που είχε πεθάνει και ο Ιησούς τον ανέστησε από τους νεκρούς

Η χρήση με μύρο των ποδιών του Ιησού που εξιστορείται στο τμήμα αυτό, γεννήθηκε ζήτημα αν πρέπει να ταυτιστεί με αυτήν που αναφέρεται στα Ματθ. κστ 6-13 και Μάρκ. ιδ 3-9 από τη μία και με αυτήν στο Λουκ. ζ 36-50 από την άλλη. Από τους παλαιούς ερμηνευτές ο Κλήμης ο Αλεξανδρεὺς (Παιδαγ. ΙΙ,61) και ο Τερτυλλιανός (de rudic. XI) θεώρησαν, ότι πρόκειται για μία και μόνη γυναίκα, ταυτίζοντας την πόρνη στο Λουκ. ζ 36 και εξής, με την Μαρία την αδελφή του Λαζάρου. Ο Ωριγένης υποστηρίζει αλλού μεν (Υπόμν. Εἰς τον Ματθ. 77) ότι πρόκειται για 3 ξεχωριστές γυναίκες, αλλού όμως (Hom. in Cant. α 12) ότι πρόκειται για δύο και αλλού (ἀπόσπασμα στο Ιω. ια 2) ότι πρόκειται για μία.

Ο Εφραίμ ο Σύρος (Ομιλ. Ι εἰς τον Κύριον ημῶν) διακρίνει την αμαρτωλή από τη Μαρία στη Βηθανία, ομοίως επίσης και ο Τατιανός, ο οποίος ταυτίζει την αφήγηση στα Μάρκ. ιδ και Ιω. ιβ, ξεχωρίζοντας αυτήν από την αφήγηση στο Λουκ. ζ. Στη Ρωμαϊκή εκκλησία από τα χρόνια του Γρηγορίου του μεγάλου ταυτίζεται η Μαρία η αδελφή του Λαζάρου με τη Μαρία τη Μαγδαληνή και με την αμαρτωλή του Λουκά. Από τους νεώτερους ερμηνευτές κάποιοι λίγοι διστάζουν να ταυτίσουν το γεγονός στα Ματθ. κστ 6-13 και Μάρκ. ιδ 3-9 με αυτό στο Ιω. ιβ 1-8.

Αλλά οι διαφορές μεταξύ των δύο αυτών αφηγήσεων (στην αφήγηση των Μάρκου-Ματθαίου γίνεται λόγος για χρίση του κεφαλιού μόνο και όχι και των ποδιών, δεν αναφέρεται το όνομα της γυναίκας, το δείπνο γίνεται στην οικία του Σίμωνα του λεπρού, ενώ σύμφωνα με τον Ιωάννη γίνεται σε σπίτι όπου η Μάρθα διακονούσε) είναι τόσο ελαφρές και αναφέρονται σε λεπτομέρειες που τόσο εύκολα εξομαλύνονται, ενώ από την άλλη τα κοινά χαρακτηριστικά τους τόσο σοβαρά, (η χρίση και κατά τις 2 αφηγήσεις έλαβε χώρα στη Βηθανία, κατά την εβδομάδα πριν το Πάθος, ακούγονται και στις δύο οι ίδιες επικρίσεις και η ίδια δικαιολογία από τον Κύριο, χρησιμοποιείται επίσης νάρδος πιστική πολύτιμη ή πολυτελής), ώστε δύσκολα κάποιος θα μπορούσε να αμφισβητήσει το συμπέρασμα, στο

οποίο οι περισσότεροι από τους νεώτερους κατέληξαν, ότι οι αφηγήσεις αυτές (Μαθ. κστ 6-13-Μάρκ. ιδ 3-9 και Ιω. ιβ 1-8) αναφέρονται στο ίδιο γεγονός.

Από την άλλη, η χρίση που εξιστορείται στο Λουκ. ζ 36-50 γίνεται στη Γαλιλαία και κατά τα πρώτα χρόνια της δημόσιας δράσης του Κυρίου. Η συζήτηση επίσης που διεξήχθη εκεί, αναφέρεται γύρω από την άφεση των αμαρτιών και όχι για τη σκοπιμότητα της δαπάνης που έγινε. Επιπλέον κάποιες λεπτομέρειες και στις δύο διηγήσεις συμπίπτουν τελείως τυχαία. Το δείπνο γίνεται κατά τον Λουκά στην οικία του Σίμωνα του Φαρισαίου, ενώ κατά τον Ιωάννη στην οικία του Σίμωνα του λεπρού. Αν λάβουμε όμως υπ' όψη, ότι το όνομα Σίμων ήταν συνηθέστατο κατά την εποχή εκείνη (ανάμεσα στα λίγα πρόσωπα, τα οποία γνωρίζουμε στην ευαγγελική αφήγηση 12 ή 13 έχουν το όνομα Σίμων), κάθε πιθανότητα συμβάλλει στο να ξεχωρίσουμε τον Σίμωνα τον Φαρισαίο στη Γαλιλαία από τον Σίμωνα τον λεπρό στη Βηθανία.

Έτσι και το συμπέρασμα πάρα πολλών από τους νεώτερους, σύμφωνα με το οποίο, η αμαρτωλή του Λουκά είναι τελείως διαφορετική από τη γυναίκα στη Βηθανία, την οποία ο Ιωάννης καθορίζει ως την Μαρία, την αδελφή Λαζάρου, παρουσιάζεται σε όλα εύκολα αποδεκτό. Χαρακτηριστικό εδώ είναι, ότι ο Bernard, ο οποίος ταυτίζει και τις 3 γυναίκες δεχόμενος ότι η αμαρτωλή του Λουκά είναι το ίδιο πρόσωπο με τη γυναίκα της Βηθανίας που αναφέρεται από τον Ματθαίο και Μάρκο και με την κατονομαζόμενη από τον Ιωάννη Μαρία, υποστηρίζει από την άλλη ότι η Μαρία, όχι μία αλλά δύο φορές άλειψε τα πόδια του Ιησού με μύρο, την πρώτη φορά στη Γαλιλαία όταν μετανούσε, τη δεύτερη φορά στη Βηθανία λίγο πριν το Πάθος!

(1) Συνδέεται Ἡ με το ια 55 «Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων» (g). Ἡ, πιο σωστά, συνδέει την άφιξη του Ιησού στα Ιεροσόλυμα, την οποία πρόκειται να αφηγηθεί, με τον κίνδυνο που υποσημαίνεται στο ια 57 (ο).

«Περιφρονώντας ο Κύριος την επιβουλή των Ιουδαίων, εκούσια παραδίδει τον εαυτό του στο πάθος, διότι είχε φτάσει ο καιρός του πάθους» (Κ).

Ο Κύριός μας παραδίδεται εκούσια στα πάθος του. Η ζωή του δεν αποσπάστηκε βίαια από αυτόν, αλλά με αυταπάρνηση είπε προς τον πατέρα του. Να έχω έρθει. Όπως η δύναμη των εχθρών του δεν μπορούσε να τον κατακτήσει, έτσι και τα τεχνάσματα της πανουργίας τους δεν ήταν δυνατόν να τον κυριεύσουν απρόοπτα, αλλά πέθανε, διότι το θέλησε. Σημείωσε, ότι, όπως είναι καιρός, κατά τον οποίο επιτρέπεται σε εμάς να λαμβάνουμε μέτρα για την ασφάλεια της ζωής μας, έτσι υπάρχει και καιρός, κατά τον οποίο καλούμαστε να εκθέσουμε σε κίνδυνο και κακοπάθεια τη ζωή μας σύμφωνα με το θέλημα του Θεού και για δόξα του, όπως άλλοτε ο Παύλος δεμένος στο πνεύμα μετέβαινε στην Ιερουσαλήμ. Δες και τις ερμηνευτικές σημειώσεις στα Μαθ. κστ 6-16 και Μάρκ. ιδ 1-11.

(2) Αντί να πει έξι ημέρες πριν το πάσχα. «Έτσι συντάσσουν οι Ο', «προ δύο ετών του σεισμού» «προ τριών μηνών του θερισμού» στα Αμώς α 1,δ 7, δες και Β' Μακ. ιε 36-37 (b). Αμφισβήτηση γεννήθηκε ως προς τον ακριβή καθορισμό της ημέρας. Οι γνώμες διχάστηκαν λόγω της αβεβαιότητας η οποία γεννιέται από τα παρακάτω σημεία: 1) Πρέπει να συνυπολογιστούν στις 6 ημέρες και η ημέρα της άφιξης στη Βηθανία, όπως και η πρώτη ημέρα του Πάσχα; 2) Πρώτη ημέρα του Πάσχα πρέπει να θεωρήσουμε την 15η του Νισάν, κατά την οποία τρωγόταν το πάσχα ή την 14η του Νισάν, κατά την οποία προετοιμάζονταν τα σχετικά με αυτό και θυσιαζόταν ο αμνός; και 3) Η Παρασκευή της σταύρωσης του Κυρίου ήταν η 15η του Νισάν (όπως πολλοί από τους ερμηνευτές νόμισαν, ότι καθορίζουν οι συνοπτικοί) ή η 14η του Νισάν (όπως φαίνεται από την αφήγηση του Ιωάννη); Οπότε ως ημέρα άφιξης στη Βηθανία καθόρισαν άλλοι την Παρασκευή, 8 ημέρες πριν την ημέρα της σταύρωσης, άλλοι το Σάββατο το πριν το Πάθος, άλλοι την Κυριακή και άλλοι την Δευτέρα.

Η πιθανότερη έκτη ημέρα είναι η Παρασκευή της σταύρωσης, η 14η του Νισάν σύμφωνα με την αφήγηση του Ιωάννη, κατά την οποία προετοιμαζόταν το Ιουδαϊκό πάσχα. Η άφιξη λοιπόν στη Βηθανία είναι η Κυριακή 9 του Νισάν γύρω στο απόγευμα, το οποίο συμφωνεί και με την αργία του Σαββάτου. Σε ημέρα Σαββάτου ο Κύριος και το караβάνι των προσκυνητών ήταν αδύνατον να διανύσουν την πορεία από Ιεριχώ στη Βηθανία. Ο Ιησούς αφού πέρασε στον Ζακχαίο την ημέρα του Σαββάτου, ξεκίνησε την επομένη για τα Ιεροσόλυμα και παραμένοντας το απόγευμα στη Βηθανία μπήκε θριαμβευτικά την επομένη, δηλαδή την Δευτέρα, στην αγία πόλη (g).

(3) Όπως φαίνεται από την αφήγηση των συνοπτικών ο Ιησούς πέρασε μέσα από την Ιεριχώ. Κατέβηκε δηλαδή από την Εφραΐμ στην κοιλάδα του Ιορδάνη και πριν την Ιεριχώ συναντήθηκε με το μεγάλο караβάνι των προσκυνητών, το οποίο προερχόταν από τη Γαλιλαία μέσω Περαιάς. Στην Ιεριχώ σημειώθηκαν τα γεγονότα που αναφέρονται από τον Λουκά (ιη 35-ιθ 27), ανάμεσα στα οποία κι η επιστροφή του Ζακχαίου. Η απόσταση από Ιεριχώ στη Βηθανία μπορούσε να διανυθεί σε 5 ή 6 ώρες (g).

Η έλευση του Χριστού στη Βηθανία είναι δείγμα της εύνοιάς του προς τους εκεί φίλους, τους οποίους αγαπούσε και από τους οποίους μετά από λίγο θα αποχωριζόταν. Ήταν αυτή αποχαιρετιστήρια

επίσκεψη. Ήλθε να τους αποχαιρετίσει και να απευθύνει σε αυτούς λόγους παρηγορίας και ενίσχυσης για την ημέρα της δοκιμασίας που πλησίαζε. Ας μάθουμε λοιπόν ότι παρόλο που ο Χριστός αναχωρεί πρόσκαιρα από το λαό του, παρέχει σε αυτούς στοργικά δείγματα, από τα οποία πείθονται αυτοί, ότι ο Κύριός τους φεύγει με αγάπη και όχι με οργή.

(4) Υποδηλώνει, ότι η Βηθανία ήταν τόπος ειδικού κινδύνου, εφόσον η ανάσταση του Λαζάρου είχε διεγείρει το μίσος των αρχιερέων και Φαρισαίων.

(5) Επεξηγηματικοί προσδιορισμοί που βεβαιώνουν δύο γεγονότα, δηλαδή ότι ο Λάζαρος είχε πεθάνει και ότι ο Ιησούς ανέστησε αυτόν από τους νεκρούς (ο).

12,2 Έποίησαν(1) οὖν αὐτῶ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει(2)· ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῶ(3).

2 Ετοίμασαν, λοιπόν, εκεί για χάρη του δείπνο, και η Μάρθα υπηρετούσε, ενώ ο Λάζαρος ήταν ένας απ' αυτούς που παρακάθονταν μαζί με τον Ιησού στο δείπνο.

(1) «Κάποιοι λένε ότι το δείπνο έγινε σε ξένο σπίτι» (X). Το ρήμα σε γ πληθ. αφήνει αόριστο το υποκείμενο. Για αυτό πολλοί από τους νεώτερους θεώρησαν ότι ο λαός της Βηθανίας (b) επειδή με το θαύμα ο Ιησούς τίμησε το χωριό τους, έκαναν το δείπνο. Ο Μάρκος καθορίζει στο σπίτι του Σίμωνα του λεπρού. Η εκδοχή αυτή ενισχύεται και από τη φράση «ο Λάζαρος ήταν ένας από αυτούς που κάθονταν μαζί με αυτόν», η οποία παρουσιάζει αυτόν ως προσκεκλημένο. Το ότι όμως η Μάρθα διακονούσε συμβιβάζεται φυσικότερα, εάν δεχτούμε, ότι αυτή ήταν στο σπίτι της (β).

(2) «Φανέρωνε ότι το τραπέζι ήταν στο σπίτι της» (Θφ). «Εισάγει στη διήγηση την Μάρθα που από την αγάπη που είχε στο Χριστό διακονεί και υπηρετεί στους κόπους του τραπέζιού» (Κ). «Η Μαρία όμως δεν βοηθούσε· διότι ήταν μαθήτρια. Πάλι εδώ αυτή συμπεριφέρεται πιο πνευματικά» (X). Τα εδώ χαρακτηριστικά των δύο αδελφών είναι σύμφωνα με αυτά στο Λουκ. ι 40 και εξής. Ο Κύριος σε παλαιότερο χρόνο είχε κάνει παρατήρηση στη Μάρθα, διότι «ασχολούνταν με πολλή διακονία». Αλλά αυτή εξακολουθεί και τώρα να υπηρετεί τον Διδάσκαλο χωρίς να μοιάζει με μερικούς, οι οποίοι όταν μαλώνονται για κάποια υπερβολή τους, πέφτουν σε άλλη υπερβολή. Η Μάρθα θεωρούσε τιμή της να υπηρετεί τον Κύριο. Πράγματι· είναι ασύγκριτα προτιμότερο να είναι κάποιος υπηρέτης στο τραπέζι του Κυρίου παρά να είναι συνδαιτημόνας και φιλοξενούμενος στο τραπέζι ηγεμόνα και βασιλιά.

(3) «Ανάμεσα στον αναστημένο Λάζαρο και τον θεραπευμένο από αυτόν Σίμωνα τον λεπρό, ο Κύριος κάθεται σαν ανάμεσα σε δύο τρόπαια της δόξας του» (Stier, Owen) δεδομένου ότι και τον Σίμωνα, όπως φαίνεται, ο Κύριος είχε θεραπεύσει από τη λέπρα του.

«Τρώει μαζί με το Λάζαρο, υπενθυμίζοντας με αυτό σε αυτούς που έβλεπαν, την θεοπρεπή του εξουσία» (Κ). «Προλαβαίνοντας κάθε υπόνοια, ότι ο Λάζαρος ως αναστημένος από τους νεκρούς ήταν φάντασμα, ήταν ένας από αυτούς που κάθονταν στο τραπέζι. Ήταν ζωντανός, μιλούσε και έτρωγε» (Αυ). Υπάρχει και η γραφή: εἷς ἦν εκ τῶν συνανακειμένων αὐτῶ.

12,3 Ἡ οὖν Μαρία, λαβοῦσα λίτραν(1) μύρου νάρδου(2) πιστικῆς(3) πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας(4) τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξίν αὐτῆς(5) τοὺς πόδας αὐτοῦ(6)· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου(7).

3 Τότε η Μαρία πήρε μια φιάλη από το πιο ακριβό άρωμα της νάρδου κι άλειψε τα πόδια του Ιησού. Έπειτα σκούπισε με τα μαλλιά της τα πόδια του, κι όλο το σπίτι γέμισε με την ευωδιά του μύρου.

(1) Η ρωμαϊκή λίτρα υποδιαιρούνταν σε 12 ουγγιές και ισοδυναμούσε περίπου με 325 γραμμάρια (F) δηλαδή πάνω από 100 δράμια!

(2) Ο όρος μύρο είναι γενικός και περιλαμβάνει όλα τα υγρά αρώματα, ο όρος νάρδος είναι ειδικός και καθορίζει το είδος του μύρου (g). Νάρδος είναι φυτό Ινδικό, γλυκύτατης οσμής, από το γένος το γνωστό με το γενικό όνομα Βαλεριάνα, από το οποίο παράγεται υγρό εύφλεκτο, το οποίο χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι για παρασκευή πολυτιμότερου ελαίου. Για αυτό και νάρδος είναι και το νάρδειο έλαιο όπως εδώ (G).

(3) «Δηλαδή ανόθευτο και με αξιόπιστη καθαρότητα» (Z). Πιστικός, πιστός, τον οποίο μπορεί κάποιος να εμπιστευτεί· («γυναίκα πιστική και νοικοκυρά και υπάκουη στον άνδρα» Αρτεμ. Ονειροκρ. 2,32)· συχνότερα συναντιέται έτσι στον Κεδρηνό· για εμπορεύματα σημαίνει δοκιμασμένος, γνήσιος, μη νοθευμένος. Η νάρδος λοιπόν νοθευόταν (G). Είναι απίθανη η παραγωγή της λέξης από το πίνω· όπως και από την περσική πόλη Πιστείρα ή Πίστα (g). Ο Dods βρήκε τη λέξη πιστακής που αναφέρεται στο φυτό Pistacia terebinthus, που φυτρώνει στην Παλαιστίνη και έτσι είναι σπάνιο, ώστε το από αυτό μύρο να είναι πολύτιμο (β).

(4) Συνδυάζοντας την αφήγηση με αυτήν του Μάρκου και Ματθαίου πρέπει να συμπεράνουμε ότι ένα μέρος του μύρου πρώτα χύθηκε στο κεφάλι του Κυρίου. Αλλά η Μαρία «δεν τον πλησιάζει ως

άνθρωπο, αλλά ως Θεό· διότι το μύρο για αυτό το έχυσε» (X) και «άλειψε τα πόδια του Ιησού ως δεσπότη της» (Z) «και σκούπισε με τις τρίχες του κεφαλιού της, πράγματα τα οποία έδειχναν ότι δεν είχε για αυτόν τέτοια γνώμη, όπως είχαν οι πολλοί» (X). Σαν το πολύτιμο μύρο να ήταν απλό και χωρίς αξία νερό χύνει αυτό στα πόδια και με τέτοια αφθονία ώστε τα πόδια ήταν σαν να μπήκαν σε λουτρό (g).

(5) «Φανερώνοντας το μέγεθος της τιμής σε αυτόν» (Z). Στους Ιουδαίους θεωρούνταν εξευτελισμός για τη γυναίκα να παρουσιαστεί με μαλλιά λυτά και με τις τρίχες του κεφαλιού διασκορπισμένες. Η Μαρία λοιπόν με αυτό μαρτυρεί, ότι προκειμένου για τον Ιησού καμία θυσία δεν είναι πολύτιμη για το βαλάντιό της, καμία υπηρεσία οσοδήποτε εξευτελιστική δεν είναι προσβλητική όταν προσφέρεται στο πρόσωπό του (g).

Με την πράξη αυτή η Μαρία δείχνει προς τον Ιησού την ευγνωμοσύνη της. Είναι σπουδαιότερο το να ευχαριστούμε το Θεό για τις ευλογίες και χάριτες, τις οποίες πήραμε από αυτόν παρά να παρακαλάμε αυτόν από πριν να μας δώσει αυτές. Διότι αυτή η στο μέλλον αναφερόμενη προσευχή μας, αν και σωστή ως έκφραση εξάρτησής μας από το Θεό, εξακολουθεί να είναι εγωκεντρική σε κάποιο βαθμό. Διότι με την προσευχή αυτή ελπίζουμε κάτι να λάβουμε. Ενώ η ευχαριστία αναφέρεται σε δωρεές περασμένες και είναι περισσότερο ανιδιοτελής (τ). Δες ποια είναι η αγάπη προς τον Ιησού, την οποία εκδηλώνει η Μαρία. Είναι αγάπη γενναία. Εάν η Μαρία είχε και κάτι άλλο πολυτιμότερο να προσφέρει στον Ιησού, θα το πρόσφερε πρόθυμα, αφού αψηφά τη δαπάνη του μύρου, προκειμένου να αλείψει με αυτό τα πόδια του Ιησού. Είναι αγάπη ταπεινή. Ταπεινώνεται η Μαρία χύνοντας το μύρο στα πόδια του Ιησού και σκουπίζοντας με τις τρίχες του κεφαλιού της τα πόδια αυτά. Η αληθινή αγάπη, όπως δεν τσιγκουνεύεται δαπάνες, έτσι δεν λογαριάζει κόπους, θυσίες και ταπεινώσεις.

Αποβλέποντας σε ό,τι ο Χριστός έκανε για εμάς, θα ήμασταν αμέτρητα και αχαρακτήριστα αχάριστοι, εάν θεωρούσαμε οποιαδήποτε κοπιαστική ή ταπεινωτική υπηρεσία βαριά για τον Ιησού.

(6) Η επανάληψη δεν είναι τυχαία. Στο μέρος αυτό, το λιγότερο ευγενές του σώματός του, αποδίδει η Μαρία τον έκτακτο αυτόν σεβασμό. Κάθε λεπτομέρεια της αφήγησης αυτής αποπνέει την λατρεία, η οποία αποτελεί την ψυχή αυτής της πράξης. Ίσως η φήμη του σεβασμού, τον οποίο η αμαρτωλή γυναίκα στη Γαλιλαία είχε επιδείξει στον Ιησού, να έφθασε στα αυτιά της Μαρίας και δεν ήθελε αυτή, ώστε οι φίλοι του Διδασκάλου να πράξουν για τιμή του λιγότερα από εκείνο, το οποίο είχε πράξει μία ξένη (g).

(7) Η λεπτομέρεια αυτή, που είναι αποκλειστική της αφήγησης του Ιωάννη, υποδηλώνει τον αυτόπτη, που ήταν παρών κατά την περίπτωση αυτή και αισθάνθηκε την ευωδία (β). Όπου αναπαύεται ο Ιησούς σκορπίζεται άφθονη και ανείπωτη ευωδία. Όσοι λοιπόν υποδέχονται τον Ιησού στις καρδιές τους, βάζουν γλυκιά οσμή μέσα τους. Η παρουσία του Χριστού συνοδεύεται από μύρο αγαλλιάσεως, από ευωδία που προξενεί χαρά και αγαλλίαση στις καρδιές.

12,4 Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ(1), Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης(2), ὁ μέλλων(3) αὐτὸν παραδιδόναι(4)·

4 Λέει τότε ο Ἰούδας ο Ἰσκαριώτης, ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητῆς του, αὐτὸς που σκόπευε νὰ του προδώσει:

(1) Σύμφωνα με τους συνοπτικούς (Ματθ. κστ 8, Μάρκ. ιδ 4) «οι μαθητές» ή «κάποιοι αγανακτούσαν μέσα τους» για την σπατάλη από το μύρο. Φαίνεται ότι ο Ιούδας επέδρασε ως κακή ζύμη και στους υπόλοιπους μαθητές και συμπαρέσυρε αυτούς σε δυσαρέσκεια. Για αυτό ο Ιωάννης αναφέρει ειδικά αυτόν ως τον κύριο υποκινητή και πρωταίτιο. «Και όλοι μὲν εἶπαν, ἀλλὰ οἱ ἄλλοι ὄχι με τέτοια διάθεση, ὡς αὐτός» (Θφ). Ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητῆς του Χριστοῦ. Ὅχι ἓνας ο ὁποῖος τοὺς ἔμοιαζε στις διαθέσεις και την ειλικρινή αφοσίωση στο διδάσκαλο, ἀλλὰ ἓνας ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τοὺς. Εἶναι δυνατόν οἱ χειρότεροι τῶν ἀνθρώπων νὰ συγκαλύπτονται κάτω ἀπὸ τὸ προσωπεῖο τοῦ ἀρίστου ἐπαγγέλματος. Και υπάρχουν πολλοί, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ἐξωτερικά ὅτι βρίσκονται σε στενές σχέσεις με τὸ Χριστό, ἐνὼ πραγματικά δὲν ἔχουν καμία συμπάθεια πρὸς αὐτόν.

(2) Δες στ 71 και την εκεί σημείωση. Υπάρχει και η γραφή: Ιούδας ἀπὸ Καρυώτου. Ἄλλη γραφή: Ιούδας ο Ἰσκαριώτης.

(3) Εἶναι δυνατόν νὰ υπαινίσσεται, ὅτι ο Ἰούδας ἦταν προορισμένος νὰ παραδώσει τὸν Ἰησοῦ.

(4) Με τὴν ἐπεξήγηση αὐτὴ ο Ἰωάννης ἀποκαλύπτει τὸ χαρακτήρα τοῦ Ἰούδα, που σημειώνεται τόσο δυνατό με τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στο ὑποκριτικὰ ἐκδηλούμενο ἅγιο ενδιαφέρον γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν φτωχῶν και τὸ σκοτεινὸ και προδοτικὸ σχέδιό του νὰ παραδώσει αὐτόν (ο).

12,5 διὰ τὸ τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη(1) τριακοσίων δηναρῶν(2) καὶ ἐδόθη πτωχοῖς(30; 5 «Γιὰτί νὰ μὴ πουληθεῖ αὐτὸ τὸ μύρο γιὰ τριακόσια ἀργυρὰ νομίσματα, και τὰ χρήματα νὰ διανεμηθοῦν στοὺς φτωχοὺς;»

- (1) «Επειδή ήταν φιλοχρήματος ο Ιούδας κατηγορεί τον τρόπο της τιμής. Γιατί δηλαδή, λέει, δεν έφερες λεφτά, για να μπορώ, εννοείται, να κλέψω, αλλά μύρο;» (Θφ).
- (2) Κάθε δηνάριο ισοδυναμούσε με 0,78 του φράγκου δηλαδή 300=234 χρυσά φράγκα (F)· ή σχεδόν με 260 φράγκα (g). Νόμισμα αργυρό που περιλάμβανε αρχικά 10 και έπειτα 16 ασσάρια, το καθένα από τα οποία ισοδυναμούσε με το 1/10 της δραχμής (G).
- (3) Απεχθής αδικία καλυπτόμενη κάτω από κάτι που φαίνεται αξιέπαινο, διότι ο σατανάς μεταμορφώνεται σε άγγελο φωτός. Αντί να ξοδευτεί άσκοπα το μύρο, γιατί να μην δοθεί η αξία του στους φτωχούς; Έχουμε εδώ τη σύνεση και πανουργία του κόσμου που επικρίνει τον ευσεβή ζήλο ότι προβαίνει σε σπατάλες ασύνετες. Εκείνοι, οι οποίοι υπερεκτιμούν τους εαυτούς τους καυχώμενοι για την κοσμική πολιτικότητα και ικανότητά τους, συγχρόνως όμως υποτιμούν τους άλλους για την πραγματική ευσέβειά τους, η οποία τους εμποδίζει να χρησιμοποιούν τα διπλωματικά τεχνάσματα της κοσμικής πονηρίας, έχουν μέσα τους περισσότερο το πνεύμα του Ιούδα από ό,τι οι ίδιοι φαντάζονται. Γιατί δεν δόθηκε στους φτωχούς; ρωτά ο Ιούδας. Ερώτημα στο οποίο θα ήταν εύκολο να απαντήσει κάποιος: Διότι ήταν καλύτερο να δοθεί στον Κύριο Ιησού. Δεν πρέπει να νομίζουμε, ότι δεν είναι θεάρεστες οι εκδηλώσεις και πράξεις εκείνες, μόνο και μόνο διότι δεν έγιναν όπως θα τις θέλαμε εμείς και με τον τρόπο με τον οποίο εμείς κρίνουμε ότι έπρεπε να γίνουν. Υπερήφανοι και εγωιστές άνθρωποι θεωρούν ως κακώς πληροφορημένο καθέναν, ο οποίος δεν συμβουλευτήκε τη σοφία τους!

12,6 Εΐπε δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ(1), ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν(2), καὶ τὸ γλωσσόκομον(3) εἶχε καὶ τὰ βαλλόμενα(4) ἐβάσταζεν(5).

6 Αυτό το είπε όχι γιατί νοιαζόταν για τους φτωχούς, αλλά γιατί ήταν κλέφτης και, καθώς διαχειριζόταν το κοινό ταμείο, συχνά κρατούσε για τον εαυτό του από τα χρήματα που έβαζαν σ' αυτό.

(1) «Τη μάλωσε ο Ιούδας με το πρόσχημα δήθεν της ευλάβειας» (X).

(2) Πιο πιθανό φαίνεται ότι κατά τον χρόνο αυτόν κανείς από τους μαθητές δεν υποπτευόταν την τιμιότητα του Ιούδα, διότι αλλιώς κανείς δεν θα συμπαρασυρόταν από αυτόν στο να συμμεριστεί τις επικρίσεις του εναντίον της σπατάλης του μύρου (ο). Κάποιοι από τους νεώτερους κριτικούς απέδωσαν παράλογα την κρίση του Ιωάννη για τον Ιούδα στο στίχο αυτό, σε αίσθημα προσωπικού μίσους (g). Αυτού του είδους η κρίση ήταν φυσικό να εκφραστεί για συμμαθητή, που ανήκε στο στενό κύκλο των 12, από άλλον συμμαθητή που δεν υποπτευόταν μέχρι τέλους την τιμιότητά του και ξαφνικά αντιλαμβάνεται την πλάνη του και για αυτό αγανακτεί (β).

Στο ερώτημα: «Για ποιο λόγο τέλος πάντων, ενώ ήταν κλέφτης, τού ανέθεσε το ταμείο των φτωχών και τον έκανε διαχειριστή ενώ ήταν φιλάργυρος;» (X) δόθηκαν διάφορες απαντήσεις. Οι κυριότερες: Ή, ο Ιούδας δεν ήταν εξ' αρχής κλέφτης, αλλά είχε ικανότητα να εισπράττει και να διαχειρίζεται χρήματα. Ο πειρασμός όμως συνήθως έρχεται μέσα από εκείνο, για το οποίο είμαστε εκ φύσεως κατάλληλοι (Westcott,β).

Ή, ο Ιησούς έκρινε καλό να προκαλέσει την εκδήλωση του πάθους του Ιούδα, για να χρησιμοποιηθεί αυτή ως μέσο θεραπείας και να δώσει σε αυτόν την ευκαιρία να εργαστεί για διόρθωσή του (Hengstenberg).

Ή, ο Ιησούς ανέθεσε το ταμείο στον Ιούδα «για να αφαιρέσει κάθε δικαιολογία· διότι δεν μπορούσε να πει ότι το έκανε αυτό (την προδοσία), από έρωτα για τα χρήματα, αφού μπορούσε να παρηγορήσει αρκετά την επιθυμία του από το ταμείο» (X).

Ή, η ανάθεση του ταμείου στον Ιούδα έγινε από τους μαθητές και ο Κύριος δεν θέλησε να αναμιχθεί σε αυτήν (g).

Ή, ο Ιησούς ανέθεσε αυτό στον Ιούδα αρχικά λόγω του χαρίσματός του γύρω από τα οικονομικά, και ακολούθως, όταν εκείνος άρχισε να κλέβει, δεν θέλησε να επέμβει σε σχέση, στην οποία αναγνώρισε θείο σχέδιο (Weiss).

Ή, πιο σωστά, σε όλες τις παραπάνω εκδοχές υπάρχουν στοιχεία αλήθειας «αλλά τον απόρρητο λόγο τον ξέρει ο Θεός» (X).

(3) Αντί για την παλαιότερη λέξη γλωσσοκομείον ή γλωσσοκόμιον η λέξη προέρχεται από το γλώσσα και κομέω=μικρή θήκη, στην οποία οι αυλητές φύλαγαν τις γλωσσίδες των αυλών. Έπειτα σημαίνει και το κιβώτιο το προορισμένο για άλλες χρήσεις. Ειδικά το κιβώτιο, το μαρσίπιο, στο οποίο έμπαινε το αργύριο (G). Με την τελευταία αυτή έννοια βρίσκεται και στο Β' Παραλ. κδ 8,10 («έβαλαν στο γλωσσόκομο»). Στη ραββινική γραμματεία βρίσκεται η λέξη μεταγραμματισμένη στο εβραϊκό για να δηλώσει θήκη που χρησιμοποιείται για τη διατήρηση κάποιου πολύτιμου πράγματος όπως χειρόγραφο του νόμου, όταν ο κάτοχός του ταξίδευε ή και φέρετρο που περιείχε πτώμα (χ).

(4) Δηλαδή τα χρήματα που ρίχνονταν στο κιβώτιο από τους φίλους και από αυτούς που πρόθυμα

πρόσφεραν (β). Το ταμείο του Ιησού και των μαθητών του ήταν αναμιγμένο με αυτό των φτωχών (Ιω. ιγ 29), τροφοδοτούμενο από εκούσιες εισφορές· δεξ Λουκ. η 1-3 (g). Δες την οικονομική κατάσταση του Ιησού και της συνοδείας του. Δεν είχαν ούτε αγροκτήματα, ούτε αποθήκες, αλλά μόνο ένα μικρό κιβώτιο, στο οποίο ρίχνονταν εισφορές, ώστε από αυτές να ζουν ο Κύριος και οι μαθητές του, και κάθε περίσσειμα δινόταν στους φτωχούς. Όλα τα δικά μου τα κουβαλάω μαζί μου. Όλη η περιουσία μου συνίσταται σε ό,τι κουβαλάω πάνω μου. Μη γογγύζεις λοιπόν για το ότι δεν έχεις πλούτη. Συμμορφώσου αγόγγυστα σε απλό και απέριπτο τρόπο ζωής ενθυμούμενος, ότι έτσι έζησε και ο Κύριός μας.

(5) Μάλλον με κακή έννοια=συνήθιζε να βάζει για τον εαυτό του κρυφά και με κλεψιά (G)· άρπαζε και υπεξαίρουσε· «έκλεβε αυτά που έμπαιναν» (Θφ). Έτσι λέγεται και στον Διογένη τον Λαέρτιο (IV,59 «όσα ήθελε τα βάσταζε») και στους παπύρους σύμφωνα με παραθέσεις του Deissmann (β). Μπορούμε όμως να το πάρουμε και με τη συνηθισμένη έννοια, οπότε δεν υπάρχει περίπτωση ταυτολογίας στα 2 ρήματα είχε... και εβάσταζε. Διότι το μεν ε ί χ ε αναφέρεται στη γενική φροντίδα και επιτήρηση των εισφορών που κατατίθενταν στην φύλαξη από αυτόν· ενώ το ε β ά σ τ α ζ ε στην μεταφορά του κιβωτίου από τόπο σε τόπο (ο).

12,7 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς(1)· ἄφες(2) αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό(3).

7 Εἶπε τότε ο Ἰησοῦς: «Ἄφησέ την ἡσυχην· αυτό που κάνει είναι για την ημέρα του ενταφιασμοῦ μου.

(1) «Ο Κύριος διακηρύττει την γυναίκα ελεύθερη από κάθε κατηγορία, με τα λόγια με τα οποία συγκαλυμμένα ελέγχει τον προδότη» (Κ). «Δεν έκανε ο Χριστός παρατήρηση στον Ιούδα για την πρόθεσή του από πολλή μακροθυμία θέλοντας να επιστρέψει αυτός» (Ζ).

(2) Σε ενικό που απευθύνεται στον Ιούδα.

(3) Αυτή η γραφή είναι λιγότερο μαρτυρημένη αλλά πιο σωστή. Η έννοια: Έχει φυλάξει το μύρο αυτό για να συμβολίσει την ταφή μου και για να προλάβει και να πραγματοποιήσει από πριν την ετοιμασία της (F). «Σαν να προφητεύει το θάνατό μου που πλησιάζει» (Ζ). Η Μαρία δεν είχε βεβαίως την πρόθεση, ώστε το μύρο αυτό να το χρησιμοποιήσει για την ταφή του Κυρίου, σαν να την προαισθανόταν. Αλλά όταν μετέπειτα θα σκεφτόταν αυτήν την έννοια, την οποία τώρα ο Κύριος αποδίδει στην πράξη της, πρέπει να αισθανόταν ότι άλλα λόγια δεν θα εξέφραζαν καλύτερα εκείνο, που θα έκανε αυτή, εάν τη στιγμή εκείνη του δείπνου γνώριζε, ότι μετά από μία βδομάδα ο διδάσκαλος θα ενταφιαζόταν (ο).

Περισσότερο μαρτυρημένη γραφή «ίνα εις την ημεραν του ενταφιασμοῦ μου τηρήση αυτό» την οποία υιοθετεί και η Βουλγάτα (η λατινική μετάφραση). Ίσως προήλθε από κακή διόρθωση αντιγραφών, που είχαν κατά νου, ότι δεν χρησιμοποιούνται μύρα για άνθρωπο ζωντανό, πριν την ταφή του. Η πιο σωστή ερμηνεία της γραφής: Ἄφησέ την, για να φυλάξει το υπόλοιπο του μύρου (του οποίου μόνο μέρος είχε μέχρι τη στιγμή εκείνη χρησιμοποιηθεί) για την ημέρα της ταφής μου (β). Ενταφιασμός=η με μύρα ετοιμασία του νεκρού και γενικώς οι προπαρασκευές για την ταφή (g). Ο Κύριος συχνά θυμάται τον θάνατο και την ταφή του. Θα ήταν καλό και ωφέλιμο να θυμόμαστε, ότι θα έλθει και για μας η ημέρα του θανάτου και της ταφής μας. «Με τα λόγια που είπε σχετικά με τον ενταφιασμό, ντροπιάζει τον Ιούδα, επειδή λόγω αισχροκέρδειας επρόκειτο να προδώσει τον διδάσκαλο» (αμ). «Και αναφέρει τον ενταφιασμό, χτυπώντας την ασύνετη καρδιά του, μήπως και διορθωθεί» (Θφ).

12,8 Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν(1), ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε(2).

8 Οι φτωχοὶ πάντοτε θα υπάρχουν κοντά σας, ἐμένα ὅμως δε θα με ἔχετε πάντοτε».

(1) «Παρατίθενται και εδώ τα λόγια όπως και στο Ματθαίο (κστ 11) και αποσιωπούνται, όπως και εκεί, τα λόγια που προσθέτονται από τον Μάρκο (ιδ 7) «και όταν θέλετε, μπορείτε να τους ευεργετήσετε». Η έννοια του στίχου:

«Ο χρόνος που έχει καθοριστεί για την τιμή σε εμένα, δηλαδή ο χρόνος που ζω πάνω στη γη, δεν απαιτεί να προτιμάτε από εμένα τους φτωχούς» (Κ). Εάν πράγματι οι φτωχοὶ αποτελούν το αντικείμενο της φροντίδας σας, θα είναι πάντοτε καιρός να ασκείτε προς αυτούς την γενναιοδωρία σας· το πρόσωπό μου όμως μετά από λίγο θα αρπαχτεί από τις θερμές φροντίδες της αγάπης σας (g). Αναγωγική ερμηνεία: «Είναι αξιολογότερη μεν η φιλοπτωχία, αλλά να μπαίνει πίσω από το σεβασμό στο Θεό. Όταν λοιπόν υπάρχει ανάγκη λατρείας ή υμνωδίας, πρέπει να προτιμούμε αυτές από την αγάπη στους φτωχούς· διότι μπορούμε να ευεργετούμε μετά τις πνευματικές λειτουργίες» (Κ). «Το να φέρουμε δώρα στο Θεό, πρέπει να είναι προτιμότερο από τους φτωχούς» (αμ). Απαιτείται σύνεση και διάκριση κατά τις περιστάσεις, στις οποίες παρουσιάζεται σύγκρουση καθηκόντων, ώστε προκειμένου να κρίνουμε ποιο από αυτά να προτιμήσουμε, να αποφασίζουμε

αυτό σύμφωνα με τις παρουσιαζόμενες περιστάσεις. Οι ευκαιρίες πρέπει πάντοτε να μην αφήνονται ανεκμετάλλευτες. Εκείνες μάλιστα πρωτίστως πρέπει να προτιμούνται, οι οποίες φεύγουν επειγόντως και έχουν τη διάρκειά τους μικρή. Καθήκον, το οποίο μπορεί να επιτελεστεί σε οποιοδήποτε χρόνο, ενδείκνυται να παραχωρεί τη θέση του στο καθήκον, του οποίου η επιτέλεση επιβάλλεται να γίνει ακριβώς τώρα.

(2) «Έβαλε μέσα τους υπενθύμιση για την μετά από λίγο σφαγή του» (Ζ). «Σαν να έλεγε: είμαι δυσάρεστος και φορτικός, αλλά περίμενε λίγο και θα φύγω» (Χ), «αφού εσύ θα κατασκευάσεις το θάνατό μου» (Θφ).

12,9 Έγνω οὖν(1) ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων(2) ὅτι ἐκεῖ ἐστὶ, καὶ ἦλθον(3) οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

9 Πλήθος πολὺ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων τῆς πόλεως ἔμαθαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς βρίσκεται ἐκεῖ καὶ ἦρθαν γὰρ νὰ δουν ὄχι μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τὸν Λάζαρον, πῶς τὸν εἶχε ἀναστήσει ἀπὸ τοὺς νεκροῦς.

(1) Η φήμη του δείπνου στη Βηθανία διαδόθηκε γρήγορα και οι προσκυνητές που ήλθαν από την Ιεριχώ στα Ιεροσόλυμα ανήγγειλαν ότι ο Ιησούς παρέμεινε στη Βηθανία.

(2) Δηλαδή από το λαό της Ιουδαίας (β), από τους Ιουδαίους, οι οποίοι ήταν οι αντιπρόσωποι της παλαιάς τάξης των πραγμάτων. Ακριβώς για αυτό ερεθίστηκαν οι άρχοντες των Ιουδαίων· διότι ο πληθυσμός της Ιουδαίας, πάνω στον οποίο αυτοί υπολόγιζαν πάντοτε σαν σε αντίρροπο του πληθυσμού της Γαλιλαίας, αρχίζει τώρα να τους εγκαταλείπει (g).

«Όπως ακριβώς ο πλούτος, αυτούς που δεν προσέχουν συνηθίζει να τους παρασέρνει, έτσι και η εξουσία. Διότι ο μεν πλούτος οδηγεί σε πλεονεξία, ενώ η εξουσία σε αλαζονεία. Πρόσεχε λοιπόν ότι το μεν πλήθος των Ιουδαίων που ήταν κάτω από εξουσία, είναι υγιές, ενώ οι άρχοντες διεφθαρμένοι» (Χ).

Πόσο μάταιες και ανεπιτυχείς υπήρξαν μέχρι τη στιγμή αυτή οι εναντίον του Χριστού απόπειρές τους. Έπραξαν το παν για να αποξενώσουν το λαό από τον Ιησού, και όμως πολλοί από τους Ιουδαίους, τους γείτονές τους, τους θαυμαστές τους, τα δημιουργήματά τους, συναρπάστηκαν τόσο πολύ από την πειστική απόδειξη των θαυμάτων του Ιησού, ώστε αποσχίστηκαν από το κόμμα των Φαρισαίων και αρχιερέων και ήλθαν προς τον Ιησού.

(3) «Επειδή ήταν παράδοξο το θαύμα ένωσε κατάπληξη ο όχλος και αυτό το γεγονός που άκουσαν, ήθελαν να το δουν και με τα μάτια τους για πιο βέβαιη πίστη» (Κ), «ίσως επειδή προσδοκούσαν να ακούσουν και από το Λάζαρο κάτι σχετικά με τον Άδη» (Θφ). Ότι η πρόθεση των επισκεπτών αυτών τουλάχιστον σε μεγάλο μέρος δεν υπήρξε αρχικά πονηρή ούτε το ελατήριο που τους ώθησε σε επίσκεψη μία απλή περιέργεια, φαίνεται από το σ. 11, όπου ο αριθμός αυτών που από αυτούς πίστεψαν στον Ιησού εξαιτίας του Λαζάρου δίνεται ως αιτία του νέου φονικού συμβουλίου των αρχιερέων (ο).

12,10 Έβουλευσαντο(1) δὲ οἱ ἀρχιερεῖς(2) ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν(3), 10 Γι' αὐτὸ οἱ ἀρχιερεῖς ἀποφάσισαν νὰ σκοτώσουν καὶ τὸν Λάζαρον,

(1) Δεν δηλώνει απλή ανταλλαγή γνώμων, αλλά συσκέψεις (όχι σε επίσημη φαίνεται συνεδρία του συνεδρίου) με ορισμένη κατεύθυνση που κατέληξε σε απόφαση (κ).

(2) Οι οποίοι πιθανότατα επειδή ανήκαν στη μερίδα των Σαδδουκαίων, οι οποίοι δεν δέχονταν την ανάσταση των νεκρών, είχαν λόγω αυτού και προσωπικό λόγο, που τους ωθούσε στην εξόντωση του Λαζάρου που αναστήθηκε από τους νεκρούς (ο).

(3) «Όντας σε πλήρη σύγχυση από το φθόνο, σχεδιάζουν φόνο πάνω σε φόνο, θεωρώντας ότι μαζί με τον φονευμένο (Λάζαρο) θα φονευτεί και η δύναμη του παράδοξου συμβάντος, ώστε να ανακόψουν τους λαούς που έτρεχαν στην πίστη στο Χριστό» (Κ).

«Τον μεν Χριστό ζητούσαν να τον φονεύσουν προφασιζόμενοι ότι παραβιάζει το Σάββατο και ότι κάνει τον εαυτό του ίσο με το Θεό... Τον Λάζαρο όμως γιατί; Διότι ξανάζησε; Και ποιο έγκλημα είναι το να ξαναζήσει κανείς; Το παν λοιπόν ήταν φθόνος!» (Ζ).

Ο Λάζαρος προσελκύοντας διαρκώς πολλούς προς τον εαυτό του, και προκαλώντας έτσι την εξάπλωση της πίστης στο Χριστό, γίνεται, όπως ήταν επόμενο, αντικείμενο άσπονδου μίσους των αρχόντων των Ιουδαίων (κ). Πόσο παράλογη και ανόητη υπήρξε η απόφασή τους να φονεύσουν το Λάζαρο. Δείγμα της πιο θηριώδους λύσσας. Έμοιαζαν με άγριο ταύρο που μπλέχτηκε σε δίχτυ, γεμάτο μανία. Σημάδι ότι ούτε το Θεό φοβούνται, ούτε τους ανθρώπους ντρέπονταν. Εάν φοβούνταν το Θεό, δεν θα προέβαιναν σε τέτοια προκλητική και ασεβή ενέργεια εναντίον του. Ο Θεός θέλησε να ζήσει ο Λάζαρος με θαύμα. Και αυτοί θέλουν να τον φονεύσουν λόγω της μοχθηρίας και κακεντρέχειάς τους. Φωνάζουν: Πάρτον αυτόν, δεν πρέπει να ζει, την ώρα που ο Θεός τον επανέφερε τετραήμερο από τον τάφο, διακηρύττοντας έτσι ότι ο Λάζαρος έπρεπε να ζει. Τι άλλο

υπήρξε η απόφασή τους αυτή παρά πρόκληση και επανάσταση εναντίον του Θεού; Δεν σκέφτονται ποιος έχει τα κλειδιά του θανάτου και του τάφου. Τα έχουν αυτοί ή ο Θεός; «Ω τυφλή κακία! Ο Χριστός ο οποίος μπόρεσε να αναστήσει νεκρό, δεν θα μπορούσε να αναστήσει και φονευμένο. Ανόητη κακία, η οποία υποθέτει ότι ο Χριστός ο οποίος μπόρεσε να αναστήσει έναν ο οποίος πέθανε θάνατο φυσικό, δεν θα μπορούσε να αναστήσει και έναν ο οποίος σφάχτηκε» (Αυ). Αλλά ούτε τους ανθρώπους ντρέπονταν. Διότι πως ήταν δυνατόν να αποφασίσουν την εσχάτη των ποινών για ένα άνθρωπο τελείως αθώο, τον οποίο για κανένα έγκλημα ή παρεκτροπή δεν μπορούσαν να κατηγορήσουν;

12,11 ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν(1) ὑπήγον(2) τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον(3) εἰς τὸν Ἰησοῦν.

11 ἐπειδὴ ἐξαιτίας του πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἐγκατέλειπαν αὐτοὺς καὶ πίστευαν στον Ἰησοῦ.

(1) Δηλαδή τον Λάζαρο, ο οποίος ήταν ζωντανός μάρτυρας της υπερφυσικής δύναμης του Ιησού.

«Αυτό που κατεξοχήν τους δάγκωνε, ήταν ότι ενώ είχε αρχίσει η γιορτή όλοι έτρεχαν στη Βηθανία και γίνονταν ακροατές του θαύματος και αυτόπτες του αναστημένου» (Θφ).

(2) Ή, στη Βηθανία, οπότε η πρόθεση (υπό) σημαίνει εδώ το αθόρυβο, το μυστικό, διότι δεν τολμούσαν λόγω της εχθρότητας των αρχιερέων προς τον Ιησοῦ, να μεταβούν με διαδήλωση (ο,γ), ή λιγότερο πιθανή εκδοχή, το ὑπήγον έχει την έννοια του αποχωρούσαν και αποσπώνταν από την μερίδα των αρχιερέων και πίστευαν στον Ιησοῦ (β).

(3) Παρατατικός=άρχιζαν να πιστεύουν (β).

Ἡ θριαμβευτικὴ εἶδοςος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα

12,12 Τῇ ἐπαύριον(1) ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν(2), ἀκούσαντες(3) ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα(4),

12 Τὴν ἄλλη μέρα, τὸ μεγάλο πλῆθος που εἶχε ἔρθει για τὴ γιορτὴ του Πάσχα, ὅταν ἀκούσαν ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς στα Ἱεροσόλυμα,

(1) Δες και Ματθ. κα 1-11, Μάρκ. ια 1-10 και Λουκ. ιθ 29-38 και τις εκεί ερμηνευτικές σημειώσεις. Την επομένη της ημέρας κατά την οποία παρατέθηκε το δείπνο στη Βηθανία: δηλαδή στη δική μας Κυριακή, εάν δεν συμπεριλάβουμε την 14η Νισάν στις 6 ημέρες πριν το Πάσχα (σ. 1) ή τη Δευτέρα, εάν συμπεριλάβουμε αυτήν.

(2) Πρέπει λοιπόν να υπήρξαν Γαλιλαῖοι μάλλον παρά κάτοικοι της Ιερουσαλήμ (b). Δεν πρέπει ο ὄχλος αυτός να συγχέεται με αὐτὸν στο σ. 9, ο οποίος, ὅπως σημειώθηκε, ήταν από τους Ἰουδαίους. Ίσως αυτοί που λόγω της γιορτής ήλθαν στα Ἱεροσόλυμα ήταν περισσότερο θρησκευόμενοι από αυτούς που κατοικούσαν στην πόλη. Ὅσο περισσότερο σεβασμὸ ἔχει κάποιος στο Θεὸ και γενικά στη θρησκεία, τόσο εἶναι περισσότερο διατεθειμένος να υποδεχτεῖ το Χριστὸ και τὴ θρησκεία του. Εἶναι αξιοσημείωτο και τὸ ὅτι ὄχι οἱ ἄρχοντες και οἱ τῆς ἀνώτερης τάξης βγαίνουν για να υποδεχτοῦν τον Ἰησοῦ, ἀλλὰ ὁ ὄχλος. Πράγματι ὁ Χριστὸς «τα ἀδύναμα και τα ἀνόητα του κόσμου διάλεξε» (Α΄ Κορ. α 27) και τιμᾶται περισσότερο ἀπὸ τὸ πλῆθος παρά ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο των ἀκολουθῶν του. Ἀπὸ αὐτὸ συμπεραίνουμε, ὅτι ὁ Κύριος πέρασε και τὴ νύχτα ολόκληρη στη Βηθανία. Ὅπως ἐπίσης μπορούμε να συμπεράνουμε ἀπὸ τὴν ἀφήγηση του Μάρκου (ια 11 «ἦταν ἤδη ἀπόγευμα στην ὥρα») ἡ εἴσοδος του Ἰησοῦ στα Ἱεροσόλυμα σημειώθηκε κατὰ τὸ ἀπόγευμα.

(3) Ἄκουσαν ἀπὸ αὐτοὺς που ἐπισκέφτηκαν τὴν προηγούμενη ἡμέρα τὴ Βηθανία, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἐκεῖ και ὅτι ετοιμαζόταν να μπει στα Ἱεροσόλυμα.

(4) «Αφὸς ἀναχώρησε για λίγο στην ἔρημο ὁ Κύριος, ὥστε να σβῆσει τὸ θυμὸ των φονιάδων, πάλι με θάρρος μπαίνει και ἐμφανίζεται σε ὄλους. Διότι εἶχε φτάσει ὁ καιρὸς του πάθους και δεν ἔπρεπε πλέον να κρύβεται, ἀλλὰ να δώσει τὸν εαυτὸ του για τὴ σωτηρία του κόσμου» (Θφ).

12,13 ἔλαβον τὰ βαῖα τῶν φοινίκων(1) καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῶ, καὶ ἔκραζον(2) ὡσαννά(3), εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ(4).

13 Πῆραν κλαδιὰ φοινικιάς, και βῆκαν ἀπὸ τὴν πόλη να τὸν προῦπαντήσουν κραυγάζοντας: Δόξα στο Θεὸ! Εὐλογημένος αὐτὸς που ἔρχεται σταλμένος ἀπὸ τὸν Κύριο! Εὐλογημένος ὁ βασιλιάς του Ἰσραὴλ!

(1) Με ἄρθρο μάλλον για να σημάνει τα κλαδιὰ των φοινίκων, τα οποία ὀρθώνονταν στο δρόμο (g). «Βαῖς εἶναι ραβδί φοίνικα και τὸ βάγι» (Ἡσύχιος). Ἡ προσθήκη «των φοινίκων» εἶναι πλεονασμὸς, που ἐγινε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη για τὸς ἀναγνώστες που ἀγνοοῦσαν τὸν τεχνικὸ αὐτὸ ὄρο. Σύμφωνα με τὸ Ἀποκ. ζ 9 οἱ μάρτυρες παρουσιάζονται να ἔχουν στα χέρια βάγια ως σύμβολο τῆς νίκης τὸς ἐναντίον του κόσμου. Σύμφωνα με τὸ Α΄ Μακ. ιγ 51 ὁ Σίμων μπαίνει θριαμβευτικά στα Ἱεροσόλυμα με δοξολογία και βάγια και με κύμβαλα και κιθάρες και με ὕμνους και με ὠδές, διότι συντρίφτηκε ἐχθρὸς

μεγάλος από τον Ισραήλ (β). Σύμφωνα με το Λευϊτ. κγ 40 επικράτησε στη γιορτή της σκηνοπηγίας να γίνονται γύρω από το θυσιαστήριο των ολοκαυτωμάτων λιτανείες με βάγια (g).

«Τα κλαδιά των φοινίκων είναι δοξολογικά σύμβολα της νίκης» (Αυ). «Επειδή οι όχλοι ήταν πιο υπάκουοι και επειδή ελκύστηκαν από το θαύμα που έκανε, υποδέχτηκαν το Χριστό με βάγια, υμνώντας αυτόν επειδή είχε νικήσει το θάνατο» (Κ). Υποδέχονται αυτόν θριαμβευτικά αναγνωρίζοντας αυτόν ως τον αναμενόμενο Μεσσία.

«Πήραν λοιπόν τα βάγια των φοινίκων... δείχνοντας, ότι τον θεωρούσαν ανώτερο από προφήτη» (Χ).

Ο τρόπος με τον οποίο εκδήλωναν τον σεβασμό τους και την αναγνώρισή τους ήταν πρόχειρος και απλός, αλλά ταυτόχρονα θερμός και ενθουσιώδης. Δεν είχαν τα κλειδιά της πόλης, για να παραδώσουν αυτά σε αυτόν, ούτε σπαθί ή σκήπτρο για να προβάλλουν αυτό μπροστά του, ούτε μουσική και συμφωνία οργάνων, ώστε και με τον ήχο σαλπίγγων και κυμβάλων να διεγείρουν τον λαϊκό ενθουσιασμό. Παρά ταύτα τα πλήθη αυτά ήταν κατά τη στιγμή αυτή μία αμυδρή απεικόνιση της ένδοξης εκείνης συνοδείας, την οποία είδε ο Ιωάννης «μπροστά στο θρόνο και μπροστά στο αρνί» (Αποκ. ζ 9,10). Δεν ήταν μεν τα πλήθη αυτά μπροστά στο θρόνο, ήταν όμως μπροστά στο αρνί, το πασχάλιο αρνί, το οποίο λίγες μέρες πριν το Πάσχα έμπαινε στην άκρη προκειμένου να θυσιαστεί. Επιπλέον κρατούν και τα πλήθη αυτά όπως η ουράνια συνοδεία βάγια φοινίκων, σύμβολο της νίκης και του θριάμβου. Πράγματι ο Χριστός με το θάνατό του ερχόταν να νικήσει τις αρχές και τις εξουσίες και συνεπώς ήταν πρότερον να σείουν κατά την έλευσή του τα βάγια των φοινίκων.

(2) Υπάρχει και η γραφή: Εκραύγαζον λέγοντες: Οι επευφημίες με τις οποίες ο λαός χαιρετίζει τον Ιησού έχουν ληφθεί από τον ριζ (ριη) ψαλμό, ιδίως μάλιστα οι σ. 25,26. Ο ψαλμός αυτός φτιάχτηκε πιθανώς για τα εγκαίνια του δεύτερου ναού και τα λόγια που παρατίθενται αναφέρονταν στην πομπή η οποία έγινε δεκτή από τους ιερείς κατά την άφιξή της στο ναό. Πολλές παραπομπές σε αυτόν τον ψαλμό, που γίνονταν από τους ραββίνους, δείχνουν, ότι ο ψαλμός θεωρούνταν μεσσιανικός. Κάθε Ισραηλίτης γνώριζε από έξω τα λόγια αυτά, διότι ψάλλονταν κατά τις λιτανείες της γιορτής της σκηνοπηγίας και το Πάσχα κατά το πασχάλιο δείπνο (g).

(3) Οι Ο' μεταφράζουν «σώσε λοιπόν», οπότε αποτελεί ικετευτική επίκληση προς το Θεό από το θεοκρατικό λαό υπέρ του βασιλιά Μεσσία. Δες Ματθ. κα 9 και τις εκεί ερμην. σημειώσεις.

(4) Ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι Κυρίου. Ή ευλογημένος εν ονόματι Κυρίου σύμφωνα με τα Δευτ. κα 5, Β' Βασ. στ 18, Δ' Βασ. β 24 (β). Ή, πιο φυσικά, πρέπει να συνδέσουμε το εν ονόματι Κυρίου (= «στο όνομα του Θεού Πατέρα» (Αυ) με το ερχόμενος, οπότε «άριστος οδηγός για να καταλάβουμε την έννοια, είναι τα ίδια του τα λόγια: Εγώ έχω έλθει στο όνομα του πατέρα μου... Από τη μία είναι ίσος με τον Πατέρα, και από την άλλη εξομοιώθηκε με εμάς. Ως ίσος με τον Πατέρα έφερε εμάς στην ύπαρξη· ως όμοιος με εμάς, μάς λύτρωσε» (Αυ). «Έχει έλθει στο όνομα του Κυρίου» (Κ). Η φράση δείχνει κατά τρόπο γενικό τον κατεξοχήν θείο απεσταλμένο. Ειδικεύεται όμως η έννοιά της με την ακόλουθη φράση «ο βασιλιάς του Ισραήλ». «Αυτός που έρχεται, λέει, όχι αυτός που οδηγείται. Διότι το ένα είναι κάπως δουλικά, ενώ το άλλο εξουσιαστικό, το ότι έρχεται. Και με το να πουν όμως «στο όνομα του Κυρίου» αυτό το ίδιο φανερώνουν, το ότι είναι αυτός αληθινός Θεός. Διότι όχι στο όνομα δούλου, αλλά του Κυρίου λένε ότι έρχεται. Και ακόμα φανερώνουν ότι δεν είναι αντίθεος, αλλά ήλθε στο όνομα του Πατέρα. Και βασιλιά του Ισραήλ επίσης αποκαλούσαν αυτόν, φανταζόμενοι ίσως αισθητή βασιλεία. Διότι προσδοκούσαν ότι θα εμφανιστεί κάποιος βασιλιάς ανώτερος από την ανθρώπινη φύση, ο οποίος πρόκειται να τους σώσει από την εξουσία των Ρωμαίων» (Θφ).

Ο λαός στο πρόσωπο του Ιησού χαιρετούσε και επευφημούσε τον Μεσσία που στάλθηκε από το Θεό. «Τον έλεγαν βασιλιά δικό τους, παραδεχόμενοι την κυριότητα του Χριστού» (Κ). Δεν είναι πλέον ανάγκη να ξεφύγει από το ζήλο εκείνων, οι οποίοι θα ήθελαν να ανακηρύξουν αυτόν βασιλιά, όπως έκανε άλλοτε μετά την διατροφή των 5000. Θα διακηρύξει όμως αυτός τον τρόπο και τη φύση της βασιλείας του (τ).

**12,14 Εύρων(1) δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον(2) ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό(3), καθὼς ἐστὶ γεγραμμένον(4):
14 Ὁ Ἰησοῦς εἶχε βρεῖ ἓνα γαῖδουράκι καὶ κάθισεν πάνω του, ὅπως λέει ἡ Γραφή:**

(1) «Ο μεν Ματθαίος λοιπόν είπε αναλυτικότερα τα σχετικά με το πουλάρι, ενώ ο Ιωάννης ήλθε σε αυτό το πιο καίριο σημείο της υπόθεσης, το οποίο συνηθίζει να κάνει» (Κ). Οι άλλοι ευαγγελιστές «λένε ότι έστειλε μαθητές και είπε: Λύστε την όνο και το πουλάρι. Αυτός όμως δεν λέει τίποτα τέτοιο, αλλά ότι αφού βρήκε πουλαράκι, κάθισε πάνω του... Και τα δύο ήταν λογικό να γίνουν, και να έλυσαν οι μαθητές το πουλάρι και να το οδηγούσαν, και να βρήκε το πουλάρι και να κάθισε σε αυτό» (Χ). «Αφού λύθηκε δηλαδή από τους μαθητές και οδηγήθηκε, το βρήκε» (Θφ). Το «εύρων» δεν σημαίνει βρήκε χωρίς αναζήτηση· ας θυμηθεί ο καθένας το Εύρηκα του Αρχιμήδη (g).

(2) Δεν αντιτίθεται τόσο στο όνομα όσο στο υπερήφανο άλογο, το οποίο ουδέποτε ο Κύριος

χρησιμοποίησε (b).

(3) Ο Ιησούς δεχόμενος την από το λαό υποδοχή ως αναγνώριση της μεσσιακής του ιδιότητας κατά τις παραμονές του θανάτου του, μετά τον οποίο θα θριάμβευε το βασιλικό του αξίωμα, κάθεται πάνω στο πουλάρι, για να ξεχωρίσει έτσι ανάμεσα στο λαό που τον κύκλωνε. «Επειδή τον περιτριγύριζε με τιμή πολύ πλήθος και τον επευφημούσε, από άκρα μετριοφροσύνη κάθισε σε γαϊδαρό... χωρίς να απομακρύνεται σε τίποτα από τα όντως αναγκαία» (Κ).

(4) Στο Ζαχαρίου θ 9. Η παράθεση γίνεται όμως εδώ συντομευμένα, διότι ο ευαγγελιστής ενδιαφέρεται μόνο να διαπιστώσει τη γενική συμφωνία μεταξύ της προφητείας και της εκπλήρωσής της (g).

12,15 μη φοβού(1), θύγατερ Σιών(2)· ίδου ό βασιλεύς σου έρχεται καθήμενος επί πώλον όνου(3).

15 Μη φοβάσαι θυγατέρα μου, πόλη της Σιών· να που έρχεται σ' εσένα ο βασιλιάς σου, σε γαϊδουράκι πάνω καθισμένος.

(1) Αντί για το «χαίρε σφόδρα» που είναι στο πρωτότυπο σύμφωνα με τους Ο΄. Και με το «μη φοβάσαι» το ίδιο συναίσθημα εκφράζεται, αλλά λιγότερο έντονα και σε μικρότερο βαθμό (g). Η μεγαλειότητα τέτοιου βασιλιά μπορεί να διεγείρει φόβο, αλλά η πραότητά του, στην οποία ανταποκρίνεται ο τρόπος της εισόδου του, απομακρύνει το φόβο (b). «Μη φοβάσαι· διότι είναι πράος και όχι όπως οι πολλοί από αυτούς που βασίλευσαν σε σένα, άγριος και άδικος και τύραννος» (Ζ). «Δεν μπήκε σέρνοντας από πίσω του στρατό, αλλά έχοντας ως άρμα ένα γαϊδουράκι» (Θφ). «Να χაίρεσαι πολύ». «Μη φοβάσαι». Οι φόβοι από την απιστία είναι εχθροί της πνευματικής χαράς. Όταν αυτοί θεραπευτούν και κατανικηθούν, η χαρά θα κυριαρχήσει εκεί όπου προκαλούνταν ταραχή από τους φόβους. Ο Χριστός λοιπόν ήλθε, για να κατασιγάσει τους φόβους του λαού του και να σκορπίσει σε αυτόν την χαρά.

(2) Η έκφραση αυτή σημαίνει τον πληθυσμό της πόλης Σιών, η οποία προσωποποιείται (g).

Αυθεντική γραφή: θυγάτηρ Σιών.

(3) Και αν ο Ιησούς δεν έμπαινε ποτέ με αυτόν τον τρόπο στην Ιερουσαλήμ, η προφητεία αυτή θα πραγματοποιούνταν. Διότι ολόκληρη η δράση του στο Ισραήλ υπήρξε εκπλήρωσή της.

Επαληθεύοντας όμως και κατά λέξη τον συμβολισμό που χρησιμοποίησε ο προφήτης, θέλησε να κάνει αισθητότερη την πνευματική και αληθινή εκπλήρωση της προφητείας (g). Το επί πώλον όνου ερμηνεύτηκε και αλληγορικά:

«Με το πουλάρι, πάνω στο οποίο κανείς δεν είχε μέχρι τότε καθίσει, (διότι έτσι αναφέρεται από τους άλλους ευαγγελιστές), πρέπει να εννοήσουμε τα έθνη, τα οποία δεν είχαν δεχτεί το νόμο του Κυρίου» (Αυ). «Διότι το γαϊδούρι δεν είναι καθαρό ζώο σύμφωνα με το νόμο» (Απ.).

Δείχνει με αυτό ο Χριστός «ότι νέο λαό, που προέρχεται από τα έθνη και είναι ακάθαρτος, πρόκειται να υποτάξει στον εαυτό του και να τον ανεβάσει στο αξίωμα της δικαιοσύνης και στην ουράνια Ιερουσαλήμ, της οποίας τύπος είναι η επίγεια... Ονομάζει επίσης πουλάρι το γαϊδούρι, επειδή ο λαός από τα έθνη ήταν αγύμναστος στην πίστη που οδηγεί στην ευσέβεια» (Κ).

Ο Χριστός είναι βασιλιάς της Σιών. Το όρος Σιών ήταν από παλιά καθορισμένο ως μητρόπολη και πρωτεύουσα του Μεσσία. Ο βασιλιάς της Σιών λοιπόν, θα αποχωρούσε μεν πρόσκαιρα από την πόλη αυτή, αλλά τελικά, όταν θα επρόκειτο να επανέλθει στον Πατέρα του, σε αυτήν θα κατέληγε και θα υπήρχε βασιλιάς αιώνιος της πνευματικής Σιών. Παρόλο που έρχεται αργά για να μπει στην επίγεια Σιών με το αργό βήμα του πουλαριού, έρχεται όμως με ασφάλεια και με τέτοιες εκδηλώσεις ταπείνωσης και συγκατάβασης, ώστε πολύ να ενθαρρύνονται σε επευφημίες και ελπίδες οι βασιλικοί του υπήκοοι. Ταπεινοί ικέτες εύκολα μπορούν να τον πλησιάσουν και να μιλήσουν μαζί του. Εάν στους άρχοντες και πρόκριτους της Ιερουσαλήμ, οι οποίοι περίμεναν τον Μεσσία ως επίγειο άρχοντα που θα θεμελιώνε το θρόνο του πάνω στη δύναμη της βίας, η ταπεινή αυτή εμφάνιση του βασιλιά της Σιών είναι αποθαρρυντική, ας μάθουν ότι παρόλο που έρχεται στη Σιών καθισμένος σε πουλάρι, όμως έρχεται να πολεμήσει κατά των εχθρών της «αυτός που επιβαίνει στα νέφη του ουρανού και είναι μεγαλοπρεπής στο στερέωμα της γης, αυτός έρχεται σε βοήθειά της» (Δευτ. λγ 26).

12,16 Ταῦτα(1) δὲ οὐκ ἔγνωσαν(2) οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον(3), ἀλλ' ὅτε ἔδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς(4), τότε ἐμνήσθησαν(5) ὅτι ταῦτα(6) ἦν ἐπ' αὐτῷ(7) γεγραμμένα(8), καὶ ταῦτα(6) ἐποίησαν(9) αὐτῷ.

16 Αυτά στην αρχή δεν τα κατάλαβαν οι μαθητές του· όταν όμως ο Ιησούς ανυψώθηκε στη θεία δόξα, τότε τα θυμήθηκαν. Ό,τι είχε γράψει για κείνον η Γραφή, αυτά και του έκαναν.

(1) Η ίδια φράση και στο β 22. «Διότι πράγματι, όταν είπε· Γκρεμίστε αυτόν το ναό και σε τρεις ημέρες θα τον χτίσω, ούτε τότε κατάλαβαν οι μαθητές» (Χ). Τόσο τα λόγια αυτά όσο και την έννοια

της εισόδου του Ιησού πάνω σε πουλάρι και την σχέση της με την προφητεία του Ζαχαρία, τα κατάλαβαν οι μαθητές όταν ο Ιησούς δοξάστηκε. «Ότι μεν λοιπόν ήταν γραμμένο (στο Ζαχαρία) το ήξεραν, ότι όμως είχε γραφτεί για αυτόν, δεν το ήξεραν» (X).

(2) «Πρόσεξε τη φιλοσοφικότητα του ευαγγελιστή, πώς δεν ντρέπεται να παρουσιάσει δημόσια την προηγούμενη άγνοιά τους» (X). Ο λόγος των θείων ενεργειών και λόγων είναι γενικά κρυμμένος από εμάς αρχικά. Το έργο της πίστης είναι να εγκολπωθούμε τα πράγματα εκείνα, τα οποία δεν κατανοούμε, αλλά τα οποία αργότερα θα αντιληφθούμε (b).

(3) «Στην αρχή» (K), κατά τον χρόνο, κατά τον οποίο συντελούνταν το γεγονός της εισόδου.

(4) «Μέσω του σταυρού και της ανάστασης» (Z), «και φωτίστηκαν περισσότερο την ημέρα της πεντηκοστής όταν μεταμορφώνονταν στη δύναμη του αγίου Πνεύματος που επιφοίτησε σε αυτούς» (K). «Δόξα εννοεί την ανάληψη μετά το σταυρό και το πάθος» (Θφ).

(5) Αφού θα τα υπενθύμιζε αυτά σε αυτούς ο Παράκλητος. Δες Ιω. ιδ 26.

(6) Γλυκιά επανάληψη που εκφράζει τη συμφωνία μεταξύ της προφητείας και την έκβασης (b).

(7) «Δηλαδή σχετικά με αυτόν» (Z). Κατά γράμμα σημαίνει: βασιζόνταν σε αυτόν (β).

(8) «Όλα αυτά τα προφητικά, ήταν γραμμένα για αυτόν» (Z).

(9) Υποκείμενο του ρήματος είναι ή «οι Ιουδαίοι» (Z), ο λαός. Ή, και οι δύο· και οι μαθητές και ο λαός (b). Ή, πιο σωστά, οι μαθητές. Ο Ιωάννης θέλει να σημάνει, ότι οι μαθητές κατανόησαν αργότερα, ότι είχαν εργαστεί αυτοί οι ίδιοι στην εκπλήρωση προφητείας, την οποία κανείς από αυτούς τότε δεν σκέφτηκε (g). Οι Γραφές εκπληρώνονται πολλές φορές με συνεργασία ανθρώπων που δεν έχουν κατά νουν τις γραφές και δεν καταλαβαίνουν ότι συνεργούν για εκπλήρωσή τους. Οι μαθητές μέχρι την ανάληψη και την Πεντηκοστή δεν είχαν αντιληφθεί την φύση της βασιλείας του Κυρίου και για αυτό ανέμεναν αυτόν να εμφανιστεί με εξωτερική πομπή και δύναμη. Και συνεπώς δεν μπορούσαν να καταλάβουν, πώς εφαρμοζόταν η προφητεία του Ζαχαρία, για επαλήθευση της οποίας χωρίς να το καταλαβαίνουν συνεργάζονταν.

12,17 Έμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος(1) ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ(2) ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν(3).

17 Όλοι, λοιπόν, εκείνοι που ήταν μαζί με τον Ιησού, όταν φώναξε το Λάζαρο από τον τάφο και τον ανέστησε από τους νεκρούς, διηγούνταν αυτά που είχαν δει.

(1) Ο Ιωάννης δεν αποσκοπεί να παρουσιάσει πλήρη την εικόνα της εισόδου του Ιησού, αλλά μάλλον να αποσαφηνίσει την διπλή σχέση του γεγονότος αυτού με το γεγονός της ανάστασης του Λαζάρου (ως αιτίας του) από τη μία, και με την καταδίκη του Ιησού (ως αποτελέσματός του) από την άλλη (g).

(2) Η έννοια εξαρτάται από το μόριο «ὅτε» που ακολουθεί, ή σύμφωνα με άλλη γραφή «ὅτι». Σύμφωνα με αυτήν τη δεύτερη γραφή ὄχλος πρέπει να εννοηθεί ο λαός που υποδέχεται τώρα τον Ιησού, ο οποίος μεταξύ των άλλων επευφημιῶν φώναζε ακόμη ότι ο Ιησούς ανέστησε το Λάζαρο. Αυθεντική γραφή ὅτε. Σύμφωνα με αυτήν ὄχλος ήταν οι αυτόπτες μάρτυρες του θαύματος, οι οποίοι ήταν τότε μπροστά στον τάφο του Λαζάρου μαζί με τον Ιησού κυκλώνοντάς τον. Αυτοί μαρτυρούσαν τώρα για το γεγονός περιγράφοντας αυτό στους προσκυνητές στα Ιεροσόλυμα, και με τη μαρτυρία τους αυτή διέγειραν τον ενθουσιασμό του πλήθους για τον Ιησού. Αυτή η γραφή και η ερμηνεία σύμφωνα με αυτήν, συμφωνεί πληρέστερα με το ακόλουθο «Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος» (g) = «Το πλήθος του ὄχλου αφού άκουσε το συμβάν με καλή διάθεση, πείστηκε σε αυτούς που έδιναν μαρτυρία ότι ο Χριστός ανέστησε το Λάζαρο... και για αυτόν το λόγο τον υποδέχτηκαν» (K).

(3) Το μεγαλείο του θαύματος και η ευκολία, με την οποία συντελέστηκε, εκφράζονται με πολλή δεξιότητα (b). Οι αυτόπτες δεν μαρτυρούσαν απλώς για το θαύμα, αλλά και αφηγούνταν τον τρόπο με τον οποίο αυτό συντελέστηκε.

12,18 Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος(1), ὅτι ἤκουσαν(2) τοῦτο αὐτὸν πεπιοηκέναι τὸ σημεῖον(3).

18 Γι' αυτό ήρθε το πλήθος να τον προϋπαντήσει, επειδή έμαθαν ότι αυτός είχε κάνει το θαυμαστό αυτό σημεῖο.

(1) Δεν πρέπει να ταυτίζεται με τον ὄχλο του προηγούμενου σ. Ο ὄχλος που άκουσε, αφού πληροφορήθηκε από τον ὄχλο που είδε το θαύμα (b). «Ο ὄχλος μεν των αυτοπτῶν «μαρτυρούσε», ενώ ο ὄχλος αυτών που άκουσαν, υποδέχτηκαν αυτόν μαζί τους» (Z).

(2) Ο ὄχλος άκουσαν. Συντακτικό σχήμα κατά το νοούμενο (κ).

(3) Η αιτία της προϋπάντησης και της θριαμβευτικής υποδοχής. Το θαύμα δεν ήταν μόνο κύριο θέμα συζήτησης μεταξύ των προσκυνητών, αλλά και διήγειρε τον ενθουσιασμό τους τόσο, ώστε

οδηγήθηκαν στο να τον υποδεχτούν (g). «Διότι δεν θα μετέβαλλαν ξαφνικά γνώμη τόσο πολλοί, εάν δεν πίστευαν στο θαύμα» (X).

12,19 Οἱ οὖν(1) Φαρισαῖοι(2) εἶπον πρὸς ἑαυτούς(3)· θεωρεῖτε(4) ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν(5); Ἴδε(6) ὁ κόσμος(7) ὀπίσω αὐτοῦ ἀπήλθεν(8).

19 Οι Φαρισαῖοι τότε εἶπαν μεταξύ τους: «Βλέπετε πως η αναβολή δεν ωφελεί· να που ὅλος ο κόσμος ἔχει τρέξει πίσω του».

(1) Ο σ. εισάγεται ως συνέπεια του ενθουσιασμού του λαού που ἤδη σημειώθηκε.

(2) Οι οποίοι αποτελούσαν την μερίδα που έντονα αντιτίθονταν στη διδασκαλία του Ιησού.

(3) Αντί να πει μεταξύ τους. Επειδή ανήκαν στο ίδιο σώμα, για αυτό ήταν σαν να μιλούσαν στους εαυτούς τους (g).

(4) Μπορούμε να την πάρουμε και ως προστακτική. Μάλλον όμως είναι οριστική. «Το λένε αυτό κατηγορώντας κατά κάποιον τρόπο τους εαυτούς τους, επειδή ακριβώς από παλαιότερα δεν φόνευσαν μαζί με τον Λάζαρο τον Ιησού, οπότε το λένε προτρέποντας τους εαυτούς τους στο να φονεύσουν» (K).

(5) Δεν πετυχαίνετε κανένα ωφέλιμο αποτέλεσμα για τον σκοπό μας. Δεν ωφελεί τίποτα το να περιμένουμε και να αναβάλλουμε. Δες και στ 63 για τη χρήση του ωφελώ. Όσοι αντιτίθενται στο Χριστό και πολεμούν το βασίλειό του, θα αναγκαστούν να αντιληφθούν κάποτε, ότι δεν φέρνουν κανένα αποτέλεσμα. Ο Θεός θα πραγματοποιήσει τις βουλές του παρά τις αντιδράσεις τους και τις μάταιες προσπάθειες της κακίας τους. Δεν κερδίζει κανείς τίποτα πολεμώντας τον Ιησού. Αντιθέτως αντί να βλάψει την κυριαρχία του αιώνιου βασιλιά, συντελεί στο δικό του ὄλεθρο.

(6) Εισάγει το γεγονός σαν να συμβαίνει μπροστά στα μάτια τους (o).

(7) «Όλοι, ὅλος ο κόσμος. «Κόσμο λένε τα πλήθη» (Z). «Αγανακτώντας για τον πιστό ὄχλο, σαν να στερούνται δικά τους κτήματα, αυτούς που είναι του Θεού» (K). Ο κόσμος. Υπερβολή από αγανάκτηση. Υπάρχει κάτι που υποκρύπτεται στα λόγια τους ὅμοιο με προφητεία (b). Όπως ο Καϊάφας πριν, έτσι και αυτοί τώρα, (προφητεύουν) ότι ολόκληρος ο κόσμος θα κατακτιόταν από τον Ιησού.

(8) «Με την έννοια του: ακολουθεί αυτόν» (Z). Ο αόριστος φανερώνει γεγονός που ἤδη συντελέστηκε· να, μείναμε μόνοι (g). Αφού αποσπάστηκε από εμάς προσκολλήθηκε και έγινε οπαδός εκείνου (κ).

Ἡ αἴτησις τῶν Ἑλλήνων

12,20 Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες(1) ἐκ τῶν ἀναβαινόντων(2) ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.

20 Ανάμεσα σ' αυτούς που ανέβηκαν να προσκυνήσουν στη γιορτή ἦταν και μερικοί Ἕλληνες.

Από ὅλα τα γεγονότα, τα οποία σημειώθηκαν από την ημέρα της θριαμβευτικής εισόδου του Ιησού στην Ιερουσαλήμ μέχρι την παραμονή του Πάθους, ο Ιωάννης αναφέρει μόνη την απόπειρα κάποιων προσήλυτων Ελλήνων να μιλήσουν με τον Ιησού και τον λόγο τον οποίο με την ευκαιρία αυτή εκφώνησε, για τα οποία δεν μιλούν οι υπόλοιποι ευαγγελιστές. Ο Ιωάννης σημειώνει ιδιαίτερα το γεγονός αυτό ὄχι απλώς διότι αποσιωπήθηκε από τους συνοπτικούς, αλλά διότι ἔχει για αυτόν ξεχωριστή σοβαρότητα. Το γεγονός φαίνεται ὅτι ἔλαβε χώρα μετά τα εξιστορούμενα στα Ματθ. κα 12-κγ, Μάρκ. ια 12-ιβ 44, Λουκ. ιθ 45-κα 4, ὅπως φαίνεται και από το τέλος του σ. 36 («αὐτὰ εἶπε ο Ιησούς και αφού ἔφυγε κρύφτηκε από αυτούς») δηλαδή κατά το απόγευμα της Τετάρτης. Κατά τη στιγμή αυτή επέρχεται η οριστική πλέον ρήξη του Ιησού με το λαό και το θεοκρατικό κέντρο, και στο επεισόδιο και στα λόγια αυτά διαβλέπει ο Ιωάννης το τέλος της δημόσιας δράσης του Κυρίου και το προανάκρουσμα του Πάθους του. Αποτελεί λοιπόν σταθμό στην αφήγησή του (g)

(1) Προανάκρουσμα για το ὅτι η βασιλεία του Θεού επρόκειτο από τους Ιουδαίους να μεταβιβαστεί στα ἔθνη. Δεν είναι σαφές, εάν αυτοί είχαν κάνει περιτομή· πάντως ὅμως λάτρευαν τον ἕνα Θεό του Ισραήλ (b). Δεν πρόκειται για Ιουδαίους που μιλούσαν την ελληνική, αλλά για εθνικούς προσήλυτους, ὅπως ο ευνούχος της Κανδάκης (Πράξ. η 27), και για τους οποίους στο ιερό εἶχε καθοριστεί ἰδιαίτερος τόπος, η αυλή των εθνῶν (Δες και Γ' Βασ. η 41-43). Από την αυλή αυτή διώχτηκαν από τον Ιησού αυτοί που βεβήλωναν το ιερό. Εάν λοιπόν οι ξένοι αυτοί ἦταν μάρτυρες του επεισοδίου αυτού, κατά το οποίο ελευθερώθηκε ο για χρήση τους καθορισμένος ιερός χώρος στο ναό, εξηγείται πλήρως η επιθυμία τους να ἔλθουν σε σχέση με τον Ιησού (β).

(2) Με ἄρθρο για να δηλώσει τάξη προσώπων γνωστών και που συνήθως επισκέπτονταν τα Ιεροσόλυμα=Εἶναι η τάξη των προσηλύτων ὄχι μόνο από τους Ἕλληνες αλλά και από κάθε ἔθνος, οι οποίοι συνήθιζαν να ἔρχονται κατά την εορτή (g).

12,21 Οὗτοι οὖν προσήλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας(1), καὶ ἠρώτων(2) αὐτὸν λέγοντες· κύριε(3), θέλομεν τὸν Ἰησοῦν(4) ἰδεῖν(5).

21 Αυτοί, λοιπόν, πήγαν στο Φίλιππο, που καταγόταν από τη Βηθσαϊδά της Γαλιλαίας, και τον παρακαλούσαν μ' αυτά τα λόγια: «Κύριε, θέλουμε να δούμε τον Ιησού».

(1) Ο απόστολος αυτός είχε ελληνικό όνομα και ίσως από αυτό ενθαρρύνθηκαν να πλησιάσουν αυτόν οι Έλληνες. Ίσως όμως οι Έλληνες αυτοί ήταν από αυτούς που κατοικούσαν στην γειτονική της Γαλιλαίας Δεκάπολη και «ως Γαλιλαίοι οι Έλληνες πλησίασαν το Φίλιππο επειδή και αυτός ήταν Γαλιλαίος» (Κ). Για αυτό και η προσθήκη του προσδιορισμού: «που ήταν από τη Βηθσαϊδά...».

(2) Ο παρατατικός μπαίνει για να δηλώσει πράξη που άρχισε, η οποία θα συμπληρωνόταν με την αναμενόμενη απάντηση του Φιλίππου (g).

(3) Υποδηλώνει το σεβασμό, τον οποίο αυτοί αισθάνονται για τον μαθητή τέτοιου δασκάλου (g).

(4) Το άρθρο έχει μέσα του την έννοια της ανάδειξης (b). Λένε τον Ιησού και όχι το Χριστό. Δεν υποδηλώνεται κάπως, ότι φαντάζονταν ότι ο Ιησούς ήταν ο Χριστός (β).

(5) Έχει μέσα της η λέξη και την έννοια της κατ' ιδίαν γνωριμίας. Να τον δουν απλώς ήταν εύκολο, εφόσον ο Ιησούς δίδασκε και κινούνταν στον περίβολο του ναού. Ούτε εξηγείται ο δισταγμός του Φιλίππου, που συνεννοείται με τον Ανδρέα για το αίτημα αυτό των Ελλήνων, εάν δεν επρόκειτο και για συνέντευξή τους με τον Ιησού (ο,β).

12,22 Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει(1) τῷ Ἀνδρέᾳ(2), καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ(3).

22 Πηγαίνει ο Φίλιππος και το λέει στον Ανδρέα. Ἐπειτα έρχονται ο Ανδρέας κι ο Φίλιππος και το λένε στον Ιησού.

(1) «Επειδή θυμήθηκε ο Φίλιππος ότι είπε σε αυτούς ο Κύριος: σε δρόμο εθνών μην πάτε και σε πόλη Σαμαρειτών μην μπείτε, για αυτό δειλιάζει» (Κ) και «έρχεται προς τον Ανδρέα, επειδή προηγούνταν από αυτόν, και το ανακοινώνει σε αυτόν» (Χ).

(2) Συμπολίτης του Φιλίππου, συμπεριλαμβανόταν μεταξύ των 4 μαθητών, οι οποίοι μπαίνουν πρώτοι στους καταλόγους των αποστόλων που παρατίθενται από τους ευαγγελιστές. Αλλά και «ο Φίλιππος μιλά στον Ανδρέα επειδή αυτός ήταν και θερμότερος και καταλληλότερος σε αυτά» (Κ). Για αυτό μπαίνει πρώτος έπειτα ο Ανδρέας («πάλιν Ανδρέας και Φίλιππος») σαν αυτός που ανέλαβε την πρωτοβουλία.

«Ο Φίλιππος λέει στον Ανδρέα, επειδή προηγούνταν. Και εκείνος δεν αρπάζει την ερώτηση, ούτε δείχνει αυθεντία, αλλά παίρνοντας μαζί και τον Φίλιππο, έτσι παίρνει το θάρρος να κάνει την ερώτηση. Τέτοια ευταξία και αγάπη μεταξύ τους υπήρχε στον τρόπο της ζωής τους» (Θφ).

Οι διάκονοι του Χριστού οφείλουν να βοηθούν και να συντρέχουν ο ένας τον άλλον στο έργο της προσαγωγής ψυχών στο Χριστό και της σωτήριας οικοδομής τους. Είναι καλύτεροι οι δύο από τον ένα. Κληρικοί που τσακώνονται μεταξύ τους και ανταγωνίζονται μεταξύ τους και δημιουργούν διαιρέσεις στην ποίμνη του Χριστού, δεν μπορούν να αριθμηθούν στους ειλικρινείς και πραγματικούς διακόνους του.

(3) Είναι αβέβαιο εάν ο Ιησούς έδωσε στους Έλληνες την συνέντευξη που ζήτησαν. Αλλά όταν σκεφτούμε πόσο προσιός ήταν ο Κύριός μας σε όλους όσους τον πλησίαζαν με ειλικρίνεια, δεν μπορούμε να αμφιβάλλουμε για το ότι πέτυχαν οι Έλληνες αυτήν την συνέντευξη (ο). Για αυτό στα λόγια του Κυρίου που στη συνέχεια παρατίθενται αναζητήθηκε από τους ερμηνευτές, μήπως κρύβεται κάποια προτροπή που απευθύνεται στους Έλληνες.

Εισηγήθηκε λοιπόν ο Lange, ότι τα λόγια στο σ. 25 («αυτός που αγαπά τη ζωή του...») αποτελούν κρίση του Χριστού για τα ελληνικά ιδανικά περί ζωής. Για τους Έλληνες το ιδεώδες της ανθρωπίνης φύσης ήταν να πετύχει την πληρότητα της προσωπικής ζωής. Κάθε άνθρωπος θα όφειλε να αναπτύξει την προσωπικότητά του. Αυτό ζητά και ο Χριστιανισμός αλλά με τη θυσία, η οποία ήταν ξένη στην ελληνική φιλοσοφία. Με τα λόγια του λοιπόν αυτά πιθανώς κατέκρινε τα ελληνικά ιδανικά περί ζωής. Και τα λόγια στο σ. 32 («όλους θα τους ελκύσω στον εαυτό μου») αποτελούν καθολική υπόσχεση που περιλαμβάνει όχι μόνο τους Ιουδαίους αλλά και τους εθνικούς. Εναντίον όμως της παραπάνω εκδοχής αντιτίθεται η σκέψη, ότι εάν όντως τα λόγια στους σ. 23-28 απευθύνονταν ιδιαίτερα προς τους Έλληνες, τους οποίους τώρα για πρώτη φορά έβλεπε ο Ιησούς, θα παρουσιαζόταν σε αυτούς ακατανόητη η χρήση του ιουδαϊκού τίτλου «ο Υιός του ανθρώπου» (σ. 23). Ακόμη δυσκολότερο θα παρουσιαζόταν το να υποθέσουμε, ότι ο Ιησούς αποκάλυψε στους ξένους αυτούς την στο σ. 27 αγωνία της ψυχής του για τον επικείμενο θάνατο (β). Υπάρχει και η γραφή: και πάλιν έρχεται Ανδρέας και Φίλιππος και λέγουσι τω Ιησού.

12,23 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων(1)· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα(2) ἵνα(3) δοξασθῇ(4) ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου(5).

23 Ο Ἰησοῦς τότε τους ἀπάντησε: «Ἦρθε πια ἡ ὥρα να δοξαστεῖ ο Υἱὸς του Ἀνθρώπου.

(1) Ἡ αἴτηση των Ἑλλήνων προκάλεσε βαθύτατη ἐντύπωση στον Ἰησοῦ διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν διήγειρε σε αὐτὸν τὸ συναίσθημα τῆς σχέσης του με τὸν ἐθνικὸ κόσμον ὁποῖος μέχρι τώρα εἶχε τεθεῖ σε δευτέρη μοῖρα στη δρᾶση του, ἀφ' ἐτέρου υπενθύμισε σε αὐτὸν, ὅτι ἡ ἀνάμεσα στα ἔθνη πνευματικὴ του βασιλεία θα ἐγκαθιδρυόταν ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐμπαινε σε νέα ἐνδοξη μορφή ὑπαρξῆς, που προϋπέθετε τὸ θάνατό του. Ἐτσι ἡ οδὸς του Γολγοθᾶ ἀνοίγει μπροστά στα μάτια του ὡς ἡ μόνη που οδηγεῖ πρὸς τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς νέας τάξης πραγμάτων (g). «Ἐπειδὴ οἱ προερχόμενοι ἀπὸ τα ἔθνη βιάζονται να τὸν δουν... για αὐτὸ λέει «ἔχει ἔλθει ἡ ὥρα». Διότι ὁ καιρὸς του πάθους ἦταν κοντά, ἀμέσως μετὰ τὸν ὁποῖο ἦταν ἡ κλήση των ἐθνῶν» (Κ).

(2) Τόσο στον Ἰωάννη (ιγ 1,ιζ 1) ὅσο και στους συνοπτικούς (Μάρκ. ιδ 41,Ματθ. κστ 45) ἀναφέρεται στην ὥρα ἀμέσως πρὶν τὴν προδοσίαν (β). Ἡ φράση περικλείει σπερματικὰ ολόκληρο τὸν ἀκόλουθο λόγο, με τὸν ὁποῖο ἀποκαλύπτεται ἡ σπουδαιότητα τῆς παρούσας ὥρας και ἡ κρισιμότητά της, τόσο για τὸν Ἰησοῦ (σ. 29-30), ὅσο και για τὸν κόσμον ολόκληρο (σ. 31-33), εἰδικότερα ὅμως και για τὸν Ἰσραὴλ (σ. 34-36)(g). Τρεῖς φορές ἡ φράση «ἐλήλυθεν... ἵνα δοξασθῇ » χρησιμοποιεῖται στον Ἰωάννη· ἐδῶ, στο μυστικὸ δαίπνο, ὅταν ὁ Ἰουδᾶς βγήκε (ιγ 31) και στην ἀρχιερατικὴ προσευχὴ (ιζ 1). Και στις 3 αὐτὲς περιπτώσεις χρησιμοποιεῖται σε στενὸ συνδυασμὸ με τὸ θάνατό του (τ).

(3) Τὸ λεγόμενο ἐκβατικὸ ἵνα, τὸ ὁποῖο ἔχει πάντοτε τελικὴ ἐννοία (σκοποῦ), διότι ἀναφέρεται στην βουλή του Θεοῦ που προὐρίσε και προδιέταξε. Ἡ ὥρα ἦλθε στον καιρὸ ἀκριβῶς ἐκεῖνο, τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς προὐρίσε, και ἦλθε για τὸν σκοπὸ στον ὁποῖο ἀπέβλεπε ὁ Θεὸς και ὁποῖος ἐπρεπε να ἐκπληρωθεῖ (β). Ἦταν προκαθορισμένος ὁ χρόνος και ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποῖα ὁ υἱὸς του ἀνθρώπου θα δοξαζόταν, και ἡ ὁποῖα τότε και μόνο ἦλθε, ὅταν οἱ ἡμέρες τῆς ταπείνωσῆς του συμπληρώθηκαν ὅλες, μέχρι και τὴν τελευταία.

(4) «Ἦλθε ὁ καιρὸς να πεθάνω· διότι μετὰ τὸ θάνατο και τὴν ἀνάσταση ἐπρόκειτο να δοξαστεῖ σε ὅλα τα ἔθνη» (Ζ). Τὸ «να δοξαστεῖ» ὅπως και στο σ. 16 και στο ζ 39 ἀναφέρεται στην οὐράνια ἀνύψωση του Ἰησοῦ με τὴν ἀνάληψη (g).

«Βεβαιώνει τὴν προσέγγιση τῆς ὥρας, κατὰ τὴν ὁποῖα θα δοξαζόταν, και κατὰ τὴν ὁποῖα μετὰ τὴν τελείωση τῆς δόξας αὐτῆς στους οὐρανοὺς, τα ἔθνη θα οδηγούνταν στην πίστη» (Αυ).

Ἡ ἐνδοξη ἀνύψωση του Ἰησοῦ και ἡ ἐπιστροφή των ἐθνῶν εἶναι σύγχρονα (b). Ἡ κλήση των ἐθνῶν στην ἐκκλησία του Χριστοῦ μεγάλωσε πάρα πολὺ τὴ δόξα του υιοῦ του ἀνθρώπου. Διότι ὁ πολλαπλασιασμὸς των λυτρωμένων εἶναι δόξα και μεγαλείο του Λυτρωτῆ. Ὁ θάνατος, ὡς ἡ ἐπικείμενη και ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ἀνάληψης και θέωσης του Κυρίου κατὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση, παρουσιάζεται τώρα να προέχει και προβάλλεται με τὴ φράση «για να δοξαστεῖ»= «Εἶναι ὁ καιρὸς να ἔλθω στο σταυρὸ» (Χ).

Ὁ σταυρὸς εἶναι ἡ δόξα του Χριστοῦ α) σε σχέση με τὸν μεγάλο ἐχθρὸ. Ὁ σατανᾶς μετὰ τὸν πειρασμὸ στην ἔρημο ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Κύριον «μέχρι τὸν κατάλληλον καιρὸν». Νικήθηκε τελείως στην ἔρημο ἀπὸ τὸν υἱὸ του ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἡ τελειωτικὴ ἦττα του συντελέστηκε στο σταυρὸ. Ἐκεῖ ὁ Χριστὸς με ὁμοίωμα σάρκας ἀμαρτωλῆς και για τὴν ἀμαρτία, υπέστη ὡς ἀντιπρόσωπος και ἐγγυητῆς του γένους μας τὴν ποινὴ τῆς ἀμαρτίας. Ὁ σατανᾶς ὁποῖος ἤλπισε ὅτι θα κατασυνέτριβε τὸν Ἀδάμ, κατασύντριψε τὸν εαυτὸ του προσκρούοντας στο Χριστό. Εἶχε πρὸς στιγμὴν πετύχει κάποια νίκη με τὸ μῖσος, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς νίκησε τελείως τὸν σατανᾶ και κέρδισε τὴ νίκη του αὐτὴ με τὴν ἀγάπη.

β) σε σχέση με τὸν ἀνθρώπον. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ που ὁ Χριστὸς σταυρώθηκε, ὁ σταυρὸς ἐγένετο τὸ κέντρο του κόσμου. Οὔτε στις σχολές των Ἀθηνῶν, οὔτε στην ἀγορὰ τῆς Ρώμης, οὔτε με τὴν πρόοδο των τεχνῶν, οὔτε με τὴς λαμπρὲς πηήσεις τῆς ποιήσεως και τὴς ἀναζητήσεως τῆς φιλοσοφίας δοξάστηκε τόσο ὁ ἀνθρώπος, ὅσο με τὸ σταυρὸ. Ἐκεῖ ὁ ἀνθρώπος ἐνώνεται με τὴν ἴδια τὴ θεότητα και με τὸ θάνατο οδηγεῖται στην αἰώνια και ἀμάραντη δόξα. Ἐάν ὁ σατανᾶς με τὸ μῖσος του ζήτησε να καταστρέψει τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὁ Κύριος με τὴν ἀγάπη του στο σταυρὸ τὸ ἀνύψωσε μέχρι τὸν ἴδιον τὸν θρόνον τῆς θεότητας.

γ) Σε σχέση με τὸν ἴδιον τὸ Χριστό. Διότι για αὐτὸ ὁ Χριστὸς «πέθανε και ἀναστήθηκε, για να κυριεύσει τους νεκροὺς και τους ζωντανούς». Ἦλθε στον κόσμον, για να ἀναδειχθεῖ βασιλιάς αἰώνιος. Στο σταυρὸ ἡ κυριότητά του θεμελιώθηκε και ἡ βασιλεία του ἐγκαινιάστηκε. Ὁ σταυρὸς υπῆρξε τὸ ὕψιστον ἐπιστέγασμα και ἡ αἰώνια τελείωση του ἔργου του.

δ) σε σχέση με τὸν Πατέρα του. Διότι ἀπὸ τὴν βουλή του Πατέρα κατευθυνόταν τὸ σχέδιο τῆς ἀπολύτρωσης του ἀνθρώπου. Ἡ αὐταπάρνηση και ἡ ἀγάπη του Χριστοῦ, ἡ τέλεια υπακοή του, ἡ ἀλήθειά του και ἡ ἀγιότητά του, ὅλα αὐτὰ κατέληξαν στη δόξα του Πατέρα του που τὸν ἐστειλε. Στο σταυρὸ, ὅπου ὅλα αὐτὰ ἐλάμψαν ὅσο οὐδέποτε ἄλλοτε, ὁ Χριστὸς δόξασε τὸ ὄνομα του Πατέρα του, φανέρωσε τὴ σοφία του, ἐδείξε τὴ δικαιοσύνη του και κατέστησε ἀισθητὴ τὴν ἀγάπη του (Alford).

(5) «Δεν λείπει να δοξαστεί ο Λόγος απλώς» (Κ). Όταν πρόκειται για το Πάθος ο Ιησούς μιλά για τον εαυτό του όχι σαν Υιό του Θεού, αλλά σαν υιό του ανθρώπου. Δες και γ 14,στ 53,η 28 (β).

12,24 Ἀμὴν ἀμὴν(1) λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου(2) πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ(3), αὐτὸς μόνος μένει(4)· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει(5).

24 Ἀλήθεια σας λέω: Αν του σιταριού ο σπόρος πέσει στη γη αλλά δεν πεθάνει, μένει ένας μονάχος σπόρος· αν όμως πεθάνει, κάνει άφθονον καρπό.

(1) Δες α 51. Εισάγεται με τη φράση αυτή λόγος ειδικής σοβαρότητας (β). Συνδέει τον παρόντα στίχο με τον προηγούμενο έτσι ώστε να δείχνεται σαφώς ότι με το παράδειγμα αυτό ο Ιησούς υπονοεί τον εαυτό του (ο). «Παρηγορώντας τους μαθητές με παράδειγμα, αποδεικνύει, ότι είναι συμφέρον και αναγκαίο να πεθάνει αυτός· διότι όπως το σιτάρι, ο θάνατός του θα φέρει πολλούς καρπούς και θα είναι γονιμότερος» (Ζ). «Μη θορυβείστε αν πεθάνω· διότι τότε θα αυξηθεί περισσότερο το κήρυγμα και θα πιστέψουν οι εθνικοί. Και μην απιστείτε. Διότι και στο σιτάρι αυτό γίνεται» (αμ).

(2) Προτιμά ως παράδειγμα οποιουδήποτε άλλου φυτικού σπέρματος αυτό του σιταριού, ίσως όχι άσχετα με τα προηγούμενα, όπου ο Χριστός παρουσίασε τον εαυτό του ως τον άρτο της ζωής (β).

(3) «Θάνατο του σιταριού να εννοήσεις, κατά την άποψή μου, τη φθορά του» (Ζ). «Διότι πρώτα πρέπει να σαπίσει ο σπόρος και τότε να γίνει η γέννησή του» (Χ). Τον νόμο αυτόν της αναγέννησης μέσω της φθοράς, επικαλείται και ο Παύλος για απόδειξη της ανάστασης των νεκρών (Α΄ Κορ. ιε 36).

(4) Ο Χριστός και αν δεν πέθαινε για χάρη μας, θα έμενε και πάλι όσον αφορά τον εαυτό του ο ίδιος, όπως είναι ήδη (b). Θα δοξαζόταν και κατά την ανθρώπινη φύση, δεν θα πληθυνόταν όμως. Δεν θα ήταν ποτέ η ζωντανή και ζωοποιός Κεφαλή και Ρίζα της εκκλησίας εάν δεν κατέβαινε από τον ουρανό στην καταραμένη αυτή γη και δεν ανέβαινε από τη γη στο καταραμένο ξύλο, ώστε έτσι να κάνει τέλεια την απολύτρωση. Έπρεπε «να παραδοθεί σε θάνατο η ζωή του» για να «πάρει ως δική του πνευματική κληρονομιά πολλούς· και από τους ισχυρούς να πάρει και να διαμοιράσει λάφυρα» (Ησ. νη 12). Θα δοθεί σε αυτόν σπέρμα και κληρονομιά αναρίθμητη, αλλά πρέπει να χύσει το αίμα του για να εξαγοράσει αυτό και να το καθαρίσει από τον ρύπο που τον κατακλύζει.

(5) «Περισσότερο καρπό φέρνει, όταν πεθάνει. Αν όμως αυτό γίνεται στα σπέρματα, πολύ περισσότερο σε εμένα» (Χ).

«Όπως ακριβώς το σπαρμένο σπυρί του σιταριού βλαστάνει πολλά στάχυα, χωρίς να ζημιώνεται το ίδιο από εκείνα, αλλά υπάρχει κατά τρόπο δυναμικό μέσα σε όλα τα σπυριά που έχει το στάχυ, διότι από αυτό βλάστησαν όλα· έτσι και ο Κύριος πέθανε, και αφού άνοιξε τα βάθη της γης ανέβασε μαζί με τον εαυτό του τις ψυχές των ανθρώπων, αφού σύμφωνα με τον λόγο της πίστης αυτός είναι μέσα σε όλους μαζί επιπλέον και με την ύπαρξη που έχει από τον ίδιο τον εαυτό του» (Κ).

«Πεθαίνοντας ο κόκκος του σιταριού, ο Ιησούς, έφερε πολύ καρπό και ο πατέρας προνοεί πάντα για τους καρπούς που έγιναν και γίνονται ακόμη και θα γίνουν από το θάνατο του κόκκου του σιταριού» (Ω).

Ο υιός του Θεού με την ενανθρώπησή του έπεσε στη γη και με την κένωσή του παρουσιάστηκε στον ουράνιο κόσμο θαμμένος ζώντας στον κόσμο. Δεν ήταν όμως αρκετό αυτό. Πέθανε ο αθάνατος Κύριος και μπήκε στον τάφο, όπως το σπέρμα του σιταριού όταν σπέρνεται καλύπτεται από το χώμα. Αλλά όπως το σπέρμα του σιταριού φυτρώνει πράσινο, δροσερό και ανθισμένο και με μεγάλη αύξηση, έτσι και ο ένας πεθαμένος Χριστός συγκέντρωσε στον εαυτό του μυριάδες ζωντανών χριστιανών και έγινε η ζωοποιός ρίζα τους. Και όταν κατά τη συντέλεια του παρόντος αιώνας θα έχει πλέον οδηγήσει με το πάθημά του «πολλούς γιους σε δόξα» (Εβρ. β 10) θα δοξάζεται στους ατελείωτους αιώνες με τους ασίγητους ύμνους των αγίων και των αγγέλων. Ο Χριστός μπορούσε, εάν ήθελε, να μην υποβληθεί στην κένωση της ενανθρώπησης και να μείνει μαζί με τον Πατέρα του απολαμβάνοντας τη δόξα, την οποία είχε δίπλα του «πριν υπάρξει ο κόσμος». Θα ήταν μακάριος, ως μόνος αυτάρκης λατρευόμενος από τους αγγέλους του και ικανοποιούμενος από τις άπειρες τελειότητές του.

Αλλά ο Θεός είναι αγάπη. Και η αγάπη του Λόγου έφερε αυτόν μέχρις εμάς με μορφή δούλου. Έτσι δημιούργησε το πλήθος αυτό των αδελφών του, οι οποίοι αναπλάστηκαν κατ' εικόνα του και αποτέλεσαν τη νέα κτίση του. Έτσι δεν έμεινε μόνος, αλλά έγινε πρωτότοκος ανάμεσα σε πολλά αδέρφια και συγκέντρωσε την πανήγυρη αυτή των πρωτοτόκων που έχουν γραφτεί στους ουραμούς. Αλλά και αυτών η νέα ζωή ξεπήδησε όχι μόνο από το θάνατο του Χριστού, αλλά και από το δικό τους θάνατο, Εάν και αυτοί δεν πέθαιναν σαν το σιτάρι, δεν θα καρποφορούσαν τους ανεξάντλητους καρπούς της χάρης και της νέας ζωής. Ο φυσικός χαρακτήρας μας και οι ιδιότητές μας από την κακή κληρονομικότητα, αποτελούν σπέρμα παλαιό, το οποίο πρέπει να ταφεί, έτσι ώστε με την επίδραση της χάρης να αναπτυχθεί το νέο εγώ μας. Η παλαιά μας φύση εκμηδενίζεται σιγά-σιγά και ο παλαιός άνθρωπος πεθαίνει, όταν η χάρη αναδημιουργεί τον νέο άνθρωπο και την καινούργια κτίση.

12,25 Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν(1) αὐτοῦ ἀπολέσει(2) αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ(3) ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ(4), εἰς ζωὴν αἰώνιον(5) φυλάξει αὐτήν.

25 Αυτὸς που αγαπάει τὴ ζωὴ του, θα τὴ χάσει· αὐτὸς ὅμως που τὴ ζωὴ του δεν τὴ λογαριάζει ὅσο κρατάει αὐτὸς ὁ κόσμος, θα τὴ φυλάξει γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ.

(1) Ἡ «ονόμασε ἀγάπη τῆς ζωῆς τὸ νὰ θεωρεῖς τὴ ζωὴ σου κτῆμα σου καὶ νὰ πιστεύεις πὼς ἡ σωτηρία τῆς εἶναι τὸ νὰ μὴν εκθέτεις τὸ σῶμα στους κινδύνους που συμβαίνουν» (Θφ). Ονομάζει ψυχὴ τὴ ζωὴ που ζοῦμε στὴ γῆ, ἡ ὁποία ἀντιτίθεται στὴ ζωὴ τὴν ὁποία θα ζήσουμε στὴν αἰώνια βασιλεία (G). Τὴν πνοὴ τῆς φυσικῆς ζωῆς μαζί με ὅλες τὶς ιδιότητες, με τὶς ὁποῖες ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι προικισμένη στὸν ἄνθρωπο. Ἡ ζωὴ αὐτὴ ἡ φυσικὴ καὶ ψυχικὴ εἶναι καλὴ ὡς ἀφετηρία τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, ἀλλὰ ὁ προορισμὸς τῆς δεν εἶναι νὰ διατηρηθεῖ καὶ νὰ συνεχιστεῖ ὅπως τώρα εἶναι, ἀλλὰ πρέπει νὰ μεταμορφωθεῖ σε πνευματικὴ καὶ αἰώνια με τὴν αὐτοθυσία. Διαφορετικὰ θα μαραθεῖ καὶ θα χαθεῖ (g). Ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ ἐνσυνειδητὸ ὄργανο τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἐπιθυμίας, τὸ ὁποῖο δεν εἶναι κοντὰ στὸ θεῖο ὅπως εἶναι τὸ πνεῦμα (β).

Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ = «αὐτὸς που ἐκτελεῖ τὶς κακὲς τῆς ἐπιθυμίες, αὐτὸς που χαρίζεται σε αὐτὴν περισσότερο ἀπὸ ὅσο πρέπει» (X), «αὐτὸς που τὴν αγαπάει ἐνῶ αὐτὴ ἐπιθυμεί κακὰ» (Z), «καὶ δεν περιφρονεῖ τὸ θάνατο» (Θφ). Τα λόγια αὐτὰ δεν ἀναφέρονται στὸ Χριστό, ἀλλὰ ἐκφράζουν γενικὴ ἀλήθεια καὶ ἀναφέρονται μᾶλλον στους ἀποστόλους. «Ἐπειδὴ πρόκειται νὰ τους μιλήσει γιὰ τὸ θάνατο, τὸ δικὸ του θάνατο, καὶ προειδε ὅτι θα στενοχωρηθοῦν καὶ θα λιποψυχήσουν... λέει· Τι λέω, εἴναι δεν υπομείνετε γενναῖα τὸ δικὸ μου θάνατο; Διότι εἴναι εσεῖς οἱ ἴδιοι δεν πεθάνετε, δεν θα ἔχετε κανένα κέρδος» (X).

(2) Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ: ἀπολλύει. Ὁ μέγας αὐτὸς λόγος τοῦ Κυρίου ἐπαναλήφθηκε ἀπὸ αὐτὸν περισσότερες ἀπὸ μία φορές ἀναπαριστώντας τὸ κεντρικὸ μάθημα τῆς διδασκαλίας τοῦ καὶ τῆς ζωῆς τοῦ. Δες Ματθ. ι 39,ιστ 25,Μάρκ. η 35,Λουκ. θ 24,ιζ 33 (β). Ἡ φιλαυτία εἶναι αὐτοκαταστροφικὴ. Τὸ νὰ στρέφεται κάποιος στὸν εαυτὸ του εἶναι ἀμαρτία καὶ ἡ ἐγωιστικὴ ἀγάπη τοῦ εαυτοῦ μας εἶναι ἀδῆς (τ).

(3) «Αὐτὸς που περιφρόνησε τὴ ζωὴ σε αὐτὸν τὸν κόσμο» (K). Τὸ «μισῶ» ἐκφράζει τὸ αἶσθημα γενναίας περιφρόνησης που προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ τι θα ἔχανε κάποιος προσκολλώμενος στὴ διατήρηση τῆς φυσικῆς αὐτῆς ζωῆς. «Θέλοντας λοιπὸν νὰ δείξει τὴν ἐντονη ἀποστροφή, τὴν ὁποία πρέπει νὰ δείχνουμε στὶς ἐπιθυμίες τῆς ψυχῆς, εἶπε τὸ «αὐτὸς που μισεῖ». Διότι ὄντως σε αὐτοὺς που μισοῦμε, δεν ἀντέχουμε οὔτε τὸ πρόσωπο νὰ δούμε, οὔτε τὴ φωνὴ νὰ ἀκούσουμε» (Θφ).

Ἡ «εκείνος που δεν υποχωρεῖ σε αὐτὴν ὅταν τοῦ προστάζει τὰ βλαβερά. Καὶ δεν εἶπε· αὐτὸς που δεν υποχωρεῖ σε αὐτὴν, ἀλλὰ εἶπε «αὐτὸς που μισεῖ αὐτήν». Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ δεν ἀνεχόμεστε οὔτε τὴ φωνὴ νὰ ἀκούσουμε ἐκείνων που μισοῦμε οὔτε τὸ πρόσωπό τους νὰ δούμε ευχάριστα, ἔτσι καὶ τὴν ψυχὴ πρέπει νὰ τὴν ἀποστρεφόμεστε με ὅλη τὴ δύναμή μας, ὅταν προστάζει ἀντίθετα ἀπὸ ἐκεῖνα που ἀρέσουν στὸ Θεό» (X).

(4) Ὁ ὁποῖος εἶναι μάταιος, φθαρτὸς καὶ κακός. «Με τὸ νὰ πει... στὸν κόσμο αὐτὸν, φανερῶνει τὸ πρόσκαιρο τοῦ πράγματος» (Θ). ... «Δεν διατάζω, λέει, νὰ μισεῖτε τὴν ψυχὴ γιὰ ἀπέραντο χρόνο· νὰ τὴν ἀποστραφεῖς στὸν παροδικὸ αὐτὸν κόσμο» (Θφ). Ἡ ζωὴ μας στὸν κόσμο αὐτὸν ἐμπερικλείει ὅλες τὶς ἀπολαύσεις τῆς παρούσας μας κατάστασης, δηλαδὴ πλοῦτη, τιμές, ἀπολαύσεις καὶ μακροβιότητα, ἔτσι ὡστε γιὰ ὅσο τὸ δυνατόν μακρότερο χρόνο νὰ κατέχουμε αὐτά. Πρέπει ὅμως νὰ μισοῦμε αὐτά δηλαδὴ νὰ περιφρονούμε αὐτά ὡς μάταια καὶ ἀνεπαρκῆ στὸ νὰ μας δώσουν τὴν εὐτυχία, νὰ φοβόμεστε τους πειρασμούς, οἱ ὁποῖοι κρύβονται μέσα σε αὐτά καὶ νὰ ἀποχωριζόμεστε πρόθυμα ἀπὸ αὐτά, ὅταν κινδυνεύουμε λόγῳ αὐτῶν νὰ συγκρουστοῦμε με τὸ Χριστό.

(5) Ἀντιτίθεται στὴν προηγούμενη φράση «στὸν κόσμο αὐτὸν» καὶ ἀναφέρεται στὸ μελλοντικὸ αἰῶνα, ὅπου ἡ ζωὴ αὐτὴ θα λάμψει τέλεια (g). «Μισεῖς μὲν πρόσκαιρα, διαφυλάσσεις ὅμως αἰώνια τὴ θεία ζωὴ» (Θφ). Αὐτὸς που μισεῖ τὴν ψυχὴ τοῦ ἐμπιστεύεται αὐτὴν στα χέρια Εκείνου, ὁ ὁποῖος θα φυλάξει αὐτὴν σε αἰώνια ζωὴ καὶ θα ἀποκαταστήσει αὐτὴν ἀφάνταστα βελτιωμένη καὶ καλύτερη.

12,26 Ἐὰν ἐμοὶ(1) διακονῆ(2) τις, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω(3), καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ(4), ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ εἴναι τις(5) ἐμοὶ διακονῆ, τιμήσει(6) αὐτὸν ὁ πατήρ(7).

26 Ὅποιος θέλει νὰ με υπηρετεῖ ἀς ἀκολουθεῖ τὸ δικὸ μου δρόμο, κι ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ θα εἶναι κι ὁ δικός μου υπηρέτης. Κι ὁ Πατέρας μου θα τιμήσει ὅποιον με υπηρετεῖ.

(1) Μπαίνει ἡ λέξη στὴν ἀρχὴ ἐδῶ καὶ ἡ ἐμφαση δίνεται στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ὡς αὐτοῦ που υπηρετεῖται.

(2) Ἡ διδασκαλία περὶ διακονίας κατέχει εὐρεία θέση σε ὅλα τὰ ευαγγέλια. Ὁ Ἰησοῦς δίδαξε, ὅτι στὴ διάκριση στὴ βασιλεία τοῦ οδηγεῖ ἡ οδὸς τῆς διακονίας καὶ θα εἶναι πρῶτος γιὰ αὐτὸν ὁ δούλος ὅλων (Μάρκ. θ 35,ι 43). Σε αὐτὸ λοιπὸν οὐσιαστικὰ συνίσταται τὸ νὰ εἶναι κάποιος μαθητὴς τοῦ Κυρίου, διότι ἡ διακονία ὑπῆρξε τὸ οὐσιώδες χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς τοῦ, ἀφοῦ δεν ἦλθε «νὰ διακονηθεῖ

αλλά να διακονήσει» δες Μάρκ. ι 45 (β). Για αυτό είναι σοβαρή και η ερμηνεία: «Εάν κάποιος μαθητεύει σε εμένα» (Ζ). «Όταν ακούτε τον λόγο αυτόν του Κυρίου, μη σκέφτεστε απλώς τους καλούς επισκόπους και κληρικούς. Αλλά και εσείς οι ίδιοι διακονείτε το Χριστό ο καθένας με το δικό του τρόπο, με ενάρετη ζωή, με ελεημοσύνη, με κήρυξη του ονόματός του και της διδασκαλίας του, όπως μπορείτε» (Αυ).

(3) «Και δεν εννοεί με αυτό την μίμηση των τρόπων της σάρκας του (διότι η σάρκα του ήταν σε όλους απρόσιτη, αφού ο Κύριος είναι γνωστό ότι σωματικά βρίσκεται τώρα στους ουρανούς), αλλά την ακριβή κατά το δυνατόν μίμηση της ζωής του» (Β).

«Δεν διατάζει να τον ακολουθούν απλώς που περπατούσε· διότι υπήρχαν πολλοί από τους ασεβείς που περπατούσαν μαζί του και τον ακολουθούσαν, με σκοπό ή να τον παγιδεύσουν με λόγια ή να μπορέσουν να βρουν εναντίον του αφορμή από κάποιο λόγο του» (Θμ). «Να μιμείται εμένα» (Ζ), «μιλώντας για το θάνατο και απαιτώντας την ακολούθηση με τις πράξεις» (Χ). «Εάν εγώ, λέει, για τη δική σας ωφέλεια παραδίδω τον εαυτό μου σε θάνατο, πώς δεν είναι άνανδρο το να μην περιφρονείτε εσείς την πρόσκαιρη ζωή για αυτά που για εσάς τους ίδιους είναι χρήσιμα... Διότι πρέπει αυτοί που θέλουν να με ακολουθούν, να φανερώσουν την ίδια με μένα ανδρεία και καλή τόλμη» (Κ).

«Διότι και ο Χριστός έπαθε για χάρη μας, αφήνοντας σε εμάς παράδειγμα για να ακολουθήσουμε τα χνάρια του, λέει ο απόστολος Πέτρος. Και στα λόγια αυτά έχουμε την έννοια των λόγων, Εάν κάποιος με διακονεί, ας με ακολουθεί» (Αυ).

(4) Ή, «Πού λοιπόν είναι ο Χριστός; Στους ουρανούς» (Χ). «Αφού είπε για την παρούσα κακοπάθεια, πρόσθεσε και για την μελλοντική απόλαυση, ότι δηλαδή αυτός που ακολουθεί εμένα θα ανέβει στον ουρανό» (Ζ).

«Επομένως αυτός που με τον θάνατο τον ακολουθεί και δεν προσηλώθηκε σε αυτόν τον κόσμο, θα είναι εκεί, στους ουρανούς. Διότι αντιτίθενται μεταξύ τους, το άνω και το κάτω. Αυτός που αγαπά να είναι κάτω, δεν θα είναι πάνω. Αυτός όμως που αποφεύγει τα κάτω και τον κόσμο, θα είναι πάνω και στους ουρανούς» (Θφ). «Ποια μεγαλύτερη τιμή μπορεί να αναμένει ένα θετό γιο παρά το να είναι μαζί με τον Μονογενή; Όχι βέβαια επειδή ανυψώθηκε στη βαθμίδα της θεότητάς του, αλλά με το να γίνει μέτοχος της αιωνιότητάς του» (Αυ).

Ή, όπου είμαι εγώ, θα είναι και ο διάκονός μου με πνευματική σχέση, τόσο εδώ όσο και στο μέλλον (β). «Επειδή ο αρχηγός της σωτηρίας μας δεν πορεύτηκε με δόξα και απόλαυση, αλλά με ατιμία και κόπους, έτσι πρέπει και εμείς χωρίς λύπη να κάνουμε, για να καταλήξουμε στον ίδιο τόπο και να μετάρουμε στη θεία δόξα. Λέγοντας όμως «όπου είμαι εγώ, εκεί θα είναι και ο διάκονός μου», δεν εννοεί τόπο, αλλά τρόπο αρετής» (Κ).

Όπου είμαι εγώ στον ουρανό, όπου τώρα πηγαίνω, εκεί ας είναι και οι σκέψεις και τα συναισθήματα και οι πόθοι των διακόνων μου. Εκεί ας είναι το πολίτευμά τους και σύμφωνη με τα εκεί ας είναι η συμπεριφορά τους και η αναστροφή τους «εκεί όπου ο Χριστός είναι καθισμένος στα δεξιά του Θεού» (Κολ. γ 1)

(5) Μπαίνει τώρα μπροστά το (τις) με έμφαση, διότι η ακόλουθη υπόσχεση αφορά οποιονδήποτε αληθινό μαθητή (β).

(6) Η έκφραση είναι περιεκτική και ανταποκρίνεται στο «να δοξαστεί» του σ. 23 (b). «Σε αυτό λέει ότι συνίσταται η ανταπόδοση, στην τιμή δηλαδή από τον Πατέρα· διότι θα γίνουν μέτοχοι της βασιλείας και δόξας του Χριστού οι μαθητές του Χριστού, σύμφωνα με το μέτρο που πρέπει σε ανθρώπους» (Κ).

(7) «Εδώ παρουσιάζει και τη γνησιότητα. Διότι έτσι θα τους αποδεχτεί ο Πατέρας, ως διακόνους γνησίου παιδιού» (Χ). «Διότι δεν είπε ότι θα τιμήσω αυτόν εγώ, αλλά ο Πατέρας» (Θφ).

12,27 Nūn(1) ή ψυχή μου(2) τετάρακται(3), καὶ τί εἶπω(4); πάτερ, σῶσον με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης(5). Ἀλλὰ(6) διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην(7).

27 «Νιώθω τώρα ταραχή μέσα μου. Αλλά τι να πω; Να πω “Πατέρα, γλίτωσέ με απ’ ό,τι θα συμβεί αυτή την ώρα”; Μα εγώ γι’ αυτό ακριβώς ήρθα, για να περάσω αυτή την ώρα της οδύνης.

(1) Τώρα που σύμφωνα με το σ. 23 «έφτασε η ώρα». «Για να μη λένε ότι αυτός, επειδή είναι έξω από τους ανθρώπινους πόνους, εύκολα φιλοσοφεί για το θάνατο, και εκ του ασφαλούς συμβουλεύει εμάς» (Χ), «δείχνει ότι και αυτός ως άνθρωπος έχει περιβληθεί την ασθένεια της φύσης» (Ζ).

Αξιόλογη και η ερμηνεία: «Δεν κυριεύτηκε πλήρως, όπως θα νόμιζε κάποιος, από την ταραχή, αλλά ακαριαία· διότι αυτό σημαίνει το «τώρα». Με το που άρχισε δηλαδή η ταραχή, σταμάτησε, και για να μιλήσω με συντομία, ήταν μία στιγμή του χρόνου» (Ω).

(2) Η ψυχή είναι η έδρα των φυσικών συγκινήσεων (g).

«Από αυτό είναι φανερό ότι είχε και ψυχή λογική. Διότι όπως ακριβώς η πείνα... είναι χαρακτηριστικό πάθος της σάρκας, έτσι και η ταραχή από τη μνήμη των δεινών, είναι πάθος της λογικής ψυχής, στην οποία μόνη υπεισέρχεται η μνήμη με τις ενθυμήσεις. Πριν ακόμα δηλαδή έλθει ο Χριστός στο σταυρό, πρόωρα υπομένει την ταραχή, προβλέποντας, εννοείται, το μέλλον, και ωθούμενος από τον λογισμό στη μνήμη αυτών που θα γίνουν. Το πάθος της δειλίας δηλαδή, δεν θα λέγαμε ότι ανήκει ούτε στην απαθή θεότητα, ούτε όμως στη σάρκα· διότι το πάθος είναι των λογισμών της ψυχής και όχι του σώματος... Αλλά ούτε είπε ο Χριστός: Η σάρκα μου έχει ταραχτεί, αλλά η ψυχή μου, απορρίπτοντας την γνώμη των αιρετικών... Ο Λόγος του Θεού λοιπόν ένωσε με τον εαυτό του όλη τη φύση του ανθρώπου, για να σώσει όλο τον άνθρωπο» (Κ).

(3) «Έχει θορυβηθεί με ανθρώπινο τρόπο, αγωνιώντας για το θάνατο που πλησιάζει» (Ζ).

«Θα θεωρήσουμε δηλαδή ότι και σε αυτόν τον Σωτήρα Χριστό ενεργούσαν τα ανθρώπινα... Διότι έπρεπε, έπρεπε και με αυτά να φαίνεται ότι έγινε άνθρωπος από γυναίκα όχι φαινομενικά και θεωρητικά, αλλά μάλλον φυσικά και αληθινά, κουβαλώντας όλα τα ανθρώπινα, εκτός από την αμαρτία μόνο. Ο φόβος λοιπόν και η δειλία είναι σε εμάς πάθη μεν φυσικά, που διαφεύγουν όμως την κατάσταση της αμαρτίας... Όπως ακριβώς λοιπόν ως άνθρωπος πείνασε και κοπίασε, έτσι δέχεται και την ταραχή από το πάθος ως ανθρώπινη» (Κ).

«Αυτό συνέβη επειδή η μεν θεότητα υποχώρησε, η δε σάρκα άρχισε να ενεργεί· μπορούσε η θεότητα να εμποδίσει την ταραχή, αλλά δεν θέλησε, για να μην διαλύσει την ομοίωση με εμάς» (Α).

Το τετάρκται «παρουσιάζει πάρα πολύ το ανθρώπινο γνώρισμα και την φύση την ανθρώπινη να μην θέλει να πεθάνει, αλλά να είναι προσηλωμένη στην παρούσα ζωή, φανερώνοντας με αυτό, ότι δεν βρισκόταν έξω από τα ανθρώπινα πάθη· διότι, όπως ακριβώς δεν είναι άξιο για κατηγορία το να πεινά, ούτε και το να κοιμάται, έτσι δεν είναι και άξιο κατηγορίας το να επιθυμεί την παρούσα ζωή. Ο Χριστός λοιπόν είχε σώμα καθαρό από αμαρτήματα, όχι όμως απαλλαγμένο από τις φυσικές ανάγκες· διότι έτσι ούτε καν σώμα θα ήταν» (Χ).

Ο Ιωάννης δεν αναφέρει την αγωνία στη Γεθσημανή, παρόλο που υπαινίσσεται αυτήν (Ιω. ιη 1,11). Εδώ έχουμε το ουσιαστικό περιεχόμενο της προσευχής, την οποία και στον κήπο εκείνο απηύθυνε ο Κύριος. Ό,τι συνέβη στον κήπο της Γεθσημανή δεν ήταν μία μεμονωμένη κρίση. Ήταν η εστία πειρασμού που διήρκεσε σε όλη τη ζωή του Κυρίου και η εστία νίκης κατά του πειρασμού που επιτεύχθηκε σε όλη τη ζωή (τ). Αληθινά· ευθύς εξ' αρχής ο Κύριος προγνώριζε με λεπτομέρεια, τι έμελλε να επακολουθήσει κατά τις τελευταίες ημέρες της επίγειας ζωής του. Τι δοκίμαζε από την πρόγνωση του αυτή, είναι δύσκολο, αν όχι και αδύνατον, να αντιληφθούμε εμείς επαρκώς. Διότι τίποτα ανάλογο δεν υπάρχει στην ιστορία των ανθρώπων. Αντιμετωπίζουμε περίπτωση στην οποία ο Κύριος στέκεται μόνος, διότι αυτό που γενικά και χωρίς κάποια εξαίρεση συμβαίνει είναι, ότι στους υιούς των ανθρώπων παραμένει καλυμμένο με πυκνότατο πέπλο το προσωπικό τους μέλλον. Κανείς από τους ανθρώπους δεν γνωρίζει τι η επόμενη ημέρα ή η προσεχής βδομάδα, πολύ περισσότερο το έτος που πλησιάζει επιφυλάσσει σε αυτόν. Και σε αυτήν τη σειρά των προφητών από τον Ησαΐα μέχρι τον Μαλαχία κανείς δεν αναφέρεται ότι επιχείρησε να καθορίσει τον τρόπο του θανάτου του. Μόνος ο Κύριος είχε μπροστά στα μάτια του ζωηρή και λεπτομερή την εικόνα του παθήματός του. Να γιατί ό,τι δοκίμασε ο Κύριος στη Γεθσημανή, δεν υπήρξε μία μεμονωμένη κρίση, αλλά ποτήρι, το οποίο πάρα πολλές φορές πλησίασε στα χείλη του Κυρίου.

Πάρα πολύ αξιόλογη ερμηνεία και η: «Όλες οι δυνάμεις του Σατανά... κατά τον καιρό του πάθους επιστρατεύτηκαν εναντίον του σωτήρα· βλέποντας αυτές η ψυχή του σωτήρα, ανθρώπινα ένιωθε ταραχή, όχι δειλιάζοντας για το θάνατο, παρόλο που και αυτό είναι ανθρώπινο, αλλά για να μην ηττηθεί» (Ω).

Έχει ταραχτεί. Η λέξη θα θεωρούνταν από πολλούς απροσδόκητη ξεστομιζόμενη ανάμεσα σε τόσο ευάρεστες προβλέψεις («έφτασε η ώρα να δοξαστεί...»), κάτω από το κράτος των οποίων θα περίμενε κάποιος να ακούσει τον Κύριο να λέει: Τώρα η ψυχή μου αγαλλίασε. Ταραχή της ψυχής ακολουθεί μερικές φορές σε μεγάλες πλατύνσεις του πνεύματος. Στον ευμετάβολο αυτόν κόσμο των αναμίξεων και των μεταβολών πρέπει να περιμένουμε αποθαρρύνσεις και πικρίες μέσα στη χαρά μας, αλλά και ενισχύσεις και παρηγορίες, όταν οι ταραχές μας φθάνουν στο μη περαιτέρω.

(4) «Φτάνοντας σε αδιέξοδο από την αγωνία» (Ζ). Εκφράζει πραγματική, αν και στιγμιαία, αμφιταλάντευση του αναποφάσιστου (β). Το ερώτημα δεν απευθύνει ο Κύριος ούτε προς το Θεό, ούτε προς τους ανθρώπους, αλλά προς τον εαυτό του. Η θυσία της ζωής του εξαρτάται από την ελεύθερή του προτίμηση. Μπορούσε να ζητήσει από τον Πατέρα του την απαλλαγή από το θάνατο. Και ο Πατέρας θα εισάκουε αυτόν στέλνοντας 12 λεγεώνες αγγέλων. Αλλά η προσευχή αυτή θα ελευθέρωνε μεν αυτόν, αλλά δεν θα λύτρωνε και τους ανθρώπους (g). Λέγοντας αυτό ο Κύριος δεν συμβουλεύεται κάποιον άλλον, σαν να είχε ανάγκη συμβουλής, αλλά σκέφτεται μέσα του τι ήταν το πιο πρότερον να λεχθεί από αυτόν τη στιγμή αυτή. Όταν οι ψυχές μας είναι ταραγμένες, για κανένα

λόγο δεν πρέπει να αφήνουμε τη γλώσσα μας να μιλά απερίσκεπτα, αλλά να σκεφτόμαστε μέσα μας τι πρέπει να πούμε.

(5) Κάποιοι βάζουν στίξη με ερωτηματικό=Να πω το σώσε με; Τίποτα όμως δεν εμποδίζει να δεχτούμε, ότι ο Ιησούς προς στιγμήν απευθύνει αυτήν την αίτηση. «Τόσο πολύ έχει παραχτεί, ώστε να ζητάει και απαλλαγή, εάν ήταν δυνατόν βέβαια και να αποφύγει το θάνατο» (X) λέγοντας: «Σώσε με από τον καιρό αυτόν τον φοβερό, τον θανατηφόρο. Αυτά τα είπε ως άνθρωπος και ως περιβεβλημένος την ανθρώπινη δειλία» (Z). Να προσφεύγεις και εσύ προς τον Κύριο σε ώρες παραχής και ανησυχίας, και να μιλάς σε αυτόν με την εμπιστοσύνη παιδιού σε πανάγαθο πατέρα.

(6) Αντιτίθεται το «αλλά», στη διάθεση που εκδηλώθηκε με το προηγούμενο αίτημα προς τον Πατέρα κάτω από το κράτος της φυσικής και αδιάβλητης (ακατηγόρητης) δειλίας για αποφυγή του πάθους. «Διότι η μεν μνήμη του θανάτου που εισχώρησε, επιχειρεί να ταραξει τον Ιησού, η δύναμη της θεότητας όμως, με το που ενήργησε το πάθος αμέσως τό νικά, και μεταμορφώνει αμέσως σε ασύγκριτη τόλμη αυτό που νικήθηκε από τη δειλία... Ταραζεται όμως όχι όπως ακριβώς εμείς, αλλά τόσο μόνο ώστε να οδηγηθεί να αισθανθεί το πράγμα, έπειτα πάλι αμέσως μεταπηδά στην καλή τόλμη που του πρέπει» (K). Συνέπιπτε την ίδια ώρα ο φόβος του θανάτου και ο πόθος της υπακοής (b).

«Παρόλο που λυπάται και ταραζεται ως άνθρωπος λόγω της φυσικής αγάπης στη ζωή, όμως δεν αρνείται το θάνατο, επειδή ήταν για τη σωτηρία του κόσμου» (Θφ).

(7) Ή «για αυτό φυλάχτηκε έως τον τωρινό καιρό, για να πεθάνω σε αυτόν και επομένως πρέπει να τον υπομείνω γενναία» (Z). Για αυτό παρέμεινα σε αυτήν την οδό μέχρι την ώρα αυτή, για να υποστώ αυτόν τον θάνατο, «για να αναλάβω τον θάνατο για χάρη όλων» (Θφ). Για αυτό ήλθα δηλαδή ώστε η διακονία μου να ολοκληρωθεί με το Πάθος (β). Το να αποφύγει το θάνατο θα ερχότανε αντίθεση με τον όλο σκοπό της ζωής του και θα ματαίωνε τη μεγάλη ελπίδα αυτής της ώρας (τ). «Μας διδάσκει με αυτό, ώστε ούτε και εμείς να αποφεύγουμε τον θάνατο χάριν της αλήθειας, ακόμα και αν παραζόμεστε, ακόμα και αν αγωνιούμε» (Θφ). «Διότι και εγώ τώρα που ταραζομαι, δεν λέω να τον αποφύγω, διότι πρέπει να υπομείνω εκείνο που έρχεται. Δεν λέω απάλλαξέ με από την ώρα αυτή» (X).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία: για αυτό ήλθα στον κόσμο αυτόν, για αυτήν την ώρα. Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή πρέπει να βάλουμε κόμμα μετά το ήλθον, ώστε το «είς τήν ὥραν ταύτην» να είναι παραθετικός προσδιορισμός του «διά τοῦτο».

12,28 Πάτερ(1), δόξασόν σου τὸ ὄνομα(2). Ἦλθεν οὖν φωνή(3) ἐκ τοῦ οὐρανοῦ(4)· καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω(5).

28 Θα πω, “Πατέρα, κάνε αυτό που θα δοξάσει το όνομά σου”». Τότε ήρθε μια φωνή από τον ουρανό: «Το όνομά μου το δόξασα και θα το δοξάσω και πάλι».

(1) «Παρακαλά τον Πατέρα και παριστάνει την εξωτερική μορφή της προσευχής... αποδίδοντας ως άνθρωπος στη θεία φύση αυτά που ξεπερνούν την ανθρώπινη φύση, όχι επειδή είναι έξω από τη θεία φύση, όταν αποκαλεί τον Πατέρα δικό του, αλλά επειδή γνωρίζει ότι μέσω του Πατέρα και του Υιού θα έλθει η δύναμη και η δόξα σε κάθε πράγμα» (K). Η επίκληση «Πατέρα», που επαναλήφθηκε στοργικά, συμφωνεί με την αλλαγή του αιτήματος, που απευθύνεται σε αυτόν (b).

(2) «Δηλαδή δείξε την ευαρέσκειά σου στο να δεχτώ τον σταυρό και τον κίνδυνο χάριν της σωτηρίας όλων» (Θφ). Δόξασε το όνομά σου. Οτιδήποτε και αν πρόκειται να κοστίζει αυτό σε εμένα (b). «Δείχνει ότι πεθαίνει χάριν της αλήθειας, αποκαλώντας το πράγμα δόξα στο Θεό. Και αυτό θα συνέβαινε μετά το σταυρό. Διότι επρόκειτο να επιστρέψει στην πίστη η οικουμένη και να γνωρίσει το όνομα του Θεού και να λατρεύει αυτόν» (X). Σε σχέση και με το Ιω. ιγ 31 θα ερμηνεύσουμε εδώ: Δόξασε το όνομά σου «με τη δόξα του δικού μου ονόματος» (Z), η δόξα όμως του Υιού συντελέστηκε με τα παθήματα και το θάνατο (ο). Δόξασε το όνομά Σου με την ολοκλήρωση της αποστολής της απολύτρωσης, η οποία συντελέστηκε με το πάθος του Χριστού (β).

Με αυτό ο Κύριος δεν εκδήλωσε μόνο την τέλεια υπακοή του στο θέλημα του Θεού, αλλά και αφιέρωσε τον εαυτό του ακόμη μία φορά στην δόξα του Θεού μέσω του παθήματός του. Εμείς με την αμαρτία μας προσβάλαμε αυτήν την δόξα. Και επειδή δεν μπορούσαμε να ικανοποιήσουμε τη θεία δικαιοσύνη για αυτήν την προσβολή, δεν απέμεινε τίποτα άλλο παρά να εκδικηθεί ο Θεός το μεγαλείο του που προσβλήθηκε, χτυπώντας μας σε όλεθρο αιώνιο. Αλλά ο Κύριος που ενανθρώπησε παρεμβαίνει και αναλαμβάνει να δώσει αυτός την αναγκαία ικανοποίηση, ταπεινούμενος και παραδιδόμενος σε πάθημα φρικτό. Άδειασε τον εαυτό του και άφησε κατά μέρος τις τιμές του Υιού του Θεού, για να πάρει πάνω του ως υιός ανθρώπου τον μεγαλύτερο ονειδισμό από όσους ποτέ υπήρξαν. Όταν λοιπόν εύχεται Δόξασε το όνομά σου, είναι σαν να λέει: Πατέρα, ας δοξαστεί η δικαιοσύνη σου με το πάθημά μου.

(3) Ως απάντηση στην προσευχή. Η φράση αυτή υπάρχει και στο Δαν. δ 28. Δες και Α Βασ. γ 4, Γ Βασ. ιθ 13, Ιωβ δ 16 όπου υποδηλώνεται ότι ο Θεός μιλά προς τους ανθρώπους με φωνή έναρθρη και που ακούγεται. Στην Κ.Δ. φωνές από τον ουρανό μαρτυρούνται στα Πράξ. ια 7, Αποκ. ι 4 και σε 3 χωρία των ευαγγελίων, δηλαδή κατά το βάπτισμα του Ιησού, κατά τη μεταμόρφωσή του και κατά την παρούσα περίπτωση (β).

Όσες φορές ο Υιός συντελεί μεγάλη πράξη ταπείνωσης και προσωπικής αφιέρωσης, ο Πατέρας απαντά με αισθητή εκδήλωση επιδοκίμασias. Ό,τι συνέβη κατά το βάπτισμα και τη Μεταμόρφωση, επαναλαμβάνεται και τώρα. Κατά την ώρα αυτή, κατά την οποία ολοκληρώνεται και κατακλείεται η δημόσια δράση του Κυρίου και κατά την οποία αφιερώνεται στο θάνατο, ο Πατέρας επιθέτει δημόσια στο πρόσωπό του και το έργο του την σφραγίδα της ικανοποίησής του (g).

Φωνή έναρθρη και όχι βροντή, όπως υπέθεσαν και κάποιοι από τους νεώτερους ερμηνευτές. Εάν κάποιοι από τους παρισταμένους τότε υπέθεσαν κάτι τέτοιο, δεν είναι παράδοξο, όταν θυμηθούμε, πόσο αργά οι αντιτιθέμενοι στο Χριστό αναγνώριζαν και τα γνήσια και ολοφάνερα θαύματά του. Εξάλλου μαρτυρείται ξεκάθαρα, ότι σε άλλους φάνηκε ως φωνή αγγέλου αλλά και ο ίδιος ο Ιησούς αναφέρεται σε αυτήν ως φωνή που στάλθηκε από τον Πατέρα για να στηρίξει τους μαθητές στην πίστη σε αυτόν. Από το ότι επίσης δεν αναφέρεται κάτι εδώ για τη γνώμη των μαθητών ως προς τη φύση αυτής της φωνής, μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι αυτοί μπόρεσαν να διακρίνουν τα λόγια που εκφωνήθηκαν (ο).

(4) «Δεν είπε όμως ο ευαγγελιστής, ότι ο Πατέρας από ψηλά φώναξε, αλλά ότι από τον ουρανό έγινε η φωνή, έτσι ώστε κάποιοι αιρετικοί, ακούγοντας ότι μιλά ο Πατέρας, να μην επιχειρήσουν να πουν ότι και η θεία φύση, ο Πατέρας, έχει σώμα παχύ (υλικό)... Πώς όμως η φωνή κατασκευάστηκε δεν ανήκει σε εμάς να το πούμε» (Κ). Η φωνή από τον ουρανό ήταν δημόσια μαρτυρία του Πατέρα προς τα πλήθη, που βεβαίωνε ότι ο Πατέρας δεχόταν ευάρεστα την υπακοή του Υιού του (χ).

(5) Το εδόξασα αναφέρεται στο παρελθόν, στη δράση του Κυρίου στο Ισραήλ, ενώ το δοξάσω στο μέλλον, στην προσεχή ενέργεια του Υιού σε ολόκληρο τον κόσμο.

«Δόξασα με τα θαύματα που προηγήθηκαν, και πάλι θα δοξάσω με αυτά που θα γίνουν στο θάνατό σου» (Ζ) τόσο με την ανάσταση και ανάληψη που θα ακολουθήσει, όσο και με τον θρίαμβο ανάμεσα στα έθνη και όλη την ανθρωπότητα.

«Δόξασα, όταν (ο Υιός) γεννήθηκε από την Παρθένο, όταν ενεργούσε θαυμαστές δυνάμεις... όταν αναγνωριζόταν από αγίους γεμάτους με άγιο Πνεύμα, όταν διακηρυττόταν με σαφήνεια με την κάθοδο του αγίου Πνεύματος με μορφή περιστεριού... όταν μεταμορφωνόταν στο βουνό, όταν έκανε πολλά θαύματα» (Αυ) για τα οποία «θαμαζόταν από όλους ο Υιός, αφού ο Πατέρας εργαζόταν μαζί του τα παράδοξα, και επειδή ακριβώς ήταν συνεργάτης του σε όλα όσα έκανε, λέει τώρα ότι τον δόξασε» (Κ).

«Και πάλι θα δοξάσω, όταν θα αναστηθεί από τους νεκρούς· όταν ο θάνατος δεν θα κυριεύσει πλέον αυτόν και όταν θα υπερυψωθεί πάνω από τους ουρανούς ως Θεός και η δόξα του πάνω από όλη τη γη» (Αυ). «Ανασταίνοντάς σε μετά την ταφή και στέλνοντάς το Πνεύμα, θα καταστήσω ακόμα πιο ένδοξο και το δικό μου όνομα και εσένα» (Θφ).

12,29 Ὁ οὖν ὄχλος(1) ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι(2)· ἄλλοι(3) ἔλεγον· ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν(4).

29 Το πλήθος των ανθρώπων που βρίσκονταν εκεί και άκουσαν τη φωνή, έλεγαν πως έγινε βροντή. Άλλοι έλεγαν: «Άγγελος του μίλησε».

(1) Οι περισσότεροι (ο όχλος) νόμισαν ότι πρόκειται για βροντή. Οι λιγότεροι (άλλοι) σχημάτισαν την εντύπωση, ότι άγγελος μίλησε στον Ιησού.

(2) «Δεν κατανόησε (ο όχλος) τη φωνή, αλλά έπιασε μόνο τον ήχο της» (Ζ). «Η φωνή ήταν σαφής μεν και ευκρινής. Αλλά όμως αμέσως απομακρύνθηκε από αυτούς, επειδή δεν είχαν πνευματικότητα και ήταν σαρκικοί και ράθυμοι» (Χ).

Όλο το πλήθος ακούει κρότο· αλλά η έννοια της φωνής κατανοείται από τον καθένα ανάλογα με την πνευματικότητα της διάνοιάς του. Έτσι στον ανθρώπινο λόγο το άγριο θηρίο δεν αντιλαμβάνεται παρά κάποιο ήχο, το εξημερωμένο ζώο καταλαβαίνει κάποια έννοια όπως διαταγή, ή πρόσκληση, στην οποία αμέσως υπακούει· μόνος ο άνθρωπος διακρίνει τη σκέψη που εκφράζεται (g).

(3) «Οι οποίοι την κατάλαβαν» (Ζ), «ότι μεν ήταν έναρθρη η φωνή το κατάλαβαν, τι σήμαινε όμως όχι ακόμη» (Χ). Στις μέγιστες αποκαλύψεις παραμένει κάτι, με το οποίο η πίστη μπορεί να εξασκηθεί (b). Ανάλογο φαινόμενο και στο Πράξ. θ 7 (δες και Πράξ. κβ 9, κστ 13-14) κατά την εμφάνιση του Ιησού στον Παύλο (g), κατά την οποία αυτοί που τον συνόδευαν άκουσαν τον ήχο («ακούγοντας τη φωνή» Πράξ. θ 7), αλλά δεν διέκριναν τα λόγια («δεν άκουσαν τη φωνή αυτού που μου μιλούσε» Πράξ. κβ 9)(β).

(4) «Επειδή δεν κατάλαβαν... ποια είναι η σημασία αυτών των λόγων, νόμισαν ότι άγγελος του μίλησε, για αυτό και τους είναι δυσνόητα, σαν να ειπώθηκαν από άγγελο» (Θφ).

12,30 Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν(1), ἀλλὰ δι' ὑμᾶς(2).

30 Ο Ἰησοῦς τους αποκρίθηκε: «Αὕτη ἡ φωνὴ δὲν ἀκούστηκε γιὰ μένα ἀλλὰ γιὰ σας.

(1) «Ὅχι γιὰ νὰ μάθω κάτι ἀπὸ αὐτὴν ποὺ τὸ ἀγνοῶ. Διότι γνωρίζω ὅλα τὰ τοῦ Πατέρα» (X). «Διότι γνώριζε τὴν θέληση αὐτοῦ ποὺ τὸν γέννησε, ἔστω καὶ ἀν δὲν λεγόταν τίποτα, ἐπειδὴ ἦταν καὶ εἶναι ἡ σοφία καὶ ὁ Λόγος τοῦ Πατέρα» (K). Ὁ Κύριος δὲν ἀρνείται ἐδῶ ὅτι εἶχε ἀνάγκη ὡς ἄνθρωπος νὰ ἐνισχυθεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ μόνο βεβαιώνει, ὅτι δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθεῖ με τέτοια αἰσθητὴ ἐκδήλωση (g). Δὲν ἐγίνε αὐτὸ γιὰ νὰ ἐνισχυθῶ ἐγώ, διότι θὰ ἦταν δυνατόν στὴν τελευταία αὐτὴ περίπτωση νὰ ψιθυριστοῦν τὰ λόγια αὐτὰ στὸ αὐτὸ μου.

(2) «Τὸ εἶπε αὐτὸ με σκοπὸ νὰ ἀντικρούσει ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγαν πάντοτε, ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Θεό» (X). «Διότι πῶς θὰ ἐρχόταν φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σε αὐτόν, ἐάν δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ Θεό;» (Z).

«Ἀπαντοῦσε ὁ Πατέρας, με τὸν τρόπο ποὺ αὐτὸς γνωρίζει, φανερώνοντας στὸν Υἱὸ τοῦ τη βούλησής του, ὥστε νὰ φιλοτιμηθοῦν οἱ ἀκροατὲς νὰ πιστέψουν χωρὶς ἀμφιβολίες, ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα» (K).

Ἀπὸ αὐτὸ μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε, ὅτι καὶ τὰ λόγια τῆς φωνῆς κατανοήθηκαν ἀπὸ κάποιους τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς παρισταμένους (ο). Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν κατανόησαν τὰ λόγια τῆς φωνῆς «ἔλεγαν ὅτι ἄγγελος μίλησε σε αὐτόν ἢ ἐγίνε βροντὴ. Λέει (λοιπὸν) ὅτι γιὰ σας ἐγίνε, ὥστε ἔστω καὶ ἔτσι νὰ παρακινηθεῖτε νὰ ρωτήσετε τι εἶναι αὐτὸ ποὺ ειπώθηκε» (X), «καὶ ἀφοῦ ρωτήσετε, νὰ μάθετε αὐτὸ ποὺ ἀγνοεῖτε» (Θφ). Ὅτι κάτι ἐκτακτὸ συνέβη, τὸ ἀντιλήφθηκαν οἱ πάντες. Ἀπὸ αὐτὸ λοιπὸν μποροῦσαν οἱ πάντες νὰ παρακινηθοῦν στὸ νὰ ζητήσουν τὴν ἐξήγηση καὶ ἐννοία τοῦ υπερφυσικοῦ συμβάντος.

12,31 Nūn(1) κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου(2), νῦν(3) ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου(4) τούτου ἐκβληθήσεται(5) ἔξω(6)·

31 Ἐφτασε ἡ ὥρα ποὺ ὁ κόσμος αὐτὸς θὰ κριθεῖ· ἔφτασε ἡ ὥρα ποὺ ὁ ἄρχοντας αὐτοῦ τοῦ κόσμου θὰ διωχθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο.

(1) Ἡ ἐπανάληψη αὐτοῦ στὴν ἀρχὴ καὶ τῶν δύο προτάσεων τονίζει τὴν κρισιμότητα τῆς παρούσας στιγμῆς γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα (g). Τὸ πάθος με τὸ «τώρα» θεωρεῖται ὅτι ἤδη ἀρχισε (β).

«Ἡ φράση «τώρα εἶναι κρίση...», φαίνεται μὲν ὅτι δὲν ἔχει καμία σχέση με τὰ προηγούμενα, σχετίζεται ὅμως πλήρως. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπε ἀπὸ ψηλά ὁ Πατέρας ὅτι «θὰ δοξάσω», δείχνει σε ἐμᾶς ὁ Κύριος τὸν τρόπο τῆς δόξας. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι αὐτός; Τὸ ὅτι θὰ πεταχθεῖ μὲν ἔξω ὁ κοσμοκράτορας... θὰ κριθεῖ δὲ ὁ κόσμος» (Θφ). Μιλά ὁ Κύριος θριαμβευτικὰ καὶ με θεῖα ἔξαρση. Τώρα, τὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖο θὰ συντελεστεῖ τὸ ἔργο τῆς ἀπολύτρωσης, ἦλθε, καὶ ὁ προκαθορισμένος χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖο θὰ συντριβεῖ τὸ κεφάλι τοῦ φιδιοῦ, ἔφτασε· τώρα τὸ μεγάλο ἔργο πρόκειται νὰ ἐλθεῖ σε πέρας· τὸ ἔργο, τὸ ὁποῖο γιὰ τόσους αἰῶνες, πρὶν φτιαχθεῖ ὁ κόσμος, υπῆρξε τὸ ἀντικείμενο τῆς θεῖας βουλῆς καὶ γιὰ αὐτὸ ἐγίνε λόγος προφητικὸς γιὰ αὐτὸ στὶς ἅγιες Γραφές καὶ υπῆρξε ἡ χαρμόσυνη ἐλπίδα τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀγίων καὶ ὁ τρόμος τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

(2) Ἡ ἀναφέρεται σε καταδικαστικὴ ἀπόφαση ἡ ὁποία βγαίνει γιὰ αὐτόν τὸν κόσμον (G)· καὶ τὸ «κρίση» σημαίνει: ἡ καταδίκη τοῦ διεφθαρμένου αὐτοῦ κόσμου. Ἡ, «θὰ γίνε δικαστήριον καὶ ἐκδίκηση» (X). «Διότι δὲν νομίζω ὅτι πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὅτι τώρα καταδικάζεται ὁ κόσμος, τώρα ποὺ ἔφτασε ὁ καιρὸς τῆς δικαίωσης, ἀλλὰ γιὰ τὸν μὲν κόσμον θὰ γίνε κρίση, δηλαδὴ ἐκδίκηση· ὁ ἄρχοντας ὅμως αὐτοῦ τοῦ κόσμου θὰ διωχθεῖ ἔξω· Ἡ καταδίκη δηλαδὴ θὰ γίνε ἐναντίον αὐτοῦ ποὺ ἀδίκησε τὸν κόσμον καὶ ὄχι ἐναντίον τοῦ κόσμου ποὺ υπέμεινε τὴν ἀδικία» (K). « Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ διάβολος υπέταξε τὸν κόσμον στὸ θάνατον, καθιστώντας ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐνοχοὺς στὴν ἀμαρτία, σε ἐμένα, λέει, ἐρχόμενος καὶ μὴ βρίσκοντας μὲν ἀμαρτία σε ἐμένα, ἀλλὰ οδηγώντας καὶ ἐμένα στὸ θάνατον ἐξίσου με τοὺς ἄλλους, θὰ καταδικαστεῖ ἀπὸ ἐμένα καὶ ἔτσι ἐγὼ θὰ πάρω ἐκδίκηση γιὰ τὸν κόσμον» (Θφ).

Ἡ, «δὲν πρόκειται γιὰ κρίση καταδίκης ἀλλὰ γιὰ κρίση διαχωρισμοῦ καὶ διάκρισης» (Au). Κρίνω σημαίνει καὶ διαπιστώνω τὴν ἠθικὴν κατάστασιν, ὄχι μόνον στὸ κακὸ ἀλλὰ καὶ στὸ καλόν. Μπροστὰ στὸ σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἓνα μέρος τῶν ἀνθρώπων βρίσκουν τὴν σωτηρία τοὺς με τὴν πίστη, ἐνῶ ἄλλο μέρος με τὴν ἀπιστία συντελεῖ τὴν καταδίκη τοῦ (g). Οἱ δύο τελευταῖες ἐκδοχὲς εἶναι τὸ ἴδιον σοβαρὸν. Ὁ ἀσθενὴς καὶ μολυσμένος κόσμος βρίσκεται τώρα στὸ σημεῖο τῆς κρισιμῆς καμπῆς. Αὕτη εἶναι ἡ κρισιμὴ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποῖα ἡ τρεμάμενη σκάλα θὰ στραφεῖ ἢ γιὰ ζωὴ ἢ γιὰ θάνατον, γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἀρπάξουν τὸ πρὸς αὐτοὺς προσφερόμενον μέσον σωτηρίας κατὰ τὴν ἡμέρα αὕτη, θὰ ἐγκαταλειφθοῦν ἀβοήθητοι καὶ σε κατάστασιν ἀπόγνωσης. Ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρα τοῦ καθέναν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ πάρει θέση ἀπέναντι στὸ σταυρικόν πάθημα τοῦ

Κυρίου. Για μερικούς ο σταυρός του Κυρίου θα είναι ανοησία και σκάνδαλο, για άλλους όμως ο ίδιος σταυρός θα είναι Θεού σοφία και δύναμη. Και παράδειγμα αυτού υπήρξαν οι δύο ληστές, που συσταυρώθηκαν με το Χριστό.

(3) «Επειδή ο διάβολος φέρνει και σε εμένα το θάνατο, παρόλο που έμεινα αναμάρτητος, τώρα στον παρόντα καιρό, θα τιμωρηθεί για την αδικία σε μένα με το γκρέμισμα της τυραννίας του» (Ζ). Και «σαν να συνέρχεται δικαστήριο θα ειπωθεί προς αυτόν· έστω· όλους τους θανάτωσες επειδή τους βρήκες υπεύθυνους της αμαρτίας. Τον Χριστό γιατί τον θανάτωσες;» (Χ).

(4) Η φράση αυτή υπάρχει και στο ιδ 30 και ιστ 11, και πουθενά αλλού στην Κ.Δ.. Δες όμως τις φράσεις «ο Θεός αυτού του αιώνα» Β΄ Κορ. δ 4, «άρχοντας της εξουσίας του αέρα Εφεσ. Β 2, «κοσμοκράτορες του σκότους του αιώνος τούτου» Εφεσ. στ 12 (β).

«Ο σατανάς είχε κατοχή πάνω στο ανθρώπινο γένος και κρατούσε αυτούς με τον δεσμό των αμαρτιών τους σαν ενόχους που κρατούνται σε τιμωρία· κυριαρχούσε στις καρδιές των απίστων και εξαπατώντας και υποδουλώνοντας αυτούς, αποπλανούσε αυτούς στο να λησμονήσουν τον δημιουργό και να λατρεύουν τα κτίσματα» (Αυ). «Για αυτό και λέγεται άρχοντας του κόσμου, επειδή η εξουσία του είναι γύρω από τη γη» (Β).

(5) Το αποτέλεσμα αυτό, το οποίο άρχισε στο Γολγοθά, εξακολουθεί να συντελείται κάθε μέρα και θα εξακολουθεί σταθερά μέχρι την ολοκληρωτική εκβολή του Σατανά κατά την εσχάτη κρίση (F).

Αφαιρείται από αυτόν η μία ψυχή μετά την άλλη και η πρόοδος αυξάνει μέχρι την τελευταία ημέρα. Έτσι ο λόγος δεν αντιφάσκει με άλλους που αποδίδουν ακόμη στο Σατανά εξουσία στον κόσμο (g). «Θα πεταχτεί έξω ο τύραννος αφού θα καταδικαστεί με το θάνατό μου» (Θφ).

(6) «Έξω από την εξουσία που με τη βία έχει αποκτήσει και έξω από τη βασιλεία που δεν του αρμόζει από πουθενά. Σημαίνει λοιπόν το «έξω» την κόλαση και την πορεία στον άδη» (Κ). «Έξω από αυτού του είδους την εξουσία την οποία απέκτησε με απάτη» (Ζ). «Θα εκδιωχτεί από την τυραννία εναντίον των ανθρώπων και δεν θα βασιλεύσει όπως πριν σε αυτούς και στις ψυχές τους και στο θνητό σώμα» (Θφ). Ο Χριστός συμφιλιώνοντας με το θάνατό του τον κόσμο με το Θεό συνέτριψε τη δύναμη του θανάτου και έβγαλε έξω από τον κόσμο τον σατανά ως καταστροφέα των ανθρώπων. Οδηγώντας λοιπόν τον κόσμο στο Θεό με τη διδασκαλία και το σταυρό του συνέτριψε τη δύναμη της αμαρτίας και έβγαλε έξω το σατανά ως ψεύτη που απατά και αποπλανά τους ανθρώπους.

12,32 κάγω(1) ἐὰν ὑψωθῶ(2) ἐκ τῆς γῆς(3), πάντας(4) ἐλκύσω(5) πρὸς ἑμαυτόν(6).

32 Εγώ, όταν θα υψωθώ από τη γη, όλους τους ανθρώπους θα τους τραβήξω κοντά μου».

(1) Μπαίνει μπροστά με έμφαση. «Αντιτίθεται στο «ο άρχοντας του κόσμου» (b). «Όταν το θηρίο βγήκε από τη μέση και γκρεμίστηκε ο τύραννος, τότε οδηγεί προς τον εαυτό του ο Χριστός το γένος που αποπλανήθηκε» (Κ). Στο γκρέμισμα του αρχαίου τυράννου ανταποκρίνεται η έλευση του νέου κυρίαρχου (g).

(2) «Εάν ανέβω στο σταυρό» (Ζ). «Με πολύ εύσχημο τρόπο λέει αντί για το σταυρωθώ, το υψωθώ... Εξάλλου, θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί, και πολύ καλά νομίζω, ότι είναι ύψος ο θάνατος πάνω στο σταυρό, αν το εννοήσουμε με την έννοια της τιμής και δόξας. Διότι δοξάζεται και με αυτό ο Χριστός» (Κ). Το «υψωθώ» πρέπει να το πάρουμε εδώ με την ίδια διπλή έννοια, με την οποία και στα γ 14 και η 28: Η ύψωση στο σταυρό ταυτίζεται με την ύψωση στο θρόνο (g). Μαζί με την ύψωση του Σωτήρα στο σταυρό, άρχισε και η ύψωσή του στους ουραμούς (F).

(3) Οι Ιουδαίοι ανέμεναν το Μεσσία να βασιλεύσει στη γη σαν άλλος άρχοντας του κόσμου. Αλλά όχι·(g) θα σηκωθεί από τη γη η ζωή του (b). Όταν θα σταυρωνόταν, πρώτα θα καρφωνόταν στο σταυρό και στη συνέχεια θα υψωνόταν μεταξύ ουρανού και γης, ως ανάξιος και των δύο. Ούτε στον ουρανό έπρεπε να βρίσκεται, ούτε πάνω στη γη να πατά. Παρ' όλα αυτά το «εάν υψωθώ» υποδηλώνει και τιμητική αναβίβαση. Το πάθημά του θα κατέληγε σε πραγματική ανύψωση του Κυρίου κατά την ανθρώπινη φύση του. Με οποιοδήποτε λοιπόν θάνατο και αν πεθάνουμε, εάν πεθάνουμε εν Χριστώ, θα υψωθούμε υπεράνω της φυλακής του παρόντος βίου, πάνω από το σπήλαιο αυτό των λεόντων στις χώρες του φωτός και της αγάπης.

(4) «Όχι μόνο τους Ιουδαίους αλλά και όλους τους ανθρώπους τους καλεί σε σωτηρία μέσω της πίστης σε αυτόν» (Κ). «Όλους από παντού, όσους είναι δεκτικοί πίστης» (Ζ). Δίνεται εδώ απάντηση στο αίτημα που αναφέρθηκε στο σ. 21, Θέλουμε να δούμε τον Ιησού (b).

Ο Χριστός μετά την ανύψωσή του στο σταυρό τραβάει όλους τους ανθρώπους στον εαυτό του. Πράγματι· η μεγάλη αύξηση της εκκλησίας του έλαβε χώρα μετά το θάνατό του. Όταν ζούσε, έθρεψε χιλιάδες με τον λόγο της ευλογίας των πέντε άρτων στην έρημο. Αλλά όταν πέθανε, με το λόγο του Πέτρου χιλιάδες ανθρώπων ελκύστηκαν σε μία ημέρα στην εκκλησία του. Ο θάνατος του Κυρίου κρύβει δύναμη και ισχυρή αποτελεσματικότητα στο να ελκύει τις ψυχές προς αυτόν. Ο σταυρός του

Χριστού, παρόλο που σε μερικούς είναι πέτρα προσκόμματος και σκανδάλου, σε άλλους είναι μαγνήτης. Μαγνήτης που ελκύει. Ίσως το ρήμα (ελκύω) μπήκε εδώ και σε κάποια σχέση με τη στάση, την οποία πήρε ο Χριστός όταν σταυρώθηκε. Είχε τα χέρια απλωμένα προσκαλώντας όλους στον εαυτό του και έτοιμος να αγκαλιάσει όλους τους ερχόμενους σε αυτόν.

(5) «Θα προσελκύσω, λέει, επειδή κρατούνται από τύραννο και μόνο με τη δική τους προσπάθεια δεν μπορούν να πλησιάσουν και να ξεφύγουν από τα χέρια εκείνου, επειδή αντιστέκεται» (Χ). «Θα ελκύσω και χωρίς να το θέλει εκείνος. Το οποίο αλλού το ονόμασε και αρπαγή. Διότι κανείς, λέει, δεν μπορεί να αρπάξει τα σκεύη του ισχυρού, εάν δεν δέσει τον ισχυρό» (Θφ). Στο σ. 44 «είπε ότι κανείς δεν μπορεί να έλθει σε εμένα εάν ο πατέρας, που με έστειλε, δεν ελκύσει αυτόν... όχι λέγοντας αντίθετα, αλλά κάνοντας δικά του τα του Πατέρα και δείχνοντας ότι όλα τα έχουν κοινά» (Ζ). «Διότι όταν ο Υιός ελκύει, ο Πατέρας ελκύει» (Χ).

(6) Αναφέρεται στο Χριστό, όχι κατά την ώρα που κρεμιόταν στο σταυρό, αλλά στην κατάσταση της κυριαρχίας και της δόξας, στην οποία μετά το πάθημα μπήκε (ο). «Θα ελκύσω στον εαυτό μου, για να είμαι κεφαλή τους και εκείνοι μέλη μου» (Αυ). Δες εδώ πώς ο Χριστός είναι τα πάντα στους πάντες στην επιστροφή κάθε ψυχής. Ο Χριστός μας ελκύει. Δεν μας σέρνει βίαια, αλλά «με τα δεσμά της αγάπης του» (Ωσηέ ια 4). Ψιθυρίζει μυστικά σε κάθε ψυχή: «με αγάπη αιώνια σε αγάπησα, για αυτό σε έλκυσσα προς εμένα με το έλεος και την ευσπλαχνία μου» (Ιερεμ. λη 3).

Και ελκύει αυτήν όπως ο μαγνήτης τον σίδηρο. Η ψυχή δηλαδή μεταβάλλεται σε σημείο ώστε θέλοντας και θελγομένη να ελκύεται. Και ελκύεται προς τον Χριστό. Θα ελκύσω προς τον εαυτό μου σαν σε κέντρο, μέσω του οποίου και στο οποίο θα ενωθούν οι πάντες. Η ψυχή η απομακρυσμένη από το Χριστό έρχεται αρχικά σε γνωριμία μαζί του. Ενώ λοιπόν προηγουμένως αγνοούσε το Χριστό και δεν εμπιστευόταν τον εαυτό της σε αυτόν, σιγά-σιγά αγαπά αυτόν, δίνει όλη την εμπιστοσύνη της σε αυτόν και παραδίνεται στην αγκαλιά του. Έλξη θαυμασμού είναι η πρώτη επίδραση του σταυρού πάνω στην ψυχή που αγνοεί τον καρφωμένο πάνω σε αυτόν. Αλλά εάν σταθεί μέχρι τον θαυμασμό αυτόν, η σχέση της με το Χριστό θα είναι επιπόλαιη. Πίστη θερμή και ακλόνητη σε αυτόν ως Σωτήρα και Λυτρωτή, αυτή μας έλκει οριστικά προς αυτόν και μας ενώνει μαζί του πάνω στο Σταυρό του. Ο εσταυρωμένος Ιησούς μας έλκει, διότι είναι η αγάπη και η σοφία του Θεού, διότι είναι όχι απλώς ο μέγιστος των διδασκάλων της ηθικής και σωστικής αλήθειας, αλλά και το σε όλα υπερεπαρκές θύμα για τις αμαρτίες των ανθρώπων. Όταν τον εγκολπωθούμε ως Λυτρωτή από το βάρος και την ενοχή της αμαρτίας και ως πηγή νέας ζωής που μας αποσπά από αυτήν και μας προσκολλά σε Αυτόν, τότε πράγματι και αληθινά ελκυστήκαμε από αυτόν.

12,33 Τοῦτο δὲ ἔλεγε(1) σημαίνων(2) ποίω θανάτω(3) ἤμελλεν(4) ἀποθνήσκειν(5).

33 Λέγοντας αυτό, υποδήλωνε με τι είδος θάνατο θα πέθαινε.

(1) Ο Ιωάννης εξηγεί εδώ αυτό που είπε ο Κύριος, όπως και στο β 21. Αυτό. «Ποιο; Το όταν υψωθώ» (Ζ)

(2) «Υποδήλωνε» (Ζ). Δεν λέει φανερώνοντας αλλά σημαίνοντας (g), του οποίου η έννοια είναι: όχι με σαφήνεια εκφράζοντας, αλλά σκοτεινά υποδεικνύοντας, όπως στους χρησμούς, τις παροιμίες κλπ (ο).

(3) «Με ποιο τρόπο· το σταυρό λοιπόν τον ονόμασε θάνατο» (Κ).

(4) Με την έννοια του αναπόφευκτου του θανάτου του Ιησού επειδή προδιατάχτηκε από το Θεό (β).

(5) «Έδειξε ότι εκούσια έπαθε και ήξερε ότι όχι μόνο πεθαίνει, αλλά και με ποιο τρόπο» (αμ).

12,34 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· ἡμεῖς(1) ἠκούσαμεν(2) ἐκ τοῦ νόμου(3) ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα(4), καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι(5) τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου(6); Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου(7);

34 Τότε το πλήθος τού αποκρίθηκε: «Εμείς μάθαμε από το νόμο πως ο Μεσσίας θα ζήσει αιώνια· πώς εσύ λες ότι πρέπει να υψωθεί από τη γη ο Υιός του Ανθρώπου; Ποιος είναι αυτός ο Υιός του Ανθρώπου;»

(1) Μπαίνει μπροστά με έμφαση αντιτιθέμενο στο ακόλουθο «συ».

(2) Αντίγραφο του νόμου συνήθως δεν υπήρχαν σε χρήση ιδιωτών. Οπότε η μόνη γνώση της Γραφής την οποία ο λαός είχε, προερχόταν από την ακρόασή της όταν διαβαζόταν κατά την ώρα της λατρείας στις συναγωγές (ο).

(3) «Και εδώ νόμο λένε γενικώς την θεία Γραφή» (Ζ). Από το νόμο, με τον οποίο εννοούνται οι προφήτες και οι ψαλμοί (b).

(4) «Άρα γνώριζαν ότι ο Χριστός θα είναι κάποιος αθάνατος και ότι έχει ζωή που δεν τελειώνει» (Χ).

Τα χωρία τα οποία υπονοούν οι Ιουδαίοι είναι εκείνα, στα οποία ο Μεσσίας παρουσιάζεται να θεμελιώνει πάνω στα ερείπια των ειδωλολατρικών βασιλείων, βασιλεία αιώνια. Δες Ησ. ιθ 6, Ψαλμ. ρθ

2-4, Δαν. ζ 14 κλπ (g).

«Τον ελέγχουν για άγνοια σχετικά με τους προφήτες και υποδεικνύουν ότι δεν γνωρίζει ακριβώς τα γραμμένα. Διότι το ότι μένει στον αιώνα ο Χριστός από τη μία, το πήραν από αυτά τα χωρία· το μυστήριο του θανάτου από την άλλη, που έγινε στο μεταξύ, και τον για σύντομο χρόνο διαχωρισμό της ψυχής από το σώμα, δεν τα κατάλαβαν ούτε τα εξακρίβωναν. Έπρεπε λοιπόν να γνωρίζουν την αιτία, ότι δηλαδή αφού προφητεύονταν δύο ερχομοί του Χριστού, τον μεν πιο ένδοξο και που θα γινόταν στη συντέλεια του αιώνα ο όχλος των Ιουδαίων τον ήλπιζε, τον πριν από αυτόν όμως δεν τον καταλάβαινε καθόλου» (Ω).

«Και πράγματι ο Ησαΐας αναφέρει και τα δύο· το μεν πάθος και το θάνατο, λέγοντας τα εξής· Ως πρόβατο οδηγήθηκε στη σφαγή· την δε ανάσταση με το να πει: ο Κύριος θέλει να τον καθαρίσει από την πληγή. Και ο Δαβίδ αναφέρει μαζί και το θάνατο και την ανάσταση. Διότι λέει, δεν θα εγκαταλείψεις την ψυχή μου στον άδη» (Θφ).

Έτσι γνώση του γράμματος της Γραφής, όταν η καρδιά είναι ξένη με τον αγιασμό, μπορεί να προκαλέσει βλάβη και να γίνει αφορμή απιστίας δημιουργώντας εχθρούς του χριστιανισμού που πολεμούν αυτόν με τα δικά του όπλα. Η διαστροφή όμως του πλήθους εδώ γίνεται ολοφάνερη, όταν λάβουμε υπ' όψη, ότι ενώ πρόβαλλαν τα χωρία της Γραφής, τα οποία μιλούν για το ότι ο Μεσσίας μένει στον αιώνα, παραβλέπουν τελείως τα άλλα χωρία, τα οποία κάνουν λόγο για το πάθημα και το θάνατο του Μεσσία. Συχνά παρασύρονται οι άνθρωποι σε μεγάλες πλάνες και χρησιμοποιούν υπέρ των πλανών αυτών και επιχειρήματα από τη Βίβλο, αποσπώντας τα χωρία της Γραφής από τα συμφραζόμενά τους και διαχωρίζοντας αυτά μεταξύ τους. Η διαστροφή του πλήθους εδώ φαίνεται και από το ότι ενώ προβάλλουν τη μαρτυρία της Γραφής, για το ότι ο Μεσσίας μένει στον αιώνα, παραβλέπουν ολοτελώς και τι είπε ο Κύριος για την αιώνια δόξα και ανύψωση του Μεσσία. Πριν λίγο είχε πει σε αυτούς, ότι θα έλκυε όλους τους ανθρώπους στον εαυτό του, ότι κάθε διάκονό του θα τον τιμούσε ο πατέρας, ότι θα έφερνε καρπό πολύ. Όλα αυτά δεν έτυχαν καμίας προσοχής εκ μέρους του όχλου. Κακόπιστοι συζητητές αντιτάσσουν κάποια αποσπάσματα από τη γνώμη των αντιπάλων τους για να παρουσιάσουν αυτήν ως αβάσιμη. Εάν όμως παρέθεταν ολόκληρη τη γνώμη αυτή, δύσκολα θα μπορούσαν να την αρνηθούν. Και στη διδασκαλία του Χριστού υπάρχουν εκ πρώτης όψεως παράδοξα, τα οποία για μεν τους διεστραμμένους είναι πέτρες που σκοντάφτουν και σκανδαλίζονται, για δε τους καλοδιάθετους είναι πέτρες μαγνητικές που τους ελκύουν στη σωτηρία.

(5) «Κατάλαβαν ότι ύψωση εννοεί το θάνατο, έστω και αν δεν κατάλαβαν ότι πρόκειται για θάνατο στο σταυρό» (Ζ). «Βλέπεις ότι και από αυτά που ο Κύριος έλεγε αινιγματικά πολλά τα καταλάβαιναν... αλλά πρόβαλλαν άγνοια από θεληματική κακία» (Θφ).

(6) «Διατηρούσαν στη μνήμη τους, ότι ο Κύριος ονόμαζε σταθερά τον εαυτό του υιό του ανθρώπου. Διότι στο παρόν χωρίο δεν λέει· Εάν ο υιός του ανθρώπου υψωθεί» (Αυ).

(7) «Διότι εάν μεν είναι ο Χριστός, τότε δεν πεθαίνει· εάν όμως πεθαίνει, δεν είναι ο Χριστός» (Ζ), αλλά άλλο πρόσωπο. Ο λόγος αυτός του λαού αποδεικνύει, ότι η ονομασία «υιός του ανθρώπου» δεν χρησιμοποιούνταν γενικά για δήλωση του Μεσσία (g).

12,35 Εΐπεν(1) οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἔτι μικρὸν χρόνον(2) τὸ φῶς(3) μεθ' ὑμῶν(4) ἐστὶ· περιπατεῖτε(5) ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία(6) ὑμᾶς καταλάβῃ(7)· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε(8) ποῦ ὑπάγει(9).

35 Τότε ο Ιησούς τους εἶπε: «Λίγον καιρό ακόμα το φως θα είναι ανάμεσά σας. Περπατάτε όσο έχετε το φως, για να μη σας πιάσει το σκοτάδι· κι αυτός που περπατάει στο σκοτάδι δεν ξέρει πού πάει.

(1) Ο Ιησούς δεν απαντά στην ένστασή τους αλλά προσθέτει αλήθειες αναγκαιότατες για αυτούς (b). «Επειδή ήταν ασύνετοι και άπιστοι οι Ιουδαίοι, ο Χριστός δεν εξηγεί με σαφήνεια το βαθύ μυστήριο του λόγου, αλλά πηδά σε άλλο, και εξηγώντας ταυτόχρονα το ωφέλιμο για αυτούς και δείχνοντας την αιτία για την οποία δεν καταλαβαίνουν αυτά που είναι στις γραφές» (Κ). Για αυτό δεν χρησιμοποιεί το ρήμα αποκρίθηκε αλλά το «εἶπε».

(2) «Λίγο χρόνο λέει τον μέχρι το θάνατό του» (Ζ). Αντιτίθεται στο «εις τον αιώνα» του σ. 34. Οι Ιουδαίοι υπέθεταν ότι ο Χριστός ερχόμενος μία φορά, θα έμενε πάντοτε μαζί τους (b).

(3) «Λέγοντας μαζί με το άρθρο «το φως», φανέρωσε τον εαυτό του· ότι δηλαδή αυτός μόνος είναι πραγματικά το φως» (Κ). Ο Κύριος συχνά διακήρυξε ότι είναι το φως του κόσμου. Δες Ιω. α 4, γ 19, η 12, θ 5 (ο). Έξυπνη και η σύνδεση με τα παραπάνω: «Όπως ακριβώς λοιπόν το φως το ηλιακό δεν χάνεται καθόλου, αλλά αφού δύνει, πάλι ανατέλλει, έτσι και ο δικός μου θάνατος δεν είναι διαφθορά, αλλά δύση και μετάσταση και πάλι θα ανατείλω με την ανάσταση» (Θφ), «δείχνοντας έτσι ότι το πάθος δεν είναι καθόλου εμπόδιο στο να μένει αυτός αιωνίως, διότι και το φως το ηλιακό δεν χάνεται, αλλά αφού για λίγο υποχωρήσει, πάλι φαίνεται» (Χ). Πιο σωστό όμως είναι να πάρουμε τα λόγια αυτά

ότι εκφράζουν νέα έννοια, που δεν σχετίζεται στενά με τα παραπάνω.

(4) Αυθεντική γραφή: εν υμιν=ανάμεσά σας.

«Όπως ακριβώς η βασιλεία του Θεού ήταν στους Ιουδαίους, έτσι και το φως βρισκόταν σε αυτούς· και όπως ακριβώς, επειδή δεν απέδωσαν τους καρπούς που απαιτούσε η βασιλεία του Θεού, άκουσαν το «Θα φύγει από εσάς η βασιλεία του Θεού και θα δοθεί σε έθνος που θα φέρει τους καρπούς της», έτσι, επειδή ακριβώς, ενώ βρισκόταν το φως σε αυτούς, δεν περπάτησαν ώστε να μην τους πιάσει σκοτάδι, για αυτό μετά από τον λίγο χρόνο, το φως που ήταν σε αυτούς αφαιρέθηκε από αυτούς και δόθηκε στο έθνος που έφερε τους καρπούς του φωτός» (Ω).

Το φως και σε εμάς είναι για λίγο χρόνο. Ο χρόνος του βίου είναι σύντομος και οι ευκαιρίες για μετάνοια και επιστροφή δεν είναι πάντοτε διαρκείς και μακρές. Για λίγο ακόμη το φως της παρούσας ζωής είναι μαζί μας. Για λίγο ακόμη το φως του ευαγγελίου είναι μαζί μας, η ημέρα της χάριτος, τα μέσα της χάριτος, το Πνεύμα της χάριτος για λίγο θα βρίσκονται μπροστά μας. Πόσο ωφέλιμο είναι να σκεφτόμαστε αυτό, ώστε να μην αφήνουμε τις ευκαιρίες της θείας κλήσης ανεκμετάλλευτες και αχρησιμοποίητες.

(5) «Τους λέει ότι είναι κατεπείγον να περπατούν στο φως, δηλαδή να τον ακολουθούν που φωταγωγεί και οδηγεί, και να πιστεύουν τα λόγια του» (Ζ). «Λέει αυτά για να τους οδηγήσει επειγόντως στην πίστη» (Χ).

(6) «Μη σας κυριεύσει το σκοτάδι της αμαρτίας. Σωστά είπε μετά το φως το σκοτάδι. Διότι στα ίχνη της αναχώρησης του φωτός, βαδίζει το σκοτάδι» (Κ).

(7) «Με την έννοια ότι θα κυριεύσει τελείως μέχρι τέλους» (Ζ). Κρύβει και την έννοια του «απροσδόκητα» (b).

(8) Σχεδόν κατά λέξη ταυτίζεται με το Α΄ Ιω. β 11. Από τη στιγμή που ο ουράνιος αποκαλυπτής δεν θα είναι πλέον παρών, ο άπιστος λαός θα είναι όμοιος με οδοιπόρο που αποπλανήθηκε τη νύχτα, και πορεύεται στην τύχη χωρίς να βλέπει ούτε δρόμο, ούτε σκοπό (g).

(9) «Πλανιέται, σκοντάφτει, γκρεμίζεται» (Ζ). «Πόσα λοιπόν οι Ιουδαίοι πράττουν τώρα, και δεν ξέρουν τι πράττουν! Αλλά σαν σε σκοτάδι, έτσι βαδίζοντας, νομίζουν μεν ότι βαδίζουν το σωστό δρόμο, αλλά βαδίζουν τον αντίθετο, τηρώντας Σάββατα και φυλάσσοντας νόμο και τις διακρίσεις των τροφών και δεν ξέρουν που περπατάνε» (Χ).

Ποια ήταν η άθλια κατάσταση και εκείνων από εμάς, οι οποίοι όντας άλλοτε μακριά από το ευαγγέλιο αμάρταναν και ήλθαν τώρα στην περίοδο της χάριτος! Βάδιζαν στο σκοτάδι και δεν ήξεραν που πήγαιναν και ποια κατεύθυνση ακολουθούσαν. Ούτε τον δρόμο τον οποίο βάδιζαν γνώριζαν, ούτε το τέρμα προς το οποίο προχωρούσαν. Πράγματι· αυτός που στερείται το φως του ευαγγελίου πλανάται ασταμάτητα, κυριευόμενος από το σκοτάδι του ψεύδους και της πλάνης και δεν αντιλαμβάνεται αυτό. Βαδίζει προς την καταστροφή του, και δεν γνωρίζει τον κίνδυνό του, διότι ή κοιμάται ή χορεύει στο χείλος του γκρεμού.

12,36 (1) Έως τὸ φῶς(2) ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς(3), ἵνα υἱοὶ φωτὸς(4) γένησθε(5). Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν(6) ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν(7).

36 Ὅσο ἔχετε τὸ φῶς πιστεύετε στὸ φῶς, γιὰ νὰ γίνετε παιδιὰ τοῦ φωτὸς». Αὐτὰ εἶπε ὁ Ἰησοῦς, κι ἔφυγε καὶ κρύφτηκε μακριὰ τους.

(1) Με τον σ. αυτόν «έκανε σαφή τον λόγο» (Ζ). Δεν αποτελεί αυτός επανάληψη του προηγούμενου.

(2) Υποδηλώνει εδώ το πρόσωπο, το οποίο είναι το φως.= Εμένα, ο οποίος είμαι η ζωντανή αποκάλυψη του Θεού. «Έως ότου μπορείτε να πιστεύετε σε εμένα» (Θφ).

(3) Αντί να πει «περπατάτε όσο έχετε το φως» λέει τώρα σαφέστερα, πιστεύετε στο φως=Αναγνωρίστε με, ότι είμαι το φως και πιστέψτε σε μένα· αναγνωρίστε με ως τον Μεσσία σας και υπακούστε στα λόγια μου. Είναι καθήκον και υποχρέωση του καθενός από εμάς να πιστεύει στο φως που υπάρχει στο ευαγγέλιο, να παραδέχεται αυτό ως θείο φως και να εγκολπώνεται τις αλήθειες, τις οποίες φωτιζόμενος από αυτό ανακαλύπτει, διότι είναι αυτό φως για τα μάτια μας, αλλά συγχρόνως και να συμμορφώνει την διαγωγή του με αυτό, διότι είναι φως για τα πόδια μας.

(4) Εβραϊκός τρόπος έκφρασης. Υιός φωτός είναι αυτός που παραμένει πάντοτε προσκολλημένος στο φως (b). Σημαίνει σχέση στενότητας (Μαθ. η 12,θ 15,Μάρκ. γ 17 κλπ.). Υιοί φωτός είναι εκείνοι, οι οποίοι βρίσκουν την πηγή της ζωής τους στο φως και ζουν σύμφωνα με τα ιδανικά, τα οποία το φως αποκαλύπτει (μ). Με την πίστη στο Χριστό ο άνθρωπος διεισδύεται από φως ώστε γίνεται φωτεινός και αυτός (g). Σοβαρή και η: «Δηλαδή δικοί μου γιοι» (Χ). «Και στην αρχή του ευαγγελίου είπε... «να γίνουν τέκνα Θεού»» (Ζ), «εδώ όμως ο ίδιος λέγεται ότι τους γεννά, για να μάθεις, ότι μία είναι η ενέργεια του Πατέρα και του Υιού» (Χ).

(5) Εφόσον δεν είστε τέτοιοι από μόνοι σας (b).

(6) Από το ναό και την πόλη. Αντί να περάσει τη νύχτα στην πόλη βγήκε στη Βηθανία. Και την

επομένην ανέμενε αυτόν ο λαός όπως συνήθως (Λουκ. Κ α 38), αλλά ο Ιησούς δεν επέστρεψε.

(7) «Επειδή έμπαινε στις καρδιές τους, γνώριζε ότι ο θυμός τους εξαγριωνόταν, αν και δεν έλεγαν τίποτα» (Χ). «Κρύβεται λοιπόν, παρηγορώντας το φθόνο τους» (Θφ) και το θυμό τους «για να μην εξαφθεί περισσότερο» (Ζ). «Αλλά δίνει καιρό να ξανασκεφτούν, έτσι ώστε να πράξουν τα καλύτερα» (Κ). «Διότι αν και προγνώριζε την απιστία τους, αλλά όμως έκανε όλα όσα εξαρτιόνταν από αυτόν» (Θφ). Ο Κύριος τελικά απομακρύνει τα μέσα της χάριτος από εκείνους, οι οποίοι δεν τα δέχονται όταν προσφέρονται σε αυτούς και κρύβει το πρόσωπό του από γενιά δύστροπη, λέγοντας: «θα αποστρέψω το πρόσωπό μου από αυτούς... διότι είναι γενιά διεστραμμένη, γιοι στους οποίους δεν υπάρχει πίστη» (Δευτ. λβ 19).

Απιστία εις την 'Ιουδαίαν, αλλά και μερικοί κρυφοί μαθηταί

12,37 Τοσαῦτα(1) δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν(2) οὐκ ἐπίστευον(3) εἰς αὐτόν,

37 Καὶ μολονότι εἶχε κάνει τόσα θαύματα μπροστά στα μάτια τους, εκείνοι δεν πίστευαν σ' αὐτόν,

(*) Το τεμάχιο αυτό αποτελεί το επιστέγασμα του δευτέρου μέρους του ευαγγελίου (ε 1-ιβ 36). Ο ευαγγελιστής διακόπτει την αφήγησή του για να παραδοθεί στη μελέτη του γεγονότος, το οποίο εξέθεσε, δηλαδή την απιστία του ιουδαϊκού έθνους. Το ερώτημα, στο οποίο ο Ιωάννης απαντά, είναι αυτό: Πώς εξηγείται η αποτυχία του έργου του Μεσσία στον Ισραήλ; Και στους μεν πρώτους στίχους (37-43) εξηγεί τις αιτίες του μυστηριώδους γεγονότος· στους δε ακόλουθους (44-50) εκθέτει περιληπτικά τις τραγικές συνέπειές του.

(1) =Τόσα πολλά. «Ποια τόσα; Όσα παρέλειψε ο ευαγγελιστής» (Χ), τα γνώριζε όμως όπως φαίνεται από το κ 30. Παρόλο που ο ευαγγελιστής κάποια λίγα θαύματα διάλεξε για αφήγηση, εδώ αναφέρεται όχι στη σπουδαιότητα και σημασία των θαυμάτων αυτών, τα οποία αφηγήθηκε, αλλά στον αριθμό και το πλήθος των θαυμάτων, που ενήργησε ο Κύριος (χ).

(2) Όστε με τα ίδια τους τα μάτια να αντιληφθούν αυτά (b). Τονίζεται κυρίως η δημοσιότητα των θαυμάτων. Αλλά και «θέλοντας ο ευαγγελιστής να ελέγξει την χωρίς μέτρο δυστροπία τους, πρόσθεσε και το «μπροστά τους», δείχνοντας ότι ούτε σε αυτά που έβλεπαν δεν πίστευαν» (Κ). «Διότι οπωσδήποτε δεν είναι έργο μικρής κακίας, το να μην πιστέψουν σε τόσα πολλά θαύματα» (Θφ).

(3) Ο παρατατικός υποδηλώνει την διάρκεια, την πεισματική εμμονή στην απιστία παρά τα θαύματα, τα οποία ανανεώνονταν κάθε μέρα στα μάτια τους (g). Και είναι μεν αλήθεια, ότι πολλοί είχαν πιστέψει στον Ιησού λόγω των θαυμάτων αυτών (δες β 23,ζ 31,ια 47,48), το έθνος όμως ως σύνολο δεν δεχόταν αυτόν (δες α 11,γ 11,32,ε 43,ιε 24)(β). Σημείωσε ότι οσαδήποτε ισχυρά μέσα πειθούς και αν προβληθούν, δεν είναι ικανά από μόνα τους να γεννήσουν την πληροφορία της πίστης, όταν οι καρδιές των ανθρώπων είναι προκατειλημμένες και διεφθαρμένες.

12,38 ἵνα(1) ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου(2) πληρωθῆ ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ἐπίστευσε(3) τῇ ἀκοῇ(4) ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου(5) τίνοι ἀπεκαλύφθη(6);

38 ἔτσι ὥστε να επαληθευτούν τα λόγια που εἶχε πει ο προφήτης Ησαΐας: Κύριε, ποιος πίστεψε στο μήνυμά μας; Σε ποιον φανέρωσε ο Κύριος τη δύναμή του;

(1) «Το ρητό αυτό δεν φανερώνει την αιτία, αλλά το αποτέλεσμα, δηλαδή την εκπλήρωση του μέλλοντος... Όχι δηλαδή επειδή είπαν οι προφῆτες, για αυτό έγιναν, αυτά που είπαν· αλλά επειδή επρόκειτο να γίνουν, για αυτό τα είπαν οι προφῆτες» (Ζ). Παρ' όλα αυτά το ἵνα δεν αποβάλλει την τελική (=σκοπού) του έννοια. Με πνεύμα βαθείας ευσέβειας ο ευαγγελιστής παρουσιάζει τα γεγονότα ότι συντελέστηκαν για εκπλήρωση της προφητείας φανερώνοντας «το αψευδές της προφητείας και το ότι οπωσδήποτε εκπληρώνεται» (Ζ), χωρίς βεβαίως να αποκλείει, ότι «από τη δική τους κακότητα οι Ιουδαίοι φόνευσαν τον Κύριο και προείπα αυτά που οπωσδήποτε θα γίνουν εξαιτίας της θεληματικής τους κακοκεφαλιάς» (Κ).

«Ο Κύριος με την πρόγνωση που είχε του μέλλοντος, προείπε μέσω των προφητών την απιστία των Ιουδαίων· προείπε αυτήν, αλλά δεν υπήρξε αίτιος αυτής. Διότι ο Θεός δεν αναγκάζει κάποιον να αμαρτήσσει, απλώς διότι γνωρίζει ήδη τις μελλοντικές αμαρτίες των ανθρώπων... Και οι Ιουδαίοι, εάν επιθυμούσαν να πράξουν το αγαθό αντί του κακού, δεν θα εμποδίζονταν, αλλά θα προέβλεπε ο Θεός για αυτούς και ότι θα έπρατταν το αγαθό» (Αυ).

(2) Η παράθεση από το Ησ. νη 1,2 σύμφωνα με τη μετάφραση των Ο'

(3) Ο προφήτης περιγράφοντας στο νη κεφάλαιο την ταπείνωση, το θάνατο και την ανύψωση του

Μεσσία διερωτάται αν θα βρεθεί κάποιος στον Ισραήλ, ο οποίος θα πιστέψει σε κήρυγμα τόσο αντιτιθέμενο στα παχυλά ιδανικά του λαού. Ο Μεσσίας λοιπόν, στον οποίο αναφερόταν η προφητεία, δεν υπήρχε ελπίδα να τύχει υποδοχής καλύτερης από εκείνη, της οποίας έτυχε και το μήνυμα του προφήτη Ησαΐα σχετικά με αυτόν (g). «Διότι το «τις (=ποιος)» σε πολλά σημεία της Γραφής βρίσκεται αντί για το «κανείς»» (Θφ).

(4) Ακοή, η ικανότητα να ακούω· οπότε αυτό που ακούγεται, δηλαδή κάποιο μήνυμα, κάποια μαρτυρία (b).

Ή «ακοή ονομάζει την προφητεία για το Χριστό, την οποία προφήτευσαν, ακούγοντάς την οι προφύτες με τα αυτιά των ψυχών τους, που ήχησε μέσα τους από το θείο Πνεύμα» (Z)· δηλαδή με έννοια παθητική (=εκείνο το οποίο οι προφύτες άκουσαν).

Ή, το κήρυγμα του Ιησού που έλεγε όσα άκουσε από τον Πατέρα και μετά από αυτό, όπως είναι λογικό, και το κήρυγμα των Αποστόλων (κ). «Το είπε αυτό ο προφήτης αντιπροσωπεύοντας το Χριστό, σαν να έλεγε δηλαδή ο Χριστός προς τον Πατέρα: Κύριε, ποιος πίστεψε...» (Θφ).

Ή, πιο σωστά, με έννοια ενεργητική (=εκείνο, το οποίο οι προφύτες έκαναν να ακουστεί). «Τον λόγο μας και το κήρυγμα... το οποίο κήρυγμα το ονόμασε ακοή» (Θφ), το άκουσμα, το κήρυγμά μας των κηρύκων του λόγου του Θεού, από τους οποίους μέγιστος είναι ο Σωτήρας μας (δ).

(5) Η φράση «τῆ ἀκοῆ ἡμῶν» αναφέρεται στην περιγραφή του Πάθους του Μεσσία· η φράση ο βραχίων Κυρίου στις πράξεις της θείας δύναμης, που ενεργούσε μέσω αυτού (g). Ή «Βραχίωνα του Πατέρα είναι ο υιός, επειδή είναι η δύναμή του» (Z). «Όχι διότι το πρόσωπο του Θεού Πατέρα καθορίζεται από σχήμα ανθρώπινης σάρκας, και ο Υιός είναι προσκολλημένος σε Αυτόν σαν μέλος πάνω στο σώμα Του, αλλά διότι τα πάντα έγιναν από αυτόν και μέσω του Λόγου δημιούργησε τον κόσμο» (Au). Ή, πιο σωστά, βραχίων είναι η δύναμη του Θεού που ενεργεί στο Χριστό και εργάζεται μέσω αυτού τα θαύματα. «Η δυνατή ενέργεια των θαυμάτων» (Θφ). Στην Π.Δ. η φράση ο βραχίων Κυρίου πολλές φορές λέγεται μεταφορικά για τη δύναμή του. Δες Δευτ. ε 15, Ησ. μ 10, να 9, νβ 10, ζγ 5 (β).

(6) Αναφέρεται στο γεγονός ότι οι Ιουδαίοι δεν αναγνώριζαν τη δύναμη του Θεού στα θαύματα του Ιησού (β) αλλά ή αρνούσαν τελείως αυτά ή απέδιδαν αυτά στον άρχοντα των δαιμονίων. «Αυτός μεν σαν ήλιος έδειχνε το φως της θεότητάς του και με λόγια και με έργα· αυτοί όμως δεν έβλεπαν καθαρά διότι είχαν κατεστραμμένη την όραση λόγω της πονηρίας» (Z).

12,39 Διὰ τοῦτο(1) οὐκ ἠδύναντο(2) πιστεῦειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας·

39 Ο Ησαΐας είχε πει επίσης για ποιο λόγο αυτοί δεν μπορούσαν να πιστέψουν:

(1) Αναφέρεται στα επόμενα και εξηγείται με το ακόλουθο «ὅτι πάλιν...».

(2) «Δεν εξαναγκάστηκαν από την προφητεία του Ησαΐα στο να μην πειστούν, αλλά επειδή ήταν δύστροποι, έδειξαν ανυπακοή» (αμ). Πάντως με τη φράση «θέλει να παρουσιάσει το αψευδές της Γραφής και ότι αυτά ακριβώς που προφήτευσε, δεν πραγματοποιήθηκαν διαφορετικά, αλλά όπως τα είπε... διότι αυτά που προείπε ο προφήτης, τα προείπε επειδή οπωσδήποτε θα γίνονταν· διότι εάν δεν επρόκειτο οπωσδήποτε να συμβούν, δεν θα τα προέλεγε· οπωσδήποτε όμως επρόκειτο να συμβούν, επειδή εκείνοι ήταν αθεράπευτοι» (X).

Ως προς το «οὐκ ἠδύναντο», αυτό ερμηνεύεται:

Ή «λέγεται αντί για το «δεν ήθελαν»... Αυτό θα μπορούσε κάποιος να το δει ότι συμβαίνει και στις συνήθεις εκφράσεις· όπως όταν λέει κάποιος· Δεν μπορώ να αγαπήσω τον τάδε, ονομάζοντας δύναμη την υπερβολική θέληση» (X). «Δεν μπορούσαν διότι εμποδίζονταν από την κακία και την πώρωσή τους» (Z).

Ή, χωρίς να αποκλείει ο ιερός συγγραφέας, ότι από δική τους κακοβουλία δεν πίστευαν, τονίζει «ὅτι ἦταν αδύνατον να πει ψέματα ο Προφήτης» (X), και τονίζει ότι «δεν μπορούσαν να πιστέψουν, επειδή ο Ησαΐας προείπε αυτό· και ο Ησαΐας προφήτευσε αυτό, επειδή ο Θεός προγνώρισε, ότι τέτοια θα ήταν η περίπτωση. Αλλά εάν ερωτηθώ γιατί δεν μπορούσαν, θα απαντήσω αμέσως, διότι δεν ήθελαν. Διότι βεβαίως η διεφθαρμένη τους θέληση προβλέφθηκε από το Θεό και προλέχθηκε μέσω του προφήτη από Αυτόν, από τον οποίο τίποτα από τα μέλλοντα δεν μπορεί να κρυφτεί» (Au).

Το γεγονός της απιστίας των Ιουδαίων μόνο για αυτούς που κρίνουν επιπόλαια αποτελεί σκάνδαλο. Ορθά εξεταζόμενο και κατανοούμενο κάτω από το φως των προφητειών της Π.Δ. είναι έδαφος, πάνω στο οποίο φανερώνεται η αναπόφευκτη κρίση του Θεού κατά της απιστίας. Η απιστία των Ιουδαίων δεν είναι πρόβλημα, αλλά ακριβής εκπλήρωση των προφητειών (χ). Η τύφλωση ως συνέπεια της αμαρτίας γίνεται σύμφωνα με διάταξη θεία. Ο Θεός βέβαια δεν είναι ο αίτιος της αμαρτίας, είναι όμως αίτιος της συνέπειας που ταιριάζει σε αυτήν σύμφωνα με νόμο που διατάχτηκε από αυτόν από την αρχή της δημιουργίας (τ). Είμαστε απολύτως βέβαιοι, ότι ο Θεός είναι άπειρα δίκαιος, αλλά και άπειρα εύσπλαχνος. Και είναι αδύνατον να σκεφτούμε ότι η αδυναμία αυτή των Ιουδαίων στο να

πιστέψουν προέρχεται από τα σχέδια και τις βουλές του Θεού, ώστε να γίνεται για αυτούς μοιραία και επιβεβλημένη από την ανάγκη η απιστία τους. Η αδυναμία αυτή είναι ηθική, αδυναμία, όπως εκείνη στην οποία περιέρχεται ο συνηθισμένος να πράττει το κακό. Δες Ιερεμ. ιγ 23 («εί αλλάζεται Αιθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς δυνήσεσθε εὖ ποιῆσαι μεμαθηκότες τὰ κακά. =όσο είναι δυνατόν, να αλλάξει ο Αιθίοπας το μαύρο δέρμα του και η λεοπάρδαλη τα στίγματα της, άλλο τόσο και σεις θα μπορέσετε να πράξετε το καλό, διότι έχετε πλέον μάθει να πράττετε το κακό).

12,40 (1)τετύφλωκεν(2) αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν(3), ἵνα(4) μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς(5) καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπιστραφῶσι(6), καὶ ἰάσομαι(7) αὐτοὺς.

40 Ο Θεός τύφλωσε τα μάτια τους και σκότισε το νου τους, έτσι που να μη δούνε με τα μάτια τους, και με το νου τους να μην καταλάβουν, κι επιστρέψουν σ' εμένα και τους γιατρέψω.

(1) Η παράθεση από το Ησ. στ 10. Διαφέρει αξιοσημείωτα από τους Ο΄, εν μέρει επίσης και από το Εβραϊκό. Σύμφωνα με το Εβραϊκό κείμενο, υποκείμενο του ρήματος είναι ο Ησαΐας («Τύφλωσε... πώρωσε») που ενεργεί με εντολή του Θεού· ενώ σύμφωνα με τους Ο΄, η σκλήρυνση και πώρωση εξαγγέλλεται με ρήματα παθητικά ως γεγονός που βαρύνει τον Ισραήλ, («διότι έγινε παχιά η καρδιά...»). Εδώ μεταβάλλεται το ρήμα έτσι, ώστε υποκείμενό του να είναι ο Θεός. Η τρίτη μορφή είναι εσκεμμένη διόρθωση αυτής στους Ο΄, για να αποκατασταθεί το νόημα και να γίνει όπως στην πρώτη μορφή. Διότι σύμφωνα με το εβραϊκό κείμενο η σκλήρυνση και πώρωση συντελείται από τον Ησαΐα για εκτέλεση εντολής του Θεού και συνεπώς δίκαια αποδίδεται από τον Ιωάννη στον ίδιο το Θεό.

Το χωρίο αυτό αποδεικνύει, ότι ο ευαγγελιστής μολονότι ακολουθεί τη μετάφραση των Ο΄ γνώριζε και το Εβραϊκό πρωτότυπο και διόρθωνε αυτήν σύμφωνα με αυτό (g). Το χωρίο παρατίθεται και από τον Ματθαίο (ιγ 15,δες και τις εκεί ερμην. σημειώσεις) αυτολεξεί όπως στους Ο΄, και τις Πράξεις (κη 26) όπως στους Ο΄ πάλι. Πιθανώς θεωρήθηκε από τους χριστιανούς από την αρχή ως προφητεία της απόρριψης του Ιησού από τους Ιουδαίους (β). Δες και Μάρκ. δ 12 και Λουκ. η 10 και τις εκεί ερμην. σημειώσεις.

(2) Μεταχειρίζεται και ο ευαγγελιστής παρωχημένους χρόνους... με τους οποίους δηλώνεται συντελεσμένο γεγονός στις ημέρες του Ιησού, η πώρωση των Ιουδαίων και η απιστία τους σε αυτόν (κ). Ό,τι ο Θεός προείπε, θα πραγματοποιηθεί ασφαλώς και με κάθε ακρίβεια. Είναι τέτοια η γνώση του Θεού, ώστε δεν είναι δυνατόν ο Θεός να απατηθεί στις προβλέψεις του, και είναι τέτοια η αλήθειά του, ώστε δεν είναι δυνατόν να εξαπατήσει κάποιον με τις προφητείες του. Η Γραφή λοιπόν είναι αδύνατον να διαψευστεί ή οπωσδήποτε να χάσει το κύρος της.

(3) Υπάρχουν και οι γραφές: επώρωσεν-επήρωσεν. Με την πρώτη φράση φανερώνει τη στέρωση του διανοητικού φωτός, της αίσθησης του αληθινού και του ωφέλιμου· με την δεύτερη (πωρώνω την καρδιά) την στέρωση της ηθικής ευαισθησίας, της διάκρισης του καλού (g). Το πεπώρωκεν τὴν καρδίαν είναι εξολοκλήρου παράλληλο με το τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς. Για αυτό εδώ το πεπώρωκεν τὴν καρδίαν δεν ερμηνεύεται ακριβώς με το σκλήρυνε την καρδιά, αλλά μάλλον με το σκότισε την καρδιά (β). Η τύφλωση και αναισθησία αυτή, της οποίας καρπός υπήρξε η απιστία, παρουσιάζεται εδώ ως ποιηθία. Για αυτό υποκείμενο των δύο ρημάτων είναι ο Θεός.

Αλλά «ο Θεός έτσι τυφλώνει και σκληραίνει, απλώς και μόνο εγκαταλείποντας και αποσύροντας τη βοήθειά του» (Au).

«Διότι το τύφλωσε και πώρωσε λέγεται αντί για το παραχώρησε να τυφλωθούν και να πωρωθούν ως αθεράπευτοι· διότι κανέναν δεν παρασέρνει προς το μέρος του, επειδή ο καθένας είναι αυτεξούσιος» (Z).

«Όπως ακριβώς δηλαδή ο ήλιος δηλαδή βλάπτει την όραση των ασθενών, όχι λόγω της δικής του φύσης, έτσι γίνεται και με εκείνους που δεν προσέχουν τα λόγια του Θεού» (X).

«Έτσι λοιπόν πρέπει να εννοήσουμε» το «ο Θεός τύφλωσε», «ότι δηλαδή παραχώρησε να πάθουν αυτοί την τύφλωση από τον διάβολο, επειδή δεν ήταν αγαθοί στην πρόθεση. Με αυτόν τον τρόπο δηλαδή παραδίδει σε νου ανίκανο να διακρίνει το σωστό και σε πάθος, αυτούς που συμπεριφέρονται με τον ίδιο τρόπο» (K).

«Διότι όταν εγκαταλειφθούμε από το Θεό, παραδινόμαστε στο διάβολο· αλλά αφού παραδοθούμε στο διάβολο, πάσχουμε μύρια δεινά. [Αλλού όμως δείχνει] ότι εμείς αρχίζουμε την εγκατάλειψη και γινόμαστε αίτιοι της απώλειας· διότι ο Θεός όχι μόνο δεν θέλει να μας εγκαταλείψει ούτε να μας τιμωρήσει, αλλά και όταν μας τιμωρεί, το κάνει αυτό χωρίς να το θέλει» (X).

(4) Εδώ έχουμε το λεγόμενο εκβατικό σχήμα, για το οποίο είπαμε παραπάνω. «Όχι δηλαδή επειδή είπε δεν πίστεψαν, αλλά επειδή δεν επρόκειτο να πιστέψουν, για αυτό είπε· αν όμως... ο ευαγγελιστής... λέει ότι η απιστία είναι από την προφητεία, το είπε αυτό θέλοντας να δείξει το

αψευδές της εκπλήρωσης της προφητείας. Για αυτό λοιπόν προλέγουν οι προφήτες, έτσι ώστε αυτοί που έχουν εγρήγορση, να αποφύγουν τους διαβολικούς λάκκους» (αμ).

(5) «Μάτια λείει τα νοερά· δηλαδή ερμηνευτικό του «να μην δουν με τα μάτια» είναι το «να μην καταλάβουν με την καρδιά»» (Ζ). «Κλείνοντας το μάτι της διάνοιας, δεν δέχονται την διδασκαλία που μπορεί να τους φωτίσει» (Κ).

(6) Διαφορετικές γραφές: συνωσιν αντί για νοήσωσι, και στραφωσιν αντί επιστραφωσι.

(7) Οριστική πτώση. Μπορεί και να εξαρτάται από το ἵνα μὴ, διότι υπάρχουν παρόμοια παραδείγματα στην Κ.Δ. (Α΄ Κορ. ιγ 3 όπου αυθεντική γραφή είναι το «ἵνα καυθήσομαι», Α΄ Πέτρ. γ 1, Αποκ. κβ 14), αλλά και συχνότατα στην κλασική ελληνική μαζί με το ὅπως. Μπορεί όμως και να μην εξαρτηθεί από το ἵνα, οπότε θα ερμηνεύσουμε: «για να μην επιστρέψουν, οπότε θα τους γιατρέψω» (γ). Υποκείμενο του ἵασομαι είναι ο Μεσσίας, ο Χριστός (κ), ἐξ' ονόματος του οποίου υποτίθεται ότι μιλά ο Ησαΐας (μ).

12,41 Ταῦτα(1) εἶπεν Ἡσαΐας ὅτε(2) εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ(3).

41 Αυτά τα είχε πει ο Ησαΐας για τον Ιησού· κι είχε μιλήσει έτσι γι' αυτόν, όταν είδε τη δόξα του.

(1) «Τα σχετικά με την τύφλωση και πώρωση και τα επόμενα» (Ζ).

(2) Αυθεντική γραφή «ὅτι»=διότι πράγματι είδε την δόξα του και μίλησε για αυτόν τόσο χρόνο πριν (γ), ή διότι η οπτασία ήταν τόσο εκθαμβωτική, αισθάνθηκε ο Ησαΐας πόσο οι άνθρωποι απέχουν από αυτήν (β).

(3) Εάν πάρουμε το πρώτο «αὐτοῦ» ότι αναφέρεται στο Θεό, το δεύτερο «αὐτοῦ» παραμένει ακατανόητο, ενώ ευοδώνεται η έννοιά του εάν αναφέρουμε αυτό στο Χριστό. Και το πρώτο λοιπόν «αὐτοῦ» πρέπει να αναφερθεί στο Χριστό. «Δόξα του εννοεί την ένδοξη εκείνη οπτασία, όταν είδε τον Κύριο καθισμένο σε θρόνο υψηλό και τα άλλα τα σχετικά με αυτόν φοβερά και εξάίσια. Διότι τον υιό είδε τότε και αυτά είπε ύστερα και μίλησε για αυτόν» (Ζ).

«Είδε τη δόξα του Υιού, παρόλο που φαίνεται ο προφήτης ότι είδε την δόξα του Πατέρα. Εδώ όμως ο ευαγγελιστής λέει ότι ο Ησαΐας είδε τη δόξα του Υιού» (Θφ). Στο Ησαΐου κεφάλαιο στ, ο Ησαΐας είδε τον Αδωναΐ, ο οποίος ήταν το θείο Ον που ενανθρώπησε στον Ιησού (γ). Ο προφήτης βλέπει τη φοβερή δόξα του αόρατου Θεού, αλλά ο ευαγγελιστής βεβαιώνοντας εδώ, ότι είδε την δόξα του Χριστού, ταυτίζει το Χριστό με τον Ιεχωβά (β). Το χωρίο λοιπόν αυτό θέτει έξω αμφισβήτησης, ότι ο Ιησούς Χριστός, ο Λόγος της Κ.Δ., ήταν ο βασιλιάς και Κύριος σαβαώθ της Π.Δ. (ο). Ο Ιησούς Χριστός λοιπόν είναι ίσος κατά τη δύναμη και τη δόξα με τον Πατέρα και οι ιδιότητές του είναι άξιες ύμνων το ίδιο με αυτές του Πατέρα. Ο Ιησούς Χριστός είχε δόξα πριν την κτίση του κόσμου και ο Ησαΐας είδε αυτήν.

12,42 Ὅμως μέντοι(1) καὶ(2) ἐκ τῶν ἀρχόντων(3) πολλοὶ(4) ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους(5) οὐχ ὡμολόγουν(6), ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται(7)·

42 Πολλοί ωστόσο κι από τους άρχοντες πίστεψαν σ' αυτόν, αλλά δεν ομολογούσαν την πίστη τους εξαιτίας των Φαρισαίων, για να μην τους διώξουν από τη συναγωγή.

(1) Ὅμως μέντοι=Αλλά όμως όχι λιγότερο (Γ).

(2) Ὅχι απλώς από τον όχλο (b) αλλά και...

(3) Δηλαδή αυτών που παρακάθονταν στο συνέδριο, οι οποίοι ήταν δύσκολο να πιστέψουν (β). Τέτοιοι ήταν ο Νικόδημος, ο Ιωσήφ από την Αριμαθαία και άλλοι από αυτήν την τάξη (ο).

(4) Με σχετική έννοια, για σοβαρό αριθμό, που απέχει όμως πολύ από το να περιλαμβάνει την πλειοψηφία των αρχόντων (ο). Η αλήθεια του ευαγγελίου προκαλεί το ενδιαφέρον σε πολύ περισσότερες καρδιές από όσο εμείς μπορούμε να φανταστούμε. Πολλοί επιδοκιμάζουν εσωτερικά και με το βάθος των καρδιών τους το ευαγγέλιο, μολονότι δεν εκδηλώνουν και φανερότερα το ενδιαφέρον τους για αυτό. Ο Ηλίας νόμιζε άλλοτε, ότι είχε μείνει μόνος, αλλά ο Θεός του αποκάλυψε, ότι επτά ολόκληρες χιλιάδες μέσα στο Ισραήλ δεν είχαν κάμψει γόνατο στον Βάαλ, αλλά λάτρευαν τον αληθινό Θεό. Επίσης μερικοί είναι καλύτεροι από ό,τι φαίνονται σε εμάς. Είναι γνωστά τα σφάλματά τους, δεν είναι όμως γνωστή και η μετάνοιά τους. Η καλοσύνη και αγαθότητα ενός ανθρώπου μπορεί να καλύπτεται από κάποια ένοχη αλλά και άξια συγχώρεσης αδυναμία, για την οποία αυτός συναισθανόμενος αυτήν μετανοεί.

(5) Αυτοί ήταν οι χειρότεροι και φοβεροί και σε αυτούς ακόμη τους άρχοντες (b).

(6) Παρόλο που η διάνοιά τους, που πείστηκε από την πίστη, τους ωθούσε να τον ομολογήσουν (b), αυτοί δεν ομολογούσαν και με τη γλώσσα και δεν εκδήλωναν δημόσια αυτά, για τα οποία ήταν πεπεισμένοι και τα θεωρούσαν αληθινά (Γ).

(7) Η ίδια φράση και στο θ 22. Το να απαγορευτεί, έστω και πρόσκαιρα, σε κάποιο μέλος του συνεδρίου η είσοδος στη συναγωγή, αποτελούσε σοβαρή υπόθεση (β).

12,43 ήγάπησαν(1) γάρ την δόξαν(2) τῶν ἀνθρώπων(3) μᾶλλον(4) ἢπερ(5) τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ(3).

43 Προτίμησαν τον έπαινο των ανθρώπων παρά τον έπαινο του Θεού.

(1) Το ευαγγέλιο ζητά και δημιουργεί στους ανθρώπους απάρνηση των ανθρωπίνων πραγμάτων (b).

(2) Με την έννοια της τιμής (β). «Επειδή προτίμησαν την ντροπή των ανθρώπων από τη σχέση με το Θεό, θεώρησαν αφόρητη ζημιά το να ξεπέσουν από την τιμή από τους Φαρισαίους» (Κ).

(3) Γενικές υποκειμενικές. Τη δόξα την οποία αποδίδουν οι άνθρωποι... ο Θεός.

(4) «Δεν ήταν επομένως άρχοντες, αλλά δούλοι με την χειρότερη δουλειά» (Χ), «ήταν δούλοι της πρόσκαιρης δόξας» (Κ). Αυτό ήταν έμμεση ειδωλολατρία όμοια με τη λατρεία εκείνων, οι οποίοι «σεβάστηκαν και λάτρευσαν την κτίση παρά τον κτίστη» (Ρωμ. α 25). Η αγάπη της δόξας των ανθρώπων προδικάζει για τη δύναμη την οποία θα έχει σε εμάς ο παράγοντας της πίστης. Πολλοί ξεπέφτουν από την πίστη και τη δόξα, η οποία επιφυλάσσεται από το Θεό στους πιστούς, μόνο και μόνο διότι αγαπούν τη δόξα των ανθρώπων. Η ματαιοδοξία αυτή είναι δυνατόν να καταστήσει τον άνθρωπο υποκριτή, όταν η θρησκεία είναι της μόδας και άνθρωποι σοβαροί και επίσημοι, των οποίων επιδιώκουμε την εκτίμηση και εύνοια, λατρεύουν ειλικρινά αυτήν. Επίσης είναι δυνατόν να μεταβάλλει τον άνθρωπο σε αποστάτη, όταν η θρησκεία διώκεται και οι θρησκευόμενοι αντιμετωπίζουν περιφρόνηση και διωγμούς. Εάν σκεφτείς σοβαρότερα και βαθύτερα, θα πειστείς ότι δεν είναι δυνατόν να είσαι αρεστός σε όλους. Είσαι υποχρεωμένος και αναγκασμένος να διαφωνήσεις με την μερίδα των τέκνων του Θεού, εάν θέλεις να τύχεις της επιδοκιμασίας των υιών του αιώνας αυτού.

Όσοι προσπαθούν να αρέσουν σε όλους, δυσαρεστούν τους πάντες, ενώ μόνη οδός, με την οποία θα πετύχεις και την επιδοκιμασία των τιμιότερων και λογικότερων μεταξύ των ανθρώπων του κόσμου, είναι να αποδεικνύεις πάντοτε με τη συμπεριφορά σου και στην πράξη, ότι προτιμάς να σε δοξάσει ο Θεός. Προτιμάς τον έπαινο και τη δόξα των ανθρώπων. Σκέφτηκες ποτέ, ότι ζεις μέσα και σε κόσμο αόρατο και ότι πλήθος όντων αγνών, ουράνιων, αγγελικών είναι μάρτυρες της διαγωγής και των πράξεών σου; Εάν ντρέπεσαι τους ανθρώπους, γιατί δεν αισθάνεσαι μεγαλύτερη ντροπή μπροστά στα μάτια του παντεπόπτη Θεού και όλων εκείνων των αόρατων τώρα σε σένα δούλων του, οι οποίοι εκτελούν το θέλημά του; Φοβάσαι τις κρίσεις και επικρίσεις των ανθρώπων. Και δεν φοβάσαι την κατάκριση του φοβερού εκείνου βήματος του Χριστού, η οποία θα σε ντροπιάσει μπροστά σε όλο τον ουράνιο κόσμο, αλλά και σε όλους τους από την αρχή του ανθρωπίνου γένους όμοιούς σου που θα εμφανιστούν στο αδέκαστο εκείνο δικαστήριο;

(5) Έχει ίσως η λέξη μεγαλύτερη έμφαση από το απλό ἢ· το μᾶλλον ἢπερ σημαίνει πολύ περισσότερο παρά (β). Υπάρχει και η γραφή: υπέρ.

Σύνοψις τῆς δημοσίας διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

12,44 Ἰησοῦς δὲ(1) ἔκραξε(2) καὶ εἶπεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ(3) οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ(4), ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με(5),

44 Ο Ιησοῦς φώναξε δυνατά και εἶπε: «Αὐτός που πιστεύει σ' ἐμένα, δεν πιστεύει μόνο σ' ἐμένα, ἀλλά και σ' ἐκείνον που μ' ἔστειλε»

(1) Γεννήθηκε ζήτημα, πότε και που εἶπε αυτά ο Κύριος αφού σύμφωνα με το σ. 36 «φεύγοντας κρύφτηκε από αυτούς». Απάντηση:

Ἦ, «κρύφτηκε μεν για λίγο καιρό ο Ιησοῦς» (Θφ) και «όταν υποχώρησε ο θυμός των Ιουδαίων, πάλι εμφανίστηκε και διδάσκει» (Ζ), το οποίο όμως δεν συμφωνεί με αυτό που σαφώς υποδηλώνεται, ότι ο Ιωάννης στο σ. 36 βάζει τέλος στη δημόσια δράση του Κυρίου.

Ἦ, εἶπε αυτά βγαίνοντας από το ναό, την ώρα που αναχωρούσε για να κρυφτεί από αυτούς (b), οπότε άρμοζε μάλλον να μπουν σε συνέχεια του σ. 36.

Ἦ, εἶπε αυτά σε ιδιωτική συζήτηση με τους μαθητές (Λούθηρος), αλλά με την εκδοχή αυτή δεν συμφωνεί η χρήση του «έκραξε».

Ἦ, πιθανότερη ερμηνεία, ο ευαγγελιστής παρέχει τώρα μία ανακεφαλαίωση και περίληψη των μαρτυριών του Ιησού για τον εαυτό του, στις οποίες οι Ιουδαίοι έπρεπε να πιστέψουν, αλλά τις οποίες απέρριψαν. Σύμφωνα με αυτά, οι αόριστοι έκραξε, εἶπε, υπενθυμίζουν όλες τις περιπτώσεις, στις οποίες ο Ιησοῦς είχε διακηρύξει για τον εαυτό του τις βεβαιώσεις αυτές και πρέπει να ερμηνευτούν: Και όμως τους είχε φωνάξει πολλές φορές... τους είχε πει πολλές φορές (g).

(2) Διακαώς επιθυμώντας τη σωτηρία των ανθρώπων (b), με φωνή ισχυρή διακήρυξε αυτά, ώστε να

ακούσουν όλοι αυτήν την εξόχως σοβαρή προειδοποίηση (ο). Ή, κραύγασε σαν να εκφωνεί σοβαρό και κρίσιμο λόγο (μ). Το «έκραξε» υπαινίσσεται ελευθεροστομία και θάρρος. Ενώ οι Ιουδαίοι δεν είχαν το θάρρος να εκδηλώσουν την πίστη τους στη διδασκαλία του, ο Κύριος αντίθετα διακηρύττει αυτήν θαρραλέα και φανερά. Υπαινίσσεται ακόμη την σοβαρότητα, την οποία κρύβουν οι διακηρύξεις αυτές του Κυρίου με φωνή ισχυρή. Φώναξε ως ενδιαφερόμενος και επιθυμώντας να μεταδώσει στους ακροατές όχι μόνο το ευαγγέλιο του Θεού, αλλά και την ψυχή του. Τέλος υποδηλώνει την επιθυμία του, ώστε όλοι να ακούσουν τα λεγόμενα και διακηρυττόμενα. Ήταν η τελευταία στιγμή, κατά την οποία με το δικό του στόμα διακηρυττόταν το ευαγγέλιο και η αλήθεια για το πρόσωπό του.

(3) Πιστεύειν εις... χαρακτηριστική σύνταξη του Ιωάννη (β). Αξιοσημείωτη ερμηνεία και η: «Δεν είπε αυτός που με πιστεύει» (X), «διότι είναι άλλο το να τον πιστεύει κάποιος και άλλο το να πιστεύει σε αυτόν· διότι το μεν πρώτο σημαίνει: το να πιστεύει τα λόγια του» (Z) «το οποίο θα μπορούσε να ειπωθεί και για ανθρώπους» (X): «το δεύτερο όμως σημαίνει: να πιστεύει στη θεότητά του, το οποίο λέγεται για μόνο το Θεό» (Z). Η έννοια του όλου σ.: «Γιατί έχετε φόβο να πιστέψετε σε μένα; Μέσω εμού η πίστη διαβαίνει στο Θεό» (X): «όχι μόνο διότι και οι δύο έχουν μία φύση και θεότητα, αλλά και διότι η τιμή στον απεσταλμένο μεταβαίνει σε αυτόν που τον έστειλε» (Z). Και με λίγες λέξεις: Η χριστιανική πίστη δεν είναι λατρεία του Ιησού, αλλά είναι πίστη στο Θεό και λατρεία του Θεού (χ).

(4) «Όταν πιστεύετε σε μένα που από τη μία έγινα άνθρωπος όπως εσείς για χάρη σας, αλλά από την άλλη είμαι και Θεός για τον εαυτό μου και για τον Πατέρα από τον οποίο έχω την ύπαρξη, μη νομίζετε ότι προσφέρετε την πίστη σε άνθρωπο» (K).

«Πώς αλλιώς πρέπει να εννοήσουμε αυτό, αν όχι ότι φάνηκε ως άνθρωπος στους ανθρώπους, την ώρα που παρέμενε αόρατος ως Θεός;... Και λέγοντας ότι δεν πρέπει να νομίζει κάποιος, ότι δεν ήταν ανώτερος από αυτό που έβλεπαν για αυτόν, έδειξε την επιθυμία του να πιστεύεται ως ίσος στο χαρακτήρα και στη θέση με τον Πατέρα» (Au).

(5) «Έχω μέσα στον εαυτό μου αυτόν που με γέννησε. Αφού επομένως εγώ είμαι ομοούσιος με αυτόν που με γέννησε, θα μεταβεί οπωσδήποτε η πίστη στον ίδιο τον Πατέρα» (K). Ότι αυτός που πιστεύει στον Υιό δέχεται τον Πατέρα, είναι λόγος που συναντιέται και στους συνοπτικούς (Ματθ. 1 40, Λουκ. θ 48) και συχνά η αλήθεια αυτή διακηρύσσεται με διάφορους τρόπους στον Ιωάννη (δες ε 19-20, στ 57, η 16, 29, 38, ι 30, 38). Η διακήρυξη στον παρόντα στίχο βρίσκεται σε στενό σύνδεσμο με το σ. 41, όπου ο ευαγγελιστής είπε, ότι η δόξα του Ιεχωβά και η δόξα του Χριστού είναι η ίδια (ο). Η πίστη στον Ιησού καταλήγει σε πίστη στον ίδιο το Θεό. Ο Πατέρας, ο οποίος έστειλε τον Ιησού στον κόσμο, είναι ο ύψιστος σκοπός μας και το τέλος του προορισμού μας και της πάνω στη γη πορείας μας. Η οδός μέσω της οποίας φθάνουμε με ασφάλεια στο τέλος αυτό, είναι ο Χριστός. Η διδασκαλία του Χριστού πιστεύεται και γίνεται δεκτή ως αλήθεια του Θεού. Η ανάπαυση και ειρήνη κάθε πιστής ψυχής βρίσκεται στο Θεό μέσω του Χριστού ως μεσίτη μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Διότι η υποταγή της ψυχής και η με εμπιστοσύνη παράδοσή της στο Χριστό αποβλέπει στο να παρουσιάσει αυτήν ο Χριστός ως μέγας αρχιερέας στο Θεό και Πατέρα.

12,45 και ό θεωρών(1) έμέ θεωρεϊ τον πέμψαντά με(2).

45 κι αυτός που βλέπει εμένα, βλέπει και εκείνον που μ' έστειλε.

(1) «Το «βλέπει» εδώ εννοεί με το νου» (X). Διότι όλοι όσοι με τα αισθητά μάτια είδαν τον Ιησού, δεν είδαν και τον Πατέρα (β).

«Βλέπει βεβαίως κάποιος τη θεότητα του Χριστού, όχι στην ίδια της τη φύση· διότι η θεία φύση δεν βλέπεται και είναι εντελώς ακατανόητη... αλλά τη βλέπει από τα έργα και λόγια του που πρέπει σε Θεό» (Z). Αυτός που βλέπει εμένα με την όραση εκείνη, την οποία συνοδεύει η πίστη (b).

«Σαν να έλεγε ακριβώς τα εξής: Αυτός που συνέλαβε με την όραση του νου την ουσία μου, όσο είναι δυνατόν στον άνθρωπο» (Θφ).

Είναι αξιόλογη η παρακάτω διάκριση ανάμεσα στο πιστεύω και βλέπω: «Δύο πράγματα λέγονται για τον Σωτήρα. Πρώτο, από τη μία, αυτό που και πρώτα γίνεται. Διότι πρώτο είναι το να πιστεύει κάποιος σε αυτόν· δεύτερο, από την άλλη, αυτό που ακολουθεί ως δεύτερο· αυτό δηλαδή είναι ανώτερο και από το να πιστεύει, το οποίο ακριβώς είναι το να βλέπει τον Λόγο, και με το να βλέπει τον Λόγο να βλέπει τον Πατέρα. Στην μεν πίστη φθάνει και το πλήθος αυτών που έρχονται στη θεοσέβεια, στο να βλέπουν όμως τον Λόγο και μέσα από αυτόν να κατανοούν τον Πατέρα, δεν φθάνουν πλέον όλοι οι πιστοί, αλλά μόνοι οι καθαροί στην καρδιά» (Ω).

(2) «Από εδώ φανερώνει το ομοούσιο» (X) και «ότι ταυτίζεται στα πάντα με το Θεό και Πατέρα λόγω της φυσικής ομοιότητας και της κατά κάποιο τρόπο ταύτισης της ουσίας» (K). Η έννοια του όλου σ.: «Αυτός που γνώρισε τη δική μου θεότητα, γνώρισε τη θεότητα του Πατέρα μου· διότι μία και η ίδια είναι η θεότητα σε εμάς· και εγώ είμαι εικόνα του Πατέρα απαράλλακτη» (Z). Βλέπει την μεγαλειότητα του Πατέρα να αστράφτει στον Υιό (G).

12,46 Ἐγὼ φῶς(1) εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα(2), ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ(3) μὴ μείνῃ(4).

46 Ἐγὼ ἦρθα στον κόσμο σαν το φως, ἔτσι ὥστε ὅποιος πιστεύει σ' ἐμένα να μη μείνει στο σκοτάδι.

(1) «Φως νοερό, που διαλύει το νοερό σκοτάδι, και με τα ἔργα και λόγια που αρμόζουν στο Θεό, δείχνει τις ακτίνες της θεότητας στα υγιή μάτια» (Ζ). «Ἐπειδὴ δηλαδή ο Πατέρας ἔτσι ονομάζεται παντού στην Παλαιά και την Καινή, χρησιμοποιεῖ και αυτό το ὄνομα· για αυτό και ο Παῦλος τον αποκαλεῖ απαύγασμα (=ακτινοβολία), μαθαίνοντας αυτό ἀπὸ ἐδῶ» (Χ). «Ὁμολογώντας ὁμως για τον εαυτό του ὅτι εἶναι φως, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι Θεός ἀπὸ τη φύση του. Διότι μόνο σε αὐτόν που εἶναι ἀπὸ τη φύση του Θεός πρέπει αὐτὴ ἡ ονομασία» (Κ). Σε πολλά σημεία στον Ιωάννη ονομάζεται ο Χριστός φως του κόσμου. Δες α 4,5,9,γ 19,η 12,θ 5.

(2) «Εἶπε κάπου στους μαθητές του: Εσεῖς εἶστε το φως του κόσμου... Δεν εἶπε ὁμως σε αὐτούς, ὅτι ἔχετε ἔρθει φως στον κόσμο και ὅτι καθένας που πιστεύει σε ἐσάς να μη μείνει στο σκοτάδι. Πουθενά δεν συναντάμε κάτι τέτοιο. Ὅλοι οἱ ἅγιοι εἶναι φῶτα, ἀλλὰ φωτιζόμενα ἀπὸ αὐτόν με την πίστη. Και καθένας που θα χωριστεῖ ἀπὸ αὐτόν, θα μένει στο σκοτάδι» (Αυ). Ποιος μπροστά σε τέτοιες διακηρύξεις μπορεί να υποστηρίξει ὅτι ο Κύριός μας εἶναι ἀπλῶς ἀποκαλυπτής φωτός, ὅπως οἱ προφῆτες της Π.Δ.; (ο). Το «ἐλήλυθα» φανερώνει ὅτι εἶχε ο Κύριος ὑπαρξη και ἦταν φως προτοῦ ἐλθεῖ στον κόσμο, ὅπως ο ἥλιος ὑπάρχει πριν την ἀνατολή του στο καθένα ἀπὸ τα δύο γήινα ημισφαίρια. Οἱ προφῆτες και οἱ ἀπόστολοι ἐγέναν και δημιουργήθηκαν φῶτα στον κόσμο. Μόνο ὁμως για το Χριστό λέγεται, ὅτι ἦλθε φως στον κόσμο, διότι υπήρχε και πριν στον ἄλλο κόσμο ἐνδοξο και ἀπρόσιτο φως.

(3) «Στο σκοτάδι της πλάνης, της αμαρτίας» (Ζ).

(4) «Εἶναι ἀνάγκη ἀσφαλῶς να ἐννοήσουμε ὅτι ἔως τότε βρισκόνταν στο σκοτάδι αὐτοὶ που δεν εἶχαν ἀκόμη πιστέψει, ἐφόσον βεβαίως μόνο σε αὐτούς που πίστεψαν σε αὐτόν ὑπάρχει το ὅτι βρέθηκαν στο φως το δικό του» (Κ). Το «μείνῃ» προϋποθέτει, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τη φύση τους ὑπάρχουν στο σκοτάδι (ο). Πριν ἀκόμη ἐλθεῖ ο Χριστός, οἱ ἄνθρωποι υπήρχαν χωρὶς κάποια πραγματικὴ ἀνεση ἢ χαρὰ ἢ ἐλπίδα. Δεν ἐξακολούθησαν ὁμως να παραμένουν στην κατάσταση αὐτή. Φως ἀνέτειλε σε αὐτούς.

12,47 Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ(1) τῶν ρημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ(2), ἐγὼ οὐκρίνω αὐτόν(3)· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον(4).

47 Ὅποιος ἀκούσει τα λόγια μου και δεν τα δεχτεῖ, αὐτόν δεν θα τον κρίνω ἐγώ, γιατί δεν ἦρθα για να καταδικάσω τον κόσμο, ἀλλὰ για να τον σώσω.

(1) Συντασσόμενο με πτώση γενικὴ εἶναι πιο ἐντονο ἀπὸ σύνταξη με αιτιατικὴ. Δεν σημαίνει ἀπλή φυσικὴ ἀκρόαση ἀλλὰ υποδηλώνει και κατανόηση, τουλάχιστον μερικὴ, της ἀξίας των ἀκουομένων (β).

(2) Αὐθεντικὴ γραφή: και μη φυλάξῃ, ἡ ὁποία συμφωνεῖ και με τα Ματθ. ζ 26, Μάρκ. ι 20.

(3) «Στον παρόντα αἰῶνα» (Ζ), στον μελλοντικό ὁμως «να κατηγορεῖ τον εαυτό του ὅτι δίκαια τιμωρεῖται. Διότι δεν εἶμαι ἐγὼ αἴτιος για αὐτό, ἐγὼ που θέλω να σώσω αὐτούς που πρόκειται να πέσουν σε καταδίκη και για αὐτό ἦλθα» (Κ), «ἀλλὰ ο ἴδιος προκάλεσε την καταδίκη στον εαυτό του» (Θφ). Το χωρίο αὐτό δεν ἀντιτίθεται στην ἀλήθεια της καταδίκης του κόσμου στη μέλλουσα κρίση ἀπὸ τον Κύριο ως Κριτὴ. Τονίζει ἀπλῶς, ὅτι το κύριο ἔργο του προς το παρόν εἶναι αὐτό του Σωτήρα του κόσμου (ο), και ἡ ἀπόφαση, την ὁποία θα ἐκδώσει στη μέλλουσα κρίση, θα βασίζεται ἀποκλειστικά στη στάση, την ὁποία ο καθένας θα πάρει ἀπέναντι στο λόγο του. Ἡ ἴδια ἰδέα και στα γ 18,ε 28,η 15 (g).

(4) Δες γ 17. Ο Κύριος δεν ἦλθε για να κρίνει τον κόσμο, ἀλλὰ για να σώσει τον κόσμο. Ἀπὸ κάποια ἀποψη και σε κάποιο μέτρο ἰσχύει αὐτό και για μας. Δεν ζούμε στον κόσμο αὐτόν για να κρίνουμε τον κόσμο, ἀλλὰ για να γίνουμε ὄργανα του Σωτήρα, ὥστε να σωθεῖ ο κόσμος ἀπὸ αὐτόν. Δεν εἴμαστε ἐδῶ για να νικήσουμε το κακό με βία και καταναγκασμό, ἀλλὰ για να ἐργαστούμε με πραότητα και μακροθυμία, ὥστε με το ἀγαθὸ να νικήσουμε το κακό. Ἡ αὐστηρότητά μας ἐναντίον των αμαρτωλῶν πρέπει να συγκρατεῖται ἀπὸ την ἀνάμνηση των δικῶν μας αμαρτιῶν. Πόσο μας ἀρέσει να εἴμαστε βίαιοι ἐπικριτές μάλλον παρά συμπαθεῖς και ἐπιεικεῖς φροντιστές και ἐπιμελητές των ἐλλείψεων και παρεκτροπῶν του πλησίον μας! Πόσο πλανιόμαστε δεχόμενοι ως κοινωνικὴ και δημόσια δικαιοσύνη και ως ζήλο για να στιγματιστεῖ το κακό για διαφώτιση της κοινωνίας και ἀνόρθωση των ηθῶν της, τον ὠμὸ ἐγωισμό μας και την φαρισαϊκὴ μας αὐταρέσκεια και τύφλωση! Ἀλλὰ πρέπει λοιπὸν να ἀφήνουμε ἐλεύθερο το κακό και να μην ἀντιτάσσουμε καμία ἀντίδραση και ἀντίσταση ἐναντίον του; Κάθε ἄλλο. Οφείλουμε να ἀντιστεκόμαστε και μάλιστα μέχρις αἵματος ἀντιδρώντας ἐναντίον του.

Μέχρι το δικό μας όμως αίμα, όχι μέχρι το αίμα των άλλων. Οφείλουμε να αντιστεκόμαστε βίαια στο κακό μέσα μας, αλλά εναντίον του κακού των άλλων τα χέρια μας και η γλώσσα πρέπει να κινούνται γεμάτα συμπάθεια και στοργή. Μιμήσου τον Κύριό σου και Σωτήρα σου. Ακολούθησε τα ίχνη του πιστά. Και γίνε και εσύ όχι κριτής, αλλά όργανο σωτηρία του κόσμου.

12,48 Ὁ ἀθετῶν(1) ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ρήματά μου(2), ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν(3)· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει(4) αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ(5)·

48 Αυτός που με απορρίπτει και δε δέχεται τα λόγια μου, σ' αυτά θα βρει εκείνον που θα τον δικάσει· ο λόγος που κήρυξα, αυτός θα τον κρίνει την ἐσχάτη ἡμέρα.

(1) Κατὰ λέξη σημαίνει μετακινῶ κάτι ἀπὸ τὴ θέση του· παραμερίζω με περιφρόνηση σαν κάτι που δεν ἔχει ἀξία (ο). «Αὐτὸς που δεν πείθεται σε μένα» (Ζ).

(2) Ἡ ἀθέτηση του Ἰησοῦ ταυτίζεται με τὴν ἀπόρριψη των λόγων του (g). Ὅσο οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέρριπταν τὸν ἴδιο τὸ Χριστό, τόσο και δεν δέχονταν τὰ λόγια του. Δες ἡ 42-43 (b). Κανείς δεν μπορεῖ να πιστέψει στο εὐαγγέλιο του Χριστοῦ, χωρὶς να δίνει συγχρόνως πίστη και σε ὅ,τι αὐτὸ διακηρύττει για τὴ θεία ἀποστολή και προσωπικότητα του Χριστοῦ. Και πάλι κανείς δεν μπορεῖ να πιστεῦει στο Μεσσιακὸ ἀξίωμα του Ἰησοῦ χωρὶς να προσκολλάται σε ὅ,τι ζητᾶ τὸ εὐαγγέλιό του (ο).

(3) Ἐχει «ἤδη» (b) «αὐτόν που τὸν καταδικάζει, που τὸν ἐλέγχει» (Ζ). «Λέει ὅτι θα εἶναι αυτοκατάκριτοι αὐτοὶ που τὸν παρακούνε και δεν ἀποδέχτηκαν τὴν σωστικὴ πίστη» (Κ). Ὁ σκοπὸς για τὸν ὁποῖο ἦλθε ὁ Κύριος στὸν κόσμο, δεν ἦταν ἡ κρίση και κατάκριση του κόσμου, ἀλλὰ ἡ ἀπολύτρωσή του. Εκείνος ὁμως ὁ ὁποῖος ἀκουσε και ἀπέρριψε τὸ εὐαγγέλιο δεν εἶναι στὴν ἴδια θέση, στὴν ὁποία βρίσκεται αὐτὸς που ποτὲ δεν ἀκουσε τὸ εὐαγγέλιο. Τὸ εὐαγγελικὸ μῆνυμα, τὸ ὁποῖο αὐτὸς ἀκουσε, θα εἶναι ὁ κατήγορός του (τ). Δες τὴν μακροθυμία και υπομονή του Κυρίου μας, που δείχνεται σε εκείνους, οἱ ὁποῖοι περιφρονοῦν αὐτόν σε αὐτὴν τὴ ζωὴ. Δεν εἶναι ὁ Κύριος γρήγορος και βιαστικός να χτυπήσει εκείνους οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται να δεχτοῦν τὴν προσφερόμενη σε αὐτοὺς χάρη, ἀλλὰ εξακολουθεῖ με καλὴ διάθεση να περιμένει αὐτοὺς.

(4) «Ὁ λόγος που σας κάλεσε σε σωτηρία» (Κ)· «τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα εἶπα τώρα, θα πάρουν τὴ θέση κατηγόρου, που θα τὸν ἐλέγχουν και θα διακόπτουν κάθε ἀπολογία» (Χ). Προσωποποιεῖ τὸν λόγο του και παρουσιάζει αὐτόν κατὰ κάποιον τρόπο να κάθεται σε θρόνο και να κρίνει. Δεν εἶναι λόγος κενός, που μάταια ἐπιώθηκε. Εἶναι ἀπὸ τὴ μία λόγος «ικανός να εἰσδύει σε ὅλη τὴν ὑπαρξη του ἀνθρώπου, μέχρι που να ξεχωρίζει τὴν ψυχὴ και τὰ πνευματικὰ χαρίσματα του ἀνθρώπου, τις ἀρθρώσεις και τοὺς μυελούς· και ἔχει τὴ δύναμη να ἐρευνᾶ και να κρίνει και τις πλεον ἀφανεῖς και κρυφές σκέψεις και ἐννοιες τῆς καρδιάς» (Εβρ. δ 12)· και ἀπὸ τὴν ἄλλη θα ἐπαναληφθεῖ κατὰ τὴν ἐσχάτη ἡμέρα ἀπὸ τὸ στόμα του Σωτήρα και τότε Κριτὴ που ἀθετήθηκε (Stier).

(5) «Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς σωτηρίας και ὄχι κρίσης, τὴν ἡμέρα τῆς κρίσης θα φέρει σε εσάς τὴν τιμωρία τῆς ἀνυπακοῆς» (Κ).

12,49 ὅτι(1) ἐγὼ(2) ἐξ ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα(3), ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτὸς μοι ἐντολὴν ἔδωκε(4) τί εἴπω καὶ τί λαλήσω(5)·

49 Γιατί, ἐγὼ δε δίδαξα ἀπὸ μόνος μου, ἀλλὰ ὁ Πατέρας που μ' ἔστειλε, ἐκεῖνος μου ὅρισε τι να πω και τι να κηρύξω.

(1) Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία για τὴν ὁποία ὁ λόγος θα κρίνει τὸν ἀπίστο· διότι εἶναι ὁ λόγος του Πατέρα (b). «Μεταφέρει τὸ λόγο στὸν προσκυνούμενο ἀναντίρρητα και ὀλοφάνερα, ἐννοῶ βεβαίως τὸν Θεὸ και Πατέρα», «και τοὺς καλεῖ κατὰ κάποιον τρόπο να θυμούνται... ὅτι ἀν δεν θελήσουν να πειστοῦν στα λόγια του, θα υποστοῦν ὁπωσδήποτε ἀναπόφευκτη τιμωρία και θα υπομείνουν ὅσα εἶπε ὁ Θεός» (Κ).

(2) Τὸ ἐγὼ μπαίνει μπροστὰ με ἐμφαση, σε συνδυασμὸ μάλιστα με τὸ ἐξ ἑμαυτοῦ ἀντιτίθεται ἐντονα στο «ὁ Πατέρας» στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται τὰ λόγια που εἶπε ὁ Ἰησοῦς (ο).

(3) Δες ζ 17. Ὅπως στο ε 30 εἶπε, ὅτι «δεν μπορῶ ἐγὼ ἀπὸ μόνος μου να κάνω τίποτα» ἐτσι και τώρα διακηρύττει για τὰ λόγια του, ὅτι εἶναι λόγια του Πατέρα του (β). «Ὅταν λέει λοιπὸν «ἀπὸ τὸν εαυτό μου δεν μίλησα», και πάλι «ὅπως μου ἔχει πει ὁ Πατέρας, ἐτσι μιλῶ»· και «ὁ λόγος που ἀκούτε, δεν εἶναι δικός μου ἀλλὰ αὐτοῦ που με ἔστειλε»· και ἀλλοῦ «ὅπως με διέταξε ὁ Πατέρας, ἐτσι κάνω», χρησιμοποιεῖ αὐτὲς τις ἐκφράσεις ὄχι ἐπειδὴ δεν εἶναι αὐτεξούσιος και ἐλεύθερος οὔτε ἐπειδὴ θέλει να ἐπωφεληθεῖ τὸ υποχωρητικὸ των ἐκφράσεων, ἀλλὰ για να δηλώσει ὅτι ἡ θέλησή του εἶναι ἐνωμένη ἀπολύτως με τὴ θέληση του Πατέρα» (Β). «Δεν λέει αὐτὸ ἀφαιρώντας τὴν ἐξουσία του, ἀλλὰ ἀναιρεῖ τὴ γνώμη ὅτι εἶναι ξένος και ἀντίθετος με τὸν Πατέρα. Παντοῦ παρουσιάζει τὸν εαυτό του ἐνωμένο με αὐτόν που τὸν γέννησε και ὅτι δεν ὑπάρχει τίποτα ἀνάμεσά τους» (Χ).

(4) Μποροῦμε να τὸ πάρουμε ὅτι ἀναφέρεται στὴν προαιώνια ὑπαρξη του Λόγου. «Ὁ μονογενὴς Υἱὸς εἶναι ὁ Λόγος και ἡ Σοφία του Πατέρα και σε αὐτόν ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἐντολές του Πατέρα. Διότι δεν ὑπῆρξε ποτὲ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖο ὁ Υἱὸς δεν γνῶριζε τὴν ἐντολὴ του Πατέρα

έτσι ώστε να αποκτήσει σε κάποιο χρόνο ό,τι δεν είχε πριν. Διότι ό,τι έλαβε από τον Πατέρα, έλαβε αυτό κατά τη γέννησή του από τον Πατέρα» (Αυ).

«Επειδή λοιπόν ο Χριστός είναι ο ζωντανός και ενυπόστατος Λόγος του Θεού και Πατέρα, αναγκαστικά διερμηνεύει αυτά που είναι μέσα στον Πατέρα, και το ότι βγάζει στο φως αυτό που φαίνεται να είναι σύμφωνο με το θέλημα αυτού που τον γέννησε, λέει ότι το έχει πάρει σαν δύναμη εντολής. Θα μπορούσε όμως κάποιος να δει ότι και σε εμάς τους ίδιους αυτό το πράγμα είναι αληθινό και δεν συμβαίνει αλλιώς. Διότι ο προφορικός λόγος, που διατυπώνεται προς τα έξω με την έναρθηρη φωνή με σύνθεση λέξεων και λόγων, αποκαλύπτει όσα είναι μέσα στη διάνοιά μας, σαν κατά κάποιο τρόπο να τον διατάζει αυτή... διότι με το που κατάλαβε κάτι ο νους, το παρέδωσε στη φωνή· η φωνή λοιπόν βγαίνοντας έξω διερμηνεύει αυτά που είναι στο βάθος, αυτά που είναι στο νου, χωρίς να αλλάζει τίποτα από αυτά που έχει διαταχτεί. Τι το παράξενο λοιπόν... αν ο Υιός, όντας Λόγος του Θεού και Πατέρα, όχι όπως ο δικός μας λόγος (διότι τα σχετικά με το Θεό είναι ανώτερα από κάθε παράδειγμα) διερμηνεύει το θέλημα αυτού που τον γέννησε;» (Κ).

Πιο σύμφωνο όμως με τα συμφραζόμενα είναι να αναφέρουμε αυτά στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου. «Διότι τι είπε ο Θεός μέσω του Μωϋσή για το Χριστό; «Θα αναδείξω προφήτη σε αυτούς... και θα δώσω το λόγο μου στο στόμα του και θα πει σε αυτούς ό,τι τον διατάξω»... Επομένως, ο Κύριός μας Ιησούς... με αυτά που λέει, ότι έχει πάρει εντολή από αυτόν και ότι δεν μιλά από μόνος του, παρουσιάζει με σαφήνεια τον εαυτό του ότι είναι ο προφήτης, αυτός τον οποίο ο νόμος προανήγγειλε και τον οποίο η φωνή του Θεού και Πατέρα προκήρυξε πριν από πολλά χρόνια στο παρελθόν» (Κ).

«Επειδή λοιπόν ονομάστηκε προφήτης σύμφωνα με την δική μας εξομοίωση, αφού πήρε πάνω του την ονομασία του δούλου και τη μορφή της ομοιότητας με εμάς, αναγκαστικά ο νόμος τού έχει αποδώσει και όσα πρέπει στον προφήτη, δηλαδή το να πληροφορείται κάτι από τον Πατέρα, και το να έχει πάρει εντολή τι να πει και τι να εκφράσει» (Κ).

Η ίδια ιδέα είναι και στα Ιω. ε 19,20,30, ζ 16, η 16,28,55 (F). Η εντολή για την οποία μιλά εδώ ο Ιησούς δεν είναι εντολή που μία και μοναδική φορά πήρε ο Υιός όταν επρόκειτο να σαρκωθεί. Η ιδέα αυτή δεν συμβιβάζεται με τα γ 34,ε 19-20,30, η 16. Ο Ιησούς παίρνει για κάθε περίπτωση την εντολή, την οποία πρέπει να εκτελέσει· ακούει πριν μιλήσει και ακούει διότι ακροάται (g). Ο Χριστός ως υιός του ανθρώπου δεν λέει ανθρώπινα κατασκευάσματα και επινοήσεις· ως υιός του Θεού πάλι δεν ενεργούσε ξεχωριστά και σε διάσταση με τον Πατέρα· ως μεσίτης τέλος ήλθε εκούσια στον κόσμο, αλλά όχι και αυθαίρετα και από δική του σκέψη, αλλά στάλθηκε από τον Πατέρα στον κόσμο.

(5) Τα δύο ρήματα ή έχουν την ίδια σημασία και η χρήση και των δύο είναι ζήτημα ύφους (β) ή το πρώτο αναφέρεται στην ουσία και το περιεχόμενο των λόγων, ενώ το δεύτερο στη μορφή τους (g). Ο Κύριός μας ως άνθρωπος προτού μας διδάξει, έμαθε από όσα έπαθε την υπακοή, παρόλο που ήταν Υιός του Θεού. Ο Θεός και Κύριος διέταξε τον πρώτο Αδάμ και εκείνος με την ανυπακοή παρασύρθηκε στον όλεθρο. Έδωσε εντολή όμως και στον δεύτερο Αδάμ, τον Κύριο από τον ουρανό, και αυτός με την υπακοή του μας έσωσε.

12,50 και οίδα(1) ότι η εντολή αυτού ζωή αιώνιός έστιν(2). Ά ούν λαλώ εγώ, καθώς εϊρηκέ μοι ό πατήρ, οϋτω λαλώ(3).

50 Και ξέρω πως ό,τι ορίζει εκείνος, οδηγεί στην αιώνια ζωή. Αυτά, λοιπόν, που κηρύττω εγώ, τα κηρύττω έτσι όπως μου τα έχει πει ο Πατέρας».

(1) Δες ε 32,η 55. Τρόπος σοβαρής βεβαίωσης που χρησιμοποιείται από τον Κύριο σε κάθε περίπτωση, κατά την οποία μιλά για τη μαρτυρία ή την εντολή του Θεού ή για τον ίδιο το Θεό (β).

(2) «Επειδή προξενεί ζωή αιώνια και οδηγεί στη ζωή την αιώνια» (Z). Διότι η αιώνια ζωή στηρίζεται στην πειραματική γνώση του Πατέρα και του Υιού σύμφωνα με το Ιω. ιζ 3 (b). Δες και στ 68, όπου ο Πέτρος ομολογεί στον Ιησού: «έχεις λόγια αιώνιας ζωής». Και σύμφωνα με τους Συνοπτικούς (Μάρκ. ι 17-18) οι θείες εντολές τηρούμενες είναι αιώνια ζωή (β). Δεν είναι απλώς η εντολή μέσο για αιώνια σωτηρία, αλλά εμπρικλείει το σπέρμα και την αρχή της αιώνιας ζωής, και όταν κάποιος δεχτεί αυτήν με την πίστη στην ψυχή του, φέρνει σε αυτόν ως αποτέλεσμα την αιώνια ζωή (ο). Αυτός που περιφρονεί τα λόγια του Χριστού, περιφρονεί την αιώνια ζωή (b). «Είναι αναπολόγητοι λοιπόν όσοι δεν δέχονται αυτά που διατάχτηκα να πω, δηλαδή τα λόγια μου, τη διδασκαλία μου· και επιβουλεύονται τον ίδιο τον εαυτό τους διότι δεν δέχονται την αιώνια ζωή» (Z).

(3) Αυτό είναι το μυστικό της απόλυτης αξίας των λόγων του Ιησού· δες η 28 και ιδ 31 (β). Διότι «τι άλλο σημαίνουν τα λόγια αυτά παρά ότι λέω την αλήθεια;» (Αυ). Και τα λόγια αυτά εφαρμόζονται ολοφάνερα στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου. Ο Αυγουστίνος εφαρμόζοντας αυτά στη θεία φύση του Λόγου παρατηρεί: «Άς μην πάρουμε το «όπως μου είπε» σαν ο Πατέρας να χρησιμοποιούσε λόγια μιλώντας προς τον Μονογενή ή σαν ο Λόγος του Θεού να χρειαζόταν λόγους από το Θεό. Ο Πατέρας

μίλησε στον Υιό με τον ίδιο τρόπο που έδωσε και ζωή στον Υιό· όχι διότι ο Υιός δεν γνώριζε αυτό ή δεν είχε εκείνο, αλλά διότι ήταν ο Υιός». «Λέγοντας αυτό, δεν αναιρούσε την εξουσία του, αλλά δείχνει, ότι ο Υιός δεν έχει τίποτα ξένο με τον Πατέρα· σαν να έλεγε· δεν λέω τίποτα αντίθετο με τον Πατέρα, ούτε σαν να είναι δικό μου μόνο, αλλά κοινό» (αμ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Ιω. 13,1 **Πρό δε τῆς ἐορτῆς τοῦ πάσχα(1) εἰδῶς(2) ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα(3) ἵνα μεταβῆ(4) ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα(5), ἀγαπήσας(6) τοὺς ἰδίους(7) τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ(8), εἰς τέλος(9) ἠγάπησεν(10) αὐτούς.**

1 Πριν από τη γιορτή του Πάσχα, ξέροντας ο Ιησούς πως ήρθε η καθορισμένη γι' αυτόν ώρα να φύγει από τούτο τον κόσμο, και να πάει στον Πατέρα, έδειξε την αγάπη του ως το τέλος σ' αυτούς που, μέσα σ' αυτόν τον κόσμο τού ανήκαν και τους αγαπούσε.

(1) Το Πάσχα σήμαινε συνήθως το πασχαλινό δείπνο που γινόταν το απόγευμα της 14 προς την 15 του μηνός Νισάν (Εξοδ. ιβ·Λευιτ κγ 5, Αριθμ. κη 16). Ο Ιωάννης δέχεται τον όρο γιορτή του Πάσχα ευρύτερα, περιλαμβάνοντας με αυτόν και ολόκληρη την ημέρα της 14 Νισάν, κατά την οποία εξαφανιζόταν από τους Ισραηλίτες από τα σπίτια τους κάθε ένζυμος άρτος και για αυτό συνυπολογιζόταν και αυτή στις ημέρες που ανήκαν στην γιορτή (Δες Λευϊτ. κγ 5-11), όπου η 15 Νισάν ονομάζεται «επαύριον του Πάσχα».

Η χρήση των αζύμων όμως άρχιζε το απόγευμα της 14 προς την 15 Νισάν και διαρκούσε για επτά ημέρες, δηλαδή μέχρι τις 21. Εάν λοιπόν συμπεριλάβουμε και ολόκληρη την ημέρα της 14ης στη φράση «της εορτής του Πάσχα», τότε η όλη φράση «προ της εορτής του Πάσχα» μας τοποθετεί το αργότερο στο απόγευμα της 13 προς την 14. Και αυτό αποτελεί την ορθότερη εκδοχή.

Υποστηρίχτηκε όμως και από πολλούς ερμηνευτές, ότι εορτή εδώ εννοεί ο Ιωάννης την έναρξη του Πάσχα με το πασχάλιο δείπνο, κατά την οποία τρωγόταν ο πασχάλιος αμνός και άρχιζε η χρήση των αζύμων. Οπότε η φράση «προ της εορτής του Πάσχα» μας τοποθετεί στο απόγευμα της 14, λίγες στιγμές πριν την έναρξη του πασχάλιου δείπνου (g).

Η τελευταία αυτή εκδοχή δεν συμβιβάζεται με πολλά γεγονότα τόσο της Ιωάννειας, όσο και της Συνοπτικής αφήγησης, τα οποία παρουσιάζουν την ημέρα της Σταύρωσης ως ημέρα εργάσιμη.

(2) Ο λόγος για τον οποίο εκδήλωσε σε αυτούς τόσο θερμά την αγάπη του ήταν διότι έβλεπε να έρχεται το τέλος του. Η πρόβλεψη επικείμενου χωρισμού κάνει τη στοργή θερμότερη και ζωηρότερη στις εκδηλώσεις της. Η μετοχή λοιπόν είναι αιτιολογική μάλλον παρά χρονική.

«Προγνώριζε το πάθος, για αυτό πρέπει να πούμε ότι θεληματικά υπέμεινε τον τόσο υβριστικό θάνατο» (αμ).

«Δεν γνώρισε τότε... προ πολλού γνώριζε» (X), «και πριν από όλους τους αιώνες» ως Θεός, «την ώρα του θανάτου του» (Θφ).

(3) Αυτή η φράση που τόσο συχνά χρησιμοποιείται καθορίζεται εδώ ως η ώρα της αναχώρησης του Κυρίου από τον κόσμο αυτόν. Πρέπει λοιπόν να θεωρείται ως ευφημισμός που δηλώνει το θάνατό του. Δες ζ 30,η 20,ιβ 27,ιζ 1(ο). Τα αλεξανδρινά χειρόγραφα αντί για το ελύληθεν η ώρα γράφουν ήλθεν η ώρα.

(4) «Με μεγαλοφροσύνη ο ευαγγελιστής ονομάζει τον θάνατό του μετάβαση» (X).

Το μεταβαίνω δηλώνει την μετακίνηση από μία θέση σε άλλη, σαν από ένα σπίτι σε άλλο, από ένα δωμάτιο σε άλλο. Ο Κύριος δεν επρόκειτο να αναχωρήσει στον ουρανό, σαν σε τόπο όπου δεν υπήρξε ποτέ πριν, αλλά η αναχώρησή του ήταν μετάβαση από μία θέση σε άλλη του σύμπαντος, το οποίο ο παντοδύναμος λόγος του έφερε στην ύπαρξη και το οποίο ως Θεός πανταχού παρών γέμιζε πάντοτε με την παρουσία του (ο).

(5) «Αφού πέθανε και αναστήθηκε, μετέβη από τη γη στον ουρανό» (Z) και ως θεάνθρωπος ήδη επανήλθε στον αρχικό του ένδοξο θρόνο της θεότητας (ο). Η ανάληψη του Κυρίου λέγεται και στα ιδ 12,28,ιστ 10,28 έλευση προς τον Πατέρα (β).

(6) Αναφέρεται στο χρόνο από την κλήση των μαθητών μέχρι τη στιγμή εκείνη. «Αγάπησε τους μαθητές μέχρι τον τότε καιρό» (Z). Η κατά το παρελθόν αγάπη αυτή τίθεται ως λόγος για την εμμονή εκείνη στην αγάπη, την οποία η ανείπωτη αγωνία της Γεθησημανή και ο σταυρός δεν μπόρεσαν να μειώσουν (ο).

(7) «Δικούς του λέει τους μαθητές επειδή ήταν δικοί του λόγω της υπακοής τους» (Z): «όσον αφορά την οικειότητα με αυτούς· επειδή και άλλους λέει δικούς του όσον αφορά τη δημιουργία, όπως όταν

λέει· οι δικοί του δεν τον δέχτηκαν» (X).

«Διότι δικά του, του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, είναι τα πάντα που έγιναν από αυτόν, τα λογικά και νοερά κτίσματα, οι δυνάμεις οι ουράνιες και οι θρόνοι και οι κυριότητες (=αγγελικά τάγματα) και αν υπάρχει κάτι άλλο ομογενές με αυτά, όσον αφορά στο λόγο της δημιουργίας· δικά του πάλι είναι και τα πάνω στη γη λογικά όντα, εφόσον είναι δεσπότης όλων αυτών, έστω και αν κάποιος δεν τον προσκυνούν ως δημιουργό» (K).

Το ίδιους αναφέρεται κυρίως στους δώδεκα μαθητές του. Αλλά αληθεύει και για όλους τους πιστούς, διότι οι 12 αυτοί έγιναν πατριάρχες και αντιπρόσωποι όλων των φυλών του νέου Ισραήλ της χάριτος. Ο Κύριος έχει στον κόσμο λαό δικό του. Δικό του διότι τού τον έδωσε ο Πατέρας, δικό του διότι αυτός ο ίδιος ο Κύριος εξαγόρασε αυτόν με το αίμα του και έκανε αυτόν κληρονομιά δική του. Δικό του τέλος διότι και ο λαός αυτός αφιερώνει τον εαυτό του στο Χριστό, τον οποίο αναγνωρίζει και λατρεύει ως Κύριό του.

(8) Ή «επειδή ήταν δικοί του και αυτοί που πέθαναν, οι γύρω από τον Αβραάμ και Ισαάκ και Ιακώβ και όσοι ήταν σαν εκείνους, αλλά εκείνοι τότε δεν βρίσκονταν στον κόσμο» (X).

Ή, πιο σωστά, αντιτίθεται επίτηδες με το προηγούμενο «προς τον πατέρα», κοντά στον οποίο το παν είναι σε ειρήνη και ασφάλεια, ενώ στον κόσμο το παν είναι σε αγώνα και κίνδυνο (g).

(9) Ή, για τελευταία φορά εκδήλωσε σε αυτούς με μοναδικό σημάδι, το πλύσιμο των ποδιών, την αγάπη του (G). Ή, «το «εις τέλος» δηλώνει το πάρα πολύ» (Z). «Έδειξε τελειότητα την αγάπη» (K). Για αυτήν την έννοια τους «εις τέλος» δες και Ιησού Ναυή ι 20 («έως εις τέλος»=ολοκληρωτική) Α΄ Παραλ. κη 9, Β΄ Παραλ. ιβ 12, σε πολλά μέρη στους Ψαλμούς, Β΄ Μακ. η 29). Η φράση λοιπόν σημαίνει την εκδήλωση της αγάπης μέχρι την τέλεια έκχυσή της, μέχρι εξάντλησής της με κάποια έννοια (g).

Ο Χριστός τρέφει στοργική αγάπη για τους δικούς του μαθητές, οι οποίοι βρίσκονται ήδη στον κόσμο. Αν και αυτοί παραμένουν στον κόσμο αυτόν, ο οποίος είναι κόσμος αμαρτίας και διαφθοράς, σκότους και απομάκρυνσης, αυτός τους αγαπά. Πηγαίνει τώρα στους δικούς του, οι οποίοι ζουν στον ουρανό, δηλαδή στα πνεύματα των δικαίων, που έχουν τελειωθεί στον ουρανό. Αλλά ενδιαφέρεται για τους δικούς του στη γη, διότι αυτοί έχουν κατεξοχήν ανάγκη της φροντίδας και προστασίας του. Το ασθενές και αδύνατο παιδί συγκεντρώνει ιδιαίτερες τις φροντίδες και περιποιήσεις των γονέων του. Ήταν δείγμα εξαιρετικό της αγάπης του στους δικούς του στον κόσμο, ότι κατά τις κρίσιμες αυτές ημέρες της αναχώρησής του από τον κόσμο, για τις οποίες «η ψυχή του ταραχτήκε» συχνά, δεν λησμονεί αυτούς. Λησμονεί σε αυτές την θυελλώδη θάλασσα του μαρτυρίου, τα απειλητικά κύματα της οποίας πρόκειται σε λίγο να αντιμετωπίσει, για να παρηγορήσει τους δικούς του μαθητές. Λησμονεί τον πόνο του για να μετριάσει τον δικό τους πόνο. Και πριν ακόμη χύσει από τον Σταυρό το αίμα του, λούζει αυτούς και την όλη εκκλησία του με το Πάσχα της τίμιας σάρκας του και του αχράντου αιματός του, το οποίο παραδίνει σε αυτήν με το μυστήριο της θείας ευχαριστίας ως πηγή αιώνιας και ανεξάντλητής ζωής.

(10) Αναφέρεται κυρίως στην έμπρακτη εκδήλωση της αγάπης. Στην απτή αυτή εκδήλωση της αγάπης αναφέρεται και ο χρονικός προσδιορισμός «πριν τη γιορτή του πάσχα».

«Επειδή δηλαδή επρόκειτο τώρα να πεθάνει και να τους αφήσει, αυξάνει σε ένταση την αγάπη για να έχουν να τον θυμούνται πολύ περισσότερο. Και σημάδι αύξησης της αγάπης ήταν το να πλύνει τα πόδια τους· διότι αυτός που αγαπά κάποιον θερμά δεν αρνείται σε αυτόν ούτε την έσχατη υπηρεσία» (Z).

«Για ποιο λόγο τέλος πάντων δεν το έκανε αυτό από την αρχή; Τα σπουδαιότερα τα κάνει αργότερα, ώστε να μεγαλώσει την εξοικείωση και να βάλει μέσα τους από πριν πολλή παρηγοριά για τα κακά που επρόκειτο να ακολουθήσουν» (X).

13,2 καὶ δείπνου(1) γενομένου(2), τοῦ διαβόλου ἤδη(3) βεβληκότος(4) εἰς τὴν καρδίαν(5) Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου ἵνα αὐτὸν παραδῶ(6),

2Βρίσκονταν στο δείπνο, κι ο διάβολος είχε βάλει κιάλας στην καρδιά του Ιούδα του Ισκαριώτη, γιου του Σίμωνα, τη σκέψη να παραδώσει τον Ιησού στους εχθρούς του.

(1) Χωρίς άρθρο. Δεν πρόκειται λοιπόν για το πασχάλιο δείπνο, οπότε θα έμπαινε και το άρθρο αλλά για συνηθισμένο δείπνο.

(2) «Δεν πρέπει με αυτό να εννοήσουμε, ότι το δείπνο ήδη τελείωσε... αλλά ότι ήταν ήδη έτοιμο και πάνω στο τραπέζι για χρήση αυτών που θα κάθονταν» (Au). Το πλύσιμο των ποδιών λοιπόν έγινε κατά την αρχή του δείπνου (b). Υπάρχει και η γραφή γινομένου=κατά τη διάρκεια του δείπνου.

(3) Σύμφωνα με τους συνοπτικούς (Ματθ. σστ 14, Μάρκ. ιδ 10, Λουκ. κβ 3-6) ο Ιούδας είχε συμφωνήσει με τους αρχιερείς την προδοσία σε προηγούμενη ημέρα της ίδιας εβδομάδας (β).

(4) Δες και Λουκ. κβ 3.

«Εάν κάποιος ρωτήσει τι έβαλε ο Σατανάς στην καρδιά του Ιούδα, αυτό αναμφίβολα ήταν το να παραδώσει αυτόν. Αυτό έγινε με πνευματική υποβολή· και μπήκε όχι από το αυτί, αλλά με τις σκέψεις· όχι λοιπόν μέσα από δρόμο σωματικό, αλλά πνευματικό» (Αυ).

Από ποιο δρόμο ο σατανάς εισχωρεί στις καρδιές των ανθρώπων και με ποιες μεθόδους εξακοντίζει τις υποβολές του και αναμινγνύει αυτές χωρίς να το καταλαβαίνουμε, με τις δικές μας σκέψεις, οι οποίες αυτομάτως γεννιούνται στις καρδιές μας, δεν μπορούμε να πούμε. Υπάρχουν όμως μερικές αμαρτίες τόσο μεγάλες, για τις οποίες παρέχονται από τον κόσμο και την σάρκα και γενικά το εξωτερικό αισθητό περιβάλλον τόσο ασθενείς πειρασμοί, ώστε είναι πλέον σαφές για αυτές, ότι ο σατανάς έβαλε το σπέρμα τους στις καρδιές, που ήταν διατεθειμένες να χρησιμεύσουν ως φωλιές κατάλληλες να γονιμοποιήσουν αυτό.

Έτσι και ο Ιούδας καμία αφορμή δεν είχε πάρει από τον Διδάσκαλο για να προδώσει αυτόν, και μάλιστα αντί ενός τόσο ευτελούς τιμήματος. Η πράξη όμως, στην οποία προέβη, ήταν τόσο εχθρική κατά του Θεού, ώστε μόνος ο σατανάς μπορούσε να σφυρηλατήσει αυτήν στην προσπάθειά του να εξαφανίσει το βασίλειο του Λυτρωτή, αλλά αντί για αυτό βρήκε αυτός τον δικό του όλεθρο και εξαφάνιση.

(5) Ο σκοπός του Ιούδα ήταν ακόμη κρυμμένος (b).

(6) Μαρτυρημένη και η γραφή «εις την καρδιάν ίνα παραδοί αυτόν Ιούδας Σίμωνος Ισκαριώτης» που εκφράζει το ίδιο νόημα. Γιατί αναφέρει αυτό εδώ ο ευαγγελιστής;

Ή, «το είπε αυτό ο ευαγγελιστής γεμάτος από έκπληξη, για να δείξει, ότι αυτόν που είχε ήδη πάρει την απόφαση να τον προδώσει, αυτόν έπλυνε» (X), «γεμάτος από έκπληξη για την υπερβολική ανεξικακία του Σωτήρα» (Z), «για να δείχτει η απανθρωπιά του Ιούδα, ότι ούτε η συμμετοχή στο ίδιο τραπέζι δεν τον έκανε να ντραπεί» (Θφ)· παρουσιάζει έτσι αντίθεση μεταξύ του έργου του Κυρίου, που εκδηλώνει την τελειότητα αγάπης του, και του έργου του σατανά που ωθεί σε τέτοια μισητή και ολέθρια πράξη (ο).

Ή, για να δικαιολογήσει τους διάφορους υπαινιγμούς, τους οποίους ο Κύριος έκανε παρόντος του προδότου κατά τη διάρκεια της ακόλουθης σκηνής. Δες στ. 10,18,21,26,27 (g). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

Ιω. 13,3 είδως(1) ό Ιησοϋς ότι πάντα δέδωκεν αύτῶ ό πατήρ εις τας χείρας(2), και ότι από Θεού έξήλθε(3) και προς τόν Θεόν ύπάγει(4),

3Ο Ιησοϋς ήξερε ότι ο Πατέρας τού είχε δώσει απεριόριστη εξουσία, κι ότι από τον Πατέρα ήρθε και στον Πατέρα επιστρέφει.

(1) «Παρόλο δηλαδή, λέει, που δεν αγνοούσε...» (K). Η συνείδηση της δόξας του και η δουλική υπηρεσία του πλουσίματος των ποδιών θαυμάσια συμπίπτουν (b). Η μετοχή είναι μάλλον εναντιωματική. Μπορούμε όμως να την πάρουμε και ως αιτιολογική: Λόγω του μεγαλείου αυτού ο Ιησούς ταπεινώνεται. Αισθανόμενος τον εαυτό του ως τον μέγιστο, καταλαβαίνει ότι σε αυτόν απομένει να δώσει το υπόδειγμα του πραγματικού μεγαλείου ταπεινούμενος στον ρόλο του πλέον μικρού (g).

(2) Δες γ 35. «όπως αρμόζει σε άνθρωπο είπε το «όλα τα έδωσε»» (Z), φανερώνοντας «την δόξα και εξουσία και την κυριαρχία στα πάντα που υπήρχε μέσα σε αυτόν» (K), τα οποία και ως άνθρωπος πήρε σύμφωνα με τα Ματθ. κη 18 και Φιλίπ. β 9.

«Επομένως αυτά που δεν ήταν πριν στα χέρια του Ιησού, δόθηκαν από τον Πατέρα στα χέρια του· και όχι κάποια μεν, ενώ κάποια όχι, αλλά όλα. Αυτό ακριβώς βλέποντάς το ο Δαβίδ κατά τρόπο πνευματικό, λέει το... Κάθισε στα δεξιά μου, έως ότου βάλω τους εχθρούς σου υποπόδιο των ποδιών σου. Διότι και οι εχθροί του Ιησού ήταν μέρος των πάντων, τους οποίους γνώριζε ο Ιησούς με την πρόγνωση του, ότι θα του δοθούν από τον Πατέρα» (Ω).

Το ίδιο «παρουσιάζοντάς το σαφέστερα ο Απόστολος λέει «όταν λοιπόν πει ότι όλα υποτάχτηκαν, είναι φανερό ότι εννοεί εκτός από αυτόν που τα υπέταξε σε αυτόν τα πάντα» (Ω).

Υπάρχει και η γραφή Έδωκεν αντί δέδωκεν. Η εξομάλυνση και διαιτησία όλων των μεταξύ Θεού και ανθρώπων διαφορών ανατέθηκε στα χέρια του. Και η διακυβέρνηση της βασιλείας του Θεού μεταξύ των ανθρώπων εμπιστεύθηκε σε αυτόν. Έτσι ώστε όλες οι ενέργειες και πράξεις, και οι κυβερνητικές και οι δικαστικές περνούν όλες από τα χέρια του, διότι αυτός είναι «ο κληρονόμος όλων».

(3) «Δηλαδή γεννήθηκε από την ουσία του Θεού και Πατέρα» (K), «ως υιός Θεού και Θεός» (Z).

Δηλώνεται η θεία καταγωγή του και προέλευση.

(4) «Δηλαδή πάλι ανεβαίνει στους ουρανούς, για να κάθεται, εννοείται, στον ίδιο θρόνο μαζί με αυτόν που τον γέννησε» (K). Η επανάληψη της λέξης γίνεται με έμφαση.

«Εδώ και θαυμάζοντας λέει ότι ο τόσο μέγας και τόσο ανώτερος, εκείνος που ήλθε από τον Θεό και μεταβαίνει προς αυτόν, ο κυρίαρχος των πάντων, έπραξε αυτό, και ούτε παρόλ' αυτά θεώρησε

ανάξιο να κάνει μία τέτοια πράξη» (X).

«Αν και ήξερε για τον εαυτό του ότι είναι παντοκράτορας και υιός Θεού και έχει τόσο μεγάλη εξουσία και τόσο σπουδαία αξία, όμως συγκατέβη σε άκρα ταπείνωση, φανερώνοντας από τη μία την αγάπη στους μαθητές και διδάσκοντάς τους ταυτόχρονα από την άλλη να ταπεινοφρονούν» (Z).

Όπως ήλθε από τον Θεό για να είναι αντιπρόσωπός του στη γη, έτσι μετέβη πάλι στον ουρανό για να είναι εκεί αντιπρόσωπος δικός μας. Και αποτελεί μέγιστη ενίσχυση για μας να σκεφτόμαστε με ποιες τιμές και με ποια δόξα έγινε δεκτός εκεί. «Έφθασε μέχρι τον παλαιό των ημερών και οδηγήθηκε μπροστά σε αυτόν» (Δανιήλ ζ 13). Και λέχθηκε σε αυτόν από τον παλαιό των ημερών: «Κάθισε στα δεξιά μου» (Ψαλμ. ρθ 1).

Ιω. 13,4 **εγείρεται(1) έκ του δείπνου(2) και τίθησι τὰ ἱμάτια(3), καὶ λαβὼν λέντιον(4) διέζωσεν(5) ἑαυτόν.**

4Σηκώνεται, λοιπόν, από το τραπέζι που δειπνούσαν, βγάζει το ἱμάτιό του, παίρνει μια πετσέτα και τη ζώνεται·

(1) «Όχι δηλαδή πριν κάτσουν, αλλά αφού έγειραν όλοι, τότε σηκώθηκε και ζώστηκε ποδιά» (αμ). Πιθανότατα το πλύσιμο των ποδιών έγινε με αφορμή την έριδα των μαθητών για πρωτεία στο Λουκ. κβ 23-27 (g,ο,β). Και διδάσκει «αυτούς την μητέρα των αγαθών, την ταπεινοφροσύνη» (X) και «τόσο πολύ δίνει την εντύπωση ότι μειονεκτεί σε σχέση με τους άλλους όσον αφορά τη δόξα, ώστε να πρέπει να κατατάσσεται στην τάξη του δούλου, και δεν αισθάνεται φρίκη να εκπληρώνει ούτε αυτήν την υπηρεσία που αρμόζει σε υπηρέτη, με το να πλένει τα πόδια των αδελφών και να ζώνεται με πετσέτα για την ανάγκη. Διότι δεσ με προσοχή πόσο δουλικό είναι αυτό το πράγμα, εννοώ βεβαίως σε σχέση με τις κοσμικές συνήθειες και τις έξω ασχολίες» (Κ).

(2) Αυτό δεν συνυπονοεί αναγκαία ότι είχε αρχίσει το φαγητό, αλλά μόνο ότι οι συμμετέχοντες είχαν πάρει τις θέσεις τους στο τραπέζι (ο). «Διότι δεν σηκώθηκε πριν κάτσουν οι μαθητές, αλλά αφού ξάπλωσαν όλοι» (X), «μόνος αυτός ενώ εκείνοι ξεκουράζονταν» (Θφ).

Πάντως υποδηλώνει ότι το πλύσιμο αυτό των ποδιών δεν ήταν το συνηθισμένο που γινόταν πριν το δείπνο, και δεν πρέπει για αυτό να θεωρηθεί σαν ο προπαρασκευαστικός για το δείπνο καθαρισμός των ποδιών. Δες Λουκ. ζ 44, Γεν. ιη 4, ιθ 2, κδ 32, μγ 23, Κριτών ιθ 21, Α΄ Τιμοθ. ε 10 (β).

(3) «Όχι όλα, αλλά το εξωτερικό ένδυμα (πανωφόρι) ή και το μετά από αυτό, για να είναι πιο άνετος (ευκίνητος)» (Z). Διατήρησε τον χιτώνα, το ένδυμα του δούλου.

(4) Πανί που χρησιμοποιήθηκε και ως μάκτρο (πετσέτα) και ως ποδιά (ο). Ζώστηκε με αυτό διότι επρόκειτο αφενός μεν να ρίχνει νερό στα πόδια, αφετέρου δε να μεταφέρει βαστάζοντας με τα δύο χέρια τον νιπτήρα. Η λέξη συναντιέται μόνο εδώ και στον επόμενο στίχο. «Ζώστηκε ποδιά... έτσι ώστε... μετά το πλύσιμο, με πιο κατάλληλο ύφασμα να σκουπίσει τα πόδια των μαθητών» (Ω).

(5) Εγείρεται... τίθησι τα ἱμάτια... διέζωσε... Κάθε χαρακτηριστικό της ακόλουθης εικόνας προδίδει τις αναμνήσεις του αυτόπτη· ο Ιωάννης περιγράφει την σκηνή αυτή σαν να την είχε μπροστά στα μάτια του την ίδια στιγμή (g).

Ιω. 13,5 **εἶτα βάλλει ὕδωρ(1) εἰς τὸν νιπτήρα(2), καὶ ἤρξατο νίπτειν(3) τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.**

5έπειτα βάζει νερό στη λεκάνη κι αρχίζει να πλένει τα πόδια των μαθητών και να τα σκουπίζει με την πετσέτα που είχε ζωστεί.

(1) Και τα χαρακτηριστικά αυτά προδίδουν τον αυτόπτη μάρτυρα.

«Πρόσεχε πώς όχι μόνο με το ότι έπλυνε τα πόδια τους, αλλά και με άλλο τρόπο δείχνει την ταπεινοφροσύνη... βγάζοντας τα ρούχα. Και δεν σταμάτησε μόνο σε αυτά, αλλά ζώστηκε και ποδιά... και ο ίδιος γέμισε τη λεκάνη και δεν πρόσταξε κάποιον άλλον να την γεμίσει, αλλά όλα αυτά τα κάνει ο ίδιος» (X), «έτσι ώστε και εμείς όταν διακονούμε (υπηρετούμε) όλα να τα κάνουμε εμείς οι ίδιοι με κάθε προθυμία, έχοντας στραμμένο το βλέμμα μας σε εκείνον, και να μην έχουμε έπαρση» (Z).

(2) Υπήρχε πρόχειρη στο δωμάτιο του δείπνου λεκάνη των ποδιών, μεταλλική ή ξύλινη, όπως και σε μας η λεκάνη των χεριών. Για αυτό μπαίνει με άρθρο (b)= η λεκάνη στο δωμάτιο. Η λέξη είναι από αυτές που λέγονται μοναδική φορά και δεν συναντιέται στην ελληνική γραμματεία στη Βιβλική ή την εθνική (β).

(3) Δεν λέγεται με ποια σειρά και ποιου πρώτα έπλυνε τα πόδια.

«Εμένα πάντως μου φαίνεται ότι πρώτου του προδότη έπλυνε τα πόδια» (X). Είναι όμως αβέβαιο αυτό. Ο Ωριγένης φρονεί, ότι τελευταίος κατά σειρά υπήρξε ο Πέτρος, ο Αυγουστίνος όμως το αντίθετο φρονεί, ότι το πλύσιμο των ποδιών άρχισε από τον Πέτρο ως κορυφαίο των αποστόλων (χ). Πάντως ο Κύριος έπλυνε και τα πόδια του Ιούδα. Της πραγματικής και αληθινής χήρας, της αφοσιωμένης στον Κύριο, καθορίζεται ως προσόν και το «αν έπλυνε πόδια αγίων» (Α΄ Τιμ. ε 10).

Αλλά ο Κύριος εδώ έπλυνε τα πόδια αμαρτωλού, του χειρότερου των αμαρτωλών, αυτού που σχεδίαζε να προδώσει εκείνον, ο οποίος τόσο στωργή και συγκατάβαση έδειχνε μέχρι την τελευταία στιγμή σε αυτόν τον αχάριστο.

Ιω. 13,6 **έρχεται οὖν(1) πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου(2) νίπτεις τοὺς πόδας(3);**

6Φτάνει λοιπὸν και στο Σίμωνα Πέτρο· αυτός του λέει: «Εσύ, Κύριε, θα μου πλύνεις τα πόδια;»

(1) Το φυσικότερο είναι να θεωρήσουμε, ότι άρχισε ο Κύριος να πλένει από άλλον μαθητή, «έπειτα ήλθε προς τον Πέτρο» (Ζ).

«Διότι είναι ευκολότερο να καταλάβουμε έτσι τα λόγια του ευαγγελίου, διότι αφού είπε (στο σ. 5) άρχισε να πλένει και να σκουπίζει με την ποδιά που ήταν ζωσμένος, τότε προσθέτει «έρχεται λοιπὸν προς τον Σίμωνα Πέτρο, σαν να είχε ήδη πλύνει τα πόδια κάποιων και μετά από αυτούς ήλθε τώρα στον Πέτρο» (Αυ). Παρόλ' αυτά μπορεί να συμβιβαστεί η φράση και με την εκδοχή, ότι από τον Πέτρο άρχισε= «Όταν λοιπὸν άρχισε να πλένει τα πόδια των μαθητῶν, ήλθε σε αυτόν, από τον οποίο άρχισε, δηλαδή στον Πέτρο» (Αυ).

Άρχισε να πλένει και έτσι (=οὖν) ήλθε στον Πέτρο. Πιθανότερη η πρώτη εκδοχή.

(2) Με πολλή έμφαση. «Πρόσεχε λοιπὸν και του Πέτρου τα λόγια πόση έμφαση έχουν» (Θφ). «Εσύ, ο υἱός του Θεού» (Ζ), εμένα του αμαρτωλού και ανάξιου «εμένα του δούλου, του αμαθή» (Θφ).

«Περιέβαλε μάλλον τον Δεσπότη με εξαιρετική τιμή και επέδειξε την ευλάβεια που άρμοζε σε δούλο και μαθητή... και αφού έλαβε συναίσθηση της δικής του αναξιοτήτας και κατεπλάγη από το αξίωμα αυτού που ερχόταν μπροστά του, φώναξε· Κύριε εσύ μου πλύνεις τα πόδια;» (Β).

(3) Προσφέροντας σε μένα υπηρεσία, η οποία ακόμη και μεταξύ των θνητῶν ανθρώπων ανατίθεται στους δούλους; (ο). «Δεν πλύνεις τα χέρια ούτε άλλο πιο έντιμο μέλος, αλλά τα πόδια, το τελευταίο όλων, αυτό που περισσότερο από όλα βρωμίζεται;» (Θφ).

«Το είπε αυτό με έκπληξη και πάρα πολλή ευλάβεια» (Ζ). Παρόλ' αυτά «ήταν μέγιστη θρασύτητα το να αντιλέγει ο δούλος στον Κύριό του, τα πλάσμα στο Θεό του» (Αυ). Σημείωσε, ότι ο Χριστός συγκαταβαίνει σε μας. Και οι συγκαταβάσεις του είναι τόσο μεγάλες ώστε, όταν σοβαρά τις μελετάμε προκαλούν σε μας εντύπωση, απορία και κατάπληξη.

Ιω. 13,7 **ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὁ ἐγὼ(1) ποιῶ(2), σὺ(1) οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα(3).**

7«Αυτό που κάνω εγώ», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «εσύ δεν το καταλαβαίνεις τώρα· θα το καταλάβεις όμως αργότερα».

(1) Ζωηρή αντίθεση που ανταποκρίνεται στην έννοια των «συ» και «μου» (που είπε ο Πέτρος) που προηγήθηκαν.

(2) «Αυτό που εγώ διδάσκω με αυτό το πράγμα» (Ζ), «την ωφέλεια της διδασκαλίας και πώς είναι ικανό να σας οδηγήσει σε κάθε ταπεινοφροσύνη» (Χ), την έννοια ή τη σημασία αυτού του οποίου εγώ πράττω (ο). Ο σιναιτικός γράφει: α εγώ ποιῶ.

(3) «Όταν δηλαδή θα το εξηγήσει πιο αναλυτικά» (Κ). «Διότι όχι σε πολλή ώρα [στους στίχους 13-17] θα πει για αυτό, ότι «Αν εγώ έπλυνα...» (Ζ).

Ή, λιγότερο πιθανή εκδοχή «Μετά από αυτά· τότε; Όταν στο δικό μου όνομα θα βγάλεις δαιμόνια, όταν θα με δεις να αναλαμβάνομαι στους ουρανοὺς, όταν από το Πνεύμα θα μάθεις ότι κάθομαι στα δεξιά, τότε θα καταλάβεις αυτό που τώρα γίνεται» (Χ). «Διότι τότε θα μάθεις ποιος όντας, τι έργο έκανα και γιατί;» (Ζ).

Ο Κύριός μας πράττει πολλά, των οποίων την έννοια και σημασία ούτε αυτοί οι μαθητές του δεν μπορούν να καταλάβουν αμέσως αλλά αντιλαμβάνονται αυτήν έπειτα. Τι έκανε ο Κύριος όταν έγινε άνθρωπος για μας και τι πέτυχε όταν έγινε για χάρη μας «σκουλήκι και όχι άνθρωπος, όνειδος ανθρώπων και περιφρόνηση λαού». Τι έπραξε όταν ζούσε τη δική μας ζωή, όταν έγινε άνθρωπος, και τι όταν θυσίασε τη ζωή του αυτή, όλα αυτά, όταν έγιναν, ήταν ακατανόητα στους μαθητές, έγιναν όμως γνωστά από αυτούς ύστερα από αυτά. Οι επακόλουθες ενέργειες τα θείας Πρόνοιας εξηγούν τις προηγούμενες ενέργειές της. Και βλέπουμε μετέπειτα, πού απέβλεπαν και ποια ωφέλεια επέφεραν γεγονότα, τα οποία όταν μας συνέβαιναν, θεωρούνταν από μας σταυρός ανυπόφορος.

Ιω. 13,8 **λέγει αὐτῷ Πέτρος· οὐ μὴ νίψης(1) τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα(2). ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐὰν μὴ νίψω σε(3), οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ(4).**

8Του λέει ο Πέτρος: «Ποτέ δε θα σ' αφήσω να μου πλύνεις τα πόδια». «Αν δεν σε πλύνω», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «δεν έχεις θέση κοντά μου».

(1) Η γλυκύτητα με την οποία απάντησε ο Ιησούς ενθάρρυνε τον Πέτρο και ενώ προηγουμένως είχε προβάλλει με κάποιο δισταγμό το ερώτημα, τώρα αρνείται κατηγορηματικά. Εάν η άρνηση αυτή του Πέτρου προέρχεται από μετριοφροσύνη, είναι όμως όχι λιγότερο αληθινό ότι η μετριοφροσύνη αυτή δεν είναι απαλλαγμένη από προσωπικό θέλημα και αλαζονεία (g).

«Ενώ οι υπόλοιποι μαθητές εμπιστεύτηκαν τον εαυτό τους στον Ιησού, και σε τίποτα δεν του αντιμίλησαν, αυτός (ο Πέτρος), με όσα λέει, αν και φάνηκε ότι σωστά μπήκε μπροστά, όχι μόνο τον Ιησού κατηγορεί ότι παράλογα άρχισε να πλένει τα πόδια των μαθητών, αλλά και τους συμμαθητές. Διότι αν αυτός μεν, όπως νόμιζε, έκανε το σωστό με το να θέλει να εμποδίζει, εκείνοι όμως δεν είδαν αυτό, κατηγορήσε και εκείνους ότι δεν έκαναν το σωστό που παρέδωσαν τα πόδια τους στον Ιησού» (Ω).

Όταν είπε ο Ιησούς «θα καταλάβεις μετά από αυτά», «δεν είπε ο Πέτρος· Δίδαξέ με, για να αφήσω, αλλά είπε αυτό που ήταν πολύ πιο έντονο, ούτε να μάθει ανεχόταν, αλλά αρνείται πάλι λέγοντας, Δεν θα μου πλύνεις τα πόδια» (X). «Αν και έλεγε αυτό στον διδάσκαλο με υγιή πρόθεση και γεμάτη σεβασμό, το έλεγε όμως κατά τρόπο βλαβερό για τον εαυτό του» (Ω).

(2) «Αντί να πει ποτέ» (Z).

(3) «Αν δεν καταδεχτείς, λέει, το παράδοξο αυτό και ασυνήθιστο μάθημα της ταπεινοφροσύνης...» (Κ).

Η άρνηση του Πέτρου να δεχτεί τη ταπεινωτική υπηρεσία, την οποία ο Κύριος τού προσφέρει, ισοδυναμεί με απόρριψη του πνεύματος του έργου του και με απόφαση να εμμένει ο Πέτρος στην αγάπη του σαρκικού μεγαλείου, από την οποία ο Ιησούς με την πράξη του αυτή ζητούσε να καθαρίσει τους μαθητές του (g).

(4) «Δεν θα βρεις θέση και κληρονομιά μαζί μου» (Κ). Έχω μέρος μαζί με κάποιον ή είμαι συμμετοχός του, σημαίνει συμμετέχω στο έργο του και τελικά στην αμοιβή του (β)· σημαίνει την συμμετοχή του κατώτερου στα κέρδη, τα πλούτη, τη δόξα του αρχηγού του (g). «Επειδή από πολλή αγάπη ο Πέτρος επέμενε, από αυτήν πείθει αυτόν» (Z), απειλώντας «αυτό που κατεξοχήν ο Πέτρος φοβόταν και έτρεμε, το να αποκοπεί από τον ίδιο τον Κύριο» (X).

Είναι ευτυχία ανέκφραστη να γίνει κάποιος συμμετοχός του Χριστού, να λάβει μέρος στα ανεκτίμητα εκείνα προνόμια τα οποία προέρχονται από την ένωση με το Χριστό και από τη στενή σχέση μαζί του. Αυτή είναι η αγαθή μερίδα, της οποίας και μόνης υπάρχει ανάγκη. Για να γίνουμε όμως συμμετοχοί του Χριστού είναι αναγκαίο ο Κύριος να μας πλύνει. Όλους εκείνους, τους οποίους ο Χριστός κάνει δικούς του, δικαιώνει και αγιάζει αυτούς, και με την δικαίωση και τον αγιασμό αυτόν συντελείται το πλούσιμό τους. Εάν δεν υποβληθούν σε αυτό το πλούσιμο που διενεργεί ο Κύριος, είναι αδύνατον να έχουν μέρος μαζί του. Στην αγάπη του ο Κύριος επιζητά και αξιώνει να καθαρίσει τους αμαρτωλούς συγκαταβαίνοντας στην αθλιότητά τους έτσι ώστε με το Πνεύμα του, όταν αυτοί δεν αντιστέκονται, να τους λευκάνει περισσότερο από το λευκό μαλλί και το χιόνι.

Ιω. 13,9 λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος(1)· Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον(2), ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν(3).

9Του λέει τότε ο Σίμων Πέτρος: «Αν είναι έτσι, Κύριε, όχι μόνο τα πόδια να μου πλύνεις αλλά και τα χέρια και το κεφάλι».

(1) «Και όταν αρνείται [ο Πέτρος] είναι σφοδρός και όταν δέχεται γίνεται σφοδρότερος· και τα δύο όμως από αγάπη» (X).

«Διότι και η άρνηση οφείλεται στο ότι τιμά πάρα πολύ τον Κύριο, και το ότι δέχεται οφείλεται στο ότι δεν θέλει να χωριστεί από αυτόν» (Θφ).

Η απειλή του Κυρίου «υποτάσσει τον Πέτρο και τον κάνει να ζητά περισσότερο αυτό που πριν αρνιόταν, και να προσφέρει τόση ικεσία, όση προηγουμένως πρόσφερε άρνηση, ή μάλλον και περισσότερη» (Z).

Η μετάπτωση αυτή του Πέτρου παρουσιάζεται σύμφωνη με τον όλο του χαρακτήρα, όπως περιγράφεται σε μας από τους συνοπτικούς. Η τέλεια αυτή συμφωνία των διασκορπισμένων εδώ και εκεί χαρακτηριστικών αυτών και η γεμάτη ζωή εικόνα που ξεπηδά από αυτά αποδεικνύουν αξιοθαύμαστα την πλήρη πραγματικότητα της ευαγγελικής ιστορίας (g).

«Καταλαβαίνοντας δηλαδή [ο Πέτρος] και του Σωτήρα την αξία και τη μικρότητα της δικής του φύσης, αρνιόταν μεν στην αρχή. Όταν όμως έμαθε τη βλάβη, αμέσως τρέχει στο να θέλει αυτό που ήθελε αυτός που είχε την εξουσία (ο Κύριος)» (Κ).

Οι αγαθοί άνδρες, όταν βλέπουν την πλάνη τους, δεν επιμένουν σε αυτήν, αλλά σπεύδουν να την ομολογήσουν και να επανορθώσουν κάθε κακή συνέπεια από αυτήν.

(2) «Αν πρόκειται, λέει, να ξεπέσω... από την κοινωνία με σένα και να βρίσκομαι κάπου μακριά από τα ελπιζόμενα αγαθά, αν δεν συμφωνήσω με σένα και πλύνω τα πόδια, τότε θα σου προσφέρω

και τα υπόλοιπα μέλη» (Κ), δηλαδή και τα χέρια και το κεφάλι. Ο χωρισμός από το Χριστό είναι το φοβερότερο κακό στα μάτια όλων εκείνων, οι οποίοι φωτίστηκαν ώστε να διακρίνουν τις πνευματικές αξίες και να εκτιμούν αυτές.

(3) Ο Πέτρος δεν κατάλαβε ακόμη την έννοια της πράξης αυτής του διδασκάλου του. Φαντάζεται τώρα ότι το πλύσιμο για το οποίο ο Κύριος μιλούσε αφορούσε στον καθαρισμό του σώματος, ή το πολύ θεωρεί αυτό ως σύμβολο πνευματικού καθαρισμού. Για αυτό και απαντά έτσι (β). Όλοι εκείνοι, οι οποίοι αληθινά ποθούν να καθαριστούν πνευματικά και να αγιαστούν, επιθυμούν να καθαριστούν και να αγιαστούν εξ' ολοκλήρου και να έχουν όλο τον εσωτερικό τους άνθρωπο με όλες του τις δυνάμεις άμεμπτο και ολοτελώς αγιασμένο (Α' Θεσ. ε 23).

Ιω. 13,10 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὁ λελουμένος(1) οὐ χρειαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας(2) νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος(3)· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε(4), ἀλλ' οὐχὶ πάντες(5).

10«Αὐτός που ἔχει κάνει λουτρό», του λέει ο Ἰησοῦς, «εἶναι ολόκληρος καθαρὸς και δεν ἔχει ἀνάγκη να πλύνει παρά μόνο τα πόδια του. Εσεῖς εἶστε καθαροί, ὄχι ὅμως ὅλοι».

(1) Συχνά το λούω χρησιμοποιείται για να δηλώσει πλύσιμο του ὅλου σώματος (Λευϊτ. ιδ 9,ιστ 4,ιζ 16,Αριθμ. ιθ 7,Δευτερ. κγ 11,Πράξ. θ 37). Οι καλεσμένοι συνήθιζαν πριν ἔλθουν στο γεῦμα ἢ το δείπνο να παίρνουν λουτρό, και ὅταν ἔφταναν στο σπίτι, που ἦταν καλεσμένοι, ἔχαν ἀνάγκη να πλύνουν μόνο τα πόδια. Στη συνήθεια αὐτή αναφερόμενος και ο Κύριος υπενθυμίζει στον Πέτρο, ὅτι πλανιόταν φανταζόμενος, ὅτι το πλύσιμο των ποδιῶν ἀπὸ τον Διδάσκαλο ἀπέβλεπε σε σωματικὸ καθαρισμό.

(2) Τα ὁποῖα πλένονται τελευταία ἀπὸ το υπόλοιπο σῶμα, ἀλλὰ λερώνονται πρῶτα (b). Υπάρχει και ἡ γραφή «ει μη τοὺς πόδας».

(3) «Ἐπειδὴ εἶναι ἤδη λουσμένος» (Ζ). Το καθαρὸς συχνά λέγεται για εξωτερικὴ καθαριότητα (Ματθ. κγ 26,κζ 59). Στη συνέχεια ἐδῶ λέγεται προφανῶς για να δηλώσει πνευματικὴ καθαριότητα («εσεῖς εἶστε καθαροί»), ὅπως και στο ιε 3, ὅπου πάλι για τρίτη και τελευταία φορά συναντιέται στον Ἰωάννη (β). Και ἐδῶ ἡ λέξη μπορεῖ να ἐκληφθεῖ με διπλὴ ἔννοια. Ο Ἰησοῦς μεταφέρεται ἀμέσως, ὅπως και στο διάλογο με τὴ Σαμαρείτιδα ἀπὸ το υλικὸ πεδίο στο πνευματικὸ. Και λέει, ὅτι ὅπως μετὰ το πρῶτο του λουτροῦ ο καθένας θεωρεῖ τον εαυτὸ του καθαρὸ για ολόκληρη τὴν ἡμέρα και περιορίζεται στο να πλύνει τα πόδια, ὅταν επιστρέφει ἀπὸ ἐξω, για να καθαρῖσει τις ἀκαθαρσίες που ἀπὸ τὴν πορεία τυχόν κόλλησαν στα πόδια, ἔτσι και ἐκεῖνος, ο ὁποῖος προσκολλήθηκε σοβαρά στον Ἰησοῦ, χωρίστηκε μια για πάντα ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, και δεν ἔχει ἀνάγκη να καθαρῖστε ξανά ολόκληρος, ἀλλὰ μόνο μερικῶς να καθαρῖζεται ἀπὸ τοὺς ελαφροὺς μολυσμοὺς στοὺς ὁποῖους ἀπὸ συναρπαγὴ γλιστρεῖ (g).

«Με ἄλλα λόγια στο ἅγιο βάπτισμα ο ἄνθρωπος λούστηκε ολόκληρος· και ὅμως, για ὅσο θα ζεῖ ἔπειτα στην ἀνθρώπινη αὐτὴ κατάσταση, δεν μπορεῖ να μην πατὰ πάνω στο ἔδαφος με τα πόδια του. Τα ἀνθρώπινα λοιπὸν συναισθήματά μας, τα ὁποῖα εἶναι ἀχώριστα ἀπὸ τὴν ἐπίγεια θνητὴ ζωὴ μας, μοιάζουν με πόδια, με τα ὁποῖα ἐρχόμαστε σε ἐπαφή με τα ἀνθρώπινα· ἔτσι ὥστε αν πούμε, ὅτι δεν ἔχουμε ἀμαρτία, πλανούμε τοὺς εαυτοὺς μας. Για αὐτὸ κάθε μέρα αὐτὸς που προσεύχεται για μας (Ἰησοῦς) πλένει τα πόδια μας και ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη κάθε μέρα να πλένουμε τα πόδια μας» (Αυ). Δες ποια εἶναι ἡ ἐνίσχυση και τα προνόμια ἐκείνων, οι ὁποῖοι μῆκαν στην κατάσταση τῆς δικαιοσύνης. Ἐχουν λουστεῖ ἀπὸ τον Χριστὸ και ἔχουν καθαρῖστε ἀπὸ κάθε μολυσμό. Και αν στο μεταξὺ γλιστρίσουν, ἀρκεῖ ἡ μετάνοιά τους να διατηρήσει αὐτοὺς στην κατάσταση τῆς δικαιοσύνης. Παρόλο που ἔχουμε ἀνάγκη να μετανοοῦμε κάθε μέρα διότι κάθε μέρα ἀμαρτάνουμε, ὅμως τα χαρίσματα του Θεοῦ εἶναι ἀμεταμέλητα.

(4) «Ἐπειδὴ ἤδη καθαρῖστηκατε ἀπὸ τὴν διδασκαλία, τὴν ὁποῖα σας δίδαξε και ἀποβάλατε κάθε κακία και πονηρία» (Ζ).

«Δεν ἦταν ἀκόμη ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τα ἀμαρτήματα, οὔτε ἔχαν ἀξιωθεῖ του Πνεύματος... ἀφοῦ ἡ κατὰρα του χειρογράφου παρέμενε, μιας και το θῦμα δεν εἶχε ὀδηγηθεῖ ἀκόμη στη θυσία... Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπέρριψαν ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους κάθε πονηρία και βρῖσκονταν κοντὰ του με εἰλικρινὴ διάθεση, για αὐτὸ λέει σύμφωνα με τον προφητικὸ λόγο (Ἠσαΐου α 16) «ο λουσμένος εἶναι ἤδη καθαρὸς». Διότι ἐκεῖ δεν ἐννοεῖ το Ἰουδαϊκὸ λουτρό με νερό, ἀλλὰ τον καθαρμὸ τῆς συνείδησης» (Χ).

«Δεν χρειάζεστε λοιπὸν να καθαρῖστεῖτε, ἀπὸ αὐτὰ ἀπὸ τα ὁποῖα καθαρῖστηκατε, ἀλλὰ να πλύνετε μόνο τα πόδια» (Ζ). «Ἐπομένως και αὐτοὶ ἐπειδὴ με κάθε ἀκακία και ἀδολότητα ἦταν μαζί με τον Χριστὸ, πολὺ λογικά ὀνομάζονται ἀπὸ τον Κύριο λουσμένοι και καθαροί» (Θφ).

(5) «Εἶναι μεν κρυμμένο αὐτὸ που λέει, κάνει ὅμως ωφέλιμο στον προδότη τον ἔλεγχο. Διότι αν και δεν το εἶπε με σαφήνεια... ἀλλὰ μέσα στον καθένα υπῆρχε ἡ συνείδηση που δίκαιε και κέντριζε αὐτὸν που ἀμάρτησε» (Κ).

Ἀκόμη και μετὰξὺ των μαθητῶν του Χριστοῦ, των στενότερα συνδεδεμένων με το ἔργο του,

υπάρχουν μερικοί οι οποίοι δεν είναι καθαροί. Ο Κύριος γνωρίζει ποιοι είναι δικοί του και ποιοι δεν είναι (Β΄ Τιμ. β 19). Το μάτι του Χριστού μπορεί να χωρίσει τα πολύτιμα από τα ευτελή, τα καθαρά από τα ακάθαρτα.

Ιω. 13,11 ἤδει γὰρ(1) τὸν παραδιδόντα(2) αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν(3)· οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε.

11Ο Ιησούς ήξερε αυτόν που θα τον παραδώσει· γι' αυτό είπε «δεν είστε όλοι καθαροί».

(1) Δείχνει τον λόγο για τον οποίο δεν ήταν καθαροί όλοι.

(2) Ο ενεστώτας υποδηλώνει, ότι η κίνηση για προδοσία είχε ήδη αρχίσει (β). Έτσι ο υπαινιγμός αυτός του Κυρίου αποτελούσε την πρώτη αποκάλυψη της προδοσίας του Ιούδα από όσες έγιναν κατά τη διάρκεια του δείπνου. Εκφράζοντας έτσι τη λύπη, την οποία του προκαλούσε η σκέψη του εγκλήματος αυτού, καταβάλλει ο Κύριος ύστατη προσπάθεια για επιστροφή του Ιούδα σε μετάνοια (g).

«Διότι γνώριζε αυτόν που θα τον παρέδιδε ότι δεν ήταν καθαρός· πρώτον μεν επειδή δεν τον ένοιαζε για τους φτωχούς, αλλά ήταν κλέφτης· ύστερα όμως επειδή, όταν έγινε το δείπνο, ο διάβολος είχε ήδη μπει στην καρδιά του για να παραδώσει αυτόν, ο Ιούδας Σίμωνος Ισκαριώτης δεν έδωξε αυτό που μπήκε μέσα του» (Ω).

Παρόλ' αυτά «αν και ήξερε ότι δεν ήταν αγαθός απέναντί του ούτε ευγνώμων μαθητής, αλλά εγκυμονούσε από τη μία το δηλητήριο από την διαβολική πικρία, μελετούσε από την άλλη προσεχτικά με ποιο τρόπο θα τον παραδώσει, τον τίμησε σε ίσο βαθμό με τους άλλους... φυλάγοντας μέχρι το κάθετί τα της δικής του αγάπης... και έπλυνε και τα πόδια του, καθιστώντας αδικαιολόγητη την ασέβειά του, ώστε να φανεί ότι η αποστασία ήταν καρπός της πονηρίας που φώλιαζε μέσα του» (Κ).

(3) Η επανάληψη αυτή αποβλέπει στο να προσδώσει έμφαση στην εξαίρεση του Ιούδα από τον αριθμό των καθαρών από την αμαρτία (ο). Του Ιούδα τα πόδια πλύθηκαν και καθαρίστηκαν όπως και του Πέτρου. Αλλά έμεινε αυτός εντελώς ξένος από το πνεύμα που αναγεννά την καρδιά, του οποίου το πλούσιμο των ποδιών ήταν απλός τύπος. Προσερχόμαστε όλοι στο μυστήριο του Δείπνου, μετέχουμε όλοι των ίδιων καθαγιασμένων στοιχείων, αλλά πόσοι βγαίνουν καθαροί από το τραπέζι του Κυρίου; (μ).

Ιω. 13,12 Ὅτε οὖν(1) ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν(2) καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ(3), ἀναπεσῶν πάλιν(4) εἶπεν αὐτοῖς· γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν(5);

12Όταν τους έπλυνε τα πόδια, φόρεσε το ἱμάτιό του, πήρε πάλι τη θέση του στο τραπέζι και τους είπε: «Καταλαβαίνετε τι έκανα σ' εσάς;

(1) Ξαναπιάνει ο ιερός ευαγγελιστής την διήγηση του πλουσίματος των ποδιών που διακόπηκε με τους στίχους 6-11 (κ).

(2) Το αυτών υποδηλώνει ότι έπλυνε τα πόδια όλων (β).

(3) Τα οποία κατά τον στίχο 4 είχε βγάλει.

(4) Πήρε πάλι τη θέση του, την οποία καθισμένος είχε στο τραπέζι. Το ρήμα λέγεται και με την έννοια της αιφνίδιας και γρήγορης κίνησης (ο). Υπάρχει και η γραφή: τους πόδας αυτών έλαβε... και ανέπεσε.

(5) «Η πρέπει να το διαβάσουμε ως ερώτηση, για να φανερώσει το μέγεθος αυτού που έγινε· ή σε προστακτική, για να διεγείρει το νου τους, έτσι ώστε με το να τους κάνει να προσέξουν την πράξη αυτή, να την καταλάβουν» (Ω). Μάλλον ερωτηματικά. «Αντί να πει, Καταλάβατε την αιτία και το σκοπό αυτού που έγινε;» (Θμ). «Όχι πλέον προς τον Πέτρο μόνο, αλλά προς όλους μιλά» (Χ).

Καταλαβαίνετε το μάθημα, το οποίο η πράξη μου αυτή αποσκοπούσε να σας διδάξει; (ο).

«Τους ρωτά ενώ αγνοούν, για να προκαλέσει την προσοχή· μετά δηλαδή την πράξη, θέλει λοιπόν να διδάξει αυτό που αγνοείται» (Ζ).

«Ήδη ο μακάριος Πέτρος έχει εκπληρωμένη την υπόσχεση... την οποία πήρε με την απάντηση... θα μάθεις μετά από αυτά (στίχοι 7,8). Εδώ είναι εκείνο το «μετά από αυτά». Τώρα είναι ο καιρός να πει αυτό που προ ολίγου ανέβαλε... Και αρχίζει ήδη να δείχνει στους μαθητές, τι ήταν εκείνο, το οποίο έπραξε» (Αυ).

Παρόλ' αυτά ο ακόλουθος σύντομος διάλογος δεν αποσαφηνίζει εξ' ολοκλήρου στις παχυλές διάνοιες των μαθητών τη σημασία της πράξης αυτής του Κυρίου. Η πλήρης σημασία και έννοιά της θα κατανοηθεί από τους μαθητές μετά το θάνατο και την ανάσταση του Κυρίου, όταν αυτοί θα πάρουν το Πνεύμα της αλήθειας (χ).

Ιω. 13,13 ὑμεῖς φωνεῖτέ με(1), ὁ Διδάσκαλος(2) καὶ ὁ Κύριος(3), καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ(4).
13Εσεῖς με φωνάζετε “Διδάσκαλε” καὶ “Κύριε”, καὶ σωστά το λέτε, γιατί εἶμαι.

(1) «Εσεῖς με ονομάζετε ἔτσι» (Ζ). «Αποδέχεται τὴ γνώμη τους» (Χ) καὶ ἔτσι «ἔκανε τὸν λόγο νὰ μὴν προκαλεῖ κάποια ἐνόχληση· καὶ προσθέτοντας ὅτι εἶ μ α ι, βεβαίωσε αὐτές τὶς ονομασίες καὶ ἀπέδειξε ὅτι λέγονται ὄχι χαριστικά, ἀλλὰ ἀληθινά» (Ζ).

(2) Ἡ ονομαστικὴ πτώση ἢ λέγεται ἀντὶ γιὰ κλητικὴ (β) ἢ πρέπει νὰ ἐρμηνευτεῖ Εσύ ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος (γ). Πρὶν τὰ χρόνια τοῦ Χιλλέλ δὲν υπήρχε σὲ χρῆση ὁ τίτλος αὐτὸς τοῦ Ραββὶ ἢ Διδασκάλου, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ προγενέστεροι τοῦ Χιλλέλ διδάσκαλοι ἀποκαλοῦνται μὲ γυμνὸ τὸ ὄνομά τους (Lightfoot, Hor. Herb. On Matt κγ 8). Ὅποτε ἔχει μέσα τῆς εἰδικῆ βαρῦτητα ἡ ἀντίθεση τοῦ Ἰησοῦ ἐναντίον τοῦ τίτλου αὐτοῦ (Ματθ. κγ 8-10) καὶ κατὰ τῶν ἄλλων τίτλων πατέρας, καθηγητῆς, κύριος, οἱ ὁποῖοι παρομοίως χρησιμοποιοῦνταν, ἀν καὶ ὄχι τόσο ευρέως καὶ ἐπίσημα (C). Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ διδάσκαλός μας, ποὺ μας διδάσκει ὅλες τὶς σωτηριώδεις ἀλήθειες, ὁ ὁποῖος κατέχει ὅπως κανεῖς ποτέ ἄλλος τὸ προφητικὸ ἀξίωμα καὶ ἀποκαλύπτει σὲ μας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Συγχρόνως ὁ Κύριός μας ἔχει ἐξουσία ἀπόλυτη πᾶνω μας καὶ κυριαρχικὰ δικαιώματα ἀπεριόριστα, διότι εἴμαστε πλάσματά του, ἀλλὰ καὶ ἰδιοκτησία του ποὺ ἐξαγοράστηκε μὲ τὸ αἷμα του.

(3) «Εξηγεῖ ἐκ τῶν προτέρων τὸ δικό του ἀξίωμα καὶ, παρουσιάζοντας τὴ δόξα ποὺ ἔχει ἀπὸ τὴ φύση του, φέρνει σὲ δύσκολη θέση μὲ τὴν πράξη του αὐτὸν ποὺ ἐπιζητεῖ τὴ δόξα» (Κ). Καὶ ὁ μὲν τίτλος Διδάσκαλος ἀναφέρεται στὴ διδασκαλία, ἐνῶ ὁ Κύριος στὴν κυριαρχία τοῦ Ἰησοῦ σὲ ολόκληρη τὴν ζωὴ τῶν δούλων του (γ). Ἡ τοποθέτηση καὶ τῶν δύο μαζί καὶ μάλιστα μὲ ἄρθρο προσδίδει ἰδιαίτερη ἐννοια σὲ αὐτοῦς.

Διότι «κανεῖς βεβαίως δὲν θὰ κατηγοροῦσε αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦ) ὅταν ονόμαζε τὸν εαυτό του Διδάσκαλο, ἔστω καὶ ἀν δὲν πίστευε αὐτὸν παρά μόνο ὡς ἀπλὸ ἄνθρωπο. Ἀλλὰ τὸ νὰ ονομάζει τὸν εαυτό του καὶ Κύριο τῶν μαθητῶν του, ποῖός θὰ ἀνεχόταν αὐτὸ γιὰ ἀπλὸ ἄνθρωπο; Ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ μιλά εἶναι Θεός» (Αυ).

«Διότι ἡ ονομασία «Κύριος» δὲν εἶναι ἀπλὸ ὄνομα τιμῆς, ὅπως ἀκριβῶς σὲ ἐμᾶς (ποὺ λεγόμαστε μὲν κύριοι) ἀλλὰ παραμένουμε δούλοι στὴ φύση μας... ἀλλὰ εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ ἐξουσιάζει τὰ πάντα ὡς Θεός. Εἶναι ἐπίσης ἀπὸ τὴ φύση του καὶ διδάσκαλος. Διότι κάθε σοφία εἶναι ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ κάθε σύνεση ἀπὸ αὐτὸν» (Κ).

(4) «Γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι τὰ λόγια τοῦ λέγονται γιὰ εὐχαρίστησή τους, προσθέτει· Διότι εἶμαι» (Χ). «Υπάρχει ἓνα παράγγελμα ποὺ ἀπευθύνθηκε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· Νὰ σὲ ἐγκωμιάζει ὁ διπλανός σου καὶ ὄχι τὸ δικό σου στόμα. Διότι ἡ αὐταρέσκεια εἶναι επικίνδυνη γιὰ αὐτὸν ποὺ προσέχει τὸν εαυτό του νὰ μὴν πέσει σὲ ἀλαζονεία. Ἀλλὰ Εκείνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπεράνω ὅλων, ὁσοδήποτε καὶ ἀν συστήσει τὸν εαυτό του, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑψώσει τὸν εαυτό του πᾶνω ἀπὸ τὴν πραγματικὴ του ἀξία. Οὔτε μπορεῖ ὁ Θεός δίκαια νὰ χαρακτηριστεῖ ἀλαζόνας. Διότι εἶναι δική μας ὠφέλεια νὰ γνωρίσουμε αὐτὸν, ὄχι δική του. Οὔτε πάλι μπορεῖ κάποιος νὰ γνωρίσει αὐτὸν, ἀν αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἀποκαλύψει τὸν εαυτό του. Ἐάν λοιπὸν ἀπείχε ἀπὸ τὸ νὰ συστήσει τὸν εαυτό του, γιὰ νὰ ἀποφύγει δῆθεν τὴν ἀλαζονεία, θὰ ἀρνιόταν σὲ μας τὴν δυνατότητα νὰ τὸν γνωρίσουμε» (Αυ).

Ιω. 13,14 εἰ οὖν ἐγὼ(1) ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας(2), ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος(3), καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε(4) ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας(5).

14Αν, λοιπὸν, ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος σας ἔπλυνα τὰ πόδια, ἔχετε καὶ ἐσεῖς τὴν ὑποχρέωση νὰ πλένετε ὁ ἓνας τὰ πόδια τοῦ ἄλλου.

(1) «Απὸ ἐδῶ λοιπὸν κάνει συλλογισμό» (Ζ). Χρησιμοποιεῖ ἐπιχείρημα ἀπὸ τὸ ἰσχυρότερο (a fortiori).

(2) «Καὶ δὲν εἶπε (τὰ πόδια) τῶν δούλων, τῶν ἀγραμμάτων καὶ ἀμαθῶν, ἀλλὰ ἄφησε αὐτὸ νὰ τὸ συλλογίζονται» (Θφ).

(3) Ἡ ἐννοια τοῦ συλλογισμοῦ: «Ὅταν λοιπὸν ἐγὼ, ὁ μέγας στὴ δόξα καὶ τόσο μέγας δὲν φαίνομαι νὰ δίστασα νὰ κατέβω σὲ αὐτὴν τὴν τόσο μικροπρεπῆ ταπείνωση, ὥστε νὰ πλύνω ἀκόμη καὶ τὰ πόδια σας· πῶς θὰ ἀρνηθεῖτε νὰ κάνετε καὶ σεις αὐτὸ μεταξύ σας;» (Κ).

(4) «Φυσιολογικὰ ἔπρεπε νὰ πει· Πόσο μάλλον ἐσεῖς οἱ δούλοι;» (Χ). «Ἀλλὰ δὲν εἶπε ὅτι Ἐάν ἐγὼ, ὁ ἐκ φύσεως κύριος, ἔπλυνα τὰ πόδια σὲ ἐσᾶς, ποὺ ἀπὸ τὴ φύση σας εἶστε δούλοι, πολὺ περισσότερο ἐσεῖς, οἱ ὁμόδουλοι, ὀφείλετε νὰ πλένετε τὰ πόδια μεταξύ σας... Ἀλλὰ ἀφοῦ δήλωσε αὐτὰ μὲ τὰ ἔργα, ἄφησε τὴ διάκριση αὐτῶν στὴ συνείδηση τῶν ἀκροατῶν» (Ζ).

(5) Τὸ παράγγελμα δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθεῖ κατὰ λέξη. Συμβολίζει προφανῶς τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη καὶ τέλεια συγκατάβαση, τὶς ὁποῖες οἱ μαθητῆς τοῦ Κυρίου ὑποχρεώνονται νὰ ἐφαρμόζουν μεταξύ τους (F). Ὄφείλετε «νὰ υπηρετεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μὲ κάθε διακονία (υπηρεσία)» (Θφ). Δὲν συνιστᾶ μὲ τὸ παράγγελμα αὐτὸ ὁ Κύριος κάποια τελετῆ, σαν αὐτὴν ποὺ ἀπὸ τὸν δ' αἰῶνα επικράτησε γιὰ ἀνάμνηση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ στὴν ἐκκλησία, τὴν ἀκολουθία τοῦ Νιπτήρος κατὰ τὴν Μ. Πέμπτη.

Αλλά «διδάσκει με αυτά το να μην αγαπά κανείς να υποτιμά τους άλλους από αλαζονεία, αλλά να θεωρεί ότι ο άλλος που είναι δούλος σαν αυτόν, είναι ανώτερος από αυτόν και να τον βάζει πρώτο σε όλα... Διότι τίποτα δεν χωρίζει τόσο και αδελφούς και φίλους, όσο η ασυγκράτητη επιθυμία των άθλιων ασήμαντων τιμητικών διακρίσεων... ενώ με αυτό [το να πλένουν μεταξύ τους τα πόδια] θα περιοριστεί μεν κάθε τρόπος αλαζονείας, και θα φύγει μακριά κάθε είδος κοσμικής φιλοδοξίας» (Κ). Διδασκόμαστε από το παράδειγμα αυτό του Κυρίου να είμαστε ταπεινοί στην καρδιά, όπως αυτός (Ματθ. ια 29) και να συμπεριφερόμαστε προς όλους με κάθε ταπεινοφροσύνη. Οφείλουμε να έχουμε φρόνημα ταπεινό μεν για τον εαυτό μας, υψηλό δε και τιμητικό για τον πλησίον μας. Το να πλένουμε τα πόδια μεταξύ μας σημαίνει να μην αποφεύγουμε ούτε τις ευτελέστερες και ταπεινοτικότερες υπηρεσίες, τις οποίες επιβάλλει η αγάπη, όταν πρόκειται με αυτές να εξυπηρετήσουμε την πραγματική ωφέλεια του πλησίον, μιμούμενοι σε αυτό τον Παύλο, ο οποίος αν και ήταν ελεύθερος από όλους, υποδόλωσε σε όλους τον εαυτό του, αλλά και τον ίδιο τον Κύριό μας, ο οποίος δεν ήλθε να διακονηθεί, αλλά να διακονήσει.

«Από το να πλένουμε τα πόδια, το οποίο φαίνεται να είναι έσχατη υπηρεσία, συμπεραίνουμε ότι οφείλουμε να τελούμε και τις άλλες, πολύ περισσότερο τις πιο έντιμες» (Θφ). «Διότι ο Θεός μάς κατέστησε τον έναν οφειλέτη του άλλου, κάνοντας ο ίδιος αρχή αυτής της οφειλής και μάλιστα σε οφειλέτες κατώτερης μοίρας. Διότι αυτός μεν ήταν Κύριος. Ενώ εμείς αν το κάνουμε αυτό, το κάνουμε στους συνδούλους μας» (Χ).

Ιω. 13,15 υπόδειγμα(1) γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ(2) ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς(2) ποιῆτε(3)·

15Σας έδωσα το παράδειγμα, για να κάνετε κι εσείς όπως έκανα εγώ.

(1) Παράδειγμα το οποίο προβάλλεται σε μίμηση (G). Χρησιμοποιείται η λέξη για το ευγενές παράδειγμα του θανάτου του Ελεαζάρου στο Β΄Μακ. στ 28 (β). «Με αυτήν την πράξη έδωσα σε σας υπόδειγμα της ταπείνωσης με αγάπη» (Ζ).

Η μορφή της πράξης ήταν κάτι τυχαίο, που πάρθηκε από τις συνθήκες της στιγμής, και για αυτό ήταν παροδική. Η βαθύτερη ηθική έννοιά της αποτελεί το στοιχείο αυτής το μόνιμο, το οποίο ακριβώς είναι και το υπόδειγμα που προβλήθηκε σε μας από τον Κύριο (g). Υπάρχει και η γραφή: υπόδειγμα γαρ δέδωκα.

(2) «Και όμως δεν είναι το ίδιο· διότι αυτός μεν είναι Διδάσκαλος και Κύριος, ενώ εμείς ομόδουλοι μεταξύ μας» (Χ). «Αυτός μεν ήταν πάνω από κάθε έννοια και λόγο· ενώ εμείς είμαστε γη και στάχτη και τέφρα και σκόνη και αν υπάρχει και κάτι άλλο ευτελέστερο από αυτά» (Ζ). Το «όπως εγώ... έτσι και εσείς» πρέπει να ερμηνευτεί λοιπόν: «με την ίδια προθυμία» (Χ) και ακρίβεια.

Πόσο καλός διδάσκαλος είναι ο Χριστός! Διδάσκει τόσο με το παράδειγμα, όσο και με το λόγο και για αυτόν τον σκοπό ήλθε στον κόσμο, για να μας δώσει υπόδειγμα και κανόνα όλων εκείνων των χαρίτων και των υποχρεώσεων, τις οποίες η αγία του θρησκεία διδάσκει. Και είναι υπόδειγμα χωρίς την παραμικρή έλλειψη ή λανθασμένη απόδοση. Για αυτό έκανε τους νόμους και τη διδασκαλία του περισσότερο κατανοητή και επιβλητική. Ο Χριστός είναι αρχηγός και Κύριος, όπως άλλοτε σε κάποιον βαθμό υπήρξε και ο Γεδεών, ο οποίος είπε στους άνδρες του: «Από μένα θα δείτε και έτσι θα κάνετε... και όπως θα κάνω, έτσι θα κάνετε και σεις» (Κριτών ζ 17)· ή όπως υπήρξε ο Αβιμέλεχ, ο οποίος είπε στο λαό: «Αυτό που είδατε να κάνω, γρήγορα κάντε το όπως εγώ» (Κριτών θ 48).

(3) «Από αγάπη ταπεινούμενοι και υπηρετώντας» (Ζ).

«Μάθαμε ταπείνωση από τον Ύψιστο. Και εμείς λοιπόν ως ταπεινοί ας πράττουμε μεταξύ μας ό,τι Εκείνος, ο Ύψιστος έπραξε στην ταπείνωσή του» (Αυ). «Αναγκαία λοιπόν συμβουλεύει αυτά τους αποστόλους. Επειδή δηλαδή επρόκειτο να απολαμβάνουν τιμή, άλλοι μεν μεγαλύτερη άλλοι δε μικρότερη, για να μην υπερηφανεύονται ο ένας απέναντι στον άλλον, σε όλους γκρεμίζει τα (υψηλά) φρονήματα» (Θφ).

Ιω. 13,16 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν(1), οὐκ ἔστι(2) δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ(3), οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν(4).

16Η αλήθεια είναι πως δεν υπάρχει δούλος ανώτερος από τον κύριό του, ούτε απεσταλμένος ανώτερος από κείνον που τον έστειλε.

(1) Εισάγει με αυτό αλήθεια ειδικής σοβαρότητας.

(2) «Αυτό που είπε παραπάνω, αυτό και εδώ λέει για να τους κάνει να νιώσουν ντροπή» (Χ). «Εάν εγώ ο ασύγκριτα μεγαλύτερος, τόσο ταπεινώθηκα, πολύ περισσότερο εσείς» (Ζ).

(3) «Για όσο είναι δούλος αυτού... Διότι είναι κατωτερότητα το να είναι κανείς δούλος» (Ζ). «Όταν όμως γίνει ανώτερος, τότε ούτε δούλος είναι, ούτε απεσταλμένος» (Θφ). Στο Λουκ. στ 10 λέει «δεν υπάρχει μαθητής πάνω από τον διδάσκαλο». Ο Ματθαίος συνδυάζει και τις δύο μορφές του λόγου,

και του Ιωάννη και του Λουκά. Και εδώ το επιχείρημα είναι από το ισχυρότερο.

(4) «Για όσο είναι... απεσταλμένος εκείνου. Διότι είναι κατωτερότητα... και το να στέλνεται κάποιος» (Ζ). Απόστολος κυριολεκτικά είναι ο απεσταλμένος για μεταβίβαση εντολής κάποιου ή για εκτέλεση παραγγελίας (ο). Ο Ιωάννης μόνο εδώ χρησιμοποιεί την λέξη. Κατά τους Συνοπτικούς ο Ιησούς έδωσε τον τίτλο στους δώδεκα (Λουκ. στ 13) και αυτοί ονομάζουν αυτούς έτσι. Ο Ιωάννης ονομάζει αυτούς οι μαθητές ή οι δώδεκα. Πιθανώς εδώ να υπαινίσσεται ειδικά τους δώδεκα (β).

Ιω. 13,17 **εἰ ταῦτα(1) οἴδατε(2), μακάριοί ἐστε(3) ἐὰν ποιῆτε(4) αὐτά.**

17 **Εάν τα μάθατε αυτά, θα εἴστε μακάριοι αν τα εφαρμόσετε κιόλας.**

(1) «Αυτά που ειπώθηκαν» (Ζ).

(2) «Αν μπορείτε να τα καταλάβετε με σαφήνεια» (Κ). Εάν καταλαβαίνετε πλήρως και εκτιμάτε (β).

(3) «Και ο Σωτήρας λοιπόν εἶπε ότι αυτός που έπραξε και διδάξε θα αποκληθεί μέγας, και πολύ δίκαια, στη βασιλεία των ουρανών» (Κ). Μακάριοι διότι θα αποκτήσετε πραγματική υπεροχή ενώπιον του Θεού από τώρα και στη μέλλουσα οικονομία (g).

(4) «Διότι δεν αρκεί να ξέρουμε μόνο, αλλά πρέπει και να πράττουμε» (Ζ). «Διότι περισσότερο αξιαγάπητο και αξιοζήλευτο είναι όχι το να γνωρίζουμε την αρετή, αλλά να την εφαρμόζουμε» (Κ). «Διότι το να γνωρίσουν μεν ανήκει σε όλους, το να πράξουν όμως δεν είναι έργο όλων» (Χ).

Είναι μεν μέγα προσόν να έχουμε γνώση των καθηκόντων μας, αλλά μόνη η γνώση δεν είναι αρκετή να μας κάνει μακάριους. Η γνώση αποτελεί φωτισμό για πράξη και εφαρμογή, αλλιώς αποβαίνει όχι μόνο ανωφελής και μάταιη, αλλά επιβαρύνει ακόμη περισσότερο τη θέση μας, διότι «μεγαλύτερη καταδίκη θα έχουμε» εφόσον «αν κάποιος ξέρει να κάνει το καλό και δεν το κάνει, είναι αμαρτία σε αυτόν» (Ιακ. δ 17).

Ιω. 13,18 **οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω(1)· ἐγὼ(2) οἶδα(3) οὐς ἐξελεξάμην(4)· ἀλλ' (5) ἵνα ἡ γραφή πληρωθῆ(6), ὃ τρώγων(7) μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον(8) ἐπήρην ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ(9).**

18 **Δε μιλάω για όλους σας. Εγώ ξέρω ποιους διάλεξα· πρέπει όμως να εκπληρωθεί αυτό που εἶπε η Γραφή: Εκείνος, που μοιράζεται μαζί μου το ψωμί, στράφηκε εναντίον μου.**

(1) Όταν μιλάω για σας ως μακάριους (b). Λέγοντας αυτά δεν περιμένω, ότι όλοι σας θα τηρήσετε αυτά. «Λέγοντας ότι θα είναι μακάριοι αυτοί που γνωρίζουν μεν το καλό, και προσπαθούν να το κάνουν πράξη, πρόσθεσε αμέσως, Δεν λέω για όλους, υπαινισσόμενος τον προδότη· διότι δεν ανήκει στους αξιοζήλευτους ο θεομίσητος, ούτε θα μπορούσε να καταταχτεί ποτέ μαζί με τους μακάριους αυτός που κατέστησε την ψυχή του ένοχη για τόσο μεγάλη ασέβεια» (Κ).

«Πω, πω μέγεθος ανεξικακίας! Δεν ελέγχει ακόμη τον προδότη, αλλά συγκαλύπτει το πράγμα, δίνοντας έτσι σε αυτόν ευκαιρία για μετάνοια. Και ελέγχει και δεν ελέγχει, λέγοντας τα εξής: Αυτός που τρώει κλπ» (Χ).

«Αν και εἶπε σε διάφορους καιρούς πολλά παρόμοια, που κεντούσαν μόνο τη συνείδηση του προδότη, και από τη μία δίδασκαν, ότι δεν είναι κρυφή η επιβουλή του, ταυτόχρονα δε πάλι τον καλούσαν σε μετάνοια και διόρθωση, δεν τον έπεισε» (Ζ).

(2) Μπαίνει μπροστά με έμφαση. Εγώ ο Κύριος (b).

(3) «Γνωρίζω ως Θεός» (Ζ). Και εδώ δηλώνεται η υπερφυσική γνώση του Κυρίου. Υπάρχει και η γραφή: Εγώ γαρ οἶδα.

(4) Και η γραφή τίνας εξελεξάμην. Ή, πιο σωστά, αναφέρεται στην εκλογή των 12, όταν και «τον Ιούδα διάλεξε και τον ανέμιξε με τους άλλους μαθητές, χωρίς να αγνοεί ότι και προδότης θα αποδειχτεί και θα πέσει μέσα στα δίχτυα της φιλοκερδείας» (Κ).

«Γνωρίζω ποιος είναι ο καθένας από αυτούς που διάλεξα. Γνωρίζω λοιπόν και ποιος είναι ο Ιούδας και δεν μου είναι κρυφό, το ότι ο διάβολος έχει ήδη βάλει στην καρδιά του τά εναντίον μου» (Ω).

Σημείωσε, ότι υπάρχει ανάμιξη κακών μαζί με τους καλούς στις άριστες κοινωνίες· υπήρξε ένας Ιούδας μεταξύ των αποστόλων και θα εξακολουθεί να γίνεται έτσι έως ότου φτάσουμε στη μακάρια εκείνη κοινωνία, στην οποία τίποτα το ακάθαρμο ή υποκριτικό δεν θα μπει. Ή, λιγότερο πιθανή εκδοχή «Γνωρίζω ποιους διάλεξα να συμμετέχουν μαζί μου στην μακαριότητα. Και ο προδότης Ιούδας δεν είναι από αυτούς τους διαλεγμένους» (Αυ).

«Αν όμως ο Κύριος διάλεξε τον Ιούδα και αυτός έκανε παράβαση, τίποτα δεν σημαίνει αυτό· διότι όταν ήταν καλός αυτός τον διάλεξε και μεταβλήθηκε όπως ο Αδάμ και ο Σαούλ. Διότι ο Θεός δεν αναιρεί το αυτεξούσιο (ελευθερία βούλησης), αλλά επιτρέπει στον καθένα, να κάνει όπως θέλει» (αμ).

(5) Ο λόγος είναι ελλειπτικός. Ή, επίσης διάλεξα και τον Ιούδα για να εκπληρωθεί η γραφή. Ή, αλλά αυτό έγινε για να εκπληρωθεί η γραφή (g). Ή, αλλά επίσης η προδοσία αυτή θα έλθει για να... (β).

(6) Το εκβατικό ἵνα, για το οποίο δεσ παραπάνω. «Ας μη νομίσει κάποιος ότι για αυτό φτάνουν εις

πέρας τα προφητευμένα από τους άγιους προφήτες, για να εκπληρωθούν δηλαδή οι γραφές. Διότι αν είναι αλήθεια αυτό, τίποτα καθόλου δεν θα εμποδίσει αυτούς που αναγκαστικά υπηρέτησαν τις γραμμένες προφητείες, από το να έχουν δικαιολογημένη την αμαρτία, ή μάλλον καλύτερα, να θεωρούν ότι ούτε καν αμαρτήσαν. Διότι αν έπρεπε να εκπληρωθούν, θα πει κάποιος, και εκπληρώνονταν με αυτούς, άρα αυτοί μέσω των οποίων εκπληρώθηκαν θα μπορούσαν να είναι ελεύθεροι από κάθε ευθύνη.

Από την άλλη πάλι η θεία γραφή θα φαινόταν λοιπόν οπωσδήποτε και βοηθός της αμαρτίας, καλώντας κατά κάποιο τρόπο αναγκαστικά κάποιους σε εκείνα τα οποία λέγονταν από αυτήν, έτσι ώστε να φτάσει σε τέλος αυτό που είχε παλιά προφητευτεί... Για αυτό λοιπόν, δεν πιστεύουμε ότι για αυτήν την αιτία διαπράχτηκαν τα έργα από κάποιους, για να εκπληρωθούν δηλαδή οι γραφές· αλλά το Πνεύμα μίλησε επειδή προγνώριζε ότι οπωσδήποτε θα γίνουν αυτά που θα συμβούν» (Κ).

(7) Η παράθεση μάλλον κατά το εβραϊκό, οπωσδήποτε όμως όχι από τους Ο΄ από το Ψαλμ. μ 10. «Αυτός που έτρωγε τα ψωμιά μου ύψωσε όσο μπορούσε υψηλότερα την φτέρνα του και κατάφερε εναντίον μου κλωτσιά. Οι μεν Ο΄ λοιπόν έτσι ερμήνευσαν το ρητό από το εβραϊκό· ο Χριστός όμως ερμηνεύοντας το ίδιο ρητό από το ίδιο κείμενο, τα ίδια λέει και αυτός, με άλλες ισοδύναμες λέξεις» (Ζ).

Ο Δαβίδ έγραψε το χωρίο για τον Αχιτόφελ, στενό του φίλο, από τον οποίο αχάριστα προδόθηκε. Δες Β΄ Βασ. ιε 31 και εξής. Λόγος με διπλό αποτέλεσμα, ο οποίος κατά το θείο σχέδιο επρόκειτο ομοίως να εκπληρωθεί με την προδοσία του Ιούδα (F). Ο Αχιτόφελ από την άποψη αυτή υπήρξε τύπος του Ιούδα (ο).

«Εξηγήθηκε με διαφορετικά λόγια το ρητό από τον τεσσαρακοστό ψαλμό που είναι ως εξής: «καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου, ἐφ’ ὃν ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους μου, ἐμεγάλυνεν ἐπ’ ἐμὲ πτερνισμόν. (=και ο επιστήθιος φίλος μου, στον οποίον είχα στηρίξει τας ελπίδας μου, αυτός ο οποίος έτρωγε εις την τράπεζάν μου το φάγητόν μου, κατέφερε εναντίον μου μεγάλο λάκτισμα).

Ο Σωτήρας λοιπόν λέει ότι το ρητό αυτό ειπώθηκε για αυτόν και τον Ιούδα· εξ αιτίας αυτού θα αναρωτηθείς πώς ο Ιούδας ήταν άνθρωπος ειρήνης και ο Σωτήρας ήλπισε σε αυτόν. Νομίζω λοιπόν ότι με αυτά δηλώνεται, ότι κάποτε είχε πιστέψει γνήσια... και δεν νομίζω ότι θα του εμπιστευόταν το ταμείο αν ήταν από τη αρχή κλέφτης· ήταν λοιπόν άξιος να του το εμπιστευτεί και του το εμπιστεύτηκε (αν και προγνώρισε ότι θα πέσει)· Και ήταν τόσο πολύ άνθρωπος ειρήνης του Χριστού, ώστε κάποτε ο Ιησούς είχε αγαθές ελπίδες για αυτόν ότι θα είναι καλός απόστολος. Άκου δηλαδή αυτό που λέει «στον οποίο ήλπισα»» (Ω).

(8) «Αυτός που τρέφεται από εμένα, αυτός που απολαμβάνει μαζί μου το τραπέζι, το οποίο ακόμη και τους εχθρούς τους κάνει να ντρέπονται» (Θφ).

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Ιωάννης δεν λέει ο εσθίων αλλά ο τρώγων, λιγότερο συνηθισμένη λέξη, την οποία χρησιμοποιεί 4 φορές (στ 54,56,57,58) για την περίπτωση που τρώνε την σάρκα του Κυρίου στη θεία Ευχαριστία. Θα ήταν λοιπόν έξω από τη συνήθειά του να μην χρησιμοποιήσει αυτήν προκειμένου για το φαγητό στο μυστικό δείπνο (β). Το να τρώει κάποιος άρτο στο τραπέζι κάποιου ανώτερου θεωρούνταν ταυτόσημο με το να παίρνει δείγμα και εγγύηση εμπιστοσύνης, και να παρέχει υπόσχεση πίστης και αφοσίωσης (Β΄ Βασιλ. θ 7,14, Δ Βασιλ. κε 29)· το να προδώσει λοιπόν εκείνον, με τον οποίο έφαγε κάποιος άρτο, ήταν σοβαρή κατάργηση των παραδόσεων της φιλοξενίας (β).

Ας θυμόμαστε, ότι δεν είναι μαθητές του Χριστού όλοι εκείνοι, όσοι τρώγουν τον άρτο του. Υπάρχει και η γραφή: «Τον άρτον μου», αντί για «μετ’ ἐμοῦ τὸν ἄρτον».

(9) «Το ἐμεγάλυνεν ἐπ’ ἐμὲ πτέρναν αὐτοῦ, παραφράστηκε στο ἐπῆρεν ἐπ’ ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ, ώστε να είναι το ίδιο το ἐμεγάλυνε με το ἐπῆρεν. Και αν πρέπει να αποσαφηνίσουμε τη φράση ἐπῆρεν ἐπ’ ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ και ἐμεγάλυνεν ἐπ’ ἐμὲ πτέρναν αὐτοῦ, θα πούμε, ότι αυτό κάνει αυτός που απλώνει το πόδι σε κάποιον» (Ω).

Σήκωσε εναντίον μου τη φτέρνα του για να με κλωτσήσει. Η μεταφορά πιθανώς πάρθηκε από ζώο δύστροπο και σκληρό, το οποίο ξαφνικά στρέφεται και κλωτσά τον κύριό του, τη στιγμή που αυτός το περιποιείται και ίσως του προσφέρει τη συνηθισμένη τροφή (ο). Η φράση «σηκώνω την φτέρνα εναντίον κάποιου» δηλώνει λοιπόν ή «το δολερό και ύπουλο και κρυφό της επιβουλής» (Χ)= την ώρα που ανύποπτος φιλοξενεί κάποιος κάποιον στο τραπέζι δέχεται από αυτόν πλήγμα. Ή, δηλώνει το κτηνώδες μίσος (g)· την κτηνώδη βία (β).

Ο Ιούδας ως αποστάτης υπήρξε ένοχος της ευτελέστερης και απαισιότερης επιβουλής κατά του Χριστού. Απαρνήθηκε τον Χριστό και έστρεψε τα νώτα του προς αυτόν αφού αποχωρίστηκε από τον κύκλο των μαθητών του. Επιπλέον περιφρόνησε τον Χριστό με το να τινάξει κατά κάποιο τρόπο τη σκόνη των ποδιών του κατά πρόσωπον του διδασκάλου, υβρίζοντας αυτόν και το ευαγγέλιό του. Τέλος έγινε εχθρός του κλωτσώντας τον όπως πράττουν αυτοί που με τα χέρια παλεύουν εναντίον των αντιπάλων τους, τους οποίους θέλουν να ανατρέψουν.

Ιω. 13,19 ἀπ' ἄρτι(1) λέγω ὑμῖν(2) πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε(3) ὅτι ἐγὼ εἶμι(4).

19Σας τα λέω από τώρα πριν γίνουν, ώστε, όταν γίνουν, να πιστέψετε ότι εγώ είμαι αυτός, στον οποίο αναφέρονται αυτά.

(1) Αντιτίθεται με τον χρόνο, στον οποίο θα πραγματοποιηθεί το προφητευμένο γεγονός (g).

(2) Η προαναγγελία για τον προδότη εισάγεται τώρα από τον Ιησού τόσο σαφώς, ενώ ο υπαινιγμός του στίχου 10 ήταν ασαφής.

(3) «Λέω από τώρα αυτά που είναι μεν ήδη πολύ κοντά, δεν έχουν όμως ακόμη ολοκληρωθεί, αυτά σας τα γνωστοποιώ, έτσι ώστε όταν συμβεί να γίνουν, συνδυάζοντας τα προφητευμένα από εμένα με την έκβαση των πραγμάτων... να πιστέψετε... Ταυτόχρονα λοιπόν ο Κύριος... και τον προδότη επιχειρεί προσεχτικά να επανορθώσει, κάνοντας τον έλεγχο κρυμμένο με πολλή ασάφεια, και την έκβαση της προδοσίας, την λέει ότι θα είναι σημάδι και σαφέστατη απόδειξη ότι αυτός είναι ο Χριστός» (Κ).

Δες Ιω ιστ 4,ιδ 29, «Και πρόσεξε αν μπορούμε να κατηγορήσουμε τους τόσο σπουδαίους μαθητές του Ιησού, ότι δεν είχαν ακόμη πιστέψει... Όπως ακριβώς αν λέγονταν σε έναν σοφό κάποια λόγια και μετά προσθέτονταν και τα εξής: Αυτά θα σε κάνουν σοφό, δεν θα εννοούσαμε οπωσδήποτε ότι έγινε από μη σοφός σοφός, αλλά από σοφός σοφότερος επειδή ακολουθεί η προκοπή και οδεύει στην τελειότητα: έτσι να εννοήσεις, σε παρακαλώ, ότι και ο πιστός μπορεί να γίνει πιστότερος. Διότι και οι απόστολοι όταν πλησίασαν κάποτε τον Κύριο δεν κατηγορούσαν τους εαυτούς τους ως απίστευτους όταν έλεγαν σε αυτόν το, Κύριε, πρόσθεσέ μας πίστη. Διότι με το «πρόσθεσε» σαφώς αποδεικνύεται, ότι είχαν πίστη που χωρούσε προσθήκη» (Ω).

(4) Ἡ, «ώστε όταν εκπληρωθεί αυτή η Γραφή να πιστέψετε, ότι εγὼ εἶμαι, αὐτός για τον οποίο εκείνη προφήτευσε» (Ζ) «και εἶπε, αὐτός που τρώει μαζί μου τον ἄρτο σήκωσε εναντίον μου τη φτέρνα του» (Αυ). Ἡ, ὅπως στο η 24= Εγὼ εἶμαι ο προαναγγελμένος Μεσσίας (F): «να πιστέψετε, ότι εγὼ εἶμαι ο προφητευμένος Χριστός» (Ω), «για τον οποίο αυτά τα λόγια προφήτευσε η θεία γραφή» (Κ).

Ἡ, μπαίνει απόλυτα χωρίς να υπονοείται κάποιο κατηγορούμενο ὅπως και στο η 58, σαν αντίστοιχο της ίδιας φράσης, με την οποία στην Π.Δ. ο Θεός ονομάζει τον εαυτό του. Δες Ιεζεκ. κδ 24. Με τη σαφή και βέβαιη πρόγνωση αυτών που μέλλουν να συμβούν ο Χριστός ἔδωσε αδιαμφισβήτητη απόδειξη, ότι είναι ο αληθινός Θεός, μπροστά στον οποίο τα πάντα είναι γυμνά και ακάλυπτα. Προείπε ότι ο Ιούδας θα παρέδιδε αυτόν σε ὦρα, κατά την οποία καμιά υπόνοια για αυτόν δεν ήταν δυνατόν να εισχωρήσει σε κάποιον και έτσι απέδειξε ότι είναι εκείνος, του οποίου ο λόγος είναι «κριτικός ενθυμήσεων και εννοιῶν καρδιάς» και ο οποίος εξετάζει καρδιές και νεφρούς.

Ιω. 13,20 ἀμὴν ἀμὴν(1) λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων(2) ἐάν τινα πέμπω, ἐμὲ λαμβάνει(3), ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμπαντά με.

20Σας βεβαιώνω ότι όποιος δέχεται αυτόν που στέλνω εγώ, εμένα δέχεται· κι όποιος δέχεται εμένα, δέχεται εκείνον που με ἔστειλε».

(1) Η σχέση με τα προηγούμενα είναι διαφορετική σύμφωνα με τους διάφορους ερμηνευτές: Ἡ, λέει αυτά «παρηγορώντας τους περισσότερο επειδή πρόκειται εντός ολίγου να διατρέξουν την οικουμένη» (Ζ), «και να πάθουν πολλά δεινά» (Χ).

Ἡ, πιο σωστά, ο στίχος αυτός πρέπει να συνδεθεί με αυτά που ειπώθηκαν στους στίχους 16-17= Εἶπα, ότι δεν υπάρχει απόστολος ανώτερος από αυτόν που τον ἔστειλε. Σας βεβαιώνω ὅμως ἄκόμη, ότι οι απόστολοί μου δεν είναι μικρότεροι από εμένα. Για αυτό είναι και μακάριοι (g).

(2) Συναντιέται η ίδια βεβαίωση και στους Συνοπτικούς. Δες Ματθ. ι 40,Μαρκ. θ 37,Λουκ θ 48 με μικρές λεκτικές παραλλαγές. Ο Ιωάννης αντικαθιστά το από τον Ματθαίο χρησιμοποιούμενο ρήμα δέχομαι με το λαμβάνω και το αποστέλλω με το πέμπω (β).

(3) Γενικώς παραδεκτή αρχή, ότι η τιμή που απονέμεται σε κάποιον πρέσβη, μεταβαίνει στο πρόσωπο του κυριάρχου του, τον οποίον αυτός αντιπροσωπεύει (β).

«Όποιος δέχεται αυτόν που θα στείλει ο Ιησούς, δέχεται τον Ιησού που είναι στο πρόσωπο αυτού που στάλθηκε· και αυτός που δέχεται τον Ιησού δέχεται τον Πατέρα. Άρα αυτός που δέχεται αυτόν που θα στείλει ο Ιησούς, δέχεται τον Πατέρα που ἔστειλε τον Ιησού» (Ω).

Ο Χριστός ἤδη ἔφευγε από τον κόσμο αυτόν, θα ἄφηνε ὅμως μία τάξη ανθρώπων ως πράκτορες και αντιπροσώπους του για να κηρύττουν το λόγο του. Εκείνοι λοιπόν οι οποίοι δέχονται τον λόγο αυτόν και τους κήρυκés του στο ὄνομα του Χριστοῦ και από αγάπη προς αυτόν, δέχονται αυτόν τον ἴδιο το Χριστό. Το να πιστεύει κάποιος στη διδασκαλία του Χριστοῦ και να υπακούει στις εντολές του και να δέχεται την σωτηρία που προσφέρεται στο ὄνομά του και με τους ὄρους, με τους οποίους αυτή προσφέρεται, ἰσοδυναμεί με το να δέχεται εκείνους, τους οποίους ο Χριστός αποστέλλει, ἄρα και με

το να δέχεται αυτόν τον ίδιο τον Κύριο Ιησού.

Ιω. 13,21 Ταῦτα εἰπὼν(1) ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη(2) τῷ πνεύματι(3), καὶ ἐμαρτύρησε(4) καὶ εἶπεν ἄμην ἄμην(5) λέγων ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν(6) παραδώσει με(7).

21 Όταν τα εἶπε αυτά ο Ιησούς, ταραχτήκε μέσα του βαθιά, μίλησε ανοιχτά και εἶπε: «Αλήθεια σας λέω, ένας από σας θα με προδώσει στους εχθρούς μου».

(1) Τα προηγούμενα λόγια, στα οποία δύο φορές υπαινίχθηκε τον προδότη.

(2) Από λύπη «για την απώλεια του προδότη. Ταραχτήκε δηλαδή από την πολύ μεγάλη συμπάθεια, στενοχωρούμενος υπερβολικά για αυτόν» (Ζ).

Ἡ, «ταράχτηκε εύλογα, αγανακτώντας για την δυστροπία του Ιούδα» (Κ). Είναι δυνατόν και τα δύο συναισθήματα να διεγέρθηκαν στον Κύριο. (Δες «καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρῶσει τῆς καρδίας αὐτῶν = Και αφού περιέφερε γύρω εις αυτούς με οργήν το βλέμμα του, ενώ συγχρόνως τους ελυπεῖτο ειλικρινῶς δια την πώρωσιν της καρδιάς των» Μάρκ. γ 5).

(3) Προτιμά τον ὄρο αυτόν από τον ὄρο ψυχῆ που λέει στο ιβ 27. Ἡ, διότι θέλει να σημάνει, ὅτι εκ βάθους ψυχῆς ταραχτήκε (ο). Οι εχθρότητες των αντιπάλων δεν μπορούν να πληγώσουν την ψυχῆ τόσο πολύ ὅσο οι προδοσίαι των φίλων (τ).

Ἡ, για να σημάνει, ὅτι η ταραχῆ εἶχε ἑδρα τις ανώτερες πνευματικές δυνάμεις του Κυρίου, και ἦταν θρησκευτικῆς φύσης και ἕνα εἶδος φρίκης, την ὁποία δοκιμάζει η αγνή καρδιά αυτού που ἔρχεται σε επαφή με το ὄργανο του σατανικοῦ εγκλήματος της προδοσίας (g).

«Το πάθος ἐρχόταν στην επικράτεια του πνεύματος. Ὅπως δηλαδή ο ἅγιος ζει με το πνεῦμα το ὁποῖο ἀρχίζει τα πράγματα της ζωῆς και κάθε πράξη και προσευχή και τον ὕμνου προς το Θεό, ἔτσι οτιδήποτε κάνει και ὁποτεδήποτε, το κάνει με το πνεῦμα, ἀλλά και αν πάσχει, πάσχει με το πνεῦμα» (Ω).

Η προδοσία του Ιούδα ἔθιγε τον Ιησού στα τρυφερότερα βάθη της ψυχῆς του. Σημείωσε ὅτι οι πτώσεις των μαθητῶν του Χριστοῦ ταραζούν αυτόν βαθύτατα. Οι αμαρτίαι των χριστιανῶν λυποῦν πολύ τον Κύριό τους.

(4) Ἡ «διαμαρτυρήθηκε για την προδοσία» (Ζ). Ἡ, πιο σωστά, με αυτό ἀντιθέτει την θετική και σαφή διακήρυξη, η ὁποία πρόκειται να επακολουθήσει, με τους ἀόριστους υπαινιγμούς των στίχων 10 και 18 (g)= Ἐδωσε σαφή και ὀρισμένη μαρτυρία. Λέγεται για τον Ιησού που προλέγει αυτό που σίγουρα θα του συμβεῖ (G). Αποκαλύπτει με αυτήν ο Ιησούς μυστικό, το ὁποῖο ἦταν γνωστό μόνο στον διάβολο και τον Ιούδα (μ).

(5) Η φράση χαρακτηρίζει την θεία βεβαιότητα της προαναγγελίας αὐτῆς ἀπέναντι στην δυσκολία, την ὁποία θα δοκίμαζαν οι ἀπόστολοι για να την παραδεχτούν (g)= Ὅσο ἀπίθανο και αν σας φαίνεται, σας βεβαιώνω κατηγορηματικότερα, ὅτι...

(6) «Με πολλή ἔμφαση ο Χριστός λέει αυτό και με αυτό ἡ κατηγορεῖ την ἀχαριστία αὐτοῦ που τόλμησε τέτοιο πράγμα, ἡ δείχνει το μέγεθος της κακίας του διαβόλου, που τόσο πολύ κατάφερε, ὥστε να ἀρπάξει ἕναν και ἀπό αὐτούς τους ἀποστόλους» (Κ).

«Ἐνας, λέει, που ξέπεσε ἀπό την ομάδα και βγήκε ἀπό ἀνάμεσά σας, θα με παραδώσει» (Θφ).

Ἐνας ἀπό σας, οι ὁποῖοι πήρατε ἀπό ἐμένα τέτοιες ἐξαιρετικές χάρες· για τους ὁποῖους εἶχα κάθε λόγο να φρονώ, ὅτι θα μένατε σταθεροί στην προς ἐμένα ἀγάπη· οι ὁποῖοι ἐκδηλώσατε ἕναν τέτοιο σεβασμό σε μένα· Ποια ἀδικία ἐγένε ἐκ μέρους μου, ὥστε ο ἕνας ἀπό εσάς να με προδώσει;

(7) Δες στ 64. Ὅλοι οι ευαγγελιστές (Ματθ. κστ 21, Μάρκ. ιδ 18, Λουκ. κβ 21) συμφωνοῦν, ὅτι η σαφῆς αὐτή προαναγγελία της προδοσίας ἐγένε για πρώτη φορά κατὰ τον Μυστικό δειπνο και ὅτι σε αὐτήν δεν ἀποκαλύφθηκε ξεκάθαρα το ὄνομα του προδότη.

Ιω. 13,22 ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους(1) οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι(2) περὶ τίνος λέγει(3).

22 Οι μαθητές κοίταζαν ο ἕνας τον ἄλλο με ἀπορία, μην ξέροντας για ποιον μιλάει.

(1) «Σε ὄλους δημιουργεῖ το φόβο με το να μην ἀναφέρει το ὄνομα· ἐκεῖνοι ὁμως κυριεύονται ἀπό ἀπορία, μολοντί δεν αισθάνονταν τίποτα το κακό για τον εαυτό τους· διότι θεωροῦσαν πιο ἀξιόπιστη την γνώμη του Χριστοῦ ἀπό τους δικούς τους λογισμούς. Για αὐτό και ἔβλεπαν ο ἕνας τον ἄλλον».

«Ο καθένας, ὅσο ἦταν δυνατόν στην ἀνθρώπινη φύση, ἔβλεπε μέσα στην προαίρεση του ἄλλου, ἀπορώντας, αν μπορούσε η ψυχῆ που ἔκανε τέτοια πράγματα... να μεταβληθεῖ τόσο πολύ και να ξεχάσει τα μαθήματα του Διδασκάλου, ὥστε να φτάσει και στην προδοσία του» (Ω).

Ὅ,τι λυπεῖ τον Χριστό, εἶναι και πρέπει να εἶναι αἰτία λύπης σε ὄλους ἐκείνους, οι ὁποῖοι εἶναι δικοί του. Ἰδιαίτερος οι σκανδαλώδεις πτώσεις ἐκείνων, οι ὁποῖοι φέρουν το ὄνομά του, πρέπει να λυποῦν τους μαθητές του Διδασκάλου. «Ποῖός σκανδαλίζεται και δεν καίγομαι ἐγώ;».

(2) «Αν μεν ἦταν φανερή στους μαθητές του Ιησού η κακία του Ιούδα, τότε θα γνώριζαν ποιος ἦταν

αυτός που θα παραδώσει τον Διδάσκαλο όταν είπε ο Σωτήρας ότι ένας από σας θα με παραδώσει. Τώρα όμως βλέπονται μεταξύ τους οι μαθητές, απορώντας για ποιον λέει» (Ω).

«Έκπληξη και φόβος μαζί τρέχει μέσα στους μαθητές και βλέπονται μεταξύ τους, εγκυμονώντας διπλή ταραχή από τα λεγόμενα. Διότι ο καθένας μεν, όπως ήταν λογικό, ανατρέχοντας στην δική του ψυχή, φοβήθηκε όχι και λίγο, αλλά και βλέποντας και τους άλλους μαζί, δεν δέχονταν μικρότερη από την άλλη αγωνία» (Κ).

Έβλεπαν οι μαθητές τα πρόσωπα ο ένας του άλλου, προσπαθώντας να μαντεύσουν από την έκφρασή τους, ποιος ήταν ο ένοχος. Αλλά ενώ όλοι οι άλλοι έχοντας ελεύθερη και ανένοχη τη συνείδηση μπορούσαν να υψώνουν το κεφάλι αδίστακτα και να παρουσιάζουν όψη απαλλαγμένη και από το παραμικρό κοκκίνισμα, ο Ιούδας, ο οποίος ήταν ο ένοχος, είχε τόσο αποθρασυνθεί και είχε καταλήξει σε τόση αναισχυντία ώστε δεν παρουσίαζε στην όψη του κανένα σημάδι, που να προδίδει την ενοχή του. Για αυτό η ομάδα των μαθητών κυριεύεται από απορία.

(3) Οι συνοπτικοί αναφέρουν τα ίδια και παρουσιάζουν τον καθένα από τους αποστόλους να ρωτάει: «Μήπως είμαι εγώ, Κύριε;» (Ματθ. κστ 22).

«Παρόλο που ο καθένας τους γνώριζε για τον εαυτό του ότι είναι καθαρός και δεν διαπίστωναν τίποτα πονηρό στο νου τους, όμως θεωρούσαν πιο αξιόπιστο τον λόγο του Κυρίου από τους δικούς τους λογισμούς» (Θφ).

Ιω. 13,23 ἦν δὲ ἀνακείμενος(1) εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ(2), ὃν ἠγάπα(3) ὁ Ἰησοῦς·

23 Ἐνας ἀπὸ τοὺς μαθητῆς του, που ὁ Ἰησοῦς τον ἀγαποῦσε, ἦταν γερμένος στο τραπέζι κοντὰ στο στήθος του.

(1) «Επειδή αυτός ο μαθητής πήρε εντολή από τον Πέτρο και ρώτησε κρυφά, Ποιος είναι αυτός που θα τον παραδώσει· ήταν αναγκαίο να πει πού καθόταν ώστε να μπορεί να ρωτάει κρυφά» (Ζ).

(2) Οι αρχαίοι έγερναν μάλλον στο τραπέζι παρά κάθονταν, και ο κάθε ένας που μετείχε στο τραπέζι είχε τον αριστερό βραχίονα στηριγμένο σε προσκέφαλο, έτσι ώστε να στηρίζει με το αριστερό χέρι το κεφάλι, και είχε το δεξί χέρι ελεύθερο για να τρώει με αυτό. Τα πόδια απλώνονταν προς τα πίσω.

Έτσι ο καθένας είχε το κεφάλι να πλησιάζει στο στήθος αυτού που ήταν ξαπλωμένος στα αριστερά του. Την θέση αυτή κατείχε ο Ιωάννης. Δεξιά του Χριστού (g).

Ως προς τις τιμητικές θέσεις πρέπει να σημειωθεί, ότι ο οικοδεσπότης ή το κύριο πρόσωπο καθόταν στο κέντρο και η τιμητική θέση ήταν πάνω από αυτόν δηλαδή στα αριστερά του, και η μετά από αυτήν άλλη τιμητική θέση ήταν στα δεξιά του. Δεν είναι βέβαιο, ποιος κατείχε την προς τα αριστερά του Ιησού τιμητική θέση. Κάποιοι σκέφτηκαν, ότι κατείχε αυτήν ο Πέτρος. Αλλά σε αυτήν την περίπτωση θα μπορούσε αυτός αμέσως, χωρίς την παρέμβαση του Ιωάννη, να ρωτήσει τον Ιησού. Το γεγονός όμως ότι έκανε νεύμα στον Ιωάννη, υποδηλώνει ότι δεν ήταν πολύ κοντά του. Πιθανότερο είναι ότι την πιο τιμητική αυτή θέση κατείχε ο Ιούδας, όπως υποδηλώνεται από το ότι ο Ιησοῦς μπορούσε να μιλά σε αυτόν κατ' ιδίαν, χωρίς τα της συνομιλίας να ακούγονται από τους άλλους μαθητές. Δες στίχο 27 και Ματθ. κστ 25. Το ότι επίσης αυτός είχε και το ταμείο, παρείχε ίσως σε αυτόν και κάποια προτίμηση απέναντι στους συμμαθητές του (β).

Πάντως και η θέση του Ιωάννου ήταν τιμητική και «της τιμής αυτής αξιώθηκε επειδή κρίθηκε άξιος ξεχωριστής αγάπης από τον Διδάσκαλο» (Ω).

(3) «Ο Ιωάννης είναι αυτός, ο συγγραφέας του παρόντος βιβλίου, ο οποίος, επειδή λέει για τον εαυτό του ότι ήταν αγαπημένος, έκρυψε το όνομά του, παραδίδοντάς το στη σιωπή, για να μην φανεί ότι καυχείται» (Κ).

Ο Ιωάννης επιμελέστατα αποφεύγει να αναφέρει τον εαυτό του. Είναι επιθυμητότερο το να αγαπιέσαι από τον Ιησού παρά να διακρίνεσαι με το όνομά σου (b). Για πρώτη τώρα φορά ο Ιωάννης αναφέρεται στον εαυτό του σαν έναν από τους μαθητές τον οποίο αγαπούσε ιδιαίτερα ο Ιησοῦς. Η φράση «ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς» αναφέρεται και πάλι στα ιθ 26,κα 7,20 και 24, και από το κα 24 τίθεται έξω αμφιβολίας, ότι ο μαθητής τον οποίο αγαπούσε ο Ιησοῦς είναι αυτός ο ίδιος ο ευαγγελιστής (ο). ὃν ἠγάπα = «Αυτόν αγαπούσε ο Ιησοῦς, περισσότερο δηλαδή, επειδή ήταν άξιος να αγαπιέται περισσότερο, λόγω πλούτου αρετής μεγάλης» (Ζ).

«Πρόσεξε επίσης σε αυτόν και την έλλειψη καύχησης. Διότι δεν είπε το όνομα, αλλά ότι Αυτόν που αγαπούσε, όπως ακριβώς και ο Παύλος, όταν έλεγε· Γνωρίζω άνθρωπο πριν από δεκατέσσερα χρόνια» (Χ).

Ιω. 13,24 νεύει(1) οὓν(2) τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι(3) τίς ἂν εἴη(4) περὶ οὗ λέγει.

24 Κάνει, λοιπόν, νόημα σ' αυτόν ο Σίμων Πέτρος να μάθει ποιος ήταν αυτός για τον οποίο μιλούσε.

- (1) «Θα μπορούσαμε να θαυμάσουμε εύλογα και σε αυτό πάλι, την πολλή ακρίβεια, όσον αφορά την ευλάβεια, των αγίων μαθητών... Ο Πέτρος, δεν έκανε μεν καθόλου ο ίδιος την ερώτηση, αλλά αφήνει την ερώτηση στον κοντινό και αγαπημένο για το λαμπρότερο της αγνότητας» (Κ). Ο Πέτρος «επειδή από πολλή θερμότητα βρίσκεται σε πολλές περιπτώσεις μεν να είναι ορμητικός, αλλά να μαλώνεται, για αυτό το λόγο τώρα φοβήθηκε να ρωτήσει, για να μην τον μαλώσει και τώρα ο Κύριος ως προπετή» (Θφ). Είχε πρόσφατα επιτιμηθεί ο Πέτρος.
- (2) Γνωρίζοντας ο Πέτρος ότι ο Ιωάννης αγαπιόταν από τον Κύριο και βλέποντας πόσο κατάλληλη ήταν ήδη η θέση του στο τραπέζι, για να ζητήσει πληροφορίες από τον Ιησού, για αυτά (λοιπόν...), «δεν του έκανε νεύμα με τη σκέψη ότι είναι ανώτερος, αλλά για την πολλή αγάπη του» (Χ).
- (3) Υπάρχει και η γραφή «Σίμων Πέτρος και λέγει αὐτῷ Εἰπέ τίς ἐστίν περὶ οὗ λέγει». Μολονότι μαρτυρείται σοβαρά δεν συμφωνεί όμως με το νεύει. Αυτός που κάνει νεύμα δεν μιλάει συγχρόνως και με τη γλώσσα. Η συνηθισμένη γραφή (την οποία έχει και ο Αλεξανδρινός κώδικας) μαρτυρείται από αρκετούς μεγαλογράμματους κώδικες και από τις Συριακές μεταφράσεις (την Πεσιτώ, του Σινά κλπ).
- (4) =Ποιος μπορεί να είναι. Εκφράζει η ερώτηση ένα είδος αμφιβολίας. (=Πώς είναι δυνατόν μαθητής από τον κύκλο μας να προβεί σε κάτι τέτοιο;).

Ιω. 13,25 ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στήθος(1) τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε(2), τίς ἐστίν; 25Ἐγειρε τότε ἐκεῖνος ὁ μαθητὴς στο στήθος του Ἰησοῦ και τον ρώτησε: «Ποιος εἶναι, Κύριε;»

- (1) Το επιπεσών υποδηλώνει απότομη κίνηση, σύμφωνη με την ζωηρότητα του συναισθήματος που την προκάλεσε (g). Υπάρχει και η γραφή αναπεσών δὲ ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στήθος = «Ἐτσι ὅπως ἦταν γερμένος, δηλαδή δεν σηκώθηκε, αλλά μόνο γύρισε προς το μέρος του» (Ζ) και «γέρνοντας ἤσυχα προς τον διδάσκαλο, ψιθυρίζει κρυφά» (Κ) και «ρωτά σχεδόν στο αυτί του, ώστε να μην γίνει φανερός ο προδότης» (Χ).
- (2) Αν και ψιθύρισε τη φράση στο αυτί του Ιησού, αποκαλεί αυτόν Κύριο. Η οικειότητα την οποία είχε προς τον Διδάσκαλο, δεν μείωνε τον προς αυτόν σεβασμό του. Όσο στενότερη σχέση και κοινωνία έχουν οι ευσεβείς ψυχές με τον Χριστό, τόσο περισσότερο αισθάνονται την αξία και το μεγαλείο του και τη δική τους αναξιοσύνη και ευτέλεια, όπως άλλοτε και ο Αβραάμ, ο οποίος συνομιλώντας πριν την καταστροφή των Σοδόμων και Γομόρρας με το Θεό διακήρυξε για τον εαυτό του ταπεινά: «Εγώ εἶμαι χῶμα και στάχτη» (Γεν. ιη 27).

Ιω. 13,26 ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς(1)· ἐκεῖνος ἐστίν ὃ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον(2) ἐπιδώσω(3). καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον δίδωσιν(4) Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτη.

. 26Ο Ἰησοῦς ἀποκρίθηκε: «Εἶναι ἐκεῖνος, στον οποίο θα δώσω ἕνα κομμάτι ψωμί, αφού το βουτήξω στο πιάτο». Παίρνει τότε ἕνα κομμάτι ψωμί, το βουτάει στο πιάτο και το δίνει στον Ἰούδα τον Ἰσκαριώτη, γιο του Σίμωνα.

- (1) «Και ο Χριστός ἔτσι ἀποκρίθηκε» (Χ), στο αυτί του Ιωάννη (b), ώστε να ακουστεί μόνο από αυτόν «και ούτε τότε δεν έκανε φανερό» (Χ) τον Ιούδα, «αλλά με το ψωμί δήθεν τον κάνει φανερό» (Θφ). Όπως φαίνεται από το στίχο 28 ίσως και ο ίδιος ο Ιωάννης δεν κατανόησε πλήρως την απάντηση του Κυρίου.
- (2) Υπάρχει και η γραφή: βάψω το ψωμίον και δώσω. Το ψωμίον= ἕνα τεμάχιο. Πουθενά αλλού στην Κ.Δ. δεν συναντιέται η λέξη εκτός από το χωρίο αυτό (β).
- (3) Ἦταν δείγμα οικειότητας το να επιτρέψει κάποιος σε ξένο να βουτήξει το ψωμί του σε κοινό πιάτο (Ρουθ β 14). Ακόμη και μέχρι σήμερα στην Ανατολή συνηθίζεται ως ένδειξη τιμητικής εὐνοίας προς τον φιλοξενούμενο το να δίνουν σε αυτόν τεμάχιο εκλεκτό από το κεντρικό πιάτο. Αυτό ἔπραξε και ο Ἰησοῦς για τον Ιούδα, ο οποίος πιθανώς ἦταν γερμένος στα αριστερά του. Ο τρόπος αυτός της φιλοφροσύνης ἦταν τόσο συνηθισμένος, ώστε δεν ἀπόσπασε ἰδιαίτερως την προσοχή των μαθητῶν κατά την προκειμένη περίπτωση (β).
- (4) Ο Ἰησοῦς ἔδωσε αυτό με μέγιστη μακροθυμία· και οι ἄλλοι μαθητές ἀναμφίβολα σκέφτηκαν για τον Ιούδα, ὅτι εὐλογήθηκε αὐτός περισσότερο ἀπὸ τους ἄλλους (b). «Δέξου, λέει, τον ἄρτο, του οποίου μετέλαβες μαζί μου, ἔλα σε συναίσθηση του κοινού τραπεζίου. Ἀλλά δεν κατάλαβε, αφού ἔχει ναρκωθεί η ψυχή του ἀπὸ το πάθος» (Θφ). Σύμφωνα με τον Ματθαῖο (κστ 25) ο Ιούδας ρώτησε τον Κύριο «μήπως εἶμαι ἐγώ, ραββί;» και ο Κύριος ἀπάντησε σε αὐτόν· «Συ εἶπας». Πιθανότατα το δόσιμο του ψωμιού και η στιχομυθία αὐτή συνέπεσαν. Και εφόσον ο Ιούδας ἦταν γερμένος δίπλα στον Ἰησοῦ, δεν ἔγινε αὐτή ἀντιληπτή. «Ο Σωτήρας δεν δίνει στον Ιωάννη κάποιο ἄλλο σημάδι του πράγματος, παρά αὐτό που ἀπὸ παλιά προφητεύτηκε ἀπὸ την φωνή του προφήτη· αὐτός που ἔτρωγε τους ἄρτους μου σήκωσε ψηλά τη φτέρνα του και με κλώτησε. Διότι αφού βούτηξε δίνει το ψωμί, δείχνοντας με αὐτό αὐτόν που ἔτρωγε

τον άρτο του» (Κ).

Υπάρχει και η γραφή: βάψας οὖν το ψωμίον.

Ιω. 13,27 και μετά τὸ ψωμίον(1) τότε(2) εἰσῆλθεν(3) εἰς ἐκεῖνον(4) ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν(5) αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὃ ποιεῖς(6), ποιήσον(7) τάχιον(8).

27Όταν ο Ιούδας πήρε το ψωμί, μπήκε ο σατανάς μέσα του. Του λέει, λοιπόν, ο Ιησούς: «Ό,τι έχεις να κάνεις κάνε το γρήγορα».

(1) Η ένδειξη αυτή της εύνοιας του Ιησού προς τον Ιούδα δεν τον συγκίνησε.

«Ο προδότης λοιπόν δεν ντράπηκε τους ελέγχους που από πριν έγιναν κρυφά και μυστικά, αλλά ούτε την ακαταμάχητη ισχύ της αγάπης, ούτε τιμή και δόξα και χάρη, ούτε την ευλογία την από το Χριστό» (Κ).

«Ας υποθέσουμε, ότι η συμμετοχή στο ίδιο τραπέζι δεν τον έκανε να νιώσει ντροπή (τον Ιούδα), το ότι όμως πήρε το τεμάχιο άρτου από τον Κύριο ποιού την προσοχή ήταν δυνατόν να μην προσελκύσει; Αλλά όχι εκείνον· για αυτό και ο σατανάς τότε μπήκε σε αυτόν γελώντας με αυτόν για την αναισχυντία του» (Χ).

(2) Δίνοντας το ψωμί στον Ιούδα ο Κύριος έκανε την ύστατη έκκληση στη συνείδησή του. Η στιγμή λοιπόν ήταν κρίσιμη και εκφράζεται αυτό από τον Ιωάννη με το «τότε» (g).

«Ας μη νομίσει πάλι κάποιος, ότι το ψωμί έγινε η αιτία στον προδότη να δεχτεί το σατανά... αλλά επειδή όλη η αγάπη σε αυτόν ολοκληρώθηκε και τίποτα και με το παραπάνω δεν έλειψε που συντελούσαν στην τιμή και στη διάθεση, ακολουθούσε ο Ιούδας τα ίδια σχέδια... και δεν μετακινεί την καρδιά του από την παράνομη απόφαση... αλλά ακόμη χειρότερα δίψασε το τέρμα της ασέβειας και νικήθηκε από κακά τολμήματα, για αυτό μπήκε λοιπόν ο σατανάς» (Κ).

Πολλοί γίνονται χειρότεροι από τις δωρεές της αγαθότητας του Κυρίου και στηρίζονται ακόμη περισσότερο στην αμετανοησία τους με τα μέσα εκείνα, τα οποία η θεία αγαθότητα παρέχει σε αυτούς για μετάνοια.

(3) «Επειδή βρήκε την καρδιά του ολάνοιχτη όπως ακριβώς κάποια πύλη που έμεινε χωρίς την προσοχή του φύλακα και είδε απύλωτο το νου του» (Κ).

«Προηγουμένως μεν δεν μπήκε ο σατανάς στον Ιούδα, αλλά μπήκε μόνο στην καρδιά του, για να παραδώσει τον Διδάσκαλο, στο σημείο όμως που τώρα εξετάζουμε μετά το ψωμί μπήκε σε εκείνον. Για αυτό ακριβώς και εμείς να φυλαγόμαστε μήπως κάποτε ο διάβολος βάλει στην καρδιά μας οποιοδήποτε από τα πυρωμένα βέλη του. Διότι εάν βάλει, παραφυλάει μετά από αυτό να μπει και αυτός» (Ω).

«Προηγουμένως τον παρενοχλούσε από έξω με το πάθος της φιλαργυρίας. Τώρα όμως τον κυρίευσε ολοκληρωτικά» (Θφ).

«Διότι δεν έχει πλέον σύμβουλο τον σατανά αλλά ήδη τον κάνει δεσπότη και εξουσιαστή όλης της καρδιάς του αυτόν που στην αρχή ψιθύριζε στη διάνοιά του. Διότι μπήκε σε αυτόν σύμφωνα με το λόγο του ευαγγελίου» (Κ). «Διότι έως ότου ανήκε στην ομάδα των μαθητών... του έκανε επιθέσεις από έξω, όταν όμως τον φανέρωσε ο Κύριος... πήδηξε λοιπόν μέσα του τελείως ελεύθερα» (Χ).

«Διότι δεν μπορούμε να υποθέσουμε, ότι δεν ήταν σε αυτόν (ο σατανάς) όταν ήλθε στους Ιουδαίους και έκανε συμφωνία μαζί τους για την τιμή της προδοσίας... Η πρώτη είσοδος του σατανά στον Ιούδα έγινε, όταν φύτεψε στην καρδιά του τη σκέψη της προδοσίας του Χριστού. Αλλά τώρα μετά το ψωμί μπήκε σε αυτόν όχι πλέον για να πειράζει αυτόν που ανήκει σε άλλον, αλλά για να κατακυριεύσει αυτόν ως δικό του» (Αυ).

«Μπήκε στα τρίςβαθα της καρδιάς του και κυρίευσε την ψυχή του» (Θφ).

«Διότι είναι άλλο το να βάλει κάτι μέσα [ο σατανάς] και άλλο το να μπει σε αυτόν, όπως ακριβώς είναι άλλο το να χτυπήσει κάποιος με το χέρι από έξω, και άλλο το να δώσει σε κάποιον καίριο χτύπημα και να βάλει μέσα το ξίφος» (αμ).

Αν και ο διάβολος είναι στο εσωτερικό κάθε πονηρού ανθρώπου, που ενεργεί τα έργα του (Εφεσ. β 2), παρόλ' αυτά μερικές φορές εισέρχεται φανερότερα και ισχυρότερα, όταν παρασύρει αυτούς σε πράξεις υπερβολικά πονηρές, για τις οποίες ο ανθρωπισμός και η συνείδηση του φυσικού ανθρώπου νιώθει αποστροφή. Οι προδότες του Χριστού έχουν το σατανά μέσα τους. Ο Χριστός μιλά για την αμαρτία του Ιούδα ως μεγαλύτερη από την αμαρτία των διωκτών του.

(4) Σημειώνει ήδη τον Ιούδα με αντωνυμία η οποία απομακρύνει αυτόν σε απόσταση (b). Το «εκείνος» δηλώνει την ξένου φρονήματος διάνοια του Ιούδα (β).

(5) Εφόσον δείχτηκε και απέναντι σε αυτήν την εύνοια αναισθητός και κατακυριεύτηκε από τον σατανά, «δεν έπρεπε, αφού ήταν τέτοιος και εξακολουθούσε για τόσο χρόνο να παραμένει αδιόρθωτος, να τον κρατά μέσα. Για αυτό λοιπόν και τον έβγαλε έξω» (Χ).

Το «οὖν» παρουσιάζει την με τα ακόλουθα λόγια του Κυρίου απομάκρυνση του Ιούδα ως συνέπεια

της κατακυρίευσής του από τον σατανά.

(6) =Ο,τι προτίθεσαι να πράξεις (ο). Ο Ιούδας θα μπορούσε να αντιληφθεί από την ακτίνα αυτή της παγγνωσίας του Κυρίου, ότι είναι γνωστός (b).

(7) «Δεν είναι λόγια κάποιου που προστάζει, ούτε που συμβουλεύει, αλλά κάποιου που επιτιμά και δείχνει, ότι αυτός μεν ήθελε να τον διορθώσει, αλλά επειδή εξακολουθούσε να μένει αδιόρθωτος, τον αφήνει» (X).

Δεν επιθυμεί ο Κύριος να πράξει ο Ιούδας αυτό, αλλά εφόσον επέμενε να πράξει αυτό, να το πράξει γρήγορα (b). «Διότι λέγοντας το «κάνε» είναι σαν να λέει το εξής: Να, σε αφήνω, κάνε ό,τι θες, δεν εμποδίζω τη γνώμη σου, δεν σε κρατώ πια» (Θφ).

Ο Χριστός γνώριζε, ότι ήδη ο σατανάς μπήκε στον Ιούδα και κυρίευσε εξ' ολοκλήρου αυτόν. Για αυτό και τον παραδίδει σαν να μην έχει πλέον κάποια ελπίδα σωτηρίας. Όταν το πονηρό πνεύμα γίνει δεκτό θεληματικά από κάποιον άνθρωπο, τότε το αγαθό Πνεύμα κατά λόγο δικαιοσύνης αποσύρεται και αποχωρεί.

«Επειδή αυτό αποφάσισες, λέει, βιάσου στην εναντίον μου επιβουλή· διότι δεν με λυπεί το να πάθω» (αμ).

(8) Λέγεται επιρρηματικά αντί για το θάσσον ή θάπτον (=γρηγορότερα) (G). = Γρηγορότερα από όσο έχεις πρόθεση (ο)· γρηγορότερα από το χρόνο, τον οποίο εσύ από μόνος σου όρισες.

«Δεν ήθελε πλέον να αναβάλλει ούτε να καθυστερεί, αλλά όσο το δυνατόν να επιταχύνει [το σωτήριο σχέδιο]· δεν το είπε αυτό δειλιάζοντας, όπως νομίζουν κάποιοι που δεν κατάλαβαν με ποιο τρόπο είπε: Πατέρα αν είναι δυνατόν ας περάσει αυτό το ποτήριο, αλλά το είπε αναλαμβάνοντας, για να το πω έτσι, με πολύ θάρρος τον αγώνα» (Ω).

Ιω. 13,28 τούτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω(1) τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ·

28Αὐτὸ κανεῖς ἀπ' ὅσους ἔτρωγαν ἐκεῖ μαζί δεν κατάλαβε γιατί του το εἶπε·

(1) Το «ὃ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον» που ειπώθηκε δυνατά έγινε από όλους ακουστό όχι όμως και αντιληπτό. Κανείς. Ίσως ο Ιωάννης σιωπηρά εξαιρεί τον εαυτό του (g). Αλλά ίσως και αυτός ο Ιωάννης δεν αντιλήφθηκε επαρκώς την έννοια των λόγων αυτών του Σωτήρα ούτε υπέθετε τόσο επικείμενη την προδοσία, ώστε να εκλάβει το σήκωμα από το τραπέζι και την έξοδο του Ιούδα ότι έγινε για τον σκοπό αυτόν (ο).

«Άραγε ούτε ο Ιωάννης; Ούτε αυτός. Διότι δεν περίμενε ότι μαθητής θα μπορούσε να φτάσει σε τόσο μεγάλο βαθμό παρανομίας. Επειδή δηλαδή ήταν μακριά από αυτήν την πονηρία, ούτε για άλλους δεν μπορούσαν να υποπτευθούν τέτοια πράγματα» (X).

Τόσο πολύ ο Ιούδας υπήρξε επιδέξιος στο να αποκρύψει υποκριτικά τον εαυτό του και τόσο πολύ η λεπτότητα του Κυρίου προς αυτόν δείχτηκε μεγάλη μέχρι τέλους (F). Αλλά και οι μαθητές παρά τις ατέλειες, τις οποίες έδειχναν πριν ακόμη έλθει σε αυτούς το Πνεύμα το Άγιο, αγαπούσαν αρκετά ο ένας τον άλλον, ώστε δεν ήταν δυνατόν να συλλάβει ο ένας κατά του άλλου τόσο βαριά υπόνοια. «Η αγάπη δεν σκέφτεται το κακό». Αντιθέτως πολλοί και από εκείνους που έχουν το όνομα του Χριστιανού, όταν ακούνε σκληρές κατηγορίες που εκφέρονται αόριστα, είναι έτοιμοι να πουν· σε αυτόν αναφέρεται αυτή· εκείνος έπραξε αυτό· ο άλλος είναι ο ένοχος.

Ιω. 13,29 τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρειαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν(1), ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ(2).

29επειδὴ μάλιστα ο Ἰούδας κρατούσε το ταμείο, μερικοί νόμιζαν πως ο Ἰησοῦς του εἶπε, «ἀγόρασε ὅ,τι μας χρειάζεται για τη γιορτή», ἢ να δώσει κάτι στους φτωχοῦς.

(1) Τέτοια περιστατικά δεν συμφωνούν με την ιδέα, ότι το απόγευμα εκείνο ήταν αυτό του πασχάλιου δείπνου (b). Έχουμε εδώ κάποια ένδειξη για το ότι το Δείπνο αυτό δεν ήταν το πασχάλιο, διότι αν ήταν το πασχάλιο, δεν θα μπορούσε να αγοραστεί κάτι (β).

(2) Άλλη εξήγηση αυτών που ειπώθηκαν στον Ιούδα υπήρξε, ότι προτράπηκε από τον Κύριο να δώσει κάποιες ελεημοσύνες στους φτωχούς, κατά τη συνήθειά του (Ιω. ιβ 6), ίσως ώστε με τη βοήθεια αυτή να μπορέσουν οι ελεούμενοι να προμηθευτούν τον πασχάλιο αμνό για την επομένη. «Διότι φρόντιζε πολύ για τους φτωχούς... δείχνοντας ότι και αυτός που είναι ακτήμων και έχει σταυρωθεί για τον κόσμο πρέπει να φροντίζει πολύ για αυτό το πράγμα» (Θφ).

Από το τελευταίο αυτό φαίνεται, ότι ο Κύριος, μολονότι ζούσε από τις συνεισφορές των άλλων (Λουκ. η 3), όμως έδινε και στους φτωχούς ελεημοσύνη, λίγο από το λίγο που είχε. Παρόλο που αν δεν παρείχε την ελεημοσύνη αυτήν, θα μπορούσε πλήρως να δικαιολογηθεί, όχι μόνο διότι και αυτός ήταν φτωχός και δεν είχε που να γύρει το κεφάλι, αλλά και διότι από τους πενιχρούς εκείνους πόρους συντηρούσε ολόκληρο τον κύκλο των δώδεκα δωρεάν. Επιπλέον διδασκόμαστε από εδώ, ότι ο καιρός των θρησκευτικών εορτών είναι και ο καταλληλότερος για την άσκηση έργων αγάπης.

Ιω. 13,30 λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον(1) ἐκεῖνος εὐθέως ἐξῆλθεν(2)· ἦν δὲ νύξ(3).

30Εκεῖνος, αφού πήρε το ψωμί, βγήκε αμέσως έξω. Ήταν νύχτα.

(1) Τονίζει αυτό ο ευαγγελιστής υπαινισσόμενος ότι ο Ιούδας αντιλήφθηκε τη σημασία της προσφοράς του ψωμιού από τον Ιησού και ότι ο διδάσκαλος γνώριζε ήδη τις προθέσεις του (β).

(2) «Τρέχοντας πηγαίνει στο θέλημα του διαβόλου και πηδά έξω από το σπίτι σαν μανιακός και ταραγμένος... Διότι είναι φοβερός ο σατανάς στο να προστάζει να φέρουν αμέσως εις πέρας τα πονηρά, αυτοί που μία φορά κυριεύτηκαν από αυτόν και μπήκαν κάτω από την εξουσία του... Και τον Ιούδα λοιπόν μετά το ψωμί, τον αναγκάζει αμέσως, σαν να τον έβαλε κάτω από το χέρι του, να προχωρήσει σε αυτήν την τόσο ανίερη πράξη» (Κ).

Η ιδέα ότι ήταν ήδη γνωστός στον Διδάσκαλο και νέα βίαιη έφοδος του Σατανά που τον κυριεύσε, ώθησαν αυτόν να βγει για άμεση πραγματοποίηση της προδοσίας.

«Ο προδότης σε αυτό μόνο υπακούει τον διδάσκαλο· διότι αφού πήρε το ψωμί, δεν ανέβαλε ούτε καθυστέρησε αλλά βγήκε αμέσως να κάνει γρήγορα το έργο της προδοσίας. Και αληθινά βγήκε· διότι όχι μόνο... βγήκε από το σπίτι, στο οποίο γινόταν το δείπνο, αλλά και τελείως βγήκε από τον Ιησού» (Ω).

Δεν υπήρχε ανάγκη να διώξει αυτόν ο Χριστός, ο οποίος κανέναν «δεν βγάζει έξω». Μόνος του ο Ιούδας έδιωξε τον εαυτό του.

(3) «Και εκείνος που βγήκε, ήταν και αυτός νύχτα» (Αυ).

«Η αισθητή νύχτα... είναι εικόνα της νύχτας που έγινε στην ψυχή του Ιούδα, όταν... ο Σατανάς μπήκε σε αυτόν... Για αυτούς λοιπόν των οποίων πλένονταν τα πόδια από τον Ιησού δεν ήταν νύχτα, αλλά ημέρα λαμπρότατη» (Ω). Σημειώνει κατά τη συνήθειά του ο Ιωάννης (δες α 29) και τον χρόνο της εξόδου, αλλά βρίσκει τώρα ιδιαίτερος αξιοσημείωτο αυτόν, για να βάλει μπροστά στον αναγνώστη την δραματική φρίκη της στιγμής. Ο Ιούδας βγήκε στο σκοτάδι. Η συμβολική έννοια αυτού είναι δύσκολο να μην ήλθε στην διάνοια του ευαγγελιστή. Δες Λουκ. κβ 53 (β). Ή, λιγότερο πιθανή εκδοχή «Γιατί μου αναφέρεις το χρόνο; Για να μάθεις την θρασύτητα, ότι δηλαδή ούτε ο χρόνος δεν συγκράτησε την ορμή του» (Χ).

Αν και ήταν νύχτα, ακατάλληλη ώρα για εργασία, όμως ο σατανάς που μπήκε στην καρδιά του απομάκρυνε από τη διάνοια του προδότη κάθε δυσκολία, η οποία ενδεχομένως θα του παρουσιαζόταν στη σκέψη από το κρύο και το σκοτάδι της νύχτας. Αυτό θα μπορούσε να ντροπιάσει εμάς για την χαλαρότητα και νωθρότητα, την οποία δείχνουμε στη διακονία του Κυρίου, την ώρα που οι υπηρέτες του σατανά είναι τόσο πρόθυμοι και ριψοκίνδυνοι, όταν τον υπηρετούν.

Ως προς το ερώτημα σε ποιο σημείο της αφήγησης του Ιωάννη πρέπει να τοποθετηθεί η σύσταση του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας δόθηκαν από διάφορους διάφορες απαντήσεις. Αρκετά πιθανή παρουσιάζεται η τοποθέτηση της σύστασης του μυστηρίου στο ενδιάμεσο μεταξύ των στίχων 32 και 33 όπου διαφαίνεται να σταματά κάπως η συνέχεια της αφήγησης. Αν λάβουμε όμως υπόψη, ότι σύμφωνα με τον Λουκά τα αποκαλυπτικά λόγια του Σωτήρα για τον προδότη εκφωνήθηκαν μετά τη σύσταση της θείας Ευχαριστίας και ότι τόσο κατά τον Λουκά, όσο και κατά τον Παύλο (Λουκ. κβ 20 και Α΄ Κορ. ια 25), το κόψιμο και μοίρασμα του άρτου της ευχαριστίας έγινε την ώρα που έτρωγαν αυτοί, ενώ η ευλογία και μετάδοση του ποτηρίου μετά το δείπνο, παρουσιάζεται πιθανότερο, ότι ο Ιούδας βγήκε μετά την ευλογία του άρτου και πριν την ευλογία του ποτηρίου. Το δόσιμο άλλωστε σε αυτόν του ψωμιού από τον Ιησού προϋποθέτει, ότι το δείπνο δεν είχε ακόμη τελειώσει (γ).

13,31 Ὅτε οὖν(1) ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς(2)· νῦν(3) ἔδοξάσθη(4) ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου(5), καὶ ὁ Θεὸς ἔδοξάσθη(6) ἐν αὐτῷ(7).

31Όταν εκείνος έφυγε, λέει ο Ιησούς: «Ήρθε τώρα η ώρα να φανερωθεί η δόξα του Υιού του Ανθρώπου κι ο Θεός να δοξαστεί εξαιτίας του»

(1) Παραλείπεται από κάποιους κώδικες, ανάμεσα στους οποίους και ο Αλεξανδρινός. Για αυτό ο Z, και ο b, συνδέουν το «Ὅτε ἐξῆλθε» με το «ἦταν νύχτα». Αυθεντική γραφή μαζί με το οὖν, οπότε η προηγούμενη φράση ολοκληρώνεται δραματικά με το μονοσύλλαβο νύξ (νύχτα)» (β).

(2) Η αναχώρηση του προδότη ήταν μία ανακούφιση του θείου διδασκάλου, η οποία ξεσπά ξαφνικά σε μεγαλειώδη ενθουσιασμό (F).

«Αρχίζει λοιπόν το λόγο ο Χριστός, διδάσκοντας και με αυτό, σαν με υπόδειγμα, ότι δεν πρέπει να λέγονται στα αυτιά όλων, αυτά που αρμόζουν μόνο στους γνήσιους μαθητές... και ανακοινώνει στον πρόποντα καιρό τα μυστήρια, στους γνήσιους από τους μαθητές» (Κ).

(3) Η αναχώρηση του προδότη έδινε το σύνθημα της έναρξης των παθημάτων (F). Το έργο ήδη άρχισε και οι δυνάμεις του πονηρού βιάζονταν για τη μάχη (ο).

(4) «Δηλώνει με αυτό το σωτήριο πάθος, το οποίο είναι στην πόρτα και έρχεται ήδη μετά από λίγο»

(Κ). Ο Ιησούς προσβλέπει προς το πάθημά του σαν σε σύντομη οδοιπορία και μάλλον βλέπει προς το τέρμα (β). Δοξάστηκε «με τον θάνατο του Ιησού που δόξασε το Θεό, και με το «αφού αφαίρεσε τη δύναμη που είχαν οι δαιμονικές αρχές και εξουσίες και τις διαπόμεψε, σέρνοντάς τες νικημένες στο θρίαμβο του σταυρού (Κολ. 2,15)» και με το «έκανε να ειρηνεύσουν με το αίμα του σταυρού του είτε όσα είναι στη γη και όσα είναι στον ουρανό (Κολ. 1,20)». Με όλα αυτά δηλαδή δοξάστηκε ο Υιός του ανθρώπου, και μέσω αυτού δοξάστηκε ο Θεός» (Ω). «Λέει αυτό που θα γίνει, σαν να έγινε».

Ή «διότι εντός ολίγου επρόκειτο να συλληφθεί και να πάθει» (Ζ).

Ή, σύμφωνα με το προφητικό ιδίωμα, κατά το οποίο τα μελλοντικά προλέγονται προληπτικά ως παρόντα. Ο τρόπος μάλιστα αυτός ομιλίας ταιριάζει κατεξοχήν όταν αυτός που μιλά είναι θείο Πρόσωπο, μπροστά στο οποίο το μέλλον είναι φανερό το ίδιο ξεκάθαρα όπως και το παρόν. Ο Ιωάννης λοιπόν ουδέποτε επιτρέπει στους αναγνώστες του να λησμονήσουν, όσες φορές αναφέρει λόγια του Ιησού, ότι ο Ιησούς είναι θείο πρόσωπο (β).

Κατά το πάθημά του ο υιός του ανθρώπου πρόκειται να εκτεθεί στους μεγαλύτερους εξευτελισμούς και ατιμώσεις. Και όμως τώρα με το πάθημά του αυτό δοξάστηκε. Δοξάστηκε διότι πέτυχε ένδοξη νίκη κατά του σατανά και όλων των δυνάμεων του σκότους θριαμβεύοντας εναντίον τους στο σταυρό.

Δοξάστηκε, διότι πέτυχε ένδοξη απελευθέρωση για το λαό του, συμφιλιώνοντας αυτόν με το Θεό και εξασφαλίζοντας σε αυτόν την μακαριότητα της αιώνιας και ουράνιας βασιλείας. Δοξάστηκε διότι έδωσε στο σταυρό ένδοξο παράδειγμα αυταπάρνησης και υπομονής, θάρρους και περιφρόνησης του κόσμου, ζήλου υπέρ της δόξας του Θεού και αγάπης για τις ψυχές των ανθρώπων.

(5) «Η δόξα για το θάνατο χάριν των ανθρώπων, δεν ήταν του Μονογενούς Λόγου που από τη φύση του δεν πεθαίνει... αλλά του ανθρώπου, ο οποίος ήταν και Υιός του ανθρώπου» (Ω). Ο τίτλος αυτός δημιουργεί αντίθεση μεταξύ των ταπεινώσεων που πλησιάζουν και της δόξας που πρόκειται να επακολουθήσει (F).

«Αυτός δηλαδή που θεωρήθηκε ότι είναι απλός άνθρωπος, υπερδοξάστηκε πολύ... με τον εξής τρόπο· στο αξίωμα στο οποίο βρισκόταν και πριν πάρει σάρκα, σε αυτό λοιπόν οπωσδήποτε ξαναγύρισε και με τη σάρκα που πήρε» (Κ).

(6) «Δεν είναι δυνατόν να δοξαστεί ο Χριστός, χωρίς να δοξάζεται μέσω αυτού ο Πατέρας. Για αυτό μαζί με το «τώρα δοξάστηκε ο Υιός του ανθρώπου» βρίσκεται δίπλα και το «Και ο Θεός δοξάστηκε με αυτόν»» (Ω).

«Δοξάστηκε ο Θεός και Πατέρας μέσω του Υιού, όχι παίρνοντας κάποια προσθήκη δόξας... διότι δεν χρειάζεται καθόλου κάτι τέτοιο η θεία και ανέκφραστη φύση, αλλά δοξάστηκε επειδή ακριβώς έγινε γνωστό ποιανού είναι Πατέρας. Διότι με όποιον ακριβώς τρόπο είναι δόξα και καύχημα για τον Υιό το να έχει τέτοιο φυσικό γεννήτορα, με τον ίδιο νομίζω τρόπο είναι και για τον ίδιο τον Πατέρα δόξα και καύχημα το να έχει τέτοιο Υιό που προήλθε από αυτόν» (Κ).

Ή «επειδή κανείς δεν γνώρισε τον Πατέρα παρά μόνο ο Υιός και σε όποιον ο Υιός αποκαλύψει, και επρόκειτο με την ενανθρώπιση ο Υιός να αποκαλύπτει τον Πατέρα, για αυτό και ο Θεός δοξάστηκε με αυτόν (τον Υιό)» (Ω).

Ο Χριστός παραδίνοντας τον εαυτό του σε θάνατο αποκάλυπτε την αληθινή φύση του Θεού (Ιω. ιβ 28,ιζ 4), όπως ακριβώς και το Πνεύμα δόξασε το Χριστό φανερώνοντας την αληθινή φύση του Χριστού (Ιω. ιστ 14) (μ). Ο Θεός είναι αγάπη. Δοξάζεται λοιπόν με το πάθημα του υιού του ανθρώπου, διότι με αυτό φανερώνεται κατά τρόπο μοναδικό και εξαιρετικό η αγάπη του Θεού (τ). Το πάθημα του Χριστού υπήρξε ικανοποίηση της δικαιοσύνης του Θεού και έτσι ο Θεός δοξάστηκε με αυτό. Υπήρξε επίσης φανέρωση της αγιότητας και του ελέους του Θεού.

(7) Δεν λέγεται εδώ «μέσω αυτού», αλλά «με αυτόν»· ο Θεός ήταν στο Χριστό που συμφιλιώνει τον κόσμο με τον εαυτό του (ο). «Δοξάστηκε με τον τρόπο ζωής, τον οποίο βίωσε ως άνθρωπος για τη σωτηρία των ανθρώπων» (Ζ), και ειδικά με την υπακοή κατά το πάθος. Ο Χριστός δεν ήλθε για να κάνει το θέλημά του, αλλά το θέλημα του Πατέρα που τον έστειλε (Ιω. στ 38). Για αυτό σε όλη του τη ζωή ως Υιός του ανθρώπου αποκάλυπτε συνεχώς τη δύναμη και τη δόξα του Πατέρα. Δες α 18 (ο).

13,32 Εί ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ(1), καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν(2) ἐν ἑαυτῷ(3), καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν(4).

32κι αν ο Θεός δοξαστεί δι' αυτού, τότε κι ο Θεός θα τον δοξάσει κοντά του, κι αυτό μάλιστα θα γίνει πολύ γρήγορα.

(1) Παραλείπεται σε αρκετούς μεγαλογράμματους κώδικες και σε πολλές από τις αρχαίες Λατινικές μεταφράσεις, όχι όμως και στη Βουλγάτα, μάλλον από λάθος κατά την αντιγραφή λόγω του όμοιου τέλους και της ομοιότητας με την φράση που προηγήθηκε.

(2) «Με το που δοξάστηκε δηλαδή ο Πατέρας εξαιτίας του Υιού, αμέσως δόξασε και αυτός με τη σειρά του τον Υιό. Επομένως η λέξη «δόξα» τρέχει στους δύο εξαιτίας και των δύο» (Κ).

(3) «Δηλαδή μέσω του εαυτού του, όχι μέσω άλλου... ούτε μέσω αγγέλων και αρχαγγέλων, ούτε μέσω κάποιας άλλης δύναμης» (X). Θα δοξάσει μέσω του εαυτού του παίρνοντας μετά το πάθημα την ανθρώπινη φύση του Χριστού, στη θεότητα (β). Θα δοξάσει αυτόν στο πρόσωπο του ίδιου του Χριστού και όχι μόνο στη βασιλεία του Χριστού μεταξύ των ανθρώπων. Αυτό προϋποθέτει την προσεχή ανάσταση του Χριστού. Ένα συνηθισμένο πρόσωπο είναι δυνατόν να τιμάται μετά το θάνατό του, με την καλή μνήμη του ή μέσω των απογόνων του. Αλλά ο Χριστός δοξάστηκε από τον εαυτό του.

Ή, πιο σωστά, θα δοξάσει αυτόν με άμεσο τρόπο ο ίδιος ο Θεός, όπως εξηγείται στο Ιω. ιζ 5. Θα καθίσει αυτόν στα δεξιά του. Και ο υιός του ανθρώπου θα καθίσει μαζί με τον Πατέρα του στο θρόνο του (Αποκ. γ 21).

(4) «Δηλαδή συγχρόνως με το σταυρό. Όχι δηλαδή μετά από πολύ χρόνο, λέει, ούτε θα περιμένει τον πολύ χρόνο της ανάστασης» (X). Παρόλο που η δόξα αυτή του Χριστού επρόκειτο να επακολουθήσει στο Πάθημά του, ήταν όμως κοντά, διότι το πάθημα θα ήταν μικρής διάρκειας.

13,33 Τεκνία(1), ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι(2). ζητήσετέ με(3), καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις(4) ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγώ(5), ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν(6), καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι(7).

33Παιδιά μου, για πολύ λίγο θα είμαι ακόμη μαζί σας· θα με αναζητήσετε, και αυτό που είπα στους Ιουδαίους, πως δηλαδή εκεί που πηγαίνω εγώ εσείς δεν μπορείτε να ῥθειτε, το λέω και σ' εσάς τώρα.

(1) Από τη σκέψη του τι το Πάθος σήμαινε για Αυτόν, στρέφεται ο Ιησούς προς τη σκέψη του πώς θα επιδράσει στους μαθητές του, η μέσω του Πάθους αναχώρησή του και ο λόγω αυτής απορροφισμός τους. Απευθύνεται λοιπόν τρυφερά προς αυτούς όπως ο πατέρας στα παιδιά. Το υποκοριστικό τεκνίον είναι Ιωάννεια λέξη (Αΐω. β 1,12,28,γ 7,18,δ 4,ε 21, δεσ Γαλ. δ 19)(β), για πρώτη φορά χρησιμοποιείται από το Χριστό και δεν συναντιέται πουθενά αλλού στα ευαγγέλια (g). Το υποκοριστικό είναι γεμάτο τρυφερότητα (F). «Τους ονόμασε παιδάκια, όχι μόνο ως δημιουργός τους, αλλά και ως διδάσκαλος» (Z). Μιλά σε αυτούς με τη στοργή πατέρα, ο οποίος πρόκειται σε λίγο να χωριστεί από αυτούς.

(2) «Ο Χριστός είπε βεβαίως, ότι για λίγο ακόμη χρόνο θα είναι μαζί με τους μαθητές του, όχι με την έννοια ότι θα αποχωριστεί εντελώς, ούτε ότι θα αποξενωθεί παντοτινά και ολοκληρωτικά· διότι είναι μαζί μας «όλες τις ημέρες και μέχρι τη συντέλεια του αιώνα»... αλλά εννοούσε ότι δεν θα είναι μαζί τους σωματικά, όπως τη χθεσινή ημέρα και την τρίτη· διότι ήταν κοντά στην πόρτα, ή μάλλον μπήκε μέσα από την πόρτα, ο καιρός της από εδώ αναχώρησης προς τον Πατέρα» (K). Ο όλος στίχος επαναλαμβάνει τα λόγια του Κυρίου προς τους άπιστους Ιουδαίους στα ζ 33,34 και η 21.

(3) Λέχθηκε αυτό και στους Ιουδαίους. Αλλά οι μεν Ιουδαίοι ζήτησαν αυτόν «όταν πάθαιναν τα ανυπόφορα δεινά... όταν δηλαδή η ίδια τους η πόλη κυριεύτηκε και η οργή του Θεού από παντού έπεφτε εναντίον τους» (X),

ενώ οι μαθητές «πρώτον μεν θα λιώσουν από λύπη (λόγω της αναχώρησής του) και δεν θα μπορέσουν να σηκώσουν το βάρος από την πικρία εξαιτίας αυτού. Διότι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, θα διψάσουν βεβαίως να είναι και πάλι μαζί του και θα θέλουν να συμβιώνουν για πάντα... λέει λοιπόν, θα ζητήσετε και τότε τη δική μου συναναστροφή όταν θα σας συνταράζουν τα πολύτροπα κύματα των πειρασμών» (K).

(4) «Πρέπει βεβαίως να προσέξουμε εκείνο πάλι, ότι δηλαδή απευθυνόμενος στους Ιουδαίους μεν και αποκαλύπτοντας το ίδιο βεβαίως πράγμα, έλεγε «θα με ζητήσετε και δεν θα με βρείτε»· αλλά στους δικούς του μαθητές... αποσιωπά όπως είναι πρόπον το «δεν θα με βρείτε». Και για ποια αιτία; Διότι θα αρμόζει μεν σε εκείνους το να μην τον βρίσκουν λόγω και της αμέτρητης απιστίας και της υπερβολικής ασέβειας προς αυτόν. Σε αυτούς όμως που έχουν γνήσιο φρόνημα ως προς αυτόν και διαφύλαξαν ειλικρινή την αγάπη, δεν θα μπορούσε κατά πρόποντα τρόπο να ειπωθεί το «δεν θα με βρείτε». Διότι πάντοτε ήταν και θα είναι μαζί τους» (K).

(5) «Διότι επρόκειτο να πάει στον παράδεισο του Θεού, όπου, αυτοί μεν που θα πέθαιναν μέσα στις αμαρτίες, δεν επρόκειτο να πάνε, οι δε μαθητές του Ιησού τότε μεν δεν μπορούσαν να πάνε εκεί, αλλά ύστερα» (Ω).

(6) Είναι το ίδιο κατά λέξη με το η 21.

«Δείχνει ότι ο θάνατός του είναι μεταφορά και μετάθεση καλύτερη σε τόπο που δεν δέχεται σώματα φθαρτά» (X). Αλλά στους μεν Ιουδαίους «το είπε επειδή ήταν ανάξιοι για εκείνον τον τόπο· ενώ σε αυτούς διότι δεν θα πέθαιναν ακόμη» (Z). «Διότι δεν είχε έρθει ακόμη ο καιρός να πάνε στις ουράνιες διαμονές οι άγιοι απόστολοι, επειδή δεν είχαν ακόμη εκπληρώσει το έργο τους» (K).

Στους μεν μαθητές λέει μετά από λίγο τα λόγια του χωρίου ιδ 3, ενώ στους Ιουδαίους λέει «θα πεθάνετε μέσα στις αμαρτίες σας» (g).

(7) Δεν ήθελε να πει αυτό στους μαθητές νωρίτερα. Ενώ στους άπιστους είπε αυτό νωρίτερα (b). «Για αυτό και πρόσθεσε το «παιδάκια», για να μην νομίσουν ότι και προς αυτούς ειπώθηκε με όμοιο τρόπο αυτός ο λόγος. Λέει λοιπόν αυτά όχι για να τους λυπήσει, αλλά για να τους παρηγορήσει, ώστε να μην τους συνταράξουν τα δεινά, ερχόμενα απροσδόκητα» (X).

13,34 (1) Έντολήν καινήν(2) δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς(3) ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους(4).

34Σας δίνω μια νέα εντολή, να αγαπάτε ο ένας τον άλλο. Όπως σας αγάπησα εγώ, να αγαπάτε κι εσείς ο ένας τον άλλο.

(1) Η σύνδεση του σ. αυτού με τον προηγούμενο: «Στενοχωριέστε που φεύγω; Αλλά, εάν αγαπιέστε μεταξύ σας, θα γίνετε ισχυρότεροι» (X). «Σας δίνω φύλακα ισχυρό την αγάπη. Διότι εάν έχετε αυτήν θα είστε αήττητοι αφού θα παίρνετε δύναμη ο ένας από τον άλλον» (Θφ).

(2) «Και όμως, υπήρχε παλαιά εντολή «Να αγαπήσεις τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου»» (Z). Ονομάζεται όμως νέα όχι τόσο σε σχέση με την Π.Δ. όσο σε σχέση με την σχολή του Χριστού (b). «Αυτή που δίνεται τώρα είναι ανώτερη εκείνης, διότι προσθέτει «όπως σας αγάπησα, έτσι και εσείς να αγαπάτε ο ένας τον άλλον». Αυτό είναι το καινούργιο... Διότι ο Χριστός τόσο μας αγάπησε, ώστε να μην λυπηθεί ούτε τον εαυτό του, αλλά να πεθάνει για εμάς» (Z).

«Ο μεν νόμος δηλαδή διέταξε, ότι πρέπει να αγαπήσουμε τον αδελφό όπως τον εαυτό μας· ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός όμως, μάς αγάπησε πάνω από τον εαυτό του... Είναι επομένως λοιπόν παράδοξο το μέτρο της αγάπης. Διατάζει και εμείς έτσι να συμπεριφερόμαστε και να μην προτιμάμε τίποτα από την αγάπη στους αδελφούς... αλλά ούτε να διστάζουμε να κατέβουμε, αν πρέπει, και σε αυτόν τον θάνατο του σώματος, για να κερδίσουμε τη σωτηρία του πλησίον» (K).

Ή, το καινούργιο δηλώνεται με το (αλλήλους), που σημαίνει τον εξωτερικό κύκλο, στον οποίο εκδηλώνεται η αγάπη· η αγάπη αυτή για την οποία μιλά εδώ ο Χριστός, δεν είναι η προς όλους γενικά τους ανθρώπους, αλλά η φιλαδελφία, η αγάπη του χριστιανού μαθητή, για τον χριστιανό συμμαθητή, που περιλαμβάνει όλους εκείνους, τους οποίους ενώνει σε ένα η πίστη η κοινή προς τον Ιησού και η αγάπη, με την οποία αυτοί περιβάλλονται από τον Ιησού (όπως αγάπησα εσάς). Εν Χριστώ· να η εξήγηση της λέξης «καινούργια». Είναι στοργή οικογενειακή, και η οικογένεια γεννιέται την ίδια τη στιγμή που ο Χριστός πεθαίνει (g).

Στη χριστιανική κοινωνία και αδελφότητα ο καθένας οφείλει να συνδέεται με τον καθένα από τους αδελφούς με αγάπη όμοια με αυτήν που έχει ο Χριστός για τον καθένα (τ). Πρόκειται τώρα να σχηματιστεί ένας νέος κύκλος αγάπης, η χριστιανική εκκλησία, που εξαρτάται από νέο κέντρο αγάπης, τον Χριστό (μ).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «επειδή υπήρχε παλαιά εντολή «να αγαπήσεις τον πλησίον σου και να μισήσεις τον εχθρό σου», τώρα δίνει εντολή να αγαπούμε όλους, δηλαδή και τους εχθρούς» (Z).

«Δεν θέλω να αγαπάτε εκείνους που έχετε χρέος, αλλά αυτούς στους οποίους δεν οφείλετε την αγάπη, διότι και εγώ για χάρη δική σας πεθαίνω, στους οποίους δεν οφείλω τίποτα» (αμ).

Η εντολή αυτή είχε τόσο πολύ νοθευτεί και διαστραφεί από τις ιουδαϊκές παραδόσεις, ώστε όταν ο Χριστός ανανέωσε αυτήν και αποσαφήνισε αυτήν πλήρως, παρουσιάστηκε πράγματι νέα εντολή. Οι νόμοι της ανταπόδοσης και της εκδίκησης ήταν τόσο πολύ σε ενέργεια και η φιλαυτία και ο εγωισμός είχαν τόσο πολύ κυριαρχήσει, ώστε η εντολή της προς τους αδελφούς αγάπης είχε λησμονηθεί. Ο Κύριος κατέστησε σαφές με την διδασκαλία του, ότι ο καθένας μας έχει καθήκον όχι μόνο να αποφεύγει οτιδήποτε μπορεί να βλάψει τον πλησίον του, αλλά ανιδιοτελώς και με ζήλο να ενεργεί το αγαθό υπέρ του πλησίον πλουτίζοντας σε έργα ελέους, συμπάθειας και στοργικής εύνοιας προς αυτόν. Και έδωσε πρώτος τον εαυτό του υπόδειγμα αυτού τους είδους της αγάπης.

Έδειξε σε όλη τη ζωή του, πώς εννοούσε την αγάπη εμφανίζοντας σε εμάς τύπο, που υπερβαίνει την αντίληψη του φυσικού ανθρώπου και δεν μπορεί να συλληφθεί από την φαντασία του. Ακούραστος στο να εξυπηρετεί τις ανάγκες αυτών που έρχονταν σε αυτόν «πέρα σε τη ζωή του ευεργετώντας», θυσιάζοντας την ανάπαυσή του και κάθε προσωπική άνεση για να εξυπηρετήσει τους άλλους, απαρνούμενος διαρκώς τον εαυτό του χάριν των άλλων και έτοιμος να θυσιάσει και τη ζωή του για αυτούς. Έτσι ανέδειξε την αγάπη εντολή νέα, όχι μόνο διότι αποσαφήνισε με τη διδασκαλία του το περιεχόμενο αυτής, αλλά και διότι με το παράδειγμά του ζωγράφησε ζωντανή στην πραγματικότητα την εικόνα της.

(3) Φανερώνει όχι απλώς σύγκριση αλλά ομοιότητα πλήρη. Η αγάπη, που συνδέει τους πιστούς μεταξύ τους, έχει την ίδια φύση με εκείνην την οποία ο Ιησούς έχει για τους δικούς του (g). Σε πόσες περιστάσεις έδειξε ο Κύριος την αγάπη του προς τους μαθητές του! Μιλούσε πάντοτε ζεστά και στοργικά προς αυτούς, τους δίδασκε, τους συμβούλευε, τους ενίσχυε. Προσευχόταν για αυτούς και μαζί τους, τους υπερασπιζόταν όταν κατηγορούνταν και δημόσια διακήρυττε ότι αυτοί είχαν δίπλα του

τη θέση της μητέρας και των αδελφών. Τους ήλεγχε, όταν τους έβρισκε ελλιπείς και συγχρόνως δειχνόταν συμπαθής και επιεικής στις αδυναμίες τους. Και πριν λίγο είχε πλύνει και τα πόδια τους και ήταν ήδη έτοιμος και τη ζωή του ακόμα να θυσιάσει για αυτούς.

(4) Η εντολή αυτή προβλήθηκε δύο φορές, πρώτα μεν με τρόπο απλό και έπειτα με έμφαση (b). Αποτελεί νέα επανάληψη της δοσμένης εντολής με προσθήκη προσδιορισμού χαρακτηριστικού· θα ερμηνεύσουμε: θέλω να πω, όπως εγώ σας αγάπησα, έτσι και εσείς να αγαπάτε ο ένας τον άλλον (g).

13,35 Έν τούτω(1) γνώσονται πάντες ότι έμοι μαθηταί(2) έστε, εάν αγάπην(3) έχητε έν άλλήλοις(4).

35Έτσι θα σας ξεχωρίζουν όλοι πως είστε μαθητές μου, αν έχετε αγάπη ο ένας για τον άλλο».

(1) «Αυτό είναι σαφές χαρακτηριστικό του Χριστιανού· αυτό είναι φανερό γνώρισμα» (Z).

(2) Μαθητές εμού, ο οποίος αγαπώ μέχρι του να υφίσταμαι θάνατο για τους άλλους (b). «Επειδή και μαθητής αληθινός, είναι αυτός που μιμείται τον διδάσκαλο» (Z).

(3) «Αφήνοντας τα θαύματα τα οποία επρόκειτο να κάνουν, από την αγάπη τούς χαρακτηρίζει» (X). «Διότι η αληθινή αγάπη είναι η κορωνίδα κάθε αρετής» (Z).

(4) Ο σιναϊτικός γράφει: μετ' αλλήλων. «Έτσι θα σας επαινέσουν όλοι, όταν σας δουν να μιμείστε τη δική μου αγάπη» (X).

«Τι λοιπόν; Δεν δείχνουν τα θαύματα πολύ περισσότερο τον μαθητή του Χριστού; Καθόλου... Και βεβαίως τα θαύματα κατεξοχήν οδήγησαν στην πίστη την οικουμένη, αλλά διότι προϋπήρχε η αγάπη σε αυτούς που έκαναν τα θαύματα» (Z).

«Και τους εθνικούς λοιπόν δεν τους πείθουν τόσο τα θαύματα, όσο ο τρόπος ζωής, τον τρόπο ζωής όμως τίποτα δεν τον κάνει να είναι τέτοιος, όσο η αγάπη. Διότι τα μεν θαύματα πολλές φορές έγιναν αφορμή να χαρακτηριστούν πλάνοι εκείνοι που τα επιτέλεσαν, ενώ τον καθαρό βίο δεν θα μπορούσαν να τον κατηγορήσουν» (X).

«Αν λοιπόν έρχονταν σε αντιθέσεις μεταξύ τους και χωρίζονταν, θα τα έχαναν όλα και κανείς δεν θα πίστευε αφού με τέτοιο τρόπο θα έδειχναν μανία μεταξύ τους» (Θφ).

Η ιστορία της πρώτης εκκλησίας επαλήθευσε την προφητεία αυτή του Κυρίου. Αγαπιούνται μεταξύ τους πριν ακόμη γνωριστούν, έλεγε για τους χριστιανούς ο Μινούκιος Φήλιξ. Και ο ειρωνικός Λουκιανός: Ο διδάσκαλός τους, τούς έκανε να πιστέψουν ότι είναι όλοι αδελφοί (g). Αυτό αποτελεί την αληθινή τιμή των μαθητών του Χριστού, το να διακρίνονται με την αδελφική αγάπη. Τίποτα άλλο δεν είναι τόσο αποτελεσματικό στο να συστήσει αυτούς στην εκτίμηση και στο σεβασμό των άλλων, όσο η μεταξύ τους αγάπη. Ο Τερτυλλιανός μιλά για αυτήν, ως τη δόξα της αρχέγονης εκκλησίας, ώστε οι χριστιανοί ήταν γνωστοί για την μεταξύ τους αγάπη. Οι αντίπαλοί τους διέκριναν αυτήν και έλεγαν «Δείτε πως οι Χριστιανοί αυτοί αγαπούν ο ένας τον άλλον».

13,36 Λέγει αύτῷ Σίμων Πέτρος(1)· Κύριε, ποῦ υπάγεις(2); ἀπεκρίθη αύτῷ ὁ Ἰησοῦς(3)· ὅπου ἐγὼ υπάγω(4), οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι(5), ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι(6).

36Του λέει τότε ο Σίμων Πέτρος: «Πού πηγαίνεις, Κύριε;» Του αποκρίθηκε ο Ιησούς: «Εκεί που πηγαίνω εγώ, δεν μπορείς εσύ να με ακολουθήσεις τώρα· θα με ακολουθήσεις όμως αργότερα».

(1) «Ο θερμότατος λοιπόν Πέτρος, αφού άκουσε ότι «όπου εγώ πηγαίνω, εσείς δεν μπορείτε να έλθετε», λέει...» (X).

(2) «Το είπε όμως αυτό, όχι τόσο επειδή ήθελε να μάθει, αλλά επειδή επιθυμούσε να ακολουθήσει. Φανερά λοιπόν να πει καταρχήν «έρχομαι», δεν τόλμησε, οπότε λέει, Πού πηγαίνεις;» (X).

Ο Πέτρος παρατρέχει τις σχετικά με την αγάπη συστάσεις του Κυρίου και ρωτά για εκείνα, τα οποία ο Κύριος δεν αποκαλύπτει, αλλά κρατά συγκαλυμμένα. Είναι γενικό σφάλμα, στο οποίο παρασύρονται πολλοί, το να ερευνούμε περισσότερο αυτά που φυλάσσονται σε μυστικότητα, τα οποία ανήκουν μόνο στο Θεό, παρά να ασχολούμαστε με τα αποκεκαλυμμένα, τα οποία ανήκουν σε εμάς και στα παιδιά μας. Επιθυμούμε να ικανοποιήσουμε την περιέργειά μας μάλλον, παρά να διαφωτίσουμε και καθοδηγήσουμε τις συνειδήσεις μας· ζητούμε να γνωρίσουμε τι γίνεται στον ουρανό και όχι τι πρέπει να πράττουμε για να κερδίσουμε τον ουρανό.

(3) «Ο Χριστός δεν απάντησε στα λόγια του Πέτρου, αλλά στη σκέψη» (X). «Αφού διάβασε στη σκέψη του τον σκοπό αυτής της ερώτησης, έδωσε σε αυτόν αυτήν την απάντηση» (Au). Στο ερώτημα «που» απαντά μετά από λίγο στο ιδ 2 (b).

(4) Υπάρχει και η γραφή: Όπου εγώ υπάγω.

(5) «Τώρα που βαδίζω προς τα άνω και επιστρέφω στον ουρανό» (K).

«Δεν λέει δεν μπορείς, αλλά δεν μπορείς τώρα. Υπαινίσσεται αναβολή χωρίς να στερεί την ελπίδα»

(Αυ). Δεν μπορείς. Ούτε οι περιστάσεις επιτρέπουν αυτό, ούτε η ασθένεια του Πέτρου (b). «Επειδή δεν είχαν ακόμη ντυθεί τη δύναμη από ψηλά, ούτε είχαν λάβει ακόμη το Πνεύμα που θα τους ενίσχυε και το οποίο μεταμορφώνει σε ανδρεία την ανθρώπινη φύση... δεν ήταν ικανοί να τα βάλουν με το θάνατο και να ριχτούν στον αγώνα εναντίον τόσο δύσκολων φοβήτρων» (Κ).

Επιπλέον η απολύτρωση δεν είχε ακόμη συντελεστεί.

(6) «Θα ακολουθήσει όμως βεβαίως μετά από αυτά, όταν δηλαδή ο Χριστός αποκαταστήσει στους αγίους την ελπιζόμενη τιμή και δόξα, όταν θα πάνε στην ουράνια πόλη... αφού ολοκληρώσει την αποστολή του» (Κ). Μάλλον είναι γενικός ο λόγος χωρίς να αναφέρεται ειδικά στον μαρτυρικό θάνατο του Πέτρου όπως δέχεται ο χ.

13,37 Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος(1): Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθήσαι ἄρτι(2); Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω(3).

37Του λέει ο Πέτρος: «Κύριε, γιατί δεν μπορώ να σε ακολουθήσω τώρα; Εγώ και τη ζωή μου θα θυσιάσω για σένα».

(1) Ο Πέτρος «επειδή δεν κατανόησε ακόμη ακριβώς τα λεγόμενα, νομίζει ίσως ότι ο Κύριος θα μεταβεί κάπου ή σε κάποια πιο άγρια χωριά της Ιουδαίας ή και ότι θα πάει σε άλλους λαούς» σκληρότερους από τους Ιουδαίους (Κ). Ο Πέτρος δεν κατανόησε ακόμη ότι ο θάνατος του Κυρίου ήταν κοντά (β).

Και «μη αρκούμενος στο ότι πήρε καλές ελπίδες, ότι ύστερα θα ακολουθήσει, επιμένει στην ένσταση και αυθαδιάζει» (Θφ).

(2) Υπάρχει και η γραφή: νυν, αντι για το ἄρτι. «Τι λες Πέτρε; Είπε ότι δεν μπορείς και εσύ λες ότι μπορείς; Επομένως θα μάθεις από την ίδια την πείρα ότι τίποτα δεν είναι η αγάπη σου αν δεν είναι παρούσα η ουράνια βοήθεια» (Χ).

(3) Η προθυμία αυτή είναι το σημάδι του καλού ποιμένα (ι 11). Αλλά είναι επίσης και το σημάδι κάθε αληθινού μαθητή (β).

Ο Πέτρος «είδε τι είδους επιθυμία υπήρχε στη διάνοιά του· δεν είδε όμως και το μέτρο της δύναμής του. Ο ασθενής άνθρωπος καυχιόταν για την προθυμία του, αλλά ο γιατρός είδε την κατάσταση της υγείας του· ο Πέτρος υποσχέθηκε, ο Κύριος προείδε. Αυτός που αγνοούσε ήταν τολμηρός, αυτός που προγνωρίζει τα πάντα έδειξε συγκατάβαση στο να τον διδάξει» (Αυ).

Ο Πέτρος μέσα στο ζήλο της αγάπης, πλανήθηκε ως προς το μέτρο της δύναμής του (Meyer).

13,38 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς(1): τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις(2); Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι(3) , οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς(4).

38Του αποκρίνεται ο Ιησούς: «Τη ζωή σου θα θυσιάσεις για μένα; Σε βεβαιώνω ότι πριν λαλήσει απόψε ο πετεινός, θα αρνηθείς τρεις φορές πως με ξέρεις».

(1) Η από τον Κύριο προφητεία της άρνησης του Πέτρου αναφέρεται και από τους 4 ευαγγελιστές. Δες Ματθ. κστ 31 και εξής, Μάρκου ιδ 27 και εξής, Λουκά κβ 31 και τις εκεί ερμην. σημειώσεις.

«Αν όμως τα χωρία έχουν και κάποια παραλλαγή, τίποτα νέο δεν υπάρχει. Διότι αυτά μεν ειπώθηκαν πριν να βγουν στο όρος των ελαιών, ενώ εκείνα αφού βγήκαν εκεί. Επειδή δηλαδή δύο φορές πρόβαλε ένσταση ο Πέτρος, δύο φορές έδωσε μαρτυρία για την άρνηση ο Χριστός· και για μεν την πρώτη ένσταση και μαρτυρία έγραψαν οι Ματθαίος και Μάρκος, ενώ για τη δεύτερη ο Λουκάς και ο Ιωάννης» (Ζ).

(2) «Επειδή επέμενε (ο Πέτρος) στην ορμητικότητα, αυτός μεν (ο Ιησούς) δεν τον οδήγησε ούτε τον ώθησε στην άρνηση, αλλά τον άφησε μόνο, ώστε να αντιληφθεί την αδυναμία του... διδάσκοντας σε αυτόν με όλα αυτά την ταπεινοφροσύνη και ελέγχοντας την ανθρώπινη φύση, ότι αυτή από μόνη της δεν είναι τίποτα» (Χ).

(3) Με το ἀμὴν λέγω σοι εισάγεται η προφητεία αυτή και στο Μάρκο (ιδ 30).

«Δεν τον ανάγκασε ώστε να έλθει σε άρνηση, αλλά αυτό ακριβώς που επρόκειτο να γίνει, το προλέγει στον μαθητή ως Θεός» (αμ).

(4) Τέσσερις μεγαλογράμματοι κώδικες γράφουν: αρνήση με αντί για απαρνήση με. Σχεδόν κατά λέξη το ίδιο και στο Λουκά (κβ 34). Στον Μάρκο λέει «πριν ή δις αλέκτορα φωνησαι». Σε κανένα από τα άλλα ευαγγέλια δεν υπάρχει το δὶς, βρίσκεται όμως σε κάποιο παπύρινο απόσπασμα του Φαγιούμ (β). Το λάλημα του πετεινού για το οποίο μιλά εδώ ο Κύριος, είναι εκείνο το οποίο πράγματι θα έπρεπε να ονομαστεί έτσι, δηλαδή ήταν το δεύτερο λάλημα του πετεινού γύρω στα ξημερώματα, κατά την τρίτη ώρα του πρωινού (Μάρκ. ιγ 35). Ο Μάρκος αναφέρει και το πρώτο, που ακούγεται γύρω στα μεσάνυχτα (g).

14,1 Μὴ ταρασσέσθω(1) ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε(2) εἰς τὸν Θεόν(3), καὶ εἰς ἐμὲ(4) πιστεύετε. 1«Μὴν ταραάζεται ἡ καρδιά σας· νὰ ἔχετε πίστη στο Θεό, νὰ ἔχετε πίστη καὶ σ' ἐμένα.

(1) «Το λέει αυτό, επειδή ήταν λογικό ακούγοντας αυτοί αυτά, να ταραάζονται· διότι εάν ο κορυφαίος και τόσο θερμός άκουσε ότι πριν τη φωνή του πετεινού θα απαρνηθεί τρεις φορές, φυσικό ήταν να περιμένουν αυτοί, ότι θα τους βρει κάποιο μεγάλο συμβάν, ικανό να μεταβάλλει και τις αδαμάντινες ψυχές» (X).

Η διαίρεση των κεφαλαίων εδώ είναι πολύ ανεπιτυχής. Διότι τα ακόλουθα στο κεφάλαιο αυτό λόγια βρίσκονται σε στενή σχέση με τα προηγούμενα και μάλιστα με το λόγο του Ιησού «ύστερα όμως θα με ακολουθήσεις». Ο Ιησούς εκτείνοντας την υπόσχεση αυτή σε όλους τους μαθητές, εξηγεί σε αυτούς με ποιο τρόπο θα τον συναντήσουν ξανά. Πηγαίνει ήδη να ετοιμάσει τόπο για αυτούς (σ. 2), και μετά θα επιστρέψει για να τους πάρει μαζί του (σ. 3)(g).

Ο Κύριος τώρα ενθαρρύνει τους μαθητές. Ναι μεν δεν πρέπει να έχουμε εμπιστοσύνη στον εαυτό μας και να υπερτιμούμε τις δυνάμεις μας, δεν πρέπει όμως από κακώς νοούμενη ταπεινοφροσύνη να κυριευόμαστε από ανησυχία, ικανή να διώχνει από εμάς την ελπίδα και την ειρήνη. Δεν λέει ο Κύριος εδώ· μη λυπάστε· να μην είναι οι καρδιές σας ευαίσθητες, αλλά να μην ταραάζονται, όπως η θάλασσα όταν υπάρχει σε αυτήν τρικυμία. Η καρδιά. Παρόλο που το έθνος και η πόλη θα κυριευτεί από μεγάλη ταραχή, παρόλο που ο κύκλος σας ο αποστολικός θα διασκορπιστεί μετά από λίγο και προς στιγμήν, προσέξτε να μην ταραχτεί η καρδιά σας. Διατηρήστε την κατοχή της ψυχής, όταν δεν μπορείτε να κατακτήσετε κάτι άλλο. Η καρδιά σας είναι το κύριο φρούριό σας. Οτιδήποτε και αν κάνετε, διώχνετε με επιμέλεια κάθε ταραχή από αυτό.

(2) «Έπειτα, σαν ακριβώς να είπαν οι μαθητές· Και πώς δεν θα ταραχτούμε αφού πρόκειται να πέσουμε σε τέτοιες δυσκολίες; Λέει· Πιστεύετε στο Θεό...» (Θφ). «Η γρηγοράδα στην πίστη... κάνει στρατιώτη αυτόν που τώρα είναι δειλός» (Κ). Είναι προστακτική πτώση τόσο αυτό, όσο και το πιστεύετε που ακολουθεί.

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, είναι και οι δύο οριστικές πτώσεις.

Ή, ακόμη πιο απίθανο, το πρώτο είναι οριστική και το δεύτερο προστακτική ή το πρώτο προστακτική και το δεύτερο οριστική.

(3) Αληθινή πηγή παρηγοριάς για ένα πνεύμα ταραγμένο είναι η πίστη στο Θεό. Δες Ψαλμ. κστ 13,ρμ 8 κλπ.(β). Να πιστεύετε στην ύπαρξη του Θεού και στο ότι τα πάντα βρίσκονται κάτω από την πρόνοιά του και τον έλεγχό του (ο)· στο Θεό, ο οποίος διευθύνει το έργο αυτό, στο οποίο και εσείς κληθήκατε, και ο οποίος δεν αφήνει να χαθεί λόγω αδυναμίας ο διδάσκαλός σας (g).

«Δηλαδή όλα τα δεινά θα περάσουν, διότι η πίστη σε ἐμένα και τον Πατέρα μου είναι πιο δυνατή από τα κακά που έρχονται και δεν θα αφήσει κανένα από τα δυσάρεστα να επικρατήσει» (X).

(4) Ο οποίος ήλθα από το Θεό (b), και ο οποίος εκτελώ το έργο εξ' ονόματος του Πατέρα και μακριά από το να χωριστώ με το θάνατο, θα εξακολουθήσω αυτό και θα το συμπληρώσω στον ουρανό (g). Οι χαρές, τις οποίες μας προκαλεί η πίστη, είναι τα καλύτερα φάρμακα κατά των θλίψεων και των πόνων της σάρκας και των αισθήσεων. Σημείωσε, ότι εκείνοι οι οποίοι πιστεύουν σωστά στο Θεό, θα πιστεύουν και στον Ιησού Χριστό, ο οποίος γνώρισε σε αυτούς τον αληθινό Θεό. Το να πιστεύει όμως κάποιος στο Θεό μέσω του Ιησού Χριστού είναι έξοχο μέσο για να διατηρεί και την καρδιά του ελεύθερη από κάθε ταραχή.

14,2 Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου(1) μοναὶ(2) πολλαί(3) εἰσιν(4)· εἰ δὲ μή(5), εἶπον ἂν ὑμῖν· πορεύομαι(6) ἐτοιμάσαι τόπον(7) ὑμῖν·

2Στο σπίτι του Πατέρα μου υπάρχουν πολλοί τόποι διαμονής· αν δεν υπήρχαν, θα σας το ἔλεγα. Εγὼ πηγαίνω νὰ σας ετοιμάσω τόπο.

(1) Σπάνια ονομασία της ουράνιας κατοικίας· σπίτι διαμονής, στο οποίο γίνονται δεκτά τα παιδιά και όπου ο Πατέρας διαμένει (b).

«Διδάσκει ότι ο ουρανός έχει πολύ χώρο και ότι η κτίση που δημιουργήθηκε από αυτόν δεν χρειάζεται καμμία προσθήκη εντελώς, ώστε να μπορέσει να δεχτεί αυτούς που τον αγαπούν» (Κ).

Ο ουρανός είναι σπίτι, δεν είναι παράπηγμα ή σκηνή· είναι σπίτι αχειροποίητο, αιώνιο και ακατάλυτο. Και είναι σπίτι του Πατέρα του Ιησού Χριστού. Αλλά ο Πατέρας του Ιησού Χριστού είναι και Πατέρας δικός μας. Και προς αυτόν τώρα ο Κύριος ανεβαίνει έτσι ώστε όλοι οι αληθινά πιστοί θα γίνουν από αυτόν, ως μεγαλύτερο αδελφό τους, δεκτοί με χαρά σαν σε δικό τους σπίτι και δική τους κληρονομία.

(2) Η λέξη συναντιέται μόνο εδώ και στο σ. 23, ενώ στην Π.Δ. στο Α Μακ. ζ 38. Από τον Παιουσία (X 41) χρησιμοποιείται με την έννοια σταθμού κατά την οδοιπορία. Στα αναφερθέντα χωρία της Γραφής βρίσκεται με την έννοια τόπων μόνιμης διαμονής, όχι πρόσκαιρων σταθμεύσεων σε ταξίδι. Η έννοια, την οποία εκφράζει η όλη φράση είναι αυτή του φιλόξενου ανακτόρου με πολλά δωμάτια (β). Η εικόνα

έχει ληφθεί από τα ευρύχωρα αυτά ανάκτορα της ανατολής, όπου υπάρχουν διαμερίσματα όχι μόνο για τον διάδοχο του θρόνου, αλλά και για όλους τους γιους του βασιλιά, οσοδήποτε και αν είναι στον αριθμό (g). «Μονή ονόμασε την παντοτινή απόλαυση των αγαθών, από το γεγονός ότι στα σπίτια έχουμε κάθε άνεση και απόλαυση» (Θμ).

(3) «Ικανές να δεχτούν και εσάς που θα είστε μαζί μας για πάντα» (Ζ). Πολλές ώστε να περιλαμβάνουν τους αγγέλους και τους πριν από εσάς στην πίστη και εσάς και πολύ περισσότερους ακόμα (b). Κυρίως αναφέρεται στον αριθμό.

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «οι πολλές μονές αναφέρονται στους διαφορετικούς βαθμούς τιμής στην αιώνια εκείνη ζωή» (Αυ).

Ο Κύριλλος συνδυάζει και τα δύο («Διδάσκει ότι ο ουρανός έχει πολύ χώρο... Είναι λοιπόν λογικό ότι, με το να λέει ότι είναι πολλές οι διαμονές, θέλει να υποδηλώσει, ότι είναι και διαφορετική η τιμή, αφού ο καθένας που θέλει να ζει με αρετή, θα λάβει τον δικό του, κατά κάποιο τρόπο, τόπο και τη δόξα που αρμόζει στα κατορθώματά του»).

Στους ουρανούς υπάρχουν ανέσεις για τον καθένα ιδιαίτερες από τους αγίους και για όλους μαζί. Παρόλο που όλοι θα έχουν απορροφηθεί στο Θεό, παρ' όλα αυτά η ατομικότητα του καθενός δεν θα χαθεί. Ο καθένας από τους υιούς του νέου Ισραήλ θα έχει τη δική του κληρονομιά στη βασιλεία των ουρανών. Οι ουράνιες από την άλλη μονές είναι μόνιμες. Δεν διαρκούν ορισμένα μόνο χρόνια, αλλά παντοτινά. Στη γη βρισκόμαστε σαν σε πανδοχείο. Εκεί στον ουρανό θα έχουμε την μόνιμη και αιώνια εγκατάστασή μας.

(4) Η πρώτη αυτή φράση αναφέρετε στο «να πιστεύετε στο Θεό» του προηγ. σ. και αποτελεί τον λόγο, για τον οποίο πρέπει να πιστεύουν σε αυτόν. Τα ακόλουθα «πορεύομαι να σας ετοιμάσω τόπο» «και θα σας πάρω μαζί μου» αναφέρονται στο «και σε μένα να πιστεύετε»

(5) «Εάν δεν ήταν πολλές οι μονές κοντά στο Θεό και Πατέρα» (Κ), «και δεν ήταν άφθονοι οι τόποι κατοικίας» (Ζ).

(6) Υπάρχει και η γραφή που μαρτυρείται αυθεντικά είπον ἂν ὑμῖν ὅτι πορεύομαι... Το «ὅτι» και η στίξη ερμηνεύτηκαν με διάφορες εκδοχές.

Ή 1) το (ὅτι) είναι ειδικό=θα σας έλεγα, ότι πηγαίνω να σας ετοιμάσω τόπο. Ο Ζιγαβ. και ολόκληρο τον επόμενο στίχο τον εξαρτά από το ότι («Και θα σας έλεγα και αυτό ότι Εάν πορευτώ να σας ετοιμάσω τόπο διαμονής, πάλι θα έλθω... και τα εξής).

Ή 2) μετά το είπον ἂν ὑμῖν, βάζουμε τελεία. Στην περίπτωση αυτή εάν παραληφθεί τελείως το (ὅτι) έχουμε απόδοση της έννοιας πάρα πολύ ομαλή= Εάν δεν υπήρχαν πολλές μονές, θα σας το έλεγα. Αλλά υπάρχουν. Και εγώ πηγαίνω να σας ετοιμάσω τόπο.

Ή, 3) μαζί με το (ὅτι) που είναι αιτιολογικό, οπότε το εἶ δὲ μή είπον ἂν ὑμῖν είναι παρενθετική πρόταση= Στην οικία του Πατέρα μου είναι πολλές μονές, διότι πηγαίνω να σας ετοιμάσω τόπο.

Ή, τέλος 4) το «ὅτι» είναι ειδικό και η πρόταση ερωτηματική= Εάν δεν ήταν πολλές, θα σας έλεγα, ότι πορεύομαι να σας ετοιμάσω τόπο; Πιο πιθανή η δεύτερη ερμηνεία.

(7) Ο τόπος από μόνος του είναι ήδη έτοιμος, αλλά για σας δεν είναι ακόμη ετοιμασμένος. Η μία ετοιμασία είναι απόλυτη, η άλλη σχετική (b). Είναι μεν η οικία του Πατέρα ευρύχωρη, αλλά για να ανοιχτεί η είσοδος της στους μαθητές, απαιτείται η παρέμβαση του Χριστού, ο οποίος σύμφωνα με το Εβρ. στ 20 είναι πρόδρομός τους. Για αυτό και είναι αναγκαία και η πίστη σε αυτόν (g). Ο ουρανός θα ήταν ανέτοιμος τόπος για τον καθένα από εμάς, εάν δεν ήταν ο Χριστός εκεί. Προπορεύτηκε εκεί για να ετοιμάσει τραπέζι για εμάς, για να ετοιμάσει θρόνους για εμάς. Δες Λουκ. κβ 30.

14,3 καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον(1), πάλιν ἔρχομαι(2) καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς(3) πρὸς ἑμαυτόν(4), ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε(5).

3Κι ὅταν πάω και σας ετοιμάσω τόπο, πάλι θα ἴρθῶ και θα σας πάρω κοντά μου, ὥστε ὅπου εἶμαι ἐγώ να εἶστε κι εσεῖς.

(1) «Γνωρίζοντας ότι είναι πολλές (οι διαμονές) που είναι ήδη προετοιμασμένες και περιμένουν την άφιξη αυτών που αγαπούν το Θεό, δεν θα φύγω, λέει, για αυτόν το λόγο, αλλά για να προετοιμάσω για σας την άνοδο προς τα πάνω και τον τόπο και για να εξομαλύνω αυτό που άλλοτε ήταν δύσβατο. Διότι ήταν εντελώς άβαστος ο ουρανός στους ανθρώπους... Θα ανέβω λοιπόν... για να σας προετοιμάσω τόπο, ὥστε να μπορείτε λοιπόν να εἶστε ανάμικτα· οι άγιοι άγγελοι μαζί με αυτούς που είναι στη γη» (Κ).

Υπάρχει και η γραφή: πορευθῶ ἐτοιμάσαι αντί για πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω .

(2) Πότε; Ή «πάλι θα επιστρέψω κατά τον καιρό που όλα θα γεννηθούν πάλι» (Κ) «κατά την δεύτερα παρουσία» (Ζ).

Ή, η επιστροφή για την οποία γίνεται λόγος, αναφέρεται πρωτίστως μεν στη δεύτερα παρουσία και με δευτερεύουσα έννοια έρχεται ο Κύριος για τον κάθε πιστό κατά την ώρα του θανάτου του (ο).

Ἡ αναφέρεται στην επιστροφή του Ἰησοῦ μέσω του Ἁγίου Πνεύματος και στην μέσω αυτού στενή και αδιάσπαστη ένωση μεταξύ του καθενός μαθητή και του δοξασμένου Ἰησοῦ. Δες σ. 18,20,21,23 (g). Ὅλες οι εκδοχές είναι σοβαρές. Αξιολογώτατη και η επόμενη επειδή τις συνδυάζει όλες: Το «πάλιν ἔρχομαι» μπορεί να αναφέρεται στο θάνατο κάθε πιστού (Β΄Κορ. ε 8,Φιλ. α 23), αλλά τα λόγια αυτά υπενθυμίζουν και την εσχατολογία του κα κεφαλαίου του Ἰωάννη σ. 22,23, ὅπως και των χωρίων Α΄Ἰω. β 28,Ματθ. 1στ 28,Α Θεσ. δ 16,17. Η σκέψη της τελικής ἔλευσης του Κυρίου και η κατά την συντέλεια των αἰώνων συνένωση των μαθητῶν μαζί του δεν εξαντλεί την έννοια της ἔλευσής του. Πριν την ἔλευση του Κυρίου κατά τη συντέλεια, προηγούνται οι εμφανίσεις του Κυρίου που αναστήθηκε από τον τάφο, η κοινωνία των μαθητῶν με τον Πατέρα και τον Υἱό (Ἰω. ιδ 23,Α Ἰω. α 3), η ἔλευση του Παρακλήτου (σ. 18) και η κοινωνία με τον Ἰησοῦ στη θεία ευχαριστία (χ).

(3) Αναφέρεται σε άλλο γεγονός, το οποίο θα είναι το αποτέλεσμα της πνευματικής αυτής προπαρασκευής, δηλαδή στην είσοδο του πιστού στο σπίτι του Πατέρα είτε κατά τη στιγμή του θανάτου του είτε κατά τη στιγμή της Παρουσίας (g).

Ἡ «θα σας πάρω μαζί μου, αφού αναστηθείτε από τους νεκρούς, για να βασιλεύσετε μαζί με ἐμένα αἰώνια. Διότι παρόλο που πεθαίνοντας ανέβηκαν προς αυτόν, αλλά όχι με τα σώματά τους· και παρόλο που είναι μαζί με αυτόν, αλλά δεν βασιλεύουν μαζί του» (Ζ).

(4) Η ὅλη φράση «θα σας πάρω μαζί μου» σημαίνει παίρνω κάποιον ως σύζυγο, ως θετό υἱό, ως συμμετοχο, ως βοηθό, ως σύμμαχο (ο). Το «παραλήψομαι» με την έννοια του παίρνω με υποδοχή (β), ενώ το «προς ἐμαυτόν» εκφράζει ἀπειρη τρυφερότητα=κατά κάποιο τρόπο σφίγγει αυτούς στην καρδιά του ὅταν τους παίρνει (g).

(5) «Συμβασιλεύοντας» (Ζ). Θα μας οδηγήσει στον τόπο της ἐνδοξης παρουσίας του (ο) «και ἔτσι θα εἴμαστε πάντοτε μαζί με τον Κύριο» (Α΄Θεσ. δ 17). Ἐτσι ολοκληρώνεται η πρώτη συνομιλία, που προκλήθηκε με την ἐρώτηση του Πέτρου: «Γιατί δεν μπορώ να σε ακολουθήσω τώρα;» Ἀπάντηση· Και το ἴδιο το μαρτύριό σου δεν θα ἀρκοῦσε για αυτό. Η ἐπάνοδός μου μέσω του Πνεύματος μέσα στην καρδιά σου, να ο ὅρος της εισόδου σου στην ουράνια δόξα μου (g).

Ὅπου εἶμαι ἐγώ και εσεῖς εἴστε. Δηλαδή θα εἴστε όχι μόνο στον ἴδιο τόπο με ἐμένα, αλλά και στην ἴδια με ἐμένα κατάσταση. Δεν θα εἴστε μόνο θεατές της δόξας μου, ὅπως οι 3 μαθητές στην Μεταμόρφωση, αλλά και συμμετοχοι και κοινωνοί της. Εἶναι μυστήριο στο οποίο τώρα δεν μπορούμε να ἐμβαθύνουμε ἐπαρκῶς, αλλά ἀποτελεῖ γεγονός βέβαιο, ὅτι ο Χριστός δεν εἶναι πλήρης χωρίς τα μέλη του, οι οποίοι ἀποτελοῦν την ἐκκλησία του, «η ὅποια εἶναι το σώμα του». Αυτός εἶναι η κεφαλή και οι ἅγιοι εἶναι τα μέλη του. Αυτός εἶναι ο πρωτότοκος και οι ἅγιοι ἐξομοιούμενοι με αυτόν θα ἀποτελοῦν σε ένωση με αυτόν «πανήγυρη των πρωτοτόκων». Ο Χριστός στην ἄνω Ἱερουσαλήμ θα θαυμάζεται στο καθένα από τα μέλη του και καθένα από τα μέλη του θα θαυμάζεται μέσω του Χριστοῦ. Ὅπου θα εἶναι αυτός, ἐκεῖ θα εἶναι και ἐκεῖνοι, μετέχοντας στην ἴδια ζωή και χαρά.

14,4 Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω(1) οἴδατε(2), καὶ(3) τὴν ὁδὸν(4) οἴδατε(5).

4Ξέρετε, βέβαια, και πού πηγαίνω και την οδό που οδηγεί ἐκεῖ.

(1) Αυτό εἶναι η περίληψη των προηγούμενων (b). «Πήγαινε λοιπὸν προς τον πατέρα, ἀπὸ τον ὅποιο και βγήκε» (Ζ).

(2) Ο Πέτρος εἶχε ἤδη ρωτήσει «πού πας;» φανερώνοντας με αυτό, ὅτι δεν γνώριζε αυτό. Αλλά ο Ἰησοῦς ἐπανειλημμένα εἶχε πει ὅτι πορεύεται προς αυτόν που τον ἔστειλε (ζ 33,δες 1στ 5,10,28) ἢ στην οἰκία του Πατέρα του (σ. 20).

(3) Ἀρκετά μαρτυρημένη γραφή: Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδὸν. Η έννοια δεν εἶναι διαφορετική. Εφόσον γνωρίζει κάποιος τον δρόμο, υποτίθεται ὅτι γνωρίζει και τον τόπο, αφού ἄλλωστε αυτός δηλώθηκε με τα λόγια «στην οἰκία του πατέρα μου...» (g). Η συνηθισμένη γραφή υποστηρίζεται ἀπὸ αρκετοὺς μεγαλογράμματους κώδικες, το μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τους μικρογράμματους, την Πεσιτώ, την Κοπτική μετάφραση και την Ἰτάλα.

(4) «Δηλαδή ἐμένα... διότι δεν θα σας ἀνοίξει ἄλλος τους ουρανοὺς... παρά μόνος ἐγώ» (Κ). «Ὁδός εἶναι αυτός, μέσω του ὅποιο ἐρχόμαστε προς τον πατέρα, ὅπως στη συνέχεια θα πει» (Ζ). Ἡ, λιγότερο πιθανή ἐρμηνεία, για αυτόν η ὁδός προς τον Πατέρα ἦταν η ὁδός του θανάτου (β). Επειδὴ λοιπὸν ο Κύριος πολλές φορές εἶχε προείπει με σαφέστατη γλώσσα, ὅτι θα παραδιδόταν στους ἐχθρούς του, για να σταυρωθεῖ, η ὁδός της ἀναχώρησής του ἀπὸ τη ζωή αὐτή δεν ἦταν ἀγνωστη στους μαθητές (ο).

(5) Γνώριζαν ταυτόχρονα και ἀγνοοῦσαν την οδό οι ἀπόστολοι. Γνώριζαν αὐτήν, διότι ποιον ἄλλον γνώριζαν καλύτερα στον κόσμο ἀπὸ τον Ἰησοῦ; Ἀγνοοῦσαν ὅμως ταυτόχρονα τον Ἰησοῦ ως οδό. Για αυτό ἐάν ο Ἰησοῦς τους λέει με ἀλήθεια «ξέρετε την οδό», ο Θωμάς μπορεί να του ἀπαντήσει όχι λιγότερο ἀληθινά «δεν ξέρουμε» (g). Ο Χριστός προβάλλοντας την ευτυχία των ουρανῶν στους μαθητές ως το τέλος και τον σκοπὸ της ζωῆς τους, δείχνει ἐδῶ τον ἐαυτό του ως την οδό προς το

τέρμα αυτό και βεβαιώνει αυτούς, ότι γνώριζαν αυτοί και τα δύο. Δεν είναι αυτά πλέον μυστικά, που δεν ανήκουν σε σας, λέει ο Κύριος· είναι πλέον αποκεκαλυμμένα. Δεν είναι ανάγκη να ανεβείτε στον ουρανό ή να κατεβείτε στον άδη για να πληροφορηθείτε για αυτά. Διότι ο λόγος της πίστης είναι κοντά σε εσάς (Ρωμ. 1 6,8).

14,5 Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς(1)· Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις(2)· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι(3);

5«Κύριε», του λέει ο Θωμάς, «δεν ξέρουμε πού πηγαίνεις· πώς λοιπόν μπορούμε να ξέρουμε την οδό που οδηγεί εκεί;»

(1) «Επειδή ο Χριστός δεν θέλησε να πει ξεκάθαρα στους μαθητές του, ότι θα βαδίσει την άνω οδό και θα αποδημήσει προς τον Πατέρα, αλλά ακόμη φανερώνει το πράγμα αινιγματικά και με πολλούς υπαινιγμούς, έκανε την ερώτηση ο μαθητής. Ο Θωμάς λοιπόν ήταν αυτός» (Κ).

Ο ένας μετά τον άλλον ρωτά με ευλαβική και γλυκιά στοργή προς αυτόν. Δες στ 8,22, και πιο πριν 19 36 (b). Ο Θωμάς ωθείται στη ερώτησή του και από το ότι είπε ήδη ο διδάσκαλος ότι στον τόπο εκείνον επρόκειτο να παραλάβει και αυτούς. Ο Πέτρος εδώ τηρεί σιγή παρόλο που η ερώτηση του Θωμά είναι η ίδια που τέθηκε προηγουμένως από τον Πέτρο. Θεωρήθηκε λοιπόν η σιγή του αυτή από κάποιους ερμηνευτές ως ένδειξη για το ότι κατά τη στιγμή αυτή απουσίαζε. Αλλά η φοβερή προφητεία του Χριστού για την επικείμενη πτώση του ηχούσε ακόμη στα αυτιά του και αυτό εξηγεί πλήρως την σε όλο τον υπόλοιπο λόγο του Ιησού σιγή του.

(2) «Διότι νόμιζε ότι είναι κάποιος αισθητός τόπος όπου πηγαίνει, και οδός ομοίως τέτοια» (Ζ).

«Και πρόσεχε με πόση συστολή (ρωτά)· διότι δεν είπε· πες μας τον τόπο, αλλά, δεν ξέρουμε πού πηγαίνεις. Διότι αυτό επιθυμούσαν όλοι τους προ πολλού να μάθουν» (Χ).

(3) Υπάρχει και η γραφή: Και πώς οίδαμεν την οδόν; Τόσο ο Θωμάς όσο και οι υπόλοιποι μαθητές, έχοντας την φαντασία προκατειλημμένη από τις παχυλές ελπίδες κάποιας επίγειας βασιλείας του Μεσσία, σκέφτονταν κατά βάθος όπως και οι Ιουδαίοι, πιστεύοντας ότι ο Χριστός μένει αιωνίως (1β 34). Η πλανημένη αυτή προκατάληψη τους κάλυπτε μέχρι κάποιο σημείο την αλήθεια και έκανε σε αυτούς ακατανόητα τα λόγια του Κυρίου (g).

14,6 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ(1) εἶμι(2) ἡ ὁδὸς(3) καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ(4)· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα(5) εἰ μὴ δι' ἐμοῦ(6).

6Ο Ιησούς του απάντησε: «Εγώ είμαι η οδός, η αλήθεια και η ζωή· κανείς δεν πηγαίνει στον Πατέρα παρά μόνο αν περάσει από μένα.

(1) «Δεν χρειάζεστε κόπους, λέει, για να γνωρίσετε την οδό· να ακολουθείτε τη δική μου γνώμη και μέσω εμού θα γνωρίσετε, από τη μία, την αλήθεια, θα πετύχετε, από την άλλη, την αιώνια ζωή, θα γίνετε επίσης μέτοχοι σε εκείνα τα αγαθά και θα πάρω για εσάς την θέση οδού αφού μέσα από εμένα θα χειραγωγείστε στην απόλαυση αυτών που προσδοκάτε» (Θμ).

(2) «Όταν όμως λέει ο ίδιος ο Κύριος Εγώ είμαι η αλήθεια, και δεν λέει Έγινα, αλλά πάντα λέει το Είμαι... ποιος δεν πιστεύει αμέσως ότι με το Είμαι, φανερώνεται το αιώνιο και το πριν από κάθε αιώνα άναρχο του Υιού;» (Α).

(3) «Είναι οδός, διότι μέσω αυτού έρχονταν και αυτός ήταν κύριος τού να τους ανεβάσει προς τον Πατέρα» (αμ). Με άρθρο=η κατεξοχήν οδός, η μοναδική οδός, μέσω της οποίας και μόνης μπορεί κάποιος να φτάσει στον ουρανό (F).

«Μέσω εμού οπωσδήποτε θα ανεβείτε και εσείς προς τον Πατέρα» (Θφ).

«Είναι πράγματι αγαθή οδός ο Κύριος, η οποία χωρίς πολλά μονοπάτια που δημιουργούν σύγχυση μας οδηγεί προς το όντως αγαθό, τον Πατέρα» (B).

Αυτό λέχθηκε πνευματικά για εκείνη την ένωση του πιστού με το Χριστό η οποία διανοίγει οδό προσέγγισης προς τον Θεό (ο).

«Δεν θα μπορούσε ποτέ να είναι κάποιος άγιος και να φτάσει στον ενάρετο τρόπο ζωής, αν δεν τον καθοδηγεί σε όλα ο Χριστός, ούτε θα μπορούσε αυτός να ενωθεί με το Θεό και Πατέρα, αν δεν μεσιτεύει οπωσδήποτε ο Χριστός» (Κ).

Ο Χριστός είναι η οδός μας, διότι με το αίμα του μπήκε στα άγια (Εβρ. θ 12) και μέσω αυτού μπαίνουμε και εμείς σε αυτά. Με τη διδασκαλία του και το παράδειγμά του μας διδάσκει τα καθήκοντά μας· με την αξιομισθία της θυσίας του και τη μεσιτεία του, εξασφαλίζει σε εμάς την ευτυχία και μακαριότητα. Έτσι γίνεται πράγματι η οδός μας. Μέσω του Χριστού ως οδού αποκαταστάθηκε και διατηρείται με ασφάλεια επικοινωνία μεταξύ ουρανού και γης· οι άγγελοι ανεβαίνουν και κατεβαίνουν, οι προσευχές μας ανέρχονται προς τον Θεό και οι ευλογίες του έρχονται μέσω του Χριστού προς εμάς. Εάν λοιπόν θα ρωτούσε κάποιος, από πού ξεκινούν αυτοί που μπαίνουν στην οδό αυτήν και που καταλήγουν, η απάντηση είναι προφανής. Ξεκινούν από την ψυχρή, την σκοτεινή, την

ερημωμένη χώρα, όπου η αμαρτία έχει διαχύσει το σκοτάδι και τη σκιά του θανάτου και καταλήγουν στον ουρανό. Προχωρούν με πορεία, κατά την οποία ολοένα έρχονται σε στενότερη κοινωνία με το Θεό, περνούν μέσα από πολλά στάδια προσευχής και ταπείνωσης έως ότου, αφού διαμορφώνονται σύμφωνα με την εικόνα αυτού που τους απολύτρωσε, καταλήγουν στις πολλές μονές του Πατέρα τους στους ουραμούς.

(4) Η κεντρική σκέψη που τονίζεται στο χωρίο αυτό είναι η: «Εγώ είμαι η οδός». Οι ακόλουθες λοιπόν λέξεις «και η αλήθεια και η ζωή» προστέθηκαν για συμπλήρωση της μεγάλης αυτής διακήρυξης (β). Η εικονική έκφραση «η οδός» εξηγείται χωρίς εικόνα με τις δύο λέξεις αλήθεια και ζωή. Η αλήθεια είναι ο Θεός αποκαλυπτόμενος στην ουσία του, δηλαδή στην αγάπη του και την αγιότητά του. Η ζωή είναι ο Θεός μεταδιδόμενος στην ψυχή και που φέρνει σε αυτήν αγία δύναμη και τέλεια μακαριότητα. Ο Ιησούς θέλει να πει: Είμαι η οδός, εφόσον είμαι η αλήθεια και η ζωή (g). Με άρθρο και αυτά, η αλήθεια, δηλαδή η στην ουσία της αλήθεια (F). Όχι απλώς ένα φως, που φωτίζει την οδό προς το Θεό. Αλλά η ίδια η ουσία και πηγή κάθε αλήθειας (ο). Εγώ είμαι εκείνος στον οποίο η αλήθεια περιλαμβάνεται και πήρε μορφή προσώπου (G). Και η ζωή, δηλαδή η στην ουσία της ζωή (F).

«Ζωή επειδή είναι από την πηγή της ζωής, τον Πατέρα... Και πρόσεξε με επιμέλεια ότι, όπως ακριβώς δεν ταυτίζονται η πηγή του ποταμού και το ποτάμι, έτσι και η πηγή της ζωής και η ζωή» (Ω). Οποιοσδήποτε μπει στην οδό αυτή του Θεού, αμέσως παίρνει στην ψυχή του το στοιχείο της πνευματικής ζωής και δεν πεθαίνει ποτέ (ο).

«Είναι ζωή επειδή μας ανασταίνει και μας οδηγεί σε αφθαρσία και μας ελευθερώνει από την αρχαία κατάρα» (αμ).

Η οδός προς το Θεό είναι γνώση της αλήθειας και αναγέννηση, φωτισμός και κατάκτηση της ζωής. Αλήθεια και ζωή δεν είναι αφηρημένες ιδέες και έννοιες. Είναι συγκεκριμένες και παρούσες πραγματικότητες στον σαρκωθέντα Υιό του Θεού ο οποίος είναι συνάμα αλήθεια και ζωή. Δίνει τη ζωή αυτός, ο οποίος είναι η ζωή· αποκαλύπτει την αλήθεια, διότι αυτός είναι η αλήθεια (χ).

Ο Χριστός δεν είναι μόνο η απολύτρωσή μας από την αμαρτία αλλά και ο αγιασμός μας. Είναι η πηγή της πνευματικής μας ζωής, μιας ζωής η οποία δεν παύει ποτέ και δεν θίγεται από το θάνατο, εφόσον οι ψυχές μας δεν χωρίζονται από το Χριστό με την επιστροφή μας στην αμαρτία. Τα αστέρια του ουρανού θα σβήσουν κάποτε. Ο κόσμος αυτός ο υλικός θα περάσει. Κάθε άλλη ζωή στον υλικό κόσμο σύντομα ή αργά καταλήγει στο θάνατο. Αλλά η ζωή αυτή δεν θα παύσει ποτέ, αλλά θα γίνει ισχυρότερη, λαμπρότερη, μακαριότερη και διαμέσου της αιωνιότητας ατελείωτη, διότι έχει μέσα της την αιωνιότητα και τη δύναμη εκείνου, ο οποίος είπε Εγώ είμαι η ζωή.

(5) Αυτό εξηγεί την έννοια που εκφράστηκε με την εικονική διακήρυξη Εγώ είμαι η οδός (ο).

«Δηλαδή κανείς δεν θα αναδειχτεί μέτοχος θείας φύσης, παρά μόνο μέσω του Χριστού. Διότι αν δεν μεσίτευε με το να γίνει άνθρωπος, δεν θα έφταναν σε τέτοιο σημείο μακαριότητας τα σχετικά με εμάς» (Κ).

Ο ενεστώτας «έρχεται» εκφράζει καθολική και απόλυτη αλήθεια (ο). Ο πεσμένος και αμαρτωλός άνθρωπος έρχεται στο Θεό ως Κριτή, δεν μπορεί όμως για κανένα λόγο να έλθει προς αυτόν ως Πατέρα, παρά μόνο μέσω του Χριστού ως μεσίτη. Δεν μπορούμε να επιστρέψουμε στο Θεό με μετάνοια και πράξεις λατρείας χωρίς το Πνεύμα και τη χάρη του Χριστού. Η χάρη νύπτει τα βάθη της συνείδησης και ανοίγει τα μάτια του ανθρώπου για να δει την κατάστασή του και να αναζητήσει το μέσο της σωτηρίας. Ούτε είναι δυνατόν με ελευθεροστομία και θάρρος να πλησιάσουμε προς το Θεό, χωρίς την αξιομισθία της θυσίας του Χριστού. Αυτός είναι ο μέγας μας αρχιερέας. Αυτός ο Παράκλητος στους ουραμούς και μεσίτης μας.

(6) Ως τη μόνη οδό (ο). Όχι απλώς με την αποδοχή της διδασκαλίας μου ή την αποδοχή των αξιώσεών μου, αλλά με την μυστική και εσωτερική κοινωνία και ένωση μαζί μου (μ).

«Και επειδή εγώ είμαι κύριος τού να σας οδηγήσω στον Πατέρα, οπωσδήποτε θα φτάσετε εκεί. Διότι δεν είναι δυνατόν μέσω άλλης οδού, παρά μόνο μέσω εμού να έλθετε» (Θφ).

14,7 Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν(1). Καὶ ἀπ' ἄρτι(2) γινώσκετε(3) αὐτὸν καὶ ἐωράκατε(4) αὐτόν(5).

7 Ἄν με εἶχατε γνωρίσει, θα εἶχατε γνωρίσει και τον Πατέρα μου. Αλλά κι από τώρα τον γνωρίζετε και τον έχετε δει».

(1) Υπάρχει και η γραφή: αν ήδείτε αντί ἐγνώκειτε ἄν.

«Αν ξέρατε τη δική μου ουσία και την αξία, θα ξέρατε και αυτήν του Πατέρα» (Χ). «Επειδή είναι ίσος με εμένα και απaráλλακτος» (Ζ).

«Διότι αν αυτός που γνώρισε τον Υιό στην ουσία του, γνώρισε και τον Πατέρα, άρα είναι ομοούσιος ο Υιός με τον Πατέρα» (Β).

«Ὡς ἀληθινὰ Υἱός, που γεννήθηκε ἀπόρρητα και ἀκατανόητα ἀπὸ τὴν οὐσία του Θεοῦ και Πατέρα, εἶναι τέλεια ἔκφρασή του και εἰκόνα και ἀκτινοβολία, ἔχοντας στη δική του φύση τὸ ἰδιαίτερο γνῶρισμα τῆς οὐσίας αὐτοῦ που τον γέννησε και τὴν ομορφιά των φυσικῶν πλεονεκτημάτων» (Κ).

Ἀπὸ τὴ δόξα, τὴν ὁποία εἶδατε νὰ λάμπει σε μένα και ἀπὸ τὴ διδασκαλία, τὴν ὁποία ἀκούσατε ἀπὸ ἐμένα, θα γνωρίζετε και τον πατέρα μου.

«Φανέρωσε ὅτι, και αὐτὸν ἀγνοοῦν και τον πατέρα... Ἐπειδὴ δηλαδὴ γνῶριζαν μεν και τους δύο, ἀλλὰ ὄχι ὅπως ταίριαζε... ἄλλοτε μεν λέει ὅτι γνωρίζουν, διότι ὁπωσδήποτε γνωρίζουν, ἄλλοτε ὁμως λέει ὅτι δὲν γνωρίζουν, διότι δὲν γνωρίζουν ὅπως ἔπρεπε» (Ζ).

Ἐάν εἶχαν γνωρίσει πλήρως τὸ Χριστό, θα γνῶριζαν, ὅτι και ἡ βασιλεία του δὲν εἶναι ἀπὸ τον κόσμον αὐτόν· ὅτι εἶχε ἔλθει ἀπὸ τον οὐρανὸ και τώρα ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψει ἐκεῖ.

(2) Ἡ στιγμή που σημειώνεται με τὸ «ἀπὸ τώρα», εἶναι ἡ στιγμή του Πάθους. Δες «τώρα δοξάστηκε ὁ υἱὸς του ἀνθρώπου». Ἡ ἀποκάλυψη του Πατέρα δὲν υπῆρξε πλήρης ἕως ὅτου ὁ Υἱὸς ἀπομάκρυνε τὴν ὁρατὴ του παρουσία (β).

«Διότι ἀργότερα, ἀφοῦ ἦλθε τὸ Πνεῦμα, ὁλοκλήρωσε σε αὐτοὺς ὅλη τὴ γνῶση» (Χ).

Ἦ, λιγότερο πιθανὴ ἐρμηνεία, ὁ Ἰησοῦς υπαινίσσεται ὅλα ὅσα πρὶν λίγο ἐγέναν κατά τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἀπόγευμα. Τὸ πλῆσιμο των ποδιῶν και ἡ ἀπομάκρυνση του Ἰουδα μαζί με τὰ ὅσα μέχρι τὴ στιγμή ἐκείνη λέχθησαν, ἦταν ἀρκετὰ κατάλληλα νὰ διαφωτίσουν γιὰ τον ἀληθινὸ χαρακτήρα του Θεοῦ και τὴν πνευματικὴ φύση τῆς βασιλείας του. Τὸ σπέρμα τῆς ἀληθινῆς γνῶσης του Θεοῦ εἶχε ἤδη ἐναποτεθεῖ σε αὐτοὺς (g).

(3) Ἀρχίζετε νὰ τον γνωρίζετε (β). «Ἀρχίσατε νὰ τον γνωρίζετε μέσω ἐμοῦ» (Θφ). Ὑπάρχει και ἡ γραφή: γνῶσεσθε. «Ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύει: Ἐντὸς ὀλίγου θα γνωρίσετε αὐτόν, ὅπως ἀρμόζει, ὅταν θα ἐπιφοιτήσει σε ἐσὰς τὸ ἅγιο Πνεῦμα» (Ζ).

(4) «Δηλαδὴ με τὸ νου σας, ὅσο εἶναι δυνατόν, εἶδατε» (Θφ).

Ἦ, ἔχετε ἀρχίσει νὰ βλέπετε και βλέπετε αὐτόν (b).

Ἦ, στο πρόσωπο του Υἱοῦ του «γιὰ νὰ μάθεις ὅτι αὐτὸς που ἔχει δεῖ αὐτόν, εἶδε αὐτόν που τον γέννησε. Εἶδαν ὁμως αὐτόν ὄχι με γυμνὴ τὴν οὐσία του, ἀλλὰ ντυμένο με σάρκα» (Χ).

Ὅπως ἐξηγεῖ και στο στ 9, οἱ μαθητὲς παρόλο που τώρα μόλις ἀρχίζαν νὰ γνωρίζουν τὸ Θεό, παρ' ὅλα αὐτὰ εἶχαν δεῖ Αὐτόν. «Διότι αὐτοὺς μεν που βλέπουμε, εἶναι δυνατόν και νὰ τους βλέπουμε και νὰ τους ἀγνοοῦμε, αὐτοὺς ὁμως που γνωρίζουμε, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τους γνωρίζουμε και νὰ τους ἀγνοοῦμε» (Χ).

(5) Ἦ, τὴ δύνάμη του «μέσω τῆς δικῆς μου δύνάμης, μέσω των θεοπρεπῶν θαυμάτων, τὰ ὁποία ἔκανα» (Ζ)· «ἐννοεῖ τὴν βεβαιότητα μέσω των θαυμάτων... Διότι δὲν γνωρίσαμε μόνο ὅτι εἶναι ζωὴ ἀπὸ τὴ φύση του ὁ Πατέρας... που μέσω του Υἱοῦ ζωοποιεῖ τους νεκρούς... ἀλλὰ εἶδαμε, ὅτι μέσα ἀπὸ τον Υἱὸ ἔχει ὁ Πατέρας ὅλη τὴν κτίση κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, ὅταν μαλώνοντας τὴ θάλασσα και τους ἀνέμους με πολλὴ ἐξουσία εἶπε· σῶπα, κλείσε τὸ στόμα σου» (Κ).

Ἦ «ὄψη ὀνομάζει τὴν γνῶση μέσω του νου» (Χ)· ὄχι τὴν ὄραση με αἰσθητὰ μάτια, διότι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς που ἀντιπῆθονταν και στον Ἰησοῦ, εἶδαν αὐτόν με σάρκα, δὲν εἶδαν ὁμως μέσω αὐτοῦ και τον Πατέρα (β). Ἡ ὅλη φράση=Ἀπὸ τὴν οικειότητα με τὸ Χριστό και ἀπὸ τὴν ἐνέργειά του, εἶδαν τὴν μεγαλειότητα του Θεοῦ και τὴς σωτήριες βουλές του και τὸ θέλημά του (G).

14,8 Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα(1) καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν(2).

8«Κύριε, του λέει ὁ Φίλιππος, «δείξε μας τὸν Πατέρα, κι αὐτὸ μας ἀρκεῖ».

(1) Ζητᾷ ὁ Φίλιππος νὰ ἀξιωθεῖ «αὐτὸ που εὐχονται οἱ ἀνθρώποι πολὺ, νὰ δεῖ τὸ Θεὸ και Πατέρα» (Κ). Πιθανῶς ποθοῦσε ὁ Φίλιππος κάποια θεοφάνεια ὅπως αὐτὴ που ἐξιστορεῖται στο Ἐξοδ. λγ 18 (β), ἴσως ἐπίσης και νόμισε «ὅτι μπορεῖ νὰ δεῖ τὴ θεία φύση με τὰ μάτια του σώματος» (Κ).

«Δείξε μας αὐτόν στα σωματικὰ μάτια. Ἀκούγοντας δηλαδὴ ὁ Φίλιππος ὅτι και οἱ προφῆτες εἶδαν τὸ Θεό, ἐπιθύμησε και αὐτὸς ἔτσι σωματικὰ νὰ δεῖ αὐτόν, χωρὶς νὰ καταλαβαίνει, ὅτι ἐκεῖνα, τὰ των προφητῶν, ἦταν συγκατάβαση» (Θφ). Μολονότι τὸ αἶτημα αὐτοῦ Φιλίππου ἦταν ἀκαιρο, ὁμως αὐτὸς ἐκφράζει ἀλήθεια μεγάλη, παρόλο που δὲν κατανοεῖ τώρα αὐτὴν ἐπαρκῶς. Διακηρύττει δηλαδὴ ὅτι ἡ ικανοποίηση και εὐτυχία τῆς ψυχῆς συνίσταται στη θέα και ἀπόλαυση του Θεοῦ. Αὐτὴν πόθησαν πάντοτε οἱ εὐσεβεῖς ψυχές. «Με τον ἴδιο τρόπο που ποθεῖ τὸ ἐλάφι τὴς πηγές των νερῶν, ἔτσι ποθεῖ ἡ ψυχὴ ἐσένα, Θεέ μου. Δίψασε ἡ ψυχὴ μου τὸ Θεὸ τον ζωντανό. Πότε θα ἔλθω και θα δω τὸ πρόσωπο του Θεοῦ;» (Ψαλμ. μα 2-3). «Θα χορτάσω βλέποντας τὴ δόξα σου» (Ψαλμ. ιστ 15). Γνωρίζοντας τὸ Θεὸ με τὴν ἀλήθεια, τὴν ὁποία μας διδάσκει ὁ Χριστὸς και αἰσθανόμενοι τὴν μαζί του κοινωνία με τὴν νέα ζωὴ, τὴν ὁποία με τὴ χάρη του Ἁγίου Πνεύματος μας μετέδωσε ὁ Χριστὸς, βλέπουμε ἐσωτερικὰ τὸ Θεὸ ἤδη ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτὴ. Ἡ θέα ὁμως του Θεοῦ μεταβάλλει γιὰ ἐμὰς τὴ γῆ ἀπὸ κοιλάδα του κλαυθμῶνος σε πάμφωτο οὐρανὸ και μας γεμίζει με χαρὰ ἀνέκφραστη.

(2) «Τίποτα παραπάνω δὲν ζητάμε» (Χ).

«Μοιάζει σαν να έλεγε ίσως. Θα ομολογούσαμε τότε, ότι μπήκαμε μέσα σε όλη τη χαρά και τίποτα δεν θα μας έλειπε ώστε να είμαστε ευτυχισμένοι» (Κ).

Ο πόθος αυτός του Φίλιππου θα ήταν πλήρως δικαιολογημένος εάν η ουσία του Θεού συνίστατο μόνο στη δύναμη. Η αληθινή εμφάνιση του Θεού τότε, θα μπορούσε να περιοριστεί σε κάποια ολόλαμπρη φανέρωση. Αλλά ο Θεός είναι και αγιότητα και αγάπη. Η πραγματική λοιπόν φανέρωση των ηθικών αυτών ιδιοτήτων γίνεται σε ζωή ηθική τέτοια, ώστε σε αυτήν, στις πράξεις και τα λόγια της, να λάμπει η ηθική τελειότητα του θείου χαρακτήρα. Αλλά το μοναδικό αυτό θέαμα, την τέλεια αυτή θεοφάνεια, την ορατή ανταύγεια του Θεού είχαν μπροστά τους οι μαθητές πάνω από δύο χρόνια στη ζωή του Διδασκάλου τους (g). Για αυτό ο Ιησούς απαντά τα λόγια του σ. 9.

14,9 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς(1)· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκός με(2), Φίλιππε(3); Ὁ ἔωρακώς ἐμέ(4) ἔωρακε τὸν πατέρα(5)· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα(6);

9Του λέει ο Ιησούς: «Τόσον καιρό είμαι μαζί σας, Φίλιππε, και δε μ' έχεις γνωρίσει; Αυτός που έχει δει εμένα, έχει δει τον Πατέρα. Πώς μπορείς εσύ να λες “δείξε μας τον Πατέρα”;

(1) «Παρουσιάζει αδικαιολόγητη την αμάθεια του μαθητή» (Κ). Νέο μάλωμα γεμάτο καλοσύνη (F).

(2) «Παρόλο που πέρασε τόσο πολύς καιρός, κατά τον οποίο είμαι μαζί σας, που ήταν και αρκετός ώστε να βεβαιωθείς για αυτά που έπρεπε να μάθεις... συνελήφθης να αγνοείς ποιος είμαι εγώ από τη φύση μου και από πού είμαι» (Κ). «Τόση διδασκαλία απόλαυσες· είδες θαύματα με αυθεντία, και όλα, όσα είναι γνωρίσματα της θεότητας, και τα οποία εργάζεται ο Πατέρας... και δεν με γνώρισες;» (Χ).

«Δες ότι δεν είπε «Δεν με είδες» αλλά «δεν με γνώρισες» απομακρύνοντας τον Φίλιππο από το γήινο φρόνημα, του να επιθυμεί να δει σωματικά τον Πατέρα. Διότι γνώση, λέει, λέγεται στην περίπτωση του Θεού, όχι η σωματική όψη» (Θφ). Ο Φίλιππος την ίδια την πρώτη ημέρα, κατά την οποία προσήλθε στον Ιησού, διακήρυξε στον Ναθαναήλ, ότι ο Ιησούς ήταν ο Μεσσίας. Και όμως τώρα μαλώνεται από τον Ιησού, διότι δεν είχε γνωρίσει αυτόν. Πολλοί, οι οποίοι έχουν επαρκώς ορθή γνώση των Γραφών, διατρέχουν τον κίνδυνο να μην ωφεληθούν από αυτήν, διότι δεν φροντίζουν με το να κάνουν κτήμα τους και να εφαρμόσουν ολοένα αυξανόμενα τις αλήθειες, τις οποίες γνώρισαν, να τελειοποιούνται καθημερινά στη σωτηριώδη γνώση. Σημείωσε ακόμη, ότι ο Κύριος ελέγχει τον Φίλιππο, διότι για τόσο χρόνο διετέλεσε μαθητής του χωρίς να οδηγηθεί επαρκώς στη γνώση του Κυρίου. Όσο περισσότερο απολαμβάνουμε τα μέσα της γνώσης και της χάρης, τόσο περισσότεροι αδικαιολόγητοι θα είμαστε, αν βρεθούμε ελλιπείς ή υπολειπόμενοι στους καρπούς της γνώσης και της χάρης.

Η ερώτηση αυτή του Κυρίου προς τον Φίλιππο διατυπώνει παράπονο, το οποίο εκφράζεται από το Σωτήρα και προς εμάς. Προκαλεί πράγματι απορία το ότι μετά από 20 ολόκληρους αιώνες, αφότου ο Κύριος ενανθρώπησε, η ανθρωπότητα είναι τόσο λίγο ενημερωμένη για αυτόν. Και από αυτούς που φέρουν το όνομα του μαθητή του πολλοί λίγοι είναι αυτοί που έχουν «φωτισμένα τα μάτια της καρδιάς στο να καταλάβουν ποιος είναι ο πλούτος της κληρονομίας» του Χριστού και αυτοί που «κατορθώνουν να καταλάβουν την αγάπη του Χριστού που ξεπερνά κάθε ανθρώπινη γνώση και έτσι να γεμίσει η ζωή τους με την πλούσια χάρη του Θεού» (Εφεσ. α 18, δ 19).

Και ο Κύριος παραπονιέται, διότι μάταια ζητά να διδάξει και να βοηθήσει και να κάνει αισθητή την αγάπη στον πλανώμενο μακριά του κόσμο. Και το παράπονό του αυτό αντηχεί στις καρδιές εκείνων, οι οποίοι τον γνώρισαν, και διαλαλείται από τα χείλη όλων εκείνων, οι οποίοι γεύτηκαν και είδαν πόσο αγαθός είναι ο Κύριος.

(3) Το προσωπικό όνομα υπαινίσσεται στοργικό βλέμμα που ρίχτηκε πάνω στο μαθητή (β).

(4) «Γιατί όποιος είδε εμένα όχι όπως φαίνομαι μέσα στην αλλοίωση, αλλά εμένα που αληθινά είμαι μέσα στον Πατέρα, θα δει εκείνον τον ίδιο μέσα στον οποίο είμαι, με το να βλέπει την ίδια σφραγίδα της θεότητας και στους δύο» (Γν).

Αυτός που έχει δει «όχι την μορφή, ούτε το πρόσωπο, διότι η θεία φύση είναι έξω από κάθε σύνθεση, αλλά την αγαθότητα της θέλησης η οποία επειδή συμβαδίζει με την ουσία, είναι όμοια και ίση, ή μάλλον ακριβώς η ίδια στον Πατέρα και τον Υίο» (Β).

«Ολοφάνερα ξεχωρίζει τα πρόσωπα με το να λέει «αυτός που έχει δει εμένα». Διότι με αυτό φανερώνει το δικό του πρόσωπο. Ενώ το «έχει δει τον Πατέρα», το αναφέρει στο πατρικό πρόσωπο και το διακρίνει ξεκάθαρα από τον εαυτό του και με το να λέει «εάν με είχατε γνωρίσει θα είχατε γνωρίσει και τον Πατέρα μου». Αυτά λοιπόν δεν φανερώνουν σύγχυση των προσώπων, αλλά παρουσιάζουν το απaráλλακτο της θεότητας» (Β).

(5) Όλοι όσοι είδαν το Χριστό με σάρκα, μπόρεσαν να δουν τον Πατέρα μέσα σε αυτόν, εφόσον ο σατανάς δεν τύφλωσε τις διάνοιές τους «ώστε να μην λάμψει σε αυτούς ο φωτισμός του ευαγγελίου

της δόξας του Χριστού, ο οποίος είναι εικόνα του Θεού» (Β΄ Κορ. δ 4). Στο φως της διδασκαλίας του Χριστού είδαν το Θεό ως Πατέρα των φώτων· στα θαύματα του Χριστού, είδαν το δάχτυλο του Θεού και το χέρι του· η αγιότητα του Θεού λάμπει στην άσπιλη καθαρότητα της ζωής του Χριστού, και η χάρη του Θεού σε όλες τις δωρεές, τις οποίες ο Χριστός ευεργετώντας τους πάντες σκόρπιζε γύρω του.

«Θέλοντας να παρουσιάσει το ομοούσιο, είπε· αυτός που γνώρισε τη δική μου ουσία, ξέρει και την ουσία του Πατέρα» (Χ).

«Διότι έχω φανερωθεί και είμαι αληθινά και απaráλλακτη έκφραση της ουσίας του και εικόνα όμοια, που αποτυπώνω στον εαυτό μου όλη τη φύση του Θεού και Πατέρα. Ποιόν άλλον ακόμη τρόπο του να δεις το Θεό, θα μπορούσες να ζητήσεις;» (Κ).

«Αυτός όμως που είδε την κτίση, δεν είδε και την ουσία του Θεού. Όποιος είδε εμένα, είδε τον Πατέρα μου, λέει. Αν όμως είχε άλλη ουσία, δεν θα το έλεγε αυτό» (Χ).

«Όπως ακριβώς δηλαδή αυτός που, αφού κατανόησε σε καθαρό καθρέπτη την παρουσίαση της μορφής που έγινε, έχει ξεκάθαρη τη γνώση του προσώπου που απεικονίστηκε, έτσι αυτός που γνώρισε τον Υιό, μέσω της γνώσης του Υιού, δέχτηκε στην καρδιά τη μορφή της πατρικής υπόστασης. Διότι όλα τα του Πατέρα βλέπονται στον Υιό, και όλα τα του Υιού είναι του Πατέρα, επειδή και όλος ο Υιός μένει μέσα στον Πατέρα, και πάλι έχει μέσα του όλο τον Πατέρα. Επομένως η υπόσταση του Υιού, γίνεται κατά κάποιο τρόπο μορφή και πρόσωπο της επίγνωσης του Πατέρα, και η υπόσταση του Πατέρα γνωρίζεται στη μορφή του Υιού, ενώ μένει σε αυτούς η ξεχωριστή ιδιότητα που βλέπεται, ώστε να διακρίνονται ξεκάθαρα οι υποστάσεις» (Β).

Ο Υιός είναι πάντοτε το ορατό πρόσωπο του Πατέρα. Περισσότερο θα μπορούσαμε να δούμε κάποιον άνθρωπο χωρισμένο από το πρόσωπό του, παρά να δούμε το Θεό χωρισμένο από τον Υιό του» (Zeller στον Owen).

«Αυτό που λέει σημαίνει το εξής· Εσύ μεν, Φίλιππε, ζητάς να δεις τον Πατέρα με σωματική όψη, και νομίζεις ότι εμένα ήδη με είδες· εγώ όμως σου λέω, ότι αν είδες εμένα, θα έβλεπες και εκείνον. Τώρα όμως επειδή εκείνον δεν τον είδες, ούτε εμένα είδες όπως πρέπει να με βλέπεις· αλλά σωματικά μεν με είδες, επειδή φοράω και σώμα, αλλά τη θεία ουσία δεν την είδες... Αλλά όμως πολλοί νομίζουν ότι βλέπουν εμένα, αλλά τον Πατέρα δεν τον βλέπουν· επομένως δεν βλέπουν όσον αφορά τη θεία φύση, αλλά όσον αφορά την ανθρώπινη» (Θφ).

Η διακήρυξη αυτή μόνο από το στόμα εκείνου, στον οποίο «κατοικεί όλο το πλήρωμα της θεότητας σωματικά» (Κολ. β 9) μπορούσε να βγει.

(6) «Πώς θέλεις να γνωρίσεις, αυτόν που γνώρισες; Πώς ζητάς, αυτό που έχεις;» (Ζ). «Διότι τίποτα άλλο δεν είναι ο Υιός, παρά μόνο αυτό ακριβώς που είναι ο Πατέρας, μένοντας Υιός» (αμ).

14,10 Οὐ πιστεύεις(1) ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστι(2); τὰ ρήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ(3)· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων(4) αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα(5).

10Δεν πιστεύεις πως εγώ είμαι αχώριστος από τον Πατέρα, κι ο Πατέρας από μένα; Τα λόγια που σας λέω εγώ, δεν τα λέω από μόνος μου· κι ο Πατέρας, που είναι ένα μ' εμένα, αυτός πραγματοποιεί τα έργα.

(1) Εκφράζει έκπληξη και λεπτό έλεγχο, διότι ο Φίλιππος αγνοεί αλήθεια την οποία έπρεπε ήδη να γνωρίζει (ο). Αντικαθιστά εδώ το ρήμα «εώρακε» με το πιστεύεις (F). Από όπου φαίνεται, ότι και με το ρήμα βλέπω «δεν δείχνει σε εμάς ο Χριστός κάποια σωματική όψη· διότι δεν θα μπορούσε κάποιος να πει ότι η φύση του Θεού υπόκειται σε σωματικές όψεις» (Κ).

(2) (Να εννοήσεις) «όχι σύγχυση ουσιών αλλά ταυτότητα χαρακτήρων» (Β). «Αναζήτησε στο τέλος του δεκάτου κεφαλαίου το «για να γνωρίσετε και να πιστέψετε, ότι μέσα σε εμένα είναι ο πατέρας, και εγώ σε αυτόν (σ. 38)» και διάβασε την εξήγησή του» (Ζ). Ο ένας στον άλλον αχώριστα ενωμένοι με τη θεία ουσία, παρά την διάκριση των προσώπων (F).

«Εγώ μεν Φίλιππε, αποτυπώνοντας μέσα στον εαυτό μου την φύση αυτού που με γέννησε, είμαι εικόνα της ουσίας του, έχοντας τη μορφή όπως εκείνος... και είμαι αληθινά αυτό, το οποίο ακριβώς είναι και εκείνος... και έχω μέσα μου όλον αυτόν που με γέννησε λόγω της ταύτισης της ουσίας» (Κ). «Κατά τρόπο φυσικό έχω μέσα στη δική μου φύση τα γνωρίσματα του Πατέρα επειδή είμαστε ομοούσιοι» (αμ).

(3) Οι λόγοι δεν εκφράζουν ανθρώπινη σοφία, αλλά δόθηκαν σε μένα από τον Πατέρα, για να αποκαλυφθούν σε εσάς (ο).

«Έχω τόσο μεγάλη ομοιότητα κατά την ουσία με αυτόν, ώστε τα λόγια μου να είναι δικά του... Διότι, λέει, «δεν μιλώ από τον εαυτό μου», με την έννοια του: (μιλώ) όχι χωριστά, ούτε σε ασυμφωνία με το Θεό και Πατέρα» (Κ).

«Τι άλλο σημαίνουν τα λόγια «δεν μιλώ από τον εαυτό μου» παρά ότι, εγώ, που μιλάω, δεν είμαι από

τον εαυτό μου;... Διότι ο Πατέρας δεν είναι Θεός που γεννήθηκε από κάποιον άλλον, ενώ ο Υιός είναι Θεός, ίσος βεβαίως με τον Πατέρα, αλλά που γεννήθηκε από το Θεό Πατέρα. Ο Πατέρας λοιπόν είναι Θεός, αλλά όχι από Θεό· είναι Φως αλλά όχι από Φως, ενώ ο Υιός είναι Θεός από Θεό, Φως από Φως» (Αυ).

(4) «Αντί να πει: ο οποίος δεν είναι χωρισμένος από μένα ή αυτός που χαρακτηρίζεται από εμένα» (Ζ). Αυτός «που μένει μέσα μου επειδή έχουμε απαράλλακτη την ουσία» (Κ).

(5) «Τα οποία εργάζομαι, εννοείται... Ο πατέρας λοιπόν μιλά μεν μέσω του υιού, σαν με δικό του λόγο· εργάζεται επίσης μέσω του υιού σαν με δική του δύναμη» (Ζ). Το πρώτο σημάδι της σχέσης ζωής και ενέργειας μεταξύ Ιησού και Θεού, για τις προετοιμασμένες καρδιές, είναι οι διδασκαλίες του· για τους λιγότερο ευδιάθετους είναι τα έργα του (g). Για αυτό και αναφέρει πρώτα τα λόγια και έπειτα τα έργα. Ο σιναϊτικός, ο βατικανός και ο του Βέζα αποσιωπούν το αυτός, και προσθέτουν μετά το έργο το αυτού.

14,11 Πιστεύετε μοι(1) ότι(2) εγώ εν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ εν ἐμοί(3)· εἰ δὲ μή(4), διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ(5) πιστεύετε μοι.

11 Πιστέψτε με ότι εγώ είμαι αχώριστος από τον Πατέρα, κι ο Πατέρας από μένα· αν πάλι δεν πιστεύετε στο λόγο μου, πιστέψτε εξαιτίας των ίδιων των έργων.

(1) Δεν απευθύνεται πλέον στον Φίλιππο ατομικά, αλλά σε όλους τους μαθητές.

(2) «Να με πιστεύετε που λέω ότι...» (Ζ).

(3) «Διότι είναι ομοούσιος με αυτόν που τον γέννησε, και δεν υπάρχει απολύτως τίποτα που να μεσολαβεί μεταξύ τους, ή που να διακόπτει βεβαίως τον έναν από τους δύο από τον άλλον ώστε να έχουν διαφορετικότητα στη φύση. Διότι είναι ένας με αυτόν, ώστε στην ουσία αυτού που γέννησε, να διαφαίνεται η φύση του Υιού, και στην ουσία αυτού που γεννήθηκε, να βλέπεται και να φαίνεται με έξοχο τρόπο η φύση του Θεού και Πατέρα, όπως ακριβώς βεβαίως θα μπορούσε κάποιος να δει ότι συμβαίνει και στα δικά μας πράγματα. Διότι δεν είμαστε διαφορετικοί στη φύση από τα παιδιά μας, ούτε όμως χωριζόμαστε σε διαφορετικότητα ως προς τη φύση, παρόλο που ξεχωρίζουμε ως προς τη διαφορετικότητα των σωμάτων...»

Αλλά στην περίπτωση μεν των ανθρώπων, ίσως είναι πολλή η διαφορά, αφού ο καθένας περιορίζεται κατά κάποιο τρόπο και απομακρύνεται κατά τη μορφή ώστε να είναι και να φαίνεται ξεχωριστός... Στην περίπτωση του Θεού... δεν θα το εννοήσεις έτσι· Διότι κατά ιδιαίτερο μεν τρόπο ο Πατέρας είναι πατέρας και όχι Υιός· και πάλι ομοίως είναι Υιός αυτός που προέρχεται από αυτόν και όχι πατέρας, και το Πνεύμα είναι πνεύμα κατά ιδιαίτερο τρόπο· αλλά επειδή η Αγία Τριάδα συνυπάρχει και συγκεντρώνεται σε μία φύση θεότητας, ένας Θεός είναι μέσα μας» (Κ).

(4) «Αν δεν με πιστεύετε από τα λόγια μου» (Ζ).

(5) «Έστω να με πιστεύετε για αυτά τα ίδια τα έργα μου, που είναι υπερφυσικά και πρέπει σε Θεό» (Ζ). Τα θαύματα είναι απόδειξη για αυτόν που δεν πιστεύει στα λόγια, διότι η θεία αυτή μαρτυρία, που δεν περνά από το στόμα του ίδιου του Ιησού, έχει χαρακτήρα αντικειμενικότητας. Με τον λόγο αυτό ο Ιησούς καθορίζει στα θαύματα την αληθινή τους θέση στην Απολογητική (g).

14,12 Ἄμην ἀμὴν(1) λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων(2) εἰς ἐμέ(2), τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεῖνος ποιήσει(3), καὶ μείζονα τούτων ποιήσει(4), ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι(5), 12» Σας βεβαιώνω πως αυτός που πιστεύει σ' εμένα, θα κάνει κι εκείνος τα ίδια έργα που κάνω εγώ και μάλιστα ακόμη μεγαλύτερα απ' αυτά, γιατί εγώ πηγαίνω κοντά στον Πατέρα.

(1) Η σύνδεση του σ. αυτού με τον προηγούμενο: «Έπειτα δείχνοντας, ότι δεν μπορεί μόνο αυτά τα έργα, αλλά και άλλα πολύ μεγαλύτερα από αυτά, αναφέρει αυτά με υπερβολή. Διότι δεν λέει ότι «και μεγαλύτερα από αυτά μπορώ να κάνω», αλλά αυτό που ήταν πολύ θαυμαστότερο, και σε άλλους, λέει, μπορώ να δώσω αυτή τη δύναμη και να κάνουν μεγαλύτερα από αυτά τα έργα» (Χ).

Ή, ο Κύριος κατασιγάει τους φόβους των μαθητών για το χωρισμό τους, διαβεβαιώνοντας αυτούς ότι θα ενδυναμώνονταν από τον ουρανό με δύναμη έκτακτη.

(2) «Δεν θα έκαναν αυτά μόνο οι απόστολοι, διότι πρόσθεσε «αυτός που πιστεύει σε εμένα»» (Αυ). Ο όρος της πίστης είναι απαραίτητος αναγκαίος. Για αυτό και επαναλαμβάνεται συνεχώς (F).

(3) Με την πίστη σε μένα (b). «Αυτό όμως είναι απόδειξη της δύναμης αυτού που έχει δώσει, όχι αυτού που το κάνει· διότι αυτός που στο όνομα του Χριστού κάνει έργα μεγαλύτερα από αυτά του Χριστού, ανακηρύττει τη δύναμη του Χριστού» (Ζ). Τα θαύματα τα οποία οι απόστολοι θα ενεργούσαν, θα τα ενεργούσαν στο όνομα του Χριστού και με την πίστη σε αυτόν. Αυτό όμως δοξάζει περισσότερο από κάθε άλλο τη δύναμη του Χριστού, διότι όχι μόνο ο ίδιος εργάστηκε θαύματα υπερφυσικά, αλλά έδωσε δύναμη και σε άλλους να κάνουν τέτοια.

(4) «Αλλά ποια είναι τα μεγαλύτερα αυτά έργα; Ήταν τέτοιο έργο ότι η σκιά των αποστόλων, όταν

αυτοί περνούσαν, θεράπευε τους ασθενείς; Διότι ήταν μεγαλύτερο η σκιά παρά το κράσπεδο του ιματίου να εκπέμπει δύναμη θεραπείας... (Έπειτα) περισσότεροι πίστευαν στους αποστόλους παρά στον ίδιο τον Κύριο, όταν κήρυττε με τα δικά του χείλη... Δεν έφυγε από αυτόν ο πλούσιος νέος λυπημένος;... Και όμως έπειτα η προτροπή που έγινε στα αυτιά τους, ακολουθήθηκε όχι από έναν αλλά από πολλούς, όταν ο αγαθός Διδάσκαλος μιλούσε μέσω των μαθητών του... Εδώ λοιπόν βλέπετε, ότι ενεργούσε μεγαλύτερα έργα, όταν κήρυττε μέσω των πιστών παρά όταν ο ίδιος μιλούσε... Και ποια άλλα είναι τα έργα αυτά παρά το να παράγουν δίκαιο άνδρα από άδικο;... Μπορώ, χωρίς δισταγμό να ονομάσω αυτό μεγαλύτερο από τους ουρανούς και τη γη... Διότι ο ουρανός και η γη θα φύγουν, αλλά η σωτηρία και δικαίωση αυτών που έχει προγνωρίσει ο Θεός, θα μείνει για πάντα... Αλλά υπάρχουν στους ουρανούς θρόνοι, κυριότητες, αρχές, εξουσίες, δυνάμεις, αρχάγγελοι και άγγελοι... Αυτός που μπορεί να καταλάβει και να κρίνει, ας πει εάν είναι μεγαλύτερο το να δημιουργεί κάποιος δίκαια όντα, ή είναι μεγαλύτερο το να κάνει δίκαιους τους κακούς. Διότι τουλάχιστον, εάν και για τα δύο απαιτείται ίση δύναμη, για το δεύτερο χρειάζεται μεγαλύτερο έλεος» (Αυ).

Αναφέρεται όχι σε έργα εξωτερικά, περισσότερο έκτακτα από αυτά που συντελέστηκαν από τον Κύριο, αλλά σε έργα φύσης ανώτερης και από αυτές τις σωματικές θεραπείες. Ότι πέτυχαν ο Πέτρος κατά την ημέρα της Πεντηκοστής, ο Παύλος σε όλο τον κόσμο, ένας απλός ιεροκήρυκας ή πιστός που συνεργεί στο να κατεβεί το Πνεύμα σε μια καρδιά, δεν είχαν επιτευχθεί πριν ο Ιησούς Χριστός σταυρωθεί. Διότι, για να πραγματοποιηθούν τέτοια γεγονότα, απαιτούνταν να φύγει το μεσότοιχο του φραγμού μεταξύ Θεού και ανθρώπων· με άλλα λόγια, να δοξαστεί ο Ιησούς (g).

Για τα εξωτερικά υπερφυσικά έργα τα οποία εργάστηκαν οι απόστολοι, δες Πράξ. γ 7, ε 5,10,12,16, η 13, θ 40, ιγ 11, ιδ 10, ιθ 11, κ 10, κη 5. Δεν φαίνεται παρ' όλα αυτά να αναφέρονται τα λόγια αυτά σε τέτοια θαύματα, όπως αυτά που προφητεύονται στο Μάρκ. ιστ 18 ή τα αναφερόμενα στα Πράξ. ε 15, ιθ 12. Η αντίθεση μάλλον είναι μεταξύ του ολιγάριθμου των μαθητών και του μεγάλου αριθμού αυτών που επέστρεψαν με το κήρυγμά τους· μεταξύ της αποστολής του Κυρίου σε μόνους τους Ιουδαίους και της αποστολής των μαθητών σε όλα τα έθνη. Η διάδοση του Χριστιανισμού ανά τον κόσμο, που συμβολίζεται με τα 153 μεγάλα ψάρια (Ιω. κα 1-14), η επιστροφή των Ελλήνων και η ένωσή τους με τους Ιουδαίους σε μία εκκλησία, αυτά είναι τα μεγαλύτερα έργα (χ).

(5) Η υπεροχή αυτή στη γονιμότητα σε μεγαλύτερα πνευματικά έργα, την οποία ο Κύριος υποσχέθηκε στους μαθητές, βασίζεται στην εξύψωση του ίδιου του Χριστού μετά το θάνατό του. «Διότι πορεύομαι προς τον Πατέρα, για να συνεδρεύσω με αυτόν δηλαδή και να συμβασιλεύσω, ως Θεός από Θεό, με δύναμη και εξουσία που δεν θα καλύπτεται» (Κ).

«Διότι δεν αφανίζομαι, αλλά πηγαίνω εκεί όπου είναι πιο ευτυχισμένη η ζωή. Και τόσο πολύ δεν θα φανώ αδύναμος έστω και αν πεθάνω, ώστε και άλλους θα ενισχύσω ώστε να κάνουν μεγαλύτερα έργα. Μη λοιπόν λυπάστε για το θάνατό μου» (Θφ).

Πορεύομαι προς τον Πατέρα μου και από εκεί θα μπορώ να σας παρέχω τέτοια δύναμη· θα σας αποστείλω από εκεί τον Παράκλητο, από τον οποίο θα ντυθείτε δύναμη (Πράξ. α 8).

14,13 και ό,τι(1) αν αίτησετε(2) εν τῷ ὀνόματί μου(3), τούτο ποιήσω(4), ἵνα δοξασθῆ ὁ πατήρ εν τῷ υἱῷ(5).

13Κι ό,τι ζητήσετε στο ὄνομά μου, θα το κάνω, ὡστε η δόξα του Πατέρα να φανερωθῆ μέσω του Υἱού.

(1) «Η αναχώρησή του λοιπόν προς τον Πατέρα, δεν έγινε για εγκατάλειψη αυτών που βρίσκονταν σε ανάγκη, αλλά για να ακούει και να ανταποκρίνεται στις αιτήσεις τους» (Αυ).

(2) «Με προσευχή» (Θφ), προς τον Πατέρα. Όταν αγαπημένοι φίλοι χωρίζονται με μακρινές αποστάσεις, προνοούν ώστε να εξασφαλίσουν την μεταξύ τους επικοινωνία με αλληλογραφία. Έτσι και ο Χριστός· μεταβαίνοντας τώρα προς τον Πατέρα του, λέει στους μαθητές του πως μπορούν να γράψουν σε αυτόν σε κάθε περίπτωση προκειμένου να γνωστοποιήσουν σε αυτόν με ασφάλεια τις ανάγκες τους και να ζητήσουν τη βοήθειά του. Το μέσο της επικοινωνίας μαζί του, είναι η προσευχή. Και παρέχει σε αυτούς κάθε ελευθερία σε σχέση με εκείνα, τα οποία θα του ζητούν. Ό,τι τυχόν ζητήσετε, λέει σε αυτούς. Οτιδήποτε, το οποίο να είναι ωφέλιμο και κατάλληλο για σας. Οτιδήποτε αρκεί να γνωρίζετε τι να ζητήσετε. Ό,τι ζητήσετε για βοήθεια στο έργο σας, για απόκτηση στόματος και σοφίας, για προάσπιση από τα χέρια των εχθρών σας, για ενέργεια θαυμάτων, όταν παρουσιάζεται ανάγκη να γίνουν τέτοια, για επιτυχία της διακονίας σας στην επιστροφή ψυχών, για καθοδήγηση, φωτισμό και προστασία σας.

(3) Όχι απλώς προβάλλοντας το ὄνομά μου «με την επίκληση του ὀνόματός» μου (Θφ)· διότι είναι δυνατόν κάποιος και ζητώντας αθέμιτα πράγματα κάτω από το κράτος πλάνης, να ζητά στο ὄνομα του Χριστού αυτά. Αλλά χάρις στη δύναμη των αξιομισθίων του Χριστού και προσευχόμενος

σύμφωνα με το πνεύμα του σε στενή ένωση με αυτόν (F).

«Χριστός σημαίνει βασιλιάς και Ιησούς σημαίνει Σωτήρας. Κανείς άλλος λοιπόν δεν θα μας σώσει, παρά μόνο ο Βασιλιάς-Σωτήρας. Και συνεπώς οτιδήποτε ζητούμε αντίθετο με τα συμφέροντα της σωτηρίας, δεν ζητούμε αυτό στο όνομα του Σωτήρα» (Au).

Ή, ό,τι ζητήσουμε από το Θεό Πατέρα με βάση την αποκάλυψη, την οποία ο Ιησούς έκανε για τον εαυτό του και το έργο του (g).

(4) «Βλέπεις πώς πάλι αυτός κάνει αυτό; Διότι θα κάνω, λέει, εγώ. Και δεν είπε θα αξιώσω από τον Πατέρα. Βλέπεις αυθεντία;» (X).

«Θα κάνω, είπε, δείχνοντας την εξουσία του» (Z). Τέτοια είναι η ενότητα μεταξύ Πατρός και Υιού ώστε η προσευχή, που απευθύνεται προς τον Πατέρα, απευθύνεται και προς τον Υιό. Το «θα κάνω» δείχνει σαφέστατα, ότι ο Κύριος υποσχόμενος να ανταποκριθεί στην προσευχή, προβάλλει τον εαυτό του ως έναν προς τον οποίο πρέπει να απευθυνόμαστε με προσευχή (ο).

(5) «Όταν δοξάζεται αυτός που γεννήθηκε, θα δοξαστεί οπωσδήποτε με αυτόν και αυτός που τον γέννησε. Διότι το ότι είναι ο Υιός Θεός από τη φύση του, και από πολλά μεν άλλα έχει γίνει ολοφάνερο, καθόλου όμως λιγότερο και από το ότι δέχεται από τη μία τις προσευχές των αγίων, και χορηγεί από την άλλη όσα θα ζητούσαν και θα ήθελαν. Πώς λοιπόν δεν θα δοξαζόταν ο Πατέρας μέσω αυτού; Όπως ακριβώς δηλαδή και εύλογα θα κατηγορούνταν, αν ο υιός που προήλθε από αυτόν δεν ήταν Θεός στη φύση του» (K).

Αυτός πρέπει να είναι πάντοτε ο σκοπός των αιτημάτων μας. Να δοξαστεί ο Πατέρας μέσω του Υιού. Σε αυτό πρέπει να συναντιούνται οι πόθοι μας και οι προσευχές μας σαν σε κέντρο τους. Ας αγιαστεί το όνομά σου, μπαίνει ως πρώτο αίτημα στην Κυριακή προσευχή, διότι εάν η καρδιά ειλικρινά εύχεται και ποθεί αυτό, τότε και τα υπόλοιπα αιτήματά της θα γίνονται ιερά σύμφωνα με το αίτημα αυτό.

14,14 Έάν τι(1) αίτησθε(2) έν τῷ όνόματί μου, έγώ(3) ποιήσω.

14Αν ζητήσετε κάτι στο όνομά μου, εγώ θα το πραγματοποιήσω».

(1) «Για ποιο λόγο το λέει για δεύτερη φορά; Βεβαιώνοντας το λόγο του» (X). Επαναλαμβάνει δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στη μεγάλη αυτή διακήρυξη. Στο σ. 13 η βεβαίωση δόθηκε κατά κάποιο τρόπο τυχαία· εδώ παίρνει το χαρακτήρα άμεσης υπόσχεσης (ο).

(2) Υπάρχει γραφή που μαρτυρείται αρκετά· αίτησήτέ με. Δεν φαίνεται να είναι σωστή, διότι παρουσιάζεται ακατανόητο το να ζητάμε κάποιον στο όνομά του (g).

(3) Με πολλή έμφαση. «Εγώ, που είμαι το ίδιο παντοδύναμος με τον Πατέρα» (Z). «Απποκάλυπτα τώρα λέει ότι, επειδή είναι Θεός αληθινός, θα δεχτεί από τη μία και πολύ εύκολα τις προσευχές των δικών του, θα χορηγήσει από την άλλη και πάρα πολύ πρόθυμα όσα τυχόν θέλουν να πάρουν, χαρίσματα δηλαδή πνευματικά και άξια της ουράνιας γενναιοδωρίας... διότι έχει στην εξουσία του τα πάντα μαζί με τον Πατέρα» (K).

Οι κώδικες αλεξανδρινός, βατικανός και κάποιοι άλλοι αντί για το «εγώ», γράφουν: τοῦτο. Θα το κάνω. Διότι δεν έχω μόνο το ενδιαφέρον του μεσίτη, αλλά και τη δύναμη κυρίαρχου βασιλιά, που κάθεται στα δεξιά του Θεού.

14,15 Έάν αγαπάτέ με(1), τὰς έντολὰς τὰς έμας(2) τηρήσατε(3),

15«Αν με αγαπάτε, τηρήστε τις εντολές μου.

(1) Αμέσως μετά την πίστη (σ. 21) προτρέπει αυτούς σε αγάπη (b). Αναφέρεται ή στα προηγούμενα= «Επειδή δηλαδή είπε «ό,τι ζητήσετε, εγώ θα το κάνω», για να μη νομίσουν ότι απλώς το αίτημα έχει τη δύναμη, πρόσθεσε. Εάν με αγαπάτε, τότε, λέει, θα το κάνω» (X), ή αναφέρεται στα επόμενα= «Το Πνεύμα, τον Παράκλητο, υπόσχεται στους αποστόλους του. Αλλά ας σημειώσουμε Το μέσο, με το οποίο έδωσε την υπόσχεση. Εάν με αγαπάτε, λέει... Παραγγέλλονται να αγαπούν αυτόν και να τηρούν τις εντολές του πρώτα, για να πάρουν το άγιο Πνεύμα» (Au). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(2) «Καταγράφει αμέσως και τη δύναμη της αγάπης... Διότι όχι όποιος λέει ότι αγαπά το Θεό, αυτός και θα πάρει οπωσδήποτε τη δόξα του ότι αγαπάει αληθινά, διότι η δύναμη της αρετής δεν βρίσκεται στον απλό λόγο... αλλά μάλλον αποδεικνύεται πάρα πολύ καλά από τα αγαθά αποτελέσματα και την υπάκουη διάθεση και την αγάπη στο θείο, την αποτυπώνει άριστα η τήρηση των θείων εντολών» (K). «Διότι σημάδι του ότι με αγαπάτε, είναι η τήρηση των εντολών μας· και τήρησή τους είναι η εκπλήρωση, η διάπραξή τους» (Z).

«Διότι έτσι έρχεται μέσα μας η προς το Θεό αγάπη, η οποία ταυτόχρονα μας παρακινεί να εφαρμόσουμε τις εντολές του Κυρίου και από αυτές πάλι συντηρείται διαρκώς και σταθερά. Και αυτό το δείχνει ο Κύριος άλλοτε μεν λέγοντας «εάν με αγαπάτε τηρείστε τις εντολές μου», άλλοτε πάλι ότι «εάν τηρήσετε τις εντολές μου θα μείνετε στην αγάπη μου»» (B).

Όταν έδειχναν την αγάπη τους με τη θλίψη, την οποία δοκίμαζαν για τον χωρισμό και την αναχώρηση

του Διδασκάλου, παραγγέλλει σε αυτούς ο Κύριος την προς αυτόν αγάπη τους να τη δείχνουν όχι με τα αισθήματα αυτά, τα οποία χαρακτηρίζουν περισσότερο τη γυναικεία ασθένεια, αλλά με τη συνειδητή τους προσπάθεια, να φέρουν σε πέρας το έργο που τους ανατέθηκε, και με την πλήρη υπακοή τους στα παραγγέλματά του.

«Δεν είναι αυτό απόδειξη, λέει, ότι με αγαπάτε, να είστε δηλαδή σκυθρωποί και να ταραζέστε» για το χωρισμό μας, «αλλά το να πείθεστε στα λόγια μου» (Θφ).

(3) Υπάρχει και η γραφή: τηρήσετε, που παρουσιάζει την τήρηση των εντολών ως αναγκαία συνέπεια της αγάπης που συνδέεται στενά με αυτήν. Και οι δύο γραφές καταλήγουν στην ίδια έννοια.

14,16 και ἐγὼ(1) ἐρωτήσω τὸν πατέρα(2) καὶ ἄλλον(3) παράκλητον(4) δώσει ὑμῖν(5), ἵνα μὲν μεθ' ὑμῶν(6) εἰς τὸν αἰῶνα(7),

16Κι ἐγὼ θα παρακαλέσω τον Πατέρα να σας δώσει ἄλλον Παράκλητο, το Πνεῦμα της Αλήθειας, ὡστε να εἶναι για πάντα μαζί σας.

(1) Στον ὄρο τον ηθικό («Εάν με αγαπάτε») προσθέτει τον ὄρο τον αντικειμενικό ή την ενεργό αιτία του θείου δώρου, την μεσιτεία του δηλαδή (g).

(2) Στο ρήμα ἐρωτώ, διακεκριμένοι λεξικογράφοι της Κ.Δ. αποδίδουν τη σημασία του παρακαλώ και αιτούμαι στην περίπτωση προσώπων ἴσης αξίας (δες Λουκ. ιδ 32) ή στην περίπτωση γνωστών (κ). «ἐρωτήσω, το οποίο σημαίνει, θα παρακαλέσω» (Θφ).

«Ὡς ἄνθρωπος, αναθέτοντας προσωπικά σε ὅλη τη θεία και ἀνέκφραστη φύση αυτό που κατεξοχήν πρέπει σε αυτήν, σαν μπροστά στο πρόσωπο του Θεού και Πατέρα» (Κ).

«Ὁ Κύριος με ευκρίνεια ξεχωρίζει σε εμάς την διαφορετικότητα των προσώπων. Διότι εἰάν φύγω, λέει, θα παρακαλέσω τον Πατέρα και θα σας στείλει ἄλλον Παράκλητο. Επομένως, ο Υἱός μεν εἶναι αυτός που παρακαλεί, ο Πατέρας που παρακαλείται και ο Παράκλητος αυτός που στέλνεται» (Β).

Η μεσιτεία του Χριστού προς τον Πατέρα θα ἔχει ως αντικείμενο τη δωρεά του ἁγίου Πνεύματος (g).

«Και για ποιο λόγο τέλος πάντων, ἐνῶ ἦταν μαζί τους, δεν ἐρχόταν (το Πνεῦμα το ἅγιο); Διότι δεν ἔρχε ἀκόμη προσφερθεῖ ἡ θυσία» (Χ).

«Θα παρακαλέσω τον Πατέρα· δηλαδή, θα ἐξιλεώσω τον Πατέρα για χάρη σας και θα συμφιλιώσω αυτόν με εσάς, που εἶστε ἐχθροὶ λόγω της ἀμαρτίας και αυτός θα στείλει σε εσάς το Πνεῦμα, ἀφού με το θάνατό μου για χάρη σας θα δεχθεῖ την ἐξιλέωσή σας και θα συμφιλιωθεῖ με εσάς» (Θφ).

Ὅταν ο Χριστός λέει ὅτι, θα παρακαλέσω τον Πατέρα, δεν υπονοεῖται, ὅτι ο Πατέρας δεν θέλει ή ὅτι πρέπει να παρακινηθεῖ ὡστε να στείλει το Πνεῦμα, ἀλλά μόνο, ὅτι ἡ δωρεά του Πνεύματος εἶναι καρπός της μεσιτείας του Χριστού, που ἐπιτεύχθηκε με την ἀξιομισθία της θυσίας του.

(3) «Δηλαδή ἄλλον σαν ἐμένα. Ἀς ντραπούν και ὅσοι ἔχουν την ἀσθένεια των αἰρετικῶν ἀπόψεων του Σαβελλίου και ὅσοι δεν ἔχουν την πρέπουσα ἀποψη για το Πνεῦμα... διότι με το να πει, ἀπό τη μία, «Ἄλλον», δείχνει τη διαφορά της ὑπόστασής του, με το να πει ὅμως, ἀπό την ἄλλη,

«Παράκλητον», δείχνει τη συγγένεια της ουσίας» (Χ),

«ἔχει (το Πνεῦμα) τόσο πολλή την ομοιότητα ως προς αυτόν και τόσο ἀπαράλλακτα μπορεί να ἐνεργεῖ ἀκριβῶς ὅσα τυχόν θα ἐνεργούσε και αυτός, ὡστε να δίνει την ἐντύπωση ὅτι εἶναι ο ἴδιος ο Υἱός, και τίποτα ἄλλο» (Κ).

Σε σχέση με το Χριστό το Πνεῦμα το ἅγιο θα εἶναι ἄλλος Παράκλητος, ἀπό ὅλες τις ἀπόψεις το ἄλλο Εγὼ του Χριστού. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ ἀλήθεια (Ιω. ιδ 6). Και ο ἄλλος αυτός παράκλητος ο οποίος θα τον ἀντικαταστήσει και θα συνεχίσει το ἔργο του, ονομάζεται στη συνέχεια το Πνεῦμα της ἀλήθειας (μ). Το «ἄλλος» Παράκλητος υπονοεῖ ὅτι το ἅγιο Πνεῦμα θα εἶναι στους ἀποστόλους ὅ,τι ὑπῆρξε και ο Χριστός σε αυτούς. Ἐρχεται ὅμως και ο ἄλλος αυτός Παράκλητος, ὅπως ἀκριβῶς ἦλθε και ο Υἱός, δηλαδή ἀποστελλόμενος ἀπό τον Πατέρα. Ὅπως ο Πατέρας ἔστειλε τον Υἱό, ἔτσι με την αἴτηση του Υἱού, θα στείλει και τον Παράκλητο (τ).

(4) =αυτός που καλεῖται ἔπειτα, ο παρακαλούμενος σύμβουλος ή μάρτυρας στη δίκη, πιθανότατα αυτός που καλεῖται σε βοήθεια· λέγεται για το Χριστό, που κάθισε στα δεξιά του Θεού και ζητά ἀπό τον Πατέρα την ἀφεση των ἀμαρτιῶν μας (Α΄Ιω. β 1)· με ευρύτατη ἔννοια σημαίνει βοηθός, ἐπίκουρος, ἀρωγός, φροντιστής· ἔτσι λέγεται για το ἅγιο Πνεῦμα που ἀντικατέστησε στους μαθητές το Χριστό που πήρε θέση στους οὐρανοὺς δίπλα στον Πατέρα, και το οποίο Πνεῦμα καθοδηγεῖ αυτούς ὡστε να γνωρίσουν την ευαγγελική ἀλήθεια, και με θεία δύναμη ἐνισχύει αυτούς ὡστε να υπομένουν με δύναμη τις θλίψεις και τα δεινά χάριν της βασιλείας του Θεού (G).

«Παράκλητο, ο οποίος δηλαδή εἶναι σύμβουλος και γυμναστής στους ἀθλους της ἀρετῆς και ψυχαγωγία και βοήθεια στις θλίψεις» (Ζ).

Ὁ Ὠριγένης (περὶ ἀρχῶν ΙΙ VII 4) λέει ὅτι ἐνῶ στο Α΄Ιω. β 1 παράκλητος σημαίνει μεσίτης, στο τέταρτο ευαγγέλιο σημαίνει παρήγορος. Σύμφωνα με τον Κύριλλο Ἱεροσολύμων (Κατήχ. 16,20) ονομάζεται το Πνεῦμα παράκλητος διότι μας παρηγορεῖ, βοηθά στις ἀδυναμίες μας και προσεύχεται για μας (Δες

Νύσσης κατά Ευνομίου II 14)(β).

«Παράκλητος ονομάζεται ο Υιός και το Πνεύμα, διότι φέρνουν μέσα μας παρηγοριά και διότι παρακαλούν για χάρη μας τον Πατέρα» (αμ).

Ο Ιησούς θα ζητήσει από τον Πατέρα του χάριν των μαθητών, άλλο στήριγμα στις στιγμές της ασθένειας, σύμβουλο στις δυσκολίες της ζωής, παρήγορο στη θλίψη (g). Υπόσχεται στους μαθητές ο Κύριος, ότι θα έχουν άλλον Παράκλητο. Αυτή είναι η μεγάλη υπόσχεση της Κ.Δ. (Πράξ. α 4), όπως η υπόσχεση της έλευσης του Μεσσία ήταν η μεγάλη υπόσχεση της Π.Δ. Ο Χριστός αναμενόταν ως παρηγοριά στον Ισραήλ. Τα ταργούμια (=παραφράσεις της Π.Δ.) ονομάζουν τις ημέρες του Μεσσία έτη παρηγορίας και παράκλησης. Ο Χριστός παρηγορούσε και ενίσχυε τους μαθητές του, όταν ήταν μαζί τους και τώρα που χωρίζεται από αυτούς, υπόσχεται σε αυτούς άλλον παράκλητο.

(5) «Αλλά πώς δίνεται από άλλον και στέλνεται, αυτό που είναι πανταχού παρόν και διαιρεί στον καθένα, όπως θέλει, τα χαρίσματα; Όχι ως δούλο, αλλά ως ένα πρόσωπο που έχει την ίδια φύση και θέλει τα ίδια με τον πατέρα και τον υιό. Διότι αυτού του είδους οι έννοιες, δεν έχουν την ίδια σημασία όπως ακριβώς στα κτιστά, έτσι και στην άκτιστη Τριάδα. Και δίνεται μεν από τον Πατέρα, επειδή εκπορεύεται από αυτόν, ενώ στέλνεται από τον υιό επειδή συνεργάζεται και δεν είναι αντίθετο» (Ζ). «Δίνει βεβαίως τον Παράκλητο όχι ξεχωριστά, από τη μία, ο Πατέρας, και ξεχωριστά, από την άλλη, ο Υιός, αλλά χορηγείται μάλλον στους αγίους από τον Πατέρα μέσω του Υιού» (Κ).

(6) Αντιτίθεται στην αναχώρηση του Κυρίου. Ο άλλος αυτός παράκλητος θα μένει μαζί με τους μαθητές αιώνια. Υπάρχει και η γραφή ἢ αντί για τη γραφή μένη. Αυτό «το είπε ταυτόχρονα και για να τους παρηγορήσει. Δεν είναι δηλαδή, λέει, τόσο πρόσκαιρη η παρουσία του, όπως η δική μου, αλλά θα διαρκέσει αιωνίως» (Θφ).

(7) «Αυτό φανερώνει ότι ούτε μετά τον θάνατο δεν φεύγει» (Χ).

«Ούτε όταν πεθάνετε δεν θα φύγει, αλλά θα παραμείνει μαζί σας και θα σας κάνει πιο ένδοξους και θα είναι πάντα μαζί με όλους τους αγίους» (Θφ).

Το εἰς τὸν αἰῶνα υπονοεῖ αιώνια σχέση μαζί με το Θεό με τον Χριστό μέσω του Αγίου Πνεύματος (Stier Owen). Το να στέλνεται εκ μέρους του Θεού το Άγιο Πνεύμα, ύπαρξη θεία, σε αντικατάσταση του Ιησού, δεν κατανοείται, εάν θεωρήσουμε τον Ιησού ως απλό άνθρωπο (g).

14,17 τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας(1), ὃ ὁ κόσμος(2) οὐ δύναται λαβεῖν(3), ὅτι οὐ θεωρεῖ(4) αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό(5)· ὑμεῖς δὲ(6) γινώσκετε(7) αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται(8). 17Το Πνεῦμα αὐτὸ δεν μπορεῖ να το δεχτεῖ ο κόσμος, γιατί οὔτε το διακρίνει οὔτε το γνωρίζει· εσεῖς το γνωρίζετε, γιατί μένει κοντά σας και θα ὑπάρχει μέσα σας.

(1) Είναι το Πνεύμα, το οποίο φέρνει την αλήθεια και εντυπώνει αυτήν στη συνείδηση του κόσμου. Η φράση αυτή έχει διπλή έννοια. Πρωτίστως και κυρίως το Πνεύμα είναι αυτό που φέρνει την αλήθεια και μαρτυρεῖ αληθινά πράγματα για τον Ιησού. Αλλά είναι τέτοιο, διότι συγχρόνως η αλήθεια είναι το ουσιώδες χαρακτηριστικό της ουσίας του (β).

«Και το ονόμασε Πνεύμα αλήθειας, διότι δεν διδάσκει τίποτα άλλο παρά την αλήθεια, αυτό που δεν δέχεται την μεταβολή στο αντίθετο» (Θμ).

Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «το αληθινό (Πνεύμα), δηλαδή το ξεχωριστό σε σχέση με τα άλλα πνεύματα» (Ζ)

ἢ «το Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, δηλαδή το Πνεῦμα του Υιού» (Κ).

Εἶναι αξιοσημείωτο, ὅτι ἐκφέρονται και οἱ δύο λέξεις με ἄρθρο. Το Πνεῦμα τῆς ἀληθείας θα σας διδάξει τὴν ἀλήθεια. Θα φωτίσει τὴ διάνοιά σας με τὴ γνώση τῆς ἀληθείας, θα στηρίξει και θα ενισχύσει τὴν πίστη σας σε αὐτὴν και θα αυξήσει τὴν προς αὐτὴν ἀγάπη σας. Οἱ ἐθνικοὶ με τὴς εἰδωλολατρίες τους και οἱ Ἰουδαῖοι με τὴς παραδόσεις τῶν ραββίνων τους παρασύρθηκαν σε παχυλὲς πλάνες. Το Πνεῦμα ὅμως τῆς ἀληθείας δεν θα οδηγήσει μόνο εσὰς σε ὅλη τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ εσὰς και πολλοὺς ἄλλους.

(2) «Κόσμο εδὼ λέει τους πονηροὺς» (Χ), «αυτοὺς που φρονούν τα του κόσμου και προτίμησαν να ἀγαποῦν τα ἐπίγεια» (Κ). Ἀμέσως μαζί με τὴν πρώτη ἀναφορά του ἁγίου Πνεύματος ἀρχίζει ἡ διάκριση μεταξύ πιστῶν και του κόσμου, διάκριση που γίνεται ἐπανειλημμένως. Για τὸν Υἱὸ εἰπώθηκε, ὅτι στάλθηκε στον κόσμο, ὄχι ὅμως και για τὸ Ἅγιο Πνεῦμα (b).

(3) Παρόλο που ο Θεὸς θέλει να δώσει αὐτὸ σε ὅλους (b).

(4) «Εδὼ ἐννοεῖ τὴ γνώση (με τὴ λέξη θεωρία)... διότι συνηθίζει και τὴν ἀκριβὴ γνώση να τὴν ονομάζει θεωρία· διότι, επειδὴ ἀπὸ τὴς αἰσθήσεις ἡ ὄραση εἶναι ἡ σπουδαιότερη, με αὐτὴν πάντοτε παριστάνει τὴν ἀκριβὴ γνώση» (Χ).

Το μόνο εἶδος τῆς ὄρασης το οποίο ο κόσμος ἔχει, εἶναι το φυσικό, ἀλλὰ μέσω αὐτοῦ το Πνεῦμα δεν εἶναι δυνατόν να γίνῃ ορατό (β). Ο κόσμος «δεν βλέπει αὐτὸ σωματικά· διότι εἶναι ἀσῶματο» (Ζ).

«Ἡ κοσμικὴ ἀγάπη δεν κατέχει τα ἀόρατα ἐκεῖνα μάτια, για αὐτὸ και τὸ Πνεῦμα δεν μπορεῖ να γίνῃ

ορατό από τον κόσμο» (Αυ).

«Διότι ο μεν σαρκικός άνθρωπος, επειδή έχει αγύμναστο το νου στο να βλέπει πνευματικά, ή μάλλον, επειδή είναι ολόκληρος ο νους του βυθισμένος στις σαρκικές σκέψεις, σαν μέσα σε βούρκο, αδυνατεί να αντικρύσει το πνευματικό φως της αλήθειας. Διότι ο κόσμος, δηλαδή η ζωή που είναι υποδουλωμένη στα πάθη της σάρκας, δεν δέχεται τη χάρη του Πνεύματος, όπως δεν ανέχεται τις ακτίνες του ήλιου το άρρωστο μάτι» (Β).

Οι πιστοί βλέπουν αυτό. Βλέπουν αυτό στις ενέργειές του. Και οι άπιστοι βλέπουν αυτό στις ενέργειές του, αλλά δεν καταλαβαίνουν ότι είναι το Πνεύμα της αλήθειας. Για αυτό δεν μπορούν να λάβουν αυτό (β). Τα πνευματικά δεν είναι δυνατόν να κατανοηθούν από τους ανθρώπους του κόσμου, παρά μόνο από εκείνους των οποίων οι ψυχές έχουν συντονιστεί με την πνευματική σφαίρα (μ). Η απόκτηση του Πνεύματος πραγματοποιεί πλήρη χωρισμό μεταξύ της εκκλησίας και του κόσμου. Ο κόσμος ευρισκόμενος υπό την κυριαρχία του πνεύματος της πλάνης (Αΐω. δ 6) ούτε βλέπει ούτε ξέρει το Πνεύμα της αλήθειας (χ).

(5) «Αφού δεν το είδε» (Ζ). Για να έλθει σε εμάς το Πνεύμα, πρέπει προηγουμένως να το επιθυμήσουμε και να το καλέσουμε. Για αυτό πρέπει από πριν να γνωρίζουμε αυτό σε κάποιο μέτρο (g). Ο κόσμος λοιπόν που το αγνοεί δεν μπορεί να το πάρει. Οι παρηγορίες του Πνεύματος φαίνονται στον κόσμο ως ανοησία, όπως και ο σταυρός του Χριστού. Εάν μιλήσεις στα παιδιά του κόσμου αυτού για τις ενέργειες του Πνεύματος, θα είσαι σαν βάρβαρος μεταξύ τους, ο οποίος μιλά σε αυτούς γλώσσα ακατανόητη.

(6) Μπαίνει μπροστά με έμφαση και με αντίθεση στον κόσμο.

(7) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία «Θα το γνωρίσετε εντός ολίγου. Διότι όχι σε πολύ καιρό, θα επιφοιτήσει και θα σας διδάξει» (Ζ).

Ή «γνωρίζετε αυτό από το γεγονός ότι γνωρίζετε εμένα» (Ζ). Ο Ιησούς με το λόγο του και τα έργα του, τα οποία ήταν απόρροια του Πνεύματος, τους είχε δώσει το μέσο του να δουν στην τελειότερη φανέρωσή του το Πνεύμα και να αναγνωρίσουν ό,τι αγιότατο και εξοχότατο σε αυτό (g).

(8) Ή, και τα δύο λέγονται προληπτικά για το μέλλον. Με την εκδοχή αυτή συμφωνεί και η διαφορετική γραφή εν υμίν εστί. Και με τη φράση μεν παρ' υμίν μένει (=θα μείνει κοντά σας) τονίζεται η κοινωνία του Πνεύματος με το σύνολο των μαθητών, δηλαδή την Εκκλησία (Β΄ Κορ. ιγ 13), ενώ με τη φράση εν υμίν εστί σημαίνεται η ενοίκηση του αγίου Πνεύματος στον καθένα χωριστά (β).

«Δηλαδή το μεν «παρ' υμίν» φανερώνει τη βοήθεια την από έξω και από κοντά· ενώ το «εν υμίν», την εσωτερική κατοίκηση και ενδυνάμωση» (Θφ).

Θα είναι μέσα σας όπως το φως μέσα στην ατμόσφαιρα, όπως ο χυμός μέσα στα δέντρα, όπως η ψυχή στο σώμα. Η σχέση τους μαζί του θα είναι πιο εσωτερική και στενή και η ένωσή τους αδιάσπαστη.

Ή, το μεν παρ' υμίν μένει αναφέρεται στο παρόν, στην προπαρασκευαστική ενέργεια του Πνεύματος και στην όρασή του από τους μαθητές στο πρόσωπο του Χριστού, ενώ το εν υμίν ἔσται στη στενότερη σχέση μεταξύ αυτών και του Πνεύματος από την Πεντηκοστή και έπειτα (g). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

14,18 Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς(1)· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς(2).

18Δε θα σας αφήσω ορφανούς· θα ξανάρθω κοντά σας.

(1) «Επειδή όταν άρχιζε έλεγε, Παιδάκια, για αυτό και εδώ λέει, Δεν θα σας αφήσω ορφανούς» (Χ). «Η φράση φανερώνει πατρική ευσπλαχνία, που φέρνει πολλή παρηγοριά και ψυχαγωγία. Καθόλου δεν θα αφήσω εσάς, τα παιδάκια μου» (Ζ).

Οι αληθινά πιστοί, παρόλο που μερικές φορές είναι δυνατόν να θλιβούν, όμως ουδέποτε παραμένουν χωρίς παρηγοριά, διότι ουδέποτε αφήνονται ορφανοί. Πατέρας τους είναι ο Θεός. Και ο Θεός είναι Πατέρας αθάνατος και αιώνιος.

(2) Ο ενεστώτας υποδηλώνει το γρήγορο της έλευσης (b).

Ή «έρχομαι πάλι μετά την τριήμερη ανάσταση, αν και δεν θα είμαι μαζί σας όπως πριν» (Ζ).

Ή, πιο σωστά, «Αφού ο Μονογενής έδειξε, ότι το Πνεύμα δεν είναι ξένο με τη φύση του, λέγοντας ότι στέλνεται στους αγίους από τον Πατέρα, υπόσχεται ότι θα έλθει ο ίδιος... και υπόσχεται ότι θα είναι μαζί τους και θα βοηθήσει μέσω του Πνεύματος αυτούς που πιστεύουν σε αυτόν» (Κ).

Το «έρχομαι προς εσάς» αναφέρεται στην επάνοδο του Ιησού μέσω του Αγίου Πνεύματος. Διότι το έργο του Πνεύματος είναι η διαμόρφωση του Χριστού στις καρδιές των πιστών (g). Βεβαίως την επάνοδο αυτή προετοίμασε η επάνοδος με την ανάσταση του Χριστού. Θα έρχομαι καθημερινά σε εσάς μέσω του Πνεύματός μου. Με τις ενδείξεις της αγάπης του και τις επισκέψεις της χάριτός του.

14,19 Ἔτι μικρόν(1) καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ(2), ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ(3) με, ὅτι(4) ἐγὼ ζῶ(5) καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε(6).

19 Σε λίγο ο κόσμος δεν θα με βλέπει πια, εσείς όμως θα με βλέπετε, γιατί ἐγὼ ἐξακολουθῶ να ζῶ· το ἴδιο κι εσείς θα ζεῖτε.

(1) Σχετίζεται με τον ενεστώτα «έρχομαι» και με αυτό περιορίζεται στο ελάχιστο η διάρκεια του χωρισμού (g).

(2) «Λέει ότι θα καταστεί εντελῶς αόρατος και αθέατος για αυτούς που φρονούν τα του κόσμου, μετά την αναχώρηση από ἐδῶ, εννοῶ δηλαδή μετά την επιστροφή στους ουρανοὺς» (K).

Το «θεωρῶ» ἐδῶ χρησιμοποιεῖται για να δηλώσει κάθε εἶδος θέας και μάλιστα τη θέα με τα αισθητά μάτια.

«Δεν θα με βλέπει αφού θα πεθάνω ως ἄνθρωπος» (Z).

«Ἦταν σαφῶς ορατός στα σαρκικά μάτια του κόσμου, ὅταν φανερώθηκε με σάρκα. Ἀλλά και πάλι ο κόσμος δεν εἶδε τον Λόγο που κρυβόταν στη σάρκα. Εἶδε τον ἄνθρωπο ἀλλά δεν εἶδε το Θεό. Εἶδε το κάλυμμα, ἀλλά ὄχι και αὐτόν που Ἦταν μέσα σε αὐτό» (Au).

(3) Το θεωρῶ ἐδῶ με την ἔννοια της πνευματικῆς θέας, της εσωτερικῆς ἐνόρασης, για την ὁποία δεσ και Β΄ Κορ. γ 18. «Σαν να ἔλεγε· Ἔρχομαι μεν προς εσάς, ὄχι ὅμως ὁμοῖα ὅπως πρὶν» (X).

«Λέει ότι θα βρεθεῖ να εἶναι ορατός στους ἁγίους, με τον ἐξῆς τρόπο: το Ἅγιο Πνεῦμα θα βάζει μέσα στα μάτια της καρδιάς τους κάποια θεῖα και νοερή λάμψη και θα σπέρνει μέσα τους κάθε ἀγαθὴ γνώση» (K).

Ο ενεστώτας σημαίνει συνεχὴ και σταθερὴ την εσωτερικὴ θέα. «Θα με βλέπετε... αφού θα εἶναι μαζί σας πάντα ο ἄλλος παράκλητος» (Z).

Ἡ ὄραση του δοξασμένου Χριστοῦ, εἴτε μετά την ἀνάστασή του, εἴτε στη ζωὴ της ἐκκλησίας και στην πείρα των πιστῶν, περιορίζεται σε ἐκείνους οι ὁποῖοι πιστεύουν. Ἐξω ἀπὸ την ἐκκλησία, την οικογένεια του Θεοῦ την ἐνωμένη με την ἀμοιβαία ἀγάπη των μελῶν της, δεν ὑπάρχει ζωὴ και σωτηρία. Ο κόσμος οὔτε βλέπει τον ἀναστημένο Χριστό οὔτε συμμετέχει στη θέαση ἐκείνη, της ὁποίας ἀξιῶνται αὐτοὶ που πιστεύουν και ἀγαποῦν αὐτόν και ὑπακούουν στις ἐντολές του και η ὁποία εἶναι ἀληθινὴ ἔλευση του Κυρίου (χ).

(4) Ἡ αἰτία για την ὁποία θα βλέπουν αὐτόν (b). Τα τελευταία αὐτά λόγια του σ., ἀπευθύνονται στην ἐκκλησία ὅλων των αἰώνων. Ο Ἰησοῦς ως διαρκῶς παρῶν πνευματικά και οι μαθητές του ως διαδεχόμενοι ο ἕνας τον ἄλλον στην ἐκκλησία, θα βλέπουν και θα γνωρίζουν δια μέσου των αἰώνων ο ἕνας τον ἄλλον (μ).

(5) Ὅχι μόνο θα ζήσω, ἀλλά και ζω. «Εγὼ εἶμαι... αὐτός που ζει και ἐγὶνα νεκρός, και να εἶμαι ζωντανός στους αἰῶνες» (Ἀποκ. α 18)(b). Αναφέρεται ὅμως και στην κατάργηση του θανάτου μέσω της επικείμενης ἀνάστασής του. Το ζω λοιπόν, ἐκφράζει, ἀπὸ τη μία, την ἐμφυτη ζωὴ στο Χριστό, ἀλλά ἀναφέρεται, ἀπὸ την ἄλλη, στο ἄμεσο (το μετὰ ἀπὸ 3 ἡμέρες) μέλλον, στο ὁποῖο θα σημειωνόταν η ἀνάστασή του.

(6) Μέλλοντας. Διότι η ζωὴ των πιστῶν ἀκολουθεῖ τη ζωὴ του Χριστοῦ. Και δεν ζουν αὐτοὶ ἀπὸ τον εαυτό τους, ἀλλά μέσω αὐτοῦ (b). Ἡ ζωὴ του Χριστοῦ γίνεται ζωὴ των πιστῶν, διότι αὐτοὶ ἐνώνονται με αὐτόν μέσω του Πνεύματος (ο). «Ἐπειδὴ ζει ο Χριστός, για αὐτό θα ζήσουμε και ἐμεῖς... Διότι ὅπως μέσω του Ἀδάμ ὅλοι πεθαίνουν, ἔτσι και μέσω του Χριστοῦ ὅλοι θα ζωοποιηθοῦν» (Au). «Μου φαίνεται βεβαίως ότι ζωὴ, δεν ἐννοεῖ την παρούσα μόνο, ἀλλά και τη μέλλουσα» (X).

Τη νέα ζωὴ, που μέσω του Πνεύματος γεννιέται μέσα μας ἀμέσως μόλις πιστέψουμε στο Χριστό και ἐνωθούμε μαζί του, η ὁποία θα γίνεῖ τέλεια με τη δόξα και μακαριότητα στον μελλοντικὸ βίο. Ἡ ζωὴ των χριστιανῶν εἶναι ἀρρηκτα συνδεδεμένη με τη ζωὴ του Χριστοῦ. Ὅπως ἀσφαλῶς και ὅσο μακρὸ χρόνο ἐκεῖνος ζει, θα ζήσουν και ἐκεῖνοι, οι ὁποῖοι εἶναι ἐνωμένοι με αὐτόν μέσω της πίστεως. Θα ζήσουν πνευματικά, θεῖα ζωὴ σε κοινωνία με το Θεό και η ζωὴ αὐτὴ «ἔχει κρυφτεῖ μέσα στο Χριστό». Ἐάν η κεφαλὴ και η ρίζα ζει, θα ζουν και τα μέλη και τα κλαδιά. Θα ζουν λοιπόν αἰώνια και με δόξα. Και αὐτά ἐπίσης τα σώματά τους θα ἀναστηθοῦν, με τη δύναμη της ἀνάστασης του Χριστοῦ. Το νερό ὠθεῖται πάντοτε να ἀνεβεῖ στο ὕψος της στάθμης, την ὁποία ἔχει η πηγὴ ἀπὸ την ὁποία βγαίνει. Ἐτσι και η ζωὴ των χριστιανῶν τείνει πάντοτε ἀπὸ τη γη στον οὐρανό, ὅπου βρίσκεται κρυμμένη ἀπὸ τα μάτια των πολλῶν η αἰώνια και ἀνεξάντλητη Πηγὴ της, ο Κύριος που κάθεται στα δεξιά της δόξας. Ἡ ὑπαρξή μας, ἐάν συνδεθεῖ ἀρρηκτα με το Χριστό, περνώντας προσωρινά και για λίγο διάστημα ἀπὸ στάδιο που την προπαρασκευάζει για την μελλοντικὴ της κατάσταση, θα ἀνυψωθεῖ στο ἐνδοξο ὕψος του Ἰησοῦ, ἀπὸ τον ὁποῖο ἀντλεῖ την εσωτερικὴ ζωὴ της.

14,20 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ(1) γνώσεσθε(2) ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου(3) καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί(4) καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν(5).

20 Ὅταν ἔρθει ἐκείνη η μέρα, θα το καταλάβετε ότι ἐγὼ εἶμαι ἀχώριστος ἀπὸ τον Πατέρα, κι

Εσείς από μένα, κι εγώ από σας.

(1) Μετά το «Ἔτι μικρὸν» (b), όταν θα λάβετε το ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ, αναφέρεται ξεκάθαρα στην ημέρα της Πεντηκοστής (g). Ἡ, στην περίοδο των νέων σχέσεων η οποία επρόκειτο να αρχίσει για τον Ιησὺ και τους μαθητές του μετά την ἀνάσταση και ἰδιαίτερα μετά την Πεντηκοστή (F).

(2) Καλύτερα ἀπὸ ὅσο γνωρίζετε τώρα (b). «Θα μάθετε, ἀφού θα πληροφορεῖται κατὰ κάποιον τρόπο ἡ διάνοια του καθενός, ὄχι μόνο ἀπὸ ὅσα ἀκουσε και ἔχει πιστέψει, ἀλλὰ μάλλον ἀπὸ ὅσα θα κατέχει, ἀφού ἤδη θα ἔχει ὡς κτῆμα του το τέλος της υπόσχησης. Διότι ἡ πείρα εἶναι πιο δυνατὴ ἀπὸ τα λόγια στο να μπορεῖ να πείθει και να πληροφορεῖ» (K).

(3) Το περιεχόμενο της εσωτερικῆς αὐτῆς πληροφορίας των πιστῶν θα αναφέρεται πρωτίστως στη σχέση του Χριστοῦ με τον Πατέρα του. Θα γνωρίσουν πρωτίστως, ὅτι ο Χριστὸς εἶναι «μέσα στον Πατέρα» του.

«Διότι ἐγώ μεν εἶμαι κατὰ τρόπο φυσικὸ μέσα στον Πατέρα, διότι εἶμαι καρπὸς της ουσίας του και γνήσιο γέννημα, ἀφού υπάρχω μέσα στην ουσία του και προέρχομαι ἐκ φύσεως ἀπὸ αὐτὴν, ζωὴ ἀπὸ ζωὴ» (K).

(4) «Εσείς, ἀπὸ την ἄλλη, εἰστε μέσα σε μένα, μέσω της πίστεως και ἀγάπης σας σε μένα» (Θμ). Θα αισθανθούν οι πιστοὶ ὅτι ζουν μέσα στο Χριστό. Εγώ ὡς φυσικὸς Υἱὸς εἶμαι μέσα στον Πατέρα μου, ἀντλώντας ζωὴ ἀπὸ την ὑψίστη αὐτὴ πηγὴ, και εσείς εἰστε μέσα μου παίρνοντας ἀπὸ ἐμένα την θεία αὐτὴ ζωὴ· και ἐγώ θα εἶμαι μέσα σας ἀνανεώνοντας διαρκῶς τη ζωὴ αὐτὴ σε σας και ἐκφράζοντας τη θέλησή μου και τις βουλές μου στο εσωτερικὸ σας πρώτα και ἔπειτα μέσα ἀπὸ ἐσᾶς και στους ἄλλους (μ).

(5) «Υπάρχει λοιπὸν και αὐτὸς μέσα μας· διότι ὅλοι μετέχουμε σε αὐτὸν και ἔχουμε αὐτὸν μέσα στους εαυτοὺς μας μέσω του Πνεύματος» (K).

«Διότι ἡ σύνδεση το κάνει αὐτό, ὥστε ἀφού ἀναγεννηθήκατε με τη δύναμη του Πνεύματος και πήρατε τη θέση του σώματος ὡς προς ἐμένα, ἐγώ κατέχω ὡς προς ἐσᾶς τη θέση του κεφαλιού» (Θμ).

«Εἶμαι μέσα σας, ὅπως το κεφάλι στα μέλη (διότι μέλη Χριστοῦ εἶναι οι ἀπόστολοι)· και εσείς εἰστε μέσα μου, ὅπως τα μέλη στο κεφάλι» (Θφ).

«Ο μεν Χριστὸς δηλαδὴ εἶναι μέσα στον Πατέρα με την ἔννοια της ἰσοδυναμίας· οι ἀπόστολοι ὁμως εἶναι μέσα του και αὐτὸς μέσα τους με την ἔννοια...» (Z)

«της ομόνοιας και της βοήθειας ἀπὸ το Θεό» (X).

«Διότι συνηθίζει ἡ Γραφή πολλές φορές, τα ἴδια λόγια που λέγονται για το Θεό και τους ἀνθρώπους, να μην τα χρησιμοποιεῖ με την ἴδια ἔννοια. Διότι και ο Χριστὸς και ἐμεῖς λεγόμαστε υιοὶ Θεοῦ και θεοὶ και εἰκόνα Θεοῦ και δόξα Θεοῦ. Ἀλλὰ εἶναι πολλή ἡ διαφορά» (Z).

Ἡ ἔννοια του ὅλου σ.: «Ὅταν και εσείς οι ἴδιοι, παρόλο που εἰστε ἀπὸ φθαρτὴ φύση, θα δεῖτε τους εαυτοὺς να ζουν με τρόπο ὅμοιο με μένα, τότε λοιπὸν θα μάθετε, και με πολλή σαφήνεια, ὅτι υπάρχοντας ζωὴ ἀπὸ τη φύση μου, σας ἔνωσα μέσω του εαυτοῦ μου με το Θεό και Πατέρα που και αὐτὸς εἶναι ἀπὸ τη φύση του ζωὴ, καθιστώντας σας κατὰ κάποιον τρόπο κοινωνοὺς και μετόχους της ἀφθαρσίας του... και σας ἀπέδειξα κοινωνοὺς θείας φύσης, ἐγκαθιστώντας μέσα σας το Πνεῦμα το δικό μου» (K).

«Ἐνωσα και ἐσᾶς με τον Πατέρα με την κατοίκηση μέσα σας του ἁγίου Πνεύματος, κάνοντάς σας κοινωνοὺς θείας φύσης. Διότι ἐγώ μεν εἶμαι κατὰ τρόπο φυσικὸ μέσα στον Πατέρα ὡς καρπὸς του, εσείς ὁμως εἰστε μέσα μου, λόγω του ὅτι ἐγίνα ἀνθρώπος, και ἐγώ εἶμαι μέσα σας μέσω της ἐνοίκησης του Πνεύματος» (αμ).

14,21 Ὁ ἔχων(1) τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν(2) αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου(3), και ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν(4) και ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν(5).

21Εκεῖνος που κρατᾶει τις ἐντολές μου και τις ἐκτελεῖ, αὐτὸς με ἀγαπάει· κι αὐτὸς που με ἀγαπάει θ' ἀγαπηθεῖ ἀπὸ τον Πατέρα μου, κι ἐγώ θα τον ἀγαπήσω και θα του φανερώσω τον εαυτό μου».

(1) Φανερώνει μόνιμη κατοχὴ, που ἀντιτίθεται στην ἀπλή ἀκρόαση (ο). «ἔχει κάποιος τις ἐντολές ὅταν ἀποδεχτεῖ την πίστη και μέσω της ἀγαθῆς μνήμης ἐγκαταστήσει στο νοῦ του την ἀθόλωτη και διαυγὴ διδασκαλία των ευαγγελικῶν ἐντολῶν» (K).

(2) «Αὐτὸς που ἔχει τις ἐντολές στη μνήμη του και τηρεῖ αὐτές στη ζωὴ του· αὐτὸς που τις ἔχει στο στόμα του και τις τηρεῖ ἠθικά· αὐτὸς που τις ἔχει στο αὐτὶ και τις τηρεῖ στην πράξη· ἢ, αὐτὸς που τις ἔχει στην πράξη και τις τηρεῖ με ἐπιμονή» (Au).

«Και τηρεῖ. Ἐκπληρώνει λοιπὸν αὐτές ἐνεργώντας πρακτικὰ και προσπαθώντας με την λαμπρότητα των πράξεων να φαίνεται διαπρεπής» (K).

(3) Ἡ ἀγάπη αὐτὴ του Πατέρα δεν εἶναι ἐκείνη, για την ὁποία εἶπε στο γ 16 («Τόσο πολὺ ἀγάπησε ο

Θεός τον κόσμο...»). Οι δύο αυτές αγάπες διαφέρουν όπως η συμπάθεια κάποιου ανθρώπου προς τον ένοχο και δυστυχή πλησίον του και η τρυφερότητα ενός πατέρα για το παιδί του (g).

(4) «Θα αγαπήσει λοιπόν καθόλου λιγότερο και ο Υιός. Διότι όπως ακριβώς είναι ομοούσιος έτσι έχει και το ίδιο θέλημα με αυτόν που τον γέννησε. Διότι αφού είναι μία η ουσία, ένα βεβαίως είναι και το θέλημα και ένας ο σκοπός σε όλα και δεν υπάρχει τίποτα που να διαφωνούν, το οποίο δηλαδή να προκαλεί σχίσμα ώστε να υπάρχει άλλη και άλλη θέληση» (Κ), θα αγαπήσω αυτόν τρυφερότερα. Ο Θεός θα αγαπήσει εμάς ως Πατέρας και ο Χριστός θα αγαπήσει εμάς ως θεάνθρωπος και μεσίτης· εμείς πάλι θα αγαπήσουμε αυτόν ως αδελφό μας και ως πρωτότοκο ανάμεσα σε πολλά αδέρφια.

(5) Το «εμφανίζω» χρησιμοποιείται για να δηλώσει ειδική φανέρωση του Θεού, με εσωτερική, πνευματική εμφάνιση του Χριστού (β,γ).

«Θα εμφανίσω σε αυτόν τον εαυτό μου... παρέχοντας δηλαδή φως μέσω του Πνεύματός μου για το καθένα από τα πρόβλεπτα και αποκαλύπτοντας τον εαυτό μου και κάνοντάς τον φανερό με κάποιους ανέκφραστους φωτισμούς στο νου του» (Κ).

Τα ασύνδετα σχήματα από τον στίχο 17 αποδεικνύουν, ότι ο Ιησούς αναπτύσσει εδώ την υπόσχεση της δωρεάς του Πνεύματος· και ο σ. 23 δείχνει αρκετά σαφώς για ποιο πράγμα μιλά ο Ιησούς στον παρόντα στίχο (g). Υπάρχει πνευματική εμφάνιση και φανέρωση του Χριστού και της αγάπης του προς όλους τους πιστούς. Όταν φωτίζει τις διάνοιές τους για να γνωρίσουν την αγάπη του και τις διαστάσεις της (Εφεσ. γ 18,19)· όταν αναζωογονεί σε αυτούς τις χάριτές του και διευρύνει τις ανέσεις τους μέσω του εαυτού του· όταν παρέχει δείγματα της προς αυτούς αγάπης του, πείρα της στοργής του και φλογερό πόθο της βασιλείας του και της δόξας του, τότε εμφανίζει τον εαυτό του σε αυτούς.

14,22 Λέγει αὐτῷ(1) Ἰούδας(2), οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης(3)· Κύριε, καὶ τί γέγονεν(4) ὅτι(5) ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζεῖν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ(6);

22«Κύριε», του λέει ο Ιούδας, όχι ο Ισκαριώτης, «γιατί θα φανερώσεις τον εαυτό σου σ' εμάς κι όχι στον κόσμο;»

(1) Αυτή είναι η τέταρτη διακοπή του λόγου από μαθητή, που επιθυμεί να καταλάβει την έννοια των λεχθέντων. Δες 1γ 37,ιδ 5,8 (β).

(2) Πρόκειται για τον Ιούδα, τον γιο του Ιακώβου (Λουκ. στ 16,Πράξ. α 13), ο οποίος αποκαλούνταν και Θαδδαίος και Λεββαίος (Ματθ. ι 3,Μάρκ. γ 18). Δύο πρόσωπα, από τα οποία το ένα ήταν ενάρετος και αφοσιωμένος, το άλλο όμως ήταν πονηρός και διεφθαρμένος, είχαν το ίδιο όνομα. Τα ονόματα τα οποία έχουμε, δεν μας συνιστούν μπροστά στο Θεό, ούτε κάνουν τους ανθρώπους καλύτερους ή χειρότερους. Ούτε ο απόστολος Ιούδας έγινε χειρότερος, ούτε ο προδότης Ιούδας έγινε καλύτερος λόγω του ονόματος, το οποίο και οι δύο είχαν.

(3) Ο ευαγγελιστής δεν θέλει ούτε για μια στιγμή να γίνει σύγχυση ανάμεσα στον Ιούδα αυτόν και στον προδότη (F).

(4) Έξι μεγαλογράμματοι κώδικες αποσιωπούν το «και» πριν το: Τι γέγονεν. «Φανερώνει δυσφορία και σύγχυση. Τι έχει συμβεί ώστε...» (Z).

«Μοιάζει να θέλει να υπαινιχτεί κάτι τέτοιο· Σκοπός σου, λέει, που ήλθες σε εμάς Δέσποτα, ήταν το να μην γνωρίσουν κάποιοι μεν μερικά και κάποιοι όχι· Διότι ακούγαμε στους προφήτες ότι «Θα δει κάθε σάρκα τη σωτηρία του Θεού» (Ησ. μ 5,Δες Ζαχ. β 10,11)... Επομένως... αφού και εσύ μας υποσχέθηκες με σαφήνεια και η φωνή των αγίων προφητών δίνει μαρτυρία ότι όλοι θα ελκυστούν προς τη θεογνωσία, τι έγινε; Πού έχει πάει, λέει, και έχει μετατεθεί ο σκοπός της υπόσχεσης; Για ποιο λόγο λοιπόν δεν εμφανίζεις τον εαυτό σου σε όλους στον κόσμο, αλλά σε εμάς μόνους»; (Κ).

Πράγματι η Π.Δ. προϋποθέτει ότι ο Μεσσίας πρόκειται να εμφανιστεί σε όλα τα έθνη (Δες Ησ. β 2,ια 10,μβ, 4 κλπ), και οι Ιουδαίοι της εποχής εκείνης έδιναν τελείως ιδιαίτερη έννοια στην ιδέα αυτή, σαν οι προφητείες αυτές να είχαν προαναγγείλει, ότι η φυλή τους έμελλε να υποτάξει όλα τα έθνη και να κυριαρχήσει χάρις στον Μεσσία σε ολόκληρο τον κόσμο (F).

Ο Ιούδας κρατιέται από τη λέξη (εμφανίζω), η οποία υπαινισσόταν (Εξοδ. λγ 13,18) ορατή φανέρωση του Ιησού με δόξα, η οποία ήταν η ελπίδα των δώδεκα. Ήταν προσκολλημένοι στην ιδέα της Μεσσιακής φανέρωσης του Θεού, η οποία θα έπειθε τον κόσμο (β). Πολλές φορές δημιουργούμε δυσκολίες στους εαυτούς μας λόγω του ότι παρανοούμε τη φύση της βασιλείας του Χριστού, κρίνοντας για αυτήν σαν να ήταν από τον κόσμο αυτόν.

(5) Αρκετοί εξηγητές... εξηγούν το «ότι», αιτιολογικά. Άλλοι εξηγούν αυτό με τη σημασία του: Σε εκείνο ότι, ως προς το ότι, αναφορικά δηλαδή (κ).

(6) «Ο μεν Κύριος... κόσμο ονόμασε μάλλον αυτούς που έχουν πειστεί να φρονούν τα επίγεια και υποδούλωσαν το φρόνημά τους στη ματαιότητα του κόσμου. Αυτό λοιπόν επειδή δεν το κατάλαβε πολύ ο μαθητής, νόμισε ότι λέει ο Ιησούς, ότι θα διαφύγει από το μάτι όλων μεν των άλλων ανθρώπων, οι οποίοι κατοικούν σε αυτόν εδώ τον επίγειο τόπο... και θα είναι εντελώς αθέατος, αφού

κανείς από αυτούς που υπάρχουν δεν θα τον γνωρίζει, παρά μόνο οι μαθητές του· αυτό έγινε αίτιο της άγνοιάς του» (Κ).

14,23 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς(1) καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἔάν τις ἀγαπᾷ με(2), τὸν λόγον μου(3) τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν(4), καὶ πρὸς αὐτὸν ἔλευσόμεθα(5) καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν(6).

23«Ὅποιος με ἀγαπάει», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «θα τηρήσει το λόγο μου. Κι ο Πατέρας μου θα τον αγαπήσει, και θα έρθουμε σ' αυτόν και θα κατοικήσουμε μαζί του.

(1) Ο Κύριος δεν απαντά αμέσως στο ερώτημα του Ιούδα, αλλά συνεχίζει το λόγο του σαν να μην είχε ακούσει αυτό. Εξηγεί όμως τη φύση της εμφάνισης αυτής (ο,γ) και «εκθέτει τον λόγο, για τον οποίο πρόκειται να φανερώσει τον εαυτό του στους δικούς του και όχι στον κόσμο... Αυτοί εκλέχτηκαν για μια τέτοια αγάπη, διότι αγαπούν. Αλλά αυτοί που δεν έχουν αγάπη, και αν μιλούν τις γλώσσες των ανθρώπων και των αγγέλων, είναι χαλκός που ηχεί και κύμβαλο που αλαλάζει... Οι άγιοι διακρίνονται από τον κόσμο με την αγάπη αυτή» (Αυ).

(2) Επαναλαμβάνει ό,τι και στους σ. 15 και 21 για τον αδιάσπαστο σύνδεσμο της αγάπης και της τήρησης των εντολών. Η αγάπη είναι η ρίζα και η τήρηση του λόγου και των εντολών του Χριστού είναι ο καρπός που προέρχεται από αυτήν. Όπου υπάρχει ειλικρινής αγάπη προς το Χριστό, εκεί υπάρχει και υπακοή πλήρης σε αυτόν. Αυτός που αγαπά το Χριστό έχει εκτιμήσει τις προς αυτόν χάριτες του Χριστού· ευλαβείται αυτός την εξουσία και την κυριαρχία του Χριστού και υποβάλλει τον εαυτό του ολόψυχα στην κυβέρνηση του Χριστού.

(3) Αντί για το «τις εντολές» του σ. 21 λέει «τον λόγο», λαμβάνοντας ως σύνολο τις παραγγελίες του Χριστού. Ο λόγος παριστάνεται σαν ένας, σε ενικό, στο στίχο αυτόν αναφορικά με τους πιστούς, οι οποίοι φυλάσσουν αυτόν ολόκληρο (b).

(4) «Έχοντας δηλαδή τιμήσει κάποιος με την υπακοή στον Υιό, τον Πατέρα από τον οποίο προέρχεται, θα έχει ως καρπό του πράγματος την αγάπη» (Κ).

Το γεγονός ότι ο Πατέρας αγαπά αυτούς που αγαπούν τον Υιό και υπακούουν σε αυτόν, υπονοεί τέτοια ουσιώδη ενότητα, ώστε η αγάπη του Υιού είναι και αγάπη του Πατέρα και η αγάπη του Υιού προς αυτούς που τον αγαπούν συνεπάγεται και την αγάπη του Πατέρα.

(5) Ο Πατέρας και ο Υιός συμπεριλαμβάνονται σε πρώτο πληθυντικό πρόσωπο. Με αυτό ο Κύριος υποδηλώνει την ισότητα του με τον Πατέρα. Δες ι 30 («είμαστε ένα»).

«Σχεδόν λέει· όπως ακριβώς ο Πατέρας εμφανίζει τον εαυτό του έτσι και εγώ» (Χ). «Διδάσκει με σαφήνεια, ότι δεν θα εμφανίσει τον εαυτό του στους γνήσιους με μόνη την επίγνωση την οποία εννοούμε μέσω της γνώσης, αλλά ο τρόπος της έλλαμψης θα είναι κάπως εξαιρετικός σε αυτούς και έξω από την πείρα των άλλων... Θα λάβουν το φωτισμό του Πνεύματος και με τα μάτια της διάνοιας θα δουν αυτόν να κατοικεί μέσα τους» (Κ).

«Υπάρχει λοιπόν κάποιο είδος εσωτερικής φανέρωσης του Θεού, η οποία είναι τελείως άγνωστη στους άθεους, οι οποίοι δεν λαμβάνουν καμία φανέρωση του Θεού Πατέρα και του αγίου Πνεύματος. Για τον Υιό ίσως έλαβαν κάποια φανέρωση, αλλά μόνο σωματικά» (Αυ).

Όχι μόνο θα εμφανίσω τον εαυτό μου σε αυτόν από απόσταση, αλλά θα έλθω εγώ και ο Πατέρας μου για να είμαστε κοντά του και μαζί του. Τέτοιες είναι οι ισχυρές επιδράσεις και επιρροές και ενισχύσεις του Θεού πάνω στις ψυχές εκείνες, οι οποίες αγαπούν το Χριστό ειλικρινά.

(6) Υπάρχει και η αλεξανδρινή γραφή ποιησόμεθα. «Κατοικώντας μέσα του με τρόπο που πρέπει σε Θεό» (Ζ), και μόνιμα σαν σε ναό (F).

«Διότι αν κατοικήσει σε εμάς ο Σωτήρας μας Χριστός μέσω του Αγίου Πνεύματος, θα είναι οπωσδήποτε μαζί και αυτός που τον γέννησε. Διότι το Πνεύμα του Χριστού είναι Πνεύμα και του ίδιου του Πατέρα» (Κ).

Πρόκειται εδώ για παρουσία πραγματική, παρόλο που είναι αόρατη, στις καρδιές των μαθητών (Ματθ. κη 20), πρόκειται για την ειδική ευλογία της βασιλείας του Θεού, η οποία δεν έρχεται «με τρόπο φανερό σε όλους» (Λουκ. ιζ 20). Δες και Α΄Ιω. γ 24,δ 13 (β). Παρόλο που η φράση «παρ' αὐτῷ» φαίνεται εκ πρώτης όψης να σημαίνει ό,τι συνήθως εκφράζεται με το κατοικῶ σε κάποιον φίλο, αλλά η έννοια είναι η ίδια με αυτήν στο σ. 17, όπου μιλά για το Πνεύμα ότι «θα είναι μέσα σας» (ο). Ως παράλληλο χωρίο δες το Αποκ. γ 20. «Ο Πατέρας είναι μέσα στον Υιό με φυσικό τρόπο, ενώ σε εμάς με σχετικό· και όταν ακούσουμε ένωση Πατέρα και Υιού, καταλαβαίνουμε τη φυσική ένωση, όταν όμως ακούσουμε ένωση Θεού και ανθρώπων, καταλαβαίνουμε τη σχετική που γίνεται στους αγίους μέσω της πίστης και μέσω της κοινωνίας από την μετοχή του Πατέρα» (αμ). Θα κάνουμε μονή· αυτό φανερώνει ευαρέσκεια του Θεού προς αυτόν, αλλά και σταθερή και μόνιμη σχέση και κοινωνία. Ο Θεός όχι μόνο θα αγαπά τους πιστούς αλλά και θα ευαρεστείται αγαπώντας αυτούς «θα τους ανακαινίσει με την άπειρη αγάπη του. Θα ευφρανθεί και ο ίδιος για τη δική τους χαρά και

ευφροσύνη, όπως στις χαρμόσυνες ημέρες των εορτών» (Σοφον. γ 17).

Τι θαύμα και τι μυστήριο! Η μικρή καρδιά του ανθρώπου, η οποία δεν μπορεί να περιλάβει όχι ολόκληρο, αλλά ούτε ένα μέρος του κόσμου, χωρά τον άπειρο Θεό, τον οποίο δεν μπορεί να χωρέσει ο κόσμος. Θα κατοικήσω μέσα τους και θα περπατήσω, είπε ο Κύριος μέσω του Μωϋσή. Θα κάνουμε μονή μέσα του, λέει πάλι εδώ. Η καρδιά η οποία ανοίχτηκε πρόθυμη στην ενέργεια της χάρις, γεμίζει εξ' ολοκλήρου από την παρουσία του Θεού, ζει μέσα στο Θεό και απολαμβάνει την ευφροσύνη και τα αγαθά της θείας ζωής. Είναι γεμάτη και δεν μένει κανένα κενό σε αυτήν. Αλλά όσοι ζητούν την ικανοποίησή τους στον κόσμο, εκτός από το ότι είναι αδύνατον να τον κατακτήσουν ολόκληρο, οσοδήποτε και αν τον απολαύσουν, αισθάνονται πάντοτε το βάσανο και την πείνα, την οποία προκαλεί το δημιουργούμενο στις καρδιές τους κενό. Όλα τα βασίλεια του κόσμου και όλη τη δόξα τους εάν κατακτήσουν, θα αισθάνονται πάντοτε την καρδιά τους κενή, διότι ο Θεός, ο οποίος την γεμίζει, έχει φυγαδευτεί από αυτήν.

14,24 Ὁ μὴ ἀγαπῶν με(1) τοὺς λόγους μου(2) οὐ τηρεῖ· καὶ(3) ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός(4), ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός(5).

24Αυτός που δε με αγαπάει δεν ακολουθεί τα λόγια μου. Τα λόγια όμως που ακούτε δεν προέρχονται από μένα, αλλά από τον Πατέρα που μ' έστειλε.

(1) Ο παρών στίχος αποτελεί απάντηση στο «και όχι στον κόσμο» της ερώτησης του Ιούδα. «Όπως ακριβώς υποσχέθηκε σε αυτούς που φυλάνε τους νόμους, ότι θα κατοικήσει μέσα τους ο ίδιος μαζί με το Θεό και Πατέρα, με την ίδια λογική από αυτούς που δεν είναι τέτοιοι, θα απομακρυνθεί και θα φύγει εντελώς» (Κ).

«Ο Υιός δεν εμφανίζει τον εαυτό του στον κόσμο, διότι ο κόσμος λέγεται στο χωρίο αυτό, ότι είναι εκείνοι, για τους οποίους προσθέτει αμέσως, Αυτός που δεν με αγαπά...» (Αυ).

«Μόνοι αυτού που φυλάνε τις εντολές του, θα γίνουν άξιοι και της δικής του εμφάνισης και της αγάπης του Πατέρα» (Θφ).

(2) Έχει την ίδια σημασία με το «εντολές» του σ. 21.

(3) Με έννοια αντιθετική=και όμως (β). Ή, πρέπει να υπονοήσουμε την ιδέα αυτή: Δεν είναι μικρό το να απορρίπτει κάποιος τη διδασκαλία μου· και πράγματι αυτή είναι διδασκαλία του ίδιου του Θεού.

(4) Δες ζ 16,η 28,ιβ 49. «Επειδή έχει ακόμα την δουλική μορφή και φαίνεται και υπάρχει αληθινά με ανθρώπινη μορφή, λέει αυτά σύμφωνα με τα δικά μας μέτρα και δεν θέλει τον λόγο του να τον κατανοούν ως ανθρώπινο, αλλά θεϊκό όντως και βασιλικό, για αυτό τον αναφέρει αναγκαστικά στο πρόσωπο του Πατέρα» (Κ). «Πώς όμως είναι δικός σου ο λόγος και όχι δικός σου; Με την έννοια ότι, τίποτα έξω από τον Πατέρα δεν λέω, ούτε κάτι άλλο δικό μου διαφορετικό από αυτό που του αρέσει» (Χ).

(5) «Επομένως όχι μόνο εμένα, αλλά ούτε τον Πατέρα αγαπά, αυτός που δεν ακούει αυτά τα λόγια. Διότι αν αυτό είναι τεκμήριο αγάπης, το να ακούει δηλαδή τις εντολές, αυτές όμως είναι του Πατέρα, αυτός που ακούει, αγάπησε όχι μόνο τον Υιό αλλά και τον Πατέρα» (Χ).

Από εδώ είναι ολοφάνερος ο λόγος, για τον οποίο αυτός που φυλάσσει ή δεν φυλάσσει τον λόγο του Ιησού έχει και τον Πατέρα να μένει ή να μην μένει μέσα του (b).

14,25 Ταῦτα(1) λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων(2)·

25Αυτά σας τα διδάξα όλον αυτό τον καιρό που βρίσκομαι κοντά σας.

(1) Δηλαδή τα από το ιγ 31 και εξής (F).

(2) «Με αυτό υπαινίσσεται ότι ο ίδιος φεύγει» (Χ).

«Αυτά θα τα πάρουμε ότι λέγονται για την ανθρώπινη φύση του· και επειδή ακριβώς επρόκειτο να φύγει από τα μάτια μας, όσον αφορά το σώμα του βεβαίως, εννοώ, αναχωρώντας για τους ουρανοί, για αυτό λέει αυτά τα λόγια» (Κ). «Μένοντας μαζί τους με τη σωματική του παρουσία, μέσω της οποίας συνομιλούσε μαζί τους ορατά... Η διαμονή λοιπόν εκείνη, την οποία υποσχέθηκε στο μέλλον, είναι άλλη, και αυτή, κατά την οποία διακηρύττει ότι είναι τώρα παρών, είναι άλλη. Η μία είναι πνευματική και πραγματοποιείται εσωτερικά στην καρδιά· η άλλη είναι σωματική και δείχνεται εξωτερικά στο μάτι και το αυτί» (Αυ).

14,26 ὁ δὲ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον(1) ὃ πέμψει ὁ πατήρ(2) ἐν τῷ ὀνόματί μου(3), ἐκεῖνος(4) ὑμᾶς διδάξει πάντα(5) καὶ ὑπομνήσει(6) ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.

26Αλλά το Πνεύμα το Άγιο, ο Παράκλητος, που θα στείλει ο Πατέρας στο όνομά μου, εκείνος θα σας διδάξει τα πάντα και θα φέρει στη μνήμη σας όλα όσα σας έχω πει εγώ».

(1) Για πρώτη και μόνη φορά εδώ ο Παράκλητος ταυτίζεται με το Άγιο Πνεύμα. Η ονομασία «το Πνεύμα το Άγιον» ήταν τίτλος σεβαστός και οικείος σε κάθε Ιουδαίο. Δες Ψαλμ. ν 11 (β). «Συνεχώς

τον ονομάζει Παράκλητο, λόγω των θλίψεων που θα τους κυρίευαν, δίνοντάς τους καλές ελπίδες, ότι από εκείνον θα χαρεί η ψυχή τους» (Θφ).

(2) Είναι διδασκαλία που συναντιέται για πρώτη φορά στον Λουκά (Λουκ. κδ 49, Πράξ. β 33) ότι ο Πατέρας στέλνει το Πνεύμα και συναντήσαμε αυτήν και στο σ. 16. Αλλά στο ιε 26 και ιστ 7 το Πνεύμα στέλνεται από τον Υιό. Ένα επιπλέον παράδειγμα που αναφέρεται στη διδασκαλία του Ιωάννη, σύμφωνα με την οποία, ό,τι ο Πατέρας ενεργεί, ενεργεί και ο Υιός (β).

(3) Η «σημαίνει εδώ το «αντί για εμένα». Επειδή δηλαδή αυτός, αφού ολοκλήρωσε το θείο σχέδιο της σωτηρίας, ανέβηκε προς τον Πατέρα, λοιπόν αντί για αυτόν κατέβηκε το Πνεύμα το Άγιο... όπως λέει ο θεολόγος Γρηγόριος» (Ζ).

Η, όπως στο ε 43 και ι 25 λέγεται ότι ο Υιός ήλθε στο όνομα του Πατέρα και εργάστηκε τα έργα του στο ίδιο όνομα, με τη σημασία ότι ήλθε όχι μόνο ως αντιπρόσωπος του Πατέρα αλλά και ως πρόσωπο στο οποίο το όνομα, δηλαδή η προνοητική δύναμη του Πατέρα, δόθηκε και το οποίο επρόκειτο να αποκαλύψει το χαρακτήρα και την βουλή του Πατέρα, έτσι και εδώ λέγεται ότι το Πνεύμα θα σταλεί στο όνομα του Χριστού, για να εξηγήσει την αποστολή του και να αποκαλύψει τις συνέπειές της (β).

«Τίποτα ξένο σε σχέση με μένα δεν θα σας διδάξει, ούτε θα σφετεριστεί προσωπική του δόξα, αλλά... θα έλθει για τη δόξα του δικού μου ονόματος» (Θφ).

Η, στο σ. 16 το Πνεύμα λέγεται ότι δίνεται από τον Πατέρα κατόπιν της προσευχής ή της δηλωμένης θέλησης του Ιησού. Και εδώ λοιπόν το «στο όνομά μου»= σε απάντηση στην προσευχή μου και στις προσευχές που γίνονται στο όνομά μου και ως μέσο φανέρωσής μου (Owen, Alford). Όλες οι ερμηνείες σοβαρές· η δεύτερη πιο πιθανή.

(4) Ότι το Πνεύμα το Άγιο είναι ιδιαίτερο πρόσωπο φαίνεται όχι μόνο από το όνομα που δίνεται σε αυτό εδώ, αλλά και από την αντωνυμία (εκείνος)(ο).

(5) Δες ιστ 13 όπου λέγεται «θα σας οδηγήσει σε όλη την αλήθεια». Και οι δύο αυτές φράσεις συναντιούνται και στο ψαλμ. κδ 5,9 («οδήγησέ με στην αλήθειά σου και δίδαξέ με», «θα οδηγήσει τους πράους σε κρίση, θα διδάξει τους πράους τις οδούς του»). Αναφέρεται στις θρησκευτικές αλήθειες, αλλά για αυτές τις θείες αλήθειες το Πνεύμα πρόκειται να διδάξει αυτούς νέα πράγματα (β). «Θα σας αναγγείλει τα πάντα, έχοντας τη γνώση όχι από μάθηση, για να μην φαίνεται ότι εκτελεί χρέη υπηρέτη και μεταφέρει ίσως τα λόγια άλλου, αλλά ως Πνεύμα δικό του... και το οποίο, επειδή γνωρίζει χωρίς να διδαχτεί, όλα τα σχετικά με αυτόν από τον οποίο προέρχεται και μέσα στον οποίο ακριβώς βρίσκεται, αποκαλύπτει τα θεία μυστήρια στους αγίους» (Κ).

(6) Αυτή είναι η δεύτερη πλευρά του έργου του Πνεύματος. Δεν θα αποκαλύψει μόνο νέα, αλλά και θα υπενθυμίσει στους αποστόλους τις παλαιές αλήθειες, τις οποίες είχαν διδαχτεί από τον Κύριο. Δες β 22, ιβ 16, Πράξ. ια 16, ως παραδείγματα που πείθουν για το ότι μετά την Ανάσταση οι απόστολοι κατανόησαν πληρέστερα την έννοια των λόγων του Κυρίου, οι οποίοι για αυτούς προηγουμένως παρέμεναν σκοτεινοί (β). Αυτή η ίδια η ομιλία του Κυρίου σε αυτά τα κεφάλαια, παρέχει παράδειγμα, διότι γράφτηκε από τον Ιωάννη με τόση ακρίβεια πολύ αργότερα (b).

«Το Άγιο Πνεύμα και δίδαξε και υπενθύμισε· δίδαξε από τη μία, όσα δεν είπε ο Χριστός σε αυτούς επειδή δεν μπορούσαν να τα βαστάξουν· υπενθύμισε από την άλλη, όσα είπε μεν ο Χριστός, αλλά είτε λόγω ασάφειας ή λόγω της νωθρότητας του λογισμού, δεν μπόρεσαν να τα κρατήσουν στη μνήμη οι Απόστολοι» (Θφ).

Οι δύο αυτές πλευρές του έργου του Πνεύματος συνδέονται στενά μεταξύ τους. Το Πνεύμα θα διδάσκει τα νέα υπενθυμίζοντας τα παλαιά, και θα υπενθυμίζει τα παλαιά διδάσκοντας τα νέα. Η εσωτερική αυτή ενέργεια του Πνεύματος θα ανακαλεί ασταμάτητα στη μνήμη τους κάποιον παλαιό λόγο του Ιησού με τέτοιο τρόπο ώστε για όσο θα τους φωτίζει, θα φωνάζουν: Τώρα κατανοώ τη λέξη αυτή του Διδασκάλου! Και η ζωντανή αυτή σαφήνεια θα ανασύρει από τη λησμονιά άλλα λόγια που για πολύ καιρό λησμονήθηκαν (g).

«Επομένως η τέλεια μάθηση, γεννιέται μέσα στους αγίους μέσω του Πνεύματος» (Κ).

14,27 Ειρήνην(1) αφήμι(2) ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν(3) δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν(4), ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία(5) μηδὲ δειλιάτω(6).

27«Φεύγω και σας αφήνω την ειρήνη. Τη δική μου ειρήνη σας δίνω. Δε σας τη δίνω όπως τη δίνει ο κόσμος. Μην ανησυχείτε και μη δειλιάζετε.

(1) Υπαινίσσεται ολοφάνερα τον Ισραηλιτικό χαιρετισμό: Ειρήνη σε σένα (g).

Ο Κύριος «συνειδητοποιεί πάρα πολύ γρήγορα... ότι ο λόγος έβαλε μέσα τους όχι μέτριο φόβο, και τους θορύβησε φοβερά και θόλωσε τελείως το νου του καθενός, φορτώνοντάς τον με το βάρος της λύπης» (Κ).

«Επειδή λοιπόν και ακούγοντας αυτά ένιωθαν ταραχή, κατανοώντας τις ενοχλήσεις, τους πολέμους,

την αναχώρηση τη δική του, πρόσεχε πώς και πάλι τους καθησυχάζει λέγοντας: «Ειρήνη αφήνω σε εσάς» (X).

(2) «Πράγμα το οποίο φανέρωνε ότι αναχωρεί» (X). Σας αφήνω λόγω της αναχώρησής μου (b). «Ο Κύριος άφησε τη δική του ειρήνη ως αποχαιρετιστήριο δώρο στους μαθητές του, μέλλοντας να ολοκληρώσει την με το σώμα του οικονομία» (B). «Σχεδόν λέει: Τι βλάπτεσθε από την ταραχή του κόσμου, εφόσον έχετε ειρήνη με εμένα;» (X).

(3) Κάποιοι από τους ερμηνευτές πήραν την μεν πρώτη φράση με τη συνηθισμένη έννοια αποχαιρετισμού για αναχώρηση, ενώ αυτήν τη δεύτερη, με την έννοια της ειδικής και εσωτερικής ειρήνης, την οποία δίνει ο Χριστός στους αληθινούς μαθητές του (ο). Ειρήνη ήταν η συνηθισμένη λέξη ευχής ή αποχαιρετισμού. Αλλά στα χείλη του Ιησού σημαίνει κάτι ειδικότερο. Αυτό το ειδικό δώρο κληροδοτεί σε αυτούς. Την ειρήνη τη δική μου. Βρίσκεται ήδη κάτω από τις μηχανογραφίες του προδότη, οι εχθροί του μαζεύονται για να τον καταστρέψουν, και μιλά για τη δική του ειρήνη. Είναι ειρήνη εσωτερική, που δεν εξαρτάται από εξωτερικές περιστάσεις, αλλά απορρέει από την ένωσή του με τον Πατέρα. Αυτήν την ειρήνη κληροδοτεί σε εμάς (τ). Τη δική μου. Την ειρήνη, η οποία είναι χαρακτηριστική του Ιησού Χριστού, την οποία ήλθε να φέρει στη γη ως άρχοντας της ειρήνης. Δες Ψαλμ. οα 3,7, Ησ. θ 6, Μιχ. ε 5 κλπ (F).

«Η ειρήνη η δική του, είναι η ειρήνη την οποία αυτός ο ίδιος έχει. Αλλά αυτός, ο οποίος είναι χωρίς αμαρτία, δεν έχει κάποιο στοιχείο ταραχής μέσα του. Ενώ η ειρήνη την οποία έχουμε εμείς, παρόλο που παίρνουμε αυτήν από αυτόν, είναι τέτοια ώστε μέσα σε αυτήν είμαστε αναγκασμένοι να λέμε: Και συγχώρεσε σε εμάς τα οφειλήματά μας. Ένα είδος ειρήνης έχουμε όταν «εσωτερικά συμφωνούμε και χαιρόμαστε με όσα λέει ο νόμος του Θεού» (Ρωμ. 7,22). Αλλά δεν είναι πλήρης ειρήνη διότι βλέπουμε άλλο νόμο μέσα στα μέλη μας... Με τον ίδιο τρόπο έχουμε ειρήνη στις σχέσεις μας μεταξύ μας, διότι με την αμοιβαία αγάπη έχουμε αμοιβαία μεταξύ μας εμπιστοσύνη. Αλλά ούτε η ειρήνη αυτή είναι τέλεια, διότι δεν βλέπουμε τις σκέψεις ο ένας του άλλου και πολλές φορές έχουμε καλύτερες ή χειρότερες γνώμες για τους άλλους από όσο εγγυάται η πραγματικότητα. Και έτσι, παρόλο που η ειρήνη την οποία άφησε αυτός, είναι ειρήνη μας, όμως δεν είναι τέτοια η ειρήνη την οποία έχει Εκείνος» (Au).

«Η ειρήνη του Χριστού, πείθει να ειρηνεύουμε όχι μόνο με τους έξω, αλλά και με τους εαυτούς μας, έτσι ώστε η σάρκα να μην επαναστατεί εναντίον της ψυχής» (αμ). «Αυτή συνδέει από τη μία με τον Πατέρα, αυτούς που την έχουν συνηθίσει, και κάνει από την άλλη ένα το φρόνημα των αγίων· όμως δεν μας συνδέει μόνο όλους μαζί μεταξύ μας, αλλά καθιστά και τον καθένα ιδιαιτέρως, σύμφωνο με τον εαυτό του. Επειδή δηλαδή... η ανθρώπινη φύση από επιβουλή του εχθρού ήρθε σε διαμάχη με τον εαυτό της... χρειαζόταν την ειρήνη από τον Κύριο, έτσι ώστε, αφού η ψυχή πάρει πάλι πίσω υπάκουη τη σάρκα και πειθαρχημένο το σώμα, να μπορέσει να απαλλαχτεί από κάθε εμφύλια επανάσταση» (Θη).

Η ειρήνη που μας κληροδοτήθηκε από τον Κύριο, είναι ειρήνη μας με το Θεό και μεταξύ μας, ειρήνη στα βάθη των καρδιών μας, γαλήνη της συνειδησης που πηγάζει από την πληροφορία ότι συμφιλιωθήκαμε με το Θεό. Αυτή την ειρήνη ονομάζει ο Χριστός δική του, διότι αυτός ο ίδιος είναι η ειρήνη μας (Εφεσ. β 14). Είναι η ειρήνη την οποία πέτυχε για μας και κήρυξε σε εμάς και για την οποία οι άγγελοι έδωσαν συγχαρητήρια στους ανθρώπους όταν γεννήθηκε (Λουκ. β 14).

(4) Με τους κενούς χαιρετισμούς ή με τις απλές εξωτερικές ευεργεσίες, οι οποίες δεν φτάνουν μέχρι την καρδιά και οι οποίες αμέσως με το που εμφανίζονται εξαφανίζονται από τα μάτια και τη ζωή των θνητών (b).

«Διότι ο σκοπός εκείνων οι οποίοι αγαπούν τον κόσμο, όταν δίνουν στους εαυτούς τους ειρήνη είναι... για να βρουν αυτοί απόλαυση όχι στο Θεό, αλλά στη φιλία του κόσμου» (Au).

«Ο κόσμος δίνει στους δικούς του χρήματα και κτήματα» (Z).

Η ειρήνη του κόσμου «είναι από έξω και πολλές φορές γίνεται για κακό και είναι ανώφελη και τίποτα δεν ωφέλησε αυτούς που την έχουν» (X).

Η φύση της μίας ειρήνης είναι τελείως διαφορετική από την άλλη. Η μία είναι αληθινή και η άλλη ψεύτικη (Luthardt). Η ειρήνη την οποία σας αφήνω, δεν είναι τυπικός χαιρετισμός, αλλά πραγματική ευλογία. Είναι τέτοια η φύση της, ώστε ούτε τα χαμόγελα του κόσμου μπορούν να την δώσουν, ούτε οι συνοφρυώσεις και οι απειλές του μπορούν να την αφαιρέσουν. Τα δώρα τα οποία δίνω εγώ σε σας δεν μοιάζουν με τα δώρα τα οποία ο κόσμος δίνει στα παιδιά του και τους οπαδούς του. Τα δώρα του κόσμου αναφέρονται μόνο στο σώμα και διαρκούν για λίγο χρόνο. Τα δικά μου δώρα παρέχονται στην ψυχή και πλουτίζουν αυτήν αιώνια. Ο κόσμος δίνει ψεύτικες και απατηλές ματαιότητες. Ο Χριστός δίνει ουσιαστικές ευλογίες, οι οποίες ουδέποτε χάνονται. Ο κόσμος δίνει αλλά και παίρνει, ενώ ο Χριστός παρέχει σε εμάς «την αγαθή μερίδα, η οποία δεν θα αφαιρεθεί από εμάς».

(5) Από φόβους που προέρχονται από μέσα (b).

(6) Από τρόμους που προκαλούνται από έξω (b) «για τα κακά που πρόκειται να συμβούν σε αυτούς μετά το θάνατό του» (Θφ). Η προτροπή αυτή προστέθηκε ή «επειδή πάλι είπε Σας αφήνω... και αυτό ήταν ικανό να τους φέρει σύγχυση, για αυτό πάλι λέει «Ας μην ταραζέται...»» (X) ή διότι η ειρήνη αυτή, την οποία μεταδίδει σε αυτούς με τον προηγούμενο λόγο του, πρέπει να αποδιώξει από τις καρδιές τους κάθε ταραχή και δειλία (g).

14,28 Ἦκούσατε(1) ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν(2), ὑπάγω καὶ ἔρχομαι(3) πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπήατέ με(4), ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα(5)· ὅτι(6) ὁ πατὴρ μου μείζων μου(7) ἐστὶ·
28Ακούσατε αυτό που σας είπα: “φεύγω, αλλά θα ξανάρθω κοντά σας”. Αν με αγαπούσατε, θα χαίρόσασταν που σας είπα ότι πηγαίνω στον Πατέρα, γιατί ο Πατέρας είναι ανώτερος από μένα.

(1) Είπε προηγουμένως ότι δεν πρέπει να δειλιάζουν. Τώρα λέει σε αυτούς ότι δεν πρέπει να είναι ιδιοτελείς.

Και «επιχειρεί να διδάξει ότι αυτοί που επιδεικνύουν άδολη και αληθινή την αγάπη στους άλλους, είναι ανάγκη να ζητούν όχι βεβαίως οπωσδήποτε μόνο το ευχάριστο και αγαπητό στους εαυτούς τους, αλλά και το ωφέλιμο για αυτούς που αγαπούν» (Κ).

Ἡ, αυτούς τους ενθάρρυνε, δεν θεωρεί αυτό αρκετό, αλλά θα ήθελε να δει αυτούς και να χαίρονται (g) και «αναποδογυρίζει την αφορμή της λύπης σε υπόθεση χαράς, και τους κατηγορεί με σαφήνεια, ότι δεν χαίρονται μάλλον για αυτό για το οποίο τώρα δυσανασχετούν» (Κ).

(2) Αναφέρεται στους στ. 2-4 και 18, των οποίων συμπτύσσει περιληπτικά το περιεχόμενο (F).

(3) «Δεν είπα ότι πηγαίνω μόνο, αλλά ότι και έρχομαι προς εσάς. Γιατί λοιπόν δειλιάζετε;» (Z).

«Αν μεν λοιπόν ο λόγος απειλούσε, ότι θα είναι απαρηγόρητη για εσάς η αναχώρηση και παντοτινή η στέρηση, τότε βεβαίως θα ήταν πολύ λογικό... να παρασυρθείτε σε ασυγκράτητη λύπη. Αλλά από τη στιγμή που είπα σε εσάς,... ότι και θα επιστρέψω στον κατάλληλο καιρό, για ποιο λόγο τότε... αυτό που από τη φύση του φέρνει χαρά, το υβρίζετε με τη λησμοσύνη;» (Κ).

(4) =Εάν με αγαπούσατε με τρόπο τελείως ανιδιοτελή (g). Εάν με αγαπούσατε με το πλήρες εκείνο μέτρο, στο οποίο γρήγορα θα φτάσετε με τη δωρεά του Πνεύματος (ο). Δεν αμφισβητεί καθόλου την αγάπη τους, αλλά υπενθυμίζοντας σε αυτούς αυτήν, κάνει νέα έκκληση σε αυτούς που βασίζεται στην αγάπη (β).

(5) Η επάνοδος του προς τον Πατέρα σήμαινε ανύψωσή του στην αληθινή του δόξα.

«Η ανθρώπινη φύση είναι άξια συγχαρητηρίων, διότι την πήρε με τέτοιο τρόπο ο Μονογενής Λόγος, ώστε να εγκαθιδρυθεί αθάνατη στους ουραμούς... Με τέτοια έννοια είπε ότι θα πορευόταν προς τον Πατέρα... Η επάνοδος προς τον Πατέρα και η αναχώρησή του από εμάς υπήρξαν ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο παρά η από αυτόν μεταμόρφωση και απαθανάτιση εκείνου, το οποίο ακριβώς πήρε από εμάς» (Αυ).

Αρκετοί μεγαλογράμματοι κώδικες αποσιωπούν το εἶπον μεταξύ του ὅτι και του πορεύομαι.

(6) Η αιτία της χαράς.

(7) Αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου.

«Είναι μεγαλύτερος ο Πατέρας επειδή ο Υιός είναι ακόμη δούλος και στη δική μας κατάσταση, αφού εξάλλου ονομάζει τον Πατέρα και Θεό δικό του, και αυτό το αποδίδει στην ανθρώπινη μορφή. Διότι εάν πιστεύουμε ότι άδειασε και ταπεινώσε τον εαυτό του, πώς δεν θα είναι ολοφάνερο σε όλους, ότι κατέβηκε από κάποια υπεροχή σε ελάττωση, ή καλύτερα από ισότητα προς τον Πατέρα σε κατάσταση διαφορετική από αυτήν; Τίποτα από αυτά όμως δεν υπέμεινε ο Πατέρας· αλλά έμεινε και είναι σε αυτά που ήταν από την αρχή. Είναι άρα μεγαλύτερος από αυτόν που από συγκατάβαση διάλεξε την ελάττωση» (Κ).

«Πήρε μορφή δούλου, χωρίς να αποβάλλει τη θεία· όταν πήρε το ένα δεν καταργήθηκε το άλλο. Και αναφερόμενος σε αυτό που πήρε λέει «ο Πατέρας μου είναι μεγαλύτερος από εμένα». Για το άλλο όμως λέει «Εγώ και ο Πατέρας είμαστε ένα». Ας προσέξουν σε αυτό οι Αρειανοί και με την προσοχή τους ας βρουν θεραπεία... Διότι εφόσον ο Υιός του Θεού ήταν με μορφή δούλου, ήταν μικρότερος όχι μόνο από τον Πατέρα, αλλά και από το Άγιο Πνεύμα και επιπλέον μικρότερος και από τον εαυτό του, διότι και Αυτός ο ίδιος ως Θεός είναι μεγαλύτερος από τον εαυτό του» (Αυ).

Μπορεί όμως να εφαρμοστεί και στη θεία φύση του Λόγου. Όχι λίγοι από τους Έλληνες και Λατίνους (Πατέρες) απάντησαν στους Αρειανούς... ότι ο Πατέρας όχι ως Θεός, αλλά ως αγέννητος Πατέρας λέγεται μεγαλύτερος του Υιού, όπου ο Υιός βλέπεται όχι σύμφωνα με το χαρακτήρα Του ως Θεός, αλλά ως Υιός που γεννήθηκε από τον Πατέρα. Και αυτό δεν αποκλείει το ομοούσιο με τον Πατέρα (b).

«Αν όμως πει κάποιος ότι είναι μεγαλύτερος ο Πατέρας, ως προς το ότι είναι αίτιος του Υιού, ούτε σε αυτό θα φέρουμε αντίρρηση. Αλλά όμως αυτό δεν κάνει τον Υιό να είναι άλλη ουσίας» (X).

«Είναι μεγαλύτερος μεν, αλλά όχι στη δύναμη, αλλά μόνο όσον αφορά το αίτιο· διότι είναι αίτιος του

υιού με τη γέννηση· διότι από τον πατέρα προέρχεται ο υιός» (Ζ).

«Ο Πατέρας μου είναι μεγαλύτερος από εμένα, επειδή δηλαδή είναι Πατέρας... Γενικά λοιπόν δεν μπορούμε να πούμε ότι η ουσία είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από την ουσία» (Β).

Και «δεν είπε, ο Πατέρας μου είναι καλύτερος από εμένα, για να μην τον θεωρήσει κανείς ξένο ως προς τη φύση εκείνου, αλλά είπε «μεγαλύτερος», όχι κατά το μέγεθος, ή κατά το χρόνο, αλλά λόγω της γέννησής του από τον ίδιο τον Πατέρα· εκτός του ότι και με το να πει «μεγαλύτερος είναι», έδειξε πάλι τη συγγένεια της ουσίας» (Α).

«Εγώ όμως και από αυτή τη φράση πιστεύω ότι δηλώνεται ότι είναι ομοούσιος ο Υιός με τον Πατέρα. Διότι ξέρω ότι οι συγκρίσεις γίνονται κυρίως σε αυτά που έχουν την ίδια φύση. Διότι λέμε άγγελο μεγαλύτερο από άγγελο και άνθρωπο δικαιότερο από άνθρωπο και πτηνό ταχύτερο από πτηνό. Αν λοιπόν οι συγκρίσεις γίνονται σε πράγματα του ίδιου είδους, και σύμφωνα με σύγκριση ειπώθηκε ο Πατέρας μεγαλύτερος του Υιού, άρα είναι ομοούσιος με τον Πατέρα ο Υιός. Αλλά υπάρχει και κάποια άλλη έννοια που βρίσκεται μέσα σε αυτό το ρητό. Πού είναι δηλαδή το θαυμαστό, εάν ομολόγησε τον Πατέρα μεγαλύτερο του εαυτού του, εφόσον είναι Λόγος και έγινε σάρκα, τη στιγμή που φάνηκε κατώτερος και από τους αγγέλους όσον αφορά τη δόξα και από τους ανθρώπους όσον αφορά τη μορφή;» (Β).

Εφόσον όμως εδώ μιλά για επάνοδο προς τον Πατέρα, είναι προφανές, ότι οι λόγοι αυτοί αναφέρονται στην ανθρώπινη φύση του. Έξυπνη, αλλά όχι και ακριβής η ερμηνεία:

«Είπε αυτό για να παρηγορήσει τους μαθητές. Επειδή δηλαδή εκείνοι λυπούνταν, επειδή τάχα δεν θα μπορούσε ο Χριστός να τους βοηθήσει, λέει ότι, Αν και εγώ δεν μπορώ, ο Πατέρας μου όμως, τον οποίο θεωρείτε ανώτερό μου, δεν είναι ικανός να σας βοηθήσει;» (Θφ).

14,29 καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν(1) πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται(2) πιστεύσητε(3).

29Σας τα είπα αυτά τώρα, πριν γίνουν, ώστε, όταν τα δείτε να γίνονται, να πιστέψετε.

(1) «Τα σχετικά με την αναχώρηση και την επιστροφή μου πάλι, και τα σχετικά με τον άλλο παράκλητο» (Ζ).

(2) «Η προφητεία σχετικά με αυτά, φαίνεται ως ασφαλές εχέγγυο αυτών που αναμένονται να συμβούν» (Κ).

Αλλά όμως «και εκείνος για τον οποίο ειπώθηκε «επειδή με έχεις δει έχεις πιστέψει» δεν πίστεψε μόνο ό,τι είδε, αλλά είδε ένα και πίστεψε άλλο· διότι είδε αυτόν ως άνθρωπο και πίστεψε αυτόν Θεό... Και έτσι πίστεψε με τη διάνοια ό,τι δεν έβλεπε με τις σωματικές αισθήσεις» (Αυ).

Για αυτό προσθέτει το: πιστεύσητε. Σας προειδοποιώ για αυτά που θα συμβούν, ώστε όταν η θύελλα εκραγεί πάνω σας να μπορέσετε να στηριχτείτε ακόμη περισσότερο στην πίστη (μ).

(3) Η αναχώρηση του Χριστού μπορούσε να κλονήσει την πίστη των μαθητών. «Να μην θεωρήσετε λοιπόν, λέει, τη δική μου αναχώρηση, την σωματική και εμφανή... ότι είναι ίδια με αυτήν των αγίων προφητών... Διότι ζω πάντοτε, αφού είμαι από τη φύση μου ζωή και θα στείλω τον Παράκλητο... έτσι ώστε αφού τύχετε της υπόσχεσης..., να επιβεβαιώσετε την αλήθεια των λόγων μου, αφού θα έλθει ο Παράκλητος να σας θυμίσει αυτά που ζήσατε με την πείρα σας και για να πιστέψετε σταθερά, ότι συνυπάρχω και συμβασιλεύω με τον Πατέρα, και για αυτό σας προείπα αυτά και τα ανέφερα σε εσάς» (Κ).

Το πιστεύσητε ή λέγεται απόλυτα ή πρέπει να συμπληρωθεί σύμφωνα με το ιγ 19 «να πιστέψετε... ότι εγώ είμαι» (β). Η προφητεία των πραγμάτων αυτών οφειλόταν σε θεία και υπερφυσική πρόγνωση. Όταν ο Παύλος πήγαινε στην Ιερουσαλήμ, πορευόταν «για να συναντήσει αυτά που θα συνέβαιναν σε αυτήν» σε αυτόν «χωρίς να ξέρει». Ο Χριστός όμως τα γνώριζε.

14,30 Οὐκέτι(1) πολλὰ(2) λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται(3) γὰρ(4) ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων(5), καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν(6)·

30Δε θα μιλήσω πια για πολύ μαζί σας, γιατί ο κυρίαρχος αυτού του κόσμου έρχεται να με θανατώσει, αν και δεν έχει πάνω μου καμιά εξουσία.

(1) «Είναι στενός ο καιρός των λόγων· διότι έρχεται ήδη ορμητικά το πάθος» (Κ).

(2) Αναφέρεται σε μακρό και εκτεταμένο λόγο, χωρίς να αποκλείει ότι έχει ακόμη και κάποια άλλα να πει σε αυτούς (ο).

(3) Για να διενεργήσει την τελευταία και βιαιότερη έφοδό του εναντίον μου (ο). Έρχεται να συναντηθεί μαζί μου σε αγώνα, του οποίου ο Σταυρός είναι το σύμβολο και στον οποίο πρόκειται ο άρχοντας αυτός να ανατραπεί (μ).

(4) Αιτιολογεί το «Οὐκέτι πολλὰ ...». Δεν έχω πλέον καιρό να σας μιλήσω με πολλά λόγια, διότι...

(5) «Άρχοντα του κόσμου λέει τον διάβολο»· κόσμο εννοεί «τους πονηρούς ανθρώπους· διότι ο διάβολος δεν εξουσιάζει τον ουρανό και τη γη, διότι τότε θα τα ανέτρεπε όλα και θα τα κατέστρεφε·

εξουσιάζει όμως αυτούς που παραδίδουν τους εαυτούς τους σε αυτόν» (X).

«Τον ονόμασε... άρχοντα του κόσμου... σαν ακριβώς κάποιον από τους αλιτήριους βαρβάρους που από πλεονεξία πήρε υπό την κυριαρχία του αυτούς που με κανέναν τρόπο δεν του ανήκουν. Διότι μέσω της αμαρτίας έβαλε κάτω από την εξουσία του τον άνθρωπο και αφού αποπλάνησε από το Θεό σαν ακριβώς κάποιο ποίμνιο χωρίς επιστάτη, εξουσίαζε τους ξένους» (K).

«Μακριά από εμάς το να θεωρήσουμε τον σατανά ως άρχοντα του κόσμου, σαν να πήρε την κυβέρνηση ολόκληρου του κόσμου, δηλαδή του ουρανού και της γης και όλων όσων είναι σε αυτά. Για αυτόν τον κόσμο λέχθηκε ότι «ο κόσμος μέσω αυτού (του Λόγου) έγινε». Ο όλος κόσμος λοιπόν από τους ύψιστους ουραμούς μέχρι τα κατώτατα της γης, είναι υποταγμένος στον Δημιουργό, όχι στον εξολοθρευτή, στον Λυτρωτή, όχι στον καταστροφέα, στον Ελευθερωτή, όχι στον τύραννο, στον Διδάσκαλο, όχι στο απατεώνα» (Au).

Οι μαθητές ονειρεύονταν για το Διδάσκαλό τους, ότι θα γινόταν ο άρχοντας του κόσμου και για τους εαυτούς τους ότι θα γίνονταν ηγεμόνες κάτω από αυτόν. Αλλά ο Χριστός λέει σε αυτούς, ότι ο άρχοντας του κόσμου αυτού ήταν εχθρός του και τέτοιοι ήταν και οι άρχοντες του κόσμου τούτου, όσοι βρέθηκαν κάτω από την έμπνευση και κυριαρχία του και οι οποίοι δεν γνώρισαν την σοφία του Θεού· «διότι αν ήξεραν δεν θα σταύρωναν τον Κύριο της δόξας» (Α΄ Κορ. β 8). Στην έρημο, ο άρχοντας του κόσμου αυτού πλησίασε τον Ιησού ως φίλος και ζητούσε να δελεάσει αυτόν με απατηλές υποσχέσεις και προσφορές. Τότε ο διάβολος «έφυγε από αυτόν μέχρι τον κατάλληλο καιρό» (Λουκ. δ 13). Δηλαδή μέχρι τη στιγμή αυτή, κατά την οποία διενεργεί σφοδρή και μανιώδη επίθεση εναντίον του Χριστού, ζητώντας με το φόβο να κατατρομάξει αυτόν και να τον αποτρέψει να αποδεχτεί τον θάνατο για χάρη του κόσμου. Σημείωσε ότι η πρόβλεψη του πειρασμού παρέχει σε εμάς μεγάλο πλεονέκτημα στο να αντισταθούμε εναντίον του. Διότι προειδοποιημένοι για τις επικείμενες εφόδους του, προετοιμαζόμαστε και οπλίζουμε τους εαυτούς μας στο να τον αντιμετωπίσουμε νικηφόρα.

(6) Ή «ο διάβολος δεν έχει σε μένα τίποτα από τα δικά του· διότι δικά του κατά κάποιο τρόπο είναι τα κακά και η γέννηση της αμαρτίας εκείνον έχει αρχή» (K).

Ή «δεν έχει καμία αιτία για να με θανατώσει· διότι εγώ είμαι αναμάρτητος» (Z).

Ή, απλούστερα· κανένα δικαίωμα ή δύναμη πάνω μου (b). Τίποτα, το οποίο να ανήκει στο έδαφος του και το οποίο να του δίνει δικαίωμα και εξουσία πάνω μου (g). Φράση εβραϊκή που σημαίνει: δεν έχει καμία αξίωση ή δικαίωμα πάνω μου (χ).

«Δεν έχει τίποτα· διότι ούτε ήλθε με αμαρτία, ούτε είχε η σάρκα του κάποια κληρονομική μόλυνση» (Au).

«Στον Κύριο δεν βρήκε τίποτα, διότι δεν έκανε αμαρτία ούτε βρέθηκε δόλος στο στόμα του» (B).

«Δεν εύρισκε τίποτα σε αυτόν, αφού ο Χριστός παρουσίασε τέλεια την καινούργια κατάσταση» (A).

«Αλλά αυτός μεν που δεν έκανε αμαρτία, έλεγε ότι δεν έχει τίποτα. Στον άνθρωπο όμως είναι αρκετό, εάν τολμήσει να πει, ότι έρχεται ο άρχοντας του κόσμου τούτου και σε εμένα θα βρει λίγα και μικρά» (B).

Ο άρχοντας του κόσμου αυτού έρχεται ως κατηγορός. Αλλά δεν μπορούσε να βρει τίποτα στο Χριστό για να τον κατηγορήσει. Δεν μπορούσε να βρει κανένα σφάλμα σε αυτόν, καμία έλλειψη στο έργο του. Αλλά ο άρχοντας του κόσμου δεν έρχεται μόνο ως κατηγορός, αλλά και ως εξουσιαστής και ως κύριος, αξιώνοντας κυριαρχία πάνω σε όλο τον κόσμο. Δεν μπορούσε όμως να διεκδικήσει καμία απολύτως εξουσία πάνω στον Κύριο. Ουδέποτε ενέδωσε ο Κύριος σε οποιοδήποτε θέλημά του, διότι πάντοτε τροφή του υπήρξε να κάνει το θέλημα αυτού που τον έστειλε. Και επειδή το θέλημα του Πατέρα του ήταν να αναδεχτεί τον σταυρικό θάνατο, ο σταυρός υπήρξε για τον Κύριο ασυγκρίτως προτιμότερος και επιθυμητότερος παρά μύρια στέμματα προερχόμενα από το χέρι του άρχοντα του κόσμου. Αλλά όταν έρχεται και προς εμάς ο άρχοντας του κόσμου τούτου, δεν μπορούμε να πούμε, ότι «δεν έχει τίποτα».

Όμως ας είναι ευλογημένος ο Θεός. Όταν έρχεται ως κατηγορός μας, η θυσία του Χριστού, μάς δίνει θάρρος να ρίξουμε τους εαυτούς μας με ελπίδα αδιάψευστη στα χέρια του Θεού. Εγκολπώσου το Σταυρό. Γίνε συμμετοχος του πάθους του Χριστού. Να προσπαθείς ανένδοτα να συσταυρωθείς και εσύ μαζί με το Χριστό. Και άφησε τότε το Θεό να κρίνει. Οπωσδήποτε στο όνομα του Υιού του θα σε απαλλάξει από κάθε κατηγορο. Και εάν ο άρχοντας του κόσμου έρχεται σε σένα και ως εξουσιαστής για να σε διεκδικήσει ως υπήκόο του και πάλι δεν θα έχει τίποτα σε σένα. Δεν σε δημιούργησε αυτός για να σε έχει δικό του. Και δεν έχυσε το αίμα του αυτός για να σε εξαγοράσει ως αναφαίρετο κτήμα του. Δημιουργός σου είναι ο Θεός και Λυτρωτής σου είναι ο Κύριος. Μόνο όμως εάν εσύ παραδώσεις με την αμαρτία μόνος σου τον εαυτό σου, μόνο τότε θα γίνεις δικός του.

14,31 ἀλλ'(1) ἵνα γινῶ(2) ὁ κόσμος(3) ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα(4), καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι(5) ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ(6). ἐγείρεσθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν(7).

310 κόσμος ὅμως πρέπει ν' αναγνωρίσει ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα καὶ πεθαίνοντας κάνω αὐτὸ που ἦταν ἡ ἐντολὴ του.»Καὶ τώρα σηκωθεῖτε. Ἀς φύγουμε ἀπὸ 'δω».

(1) Αντιτίθεται σε αὐτὸ που λέχθηκε προηγουμένως=Ο ἄρχοντας τοῦ κόσμου σε ἐμένα δὲν ἔχει τίποτα. «Τι λοιπόν; Ο διάβολος σε φονεύει;... Πῶς λοιπόν σε σκοτώνουν; Ἐπειδὴ θέλω, γιὰ νὰ μάθει ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα» (X).

(2) Ἡ, ὁ λόγος εἶναι ἐλλειπτικός=Ἀλλὰ ἡ ἐξουσία τοῦ νὰ με θανατώσει, θα τοῦ δοθεῖ, γιὰ νὰ μάθει ὁ κόσμος... «Ἀλλὰ πεθαίνω, γιὰ νὰ μάθουν ὅλοι» (Z).

Ἡ, ἐξάρτησαν κάποιοι ἐρμηνευτὲς τὸ ἵνα γινῶ... ἀπὸ τὸ οὕτω ποιῶ=Ἀλλὰ ἐτσι πράττω, γιὰ νὰ μάθει ὁ κόσμος... Ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἐκδοχῆς, ἀντιτίθεται τὸ «καὶ καθὼς..».

Ἡ, ἔβαλαν κόμμα μετὰ τὸ «ποιῶ» καὶ ὡς κύριο ῥῆμα πήραν τὸ ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ...=Ἀλλὰ σηκωθεῖτε, ἀς πάμε νὰ συναντήσουμε τὸν ἀντίπαλο καὶ τὶς δυνάμεις τοῦ καὶ νὰ παραδώσω τὸν εαυτὸ μου στὴ διάθεσή τοῦς. Ἡ πρώτη ἐκδοχὴ εἶναι πιο σωστή.

(3) Ὁ ὁποῖος κρατεῖται ἰσχυρὰ ἀπὸ τὸν ἄρχοντά τοῦ· ἐτσι ὥστε ξεντύνοντας τὸν εαυτὸ τοῦ ἀπὸ τὸν χαρακτήρα τοῦ, νὰ παύσει ὁ κόσμος νὰ εἶναι κόσμος καὶ νὰ μπορέσει νὰ αναγνωρίσει γιὰ σωτηρία τοῦ, ὅτι ἡ εὐαρέσκεια τοῦ Πατέρα ὑπάρχει σε ἐμένα (b).

(4) «Ἀφοῦ ὑπακούω τὸ θέλημά τοῦ· καὶ θέλημά τοῦ εἶναι νὰ πεθάνω γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων» (Z).

«Θα πεθάνω με μεγάλη χαρὰ ἀπὸ σεβασμὸ σε αὐτὸν που με γέννησε καὶ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς αὐτόν... ὁ ὁποῖος δίψασε τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου» (K).

«Ὅχι ἐπειδὴ εἶμαι υπεύθυνος θανάτου, οὔτε ἐπειδὴ τοῦ οφείλω, ἀλλὰ λόγω τῆς ἀγάπης μου στὸν Πατέρα υπομένω» (X).

(5) Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ: ἐντολὴν ἔδωκε ἀντὶ γιὰ τὸ ἐνετείλατο.

«Ὅταν ἀκούς ὅτι «με διέταξε ὁ Πατέρας», μὴν υποβιβάζεις, λόγω τοῦ «διέταξε», τὸν Κύριο ὅτι τάχα διατάζεται, ἀλλὰ λόγω τῆς λέξης «ὁ Πατέρας» νὰ αναγνωρίσεις αὐτόν ὡς ὁμοούσιο με τὸν Πατέρα· τὸ «διέταξε» νὰ το ἐννοήσεις ἀντὶ γιὰ τὸ «θέλησε», «εἶπε», «ἐπικύρωσε», «εὐαρεστήθηκε»»(Θφ)

(6) Γιὰ τὴν ὑπακοή τοῦ Χριστοῦ στὴν ἐντολὴ τοῦ Πατέρα δεξ ὁ 34, ἡ 55 καὶ Φιλίπ. β 8, Ἐβρ. ε 8. Ἡ ὑπακοή αὐτὴ υπῆρξε τέλεια σε ὅλο τὸν ἐπίγειο βίον τοῦ, ἀλλὰ ἐδῶ ὁ ὑπαινιγμὸς ἀναφέρεται στὴν ἐσχάτη πράξη τῆς παράδοσης τοῦ εαυτοῦ τοῦ στὸν σταυρικὸ θάνατο (β).

(7) Ἡ «βλέποντας τοὺς μαθητὲς νὰ δειλιάζουν πάρα πολὺ... μεταφέρει αὐτοὺς σε ἄλλο τόπο ἀσφαλέστερο» (Z), ἀφοῦ ἀναχώρησε μαζί τοὺς ἀπὸ τὸ ἀνώγειο καὶ «δίνει τὴν δυνατότητα στοὺς μαθητὲς νὰ ἀναπνεύσουν λίγο· διότι πράγματι ἦταν λογικὸ αὐτοῖ, ἐπειδὴ ἦταν σε ὀλοφάνερο μέρος νὰ τρέμουν καὶ νὰ φοβούνται καὶ ἀπὸ τὸν χρόνο... ἐτσι ὥστε, ἀφοῦ νομίσουν ὅτι βρίσκονται σε ἀσφάλεια, χωρὶς φόβο λοιπόν νὰ ἀκούσουν» (X).

«Τοὺς μεταφέρει... στὸν κήπο, τὸν ὁποῖο γινώριζε ὁ Ἰούδας. Ἐπομένως φαινομενικὰ μὲν, τὸ πρᾶγμα ἦταν ἀναχώρηση, στὴν πραγματικότητα ὅμως ἦταν ἐκούσια παράδοση» (Θφ).

Ἀπὸ αὐτοὺς που δέχτηκαν αὐτὴν τὴν ἐκδοχὴ, υποστηρίχθηκε εἴτε ὅτι, ὁ λόγος που ἄρχισε στὸ κεφ. ιε ἀπὸ τὴν ἀλληγορία τῆς ἀμπέλου ἐκφωνήθηκε ἀφοῦ σταμάτησε ὁ Κύριος στὸ ναὸ, που ἦταν ἀνοικτὸς κατὰ τὶς γιορτὲς τοῦ Πάσχα. Ἐκεῖ κρεμιόταν ἡ χρυσὴ ἀμπέλος, ἀπὸ ὅπου πήρε τὴν ἀφορμὴ ὁ Κύριος νὰ χρησιμοποιοῦ τὴν παραπάνω ἀλληγορία. Ἐκεῖ ἐπίσης υπῆρξε καὶ κατάλληλος ὁ τόπος γιὰ ἐκφώνηση τῆς ἀρχιερατικῆς προσευχῆς (Westcott). Εἴτε ὅτι ὁ λόγος αὐτὸς ἐκφωνήθηκε στὸ δρόμο, βαδίζοντας ὁ Ἰησοῦς με τοὺς μαθητὲς στὴ Γεθσημανή (Webster-Wilkinson) ἢ τὴν ὥρα που κατέβαιναν τὴν κοιλάδα Κεδρών σταμάτησαν σε κάποιο μέρος ἡσυχῆ καὶ ἐκεῖ ἐξακολούθησε ὁ Κύριος ὅσα λέγονται στα κεφ. ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' (g).

Ἡ, σύμφωνα με ἄλλη ἐρμηνεία τῆς λέξης Ἐγείρεσθε... με αὐτὸ ὁ Κύριος ἀφοῦ τοὺς κάλεσε νὰ σηκωθοῦν ἀπὸ τὸ τραπέζι, χρονοτρίβησε μαζί τοὺς σε στάση ὀρθία στὸ ἴδιο δωμάτιο, ἐξακολουθώντας καὶ τὸ υπόλοιπο τοῦ λόγου καὶ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχὴ (ο). Ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἐκδοχῆς συνηγορεῖ ὄχι μόνο τὸ Ιω. ιη 1 («ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς βγήκε... πέρα ἀπὸ τὸν χεῖμαρρο τῶν Κεδρών») ἀλλὰ καὶ αὐτὸ που μαρτυροῦν οἱ Συνοπτικοί, ὅτι «ἀφοῦ ὕμνησαν βγήκαν» (Μάρκ. ιδ 26).

Ὁ ὕμνος ἐψάλη ὄχι στὸ δρόμο, ἀλλὰ ἐνῶ βρίσκονταν στὸ δωμάτιο, καὶ παρουσιάζεται πιθανότερο ὅτι πρὶν ἀπὸ αὐτὸν ἀπευθύνθηκε καὶ ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ. Ἀς φύγουμε ἀπὸ ἐδῶ. Καὶ ποῦ πρόκειται νὰ πάει; Στὴ Γεθσημανή, στὸ φίλημα τοῦ προδότη, στα κριτήρια τοῦ Καϊάφα, τοῦ Ἡρώδη καὶ τοῦ Πιλάτου· στὸν ἐπονείδιστο καὶ σκληρὸ θάνατο τοῦ Σταυροῦ, στὶς ἀγνωστες σε ἐμὰς ἀγωνίες τῆς τελευταίας τοῦ σύγκρουσης με τὸν ἄρχοντα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Εἶχε βάπτισμα νὰ βαπτιστεῖ καὶ «τὸν κατεῖχε ἀνυπομονησία ὡσότου τὸ υποστεί» (Λουκ. ιβ 50). Ἡ συναίσθηση τοῦ καθήκοντος κάνει σταθερὰ τὰ βήματά τοῦ στὴν οδὸ τῆς θυσίας. Ὁ καθένας ἀπὸ ἐμὰς, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει πάντοτε

μπροστά στα μάτια του το παράδειγμα αυτό του Σωτήρα, ώστε παρορμώμενος από αυτό να δέχεται κάθε δυσάρεστο και μη αρεστό σε αυτόν χάριν του καθήκοντος, είναι αδύνατον να οικοδομήσει την ηθική του εξύψωση και ευγένεια και να δοξάσει με τις πράξεις του το Θεό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15

15,1 Έγώ είμι ἡ ἄμπελος(1) ἡ ἀληθινή(2), καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι(3).

1«Εγώ είμαι το αληθινό κλήμα, κι ο Πατέρας μου είναι ο αμπελουργός.

(1) Θέλει κυρίως να τονίσει την εσωτερική και οργανική ενότητα αυτού και των πιστών.

«Ονομάζει τον εαυτό του κληματαριά (ἀμπελον) διότι αυτούς που έχουν με την πίστη ριζώνει μέσα του, τούς τρέφει ώστε να καρποφορούν αγαθά έργα» (B). «Εγώ είμαι η ρίζα» (Θφ).

«Για μεν τον εαυτό του λέει ότι είναι αμπέλι για τις κληματόβεργες που προέρχονται από αυτό όπως είναι η μητέρα και η τροφός, ενώ λέει ότι είναι κληματόβεργες αυτοί που ενώθηκαν με αυτόν και κατά κάποιο τρόπο προσαρμόστηκαν και εισχώρησαν σε αυτόν, αφού έγιναν ήδη κοινωνοί της δικής του φύσης... Με όποιο δηλαδή ακριβώς τρόπο, ο κορμός της κληματαριάς από την δική του και φυσικά ενωμένη με αυτόν ποιότητα κατά τρόπο φυσικό υπηρετεί και μοιράζει στα κλαδιά την απόλαυση, έτσι ο Μονογενής Λόγος του Θεού, την κατά κάποιο τρόπο συγγένεια και του Θεού και Πατέρα και της δικής του φύσης, την βάζει μέσα στους αγίους δίνοντας το Πνεύμα, αφού βεβαίως έχουν αυτοί ενωθεί με αυτόν μέσω της πίστης και της αγιότητας· τους τρέφει λοιπόν ώστε να έχουν ευσέβεια και εργάζεται μέσα τους την γνώση κάθε αρετής και αγαθοεργίας» (K).

«Το χωρίο αυτό του ευαγγελίου, όπου ο Κύριος ονομάζει τον εαυτό του ἀμπελον και τους μαθητές του κλαδιά (κληματόβεργες) διακηρύττει ότι ο μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων, ο άνθρωπος Ιησούς Χριστός είναι η κεφαλή της εκκλησίας και ότι εμείς είμαστε μέλη του. Διότι αφού η ἀμπελος και τα κλαδιά της έχουν την ίδια φύση, η φύση του όμως ως Θεού είναι τελείως διαφορετική από τη δική μας, έγινε άνθρωπος, έτσι ώστε μέσα από αυτόν η ανθρώπινη φύση να γίνει ἀμπελος και εμείς, οι οποίοι επίσης είμαστε άνθρωποι, να γίνουμε κλαδιά της» (Au).

Η σύγκριση του Ιησού με δέντρο και των μαθητών του με τα κλαδιά που φυτρώνουν από το δέντρο, είναι όμοια, σε κάποιες πλευρές, με τη μεταφορά που χρησιμοποιείται στο Ρωμ. ια 16, σύμφωνα με την οποία ο Ισραήλ συγκρίνεται με ἡμερη ελιά, στην οποία τη θέση μεν της ρίζας κατέχουν ο Αβραάμ και οι πατριάρχες, ενώ τη θέση των κλαδιών οι απόγονοί τους (β).

Δείγμα της ταπεινοφροσύνης του Χριστού είναι και το ότι ευαρεστείται να μιλά για τον εαυτό του με ταπεινές συγκρίσεις. Αυτός είναι ο ἥλιος της δικαιοσύνης, το αστέρι το λαμπρό το πρωινό. Και όμως παρομοιάζει τον εαυτό του με αμπέλι. Η εκκλησία, η οποία είναι το μυστικό σώμα του Χριστού, είναι αμπέλι (Ψαλμ. οθ 8). Έτσι και ο Χριστός, στον οποίο δυναμικά και σπερματικά περιλαμβάνεται εξ' αρχής η εκκλησία, όλοι όσοι δια μέσου των αιώνων θα καταστούν μέλη του Χριστού, ονομάζεται αμπέλι. Αμπέλι φυτευμένο σε αμπελώνα, στη γη, διότι είναι ο Λόγος ο οποίος έγινε σάρκα. Η κληματαριά είναι φυτό που προβάλλει κάθε χρόνο αναδενδράδες που καλύπτουν μεγάλες εκτάσεις. Έτσι και ο Χριστός θα γίνει γνωστός ως σωτηρία μέχρι τα έσχατα της γης. Ο καρπός του αμπελιού «ευφραίνει Θεό και ανθρώπους» (Κριτ. θ 13).

Έτσι και ο καρπός της μεσιτείας του Χριστού. Αλλά εάν ο Χριστός είναι το αμπέλι, οι πιστοί είναι οι κληματόβεργες και τα κλαδιά του αμπελιού. Είναι λοιπόν ο Χριστός η ρίζα, που υποβαστάζει τα κλαδιά και εκτρέφει αυτά με το χυμό που ξεκινά από αυτήν. Έτσι και ο Χριστός μας τρέφει και αυτός είναι που αυξάνει και υποβαστάζει εμάς. Πολλά είναι τα κλαδιά αλλά συναντιούνται όλα στη ρίζα. Έτσι και όλοι οι αληθινοί Χριστιανοί, οσοδήποτε και αν χωρίζονται μεταξύ τους με τις αποστάσεις του χρόνου και του τόπου, ενώνονται όλοι στο Χριστό.

(2) «Η εξαιρετική, η άφθαρτη, η πνευματική» (Z)· το αμπέλι που ανταποκρίνεται στο ιδανικό· το αμπέλι το τέλειο (F), η γνήσια εκπλήρωση των ιδιοτήτων, τις οποίες εικονίζει το αμπέλι (μ)· η βουλή και το σχέδιο του Θεού που εμπιστεύθηκε ο Θεός στον Ισραήλ, εκπληρώθηκαν στον εαυτό του. Στο πρόσωπό του υπάρχει ο όλος λαός του Θεού, ο νέος Ισραήλ της χάρις (τ).

«Όταν λέει εγώ είμαι η ἀμπελος η ἀληθινή, θέλει να διακρίνει τον εαυτό του από την ἀμπελο εκείνη, εναντίον της οποίας απευθύνθηκαν τα λόγια. Τι να κάνω ακόμη στον αμπελώνα μου το οποίο δεν έκανα σε αυτόν; Διότι περίμενα να κάνει σταφύλι, έκανε όμως αγκάθια (Ησ. ε 4). Διότι πώς θα μπορούσε να είναι αληθινή ἀμπελος εκείνη, από την οποία αναμένονταν σταφύλια και παρήχθησαν αγκάθια;» (Au).

Γενικώς από τους ερμηνευτές προβάλλεται ως λόγος της χρησιμοποίησης εδώ της εικόνας του αμπελιού, το ότι χρησιμοποιείται συχνά στην Π.Δ. ως τύπος του Ισραήλ, πάντοτε όμως του πεσμένου Ισραήλ. Δες Ιεζ. ιε 2, Ιθ 10, Ησ. ε 1, Ιερεμ. β 21, Ωσηέ ι 1, Ψαλμ. οθ 9-14. Σκέφτηκαν λοιπόν, ότι, όταν ο Ιησούς είπε Εγώ είμαι η ἀμπελος η ἀληθινή, η φανερή σύγκριση ήταν μεταξύ της εκφυλισμένης

αμπέλου του Ισραήλ και της ιδανικής αμπέλου, την οποία εκπροσωπούσε αυτός. Δηλαδή η αληθινή άμπελος προβάλλεται τώρα στους μαθητές ως το νέο ιδανικό του πνευματικού Ισραήλ (β).

(3) Είναι σύμφωνο με όσα λέγονται στην παραβολή του αμπελώνα (Ματθ. κα 33-41, Μάρκ. ιβ 1-9, Λουκ. κ 9-16). Ο Θεός έστειλε τον Υιό του στον κόσμο, και έτσι φυτεύτηκε το αμπέλι, του οποίου κλαδιά είναι οι πιστοί (ο). Αυτός ίδρυσε με την αποστολή του Ιησού την εκκλησία και αυτός την καλλιεργεί (g).

Αλλά «ο Χριστός είναι αμπέλι με την ίδια έννοια, με την οποία είπε: Ο Πατέρας μου είναι μεγαλύτερος από εμένα. Με την έννοια όμως με την οποία είπε, Εγώ και ο Πατέρας μου είμαστε ένα, είναι και ο γεωργός. Και γεωργός όχι όμοιος με εκείνους, των οποίων το όλο έργο περιορίζεται σε εξωτερικό κόπο, αλλά γεωργός που παρέχει και την εσωτερική αύξηση» (Αυ).

«Πρόσεξε λοιπόν με πόση ακρίβεια διατυπώνει την παραβολή· διότι, λέει, δεν δέχεται τη φροντίδα του γεωργού η ρίζα, αλλά τα κλαδιά. Η ρίζα βεβαίως για κανέναν άλλο λόγο δεν έχει αναφερθεί εδώ, αλλά για να μάθουν ότι δεν μπορούν τίποτα να επιτελέσουν χωρίς τη δύναμή του, και ότι, έτσι πρέπει να είναι ενωμένοι με την πίστη, όπως το κλαδί με το αμπέλι» (Χ).

«Θα εννοήσεις επομένως λοιπόν και πολύ σωστά, ότι μας τρέφει μεν με σκοπό την ευσέβεια, ο Πατέρας μέσω του Υιού μαζί με το Πνεύμα· μας καλλιεργεί επίσης πάλι, δηλαδή επιβλέπει και επισκέπτεται και αξιώνει της φροντίδας που επανορθώνει, μέσω του Υιού μαζί με το Πνεύμα... Για να μη νομίσει δηλαδή κάποιος, ότι η φροντίδα για εμάς γίνεται από μόνον τον μονογενή (Υιό), έφερε μαζί σαν συνεργάτη κατά κάποιο τρόπο και τον Θεό και Πατέρα, ονομάζοντας τον εαυτό του από τη μία κληματαριά, που χορηγεί στα κλαδιά της τη ζωή και το να μπορούν να καρποφορούν, και γεωργό από την άλλη αυτόν που τον γέννησε» (Κ).

15,2 Πᾶν κλῆμα(1) ἐν ἐμοὶ(2) μὴ φέρον καρπὸν(3), αἶρει αὐτό(4), καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον(5), καθαίρει(6) αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ(7).

2Κάθε κληματόβεργα πάνω μου που δεν κάνει καρπό την κόβει· και κάθε κληματόβεργα που κάνει καρπό την κλαδεύει, για να καρποφορήσει περισσότερο.

(1) Δηλαδή κλαδί, κλαδάκι τρυφερό και ευλύγιστο· ειδικά κλαδί αμπέλου (κληματαριάς)(G). «Ο πιστός είναι κλαδί της νοητής αμπέλου, η οποία είναι ο Χριστός» (αμ).

«Μολονότι η ρίζα έχει ανάγκη από φροντίδα πριν από τα κλήματα, να σκαφτεί γύρω-γύρω και να ανοιχτεί το χώμα, αλλά όμως τίποτα δεν λέει εδώ για αυτήν, αλλά όλα τα λόγια του αναφέρονται στα κλήματα, δείχνοντας, ότι αυτός μεν είναι αυτάρκης, ενώ οι μαθητές του έχουν ανάγκη από πολλή βοήθεια εκ μέρους του γεωργού, και αν ακόμη είναι πάρα πολύ ενάρετοι» (Χ).

(2) «Κάθε κλαδί που βλάστησε σε μένα και είναι ενωμένο με εμένα μέσω της πίστης» (Ζ)· «κάθε άνθρωπος, που μέσω της πίστης έγινε μέρος της ρίζας και ενώθηκε με τον Κύριο και έγινε ένα σώμα με αυτόν» (Θφ).

Ήμασταν φτωχοί, εγκαταλελειμμένοι, αβοήθητοι, χωρίς ζωή, νεκρά σχεδόν και ξεραμμένα κλαδιά. Από μόνοι μας δεν μπορούσαμε να βλαστήσουμε και να αναπτυχθούμε ως χυμώδη και τρυφερά κλαδιά. Ο Θεός μέσω της πίστης μάς ένωσε με το Χριστό εγκεντρίζοντάς μας κατά κάποιο τρόπο μέσα σε αυτόν σαν σε ζωηφόρο αμπέλι. Ήμαστε τώρα εμβόλιμοι στο Χριστό. Και πνεύμα χάρις και ζωής ρέει μέσα στις καρδιές μας από τον Πατέρα μέσω του Υιού, ακριβώς, όπως και ο χυμός διαχύνεται από τη ρίζα της κληματαριάς στα κλαδιά της. Εάν η θέλησή μας δεν εμποδίσει τη μουσική αυτή λειτουργία της χάρις, ασφαλώς θα παράγουμε καρπό. Όπως ακριβώς λοιπόν ο χυμός της αμπέλου ή κληματαριάς διαχύνεται στα κλαδιά κατά την άνοιξη, έτσι και η χάρη δεν πρέπει να παρεμποδιστεί από τη θέλησή μας, για να εισρεύσει στον καιρό της, οπότε θα μεταβληθεί σε εμάς σε έργα και συνήθειες αγαθές. Αλλά εάν παρεμποδιστεί, θα μείνουμε τότε άκαρπα κλαδιά και ως τέτοια θα πεταχτούμε από το ίδιο χέρι, το οποίο μας εγκέντริσε στο Χριστό.

(3) Μπορεί λοιπόν ένα κλαδί να είναι πράγματι στο Χριστό και όμως ταυτόχρονα να είναι άκαρπο. Πιθανώς αποτελεί υπαινιγμό για την πτώση και καταδίκη του Ιούδα (β). Πάντως έχει υπ' όψη το μέλλον της εκκλησίας του (g).

«Πρέπει να ξέρουμε λοιπόν ότι, αν είμαστε μεν ενωμένοι με αυτόν μέσω της πίστης και επιδεικνύουμε την εξωτερική εικόνα της προσκόλλησης με σκέτες και μόνο ομολογίες, αλλά δεν συσφίγγουμε τον δεσμό της ένωσης και με τα ανδραγαθήματα που προέρχονται από αγάπη, θα είμαστε μεν κλήματα, νεκρά όμως και άκαρπα» (Κ).

Από κάθε αμπέλι περιμένουμε σταφύλια. Έτσι και από κάθε χριστιανό περιμένουμε ως καρπό διάθεση και ζωή και συμπεριφορά χριστιανική, προθέσεις και σκοπούς χριστιανικούς, αφοσίωση και καθιέρωση χριστιανική. Πρέπει να τιμούμε το Θεό και να πράττουμε το αγαθό, και να παρέχουμε τους εαυτούς μας παράδειγμα της αγνότητας και δύναμης της θρησκείας, την οποία πρεσβεύουμε και ομολογούμε. Όλα αυτά λοιπόν σημαίνουν το να φέρουμε καρπό.

(4) «Το κόβει ως άχρηστο και άξιο για τη φωτιά» (Ζ): «το βάζει έξω από την σχέση με τον Υιό» (Θφ). Αφού ανεχτεί για κάποιο χρόνο το νεκρό αυτό μέλος στην εκκλησία, με κάποιον πειρασμό, στον οποίο παραχωρεί να πέσει αυτό, ή με κάποιον άλλο εξωτερικό τρόπο διευθέτησης, που το απομακρύνει από το περιβάλλον του ή και με το θάνατο χωρίζει αυτό ο Θεός από την κοινωνία των πιστών, με την οποία μόνο εξωτερικά συνδεόταν (g). Συνδέονταν με το Χριστό με την κλωστή της εξωτερικής ομολογίας και παρόλο που φαίνονταν ότι είναι κλαδιά, γρήγορα θα παρουσιαστούν ξερά.

(5) «Λέει ότι το καρποφόρο κλαδί δεν θα είναι τελείως άγευστο της φροντίδας του γεωργού, διότι θα καθαριστεί ώστε να μπορεί να καρποφορεί περισσότερο» (Κ).

(6) Αίρει-καθαίρει. Γλυκός ρυθμός παρόλο που το καθαίρω δεν παράγεται από το αίρω (b). Παρήχηση. «Αυτό το «καθαίρει» σημαίνει περικόβει» (Χ). Αναφέρεται στην πράξη του κλαδέματος, με το οποίο προλαβαίνεται η υπερβολική αύξηση με το να κοντύνουμε τα κλαδιά και με την αποκοπή των βλαστών που πλεονάζουν. «Διότι το αμπέλι, όταν δεν κλαδεύεται, αγριοφουντώνει. Έτσι είναι και ο άνθρωπος, του οποίου ο Λόγος, σαν μαχαίρι, καθαρίζει τις υβριστικές παραφυάδες, αναγκάζοντας τις ορέξεις να καρποφορούν και όχι να διαλύονται στις επιθυμίες» (Κλ).

«Εδώ μαθαίνουμε, ότι και αν ακόμα κάποιος είναι πάρα πολύ ενάρετος, χρειάζεται τη φροντίδα από το Θεό» (Θφ).

Το καθαρίζει ο Θεός «χρησιμοποιώντας σαν ακριβώς κάποιο δρεπάνι, την ενέργεια του Πνεύματος και περικόβει σε αυτούς άλλοτε μεν τις ηδονές, οι οποίες πάντα καλούν σε αγάπη της σάρκας και σε πάθη σωματικά, άλλοτε πάλι τα όσα τυχαίνει να συμβαίνουν στις ψυχές των ανθρώπων, τα οποία με την ποικίλη ιδέα των κακών κατασπιλώνουν τον νου... Όμως το καθάρισμα της πνευματικής κληματαριάς, δεν θα συμβεί χωρίς πόνο... Διότι ο Θεός μας που αγαπά την αρετή, μάς εκπαιδεύει με πόνο και θλίψη» (Κ).

Αλλά ο πόνος, ο οποίος υπονοείται εδώ, είναι πόνος ο οποίος εξευγενίζει. Και αν θέλουμε να συγκαταλεχθούμε μαζί με τα καρποφόρα κλαδιά, πρέπει με ευγνωμοσύνη να δεχτούμε κάθε είδος πόνου που έρχεται σε εμάς, γνωρίζοντας, ότι ο πόνος μας κάνει ικανούς, για να φέρουμε περισσότερο καρπό (τ).

«Από εδώ δείχνει, ότι οι πειρασμοί τούς κάνουν περισσότερο ισχυρούς» (Χ).

«Ο ουράνιος Πατέρας μας ζητά, να είναι όλα καθαρά και καρποφόρα. Καθαρότητα και καρποφορία αμοιβαία βοηθούν το ένα το άλλο (b).

(7) Παραχωρεί πειρασμούς «να έρθουν σε αυτόν, οι οποίοι από τη μία κάθε βλαβερό το κόβουν, και από την άλλη δημιουργούν κάθε σταθερότητα και γονιμότητα περισσότερης αρετής» (Ζ).

«Επειδή δηλαδή οι θλίψεις μοιάζουν να είναι σαν αυτό που οι γεωργοί ονομάζουν κλάδεμα, δείχνει σε αυτούς ο Κύριος, ότι με τις θλίψεις θα γίνουν πιο γόνιμοι, όπως και με το κλάδεμα τα κλήματα» (Θφ).

Εάν το κλάδεμα δεν γίνει έγκαιρα, τα κλαδιά της κληματαριάς θα αυξηθούν υπέρμετρα και πέραν του δέοντος. Αυτό όμως ασφαλώς θα βλάψει την ομαλή καρποφορία. Θα σημειωθεί στην περίπτωση αυτή ό,τι και στην πρόωγη ανάπτυξη οποιουδήποτε οργανισμού, ο οποίος εξασθενεί από αυτήν μέχρι σημείου ώστε να διατρέχει και τον κίνδυνο του μαρασμού. Ακριβώς για αυτό παρεμβαίνει και στο πνευματικό αμπέλι το πάνσοφο χέρι του μεγάλου Γεωργού που κλαδεύει και καθαρίζει τα πνευματικά κλήματα. Διατρέχουν και αυτά τον κίνδυνο να γίνουν πληθωρικά και ασθενικά, που καλύπτουν ευρύ χώρο χωρίς ανάλογη απόδοση για χρήση και δόξα του μεγάλου Κυρίου. Όλες οι θλίψεις των πιστών δεν είναι παρά η ψαλίδα του πάνσοφου Γεωργού, με την οποία καθαρίζονται και κλαδεύονται τα κλήματα, για να φέρουν περισσότερο καρπό. «Εκείνα τα υπερσαρκώματα, τα οποία πλεονάζουν, κόβονται με εσωτερικές και εξωτερικές θλίψεις και με τα μέσα αυτά ο καρπός αυξάνει (b).

«Αν συγκεντρώσουμε τις δυνάμεις μας στην καθαρότητα της ζωής μας, τότε στην κάθαρση των παθών μάς βοηθάει ο Θεός, ολοκληρώνοντας τη δική μας φροντίδα προς το καλό και την προθυμία μας. Όπως λοιπόν κλαδεύουν το αμπέλι από ό,τι είναι περιττό που το φορτώνει και το εμποδίζει, έτσι κόβουμε και τις ασχολίες της ψυχής για τα μάταια πράγματα. Με τον τρόπο αυτό, εξοικονομούμε όλη τη δύναμη της ψυχής στην καρποφορία των σημαντικών έργων. Για να μην φουντώσει μέσα στον επιδεικτικό στολισμό, και έτσι αδειάσει όλη της τη δύναμη στο να αρέσει στους ανθρώπους. Αυτό θα γίνει αν ασχοληθεί η ψυχή μας με τα εξωτερικά κοσμικά πράγματα, που είναι σαν τα εξωτερικά φύλλα και τους έλικες του αμπελιού» (Β).

Περισσότερη και πλουσιότερη καρποφορία είναι η ευλογημένη αμοιβή προηγούμενης καρποφορίας. Η πρώτη ευλογία είναι να φέρει καρπό. Αλλά υπάρχει και άλλη μεγαλύτερη ευλογία: «για να φέρει περισσότερο καρπό».

15,3 Ἦδη ὑμεῖς(1) καθαροὶ ἔστε διὰ τὸν λόγον(2) ὃν λελάληκα ὑμῖν(3).

3Εσεῖς εἰστε κίολας κλαδεμένοι και καθαροὶ εξαιτίας των ὄσων σας ἔχω διδάξει.

(1) Με αυτό ο Κύριος φανερώνει, ότι τους μαθητές του, τους τοποθετεί στα δεύτερα κλαδιά, από τα

οποία αναμένεται καρπός. Το έργο του κλαδέματος κατ' αρχήν έχει ήδη συντελεστεί σε αυτούς.
(2) Όχι μέσω του λόγου, αλλά εξαιτίας του λόγου (g). Ο λόγος είναι από μόνος του καθαρός και για αυτό μεταδίδει την καθαρότητα ή αγιότητα στους μαθητές (b). «Εξαιτίας του λόγου μου έχει γίνει πράξη από τον Πατέρα ο τρόπος της πνευματικής κάθαρσης σε εσάς πρώτους· να λοιπόν! Αποβάλατε την ενόχληση των μάταιων συνηθειών και της κοσμικής νεκρότητας... να! Απαλλαχθήκατε από τη νομική και ανώφελη και μάταιη επιτήρηση των Ιουδαίων. Ο λόγος μου σας καθάρισε· διότι δεν ζείτε πλέον με τον Μωσαϊκό τρόπο ζωής... ούτε αναζητάτε τον αγιασμό μέσα από τις αιματηρές προσφορές (θυσίες), αλλά πιστεύετε ότι θα γεμίσετε με πίστη βέβαιη και προσπαθείτε να γίνετε ευάρεστοι στο Θεό με κάθε αγαθοεργία» (Κ).

«Γιατί δεν λέει, ότι είστε καθαροί με το βάπτισμα... Διότι μόνο στο νερό στο οποίο υπάρχει και ο λόγος, καθαρίζεται κάποιος. Αφαίρεσε τον λόγο και το νερό είναι ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο από απλό νερό. Ο λόγος προστίθεται στο στοιχείο και προέρχεται έτσι το μυστήριο σαν ένα είδος και αυτό ορατού λόγου... Και για αυτό το λόγο το νερό έχει τέτοια δραστηριότητα όχι μόνο για το σώμα, αλλά και για την ψυχή, εξαιτίας της ενέργειας του λόγου και όχι διότι ο λόγος λέγεται, αλλά διότι πιστεύεται» (Αυ).

Η πίστη με την οποία αποδέχτηκαν τον λόγο του Κυρίου «καθάρισε τις καρδιές τους» (Πράξ. ιε 9)· ο λόγος της χάριτος καθάρισε αυτούς από τους μολυσμούς του κόσμου και της σάρκας.

(3) «Εγώ, λέει, σας καθάρισα με τη διδασκαλία μου» (Θφ).

«Βλέπεις πώς παρουσιάζει τον εαυτό του να φροντίζει για τα κλήματα; Διότι εγώ, λέει, σας καθάρισα· αν και βεβαίως προηγουμένως δείχνει ότι αυτό το κάνει ο Πατέρας, αλλά δεν υπάρχει καμία διαφορά μεταξύ Πατρός και Υιού» (Χ).

«Βλέπεις ότι, παρόλο που είναι αμπέλι, αλλά είναι και γεωργός. Διότι είναι κοινή αυτή η γεωργία και στον πατέρα και στον υιό, όπως ακριβώς βεβαίως και τα άλλα» (Ζ).

15,4 Μείνατε(1) έν έμοί(2), κάγώ έν ύμίν(3). Καθώς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' έαυτοῦ(4), εάν μὴ μείνη(5) έν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδέ ύμεῖς, εάν μὴ έν έμοῖ μείνητε(6).

4Μείνετε ενωμένοι μαζί μου· τότε θα 'μαι κι εγώ ενωμένος μαζί σας. Όπως η κληματοβεργα δεν μπορεί να καρποφορήσει από μόνη της, αν δεν είναι ενωμένη με το κλήμα, το ίδιο κι εσείς αν δε μείνετε ενωμένοι μαζί μου.

(1) «Είναι προαιρετική η προσκόλληση στο αμπέλι σε αυτούς που έρχονται σε αυτό» (Κ).

«Διότι η μεν ρίζα μένει, η αφαίρεση όμως και η φροντίδα ανήκει στα κλήματα» (Χ). Έτσι εξηγείται η προτροπή. Προϋποτίθεται ότι έχουν ήδη ενωθεί με την κληματαριά.

«Εγώ μεν, λέει, και εσάς σας καθάρισα με το λόγο μου και την διδασκαλία και τίποτα από όσα εξαρτιόνταν από εμένα δεν παραλείφθηκε. Πρέπει όμως τώρα να υπάρξουν και τα δικά σας. Μείνετε μέσα σε μένα, λέει» (Θφ).

(2) «Με το να συγκολληθείτε με εμένα πιο σταθερά, μέσω πίστης αδίστακτης και σχέσης άρρηκτης» (Ζ).

Ιδιαίτερα μάλιστα με το «να με ακολουθείτε γνήσια με την τέλεια και ανελλιπή αγάπη. Διότι ως προς αυτό κατεξοχήν, θα ήταν καλή και θα διαφυλασσόταν η δύναμη της προσκόλλησης μέσω του Πνεύματος, δηλαδή της ένωσης» (Κ).

«Και αν ακόμη ενώθηκε κάποιος με το Χριστό μέσω του αγιασμού από το Πνεύμα, αλλά έχει ανάγκη να κατέχει και την τέλεια αγάπη και να ακολουθεί αυτόν» (αμ).

(3) «Και εγώ μένω μέσα σας, συνυπάρχοντας με τη δύναμή μου και σας φροντίζω ή σας συγκρατώ όπως το αμπέλι τα κλήματα και σας κάνω καρποφόρους» (Ζ).

Το να μένει ο Χριστός μέσα μας εξαρτάται από το να μένουμε εμείς σε αυτόν=Μείνετε μέσα μου, για να μπορέσω και εγώ να μένω μέσα σας (Stier).

«Δεν είμαστε εμείς μέσα σε Αυτόν κατά τον ίδιο τρόπο, με τον οποίο και Εκείνος είναι μέσα μας. Διότι η σχέση των κλαδιών με το αμπέλι είναι τέτοια, ώστε παρέχει σε αυτά ζωτική τροφή και τίποτα δεν παίρνει από αυτά. Έτσι και το να έχουν το Χριστό να μένει μέσα τους και τους εαυτούς τους να μένουν μέσα στο Χριστό, είναι και από τις δύο απόψεις ωφέλιμο όχι στο Χριστό, αλλά στους μαθητές» (Αυ).

(4) «Διότι εάν το κλήμα δεν έχει από το αμπέλι, σαν ακριβώς από μητέρα, την ζωποιοί ικμάδα που χορηγείται σε αυτό, πώς θα γεννήσει το σταφύλι ή ποιόν θα βγάλει καρπό και από που;» (Κ).

(5) Υπάρχει και η γραφή: μένη.

(6) Υπάρχει και η γραφή: μένητε.

«Ούτε εσείς δεν μπορείτε να καρποφορείτε, εάν αποσχιστείτε από την ένωση μαζί μου» (Ζ).

«Διότι ποτέ δεν θα βλαστήσει σε εσάς καρπός αρετής, αν ξεπέσετε από την συνένωση με το Χριστό» (Κ).

«Η ρίζα για κανένα άλλο λόγο δεν έχει αναφερθεί εδώ, αλλά για να μάθουν, ότι χωρίς τη δική του δύναμη δεν μπορούν να κάνουν τίποτα» (X).

Δεν υπονοεί εδώ ότι στο φυσικό άνθρωπο είναι ηθικά αδύνατο κάθε αγαθό, αλλά ότι ο πιστός, όταν αφηθεί στις δικές του δυνάμεις, γίνεται άγονος, προκειμένου να παράγει την πνευματική ζωή, τη ζωή του Θεού μέσα του και στους άλλους και να προκόψει σε αυτήν (g). Κριτήριο για την πραγματική ενότητα και σύνδεση με το Χριστό είναι η καρποφορία των λογικών κλημάτων (ο).

Μεμονωμένη και αυτοτελής ζωή στον καθένα επί μέρους άνθρωπο μόνο ιδεατά είναι νοητή. Αλλά η πείρα από τη μία και η θεία αποκάλυψη από την άλλη συμπίπτουν, σε συμφωνία, διδάσκοντάς μας, ότι ουδέποτε βρέθηκε ούτε μπορεί να υπάρξει. Μία και μόνη υπάρχει πραγματική πηγή αγαθού και ζωής αιώνιας, ο Χριστός. Εάν λοιπόν υπάρχει κάτι αγαθό μέσα μας πρέπει να προέρχεται και να συνεχίζεται η αύξησή του από την πηγή αυτή. Έτσι είναι απαραίτητως αναγκαίο να μένουμε μέσα στο Χριστό και να είμαστε ενωμένοι μαζί του, οπότε μέσω του Χριστού θα είμαστε ενωμένοι και μεταξύ μας.

15,5 Έγώ είμι ή ἄμπελος(1), ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ(2), οὗτος(3) φέρει καρπὸν πολύν(4), ὅτι χωρίς ἐμοῦ(5) οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν(6).

5Εγώ είμαι το κλήμα, εσεῖς οι κληματοβεργες. Εκείνος που μένει ενωμένος μαζί μου κι εγώ μαζί του, αυτός δίνει ἀφθονο καρπὸ, γιατί χωρίς ἐμένα δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε.

(1) Επαναλαμβάνει την κύρια ιδέα με ελαφρές μεταβολές στο λεκτικό, επιβεβαιώνοντας ξανά αυτήν (β). Η έννοια του σ.: Με ἐμένα υπάρχει πλούσια γονιμότητα· χωριστά από ἐμένα υπάρχει στείρωση (g).

(2) «Βλέπεις που και ο Υἱός δεν συντελεί λιγότερο από τον Πατέρα στη φροντίδα των μαθητών; Διότι ο μεν Πατέρας καθαρίζει, ενώ ο Υἱός τούς κρατά ενωμένους με τον εαυτό του. Η παραμονή στη ρίζα είναι εκείνη που κάνει τα κλήματα να καρποφορούν. Διότι αυτό που δεν καθαρίζεται, αλλά μένει στη ρίζα, φέρνει καρπὸ, αν και όχι όσο πρέπει, αυτό όμως που δεν μένει, δεν παράγει καθόλου καρπὸ. Αλλά όμως δείχτηκε ότι και ο καθαρισμός είναι ἔργο του Υἱού, και η παραμονή στη ρίζα είναι ἔργο του Πατέρα, ο οποίος γέννησε και τη ρίζα» (X).

(3) Με ἔμφαση.

(4) Η ιδέα που εκφράζεται είναι, ότι η ζωντανή αυτή και μόνιμη ἔνωση με το Χριστό οδηγεί στην ὑψιστη τελειότητα στην οποία μπορεί να φτάσει ἕνα καρποφόρο κλήμα και στην ποσότητα και στην ποιότητα καρπού (ο).

(5) Παριστάνει κλήμα που κόπηκε από την ἄμπελο ή που δεν έχει ζωτική σχέση μαζί της (ο). «Όπως ακριβώς οι βλαστοί, αν δεν παίρνουν δύναμη από τη ρίζα» ἔτσι και εσεῖς «δεν μπορείτε να καρποφορεῖτε, εάν δεν μένετε μέσα μου» (Z).

(6) Όχι απλώς να καρποφορεῖτε, αλλά και με γενικότερη ἔννοια, δεν μπορείτε να συντελεῖτε οποιοδήποτε αγαθὸ (ο). «Διότι χωρίς την ευκαρπία που προέρχεται από αυτόν και την ζωογονία, δεν θα μπορούν να κάνουν τίποτα» (Θφ). Ἔργα πριν τη χάρη του Χριστού και πριν την ἔμπνευση του Πνεύματός του δεν υπήρξαν σε ὅλα αρεστά στο Θεό, εφόσον δεν ἦταν καρπὸς της πίστεως στο Χριστό, ούτε ἔκαναν τους ανθρώπους ἀξιους να λάβουν τη χάρη (τ).

Σημείωσε, ότι είναι αναγκαία και απαραίτητη η σταθερή εξάρτησή μας από τη χάρη του Μεσίτη για ὅλη την πνευματική και θεία ζωή μέσα μας, ὅπως είναι αναγκαίο να εξαρτόμαστε από την πρόνοια του Δημιουργοῦ για ὅλες τις ἐνέργειες της φυσικής ζωής. Χωρίζοντας τους εαυτούς μας από την αξιομισθία της θυσίας του Χριστού δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα για τη δικαίωσή μας. Αν χωριστούμε ἔτισης και από το Πνεῦμα του Χριστού δεν μπορούμε να πράξουμε τίποτα για τον αγιασμό μας. Χωρίς το Χριστό δεν μπορούμε να πράξουμε τίποτα το αρεστὸ ἐνώπιον του Θεού και το ωφέλιμο στους εαυτούς μας. Εξαρτόμαστε από το Χριστό ὄχι μόνο ὅπως η κληματαριά από τον τοῖχο ή από το ξύλο που την υποστηρίζει, αλλά και ὅπως το κλαδί από την ρίζα, από την οποία παίρνει τον χυμὸ που το ζωοποιεῖ.

15,6 Ἐὰν μή τις μείνη ἐν ἐμοί(1), ἐβλήθη ἔξω(2) ὡς τὸ κλήμα(3) καὶ ἐξηράνθη(4), καὶ συνάγουσιν αὐτὰ(5) καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι(6), καὶ καίεται(7).

6Αν κάποιος δεν μένει ενωμένος μαζί μου, θα τον πετάξουν ἔξω σαν την κληματοβεργα, και θα ξεραθεί. Τις βέργες αυτές τις μαζεύουν, τις ρίχνουν στη φωτιά, και καίγονται.

(1) Υπάρχει και η γραφή μένη ἐν ἐμοί. Ὅπως στην κληματαριά (b). Αναφέρεται ὄχι στην αποστασία, αλλά στην εξωτερική μόνο ομολογία του ονόματος του Χριστού, που δεν συνοδεύεται από ζωντανή σχέση μαζί του (ο)· «αναφέρεται δηλαδή σε αυτούς που διέκοψαν στη σχέση με αυτόν με το να ... στραφούν... στα μη πρέποντα και σε τρόπο ζωής που δεν συμφωνεῖ με το Θεό» (K).

(2) «Αφού δεν απολαμβάνει πλέον τη φροντίδα του χεριού του γεωργού» (X). Με την ἔννοια του:

απομακρύνεται βίαια από τον τόπο, που έως τώρα κατείχε (G). Ο αόριστος αντί για μέλλοντα εκφράζει το βέβαιο και αναπόφευκτο αυτού που θα συμβεί (β).

(3) «Το κλήμα το άχρηστο» (Z) και το οποίο αποκόπηκε. «Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι και ο θεσπέσιος Παύλος, το κόψιμο που εννοείται εδώ υπαινίσσεται, αν και δεν αναφέρεται σε κληματαριά». Δες Ρωμ. ια 22 (Κ).

(4) «Δηλαδή αν είχε κάτι από τη ρίζα, αποβάλλεται· αν είχε κάποια χάρη, απογυμνώνεται από αυτήν και μένει έρημος από την εκεί βοήθεια και ζωή» (X). «Δεν θα φανεί σε αυτόν καμία δύναμη που θα τον αναδεικνύει κατάλληλο για την αρετή, αλλά και που θα τον κάνει να μπορεί να διαπρέπει στους καρπούς της αγαθοεργίας» (Κ).

Ξεράθηκε, όπως ακριβώς το σπασμένο κλαδί, το οποίο κόπηκε από το δέντρο του. Εκείνοι οι οποίοι δεν μένουν στο Χριστό, παρόλο που είναι δυνατόν να ανθούν για κάποιο χρόνο, όμως εντός ολίγου ξεραίνονται και κατανοούν στο μηδέν. Τα χαρίσματά τους, ο ζήλος τους, η φήμη τους, οι ελπίδες τους και οι ανέσεις τους ξεραίνονται. «Μήπως ανθίζει ο πάπυρος χωρίς νερό; Ή κάθε βότανο πριν να πιει δεν ξεραίνεται; Έτσι λοιπόν θα είναι το τέλος όλων όσων ξεχνούν τον Κύριο» (Ιώβ η 11,12,13). Όσοι δεν παράγουν καρπό, μετά από λίγο δεν θα έχουν ούτε φύλλα. «Πώς αμέσως, ξεράθηκε η συκιά», την οποία ο Χριστός καταράστηκε!

(5) «Αυτού του είδους τα κλήματα» (Z). Υπάρχει και η γραφή που μαρτυρείται από αρκετούς μεγαλογράμματους κώδικες: συνάγουσιν αυτό. Ποιοι; Οι υπηρέτες του Κυρίου του αμπελώνα (β) «οι άγγελοι, κατά τον καιρό της κρίσεως» (Z).

(6) «Τη φωτιά της κόλασης» (Z). Δες Ιεζ. ιε 4.

«Το κλήμα είναι χρήσιμο μόνο για ένα από τα δύο, ή για την κληματαριά ή για τη φωτιά. Εάν δεν είναι στην κληματαριά, η θέση του θα είναι στη φωτιά και για να αποφύγει τη φωτιά, πρέπει να μένει στην κληματαριά» (Αυ).

«Ο τεμπέλης κόβεται και... όχι μόνο ξεραίνεται αφού δεν έχει τη γεωργική φροντίδα, αλλά και πεθαίνει και καίγεται» (αμ).

«Αυτού του είδους ο άνθρωπος θα φυλαχτεί για την αιώνια κρίση, όπως ακριβώς για τη φωτιά τα ξερά κλήματα» (Απ).

(7) Ο ενεστώτας της διαρκείας αποκτά εδώ ολόκληρη τη σημασία του· καίγεται στη φωτιά που πάντα καίει (g). «Και φλέγονται, αλλά δεν καίγονται τελείως» (Z).

15,7 Έάν(1) μείνητε έν έμοι και τὰ ρήματά μου έν ύμιν μείνη(2), ὃ έάν θέλητε(3) αίτήσασθε(4), και γενήσεται ύμίν(5).

7Αν μείνετε ενωμένοι μαζί μου και τα λόγια μου μείνουν ζωντανά μέσα σας, ό,τι θελήσετε ζητήστε το και θα σας δοθεί.

(1) Παραμερίζοντας τώρα την εικόνα του δέντρου και των κλαδιών, τονίζει ότι συνέπεια του να μένει κάποιος στο Χριστό είναι όχι μόνο η ικανότητα να φέρνει καρπό, αλλά και η απόκτηση της δύναμης της αποτελεσματικής προσευχής (β).

(2) Αντικαθιστά εδώ το «και εγώ μέσα του» του σ. 5 το οποίο μπήκε ως συνέπεια του «αυτός που μένει μέσα μου», με τη φράση «εάν τα λόγια μου μείνουν μέσα σας».

«Πρόσεξε λοιπόν, ότι αυτό σημαίνει το να μένει ο Χριστός στους μαθητές, το να μείνουν δηλαδή τα λόγια του μέσα σε αυτούς, δηλαδή να τηρούνται, να γίνονται πράξη» (Z).

«Ζητά την προσκόλληση με τα έργα» (Θφ).

«Διότι αυτοί μεν... που ομολόγησαν την σκέτη με λόγια πίστη, αλλά δεν παρουσίασαν την αγάπη που μέσω των κατορθωμάτων διαμορφώνεται σε τελειότητα, μείνουν μεν με το Χριστό, ως προς το ότι τουλάχιστον έχουν την οικειότητα λόγω της πίστης και ως προς το ότι δεν πήγαν σε άλλη λατρεία, αλλά θα πιαστούν να μην έχουν πλέον μέσα τους και τα λόγια του Χριστού» (Κ).

«Τότε λοιπόν μόνο μπορεί να λεχθεί, ότι τα λόγια του μείνουν μέσα μας, όταν πράττουμε ό,τι παρήγγειλε σε εμάς και αγαπάμε ό,τι μας υποσχέθηκε. Αλλά όταν τα λόγια του μείνουν μόνο μέσα στη μνήμη και δεν έχουν κάποια θέση μέσα στη ζωή, το κλήμα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι στην κληματαριά, διότι δεν έλκει τη ζωή του από τη ρίζα... Διότι πολλοί κρατούν στη μνήμη τους τα λόγια του Κυρίου μόνο για να χρησιμοποιήσουν αυτά με περιφρόνηση ή και χλευασμό... Για αυτούς δεν θα είναι αυτά ευλογία αλλά μαρτυρία εναντίον τους» (Αυ).

Η φράση μένει κάτι μέσα μου=είναι αυτό για πάντα χαραγμένο ή διαποτίζει την ψυχή μου και ασκεί πάντοτε τη δύναμή του πάνω μου. Το ίδιο και οι φράσεις τα ρήματά μου (Ιω. ιε 7)· ο λόγος του Θεού (Αΐω. β 14)· η χαρά η δική μου (Ιω. ιε 11) κλπ. (G).

Υπάρχουν και άλλοι, για τους οποίους «δεν θα ισχυριστούμε βεβαίως οπωσδήποτε αυτό, ότι δηλαδή αφού έθαψαν στη λησμονιά το κήρυγμα των ευαγγελίων, έχουν ξεχάσει εντελώς τα λόγια του Σωτήρα, αλλά ότι δεν δίνουν καμία σημασία στον τρόπο ζωής που θέλει ο Χριστός, παραδίδοντας τα

πάντα στις ηδονές τους... και για αυτό αποκόβονται από την νοητή και άγια κληματαριά» (Κ). Εκείνος στον οποίο πράγματι «μένουν τα λόγια του Κυρίου, «αυτός και στον Χριστό μένει και θα φανεί να έχει τα λόγια του, σύμφωνα με αυτό που έχει λεχθεί στο βιβλίο των Ψαλμών... Στην καρδιά μου έκρυψα τα λόγια σου, για να μην αμαρτήσω σε σένα» (Κ).

(3) «Διότι δεν θα ζητήσει τίποτα ανάξιο, αυτός που ζει σύμφωνα με τις εντολές του Θεού» (Ζ). «Ο Θεός δεν θα χορηγήσει τίποτα ανάρμοστο ή από αυτά που κατηγορούνται τελείως για αισχρότητα» (Κ). Όταν τα λόγια του Χριστού μένουν σε κάποιον μαθητή, τότε και οι προσευχές του μαθητή θα είναι ηχώ αυτών των λόγων και συνεπώς θα εισακούονται (μ).

(4) Υπάρχει και η γραφή αιτήσεσθε. Και αυτή καταλήγει στο ίδιο νόημα, αλλά είναι λιγότερο ζωηρή από την προστακτική. Τα λόγια του Χριστού μελετώμενα με κατάνυξη γίνονται στον πιστό η τροφή αγίων σκέψεων και ευσεβών προθέσεων και ουρανίων πόθων και για αυτό πηγή αληθινών προσευχών. Διότι γνωρίζει ότι η θεία δύναμη, αφού προσελκύστηκε με προσευχή, πρόκειται να επιτελέσει το παν (g).

(5) Ως αναπόφευκτη συνέπεια της προσευχής (β). «Τα έλεγε βεβαίως αυτά δείχνοντας ότι εκείνοι μεν που τον επιβουλεύονται θα κατακαούν, ενώ αυτοί θα φέρουν καρπό» (Χ).

15,8 Έν τούτω(1) έδοξάσθη(2) ό πατήρ μου, ίνα καρπών πολύν φέρητε(3), και γενήσεσθε(4) έμοι(5) μαθηταί.

8Μ' αυτόν τον τρόπο φανερώνεται η δόξα του Πατέρα μου: Όταν εσείς δώσετε άφθονο καρπό κι αποδειχθείτε έτσι μαθητές μου».

(1) Αναφέρεται φανερά στο ίνα καρπών... το οποίο ακολουθεί το «ίνα» προτιμήθηκε από το «ότι», διότι η ιδέα του να φέρει κάποιος καρπό παρουσιάζεται στο πνεύμα ως σκοπός που πρέπει να επιτευχθεί (g). Η καρποφορία μας οφείλεται στην ενέργεια του Θεού, που προκλήθηκε από τις προσευχές μας (τ).

(2) Και εδώ, όπως και στο σ. 6, μπαίνει αόριστος αντί για μέλλοντα, για να δηλώσει τη σίγουρη εκπλήρωση, σαν η πράξη ήδη να συντελέστηκε (ο). «Με όσα κάνετε δοξάζεται ο Πατέρας» (αμ). Ο γεωργός δοξάζεται πάντοτε, εάν τα δέντρα που φυτεύονται από αυτόν είναι καρποφόρα. Και έτσι στο Ησ. ξα 3 ο σκοπός της αποστολής των δούλων του Ιεχωβά ήταν «και θα ονομαστούν γενιές (δέντρα) δικαιοσύνης, φύτευμα του Κυρίου για δόξα» (β). Παράλληλο χωρίο είναι το Ματθ. ε 16.

«Διότι δόξα του Θεού και Πατέρα είναι η πρόοδος των μαθητών του Υιού του. Διότι όταν έλαμπε το φως των αποστόλων μπροστά στους ανθρώπους, δοξαζόταν ο Πατέρας ο ουράνιος» (Θφ).

(3) Δεν αναφέρεται μόνο στη μελλοντική αποστολική δράση των μαθητών, αλλά κατεξοχήν στην καρποφορία της χάρης στην καρδιά κάθε πιστού· στους εξωτερικούς καρπούς της ευσέβειας, μέσω των οποίων λάμπει το φως της ζωής των πιστών μπροστά στους ανθρώπους (ο).

«Διότι τον καρπό των μαθητών μπορούμε να τον εννοήσουμε με διάφορους τρόπους· άλλοτε μεν τον παίρνουμε με την έννοια των έργων της δικαιοσύνης στον τρόπο της ζωής, άλλοτε πάλι με την έννοια των εθνών που έρχονται σε επίγνωση του Θεού με την αποστολική τους χάρη και διδασκαλία, και τα δύο κατορθώθηκαν από τους μαθητές για τη δόξα του Θεού» (Θη).

(4) «Θα ολοκληρωθείτε» (Ζ).

«Βλέπεις πως αυτός που φέρνει τον καρπό, εκείνος είναι μαθητής;» (Χ). Υπάρχει και η γραφή γενήσθε=ίνα καρπών... φέρητε και ίνα γενήσθε. Η γραφή γενήσεσθε=για να... φέρετε και έτσι να αποβείτε μαθητές μου (β). Να γίνεστε. Πρέπει κάποιος να γίνεται διαρκώς μαθητής του Χριστού· δεν γίνεται κάποιος τέτοιος μία φορά (g).

(5) Μάλλον είναι δοτική πτώση, που εκφράζει τη σχέση στοργικότερα από το απλό «μου» (β).

15,9 (1)Καθώς ήγάπησέ με ό πατήρ(2), κάγώ ήγάπησα ύμᾶς(3)· μείνατε έν τήάγάπη τῆ έμῃ(4). 9«Όπως με αγάπησε ο Πατέρας, έτσι σας αγάπησα κι εγώ· μείνετε πιστοί στην αγάπη μου.

(1) Αφού έκανε με την εικόνα της κληματαριάς και των κλημάτων αισθητό τον ζωτικό σύνδεσμο, που συνδέει αυτόν με τους μαθητές του, έρχεται τώρα να δείξει, ότι ο σύνδεσμος αυτός είναι σύνδεσμος αγάπης.

(2) «Με τον τρόπο με τον οποίο με αγάπησε ο Πατέρας» (Ζ). Η αγάπη του Πατέρα προς αυτόν ως άνθρωπο «που εφαρμόζει το θέλημά του» (Ζ), και η αγάπη του προς τους μαθητές διακηρύττονται ότι έχουν την ίδια φύση. Το (ηγάπησεν) εδώ αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση του Κυρίου.

«Με τον ίδιο δηλαδή ακριβώς τρόπο που, ενώ πάντοτε ήταν υψηλός και δοξασμένος σε σχέση με τη δική του (θείκη) φύση, λέγεται ότι έχει δοξαστεί και υψωθεί, όταν έγινε άνθρωπος... κατά τον ίδιο τρόπο, ενώ από την αρχή, αιωνίως και παντοτινά αγαπιέται (από τον Πατέρα), λέγεται ότι αγαπήθηκε και παίρνοντας ανθρώπινο σώμα» (Κ).

Ο Κύριος αντιμετωπίζει ήδη το πάθος του. Η πληροφορία της συνείδησής του, ότι ο Πατέρας τον

αγαπούσε, ενίσχυε αυτόν κατά τις κρίσιμες αυτές στιγμές. Εκείνοι, τους οποίους ο Θεός αγαπά ως Πατέρας, είναι σε θέση να περιφρονούν όλα τα μίση του κόσμου.

(3) Όπως ο Πατέρας με αγάπησε, σας αγάπησα και εγώ. Εκπληκτική όντως συγκατάβαση της χάρις του Χριστού. Όπως ο Πατέρας αγάπησε αυτόν, ο οποίος υπήρξε απολύτως άξιος της θείας αγάπης, έτσι και ο Χριστός αγάπησε εμάς, οι οποίοι ήμασταν τελείως ανάξιοι της αγάπης του. Ο Πατέρας αγάπησε αυτόν ως Υιό του. Και αυτός αγάπησε εμάς ως παιδιά του. Ο Πατέρας όλα τα έχει δώσει στα χέρια του Υιού. Και ο Χριστός παρέχει σε εμάς τα πάντα.

(4) «Εσείς είστε κύριοι αυτού του πράγματος» (X),

«Δηλαδή ερχόμενοι με κάθε επιμέλεια και προθυμία, κάντε αντικείμενο προσεκτικής εξέτασης και ασχολίας, το να αξιωθείτε αυτού του είδους της αγάπης από εμένα, τέτοιας σαν αυτήν που έχω και εγώ από το Θεό και Πατέρα» (K). Μείνετε στην αγάπη μου προς εσάς (b). Η φράση μένω στην αγάπη κάποιου σημαίνει τηρώ τον εαυτό μου άξιο σταθερά της αγάπης κάποιου (G).

«Πρόσεξε, ότι μιλάει σε αυτούς με περισσότερη αυθεντία. Διότι δεν είπε, Μείνετε στην αγάπη του Πατέρα, αλλά στη δική μου» (X).

Ο Ιούδας εξέπεσε από την αγάπη αυτή του Χριστού και τον κίνδυνο αυτόν διέτρεχε και οποιοσδήποτε από τους υπόλοιπους μαθητές. Από αυτό προκύπτει η ανάγκη του παραγγέλματος αυτού «μείνετε...».

«Πώς όμως θα έμεναν στην αγάπη του Κυρίου, ακούστε αυτό που ακολουθεί: Εάν τηρήσετε τις εντολές μου» (Au).

15,10 Ἐὰν(1) τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε(2), μενεῖτε(3) ἐν τῇ ἀγάπῃ μου(4), καθὼς ἐγὼ(5) τὰς ἐντολάς τοῦ πατρὸς μου τητήρηκα(6) καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ(7).

10Και θα μείνετε πιστοί στην αγάπη μου, αν τηρήσετε τις εντολές μου, όπως εγώ τηρήσα τις εντολές του Πατέρα μου και γι' αυτό μένω πιστός στην αγάπη του.

(1) Η έννοια του όλου σ.: «Εγώ μεν έγινα υπάκουος εκτελεστής των θελημάτων του Πατέρα και για αυτό, όπως αρμόζει, μένω αγαπημένος. Αλλά όταν και εσείς γίνετε φύλακες των δικών μου εντολών, με τον ίδιο τρόπο θα μείνετε οπωσδήποτε στην αγάπη τη δική μου» (K).

(2) Το ίδιο ρήμα και στα ιδ 21,23,24· αναφέρεται βεβαίως όχι μόνο στην εξωτερική υπακοή, αλλά και στην υπακοή της καρδιάς (ο).

(3) Το ίδιο ρήμα χρησιμοποιήθηκε και για δήλωση του συνδέσμου του κλήματος με την άμπελο (σ. 4) και την ένωση των μαθητών μαζί του (σ. 4-7)(ο).

(4) Πρόκειται για την αγάπη του Ιησού για τους μαθητές του και όχι για την αγάπη τη δική τους προς αυτόν όπως στο ιδ 15 (β).

(5) «Φαίνεται λοιπόν ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός να παρέδωσε τον εαυτό του σε εμάς σαν ακριβώς κάποιον τύπο και υπογραμμό του ευσεβούς τρόπου ζωής, αφού βεβαίως και για αυτό το λόγο υποτάχτηκε στο μωσαϊκό νόμο και δεν απαξίωσε να προτιμήσει το μέτρο της δικής μας φτώχειας, έτσι ώστε... να γίνει οδηγός σαν παράδειγμα ως προς τα δικά του, ώστε να αναλάβουμε εμείς τον βίο και τη ζωή την ασυνήθιστη σε μας και εντελώς αδιάβατη» (K).

(6) «Ο λόγος προχωρά με ανθρώπινο τρόπο· διότι δεν ήταν δυνατόν βέβαια ο νομοθέτης να υποταχτεί σε εντολές» (X).

«Παρόλο που είναι Θεός αληθινός... ταπεινώσε τον εαυτό του με το να γίνει υπάκουος μέχρι θανάτου... οπότε κατέβηκε με αυτόν τον τρόπο σε εκούσια υποταγή, ώστε να φτάσει και μέχρι το θάνατο και αυτόν ατιμώτατο» (K).

Και όταν ακόμα έγινε κατάρα για εμάς, έμενε στην αγάπη του Πατέρα, διότι έπασχε για να ικανοποιήσει τη δικαιοσύνη του και να συμφιλιώσει με αυτόν το πλάσμα των χεριών του που έπεσε. Ακριβώς λοιπόν επειδή ο Χριστός αγαπούσε τον Πατέρα του, υπέστη πρόθυμα το σταυρικό πάθος και για αυτό ο Πατέρας εξακολουθούσε πάντοτε να τον αγαπά.

(7) Μένω εξακολουθητικά. Αυτό είναι το αιώνιο αποτέλεσμα της διακονίας του Χριστού, η ανάληψη της θέσης του και ως αρχιερέα μας στον κόλπο της θεότητας, η οποία είναι αγάπη. Δες και ιζ 24 (β). Αξιόλογη η παρατήρηση: «Έλεγε σε αυτούς ότι σας αγαπώ. Έπειτα επρόκειτο να παλεύουν με τις θλίψεις. Για να μην σκανδαλιστούν λοιπόν, ότι τάχα η αγάπη του δεν τους βοηθά σε τίποτα, λέει, Μη θορυβείστε. Επειδή και εμένα με αγαπά μεν ο Πατέρας, με παραδίδει όμως στο να πάθω χάριν του κόσμου. Όπως ακριβώς λοιπόν δεν ελαττώνεται η αγάπη του Πατέρα από το ότι εγώ πάσχω, έτσι ούτε εσείς αγαπιέστε λιγότερο από εμένα, έστω και αν πρόκειται να πέσετε σε θλίψεις» (Θφ).

15,11 Ταῦτα(1) λελάληκα ὑμῖν ἵνα(2) ἡ χαρὰ ἢ ἐμῆ(3) ἐν ὑμῖν μείνη(4) καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ(5).

11»Σας τα είπα αυτά, ώστε η χαρά η δική μου να είναι μέσα σας, κι η χαρά σας να είναι

ολοκληρωμένη.

(1) Αυτά που ειπώθηκαν στους αμέσως προηγούμενους σ. και ιδιαίτερα στους σ. 9 και 10, στους οποίους περιλήφθηκε η όλη αλληγορία της αμπέλου (F).

(2) Εισάγεται με αυτό ο σκοπός των λόγων. Ο Κύριος ζητώντας από αυτούς να μείνουν στην αγάπη του με την τήρηση των εντολών του, δεν επέβαλε σε αυτούς κάποιο φορτίο, αλλά μάλλον τους αποκάλυψε το μυστικό της τέλειαις χαράς (g).

(3) Ή «η χαρά για εμένα» (Z), «για να μην διακόψω τη χαρά σας. Διότι χαίρονταν που ήταν μαζί του όταν θαυματουργούσε και δοξαζόταν» (Θφ).

Ή, η χαρά, από την οποία «ήταν γεμάτος, επειδή ακριβώς είδε το πλήθος αυτών που σώζονταν, και να εκπληρώνεται το θέλημα του Θεού και Πατέρα» (Κ).

Ή, πιο σωστά, η χαρά, την οποία μου προκαλεί η συνείδηση ότι αγαπιέμαι από τον Πατέρα λόγω της προς αυτόν υπακοής μου (g). Η εμμονή του Υιού στην αγάπη του Πατέρα που έγινε τέλεια με την υπακοή μέχρι θανάτου, αποτελεί τη χαρά και την ευτυχία του Ιησού. Όχι άκαιρα λοιπόν η χαρά αυτή διακηρύχτηκε με σαφήνεια στους μαθητές κατά την παραμονή της σταύρωσης (χ).

Η χαρά την οποία είχε ο Ιησούς λόγω της σχέσης του με τον Πατέρα, ήταν χαρά, η οποία ήταν δυνατόν να καταστεί και χαρά των μαθητών μέσω της σχέσης τους με το Χριστό και της υπακοής τους προς αυτόν (μ). Προφανώς η χαρά αυτή δεν είναι εξωτερική ευτυχία ούτε είναι δυνατόν να παραχθεί από περιστάσεις εξωτερικές. Είναι κατάσταση της ψυχής, όταν αυτή γεμίσει από την αγάπη. Και ακριβώς για αυτό και ο θείος Παύλος απαριθμώντας τους καρπούς του Πνεύματος αμέσως μετά την αγάπη επισυνάπτει τη χαρά. «Ο καρπός του Πνεύματος είναι αγάπη, χαρά» (Γαλ. ε 22)(τ).

(4) =Να μεταδοθεί σε εσάς και να κατοικήσει μέσα σας. Εφόσον οι μαθητές μένουν στην αγάπη του Ιησού και υπακούουν στις εντολές του, γίνονται συμμέτοχοι και στη χαρά του (χ). Υπάρχει και η γραφή ἢ αντί για μείνη.

(5) «Όταν λοιπόν διαλέξετε να έχετε τέτοια χαρά, την οποία θεώρησα ότι πρέπει σε εμένα, τότε θα έχετε αυτήν τέλεια και ολόκληρη» (Κ).

«Η δική μου υπήρξε πάντοτε πλήρης. Η δική σας πρέπει να γίνει πλήρης» (Αυ). Με την υπακοή η χαρά τους θα αυξηθεί μέχρι τελειότητας. Διότι κάθε πράξη πιστής υπακοής θα συσφίγγει ακόμη περισσότερο τον δεσμό με τον Ιησού και το να αισθάνονται τους εαυτούς τους να εμπρικλείονται μαζί με τον Υιό στην αγάπη του Πατέρα, θα αποτελεί την τέλεια χαρά (g). Εκείνοι, οι οποίοι έχουν τη χαρά του Χριστού να μένει μέσα τους, αυτοί και μόνο έχουν τη χαρά τους ολοκληρωμένη. Οι χαρές του κόσμου είναι κενές προκαλώντας πάντοτε κορεσμό και ουδέποτε ικανοποιούν. Ο Κύριος όμως ήλθε στον κόσμο, για να γεμίσει τις καρδιές του λαού του με την πραγματική χαρά, η οποία με το να γίνεται ολοένα πληρέστερη, στο τέλος παρουσιάζεται τέλεια. Η χαρά όμως με τον Κύριο Ιησού έχει ως βάση και θεμέλιο τη γνώση του Κυρίου.

Για να χαίρεται κάποιος με τον Κύριο και για να έχει την χαρά του Κυρίου μέσα του ολοκληρωμένη, πρέπει πρωτίστως να γνωρίσει τον Κύριο ως αγαπημένο και μοναδικό φίλο, ως φιλόστοργο και αγαπημένο πατέρα, ως πρόσωπο το οποίο είναι η μόνη πηγή της ζωής του, η μόνη ελπίδα της ψυχής του, ο μόνος πόθος και έρωτας της καρδιάς του, ως το ύψιστο αγαθό, από το οποίο απορρέει κάθε αγαθό, το οποίο έχουμε. Οι άνθρωποι συνήθως αναζητούν τη χαρά τους όχι στο Χριστό, αλλά στους εαυτούς τους και στον κόσμο. Και το αποτέλεσμα είναι, ότι η πραγματική χαρά γίνεται όνειρο ασύλληπτο σε αυτούς και το οικοδόμημα στο οποίο ζητούν να στεγάσουν τη χαρά τους στηριζόμενο πάνω στην άμμο, καταρρέει στην προσβολή της πρώτης θύελλας. Μόνος βράχος πάνω στον οποίο αδιάσειστα θεμελιώνεται η παντοτινή και αιώνια χαρά μας είναι ο Κύριος και μόνος αυτός.

15,12 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ(1), ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους(2) καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς(3).

12Αυτή είναι η δική μου εντολή: να αγαπάτε ο ένας τον άλλο, όπως εγώ σας αγάπησα.

(1) «Παρατήρησε όμως πώς παραπάνω μεν είπε σε πληθυντικό «τις εντολές», ενώ εδώ λέει «Αυτή είναι η εντολή η δική μου», σε ενικό αριθμό. Και θεωρώ, ότι επειδή η αγάπη είναι περιεκτική όλων των εντολών και κεφαλαϊώδης, λέγεται και εντολές και εντολή» (Θφ).

Η χαρά του Χριστού θα μεταδίδοταν και σε αυτούς που ήταν μαζί του, εφόσον αυτοί είχαν υπακοή στις θείες εντολές. Για αυτό υπενθυμίζει και πάλι την εντολή την καινούργια, ώστε η χαρά η δική του να μείνει σε αυτούς (τ). Για να έχουμε τη χαρά του Χριστού ολοκληρωμένη μέσα μας πρέπει να αγαπήσουμε όπως εκείνος: πρέπει να γίνουμε με την υπακοή στις θείες εντολές όμοιοι με Αυτόν.

Ανάλογα με το μέτρο λοιπόν της εξομοίωσής μας με το Χριστό θα αισθανόμαστε και την αγάπη του Θεού να εκδηλώνεται και σε εμάς. Η συναίσθηση λοιπόν αυτή θα γεννά μέσα μας και τη χαρά ολοένα να ολοκληρώνεται, εφόσον και θα προκόβουμε αυξανόμενοι στο μέτρο της ηλικίας του Χριστού.

(2) Αντιστοιχεί στον φυσιολογικό σύνδεσμο των κλημάτων μεταξύ τους, ο οποίος έχει ως όρο τον

φυσιολογικό σύνδεσμο του καθενός από αυτά με την άμπελο (g). Ενεστώτας· το παράγγελμα εκτείνεται σε όλες τις μελλοντικές γενιές των χριστιανών μαθητών (β).

(3) «Να αγαπάτε ο ένας τον άλλον τόσο πολύ, ώστε και να πεθαίνετε ο ένας για χάρη του άλλου. Διότι έτσι και εγώ σας αγάπησα, ώστε τώρα και να πεθαίνω για εσάς» (Ζ).

«Δείχνει το μέτρο της αγάπης και την ακρότητα» (Θφ). Στους ακόλουθους σ. 13-16 παρέχεται η ερμηνεία του (καθώς). Και στον μεν σ. 13 καθορίζεται το σημείο, μέχρι του οποίου η αγάπη του ώθησε την αφοσίωση, δηλαδή ο θάνατος· ενώ στους σ. 14,15 ο χαρακτήρας της πλήρους οικειότητας, τον οποίο πήρε η σχέση αυτή της αγάπης· αυτός ήταν η εμπιστοσύνη του φίλου μάλλον παρά η εξουσία του κυρίου· και τέλος στο σ. 16 καθορίζεται η ελεύθερη πρωτοβουλία, με την οποία ο ίδιος εγκαθίδρυσε αυτή τη σχέση. Η έννοια όλης αυτής της ανάπτυξης είναι: Όταν θέλετε να μάθετε τι είναι το να αγαπά κάποιος, παρατηρήστε εμένα (g).

15,13 Μείζονα ταύτης αγάπην(1) οὐδεις ἔχει, ἵνα τις(2) τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ(3).

13Κανείς δεν έχει μεγαλύτερη αγάπη, από κείνον που θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των φίλων του.

(1) Αγάπη προς φίλους. Δεν μιλά εδώ για την αγάπη του προς τους εχθρούς (b). Εάν μιλήσουμε απόλυτα, υπάρχει αναμφίβολα και μεγαλύτερη απόδειξη αγάπης, και αυτή είναι το να θυσιάζει κάποιος τη ζωή του για τους εχθρούς του. Δες Ρωμ. ε 6-8 (g).

(2) Είναι επεξήγηση του «ταύτης». Το ἵνα διατηρεί την έννοια του σκοπού: Το ὑπίστο σημείο, προς το οποίο πρέπει να τείνει να εξυψωθεί η αγάπη μεταξύ φίλων (g). Ο σιναιτικός κώδικας και ο του Βέζα αποσιωπούν το τίς.

(3) «Δείχνει ότι η αναχώρησή του δεν ήταν από μίσος, αλλά από αγάπη. Διότι για χάρη σας, λέει, πεθαίνω» (αμ).

Η χρήση εδώ της λέξης φίλος αντί για τη λέξη πλησίον που αναφέρεται από τους συνοπτικούς, δεν περιορίζει τα όρια της αγάπης και του κύκλου των αγαπητών για τους οποίους ο Χριστός επρόκειτο να πεθάνει. Για αυτό πειθόμαστε, εάν θυμηθούμε, ότι η εντολή του Χριστού είναι καινούργια, όχι μόνο διότι επιτάσσει γενική και καθολική αγάπη του ανθρώπου σε κάθε άνθρωπο, αλλά και διότι εκφράζει το καθήκον της ειδικής αγάπης του Χριστιανού σε κάθε Χριστιανό. Έτσι και εδώ ο Κύριος τονίζει την ειδική αγάπη του προς τους «δικούς του» χωρίς να αποκλείει και τον κόσμο ολόκληρο από την αγάπη του (μ). Η χρήση της φράσης φίλοι του Ιησού (δες Λουκ. ιβ 4) απηχεί την περιγραφή στην Π.Δ. του Αβραάμ ως φίλου του Θεού (Ησ. μα 8, Β΄ Παρ. κ 7, Ιακ. β 23), από τον οποίο ο Θεός δεν απέκρυψε εκείνα, τα οποία επρόκειτο να κάνει (Γεν. ιη 17)(χ).

Οι ακόλουθοι του Χριστού είναι και οι φίλοι του και ευχαριστιέται ο Χριστός να αποκαλεί αυτούς φίλους και να θεωρεί αυτούς ως φίλους. Εκείνοι, οι οποίοι επιτελούν το καθήκον των δούλων του, προάγονται στο αξίωμα των φίλων του. Ο Δαβίδ είχε στην αυλή του ένα δούλο και ο Σολομών έναν άλλον, οι οποίοι ονομάζονταν εταίροι και φίλοι του βασιλιά (Β΄ Βασ. ιε 37, Γ΄ Βασ. δ 5). Την τιμή όμως αυτή την έχουν όλοι οι δούλοι του Χριστού. Ο Χριστός επισκέπτεται τους δούλους του ως φίλους, αναστρέφεται μαζί τους με οικειότητα φιλική, ενδιαφέρεται για αυτούς ως φίλος, συμμετέχει στις θλίψεις τους και τις χαρές τους, μεσιτεύει για αυτούς στους ουρανοί και φροντίζει εκεί για τα συμφέροντά τους.

15,14 (1) Ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε(2), ἐὰν ποιήτε ὅσα(3) ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

14Εσεῖς εἰστε φίλοι μου, ἀν κάνετε αὐτά που ἐγὼ σας παραγγέλλω.

(1) Ο σ. αυτός περιέχει την εφαρμογή της γενικής αλήθειας, η οποία εκτέθηκε στο σ. 13 (ο).

(2) Ο τονισμός είναι όχι στον όρο: Εάν κάνετε..., αλλά στην βεβαίωση, εσεῖς εἰστε φίλοι μου. Ο Ιησούς θέλει να πει: Δεν είπα χωρίς λόγο «για χάρη των φίλων του», διότι αυτός είναι ο μεταξύ μας δεσμός, ο οποίος θα διατηρηθεί, εάν εσεῖς δείχτετε υπάκουοι και πιστοί (g). Εκφράζει και εδώ αλλιώς ό,τι ἤδη εἶπε στο σ. 10. Αυτοί που μένουν στην αγάπη του Χριστού είναι φίλοι του (β).

(3) Όχι απλώς κάποια μόνο (b). Υπάρχει και η γραφή: ἄ αντί για ὅσα.

15,15 Οὐκέτι(1) ὑμᾶς λέγω δούλους(2), ὅτι ὁ δοῦλος(3) οὐκ οἶδε τί ποιεῖ(4) αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους(5), ὅτι πάντα(6) ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου(7) ἐγνώρισα ὑμῖν(8).

15Δε σας ονομάζω πια δούλους, γιατί ο δούλος δεν ξέρει τι κάνει ο κύριός του. Σας ονομάζω φίλους, γιατί σας έκανα γνωστά όλα όσα άκουσα από τον Πατέρα μου.

(1) Δεν πρέπει να εννοηθεί με τη σημασία του ότι σταμάτησε τελείως για τους αποστόλους ο χαρακτηρισμός τους ως δούλων του Ιησού, αλλά με την έννοια του ότι μπορεί και δικαιούται να ονομάζει αυτούς και φίλους (κ).

(2) «Και πότε τους είπε δούλους; Όταν διδάσκοντας αποκάλυπτε την εξουσία της θεότητάς του. Αλλά και προηγούμενως είπε (Ιω. ιγ 13)· Εσείς με αποκαλείτε· ο Κύριος και ο διδάσκαλος και καλά λέτε· διότι είμαι» (Ζ).

Όσοι θέλουν να μοιάσουν στο Χριστό κατά την ταπεινοφροσύνη, δεν πρέπει να αλαζονεύονται επιμένοντας σε κάθε περίπτωση στην εξουσία και υπεροχή τους, την οποία τυχόν παρέχει σε αυτούς το αξίωμά τους, αλλά να θυμούνται ότι οι δούλοι τους είναι συγχρόνως και σύνδουλοι τους.

(3) Ο δούλος χρησιμοποιείται ως απλό όργανο (b).

(4) Τι είδους και για ποια αιτία (b). Ο δούλος δεν ξέρει τι κάνει ο κύριός του όχι τόσο από άποψη εξωτερική (διότι εξωτερικά οι πράξεις του κυρίου είναι ενδεχόμενο να πέφτουν στην παρατήρηση του δούλου), όσο από την άποψη των ελατηρίων και του σκοπού των πράξεων (κ). Χρησιμοποιεί αυτόν ο κύριος χωρίς να εξηγεί σε αυτόν, τι θέλει να πράξει και σε τι αποβλέπει. Αντιθέτως ο φίλος συμμετέχει στα μυστικά του φίλου του και λαμβάνει μέρος στα συμβούλιά του. «Διότι στον φίλο και όχι στον δούλο εμπιστεύεται κάποιος τα απόρρητα» (Ζ).

(5) Η ίδια ονομασία αποδόθηκε από τον Κύριο στους μαθητές και νωρίτερα. Δες Λουκ. ιβ 4. Ο πόθος του να καταστήσει αυτούς φίλους του υπήρχε από την αρχή στον Κύριο και για αυτό εκδηλώθηκε και πριν την παρούσα στιγμή (g). Πολλές φορές επίσης υπονόησε, ότι ήταν φίλοι του, διότι είχε εκθέσει σε αυτούς τα μυστήρια της βασιλείας του Θεού. Δες Μάρκ. δ 11 (β). Παρόλο όμως που ο Κύριος ονόμαζε τους μαθητές του φίλους του, αυτοί επέμεναν να ονομάζουν τους εαυτούς τους δούλους του. Έτσι ο Πέτρος και ο Ιάκωβος τιτλοφορούν τους εαυτούς τους ως δούλους του Χριστού (Α Πέτρ. α 1, Ιακ. α 1). Όσο περισσότερο μας τιμά ο Χριστός, τόσο περισσότερο και εμείς πρέπει να τον τιμούμε. Ανεξαρτήτως όμως του πως οφείλουμε εμείς να διατιθέμεθα και να συμπεριφερόμαστε απέναντι στον Κύριο, ο Κύριος φέρεται σε εμάς όχι μόνο ως Λυτρωτής, Σωτήρας και Δεσπότης, αλλά και ως ειλικρινής και μοναδικός φίλος. Έτσι παρουσιάζεται στις διάφορες δυσκολίες της ζωής σύμβουλος πολύτιμος, για αυτό και ο προφήτης προανήγγειλε ότι το όνομά του θα αποκληθεί «θαυμαστός σύμβουλος».

Παρουσιάζεται ως πρόσωπο που κατά τρόπο έξοχο μάς αγαπά και παρέχει δώρα και χάριτες, τις οποίες ποτέ άνθρωπος δεν παρέσχε στον φίλο του. Δεν μνησικακεί ποτέ για τις απιστίες, τις οποίες δείχνουμε. Δεν ψυχραίνεται απέναντί μας για τις πικρίες, τις οποίες με τις παραβάσεις μας του προκαλούμε. Είναι πάντοτε έτοιμος να μας συγχωρήσει και πάντοτε πρόθυμος να μας δεχτεί στην αγκαλιά του. Μας συνοδεύει αχώριστος στις θλίψεις και στις χαρές μας, στη ζωή και στο θάνατο. Όταν φεύγουμε μακριά του μάς αναζητά και κρούει την θύρα της ψυχής μας για να της μεταδώσει ειρήνη και χαρά και όλα αυτά χωρίς να περιμένει τίποτα από εμάς. Θυσίες μεγάλες, θυσίες πόνου και αίματος δέχτηκε πάνω του πρόθυμα μόνο και μόνο για το καλό μας. Ποιος άλλος φίλος είναι για μας τόσο πολύτιμος, τόσο παντοτινός, τόσο αχώριστος, τόσο αιώνιος, τόσο ειλικρινής όσο ο Ιησούς;

(6) «Όσα μπορούσατε να βαστάξετε, δηλαδή, όσα ήταν λογικό να ακούσετε» (Ζ), «όσα μπορούσατε αμέσως να χωρέσετε μέσα σας» (Θφ).

Αναμφίβολα είχε και άλλα να αποκαλύψει σε αυτούς (ιστ 12). Αλλά εάν δεν αποκάλυψε ακόμη αυτά σε αυτούς, δεν οφειλόταν σε έλλειψη εμπιστοσύνης, αλλά στην ανωριμότητά τους και στο ότι επρόκειτο ο άλλος Παράκλητος να διδάξει σε αυτούς αυτά.

(7) Δες η 26,40. Πάντοτε το κήρυγμά του αναφερόταν σε πράγματα και αλήθειες, τις οποίες είχε ακούσει από τον Πατέρα του (β).

«Όταν όμως λέει ότι όσα άκουσα από τον Πατέρα μου, μη θεωρήσεις ότι ο Υιός χρειάζεται διδασκαλία» (Θφ).

«Με το «όλα» και το «άκουσα» τίποτα άλλο δεν αποδεικνύει, παρά ότι τίποτα ξένο δεν λέει, αλλά τις εντολές του Πατέρα» (Χ).

(8) «Επειδή αυτό κατεξοχήν φαίνεται ότι είναι απόδειξη φιλίας, το να λέει δηλαδή κάποιος τα απόρρητα, και σε αυτό, λέει, σας αξίωσα να γίνετε συμμετοχοί» (Χ).

15,16 Οὐχ ὑμεῖς(1) με ἐξελέξασθε(2), ἀλλ' ἐγὼ(3) ἐξελεξάμην ὑμᾶς(4), καὶ ἔθηκα(5) ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε(6) καὶ καρπὸν φέρητε(7), καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη(8), ἵνα ὅ,τι ἂν(9) αἰτήσητε(10) τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου(11), δῶ ὑμῖν.

16 Δε με διαλέξατε εσείς, αλλά εγώ σας διάλεξα και σας ὀρισα να πάτε και να καρποφορήσετε, κι ο καρπός σας να είναι μόνιμος. Ὡστε ὅ,τι ζητήσετε ἀπὸ τον Πατέρα στο ὄνομά μου, να σας τὸ δώσει.

(1) «Αφού είπε, ότι παρέχω δείγμα της αγάπης προς εσάς το να γνωρίσω σε εσάς τα μυστήρια» (Θφ), «αναφέρει και άλλο τεκμήριο φιλίας, όχι τυχαίο. Ποιο λοιπόν είναι αυτό; Δεν με διαλέξατε εσείς αλλά εγώ σας διάλεξα. Δηλαδή, εγώ επεδίωξα τη φιλία σας» (Χ).

«Εγώ σας διάλεξα φίλους» (Ζ).

«Δεν τρέξατε εσείς στη δική μου φιλία, αλλά εγώ... πρώτος σας αγάπησα» (Θφ). Και η ίδια η αρχή αυτής της φιλίας προέρχεται από τον Ιησού. Στη ζωή της σχέσης με το Χριστό η πρωτοβουλία λαμβάνεται πάντοτε από το Θεό. Ο δεσμός της αγάπης σφυρηλατήθηκε όχι από τους μαθητές, αλλά από το Χριστό (μ).

(2) Το ρήμα στη μέση φωνή με την έννοια του εκλέγω κάποιον για τον εαυτό μου. Οπότε σημαίνει εκλογή με εύνοια, επιδοκιμασία και αγάπη (ο).

(3) Εσείς... εγώ... εσάς επαναλαμβάνονται για έμφαση.

(4) Δες στ 70,ιγ 18, όπου ο αόριστος εξελεξάμην χρησιμοποιείται όπως εδώ για δήλωση της στιγμής, κατά την οποία οι απόστολοι εκλέχτηκαν από τον ευρύτερο κύκλο των μαθητών, μετά από προσευχή ολονύκτια του Ιησού. Δες Λουκ. στ 13 (β).

(5) Η «φύτεψα» (Χ), «εσάς στην δική μου αγάπη, στην πίστη σε εμένα» (Ζ)· σας φύτεψα πάνω μου σαν σε κληματαριά για να φέρετε καρπό.

Η, πιο σωστά, σας εγκατέστησα σιγά-σιγά στο αξίωμα αυτό και με επιμονή σας παιδαγωγήσα πνευματικά, για να δείχτε άξιοι αυτού (g). Δες για αυτού του είδους τη χρήση του τίθημι Πράξ. κ 28,Α' Τιμ. α 12. Το ἔθηκα αναφέρεται κυρίως στους ένδεκα και στο αποστολικό έργο τους, περιλαμβάνει όμως και το καθήκον κάθε χριστιανού, που τον υποχρεώνει σε καρποφόρα δράση που επιφέρει μόνιμα αποτελέσματα (μ).

(6) Η «ακόμη χρησιμοποιεί τη μεταφορά της αμπέλου· δηλαδή για να απλωθείτε» (Χ), «αυξανόμενοι» (Ζ) σαν άλλα κλήματα «ώστε να ανέβετε, δηλαδή να επεκτείνεσθε πάντα προς το ανώτερο και να μπορείτε να καρποφορείτε για το Θεό» (Κ).

Η, πιο σωστά, για να βγείτε για εκπλήρωση της αποστολής σας. Αναφέρεται στην αποστολική ανά τον κόσμο δράση και υποδηλώνει την σχετική ανεξαρτησία, την οποία θα απολαμβάνουν αντικαθιστώντας αυτόν στο έργο αυτό (g). Το ίδιο ρήμα και στο Λουκ. ι 3 για την αποστολή των 70. Εγκαταστάθηκαν στο αποστολικό αξίωμα, όχι για να παραμείνουν αδρανείς, αλλά για να κάνουν περιοδείες και με επιμέλεια να επιτελούν το έργο που τους ανατέθηκε. Εκλέχτηκαν όχι για να κοπανάνε αέρα, αλλά για να γίνουν όργανα στα χέρια του Θεού, για να οδηγηθούν τα έθνη στην υπακοή του Χριστού. Δες Ρωμ. α 13.

(7) Επιστρέφοντας ψυχές (F). Αναφέρεται πρωτίστως στον καρπό της επιτυχίας στο αποστολικό τους έργο, αλλά φανερώνει συγχρόνως και την τελιοποίηση του προσωπικού τους χαρακτήρα. Δες σ. 4 (β).

«Καρπό ονομάζει ή τα πνευματικά χαρίσματα ή τα πλήθη αυτών που σώζονται από τη δική τους προσπάθεια» (Ζ). Εκείνοι τους οποίους εκλέγει ο Χριστός και εγκαθιστά στο έργο της διακονίας οφείλουν να είναι καρποφόροι· οφείλουν να εργάζονται και η εργασία τους να μην αποβαίνει μάταιη.

(8) «Χωρίς να καταστρέφεται, παντοεινός» (Ζ)· «μένει διαρκώς και διασώζεται» (Κ). Ο καρπός αυτός δεν χάνεται όπως αυτός της επίγειας εργασίας (g). Διότι ο καρπός αυτός είναι οι τόσες ψυχές, οι για πάντα σωσμένες, και η εκκλησία που αιωνίως θεμελιώθηκε (F). Η εκκλησία του Χριστού δεν ιδρύθηκε για να είναι σύντομης ζωής, όπως πολλές φιλοσοφικές σχολές. Δεν εμφανίστηκε σε μία νύχτα, ούτε επρόκειτο σε μία νύχτα να χαθεί. Αλλά ιδρύθηκε, για να ζήσει όπως ο ουρανός. Οι λόγοι και τα συγγράμματα των αποστόλων παραδόθηκαν και διαβιβάστηκαν σε εμάς, ώστε τόσους αιώνες έπειτα, να οικοδομούμαστε και εμείς πάνω στο θεμέλιο των αποστόλων. Αμέσως μόλις φεύγει μία γενιά διακόνων του ευαγγελίου και χριστιανών διαδέχεται αυτήν άλλη. Ο Χριστός έχει στον κόσμο εκκλησία, η οποία δεν πεθαίνει, αλλά ζει κατά διαδοχή. Και έτσι ο καρπός των αποστόλων μένει μέχρι σήμερα και θα παραμένει, εφόσον παραμένει και ο κόσμος.

(9) Πιο σωστό είναι να εξαρτηθεί και αυτό από το ἔθηκα= Η εγκατάστασή σας και ανάδειξή σας στο αξίωμα αυτό σας προίκισε και με το προνόμιο του να επιτυγχάνετε αμέσως από τον πατέρα με την προσευχή ό,τι θα του ζητάτε. Μπορεί όμως να εξαρτηθεί και από το ὑπάγητε, ως παράλληλο του καρπὸν φέρητε= «θα πάνε... για καρποφορία σε σχέση με το Θεό, ώστε να έχουν καρπό από τη μία ο οποίος πάντοτε θα μένει... προσευχή από την άλλη τόσο δεκτή...» (Κ).

(10) Με προσευχή. Για να εκπληρώσουν την καρποφόρα αλλά δύσκολη αποστολή τους, θα έχουν ανάγκη πολλών δωρεών· η προσευχή θα εξασφαλίσει σε αυτούς αυτές κατά τρόπο αλάθητο (F).

(11) «Δηλαδή ως δικοί μου, ως χριστιανοί» (Ζ). Ο όρος με τον οποίο θα γίνει ακουστή η προσευχή. Ο όρος αυτός εκφράστηκε ήδη με διαφορετικές λέξεις και στο σ. 7, «Εάν μέινετε σε μένα... ό,τι θέλετε να ζητήσετε...». Προσεύχομαι στο όνομα του Χριστού δεν σημαίνει κάποια μαγική επίκληση του ονόματος, αλλά προσεύχομαι όπως προσεύχεται κάποιος ο οποίος είναι με το Χριστό (β). «Πρόσεξε όμως, σε παρακαλώ, και το εξής, ότι δηλαδή, όταν, αφού φυτευτούμε καρποφορούμε, τότε και θα μας δώσει όσα ζητήσουμε... Επειδή αυτός που δεν καρποφορεί, δεν ζητά συμφέροντα και ψυχωφελή, αλλά οπωσδήποτε κοσμικά και ανώφελα. Για αυτό ούτε παίρνει» (Θφ).

Τα τελευταία αυτά λόγια υπονοούν τρία πράγματα· ότι ερχόμαστε με την προσευχή στο Θεό, ο

οποίος είναι Πατέρας. Ο Χριστός εδώ ονομάζει αυτόν Πατέρα, Πατέρα δικό του και δικό μας. Και το Πνεύμα μας διδάσκει στις καρδιές να κρᾶζουμε Αββά, δηλαδή: Πατέρα μας. Ότι πλησιάζουμε χρησιμοποιώντας καλό όνομα, αρεστό σε όλα ενώπιον του Θεού. Μπορούμε δηλαδή με ταπεινό θάρρος να μνημονεύουμε το όνομα του Χριστού και με την αξιομισθία της θυσίας του να πλησιάζουμε στο θρόνο της χάριτος. Ότι εκείνο, για το οποίο πλησιάζουμε και το οποίο ζητάμε με την προσευχή στο όνομα του Χριστού, θα μας δοθεί.

15,17 Ταῦτα(1) ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα(2) ἀγαπᾶτε ἀλλήλους(3).

17Αυτή την εντολή σας δίνω: να αγαπάτε ο ένας τον άλλο».

(1) «Δεν τα λέω αυτά για να σας κατηγορήσω, ότι δηλαδή θυσιάζω τη ζωή μου, ότι πρώτος επεδίωξα τη γνωριμία μου με εσάς, αλλά για να σας οδηγήσω στη φιλία» (Χ): «οδηγώντας σας στο να αγαπιέστε μεταξύ σας» (Ζ).

«Για να κάνω σταθερότερες τις ψυχές σας στην μεταξύ σας αγάπη, για αυτό απαριθμώ τα κατορθώματα της αγάπης μου προς εσάς» (Θφ). Δεν αποτελεί αρχή νέου θέματος, αλλά περίληψη αυτών που λέχθηκαν πιο πριν (ο). Δεν μπορεί το ταῦτα να αναφέρεται στο ἵνα: Σας παραγγέλλω αυτό, δηλαδή το να αγαπιέστε μεταξύ σας. Αναφέρεται σε όσα ειπώθηκαν από το ιε 1 και ιδιαίτερα στα λόγια των στίχων 12-16 (g). Η εντολή, οι μαθητές να αγαπιούνται μεταξύ τους, επαναλαμβάνεται και πάλι διότι όπως τα κλήματα δεν μπορούν να παράγουν καρπό, όταν αποσπαστούν από την ἀμπελο, έτσι κανένα κλήμα δεν μπορεί να καρποφορήσει χωρίς τη βοήθεια και των άλλων κλημάτων (χ).

(2) Φανερώνει τον σκοπό των εντολών που προηγήθηκαν (g).

(3) Αναφέρεται στην μεταξύ των αδελφών χριστιανών αγάπη και όχι σε αγάπη, την οποία οφείλουμε να δείχνουμε προς όλους. Όπως φαίνεται από τους σ. 18,19, η εντολή της αμοιβαίας αγάπης δεν μπορεί να επεκταθεί σε ολόκληρο τον κόσμο. «Η αγάπη είναι ο καρπός μας για τον οποίο είπε, ότι σας εγκατέστησα για να φέρετε καρπό: καρπό τον οποίο δεν μπορούμε να παράγουμε χωριστά από αυτόν... Ο καρπός του Πνεύματος είναι αγάπη» (Αυ).

15,18 (1)Εἰ(2) ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ(3), γινώσκετε(4) ὅτι ἐμὲ(5) πρῶτον ὑμῶν(6) μεμίσηκεν.

18«Αν σας μισεί ο κόσμος, να ξέρετε πως πριν από σας ἐμένα ἔχει μισήσει.

(1) Αντιμέτωπη με το πνευματικό αυτό σώμα, του οποίου την εσωτερική ζωή και την εξωτερική δράση περιέγραψε ο Κύριος, βλέπει να ορθώνεται μία εχθρική κοινωνία, τον κόσμο, ο οποίος θα κηρύξει τον πόλεμο κατά της εκκλησίας και ο οποίος κατά τη στιγμή αυτή εκπροσωπείται από τον ιουδαϊκό λαό. Ο Ιησούς περιγράφει το μίσος του κόσμου κατά των πιστών (σ. 18-25) και την βοήθεια η οποία θα δοθεί από τον Παράκλητο (ιε 26-ιστ 4)(g).

(2) Δεν εκφράζει αμφιβολία, αλλά γεγονός βέβαιο παρουσιάζεται υποθετικά (ο).

(3) «Δηλαδή αν και πρόκειται να σας μισούν αυτοί που τιμούν τα κοσμικά και φρονούν μόνο τα γήινα» (Κ). Δες Αΐω. γ 13. Για την εποχή, κατά την οποία λέγονταν τα λόγια αυτά «κόσμο εννοεί τους πονηρούς Ιουδαίους» (Ζ). Εάν η αγάπη είναι το χαρακτηριστικό της εκκλησίας, ο κόσμος και το βασίλειο του σατανά γνώρισμα ἔχει το μίσος κατά της αγάπης αυτής (χ).

Ποιοι είναι αυτοί στους οποίους υπάρχει αυτό το μίσος; Τα τέκνα του κόσμου διακρινόμενα από τα τέκνα του Θεού. Είναι εκείνοι οι οποίοι υπηρετούν το Θεό του αιώνα αυτού, του οποίου φέρουν την εικόνα και στου οποίου τη δύναμη είναι υποταγμένοι. Εκείνους, τους οποίους ο Χριστός ευλογεί, ο κόσμος καταριέται. Οι κληρονόμοι του ουρανού ουδέποτε υπήρξαν αγαπητοί στον κόσμο, αφότου κηρύχτηκε η παλαιά ἔχθρα ανάμεσα στο σπέρμα της γυναίκας και στο σπέρμα του φιδιού. Για ποιον ἄλλο λόγο ο Κάιν μίσησε τον Ἄβελ παρά διότι τα ἔργα του Ἄβελ ἦταν δίκαια; Ο Ησαύ μίσησε τον Ιακώβ λόγω της ευλογίας, οι αδελφοί του Ιωσήφ μίσησαν αυτόν, διότι ο πατέρας τους αγαπούσε αυτόν, ο Σαούλ μισούσε τον Δαβίδ, διότι ο Θεός ἦταν μαζί του, ο Ἄχαζ μισούσε τον Μιχαία για τις προφητείες του. Τέτοιες είναι οι αναίτιες αφορμές του μίσους του κόσμου. Ο λαός του Θεού όμως παρόλο που οφείλουν να διδαχτούν να μισούν την αμαρτία των αμαρτωλών, δεν πρέπει για κανένα λόγο να μισούν τους αμαρτωλούς, αλλά να αγαπούν και να ευεργετούν όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους.

(4) Μάλλον είναι προστακτική όπως και στο σ. 20 το Μνημονεύετε. Ἡ, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, είναι οριστική=Γνωρίζετε ἤδη την εξήγηση αυτού του γεγονότος: γνωρίζετε ότι (g):

(5) «Διότι ἐμένα με πρόσβαλαν με αχαλίνωτη γλώσσα και χωρίς να αφήσουν τρόπο κοροϊδίας οι ἄθλιοι, με αποκαλούσαν δαιμονισμένο και μέθυσο και καρπό πορνείας» (Κ).

«Ας είναι, λέει, για παρηγοριά σας, το ότι πριν από εσάς μισήθηκα ἐγώ και μάλλον να χαίρεστε διότι γίνεστε κοινωνοί μαζί με ἐμένα στο μίσος από τους πονηρούς» (Ζ).

(6) Με την έννοια του «πριν από εσάς» και όχι «εμένα τον πρώτο» (=τον αρχηγό) σας (β). Ο σιναΐτικός και ο του Βέζα αποσιωπούν το ὑμῶν.

15,19 (1) Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε(2), ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον(3) ἐφίλει(4)· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην(5) ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου(6), διὰ τοῦτο(7) μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος(8).

19Αν ανήκατε στον κόσμο, τότε ο κόσμος θα σας αγαπούσε σαν κάτι δικό του. Επειδή όμως δεν ανήκετε στον κόσμο, αφού εγώ σας διάλεξα και σας ξεχώρισα από τον κόσμο, γι' αυτό σας μισεί ο κόσμος.

(1) «Προσθέτει και άλλο τρόπο παρηγορίας, πιο αναγκαίο. Διότι το αντίθετο, λέει, έπρεπε να λυπάστε εάν δεν σας μισούσε ο κόσμος, δηλαδή οι πονηροί άνθρωποι. Διότι θα δείχνατε από το ότι δεν θα μισιόσασταν, ότι και εσείς οι ίδιοι συμμετέχετε στην ίδια εκείνη κακία και πονηρία. Τώρα όμως επειδή σας μισούν οι πονηροί, να χαίρεστε. Διότι σας μισούν λόγω της αρετής» (Θφ).

(2) Δηλαδή εάν συμμορφωνόσασταν στις συνήθειες και τα φρονήματα και εάν ενεργούσατε διευθυνόμενοι από τις αρχές του κόσμου (ο). Δες Α΄ Ιω. δ 5.

(3) Ό,τι ανήκει σε αυτόν ως δικό του (F)· ό,τι είναι το ίδιο στη φύση (ο). «Το όμοιο. Διότι χαίρεται το όμοιο με το όμοιο» (Z).

(4) «Επομένως, εάν σας αγαπούσαν, είναι φανερό ότι αυτό θα ήταν δείγμα πονηρίας» (X).

Με το να αγαπούν όμως το δικό τους, πέφτουν τα τέκνα του κόσμου σε μίσος μεταξύ τους (Alford). Η αγάπη την οποία ο κόσμος έχει προς το δικό του, δεν είναι τέτοια, ώστε να προκαλέσει ένωση και κοινωνία μεταξύ των ανθρώπων του κόσμου. Πόλεμοι, αντιζηλίες, έριδες, σημειώνονται σε όλη την πορεία της ιστορίας του κόσμου (ο).

(5) Αναφέρεται όχι στην κλήση τους στο αποστολικό αξίωμα, αλλά στην πράξη με την οποία τους ήλκυσε προς τον εαυτό του, αποσπώντας τους από τον κόσμο· στην κλήση τους στην πίστη (g).

(6) Φανερώνει εσωτερικό χωρισμό. Ήταν κάτω από την πλήρη επίδραση των σκοπών, διαθέσεων και αρχών του κόσμου, αλλά με τη χάρη του Θεού εκλέχτηκαν από την αμαρτωλή ζωή σε βίο αγιότητας (ο).

(7) Αναφέρεται στα προηγούμενα όπως και στο στ 65 (β).

(8) «Είναι αναπόφευκτο να μισιέται αυτός που αγαπά την αρετή, αφού με αυτά με τα οποία ο ίδιος θαυμάζεται, ελέγχει την κακότητα, αλλά και το αίσχος των πονηρών το καθαρίζει με την σύγκριση των δικών του τρόπων· διότι όταν παρουσιαστεί καθαρά το αγαθό, είναι πολύ αναγκαστικό να ασχημονεί το κακό» (K).

«Επομένως το να σας μισούν οι πονηροί, είναι απόδειξη αρετής» (Z).

«Σας μισεί ο κόσμος διότι δεν συμμετέχετε στα έργα του» (Θφ).

«Ενθαρρύνει την ψυχή τους λέγοντας ότι, αυτό προ πάντων είναι έργο χαράς, το να είστε μισητοί από αυτούς· διότι έτσι θα γίνετε μέτοχοι στα πάθη μου» (X).

Ο άνθρωπος του κόσμου ως είδωλό του έχει τον κόσμο. Ο κόσμος είναι η ζωή του και όλες οι φροντίδες και οι επιδιώξεις του συγκεντρώνονται γύρω από τον κόσμο. Οι χαρές και οι ηδονές του κόσμου, οι αναπαύσεις και τέρψεις του κόσμου, η κατάκτηση των αγαθών του κόσμου, η απόλαυση της ματαιότητας και της σκιάς του κόσμου που φεύγει, αυτά αποτελούν το μόνο σκοπό της ζωής του και τίποτα ιδανικότερο ή υψηλότερο από αυτά δεν θέλγει αυτόν. Αυτά και μόνα είναι το ύψιστο αγαθό για αυτόν. Επόμενο λοιπόν είναι να μην του αρέσει ο άνθρωπος του Θεού, ο οποίος απολαμβάνει μεν τον κόσμο και όσα είναι στον κόσμο, πάντοτε όμως κάτω από το φως της αιωνιότητας και κάτω από την καθοδήγηση του θελήματος του Θεού, ο οποίος είναι για αυτόν το μόνο ύψιστο αγαθό και η μόνη πηγή της αληθινής ευτυχίας και χαράς.

Αισθάνεται ο άνθρωπος του κόσμου, ότι η όλη ζωή και ο χαρακτήρας του ανθρώπου του Θεού, είναι σιωπηλό αλλά αδυσώπητο μαστίγωμα για όλα εκείνα, στα οποία ο μακριά από το Θεό άνθρωπος ευχαριστείται και τα οποία αποτελούν τη μοναδική τροφή της ψυχής του. Έχει επιπλέον τη συνείδηση, ότι, όσο και αν δεν το ομολογεί, ο άνθρωπος του Θεού είναι υπεροχότερος και ακούει στα βάθη τη φωνή, ότι αυτός βρίσκεται στο δίκαιο. Κάτω από το κράτος αυτού του ελέγχου τι πρόκειται να συμβεί; Ή θα μετανοήσει και αυτός απαρνούμενος τη μάταιή του ζωή, ή η απαρέσκειά του θα εξελιχθεί σε μίσος.

15,20 Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν(1)· οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ(2). εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν(3)· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν(4).

20Να θυμάστε το λόγο που σας είπα: δεν υπάρχει δούλος ανώτερος από τον κύριό του. Αν εμένα καταδίωξαν, θα καταδιώξουν κι εσάς· αν εφάρμοσαν τα λόγια μου, θα εφαρμόσουν και τα δικά σας.

(1) Ο σιναϊτικός γράφει: τον λόγον, ον εἶπον. Και ο του Βέζα: τους λόγους ους ελάλησα. Δες ιγ 16. «Διότι αυτόν το λόγο τον εἶπε προηγουμένως σε αυτούς και όχι μία φορά, αλλά με διάφορους τρόπους» (Ζ). Δες και Μαθθ. ι 24, Λουκ. στ 40. Αυτόν τον λόγο κυρίως έπρεπε να θυμούνται κατά τις επερχόμενες ημέρες των πολλών διωγμών. Τίποτα άλλο δεν συντελεί περισσότερο στο να μας ανακουφίζει, από το να θυμούμαστε τα λόγια του Κυρίου, τα οποία αναφέρονται στη θεία Πρόνοια και μας δια φωτίζουν για το ενδιαφέρον, το οποίο ο ουράνιος Πατέρας τρέφει για εμάς.

(2) «Διότι δεν είστε εσείς καλύτεροι από εμένα» (Χ).

«Δείτε λοιπόν πώς συμπεριφέρθηκαν σε εμένα» (Θφ). Ο Χριστός είναι ο Κύριός μας και κατά συνέπεια οφείλουμε με επιμέλεια να ακολουθούμε τις κινήσεις του και με υπομονή πολλή να αναπαυόμαστε σε ό,τι εκείνος αποφασίζει για εμάς και για οτιδήποτε αυτός μας διαθέτει.

(3) «Είναι δηλαδή φυσική συνέπεια, εάν βεβαίως είστε μαθητές μου» (Ζ) να σας διώξουν. «Είναι το ίδιο σαν να έλεγε: Εγώ ο δημιουργός των όλων, που εξουσιάζω τα πάντα και στον ουρανό και στη γη, δεν έβαλα χαλινάρι στους θυμούς τους... και όταν με κατεδίωκαν έδειχνα καρτερία, παρόλο που είχα την εξουσία να τους εμποδίσω. Όταν επομένως λοιπόν διώκεστε και εσείς, δείχνοντας αμέσως καρτερία απέναντι στην αποστροφή αυτών που σας μισούν, να έχετε την ίδια θέληση, για να μετάσχετε και στην ίδια με μένα δόξα. Διότι αυτοί που συμπάσχουν, θα συμβασιλεύσουν κιόλας» (Κ). Ο Ιωάννης μίλησε ήδη (ε 16) για το διωγμό του Ιησού από τους Ιουδαίους εξαιτίας της κατά τη γνώμη τους παραβίασης του Σαββάτου (β). Ο κόσμος θα καταδιώκει τους μαθητές και οπαδούς του Χριστού διότι το μίσος είναι ανήσυχο και ταραχώδες πάθος. Είναι κοινός κλήρος εκείνων, οι οποίοι θέλουν να ζουν με ευσέβεια με τον Χριστό Ιησού, το να είναι εκτεθειμένοι σε διωγμούς. Δες Β΄ Τιμ. γ 12.

(4) «Ούτε όταν διώκεστε να δυσφορείτε, ούτε όταν δεν τηρείται ο λόγος σας· διότι αυτά που έδειξαν σε εμένα, αυτά θα δείξουν και σε εσάς» (Ζ). Φύλαξαν μεν τον λόγο του Κυρίου κάποια άτομα, αλλά ο ιουδαϊκός λαός ως μάζα δεν επέστρεψε με το κήρυγμά του. Αυτό το ίδιο θα συνέβαινε και στους αποστόλους (g).

Ή, σαν να έλεγε ο Κύριος: Κατά τη διάρκεια της ζωής μου δεν πέτυχα παρά περιορισμένο αριθμό επιστροφών, μετά το θάνατό μου θα κατακτήσω ολόκληρη την οικουμένη. Το ίδιο θα συμβεί και με σας (F). Αυτοί που τηρούν το λόγο του Ιησού θα τηρήσουν ομοίως και τον λόγο των αποστόλων του, αφού οι απόστολοι δεν πρόκειται να πουν κάποιο λόγο, για τον οποίο δεν εξουσιοδοτήθηκαν από τον Διδάσκαλό τους (β).

15,21 Ἀλλὰ(1) ταῦτα πάντα(2) ποιήσουσιν ὑμῖν(3) διὰ τὸ ὄνομά μου(4), ὅτι οὐκ οἶδασι(5) τὸν πέμψαντά με(6).

21 Ἀλλὰ θα σας τα κάνουν όλα αυτά εξαιτίας μου, γιατί δεν ξέρουν αυτόν που με έστειλε.

(1) Οι απόστολοι δεν πρέπει να ανησυχούν για αυτό το μίσος προς αυτούς, φανταζόμενοι ότι λόγω δικής τους αιτίας έγιναν μισητοί. Αλλά μην ανησυχείτε, λέει ο Κύριος· για το όνομά μου διώκεστε (g).

(2) «Το ότι σας διώκουν δηλαδή και δεν φυλάνε το λόγο σας» (Ζ). Αυτά, για τα οποία έγινε λόγος στους σ. 18-20.

(3) Κάποιοι μεγαλογράμματοι κώδικες γράφουν: εις ὑμᾶς, αντί για ὑμῖν.

(4) Σχετικά με τις διώξεις των μαθητών για το όνομά του, δες και Μαθθ. ι 22, κδ 9, Μάρκ. ιγ 9, 13, Λουκ. κα 12, 17. Το όνομα του Θεού στην Π.Δ. ισοδυναμεί με τον χαρακτήρα του που μέσω της θείας αποκάλυψης έγινε γνωστός στους ανθρώπους (Α΄ Βασ. ιβ 22, Β΄ Παρ. στ 32, Ιερεμ. ιδ 21). Στην Κ.Δ. η φράση «για το όνομά μου», εδώ και στο Α΄ Ιω. β 12 και Αποκ. β 3, χρησιμοποιείται για να σημάνει τον από τη θεία αποκάλυψη καθοριζόμενο χαρακτήρα του Ιησού Χριστού ως σαρκωμένου Υιού του Θεού, το πρόσωπό του. Οι διωκόμενοι λοιπόν για το όνομά του, διώκονται διότι διακηρύττουν το όνομά του ως το όνομα που είναι πάνω από όλα (β). Προσθέτοντας αυτό ο Κύριος ενισχύει και παρηγορεί τους μαθητές του. «Εάν λοιπόν με αγαπάτε, θα χαρείτε οπωσδήποτε, διότι πάσχετε αυτά για μένα» (Ζ).

«Αν με αγαπάτε, θα υπομείνετε αυτά που πάσχετε για εμένα που αγαπάτε» (Θφ).

(5) «Αυτό πρέπει να το εννοήσουμε ότι ειπώθηκε για τη γνώση εκείνη, για την οποία αλλού έχει ειπωθεί (Σοφ. Σολ. στ 16) «τελειότητα φρόνησης»» (Αυ). Δεν έχουν πνευματική επίγνωση του Θεού, παρόλο που ισχυρίζονται ότι τον γνωρίζουν (ο). Δεν γνωρίζουν πράγματι το Θεό (g).

«Προσθέτει και άλλο για παρηγοριά, ότι δηλαδή μαζί με σας εξυβρίζουν και αυτόν που με έστειλε. Αν όχι λοιπόν κάτι άλλο, αυτό ας είναι παρηγοριά σας, ότι δηλαδή αυτοί οι ίδιοι είναι εχθροί και δικοί σας και δικοί μου και του Πατέρα μου» (Θφ).

(6) Το ότι οι Ιουδαίοι αγνοούν το Θεό όπως αποκαλύφθηκε μέσω του Χριστού, αυτό είναι η αιτία του μίσους τους εναντίον αυτού και των οπαδών του (β). Δεν γνωρίζουν το Θεό ως αυτόν που απέστειλε τον Κύριό μας Ιησού Χριστό και εγκατέστησε αυτόν μεγάλο μεσίτη ειρήνης. Δεν έχουμε την ορθή γνώση του Θεού, αν δεν γνωρίζουμε αυτόν μέσω του Χριστού. Και όσοι καταδιώκουν εκείνους τους

οποίους ο Χριστός στέλνει, εμφανίζονται να αγνοούν, ότι ο Χριστός στάλθηκε από το Θεό. «Με το να πει «στάλθηκε», φέρνει σε εμάς όλη τη φανέρωση του θείου σχεδίου της ενσάρκωσης· αυτός όμως που έχει αγνοήσει τον αποστολέα και Θεό, ταυτόχρονα ατιμάζει και το μυστήριο της αποστολής» (Κ).

Έτσι λοιπόν και εμένα αλλά «και εκείνον υβρίζουν» (Χ).

«Επομένως λοιπόν, να νιώθετε αγαλλίαση αφού υβρίζεστε μαζί μας» (Ζ).

15,22 Εἰ μὴ(1) ἦλθον(2) καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς(3), ἁμαρτίαν(4) οὐκ εἶχον(5)· νῦν δὲ(6) πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν(7).

22 Αν δεν είχα έρθει και δεν τους είχα κηρύξει, δε θα είχαν αμαρτία. Τώρα όμως δεν έχουν καμιά δικαιολογία για την αμαρτία που διαπράττουν.

(1) «Δείχνοντας ότι άδικα θα διαπράξουν και τα εναντίον του και τα εναντίον τους» (Χ) «αποστερεί τους Ιουδαίους από κάθε συγγνώμη, αφού είναι με τη θέλησή τους κακοί και διαπράττουν τέτοια πράγματα» (Ζ). Η άγνοια που σημειώθηκε στον προηγούμενο σ., αποδεικνύεται εδώ αδικαιολόγητη και ένοχη.

(2) Σταλμένος από τον Πατέρα. Πρόκειται εδώ για τον μεσσιακό ερχομό. Ο ερχόμενος και προσδοκώμενος Μεσσίας ήλθε.

(3) «Πρόσφερα σε αυτούς τη διδασκαλία με τα λόγια» (Χ).

«Αν δεν είχα έλθει και δεν έδειξα ολοκάθαρα τα πιο καλά από την εντολή του Μωϋσή· αν δεν τους είχα βεβαιώσει με πολλά λόγια, ότι έφτασε, από τη μία, ήδη ο καιρός να φύγουν λοιπόν οι τύποι... και είναι ώρα, από την άλλη, να λάμψει η ίδια η αλήθεια... αν δεν έδειξα ότι ο λόγος μου είναι σύμφωνος με τις μαρτυρίες των προφητών και ότι η δύναμη της δικής μου παρουσίας ήδη προφητεύτηκε και έχει κηρυχτεί» (Κ).

Σημείωσε τα πλεονεκτήματα, τα οποία καρπωνόμαστε από το ευαγγέλιο. Μέσω αυτού έρχεται και μιλά σε εμάς ο Χριστός. Μίλησε αυτοπροσώπως στους ανθρώπους της γενιάς του και εξακολουθεί τώρα να μιλά και προς εμάς μέσω των Αγίων Γραφών και των διακόνων του στην εκκλησία. Και μας μιλά ως ο μόνος που έχει εξουσία πάνω μας, αλλά και ο οποίος μας αγαπά πάνω από κάθε άλλον. Κάθε λόγος του είναι αγνός, συνοδευόμενος από επιβλητικό μεγαλείο, αλλά και από γεμάτη συγκατάβαση τρυφερότητα και στοργή, δυνατός να γοητεύσει και ασπίδα (φίδι) κουφή, που δεν βουλώνει τα αυτιά της.

(4) «Υπάρχει μία αμαρτία μεγάλη, την οποία εννοεί εδώ (ο Κύριος)... Σε αυτήν την αμαρτία περιλαμβάνονται όλες οι αμαρτίες και όποιος είναι ελεύθερος από αυτήν, συγχωρείται για όλες τις αμαρτίες του. Και αυτή είναι, ότι δεν πίστεψαν στο Χριστό... Από την αμαρτία αυτή θα ήταν ελεύθεροι, εάν ο Χριστός δεν είχε έλθει» (Αυ). Την αμαρτία, την οποία διέπραξαν «διώκοντας και υβρίζοντας και εμένα και εσάς τους δικούς μου» (Ζ).

(5) Για τη φράση «αμαρτίαν έχει» δεσ Ιω. θ 41, ιθ 11, Α΄ Ιω. α 8. Για το ότι η άγνοια που δεν προέρχεται από θέληση είναι άξια συγχώρησης, δεσ Πράξ. ιζ 30.

(6) Τώρα που ήλθα καιμίλησα σε αυτούς.

(7) «Δεν έχουν πρόφαση για την πονηρία τους» (Θφ). Καμιά δικαιολογία δεν μπορούν να προβάλλουν για την απιστία και το μίσος τους, διότι ήλθε ο Ιησούς προβάλλοντας τις πιο πειστικές αποδείξεις για το ότι είχε σταλθεί από το Θεό (ο). Όπως δεν λογαριάζεται η αμαρτία «αν δεν υπάρχει νόμος», έτσι δεν καταλογίζεται η απιστία εκεί όπου δεν ακούστηκε το ευαγγέλιο. Εκεί όμως όπου καταλογίζεται, είναι τόσο σοβαρή και μοναδικά βαριά αμαρτία, ώστε επειδή είναι αμαρτία εναντίον του φαρμάκου, που θεραπεύει την αμαρτία, κάθε άλλη αμαρτία δεν θα καταδίκαζε τόσο τον άνθρωπο, όσο εάν δεν είναι συνδεδεμένη με την αμαρτία της απιστίας. Εάν οι Ιουδαίοι δεν είχαν το ευαγγέλιο ανάμεσά τους, οι άλλες τους αμαρτίες δεν θα ήταν τόσο ολέθριες και θανατηφόρες,

15,23 Ὁ ἐμὲ μισῶν(1) καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ(2).

23 Αυτός που μισεί εμένα, μισεί και τον Πατέρα μου.

(1) Δες ε 23 και Α΄ Ιω. β 23. «Καθορίζει με σαφήνεια ότι είναι ένοχοι αθεότητας, αυτοί που προτίμησαν να τον μισούν από ανίερη διάθεση και παραφροσύνη» (Κ). «Αποσαφηνίζει και αυξάνει την αμαρτία τους λέγοντας, ότι και του υιού η ύβρις, του πατέρα είναι ύβρις» (Ζ).

«Επειδή τίποτα άλλον δεν προφασίζονταν παντού, παρά ότι υπερασπίζονταν τον Πατέρα («Διότι αυτός, έλεγαν, ο άνθρωπος δεν είναι από το Θεό» και τα όμοια), για αυτό προσθέτει: αυτός που μισεί εμένα μισεί και τον Πατέρα μου. Επομένως ούτε αυτό τους έχει μείνει για απολογία» (Θφ).

(2) Τον πατέρα μου, του οποίου είμαι απεσταλμένος. Από αυτό εύκολα συμπεραίνουμε, ότι εκείνοι, οι οποίοι είναι εχθροί και διώκτες της χριστιανικής θρησκείας, πραγματικά και σε βάθος είναι εχθροί κάθε θρησκείας. Εκείνοι οι οποίοι χλευάζουν και γελοιοποιούν το φως του ευαγγελίου, εάν τους ήταν

δυνατόν, θα έσβηναν και αυτό το φως της φυσικής θρησκείας και θα αποτίναζαν κάθε υποχρέωση και καθήκον που επιβάλλεται από το νόμο της συνείδησης και τον φόβο του Θεού τον έμφυτο σε κάθε μη διεφθαρμένη καρδιά.

15,24 Εἰ τὰ ἔργα(1) μὴ ἐποίησα(2) ἐν αὐτοῖς(3) ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν(4), ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ(5) ἑωράκασι(6) καὶ(5) μεμισήκασι(7) καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

24Αν δεν είχα κάνει ανάμεσά τους τα έργα που κανείς άλλος δεν έκανε, δε θα είχαν αμαρτία. Τώρα όμως και τα έργα έχουν δει, και μας έχουν μισήσει κι εμένα και τον Πατέρα μου.

(1) «Αφού είπε για τη διδασκαλία του, λέει και για τα θαύματά του» (Ζ). Εάν η μαρτυρία, την οποία ο Ιησούς μαρτυρούσε με τη διδασκαλία του, δεν είχε πετύχει τη διαφώτισή τους, τα έργα του όμως θα έπρεπε να καταστήσουν πιστευτή τη μαρτυρία του.

«Πρόσφερα τη διδασκαλία με λόγια, πρόσθεσα και αυτήν με τα έργα σύμφωνα με το νόμο του Μωϋσή, ο οποίος διέταξε να πείθονται όλοι σε αυτόν που κάνει και λέει τέτοια πράγματα, όταν δηλαδή και προς την ευσέβεια οδηγεί και θαύματα παρέχει μέγιστα» (Χ).

Όπως οι αόρατες ιδιότητες του Δημιουργού «γίνονται ορατές όταν κατανοούνται μέσω των δημιουργημάτων» (Ρωμ. α 20) και από το μεγαλείο της δημιουργίας του δείχνεται ολοφάνερα και η παντοδυναμία και πανσοφία του, έτσι και τα θαύματα, τα ελέη και τα έργα της χάρις του Λυτρωτή αποδεικνύουν για αυτόν ότι στάλθηκε από το Θεό.

(2) Περισσότερες από μία φορές στο τέταρτο ευαγγέλιο ο Ιησούς επικαλείται τη μαρτυρία των έργων του για βεβαίωση της θείας του αποστολής. Δες ε 36,ι 32,37 (β).

(3) Ἡ «σε αυτούς» (Αυ), θεραπεύοντας αυτούς και σκορπίζοντας ευεργεσίες στα σώματά τους. Ἡ, πιο σωστά, μεταξύ τους (ο), μπροστά στα μάτια τους (Συριακή μετάφραση). Δες Πράξ. β 22 («ανάμεσά σας»).

(4) Υπάρχει και η αρκετά μαρτυρημένη γραφή εποίησεν αντί πεποίηκε. «Και για αυτά, ήταν οι ίδιοι μάρτυρες όταν έλεγαν· Ουδέποτε φάνηκε έτσι άνθρωπος στο Ισραήλ (Ματθ. θ 33), και «δεν ακούστηκε στον αιώνα ότι άνοιξε κάποιος μάτια ανθρώπου που γεννήθηκε τυφλός» (Ιω. θ 32) και το θαύμα του Λαζάρου ήταν αντίστοιχο και όλα τα άλλα ήταν τέτοια και ο τρόπος της θαυματουργίας· όλα καινούργια και παράδοξα» (Χ).

«Βεβαίως μεταξύ όλων των έργων του Χριστού κανένα δεν φαίνεται μεγαλύτερο από την ανάσταση νεκρού· και όμως γνωρίζουμε ότι το ίδιο έγινε από τους προφήτες των παλαιότερων χρόνων (Γ΄ Βασ. ιζ 21,22,Δ΄ Βασ. δ 35,ιγ 21)... Υπάρχουν όμως έργα, τα οποία μόνος ο Χριστός και κανείς άλλος δεν έκανε. Όπως όταν έτρεφε τους πέντε χιλιάδες με πέντε άρτους και τους τέσσερις χιλιάδες με επτά άρτους, όταν περπατούσε πάνω στα νερά... όταν μετέβαλλε το νερό σε κρασί, όταν άνοιγε τα μάτια τυφλού εκ γενετής... Επιπλέον κανείς από τους παλαιούς δεν θεράπευσε με τέτοια δύναμη τόσο πολλές ασθένειες και αρρώστιες (Μάρκ. α 32-34,Ματθ. η 17)» (Αυ).

Κανένα συνηθισμένο και απλό πρόσωπο, που δεν έχει αποστολή από τον ουρανό και το Θεό μαζί του, δεν θα μπορούσε να εργαστεί θαύματα. Αλλά και κανείς από τους προφήτες δεν έκανε ποτέ τέτοια και τόσα θαύματα, όσα και όποια ο Ιησούς. Ο Μωϋσής και ο Ηλίας έκαναν θαύματα ως δούλοι με δύναμη δανεισμένη και όχι δική τους. Αλλά ο Χριστός ενήργησε τα θαύματά του ως Υιός με τη δική του δύναμη. Και όλα τα θαύματα αυτά υπήρξαν έργα αγαθά, έργα ελέους και ευεργεσίας. Αυτό λοιπόν κυρίως τονίζεται εδώ, διότι με την υπενθύμιση των έργων αυτών αποσκοπεί να κατακρίνει το μίσος που έδειξαν. Για αυτόν, ο οποίος υπήρξε γενικώς ωφέλιμος και ευεργετικός πάνω από κάθε άλλον στη γη, θα περίμενε κάποιος, ότι θα αγαπιόταν από όλους. Και όμως αυτοί τον μίσησαν. Η απόρριψη όμως του Χριστού από τους Ιουδαίους ή από εμάς, έχει μέσα της το βάρος και την ενοχή όχι μόνο της πεισματικής απιστίας, αλλά και της πλέον μαύρης αχαριστίας. Διότι και εκείνοι και εμείς είδαμε το Χριστό, ο οποίος υπήρξε ο κατεξοχήν αξιαγάπητος που έσπευδε και ήταν πρόθυμος να ευεργετήσει τους πάντες. Και όμως απορρίπτουμε και μισούμε αυτόν.

(5) Τα δύο «και» βάζουν μαζί και στη σειρά δύο πράγματα τα οποία θα φαινόταν ασυμβίβαστα= Μολονότι είδαν και θα περίμενε κάποιος από αυτό να πιστέψουν, αυτοί μίσησαν.

(6) Ἡ «αυτού του είδους τα έργα» (Ζ).

Ἡ έχουν δει και εμένα και τον Πατέρα. «Διότι όταν θαυματουργούσε ο Υιός, ήταν βεβαίως οπωσδήποτε μαζί του και ο ίδιος ο Πατέρας, όχι ως άλλος που μέσω άλλου ίσως ενεργεί τα άξια θαυμασμού, αλλά ως αυτός που είναι μέσα στον Υιό, επειδή έχουν ίδια φύση και απαράλλακτη ουσία» (Κ).

(7) Ο παρακείμενος φανερώνει την εμμονή στο μίσος. Ούτε στα λόγια του Χριστού ούτε στα έργα του διέκριναν τη θεία αποστολή του· μη διακρίνοντας όμως αυτόν που τον έστειλε, μίσησαν αυτόν, και έτσι εμμέσως μίσησαν και τον Πατέρα (β). Υπάρχουν άνθρωποι που μισούν το Θεό παρά την ωραιότητα και άπειρη τελειότητα της φύσης του και παρά την αγαθότητα της πρόνοιάς του. Λυσοούν

για τη δικαιοσύνη του, όπως τα δαιμόνια, τα οποία «πιστεύουν και φρίττουν», καταπιέζονται από την κυριαρχία του κράτους του και εάν μπορούσαν, θα διασπούσαν τα δεσμά της. Εκείνοι οι οποίοι δεν μπορούν να πείσουν τους εαυτούς τους ότι δεν υπάρχει Θεός και συγχρόνως επιθυμούν να μην υπήρχε κανείς Θεός, αυτοί βλέπουν και μισούν αυτόν. «Και έχουν δει και έχουν μισησει».

15,25 Ἄλλ'(1) ἵνα(2) πληρωθῆ ὁ λόγος(3) ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ(4) αὐτῶν(5), ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν(6).

25 Ἀλλά αυτό γίνεται για να εκπληρωθεῖ ο λόγος που είναι γραμμένος στο νόμο τους: με μίσησαν χωρίς καμιά αιτία.

(1) Ο λόγος είναι ελλιπτικός. Πρέπει να υπονοηθεί «Αυτό συνέβη» ή «αυτό θα συμβεί». Δες θ 3,1γ 18, Α΄Ιω. β 19 (g). Το μίσος εναντίον του Πατέρα και του Υιού δεν υπήρξε αποτέλεσμα απλής σύμπτωσης, αλλά το προέειδε ο Θεός και το προείπε (ο). Αποτελούσε μέρος της μυστηριώδους βουλήs του Θεού η οποία αποκαλύφθηκε στην Π.Δ. (β).

(2) Εδώ έχουμε το λεγόμενο εκβατικό (ἵνα).

«Δεν θα ισχυριστούμε όμως, ότι ο νόμος προείπε εκείνα, για αυτόν το λόγο, για να ανάψει δηλαδή το μίσος των Ιουδαίων άδικα εναντίον και του Υιού και του Πατέρα, αλλά επειδή ακριβώς επρόκειτο να υπάρξει από αυτούς (το μίσος), το είχε προαναγγείλει ο θείος νόμος, δείχνοντας ότι το Πνεύμα δεν είχε αγνοήσει τίποτα από αυτά που θα γίνονταν» (Κ).

Εκείνοι οι οποίοι άκουσαν τον Ιησού δεν είχαν κατά νου ούτε αποσκοπούσαν στο να εκπληρώσουν και να επαληθεύσουν την προφητεία. Αλλά ο Θεός παραχωρώντας λόγω της κακίας τους να μισησουν αυτοί τον Ιησού, είχε μπροστά στα μάτια του την επαλήθευση της προφητείας. Και στηρίζει την πίστη μας στο Χριστό ως Μεσσία, ότι ακόμη και αυτό είχε προφητευτεί και η προφητεία αυτή εκπληρώθηκε επακριβώς. Πρέπει όμως να φοβόμαστε, μήπως και σε εμάς βρει αυτή και περαιτέρω επαλήθευση και πραγματοποίηση.

(3) Ο λόγος της προφητείας (b).

(4) Οι ψαλμοί αποτελούν τμήμα του νόμου με την ευρεία έννοια της λέξης (b). «Νόμο λέει το βιβλίο των ψαλμών, στο οποίο έχει γραφτεί ότι, Και με λόγια μίσους με κύκλωσαν και με πολέμησαν αναίτια (Ψαλμ. ρη 3)» (Ζ).

Ή, πιο πιθανή ερμηνεία, προέρχεται από τον ψαλμό ξη 5, ο οποίος θεωρούνταν Μεσσιακός (β), ή και από το Ψαλμ. λδ 19. Στους ψαλμούς αυτούς, και αν ακόμη δεν πάρουμε αυτούς ως Μεσσιακούς, ο δίκαιος της Π.Δ. παραπονιέται με το στόμα του Δαβίδ διότι μισιέται χωρίς λόγο από τους εχθρούς του Θεού. Εάν όμως το μίσος αυτό βάρυνε εξ' ολοκλήρου αυτούς που μισούσαν προκειμένου για τον δίκαιο που είχε και κάποιες ατέλειες, πόσο μάλλον ήταν άδικαιολόγητο για τον τέλειο δίκαιο, που δεν έκανε αμαρτία; (g). Ο Σαούλ και οι αυλικοί του μίσησαν χωρίς λόγο και αιτία τον Δαβίδ, ο οποίος εξυπηρέτησε τον Σαούλ τόσο με τη λύρα του, όσο και με το μαχαίρι του. Ο Αβεσσαλώμ και το κόμμα του μίσησαν τον Δαβίδ, παρόλο που αυτός υπήρξε προς εκείνον μεν στοργικότατος πατέρας, προς τους ακόλουθους δε του Αβεσσαλώμ μέγας ευεργέτης. Έτσι και ο υιός του Δαβίδ μισηθήκε άδικα και χωρίς κάποιο λόγο.

(5) «Ονομάζει αυτόν νόμο τους, όχι διότι επινοήθηκε από αυτούς, αλλά διότι δόθηκε σε αυτούς» (Αυ). Τον νόμο, τον οποίο επανειλημμένα διαβάζουν και αποτελεί το καύχημά τους (b).

(6) «Δηλαδή μάταια, χωρίς εύλογη αιτία, λόγω της πονηρίας τους» (Ζ).

«Μισεί κάποιος δωρεάν, όταν δεν πρόκειται ούτε να πετύχει κάποιο κέρδος από τον μισούμενο, ούτε να αποφύγει κάποια ενόχληση από αυτόν» (Αυ).

Όσοι μισούν το Χριστό, μισούν αυτόν χωρίς λόγο ή βάσιμη πράγματι αιτία και αφορμή. Η προς το Χριστό εχθρότητα είναι παράλογη εχθρότητα. Θεωρούμε μισητούς και απεχθείς τους αλαζόνες, εγωιστές και αυθάδεις. Αλλά ο Χριστός είναι πράος και ταπεινός στην καρδιά, συμπαθεί τους πάντες και είναι τρυφερός προς όλους. Επίσης θεωρούμε μισητούς εκείνους, οι οποίοι κάτω από το χαμόγελο της ευγένειας υποκρύπτουν την κακεντρέχεια, τον φθόνο και την εκδίκηση. Αλλά ο Χριστός αφιέρωσε τον εαυτό του στο να εξυπηρετήσει φίλους και εχθρούς, κοπίαζε πάντοτε για την ανάπαυση των άλλων, και πτώχευσε ενώ ήταν πλούσιος, για να πλουτίσουμε εμείς με τη φτώχεια εκείνου.

15,26 Ὅταν δὲ(1) ἔλθῃ(2) ὁ παράκλητος(3) ὃν ἐγὼ πέμψω(4) ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς(5), τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας(6) ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται(7), ἐκεῖνος(8) μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ(9)·

26 Όταν έρθει ο Παράκλητος, που θα σας τον στείλω εγώ από τον Πατέρα, το Πνεύμα της Αλήθειας, που εκπορεύεται από τον Πατέρα, αυτός θα ερμηνεύσει την αποστολή μου.

(1) Σε αντίθεση με το σατανικό μίσος των Ιουδαίων εισάγεται πάλι η ειρηνική και ουράνια αποστολή του Παρακλήτου (ο).

«Για να μην πουν όμως οι απόστολοι: Αν εσένα σε καταδίωξαν και δεν φύλαξαν το λόγο σου... αν εσένα και τον πατέρα σου έχουν μισήσει, και πρόκειται και σε μας να δείξουν τα όμοια, για ποιο λόγο μας στέλνεις σε τέτοιους ανθρώπους; Προσθέτει παρηγοριά λέγοντας ότι, το Πνεύμα το Άγιο θα τους βοηθήσει» (Ζ).

Η μαρτυρία του Παρακλήτου και των μαθητών μπήκε σε αντίθεση με την άγνοια και το μίσος του κόσμου (b).

(2) Αναφέρεται στην υπόσχεση στο ιστ 8. Ο Χριστός ήταν για μεγάλο διάστημα «αυτός που έρχεται». Τώρα το Άγιο Πνεύμα αναμένεται να έλθει σύμφωνα με την υπόσχεση του Χριστού. Και θα έλθει με την περισσότερη από ποτέ πληρέστερη έκχυση των δωρεών του και των χαρισμάτων του και των δυνάμεών του.

(3) Εδώ ο όρος αναφέρεται στο Άγιο Πνεύμα ως μάρτυρα. Στο ιστ 8 το έργο του Παρακλήτου παρουσιάζεται ως έργο ελέγχου και πειθούς και στο ιστ 13 ως έργο οδηγού και βοηθού των ακολούθων του Χριστού. Αυτό δείχνει, ότι ο όρος σημαίνει πολύ περισσότερα από αυτά που δηλώνονται με τη λέξη Παρήγορος (ο). Ολοφάνερα εδώ γίνεται λόγος για τον Παράκλητο σαν για ιδιαίτερο, ξεχωριστό πρόσωπο· όχι σαν για ιδιότητα ή χαρακτηριστικό, αλλά σαν για πρόσωπο που έχει το δικό του όνομα, το όνομα Πνεύμα, και δικό του τίτλο, τον τίτλο Πνεύμα της αλήθειας.

(4) «Να, δεν είναι μόνο ο Πατέρας που στέλνει (τον Παράκλητο), αλλά και ο Υιός» (Χ). Στο ιδ 16 και ιδ 26 ο Πατέρας είναι αυτός που στέλνει στο όνομα και με την δέηση του Υιού. Το «πέμψω» αναφέρεται στην αποστολή σε συγκεκριμένο ιστορικό χρόνο.

«Στέλνει στους αγίους του μαθητές για αγιασμό... και χορηγεί το Πνεύμα από τον Πατέρα ο Υιός, χωρίς να θεωρείται ότι το κάνει αυτό σαν κάποιος υπηρέτης και δεν εισέρχεται σε αυτόν το Πνεύμα από έξω, ούτε είναι επίκτητο (=όχι έμφυτο) σε αυτόν, όπως ακριβώς είναι σε αυτούς που είναι δεκτικοί αγιότητας, οι οποίοι γεννήθηκαν από την ανυπαρξία, αλλά το Πνεύμα είναι ομοούσιο με αυτόν, όπως ακριβώς βεβαίως και με τον Πατέρα» (Κ).

Πιο πάνω (ιδ 16) είπε ο Κύριος, ότι «θα παρακαλέσω τον Πατέρα και θα σας στείλει και άλλο Παράκλητο», το οποίο σημαίνει, ότι η αποστολή του Παρακλήτου θα είναι ο καρπός της μεσιτείας του Χριστού, που μπήκε (ως αρχιερέας) μέσα από το καταπέτασμα (=η κουρτίνα που χώριζε τα άγια από τα άγια των αγίων στον ναό του Σολομώντα και συμβολίζει τον ουράνιο ναό). Εδώ όμως λέει ότι «εγώ θα στείλω», τον Παράκλητο, το οποίο σημαίνει, ότι η αποστολή του Παρακλήτου θα είναι ο καρπός της κυριαρχίας, την οποία ο Χριστός έλαβε μέσα από το καταπέτασμα.

(5) «Πρόσεξε όμως, ότι θα στείλει μεν αυτό και ο Υιός, επειδή έχει την ίδια τιμή με τον Πατέρα, αλλά θα το στείλει από τον Πατέρα, επειδή από τον Πατέρα εκπορεύεται» (Ζ). Η πρόθεση «παρά» εκφράζει και τη σχέση του Υιού με τον Πατέρα. Δες α 14 (β).

«Δηλαδή ο Πατέρας ευαρεστείται και στέλνει και αυτός μαζί. Διότι δεν εκβάλλω εγώ ο ίδιος από το δικό μου εσωτερικό το Πνεύμα, αλλά χορηγείται από τον Πατέρα μέσω εμού» (Θφ).

(6) «Εκείνος θα είναι αξιόπιστος. Διότι είναι Πνεύμα αλήθειας. Για αυτό δεν το ονόμασε Πνεύμα Άγιο, αλλά Πνεύμα της αληθείας» (Χ).

Ονομάζει αυτό Πνεύμα της αλήθειας αντιπάσσοντας αυτό με το ψεύδος και την θεληματική άγνοια του κόσμου (g). Το Πνεύμα της αλήθειας μεταφέρει την αλήθεια και εντυπώνει αυτήν στη συνείδηση του κόσμου. Θα μαρτυρήσει λοιπόν την αλήθεια για τον Ιησού, οσοδήποτε πλανημένη και διεστραμμένη και αν είναι η ιδέα του κόσμου για αυτόν (β).

(7) «Το οποίο (Πνεύμα) έχει την ύπαρξη από την ίδια την ουσία του Πατέρα» (Θμ).

«Εκπορεύεται από τον Πατέρα επειδή είναι από την ουσία του. Για αυτό ποιος ξέρει όλα τα του Πατέρα, όπως ακριβώς και ο Υιός;» (Ζ).

«Όταν όμως ακούσεις ότι εκπορεύεται, να μην θεωρήσεις ότι η εκπόρευση είναι αποστολή..., αλλά η εκπόρευση είναι φυσική ύπαρξη του Πνεύματος» (Θφ).

«Διότι αν με το ρήμα «εκπορεύεται» δεν εννοούσε φυσική προέλευση από εκεί (τον Πατέρα), αλλά την αποστολή που έγινε εξωτερικά, τότε ερχόμαστε σε αδιέξοδο σχετικά με το για ποιο πνεύμα μιλάει, αφού είναι πολλά γενικώς τα πνεύματα τα οποία στέλνονται για υπηρεσία του Θεού (=οι άγγελοι)» (Θμ).

Το εκπορεύομαι είναι τελείως διαφορετικό από το στέλνομαι. Προ παντός η αλλαγή του χρόνου στα ρήματα «θα στείλω» και «εκπορεύεται». Εκείνο το οποίο ο Ιησούς θα στείλει σε συγκεκριμένο χρόνο και δεδομένη στιγμή είναι Ον θείο που απορρέει ουσιαδώς και αιωνίως από τον Πατέρα. Και όπως η σάρκωση του Υιού βασίζεται στην αιώνια γέννησή Του από τον Πατέρα, έτσι και η αποστολή του Αγίου Πνεύματος σχετίζεται με την αιώνια εκπόρευσή του στον κόλπο του Πατέρα (g). Η πρόθεση «παρά» υπονοεί ότι η αρχική κατοικία του Πνεύματος ήταν μαζί με το Θεό (ο).

(8) Οι αντωνυμίες (τον οποίο εγώ θα στείλω... εκείνος) θέτουν έξω αμφισβήτησης ότι το Πνεύμα είναι ξεχωριστή προσωπικότητα (ο).

(9) Για το πρόσωπο και το έργο μου (κ).

«Θα δώσει μαρτυρία δίνοντας τη λάμψη του στις καρδιές σας, ώστε να πληροφορηθείτε τελειότερα και θαυματουργώντας στο όνομά μου» (Ζ).

«Διότι αφού ενεργήσει μέσα σας και μέσα από σας τα παράδοξα, θα γίνει μάρτυρας δίκαιος και αληθινός της δικής μου θεϊκής εξουσίας και της μεγαλειότητας στη δύναμη» (Κ).

«Έχετε θάρρος λοιπόν· διότι δεν θα είναι χωρίς μαρτυρία το κήρυγμα, αλλά και το Πνεύμα θα δώσει και αυτό μαζί επιπλέον μαρτυρία με σημεία και τέρατα και θα είναι αξιόπιστος μάρτυρας· διότι είναι Πνεύμα αληθείας» (Θφ).

15,27 και ύμεις δε μαρτυρείτε(1), ότι από αρχής μετ' έμου έστε(2).

27Αλλά κι εσείς θα δώσετε μαρτυρία για μένα, γιατί εξ αρχής είστε μαζί μου».

(1) «Μαζί με το Πνεύμα που δίνει μαρτυρία, θα δώσετε επιπλέον μαρτυρία και εσείς οι ίδιοι» (Κ).

Ο ενεστώτας μαρτυρείτε μπαίνοντας αντί για μέλλοντα υποδηλώνει ταυτόχρονα, ότι κατείχαν ήδη τη γνώση εκείνη για αυτόν, η οποία θα τους προσέδιδε την ιδιότητα του αυτόπτη μάρτυρα (χ).

«Διότι είναι αναγκαίο η μαρτυρία να καταστεί αξιόπιστη, από το γεγονός ότι ήσασταν πάντοτε μαζί μου, οπότε εσείς μεν θα μιλάτε, ενώ το Πνεύμα θα παρέχει επιπλέον μαρτυρία για τα λεγόμενα με τα θαύματα που θα επιτελούνται» (Θμ). «Διότι, επειδή ακριβώς υπήρξατε μαζί μου από την αρχή, μπορείτε να κηρύττετε ό,τι γνωρίζετε· το οποίο δεν μπορείτε προς το παρόν να πράξετε, διότι το πλήρωμα του Πνεύματος δεν είναι ακόμη παρόν σε εσάς... Η αγάπη του Θεού θα ξεχυθεί στις καρδιές σας μέσω του Αγίου Πνεύματος, το οποίο θα σας δοθεί, και θα σας δώσει την αναγκαία πεποίθηση για αυτήν τη μαρτυρία... Εκείνος θα μαρτυρεί στις καρδιές σας, εσείς με τις φωνές σας. Εκείνος με έμπνευση, εσείς με λόγο» (Αυ).

Σημείωσε την τιμή, την οποία απολαμβάνουν οι απόστολοι και οι διάδοχοί τους στο έργο της διακονίας. Το Πνεύμα θα μαρτυρήσει για εμένα, λέει ο Κύριος, αλλά εσείς θα μαρτυρήσετε κάτω από την καθοδήγηση του Πνεύματος και σε σύμπραξη με το Πνεύμα. Υπόσχεται δηλαδή ο Κύριος στους αποστόλους και διακόνους του ότι θα ήταν συνεργάτες του Θεού.

(2) «Είστε μαζί μου από την αρχή του κηρύγματος και των θαυμάτων» (Ζ).

Οι απόστολοι κατείχαν τον προσωπικό τους θησαυρό, δηλαδή την ιστορική γνώση της δημόσιας δράσης του Ιησού από την αρχή μέχρι το τέλος της. Το Πνεύμα αποκάλυψε σε αυτούς την έννοια των γεγονότων αυτών της ιστορίας. Χωρίς το Πνεύμα η ιστορική μαρτυρία των αποστόλων θα απέβαινε μία ψυχρή αφήγηση ανίκανη να δημιουργήσει ζωή. Η ζωοποιός πνοή δίνεται στη μαρτυρία αυτή από το Πνεύμα. Έτσι η μαρτυρία των αποστόλων και η μαρτυρία του Πνεύματος ενώνονται σε μία και την ίδια πράξη, όπου διατηρεί η καθεμία από τις δύο ένα στοιχείο αναγκαίο, δηλαδή την ιστορική αφήγηση η μία, την εσωτερική αποσαφήνιση η άλλη (g).

Οι απόστολοι παρακολουθώντας εξ' αρχής το Χριστό, γνώρισαν καλά αυτόν και για αυτό ήταν κατάλληλοι να μαρτυρήσουν για αυτόν. Και σήμερα εκείνοι είναι οι καταλληλότεροι να μαρτυρήσουν για το Χριστό, οι οποίοι υπήρξαν μαζί του με την πίστη, την ελπίδα και την αγάπη και έζησαν με αυτόν ζωή σχέσης με το Θεό. Οι διάκονοι του ευαγγελίου πρέπει πρώτα να γνωρίσουν το Χριστό και έπειτα να κηρύττουν αυτόν. Εκείνοι μιλούν άριστα για το Θεό και τα θεία, οι οποίοι μιλούν εκ πείρας. Έχουν επιπλέον αυτού να μαρτυρεί μαζί τους και το Πνεύμα της αλήθειας, διότι, εάν το Πνεύμα δεν εργάζεται μέσω αυτών θαύματα και σημάδια που επιβεβαιώνουν τη μαρτυρία τους, όπως άλλοτε στους αποστόλους, επιδρά όμως αυτό στις καρδιές των ανθρώπων ανοίγοντας τις καρδιές τους, για να δεχτούν τη μαρτυρία τους για το Χριστό, όπως άνοιξε άλλοτε την καρδιά της Λυδίας της πορφυροπώλιδος «στο να προσέχει αυτά που λέγονταν από τον Παύλο». Το Άγιο Πνεύμα ονομάζεται από τον Κύριο Πνεύμα της αληθείας, όχι μόνο διότι αγαπά και λέει την αλήθεια, αλλά και διότι διαδίδει αυτήν και φωτίζει αόρατα και μυστηριωδώς τις επιδεκτικές καρδιές για αποδοχή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 16

16,1 Ταῦτα(1) λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε(2).

1«Αυτά σας τα είπα για να μην κλονιστεί η πίστη σας.

(1) Αυτά που λέχθηκαν από το ιε 20 για το μίσος του κόσμου και την δίωξη των μαθητών, όπως και τα σχετικά με τον Παράκλητο ως αυτόν που μαρτυρεί την αλήθεια για τον Ιησού (β).

(2) «Όταν θα δείτε πολλούς να μην υπακούουν σε εσάς και να πάσχετε εσείς πολλά κακά» (Χ). Έτσι ώστε αντιμετωπίζοντας απροσδόκητες δοκιμασίες και εμπόδια να μην αποθαρρυνθείτε, αν όχι και να αηδιάσετε για το έργο, το οποίο αναλάβατε (ο). Ο ερχομός διωγμών υποβάλλει σε μεγάλη δοκιμασία την πίστη, όχι μόνο διότι η αντιμετώπισή τους απαιτεί θάρρος και οι άνθρωποι είναι δυνατόν να

αρνηθούν την πίστη τους προς τον Κύριο από δειλία και ανανδρία, αλλά και διότι είναι δύσκολο να πιστεύει κάποιος, ότι μία υπόθεση, η οποία φαίνεται εκ πρώτης όψεως ότι δεν συναντά κάποια επιτυχία, αλλά αντιθέτως πολεμιέται από όλες τις δυνάμεις, είναι όντως εκ Θεού (τ). Από όλους τους εχθρούς της ειρήνης μας στον κόσμο αυτόν των θορύβων και της ταραχής, κανείς άλλος δεν ορμά εναντίον μας βιαιότερα από την απογοήτευση. Είναι δυνατόν όμως να δεχτούμε καλά τον επισκέπτη για τον ερχομό του οποίου έχουμε προειδοποιηθεί. Με την προειδοποίηση προετοιμαζόμαστε και οπλιζόμαστε από πριν.

16,2 Άποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς(1)· ἀλλ'(2) ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς(3) ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξη(4) λατρείαν προσφέρῃν τῷ Θεῷ(5).

2Θα σας διώξουν απ' τις συναγωγές. Θα έρθει μάλιστα ο καιρός που όποιος σας θανατώσει θα νομίζει πως έτσι υπηρετεί το Θεό.

(1) «Θα σας αφορίσουν από τα συνέδριά τους και τις τιμές τους και γενικώς από τη σχέση μαζί τους» (Θφ).

«Διότι ήδη διακήρυξαν, εάν κάποιος ομολογήσει το Χριστό, να διώχεται από τη συναγωγή» (X). Δες θ 22 και ιβ 42.

(2) Δεν έχει έννοια αντιθετική (β). Συχνά το «αλλά» είναι όρος που χρησιμοποιείται στο κλιμακωτό σχήμα όπως στο Β' Κορ. ζ 11=όχι μόνο αυτό, αλλά πρέπει και χειρότερα να περιμένετε (g).

«Αλλά όχι μόνο αυτό, το ότι δηλαδή θα σας αποκλείσουν από τη συναγωγή, αλλά και ότι θα δεχτείτε και θάνατο, και θάνατο ντροπιαστικό. Διότι θα σας φονεύσουν ως καταστροφείς και εχθρούς του Θεού» (Θφ).

(3) Είτε Ιουδαίος είτε εθνικός.

(4) Θα φανεί σε αυτόν και σε όλους τους ομοίους του (b).

«Ὡστε αὐτός που σας φονεύει... θα νομίζει ότι δείχνει ευσεβεία μάλλον και ότι ευαρεστεί το Θεό» (Z).

(5) «Ἔτσι θα επιδιώξουν το φόνο σας, σαν πράγμα ευσεβές και αρεστό στο Θεό» (X): «ώστε ο εναντίον σας θάνατος να θεωρηθεί ότι έχει τη δύναμη της λατρείας της αγαπητής στο Θεό» (K).

Ο από τον Παύλο διωγμός των πρώτων χριστιανών είναι αξιοσημείωτο παράδειγμα τέτοιου πλανημένου ζήλου. Δες και Πράξ. κβ 3,4,κστ 9. Ο όρος λατρεία εδώ δεν φαίνεται να υπονοεί την έννοια της θυσίας, αλλά μόνο την έννοια υψηλού θρησκευτικού καθήκοντος που αναφέρεται στο Θεό (ο). Μπορεί όμως να ερμηνευτεί και: προσφέρω θυσία για λατρεία (G). Οι νεώτεροι ερμηνευτές επέστησαν την προσοχή στο δικαίωμα, το οποίο είχε ο ζηλωτής Ιουδαίος να φονεύει τον άνθρωπο που συλλήφθηκε σε βλάσφημη πράξη. Ο φόνος αυτός επιτρεπόταν σύμφωνα με τη Μίσχνα και χαρακτηρίζεται σε αυτήν ως παλαιά αλαχική παράδοση. Δες την παράφραση (Midrash) στο Αριθμ. κε 13: «Καθένας που χύνει το αίμα του ασεβή, είναι σαν να προσφέρει θυσία» (χ).

Είναι δυνατόν εκείνοι οι οποίοι πράγματι είναι εχθροί του έργου του Θεού, να νομίζουν, ότι δείχνουν σφοδρό ζήλο για αυτόν. Το έργο του διαβόλου πολλές φορές διεξήχθη κάτω από τη στολή του διακόνου του Θεού και πολλές φορές πάρα πολύ ταραχώδεις πολέμιοι του Χριστιανισμού κάθισαν «στο ναό του Θεού» (Β' Θεσ. β 4). Είναι κάτι συνηθισμένο να καλύπτεται η εχθρότητα προς τη θρησκεία κάτω από το χρώμα του καθήκοντος προς το Θεό και της υπηρεσίας προς την εκκλησία του. Και ο Παύλος νόμιζε ότι είχε καθήκον να ενεργεί, ό,τι έπραξε εναντίον του ονόματος του Χριστού, όταν εδίωκε τους οπαδούς του. Αυτό, εννοείται, δεν μειώνει καθόλου την ευθύνη και την ενοχή των διωκτών, διότι κακοήθειες και πράξεις αισχρές δεν εξαγιάζονται για κανέναν λόγο με το να μπαίνει το όνομα του Θεού σε αυτές. Είναι αλήθεια, ότι αυτό αυξάνει τα δεινά αυτών που διώκονται, οι οποίοι πεθαίνουν με τη συκοφαντική κατηγορία, ότι είναι εχθροί του Θεού. Αλλά θα υπάρξει και ανάσταση ονομάτων, όπως ακριβώς και ανάσταση σωμάτων, κατά την ημέρα του Κυρίου την μεγάλη και επιφανή.

16,3 Καὶ ταῦτα(1) ποιήσουσιν, ὅτι(2) οὐκ ἔγνωσαν(3) τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ(4).

3Αυτά θα τα πράξουν γιατί δε γνώρισαν τον Πατέρα ούτε εμένα.

(1) Αυτά που απαριθμήθηκαν στον προηγ. στίχο, δηλαδή το θα σας αποκλείσουν από τη συναγωγή... και θα σας φονεύσουν. Υπάρχει και η γραφή: ποιήσουσιν ὑμῖν. «Προσθέτει στη συνέχεια και την παρηγοριά που είναι αρκετή» (Θφ).

(2) «Σας είναι αρκετό για παρηγοριά το ότι πάσχετε αυτά για μένα και τον Πατέρα» (X).

(3) «Με τη θέλησή τους, επειδή ήθελαν να είναι κακοί» (Z). Ὁφείλαν να γνωρίσουν, διότι είχαν το μέσο για αυτό, αλλά δεν θέλησαν να γνωρίσουν. Πολλοί από αυτούς που ισχυρίζονται ότι γνωρίζουν το Θεό, αγνοούν αυτόν οικτρά.

(4) «Διότι δεν γνωρίζει τον Πατέρα αυτός που για το δικό του σκοπό, έβγαλε έξω από την πρέπουσα δόξα τον Λόγο που εκ φύσεως προήλθε από αυτόν» (K). Δες ιε 21.

16,4 Ἀλλὰ(1) ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα(2), μνημονεύητε αὐτῶν(3) ὅτι ἐγὼ(4) εἶπον ὑμῖν(5). Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον(6), ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην(7).

4 Ἀλλὰ σας τα εἶπα αὐτά, ὥστε, ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα τους να γίνουν, να το θυμηθεῖτε πως ἐγὼ σας τα εἶχα πει πιο μπροστά. Δε σας τα εἶπα, βέβαια, ἐξαρχῆς, ἐπειδὴ ἤμουν μαζί σας».

(1) Δεν ἀντιπύθεται σε αὐτά που εἰπώθηκαν, ἀλλὰ στην ἐξῆς ἰδέα που ὑπονοεῖται=Ἀντιλαμβάνομαι τὴ φρίκη, τὴν ὁποία σας ἐμπνέουν αὐτές οἱ προφητείες. Ἀλλὰ ἐκρίνα ὠφελιμότερο να τα προεῖπω... (g). Ὁ σύνδεσμος «ἀλλὰ» ἀποδίδεται στο ἐξῶ ἀπὸ τὴν πρόταση ὑπονοούμενο: «Δεν ἤθελα βεβαίως να πω αὐτά τα λυπηρά σε αὐτὴν τὴν τελευταία ὥρα, ἀλλά...» (δ).

(2) «Ὅταν ἐλθῇ ὁ καιρὸς τοῦ διωγμοῦ και τοῦ φόνου σας» (Z). Ὑπάρχει και ἡ γραφή: ἡ ὥρα αὐτῶν.

(3) «Για αὐτὸ τα προεῖπα, ὥστε να μην πέσουν πάνω σας ἀπροσδόκητα και σας ταραξουν» (Σχ).

(4) Με πολλή ἐμφαση.

(5) «Να θυμάστε, ὅτι ἐγὼ σας τα εἶπα ὅλα, ἐπειδὴ ὅλα τα ξέρω και ἐτσι ὥστε, ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ προαναγγελία των λυπηρῶν, να με θεωρήσετε ἀξιόπιστο και για τις καλές ὑποσχέσεις... Αὐτά λοιπὸν και τα παρόμοια τα ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς σε αὐτοῦς, ἐτσι ὥστε, ὅταν πάσχουν να μην θορυβούνται, προγνωρίζοντας αὐτὸ, οὔτε να δείχνουν μαλθακότητα, ξέροντας ὅτι για το Θεὸ πάσχουν» (Z).

(6) «Αὐτά τα τόσο λυπηρά, δεν τα εἶπε ἀπὸ τὴν ἀρχή» (Θφ).

«Ἄραγε λοιπὸν δεν το εἶπε αὐτὸ; Δεν ἔλεγε στους δώδεκα ἀφοῦ τους κάλεσε· θα ὁδηγηθεῖτε σε ἠγεμόνες και βασιλιάδες και θα σας μαστιγώσουν στις συναγωγές; (Ματθ. ι 18,17). Πῶς λοιπὸν λέει ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχή δεν τα εἶπα;» (X).

(Δες και Μάρκ. ιγ 9, Λουκ. κα 12, τα ὁποία ὁμως ἀναφέρονται σε λόγια που εἰπώθηκαν κατὰ τὴν ἐβδομάδα τοῦ πάθους, ὁπωςδήποτε ὁμως πριν το μυστικὸ δεῖπνο). Στο ἐρώτημα αὐτὸ δόθηκαν ἀπαντήσεις διάφορες ἀπὸ διάφορους.

Ἡ, λιγότερο πιθανή ἐρμηνεία, ὁ Ματθαῖος στην ἀπὸ αὐτὸν συγγραφή των Λογίων δεν τήρησε χρονολογικὴ σειρά και λόγια που εἰπώθηκαν πιο μετὰ, τα ἔβαλε πιο πριν, ἢ «ὅ,τι λέει ἐδῶ για το Ἅγιο Πνεῦμα, το ὁποῖο ἐπρόκειτο να ἐλθῇ σε αὐτοῦς και να μαρτυρήσει, ὅταν θα ὑπέμεναν τόσα δεινά, δεν εἶπε σε αὐτοῦς ἀπὸ τὴν ἀρχή» (Au).

Ἡ, εἶχε πει σε αὐτοῦς και λίγο πιο πριν για το μῖσος τοῦ κόσμου, ἀλλὰ με λιγότερη σαφήνεια και περισσότερο συγκαλυμμένα (b).

«Προεῖπε μεν τις μαστιγώσεις και τὴν ὁδήγησή τους ἐνώπιον των ἀρχῶν, δεν εἶπε ὁμως ὅτι ὁ θάνατός τους θα θεωρηθεῖ τόσο σημαντικὸς, ὥστε να θεωρεῖται το πρᾶγμα αὐτὸ και λατρεία... Ἐδῶ ἐπίσης πρόσθεσε με πιο ὑπερβολικὸ τόνο και τα παθήματά τους ἐκ μέρους των Ἰουδαίων, και τους δίδαξε ὅτι αὐτά βρίσκονται πολὺ κοντά» (X).

Ἡ, ἀναφέρεται μεν πρωτίστως στην προφητεία των διωγμῶν, σε συνδυασμὸ ὁμως και με τὴ δωρεὰ τοῦ Πνεύματος, ὡς αὐτοῦ που παρέχει τὴν μεγάλη πηγὴ δύναμης και ἐνίσχυσης στις δοκιμασίες που πλησιάζουν (ο). Οἱ δύο τελευταίες ἐκδοχές εἶναι οἱ πιθανότερες.

(7) «Τα γινώριζα μεν, λέει, αὐτά και ἀπὸ τὴν ἀρχή, και δεν τα ἔλεγα ὄχι ἐπειδὴ δεν τα ἤξερα, ἀλλὰ διότι ἤμουν μαζί σας» (X).

Ἡ «δεν ἐπρόκειτο να πάθετε τόσο πολὺ, ὅσο ἤμουν μαζί σας» (Z), διότι «ὅλος ὁ πόλεμος ἐκσφενδονιζόταν ἐναντίον μου» (X), «ἐνώ εσεῖς ἤσασταν σε κάθε ἀσφάλεια» (Θφ).

Ἡ «διότι ἦταν ἀρκετὸ που ἦταν ἀκόμη μαζί τους, ὥστε να τους σώζει εὔκολα και να τους γλυτώνει ἀπὸ κάθε πειρασμὸ και να τους προσφέρει τὴν πρέπουσα διδασκαλία και ἐπανόρθωση για ὅλα τα συμβαίνοντα» (K).

«Εἶχατε ἐμένα ἀρκετὸ καταφύγιο» (Θφ).

«Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤμουν ἡ ἐνίσχυσή σας με τὴ σωματικὴ μου παρουσία» (Au).

Και οἱ δύο ἐκδοχές εἶναι σοβαρές. Ἐφόσον ὁ Κύριος ἦταν μαζί τους, βάσταζε αὐτὸς τα πλήγματα τῆς κακίας τοῦ κόσμου και στεκόταν αὐτὸς στο μέτωπο τῆς μάχης. Οἱ δυνάμεις τοῦ σκότους κατεύθυναν ὅλη τὴν πίεση και ἰσχύ τους κυρίως ἐναντίον αὐτοῦ, τοῦ βασιλιά τοῦ Ἰσραὴλ. Δεν ἦταν λοιπὸν ἀνάγκη να μιλήσει στους μαθητές για παθήματα, διότι δεν θα εἶχαν αὐτοῖ μεγάλο μερίδιο σε αὐτά, ὅσο ζοῦσε ὁ διδάσκαλός τους.

16,5 Nūn δὲ ὑπάγω(1) πρὸς τὸν πέμπσαντά με(2), και οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με(3) ποῦ ὑπάγεις(4);

5 «Τώρα ὁμως ἐγὼ πηγαίνω σ' ἐκείνον ποῦ μ' ἔστειλε, και κανένας σας δε με ρωτᾷ ποῦ πηγαίνω.

(1) Συνδέεται με το «διότι ἤμουν μαζί σας». Ἡ σύνδεση τοῦ σ. αὐτοῦ με τον προηγούμενο: Ὁ Ἰησοῦς θλίβεται βλέποντας τους μαθητές ἐξολοκλήρου ἀπορροφημένους ἀπὸ τον ἐπικείμενο χωρισμὸ και να

μην απασχολούνται με το ένδοξο τέρμα, στο οποίο η αναχώρησή του πρόκειται και αυτούς να οδηγήσει. Η αγάπη έπρεπε να τους ωθήσει να ρωτήσουν για τη νέα αυτή κατάσταση, στην οποία πρόκειται να μπει (g). Πηγαίνω. Δεν αρπαζόταν με τη βία από αυτούς, αλλά αναχωρούσε εκούσια. Η ζωή του δεν αφαιρούνταν από αυτόν, αλλά αυτός εκούσια θυσίαζε αυτήν.

(2) Επανάληψη αυτολεξεί του ζ 33. Ας θυμόμαστε και εμείς, ότι όταν αναχωρούμε από τον κόσμο αυτόν, πορευόμαστε σε εκείνον, ο οποίος μας έστειλε σε αυτόν, για να δώσουμε λόγο για το πώς ζήσαμε κατά τη διάβασή μας από τον κόσμο αυτόν. Αυτό θα μας παρακινούσε να ζούμε με αγαθές προθέσεις και ελατήρια, ώστε οι ενέργειές μας και οι πράξεις μας να βρεθούν εξ' ολοκλήρου αρεστές σε αυτόν.

(3) «Επειδή τους είδε να έχουν τόσο πολύ νικηθεί από τη λύπη, ώστε να γίνουν άφωνοι, και να μην μπορούν να του μιλήσουν, τούς ελέγχει για τη σιγή τους εξαιτίας αυτής της λύπης» (Z).

«Διότι η αγωνία για την έλλειψη τη δική του και η αναμονή των μελλοντικών δεινών... τους άφησε κατάπληκτους» (X).

«Πάθατε σύγχυση από τη λύπη (λέει σε αυτούς) και έχετε μείνει κατάπληκτοι» (Θφ).

(4) Συχνά ρώτησαν αυτόν για διάφορα, ακόμη και για το ζήτημα αυτό στο ιγ 36. Αλλά η ερώτησή τους αναφερόταν μάλλον στις σκέψεις τους για την αναχώρησή του, παρά στον τόπο όπου ο Κύριος πορευόταν. Έπειτα όμως σταμάτησαν να τον ρωτούν (b). Ο Ιησούς θα επιθυμούσε να βρει σε αυτούς την γεμάτη χαρά ορμή των καρδιών, οι οποίες ανοίγουν μπροστά στις προσδοκίες μιας νέας εποχής και οι οποίες δεν εξαντλούνται σε εμπιστευτικές ερωτήσεις πάνω σε εκείνο, το οποίο αυτή τους υπόσχεται (Hengtenberg).

16,6 Άλλ'(1) ότι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν(2), ἡ λύπη(3) πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν(4). Μόνο που η λύπη έχει γεμίσει την καρδιά σας, επειδή σας τα είπα αυτά.

(1) Αντιθετικός σύνδεσμος.

(2) =Επειδή σαςμίλησα για χωρισμό, για αγώνα και για θλίψεις (g).

(3) Την οποία αισθάνθηκαν και η οποία αυξήθηκε και εμπόδιζε αυτούς από το να ρωτήσουν (b).

(4) «Πάρα πολύ λυπηθήκατε και για αυτό σιωπάτε» (Z). Ο Χριστός είχε πει προηγουμένως (κεφ. ιε 11) αρκετά, τα οποία ήταν ικανά να γεμίσουν αυτούς από χαρά. Αλλά οι μαθητές προσέχουν τώρα περισσότερο σε εκείνα, τα οποία προαναγγέλλονται ως δυσμενή σε αυτούς και παρατρέχουν τα όσα χαρμόσυνα υποσχέθηκε σε αυτούς ο Κύριος. Για αυτό η λύπη γέμισε την καρδιά τους μέχρι σημείου ώστε να μην υπάρχει σε αυτή χώρος για τη χαρά. Είναι σφάλμα και ανόητη μελαγχολία πολλών χριστιανών, να απασχολούνται μόνο με την σκοτεινή πλευρά του σύννεφου και απορροφημένοι μόνο από φόβους, να έχουν κουφό το αυτί στη φωνή της χαράς και αγαλλίασης. Ό,τι γέμισε τις καρδιές των μαθητών από θλίψη, ήταν η προσκόλλησή τους στην παρούσα ζωή. Είχαν θρέψει μεγάλες ελπίδες για επίγεια κυριαρχία και βασιλεία του Μεσσία και περίμεναν να συμβασιλεύσουν μαζί του. Και τώρα αντί για αυτό δεν ακούνε τίποτα άλλο παρά δεσμά και θλίψεις. Για αυτό και γεμίζουν οι καρδιές τους με λύπη. Τίποτα άλλο δεν είναι μεγαλύτερο εμπόδιο για να χαιρόμαστε εν Κυρίω, παρά η προς τον κόσμο αγάπη μας, από όπου και προέρχεται η λύπη του κόσμου, που φέρνει θάνατο.

16,7 Άλλ'(1) ἐγὼ(2) τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν(3)· συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω(4). Ἐὰν γὰρ(5) ἐγὼ μὴ ἀπέλθω(6), ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς(7)· ἐὰν δὲ πορευθῶ(6), πέμψω αὐτὸν(8) πρὸς ὑμᾶς·

7Κι όμως, ἐγὼ σας λέω τὴν ἀλήθεια· σας συμφέρει να φύγω ἐγὼ. Γιατί, αν ἐγὼ δεν φύγω, δε θα ἔρθει σ' εσᾶς ὁ Παράκλητος· ἐνὼ αν πάω ἐκεῖ, θα τον στείλω σ' εσᾶς.

(1) Αντιθετικός σύνδεσμος. «Αλλά και αν μύριες φορές λυπάστε, πρέπει να ακούσετε το συμφέρον· διότι εσείς μεν έχετε τη γνώμη ότι πρέπει να είμαι μαζί σας, αλλά το συμφέρον είναι άλλο» (X).

Όπως ήταν συνηθισμένο στους προφήτες της Π.Δ. να ενισχύουν την εκκλησία του Ισραήλ κατά τις περιπέτειές της με την υπόσχεση για τον Μεσσία, έτσι τώρα, όταν ήλθε πλέον ο Μεσσίας η νέα μεγάλη υπόσχεση για τον Παράκλητο προβάλλεται για παρηγοριά της εκκλησίας του νέου Ισραήλ της χάρις.

(2) Μπαίνει μπροστά με έμφαση (ο). Σε αντίθεση με την άγνοιά τους, τονίζεται η γνώση, την οποία κατέχει αυτός για την αληθινή κατάσταση των πραγμάτων (g). Οι μαθητές δείχνονταν λόγω της θλίψης τους τόσο απρόθυμοι να ακούσουν για την έλευση του Παρακλήτου και να πιστέψουν σε αυτήν, ώστε ο Κύριος βεβαιώνει αυτούς με τόσο έντονη και επίσημη διαβεβαίωση. Οφείλουμε να είμαστε απολύτως βέβαιοι, για το ότι όταν ο Χριστός μιλά σε εμάς, ακούμε την απόλυτη αλήθεια.

(3) Είναι ισοδύναμο με το Αμήν αμήν λέγω ὑμῖν (β).

(4) «Εσείς μεν θέλετε να είμαι μαζί σας· είναι όμως άλλο το συμφέρον. Είναι όμως δείγμα κάποιου που ενδιαφέρεται, το να μην λυπάται αυτούς που αγαπά, όταν θέλουν ασύμφορα» (Z).

«Διότι πρέπει όλοι εμείς να γίνουμε κοινωνοί και μέτοχοι της θείας του φύσης, αφού βέβαια θα έπρεπε να αφήσουμε τη δική μας ζωή και να ετοιμαστούμε για άλλη· αλλά δεν ήταν δυνατόν να πετύχουμε αυτό με άλλο τρόπο, παρά μόνο με την κοινωνία και μέθεξη του Αγίου Πνεύματος· ο κατάλληλος όμως καιρός για αυτό, είναι μετά τον ερχομό του Σωτήρα» (Κ).

(5) Εξηγεί γιατί συμφέρει σε αυτούς η αναχώρησή του.

(6) Υπάρχει και η γραφή: εγώ μη απέλθω. Τα ρήματα αυτά διαφέρουν· το πρώτο αναφέρεται μάλλον στον τόπο, από τον οποίο γίνεται η αναχώρηση· το δεύτερο αναφέρεται στον τόπο, στον οποίο καταλήγει κάποιος (b).

Ή, τρία ρήματα χρησιμοποιούνται στους σ. 7-9. Το απέρχομαι=αναχωρώ απλώς. Το πορεύομαι=ταξιδεύω με κάποιο σκοπό· ο σκοπός εδώ είναι η αποστολή του Παρακλήτου. Το υπάγω=προς τον Πατέρα, και αποσύρομαι από την ορατή παρουσία των ανθρώπων (β).

«Εάν δεν πάθω, δεν θα επιφοιτήσει σε εσάς το Πνεύμα, το αίτιο κάθε δόσης αγαθής» (αμ).

«Εάν δεν πεθάνω για τον κόσμο και δεν φύγω προς τον Πατέρα, δίνοντας τον εαυτό μου θυσία και εξιλασμό για τις αμαρτίες του κόσμου, ο Παράκλητος δεν θα έλθει» (Θφ).

Ο δοξασμένος Λυτρωτής δεν λησμονεί την πάνω στη γη εκκλησία του ούτε αφήνει ποτέ αυτήν χωρίς τις αναγκαίες βοήθειες και στηρίγματα. Παρόλο που φεύγει, στέλνει τον Παράκλητο. Ή μάλλον φεύγει για να στείλει τον Παράκλητο. Έτσι και τώρα, όπως και διαμέσου των αιώνων, όταν η μία γενιά των διακόνων του ευαγγελίου και των μελών της στρατευομένης εκκλησίας φεύγει, άλλη εμφανίζεται σε αντικατάστασή της, διότι ο Χριστός θα υποστηρίξει πάντοτε τα συμφέροντα του λαού του και της εκκλησίας του.

(7) «Τι έχουν να πουν εδώ αυτοί που δεν έχουν την πρόπουσα αντίληψη για το Πνεύμα; Συμφέρει να φύγει Δεσπότης και να έλθει δούλος; Βλέπεις πώς είναι πολλή η αξία του Πνεύματος;» (Χ).

Ξαναβρίσκουμε εδώ την ιδέα του ζ 39. Για να στείλει σε αυτούς τον Παράκλητο, έπρεπε προηγουμένως να αποκατασταθεί στην ένδοξη κατάσταση της θέωσης της ανθρώπινης του φύσης. Δεν γίνεται εδώ αναφορά της θυσίας του σταυρού και της συμφιλίωσης του κόσμου, τα οποία αποτελούν τον πρώτο και κύριο όρο για την αποστολή της δωρεάς του Πνεύματος. Η σιγή αυτή εξηγείται από την επακόλουθη διακήρυξη στο σ. 12: «Έχω πολλά ακόμη να πω σε εσάς αλλά δεν μπορείτε να τα βαστάξετε τώρα». Την αλήθεια για την εξιλέωση μέσω του αίματος του Χριστού διασαφηνίζει ο Ιωάννης στην επιστολή του (Αΐω. β 1,2, ε 6-8)(g).

(8) «Πρόσεξε όμως, σε παρακαλώ, ταυτόχρονα και το αυτεξούσιο του Πνεύματος και το ότι ο Υιός συνευδοκεί. Διότι το μεν «θα έλθει ο Παράκλητος», δείχνει την εξουσία του Πνεύματος· ενώ το «Εγώ θα στείλω αυτόν» δείχνει την ευδοκία του Υιού και την αρέσκειά του στο να έλθει ο Παράκλητος» (Θφ).

16,8 και έλθων εκείνος(1) έλέγξει(2) τόν κόσμον(3) περι άμαρτίας και περιδικαιοσύνης και περι κρίσεως(4).

8Κι όταν έρθει εκείνος, θα ελέγξει τους ανθρώπους ως προς την αμαρτία, ως προς τη δικαιοσύνη και ως προς την κρίση του Θεού.

(1) Όταν θα έλθει και θα αρχίσει το έργο του (ο). Το έργο του Παρακλήτου εδώ είναι έργο συνηγόρου και μάρτυρα υπέρ του Ιησού, του οποίου διεκδικεί το δίκαιο στον κόσμο.

(2) Ή «θα καταδικάσει τελείως τους πονηρούς, θα αποδείξει ότι είναι τελείως αναπολόγητοι» (Ζ): «αυτούς που είναι απαίδευτοι και άπιστοι ακόμη και κυριευμένοι από τις φιληδονίες του κόσμου... θα τους καταδικάσει... ως ενόχους για τις αμαρτίες τους» (Κ).

Ή, θα ανακρίνει, θα ελέγξει με σκοπό να πείσει ή να αναιρέσει τον αντιτιθέμενο κόσμο. Στον έλεγχο αυτόν μέρος μεν του κόσμου θα υποταχτεί, άλλο μέρος θα αντισταθεί, αλλά η αντίστασή του θα είναι κλωτσιά στα καρφιά (b). Για όσο το Πνεύμα φωτίζει τις διάνοιες των ανθρώπων του κόσμου, το αποτέλεσμα θα είναι ο έλεγχος δηλαδή η απόδειξη της αλήθειας με τόσο ξεκάθαρη σαφήνεια, ώστε να αναγνωρίζεται ότι πράγματι αυτή είναι η αλήθεια και η καταδίκη όλων εκείνων, οι οποίοι παρά την απόδειξη αυτή απορρίπτουν την αλήθεια. Το «ελέγχω» λοιπόν χρησιμοποιείται με διπλή έννοια· ο κόσμος πείθεται ότι ο Χριστός είναι η αλήθεια, αλλά και συγχρόνως αποδεικνύεται ένοχος του εγκλήματος της απόρριψης της αλήθειας. Θα ελέγξει τον κόσμο για το άδίκό του και για την πλάνη του. Και αυτός ο έλεγχος μπορεί να οδηγήσει είτε στην επιστροφή είτε στην σκλήρυνση. Δες Β΄ Κορ. β 15-16 (g).

Θα δώσει ο Παράκλητος στον κόσμο τα ισχυρότερα μέσα της πειθούς, διότι οι απόστολοι θα μεταβούν σε όλο τον κόσμο σκεπτόμενοι και ενισχυόμενοι από το Πνεύμα, για να κηρύξουν το ευαγγέλιο με δύναμη και κάθε πειστικότητα. Θα χορηγήσει σε αυτούς σοφία και δύναμη και πλήθος θαυμάτων με τα οποία αποστομώνονται και εκμηδενίζονται οι κατά του ευαγγελίου ενστάσεις και προκαταλήψεις του κόσμου.

(3) Εδώ εννοούνται πρωτίστως οι Ιουδαίοι, οι οποίοι κατά την ημέρα της Πεντηκοστής θα ελέγχονταν και πολλοί από αυτούς θα πείθονταν για τη βαριά αμαρτία, την οποία είχαν διαπράξει απορρίπτοντας το Χριστό· έπειτα κόσμος εννοεί και όλους γενικά, στους οποίους είναι άγνωστο και μέσω του κηρύγματος καθίσταται γνωστό το όνομα του Χριστού (ο).

(4) Στους ακόλουθους σ. «ερμηνεύει περισσότερο και για ποια πράγματα θα ελέγξει αυτούς» (Ζ). «Τρία αξιοσημείωτα θέματα αναφέρονται... Η δικαιοσύνη αντιτίθεται στην αμαρτία· η δικαιοσύνη ανήκει στο Χριστό· ο Σατανάς καταδικάστηκε με την κρίση (b).

16,9 Περί αμαρτίας μέν(1), ότι ού πιστεύουσιν εἰς ἐμέ(2)·

9Ως προς την αμαρτία, επειδή δεν πιστεύουν σ' ἐμένα.

(1) Εννοείται θα ελέγξει= «Θα δείξει ότι έχουν διαπράξει αμαρτήματα ασυγχώρητα» (Χ).

(2) Υπάρχει και η γραφή: ότι ουκ ἐπίστευσαν εἰς ἐμέ. Μιλά ειδικά για την αμαρτία από την απιστία στον Ιησού. «Διότι είναι αμαρτία ασυγχώρητη το να πιστεύουν ακόμη σε ἐμένα» (Ζ). Δες ιε 22 όπου μιλά για την αμαρτία αυτή. Αλλά η απιστία είναι η ρίζα και η ουσία όλων των άλλων αμαρτιών και το αποκορύφωμα της απιστίας είναι η απόρριψη του Ιησού Χριστού (ο). Από εδώ εμμέσως εννοείται και η όλη αμαρτωλή κατάσταση του κόσμου, στην οποία εξακολουθεί αυτός να παραμένει βυθισμένος, εφόσον δεν πιστεύει στον Ιησού Χριστό. Η επαλήθευση του χωρίου αυτού πρέπει να βρεθεί στις Πράξεις των Αποστόλων. Δες εκεί ένα παράδειγμα ελέγχου του Αγίου Πνεύματος που αφορά στην αμαρτία της απιστίας, στο κεφ. γ 13,14 (b).

Το Άγιο Πνεύμα πείθει αυτόν που το παίρνει για το ποιες πράξεις του είναι αμαρτωλές· για το ότι παρεκτράπηκε και έσφαλε διαπράττοντας την αμαρτία, διότι ενήργησε σύμφωνα με το κακώς εννοούμενο συμφέρον του και έγινε μισητός στο Θεό· για το ποια είναι η πηγή της αμαρτίας και ο τελικός καρπός της, δηλαδή για το ότι η αμαρτία πηγάζει από την διεφθαρμένη φύση μας και οδηγεί στον αιώνιο θάνατο.

16,10 περί δικαιοσύνης(1) δέ, ότι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω(2) καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με(3)·

10Ως προς τη δικαιοσύνη, επειδή ἐγὼ πηγαίνω δικαιωμένος στον Πατέρα, και δε θα με βλέπετε πια.

(1) «Θα δείξει σε αυτούς, ότι ενώ ἡμουν δίκαιος και παρουσίασα ασύλληπτο τρόπο ζωής, άδिका φονεύτηκα από αυτούς» (Θφ). Ο κόσμος θεώρησε τον Ιησού ένοχο σε μέγιστο βαθμό (b). Πρόκειται για τη δικαίωση του Χριστού σε αντίθεση με την κατηγορία του απατεώνα και βλάσφημου, την οποία οι εχθροί του τού απέδωσαν (ο).

Η Μεγάλη Παρασκευή φαινόταν, ότι είχε αποδώσει στον μεν Ιησού την αμαρτία, στους δε δικαστές του την δικαιοσύνη. Αλλά η Πεντηκοστή θα ανατρέψει την απόφαση αυτή. Θα αποδώσει την δικαιοσύνη στον κατάδικο του Γολγοθά και την αμαρτία στους δικαστές του (g). Θα αποδείξει ο Παράκλητος στον κόσμο, ότι ο Ιησούς υπήρξε «ο Χριστός ο δίκαιος» (Α΄Ιω. β 1), όπως και ο εκατόνταρχος ομολόγησε λέγοντας «όντως ο άνθρωπος αυτός ήταν δίκαιος» (Λουκ. κγ 47). Οι εχθροί του τον παρουσίασαν με τα χειρότερα χαρακτηριστικά και θεωρήθηκε από πολλούς ως κακός και εγκληματίας. Αλλά δικαιώθηκε μέσω του Πνεύματος (Α΄Τιμ. γ 16)· αποδείχτηκε δίκαιος και όχι απατεώνας.

(2) Αποτελεί την απόδειξη της δικαιοσύνης του Χριστού.

«Διότι γνώρισμα του δίκαιου είναι το να πορεύεται προς το Θεό και να είναι μαζί του. Διότι αυτό φανερώνει η φράση «και δεν θα με βλέπετε πλέον». Επομένως λοιπόν, αν δεν ἡμουν δίκαιος, δεν θα πορευόμουν προς τον Πατέρα. Διότι πώς θα μπορούσε ένας αμαρτωλός και πλάνος και παράνομος και αντίθεος να πορευθεί προς τον δίκαιο και αληθινό και νομοθέτη και Θεό;» (Ζ).

Η αναχώρηση όμως του Χριστού προς τον Πατέρα επιβεβαιώθηκε με την έλευση του Παρακλήτου (b)· και «από τη μαρτυρία του Αγίου Πνεύματος που έγινε με τον φωτισμό και τα θαύματα στο όνομά του» (Ζ).

(3) Με τα σωματικά μάτια, διότι ο Ιησούς μπήκε στη σφαίρα του πνεύματος. Δες στ 16,17,19. «Το «δεν θα με βλέπετε πλέον» φανερώνει ότι θα ζει αιώνια δίπλα στον Πατέρα» (Θφ). Καμία αντίφαση δεν υπάρχει ανάμεσα στα λόγια αυτού του στίχου και το «εσεῖς με βλέπετε» του ιδ 19, όπως το «θεωρώ (βλέπω)» έχει την έννοια της πνευματικής όρασης (β).

16,11 περί δέ κρίσεως(1), ότι ὁ ἄρχων(2) τοῦ κόσμου τούτου κέκριται(3)

11Και ως προς την κρίση, επειδή ο κυρίαρχος αυτού του κόσμου είναι κιάλας καταδικασμένος.

(1) Κρίση ειδικότερα εδώ είναι η καταδικαστική απόφαση· η κρίση, με την οποία καταδικάζεται κάποιος· καταδίκη και ποινή· «για κρίση» σχετικά με καταδίκη που συντελέστηκε (G).

(2) «Είναι νόθο το όνομα του «άρχοντα» στο Σατανά... Τον έχει αποκαλέσει όμως άρχοντα του αιώνος αυτού, όχι επειδή είναι αυτό αληθινά... αλλά επειδή από απάτη και πλεονεξία κέρδισε τη δόξα σχετικά με αυτό και επειδή εξουσιάζει σε αυτούς που ακόμη παραπλανούνται και είναι άρχοντάς τους εξαιτίας της μοχθηρότατης διάθεσης που υπάρχει μέσα τους» (Κ).

(3) «Ο διάβολος έχει καταδικαστεί και έχει εκδιωχτεί από την δυναστεία του» (Ζ). Όλη η δύναμη στην οποία το ανθρώπινο γένος είχε υποταχτεί, του αφαιρέθηκε· και επιστροφή κάτω από το σκήπτρο της δικαιοσύνης του Χριστού ανοίχτηκε στους ανθρώπους, ακόμη και στα έθνη, τα οποία ήταν τελείως ξένα με το Θεό· ενώ εκείνοι, οι οποίοι αρνούνται να επωφεληθούν από την ευκαιρία της επιστροφής, καταδικάστηκαν να ανήκουν τελικά στην ίδια μερίδα με τον άρχοντα του κόσμου (b).

«Πάλι εδώ ανακινεί το λόγο σχετικά με την δικαιοσύνη, ότι νίκησε τον αντίδικο. Αλλά δεν θα τον νικούσε αν ήταν αμαρτωλός... Το ότι βέβαια κατακρίθηκε λόγω εμού, θα το γνωρίσουν εκείνοι που θα καταπατούν αυτόν αργότερα, και θα γνωρίσουν σαφώς την ανάστασή μου, πράγμα που είναι γνώρισμα κάποιου που κατακρίνει· διότι δεν μπόρεσε να με νικήσει» (Χ).

«Επειδή δηλαδή έλεγαν ότι έχει δαιμόνιο και ότι με τη δύναμη του Βεελζεβούλ κάνει θαύματα, όλα αυτά, λέει, θα αποδειχτούν μάταια, όταν φανεί ότι κατακρίθηκε ο διάβολος και δειχτεί σε όλους, ότι έχει νικηθεί από εμένα. Το οποίο δεν θα το μπορούσα, αν δεν ήμουν ισχυρότερός του και ξένος από κάθε αμαρτία» (Θφ).

Το παρόν χωρίο δεν διαφέρει από το ιβ 31,32 παρά μόνο στη μορφή (g).

«Για να ανακεφαλαιώσουμε λοιπόν το λόγο [σ. 8-11]· αφού έλθει, λέει, ο παράκλητος, θα ελέγξει...· για αμαρτία μεν, ότι αμαρτάνουν αφού ακόμη δεν πιστεύουν· για δικαιοσύνη από την άλλη, αφού εγώ είμαι δίκαιος και όχι αμαρτωλός όπως λένε αυτοί· για κρίση επίσης, δηλαδή κατάκριση, διότι έχει κατακριθεί ο άρχοντας των δαιμονίων» (Ζ).

Ο άρχοντας του κόσμου θα αποδειχτεί απατεώνας και μέγας καταστροφέας. Και ως τέτοιος θα κατακριθεί και σε μεγάλο μέρος θα εκτελεστεί η εναντίον του καταδίκη. Πράγματι λοιπόν διώχτηκε έξω από τον εθνικό κόσμο, όταν τα μαντεία του σίγησαν και τα τεμένη με τους βωμούς του ερημώθηκαν. Διώχτηκε έξω από τα σώματα πολλών με τη δύναμη του ονόματος του Χριστού, η οποία εξακολουθεί να ενεργεί στην εκκλησία του. Διώχτηκε έξω από τις ψυχές του λαού του Χριστού με τη χάρη του Πνεύματος που συνεργεί στο ευαγγέλιο του Χριστού.

16,12 "Ετι(1) πολλά(2) έχω λέγειν ὑμῖν(3), ἀλλ' οὐ δύνασθε(4) βαστάζειν(5) ἄρτι(6).

12»Πολλά έχω ακόμη να σας πω, αλλά δεν μπορείτε τώρα να σηκώσετε μεγαλύτερο βάρος.

(1) Με τον σ. αυτόν δείχνεται η αναγκαιότητα της αποστολής του Πνεύματος, με το φωτισμό του οποίου οι απόστολοι θα κατανοούσαν αλήθειες, τις οποίες τώρα δεν ήταν σε θέση να βαστάξουν.

(2) Εξηγείται με το «όλη την αλήθεια» στο σ. 13. Το αληθινό έργο του Πνεύματος φαίνεται μόνο όταν κατανοηθεί, ότι η αποκάλυψη της αλήθειας και η κατανόησή της γίνονται προοδευτικά και είναι δυνατόν να χορηγηθούν μόνο μέσω του Πνεύματος αναλόγως της δεκτικότητας αυτού που μαθαίνει (μ).

(3) «Λέει αυτά τα λόγια, θέλοντας να υποδηλώσει οπωσδήποτε εκείνο, ότι δηλαδή μπορούσε μεν ακόμη να αποκαλύψει μυστήρια πολύ βαθιά και που ξεπερνούν τον ανθρώπινο νου, αλλά αρνείται να το κάνει αυτό τώρα και πολύ εύλογα, αφού δεν είναι ακόμη πολύ κατάλληλοι για αυτό» (Κ).

Από αυτά άλλα μεν αποκάλυψε σε αυτούς μετά την ανάστασή του, όταν «παρουσίασε τον εαυτό του ζωντανό... εμφανιζόμενος σε αυτούς για σαράντα ημέρες και λέγοντας τα σχετικά με τη βασιλεία του Θεού» (Πραξ. α 3). Αλλά τα μεγάλα γεγονότα του ευαγγελίου δεν κατανοήθηκαν από τους αποστόλους παρά με το φωτισμό που ήλθε σε αυτούς κατά την ημέρα της Πεντηκοστής (ο).

Πρωτίστως το ίδιο το περιεχόμενο της διδασκαλίας του Κυρίου κατανοήθηκε τότε πλήρως (ιδ 25,26). Έπειτα και διάφορα σημεία, τα οποία δεν είχαν θιχτεί από τον Κύριο, όπως η απολύτρωση με το θάνατο του Μεσσία, η σχέση της χάρης με το νόμο, η επιστροφή των εθνών χωρίς κάποιον νομικό όρο, ο προορισμός και οι τύχες γενικώς της εκκλησίας μέχρι τη συντέλεια, και με λίγα λόγια το περιεχόμενο των επιστολών και της Αποκάλυψης, περιλαμβάνονται στα πολλά, τα οποία ο Ιησούς δεν είχε πει προς τους μαθητές (g).

(4) «Διότι σε αυτούς που δεν έχουν ακόμη αναμορφωθεί μέσω του Πνεύματος στην καινούργια ζωή και γνώση μαζί, δεν υπάρχουν οι νέες διδασκαλίες των ευαγγελικών κηρυγμάτων και δεν μπορούν αυτοί να χωρέσουν κατά κάποιο τρόπο τα μυστήρια σχετικά με την αγία Τριάδα» (Κ).

«Σύμφωνα με τη θεόπνευστη Γραφή είναι τέτοιο το απέραντο της γνώσης και πάρα πολύ απρόσιτα τα θεία μυστήρια στην ανθρώπινη φύση σε αυτή τη ζωή, διότι, ενώ κάθε άνθρωπος που προοδεύει γνωρίζει ολοένα και περισσότερα πράγματα, η γνώση του αυτή πάντοτε υστερεί σε αξία απέναντι στο σύνολο της γνώσης, μέχρις ότου έλθει το τέλειο, όταν δηλαδή θα καταργηθεί το μερικό» (Β).

(5) Λέγεται μεταφορικά για τη συγκράτηση διανοητικού φορτίου. Δες Πράξ. ιε 10 (β). Με την έννοια

του δέχομαι ή κατανοώ (ο).

(6) Μπαίνει στο τέλος με έμφαση. Αυτό που λέγεται σε αυτόν το σ. δεν αντιτίθεται με αυτό του ιε 15 («όλα όσα άκουσα από τον πατέρα μου τα γνώρισα σε εσάς») το οποίο λέγεται με σχετική έννοια. Γνώρισε σε αυτούς όλα με την επιφύλαξη ότι υπήρχαν και μερικά τα οποία δεν μπορούσαν τότε να κατανοήσουν. Κάθε αποκάλυψη υπόκειται στον όρο: Ό,τι λαμβάνεται, λαμβάνεται κατά τον τρόπο αυτού που λαμβάνει (β). Ακριβώς όπως δεν μπορούσαν να τον ακολουθήσουν τώρα, αλλά θα ακολουθούσαν αυτόν μετά από αυτά (κεφ. ιγ 36), έτσι και οι διάνοιές τους δεν μπορούσαν ακόμη να κατανοήσουν πλήρως την έννοια και σημασία της διακονίας και του πάθους του, αλλά θα οδηγούνταν στην κατανόηση αυτή αργότερα από το Πνεύμα (τ).

Δες τι διδάσκαλος είναι ο Χριστός! Κανείς δεν είναι τόσο πλούσιος σε γνώση και σοφία όσο αυτός. Αφού είπε στους μαθητές πολλά, έχει και άλλα περισσότερα να πει σε αυτούς. Οι θησαυροί της σοφίας και της γνώσης είναι σε αυτόν απόκρυφοι. Επιπλέον κανείς δεν του μοιάζει στη συμπάθεια και συγκατάβαση. Θα τους έλεγε περισσότερα, αλλά δεν μπορούσαν να βαστάξουν αυτά. Εάν τους έλεγε αυτά, θα σύγχυζε περισσότερο τις διάνοιές τους παρά θα τις ικανοποιούσε. Η μεγάλη ικανότητα του διδασκάλου, την οποία πάνω από κάθε άλλον έχει ο Μέγας Κύριος και Διδάσκαλος, είναι να προσαρμόζεται στις διάνοιες των διδασκομένων. Και ο Κύριος γνωρίζει επακριβώς την πραγματική κατάσταση και δύναμη της καρδιάς του καθενός, και θαυμάσια προσαρμόζει τα από αυτόν διδασκόμενα μαθήματα στη δεκτική ικανότητά της. Το παιδί παίρνει από το χέρι του το γάλα του νηπίου και ο γίγαντας παίρνει τη στερεά τροφή του γίγαντα.

16,13 Όταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος(1), τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας(2), ὀδηγήσει(3) ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν(4)· οὐ γὰρ λαλήσει(5) ἀφ' ἑαυτοῦ(6), ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει(7), καὶ τὰ ἐρχόμενα(8) ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

13 Όταν όμως θα έρθει εκείνος, το Πνεύμα της Αλήθειας, θα σας οδηγήσει σε όλη την αλήθεια. Γιατί δε θα μιλήσει από μόνος του, αλλά θα πει όσα θα ακούσει, και θα σας αναγγείλει αυτά που μέλλουν να συμβούν.

(1) «Δηλαδή ο Παράκλητος» (Κ).

(2) «Το Πνεύμα λοιπόν της αλήθειας, λέει, θα σας καθοδηγήσει σε όλη τη γνώση της αλήθειας» (Κ).

(3) Βαθμιαία όπως θα χρειάζεστε (b). Δες Ψαλμ. ρμβ 10, κδ 5. Στο στίχο αυτόν το έργο του Πνεύματος παρουσιάζεται σε στενή σχέση με ό,τι βρίσκεται στους Ψαλμούς για το έργο του Πνεύματος του Ιεχωβά (β). Ο όρος οδηγώ=δείχνω το δρόμο, με την εικόνα οδηγού που εισάγει κάποιον ταξιδιώτη σε χώρα άγνωστη. Η χώρα αυτή είναι η αλήθεια, η σωτηριώδης αλήθεια, η οποία είναι ο ίδιος ο Ιησούς (ιδ 6). Το Πνεύμα θα τους αποκαλύψει το βάθος αυτής εισάγοντας αυτούς σε αυτήν με προσωπική πείρα (g).

«Τότε αφού θα απολαύσετε τις χάριτες εκείνου, θα οδηγηθείτε σε κάθε αλήθεια» (Θφ).

Θα οδηγήσει εσάς όπως άλλοτε το στρατόπεδο του Ισραήλ οδηγούνταν δια μέσου της ερήμου κάτω από το στύλο της νεφέλης και της φωτιάς. Το Πνεύμα οδηγούσε τις γλώσσες τους, όταν κήρυτταν, και τις γραφίδες τους όταν έγραφαν, εξασφαλίζοντας αυτές από κάθε πλάνη. Το Πνεύμα δόθηκε σε εμάς ως οδηγός όχι μόνο δείχνοντας σε εμάς το δρόμο, αλλά και συνοδεύοντας εμάς με τις συνεχείς βοήθειες και επιδράσεις του.

(4) Υπάρχουν και οι γραφές: εις την άλλην πάσαν αλήθειαν. Εν τη αληθεία πάση (=στην όλη αλήθεια). Εν τη αληθεία (=Στην αλήθεια).

«Δεν θα αποκαλύψει ένα μέρος από αυτήν... αλλά μάλλον θα βάλει μέσα μας ολοκληρωτικά το μυστήριο σχετικά με αυτήν. Διότι αν και τώρα γνωρίζουμε κατά τρόπο μερικό, όπως λέει ο Παύλος, αλλά σαν μέσα σε μικρή γνώση άστραψε σώο και άφθαρτο το κάλλος της αλήθειας» (Κ).

Όλη την αλήθεια σχετικά με το Χριστό και το ευαγγέλιό του: «όλη την αλήθεια των θείων δογμάτων, που αρμόζει, εννοείται, να γίνει γνωστή σε σας» (Ζ).

Πράγματι: «Όταν ήλθε ο Παράκλητος και η αξία του Υιού κηρύχτηκε ολοκάθαρα και η αληθινή για τα πάντα γνώση φάνηκε και αφού οι τύποι του νόμου έφυγαν από τη μέση και καταργήθηκαν, οδηγηθήκαμε στην αληθινή και πνευματική λατρεία, αφού η πίστη βεβαιώθηκε με τα θαύματα που μέσω του Πνεύματος τελούνταν» (Θφ).

Με το «όλη» σήμανε ότι όσο διαρκεί το παρόν θείο σχέδιο της σωτηρίας, καμία νέα διδασκαλία σχετικά με το Χριστό δεν θα προστεθεί στη διδασκαλία των αποστόλων (g). Η Γραφή δεν έχει ανάγκη να πει στον πληθυντικό αλήθειες. Η αλήθεια είναι μία και ένα σύνολο (b).

Θα σας οδηγήσει σε όλη την αλήθεια όπως ο επιδέξιος πλοηγός οδηγεί το πλοίο στο λιμάνι στο οποίο κατευθύνεται. Το να οδηγηθεί κάποιος στην αλήθεια, είναι κάτι πολύ περισσότερο από το να γνωρίσει κάποιος αυτήν θεωρητικά. Είναι να προσοικειωθεί κάποιος την αλήθεια με την πείρα, να αγαπήσει αυτήν ευλαβικά και ισχυρά, όχι μόνο να έχει τη γνώση της στο κεφάλι του, αλλά και τη

νόστιμη γεύση της και τη δύναμή της στην καρδιά του.

(5) «Και τι έχει συμβεί; Είναι ανώτερο το Πνεύμα από εσένα, αφού τώρα μεν δεν τα βαστάζουμε, ενώ εκείνο θα μας προετοιμάσει να τα βαστάξουμε; Είναι ανώτερη και τελειότερη η ενέργεια εκείνου; Δεν είναι αυτό· διότι εκείνος θα πει τα δικά μου» (X).

«Για να μην... νομίσουν ανώτερο το Πνεύμα και πέσουν σε έσχατη ασέβεια... λέει, Δεν θα μιλήσει από τον εαυτό του» (Z).

(6) «Τίποτα το αντίθετο, τίποτα το δικό του δεν θα πει, παρά αυτά που είπα εγώ. Όπως ακριβώς λοιπόν για τον εαυτό του λέγοντας «Δεν μιλώ από τον εαυτό μου» (Ιω. ιδ 10), αυτό εννοεί, ότι δεν λέω τίποτα έξω από τα λόγια του Πατέρα, τίποτα που να είναι δικό μου σε σχέση με εκείνον και ξένο, έτσι και για το Πνεύμα» (X). «Σε κανένα από τα πρόσωπα της Αγίας Τριάδος δεν υπάρχει τίποτα προσωπικό εκτός από την αγεννησία και τη γέννηση και την εκπόρευση, αλλά όλα είναι κοινά σε αυτήν» (Z).

Τίποτα που να μην λέχθηκε από τον Υιό από τον οποίο στέλνεται (μ).

(7) Υπάρχει και η γραφή: όσα ακούσει λαλήσει. «Όσα ακούσει από τον Πατέρα, πράγμα το οποίο έχω πει πολλές φορές και για τον εαυτό μου, φανερώνοντας το ομοούσιο και την ίδια φύση και την ισότητα και το απaráλλακτο» (Z).

«Το λέει αυτό ο Σωτήρας, όχι για να θεωρήσουμε ότι έχει θέση υπηρέτη το Πνεύμα το Άγιο, σύμφωνα με την αμάθεια μερικών· αλλά θέλοντας μάλλον να βεβαιώσει τους μαθητές ότι δεν είναι διαφορετικό από αυτόν το Πνεύμα του, από την άποψη βεβαίως της ίδιας ουσίας, (λέει ότι) αυτά οπωσδήποτε θα πει και θα ενεργήσει και θα θελήσει» (K).

«Δεν θα μιλήσει από τον εαυτό του διότι δεν είναι από τον εαυτό του. Αλλά όσα ακούσει θα λαλήσει. Θα ακούσει από αυτόν, από τον οποίο εκπορεύεται και αυτού του οποίου έχει την ουσία, αυτού έχει και τη γνώση... Αλλά η ακρόαση αυτή είναι αιώνια, διότι και η γνώση του είναι η αιώνια» (Au).

«Για το ότι δεν έχει ανάγκη διδασκαλίας το Πνεύμα, άκουσε τι λέει ο Παύλος. Όπως ακριβώς κανείς δεν ξέρει τα του ανθρώπου, παρά μόνο το πνεύμα που είναι μέσα του, έτσι και τα του Θεού «κανείς δεν τα ξέρει παρά μόνο το Πνεύμα του Θεού». Βλέπεις ότι είναι αυτοδίδακτο το άγιο Πνεύμα;» (Θφ).

«Όπως ακριβώς δηλαδή το πνεύμα του ανθρώπου ξέρει τα του ανθρώπου όχι μαθαίνοντας από άλλον, έτσι και το Πνεύμα το άγιο θα πάρει από εμένα» (X).

(8) «Τα μελλοντικά» (Z), «αυτά που θα γίνουν» (K), «το οποίο κατεξοχήν είναι γνώρισμα του Θεού» (Θφ). Το μέλλον της εκκλησίας. Αφού ο Ιησούς δεν είναι μόνο ο Χριστός που ήλθε, αλλά και ο Χριστός που έρχεται (Αποκ. α 4) τα ερχόμενα, για τα οποία μιλά εδώ, εγκλείονται στο πρόσωπό του (g). Τα ερχόμενα είναι ο Σταυρός και η συγκομιδή του θριάμβου του μέσω της Ανάστασης, της Ανάληψης, της Πεντηκοστής, του ευαγγελισμού του κόσμου και της συντέλειας (τ). Η υπόσχεση αυτή εν μέρει εκπληρώθηκε στις Πράξεις και τις επιστολές (Πράξ. κα 11, Α΄ Κορ. ιε 24-28, 51-54, Β΄ Θεσ. β 3-12, Α΄ Τιμ. δ 1) ιδιαίτερος όμως στην Αποκάλυψη. Δες Αποκ. α 1, 19, κβ 16, 17 (ο).

16,14 Έκείνος έμε δοξάσει(1), ότι εκ του έμοϋ λήψεται(2) και άναγγελεϊ ύμιν.

14 Εκείνος θα φανερώσει τη δική μου δόξα, γιατί θα πάρει από αυτά που εγώ έχω και θα σας τα αναγγείλει.

(1) Η έλλειψη σύνδεσης μεταξύ των σ. 13, 14 αποδεικνύει ότι και στο σ. αυτόν επαναλαμβάνει ο Ιησούς την ίδια ιδέα, την οποία και στο σ. 13. Αυτή είναι η οικονομία των τριών μαρτύρων· ο Υιός δοξάζει τον Πατέρα, το άγιο Πνεύμα δοξάζει τον Υιό (b). Μετά την από τον Πατέρα ένδοξη ανύψωση του Χριστού, το άγιο Πνεύμα θα βάλει την ακτινοβολία της ουράνιας εικόνας του στις καρδιές των μαθητών και μέσω αυτών στις καρδιές όλων των πιστών (g).

Θα δοξάσει. «Πώς; Στο όνομα το δικό μου θα δώσει τις ενέργειες» (X), «αποκαλύπτοντας [ταυτόχρονα] σε εσάς πιο καθαρά το μυστήριο της ενανθρώπησής μου» (Z).

«Διότι πρόκειται να αποκαλύψει το μυστήριο του Χριστού και να καταδείξει με ακρίβεια ποιος μεν είναι στη φύση του και πόση δύναμη και εξουσία έχει» «αλλά και με αποδεικτικά γεγονότα θα βεβαιώσει τη διάνοια του καθενός, ότι είναι και Θεός αληθινά και καρπός της ουσίας του Θεού και Πατέρα», «(γι αυτό) αναγκαία λέει ότι εκείνος θα με δοξάσει» (K).

Το Πνεύμα θα κάνει γνωστό το Χριστό στην πλήρη μεγαλειότητά του και θα συντελέσει αυτό αποκαλύπτοντας στην πείρα της χριστιανικής εκκλησίας τον Ιησού όπως τώρα είναι στην πνευματική δύναμη και δόξα μετά την ανάστασή του (μ). Ήταν και είναι τιμή και δόξα του Λυτρωτή το ότι το Πνεύμα στάλθηκε στο όνομά του και σύμφωνα με το θέλημά του για προαγωγή και τελείωση του έργου του. Όλες οι δωρεές και χάριτες του Πνεύματος, όλα τα κηρύγματα και συγγράμματα των αποστόλων με τον φωτισμό και την ενέργεια του αγίου Πνεύματος αποσκοπούσαν στο να δοξάσουν το Χριστό.

(2) Ο τρόπος με τον οποίο θα δοξάσει αυτόν.

«Το «ἐκ τοῦ ἑμοῦ» σημαίνει: από αυτά που εγώ γνωρίζω, από τη δική μου γνώση· διότι μία είναι η γνώση εμού και του Πνεύματος». «Αυτά ακριβώς που είπα εγώ, αυτά θα πει και εκείνος» (X).

«Αντί να πει: θα μιλήσει σε συμφωνία με εμένα» (αμ).

Πάρα πολύ αξιόλογη και η επόμενη ερμηνεία: «από το χάρισμα που ήλθε στη σάρκα τη δική μου, ή από τη γνώση την οποία και εγώ έχω, όχι έχοντας ανάγκη, ούτε μαθαίνοντας από άλλον, αλλά επειδή η γνώση είναι μία και η ίδια» (X).

«Από το δικό μου θησαυρό, το οποίο σημαίνει «από τον Πατέρα». Αφού δηλαδή όλα όσα έχει ο Πατέρας είναι δικά μου και δικός μου πλούτος, και ο Παράκλητος θα μιλήσει από τον Πατέρα, είναι λογικό να λέω, ότι από εμένα θα πάρει» (Θφ). «Το «θα πάρει» λέγεται αντί για το «θα ακούσει». Αυτά τα λέει συγκαταβατικά λόγω της αδυναμίας των μαθητών. Διότι το «λαμβάνει» και «ακούει» ανήκει στα κτιστά όντα· η άκτιστη όμως Τριάδα γνωρίζει τα πάντα και σε όλα δεν έχει ανάγκη» (Z).

Όλα όσα το Πνεύμα δείχνει σε εμάς για διδασκαλία μας, καθετί που μας δίνει για ενδυνάμωση και ζωοποίησή μας, ανήκουν όλα στο Χριστό και το Πνεύμα από το Χριστό παίρνει αυτά. Ανήκουν βεβαίως όλα στο Χριστό, διότι πλήρωσε μέγα τίμημα για να κατακτήσει αυτά, αφού με το αίμα του αγόρασε αυτά. Δόθηκαν σε Αυτόν ως κεφαλή της εκκλησίας, έτσι ώστε μέσω αυτού να διαβιβαστούν σε όλα τα μέλη της. Το Πνεύμα το άγιο δεν ήλθε για να ιδρύσει κάποιο νέο βασίλειο, αλλά στάλθηκε, για να επεκτείνει και στερεώσει αυτό το ίδιο το βασίλειο το οποίο θεμελίωσε ο Χριστός.

16,15 Πάντα(1) όσα έχει ο πατήρ εμάς(2)· διὰ τούτο(3) εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἑμοῦ λήψεται(4) καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν(5).

15 Όλα όσα ανήκουν στον Πατέρα είναι δικά μου· γι' αυτό σας είπα πως το Πνεύμα θα πάρει από αυτά που έχω εγώ και θα σας τα αναγγείλλει».

(1) Στο σ. 13 παρουσιάζεται ο Παράκλητος να ακούει μάλλον από τον Πατέρα, ενώ στο σ. 14 να λαμβάνει από όσα έχει ο Υιός. Προλαβαίνοντας για αυτό κάθε παρερμηνεία, η οποία θα εύρισκε εδώ αντίφαση «ερμηνεύει περισσότερο το «ἐκ τοῦ ἑμοῦ»» (Z).

(2) «Μένοντας στο να είναι Υιός, είναι όλα όσα είναι ο Πατέρας, σύμφωνα με το λόγο του ίδιου του Κυρίου που είπε «Όλα όσα έχει ο Πατέρας είναι δικά μου». Διότι πράγματι στην εικόνα βρίσκονται όλα όσα υπάρχουν στην πρωτότυπη μορφή» (B).

«Επειδή λοιπόν είναι δικά μου εκείνα, και εκείνος θα πει από αυτά που έχει ο Πατέρας, από τα δικά μου θα πει» (X). Για αυτό και ο Παύλος μιλά για «ανεξιχνίαστο πλούτο του Χριστού» (Εφεσ. γ 8).

«Ο Υιός και με αυτά τα λόγια, πάλι μάς έχει δείξει για τον εαυτό του ότι είναι γνήσιο και ακριβέστατο αποτύπωμα της υπόστασης του Πατέρα, και με αυτά που είπε επίσης, μάς δίνει να καταλάβουμε, ότι αφού είναι καρπός της ουσίας του, φέρει πάνω του κατά τρόπο φυσικό όλα τα γνωρίσματα αυτής της ουσίας και ισχυρίζεται ότι είναι δικά του... Διότι είπε όχι ότι όλα όσα έχει ο Πατέρας έχω και εγώ, για να μην θεωρηθεί ότι είναι μία σκέτη εικόνα ή που την εννοούμε ότι έχει διαμορφωθεί σε σχέση με το πρωτότυπο μόνο όσον αφορά την ομοιότητα και τα ωραία εξωτερικά χαρακτηριστικά... αλλά είναι δικά μου, λέει, παρουσιάζοντας ολοκάθαρα με αυτό την τέλεια ένωση την οποία έχει με αυτόν που τον γέννησε και τη δύναμη της ομοουσιότητας που βρίσκεται στα απαραίτητα ιδιώματα» (K).

«Επομένως όλα όσα έχει ο Πατέρας είναι του Υιού και δεν ήλθαν σε αυτόν σιγά-σιγά, αλλά είναι με τη μία παρόντα» (B).

Ως Θεός έχει ο Υιός όλο το αυθυπόστατο φως και την αυτάρκη μακαριότητα, την οποία έχει και ο Πατέρας. Ως μεσίτης πάλι διακηρύττει, ότι «Όλα μου παραδόθηκαν από τον Πατέρα μου» (Ματθ. ια 27). Το σύνολο εκείνο της χάρης και αλήθειας, το οποίο ο Θεός θέλησε με την απόφασή του να δείξει σε εμάς, κατοίκησε στον Κύριό μας και δόθηκε στα χέρια του (Κολ. α 19). Πνευματικές ευλογίες στα επουράνια δόθηκαν σε εμάς από τον Πατέρα στον Υιό του που έγινε άνθρωπος και ο Υιός δίνει ως παρακαταθήκη αυτές στο Πνεύμα, ώστε αυτό να τις χορηγήσει σε εμάς.

(3) Δηλαδή λόγω της κοινής αυτής κατοχής που υφίσταται μεταξύ του Πατέρα και του Υιού.

(4) Τα περισσότερα από τα χειρόγραφα γράφουν λαμβάνει, το οποίο σημαίνει έργο μόνιμο και διαρκές.

«Κανείς όμως ας μην ταραζέται, όταν σε αυτά τα λόγια ακούει τη λέξη «λαμβάνει», αλλά να θυμάται μάλλον εκείνο... ότι όλα τα σχετικά με το Θεό λέγονται μεν όπως τα δικά μας, αλλά βεβαίως δεν εννοούνται έτσι, αλλά πάνω από εμάς· έτσι λοιπόν ισχυριζόμαστε ότι το Πνεύμα παίρνει από τον Πατέρα και τον Υιό τα δικά τους, όχι σαν να υπάρχει κάποτε χρόνος που δεν έχει τη γνώση και δύναμη που υπάρχει μέσα σε αυτούς, αλλά την έχει τότε μόλις, όταν δηλαδή θεωρείται ότι την «παίρνει»· διότι πάντοτε το Πνεύμα είναι σοφό και δυνατό, ή μάλλον είναι καθ' ολοκληρίαν σοφία και δύναμη, όχι επειδή μετέχει σε κάτι, αλλά από τη φύση του» (K).

(5) Ο Westcott σημείωσε τα τρία «καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν» των σ. 13,14,15 τα οποία σχηματίζουν κατά

κάποιο τρόπο μία επωδὸ παρηγορητικὴ (g), που εφιστοῦν ιδιαίτερη προσοχὴ στην αποκαλυπτικὴ ἐνέργεια του Πνεύματος (β).

16,16 Μικρὸν(1) καὶ οὐ θεωρεῖτέ με(2), καὶ πάλιν μικρὸν(3) καὶ ὄψεσθέ με(4), ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα(5).

16«Σε λίγο δεν θα με βλέπετε πια, αλλά και πάλι σε λίγο θα με δείτε, γιατί ἐγὼ πηγαίνω στον Πατέρα».

(1) Δες ζ 33,ιγ 33,ιδ 19.

«Διότι ἤδη μπήκε μέσα ἀπὸ την πόρτα ο καιρὸς του θανάτου, κάνοντας σε πολὺ λίγο χρόνο τον Κύριο ἀόρατο στους μαθητές» (Κ).

Ἡ ἀναγγελία ὅτι πρόκειται μετὰ ἀπὸ λίγο να χωριστεῖ ἀπὸ αὐτοὺς, επακολούθησε ἀναμφίβολα σε κάποια σύντομη διακοπὴ του λόγου, που ἐγινε με σκοπὸ να ἐντοπιστοῦν στη διάνοιά τους και να ἀποθησαυριστοῦν στη μνήμη τους οὐ μεγάλες και υψηλὲς ἀλήθειες που προ ολίγου λέχθηκαν (ο).

(2) Με τα σωματικὰ μάτια «επειδὴ θα εἶμαι θαμμένος κάτω ἀπὸ τη γη» (Ζ). Ο ἐνεστώτας ἀντὶ για μέλλοντα. Αποφεύγει ἀπὸ στοργὴ να πει σε αὐτοὺς σαφῶς, ὅτι θα χωριστεῖ ἀπὸ αὐτοὺς με το θάνατο. Ὑπάρχει και η γραφὴ: και οὐκέτι θεωρεῖτέ με.

(3) Αναφέρεται στον ἐλάχιστο χρόνο που παρεμβλήθηκε ἀνάμεσα στο θάνατό του και την Ἀνάστασή του και στην Πεντηκοστὴ που ἀκολούθησε αὐτήν.

(4) «Φανερώνει ὅτι θα ἐπιστρέψει και ο χωρισμὸς θα εἶναι για λίγο και θα εἶναι παντοτινὴ η συναναστροφή μαζί τους» (Χ). Θα με δείτε ἢ «ἀναστημένο ἀπὸ τους νεκροὺς» (Ζ), ἢ, πιο σωστὰ, μετὰ το πάθος «εἶναι ἀμέσως κοντὰ η ἀνάληψη, η ὁποία μέσω της πορείας του προς τα πάνω, θα φέρει ἀναπόφευκτα την ἐπιφοίτηση του Πνεύματος... Διότι αν και ἀναχωρεῖ σωματικὰ για να παρουσιάσει τον εαυτό του για χάρη μας στον Πατέρα και κάθισε στα δεξιὰ αὐτοῦ που τον γέννησε, ἀλλά κατοικεῖ μέσα στους ἀξίους μέσω του Πνεύματος και βρίσκεται μαζί με τους ἀγίους για πάντα» (Κ).

Ἀξιόλογη και η ἐρμηνεῖα που συνδυάζει και τις δύο πιο πάνω: Δηλαδή το «λίγο χρόνο και θα με δείτε» ἀναφέρεται στις ἐμφανίσεις του Χριστοῦ μετὰ την ἀνάστασή του, ως προφητικὴ προτύπωση της πνευματικῆς παρουσίας του Κυρίου μας στην ἐκκλησία=Μετὰ ἀπὸ λίγο θα ἀναστηθῶ ἀπὸ τους νεκροὺς για να πάω προς τον Πατέρα και θα με δείτε και με σωματικὴ μορφή και ἔτσι θα ἔχετε το βεβαιότατο ἐχέγγυο, ὅτι θα ἀπολαύσετε και την πνευματικὴ μου παρουσία, την ὁποία σας υποσχέθηκα (ο).

Το «ὄψομαι» εἶναι πιο εὐστόχο ἀπὸ το «θεωρῶ» διότι ἐκφράζει την πνευματικὴ αὐτὴ και ἐσωτερικὴ παρουσία του Κυρίου στους πιστοὺς. Θα τον ἐβλεπαν πάλι κατὰ την ἀνάστασή του ἀμέσως μετὰ την ταφή του, ὅταν παρουσίασε τον εαυτό του ζωντανό με πολλὰ τεκμήρια. Θα τον ἐβλεπαν ὁμως και με την ἐκχυση του Ἁγίου Πνεύματος ἀμέσως μετὰ την Ἀνάληψη, και η ἐκχυση αὐτὴ θα διέλυε το σκοτάδι της ἀγνοίας και της πλάνης, ἀπὸ το ὁποῖο κινδύνευαν να χάσουν την πίστη τους, και θα παρείχε σε αὐτοὺς κατανόηση των μυστηρίων του ευαγγελίου σαφέστερη ἀπὸ ἐκείνη, την ὁποία εἶχαν προηγουμένως· ἡ ἔλευση του Πνεύματος ἦταν η ἐπίσκεψη και φανέρωση του Χριστοῦ προς τους μαθητές ὄχι προσωρινὴ πλέον, ἀλλά μόνιμη και διαρκὴς. Φανέρωση ὄχι στα αἰσθητὰ μάτια ἀλλά σε αἴσθηση που υπερβαίνει αὐτὴν των σωματικῶν ματιῶν και αυτιῶν, φανέρωση ἐσωτερικὴ και πνευματικὴ που λάμπει και φωτίζει ὅλο τον ἐσωτερικό ἄνθρωπο και για αὐτό πολὺ περισσότερο πραγματικὴ ἀπὸ αὐτὴν των σωματικῶν αἰσθήσεων, που κάνει αἰσθητὴ την σε αὐτοὺς παρουσία του Κυρίου, γνωστό το χαρακτὴρα του και ἀπτή την ἀγάπη του και προστασία.

(5) «Ἀφοῦ εἶπε το λυπηρό, πρόσθεσε στη συνέχεια και το ευφρόσυνο «και πάλι μικρὸ χρόνο και θα με δείτε» και ὅτι ἀνεβαίνω προς τον Θεό, ο ὁποῖος μπορεῖ να σας βοηθὰ και δεν χάνομαι, ἀλλά ἀλλάζω τόπο» (Θφ).

Ἡ ὅλη φράση ὅτι ἐγὼ... πατέρα, δεν μαρτυρεῖται ἀπὸ πολλοὺς μεγαλογράμματους κώδικες. Ο Godet θεωρεῖ αὐτό αὐθεντικό, ἐξηγώντας την παράλειψη, ὅτι προήλθε ἀπὸ την προσπάθεια να ἐξομαλυνθεῖ η ἔννοια του χωρίου, το ὁποῖο σύμφωνα με αὐτοὺς που ἀποσιώπησαν τη φράση, ἀναφέρεται στην λίγο μετὰ το θάνατο ἐπανεμφάνιση του Ἰησοῦ ἀναστημένου στους μαθητές, ἐκδοχὴ, με την ὁποία δεν συμβιβάζεται αὐτὴ η γραφὴ (=θα με ξαναδείτε ἀναστημένο, διότι ἐγὼ πηγαίνω προς τον πατέρα). Ἐφόσον ἐξάλλου η φράση ὑπάρχει στο σ. 17, πῶς θα δικαιολογούνταν η παράλειψη στο σ. 16.

16,17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ(1) πρὸς ἀλλήλους· τί ἐστὶ τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν(2), μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

17Εἶπαν τότε μερικοὶ μαθητές του μεταξύ τους: «Τι σημαίνει αὐτό που μας λέει, “σε λίγο δεν θα με βλέπετε, ἀλλά και πάλι σε λίγο θα με δείτε”; Και τι σημαίνει, “πηγαίνω στον Πατέρα”;»

(1) Εννοείται «κάποιοι». Αυτοί που δέχονται ότι τα λόγια αυτά του Κυρίου λέχθηκαν έξω από το ανώγειο κοντά στον κήπο της Γεθσημανή, εξηγούν το γεγονός, ότι μεταξύ κάποιων από τους μαθητές γεννήθηκε το ζήτημα, με την εκδοχή ότι οι μαθητές αυτοί βαδίζοντας μαζί με τον διδάσκαλο, είχαν αποτελέσει ξεχωριστό όμιλο.

(2) «Γιατί δεν κατάλαβαν; Ή λόγω της λύπης ή λόγω της ασάφειας των λεγομένων. Για αυτό και φάνηκε σε αυτούς ότι είπε δύο αντίθετα πράγματα, που δεν ήταν αντίθετα· διότι αν θα σε δούμε, λέει, πού πηγαίνεις; Αν όμως θα πας, πώς θα σε δούμε;» (X).

Ό,τι για μας είναι σαφές, για τους μαθητές ήταν μυστήριο. Εάν ο Ιησούς επρόκειτο να ιδρύσει το μεσσιακό βασίλειο, γιατί να φύγει; Και εάν δεν επρόκειτο αυτό, γιατί να επιστρέψει; (g). Η ιδέα ότι ο Χριστός θα ίδρυε κοσμικό βασίλειο ήταν τόσο βαθιά ριζωμένη στους μαθητές, ώστε δεν μπορούσαν να καταλάβουν τα λόγια αυτά του Κυρίου, διότι δεν μπορούσαν να συμβιβάσουν αυτά με αυτήν τους την προκατάληψη. Όταν επιχειρούμε να συμβιβάσουμε τα όσα λέγονται στην Αγία Γραφή με τις ψευδείς ιδέες και προκαταλήψεις, από τις οποίες έχουμε εμποτιστεί, δεν είναι καθόλου παράδοξο, εάν καταλήγουμε σε δυσκολίες και σύγχυση. Όταν όμως οι συλλογισμοί μας και οι σκέψεις είναι εξ' ολοκλήρου αιχμαλωτισμένες από τις αλήθειες της θείας αποκάλυψης, τότε η οδός μας διαφωτίζεται πλήρως και οι απορίες που μας απασχολούν γρήγορα εξομαλύνονται.

16,18 "Ελεγον ούν· τούτο τί ἐστίν ὃ λέγει τὸ μικρόν(1); Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ(2).

18Συζητούσαν λοιπόν: «Τι να σημαίνει αυτό το “σε λίγο” που λέει; Δεν καταλαβαίνουμε τι θέλει να πει».

(1) Επαναλαμβάνουν τη λέξη η οποία προκαλεί σε αυτούς δυσκολία στην κατανόηση (ο). Το άρθρο πριν τη λέξη αυτή, διαχωρίζει και τονίζει αυτήν ως το σημείο της δυσκολίας (β).

(2) «Διότι το ότι επρόκειτο μεν να αναχωρήσει, το ήξεραν, αγνοούσαν όμως ότι μετά από λίγο θα έλθει προς αυτούς» (X). Υπάρχει ένα είδος ανυπομονησίας στον τρόπο της έκφρασής τους στο σ. 18 (g).

16,19 "Εγνω(1) οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν(2), καὶ εἶπεν αὐτοῖς(3)· περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με(4); 19Ο Ἰησοῦς κατάλαβε πῶς ἤθελαν νὰ τον ρωτήσουν καὶ τους εἶπε: «Συζητᾶτε μεταξύ σας γι' αὐτό που σας εἶπα, “σε λίγο δεν θα με βλέπετε, καὶ πάλι σε λίγο θα με δεῖτε”;

(1) «Πάρα πολύ επίκαιρα πάλι δείχνει, ότι ξέρει τις καρδιές ως Θεός και αυτό που ακόμη τριγυρνά στο νου και είναι χωμένο στο βάθος της καρδιάς, το γνωρίζει καλά σαν να ακούστηκε ήδη και με τη γλώσσα» (K).

Ο Χριστός μαθαίνει τους ευσεβείς πόθους μας και τους ανέκφραστους στεναγμούς μας πριν ακόμη εμείς εκφράσουμε αυτούς. Και μας προλαβαίνει με τις ευλογίες της αγαθότητάς του. Πριν ακόμη τον ρωτήσουν οι μαθητές, ήταν πληροφορημένος για το ότι ήθελαν να τον ρωτήσουν. Πριν ακόμη τον επικαλεστούμε, αυτός με την αγαθότητά του σπεύδει να απαντήσει σε εμάς.

(2) Το απερίγραπτο μεγαλείο της συμπεριφοράς του Ιησού συγκρατούσε τους μαθητές από κάθε μάταιη περιέργεια ή ανάρμοστη οικειότητα (ο).

(3) Στην απάντησή του ο Κύριος περιορίζεται στη λέξη μικρόν, η οποία υπήρξε το κέντρο της δυσκολίας, χωρίς να πει κάτι για το Υπάγω προς τον Πατέρα, και για τα έκτακτα γεγονότα, τα οποία επρόκειτο να επακολουθήσουν στο θάνατο και την ταφή του.

(4) Η επανάληψη των φράσεων στους στίχους 16-19 αποτελεί ιδίωμα του τρόπου της αφήγησης των ανατολικών λαών. Η δύσκολη λέξη μικρόν επαναλαμβάνεται 7 φορές και η φράση μικρόν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, επαναλαμβάνεται 3. Παρόλο που το τέταρτο ευαγγέλιο είναι εξ' ολοκλήρου ελληνικό, η σημιτική απόχρωση είναι συχνά εμφανής (β).

16,20 Ἀμὴν ἀμὴν(1) λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε(2) ὑμεῖς, ὃ δὲ κόσμος(3) χαρήσεται(4)· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε(5), ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν(6) γενήσεται(7)· 20Σας βεβαιώνω πῶς εσεῖς θα κλάψετε καὶ θα θρηνήσετε, ἐνῶ ὁ κόσμος θα χαρεῖ. Εσεῖς θα λυπηθεῖτε, ἡ λύπη σας ὁμως θα μετατραπεί σε χαρά.

(1) Εφιστά την προσοχή τους σε αυτό που θα ειπωθεί.

(2) Και τα δύο ρήματα χρησιμοποιούνται για τους μεγαλόφωνους κλαυθμούς και θρήνους, οι οποίοι συνηθίζονται στο θάνατο αγαπημένου προσώπου στην Ανατολή. Δες Ιερεμ. κβ 10. Το πρώτο δηλώνει μεγαλόφωνο άναρθρο κλαυθμό, το δεύτερο χρησιμοποιείται για θρηνητικό άσμα και θρηνητικά λόγια (β,ο). Προφανώς εδώ το κλαύσετε και θρηνήσετε αναφέρεται στη λύπη των μαθητών για το «θάνατο και τον σταυρό» (X). Θα κλάψετε και θα θρηνήσετε «επειδή δεν θα με βλέπετε μιας και θα είμαι θαμμένος κάτω από τη γη» (Z). Για την εκπλήρωση αυτού δες Ιω. κ 11-15 και Μάρκ. ιστ 10.

(3) «Δηλαδή αυτοί που δεν ξέρουν να φρονούν αυτά που αρέσουν στο Θεό και είναι προσηλωμένοι κατά κάποιον τρόπο στις κοσμικές ηδονές. Φανερώνει επίσης πάλι το σαν αγέλη και συρφετό πλήθος των Ιουδαίων και τη θεομίσητη και ανίερη παράταξη αυτών που τους έλαχε να είναι αρχηγοί, τους γραμματείς δηλαδή και Φαρισαίους» (Κ).

Ό,τι προκαλεί τη θλίψη των αγίων, αποτελεί τη χαρά των αμαρτωλών. Όσοι είναι ξένοι με το Χριστό, θα χαρούν με την ψεύτικη ελπίδα τους, ότι νίκησαν το Χριστό και συντέλεσαν στην κατάρρευση του έργου του. Όταν οι αρχιερείς των Ιουδαίων είχαν καρφωμένο το Χριστό πάνω στο σταυρό, χαιρόνταν και αγάλλονταν, όπως και «αυτοί που κατοικούν στη γη χαιρόνται» για τη σφαγή των μαρτύρων (Αποκ. ια 10).

(4) «Επειδή φόνευσαν εμένα τον εχθρό τους» (Θφ). «Επειδή απαλλάχτηκαν από εμένα» (Ζ). Θα χαρεί διότι ο προφήτης, τον οποίο μισούσαν (ιε 18), εξαφανίστηκε (β).

(5) Αναφέρεται στην εσωτερική λύπη, την οποία θα δοκίμαζαν και της οποίας εξωτερική εκδήλωση θα ήταν οι κλαυθμοί και οι θρήνοι. Το «εσείς» μπαίνει μπροστά με έμφαση και αντίθεση με τον κόσμο. Όσοι συνδέονται με το Χριστό, οφείλουν, όπως εκείνοι, έτσι και αυτοί να περάσουν μέσα από την κοιλάδα των δακρύων και της θλίψης. Θα θλιβούν για εκείνο, το οποίο αποτελεί τη χαρά και απόλαυση των μακριά από το Θεό ανθρώπων· δηλαδή για τις αμαρτίες τους και για τις αμαρτίες των γύρω τους· κλαίνει μαζί με αυτούς που κλαίνει, αλλά και θρηνούν για τους αμαρτωλούς, οι οποίοι δεν θρηνούν τους εαυτούς τους.

(6) «Θα λυπηθείτε μεν εσείς, αλλά δεν θα παραμείνετε για πολύ χρόνο να έχετε πάθει αυτό· διότι θα μετατραπεί η λύπη σε χαρά. Επειδή θα ξαναζήσω και θα αφανίσω εντελώς την αιτία της κατήφειας... και θα σας μεταφέρω σε παντοτινή χαρά... διότι είναι ατελεύτητη η χαρά των αγίων. Διότι ζει για πάντα ο Χριστός» (Κ).

Εννοεί τη χαρά για την ανάσταση, για την οποία δεσ κ 20, ιδιαίτερα όμως τη μόνιμη χαρά που ξεκίνησε από την Πεντηκοστή, για την οποία δεσ σ. 22. Όπως η χαρά των υποκριτών, έτσι και η λύπη των αληθινών χριστιανών είναι πρόσκαιρη. Χάρηκαν οι μαθητές βλέποντας τον Κύριο. Η ανάστασή του ήταν ζωή από τους νεκρούς σε αυτούς και η λύπη τους για τα παθήματα του Χριστού μεταστράφηκε σε χαρά τέτοια και τόση, ώστε καμία περιπέτεια ή δοκιμασία δεν μπορούσε να εκμηδενίσει αυτήν. «(Είμαστε οι απόστολοι) σαν κάποιοι που λυπούνται, αλλά πάντοτε χαιρόμαστε» (Β΄ Κορ. στ 10). Περνούσαν ζωή περιπετειώδη και γεμάτη από δοκιμασίες, είχαν όμως πάντοτε την καρδιά γεμάτη χαρά.

(7) Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, θα χρησιμεύσει, για να φέρει χαρά (ο).

Ή, πιο σωστά «θα μετατραπεί» (Κ), θα μεταβληθεί σε χαρά. Όχι μόνο χαρά θα αντικαταστήσει τη λύπη σας, αλλά και η ίδια η λύπη θα γίνει χαρά. Ο Σταυρός δεν είναι πέτρα σκανδάλου, τον οποίο η ανάσταση απομάκρυνε, δεν είναι ήττα, τα αποτελέσματα της οποίας εξουδετερώθηκαν από νίκη που επακολούθησε. Είναι και αυτός από μόνος του θρίαμβος και τρόπαιο νίκης (τ).

«Έπειτα δείχνοντας, ότι μετά τη λύπη γίνεται χαρά, και ότι η λύπη γεννά τη χαρά και ότι αυτή μεν είναι σύντομη, ενώ η ευχαρίστηση απέραντη, ήλθε σε παράδειγμα κοσμικό» (Χ).

16,21 ή γυνή(1) όταν τίκτη, λύπην έχει(2), ότι ήλθεν ή ώρα αυτής(3)· όταν δέγεννήση τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν(4) ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος(5) εἰς τὸν κόσμον.

21Όταν η γυναίκα είναι να γεννήσει, υποφέρει πολύ, γιατί ήρθε η ώρα των πόνων της· όταν όμως γεννήσει το παιδί, ξεχνάει πια τους πόνους, από τη χαρά της που έφερε έναν άνθρωπο στον κόσμο.

(1) =οποιαδήποτε γυναίκα· το άρθρο δηλώνει ότι αυτό που ακολουθεί είναι καθολικά αληθινό· δεσ ο κόκκος (ιβ 24) ή ο δούλος (ιε 15)(β).

(2) «Χρησιμοποιεί παραβολή την οποία χρησιμοποιούν και οι προφῆτες, οι οποίοι συνεχώς συγκρίνουν τις λύπες με τους υπερβολικούς πόνους του τοκετού» (Χ). Δες Ησ. κα 3,κστ 17,λζ 3,Ιερεμ. δ 31,κβ 23. Κυρίως γίνεται χρήση της εικόνας λόγω του αιφνιδίου και αναπόφευκτου των ωδίνων. Δες Ησ. κστ 17. Η ιδέα όμως της χαράς, που ακολουθεί τις ωδίνες, μόνο εδώ συναντιέται (β).

«Αυτό που λέει σημαίνει το εξής· θα σας έρθουν ωδίνες, αλλά η ωδίνη του τοκετού γίνεται αιτία χαράς... Για αυτό έφερε το υπόδειγμα, για να δείξει ότι είναι πρόσκαιρη μεν η λύπη, αλλά παντοτινή η χαρά» (Χ).

Πράγματι, οι ωδίνες της εγκύου διαρκούν για κάποιες ώρες, ενώ η χαρά της μητέρας που βλέπει το παιδί της να αυξάνεται και να προοδεύει είναι πολύ διαρκέστερη. Επιπλέον η εικόνα παρουσιάζει γνωστό και συγκινητικό παράδειγμα της αλήθειας, ότι η θλίψη αποτελεί συχνά το αναγκαίο προηγούμενο των μεγαλύτερων χαρών της ζωής.

(3) «Ο καιρός για τα επώδυνα και τους πόνους» (Ζ). Η φράση ίσως αποτελεί υπαινιγμό της επώδυνης ώρας, την οποία ο Ιησούς θα περνούσε στο πάθος («η ώρα μου»)(g).

(4) «Όπως ακριβώς στη γυναίκα που κοιλοπονάει η σύντομη λύπη από τους πόνους γεννά τη μεγάλη χαρά για αυτό που γεννήθηκε, έτσι και σε εσάς η πρόσκαιρη λύπη από το θάνατό μου, θα γεννήσει την παντοτινή χαρά για την ανάστασή μου» (Ζ).

(5) Ο σιναϊτικός γράφει: ο άνθρωπος. Με τη λέξη αυτή τονίζεται το μέγεθος του συντελεσμένου γεγονότος και το ελατήριο της χαράς της μητέρας (g). Αξιόλογη αλλά ίσως βιαστική και η ερμηνεία: «Υπαινίσσεται όμως εδώ και κάτι μυστικό, ότι αυτός κατήργησε τις ωδίνες του θανάτου και έκανε να γεννηθεί νέος άνθρωπος... Εδώ δηλαδή νομίζω ότι υπαινίσσεται την ανάστασή του, και ότι επρόκειτο να γεννηθεί όχι για εκείνον το θάνατο που γέννησε τις ωδίνες, αλλά για τη βασιλεία» (Χ).

«Η κύρια έννοια της εικόνας φαίνεται να είναι, ότι ο θάνατος του Χριστού υπήρξε επώδυνη πράξη τοκετού εκ μέρους της όλης ανθρωπότητας, στην οποία πράξη ο τέλειος άνθρωπος γεννήθηκε στον κόσμο· η γέννηση αυτή του νέου ανθρώπου αποτέλεσε την πηγή αιώνιας χαράς για όλους αφού μέσω αυτού και της δύναμής του, συντελέστηκε η ανακαίνιση του παντός» (Olshausen).

«Διότι από την ανάσταση γεννήθηκε για εμάς ο νέος άνθρωπος και άφθαρτος, ο Ιησούς Χριστός ο Θεός μας» (Θφ).

Παρόλο που τα παιδιά δημιουργούν φροντίδες, και οι από αυτά αναπαύσεις των γονέων είναι αβέβαιες και πολλές φορές γίνονται αιτία βασάνων για αυτούς, παρ' όλα αυτά είναι φυσικό να χαιρόμαστε για τη γέννησή τους. Εάν θα μπορούσαμε να είμαστε βέβαιοι, ότι τα παιδιά μας είναι γεμάτα από Πνεύμα Άγιο όπως ο πρόδρομος Ιωάννης, τότε η γέννησή τους «θα είναι και σε εμάς χαρά και αγαλλίαση» (Λουκ. α 14). Αλλά όταν θυμόμαστε, ότι όχι μόνο μέσα σε αμαρτίες γεννήθηκαν, αλλά και ότι γεννήθηκαν στον κόσμο αυτό των παγίδων και της κοιλάδας των δακρύων, βρίσκουμε λόγους μαζί με τη χαρά μας να δοκιμάζουμε και φόβο, μήπως θα ήταν καλύτερο για αυτά να μην είχαν γεννηθεί.

16,22 Καὶ ὑμεῖς οὖν(1) λύπην μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς(2) καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά(3), καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν(4) οὐδεὶς(5) αἴρει(6) ἀφ' ὑμῶν.

22Κι εσεῖς, λοιπόν, τώρα λυπόσαστε· ἀλλὰ θὰ σας ξαναδῶ καὶ θὰ χαρεῖ ἡ καρδιά σας, καὶ τὴν χαρὰ σας κανεὶς δε θὰ μπορέσει νὰ σας τὴν αφαιρέσει.

(1) Η εφαρμογή της σύγκρισης και της εικόνας της χαράς, η οποία ακολουθεί στη θλίψη των πόνων της γέννας.

«Το παράδειγμα λοιπόν της γυναίκας που γεννά, μη ζητάς να το προσαρμόσεις πλήρως σε αυτά που έχουν συμβεί στο Χριστό, αλλά μόνο στο ότι θέλει να δείξει ότι είναι πρόσκαιρη η λύπη και μεγάλο το κέρδος των πόνων και ότι ο τοκετός της ανάστασης είναι για ζωή και αναγέννηση... Διότι είναι παραβολή· η παραβολή όμως εάν σε όλα επαληθεύεται, τότε δεν είναι παραβολή, αλλά το ίδιο εκείνο, για το οποίο λέχθηκε η παραβολή» (Θφ).

(2) Εδώ δίνεται μεγαλύτερη υπόσχεση από την υπόσχεση «θα με δείτε» του σ. 16. Είναι καλύτερο το να βλέπεις από το Θεό, από το να βλέπεις αυτόν. Δες Γαλ. δ 9 (β). Η υπόσχεση αυτή εκπληρώθηκε κατά γράμμα στις εμφανίσεις του Κυρίου μετά την ανάσταση· τελειότερα όμως στη μυστική κοινωνία της εκκλησίας με το Χριστό δια μέσου όλων των αιώνων (μ). Οσοδήποτε μεγάλη και αν υπήρξε η χαρά των μαθητών, που είδαν μετά την ανάσταση τον Κύριο, δεν ήταν χαρά ολοκληρωμένη. Θα γίνει τέτοια μόνο σε εκείνη τη στενή κοινωνία και σχέση με τον Πατέρα (Αΐω. α 4), η οποία επρόκειτο να πραγματοποιηθεί μέσω του θανάτου και της ανάστασης του Ιησού (χ).

Πάλι θα σας δω. Θα σας κάνω καλοδιάθετη και φιλική επίσκεψη, για να εξετάσω τα σχετικά με σας και να προξενήσω άνεση και χαρά σε σας. Ο Χριστός λοιπόν θα επανέλθει γεμάτος από χάριτες σε αυτούς που τον αναμένουν, παρόλο που φαίνεται, ότι «για λίγο χρόνο άφησε» αυτούς (Ησ. νδ 7). Οι άνθρωποι όταν υψωθούν σε κάποιο αξίωμα, δύσκολα καταδέχονται τους υποδεέστερους τους. Αλλά ο δοξασμένος Ιησούς θα επισκεφτεί τους μαθητές του. Δεν θα τον δουν μόνο αυτοί στη δόξα του, αλλά θα δει και αυτός αυτούς στην ταπείνωση και αφάνειά τους.

(3) Η φράση είναι η ίδια με αυτήν στα Ησ. ξστ 14. Δες και Ψαλμ. λβ 21. Αρχικά η υπόσχεση αυτή εκπληρώθηκε ευθύς αμέσως με την πρώτη εμφάνιση του Κυρίου στους μαθητές μετά την ανάσταση (Ιω. κ 14-16).

Αξιόλογη αλλά βιαστική η ερμηνεία: «Θα χαρείτε, όταν δείτε ότι γεννήθηκε ένα παράξενο παιδί στον κόσμο, άφθαρτο και που δεν παθαίνει τίποτα κακό. Εννοεί δηλαδή τον εαυτό του» (Κ).

Οι θείες παρηγοριές γεμίζουν χαρά το εσωτερικό των καρδιών μας. Η χαρά όμως στα βάθη της καρδιάς είναι σταθερή και όχι κάποια αναλαμπή, είναι και χαρά μυστική, στην οποία κάθε ξένος δεν αναμιγνύεται ούτε κατανοεί αυτήν· είναι χαρά γλυκιά και παρέχει κάθε ικανοποίηση σε αυτόν που την δοκιμάζει, είναι βέβαιη και όχι παροδική και εύθραυστη.

(4) Ήταν δική τους χαρά, στην οποία κανείς άλλος, εκτός από αυτούς που διατηρούν παρόμοια με τη δική τους σχέση με το Χριστό, δεν μπορούσε να συμμετάσχει. Ήταν χαρά, την οποία ο κόσμος δεν γνώρισε (ο).

(5) Το αόριστο της έκφρασης αναφέρεται σε οποιονδήποτε παράγοντα=Κανένα δημιούργημα στο σύμπαν δεν μπορεί σε οποιοδήποτε χρόνο να σας στερήσει τη χαρά αυτή (ο).

(6) Ο ενεστώτας αντί για μέλλοντα. Υπάρχει και η γραφή ἀρεῖ (μέλλοντας του αίρω). Ο Κύριος μεταφέρεται στην ώρα εκείνη, που οι μαθητές θα χαίρονται. «Κανείς δεν θα αφαιρέσει από εσάς» (Ζ). «Λέει ότι η χαρά για το Χριστό δεν θα αφαιρεθεί και θα χαθεί. Διότι σύμφωνα με το λόγο του Παύλου... αφού πέθανε μία φορά [ο Κύριος] δεν πεθαίνει πλέον» (Κ), «αλλά αφού ζει παντοτινά, θα γίνει σε αυτούς πρόξενος χαράς που δεν καταργείται» (Θφ).

Πρόκειται για την πνευματική χαρά την οποία αισθάνονται οι αγιασμένοι. Ο πονηρός και κακεντρεχής κόσμος θα ήθελε να αφαιρέσει από αυτούς αυτή τη χαρά. Εάν όμως τα βασανιστήρια και τα δεσμά και οι φυλακίσεις και οι θάνατοι είχαν τη δύναμη να την αφαιρέσουν, θα την έχαναν αυτοί που γέμισαν με αυτήν. Αλλά και όταν ο κόσμος τους αφαιρεί καθετί που έχουν, μέχρι και αυτή τη ζωή τους, η χαρά αυτή δεν φυγαδεύεται από τις καρδιές τους και ο κόσμος δεν έχει τη δύναμη να τους την αφαιρέσει, διότι δεν μπορεί να χωρίσει αυτούς από την αγάπη του Χριστού. Κανείς δεν μπορεί να τους αποσπάσει από το Θεό τους και από τους ουράνιους θησαυρούς τους.

16,23 Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ(1) ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδὲν(2)· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε(3) τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου(4), δώσει ὑμῖν(5).

23»Όταν ἔρθει ἐκείνη ἡ μέρα, τίποτα δε θα ἔχετε να με ρωτήσετε. Σας βεβαιώνω πως ἀν ζητήσετε κάτι ἀπὸ τὸν Πατέρα στὸ ὄνομά μου, αὐτὸς θα σας τὸ δώσει.

(1) «Δηλαδή αφού ἔλθει ο παράκλητος» (Ζ). Δεν αναφέρεται σε κάποια ειδική ημέρα, αλλά σε ολόκληρη τη νέα εποχή που ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἀνάστασή του και περιλαμβάνει ολόκληρο τὸ μέλλον, στο οποίο εκτείνεται ἡ Κ.Δ.: τὴν εποχή του Πνεύματος (ο,β).

(2) Ἡ, «δεν θα χρειαστεῖτε μεσάζοντα, ἀλλὰ ἀρκεῖ να πείτε τὸ ὄνομα μόνο για να πάρετε τὰ πάντα» (Χ), δηλαδή τὸ «ρωτῶ» με τὴν ἔννοια του ζητῶ με προσευχή. Και βρίσκεται μεν στὸν Ἰωάννη τὸ ρῆμα για να δηλώσει τις προσευχές του Ἰησοῦ (ιδ 16,ιστ 26,ιζ 9,15,20), δεν συναντιέται ὄμως πουθενά στὸ εὐαγγέλιο του Ἰωάννη για τις προσευχές των ἀνθρώπων (β).

Ἡ, πιο πιθανή ἐρμηνεία, «Δεν θα με ρωτήσετε τίποτα ἀπὸ αὐτὰ που με ρωτᾶτε τώρα, ὅπως, Που πας και δείξε μας τὸν Πατέρα και τὰ ὅμοια, ἀφού θα τὰ διδαχτεῖτε ὅλα ἀπὸ τὸν Παράκλητο» (Ζ).

«Όταν δηλαδή θα ντυθοῦν τὴ δύναμη ἀπὸ ψηλά... και ἀποκτώντας τὴ λαμπρότητα του νου ἀπὸ τὸ φωτισμὸ του Πνεύματος, μπορέσουν πλέον να κατανοοῦν τὰ πάντα... θα ἔχουν τὴ διάνοια να μὴ χρειάζεται κανένα ἀγαθὸ και γεμάτη ἀπὸ τὴν τελειότατη γνώση» (Κ).

Τὸ ἐρωτῶ στὸ εὐαγγέλιο του Ἰωάννη χρησιμοποιεῖται εἴτε με τὴ συνηθισμένη και σε ἐμᾶς ἔννοια (α 19,21,ιστ 19,30 κλπ) εἴτε με τὴν ἔννοια του ζητῶ (ιδ 16,ιζ 9,15,20 κλπ). Τὰ συμφραζόμενα καθορίζουν με ποια ἔννοια πρέπει να τὸ πάρουμε. Ἐδῶ ἀναμφίβολα ἔχει τὴ σημασία του θέτω ἐρωτήματα (χ). Στὸ στίχο αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περιγράφει τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα θα ἀκολουθήσουν τὴν πνευματικὴ ἐπαναστάση του με τὸς μαθητές που ἀναφέρθηκε στὸς ἀμέσως προηγούμενους στίχους. Αὐτὰ θα εἶναι, πλήρης γνώση («δεν θα ρωτήσετε τίποτα») και πλήρης δύναμη («ὅσα τυχόν ζητήσετε... θα δώσει σε εσάς»)(g).

Θα λάβετε ἔτσι σαφὴ γνώση των εὐαγγελικῶν μυστηρίων με τὸ ἀνοίγμα και τὸν φωτισμὸ των ματιῶν τῆς διάνοιάς σας, ὥστε δεν θα ἔχετε πλέον ἀνάγκη να ρωτᾶτε. «Και δεν θα διδάξουν ὁ καθένας τὸν ἀδελφὸ του λέγοντας, γνώρισε τὸν Κύριο, διότι ὅλοι θα με γνωρίσουν ἀπὸ τὸν μικρὸ ἀνάμεσά τους μέχρι τὸν μεγάλο» (Ἐβρ. η 11). Προηγουμένως οἱ μαθητές εἶχαν υποβάλλει στὸν Κύριο κάποια ἐρωτήματα ἀγνοίας ὅπως στὸ Ἰω. θ 2, ἢ ἐρωτήματα φιλοδοξίας ὅπως στὸ Ματθ. ιη 1, ἢ ἐρωτήματα δυσπιστίας ὅπως στὸ Ματθ. ιθ 27, ἢ ἐρωτήματα περιέργειας ὅπως στὸ Πράξ. α 6. Αλλά ὅταν ξεχύθηκε πάνω τους τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κανένα τέτοιο ἐρώτημα δεν τέθηκε ἀπὸ αὐτοῦς.

(3) Υπάρχουν και οἱ γραφές: ὅ,τι ἀν· ἀν τι· ὅτι ὁ εἰς.

(4) «Δείχνει τὴ δύναμη του ὀνόματος, ἐφόσον βέβαια, χωρὶς να εἶναι ορατὸς και χωρὶς να παρακαλεῖται, ἀλλὰ ἀναφερόμενο μόνο τὸ ὄνομά του, κάνει τὸς ἀνθρώπους θαυμαστοῦς ἐνώπιον του Πατέρα» (Χ).

«Οτιδήποτε θα ἠθελαν πλησιάζοντας να ζητήσουν, θα τὸ πάρουν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἐφόσον αὐτὸς (ὁ Χριστὸς), ἐννοεῖται, και μεσιτεύει και χορηγεῖ μαζί με τὸν Πατέρα. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «στὸ ὄνομά μου»· διότι δεν πλησιάζουμε ἀλλιῶς τὸ Θεὸ και Πατέρα, παρά μόνο μέσω του Υἱοῦ... Αφού λοιπὸν ονομάζεται μεσίτης και ἀρχιερέας και παράκλητος, προσφέρει στὸν Πατέρα τις ἰκεσίες για χάρη μας· διότι αὐτὸς εἶναι τὸ θάρρος ὅλων μας προς τὸν Πατέρα. Πρέπει λοιπὸν να κάνουμε τις δεήσεις στὸ ὄνομα του Σωτήρας μας» (Κ).

Εδώ διδασκόμαστε, πώς πρέπει να ζητάμε. Πρέπει να ζητάμε από τον Πατέρα στο όνομα του Χριστού. Οφείλουμε να προσβλέπουμε στο Θεό σαν σε Πατέρα και να πλησιάζουμε αυτόν σαν παιδιά του. Και προς τον Χριστό οφείλουμε να ατενίζουμε σαν σε Μεσίτη και να τον πλησιάζουμε αναθέτοντας σε αυτόν με κάθε εμπιστοσύνη την προάσπιση των συμφερόντων μας και την διεξαγωγή των απαραίτητων για δικαίωση και σωτηρία μας.

(5) Υπάρχει και η γραφή που μαρτυρείται σοβαρά «...αίτησθε τὸν πατέρα, δώσει ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου».= «Αξίζει όμως να προσέξουμε, ότι αναθέτει το δόσιμο των αιτημάτων άλλοτε μεν στον Πατέρα, άλλοτε όμως στον εαυτό του, όπως ακριβώς βεβαίως και τα άλλα, λόγω της ισότητας και της ίδιας δύναμης· εδώ όμως αναθέτει και στον πατέρα και στον εαυτό του. Διότι λέει ότι «στο όνομά μου» (Ζ).

Πρέπει όμως να σημειωθεί, ότι από τις 7 περιπτώσεις, στις οποίες χρησιμοποιείται στον τελευταίο αυτό λόγο του από τον Κύριο η φράση «στο όνομά μου» (ιδ 13,14,26,ιε 16,ιστ 23,24,26), οι 6 αναφέρονται στον ουσιώδη όρο της χριστιανικής προσευχής, δηλαδή στο ότι αυτή πρέπει να γίνεται στο όνομα του Χριστού (β). Επομένως είναι προτιμότερη η γραφή «αίτησθε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει». Ό,τι πέτυχε ο Χριστός με την αξιομισθία του θανάτου του, δεν το χρειαζόταν για τον εαυτό του, αλλά απέβλεπε σε εμάς, για τους οποίους και προόριζε αυτό».

16,24 Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου(1)· αἰτεῖτε(2) καὶ λήψεσθε(3), ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη(4).

24Ως τώρα δε ζητήσατε τίποτα στο όνομά μου· να ζητάτε και θα παίρνετε, κι έτσι η χαρά σας θα είναι πλήρης».

(1) Οι λέξεις αυτές δεν περιέχουν κάποια μομφή εναντίον των μαθητών, αλλά απλή διαπίστωση γεγονότος και προτροπή έμμεση. Πριν το θάνατό του ο Ιησούς Χριστός δεν ήταν ακόμη μεσίτης τέλειος· ομοίως και οι απόστολοι δεν είχαν σκεφτεί να προσεύχονται στο όνομά του (F). Ήταν οι μαθητές άνθρωποι προσευχής, αλλά έως τώρα προσεύχονταν ως ευσεβείς και αφοσιωμένοι Ιουδαίοι· και όχι ως μαθητές ελέγχοντας κάθε επιθυμία τους ώστε να εναρμονίζεται αυτή με τη διδασκαλία του Διδασκάλου και να καθίσταται άξια, ώστε μέσω αυτού να υποβληθεί στον Πατέρα (τ).

«Και όμως όταν έστειλε αυτούς, δίνοντάς τους εξουσία πάνω στα ακάθαρτα πνεύματα ώστε να τα βγάζουν,... στο όνομά ενεργούσαν. Αλλά τότε δεν ζητούσαν από τον πατέρα στο όνομά του» (Ζ). Δεν ζήτησαν έως τότε στο όνομα του Ιησού, διότι ούτε μπορούσαν, ούτε είχαν διδαχτεί να πράττουν έτσι. Η έκχυση του Πνεύματος δεν είχε ακόμη αρχίσει. Ούτε μπορούσε ακόμη ένας χριστιανός μαθητής να πει «μέσω αυτού μπορούμε με ένα πνεύμα να πλησιάσουμε τον Πατέρα» (Εφ. β 18)(β). Ή, αφού δεν είχε έλθει ακόμη στους αποστόλους το άγιο Πνεύμα, δεν είχε λάβει χώρα σε αυτούς η εσωτερική αποκάλυψη, την οποία το Πνεύμα θα διενεργούσε σε αυτούς. Από τη στιγμή που θα ερχόταν σε αυτούς το Πνεύμα, ενωμένοι με τον Ιησού, θα μπορούσαν να προσεύχονται, σαν να ήταν αυτός ο ίδιος ο Ιησούς προσευχόμενος (g).

Σχετική και η: «Δεν ζητήσατε στο όνομά μου, διότι όνομα, το οποίο δεν γνωρίσατε, πρέπει πρωτίστως να γίνει γνωστό» (Αυ).

Πάρα πολύ αξιόλογη και η παρατήρηση: «Κανείς από αυτούς που ζητούν κοσμικά και ψυχοβλαβή, δεν ζητά στο όνομα του Χριστού, για αυτό και ούτε παίρνει. Διότι το όνομα του Χριστού είναι θείο και σωτήριο. Όταν όμως κάποιος ζητά αυτά που οδηγούν στην απώλεια της ψυχής, πώς θα πούμε ότι αυτός ζητά στο σωτήριο όνομα;» (Θφ).

(2) Ο ενεστώτας υποδηλώνει συνεχείς προσευχές (β). Υπάρχει και η γραφή: αιτήσασθε.

(3) «Μη δηλαδή επειδή δεν θα είμαι πλέον μαζί σας, νομίσετε ότι έχετε εγκαταλειφθεί· το όνομά μου θα σας δώσει μεγαλύτερο θάρρος» (Χ).

«Επομένως συμφέρει το να πεθάνω εγώ, αν βεβαίως πρόκειται από τώρα να έχετε μεγαλύτερο θάρρος απέναντι στον Πατέρα μου» (Θ).

(4) «Ό,τι αποκαλεί πλήρη χαρά δεν είναι βεβαίως σαρκική χαρά, αλλά πνευματική· και όταν αυτή είναι τόσο μεγάλη, ώστε να μην επιδέχεται πλέον κάποια προσθήκη, θα είναι αναμφίβολα πλήρης» (Αυ).

Η χριστιανική προσευχή καταλήγει στο πλήρωμα της χριστιανικής χαράς (β). «Διότι οι άγιοι που προσκαρτερούν στο να ζητούν, με κανέναν τρόπο δεν θα διαψευστούν από το έλεος του Θεού» (Αυ). Αφού θα επιτυγχάνουν από το Θεό όλες τις ωφέλιμες ή αναγκαίες χάρες, πώς δεν θα είναι πλήρως ευτυχείς; (F). Ευλογημένο αποτέλεσμα και καρπός της προσευχής είναι η χαρά, με την οποία γεμίζει η καρδιά καθενός που προσεύχεται με πίστη. Εάν θα θέλαμε οι καρδιές μας να γεμίζουν από χαρά πνευματική, ας μάθουμε να προσευχόμαστε πολύ. Αλλά και το ότι η προσευχή που απευθύνεται με πίστη ακούγεται από το Θεό, γίνεται και αυτό πηγή ειρήνης και χαράς για τον προσευχόμενο.

16,25 Ταῦτα(1) ἐν παροιμίαις(2) λελάληκα(1) ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα(3) ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν(4), ἀλλὰ παρρησίᾳ(5) περὶ τοῦ πατρὸς(6) ἀναγγελῶ(7) ὑμῖν.
25«Ὅλα αὐτὰ σας τα εἶπα χρησιμοποιοῦντας εἰκόνες. Πλησιάζει ο καιρὸς που δε θα σας μιλάω πια με εἰκόνες, ἀλλὰ θα σας μιλήσω καθαρὰ για τον Πατέρα.

(1) Ἐπτά φορές χρησιμοποιοεῖται ἐδῶ ἡ φράση αὐτή (ιδ 25,ιε 11,ιστ 1,4,6,25,33), και αναφέρεται πάντα στα προηγούμενα (β). Αναφέρεται στις προηγούμενες διακηρύξεις του για τις σχέσεις του με τον Πατέρα, για την ἐλευση της υπόσχεσης του Πνεύματος, για την αποχώρησή του ἀπὸ τα μάτια τους και για την ἐπάνοδό του, κατὰ την οπὸία μετὰ ἀπὸ λίγο θα τον ξανάβλεπαν (ο).

(2) Δες ι 6. «Λέει ὅτι εἶναι παροιμία ο λόγος που εἶναι ἀμυδρὸς και ὄχι πολὺ ἐμφανῆς και εἶναι κάπως ἐπισκιασμένος με ἀσάφειες τόσο λεπτές, ὡστε να μην μποροῦν, λέει, οἱ ακροατές να καταλάβουν πολὺ γρήγορα· διότι ἔτσι ἔχει πλαστεῖ ἡ μορφή αὐτῶν που λέγονται με παροιμίες» (Κ).

«Παροιμία εἶναι λόγος ωφέλιμος που ἔχει ἐκφραστεῖ με μέτρια ἀπόκρυψη του νοήματος και που περιέχει μεν ἀπὸ μόνος του πολλή χρησιμότητα, ἀλλὰ και που στο βάθος ἀποκρύπτει πολὺ νόημα. Για αὐτὸ και ο Κύριος εἶπε «Αὐτὰ σας τα εἶπα με παροιμίες· ἔρχεται ὁμως ὥρα που δεν θα σας μιλήσω με παροιμίες, ἀλλὰ φανερά», διότι ο παροιμιακὸς λόγος δεν ἐκφράζει την παρρησία και αὐτὸ που ἔχει ἀνακοινώσει ο νους, ἀλλὰ κατὰ τρόπο πλάγιο υπαινίσσεται το νόημα στους ικανοὺς να το καταλάβουν» (Β).

Σε ἀντίθεση με το παρρησία, που σημαίνει με σαφήνεια, χωρὶς κάλυμμα. Πάροιμος εἶναι αὐτὸς που εἶναι δίπλα στην οδὸ ἀλλὰ ὄχι στην οδὸ, οπότε παροιμία εἶναι τρόπος ομιλίας, με τον οπὸίο δεν σημαίνεται το πράγμα, το οπὸίο τα γράμματα και οἱ λέξεις ἐκφράζουν στο αὐτί, ἀλλὰ κάτι ἄλλο ὄχι ἀνόμοιο με αὐτὸ (β). «Με παροιμίες· δηλαδὴ συσκιασμένα και ὄχι με πλήρη σαφήνεια» (Ζ). Ποια ἦταν αὐτὰ για τα οπὸία μίλησε με παροιμίες; Μπορεῖ να αναφέρεται στις καλυμμένες διδασκαλίες, αὐτές με τις εἰκόνες της ἀμπέλου (ιε 1) και της γυναίκας με ὠδίνες (ιστ 21), ἀλλὰ πρωτίστως σε αὐτὰ που εἰπώθηκαν στους σ. 15-18 (β). Τέτοια με παροιμίες ἐκφραση ἦταν το «μικρόν», για αὐτὸ και οἱ μαθητές εἶπαν, Τι εἶναι αὐτὸ; (β). Ἀλλὰ και γενικότερα θέλει να χαρακτηρίσει τον τρόπο ομιλίας για θεία με γλώσσα εἰκονική· δες τους ὀρους οἰκία του Πατέρα, οδός, ἐρχομαι, φανερώνομαι, κάνω μονή κλπ (g).

(3) = «Ἐρχεται καιρός» (Ζ). Ἐχει την ἴδια σημασία με το «σε ἐκείνη την ἡμέρα» στους σ. 23 και 26.

Ἡ, «λέει τον χρόνο της ἀνάστασης... διότι πράγματι για σαράντα ἡμέρες ζούσε μαζί τους και συζητούσε με αὐτοὺς, τρώγοντας μαζί τους και λέγοντας τα σχετικά με τη βασιλεία του Θεοῦ» (Χ).

Ἡ, πιο σωστά, ο καιρὸς «κατὰ τον οπὸίο γίναμε πλούσιοι με τη γνώση μέσω του Πνεύματος, μετὰ την ἀνάσταση ἀπὸ τους νεκροὺς, ὅταν ο Χριστὸς μας χορήγησε αὐτὸ» (Κ).

Ο καιρὸς, κατὰ τον οπὸίο «οἱ μαθητές του ἀπὸ σαρκικοί και φυσικοί ἐγίναν πνευματικοί, αν και ὄχι ἀκόμη τέτοιοι, ὅπως θα γίνουμε ὅταν θα πάρουμε και σῶμα πνευματικὸ» (Αυ).

(4) Ἡ διδασκαλία με το στόμα με παροιμίες θα ἀντικαθιστοῦνταν με την πληρέστερη διδασκαλία του Πνεύματος. Δες ιδ 26 (β). Ἐτσι λοιπὸν ο Χριστὸς με την πνευματικὴ του παρουσία θα ἐξακολουθοῦσε να μεταδίδει προς τους μαθητές του γνώση με γλώσσα σαφή, που δεν θα χρειάζεται κάποια ἐξήγηση (ο). Συγκρίνοντας οἱ μαθητές αὐτὰ, τα οπὸία μετὰ την ἀνάσταση και κάθοδο του Ἁγίου Πνεύματος θα ἐμπαιναν με το φωτισμὸ της χάρις στις καρδιές τους, με ἐκείνα τα οπὸία ο Κύριος εἶπε στα αὐτιά τους, θα εὔρισκαν τα τελευταία αὐτὰ συσκιασμένα.

(5) = «χωρὶς κάλυμματα και με σαφήνεια» (Ζ) «θα ἐξηγήσω ξεκάθαρα τα σχετικά με τη δόξα του Πατέρα, και θα βάλω μέσα σας τη σύνεση που ξεπερνά τον ἀνθρώπινο νου» (Κ).

(6) Αναφέρεται στο ἐσωτερικὸ γεγονός για το οπὸίο εἶπε στο ιδ 23: Εγὼ και ο Πατέρας μου θα ἐλθουμε προς αὐτὸν και θα κάνουμε διαμονή μέσα του (g).

(7) Αὐθεντική γραφή ἀπαγγελῶ=θα φέρω λόγο σε ἐσάς, θα ἀναφέρω, θα ἐκθέσω. Το ἀπαγγέλλω εἶναι πιο εὔστοχη λέξη για τις ἀποκαλύψεις τις οπὸίες το Πνεῦμα ἐπρόκειτο να φέρει (β). Ὡς μέγα και ἀνυπολόγιστης ἀξίας ἀγαθὸ παρουσιάζεται το να δειχτεῖ ἀπὸ τον Κύριο στους μαθητές ο Θεὸς και Πατέρας. Διότι τι ἄλλο εἶναι ἡ οὐράνια μακαριότητα και εὐτυχία παρά να βλέπει κάποιος ἀμεσα και ἀκατάπαυστα και χωρὶς τέλος το Θεό; Το να γνωρίσουμε το Θεὸ ως τον Πατέρα του Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι το μέγιστο μυστήριον, ἡ ολοένα ἀυξανόμενη κατανόηση του οπὸίου θα εὐχαριστεῖ αὐτὸν που εἰσδύει σε αὐτὸν. Το να γνωρίσουμε λοιπὸν το Θεὸ ως Πατέρα μας εἶναι ἡ μέγιστη και ἀνεῖπυτη μακαριότητα, την οπὸία θα ἀπολαμβάνουμε συμμορφώνοντας το θέλημά μας με το θέλημα του Πατέρα μας και με οἰκειότητα ολοένα μεγαλύτερη συνδεόμενοι με αὐτὸν και κατὰ κάποιο τρόπο πλέοντας στους ἀτέλειωτους ὠκεανούς της ἀγάπης του.

16,26 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ(1) ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε(2)· και οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν(3)·

26Ὅταν ἐρθεῖ ἐκείνη ἡ μέρα, θα του ἀπευθύνετε τα αἰτήματά σας στο ὀνομά μου. Και δε σας

λέω πως εγώ θα παρακαλέσω τον Πατέρα για χάρη σας,

(1) «Ημέρα ονομάζει πολλές φορές τον καιρό» (Ζ)· τον νέο αιώνα της χάρης, που εγκαινιάστηκε με την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος.

(2) Η γνώση του Θεού οδηγεί σε προσευχή (b). Με την έλευση του Παρακλήτου θα γινόταν σαφέστερη η διδασκαλία για την πατρότητα του Θεού, όπως αποκαλύφθηκε αυτή από το Χριστό. Θα γνώριζαν ακόμη περισσότερο το Θεό ως Πατέρα και έτσι με μεγαλύτερο θάρρος θα προσεύχονταν (β). Η αυξανόμενη γνώση του Πατέρα του Ιησού Χριστού ως Πατέρα μας, οδηγεί ολοένα βαθύτερα σε προσευχή και η άσκηση και η πείρα της προσευχής αποκτά πάλι τη γνώση αυτή (Stier).

(3) «Και δεν θα σας λέω τότε, ότι εγώ θα παρακαλέσω τον πατέρα για σας» (Ζ). «Διότι ο ίδιος ο Πατέρας θα σας αγαπήσει αφού θα έχει γίνει βέβαιη η πίστη σε μένα» (Χ).

«Και δεν θα μπορούσε πάλι, κάποιος από αυτούς που έχουν μυαλό, να θεωρήσει... ότι οι μαθητές δεν θα χρειαστούν με κανένα τρόπο τη μεσιτεία του Υιού για όσα τους αφορούν... Διότι όλα γίνονται μέσω αυτού από τον Πατέρα με το Πνεύμα, επειδή ακριβώς είναι παράκλητος σύμφωνα με το λόγο του Ιωάννη, όχι μόνο για τα δικά μας αμαρτήματα, αλλά για όλου του κόσμου. Λέει αυτά παρουσιάζοντας χρήσιμα, έστω και με αυτόν τον τρόπο πάλι, ότι είναι πολυπόθητη στο Θεό και Πατέρα η τιμή και αγάπη προς αυτόν τον οποίο γέννησε» (Κ).

Ο Ιησούς διακηρύττει ότι η αγάπη του Πατέρα δεν χρειάζεται τότε, όπως και κατά τον πρώτο χρόνο, να συμφιλιωθεί με αυτούς με την ικεσία του (b). Με αυτά τα λόγια δεν αποκλείει το συνεχές της μεσιτείας του Ιησού Χριστού. Δες Εβρ. ζ 25, Α΄ Ιω. β 2-3 κλπ. (F). Ούτε η διακήρυξη σε αυτόν το σ. αντιφάσκει με αυτήν στο ιδ 16, όπου ο Ιησούς μιλώντας ακόμη για το χρόνο, ο οποίος θα προηγούνταν της Πεντηκοστής, λέει ότι θα παρακαλούσε τον Πατέρα για να στείλει στους μαθητές το Πνεύμα. Εδώ πρόκειται για το χρόνο, κατά τον οποίο ο Παράκλητος θα έχει σταλεί σε αυτούς και θα ενεργεί σε αυτούς. Για αυτό αυτοί οι ίδιοι προσεύχονται άμεσα στον Πατέρα, επειδή βρίσκονται σε άμεση σχέση μαζί του (g). Η κύρια έννοια εδώ είναι όχι ότι οι μαθητές δεν θα απευθύνουν τα αιτήματά τους προς τον Ιησού, ούτε ότι ο Ιησούς δεν θα έπαιρνε μέρος στο να γίνουν δεκτά τα αιτήματά τους, αλλά ότι δεν θα υπήρχε πλέον ανάγκη να μαλακώσει η εναντίον τους οργή του Θεού, διότι ο ίδιος ο Πατέρας θα αγαπά αυτούς.

Ο Αυγουστίνος εισέδωσε στην έννοια αυτού του χωρίου, όταν παρατηρεί: Ο Υιός δεν παρακαλά τον Πατέρα, αλλά ο Πατέρας και ο Υιός ακούνε τώρα αυτούς που παρακαλούν (χ). Οι προσευχές αυτές, προσευχές ανθρώπων εν Χριστώ, που προσφέρονται στο όνομά του είναι στην ουσία προσευχές του ίδιου του Χριστού (β). Ο Χριστός τότε θα προσεύχεται μέσω αυτών και όχι για αυτούς (g). Όταν θα έπαιρναν το άγιο Πνεύμα, καμία άλλη δωρεά δεν θα χρειαζόταν πλέον. Το ίδιο το άγιο Πνεύμα θα ήταν που θα προσευχόταν μέσα τους και για χάρη τους ως Πνεύμα Υιοθεσίας που κράζει Αββά, δηλαδή Πατέρα.

16,27 αὐτὸς(1) γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς(2), ὅτι(3) ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε(4), καὶ πεπιστεύκατε(5) ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον(6).

27γιατί ο ίδιος ο Πατέρας σας αγαπάει, επειδή εσείς έχετε αγαπήσει εμένα κι έχετε πιστέψει πως εγώ ήρθα απ' το Θεό.

(1) Από μόνος του (b). Γνωστή χρήση τους «αὐτός» με την έννοια του αυτόματος στο Ομήρου Ιλιάδ. η 293. Ένα από τα πολλά χωρία, στα οποία η ελληνική γλώσσα του τετάρτου ευαγγελίου παρουσιάζεται ότι δεν προέρχεται από μετάφραση, αλλά ως γλώσσα αρχική, στην οποία συγγράφηκε αυτό (β).

(2) Και για αυτό σας ακούει (b).

«Τόσο πολύ σας διαβεβαιώνω ότι ο Πατέρας είναι φίλος σας, ώστε δεν χρειάζεστε πλέον ούτε τη μεσιτεία τη δική μου» (Θφ).

«Αρκεί η αγάπη σας σε εμένα να σας συμπαρασταθεί» (Χ).

Οι μαθητές του Χριστού λοιπόν είναι αγαπημένοι από τον ίδιο το Θεό. Ο Χριστός όχι μόνο απομάκρυνε την οργή του Θεού από εμάς και μας οδήγησε σε διαθήκη ειρήνης και συμφιλίωσης, αλλά και εξασφάλισε σε μας την εύνοια του Θεού και μας οδήγησε σε διαθήκη φιλίας μαζί του. Σημείωσε πόση έμφαση και ποιος τόνος δίνεται στο χωρίο αυτό: αὐτὸς ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς. Ο Πατέρας ο μακάριος μέσα στην αυτάρκειά του, που δεν έχει ανάγκη κάποιου άλλου, αλλά μέσα στην αγάπη του εαυτού του ζει μακάρια και πανευτυχή ζωή, ευδόκησε να αγαπήσει και εμάς. Ο Πατέρας, από την εύνοια του οποίου μας αποξένωσε η αμαρτία και τον οποίο με την παράβασή μας παροργίσαμε, μας αγαπά.

(3) Αυτό παρέχει το λόγο, για τον οποίο ο Πατέρας αγαπά και ακούει αυτόν (b).

(4) «Για αυτήν την αιτία λοιπόν και έχουν αγαπηθεί από τον Πατέρα, δεχόμενοι την ίση χάρη σαν κατά κάποιο τρόπο από αμοιβή» (Κ).

«Όταν λοιπόν τυχόν θα ξεπέσετε από τη δική μου αγάπη, αμέσως θα ξεπέσετε και από του Πατέρα» (Θφ).

Το φιλώ εδώ χρησιμοποιείται για την αγάπη των λάτρων του Ιησού προς αυτόν. Υπάρχει παρ' όλα αυτά μία διάκριση ανάμεσα στο αγαπώ και το φιλώ, η οποία δεν τηρείται στο χωρίο αυτό. Το αγαπώ, όπως φαίνεται και από τη ρίζα του (ἀγαμαι) δηλώνει αγαθή διάθεση που γεννιέται από θαυμασμό, σεβασμό, αγαθή υπόληψη· το φιλώ δηλώνει κλίση της ψυχής που διεγείρεται από τις αισθήσεις και την επιθυμία. Για αυτό οι άνθρωποι λέγονται ότι αγαπούν το Θεό και όχι φιλούν αυτόν και παραγγέλλονται να αγαπούν (όχι να φιλούν) τους εχθρούς τους (G).

(5) Ο παρακείμενος παρουσιάζει την αγάπη και την πίστη ως κατάσταση κεκτημένη (g). Η αγάπη είναι και μεταγενέστερη και προγενέστερη της πίστης. Διότι αμοιβαία υποστηρίζουν η μία την άλλη (b). Είναι αξιοσημείωτο όμως, ότι η πίστη εδώ μπαίνει μετά την αγάπη. Πράγματι· εκείνη είναι στερεή και αδιάσειστη πίστη, η οποία στηρίζεται στην αγάπη και ρίζα της έχει την αγάπη. Πίστη, η οποία προκλήθηκε μεν από υπερφυσικά γεγονότα και θαύματα, δεν πρόφθασε όμως να θεμελιωθεί στην αγάπη προς το Χριστό, εύκολα κλονίζεται από την πρώτη δοκιμασία του πειρασμού. Πόσοι από τους Ιουδαίους πίστεψαν στο Χριστό για τα θαύματά του, και όμως ο Κύριος «δεν εμπιστευόταν τον εαυτό του σε αυτούς»! Όταν όμως αυτός που πίστεψε βρει στο χαρακτήρα και στο όλο πρόσωπο του Χριστού ό,τι η καρδιά μπορεί ισχυρά και αναπόσπαστα να αγαπήσει, τότε και η πίστη του γίνεται ακλόνητη, βαθιά και αμετακίνητη.

(6) Η «παρά» εκφράζει τη σχέση του Υιού με τον Πατέρα, δες α 14,ζ 29. Για την όλη φράση δες ιγ 3,ιζ 8. Τονίζεται εδώ κυρίως η καταγωγή και η αποστολή του Ιησού και όχι η σχέση του με τον Πατέρα.

«Το «βγήκα από το Θεό» εδώ βεβαίως πάλι, θα θεωρήσουμε ότι σημαίνει, ή ότι έχω γεννηθεί και έλαμπα από την ουσία του... ή το «βγήκα» λέγεται με την έννοια του έγινα όπως εσείς, άνθρωπος δηλαδή, αναλαμβάνοντας τη δική σας μορφή και φύση» (K).

Υπάρχει και η γραφή παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον. Δες πρωτίστως, τι σύμφωνα με το χωρίο αυτό αποτελεί το χαρακτηριστικό των μαθητών του Χριστού. Αγαπούν αυτόν, διότι πιστεύουν ότι βγήκε από το Θεό, ότι είναι ο μονογενής Υιός του Πατέρα και ο ύψιστος εντολοδόχος και απεσταλμένος του στον κόσμο. Η πίστη στο Χριστό γίνεται ενεργός με την αγάπη προς αυτόν (Γαλ. ε 6). Εάν πιστεύουμε, ότι είναι ο Υιός του Θεού, δεν μπορούμε παρά να αγαπούμε αυτόν ως απείρως αξιέραστο από μόνο του και αξιαγάπητο. Και εάν τον πιστεύουμε ως Σωτήρα μας, δεν μπορούμε παρά να αγαπούμε αυτόν διότι δείχτηκε ανέκφραστα και αμέτρητα ευμενής προς εμάς. Η πίστη λοιπόν προς το Χριστό οδηγεί στην αγάπη του, όπως και η προς αυτόν αγάπη δυναμώνει την πίστη σε αυτόν.

16,28 (1) Έξῆλθον παρὰ(2) τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον(3)· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον(4) καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα(5).

28 Προέρχομαι από τον Πατέρα και ήρθα στον κόσμο· τώρα αφήνω πάλι τον κόσμο και πηγαίνω στον Πατέρα».

(1) Στις 4 αυτές σύντομες φράσεις έχουμε την προϋπαρξη του Χριστού, την ενανθρώπησή του, τον θάνατό του και την ανάληψή του (β).

(2) Και εδώ με διπλή έννοια, της καταγωγής και της αποστολής. Το Έξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς λοιπόν σημαίνει την κένωση (το άδειασμα) από τη μορφή του Θεού σύμφωνα με τη φρασεολογία του Παύλου, δες Φιλιπ. β 6 (g).

«Φανερώνει το ότι είναι αυτός από την ουσία του πατέρα, δηλαδή γνήσιος υιός του πατέρα» (Z), φανερώνει επίσης την αιώνια προϋπαρξη, αλλά και την αποστολή σε συγκεκριμένο χρόνο.

«Βγήκε από τον Πατέρα με τέτοια έννοια, ώστε δεν άφησε πίσω τον Πατέρα» (Au): «χωρίς να εγκαταλείψει τον Πατέρα, όταν έγινε άνθρωπος» (K).

(3) «Φανερώνει την ενανθρώπησή του» (Z). «Ήλθε στον κόσμο με το να δείχνει στον κόσμο την σωματική του μορφή, την οποία πήρε από την Παρθένο» (Au). Δες ια 27,ιη 37 για τη φράση αυτή.

(4) «Άφησε τον κόσμο αφού αποσύρθηκε σωματικά» (Au). Χωρίς να εγκαταλείψει «τα γήινα, όταν με σάρκα αποδημούσε προς τον Πατέρα» (K). Η φράση δεν σημαίνει ότι άφησε την ανθρώπινη φύση (g).

(5) «Με την ανάληψή του ως άνθρωπος» (Au). «Παρουσιάζει την αποκατάσταση της προηγούμενης εξουσίας και δόξας του» (Z). Για τη φράση δες ιδ 12,28. Έχει την ίδια σημασία με το «πηγαίνω προς τον πατέρα» (β).

«Επειδή με διάφορους τρόπους, τούς παρηγορούσε το να ακούνε ότι από το Θεό βγήκε και πάλι πηγαίνει προς το Θεό, για αυτό» (Θφ), «συνεχώς επαναλαμβάνει αυτά. Διότι το μεν ένα εγγυόταν ότι σωστά πιστεύουν σε αυτόν, ενώ το άλλο ότι πρόκειται να είναι σε ασφάλεια» (X).

16,29 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ἴδε(1) νῦν(2) παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις(3).

29λένε τότε οἱ μαθητές του: «**Να που τώρα μας μιλάς καθαρά και δε λες τίποτα με παραβολές.**

(1) Στο άκουσμα της απλής αυτής και ακριβούς ανακεφαλαίωσης όλων των μυστηρίων, της προϋπαρξης, της παρούσας και της μέλλουσας κατάστασης του Ιησού, οἱ μαθητές φωτίστηκαν από μία αππροσδόκητη σαφήνεια. Για αυτό και μία κοινή και αυτόματη ομολογία βγαίνει από το στόμα τους (g).

(2) Ίσως αυτό λέγεται με κάποια έμφαση σε αντίθεση με τα λόγια στο σ. 25 «έρχεται ώρα που δεν θα σας μιλήσω πλέον με παροιμίες». Η ώρα στην οποία αναφέρθηκε ο Κύριος, φαίνεται σε αυτούς ότι έφτασε ήδη (ο, Stier).

(3) «Τώρα μιλάς φανερά και δεν λες τίποτα με σικίες. Διότι καταλάβαμε αυτά που είπες τώρα» (Z). Ήταν παρ' όλα αυτά μακριά ακόμη από το να καταλάβουν την πλήρη έννοια των θείων εκείνων λόγων, τα οποία άκουσαν (ο).

«Τόσο λίγο κατανόησαν αυτά, ώστε δεν μπορούν να καταλάβουν ότι δεν κατανοούν αυτά» (Au).

16,30 Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα(1) καὶ οὐ χρειᾶν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ(2). Ἐν τούτῳ(3) πιστεύομεν(4) ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξήλθεις(5).

30Τώρα καταλαβαίνουμε ότι τα ξέρεις όλα. Ξέρεις από πριν τι θα σε ρωτούσε κάποιος. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι προήλθες από το Θεό».

(1) «Και τα απόρρητα των ανθρώπων» (Z). Ακόμη και την κατάσταση των καρδιών (b). Με αυτό εκφράζουν απόλυτη εμπιστοσύνη σε αυτόν ότι ξέρει τα πάντα. Ο Ιησούς διεισδύει και στις ίδιες τις σκέψεις των ανθρώπων. Δες β 25 (β). «Πριν ακόμη ακούσεις, είδες ως Θεός αυτά που μας σκανδαλίζουν και μας ανέπαυσες σε αυτά» (αμ).

Η υπερφυσική γνώση την οποία είχε ο Χριστός, αποδείκνυε ότι ήταν διδάσκαλος που στάλθηκε από το Θεό και περισσότερο από όσο οποιοσδήποτε άλλος προφήτης, γνώριζε τα πάντα. Και για αυτό πείστηκαν οἱ μαθητές από το ότι έλυσε τις απορίες και αμφιβολίες τις οποίες έκλειναν στις καρδιές τους και τις οποίες δεν είχαν εκφράσει. Από αυτό φαίνεται, ότι αυτοί και μόνοι γνωρίζουν καλά τον Ιησού, όσοι τον γνώρισαν από τη δική τους πείρα, όπως στην προκειμένη περίπτωση οἱ μαθητές. Αυτοί μπορούν να πουν: Τον γνωρίζω διότι εργάζεται μέσα μου· τον γνωρίζω, διότι με αγαπά.

(2) «Για όσα θέλει να μάθει, αλλά προλαβαίνοντας λύνεις το ζητούμενο. Διότι και εμείς όταν συζητούσαμε, τι σημαίνει το μικρόν... και τα υπόλοιπα· χωρίς να ερωτηθείς, ερμήνευσες αυτά και μας ανέπαυσες τη διάνοια» (Z). Ένας και μόνος Διδάσκαλος υπάρχει, ο οποίος χωρίς να ρωτιέται, ικανοποιεί τις ανάγκες των μαθητών του (b).

(3) «Επειδή δηλαδή κατάλαβες αυτό που κρυφά ψιθυρίσαμε και πρόλαβες την ερώτηση, την οποία ακριβώς ίσως θα σου κάναμε εμείς ζητώντας να μάθουμε» (K).

(4) «Θα δεχτούμε ότι η φράση «τώρα πιστεύουμε» δεν δηλώνει την αρχή της πίστης αλλά το ότι η πίστη βεβαιώθηκε σταθερά και έχει γίνει αντίληψη που έχει ήδη τιμηθεί με την συγκατάθεση» (K). «Πιστεύουμε πλήρως» (Z). «Διότι είναι γνώρισμα του Θεού το να ξέρει τα κρυφά της καρδιάς» (Θφ).

(5) Κατά ακρίβεια η «από» λέγεται για να δηλώσει την αποστολή, ενώ η «παρά» ή ειδικά η «εκ» για να δηλώσει την καταγωγή· αλλά στον Ιωάννη οἱ προθέσεις αυτές δεν διακρίνονται έντονα (β). Οἱ δύο ιδέες της αποστολής (από) και της καταγωγής (έξηλθεις) συγχέονται στην ομολογία αυτή (g)= «Πιστεύουμε... ότι στάλθηκες από το Θεό και ότι είσαι υἱός του Θεού» (Z).

16,31 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἄρτι πιστεύετε·

31Τους αποκρίθηκε ο Ιησούς: «**Τώρα πιστεύετε;**

(1) Τώρα πιστεύετε;

Ή, με ερωτηματικό= «Τώρα πιστεύετε πλήρως; Ούτε τώρα· διότι θα σας ελέγξει ο καιρός που ήδη έφτασε» (Z). «Χρειάζεστε πολλά άλλα, ώστε να έλθετε στο τέλει· τίποτα δεν έχετε κατορθώσει ακόμη» (X).

Ή, χωρίς ερωτηματικό= Ο Κύριος ήδη και προηγουμένως (σ. 27) αναγνώρισε την πίστη τους ως γνήσια και δεν θέτει τώρα υπό αμφισβήτηση αυτήν, αλλά απλώς (στον επόμενο σ.) προειδοποιεί αυτούς ότι δεν θα δείχουν σε αυτόν πιστοί στην επικείμενη ώρα του κινδύνου (β). Πιστεύετε τώρα, είναι αλήθεια, αλλά μετά από λίγο τι θα πράξετε; Και ειδικότερα το ἄρτι: τώρα επιτέλους να που φθάσατε στο σημείο, όπου εργαζόμουν να σας οδηγήσω· με αναγνωρίσατε ποιος είμαι (g).

Και οἱ δύο ερμηνείες σοβαρές. «Δείχνει ότι τώρα, που πιστεύουν, δεν πιστεύουν ακόμη, ούτε δέχεται τα λόγια τους» (X).

16,32 Ἴδου ἔρχεται ὥρα(1), καὶ νῦν ἐλήλυθεν(2), ἵνα σκορπισθῆτε(3) ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια(4) καὶ ἐμὲ μόνον ἀφήτε(5)· καὶ(6) οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι(7).

32 Ἐρχεται ἡ ὥρα, ἐφτάσε κίολας, νὰ σκορπιστεῖτε ὁ καθένας στὸ σπῖτι τοῦ κι ἐμένα νὰ μ' ἀφήσετε μόνον. Δὲν εἶμαι ὁμῶς μόνος, γιατί εἶναι μαζί μου ὁ Πατέρας.

(1) «Ἐννοεῖ τὸν καιρὸ τῆς ἐφόδου αὐτῶν ποὺ ἦταν γύρω ἀπὸ τὸν προδότη» (Ζ). Τοῦ ἰδοῦ με ἀντιθετικὴ ἔννοια= «Σαν νὰ ἔλεγε· θα φοβηθεῖτε τόσο τότε, ὥστε νὰ ἀφήσετε πίσω σας καὶ ὅ,τι τώρα πιστεύετε» (Αυ). Πιστεύετε τώρα, ἀλλὰ κατὰ τὴν κρίσιμη στιγμή θα με εγκαταλείψετε (β). Ἀς διδαχτοῦμε ἀπὸ τὴν περίπτωση αὐτή, ὅτι καὶ ὅταν ἀκόμη ἀπολαμβάνουμε τὶς ἐνισχύσεις καὶ παρηγοριές τῆς χάριτος, εἶναι καλὸ νὰ θυμόμαστε τοὺς κινδύνους, οἱ ὁποῖοι κρεμιούνται πάνω μας λόγω τῆς διεφθαρμένης φύσης μας. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ πίστη μας παρουσιάζεται ἰσχυρή, καὶ φλογερὴ ἡ ἀγάπη μας, δὲν μπορούμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι, τι μπορεῖ νὰ μας συμβεῖ ἀπὸ τὴ μία μέρα στὴν ἄλλη. Καὶ ὅταν ἔχουμε πολλοὺς λόγους ποὺ μας πείθουν ὅτι στεκόμαστε, καὶ τότε πρέπει νὰ φοβόμαστε μήπως πέσουμε.

(2) Αὐθεντικὴ γραφὴ χωρὶς τὸ νῦν. «Να, θα ἔλθει ὄχι σε πολὺ ὁ καιρὸς, ἢ μάλλον μπήκε μέσα ἀπὸ τὶς πόρτες» (Κ). Ὁ Χριστὸς γνώριζε ἀπὸ πρὶν ὅτι οἱ μαθητὲς τοῦ θα τὸν εγκατέλειπαν κατὰ τὶς κρίσιμες στιγμὲς τοῦ πάθους. Καὶ ὁμῶς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τρυφερὸς καὶ στοργικὸς πρὸς αὐτοὺς. Ἐμεῖς εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ πούμε γιὰ μερικοὺς· Ἐάν προβλέπαμε τὴν ἀχαριστία τοὺς, δὲν θα ἦμασταν τόσο ἀφθονοὶ στὶς εὐεργεσίες μας πρὸς αὐτοὺς. Ὁ Χριστὸς προεῖδε τὴ συμπεριφορὰ τῶν μαθητῶν. Καὶ ὁμῶς υπῆρξε εὐμενὴς πρὸς αὐτοὺς.

(3) Ὁ Ἰωάννης δὲν μνημονεύει τὴν προφητεία τοῦ Ζαχαρία (ιγ 7), τὴν ὁποία παραθέτουν οἱ συνοπτικοὶ (Ματθ. κστ 31, Μάρκ. ιδ 27), ἀναφέρει ὁμῶς τὴν κύρια λέξη τῆς προφητείας «σκορπισθῆτε» (β).

(4) Στὸ σπῖτι τοῦ (g). Θα ζητήσῃ ὁ καθένας κρυφὸ τόπο, ὅπου θα νομίζει τὸν εαυτὸ τοῦ ἀσφαλῆ (ο). «Τόση δειλία θα σας κυριεύσει τελειῶς, ὥστε οὔτε μαζί ὁ ἕνας με τὸν ἄλλον δὲν θα μπορέσετε νὰ ἀναχωρήσετε, ἀλλὰ θα διασκορπιστεῖτε καὶ μεταξύ σας καὶ ὁ καθένας θα βρεῖ καταφύγιο καὶ σωτηρία γιὰ τὸν εαυτὸ τοῦ» (Θφ).

(5) «Λέμε ὅτι ἐμείνε μόνος, με τὴν ἔννοια ὅτι δὲν ἦταν παρῶν κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ συνήθιζαν νὰ εἶναι καὶ νὰ στέκονται δίπλα τοῦ» (Κ). Μόνον ἀνάμεσα στοὺς ἐχθροὺς. Βγήκε μόνος κουβαλώντας τὸ σταυρὸ τοῦ, χωρὶς νὰ ἔχει τὴ συμπαράσταση ἀπὸ κανέναν ἀκόλουθο (τ). Θα ἔπρεπε νὰ ἔλθουν οἱ μαθητὲς μάρτυρες υπὲρ τοῦ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δίκης καὶ νὰ ἐπιζητήσουν με κάθε τρόπο νὰ τὸν υπηρετήσουν καὶ νὰ τὸν ἀνακουφίσουν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ παθήματός τοῦ.

Ἢ, εἰάν ἐπιτέλους δὲν μπορούσαν νὰ τοῦ προσφέρουν κάποια ἀνακούφιση, θα ἔπρεπε νὰ δεῖξουν κάποια ἐμπιστοσύνη σὲ αὐτὸν καὶ κάποια πίστη στα ὅσα τοὺς εἶχε προεῖπει. Ἀλλὰ αὐτοὶ ντράπηκαν τὴν ἀλυσίδα τοῦ καὶ τρόμαξαν προκειμένου νὰ γίνουν συμμέτοχοι τῶν παθημάτων τοῦ. Καὶ τὸν ἀφήσαν μόνον. Πολλὲς ἀγαθὲς υποθέσεις, ὅταν δυσκολεύουν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς, εγκαταλείπονται καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τοὺς. Οἱ μαθητὲς ἦταν αὐτοὶ ποὺ εἶχαν διαμείνει μαζί με τὸν Ἰησοῦ στοὺς πειρασμοὺς τοῦ. Καὶ ὁμῶς κατὰ τὴν κρίσιμη αὐτὴ στιγμή τοῦ γυρίζουν τὴν πλάτη. Καὶ ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ φιλία εἶναι δοκιμασμένη δὲν φαίνονται πάντοτε πιστοὶ καὶ σταθεροί. Γιὰ αὐτὸ εἰάν κάποτε καὶ σὲ μας ἐμφανιστοῦν οἱ φίλοι μας δυσμενεῖς, πρέπει νὰ θυμόμαστε, ὅτι καὶ στὸ Χριστὸ συνέβη αὐτὸ καὶ δὲν ἔσπασε τοὺς δεσμοὺς τῆς ἀγάπης μαζί τοὺς.

(6) «Καὶ» με ἐναντιωματικὴ ἔννοια= καὶ ὁμῶς· καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ (β,g).

(7) «Διότι δὲν ἦταν μόνος, μίας καὶ εἶναι Θεὸς ἀπὸ Θεοῦ καὶ μέσα στὸ Θεὸ κατὰ τρόπο φυσικὸ καὶ ἀχώριστο» (Κ).

«Ὁ πατέρας εἶναι μαζί μου, συνυπάρχοντας με μὲνα ὡς ἀχώριστος» (Ζ). «Ἐπομένως πάσχω ὄχι λόγω ἀδυναμίας, ἀλλὰ με τὴ θέλησή μου ἐπιτρέπω στοὺς σταυρωτὲς» (Θφ).

Λόγω τῆς ἔνωσής μας με τὸ Χριστὸ ἐγίνε καὶ σὲ μας τοὺς πιστοὺς κοινὸ προνόμιο, ὅτι δὲν εἴμαστε μόνον, ἀλλὰ ὁ Πατέρας εἶναι μαζί μας. Ὅταν διαλέγουμε τὴν μόνωση καὶ ἐρημιά, ὅταν εἴμαστε μόνον ὅπως ὁ Ἰσαάκ στὸν ἀγρὸ καὶ ὁ Ναθαναὴλ κάτω ἀπὸ τὴ συκιά καὶ ὁ Πέτρος στὸ ὑπερῶο τῆς Ἰόππης μελετώντας καὶ προσευχόμενοι, δὲν εἴμαστε μόνον. Ὁ Πατέρας εἶναι μαζί μας. Καὶ ὅταν βρισκόμαστε ἐρημοὶ μαστιζόμενοι ἀπὸ θλίψεις, τότε οἱ ἐχθροὶ ἐνδέχεται νὰ κάνουν πικρότερη τὴν ἐρημιά μας καὶ οἱ φίλοι μας ἐνδέχεται νὰ φεύγουν εγκαταλείποντάς μας. Δὲν εἴμαστε ὁμῶς καὶ τότε μόνον. Ὁ Πατέρας εἶναι μαζί μας, ὅπως ἦταν καὶ με τὸν Ἰωσήφ στα δεσμά τοῦ καὶ μαζί με τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη κατὰ τὴν ἐξορία τοῦ στὴν Πάτμο.

16,33 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν(1) ἵνα(2) ἐν ἐμοῖ(3) εἰρήνην(4) ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ(5) θλίψιν ἔξετε(6)· ἀλλὰ θαρσεῖτε(7), ἐγὼ(8) νενίκηκα τὸν κόσμον(9).

33 Αὐτὰ σας τὰ εἶπα, ὥστε ἐνωμένοι μαζί μου νὰ ἔχετε εἰρήνη. Ὁ κόσμος θα σας κάνει νὰ υποφέρετε· ἀλλὰ εσεῖς νὰ ἔχετε θάρρος, γιατί ἐγὼ τὸν ἔχω νικήσει τὸν κόσμον.

(1) Αναφέρεται σε όλα όσα ειπώθηκαν. «Με τρόπο χρήσιμο ανακεφαλαιώνει όλη τη συζήτηση που έκανε μαζί τους» (Κ).

(2) Εκφράζει τον σκοπό των λόγων αυτών, τους οποίους ο Ιησούς είπε (b).

(3) «Για να μη με βγάλετε από το νου σας, ούτε να σαλευθείτε και ταραχτείτε από τη σταθερότητα στη δική μου αγάπη, αλλά να έχετε ειρήνη με εμένα... παραδεχόμενοι ως αξιόπιστα, όσα σας είπα» (Θφ).

Η «εν» δηλώνει τη σφαίρα, από την οποία αντλείται η ειρήνη (g). Η ειρήνη είναι στην ένωση με το Χριστό.

«Διότι ο σύνδεσμος της ειρήνης δεν είναι η αμαρτία, αλλά η πίστη, η ελπίδα, η αγάπη και η δύναμη της ευσέβειας στο Θεό. Και αυτό σημαίνει, ένωση με το Χριστό. Το πιο κεφαλαιώδες λοιπόν για μας από όλα τα αγαθά, έχει φανεί ότι είναι η εν Χριστώ ειρήνη, η οποία φέρνει μαζί της σαν αδελφή την αγάπη μεταξύ μας» (Κ).

Την ίδια στιγμή ο χριστιανός ζει ανάμεσα σε δύο αντίθετα περιβάλλοντα. «Με εμένα» και «στον κόσμο». Εκείνοι οι οποίοι εμμένουν στη σχέση με το Χριστό μπορούν να έχουν ειρήνη και μέσα στην τρικυμία και θύελλα (μ).

(4) Η οποία ανήκει στην μη παραγμένη καρδιά (b). Ο σκοπός του Χριστού, όταν δίδασκε τους μαθητές, ήταν να μεταδώσει σε αυτούς την ειρήνη. Ο Κύριος θέλει οι μαθητές του να έχουν ειρήνη μέσα τους, οσοδήποτε παραγμένο και θορυβώδες συμβαίνει να είναι το εξωτερικό τους περιβάλλον.

(5) Αντιτίθεται στο «έν έμοι» και δηλώνει το πεδίο, από το οποίο αναπηδά η θλίψη (g).

Ή, «όσο θα είστε σε αυτόν τον κόσμο. Διότι ο παρών κόσμος είναι στάδιο και γυμναστήριο των αθλητών του Θεού» (Ζ).

Ή, κόσμος με ηθική έννοια «δηλαδή οι εραστές των πραγμάτων του κόσμου» (Κ): μέσα στον κόσμο, ο οποίος μισεί τους μαθητές του Χριστού. Δες ιε 18 (β).

(6) Αυθεντική γραφή έχετε (ενεστώτας)= Ήδη οι απόστολοι αισθάνονταν την πίεση της θλίψης και της αγωνίας (F). Ξέστε (μέλλοντας)= «όσο θα είστε στον κόσμο. Όχι μόνο τώρα που παραδίδομαι, αλλά και μετά από αυτά» (Θφ).

Κλήρος των μαθητών του Χριστού υπήρξε πάντοτε η θλίψη. Οι άνθρωποι τους καταδιώκουν, διότι είναι πρόβατα ανάμεσα σε λύκους. Ο Θεός εκπαιδεύει αυτούς για να γίνουν καλύτεροι. Οι άνθρωποι αποβλέπουν στο να τους αποκόψουν από τη γη και ο Θεός αποσκοπεί ώστε με τη θλίψη να καταστήσει αυτούς άξιους του ουρανού. Έτσι μεταξύ και των δύο, του Θεού δηλαδή και του κόσμου, οι μαθητές έχουν θλίψη. Αλλά οι θλίψεις και οι δοκιμασίες μεταστρέφονται σε έκτακτη και έξοχη χρησιμότητα. Η δοκιμασία είναι το σχολείο, στο οποίο ο χριστιανός μαθαίνει την υπακοή, είναι το μέσο με το οποίο σφυρηλατείται ο χαρακτήρας του, είναι η μέθοδος της παιδαγωγίας, είναι γύμνασμα πίστης. Αλλά τη νύχτα των δοκιμασιών θα διαδεχτεί η λαμπρή και άδυτη ημέρα της ένδοξης αιωνιότητας και στην ταλαιπωρία του χειμώνα θα επακολουθήσει η χαρμόσυνη άνοιξη του ουρανού. Για αυτό και ο Κύριος λέει θαρσεύτε.

(7) Αλλά να έχετε θάρρος. Όχι απλώς να παρηγοριέστε, αλλά να έχετε θάρρος. Μέσα στις ταραχές και τους διωγμούς αυτού του κόσμου, είναι καθήκον αλλά και συμφέρον των μαθητών του Χριστού να μην χάνουν το θάρρος τους, αλλά να διατηρούν τη χαρά τους με το Θεό, οποιεσδήποτε και αν είναι οι θλίψεις που τους καταπιέζουν, και την ελπίδα τους στο Θεό, οποιεσδήποτε και αν είναι οι εναντίον τους απειλές και τα επισειόμενα φόβητρα.

(8) Με έμφαση. Τονίζεται η μοναδική προσωπικότητα αυτού που νίκησε τον κόσμο για τον εαυτό του και για τους δικούς του. Ουδέποτε υπήρξε ούτε θα υπάρξει άλλος κατακτητής και νικητής του κόσμου όμοιος με το Χριστό. Αυτό όμως πρέπει να γεμίζει τις καρδιές μας με θάρρος. Διότι ο Χριστός νίκησε τον κόσμο πριν από εμάς και απέδειξε σε μας, ότι ο εχθρός αυτός, που μέχρι πριν λίγο εμφανιζόταν ως ανίκητος, δεν είναι αήττητος. Αλλά τον νίκησε ακόμη και για χάρη μας, ως αρχηγός της σωτηρίας μας. Με το σταυρό του ο κόσμος σταυρώθηκε για μας και ο Κύριος απόπλισε τον άρχοντα του κόσμου και συνέτριψε αυτόν κάτω από τα πόδια μας.

(9) Έχω νικήσει «την πονηρία και τον πονηρό, τον πατέρα της» (Ζ).

«Αφού πάλεψα νικηφόρα με τον άρχοντα των παθών του κόσμου» (Θφ). «Αποδείχτηκε ο Χριστός ανώτερος και δυνατότερος ταυτόχρονα από κάθε αμαρτία και κοσμική περίπτωση. Επειδή όμως νίκησε, θα δώσει τη νίκη και σε αυτούς που πειράζονται για χάρη του... Διότι νίκησε ο Χριστός ως άνθρωπος για χάρη μας και έγινε και με αυτόν τον τρόπο αρχή και θύρα και οδός για την ανθρώπινη φύση» (Κ).

«Όπως ακριβώς λοιπόν όταν ηττήθηκε ο Αδάμ, όλη η φύση καταδικάστηκε, έτσι όταν νίκησε ο Χριστός η νίκη πέρασε σε όλη τη φύση και μας χαρίστηκε μέσω του Ιησού Χριστού δύναμη να πατάμε πάνω σε φίδια και σκορπιούς και σε όλη τη δύναμη του εχθρού» (Θφ).

Η φράση «νικώ τον κόσμο» υπάρχει και στο Α΄ Ιω. ε 4,5, όπου η πίστη παρουσιάζεται ότι νίκησε τον

κόσμο. Το «εγώ έχω νικήσει τον κόσμο» οπότε, αποτελεί προφητικό λόγο για αυτούς που είναι με το Χριστό (β). Ο Κύριος λέγοντας ειρήνη δεν εννοεί κάτι αρνητικό, δηλαδή απαλλαγή από την αγωνία και πίεση, κάποια απλή στασιμότητα της ψυχής, αλλά εννοεί την κατάκτηση και νίκη της ψυχής, που είναι ενωμένη με το Χριστό και νικά τον κόσμο (μ).

«Έχω νικήσει τον κόσμο». Δεν είναι ο Κύριος αδρανής και αδιάφορος θεατής των θλίψεών μας, αλλά μέγας αγωνιστής, ο οποίος αγωνίστηκε στο ίδιο πεδίο, στο οποίο καλούμαστε να αγωνιστούμε και εμείς. Και αγωνίστηκε όσο κανείς ουδέποτε. Αυτή τη στιγμή, κατά την οποία επίκειται η σκληρότερη φάση του αγώνα του, δίνει θάρρος και στους συναγωνιστές του. Έχω νικήσει τον κόσμο λέει σε αυτούς. Ούτε για μια στιγμή σε όλο τον βίο του και σε αυτό το σκληρό μαρτύριό του δεν παρέδωσε στον αντίπαλο ούτε σπιθαμή εδάφους. Δεν γνώρισε την ήττα ούτε για λεπτό της ώρας. Υπήρξε νικητής από την αρχή μέχρι το τέλος. Και όσο σκληρότερος υπήρξε ο αγώνας του, τόσο περιφανέστερη και ενδοξότερη υπήρξε η νίκη του. Και δοξασμένος ήδη νικητής, βέβαιος ότι το τρόπαιό του δεν πρόκειται να ανατραπεί ούτε κατά τη δοκιμασία του Σταυρού, καλεί όλους μας λέγοντας: έχετε θάρρος· εγώ έχω νικήσει τον κόσμο. Για όλους εκείνους, οι οποίοι τον ακολουθούν, ο κόσμος είναι ήδη ηττημένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 17

17,1 Ταῦτα ἐλάλησεν(1) ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν(2) καὶ εἶπε(3)· πᾶτερ(4), ἐλήλυθεν ἡ ὥρα(5)· δόξασόν σου(6) τὸν υἱόν(7), ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε(8),

1Αφού τα εἶπε αὐτὰ ο Ἰησοῦς, σήκωσε τα μάτια του στον ουρανό και εἶπε: «Πατέρα, ἐφάσσε η ὥρα· φανέρωσε τη δόξα του Υἱού σου, ὥστε κι ο Υἱός σου να φανερώσει τη δική σου δόξα.

(*) Στην προσευχή αυτή, όπως μας την διέσωσε ο Ιωάννης, έχουμε το ουσιώδες περιεχόμενο της μεσιτευτικής δέησης, την οποία απηύθυνε ο Ιησούς, όπως αυτό διατηρήθηκε για μισό αιώνα στη μνήμη μαθητή που ο ίδιος άκουσε με τα αυτιά του. Δεν πρέπει όμως να λησμονούμε, ότι το περιστατικό αυτό αντιλήφθηκαν όλοι οι παριστάμενοι μαθητές ως ιδιαίτερος βαρυσήμαντο, και ως έκτακτης σοβαρότητας τα λόγια που χρησιμοποίησε ο Κύριος. Ως αξιοσημείωτα λοιπόν επόμενο ήταν να μην λησμονηθούν, αφού άλλωστε αποτελούσαν την τελευταία προσευχή του Ιησού. Δείχτηκε από την άλλη ότι πολλές από τις ιδέες, οι οποίες εκφράζονται με την Κυριακή προσευχή, συναντιούνται και στην αρχιερατική αυτή προσευχή του Κυρίου. Έτσι παράλληλες με την επίκληση Πάτερ ἡμῶν είναι και οι επικλήσεις στην αρχιερατική προσευχή (δες ιζ 1,5,11,21,24,25), στις οποίες το Πάτερ χρησιμοποιείται με ειδική και προσωπική έννοια από τον Ιησού. Με την ευχή ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου συγκρίθηκαν οι σ. 6,11,12,26. Ίσως επίσης με το ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου θα μπορούσαμε να εκφράσουμε ὅ,τι ο Χριστός εξέφρασε με το «Δόξασόν σου τον Υἱόν» (σ. 1,5). Η ευχή επίσης ὡς ἐν οὐρανῶ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς απηχείται στους σ. 4,5. Οι αιτήσεις μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ μπορούν να συγκριθοῦν με τις αιτήσεις του Ιησού για τους μαθητές του στους σ. 12 και 15 (β).

Η προσευχή αυτή συνήθως διαιρείται σε 3 μέρη. 1) σ. 1-5. Η προσευχή του Κυρίου για το δικό του πρόσωπο. 2) σ. 6-19. Η προσευχή του υπέρ των αποστόλων του και 3) σ. 20-26 η προσευχή του υπέρ της εκκλησίας. Όμως παρά την διαίρεση αυτή μία μοναδική σκέψη διαπερνά ολόκληρη την προσευχή και αυτή είναι το έργο του Χριστού ή η δόξα του Πατέρα. Ονόμασαν την προσευχή αυτή αρχιερατική. Πράγματι· αποτελεί αυτή πράξη του μεγάλου αρχιερέα της ανθρωπότητας, ο οποίος αρχίζει τη θυσία του προσφέροντας τον εαυτό του στο Θεό με όλο το λαό του, του παρόντος τότε και του μελλοντικού (g). Πάντοτε θαυμάστηκε το ύψος, η γλυκύτητα, ο πλούτος, η απλότητα, ο τόνος, ο συγκινητικός ταυτόχρονα και θριαμβευτικός αυτής της προσευχής. Απευθύνθηκε πιθανώς στο δρόμο που οδηγούσε προς τη Γεθσημανή, σε κάποιο μέρος όπου στάθηκε ο Ιησούς με τους μαθητές του (F).

Αλλά αυτοί που δέχονται ότι ο λόγος του Κυρίου εκφωνήθηκε στο ανώγειο παρατηρούν με τη σειρά τους, ότι η φύση της προσευχής είναι τέτοια ώστε γίνεται σχεδόν βέβαιο, ότι ήταν αδύνατον να απευθύνθηκε αυτή στο δρόμο. Τέτοια ήρεμη και συνεχής ικεσία προϋποθέτει κάποια ήσυχη και αποχωρισμένη θέση και όχι κάποιο μεγάλο δρόμο έστω και ιδιωτικό, έξω από την πόλη των Ιεροσολύμων, στον οποίο δρόμο κατά τις ημέρες του Πάσχα θα συναντιόντουσαν διασταυρούμενα πολλά άλλα πρόσωπα. Τέλος θα έπρεπε να σημειωθεί ότι ο Χριστός στην προσευχή αυτή δεν ζητά τις αιτούμενες σε αυτήν ευλογίες υπέρ των μαθητών του, όπως κάποιος άνθρωπος ζητά τη χάρη και τις δωρεές του Θεού για τον εαυτό του και τους όμοιούς του. Είναι ο αιώνιος Υἱός, ο οποίος απευθύνεται προς τον Πατέρα, και η προσευχή του πρέπει να θεωρηθεί ως μεγάλη διακήρυξη της

θέλησής του για εκείνους, οι οποίοι δόθηκαν σε αυτόν. Η γλώσσα είναι μάλλον γλώσσα επικοινωνίας προς ίσο παρά γλώσσα αίτησης προς ανώτερο (ο).

(1) Με τη φράση αυτή διακρίνονται με σαφήνεια τα προηγούμενα λόγια από την ακόλουθη προσευχή (g). Υπάρχει και η γραφή του σιναιϊτικού κώδικα: λελάληκε.

(2) Μέχρι τώρα ατένιζε τους μαθητές μιλώντας προς αυτούς. Η ανύψωση των ματιών στον ουρανό, ο οποίος σύμφωνα με την Π.Δ. είναι η κατοικία και ο θρόνος του Θεού, διότι εκεί προ πάντων ακτινοβολεί η δόξα του, είναι η φυσική διεύθυνση των ματιών στην προσευχή. Μολονότι όμως η ανύψωση αυτή κατανοείται πληρέστερα στην ύπαιθρο (Μάρκ. ζ 34) παρ' όλα αυτά, κανένα ασφαλές τεκμήριο δεν θα μπορούσε να βγει ως συμπέρασμα από αυτήν υπέρ της εκδοχής ότι ο Ιησούς απηύθυνε την προσευχή έξω από το ανώγειο. Δες Πράξ. ζ 55, όπου η ανύψωση των ματιών γίνεται σε δωμάτιο ή περίκλειστο χώρο.

«Σηκώνει ψηλά τα μάτια διδάσκοντας το έντονο και το απερίσπαστο στις προσευχές. Αλλού όμως πέφτει κάτω με το πρόσωπο προς στη γη, νομοθετώντας ταπείνωση και συντριβή καρδιάς στις προσευχές» (Z).

Και «διδασκόμαστε... ώστε και όταν στεκόμαστε (σε προσευχή) να βλέπουμε ψηλά όχι με τα μάτια της σάρκας μόνο, αλλά και της διάνοιας» (X). Το σήκωμα των ματιών στον ουρανό κατά την προσευχή αποτελεί φυσική προσπάθεια της ψυχής να ξεφύγει από τη φυλακή της στη γη και να αφοσιωθεί σε όραση του Θεού (g). Εφόσον ο ουρανός νοείται ως η κατοικία του Θεού, η συγγένεια του ανθρώπου με το Θεό είναι ομοίως συγγένειά του και με τον ουρανό. Για αυτό ο μεν αμαρτωλός περιγράφεται ως ξένος με τον ουρανό, όσο και με το Θεό (Λουκ. ιη 13), ενώ η προσευχή διευθύνεται προς τον ουρανό (δες και Μαρκ. στ 41,ζ 34). Θεωρείται επίσης ο ουρανός και ως τόπος των ευλογιών της σωτηρίας (Ιω. γ 13) και από αυτόν κατεβαίνει η ευλογία της σωτηρίας (Ιω. στ 31) και εξής (C).

Ο Κύριος δεν είχε ανάγκη να δεσμεύσει την προσοχή του με την ανύψωση αυτή των ματιών, αλλά θέλησε να καθασιάσει αυτήν για εκείνους, οι οποίοι την χρησιμοποιούν και να προσασπίσει αυτήν εναντίον εκείνων, οι οποίοι την περιφρονούν. Άνω σχώμεν τας καρδίας. Αρχαιότατη πρόσκληση για προσευχή. Άνω προς τον ουρανό. Προς τα εκεί πρέπει να κατευθύνουμε τους πόθους μας στην προσευχή και από εκεί πρέπει να αναμένουμε τα αγαθά για τα οποία προσευχόμαστε.

(3) «Μετά την συμβουλή, έρχεται στην προσευχή, διδάσκοντάς μας στους πειρασμούς, αφού όλα τα αφήσουμε, να καταφεύγουμε στο Θεό» (X).

«Τοποθετεί στην αρχή της προσευχής τη δόξα τη δική του και αυτήν του Πατέρα και μετά από αυτό συνδέει και εισάγει αμέσως τη δική μας δόξα» (K).

Προσεύχεται για τον εαυτό του στους σ. 1-2, υπέρ των αποστόλων στους σ. 6,7 και πάλιν στους σ. 24,25 και υπέρ των πιστών στους σ. 20-23. Και στην προσευχή αυτή περιλαμβάνει όλα για τα οποία μίλησε από το ιγ 31 και βάζει τη σφραγίδα του πάνω σε όλα όσα μέχρι τώρα έπραξε, έχοντας υπ' όψη το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Το κεφάλαιο αυτό από όλα τα κεφάλαια στη Γραφή είναι το ευκολότερο ως προς τις λέξεις, αλλά και το βαθύτερο ως προς τις ιδέες που σημαίνονται (b).

«Άλλωστε επίσης, ούτε προσευχή ονομάζει ο ευαγγελιστής το πράγμα, αλλά... αποκαλεί αυτό μάλλον συζήτηση με τον Πατέρα» (X). Υπάρχει και η γραφή: έπάρας... εἶπεν, όπου αποσιωπείται το καί.

(4) Δεν λέει Πατέρα μας, διότι ο Θεός είναι Πατέρας του με έννοια, με την οποία δεν μπορεί να αποκληθεί Πατέρας και των μαθητών του· ούτε λέει Πατέρα μου, διότι αυτό θα παρουσίαζε αυτόν να προσεύχεται για τον εαυτό του και χωριστά από τους μαθητές (ο).

(5) Η ώρα «του πάθους, του θανάτου, για την οποία έλεγε: Ο καιρός ο δικός μου δεν έχει έρθει ακόμη» (Z). Δες Ιω. ζ 6, ομοίως και ιβ 23. Η ώρα της δόξας (b). Διότι το πάθος θα κατέληγε στην μέσω της ανάστασης και της ανάληψης θέωση της ανθρώπινης φύσης του Θεανθρώπου.

«Πάλι μας δείχνει ότι δεν έρχεται χωρίς τη θέλησή του στο σταυρό. Διότι πώς θα μπορούσε, αυτός που και προσευχόταν να γίνει αυτό και ονομάζει το πράγμα δόξα;» (X).

Το άρθρο πριν το ώρα= «ο καιρός, τον οποίο ο Θεός που πήρε την ανθρώπινη φύση, όρισε για τον άνθρωπο του οποίου πήρε τη φύση» (Z): η προορισμένη ώρα. Η ώρα κατά την οποία το έργο του Χριστού θα τελειοποιούνταν με την εκούσια θυσία της ζωής του για τη σωτηρία του κόσμου και με την ένδοξη ανύψωσή του, η οποία θα ακολουθούσε (χ).

Η ώρα, κατά την οποία θα πέθαινε ο Λυτρωτής, ήταν συγχρόνως και η ώρα, κατά την οποία θα γεννιόταν ο Λυτρωτής. Ήταν η πλέον σπουδαία και σημαντική ώρα και αναμφίβολα η πλέον κρίσιμη ώρα από όλες όσες από τη δημιουργία του κόσμου σημειώθηκαν από το ρολόι. Ουδέποτε άλλοτε υπήρξε, ούτε θα υπάρξει μία τέτοια ώρα, που διέγειρε τέτοιες προσδοκίες και ελπίδες πριν ακόμη φτάσει. Αλλά και τέτοιες σκέψεις και συνέπειες, όταν έφτασε. Είναι η ώρα κατά την οποία η μεγαλύτερη υπόθεση, που αφορούσε στο μέλλον ολόκληρης της ανθρωπότητας, κρίνεται και κατά

την οποία θα διεξαχθεί η οριστική και κρίσιμη μάχη μεταξύ του ουρανού και του άδη.

(6) «Ο Μονογενής, όσον αφορά τη φύση του, δεν έχει στερηθεί μεν της δόξας που πρέπει στο Θεό. Επειδή όμως, αν και είχε τη μορφή του Θεού και Πατέρα και την ισότητα στο καθετί με αυτόν, δεν θεώρησε την ισότητά του με το Θεό αποτέλεσμα αρπαγής, αλλά κατέβηκε μεν στη δική μας ταπεινή κατάσταση και άδειασε τον εαυτό του... (για αυτό) κάνει τη συνομιλία με τον Πατέρα» (Κ).

Δόξασε «με τα πάθη χάριν του κόσμου» (Ζ). Δεν ενδιαφερόταν για την δόξα από τους ανθρώπους (η 50), αλλά δέεται ο Πατέρας να δοξάσει αυτόν στο επικείμενο πάθος. Δες Ιβ 16,23,ιγ 31,32. Αυτό σημαίνει κάτι βαθύτερο από την προσευχή για ενίσχυση κατά την ώρα του θανάτου. Η δόξα του Ιησού στο πάθος ήταν η εκ μέρους του Θεού αποδοχή της θυσίας του, η επισφράγιση της αποστολής του ως πλήρως ήδη συντελεσμένης. Δες Φιλιπ. β 2 (β).

«Ο μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων, ο άνθρωπος Ιησούς να δοξαστεί» (Αυ). «Έπρεπε πάλι αυτός, αφού ολοκλήρωσε την ανάγκη του μυστηρίου (της ενανθρώπισης), να ντυθεί πάλι την αρχαία δόξα που είναι και στην ουσία του, αφού έσωσε όλη την οικουμένη και αφού έσωσε για ζωή και θεογνωσία αυτούς που είναι σε αυτήν» (Κ).

Η δόξα, την οποία ζητά εδώ ο Κύριος, όπως δείχνουν τα ακόλουθα λόγια («ώστε και ο υιός σου να σε δοξάσει»), αποβλέπει στην εξακολούθηση και την ολοκλήρωση του απολυτρωτικού του έργου, και όχι στη δική του ικανοποίηση (g). Έφτασε η ώρα, κατά την οποία όλες οι δυνάμεις του σκότους θα συνενωθούν για να εξευτελίσουν τον Υιό σου. Εσύ λοιπόν, Πατέρα, δόξασε αυτόν. Και ο Πατέρας δόξασε τον Υιό του. Τον δόξασε κατά τη διάρκεια των παθημάτων του με τα θαύματα που έγιναν σε αυτά. Όταν ήλθαν να τον συλλάβουν, ήταν αρκετός ένας λόγος του, για να πάνε αυτοί πίσω και να πέσουν χάμω. Ο Ιούδας μετά από λίγο θα διακήρυττε την αθωότητα του προδομένου από αυτόν και θα επισφράγιζε την ομολογία του αυτή με το δικό του ένοχο αίμα. Η σύζυγος του Πιλάτου με το όνειρο που την τρόμαξε θα αφύπνιζε τη συνείδηση του συζύγου της, ώστε και αυτός να πλύνει τα χέρια του ζητώντας να απαλλαχτεί από την ευθύνη για το θάνατο του δικαίου. Ο ήλιος θα σκοτεινιάζε και το καταπέτασμα του ναού θα σχιζόταν και ο εκατόνταρχος θα ομολογούσε, ότι αυτός ήταν αληθινά υιός Θεού. Με όλα αυτά ο Πατέρας όχι μόνο θα δικαίωνε, αλλά και θα δόξαζε τον υιό κατά τη διάρκεια των παθημάτων του. Αλλά θα δόξαζε αυτόν και με το πάθημά του. Με το σταυρό του ο Κύριος συνέτριψε και καταπάτησε για πάντα τον σατανά και τον θάνατο. Τα αγκάθια του στεφανιού του θα γίνονταν το αιώνιο στέμμα του και ο Πιλάτος με εκείνα τα οποία θα έγραφε στην επιγραφή, που μπήκε στο σταυρό πάνω από το κεφάλι του, θα προανήγγειλε, χωρίς να το καταλαβαίνει, την αιώνια και ακατάλυτη βασιλεία του πάνω σε όλα τα έθνη. Πολύ περισσότερο όμως δόξασε αυτόν ο Πατέρας μετά το πάθημά του, όταν ανέστησε αυτόν ζωντανό από τους νεκρούς και ξέχυσε τις δωρεές του Πνεύματος σε κάθε σάρκα και στερέωσε έτσι μεταξύ των ανθρώπων την αιώνια βασιλεία του για πάντα.

(7) Με την ονομασία αυτή εκφράζεται, ότι ο Ιησούς πρέπει να δοξαστεί όπως αρμόζει στον Υιό και επειδή είναι ο Υιός. Εδώ συνομιλεί με τον Πατέρα και δεν αποκαλεί τον εαυτό του τον υιό του ανθρώπου (b).

(8) Υπάρχει και η γραφή, ίνα ο υιός δοξάση σε. Η απολύτρωση της ανθρωπότητας μέσω του εσταυρωμένου, είναι δόξα του Πατέρα (β). Για να αναπτυχθεί όμως το έργο της σωτηρίας, που ήδη θεμελιώθηκε, έπρεπε η κατάστασή του η προσωπική να μεταμορφωθεί (g), έτσι ώστε, έτσι καθισμένος ο Κύριος στα δεξιά του Πατέρα ως αρχιερέας αιώνιος να συνεχίζει για πάντα την δέηση για μας. Έτσι ο Ιησούς δεν θέλει να δοξαστεί από τον Πατέρα του παρά μόνο για να μπορεί και αυτός να δοξάσει τον Πατέρα. Στην έννοια αυτή περιλαμβάνεται μέσα και η έννοια: «Ανάστησέ με, ώστε και Εσύ να γίνεις γνωστός μέσω του Υιού στα έθνη» (Αυ).

«Διότι πριν μεν το σταυρό, ούτε οι Ιουδαίοι δεν τον γνώρισαν· διότι, λέει, ο Ισραήλ δεν με γνώρισε· μετά όμως από το σταυρό, όλη η οικουμένη έτρεξε σε αυτόν» (Θφ).

Η δόξα του Πατέρα για την οποία γίνεται λόγος εδώ, δεν είναι η δόξα, την οποία ο άνθρωπος αποδίδει στο Δημιουργό του με την υπακοή σε αυτόν (ο). Κανείς άλλος πλην του Υιού δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τέτοια γλώσσα.

«Δεν θα πει βεβαίως κάποιος που έχει μυαλό, ότι ο Υιός ζητά, από τη μία, δόξα από τον Πατέρα, όπως ακριβώς ίσως θα ζητούσε κάποιος άνθρωπος από άλλον άνθρωπο και ότι υπόσχεται, από την άλλη, ότι θα δώσει και αυτός δόξα σαν ανταμοιβή· διότι είναι πολύ μικροπρεπές ή μάλλον τελείως ασύνετο το να έχει κάποιος τέτοια αντίληψη για το Θεό· αλλά μίλησε ο Σωτήρας με αυτόν τον τρόπο, δείχνοντας ότι είναι αναγκαστικό να πάρει ο Πατέρας τη δική του δόξα, για να καταλάβουν ότι είναι και ομοούσιος (ο Υιός με αυτόν)» (Κ).

Διδασκόμαστε όμως και από αυτό ποιες βλέψεις και ποιους σκοπούς πρέπει να έχουμε και να επιδιώκουμε στις προσευχές μας. Οφείλουμε δηλαδή να αποβλέπουμε πάντοτε στο να δοξαστεί ο Θεός. Καθετί που ζητάμε πρέπει να είναι σύμφωνο με τη δόξα του Θεού και να συντελεί στο να

δοξάζεται το όνομα του Θεού. Με άλλα λόγια απευθύνοντας τα αιτήματά μας προς το Θεό να κυριαρχούμε από τη σκέψη, να γίνουν δεκτά αυτά και να πραγματοποιηθούν μόνο εφόσον συντείνουν στη δόξα του Θεού. Κύριε δώσε αυτό ή εκείνο στον δούλο σου, ώστε μέσω αυτού να δοξάσει και ο δούλος σου το όνομά σου. Δώσε μου Κύριε υγεία, ώστε με όλες τις δυνάμεις του σώματός μου να δοξάσω και εγώ εσένα τον Κύριό μου.

17,2 καθώς(1) ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν(2) πάσης σαρκός(3), ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ(4) δώσῃ αὐτοῖς(5) ζωὴν αἰώνιον(6).

2Εσύ του ἔδωσες εξουσία πάνω σε όλους τους ανθρώπους· έτσι κι αυτός θα δώσει την αιώνια ζωή σε όλους αυτούς που του εμπιστεύτηκες.

(1) «Εξηγεί πάλι και με αυτά σε εμάς ο Χριστός, τον τρόπο της δόξας, με τον οποίο ακριβώς ο μεν Θεός και Πατέρας θα αναδείξει τιμημένο και ενδοξότατο τον Υιό του, αλλά και θα αντιδοξαστεί και ο ίδιος από το γέννημά του» (Κ).

Η πρόταση «καθώς... πάσης σαρκός», που είναι παρενθετική, εξηγεί τι δίνει το δικαίωμα στον Ιησού να πει: Δόξασέ με! Προσευχόμενος έτσι δεν πράττει τίποτα άλλο παρά να συμμορφώνεται με το θέλημα του ίδιου του Θεού: «καθώς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός» (g). Το να δοξαστούν ο Πατέρας και ο Υιός αμοιβαία, είναι ουσιώδες για εκπλήρωση του θείου θελήματος (μ). Το δεύτερο ἵνα («ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας... ζωὴν αἰώνιον») είναι επαναληπτικό και η πρόταση που εξαρτάται από αυτό ταυτίζεται στην έννοια με αυτήν που εισάχθηκε με το πρώτο ἵνα. Συνεπώς το ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας... είναι η με άλλο τρόπο έκφραση επανάληψη του: ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε (β).

(2) Υπάρχει και η γραφή: δέδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν. Δες ε 27 και ι 36. Πρόκειται για την εξουσία, την οποία ἔδωκε σε αυτόν πάνω σε όλη την ανθρωπότητα, όταν τον ἔστειλε στον κόσμο. «Ὡς ἄνθρωπος που τοποθετήθηκε στην εξουσία πάνω σε μας, λέει ότι του ἔχει δοθεί από τον Πατέρα η εξουσία σε κάθε σάρκα» (Κ).

«Διότι ὅσον αφορά στη θεότητά Του, όλα έγιναν από αυτόν και μέσω αυτού δημιουργήθηκαν τα πάντα, ὅσα είναι στους ουρανοὺς και ὅσα στη γη» (Αυ). «Ἐπειτα και εδῶ σε αυτά τα φαινομενικά ταπεινά λόγια, ἔχει συμπληρωθεί και κάτι υψηλό. Διότι λέει «ὥστε σε ὅλο το πλήθος που ἔχεις δώσει σε αυτόν», αυτό είναι της συγκατάβασης· «να δώσει σε αυτούς αιώνια ζωή», αυτό είναι της εξουσίας του Μονογενή και της θεότητάς του» (Θφ).

«Λέει λοιπόν, Δόξασε τον Υιό σου, διότι ἔδωσες σε αυτόν εξουσία ὅλων των εθνῶν, ὥστε να δοξάζεται από αυτά» (Ζ).

(3) «Σημαίνει κάθε ἄνθρωπο, δείχνοντας το ὅλο από το μέρος» (Αυ).

Εβραϊκός τρόπος έκφρασης, συχνότατος στην Π.Δ., σπανιότερος στην Κ.Δ. (Ματθ. κδ 22, Ρωμ. γ 20, Α΄ Κορ. α 29, Γαλ. β 16), με τον οποίο δηλώνεται ὅλη η ανθρωπότητα στην ασθένειά της (β) και σε αντίθεση με τη μεγαλειότητα του Θεού. Αλλά εδῶ αποκτά και μία πρόσθετη σημασία από τις λέξεις του προλόγου «και ο Λόγος ἔγινε σάρκα» (α 14), αφού ακριβώς διότι ο Υιός του Θεού ἔγινε σάρκα, για αυτό και πήρε εξουσία σε κάθε σάρκα, για να δώσει σε αυτούς ζωή αιώνια (χ). Περιλαμβάνει στη φράση ολόκληρο το ανθρώπινο γένος, το οποίο θα υποταχτεί στο κράτος του Λυτρωτή είτε θεληματικά με ελεύθερη αναγνώριση της εξουσίας του, ἢ αναγκαστικά, όταν θα ἔλθει με τη δόξα του Πατέρα του, για να κρίνει τον κόσμο (ο).

Με τη λέξη σάρκα χαρακτηρίζεται η ανθρωπότητα βλεπόμενη και κατά την πτώση της και διαφθορά. Εάν δεν ήταν αυτή και υπό αυτό το πρίσμα σάρκα, δεν θα είχε ἀνάγκη Λυτρωτού. Πάνω στο αμαρτωλό αυτό γένος ο Κύριος ἔχει κάθε εξουσία· και ὅλη η κρίση σε σχέση με το γένος αυτό δόθηκε σε αυτόν. Ἐχει εξουσία να δεσμεύει ἢ να λύνει, να αθώνει ἢ να καταδικάζει, εξουσία πάνω στη γη να συγχωρεῖ ἢ ὄχι αμαρτίες. Ο Χριστός ως μεσίτης ἔχει την κυβέρνηση ολόκληρου του κόσμου στα χέρια του. Είναι ο βασιλιάς των εθνῶν, αυτός που ἔχει εξουσία πάνω και σε αυτούς που τον αγνοοῦν και δεν υπακούνε στο ευαγγέλιό του.

(4) Η φράση «Πᾶν ὃ» φανερώνει το σώμα αυτών που πιστεύουν σε αυτόν, ως ενιαίο σύνολο, ὅπως η λέξη «ένα», για το οποίο ἔγινε λόγος στο σ. 33. Η έννοια λοιπόν της φράσης αυτής είναι λιγότερο ευρεία από τη φράση «κάθε σάρκας». Επειδή αναφέρεται σε μόνους τους πιστούς. Ο Ιησούς ἔλαβε δύναμη και εξουσία πάνω σε κάθε ἄνθρωπο, η αποστολή του ὁμως ως Σωτήρα και Λυτρωτή περιλαμβάνει μόνο αυτούς που πιστεύουν (g).

Οι πιστοὶ μαθητὲς είναι το δῶρο του Θεού προς τον σαρκωμένο Υιό και αυτοὶ μόνοι αναγνώρισαν την εξουσία του Ιησού. Στην αντίθεση ἀνάμεσα στο «κάθε σάρκας» και στο «πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ» εκφράζεται η αναπόφευκτη τραγωδία του ελέους του Θεού. Το ἔλεος του Θεού προσφέρεται σε ὅλους, ἀλλά λαμβάνεται από τους λίγους, οι οποίοι είναι οι εκλεκτοὶ (χ). Ἐχει ο Κύριος εξουσία κυριαρχική πάνω σε ὅλο το πεσμένο γένος, ἰδιαίτερως ὁμως ενδιαφέρεται για το εκλεκτό υπόλειμμα. Ὅλα υποτάχτηκαν στα πόδια του, ἀλλά αυτοὶ που αποτελοῦν αυτό το υπόλειμμα παραδόθηκαν στα

χέρια του. Και κανείς δεν μπορεί να αρπάξει αυτούς από τα χέρια του.

(5) Παίρνει τώρα το σύνολο των πιστών ως επί μέρους άτομα (=σε αυτούς), στο καθένα από τα οποία παρέχει την αιώνια ζωή.

(6) Αυτή παρέχεται στην ψυχή του πιστού από την παρούσα ζωή, γίνεται τέλεια όμως με την πλήρη απόλαυση του Θεού, κατά τον μελλοντικό βίο (ο). Το αληθινό μέσο του να δοξάσει ο Υιός τον Πατέρα, είναι να μεταδώσει την αιώνια ζωή στους πιστούς δηλαδή να καταστήσει τους ανθρώπους κοινωνούς της ζωής του Θεού. Η αίτησή του λοιπόν ισοδυναμεί με το: «Δώσε μου την Ανάληψη, για να μπορέσω να συντελέσω την Πεντηκοστή». Διότι με τη δωρεά του Πνεύματος ο Ιησούς μεταδίδει τη ζωή στους πιστούς. Δες ζ 37-39 (g).

Η κυριαρχία του Χριστού στους υιούς των ανθρώπων αποσκοπεί και καταλήγει στη σωτηρία των υιών του Θεού. Όλοι οι νόμοι του Χριστού, όλες οι διατάξεις και υποσχέσεις του, αποβλέπουν στο να χορηγηθεί πνευματική ζωή και να εξασφαλιστεί αιώνια ζωή σε όλους εκείνους, οι οποίοι δόθηκαν στο Χριστό. Ο Κύριος με άλλα λόγια αγιάζει αυτούς στον παρόντα κόσμο και παρέχει σε αυτούς πνευματική ζωή, η οποία είναι σπερματικά και σε βλάστηση η ίδια η αιώνια και μακάρια ζωή. Με τη χάρη στην ψυχή μπαίνει ο ίδιος ο ουρανός σε αυτήν. Ο παράδεισος για τους αγιασμένους αρχίζει από την παρούσα ζωή και θα τελειοποιηθεί στη μελλοντική ζωή, όταν ο Χριστός θα δοξάσει αυτούς.

17,3 Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ(1), ἵνα γινώσκωσί σε(2) τὸν μόνον(3) ἀληθινὸν Θεὸν(4) καὶ ὄν ἀπέστειλας Ἰησοῦν(5) Χριστόν(6).

3Και να ποια είναι η αιώνια ζωή: Ν' αναγνωρίζουν οι άνθρωποι εσένα ως τον μόνο αληθινό Θεό, καθώς κι εκείνον που έστειλες, τον Ιησού Χριστό.

(1) Ο Κύριος επεξηγώντας την προηγούμενη φράση «ζωὴν αἰώνιον» καθορίζει τι είναι η αιώνια ζωή και ποιο το μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται αυτή. Ο σ. είναι προφανώς παρενθετικός και ειπώθηκε για διαφώτιση των μαθητῶν που άκουγαν την προσευχή (ο).

(2) «Καθόρισε ότι η πίστη και η δύναμη της αληθινῆς θεογνωσίας είναι η μητέρα της αιώνιας ζωῆς... Διότι είναι ζωή η γνώση, επειδὴ γεννά ὅλη τη δύναμη του μυστηρίου και προσφέρει τη μέθεξη της μυστικῆς ευλογίας, μέσω της οποίας κάνουμε δικό μας τον Λόγο που ζει και δίνει ζωή» (Κ).

Γνώση εδῶ δεν εννοεί την καθαρά θεωρητική, την σκέψη με ψυχρή θεωρία ή την απλή αποδοχή του περιεχομένου της πίστεως, αλλά την ζωντανή και συνειδητή διατήρηση επικοινωνίας με το Θεό (Stier): την τέλεια και σαφή γνώση, την οποία λαμβάνει ο άνθρωπος για την ηθική ύπαρξη του Θεού συναντώμενος μαζί του στο ίδιο φωτεινό περιβάλλον. Ο Ιησούς περιέγραψε στο ιδ 21-23 πῶς η γνώση αυτή του Θεού θα αποκαλυπτόταν στους ίδιους του τους μαθητές. Είναι αυτή ἔργο του Πνεύματος, που μας καθιστᾶ κατοικητήριο του Ιησού και του Θεού (g).

«Η ύπαρξη της ζωῆς λοιπόν, ἔρχεται από το να μετέχει κάποιος στο Θεό· και το να μετέχει στο Θεό είναι, το να γνωρίζει το Θεό και να απολαμβάνει την αγαθότητά του» (Ειρηναίος), «η ζωή του ανθρώπου είναι το να βλέπει το Θεό» (Ειρην. Στο ίδιο). Ο ενεστώτας δηλώνει συνεχῆ αύξηση στη γνώση του Θεού, η οποία είναι χαρακτηριστικό πνευματικῆς ζωῆς ὅπως η φυσική αύξηση είναι χαρακτηριστικό της σωματικῆς ζωῆς.

«Εάν η γνώση του Θεού είναι ζωή αιώνια, επιτελούμε τις μεγαλύτερες προόδους στη ζωή αυτή, αναλόγως της αύξησής μας σε μία τέτοια γνώση» (Αυ).

Η γνώση για την οποία γίνεται εδῶ λόγος, δεν κερδίζει απλῶς την αιώνια ζωή, αλλά είναι αυτή η ίδια η αιώνια ζωή. Αυτό το αντιλαμβάνεται κάποιος, όταν ἔχει υπ' ὄψη, ότι με τη λέξη «γινώσκειν» σημαίνεται η προσωπική γνωριμία και σχέση. Και στην ανθρώπινη φιλία ἀκόμη η ολοένα στενότερη γνωριμία των φίλων και η ανακάλυψη από τον καθένα τους των προτερημάτων του άλλου, δημιουργεί σταθερή ευχαρίστηση και χαρά. Η αιωνιότητα δεν είναι πολύ μακρό χρονικό διάστημα για τα πεπερασμένα πνεύματά μας για να προαγόμαστε σε αυτήν στη γνώση του απείρου Θεού (τ).

Αλλά όταν μιλά για γνώση του αληθινού Θεού, λέγοντας γνώση δεν εννοεί κάποια αφηρημένη και θεωρητική γνώση. Πρέπει να γνωρίσουμε το Θεό και το Χριστό προσωπικά, ὄχι ὅπως αποκτούμε γνώσεις διαβάζοντας κάποιο βιβλίο ή ὅπως γνωρίζουμε πρόσωπα μελετώντας την ιστορία. Πρέπει να τους γνωρίσουμε ὅπως γνωρίζουμε πρόσωπα, με τα οποία συζούμε και συνδεόμαστε στενά, των οποίων γνωρίσαμε τα φρονήματα και τα ιδεώδη και των οποίων η αναστροφή και η συμβίωση μας προκαλεί χαρά και μας δημιουργεί ευτυχία· στην καρδιά των οποίων εμφυτευθήκαμε με την αγάπη, ὅπως ζουν και αυτοί στη δική μας καρδιά. Τέτοια γνώση εννοεί εδῶ ο Κύριος.

(3) Αναφέρεται ὄχι στο «αληθινόν» μόνο, ούτε στο «Θεόν», αλλά σε ολόκληρη τη φράση «αληθινὸν Θεό» (Λούθηρος). Ο Υιός και το Πνεύμα δεν αποκλείονται με αυτή τη λέξη (b),

«Ονομάζει τον Πατέρα μόνο και αληθινό Θεό για αντίθεση με τους ψεύτικους και για να συγκρίνει κατά κάποιο τρόπο τον αληθινό με αυτούς που από πλάνη ἔχουν ονομαστεί θεοί... Για αυτό λοιπόν, λέγοντας τον Πατέρα και αληθινό και Θεό, δεν ἔβγαλε ἑξω τον εαυτό του. Επειδὴ δηλαδή είναι μέσα

σε αυτόν και προέρχεται από αυτόν κατά φύση, θα είναι και αυτός (ο Υιός) αληθινός και μόνος μέσα στον μόνο (Πατέρα)» (Κ).

(4) Τα επίθετα μόνος και αληθινός εκφράζουν την κεντρική αλήθεια του Μονοθεϊσμού (β). Η όλη φράση αποτελεί παραθετικό προσδιορισμό του σέ= εσένα, ο οποίος είσαι ο μόνος αληθινός Θεός. «Ο αληθινός λέγεται, για αντιδιαστολή με τους ψεύτικους... με αυτούς που λέγονται μεν ψευδώς, αλλά δεν είναι» (Β).

«Ο Πατέρας λέγεται μόνος αληθινός Θεός, σε αναίρεση αυτών που δεν είναι από τη φύση τους αληθινοί» (Α).

Όταν όμως λέμε τον Πατέρα τον ένα και μόνο αληθινό Θεό συμπεριλαμβάνουμε σε αυτόν την αγία Τριάδα ως αδιαίρετη και αχώριστη, που συγκεφαλαιώνεται στην κεφαλή της ως μονάδα κατά την ουσία. Όλα λοιπόν αυτά λέγονται για τον Πατέρα με την έννοια του ότι έχει μέσα στον εαυτό του τους άλλους δύο, όχι να αποκλείονται, αλλά να συμπεριλαμβάνονται (δ).

(5) Το να γνωρίζει κάποιος τον Ιησού Χριστό είναι αιώνια ζωή. Δες στ 68. Η γνώση του Ιησού Χριστού θεωρείται ως κάτι ίσο και απαραίτητο για τη γνώση του μόνου αληθινού Θεού (β). Η κοινωνία και γνωριμία με το Θεό, στην οποία συνίσταται η αιώνια ζωή, μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη γνώση και σχέση με τον Ιησού Χριστό (μ). Αυτό αποτελεί επαρκή απόδειξη ότι ο Ιησούς Χριστός δεν είναι κατώτερο ον, που κτίστηκε από τον Πατέρα (ο).

«Ο Κύριος αμέσως πρόσθεσε «και τον Ιησού Χριστό που απέστειλες». Αν όμως ήταν κτίσμα, δεν θα συνέδεε και δεν θα συναριθμούσε τον εαυτό του με αυτόν που τον έκτισε. Τώρα όμως συνδέοντας τον εαυτό του με τον Πατέρα, έδειξε ότι έχει τη φύση του Πατέρα» (Α).

Η εδώ τοποθέτηση δίπλα-δίπλα, του Θεού και του Χριστού μπορεί να εξηγηθεί μόνο με την προϋπόθεση, ότι και ο Χριστός έχει θεία φύση και έχει μέσα του ζωή όπως ο Θεός. Ο καθένας αισθάνεται, ότι δεν μπορεί οπωσδήποτε να λεχθεί: Αυτή είναι η αιώνια ζωή, να γνωρίζουν εσένα το Θεό και τον Αβραάμ ή τον Μωϋσή (Olshausen).

(6) Λέγοντας: για να γνωρίζουν τον Ιησού Χριστό, τον οποίο έστειλες, ήταν σαν να έλεγε: Για να γνωρίζουν... τον χρισμένο Βασιλιά και Μέγα Αρχιερέα του λαού του (ο). Πουθενά αλλού στα ευαγγέλια ο Σωτήρας δεν ονομάζει τον εαυτό του με το πλήρες αυτό όνομα (F).

17,4 Έγώ σε έδωσα(1) επί της γης(2), τὸ ἔργον ἔτελείωσα(3) ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω(4)· 4Εγώ φανέρωσα τη δόξα σου πάνω στη γη, αφού ολοκλήρωσα το έργο που μου ανέθεσες να κάνω.

(1) Σε όλη την προηγούμενη ζωή μου. Ιστορικός αόριστος. Σε δόξασα κάνοντας γνωστή, όσο ουδέποτε άλλοτε, τη φύση του Θεού (β). Σε δόξασα τηρώντας ακριβώς το θέλημά σου (F).

«Ο Χριστός έγινε για μας πρότυπο και αρχή και εικόνα του ένθεου τρόπου ζωής και μας παρουσίασε με σαφήνεια το πώς και με ποιο τρόπο είναι σωστό να διαβιώνουμε εμείς... Και με αυτά που λέει εδώ λοιπόν, μάς διδάσκει ότι, όταν ο καθένας από εμάς ολοκληρώνει το έργο που του έχει ανατεθεί και φέρνει εις πέρας αυτά που διέταξε ο Θεός, τότε λοιπόν οπωσδήποτε δοξάζει αυτόν (το Θεό) με τα κατορθώματά του» (Κ).

(2) «Σπέρνοντας τη θεογνωσία και τελειώνοντας το έργο που μου έδωσες» (Θφ). Η γη είχε αποστατήσει από το Θεό (b).

«Πάνω στη γη· διότι στον ουρανό είχε δοξαστεί και επειδή έχει μέσα στη φύση του τη δόξα και επειδή προσκυνείται από τους αγγέλους. Δεν μιλά λοιπόν για εκείνη τη δόξα, που είναι συνενωμένη με την ουσία του (διότι εκείνη τη δόξα, και αν ακόμη κανείς δεν τον δοξάσει, εξακολουθεί να την έχει πλήρη), αλλά μιλά για αυτήν που προέρχεται από τη λατρεία των ανθρώπων» (Χ).

Δεν παραπονείται για την φτώχεια και τις παραγνωρίσεις, κάτω από τις οποίες έζησε. Δεν μιλά για την γεμάτη μόχθους ζωή, την οποία πέρασε στη γη ως άνθρωπος του πόνου και της οδύνης περισσότερο από κάθε άλλον. Παραβλέπει όλα αυτά και αγάλλεται, αναθεωρώντας ό,τι στο παρελθόν είχε συντελέσει για τον Πατέρα του.

(3) «Και ποιο έργο άραγε ολοκλήρωσε...; Ενώ ήταν Θεός αληθινός, με την ευαρέστηση και θέληση του Πατέρα έγινε άνθρωπος, προθυμοποιούμενος να σώσει όλη την οικουμένη και να ανακαινίσει προς την απέραντη ζωή και την αληθινή θεογνωσία το ανθρώπινο γένος που γλίστρησε στη γη» (Κ). «Μολοντί βεβαίως ακόμη το έργο του βρισκόταν στην αρχή, ή μάλλον ούτε στην αρχή. Πώς λοιπόν λέει «τελείωσα»; Ή εννοεί ότι έκανα ότι εξαρτιόταν από εμένα, ή αναφέρει σαν να έγινε ήδη εκείνο που επρόκειτο να γίνει, ή, αυτό που κυρίως μπορούμε να πούμε, ότι το παν ήταν πλέον συντελεσμένο, εφόσον είχε τοποθετηθεί η ρίζα των αγαθών, από την οποία οπωσδήποτε αναγκαστικά επρόκειτο να ακολουθήσουν οι καρποί» (Χ).

«Ή, και επειδή έκανε το ανώτερο από όλα και φύτεψε για μας τη ρίζα των αγαθών, με το να νικήσει το διάβολο και να ρίξει τον εαυτό του στο παμφάγο θηρίο, το θάνατο, και σε αυτή τη ρίζα επρόκειτο

αναγκαστικά να ακολουθήσουν και οι καρποί της θεογνωσίας, για αυτό λέει ότι «τελείωσα το έργο». Έσπειρα, λέει· φύτεψα ρίζα· οι καρποί θα ακολουθήσουν» (Θφ).

Με το «τελείωσα» εκφράζει το συναίσθημα συνείδησης τελείως αγνής. Δεν διακρίνει στη ζωή του, κατά την υπέρτατη αυτή στιγμή κανένα κακό να διαπράχθηκε, κανένα αγαθό να παραμελήθηκε. Το καθήκον κάθε ώρας τελείως εκπληρώθηκε (g). Υπάρχει και η γραφή τελειώσας. Αυτή είναι πιο ελληνική και με λιγότερο εβραϊκή χροιά, μάλλον Αλεξανδρινή παρά αποστολική (g). Ο Κύριος είχε έργο που ανατέθηκε σε αυτόν, για να το φέρει εις πέρας. Δεν ήλθε στον κόσμο για να ζήσει με άνεση, αλλά ήλθε, για να περάσει τη ζωή του ευεργετώντας και για να εκπληρώσει κάθε δικαιοσύνη.

(4) Το έργο τού είχε δοθεί για εκτέλεση από τον Πατέρα. Δες γ 35, ε 36 (β). Ο Κύριος προβάλλεται σε μας ως υπόδειγμα, για να ακολουθήσουμε τα χνάρια του. Οφείλουμε λοιπόν και σε αυτό να μιμηθούμε αυτόν, μη λησμονώντας, ότι και σε μας ο Θεός ανέθεσε έργο για επιτέλεση, αναλόγως των ικανοτήτων μας και της σφαίρας της δράσης μας. Οφείλει ο καθένας από εμάς να πράττει καθετί μπορεί αγαθό στον κόσμο αυτόν. Οφείλει σε όλα να αποβλέπει στη δόξα του Θεού, ώστε με όλα τα έργα του να δοξάζει αυτόν στη γη και να μην κουράζεται ή αποκάμνει ποτέ προκειμένου να φέρει σε τέλειο πέρας το έργο που του ανατέθηκε από το Θεό.

17,5 και νῦν(1) δόξασόν με(2) σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῶ(3) τῇ δόξῃ ἣ εἶχον(4) πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι(5) παρὰ σοί(6).

5Τώρα λοιπόν εσύ, Πατέρα, δόξασέ με κοντά σ' εσένα με τη δόξα που είχα κοντά σου προτού να γίνει ο κόσμος.

(1) = Και τώρα, που η αποστολή μου στη γη ήλθε εις πέρας (β). Η υπακοή του έπρεπε να ανταμειφθεί (ο). Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «και τώρα, αντί να πει «λοιπόν»» (Z).

(2) «Ο Σωτήρας ζητά την δική του και προκόσμια δόξα» (K).

«Εδώ ο λόγος αναφέρεται στη θεία οικονομία. Διότι ακόμη δεν είχε δοξαστεί η ανθρώπινη φύση του, ούτε είχε απολαύσει την αφθαρσία, ούτε είχε λάβει μέρος στον βασιλικό θρόνο» (X).

«Δόξασέ με, τον άνθρωπο» (Z), «την ανθρώπινή μου φύση, αυτήν που τώρα ατιμάζεται, αυτήν που θα σταυρωθεί και ανέβασε αυτήν στη δόξα...» (Θφ).

Δέεται, ώστε και ως μεσίτης να δοξαστεί με την ίδια δόξα, την οποία είχε μαζί με τον Πατέρα αιωνίως (ο). Για να εξακολουθήσει το έργο του ως Μεσίτης και αρχιερέας έχει ανάγκη αυτής της δόξας.

(3) Αντιτίθεται με το «πάνω στη γη» που ειπώθηκε πριν, όπου ζούσε ακόμη ο προσευχόμενος τώρα Χριστός. Οι σφαίρες της ζωής είναι διαφορετικές· το «πάνω στη γη» αναφέρεται στη ζωή του Λόγου που ενανθρώπησε, και το «παρὰ σεαυτῶ» στη ζωή στον κόλπο της θεότητας (β).

«Κοντά σου, αξιώνοντάς με της βασιλικής καθέδρας δίπλα σου» (Z).

(4) Πάντοτε είχε αυτήν, κατείχε αυτήν και ουδέποτε άρχισε να έχει αυτήν (b). «Επειδή έχει γεννηθεί Θεός από Θεό Πατέρα, δεν ήταν έρημος από τη δόξα που πρέπει στο Θεό, αλλά επειδή ακριβώς κατά τον καιρό της ενανθρώπισης που έγινε για μας περιορίσε κάπως αυτήν, παίρνοντας αυτό εδώ το σώμα που είναι τελείως άδοξο, εύλογα την επιζητά σαν να είναι αληθινά απούσα και αυτό το λέει ως άνθρωπος... Επομένως λοιπόν ζητά την επανάληψη της δικής του δόξας και τώρα που έχει ανθρώπινη σάρκα» (K).

«Δόξασέ με, λέει, Πατέρα, κοντά σου με τη δόξα την οποία είχα κοντά σου πριν δημιουργηθεί ο κόσμος. Την μεν ανθρώπινη δόξα τη ζητά, τη θεική όμως δίνει μαρτυρία ότι την έχει πριν τον κόσμο» (A).

Δεν ζητά να δοξαστεί μαζί με τους ηγεμόνες και τους μεγάλους άνδρες της γης. Τώρα που γνώρισε και τους δύο κόσμους, αποκτώντας προσωπική πείρα για τα γήινα, και μπορούσε να διαλέξει σε ποιον από τους δύο θα παρείχε την προτίμησή του, προτίμησε ως ασυγκρίτως υπέρτερη δόξα την δόξα του άλλου κόσμου. Περιφρόνησε τις βασιλείες του κόσμου και τη δόξα τους όταν ο Σατανάς σαν σε πανόραμα παρουσίασε μπροστά στα μάτια του την θελκτική εικόνα τους. Και τώρα μπορεί με θάρρος να αξιώσει τις δόξες του άλλου κόσμου. Το ίδιο φρόνημα ας έχουμε και εμείς και ας λέμε: Κύριε δώσε τις δόξες του κόσμου αυτού σε όποιον θες να δώσεις αυτές. Εμένα όμως αξίωσε να έχω την μερίδα μου στη δόξα του μελλοντικού κόσμου. Είναι αδιάφορο εάν περιφρονηθώ από τους ανθρώπους. Αρκεί εσύ, Πατέρα, να με δοξάσεις κοντά σου.

(5) Με τη λέξη κόσμος εδώ, περιέλαβε και τους αγγέλους. Και πριν ακόμη ο κόσμος δημιουργηθεί, ο Υιός είχε τη δόξα εκείνη... Αλλά όταν έγινε ο κόσμος, η δόξα αυτή έλαμψε. Εδώ υπονοείται η αιωνιότητα του Υιού του Θεού. Η αρχή του κόσμου και του χρόνου συμπύπτουν. Ό,τι υπάρχει πριν τον κόσμο, υπάρχει και πριν το χρόνο. Ό,τι όμως υπάρχει πριν το χρόνο, είναι αιώνιο (b).

(6) Σύνταξε τις λέξεις μαζί με το «είχα»: την οποία είχα... κοντά σου. Διότι τότε δεν υπήρχε τίποτα εξωτερικό σε σχέση με το Θεό (b).

17,6 Έφανέρωσά σου(1) τὸ ὄνομα(2) τοῖς ἀνθρώποις(3) οὓς δέδωκάς μοι(4) ἐκ τοῦ κόσμου(5). Σοὶ ἦσαν(6) καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας(7), καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι(8).

6»Εγὼ σε ἔκανα γνωστὸ στους ἀνθρώπους που τους πήρες μέσα ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ μου τοὺς ἐμπιστεύτηκες. Ἀνήκαν σ' ἐσένα, κι ἐσύ τους ἔδωσες σ' ἐμένα, κι ἔχουν δεχτεῖ τὸ λόγο σου.

(1) «Εἶναι ὁμοῖο με τὸ «ἐγὼ σε δόξασα στὴ γῆ» που εἰπώθηκε λίγο παραπάνω στὸ σ. 4» (Αυ). Ἄρα ἔχει ἀμεση σχέση καὶ με τὸ «τὸ ἔργο τελείωσα» που λέχθηκε στὴ συνέχεια. «Ἀφοῦ εἶπε δηλαδὴ ὅτι «τελείωσα τὸ ἔργο σου», ἐξηγεῖ περισσότερο πάλι αὐτὸ, λέγοντας ποιο ἔργο» (Χ). Συνδεόμενος λοιπὸν ἔτσι με τὰ παραπάνω ὁ σ. αὐτὸς, ἀποτελεῖ εἰσαγωγὴ στὸ τμήμα τῆς ἀρχιερατικῆς προσευχῆς, που ἀφορᾶ τοὺς μαθητὲς, στὴν ὁποία εἰσαγωγὴ ἐκτίθενται οἱ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ ὑπὲρ αὐτῶν προσευχὴ ἦταν ἀξίον νὰ ἀκουστῆ. Δηλαδὴ φανερώθηκε σε αὐτοὺς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· ἀνήκουν αὐτοὶ στὸ Θεὸ καὶ δόθηκαν στὸν Ἰησοῦ· τήρησαν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ (F).

(2) Ἐδειξα σαφῶς καὶ πλήρως (ο) με τρόπον νέο καὶ χωρὶς προηγούμενον (b), τὸ ὄνομά σου δηλαδὴ τὴν ἀληθινὴ φύση σου (δες ἰβ 28).

«Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ λέγεται «μεγάλῃς βουλῆς ἄγγελος» καὶ ἐξαιτίας ὅλων τῶν ἄλλων που μας δίδαξε καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα, διότι φανέρωσε τὸν Πατέρα στους ἀνθρώπους... Καὶ φανέρωσε τὸ ὄνομά του καὶ με λόγια καὶ με ἔργα» (Χ).

«Ἐχει φανερώσει τὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα ὁ Υἱὸς», «καὶ μας ἔφερε σε τέλεια γνώση», «κάνοντάς μας νὰ καταλάβουμε καὶ νὰ δοῦμε ολοκάθαρα, ὅχι ὅτι εἶναι μόνο Θεός· διότι αὐτὸ, κηρυττόταν ἀπὸ τὴ θεόπνευστη Γραφὴ καὶ πρὶν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ ὅτι εἶναι καὶ Πατέρας ὅχι ψεύτικα... ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπο στὸ Θεὸ εἶναι πρὶν κύριον ὄνομα τὸ «Πατέρας», παρά τὸ «Θεός»· διότι τὸ μὲν (Θεός), φανερῶναι τὴν ἀξία, ἐνῶ τὸ ἄλλο (Πατέρας), δείχνει φανερά τὴν ιδιότητα τῆς οὐσίας».

«Ἐχει φανερωθεῖ λοιπὸν ὁ Μονογενὴς ὅτι εἶναι, στὴν ἴδια τὴν οὐσίαν του, σοφία καὶ ζωὴ, τεχνίτης τῶν ὅλων καὶ δημιουργός, ἀνώτερος ἀπὸ τὸ θάνατον καὶ τὴ φθορά, ὁσίος, ἀκακός, εὐσπλαχνός, ἅγιος, ἀγαθός. Ἐγίνετο ἐπομένως γνωστὸ, ὅτι αὐτὰ εἶναι καὶ αὐτὸς που τὸν γέννησε· διότι δὲν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι διαφορετικὸς στὴ φύση, ἀπὸ αὐτὸν που γέννησε κατὰ τρόπο φυσικόν» (Κ).

(3) Ἡ, λιγότερον πιθανὴ ἐρμηνεία, «τώρα ἐδῶ μιλάει γιὰ τὰ ἔθνη» (Χ).

Καὶ «μιλάει γιὰ αὐτὸ που δὲν ἔχει ἀκόμη γίνετο, σαν νὰ ἐγίνετο, διότι γνώριζε αὐτὸ ὡς ἀλάνθαστον προκαθορισμένον» (Αυ) καὶ ὡς κάτι που ἐπρόκειτο με βεβαιότητα νὰ συντελεστῆ.

«Θέλει λοιπὸν νὰ πει ὅτι, σε ἔκανα φανερόν σε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους... δὲν πίστεψαν ὁμῶς ὅλοι ὁμοῖα· ἀλλὰ ἡ μὲν δική μου φιλότιμη προσπάθεια, ἤθελε ὅλοι νὰ μάθουν, ἡ προαίρεση ὁμῶς διέκρινε τοὺς δικούς της» (Θμ).

Ἡ, οἱ ἀπόστολοι σημαίνονται ἐδῶ ὅπως καὶ στὸ σ. 12 (b)· ἀλλὰ ἐφόσον ἦταν ὁ κύκλος τῶν 11 σώμα ἀντιπροσωπευτικόν, ὅλοι οἱ πιστοὶ περιλαμβάνονται στὰ λόγια αὐτά (ο). Παρόλο που οἱ ἀπόστολοι δὲν εἶχαν ἀκόμη ἐμβαθύνει στὴ διδασκαλία του, ὁμῶς εἶχαν μάθει περισσότερα γιὰ τὴ φύση τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅσο ὁποιοσδήποτε Ἰουδαῖος πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς (β).

Οἱ ἀλήθειες αὐτὲς δὲν εἶχαν φανερωθεῖ προηγουμένως στὸν πλοῦτον καὶ τὴν πληρότητα, εἰδικὰ ὅσον ἀφορᾶ στὰ σχέδια τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, με ὅση στὴν Κ.Δ. φανερώθηκαν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Κύριον (ο). Σε κάποιον ἀπὸ τοὺς Μεσσιανικοὺς ψαλμοὺς λέγεται: Θα διηγηθῶ τὸ ὄνομά σου στους ἀδελφούς μου (ψαλμ. κα 23) καὶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ τὰ λόγια αὐτὰ ἐρμηνεύτηκαν ὡς προφητεία γιὰ τὸ Χριστόν (Εβρ. β 12). Ἀνατρέχοντας ὁ Κύριος σε ολόκληρην τὴν περασμένην δημόσια διακονία του, μπορούσε κατὰ τὴ στιγμὴ αὐτὴ νὰ πει: Φανέρωσα τὸ ὄνομά σου (β).

Φανέρωσε τὴ φύση τοῦ Θεοῦ ὅχι σε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ σε ἐκείνους τοὺς ὁποίους ὁ Πατέρας ἀπέσπασε ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἔδωσε αὐτοὺς σε αὐτόν. Δὲν μπορούσε ὁμῶς νὰ γίνετο καὶ ἀλλιῶς. Διότι ἂν ὁ Θεός ἦταν μόνο παντοδύναμος, θὰ ἦταν δυνατόν ἡ παντοδυναμία του νὰ φανερωθεῖ σε ὅλους με τὴν ἐνέργεια ὑπερφυσικῶν θαυμάτων καὶ δυνάμεων. Ἡ ἀγάπη ὁμῶς δὲν μπορεῖ νὰ φανερωθεῖ με τὸν ἴδιον τρόπο. Ἡ κυνικὴ ἀλαζονεία τοῦ ἐγωκεντρικοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ ἐμπόδιον στὸ νὰ ἐκτιμῆσει καὶ νὰ ἐμβαθύνει αὐτὸς στὸν ὠκεανὸν τῆς θείας ἀγάπης (τ).

(4) Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή: ἔδωκάς μοι.

«Δύο πράγματα ἐπιχειρεῖ ἐδῶ νὰ ἀποδείξει, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος με τὸν Πατέρα καὶ ὅτι εἶναι θέλημά του τὸ νὰ πιστέψουν αὐτοὶ στὸν Υἱόν» (Χ).

«Μου ἔδωσες, εἶπε, σύμφωνα με τὸν λόγο που εἶπε προηγουμένως, ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἔλθει σε μένα ἂν ὁ πατέρας που με ἔστειλε δὲν τὸν ἐλκύσει» (Ζ).

«Μου ἔδωσες. Διότι δὲν ἄρπαξα ἐγὼ αὐτοὺς, ἀλλὰ ἐσύ εὐαρεστήτηκες νὰ ἔλθουν αὐτοὶ σε μένα» (Θφ).

«Πῶς ὁμῶς ἢ με ποιο τρόπο ἔχουν δοθεῖ στὸν Υἱόν; Ὁ Θεός καὶ Πατέρας εὐαρεστήθηκε νὰ βασιλεύει πάντων οἱ Ἐμμανουήλ, ὅχι ἐπειδὴ τώρα ἀρχίζει τὴν βασιλείαν σε αὐτοὺς· διότι ἦταν πάντα Κύριος καὶ βασιλιάς, ἀφοῦ ἀπὸ τὴ φύση του εἶναι Θεός. Ἀλλὰ ἀφοῦ ἐγίνετο ἀνθρώπος καὶ ριψοκινδύνευσεν

μαχόμενος για τη ζωή όλων, τους εξαγόρασε όλους για τον εαυτό του... Αυτός λοιπόν που ανέκαθεν και από την αρχή βασιλεύει ως Θεός μαζί με αυτόν που τον γέννησε, χειροτονήθηκε βασιλιάς ως άνθρωπος, στον οποίο μαζί με τα άλλα, είναι δοσμένο και το να βασιλεύει» (Κ).

(5) Ἡ, κόσμος «εδώ λείι αυτήν την κτίση» (Ζ).

Ἡ, πιο σωστά, τον κόσμο της απιστίας, με την έννοια με την οποία λαμβάνεται ο όρος στην προσευχή από αυτόν τον σ. μέχρι τον σ. 24, όπου πάλι μπαίνει με ευρύτερη έννοια όπως στο σ. 5. Η «εκ» σημαίνει την απόσπαση από το εσωτερικό, από τους κόλπους του κόσμου (ο). Παρ' όλους τους πειρασμούς της απιστίας, οι οποίοι κατά τη διάρκεια των ετών αυτών προσέβαλαν τους μαθητές (Λουκ. κβ 28), αυτοί τήρησαν στην καρδιά τους τον λόγο που διδάχτηκαν (γ).

(6) Ἦταν δικοί σου με την πίστη της Π.Δ. (b). Ὅχι απλώς ως άνθρωποι και Ισραηλίτες, αλλά λόγω της σχέσης, την οποία διατηρούσαν με το Θεό με την εσωτερική τους αγαθή διάθεση. Δες τις φράσεις είναι εκ τους Θεού (ζ 17,η 47), είναι εκ της αληθείας (ιη 37) ποιῶ την αλήθεια (γ 21), που δηλώνουν την ηθική κατάσταση των Ισραηλιτών ή των εθνικών, που εμμένουν στα φώτα του νόμου ή της συνείδησης. Αυτοί όλοι ανήκουν στο Θεό (γ). Ἦταν του Πατέρα, διότι γνωρίζει ο Κύριος τους δικούς του (Β' Τιμ. β 19)(δ). Ἦταν αγαθοί Ισραηλίτες, όπως ο Ναθαναήλ, πριν ακόμη προσκολληθούν στον Ιησού· ο Θεός λοιπόν πρώτος διάλεξε αυτούς για σωτηρία και για αυτό έδωσε αυτούς στο Χριστό (μ).

(7) «Εδώ θέλει να διδάξει ότι αγαπιέται πάρα πολύ από τον Πατέρα» (Χ). Έδωσες σε μένα αυτούς, για να είναι πιστοί της Κ.Δ. (b). Επαναλαμβάνει εντονότερα το «αυτούς που μου έδωσες». Το αποστολικό αξίωμα και η εκκλησιαστική γενικώς διακονία, τα οποία είναι δώρα και χαρίσματα του Χριστού στην εκκλησία, δόθηκαν από τον Πατέρα ως δώρο στον Ιησού Χριστό. Ο Χριστός «αφού ανέβηκε σε ύψος αιχμαλώτισε αιχμαλωσία και έδωσε δώρα στους ανθρώπους» (Εφεσ. δ 8,11). Αυτό προσδίδει μεγάλη τιμή στη διακονία του ευαγγελίου και δοξάζει το αξίωμα αυτό, το οποίο τόσο περιφρονούν πολλοί από τους ανθρώπους του κόσμου. Συγχρόνως όμως επιβάλλει υποχρέωση μεγάλη στους διακόνους του ευαγγελίου, για να αφοσιώνουν τον εαυτό τους πλήρως και εξ' ολοκλήρου στην υπηρεσία του Χριστού, αφού δόθηκαν και ανήκουν σε αυτόν. Αλλά το «έδωσες αυτούς σε μένα» περιλαμβάνει και όλους τους εκλεκτούς, όπως φαίνεται και από τα λόγια του Κυρίου στο στ 37,39. Οι εκλεκτοί λοιπόν αυτοί που δόθηκαν από τον Πατέρα στο Χριστό, είναι δικοί του από τρεις απόψεις. Πρώτον υπήρξαν δημιουργήματά του και οφείλουν σε αυτόν τη ζωή και την ύπαρξή τους. Δεύτερον υπήρξαν ένοχοι και εξαγοράστηκαν από το Χριστό. Υπήρξαν ένα υπόλειμμα της πεσμένης ανθρωπότητας, η οποία δόθηκε στο Χριστό για απολύτρωση. Τρίτον υπήρξαν εκλεκτοί και η ζωή τους και η ύπαρξή τους αφιερώθηκε στο Χριστό για να καταναλώνεται στο έργο του και για δόξα του ονόματός του. Και έδωσες αυτούς σε μένα. Δόθηκαν στο Χριστό ως πρόβατα στον ποιμένα για φρούρηση και προστασία, ως άρρωστοι στο γιατρό για θεραπεία, ως παιδιά στον κηδεμόνα για παιδαγωγία.

(8) Υπάρχουν και οι γραφές: ετήρησαν· τετήρηκαν. «Πώς τήρησαν το λόγο σου; Με το να πιστέψουν σε μένα και με το να μην προσέχουν τους Ιουδαίους» (Χ). Τήρησαν τον θείο λόγο, που τους αποκαλύφθηκε μέσω του Ιησού (β). Ο λόγος του Θεού εδώ ταυτίζεται με τη διδασκαλία του Ιησού Χριστού. Δες ε 20,ζ 16,η 38 (F).

17,7 Nūn(1) ἔγνωσαν(2) ὅτι πάντα(3) ὅσα δέδωκάς μοι(4) παρὰ σοῦ ἔστιν(5)·

7Αυτοί τώρα ξέρουν πως όλα ὅσα μου ἔδωσες προέρχονται ἀπὸ σένα·

(1) «Δηλαδή αφού πρώτα έμαθαν» (Ζ). Οι μαθητές είχαν ήδη πει (ιστ 30) «τώρα ξέρουμε, ότι τα γνωρίζεις όλα...».

(2) Υπάρχει και η γραφή: ἔγνων = «Τώρα γνώρισα εγώ» (Θφ).

«Αλλά αυτό δεν θα μπορούσε να δικαιολογηθεί, διότι πώς ήταν δυνατόν να αγνοεί ο Υιός τα του Πατέρα; Αλλά έχει ειπωθεί για τους μαθητές. Από τη στιγμή δηλαδή που είπα αυτά, λείι, έμαθαν» (Χ).

Το ότι έμαθαν οι μαθητές, δεν πρέπει να το πάρουμε με απόλυτη έννοια, ώστε να αποκλείει την αύξηση και πρόοδο των μαθητών στη γνώση. Απλώς βεβαιώνει, ότι ήδη είχαν αποκτήσει την σαφέστερη πεποίθηση για το ότι ο Ιησούς ήταν ο Μεσσίας (ο). Οσοδήποτε ανώριμη και αν ήταν η πίστη τους πριν την έλευση του αγίου Πνεύματος σε αυτούς, γνώριζαν όμως βεβαίως, ότι ο Ιησούς είχε έλθει από το Θεό και είχαν πιστέψει σε αυτόν ότι στάλθηκε από το Θεό. Η γνώση λοιπόν και η πίστη είναι στενά συνυφασμένες, αφού την γνώση την κάνει δική της η πίστη, αλλά και υποστηρίζει αυτήν (χ). Η γνώση συμπληρώνεται, τελειοποιείται και γίνεται ενεργής μέσω της πίστης (μ).

(3) «Δηλαδή ὅσα λέω και διδάσκω» (Ζ), αλλά και ὅσα ενεργῶ θαύματα.

(4) Δεν είναι το ίδιο με το ακόλουθο «παρὰ σοῦ ἔστιν», όπως φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Το πρώτο προέρχεται από τη συνείδηση του Ιησού («μου έδωσες»), το δεύτερο από τη συνείδηση των αποστόλων (γ). Ο Κύριος σταθερά βεβαίωσε, ότι τα λόγια του δεν ήταν δικά του, αλλά του Πατέρα

που τον έστειλε (ζ 16) και ότι ο Πατέρας εκτελεί τα έργα (ε 36,θ 4,ι 25).

(5) «Από σένα είναι· είναι δικά σου εντάλματα και τίποτα δεν είναι προσωπικά δικό μου ή ξένο με σένα» (Ζ). Αναφέρεται στην ανθρώπινη φύση. Μπορούμε όμως να το αποδώσουμε και στη θεία φύση ως εξής: «όσα μου έδωσες, δεν μου τα έδωσες χαρίζοντάς μου σαν να είμαι κτίσμα· διότι αυτά δεν είναι επίκτητα σε μένα, αλλά είναι από σένα. Δηλαδή εκ φύσεως μου ανήκουν και μου αρμόζουν επειδή είμαι Υιός και εξουσιαστής αυτών που έχει ο Πατέρας» (Θφ).

17,8 **ὅτι(1) τὰ ρήματα ἃ δέδωκάς μοι(2) δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον(3), καὶ ἔγνωσαν(4) ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον(5), καὶ ἐπίστευσαν(6) ὅτι σύ με ἀπέστειλας(7).**

8 **γιατί τις διδασχές που μου έδωσες, εγώ τις έδωσα σ' αυτούς, κι αυτοί τις δέχτηκαν και αναγνώρισαν πως πραγματικά από σένα προέρχομαι, και πίστεψαν πως εσύ με έστειλες στον κόσμο.**

(1) Ο σ. αυτός αναπτύσσει και επιβεβαιώνει αυτά που ειπώθηκαν στον προηγούμενο. «Από πού έμαθαν αυτό οι μαθητές μου; Από τα λόγια τα δικά μου και τις διδασκαλίες. Διότι πάντοτε τους δίδασκα, ότι όλα όσα έχω είναι του Πατέρα» (Θφ).

(2) «Τα δικά του λόγια τα ονομάζει λόγια του Θεού και Πατέρα, διότι είναι το ίδιο στην ουσία τους... Διότι την όντως εξίσια και υπερφυσική και μεγάλη απόφαση του Πατέρα, την μεταφέρει ο Λόγος που είναι μέσα του και προέρχεται από αυτόν· και τη μεταφέρει με λόγια μεν προφορικά ως άνθρωπος, επειδή έγινε σαν και εμάς, ενώ με γνώση και φώτιση πνευματική μετά την ανάβαση στους ουρανοίς» (Κ). Ο Ιησούς ως άνθρωπος τίποτα δικό του δεν πρόσθετε ποτέ στα λόγια του Πατέρα.

(3) Με πίστη και αγάπη (ο). Δέχτηκαν και έκαναν δικά τους τα λόγια αυτά, τα οποία έμειναν σε αυτούς. Δες ιε 7 (β). Δεν πρόκειται για κάποια θεωρητική λήψη των ευαγγελικών λόγων. Δέχτηκαν τα λόγια αυτά όπως το έδαφος δέχεται τον σπόρο που σπέρνεται σε αυτό και όπως η γη πίνει τη βροχή που πέφτει σε αυτήν. Πρόσεξαν στο λόγο αυτόν, σε κάποιο μέτρο κατανόησαν αυτόν και δέχτηκαν την επίδρασή του. Δέχτηκαν το λόγο και όπως είπε ο Κύριος στο σ. 6 «τήρησαν αυτόν».

Συμμορφώθηκαν με αυτόν. Τα λόγια του Χριστού τότε μόνο γίνονται πράγματι δεκτά και τότε μόνο τηρούνται, όταν κάποιος υπακούει σε αυτά εξ' ολοκλήρου. Εκείνοι όμως, οι οποίοι τάχτηκαν να διδάσκουν τα λόγια αυτά και στους άλλους, σφείλουν περισσότερο από κάθε άλλον να φυλάνε αυτά.

(4) Σημαίνει πεποίθηση που σχηματίστηκε μάλλον με συλλογισμό (ο). Αναγνώρισαν· συμπέραναν από όσα είδαν και άκουσαν (β). Οι κώδικες σιναιϊτικός, αλεξανδρινός, Βέζα, αποσιωπούν το και έγνωσαν.

(5) Τονίζεται μάλλον η θεία καταγωγή του προσώπου του (g) και αναφέρεται στην «ανέκφραστη και προαιώνια γέννησή του» (Κ). Ότι δηλαδή ο Χριστός είναι ο υιός του Θεού, η εικόνα του Θεού του άορατου και ότι στάλθηκε από το Θεό στον κόσμο σωτήρας και λυτρωτής του.

(6) Εδώ η πίστη αποτελεί κάτι μεγαλύτερο από τη γνώση. Δεν είναι αυτή προϊόν απλού συλλογισμού, ούτε ενέργεια μόνο της διάνοιας. Πίστεψαν παραδίδοντας ολόκληρη την ύπαρξή τους σε εκείνον, ο οποίος φανέρωσε σε αυτούς το θείο του χαρακτήρα (g).

(7) Αναφέρεται στην αποστολή του Ιησού Χριστού ως Μεσσία και Λυτρωτή. Πέντε φορές επαναλαμβάνεται στην αρχιερατική προσευχή (σ. 18,21,23,25) σαν μία μοναδική επωδός.

17,9 **Ἐγὼ(1) περὶ αὐτῶν(2) ἐρωτῶ(3)· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ(4), ἀλλὰ περὶ ᾧν δέδωκάς μοι(5), ὅτι σοὶ εἶσι(6),**

9 **«Εγώ γι' αυτούς παρακαλώ. Δεν παρακαλώ για τον κόσμο αλλά γι' αυτούς που μου έδωσες, γιατί ανήκουν σ' εσένα.**

(1) Μπαίνει μπροστά με έμφαση. Εγώ, ο οποίος τόσο εργάστηκα να τους φέρω στο σημείο αυτό και στον οποίο ανήκουν ήδη (g).

(2) Μπαίνει αμέσως μετά το Εγώ και πριν το ρήμα για ανάδειξη= Για αυτούς, οι οποίοι αποτελούν τον καρπό των κόπων μου. Ο θερισμός φαίνεται αναμφίβολα πενιχρός. Ένδεκα Γαλιλαίοι μετά από κόπο 3 ετών! Αλλά αυτό αρκεί στον Ιησού. Διότι στους 11 αυτούς βλέπει το εχέγγυο της συνέχειας του θείου του έργου στη γη (g). Δέεται όχι για αγγέλους, αλλά για τους υιούς των ανθρώπων. Δέεται για αυτούς, οι οποίοι του δόθηκαν, εννοώντας πρωτίστως τους μαθητές, οι οποίοι είχαν ακολουθήσει αυτόν σε όλη τη διάρκεια της δημόσιας δράσης του. Αναμφίβολα όμως περιλαμβάνεται στην δέηση αυτή του Κυρίου και όλος ο ευρύτερος κύκλος εκείνων, οι οποίοι θα δέχονταν το λόγο του Χριστού.

(3) «Για αυτούς σε παρακαλώ, ως άνθρωπος» (Ζ)

«Μεσιτεύει πάλι ως άνθρωπος, ο συμφιλιωτής και μεσίτης Θεού και ανθρώπων και ο μεγάλος όντως και πανάγιος αρχιερέας μας με τις δεήσεις του καταπραΰνει την γνώμη αυτού που τον γέννησε ιερουργώντας τον εαυτό του για χάρη μας... Αυτός λοιπόν που παρακαλά ως άνθρωπος, μοιράζει μαζί με τον Πατέρα πάλι τα αγαθά στους άξιους ως Θεός» (Κ).

Στους σ. 9-19 παρακαλεί ο Κύριος για τους μαθητές, ώστε ο Πατέρας να φυλάξει αυτούς από τον πονηρό και να αγιάσει αυτούς με την αλήθεια.

(4) «Αφού διαχώρισε τους γνήσιους από αυτούς που δεν έχουν τέτοιο φρόνημα... είπε ότι είναι πιο πρόπον για αυτούς μόνο να παρακαλάει. Σε αυτούς δηλαδή στους οποίους υπάρχει μεσίτης και αρχιερέας, σε αυτούς λοιπόν και μόνο θεωρούσε ότι πρέπει να προξενήσει τα αγαθά από τη μεσιτεία» (Κ).

Τη φράση δεν πρέπει να την πάρουμε απόλυτα, όπως φαίνεται από τους σ. 21,23. Ώστε ο κόσμος να πιστέψει-μάθει- ότι εσύ με έστειλες. Αλλά αυτό που δηλώνεται είναι, ότι ο Ιησούς δεν προσεύχεται υπέρ του κόσμου κατά τη στιγμή αυτή και στον τόπο αυτόν και με τα λόγια αυτά, τα οποία εφαρμόζονται σε μόνους τους πιστούς. Δες σ. 11,15,17 (b), Ό,τι πρέπει να ζητηθεί για τον κόσμο, είναι το να επιστρέψει, όχι να φυλαχτεί ή να αγιαστεί (Λούθηρος). Δεν μπορεί να παρακαλέσει το Θεό για τον κόσμο σαν κάτι πολύτιμο που ανήκει σε αυτόν, όπως παρακαλά για τους δικούς του μαθητές (g). Εμμέσως παρ' όλα αυτά δέεται και υπέρ του κόσμου, εφόσον η σωτηρία του κόσμου ή τουλάχιστον η συγκέντρωση των παιδιών του Θεού των διασκορπισμένων ανά τον κόσμο, εξαρτάται από την πιστότητα των μαθητών του Ιησού (χ).

Αυτοί θα είλκυαν τους δεκτικούς στην πίστη και σωτηρία, που βρίσκονταν στον κόσμο. Για αυτό δεν λέει ο Κύριος: Παρακαλώ εναντίον του κόσμου, όπως ο Ηλίας δεήθηκε άλλοτε εναντίον του Ισραήλ. Αλλά λέει: Δεν παρακαλώ για τον κόσμο. Προσπερνά αυτούς και αφήνει αυτούς στους εαυτούς τους. Εμείς οι οποίοι δεν γνωρίζουμε, ποιοι είναι οι εκλεκτοί και ποιοι είναι άξιοι να προσπεράσουμε αυτούς, οφείλουμε να προσευχόμαστε «για όλους τους ανθρώπους» (Α΄ Τιμ. β 1,4). Εφόσον υπάρχει ζωή, υπάρχει και ελπίδα, άρα και χώρος για προσευχή. Ο Κύριος όμως γνωρίζει, ότι αυτοί για τους οποίους τώρα δεν παρακαλά τον Πατέρα του δεν είναι γραμμένοι «στο βιβλίο της ζωής του αρνίου». Οι άνθρωποι αυτοί ονομάζονται «ο κόσμος», διότι κυβερνιούνται από το πνεύμα του κόσμου αυτού και έχουν την μερίδα της κληρονομιάς τους στον κόσμο αυτόν. Αυτοί αποτελούν το άχυρο, από το οποίο έχει χωριστεί ήδη το στάρι, και ο Χριστός δεν παρακαλά για αυτούς, αλλά εγκαταλείπει αυτούς και οι άνεμοι θα διασκορπίσουν αυτούς.

(5) Κατά τη στιγμή αυτή λησμονώντας τους υπόλοιπους, μεσιτεύει ο Κύριος αποκλειστικά και μόνο για τους μαθητές του (F). «Ακριβώς διότι είχαν δοθεί σε αυτόν από τον Πατέρα, έπαυσαν πλέον να ανήκουν στον κόσμο» (Αυ).

(6) Ένας από τους λόγους, για τους οποίους τώρα προσεύχεται για αυτούς. Ο Θεός έδωσε αυτούς σε αυτόν και για αυτό πρέπει να του φυλάξει το δώρο αυτό, αφού άλλωστε με το να γίνουν αυτοί ιδιοκτησία του Ιησού, δεν έπαυσαν να ανήκουν και στο Θεό (g).

17,10 και τὰ ἐμὰ πάντα σά(1) ἐστι(2) και τὰ σὰ ἐμά(1), και δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς(3).

10Κι όλα όσα είναι δικά μου είναι και δικά σου, και τα δικά σου είναι και δικά μου, και δι' αυτών θα φανερωθεί η δόξα μου.

(1) «Είδες ισοτιμία; Διότι αυτό φανερώνει η αντιστροφή. Αφού δηλαδή είπε ότι, «δικοί σου είναι», έδειξε, ότι και που δόθηκαν σε αυτόν, ανήκουν στην εξουσία του Πατέρα. Για να μην νομίσει όμως κάποιος από εδώ, ότι ο πατέρας είναι πιο εξουσιαστικός, πρόσθεσε, Και τα δικά μου όλα είναι δικά σου, και τα δικά σου δικά μου. Επομένως και πριν να δοθούν ήταν του Υιού, και μετά το δόσιμο είναι του Πατέρα, δηλαδή πάντα είναι και των δύο, επειδή είναι ισότιμοι» (Ζ).

«Διότι δεν πήρα τώρα την εξουσία, αλλά όταν ήταν δικοί σου, ήταν και δικοί μου... Και όταν εγώ ο ίδιος έχω αυτούς, και εσύ τους έχεις και δεν σου αφαιρέθηκαν» (Θφ).

Το ισότιμο του Κυρίου με τον Πατέρα δηλώνεται κατεξοχήν με το «τα δικά σου δικά μου». «Διότι ο καθένας μεν μπορεί να πει ότι όλα όσα έχει, είναι του Θεού. Αλλά κανένα κτίσμα δεν θα μπορούσε να πει μπροστά στο Θεό «και τα δικά σου είναι δικά μου»» (Λούθηρος).

«Διότι, το ότι μεν τα του κατωτέρου είναι του ανωτέρου, είναι βέβαια εξ' ολοκλήρου φανερό, δεν συμβαίνει όμως και το αντίθετο. Εδώ όμως το αντιστρέφει, η αντιστροφή όμως φανερώνει την ισότητα» (Χ).

«Διότι ο μεν δεσπότης έχει όλα τα του δούλου, ο δούλος όμως δεν έχει όλα τα του δεσπότη. Εδώ όμως το αντιστρέφει, και τα του Πατέρα είναι του Υιού, όπως ακριβώς και τα του Υιού είναι του Πατέρα» (Θφ).

«Διότι η βασιλεία είναι η ίδια και μία είναι η εξουσία πάνω σε όλα της αγίας και ομοούσιας Τριάδας, και ό,τι ανήκει τυχόν στον Υιό, θα υπόκειται στη δόξα του Υιού και του Πατέρα· και πάλι, για ό,τι τυχόν θα μπορούσε να λεχθεί ότι πέφτει στην εξουσία του Πατέρα, σε αυτό βεβαίως οπωσδήποτε θα εξουσιάζει και ο Υιός» (Κ).

Το ουδέτερο (εμά.. σα) γενικεύει την έννοια. Μολονότι τονίζεται κυρίως η έννοια: και όλα τα πρόσωπα, τα οποία είναι δικά μου (b), είναι δικά σου..., το χωρίο θα μπορούσε να αναφερθεί και

στην απόλυτη κοινωνία μεταξύ Πατρός και Υιού λόγω του ομοουσίου.

«Διότι αυτός που είναι από την ουσία του κληρονόμος των θεϊκών αξιωμάτων του Πατέρα, θα φανεί ότι έχει όλα όσα έχει αυτός που τον γέννησε, αλλά θα δείξει ότι και αυτός που τον γέννησε έχει όλα τα δικά του. Διότι ο καθένας από τους δύο φαίνεται κατά τρόπο φυσικό ο ένας μέσα στον άλλο και λάμπει μεν ο Υιός μέσα στον Πατέρα και ο Πατέρας πάλι μέσα στον Υιό... Αφού λοιπόν ένα από τα αξιώματα του Πατέρα είναι το να έχει την εξουσία πάνω σε όλα, θα υπάρχει αυτό και στον Υιό» (Κ). Γενικώς το χωρίο σημαίνει: Ό,τι έχει ο Πατέρας ως Δημιουργός, παραδόθηκε στον Υιό για να χρησιμοποιηθεί και να διατεθεί με υποταγή στο μεγάλο του έργο. «Όλα μου παραδόθηκαν από τον Πατέρα» (Ματθ. ια 27), είπε ο Κύριος. Η παραχώρηση λοιπόν και παράδοση αυτή είναι τόσο γενική και ευρεία, ώστε τίποτα δεν εξαιρέθηκε από αυτήν, αλλά ο Πατέρας όλα τα υπέταξε κάτω από τα πόδια του. Αλλά και ό,τι ο Υιός ως Λυτρωτής και Σωτήρας έχει, αποβλέπει στον έπαινο και τη δόξα του Πατέρα και προς τη δόξα αυτή του Πατέρα συγκεντρώνονται όλες οι γραμμές και κατευθύνσεις του σωτηριώδους έργου του Χριστού. Ο Υιός δεν αναγνωρίζει ως δικό του κανέναν από εκείνους, οι οποίοι δεν είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του Πατέρα.

(2) Ο ενεστώτας σκόπιμα μπαίνει εδώ αντί για τον προηγούμενο παρατατικό («ήταν δικό σου»), για να εκφράσει ότι η από τον Πατέρα στον Ιησού δωρεά αυτών («έδωσες αυτούς σε μένα») χρησίμευσε, για να τους στηρίξει ώστε να εξακολουθούν να είναι του Θεού (g).

(3) Ο δεύτερος λόγος, για τον οποίο ζητά για αυτούς την εύνοια του Πατέρα.

Ή «μιλά τώρα για την δόξα του από αυτούς, σαν να έχει ήδη συντελεστεί, παρόλο που αυτή ήταν ακόμη μελλοντική» (Αυ).

Και αναφέρεται στους χρόνους της έκχυσης του αγίου Πνεύματος μιλώντας για αυτούς που θα λυτρωθούν από αυτό και για τη θεία ζωή, την οποία η παρουσία του, μέσα στις ψυχές τους (έν αυτοίς), θα μετέδιδε σε αυτούς (ο).

Ή απλούστερα «έχω δοξαστεί μέσω των μαθητών που μου δόθηκαν, οι οποίοι με αναγνώρισαν ως Κύριό τους και με προσκυνούν και με κηρύττουν Θεό» (Ζ).

Ή, «επειδή έχω εξουσία πάνω τους» (Χ). «ως δεσπότης δοξάζομαι μέσα από αυτούς, όπως ακριβώς και ο γιος του βασιλιά, έχοντας την ισοτιμία με τον πατέρα και την βασιλεία, δοξάζεται με το να έχει τόσα πολλά, όσα ο Πατέρας» (Θφ).

17,11 Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ(1), καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ(2), καὶ ἐγὼ(3) πρὸς σὲ ἔρχομαι(4). Πάτερ ἅγιε(5), τήρησον(6) αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου(7) ᾧ δέδωκάς μοι(8), ἵνα ᾧσιν ἐν(9) καθὼς ἡμεῖς(10).

11 Τώρα δεν είμαι πια μέσα στον κόσμο· ενώ αυτοί μένουν μέσα στον κόσμο, κι εγώ έρχομαι σ' εσένα. Άγιε Πατέρα, διατήρησέ τους στην πίστη με τη δύναμη του ονόματός σου που μου χάρισες, για να μείνουν ενωμένοι όπως εμείς.

(1) «Αφού θα πεθάνω μετά από λίγο... Δεν είμαι πλέον στον κόσμο, ακριβώς όπως ήμουν μέχρι τώρα, συζώντας και στηρίζοντας και γυμνάζοντας και παρηγορώντας αυτούς» (Ζ).

«Διακήρυξε, ότι δεν θα είναι πλέον στον κόσμο με τη σωματική του παρουσία» (Αυ).

(2) «Αφού δεν έχουν πεθάνει ακόμη, και για αυτό χρειάζονται τη βοήθειά σου» (Ζ). «Επειδή τους αφήνω, εμπιστεύομαι αυτούς σε σένα» (Χ). Την ώρα που ζητά από το Θεό ειδικότερα την προστασία του υπέρ των μαθητών του, σκέφτεται ο Ιησούς όπως είναι φυσικό τους κινδύνους, στους οποίους αυτοί θα είναι εκτεθειμένοι, όταν αυτός θα αποχωριστεί από αυτούς: Φύλαξέ τους, τα σκεύη αυτά τα πολύτιμα (σ. 6-10), από αυτή τη στιγμή, από την οποία θα είναι τόσο εκτεθειμένοι (σ. 11-15)(g). Θα είναι υποκείμενοι σε όλες τις πιέσεις του κόσμου, όπως και στο μίσος του, χωρίς ο διδάσκαλός τους να βρίσκεται ορατά και αισθητά στο πλευρό τους, για να στηρίξει τις καρδιές και διάνοιές τους (τ). Παρόλο που ο Χριστός αγαπά τους μαθητές του, δεν παρακαλά τώρα να ακολουθήσουν αυτοί μαζί του αμέσως τώρα στον ουρανό. Αφήνει αυτούς για κάποιο χρόνο στον κόσμο αυτόν, για να εργαστούν το αγαθό και να δοξάσουν το Θεό στη γη και να γίνουν έτσι ώριμοι για τους ουραμούς. Δεν εύχεται επίσης ο Κύριος να προφυλαχτούν οι μαθητές από κάθε σύγκρουση με τον κόσμο, αλλά να μην υπερνικηθούν από τον κόσμο. Δεν εύχεται όπως άλλοτε για τον εαυτό του ο Ιερεμίας: «τίς δώη μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ σταθμὸν ἔσχατον καὶ καταλείψω τὸν λαόν μου καὶ ἀπελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν; (=Ποῖός θα μου δώση το πλέον απόμακρον σημεῖον της ερήμου, δια να εγκατασταθῶ εκεί και εγκαταλείψω τον λαόν μου και φύγω μακράν από αυτούς;»)(Ιερεμ. θ 2).

Αλλά προσεύχεται να δοθεί σε αυτούς, ό,τι άλλοτε και στον Ιεζεκιήλ, στον οποίο είπε ο Θεός: «καὶ ἰδοὺ δέδωκα τὸ πρόσωπόν σου δυνατὸν κατέναντι τῶν προσώπων αὐτῶν καὶ τὸ νίκός σου κατισχύσω κατέναντι τοῦ νίκου αὐτῶν, καὶ ἔσται διαπαντὸς κραταιότερον πέτρας.(Δια τούτο ἰδοὺ, ἐγὼ σου ἔχω δώσει δύναμιν. Θα κάμω ισχυράν και επιβλητικὴν την προσωπικότητά σου, θα σου δώσω νικητήριον μαχητικὴν δύναμιν πολὺ μεγαλύτεραν από την αντίστασιν, που θα προβάλλουν

εκείνοι. Θα είναι δε πάντοτε το πρόσωπόν σου ισχυρότερον και σταθερότερον από τον βράχον» (Ιεζ. γ 8,9).

(3) Μπαίνει μπροστά με έμφαση και σε αντίθεση με το «ούτοι» που προηγήθηκε (ο).

(4) «Αφού είπε ότι δεν είμαι στον κόσμο, το εξηγεί πιο πολύ, λέγοντας, Και εγώ έρχομαι προς εσένα, σαν γιος προς Πατέρα, αφού τελείωσα το έργο, όπως ειπώθηκε» (Ζ).

Επαναλαμβάνει το ίδιο και στο σ. 13. Δες Ιγ 3, ιδ 12. «Σαν να έλεγε, Επειδή με προσκαλείς κοντά σου, κατέστησε αυτούς σε ασφάλεια» (Χ).

(5) Η αγιότητα είναι ουσιώδες ιδίωμα του Θεού κατά την Π.Δ. Έτσι λοιπόν απευθύνονται οι πιστοί στο Ισραήλ προς τον Θεό (Β΄Μακ. ιδ 36 «άγιε, Κύριε κάθε αγιασμού» και Γ΄Μακ. β 2). Δες Λευϊτ. ια 44, Ησ. στ 3, Ψαλμ. ο 22. Η φράση Πάτερ άγιε, υπάρχει μόνο εδώ και πουθενά αλλού στην Κ.Δ. Συναντιέται μόνο στη Διδαχή (παράγρ. 10)(β). Ο τίτλος Πάτερ άγιε, πρέπει να σχετιστεί με την εδώ απευθυνόμενη αίτηση. Η αγιότητα του Θεού από τη στιγμή που θα την κάνουμε δική μας, μας διαχωρίζει βαθιά από τους ανθρώπους, οι οποίοι ζουν κάτω από το κράτος των φυσικών ενστίκτων τους και τους οποίους η Γραφή αποκαλεί κόσμο. Το πάτερ άγιε, χαρακτηρίζει εδώ το Θεό ως αυτόν που διαχώρισε τους μαθητές από τον κόσμο (g). Ο άγιος Πατέρας θα διαφυλάξει τους αγίους του ανάμεσα στον κόσμο της αμαρτίας (μ).

(6) Φύλαξέ τους σε ασφάλεια. Για την έννοια αυτή του τηρώ δες στ 12,15, Πράξ. ιστ 23, κδ 23, κε 4,21 και ειδικά Ιουδ. 1. Δεν εύχεται να γίνουν πλούσιοι και επιφανείς στον κόσμο, αλλά να προφυλαχτούν από την αμαρτία και εκτελώντας το καθήκον τους να οδηγηθούν με ασφάλεια στον ουρανό. Η ευτυχία της ψυχής είναι η ύψιστη ευτυχία. Σε αυτήν αναφέρεται τώρα και ο Χριστός και αυτήν ήλθε να πετύχει για χάρη μας και να εξασφαλίσει σε εμάς. Έτσι διδάσκει και εμάς, για επιτυχία της ευτυχίας αυτής να εργαζόμαστε και για αυτήν να προσευχόμαστε για τους εαυτούς μας και για τους άλλους.

(7) Σαν σε κάποιο φρούριο και τόπο ισχυρό και ιερό (ο).

«Με το όνομά σου το παντοδύναμο» (Ζ): «με τη δύναμη και εξουσία της ανέκφραστης φύσης σου» (Κ): «με τη δική σου βοήθεια» (Χ).

Το όνομα του Θεού εκφράζει την αποκάλυψη της ύπαρξής του, όπως αυτή φανερώνεται στη βοήθειά του κατά την ώρα της ανάγκης. Δες Ψαλμ. μγ 6, νδ 1, ρκδ 8. Στα παράλληλα αυτά χωρία το όνομα του Θεού είναι ταυτόσημο με ό,τι οι νεώτεροι ονομάζουν πρόνοια του Θεού (β). Σημαίνεται η δύναμη, (όχι η φύση του Θεού όπως είναι από μόνη της) η μεγαλειότητα και οι ιδιότητες του Θεού, στο βαθμό που αυτές γνωρίζονται, ονομάζονται και δοξάζονται (G). Έχουμε ανάγκη τη δύναμη και ενίσχυση του Θεού όχι μόνο για να μπορούμε στην κατάσταση της χάρις, αλλά και για να διατηρηθούμε σε αυτήν και να μην ξεπέσουμε από αυτήν.

(8) Υπάρχει και η γραφή: ὦ (=το οποίο) δέδωκάς μοι»=

«Λέει πάλι ότι έχει δοθεί το όνομα της θεότητας στον εαυτό του, όχι με την έννοια ότι, σαν να μην είναι από τη φύση του Θεός, κλήθηκε στο αξίωμα της θεότητας που πήρε εκ των υστέρων... Αλλά επειδή... έγινε σάρκα ο Λόγος, δηλαδή άνθρωπος, λέει ότι έχει δεχτεί αυτά, τα οποία είχε ως Θεός» (Κ).

Και η γραφή: «ὃ δεδωκάς μοι»= «ὃ (το οποίο όνομα) έχω· από τη φύση μου και εγώ· διότι και εγώ είμαι Θεός» και «το οποίο μου έδωσες ως άνθρωπο» (Ζ).

Αυτό δεν σημαίνει μόνο ότι ο Υιός στάλθηκε από τον Πατέρα και συντέλεσε το έργο του στο όνομα του Πατέρα (ε 43, ι 25) ως απεσταλμένος και αντιπρόσωπός του, αλλά και ότι στο Χριστό αποκαλύφθηκε η ουσιώδης φύση του Πατέρα, διότι ο Χριστός υπήρξε ο ίδιος ο Υιός του Θεού που σαρκώθηκε (β). ὦ δέδωκάς μοι. Από έλξη η λέξη αντί για το ὃ δεδωκάς μοι= Το όνομά σου ανέθεσες σε μένα να εξαγγείλω και να φανερώσω (G). Πουθενά αλλού στην Κ.Δ. δεν παρουσιάζεται ο Πατέρας να δίνει το όνομά του στον Υιό. Για αυτό ο g. προτιμά τη γραφή οὗς (τους οποίους) δέδωκάς μοι, παρόλο που δεν μαρτυρείται αρκετά στα χειρόγραφα.

(9) «Με την ένωση της πίστης σε μένα και της αγάπης μεταξύ τους» (Ζ): «με την ένωση που φέρνει η ομόνοια και η ίδια θέληση» (Κ).

«Διότι εάν έχουν αγάπη μεταξύ τους και δεν έρχονται σε διάσταση, θα είναι αήττητοι και τίποτα δεν θα τους υποτάξει» (Θφ).

(10) Υπάρχει και η γραφή: καθώς και ήμεϊς.

«Δεν λέει, να είναι ένα μαζί μας ή αυτοί και εμείς να είμαστε ένα, αλλά λέει να είναι ένα όπως εμείς, εννοώντας να είναι ένα στη φύση τους, όπως εμείς είμαστε ένα στη φύση μας» (Αυ).

«(Λέει) οι μαθητές... να είναι σφιχτοδεμένοι με κάποιον αδιάσπαστο δεσμό αγάπης, ώστε η ένωση να φτάσει μέχρι τέτοιο σημείο, ώστε η από ελεύθερη διάθεση σύνδεση, να γίνει εικόνα της φυσικής ενότητας που κατανοείται στον Πατέρα και τον Υιό, δηλαδή να γίνει αδιάσπαστη και ασταμάτητη» (Κ).

Η ένωση με τον Πατέρα είναι φυσική· η δεύτερη (των πιστών) είναι μέσω της χάρις. Αυτή λοιπόν

είναι όμοια με την πρώτη, όχι όμως και ίση με αυτήν (b). Η ενόττητα οπουδήποτε και αν υπάρχει, προέρχεται από το Θεό. Είναι ο Κύριος το σύννεφο από το οποίο η θεία δροσιά της ειρήνης στέλνεται στη γη ενοποιώντας τις επιδεκτικές καρδιές, που ελκύστηκαν στο Χριστό. Όπως λοιπόν αυτός είναι ο μόνος δημιουργός της ειρήνης και ενόττητας, έτσι είναι και ο αποκλειστικός υποστηρικτής τους που διατηρεί και προάγει αυτές. Ειρήνη και ενόττητα στις οικογένειες, ειρήνη και ομόνοια μεταξύ των εθνών, συμφωνία και αρμονία μεταξύ αντιμαχόμενων μερίδων είτε στην πολιτεία είτε στην εκκλησία, όλα αυτά είναι δωρεές που παρέχονται από το προνοητικό και προστατευτικό χέρι του αιώνιου Πατέρα που συνεχώς χορηγεί αυτές στα πλάσματά του. Αλλά η ειρήνη και η ενόττητα δίνονται μόνο σε όσους ανήκουν στο Χριστό. Όσοι δεν δόθηκαν από τον Πατέρα στον Κύριο, είναι αδύνατον να απολαύσουν πραγματική ειρήνη και ενόττητα. Τους οποίους μου έδωσες, να είναι ένα, λέει ο Κύριος. Όσοι αγνοούν το Θεό και όσοι δεν ανήκουν στην ποιμήνη και στο σώμα του Χριστού, αγνοούν και τα αγαθά αυτά, τα οποία εκφράζουν οι λέξεις ειρήνη και ενόττητα.

17,12 'Ότε ήμην μετ' αυτών έν τῷ κόσμῳ(1), έγώ(2) έπήρουν(3) αυτούς έν τῷ όνόματί σου(4)· οὐς δέδωκάς μοι έφύλαξα, και οὐδεις έξ αυτών άπώλετο(5) εί μη ό υίός τής άπωλείας(6), ίνα(7) ή γραφή(8) πληρωθῆ.

12Όταν ήμουν μαζί τους στον κόσμο, έγώ τους διατηρούσα στην πίστη με τη δύναμη του ονόματός σου. Αυτούς που μου έδωσες τους φύλαξα, και κανένας απ' αυτούς δε χάθηκε, παρά μόνο ο άνθρωπος της απώλειας, για να εκπληρωθούν τα λόγια της Γραφής.

(1) «Ός άνθρωπος· διότι πάντοτε είμαι ως Θεός» (Ζ). Οι σ. 12-15 αιτιολογούν την αίτηση «Φύλαξε αυτούς» αναπτύσσοντας την αιτία που στο σ. 11 δηλώθηκε περιληπτικά. Έχουν ανάγκη την προστασία σου... (g). Το έν τῷ κόσμῳ αποσιωπάται από κάποια μεγαλογράμματα χειρόγραφα.

(2) Με έμφαση διακρίνει εκείνον, ο οποίος φύλαγε αυτούς μέχρι τώρα, από εκείνον ο οποίος πρέπει να φυλάξει αυτούς στο μέλλον (g).

(3) Ο παρατατικός δείχνει τη συνεχή φροντίδα και παιδαγωγία των μαθητών από τον Κύριο. Προφύλαγε αυτούς από το να πέσουν σε σοβαρές πλάνες ή αμαρτίες ή στα δίχτυα των Φαρισαίων, οι οποίοι περιόδευαν γη και θάλασσα για να κάνουν έναν προσήλυτο· τους φύλαξε από τον κίνδυνο του να τον εγκαταλείψουν και να επιστρέψουν σε όσα είχαν εγκαταλείψει για να τον ακολουθήσουν. Και άλλοι πολλοί έγιναν μαθητές του, αλλά σκανδαλίστηκαν και έφυγαν. Διαφύλαξε όμως τους 12, για να παραμείνουν πιστοί σε αυτόν. Φύλαξε επίσης αυτούς, για να μην πέσουν σε χέρια διωκτών εχθρών, οι οποίοι ζητούσαν τη ζωή τους· τους προφύλαξε και τη στιγμή που συλλάμβαναν αυτόν στην Γεθσημανή (Ιω. ιη 9). Όταν ήταν μαζί τους, φύλαγε αυτούς με ορατό τρόπο με οδηγίες, οι οποίες ακόμη ηχούσαν στα αυτιά τους, με θαύματα τα οποία γίνονταν μπροστά στα μάτια τους. Τώρα που φεύγει από αυτούς, πρέπει να προφυλαχτούν με πνευματικότερο τρόπο. Ενισχύσεις και βοήθειες παρέχονται μερικές φορές και με τρόπο αισθητό, μερικές φορές όμως και αποσύρονται. Αλλά όταν αποσύρονται, δεν μένουν αβοήθητοι αυτοί που τις στερούνται.

(4) «Με τη δύναμή σου, δηλαδή με σένα» (Ζ).

«Πάλι ως άνθρωπος μιλά» (Χ).

«Φανερώνει στους μαθητές του σχεδόν το εξής, ότι δηλαδή το ότι μπορεί να σώζει κάποιους, αρμόζει στην ενέργεια της θεότητας μάλλον και όχι στην παρουσία του σώματος· διότι και η ίδια η σάρκα του δεν αγιαζόταν από τον εαυτό της, αλλά μεταφερόμενη, από τη συνύπαρξη του Λόγου που ενώθηκε με αυτήν, στη δική του κατά κάποιο τρόπο φυσική δύναμη, γίνεται έτσι πρόξενος σωτηρίας και αγιασμού σε αυτούς που μετέχουν σε αυτήν» (Κ).

«Στο όνομα του Πατέρα ο Υιός ως άνθρωπος φύλαξε τους μαθητές του, όταν ήταν μαζί τους με ανθρώπινη παρουσία· αλλά και ο Πατέρας στο όνομα του Υιού φύλαξε εκείνους, οι οποίοι προσευχήθηκαν στο όνομα του Υιού... Αλλά αυτό δεν πρέπει να το πάρουμε σαρκικά, λες και ο Πατέρας και ο Υιός φύλαξαν ο ένας μετά τον άλλον, με το να διαδεχτεί ο Πατέρας τον Υιό που έφυγε. Διότι φυλαγόμαστε οι πάντες συγχρόνως από τον Πατέρα και τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα» (Αυ).

(5) Για την τελική και οριστική απώλεια δεσ γ 16 και ι 28. Αλλά η απώλεια αυτή του Ιούδα δεν οφειλόταν σε έλλειψη άγρυπνης φροντίδας και για αυτόν εκ μέρους του Σωτήρα, αλλά στο ότι ο Ιούδας ήταν ο γιος της απωλείας (χ). Χάθηκε από τις δικές του κακές διαθέσεις και ιδιότητες, από τις οποίες κανένας εξωτερικός φύλακας και φρουρός δεν μπορούσε να τον προστατεύσει (τ). Μιλά για του Ιούδα σαν χαμένο ήδη, διότι είχε πλέον εγκαταλείψει την κοινωνία και συναναστροφή με τον Διδάσκαλο και τους συμμαθητές του και είχε παραδώσει τον εαυτό του στην καθοδήγηση και κυριαρχία του σατανά, ώστε μετά από κάποιες ώρες «να πορευτεί στον τόπο τον δικό του» (Πράξ. α 25).

(6) «Τον ονόμασε γιο της απωλείας διότι είχε χρεωθεί στην απώλεια από δική του θέληση ή μάλλον από μοχθηρία και ασέβεια» (Κ).

«Απώλεια να εννοήσεις τον ξεπεσμό και την αποξένωση από το Θεό ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, και τον διάβολο, που οδηγεί στην απώλεια αυτούς που πείθονται σε αυτόν» (Ζ).

Δεν ονομάζει το όνομα του Ιούδα (b). Ήταν και ο Ιούδας μεταξύ εκείνων, τους οποίους ο Πατέρας έδωσε στον Υιό; Η έκφραση εί μη ... δεν υποχρεώνει να βγάλουμε το συμπέρασμα αυτό όπως φαίνεται από τη σημασία, την οποία έχει το εί μη (παρά μόνο) στα Μαθ. ιβ 4, Λουκ. δ 26,27 κλπ (g). Δεν δόθηκε σε αυτόν ο Ιούδας από τον Πατέρα, με την έννοια που δόθηκαν σε αυτόν οι άλλοι 11. Δες για αυτό Υπόμνημα εις τον Λουκάν στο κεφ. στ 16. Υιός της απωλείας ονομάζεται και ο αντίχριστος (Β΄Θεσ. β 3), ο μέγας αυτός εχθρός, τον οποίο ο Κύριος «θα εξαφανίσει με το φύσημα του στόματός του».

Είναι φοβερό, ότι ένας από τους αποστόλους κατέληξε να αποδειχτεί υιός της απωλείας. Καμία θέση ή όνομα ή αξίωμα στην εκκλησία, κανένα προνόμιο ή εξωτερικό χάρισμα δεν εξασφαλίζει τον άνθρωπο από την καταστροφή, εάν η καρδιά του δεν είναι ευθεία και ειλικρινής ενώπιον του Θεού. Ούτε είναι αδύνατον να αποδειχτεί κάποιος υιός απωλείας στο τέλος μιας δράσης, η οποία στην αρχή παρουσιαζόταν πετυχημένη και θαυμαστή, όπως αυτό συνέβη στον Ιούδα.

(7) «Δεν χάθηκε όμως για αυτό, για να εκπληρωθεί δηλαδή η Γραφή. Αυτός είναι ο χαρακτηριστικός τρόπος έκφρασης της Γραφής που βάζει ως αιτιολογία το αποτέλεσμα των συμβάντων» (Χ).

«Επειδή επρόκειτο ολοκληρωτικά και οπωσδήποτε να χαθεί, λόγω της κακίας που υπήρχε μέσα του... η Γραφή προανήγγειλε ότι αυτό οπωσδήποτε θα γίνει» (Κ).

(8) «Δηλαδή όλη η Γραφή που προλέγει για τον υιό της απωλείας» (Θφ). Στον Ιωάννη πάντοτε ο όρος «Γραφή» αναφέρεται σε ορισμένο χωρίο της Π.Δ. Το χωρίο λοιπόν αυτό πιθανότατα είναι το Ψαλμ. μ 10, το οποίο παρατέθηκε και στο ιγ 18. Τα Ψαλμ. ξη 26 και ρη 8 παρατίθενται στο Πράξ. α 20. Εδώ όμως αρμόζει μάλλον το Ψαλμ. μ 10 (β).

17,13 Nūn δὲ(1) πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα(2) λαλῶ(3) ἐν τῷ κόσμῳ(4) ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν(5) πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

13Τώρα όμως εγώ έρχομαι σ' εσένα, και τα λέω αυτά όσο είμαι ακόμα στον κόσμο, ώστε να έχουν τη δική μου τη χαρά μέσα τους σ' όλη την πληρότητά της.

(1) Σε αντίθεση με το «όταν ήμουν μαζί τους» (b).

(2) «Ποια; Το «έρχομαι προς εσένα» και το «φύλαξε αυτούς στο όνομά σου»» (Ζ), και όλα γενικώς όσα λέχθηκαν στο ιζ 1-12.

(3) Με την έννοια του μεγαλόφωνα (φωναχτά). Αναμφίβολα οι μαθητές άκουγαν αυτόν, την ώρα που μιλούσε (b). Προσευχόταν ταυτόχρονα και δίδασκε τους μαθητές.

(4) Πριν από την αναχώρησή μου από τον κόσμο αυτόν (β). Για όσο είμαι εδώ κάτω μαζί τους (ο). «Λέει εδώ, ότι μιλά ενώ βρίσκεται στον κόσμο, ενώ πριν λίγο είπε «δεν είμαι πλέον στον κόσμο»... Επειδή ακόμη δεν είχε αναχωρήσει, ήταν ακόμη στον κόσμο· επειδή όμως βρισκόταν στην ύστατη στιγμή της αναχώρησης, από κάποια άποψη δεν ήταν πλέον μαζί τους» (Αυ).

(5) Φράση που συχνά επαναλαμβάνεται στον Ιωάννη. Δες ιε 11, ιστ 24. Τη χαρά την οποία δοκιμάζω για την αναχώρησή μου προς τον Πατέρα, χαρά που προέρχεται από αγάπη (b) και από τη συνείδηση της νίκης για το τελείωμα του έργου του (μ), και ακόμη περισσότερο τη χαρά, ότι και οι μαθητές μου θα βρίσκονται κάτω από την εύνοια και προστασία του Πατέρα (g).

Ή «χαρά τέλεια είναι το να ξέρει κάποιος και να πιστεύει, όχι μόνο ότι ο Χριστός ήταν άνθρωπος όπως εμείς, αλλά ότι... είναι και Θεός αληθινός... και ότι οπωσδήποτε θα υπάρχει σε αυτόν η δυνατότητα να διασώζει αυτούς που τον σέβονται... και ότι έχουν συμπαραστάτη αυτόν που μπορεί να γλυτώνει από κάθε κακό» (Κ).

Χαίρεται ο Κύριος, διότι φεύγει από τον κόσμο αυτόν και πορεύεται προς τον Πατέρα του. «Δεν είμαι πλέον στον κόσμο» και «τώρα έρχομαι προς εσένα». Πρέπει λοιπόν να προκαλεί χαρά σε εκείνους, οι οποίοι έχουν την πατρίδα τους στον άλλο κόσμο, η σκέψη, ότι δεν θα είναι πλέον στον κόσμο αυτόν. Διότι όταν έχει κάποιος εκτελέσει στον κόσμο αυτόν, ό,τι είχε προοριστεί και ανατεθεί σε αυτόν ως αποστολή και όταν πλέον είναι έτοιμος για να μεταβεί στον άλλο κόσμο, τι θα μπορούσε να ελκύσει αυτόν στον παρόντα κόσμο και να κάνει θλιβερή την αναχώρησή του από αυτόν; «Δεν είμαι πλέον στον κόσμο», τον απατηλό και σκοτεινό αυτόν κόσμο, τον φτωχό και μάταιο και κενό αυτόν κόσμο, τον γεμάτο πειρασμούς και κινδύνους αυτόν κόσμο. Δεν θα στενοχωριέμαι πλέον από τα αγκάθια αυτού του κόσμου και δεν θα κινδυνεύω από τις παγίδες και τις ενέδρες του. Τώρα πηγαίνω προς τον ουράνιο Πατέρα. Το να φεύγει ο πιστός από τον κόσμο είναι το μισό της χαράς. Το άλλο μισό που καθιστά πλήρη και τέλεια τη χαρά του, προέρχεται από την πληροφορία, ότι μεταβαίνει προς τον Πατέρα.

Όσοι αγαπούν το Θεό, δεν είναι δυνατόν παρά να σκιρτούν, όταν σκέφτονται ότι μεταβαίνουν σε αυτόν παρόλο που πρόκειται να περάσουν μέσα από την κοιλάδα της σκιάς του θανάτου. Όταν

εκδημούν από το σώμα ενδημούν προς Κύριον (Β΄ Κορ. ε 9). Πηγαίνουν προς εκείνον, τον οποίον προτίμησαν από κάθε άλλον και υπηρέτησαν σε όλη τους τη ζωή και τον οποίο ποθεί και διψά η ψυχή τους· Πηγαίνουν προς την πηγή του φωτός και της ζωής όπου όλοι οι πόθοι τους θα ικανοποιηθούν και θα χορτάσουν με το να δουν τη δόξα του Κυρίου.

17,14 Έγώ(1) δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου(2), καὶ(3) ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς(4), ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου(5), καθὼς(6) ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

14Εγὼ τοὺς ἔδωσα τὸ δικό σου μήνυμα· ὁ κόσμος ὅμως τοὺς μίσησε γιατί δεν ανήκουν στον κόσμο, ὅπως και ἐγὼ δεν προέρχομαι ἀπὸ τον κόσμο.

(1) «Πάλι λέει την αιτία για την οποία είναι άξιοι να τύχουν πολλής φροντίδας ἀπὸ τον Πατέρα· διότι για σένα, λέει, μισήθηκαν, και για τον λόγο τον δικό σου· επομένως δικαιούνται να απολαύσουν κάθε πρόνοια» (Χ).

(2) Είναι επανάληψη ἀπὸ τον σ. 8 και αντικαταστάθηκε η εκεί λέξη «τα ρήματα» με το «τον λόγον σου». «Δηλαδή το κήρυγμα το ευαγγελικό» (Κ). Αναφέρεται στις κατά καιρούς με τη διδασκαλία του ανακοινώσεις προς τους μαθητές για το θέλημα του Πατέρα και την φύση της Βασιλείας, την οποία ήλθε να ιδρύσει (ο).

(3) Αυτά που συνδέονται με το «και» είναι το ότι πήραν τον λόγο του Θεού και μισήθηκαν ἀπὸ τον κόσμο (b).

(4) «Έχουν μισηθεί ἀπὸ αυτούς που διάλεξαν να φρονούν τα πράγματα αυτού εδώ του κόσμου και οι οποίοι αγαπούν αυτήν τη φιλήδονη και μιαιρότατη ζωή. Διότι δεν είναι ευχάριστα στους κοσμικούς τα λόγια των αγίων, αφού οι άγιοι πάντα διασύρουν τα κακά αυτής εδώ της ζωής και διακηρύττουν ότι είναι σιχαμερή η κοσμική ζωή» (Κ).

Όσοι παραλαμβάνουν και εγκολπώνονται το Λόγο του Θεού πρέπει να αναμένουν κακές διαθέσεις και μίσος ἀπὸ τον κόσμο. Οι διάκονοι μάλιστα του ευαγγελίου θα μισούνται ιδιαίτερος ἀπὸ τον κόσμο, διότι καλούν τους ανθρώπους έξω ἀπὸ τον κόσμο και διδάσκουν αυτούς να μην συμμορφώνονται με αυτόν, και έτσι κατακρίνουν και καταδικάζουν τον κόσμο.

(5) «Και αυτοί βγήκαν έξω ἀπὸ τον κόσμο, ὅπως ακριβώς ἐγὼ. Διότι ο τρόπος του βίου και η ζωή με το Χριστό έχει αποχωριστεί εντελώς ἀπὸ το γήινο φρόνημα και τον κοσμικό τρόπο ζωής» (Κ).

«Βλέπουν αλλού, δεν έχουν τίποτα κοινό με τη γη, αλλά έγιναν πολίτες των ουρανών» (Χ).

«Δεν έχουν φρόνημα που να είναι με το μέρος του κόσμου και που να ξοδεύει στον κόσμο ὅλη την φροντίδα» (Θφ).

Δεν κατέχονται ἀπὸ το πνεύμα του κόσμου και δεν διέπονται ἀπὸ τις αρχές και τα ελατήρια του κόσμου (ο).

(6) «Το «καθώς» εδώ δεν φανερώνει ἀπαράλλακτη ακρίβεια· διότι ὅπως ακριβώς ὅταν το «καθώς» λέγεται για αυτόν και τον Πατέρα είναι πολλή η ισότητα λόγω της συγγένειας της φύσης, ἔτσι ὅταν λέγεται για εμάς και αυτόν, είναι μεγάλη η απόσταση, επειδή είναι μεγάλη και ἀπέραντη η απόσταση της μίας φύσης ἀπὸ την άλλη· διότι εἴν «αὐτός δεν διέπραξε αμαρτία και δεν βρέθηκε δόλος στο στόμα του», πώς θα μπορούσαν οι απόστολοι να εξισωθούν με αυτόν;» (Χ).

17,15 Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτούς ἐκ τοῦ κόσμου(1), ἀλλ' ἵνα(2) τηρήσης αὐτούς ἐκ τοῦ πονηροῦ(3).

15Σε παρακαλῶ, ὄχι να τοὺς πάρεις ἀπὸ τον κόσμο, ἀλλά να τοὺς προστατέψεις ἀπὸ το διάβολο.

(1) Με το θάνατο. «Διότι δεν θέλει ο Χριστός οι άγιοι να ἀπαλλαχτούν ἀπὸ τα ανθρώπινα πράγματα ούτε ἀπὸ τη σωματική ζωή, ὅταν δεν έχουν ἀκόμη τελειώσει τον δρόμο της αποστολής τους ή δεν έχουν ἀκόμη διαπρέψει με τις αρετές της ευσέβειας» (Κ).

Οι απόστολοι ἔπρεπε να παραμείνουν στον κόσμο, για να εκπληρώσουν την αποστολή του και να επιστρέψουν τον κόσμο στον Ιησού Χριστό (F).

(2) «Να τοὺς φυλάξεις ἐνῶ είναι στον κόσμο...» (Θφ).

(3) Είναι ἴσως ἀπήχηση του αιτήματος στην Κυριακή προσευχή «σώσε μας ἀπὸ τον πονηρό» (β). Το «πονηροῦ» μπορούμε να το πάρουμε και ως γένος ουδέτερο, με γενική ἔννοια, για κάθε μορφή κακού, ἀπὸ την οποία οι αγαθοί κινδυνεύουν στον αμαρτωλό κόσμο (ο). Πιο σωστό είναι να το πάρουμε ὅτι είναι γένος αρσενικό. Τον πονηρό, στον οποίο ο κόσμος είναι υποταγμένος (b). «Απὸ την κακία του πονηροῦ» (Κ). Δες Α΄ Ιω. β 14,ε 19. («ο κόσμος ὅλος είναι με τον πονηρό»).

Στα χωρία αυτά προφανώς πρόκειται για το Σατανά, ἐνῶ η λέξη κόσμος βρίσκεται σε αμειώτερη, ἀπὸ ὅσο εδώ, σχέση με τη λέξη πονηρός. Δύο είναι οι λόγοι για τους οποίους ο Θεός δεν παίρνει το λαό του ἀπὸ τον κόσμο, ἀλλά διατηρεῖ αυτούς στον κόσμο φυλάγοντάς τους ἀπὸ τον πονηρό. Ο ένας αναφέρεται στην ωφέλεια του ίδιου του λαού του, ο άλλος στην ωφέλεια του κόσμου. Πράγματι είναι

σωτήριο για αυτούς να αντιμετωπίζουν πειρασμούς και να αγωνίζονται κατά του πονηρού. Μπορεί να φαίνεται κάποιος ότι στέκεται και να νομίζει ότι δεν πέφτει. Αυτό όμως συμβαίνει, διότι ποτέ δεν προσβλήθηκε από σφοδρή έφοδο του κακού. Ισχυροί και αήττητοι γινόμαστε βαθμιαία με τις δοκιμασίες και τις συγκρούσεις με το κακό. Οι δοκιμασίες και οι θλίψεις και οι πειρασμοί είναι για μας ό,τι και οι βίαιοι άνεμοι για το δέντρο, του οποίου οι ρίζες γίνονται βαθύτερες και ισχυρότερες, όσο και οι άνεμοι που το χτυπούν γίνονται βιαιότεροι. Ο ουράνιος Πατέρας δεν μας παίρνει από τον κόσμο έως ότου καταστούμε ανώτεροι από την ματαιότητά του και με την αντίστασή μας στην αμαρτία που επικρατεί στον κόσμο γίνουμε απρόσβλητοι από τα θέλητρα και τις απάτες της.

Αλλά ο Θεός αφήνει τους δικούς του στον κόσμο και για την αναζύμωση και ανόρθωση του ίδιου του κόσμου. Δεν είπε ο Κύριος στους μαθητές του μετά την ανάστασή του: «Αφού πορευθείτε στον κόσμο όλο, κηρύξτε το ευαγγέλιο σε όλη την κτίση»; (Μάρκ. 1στ 15). Η βασιλεία του Θεού παρομοιώθηκε με ζύμη. Αλλά η ζύμη δεν ασκεί την επίδρασή της από μέσα; Εάν η ζύμη παραμείνει έξω από το φύραμα, πώς θα ζυμωθεί αυτό; Οι μαθητές του Κυρίου καλούνται με τον λόγο τους και την αγία ζωή τους να επιδράσουν σαν άλλη ζύμη για αναμόρφωση και του μακριά από το Θεό κόσμου. Πώς θα επιτευχθεί αυτό, εάν θα έφευγαν αυτοί από τον κόσμο;

17,16 Έκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί(1), καθὼς ἐγὼ(2) ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

16Δεν προέρχονται από τον πονηρό κόσμο, όπως και εγώ δεν προέρχομαι απ' αυτόν τον κόσμο.

(1) «Πώς αλλού μεν λέει, Αυτούς που μου έχεις δώσει από τον κόσμο, ενώ εδώ, Δεν είναι από τον κόσμο; Εκεί μεν έλεγε για την φύση, ενώ εδώ για πονηρές πράξεις, με την έννοια ότι τίποτα κοινό δεν έχουν με τη γη, αλλά έγιναν πολίτες των ουρανών» (Σχ). «Συνεχώς λέει και αυτό» (Ζ), επαναλαμβάνοντας αυτό από το σ. 14. Αποτελεί αυτό εισαγωγή στο νέο αίτημα για αυτούς στο σ. 17, να τους αγιάσει ο Πατέρας. «Επαινεί αυτούς στον Πατέρα, δείχνοντάς τους και από εδώ την αγάπη του σε αυτούς» (Ζ).

(2) «Και με την ομοιότητα με τον εαυτό του, τούς παρηγορεί» (Ζ), αλλά και εγκωμιάζει αυτούς «μαρτυρώντας για αυτούς ότι δεν έχουν πονηρία, ώστε να στηριχτούν για να μην θορυβούνται όταν μισούνται, γνωρίζοντας ότι οπωσδήποτε έρχεται σε αντίθεση η κακία με την αρετή» (Ζ). Ο Ιησούς Χριστός δεν ήταν από τον κόσμο αυτόν. Ουδέποτε υπήρξε από τον κόσμο, και πολύ περισσότερο τώρα που πρόκειται να αναχωρήσει από αυτόν. Πράγματι· Η κατάσταση και οι συνθήκες της ζωής του δεν υπήρξαν από τον κόσμο αυτόν. Δεν υπήρξε ποτέ ένας από τους ευνοούμενους από τον κόσμο και από τους αγαπητούς σε αυτόν, δεν υπήρξε ένας από τους ηγεμόνες του ή τους μεγιστάνες του· δεν είχε κοσμικές κτήσεις και υπάρχοντα μέχρι του σημείου ώστε δεν είχε που να ξαπλώσει το κεφάλι. Ούτε κοσμική δόξα και δύναμη, αλλά ούτε ήταν κριτής και μεριστής σε εγκόσμια συμφέροντα και διαφορές. Αλλά και το πνεύμα του ήταν τελείως ξένο με τον κόσμο αυτόν. Ήταν τελείως νεκρός ως προς τον κόσμο. Τα πράγματα του κόσμου ήταν μηδέν για αυτόν. Ούτε τα πλούτη, ούτε οι απολαύσεις, ούτε η δόξα του κόσμου τον έθελξαν ποτέ ούτε τράβηξαν το ενδιαφέρον του. Έτσι και οι πιστοί που ακολουθούν το Χριστό, ως κύριο χαρακτηριστικό τους πρέπει να έχουν το να είναι νεκροί ως προς τον κόσμο. Η μεγαλύτερή τους τέρψη πρέπει να είναι η αναστροφή τους με τον άλλο κόσμο, η κατάκτηση του οποίου πρέπει να ελκύει όλο το ενδιαφέρον τους και όλη την προσπάθειά τους.

17,17 Αγίασον(1) αυτούς εν τῇ ἀληθείᾳ σου(2)· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι(3).

17Με την αλήθεια σου ξεχώρισέ τους από τον κόσμο· ο δικός σου ο λόγος είναι αλήθεια.

(1) Ἡ «κάνε τους αγίους με την χορήγηση του Πνεύματος και με τα ορθά δόγματα. Διότι τα ορθά δόγματα όταν λέγονται για το Θεό, αγιάζουν την ψυχή» (Χ). Διότι αυτό είναι αγιοσύνη, η τήρηση των ορθών δογμάτων» (Θφ).

Ἡ, πιο σωστά, «ξεχώρισέ τους» (Χ), «και κάνε τους θυσία και κάνε να αφιερώσουν τη ζωή τους» (Θφ).

Το αγιάζω σημαίνει την καθιέρωση ολόκληρης της ζωής τους στην υπηρεσία και το έργο του Θεού. Σύμφωνα με το ι 36 τέτοια καθιέρωση προηγήθηκε από την αποστολή του Ιησού στη γη (g). Δεν σημαίνει τόσο την εκλογή κάποιου ανθρώπου για ένα σπουδαίο έργο, όσο την κατάρτιση και την προσαρμογή του για την εκτέλεση των υποχρεώσεων του έργου. Χρησιμοποιήθηκε η λέξη για δήλωση του από το Θεό χωρισμού του Ιερεμία για το έργο του προφήτη (Ιερεμ. α 5), και του Ααρών και των γιων του για το ιερατικό τους έργο (Εξ. κθ 1). Δεν έχει την ίδια σημασία με το καθαρίζω. Ο μη αγιασμένος δεν είναι αναγκαστικά ακάθαρτος. Ἦδη για τους αποστόλους είχε λεχθεί από τον Κύριο «εσείς εἰστε καθαροί», και το όργανο του καθαρισμού τους ήταν ο λόγος του Ιησού (ιε 3), όπως μέσο του αγιασμού τους λέγεται εδώ ο θείος λόγος. Ακριβώς λοιπόν διότι οι 11 ήταν από κάποια άποψη

καθαροί και δεν ήταν από τον κόσμο, για αυτό η καθιέρωσή τους για το μελλοντικό έργο τους είναι η αρμόζουσα δωρεά, η οποία έπρεπε για αυτούς να ζητηθεί από το Θεό, ο οποίος είναι άγιος (β). Ζητά λοιπόν για αυτούς θέληση εξ' ολοκλήρου αφιερωμένη στο αγαθό δηλαδή στο Θεό και την υπηρεσία του, άρα και στο έργο το οποίο ο Θεός τους ανέθεσε να εκπληρώσουν στον κόσμο. Όλες οι δυνάμεις τους, οι ικανότητές τους, τα таланτά τους, ολόκληρη η ζωή τους, πρέπει να φέρουν τη σφραγίδα αυτής της καθιέρωσης. Το οποίο προϋποθέτει την νέκρωση κάθε ιδιοτέλειας. Αλλά σε αυτό συνίσταται και η ιδέα της χριστιανικής αγιότητας. Εδώ στην περίπτωση των αποστόλων θεωρείται αυτή ότι οφείλει να πραγματοποιηθεί με την ειδική μορφή της χριστιανικής διακονίας. Σε καθέναν όμως πιστό πρέπει να πραγματοποιηθεί με την μορφή του ειδικού έργου, το οποίο η θεία πρόνοια ανέθεσε σε αυτόν (g).

Ο Ιησούς επίσημα τώρα καθιερώνει τους μαθητές του στην αποστολή. Όπως ο Πατέρας «αγίασε τον Υιό και τον έστειλε στον κόσμο» (Ιω. ι 36) έτσι τώρα και ο Υιός στέλνει τους μαθητές του στον κόσμο και δέεται και αυτοί να αγιαστούν από τον Πατέρα. Και αφού η θεία καθιέρωση πρέπει να συνοδεύεται και από την προσωπική ηθική αγιότητα, για αυτό ζήτησε αμέσως προηγουμένως από τον Πατέρα οι μαθητές να μην μολυνθούν από τον κόσμο και να φυλαχτούν από τον πονηρό (χ).

(2) Μάλλον «με... τα ορθά δόγματα» (X), «με την αλήθεια των δογμάτων» (Z). Δηλώνεται δηλαδή το όργανο.

Ή, η «εν» φανερώνει κατά κάποιο τρόπο την ατμόσφαιρα και το στοιχείο μέσα στο οποίο θα αγιαστούν. Οι αληθινοί μαθητές του Χριστού ζουν και κινούνται στο λόγο της αλήθειας, σαν στο στοιχείο τους. Αναπνέουν αυτήν (Schauffer). Η αλήθεια που δόθηκε σε αυτούς και για την οποία κλήθηκαν να είναι μάρτυρες αυτής, είναι, κατά κάποιο τρόπο, το μέσο και η ατμόσφαιρα της καθιέρωσής τους. Έτσι ο λόγος όχι μόνο καθαρίζει, αλλά και αγιάζει (τ).

Ή, λιγότερο πιθανή ερμηνεία, «ξεχώρισε αυτούς με το ευαγγέλιό σου» (Z), «με τον λόγο και το κήρυγμα» (X). Οι αλεξανδρινοί μεγαλογράμματοι και κάποιοι άλλοι κώδικες αποσιωπούν το σου.

(3) Δες ψαλμ. ρη 142, από όπου ίσως και παρατίθεται. Ο Ιησούς είπε ήδη για τους μαθητές, ότι, «έχουν τηρήσει τον λόγο σου». Για αυτό λοιπόν ήταν στην οδό του αγιασμού (β). «Αλήθεια» χωρίς άρθρο= ο λόγος σου είναι αλήθεια και μόνο αλήθεια.

«Δεν υπάρχει κανένα ψεύδος σε αυτόν, αλλά οπωσδήποτε θα πραγματοποιηθούν όλα όσα έχουν ειπωθεί» (X).

«Λέει ότι ο λόγος είναι του Πατέρα, όπως και προηγουμένως είπα: ότι εγώ δεν μίλησα από τον εαυτό μου...» (Z).

Όλη η σωτηριώδης αλήθεια εμπεριέχεται και εμπεριλαμβάνεται στο λόγο του Θεού. Η θεία αποκάλυψη, η οποία περιέχεται στο λόγο του Θεού, δεν είναι μόνο αγνή και ανόθευτη αλήθεια, αλλά και ολόκληρη η απαραίτητη αλήθεια για τη σωτηρία του ανθρώπου. Ο λόγος λοιπόν αυτός της αλήθειας είναι το συνηθισμένο και εξωτερικό μέσο του αγιασμού μας: είναι το όργανο το οποίο χρησιμοποιεί το άγιο Πνεύμα που αρχίζει και τελειώνει σε μας το έργο της σωτηρίας μας. Είναι το σπέρμα της αναγέννησης, η «σπορά η άφθαρτη» (Α΄Πετρ. α 23) και το λογικό άδολο γάλα της νέας ζωής (στο ίδιο β 1,2).

17,18 Καθώς(1) ἐμὲ(2) ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον(3), κἀγὼ(4) ἀπέστειλα(5) αὐτούς(2) εἰς τὸν κόσμον.

18Ὅπως εσύ έστειλες εμένα στον κόσμο, έτσι κι εγώ έστειλα στον κόσμο αυτούς:

(1) «Το «καθώς» πάλι εδώ δεν σημαίνει εξομοίωση δική του και των αποστόλων» (X).

«Ο Θεός έστειλε τον Υιό Του όχι με σάρκα αμαρτίας, αλλά με ομοίωμα σάρκας αμαρτωλής· και ο Υιός έστειλε αυτούς, οι οποίοι αφού γεννήθηκαν με αμαρτωλή σάρκα αγιάστηκαν από αυτόν από την μόλυνση της αμαρτίας» (Αυ).

Η αναγκαιότητα του καθαγιασμού τους δείχνεται τώρα με την αποστολή που τους ανατέθηκε (ο).

(2) «Λέει ότι τους έχει στείλει στον κόσμο κατά μίμηση της δικής του αποστολής» (K).

«Όπως εσύ, θέλοντας τη σωτηρία των ανθρώπων, έστειλες εμένα, έτσι και εγώ θέλοντας αυτήν, έστειλα αυτούς» (Z).

Η αποστολή των μαθητών απέβλεπε στο να συνεχίσουν και αυτοί το ίδιο έργο, για το οποίο ο Πατέρας έστειλε αυτόν (g). Η αποστολική διακονία, η οποία αρχίζει από την αποστολή του Υιού από τον Πατέρα συνεχίζεται με την αποστολή των αποστόλων από τον Υιό (τ).

(3) «Ο Ιησούς έγινε απόστολος και αρχιερέας της ομολογίας μας... σύμφωνα βεβαίως με την εξωτερική μορφή που αρμόζει στην ανθρώπινη φύση και σύμφωνα με τον τρόπο της κένωσης· λέει λοιπόν ότι οι μαθητές που προεκλέχτηκαν μία φορά για αυτό το σκοπό, χρειάζονται οπωσδήποτε να αγιάζονται από τον Άγιο Πατέρα» (K).

«Το θεμέλιο της αποστολής είναι ο αγιασμός σύμφωνα με το ι 36 «τον οποίο ο πατέρας αγίασε και

έστειλε στον κόσμο»» (b).

(4) Ο Υιός με τη δύναμη της εξουσίας του ως μεσίτη, με την οποία ήταν ντυμένος, έστειλε τους μαθητές του να φέρουν σε τέλειο πέρας το έργο, το οποίο αυτός άρχισε (ο).

(5) «Λέει σαν να έγινε, αυτό που θα γίνει, επειδή ήδη πρόκειται να τους στείλει μετά από λίγο» (Z). Είχε ήδη ελκύσει και παιδαγωγήσει αυτούς σε μία σφαίρα ανώτερη από τη ζωή του κόσμου (g) και είχε καταρτίσει αυτούς για αυτήν την αποστολή. Άρχισα να στέλνω αυτούς και απένειμα σε αυτούς το αποστολικό αξίωμα (b).

Τους έστειλα στο ίδιο έργο και με τον ίδιο σκοπό. Τους έστειλα να κηρύττουν την ίδια διδασκαλία, την οποία και εγώ κήρυξα και να επιβεβαιώσουν αυτήν με τα ίδια τεκμήρια και αποδείξεις, παραδίδοντας αυτήν και στους άλλους, όπως αυτοί παρέλαβαν αυτήν από εμένα. Είναι και αυτοί απεσταλμένοι, όπως και αυτός στάλθηκε από τον Πατέρα. Ονομάζεται και αυτός «απόστολος» (Εβρ. γ 1) και «διάκονος» (Ρωμ. ιε 8) και «άγγελος της διαθήκης» (Μαλ. γ 1). Με την ουσιώδη όμως διαφορά, ότι εκείνοι μεν στάλθηκαν ως δούλοι, ενώ αυτός ως Υιός.

17,19 Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ(1) ἀγιάζω ἑμαυτόν(2), ἵνα καὶ αὐτοὶ ὣσιν ἡγιασμένοι(3) ἐν ἀληθείᾳ(4).

19και για χάρη τους αφιερώνω και προσφέρω τον εαυτό μου σ' εσένα, ώστε κι αυτοί, με τη βοήθεια της αλήθειας, να είναι αφιερωμένοι σ' εσένα.

(1) Με έμφαση μπαίνει μπροστά. Κανείς άλλος δεν θα μπορούσε να πει... Εγώ αγιάζω τον εαυτό μου. Με τον αγιασμό τον δικό του αγιάζονται οι μαθητές (β). Ο σιναϊτικός και ο βατικανός αποσιωπούν αυτό.

(2) Ἡ «τον προσφέρω σε σένα θυσία. Οι θυσίες λοιπόν όλες λέγονται άγιες και άγια κυρίως είναι τα αφιερωμένα στο Θεό» (X).

Ἡ, πιο σωστά, το αγιάζω με την έννοια του «αφιερώνω και ξεχωρίζω» και το αγίασα τον εαυτό μου: «δηλαδή αφιέρωσα και πρόσφερα και προσκόμισα σαν θύμα ιερό για ευωδιαστή οσμή στο Θεό και Πατέρα» (K).

Με την ίδια δηλαδή έννοια όπως και παραπάνω. Το αγιάζω, όπως είπαμε, δεν υπονοεί αναγκαία και τον καθαρισμό από κάποιον μολυσμό. Ο Ιησούς όντας αναμάρτητος, αγιάζει τον εαυτό του. Αυτό δεν έγινε μία φορά από αυτόν. Ολόκληρη η επί γης ζωή του πήρε τη σφραγίδα της καθοσίωσης και αφιέρωσης αυτής με τρόπο ολοένα αυξανόμενο έως ότου τελειοποιήθηκε η αφιέρωση αυτή με το θάνατο (g).

Αφιερώνω και καθαγιάζω πλήρως τον εαυτό μου σε σένα... Αγιάζω τον εαυτό μου υπομένοντας θάνατο και θάνατο σταυρικό (b). Η λέξη αγιάζω είναι καθαρά βιβλική και η χρήση της από τους Ο΄ (μετάφραση των 70 της Π.Δ.) υποβοηθά στην διακρίβωση της σημασίας της. Στους Ο΄ σημαίνει συνήθως ξεχωρίζω και καθιερώνω ένα πρόσωπο ή πράγμα για υπηρεσία του Θεού και ειδικότερα αφιερώνω ως θυσία. Για παράδειγμα, στο Ιερεμ. α 5 («πριν βγεις από τη μήτρα σε είχα αγιάσει») όπως και στο Σοφ. Σειρ. με 4,μθ 7 και Β΄Μακ. α 25 σημαίνει τον διαχωρισμό και την καθιέρωση του Ιερεμία, του Μωϋσή και του εκλεκτού λαού για την ειδική υπηρεσία του Θεού. Στο Εξοδ. ιγ 2,κθ 1,21,37,μ 9 κλπ η λέξη σημαίνει την καθιέρωση του Ααρών και των γιων του στη διακονία της ιερωσύνης, του θυσιαστηρίου των ολοκαυτωμάτων, των σκευών της σκηνής, των αμφίων που φορούσε ο αρχιερέας κατά την ημέρα του εξιλασμού, το ξεχώρισμα των πρωτότοκων, τόσο των ανθρώπων, όσο και των ζώων και την θυσία κάθε πρωτότοκου, το οποίο θα γεννηθεί στα βόδια και τα πρόβατα (Δευτ. ιε 19). Κανένα όμως από τα πρωτότοκα που είχε έλλειψη ή κάποιο ελάττωμα δεν επιτρέπεται να προσφερθεί ως θυσία (Δευτ. ιε 21).

Πρέπει λοιπόν να συμπεράνουμε, ότι η λέξη έχει διπλή σημασία. Μπορεί να σημαίνει την καθιέρωση προφήτου στην υπηρεσία του Θεού και έτσι να υπονοεί, ότι έχει ήδη ξεχωριστεί και γίνει δίκαιος. Μπορεί όμως να σημαίνει και την αφιέρωση για θυσία του ήδη αμώμου. Εδώ σημαίνει ότι ο υιός του Θεού αφιέρωσε την άμεμπτη ζωή του ως αποτελεσματική θυσία χάριν των μαθητών του, για να μπορέσουν αυτοί να ζήσουν και να δράσουν στον κόσμο αγιασμένοι μέσω του Ιησού Χριστού τοποθετούμενοι στη διακονία του Θεού μέχρι θανάτου. Ο καθαγιασμός λοιπόν των μαθητών εξαρτάται από τον καθαγιασμό και την καθιέρωση του Υιού του Θεού, με τη διαφορά όμως, ότι οι μαθητές είναι αγιασμένοι από τον Χριστό, ενώ ο Χριστός αγίασε ο ίδιος τον εαυτό του. Και ο καθαγιασμός του προηγήθηκε από αυτόν των μαθητών (χ).

Αξιοσημείωτη και η παρατήρηση: «Λέγοντας αυτό έδειξε, ότι δεν είναι αυτός που αγιάζεται, αλλά που αγιάζει· διότι δεν αγιάζεται από άλλον, αλλά ο ίδιος αγιάζει τον εαυτό του... Πώς λοιπόν γίνεται αυτό; Πώς λέει αυτό, παρά μόνο με τη σημασία ότι εγώ, όντας Λόγος του Πατέρα, εγώ ο ίδιος δίνω στον εαυτό μου, που έγινε άνθρωπος, το Πνεύμα· και με το Πνεύμα αγιάζω τον εαυτό μου που έγινε άνθρωπος, έτσι ώστε λοιπόν μέσα από εμένα που είμαι η αλήθεια... να αγιαστούν οι πάντες» (A).

(3) Ἡ «διότι πράγματι και αυτούς τους αφιερώνω σε σένα και τους κάνω προσφορά. Ἡ επειδή αυτό γίνεται στην κεφαλή, ή επειδή και αυτοί θα θυσιαστούν» (X):

«για να είναι θυσιασμένοι, αφού η κεφαλή τους θυσιάστηκε· ή με την έννοια ότι και αυτοί θυσιάστηκαν, διότι λέει ο απόστολος, λογαριαστήκαμε σαν πρόβατα σφαγής... Διότι μπορεί να θυσιαστεί κάποιος και χωρίς σφαγή» (Z).

Ἡ, πιο σωστά, «για να μεταμορφώσω αυτούς σε μία καινούργια ζωή» (K).

Για να είμαστε «αγιασμένοι με την προσφορά του σώματος του Ιησού Χριστού» (Εβρ. ι 10). Ἐτσι ώστε ο αγιασμός του Ιησού Χριστού να μεταδοθεί και στους δικούς του μαθητές. Ο Κύριος ως ιερέας και θυσιαστήριο καθαγίασε τον εαυτό του ως θύμα. Όταν είπε, Πατέρα δόξασε το όνομά σου, και, Πατέρα ας γίνει το θέλημά σου και, Πατέρα στα χέρια σου θα παραδώσω το πνεύμα μου, ξεπλήρωσε την ικανοποίηση, την οποία υποχρεούνταν ως αντιπρόσωπός μας να προσφέρει και έτσι αγίασε τον εαυτό του. Αγίασε τον εαυτό του χάριν των μαθητών, ώστε και αυτοί να αγιαστούν, ώστε και αυτοί να γίνουν μάρτυρες. Αγιάζω τον εαυτό μου, ώστε και αυτοί να αφιερωθούν στη δόξα του Θεού και το καλό της εκκλησίας. Οτιδήποτε λοιπόν τίμιο στα μάτια του Κυρίου υπάρχει στο θάνατο των αγίων, οφείλεται στο θάνατο του Κυρίου Ιησού. Οι ιερείς του νόμου καθιερώνονταν με αίμα ταύρων και τράγων. Οι διάκονοι όμως του ευαγγελίου καθιερώνονται με το αίμα του Ιησού.

(4) Ἡ, αληθινά αγιασμένοι, σε αντίθεση με τον φαρισαϊκό καθαγιασμό ή με τον τυπικό καθαγιασμό της λευϊτικής ιερωσύνης (g).

«Διότι οι παλιές μεν θυσίες ήταν τύπος και όλα τα άγια ήταν τυπικά αφιερωμένα στο Θεό, αφού σκιαγραφούσαν κάτι άλλο. Οι αφιερωμένες όμως στο Θεό ψυχές, είναι αληθινά αγιασμένες και ξεχωρισμένες και αφιερωμένες στο Θεό, όπως και ο Παύλος λέει, Παρουσιάστε τα μέλη σας θυσία ζωντανή, άγια. Αγίασε λοιπόν και αφιέρωσε τις ψυχές των μαθητών και κάνε αυτές αφιερώματα αληθινά» (Θφ).

Ἡ, πιο σωστά, «με την αλήθεια», με τον θείο λόγο όπως στο σ. 17. Ἡ, και με συνδυασμό και των δύο «όχι όπως παλιά ήταν τυπικός ο αγιασμός στο πρόβατο, έτσι και τώρα, αλλά με την ίδια την αλήθεια» (Σχ).

17,20 Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον(1), ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων(2) διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν(3) εἰς ἐμέ,

20»Δεν προσεύχομαι μόνο γι' αυτούς αλλά και για κείνους που με το κήρυγμα αυτών θα πιστεύουν σ' εμένα,

(1) «Επειδή δηλαδή πέθαινε για αυτούς, και είπε επίσης ότι για χάρη τους αγιάζω τον εαυτό μου, για να μην νομίσει κάποιος ότι το έκανε αυτό μόνο για τους αποστόλους, πρόσθεσε, όχι για αυτούς...» (X).

«Παρακαλάει λοιπόν ο Κύριος όχι μόνο για τους δώδεκα μαθητές» (K).

Η ιδέα της καθιέρωσης σε διακονία του στενότερου κύκλου των μαθητών υπενθυμίζει τον ευρύτερο κύκλο των πιστών, ο οποίος θα είναι ο καρπός της ιεραποστολικής τους δράσης (μ).

(2) Αυτή είναι πιο αυθεντική γραφή από τη γραφή: πιστευσόντων. Ο ενεστώτας λέγεται προληπτικά αντί για μέλλοντα. Η Βουλγάτα (λατινική μετάφραση) μεταφράζει «οι οποίοι θα πιστέψουν».

«Δεν πρέπει να εννοηθεί ότι αναφέρεται σε εκείνους μόνους, οι οποίοι άκουσαν αυτούς τους ίδιους τους αποστόλους για όσο ζούσαν σωματικά, αλλά και στους άλλους οι οποίοι γεννήθηκαν πολύ μετά το θάνατο εκείνων και πίστεψαν στο Χριστό μέσω του λόγου τους» (Αυ).

«Από εδώ πάλι αναπτέρωσε τις ψυχές τους, δείχνοντας ότι θα έχουν πολλούς μαθητές» (X).

Ο Κύριος ενδιαφέρεται κατά την μεσιτεία του προς τον Πατέρα μόνο για εκείνους, οι οποίοι πιστεύουν ή θα πιστέψουν σε αυτόν. Για εκείνους οι οποίοι είδαν και πίστεψαν, όπως και για αυτούς που δεν είδαν και πίστεψαν. Είναι λοιπόν σίγουρα και αλάνθαστα γνωστοί στο Χριστό όλοι αυτοί. Δεν προσεύχεται εδώ τυχαία υπολογίζοντας τα ενδεχόμενα και πιθανά, αλλά γνωρίζοντας πολύ καλά αυτούς που του δόθηκαν από τον Πατέρα, οι οποίοι ήταν ταγμένοι για ζωή αιώνια. Για όλους αυτούς προσεύχεται ο Κύριος. Όχι μόνο για τους μεγάλους και διακεκριμένους μεταξύ των πιστών, αλλά για τους πιο άσημους και τους ασθενέστερους από αυτούς και για εκείνους τους οποίους ο κόσμος προσπερνά με βλέμμα αδιαφορίας και περιφρόνησης. Όπως η θεία Πρόνοια εκτείνεται και μέχρι τα ελάχιστα δημιουργήματα, έτσι και η θεία χάρη εκχύνεται και σε αυτούς τους πιο άσημους από τους Χριστιανούς.

(3) Ἐτσι οι απόστολοι δεν έχουν απλό προνόμιο προτεραιότητας, αλλά κατέχουν μοναδική θέση στην εκκλησία. Κάθε διδασκαλία ικανή να γεννήσει πίστη δεν μπορεί παρά να είναι επανάληψη της δικής τους διδασκαλίας. Ο όρος «λόγος», δεν δηλώνει μόνο την μαρτυρία, δηλαδή την αφήγηση των ευαγγελικών γεγονότων, αλλά και την αποκάλυψη της θρησκευτικής και ηθικής έννοιας των γεγονότων. Αποτελεί αυτός το περιεχόμενο τόσο των ευαγγελίων, όσο και των επιστολών (g).

17,21 ἵνα(1) πάντες ἐν ᾧσι(2), καθὼς σύ(3), πᾶτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν(4), ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ(5) ὅτι σύ με ἀπέστειλας(6).

21ὥστε να εἶναι ὅλοι ἕνα, ὅπως εσύ, Πατέρα, εἶσαι ενωμένος μ' ἐμένα κι εγώ μ' ἐσένα. Να εἶναι κι αυτοὶ ενωμένοι μ' ἐμάς, κι ἔτσι ο κόσμος να πιστέψει ὅτι μ' ἔστειλες εσύ.

(1) Μπορεῖ να σημαίνει ἢ το αντικείμενο και τον σκοπό της προσευχῆς· το αντικείμενο της αἴτησης παρουσιάζεται υπό μορφή σκοπού, ο οποίος πρέπει να επιτευχθεῖ με την προσευχή αὐτή (=προσεύχομαι για να εἶναι ὅλοι ἕνα...):

ἢ, το αποτέλεσμα το οποίο θα ἔλθει ἀπὸ ἐκεῖνα, για τα οποία προσευχήθηκε (=ζητῶ τον αγιασμό με την ἀλήθειά σου, για να ἔλθει σε αὐτοὺς το αποτέλεσμα αὐτό της μεταξύ τους και με ἐμάς ἐνότητος). Μάλλον το πρώτο, χωρίς να αποκλείεται τελείως και το δεύτερο=Το αποτέλεσμα γίνεται και αντικείμενο προσευχῆς (ο).

(2) Εκφέρει πρώτον τη γενική ἰδέα (g).

«Ἀπαιτεῖ τον σύνδεσμο της ἀγάπης, της ομόνοιας και της εἰρήνης, ο οποίος θα συναθροῖσει τους πιστοὺς ὥστε να ἔχουν την πνευματική ἐνότητα» (Κ).

«Ἀφοῦ ἀρχισε λοιπὸν ἀπὸ την ἀγάπη και την ομόνοια, πάλι σε αὐτὴν τελείωσε τον λόγο, δείχνοντας ὅτι η ἀγάπη εἶναι κάτι που το αγαπᾷ ο Θεός και πάρα πολύ σπουδαῖο» (Ζ).

Πρόκειται ὄχι για ἐνότητα ουσίας ἀλλὰ ἀγάπης. Πρόκειται για την ἐνότητα του Πνεύματος, η οποία θα προέρχεται ἀπὸ το ὅτι θα εἶναι «ἕνα σῶμα και ἕνα Πνεῦμα... με μία ἐλπίδα της κλήσης», ἔχοντας «ἕνα Κύριο, μία πίστη, ἕνα βάπτισμα, ἕναν Πατέρα» (Εφεσ. δ 4-6)(ο). Δες ι 16,ια 52. Ο Χριστός πέθανε «για να συγκεντρώσει σε ἕνα» τους πάντες (Ιω. ια 52,Εφεσ. α 10), ὥστε ὅλοι να ἐμπνέονται ἀπὸ ἕνα Πνεῦμα. Η ἐνωση με τον Πατέρα και τον Υἱό, για την οποία μιλά ἀμέσως σε λίγο, επιτυγχάνεται και διατηρεῖται μόνο μέσω του ἀγίου Πνεύματος. «Αὐτός που προσκολλάται στον Κύριο εἶναι ἕνα πνεῦμα» (Α΄Κορ. στ 17). Ἀς ἐντυπωθεῖ σε ὅλους η ἴδια εἰκόνα και ἐπιγραφή, και ἀς διευθύνονται ὅλοι ἀπὸ την ἴδια δύναμη. Ἐτσι θα ἔχουν ὅλοι τα ἴδια φρονήματα, τις ἴδιες διαθέσεις και κλίσεις, τα ἴδια ἰδανικά και τους ἴδιους σκοπούς, τους ἴδιους πόθους και τις ἴδιες ἐπιδιώξεις και θα εἶναι ὅλοι ἕνα με την ἀγάπη και τη σποργή.

(3) Ἐξαρτάται ἀπὸ το ἀκόλουθο δεύτερο ἵνα με ἀντιστροφή ὅμοια με αὐτὴν στο ιγ 34. Ἐξηγεῖ ἐιδικότερα με τη νέα αὐτὴ πρόταση, την γενική ἰδέα στο πρώτο μέρος του στίχου. Δεν πρόκειται δηλαδή ἀπλῶς για την μεταξύ τους ἐνωση των χριστιανῶν, ἀλλὰ προ παντός για την ἐνωση του σώματος των πιστῶν με το Χριστό και μέσω αὐτοῦ με το Θεό (g).

«Πάλι το «καθὼς» δεν σημαίνει ἀκριβή ἐξίσωση στη δικὴ τους περίπτωση· διότι δεν θα μπορούσαν αὐτοὶ σε τέτοιο βαθμό, ἀλλὰ ὅσο εἶναι δυνατόν σε ἀνθρώπους· ὅπως ἀκριβῶς ὅταν λέει· να γίνεσθε οἰκτίρμονες (σπλαχνικοί), ὅπως ο Πατέρας σας» (Χ).

«Ο σύνδεσμος βεβαίως της δικῆς μας ἀγάπης, ὁποσδήποτε δεν θα συναγωνιστεῖ... στο να εἶναι ἔτσι ἀπαράλλακτος, ὅπως εἶναι ο Πατέρας και ο Υἱός, οἱ οποίοι διασώζουν τον τρόπο της ἐνότητος μέσα στην ἐνότητα της ουσίας τους... Ἀλλὰ ἐκεῖνο βεβαίως πάλι θα πούμε ἀναγκαστικά, ὅτι δηλαδή ο Χριστός, παίρνοντας την ἐνότητα της ουσίας (Πατρός και Υἱού) σαν εἰκόνα και σύμβολο της ἀδιάσπαστης φιλίας και ομόνοιας και ἐνότητος που κατανοεῖται ως προς την ὁμοψυχία, θέλει και ἐμεῖς να ἀναμιγνυόμαστε κατὰ κάποιο τρόπο μεταξύ μας» (Κ).

«Δεν λέει να γίνουμε και ἐμεῖς, ἔτσι ὅπως εἶναι ο Υἱός μέσα στον Πατέρα· πῶς θα γινόταν αὐτό, ἀπὸ τη στιγμή που βεβαίως ο μεν Λόγος εἶναι και σοφία του Θεοῦ, ἐνῶ ἐμεῖς πλαστήκαμε ἀπὸ τη γη. Και ο μεν εἶναι ἀπὸ τη φύση του και ἀπὸ την ουσία του Λόγος και Θεός ἀληθινός... ἐνῶ ἐμεῖς γινόμαστε μέσω αὐτοῦ γιοι του, μέσω υιοθεσίας και χάριτος... Ἐπομένως δεν ἔλεγε «για να εἶναι ἕνα ὅπως ἐμεῖς», για να γίνουμε ὅπως αὐτός· ἀλλὰ ὥστε ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ὄντας Λόγος, εἶναι ἐνωμένος με τον Πατέρα του, ἔτσι και ἐμεῖς, παίρνοντας σαν κάποιο πρότυπο και βλέποντας ἐκεῖνον, να γίνουμε ἕνα μεταξύ μας με την ὁμοψυχία και με την ἐνότητα του πνεύματος και να μην διαφωνούμε..., ἀλλὰ να ἔχουμε το ἴδιο φρόνημα» (Α).

«Διότι δεν εἶναι δυνατόν με ἄλλο τρόπο να γίνουν ὅλοι ἕνα, ὅπως ἐμεῖς εἴμαστε ἕνα, παρά μόνο ἀν ἀποχωριστοὺν ἀπὸ ὅλα ὅσα τους χωρίζουν μεταξύ τους, και ἐνωθῶν με ἐμάς οἱ οποίοι εἴμαστε ἕνα» (Γν).

(4) Κάποιοι μεγαλογράμματοι κώδικες ἀποσιωποῦν το ἐν.

«Ο Πατέρας εἶναι με το Υἱό και ο Υἱός με τον Πατέρα, ἔτσι ὥστε εἶναι ἕνα, διότι ἔχουν την ἴδια ουσία. Ἐμεῖς ὅμως ἐνῶ μπορούμε να εἴμαστε με αὐτοὺς, δεν μπορούμε να εἴμαστε ἕνα μαζί τους. Διότι ἐμεῖς και αὐτοὶ δεν ἔχουμε την ἴδια ουσία, ὅπως ἔχει ο Υἱός Θεός μαζί με τον Πατέρα» (Αυ).

Δες Α΄Ιω. α 3 («η σχέση η δικὴ μας με τον Πατέρα και με τον Υἱό του...»). Το «μείνετε με μένα» του ιε 4 καταλήγει στο ἴδιο νόημα. Με την ἐνοίκηση του ἀγίου Πνεύματος, οἱ πιστοὶ γίνονται κοινωνοὶ του Πατέρα και του Υἱοῦ. Αὐτὴ εἶναι η παραμονή στην ἀγάπη του Χριστοῦ (ιε 10)(β,ο).

«Επειδή ο Θεός είναι ένας, όταν έρθει στο καθένα, ενώνει τους πάντες και χάνεται ο αριθμός με τον ερχομό της μονάδας» (B).

Οι πιστοί είναι σε κάποιο μέτρο, όπως και ο Θεός και ο Χριστός είναι ένα. Η ενότητά τους είναι όντως θεία, είναι ενότητα στενή και αδιάσπαστη· ενώνονται μεταξύ τους μέσω της θείας φύσης, με τη δύναμη της θείας χάρης για επιδίωξη των θείων βουλών. Επιπλέον η ένωσή τους είναι ένωση άγια, με Άγιο Πνεύμα, για άγιους σκοπούς. Δεν είναι σώμα πολιτικό για κοσμικούς σκοπούς. Τέλος είναι ένωση τέλεια και πλήρης. Ο Πατέρας και ο Υιός, με τους οποίους και οι πιστοί γίνονται ένα, έχουν τα ίδια ιδιώματα και προσόντα και τις ίδιες τελειότητες. Έτσι θα έχουν και οι πιστοί, εφόσον θα αγιαστούν και εφόσον η χάρη θα επισκεφτεί αυτούς πλούσια. Θα συμφωνούν πλήρως μεταξύ τους και θα μεταμορφωθούν οι πάντες στην ίδια εικόνα. Η ενότητα αυτή θα αποτελεί φαινόμενο νέο, χωρίς προηγούμενο, στον κόσμο, και η θέα αυτού πρόκειται να είναι ισχυρό μέσο, ώστε με αυτό να οδηγηθεί ο κόσμος στην πίστη (g).

(5) Ο σιναϊτικός και ο βατικανός γράφουν πιστεύη. «Το οποίο ακριβώς έλεγε και όταν άρχιζε, ότι, «Με αυτό θα γνωρίσουν όλοι ότι είστε μαθητές μου, εάν αγαπιέστε μεταξύ σας». Και πώς από αυτό επρόκειτο να πιστεύουν; Επειδή, λέει, είσαι Θεός της ειρήνης» (X).

«Από την ομόνοια λοιπόν των μαθητών, εγώ ο διδάσκαλος θα φανώ ότι ήλθα από το Θεό. Εάν όμως έχουν διαμάχες, δεν θα πουν ότι είναι μαθητές του ειρηνικού· αν όμως δεν είμαι ειρηνικός, δεν θα ομολογήσουν ότι έχω σταλθεί από σένα» (Θφ).

Η συνέπεια της πνευματικής ενότητας των χριστιανών, που αποδεικνύεται με την μεταξύ τους κοινή αγάπη, θα είναι ότι ο κόσμος τελικά θα πειστεί, ότι η αποστολή του Ιησού υπήρξε θεία και ότι είναι ο Σωτήρας του κόσμου. Για μία τέτοια πρόβλεψη καθολικού σεβασμού δες Αποκ. γ 9 και Α΄ Κορ. ιε 28 (β).

Ή και άλλη ερμηνεία· Πρόκειται εδώ για σκοπό, ο οποίος μπορεί να μην εκπληρωθεί για όλους. Σε κάθε όμως περίπτωση ο Ιησούς διακηρύττει, ότι στον κόσμο, τον ξένο με το Θεό, βρίσκονται ακόμη στοιχεία κατάλληλα να ελκυστούν προς το Θεό (g).

Όπως ακριβώς η έλλειψη ενότητας στην εκκλησία είναι η μεγαλύτερη πέτρα σκανδάλου για τους μη χριστιανούς, έτσι η ενότητά τους θα αποτελεί κύριο τεκμήριο για τον θείο χαρακτήρα της αποστολής του Χριστού (μ). Δείχνεται με αυτό η ευαρέσκεια και η αγαθή διάθεση του Χριστού για τον κόσμο. Θέλει και αυτός, όπως θέλει και ο Πατέρας του «να σωθούν όλοι οι άνθρωποι και να έλθουν σε επίγνωση αλήθειας» (Α΄ Τιμ. β 4, Β΄ Πέτρ. γ 9). Επιθυμεί λοιπόν να χρησιμοποιηθούν όλα τα δυνατά μέσα, για να πειστεί και να επιστρέψει ο κόσμος. Η ενσωμάτωση των χριστιανών σε μία κοινωνία θα συντελεί πολύ σε αυτό. Διότι όταν ο κόσμος δει τόσα από τα παιδιά του να αποχωρίζονται από την οικογένειά του, να διακρίνονται από τους άλλους και να μεταβάλλονται ριζικά αλλάζοντας τρόπο διαγωγής και συμπεριφοράς· όταν δει, ότι η νέα αυτή κοινωνία συγκροτήθηκε με την ανοησία του κηρύγματος και ότι περιφρουρείται με θαύματα της θείας Πρόνοιας και χάρης, επόμενο είναι να πει: Θα πορευτούμε μαζί σας, διότι βλέπουμε, ότι ο Θεός είναι μαζί σας. Η ένωση άλλωστε των Χριστιανών με αγάπη είναι η ωραιότητα της ομολογίας τους και του τίτλου τους ως χριστιανών και προσκαλεί και τους άλλους να συνενωθούν μαζί τους. Όταν ο Χριστιανισμός αντί να προκαλεί έριδες συντελεί στην κατάπαυσή τους και κάνει τους ανθρώπους να είναι ευμενείς, ευεργετικοί και αγαθοί μεταξύ τους και μεριμνά για διατήρηση της ειρήνης, επόμενο είναι να προσελκύει στον εαυτό του κάθε καρδιά με καλή διάθεση.

(6) Με την ενότητα αυτή θα αποδειχτεί ότι ο Χριστός στάλθηκε από το Θεό. Θα αποδειχτεί θεία όντως η διδασκαλία του, αφού με αυτήν τόσες ικανότητες διαφορετικές, τόσες ιδιοσυγκρασίες και διάφοροι χαρακτήρες, τόσα συμφέροντα ενώνονται σε ένα σώμα με την πίστη και σε μία καρδιά με την αγάπη. Αυτός ο οποίος διαμορφώνει τις καρδιές των ανθρώπων, ώστε να γίνονται όμοιες μεταξύ τους, στάλθηκε από το Θεό τον παντοδύναμο και τον πανάγαθο, από το Θεό της ειρήνης και της αγάπης.

17,22 Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν(1) ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς(2), ἵνα ὦσιν ἐν(3) καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν(4),

22Εγὼ τὴ δόξα που μου ἔδωσες τὴν ἔδωσα σ' αὐτούς, για να είναι ένα μεταξύ τους, ὅπως εμεῖς εἴμαστε ένα:

(1) Ἡ «τὴν δόξα με τα θαύματα, με τα δόγματα» (X).

Ἡ, «τὴν δόξα ἀπὸ τὴν ομόνοια· διότι ἀπὸ αὐτὴν δοξάζονται ὄχι λιγότερο ἀπὸ ὅσο δοξάζονται ἀπὸ αὐτὰ (τα θαύματα)» (Z).

Τὴν δόξα «του να εἶμαι ένα με σένα» εγὼ ως ἄνθρωπος, «ἔδωσα σε αὐτούς, για να είναι ένα ὅπως εμεῖς εἴμαστε ένα» (K).

«Ὅπως ακριβῶς δηλαδὴ θαυμάζουμε και το Θεό, ὅτι σε εκείνη τὴν φύση δεν ὑπάρχει οὔτε αντίθεση

ούτε διαμάχη, και αυτή είναι μέγιστη δόξα: έτσι και αυτοί, λέει, από αυτό, από την ομόνοια εννοώ, ας γίνουν λαμπροί» (Θφ).

Ή «το συνδυετικό αυτής της ενότητας, είναι η δόξα: κανείς βεβαίως από αυτούς που εξετάζουν προσεχτικά, δεν θα έφερνε αντίρρηση στο ότι δόξα λέγεται το Άγιο Πνεύμα» (Γν).

Ή, πιο σωστά, την δόξα του σαρκωμένου Λόγου (δες α 14), την φανέρωση της θείας φύσης στην «ανθρώπινη φύση. Και οι απόστολοι σαν τα κλήματα της αμπέλου έγιναν «μέτοχοι θείας φύσης» (Β΄Πέτρ. α 4). Δες η 54 για τη δόξα του Υιού από τον Πατέρα και Ρωμ. η 30 για τη δόξα των πιστών (β). Είναι το υϊκό αξίωμα, η κατάσταση της υιοθεσίας, με την οποία έγιναν σε συγκεκριμένο χρόνο και κατά χάριν ό,τι ο Υιός υπάρχει από τη φύση του και αιωνίως, δηλαδή παιδιά του Θεού και αντικείμενα της τέλει αγάπης του (μ).

Σχετική και η: η δόξα του Ιησού συνίσταται στο να είναι το αντικείμενο της αγάπης του Πατέρα: έδωσε λοιπόν αυτήν στους πιστούς, κάνοντας και αυτούς αντικείμενα της αγάπης του Θεού, που εκδηλώθηκε με την υιοθεσία (g).

Αξιοσημείωτες και οι επόμενες παρατηρήσεις: Στους αποστόλους δόθηκε η δόξα να είναι οι πρώτοι φυτουργοί της εκκλησίας: η δόξα να είναι πρεσβευτές του Θεού στον κόσμο, η δόξα του να κάνουν θαύματα, η δόξα του να μαζεύουν τα στον κόσμο διασκορπισμένα παιδιά και να ανεγείρουν το θρόνο της βασιλείας του Θεού μεταξύ των ανθρώπων. Η δόξα αυτή δόθηκε πρωτίστως και κυρίως στο Χριστό και μέρος της δόξας αυτής δόθηκε και στους αποστόλους, όταν έστειλε αυτούς ο Κύριος για να μαθητεύσουν όλα τα έθνη. Αλλά και σε όλους γενικά τους πιστούς δόθηκε η δόξα να γίνουν δεκτοί στην διαθήκη με τον Πατέρα. Στον Υιό που ενανθρώπησε δόθηκε η δόξα να οδηγηθεί στον κόλπο του Πατέρα και να εξασφαλιστεί σε αυτόν θέση στα δεξιά του Πατέρα. Αλλά η δόξα αυτή που δόθηκε στο Λυτρωτή εξασφαλίστηκε και στους λυτρωμένους από αυτόν, οι οποίοι ενωμένοι σε ένα σώμα με τον δοξασμένο Θεάνθρωπο, συνεγείρονται και συνανυψώνονται και συγκάθονται μαζί του στα επουράνια με το Χριστό.

(2) Ω! Πόση είναι η μεγαλιότητα των χριστιανών! Έχω δώσει ήδη, έστω και μυστικά (b).

(3) Το αποτέλεσμα της μετάδοσης της δόξας αυτής: «για να είναι ομόψυχοι» (X). Η ένωση των πιστών με το Χριστό και η συμμετοχή της δόξας του παράγουν και ένωση των πιστών μεταξύ τους (ο): ενώνονται αυτοί πνευματικά σε ένα, όπως και ο Πατέρας με τον Υιό είναι ένα (β). Η αγάπη του Πατέρα, την οποία απολαμβάνουν όλοι, ενώνει αυτούς στενά μεταξύ τους και αποτελούν οι πάντες μία οικογένεια, της οποίας μεγαλύτερος αδελφός είναι ο Ιησούς. Δες Ρωμ. η 29, Εφεσ. α 10 (g).

(4) Ο Βατικανός, ο του Βέζα και δύο άλλοι μεγαλογράμματοι, αποσιωπούν το έσμέν, ενώ ο σιναϊτικός το έν έσμεν.

17,23 ἐγὼ(1) ἐν αὐτοῖς(2) καὶ σὺ ἐν ἐμοί(3), ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς ἓν(4), καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας(5) καὶ ἠγάπησας αὐτούς(6) καθὼς(7) ἐμὲ ἠγάπησας.

23Εγὼ ενωμένος μαζί τους κι εσύ ενωμένος μαζί μου, ὥστε ν' αποτελοῦν μια τέλεια ενότητα, κι έτσι ο κόσμος να καταλαβαίνει ὅτι μ' έστειλες εσύ κι ὅτι αγάπησες κι αὐτούς ὅπως αγάπησες ἐμένα.

(1) Καθορίζει τώρα τον τρόπο και την φύση αυτής της ενότητας. Δεν μιλά εδώ για τέτοια αμοιβαία ενοίκηση, στην οποία να συγχωνεύεται απορροφούμενη κάθε ατομική προσωπικότητα, αλλά για ενοίκηση αγάπης και ενότητας προθέσεων, σκοπών, πόθων και αισθημάτων. Η ενότητα λοιπόν αυτή δεν συνίσταται στην ενότητα εκείνη της ουσίας, η οποία στην ύψιστη και κατεξοχήν απόλυτη έννοια κάνει τα τρία πρόσωπα της θεότητας ένα Θεό, αλλά είναι ενότητα ηθική και όχι ενότητα ουσίας (ο).

(2) Έτσι μίλησε ο Κύριος και στο ιδ 20 και η ιδέα του ότι είναι ο Χριστός με τους πιστούς είναι οικεία τόσο στον Παύλο, όσο και τον Ιωάννη. Δες Ρωμ. η 10, Β΄Κορ. ιγ 5, Γαλ. β 20, δ 19(β).

«Μπαίνει δηλαδή μέσα μας ο Χριστός σωματικά, από τη μία, ως άνθρωπος, με το να αναμιγνύεται και να ενώνεται μαζί μας με την ευλογία τη μυστική (Θεία ευχαριστία): πνευματικά πάλι, από την άλλη, ως Θεός, ξαναχτίζοντας, με την ενέργεια και χάρη του Πνεύματός του, το πνεύμα που είναι μέσα μας σε μία νέα ζωή και κάνοντάς μας συμμετοχούς της θείας του φύσης» (Κ).

Ο Χριστός κατοικώντας μέσα στις καρδιές των πιστών είναι η ζωή και η ψυχή του νέου ανθρώπου. Μέσω του Χριστού λοιπόν, ενώνονται οι πιστοί και με το Θεό, αλλά και μεταξύ τους έτσι ώστε γίνονται ένα σε βαθμό τελειότατο.

(3) «Εγὼ μεν μέσα σε αυτούς με τρόπο που αρμόζει σε Θεό, λόγω της πίστης, εσύ όμως μέσα σε μένα, με τρόπο που αρμόζει σε πατέρα λόγω της φύσης» (Ζ). «Ο Χριστός λοιπόν, αποδεικνύεται επόμενως ὅτι είναι σύνδεσμος της ενότητάς μας με το Θεό και Πατέρα, αφού μας εξάρτησε από τον εαυτό του μεν ως άνθρωπος, από το Θεό δε ως Θεός που υπάρχει εκ φύσεως μέσα σε αυτόν που τον γέννησε» (Κ).

(4) Για να οδηγηθούν σε τέλεια ενότητα (b). Για να τελειοποιηθούν σε ένα (δες για αυτήν τη χρήση

του τελειούμαι τα Α΄Ιω. β 5,δ 17,18 και Φιλ. γ 12)(β), «σε ένωση, σε ομόνοια» (Ζ).

«Έχουμε τελειοποιηθεί λοιπόν σε ενότητα με το Θεό και Πατέρα μέσω του μεσίτη Χριστού. Διότι παίρνοντας μέσα μας και σωματικά και πνευματικά τον από τη φύση του και αληθινά Υιό, που έχει ουσιώδη την ένωση με τον Πατέρα... έχουμε δοξαστεί με το να γίνουμε μέτοχοι και κοινωνοί της φύσης που ξεπερνά τα πάντα» (Κ).

(5) Ή, το γινώσκειν εδώ αναφέρεται στον παγκόσμιο σεβασμό, ο οποίος εκούσια ή ακούσια θα αποδοθεί στο Χριστό όπως περιγράφεται στο Φιλιπ. β 10,Ρωμ. ιδ 10-12 και συνεπώς το γινώσκειν δεν έχει την ίδια έννοια με το προηγούμενο πιστεύειν (g).

Ή, πιο σωστά, το ΐνα γινώσκειν πρέπει «πρέπει να το πάρουμε σαν να είχε πει πάλι «για να πιστέψει ο κόσμος», διότι μερικές φορές το γινώσκω χρησιμοποιείται με την ίδια έννοια όπως και το πιστεύω» (Αυ). Ωστε ο κόσμος ολοένα να πιστεύει και να αναγνωρίζει.

«Συνεχώς λέει αυτό, δείχνοντας ότι η ειρήνη μπορεί να κερδίσει κάποιον περισσότερο από το θαύμα» (Χ)

«να κερδίσει τους ανθρώπους στο να πιστέψουν» (Ζ).

«Διότι όπως ακριβώς η έριδα είναι διαλυτικό, έτσι η συμφωνία συνενώνει» (Χ). «Όταν λοιπόν, Πατέρα μου, κερδίσουν μέσω εμού την ένωση με εσένα, τότε θα γνωρίσει ο κόσμος ότι εσύ με έστειλες, δηλαδή με τη δική σου ευαρέσκεια ήλθα στη γη για να βοηθήσω και για να κατορθώσω τη σωτηρία σε αυτούς που πλανιούνται σε αυτήν» (Κ).

(6) Ο κώδικας του Βέζα και 7 χειρόγραφα γράφουν ηγάπησα αυτούς. Για να γνωρίσει αυτήν την αγάπη ο κόσμος, πρέπει να επιστρέψει με την πίστη με το Χριστό και εκ πείρας να αισθανθεί αυτό. Και από εδώ λοιπόν το «να γνωρίσει» αποδεικνύεται ότι έχει την ίδια σημασία με το «να πιστέψει»= «Θα γνωρίσουν αυτοί που μετείχαν σε αυτήν την τόσο πολυπόθητη χάρη, ότι αγάπησες αυτούς όπως αγάπησες εμένα» (Κ).

«Δηλαδή μέσω του Υιού ο Πατέρας μας αγαπά, διότι μέσω Αυτού μας διάλεξε πριν φτιαχτεί ο κόσμος (Εφεσ. α 4). Διότι ο Πατέρας που αγαπά τον Μονογενή, βεβαίως αγαπά και τα μέλη του, τα οποία δια μέσου Αυτού εγκέντρισε σε Αυτόν υιοθετώντας τα» (Αυ).

(7) «Πάλι εδώ το «καθώς» λέγεται με την έννοια: όσο είναι δυνατόν ένας άνθρωπος να αγαπηθεί» (Χ).

«Δεν φανερώνει ισότητα, αλλά κάποια ομοίωση» (Ζ). Ο Πατέρας «αγάπησε τον Υιό όσον αφορά στη θεότητά του, διότι γέννησε Αυτόν ίσο με τον Εαυτό του· αγάπησε Αυτόν και ως προς την ανθρώπινη φύση του, διότι ο μονογενής Λόγος έγινε σάρκα και λόγω της ένωσης αυτής με το Λόγο, η σάρκα είναι αγαπητή στον Πατέρα. Αγαπά από την άλλη εμάς, επειδή είμαστε μέλη Εκείνου, τον οποίο αγάπησε» (Αυ).

17,24 Πάτερ(1), οὓς δέδωκάς μοι(2), θέλω(3) ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ(4) κάκεινοι ᾤσι μετ' ἐμοῦ(5), ἵνα(6) θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν(7) ἣν δέδωκάς μοι(8), ὅτι ἠγάπησάς με(9) πρὸ καταβολῆς κόσμου(10).

24»Πατέρα, θέλω αυτοί που μου έδωσες να είναι μαζί μου όπου είμαι κι εγώ, για να μπορούν να βλέπουν τη δόξα μου, τη δόξα που μου χάρισες, γιατί με αγάπησες προτού να γίνει ο κόσμος.

(1) Η επανάληψη της επίκλησης και εδώ και στον επόμενο σ. δείχνει την αυξανόμενη επιμονή, με την οποία δέεται ο Ιησούς, αφού πλησιάζει προς το τέλος της προσευχής (g).

(2) Ο σιναϊτικός, βατικανός, του Βέζα γράφουν ὁ δέδωκάς μοι. Αναφέρεται σε όλους τους πιστούς. «Αυτοί που έγιναν δικοί μου με την προσέγγιση μέσω της πίστης και με τον φωτισμό τον δικό σου» (Κ).

Αυτοί που σύμφωνα με τον προηγ. σ. «ενώθηκαν ήδη μέσω αυτού με τον Πατέρα και έχουν τύχει της αγάπης, την οποία και αυτός έχει από τον Πατέρα» (Κ).

(3) Είπε στους σ. 9,15,20 ερωτώ. Τώρα η γλώσσα του αποβαίνει εντονότερη... Ο Ιησούς ζητά με το δικαίωμα αξίωσης και αιτείται με θάρρος ως Υιός, όχι ως δούλος (b). Ήλθε όχι για να κάνει το θέλημά του, γνωρίζει όμως, ότι αυτό το οποίο με το «θέλω» αυτό αξιώνει, είναι και θέλημα του Πατέρα (τ). Η λέξη θέλω εκπλήσσει σε προσευχή. Αλλά είναι η προσευχή του Υιού του Θεού και το θύμα του Γολγοθά είχε δικαίωμα να εισακουστεί (F).

(4) «Στη βασιλεία σου δηλαδή» (Ζ). Μιλά για τη δόξα του μετά την ανάσταση και ανάληψη. Όπου είμαι εγώ δηλαδή στον Παράδεισο, όπου πήγε η ψυχή του Χριστού μετά την εκπνοή του πάνω στο Σταυρό· στον τρίτο ουρανό όπου η ανθρώπινη φύση του ανυψώθηκε κατά την ανάληψη. Όπου είμαι σε λίγο και όπου θα είμαι αιωνίως. Το να είμαστε μαζί του και να είμαστε στον ίδιο τόπο όπου και αυτός δεν αποτελεί ταυτολογία, αλλά δηλώνει, ότι η μακαριότητα των πιστών θα συνίσταται όχι μόνο στο ότι θα είναι στον ίδιο ευφρόσυνο τόπο, στον οποίο και ο Χριστός, αλλά και στο ότι τον τόπο θα

καθιστά ευφρόσυνο η παρουσία του Χριστού. Ο ουρανός του ουρανού είναι το να βρίσκεται κάποιος μαζί με το Χριστό, απολαμβάνοντας τη συντροφιά του και συμμετέχοντας στη σχέση μαζί του. Δες Φιλίπ. α 23.

(5) «Συμβασιλεύοντας με μένα» (Ζ).

«Το τι αγαθό είναι, το να είμαστε μαζί με τον ίδιο το Χριστό, ποιος λόγος θα μπορούσε να μας το αποκαλύψει;... Θα μας απονεμηθεί κατά κάποιο τρόπο ο ίδιος τόπος σε εμάς και το Χριστό, σαν να παίρνουμε τις όμοιες και ίσες τιμές, κατά ομοιότητα βεβαίως και μίμηση. Διότι θα πάρουμε την ίδια μορφή με τη δόξα του και θα βασιλεύσουμε μαζί του» (Κ).

(6) Εξαρτάται από το ὡσι μετ' ἑμοῦ=να είναι μαζί μου για να βλέπουν.

(7) «Για να βλέπουν, είπε, όχι για να πιστεύουν» (Αυ). Για να βλέπουν απολαμβάνοντας αυτήν (b). «Εδώ υπαινίσσεται, ότι η όλη ανάπαυση αυτή είναι, το να βλέπει κάποιος τον Υιό του Θεού. Αυτό βέβαια και μας κάνει να δοξαζόμαστε, το οποίο και ο Παύλος λέει «με ακάλυπτο πρόσωπο αντανakλούμε τη δόξα του Κυρίου»»(Β' Κορ. γ 18)(X).

«Διότι είναι ὄντως μέγιστη δόξα, το να βλέπει κάποιος τη δόξα του» (Ζ).

«Δείχνει ὅμως από εδώ, ότι δεν θα γίνει ορατός τότε, ἔτσι ακριβώς ὅπως τώρα τον βλέπουν, με ευτελή εξωτερική μορφή, αλλά με δόξα την οποία είχε πριν φτιαχτεί ο κόσμος» (Θφ). Η δόξα της οποίας η θέα πρόκειται να είναι η κληρονομιά των αγίων, είναι η δόξα του αιωνίου Λόγου, την οποία είχε πριν φτιαχτεί ο κόσμος (σ. 5). Πρόκειται να δουν αυτόν «ὅπως είναι» (Α' Ιω. γ 2)(β). Το θεωρώ=γνωρίζω με το να βλέπω, μαθαίνω καλά. Εδώ=είμαι συμμετοχος και συγκοινωνός της δόξας δηλαδή της μακάριας κατάστασης του Χριστού στον ουρανό (G).

Η μακαριότητα των λυτρωμένων συνίσταται κατεξοχήν στο να βλέπουν τη δόξα του Χριστού. Θα απολαμβάνουν την άμεση θέα του ἔνδοξου προσώπου του Χριστού, θα ἔχουν σαφή κατανόηση της ἔνδοξης οικονομίας του, ὅπως τότε θα είναι τελειοποιημένη. Θα βλέπουν τις πηγές εκείνες της αγάπης, από τις οποίες αναπηδούν ὅλα τα ρεύματα της χάριτος. Και η δόξα αυτή του αρνίου, η οποία θα είναι το φως της νέας Ιερουσαλήμ θα αντανakλάται πάνω τους και θα μεταμορφώνονται αυτοί σύμφωνα με την ίδια εικόνα από δόξα σε δόξα.

(8) Ἡ μου ἔδωσες και ως ἄνθρωπο, αυτήν που εἶχα ως Θεός.

«Πρέπει να σημειωθεί βεβαίως ὅτι λέει ὅτι του ἔχουν δοθεί από τον Πατέρα και οι ίδιοι οι μαθητές και η δόξα η θεοπρεπής και η εξουσία στα πάντα, ὄχι στη θεία Του φύση, αφού είναι ο Κύριος της δόξας... ἀλλά μάλλον επειδή ἔγινε ἄνθρωπος, στον οποίο ὅλα είναι δοσμένα από το Θεό και δεν προέρχονται από τη δική του ανθρώπινη φύση» (Κ).

Ἡ «την δόξα της θεότητας, την οποία μου ἔδωσες, ὄχι σαν σε κατώτερο ἢ σαν σε κάποιον που γεννήθηκε ὕστερα, ἀλλά ως αἴτιος, δηλαδή επειδή με γέννησες. Πότε ὅμως ἔδωσε; Ὅταν εννοείται τον γέννησε» (Ζ).

Και οι δύο ερμηνείες σοβαρές.

(9) «Επειδή το «ἔδωσες» λόγω του ὅτι δείχνει συγκατάβαση, ἐπρόκειτο σε κάποιους να γεννήσει σκάνδαλο δίνοντας την εντύπωση ὅτι αποδίδει ἐλάττωση στον υἱό, θεραπεύει αυτό λέγοντας: «Διότι με αγάπησες πριν φτιαχτεί ο κόσμος», δηλαδή πριν τους αἰώνες. Διότι ἔτσι η Γραφή δείχνει το «αἰώνια»» (Ζ).

Η αἰώνια αγάπη του Υιού από τον Πατέρα είναι η αἰώνια δόξα του (β). Η αγάπη είναι η αἰτία της αἰώνιας αυτής δόξας (F). Και σε αυτό συνίσταται η δόξα του Υιού, στο να είναι το αντικείμενο της αἰώνιας αγάπης του Πατέρα (g).

(10) Η λέξη καταβολή συναντιέται μόνο μία φορά στους Ο΄. (Β' Μακ. β 29 για θεμελίωση οἴκου) και σε 11 χωρία της Κ.Δ., από τα οποία τα 9 ἔχουν την ὅλη φράση «καταβολή κόσμου». Η ἔννοια είναι ὅτι με αγάπησες πριν τη θεμελίωση του κόσμου (β).

17,25 Πάτερ δίκαιε(1), καὶ(2) ὁ κόσμος(3) σε(4) οὐκ ἔγνω(5), ἐγὼ δέ(6) σε ἔγνω(7), καὶ(2) οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας(8)·

25Πατέρα, δίκαιε κριτή, ο κόσμος δε σε γνώρισε, ἐνῶ ἐγὼ σε γνώρισα, κι αυτοὶ ἐδὼ ἔχουν ἀναγνωρίσει πως μ' ἔστειλες ἐσύ.

(1) «Αποκαλεῖ τον Πατέρα δίκαιο, παρόλο που μπορούσε να τον ονομάσει αλλιῶς. Διότι πρᾶγματι είναι ὁσιος, ἅγιος, ἀμόλυντος κτίστης και δημιουργός, και ὅσα ἄλλα ονόματα πρέπει στη φύση που βασιλεύει στα πάντα. Ποια λοιπὸν είναι η αἰτία που τον αποκάλεσε δίκαιο;» (Κ).

Ἡ «επειδή ακριβῶς εἶσαι δίκαιος, για αυτό ο κόσμος δεν σε γνώρισε» (Αυ).

Ἡ, πιο σωστά, από τη δικαιοσύνη του Θεού απορρέει η μέσω του Χριστού ἀποδοχή των πιστῶν από το Θεό, αφού ἀντιτίθενται στον κόσμο (b). Κάνει ἐπίκληση της θείας δικαιοσύνης, διότι πρόκειται να ἐξορκίσει τον Πατέρα του να κρίνει ἀνάμεσα στον κόσμο και τους μαθητές του (F).

Στο ὄνομα της δικαιοσύνης του Πατέρα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ ἐκείνων οι οποίοι δέχονται

την θεία αποστολή του Ιησού και του εχθρικού κόσμου, ο οποίος απορρίπτει αυτόν (β). Η εκκλησία δεχόμενη την περί Θεού αποκάλυψη του Χριστού, απέδειξε για τον εαυτό της ότι είναι άξια της αγάπης του Θεού (μ). Όταν προσευχόταν, για να αγιαστούν, ονόμαζε το Θεό άγιο Πατέρα· όταν τώρα προσεύχεται, για να δοξαστούν, ονομάζει αυτόν δίκαιο Πατέρα, διότι στεφάνι δικαιοσύνης πρόκειται ο δίκαιος Κριτής να αποδώσει.

(2) Με έννοια αντιθετική. Η άγνοια του κόσμου, αντιτίθεται στη γνώση των μαθητών. Η έννοια του όλου στίχου. Ο κόσμος, είναι αλήθεια, αποτελεί το αντικείμενο της δίκαιης απόρριψής του από σένα, λόγω της άρνησής του να σε γνωρίσει· αλλά αυτοί αφού δέχτηκαν εμένα, ο οποίος έφερνα σε αυτούς τη γνώση σου, έγιναν άξιοι του προνομίου, το οποίο τώρα σου ζητώ για χάρη τους (g).

(3) «Δηλαδή οι αντιτιθέμενοι στο θείο και ευαγγελικό κήρυγμα λόγω του ότι φρονούν τα κοσμικά» (Κ).

«Εγώ μεν ήθελα όλοι οι άνθρωποι να τύχουν αυτών των αγαθών, τα οποία προσευχήθηκα για τους πιστούς, αλλά δεν σε γνώρισαν, για αυτό και δεν θα πετύχουν τη δόξα και τα βραβεία» (Θφ). Στον κόσμο δόθηκε η ευκαιρία να σε γνωρίσει, αλλά η τύφλωσή του εμπόδισε αυτόν να αρπάξει αυτήν (τ).

(4) «Ο μεν άλλος κόσμος καθόλου [δεν σε γνώρισε], ενώ οι Ιουδαίοι [δεν σε γνώρισαν ως] πατέρα μου» (Ζ).

(5) «Επειδή ήταν κακοί με τη θέλησή τους» (Ζ). Η άγνοια αυτή είναι το μεγαλύτερο από τα εγκλήματα (F). Είναι εκείνη, για την οποία μιλά ο Παύλος στο Ρωμ. α 19. Η άγνοια του Θεού που είναι διάχυτη στον κόσμο της ανθρωπότητας, είναι το σκοτάδι, στο οποίο ο κόσμος αυτός κάθεται. Επειδή λοιπόν ακριβώς οι μαθητές καλούνταν να εργαστούν μέσα στον κόσμο, για να φέρουν το σωτηριώδες φως της αλήθειας σε εκείνους, οι οποίοι είχαν επαναστατήσει εναντίον του φωτός, για αυτό και ο Κύριος δέεται να τους φυλάξει ο Πατέρας.

(6) Το «δε» δείχνει μία πρώτη αντίθεση σε σχέση με το «και» που προηγήθηκε, η οποία παρουσιάζει ότι συμπληρώνει την αντίθεση με το δεύτερο «και» (g). Αποτελεί παρενθετική πρόταση το «εγώ δέ σε ἔγνων».

(7) Ο Κύριος ως αυτός που ενανθρώπησε, συχνά παρουσιάζεται να αξιώνει για τον εαυτό του μοναδική γνώση για το Θεό (ζ 29, η 55, ι 15). «Δεν συμβαίνει λοιπόν αυτό το οποίο λένε οι Ιουδαίοι, ότι αυτοί μεν σε γνωρίζουν, ενώ εγώ σε αγνωώ, αλλά το αντίθετο, εγώ σε γνωρίζω ενώ άλλοι δεν σε γνώρισαν» (Χ).

(8) Αυτή είναι η σωστική γνώση για το Θεό· δηλαδή αυτή που παρέχει την πεποίθηση για τη θεία καταγωγή του Χριστού ή με άλλα λόγια για τη θεία καταγωγή του Χριστιανισμού (ο). Ο Χριστός γνωρίζει το Θεό άμεσα· οι πιστοί γνωρίζουν το Θεό δεχόμενοι το Χριστό ως τον από το Θεό εντεταλμένο αποκαλυπτή (μ). Όταν ο Κύριος είπε, «και ο κόσμος δεν σε ξέρει» ο καθένας θα ανέμενε, ότι θα συνέχιζε με τα λόγια: αυτοί όμως σε γνώρισαν. Αλλά όχι· δεν μπορούσαν οι μαθητές να καυχηθούν για τη γνώση που είχαν. Για αυτό και ο Κύριος συνεχίζοντας λέει: Εγώ όμως σε γνώρισα, το οποίο υπονοεί, ότι δεν έχουμε τίποτα από τον εαυτό μας, το οποίο να μας συνιστά στην εύνοια του Θεού, αλλά εξαρτιόμαστε σε όλα από το Χριστό. Εμείς είμαστε ανάξιοι. Αλλά είναι άξιος αυτός και μέσω αυτού γινόμαστε άξιοι και εμείς.

17,26 και ἔγνωνίσα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου(1) καὶ γνωρίσω(2), ἵνα ἡ ἀγάπη(3) ἦν ἡγάπησάς με(4) ἐν αὐτοῖς ἢ(5), κἀγὼ ἐν αὐτοῖς(6).

26Τους ἔμαθα ποιος εἶσαι και θα συνεχίσω να τους το μαθαίνω, ὥστε να εἶναι μέσα τους η ἀγάπη με την οποία με ἀγάπησες, ὅπως κι εγὼ θα εἶμαι μέσα τους».

(1) Είναι σχετικό με το «φανέρωσα το ὄνομά σου» του σ. 6.

«Για να μην νομίσει κάποιος τυχόν, ότι η γνώση γίνεται με ἴσο τρόπο και στον ἴδιο το Χριστό και στους μαθητές, διαχωρίζει αμέσως και κάνει ολοφάνερη τη διαφορά, δείχνοντας αμέσως ότι αυτός μεν αποκαλύπτει ενώ αυτοί παίρνουν τη γνώση μέσω αυτού» (Κ).

(2) «Αφού τους στείλει του Πνεύμα, το οποίο θα τους οδηγήσει σε ὅλη την αλήθεια» (Θφ).

Θα γνωρίσω «σπέρνοντας μέσα στον καθένα τον φωτισμό μέσω του Πνεύματος» (Κ).

Αξιόλογες και οι επόμενες παρατηρήσεις: Ο Χριστός, όταν είπε τα λόγια αυτά, βρισκόταν στα πρόθυρα του θανάτου του και είχε υπ' ὄψη του ότι μετά από λίγο θα κρεμιόταν στο Σταυρό. Δεν θα ἔλεγε πλέον σε αυτούς κάτι άλλο για το ὄνομα του Πατέρα του, αλλά θα ἄφηγε σε αυτούς τον Σταυρό του μόνον αυτόν να μιλά σε αυτούς. Όλοι ὅσοι ατενίζουν με πίστη στο μυστήριο του Σταυρού και εισδύουν σε αυτό, μπορούν να αναγνωρίσουν και να μάθουν για το ὄνομα του Θεού πολύ περισσότερα από ὅσα μπορούν να περιλάβουν βιβλία ολόκληρα ἢ οι ασθενεῖς γλώσσες των θνητῶν να εκφράσουν. Μπορούν στο Σταυρό να διδαχτούν για την ανεἰπωτη αγιότητα του Θεού, ο οποίος τόσο πολύ αποστρέφεται την αμαρτία, ὥστε πάταξε μεν αὐτήν και στο πρόσωπο του Υἱοῦ που πήρε

πάνω του την αμαρτία του κόσμου, και παρέδωσε σε επονειδιστο θάνατο αυτόν, για να εξαλείψει από τον κόσμο την αμαρτία και να απομακρύνει οριστικά αυτήν από αυτόν. Διδάσκει ακόμη ο Σταυρός του Κυρίου την δικαιοσύνη του Πατέρα, η οποία αμετάκλητα τιμωρεί την αμαρτία με θάνατο. Και στο Σταυρό πραγματοποιήθηκε και εκπληρώθηκε κατά γράμμα η απόφαση που βγήκε στον Παράδεισο της Εδέμ: «την ημέρα που θα φάτε από αυτό θα πεθάνετε με θάνατο».

Όλοι όσοι αμάρτησαν στο πρόσωπο του Αδάμ, όλοι θα πεθάνουν, χωρίς εξαίρεση. Άλλοι μεν θα πεθάνουν αιωνίως χωριζόμενοι από το Θεό και άλλοι θα πεθάνουν με το Χριστό και μαζί με το Χριστό δικαιούμενοι από αυτόν. Όσοι εμμένουν στην απιστία, θα αντικρύσουν τη δικαιοσύνη του Θεού αδυσώπητη. Όσοι με την πίστη πεθάνουν με το Χριστό, θα την βρουν συμφιλιωμένη. Διδάσκει ο Σταυρός τη σοφία του Θεού που οικονομεί την δικαίωση του αμαρτωλού με τρόπο που αναδεικνύει και το νόμο του Θεού σεβαστό και την αμαρτία βδελυκτή, αλλά και που διευκολύνει την χάρη και την άφεση στους ταλαίπωρους αμαρτωλούς. Διδάσκει ο Σταυρός και την αγάπη του Θεού, που τόσο αγάπησε τον κόσμο που απομακρύνθηκε από αυτόν και τον εγκατέλειψε, ώστε παρέδωσε τον Υιό του τον μονογενή, ώστε καθένας που πιστεύει σε αυτόν να μην χαθεί αλλά να έχει ζωή αιώνια.

(3) «Σε αυτούς που μπόρεσαν με ειλικρινή θέαση να καταλάβουν το Θεό και Πατέρα και διδάχτηκαν με ακρίβεια τον λόγο του μυστηρίου του Χριστού, θα υπάρξει οπωσδήποτε και αναμφίβολα θα πραγματοποιηθεί το να αγαπιούνται τελείως από τον Πατέρα, με όμοιο τρόπο όπως αγαπιέται ο Υιός» (Κ).

(4) «Η αγάπη η γνήσια και φυσική» (Ζ), με την οποία με αγάπηςες πριν τη θεμελίωση του κόσμου. Ο σιναιϊτικός γράφει αυτούς αντί για με.

(5) Μέσα στις καρδιές τους σύμφωνα με το Ρωμ. ε 5. Η αγάπη του Θεού, η οποία πριν τη δημιουργία του φυσικού κόσμου είχε ως ανάλογο και τέλειο αντικείμενό της τον Υιό, βρίσκει από τη δημιουργία της νέας κτίσης και του νέου πνευματικού κόσμου το αντικείμενό της σε όλους τους ενωμένους με τον Υιό (Reuss).

«Πάλι λοιπόν στην αγάπη κατέληξε, βάζοντας αυτήν ως ολοκλήρωση του λόγου» (Ζ).

Η προσευχή αυτή, γεμάτη ολόκληρη από αγάπη, δεν ήταν δυνατόν καλύτερα να τελειώσει παρά με μία τέτοια αίτηση (F).

(6) «Εγώ θα μείνω σε αυτούς» (Χ), έτσι ώστε να αγαπάς αυτούς με την ίδια αγάπη, με την οποία αγαπάς εμένα· ώστε η καρδιά τους να είναι το θέατρο και η σκηνή, στα οποία πρόκειται να ασκείται η αγάπη αυτή (b).

«Διότι πώς αλλιώς υπάρχει και σε εμάς η αγάπη, με την οποία αγάπησε ο Πατέρας τον Υιό, παρά διότι είμαστε μέλη του και αγαπιόμαστε μέσα από Αυτόν, αφού αγαπιέται σε ολόκληρο το πρόσωπό του, δηλαδή και ως Κεφαλή και ως μέλη; Για αυτό πρόσθεσε το «και εγώ μέσα σε αυτούς»». Διότι είναι μέσα μας, σαν σε ναό Του» (Αυ).

Δεν μπορούμε να τύχουμε της αγάπης του Θεού παρά μόνο μέσω του Ιησού Χριστού, όταν δηλαδή έχουμε το Χριστό μέσα μας. Ούτε είναι δυνατόν να λάβουμε αίσθηση και κατανόηση της αγάπης αυτής παρά μόνο με την προσωπική πείρα την οποία αποκτάμε, όταν ο Χριστός κατοικεί μέσα μας, δηλαδή όταν το Πνεύμα του Χριστού είναι στις καρδιές μας.

ΚΑΦΑΛΑΙΟ 18

Ιω. 18,1 Ταῦτα εἰπὼν(1) ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε(2) σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου(3) τῶν Κέδρων(4), ὅπου ἦν κήπος(5), εἰς ὃν εἰσῆλθεν(6) αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ἦταν τέλειωσε την προσευχή του ο Ιησούς, βγήκε μαζί με τους μαθητές του και πήγαν στην απέναντι πλευρά του χειμάρρου των Κέδρων. Εκεί ήταν ένας κήπος, όπου μπήκε ο Ιησούς και οι μαθητές του.

(1) «Τι λες; Και βέβαια με τον Πατέρα συνομιλούσε· και βέβαια προσευχόταν. Γιατί λοιπόν δε λες, ότι όταν σταμάτησε την προσευχή, ήλθε εκεί; Διότι δεν ήταν προσευχή, αλλά ομιλία που έγινε για τους μαθητές» (Χ).

Όταν είπε τα λόγια αυτά δηλαδή αφού κήρυξε τον λόγο και απηύθυνε την προσευχή του, δεν αφήνει να χαθεί καιρός, αλλά βγήκε αμέσως από την οικία και την πόλη και έρχεται στον κήπο της Γεθσημανή. Έρχεται ήδη ως μέγας αρχιερέας να προσφέρει και την εξιλαστήρια θυσία του. Είχε πει ό,τι έπρεπε να πει ως ο μέγας προφήτης και ήδη προχωρά να επιτελέσει το έργο του και ως μέγας αρχιερέας προσφέροντας τη ζωή του λύτρο για χάρη πολλών. Και όταν πλέον θα συντελούσε και τη θυσία αυτή, θα ξαναέπαιρνε και το βασιλικό του αξίωμα.

(2) Ἦ, από την αίθουσα του δείπνου, «άφησε το σπίτι στο οποίο μυσταγώγησε (εισήγαγε στα θεία μυστήρια) τους μαθητές του» (Κ), όπως θεωρούν αυτοί που δέχονται, ότι όλα όσα περιλαμβάνονται στα κεφάλαια ιγ 31-ιζ λέχθηκαν μέσα στο σπίτι.

Ἡ, βγήκε από την πόλη, πέρα από τον χείμαρρο των Κέδρων. Πάντως είχε πει στην πόλη τα λόγια, που είναι γραμμένα στα προηγούμενα κεφάλαια (b). «Βγαίνει ήδη με προθυμία, χωρίς να τινάζει μακριά του τον καιρό του πάθους, ούτε βεβαιώς να φοβάται τον θάνατο για χάρη όλων» (Κ).

«Μέσα στα μεσάνυχτα οδοιπορεί και περνά ποταμό και βιάζεται να έλθει στον τόπο που ήταν γνωστός στον προδότη, λιγοστεύοντας τον κόπο εκείνων που τον επιβουλεύονταν και απαλλάσσοντας αυτούς από κάθε ταλαιπωρία, και δείχνει στους μαθητές του ότι με τη θέλησή του έρχεται προς αυτό που πρόκειται να συμβεί» (Χ). Μας δίδαξε με το παράδειγμά του, ότι πρέπει να αφήνουμε πίσω μας τους θορύβους και τις μέριμνες και τις ανέσεις των πόλεων, ακόμη και αυτών των αγίων πόλεων, εάν θα θέλαμε πρόθυμα να σηκώσουμε το σταυρό μας και να διατηρήσουμε την επικοινωνία μας με το Θεό στενότερη και περισσότερο θερμή.

(3) Η κοίτη αυτού του χείμαρρου που υπήρχε μεταξύ της πόλης (του λόφου του ναού) και του όρους των Ελαιών αρχίζει σε κάποια μικρή απόσταση βορειοδυτικά των Ιεροσολύμων και μέσω της κοιλάδας Ιωσαφάτ καταλήγει στη Νεκρά θάλασσα. Ο χείμαρρος σχεδόν πάντοτε είναι ξηρός και μόνο μετά από βαρύτατη πολυβροχία παρουσιάζεται να έχει νερό. Ονομάζεται χείμαρρος τόσο από τον Ιώσηπο όσο και από τους Ο΄ (Νεεμ. β 15, Α΄ Μακ. ιβ 37).

(4) Υπάρχει και η γραφή των Κεδρών, η οποία μολονότι δεν μαρτυρείται ισχυρά φαίνεται πιο σωστή. Διότι το Κεδρών είναι όνομα κύριο (χείμαρρος Κεδρώνος στον Ιώσηπο), στα Εβραϊκά Kidron= μαύρος θολωμένος, νερό σκούρο και δεν προέρχεται από την ελληνική λέξη κέδρος, σαν να υπήρχαν στο χείμαρρο κέδροι. Δεν υπάρχουν όμως κέδροι εκεί. Είναι δυνατόν όμως η ονομασία αυτή να υιοθετήθηκε και από τους Ιουδαίους σαν περισσότερο κατάλληλη στην προφορά στην ελληνική (μ). Στην από τρίτο χέρι διόρθωση του σιναιϊτικού κώδικα, στον βατικανό, στον Ωριγένη και στον Χρυσόστομο χρησιμοποιείται ως γενική πληθυντικού, στην πρώτη γραφή του σιναιϊτικού και στον κώδικα του Βέζα ως γενική ενικού (χ).

(5) Δεν ονομάζει αυτόν, όπως οι Ματθ. (κστ 36) και Μάρκ. (ιδ 32) «του οποίου το όνομα ήταν Γεθσημανή». Ούτε μιλά για την αγωνία στη Γεθσημανή, γνωστή από την αφήγηση των συνοπτικών (Ματθ. κστ 36, Μάρκ. ιδ 32, Λουκ. κβ 39). Η φράση όμως στο στίχο 11 «το ποτήριο που μου έδωσε ο Πατέρας» υπαινίσσεται αυτήν και υποδηλώνει ότι η αποσιώπησή της δεν οφειλόταν σε άγνοια (β). Κάποιοι υπέθεσαν ότι η σκηνή στο Ιω. ιβ 27 ταυτίζεται με την αγωνία στη Γεθσημανή και ότι ο Ιωάννης προληπτικά αφηγείται αυτήν και όχι κατά τη χρονολογική της σειρά. Αλλά οι δύο αυτές περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο Κύριος δοκίμασε αγωνία, παρουσιάζουν και πολλά σημεία ανομοιότητας, που μας εμποδίζουν να δεχτούμε, ότι αναφέρονται και οι δύο στο ίδιο επεισόδιο (ο). «Σε παράδεισο (=κήπο) συνέβη η αρχή των λυπηρών για μας, σε κήπο επίσης αρχίζει και το πάθος του Χριστού, και φέρνει την επανόρθωση όλων όσων μάς συνέβησαν παλιά» (Σχ).

Κρίνει άξιο σημείωσης, ότι το μέρος ήταν κήπος, όχι μόνο διότι εκεί έλαβε χώρα η σύλληψη, αλλά και διότι σε κήπο έγινε η ανάσταση, και εκεί έγινε και η σταύρωση. Οι Πατέρες ίσως διευκρίνισαν σωστά τον συμβολισμό. Το Πάθος και η ανάσταση, τα οποία συντέλεσαν τη σωτηρία του κόσμου, αντιτίθενται στην πτώση στον κήπο της Εδέμ (χ). Όταν περπατάμε στους κήπους μας, ας παίρνουμε αφορμή να μελετάμε το πάθος του Κυρίου, στο οποίο οφείλουμε όλες τις τέρψεις, που απολαμβάνουμε στους κήπους μας, διότι με αυτό απομακρύνθηκε και φυγαδεύτηκε η κατάρρα πάνω στο έδαφος της γης, που ήλθε εξαιτίας της παράβασης του ανθρώπου.

(6) Το ρήμα δείχνει ότι επρόκειτο για χώρο περιφραγμένο. Αναμφίβολα ανήκε σε κάποιο φιλικό πρόσωπο.

Ιω. 18,2 ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας(1) ὁ παραδιδοῦς(2) αὐτὸν τὸν τόπον(1), ὅτι(3) πολλάκις συνήχθη(4) καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ(5).

2Αὐτὸν τὸν τόπο τὸν ἤξερε κι ὁ Ἰούδας, αὐτὸς που τὸν πρόδωσε, γιατί πολλές φορές πήγαινε ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς με τοὺς μαθητές του.

(1) Αφού είπε στον Ιούδα, αυτό που κάνεις κάντο γρήγορα (ιγ 27) μεταβαίνει την ίδια νύχτα, σε τόπο, όπου γνώριζε ο Ιούδας ότι συνήθιζε να βγαίνει «κάνοντας στον προδότη την εύρεση του μέρους χωρίς ταλαιπωρία» (Κ).

(2) Ο ενεστώτας δηλώνει, ότι ο Ιούδας κατά την ώρα εκείνη ενεργούσε το έργο της προδοσίας (β).

(3) «Ἐπειτα λέει και από πού ἤξερε αὐτόν» (Ζ) ο Ιούδας.

(4) Μπορεί να αναφέρεται στις αμέσως προηγούμενες ημέρες (δες Λουκ. κα 37) «τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν (=κατά δε τις νύκτες ἐβγαίνεν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ και ἔμενε στο ὄρος, που εκκαλεῖτο “ὄρος των Ελαιῶν”).

Πιθανότερο όμως φαίνεται, ότι ο ευαγγελιστής έχει υπόψη και τις προηγούμενες επισκέψεις του Ιησού στα Ιεροσόλυμα (g,β). Εφόσον λοιπόν και άλλοτε είχαν διανυκτερεύσει στον κήπο εκείνο οι μαθητές, παρουσιάζεται φυσικό το ότι κοιμούνται κατά τη διάρκεια της αγωνίας του κυρίου και πριν τη

σύλληψη αυτού.

(5) «Διότι πολλές φορές μετέβαινε μαζί τους σε ιδιαίτερο μέρος, συνομιλώντας για αναγκαία πράγματα... επιζητώντας πάντα τόπο απαλλαγμένο από θορύβους, ώστε να μην αποσπάται ο νους τους από την ακρόαση» (X)

Ιω. 18,3 ὁ οὖν(1) Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν(2) καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας(3) ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν(4) καὶ λαμπάδων(5) καὶ ὄπλων(6).

3 Έρχεται, λοιπόν, εκεί ο Ιούδας με Ρωμαίους στρατιώτες και φρουρούς του ναού, που του έδωσαν οι αρχιερείς και οι Φαρισαίοι. Ήταν οπλισμένοι και κρατούσαν δαυλούς και λυχνάρια στα χέρια τους.

(1) Εφόσον γνώριζε τον τόπο, λοιπόν...

(2) «Αυτό ονομάζεται σύνταγμα των πεζών και στους Ρωμαίους κοόρτις» (Πολ. 11,23,1). Το ένα δέκατο της λεγεώνας (G) ή κατά τον Πολύβιο που ταυτίζει την σπείρα με την manipulus, το 1/3 της κοόρτις. Εδώ και αλλού στην Κ.Δ. (δες ιδιαίτερα Πράξ. κα 31) πρόκειται για σώμα που αριθμεί 1000 άνδρες (240 ιππείς και 760 πεζούς), που βρίσκονται κάτω από διαταγές χιλιάρχου. Δεν πρέπει παρόλ' αυτά να υποτεθεί, ότι ο Ιωάννης εννοεί εδώ, ότι ολόκληρη η δύναμη αυτή διατέθηκε για σύλληψη του Ιησού. Μόνο ένα απόσπασμα της σπείρας αυτής διατέθηκε για τον σκοπό αυτόν. Η σπείρα ολόκληρη, κατά τις γιορτές, όταν η πόλη κατακλυζόταν από πλήθος πολύ, ήταν στρατοπεδευμένη στην ακρόπολη Αντωνία, που βρισκόταν στην βορειοδυτική γωνία του ναού, έτοιμη να αποκαταστήσει την τάξη σε περίπτωση διασάλευσής της (β).

Οι συνοπτικοί δεν μιλάνε για την σπείρα αυτή. Παρόλ' αυτά το μήνυμα της γυναίκας του Πιλάτου σχετικά με το όνειρο, για το οποίο μιλά ο Ματθαίος αποδεικνύει, ότι από την προηγούμενη ημέρα ο Πιλάτος είχε ασχοληθεί με την υπόθεση αυτή. Η λεπτομέρεια λοιπόν αυτή επιβεβαιώνει τη συμμετοχή του Ρωμαϊκού στρατού στη σύλληψη (g).

(3) Αυτοί ήταν οι κλητήρες του συνεδρίου, οι εντεταλμένοι και για την τήρηση της τάξης στο εσωτερικό του ναού υπό την επίβλεψη του συνεδρίου, οι οποίοι θα μπορούσαν να ονομαστούν και η αστυνομία του ναού. Δες Ματθ. κστ 55 (β,γ,φ). Αυτοί κυρίως θα συλλάμβαναν τον Ιησού, ενώ η σπείρα θα επενέβαινε για ενίσχυσή τους σε περίπτωση αντίστασης (g).

Δες ποιους εχθρούς είχε και έχει ο Χριστός και το ευαγγέλιό του· πόσο πολυπληθείς και πόσο ισχυρούς, οπότε και πόσο τρομερούς. Εκκλησιαστικές και πολιτικές αρχές συνδυάστηκαν εναντίον του. «στάθηκαν σε παράταξη οι βασιλιάδες της γης και οι άρχοντες συγκεντρώθηκαν στον ίδιο τόπο εναντίον του Χριστού» (Ψαλμ. β 2).

(4) Λέγεται μοναδική φορά. Πιθανώς με την έννοια όπως και σε μας σήμερα. Δηλαδή με φανάρια. Σύμφωνα με τον β φανός=η δάδα από ξύλινες λωρίδες δεμένες μαζί. Δηλαδή ό,τι εμείς ονομάζουμε λαμπάδα.

(5) =πυρσοί από ρυτίνη (g), ή λύχνος, του οποίου η φλόγα τροφοδοτείται με λάδι (G). Ό,τι εμείς ονομάζουμε λυχνάρι. Δηλώνουν οι λαμπάδες τα λυχνάρια, τα φανάρια (δ). Ήταν ο καιρός της πασχάλιας πανσέληνου, έφεραν όμως τα φώτα, ώστε με αυτά να ερευνήσουν τα σκοτεινά καταφύγια του κήπου, στην περίπτωση που ο Ιησούς θα επιχειρούσε να κρυφτεί (ο).

«Φέρνουν λαμπάδες και φανάρια, για να μην τους ξεφύγει κρυβόμενος στο σκοτάδι» (Θφ).

Αλλά ο δεύτερος Αδάμ δεν κρύφτηκε όπως ο πρώτος είτε λόγω φόβου είτε από ντροπή μέσα στα δέντρα του κήπου. Ήταν ανόητο να ανάβουν φανούς και λαμπάδες για να αναζητήσουν και να βρουν με αυτά τον ήλιο της δικαιοσύνης.

(6) «Έφεραν τα όπλα, φοβούμενοι τους ακόλουθους του Ιησού» (Ζ). «είτε για να εκφοβίσουν είτε για να επιτεθούν σε οποιονδήποτε, ο οποίος θα τολμούσε να αντιπαχτεί υπερασπίζοντας τον Χριστό» (Αυ).

Αλλά το στράτευμα του Κυρίου χρησιμοποιεί όπλα πνευματικά στη διεξαγωγή του αγώνα του. Και τα όπλα αυτά, ενώ φαίνονται προς στιγμήν ότι υποκύπτουν στη βία των όπλων του κόσμου, τελικά υπερεισχύουν πάντοτε θριαμβευτικά.

Ιω. 18,4 Ἰησοῦς οὖν(1) εἰδὼς(2) πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν(3), ἐξεληθὼν(4) εἶπεν αὐτοῖς(5)· τίνα ζητεῖτε;

40 Ιησούς τα ήξερε όλα όσα τον περίμεναν· προχώρησε λοιπόν προς το μέρος τους και τους ρωτάει: «Ποιον γυρεύετε;»

(1) Το διάβημα του Ιησού επέρχεται ως αποτέλεσμα της προσέγγισης αυτής αυτών που ήταν οπλισμένοι και είχαν εχθρικές διαθέσεις προς αυτόν (ο).

(2) «(Γνώριζε) Ως Θεός» (Ζ). Ο Ιωάννης επωφελείται κάθε ευκαιρίας, για να τονίσει ότι ο Ιησούς προγνώριζε τα συμβάντα της δημόσιας δράσης του (β).

«Δεν περίμενε να τα μάθει αυτά από την παρουσία εκείνων, αλλά ατάραχα, μιας και τα ήξερε όλα αυτά, έτσι και έλεγε και έκανε» (X).

Βγαίνει όχι έκπληκτος ή παραγμένος και φοβισμένος, αλλά θαυμαστά άτρομος και με ψυχραιμία, ατάραχος και γενναίος, για να αντιμετωπίσει την επερχόμενη θύελλα και ρωτά ήρεμα και με πραότητα, «ποιον ζητάτε;». Όταν ο λαός προσέφερε σε αυτόν στέμμα βασιλικό και έσπευδε να ανακηρύξει αυτόν βασιλιά (Ιω. στ 15) αποσύρεται και φεύγει. Αλλά όταν έρχονται για να τον οδηγήσουν στο σταυρό, προχωρεί και παραδίνεται. Διότι ήλθε στον κόσμο για να πάθει και να προσφέρει τη ζωή λύτρο για χάρη του κόσμου, και επρόκειτο μετά το σκληρό θάνατό του να βασιλεύσει αιώνια.

Το παράδειγμα αυτό του Χριστού δεν μας διδάσκει να ρίχνουμε τους εαυτούς μας απρομελέτητα στους κινδύνους, διότι δεν γνωρίζουμε, όπως γνώριζε αυτός, εάν ήλθε και η δική μας ώρα, όπως είχε έλθει η δική του. Αλλά όταν καλούμαστε από τις περιστάσεις να υποστούμε θλίψεις και μαρτύριο, και δεν είναι δυνατόν να αποφύγουμε αυτά παρά μόνο αμαρτάνοντας, τότε οφείλουμε όπως και ο Χριστός να αναδεχόμαστε το σταυρό, στον οποίο ο Πατέρας μας καλεί.

(3) Δηλαδή όλες τις ταπεινώσεις και όλα τα φυσικά ή ηθικά βάσανα, τα οποία τον ανέμεναν (F). Μόλις είχε σηκωθεί από το έδαφος όπου είχε πέσει μπρούμυτα στην αγωνία του και γνώριζε καλά πόσο πικρό ήταν το ποτήρι εκείνο, το οποίο είχε παρακαλέσει τον Πατέρα του να απομακρύνει από αυτόν. Αλλά όμως, με υποταγή στο θέλημα του Πατέρα και με πλήρη γνώση του σταυρικού παθήματος προχωρεί προς αυτούς που έρχονται να τον συλλάβουν (ο). Είναι βέβαιος για το τι ήθελε ο Πατέρας του και δέχεται το θέλημα αυτό του Πατέρα ολόψυχα και την σύλληψή του την κάνει προσφορά εκούσια (τ).

(4) Βγήκε είτε από ανάμεσα από τους μαθητές, οι οποίοι τον κύκλωναν είτε πιο φυσικά από τον κήπο (g), στον οποίο είχε μπει (β). Από τις σκιές του κήπου, από τις οποίες καλυπτόταν μαζί με τους μαθητές (μ).

«Βγαίνει λοιπόν και πολύ πρόθυμα για να τους συναντήσει, και δείχνει με αυτό ότι ούτε αγνοούσε αυτό που τολμούσαν και ότι αν και προγνώριζε ότι ήταν ευκολότερο να κρυφτεί και να διαφύγει, με δική του πρωτοβουλία προχωρά στο πάθος, χωρίς να πέφτει σε κίνδυνο που δεν ήθελε, τον οποίο προκάλεσε η υπεροχή κάποιων» (K).

(5) Δεν απευθύνεται προς τον Ιούδα αλλά στους ενόπλους, που ήλθαν να τον συλλάβουν. Το φίλημα που μνημονεύουν οι συνοπτικοί (Ματθ. κστ 49, Μάρκ. ιδ 45, Λουκ. κβ 47), το οποίο κατά τον β, δόθηκε από τον Ιούδα όχι στο μάγουλο αλλά στο χέρι του Ιησού, τοποθετείται από τον Τατιανό αμέσως πριν από την έξοδο του Ιησού από τον κήπο και πριν το ερώτημα αυτό. Συμφωνούν στην τοποθέτηση αυτή και οι F, g, β. Ο ο, τοποθετεί αυτό μετά την ερώτηση και απάντηση του Ιησού που λέγονται στους στίχους 7-8.

Ιω. 18,5 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον(1). λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι(2). εἰστήκει δὲ(3) καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν μετ' αὐτῶν.

5 «Τον Ιησού από τη Ναζαρέτ», του αποκρίνονται. Τους λέει ο Ιησοῦς: «Εγώ εἰμαι». Ο Ιούδας που τον είχε προδώσει στεκόταν κι αυτός εκεί ανάμεσά τους.

(1) Όπως φαίνεται από τα Λουκά δ 34, ιη 37, κδ 19, Μάρκ. ι 47, ιδ 67, ιστ 6, Ματθ. κστ 71, Πράξ. β 22 με την ονομασία αυτή ήταν γενικώς γνωστός ο Κύριος. Και η εντολή λοιπόν που δόθηκε από τους αρχιερείς και τους Φαρισαίους στους ενόπλους ήταν να συλλάβουν τον Ιησού τον Ναζωραίο (β). Η ονομασία ήταν εν μέρει καθοριστική, εν μέρει όμως και έκφραση περιφρόνησης (τ).

(2) Έχουμε στο Εγώ εἰμαι φράση, η οποία μπορεί να σημαίνει όχι περισσότερο από το Εγώ εἰμαι ο άνθρωπος τον οποίο ζητάτε. Μπορεί όμως να σημαίνει και το ιερό όνομα του Θεού «Εγώ εἰμαι». Για τους στρατιώτες είχε η φράση την πρώτη σημασία. Για εμάς τους πιστούς έχει την δεύτερη (τ).

(3) Παρενθετική πρόταση. Είχε επιτελέσει ο Ιούδας το έργο του, εφόσον είχε αναλάβει την υποχρέωση να οδηγήσει τους απεσταλμένους του συνεδρίου στον τόπο, όπου θα έβρισκαν τον Ιησού (β). Η εντύπωση λοιπόν που προκλήθηκε από την απάντηση του Ιησού, έγινε αισθητή εντονότερα από κάθε άλλον στον άπιστο μαθητή, και από αυτόν αναμφίβολα μεταδόθηκε η συγκίνηση και στους άλλους (g).

Η φωνή του Ιησού είναι τρομερότερη για τους αποστάτες παρά για τους κοινούς και συνηθισμένους αμαρτωλούς. «Δες πώς δεν εκφράζει δυσαρέσκεια ο ευαγγελιστής, πώς δεν βρίζει τον προδότη, αλλά διηγείται το γεγονός, με σκοπό να δείξει ένα μόνο, ότι το παν συνέβη επειδή το επέτρεψε ο Ιησοῦς» (X).

Ιω. 18,6 ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγὼ εἰμι(1), ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω(2) καὶ ἔπεσον χαμαί(3). **6** Μόλις, λοιπόν, τους εἶπε ο Ιησοῦς «εγώ εἰμαι», πισωδρόμησαν κι ἔπεσαν καταγής.

(1) «Και μόνη η φωνή του, που απάγγειλε τα λόγια Εγώ είμαι, χωρίς κάποιο όπλο χτύπησε, απώθησε και έριξε κάτω το πλήθος εκείνο, μαζί με όλη την αγριότητα του μίσους τους και τον τρόπο των όπλων τους. Εγώ είμαι, λέει, και ρίχνει χάμω τους πονηρούς. Τι θα κάνει όταν θα έλθει ως κριτής αυτός, ο οποίος έκανε αυτό όταν παρέδιδε τον εαυτό του για να κριθεί; Ποια θα είναι η δύναμή Αυτού, όταν θα έλθει να βασιλεύσει, αυτός ο οποίος τέτοια δύναμη είχε, όταν ήλθε να πεθάνει;» (Αυ).

Φανερώνοντας «ότι η δύναμη κάθε ανθρώπου δεν είναι τίποτα εντελώς, μπροστά στην ανείπωτη και θεία ισχύ, μιλώντας με πρᾶο και ήμερο λόγο, ξαπλώνει χάμω στη γη τον όχλο που τον ζητούσαν, για να μάθουμε αυτό, ότι δηλαδή η φύση αυτών που πλάστηκαν ενώ δεν αντέχει και ένα μόνο λόγο του Θεού, και αυτόν φιλόανθρωπο, πώς θα υποφέρει την απειλή σύμφωνα με αυτό που είναι γραμμένο στους ψαλμούς «Εσύ είσαι φοβερός και ποιος θα σου αντισταθεί από την οργή σου;» (Κ).

Το αποτέλεσμα από τα λόγια αυτά δεν υπήρξε απλό φυσικό γεγονός, που προκλήθηκε από κάποιο στιγμιαίο συναίσθημα φρίκης μπροστά στη θαρραλέα στάση του Ιησού· υπήρξε αποτέλεσμα αληθινά υπερφυσικό, επειδή ο Ιησούς θέλησε να φανερώσει την δύναμή του την ίδια ώρα κατά την οποία δεχόταν την ταπείνωση (F).

Δεν πρόκειται για ενέργεια άμεση της παντοδυναμίας του Θεού, που ανατρέπει τους ανθρώπους αυτούς, αλλά θα ήταν πλάνη να δει κάποιος εδώ ένα τυχαίο συμβάν. Το αποτέλεσμα αυτό ήταν σύμφωνο με τη θέληση Εκείνου ο Οποίος το παρήγαγε. Κάνοντας ο Ιησούς αισθητή τη δύναμή του ήθελε να δείξει σε αυτούς, ότι διέτρεχαν κίνδυνο εάν επιχειρούσαν να συλλάβουν μαζί με αυτόν και τους μαθητές (g).

(2) Δεν σημαίνει αυτό, ότι στράφηκαν και έφυγαν, αλλά ότι οπισθοδρόμησαν έμφοβοι και μπροστά στη μεγαλιότητα του προσώπου του έπεσαν στο έδαφος (ο).

Μπορούσε να ρίξει αυτούς στο έδαφος νεκρούς. Μπορούσε να διατάξει τη γη και να καταπιεί αυτούς, όπως άλλοτε τον Κορέ. Αλλά δεν ήθελε να γίνει αυτό. Πρώτον μεν διότι είχε έλθει η ώρα του, και δεύτερον διότι ήθελε να μας δώσει παράδειγμα υπομονής και μακροθυμίας απέναντι στους χειρότερους ανθρώπους, αλλά και συμπάθειας και αγάπης προς αυτούς τους άσπονδους εχθρούς του. Ρίχνοντας αυτούς στο έδαφος, παρείχε σε αυτούς ευκαιρία να μετανοήσουν, αλλά η καρδιά τους ήταν σκληρή και η πρόσκληση αυτή για μετάνοια απέβη μάταιη.

(3) «Ο λόγος του τούς έριξε κατά γης» (X).

«Έδειξε λοιπόν ότι αν δεν το ήθελε αυτός, όχι μόνο να τον πιάσουν δεν μπορούσαν, αλλά ούτε καν να τον δουν» (Z).

Ιω. 18,7 **πάλιν οὖν(1) αυτούς έπηρώτησε(2)· τίνα ζητείτε; οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον(3).**

7Τότε τους ρώτησε πάλι: «Ποιον γυρεύετε;» Κι αυτοί είπαν: «Τον Ιησού από τη Ναζαρέτ».

(1) Παρεμβλήθηκε κάποιο χρονικό διάστημα, αρκετό να συνέλθουν εκείνοι από το φόβο τους και να σηκωθούν από το έδαφος... Ενώ λοιπόν στέκονταν αναποφάσιστοι και αδρανείς, ο Κύριος απευθύνει σε αυτούς και πάλι το ερώτημα «ποιόν ζητάτε;» (ο).

(2) Σε τόνο τώρα γλυκύτερο από τον οποίο ενθαρρύνθηκαν οι υπηρέτες των αρχιερέων να πλησιάσουν ξανά ο Ιησούς τους ρωτά (g).

«Αφού είχε δείξει τη δύναμή του σε εκείνους, οι οποίοι ήθελαν αλλά δεν μπορούσαν να τον συλλάβουν, καλεί τώρα αυτούς να τον συλλάβουν, για να εργαστεί το θέλημά του μέσω εκείνων οι οποίοι αγνοούσαν αυτό» (Αυ).

«Τους έριξε μεν κάτω μπρούμυτα, δηλώνοντας και την δύναμή του και ότι θεληματικά έρχεται προς το πάθος... Επειδή όμως επέμεναν στην κακία και μετά το θαύμα αυτό, τότε λοιπόν παραδίδει τον εαυτό του» (Θφ).

(3) Γνώριζαν ήδη αυτοί σε ποιον μιλούσαν, αλλά εξαιτίας του φόβου εμποδίζονται να πουν: ζητάμε εσένα. Και επαναλαμβάνουν ό,τι είπαν και πριν (ο,β).

Ιω. 18,8 **άπεκρίθη Ἰησοῦς(1)· εἶπον ὑμῖν(2) ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητείτε, ἄφετε τούτους(3) ὑπάγειν(4)·**

8«Σας είπα ότι εγώ είμαι», τους αποκρίθηκε ο Ιησούς: «αν, λοιπόν, γυρεύετε εμένα, αφήστε τους αυτούς να φύγουν».

(1) «Ο ίδιος φανεώνει τον εαυτό του, διδάσκοντας και τους μαθητές να μην ψεύδονται ούτε στους κινδύνους, και πληροφορώντας ότι εκούσια παραδίδει τον εαυτό του στους φονιάδες» (Z).

(2) Η απάντηση είναι αυστηρή και εξουσιαστική (β). Είναι σαν να έλεγε σε αυτούς: Γιατί λοιπόν δεν προβαίνετε στη σύλληψή μου; (ο).

(3) Λόγος στοργικής φροντίδας (F). «Και πρόσεξε πώς ούτε μέχρι την τελευταία ώρα δεν μειώνει την αγάπη προς τους μαθητές» (Θφ). Η μέριμνά του για τους πιστούς του μαθητές είναι χαρακτηριστικό

του καλού Ποιμένα (β).

(4) Να φύγουν ή να πάνε στο σπίτι τους (β). Μιλά σε αυτούς με εξουσία. Είναι σαν να τους έλεγε: Αφήστε τους να φύγουν, διότι αλλιώς διατρέχετε κίνδυνο, εάν αγγίξετε αυτούς. Δείχνει έτσι στοργή προς τους μαθητές του, οι οποίοι ήταν ακόμη ανώριμοι να αντιμετωπίσουν τέτοιο πειρασμό. Η πίστη τους ήταν ακόμη ασθενής και επιπλέον είχαν έργο να επιτελέσουν. Πρέπει να φύγουν τώρα, διότι μετά από λίγο θα κληθούν να διατρέξουν τον κόσμο ολόκληρο, για να κηρύξουν το ευαγγέλιο. Έτσι ο Κύριος παρέχει και σε μας μεγάλη ενθάρρυνση να τον ακολουθούμε. Διότι αν και η οδός στην οποία μας καλεί να βαδίσουμε, είναι οδός θλίψεων, παρόλ' αυτά ο σταυρός, τον οποίο θα μας καλεί να βαστάξουμε, πάντοτε θα είναι ανάλογος με τις δυνάμεις μας. Και όπως τώρα προφυλάσσει τους μαθητές του, έτσι θα προφυλάξει και εμάς. Μας δίνει επίσης ο Κύριος παράδειγμα, να μη φροντίζουμε σε ώρα κινδύνου μόνο για την ασφάλεια του εαυτού μας, αλλά και για την ασφάλεια των πλησίων μας και μάλιστα περισσότερο για την ασφάλεια αυτών παρά για τη δική μας.

Ιω. 18,9 **ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν(1), ὅτι οὐς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα(2).**

9 Έτσι εκπληρώθηκε ο λόγος που είχε πει: «Δεν άφησα να χαθεί ούτε ένας απ' αυτούς που μου εμπιστεύτηκες».

(1) Ο Ιησούς λοιπόν ήταν προφήτης. Έτσι και στο στίχο 32 (b). Προκειμένου να παραθέσει λόγο του Ιησού Χριστού χρησιμοποιεί την ίδια φράση, την οποία και σε παράθεση χωρίου από την Π.Δ. Για τον Ιωάννη οι λόγοι του Ιησού είχαν κύρος και έμπνευση όπως και αυτοί της Π.Δ. για την πρόγνωση των μελλόντων. Ο λόγος στον οποίο εδώ αναφέρεται εδώ ο Ιωάννης είναι αυτός στο ιζ 12 (β).

(2) Η έννοια των λόγων αυτών, την οποία αδύνατον ήταν να μην γνώριζε ο Ιωάννης, αφορούν στη σωτηρία και προστασία από το πνευματικό κακό και την πνευματική απώλεια.

«Απώλεια εδώ λέει όχι αυτήν του θανάτου, αλλά εκείνη την αιώνια. Ο ευαγγελιστής λοιπόν το πήρε αυτό και για τη στιγμή εκείνη» (X).

Ο Ιωάννης εφαρμόζει τα λόγια αυτά και στην προκειμένη περίπτωση, όπου πρόκειται για απελευθέρωση και προστασία των μαθητών από σωματικό κίνδυνο ή εφαρμόζοντας πιο ελεύθερα τον λόγο του Χριστού= δεν έχασα, ακόμη και σε αυτήν την μέγιστη περίπτωση του κινδύνου (b).

Ή, η εκπλήρωση σε αυτήν εδώ την περίπτωση πρέπει να θεωρηθεί ότι συμβολίζει την μεγαλύτερη απολύτρωση των μαθητών από τον πονηρό κόσμο (ο).

Ή, πιο σωστά, εάν οι μαθητές συλλαμβανόμενοι από τους Ιουδαίους «πέθαιναν τώρα, ο Ιησούς θα έχανε αυτούς», διότι θα πέθαιναν χωρίς «να πιστέψουν σε αυτόν, όπως πιστεύει κάθε πιστός που δεν χάνεται» (Au).

Το παράδειγμα του Πέτρου, του θαρραλέοτερου από όλους τους μαθητές, αποδεικνύει, ότι εάν πραγματοποιούνταν κατά την παρούσα στιγμή η σύλληψη των μαθητών, θα αποτελούσε αυτή σύνθημα πτώσης τους βαθιάς, ίσως άρνησης ανεπανόρθωτης (g). Διότι αν συλλαμβάνονταν, μπορούσαν να τον απαρνηθούν από ασθένεια, όπως ο Πέτρος μετά από αυτά (δ). Η διαφυγή λοιπόν από την σύλληψη οφειλόταν όντως σε θεία προστασία.

Διότι «θα μπορούσε κάποιος να θαυμάσει πώς και αυτούς δεν τους συνέλαβαν μαζί του και δεν τους κατέσφαξαν, και μάλιστα τη στιγμή που ο Πέτρος παρόργισε αυτούς με εκείνα που έκανε στον δούλο.

Ποιος λοιπόν τους συγκρατούσε; Κανείς μεν άλλος, παρά η δύναμη αυτή που τους έριξε κατά γης. Πράγμα λοιπόν που και ο ευαγγελιστής δήλωσε, ότι δεν ήταν αποτέλεσμα της θέλησης των Ιουδαίων, να μην πάθουν τίποτα, αλλά της δύναμης και απόφασης αυτού που συλλήφθηκε» (X).

«Η φράση «για να εκπληρωθεί ο λόγος τον οποίο είπε, ότι Δεν έχασα από αυτούς κανέναν», αυτό σημαίνει, λέει, το ότι δεν κατασφάχτηκαν οι μαθητές». Διότι λόγω της αδυναμίας τους, τούς βγάζει έξω από πειρασμούς» (Θφ). Σημείωσε εδώ, ότι και θαυματουργικά ακόμη επεμβαίνει ο Κύριος, για να προστατεύσει τους μαθητές του και τους δούλους του από τους εχθρούς τους και να μην αντιμετωπίσουν πειρασμό που να υπερβαίνει τις δυνάμεις τους. Οι μαθητές δεν είχαν λάβει επαρκή χάρη, για να αντέξουν στην επαπειλούμενη δοκιμασία. Για αυτό και επενέβη ο Κύριος από τη μία με την υπερφυσική θεραπεία του Μάλχου, από την άλλη με τη θεία του δύναμη η οποία έριξε φοβισμένους στο έδαφος αυτούς που ήλθαν να τον συλλάβουν.

Θα ρωτούσε ίσως κάποιος γιατί τώρα δεν παρέχει σε αυτούς την αναγκαία χάρη, για να αντέξουν και στον πειρασμό που απειλεί με μαρτύριο. Μη λησμονούμε όμως, ότι η λήψη της χάρης γίνεται σύμφωνα και με την βαθμιαία αύξηση αυτού που την δέχεται. Όταν κάποιος είναι ακόμη νήπιος εν Χριστώ, δεν είναι δυνατόν να μεταδοθεί σε αυτόν η χάρη, η οποία παρέχεται σε αυτόν που γιγαντώθηκε στην κατά Χριστόν ζωή.

Ο πνευματικός ναός χτίζεται με διαδοχική τοποθέτηση και οικοδομή των αναγκαίων λίθων, και δεν ανυψώνεται με τη μία σε πλήρες πνευματικό οικοδόμημα σαν με κάποιο μαγικό ραβδί. Πάντως από

την περίπτωση αυτή διδασκόμαστε, ότι ο Κύριος παρουσιάζεται ασπίδα μας απέναντι σε κάθε εχθρική δύναμη. Και η εδώ λύτρωση των μαθητών από τον σωματικό κίνδυνο αποτελεί βέβαιη εγγύηση, ότι το ίδιο δεξί χέρι του Κυρίου θα τους οδηγούσε με ασφάλεια στην ουράνια βασιλεία.

Ιω. 18,10 Σίμων οὖν Πέτρος(1) ἔχων μάχαιραν(2) εἴλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δούλον(3) καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον(4) τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος(5).

100 Σίμων Πέτρος είχε ένα μαχαίρι· το τραβάει, χτυπάει το δούλο του αρχιερέα και του κόβει το δεξί αυτί. Το όνομα του δούλου ήταν Μάλχος.

(1) Το επεισόδιο της επίθεσης εναντίον του δούλου του αρχιερέα αναφέρεται και από τους συνοπτικούς (Ματθ. κστ 51, Μάρκ. ιδ 47, Λουκ. κβ 50). Αλλά ο Ιωάννης μόνος αναφέρει, ότι ο Σίμων έπραξε αυτό· οι άλλοι ευαγγελιστές αποσιωπούν το όνομα του Πέτρου (b).

«Πρόσθεσε ο Ιωάννης και το όνομα αυτού που χτυπήθηκε και το μέρος που χτυπήθηκε διότι ήταν πολύ σπουδαίο το γεγονός» (Z), «όπως και ο Λουκάς είναι ο μόνος ο οποίος αναφέρει, ότι ο Κύριος άγγιξε το αυτί του και τον θεράπευσε» (Au).

(2) Το ότι δεν έχει άρθρο υποδηλώνει, ότι ο Πέτρος συνέβη τη στιγμή εκείνη να κουβαλά μαχαίρι. Δεν κουβαλούσε αυτό πάντοτε. Ίσως να ήταν ένα από αυτά που αναφέρονται στο Λουκ. κβ 38. Δεν επιτρεπόταν από το νόμο να κουβαλούν όπλα σε ημέρες γιορτών. Το ότι στο δείπνο υπήρχαν δύο μαχαίρια και από αυτά το ένα πήρε μαζί του ο Πέτρος, τείνει να αποδείξει ότι το δείπνο αυτό δεν ήταν αυτό του Πάσχα (β)(το επιχείρημα όμως αυτό δεν είναι αδιαμφισβήτητο).

Ο Πέτρος ενθαρρύνθηκε φαίνεται από το ότι είδε τους στρατιώτες να πέφτουν χάμω. Η δύναμη του διδασκάλου κατέστησε αυτόν τολμηρό. Το διάβημά του, οσοδήποτε και αν προήλθε από αγάπη προς τον Διδάσκαλο, δεν μαρτυρεί πίστη ακλόνητη και σταθερή. Και αυτό φαίνεται καθαρά μετά από λίγο, όταν στην αυλή του αρχιερέα αρνείται τον Διδάσκαλο τρεις φορές. Οι αληθινοί και γνήσιοι Χριστιανοί ήρωες υπερασπίζονται την υπόθεση του ευαγγελίου όχι μόνο όταν βλέπουν τον Κύριο να υπερισχύει και να έχει δύναμη, αλλά όταν και προς στιγμήν φαίνεται να νικείται και να είναι σε αδυναμία.

(3) Με άρθρο. Αυτό δηλώνει ότι ο Μάλχος ήταν ένας από τους προεξάρχοντες δούλους και ακόλουθους του αρχιερέα (ο). Για αυτό και ο Χρυσόστομος ταυτίζει αυτόν με αυτόν που «ύστερα από λίγο πρόκειται να χαστουκίσει» τον Ιησού.

(4) Ο σιναϊτικός, βατικανός και κάμποι άλλοι μεγαλογράμματοι γράφουν ωτάριον αντί για ωτίον. «Δεν αναφέρει τυχαία το δεξί αυτί, αλλά, κατά τη γνώμη μου, επειδή θέλει να δείξει την ορμή του αποστόλου, ότι δηλαδή σχεδόν όρμησε εναντίον του ίδιου του κεφαλιού του» (X). Το χτύπημα δόθηκε εναντίον του κεφαλιού του δούλου, κόπηκε όμως μόνο το αυτί του διότι αυτός προφυλασσόμενος έγερσε προς τα αριστερά (β).

«Εάν τώρα πεις, πώς αυτός που διατάχτηκε ούτε να ραπίζει, γίνεται ανθρωποκτόνος; Βεβαιότατα έλαβε εντολή μεν να μην αμύνεται, εδώ όμως δεν αμύνθηκε για τον εαυτό του, αλλά για τον διδάσκαλο. Έπειτα δεν ήταν ακόμη τέλειοι και πνευματικά ολοκληρωμένοι» (X).

Ο Πέτρος εδώ παρουσιάζεται να τηρεί τον λόγο, τον οποίο είπε στον Διδάσκαλο βεβαιώνοντας αυτόν, ότι ήταν έτοιμος να βαδίσει μαζί του και στη φωτιά και στο θάνατο. Ο ζήλος του όμως υπέρ του Διδασκάλου προφανώς είναι ζήλος όχι με επίγνωση. Διότι, εάν η πρόθεσή του να χτυπήσει το Μάλχο στο κεφάλι πραγματοποιούνταν, ασφαλώς οι στρατιώτες θα ορμούσαν εναντίον ολόκληρου του ομίλου των μαθητών για να κατασπαράξουν αυτούς, ενώ ο διδάσκαλος θα εμφανιζόταν στα μάτια της ρωμαϊκής εξουσίας σαν όχι καλύτερος του Βαραββά.

(5) «Η έννοια του ονόματος Μάλχος είναι ο προορισμένος να βασιλεύσει» (Au). Μάλχος από το εβραϊκό μέλεκ= βασιλιάς. Το «ότι θεράπευσε αυτόν ο Ιησούς αμέσως, όπως μάθαμε από τον Λουκά» (Z), εξηγεί το γιατί ο Πέτρος δεν συνελήφθη αμέσως ως ένοχος στάσης κατά της εξουσίας.

«Θα μάθουμε λοιπόν από αυτό που έγινε, μέχρι ποίου σημείου φτάνει, χωρίς να μπορεί να κατηγορηθεί, ο ζήλος της ευσέβειας προς το Χριστό... Διότι το υπόδειγμα αυτής της πράξης δεν μας επιτρέπει να αγωνιζόμαστε για την ευσέβεια στο Χριστό με το να υψώνουμε σιδερένια όπλα ή να σηκώνουμε πέτρες εναντίον κάποιων ή βεβαίως να χτυπούμε με ξύλο αυτούς που μας αντιτίθενται· διότι τα όπλα μας δεν είναι σαρκικά σύμφωνα με το λόγο του Παύλου, αλλά να συμπεριφερόμαστε με ηπιότητα μάλλον ακόμη και στους φονιάδες» (K).

Ιω. 18,11 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην(1)· τὸ ποτήριον(2) ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ(3), οὐ μὴ πῖω αὐτό(4);

11 Τότε ο Ιησούς είπε στον Πέτρο: «Βάλε το μαχαίρι στη θήκη. Θέλεις να μην πιω το ποτήρι που ὀρισε ο Πατέρας για μένα;»

(1) «Το παράγγελμα του Χριστού γεννά θεσμό ευαγγελικού τρόπου ζωής και δύναμη εντολής, όχι αυτής που ειπώθηκε στους αρχαιότερους σύμφωνα με το νόμο του Μωϋσή, αλλά αυτής που ο Χριστός έβαλε, η οποία τόσο πολύ εμποδίζει να χρησιμοποιούμε μαχαίρια, ή μάλλον λέει ότι δεν πρέπει καν να αμυνόμαστε και μεις με τη σειρά μας, ώστε, αν κάποιος θα ήθελε να μας χαστουκίσει στο ένα σαγόني, να απαιτήσουμε επιπλέον και στο δεύτερο αν τύχει, στρέφοντάς του και το άλλο, και με αυτό κόβει από τη ρίζα της κατά κάποιο τρόπο από την ψυχή την ανθρώπινη δειλία» (Κ).

Ο Πέτρος έπρεπε να βάλει το μαχαίρι στη θήκη του, διότι επρόκειτο να δοθεί σε αυτόν το μαχαίρι του Πνεύματος. Τα όπλα της στρατείας μας δεν είναι σαρκικά, αλλά πνευματικά. Είναι παρόλ' αυτά ισχυρά και ακατανίκητα. Όταν ο Κύριος με έναν μόνο λόγο ανάγκασε αυτούς που ήλθαν να τον συλλάβουν, να οπισθοχωρήσουν και να πέσουν χάμω, έδειξε στον Πέτρο με ποιο όπλο έπρεπε να οπλιστεί. Το όπλο αυτό ήταν ο κοφτερότερος από μαχαίρι λόγος του Θεού, ο ζωντανός και ενεργός. Με αυτόν και ο Πέτρος όχι πολύ χρόνο ύστερα θα έριχνε νεκρούς στο έδαφος τον Ανανία και τη Σαπφείρα, που είπαν ψέματα στο Πνεύμα του Θεού.

(2) «Το ποτήρι του θανάτου δηλαδή» (Ζ).

Είναι ποτήριο. Δεν είναι θάλασσα, δεν είναι θάλασσα ερυθρά, ούτε νεκρά θάλασσα, διότι δεν είναι άδης, αλλά φως, και η δοκιμασία του είναι στιγμιαία. Είναι ποτήριο που δίνεται από τον Πατέρα. Και όταν δίνεται και σε εμάς, από τον Πατέρα μάς παρέχεται. Δίνεται ως δωρεά και ως χάρις, αφού «αυτόν που αγαπά ο Κύριος τον εκπαιδεύει». Εκπαιδεύει ως Πατέρας έχοντας εξουσία πάνω μας, αλλά και αγάπη πατρική προς εμάς. Και όταν παρέχει σε μας το ποτήριο δεν μας το δίνει, για να μας βλάψει, αλλά για να μας ωφελησει, και ως πάνσοφος και πανάγαθος γνωρίζει αλάνθαστα τι ωφελεί και τι βλάπτει τα παιδιά του.

(3) «Το οποίο παραχώρησε να έλθει σε μένα ο Πατέρας· διότι αυτό σημαίνει το έδωσε» (Ζ).

«Δείχνει ότι αυτό που γίνεται δεν οφείλεται στην δύναμη εκείνων, αλλά στο ότι αυτός το επιτρέπει και δηλώνει ότι δεν είναι κάποιος αντίθεος, αλλά υπάκουος μέχρι θανάτου στον Πατέρα» (Χ).

Η όλη φράση υπενθυμίζει την προσευχή του Ιησού στη Γεθσημανή, όπως αυτή αναφέρεται από τους συνοπτικούς (Ματθ. κστ 39, Μάρκ. ιδ 36, Λουκ. κβ 42).

(4) Σε αυτό, δηλαδή στο να μην πει το ποτήρι, αποσκοπούσε ο αγώνας του Πέτρου (b). Η προσθήκη της αντωνυμίας «αυτό» δεν είναι πλεονασμός αλλά εμφατική επανάληψη της λέξης ποτήρι, στην οποία αναφέρεται (ο). Η όλη πρόταση είναι ερωτηματική. Ο Abbott προτιμά να θεωρήσει αυτήν ως αναφώνηση με θαυμαστικό (β).

Ιω. 18,12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων(1) συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν(2) καὶ ἔδωσαν αὐτόν(3),

12Οἱ στρατιῶτες με τὸ χιλιάρχο καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φρουροὶ συνέλαβαν τότε τὸν Ἰησοῦ, τὸν ἔδεσαν

(1) Η σύλληψη του Ιησού έγινε από τους Ρωμαίους στρατιώτες που ενεργούσαν σε συνεργασία με τους υπηρέτες των Ιουδαίων, που αποτελούσαν την αστυνομία του ναού των Ιουδαίων (β). Επειδή λοιπόν οι υπηρέτες των Ιουδαίων εκτελούσαν διαταγές του συνεδρίου, προφανώς η σύλληψη του Ιησού έγινε με διαταγή του ανώτατου δικαστηρίου των Ιουδαίων (ο).

(2) Σύμφωνα με τα Ματθ. κστ 50,51 και Μάρκ. ιδ 46,47 η σύλληψη του Ιησού έγινε πριν ακόμη ο Πέτρος σύρει το μαχαίρι του εναντίον του Μάλχου. Στον Ιωάννη το επεισόδιο τοποθετείται λίγο πριν τη σύλληψη. Τέτοιες ελαφρές διαφορές δεν θίγουν ούτε στο ελάχιστο την αξιοπιστία των ιερών συγγραφέων, αλλά αντίθετα επιβεβαιώνουν αυτήν αφού με αυτές διαπιστώνεται ότι καμία συνεννόηση δεν υπήρχε μεταξύ τους (ο).

(3) Πιθανώς έδεσαν τα χέρια του πίσω του (β). Η λεπτομέρεια αυτή δεν αναφέρεται από τους άλλους συνοπτικούς (μ). Τον έδεσαν για να τον εξευτελίσουν. Οι δούλοι δένονταν έτσι. Δένεται ήδη και ο Ιησούς, μολονότι είναι ο πρωτότοκος. Τον έδεσαν για να μην τους διαφύγει, αφού και ο Ιούδας τούς είχε πει «κρατήστε τον». Αλλά ο Χριστός δέχεται πρόθυμα να δεθεί, για να λυθούμε εμείς από τα δεσμά της αμαρτίας. Στα δεσμά του αυτά οφείλουμε εμείς την ελευθερία μας από τις αλυσίδες του σκότους.

Οι τύποι της Π.Δ. και οι προφητείες εκπληρώνονται και στο σημείο αυτό. Ο Ισαάκ δέθηκε, για να προσφερθεί ως θυσία· ο Ιωσήφ δέθηκε και «ταπείνωσαν με αλυσίδες τα πόδια του· μέσα από σίδηρο πέρασε η ψυχή του» (Ψαλμ. ρδ 18). Και ο Σαμψών δέθηκε από τους Φιλιισταίους. Αλλά και για τον Μεσσία είχε προφητευτεί ότι θα δενόταν. Δες Ησ. νγ 8. Και δέθηκε ώστε και οι προς αυτόν δεσμοί της αγάπης μας να γίνουν αδιάσπαστοι. Του Παύλου οι χαιρετισμοί προς τους Χριστιανούς είναι και χαιρετισμοί του Χριστού προς όλους μας: «Να θυμάστε τα δεσμά μου» (Κολ. δ 18). Να θυμάστε αυτά, για να δεθείτε μαζί με αυτόν μακριά από κάθε αμαρτία, αιχμάλωτοι σε κάθε καθήκον. «Είναι ήδη κυριευμένοι από ανήμερο θυμό και φλέγονται από ακαταμάχητο θράσος... και αφού συνέλαβαν τον

Κύριο να υποχωρεί ήδη σε αυτούς στο οτιδήποτε, τον δένουν με δεσμά» (Κ), «σαν ακριβώς να διαφήμιζαν το συμβάν και καυχιόντουσαν, ότι έστησαν μεγάλο τρόπαιο» (Θφ). Καθένας θα περίμενε, ότι το θαύμα της θεραπείας του αυτιού του Μάλχου θα τους έκανε ευλαβείς απέναντι στον Ιησού. Λύσσα καταραμένη και ασυγκράτητη, την οποία το μέγεθος του θαύματος που έγινε δεν μπόρεσε να την καταπραΰνει, ούτε η τρυφερότητα που έδειξε ο Κύριος να την μαλακώσει.

Ιω. 18,13 και άπήγαγον αυτόν πρὸς Ἄνναν(1) πρῶτον(2)· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα(3), ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκείνου.

13 και τον έφεραν πρώτα στον Άννα. Αυτός ήταν πεθερός του Καϊάφα, που είχε για κείνη τη χρονιά το αξίωμα του αρχιερέα.

(1) Ο Άννας είχε διατελέσει αρχιερέας κατά τα έτη 6-15 μ.Χ. Όπως φαίνεται από ενδείξεις από τον Ιώσηπο (Αρχαιολογία 18,2,1), ήταν πρόσωπο μεγάλης επιρροής, και επανειλημμένα ονομάζεται και στην Κ.Δ. αρχιερέας (δες Λουκ. γ 2, Πράξ. δ 6) σε χρόνο, κατά τον οποίο το αξίωμα του αρχιερέα κατεχόταν από τον Καϊάφα (G). Υπήρξε αρχηγός αρχιερατικής οικογένειας και διηύθυνε εκ του αφανούς τους διάφορους γιους και γαμπρούς του, οι οποίοι διαδοχικά κατέλαβαν το αρχιερατικό αξίωμα. Είναι πιθανόν και ο Άννας και κάποια μερίδα του Ιουδαϊκού λαού να θεωρούσαν ως επέμβαση παράνομη της ρωμαϊκής εξουσίας την αντικατάσταση των αρχιερέων και συνεπώς είναι ενδεχόμενο να νομιζόταν, ότι η συγκατάθεση του Άννα ήταν απαραίτητη για το πνευματικό κύρος των πράξεων του συνεδρίου παρά το ότι ο Καϊάφας ήταν ο πρόεδρος αυτού (τ).

Αφότου ο Άννας καθαιρέθηκε από τον Gratus διαδέχτηκαν αυτόν οι 5 γιοι του, ο Ελεάζαρ από το 16-17, ο Ιωνάθαν από το 36-37, ο Θεόφιλος από το 37-41, ο Μαθθίας από το 41-44. Κατά το ενδιάμεσο διάστημα από το 18-36 το αρχιερατικό αξίωμα κατεχόταν από τον Καϊάφα (χ).

Φυσικό ήταν μετά την σύλληψη να οδηγήσουν τον Κύριο στις φυλακές έως ότου συγκληθεί το δικαστήριο. Αλλά έσπευδαν να καταδικάσουν αυτόν οδηγώντας αυτόν όχι σε δικαστές ειρήνης και δικαιοσύνης, αλλά σε δικαστές μαινομένους και από πριν αποφασισμένους να τον θανατώσουν.

(2) Με αυτό σιωπηλά συμπληρώνει την αφήγηση των συνοπτικών, κατά την οποία ο Ιησούς οδηγήθηκε κατ' ευθείαν στον Καϊάφα. Όπως φαίνεται λοιπόν από τον στίχο 24 το «πρώτον» αυτό υπαινίσσεται την ακόλουθη προσαγωγή του Ιησού στον Καϊάφα, και μετά από αυτό σύμφωνα με τον στίχο 28 στον Πιλάτο. Κατά τον g, και άλλους από τους νεώτερους ερμηνευτές, ενώ διαρκούσε η νύχτα, κατά την οποία συνελήφθη ο Ιησούς, έγιναν δύο ξεχωριστές συνεδριάσεις, η μία στον Άννα και η άλλη στον Καϊάφα.

Οι συνοπτικοί αναφέρουν τη δεύτερη, η οποία ήταν και η επίσημη, κατά την οποία και απαγγέλθηκε η καταδικαστική απόφαση. Ο Ιωάννης συμπληρώνοντας αυτούς ασχολείται περισσότερο με την πρώτη, χωρίς να αποκλείει και την δεύτερη, αφού ξεκάθαρα αναφέρει ότι ο Άννας έστειλε τον Ιησού δεμένο στον Καϊάφα τον αρχιερέα (Ιω. ιη 24) και αφού μετά τη προσαγωγή του Ιησού ενώπιον του Καϊάφα, ζητείται και σύμφωνα με τον Ιωάννη από τον Πιλάτο η επικύρωση της καταδικαστικής απόφασης κατά του Ιησού.

Δεδομένου επίσης ότι σύμφωνα με τους νόμους των Ιουδαίων δεν επιτρεπόταν να απαγγελθεί από το συνέδριο καταδικαστική απόφαση θανάτου παρά την επόμενη ημέρα από αυτήν της εμφάνισης του κατηγορουμένου στο δικαστήριο (Sanhedrin IV, 1, V 5) παρουσιαζόταν αναγκαίο για τήρηση των προσημάτων μετά την προκληθείσα προκαταρκτική συνεδρίαση της νύχτας να επακολουθήσει το πρωί και η κανονική επίσημη συνεδρίαση, κατά την οποία θα απαγγελλόταν η καταδικαστική απόφαση.

(3) Ο λόγος για τον οποίο οδηγήθηκε ο Ιησούς στον Άννα πρώτα, υπήρξε μάλλον η συγγενεία του με τον Καϊάφα, για την οποία τα δύο αυτά πρόσωπα ήταν κατά κάποιο τρόπο ένα (g).

Ιω. 18,14 (1) ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις(2) ὅτι συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι(3) ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

14 Ο Καϊάφας ήταν εκείνος που είχε δώσει τη συμβουλή στους Ιουδαίους άρχοντες, ότι συμφέρει να πεθάνει ένας άνθρωπος για το καλό ολόκληρου του λαού.

(1) Ανάμεσα στους στίχους 13 και 14, παρεμβάλλουν η Συριακή μετάφραση του Σινά και η φιλοξενιακή της Συρίας, την φράση: ο Άννας απέστειλε τον Ιησού προς Καϊάφαν. Παρομοίως και ο μικρογράμματος κώδικας 225 προσθέτει μετά το «πρώτον» του προηγούμενου στίχου τη φράση «απέστειλεν ουν αυτόν ο Άννας δεδεμένον προς Καϊάφαν τον αρχιερέα». Φαίνεται επίσης η γραφή να μαρτυρείται και από τον Κύριλλο. Οι προσθήκες αυτές οφείλονται πιθανώς στην από τους αντιγραφείς προσπάθεια συμβιβασμού της αφήγησης του Ιωάννη με αυτήν των συνοπτικών (β).

(2) Διαπιστώνοντας ο Ιωάννης ότι το πρόσωπο αυτό είναι το ίδιο με αυτό στο κεφάλαιο ια (ια 50-51), θέλει να υποδηλώσει, ότι καμία δίκαιη κρίση δεν ήταν δυνατόν να αναμένει κάποιος από αυτόν για

τον Ιησού, αφού «σαν ακριβώς από τη δική του συμβουλή και από τις ανίερες σκέψεις του ο άθλιος έπραξε το ανιερότερο από όλα τα κακά δράμα» (Κ).

(3) Ο σιναϊτικός, βατικανός, τρεις άλλοι μεγαλογράμματοι και πολλές μεταφράσεις, αντί για το απολέσθαι γράφουν αποθανείν.

Ιω. 18,15 Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος(1) καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς(2). ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ(3), καὶ συνεισηλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν(4) τοῦ ἀρχιερέως(5)·

150 Σίμων Πέτρος κι ένας άλλος μαθητὴς ακολουθούσαν τον Ιησού. Αυτὸς ο άλλος μαθητὴς ἦταν γνωστὸς του αρχιερέα κι έτσι μπήκε μαζί με τον Ιησού στην αυλή του αρχιερέα.

(1) Ο Πέτρος αφού απομακρύνθηκε καταρχάς, όταν διασκορπίστηκαν οι μαθητές κατά την σύλληψη του Ιησού, αναθάρρησε εντός ολίγου και ενθυμούμενος τις υποσχέσεις, τις οποίες έδωσε στον Ιησού, ακολούθησε αυτόν από μακριά, όπως αναφέρει άλλος ευαγγελιστής. Όσοι ακολούθησαν τον Ιησού μέσα στις τιμές και στη δόξα του και συμμετείχαν στις τιμές αυτές, όταν ο λαός έκραζε το Ωσαννά, όφειλαν να ακολουθήσουν αυτόν και τώρα μέσα στις ύβρεις και τους εξευτελισμούς και να συμμετάσχουν και σε αυτά. Όσοι αληθινά αγαπούν τον Ιησού, τον ακολουθούν πάντοτε παρ' όλους τους ανέμους και παρά κάθε δυσκολία των δρόμων, από τους οποίους ο Διδάσκαλος περνά.

(2) «Αυτὸς που έγραψε αυτά» (Χ).

«Ο Ιωάννης ήταν αυτός, ο θεοφιλὴς όντως δημιουργός αυτού του συγγράμματος. Δεν ονομάζει όμως ξεκάθαρα τον εαυτό του, αρνούμενος να δώσει την εντύπωση ότι του αρέσει να καυχίεται» (Κ).

«Διότι και εδώ διηγείται μεγάλο κατόρθωμα, ότι δηλαδή, ενώ όλοι απομακρύνθηκαν, αυτός ακολουθούσε αυτόν. Για αυτό, κρύβει τον εαυτό του και αναφέρει πριν από αυτόν τον Πέτρο· και τώρα όμως αναγκάστηκε να αναφέρει τον εαυτό του, για να μάθεις ότι με μεγαλύτερη ακρίβεια από τους άλλους ευαγγελιστές διηγείται τα όσα συνέβησαν στην αυλή, επειδή βρισκόταν μέσα» (Χ).

Εφόσον δεχόμαστε την γραφή «ο άλλος μαθητὴς», το έναρθρο αποκλείει να είναι κάποιος άλλος από τον μαθητή εκείνον, του οποίου ο Ιωάννης συστηματικά αποσιωπά το όνομα. Το άρθρο όμως παραλείπεται από τα αλεξανδρινά χειρόγραφα. Για αυτό σε κάποιους ερμηνευτές προκλήθηκε αμφιβολία για το αν ο άλλος μαθητὴς είναι ο Ιωάννης.

Ο Abbott ως άλλο μαθητή θεώρησε τον Ιούδα, ο οποίος από τις διαπραγματεύσεις που προηγήθηκαν της προδοσίας επόμενο ήταν να γίνει γνωστὸς στον αρχιερέα. Το ότι όμως ο Ιούδας παρενέβη για να μπει και ο Πέτρος και μάλιστα το ότι δέχτηκε ο Πέτρος τέτοια εξυπηρέτηση από τον Ιούδα παρουσιάζεται εξόχως απίθανο. Άλλοι παρατήρησαν, ότι μπορούσε άλλος μαθητὴς να είναι κάποιος από τους μυστικούς μαθητές του Ιησού, όπως ο Νικόδημος και ο Ιωσήφ ο Αριμαθαίας, που μετείχε στο συνέδριο ως μέλος του και για αυτό ήταν γνωστὸς στον αρχιερέα. Πιθανότερο παρόλ' αυτά φαίνεται ότι πρόκειται για τον Ιωάννη.

(3) «Πρόσεξε λοιπόν πως κόβει το εγκώμιο του εαυτού του. Για να μην σκεφτείς δηλαδή κάτι μεγάλο για αυτόν, ακούγοντας ότι μπήκε ο Ιωάννης μαζί με τον Ιησού, λέει, ότι ήταν γνωστὸς του αρχιερέα. Δεν μπήκα δηλαδή, λέει, επειδή ήμουν πιο γενναίος από τους άλλους, αλλά ως γνώριμος του αρχιερέα» (Θφ).

Ο Νόννος στην παράφρασή του εισηγείται την ιδέα, ότι η γνωριμία του Ιωάννη με τον αρχιερέα οφειλόταν στο επάγγελμά του ως «ιχθυοβόλου (=ψαρά)», που προμήθευε στον αρχιερέα ψάρια. Την εκδοχή αυτή θεώρησαν πιθανή και πολλοί από τους νεώτερους.

Ο Bernard αναφέρεται στη συγγένεια της Θεοτόκου και της αδελφής της Σαλώμης με την Ελισάβετ, η οποία ήταν από τις θυγατέρες Ααρών (Λουκ. α 5). Για αυτό και ο Ιωάννης συνδεόταν από τη μητέρα του συγγενικά με κάποια ιερατική οικογένεια, οπότε πιθανότατα ήταν γνωστὸς και στον αρχιερέα. Το ότι όμως η Σαλώμη ήταν αδελφή της Θεοτόκου αμφισβητείται σοβαρά και από πολλούς.

(4) Πρόκειται εδώ για την εσωτερική αυλή του αρχιερατικού ανακτόρου, στο οποίο πιθανότατα έμεναν και οι δύο, και ο Άννας και ο Καϊάφας. Είναι ο τετράγωνος χώρος που σχηματιζόταν από τα κτίσματα που ήταν γύρω του χτισμένα, στα οποία διέμεναν οι αρχιερείς Άννας και Καϊάφας (μ).

(5) Αν και ο τίτλος αποδιδόταν ευρύτερα σε όλα τα μέλη των οικογενειών, από τις οποίες προνομιακά λαμβάνονταν κάθε φορά οι αρχιερείς (Schurer), παρόλ' αυτά από τους στίχους 13 και 14 συμπεραίνουμε, ότι ο Ιωάννης αποδίδει τον τίτλο στον εν ενεργεία αρχιερέα, τον αρχιερέα του χρόνου εκείνου. Από αυτό έπεται, ότι όσα εξιστορούνται μετά το στίχο 15 έγιναν στο σπίτι του Καϊάφα. Εξ' αιτίας αυτού φαίνεται πιθανόν, ότι ο Άννας και ο Καϊάφας έμεναν στο ίδιο οίκημα, έχοντας ο καθένας το διαμέρισμά του.

Ιω. 18,16 ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω(1). ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ(2), καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ(3), καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον(4).

160 Πέτρος όμως στεκόταν απ' έξω, κοντά στην πόρτα. Βγήκε, λοιπόν, εκείνος ο άλλος μαθητής ο γνωστός του αρχιερέα, μίλησε στη θυρωρό, κι εκείνη άφησε τον Πέτρο να μπει.

(1) Πρόκειται για την πόρτα, η οποία οδηγούσε στο δρόμο και με την οποία έμπαινε κάποιος στο προαύλιο του οικοδομήματος. Ο Πέτρος μη μπορώντας να μπει μέσα, όπου ο Ιησούς στεκόταν ανάμεσα στους εχθρούς του, στεκόταν δίπλα στην πόρτα έξω, επιθυμώντας να είναι όσο το δυνατόν πλησιέστερα στον διδάσκαλο και αναμένοντας ευκαιρία για να τον πλησιάσει περισσότερο.

Διδασκόμαστε από εδώ, ότι όταν συναντούμε δυσκολίες στο να ακολουθούμε τον Κύριο, οφείλουμε να δείχνουμε όλη την αγαθή μας διάθεση και να επιμένουμε να πράττουμε ό,τι μας είναι δυνατόν. Αλλά η διάθεση του Πέτρου ήταν μεν αγαθή, αλλά όχι και ισχυρή. Για αυτό μπαίνοντας στην αυλή έπεσε μέσα σε παγίδα. Δεν θυμήθηκε το λόγο του Διδασκάλου, ότι «θα με απαρνηθείς τρεις φορές». Και εξέθεσε τον εαυτό του στον κίνδυνο ασύνετα. Ας προσέχουμε και εμείς να μην ρίχνουμε τους εαυτούς μας αλόγιστα σε πειρασμό. Εάν οι περιστάσεις μάς καλούν σαφώς να αντιμετωπίσουμε κινδύνους, μπορούμε να ελπίζουμε, ότι ο Θεός θα μας βοηθήσει μέσα σε αυτούς. Εάν όμως δεν καλούμαστε από τα πράγματα να δοκιμαστούμε από κάποιο πειρασμό, ρίχνοντας τους εαυτούς μας σε αυτόν πρέπει να φοβόμαστε μήπως ο Θεός μας εγκαταλείψει και οδηγηθούμε σε ντροπή.

(2) Ο βατικανός και άλλοι δύο μεγαλογράμματοι κώδικες γράφουν ο γνωστός του αρχιερέως.

(3) Οι Ιουδαίοι είχαν συνηθέστατα θυρωρούς (Ιωσήπου Ιουδ. Αρχ. VII.2,1). Εδώ η θυρωρός είναι μικρή υπηρέτρια όπως στο Πράξ. ιβ 13 και Β' Βασ. δ 6.

(4) Υποκείμενο μπορεί να είναι ο μαθητής ο άλλος. Εισήγαγε τον Πέτρο στην αυλή. Ο Ιωάννης «ήταν προσκολλημένος στο Χριστό και τον ακολουθούσε» (Χ) «μη θέλοντας να χωριστεί από αυτόν» (Θφ). Για αυτό και δεν εισήγαγε αμέσως τον Πέτρο. Όταν όμως ο Ιησούς οδηγήθηκε μπροστά στον αρχιερέα, έλαβε καιρό ο Ιωάννης και βγήκε και είπε στη θυρωρό.

Ιω. 18,17 λέγει οὖν(1) ἡ παιδίσκη(2) ἡ θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ· μὴ(3) καὶ σὺ(4) ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου(5); λέγει ἐκεῖνος· οὐκ εἰμί(6).

17Ρωτάει τότε τον Πέτρο η νεαρή υπηρέτρια, η θυρωρός: «Μήπως είσαι κι εσύ από τους μαθητές αυτού του ανθρώπου;» Λέει εκείνος: «Όχι, δεν είμαι».

(1) Ενώ οι συνοπτικοί διηγούνται σε συνέχεια τις τρεις αρνήσεις του Πέτρου, πιθανώς διότι στην προφορική κατήχηση το γεγονός αυτό αποτελούσε ένα ιδιαίτερο απομνημόνευμα, ο Ιωάννης κατανέμει τις τρεις περιπτώσεις της άρνησης στη σειρά της διήγησης μεταβαίνοντας αλληλοδιαδόχως από τον Πέτρο στον Ιησού και από τον Ιησού στον Πέτρο. Η αφήγηση όμως του Ιωάννη περισσότερο διαρθρωμένη αποδίδει βεβαίως την αληθινή σειρά των γεγονότων και αποδεικνύει τον αυτόπτη μάρτυρα.

Οι τρεις αρνήσεις έχουν τρία ιστορικά σημεία αφετηρίας ξεχωριστά, τα οποία βρίσκονται περισσότερο ή λιγότερο διανεμημένα μεταξύ των 4 ευαγγελιστών, δηλαδή: 1) Η είσοδος του Πέτρου στην αυλή με την παρέμβαση φίλου, 2) η ανάμνηση την οποία είχαν διατηρήσει για τον Πέτρο αυτοί που τον είδαν κατά την ώρα της σύλληψης και 3) η Γαλιλαϊκή του διάλεκτος και προφορά. Στις περιπτώσεις αυτές τις εξωτερικές, οι οποίες προκάλεσαν τη δοκιμασία, προστιθόταν και μια εσωτερική, η οποία διευκόλυνε την πτώση: η ανάμνηση του χτυπήματος, το οποίο ο Πέτρος έδωσε εναντίον του Μάλχου, και το οποίο εξέθετε αυτόν περισσότερο από τους άλλους στον κίνδυνο να συμπεριληφθεί στην ίδια δίκη, στην οποία και ο διδάσκαλος (g).

(2) Δούλη νεαρή και ειδικότερα η δούλη στην οποία ήταν ανατεθειμένη η φύλαξη της πόρτας (Ματθ. κστ 69,Μάρκ. ιδ 66,69)(G).

(3) Μόνος ο Ιωάννης αναφέρει, ότι η θυρωρός κατ' αρχάς ρώτησε τον απόστολο. Η μορφή του ερωτήματος δείχνει, ότι η θυρωρός ανέμενε απάντηση αρνητική. Δες στ 67 και ιη 25, όπου υπάρχει η ίδια μορφή ερωτήματος.

(4) Όπως ο Ιωάννης, για τον οποίο γνώριζε η παιδίσκη ότι ήταν μαθητής του Ιησού (F).

«Το «μήπως και συ» για αυτό ειπώθηκε, επειδή ο Ιωάννης ήταν μέσα. Με τόση φιλικότητα δηλαδή συνομιλούσε μαζί του η γυναίκα» (Χ).

Δες πόσο ελαφρά ήταν η επίθεση του πειρασμού. Την ερώτηση απηύθυνε μία μικρή και ανόητη υπηρέτρια, που δεν είχε κάποιο αξίωμα αξιόλογο, αλλά ήταν απλή θυρωρός. Και το ερώτημα που έθεσε, τέθηκε μάλλον με αμέλεια και χωρίς ιδιαίτερη φροντίδα. Ο Πέτρος θα είχε κάποιο λόγο να φοβηθεί, εάν παρουσιαζόταν εκεί ο Μάλχος και έλεγε: Αυτός είναι που μου έκοψε το αυτί και θέλω το κεφάλι του σε πιάτο. Εφόσον όμως μία υπηρέτρια τον ρωτούσε, ο Πέτρος θα μπορούσε να πει: Και τι σημαίνει, εάν είμαι;

(5) Αποτελεί έκφραση περιφρόνησης (F).

(6) «Ορίστε· ο μεγίστης δύναμης στύλος ταρακουνήθηκε από τα θεμέλια σε απλό φύσημα του ανέμου» (Αυ).

«Τι λες, Πέτρο; Δεν είπες πριν ότι, Αν χρειαστεί και τη ζωή μου να θυσιάσω, θα την θυσιάσω; Τι λοιπόν συνέβη ώστε να μην μπορείς ούτε της θυρωρού την ερώτηση να υποφέρεις; Μήπως δηλαδή ήταν στρατιώτης αυτός που ρώτησε; Μήπως κάποιος από αυτούς που συνέλαβαν τον Ιησού; Μια θυρωρός ήταν ασήμαντη και της τελευταίας τάξης και ούτε η ερώτηση ήταν με θράσος» (X).
«Τόσο ασθενές πράγμα είναι η ανθρώπινη φύση όταν εγκαταλειφθεί από το Θεό» (Θφ).
«Πρέπει να σημειώσουμε ότι αρνείται κάποιος το Χριστό όχι μόνο όταν λέει ότι δεν είναι αυτός ο Χριστός, αλλά και όταν, τη στιγμή που είναι όντως Χριστιανός, αρνείται ότι είναι τέτοιος» (Au).
Γρήγορα ο Πέτρος απαντά Δεν είμαι. Εάν είχε το θάρρος του λιονταριού θα έλεγε: Είναι τιμή μου το ότι είμαι και εγώ ακόλουθος αυτού του ανθρώπου. Εάν είχε τη σύνεση του φιδιού, θα τηρούσε σιωπή και δεν θα αποκρινόταν τίποτα. Αλλά ο Πέτρος έσπευσε να αρνηθεί.

Ιω. 18,18 είστήκεισαν δὲ οἱ δούλοι καὶ οἱ ὑπηρέται(1) ἀνθρακιὰν(2) πεπιοηκότες, ὅτι ψυχὸς ἦν(3), καὶ ἔθερμαίνοντο· ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος(4) ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος(5).

18Εκεί στέκονταν οι δούλοι και οι φρουροί και, επειδή έκανε κρύο, είχαν ανάψει φωτιά και ζεσταίνονταν. Ήταν κι ο Πέτρος μαζί τους· στεκόταν κι αυτός και ζεσταινόταν.

(1) Με τη λέξη δούλοι σημαίνονται οι προσκολλημένοι στην ιδιωτική υπηρεσία του αρχιερατικού οίκου, ενώ με τη λέξη υπηρέτες όσοι ανήκαν στην επίσημη υπηρεσία του συνεδρίου, οι οποίοι εκτελούσαν και χρέη αστυνομίας στο ναό (g). Οι αγορασμένοι δούλοι και οι δημόσιοι υπηρέτες του αρχιερέα (δ). Οι στρατιώτες είχαν απέλθει πλέον στο στρατώνα, διότι μετά την προσαγωγή του Ιησού στον οίκο του αρχιερέα οι υπηρέτες ήταν επαρκής φρουρά (β).

(2) =σωρό αναμμένων κάρβουνων (G). Ο Λουκάς αναφέρει ότι άναψαν φωτιά (άναψαν φωτιά στο μέσο της αυλής). Από αυτό μπορεί να συναχθεί ότι η ανθρακιά προήλθε από ξύλα που άναψαν και χωνεύτηκαν στη φωτιά.

(3) «Παρόλο που δεν ήταν χειμώνας, είχε κρύο. Πράγμα το οποίο μερικές φορές συμβαίνει κατά το εαρινό ηλιοστάσιο» (Au).

Η λεπτομέρεια αυτή υπαινίσσεται, ότι η αφήγηση προέρχεται από κάποιον παρόντα, ο οποίος νιώθει ρίγος στην ανάμνηση του ψύχους, το οποίο ήταν τότε στην ανοιχτή αυλή (β).

(4) «Και, μένοντας στο έλεος των δούλων, υποκρίνεται ότι κάνει ό,τι κάνουν και αυτοί, παρόλο που ο ίδιος βρίσκεται σε κακή κατάσταση από τη λύπη. Και προσέχοντας πολύ, δείχνει να συμφωνεί με την αδιαφορία των υπηρέτων... για να θεωρηθεί και με αυτό σαν κάποιος από τους γνωστούς του σπιτιού, και με σκοπό να αποφύγει έτσι την προσοχή και το να αρνηθεί πάλι αν κάποιος τυχόν τον ρωτούσε» (K). Προλαβαίνοντας κάθε εις βάρος του υπόνοια συναναμιγνύεται με τους δούλους και υπηρέτες. Ο Πέτρος είναι αξιόμειπτος, διότι συναναμίχθηκε με την συντροφιά των πονηρών αυτών ανθρώπων. Αναμφίβολα αυτοί θα διασκέδαζαν αφηγούμενοι τα σχετικά με την νυχτερινή τους επιχείρηση και θα χλεύαζαν το Χριστό εκθέτοντας με περιφρόνηση και ύβρεις τα όσα είπε και έπραξε και καυχόμενοι θριαμβευτικά για το ότι πέτυχαν τη σύλληψή του. Και πώς ακούγοντας τώρα αυτά θα αντιδρούσε ο Πέτρος;

Εάν έλεγε και αυτός ό,τι έλεγαν εκείνοι ή εάν με τη σιγή του φαινόταν να συμφωνεί, γινόταν συνένοχος της αμαρτίας τους. Εάν δεν είχε το θάρρος να εμφανιστεί δημόσια υπερασπιστής του Διδασκάλου, θα έπρεπε τουλάχιστον να έχει τόση αφοσίωση σε αυτόν, ώστε να αποχωρήσει σε κάποια γωνιά και να θρηνεί για το πάθημα του Διδασκάλου και για την δική του λιποψυχία. Αλλά αντί για αυτά ο Πέτρος «στεκόταν μαζί τους και θερμαινόταν», επιζητώντας έτσι να φαίνεται σαν ένας από αυτούς και να αποκλείει κάθε υπόνοια, ότι ήταν μαθητής του Ιησού.

(5) «Δείχνει ο ευαγγελιστής ότι αυτός μεν επειδή ήταν μαζί με τον διδάσκαλο στην εσωτερική αυλή έβλεπε τα πάντα και άκουγε· ο Πέτρος όμως επειδή ήταν στην εξωτερική, τίποτα από αυτά δεν ήξερε» (Z).

Ιω. 18,19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς(1) ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν(2) περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ(3) καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ(4).

19Ο αρχιερέας έκανε ερωτήσεις στον Ιησού για τους μαθητές του και για τη διδασκαλία του.

(1) Δέχονται γενικά, ότι εφόσον η ανάκριση έγινε στον Άννα, ο Άννας διεξήγαγε αυτήν και αυτός απηύθυνε και το ερώτημα αυτό. Αλλά η εκδοχή αυτή θα υπέθετε ότι ο αρχιερέας που αναφέρεται στους στίχους 13-16, ήταν ο Άννας, το οποίο αντιτίθεται με την φυσική έννοια της αφήγησης του Ιωάννη. Η συνεδρίαση αυτή δεν ήταν καθαρά ιδιωτική· είχε αυτή την θέση της υποχρεωτικά στη διεξαγωγή της δίκης.

Η παρουσία του υπηρέτη (=κλητήρα) στον στίχο 22 υπονοεί τον επίσημο χαρακτήρα της.

Αναγκαστικά λοιπόν προήδρευε και αυτής ο αρχιερέας. Είναι άλλωστε ελάχιστα πιθανόν η φράση «έτσι απαντάς στον αρχιερέα;», στο στίχο 22 να αναφέρεται σε άλλο πρόσωπο παρά τον εν ενεργεία

αρχιερέα (g). Θα δεχτούμε λοιπόν, ότι δίπλα στον Άννα είχε προσέλθει και ο Καϊάφας.

(2) Ο Ιωάννης δεν αφηγείται εδώ το κύριο μέρος της συνεδρίας, αλλά μόνο κάποια σκηνή προεισαγωγική, που συνέβη μεταξύ Καϊάφα και Ιησού με την παρουσία κάποιων υπηρετών, την ώρα που αναμενόταν να μαζευτούν τα μέλη του συνεδρίου, τα οποία βιαστικά είχαν προσκληθεί (F). Η ανάκριση αυτή έγινε πέρα από κάθε νόμο ισότητας και δικαιοσύνης. Συνέλαβαν τον Ιησού ως ένοχο και εγκληματία, και ενώ βρίσκεται μπροστά τους δέσμιος, δεν έχουν κάποια ορισμένη κατηγορία να του διατυπώσουν, αλλά αναζητούν να βρουν τώρα τέτοια. Καμία καταγγελία, κανένας κατηγορος δημόσιος. Ο δικαστής ο ίδιος γίνεται ήδη και δημόσιος κατηγορος και ο δεσμώτης μπροστά του καλείται και ως μάρτυς και πέρα από κάθε λογική και δικαιοσύνη προσκαλείται αυτός να γίνει ο ίδιος κατηγορος του εαυτού του.

(3) «Ρωτούσαν ίσως πού είναι και για ποιο λόγο τους μάζεψε» (X).

Δεν ρωτά για τα ονόματα των μαθητών ούτε ζητά κατάλογο αυτών, αλλά πληροφορείται γενικώς για τον αριθμό τους και για τις αρχές (την διδαχή) οι οποίες συνδέουν αυτούς κάτω από την ίδια σημαία (g). Η μόνη άλλωστε κατηγορία, η οποία μπορούσε να ισχύσει ενώπιον του Πιλάτου, ήταν αυτή της στάσης. Και ήλπιζε ο αρχιερέας με τις ερωτήσεις του αυτές να αποσπάσει από το στόμα του Ιησού κάποια ομολογία, από την οποία θα φαινόταν, ότι ο Κύριος μάζεψε γύρω του όμιλο επαναστατών (τ). Ή, ο αρχιερέας αποσκοπούσε να διαπιστωθεί, εάν τους μαθητές, τους οποίους είλκυσε γύρω του ο Ιησούς, τους είλκυσε ως ένας απλός ραββίνος ή με την αξίωση ότι αυτός ήταν ο Μεσσίας (μ).

(4) «Για το αν σφάλλει όσον αφορά τους νόμους του Μωϋσή... και για το ποιος είναι άραγε ο σκοπός των μαθητών του, και αν αγαπά να διδάσκεται με τα αρχαία έθνη ή θέλει να δημιουργήσει τη διδασκαλία μίας ξένης και καινούργιας λατρείας. Και το έκανε αυτό ο αρχιερέας με κακό κίνητρο· διότι νόμιζε ότι... ο Χριστός, λέγοντας ότι είναι απόβλητα τα διδάγματα του Μωϋσή, ο ίδιος θα προκαλέσει εναντίον του το θράσος της φλυαρίας των Ιουδαίων» (K).

«Τα ρώτησε λοιπόν αυτά θέλοντας να τον κατηγορήσει ως επαναστάτη και στασιαστή, ότι δημιουργεί παραсуναγωγές και διδάσκει κακά δόγματα» (Z).

Δεν μπορούσαν να αποδείξουν, ότι διδάξε κάτι πλανεμένο ή βλάσφημο· και ελπίζουν τώρα, ότι μπορούσαν να αποσπάσουν από το στόμα του κάτι, πάνω στο οποίο να βασίσουν την κατηγορία, ότι ανέτρεπε τα διδάγματα του νόμου. Δεν λένε τίποτα για τα θαύματά του με τα οποία είχε τόσους ευεργετήσει και αποδείκνυε, ότι η διδασκαλία του ήταν αναντίλεκτη και εξ' ολοκλήρου αληθινή.

Ιω. 18,20 άπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς(1)· ἐγὼ παρῤῥησίᾳ(2) ἐλάλησα τῷ κόσμῳ(3)· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ(4) καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι(5) συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν(6).

200 Ιησούς του απάντησε: «Εγὼ μίλησα φανερά στον κόσμο. Μιλούσα πάντοτε στις συναγωγές και στο ναό, όπου μαζεύονταν πάντοτε οι Ιουδαῖοι· κρυφά δε δίδαξα τίποτε.

(1) Ο Ιησούς επειδή κατάλαβε, ότι ο αρχιερέας ζητούσε να αποσπάσει από αυτόν κάποιο λόγο, τον οποίο να στρέψει εναντίον του, παραπέμπει απλώς στον δημόσιο χαρακτήρα της διδασκαλίας του (g).

«Και φαίνεται σε εμάς ότι είπε αυτά ο Χριστός, για να αποφορτιστούν οι κατηγορίες που δημιουργήθηκαν από την πονηρία των αρχηγών των Ιουδαίων και φτιάχτηκαν με κακή επινόηση» (K).

(2) «Φανερά» (Z)· «χωρίς αινίγματα και σκιές... και φανέρωσα ευθύ τον δρόμο της ευσέβειας στο Θεό, ελεύθερο από κάθε πλάγια οδό» (K).

(3) Οι αλεξανδρινοί κώδικες, ο του Εφραίμ και κάποιοι άλλοι μεγαλογράμματοι γράφουν λελάληκα. «Δίδαξα όλο τον λαό, όχι μόνο τους μαθητές μου» (Z). Στην απάντησή του ο Ιησούς αγνοεί την ερώτηση όσον αφορά στους μαθητές του και δεν απαντά παρά στο δεύτερο μέρος της ερώτησης που αναφέρεται στη διδασκαλία του. Μαθητές του ήταν οι ακροατές του κηρύγματός του που έγινε δημόσια. Συνεπώς την διδασκαλία του έπρεπε κυρίως να εξετάσουν (F). Άλλωστε εάν η διδασκαλία του ήταν υγιής και καλή, το να έχει μαθητές για να μεταδώσει αυτήν σε αυτούς, ήταν κάτι το οποίο επιτρεπόταν και συνιστούσαν από τους διδασκάλους τους και τους πατέρες τους.

(4) Αυθεντική γραφή χωρίς το άρθρο, ενώ επακολουθεί με άρθρο «ἐν τῷ ἱερῷ». Το ιερό ήταν ένα. Οι συναγωγές ήταν πολλές σε όλη τη Γαλιλαία και Ιουδαία.= Σε τόπους δημόσιας λατρείας και διδασκαλίας. Δες Ιω. ε 14 και εξής, στ 59,ζ 14 και εξής, Ματθ. δ 23, Μάρκ. α 21, Λουκ. δ 15,31 και εξής κλπ.

Όταν ήταν στη Γαλιλαία και στα περίχωρα της Ιερουσαλήμ κήρυττε τακτικά στις συναγωγές κατά τις ώρες της λατρείας. Όταν ανέβαινε στα Ιεροσόλυμα, δίδασκε την ίδια διδασκαλία στο ιερό κατά τις επίσημες γιορτές, όταν οι Ιουδαῖοι μαζεύονταν εκεί από όλα τα μέρη. Και παρόλο που συχνά κήρυττε και σε ιδιωτικά σπίτια και σε όρη και στην παραλία, δείχνοντας, ότι το κήρυγμα του λόγου του δεν

πρέπει να περιορίζεται σε μόνους τους τόπους της λατρείας, και πάλι τότε ό,τι κήρυττε κατ' ιδίαν ήταν εξ' ολοκλήρου το ίδιο με ό,τι δίδασκε και δημόσια.

(5) Υπάρχουν και οι γραφές «πάντοτε» και «πάντοθεν» που ελάχιστα μαρτυρούνται.

(6) «Τι λοιπόν; Δεν μίλησε και κρυφά πολλές φορές στους μαθητές;» (Ζ).

«Και σε αυτόν τον τελευταίο του λόγο, τον οποίο μετά το δείπνο απηύθυνε στους μαθητές, δεν είπε ότι αυτά με παροιμίες τα είπα σε σας...; Εάν λοιπόν δεν μίλησε φανερά στον πλέον στενό κύκλο των μαθητών του... πώς μίλησε φανερά στον κόσμο;» (Αυ).

Απάντηση: «Μίλησε μεν «κρυφά», αλλά όχι όπως νόμιζαν αυτοί, επειδή φοβόταν και οργάνωνε συνωμοσίες, αλλά το έκανε αυτό αν κάποτε τα λόγια του ήταν ανώτερα από την πνευματική ικανότητα των ακροατών του» (Χ).

Το «ουδέν», δηλαδή λέγεται με σχετική έννοια.

«Και πρέπει να εννοήσουμε τα λόγια του «εγώ φανερά μίλησα στον κόσμο», σαν να έλεγε: Υπάρχουν πολλοί οι οποίοι με άκουσαν. Και η λέξη παρηρησία (=φανερά) ήταν με κάποια έννοια φανερά αλλά και με κάποια άλλη έννοια όχι φανερά. Ήταν φανερά επειδή πολλοί τον άκουσαν· και δεν ήταν φανερά επειδή δεν τον κατανόησαν. Και αν μίλησε στους μαθητές του κατ' ιδίαν, βεβαίως δεν μίλησε στα κρυφά... Διότι ό,τι φαινόταν ότι ειπώθηκε από Αυτόν στα κρυφά, με κάποια έννοια δεν ειπώθηκε στα κρυφά, διότι δεν ειπώθηκε έτσι, ώστε να μην ειπωθεί από εκείνους, στους οποίους ειπώθηκε, αλλά μάλλον να κηρυχτεί σε κάθε δυνατή διεύθυνση» (Αυ).

Αλλά και η στον Μυστικό Δείπνο διδασκαλία του Ιησού, που περιέχεται στα κεφάλαια ιγ-ιζ κατ' ουσίαν δεν ήταν παρά συστηματοποίηση εκείνων, τα οποία δημόσια είπε (τ).

Ιω. 18,21 τί με έπερωτᾶς(1); έπερώτησον(2) τοὺς ἀκηκοῦτας(3) τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι(4) οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

21Τι ρωτάς εμένα; Ρώτησε αυτούς που άκουσαν τι τους είπα. Αυτοί ξέρουν εγώ τι είπα».

(1) Τι ρωτάς εμένα, στον οποίο δεν πιστεύεις; (b).

«Εκείνο λοιπόν που έλεγε στην αρχή «εάν εγώ δίνω μαρτυρία για τον εαυτό μου η μαρτυρία μου δεν είναι αληθινή», αυτό και τώρα υπαινίσσεται, θέλοντας σε μεγάλο βαθμό να παρουσιάσει αξιόπιστη την μαρτυρία... Εμένα ρωτάς για τα δικά μου;» (Χ).

Ήταν αντίθετο με κάθε νόμο να ζητούνται από τον κατηγορούμενο αποδείξεις, οι οποίες τόσο πλούσια και εύκολα μπορούσαν να επιτευχθούν από χιλιάδες μάρτυρες στα Ιεροσόλυμα και σε όλα τα μέρη της χώρας (ο). «Τα λόγια αυτά δεν δείχνουν αυθάδεια, αλλά πεποίθηση για την αλήθεια των όσων είπε» (Χ). Δεν λέει κάτι κακό για τους δικαστές του. Δεν λέει στους άρχοντες του λαού: Είστε πονηροί. Αλλά κάνει έκκληση στις καθιερωμένες αρχές του δικαστηρίου τους και είναι σαν να λέει σε αυτούς: «Με ευθύτητα να κρίνετε, γιοι των ανθρώπων» (Ψαλμ. νζ 1).

(2) Η γραφή έπερωτᾶς... έπερώτησον είναι πιο έντονη από την αλεξανδρινή ερωτᾶς... ερώτησον.

(3) Ή, «όχι τους μαθητές, αλλά τους άλλους, αυτούς που δεν πίστεψαν» (Ζ). «Ρώτησε τους εχθρούς, αυτούς που με έδεσαν· αυτοί ας πούνε» (Χ). Ή, γενικώς όλους όσοι με έχουν ακούσει, αυτούς που πίστεψαν και αυτούς που δεν πίστεψαν, κάποιοι από τους οποίους είναι παρόντες και εδώ.

(4) Ίσως αναφέρεται σε κάποιους παρόντες. Δείχνει στο πλήθος των παρισταμένων (b).

«Και θα νομίσει μεν ίσως κάποιος, ότι επειδή ήξερε τις καρδιές και τους νεφρούς (=τα ενδόμυχα των ανθρώπων), υπέδειξε κάποιους από τους παρισταμένους που τον άκουσαν κατά τύχη. Δεν είναι όμως έτσι το πράγμα. Διότι έδειξε κάποιους από τους υπηρέτες, οι οποίοι και παλαιότερα είχαν θαυμάσει τη διδασκαλία του... Βλέποντας δηλαδή τους ίδιους εκείνους που ήταν τότε παρόντες, λέει το «αυτοί»» (Κ).

«Ας μιλήσουν αυτοί· διότι αυτή είναι η αναμφισβήτητη απόδειξη της αλήθειας, όταν δηλαδή κάποιος καλεί μάρτυρες για όσα λέει, τους εχθρούς του» (Χ).

Εκείνοι οι οποίοι είχαν σταλθεί άλλοτε, για να συλλάβουν αυτόν, είχαν πει σε αυτούς που τους έστειλαν «ουδέποτε μίλησε άνθρωπος, όπως αυτός ο άνθρωπος» (Ιω. ζ 46). Για τη διδασκαλία του Ιησού μπορεί ασφαλώς να γίνει έκκληση σε όλους εκείνους, οι οποίοι γνωρίζουν αυτήν, έχει υπέρ του εαυτού της τόσο πολύ το δίκαιο και το ορθό και το αληθινό, ώστε όλοι όσοι χωρίς προκατάληψη κρίνουν αυτήν, δεν μπορούν παρά να μαρτυρούν υπέρ αυτής.

Ιω. 18,22 ταῦτα δὲ(1) αὐτοῦ εἰπόντος εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκῶς ἔδωκε ράπισμα(2) τῷ Ἰησοῦ(3) εἰπών· οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ(4);

22Μόλις είπε αυτά τα λόγια, ένας από τους φρουρούς, που ήταν εκεί κοντά, έδωσε ένα ράπισμα στον Ιησού και του είπε: «Έτσι απαντάς στον αρχιερέα;»

(1) Η απάντηση του Ιησού είχε μέσα της σιωπηρή μομφή για εκείνον, ο οποίος έτσι τον ρωτούσε (g). Αποκάλυπτε πλήρως τα ελατήρια του αρχιερέα που πρόβαλε τέτοια ερώτηση στον Ιησού και αποτελούσε θριαμβευτική αναίρεση των κατηγοριών, που εμπεριείχονταν στην ερώτηση που προβλήθηκε (ο).

(2) Το ραπίζω στους δόκιμους συγγραφείς λέγεται αντί για το ραβδίζω. Για αυτό ο b λέει, «ράπισμα, δηλαδή χτύπημα με ράβδο». Μετέπεσε όμως στην έννοια του χτυπήματος στον τράχηλο ή στο μάγουλο, που δίνεται με το χέρι ανοιχτό με σκοπό μάλλον εξευτελιστικής επιτίμησης παρά σωματικής κακοποίησης. Δες Ησ. ν 6 «έδωσα τα σαγόνια μου σε ραπίσματα» (β). Εκπληρώθηκε έτσι και η προφητεία αυτή του Ησαΐου.

(3) «Όταν σκεφτούμε, ποιος δέχτηκε το ράπισμα, είναι δυνατόν να μην αισθανθούμε την επιθυμία, είτε να κατακαεί από φωτιά από τον ουρανό αυτός που ράπισε, είτε να τον καταπιεί η γη είτε να τον πιάσουν οι δαίμονες είτε να τιμωρηθεί με κάποια άλλη βαρύτερη τιμωρία; Αλλά αν και μπορούσε ένα από όλα αυτά να διατάξει με την δύναμή του, αυτός ο οποίος έκανε τον κόσμο, επιθύμησε μάλλον να μας διδάξει την υπομονή, η οποία νικά τον κόσμο» (Au).

«Αν και μπορούσε να τους συνταράξει και να τους χώσει μέσα στη γη όλους ή και να τους εξοντώσει πικρά με κάποιον άλλο τρόπο, μακροθυμεί και λέει λόγια που καταπαύουν κάθε θηριωδία, αν και όχι την δική τους» (Z). «Αλλά ο μὲν Κύριος... και όταν ραπίζεται ανεξικακεί, παρόλο που είναι Θεός αληθινός, Κύριος γης και ουρανού· ενώ εμείς οι ταλαίπωροι, που είμαστε γη και στάχτη, οι μικροί και ελάχιστοι που μοιάζουμε με τη χλόη των λαχάνων, αν κάποτε κάποιος από τους αδελφούς πέσει σε κάποιο λόγο και πει κάτι μικρό από αυτά που συνηθίζουν να μας λυπούν, νομίζουμε ότι σαν δράκοντες πρέπει να πικραινόμαστε με αυτόν, και δεν χορταίνουμε να εκσφενδονίζουμε μύρια λόγια αντί για το ένα που μας είπε... και προσπαθούμε να πάρουμε εκδίκηση για τον εαυτό μας» (K).

«Βλέπεις το δικαστήριο που είναι γεμάτο από θόρυβο και ταραχή και θυμό και σύγχυση; Ρώτησε ο αρχιερέας ύπουλα και δολερά· απάντησε ο Χριστός με ευθύτητα και όπως έπρεπε. Τι έπρεπε λοιπόν να ακολουθήσει. Να συνομιλήσει μαζί του φέρνοντας τις αντιρρήσεις του ή να αποδεχτεί αυτό που είπε. Αλλά δεν γίνεται αυτό. Αλλά ο δούλος τον χαστουκίζει. Έτσι αυτά που γίνονται δεν είναι δικαστήριο, αλλά συνωμοσία και τυραννία» (X).

Είναι κάτι απίστευτο σε δικαστήριο να χτυπά κάποιος τον δικαζόμενο μπροστά στους δικαστές (τ).

Πονηροί άρχοντες δεν βρίσκονται στην ανάγκη να αναζητήσουν πονηρούς υπηρέτες.

Περιστοιχίζονται αυτομάτως από τέτοιους, έτοιμους πάντοτε να αυξήσουν την θλίψη και την καταδίωξη εκείνων, τους οποίους οι κύριοί τους καταδιώκουν. Μετά από κάποια χρόνια διάδοχος του Καϊάφα διέταξε τους παρισταμένους να ραπίσουν και τον Παύλο στο στόμα (Πράξ. κγ 2).

Ιω. 18,23 απεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς(1)· εἰ(2) κακῶς ἐλάλησα(3), μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ(4)· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις(5);

23«Αν είπα κάτι κακό», του απάντησε ο Ιησούς, «πες ποιο ήταν αυτό· αν όμως μίλησα σωστά, γιατί με χτυπάς;»

(1) «Ρωτάνε λοιπόν κάποιοι, πώς δεν γύρισε και το άλλο μάγουλο ο Χριστός σε αυτόν που τον χαστουκίσε...; Λέμε λοιπόν εμείς, ότι και η εντολή εκείνη εισηγήθηκε το να μην αμυνόμαστε, λόγω των εριδών που προκαλούνται από αυτό. Και τώρα λοιπόν ο Χριστός δεν αμύνθηκε εναντίον αυτού που τον ράπισε· αλλά μάλλον χωρίς να τον σπρώξει ούτε να φύγει από αυτόν, ήταν έτοιμος και για άλλες πληγές· δικαιολογήθηκε όμως, για να μην δώσει την εντύπωση με τη σιωπή του ότι είναι αυθάδης, πράγμα για το οποίο και κατηγορήθηκε πριν» (Z).

«Δεν απαντά αληθινά και με πραότητα και δίκαια και ταυτόχρονα δεν προσφέρει όχι μόνο και το άλλο μάγουλο σε αυτόν που τον ράπισε, αλλά όλο το σώμα του να καρφωθεί στο ξύλο; Από εδώ έδειξε μάλλον, ό,τι χρειαζόταν να δείχτει, δηλαδή ότι τα μεγάλα εκείνα παραγγέλματά του πρέπει να εκπληρώνονται όχι με σωματική επίδειξη, αλλά με προετοιμασία της καρδιάς. Διότι είναι δυνατόν και οργισμένος κάποιος ορατά να προβάλλει και το άλλο του μάγουλο. Αλλά πόσο καλύτερο είναι, όταν κάποιος εσωτερικά όντας ειρηνικός δίνει αληθινή απάντηση και με ήρεμη διάνοια φυλάει τον εαυτό του έτοιμο, για να υπομείνει επερχόμενα βαρύτερα παθήματα;» (Au).

Ο Κύριος αποκρίνεται με πραότητα και ειρηνικά, ανακαλώντας τον υπηρέτη, όπως προηγουμένως και τον αρχιερέα στον τρόπο και την μέθοδο που άρμοζε στη νόμιμη έρευνα (τ)..

(2) Η υπόθεση δεν εκφράζει αμφιβολία σαν η απάντηση που δόθηκε από τον Ιησού να ήταν αξιόμемπητη (ο), αλλά έχουμε εδώ διαμαρτυρία γεμάτη ηρεμία υπό την μορφή διλήμματος ακατανίκητου (F).

(3) «Εάν μεν μπορείς να κατηγορήσεις τα λόγια μου» (X).

(4) «Απόδειξε αυτό που ειπώθηκε κακώς· έλεγξε αν μίλησα κακώς» (Z). Δώσε την μαρτυρία σου με νόμιμο τρόπο (β)· απόδειξε με κανονική μαρτυρία (g), ότι έπραξα κακώς. Ο υπηρέτης κανένα άλλο

δικαίωμα δεν είχε παρά μόνο να μαρτυρήσει. Τα υπόλοιπα υπάγονταν στην δικαιοδοσία του δικαστή (F).

(5) Δες Β΄ Κορ. ια 20 όπου η λέξη λέγεται για χτύπημα που δίνεται στο πρόσωπο. Άρα και η προηγούμενη λέξη ράπισμα βρίσκεται με την ίδια έννοια όπως στην καθομιλουμένη. Ο Κύριος μπορούσε να απαντήσει με θαύμα οργής και να ξαπλώσει στο έδαφος να σφαδάζει ή νεκρό τον πονηρό υπηρέτη. Αλλά η ημέρα αυτή ήταν ημέρα υπομονής και παθημάτων για τον Κύριο. Και απάντησε με πραότητα και σύνεση.

Δίδαξε έτσι εμάς με το παράδειγμά του, ότι σε παρόμοιες περιπτώσεις δεν πρέπει να γινόμαστε δικαστές του δικαίου μας και εκδικητές των αδικιών που μας γίνονται. Οφείλουμε να δεχόμαστε μάλλον παρά να δίνουμε το δεύτερο ράπισμα, το οποίο ασφαλώς θα προκαλέσει την έριδα.

Δικαιούμαστε μεν να υπερασπιζόμαστε τους εαυτούς μας, αλλά όχι και να εκδικούμαστε ζητώντας να λάβουμε το δίκιο μας με το δικό μας χέρι. Τη στιγμή που αδικούμε ή υβριζόμαστε, οφείλουμε να διατηρούμε την ψυχραιμία μας και να διατηρούμε το εσωτερικό μας ελεύθερο από ταραχή ή πάθος. Όπως και ο Χριστός εδώ. Διατηρεί διαυγή και ατάραχη τη σκέψη του, μιλά λογικά και ψύχραιμα, αλλά δεν απειλεί.

Ιω. 18,24 απέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας(1) δεδεμένον(2) πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα(3).

24Τότε ο Άννας έστειλε τον Ιησὺ δεμένο στον αρχιερέα Καϊάφα.

(1) Ο στίχος αυτός προξένησε δυσκολίες στους ερμηνευτές, που υποστήριξαν ότι τα εξιστορούμενα από τον στίχο 15 και εξής, έγιναν στον Καϊάφα και ότι η περιγραφόμενη σε αυτά συνεδρία είναι αυτή μπροστά στο μεγάλο συνέδριο. Για αυτό πολλοί από τους νεώτερους, ανάμεσα στους οποίους και οι Καλβίνος, Lucke, Tholuck, de Wette, Langen, δέχονται τον αόριστο ἀπέστειλεν ότι λέγεται αντί για υπερσυντέλικο (g).

Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή ο ευαγγελιστής ενθυμούμενος εδώ ότι δεν μνημόνευσε την παραπομπή του Ιησού προς τον Καϊάφα, επανορθώνει το λησμονημένο (F).

«Φροντίζοντας λοιπόν τη διάταξη της αφήγησης ξαναπιάνει αυτά που ειπώθηκαν στην αρχή και λέει ότι ο Ιησὺς στάλθηκε από τον Άννα στον Καϊάφα» (K).

Τα συμφραζόμενα όμως δεν ευνοούν αυτήν την εκδοχή. Άλλοι, ανάμεσα στους οποίους και ο Αυγουστίνος, αρχιερέα στους στίχους 19,22 θεωρούν τον Άννα. Πιο σωστή παρουσιάζεται η εκδοχή, κατά την οποία τα μέχρι τον στίχο 23 εξιστορούμενα έγιναν στην οικία του Άννα παρισταμένου και του Καϊάφα και μετά από αυτό ο Ιησὺς με εντολή του Άννα δεμένος στάλθηκε στον τόπο των συνεδριάσεων του συνεδρίου, όπου ανέμενε τον κατηγορούμενο ο Καϊάφας.

(2) Ενώ διαρκούσε η ανάκριση στους στίχους 19-21 ο Ιησὺς, ο οποίος είχε δεθεί από αυτούς που τον συνέλαβαν στον κήπο, ήταν αναμφίβολα λυμένος. Μετά από αυτό προκειμένου να σταλεί στον Καϊάφα δέθηκε. Πιθανώς λύθηκε πάλι κατά τη συνεδρίαση του συνεδρίου. Αυτό λοιπόν εξηγεί γιατί σύμφωνα με τα Ματθ. κζ 2 και Μάρκ. ιε 1 δένουν πάλι αυτόν όταν πρόκειται να οδηγηθεί στον Πιλάτο (g).

(3) Στο τμήμα του ανακτόρου όπου διέμενε ο Καϊάφας και όπου βρίσκονταν τα επίσημα διαμερίσματα και η αίθουσα για τις συνεδριάσεις του συνεδρίου (g). Ή, στον επίσημο τόπο των συνεδριάσεων του συνεδρίου, όπου ο Καϊάφας θα προήδρευε για επικύρωση της απόφασης. Η επίσημη αυτή αίθουσα δεν ήταν στο ανάκτορο του αρχιερέα αλλά βρισκόταν στη δυτική πλευρά του λόφου του ναού (β).

Ιω. 18,25 Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος(1). εἶπον(2) οὖν(3) αὐτῷ· μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ(4);

25Εκεί, λοιπόν, που ο Σίμων Πέτρος στεκόταν και ζεσταινόταν, του λένε: «Μήπως είσαι κι εσύ από τους μαθητές εκείνου;»

(1) «Ο ευαγγελιστής, αφού είπε ότι ο Άννας έστειλε Αυτόν δεμένο στον Καϊάφα, επανέρχεται στο σημείο της αφήγησης του, όπου είχε αφήσει τον Πέτρο, για να εξηγήσει, το τι συνέβη στον οίκο του Άννα σε σχέση με την τριπλή του άρνηση» (Au).

Επαναλαμβάνει την ίδια με τον στίχο 18 φράση («ο Πέτρος εστὼς και θερμαινόμενος»), για να επαναφέρει εμάς σε αυτά που ειπώθηκαν προηγουμένως (β). Είναι λοιπόν προφανές, ότι τα ακόλουθα γεγονότα έγιναν στο σπίτι του Άννα. Διότι πρόκειται για την ίδια αυλή, την ίδια φωτιά, τα ίδια πρόσωπα έτσι ώστε αυτοί που δεν δέχονται ότι ο Καϊάφας και ο Άννας κατοικούσαν σε δύο διαφορετικά διαμερίσματα του ίδιου σπιτιού, είναι υποχρεωμένοι να παραδεχτούν, ότι ο Ματθαίος και ο Μάρκος πλανήθηκαν τοποθετώντας την άρνηση του Πέτρου στο σπίτι του Καϊάφα (g). Φαίνεται ότι τα σπίτια του Άννα και Καϊάφα ήταν γειτονικά... και είχαν εσωτερική συγκοινωνία (δ).

(2) Δεν καθορίζονται αυτοί που ρώτησαν. Ήταν αυτοί κάποιοι από αυτούς που θερμαίνονταν μαζί με

τον Πέτρο.

(3) Ο σύνδεσμος εισάγει την ακόλουθη ερώτηση ως συνέπεια του ότι κάθονταν άνετα γύρω από τη φωτιά και συζητούσαν για τα συμβαίνοντα (ο). Κατά τον Ματθαίο μία παιδίσκη ρώτησε τον Πέτρο, που βγήκε στον πυλώνα. Κατά τον Μάρκο η ίδια παιδίσκη, η οποία την πρώτη φορά τον ρώτησε, κατήγγειλε αυτόν στους υπηρέτες. Κατά τον Λουκά την ερώτηση απηύθυνε κάποιος άλλος. Είναι πιθανόν, ότι η θυρωρός μίλησε για τον Πέτρο σε κάποια άλλη συνάδελφό της, η οποία κατήγγειλε αυτόν στους μαζεμένους στην φωτιά. Και από αυτούς κάποιος απηύθυνε την ερώτηση στον Πέτρο (g).

(4) Η ερώτηση και η απάντηση είναι σχεδόν οι ίδιες όπως και στο στίχο 17. Και η ερώτηση διατυπώνεται με τέτοιο τρόπο σαν να αναμενόταν αρνητική απάντηση. Αυτό είναι σημείο που είναι ιδιαίτερο στην αφήγηση του Ιωάννη, που περιγράφει τις δύο πρώτες ερωτήσεις, ότι τέθηκαν με μορφή η οποία σχεδόν παρακινούσε τον Πέτρο να πει «Όχι». Σε αυτήν ο Ιωάννης μετριάζει την πτώση του Πέτρου (β).

Ο ευαγγελιστής Ιωάννης έχει εδώ διπλό σκοπό: πρώτον να αντιθέσει την ήρεμη γαλήνη του Κυρίου, του οποίου η σταθερότητα οδηγούσε αυτόν στο μαρτύριο και το θάνατο, με την καταφοβισμένη αστάθεια του Πέτρου, ο οποίος δεν είχε να φοβηθεί κάτι περισσότερο από τον χλευασμό των στρατιωτών και δεύτερον να δικαιολογήσει κάπως τον Πέτρο δείχνοντας πόσο εύκολο ήταν να γλιστρήσει. Ο τρόπος με τον οποίο τέθηκαν σε αυτόν οι ερωτήσεις ήταν τέτοιος, ώστε ωθούνταν από αυτές ο Πέτρος να πει το Όχι (τ).

Ιω. 18,26 ἤρνήσατο οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· οὐκ εἰμί. Λέγει(1) εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως(2), συγγενῆς ὧν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον(3)· οὐκ(4) ἐγώ(5) σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ(6) μετ' αὐτοῦ;

26Αυτός αρνήθηκε και είπε: «Δεν είμαι». Λέει ένας από τους δούλους του αρχιερέα, συγγενῆς εκείνου που του έκοψε ο Πέτρος το αυτί: «Δε σε είδα εγώ στον κήπο μαζί του;»

(1) Από τους συνοπτικούς οι Ματθαίος και Μάρκος αναφέρουν ότι η τρίτη άρνηση του Πέτρου έγινε «μετά από λίγο» ύστερα από τη δεύτερη. Συμφωνούν σε αυτό με τον Ιωάννη, ο οποίος αφηγείται και τις δύο αυτές αρνήσεις σε συνέχεια. Ο Λουκάς παρουσιάζει μεν την δεύτερη ότι συνέβη «μετά από λίγο» ύστερα από την πρώτη, τοποθετεί όμως την τρίτη μετά μία ολόκληρη ώρα (β).

(2) Μετά τη δεύτερη άρνηση ο Πέτρος φαίνεται, ότι πήρε θάρρος και άρχισε να μιλά περισσότερο ελεύθερα με τους εκεί παρόντες. Αλλά η γαλιλαϊκή του προφορά έγινε αντιληπτή (Ματθ. κστ 73, Μάρκ. ιδ 70, Λουκ. κβ 59) και είλκυσε ιδιαίτερος την προσοχή ενός από τους συγγενείς του Μάλχου, ο οποίος και του απευθύνει το νέο ερώτημα (g).

(3) Ο πειρασμός του να πει ο Πέτρος Όχι, ήταν τώρα μεγαλύτερος από πριν, διότι η αναφορά του κοψίματος του αυτιού του Μάλχου υπαινίσσεται, ότι ο συγγενής του Μάλχου υποπτευόταν, ότι ο Πέτρος υπήρξε αυτός που επιτέθηκε. Εάν ο Πέτρος συλλαμβανόταν για τον λόγο αυτόν, θα τιμωρούνταν αυστηρά, επειδή επιτέθηκε με όπλο εναντίον ενός από τους δούλους του αρχιερέα (β).

(4) Η μορφή της ερώτησης εδώ είναι διαφορετική από αυτήν στους στίχους 17,25. Είναι τέτοια σαν να αναμένεται απάντηση θετική (ο).

(5) Με πολλή έμφαση: Εγώ, με τα ίδια μου τα μάτια (β).

(6) Λαμβανομένου υπ' όψη, ότι ο φωτισμός στον κήπο ήταν ανεπαρκής, επικρατούσε επίσης και αρκετή σύγχυση και οχλαγωγία, ο συγγενής του Μάλχου δεν ήταν δυνατόν να είναι απολύτως βέβαιος, ότι διέκρινε με ασφάλεια τα χαρακτηριστικά του Πέτρου· επομένως αυτός μπορούσε κάλλιστα να επιμείνει να αρνείται (κ)

«Και ούτε ο κήπος έκανε τον Πέτρο να θυμηθεί τα όσα συνέβησαν, ούτε η πολλή φιλοσοργία, που έδειξε εκεί με τα λόγια του εκείνα, αλλά όλα αυτά από τη αγωνία τα ξέχασε» (X).

Ιω. 18,27 πάλιν οὖν ἤρνήσατο ὁ Πέτρος(1), καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν(2).

27Ο Πέτρος πάλι αρνήθηκε, κι αμέσως τότε λάλησε ένας πετεινός.

(1) Η αποστολή του Ιησού στον Καϊάφα, που αναφέρεται στο στίχο 24, ακολούθησε μετά την τρίτη αυτή άρνηση. Διότι τα των στίχων 25-27 συνέβησαν συγχρόνως με τα των στίχων 19-23. Η περίπτωση αυτή εξηγεί την λεπτομέρεια, την οποία αφηγείται ο Λουκάς (κβ 61) για το βλέμμα το οποίο έριξε ο Ιησούς στον Πέτρο. Ο Ιησούς διέσχιζε την αυλή μεταβαίνοντας στα διαμερίσματα του Καϊάφα. Άκουσε τη στιγμή αυτή το λάλημα του πετεινού και έριξε τότε το βλέμμα του προς τον Πέτρο. Το ότι επίσης ο Ιησούς ήταν δεμένος, εξηγεί καλύτερα την εντύπωση που παράχθηκε στον Πέτρο, όταν είδε τον Διδάσκαλο σε τέτοια κατάσταση (g).

Ο Πέτρος και για τρίτη φορά αρνήθηκε. Επόμενο ήταν αυτό. Η φύση της αμαρτίας τέτοια είναι γενικώς. Η καρδιά σκληραίνεται από την απάτη της αμαρτίας. Δες Εβρ. γ 13. Η αρχή της μοιάζει με το

να βάζει κάποιος το νερό στο αυλάκι. Από τη στιγμή που σπάσει το φράγμα, προχωρεί πλέον ο καθένας από το ένα κακό στο χειρότερο. Προπαντός όταν πρόκειται για το αμάρτημα του ψεύδους, το οποίο είναι αμαρτία που εύκολα ωθεί σε άλλη χειρότερη. Διότι για το ένα ψεύδος για υποστήριξή του θα χρειαστεί άλλο ψεύδος και αυτό πάλι θα οδηγήσει σε άλλο ψεύδος. Τη μία αμαρτία ζητούμε να καλύψουμε με την άλλη για να αποφύγουμε την αποκάλυψή μας.

(2) Σύμφωνα με τη Ρωμαϊκή αρίθμηση οι 4 φυλακές της νύχτας ήταν αργά, μεσάνυχτα, αλεκτοροφωνία, και πρωί. Πιθανότατα πρόκειται εδώ όχι για λάλημα του πετεινού σε οποιαδήποτε ώρα της νύχτας, αλλά για την ώρα, η οποία τεχνικά ήταν γνωστή ως αλεκτοροφωνία, μετά από την οποία επακολούθησε το πρωί, όταν και οδήγησαν τον Ιησού στο πραιτώριο. Για αυτό και ο Μάρκος μιλά για δύο λαλήματα του πετεινού (ιδ 68,72).

Ο πετεινός λάλησε. Το λάλημα αυτό του πετεινού χωρίς σημασία για τους άλλους πέρασε απαρατήρητο από αυτούς. Για τον Πέτρο όμως ήταν η φωνή του Θεού και ήταν για αυτόν θεία ευλογία που αφύπνιζε τη συνειδησή του με την υπενθύμιση των λόγων, τους οποίους είχε πει σε αυτόν ο Χριστός.

Ευλογητός ο Κύριος! Μολονότι μέσα στην αφροσύνη μας πέφτουμε, δεν εγκαταλείπομαστε σε όλεθρο, ούτε απορριπτόμαστε από αυτόν οριστικά. Η πρόνοιά του επιζητεί την ανόρθωσή μας και με διάφορους δρόμους επιτυγχάνει αυτήν. Η φωνή του πετεινού φέρνει στη μνήμη του Πέτρου σωτηριώδη υπενθύμιση. Πόσο ευεργετικό πλεονέκτημα είναι για μας να έχουμε κοντά μας αδελφούς ειλικρινείς, των οποίων η φωνή, σαν άλλη φωνή πετεινού, να υπενθυμίζει σε μας μέσα στις πτώσεις μας εκείνα τα οποία γνωρίζουμε, αλλά λησμονήσαμε!

Η δίκη ενώπιον του Πιλάτου

Ιω. 18,28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα(1) εἰς τὸ πραιτώριον(2)· ἦν δὲ πρωΐ(3)· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον(4) εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μianθῶσιν(5), ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα(6).

28 Μετά οδήγησαν τον Ιησού από το σπίτι του Καϊάφα στο πραιτώριο. Ήταν νωρίς το πρωί. Οι Ιουδαίοι όμως δεν μπήκαν στο πραιτώριο για να μη βεβηλωθούν, αλλά να φάνε το Πάσχα καθαροί.

(1) Της προσαγωγής του Ιησού στον Πιλάτο, προηγήθηκε η δεύτερη η κύρια δίκη του ενώπιον του συνεδρίου, για την οποία δεξ Ματθ. κζ 1 και Μάρκ. ιε 1. Για αυτήν ο Ιωάννης δεν αναφέρει τίποτα (β), επιβεβαιώνοντας σιωπηρά την αφήγηση των συνοπτικών. Εκθέτει όμως πληρέστερα την ενώπιον του Πιλάτου δίκη, προσθέτοντας στην αφήγηση των συνοπτικών νέες λεπτομέρειες, οι οποίες φωτίζουν πολύ τα σχετικά με τη διαγωγή του Πιλάτου (F).

(2) Ονομαζόταν έτσι στα μεν Ρωμαϊκά στρατόπεδα η σκηνή του ανωτάτου στρατηγού, στις δε ρωμαϊκές επαρχίες το ανάκτορο στο οποίο ο προστάτης ή ο επίτροπος της επαρχίας διέμενε (G). Στη Ρώμη ονομαζόταν έτσι ο τόπος, όπου έδρευε ο πραιίτωρ όταν δικάζε. Οι περισσότεροι από τους ερμηνευτές φρονούν, ότι εδώ πρόκειται για το ανάκτορο των Ηρωδών, το οποίο βρισκόταν στο δυτικό μέρος της άνω πόλης παραπέμποντας στο Ιωσήπου περί Ιουδ. Πολέμ. ΙΙ 14,8 όπου μαρτυρείται ότι εκεί κατοικούσε ο Φλώρος. Είναι παρόλ' αυτά πιθανότερο ότι ο Πιλάτος διέμενε σε κάποιο ανάκτορο στο φρούριο Αντωνία, όπου σταύθμευε η ρωμαϊκή φρουρά, στη βορειοδυτική γωνία του ναού. Εκεί η παράδοση τοποθετεί την αφετηρία της Via dolorosae (=δρόμος του μαρτυρίου του Ιησού) (g). Η προσαγωγή του Ιησού στον Πιλάτο έγινε, διότι οι Ρωμαίοι κάνοντας την Ιουδαία επαρχία Ρωμαϊκή επεφύλαξαν στους εαυτούς τους το δικαίωμα των θανατικών εκτελέσεων. «Και για ποιο λόγο δεν τον φόνευσαν, αλλά τον οδήγησαν στον Πιλάτο; Και βέβαια το μεγαλύτερο μέρος της αρχής και της εξουσίας τους, τούς είχε αφαιρεθεί πλέον, αφού τα πράγματά τους βρίσκονταν υπό την κυριαρχία των Ρωμαίων» (X).

Αυτό μαρτυρείται ξεκάθαρα στο στίχο 31. Και έφεραν μεν για αναίρεση αυτού το παράδειγμα του λιθοβολισμού του Στεφάνου (Πράξ. ζ 57), αλλά η περίπτωση αυτή οφειλομένη σε παραφορά του λαού δεν αποτελεί ασφαλή μαρτυρία. Το ίδιο μπορεί να παρατηρηθεί και για την έκτακτη περίπτωση που μαρτυρείται στο Ιωσήπου Αρχαιολογ. VI, 2,4 σύμφωνα με την οποία ο Τίτος παρέσχε στους Ιουδαίους το δικαίωμα να θανατώνουν τους ξένους που προχωρούσαν πέρα από τον περίβολο προς το ίδιο το ιερό, ακόμη και αν ήταν Ρωμαίοι. Επιζητούν να θανατωθεί με όλους τους νόμιμους τύπους και να μην λιθοβοληθεί όπως ο Στέφανος. Έτσι μεταχειρίζονταν αυτόν ως κακοποιό «που έγινε αμαρτία» για χάρη μας.

Επιπλέον η παρέμβαση της ρωμαϊκής εξουσίας, την οποία ο λαός φοβόταν, εξασφάλιζε το εναντίον του Ιησού εγχείρημά τους από κάθε λαϊκή εξέγερση. Ακόμη επίσης ο Χριστός θα θανατωνόταν με τον ατιμωτικό θάνατο του σταυρού, τον οποίο οι Ρωμαίοι συνήθιζαν να επιβάλλουν κατά των κακούργων. Επιζητούσαν δηλαδή να τον θάψουν στον ωκεανό της ατιμίας και να εξαλείψουν τη φήμη του για

πάντα.

Τέλος, με τη συμμετοχή του ρωμαϊκού επιτρόπου και με την εκτέλεση της απόφασης από τους ρωμαίους στρατιώτες απάλλασσαν εν μέρει τους εαυτούς τους από τη βαριά μομφή για το θάνατο του Ιησού, ο οποίος «περιόδευε ευεργετώντας» Αλλοίμονο! Πολλοί φοβούνται περισσότερο το σκάνδαλο το οποίο μπορεί να προκληθεί στο λαό από την πονηρή τους πράξη παρά την ενοχή τους μπροστά στο Θεό για την αμαρτία που τολμούν και την παράβαση του θείου νόμου.

(3) Περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα από τις 3-6 π.μ. (g). Νωρίς κατά το πρωί της Παρασκευής 14 του Νισάν. Ο Πιλάτος θα γνώριζε ότι οι Ρωμαίοι στρατιώτες είχαν σταλθεί για σύλληψη του Ιησού κατά την προηγούμενη νύχτα και είχε ίσως ειδοποιηθεί να είναι έτοιμος πάρα πολύ νωρίς (β).

Επέσπευδαν οι Ιουδαίοι τα προκαταρκτικά της θανατικής εκτέλεσης του Ιησού, έτσι ώστε ο λαός, του οποίου η αφοσίωση στον Ιησού ήταν γνωστή να μην πληροφορηθεί έγκαιρα τα τελούμενα (ο). Τώρα, που τον είχαν στα χέρια τους, δεν θα ήθελαν ούτε στιγμή χρόνου να χαθεί, έως ότου θα κάρφωναν αυτόν στο σταυρό, και για αυτό στερούνται και αυτήν τη φυσική ανάπαυση του ύπνου αγρυπνώντας και πολύ πρωί επισπεύδοντας τα όσα έπρεπε να προηγηθούν της σταύρωσης.

(4) «Και πρόσεξε τους Ιουδαίους που είναι άξιοι για γέλια. Αφού συνέλαβαν τον αθώο, φέροντας μαζί τους όπλα, δεν μπαίνουν στο πραιτώριο για να μη μισθώσουν και όμως ποιος μολυσμός είναι, πες μου, το να μπει κανείς στο δικαστήριο, όπου τιμωρούνται αυτοί που αδίκησαν; Εκείνοι που δίνουν το δέκατο από τον ηδύοσμο και τον άνηθο, δεν νόμιζαν ότι μολύνονται διαπράττοντας άδικο φόνο, ενώ νόμιζαν ότι μολύνονται εισερχόμενοι στο δικαστήριο» (X).

(5) Επειδή του Πιλάτου ο οίκος δεν είχε καθαριστεί από ζύμη σύμφωνα με το Δευτερ. ιστ 4 (b). Ο τελετουργικός μολυσμός σε πολλές περιπτώσεις διαρκούσε μέχρι τη δύση του ηλίου μόνο (Λευϊτ. ια 24, Αριθμ. ιθ 7, Δευτερ. κγ 11 κλπ), αλλά στην περίπτωση του Πάσχα όποιος ήταν ακάθαρτος, έπρεπε να αναβάλει τον εορτασμό του Πάσχα για μήνα ολόκληρο σύμφωνα με τα Αριθμ. θ 6-11 και Β' Παραλλ. λ 2-3 (β). Οι αλεξανδρινοί μεγαλογράμματοι κώδικες παραλείπουν το ίνα.

(6) Κάποιοι ισχυριζόμενοι είτε ότι κατά το Ταλμούδ ο μολυσμός, με τον οποίο θα μολύνονταν οι Ιουδαίοι με την είσοδό τους στο πραιτώριο, θα διαρκούσε μέχρι το απόγευμα μόνο, οπότε θα μπορούσαν να φάνε το Πάσχα, είτε υποστηρίζοντας ότι οι Ιουδαίοι είχαν γιορτάσει ήδη το Πάσχα από το προηγούμενο απόγευμα, δέχονται τη λέξη Πάσχα με γενικότερη έννοια αναφέροντας αυτήν όχι στο πασχάλιο δείπνο αλλά γενικά στα εδέσματα της εορτής δηλαδή τα άζυμα και τα κρέατα των θυσιών, οι οποίες γίνονταν κατά τις επτά ημέρες της εορτής.

Και επικαλούνται υπέρ αυτής της εκδοχής τα χωρία Δευτερ. ιστ 2,3, Β' Παραλλ. λ 22, λε 7-9. Και αν υποθέσουμε όμως ότι στα αμφιβόλου έννοιας χωρία αυτά η λέξη Πάσχα βρίσκεται με ευρύτερη έννοια παρουσιάζεται απίθανο η φράση τρώω το Πάσχα η τόσο συνηθισμένη στην Κ.Δ. τον Ιώσηπο και το Ταλμούδ να δηλώνει κάτι άλλο από το Πασχάλιο δείπνο. Άλλωστε εάν επρόκειτο για οποιοδήποτε άλλο δείπνο των επτά ημερών, δεν θα πρόσεχαν τόσο πολύ οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι, διότι και εάν μολύνονταν, δεν θα δυσκολεύονταν να απέχουν από αυτό (g).

Οι παράλληλες φράσεις ετοιμάζουν το πάσχα, θύειν το πάσχα (Μάρκ. ιδ 12-16 και Α' Κορ. ε 7) δείχνουν ότι και η φράση τρώγειν το πάσχα πρέπει να σημαίνει τρώω τον πασχάλιο αμνό (χ).

Η ερμηνεία λοιπόν «δηλαδή, λοιπόν, με τη λέξη Πάσχα εννοεί όλη τη γιορτή» (X), και «τις επτά ημέρες» δηλαδή (Θφ), είναι λιγότερο πιθανή και πιθανότερη παρουσιάζεται «ή ότι τότε γιόρταζαν το Πάσχα» (X), «και αυτοί τότε επρόκειτο να το φάνε, το απόγευμα της Παρασκευής» (Θφ), «αυτός όμως (ο Ιησούς) μία ημέρα πριν παρέδωσε αυτό (το Μυστήριο της Θ. Ευχαριστίας), φυλάγοντας τη σφαγή του για την Παρασκευή» (X), «όταν και το παλαιό Πάσχα γινόταν» (Θφ).

Ιω. 18,29 **ἐξήλθεν(1) οὖν(2) ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπε· τίνα κατηγορίαν φέρετε(3) κατὰ τοῦ ἀνθρώπου(4) τούτου;**

290 Πιλάτος βγήκε έξω και τους λέει: «Για ποιο αδίκημα κατηγορείτε αυτόν τον άνθρωπο;»

(1) Αυτό υπονοεί σαφώς, ότι ο Ιησούς είχε ήδη οδηγηθεί μέσα στο Πραιτώριο (ο). Ο Πιλάτος βγήκε από το πραιτώριο συμμορφούμενος με τις θρησκευτικές ιδέες των από αυτόν κυβερνωμένων σε συμφωνία με τις συστάσεις, τις οποίες η Ρώμη έδινε στους αξιωματούχους της στις επαρχίες (F).

(2) Ως συνέπεια του ότι οι Ιουδαίοι δεν ήθελαν να μπουν προς αυτόν, επήλθε το ότι εκείνος βγήκε προς αυτούς.

(3) Ο Πιλάτος είχε μεν κάποια ιδέα για την υπόθεση, αλλά το Ρωμαϊκό δίκαιο απαιτούσε σε παρόμοιες περιπτώσεις συγκεκριμένη και διατυπωμένη κατηγορία. Δες Πράξ. ιζ 6, κε 7 και εξής, κστ 31 (F). Είχε παραχωρήσει σε αυτούς στρατιώτες για σύλληψη του Ιησού και είναι προετοιμασμένος κατά την ώρα αυτή του πρωινού να ακούσει την υπόθεση. Ήδη λοιπόν ενεργεί ως δικαστής και θα έπρεπε να ακούσει και την κατηγορία και την υπεράσπιση (τ).

Η ερώτηση υποδηλώνει με πόσο θόρυβο και με παραμέληση όλων των δικαστικών τύπων σύρθηκε ο

Ιησούς στο βήμα του Πιλάτου (ο). «Όταν τον είδε δηλαδή δεμένο (ο Πιλάτος) και από τόσους οδηγούμενο, δεν νόμισε ότι έχουν αναμφισβήτητη απόδειξη κατηγορίας, αλλά ρωτά, λέγοντας, ότι είναι παράλογο αυτοί μεν να κρίνουν αυτόν αυθαίρετα, την δε τιμωρία χωρίς κρίση να την αναθέσουν σε εκείνον» (X).

(4) Με αδιαφορία χρησιμοποιεί την μέση αυτή λέξη με την οποία τίποτα ούτε καλό ούτε κακό εκφράζει προδικάζοντας (δ). Η λέξη άνθρωπος στο στόμα του Πιλάτου δεν φαίνεται να ηχεί περιφρονητικά αλλά ορίζει μάλλον με αδιαφορία το πρόσωπο για το οποίο γίνεται λόγος (κ).

Ιω. 18,30 **ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός(1), οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.**

30Του αποκρίθησαν: «Αν δεν ήταν κακοποιός, δε θα τον παραδίναμε σ' εσένα».

(1) Επιβλαβής στην κοινωνία (C). Η απάντηση φανερώνει εν μέρει αλαζονεία και εγωισμό, εν μέρει απορία (F). «Δεν έχουν να πουν εύλογη κατηγορία» (K). «Ω μέγεθος ανοησίας! Γιατί δε λέτε το κακό που έκανε, αλλά επισκιάζετε αυτό; Γιατί δεν φανερώνετε το κακό; Βλέπεις παντού που αποφεύγουν την απευθείας κατηγορία και δεν μπορούν τίποτα να πουν;» (X).

Η απάντηση υπαγορεύτηκε από δύο αιτίες. Από τη μία επιζητούν να διατηρήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο την παλαιά τους αυτονομία, μένοντας αυτοί κατ' ουσίαν οι δικαστές και αφήνοντας στον Πιλάτο το ρόλο του δημίου. Από την άλλη φοβούνται, μήπως δεν θα επιτύχουν την επικύρωση της καταδικαστικής απόφασης (g). Εάν τον κατηγορούσαν για βλασφημία, γνώριζαν καλά, ότι ο Πιλάτος δεν θα αναγνώριζε την κατηγορία αυτή, όπως έγινε έπειτα και από τον Γαλλίωνα στο Πράξ. ιη 16 (ο). Ο σιναϊτικός κώδικας γράφει κακόν ποιήσας, ο βατικανός και άλλος μεγαλογράμματος κακόν ποιών. Δεν μπορούν να πουν, ότι είναι προδότης ή φονιάς ή εγκληματίας, ή ταραχοποιός. Αλλά λένε: Είναι κακοποιός. Ποιός; Αυτός ο οποίος «περιόδευε ευεργετώντας». Ας κληθούν εκείνοι, τους οποίους είχε θεραπεύσει και διδάξει και διαθρέψει· εκείνοι τους οποίους είχε απαλλάξει από τα δαιμόνια και είχε αναστήσει από τους νεκρούς. Και ας ερωτηθούν αυτοί, εάν πράγματι ήταν κακοποιός. Δεν είναι όμως κάτι νέο οι μεγαλύτεροι ευεργέτες να παραγνωρίζονται χαρακτηριζόμενοι ως χειρότεροι κακοποιοί.

Ιω. 18,31 **εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· λάβετε αὐτόν ὑμεῖς(1) καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν(2). εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα(3)·**

31Τους λέει τότε ο Πιλάτος: «Πάρτε τον εσείς και δικάστε τον σύμφωνα με το νόμο σας». Του λένε οι Ιουδαίοι: «Σ' εμάς δεν επιτρέπεται να επιβάλουμε ποινή θανάτου σε κανέναν».

(1) Η απάντηση του Πιλάτου ή είναι ειρωνική: Εάν νομίζετε ότι έτσι έχει το πράγμα, δικάστε τον εσείς. Ο Πιλάτος γνώριζε, ότι ο Ιησούς είχε ήδη καταδικαστεί και ότι οι Ιουδαίοι δεν μπορούσαν να εκτελέσουν την απόφαση χωρίς τη συγκατάθεσή του (F). Είμαι λοιπόν εκτελεστής της απόφασής σας; Εάν εξετάζετε την κατηγορία μόνοι, μόνοι και καταδικάστε τον, εάν μπορείτε! (Stier).

Ή ο Πιλάτος καταλαβαίνοντας τα σχέδιά τους, ενθουσιασμένος διότι παρεχόταν σε αυτόν μέσο να απαλλαγεί από αυτήν την υπόθεση, απαντά σε αυτούς χωρίς δισταγμό: Πολύ καλά! Αφού θέλετε να είστε μόνοι δικαστές στην υπόθεση, δέχομαι αυτό! Δικάστε τον κατηγορούμενο και τιμωρήστε τον, εννοείται εντός των ορίων της δικαιοδοσίας σας (g).

«Αν μεν επιφυλάσσετε για τους εαυτούς σας την κρίση, οι ίδιοι κάντε και την εξέταση όπως θέλετε· αν όμως θέλετε να κρίνω εγώ τον άνδρα, είναι αναγκαίο να πείτε την κατηγορία» (Θμ). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(2) Το Συνέδριο είχε κάποια δικαιώματα πειθαρχικά, όπως το να αφορίζει από τη συναγωγή, το να ραβδίζει κλπ. (g).

(3) Αναφέρονται στο jus gladii, το οποίο η Ρώμη στις κατακτώμενες χώρες επεφύλασσε στον επίτροπό της (Ιωσήπου περί Ιουδ. Πολέμ. II, VIII, 1). Είναι απίθανο, ότι οι αλαζόνες Ιουδαίοι θα ομολογούσαν τόσο σαφώς το δικαίωμα αυτό του επιτρόπου της Ρώμης, εάν δεν εξαναγκάζονταν σε αυτό από την επιθυμία τους να πετύχουν από αυτόν την επικύρωση της θανατικής εκτέλεσης του Ιησού (ο).

Ιω. 18,32 **ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ(1) ὃν εἶπε(2) σημαίνων ποίω(3) θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.**

32Έτσι εκπληρώθηκε ο λόγος που είχε πει ο Ιησούς, δηλώνοντας με τι είδους θάνατο θα πέθαινε.

(1) Δες το στίχο 9, όπου και πάλι με την ίδια φράση εισάγεται λόγος του Ιησού.

(2) «Όταν έλεγε ότι «Εάν υψωθώ από τη γη, όλους θα τους ελκύσω προς εμένα (Ιω. ιβ 32,33)», όπως και εκεί ο ευαγγελιστής σημείωσε για αυτό προσθέτοντας ότι: «Αυτό το έλεγε, φανερώνοντας με ποιο θάνατο επρόκειτο να πεθάνει»· δηλαδή υπαινισσόμενος το σταυρό» (Z). Η ποινή που

επέβαλλε ο μωσαϊκός νόμος σε κάθε βλασφημία καθώς και στην αθέτηση της εντολής του Σαββάτου, ήταν αυτή του λιθοβολισμού. Δες Εξόδο λα 14,λε 2,Λευϊτ. κδ 10-23,Δευτερ. ιγ 5-10,Ιω. η 5-7,ι 31,Λουκ. κ 6, Πράξ. ζ 58,ιδ 5 (χ).

Εάν οι Ιουδαίοι εκτελούσαν τη θανατική ποινή του Ιησού, θα λιθοβολούσαν αυτόν, διότι λιθοβολισμός κατά το νόμο ήταν η ποινή κατά της βλασφημίας. Ο σταυρικός θάνατος ήταν συνηθισμένη ποινή στους Ρωμαίους.

Ο σιναϊτικός κώδικας αποσιωπά τις λέξεις: ὄν εἶπε. Και εκείνοι ακόμη, οι οποίοι ήθελαν να διαψεύσουν τα λόγια του Ιησού, παρά τη διάθεση και την πονηρή πρόθεσή τους, χρησιμοποιήθηκαν ως όργανα για επαλήθευση αυτών από το θείο χέρι που κυβερνά τα πάντα.

Οι λόγοι του Χριστού δεν θα περάσουν. Ο Κύριος ούτε να απατήσει ούτε να απατηθεί είναι ποτέ δυνατόν. Και οι ίδιοι οι αρχιερείς, που τον καταδιώκουν ως πλάνο, κατευθύνθηκαν αόρατα και ασυναίσθητα στο να αποδείξουν τον Κύριο αληθινό σε όλα, και όταν ακόμη θα σκεπτόταν κάποιος, ότι με τα μέτρα, τα οποία έπαιρναν, θα διέψευδαν τις προφητείες του.

(3) Δηλαδή με τέτοιο θάνατο, τον οποίο οι Ρωμαίοι επέβαλλαν. Οι Ιουδαίοι θα λιθοβολούσαν αυτόν (b). Όπως η ρωμαϊκή εξουσία οδήγησε τη μητέρα του στη Βηθλεέμ, προκειμένου εκεί κατά την προφητεία να γεννηθεί ο Κύριος, έτσι και τώρα για εκπλήρωση των Γραφών οδηγούν αυτόν στο Σταυρό.

Ιω. 18,33 Εἰσηλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ Πιλάτος καὶ ἐφώνησε(1) τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ(2)· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων(3);

330 Πιλάτος μπήκε πάλι μέσα στο πραιτώριο, διέταξε να φέρουν τον Ιησού και τον ρώτησε: «Εσύ είσαι ο βασιλιάς των Ιουδαίων;»

(1) Κάλεσε τον Ιησού κατ' ιδίαν στο πραιτώριο, σε μέρος όπου μπορούσε να μιλήσει μόνος μαζί του (g). Ο μαθητής, ο οποίος φαίνεται να ήταν παρών κατά την ανάκριση του Ιησού στον Άννα, ίσως ήταν και τώρα μάρτυρας της σκηνής στο πραιτώριο, την οποία διηγείται εδώ τόσο ζωηρά. Οι ιερωμένοι κατήγοροι του Ιησού δεν μπορούσαν να μπουν στο πραιτώριο, για να μη μianθούν, δεν είναι όμως πιθανόν, ότι στο πραιτώριο ήταν απαγορευμένο να μπουν όσοι επιθυμούσαν να ακούσουν τα γινόμενα (β).

(2) Η αφήγηση του Ιωάννου παρουσιάζει προφανώς εδώ κάποιο κενό. Τίποτα από τα προηγούμενα δεν δικαιολογεί την ερώτηση που προβάλλει ο Πιλάτος στον Ιησού. Αυτή υποδηλώνει κάποιο λόγο ο οποίος ειπώθηκε από τους κατήγορους. Πράγματι εάν συγκρίνουμε την αφήγηση του Ιωάννου με αυτήν των συνοπτικών και ιδιαίτερα με αυτήν του Λουκά (κγ 2) πληροφορούμαστε, ότι οι Ιουδαίοι είχαν διατυπώσει σχετική κατηγορία κατά του Ιησού (g).

(3) Η μορφή της ερώτησης είναι τέτοια όπως όταν προσδοκάται απάντηση αρνητική. Προφανώς ο Πιλάτος δεν πίστευε, ότι ο Ιησούς ήταν επαναστάτης αρχηγός, διότι δεν υπήρχε τίποτα στην εμφάνιση ή στη στάση του που να παρουσιάζει την κατηγορία αυτή ως εύλογη (β). Η πρόταξη της αντωνυμίας είναι εξόχως εμφαντική και δείχνει, ότι ο Πιλάτος είναι ήδη πεπεισμένος, ότι δεν έχει μπροστά του επαναστάτη, επίφοβο στη Ρώμη (τ). Στην ερώτηση αυτή του Πιλάτου ο οίκτος είναι ανάμικτος με περιφρόνηση (μ).

Ιω. 18,34 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις(1) ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ(2);

340 Ιησούς αποκρίθηκε: «Το ρωτάς αυτό από μόνος σου ή σου έχουν μιλήσει άλλοι για μένα;»

(1) Ο σιναϊτικός αντί για το λέγεις γράφει είπας. Τρεις άλλοι μεγαλογράμματοι, ανάμεσα στους οποίους και ο βατικανός κώδικας, γράφουν από σεαυτού αντί για αφ' εαυτού.

(2) Ἡ «ρωτά ο Χριστός, θέλοντας να φανερώσει την πονηρή πρόθεση των Ιουδαίων... Δεν ρωτά βεβαίως ο Χριστός από άγνοια, αλλά, θέλοντας και από αυτόν να κατηγορηθούν οι Ιουδαίοι, λέει: «άλλοι σου τα είπαν;»» (X). Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή ο Ιησούς απευθύνεται στην προσωπική αντίληψη του Πιλάτου. Και αποβλέπει στο να διεγείρει την συνείδηση του Πιλάτου έτσι ώστε να μην πιστεύει χωρίς λόγο τους Ιουδαίους (b).

Ἡ, πιο σωστά. Η θέση του ερωτήματος δεν ήταν τόσο απλή, όπως φαινόταν στον Πιλάτο. Ἐπρεπε προηγουμένως να γίνει κάποια διάκριση. Με έννοια πολιτική, μόνη γνωστή στον Πιλάτο, ο Ιησούς μπορούσε να αποποιηθεί τον τίτλο του βασιλιά των Ιουδαίων· αλλά με έννοια θρησκευτική, στην οποία ήταν ταυτόσημος με τον τίτλο του Μεσσία, ο Ιησούς όφειλε να τον δεχτεί (g).

Εάν ο Πιλάτος ρωτούσε από τον εαυτό του, η έννοια της λέξης βασιλιάς θα εφαρμοζόταν εσφαλμένα στον Ιησού· εάν ο Πιλάτος ρωτούσε από πληροφορίες που προέρχονταν από τους Ιουδαίους, τότε ο τίτλος βασιλιάς είχε μέσα του και αληθινή έννοια, με την οποία πράγματι ο Ιησούς ήταν βασιλιάς των

Ιουδαίων (Alford).

Εάν ο Πιλάτος ερευνούσε ακριβώς τα πράγματα, όπως είχε καθήκον, θα ανακάλυπτε, ότι η αληθινή αιτία, για την οποία οι αρχιερείς είχαν ξεγεραθεί κατά του Ιησού ήταν ακριβώς, διότι δεν επιζήτησε ο Κύριος να ιδρύσει κοσμική βασιλεία αντιτιθέμενη προς την ρωμαϊκή δύναμη. Εάν επιζητούσε κάτι τέτοιο και ενεργούσε θαύματα για να ελευθερώσει τους Ιουδαίους από το ζυγό της Ρώμης, όπως άλλοτε ο Μωϋσής ενήργησε τέτοια για απελευθέρωση των Ισραηλιτών από τη δουλεία των Αιγυπτίων, τότε θα τάσσονταν όλοι κάτω από τις διαταγές του και ανακηρύσσοντας αυτόν βασιλιά θα αγωνίζονταν υπό την αρχηγία του εναντίον της Ρώμης. Αλλά τώρα επιρρίπτουν εναντίον του κατηγορία, της οποίας αυτοί ήταν οι κυρίως και οι μόνοι ένοχοι, διότι αυτοί ποθούσαν την ανατροπή της Ρώμης.

Ιω. 18,35 **ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος· μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι(1); τὸ ἔθνος τὸ σὸν(2) καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας(3);**

35«Μήπως ἐγὼ εἶμαι Ἰουδαῖος;» του ἀπάντησε ὁ Πιλάτος· «ὁ λαὸς ὁ δικός σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς σε παρέδωσαν σ' ἐμένα· τι ἔκανες, λοιπόν;»

(1) «Δεν ταιριάζει σε μένα κυρίως το να γνωρίζω τα δικά σου, διότι δεν είμαι Ιουδαίος. Αυτό αρμόζει κατεξοχήν στους ομοεθνείς σου και με τους οποίους ανατράφηκες μαζί, οι οποίοι παρόλο που ομοίως ξέρουν αυτά, σε φέρνουν για να πεθάνεις» (Κ). Δηλαδή· βεβαίως δεν λέω αυτό από τον εαυτό μου· οι Ιουδαίοι είπαν αυτό σε μένα (b). Μήπως είμαι Ιουδαίος για να ταράσσομαι με τις ιδιορρυθμίες σας και με τις μυστικές ιδέες σας; Έπρεπε να είμαι Ιουδαίος και όχι Ρωμαίος, για να έχω μάθει από προσωπική παρατήρηση την αλήθεια των εναντίον σου ισχυρισμών των Ιουδαίων (ο).

Υπάρχει περιφρόνηση βαθιά στην αντίθεση «εγὼ Ιουδαῖος» (g). Πάλι η αντωνυμία «Εγὼ» μπαίνει με ἔμφαση (τ). Ποτέ δεν θα συμφωνούσε ο αλαζόνας Ρωμαῖος να είναι Ιουδαῖος μισητός και περιφρονημένος (F). Οι Ιουδαῖοι από πολλές απόψεις υπήρξαν ἔνδοξος λαός. Επειδὴ ἀθέτησε ὁμως την διαθήκη του Θεοῦ, ἔκανε τον εαυτό του ἄξιο περιφρόνησης στους λαούς (Μαλαχία β 8,9). Ἐτσι καλά και τιμημένα ονόματα ατιμάζονται και εξευτελίζονται ἐξ' αἰτίας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀνάξια φέρουν αὐτά. Εἶναι θλιβερό ἕνας ἀλλόθρησκος, ἐναντίον του ὁποῖου διατυπώνεται ἡ ὑπόνοια, ὅτι δεν εἶναι ἔντιμος, να ἀπαντᾷ ἐπειδὴ ἔχει σκανδαλιστεῖ ἀπὸ τὴν ἀξιοκατάκριτη συμπεριφορὰ μερικῶν Χριστιανῶν: Μήπως ἐγὼ εἶμαι Χριστιανός;

(2) Που αντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὰ μέλη του που διαθέτουν τὴ μεγαλύτερη ἐπιρροή (F)· τὸ ἔθνος «του ὁποῖου ὀνομάστηκες ὁ βασιλιάς» (b). Ὅχι κάποιοι ἰδιώτες, ἀλλὰ τὸ ἔθνος ἀντιπροσωπευόμενο ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς του (τ). Πρέπει να εἶχε φανεί παράδοξο στον Πιλάτο, ὅτι στην τότε δύσκολα πειθόμενη και ἐπαναστατικὴ κατάσταση των Ιουδαίων, οἱ ἀρχοντες του ἔθνους παρουσιάζονταν να κατηγοροῦν ἕνα πρόσωπο σε αὐτόν ὅτι ἐπιδιώκει να ἀπαλλάξει τὴ χώρα ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκὴ ἐξουσία (ο).

(3) Αὐτό ἦταν τὸ σημεῖο τὸ ὁποῖο ἐνδιέφερε τὸν Πιλάτο. Ποια πράξη του Ιησού εἶχε προκαλέσει τὴν ἐναντίον του ἐχθρότητα των Ιουδαίων; (β).

Ιω. 18,36 **ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ(1) οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου(2)· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ(3), οἱ ὑπηρέται(4) ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο(3), ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν(5) δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.**

36Ο Ἰησοῦς ἀπάντησε: «Ἡ δική μου βασιλεία δεν προέρχεται ἀπ' αὐτόν τὸν κόσμο· ἀν ἡ βασιλεία μου προερχόταν ἀπ' αὐτόν τὸν κόσμο, οἱ στρατιῶτες μου θα ἀγωνίζονταν να μὴ πέσω στα χέρια των Ιουδαίων ἀρχόντων. Αλλὰ ἡ δική μου βασιλεία δεν προέρχεται ἀπὸ ἔδω.»

(1) Επειδὴ ὁ Πιλάτος προηγουμένως «εἶπε· Τι ἔκανες; Για αὐτό μεν δεν ἀπάντησε τίποτα, για αὐτό ὁμως για τὸ ὁποῖο κατεξοχήν ὁ Πιλάτος ποθούσε να ἀκούσει, για τὴ βασιλεία του, για αὐτὴν ἀπαντᾷ λέγοντας· Ἡ βασιλεία ἡ δική μου...» (X).

Απαντᾷ στο ἐρώτημα που ἔθεσε ὁ Πιλάτος στο σ. 33. Ἐχω βασιλεία, τὴν ὁποῖα ἦλθα να ἐγκαθιδρύσω. Οἱ Ιουδαῖοι ἔχουν δίκιο λέγοντας ὅτι ἀξιῶνω ὅτι εἶμαι ὁ Χριστὸς βασιλιάς (ο).

(2) «Ὅχι ὅτι δεν ἐξουσιάζει και ἐδῶ, ἀλλὰ ἐννοεῖ ὅτι ἡ βασιλεία του ἔχει τὴν ἀρχὴ τὴς ἀπὸ τὸν οὐρανό και δεν εἶναι ἀνθρώπινη» (X). «Διότι δεν εἶπε· Δεν εἶναι στον κόσμο, οὔτε εἶναι ἐδῶ. Διότι βασιλεύει μεν στον κόσμο και προνοεῖ για αὐτόν» και ὅπως θέλει, περιφέρει τὰ πάντα. Δεν εἶναι ὁμως ἀπὸ ἐδῶ, ἐννοῶ δηλαδὴ δεν ἰδρύθηκε ἐδῶ κάτω· ἀλλὰ ἐδῶ μεν ἐξουσιάζει και διοικεῖ· δεν εἶναι ὁμως ἀπὸ ἐδῶ, οὔτε ἔχει τὴ δημιουργία τὴς ἀπὸ ἐδῶ κάτω, οὔτε εἶναι φθαρτὴ» (Θφ).

«Δεν λέει, Ἡ βασιλεία μου δεν εἶναι στον κόσμο αὐτόν... Διότι ἡ βασιλεία του εἶναι ἐδῶ μέχρι τέλους του κόσμου, ἔχοντας ζιζάνια ἀναμιγμένα μέχρι τὸ θερισμό· διότι ὁ θερισμός θα γίνεῖ στο τέλος του κόσμου» (Αυ).

Η έκφραση από (εκ) τον κόσμο δεν είναι ταυτόσημη με την έκφραση στον (εν) κόσμο. Διότι η βασιλεία του Ιησού πραγματοποιείται και αναπτύσσεται στον κόσμο· αλλά δεν προέρχεται και δεν έχει την καταγωγή της από τον κόσμο, από την ανθρώπινη θέληση και τη γήινη δύναμη (g). «Η πρόθεση «εκ» σημαίνει την καταγωγή όπως και το ακόλουθο «Εντεύθεν». Ο Ιησούς λέει απλώς από πού δεν είναι η βασιλεία του· δεν είναι από τον κόσμο αυτόν· αλλά δεν λέει και από πού είναι, δηλαδή από τους ουρανοί. Οπωσδήποτε υπονοεί αυτό, όταν λέει στο στίχο 37, ότι «ήλθα στον κόσμο αυτόν» (b). Η βασιλεία του Χριστού δεν είναι από τον κόσμο αυτόν. Οι βασιλείες των ανθρώπων ανεβαίνουν από τη θάλασσα και από τη γη (Δανιήλ ζ 3, Αποκάλ. ιγ 1,11), ενώ η αγία πόλη κατεβαίνει «από τον ουρανό από το Θεό» (Αποκάλ. κα 2).

Η βασιλεία του Χριστού δεν είναι από διαδοχή ή εκλογή ή κατάκτηση βίαιη, αλλά από άμεση και ειδική ανάδειξη της θείας θέλησης και βουλής. Αλλά και η φύση της δεν είναι κοσμική. Είναι βασιλεία εντός των καρδιών και των συνειδήσεων των ανθρώπων και τα πλούτη της είναι πνευματικά, οι δυνάμεις της πνευματικές και όλη η δόξα τους ομοίως.

Αλλά και τα όπλα της είναι πνευματικά και ουδέποτε χρησιμοποιεί κοσμική δύναμη για υπεράσπιση και για στερέωσή της, ούτε διεξάγεται κατά τρόπο επιβλαβή στους ηγεμόνες και τις βασιλείες του κόσμου. Αλλά ούτε ενδιαφέρεται για τα προνόμια των ηγεμόνων ή για τις κτήσεις και περιουσίες των υπηκόων τους. Ούτε αντιτίθεται σε κάποιο βασίλειο του κόσμου παρά μόνο στο βασίλειο του Σατανά. Και οι σκοποί της επίσης και οι τάσεις της δεν είναι κοσμικές.

Ο Χριστός δεν αποσκοπούσε, αλλά ούτε στους μαθητές του θα επέτρεπε να θέσουν ως σκοπό την πομπή και δύναμη των μεγιστάνων της γης. Αλλά και οι υπήκοοι της βασιλείας αυτής αν και ζουν στον κόσμο αυτόν, δεν είναι από τον κόσμο. Κλήθηκαν και εκλέχτηκαν μέσα από τον κόσμο και ξεχωρίστηκαν από αυτόν. Και γεννήθηκαν από άλλον κόσμο προς τον οποίο είναι συνδεδεμένοι. Δεν είναι ούτε μαθητές του κόσμου, ούτε αγαπητοί σε αυτόν, ούτε κυβερνιούνται από τη σοφία του κόσμου, ούτε πλουτίζονται από τα πλούτη του. Πολεμούνται από τον κόσμο και μισούνται από τον κόσμο, «διότι δεν είναι από τον κόσμο».

Παρόλο όμως που ζουν στον κόσμο «σαν πρόβατα ανάμεσα σε λύκους», νικούν τον κόσμο χωρίς να χρησιμοποιούν τις ραδιουργίες και τις απάτες και την υποκρισία του κόσμου, αλλά με τη δύναμη της αγάπης, με την πραότητα και μειλιχιότητα, με τη μακροθυμία και ανεξικακία.

Οι σκληρότητες και παραφορές του κόσμου είναι ξένες προς αυτούς, διότι έχουν διδαχτεί ότι «η οργή του άνδρα δεν φέρνει τη δικαιοσύνη του Θεού». Και αντιμετωπίζουν την αλαζονεία του κοσμικού βίου και την υπερηφάνεια της καρδιάς των κοσμικών ανθρώπων με την αφάνεια της ταπεινοφροσύνης, την οποία εμπνέονται από τον βασιλιά τους, ο οποίος σε όλη την επίγεια ζωή του υπήρξε «πράος και ταπεινός στην καρδιά».

(3) «Αυτό ακριβώς που φοβόταν προηγουμένως ο Πιλάτος, το διέλυσε, δηλαδή την υποψία για σύσταση τυραννικής εξουσίας» (X). Ο κόσμος υπερασπίζεται τις βασιλείες του με τη δύναμη των όπλων (b).

Εάν ήταν πρόσκαιρος βασιλιάς ή επεδίωκε να γίνει τέτοιος, θα σημειωνόταν αντίσταση και αιματοχυσία, πριν ακόμη νικηθεί και οδηγηθεί αναγκαστικά μπροστά στον Πιλάτο. Αλλά τώρα στεκόταν άοπλος και μόνος μπροστά του και κανένα όπλο δεν προβλήθηκε για υπεράσπισή του, ούτε κάποιες στασιαστικές ομάδες διέτρεχαν την πόλη ή την χώρα αξιώνοντας την απελευθέρωσή του και απειλώντας εκδίκηση (ο).

(4) Ή, γενικά και υποθετικά= οι υπηρέτες τους οποίους στην περίπτωση αυτή θα είχα (Luthardt=Λούθηρος).

Ή, οι υπηρέτες για τους οποίους δες στο Ματθ. κστ 53, δηλαδή οι άγγελοι (b,β).

Ή, πιο σωστά, οι οπαδοί μου, όπως είναι το πλήθος, το οποίο είχε κυκλώσει αυτόν κατά την ημέρα της εισόδου του στα Ιεροσόλυμα (g). Ο Ιησούς δεν αρνείται ότι έχει υπηρέτες, αλλά αρνείται ότι αυτοί αγωνίζονται για την απελευθέρωσή του (ο).

«Εδώ όμως φανερώνει και την αδυναμία της δικής μας (επίγειας) βασιλείας, αφού έχει τη δύναμή της στους υπηρέτες· η ουράνια όμως είναι αυτάρκης και δεν χρειάζεται τίποτα» (Θφ).

(5) Το μόριο είναι αντιθετικό και όχι χρονικό (b). Πρέπει να εννοηθεί με λογική έννοια (g). Για τη φράση νῦν δὲ, δες η 40,θ 41,ιε 22.

Ιω. 18,37 εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· οὐκοῦν(1) βασιλεὺς εἶ σύ(2); ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ(3). ἐγὼ εἰς τοῦτο(4) γεγέννημαι(5) καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον(6), ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ(7). πᾶς(8) ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας(9) ἀκούει μου τῆς φωνῆς(10).

37Του λέει τότε ο Πιλάτος: «Εἶσαι, λοιπόν, βασιλιάς;» «Ναι, εἶμαι βασιλιάς, ὅπως το λες»,

αποκρίθηκε ο Ιησούς. «Εγώ γι' αυτό γεννήθηκα και γι' αυτό ήρθα στον κόσμο, για να φανερώσω την αλήθεια· όποιος αγαπάει την αλήθεια καταλαβαίνει τα λόγια μου».

(1) Ο Πιλάτος ανέμενε αρνητική απάντηση, γι' αυτό η ερώτησή του εκφράζει έκπληξη (g). Το ούκοϋν λέγεται μοναδική φορά.

(2) Η αντωνυμία μπαίνει στο τέλος με έμφαση= Εσύ ο οποίος στέκεσαι μπροστά στο βήμα μας και ο οποίος έχεις στο πρόσωπό σου τέτοια σημάδια του σφοδρότερου μίσους των Ιουδαίων και του οποίου ζητείται ο θάνατος, είσαι πράγματι βασιλιάς; (ο). Εσύ ο πτωχός δεσμώτης; (β).

(3) «Δεν αρνείται την δόξα της βασιλείας του, ούτε όμως παρέχει την διαβεβαίωση για αυτό μόνο από τα λόγια του Πιλάτου» (Κ).

«Ο Ιησούς απάντησε έτσι όχι γιατί φοβόταν να ομολογήσει τον εαυτό του βασιλιά, αλλά το Εσύ λέγεις, ισοσταθμίστηκε έτσι ώστε με αυτό ο Ιησούς ούτε αρνείται ότι είναι βασιλιάς (διότι είναι βασιλιάς, του οποίου η βασιλεία δεν είναι από τον κόσμο αυτόν), ούτε ομολογεί ότι είναι τέτοιος βασιλιάς, ώστε να δικαιολογείται η υπόθεση ότι η βασιλεία του είναι από τον κόσμο αυτόν... Λέγοντας το Συ λέγεις... είναι σαν να είπε· Σαρκικός καθώς είσαι, λες αυτό σαρκικά» (Αυ).

Η απάντηση αυτή δεν είναι ούτε σαφής βεβαίωση ούτε άρνηση, αλλά συγκατάθεση που δίνεται σαν ένα είδος παραχώρησης (β). Η φράση Συ λέγεις... ως τύπος βεβαίωσης είναι άγνωστος τόσο στους κλασσικούς όσο και στην Π.Δ., ήταν όμως σε πυκνή χρήση στους ραββίνους (g). Η καλή ομολογία, την οποία ο Κύριος ομολόγησε ενώπιον του Πιλάτου σύμφωνα με το Α' Τιμ. στ 13 είναι αυτή.

(4) Με αυτά ο Ιησούς έρχεται να εξηγήσει με ποια έννοια είναι βασιλιάς. Έρχεται να κατακτήσει τον κόσμο και ως μόνο όπλο για αυτό χρησιμοποιεί το να μαρτυρεί για την αλήθεια (g).

(5) «Εδώ αναφέρεται στην σε συγκεκριμένο ιστορικό χρόνο γέννησή του, όταν αφού σαρκώθηκε ήλθε στον κόσμο και όχι στην άναρχη γέννησή του» (Αυ).

Ο Πιλάτος δεν μπορούσε να κατανοήσει την θεία του υιότητα. Παρόλ' αυτά και αυτή διακηρύσσεται εδώ, όταν επισυνάπτεται το «για αυτό ήλθα στον κόσμο» (b).

(6) Η φράση αναφέρεται στη δημόσια εμφάνιση και δράση του Ιησού (F). Δηλώνεται με αυτήν η ειδική αποστολή, για την οποία εμφανίστηκε ο Ιησούς στον κόσμο (g). Ήλθα από ψηλά στον κόσμο. Με τις φράσεις λοιπόν «για αυτό γεννήθηκα» και «για αυτό ήλθα» και η ανθρώπινη και η θεία φύση του διακηρύσσονται στον Πιλάτο (ο).

(7) Ο σιναϊτικός γράφει περί της αληθείας αντί για τῆ ἀληθείᾱ. «Δηλαδή, με σκοπό, αφού αφαιρέσει το ψεύδος από τον κόσμο και αφού καταστρέψει τον δαίμονα που με απάτη τυράννησε τους ανθρώπους, να παρουσιάσει την αλήθεια να βασιλεύει πάνω σε όλα» (Κ). Η βασιλεία της αλήθειας αντιτίθεται προς τις βασιλείες αυτού του κόσμου (b). Το έργο του ως προφήτη είναι το θεμέλιο της βασιλείας του (g).

«Μαρτυρήσω» δηλαδή να αποκαλύψω, να κάνω γνωστή, να διακηρύξω την αλήθεια. Το άρθρο προδίδει την ύψιστη αντικειμενικότητα (ο). Η μαρτυρία του για την αλήθεια δεν περιορίστηκε σε αυτήν την καλή ομολογία ενώπιον του Πιλάτου (Α' Τιμ. στ 13) αλλά υπήρξε συνεχής σε όλη τη δημόσια δράση του. Δες Ιω. γ 11,32,ζ 7,η 14 (β).

Η φύση της βασιλείας του ανταποκρίνεται προς τη φύση της αποστολής του. Είναι ο βασιλιάς της Αλήθειας και φανερώνει την βασιλική του δύναμη όχι με βία, αλλά με τη μαρτυρία, την οποία δίνει για την αλήθεια. Για αυτό γεννήθηκε σε χρόνο και για αυτό ήλθε στον κόσμο. Και υπήκοοί του είναι εκείνοι, οι οποίοι δεν αγωνίζονται με όπλα υλικά, αλλά επειδή είναι από την αλήθεια υπακούουν στο βασιλιά τους (χ).

Ήλθε ο Κύριος να μαρτυρήσει για το Θεό, ότι δημιούργησε τον κόσμο, να μαρτυρήσει επίσης και κατά της αμαρτίας, η οποία οδηγεί στον όλεθρο τον κόσμο και με το λόγο αυτόν της αλήθειας ιδρύει και διατηρεί το βασίλειό του. Η βασιλεία του Χριστού δεν είναι από τον κόσμο αυτόν, όπου κυριαρχεί το ψεύδος, αλλά από τον κόσμο εκείνο, όπου η αλήθεια βασιλεύει αιώνια.

Το θεμέλιο και η δύναμη της πάνω στη γη βασιλείας του και το πνεύμα που κυριαρχεί σε αυτήν είναι η αλήθεια, η θεία αλήθεια. Και όταν είπε Εγώ είμαι η αλήθεια, κατ' ουσίαν είπε Εγώ είμαι βασιλιάς. Κατακτά τις καρδιές πείθοντας με το φως της αλήθειας· κυβερνά και κυριαρχεί με τη δύναμη της αλήθειας, και βασιλεύει κατευοδούμενος «εξ' αιτίας της αλήθειας» (Ψαλμ. μδ 5), και «θα κρίνει την οικουμένη με δικαιοσύνη και τους λαούς με την αλήθειά του» (Ψαλμ. 95, 13).

Για να είμαστε λοιπόν και εμείς υπήκοοι στη βασιλεία πρέπει να γίνουμε τέκνα της αλήθειας, αναγεννημένα από αυτήν και πάντοτε λέγοντας αυτήν. Ειδικό καθήκον που απορρέει για μας από τη διακήρυξη αυτή του Χριστού είναι και το να λέμε ο καθένας την αλήθεια στον πλησίον του. Ο συνεκτικός δεσμός κάθε κοινωνίας είναι η αμοιβαία εμπιστοσύνη των μελών της. Απατεώνες και ψεύτες φαίνονται μερικές φορές να ευδοκίμουν και να ευτυχούν στον κόσμο. Εάν όμως πετυχαίνουν, αυτό οφείλεται στο ότι νομίζονται τίμιοι και φιλαλήθεις και πρόσωπα άξια εμπιστοσύνης από εκείνους τους οποίους εξαπατούν.

Εάν η μεταξύ των ανθρώπων εμπιστοσύνη και τιμιότητα φυγαδεύονται από την ανθρωπότητα, η γη θα γινόταν ακατοίκητη και οι δεσμοί της κοινωνίας θα διασπώνταν. Είναι λοιπόν σπουδαίο καθήκον του καθενός από εμάς να είναι φιλαλήθης και να γίνεται μεταξύ των ομοίων του πρόσωπο άξιο κάθε εμπιστοσύνης, διότι μόνο έτσι είναι δυνατόν να σταθούν και να προαχθούν οι κοινωνίες.

(8) Χωρίς κάποια εξαίρεση (ο). Απευθύνεται όχι μόνο στη συνείδηση αυτού ως δικαστή αλλά και στη συνείδησή του ως ανθρώπου (g). «Επομένως και συ, Πιλάτε, αν είσαι παιδί της αλήθειας, και ποθείς αυτήν, θα ακούσεις τη φωνή μου και θα πιστέψεις ότι είμαι βασιλιάς όχι τέτοιος» (Θφ).

(9) «Αυτός που αγαπά την αλήθεια» (Ζ). Η φράση υπενθυμίζει τα Ιω. γ 21,ζ 17,η 47, κλπ. Σημαίνει την ηθική διάθεση στο να δεχτεί κάποιος την αλήθεια και να μπει κάτω από την αγία δύναμή της όταν παρουσιάζεται αυτή ζωντανή στο πρόσωπο του Ιησού (g). Δηλώνει εκείνον, του οποίου χαρακτηριστικό είναι το να αφήνει τον εαυτό του, να κυβερνιέται από την αλήθεια (C).

Εκείνοι οι οποίοι με τη χάρη του Θεού λυτρώνονται από τη δύναμη του πατέρα του ψεύδους και είναι διατεθειμένοι να δεχτούν την αλήθεια και υποτάσσονται στη δύναμη και επίδρασή της, θα ακούσουν τη φωνή του Χριστού και θα γίνουν υπήκοοί του επιδεικνύοντας πίστη και αληθινή αφοσίωση σε αυτόν.

(10) «Πείθεται στο λόγο μου, πιστεύει τη διδασκαλία μου» (Ζ). «Ακούει με τα αυτιά του εσωτερικού ανθρώπου ή με άλλα λόγια υπακούει στη φωνή μου, το οποίο είναι ισοδύναμο με το: Πιστεύει σε εμένα» (Αυ).

Ακούει με ευχαρίστηση και κατανόηση. Και αυτοί είναι οι πολίτες της βασιλείας του Χριστού (b). «Διότι είναι εύκολα παραδεκτός ο λόγος της αλήθειας σε αυτούς που ήδη την έμαθαν και την αγαπούν, ενώ σε αυτούς που δεν είναι τέτοιοι, δεν είναι... διότι σε αυτούς που έχουν ανάπηρο το νου η αλήθεια φαίνεται να είναι χωρίς κάλλος και άσχημη, παρόλο που αυτή βάζει μέσα στις ψυχές αυτών που την βλέπουν μία νοερή και θεία λάμψη» (Κ).

Όλοι όσοι αγαπούν την αλήθεια θα ακούνε ευχάριστα και πρόθυμα τη φωνή του Χριστού, διότι μεγαλύτερες, καλύτερες, γλυκύτερες, βεβαιότερες αλήθειες δεν είναι δυνατόν να βρεθούν παρά μόνο στο Χριστό, από τον οποίο «έγινε η χάρη και η αλήθεια» (Ιω. α 17).

Ιω. 18,38 λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος· τί ἐστὶν ἀλήθεια(1); καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς(2)· ἐγὼ(3) οὐδεμίαν αἰτίαν(4) εὕρισκω ἐν αὐτῷ(5)·

38Του λέει ο Πιλάτος: «Και τι είναι αλήθεια;» Όταν το είπε αυτό, βγήκε πάλι έξω στους Ιουδαίους και τους λέει: «Εγώ δεν βρίσκω κανένα λόγο για να τον καταδικάσω.

(1) Η ερώτηση αυτή του Πιλάτου δεν αποτελεί ούτε έκφραση ψυχής που ποθεί την αλήθεια ούτε εκδήλωση καρδιάς απελπισμένης η οποία για πολύ χρόνο μάταια αναζήτησε να βρει την αλήθεια. Εκφράζει κούφο σκεπτικισμό, ο οποίος συχνά συναντιέται στους ανθρώπους του κόσμου και ιδιαίτερα στους πολιτικούς άνδρες, οι οποίοι συνήθως είναι αδιάφοροι στα τέτοιου είδους ζητήματα (g). Είναι αναφώνηση γεμάτη σκεπτικισμό, που φανερώνει την έσχατη περιφρόνηση του Πιλάτου για κάθε τέτοια θεωρία. Το ερώτημα δεν είναι σαρκαστικό, αλλά εκφράζει μέχρις αηδίας αδιαφορία για οποιαδήποτε απόπειρα ορισμού της αλήθειας (ο).

Ο όρος αλήθεια στην ερώτηση αυτή σημαίνει ό,τι πράγματι υπάρχει και μένει· ό,τι έχει αξία αντικειμενική και όχι απλώς κάποιο εξωτερικό φαινόμενο και σχήμα ύπαρξης (C).

Τι είναι αλήθεια; Ασφαλώς πρόκειται για σπουδαίο ερώτημα και κανείς άλλος δεν ήταν σε θέση να δώσει απάντηση πλήρη και ορθή σε αυτό παρά εκείνος, προς τον οποίο προβλήθηκε. Η αλήθεια είναι το πολύτιμο μαργαριτάρι, το οποίο ποθεί διακαώς η ανθρώπινη διάνοια και το οποίο αναζητεί, διότι δεν μπορεί να βρει ανάπαυση, εάν δεν γνωρίσει αυτήν. Όταν ερευνούμε τις Γραφές, πρέπει πάντοτε να ρωτάμε Τι είναι αλήθεια; Και πάντοτε στις προσευχές μας πρέπει να λέμε: Οδήγησέ μας στην αλήθειά σου· σε όλη την αλήθεια.

Αλλά πολλοί θέτουν το ερώτημα αυτό χωρίς να έχουν υπομονή και αρκετή σταθερότητα, ώστε να επιμένουν στην εύρεση της αλήθειας· ούτε έχουν αρκετή ταπεινότητα και ειλικρίνεια να την δεχτούν, όταν τη βρουν. Έτσι πολλοί ρωτούν τις συνειδήσεις τους: Ποιος είμαι; Τι έπραξα; Πού κατευθύνομαι; Αλλά δεν έχουν το ενδιαφέρον και τον καιρό για να βρουν την απάντηση. Έτσι και ο Πιλάτος, μιλά σαν ένας άνθρωπος που ευχαρισιέται στη γελοιοποίηση κάθε θρησκείας. Για αυτό και ο Χριστός δεν του απαντά, αποφεύγοντας να βάλει «τα μαργαριτάρια μπροστά στα γουρούνια».

(2) Ο Πιλάτος είναι ήδη πεπεισμένος, ότι ο Ιησούς ήταν μεν ένας ονειροπόλος ή σοφός, όχι όμως και επαναστάτης. «Θέλει λοιπόν να τον αποσπάσει από την ορμή των Ιουδαίων. Για αυτό και βγήκε» (Χ).

(3) «Εγώ» αντιτίθεται στο υπονοούμενο Εσείς= Δεν ξέρω, τι λέτε εσείς. Εγώ... Η συνομιλία αυτή του Πιλάτου με τους Ιουδαίους γίνεται με πολλή ικανότητα. Πράγματι· προκειμένου να ζητήσει από αυτούς την απόλυση του Ιησού για τη γιορτή σύμφωνα με το έθος που επικρατούσε,

«δες, πώς συνετά ενεργεί. Διότι δεν είπε ότι, Επειδή αμάρτησε και είναι άξιος θανάτου, χαρίστε του τη ζωή λόγω της γιορτής· αλλά πρώτα αφού απάλλαξε αυτόν από κάθε κατηγορία, τότε με δύναμη διατυπώνει την αξίωση, και αν ακόμη δεν ήθελαν να τον αφήσουν ως αθώο, τουλάχιστον να του χαρίσουν τη ζωή, αν και είναι ένοχος, λόγω της γιορτής» (X).

(4) Αιτία, για την οποία κάποιος είναι άξιος ποινής· το έγκλημα, για το οποίο κάποιος κατηγορείται (G). Δες Ματθ. κζ 37, Μάρκ. ιε 26 και Γεν. δ 13, Παροιμ. κη 17.

(5) Το καθήκον λοιπόν του Πιλάτου ήταν να απολύσει τον Ιησού. Φοβούμενος όμως μήπως δυσαρεστήσει τους Ιουδαίους, οι οποίοι είχαν λόγους βάσιμους να κατηγορήσουν αυτόν στους προϊσταμένους του, αποφεύγει να προβεί σε μέτρα, τα οποία θα έκαναν τους εχθρούς του αδιάλλακτους. Το πρώτο από τα μέτρα αυτά δεν αφηγείται ο Ιωάννης. Και είναι αυτό η παραπομπή της υπόθεσης στον Ηρώδη, που εξιστορείται από το Λουκά (κγ 6-12) (g). Ο Πιλάτος διακηρύττει δημόσια και επισήμως την αθωότητα του Χριστού.

Έτσι διαπιστώνεται από τον ίδιο το δικαστή του, ότι μολονότι το συνέδριο των Ιουδαίων τον μεταχειρίστηκε ως κακοποιό, δεν ήταν για κανένα λόγο άξιος τέτοιας μεταχείρισης. Φαίνεται καθαρά ακόμη και ο λόγος του θανάτου του. Δεν θα πέθαινε για τις δικές του αμαρτίες όπως και ο ίδιος ο εκπρόσωπος της Ρώμης αναγνώριζε. Θα πέθαινε λοιπόν ως θυσία για τις δικές μας αμαρτίες και όπως και ο ίδιος ο αρχιερέας διακήρυξε, πέθαινε για χάρη όλου του λαού (Ιω. ια 50).

Αυτός «αμαρτία δεν έκανε, ούτε βρέθηκε δόλος στο στόμα του». Αλλά αυτό επιβαρύνει πολύ την ευθύνη των Ιουδαίων, οι οποίοι με τόση βιαιότητα τον καταδίωξαν. Δεν διέπραξε ποτέ αμαρτία, ούτε βρέθηκε ποτέ υπεύθυνος και της ελάχιστης ενοχής. Και όμως αυτοί τον καταδίωξαν ως κακοποιό και με λύσσα δίψασαν το αίμα του.

Ιω. 18,39 ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν(1) ἵνα ἓνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε(2) οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων(3);

39 Ἄλλωστε, ὑπάρχει μια συνήθεια σ' εσάς, να ελευθερώνω για χάρη σας ἓναν υπόδικο στη γιορτή του Πάσχα. Θέλετε, λοιπόν, να σας ελευθερώσω το βασιλιά των Ιουδαίων;»

(1) Για την αρχή της συνήθειας αυτής, στην οποία αναφέρεται η εξιστορούμενη εδώ σκηνή, τίποτα άλλο δεν γνωρίζουμε παρά μόνο όσα οι ευαγγελιστές σημειώνουν για αυτήν. Δες Ματθ. κζ 15, Μάρκ. ιε 6, Λουκ. κγ 17. Φαίνεται, ότι πρόκειται για παλαιό προνόμιο, το οποίο ασκούσε ο ίδιος ο λαός κατά την εποχή της εθνικής του ανεξαρτησίας (g,β).

(2) Η διάκριση μεταξύ του βούλομαι και του θέλω συνίσταται ότι εκείνο μεν δηλώνει θέληση από ελεύθερη απόφαση, ενώ αυτό θέληση από διάθεση. Δες Ματθ. α 19 (G).

(3) «Ονομάζοντας τον Ιησού βασιλιά των Ιουδαίων, τους πειράζει αστειευόμενος και μαζί χαλαρώνει κάπως με το αστείο την οργή των λυσσασμένων, ταυτόχρονα όμως δείχνει και με μεγάλη μάλιστα σαφήνεια, ότι για αυτό βεβαίως ακριβώς το πράγμα κατηγορείται μάταια» (K).

«Και εμπαίζει τους Ιουδαίους, σαν να λέει τα εξής. Αυτόν που εσείς... λέτε ανάρτη και στασιαστή, αυτόν εγώ έχω την αξίωση να ελευθερωθεί, αφού είναι φανερό ότι δεν είναι τέτοιος» (Θφ).

Στην ονομασία αυτή κρύβεται όπως και στο στίχο 14 ειρωνεία. Αλλά ο σαρκασμός δεν απευθύνεται εναντίον του Ιησού, για τον οποίο ο Πιλάτος δοκιμάζει αίσθημα ενδιαφέροντος και σεβασμού, αλλά εναντίον των Ιουδαίων. Ο βασιλιάς τους! Να ο μόνος αντίπαλος, τον οποίον θα έχουν ποτέ να αντιτάξουν κατά του Καίσαρα! (g).

Εάν ο Πιλάτος είχε την εντιμότητα και το θάρρος, τα οποία αρμόζουν σε δικαστή, δεν θα εξίσωνε ποτέ αθώο πρόσωπο σαν τον Ιησού, με σεσημασμένο κακούργο. Εφόσον δεν βρήκε αιτία στον Ιησού, όφειλε να τον απολύσει. Αλλά ήθελε να εξοικονομήσει τα πράγματα ζητώντας να αρέσει και στις δύο πλευρές. Και διευθυνόταν από την κοσμική και ιδιοτελή φρόνηση μάλλον παρά από τη δικαιοσύνη και την ιδέα του καθήκοντος.

Ιω. 18,40 ἔκραύγασαν(1) οὖν πάλιν(2) πάντες λέγοντες· μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν(3). ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής(4).

40 Ὅλοι ὁμως ἄρχισαν να φωνάζουν πάλι και να λένε: «Ὁχι αυτόν! Το Βαραββά!» Κι ήταν ο Βαραββάς ληστής.

(1) Έβγαλαν φωνές δυνατές και άγριες (F). Οι Ματθαίος (κζ 20) και Μάρκος (ιε 11) μαρτυρούν ότι με υποκίνηση των ιερέων ο όχλος με κραυγή ζήτησε την απόλυση του Βαραββά. Ο Βαραββάς ήταν καταφρονητής της Ρώμης και ήταν για αυτό εύκολο στους αρχιερείς να πείσουν τον όχλο, να ζητήσει την απόλυση ενός ληστή πατριώτη και όχι του Ιησού ο οποίος είχε διαψεύσει τις εθνικιστικές βλέψεις των Ιουδαίων (τ).

(2) Μέχρι τώρα ο Ιωάννης δεν είπε κάτι για ανάμιξη του όχλου. Το «πάλιν» λοιπόν προκαλεί κάποια έκπληξη. Στις αφηγήσεις όμως των συνοπτικών (Μάρκ. ιε 8, Λουκ. κγ 5, 10) γίνεται αναφορά τέτοιων

φωνών. Και εδώ λοιπόν η αφήγηση του Ιωάννου εναρμονίζεται τελείως με αυτήν των προηγούμενων του ευαγγελιστών (g).

(3) Η λέξη έχει δύο ετυμολογίες, ή Βαρ-αββά (=Υιός του πατέρα) ή Βαρ-ραββάν (=Υιός του ραββίνου). Κατά την πρώτη ετυμολογία σημαίνει ή Υιός του πατέρα δηλαδή του Θεού ή πιθανότερο Υιός του πατέρα δηλαδή του ραββίνου. Με άρθρο= τον γνωστό Βαραββά. Ο Ωριγένης διαβλέπει μυστήριο στο γεγονός, ότι το όνομα και των δύο δέσμιων είναι ο υιός του Πατέρα (μ).

(4) Η λέξη ληστής σημαίνει γενικότερα «τον σκληρό και άγριο και ο οποίος δεν ήταν άμοιρος των εγκλημάτων του φόνου. Αποσαφηνίζει λοιπόν αυτό ο θεσπέσιος Πέτρος, λέγοντας στα πλήθη των Ιουδαίων: Εσείς όμως τον άγιο και δίκαιο τον αρνηθήκατε και ζητήσατε να σας χαριστεί άνδρας φονιάς» (Κ).

Δες Πράξ. γ 14. Η περιγραφή του Ιωάννη για τον Βαραββά, δυνατή στη συντομία της, παρέχει λαμπρό παράδειγμα της ειρωνείας του (β).

«Πω, πω, μιαρή γνώμη! Αυτούς μεν με τους οποίους έχουν τους ίδιους τρόπους, τούς ζητούν και τους υπεύθυνους τους αφήνουν ελεύθερους· ενώ τον ανεύθυνο τον προτρέπουν να τον τιμωρήσει· διότι αυτό το νόμο είχαν από την αρχή» (Χ).

Ο Βαραββάς ήταν παραβάτης του νόμου του Θεού. Και όμως προτίμησε αυτόν ο όχλος παρά εκείνον, ο οποίος ήλεγχε την υπερηφάνεια, την φιλαργυρία και την τυραννία των αρχιερέων και των πρεσβυτέρων. Αλλά ο Βαραββάς, παρόλο που ήταν ληστής, δεν επιζητούσε να αρπάξει την καθέδρα του Μωϋσή και για αυτό δεν ήταν μισητός στους αρχιερείς και τους Φαρισαίους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

Ιω. 19,1 Τότε οὖν(1) ἔλαβεν ὁ Πιλάτος(2) τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔμαστίγωσε(3).

1Τότε διέταξε ο Πιλάτος και πήραν τον Ιησού και τον μαστίγωσαν.

(1) Ο Πιλάτος επανήλθε ήδη στο βήμα του, για να απαγγείλει την απόλυση του Βαραββά. Τότε όμως έλαβε και το μήνυμα από τη γυναίκα του για το οποίο δες το Ματθ. κζ 19. Σύμφωνα με τους συνοπτικούς (Ματθ. κζ 26 και Μάρκ. ιε 15) η φραγγέλωση και ο εμπαιγμός συνδέεται με την απόφαση του θανάτου. Και κατά τον Ρωμαϊκό ποινικό κώδικα η φραγγέλωση προηγούνταν αναγκαστικά από την τιμωρία της σταύρωσης. Αυτό επίσης μαρτυρείται και από πλήθος χωρίων του Ιωσήπου και των παλαιών ιστορικών.

Αλλά εδώ τώρα γίνεται κάτι το παράδοξο. Ο Πιλάτος διατάσσει την φραγγέλωση, χωρίς να απαγγείλει την καταδικαστική απόφαση. «Τον μαστίγωσε ο Πιλάτος, θέλοντας ίσως να χαλαρώσει και να καταπραΰνει τον ιουδαϊκό ζήλο· επειδή δηλαδή με όλα τα προηγούμενα δεν κατόρθωσε να τον ελευθερώσει από αυτούς, θέλοντας να σταματήσει το κακό μέχρι εδώ, και τον μαστίγωσε και επέτρεψε να συμβούν τα όσα συνέβησαν... ώστε να καταπραΰνει την οργή τους. Για αυτό και οδήγησε αυτόν προς αυτούς φορώντας το στεφάνι, ώστε, βλέποντας την προσβολή που συνέβη σε αυτόν, να συνέλθουν λίγο από το πάθος τους και να αποβάλουν το δηλητήριο» (Χ).

Ελπίζει ο Πιλάτος με την ικανοποίηση αυτή, την οποία παρέχει στους εχθρούς του Ιησού, να κινήσει τον οίκτο των μετριότερων από αυτούς καθώς και τη συμπάθεια του όχλου ώστε να προλάβει την εσχάτη των ποινών (g).

(2) Υπάρχει και η γραφή λαβών... εμαστίγωσε. «Και αυτά τα αναφέρει με συντομία ο Ιωάννης επειδή εξιστορήθηκαν από τους άλλους, σπεύδοντας να αναγγείλει και εδώ αυτά που έχουν παραληφθεί» (Ζ). Παρόλο που συντομεύει αυτά που αναφέρουν οι άλλοι ευαγγελιστές, όμως συνδέει όλα τα ουσιώδη συμβάντα (ο).

(3) Πρόκειται για τη φραγγέλωση, η οποία, όπως γινόταν στους Ρωμαίους, ήταν ποινή τόσο σκληρή, ώστε συχνά ο κατάδικος πέθαινε σε αυτήν. Το μαστίγιο γινόταν από λεπτές ράβδους ή από δερμάτινα λουριά, στα άκρα των οποίων ήταν δεμένα τεμάχια οστού ή μολύβδου. Ο κατάδικος δεχόταν τα πλήγματα δεμένος σε μικρό πάσσαλο έτσι, ώστε να έχει σκυμμένο τον κορμό και τεντωμένο το δέρμα. Με τα πρώτα χτυπήματα το αίμα άρχιζε να ρέει, και μερικές φορές ακολουθούσε αμέσως και ο θάνατος (g).

Έτσι οι προφητείες των Γραφών εκπληρώθηκαν, που έλεγαν: «Παιδευτική τιμωρία έπεσε πάνω του για τη δική μας ειρήνη» (Ησ. νγ 5)· και έδωσε «την πλάτη του σε μαστίγωση» (Ησ. ν 6) και «στην πλάτη μου σφοροκοπούσαν οι αμαρτωλοί» (Ψαλμ. ρκη 3) και όσα αυτός ο ίδιος προείπε για το ότι επρόκειτο να παραδοθεί «στα έθνη για να τον εμπαιξουν και τον μαστιγώσουν» (Ματθ. κ 19, Μάρκ. ι 34, Λουκ. ιη 33). Μαστιγώθηκε σκληρά και «με την πληγή του θεραπευθήκαμε» (Α΄ Πέτρ. β 24).

Έτσι οι για το καθήκον μαστιγώσεις καθαγιάστηκαν και έγιναν με χαρά ευπρόσδεκτες στους ακόλουθους και μαθητές του, έτσι ώστε αυτοί χαίρονταν για αυτές. Δες Πράξ. ε 41 και Ιστ 22,25. Έτσι

και ο Παύλος χαιρόταν «με τις πληγές υπερβολικά» και «όταν μαστιγώθηκε πέντε φορές από τους Ιουδαίους με σαράντα παρά μία μαστιγώσεις» και «όταν ραβδίστηκε τρεις φορές» (Β΄ Κορ. ια 32-34).

Ιω. 19,2 και οι στρατιῶται(1) πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν(2) ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῆ κεφαλῆ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν(3) περιέβαλον αὐτὸν(4)

2Οι στρατιῶτες ἐπλέξαν ἕνα στεφάνι ἀπὸ ἀγκάθια και το ἔβαλαν στο κεφάλι του, τον τύλιξαν μ' ἕναν κατακόκκινο μανδύα

(1) «Ἐπειδὴ εἶπε ο Πιλάτος· Τον βασιλιά των Ιουδαίων, τον ντύνουν στη συνέχεια με ενδυμασία χλευασμού» (Χ). «Και τον εμπαίζουν λοιπόν ως βασιλιά» (Θφ). Οι στρατιῶτες γελοιοποιούν τις Ιουδαϊκές μεσσιανικές αξιώσεις στο πρόσωπο εκείνου, ο οποίος παρουσιάζεται, ὅτι θέλησε να πραγματοποιήσει αυτές (g). Παίζουν με την ιδέα ὅτι ο ταλαίπωρος εκείνος δέσμιος αξίωνε ὅτι εἶναι βασιλιάς και οι σκληρές τους αστειότητες διευθύνονται μάλλον ἐναντίον των Ιουδαίων παρά ἐναντίον του Ἰησοῦ προσωπικά (β).

(2) Το ακανθώδες φυτό εἶναι πιθανῶς το *Lycium spinosum*, το οποίο αυξάνει ἀφθονα γύρω ἀπὸ τα Ἱεροσόλυμα και του οποίου το ευλύγιστο στέλεχος μπορεί εύκολα να πλεχθεῖ (g).

(3) Το εξωτερικό ἔνδυμα, το οποίο ρίχνεται πάνω στο χιτῶνα· δεσ Ματθ. θ 20, Μάρκ. ε 27 Λουκ. η 44 (G). Ἦταν ἕνας κοινός στρατιωτικός μανδύας, τον οποίο πήραν για να εξεικονίσει τώρα την βασιλική πορφύρα. Το ἀγκάθινο στεφάνι, το πορφυρό ἱμάτιο, ο χαιρετισμός, ὅλη γενικά η διαπόμπευση αποτελούσαν παρωδία της Ιουδαϊκῆς βασιλείας (g).

(4) Ἀρκετοὶ μεγαλογράμματοι ἀνάμεσα στους οποίους και οι σιναϊτικός και βατικανός και 20 μικρογράμματοι κώδικες προσθέτουν ἐδῶ τη φράση «Και ἤρχοντο προς αὐτόν»= Τον πλησίαζαν.

Ιω. 19,3 καὶ ἔλεγον(1)· χαῖρε(2) ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.

3και του ἔλεγον: «Ζήτη ο βασιλιάς των Ιουδαίων!» και τον χτυπούσαν στο πρόσωπο.

(1) Αὐθεντική γραφή: και ἤρχοντο προς αὐτόν και ἔλεγον. Περιγράφεται με αὐτὴν το προς τον Ἰησοῦ πλησίασμα των στρατιωτῶν με χλευαστικό σχῆμα σεβασμοῦ.

(2) Οι στρατιῶτες ἔλεγον Χαῖρε, ὅπως θα ἔλεγον και στον Καίσαρα (β). Ο Κύριος ὁμως «αν και γίνονταν τόσα πολλά και τέτοια στεκόταν σιωπῶντας. Εσύ ὁμως ὄχι μόνο να ακούς αὐτά, ἀλλά να τα ἔχεις συνεχῶς και στη διάνοια και βλέποντας τον βασιλιά της οἰκουμένης και των ἀγγέλων ὅλων να χλευάζεται ἀπὸ τους στρατιῶτες με λόγια, με πράξεις, και ὅλα να τα υπομένει με σιγή, να μιμῆσαι αὐτόν με τα ἔργα σου» (Χ).

Ο Κύριος σιωπά παρέχοντας σε μας παράδειγμα ἀήττητης υπομονῆς και θάρρους ἀνάμεσα στις μεγαλύτερες ταλαιπωρίες, τις οποίες θα συναντήσουμε στη ζωή μας, ἀλλά και παράδειγμα ἀγάπης Σωτήρα, ο οποίος ὄχι μόνο αποφασιστικά υφίσταται ὅλα αὐτά, ἀλλά και ἐκούσια ἀναδέχεται αὐτά χάριν της σωτηρίας μας.

Εκείνοι οι οποίοι υφίστανται ονειδισμούς και μαστιγες για την ἐμμονή τους στην πίστη και για την ἀγάπη τους προς το Χριστό, ας μην ντρέπονται και ας μην στενοχωροῦνται, ἀλλά μάλλον ας δοξάζουν το Θεό, διότι ἔκανε αὐτούς συμμέτοχους και κοινωνοὺς των παθημάτων του Χριστοῦ. Ο Κύριος περιφρονῶντας την ντροπή δοξάστηκε ἀπὸ τον Πατέρα του παίρνοντας ὄνομα το ἀνώτερο ἀπὸ κάθε ὄνομα. Ἔτσι και εμεῖς, ἐάν υφιστάμεθα ντροπή και ονειδισμούς για αὐτόν.

Ιω. 19,4 ἐξῆλθεν(1) οὖν πάλιν(2) ἔξω(1) ὁ Πιλάτος και λέγει αὐτοῖς· ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτόν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὕρισκω(3).

4Ο Πιλάτος βγήκε πάλι ἔξω προς τους Ιουδαίους και τους λέει: «Κοιτάξτε, σας τον φέρνω ἐδῶ ἔξω για να δείτε κι εσεῖς πως δεν μπόρεσα να του βρω καμία αἰτία για να τον καταδικάσω».

(1) «Βγήκε ἀπὸ το πραιτώριο» (Ζ). Η φραγγέλωση εἶχε γίνει στην αὐλή του πραιτωρίου. Πριν ἀπὸ αὐτὴν λοιπόν ο Πιλάτος εἶχε μπει στο πραιτώριο, για να διατάξει αὐτὴν. Ὄταν η φραγγέλωση τελείωσε, ο Πιλάτος βγαίνει με τον Ἰησοῦ, για να κάνει ἐκκλήση στον οἶκτο των Ιουδαίων.

(2) Πολλές φορές κατὰ τη διάρκεια αὐτῆς της δίκης βγήκε για να συζητήσει με τους Ιουδαίους υπέρ του Ἰησοῦ. Δες Ιω. ιη 29,38, Λουκά κγ 13 (ο).

(3) «Ἐἶπε ὅτι τον μαστίγωσε ἄσκοπα, και ὑπόσχεται ὅτι θα τον παρουσιάσει και σε αὐτούς, εικάζοντας ὅτι θα χορτάσει τελείως κατὰ κάποιον τρόπο την ἀτίθαση οργή τους με αὐτό το τόσο ἐλεεινό θέαμα» (Κ). Ο Πιλάτος με αὐτά θέλει να πει: Ε λοιπόν, πρέπει να το καταλάβετε· ἀρκετὰ τον τιμωρήσαμε. Συμφώνησα σε αὐτό ἀπὸ συγκατάβαση προς εσάς. Δεν θα προβῶ παραπέρα (g). Ο σιναϊτικός ἔχει τη γραφή: ἵνα γνῶτε, ὅτι αἰτίαν ουχ εὕρισκω.

Ιω. 19,5 ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον και τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον(1), και λέγει αὐτοῖς· ἴδε ὁ ἄνθρωπος(2)

5^Εφεραν, λοιπόν, έξω τον Ιησού, που φορούσε το αγκάθινο στεφάνι και τον κατακόκκινο μανδύα. Τους λέει ο Πιλάτος: «Ίδού ο άνθρωπος!»

(1) «Έβγαλε αυτόν ντυμένο με τη στολή του χλευασμού, έτσι ώστε, αφού τον δουν μέσα σε τόση ατιμία, να χορτάσουν και να ντραπούν» (Ζ). «Παρουσίασε σε αυτούς τον Κύριο των πάντων καταβασανισμένο με ασέβεια και αφόρητα εξυβρισμένο από τους εμπαιγμούς των στρατιωτών, πιστεύοντας ότι θα χορταστεί κάπως και θα σταματήσει πλέον ο ασυγκράτητος θυμός των Ιουδαίων και από μόνο το τόσο οικτρότατο και ατιμότατο θέαμα» (Κ).

Ο Ιησούς βγήκε έξω αναμφίβολα ασθενής και ωχρός μετά τη φραγγέλωση, φορώντας τα εμπαικτικά εμβλήματα του βασιλιά, τα οποία εξακολουθούσε πιθανώς να φέρει μέχρι τη στιγμή κατά την οποία ο Πιλάτος τον παρέδωσε να σταυρωθεί. Δες σ. 15 και Μάτθ. κζ 31 (β).

(2) «Ο άνθρωπος, είπε, από συμπάθεια, ώστε και αυτοί να δείξουν συμπάθεια» (Ζ). Στην έκφραση: Ίδε ο άνθρωπος κρύβεται ένα μίγμα σεβασμού και οίκτου για τον Ιησού και κάποιος πικρός σαρκασμός για τον παράλογο ρόλο, τον οποίο οι Ιουδαίοι τού απέδωσαν: Ίδού το άθλιο ον εναντίον του οποίου πέσατε με μανία (g).

Δες πώς το σώμα του καταπληγώθηκε από τη φραγγέλωση και τα πλήγματα των στρατιωτών. Δεν είναι αρκετή τιμωρία αυτή; Φοβάστε ακόμη την επιρροή του στο λαό μετά τον τέτοιο δημόσιο εξευτελισμό του; (ο).

Ίδε ο άνθρωπος. Στα χείλη του Πιλάτου οι λέξεις σημαίνουν: Δες το πτωχό πλάσμα. Και έτσι οι Ιουδαίοι αντιλήφθηκαν την έννοιά τους. Αλλά για μας ακούγοντας αυτές διαμέσου των αιώνων, παίρνουν άλλη σημασία. Δείτε στη ζωή του την τέλεια υπακοή και αγάπη που έχει μέσα του, δείτε το θάρρος με το οποίο υπομένει ό,τι χειρίστο το μίσος μπορεί να διαπράξει εναντίον ασθενούς και ανυπεράσπιστου ανθρώπου. Δείτε με ποια αναμαρτησία δείχνεται ήρεμος. Σε αυτόν δείτε την αγάπη την αμείωτη από την εγκατάλειψη των φίλων και από την περιφρόνηση και τους κολαφισμούς των εχθρών. Δείτε τον άνθρωπο που εκπληρώνει τον αληθινό προορισμό του και που δείχνεται αήττητος ανάμεσα σε όλες τις δυσμενείς περιστάσεις, οι οποίες τον περικυκλώνουν.

Δείτε τον Ιησού που είναι λίγο κατώτερος από τους αγγέλους λόγω του παθήματος του θανάτου, να είναι στεφανωμένος με δόξα και τιμή. Όπως άλλοτε τα ζώα που οδηγούνταν προς τη θυσία στεφανώνονταν, έτσι και ο Ιησούς οδηγούμενος στο Σταυρό έχει στεφανωθεί με τα αγάθια της δόξας και της τιμής (τ).

Ιω. 19,6 **ὅτε οὖν εἶδον(1) αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται(2), ἐκράυγασαν λέγοντες· σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος(3)· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς(4) καὶ σταυρώσατε(5)· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν(6).**

Ὅταν ὁμως τον εἶδαν ἔτσι οι αρχιερεῖς και οι φρουροί του ναού, ἄρχισαν να φωνάζουν και να λένε: «Σταύρωσέ τον, σταύρωσέ τον!» Τους λέει ο Πιλάτος: «Πάρτε τον εσεῖς και σταυρώστε τον· ἐγὼ δεν του βρίσκω καμιά αἰτία καταδίκης».

(1) «Σαν ανήμερα σκυλιά και μόνο που τον είδαν με μανία γαύγισαν εναντίον του· σαν άγρια θηρία σαρκοφάγα, όταν αισθάνθηκαν το θήραμα, έτρεξαν αμέσως πάνω του» (Ζ).

Ο Πιλάτος επιθυμούσε να κινήσει τη συμπάθειά τους, αλλά αντί για αυτό αυξάνει τη σκληρότητά τους (b).

(2) Δεν αναφέρεται εδώ ο λαός, αλλά της κατακραυγής είναι αρχηγοί οι αρχιερεῖς και οι υπηρέτες. «Όταν το πλήθος που έμοιαζε με αγέλη έστω λοιπόν και μέτρια κοκκίνισε από ντροπή για αυτά που έγιναν εναντίον του Χριστού... αυτοί (οι αρχιερεῖς) και πρώτοι αρχίζουν την κατηγορία με φωνές και διεγείρουν ξανά το θυμό του λαού που διοικούσαν σε ασυνήθιστες αγριότητες» (Κ).

Με βιαιότητα και μανία κράζουν αυτοί Σταύρωσον, σταύρωσον αυτόν. Δεν οφείλουμε άραγε αντίθετα και εμείς με ζήλο και αφοσίωση στο όνομά του ακολουθώντας σταθερά αυτόν να φωνάζουμε Στεφάνωσον, στεφάνωσον αυτόν; Αύξησαν εκείνοι αδιάλλακτο το μίσος τους εναντίον του. Δεν πρέπει και εμείς να θερμαίνουμε ολοένα την αγάπη μας προς αυτόν και προς την βασιλεία του;

(3) Μετά την ειδοποίηση της γυναίκας του στο Μάτθ. κζ 19, και μετά τις άλλες παρατηρήσεις, στις οποίες οδήγησε αυτόν η διεξαγωγή της δίκης, ο Πιλάτος επιθυμούσε να απαλλαγεί από κάθε ευθύνη ή συμμετοχή στην υπόθεση αυτή (ο).

(4) «Εσεῖς, λέει, οι άδικοι» (Ζ). Η έννοια των λόγων αυτών: Σταυρώστε τον, αφού το θέλετε. Σας αφήνω ελεύθερους. Εγὼ όμως δεν μπορώ να συμμετέχω σε μία τέτοια θανατική εκτέλεση (g).

Παραπάνω (ιη 31) λέγοντας σχεδόν τα ίδια αντέταξε ο Πιλάτος άρνηση αρκετά έντονη να επικυρώσει την απόφαση του Ιουδαϊκού συνεδρίου. Τώρα τα λόγια του έχουν μέσα τους μία ασθενή διαμαρτυρία. Πάντως δεν παραλείπει να μαρτυρήσει για την αθωότητα του Ιησού (F).

«Εἶναι μεν μαλθακός ο Πιλάτος, όχι όμως κακοήθης όπως οι Ιουδαίοι» (Θφ).

(5) «Παραχωρεί σε αυτούς την εξουσία, δυσανασχετώντας για τη βία και αναισχυντία τους» (Ζ).

Παρόλο όμως που ο Πιλάτος τους άφησε ελεύθερους να τον σταυρώσουν, οι Ιουδαίοι δεν ήταν δυνατόν ούτε καν να σκεφτούν να χρησιμοποιήσουν αυτήν την ελευθερία. Διότι αν ο λαός απαλλασσόταν από το φόβο τον οποίο ενέπνεε σε αυτόν η Ρωμαϊκή εξουσία, ήταν επόμενο αιφνίδια να κινηθεί σε αντίδραση και οι οπαδοί του Ιησού να στραφούν βίαια εναντίον τους συμπαρασύροντας και τις μάζες του λαού (g).

(6) Η ίδια φράση και στο ιη 38 όπως και στο ιθ 4 με ελαφρές διαφορές. Ο Ιωάννης, όπως και ο Λουκάς (κγ 4,14,22) ιδιαίτερος προσέχει, να αναφέρει, ότι ο Πιλάτος τρεις φορές διακήρυξε την πεποίθησή του για την αθωότητα του Ιησού (β).

«Δες όμως και τη θεία οικονομία, πώς εκείνοι μεν σε περισσότερα δικαστήρια παρέδιδαν τον Κύριο, ώστε να σπιλώσουν αυτόν και να καταστρέψουν τη δόξα του, η ύβρη όμως επιστρέφει στα κεφάλια τους. Διότι από εδώ αποδεικνύεται περισσότερο ακατηγόρητος, αφού εξεταζόταν το πράγμα ακριβέστερα. Πόσες φορές λοιπόν ο Πιλάτος ομολόγησε ότι δεν βρίσκει σε αυτόν τίποτα άξιο θανάτου!» (Θφ).

Ο Πιλάτος όμως όφειλε να προστατεύσει τον δέσμιο από τις ύβρεις και επιθέσεις τους. Για ποιον άλλο λόγο περιστοιχιζόταν από οπλισμένους στρατιώτες παρά για να προστατεύσει τον αδικούμενο; Οι φύλακες και φρουροί των κυβερνητών πρέπει να είναι φρουροί και φύλακες της δικαιοσύνης. Αλλά ο Πιλάτος δεν είχε το θάρρος να ενεργήσει σύμφωνα με τη συνείδησή του. Και η ανανδρία του τον έμπλεξε σε παγίδα.

Ιω. 19,7 **ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι(1)· ἡμεῖς νόμον ἔχομεν(2), καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν(3), ὅτι ἑαυτὸν Θεοῦ(4) υἱὸν ἐποίησεν(5).**

7Του απάντησαν οι Ιουδαίοι: «Εμείς έχουμε νόμο, και σύμφωνα με το νόμο μας πρέπει να πεθάνει, γιατί ισχυρίστηκε πως είναι Υἱός Θεού».

(1) Παίρνοντας θάρρος από την υποχωρητικότητα του Πιλάτου αντιτάσσουν στο δικό του «Εγώ» το «εμείς» (F).

«Επειδή αποδείχτηκε μη ισχύουσα η συκοφαντία που έφτιαξαν αυτοί στην αρχή και... αφού δεν αποδείχτηκε ουδεμία ανταρσία εναντίον της εξουσίας του Καίσαρα... και επειδή ο Πιλάτος ως προς αυτά δίκαιζε με τρόπο κατάλληλο και αδέκαστο και έλεγε ξεκάθαρα ότι δεν βρίσκει καμία αιτία κατηγορίας σε αυτόν, μετακινούνται τελείως σε κάτι άλλο αυτοί που τα τολμούν όλα» (Κ), και «πήδηξαν σε άλλη κατηγορία από αδιέξοδο» (Ζ).

(2) Οι κατηγοροί του Ιησού υπενθυμίζουν στον Πιλάτο την πράξη της Ρώμης του να σέβεται τους νόμους και τις συνήθειες των λαών που κατακτά.

(3) «Και ποιός είναι ο νόμος; Αυτός που απείλησε τιμωρία σε αυτούς που βλασφημούν... όπου λέει ο Θεός καθαρά [στο Λευϊτ. κδ 15,16]. Άνθρωπος... που ονομάζει το όνομα του Κυρίου θα θανατώνεται» (Κ).

Η πρώτη κατηγορία είχε προσλάβει μορφή πολιτική, η δεύτερη αυτή έχει παρθεί από το θρησκευτικό πεδίο (F).

«Πιο πάνω τον κατηγορούσαν ότι έκανε τον εαυτό του βασιλιά· τώρα επειδή εκείνο ελέγχθηκε ως ψευδές, τον κατηγορούν ότι κάνει τον εαυτό του Υιό του Θεού» (Θφ).

Πάντως όμως σύμφωνα με το νόμο οι μάρτυρες όφειλαν να ρίξουν την πρώτη πέτρα (Δευτερ. ιζ 7), αυτοί όμως που μαρτύρησαν για τη βλασφημία του Ιησού δεν συμφωνούσαν μεταξύ τους (Μάρκ. ιδ 56). Γι αυτό το Συνέδριο στην εδώ ειδική περίπτωση επιζητούσε να έχει συνυπεύθυνο και τον Πιλάτο (β).

Επιμένουν ότι πρέπει να θανατωθεί με θάνατο σταυρικό και όχι με λιθοβολισμό, ο οποίος ήταν η από το νόμο επιβαλλόμενη ποινή κατά της βλασφημίας. Εφόσον όμως δεν επιτρεπόταν από το νόμο τους να επαγάγουν ως ποινή τη σταύρωση και εφόσον ο Πιλάτος δεν επέτρεπε να επιβάλουν την από το νόμο οριζόμενη ποινή, επιμένουν στην αίτησή τους, ο Πιλάτος να διατάξει και να εκτελέσει τον θάνατο του κατηγορουμένου (χ).

(4) «Υιό Θεού γνήσιο» (Ζ). Ο τίτλος αυτός πρέπει να θεωρηθεί με την κύρια έννοιά του. Δες Ιω. ε 18,ι 33,36 (F).

(5) Έδωσε αυτός στον εαυτό του τον τίτλο αυτόν· αξίωσε ότι είναι Υιός του Θεού (ο). Ήταν ψευδές ότι έκανε τον εαυτό του Υιό του Θεού, διότι πραγματικά και αληθινά ήταν Υιός του Θεού. Όφειλαν λοιπόν αυτοί να εξετάσουν τις αποδείξεις που έφερνε ο Ιησούς και να καταλήξουν σε αμερόληπτο συμπέρασμα. Εάν έλεγε, ότι είναι Υιός του Θεού και αποσκοπούσε να μην απομακρύνει το λαό από τον αληθινό Θεό, αλλά να οδηγήσει αυτόν σε αυτόν· και εάν βεβαίωνε την αποστολή του και τη διδασκαλία του με θαύματα αναντίλεκτα και αδιαμφισβήτητα, ήταν υποχρεωμένοι από το νόμο τους να υπακούσουν σε αυτόν κατά την ξεκάθαρη παραγγελία του Μωϋσή (Δευτερ. ιη 18,19).

Ό,τι θα ήταν για αυτούς τιμή και καύχημα και μπορούσε να συντελέσει στην ευτυχία τους, εάν αυτοί

δεν ενέμεναν στο σκοτισμό τους, το θεωρούν ως έγκλημα, για το οποίο πρέπει να επιβληθεί θάνατος. Παρόλ' αυτά εάν όφειλε να πεθάνει κατά το νόμο, δεν έπρεπε να σταυρωθεί, διότι ο σταυρικός θάνατος δεν επιβαλλόταν από το νόμο τους.

Ιω. 19,8 Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον(1), μᾶλλον(2) ἐφοβήθη(3),
80 Πιλάτος, όταν άκουσε αυτόν το λόγο, φοβήθηκε ακόμη περισσότερο.

(1) Δηλαδή ότι έκανε τον εαυτό του Υιό του Θεού.

«Επειδή δεν του φάνηκε απίστευτο... ότι ενώ είναι άνθρωπος, μπορεί να είναι γιος Θεού, δέχεται... την σχετικά με αυτό αντίληψη και πίστη όχι από τα ιερά γράμματα, αλλά από πλάνη Ελληνική. Διότι οι μύθοι των Ελλήνων αποκαλούν ημίθεους και παιδιά θεών πολλούς. Αλλά και οι Ρωμαίοι πάλι δείχνοντας πάντα μεγαλύτερη δεισιδαιμονία ως προς αυτά, χάριζαν την ονομασία του θεού στους πιο ένδοξους από τους βασιλιάδες τους» (Κ).

Ο Πιλάτος λίγο ή καθόλου σεβόταν τον Ιουδαϊκό νόμο, τον οποίο αναμφίβολα θεωρούσε, ως βάρβαρο κώδικα αξιοκαταφρόνητου έθνους. Αλλά όπως οι περισσότεροι από τους ειδωλολάτρες είχε δεισιδαίμονα φόβο του υπερφυσικού. Ο δέσμιος αυτός με την αδιατάρακτη γαλήνη του και τους λόγους του για βασιλεία της αλήθειας δεν μπορεί να είναι κάποιος φανατικός. Είναι όμως δυνατόν κάτι το υπερφυσικό και μυστηριώδες να τον περιβάλλει. Είναι δυνατόν να είναι υιός κάποιου θεού. Και ο Πιλάτος δεν είχε ανάγκη να κινήσει εναντίον του την εχθρότητα κάποιου τοπικού θεού (τ). Οι εθνικοί είχαν κάποιες μυθικές παραδόσεις για ενσαρκώσεις θεοτήτων που εμφανίζονταν κάποιες φορές σε κοινά και συνηθισμένα περιστατικά, και έφερναν συμφορές σε μερικούς, οι οποίοι δεν απέδιδαν σε αυτές τον οφειλόμενο σεβασμό. Ο Πιλάτος λοιπόν φοβάται, μήπως βρίσκεται ήδη μπροστά σε κάποια τέτοια περίπτωση.

(2) Περισσότερο από όσο είχε φοβηθεί πριν (β). Ο Πιλάτος είχε ακούσει να γίνεται λόγος για τα θαύματα του Ιησού, για τον ανώτερο και μυστηριώδη χαρακτήρα του, για τη διδασκαλία του και τη διαγωγή του. Πριν λίγο είχε πάρει και το παράδοχο μήνυμα της συζύγου του. Αλλά και ο Ιησούς ο ίδιος προκαλούσε σε αυτόν εντύπωση, την οποία ουδέποτε άλλοτε από κάποιον άλλον είχε αποκομίσει ο Πιλάτος. Ακούγοντας λοιπόν τώρα ότι έκανε τον εαυτό του Υιό του Θεού, διερωτάται μήπως όλα αυτά εξηγούνται από τον τίτλο αυτόν (g).

«Φοβάται ακούγοντας ότι έκανε τον εαυτό του Υιό του Θεού και φοβάται μήπως είναι αλήθεια το λεγόμενο» (Χ), «μήπως αληθινά είναι Θεός και τον εξολοθρεύσει αφού υβρίζεται έτσι από αυτόν» (Ζ). «Ο Πιλάτος ακούγοντας έναν απλό λόγο μόνο, ότι είναι Υιός του Θεού, φοβάται. Αυτοί όμως αν και είδαν θεία έργα» (Θφ), «δεν έφριξαν, αλλά τον φονεύουν, για αυτά για τα οποία έπρεπε να τον προσκυνούν» (Χ).

Ιω. 19,9 και εισήλθεν εις τὸ πραιτώριον πάλιν και λέγει τῷ Ἰησοῦ· πόθεν εἶ σύ(1); ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ(2).

9Μπήκε πάλι μέσα στο πραιτώριο και λέει στον Ιησού: «Από πού είσαι εσύ;» Αλλά ο Ιησούς δεν του ἔδωσε απόκριση.

(1) «Ρωτά αυτόν, όχι έτσι, όπως πριν· Τι έκανες, αλλά Ποιος είσαι εσύ; Διότι τότε μεν, επειδή κατηγορούσαν ότι κυνηγά τη βασιλεία, εύλογα ρωτά· Τι έκανες; Τώρα όμως επειδή τον συκοφαντούν ότι κάνει τον εαυτό του Υιό του Θεού, ρωτά από πού είσαι εσύ;» (Θφ). «Ταρασσόμενος από το φόβο, κάνει την εξέταση» (Χ).

Η ερώτηση δεν μπορεί να αναφέρεται στην επίγεια καταγωγή του Ιησού. Ο Πιλάτος γνωρίζει καλά ότι ο Ιησούς είναι Γαλιλαίος (Λουκ. κγ 6,7). Η έννοια είναι βεβαίως: Είσαι από τη γη ή από τον ουρανό; (g).

(2) «Διότι, αυτό που ζητούσε να μάθει, το έμαθε, όταν άκουσε ότι η βασιλεία η δική μου δεν είναι από αυτόν τον κόσμο. Και όπως ακριβώς τότε αφού έδειξε την εξουσία του με μαλακό τρόπο, τίποτα δεν ωφέλησε, έτσι ούτε τώρα επρόκειτο να ωφελήσει, αφού ήταν άνανδρος και φοβησιάρης» (Ζ). «Διότι αυτός που άκουσε ότι για αυτό γεννήθηκα και για αυτό ήλθα και ότι η βασιλεία μου δεν είναι από εδώ, και ενώ όφειλε να αντισταθεί και να τον ελευθερώσει, αυτό μεν δεν το έκανε, αλλά ακολούθησε την Ιουδαϊκή ορμή» (Χ).

«Φαίνεται τελείως ο Πιλάτος ότι δεν είναι κάποιος σταθερός, αλλά και πάρα πολύ ταρασσεται από τα τυχόντα φόβητρα. Διότι πράγματι και τους Ιουδαίους φοβόταν, και τον Ιησού ως Υιό του Θεού έφριπτε» (Θφ).

Ο Πιλάτος γνώριζε ήδη αρκετά για τον Ιησού ώστε να απολύσει αυτόν. Τον είχε κηρύξει επανειλημμένως αθώο. Αυτό θα έπρεπε να είναι αρκετό για τον Πιλάτο. Ό,τι περισσότερο ήθελε να μάθει δεν υπαγόταν στη δικαιοδοσία του. Εάν δεν τον απελευθέρωνε ως άνθρωπο αθώο, άξιζε να τον σταυρώσει ως Υιό του Θεού. Άλλωστε η σιωπή του Ιησού ήταν απάντηση. Εάν η αξίωση, για την

οποία οι Ιουδαίοι κατηγορούσαν τον Ιησού δεν ήταν βάσιμη, δεν θα παρέλειπε να διαφεύσει αυτήν (g).

«Συγκρίνοντας τις αφηγήσεις όλων των ευαγγελιστών βρίσκουμε, ότι η σιωπή αυτή εκ μέρους του Κυρίου μας Ιησού Χριστού σημειώθηκε περισσότερες από μία φορές τόσο ενώπιον των αρχιερέων, όσο και ενώπιον του Ηρώδη, στον οποίο κατά τον Λουκά ο Πιλάτος έστειλε αυτόν, όσο και ενώπιον του ίδιου του Πιλάτου [Ματθ. κστ 63, κζ 14, Μάρκ. ιδ 61, ιε 5, Λουκ. κγ 7-9, Ιω. ιθ 9]. Έτσι όχι μάταια προηγήθηκε από αυτόν η προφητεία: Σαν αμνός άφωτος εναντίον αυτού που τον κουρεύει, έτσι δεν ανοίγει το στόμα του [Ησ. νγ 7]... Δεν άνοιγε το στόμα του σαν αμνός... δηλαδή όχι σαν κάποιος που έχει συνειδηση που τον κατηγορεί, πεπεισμένος για τις αμαρτίες του, αλλά σαν κάποιος, ο οποίος μέσα στην πραότητα του θυσιάστηκε για τις αμαρτίες των άλλων» (Au).

Η σιωπή του Κυρίου δεν ήταν σιωπή περιφρόνησης προς το δικαστήριό του ούτε ήταν σιωπή από ανάγκη, επειδή ο Κύριος δεν είχε τι να πει. Ήταν σιωπή υπομονής, ώστε η Γραφή να εκπληρωθεί, που έλεγε «σαν αμνός ακηλίδωτος απέναντι σε αυτόν που τον κουρεύει άφωτος, έτσι δεν ανοίγει το στόμα του» (Ησ. νγ 7). Η σιωπή μιλούσε μεγαλόφωνα για την υποταγή του Κυρίου στον Πατέρα του, του οποίου η θέληση ήταν να υποστεί τον θάνατο που ερχόταν σε αυτόν.

Σιωπά διότι δεν ήθελε να αποτρέψει το πάθημά του. Εάν τώρα ομολογούσε ότι είναι Θεός, όπως ομολόγησε τον εαυτό του βασιλιά, ήταν πιθανόν ο Πιλάτος να αποτρέψει την καταδίκη του. Διότι οι Ρωμαίοι, παρόλο που έσυραν στους θριάμβους τους τούς βασιλιάδες των εθνών που κατακτούσαν, στέκονταν έντρομοι μπροστά στους θεούς τους. Όπως λέει και ο θείος Παύλος: «Διότι αν ήξεραν, δεν θα σταύρωναν τον Κύριο της δόξας» (Α΄ Κορ. β 8). Και τότε πώς θα σωζόταν η ανθρωπότητα; Αλλά ήταν και σιωπή φρόνησης και σύνεσης. Όταν ο αρχιερέας τον ρώτησε: Είσαι γιος του Ευλογητού; Απάντησε: Εσύ το είπες, διότι αυτός και το συνέδριο κατείχαν τις Γραφές, οι οποίες μιλούσαν για τον Μεσσία. Αλλά όταν ο Πιλάτος απηύθυνε προς αυτόν το ίδιο ερώτημα, επειδή αυτός δεν είχε καμία ιδέα περί Μεσσίου και για το ποια θα ήταν η αληθινή έννοια της απάντησης στο ερώτημα, αποφεύγει να απαντήσει, αφού το κεφάλι του Πιλάτου ήταν γεμάτο από την ειδωλολατρική θεογονία και από τους μύθους για θεούς που παντρεύονται με γυναίκες. Πώς θα μπορούσε αυτός να καταλάβει τη σχέση του Ιησού με τον ουράνιο Πατέρα του;

Ιω. 19,10 λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· ἐμοὶ οὐ λαλεῖς(1); οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω(2) σταυρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω(2) ἀπολύσαι σε(3);

10Του λέει τότε ο Πιλάτος: «Σ' εμένα δεν αποκρίνεσαι; Δεν ξέρεις πως έχω εξουσία να σε σταυρώσω, όπως έχω και εξουσία να σε αφήσω ελεύθερο;»

(1) Η αντωνυμία μπαίνει μπροστά με έμφαση. Αυτό ειπώθηκε με αυστηρότητα (b). «Νόμισε ο Πιλάτος ότι η σιωπή ήταν έργο αναίδειας... Τον κατηγορεί λοιπόν ως προσβεβλημένος με σιωπή ακατάλληλη» (K).

(2) Με έμφαση και η επανάληψη της φράσης. «Επειδή θύμωσε διότι ούτε σε αυτόν... απάντησε, απείλησε λοιπόν με την εξουσία του» (Z) και «σαν ακριβώς ένα ραβδί, σηκώνει απειλητικά εναντίον του την εξουσία από το αξίωμα» (K).

Το ότι ο Πιλάτος μιλά για εξουσία και όχι για δικαιοσύνη, υπονοεί, ότι θεωρούσε τον Ιησού αθώο (μ). Ο Πιλάτος ξεχωρίζει τον εαυτό του και καυχιέται για την εξουσία του. Αυτοί που διαχειρίζονται εξουσία υπόκεινται σε υπερηφάνεια και αλαζονεία, τόσο μεγαλύτερη, όσο περισσότερο ανεξέλεγκτη και αυθαίρετη μπορεί να είναι η χρήση της.

Ο Πιλάτος εδώ παρασυρόμενος από την υπερηφάνεια του αυτή καταντά σε παράλογη αδικία φρονώντας, ότι είχε εξουσία να σταυρώσει εκείνον, τον οποίο είχε κηρύξει δημόσια αθώο. Κανείς ηγεμόνας ή άρχοντας δεν έχει εξουσία να διαπράττει αδικίες χρησιμοποιώντας την δύναμη, την οποία το αξίωμά του παρέχει σε αυτόν. Εκείνο μόνο δικαιούμαστε να πράττουμε, το οποίο με δικαιοσύνη μπορούμε να πράττουμε.

(3) «Βλέπεις πώς προκαταδίκασε τον εαυτό του; Διότι, εάν από σένα [Πιλάτε] εξαρτάται το παν, για ποιο λόγο δεν τον ελευθερώνεις αφού δεν βρήκες καμία κατηγορία;» (X).

Αρκετοί κώδικες γράφουν πρώτα το ἀπολύσαι σε και έπειτα το σταυρῶσαί σε.

Ιω. 19,11 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς(1)· οὐκ εἶχες ἐξουσίαν(2) οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν(3)· διὰ τοῦτο(4) ὁ παραδιδούς μέ σοι(5) μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει(6).

11Ο Ιησούς του αποκρίθηκε: «Δε θα είχες καμία εξουσία πάνω μου, αν δε σου είχε δοθεί από το Θεό· γι' αυτό, εκείνος που με παρέδωσε σ' εσένα έχει μεγαλύτερο κρίμα από το δικό σου».

(1) «Εδώ, βλέπετε, απάντησε. Αλλά και οπουδήποτε δεν απάντησε, έπραξε αυτό όχι ως ένοχος, αλλά ως αμνός δηλαδή με απλότητα και αθωότητα δεν άνοιγε το στόμα του. Όπου λοιπόν δεν έδινε απόκριση, ήταν σιωπηλός σαν πρόβατο· όπου όμως απαντούσε, δίδασκε ως Ποιμένας» (Au).

(2) Υπάρχει και η γραφή Ουκ έχεις. «Χαμηλώνοντας το φρόνημά του και την αλαζονεία, λέει· Δεν θα είχες εξουσία...» (X). Ορθώνει ήδη το ανάστημά του και ο Ιησούς και βάζει τον εαυτό του κριτή του κριτή του ή μάλλον όλων των κριτών του και σαν να καθόταν ήδη και αυτός πάνω στο δικαστικό του βήμα ζυγίζει στην αλάνθαστη ζυγαριά του και τον Πιλάτο και το συνέδριο (g).

(3) Ή λέγεται γενικά και εκφράζεται και εδώ ή ίδια αλήθεια, η οποία με άλλες λέξεις ειπώθηκε και από τον Παύλο στο Ρωμ. ιγ 1-2 (β): η μετοχή (δεδομένον) εκφέρεται σε ουδέτερο γένος για να δηλώσει γενικώς κάθε είδος δύναμης και εξουσίας (ο). Ήταν δοσμένο στον Πιλάτο να έχει εξουσία (b).

Ή, λέγεται ειδικά για την περίπτωση της καταδίκης και σταύρωσης του Κυρίου και δηλώνει ότι «πάσχει σύμφωνα με κάποιο πιο θεϊκό σχέδιο» (Z), «διότι το «δεδομένον» εδώ σημαίνει ότι έχει επιτραπεί» (X).

«Λέει ότι η εξουσία δόθηκε στον Πιλάτο από τον ουρανό, εννοώντας όχι ότι ο Θεός και Πατέρας προξένησε το σταυρικό πάθος στον υιό του χωρίς αυτός να το θέλει, αλλά εννοεί ότι ο ίδιος ο Μονογενής από τη μία παρέδωσε τον εαυτό του στο να πάθει για χάρη μας, ο Πατέρας από την άλλη άφησε να εκπληρωθεί το μυστήριο σχετικά με αυτόν. Επομένως λοιπόν δόσιμο σε αυτά τα λόγια σαφώς εννοείται και λέγεται η συμφωνία από τον Πατέρα και ότι αυτός το επέτρεψε, αλλά και η ίδια η θέληση του Υιού» (K). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

Όταν ο Πιλάτος χρησιμοποιούσε την εξουσία του, ο Κύριος σιωπηλά υποτασσόταν σε αυτήν. Αλλά όταν ορθώθηκε υπερήφανος πάνω σε αυτήν, ο Κύριος τον ανακαλεί στην τάξη υπενθυμίζοντας σε αυτόν, ότι η εξουσία του έχει δοθεί σε αυτόν από ψηλά. Είναι λοιπόν και αυτού και κάθε άρχοντα η εξουσία περιορισμένη, διότι δεν μπορεί αυτός να χρησιμοποιεί αυτήν παρά μόνο σύμφωνα με το θέλημα του Θεού.

Δεν μπορεί αυτός που έχει την εξουσία να προχωρεί πέρα από εκείνο, το οποίο ορίζεται από το νόμο του Θεού. Οι τύραννοι και οι εξουσιαστές ας μη λησμονούν, ότι υπάρχει άλλος υψηλότερος και δυνατότερος από αυτούς, προς τον οποίο πρόκειται να λογοδοτήσουν. Και οι καταπιεζόμενοι ας κατασιγάσουν τους γογγυσμούς τους μη λησμονώντας ότι υπάρχει Θεός· και ας παρηγορούνται σκεπτόμενοι, ότι οι διώκτες τους δεν μπορούν να πράξουν εναντίον τους παρά μόνο ό,τι η θεία Πρόνοια τούς επιτρέπει.

(4) Δηλαδή, επειδή η εξουσία σου πάνω μου είναι δοσμένη σε σένα από ψηλά, για αυτό...

(5) Δηλαδή τα μέλη του συνεδρίου (ιη 30,35, δεσ Ματθ. κζ 2, Πράξ. γ 13) μαζί με τον Καϊάφα ως αρχηγό τους (β). Υπάρχει και η γραφή παραδούς αντί για παραδιδούς.

(6) «Για να μη νομίσει, ακούγοντας, «Εάν δεν ήταν δοσμένο σε σένα», ότι απαλλάχτηκε από κάθε κατηγορία, για αυτό είπε· Μεγαλύτερη αμαρτία έχει αυτός που με παρέδωσε σε σένα» (X). «Δεν είσαι ελεύθερος από αμαρτία, αν και είναι μικρότερη η δική σου από αυτήν εκείνων που με παρέδωσαν σε σένα» (Z). Γιατί;

Ή «για αυτό» δηλαδή αυτός που με παρέδωσε σε σένα είναι περισσότερο ένοχος από τους δύο, διότι μεταχειρίζεται εγκληματικά και εκβιάζει την νόμιμή σου εξουσία (Καλβίνος).

Επειδή λοιπόν ο Πιλάτος έχει την εξουσία και δεν μπορεί να αποφύγει το να τον δικάσει, αυτό ακριβώς το οποίο τελείως επιθυμούσε να απομακρύνει από τον εαυτό του, ο όχλος των αρχιερέων και λοιπών Ιουδαίων που παρέδωσε τον Σωτήρα σε αυτόν για να τον θανατώσει... έχει μεγαλύτερη αμαρτία από αυτήν του Πιλάτου... Διότι η αμαρτία των κακούργων που διαστρέφουν και εκβιάζουν τους άρχοντες αυξάνει ανάλογα με την αδύναμή τους γνώμη και θέληση, ή μάλλον στη διανομή της κοινής αμαρτίας το μεγαλύτερο μερίδιο έχει ο ισχυρότερος στο νου και τη θέληση (δ).

Σχετική και η:

Η εξουσία δόθηκε σε σένα από το Θεό· «για αυτό» ο Καϊάφας είναι περισσότερο ένοχος από ό,τι θα ήταν εάν ήταν ανεύθυνος εκτελεστής, επειδή ήδη καταχράται την από το Θεό δοσμένη σε σένα εξουσία για τα πονηρά σχέδιά του (Wetstein). Οι ερμηνείες αυτές επειδή λαμβάνουν υπ' όψη το «διά τούτο» που προηγήθηκε είναι πάρα πολύ σοβαρές.

Ή είναι μεγαλύτερη η αμαρτία αυτού που παραδίδει τον Κύριο, «διότι αυτός μεν (ο Καϊάφας) έγινε κατά κάποιο τρόπο αρχή και θύρα της ασέβειας προς αυτόν, ενώ ο δικαστής αναδεικνυόταν από άκαιρη δειλία υπηρέτης ξένων τολμημάτων και μοιράστηκε την ανοσιότητα των Ιουδαίων» (K).

«Αυτός πράγματι με παρέδωσε στην εξουσία σου από φθόνο, ενώ εσύ ασκείς την εξουσία σου πάνω μου υπό το κράτος του φόβου. Και παρόλο που δεν πρέπει κάποιος να φονεύει τον άλλον, και μάλιστα τον αθώο, υπό το κράτος του φόβου, όχι λιγότερο το να πράττει κάποιος αυτό με ολοφάνερο φθόνο είναι πολύ βαρύτερο παρά εάν το πράττει υπό το κράτος του φόβου» (Au).

Ο Πιλάτος όταν άκουσε να γίνεται οπωσδήποτε αναφορά περί Υιού του Θεού φοβήθηκε· ο Καϊάφας όταν άκουσε από τον ίδιο τον Κύριο, ότι ήταν Υιός του Θεού, αποκάλεσε αυτόν βλάσφημο και δικαστικά κήρυξε αυτόν ένοχο θανάτου (b).

Αξιοσημείωτη και η επόμενη: Ο Πιλάτος είχε εξουσία από το Θεό πάνω στους Ιουδαίους και πάνω στον Ιησού ως Ιουδαίο. Διαχειρίζεται αυτήν, για να αποδίδει δικαιοσύνη. Εάν χρησιμοποιεί αυτήν για αδικία, γίνεται ένοχος αμαρτίας. Η αμαρτία όμως του Καϊάφα είναι μεγαλύτερη διότι η εξουσία του Πιλάτου είναι από το Θεό. Και ήταν καθήκον του Καϊάφα να γνωρίζει και να διδάσκει αλλά και να πράττει το θέλημα του Θεού.

Αλλά ο Καϊάφας, ο επίσημος αντιπρόσωπος του λαού του Θεού, προσέφυγε σε έναν εθνικό, που έχει την εξουσία από Θεού, έτσι ώστε η εξουσία αυτή η οποία δόθηκε στον Πιλάτο για υποστήριξη και απόδοση της δικαιοσύνης, χρησιμοποιηθεί για διάπραξη της αδικίας. Είναι σαν να έλεγε ο Καϊάφας: Παρόλο που βρίσκεις αθώο τον κατηγορούμενο, πρέπει να τον καταδικάσεις σε θάνατο. Η πράξη αυτή του Καϊάφα είναι πολύ χειρότερη από αυτήν του ειδωλολάτρη Πιλάτου, ο οποίος για να αποφύγει στάση του λαού αποφάσιζε να παραδώσει σε θάνατο έναν φανατικό πλανεμένο (τ). Είχε λοιπόν και ο Πιλάτος ενοχή και διέπραττε αμαρτία, και μεγάλη αμαρτία, παραδίνοντας τον Ιησού, και η πίεση που ασκούσαν σε αυτόν από τους Ιουδαίους δεν τον δικαιολογούσε. Ο Χριστός με τα όσα είπε προς αυτόν ζήτησε να αφυπνίσει τη συνείδησή του. Αλλά ο Πιλάτος μάλλον από φόβο ήταν κυριευμένος και όχι από τον πόθο της δικαιοσύνης. Κατά την ημέρα της κρίσης η ενοχή των άλλων δεν θα αμνηστεύσει εμάς, ούτε εάν οι άλλοι είναι χειρότεροί μας θα χρησιμεύσει αυτό σε δικαιολογία μας. «Διότι ο καθένας θα βαστάσει το δικό του φορτίο».

Ιω. 19,12 ἐκ τούτου(1) ἐζήτει(2) ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι(3) αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες(4)· ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος(5). πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν(6) ἀντιλέγει(7) τῷ Καίσαρι.

120 Πιλάτος, ακούγοντας αυτά τα λόγια, προσπάθησε για άλλη μια φορά να βρει τρόπο να τον αφήσει ελεύθερο· οι Ιουδαίοι όμως κραύγαζαν κι έλεγαν: «Αν ελευθερώσεις αυτόν, δεν μπορείς να είσαι φίλος του αυτοκράτορα· όποιος κάνει τον εαυτό του βασιλιά, είναι εχθρός του αυτοκράτορα».

(1) Ἡ, από τη στιγμή αυτή (έτσι λέει η Βουλγάτα (=λατινική μετάφραση)).

Ἡ, εξαιτίας αυτού «επειδή ένωσε κατάπληξη από τα λόγια του» (Ζ). «Εάν διαβάσουμε τα προηγούμενα θα βρούμε, ότι είχε ζητήσει και προηγουμένως να απολύσει αυτόν. Με τη φράση λοιπόν που είναι στο πρωτότυπο κείμενο πρέπει να εννοήσουμε «λόγω αυτού» δηλαδή για τον λόγο αυτόν, για να μην διαπράξει μία τέτοια αμαρτία» (Αυ).

«Τον κατέπληξε με τα λόγια, και έδωσε σαφή την απολογία· γι αυτό και ζητούσε να τον ελευθερώσει εκείνος» (Χ).

Πιθανώς διότι αναφερόμενος ο Ιησούς σε πνευματικά («αν δεν σου ήταν δοσμένο από ψηλά») ενίσχυσε την πεποίθηση του Πιλάτου, ότι ήταν όχι κάποιος επαναστάτης, αλλά ακίνδυνος οπτασιαστής (μ). Άνθρωπος, ο οποίος αναγνώριζε ότι η ρωμαϊκή κυβέρνηση είχε την εξουσία από ψηλά, δεν ήταν δυνατόν να αναμιχθεί σε επανάσταση εναντίον της.

(2) Ο παρατατικός σημαίνει σειρά προσπαθειών και νέων αποπειρών στους Ιουδαίους (g). Το ζητούσε εκφράζει επιμονότερη προσπάθεια του ηγεμόνα από αυτήν που έως τώρα επέδειξε αυτός. Πώς εκδηλώθηκε η προσπάθεια αυτή αποσιωπά ο ιερός ευαγγελιστής και δεν μπορεί με κάποια πιθανότητα να προσδιοριστεί. Το βέβαιο πάντως είναι ότι αντιλήφθηκαν αυτήν σαφώς οι αρχιερείς μπροστά στο πραιτώριο και επειδή φοβήθηκαν... άρχισαν να κραυγάζουν (κ).

Προσπαθούσε να απολύσει τον Ιησού, χωρίς όμως και να προσκρούσει στους αρχιερείς. Αλλά όταν οι αποφάσεις μας να πράξουμε το καθήκον μας συνδυάζονται με σχέδια που τείνουν να επιτελέσουμε αυτό ακίνδυνα και με επιδοκιμασίες από όλους, είναι αδύνατο να ενεργήσουμε καλά και να μην αθετήσουμε αυτό.

(3) Απολύω= απαλλάσσω κάποιον από το έγκλημα, για το οποίο κατηγορείται και τον αφήνω ελεύθερο (G).

(4) «Επειδή δηλαδή δεν ωφελήθηκαν καθόλου με τις κατηγορίες που επινόησαν από το νόμο, με κακούργο τρόπο προσφεύγουν στους εκτός αυτών νόμους λέγοντας· όποιος κάνει τον εαυτό του βασιλιά...» (Χ).

(5) Φίλος του Καίσαρα= αυτός που ανήκει στη μερίδα του Καίσαρα και φροντίζει για τη σωτηρία του (G). Συγκεκριαλυμένη απειλή. Εάν ο Πιλάτος καταγγελλόταν στη Ρώμη, ότι είχε απολύσει άνθρωπο που διεκδίκησε τον τίτλο του βασιλιά των Ιουδαίων, ήταν επόμενο να εμπλακεί σε μεγάλο κίνδυνο (β).

Ο αυτοκράτορας του θρόνου Τιβέριος ήταν ο πιο καχύποπτος από τους δεσπότες. Η κατηγορία για εσχάτη προδοσία γινόταν πάντοτε με ευκολία δεκτή από τον τύραννο, ο οποίος σύμφωνα με τον Σουετώνιο atrocissime exercebat leges majestatis(=με σκληρότητα απεργαζόταν νόμους για εγκλήματα προδοσίας (καθοσιώσεως)) (g).

«Μόλις είδαν τον Πιλάτο να προσέχει μην αμαρτήσει καταδικάζοντας τον Ιησού ενώ ήταν Υιός Θεού, τον απειλούν με το φόβο του Καίσαρα και συκοφαντώντας τον Κύριο για τυραννία φοβίζονται τον Πιλάτο ότι πρόκειται να προσκρούσει στον Καίσαρα» (Θφ).

(6) «Πάλι μεταπηδούν στην κατηγορία της τυραννίας μιας και δεν θα την παρέβλεπε ο Πιλάτος αυτήν λόγω του φόβου από τον Καίσαρα» (Ζ).

Ο ύποπτης έννοιας τίτλος βασιλιάς των Ιουδαίων μαζί με τον πολιτικό χρωματισμό, τον οποίο θα έπαιρνε μπροστά στα μάτια του Τιβερίου, θα παρουσίαζε τον Πιλάτο ως μη πιστό επίτροπο, που επιχείρησε να γλυτώσει από την τιμωρία κατηγορούμενο που σφετερίστηκε την αυτοκρατορική εξουσία. Είναι αλήθεια, ότι καταφεύγοντας στο επιχείρημα αυτό οι Ιουδαίοι, αρνούνταν την ίδια ώρα τα εθνικά ιδανικά τους και αυτήν ακόμη την ιδέα και ελπίδα για το Μεσσία και ενσωματώνονταν στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Μία τέτοια νίκη ισοδυναμούσε με αυτοκτονία. Ακριβώς για αυτό κατέφυγαν στο επιχείρημα αυτό, φυλάγοντάς το τελευταίο ως χτύπημα απόγνωσης (g).

Πάντοτε υπήρχε τέχνασμα των εχθρών της θρησκείας να παρουσιάζουν αυτήν ως επιβλαβή στις επίγειες βασιλείες και αρχές, ενώ στην πραγματικότητα αυτή είναι τα μέγιστα ευεργετική και εξυπηρετική σε αυτές.

(7) «Δηλαδή ανιστέκεται» (Ζ). Αντιτίθεται (β). Επαναστατεί κατά του Καίσαρα και εκστομίζει λόγια προδοτικά εναντίον του (ο).

«Και πού φάνηκε αυτός ως τύραννος; Από πού μπορείτε να το αποδείξετε αυτό; Από την αλουργίδα (=πορφυρό ένδυμα βασιλικό); Από το στέμμα; Από την περιβολή; Από τους στρατιώτες; Δεν βάδισε μόνος πάντα μαζί με τους δώδεκα μαθητές του, χρησιμοποιώντας όλα με λιτότητα, και τροφή και στολή και κατοικία;» (Χ).

Ιω. 19,13 ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον(1) ἤγαγεν(2) ἔξω(3) τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος(4) εἰς τόπον(5) λεγόμενον Λιθόστρωτον(6), ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ(7)· **130 Πιλάτος, όταν άκουσε αυτά τα λόγια, διέταξε να φέρουν έξω τον Ιησού κι ο ίδιος κάθισε στην έδρα του δικαστή, στον τόπο που ονομάζεται Λιθόστρωτο –στα εβραϊκά «Γαββαθά».**

(1) Δηλαδή το «δεν είσαι φίλος του Καίσαρα».

«Ω, πόση ανανδρία και άκαιρη δειλία! Διότι ο Πιλάτος, νομίζοντας ότι κινδυνεύει πλέον, εάν παραβλέψει αυτά τα λόγια, βγαίνει για να εξετάσει το πράγμα» (Χ).

Υπάρχει και η γραφή «τούτων των λόγων» που μαρτυρείται σοβαρά= ο μεν πληθυντικός δηλώνει ότι ο στίχος 12 μόνο σε περίληψη αναφέρει αυτά που ειπώθηκαν από τους Ιουδαίους (g), ενώ η γενική πτώση σημαίνει, ότι ο Πιλάτος όχι μόνο άκουσε, αλλά και κατανόησε τη σημασία και δύναμη των λεχθέντων (β).

(2) Χωρίς πλέον να πει κάτι άλλο, «χωρίς να κάνει επίσης καμία εξέταση» (Χ) υποχωρεί στην απειλή. Πάντως όσοι εξαρτούν την ευτυχία τους από τις εύνοιες των ανθρώπων, κάνουν τους εαυτούς τους εύκολη λεία στους πειρασμούς του σατανά.

(3) Έξω δηλαδή από το Πραιτώριο, όπου ήταν κατά τη διάρκεια της ανάκρισης. Δες στον στίχο 9 (β). Μέχρι τη στιγμή αυτή τα πάντα ήταν προκαταρκτικά. Τώρα ο Πιλάτος ανεβαίνει στο δικαστικό βήμα (τ).

(4) «Ανεβαίνει στο συνηθισμένο βήμα, έτσι ώστε να βγάλει φωνική πλέον την απόφαση εναντίον του Χριστού» (Κ). Πήρε τη θέση του ως δικαστής που πρόκειται να εκφέρει τελική απόφαση (ο). Αυτό συμφωνεί και με το Ματθ. κζ 19 («καθημένου δε αυτού επί του βήματος»). Υποκείμενο λοιπόν του ἐκάθισεν είναι ο Πιλάτος, αν και το ρήμα καθίζω έχει μάλλον μεταβατική έννοια (δες Α΄ Κορ. στ 4, Εφεσ. α 20). Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά τον β΄ αιώνα, υπήρξε παράδοση, κατά την οποία οι Ιουδαίοι κάθισαν τον Ιησού σε βήμα (Ευαγγέλιο του Πέτρου 3, Ιουστίνου Απολογία Α 35). Ίσως προήλθε αυτή από παρανόηση αυτού εδώ του χωρίου (β).

(5) Πρόχειρα πιθανότατα τοποθετήθηκε εκεί το βήμα, αφού οι Ιουδαίοι δεν ήθελαν να μπουν στο Πραιτώριο και η δίκη έπρεπε να γίνει δημόσια.

(6) Η λέξη λιθόστρωτο λέγεται μοναδική φορά= έδαφος στρωμένο με λίθινες πλάκες· έτσι λεγόταν κάποιος τόπος δίπλα στο πραιτώριο στα Ιεροσόλυμα (G). Μπροστά από το πραιτώριο υπήρχε ένας χώρος από εκείνους, οι οποίοι ήταν στρωμένοι με μωσαϊκά και πάνω στα οποία οι Ρωμαίοι άρχοντες συνήθιζαν να τοποθετούν τις δικαστικές τους έδρες (g).

(7) Λέξη Αραμαϊκή. Δεν είναι μετάφραση της λέξης λιθόστρωτο. Σημαίνει: ύψωμα, λόφος (g). Αναμφίβολα η μεν Αραμαϊκή ονομασία δόθηκε στον τόπο από το σχήμα του, ενώ η ελληνική από τη φύση του δαπέδου (G).

Ιω. 19,14 ἦν δὲ(1) παρασκευὴ τοῦ πάσχα(2), ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη(3)· καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν(4).

14 Ήταν σχεδόν μεσημέρι, παραμονή του Πάσχα. Λέει λοιπόν ο Πιλάτος στους Ιουδαίους: «Να ο βασιλιάς σας!»

(1) Ο Ιωάννης παρεμβάλλει ένδειξη για την ημέρα και ώρα, κατά την οποία η απόφαση εκφωνήθηκε. Ή, λόγω της σπουδαιότητας την οποία η κρίσιμη αυτή στιγμή είχε για την τύχη της ανθρωπότητας ή διότι θέλει να εξηγήσει τη βιασύνη των Ιουδαίων που ανυπομονούσαν για το τέλος της δίκης και την εκτέλεση της ποινής πριν το τέλος της ημέρας (g).

(2) Ή, ημέρα Παρασκευή της εβδομάδας του Πάσχα (β, F), όπως ερμηνεύουν αυτοί που ισχυρίζονται, ότι το Πάσχα ήδη είχε εορταστεί και ο Κύριος κατά το απόγευμα της Πέμπτης έφαγε αυτό με τους μαθητές του, ή, πιο σωστά, όπως στο σ. 31, όπου ολοφάνερα βρίσκεται με την έννοια της προετοιμασίας. Εάν επρόκειτο με τη λέξη αυτή να δηλωθεί όχι η παραμονή του Πάσχα, αλλά απλώς και μόνο η ημέρα Παρασκευή, γιατί να προστεθεί η λέξη του Πάσχα (με την έννοια της εβδομάδας του Πάσχα), αφού σύμφωνα με το Ιω. ιγ 1 ιη 28 κλπ. κανείς δεν αγνοούσε ότι κατά τη στιγμή αυτή δεν ήταν στη βδομάδα του Πάσχα; (g).

Το ότι η ημέρα ήταν αυτή της προετοιμασίας του Πάσχα επιβαρύνει ακόμη περισσότερο την ενοχή των Ιουδαίων. Σε αυτήν όφειλαν να εξαγνιστούν, να απομακρύνουν την παλαιά ζύμη και να ετοιμαστούν για το Πάσχα. Αλλά αντί για αυτό κατά την ημέρα αυτή διέπραξαν αυτοί την χειρότερη πράξη.

(3) Υπάρχουν και οι γραφές: Ώρα δε ην ωσει έκτη· ώρα ην ωσει έκτη· ώρα δε ως έκτη. Επιπλέον για συμβιβασμό με το Μάρκου ιε 25, όπου ως ώρα της σταύρωσης καθορίζεται η τρίτη «ο Ευσέβιος Καισαρείας... λέει ότι αυτό είναι αντιγραφικό σφάλμα... αφού το μεν γράμμα γάμμα (το κεφαλαίο Γ) σημαίνει την τρίτη ώρα» (Σβ). «Ο καλλιγράφος αντί για το γράμμα Γάμμα... έγραψε το επίσημο, αυτό που ονομάζουν οι Αλεξανδρινοί Γαβέξ, το οποίο δηλώνει την έκτη ώρα» (αμ), και έτσι το «γράμμα που δηλώνει την τρίτη ώρα, επειδή κυρτώθηκε η απλωμένη σε μήκος ευθεία, μεταβλήθηκε στη σημασία του επισήμου, το οποίο δηλώνει την έκτη ώρα» (Σβ).

Με άλλα λόγια ο αντιγραφέας εξέλαβε το Γ' (=τρίτη ώρα) που υπήρχε αρχικά αντί για ζ' (= έκτη ώρα). Αλλά η γραφή έκτη μαρτυρείται αυθεντικότερα.

Κάποιοι από τους νεώτερους (ανάμεσα στους οποίους και οι Tholuck, Wieseler, Keil, Westcott) υπέθεσαν ότι ο ευαγγελιστής αριθμεί εδώ από τα μεσάνυχτα και συνεπώς πρόκειται για τη δική μας έκτη πρωινή. Είναι απίθανο όμως η διαδικασία ενώπιον του Πιλάτου, η παραπομπή του Ιησού στον Ηρώδη η φραγγέλωση και η έκδοση της απόφασης να σημειώθηκαν σε όρθρο βαθύ και σε τόσο σύντομο χρόνο ώστε πριν την ανατολή του ηλίου να έχουν συντελεστεί τα πάντα.

Πιο σωστό είναι ότι διαιρούσαν χονδρικά την ημέρα και τη νύχτα, σε 4 τμήματα, από τρεις ώρες το καθένα, το οποίο εξηγεί, γιατί σχεδόν πάντοτε στην Κ.Δ. γίνεται αναφορά των ωρών τρίτης, έκτης και ενάτης, (Δες Ματθ. κ 1-5) και γιατί οι λέξεις «ωσει (=περίπου)», «περί» συναντιούνται συχνά στον καθορισμό των ωρών (Ματθ. κζ 46, Λουκ. κγ 44, Ιω. δ 6, Πράξ. ι 3,9). Και εδώ ο Ιωάννης προσθέτει το «ωσει».

Ενδείκνυται λοιπόν να πάρουμε κάποιο μέσο όρο τόσο για την αφήγηση του Μάρκου, όσο και για αυτήν του Ιωάννου, και τόσο περισσότερο όσο οι απόστολοι δεν είχαν το ρολόι στα χέρια. Και όπως η τρίτη ώρα του Μάρκου, η δική μας ενάτη πρωινή, μπορεί να συμπεριλάβει όλο το χρόνο από την ογδόη μέχρι τη δεκάτη πρωινή, έτσι και η έκτη του Ιωάννη μπορεί να συμπεριλάβει τον χρόνο από την ενδεκάτη μέχρι τη δωδεκάτη μεσημβρινή. Επιπλέον πρέπει να ληφθεί υπ' όψη και μια σπουδαία λεπτομέρεια, δηλαδή ότι ο Μάρκος, και κατά δεύτερο λόγο και ο Ματθαίος, προσέδωσαν στη φραγγέλωση την έννοια, την οποία σε παρόμοια περίπτωση είχε, θεωρώντας αυτήν ως την έναρξη της τιμωρίας (g).

Σχετική και η:

«Ο μεν Μάρκος εκθέτει σαφώς και αναμφίβολα την ώρα της απόφασης τού να σταυρωθεί ο Κύριος... Ενώ ο Ιωάννης μιας και είπε ο Μάρκος τον καιρό της απόφασης, αυτός λέει την ώρα, στην οποία σταύρωσε τον Κύριο· διότι πρόσεξε, πόσα έγιναν στο μεταξύ μέχρι αυτήν την ώρα, κατά την οποία ανέβηκε ο Κύριος στο σταυρό. Αφού ελευθέρωσε τον Βαραββά φραγγέλωσε τον Ιησού και τον παρέδωσε οπωσδήποτε στο να σταυρωθεί... όλα αυτά ήταν ικανά να καταναλώσουν το χρόνο από την τρίτη ώρα μέχρι την έκτη... Μαζί όμως με όλα αυτά, πρόσεξε και τον Ιωάννη πώς είπε Ήταν ώρα περίπου έκτη... σαν να διστάζει και να αμφιταλαντεύεται» (Θφ).

(4) Ή, δεν λέει πλέον Ίδε ο άνθρωπος, όπως όταν ήθελε να διεγείρει τη συμπάθειά τους και να επιτύχει την απόλυσή του. Κάθε τρυφερή συγκίνηση, κάθε αρχή έντιμη και δίκαιη υποχώρησε μπροστά στον πόθο τού να δηλωθεί η νομιμοφροσύνη στον Καίσαρα. Ίδου ο βασιλιάς σας. Να η άθλια τύχη κάθε σφετεριστή της βασιλικής εξουσίας από τη διοίκηση της Ρώμης. Έτσι αποδεικνύω την πίστη μου προς τον Καίσαρα (ο).

Ο σαρκασμός του Πιλάτου απευθύνεται προς τους Ιουδαίους, όχι προς τον Ιησού (β). Ο Πιλάτος έχει ήδη λάβει απόφαση να επικυρώσει τη θανατική απόφαση και θέλει να εκδικηθεί του Ιουδαίου σαρκάζοντας αυτούς.

Ή, λιγότερο σωστά. «Πάλι άλλαξε με σκοπό να τους κάνει να ντραπούν» (Ζ). Επιχειρεί για τελευταία φορά να κινήσει αυτούς σε οίκτο.

Ιω. 19,15 οἱ δὲ ἐκραύγασαν· ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν(1). λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω(2); ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς(3)· οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα(4).

15Τότε εκείνοι άρχισαν να φωνάζουν με κραυγές: «Θάνατος, θάνατος, σταύρωσέ τον!» Τους λέει ο Πιλάτος: «Το βασιλιά σας να σταυρώσω;» Αποκρίθηκαν οι αρχιερείς: «Δεν έχουμε άλλον βασιλιά, εκτός από τον αυτοκράτορα».

(1) «Ω, τι αξεπέραστη μανία» (Ζ). Οι τρεις προστακτικές σε αόριστο εκφράζουν την ανυπομονησία τους (g). «Λαός άτακτος, διεφθαρμένος από τους άρχοντες» (Χ). Πάρε τον, δεν είναι δικός μας. Αποκηρύττουμε αυτόν ως πολίτη μας, πολύ περισσότερο ως βασιλιά μας. Δεν τρέφουμε κανένα σεβασμό αλλά ούτε και συμπάθεια προς αυτόν. Υπάρχουν και οι γραφές: Οι δε εκραύγαζον· οι δε έλεγον· εκραύγασαν ουν εκείνοι.

(2) Ο Πιλάτος έχει ήδη την απόφαση να ενδώσει. Αλλά πρώτα θέλει να δώσει στον εαυτό του την ευχαρίστηση τού να μπήξει και πάλι το μαχαίρι στην πληγή: Τον βασιλιά σας να σταυρώσω; Εκδικείται έτσι για την πράξη της μικρότητας και δειλίας, στην οποία τον εξαναγκάζουν (g). «Συγκεκριαλυμμένα τους ειρωνεύεται και λέει· Δείτε ποιον άνθρωπο λέτε, ότι επιχειρούσε να βασιλεύσει σε σας, ασήμαντο δηλαδή και που δεν θα επιχειρούσε τέτοια πράγματα. Διότι ποιό γνώρισμα τυράννου έχει αυτός; Στρατιώτες; Πλούτο; Ευγένεια; Να ο βασιλιάς σας. Τι κέρδος θα έχετε εάν σκοτώσετε αυτόν, άνθρωπο που δεν μπορεί ούτε τα ελάχιστα να βλάψει;» (Θφ).

(3) «Δεν λέει ότι ο λαός άρχισε αυτόν τον τόσο δυσσεβέστατο λόγο, αλλά πάλι αυτοί που τους έλαχε να είναι αρχηγοί. Διότι κραύγασαν, λέει, οι αρχιερείς... Ευθύνονται λοιπόν οι αρχιερείς, επειδή καταστρέφουν όχι μόνο τις δικές τους ψυχές, αλλά έγιναν αυτοί αρχηγοί και στρατηγοί αυτού του καταστροφικού φόνου και στους λαούς που είχαν κάτω από την εξουσία τους» (Κ).

Οι αρχιερείς υπήρξαν οι πρώτοι υποκινητές της σύλληψης και καταδίκης του Ιησού δεσ σ. 6,21 και ιβ 10 (β).

(4) Και όμως θα παραμέριζαν τον Καίσαρα, εάν μπορούσαν. Αρνούνται τον Ιησού σε τέτοιο βαθμό ώστε να αρνηθούν εξ' ολοκλήρου και το Χριστό (b). «Αποσκήρτησε ο Ισραήλ, αφιερώνοντας τον εαυτό του στην εξουσία του Καίσαρα και απέβαλλε την βασιλεία του Θεού» (Κ).

«Διότι αρνούμενοι τη βασιλεία του Χριστού, καλούσαν πάνω τους τη βασιλεία του Καίσαρα» (Χ).

«Αφού λοιπόν απογυμνώθηκαν από τη θεία επίβλεψη, παραδόθηκαν στους Ρωμαίους για πανωλεθρία» (Ζ). Οι Ιουδαίοι με την ερώτηση του Πιλάτου εξωθούνται στην αξιομνημόνευτη διακήρυξη, με την οποία αυτοί οι ίδιοι διακήρυξαν την κατάργηση της θεοκρατίας και την απορρόφηση του Ισραήλ στον κόσμο των εθνών. Ενώ αυτοί τρέφονται με τη σκέψη του να ανατρέψουν το θρόνο του Καίσαρα με τον Μεσσία, αφήνουν τους εαυτούς τους να παρασυρθούν από το προς τον Ιησού μίσος μέχρι τού να κραυγάσουν μπροστά στον αντιπρόσωπο του αυτοκράτορα: Δεν έχουμε βασιλιά παρά μόνο τον Καίσαρα (g).

Αρνούνται έτσι την πρώτη αρχή της Ιουδαϊκής θεοκρατίας ότι ο Ιεχωβά ήταν βασιλιάς τους (Α' Βασ. ιβ 12) και εμμέσως αρνούνται το ιδανικό του Μεσσία βασιλιά και εγκαταλείπουν ό,τι υπήρξε κατεξοχήν το χαρακτηριστικό της Ιουδαϊκής θρησκείας (β).

Από το να αναγνωρίσουν τον Ιησού ως Μεσσία τους προτιμούν να αρνηθούν την ιστορία τους και όλες τις ιδιαίτερες σχέσεις του Ιεχωβά με το έθνος τους (F).

Αυτός, τον οποίο αναγνωρίζουν ήδη ως Καίσαρά τους, πρόκειται μετά από κάποια έτη να τους εξολοθρεύσει. Με δικαιοσύνη ο Θεός χρησιμοποιεί τιμωρό και εξολοθρευτή για αυτούς, αλλά και για εμάς εκείνον, τον οποίο προτιμούμε από το Χριστό. Και στο εξής οι Ιουδαίοι δεν θα έχουν πλέον δικό τους βασιλιά, αλλά οι βασιλιάδες των εθνών θα κυριαρχούν σε αυτούς. Αφού δεν θέλουν να έχουν βασιλιά παρά μόνο τον Καίσαρα, αυτό και θα επιβληθεί σε αυτούς από τη θεία Πρόνοια. Μόνοι τους αποφάσισαν αυτό.

Ιω. 19,16 τότε οὖν(1) παρέδωκεν(2) αὐτόν αὐτοῖς(3) ἵνα σταυρωθῆ(4).

16Τότε κι ο Πιλάτος τούς τον παρέδωσε για να σταυρωθεί.

(1) Όταν δόθηκε η απάντηση αυτή από τους αρχιερείς ο Πιλάτος αισθάνθηκε ότι αφ' ενός η ταπείνωση των Ιουδαίων, με την οποία ήθελε να τους εκδικηθεί, ήταν ήδη πλήρης, και αφ' ετέρου ότι καμία δικαιολογία δεν έμεινε σε αυτόν, για να απολύσει τον Ιησού εκτός εάν εμφανιζόταν λιγότερο

ζηλωτής υπέρ του αυτοκράτορα από όσο οι Ιουδαίοι (ο), για αυτό λοιπόν τότε παρέδωσε αυτόν σε αυτούς. Όταν λέχθηκαν αυτά, λέχθηκε το παν. Αρνούμενος την προσδοκία του Μεσσία ο Ισραήλ αρνήθηκε τον εαυτό του. Με το τίμημα αυτό πέτυχε, ώστε ο Ιησούς να παραδοθεί σε αυτόν (g). Επιπλέον «θα παρείχε ο Πιλάτος όλα τα φαινόμενα ότι ενεργούσε εναντίον του Καίσαρα, εάν στη διακήρυξή τους, ότι δεν είχαν άλλο βασιλιά παρά μόνο τον Καίσαρα, επιθυμούσε αυτός να επιβάλλει σε αυτούς άλλο βασιλιά απολύοντας χωρίς ποινή έναν, τον οποίο για κάποιες τέτοιες απόπειρες παρέδωσαν σε αυτόν για να θανατωθεί» (Αυ).

(2) «Αυτός όμως αφού παρέδωσε όλο τον εαυτό του στα παρόντα πράγματα, δεν θέλησε να φιλοσοφήσει τίποτα το ανώτερο· αν και βέβαια το όνειρο της γυναίκας του ήταν ικανό να τον εκπλήξει. Αλλά με τίποτα από αυτά δεν έγινε καλύτερος, ούτε είδε προς τον ουρανό, αλλά τον παρέδωσε» (Χ), «χρησιμοποιώντας την κρίση άτολμα και άνανδρα» (Θφ).

Στην ασημαντότητα των Ιουδαίων ανταποκρίνεται η ασημαντότητα του Πιλάτου. Υποχώρησε από δειλία όπως και εκείνοι άφησαν τους εαυτούς τους να σέρνονται από το άγριο μίσος τους (F).

(3) «Νομίζω ότι εύλογα και σωστά θα μπορούσε κάποιος να αποδώσει λοιπόν στους Ιουδαίους το σύνολο του τολμήματος και να τους αφιερώσει την κατηγορία της αρχικής ενέργειας. Διότι αυτοί έγιναν η αρχή της ασέβειας εναντίον του Χριστού» (Κ).

Οι στρατιώτες θα εκτελούσαν τη σταύρωση, αλλά αυτοί δεν ήταν παρά τυφλά όργανα εκτέλεσης θανάτου, για τον οποίο κύριοι υπεύθυνοι ήταν οι Ιουδαίοι. Τον παρέδωσε σε αυτούς, όχι στους αξιωματικούς του, όπως γινόταν συνήθως. Έτσι δικαιολογούσε κακώς στη συνείδησή του την συντελούμενη αδικία, μην παίρνοντας αυτός την πρωτοβουλία της σταύρωσης, αλλά παραχωρώντας τον Ιησού σε αυτούς, οι οποίοι επέμεναν να τον σταυρώσουν.

Αλλά εκείνοι, οι οποίοι ωθούν και μας αναγκάζουν στο να αμαρτήσουμε και αποκλείουν από εμάς να πράξουμε ό,τι η συνείδησή μας μαρτυρεί ως δίκαιο, είναι οι χειρότεροι εχθροί των ψυχών μας. Και στα δίκτυα τέτοιων εχθρών έμπλεξε ο Πιλάτος.

(4) Σύμφωνα με τους συνοπτικούς ευαγγελιστές της σταύρωσης προηγήθηκε αμέσως η φραγγέλωση. Από αυτό υπέθεσαν κάποιοι από τους νεώτερους (Alford), ότι και για δεύτερη φορά ο Κύριος φραγγελώθηκε.

Αλλά όπως φαίνεται και από κάποια φράση του Λουκά («παιδεύσας ουν αυτόν απολύσω» Λουκ. κγ 22) ο Πιλάτος αναβάλλοντας για κάποιες στιγμές την έκδοση της απόφασης διέταξε να φραγγελωθεί, ελπίζοντας ότι έτσι θα ικανοποιούσε τους Ιουδαίους και θα πετύχαινε την απόλυση του Ιησού. Έτσι ο Κύριος φραγγελώθηκε μία φορά και ο Ιωάννης καθορίζει το χρόνο της φραγγέλωσης ακριβέστερα (ο,β).

Η σταύρωση και ο τίτλος του σταυρού

Ιω. 19,17 Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον(1)· καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ(2) ἐξήλθεν(3) εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον(4), ὃς λέγεται ἐβραϊστὶ(5) Γολγοθά,

Οι στρατιώτες, λοιπόν, παρέλαβαν τον Ιησού και ξεκίνησαν. Και βγήκε αυτός από την πόλη σηκώνοντας στους ώμους του το σταυρό, μέχρι τον λεγόμενο «Τόπο του Κρανίου» –στα εβραϊκά λέγεται «Γολγοθά».

(1) Υπάρχει και η γραφή· απήγαγον.

«Οι λέξεις αυτές μπορούν να αναφέρονται στους στρατιώτες, τους παραστάτες του Ρωμαίου επιτρόπου. Διότι παρακάτω σαφέστερα αναφέρεται «οι στρατιώτες λοιπόν όταν σταύρωσαν τον Ιησού», αν και ο ευαγγελιστής σωστά αποδίδει το παν στους Ιουδαίους, διότι αυτοί είχαν ήδη ό,τι ζήτησαν επίμονα και αυτοί έπραξαν το παν εξαναγκάζοντας να γίνει αυτό» (Αυ).

Υποκείμενο του παρέλαβον είναι οι Ιουδαίοι, διότι αυτοί εκτελούσαν την απόφαση με τα χέρια των στρατιωτών. Εάν όμως το ήγαγον θεωρηθεί ως αυθεντικό, τότε το υποκείμενο είναι οι στρατιώτες (g).

(2) Σύμφωνα με την επικρατούσα στους Ρωμαίους συνήθεια, κατά την οποία «Ο καθένας από τους κακούργους μεταφέρει τον δικό του σταυρό» (Πλούταρχος Περί των βραδέως υπό του θείου τιμωρουμένων 9) και «αυτός που πρόκειται να καρφωθεί σε σταυρό, προηγουμένως τον βαστάζει» (Αρτεμίδωρος, Όνειρο. ΙΙ 56).

Δεν αντιλέγουν σε αυτό οι συνοπτικοί, οι οποίοι αφηγούνται, ότι αγγαρεύτηκε ο Σίμωνας ο Κυρηναίος για να επιτελέσει το έργο αυτό. Διότι η μετοχή βαστάζων συνδέεται στενά με το ρήμα εξήλθε (=βγήκε). Κατά τη στιγμή της αναχώρησης ο Ιησούς υποβλήθηκε στην επικρατούσα συνήθεια. Αργότερα φοβήθηκαν βλέποντάς τον να υποκύπτει και επωφελήθηκαν από τη συνάντηση με το Σίμωνα, για να απαλλάξουν αυτόν από το φορτίο (g).

Ο Κύριος κουβαλά μόνος τον σταυρό και αυτό αποτελεί μέρος του παθήματός του. Ο σταυρός ήταν αρκετά βαρύς και το σώμα του Κυρίου ήταν λεπτό και τρυφερό, ασυνήθιστο σε τέτοια φορτία και βάρη. Επιπλέον πριν από λίγο είχε μαστιγωθεί. Οι ώμοι του πονούσαν ακόμη λόγω των πληγών της

φραγγέλωσης και κάθε κίνηση του σταυρού διέυρνε τις πληγές και έκανε οξύτερο τον πόνο. Και ο Κύριος κατέβαλλε μέχρι εξάντλησης όλες του τις δυνάμεις μεταφέροντας με υπομονή πολλή το όργανο του μαρτυρίου του στον τόπο της εκτέλεσης.

Άφησε έτσι παράδειγμα διδακτικό στους μαθητές και οπαδούς του να σηκώνουν και αυτοί το σταυρό τους και να ακολουθούν αυτόν. Οποιοδήποτε σταυρό και να μας καλεί κάθε φορά να σηκώσουμε, δεν πρέπει ποτέ να λησμονούμε, ότι πρώτος αυτός σήκωσε στον ώμο βαρύτατο σταυρό όχι για τον εαυτό του αλλά για μας. Και η ανάμνηση αυτή θα καθιστά σε εμάς ελαφρό τον σταυρό μας.

Ο Χριστός βαστάζει τον σταυρό του!

«Μέγα θέαμα! Αλλά εάν η ασέβεια βλέπει αυτό, μέγας περιγελως· εάν η ευσέβεια, μέγα μυστήριο. Εάν η ασέβεια είναι θεατής αυτού, μεγάλη επιδείξη ατιμίας· εάν η ευσέβεια ογκώδες έργο πίστεως. Η ασέβεια περιγελά τον βασιλιά που κουβαλά αντί για το βασιλικό του σκήπτρο το ξύλο της τιμωρίας του· η ευσέβεια βλέπει τον βασιλιά να κουβαλά το ξύλο για την σταύρωσή του, το οποίο όμως πρόκειται να τοποθετηθεί στα μέτωπα των βασιλιάδων· βλέπει αυτόν εκτεθειμένο στα βλέμματα των ασεβών μαζί με το ξύλο για το οποίο οι καρδιές των αγίων πρόκειται έπειτα να τον δοξάσουν» (Αυ).

«Πρόσεξε όμως που αυτό τελείται και σύμφωνα με την παλαιά προτύπωση. Διότι και εκεί ο Ισαάκ βαστάζοντας τα ξύλα πήγαινε να σφαχτεί· έτσι και εδώ ο Κύριος έχοντας το σταυρό πορεύεται, και σαν ακριβώς κάποιος στρατιώτης, κουβαλά το όπλο, με το οποίο νικά τον αντίπαλο» (Θφ).

«Αλλά τότε μεν (στον Ισαάκ) το πράγμα έφτασε μέχρι την απόφαση του πατέρα του. Διότι ήταν προτύπωση. Τώρα όμως προχώρησε το πράγμα και στην πράξη· διότι ήταν αλήθεια» (Χ).

Υπάρχει και η γραφή τον σταυρόν έαυτοῦ.

(3) Βγήκε δηλαδή έξω από τα τείχη της πόλης. Ο Μωϋσής είχε απαγορεύσει τις θανατικές εκτελέσεις μέσα στο στρατόπεδο (Λευϊτικ. κδ 14, Αριθμ. ιε 35), για αυτό και οι κατάδικοι εκτελούνταν έξω από τις πόλεις (Γ' Βασ. κ (κα) 13, Πράξ. ζ 58), και πάνω σε αυτό στηρίζεται και η προτροπή του χωρίου Εβρ. ιγ 12. Ο άγιος Τάφος βρίσκεται σήμερα σε αρκετή απόσταση στο εσωτερικό της Ιερουσαλήμ. Αλλά τα τείχη του περιβόλου είναι δυνατόν αργότερα να μετατέθηκαν. Ο γυμνός βράχος στο μέρος αυτό φαίνεται να αποδεικνύει ακόμη και σήμερα, ότι το μέρος αυτό της πόλης δεν κατοικούνταν άλλοτε (g).

(4) Η ονομασία αυτή δεν προέρχεται από τις εκτελέσεις, οι οποίες γίνονταν στο μέρος αυτό. Θα έπρεπε σε αυτήν την περίπτωση να είναι πληθυντικός: κρανίων τόπος. Άλλωστε στους Ιουδαίους τέτοια λείψανα δεν έμεναν ακάλυπτα. Η ονομασία προέρχεται από το στρογγυλό σχήμα και την αποσιλωμένη μορφή του λόφου (g). Εναντίον αυτού αντιλέγει το ότι δεν υπάρχει κάποια οποιαδήποτε παράδοση που να ευνοεί αυτήν την εκδοχή, ούτε υπάρχει στα ευαγγέλια κάποια ένδειξη για το ότι ο Γολγοθάς ήταν λόφος ή ύψωμα.

Για αυτό ο β βρίσκει πιθανή και την εκδοχή, σύμφωνα με την οποία, η παράδοση που για πρώτη φορά συναντιέται στον Ωριγένη (Υπόμνημα Ματθ. κζ 33), κατά την οποία «κάποιοι λένε ότι εκεί πέθανε και είναι θαμμένος ο Αδάμ, και ο Ιησούς, στον τόπο, όπου ο θάνατος βασίλεψε, εκεί έστησε και το τρόπαιο. Διότι πράγματι έβγαινε βαστάζοντας ως τρόπαιο τον σταυρό κατά της τυραννίας του θανάτου» (Χ), ενδέχεται να είναι προχριστιανική και από αυτήν να προήλθε η ονομασία.

(5) Η λέξη αυτή, η οποία συναντιέται 4 φορές στο κατά Ιωάννην, βρίσκεται και δύο φορές στην Αποκάλυψη, πουθενά όμως αλλού στην Κ.Δ. (g).

Ιω. 19,18 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν(1), καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο(2) ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν(3), μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν(4).

18 Εκεί σταύρωσαν τον Ιησού. Μαζί του σταύρωσαν άλλους δύο, τον ένα από τη μια μεριά και τον άλλο από την άλλη, και στη μέση τον Ιησού.

(1) Ο σταυρός είχε το σχήμα T. Ήταν λίγο υψωμένος (δες στιχ. 29). Μερικές φορές τον έριχναν κατά γης και αφού κάρφωναν πάνω του τον κατάδικο τον ανύψωναν πάλι. Συχνότερα όμως ήταν στηριγμένος στη γη και ο κατάδικος ανεβαζόταν σε αυτόν με σχοινιά, και μετά από αυτό τα χέρια του καρφώνονταν στο οριζόντιο ξύλο. Για να μην κατασχίζονται όμως αυτά από το βάρος του σώματος, στήριζαν αυτό σε χοντρό ξύλινο στέλεχος στηριγμένο στο κάθετο ξύλο του σταυρού και πάνω στο οποίο ο κατάδικος βρισκόταν σαν πάνω σε άλογο. Οι σταυρούμενοι ζούσαν συνήθως πάνω στο σταυρό γύρω στις δώδεκα ώρες, μερικές φορές όμως παρατεινόταν η ζωή τους και μέχρι την τρίτη ημέρα. Το είδος του θανάτου συνένωνε στον ύψιστο βαθμό τις οδύνες και την ατιμία όλων των άλλων τιμωριών.

Η αυξανόμενη φλόγωση των πληγών, η αφύσικη τοποθέτηση του σώματος, η από αυτό αναγκαστική ακινησία και ακαμψία των μελών, οι τοπικές συμφορήσεις, προ παντός μάλιστα στο κεφάλι, η ανείπωτη αγωνία, που προερχόταν από την διαταραχή της κυκλοφορίας, φλογερός πυρετός και δίψα βασάνιζαν τον κατάδικο χωρίς να τον φονεύουν (g).

(2) Ο Ματθαίος και ο Μάρκος ονομάζουν αυτούς ληστές, ο Λουκάς κακούργους. Οι Ιουδαίοι ζήτησαν την εκτέλεση των άλλων δύο καταδίκων, για να καταστήσουν πληρέστερο τον εξευτελισμό του Ιησού ή ο Πιλάτος για να επιρρίψει ύβρη κατά του ιουδαϊκού λαού με τους δύο αυτούς συντρόφους του βασιλιά τους; Είναι δύσκολο να πούμε (g).

Τρεις σταυροί στήθηκαν εκείνη την ημέρα, και μεταξύ δύο από αυτούς πρέπει και εμείς να διαλέξουμε τον δικό μας. Ο ένας είναι ο σταυρός του αναμάρτητου Λυτρωτή, και συνεπώς δεν μπορεί να είναι δικός μας. Οι άλλοι δύο σταυροί είναι της αμετανοησίας και της μετάνοιας. Μεταξύ αυτών των δύο μπορούμε και πρέπει αναγκαστικά να κάνουμε την εκλογή μας (τ).

Ο Κύριος δεν πεθαίνει πάνω στο θυσιαστήριο μεταξύ των θυμάτων, ούτε αναμιγνύεται το αίμα του με το αίμα ταύρων και τράγων· αλλά πέθανε μεταξύ των εγκληματιών και ανέμιξε το αίμα του μαζί με το αίμα εκείνων, οι οποίοι σφαγιάζονταν για ικανοποίηση της ανθρώπινης δικαιοσύνης.

(3) «Ένα από τα δεξιά και έναν από τα αριστερά του» σύμφωνα με τους συνοπτικούς. «Και σταυρώνουν αυτόν μαζί με ληστές, εκπληρώνοντας και με τον τρόπο αυτόν χωρίς να το θέλουν την προφητεία. Διότι εκείνα που αυτοί έπρατταν υβρίζοντας, αυτά απέβαιναν υπέρ της αλήθειας, για να μάθεις πόση είναι η δύναμη αυτής· διότι και αυτό το προείπε αφού φωτίστηκε από τον ουρανό και ο προφήτης, ότι «ελογίσθη μετά των ανόμων» (Ησαΐου νη 12). Ήθελε βέβαια ο δαίμονας να επισκιάσει αυτό που γινόταν, αλλά δεν μπόρεσε. Διότι σταυρώθηκαν μεν οι τρεις, έλαμψε όμως μόνος ο Ιησούς» (Χ).

«Δες όμως τη σοφία του Θεού, πώς και αυτό, το οποίο αυτοί έκαναν για να υβρίσουν τον Κύριο, απέβη σε δόξα του. Διότι και σε αυτόν τον ίδιο το σταυρό έσωσε τον ληστή, το οποίο είναι θαύμα από κανένα άλλο θαύμα μικρότερο» (Θφ).

(4) Για κοροϊδία μπήκε ο Ιησούς στη θέση της τιμής λόγω των βασιλικών του αξιώσεων (F). Υπήρξε καταφρόνηση και θλίψη άλλη όμοια με αυτήν του Ιησού; Αυτός, του οποίου ένδυμα υπήρξε η δόξα, αποστερήθηκε αυτήν ολοτελώς και ντύθηκε την αισχύνη. Αυτός ο οποίος υπήρξε ο αίνος των αγγέλων, κατέστη όνειδος και χλεύη των ανθρώπων. Αυτός ο οποίος υπήρξε η αιώνια χαρά και μακαριότητα στον κόλπο του Πατέρα του, ήδη βρίσκεται στον έσχατο βαθμό του πόνου και της αγωνίας. Δείτε αυτόν ματωμένο· δείτε τον να αγωνίζεται, δείτε τον να πεθαίνει και αγαπήστε τον και ζήστε για αυτόν και φροντίστε, τι θα ανταποδώσετε σε αυτόν.

Ιω. 19,19 έγραψε δὲ καὶ τίτλον(1) ὁ Πιλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ(2)· ἦν δὲ γεγραμμένον· Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων(3).

190 Πιλάτος διέταξε επίσης κι έγραψαν μια επιγραφή, και την τοποθέτησαν πάνω στο σταυρό. Κι έγραφε: «Ιησούς ο Ναζωραῖος, Βασιλιάς των Ιουδαίων».

(1) = Επιγραφή με την οποία δηλωνόταν το έγκλημα και η αιτία της ποινής (G). «Δηλαδή αιτία και επιγραφή και δήλωση» (Θφ). Όρος τεχνικός titulus, τίτλος, επιγραφή, σανίδα, αιτία. Κατά τη Ρωμαϊκή συνήθεια ο οδηγούμενος να σταυρωθεί κουβαλούσε αυτός ο ίδιος ή άλλοι κουβαλούσαν μπροστά από αυτόν επιγραφή, στην οποία παρέχονταν ενδείξεις για το έγκλημά του, και η οποία αναρτιόταν πάνω στο σταυρό. Ο Πιλάτος επωφελήθηκε από αυτήν τη συνήθεια για να σιγματίσει τους Ιουδαίους εξαγγέλλοντας ακόμη μία φορά ότι ο εγκληματίας αυτός ήταν βασιλιάς τους (g).

(2) Υπάρχει και η γραφή· επτέθηκεν επί του σταυρού. Στο Ματθ. κζ 37 αναγράφεται: Τοποθέτησαν πάνω από το κεφάλι του, το οποίο υπαινίσσεται, ότι ο σταυρός είχε σχήμα που ονομαζόταν Crux immissa με ένα δεύτερο οριζόντιο ξύλο πάνω στο οποίο στήριζαν τους βραχίονες και το οποίο ήταν παράλληλο προς το άλλο στο οποίο καρφώνονταν τα χέρια (β).

(3) Περιλαμβάνει μέσα του ο τίτλος το όνομα (Ιησούς ο Ναζωραῖος) και ένδειξη του εγκλήματος με λέξεις σαρκασμού (ο βασιλιάς των Ιουδαίων) (β).

Η προσθήκη της λέξης ο Ναζωραῖος στη φράση ο βασιλιάς των Ιουδαίων κάνουν τον σαρκασμό οξύτερο και υβριστικότερο, εφ' όσον στην ατίμωση του σταυρού προσθέτονταν και η ταπεινή καταγωγή του βασιλιά αυτού των Ιουδαίων (ο).

«Επειδή δηλαδή τον παρέδωσαν ως φαύλο και την απόφαση αυτή επιχειρούσαν να την επιβεβαιώσουν με την σταύρωσή του μαζί με τους ληστές, για να μην μπορεί λοιπόν κανείς να διατυπώσει πονηρές κατηγορίες και να τον κατηγορεί σαν κάποιο φαύλο και πονηρό, φράσσοντας ο Πιλάτος τα στόματα αυτών... και για να δείξει ότι επαναστάτησαν κατά του δικού τους βασιλιά, σαν ακριβώς σε κάποιο τρόπο, έτσι έθεσε την επιγραφή, που άφηνε περίλαμπρη φωνή και δήλωνε την νίκη και διακήρυττε την βασιλεία, αν και όχι ολόκληρη» (Χ).

Διότι η επιγραφή αυτή επιβεβαίωνε την αθωότητα του Κυρίου, διότι ανέγραφε κατηγορία, η οποία όπως ήταν διατυπωμένη, δεν εξέφραζε κάποιο έγκλημα. Εάν η όλη κατηγορία, την οποία του απέδιδαν ήταν αυτή, ασφαλώς δεν είχε πράξει τίποτα άξιο θανάτου ή φυλάκισης. Ήταν ο Ιησούς ο Ναζωραῖος, ο ευλογημένος Ναζωραῖος, ο αφιερωμένος εξ' ολοκλήρου στο Θεό.

Ήταν ο βασιλιάς των Ιουδαίων, ο Μεσσίας, το άστρο και το σκήπτρο, το οποίο επρόκειτο να ανατείλει από το Ισραήλ, όπως ο Βαλαάμ είχε προείπε. Και πέθαινε για το καλό του λαού, όπως ο Καϊάφας είχε προφητεύσει. Έτσι και οι τρεις αυτοί πονηροί άνδρες ο Βαλαάμ, ο Καϊάφας, ο Πιλάτος, μαρτυρούσαν υπέρ του Χριστού, παρόλο που η πρόθεσή τους δεν ήταν τέτοια.

Ιω. 19,20 τοῦτον οὖν τὸν τίτλον(1) πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι(2) ἐγγὺς ἦν τῆς πόλεως ὁ τόπος(3) ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί(4).

20Αυτή την επιγραφή τη διάβασαν πολλοί από τους Ιουδαίους, γιατί ο τόπος όπου σταυρώθηκε ο Ιησούς ήταν κοντά στην πόλη, και η επιγραφή ήταν γραμμένη εβραϊκά, ελληνικά και λατινικά.

(1) «Ήταν δηλαδή τοποθετημένη μπροστά σε όλους, ομολογώντας ολοφάνερα τη βασιλεία του Σωτήρα μας με τρεις γλώσσες που ήταν οι πιο διάσημες από όλες έως τότε και προσφέροντας στον σταυρωμένο την έναρξη κατά κάποιο τρόπο της προφητείας που ειπώθηκε για αυτόν. Διότι είπε σε κάποιο σημείο ο Δανιήλ ο σοφότατος, ότι σε Αυτόν δόθηκε η τιμή και η βασιλεία και σε αυτόν θα δουλεύσουν όλες οι φυλές και οι γλώσσες» (Κ).

Έτσι ο Κύριος υψώθηκε (Ιω. ιβ 32) και άρχισε να ελκύει τα έθνη προς τον εαυτό του. Η βασιλεία του εγκαθιδρύθηκε. Ανεβίστηκε στο θρόνο του, θρόνο αισχύνης αλλά και δύναμης· το στέμμα της δόξας και των αγκαθιών είναι στο μέτωπό του. Και πάνω από το κεφάλι του είναι ο τίτλος του: ο βασιλιάς του Ισραήλ, ο βασιλιάς στη βασιλεία του Θεού. Διότι έτσι ήταν αναγκαίο να ιδρυθεί και πάνω στη γη η βασιλεία του Θεού, αφού αυτή πρέπει να κυριαρχεί στις καρδιές και τις θελήσεις των ανθρώπων. Ο υιός του ανθρώπου έπρεπε να πάθει. Και βασιλεύει από το Ξύλο (τ).

Διάβασαν τον τίτλο αυτόν πολλοί από τους Ιουδαίους, όχι μόνο από τους κατοίκους της Ιερουσαλήμ, αλλά και από την υπόλοιπη χώρα της Παλαιστίνης, ξένοι και προσήλυτοι οι οποίοι είχαν έλθει στα Ιεροσόλυμα για τη γιορτή του Πάσχα. Πλήθη πολλά τη διάβασαν και έδωσε η επιγραφή αφορμή σε ποικίλες σκέψεις και θεωρίες, αναλόγως των διαθέσεων αυτών που την διάβαζαν.

(2) Ο λόγος για τον οποίο πολλοί από τους Ιουδαίους διάβασαν τον τίτλο.

(3) Το «τῆς» να το συντάξεις με το ἐγγὺς (b). Όχι ο τόπος της πόλης ήταν κοντά, αλλά ο τόπος, όπου σταυρώθηκε ο Ιησούς ήταν κοντά στην πόλη. Η πρώτη σύνταξη προϋποθέτει ότι ο Ιησούς σταυρώθηκε σε τόπο που βρισκόταν μέσα στην πόλη. Αλλά ο Ιησούς έπαθε έξω από την πύλη σύμφωνα με το Εβρ. ιγ 12, δεξ Ματθ. κζ 32, Πράξ. ζ 58 (β).

(4) «Θα μπορούσε να πει κάποιος ότι πολύ έξυπνα βεβαίως και με ένα θεϊκό και ανέκφραστο σχέδιο τοποθετήθηκε ο τίτλος να έχει τριπλή την γραφή, στα Εβραϊκά, τα Ρωμαϊκά, τα Ελληνικά» (Κ). Με τις τρεις γλώσσες της επιγραφής δόθηκε στο περιεχόμενό της η μεγαλύτερη δυνατή δημοσιότητα. Ο Ιησούς στην κατώτατη βαθμίδα της ταπείνωσής του διακηρύχτηκε Βασιλιάς-Μεσσίας στις τρεις κυριότερες γλώσσες του τότε κόσμου (g).

«Διότι οι τρεις αυτές γλώσσες ήταν διαδεδομένες περισσότερο από τις άλλες στον τόπο εκείνο· η Εβραϊκή εξαιτίας των Ιουδαίων, οι οποίοι καυχόντουσαν για το νόμο του Θεού· η Ελληνική εξαιτίας των σοφών μεταξύ των εθνών και η Λατινική εξαιτίας των Ρωμαίων, οι οποίοι τότε ασκούσαν κυριαρχική εξουσία σε πολλές και σχεδόν σε όλες τις χώρες» (Αυ).

Η Εβραϊκή ήταν η εθνική γλώσσα, η Ελληνική κατανοούνταν καθολικά σαν ένα είδος διεθνούς γλώσσας και η Ρωμαϊκή ήταν η επίσημη γλώσσα. Σε κάθε μία από τις γλώσσες αυτές ο Χριστός διακηρύχτηκε βασιλιάς, στον οποίο όλοι οι θησαυροί της αποκάλυψης, της σοφίας και της δύναμης είναι απόκρυφοι. Και με την αναγραφή της επιγραφής στις τρεις γλώσσες υποδηλωνόταν ότι ο Ιησούς Χριστός θα ήταν ο Σωτήρας όλων των εθνών και όχι μόνο των Ιουδαίων και ότι όλα τα έθνη θα άκουγαν στη δική τους διάλεκτο τα μεγαλεία του Λυτρωτή.

Ιω. 19,21 ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων(1)· μὴ γράφει(2), ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος(3) εἶπε, βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων(4).

21Διαμαρτύρονταν, λοιπόν, οι αρχιερείς των Ιουδαίων στον Πιλάτο: «Μη γράφεις “Βασιλιάς των Ιουδαίων”, αλλά ότι “εκείνος εἶπε, Εἰμαι βασιλιάς των Ιουδαίων”».

(1) Η φράση αυτή που δεν συναντιέται κάπου αλλού είναι αξιοσημείωτη. Σημαίνει, ότι αυτοί ενεργούσαν εδώ ως υπερασπιστές των συμφερόντων του θεοκρατικού λαού (g).

(2) «Δεν αντέχουν τα γραφόμενα στην επιγραφή οι διδάσκαλοι των Ιουδαίων και εισέβαλλε μέσα τους δριμύς φθόνος και αρνούνται πάλι την βασιλεία του Χριστού και λένε ότι αυτός μεν δεν εξουσίασε αληθινά, ούτε βεβαίως τον παραδέχτηκαν ποτέ ως τώρα ως βασιλιά, αλλά λένε ότι αυτός χρησιμοποίησε έναν τέτοιο λόγο» (Κ).

Όπως ήταν η επιγραφή, δήλωνε, ότι «είναι απόφαση και κοινή γνώμη» των Ιουδαίων που τον

ανακήρυξε βασιλιά, «αν όμως προστεθεί ότι «εκείνος είπε», αποδεικνύεται ότι η κατηγορία ήταν αποτέλεσμα της δικής του αυθάδειας και αλαζονείας» (X).

Ο σιναϊτικός κώδικας αποσιωπά τους στίχους 20 και 21 μέχρι το «ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος» που δεν συμπεριλαμβάνεται.

(3) Χρησιμοποιούν ήδη ονομασία για αυτόν τέτοια, σαν για έναν, τον οποίο απομάκρυναν από αυτούς (b). Εκείνος είπε. Ελέγχονται και πάλι να είναι γεμάτοι από πείσμα και κακία εναντίον του Χριστού. Δεν ήταν αρκετό ότι είχαν σταυρώσει αυτόν, αλλά ήθελαν να συσταυρώσουν και το όνομά του. Ζητούν να αποδώσουν σε αυτόν κακό χαρακτηρισμό και να τον παρουσιάσουν ως σφετεριστή τιμών και εξουσιών, οι οποίες δεν του ανήκαν.

Αλλά ο Χριστός ούτε διεκδίκησε ποτέ βασιλικό στέμμα επίγειο, ούτε είχε πει ότι είμαι βασιλιάς των Ιουδαίων, με την έννοια που το εννοούσαν αυτό οι αρχιερείς. Λένε, ότι εκείνος είπε Είμαι Βασιλιάς των Ιουδαίων, χωρίς να αποδεικνύουν εάν και πού και πότε είπε αυτό.

(4) Αγνοούν «και αυτό, ότι δηλαδή δεν θα μπορούσε ποτέ να πει ψέματα η φύση της αλήθειας· και αλήθεια είναι ο Χριστός. Επομένως λοιπόν είναι βασιλιάς των Ιουδαίων, αφού αποδεικνύεται ότι έτσι αποκάλυψε τον εαυτό του, όπως και αυτοί οι ίδιοι το ενισχύουν αυτό με τα δικά τους λόγια» (K). «Ο Χριστός λοιπόν είναι ο βασιλιάς των Ιουδαίων, αλλά εκείνων οι οποίοι είναι Ιουδαίοι με περιτομή καρδιάς, στο πνεύμα και όχι στο γράμμα· των οποίων ο έπαινος είναι όχι από τους ανθρώπους, αλλά από το Θεό· οι οποίοι ανήκουν στην ελεύθερη Ιερουσαλήμ, την στους ουρανούς αιώνια μητέρα μας, την πνευματική Σάρρα, η οποία έβγαλε την δούλη και τα τέκνα της από το σπίτι της ελευθερίας» (Au).

Ιω. 19,22 ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος(1)· ὁ γέγραφα, γέγραφα(2).

22Τότε ο Πιλάτος αποκρίθηκε: «Ο,τι έγραψα, έγραψα».

(1) Η απάντηση του Πιλάτου είναι απάντηση εξοργισμένου άντρα, που έχει την απόφαση να μην υποχωρήσει πλέον σε κάτι στους πανούργους και μοχθηρούς εχθρούς του Ιησού (ο).

(2) Ο παρακείμενος δηλώνει το συντελεσμένο ήδη γεγονός. Βρίσκουμε εδώ τον Πιλάτο, τέτοιοι όπως ο Φίλων τον χαρακτηρίζει, δηλαδή με πεισματικό και άκαμπτο χαρακτήρα (g).

«Τους ξεφορτώνεται ο Πιλάτος που θέλουν να ζητήσουν να αλλάξει η επιγραφή και δεν επιτρέπει να αδικήσουν μέχρι τέλους την δόξα του Σωτήρα μας, και αυτό το έκανε εννοείται με ένα θείο και ανέκφραστο νεύμα (παρακίνηση). Διότι είναι μπηγμένη και ασυκοφάντητη η βασιλεία του Χριστού, έστω και αν δεν το θέλουν οι Ιουδαίοι, οι οποίοι επιχειρούν να παραχαράξουν την ομολογία της δόξας σε αυτόν» (K).

Είναι αξιοσημείωτο, ότι όταν οι Ιουδαίοι απορρίπτουν το Χριστό, και δεν θέλουν να έχουν αυτόν βασιλιά, ο Πιλάτος μολονότι εθνικός, επιμένει να μην διαγραφεί, ότι είναι βασιλιάς. Αυτό αποτελεί ένα προοίμιο εκείνου, το οποίο επρόκειτο να συμβεί μετά από λίγο, όταν τα έθνη θα υποτάσσονταν στη βασιλεία του Μεσσία, εναντίον της οποίας οι Ιουδαίοι που απίστησαν είχαν αποστατήσει.

Η διανομή των ιματίων

Ιω. 19,23 Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν(1), ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ(2) καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη(3), ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα(4)· ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄρραφος(5), ἐκ τῶν ἄνωθεν(6) ὑφαντὸς δι' ὄλου(7).

23Όταν, λοιπόν, οι στρατιώτες σταύρωσαν τον Ιησού, πήραν τα ρούχα του και τα μοίρασαν σε τέσσερα μερίδια, ένα μερίδιο για κάθε στρατιώτη. Πήραν επίσης και το χιτώνα, που ήταν χωρίς καμιά ραφή, υφαντός ολόκληρος από πάνω μέχρι κάτω.

(1) Δηλαδή κάρφωσαν αυτόν πάνω στο ξύλο και έστησαν το σταυρό στη θέση του (ο). Ο σιναϊτικός κώδικας γράφει: Οἱ οὖν στρατιῶται οι σταυρώσαντες τὸν Ἰησοῦν.

(2) Ο Ρωμαϊκός νόμος De bonis damnatorum (=περί των αγαθών ή της περιουσίας των καταδίκων) απέδιδε στους εκτελεστές τα ενδύματα των εκτελουμένων (g).

«Παρόλο που και οι τέσσερις ευαγγελιστές αναφέρουν αυτό, οι άλλοι όμως κάνουν αυτό συντομότερα από τον Ιωάννη και η σημείωσή τους για αυτό είναι ασαφής, ενώ του Ιωάννη γίνεται με τον σαφέστερο δυνατό τρόπο» (Au).

Ο Ιησούς λοιπόν πάνω στο σταυρό γυμνός. Τι ντροπή! Η ντροπή της γυμνότητας ήλθε μαζί με την αμαρτία. Εκείνος λοιπόν ο οποίος έγινε αμαρτία για μας, υπέστη και την αισχύνη αυτή, για να απαλλάξει εμάς από αυτήν. Γυμνώθηκε, για να ντυθούμε εμείς με ενδύματα λευκά (Αποκ. γ 18) και έτσι ώστε αφού γδυθούμε να μην βρεθούμε γυμνοί.

(3) «Ο Ιωάννης αφηγείται και πόσα μέρη έκαναν από τα ιμάτιά του, δηλαδή τέσσερα, για να μπορεί κάθε στρατιώτης να πάρει από ένα. Από αυτό φαίνεται, ότι ήταν τέσσερις στρατιώτες, οι οποίοι εκτέλεσαν τις σχετικά με την σταύρωση διαταγές του επιτρόπου της Ρώμης» (Au).

Σύμφωνα με το Πράξ. ιβ 4 τα στρατιωτικά αποσπάσματα αποτελούνταν από τετράδες στρατιωτών.

(4) Το εσωτερικό ένδυμα, που κάλυπτε συνήθως το γυμνό σώμα (G) και αντιστοιχεί με το δικό μας πουκάμισο.

(5) Χωρίς κάποια ραφή, όπως ήταν το εφώδ ή ο ποδήρης (μέχρι τα πόδια) υποδύτης (ένδυμα κάτω από το θώρακα) του αρχιερέα των Ιουδαίων (Εξοδ. κη 27 και εξής, Ιωσήπου Ιουδ. Αρχαιολ. III, VII 4), τον οποίο ο Ιώσηπος ονομάζει χιτώνα, μολονότι δεν μπορεί να ταυτιστεί με τον καθ' αυτό χιτώνα, ο οποίος ήταν εσωτερικό ένδυμα (β). Ο χιτώνας αποτελούνταν συνήθως από δύο τεμάχια, τα οποία συρράπτονταν μεταξύ τους στους ώμους και στις πλευρές (ο).

(6) Με έννοια τοπική όπως στο Ματθ. κζ 51, Μάρκ. ιε 38 (C).

(7) Ήταν υφασμένος σε όλη την έκτασή του (g). Το ένδυμα άρχιζε από το ανώτερο μέρος και ήταν υφασμένο έως κάτω. Η λεπτομέρεια αυτή για την κατασκευή του δείχνει, ότι είχε υφανθεί με πολλή δεξιότητα. Ήταν πιθανώς αυτός δώρο κάποιου ή κάποιων από τις γυναίκες που τον ακολουθούσαν από τη Γαλιλαία και τον διακονούσαν σύμφωνα με το Λουκά η 3 (ο).

Λιγότερο πιθανώς: «Κάποιοι λένε ότι με αυτό δηλώνεται μία αλληγορία, ότι δεν ήταν απλώς άνθρωπος ο σταυρωμένος, αλλά και από πάνω (από τον ουρανό) είχε τη θεότητα» (X).

Ή «Αν κάποιος βεβαίως θα προτιμούσε, τον χιτώνα τον υφαντό από πάνω έως κάτω να του αλλάξει το νόημα, ώστε να δηλώνει το άγιο σώμα του Χριστού, επειδή έγινε αυτό χωρίς σαρκική μείξη και κάποια κατά κάποιο τρόπο ένωση άνδρα και γυναίκας, αλλά υφάνθηκε στη μορφή που του έπρεπε με την ενέργεια του Πνεύματος και την δύναμη από ψηλά, και αυτή η άποψη είναι αποδεκτή» (K).

Ο Κυπριανός χρησιμοποιεί τον χιτώνα ως σύμβολο της αδιαίρετης εκκλησίας. Άλλη αλληγορία: το εφώδ του αρχιερέα των Ιουδαίων ήταν υφαντό. Ο Χριστός λοιπόν πάνω στο Σταυρό είναι ο αρχιερέας του κόσμου (Εβρ. γ 1 και εξής) (μ).

Αξιόλογη και η επόμενη παρατήρηση: Όπως ο χιτώνας, τον οποίο ο Χριστός φορούσε κατευθείαν στο σώμα του ήταν άρραφος υφασμένος ολόκληρος από το επάνω μέρος, έτσι και ό,τι ο Ιησούς άφησε είναι μοναδικό, ενιαίο και αρμονικό.

Είτε κρίνουμε αυτόν κατά το θρησκευτικό σύστημα, το οποίο μας κληροδότησε: είτε τον κρίνουμε κατά τον κώδικα της ηθικής, τον οποίο μας παρέδωσε: είτε τον κρίνουμε κατά τον άσπιλο και απολύτως αναμάρτητο χαρακτήρα, τον οποίο μας άφησε ως ύψιστο πρότυπο και ιδεώδες, θα τον βρούμε μοναδικό, εκπληκτικό, ένα στην ιστορία του κόσμου όμοιο του οποίου σε όλα δεν παρουσίασαν αλλά ούτε θα παρουσιάσουν οι αιώνες.

Ιω. 19,24 είπον οὖν πρὸς ἀλλήλους· μὴ σχίσωμεν αὐτόν(1), ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ(2) τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφή(3) πληρωθῇ ἢ λέγουσα· διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον(4).

24Εἶπαν τότε μεταξύ τους: «Ἄς μην τον σκίσουμε, αλλά να ρίξουμε κλήρο για να δούμε ποιος θα τον πάρει». Ἐτσι εκπληρώθηκε ἡ Γραφή, που ἔλεγε: Τα ρούχα μου μοιράσαν μεταξύ τους και το ἱμάτιό μου το ἔβαλαν στον κλήρο.

(1) «Μιλὰ ἔτσι, για να αντιληφθούμε, ότι δεν μπήκε λαχνός για τα άλλα ρούχα του: αλλά ο χιτώνας του, τον οποίον πήραν μαζί με τα άλλα ρούχα, δεν διαμοιράστηκε όπως εκείνα... Δεν μπορούσαν οι στρατιώτες να πάρουν μέρος από αυτόν χωρίς να τον σχίσουν, οπότε θα αποκτούσε ο καθένας από αυτούς άχρηστα τεμάχια αυτού. Για να προλάβουν λοιπόν αυτό προτίμησαν να πάει αυτός σε έναν με κλήρο» (Au).

(2) Ο Field επιμένει, ότι το ρήμα λαγχάνω με την έννοια του ρίχνω κλήρους είναι χωρίς προηγούμενο, αφού η συνηθισμένη του έννοια είναι επιτυχχάνω με κλήρο ή λαχνό. Ο Σύμμαχος όμως μεταφράζει το Ψαλμ. κα 19 με το ελάγχχανον (β).

Υπάρχει και αλληγορική ερμηνεία: «Αφού μοίρασαν σε τέσσερα μέρη τα ρούχα του Σωτήρα, φυλάνε τον ένα αχώριστο... Διότι τα τέσσερα μέρη της οικουμένης μοιράστηκαν κατά κάποιο τρόπο αλλά έχουν και αχώριστο το άγιο όντως ένδυμα του Λόγου, δηλαδή το σώμα του. Διότι αν και κατακόβεται σε κομμάτια στον καθένα και αγιάζει την ψυχή του καθενός μαζί με το σώμα του, με τη δική του σάρκα ο Μονογενής, είναι ολόκληρος και αχώριστος σε όλους και είναι ένας παντού» (K).

Ή «τα ἱμάτια του Κυρίου Ιησού Χριστού διανεμήθηκαν σε τέσσερα μέρη, που συμβολίζουν την τετραμερή του Εκκλησία, που διαδόθηκε σε όλο τον κόσμο, ο οποίος αποτελείται από τέσσερα μέρη... Αλλά ο χιτώνας, για τον οποίο ρίχτηκαν λαχνοί, σημαίνει την ενότητα των μερών αυτών που επιτυγχάνεται με τους δεσμούς της αγάπης» (Au).

(3) Στον Ψαλμό κα 19. Η παράθεση σύμφωνα με τους Ο΄.

(4) «Με αυτά με τα οποία ο διάβολος ενεργεί με πονηρία, με αυτά οι προφητείες εκπληρώνονται. Και δεξ την αλήθεια: Τρεις ήταν οι σταυρωμένοι. Και όμως, σε αυτόν μόνο εκπληρώνονται τα λόγια των προφητών. Και πρόσεξε την ακρίβεια της προφητείας» (Θφ).

«Ο προφήτης δεν λέει έβαλαν κλήρο αλλά διαμοίρασαν τα ἱμάτιά μου. Ούτε λέει αφού έβαλαν κλήρο

διαμοίρασαν, αλλά ενώ καμία αναφορά δεν κάνει για κλήρο ως προς τα υπόλοιπα ιμάτια, έπειτα λέει: και για τον ιματισμό μου έβαλαν κλήρο, αναφερόμενος μόνο στο χιτώνα» (Au).

«Διότι όχι μόνο ό,τι μοιράστηκαν, αλλά και ό,τι δεν μοιράστηκαν είπε ο προφήτης· διότι τα μεν τα μοίρασαν, τον χιτώνα όμως δεν τον μοίρασαν, αλλά το πράγμα το τακτοποίησαν με κλήρο» (X). Η αχαλίνωτη κριτική ισχυρίζεται, ότι τα δύο μέλη του στίχου που παρατίθεται από τον ευαγγελιστή είναι εξ' ολοκλήρου ταυτόσημα και ότι ο Ιωάννης παρασύρεται από τη φαντασία του, όταν θέλει να διακρίνει ανάμεσα στην έννοια του «διεμερίσαντο» και του «έβαλαν κλήρο» ή και μεταξύ των λέξεων «ιμάτια» και «ιματισμός».

Αλλά βαθύτερη μελέτη του παραλληλισμού στην εβραϊκή ποίηση δείχνει, ότι το δεύτερο μέλος προσθέτει πάντοτε υπαινιγμό ή ιδέα νέα στην ιδέα του πρώτου. Αλλιώς το δεύτερο μέλος θα ήταν ταυτολογία ανόητη. Δεν είναι επανάληψη, αλλά πρόοδος. Η πρώτη λέξη «ιμάτια» σημαίνει τα διάφορα τεμάχια της ενδυμασίας της εσωτερικής, η δεύτερη «ιματισμός», το καθ' αυτό ένδυμα, το οποίο αφαιρούμενο αφήνει γυμνό το σώμα (g).

Ο Ιησούς αναθέτει τη μητέρα του στον αγαπημένο μαθητή

Ιω. 19,25 Οι μὲν οὖν στρατιῶται(1) ταῦτα ἐποίησαν(2). εἰστήκεισαν(3) δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ(4) τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ(5), Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ(6) καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ.

25Αυτά έκαναν οι στρατιῶτες.Κοντά στο σταυρό του Ιησού στέκονταν η μητέρα του, η αδερφή της η Μαρία, γυναίκα του Κλωπά, και η Μαρία η Μαγδαληνή.

(1) Το «μεν» αντιτίθεται στο ακόλουθο «δε». Η άσπλαχνη και ιδιοτελής συμπεριφορά των στρατιωτών αντιτίθεται με την παρουσία των γυναικών από βαθειά συμπάθεια κοντά στο σταυρό (ο). Πολλοί από τους νεώτερους ερμηνευτές συνενώνουν την πρόταση αυτή με τον προηγούμενο στίχο (Webster και Wilkinson, Owen, Fillion, Godet, Bernard, Nestle).

(2) Οι Ρωμαίοι στρατιῶτες χωρίς να το καταλαβαίνουν συντέλεσαν στην εκπλήρωση της προφητείας και κάνοντας αυτά σήμαναν την αληθινή έννοια των λόγων του Δαβίδ (g).

(3) «Και το ασθενέστερο φύλο, φάνηκε ανδρειότερο τότε· τόσο πολύ πλέον άλλαζαν τα πάντα» (X). «Τι ήταν λοιπόν αυτό που έπεισε τον μακάριο ευαγγελιστή να λεπτολογήσει εδώ ώστε να αναφέρει και την παραμονή των γυναικών στο σταυρό;» (K).

Ή, πιο σωστά, διότι ο ευαγγελιστής θέλει να εξιστορήσει επεισόδιο, στο οποίο ο Ιησούς «σταυρωμένος αναθέτει την μητέρα του στον μαθητή, διδάσκοντάς μας μέχρι την τελευταία μας αναπνοή να δείχνουμε κάθε φροντίδα για τους γονείς» (X) και στο οποίο η μητέρα του Ιησού θλιμμένη αλλά καρτερική και ανδρεία συμμετέχει στις οδύνες του Υιού της (F).

Ή, ελάχιστα πιθανώς «σκοπός του ευαγγελιστή ήταν να διδάξει και εκείνο, ότι δηλαδή και αυτήν... την μητέρα του Κυρίου την σκανδάλισε αυτό που έγινε τόσο απροσδόκητα... Αφού λοιπόν η μητέρα του έπεσε σε σκάνδαλο και αναμίχτηκε σε αταξία λογισμών, πώς δεν έπρεπε να προνοήσει ο Κύριος;... Γνωρίζοντας λοιπόν τους διαλογισμούς που είχε μέσα της, την παρέδωσε στο μαθητή σαν σε άριστο μυσταγωγό (=αυτός που μυεί και οδηγεί στα μυστήρια), ο οποίος μπορούσε καλά και με ικανότητα να διηγηθεί λεπτομερώς το βάθος του μυστηρίου» (K).

Δίκαια θαυμάζει κανείς την δύναμη της θείας χάρης, που ενισχύει τις γυναίκες αυτές και ιδιαίτερα την Παρθένο Μαρία κατά την δεινή αυτή δοκιμασία. Δεν βλέπουμε την μητέρα του Μονογενούς να χτυπά το στήθος της ή να ξεριζώνει τις τρίχες του κεφαλιού της ή να ξεσχίζει τα ρούχα της ή να βγάζει κραυγές γοερές. Αλλά την βλέπουμε με καρτερία να στέκεται κοντά στο σταυρό και τις φίλες της μαζί της. Ασφαλώς και αυτή και εκείνες ενδυναμώνονταν από θεία δύναμη για να δείχνουν τέτοια υπομονή.

(4) Η πρόθεση «παρά» δεν σημαίνει στα πόδια του σταυρού αλλά κοντά σε αυτόν (g).

(5) Διχάστηκαν εδώ οι γνώμες των ερμηνευτών.

Οι μεν υποστήριξαν, ότι πρόκειται εδώ για τρεις μόνο γυναίκες όπου ο Ιωάννης από μετριοφροσύνη δεν αναφέρει την μητέρα του Σαλώμη, η οποία επίσης στεκόταν κοντά στο σταυρό (b).

Συνεπώς εδώ αδελφή της μητέρας του Κυρίου είναι η Μαρία η του Κλωπά. «Και όμως η Θεοτόκος ήταν μονογενής· αλλά επειδή ο Ιωσήφ και ο Κλωπᾶς ήταν αδελφοί, και είναι συνήθεια στους Εβραίους να ονομάζονται αδελφές και οι γυναίκες των αδελφών... έτσι λοιπόν τη συννυφάδα της, τήν ονόμασε αδελφή. Αλλά ο Ιωσήφ μεν και ο Κλωπᾶς, οι άνδρες τους, ήταν φυσικοί αδελφοί· αυτές όμως, οι γυναίκες τους, εξ' αγχιστείας αδελφές» (Z).

Άλλοι όμως από τους νεώτερους (Wieseler, Meyer, Luthardt, Weiss, Westcott, Owen, Bernard κλπ.), ενισχυόμενοι και από την διαφορετική γραφή της Πεσσιτώ και της Περσικής και Αιθιοπικής μετάφρασης, (της μητρὸς αὐτοῦ «και» Μαρία η του Κλωπά) υποστήριξαν, ότι πρόκειται για τέσσερεις γυναίκες και ότι η αδελφή της Θεοτόκου ήταν η Σαλώμη, η μητέρα του ευαγγελιστή.

Έτσι απέφυγαν μεν τη δυσκολία, κατά την οποία δύο αδελφές είχαν το ίδιο όνομα Μαρία, (η οποία όμως και πάλι αποφεύγεται όταν δεχτούμε ότι η σύζυγος του Κλωπά ήταν συννυφάδα της Θεοτόκου), και βρήκαν περισσότερο καλή εξήγηση, το ότι ο Ιησούς εμπιστεύτηκε τη μητέρα του στον Ιωάννη, τον πρώτο ξάδερφό του, και όχι στους λεγόμενους αδελφούς του.

Αλλά εάν τόσο στενή συγγένεια συνέδεε τους γιους του Ζεβεδαίου με τον Ιησού, ρωτά ο g, πώς δεν βρίσκουμε κάποιο ίχνος αυτής στην ευαγγελική ιστορία;

(6) Ο Ηγήσιππος αναφέρει πρώτος, ότι ο αδελφός του μνήστορος Ιωσήφ τον οποίο και αποκαλεί θείο του Ιησού (ή του Ιακώβου) ονομαζόταν Κλωπάς (g).

Σύζυγος αυτού ήταν η Μαρία, η οποία είναι το ίδιο πρόσωπο με την Μαρία την μητέρα του Ιακώβου του μικρού και Ιωσή (Μαθ. κζ 56, Μάρκ. ιε 40, 47, Ιστ 1, Λουκ. κδ 10). Το όνομα Κλωπάς επίσης είναι Εβραϊκό και δεν πρέπει να συγχέεται με το όνομα Κλεόπας το οποίο προήλθε από συγκοπή από το ελληνικό Κλεόπατρος. Αυτοί που ταυτίζουν τον απόστολο Ιάκωβο του Αλφαίου με τον Ιάκωβο τον αδελφόθεο διακρίνουν τον Κλωπά από τον Αλφαίο (Δες και Plummer στο δικό μας Υπόμνημα στον Ματθαίο σελ. 515).

Ότι όμως ο Ιάκωβος του Αλφαίου πρέπει να διακρίνεται από τον Ιάκωβο τον αδελφόθεο δεσ στο δικό μας Υπόμνημα στον Μάρκο σελ. 62 και Υπόμνημα στην προς Εβραίους και τις επτά Καθολικές σελ. 171-172.

Ιω. 19,26 Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν(1) τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὄν ἠγάπα(2), λέγει(1) τῇ μητρὶ αὐτοῦ· γύναι(3), ἴδε ὁ υἱός σου(4).

26Ο Ιησούς, όταν είδε τη μητέρα του και το μαθητή που αγαπούσε, να στέκεται πλάι της, λέει στη μητέρα του: «Αυτός τώρα είναι ο γιος σου».

(1) «Προνόησε για τη μητέρα του αδιαφορώντας κατά κάποιο τρόπο για την κορύφωση του δικού του παθήματος. Διότι ήταν χωρίς πάθος ακόμη και την ώρα που έπασχε» (Κ).

«Πρόσχε σε παρακαλώ πώς, και ενώ ήταν σταυρωμένος, όλα τα έκανε ατάραχος, συνομιλώντας με τον μαθητή για την μητέρα του, εκπληρώνοντας προφητείες, και δίνοντας καλές ελπίδες στο ληστή· αν και βέβαια πριν σταυρωθεί φαίνεται να ιδρώνει, να αγωνιά, να φοβάται... Ας μην τρέμουμε λοιπόν τον θάνατο· βέβαια η ψυχή αγαπά μεν εκ φύσεως την ζωή, αλλά από εμάς εξαρτάται πλέον ή να απαλλαγούμε από τους δεσμούς της και να κάνουμε ανίσχυρη την επιθυμία, ή να δεθούμε στενότερα με αυτούς τους δεσμούς και να κάνουμε πιο τυραννική την επιθυμία.

Διότι όπως ακριβώς έχουμε την επιθυμία της σαρκικής μίξης, όταν όμως φιλοσοφούμε, κάνουμε ανίσχυρη αυτήν την τυραννία, έτσι συμβαίνει και με τη ζωή· όπως δηλαδή έβαλε μέσα μας την σαρκική επιθυμία χάριν της τεκνοποιίας, εξασφαλίζοντας έτσι ο Θεός την διαδοχή μας με τα τέκνα, χωρίς να εμποδίζει να βαδίζουμε την ανώτερη οδό της εγκράτειας, έτσι και έσπειρε μέσα μας τον πόθο της ζωής, εμποδίζοντάς μας να αφαιρούμε τη ζωή μας, μη εμποδίζοντας όμως να περιφρονούμε την παρούσα ζωή.

Και πρέπει γνωρίζοντας αυτά, να διατηρούμε το μέτρο, και ούτε ποτέ με τη θέλησή μας να καταφεύγουμε στο θάνατο, και αν ακόμη υποφέρουμε από αμέτρητα δεινά, ούτε συρόμενοι (στο μαρτύριο) χάριν εκείνων που αρέσουν στο Θεό να φοβόμαστε και να διστάζουμε, αλλά να αναλαμβάνουμε με θάρρος τον αγώνα, προτιμώντας την μέλλουσα ζωή από την παρούσα» (Χ).

Η θλίψη και ο πόνος του Κυρίου ήταν τόσο βαθύς και δριμύς, αλλά και τόσο καθαγιασμένος, ώστε οι ασθενείς μας καρδιές δεν μπορούν να τον κατανοήσουν. Οι εχθροί του τον περιγελούσαν και τον εξευτέλιζαν. Μερικοί μόνο από τους φίλους του στέκονταν κάτω από το Σταυρό του ανίκανοι να προσφέρουν σε αυτόν κάτι περισσότερο από τον φόρο της σιωπηλής τους συμπάθειας. Και ο Πατέρας φαινόταν να τον εγκαταλείπει.

Ήταν πάνω στο σταυρό μόνος, χωρίς κανείς να αντιλαμβάνεται τι αισθανόταν, χωρίς κανείς να μπορεί να τον βοηθήσει. Στη μόνωση του παθήματός του εκείνου λησμονεί και αυτός τον εαυτό του και στρέφει τις σκέψεις του υπέρ των άλλων, όχι υπέρ του εαυτού του. Όταν τον σταύρωσαν, μεσίτευε υπέρ των σταυρωτών· όταν τον περιγελούσαν, έδινε υπόσχεση στον ευγνώμονα ληστή· και ήδη όταν πρόκειται να παραδώσει το πνεύμα, λαμβάνει πρόνοια για τη μητέρα του. Λησμόνησε τη δική του οδύνη η οποία υπήρξε μεγαλύτερη από όσες ποτέ έθιξαν ανθρώπινες καρδιές, για να μπορέσει να ανακουφίσει την οδύνη των άλλων.

(2) «Πάλι κρύβει τον εαυτό του ο Ιωάννης από μετριοφροσύνη· διότι αν ήθελε να καυχηθεί, θα ανέφερε και την αιτία για την οποία αγαπιόταν· διότι φυσικό ήταν να είναι αυτή κάποια μεγάλη και θαυμαστή αιτία» (Χ).

(3) Δεν αποκαλεί αυτήν μητέρα και όταν ακόμη δείχνει τρυφερή μέριμνα για το μέλλον της. Το μητέρα ως τίτλος προσφώνησης από τον Ιησού είχε εγκαταλειφθεί προ πολλού και αντί για αυτόν υποκαταστάθηκε ως συνήθης τίτλος σεβασμού το Γυναίκα (β).

Ίσως απέφυγε το Μητέρα ο Ιησούς και για να μην τυχόν κατά τις σκληρές αυτές στιγμές με την τρυφερή προσφώνηση πληγώσει βαθύτερα την καρδιά της μητέρας, όπως άλλοτε ο Ισαάκ πληγωσε την καρδιά του Αβραάμ με το Πατέρα μου. Μιλά σαν ένας, ο οποίος δεν θα υπήρχε πλέον σωματικά στον κόσμο αυτόν, όπως μέχρι τώρα, αλλά θα ήταν μετά από λίγο νεκρός για τους αγαπημένους του. Ασήμι και χρυσάφι, ούτε άλλα υπάρχοντα είχε για να αφήσει στη μητέρα του.

Και αυτά τα ρούχα του, τα οποία φορούσε μέχρι πριν λίγο, τα μοιράστηκαν οι σταυρωτές του. Δεν είχε λοιπόν κάποιον άλλον, για να προνοήσει για τη μητέρα του, παρά μόνο τον αγαπημένο του μαθητή, στον οποίο την εμπιστεύεται. Και μας παρέχει έτσι παράδειγμα στοργής γιου προς μάνα. Δίδαξε κατά τις τελευταίες του στιγμές τα παιδιά να προνοούν για τη συντήρηση και υποστήριξη των ηλικιωμένων γονέων τους.

(4) «Δηλαδή αυτός θα είναι για σένα αντί για εμένα» (Ζ).

«Πω, πω, μέγεθος τιμής! Με πόση τιμή τίμησε τον μαθητή! Επειδή δηλαδή αυτός έφευγε πλέον από αυτόν τον κόσμο, παρέδωσε τη φροντίδα της στο μαθητή του διότι, επειδή ήταν φυσικό, σαν μητέρα του που ήταν, να λυπάται και να ζητά την προστασία, πολύ εύλογα εμπιστεύεται αυτήν σε εκείνον που αγαπούσε» (Χ)· «την μητέρα στον μαθητή, την αγαπημένη στον αγαπημένο, την παρθένα στον παρθένο» (Ζ).

Ιω. 19,27 **εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· ἴδου ἡ μήτηρ σου(1). καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας(2) ἔλαβεν ὁ μαθητῆς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια(3).**

27 **Υστερα λέει στο μαθητή: «Αυτή τώρα είναι η μητέρα σου». Από εκείνη την ώρα ο μαθητής την πήρε στο σπίτι του.**

(1) «Δηλαδή εσύ θα είσαι για αυτήν αντί για εμένα· οφείλεις να την φροντίζεις ως μητέρα σου» (Ζ). «Αυτά τα έλεγε με σκοπό να τους ενώσει με την αγάπη» (Χ).

Ο Χριστός στο σταυρό του με την παραγγελία αυτή προς την μητέρα του και τον μαθητή του εγκαθιδρύει νέους δεσμούς, νέες συγγενικές σχέσεις. Δεσμοί οι οποίοι πριν δεν υπήρχαν, σφυρηλατούνται τώρα στο θάνατό του και όπου πριν υπήρχαν δεσμοί απλής συμπάθειας γίνονται στο σταυρό θερμότεροι και ισχυρότεροι.

Αυτοί που ελκύονται από το Χριστό που υψώθηκε στο σταυρό, άγνωστοι έως τώρα οι περισσότεροι από αυτούς, απλώς γνώριμοι μεταξύ τους μερικοί από αυτούς, συνδέονται στο σταυρό και μέσω του σταυρού με δεσμούς οικειότητας και αδελφότητας τόσο στενούς και αδιάσπαστους, όσο δεν είναι ούτε αυτοί οι δεσμοί του αίματος και οι δεσμοί από τη συμβίωση και γνωριμία από τη νηπιακή ηλικία.

(2) Μεγάλη ήταν η πίστη της Μαρίας για να στέκεται κοντά στο σταυρό του γιου της (b).

Κάποιοι σκέφτηκαν, ότι αμέσως από τη στιγμή εκείνη ο Ιωάννης απέσυρε την μητέρα του Ιησού από τη σκηνή του πάθους, για να μην παραστεί μάρτυρας και της έσχατης του αγωνίας. Αλλά το κείμενο δεν υπονοεί αυτό αναγκαστικά (ο).

Παρόλ' αυτά ο g (ομοίως και ο τ) παρατηρεί ότι η Μαρία μη μπορώντας να υποφέρει πλέον το θέαμα αυτό, άφησε αναμφίβολα κατά τη στιγμή εκείνη τον τόπο αυτόν της θλίψης, και το ότι οι συνοπτικοί ευαγγελιστές δεν αναφέρουν ανάμεσα στις γυναίκες που ήταν κοντά στο Σταυρό και την μητέρα του Κυρίου οφείλεται πιθανότατα στο ότι αυτή έφυγε ήδη, και οι συνοπτικοί αναφέρουν τους παρόντες κοντά στο Σταυρό στο τέλος της όλης αφήγησης. Αντιθέτως ο χ., το «από εκείνη την ώρα» το ερμηνεύει από την ώρα, κατά την οποία η θυσία του Χριστού συντελέστηκε. Από αρκετό αριθμό χειρογράφων υποστηρίζεται και η γραφή: απ' εκείνης της ημέρας.

(3) Αυτό δεν προϋποθέτει ότι ο Ιωάννης είχε και στα Ιεροσόλυμα κάποιο σπίτι, αλλά μόνο κάποιο κατάλυμα. Από τη στιγμή αυτή η Μαρία έμεινε μαζί με τη Σαλώμη.

Κατά τον Νικηφόρο Κάλλιστο (+1350) έζησε η Μαρία κοντά στον Ιωάννη στα Ιεροσόλυμα μέχρι το θάνατό της που συνέβη στο 59ο έτος της ηλικίας της. Δείχνεται ο τάφος της σε κάποιο σπήλαιο, που απέχει κάποια βήματα από τον κήπο της Γεθσημανή (g).

Ο Ιωάννης πρόθυμα παρέλαβε υπό τη φροντίδα του την μητέρα του Ιησού. Όσοι αληθινά αγαπούν το Χριστό και αγαπιούνται από αυτόν, θα σκιρτούν σε κάθε ευκαιρία, η οποία θα τους παρέχεται για να υπηρετήσουν αυτόν ή τους δικούς του.

Ο θάνατος του Ιησού

Ιω. 19,28 **Μετὰ τοῦτο(1) εἶδὼς ὁ Ἰησοῦς(2) ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται(3), ἵνα(4) τελειωθῇ(5) ἡ γραφή, λέγει(6)· διψῶ(7).**

28 **Μετά απ' αυτό, ο Ιησούς γνωρίζοντας πως όλα είχαν φτάσει πια στο καθορισμένο τέλος, για να εκπληρωθεί η προφητεία της Γραφής, λέει: «Διψώ».**

(1) Η φράση αυτή δεν δηλώνει ότι το γεγονός στο στίχο 28-30 ακολούθησε αμέσως μετά από αυτό που εξιστορείται στους στίχους 25-27. Διότι στο μεταξύ παρεμβλήθηκε το σκοτάδι και το τρίωρο

χρονικό διάστημα για το οποίο μιλούν οι Συνοπτικοί (Μαθ. κζ 45, Μάρκ. ιε 33, Λουκ. κγ 44). Αλλά σημαίνει, ότι το δεύτερο γεγονός συνέβη μετά το πρώτο.

(2) Υπάρχει και η γραφή: ιδών ο Ιησούς. Ο Ιωάννης δεν αφήνει ποτέ τους αναγνώστες του να λησμονήσουν ότι τα γεγονότα τα οποία αφηγείται, υπήρξαν αιωνίως προκαθορισμένα και ότι ο Ιησούς είχε συνείδηση αυτού (β).

(3) «Δηλαδή ότι τίποτα δεν λείπει από το σχέδιο της θείας οικονομίας... Γνωρίζοντας λοιπόν ότι όλα είχαν εκπληρωθεί» (X). Ήλθε σε πέρας ό,τι από απόφαση του πατέρα δηλωνόταν σαφώς στα ιερά βιβλία, ότι έπρεπε να γίνει και να υποφέρει αυτό ο Κύριος (G). Το τετέλεσται λοιπόν, όντας εντονότερη λέξη από τη λέξη εκπληρωθεί, που συνήθως χρησιμοποιείται με αυτήν την έννοια (ο) αναφέρεται στο έργο του Λυτρωτή, το οποίο μπορούσε αυτός να εκπληρώσει αυτό κατά τη διάρκεια της επίγειας ζωής του, ταυτόχρονα όμως και στην προφητική εικόνα, στην οποία το έργο αυτό είχε από πριν γραφτεί (g).

Οπότε σημαίνει και την τέλεια εκπλήρωση από τον Ιησού όλων των προφητειών, οι οποίες αναφέρονταν στη ζωή και στο πάθημά του (F). Σημαίνει την ολοκλήρωση του έργου εκείνου με το οποίο η Γραφή εκπληρώθηκε (C).

«Πάντα ήδη τετέλεσται». Όπως η αναμάρτητη ζωή του Κυρίου υπήρξε εξ' ολοκλήρου ανόμοια με αυτήν των άλλων αμαρτωλών ανθρώπων, έτσι και ο θάνατός του. Δεν έζησε ο Κύριος για τον εαυτό του, όπως οποιοσδήποτε από τους πολλούς ανθρώπους. Αλλά ούτε και πέθανε, όπως πεθαίνουμε εμείς. Πέθανε, όπως και έζησε, εξ' ολοκλήρου για την ανθρωπότητα, σύμφωνα με προκαθορισμένη βουλή του Πατέρα του. Εμείς πεθαίνουμε από φυσική ανάγκη. Αλλά ο Κύριος παρέδωσε τη ζωή του εκούσια για χάρη μας και δέχτηκε τον θάνατο, ο οποίος δεν είχε κανένα δικαίωμα πάνω του, για να ζήσουμε εμείς. Όταν λοιπόν λέει Τετέλεσται, αναφέρεται στο υπέρ της ανθρωπότητας έργο, το οποίο από αυτόν και μέσω αυτού έπρεπε να φθάσει σε αίσιο πέρας.

Ο μέγας αγώνας, τον οποίο ήλθε να διεξαγάγει υπέρ της ανθρωπότητας, συντελέστηκε· η αμαρτία του κόσμου συγχωρέθηκε ή τουλάχιστον η πύλη της άφεσης ανοίχτηκε ελεύθερη σε όλους που με πίστη μετανοούν. Και όπως η ανάπαυση του Θεού από τα έργα της δημιουργίας, ήταν κατάπαυση στην οποία ο Θεός δεν έπαυσε να εργάζεται αλλά εξακολουθεί να προνοεί και να κυβερνά τον κόσμο, έτσι τώρα και ο Χριστός θέτοντας τη ζωή του και τον εαυτό του θεμέλιο της καινής κτίσης και γενόμενος ακρογωνιαίος λίθος της εκκλησίας του από τον ουρανό πλέον θα εξακολουθεί να κυβερνά και να κατευθύνει στον ουρανό την επί γης στρατευομένη εκκλησία του.

(4) Το ίνα εξαρτάται όχι από το τετέλεσται, όπως φρονεί ο b, και κάποιοι άλλοι από τους νεώτερους, αλλά από το λέγει. «Πάλι εδώ εκπληρώνοντας προφητεία, λέει Διψώ» (X).

Τι σεβασμό έδειχνε ο Χριστός στην Γραφή! Όταν τον μασίγιωναν και του έβαζαν αγκάθινο στεφάνι στο κεφάλι δεν φώναξε: Ω! το κεφάλι μου! Ω! η πλάτη μου! Αλλά τώρα λησμονώντας τους πόνους του και ενθυμούμενος, ότι και κατά το σημείο αυτό έπρεπε να εκπληρωθεί η Γραφή, φωνάζει: Διψώ. Έτσι αποδεικνύεται μία ακόμη φορά ως ο αληθινός Μεσσίας, στον οποίο αφ' ενός εκπληρωνόταν επακριβώς η Γραφή και επαληθεύονταν στο πρόσωπό του οι προφητείες· αφ' ετέρου απέβλεπε αυτός με πολλή ακρίβεια στην εκπλήρωση της Γραφής. Πράγματι. Δεν ήρθε για να καταργήσει το νόμο ή τους προφήτες, αλλά για να συμπληρώσει.

(5) Σημαίνει ολόκληρη και τέλεια εκπλήρωση (ο). Δεν πρόκειται για την εκπλήρωση της ειδικής αυτής προφητείας μόνο, αλλά για εκπλήρωση λεπτομέρειας, με την οποία θα παρουσιάζονταν όλες οι προφητείες της Γραφής να εκπληρώνονται σε όλες τις λεπτομέρειές τους. Υπάρχει και η γραφή του σιναιτικού και πολλών χειρογράφων πληρωθῆ αντί για τελειωθῆ.

(6) Λέγοντας ο Ιησούς Διψώ ήθελε πράγματι να προκαλέσει την εκπλήρωση της προφητείας στο Ψαλμ. ξη 22 «και εις την δίψαν μου επότισάν με όξος». Ο Ιησούς από πολλή ώρα βασανιζόταν από τη δίψα και θα μπορούσε μέχρι τέλους να αντισταθεί στο αίσθημα αυτό το βασανιστικό, όπως είχε πράξει μέχρι τη στιγμή αυτή. Δεν πράττει όμως αυτό, διότι γνώριζε, ότι απέμενε ακόμη για εκπλήρωση και η προφητεία αυτή, για την οποία ήθελε να εκπληρωθεί χωρίς κάποια αργοπορία (g). Το πρώτο λοιπόν ελατήριο, που τον παρακίνησε στο να κράξει το Διψώ, ήταν η δίψα, από την οποία υπέφερε· το δεύτερο ήταν η υπακοή στις Γραφές και η επιθυμία του να εκπληρωθούν αυτές σε όλες τις λεπτομέρειές τους (ο).

(7) «Στις τελευταίες στιγμές παθαίνει πάλι η σάρκα κάτι δικό της και φυσικό. Δέχεται δηλαδή μέσα της το αίσθημα της δίψας επειδή είχε ξηραθεί από τις πολλών ειδών κακώσεις. Διότι ήταν φοβεροί οι πόνοι, ώστε να τον αναγκάσουν να διψάσει, πόνοι οι οποίοι με μία εσωτερική και ανέκφραστη θερμότητα δαπανούσαν την φυσική υγρασία που υπάρχει στο βάθος του σώματος και οι οποίοι με κάποιες καυτερές προσβολές έκαιγαν τελείως τα σπλάχνα αυτού που έπασχε. Δεν ήταν βεβαίως δύσκολο στον Θεό Λόγο που μπορεί τα πάντα, να απομακρύνει και αυτό (=τη δίψα) από τη σάρκα του. Αλλά όπως ακριβώς εκούσια (=με τη θέλησή του) άφησε να πάθει και τα άλλα, πάσχει και αυτό

με εκούσια βούληση. Για αυτό λοιπόν ζητούσε να πει» (Κ).

Αισθάνεται στο σταυρό την μέγιστη και φλογερότερη δίψα μετά τον ιδρώτα του, τις μεταβάσεις και επανόδους του μεταξύ Καϊάφα, Ηρώδου, Πιλάτου, τα λόγια του, την φραγγέλωσή του και τα καρφιά (b).

Η δίψα ήταν ένα από τα σκληρότερα μαρτύρια των σταυρωμένων, οι οποίοι κατακαίγονταν από σφοδρό πυρετό, που προξενούνταν από τα τραύματα σε χέρια και πόδια και από το αναγκαστικό τέντωμα του σώματος για ώρες ολόκληρες (F).

Οι τιμωρίες του Άδη παριστάνονται ως ανυπόφορη δίψα στο παράπονο του πλουσίου, ο οποίο ζητούσε σταγόνα ύδατος, για να δροσίσει τη γλώσσα του. Για απαλλαγή μας από την αιώνια αυτή δίψα, στην οποία είχαμε καταδικαστεί, υποφέρει τώρα ο Χριστός από δίψα, από την οποία φλογίζονται τα χείλη του.

Ιω. 19,29 σκευός οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν(1)· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσώπῳ περιθέντες(2) προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

29Εκεί κοντά, βρισκόταν ένα σκευός γεμάτο ξίδι. Οι στρατιώτες βούτηξαν ένα σφουγγάρι στο ξίδι, το στήριξαν στην άκρη ενός κλαδιού από ὑσώπῳ και το ἔφεραν στο στόμα του Ιησού.

(1) Το ποτό που προσφέρθηκε ήδη στον Ιησού δεν είναι το ναρκωτικό, το οποίο αρνήθηκε αυτός να πει κατά τη στιγμή της σταύρωσης και το οποίο ήταν κρασί εσμυρνισμένο (Μάρκ. ιε 23) ή κρασί αναμιγμένο με χολή (Ματθ. κζ 34). Ο Ιησούς το απέκρουσε, διότι ήθελε να διατηρήσει την τέλεια διαύγεια του πνεύματός του μέχρι τέλους (g).

Το ξίδι αυτό ή ήταν το ποτό *rosca*, μίγμα νερού και ξυδιού, το οποίο συνήθιζαν να πίνουν οι Ρωμαίοι στρατιώτες (F,G), ή ήταν ξύδι ετοιμασμένο ειδικά για τους καταδίκους, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από το ότι εκτός από το σκευός, το οποίο περιείχε αυτό, υπήρχε εκεί και σπόγγος και στέλεχος υσώπου (g).

(2) Ο ὑσώπῳ είναι θαμνοειδές φυτό, που χρησιμοποιούνταν στους Εβραίους σε λειτουργικούς ραντισμούς (όπως σε μας ο βασιλικός) και ταυτίζεται σήμερα από κάποιους με το *origanum Maqu*, από άλλους πάλι λιγότερο πιθανώς με την *corparis pinosa* ή με την *thymbra spicata* (κ). Ο θάμνος αυτός είναι ύψους ενός μέχρι ενάμιση πόδι. Οπότε πρέπει να δεχτούμε ή ότι ο σταυρός δεν ήταν τόσο ψηλός όσο συνήθως παρουσιάζουν αυτόν αλλά ήταν δυνατόν με τη βοήθεια στελέχους υσώπου να πλησιάσουν αυτοί που στέκονταν στο έδαφος στα χείλη αυτού που ήταν καρφωμένος σε αυτόν (g) ή ότι, αφού άλλωστε η δέσμη από ὑσώπῳ χρησιμοποιούνταν για ραντισμό (Εξόδου ιβ 22, Εβρ. θ 19), ο σπόγγος προσαρμόστηκε σε δέσμη από ὑσώπῳ, και χρειάστηκε και κάποιο ραβδί ή καλάμι για να ανεβαστεί αυτός μέχρι το ύψος του σταυρού. Οι συνοπτικοί δεν μιλούν για ὑσώπῳ αλλά και στους δύο (Ματθ. κζ 48 και Μάρκ. ιε 36) διαβάζουμε «σπόγγον ὄξους περιθείς καλάμῳ» (β).

Την περίπτωση όμως αυτήν ο g διακρίνει ως διαφορετική από αυτήν που αναφέρει ο Ιωάννης. Στα δύο πρώτα ευαγγέλια η κραυγή του Ιησού Ηλεί Ηλεί λιμά σαβαχθανεί προκάλεσε εκ μέρους κάποιου στρατιώτη πράξη ανάλογη, αλλά από αυτήν πέρασαν τρεις ολόκληρες ώρες (g).

Υπάρχει και η γραφή υσώ περιθέντες= το στήριξαν σε ακόντιο, αλλά αυτή μαρτυρείται μόνο από έναν μικρογράμματο κώδικα του ια αιώνα. Ο σιναϊτικός, βατικανός και κάποια άλλα χειρόγραφα γράφουν: Σπόγγον ουν μεστόν ὄξους υσώπῳ περιθέντες. Ο ὑσώπῳ χρησιμοποιούνταν για ραντισμό κατά τις εβραϊκές τελετουργικές καθάρσεις (Λευϊτ. ιδ 4,6, Αριθμ. ιθ 18, Ψαλμ. ν 7).

Σπουδαιότερη ήταν η χρήση του υσώπου για τον ραντισμό των θυρών των σπιτιών των Ιουδαίων κατά την περίοδο του Πάσχα σε ανάμνηση του Εξόδου ιβ 22.

Εφ' ὅσον όμως ο Ιησούς κατά το τέταρτο ευαγγέλιο είναι ο αμνός του Θεού και η θύρα (Ιω. ι 7) η ενέργεια των στρατιωτών είναι ιδιαίτερα σημαντική υπενθυμίζοντας στον αναγνώστη ότι το ιουδαϊκό Πάσχα εκπληρώθηκε με τη θυσία του αληθινού πασχάλιου αμνού (χ).

Ιω. 19,30 ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς εἶπε, τετέλεσται(1), καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν(2) παρέδωκε τὸ πνεῦμα(3).

30Εκείνος όταν γεύτηκε το ξίδι είπε: «Τετέλεσται». Ἐγειρε το κεφάλι και παρέδωσε το πνεῦμα.

(1) Ο λόγος αυτός ήταν στην καρδιά του Ιησού σύμφωνα με τον στίχο 28 και τώρα βγήκε με λόγο από το στόμα του (b). «Τελείωσαν, ολοκληρώθηκαν, δεν λείπει τίποτα» (Z). Αυτό αποτελεί κραυγή νίκης. Η αποστολή του Λυτρωτή έχει ήδη συντελεστεί. Σύμφωνα με τους συνοπτικούς ο Ιησούς λίγο πριν το τέλος του έκραξε με φωνή μεγάλη. Η λέξη αυτή εκφωνήθηκε με κραυγή μεγάλη (β). Το διψώ υπήρξε ο πέμπτος λόγος του Κυρίου πάνω στο σταυρό και το Τετέλεσται ο έκτος.

Οι τρεις πρώτοι μεταξύ των επτά αναφέρονται στις προσωπικές σχέσεις· ήταν η προσευχή υπέρ των δημίων του («ἄφες αὐτοῖς...» Λουκάς), η υπόσχεση που δόθηκε στο ληστή («σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔση

έν τῷ παραδείσῳ» Λουκάς), οι λόγοι προς την μητέρα και τον μαθητή (Ιωάννης).

Οι τρεις επόμενοι αναφέρονται στο σωτηριώδες έργο του· η κραυγή «Θεέ μου, Θεέ μου...» (Ματθ. Μάρκος) στις ηθικές θλίψεις της εξιλαστήριας θυσίας· ο στεναγμός Διψῷ (Ιωάννης) στα φυσικά του παθήματα· ο θριαμβευτικός λόγος Τετέλεσται στην ολοκλήρωση αυτών και εκείνων.

Και ο έβδομος και τελευταίος λόγος, που ξεκάθαρα μεν αναφέρεται από τον Λουκά· Πατέρα, στα χέρια σου θα παραδώσω το πνεύμα μου, υποδηλώνεται όμως από τον Ιωάννη με τη φράση «παρέδωσε το πνεύμα» αναφέρεται στον εαυτό του, στο τέλος της επίγειας ζωής του (g).

Τετέλεσται· καθετί που οι προφήτες προείπαν· καθετί που ο Πατέρας ανέθεσε σε αυτόν να φέρει σε πέρας· η δύναμη της αμαρτίας συντρίφτηκε, ο κόσμος νικήθηκε τελείως (τ).

Τετέλεσται. Η κακία και η εχθρότητα των διωκτών του ολοκλήρωσε ό,τι χειρότερο είχε να πράξει εναντίον του. Το ξύδι ήταν το τελευταίο. Η βουλή και η εντολή του Πατέρα του σχετικά με το πάθος του συντελέστηκε. Είχε πει στην αρχή του παθήματός του· Πατέρα, ας γίνει το θέλημά σου. Και τώρα λέει με ικανοποίηση· Έγινε. Τροφή δική του ήταν να τελειώσει το έργο του Πατέρα (Ιω. δ 34).

Και όταν έδωσαν σε αυτόν το ξύδι, η τροφή αυτή χόρτασε αυτόν. Όλοι οι τύποι και οι προφητείες της Π.Δ., οι οποίες αναφέρονταν στο πάθημα του Μεσσία επαληθεύτηκαν και πραγματοποιήθηκαν.

Τετέλεσται. Ο τελετουργικός νόμος καταργήθηκε και οι σκιές έφυγαν. Η αλήθεια των πραγμάτων ήλθε ήδη. Την μωσαϊκή οικονομία διαδέχτηκε η χάρη και καλύτερη ελπίδα. Τελείωσε και το πάθημά του, τόσο το της ψυχής του, όσο και το του σώματός του. Όλες οι αγωνίες του και όλοι οι πόνοι του πέρασαν.

Και η ζωή του τελείωσε, διότι ήδη ήλθε η στιγμή να παραδώσει το πνεύμα. Τελείωσε και το έργο της λύτρωσης του ανθρώπου και της σωτηρίας του. Πλήρης ικανοποίηση δόθηκε στη θεία δικαιοσύνη και θανάσιμο χτύπημα στο κράτος του σατανά, και άνοιξε πηγή χάρης, η οποία διαρκώς και ανεξάντλητα θα ρέει, πηγή ειρήνης και μακαριότητας.

(2) Αυτό υποδηλώνει ότι μέχρι τη στιγμή εκείνη είχε το κεφάλι όρθιο (g). «Αλλά τώρα, επειδή τίποτα πλέον δεν απέμενε να επιτελέσει προτού πεθάνει» (Au), «όταν όλα συντελέστηκαν, τότε παρέδωσε το πνεύμα» (Z).

(3) «Αν και βέβαια η τελευταία εκπνοή δεν συμβαίνει μετά την κλίση του κεφαλιού, εδώ όμως συνέβη το αντίθετο· διότι δεν έγυρε το κεφάλι επειδή εξέπνευσε, πράγμα που συμβαίνει με εμάς. Αλλά εξέπνευσε όταν έγυρε το κεφάλι» (X), «για να μάθουμε, ότι, όταν θέλησε, τότε πέθανε» (Z). Το παραδίνω σημαίνει πράξη που έγινε εκούσια και το ρήμα διαλέχτηκε επίτηδες για να τονίσει τον μοναδικό τρόπο του θανάτου του Κυρίου που έγινε σύμφωνα με το Ιω. 1 18 «εξουσία έχω να θυσιάσω αυτήν και εξουσία έχω πάλι να πάρω αυτήν» (β).

Δεν ήταν μόνο το θύμα, αλλά και ο θύτης. Και οι διανοητικές του δυνάμεις ως θύτη ήταν όλες σε αυτόν σε όλη τη θυσία. Η ζωή του δεν πάρθηκε από αυτόν βίαια, αλλά δόθηκε αυτοπροαίρετα. Όσοι σταυρώνονταν σήκωναν μέχρι την τελευταία τους πνοή το κεφάλι για να πάρουν αναπνοή. Αλλά ο Χριστός δείχνοντας, ότι όταν θέλησε, τότε και πέθανε, έγυρε το κεφάλι πρώτα, ετοιμάζοντας τον εαυτό του σαν σε ύπνο. Έγυρε το κεφάλι με υπακοή προς το θέλημα του Πατέρα του.

Η σύντριψη των σκελών και η νύξη της πλευράς

Ιω. 19,31 Οι οὖν Ἰουδαῖοι(1), ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ(2), ἐπεὶ παρασκευῆ(3) ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη(4) ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν(5) τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη(6), καὶ ἀρθῶσιν(7).

31 Ἦταν παραμονή του Πάσχα, και οι Ιουδαῖοι δεν ἠθέλαν να μείνουν τα σώματα των σταυρωμένων πάνω στο σταυρό την ημέρα του Σαββάτου, γιατί η μέρα εκείνη ήταν πολύ μεγάλη γιορτή. Γι' αυτό παρακάλεσαν τον Πιλάτο να διατάξει να σπάσουν τα σκέλη τους και να τους πάρουν από 'κει.

(1) «Οι Ιουδαῖοι πάλι, που καταπίνουν την κάμηλο και διυλίζουν τον κώνωπα, ενώ διέπραξαν τόσο μεγάλο τόλμημα, εξετάζουν με λεπτομέρεια την ημέρα» (X).

«Διότι να, να! ενώ φόνευσαν το Χριστό φροντίζουν πολύ για το σεβασμό του σαββάτου, και ενώ εξύβρισαν το νομοθέτη με τα τολμήματα που ξεπερνούν κάθε λόγο, προσποιούνται την ευλάβεια προς τον νόμο» (K).

(2) Το Δευτερονόμιο (κα 23) θέσπιζε για τον σταυρωμένο ότι δεν θα μείνει νεκρό το σώμα του πάνω στο ξύλο, αλλά με ταφή θα θάψετε αυτόν εκείνη την ημέρα» (Z).

Δες και Ιησού Ναυή η 29,1 26, Ιωσήπου Περί Ιουδ. Πολ. IV,5,2. Οι Ρωμαῖοι συνήθως άφηναν τα σώματα των καταδίκων πάνω στο σταυρό και γίνονταν λεία των σαρκοφάγων πετεινών ή θηρίων ή και αποσυντίθενταν εκεί (g).

Δεν υπήρχε όμως και νόμος που να απαγορεύει την ταφή. Δες Quintiliani, Declam VI και Φίλωνος προς Φλάκκ. 10, όπου μαρτυρείται η παράδοση στους συγγενείς πτωμάτων που κατεβάστηκαν από

το σταυρό και θάφτηκαν.

Για αυτό παρόλο που ο Πιλάτος μπορούσε σε συνηθισμένες περιστάσεις να αρνηθεί στα μέλη του συνεδρίου ό,τι ζητούσαν από αυτόν, δεν εμποδιζόταν όμως και από κάποιο νόμο να ενδώσει στην επιθυμία τους. Στην προκειμένη περίπτωση, κατά την οποία η Ιερουσαλήμ πλημμυριζόταν από πλήθος προσκυνητών που ήλθαν για το Πάσχα, ήταν επιθυμητό να αποφευχθεί κάθε σύγκρουση μεταξύ Ιουδαίων και της Ρωμαϊκής εξουσίας (β).

(3) Αυτοί που υποστηρίζουν ότι και κατά τον Ιωάννη ο Ιουδαϊκός λαός είχε ήδη γιορτάσει το Πάσχα κατά το προηγούμενο απόγευμα, δίνουν στη λέξη παρασκευή την σημασία που και σε μας επικρατεί, κατά την οποία δηλώνει την έκτη ημέρα της εβδομάδας Παρασκευή, και εξηγούν την ιδιαίτερη ιερότητα του Σαββάτου που ακολουθούσε με το γεγονός ότι το Σάββατο αυτό ανήκε στην πασχάλια εβδομάδα. Υπενθυμίζουν επίσης ότι στις 16 Νισάν γιορταζόταν η προσφορά του ιερού δράγματος, πράξη λατρείας γνωστότατη, με την οποία κάθε έτος άρχιζε ο θερισμός.

Αλλά η 16 του Νισάν ήταν τόσο λίγο ημέρα αργίας, ώστε το απόγευμα της 15 προς την 16 μετά την δύση του ηλίου γινόταν η κοπή των στάχυων. Επιπλέον η 16 του Νισάν στο Λευιτικό κγ 11-14 ονομάζεται επαύριον της πρώτης και επαύριον των σαββάτων. Πώς ήταν λοιπόν δυνατόν αυτή να είναι επισημότερη από την 15 Νισάν; Όσον αφορά τώρα στη σημερινή έννοια της λέξης παρασκευή (=έκτη της εβδομάδας) αποκλείεται αυτή και από την έλλειψη του άρθρου.

Τέλος το «γάρ» που ακολουθεί («ἦν γὰρ μεγάλη...») θέτει σαφώς την ιδέα της προπαρασκευής σε λογική σχέση με αυτήν της έκτακτης αγιότητας του Σαββάτου, το οποίο επρόκειτο να αρχίσει από την 6η εσπερινή ώρα. Από αυτό έπεται ότι η στιγμή του θανάτου του Ιησού ήταν η εσπέρα της 14 και όχι αυτή της 15 Νισάν, διότι η ημέρα της αργίας επρόκειτο να αρχίσει και όχι να λήξει. Οι λέξεις «έπει παρασκευή ἦν» σημαίνουν συγχρόνως προπαρασκευή του Σαββάτου (ως Παρασκευή) και προπαρασκευή της μεγάλης ημέρας του Πάσχα (ως παραμονή της 15 Νισάν).

Υπήρχε λοιπόν διπλή προπαρασκευή κατά την ημέρα εκείνη, διότι η επομένη ήταν συγχρόνως Σάββατο εβδομάδας και μέγα Σάββατο δηλαδή η πρώτη ημέρα της γιορτής. Με τις λέξεις «έπει παρασκευή ἦν» ο ευαγγελιστής υπενθυμίζει, ότι η ουσιώδης πράξη της προπαρασκευής δηλαδή ο σφαγιασμός του αμνού είχε γίνει στο ναό κατά τη στιγμή εκείνη και μετά από κάποιες ώρες άρχισε το πασχάλιο δείπνο (g).

(4) «Λέει μεγάλη την ημέρα εκείνου του σαββάτου, διότι δεν είχε την ιερότητα μόνο ως Σάββατο, αλλά επειδή σε αυτό έλαχε και η γιορτή των αζύμων· ήταν δηλαδή διπλή γιορτή. Αυτού του είδους τα Σάββατα λοιπόν τα ονόμαζαν Σάββατα σαββάτων, σαν να λέμε τίμια τιμίων, γιορτές γιορτών, για το διπλό της γιορτής» (Z).

(5) «Παρακάλεσαν, ζήτησαν» (Z).

(6) «Να συντριβούν τα σκέλη τους για να πεθάνουν γρηγορότερα» (Z). Υπήρχε στους Ρωμαίους η συνήθεια της σκελοκοπίας (sculcifragium), με την οποία «προκαλούσαν, μέσω της αφόρητης πλέον κάκωσης, θερμότερη την έφοδο του θανάτου σε αυτούς που ήταν ήδη κουρασμένοι» (K).

Το μοιραίο ερχόταν πιθανώς με την αιφνίδια ένταση και υπερβολή του πόνου, τη στιγμή που ο Πάσχων ήταν ήδη σε κατάσταση έσχατης εξάντλησης (o). Οσοδήποτε όμως σκληρά και αν ήταν τα πλήγματα όταν δίνονταν σε υγιή και ισχυρό άνδρα, ήταν παρόλ' αυτά ευεργετικά εάν συντελούσαν στο να επέλθει γρήγορα το τέλος του μαρτυρίου, το οποίο υφίστατο αυτός που αργά πέθαινε στο σταυρό (β).

(7) Ίσως δεν σημαίνει μόνο την απόσπαση από το σταυρό, αλλά και τον εξαφανισμό. Για τον τελευταίο αυτόν ενδιαφέρονταν κυρίως οι Ιουδαίοι (g).

Ιω. 19,32 ἦλθον(1) οὖν(2) οἱ στρατιῶται(1), καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου(3) τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ(4)·

32'Ἔτσι, οἱ στρατιῶτες ἦρθαν κι ἔσπασαν τὰ σκέλη του πρώτου, ἔπειτα του ἄλλου, που είχαν σταυρωθεῖ μαζί με τον Ἰησοῦ·

(1) «Οἱ στρατιῶτες που διατάχτηκαν αυτό από τον Πιλάτο» (Z). Η λέξη «ἦλθον» ερμηνεύεται φυσικότερα, εάν δεχτούμε ότι ανατέθηκε σε άλλους στρατιῶτες το έργο της συντριβής των σκελών και όχι στους ίδιους, οἱ οποίοι είχαν διενεργήσει τη σταύρωση (g).

(2) Ὡς συνέπεια των διαταγών του Πιλάτου που εκδόθηκαν από την προς αυτόν παράκληση των Ιουδαίων (o)· «εκπληρώνοντας το αίτημα των Ιουδαίων» (K).

(3) Ἄρα και του μετανοημένου ληστή. Πόνους συχνά δοκιμάζουν και αυτοί που επέστρεψαν και ἴσο ποσό εξωτερικῶν σωματικῶν δεινῶν με τους κακοῦς (b).

Ὁ ένας από αυτούς τους ληστές είχε μετανοήσει και είχε λάβει από τον Χριστό βεβαίωση ότι μετά από λίγο θα ήταν μαζί του στον Παράδεισο. Και όμως πέθανε με τους ἴδιους πόνους και με τον ἴδιο οἰκτρό τρόπο, με τον οποίο και ο μη μετανοημένος ληστής. Πολλοί πηγαίνουν στον ουρανό, μολοντί έχουν

αλυσίδες στα χέρια και πεθαίνουν με πίκρα και θλίψη. Οι σκληρές αγωνίες του θανάτου δεν εμποδίζουν τις ανείπωτες ανέσεις, οι οποίες αναμένουν τις άγιες ψυχές μετά θάνατον.

(4) «Με τον Χριστό δηλαδή» (Ζ)

Ιω. 19,33 ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες(1) ὡς εἶδον αὐτὸν(2) ἤδη τεθνηκότα(3), οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη(4),

33όταν ὁμως ἦρθαν στον Ἰησοῦ, δεν του ἔσπασαν τα σκέλη, γιατί τον βρήκαν ἤδη νεκρό.

(1) «Ἦλθαν σε αὐτὸν τελευταίον, θέλοντας να τον ἐξευτελίσουν περισσότερο, για χαρά των Ἰουδαίων» (Ζ)· για να προξενήσουν σε αὐτὸν περισσότερο παρατεταμένους πόνους (b). Ἦλθαν με τέτοιες προθέσεις, ἀλλὰ ἡ ἀπόφαση του Θεοῦ ἦταν ἄλλη. Ὅποιοσδήποτε και αν εἶναι οἱ αποφάσεις των ἀνθρώπων καρδιῶν, ἡ ἀπόφαση του Κυρίου θα κυριαρχήσει.

(2) Ἄλλη ἀπόδειξη του πραγματικοῦ θανάτου του Ἰησοῦ εἶναι ὅτι τα πεπειραμένα μάτια των στρατιωτῶν αὐτῶν δεν ἀνακάλυψαν κάποιο σημάδι ζωῆς (ο). Ὁ σιναϊτικὸς κώδικας γράφει: εὔρον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα ἀντὶ για το ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα.

(3) Σύμφωνα με το Μάρκου ιε 44 ὁ Πιλάτος δοκίμασε ἐκπληξῆ διότι ὁ Ἰησοῦς εἶχε πεθάνει τόσο γρήγορα· διότι στους σταυρωμένους υπήρχαν και περιπτώσεις κατὰ τις ὁποῖες ὁ θάνατος ἀργούσε να ἐλθε για δύο ἢ και τρεῖς μέρες. Ἡ ἐξαιρετικὰ λεπτή φύση μπορεῖ να ἀντέξει στη φυσικὴ ἀγωνία λιγότερο ἀπὸ ὅσο ἡ πιο βάνουση· ὁ Ἰησοῦς ὁμως ἦταν ὁ τέλειος ἀνθρώπος (β). Ἀλλὰ ἐπιπλέον δειχνόταν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε τη ζωὴ του ἐκούσια και πέθανε ὅταν αὐτὸς θέλησε.

(4) «Ἐπειδὴ βρήκαν τον Ἰησοῦ να ἔχει γύρει το κεφάλι, και ἐπειδὴ τον ἔπιασαν να ἔχει ἤδη ἐκπνεύσει, νομίζουν μάταιον πλέον το να του συντρίψουν τα πόδια» (Κ).

Ιω. 19,34 ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν(1) λόγχη(2) αὐτοῦ τὴν πλευρὰν(3) ἔνυξε(4), καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ(5).

34Ένας ἀπὸ τους στρατιώτες τοῦ τρύπησε τὴν πλευρὰ με τὴ λόγχη, κι ἀμέσως βγήκε ἀπὸ τὴν πληγὴ αἷμα και νερό.

(1) «Ἐπειδὴ λοιπὸν για λίγο ἔδειξαν δυσπιστία για το αν εἶχε ἤδη πεθάνει, τον χτυποῦν με λόγχη στην πλευρὰ» (Κ). Ἡ γλώσσα του κειμένου υπονοεῖ ὅτι ὁ στρατιώτης ἐπιζητούσε να διαπιστώσει με βεβαιότητα ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν νεκρὸς (β). Αν και τα πεπειραμένα τους μάτια εἶδαν, ὅτι ἦταν ἤδη νεκρὸς, δεν προσπέρασαν, ἀλλὰ κατέστησαν το γεγονός του θανάτου του ἀπολύτως βέβαιο με τον ἀναφερόμενον τρόπο (ο).

Ὁ Ὁριγένης στο Ματθ. κζ 54 φαίνεται να λέει, ὅτι το τρύπημα με τὴ λόγχη δινόταν μερικὲς φορές ἀντὶ για τὴ δικὴ μας χαριστικὴ βολή, για να ἐπισπεύσει το θάνατο των ἐσταυρωμένων.

(2) Λέγεται μία φορά. Δόρου με σίδηρο σπλισμένο (G). Μακρὸ ελαφρὸ ἀκόντιο ὄχι τόσο βαρὺ ὅσο ὁ ὕσσοσ (pilum), ὁ ὁποῖος ἦταν το συνηθισμένο ὄπλο των Ρωμαίων στρατιωτῶν (β). Τρύπησε με τὴν ἀιχμὴ του ὄπλου δηλαδή με το τριγωνικὸ σιδερένιο κεφάλι τῆς λόγχης (ο), ἡ ὁποία δεν θα ἔθιγε τα ὀστά του Ἰησοῦ (b).

(3) Πιθανῶς εἶχε σκοπὸ να πλήξει τὴν καρδιά, διότι δεν μπορούμε να υποθέσουμε, ὅτι ἡ θέση του τραύματος προήλθε ἀπὸ τυχαῖο πλήγμα ἢ ὅτι τρύπησε τὴν ἀριστερὴν πλευρὰ του Ἰησοῦ, διότι πλησίασε το σῶμα ἀπὸ ἐκεῖνο το μέρος (ο). Ἡ Αἰθιοπικὴ ὁμως μετάφραση (ΣΤ΄ αἰῶνας) λέει ὅτι τρυπήθηκε ἡ δεξιὰ πλευρὰ, και αὐτὸ ἦταν ευρύτατα δεκτὸ κατὰ τους ἀρχαίους χρόνους (δες και Acta Pilati B XI).

Και στη λειτουργία του Χρυσοστόμου (στην Προσκομιδὴ) συναντιέται ἡ διάταξη: νύττει αὐτὸν στο «δεξιό» μέρος με λόγχη (β). Μολοντὶ το δεξί του λειτουργοῦ που νύττει ἀντιστοιχεῖ προς το ἀριστερὸ του νυττομένου ἀμνοῦ. Τίποτα παρὸλ' αὐτὰ δεν εἶναι βέβαιο ως προς το ποια πλευρὰ τρυπήθηκε.

(4) Λέγεται μία φορά. Συχνὰ λέγεται στον Ὅμηρο για βαρύτερα καθὼς και για θανάσιμα τραύματα, τα ὁποῖα ἐπιφέρονται ἐναντίον κάποιου (G). Γενικῶς ὁμως χρησιμοποιεῖται για ελαφρὰ ἀγγίγματα. Δες Σοφία Σειράχ κβ 19 και Γ΄ Μακαβ. ε 14. Ἀπὸ το Ιω. κ 25 φαίνεται ὅτι το τραῦμα υπήρξε ευρὸ (β). Λιγότερο μαρτυρημένη γραφὴ, που συναντιέται και στη Βουλγάτα aperuit (=ἀνοῖξε)=

«με τὴν ἐννοια ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς ἀνοῖξε, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπέρρευσαν τα μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, χωρὶς τα ὁποῖα δεν υπάρχει κάποια εἰσοδος στη ζωὴ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀληθινὴ ζωὴ» (Αυ).

Ἡ γραφὴ προήλθε ἀπὸ παραφθορὰ (ἤνυξε, ἐνοῖξε) τῆς αὐθεντικῆς.

(5) «Εἶναι υπερφυσικὸ το πρᾶγμα, και ξεκάθαρα διδάσκει, ὅτι αὐτὸς που τρυπήθηκε εἶναι κάτι ἀνώτερον ἀπὸ ἀνθρώπος. Διότι ἀπὸ νεκρὸ ἀνθρώπο, και αν ἀκόμη μῦριες φορές τρυπήσει κάποιος δεν θα βγει αἷμα» (Ζ).

«Μυστήριον ἀπόρρητον τελούνταν· διότι βγήκε νερό και αἷμα» (Χ). «Των μεν ἄλλων λοιπὸν νεκρῶν το αἷμα πῆζει και δεν τρέχει νερό καθαρὸ. Το παράδοξο ὁμως με το νεκρὸ σῶμα του Ἰησοῦ ἦταν ὅτι χύθηκε ἀπὸ τῆς πλευρῆς αἷμα και νερό» (Ω).

Το αίμα εκείνο που έρευσε ήταν παράδοξο· αλλά και το νερό που βγήκε ακόμη περισσότερο παράδοξο. Ότι όμως και τα δύο βγήκαν κατά τον ίδιο χρόνο και όμως χωρισμένα μεταξύ τους υπήρξε το πιο καταπληκτικό από όλα. Από ποιο μέρος του σώματος το αίμα και το νερό βγήκε, από το στήθος ή από την καρδιά ή από κάποιο άλλο; Ποιός μπορεί να καθορίσει; Το νερό υπήρξε διαυγές και πραγματικό· όπως και το αίμα υπήρξε καθαρό και πραγματικό... Η διαβεβαίωση του ευαγγελιστή, ο οποίος υπήρξε συγχρόνως θεατής και μάρτυρας, δείχνει τόσο την αλήθεια, όσο και το μεγαλείο του θαύματος και του μυστηρίου (b).

Ότι το να εκρεύσει αίμα από νεκρό σώμα είναι αφύσικο αναγνωρίστηκε γενικά. Για αυτό το φαινόμενο προτάθηκαν διάφορες φυσικές εξηγήσεις από κάποιους από τους νεώτερους ερμηνευτές. Έτσι η λόγχη ίσως έπληξε διάφορα αιμοφόρα αγγεία, και ενδέχεται να ήλθε σε επαφή με σημεία, στα οποία από εσωτερική αιμορραγία είχε συσσωρευτεί αίμα, και όπου ο ορρός και ο πλακούντας ήταν σε κατάσταση χωρισμού· και κατ' αρχάς μεν έρρευσε ο ορός μόνος, όταν όμως η λόγχη μπήκε βαθύτερα ίσως έθιξε και σημεία, όπου το αίμα ήταν ρευστό (Ebrard).

Αλλά όταν πληγεί ένα μεγάλο αιμοφόρο αγγείο κάποιου νεκρού, μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να εκρεύσει από το τραύμα αίμα μελανωπό καλυμμένο από στρώμα ορρού. Είναι όμως ελάχιστα πιθανό ότι κάτι τέτοιο θα χαρακτηριζόταν από τον Ιωάννη ως αίμα και νερό (g).

Ο W. Stroud εισηγήθηκε ότι ο θάνατος του Ιησού προήλθε από διάρρηξη της καρδιάς, το οποίο εξηγεί γιατί επήλθε ο θάνατος τόσο σύντομα, και ότι το αίμα και νερό ήταν τα χωρισμένα μεταξύ τους θρόμβος και ορρός της ποσότητας του αίματος που διέφυγε στον περικάρδιο σάκκο, τον οποίο η λόγχη τρύπησε. Αλλά αυτό προϋποθέτει, ότι το τραύμα δόθηκε στην αριστερή πλευρά, για το οποίο όμως δεν έχουμε καμία βέβαιη ένδειξη, αλλά τελείως αντίθετα η παράδοση μιλά για τη δεξιά πλευρά. Επιπλέον ο C. Creighton παρατήρησε, ότι το αίμα που διέφυγε σε κάποια κοιλότητα εσωτερική από ρήγμα ενός μεγάλου οργάνου δεν εκδηλώνει τάση χωρισμού σε θρόμβο και ορρό αλλά μένει παχύ σκοτεινό κόκκινο αίμα (β). Οι εξηγήσεις αυτές παραμένουν αρκετά απίθανες.

Η φράση αίμα και νερό δηλώνει με τρόπο φυσικό δύο ουσίες που έρρευσαν συγχρόνως, αλλά χωριστές, για τα μάτια του θεατή. Δεν απομένει μπροστά μας παρά μία εξήγηση· να δεχτούμε, ότι το γεγονός αυτό το μυστηριώδες συνέβη παρά τους νόμους της κοινής φυσιολογίας και ότι σχετίζεται με την εξαιρετική φύση σώματος, το οποίο η αμαρτία δεν αλλοίωσε ποτέ, και το οποίο βάδιζε προς την ανάσταση, χωρίς να πρόκειται να διέλθει πρώτα από την αποσύνθεση.

Από τη στιγμή του θανάτου αρχίζει γενικώς η πρόοδος της αποσύνθεσης. Το σώμα του Ιησού έπρεπε από τη στιγμή αυτή να πάρει διαφορετικό δρόμο. Μπήκε στην οδό της δόξας. Εκείνος ο οποίος υπήρξε ο άγιος του Θεού, με την απόλυτη έννοια της λέξης, εξαιρέθηκε επίσης από την διαφθορά (Ψαλμ. ιε 10). Αυτή είναι η έννοια την οποία ο ευαγγελιστής θέλησε να προσδώσει στο μοναδικό αυτό και χωρίς κάποιο προηγούμενο φαινόμενο (g).

Έτσι νέα διαθήκη επικυρώθηκε. Η προς Εβραίους επιστολή υπενθυμίζει στους αναγνώστες της, ότι η πρώτη διαθήκη βεβαιώθηκε με αίμα και νερό και ύσσωπο (Εβρ. θ 19) (χ).

Ο θάνατος του Κυρίου υπήρξε τελείως διαφορετικός από το θάνατο όλων των υπόλοιπων ανθρώπων και φανέρωσε την καλυπτόμενη από την ανθρώπινη φύση θεία προσωπικότητά του με το γεγονός, ότι η διαφθορά και η σήψη, η οποία για μας αρχίζει αμέσως από την πρώτη στιγμή του θανάτου μας, υπήρξε ξένη με το άχραντο σώμα του. Υπήρχε θεία ζωή στο ανθρώπινο σώμα του Ιησού Χριστού, πάνω στην οποία ο θάνατος δεν είχε κάποια εξουσία ή δύναμη. Η νίκη του θανάτου πάνω του υπήρξε προσωρινή και σύντομη, όμοια με τις καλοκαιρινές νύχτες των βορείων περιοχών της γης, στις οποίες το λυκόφως δεν παύει να φωτίζει μέχρι τη στιγμή κατά την οποία το λυκαυγές διαδέχεται αυτό.

Εκτός από την εξήγηση αυτή υπάρχουν στους Πατέρες και συμβολικές εξηγήσεις του μυστηριώδους φαινομένου. Η επικρατούσα, την οποία κάποιιοι από τους νεώτερους (χ,τ) θεωρούν ότι επιβεβαιώνεται και από τον ίδιο τον ευαγγελιστή (Α΄ Ιωάννου ε 16) είναι: «Αυτές οι πηγές δεν βγήκαν από το σώμα του απλώς και ως έτυχε, αλλά επειδή από αυτά τα δύο συστάθηκε η Εκκλησία. Και το γνωρίζουν αυτοί που μυσούνται στα μυστήρια, που αναγεννιούνται με νερό, τρέφονται με αίμα και σάρκα. Από εδώ λαμβάνουν αρχή τα μυστήρια, ώστε, όταν προσέρχεται στο φρικτό ποτήριο, να προσέρχεται έτσι, σαν να πίνει από αυτήν την πλευρά» (X).

«Διότι το άγιο βάπτισμα είναι όντως του Χριστού και από το Χριστό και η δύναμη της μυστικής ευλογίας (=της Θείας Ευχαριστίας) γεννήθηκε ξανά σε εμάς από την αγία του σάρκα» (K).

«Εκείνο το αίμα χύθηκε για την άφεση των αμαρτιών· το νερό εκείνο... χορηγεί μία και μόνη φορά το λουτρό του βαπτίσματος» (Au).

Άλλη αλληγορία λιγότερο διαδεδομένη: «Αναβλύζει αίμα και νερό εγκαινιάζοντας δύο βαπτίσματα, αυτό του αίματος, του μαρτυρίου, και αυτό του νερού, της αναγέννησης» (Z).

Ερμηνεύεται αλληγορικά επίσης και το τρύπημα της πλευράς: «Τρυπιέται με τη λόγχη στην πλευρά ο

Σωτήρας λόγω της τρυπημένης από την αμαρτία πλευρά του Αδάμ, δηλαδή την Εύα, θεραπεύοντας με την πληγή της πλευράς την πληγή της πλευράς» (Ζ).

«Ο δεύτερος αυτός Αδάμ έγυρε το κεφάλι και κοιμήθηκε πάνω στο σταυρό, έτσι ώστε μία σύζυγος [η εκκλησία] να φτιαχτεί για Αυτόν από εκείνο, το οποίο έρρευσε από την πλευρά αυτού που κοιμόταν. Ω θάνατε, μέσω του οποίου οι νεκροί αναστήθηκαν ξανά στη ζωή! Τι μπορεί να είναι καθαρότερο από το αίμα αυτό; Τι ιαματικότερο από το τραύμα αυτό;» (Αυ).

Ιω. 19,35 και ό έωρακώς(1) μεμαρτύρηκε(2), και αληθινή(3) αυτού έστιν ή μαρτυρία, κάκεϊνος οϊδεν(4) ότι αληθή λέγει, ίνα και ύμεις(5) πιστεύσητε(6).

35Αυτός που αναφέρει το γεγονός, το είδε με τα μάτια του, κι αυτό που αναφέρει είναι αληθινό. Ξέρει κι ο ίδιος πως λέει την αλήθεια, ώστε κι εσείς να το πιστέψετε.

(1) «Και αυτός που το είδε»... Αυτοί που αμφισβήτησαν τη γνησιότητα του δ' ευαγγελίου παρατήρησαν εδώ ότι ο συγγραφέας του ευαγγελίου διακρίνεται ξεκάθαρα από τον απόστολο και παρουσιάζεται ως αυτός που διερμηνεύει την προφορική μαρτυρία του αποστόλου. Προβλήθηκε λοιπόν ως επιχείρημα υπέρ αυτής της εκδοχής, ότι το «και εκείνος» δηλώνει εδώ τον πραγματικό συγγραφέα, που είναι διαφορετικός από τον Ιωάννη.

Αλλά το εκείνος χρησιμοποιείται στο Ιω. θ 37 από αυτόν που μιλά για τον εαυτό του. Παράλληλο επίσης ομοίωτο βρίσκεται και στον Ιώσηπο (Ιουδ. Πολ. ΙΙΙ, 7,16) όπου χρησιμοποιείται από τον ίδιο τον Ιώσηπο που γράφει για τον εαυτό του η αντωνυμία εκείνος. Γραμματικά εδώ το εκείνος χρησιμοποιείται για έμφαση σε επανάληψη του «αυτού» που αμέσως προηγήθηκε (αληθινή «αυτού» εστίν ή μαρτυρία) όπως και στο Ιω. ζ 29 (Εγώ γνωρίζω αυτόν διότι από αυτόν είμαι, και εκείνος με...». Δες και Ι 1,6 (β).

Άλλωστε εάν ο συγγραφέας του δ' ευαγγελίου ήταν άλλος από τον Ιωάννη, με ποιο δικαίωμα θα μαρτυρούσε για τη συνείδηση, την οποία έχει ο Ιωάννης («εκείνος ξέρει ότι λέει την αλήθεια») για το ότι η μαρτυρία του είναι αληθινή; (g).

Ο ε ω ρ α κ ώ ς «αυτός που είδε αυτά... δεν τα άκουσε από άλλον» (Ζ). «Δεν άκουσα από άλλους, αλλά ο ίδιος ήμουν παρών και είδα» (Χ).

(2) Ό,τι είδε με την ιδιότητά του ως αποστόλου, το μαρτύρησε με την ιδιότητά του ως ευαγγελιστή (b). Ο παρακείμενος δηλώνει αυτό που σώζεται στο αποτέλεσμα. Αυτή η μαρτυρία του Ιωάννη βρίσκεται μπροστά μας πάντοτε παρούσα (κ).

(3) Ο σιναιτικός κώδικας μόνο γράφει αληθής. Το αληθινή όμως δεν σημαίνει, όπως αλλού, αληθής, αλλά μαρτυρία πραγματική, που εκφράζει γεγονός, το οποίο πράγματι συνέβη μπροστά στα μάτια του μάρτυρα (g). Αξιόλογη και η επόμενη: Η λέξη σημαίνει όχι μόνο, ότι το συμβάν είναι ιστορικά αληθινό, αλλά και ότι η παρεχόμενη έκθεση αυτού εκπροσωπεί την πνευματική σημασία και πραγματικότητα των εξωτερικών γεγονότων (μ).

Ο αγαπημένος μαθητής μαρτυρεί ιδιαίτερα και για τη σημασία του συμβάντος. Θεώρησε δηλαδή ότι η κάθαρση (νερό) και η νέα ζωή (αίμα) έρρευσαν από τη συντελεσμένη ήδη θυσία του αμνού του Θεού (χ).

(4) «Με ακρίβεια ξέρει αυτό» (Ζ). Ο ευαγγελιστής εδώ επικαλείται τη συνείδησή του για την αλήθεια της μαρτυρίας του (ο).

«Λέει ότι ο μαθητής που έδωσε μαρτυρία για αυτά, αυτός ο ίδιος έγινε μάρτυρας και θεατής του πράγματος, και γνωρίζει αληθινά, ότι έδωσε μαρτυρία για αληθινά πράγματα, φανερώνοντας με αυτό που είπε τον εαυτό του και όχι βεβαίως κάποιον άλλον. Διότι αρνήθηκε να μιλήσει πιο ξεκάθαρα για τον εαυτό του, αποκρούοντας την εντύπωση της φιλοδοξίας ως ένα πράγμα ασεβές και ως τη χειρότερη ασθένεια» (Κ).

(5) Έτσι ώστε από το αναφερθέν γεγονός και από αυτά που θα αναφερθούν στη συνέχεια να στηριχτείτε στην πίστη, διότι τα γεγονότα αυτά άλλοτε είχαν στηρίξει την πίστη και του ίδιου του συγγραφέα (g).

(6) Με έννοια απόλυτη= όχι απλώς, ότι αυτά είναι αληθινά, αλλά ότι ο Ιησούς είναι ο Χριστός (b). «Διαβεβαιώνει λοιπόν ο σοφότατος ευαγγελιστής από τα συμβάντα τους ακροατές, ότι ακριβώς αυτός είναι ο Χριστός, που από παλιά προφητευόταν από την Αγία Γραφή. Διότι η έκβαση των πραγμάτων έγινε σύμφωνα ακριβώς με αυτά που είχαν γραφτεί για αυτόν» (Κ). Ο σιναιτικός και βατικανός κώδικας γράφουν· πιστεύητε αντί για το πιστεύσητε.

Ιω. 19,36 έγένετο γάρ ταύτα, ίνα ή γραφή(1) πληρωθῆ, όστοϋν οϋ συντριβήσεται αυτού(2).

36Μ' αυτά που έγιναν εκπληρώθηκε ο λόγος της Γραφής: Κανένα κόκαλό του δεν θα συντριφθεί.

(1) Εδώ σημαίνει μέρος ή κάποια περικοπή της γραφής. Δες και Μάρκ. ιβ 10, Λουκά δ 21, Πράξ. α 16 (Γ).

(2) Γύρω στα 60 χειρόγραφα γράφουν απ' αὐτοῦ αντί για «αὐτοῦ». Η προφητεία αυτή έχει παρθεῖ από το Εξόδου ιβ 46 και Αριθμοί θ 12, και όχι από το Ψαλμ. λγ 21, διότι το τελευταίο αυτό χωρίο αναφέρεται σε διατήρηση της ζωής του δικαίου, όχι όμως στη διατήρηση της ακεραιότητας του σώματός του (γ).

«Διότι αν και αυτό ειπώθηκε για τον αμνό [τον πασχάλιο] των Ιουδαίων, αλλά χάριν της αλήθειας ο τύπος προηγήθηκε και βρήκε εφαρμογή περισσότερο σε αυτό το γεγονός» (Χ).

«Διότι εκείνος ο αμνός ήταν τύπος αυτού» (Θφ).

Ο πασχάλιος αμνός της Π.Δ. δεν σφαζόταν μόνο για ανάμνηση της εξόδου από την Αίγυπτο, αλλά ήταν και προσφορά (Αριθμ. θ 12) και δεν ήταν σωστό να ακρωτηριάζεται. Η προσφορά πρέπει να είναι τέλεια. Αυτό κατά τον Ιωάννη υπήρξε προφητική διάταξη και αναφερόταν στον τρόπο του θανάτου Εκείνου, ο οποίος ήταν ο αληθινός πασχάλιος αμνός, και σε αυτό συμφωνεί και ο Παύλος με όσα λέει στο Α' Κορ. ε 7 (β).

Ο πασχάλιος αμνός ανήκε στο Θεό και εικόνιζε τον αμνό του Θεού. Να γιατί ο νόμος απαγόρευε ρητά κάθε βία και σκληρή μεταχείρισή του. Για αυτό και τα υπολείμματα των σαρκών έπρεπε να κατακαούν αμέσως μετά το δείπνο (γ).

Πολύ αξιόλογες και οι επόμενες παρατηρήσεις: Η εβραϊκή λέξη που αντιστοιχεί στη λέξη οστά σημαίνει και την δύναμη. Δεν έπρεπε λοιπόν κανένα οστό του Χριστού να συντριβεί, για να δείχτεί, ότι αν και ο Κύριος πέθανε με ασθένεια, η δύναμή του στο να σώζει παρέμεινε άθραυστη και ακέραιη. Η αμαρτία συντρίβει τα οστά μας, όπως συνέτριψε και του Δαβίδ τα οστά (Ψαλμ. ν 10 «θα αγαλλιόσουν οστά ταπεινωμένα»). Δεν συνέτριψε όμως και τα οστά του Χριστού, ο οποίος στάθηκε άθραυστος κάτω από το βάρος των αμαρτιών μας ώστε να μας σώζει για πάντα.

Ιω. 19,37 και πάλιν έτέρα γραφή λέγει(1)· ὄψονται(2) εἰς ὃν ἐξεκέντησαν(3).

37Κι ένας άλλος λόγος της Γραφής λέει: Θα στρέψουν τα μάτια τους σ' εκείνον που κέντησαν με τη λόγχη.

(1) Πρόκειται για το Ζαχαρίου ιβ 10. Εάν ο προφητικός τύπος του πασχαλινού αμνού εκπληρώθηκε «αρνητικά», διότι τα σκέλη του Ιησού «δεν» συντρίφτηκαν όπως συνηθίζονταν σε όσους εκτελούνταν με σταυρό, η προφητεία του Ζαχαρία εκπληρώθηκε «θετικά» με το λογισμό της πλευράς (β).

(2) Η αντίστοιχη λέξη του εβραϊκού πρωτοτύπου έχει την έννοια της έντονης προσοχής και συνδέεται με μεσσιανική προφητεία, σύμφωνα με την οποία οι Ιουδαίοι υπό την επίδραση της χάρις θα στρέψουν τα βλέμματά τους προς τον Ιησού αναγνωρίζοντας αυτόν Μεσσία τους (ο). Οι Ο' μεταφράζουν: Επιβλέπονται πρὸς με. Πρόκειται για βλέμμα μετάνοιας, ικεσίας, πίστης, το οποίο θα ρίξουν οι Ιουδαίοι που επέστρεψαν σε εκείνον, τον οποίον τρύπησαν. Σκηνή συναρπαστική που περιγράφεται μεγαλοπρεπώς από τον Ζαχαρία στο ιβ 8-14 (γ).

Ο Ζαχαρίας μιλά για μετάνοια της Ιερουσαλήμ. Έτσι το παρόν επεισόδιο αναφέρεται στο χρόνο, κατά τον οποίο ο Κύριος θα ελκύσει προς τον εαυτό του όλους, και αυτούς τους σταυρωτές του (τ).

Η προφητεία αυτή εκπληρώθηκε εν μέρει κατά την ημέρα της Πεντηκοστής, όταν πολλοί από αυτούς που άκουσαν το κήρυγμα του Πέτρου «κατανύχτηκαν στην καρδιά». Θα εκπληρωθεί εξ' ολοκλήρου όταν «όλος ο Ισραήλ θα σωθεί», αλλά και με οργή, όταν αυτοί που εμμένουν στην απιστία «θα δουν αυτόν αυτοί που τον τρύπησαν και θα θρηνήσουν για αυτόν» (Αποκ. α 7).

«Όταν δηλαδή θα έλθει να κρίνει, τότε θα δουν αυτόν με σώμα καλύτερο και πιο θεϊκό και θα γνωρίσουν αυτοί που τρύπησαν και θα κλάψουν» (Θφ).

(3) Οι Ο' βρίσκοντας ίσως ως πολύ έντονο και ανάρμοστο για τον Ιεχωβά το ρήμα που υπάρχει στο πρωτότυπο εβραϊκό, μεταφράζουν «ανθ' ὦν κατωρχήσαντο»= ύβρισαν το Θεό με την ειδωλολατρεία (γ). Η φυσική όμως μετάφραση της αντίστοιχης Εβραϊκής λέξης είναι εξεκέντησαν, η οποία ακολουθείται και από τους Θεοδοτίωνα και Ακύλα, ενώ ο Σύμμαχος μεταφράζει επεξεκέντησαν (β).

Για να καταλάβουμε καλά, τι ο Ιωάννης αισθάνθηκε κατά τη στιγμή, την οποία περιγράφει εδώ, ας φανταστούμε έναν πιστό Ιουδαίο, που γνωρίζει καλά την Π.Δ. και βλέπει να πλησιάζουν οι στρατιώτες, για να συντρίψουν τα σκέλη των τριών καταδίκων. Τι πρόκειται να συμβεί ως προς το σώμα του Μεσσία, το οποίο είναι ιερότερο από το σώμα του πασχαλίου αμνού; Και να που με συρροή περιστατικών ανέλπιστα το σώμα αυτό διαφεύγει κάθε σκληρή ενέργεια!

Το ίδιο πλήγμα της λόγχης, το οποίο προλαβαίνει την σύντριψη των οστών, εκπληρώνει κατά γράμμα αυτό που προφητεύτηκε από τον προφήτη! Τέτοια θαύματα δεν ήταν ικανά για να ενισχύσουν την πίστη του και την πίστη της Εκκλησίας; (γ).

Η ταφή του Ιησού

Ιω. 19,38 Μετά δὲ ταῦτα(1) ἠρώτησε τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ(2) ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας(3), ὦν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων(4), ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος(5). ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε(6) τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

38Αφού ἐγίναν αυτά, ο Ιωσήφ από την πόλη Αριμαθαία παρακάλεσε τον Πιλάτο να του επιτρέψει να πάρει από το σταυρό το σώμα του Ιησού. Ο Ιωσήφ ήταν μαθητής του Ιησού, κρυφός όμως, γιατί φοβόταν τους Ιουδαίους. Ο Πιλάτος έδωσε την άδεια. Ἦρθε, λοιπόν, ο Ιωσήφ και κατέβασε το σώμα του Ιησού.

(1) Είναι η φράση, με την οποία ο Ιωάννης εισάγει νέα τμήματα της αφήγησής του (β). Πρέπει λοιπόν να το πάρουμε αυτό γενικά και ότι αναφέρεται κυρίως στο γεγονός της άρσης και ταφής του σώματος του Ιησού. Και αυτό διότι κατά την αφήγηση του Μάρκου ο Πιλάτος με την αίτηση του Ιωσήφ εξέφρασε έκπληξη για τον πρόωρο θάνατο του Ιησού. Η αίτηση λοιπόν του Ιωσήφ έγινε πιθανότατα λίγο πριν εκδοθεί η διαταγή για συντριβή των σκελών (ο). Παρόλο που η συντριβή των σκελών δεν έφερνε αμέσως το θάνατο (g).

(2) Ήταν μέλος του συνεδρίου (ευσχήμων βουλευτής Μάρκ. ιε 43) και πλούσιος (Ματθ. κζ 57), και κατά την δίκη του Ιησού δεν είχε συμφωνήσει στην καταδίκη του (Λουκά κγ 51).

(3) Δηλώνει πιθανώς όχι την πόλη Ραμά, που βρίσκεται δύο λεύγες μακριά και βόρεια της Ιερουσαλήμ, ούτε την άλλη Ραμά που σήμερα ονομάζεται Ραμλέχ, που βρίσκεται κοντά στη Λύδδα και δέκα λεύγες βορειοδυτικά της Ιερουσαλήμ, αλλά την Ραμαθαίμ στη γη του Εφραΐμ, την πατρίδα του Σαμουήλ (Α΄Βασ. α 1).

Πάντως ο Ιωσήφ ήταν ήδη εγκαταστημένος στα Ιεροσόλυμα μαζί με την οικογένειά του, διότι κατείχε εκεί οικογενειακό τάφο. Όπως επίσης μπορούμε να συμπεράνουμε από το ότι ο τάφος δεν είχε ακόμη χρησιμοποιηθεί, η μετοίκηση του Ιωσήφ από Αριμαθαία στα Ιεροσόλυμα δεν είχε γίνει προ πολλού χρόνου (g).

(4) Αντιτίθεται η τωρινή τόλμη αυτού και του Νικοδήμου με την λόγω φόβου προηγούμενη επιφυλακτικότητα τους. Ό,τι φαινόταν ότι θα ολοκλήρωνε πλήρως τον φόβο τους, ο επονειδιστος θάνατος του Ιησού, γίνεται αιτία να λάμψει η πίστη των μελών αυτών της Ιουδαϊκής αριστοκρατίας και απελευθερώνει αυτούς από κάθε ανθρώπινο φόβο (g).

«Αυτοί που φοβούνταν να πλησιάσουν φανερά τον Ιησού, τώρα, ενώ βλέπουν οι Ιουδαίοι, ζητούν το σώμα» (αμ). Υπήρξε δειλός μαθητής, αλλά δεν μπορούσε να υποφέρει, το να ατιμαστεί το σώμα του Κυρίου. Όπως συμβαίνει σε πολλές δειλές φύσεις, ισχυρό και βαθύ συναίσθημα υπερίσχυσε, όπου η κλήση της αλήθειας ήταν ανίσχυρη (τ).

Ο Χριστός πάνω στο Σταυρό έχει δύναμη μεγαλύτερη από ότι ο Ιησούς ο Ραββί (Διδάσκαλος), να ελκύει τους ανθρώπους στον εαυτό του (Ιω. ιβ 32) (μ).

Μερικοί, οι οποίοι σε ασθενέστερες δοκιμασίες φαίνονται ανίσχυροι, σε μεγαλύτερες αποδεικνύονται θαρραλέοι. Πράγματι συμβαίνει ενίοτε κάποιο σπέρμα θαμμένο στα βάθη της γης να απαλλάσσεται από το χώμα που το καλύπτει, που εμποδίζει την καρποφορία του, από κάποια βίαιη θύελλα και κοντύτερα προς την επιφάνεια βρισκόμενο να αναφύεται και να καρποφορεί. Και ο χριστιανός ενίοτε είναι δυνατόν να μοιάζει με τέτοιο σπέρμα και να έχει ανάγκη από το τίναγμα, το οποίο η καταγίδα της δοκιμασίας προκαλεί, για να αφυπνίσει την αγαθή πρόθεσή του και να παρακινήσει αυτόν σε πράξεις ηρωϊκές. Ο ηρωϊσμός του Ιωσήφ και του Νικοδήμου άρχισε, την ώρα που το σκοτάδι κάλυπτε τον Ήλιο της δικαιοσύνης που ήταν καρφωμένος πάνω στο σταυρό.

(5) «Πώς όμως κανείς από τους δώδεκα δεν προσήλθε;... Διότι αν θα ήθελε κάποιος να αναφέρει τον φόβο εκ μέρους των Ιουδαίων, και αυτοί [ο Ιωσήφ και ο Νικόδημος] κατέχονταν από τον ίδιο φόβο... Για ποιά αιτία λοιπόν; Εγώ νομίζω επειδή ήταν από τους πάρα πολύ επισήμους (και αυτό γίνεται φανερό και από τα εντάφια), και επειδή ήταν και γνωστός του Πιλάτου· για αυτό λοιπόν πήρε και την χάρη» (Χ).

Εάν κανείς δεν παρουσιαζόταν, να ζητήσει το σώμα του Ιησού, οι Ιουδαίοι θα έθαβαν αυτό μαζί με τα σώματα των ληστών. Αλλά ο Θεός διεγείρει τον ευγενή Ιωσήφ. Όταν ο Θεός εργάζεται την βουλή του, μπορεί να βρει τα κατάλληλα πρόσωπα ως όργανά του. Παρατήρησε όμως ως παράδειγμα ταπείνωσης του Ιησού, ότι το τίμιο σώμα του βρίσκεται στην εξουσία ειδωλολάτρη ηγεμόνα και προτού ταφεί πρέπει να ζητηθεί αυτό από αυτόν τον ηγεμόνα. Αλλά και ο Ιωσήφ δεν θα έπαιρνε το σώμα του Χριστού, εάν δεν το ζητούσε από τον Πιλάτο.

Σε αυτά που αφορούν την εξουσία των αρχόντων της γης, οφείλουμε πάντοτε να αποδίδουμε σεβασμό στην εξουσία αυτή και ειρηνικά να υποτασσόμαστε σε αυτήν.

(6) Πριν, σύμφωνα με το στίχο 31, σηκωθούν τα σώματα των σταυρωμένων από τους στρατιώτες ή

τους Ιουδαίους. Ο σιναϊτικός γράφει: ήλθαν και ήραν. Ο βατικανός και κάποιοι μεγαλογράμματοι γράφουν το σώμα αυτού, αντί το σώμα του Ιησού.

Ιω. 19,39 ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος(1) ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς(2) τὸ πρῶτον(3), φέρων μίγμα σμύρνης(4) καὶ ἀλόης(5) ὡς λίτρας ἑκατόν(6).

39 Ἦρθε επίσης και ο Νικόδημος, αυτός που την πρώτη φορά είχε πάει νύχτα να συναντήσει τον Ιησού· αυτός έφερε ένα μίγμα από σμύρνα κι αλόη, εκατό περίπου λίτρες.

(1) Παρουσιάζεται πιθανότατο, ότι είχε προσυμφωνηθεί μεταξύ του Ιωσήφ και του Νικοδήμου, ώστε ο ένας να ενεργήσει, για να πετύχει από τον επίτροπο την άδεια να λάβει το σώμα, την ώρα που ο άλλος θα ετοιμάζε τα μύρα και γενικά τα σχετικά με την ταφή (ο).

(2) Αντίθεση μεταξύ της τωρινής θαρραλέας πράξης του Νικοδήμου με την λόγω δειλίας μυστικότητα, με την οποία για πρώτη φορά ήλθε στον Ιησού σύμφωνα με το Ιω. γ 1 (ο). Αναμφίβολα βλέποντας ήδη τον Κύριο κρεμασμένο πάνω στο Σταυρό, θα θυμήθηκε τον τύπο του χάλκινου φιδιού, στον οποίο ο Κύριος από πριν είχε επιστήσει την προσοχή του Νικοδήμου (g).

(3) Ἡ σημαίνει εδώ όπως και στο ι 40 την αρχή της δημόσιας δράσης του Κυρίου (g).

Ἡ, πιο σωστά, σημαίνει τον χρόνο, στον οποίο για πρώτη φορά πράττει κάποιος κάτι (G).

«Με την διήγηση λοιπόν αυτή δίνεται σε μας να καταλάβουμε, ότι ο Νικόδημος ήλθε στον Ιησού όχι τότε μόνο, αλλά τότε για πρώτη φορά· και ότι ήταν τακτικός επισκέπτης στη συνέχεια, ώστε μέσω της ακρόασης να αποβεί μαθητής» (Αυ).

(4) Πικρός χυμός, πολυτιμότατο άρωμα, το οποίο αποστάζει από κάποιο δέντρο ή θάμνο στην Αραβία και Αιθιοπία ή και λαμβάνεται με τομές στο φλοιό που γίνονται τεχνικά (G). Ο σιναϊτικός και βατικανός κώδικας γράφουν: ἔλιγμα σμύρνης, αντί μίγμα σμύρνης.

(5) Όνομα δέντρου αρωματικού, το οποίο φυτρώνει στις ανατολικές Ινδίες και Κοκιγκίνα, του οποίου το απαλό και πικρό ξύλο οι κάτοικοι της ανατολής το χρησιμοποιούσαν για θυμιάματα και για συντήρηση των πτωμάτων (G). Αφού έτριβαν τα αρώματα αυτά κατασκεύαζαν από αυτά ένα μίγμα, με το οποίο άλειφαν ολόκληρο τον επίδεσμο, μέσα στον οποίο θα περιτύλιγαν το σώμα (g). Η σμύρνα και αλόη αναφέρονται μαζί ως ευωδιαστό μίγμα σε πολλά σημεία στην Π.Δ. (Ψαλμ. μδ 8, Ασμα δ 14)(β).

(6) Η Ρωμαϊκή λίτρα αποτελούνταν από δώδεκα ουγκιές. Το βάρος λοιπόν του μίγματος ήταν περίπου 75 λίτρα σημερινά (ο), δηλαδή λίγο παραπάνω από 32 κιλά (F). Ο ευαγγελιστής αναφέρει το βάρος των αρωμάτων, σαν απόδειξη του πόσο μεγάλη ήταν η αγάπη τους προς τον Ιησού (Luthardt=Λούθηρος). Οι εκατό λίτρες υπενθυμίζουν την αφθονία με την οποία η Μαρία έχυσε το μύρο στα πόδια του Ιησού. Σεβασμός πράγματι, βασιλικός (g).

«Διότι δεν τον ενταφιάζουν ως κατάδικο, αλλά με πολυτέλεια» (Θφ). «Σαν κάποιον μεγάλο και θαυμαστό» (X). Επέδειξαν όχι μόνο τον από αγάπη σεβασμό, που δείχνουμε σε αγαπημένα ή αξιοσυμπάθητα θύματα, αλλά και τον από εκτίμηση σεβασμό ο οποίος οφείλεται σε μεγάλους άνδρες.

Ιω. 19,40 ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν(1) αὐτὸ ἐν ὀθονίοις(2) μετὰ τῶν ἀρωμάτων(3), καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις(4) ἐνταφιάζειν(5).

40 Πήραν το σώμα του Ιησού και το έδεσαν με πάνινες λουρίδες, βάζοντας και τα αρώματα, όπως συνηθίζουν οι Ιουδαίοι να ετοιμάζουν το σώμα για την ταφή.

(1) Πιθανώς έκοβαν το νεκρικό σεντόνι σε λωρίδες, ώστε με αυτές να τυλίξουν τα μέλη του νεκρού το καθένα χωριστά (g). Υπάρχει παρόλ' αυτά και γνώμη, ότι εκτός από το περιτύλιγμα με τους επιδέσμους τύλιγαν τον νεκρό και με σεντόνι.

(2) Ἐδησαν ἐν ὀθονίοις=Περιτύλιξαν με οθόνια (G), Οθόνια είναι υποκοριστικό του οθόνη= μικρή οθόνη. Ο πληθυντικός σχετικά με τους εντάφιους επιδέσμους Λουκ. κδ 12, Ιω. ιθ 40, κ 5-7 (G).

(3) Οι συνοπτικοί μάς πληροφορούν, ότι οι άγιες γυναίκες είχαν πρόθεση να συμπληρώσουν τον προσωρινό αυτόν αρωματισμό, αλλά μετά το Σάββατο (g).

(4) Αντιτίθεται ο τρόπος αυτός του αρωματισμού με αυτόν των Αιγυπτίων, οι οποίοι αφαιρούσαν τα σπλάχνα και πετύχαιναν με μεθόδους μακρότερες και δυσκολότερες την διατήρηση του σώματος (g).

(5) Ενταφιάζω= επιμελούμαι και προετοιμάζω τα εντάφια, δηλαδή το πτώμα για ταφή με κάθε ετοιμασία και κοσμιότητα, δηλαδή ετοιμάζω για κηδεία με πλύσεις, ρούχα, άνθη, στεφάνια, χρίσεις και σπονδές (G).

Αξιόλογη και η παρατήρηση: Ο Ιωσήφ και ο Νικόδημος «κάνουν μεν πολυτελή την ταφή, τίποτα όμως θεϊκό δεν φαντάζονται για αυτόν, αλλά συμπεριφέρονται σαν να πρόκειται για απλό άνθρωπο, αφού φέρνουν και τέτοιου είδους αρώματα, τα οποία κατεξοχήν είναι φτιαγμένα από τη φύση τους να διατηρούν για πολύ το σώμα και δεν του επιτρέπουν γρήγορα να παραδοθεί στη φθορά. Το οποίο ακριβώς φανέρωνε για αυτούς, ότι τίποτα το μεγάλο δεν φαντάζονταν» (Θφ).

Ιω. 19,41 ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη(1) κήπος(2), καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον(3) καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη(4)·

41Στο μέρος όπου σταυρώθηκε ο Ιησούς ήταν ένας κήπος, και μέσα στον κήπο ένα καινούριο μνήμα, όπου κανένας δεν είχε ακόμη ταφεί.

(1) Ο Κύριος ετάφη έξω από την πόλη, διότι τέτοια συνήθεια επικρατούσε στους Ιουδαίους, αφού άλλωστε υπήρχε και ειδικός λόγος για αυτό, διότι όταν άγγιζε κάποιος τάφο γινόταν τελετουργικά ακάθαρτος. Αλλά η ανάσταση του Χριστού μετέβαλε την ιδιότητα αυτή του τάφου και απομάκρυνε από τους πιστούς τον μολυσμό του έτσι ώστε αυτοί δεν αναγκάζονται τώρα να τηρούν τους εαυτούς τους σε απόσταση από αυτόν. Είναι τώρα ωφέλιμο να προσερχόμαστε στους τάφους των αγαπημένων μας και να κάνουμε λιγότερο τρομερό σε μας και τον δικό μας τάφο.

(2) Λεπτομέρεια που είναι χαρακτηριστική στον Ιωάννη. Κανείς από τους συνοπτικούς δεν αναφέρει, ότι κοντά στον τόπο της σταύρωσης ήταν κήπος. Στον κήπο της Εδέμ ο θάνατος και ο τάφος πήραν για πρώτη φορά τη δύναμή τους. Και τώρα σε κήπο κατανικιούνται και αφοπλίζονται. Σε κήπο άρχισε το πάθημα του Χριστού και από κήπο θα ανασταίνονται και θα άρχιζε η ανύψωσή του. Ο Χριστός έπεσε σαν κόκκος σταριού πάνω στο έδαφος (Ιω. Ιβ 24) και από αυτόν παρήγαγε καρπὸ σωτηρίας σε ὅλο το ανθρώπινο γένος.

(3) Λαξευμένο μέσα σε βράχο σύμφωνα με τον Λουκά (κγ 53).

(4) Ο σιναϊτικός και βατικανός αντί για το ετέθη γράφουν ην τεθειμένος. Δες και Λουκ. κγ 53. Για τη λεπτομέρεια αυτή συμφωνούν ο Λουκάς και ο Ιωάννης.

«Όπως στην κοιλιά της Παρθένου Μαρίας κανείς πριν από Αυτόν δεν είχε συλληφθεί και κανείς μετά από αυτόν, έτσι και σε αυτόν τον τάφο, κανείς δεν είχε ταφεί πριν από αυτόν και κανείς μετά από αυτόν» (Αυ).

Τόσο στο μνημείο όσο και στο πουλάρι «πάνω στο οποίο κανείς από τους ανθρώπους έως τότε δεν κάθισε» (Λουκ. ιθ 30) και το οποίο χρησιμοποιήθηκε για τη θριαμβευτική είσοδο του Ιησού στα Ιεροσόλυμα έχουμε γεγονότα της θείας πρόνοιας, που ανήκουν στη βασιλική δόξα του Ιησού. Όταν υποδέχονται κάποιον βασιλιά, θέτουν σε υπηρεσία του αντικείμενα, τα οποία για πρώτη φορά χρησιμοποιούνται (g).

Ακόμη «ρυθμίζεται από τη θεία οικονομία να τοποθετηθεί σε καινούργιο μνημείο, στο οποίο δεν είχε τοποθετηθεί κανείς, ώστε να μην νομιστεί ότι αναστήθηκε κάποιος άλλος νεκρός, που ήταν θαμμένος μαζί με τον Ιησού» (Χ).

Ούτε να θεωρηθεί, ότι όχι από δική του δύναμη αλλά από δύναμη κάποιου άλλου αναστήθηκε, όπως άλλοτε με την επαφή με τα οστά του Ελισαίου.

Ιω. 19,42 ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων(1), ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον(2), ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

42Επειδὴ, λοιπόν, ήταν παραμονή της γιορτῆς των Ιουδαίων και το μνήμα ήταν κοντά, ενταφίασαν τον Ιησού εκεί.

(1) «Εξαιτίας της προπαρασκευῆς, την οποία οι Ιουδαίοι που βρίσκονται στον τόπο μας συνηθέστερα ονομάζουν στα Λατινικά coena pura(=δείπνο καθαρὸ)» (Αυ). Η φράση αυτή σύμφωνα με αυτούς που δέχονται ότι ο θάνατος του Ιησού έγινε όχι στις 14, αλλά στις 15 του Νισάν σημαίνει για την ημέρα της εβδομάδας Παρασκευή και δηλώνεται με αυτήν ότι και η επομένη ημέρα ήταν ημέρα αργίας και για αυτό η πριν από αυτήν ημέρα, μολονότι ήταν ημέρα αργίας και αυτή, γινόταν για την επομένη, ημέρα προπαρασκευῆς. Αλλά εάν η πρώτη των δύο αυτών ημερών ήταν ημέρα αργίας, όπως και η επομένη, η μεταφορά νεκρού, την οποία ήθελαν να προλάβουν για να μην γίνει την επομένη, δεν επιτρεπόταν να γίνει ούτε σε αυτήν την πρώτη ημέρα.

Η έννοια λοιπόν της φράσης απλούστατα είναι, ότι ήταν η ώρα, κατά την οποία οι Ιουδαίοι ετοίμαζαν το μεγάλο τους εθνικό και θρησκευτικό δείπνο θυσιάζοντας τον αμνὸ (g). Εφ' ὅσον στο χωρίο αυτό προστίθενται οι λέξεις «των Ιουδαίων», προσθήκη την οποία ο Ιωάννης κάνει πάντοτε, όταν μιλά για τις γιορτές του Πάσχα (δες β 13,στ 4,ια 55) ίσως πρέπει να εννοήσουμε, ότι λέει εδώ η προπαρασκευῆ του Πάσχα (β).

(2) «Επειδὴ πιέζονταν από το χρόνο (διότι, αφού πέθανε γύρω στην ενάτη ώρα (=3 μ.μ.) και στη συνέχεια προσήλθαν στον Πιλάτο και κατέβασαν το σώμα από το σταυρό, φυσικό ήταν να τους βρει το απόγευμα, κατά το οποίο δεν επιτρεπόταν να εργάζεται κανείς), τοποθετούν αυτόν στο κοντινὸ μνημείο» (Χ).

«Ήθελαν μεν να τον βάλουν σε άλλο πιο αξιόλογο μνημείο, πιο μακριά από την πόλη· λόγω όμως της παρασκευῆς των Ιουδαίων... και πιο πολύ επειδὴ έπεσε και το πάσχα τότε, τον έβαλαν στο πιο κοντινὸ» (Ζ).

Σύμφωνα με τον Ματθαίο χρησιμοποιήθηκε το μνημείο αυτό, μάλλον διότι ανήκε στον Ιωσήφ. Σύμφωνα με τον Ιωάννη προτιμήθηκε λόγω της εγγύτητάς του με τον Γολγοθά, επειδή το Πάσχα επρόκειτο να αρχίσει. Οι δύο αυτοί λόγοι μακριά από το να αντιφάσκουν, συμπληρώνουν ο ένας τον άλλον. Σε τι θα χρησίμευε η εγγύτητα του τάφου εάν αυτός δεν ανήκε σε έναν από τους φίλους του Κυρίου; (g).

Μπαίνει στο μνημείο αυτό πρόχειρα, σαν σε κάποιο πανδοχείο όπου διαβαίνοντας κάποιος και για λίγο διάστημα πρόκειται να παραμείνει. Έτσι και ο Χριστός δεν θα έμενε για πολύ στον τάφο εκείνο. Μάθε από το γεγονός αυτό να μην πολυπραγμανεύεις για τον τόπο της ταφής σου. Ο Χριστός θάφτηκε στον τάφο, ο οποίος ήταν κοντά και πρόχειρος για ταφή. Εάν οι πατριάρχες επιθυμούσαν να μεταφερθούν τα οστά τους στη γη της επαγγελίας, μη λησμονείς ότι καλύτερες υποσχέσεις δόθηκαν σε μας και συνεπώς τέτοιες επιθυμίες για τους Χριστιανούς δεν έχουν τον τόπο τους. «Δεν έχουμε εδώ μόνιμη πόλη, αλλά την μελλοντική επιζητούμε» (Εβρ. ιγ 14).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

Ιω. 20,1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων(1) Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ(2) ἔρχεται(3) πρῶτῃ σκοτίας ἔτι οὔσης(4) εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

1Την πρώτη μέρα μετά το Σάββατο, το πρωί, κι ενώ ήταν ακόμη σκοτεινά, έρχεται η Μαρία η Μαγδαληνή στο μνήμα και βλέπει την πέτρα μετατοπισμένη από την είσοδο του μνήματος.

(1) Η φράση «μιᾷ τῶν σαββάτων» μπορεί να εμνηυτεί η πρώτη ημέρα μετά από το σάββατο (σαββάτων= η ημέρα του Σαββάτου). Αλλά το Λουκά ιη 12 αποδεικνύει, ότι σάββατο ή σάββατα σημαίνει επίσης και ολόκληρη την εβδομάδα, επειδή αποτελεί το μεταξύ δύο σαββάτων διάστημα. Προτιμότερο λοιπόν να ερμηνεύσουμε μία=η πρώτη της εβδομάδας (g).

«Είναι η ημέρα, την οποία η χριστιανική πράξη ονομάζει τώρα ημέρα του Κυρίου (Κυριακή) λόγω της ανάστασης του Κυρίου» (Αυ). «Αυτήν που εμείς τώρα λέμε Κυριακή ονομάζει... Μία λοιπόν είναι η πρώτη ημέρα... Την πρώτη των Σαββάτων το οποίο σημαίνει την πρώτη από τις ημέρες του Σαββάτου και της εβδομάδας» (Θφ).

(2) Μαγδαληνή από την κωμόπολη Μάγδαλα δηλαδή πιθανώς την σημερινή Ελ Μεγντζίλ, η οποία απέχει δύο λεύγες βορείως της Τιβεριάδας, και βρίσκεται στις όχθες της λίμνης. Όσο μεγαλύτερη υπήρξε η θεραπεία, την οποία η Μαρία ώφειλε στον Ιησού (Λουκ. η 2, Μάρκ. ιστ 9), τόσο θερμότερη ήταν και η ευγνωμοσύνη της, τόσο ζωηρότερη ήταν και η προς το πρόσωπό του αφοσίωσή της. Ο Ιωάννης δεν μιλά για τον σκοπό, για τον οποίο η Μαρία ήλθε στον τάφο, δηλώνεται όμως αυτός από τους συνοπτικούς. Και ήταν αυτός να αλειφθεί με αρώματα το σώμα του Ιησού (g).

(3) Ο Ιωάννης δεν αποκλείει τις άλλες μυροφόρες. Περιορίζεται να αναφέρει εδώ εκείνην, η οποία πρόκειται να παίξει τον πρωτεύοντα ρόλο (F). Ο πληθυντικός οΐδαμεν (ξέρουμε) του στίχου 2 υπαινίσσεται, ότι δεν ήταν μόνη η Μαρία και ότι την απορία της για το τι έγινε το σώμα του Ιησού συμμερίζονταν και άλλοι. Είναι άλλωστε απίθανο, ότι διακινδύνευσε μία γυναίκα να βγει μόνη από τα τείχη της πόλης ενώ ήταν ακόμη σκοτάδι (β).

(4) «Επειδή αγαπούσε με πολύ μεγάλη στοργή τον διδάσκαλο, αφού πέρασε το σάββατο έτρεξε επειδή ήθελε να βρει κάποια παρηγοριά από τον τόπο» (Σχ). Όσοι αγαπούν τον Ιησού, αρπάζουν την πρώτη ευκαιρία, για να εκδηλώσουν τον προς αυτόν σεβασμό τους. Ήλθε ενώ ήταν ακόμη σκοτάδι. Όσοι θα ήθελαν να βρουν τον Ιησού, πρέπει από τη νύχτα ορθρίζοντας να ζητούν αυτόν. Να τον ζητούν με πόθο, ικανό και τον ύπνο τους ακόμη να διακόψει. Υπάρχει μία ελαφρά χρονολογική διαφορά ανάμεσα στον Ιωάννη, Ματθαίο και Λουκά που λένε «όρθρου βαθέος», «Όψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων», και στον Μάρκο που λέει «λίαν πρῶτῃ... ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου». Πρέπει να έχουμε υπ' όψη ότι «ο μεν Μάρκος διηγείται από το τέλος (της νύχτας), ενώ ο Ματθαίος από την αρχή και φτάνει σε αυτό το μέσο της νύχτας» (αμ). «Διότι είναι διάφορες οι ελεύσεις προς το μνημείο, και άλλοτε μεν έρχεται η Μαρία μαζί με τις υπόλοιπες γυναίκες, άλλοτε πάλι μόνη αυτή. Για αυτό οι ευαγγελιστές επειδή λένε άλλος άλλη από τις διάφορες ελεύσεις, δίνουν την εντύπωση ότι διαφωνούν» (Θφ)

Ιω. 20,2 τρέχει(1) οὖν(2) καὶ ἔρχεται πρὸς(3) Σίμωνα Πέτρον(4) καὶ πρὸς(3) τὸν ἄλλον μαθητὴν(4) ὃν ἐφίλει(5) ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς(6)· ἦραν(7) τὸν Κύριον(8) ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν(7) αὐτόν(9).

2Τρέχει, λοιπόν, και πηγαίνει στο Σίμωνα Πέτρο και στον άλλο μαθητή που ο Ιησούς τον αγαπούσε, και τους λέει: «Πήραν τον Κύριο από το μνήμα και δεν ξέρουμε πού τον έβαλαν».

(1) «Όταν είδε... την πέτρα σηκωμένη δεν μπήκε ούτε έσκυψε να δει, αλλά έτρεξε στους μαθητές από πολύ πόθο· διότι αυτό την ενδιέφερε, να μάθει δηλαδή πολύ γρήγορα τι έγινε το σώμα» (X).

- (2) «Είδε την πέτρα αποκυλισμένη από το στόμιο του μνημείου» (Κ).
- (3) Από την επανάληψη της πρόθεσης μπροστά από κάθε όνομα μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι οι δύο μαθητές δεν έμεναν μαζί. Βγήκαν όμως μαζί. Μετά την έξοδο ο ένας αναζήτησε τον άλλον. Δεν λέγεται ότι η Μαγδαληνή ανήγγειλε την είδηση και στη μητέρα του Ιησού. Η τελευταία ήταν περιορισμένη στο σπίτι (b), και αποφεύχθηκε άλλωστε να γνωστοποιηθεί γεγονός, το οποίο εφόσον εξηγήθηκε αρχικά ως κλοπή του σώματος, θα συγκινούσε την Θεοτόκο βαθύτατα.
- (4) «Με τον Πέτρο και τον Ιωάννη συζητά η Μαγδαληνή· με τον μεν Πέτρο ως κορυφαίο, ενώ με τον Ιωάννη ως αγαπημένο και επειδή οι δυο τους αγαπούσαν τον Κύριο περισσότερο από τους άλλους· διότι μόνοι αυτοί τον ακολούθησαν, όταν οδηγούνταν δέσμιος στον Άννα και τον Καϊάφα» (Ζ).
- (5) Το ρήμα έχει μέσα του κάτι το πιο οικείο από το αγαπούσε (g).
- (6) «Παρασύρεται σε εύλογες υποψίες και επειδή κατάλαβε τον ασταμάτητο φθόνο των Ιουδαίων, νομίζει ότι μεταφέρθηκε ο Ιησούς, αποδίδοντας μαζί με τα άλλα και αυτή τη δυσσέβεια στην εξαχρείωση εκείνων» (Κ).
- (7) Το υποκείμενο είναι αόριστο. Η Μαρία και οι σύντροφοί της αγνοούσαν ποιοί έπραξαν αυτό. Το άγγελμα της Μαρίας είναι όχι ό,τι είχε δει, αλλά ό,τι είχε συμπεράνει μόνη από όσα είδε (τ).
- (8) «Επειδή είχε στερεωμένη και κατά κάποιο τρόπο απόρρητη την πίστη δεν οδηγήθηκε σε καταφρόνηση εξαιτίας των παθών πάνω στο σταυρό, αλλά συνήθως τον αποκαλεί Κύριο αν και είναι πεθαμένος ο Χριστός· διότι τέτοια είναι όντως η φιλόθεη συνήθεια» (Κ). Με την αγάπη της ταυτίζει τον Κύριο και το σώμα του (τ).
- (9) «Βλέπεις πώς δεν γνώριζε ακόμη τίποτα σαφές για ανάσταση, αλλά νόμιζε ότι έγινε μεταφορά του σώματος και με ειλικρίνεια τα αναγγέλλει όλα στους μαθητές;» (Χ). Δεν έρχεται καν στο νου της ότι ο Κύριος αναστήθηκε. Παρόλ' αυτά ο Κύριος είχε προείπει ότι θα θανατωνόταν και η προφητεία του επαληθεύτηκε. Αλλά στην προφητεία του αυτή πρόσθεσε και την προφητεία ότι θα ανασταίνόταν την τρίτη ημέρα. Όταν λοιπόν η Μαρία βρήκε τον τάφο κενό, θα ανέμενε κάποιος, ότι θα θυμούνταν αυτή την προφητεία του Διδασκάλου. Αυτή όμως τaráσσεται από την ιδέα, ότι «πήραν τον Κύριο από το μνημείο». Όσοι έχουν ασθενή την πίστη, συχνά λαμβάνουν αφορμή να θλίβονται και να παραπνούνται από εκείνο ακριβώς το οποίο είναι θεμέλιο ελπίδας και υπόθεση χαράς.

Ιω. 20,3 *ἐξῆλθεν(1) οὖν(2) ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς καὶ ἦρχοντο(3) εἰς τὸ μνημεῖον.*
3Βγήκαν τότε έξω ο Πέτρος κι ο άλλος μαθητής κι έρχονταν στο μνήμα.

- (1) Το βγήκε (αντίθετα με το έρχονταν που ακολουθεί) είναι σε ενικό και αναφέρεται στον Πέτρο μόνο, επειδή ήταν μεγαλύτερος και επειδή ανέλαβε την αρχηγία. Το ίδιο ρήμα πρέπει να υπονοηθεί και ως προς το υποκείμενο που ακολουθεί. Η σύνταξη δηλώνει τη βιασύνη, με την οποία ο Πέτρος σηκώθηκε και βγήκε, ακολουθούμενος μετά την έξοδο και από τον Ιωάννη (ο). «Δεν είπαν τίποτα σε κανέναν μεν από τους άλλους, και περιφρόνησαν και τους Ιουδαίους και τους φύλακες εξ αιτίας της θερμότητάς τους» (Ζ).
- (2) Ως συνέπεια του παράδοξου αυτού μηνύματος. Ο Πέτρος παρά την άρνησή του σπεύδει. Αυτό δηλώνει, πόσο ειλικρινής υπήρξε η μετάνοιά του.
- (3) Ο παρατατικός αυτός της διαρκείας απηχεί το αίσθημα της ανείπωτης προσδοκίας, από την οποία έπαλλαν οι καρδιές των μαθητών κατά τη διάρκεια της πορείας αυτής (g).

Ιω. 20,4 *ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ(1)· καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου(2) καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον,*
4Έτρεχαν κι οι δυο μαζί. Ο άλλος μαθητής όμως έτρεξε γρηγορότερα από τον Πέτρο κι έφτασε πρώτος στο μνήμα.

- (1) «Συναγωνίζονταν μεταξύ τους με την ίδια θερμότητα» (Ζ).
- (2) «Επειδή ήταν πιο ακμαίος στη δύναμη του σώματος» (Ζ). Εδώ μπορούν με πολύ ευχάριστο τρόπο να παρατηρηθούν τα χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν τους δύο· η πίστη στον Πέτρο, η αγάπη στον Ιωάννη. Μεγαλύτερη ταχύτητα ταιριάζει στον Ιωάννη ως νεώτερο· μεγαλύτερη αταραξία ταιριάζει στον Πέτρο ως μεγαλύτερο (b). Δες την επαινετή άμιλλα μεταξύ των δύο μαθητών σε εκείνο, το οποίο ήταν καλό. Δεν παραβίαζε τους τρόπους της καλής συμπεριφοράς ο Ιωάννης προτρέχοντας του Πέτρου και προλαβαίνοντάς τον στην άφιξη στο μνημείο. Οφείλουμε να πράττουμε το καλύτερο που μπορούμε, χωρίς να φθονούμε εκείνους, οι οποίοι στη διάπραξη του καλού υπερτερούν από μας και χωρίς να περιφρονούμε εκείνους, οι οποίοι υπολείπονται από εμάς, αν και έρχονται μαζί μας. Ο Ιωάννης, ως αγαπημένος από τον Ιησού, αγαπά και αυτός αυτόν θερμά. Και από την αγάπη ωθούμενος επιταχύνει ανυπόμονα τα βήματά του. Η αίσθηση ότι ο Χριστός μάς αγαπά, πρέπει να ανάβει αγάπη προς αυτόν και στα δικά μας στήθη και να μας ωθεί ώστε να εξέχουμε στην αρετή. Η

αγάπη του Χριστού μάς κυριεύει και πάνω από κάθετί άλλο μάς αναγκάζει να πλεονάζουμε στην επιτέλεση των προς αυτόν καθηκόντων μας.

Ιω. 20,5 και παρακύψας(1) βλέπει κείμενα(2) τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν(3).

5Σκύβει μέσα για να δει και βλέπει τις πάνινες λουρίδες στο έδαφος, δεν μπήκε όμως μέσα.

(1) Παρακύπτω= σκύβω προς κάτι, το οποίο εξετάζω· παρατηρώ με γυρμένο μπροστά το κεφάλι· βλέπω μέσα με σκυμμένο σώμα· Λουκ. κδ 12, Ιω. κ 5, 11 (G).

(2) Μπαίνει μπροστά με έμφαση. Εξέπληξε τον μαθητή ότι είδε τους επιδέσμους να είναι στο έδαφος. «Διότι, αν κάποιος τον μετέφερε, δεν θα τον γύμνωνε... αλλά έτσι θα μετέφερε το σώμα, όπως ακριβώς ήταν» (Z).

«Διότι για αυτό προλαβαίνοντας ο Ιωάννης λέει ότι ενταφιάστηκε με σμύρνα πολλή, η οποία κολλάει τους επιδέσμους στο σώμα όχι λιγότερο από μόλυβδο, έτσι ώστε, όταν ακούσεις ότι τα σουδάρια ήταν τοποθετημένα σε ιδιαίτερο τόπο, να μην ανεχτείς αυτούς που λένε ότι κλάπηκε. Διότι δεν θα ήταν ανόητος ο κλέφτης, ώστε να καταναλώσει τόση φροντίδα σε πράγμα περιττό. Διότι για ποιο λόγο θα άφηνε τα σουδάρια; Και πώς θα διεύφευγε την προσοχή κάνοντας αυτό; Διότι εύλογα θα κατανάλωνε πολύ χρόνο, και θα συλλαμβανόταν επ' αυτοφώρω, αφού θα καθυστερούσε και θα αργούσε» (X).

«Διότι πώς δεν θα ήταν δύσκολο στους κλέφτες το να λύσουν τους επιδέσμους και να απογυμνώσουν το σώμα από τα οθόνια, αφού ήταν κολλημένα και δύσκολο να αποσπαστούν και σχισμένα πριν το ξετύσουν; Διότι κόλλησαν με το μίγμα της αλόης και της σμύρνας, το οποίο έφερε ο Νικόδημος» (Γν).

(3) «Επειδή ένιωσε φρίκη, ή επειδή τού ήταν αρκετά αυτά που είδε» (Z). Η συγκίνησή του είναι τόσο ισχυρή, ώστε σταματά δειλά στην είσοδο του τάφου (g).

Ή, και από σεβασμό και από λεπτότητα αισθημάτων, και λιγότερο πιθανώς και από φόβο μήπως τελετουργικά μολυνθεί από την άμεση επαφή με τον τάφο (μ). Ιερός φόβος προς τον τόπο της ταφής του Κυρίου κρατά αυτόν έξω από το μνήμα (τ). Η λεπτομέρεια αυτή υποδηλώνει τον αυτόπτη. Και γενικώς και για όλο το κεφάλαιο και ριζοσπαστικοί κριτικοί βρήκαν σε αυτό πολλά, τα οποία προϋποθέτουν αναμνήσεις αυτόπτου. Η αφήγηση εκτίθεται τόσο απλά και τόσο λεπτομερώς, ώστε να μην μπορεί κάποιος να αμφισβητήσει ότι προέρχεται από την αυθεντία ενός από τους αποστόλους (μ).

Ιω. 20,6 έρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν(1) εἰς τὸ μνημεῖον καὶ θεωρεῖ(2) τὰ ὀθόνια(3) κείμενα(4),

6Έφτασε μετά κι ο Σίμων Πέτρος, που ερχόταν πίσω του, και μπήκε μέσα στο μνήμα. Εκεί βλέπει στο έδαφος τις πάνινες λουρίδες κάτω,

(1) «Χωρίς να δειλιάσει... Και οι δύο λοιπόν νίκησαν ο ένας τον άλλον, ο Ιωάννης μεν με το να τρέξει πιο γρήγορα, ενώ ο Πέτρος με το να μπει στο μνημείο» (Z).

«Πρόσεξε, σε παρακαλώ, την έλλειψη υπερηφάνειας του Ευαγγελιστού, πώς την ακρίβεια της έρευνας την απονέμει στον Πέτρο» (Θφ).

Όσοι με πόθο ζητούν τον Κύριο, δεν πρέπει να αφήνουν την καρδιά τους να ταραζεται από φαντάσματα της διάνοιάς τους. Οι καλοί χριστιανοί δεν πρέπει να τρομάζουν μπροστά στον τάφο, αφού και ο Χριστός μπήκε σε τάφο και έκανε αυτόν πηγή ζωής. Ο τάφος έπαυσε πλέον να είναι τόπος καταστροφής και τα σκουλήκια του δεν είναι πλέον αθάνατα και δεν τρώνε για πάντα. Ας μην κυριευόμαστε λοιπόν από φόβο μπροστά στη θέα νεκρού σώματος, αλλά ας νικούμε αυτόν, με απάθεια περπατώντας ανάμεσα στους τάφους, αφού για λίγο, σαν σε κοιμητήριο, πρόκειται να μείνουμε σε αυτούς.

(2) Σε χρόνο ενεστώτα αντίθετα με το εἰσῆλθεν (αόριστος) που προηγήθηκε. Η διαφορά αυτή προέρχεται από την αντίθεση ανάμεσα στην είσοδο που απαιτήσε κάποιες λίγες στιγμές και την διαρκέστερη εξέταση η οποία επακολουθεί. Το ίδιο ισχύει και για τα «ήλθε» του στίχου 4 και «βλέπει» του στίχου 5 (g). Ο Πέτρος «που ήταν θερμός, μπαίνοντας στο εσωτερικό του μνημείου τα εξέτασε όλα με ακρίβεια» (X). Όχι απλώς είδε, αλλά με επιμέλεια παρατήρησε αυτά (τ).

(3) Η λέξη μπαίνει μπροστά στο χωρίο αυτό σε αντίθεση με το σουδάριο (b).

(4) Η ίδια μετοχή χρησιμοποιούμενη τρεις φορές δηλώνει, ότι αυτά δεν ήταν αποσπασμένα με τρόπο άτακτο και εσπευσμένο. Οι άγγελοι αναμφίβολα διακόνησαν Αυτόν κατά την ανάστασή του· και ένας από αυτούς τακτοποίησε τους επιδέσμους, ενώ άλλος το σουδάριο. Δες τον στίχο 12 «ένα στο μέρος του κεφαλιού και ένα στο μέρος των ποδιών». Διότι είναι απίθανο, ότι οι άγγελοι ήταν ήδη εκεί, παρόλο που ο Πέτρος και ο Ιωάννης δεν είδαν αυτούς (b). Ο σιναϊτικός κώδικας αποσιωπά το τέλος του στίχου 5 (οὐ μέντοι εἰσῆλθεν) και ολόκληρο το στίχο 6 από σύγχυση των δύο «τὰ ὀθόνια

κείμενα».

Ιω. 20,7 και τὸ σουδάριον(1), ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον(2), ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον(3) εἰς ἓνα τόπον.

7και το σουδάριο με το οποίο είχαν δέσει το κεφάλι του Ιησού να μην είναι μαζί με τις λουρίδες, αλλά σε μια μεριά τυλιγμένο χωριστά.

(1) «Ήταν ένα μικρό φακιόλιο (κεφαλόδεσμος), τέτοιο σαν αυτό με το οποίο ήταν δεμένο το πρόσωπο και του πεθαμένου Λαζάρου» (Ζ).

(2) Τα οθόνια ήταν εμποτισμένα με τα αρώματα και για αυτό το σουδάριο δεμένο γύρω από το κεφάλι και σχετικά καθαρό, είχε τοποθετηθεί με επιμέλεια χωριστά, ώστε να διατηρήσει την καθαρότητά του (ο). Αξιόλογη και η παρατήρηση. Ο Κύριος αφού αναστήθηκε φαίνεται, ότι διαπέρασε μέσα από τα οθόνια, τα οποία τον περιέβαλλαν, ώστε αυτά έμειναν επί τόπου, ενώ το σουδάριο που κάλυπτε το κεφάλι έπεσε όπου βρισκόταν το κεφάλι του και έμεινε και αυτό εκεί χωριστά διότι και κατά την ταφή χωριζόταν με τον τράχηλο από τα οθόνια, τα οποία κάλυπταν το σώμα (τ).

(3) «Για ποιο λόγο τέλος πάντων είναι τοποθετημένα χωριστά τα οθόνια και χωριστά το σουδάριο τυλιγμένο; Για να μάθεις ότι αυτό το πράγμα δεν έγινε από κάποιους που βιάζονταν ούτε που ήταν παραγμένοι, το ότι δηλαδή τοποθέτησαν και τύλιξαν χωριστά μεν εκείνα και χωριστά αυτά» (Χ). Προ παντός το σουδάριο με φροντίδα τυλιγμένο και τοποθετημένο κατά μέρος μαρτυρούσε όχι βιαστικό σήκωμα του σώματος, αλλά ήρεμο ζύπνημα (g).

«Διότι από πού θα είχαν άνεση χρόνου οι κλέφτες και τέτοια αφοβία, ώστε και το κάλυμμα του κεφαλιού να το τυλίξουν με τάξη και να το τοποθετήσουν χωριστά; Επομένως και αυτό δείχνει σαφώς την αλήθεια της ανάστασης» (Γν).

Το αναστημένο σώμα χωρίς να τοποθετήσει σε αταξία τα εντάφια σπάργανα άφησε αυτά κάτω στη γη στην αρχική τους θέση. Ο Ιωάννης επιμένει στις λεπτομέρειες αυτές, επειδή αποδεικνύουν το αβίαστο και αυτόματο της ανάστασης. Η όλη γλώσσα της αφήγησης φαίνεται ότι με φροντίδα διαλέχτηκε, για να υποδηλώσει ότι το φυσικό σώμα του Ιησού άλλαξε σε πνευματικό και δοξασμένο σώμα (μ).

Ιω. 20,8 τότε οὖν εἰσήλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητῆς(1) ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν(2)·

8Εκείνη τη στιγμή, μπήκε μέσα κι ο άλλος μαθητής, που είχε έρθει πρώτος στο μνήμα, τα είδε αυτά και πίστεψε.

(1) «Ίσως θα πουν κάποιοι, πώς ενώ η κουστωδία φύλασσε τον τάφο έρχονται τρέχοντας ο Πέτρος και ο Ιωάννης και μπήκαν στο μνημείο; Θα πούμε ότι όταν έγινε ο σεισμός της ανάστασης, αναχώρησαν οι στρατιώτες να αναγγείλουν στους αρχιερείς όλα όσα έγιναν» (Ε).

Ενθαρρύνθηκε ο Ιωάννης από το παράδειγμα του Πέτρου. Ο δισταγμός της δυσκολίας και του κινδύνου αποβάλλεται όταν βλέπουμε την απόφαση και το θάρρος των άλλων. Ίσως του Ιωάννη η βιασύνη έκανε τον Πέτρο να επιταχύνει τα βήματά του, όπως και η ορμή του Πέτρου ώθησε τον Ιωάννη να μπει και αυτός στο μνημείο. «Αδελφός που βοηθείται από αδελφό είναι σαν πόλη οχυρή».

(2) «Αφού είδε σημάδια της ανάστασης αναμφίβολα» (Ζ). Ο ενικός είδε και πίστεψε είναι αξιοσημείωτοι. Μέχρι τώρα μιλούσε σε πληθυντικό για τους δύο μαθητές. Ομοίως και στον επόμενο στίχο («δεν γνώριζαν ακόμη»). Ο ενικός λοιπόν εδώ δεν μπορεί να μπήκε άσκοπα. Ο συγγραφέας θέλει προφανώς να μιλήσει για προσωπική του πείρα. Δεν μπορεί να μαρτυρήσει για τον άλλο μαθητή, μαρτυρεί όμως για τον εαυτό του. Πράγματι η στιγμή αυτή υπήρξε μία από τις πλέον ανεξάλειπτες της ζωής του. Μας μεί σε ασύγκριτη προσωπική ανάμνηση, που αναφέρεται στον τρόπο, με τον οποίο οδηγήθηκε να πιστέψει στο γεγονός της ανάστασης (g).

Ίσως ο μαθητής ο οποίος με την καρδιά του βρισκόταν πολύ κοντά στον Κύριο, είχε κάποιο ένστικτο κατανόησης, το οποίο τον έκανε ικανό να εξηγήσει σωστά ό,τι είδε και να συλλάβει την αλήθεια.

Οπωσδήποτε ο μαθητής, τον οποίο αγαπούσε ο Ιησούς, πρώτος πίστεψε στην ανάστασή του (τ).

Διάνοια κατάλληλη για ενόραση και πνευματική θεωρία (όπως αυτή του Ιωάννη) μπορεί ίσως ταχύτερα να προσλαμβάνει την αντίληψη της αλήθειας παρά διάνοια κατάλληλη για ενέργεια και πράξη (όπως αυτή του Πέτρου).

Κάποιοι μικρογράμματοι κώδικες και η Συριακή του Σινά έχουν την γραφή: ἐπίστευσαν. = «Οι σοφότεροι μαθητές αφού μάζεψαν επαρκέστατη πλέον την πληροφορία για την ανάσταση του Σωτήρα μας, αφού γεννήθηκε μέσα τους στερεωμένη λοιπόν και ασάλευτη πίστη... γύρισαν πάλι στίπι και βιάζονταν να αναγγείλουν το θαύμα στους δικούς τους συλλειτουργούς (συμμαθητές)» (Κ).

Η γραφή αυτή αποτελεί λανθασμένη διόρθωση που οφείλεται σε επιθυμία, να περιληφθεί και ο Πέτρος στο «επίστευσε». Αλλά ο Πέτρος φαίνεται μάλλον, ότι πίστεψε μετά την εμφάνιση του Ιησού σε αυτόν (Λουκ. κδ 34, Α΄ Κορ. ιε 5) και όχι μετά την επίσκεψη του τάφου, μετά την οποία σύμφωνα με το Λουκά κδ 12 «έφυγε θαυμάζοντας μέσα του το γεγονός» (β).

Ή, λιγότερο πιθανώς «Τι ακριβώς δηλαδή είδε; Τι πίστεψε; Τι άλλο παρά είδε τον τάφο κενό και πίστεψε ό,τι η γυναίκα είχε πει, ότι δηλαδή πήραν τον Κύριο από το μνημείο» (Αυ). Αλλά το γεγονός αυτό ήταν αντικείμενο θέας και όχι πίστης (g).

Ιω. 20,9 οὐδέπω γὰρ(1) ἤδεισαν(2) τὴν γραφὴν(3) ὅτι δεῖ(4) αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 9Γιατί, ως τότε δεν είχαν καταλάβει τη Γραφή, που λέει ότι σύμφωνα με το σχέδιο του Θεού ο Μεσσίας θ' ανασταίνόταν από τους νεκρούς.

(1) Η πρόταση αυτή εξηγεί το γιατί δεν πίστεψαν στην ανάσταση μέχρις ότου έλαβαν απόδειξη του γεγονότος με αυτοψία (ο). «Απολογείται πώς δεν πίστεψαν πιο πριν» (Ζ). Τόσο ο Ιωάννης (ιστ 16) όσο και οι Συνοπτικοί (Μάρκ. η 31,θ 9, 31, ι 34 και τα παράλληλα χωρία) συμφωνούν στο ότι ο Ιησούς σε διάφορες περιστάσεις είχε βεβαιώσει τους μαθητές του, ότι θα ανασταίνόταν από τον τάφο και θα τον ξανάβλεπαν. Αλλά αυτοί δεν είχαν καταλάβει τα λόγια αυτά (β). Η πίστη του αγαπημένου μαθητή δεν προήλθε από τα παλαιά προφητικά κείμενα. Ο κενός τάφος διαφώτισε αυτόν για την αληθινή έννοια της Γραφής (Ψαλμ. ιε 10, δεσ και Λουκά κδ 25-27, και Πράξεις β 24-27,ιγ 35) και των προφητειών του Κυρίου (χ). Δεν ήξεραν έως τότε να εφαρμόσουν στον Κύριό τους την μεγάλη διακήρυξη του ψαλμωδού «δεν θα εγκαταλείψεις την ψυχή μου στον Άδη ούτε ο όσιός σου θα δει διαφθορά» (Ψαλμός ιε 10, Πράξεις β 27) (τ). Αναγνωρίζει ως σφάλμα του ο ευαγγελιστής, ότι δεν γνώριζε ακόμη την έννοια της Γραφής, με βάση τις προφητείες της οποίας έπρεπε να είχε ήδη πιστέψει πριν ακόμη δει τον τάφο κενό. Δεν λέει: Δεν φάνέρωσε ακόμη ο Ιησούς τον εαυτό του για να δείξει σε αυτούς τα χέρια και την πλευρά του. Αλλά δεν διάνοιξε ακόμη το νου τους να καταλάβουν τις Γραφές (Λουκά κδ 44, 45). Ο λόγος των προφητειών είναι ο κατεξοχήν βέβαιος και πειστικός.

(2) «Δεν καταλάβαιναν ακόμη» (Ζ), όπως στο Μάρκ. ιβ 24.

Ή, «Και όμως γνώριζαν, αφού πολλές φορές ο Σωτήρας τους είχε προείπει ότι θα αναστηθεί. Αλλά δεν είχαν πειστεί από την Γραφή και από τις εκεί λεγόμενες προφητείες (οι οποίες ήταν αδύνατον να μην εκπληρωθούν), αλλά ακόμη κάμπτονται οσον αφορά την πίστη» (Γν).

(3) «Την Γραφή που δίδασκε για την ανάστασή του· και είναι σε διάφορα σημεία αυτή, κατασπαρμένη σε διάφορους ψαλμούς του Δαβίδ και σε λόγια προφητικά» (Ζ). Τέτοια χωρία ίναι τα Ψαλμός ιε 10, Ησαΐου νη 10 κλπ. Δες και Λουκά κδ 25-27 και 45 (g).

(4) Πρέπει, είναι αναγκαίο. Η ανάγκη βασιζόταν στον αμετάθετο λόγο και την υπόσχεση του Θεού, τα οποία καθόριζαν την πορεία της δημόσιας δράσης του Χριστού, το πάθος και την ανάσταση. Και ότι η γραφή πρέπει να εκπληρωθεί είναι θεμελιώδες στη σκέψη του Ιωάννη (β). Από τις λεπτομέρειες αυτές εμφανίζεται πόσο λίγο ήταν διατεθειμένοι οι μαθητές στο να πιστέψουν στην ανάσταση. Δεν ήταν εύπιστοι, ώστε ανεξέταστα να δεχτούν κάθε είδηση. Δεν ήταν μόνο τίμιοι και ειλικρινείς άνδρες, υποκείμενοι όμως σε πλάνη, αλλά και επιφυλακτικοί και σοβαροί μέχρις ότου βεβαιωθούν πλήρως για αυτά που τους μήνυαν.

Ιω. 20,10 ἀπῆλθον οὖν(1) πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς(2) οἱ μαθηταί.

10Οἱ μαθητὲς ἔφυγαν τότε και γύρισαν πάλι στο σπίτι τους.

(1) Εφ όσον ολοκλήρωσαν την εξέταση του τάφου (χ) και πείστηκαν, ότι περίπτει πλέον κάθε έρευνα για το σώμα (μ).

(2) «Στο σπίτι τους» (Ζ). Στο κατάλυμά του ο καθένας, «όπου έμεναν και από όπου έτρεξαν προς το μνημείο» (Αυ). Ο Ιωάννης είχε οδηγήσει την Παρθένο Μητέρα στο σπίτι του και τίποτα πιο πιθανό από το ότι θα έσπευσε να μεταφέρει σε αυτήν χωρίς καθυστέρηση την χαρμόσυνη είδηση (β).

Ιω. 20,11 Μαρία δὲ(1) εἰστήκει(2) πρὸς τῷ μνημείῳ κλαίουσα(3) ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον(4),

11Η Μαρία όμως στεκόταν ἔξω κοντά στον τάφο κι έκλαιγε. 12Εκεί που έκλαιγε, σκύβει να δει μέσα στο μνήμα,

(1) Το «δε» είναι ελαφρώς αντιθετικό. = «Αυτοί μεν έφυγαν, εκείνη όμως στεκόταν στο μέρος αυτό» (Χ).

(2) «Παραμένει κοντά στον τάφο πιο τολμηρά» (Κ), στεκόταν με μεγαλύτερη επιμονή (b).

«Την ώρα που οι άνδρες επέστρεφαν, το ασθενέστερο φύλο προσηλωνόταν στον τόπο από ισχυρότερη αγάπη» (Αυ). Παρουσιάζεται σαν σε ορισμένη και ακίνητη στάση όπως αυτός που τον

βαραίνει πάρα πολύ η θλίψη (ο).

(3) «Διότι το γυναικείο γένος είναι πολύ συναισθηματικό και αγαπά τα δάκρυα» (Θφ), «και είναι πιο επιρρεπές στον οίκτο» (Χ).

«Τα μάτια, τα οποία ζήτησαν τον Κύριο και δεν τον βρήκαν, τίποτα άλλο δεν είχαν να πράξουν παρά να κλαίνε» (Αυ).

«Αχόρταγα βγάζει το δάκρυ από τα μάτια της, θρηνώντας όχι μόνο επειδή πέθανε, αλλά επειδή νόμισε ότι μεταφέρθηκε ο Κύριος από το μνήμα» (Κ).

Έκλαιγε ενθυμούμενη το πάθημά του· έκλαιγε για το θάνατό του και για την μεγάλη απώλεια, την οποία υπέστησαν αυτή και οι μαθητές από τον θάνατο αυτόν· έκλαιγε και γιατί τώρα δεν βρήκε το σώμα του Διδασκάλου.

(4) Και αυτή φοβόταν να μπει σε αυτό. «Ήταν μεγάλη παρηγοριά το να φαίνεται το μνήμα. Βλέπεις λοιπόν αυτήν, που σκύβει και θέλει να δει τον τόπο, στον οποίο βρισκόταν το σώμα, προκειμένου να παρηγορηθεί πιο πολύ;» (Χ). Όπως πράττουν αυτοί που αναζητούν ανώφελα κάποιο πολύτιμο αντικείμενο, παρατηρεί πάντοτε ξανά εκεί, όπου νομίζει, ότι πρέπει να είναι το σώμα του Ιησού (g).

Ιω. 20,12 και θεωρεί(1) δύο αγγέλους(2) έν λευκοῖς(3) καθεζομένους, ένα πρὸς τῆ κεφαλῇ και ένα πρὸς τοῖς ποσίν(4), ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

12 και βλέπει δυο αγγέλους ντυμένους στα λευκά, να κάθονται εκεί που βρισκόταν πριν το σώμα του Ιησού, ο ένας προς το μέρος του κεφαλιού κι ο άλλος προς το μέρος των ποδιών.

(1) Ἡ , λιγότερο πιθανώς «επειδή δεν ήταν υψηλή η διάνοια της γυναίκας, ώστε από τα σουδάρια να συμπεράνει την ανάσταση, γίνεται κάτι περισσότερο, ώστε κατ' αρχήν να ανακουφιστεί από τη λύπη της με αυτό και να παρηγορηθεί» (Χ).

«Δεν φάνηκαν όμως αυτοί οι άγγελοι στον Πέτρο και τον Ιωάννη, επειδή σε εκείνους επρόκειτο να αρκούν για πίστη, αυτά που είδαν, επειδή ήταν πιο συνετοί» (Ζ).

Ἡ, πιο σωστά «να, επειδή παραμένει κοντά στο μνήμα η Μαρία και με πόθο μεν φιλόθεο λιώνει τα σπλάχνα της, και διατηρεί γνήσιο το φρόνημά της για το Δεσπότη, ο Σωτήρας της χαρίζει την γνώση του μυστηρίου σχετικά με το πρόσωπό του, με φωνή αγίων αγγέλων» (Κ).

(2) Ο σιναϊτικός κώδικας αποσιωπά το «δύο». Η εμφάνιση των δύο αγγέλων δεν αντιλέγει προς την προηγούμενη εμφάνιση ενός αγγέλου στις γυναίκες, οι οποίες είχαν επισκεφτεί προηγουμένως τον τάφο. Οι άγγελοι δεν είναι ακίνητοι και ορατοί σαν λίθινα αγάλματα (g). Η εμφάνιση αυτή δεν είναι η ίδια με αυτήν στα Ματθ. κη 2-4, Μάρκ. ιστ 5-7. Λουκ. κδ 4, αλλά μία που έγινε πιο μετά από αυτήν και είναι ξεχωριστή από εκείνην (ο).

«Ο Ματθαίος μεν και ο Μάρκος εξιστορούν έναν άγγελο, ο Λουκάς όμως και ο Ιωάννης δύο, τα οποία δεν ήταν αντίθετα. Διότι οι μεν που έγραψαν τον ένα, εννοούν αυτόν που αποκύλισε το λίθο από το μνημείο, ενώ οι άλλοι που έγραψαν τους δύο, εννοούν αυτούς που εμφανίστηκαν με στολή αστραφτερή στις γυναίκες που πήγαν στον τάφο ή αυτούς που είδαν μέσα στον τάφο να κάθονται με λευκά» (Ω).

Άγγελοι από τον ουρανό στάλθηκαν στη μεγάλη αυτή περίπτωση μηνύοντας το μεγάλο γεγονός, για να τιμήσουν τον Υιό και να προσδώσουν ιδιαίτερη επισημότητα στην ανάστασή του, ακόμη επίσης και να παρηγορήσουν τους αγίους, λέγοντας προς αυτούς λόγους παρηγοριάς στη θλίψη τους. Ήταν δύο και όχι στρατιά ολόκληρη που υμνούσε το γεγονός, διότι στάλθηκαν, για να μαρτυρήσουν για το υπερφυσικό συμβάν. «Στο στόμα δύο μαρτύρων θα σταθεί κάθε λόγος».

(3) Υπονοείται η λέξη ρούχα, «η στολή των ρούχων φανέρωνε την ατόφια ομορφιά της αγγελικής καθαρότητας» (Κ).

Ἡ, λιγότερο πιθανώς, περιβάλλονταν από το λευκό χρώμα του θριάμβου και της χαράς (F). Οι άριστοι των ανθρώπων, στεκόμενοι μπροστά στους αγγέλους και συγκρινόμενοι με αυτούς, παρουσιάζονται ντυμένοι με ρούχα βρώμικα (Ζαχαριου γ 3). Αλλά οι άγγελοι είναι ακηλιδωτοι. Και οι δοξασμένοι άγιοι, όταν θα γίνουν όπως οι άγγελοι, θα περπατάνε μαζί με το Χριστό στα λευκά. Αυτός θα κάνει λευκή τη στολή τους. Επιπλέον η λευκότητα των ρούχων των αγγέλων, που δήλωνε και τη δόξα τους, παρίστανε τη λαμπρότητα της κατάστασης, στην οποία είχε ήδη μπει ο Χριστός.

(4) «Σχεδόν και με αυτό φανερώνουν στη γυναίκα, που νόμιζε ότι μεταφέρθηκε ο Κύριος, ότι δεν θα ήταν δυνατόν να βλάψει κάποιος το άγιο σώμα, τη στιγμή που παράστεκαν άγγελοι» (Κ).

Ἡ, «ο τρόπος που κάθονταν την οδηγούσε στο να ρωτήσει· διότι έδειχναν ότι γνώριζαν το γεγονός» (Χ). Κάθονταν ο ένας απέναντι στον άλλον. Αυτή η στάση τους μπορούσε να υπενθυμίσει και τα δύο χερουβίμ δόξης που ήταν τοποθετημένα πάνω στο ιλαστήριο αντικριστά το ένα με το άλλο σύμφωνα με το Εξόδ. κε 18. Ο Χριστός αφού σταυρώθηκε έγινε το μέγα εξιλαστήριο, και στο κεφάλι και στα πόδια του ήταν τα δύο αυτά χερουβείμ όχι με σπαθιά φλογερά, για να απομακρύνουν εμάς από

αυτόν, αλλά σαν καλωσυνάτοι αγγελιοφόροι, που μας οδηγούν στην οδό της ζωής.

Ιω. 20,13 και λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· γύναι, τί κλαίεις(1); λέγει αὐτοῖς(2)· ὅτι ἦραν τὸν Κύριόν μου(3), καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν(4).

13Της λένε τότε εκείνοι: «Γυναίκα, γιατί κλαις;» «Πήραν τον Κύριό μου», τους λέει αυτή, «και δεν ξέρω πού τον έβαλαν».

(1) Ἡ, λιγότερο πιθανώς «Σταματώντας την από το θρήνο, λένε: Γυναίκα, γιατί κλαις; Διότι δεν έχουν την αξίωση βεβαίως να μάθουν την αιτία του χυσίματος των δακρύων· διότι ήξεραν και αν ακόμη δεν τους έλεγε τυχόν η γυναίκα... αλλά μάλλον την συμβουλεύουν να περιορίσει τα δάκρυα» (Κ).

«Σαν να της έλεγαν· Αυτά τα δάκρυα είναι γυναικεία και δεν δείχνουν συνετό νου» (Γν). «Σαν να της έλεγαν· Μην κλαις» (Αυ).

Ἡ, πιο σωστά «Με όλα αυτά, σαν ακριβώς να άνοιγε μια πόρτα, οδηγούνταν σιγα σιγά στο λόγο για την ανάσταση... Και με την ερώτηση και με τον τρόπο που κάθονταν οδηγούν αυτήν στη συζήτηση» (Χ).

«Και το να πουν όμως, Γιατί κλαις, είναι γεμάτο με πολλή συμπάθεια» (Θφ).

Δείχνεται με αυτό και πόσο οι άγγελοι ενδιαφέρονται για τις λύπες των αγίων, έχοντας ως διακονία να ενισχύουν αυτούς στις θλίψεις τους και να τους παρηγορούν. Και οι χριστιανοί λοιπόν οφείλουν να συμπαθούν ο ένας τον άλλον. Με την ερώτησή τους αυτή οι άγγελοι παίρνουν αφορμή να την πληροφορήσουν, ότι θα έπρεπε να αλλάξει τον θρήνο της σε χαρά.

(2) Ἡ Μαρία απαντά στο ερώτημα των ουράνιων απεσταλμένων τόσο απλά, σαν να μιλούσε με ανθρώπους. Τόσο είναι προκατειλημμένη από μία και μόνη ιδέα, του να ξαναβρεί τον διδάσκαλό της (g). Αλλά η Μαρία πάσχει τώρα εξαιτίας της ολιγοπιστίας της. Εάν είχε πίστη σαν κόκκο σιναπιού το βουνό, το οποίο τώρα πιέζει την καρδιά της, θα έφευγε αμέσως. Και εμείς συχνά μπλεκόμαστε σε φανταστικές δυσκολίες, τις οποίες η πίστη θα φανέρωνε σε εμάς σαν πραγματικά πλεονεκτήματα. Παραπονιόμαστε για τα νέφη και το σκοτάδι, τα οποία μας καλύπτουν και τα οποία δεν είναι τίποτα άλλο παρά οι απαραίτητες μέθοδοι της χάριτος, με τις οποίες ταπεινώνονται οι ψυχές μας, νεκρώνονται οι αμαρτίες τους και γίνονται αγαπητές στο Χριστό.

(3) Απαντά «με θέρμη και συγχρόνως με φιλοστοργία» (Χ). Οι λέξεις τον Κύριόν μου είναι γεμάτες άγια τρυφερότητα (F).

(4) Αυτό ισοδυναμεί με το: Εάν ξέρετε εσείς, πείτε μου (F). Δεν «ξέρω» όχι δεν ξέρουμε όπως στο στίχο 2, διότι τώρα η Μαρία είναι μόνη.

Ιω. 20,14 και ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω(1), καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα(2), καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστι(3).

14Αφού τα είπε αυτά, γύρισε προς τα πίσω και βλέπει τον Ιησού να στέκεται όρθιος, δεν κατάλαβε όμως πως ήταν ο Ιησούς.

(1) Ἡ Μαρία σκυμμένη όντας προς τον τάφο, σηκώνεται και γυρνά, σαν να προσπαθούσε να βρει εκείνον, τον οποίο ζητούσε. Ἴσως άκουσε κάποιο θόρυβο πίσω της (g). Αξιολογότατη η ερμηνεία: «Και πώς συνέβη αυτό που ακολούθησε, ενώ συνομιλούσε δηλαδή με τους αγγέλους και ακόμη δεν άκουσε τίποτα από αυτούς, να στρέψει το βλέμμα της προς τα πίσω; Εγώ νομίζω, ενώ έλεγε αυτή αυτά, ξαφνικά αφού εμφανίστηκε ο Χριστός πίσω της, εξέπληξε τους αγγέλους, και εκείνοι μόλις είδαν τον Δεσπότη, και με τη μορφή τους και με το βλέμμα τους και με τις κινήσεις τους έδειξαν αμέσως ότι είδαν τον Κύριο· και αυτό το πρόσεξε η γυναίκα και την έκανε να στρέψει προς τα πίσω το βλέμμα της» (Χ).

(2) Είχε πλησιάσει ο Ιησούς και στεκόταν ήδη έτοιμος να μιλήσει σε αυτήν, όταν αυτή θα τον πρόσεχε (ο). Ο Κύριος είναι «κοντά σε αυτούς που έχει συντριβεί η καρδιά τους» (Ψαλμ. λγ 18), πιο κοντά από ό,τι αυτοί θα φαντάζονταν. Εκείνοι οι οποίοι ζητούν τον Κύριο, αν και δεν βλέπουν αυτόν, μπορούν όμως να είναι βέβαιοι, ότι δεν είναι μακριά τους.

(3) Διάφορες προτάθηκαν εξηγήσεις της μη αναγνώρισης του Ιησού από τη Μαρία.

Ἡ, «επειδή ήταν ακόμη σκοτάδι και δεν είχε περάσει τελείως η νύχτα, βλέπει τον Ιησού που μόλις ήλθε, και ποιος μεν είναι το αγνοεί, μη μπορώντας να διακρίνει την εικόνα του σώματος και τον χαρακτήρα του προσώπου» (Κ). Εναντίον της εκδοχής αυτής θα μπορούσε να προβληθεί, ότι η από τον τάφο αναχώρηση της Μαρίας, η από αυτήν συνάντηση των αποστόλων για μετάδοση της είδησης και η επιστροφή της σε αυτό, απαίτησαν χρόνο, ώστε ήδη να είχε λάμψει το φως της ημέρας. Ἡ, «στη γυναίκα... για να μην την εκπλήξει με την πρώτη εμφάνιση (φάνηκε)... με πιο ταπεινή και κοινή ενδυμασία» (Χ).

Ή, η δυσκολία της αναγνώρισης προερχόταν από δύο αιτίες· παρά το ότι το σώμα του Ιησού ήταν και τώρα το ίδιο, είχε όμως συντελεστεί κάποια μεταβολή σε όλο το πρόσωπό του με την είσοδό του σε ζωή νέα. Εμφανιζόταν με άλλη μορφή (Μάρκ. 1στ 12). Οι δικοί του ξαναβλέποντάς τον δοκίμαζαν κάτι παρόμοιο με ό,τι μάς συμβαίνει, όταν μετά μακρό χωρισμό συναντούμε κάποιο φίλο. Μας χρειάζεται κάποιος χρόνος, περισσότερο ή λιγότερο μακρός, για να αναγνωρίσουμε αυτόν· έπειτα ξαφνικά αρκεί η απλούστερη φανέρωση, για να ρίξει το κάλυμμα των ματιών μας. Υπήρχε όμως και μια εσωτερική αιτία εδώ. Η ανεπαρκής πίστη της Μαρίας στις υποσχέσεις του Ιησού καθιστούσε την ιδέα της επιστροφής του στη ζωή τελείως ξένη στη σκέψη της Μαρίας (g). Κατά τη στιγμή αυτή η Μαρία δεν ανέμενε να δει τον Ιησού (ο).

Ιω. 20,15 *λέγει αυτή ὁ Ἰησοῦς· γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι(1), λέγει αὐτῷ· κύριε(2), εἰ σὺ ἐβάστασας(3) αὐτόν, εἶπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, κάγω(4) αὐτόν(5) ἀρῶ(6).*

15Της λέει τότε εκείνος: «Γυναίκα, γιατί κλαις; Ποιον ζητάς;» Εκείνη νόμισε πως ήταν ο κηπουρός και του λέει: «Κύριε, αν τον πήρες εσύ, πες μου πού τον έβαλες, κι εγώ θα τον πάρω από 'κει».

(1) Βλέποντας τόσο νωρίς κάποιον άνθρωπο στον κήπο υπέθεσε, πάντοτε παραγμένη και ανήσυχη, ότι ήταν ο κηπουρός (F). Με άρθρο. Το άρθρο, ότι ο κήπος ήταν μεγάλος, τέτοιος ώστε δεν μπορούσε να φυλαχτεί χωρίς κηπουρό (b). Η λέξη κηπουρός δεν συναντιέται πάλι στην Ελληνική Βίβλο, είναι όμως λέξη συνηθισμένη στους παπύρους (β). Αυτό δείχνει ότι η ενδυμασία του Ιησού υπήρξε αυτή των προσώπων της κοινής τάξης. Θα ήταν ανόητη και ανωφελής η έρευνα πού ή πώς προμηθεύτηκε τα ρούχα αυτά. Το καταπληκτικό θαύμα της ανάστασής του περιέλαβε και όλες τις μικρότερες λεπτομέρειες και επεισόδια, τα συνδεδεμένα με αυτό (ο).

Αξιοσημείωτη και η αλληγορία: «Και ίσως όχι έξω του πρέποντος θεώρησε ότι ο Ιησους είναι κηπουρός. Διότι πράγματι, αυτός ήταν ο γεωργός του παραδείσου, ο αληθινός και αθάνατος, ο οποίος στον κήπο του τάφου, όπως ακριβώς στον παράδεισο, διόρθωσε την γυναίκα και αυτήν (την Εύα) που απάτησε τον πρώτο κηπουρό, τον Αδάμ, εξαιτίας της απληστίας του» (Γν).

Ο άνθρωπος άρχισε την επίγεια ζωή του στον κήπο της Εδέμ και ο Ιησούς, ο Λόγος από τον οποίο έγιναν τα πάντα, ήταν και ο δημιουργός του πρόσκαιρου και επίγειου αυτού παραδείσου. Και από την άποψη αυτή μπορεί να θεωρηθεί κηπουρός. Αλλά και κατά την ένδοξή του ανάσταση από τους νεκρούς θα μπορούσε να αποκληθεί κηπουρός, διότι με τη δύναμη της ανάστασής του αυτής θα αναστήσει και τα νεκρά μας σώματα. Θα μεταβάλλει όλους τους τάφους μας σε πεδίο κήπου. Ο Ιησούς τέλος ως κηπουρός ποτίζει και καλλιεργεί την άμπελο την οποία φύτεψε το δεξί του χέρι παρέχοντας τις ουράνιες χάρες σε απάντηση των προσευχών των κλημάτων του (Norton).

(2) Τον ρωτά με πολλή ευγένεια (F). «Αλλά τού μιλά, σαν να ξέρει αυτός το πρόσωπο για το οποίο ρωτά» (Σχ). Η διάνοιά της έχει γεμίσει τόσο από εκείνο, το οποίο ζητά, ώστε δεν απαντά στην ερώτηση Ποιον ζητάς; Νομίζει, ότι ο καθένας πρέπει να γνωρίζει, ποιός είναι ο από αυτήν ζητούμενος (β).

(3) «Δηλαδή, Εάν εσύ έκλεψες. Και δεν λέει τον Ιησού, αλλά αυτόν, σαν να μιλά σε κάποιον που ξέρει» (Θφ). Ο σιναιτικός κώδικας γράφει: Ει συ ει ο βαστάσας.

(4) Δεν σκέφτεται, εάν θα είχε τη δύναμη μόνη της να μεταφέρει το σώμα σε κατάλληλο τόπο (β). Η αγάπη της πείθει αυτήν, ότι θα είναι ικανή για όλα, αρκεί μόνο να ξαναβρισκόταν το σώμα του Κυρίου της (F). Ούτε θα περίμενε να συμβουλευτεί τους αποστόλους ή τις φίλες της για το τι έπρεπε να γίνει για το σώμα. Αναλαμβάνει όλη την ευθύνη πάνω της (ο).

(5) Η τριπλή επανάληψη της αντωνυμίας στην απάντηση της Μαρίας, χωρίς να αναφερθεί το όνομα του Ιησού από αυτήν, προσδίδει μεγάλη τρυφερότητα στη συγκινητική επίκλησή της (ο).

(6) Από τον κήπο. Ήταν έτοιμη να αναζητήσει νέο τάφο (b). «Θα τον μεταφέρω σε άλλο τόπο... Διότι ίσως φοβόταν μήπως οι Ιουδαίοι και το νεκρό σώμα το εξυβρίσουν και για αυτό ήθελε να μεταφέρει αυτό σε άλλο τόπο άγνωστο» (Θφ).

Ιω. 20,16 *λέγει αυτή ὁ Ἰησοῦς· Μαρία(1). στραφεῖσα ἐκείνη(2) λέγει αὐτῷ· ραββουνί(3), ὃ λέγεται, διδάσκαλε.*

16Της λέει ο Ιησούς: «Μαρία!» Γυρίζει εκείνη και του λέει: «Ραββουνί!» –που σημαίνει «Διδάσκαλε».

(1) «Με τη φωνή έκανε τον εαυτό του φανερό· διότι όταν την ονόμασε Μαρία, τότε τον αναγνώρισε. Έτσι η αναγνώριση δεν έγινε από την όψη του, αλλά από τη φωνή του» (X). Ο ήχος της φωνής είναι μία από τις προσωπικότερες εκδηλώσεις του ανθρώπου. Και με το μέσο αυτό ο Ιησούς φανερώνει

τον εαυτό του στη Μαρία. Ο τόνος τον οποίο παίρνει το όνομα Μαρία στο στόμα του εκφράζει κάθετί που αυτή είναι για αυτόν, κάθετί που αυτός είναι για εκείνην (g).

(2) «Εμένα μου φαίνεται ότι αφού είπε αυτή» τα όσα είπε στον νομιζόμενο κηπουρό «στράφηκε προς τους αγγέλους... έπειτα όταν ο Χριστός την κάλεσε ξαναγύρισε σε αυτόν από εκείνους» (X). Την ώρα που έδινε την απάντηση στον προηγούμενο στίχο στράφηκε προς το μέρος του τάφου. Για αυτό τώρα είναι αναγκασμένη να στραφεί πάλι. Εφ' όσον τον νόμιζε κηπουρό, στράφηκε προς τους αγγέλους. Αλλά όταν τον αναγνώρισε, στρέφεται πάλι αμέσως προς αυτόν. Είναι πρόπον να αποσύρουμε τα βλέμματά μας από τα δημιουργήματα, οσοδήποτε υπέροχα και ένδοξα και αν είναι αυτά, για να στηρίξουμε αυτά προσηλωμένα προς τον Χριστό, από τον οποίο τίποτα δεν πρέπει να μας ελκύει ούτε πρέπει κάτι άλλο οτιδήποτε να προτιμούμε από αυτόν. Τον αναγνωρίζει από τη φωνή. Το μέσο με το οποίο ο Χριστός γίνεται γνωστός στο λαό του, είναι ο λόγος του, που εισχωρεί στις καρδιές τους και μιλά στα βάθη τους. Τα πρόβατα του Χριστού «ακούνε τη φωνή του». Ο ένας και μόνος αυτός λόγος του Κυρίου έμοιαζε με το λόγο, τον οποίο απηύθυνε κατά την τρικυμία προς τους φοβισμένους μαθητές, προς τους οποίους είπε: Εγώ είμαι.

(3) Δες και Μάρκ. ι 51. Είναι αραμαϊκό μάλλον παρά εβραϊκό. Εκφράζει μεγαλύτερο σεβασμό από το απλό Ραββί (μ). Είναι επαυξημένη μορφή της λέξης ραββί (rabban) και σημαίνει διδάσκαλέ μου (F). Κατά τη Γαλιλαϊκή όπως φαίνεται προφορά (G).

«Είναι φανερό από το ότι είπε ο Ιησούς, Μη με αγγίζεις» ότι η Μαρία ταυτόχρονα με την προσφώνηση Ραββουνί «τον άγγιξε και έπεσε μπροστά του» (X).

Για αυτό σαν ερμηνευτική γλώσσα παρεμβλήθηκε σε κάποια κείμενα και η φράση «και προσέδραμε άψασθαι αυτού (και έτρεξε να τον αγγίξει). Η γραφή αυτή δεν μαρτυρείται επαρκώς.

Ιω. 20,17 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· μή μου ἄπτου(1)· οὕτω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου(2) καὶ εἶπε αὐτοῖς· ἀναβαίνω(3) πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν(4).

17«Μη μ' αγγίζεις», της λέει ο Ιησούς, «γιατί δεν ανέβηκα ακόμα προς τον Πατέρα μου· πήγαινε όμως στους αδερφούς μου και πες τους: “ανεβαίνω σ' εκείνον που είναι δικός μου και δικός σας Πατέρας, δικός μου και δικός σας Θεός”».

(1) Προξένησε δυσκολίες στους ερμηνευτές το χωρίο αυτό. Η δυσκολία συνίσταται στην αιτιολογία της απαγόρευσης: «διότι δεν ανέβηκα ακόμη...».

«Διότι βεβαίως, πριν ακόμη αναληφθεί, παρουσίασε τον εαυτό του για ψηλάφηση των μαθητών, όταν είπε σύμφωνα με τη μαρτυρία του ευαγγελιστή Λουκά: «ψηλαφήστε με και δείτε, ότι ένα πνεύμα δεν έχει σάρκα και οστά, όπως βλέπετε εμένα να έχω» (Λουκά κδ 39) ή όταν είπε στο Θωμά «φέρε το δάχτυλό σου εδώ...». Διαβάζουμε επίσης ότι και οι γυναίκες, μετά την ανάστασή του και πριν την ανάληψή του... όπως αναφέρει ο Ματθαίος... «κράτησαν τα πόδια του...» (Αυ).

Διάφορες ερμηνείες προτάθηκαν. Οι σοβαρότερες:

Ή, αρκετά επιτυχημένα, το άπτομαι (=αγγίζω) ερμηνεύεται με την έννοια του κρατώ. Ο Ιησούς απαντά εδώ στα ενδόμυχα αισθήματα της καρδιάς, η οποία φαινόταν να θέλει, να κρατήσει τον Ιησού για πάντα πάνω στη γη, για να κατέχει αυτόν. Αλλά τον Χριστό μπορούμε να τον κατέχουμε και να τον καταστήσουμε κτήμα μας, μόνο όταν θα ανέβαινε στον ουρανό. Τής λέει λοιπόν· Μη με κρατάς, διότι ακόμη δεν ανέβηκα προς τον Πατέρα μου (F).

Ή, λιγότερο πιθανώς, το άπτομαι με την έννοια του λατρεύω, ικετεύω («ακουμπώ τα γόνατα»). Δεν δοξάστηκα ακόμη με την ανάληψη· δεν είναι λοιπόν ακόμη καιρός να με λατρεύσεις (Lucke).

Ή, πιο σωστά, μην αγκαλιάζεις τα πόδια μου· δεν ήλθα για να ανανεώσω τις παλιές επίγειες σχέσεις. Η αληθινή καινούργια συνάντηση, την οποία σας υποσχέθηκα, δεν είναι αυτή. Για να επανέλθω κατά τρόπο μόνιμο και πραγματικό πρέπει πρώτα να ανέβω στον Πατέρα μου. Η στιγμή αυτή δεν ήλθε ακόμη (g).

Σχετική με αυτήν ερμηνεία και η: «Νομίζω ότι αυτή ακόμη θέλει την συναναστροφή με αυτόν, όπως ακριβώς τότε, και από τη χαρά της δεν σκέφτηκε τίποτα το ανώτερο πνευματικά, αν και ο Κύριος έγινε ως προς τη σάρκα πολύ πιο ανώτερος. Απομακρύνοντας λοιπόν από αυτήν αυτή τη σκέψη και το να συνομιλεί μαζί του με πολύ αφοβία (διότι ούτε με τους μαθητές του φαίνεται πλέον να έχει τέτοια συναναστροφή), υψώνει τη σκέψη της, ώστε να τον προσέχει με μεγαλύτερη ευλάβεια. Το να πει μεν δηλαδή, «Μη με πλησιάζεις, όπως ακριβώς και προηγουμένως, διότι τα πράγματα δεν είναι όπως πρώτα, ούτε πρόκειται να σας συναναστρέφομαι πλέον με όμοιο τρόπο», θα δημιουργούσε κάποια δυσαρέσκεια και θα περιείχε κομπασμό, ενώ το να πει, «Δεν ανέβηκα ακόμη στον Πατέρα μου», αν και δεν ήταν δυσάρεστο, δήλωνε όμως το ίδιο. Διότι με τα λόγια του «δεν ανέβηκα ακόμη», δείχνει ότι

εκεί σπεύδει και βιάζεται να φθάσει. Εκείνον όμως που πρόκειται να πάει εκεί... δεν έπρεπε να τον βλέπουν με την ίδια σκέψη, με την οποία τον έβλεπαν και πρώτα» (X).

«Δεν θα είναι πλέον τέτοιο το σώμα μου, σαν να είναι δηλαδή οικείο με το γήινο τρόπο ζωής, αλλά θα είναι οικείο με τον ουρανό και τα ψηλά» (Θφ).

Επιτυχέστερα το «δεν ανέβηκα ακόμη...» το ερμηνεύει ο Λέων ο μέγας: «Σε ανεβάζω σε κάτι υψηλότερο· σου ετοιμάζω κάτι μεγαλύτερο. Όταν θα έχω ανεβεί στον Πατέρα μου, εκεί θα ακουμπάς εμένα με αληθέστερο και τελειότερο τρόπο, όταν θα κρατήσεις ό,τι δεν αγγίζεις και θα πιστεύεις ό,τι δεν βλέπεις» (Serm. 72,4). Στα κεφάλαια ιγ-ιζ ο Κύριος κατέστησε γνωστό στους μαθητές του, ότι η νέα τάξη του Πνεύματος, η οποία θα εγκαινίαζε ανανεωμένη και στενότερη σχέση με αυτόν, θα επακολουθούσε στην επάνοδο προς τον Πατέρα του (Ιω. ιδ 12-18, ιστ 5 και εξής). Διακηρύττει τώρα στη Μαρία και μέσω αυτής στους μαθητές, ότι έφτασε ο καιρός για αυτόν να ανεβεί προς τον Πατέρα του και συνεπώς να εγκαινιαστεί η νέα τάξη. Η παραγγελία να μην τον αγγίζει η Μαρία αναφέρεται στην περίοδο μεταξύ της ανάστασης και της ανάληψης. Τόσο στενή και ενδοξότερη θα είναι η νέα σχέση με τον Ιησού, ώστε και αυτή και οι μαθητές θα ενωθούν σε ένα σώμα με αυτόν (χ).

Η Μαρία υποθέτοντας ότι ο Ιησούς αναστήθηκε όπως ο Λάζαρος, για να ζει μαζί τους σωματικά και να συναναστρέφεται με αυτούς όπως πριν, σπεύδει να αγκαλιάσει ευλαβικά τα πόδια του. Την πλάνη της αυτή επανορθώνει ο Διδάσκαλος λέγοντας: Μη με αγγίζεις. Δηλαδή· παύσε να νομίζεις, ότι μπορείς να με πιάσεις και να με κρατήσεις σε αυτόν τον κόσμο. Μην περιμένεις να εξακολουθήσει η μεταξύ σας σωματική μου παρουσία. Νέα πνευματική σχέση και κοινωνία θα μας συνδέει στο εξής, η οποία θα αρχίσει, όταν με την ανάληψή μου ανέβω προς τον Πατέρα μου.

Είναι άξιο να σημειωθεί εδώ, ότι αν και ο Κύριος δεν επέτρεψε στη Μαγδαληνή να τον αγγίζει, παρόλ' αυτά κάποιες μέρες ύστερα προσκάλεσε το Θωμά να ψηλαφήσει αυτόν. Η διαφορετική αυτή ενέργεια του Κυρίου εξηγείται από τις διαφορετικές προθέσεις και διαθέσεις, από τις οποίες κυριαρχούνταν η Μαγδαληνή από τη μία και ο Θωμάς από την άλλη. Η Μαρία δεν αμφέβαλλε για το ότι αυτός που της μιλούσε είναι ο Κύριος που από τον τάφο επανήλθε στη ζωή. Αλλά πλανιόταν νομίζοντας, ότι ο Κύριος θα εξακολουθούσε να συζεί μαζί με τους μαθητές κάτω από τους ίδιους όρους της ταπείνωσης και της εξομοίωσης με εμάς, με τους οποίους ζούσε και πριν το θάνατό του και την ανάστασή του.

Ο Θωμάς από την άλλη απιστούσε στο ότι ο Κύριος αναστήθηκε και ζητούσε να πειστεί για το ότι η εμφάνιση του Κυρίου ήταν απτή πραγματικότητα και όχι πλάνη της φαντασίας. Το σφάλμα του Θωμά τελείωνε εκεί όπου άρχιζε το σφάλμα της Μαρίας. Για αυτό ο Κύριος ως προς την Μαρία ζητά να ανυψώσει αυτήν από ταπεινότερη σε υψηλότερη αγάπη· από σωματική σε πνευματική επαφή και κοινωνία· της παραγγέλλει να μην απλώσει τα χέρια της, αλλά να ανυψώσει την καρδιά της ψηλά· να μην ζητά να κρατήσει τον Διδάσκαλο στη γη, αλλά να ανυψώσει τον εαυτό της στον ουρανό. Ως προς το Θωμά όμως που δεν πειθόταν, ότι ο Κύριος αναστήθηκε και αξίωνε να ψηλαφήσει αυτόν, συγκαταβαίνει στην ασθένειά του, για να ανορθώσει τον μαθητή από την απιστία στην πίστη.

(2) Η παραγγελία, την οποία ο Ιησούς αναθέτει στη Μαρία, για τους δικούς του σημαίνει: Δεν μπήκα ακόμη στην κατάσταση της δόξας· αλλά όταν μπω, τότε θα με συντροφεύουν σε αυτήν και δεν θα παρεμβάλλεται τίποτα ανάμεσα σε μένα και σε σας. Για αυτό και οι φράσεις «αδελφούς μου», «Πατέρα μου και Πατέρα σας». Υπάρχει σε αυτές κατά κάποιο τρόπο μία πρόγευση της μελλοντικής κοινωνίας. Οι φράσεις αυτές υποδηλώνουν την αδιάλυτη αλληλεγγύη, η οποία θα ενώσει τους μαθητές με αυτόν στην ένδοξη κατάσταση, στην οποία μπαίνει ήδη. Δεν τους είχε ονομάσει ακόμη αδελφούς του. Τους ονομάζει τώρα επειδή μετέχουν στη θεία υιοθεσία την οποία τους πρόσφερε (g). Με την ονομασία αδελφούς μου υπαινίσσεται τα προς αυτούς ευνοϊκά του συναισθήματα, παρόλο που με τη φυγή και άρνησή τους είχαν γίνει ανάξιοι όλης της προηγούμενης τους θέσης, και προσφέρει σε αυτούς όλους τους καρπούς της ανάστασής του (b).

Αν και ήδη εισήλθε στην κατάσταση της δόξας, αναγνωρίζει τους μαθητές του ως αδελφούς του και εκδηλώνει μεγαλύτερη αγάπη και οικειότητα με αυτούς παρά προηγουμένως. Τους είχε ονομάσει φίλους, αλλά ουδέποτε έως τώρα αδελφούς. Αν και ο Χριστός έχει ήδη ανυψωθεί, δεν έγινε αλαζόνας και υπερήφανος. Παρά την ένδοξη ανύψωσή του δεν λησμονεί τους άσημους φίλους του, τους οποίους «δεν ντρέπεται να τους ονομάζει αδελφούς».

(3) «Το ανεβαίνω δηλώνει και το Θέλω να ανέβω, και μπορούμε να το επεκτείνουμε σε περισσότερο καιρό» (Z).

«Διότι δεν επρόκειτο να το κάνει αυτό αμέσως, αλλά μετά σαράντα ημέρες. Πώς λοιπόν λέει αυτό; Επειδή ήθελε να εξυψώσει τη διάνοιά της και να την πείσει ότι πηγαίνει στους ουραμούς» (X).

Με άλλα λόγια. Είμαι ζωντανός. Αλλά δεν θα μένω πάντοτε μαζί σας όπως κατά το παρελθόν, αλλά προσεχώς αναλαμβάνομαι (F). Ανεβαίνω ως Παράκλητος και μεσίτης σας προς τον Πατέρα.

Ανεβαίνω, για να λάβω τις τιμές και εξουσίες εκείνες, οι οποίες θα είναι η ανταμοιβή της ταπείνωσής

μου. Και πρέπει να χαρούν οι μαθητές μου για αυτό. Διότι αυτό θα είναι και δικός τους θρίαμβος. Ανεβαίνω ως νικητής και κατακτητής, ο οποίος, «αιχμαλώτισε αιχμαλωσία» για να δώσει «δωρήματα στους ανθρώπους». Ανεβαίνω ως πρόδρομος αυτών, για να «ετοιμάσω τόπο» στους ουρανούς και για αυτούς. Ο Πατέρας μου θα γίνει Πατέρας και αυτών που πιστεύουν σε μένα. Και θα γίνουν και αυτοί «κοινωνοί θείας φύσεως», όπως και ο Κύριος έγινε κοινωνός ανθρώπινης φύσης, για αυτό και ο Πατέρας του έγινε και Θεός του. Μη με περιμένουν λοιπόν να συνεχίσω πάνω στη γη τη σωματική μου παρουσία, ούτε να ιδρύσω πάνω στη γη την πρόσκαιρη και εγκόσμια βασιλεία σύμφωνα με τις παχυλές ελπίδες των Ιουδαίων για τον Μεσσία. Θα αναστηθούν και αυτοί σε νέα πνευματική ζωή, ζωοποιούμενοι μαζί με εμένα, για να καθίσουν μαζί μου στα επουράνια (Εφεσίους β 5, 6). Ας μη θεωρούν πλέον τη γη ως πατρίδα τους και ως τόπο της δόξας και ανάπαυσής τους. Θα αναγεννηθούν από ψηλά από τον ουρανό, και θα συνδεθούν με τον ουρανό. Ο Πατέρας μου θα γίνει και Πατέρας τους. Τα βλέμματά τους λοιπόν πρέπει να είναι στραμμένα ατενώς προς τον ουρανό και οι καρδιές τους πρέπει να πάλλουν προς τα εκεί, όπου μετά από λίγο θα ανέβω. «Τα άνω να φρονείτε· τα άνω να ζητάτε· όχι τα γήινα».

(4) «Δεν λέει προς τον πατέρα μας. Με άλλη έννοια λοιπόν είναι Πατέρας μου και με άλλη πατέρας σας· πατέρας δικός μου εκ φύσεως, πατέρας δικός σας εκ χάριτος. Ούτε λέει Θεό μας. Είναι λοιπόν με άλλη έννοια Θεός μου και με άλλη Θεός σας. Είναι Θεός μου, κάτω από τον οποίο είμαι και εγώ ως άνθρωπος· είναι Θεός σας ανάμεσα στον οποίο και σε σας είμαι μεσίτης» (Αυ).

«Επειδή δηλαδή είπε: Πες στους αδελφούς, για να μην φανταστούν από αυτό κάποια ισότητα, δείχνει την διαφορά που έχουν» (Χ).

«Με άλλο τρόπο είπε τον πατέρα πατέρα δικό του και με άλλο των μαθητών· δικός του μεν είναι από τη φύση του μιας και είναι ομοούσιος» (Ζ),

«δικός μας όμως Πατέρας δεν είναι από τη φύση του, αλλά (από τη φύση του) είναι μάλλον Θεός μας ως δημιουργός και Κύριος. Αλλά επειδή ανέμιξε κατά κάποιο τρόπο τον εαυτό του με εμάς ο Υιός, το μεν αξίωμα που υπάρχει κατά τρόπο κύριο και προσωπικό σε αυτόν, το χαρίζει στη δική μας φύση, ονομάζοντας Πατέρα κοινό αυτόν που τον γέννησε» (Κ).

«Ονομάζει και Θεό και του εαυτού του και των μαθητών μιας και είναι άνθρωποι» (Ζ),

«κάνοντας δικά του τα ανθρώπινα λόγω της ομοίωσής του με εμάς... Διότι, όπως ακριβώς εμείς ανεβαίνουμε στο πάνω από τη φύση μας αξίωμα με την ομοίωσή μας με αυτόν... έτσι και αυτός επειδή ακριβώς δέχτηκε τη δική μας μορφή... έχει το Θεό Θεό του, παρόλο που αυτός είναι Θεός από Θεό κατά φύση και αληθινός» (Κ).

«Και πώς δεν είπε απλώς Και Θεό μας, αλλά και εδώ διαχώρισε τον εαυτό του; Διότι, αν και έγινε άνθρωπος και αδελφός τους όσον αφορά τη φύση την ανθρώπινη, αλλά διέφερε πολύ από αυτούς ως προς την τιμή, και επειδή ήταν ενωμένος με τη θεότητα και επειδή ήταν αναμάρτητος» (Ζ).

«Με αυτά που είπε, ανακεφαλαιώνει όλο το σκοπό του θείου σχεδίου για τον άνθρωπο... Θα πορευτώ να κάνω μέσω του εαυτού μου Πατέρα σας τον αληθινό Πατέρα από τον οποίο χωριστήκατε· και να κάνω μέσω του εαυτού μου Θεό σας τον αληθινό Θεό από τον οποίο απομακρυνθήκατε· διότι με την ανθρώπινη φύση την οποία σαν πρώτο καρπό και αρχή δική σας πήρα θα προσφέρω στο Θεό και Πατέρα μέσω του εαυτού μου, όλο το ανθρώπινο γένος» (Γν).

Ο σύνδεσμος, ο οποίος θα υφίσταται για πάντα ανάμεσα σε μένα, τον αναστημένο σωτήρα και σε σας, τους πιστούς μου, θα είναι ότι ο Πατέρας στον οποίο ανεβαίνω είναι Πατέρας σας, διότι είναι Πατέρας μου, και Θεός μου διότι είναι Θεός σας (ο).

Ιω. 20,18 ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα(1) τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν Κύριον(2), καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

18Πηγαίνει τότε η Μαρία η Μαγδαληνή στους μαθητές και τους αναγγέλλει: «Είδα τον Κύριο!» Και διηγήθηκε αυτά που της είχε πει.

(1) Υπάρχει και η γραφή αγγέλλουσα.

(2) Υπάρχει και η γραφή Εώρακα τον Κύριον. Αυτές υπήρξαν οι πρώτες λέξεις τις οποίες γεμάτη χαρά ανήγγειλε η Μαρία. «Ανήγγειλε και την εμφάνιση και τα λόγια του, τα οποία ήταν ικανά να τους παρηγορήσουν» (Χ). Όταν ο Θεός μας παρηγορεί, κάνει αυτό με σκοπό και εμείς να παρηγορούμε και τους άλλους.

Ιω. 20,19 Οὔσης οὖν(1) ὀψίας(2) τῆ ἡμέρα ἐκείνη τῆ μιᾶ τῶν σαββάτων(3), καὶ τῶν θυρῶν(4) κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταῖ(5) συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων(6), ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς(7) καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον(8), καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν(9).

19 Την ίδια εκείνη μέρα, δηλαδή την πρώτη μέρα μετά το Σάββατο, όταν βράδιασε κι ενώ οι μαθητές ήταν συγκεντρωμένοι κάπου με κλειστές τις πόρτες, επειδή φοβούνταν τις ιουδαϊκές αρχές, ήρθε ο Ιησούς, στάθηκε στη μέση και τους λέει: «Ειρήνη σ' εσάς».

(1) = σε συμφωνία με το γεγονός που εξιστορήθηκε της ανάστασης και εμφάνισης στη Μαγδαληνή (ο). «Επειδή ήταν λογικό οι μαθητές, ακούγοντας αυτά, ή να μην πιστέψουν στη γυναίκα, ή εάν πίστευαν να λυπούνται που δεν καταξίωσε αυτούς της εμφάνισής του... δεν άφησε ούτε μία ημέρα να περάσει, αλλά αφού έβαλε σε αυτούς την επιθυμία και με το ότι γνώριζαν πλέον ότι αναστήθηκε και με το ότι άκουσαν αυτό από τη γυναίκα να διψούν να τον δουν» (X),

«εμφανίζεται την ίδια ημέρα και σε αυτούς. Διότι πρώτα μεν γύμνασε τον πόθο τους και έπειτα παρέδωσε πιο ποθητό τον εαυτό του σε αυτούς» (Z).

«Θα μπορούσε όμως κάποιος εύλογα να έχει την εξής απορία, πώς δηλαδή ο Σωτήρας ενώ υποσχέθηκε στους μαθητές, από τη μία μέσω των αγγέλων, από την άλλη και με τη δική του φωνή, ότι φθάνοντας στη Γαλιλαία θα φανερωθεί, προλαβαίνει την υπόσχεση και στην Ιερουσαλήμ... την ίδια την ημέρα της ανάστασης... Αλλά αυτό φανερώνει τον πλούτο της φιλάνθρωπης διάθεσής του, και δεν μπορεί να κατηγορηθεί για ψεύδος. Διότι δεν είπε ότι μόνο στη Γαλιλαία θα τον δουν, ούτε πάλι βεβαίως εμφανιζόμενος στην Ιερουσαλήμ δεν εμφανίστηκε και στη Γαλιλαία όπως υποσχέθηκε» (Σβ).

Άλλη απορία: «Πώς ενώ, σύμφωνα με το Λουκά και τον Ιωάννη, τόσες φορές φανερώθηκε ο Ιησούς στους μαθητές στην ίδια την Ιερουσαλήμ, σύμφωνα με το Μάρκο και το Ματθαίο διατάζονται οι ίδιοι μέσω των γυναικών να πάνε στη Γαλιλαία, διότι εκεί θα τον δουν, αλλά δεν επρόκειτο να τον δουν στην Ιερουσαλήμ; Και λέμε, ότι οι μεν άλλοι δύο ευαγγελιστές συμπλήρωναν την ομάδα των δώδεκα και είπαν ότι φανερώθηκε σε αυτούς στην Ιερουσαλήμ ενώ ήταν κρυμμένοι, ενώ οι άλλοι δύο, ο Ματθαίος και ο Μάρκος λένε ότι φάνηκε στη Γαλιλαία όχι στους δώδεκα μόνο, αλλά στους εβδομήντα... Ήταν λοιπόν πολλές και διαφορετικές οι οπτασίες που έγιναν στους μαθητές μετά την ανάσταση, και οι μεν γράφουν αυτές, οι άλλοι τις άλλες» (E).

«Εμένα όμως μου φαίνεται ότι έχει πολλή έμφαση αυτό που ειπώθηκε από τον Ματθαίο για τους μαθητές, το «να πάνε στη Γαλιλαία και εκεί θα με δουν». Διότι αν και επρόκειτο να συμβούν σε αυτούς πολλές εμφανίσεις, αποβλέπει όμως σε μία πιο εξαιρετική από τις άλλες, αυτήν της υπόσχεσης, κατά την οποία επρόκειτο να φανεί σε αυτούς στο βουνό. Διότι τότε αφού τον πλησίασαν και τον προσκύνησαν αυτοί που αμφέβαλλαν, με εξουσία είπε με τρόπο που αρμόζει σε Θεό: Μου δόθηκε όλη η εξουσία και τα υπόλοιπα» (Σβ).

(2) Η εμφάνιση αυτή εξιστορείται και στο Λουκά κδ 36 ότι έγινε μετά από την από Εμμαούς επιστροφή των δύο μαθητών, στους οποίους φανερώθηκε ο Ιησούς κατά το δείπνο, το οποίο έγινε όταν «πέρασε η ημέρα». Οψία λοιπόν εδώ πρέπει να ορίσουμε ώρα προχωρημένη του απογεύματος, ίσως στις 8 μ.μ. (β,ο). «Δεν παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια της ημέρας, ώστε να συγκεντρωθούν όλοι μαζί» (X).

(3) Τονίζεται με έμφαση η χρονολογία, διότι η ημέρα αυτή είναι η πρώτη χριστιανική Κυριακή (μ). Είναι αυτή το χριστιανικό Σάββατο, που θα τηρείται από δω και στο εξής από τους μαθητές. Αν και αναφέρθηκε ξεκάθαρα εδώ (στο στίχο 1) ότι ο Κύριος αναστήθηκε τη μία των σαββάτων δηλαδή την πρώτη ημέρα της εβδομάδας, και μπορούσε εδώ ο ευαγγελιστής να πει: «την ίδια ημέρα όταν βράδευσε» παρόλ' αυτά, για να τιμηθεί ιδιαιτέρως η ημέρα, επαναλαμβάνει και πάλι «τῆ μιᾶ τῶν σαββάτων». Η επανάληψη αυτή γίνεται, όχι διότι οι απόστολοι αποσκοπούσαν να τιμήσουν την ημέρα, (διότι αυτοί αμφέβαλλαν ακόμη για την ανάσταση), αλλά διότι ο Θεός ήθελε να τιμήσει την ημέρα οικονομώντας τα πράγματα έτσι, ώστε να είναι οι μαθητές μαζεμένοι, για να δεχτούν την πρώτη επίσκεψη του αναστημένου Κυρίου. Έτσι ο Θεός ευλόγησε και αγίασε την ημέρα αυτή, διότι σε αυτήν ο Λυτρωτής αναστήθηκε.

(4) Ο πληθυντικός δηλώνει πόρτα που αποτελείται από δύο φύλλα (g).

(5) Αν και στο Ιω. β 2 ο όρος μαθητές έχει και γενικότερη έννοια, στα τελευταία όμως κεφάλαια του ευαγγελίου χρησιμοποιείται για να δηλώσει τους ένδεκα και η εμφάνιση σε αυτούς ως ιδιαιτέρως σοβαρή αναφέρεται και στο Α' Κορ. ιε 5. Αυτό όμως δεν αποκλείει να ήταν και άλλοι παρόντες, πιθανώς μάλιστα ήταν όπως φαίνεται από το Λουκά κδ 33 (β). Αρκετοί μεγαλογράμματοι αποσιωπούν το συνηγμένοι.

(6) Η φήμη, ότι ο τάφος βρέθηκε κενός είχε διασπαρεί, όπως φαίνεται από το Ματθ. κη 11 και οι άρχοντες των Ιουδαίων υποπτεύονταν αναμφίβολα κάθε συνάθροιση των μαθητών του Ιησού (β). Από την άλλη οι απόστολοι φοβισμένοι εξ' αιτίας των συμβάντων των τελευταίων ημερών φοβόντουσαν, μήπως αναζητηθούν και διωχθούν ως μαθητές του Ιησού (F). Μολονότι φοβόντουσαν, ήταν μαζεμένοι. Οι μαθητές του Χριστού και σε δύσκολους καιρούς δεν πρέπει να «εγκαταλείπουν τη σύναξή τους» (Εβρ. ι 25). Τα πρόβατα της ποιμνής του Χριστού διασκορπίστηκαν, όταν χτυπήθηκε ο

ποιμένας. Συγκεντρώνονται όμως πάλι στο ίδιο μέρος για να ενισχυθούν μεταξύ τους.

(7) «Μπήκε μέσα ανεμπόδιστα, παρόλο που οι πόρτες ήταν κλεισμένες» (Κ).

Ως προς την εξήγηση αυτής της εισόδου· ή, λιγότερο πιθανώς «στάθηκε στο μέσο ο Χριστός αππροσδόκητα, ενώ ήταν κλειστές οι πόρτες, χάρις σε κάποια ανείπωτη και θεϊκή δύναμη... Διότι έπρεπε, έπρεπε αφού ήταν Θεός από τη φύση του και αληθινός να μην είναι υποταγμένος στις φυσικές συνέπειες των πραγμάτων» (Κ).

«Αλλά το κλείσιμο των πορτών κανένα εμπόδιο δεν προξένησε στην ύλη του σώματός Του, στο οποίο κατοικούσε η θεότητα. Μπορούσε πράγματι να μπει χωρίς να ανοίξουν οι πόρτες, όπως και από τη γέννησή του παρέμεινε απαραβίαστη η παρθενία της μητέρας του» (Αυ).

Ή, πιο σωστά, η αιφνίδια εμφάνιση του Ιησού ανάμεσα στους μαθητές δεν μπορεί να εξηγηθεί παρά μόνο από το γεγονός, ότι το σώμα του Ιησού υποτασσόταν ήδη στη δύναμη του πνεύματος. Αληθινά το σώμα αυτό ήταν ακόμη εκείνο, το οποίο είχε χρησιμεύσει σε αυτόν ως όργανο κατά τη ζωή του. Αλλά εφόσον ήδη πριν το θάνατό του το σώμα αυτό υποτασσόταν στη δύναμη της θέλησης (Ιω. στ 16-21), τώρα με τη μεταμόρφωση της ανάστασης είχε προσεγγίσει ακόμη περισσότερο προς την κατάσταση του δοξασμένου και πνευματικού σώματος, δεξ Α΄ Κορ. ιε 44 (g), του αναστημένου σώματος, του λεπτού και ανάλαφρου και αμόλυντου, όπως ο Ζ ονομάζει αυτό, του όχι πλέον σαρκικού, αλλά πνευματικού και μέσω του σαρκικού και αυτού που κατά την ημέρα της ανάληψης έγινε ορατό (δ).

(8) «Για να είναι ορατός σε όλους» (Ζ). Ο Ιουστίνος (Διάλογος προς Τρύφωνα 106) βρίσκει στη στάση αυτή του Ιησού ανάμεσα στους αδελφούς του εκπλήρωση του Ψαλμού κα 23 (β).

(9) Ο ίδιος χαιρετισμός και στο Λουκά κδ 36. «ήταν πολλή η έκπληξη. Διότι ούτε την πόρτα χτύπησε, αλλά στάθηκε στο μέσο τελείως αθόρυβα... Συγχρόνως όμως και με τη φωνή του καθησύχασε την ταλαντευόμενη σκέψη τους, λέγοντας: Ειρήνη σε σας, δηλαδή μη θορυβείστε. Και τους υπενθύμισε τον λόγο εκείνο που τους είπε πριν το σταυρό, «σας αφήνω τη δική μου ειρήνη»» (Χ).

«Στις μεν μαθήτριες έδωσε τη χαρά πριν από κάθε λόγο. Διότι το γένος εκείνο είχε καταδικαστεί στη λύπη» (Ζ).

«Διότι καταράστηκαν να γεννούν με λύπες. Στους άνδρες όμως έδωσε το να ειρηνεύουν λόγω των πολέμων που θα είχαν εξ' αιτίας του κηρύγματος. Ταυτόχρονα όμως φανερώνει και τα κατορθώματα του σταυρού· και αυτά ήταν η ειρήνη» (Θφ).

Το Ειρήνη σε σας είναι συνηθισμένος ανατολικός χαιρετισμός κατά την είσοδο στο σπίτι και ως τέτοιος χρησιμοποιείται εδώ. Αλλά στο στίχο 21 επαναλαμβάνεται επίσημα πριν ακόμη οι απόστολοι λάβουν την εντολή τους, και μπορεί να αποτελεί υπαινιγμό στην αποχαιρετιστήρια δωρεά της ειρήνης στο Ιω. ιδ 27 (β).

Ο χαιρετισμός, μολοντί συνηθισμένος, κρύβει πάντως εδώ και ιδιαίτερη έννοια. Προσφέρονται με αυτόν οι ευλογημένοι καρποί και τα σωτήρια αποτελέσματα του θανάτου και της ανάστασής του. Ειρήνη σε σας. Ειρήνη με το Θεό, ειρήνη στις δικές σας συνειδήσεις, ειρήνη μεταξύ σας. Όλη η ειρήνη αυτή σας είναι μαζί σας. Όχι ειρήνη με τον κόσμο, αλλά ειρήνη εν Χριστώ. Η αιφνίδια εμφάνισή του ανάμεσά τους, όταν αυτοί αμφέβαλλαν ακόμη για την ανάστασή του, αλλά και ήταν φοβισμένοι για τους εαυτούς τους, δεν ήταν δυνατόν παρά να προκαλέσει κάποιο θόρυβο και ταραχή σε αυτούς. Και κατασιγάζει αυτόν με τις λέξεις Ειρήνη σε σας. Σε οποιοδήποτε σπίτι μπαίνει ο Κύριος, οι πρώτοι λόγοι, τους οποίους απευθύνει σε αυτούς που είναι σε αυτό είναι Ειρήνη σε σας. Σε οποιαδήποτε καρδιά εμφανίζει τον εαυτό του, με αυτόν τον σωτήριο χαιρετισμό ζητά να κερδίσει αυτήν, για να μένει μέσα σε αυτήν σκορπίζοντας στα βάθη της την ανάπαυση και τη χαρά. Ο Κύριος έρχεται τώρα ανάμεσα στο λαό του, για να ευλογήσει αυτούς και για να τους μεταδώσει ειρήνη. Δεν έρχεται για να ελέγξει τα σφάλματά τους και για να καλέσει αυτούς σε κρίση. Έρχεται να τους χαροποιήσει. Ειρήνη σε σας, είπε στους μαθητές, χωρίς ούτε καν να υπενθυμίσει σε αυτούς τον διασκορπισμό τους στο πάθος του, τον φόβο, τον οποίο τώρα δοκίμαζαν για την ολιγοπιστία τους, ούτε ακόμη στον Πέτρο την τριπλή άρνησή του.

Ιω. 20,20 και τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ(1). ἔχάρησαν(2) οὐν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον(3).

20Κι όταν το είπε αυτό, τους έδειξε τα χέρια και την πλευρά του. Οι μαθητές χάρηκαν που είδαν τον Κύριο.

(1) Το γεγονός ότι δεν έδειξε σε αυτούς και τα πόδια του δεν μπορεί να αποδείξει κάτι υπέρ της υπόθεσης, ότι πάνω στο σταυρό τα πόδια δεν είχαν καρφωθεί. Τα χέρια και η πλευρά αρκούσαν, για να αποδείξουν την ταυτότητά του. Άλλωστε στο Λουκά κδ 40 αναφέρονται και τα πόδια (g).

«Με το να γυμνώσει τελείως και την ίδια την πλευρά του σώματος και με το να δείξει τα σημάδια από τα καρφιά, τους πληροφόρησε ολοφάνερα, ότι ανέστησε το ναό (σώμα του) που πάνω στο σταυρό κρεμάστηκε και αυτό ακριβώς το σώμα που φόρεσε, αυτό πάλι ανέστησε... Τώρα όμως σε τέτοιο βαθμό γίνεται ορατό... ώστε, αν και ο καιρός τον καλεί τώρα να μεταμορφώνει το σώμα του σε κάποια δόξα ανείπωτη και υπερφυσική, επέτρεψε από συγκατάβαση να φαίνεται πάλι όπως ακριβώς ήταν (πριν την ανάσταση), για να μην νομίζεται ότι έχει άλλο σώμα από εκείνο με το οποίο και έπαθε το σταυρικό θάνατο. Διότι το ότι δεν θα μπορούσε να γίνει ανεχτή στα δικά μας μάτια η δόξα του αγίου σώματος, εάν βεβαίως ήθελε ο Χριστός να την αφήσει να απλωθεί και πριν ανέβει προς τον Πατέρα, θα το καταλάβεις εύκολα, αν θυμηθείς τον μετασχηματισμό του σώματος που δείχτηκε κάποτε στους αγίους μαθητές στο όρος της Μεταμόρφωσης... Με πολλή συγκατάβαση λοιπόν ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός, χωρίς να μεταμορφώσει ακόμη τον ναό του στη δόξα που χρωστούσαν σε αυτόν και του έπρεπε, φαινόταν με τα πρώτα ακόμη χαρακτηριστικά» (Κ).

«Διότι για να βεβαιωθούν δείχνονται αυτά, και όχι από ανάγκη και νόμο του σώματος» και «αυτά που φαγώθηκαν» μετά την ανάσταση από τον Κύριο «επειδή τα πήρε μόνο για βεβαίωση της ανάστασης, καταναλώνονταν με κάποια θεία και αόρατη δύναμη» (Θφ).

(2) «Βλέπεις που τα λόγια γίνονται έργα; Διότι αυτό που έλεγε πριν το Σταυρό, ότι «πάλι θα σας δω και θα χαρεί η καρδιά σας, και τη χαρά σας κανείς δεν θα την πάρει από εσάς (Ιω. Ιστ 22)», αυτό τώρα το πραγματοποίησε» (Χ).

(3) Είναι η πρώτη φορά, κατά την οποία ο Ιωάννης στην άμεση εξιστόρηση χρησιμοποιεί την ονομασία ο Κύριος, αντί για τη συνηθισμένη ο Ιησούς. Ο ευαγγελιστής σκέφτεται ήδη για το Διδάσκαλό του όχι όπως κινούνταν κατά τη διάρκεια της επίγειας δημόσιας δράσης του, αλλά σαν για κάποιον που αναστήθηκε και θα αναληφθεί μετά από λίγο στη δόξα του (β).

Ιω. 20,21 *εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν(1). καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς(2).*

21Ο *Ἰησοῦς τοὺς εἶπε πάλιν: «Εἰρήνη σ' εσάς! Ὅπως ὁ Πατέρας ἔστειλε ἐμένα, ἔτσι στέλνω κι ἐγὼ εσάς».*

(1) «Και χαιρετά πάλι λέγοντας εκείνο το συνηθισμένο, δηλαδή Ειρήνη σε σας, θεσπίζοντας και με αυτό κάποιο νόμο κατά κάποιο τρόπο στα παιδιά της εκκλησίας... Διότι το να ειρηνεύουμε και μεταξύ μας και με το Θεό, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι είναι πηγή κατά κάποιο τρόπο και αρχή κάθε καλού» (Κ).

Παρόλ' αυτά τη φορά αυτή το Ειρήνη σε σας, χρησιμεύει ως εισαγωγή στην αποστολή, την οποία ο Ιησούς ήθελε να εμπιστευτεί στους αποστόλους του (F). Θέλει να δώσει σε αυτούς την ειρήνη του όχι πλέον σαν σε πιστούς απλώς, αλλά εν όψει της μελλοντικής κλήσης τους. Η ειρήνη είναι το θεμέλιο του αποστολικού έργου. Το μήνυμα αυτό της συμφιλίωσης, το οποίο ο Ιησούς φέρνει σε αυτούς, θα έχουν ως έργο να κηρύττουν αυτό στον κόσμο. Δες Β' Κορ. ε 20 (g).

Ο πρώτος χαιρετισμός της ειρήνης απέβλεπε στο να κατασιγάσει την ταραχή τους, ώστε ήρεμοι να προσέξουν στις αποδείξεις της ανάστασης. Ο δεύτερος χαιρετισμός απέβλεπε στο να ενθαρρύνει αυτούς να αναλάβουν την ανατιθέμενη αποστολή, της οποίας τα βάρη και οι ευθύνες και οι άλλες δυσκολίες της διεξαγωγής επόμενο ήταν ξανά να θορυβήσουν αυτούς. Ο Γεδεών έλαβε την εντολή της αποστολής με το Ειρήνη... (Κριτών στ 22,23). Ο Χριστός είναι η ειρήνη μας. Και αν ο Χριστός είναι μαζί μας, είναι η ειρήνη μαζί μας. Ο Χριστός τώρα στέλνει τους αποστόλους να μεταφέρουν την ειρήνη στον κόσμο (Ησαΐου νβ 7). Και ο Χριστός τώρα παρέχει σε αυτούς την ειρήνη, όχι μόνο για δική τους ικανοποίηση, αλλά και για να μπορούν να μεταδίδουν αυτήν σε όλους «τους υιούς της ειρήνης» (Λουκά ι 5,6).

(2) «Ο Χριστός είναι ο απόστολος του Πατέρα (Εβρ. γ 1), ο Πέτρος και οι άλλοι είναι οι απόστολοι του Χριστού (b). Είχε σταλεί και ο ίδιος, για να δοξάσει το Θεό και να σώσει τους ανθρώπους. Για τον ίδιο σκοπό στέλνει τώρα και τους αποστόλους του στον κόσμο (F).

«Εξύψωσε λοιπόν τις ψυχές τους αναθέτοντας σε αυτούς το δικό του έργο και κάνοντάς τους διαδόχους του» (Ζ).

«Τους οποίους λοιπόν λέει, ότι θα τους στείλει, όπως ακριβώς έστειλε αυτόν ο Πατέρας, δείχνοντας ταυτόχρονα μεν το αξίωμα της αποστολής και την ασύγκριτη δόξα της εξουσίας που τους δόθηκε· την ίδια ώρα όμως, όπως είναι λογικό, υποδηλώνει και τον δρόμο για τον τρόπο με τον οποίο θα εκτελούσαν το έργο τους οι απόστολοι. Διότι εάν θεωρούσε αυτός ότι έτσι έπρεπε να στέλνει τους μαθητές του, όπως ακριβώς τον έστειλε ο Πατέρας, πώς δεν θα ήταν αναγκαίο να δουν αυτοί, οι οποίοι βεβαίως επρόκειτο να γίνουν μιμητές των ίσων, τι λοιπόν έστειλε ο Πατέρας τον Υιό να πράξει;» (Κ).

«Διότι, λέει, το δικό μου έργο αναλαμβάνετε» (Θφ).

Ο Ιησούς μιλώντας για τον εαυτό του χρησιμοποιεί το πιο εμφαντικό ρήμα «ἀπέσταλκεν» = είναι πρέσβυς· ενώ για τους μαθητές χρησιμοποιεί το απλό «πέμπω» = είναι απεσταλμένοι (g).

«Και δες την αυθεντία· δεν είπε θα Παρακαλέσω τον Πατέρα μου και θα σας στείλει, αλλά Εγώ στέλνω εσάς» (Θφ).

Ως προς την αποστολή αυτή κανείς δεν μπορεί να εξισωθεί με το Χριστό. Διότι η αποστολή του Χριστού είναι από τον Πατέρα άμεσα χωρίς άλλον ενδιάμεσο· η αποστολή των αποστόλων και των υπόλοιπων λειτουργών της εκκλησίας είναι από τον Πατέρα, διαμέσου του Χριστού όμως (τ). Με την εξουσία με την οποία ο Πατέρας με έστειλε, σας στέλνω και εγώ. Και την ίδια εξουσία δίνω και εγώ σε εσάς. Αυτό αποδεικνύει τη θεότητα του Χριστού. Τα δικαιώματα, τα οποία δίνει στους μαθητές του είναι της ίδιας εξουσίας με εκείνα, τα οποία ο Πατέρας έδωσε σε αυτόν και αποβλέπουν στον ίδιο σκοπό και εξυπηρετούν το ίδιο έργο. Με τη δύναμη της εξουσίας που του δόθηκε ως Μεσίτης και Λυτρωτή, έδωσε εξουσία σε αυτούς ως λειτουργούς του να ενεργούν για αυτόν και εξ' ονόματός του, έτσι ώστε αυτοί που δέχονται ή δεν δέχονται αυτούς, δέχονται ή διώχνουν αυτόν τον ίδιο και εκείνον, ο οποίος τον έστειλε (Ιω. ιγ 20).

Κατά δεύτερο λόγο τα λόγια αυτά απευθύνθηκαν και σε όλους του πιστούς, οι οποίοι αισθάνονται χαρά για την σε αυτούς πνευματική παρουσία και εμφάνιση του Κυρίου. Όλοι οι πιστοί αυτοί στέλνονται να εργαστούν το έργο του στη γη. Όπως αυτός ήλθε να εργαστεί το έργο του Πατέρα του έτσι και όλοι, οι οποίοι έγιναν μέτοχοι της σωτηρίας του και της κατά χάριν υιοθεσίας, στέλνονται από αυτόν να εργαστούν το ίδιο έργο, ο καθένας αναλόγως της κλήσης του, του επαγγέλματός του, της θέσης του και των χαρισμάτων τα οποία έχει λάβει. Σε όλους αυτούς ο Χριστός δίνει την ίδια παραγγελία και εντολή. Στέλνει αυτούς να εργαστούν το έργο του Θεού, ως τέκνα του Θεού, με το ειρηνικό συναίσθημα ότι έχουν ήδη συμφιλιωθεί με το Θεό και έχουν συμπεριληφθεί στην οικογένειά του. Στέλνει αυτούς να δρέψουν την μεγάλη και υπέροχη ευχαρίστηση, την οποία παρέχει η εργασία σε αυτό το έργο, στην οποία κανείς άλλος καταναγκασμός δεν παρακινεί αυτούς εκτός από τον καταναγκασμό της αγάπης.

Ιω. 20,22 και τοῦτο εἰπὼν(1) ἐνεφύσησε(2) καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε(3) Πνεῦμα Ἅγιον(4)· 22Ἐπειτα ἀπὸ τα λόγια αὐτά, φύσηξε στα πρόσωπά τους και τους λέει: «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιο.

(1) Οι λέξεις αυτές χρησιμεύουν για να συνδέσουν αμέσως την ακόλουθη πράξη της εμφυσήσεως με τα προηγούμενα λόγια για την αποστολή (g).

«Αφού τους κατέστησε λαμπρούς με το μεγάλο αξίωμα της αποστολής... και αφού τους ανέδειξε οικονόμους και ιερούργους, τούς αγιάζει αμέσως δίνοντας σε αυτούς με φανερό εμφύσημα το δικό του Πνεῦμα... Ἐδειξε λοιπόν ότι σε αυτούς που αυτός εκλέγει για θεια αποστολή, αναγκαστικά ακολουθεί το δόσιμο του Πνεύματος» (Κ).

Εκείνους, τους οποίους ο Χριστός στέλνει, τους ντύνει με το Πνεῦμα του και χορηγεί σε αυτούς όλες τις αναγκαίες δυνάμεις.

(2) Χύνοντας μέσα σε αυτούς νέα δύναμη ζωής (b).

«Ανακαινίζοντας τον άνθρωπο ο Κύριος και την χάρη που έχασε από το φύσημα του Θεού (κατά τη δημιουργία του Αδάμ), αυτήν πάλι την δίνει πίσω, φυσώντας στο πρόσωπο των μαθητών» (B).

Το εμφυσώ λέγεται μία φορά· αλλά είναι το ρήμα που χρησιμοποιείται στο Γένεση β 7 (δες Σοφία Σολομ. ιε 11) για το Θεό που φύσηξε στο πρόσωπο του Αδάμ πνοή ζωής (β).

«Φύσηξε μεν λοιπόν επειδή αυτός είναι η πηγή των χαρισμάτων, και για να μάθουμε και από εδώ, ότι αυτός είναι ο οποίος φύσηξε και το πρώτο και ζωτικό φύσημα στον Αδάμ» (Z)·

«ώστε και εμείς όπως αρμόζει να πιστεύουμε, ότι το Ἅγιο Πνεῦμα δεν είναι ξένο με τον Υιό, αλλά είναι ομοούσιο με αυτόν και μέσω αυτού (δι' αὐτοῦ) του Υιού έρχεται προς τον κόσμο αυτό που προέρχεται (ἐκ) από τον Πατέρα» (Κ)·

«για να μάθεις ότι του Πατέρα και του Υιού και του Ἁγίου Πνεύματος είναι μία η δωρεά και η εξουσία· διότι αυτά που φαίνονται ότι είναι ιδιαίτερα γνωρίσματα του Πατέρα, αυτά φαίνονται ότι είναι και του Υιού και του Ἁγίου Πνεύματος» (Χ).

Ο Θεός φύσηξε στο πρόσωπο του Αδάμ «πνοή ζωής» και μετέδωσε σε αυτόν όχι μόνο την κοινή με τα άλλα ζώα ζωή, αλλά και τα θεία χαρίσματα, με τα οποία ο άνθρωπος διακρίνεται από τα κτήνη.

Έτσι και ο Χριστός τώρα μεταδίδει ως δημιουργός της καινούργιας κτίσης το δικό του θείο ζωοποιό πνεῦμα (μ).

(3) Η δωρεά προσφέρεται πλουσιοπάροχα, αλλά πρέπει να ληφθεί και αυτό απαιτεί να ανταποκριθεί με προσπάθεια αυτός στον οποίο αυτή προσφέρεται (β). Και λέει· όπως παίρνετε το φύσημα από το στόμα μου, έτσι πάρτε και το Ἅγιο Πνεῦμα από το πλήρωμά μου (b). Το πάρτε υπονοεί, ότι αυτοί που παίρνουν δεν είναι απλά παθητικά όργανα, αλλά πρέπει να γίνουν μέτοχοι της νέας ζωής και με

προσωπική τους ενέργεια πίστης (μ).

(4) Η απουσία του άρθρου δείχνει ότι δεν πρόκειται ακόμη για την αποστολή του Παρακλήτου, την οποία υποσχέθηκε στα κεφ. ιδ-ιστ (g). Αυτό υπήρξε αρραβώνας της Πεντηκοστής (b). Υπήρξε πρόδρομος και εγγύηση εκείνου, το οποίο γρήγορα επρόκειτο να πραγματοποιηθεί με όλη την άφθονη πληρότητα και τον πλούτο του (ο).

«Σαν ακριβώς κάποιους αρραβώνες του γενικού πράγματος που προσδοκούν να γίνει σε όλους, έπραττε τα μερικά και πριν τον καιρό που έπρεπε, ώστε να πιστεύεται χωρίς ενδοιασμούς... Επομένως, δέχονται μεν την μέθεξη (=μετέχουν, κοινωνούν) του Αγίου Πνεύματος όταν φύσηξε σε αυτούς λέγοντας: Πάρτε Πνεύμα Άγιο· διότι ούτε ήταν δυνατόν να διαψευστεί ο Χριστός σε ό,τι έλεγε, ούτε θα έλεγε Πάρτε, χωρίς να δώσει· στις μέρες όμως της αγίας Πεντηκοστής, όταν έκανε ο Θεός εμφανέστερη την ανακήρυξη της χάρης και την φανέρωση του αγίου Πνεύματος που κατοίκησε μέσα τους, φάνηκαν οι γλώσσες με φωτιά, χωρίς να φανερώνουν ότι τότε άρχισε η δωρεά σε αυτούς» (Κ). «Είναι λοιπόν αυτή όχι αρραβώνας μόνο ούτε κάποια ενδιάμεση δωρεά Αγίου Πνεύματος μεταξύ της πλήρους χάρης της Πεντηκοστής και της προηγούμενης απλής υπόσχεσης... αλλά χάρη και δύναμη για εκπλήρωση των τακτικών ποιμαντικών έργων της αποστολικής διακονίας και μάλιστα της εξουσίας του να δένουν και να λύνουν, η οποία είναι ο πυρήνας και το κέντρο της ποιμαντικής εξουσίας (δ).

Ή, λιγότερο πιθανώς «κάποιοι όμως λένε, ότι δεν έδωσε το Πνεύμα, αλλά με το φύσημα τους έκανε κατάλληλους στο να το υποδεχτούν» (Χ).

«Λέει λοιπόν Πάρτε Πνεύμα Άγιο όχι τότε, αλλά όταν θα κατέβει» (Ζ).

«Δεν θα έσφαλλε κάποιος αν έλεγε ότι και τότε πήραν αυτοί κάποια εξουσία και χάρη πνευματική... ώστε να συγχωρούν αμαρτήματα. Διότι είναι διάφορα τα χαρίσματα του Πνεύματος» (Χ).

Ως προς το ζήτημα: «θα βρούμε λοιπόν στα επόμενα να γράφεται ότι ο Θωμάς... δεν ήταν με τους μαθητές όταν ήλθε ο Ιησούς. Πώς λοιπόν... αναδείχτηκε αληθινά μέτοχος του Αγίου Πνεύματος...; Λέμε λοιπόν ότι η δύναμη του Πνεύματος ερχόταν στον καθένα που πήρε τη χάρη και εκπλήρωνε το σκοπό αυτού που έδινε. Και έδωσε ο Χριστός όχι σε κάποιους σε κάποιο μέρος, αλλά σε όλους τους μαθητές... Επομένως, αν και απουσίασε ο Θωμάς δεν εξέπεσε από το να λάβει, αφού το Πνεύμα έτρεχε στον καθένα που όφειλε να το λάβει και ήταν ενταγμένος στον αριθμό των τιμημένων μαθητών» (Κ).

Δες και το Αρ. ια 17,26 προηγούμενο, όπου ο Ελδάδ και ο Μωδάδ, αν και όχι παρόντες, έλαβαν το ίδιο χάρισμα. «Κάποιοι πάλι λένε, ότι ύστερα αφού είδε τα χέρια και την πλευρά του Σωτήρα και πίστεψε για την ανάσταση, πήρε και αυτός αυτήν τη χάρη» (Ζ).

Ιω. 20,23 ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἀμαρτίας(1), ἀφίενται(2) αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται(2).

23Ξε όποιους συγχωρήσετε τις αμαρτίες, θα τους είναι συγχωρημένες· σε όποιους τις κρατήσετε ασυγχώρητες, θα κρατηθούν έτσι».

(1) «Τα πρόσθεσε αυτά δείχνοντας ποιό είδος ενέργειας δίνει» (Χ).

«Αυτοί που έχουν το Πνεύμα συγχωρούν ή κρατούν αμαρτίες με δύο τρόπους, κατά τη δική μου τουλάχιστον σκέψη. Ή δηλαδή καλούν στο βάπτισμα αυτούς που τυχόν ήδη τους οφείλεται να τύχουν αυτού λόγω της σεμνότητας της ζωής τους και το δοκιμασμένο της πίστης τους, ή εμποδίζουν κάποιους και τους αποκλείουν από τη θεία χάρη, επειδή δεν έγιναν ακόμη άξιοι. Ή, και με άλλο τρόπο συγχωρούν και κρατούν αμαρτίες, όταν επιτιμούν μεν όταν αμαρτάνουν τα τέκνα της εκκλησίας, και όταν συγχωρούν από την άλλη όταν μετανοούν, όπως έκανε όντως και ο Παύλος με αυτόν που πόρνευσε στην Κόρινθο» (Κ).

Η εξουσία αυτή, την οποία άσκησε πρωτίστως ο Υιός του ανθρώπου συγχωρώντας τις αμαρτίες (Ματθ. θ 6) ή κρατώντας αυτές (Ιω. θ 41, ιε 22,24), από δω και στο εξής, χάρις στο Πνεύμα που τους συνοδεύει, μεταβιβάζεται στους μαθητές. Οι εκφράσεις τις οποίες μεταχειρίζεται ο Ιησούς, δείχνουν κάτι περισσότερο από την απλή προσφορά συγγνώμης ή την απειλή καταδίκης· ακόμη και κάτι περισσότερο από την διακήρυξη της σωτηρίας ή της απώλειας δια μέσου του ευαγγελικού κηρύγματος. Ο Ιησούς μιλά για λόγο που συνοδεύεται από αποτελεσματικότητα είτε για άρση της ενοχής από τον ένοχο είτε για δέσμευση αυτής αιώνια. Εκείνος, ο οποίος είναι αληθινά το όργανο του Πνεύματος δεν λέει μόνο Σώθηκες, αλλά σώζει με το λόγο του· ούτε λέει απλώς χάθηκες, αλλά καταδικάζει πράγματι. Και αυτό διότι, τη στιγμή που απαγγέλει τον λόγο αυτόν μέσω του Πνεύματος, ο Θεός επικυρώνει αυτόν (g).

Σύμφωνα με αυτά η εξουσία αυτή του να δένουν και να λύνουν δεν αναφέρεται ειδικώς και μόνο στη συγχώρηση ή μη των αμαρτιών στο μυστήριο της εξομολόγησης, την οποία μπορεί να εξαγγείλει ο ιερέας που εξομολογεί, χωρίς να επικυρωθεί από το Θεό, εφ' όσον ο ένοχος δεν μετάνιωσε ειλικρινά.

Αυτοί που θεώρησαν το χωρίο ότι αναφέρεται αποκλειστικά στην άφεση ή μη άφεση που παρέχεται στο μυστήριο της εξομολόγησης, αναγκάστηκαν να αναφερθούν στο ότι «μεταξύ των χαρισμάτων του Πνεύματος υπήρξε και το χάρισμα της διάκρισης πνευμάτων (Α΄ Κορ. ιβ 10 και Ιω. ιστ 8)» (β) «και στην ιδιότητα αυτή του να διακρίνουν τις καρδιές των ανθρώπων, την οποία κατέχουν όλοι οι ευλαβείς λειτουργοί της εκκλησίας... κατά το μέτρο, με το οποίο θα είναι ο καθένας γεμάτος από το Πνεύμα της σοφίας αναφέρονται τα λόγια αυτά» (Alford).

«Επομένως και οι απόστολοι και αυτοί που είναι όμοιοι στους αποστόλους, επειδή είναι ιερείς σύμφωνα με τον μέγα αρχιερέα, επειδή πήραν την επιστήμη της θεραπείας του Θεού, γνωρίζουν διδασκόμενοι από το πνεύμα, για ποιους πρέπει να προσφέρουν θυσίες αμαρτημάτων, και τότε και με ποιο τρόπο και ξέρουν για ποιους πρέπει να κάνουν αυτό» (Ω).

Ως προς το ζήτημα, εάν οι λόγοι αυτοί αναφέρονται σε ειδική εξουσία, που χορηγήθηκε σε μόνους τους αποστόλους προσωποπαγώς και όχι στην όλη εκκλησία, πρέπει να έχουμε υπ όψη, ότι όπως φαίνεται από το Ματθ. κη 19,20 η εντολή που δίνεται ήδη από τον Ιησού θα ίσχυε «μέχρι τη συντέλεια του αιώνας». Σύμφωνα με τον Κλήμεντα Ρώμης οι απόστολοι «όταν κήρυτταν κατά πόλεις και χώρες εγκαθιστούσαν τις απαρχές τους... σε επισκόπους και διακόνους αυτών που επρόκειτο να πιστεύουν» (κεφ. 42). Ήδη μάλιστα και επί των ημερών του Ωριγένη, (Υπόμνημα στο Ματθ. XII 14) οι επίσκοποι θεωρούνταν ότι διαδέχτηκαν τους αποστόλους στην εξουσία του να δένουν και να λύνουν (β).

Τίποτα άλλωστε δεν παρέχει εδώ το δικαίωμα, να νομιστεί, ότι πρόκειται για ειδική εξουσία που δόθηκε σε μόνους τους αποστόλους, ως τέτοιους. Δεν πρόκειται για δικαίωμα, αλλά για δύναμη, της οποίας η αρχή είναι το Πνεύμα. Οι μαθητές των στίχων 18 και 19 είναι βεβαίως όλοι οι μαζεμένοι πιστοί. Οι δύο μαθητές των Εμμαούς ήταν παρόντες και πολλοί άλλοι εκτός των αποστόλων σύμφωνα με το Λουκά κδ 33. Βεβαίως οι απόστολοι είχαν και ειδική εξουσία. Αλλά οι δυνάμεις του Πνεύματος δόθηκαν σε όλους τους τότε παρόντες (g), σε όλη την εκκλησία. Τη στιγμή άλλωστε που ο Κύριος παρείχε την εξουσία αυτή η χριστιανική κοινότητα ήταν κοινότητα αποστόλων (χ).

Η όλη εκκλησία ως κοινωνία οργανωμένη για διδασκαλία, αδελφική επικοινωνία και διοίκηση, έλαβε εξουσία, που ξεπήγασε άμεσα από τον Ιδρυτή της, να εξαγγείλει την υπόσχεση και τους όρους της συγχώρεσης (μ), και ως ταμιούχος της χάρις να παρέχει ή να παίρνει αυτήν.

(2) Το πρώτο είναι ενεστώτας, το δεύτερο παρακείμενος. Ο κόσμος είναι στην αμαρτία (b). Η μετάβαση από την αμαρτία στην κατάσταση της χάρις γίνεται σε μία στιγμή και είναι γεγονός παρόν. Για αυτό ο ενεστώτας. Ενώ το κεκράτηνται αναφέρεται σε κατάσταση, η οποία μένει πάγια για πάντα (g). Κάποιοι μεγαλογράμματοι κώδικες γράφουν αφέωνται. Ο σιναϊτικός γράφει αφεθήσεται.

Ιω. 20,24 **Θωμάς δὲ(1) εἶς ἐκ τῶν δώδεκα(2), ὁ λεγόμενος Δίδυμος(3), οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν(4) ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς.**

240 **Θωμάς όμως, ένας από τους δώδεκα μαθητές, που λεγόταν Δίδυμος, δεν ήταν μαζί τους όταν ήρθε ο Ιησούς.**

(1) Μεταβατικός σύνδεσμος αλλά και με κάποια αντιθετική έννοια, όπου η αντίθεση είναι ανάμεσα στην απαλλαγμένη από κάθε αμφιβολία πεποίθηση των συμμαθητών και στην από το Θωμά εκδηλούμενη απιστία (ο).

(2) Ο αποστολικός κύκλος σημαίνεται με το «οι δώδεκα», παρόλο που ο Ιούδας ήδη εξέπεσε και χωρίστηκε από αυτούς. Οι δώδεκα παρέμεινε πρόσφορος τίτλος για να δηλώσει το στενότερο κύκλο των μαθητών. Δες Α΄ Κορ. ιε 5 (β).

(3) Δες για αυτό ια 16. Μεταξύ των Ελλήνων ο Θωμάς ήταν γνωστότερος με το Ελληνικό του όνομα Δίδυμος (b).

(4) Ή, λιγότερο πιθανώς, διότι ίσως η κατοικία του βρισκόταν σε μεγαλύτερη απόσταση και άκουσε αργά το μήνυμα της ανάστασης (b).

Ή, πιο πιθανό, «είναι εύλογο ότι αυτός, αφού διασκορπίστηκαν οι μαθητές και άφησαν τον διδάσκαλο και έφυγαν, δεν ήλθε πλέον μαζί τους» (Z). Για το χαρακτήρα του Θωμά πληροφορηθήκαμε ήδη από τα Ιω. ια 16 και ιδ 5. Η εντύπωση που παράχθηκε σε αυτόν από το θάνατο του διδασκάλου του πρέπει να ήταν αυτή της βαθύτατης αποθάρρυνσης: «Του το είχα πει», θα επαναλάμβανε αναμφίβολα μέσα του. Η απουσία του κατά την πρώτη αυτή ημέρα μπορούσε να μην είναι άσχετη με το πικρό αυτό συναίσθημα (g).

Ιω. 20,25 **ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· ἑωράκαμεν τὸν Κύριον(1). ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐὰν μὴ(2) ἴδω(3) ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἤλων(4), καὶ βάλω(3) τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἤλων, καὶ βάλω τὴν χειρᾶ μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ(5), οὐ μὴ πιστεύσω.**

25Του έλεγαν λοιπόν οι άλλοι μαθητές: «Είδαμε τον Κύριο με τα μάτια μας». Αυτός όμως τους είπε: «Εγώ αν δεν δω στα χέρια του τα σημάδια από τα καρφιά, κι αν δε βάλω το δάχτυλό μου στα σημάδια από τα καρφιά, και δε βάλω το χέρι μου στη λογχοισμένη πλευρά του, δε θα πιστέψω».

(1) Αναμφίβολα μίλησαν σε αυτόν και για τα σημάδια στα χέρια και την πλευρά του Κυρίου (b). Δες εδώ, ότι οι μαθητές του Χριστού προνοούσαν να οικοδομούν ο ένας τον άλλον στην πίστη, τόσο επαναλαμβάνοντας στον απόντα συμμαθητή όσα είχαν ακούσει, όσο και καθιστώντας αυτόν κοινωνό της πείρας τους. Όλοι όσοι έχουν δει τον Κύριο μέσω της πίστης και γεύτηκαν, ότι «είναι αγαθός ο Κύριος» οφείλουν να αφηγούνται και στους άλλους ό,τι ο Θεός έκανε για αυτούς. Μόνο κάθε καύχηση αλαζονική πρέπει να αποφεύγεται.

(2) Κηρυγμένη και ομολογημένη απιστία (b). Κρύβεται ισχυρογνωμοσύνη και σε αυτή τη μορφή των λόγων του και προπαντός στην επανάληψη των ίδιων λέξεων (g).

«Για αυτό ο Θωμάς κατηγορείται. Διότι στους συμμαθητές που είναι αξιόπιστοι και δίνουν διαβεβαιώσεις, δεν πίστεψε» (Z). Είχαν και οι υπόλοιποι απόστολοι απιστήσει στις μυροφόρες, αλλά η απιστία του Θωμά ήταν λιγότερο δικαιολογημένη, εφόσον είχε και την πρόσθετη μαρτυρία των δέκα αποστόλων (o).

«Νομίζω όμως... ότι η ολιγοπιστία για λίγο καιρό του μαθητή έγινε πάρα πολύ κατάλληλα κατά το θείο σχέδιο, έτσι ώστε μέσω της δικής του πληροφορίας και εμείς οι μετά από αυτόν, να πιστεύουμε χωρίς ενδοιασμούς, ότι την σάρκα που κρεμάστηκε στο ξύλο και έπαθε τον θάνατο, την ζωοποίησε ο Πατέρας μέσω του Υιού» (K).

«Και πρόσεξε, σε παρακαλώ, την φιλαλήθεια των αποστόλων, πώς δεν κρύβουν τα ελαττώματα, ούτε τα δικά τους, ούτε των άλλων, αλλά τα γράφουν με πολλή την αλήθεια» (X).

(3) «Ζητά ο ίδιος να τον δει και όχι μόνο αυτό, αλλά και το σημάδι των καρφιών και δεν σταματά την περιέργεια μέχρι αυτά, αλλά και να βάλει το δάχτυλο στο σημάδι των καρφιών και το χέρι στην πλευρά του» (Z).

«Ζητούσε να πιστέψει με την πιο χονδροειδή αίσθηση, και ούτε με τα μάτια δεν πίστευε. Διότι δεν είπε Αν δεν δω, αλλά εάν δεν ψηλαφήσω... μήπως ήταν φαντασία αυτό που έβλεπε» (X).

Ο Θωμάς ζητά να πληροφορηθεί με τις δικές του αισθήσεις. Δεν θυμάται τις προφητείες του Χριστού, που αναφέρονταν στο πάθος του, αλλά και στην ανάστασή του. Ούτε προσέχει στις βεβαιώσεις των συμμαθητών του. Λησμονεί ακόμη ο Θωμάς, ότι ο Κύριος είχε αναστήσει μπροστά του τον μονογενή γιο της χήρας στη Ναϊν και τον τετραήμερο Λάζαρο. Όταν λοιπόν οι συμμαθητές του μαρτυρούσαν, ότι είδαν αναστημένο τον Κύριο, έπρεπε με βάση και τα προηγούμενα αυτά να πειστεί. Αλλά αυτός ζητά να δει με τα ίδια του τα μάτια και με το χέρι να ψηλαφήσει τις ουλές των πληγών του πανάχραντου σώματος.

Αυτού του είδους όμως η αξίωσή του, δεν το καταλαβαίνει ο Θωμάς, υπονομεύει τα ίδια τα θεμέλια του Χριστιανισμού. Εάν ο καθένας είχε την αξίωση με τις δικές του αισθήσεις πρώτα να πληροφορηθεί και έπειτα να πιστέψει, τότε η από τα θαύματα απόδειξη έπρεπε συνεχώς δια μέσου των αιτίων, αλλά και ατομικά μπροστά στα μάτια του καθενός να επαναλαμβάνεται. Αλλά το θαύμα τότε θα έχανε την αξία και την ισχύ του, διότι θα καταντούσε συνηθισμένο και κοινό γεγονός, εντασσόμενο στην τάξη αυτών των φυσικών φαινομένων. Αλλά και η πίστη θα έπαυε πλέον να είναι αξιόμισθη. Εάν ήταν δυνατόν με τα μάτια μου να δω και με τα χέρια μου να ψηλαφήσω, ότι ο Υιός του Θεού πέθανε και αναστήθηκε και αναλήφθηκε στους ουραμούς ως αιώνιος αρχιερέας, και δεν απέμενε τίποτα ώστε να δείξω την ταπεινή υποταγή του λογικού μου στην μέσω τω Γραφών μαρτυρία του Θεού, πού θα συνίστατο πλέον η ηθική αξία της πίστης και πώς μετά τη γνώση αυτή και πληροφορία των αισθήσεων η πίστη θα παρέμενε πίστη;

(4) «Δηλαδή τα τραύματα που έγιναν στη σάρκα» (K). «Έμαθε ο Θωμάς, όπως φαίνεται, από τους συμμαθητές, ότι έδειξε σε αυτούς τα χέρια και την πλευρά του» (Z).

(5) «Από πού όμως γνώριζε ότι και η πλευρά άνοιξε; Το άκουσε από τους μαθητές. Πώς λοιπόν το μεν το πίστεψε, ενώ το άλλο όχι; Επειδή ήταν πολύ παράδοξο και θαυμαστό» (X)

Ιω. 20,26 Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτῶ(1) πάλιν ἦσαν ἔσω(2) οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς(3) τῶν θυρῶν κεκλεισμένων(4), καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν(5)· εἰρήνη ὑμῖν(6).

26Οχτῶ μέρες αργότερα οι μαθητές ήταν πάλι μέσα στο σπίτι, μαζί τους κι ο Θωμάς. Έρχεται λοιπόν ο Ιησούς, ενώ οι πόρτες ήταν κλειστές, στάθηκε στη μέση και είπε: «Ειρήνη σ' εσάς».

(1) Δεν έγινε λοιπόν άλλη εμφάνιση κατά τις ενδιάμεσες ημέρες (b).

«Εμφανίζεται... την όγδοη ημέρα... δηλαδή την Κυριακή... Διότι δεν τα είπε αυτά για να θεωρήσουμε ότι επειδή είπε μετά από οχτώ ημέρες ότι εννοούσε αυτός την ένατη, αλλά συμπεριέλαβε στον αριθμό και τη ίδια την όγδοη, κατά την οποία εμφανίστηκε» (Κ).

Ο Κύριός μας τίμησε και πάλι κατά την ίδια ημέρα της εβδομάδας με την προσωπική του παρουσία την συνάθροιση αυτή και έτσι έθεσε το θεμέλιο για την τιμή και τον αγιασμό της πρώτης ημέρας της εβδομάδας (ο).

«Και για ποιό λόγο δεν του εμφανίζεται αμέσως, αλλά μετά από οχτώ ημέρες; Για να κυριευτεί από μεγαλύτερο πόθο και να γίνει μελλοντικά πιστότερος κατηχούμενος από τους μαθητές στο μεταξύ και ακούγοντας τα ίδια λόγια από αυτούς» (Χ).

Αξιολογη και η επόμενη: Ανέβαλε τη νέα εμφάνισή του για κάποιες ημέρες, για να δείξει στους μαθητές του, ότι δεν αναστήθηκε για να ζει τέτοια ζωή, όπως είχε ζήσει μέχρι τώρα, αλλά ανήκε ήδη σε άλλο κόσμο και επισκεπτόταν αυτούς, όπως οι άγγελοι όταν τύχει ευκαιρία επισκέπτονται τους ανθρώπους.

(2) «Μέσα στο σπίτι τους, όπου μαζεύονταν» (Ζ). Ο Ιησούς είχε παραγγείλει στους μαθητές, να πάνε στη Γαλιλαία (Ματθ. κη 7. Μάρκ. ιστ 7). Πώς παραμένουν στην Ιουδαία ακόμη και κατά την όγδοη από την ανάσταση ημέρα; Λιγότερο πιθανώς: Μπορούμε να υποθέσουμε ότι τους συγκράτησε ο φόβος μήπως αφήνοντας μόνο το Θωμά στην ψυχική κατάσταση στην οποία βρισκόταν, τον χάσουν (g).

Ή, πιο σωστά, οι μαθητές φαίνεται να περίμεναν να περάσει ολόκληρο το οκταήμερο του Πάσχα είτε διότι έτσι είχαν αποφασίσει πριν την έναρξη της γιορτής είτε διότι είχαν κάποιο λόγο να πιστέψουν, ότι ο Ιησούς θα εμφανιζόταν και πάλι σε αυτούς (β). Αφού συμπληρώθηκε το οκταήμερο το Σάββατο απέφυγαν να ταξιδέψουν για την Γαλιλαία την πρώτη μέρα της εβδομάδας η οποία ήταν το χριστιανικό Σάββατο.

(3) Το ασύνδετο σχήμα προσδίδει ζωηρότητα στην αφήγηση (ο).

«Εσύ όμως, όταν δεις τον μαθητή να απιστεί, κατάλαβε τη φιλανθρωπία του Δεσπότη, πώς και για μία ψυχή δείχνει τον εαυτό του να έχει τραύματα, και έρχεται για να διασώσει και τον ένα» (Χ).

Ερχεται ο Ιησούς παρόντων ήδη όλων των μαθητών, ώστε όλοι οι μαθητές να είναι μάρτυρες των προς τον Θωμά επιτιμήσεων του Κυρίου και της στοργικής φροντίδας την οποία έλαβε για αυτόν.

(4) «Μπήκε μέσα από τις πόρτες και εμφανίζεται απροσδόκητα στη μέση του σπιτιού, δίνοντας, όπως φαίνεται, τον ίδιο τρόπο του θαύματος και στον μακάριο Θωμά. Διότι χρειαζόταν, χρειαζόταν φάρμακο για αυτόν που κατεξοχήν έπασχε και είχε πιο μικρή την πίστη» (Κ).

(5) «Όπως ακριβώς και πριν. Διότι κάνει όλα, όσα έκανε και όταν ήταν απών» (Ζ). Δες την συγκατάβαση του Κυρίου. Οι πύλες του ουρανού ήταν ανοιχτές σε αυτόν και μπορούσε να στέκεται ανάμεσα στους αγγέλους λατρευόμενος από το πλήθος αυτών. Για ευεργεσία όμως της εκκλησίας του χρονοτριβεί πάνω στη γη και αναβάλλει την ένδοξη ανάληψή του στους ουραμούς, και επισκέπτεται την μικρή ιδιωτική συνάθροιση των φτωχών μαθητών του και βρίσκεται ήδη και πάλι ανάμεσά τους.

(6) Στο χαιρετισμό του περιλαμβάνει και το Θωμά· ειδικά μάλιστα σε αυτόν απευθύνεται· διότι είναι ο μόνος, ο οποίος δεν απολαμβάνει ακόμη την ειρήνη, την οποία δίνει η πίστη (g).

Ιω. 20,27 *εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ(1)· φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε(2) καὶ ἴδε(3) τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου(4), καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός(5).*

27 *Επειτα λέει στο Θωμά: «Φέρε εσύ το δάκτυλό σου εδώ και δες τα χέρια μου, φέρε και το χέρι σου και βάλ' το στην πλευρά μου. Μην αμφιβάλλεις και πιστεψε».*

(1) «Εμφανίζεται πάλι ο Ιησούς και δεν περιμένει να του θέσει εκείνος την αξίωση, ούτε να ακούσει κάτι τέτοιο, αλλά χωρίς να πει τίποτα ο Θωμάς, προλαβαίνοντας αυτός, εκπληρώνει όσα ακριβώς επιθυμούσε» (Χ).

Ο Κύριος συγκαταβαίνοντας εκπληρώνει τους όρους που υπαγορεύτηκαν από την απιστία του Θωμά, για να μην παραμείνει αυτός σε αυτήν. Σαν καλός ποιμένας ζητά το χαμένο και το επαναφέρει στην ποίμνη, από την οποία κινδυνεύει να αποπλανηθεί. Η συγκατάβαση και ανοχή του Κυρίου, αλλά και η τρυφερότητα αυτού προς τον μαθητή που απίστησε είναι μοναδική και ασύγκριτη. Ο θριαμβευτής κατά του θανάτου Κύριος απευθύνεται σε αυτόν που υπαγόρευσε αλαζονικά τους όρους, με τους οποίους θα παραχωρούσε την πίστη του, με συμπάθεια και αγάπη. Έλα λοιπόν να δεις· έλα και να ψηλαφήσεις. Τι παράδειγμα και για μας, που μας πείθει, ώστε με πραότητα και συμπάθεια να ελέγχουμε αυτούς που αντιτίθενται σε εμάς. Χωρίς φανατισμό, χωρίς οργή και χωρίς ξεσπάσματα, με ανοχή και μακροθυμία, με υπομονή απέναντι στις ειρωνείες τους και τους χλευασμούς τους, ακόμη δε και στις αδικίες και στους διωγμούς τους. Γνωρίζεις εάν την πεισματική τώρα απιστία τους, μαλάξει με το φωτισμό του ο Θεός, ο οποίος θέλει όλοι να σωθούν και να έλθουν

σε επίγνωση της αλήθειας, και σημειωθεί και ως προς αυτούς το θαύμα της επιστροφής;

(2) Δείχνει «ότι και όταν έλεγε αυτά ο Θωμάς προς τους μαθητές, ήταν παρών» (X), «και άκουγε ως Θεός. Διότι χρησιμοποίησε και τα ίδια λόγια» (Z). Δείχνει στο Θωμά, ότι γνωρίζει αυτά που είναι στη διάνοιά του και πώς εξέφρασε αυτά. Και με τα λόγια του αποκαλύπτοντας, ότι αυτός είναι που εξετάζει καρδιές (Ιω. β 25) παρείχε αποδείξεις ικανές να εξαλείψουν κάθε αμφιβολία από τη διάνοια του άπιστου μαθητή του (β). Επιπλέον η σχεδόν κατά λέξη επανάληψη και από τον Κύριο των αγέρωχων λόγων του Θωμά αποσκοπούν στο να προκαλέσουν σε αυτόν το κοκκίνισμα της ντροπής για το χονδροειδές αυτής της αξίωσης (g). Δεν υπάρχει λόγος απιστίας στις γλώσσες μας ούτε σκέψη δισταγμού στις διανοίες μας, τα οποία να παραμένουν καλυμμένα και άγνωστα στον Κύριό μας Ιησού.

(3) Με άλλα λόγια: Εξέτασε τα χέρια μου τόσο με την αφή όσο και με την όραση (ο).

(4) Σαν η πρόσκληση να ήταν να βάλει το χέρι του κάτω από τα ρούχα του Ιησού και να βεβαιωθεί εξετάζοντας με την αφή την ουλή στην πλευρά (β, g).

«Είναι όμως άξιο απορίας, πώς σώμα άφθαρτο έδειχνε τα αποτυπώματα των καρφιών και μπορούσε να το αγγίξει θνητό χέρι; Αλλά μη θορυβηθείς· διότι αυτό συνέβη κατά συγκατάβαση. Διότι το τόσο λεπτό και ελαφρό σώμα, που μπήκε ενώ οι πόρτες ήταν κλειστές, ήταν απαλλαγμένο από κάθε παχύτητα. Αλλά δείχνεται αυτό για να πιστευτεί η ανάσταση και για να μάθουν ότι αυτός ήταν που σταυρώθηκε, και δεν αναστήθηκε άλλος αντί για αυτόν... Όπως ακριβώς λοιπόν βλέποντάς τον πριν το σταυρό να περπατά πάνω στα κύματα, δεν λέμε ότι το σώμα εκείνο ήταν άλλης φύσης, αλλά της δικής μας, έτσι, βλέποντας αυτόν μετά την ανάσταση να έχει τα αποτυπώματα του σταυρού, δεν θα πούμε πλέον ότι αυτός είναι φθαρτός· διότι αυτά τα έδειχνε για το μαθητή» (X).

«Επειδή και αυτό που έφαγε, δεν το έφαγε από ανάγκη σωματική, αλλά για να βεβαιώσει την ανάσταση... και με κάποια δύναμη αόρατη και θεία καταναλώνονταν αυτά που φαγώθηκαν διότι τα πήρε μόνο για απόδειξη της ανάστασης» (Θφ).

(5) «Χρησιμοποίησε τα ίδια λόγια και κατά τρόπο πάρα πολύ επιτιμητικό και στη συνέχεια με τρόπο διδακτικό. Διότι αφού είπε φέρε το δάχτυλό σου... πρόσθεσε. Και μη γίνεσαι άπιστος αλλά πιστός» (X).

«Από όπου είναι φανερό, ότι από απιστία ήταν η αμφιβολία. Διότι να, ο Κύριος τον αποκαλεί άπιστο» (Θφ).

Μη γίνεσαι. Ο Θωμάς δεν ήταν άπιστος αλλά βρισκόταν σε κατάσταση διάνοιας τέτοια, η οποία τον οδηγούσε στην απιστία (β). Δεν ήταν άπιστος με την έννοια, ότι δυσπιστούσε στο Διδάσκαλό του, αλλά βρισκόταν στην οδό της απιστίας, όταν αρνούσαν να δεχτεί τη νέα αποκάλυψη, την οποία έκανε στους μαθητές του ο Κύριος (τ). Με το ρήμα «μη γίνου» ζητά ο Ιησούς να αισθανθεί ο Θωμάς σε ποια κρίσιμη θέση βρίσκεται ήδη. Βρίσκεται στο σημείο όπου χωρίζονται οι δύο δρόμοι: αυτός της τέλειας πίστης και αυτός της τέλειας απιστίας. Ένα μόνο σημείο της αλήθειας, ένα μόνο γεγονός της ιστορίας το οποίο θα αρνούσαν κάποιος πεισματικά να δεχτεί, μπορεί να αποβεί για αυτόν σημείο αφετηρίας για πλήρη απιστία (g).

Ιω. 20,28 και απεκρίθη Θωμάς(1) και εἶπεν αὐτῷ(2)· ὁ Κύριός μου και ὁ Θεός μου(3).

280 Θωμάς τότε του αποκρίθηκε: «Εἶσαι ο Κύριός μου και ο Θεός μου».

(1) Η γλώσσα (την οποία χρησιμοποιεί ο Θωμάς) είναι απότομη λόγω του αιφνιδίου του αισθήματος, το οποίο διεγέρθηκε σε αυτόν (b). Βαθεία εντύπωση προκλήθηκε σε αυτόν όχι μόνο από την πραγματικότητα της ανάστασης, για την οποία τον πληροφορούν οι αισθήσεις του, αλλά και από την παντογνωσία του Κυρίου, η οποία αποδεικνυόταν από την επανάληψη των λόγων, τους οποίους είχε πει ο Θωμάς. Η σκηνή αυτή υπενθυμίζει αυτήν του Ναθαναήλ (g). Είναι πιθανότατο, ότι ο Θωμάς δεν άπλωσε το χέρι του να αγγίξει με το δάχτυλό του το σώμα του Κυρίου. Η θέα του Κυρίου και τα λόγια του παρήγαγαν σε αυτόν στιγμιαία ακράδαντη πεποίθηση, ότι ο Κύριος αναστήθηκε (ο). «Αφού είδε... αμέσως πίστεψε, χωρίς να περιμένει να ψηλαφήσει» (Z).

(2) Οι Σωκινιανοί και κάποιοι άλλοι επεχείρησαν να εφαρμόσουν τα ακόλουθα λόγια στο Θεό και όχι στον Ιησού, θεωρώντας αυτά ως κραυγή λατρείας του Θωμά και δεχόμενοι αυτά είτε σαν λόγο δοξολογίας είτε σαν αναφώνηση τιμής προς τον Θεό (g). Αλλά εάν τέτοια ήταν η πρόθεση του Θωμά ο ευαγγελιστής δεν θα προσέθετε «Εἶπε σε αυτόν». Τον Ιησού λοιπόν ονόμασε Κύριο και Θεό· το οποίο είναι σύμφωνο και με αυτά που αναφέρονται στο στίχο 17· ούτε αποτελούν τα λόγια αυτά («ο Κύριός μου και ο Θεός μου») μορφή απλής αναφώνησης. Οι μαθητές ήδη είχαν δει τον Κύριο (στίχος 25). Τώρα ο Θωμάς επιστρέφοντας στην πίστη δεν αναγνωρίζει απλώς τον Ιησού ως Κύριο... αλλά ομολογεί και την θεότητά του με υψηλότερη έννοια, όπως κανείς μέχρι τώρα δεν είχε ομολογήσει αυτήν (b).

(3) Πιστεύω και αναγνωρίζω, ότι είσαι ο Κύριός μου και ο Θεός μου (b).

«Ο μακάριος Θωμάς έκανε σωστότατη την ομολογία για αυτόν λέγοντας: ο Κύριός μου και ο Θεός μου. Διότι σε αυτόν που είναι από τη φύση του Κύριος και εξουσιάζει τα πάντα, αληθινά θα συνεπαγόταν και το ότι είναι Θεός, όπως ακριβώς βεβαίως και σε αυτόν που είναι από τη φύση του Θεός, θα φαινόταν να συνυπάρχει πλήρως και το να μπορεί να εξουσιάζει τα πάντα και το να κατέχει την δόξα της κυριότητας. Πρέπει όμως να προσέξουμε ότι κατά τρόπο μοναδικό και με άρθρο λέει Ο Κύριός μου και ο Θεός μου. Διότι δεν είπε απλώς Κύριός μου και Θεός μου, για να μην νομίσει κάποιος ότι τον είπε κύριο και Θεό με τρόπο που μοιάζει με τον δικό μας ή των αγίων αγγέλων... αλλά έναν Κύριο κατά τρόπο ειδικό και Θεό επειδή γεννήθηκε από τον κατά φύση Κύριο και Θεό Πατέρα» (Κ).

Η ομολογία του Θωμά υπερβαίνει την ομολογία του Ναθαναήλ (α 49) και εκφράζει την πιο βαθειά από τις χριστιανικές αλήθειες, την οποία ο Ιωάννης έβαλε ως προμετωπίδα του ευαγγελίου του «και ήταν Θεός ο Λόγος» (β). Η απιστία του Θωμά που νικήθηκε τελείως με τη νέα αυτή εμφάνιση του Κυρίου, μας υποβοηθεί στο να στηριχτούμε στην προς αυτόν πίστη μας. Διότι δείχνει, ότι η μαρτυρία για την ανάστασή του δεν προέρχεται από χείλη ευπίστων ανθρώπων, αλλά από μάρτυρες, οι οποίοι παρέμεναν δύσπιστοι μέχρι τη στιγμή, κατά την οποία παρασχέθηκαν σε αυτούς όλες οι αποδείξεις, τις οποίες αξίωναν. Ο Θωμάς πίστεψε στο Χριστό ως τον Κύριο και Θεό του. Και εμείς λοιπόν οφείλουμε να πιστεύουμε στο Χριστό όχι σαν σε άνθρωπο που έγινε Θεός, αλλά σαν σε Θεό που έγινε άνθρωπος, όπως και ο ευαγγελιστής λέει: «Και ο Λόγος έγινε σάρκα».

Ιω. 20,29 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς(1)· ὅτι ἑώρακάς με(2), πεπίστευκας(3)· μακάριοι(4) οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες(5).

29Του λέει τότε ο Ιησούς: «Πείστηκες επειδή με είδες με τα μάτια σου· μακάριοι εκείνοι που πιστεύουν χωρίς να μ' έχουν δει!»

(1) «Άκουσε ο Σωτήρας αυτό που είπε ο μαθητής του, ο οποίος είναι διατεθειμένος και πίστεψε ότι αληθινά είναι αυτός ο Κύριος και ο Θεός, αλλά δεν θεωρούσε ότι πρέπει να τον μαλώσει. Για αυτό λοιπόν τον επαινούσε που πίστεψε και πολύ σωστά» (Κ). Ο Κύριος δεν απαντά όπως ο άγγελος της Αποκάλυψης «το Θεό προσκύνησε» (Αποκ. κβ 9), αλλά απαντά αντίθετα «πίστεψες» και δέχεται έτσι την ομολογία του Θωμά (g).

(2) Με τη θέα και όχι με το άγγιγμα πίστεψε ο Θωμάς. Για αυτό και ο Ιησούς δεν λέει σε αυτόν Πίστεψες διότι με ψηλάφησες (β).

(3) Ο παρακείμενος σημαίνει ότι στο εξής θα κατέχεις την πίστη (g). Δεν είναι άστοχη και η στίξη με ερωτηματικό. Διότι κρύβεται κάποια σκιά μομφής στη όλη φράση. Όχι διότι ο Θωμάς υποχώρησε τόσο γρήγορα στην απόδειξη της ανάστασης του διδασκάλου του -για αυτό ήταν αξιόπαινος μάλλον- αλλά διότι με επιμονή αρνήθηκε να δεχτεί την μαρτυρία των συμμαθητών του (ο).

(4) «Διακηρύττει ότι είναι μακάριοι αυτοί που πιστεύουν και χωρίς να δουν· διότι είναι όντως θαυμάσιοι. Και για ποιά αιτία; Διότι σε αυτά μεν που βρίσκονται μπροστά στα μάτια μας δεν οφείλεται καθόλου αμφιλεγόμενη πίστη. Διότι τίποτα δεν πείθει καθόλου στο να έχει κάποιος ενδοιασμούς. Αυτό όμως που δεν το έχει δει κάποιος, αν το παραδεχτεί, τίμησε με αξιολογότερη πίστη αυτόν που το κήρυξε. Θα ακολουθήσει λοιπόν ο μακαρισμός καθέναν που πιστεύει μέσω της φωνής των αγίων αποστόλων» (Κ).

«Δεν είπε αυτό, αποστερώντας το Θωμά από τον μακαρισμό, αλλά για να παρηγορήσει αυτούς που δεν είδαν» (Θφ).

Ο Κύριος σημειώνει και αντιθέτει δύο βαθμούς πίστης· τον ένα κατώτερο, που βασίζεται στην πείρα των αισθήσεων και των υλικών αποδείξεων («επειδή με είδες»)· τον άλλον ανώτερο, που στηρίζεται στη μαρτυρία («αυτοί που δεν είδαν») (F). Το «μακάριος» λοιπόν με την αντίθεση παίρνει την έννοια του μακαριότεροι (ο). Η μακαριότητα και του Θωμά δεν αποκλείεται, αλλά ο πλούσια ευνοημένος κλήρος αυτών που πιστεύουν χωρίς να δουν τονίζεται ειδικά (b).

«Αυτό είναι περισσότερο μακάριο, το να πιστέψει κάποιος χωρίς να δει» (Θφ).

(5) «Διότι αυτό είναι γνώρισμα πίστης, το να δεχτεί δηλαδή κανείς αυτά που δεν βλέπει. Διότι είναι η πίστη... έλεγχος πραγμάτων που δεν βλέπονται» (X).

«Και συμπεριλαμβάνει ο μακαρισμός αυτούς που πιστεύουν μέσω του κηρύγματος» (Z).

Ο αόριστος «ιδόντες» αναφέρεται σε πράξη προηγούμενη σε σχέση με την πίστη (g). Θα αποδιδόταν με επιτυχία ως εξής: παρόλο που δεν είδαν (ο). Ο αόριστος «πιστεύσαντες» λέγεται από τη άποψη της ανάπτυξης της Εκκλησίας που θεωρείται ως ολοκληρωμένη (g). Πρόκειται για γεγονός που προληπτικά λέγεται για όλους τους πιστούς σε όλες τις γενεές που θα ακολουθήσουν (ο).

Ιω. 20,30 Πολλὰ(1) μὲν(2) οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα(3) ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ(4), ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ(5)·

300 Ιησούς έκανε βέβαια και πολλά άλλα θαύματα μπροστά στους μαθητές του, που δεν είναι γραμμένα σ' αυτό εδώ το βιβλίο.

(1) «Ανακεφαλαιώνει κατά κάποιο τρόπο την συγγραφή του, και κάνει φανερό στους ακροατές τον σκοπό των ευαγγελικών κηρυγμάτων» (Κ). Οι στίχοι αυτοί σχηματίζουν το συμπέρασμα (clausula σύμφωνα με τον Τερτυλλιανό adv. Prax. 25) του ευαγγελίου, όπως αρχικώς σχεδιάζοταν, αφού το ακόλουθο κεφάλαιο κα είναι συμπλήρωμα που προστέθηκε πριν ακόμη το Ευαγγέλιο μπει σε κυκλοφορία (β). Εάν ο συγγραφέας αποσκοπούσε στο ευαγγέλιό του να αφηγηθεί την ανάπτυξη της πίστης των μαθητών, τότε η γέννηση της πίστης αυτής έπρεπε να είναι η αφετηρία της αφήγησης -και πράγματι είναι όπως φαίνεται από το Ιω. α 19 και εξής- το τελείωμά της έπρεπε να είναι το τέρμα. Και πράγματι το τελείωμα αυτό το βρίσκουμε στην ομολογία του Θωμά (g).

(2) Προετοιμάζει την ακόλουθη αντίθεση. Ο απόστολος ζητά να κάνει σαφές, ότι η σκέψη του δεν υπήρξε να διαγράψει πλήρη την εικόνα για κάθετί που είδε και άκουσε, αλλά ότι από το πλήθος των γεγονότων της ιστορίας του Ιησού έκανε εκλογή κατάλληλη για τον σκοπό τον οποίο είχε σαν πρόθεση (g).

(3) Ή, λιγότερο πιθανώς, «εγώ νομίζω εδώ ότι εννοεί τα θαύματα που έκανε μετά την ανάσταση. Για αυτό λέει Μπροστά στους μαθητές του. Διότι όπως ακριβώς πριν την ανάσταση έπρεπε να γίνουν πολλά για να πιστέψουν ότι είναι Υιός του Θεού, έτσι και μετά την ανάσταση, για να δεχτούν ότι αναστήθηκε. Για αυτό και πρόσθεσε Μπροστά στους μαθητές του, επειδή μόνο με αυτούς συναναστρεφόταν μετά την ανάσταση» (Χ).

Ή, πιο σωστά «είναι κοινός ο λόγος και για τα πριν και για τα μετά την ανάσταση» (Ζ). Έκανε πριν το Πάθος του και μετά την ανάστασή του. Διότι προστίθεται Μπροστά στους μαθητές του. Οι μαθητές είδαν τα θαύματά του περισσότερο από ό,τι οι άλλοι πριν το Πάθος του, αλλά μόνοι αυτοί είδαν αυτά μετά την ανάστασή του (b).

(4) Με τις λέξεις αυτές δηλώνει ο Ιωάννης τον ρόλο των μαθητών στην ίδρυση της εκκλησίας. Ήταν οι αυτόπτες μάρτυρες των έργων του Ιησού, αυτοί που εκλέχτηκαν για να τον συνοδεύσουν με σκοπό όχι μόνο αυτοί να στηριχτούν στην πίστη, αλλά να εγκαθιδρυθεί μέσω αυτών και σε όλο τον κόσμο η πίστη (g). Το «αυτόῦ» αποσιωπάται από πολλούς μεγαλογράμματους και 13 άλλα χειρόγραφα.

(5) Κρύβεται στην αντωνυμία «τούτω» μία σιωπηρή αντίθεση με άλλα βιβλία, που αφηγούνται γεγονότα που αποσιωπούνται στο βιβλίο αυτό (g). Δεν έχουν γραφτεί τα άλλα θαύματα, όπως οι θεραπείες λεπρών και δαιμονισμένων, στο βιβλίο αυτό, αν και κάποια από αυτά έχουν γραφτεί σε άλλα βιβλία (β). Ο Ιωάννης προλαβαίνει την εντύπωση, την οποία θα προκαλούσε στον αναγνώστη του ευαγγελίου του η σύγκρισή του με τους Συνοπτικούς ευαγγελιστές (μ).

Ιω. 20,31 ταῦτα δὲ(1) γέγραπται ἵνα(2) πιστεύσητε(3) ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ(4), καὶ ἵνα(2) πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε(5) ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ(6).

31Αυτά όμως γράφτηκαν για να πιστέψετε πως ο Ιησούς είναι ο Χριστός ο Υιός του Θεού, και πιστεύοντας να έχετε δι' αυτού τη ζωή.

(1) Το «δε» ανταποκρίνεται στο «μεν» του προηγούμενου στίχου.

(2) Ο σκοπός του ευαγγελίου (b). Δεν αποβλέπει ο ευαγγελιστής στη γνώση, αλλά στην πίστη και μέσω της πίστης στη ζωή. Δεν είναι φιλόσοφος, αλλά μάρτυρας. Και το έργο του ως ιστορικού αποτελεί μέρος της αποστολικής του διακονίας (g). Ο σκοπός αυτός είναι θεωρητικός συγχρόνως (πιστέψετε) και πρακτικός (ζωὴν έχετε) (F).

«Δεν τα είπαν από φιλοδοξία, αυτά που έγραψαν, αλλά μόνο εξαιτίας της χρησιμότητάς τους. Διότι εκείνοι που παρέλειψαν τα περισσότερα, πώς θα ήταν δυνατόν να τα έγραψαν αυτά από φιλοδοξία; Για ποιο λόγο λοιπόν δεν τα ανέφεραν όλα; Κυρίως μεν εξαιτίας του πλήθους τους, έπειτα πάλι σκέφτονταν και εκείνο, ότι δηλαδή εκείνος που δεν θα πιστέψει στα όσα λέχθηκαν, ούτε τα περισσότερα θα προσέξει, ενώ αυτός που θα δεχτεί αυτά, τίποτα άλλο δεν θα χρειαστεί για να πιστέψει» (Χ).

(3) Ο σιναϊτικός και βατικανός κώδικας γράφουν πιστεύητε. Ο Ιωάννης διάλεξε στο βίο του διδασκάλου του τα γεγονότα και τις μαρτυρίες, τα οποία συντέλεσαν και σε αυτόν στο να σχηματιστεί και να ενισχυθεί η πίστη του. Από την εκλογή αυτή προήλθε το κατά Ιωάννην. Λέγοντας λοιπόν «πιστεύσητε» απευθύνεται ο απόστολος σε ορισμένους χριστιανούς, αλλά οι οποίοι αντιπροσωπεύουν για αυτόν την εκκλησία ολόκληρη. Αυτοί αναμφίβολα και ήδη πιστεύουν. Αλλά η πίστη πρέπει πάντοτε να προοδεύει, και σε κάθε πρόοδο η προηγούμενη πίστη φαίνεται τόσο ανεπαρκής, ώστε να μην αξίζει το όνομα της πίστης (g). Δες και Α' Ιω. ε 13, όπου καθορίζεται σχετικός και ο σκοπός της συγγραφής της Α' Καθολικής επιστολής. Άλλοι γράφουν βιβλία για να διασκεδάσουν τους εαυτούς τους και τους άλλους και δημοσιεύουν αυτά είτε για να εξασφαλίσουν κέρδη υλικά είτε για να πετύχουν τον έπαινο και την επιδοκιμασία. Άλλοι συγγράφουν για να διδάξουν

τους άλλους τέχνες και επιστήμες για πρόσκαιρα οφέλη και πλεονεκτήματα. Αλλά ο ευαγγελιστής δεν απέβλεψε σε επίγεια οφέλη αλλά στο να φέρει τους ανθρώπους στο Χριστό και στον ουρανό πείθοντας αυτούς να πιστέψουν. Και για αυτό χρησιμοποίησε τις πιο κατάλληλες μεθόδους δηλαδή παρέχοντας στον κόσμο θεία αποκάλυψη που υποστηρίζεται από τις αρμόζουσες σε αυτήν αποδείξεις.

(4) Ο Ιωάννης χαρακτηρίζει τον Ιησού με τρόπο που υποδηλώνει τις δύο φάσεις, από τις οποίες πέρασε η προς αυτόν πίστη του ίδιου (του Ιωάννη) κατά την ανάπτυξή της. Κατ' αρχάς πίστεψε στον Ιησού τον Χριστό, στον οποίο εκπληρώνονταν οι προφητείες και η θεοκρατική ελπίδα, και ακολούθως τον Υιό του Θεού. Ο όρος Χριστός αναφέρεται στο έργο του Ιησού, η ονομασία ο Υιός του Θεού αναφέρεται στο ίδιο το πρόσωπό του. Η ονομασία Χριστός αναφέρεται στη σχέση του Ιησού με τον Ισραήλ και τους ανθρώπους γενικά, η δεύτερη ονομασία στην προσωπική σχέση του με το Θεό (g).

«Είναι όχι απλώς υιός, αλλά ο Υιός του Θεού, κατά τρόπο μοναδικό και προσωπικό» (Κ). Πρώτον ο Ιησούς είναι ο Χριστός, δηλαδή το πρόσωπο, το οποίο με τον τίτλο του Μεσσία ήταν υποσχημένο στην Παλαιά Διαθήκη και αναμενόταν σύμφωνα με τις προφητείες, και το οποίο σύμφωνα και με τη σημασία του ονόματός του είχε χρισθεί από το Θεό ως ο βασιλιάς, ο προφήτης και ο μεσίτης και ο σωτήρας. Δεύτερον ο Ιησούς είναι ο Υιός του Θεού. Όχι μόνο ο μεσίτης, διότι αλλιώς δεν θα ήταν μεγαλύτερος από τον Μωϋσή, ο οποίος υπήρξε προφήτης, μεσίτης και νομοθέτης. Προϋπήρξε της ιδιότητάς του ως μεσίτη και λυτρωτή. Διότι υπήρξε αιωνίως θείο πρόσωπο, έχοντας τη δύναμη και τη δόξα του Θεού, διότι αλλιώς δεν θα ήταν δυνατόν να φέρει σε αίσιο πέρας το έργο του ως Λυτρωτής και Σωτήρας.

Και από εδώ φαίνεται καθαρά ότι ο Χριστός ο Υιός του Θεού είναι το κέντρο της Γραφής. Και το Βιβλίο αυτό το αιώνιο ανεξαρτήτως του σε ποιά εποχή και από ποιόν συγγραφέα γράφτηκαν τα διάφορα τμήματα ή βιβλία από τα οποία αποτελείται, είναι ενιαίο. Χρειάστηκαν αιώνες ολόκληροι για να συντελεστεί. Από την εποχή, κατά την οποία γράφτηκε η Πεντάτευχος μέχρι την εποχή της Αποκάλυψης πέρασαν χιλιετηρίδες. Και όχι ένας αλλά πολλοί κινήθηκαν από το Πνεύμα συγγραφείς στο να απαρτιστεί ο αιώνιος και ουράνιος κώδικας της Βίβλου. Σε όλα όμως τα βιβλία αυτά, που αποτελούν τη Βίβλο, συνυφαίνεται συνεχώς σαν κάποιο χρυσό νήμα που συγκρατεί την όλη υφή είτε με τη μορφή προφητειών είτε με την αφήγηση γεγονότων ιστορικών το όνομα το πάνω από κάθε όνομα, το όνομα του Χριστού του Υιού του Θεού. Και μολονότι διάφοροι και σε διάφορες εποχές μιλούν σε αυτήν απηχούν όλοι μία και την ίδια αρμονική μαρτυρία, όπως το Πνεύμα έδινε στον καθένα να μιλά.

(5) «Ζωή αιώνια» (Z), ζωή υπερφυσική και ουράνια (F). Υπάρχει και γραφή ζωών αιώνιον. Εάν ο Ιωάννης έχει σαν πρόθεση να προσελκύσει τους αναγνώστες του στην πίστη του, αυτό οφείλεται στο ότι από προσωπική του πείρα γνώριζε, ότι η πίστη αυτή παράγει τη ζωή (g). Το κεντρικό λοιπόν μήνυμα του τέταρτου ευαγγελίου είναι ότι η πίστη στον Ιησού Χριστό αποτελεί την οδό προς ζωή. Δες γ 15,16,36, Α΄ Ιω. ε 13. «Σε αυτόν υπήρχε ζωή» διακηρύσσεται στον Πρόλογο του ευαγγελίου και ο σκοπός της έλευσής του στον κόσμο υπήρξε, οι άνθρωποι να έχουν ζωή. Δες ε 40, στ 53, ι 10 (β).

(6) «Δηλαδή μέσω αυτού· διότι αυτός είναι η ζωή» (X). Η φράση εξαρτάται από το έχητε και όχι από το πιστεύοντες. Με το όνομα του Χριστού επιτυγχάνεται η ζωή· δηλαδή τόσο η πνευματική και καινούργια ζωή, που παρέχεται με την κοινωνία με το Χριστό όσο και η αιώνια ζωή. Η μία είναι συνέχεια της άλλης και οι δύο επιτυγχάνονται με την αξιομισθία και δύναμη του Χριστού και οι δύο εξασφαλίζονται αναπαλλοτρίωτα σε όλους του πιστούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

(*) Μετά το συμπέρασμα κ 30-31 το τεμάχιο αυτό προκαλεί την έκπληξη του αναγνώστη. Η συγγραφή του τεμαχίου αυτού πρέπει να είναι μεταγενέστερη από αυτήν του όλου ευαγγελίου, πρέπει όμως να έγινε και αυτή νωρίτατα και να προστέθηκε στο υπόλοιπο ευαγγέλιο πριν ακόμη δημοσιευτεί και κυκλοφορήσει αυτό, διότι διαφορετικά θα είχαμε δύο οικογένειες χειρογράφων, τη μία χωρίς το Παράρτημα και την άλλη με αυτό. Πρέπει λοιπόν να τοποθετήσουμε το χρόνο της συγγραφής του Παραρτήματος ανάμεσα στο χρόνο της συγγραφής των είκοσι πρώτων κεφαλαίων του κατά Ιωάννην και στο χρόνο της δημοσίευσής του (g).

Για τη γνησιότητά του θα μπορούσε κάποιος να παρατηρήσει μαζί με τον Stier, ότι ουδέποτε καμία δεν διατυπώθηκε αμφισβήτηση σε όλη την εκκλησία μέχρι τα χρόνια του Grotius, που πρώτος διατύπωσε μία τέτοια αμφιβολία όχι από κάποια άλλη αιτία, αλλά για το συμπέρασμα στο κ 30-31, με το οποίο φαίνεται να τελειώνει το όλο ευαγγέλιο. Ως προς τα εσωτερικά τεκμήρια θα σημείωνε κάποιος, ότι «σε κάθε μέρος του εμφανίζεται σαφώς και απαραγνώριστα το χέρι του Ιωάννου καθώς και ο χαρακτήρας του και το πνεύμα με τρόπο, ώστε και αυτοί οι περισσότερο προκατειλημμένοι να

αναγνωρίζουν αυτά» (Alford). Ο Luthardt (Λούθηρος) θεωρεί μόνο τους δύο τελευταίους στίχους ότι προστέθηκαν από την εκκλησία της Εφέσου. Αλλά το επιχείρημα υπέρ αυτής της εκδοχής που αντλείται από το «οίδαμεν (γνωρίζουμε)» του στίχου 24, εξασθενεί από το ακόλουθο «οἶμαι (νομίζω)» του στίχου 25 (ο).

Ο λόγος, για τον οποίο σαν κάποιο υστερόγραφο προστέθηκε το κεφάλαιο αυτό, υπήρξε ώστε να ξεπεραστούν κάποιες παρεξηγήσεις των λόγων του Κυρίου. Μαράν αθά ήταν το σύνθημα της πρώτης χριστιανικής γενεάς (Α΄ Κορ. 1στ 22) και κατ' αρχάς πάρα πολλοί χριστιανοί πίστευαν, ότι η Παρουσία ήταν κοντά (Ιω. ιδ 8 και Α΄ Ιω. β 28). Κατά το χρόνο όμως της συγγραφής του τετάρτου ευαγγελίου η ελπίδα της γρήγορης έλευσης του Χριστού σβηνόταν, αλλά υπήρχαν ακόμη αυτοί που πίστευαν, ότι ο Κύριος υποσχέθηκε είτε με τα λόγια στο Ιω. κα 22 είτε με λόγια όμοια με αυτά στο Μάρκ. θ 1, ότι θα επέστρεφε πριν ακόμη πεθάνουν όλοι οι απόστολοι. Συνεπώς, όταν ο τελευταίος επιζών απόστολος προσέγγιζε προφανώς στο τέλος της ζωής του, πρέπει να υπήρξαν κάποιοι, οι οποίοι βρίσκονταν σε κάποιο σκανδαλισμό και απορία (β). Ο Ιωάννης λοιπόν ήθελε να βάλει τέρμα στις πλανημένες φήμες, σύμφωνα με τις οποίες ο Κύριος είχε υποσχεθεί σε αυτόν, ότι δεν θα πέθαινε (F).

Ιω. 21,1 Μετὰ ταῦτα(1) ἐφάνέρωσεν ἑαυτὸν(2) πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος(3)· ἐφάνέρωσε δὲ οὕτως(4).

1 Αργότερα ο Ιησούς εμφανίστηκε πάλι στους μαθητές στην όχθη της λίμνης της Τιβεριάδας. Και να πώς εμφανίστηκε:

(1) Μετάβαση οικεία στον Ιωάννη (ε 1,στ 1, ζ 1 κλπ.). Χρησιμεύει, για να συνδέσει το παράρτημα με το ευαγγέλιο και ειδικά με την αφήγηση της δεύτερης εμφάνισης στους έντεκα (g).

(2) «Διότι δεν συναναστρεφόταν συνεχώς με αυτούς όπως πριν, αλλά με διαλείμματα. Τα ρήματα εφάνέρωσε και εφάνη και ώφθη και τα σχετικά υποδηλώνουν, ότι σύμφωνα με τη φύση της αφθαρσίας του σώματος ήταν αόρατος σε φθαρτά μάτια, αλλά από συγκατάβαση και για να εκπληρώσει το θείο σχέδιο φανερωνόταν» (Z).

Προτίμησε το ἐφάνέρωσεν ἑαυτὸν αντί για το φανερώθηκε, για να δείξει την εκούσια αποκάλυψη αυτού που έχει πνευματικό μεν και άφθαρτο και αμόλυντο σώμα, όχι όμως ακόμη θεωμένο και δοξασμένο, όπως όταν αποκαλύφθηκε στον Παύλο (δ), για να δηλωθεί η ελεύθερη και ενσυνείδητη θέληση, («ότι αν δεν ήθελε... δεν γινόταν ορατός» Θφ), με την οποία ο Ιησούς έβγαινε από τη σφαίρα της αορασίας, για να φανερώνει τον εαυτό του. Και η φράση αυτή συνηθισμένη στον Ιωάννη. Δες ζ 4 καθώς και η παράλληλη φράση ετάραξεν εαυτὸν στο ια 33 (g).

(3) Στην Κ.Δ. είναι ονομασία καθαρά Ιωάννεια (στ 1). Οι συνοπτικοί λένε θάλασσα της Γαλιλαίας (Ματθ. δ 18) ή λίμνη της Γεννησαρέτ (Λουκ. ε 1). Η Π.Δ. καμμία από τις δύο ονομασίες δεν γνωρίζει, ενώ ο Ιώσηπος χρησιμοποιεί και τις δύο. Η εμφάνιση λοιπόν έγινε στη Γαλιλαία. Έτσι η αφήγηση του Ιωάννη συνδέει την αφήγηση του Ματθαίου, ο οποίος εκτός από την εμφάνιση στις Μυροφόρες στην Ιερουσαλήμ και στον τάφο, δεν αφηγείται παρά μία στη Γαλιλαία εμφάνιση του Ιησού, με αυτήν του Λουκά, η οποία αναφέρει μόνο τις εμφανίσεις στην Ιερουσαλήμ και Ιουδαία. Η αφήγηση του Ιωάννη αποδεικνύει, ότι εμφανίσεις του Ιησού έγιναν και στη Γαλιλαία και στην Ιουδαία. Οι απόστολοι μετά την εορτή του Πάσχα επέστρεψαν στη Γαλιλαία και ξαναέπιασαν εκεί προσωρινά το βιοτικό επάγγελμά τους. Γύρω στο τέλος όμως των σαράντα ημερών, αναμφίβολα με εντολή του Ιησού, γύρισαν στην Ιερουσαλήμ (g).

(4) «Όπως θα πει» (Z). Ο Λούθηρος σημειώνει ότι η φράση αυτή τονίζει τη σημασία της διήγησης που ακολουθεί (ο). Το σώμα του Κυρίου, αν και ήταν αληθινό και πραγματικό σώμα ήταν συγχρόνως και πνευματικό σώμα, όπως θα είναι μετά την καθολική ανάσταση και το δικό μας σώμα. Και ως πνευματικό σώμα ήταν ορατό μόνο όταν ο Κύριος ήθελε να εμφανίσει τον εαυτό του, ή και ερχόταν και απομακρυνόταν τόσο γρήγορα ώστε μπορούσε να είναι σε μια στιγμή, εν ριπή οφθαλμού, και εδώ και εκεί.

Ιω. 21,2 ἦσαν ὁμοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος(1), καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας(2), καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου(3), καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο(4).

2 Ήταν μαζί ο Σίμων Πέτρος, ο Θωμάς που λεγόταν Δίδυμος, ο Ναθαναήλ, που καταγόταν από την Κανά της Γαλιλαίας, οι δύο γιοι του Ζεβεδαίου κι άλλοι δύο από τους μαθητές του.

(1) Ο Θωμάς ήταν ένας από τους επτά αυτούς μαθητές και ονομάζεται αμέσως μετά τον Πέτρο, σαν να ήταν παρών τώρα στις συναντήσεις των αποστόλων πυκνότερα από ό,τι άλλοτε. Είναι καλό και αξιόπαινο, εάν οι ζημιές, τις οποίες υποστήκαμε λόγω της αμέλειάς μας, μάς κάνουν προσεκτικούς και επιμελείς, ώστε στο εξής να μην χάνουμε τις ευκαιρίες, όπως συμβαίνει τώρα και με το Θωμά. Απουσίαζε κατά την πρώτη εμφάνιση του Κυρίου στους δώδεκα, αλλά τώρα είναι παρών.

(2) Η εξήγηση αυτή για τον Ναθαναήλ δεν δόθηκε στο κεφάλαιο α. Ο συγγραφέας λοιπόν επανορθώνει την αποσιώπηση (g).

(3) Για πρώτη φορά στο ευαγγέλιο αναφέρονται οι υιοί Ζεβεδαίου (μ). Αναφέρονται όμως τελευταίοι ανάμεσα σε αυτούς που ονομάζονται. Είναι χαρακτηριστικό αυτό, διότι σε όλους τους αποστολικούς καταλόγους συνδέονται με τον Πέτρο στην πρώτη γραμμή. Η μόνη εξήγηση είναι, ότι ο συγγραφέας είναι ένας από τους γιους Ζεβεδαίου. Και όπως παντού αποφεύγει να ονομάσει τον εαυτό του, έτσι και εδώ υποδηλώνει απλώς, ότι ήταν παρών, χωρίς και να σημειώνει ξεκάθαρα το όνομα του εαυτού του ή του αδελφού του (g).

(4) Η φράση υποδηλώνει, ότι και οι επτά ήταν από τους δώδεκα, διότι με τη φράση «οι μαθητές του» γενικώς δηλώνονται οι Δώδεκα (β). Εάν τώρα ο ευαγγελιστής δεν κατονομάζει τους δύο τελευταίους, οφείλεται αυτό στο ότι δεν δόθηκε σε αυτόν αφορμή να μιλήσει για αυτούς στα προηγούμενα είκοσι κεφάλαια του ευαγγελίου (F).

Σοβαρή όμως και η γνώμη του g, σύμφωνα με την οποία οι δύο τελευταίοι ανήκαν στον αριθμό των μαθητών με την ευρεία έννοια της λέξης, με την οποία συναντιέται και στο τέταρτο ευαγγέλιο (στ 60,66,ζ 3,η 31 κλπ.), διότι διαφορετικά γιατί δεν κατονομάζονται ξεκάθαρα; Έτσι λοιπόν οι υιοί Ζεβεδαίου τοποθετούνται εδώ τελευταίοι ανάμεσα στους κυρίως αποστόλους. Είναι λοιπόν συνολικά μαζί επτά. Είναι καλό για τους μαθητές του Χριστού να είναι πολλοί μαζί. Όχι μόνο στις επίσημες και για λατρεία συνάξεις, αλλά και κατά τις άλλες ώρες και ευκαιρίες, καθώς και κατά τη διεξαγωγή κοινών έργων. Οι καλοί χριστιανοί με το μέσο αυτό εκδηλώνουν και επαυξάνουν την μεταξύ τους αγάπη, απολαμβάνουν την αγαλλίαση από τη μεταξύ τους επικοινωνία και οικοδομούν ο ένας τον άλλον και με τα λόγια τους και με το παράδειγμά τους. Ο Χριστός διάλεξε να εμφανίσει τον εαυτό του σε αυτούς, όταν ήταν και οι επτά μαζί, όχι μόνο επιδοκιμάζοντας και ευλογώντας την μεταξύ τους επικοινωνία των μαθητών και γενικά των Χριστιανών, αλλά και διότι εδώ ήθελε να συνυπάρχουν πολλές και σύμφωνες μαρτυρίες για τα σχετικά με την εμφάνιση αυτή.

Ιω. 21,3 λέγει αυτοῖς Σίμων Πέτρος(1)· υπάγω αλιεύειν(2). λέγουσιν αὐτῷ· ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί(3). ἐξῆλθον(4) καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον(5) εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ(6) ἐπίασαν(7) οὐδέν.

3Τους λέει ο Σίμων Πέτρος: «Πηγαίνω να ψαρέψω». «Ερχόμαστε κι εμείς μαζί σου», του λένε εκείνοι. Βγήκαν έξω κι αμέσως ανέβηκαν στο πλοίο, αλλά όλη εκείνη τη νύχτα δεν έπιασαν τίποτα.

(1) Χαρακτηριστικά αναλαμβάνει την αρχηγία και πρωτοβουλία λέγοντας Πάω να ψαρέψω (β).

(2) «Επειδή ούτε ο Σωτήρας ήταν συνεχώς μαζί τους, ούτε ο άλλος παράκλητος είχε έλθει, ούτε το κήρυγμα τους ανατέθηκε εντελώς, αφού δεν είχαν τίποτα να πράττουν, ψάρευαν λοιπόν, ασχολούμενοι με την προηγούμενη τέχνη τους, αν και όχι για το κέρδος όπως πριν» (Z).

Αξιοσημείωτο παράδειγμα αυτενέργειας, εργασίας με τα ίδια τα χέρια χωρίς θυσία του αποστολικού αξιώματος (b).

«Δεν απαγορευόταν να ζητούν τα αναγκαία για συντήρηση με το ιδίοχειρο επάγγελμά τους, εφ' όσον αυτό ήταν νόμιμο και ασκούσαν σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην παρεμποδίζεται το αποστολικό τους έργο, και εφ' όσον για κάποιο χρόνο δεν είχαν άλλο μέσο να κερδίσουν τα προς το ζην» (Au).

Οι μαθητές πιθανώς βρέθηκαν στην ανάγκη να μεριμνήσουν μερικώς ή πλήρως για την συντήρησή τους· ή πιθανότερο δεν ήθελαν να επιβαρύνουν εκείνους στους οποίους έμεναν ήδη. Το ίδιο έκανε και ο Παύλος εργαζόμενος με τα δικά του χέρια, για να μην επιβαρύνει κάποιον με την συντήρησή του (ο).

Ο Πέτρος και αυτοί που τον ακολούθησαν στο ψάρεμα χρησιμοποιούσαν το χρόνο τους, αποφεύγοντας την τεμπελιά. Δεν είχαν λάβει ακόμη εντολή, να βγουν στο κήρυγμα. Εν τω μεταξύ λοιπόν αντί να είναι σε αργία, μη εργαζόμενοι τίποτα, απασχολούνται με το ψάρεμα. Για όσο χρόνο αναμένουν την εντολή για εκπλήρωση της αποστολής τους, δεν θα ήθελαν ποτέ να παραμείνουν αργοί. Επί πλέον δεν ήθελαν να γίνουν βάρος σε κανέναν και πιθανώς επιζητούν με το έργο τους να προμηθευτούν τα προς συντήρησή τους. Και όπως έπειτα ο Παύλος έχει τα χέρια του να τον υπηρετούν στις ανάγκες του και σε αυτούς που ήταν μαζί του, έτσι και αυτοί τώρα ζητούν με τον προσωπικό τους κόπο να κερδίσουν το ψωμί τους.

(3) «Οι άλλοι μαθητές ακολουθούσαν επειδή είχαν πλέον συνδεθεί μεταξύ τους και συγχρόνως για να παρακολουθήσουν την αλιεία και να διαθέσουν καλά τον ελεύθερο χρόνο τους» (X).

Όσο περνούσε ο χρόνος δεν φοβόντουσαν πλέον τόσο πολύ (b).

«Τρέχουν μαζί με τον Πέτρο, και ίσως και με αυτά σχεδιάζει κάτι χρήσιμο ο Σωτήρας μας Χριστός. Διότι είπε μεν κάπου σε αυτούς... Ελάτε πίσω μου και θα σας κάνω ψαράδες ανθρώπων. Για να τους πληροφορήσει λοιπόν πάλι σαν με τύπο παχυλό, ότι οπωσδήποτε θα γίνει αυτό που ειπώθηκε και ότι

η υπόσχεση θα καταλήξει στη δύναμη της αλήθειας, τους πείθει με σαφήνεια από αυτό το ίδιο τους το χειρονακτικό επάγγελμα» (Κ).

(4) Τα ασύνδετα λέγει αυτοῖς... λέγουσιν αὐτῶ... ἐξῆλθον καὶ... εἶναι σύμφωνα με το ὕφος του Ιωάννη (g).

(5) Υπάρχει και η γραφή ενέβησαν. Για την φράση δεσ στ 17. Στο πλοίο «του Πέτρου ή σε αυτό των γιων Ζεβεδαίου ή σε κάποιου από τους γνωστούς» (Ζ). Πιθανώς το πλοίο, το οποίο συνήθιζαν να χρησιμοποιούν, όταν έρχονταν με τον Ιησού στη λίμνη. Δες στ 1 (β). Ο σιναΐτικός, βατικανός και κάποιοι άλλοι μεγαλογράμματοι κώδικες αποσιωπούν το ευθύς.

(6) «Κατά θεία συγκατάβαση» (Ζ). Η Πρόνοια επέτρεψε αυτό, ώστε το θαύμα του επόμενου πρωινού να εμφανιστεί λαμπρότερο και τόσο πιο πολύ όσο κατά τη νύχτα η αλιεία σημειώνει τις μεγαλύτερες επιτυχίες (F). Ο άκαρπος για όλη τη νύχτα μόχθος επανέφερε αναμφίβολα στη μνήμη των αποστόλων τον άλλον εκείνον, αυτόν που προηγήθηκε της ημέρας, κατά την οποία κλήθηκαν από τον Ιησού στο αποστολικό αξίωμα (g).

Δες και εδώ την ματαιότητα αυτού του κόσμου. Τα χέρια αυτών που αγαπούν την εργασία επιστρέφουν συχνά κενά. Και αγαθοί άνδρες είναι δυνατόν να μην έχουν τις επιθυμητές επιτυχίες στις έντιμες επιχειρήσεις τους. Είναι δυνατόν να βρισκόμαστε στην οδό του καθήκοντος, και όμως να μην ευτυχούμε και ευδαιμονούμε. Ο Θεός εδώ οικονόμησε έτσι τα πράγματα, ώστε οι προς αλιεία κόπτοι της νύχτας να αποβούν άκαρποι, ώστε το θαύμα της επιτυχίας που ακολούθησε το πρωί να παρουσιαστεί θαυμαστότερο και πιο ευπρόσδεκτο. Σε εκείνες τις αποτυχίες, οι οποίες είναι πολύ θλιβερές σε εμάς, ο Θεός συχνά υποκρύπτει ανέλπιστες και πλούσιες χάριτες. Ο άνθρωπος πλάστηκε αναμφίβολα για να έχει κυριαρχία και πάνω στα ψάρια της θάλασσας. Αλλά τα ψάρια δεν υπακούουν πάντοτε στα νεύματά του. Ο Θεός μόνος γνωρίζει «τους δρόμους της θάλασσας» και διατάζει ό,τι περνά από αυτούς.

(7) Το πιάζω συναντιέται έξι φορές ακόμη στο τέταρτο ευαγγέλιο, χωρίς να συναντιέται πουθενά στους συνοπτικούς (Hengstenberg).

Ιω. 21,4 πρῶϊας(1) δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλὸν(2)· οὐ μέντοι(3) ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστι(4).

4Όταν πια ξημέρωσε, στάθηκε ο Ιησούς στο γιαλό· οι μαθητές όμως δεν ήξεραν ότι ήταν ο Ιησούς.

(1) Ο Ιωάννης ουδέποτε στο ευαγγέλιο χρησιμοποιεί τον τύπο πρῶϊα (Ματθ. κζ 1), αλλά πρῶϊ, δεσ ιη 28, κ 1 (β). Δηλώνεται ο χρόνος του λυκαυγούς ανάμεσα στην αυγή και την ανατολή του ήλιου (ο). «Άρχισε ήδη να απλώνεται το φως και οι ακτίνες του ήλιου» (Κ). Και η γραφή· Πρῶϊας... γινομένης. Όταν έγινε πρωί, μετά από άκαρπο κόπο ολόκληρης νύχτας, ο Ιησούς στεκόταν στην ακτή. Ο χρόνος κατά τον οποίο ο Χριστός κάνει τον εαυτό του γνωστό στο λαό του, είναι όταν αυτός βρίσκεται σε αμηχανία. Όταν νομίζουν ότι χάθηκαν κοπιάζοντας, τότε θα γνωρίσει σε αυτούς, ότι δεν έχασαν αυτόν. Τα κλάματα είναι δυνατόν να διαρκέσουν για ολόκληρη νύχτα, αλλά επακολουθεί χαρά, εάν ο Χριστός έλθει το πρωί.

(2) Η θαλάσσια ακτή (Ματθ. ιγ 2, 48, Πράξ. κα 5, κζ 39,40). Παράγουν τη λέξη οι περισσότεροι από το άγνυμι και το αλς δηλαδή η ακτή, όπου τα κύματα σπάνε, άλλοι από το αιγες και αλς, και άλλοι από το αἴσκω και αλς (G). Και η γραφή: επί τον αἰγιαλόν.

(3) Ιωάννεια λέξη· δεσ ιβ 42 (β). Και η γραφή: Ου μέντοι ἔγνωσαν.

(4) «Ίσως επειδή η μορφή του φαινόταν λαμπρότερη λόγω της αφθαρσίας ή κατά θεία συγκατάβαση αγνοούνταν από αυτούς» (Ζ). Δεν τον αναγνώρισαν ακόμη και όταν απηύθυνε σε αυτούς τα λόγια στους στίχους 5-6. Αυτό ίσως οφειλόταν στην απόσταση από τη μία η οποία χώριζε τους μαθητές από την ακτή και στο αμυδρό του φωτός του πρωινού από την άλλη. Αλλά το ότι και οι προς Εμμαούς οδοιπορήσαντες μαθητές δεν αναγνώρισαν αυτόν αμέσως (Λουκ. κδ 31), αλλά και η Μαρία η Μαγδαληνή δεν αντιλήφθηκε αυτόν (Ιω. κ 14) μπορεί να θεωρηθεί ως απόδειξη, ότι ο αναστημένος Κύριος δεν ήταν δυνατόν να αναγνωρισθεί, εφ' όσον ο ίδιος δεν φανέρωνε τον εαυτό του (β). Ο Χριστός είναι πολλές φορές πιο κοντά σε εμάς από όσο φανταζόμαστε και έτσι θα βρούμε αυτόν μετά από λίγο για παρηγοριά και ανακούφισή μας.

Ιω. 21,5 λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· παιδία(1), μή τι(2) προσφάγιον(3) ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῶ· οὐ.

5Τους λέει τότε ο Ιησούς: «Παιδιά, μήπως έχετε κάτι για προσφάγι;» «Όχι», του αποκρίθηκαν.

(1) «Επειδή ήθελε να πιάσουν κουβέντα» (Σχ).

«Τους αποκάλεσε παιδιά χρησιμοποιώντας τη συνήθεια. Διότι συνηθίζεται σε αυτούς που εργάζονται έτσι να τους ονομάζουν επειδή είναι ακμαίοι και νεανικοί στους κόπτους» (Ζ).

Ονομασία οικειότητας, την οποία κάποιος ξένος μπορούσε να χρησιμοποιήσει απευθυνόμενος προς ταπεινούς ψαράδες (F). Η λέξη δεν είναι τελείως ξένη με τη γλώσσα του Ιωάννη (δες Α΄ Ιω. β 13,18). Εάν τώρα ο Ιησούς δεν χρησιμοποιεί εδώ τον τρυφερότερο όρο τεκνία (όπως στο ιγ 33), αυτό οφείλεται διότι θέλει να αποφύγει κάθε τι που θα συντελούσε στο να αναγνωρισθεί από τους μαθητές (g).

(2) Η αρνητική έννοια της ερωτηματικής μορφής «μή τι» μπορεί όπως στο στ 67 να αποδοθεί έτσι: Δεν έχετε λοιπόν τίποτα...; (g). Αναμένεται απάντηση αρνητική.

(3) Λέγεται μία φορά = Ό,τι μαζί με το ψωμί παίρνεται για φαγητό. Και στην περίπτωση αυτή ψάρι (G). Ή, ο Ιησούς δεν αποβλέπει σε αλιεία όπως στο Λουκά ε, αλλά σε κάποιο πρωινό γεύμα (g).=Παιδιά, μήπως έχετε τίποτα να φάμε; Ή, «κατ' αρχήν συνομιλεί μαζί τους με πιο ανθρώπινο τρόπο, σαν να επρόκειτο να αγοράσει κάτι από αυτούς» (X). Εμφανίζεται σαν να θέλει να αγοράσει κάποιο ψάρι (F).

Ιω. 21,6 ό δε εἶπεν αὐτοῖς· βάλετε(1) εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου(2) τὸ δίχτυον, καὶ εὐρήσετε(3). ἔβαλον οὖν(4), καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι(5) ἴσχυσαν(6) ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων(7).

6Εκείνος τότε τους λέει: «Ρίξτε το δίχτυ στη δεξιά μεριά του πλοίου και θα βρείτε ψάρια». Πραγματικά, έριξαν το δίχτυ, και τα ψάρια ήταν τόσα πολλά, που δεν μπορούσαν να τραβήξουν το δίχτυ.

(1) Μιλά προς αυτούς σαν φίλος δίνοντας σε αυτούς συμβουλή (F).

(2) «Τους διέταξε ξεκάθαρα να ρίξουν στα δεξιά για να μην νομιστεί η αλιεία ότι έγινε κατά τύχη» (Z). Εκείνος, από τον οποίο τίποτα δεν είναι κρυμμένο, ούτε αυτά που κατοικούν κάτω από τα νερά (Ιωβ κστ 5), γνώριζε σε ποια πλευρά του πλοίου υπήρχε το πλήθος των ψαριών και προς την πλευρά αυτή κατευθύνει τους μαθητές. Η Θεία Πρόνοια εκτείνεται και στα ελάχιστα. Και είναι ευτυχείς εκείνοι, οι οποίοι μπορούν να διακρίνουν τις νύξεις της, για να οδηγούνται από αυτές στη διεξαγωγή των υποθέσεών τους, και οι οποίοι αναγνωρίζουν αυτήν σε όλους τους δρόμους τους.

(3) Ο πειστικός τόνος, με τον οποίο υπόσχεται σε αυτούς την επιτυχία, δεν ήταν δυνατόν παρά να προκαλέσει σε αυτούς εντύπωση (F). Οι απόστολοι υποθέτουν κατ' αρχάς, ότι ο ξένος αυτός έχει κάποια πείρα της αλιείας και ότι διέκρινε κάποιο σημάδι στα δεξιά του πλοίου που δικαιολογούσε τη συμβουλή που έδωσε (g).

(4) «Απλώς τον υπάκουσαν ή και υποπτεύθηκαν ότι από κάποιο τεκμήριο ήξερε ότι εκεί κολυμπούσαν κάποια ψάρια ή ότι και τα είδε που πήδηξαν από το νερό» (Z). Οι μαθητές δεν θεώρησαν τον νομιζόμενο ξένο ότι ακαίρως αναμειγνύεται στο έργο τους και δεν παραθεώρησαν τη συμβουλή του ως ασύστατη και μάταιη, αφού για νύχτα ολόκληρη κοπιάζοντας «δεν έπιασαν τίποτα». Υπακούοντας σε αυτήν πέτυχαν. Όσοι είναι ταπεινοί, επιμελείς και καρτερικοί, στο τέλος θα επιστεφθούν με επιτυχία. Μετά πολλούς αγώνες και άκαρπες απόπειρες επιζούν κάποιες φορές, για να δουν τις υποθέσεις τους να λαμβάνουν αίσιο πέρασ. Όταν μάλιστα υπακούει κάποιος με υπομονή στο Χριστό, δεν χάνει ποτέ.

(5) Στο πλοίο (ο). Ό,τι γίνεται με υπακοή στο παράγγελμα του Κυρίου, ακόμη και όταν αυτός που δίνει το παράγγελμα δεν έχει αναγνωρισθεί, καταλήγει σε καταπληκτική επιτυχία (τ).

(6) Υπάρχει και η γραφή ἴσχυον, που μαρτυρείται αρκετά.

(7) «Όταν απουσίαζε μεν ο Σωτήρας δεν έπιασαν τίποτα· όταν όμως ήταν παρών μάζεψαν πλήθος, για να μάθουμε, ότι χωρίς μεν αυτόν, τίποτα ωφέλιμο δεν κατορθώνουμε· μαζί με αυτόν όμως, πολλά» (Z). Η θαυμάσια αυτή αλιεία συμβόλιζε, όπως και η πρώτη (στο Λουκ ε) τους άφθονους καρπούς της μελλοντικής διακονίας των αποστόλων (F).

«Οι μαθητές ψαρεύουν όχι με άλλο τρόπο, αλλά με τα λόγια του Σωτήρα μας και τα ευαγγελικά προστάγματα... Και είναι αναρίθμητοι αυτοί που ψαρεύτηκαν και πίστεψαν και το θαύμα σχετικά με αυτό, φαίνεται ότι είναι μεγαλύτερο και ανώτερο όντως από την δύναμη των αγίων αποστόλων. Διότι είναι του Χριστού η ενέργεια, ο οποίος συγκεντρώνει με τη δική του δύναμη το πλήθος αυτών που σώζονται σαν ακριβώς σε κάποιο δίχτυ αποστολικό την επι γης Εκκλησία» (K).

Ας μην αποθαρρύνονται οι λειτουργοί και διάκονοι του Χριστού. Είναι δυνατόν για πολύ να κοπιάζουν και να μην βλέπουν κανένα καρπό ως ανταμοιβή των κόπων τους. Ας εξακολουθούν με επιμέλεια το έργο τους. Μία τελικά επιτυχής ψαριά είναι αρκετή να αποδώσει στο ευαγγελικό δίχτυ πολλών ετών κόπους.

Ιω. 21,7 λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς(1), τῷ Πέτρῳ· ὁ Κύριός ἐστι(2). Σίμων οὖν Πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ Κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην(3) διεζώσατο(4)· ἦν γὰρ γυμνός(5)· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν(6)·

7Λέει τότε στον Πέτρο ο μαθητής εκείνος που ο Ιησούς τον αγαπούσε: «Ο Κύριος είναι!» Μόλις άκουσε ο Σίμων Πέτρος πως είναι ο Κύριος, ζώστηκε το ιμάτιό του, επειδή ήταν γυμνός, και ρίχτηκε στο νερό.

(1) Έχουμε εδώ οπωσδήποτε σαφή ένδειξη, ότι ο μαθητής τον οποίο αγαπούσε ο Ιησούς είναι ο Ιωάννης, εφ' όσον μεταξύ των παρόντων στην αλιεία αυτή σύμφωνα με το στίχο 2 ήταν και οι γιοι Ζεβεδαίου.

(2) «Μόλις τον αναγνώρισαν πάλι οι μαθητές Πέτρος και Ιωάννης δείχνουν τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του χαρακτήρα τους» (X).

«Είναι πιο διορατικός μεν ο Ιωάννης λόγω της πολλής του καθαρότητας· ενώ πιο θερμός ο Πέτρος, από τη σφοδρότητα της αγάπης του» (Z).

«Για αυτό ο μεν Ιωάννης πρώτος αναγνώρισε τον Ιησού» (X), «επειδή είχε όπως φαίνεται μεγαλύτερη ετοιμότητα πνεύματος και καθαρότητα νου και οξύτητα των ματιών της καρδιάς» (K). Η θερμή αγάπη έχει το πρώτο και βεβαιότατο ένστικτο του αντικειμένου που αγαπιέται (Stier). «Ο Πέτρος όμως πρώτος ήλθε σε αυτόν» (X), «και τρέχει πριν από τους άλλους... επειδή κατάλαβε ότι θα αργήσει κάπως η άφιξη με το σκάφος· διότι ήταν πάντα θερμός σε προθυμία και δραστήριος στην ευτολμία» (K).

(3) Λέγεται μία φορά. «Λένε ότι είναι ένας μικρός χιτώνας χωρίς χέρια, που καλύπτει το σώμα μέχρι τα γόνατα. Είναι συνηθισμένο αυτό σε αυτούς που είναι στη θάλασσα, αφού τους εξασφαλίζει ταυτόχρονα ευκινησία και σεμνότητα στο νερό» (Z). Ο επενδύτης ήταν ένα ένδυμα ανάμεσα στο χιτώνα, το εσωτερικό ένδυμα, και το ιμάτιο, το εξωτερικό αντίστοιχο ή μανδύα (g).

(4) «Μόλις λοιπόν τον αναγνώρισε, όλα τα έριξε, και τα ψάρια και τα δίχτυα και ζώστηκε ο Πέτρος. Βλέπεις και την ντροπή και τον πόθο του;»(X).

«Με το ότι ζώστηκε μεν, απέδειξε την ντροπή· ενώ με το ότι έριξε τον εαυτό του στη θάλασσα, φανέρωσε τον πόθο» (Θφ).

Το διεζώσατο σημαίνει ή «ήταν γυμνός μεν από την άλλη στολή του· αλλά φορούσε στο σώμα του μόνο αυτόν [τον επενδύτη] άζωστο... Ζώστηκε όμως αυτόν, από ντροπή προς τον Κύριο» (Z), ή, πιο σωστά, σημαίνοντας κατά γράμμα ζώστηκε, εμπρικλείει και τις δύο ιδέες και αυτήν του φόρεσε τον επενδύτη και αυτήν του έζωσε τον εαυτό του (g). Έσφιξε το ένδυμα γύρω του και το έδεσε με ζώνη, για να μην τον εμποδίζει την ώρα που θα διέσχιζε το νερό της θάλασσας (o).

(5) Πρέπει να εκλάβουμε αυτό με σχετική έννοια. «Διότι είναι ανάρμοστο να είναι αυτός τελείως γυμνός, λόγω της ασχημοσύνης» (Z). Χωρίς τον επενδύτη ο Πέτρος ήταν πράγματι γυμνός, εκτός από κάποια ποδιά ή εσώρουχο που επιβάλλει η ευσημοσύνη. Μπορούμε όμως να δεχτούμε, ότι ο Πέτρος φορούσε πριν από αυτό και τον χιτώνα, διότι η χρήση της ελληνικής λέξης γυμνός επιτρέπει την έννοια αυτή (g). Και στην καθομιλουμένη η λέξη χρησιμοποιείται και με ευρύτερη έννοια. Ο Πέτρος αισθάνθηκε ντροπή στην παρουσία του Διδασκάλου, ενώ πριν ασχολούνταν με τους συμμαθητές με οικειότερο τρόπο (b).

(6) «Αν και βρίσκονταν μακριά από την όχθη διακόσιους πήχεις, αλλά ούτε έτσι περίμενε να έλθει προς αυτόν με το πλοίο, αλλά έφθασε κολυμπώντας» (X). Η αγάπη του Ιησού τραβά μέσα από φωτιά και κύματα (b). Η Συριακή μετάφραση του Σινά προσθέτει «καί ήλθε νηχόμενος (=κολυμπώντας)». Πρόκειται για γλώσσα (παρέμβλητο κείμενο). Και η παράφραση του Νόννου μιλά για τον Πέτρο να κολυμπά. Πιθανότερο όμως φαίνεται, ότι τα νερά ήταν μάλλον αβαθή και ο Πέτρος θα μπορούσε να βαδίζει πάνω στο βυθό. Αυτό συμβιβάζεται και με το «τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο». Αλλιώς θα εμποδιζόταν από τον επενδύτη, εάν επρόκειτο να κολυμπά.

Ιω. 21,8 οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ(1) ἦλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν(2) ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ(3) πηχῶν διακοσίων(4)· σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

8Οἱ ἄλλοι μαθητές ήρθαν με το πλοιάριο, σέρνοντας το δίχτυ με τα ψάρια, γιατί δεν απείχαν από τη στεριά παρά εκατό περίπου μέτρα.

(1) Δοτική του οργάνου. Πιθανώς δεν είναι αυτό το ίδιο με το πλοίο στο στίχο 3. Πρόκειται ίσως για βάρκα βοηθητικής που ακολουθούσε το πλοίο. Εφ' όσον το πλοίο δεν μπορούσε να προχωρήσει στα αβαθή νερά, οι μαθητές χρησιμοποίησαν το πλοιάριο (β). Μεγάλη διαφορά μπορεί να σημειωθεί ανάμεσα σε αυτούς και εκείνους τους ευσεβείς στις εκδηλώσεις της τιμής τους και του σεβασμού τους προς τον Κύριο, οι οποίες όμως όλες είναι ευπρόσδεκτες σε αυτόν. Μερικοί υπηρετούν τον Κύριο με πράξεις αφοσίωσης και με έκτακτες εκφράσεις θρησκευτικού ζήλου. Ο Πέτρος δεν πρέπει να επικριθεί, διότι έριξε τον εαυτό του στη θάλασσα, αλλά αντίθετα πρέπει να επαινεθεί για τον ζήλο του και την δύναμη της αγάπης του. Αξιάπαινοι λοιπόν είναι και εκείνοι, οι οποίοι για την αγάπη του Χριστού εγκαταλείπουν τον κόσμο μαζί με τη Μαρία, για να κάτσουν δίπλα στα πόδια του. Άλλοι πάλι

υπηρετούν τον Κύριο ανάμεσα στις εγκόσμιες υποθέσεις. Εξακολουθούν να παραμένουν στο πλοίο, να σύρουν το δίχτυ και να το φέρνουν στην ακτή, όπως εδώ οι άλλοι μαθητές. Αλλά και αυτοί δεν πρέπει να επικριθούν ως κοσμικοί, διότι υπηρετούν και αυτοί τον Κύριο «διακονώντας σε τραπέζια». Εάν και οι άλλοι μαθητές έκαναν ό,τι και ο Πέτρος, τι θα γίνονταν τα ψάρια που πιάστηκαν και το δίχτυ τους; Πολλοί δρόμοι οδηγούν τους μαθητές από τη θάλασσα του κόσμου αυτού κοντά στον Κύριο, που στέκεται στην ακτή. Άλλοι οδηγούνται προς αυτόν με βίαιο θάνατο, όπως οι μάρτυρες, οι οποίοι ρίχνονται στη θάλασσα από ζήλο προς τον Χριστό. Άλλοι οδηγούνται προς τον Ιησού με φυσικό θάνατο σέρνοντας το δίχτυ. Και αυτοί όμως και εκείνοι καταφθάνουν στην ήσυχη και ασφαλή ακτή, όπου αναμένει αυτούς ο Χριστός.

(2) Αιτιολογεί ή το γιατί χρησιμοποίησαν πλοιάριο (=τα νερά ήταν αβαθή, διότι η ακτή ήταν κοντά) (β). Ή (εάν το πλοιάριο το πάρουμε ως ταυτόσημο με το πλοίο) δικαιολογεί γιατί έσυραν το δίχτυ προς την ακτή και όχι πάνω στο πλοίο (ο).

(3) Σύμφωνα με μεταγενέστερη στους Έλληνες χρήση μπαίνει μπροστά από τα ονόματα που δηλώνουν τοπική απόσταση. Έτσι και στο ια 18 «ἦν ἐγγὺς ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε» = απείχε δεκαπέντε στάδια (G).

(4) Δηλαδή 105 μέτρα, αφού ο πήχυς ισοδυναμεί με 0,525 του μέτρου (F).

Ιω. 21,9 ὡς οὖν ἀπέβησαν(1) εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν(2) ἀνθρακιὰν(3) κειμένην καὶ ὀψάριον(4) ἐπικείμενον καὶ ἄρτον(5).

9Όταν αποβιβάστηκαν στη στεριά, βλέπουν εκεί αναμμένη μια ανθρακιά κι ένα ψάρι πάνω στη φωτιά, και ψωμί.

(1) Εδώ μόνο συναντιέται στον Ιωάννη· με την ίδια έννοια όμως και στο Λουκ. ε 2, κατά την αφήγηση του ομοίου θαύματος που έγινε κατά το χρόνο της κλήσης των τεσσάρων μαθητών.

(2) Ανέλπιστα (b). Ο ενεστώτας εκφράζει την έκπληξη των μαθητών (F). Όταν αποβιβάστηκαν στην ξηρά μουσκεμένοι και παγωμένοι, κατάκοποι και πεινασμένοι βρήκαν εκεί ανθρακιά, η οποία θα τους θέρμαινε και θα στέγνωνε τα ρούχα τους, και ψάρι και ψωμί, τα οποία ήταν αρκετή προμήθεια για ένα καλό πρωινό φαγητό. Από την περίπτωση αυτή, στην οποία καταφαίνεται η ιδιαίτερη φροντίδα, την οποία ο Χριστός λαμβάνει για τους μαθητές του ενισχυόμαστε και γεμίζουμε από ελπίδα και εμείς. Θα προνοήσει και για μας ο Κύριος στις ανάγκες μας, διότι γνωρίζει ποιά πράγματα έχουμε ανάγκη.

(3) Δεν υπάρχει πουθενά αλλού στην Κ.Δ. και μόνο στον Ιωάννη εδώ και στο ιη 18. Ο Μάρκος και ο Λουκάς χρησιμοποιούν τις λέξεις πυρ και φως (g).

(4) Στο στίχο 10 τα ψάρια που μόλις πιάστηκαν τα αποκαλεί οψάριον. Η λέξη δηλώνει τα νωπά ή και αποξηραμένα ψάρια όπως πιθανότατα στο Ιω. στ 9 (β).

(5) «Που ήταν παραδίπλα σε ιδιαίτερο μέρος» (Z).

Από πού βρέθηκαν αυτά; Η μόνη λογική εξήγηση «Κατά τρόπο παράδοξο ο Χριστός και φωτιά άναψε και ψάρι έβαλε το οποίο έπιασε εννοείται με δύναμη που δεν μπορεί να εκφραστεί, «διότι δεν τα έκανε αυτά πλέον από ύλη που προϋπήρχε, όπως ακριβώς πριν στην έρημο από τα πέντε ψωμιά και τα δύο ψάρια» (Θφ), αλλά κατά τρόπο θαυμαστό και αυτό» (Κ):

«τα έφτιαξε οπωσδήποτε όλα όχι από προϋπάρχοντα στοιχεία, ώστε και από εδώ να δείξει την δύναμή του, και επειδή ήταν κουρασμένοι να τους δυναμώσει με πολλή στοργή με τροφή» (Z).

Τι συμβόλιζε αυτό το πρωινό; Εάν αυτή εδώ η αλιεία είναι για τους μαθητές το σύμβολο και η εγγύηση της επιτυχίας του κηρύγματός τους, το πρωινό είναι αναμφίβολα το έμβλημα της πνευματικής επιστασίας και βοήθειας, πάνω στην οποία μπορούν αυτοί να υπολογίζουν εκ μέρους του δοξασμένου Κυρίου τους σε όλη τη διάρκεια αυτού του έργου τους (g). Η φωτιά και το ψάρι και ο άρτος δηλώνουν την από την Πρόνοια προμήθεια σε κάθετί που θα τους χρειαζόταν. Και η μεγάλη αλήθεια, που συμβολίζεται εδώ, επαναλήφθηκε και στην περιληπτική ευλογία: «Να, εγώ είμαι μαζί σας όλες τις ημέρες έως τη συντέλεια του αιώνας» (Ματθ. κη 20) (ο).

Ή, λιγότερο πιθανώς. «Τους διδάσκει δηλαδή, ότι μετά από τους κόπους και τους ιδρώτες χάριν αυτών που καλέστηκαν και σώθηκαν, θα καθίσουν πάλι μαζί με αυτόν... και θα είναι για πάντα μαζί του, και θα είναι δίπλα τους η ανέκφραστη απόλαυση, η οποία είναι εννοείται πνευματική και θεία και πάνω από το νου μας» (Κ).

Ιω. 21,10 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν(1).

10Τους λέει ο Ιησούς: «Φέρτε από τα ψάρια που πιάσατε τώρα».

(1) «Σαν να ξέρει ότι έπιασαν, λέει... και για να μην φανεί το πράγμα ότι είναι φαντασία, και ώστε, αφού δουν και το πλήθος και το μέγεθος των ψαριών, και το πώς δεν σχίστηκε το δίχτυ, να θαυμάσουν περισσότερο» (Z).

Έτσι οι μαθητές θα μπορούσαν να καταλάβουν και ότι το ψάρι εκείνο ήταν πραγματικό όπως και τα άλλα ψάρια που έπιασαν (b). Επιπλέον τα από τον Ιησού προσφερόμενα τρόφιμα έπρεπε να συμπληρωθούν και από τα προϊόντα της αλιείας τους. Η λεπτομέρεια αυτή θα ήταν απολύτως ακατανόητη, εάν όλη αυτή η σκηνή δεν είχε συμβολικό χαρακτήρα. Ο Ιησούς θέλει να διδάξει αυτούς, ότι θα ασχολείται με τις ανάγκες τους, αλλά μαζί με την ευλογία και επιστασία του πρέπει να συντρέχει και η δική τους πιστή εργασία (g).

«Σχεδόν θέλει να σημάνει ο Χριστός αυτό που λέγεται στους Ψαλμούς (ρκζ 2), ότι· Τους καρπούς των κόπων σου θα φας» (Κ).

Το πρωινό λοιπόν, το οποίο τώρα προσφέρεται στους επτά μαθητές, αποτελείται μέρος μεν από εκείνο, το οποίο ο ίδιος ο Κύριος με θαυμαστό τρόπο παρουσίασε έτοιμο, και μέρος από τον καρπό του προσωπικού τους κόπου. Αυτό συμβολίζει, ότι ο Κύριος παρέχει σε μας αναψυχή για την διακονία, την οποία του προσφέρουμε, με δωρεές, οι οποίες προέρχονται μέρος μεν άμεσα από αυτόν, μέρος δε από τον δικό μας κόπο, που καταβάλλεται κάτω από την καθοδήγησή του. Όλα όμως είναι δικά του. Διότι και όλος ο καρπός του κόπου μας δεν είναι δικός μας, αλλά προέρχεται από την ευλογία του. Τότε λοιπόν θα απολαμβάνουμε αυτά δίκαια και σωστά, όταν δεχόμαστε αυτά με ευγνωμοσύνη σαν να παρέχονται από το χέρι του (τ).

Ιω. 21,11 **ἀνέβη Σίμων Πέτρος(1) καὶ εἴλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς(2), μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πενήντα τριῶν(3)· καὶ τοσοῦτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον(4).**

11 **Ἀνέβηκε τότε στο πλοίο ο Σίμων Πέτρος και τράβηξε το δίχτυ στη στεριά, γεμάτο μεγάλα ψάρια, για την ακρίβεια εκατὸν πενήντα τρία. Κι ενώ ήταν τόσα πολλά ψάρια, το δίχτυ δεν είχε σκιστεί.**

(1) «Ἀνέβηκε στο πλοίο ως εμπειρότερος και τον ακολούθησαν εννοείται και οι άλλοι» (Ζ). Με τη βοήθεια μεν των συμμαθητῶν τράβηξε το δίχτυ, αυτός όμως διηύθυνε το έργο (g). Ο σιναϊτικός και ένας άλλος από τους μεγαλογράμματους κώδικες γράφουν Ἐνέβη.

(2) Αρκετά μαρτυρημένη γραφή: Εἰς τὴν γῆν.

(3) Ερμηνεύτηκε αλληγορικά με διάφορους τρόπους: «Το μεν εκατό... σημαίνει το σύνολο των εθνῶν· διότι ο αριθμὸς εκατό είναι πληρέστατος αφού αποτελείται από δέκα δεκάδες· διότι και ο ίδιος ο Κύριος... άλλοτε μεν λέει ότι είναι εκατό τα πρόβατα που έχει, δηλώνοντας με αυτό ότι τα λογικά κτίσματα είναι τέλεια στον αριθμὸ, άλλοτε πάλι λέει ότι η ἀριστη γη θα καρποφορήσει εκατό φορές... Τον αριθμὸ πενήντα πάλι τον βάζει για να εννοήσουμε κατά κάποιο τρόπο το εκλεγμένο υπόλειμμα της χάριτος από τους Ἰσραηλίτες, διότι είναι το μισό του εκατό τα πενήντα, και υπολείπεται του τέλειου στον αριθμὸ. Τα τρία επίσης μπορούν να δηλώνουν την αγία... Τριάδα, στη δόξα της οποίας αφιερώνεται και θεωρείται συνδεδεμένη η ζωή αυτῶν που με την πίστη ψαρεύτηκαν» (Κ).

Ἡ, το ίδιο απίθανη: «Εάν ζητήσουμε αριθμὸ που δείχνει το νόμο, ποιὸν ἄλλον θα καθορίζαμε παρά τον δέκα; Διότι έχουμε ἀπόλυτη βεβαιότητα, ότι ο Δεκάλογος δηλαδή οι γνωστές σε όλους δέκα εντολές, γράφηταν πρώτα με το δάχτυλο του Θεού στις δύο πλάκες... Ἀλλά όταν η χάρη προστέθηκε στο νόμο, δηλαδή το πνεύμα στο γράμμα, κατά κάποιο τρόπο προστέθηκε στον αριθμὸ δέκα ο επτά. Διότι ο επτά διαπιστώνεται από τεκμήρια... σημαίνει το ἅγιο Πνεύμα... Ο Θεός αγίασε την ἑβδομη ημέρα, στην οποία κατέπαυσε από τα έργα του... Και ο προφήτης Ησαΐας... επιστά την προσοχή μας στο επταδικὸ έργο ή τα επτά χαρίσματα του Πνεύματος [Ἠσ. Ια 2,3]... Και τι λέει η Ἀποκάλυψη; Δεν ονομάζονται και εκεί αυτά επτά Πνεύματα του Θεού [Ἀποκ. γ 1], ενώ είναι ένα μόνο και το αυτό Πνεύμα που διαιρεί στον καθένα διάφορα χαρίσματα, όπως θέλει... Συνεπώς, όταν στον αριθμὸ δέκα, που παριστάνει το νόμο, προσθέσουμε το ἅγιο Πνεύμα, που παριστάνεται από το επτά, έχουμε δέκα επτά. Και όταν χρησιμοποιήσουμε τον αριθμὸ αυτόν για να προσθέσουμε κάθε έναν από τους διάφορους αριθμούς, τους οποίους περιλαμβάνει, από τι 1 μέχρι το 17 [δηλαδή 1+2+3+4+5+6... +16=136] το ἄθροισμα θα είναι 136. Αν προσθέσουμε στο ἄθροισμα αυτό και τον 17 θα έχουμε τον αριθμὸ των ψαριῶν... Ἐτσι με το ζωοποιὸ Πνεύμα το γράμμα δεν σκοτώνει πλέον, αλλά ὅ,τι παραγγέλεται από το νόμο, εκπληρώνεται με τη βοήθεια του Πνεύματος και αν υπάρξει κάποια ἔλλειψη συγχωρεῖται. Ὅλοι λοιπόν ὅσοι συμμετέχουν σε τέτοια χάρη συμβολίζονται από τον αριθμὸ αυτόν. Ο αριθμὸς αυτός επιπλέον έχει 3 φορές τον αριθμὸ 50 και επιπροσθέτως τον αριθμὸ 3 σε αναφορά με το μυστήριον της Τριάδας: την ὥρα που ο αριθμὸς 50 γίνεται με πολλαπλασιασμὸ του 7 επί 7 με προσθήκη του ένα... Και το ένα προστίθεται για να δηλώσει, ότι ένα είναι αυτό που εκφράζεται με την επταπλή ἐνέργειά του» δηλαδή το Πνεύμα (Αυ).

Ἡ και κάπως πιθανώς ο Ἰερώνυμος σημειώνει: Εκείνοι οι οποίοι ἔγραψαν για τη φύση και ιδιότητα των ζώων, αυτοί που ἔμαθαν αλιευτικά... από τους οποίους ο Οππιανός... είναι ποιητής πολυμαθέστατος, βεβαιώνουν, ότι υπάρχουν συνολικά 153 εἶδη ψαριῶν, τα οποία ὅλα συνελήφθησαν από τους αποστόλους και κανένα δεν παρέμεινε ἀσύλληπτο. Ἐτσι ὅλοι τόσο οι

ευγενείς και οι ταπεινοί στην καταγωγή, οι πλούσιοι και οι φτωχοί και κάθε τάξης άνθρωποι ανελκύνονται από τη θάλασσα του κόσμου στη σωτηρία (β).

Ή, πιο σωστά, η απλούστερη εξήγηση του αριθμού 153 είναι ότι, όπως οι ψαράδες αναγκάζονται να κάνουν, επειδή τα πιασμένα ψάρια πρέπει να διαιρεθούν σε μερίδια, τα ψάρια μετρήθηκαν και ο αριθμός τους αναφέρθηκε ως αξιοσημείωτος (β). Έτσι σημειώνεται η αφθονία αυτής της αλιείας και το ζωνηρό ενδιαφέρον, με το οποίο οι απόστολοι λογάρισαν τη λεία που έπιασαν (γ). Η αριθμηση έγινε από την επιθυμία τους να διατηρήσουν ακριβή ανάμνηση του μεγάλου θαύματος (ο).

(4) «Όχι επειδή ήταν ισχυρό, αλλά επειδή ο Κύριος δυνάμωσε αυτό» (Ζ). Η διατήρηση του διχτύου αναφέρθηκε ίσως σαν σύμβολο της ειδικής προστασίας του Κυρίου στη εκκλησία και σε όλους εκείνους, οι οποίοι είναι κλεισμένοι μέσα της (g).

Ιω. 21,12 λέγει αυτοίς ὁ Ἰησοῦς· δεῦτε ἀριστήσατε(1). οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι(2) αὐτὸν σὺ τίς εἶ(3), εἰδότες ὅτι ὁ Κύριός ἐστιν(4).

12«Ελάτε να φάτε», τους λέει ο Ιησούς. Και κανείς από τους μαθητές δεν τολμούσε να τον ρωτήσει, «εσύ ποιος είσαι;» γιατί ήξεραν πως είναι ο Κύριος.

(1) Αριστάω= παίρνω πρωινό, στους Αττικούς, έτσι και εδώ (G). Αν και κάποιος χρόνος πρέπει να καταναλώθηκε στο έργο της ανέλκυσης των ψαριών, όμως η πρωινή ώρα δεν είχε ακόμη περάσει (ο). «Ήδη είχε φτάσει η ώρα του πρωινού. Διότι επρόκειτο τους κόπους τους να τους διαδεχτεί η ανάπαυση» (Ζ).

(2) «Διότι δεν είχαν πλέον την ίδια παρρησία, ούτε το ίδιο θάρρος, ούτε τον πλησίαζαν πλέον μιλώντας προς αυτόν, αλλά με σιωπή και πολύ φόβο καθόντουσαν και τον πρόσεχαν» (Χ).

Δεν υπάρχουν πλέον οι προηγούμενες οικείες σχέσεις (g). Ο Θεάνθρωπος στεκόταν πλήρως αποκαλυμμένος μπροστά τους· και ενώ οι καρδιές τους υπερπληρούνταν από αγάπη και χαρά, προσέβλεπαν όμως προς αυτόν με φόβο και σεβασμό (ο). Το τολμώ και εξετάζω δεν συναντιούνται αλλού στο τέταρτο ευαγγέλιο (β). Εξετάζω= πληροφορούμαι από κάποιον με άμεση ερώτηση (G).

(3) «Επειδή έβλεπαν τη μορφή του αλλοιωμένη και να προξενεί μεγάλη έκπληξη, είχαν εκπλαγεί πάρα πολύ, και ήθελαν να τον ρωτήσουν για αυτήν, αλλά ο φόβος και το ότι γνώριζαν ότι δεν είναι κάποιος άλλος, αλλά ο ίδιος, τους έκανε να αποφεύγουν την ερώτηση» (Χ).

(4) Δεν συνέβη εδώ όπως στην Εμμαούς, όπου δεν αναγνωρίστηκε έως ότου ευλόγησε και έκοψε τον άρτο (Λουκ. κδ 30). Εδώ αναγνωρίστηκε πριν ακόμη αρχίσει το φαγητό (β).

Ιω. 21,13 ἔρχεται(1) οὖν(2) ὁ Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει(3) τὸν ἄρτον(4) καὶ δίδωσιν αὐτοῖς(5) καὶ τὸ ὀψάριον(4) ὁμοίως.

13Ἐρχεται ο Ιησούς, παίρνει το ψωμί και τους το μοιράζει. Το ίδιο έκανε και με το ψάρι.

(1) Από τη θέση που στεκόταν, όταν κάλεσε τους μαθητές (ο).

(2) Κατόπιν της πρόσκλησης, την οποία απηύθυνε στους μαθητές και της προσέλευσής τους.

(3) Αφού πλησίασε τον τόπο, όπου βρισκόταν η τροφή ετοιμασμένη, ως διδάσκαλος και οικοδεσπότης διανέμει αυτήν στους μαθητές. Κανείς υπαινιγμός δεν υπάρχει εδώ ότι έλαβε χώρα κλάση του άρτου με ευχαριστία. «Εδώ δεν στρέφει πλέον το βλέμμα του στον ουρανό, ούτε κάνει εκείνα τα ανθρώπινα, δείχνοντας ότι και εκείνα έγιναν από συγκατάβαση» (Χ). Ο Θεάνθρωπος εμφανίζεται μάλλον με τη θεία του εξουσία.

(4) Φαίνεται πιθανόν ότι «λογικά έψησαν και κάποια από τα ψάρια που έπιασαν για να φάνε όλοι οι μαθητές» (Ζ).

Αξιόλογη η αλληγορία: «Ο Κύριος ετοίμασε το πρωινό για τους επτά αυτούς μαθητές του από το ψάρι, το οποίο είδαν πάνω στην ανθρακιά, αφού προστέθηκαν και κάποια από τα ψάρια που αυτοί έπιασαν, και από τον άρτο..., τον οποίο είδαν. Το ψάρι το ψημένο είναι ο Χριστός που πάσχει· και ο ίδιος επίσης είναι ο άρτος που κατέβηκε από τον ουρανό. Μαζί με αυτόν ενσωματώθηκε η εκκλησία, για να μετάσχει και της αιώνιας μακαριότητας» (Αυ).

(5) «Εδώ μεν δεν λέει ότι έφαγε μαζί τους, ενώ ο Λουκάς αλλού λέει ότι συναναστρεφόταν και συνέτρωγε μαζί τους (Πράξ. α 4). Το πώς γινόταν αυτό όμως εμείς δεν μπορούμε να το πούμε. Διότι αυτά γινόντουσαν με κάποιο παραδοξότερο τρόπο, όχι επειδή είχε η φύση του πλέον ανάγκη από τροφή, αλλά το έκανε από συγκατάβαση για απόδειξη της ανάστασης» (Χ). Το ότι ο Ιησούς πήρε και έδωσε σε αυτούς τον άρτο και το ψάρι όπως παλιά (δες Μάρκ. στ 41, η 6, Ματθ. ιδ 19, ιε 36, Λουκ. θ 16) σημαίνει μόνο, ότι προεξήρχε του φαγητού κατά την ανέκαθεν συνήθειά του.

Ιω. 21,14 Τοῦτο ἤδη τρίτον(1) ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. 14Αυτή ήταν η τρίτη εμφάνιση του Ιησού στους μαθητές μετά την ανάστασή του.

(1) Δες τις σχετικές φράσεις «ταύτην τὴν ἀρχὴν» (β 11)· «τοῦτο πάλιν δεῦτερον σημείον ἐποίησεν»

(δ 54). Όπως και εκείνες, έτσι και η παρούσα αποβλέπει στο να συμπληρώσει σιωπηλά την διήγηση των συνοπτικών. Κατά τον Ματθαίο η πρώτη εμφάνιση του Ιησού στους μαθητές θα φαινόταν, ότι έγινε στη Γαλιλαία και όχι στην Ιουδαία. Καθόλου, λέει ο ευαγγελιστής. Όταν για πρώτη φορά εμφανίστηκε στη Γαλιλαία ήταν η τρίτη ήδη φορά, κατά την οποία φανερωνόταν στους μαθητές του (g).

«Πρώτη μεν φορά λοιπόν το απόγευμα της ημέρας εκείνης, κατά την οποία αναστήθηκε· δεύτερη μετά από οχτώ ημέρες· και τρίτη τώρα. Φαίνεται λοιπόν, ότι μετά από αυτό ανέβηκαν οι μαθητές στο όρος που τους παρήγγειλε... Φανερώθηκε μεν λοιπόν και στις μαθήτριες και... στον Πέτρο και στον Κλεόππα και σε αυτόν που ήταν μαζί του. Αλλά στους μαθητές μαζί, αυτή ήταν η τρίτη φορά που φανερώθηκε» (Z).

Μιλά για τις επισημότερες εμφανίσεις, δηλαδή για εκείνες οι οποίες έγιναν στους μαθητές συναθροισμένους (b). Και δεν ήταν μεν εδώ όλοι οι μαθητές παρόντες, ήταν όμως επτά κάτω από την ηγεσία του Πέτρου, άλλωστε και στο Ιω. κ 19 και εξής, δεν ήταν πάλι όλοι παρόντες (g).

Ή, λιγότερο πιθανώς «αριθμούνται οι εμφανίσεις σύμφωνα με τις ημέρες· διότι ως πρώτη πρέπει να αριθμηθούν όλες όσες έγιναν σε μία ημέρα, επειδή περικλείονται σε μία ημέρα οσοδήποτε πολλές φορές και αν εμφανίστηκε κατά την ημέρα της ανάστασής του· ως δεύτερη αυτή που έγινε μετά από οκτώ ημέρες, και αυτή εδώ ως τρίτη» (Au).

Ιω. 21,15 *Ότε οὖν ἠρίστησαν(1), λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς(2)· Σίμων Ἰωνᾶ(3), ἀγαπᾷς με(4) πλεῖον τούτων(5); λέγει αὐτῷ· ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε(6). λέγει αὐτῷ· βόσκει(7) τὰ ἀρνία μου(8).*

15 Όταν, λοιπόν, έφαγαν, λέει ο Ιησούς στο Σίμωνα Πέτρο: «Σίμων, γιε του Ιωνά, μ' αγαπάς περισσότερο απ' όσο αυτοί εδώ;» «Ναι, Κύριε», του απαντάει ο Πέτρος, «εσύ ξέρεις πως σ' αγαπώ». Του λέει τότε: «Βόσκει τ' αρνιά μου».

(1) Όταν το πρωινό φαγητό τελείωσε. Είναι χαρακτηριστικά του Ιωάννη οι σημειώσεις και οι καθορισμοί αυτοί του χρόνου (β). Κατά τη διάρκεια του φαγητού τους επικρατούσε μεγαλύτερη από τη συνηθισμένη σιωπή. Η σιγή στην αρχή κάποιου γεύματος δεν είναι μόνο σημάδι ευγένειας, αλλά και κοσμιότητας και αυτοκυριαρχίας (b).

Η αποστολική ευθύνη δεν εξαντλείται με την αποστολή σε αυτούς που δεν επέστρεψαν ακόμη. Καθήκον του αποστόλου είναι να λάβει και πρόνοια για αυτούς που επέστρεψαν. Η σκηνή για αυτό, στην οποία εξιστορείται η σύλληψη των ψαριών, συμπληρώνεται με περιγραφή της αποστολικής διακονίας με την εικόνα του ποιμένα και της ποιμνής των αρνιών και των προβάτων. Το αρνί παίρνει τη θέση του ψαριού, διότι, από τη στιγμή που το ψάρι πιαστεί, πεθαίνει και δεν παρέχει συνεπώς ανάλογο και επαρκές παράδειγμα της ζωής του χριστιανού μετά την επιστροφή του. Ο Πέτρος λοιπόν είναι συγχρόνως ψαράς και ποιμένας. Αλλά έχει ήδη αρνηθεί τρεις φορές τον Κύριο (χ).

Ο ακόλουθος διάλογος λοιπόν συμπληρώνει την προηγούμενη σκηνή (g). Αφού έφαγαν, τότε ο Κύριος απευθύνεται στον Πέτρο. Αποφεύγει να μιλήσει προηγουμένως στον Πέτρο, για να μην ταραξεί τον όμιλο των επτά μαθητών κατά τη διάρκεια του φαγητού. Αλλά και στον Πέτρο τον ίδιο θα προκαλούσε δυσάρεσκεια και λύπη ό,τι ο Κύριος θα έλεγε προς αυτόν. Δεν θέλει λοιπόν να αναγκάσει αυτόν να διακόψει το φαγητό του.

(2) Δεν μέμφεται ο Ιησούς τον Πέτρο για την άρνηση, για την οποία είχε ήδη ο Πέτρος συγχωρεθεί· αλλά η ερώτησή του για την αγάπη του ήταν ευγενέστατος και στοργικότατος έλεγχος (Stier).

«Επομένως με την τριπλή μεν ομολογία του μακάριου Πέτρου καταργήθηκε το αμάρτημα που έγινε με την τριπλή άρνηση. Και με το να πει ο Κύριος Βόσκει τα αρνία μου, εννοείται ότι έγινε μία ανανέωση κατά κάποιο τρόπο της αποστολής που ήδη δόθηκε σε αυτόν, η οποία σταματούσε την ντροπή για τα αμαρτήματα που συνέβη στο μεταξύ και η οποία εξαφάνιζε την μικροψυχία λόγω της ανθρώπινης ασθένειας» (K).

Όπως υπάρχει σχέση όχι τυχαία ανάμεσα στην εξωτερική τοποθεσία, στην οποία ο Πέτρος είχε κληθεί την πρώτη φορά στο να γίνει απόστολος και σε αυτήν, στην οποία σημειώθηκε η εμφάνιση του Ιησού, έτσι υπάρχει σχέση ανάμεσα στον τόπο στον οποίο ο Πέτρος εξέπεσε (δίπλα στην ανθρακιά της αυλής του αρχιερέα) με την άρνησή του, και στην ανθρακιά αυτή δίπλα στην οποία ξαναπαίρνει το αξίωμά του (g).

Στην τριπλή ερώτηση του Κυρίου προς τον Πέτρο κρύβεται γλυκός και στοργικός έλεγχος, ικανός όχι να πληγώσει και να πικράνει, αλλά να μαλάξει την καρδιά. Επιπλέον με αυτήν ο Πέτρος υποβάλλεται σε δοκιμή και εξέταση. Οι ερωτήσεις υποβάλλονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να φανεί καθαρά, εάν ο Πέτρος κατέχεται ακόμη από το πνεύμα εκείνο της καυχησιολογίας και αλαζονείας, το οποίο εκδήλωσε, όταν στο δείπνο διακήρυττε ότι «αν όλοι σκανδαλιστούν με σένα, εγώ ουδέποτε θα σκανδαλιστώ». Και πράγματι, στις απαντήσεις του Πέτρου βλέπουμε, πόσο από την άρνησή του

διδάχτηκε αυτός και πόσο άλλαξε και μεταβλήθηκε.

(3) Υπάρχει και η γραφή Σίμων Ιωάννου. Η ονομασία αυτή, με την οποία υπενθυμίζεται στον Πέτρο η φυσική του καταγωγή δεν αντιτίθεται άσκοπα με αυτήν που χρησιμοποιεί ο ευαγγελιστής («λέει στον Σίμωνα Πέτρο») (g). Υπενθυμίζει σε αυτόν ολόκληρο το παρελθόν του, από τη φυσική γέννησή του, και ειδικότερα την αξιοθρήνητη πτώση, η οποία γεννήθηκε στον Σίμωνα και όχι στον Πέτρο (Stier). Υπενθυμίζεται η ασθένεια η οποία μεταδίδεται σε όλους μας με τη φυσική καταγωγή ή την επίγεια συγγένεια (o).

(4) Σύμφωνα με κάποιους μεν υπάρχει διάκριση ανάμεσα στο αγαπώ και το φιλώ. Το αγαπώ λέγεται εδώ με την ανώτερη και πνευματική έννοια της λέξης –αγαπώ από σεβασμό· ενώ το φιλώ με την έννοια της προσωπικής αφοσίωσης (g). Για αυτό για τους ανθρώπους λέγεται ότι αγαπούν και όχι φιλούν το Θεό. Το αγαπώ επίσης ουδέποτε χρησιμοποιείται για την αγάπη από σαρκικό έρωτα. Το φιλώ χρησιμοποιείται για τους λάτρεις του Χριστού στο Ιω. 1στ 27 (G). Το φιλώ λέγεται για φυσική τρυφερότητα, το αγαπώ για αγάπη περισσότερο εξυψωμένη (F).

Σύμφωνα με τη διάκριση αυτή ο Πέτρος ερωτώμενος από τον Ιησού εάν αγαπά αυτόν, δεν απαντά με μεγαλύτερη έμφαση (b), αλλά χρησιμοποιεί, αποφεύγοντας την προηγούμενη αλαζονεία, το ρήμα φιλώ με πιο μέτρια διάθεση (g). Ο Ιησούς ρωτά: Με αγαπάς με την υψηλή και άγια αγάπη, η οποία οφείλεται σε μένα ως Υιό του Θεού και Σωτήρα των ανθρώπων; Και ο Πέτρος συναισθανόμενος ήδη την ασθένειά του απαντά: Ξέρεις, ότι σε αγαπώ όπως ένας φτωχός ασθενής θνητός μπορεί να αγαπά τους αρίστους του φίλους, αν και η αγάπη αυτή είναι πολύ πιο κάτω από την αγία αγάπη, που οφείλεται σε Σένα (o). Σύμφωνα με άλλους όμως (β, Au), καμμία διάκριση δεν πρέπει να γίνεται ανάμεσα στα δύο ρήματα και από την τρίτη ερώτηση του Χριστού «έχουμε αποδεδειγμένο ότι αγαπώ και φιλώ είναι ένα και το αυτό. Διότι ο Κύριος στην τελευταία ερώτησή του δεν είπε με αγαπάς, αλλά φιλείς με» (Au). Και οι δύο εκδοχές σοβαρές.

(5) Δεν μπορεί να υπάρξει αμφιβολία ότι το «τούτων» αναφέρεται στους μαθητές, διότι το να αναφέρουμε αυτό στα ψάρια ή στα σκεύη και όργανα της αλιείας (δες β) είναι πολύ ταπεινό και χονδροειδές σε σχέση με τα συμφραζόμενα (o). «Με αγαπάς περισσότερο από όσο αυτοί;» (Z), δηλαδή οι συμμαθητές σου. Πριν ο Πέτρος είχε πει ότι θα δειχνόταν περισσότερο πιστός από αυτούς (Ματθ. κστ 33) (b). Και ο Ιησούς υπενθυμίζει σε αυτόν την υπεροχή την οποία αλαζονικά ο Πέτρος διεκδίκησε όταν είπε τα λόγια στο Ματθ. κστ 33 (g).

«Και ζητά να πει, εάν και περισσότερο από τους άλλους αγαπά... επειδή θα πάρει και περισσότερη από τους άλλους την άφεση... Διότι σύμφωνα με το λόγο του Σωτήρα, αυτός στον οποίο πολύ συγχωρείται, πολύ και θα αγαπήσει» (K).

(6) «Συμφωνεί ο Πέτρος, και ομολογεί ότι αγαπά, λέγοντας ότι αυτός ο ίδιος (ο Ιησούς) είναι μάρτυρας της διάθεσης που υπάρχει μέσα του» (K), «αυτός που ξέρει τα απόρρητα της καρδιάς» (X). Ο Πέτρος είχε δώσει απόδειξη του αντίθετου με την τελευταία άρνησή του· τώρα αντί για απόδειξη κάνει επίκληση της παντογνωσίας του Ιησού. Τώρα όμως λέει απλώς: σε αγαπώ. Δεν προσθέτει: περισσότερο από αυτούς (b). Από ταπεινοφροσύνη που υπαγορεύεται σε αυτόν από την πτώση του παραλείπει τις λέξεις αυτές στην απάντησή του (g).

Ο Πέτρος παρέλειψε το «περισσότερο από αυτούς», αποφεύγοντας να συγκρίνει τον εαυτό του με τους αδελφούς του, και πολύ περισσότερο να υπερτιμήσει τον εαυτό του από αυτούς. Μπορούμε και εμείς να πούμε, ότι Αγαπάμε το Χριστό, δεν επιτρέπεται όμως σε μας να λέμε, ότι αγαπάμε αυτόν περισσότερο από κάθε άλλον. Οφείλουμε μεν να προσπαθούμε να γίνουμε καλύτεροι από τους άλλους, συγχρόνως όμως έχουμε καθήκον, ώστε «με την ταπεινοφροσύνη να θεωρούμε τους άλλους ότι υπερέχουν από εμάς». Διότι γνωρίζουμε όλες τις δικές μας ελλείψεις και παραβάσεις, ενώ των αδελφών μας μόνο από τις εξωτερικές εκείνες, οι οποίες πέφτουν στην αντίληψή μας.

(7) Το ρήμα βόσκω σημαίνει την φροντίδα για ένα ποίμνιο από την άποψη της διατροφής. «Ζητά απόδειξη της αγάπης σε αυτόν, την φροντίδα αυτών» (Z). Εμπιστεύεται αυτούς που αγαπά σε αυτόν που τον αγαπά (Λούθηρος).

«Χειροτονήθηκε μεν ήδη για τη θεία αποστολή μαζί με τους άλλους μαθητές ο θεσπέσιος Πέτρος· διότι ο ίδιος ο Κύριος τους ονόμασε αποστόλους σύμφωνα με αυτό που έχει γραφτεί. Επειδή όμως... κυριευμένος από ασυγκράτητο φόβο ο θεσπέσιος Πέτρος αρνήθηκε τρεις φορές τον Κύριο, θεραπεύει αυτό που έπαθε και απαιτεί και αυτός με τη σειρά του την τριπλή ομολογία, θέτοντας αυτό σαν αντιστάθμισμα για εκείνο και ετοιμάζοντας την επανόρθωση ισοδύναμη με τα αμαρτήματα» (K). Ξεχώρισε κάτι στον Πέτρο ιδιαίτερα σε σύγκριση με τους άλλους μαθητές, αλλά τίποτα από το οποίο οι άλλοι επρόκειτο να αποκλειστούν· διότι αληθινά και εκείνοι αγαπούσαν τον Ιησού. Δες 1στ 27. Ας παύσει ο Πάπας, στο όνομα της αλήθειας, με την πρόφαση της διαδοχής του Πέτρου να διεκδικεί αυτό το προνόμιο για τον εαυτό του... Η Ρώμη δεν μπορεί να αξιώνει τον Πέτρο ως δικό της περισσότερο από όσο η Ιερουσαλήμ ή η Αντιόχεια ή οποιοσδήποτε άλλος τόπος, όπου ο Πέτρος

ενήργησε ως απόστολος. Τι λέω; Η Ρώμη ως πρωτεύουσα των Εθνών, μπορεί λιγότερο από όλους να αξιώσει αυτόν. Διότι ο Πέτρος υπήρξε ένας από τους αποστόλους της περιτομής (b).

Ο Χριστός τόσο στοργικά αγαπά την ποίμνη του, ώστε δεν εμπιστεύεται αυτήν παρά μόνο σε εκείνους, οι οποίοι τον αγαπούν και για αυτό θα αγαπούν για αυτόν και κάθετί που είναι δικό του. Εκείνοι οι οποίοι δεν αγαπούν το Χριστό, ούτε τις ψυχές των ανθρώπων αγαπούν, και κατά φυσικό λόγο ούτε για την κατάσταση των ψυχών αυτών θα ενδιαφερθούν. Τίποτα άλλο παρά η αγάπη προς τον Χριστό δεν ενισχύει τους λειτουργούς και διακόνους του να βαδίζουν ακούραστοι δια μέσου των δυσκολιών και αποθαρρύνσεων, τις οποίες συναντούν συχνά στο έργο τους. Η αγάπη αυτή κάνει το έργο τους εύκολο και γεμίζει αυτούς με προθυμία σε αυτό. Πράγματι η αγάπη αυτή κάνει υπομονετικό και μακρόθυμο τον διδάσκαλο του ευαγγελίου απέναντι στη δυστροπία, την απροσεξία, την αχαριστία, την βραδύνοια και τις ιδιοτροπίες αυτών τους οποίους διδάσκει. Και η αγάπη αυτή κατέστησε τον Παύλο τόσο προνοητικό, για να μην σκανδαλιστούν τα ασθενή πρόβατα του Χριστού, ώστε να υφίσταται για χάρη τους τόσες θυσίες, αναλαμβάνοντας τόσους σωματικούς κόπους και αγρυπνίες, ώστε να μην επιβαρύνει κάποιον από αυτούς με τη διατροφή του. Πόσα υπέμεινε από τους ψευδαδέλφους! Και πόσο στοργική δειχνόταν η καρδιά του, όταν έγραφε: Παιδάκια μου, τους οποίους πάλι κοιλοπονώ!

(8) Σημαίνουν σύμφωνα με τους περισσότερους από τους ερμηνευτές ειδική τάξη μελών της εκκλησίας δηλαδή τους αρχάριους. «Με το να πει Βόσκε τα αρνία μου, ονόμασε έτσι τους νεογέννητους στην πίστη» (B). Στη δεύτερη ερώτηση σύμφωνα με τους κώδικες βατικανού και του Εφραίμ χρησιμοποιήθηκε η λέξη προβάτια και στην τρίτη πρόβατα. Οι διαφορές αυτές δείχνουν, όπως φαίνεται, ότι δύο ή τρεις Αραμαϊκές λέξεις υπάρχουν πίσω από τις αντίστοιχες λέξεις του ελληνικού πρωτοτύπου (β). Στις τρεις αυτές παραγγελίες, το ποίμνιο που εμπιστεύεται στον Πέτρο κατανέμεται σε τρεις ηλικίες και το ποίμνιο της πρώτης ηλικίας δηλώνεται με την ονομασία αρνία, ενώ αυτό της τρίτης ηλικίας με την ονομασία πρόβατα· αυτό της δεύτερης λοιπόν περιλαμβάνεται στα πιο τρυφερά από τα πρόβατα (b).

«Αρνία μεν είναι οι πιο ατελείς, ενώ πρόβατα οι τελειότεροι» (Z).

«Εκείνοι οι οποίοι με το να βόσκουν το ποίμνιο του Χριστού αποβλέπουν στο να έχουν αυτό ως δικό τους και όχι ως ποίμνιο του Χριστού, ας είναι πεπεισμένοι ότι αγαπούν όχι το Χριστό, αλλά τους εαυτούς τους, από επιθυμία είτε να καυχηθούν, είτε να αποκτήσουν δύναμη ή κέρδη υλικά και όχι από αγάπη να υπακούσουν, να υπηρετήσουν και να αρέσουν στο Θεό. Διότι τι άλλο σημαίνουν τα λόγια Με αγαπάς; Βόσκε τα αρνία μου, παρά ότι και αν έλεγε Εάν με αγαπάς, μη σκέφτεσαι να βοσκήσεις τον εαυτό σου αλλά τα αρνία μου σαν δικά μου και όχι σαν δικά σου· να ζητάς τη δόξα μου σε αυτά και όχι τη δική σου· την κυριότητά μου και όχι τη δική σου» (Au).

Βόσκε τα αρνία μου δηλαδή τρέφε αυτά, δίδασκε αυτά, διότι η διδασκαλία του ευαγγελίου είναι πνευματική τροφή. Βόσκε τα αρνία μου δηλαδή να οδηγείς αυτά σε παχειά βοσκοτόπια, πρωτοστατώντας στις θρησκευτικές τους συναθροίσεις και διακονώντας αυτά σύμφωνα με όλα τα διατεταγμένα. Βόσκε αυτά με προσωπική προσαρμογή της διδασκαλίας στην κατάσταση και τις ανάγκες καθενός από αυτά. Όχι απλώς παράθετε σε αυτά την τροφή, αλλά βόσκε εσύ με αυτήν φροντίζοντας για τα ασθενή και αυτά που δεν έχουν όρεξη να δίνεις τροφή προσαρμοσμένη στην κατάστασή τους.

Ιω. 21,16 λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον(1)· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με(2); λέγει αὐτῷ· ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· ποιμαίνε(3) τὰ πρόβατά μου(4).

16Τον ρωτάει πάλι για δεύτερη φορά: «Σίμων, γιε του Ιωνά, μ' αγαπάς;» «Ναι, Κύριε», του αποκρίνεται εκείνος, «εσύ ξέρεις ότι σ' αγαπώ». Του λέει τότε: «Ποιμαίνε τα πρόβατά μου».

(1) Η επανάληψη αποσκοπεί να προσδώσει έμφαση στην εξέταση και να προκαλέσει βαθειά εντύπωση στον Πέτρο (ο). Ο Ιησούς ζητά να ωθήσει τον Πέτρο σε αυστηρότερη έρευνα του εαυτού του (Weiss).

(2) Εφ' όσον με τη φράση «περισσότερο από αυτούς» επιτεύχθηκε ο σκοπός, για τον οποίο χρησιμοποίησε αυτήν ο Κύριος, δεν επαναλαμβάνεται τώρα αυτή. Αλλά επιμένει στη χρήση του ρήματος αγαπώ. Ο Πέτρος όμως δεν παίρνει θάρρος να εφαρμόσει στον εαυτό του ένα τέτοιο ρήμα και εξακολουθεί να διαβεβαιώνει με τη μετριοτέρη έννοια του ρήματος φιλώ την προς τον διδάσκαλο αγάπη του (g).

(3) Το ρήμα ποιμαίνω έχει ευρύτερη έννοια από το ρήμα βόσκω, διότι δεν εκφράζει μόνο την έννοια της φροντίδας για διατροφή του ποιμνίου, την οποία εκφράζει το βόσκω, αλλά και γενικώς όλα τα έργα του ποιμένα (F). Αντικαθιστά λοιπόν το βόσκω, το οποίο αναφερόταν προ παντός στην διδασκαλία με το λόγο, με το ποιμαίνω, το οποίο σημαίνει μάλλον την διοίκηση της εκκλησίας στο σύνολό της (g).

«Διότι τον μεν ποιμαίνω που λέει τώρα φανερώνει πιο σκληρή φροντίδα, ενώ το βόσκω την ηπιότερη» (Θφ).

Η προμήθεια της κατάλληλης και πρόσφορης τροφής στα πρόβατα δεν καλύπτει ολόκληρο το ποιμαντικό έργο. Μέρος του ποιμαντικού έργου είναι ο ποιμένας να βγάζει το ποίμνιό του και να προπορεύεται από αυτό. Όχι μόνο με το λόγο να διδάσκει και να τρέφει αυτό πνευματικά, αλλά να δίνει αυτός πρώτος το παράδειγμα της εφαρμογής και καρποφορίας των διδασκομένων αληθειών. Εκείνος είναι καλός ποιμένας στη διδασκαλία, ο οποίος δεν δείχνει μόνο στα πρόβατα την ευθεία οδό, αλλά βαδίζει πρώτος σε αυτήν, για να ακολουθεί η ποίμνη στα ίχνη του. Αυτό είναι το βόσκει τα αρνία μου. Αλλά ο καλός ποιμένας είναι και γεμάτος συμπάθεια και στοργή για το καθένα από τα πρόβατά του. Υποστηρίζει το συντετριμμένο, δένει τις πληγές του, ενισχύει το ασθενές και αισθάνεται ως ίδιο προσωπικό του πόνο την αστάθεια και παραπλάνηση οποιουδήποτε πιστού φωνάζοντας με καρδιά που πονά μαζί με τον Παύλο: Ποιός ασθενεί και δεν ασθενώ, ποιος σκανδαλίζεται και δεν καίγομαι εγώ; Ο καλός ποιμένας, όταν αντιληφθεί, ότι κάποιο πρόβατο απομακρύνθηκε από την ποίμνη, αφήνει τα πρόβατα που τρέφονται με ασφάλεια στη βοσκή, και αναζητά το χαμένο, το οποίο στοργικά αγκαλιάζει, όταν το ξαναβρεί, και χωρίς να κακομεταχειριστεί αυτό, το παίρνει πάνω στους ώμους του. Αυτό είναι το Ποίμαινε τα πρόβατά μου.

(4) Ο βατικανός κώδικας και ο του Βέζα γράφουν προβάτιά μου=προβατάκια μου. Η γραφή αυτή ίσως είναι η πιο σωστή. Διότι το υποκοριστικό αυτής εκφράζει κάποιο υπαινιγμό ασθενείας, όπως και η λέξη αρνία και συνεπώς δηλώνει κατάσταση προχωρημένη μεν από αυτήν των αρνίων, που υπολείπεται όμως από αυτήν των προβάτων και τάξη ενδιάμεση μεταξύ αυτών και εκείνων (g).

Ιω. 21,17 λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον(1)· Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με(2); ἔλυτήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον(3), φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, σὺ πάντα οἶδας(4), σὺ γινώσκεις(5) ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· βόσκει(6) τὰ πρόβατά μου(7).

17Τον ρωτάει για τρίτη φορά: «Σίμων, γιε του Ιωνά, μ' αγαπάς;» Στενοχωρήθηκε ο Πέτρος που τον ρώτησε για τρίτη φορά «μ' αγαπάς;» και του απαντάει: «Κύριε, εσύ τα ξέρεις όλα· εσύ ξέρεις ότι σ' αγαπώ». Του λέει τότε ο Ιησούς: «Βόσκει τα πρόβατά μου.

(1) «Η τριπλή ερώτηση του Κυρίου προς τον Πέτρο για την αγάπη δεν υπονοεί άγνοια του Δεσπότη... αλλά ο αγαθός ιατρός απομάκρυνε το τριπλό της άρνησης με το τριπλό της συμφωνίας» (I).

(2) Χρησιμοποιεί τώρα το ρήμα, το οποίο και ο Πέτρος, εκφράζοντας έτσι αμφιβολία και για το αν όντως εφίλει αυτόν ο μαθητής. Είναι σαν να έλεγε σε αυτόν: Είσαι βέβαιος ότι με αγαπάς έστω και με την προσωπική, με την ανθρώπινη εκείνη αγάπη, την οποία υποδηλώνεις με την λέξη, με την οποία απαντάς; Δεν ρωτώ πλέον τώρα, εάν έχεις τον υψηλότερο βαθμό της αγάπης, στον οποίο αναφέρονταν οι προηγούμενες δύο ερωτήσεις μου. Είσαι όμως βέβαιος για το αν όντως με φιλεῖς; (ο).

(3) «Ο Πέτρος επειδή φοβήθηκε με την τριπλή ερώτηση και υποπτεύτηκε μήπως νομίζει μεν ότι αγαπά, αλλά δεν αγαπά· διότι και προηγουμένως, νόμιζε μεν ότι ουδέποτε θα τον απαρνηθεί, αλλά τον απαρνήθηκε· και το πάθημα εκείνο τον έκανε πιο σώφρονα και καλύτερο· για αυτό λυτήθηκε, ταραχτήκε, θορυβήθηκε» (Z). Το τριπλό της ερώτησης του Ιησού φαινόταν όντως να εκφράζει δυσπιστία (F).

(4) «Επειδή πάλι φοβάται τα προηγούμενα (διότι και τότε επιμένοντας στη γνώμη του, αποδεικνυόταν στη συνέχεια ανίκανος να την πραγματοποιήσει) για αυτό πάλι καταφύγει σε αυτόν· διότι το να πει Εσύ τα ξέρεις όλα, σημαίνει τα παρόντα και τα μέλλοντα. Βλέπεις πώς έγινε καλύτερος και σωφρονέστερος, χωρίς πλέον να αυθαδιάζει και να αντιλέγει;» (X).

Βάζει τον εαυτό του κάτω από το μάτι της υπερφυσικής γνώσης του Ιησού λέγοντας κατά κάποιο τρόπο: Δες λοιπόν μόνος σου, εάν σε αγαπώ. Η επίκληση αυτή της ανώτερης γνώσης του Ιησού προέρχεται από το θλιβερό συναίσθημα των μεγάλων πλανών για τον εαυτό του, στις οποίες ο Πέτρος είχε παρασυρθεί (Weiss).

(5) Το γινώσκεις είναι πιο έντονο εδώ από το οἶδας, σημαίνοντας γνώση άμεση για κάποιο πράγμα ή πρόσωπο. Δείχνει με την απάντησή του ο Πέτρος σε κάποιο μέτρο την φυσική του ορμητικότητα. Διότι η χρήση των δύο ρημάτων Σὺ... οἶδας, Σὺ γινώσκεις... προσδίδουν ιδιαίτερο τόνο στη διαμαρτυρία της αγάπης του (ο).

(6) «Τρίτη φορά ρωτά και τρίτη φορά διατάζει τα ίδια, δείχνοντας πόση σημασία δίνει στην προστασία των προβάτων του και ότι αυτό είναι κατ' εξοχήν δείγμα της αγάπης προς αυτόν» (X). «Αφού πρώτα μεν λοιπόν ξέπλυσε ο Πέτρος με τα πικρά εκείνα δάκρυα την κηλίδα της άρνησης, και αφού τώρα πάλι πρόσφερε αντί για την τριπλή άρνηση τριπλή ομολογία, και τότε μεν με έργο, ενώ τώρα με λόγο θεραπεύει το σφάλμα που έγινε με λόγο, τού αναθέτει την ποιμαντική φροντίδα της οικουμένης» (Z).

(7) Οι δύο προαναφερθέντες κώδικες μαζί με τον Αλεξανδρινό γράφουν πάλι προβάτια. Ίσως πρόκειται για λάθος των αντιγραφέντων που δεν κατάλαβαν τη λεπτή διαφορά ανάμεσα στις λέξεις προβάτια και πρόβατα. Με το πρόβατα ο Κύριος δηλώνει πάλι το ποίμνιο πλήρες, θεωρούμενο όμως στην κανονική του κατάσταση. Ο Ιησούς ξαναπαίρνει το ρήμα βόσκω, με το οποίο δίνει στον Πέτρο να καταλάβει, ότι η γενική κυβέρνηση της εκκλησίας δεν πρέπει να εμποδίζει τον ποιμένα από το να ασχολείται και με τη διδασκαλία των προβάτων, και την κατ' ιδίαν στο καθένα από αυτά και την ομαδική. Δες Πράξ. κ 31, όπου δείχνεται ότι οι απόστολοι είχαν κατανοήσει την έννοια του παραγγέλματος. Το χωρίο επίσης Α΄ Πέτρ. ε 1-4 φαίνεται ως ηχώ των λόγων αυτών του Κυρίου (g). Αξιόλογη και η ερμηνεία: Στο τέλος ζητείται από τον Πέτρο να βόσκει όχι τα αρνία, όπως στην πρώτη περίπτωση, ούτε τα προβάτια όπως στη δεύτερη, αλλά τα πρόβατα· δηλαδή να γίνει αυτός τελειότερος από τον εαυτό του, ώστε να μπορεί να κυβερνά τους τελειότερους (b).

Εάν ρωτήσεις τους υπερασπιστές του πρωτείου του Πάπα, θα σου πουν, ότι με την τριπλή αυτή ερώτηση ο Κύριος αποσκοπούσε να δώσει στον Πέτρο και μέσω αυτού στους διαδόχους του στη Ρώμη απόλυτη κυριαρχία και αρχηγία πάνω στην όλη χριστιανική εκκλησία. Λες και το καθήκον του να υπηρετεί τα πρόβατα, έδωσε δικαίωμα τού να κυριαρχεί πάνω σε όλους τους άλλους ποιμένες, ενώ είναι σαφές, ότι ούτε ο Πέτρος ο ίδιος αξίωσε ποτέ τέτοιο δικαίωμα, ούτε οι υπόλοιποι απόστολοι τού αναγνώρισαν αυτό. Η τριπλή αυτή ερώτηση του Κυρίου έγινε ολοφάνερα, για να αποκατασταθεί ο Πέτρος στο αποστολικό αξίωμα, το οποίο απαρνήθηκε με την τριπλή άρνηση και για να ανανεώσει σε αυτόν την αποστολή παρόντων και των υπόλοιπων συμμαθητών του. Εμείς για εκείνους, οι οποίοι μάς εξαπάτησαν και διέψευσαν τις ελπίδες μας που στηρίξαμε πάνω τους, λέμε: «Παρόλο που τους συγχωρούμε, δεν τους εμπιστευόμαστε πλέον». Ο Χριστός όμως, όταν συγχώρησε τον Πέτρο, εμπιστεύτηκε σε αυτόν τον πολυτιμότερο θησαυρό, τον οποίο είχε πάνω στη γη. Και με τον έλεγχό του αυτόν, με τον οποίο αποκαθιστούσε τον μαθητή στο αποστολικό αξίωμα, δείχνεται ο Κύριος, όπως ήδη είπαμε, γεμάτος συμπάθεια.

Από αυτό διδασκόμαστε, ότι και σε εμάς ο Ιησούς δεν υπάρχει φόβος να συμπεριφερθεί με λιγότερη συμπάθεια, εάν αμαρτάνοντας με οποιοδήποτε τρόπο προς αυτόν επιστρέψουμε με μετάνοια και ζητήσουμε το έλεός του. Ο όμοιός μας άνθρωπος είναι δυνατόν να μας μεμφθεί, να μας επικρίνει με λόγους πικρούς και να ευχαριστηθεί από την αγωνία μας. Αλλά ο Ιησούς ουδέποτε μέμφεται· και αν κάποτε τα λόγια του εμφανίζουν κάποια μομφή, είναι όμως πάντοτε γεμάτα αγάπη, όπως και οι τιμωρίες του είναι τιμωρίες στοργικής παιδαγωγίας. Ο όμοιός μας είναι δυνατόν να μας χτυπήσει άγρια και όταν μάλιστα πέσουμε κάτω από τα χτυπήματά του είναι δυνατόν να εξακολουθήσει να μάς χτυπά. Ο Κύριος Ιησούς όμως χτυπά ως ιατρός πάνσοφος αποβλέποντας στο να μάς θεραπεύσει.

Ιω. 21,18 *ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι(1), ὅτε ἦς νεώτερος(2), ἐζώννυες σεαυτὸν(3) καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς(2), ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει(4), καὶ οἶσει(5) ὅπου οὐ θέλεις(6).*

18 *Ὄταν ἦσουν νεότερος, ἔδενες τὴ ζώνη στη μέση σου καὶ πήγαινες ὅπου ἤθελες ἐσύ· ὅταν ὅμως γεράσεις, σε βεβαιώνω πὼς θ' ἀπλώσεις τὰ χέρια σου, καὶ κάποιος ἄλλος θα σε ζώσει καὶ θα σε πάει ἐκεῖ που δε θέλεις».*

(1) Ιωάννεια φράση που συναντιέται 25 φορές στο δ'ευαγγέλιο (F). Με αυτήν τραβά με έμφαση την προσοχή του Πέτρου σε αυτά που θα ειπωθούν (ο). Όταν ο Ιησούς προανήγγειλε στον Πέτρο τα σχετικά με την άρνησή του με την ίδια φράση άρχισε να τού μιλά (β). Προλέγεται τώρα το μαρτύριο του Πέτρου. Η σχέση με τα προηγούμενα:

«Πολύ χρήσιμα... προανήγγειλε το τέλος του Πέτρου, έτσι ώστε με αυτά τα οποία επρόκειτο να πάθει να επισφραγίσει κατά κάποιο τρόπο και να αποδείξει αληθινό αυτό που του είπε: Ναι, Κύριε, εσύ γνωρίζεις ότι σε αγαπώ» (Κ). «Η αγάπη στο να βόσκουμε τα πρόβατα του Κυρίου πρέπει να αυξάνει σε τόσο μεγάλη πνευματική θερμότητα ώστε να υπερνικά και το φυσικό φόβο του θανάτου, ο οποίος μάς κάνει να μην θέλουμε να πεθάνουμε και όταν ακόμη επιθυμούμε να ζήσουμε μαζί με το Χριστό» (Αυ).

(2) Σε αυτό ανταποκρίνεται το «όταν όμως γεράσεις» που ακολουθεί· όπως και στο «έζωνες τον εαυτό σου» ανταποκρίνεται το «και άλλος θα σε ζώσει»· όπως και στο «όπου ήθελες» το «θα σε φέρει όπου δεν θέλεις» (g). Νεώτερος... γηράσῃς. «Αυτό δείχνει ότι δεν ήταν τότε νέος, (διότι πράγματι δεν ήταν) αλλά ούτε και γέρος, αλλά άνδρας τέλειος» (Χ). Ο Πέτρος έπρεπε να διάγει την μέση ηλικία. Αυτό συμφωνεί με το μαρτυρούμενο από τους συνοπτικούς γεγονός ότι ήταν ήδη έγγαμος (Λουκ. δ 38).

(3) Υπαινίσσεται την ζώνη, με την οποία οι κάτοικοι της Ανατολής περισφίγγουν και ανασηκώνουν τον μακρύ τους χιτώνα, όταν βαδίζουν ή εργάζονται (F). Αυτόματη, ελεύθερη, ανεμπόδιστη κίνηση

δηλώνεται εδώ σε αντίθεση με τη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας που σημαίνεται με την ακόλουθη φράση «και άλλος θα σε ζώσει» (ο).

«Για ποιό λόγο λοιπόν υπενθύμισε σε αυτόν την προηγούμενη ζωή του; Για να δείξει ότι έτσι έχουν τα πράγματα σε αυτόν (το Χριστό). Διότι στα μεν βιοτικά πράγματα ο μεν νέος είναι χρήσιμος, ενώ ο γέρος άχρηστος· ενώ στα πράγματα που έχουν σχέση με μένα, λείπει, δεν είναι έτσι, αλλά όταν έλθουν τα γηρατειά, τότε η ανδρεία είναι λαμπρότερη, τότε η ανδραγαθία πιο περιφανής, χωρίς να εμποδίζεται σε τίποτα από την ηλικία» (X).

(4) Σύμφωνα με την επικρατούσα ερμηνεία η έννοια είναι: «θα απλώσεις τα χέρια σου στο σταυρό, και άλλος θα σε σφίξει με τα καρφιά [ή θα σε έχει δέσμιο με τις αλυσίδες] και θα σε οδηγήσει σε θάνατο τον οποίο... δεν θέλεις από τη φύση σου» (Z).

Θα απλώσεις τα χέρια σου όπως αυτοί που σταυρώνονται, ώστε να στερεωθούν αυτά στο οριζόντιο ξύλο του σταυρού (b). Το έκτενεις δηλώνει θεληματική ενέργεια, κατά διαταγή όμως των εκτελεστών. Εκφράζεται η ιδέα, ότι ο Πέτρος δεν θα έδειχνε κάποιο δισταγμό να πεθάνει για τον Κύριο. Θα άπλωνε θεληματικά τα χέρια του, κατανικώντας την φυσική του αποστροφή προς το θάνατο (ο). Το άπλωμα των χεριών του Μωϋσή (Εξοδ. ιζ 12) θεωρήθηκε από παλιά τύπος του σταυρού (Επιστολή Βαρνάβα 12, Ιουστίνου Διάλογος προς Τρύφωνα 90,91, Ειρηναίου κατά Αιρέσεων V,17,4)· ομοίως και η φράση στο Ησαΐου ξε «άπλωσα τα χέρια μου όλη την ημέρα σε λαό ανυπάκουο» (Βαρνάβα 12, Ιουστίνου Α' Απολογία 35).

Αξιολογώτατη και η ερμηνεία: Το άπλωμα των χεριών δεν αναφέρεται στη σταύρωση. Διότι πώς το χαρακτηριστικό αυτό θα έμπαινε μπροστά από τα ακόλουθα («και άλλος θα σε ζώσει και θα σε οδηγήσει όπου δεν θέλεις»), τα οποία παρουσιάζουν τον απόστολο να οδηγείται στον τόπο της ποινής; Το άπλωμα των χεριών είναι μάλλον η χειρονομία της παθητικότητας απέναντι στη βία. Η ζώνη αυτή (δες Πράξ. κα 11) θα είναι η αλυσίδα του κακοποιού. Ο λόγος αυτός δηλώνει την εξουδετέρωση της προσωπικής θέλησης, η οποία αποτελούσε το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του φυσικού χαρακτήρα του Πέτρου (g). Υπάρχει και η γραφή: άλλοι ζώσουσι.

(5) Από το ρήμα φέρω, το οποίο είναι εδώ πιο έντονο και ενεργητικό από το άγω. Ο σιναϊτικός αντί για το «οΐσει ὅπου» γράφει «Ποιήσουσί σοι ὅσα»

(6) «Σε θάνατο τον οποίο, αν και θέλεις με την προαίρεσή σου, δεν τον θέλεις με τη φύση σου» (Z). «Διότι κανείς από τους αγίους δεν πάσχει επειδή το θέλει. Αλλά αν και είναι πικρός ο θάνατος, και τους έρχεται παρόλο που καθόλου δεν τον θέλουν αυτοί, αλλά βεβαίως επειδή ποθούν πάρα πολύ τη δόξα που δίνει ο Θεός, καταφρονούν την επίγεια ζωή» (K).

«Διότι κανείς δεν εγκαταλείπει το σώμα με απάθεια, διότι ο Θεός το ρύθμισε αυτό σύμφωνα με το συμφέρον μας, ώστε να μην συμβαίνουν πολλοί βίαιοι θάνατοι. Διότι αν ο διάβολος κατόρθωσε να το πετύχει αυτό, αν και τα πράγματα έχουν έτσι, και οδήγησε άπειρους σε γκρεμούς και βάραθρα, εάν δεν ήταν τόσο μεγάλη η επιθυμία του σώματος για την ψυχή, τότε από την τυχαία λύπη οι περισσότεροι θα ορμούσαν στο να πράξουν αυτό (=την αυτοκτονία). Το «όπου δεν θέλεις» λοιπόν φανερώνει τη φυσική συμπάθεια» (X).

Και ο Πέτρος «ακούσια μεν ήλθε στο θάνατο, αλλά εθελούσια κατέκτησε αυτόν και άφησε πίσω το αίσθημα αυτό της ασθένειας, το οποίο κάνει τον καθένα να μην θέλει να πεθάνει· αίσθημα τόσο επίμονο φυσικό, ώστε και αυτή η προχωρημένη ηλικία δεν μπόρεσε να ελευθερώσει από την επίδρασή της τον μακάριο Πέτρο... Αλλά οσοδήποτε μεγάλη και αν είναι η θλίψη του θανάτου, υπερνικάται από τη δύναμη της αγάπης εκείνης, την οποία αισθάνεται κάποιος προς αυτόν, ο οποίος ενώ είναι η ζωή μας, θέλησε να υποστεί τον θάνατο για χάρη μας» (Au).

Ιω. 21,19 *τοῦτο δὲ εἶπε(1) σημαίνων ποίῳ θανάτῳ(2) δοξάσει τὸν Θεόν(3). καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ· ἀκολουθεῖ μοι(4).*

19Αυτό το είπε για να δείξει με ποιον θάνατο θα δοξάζε το Θεό. Κι αφού το είπε αυτό, του λέει: «Ακολουθήσε με».

(1) Ιωάννεια φράση που εισάγει επεξήγηση. Δες ζ 39, ια 51, ιβ 6, 33, κλπ. (F).

(2) Με ποιο είδος θανάτου (ο). Αναφέρεται γενικώς στο μαρτύριο και όχι στο είδος του μαρτυρίου (g).

(3) «Δεν είπε θα πεθάνει, αλλά θα δοξάσει το Θεό, για να μάθεις ότι το να πάθει κάποιος για τον Χριστό είναι δόξα» (X), «όχι μόνο του μαθητή που πεθαίνει, αλλά και του Θεού... αυτού που πεθαίνει μεν, διότι πεθαίνει για το Θεό, ενώ του Θεού, διότι έχει τέτοιο μαθητή» (Z).

Και επιπλέον «αν δεν είχε πληροφορία η ψυχή, ότι είναι Θεός αληθινός, δεν θα πέθαινε για αυτόν. Επομένως ο θάνατος των αγίων είναι βεβαίωση της δόξας του Θεού» (Θφ). Η φράση που συναντιέται και στο Α' Πέτρου δ 16 έγινε συνηθισμένη στα μαρτυρολόγια (β). Από την όλη φράση έπεται, ότι ο Πέτρος είχε υποστεί ήδη το μαρτύριο (F), αλλά ο συγγραφέας δεν σταματά να πει

ξεκάθαρα ότι ο Πέτρος πέθανε, διότι ο θάνατός του ήταν γνωστός σε όλη την εκκλησία (β).

(4) Ή, λιγότερο πιθανώς «ακολούθησέ με, με το να σταυρωθείς και συ ο ίδιος δηλαδή και να υποστείς τον ίσο θάνατο» (Ζ).

«Ελα στα χνάρια των δικών μου κινδύνων και βαδίζοντας τον ίδιο κατά κάποιο τρόπο δρόμο, αφού ωφελήσεις με έργα και λόγια τις ψυχές των καλεσμένων, μην διστάσεις καθόλου να προχωρήσεις και σε αυτόν τον θάνατο πάνω στο ξύλο» (Κ).

Ή, πιο σωστά, όπως φαίνεται από το στίχο 20 («αφού γύρισε πίσω ο Πέτρος βλέπει τον μαθητή... να ακολουθεί») το ακολούθησέ με πρέπει να το πάρουμε κατά γράμμα. Ο Ιησούς απομακρύνθηκε από τον όμιλο των μαθητών, και ο Πέτρος και μετά από αυτόν και ο Ιωάννης τον ακολουθούν. Αλλά οι λέξεις θα θύμισαν στον Πέτρο την πρόσκληση, που απηύθυνε την πρώτη φορά προς αυτόν ο Ιησούς («ελάτε πίσω μου...» (Ματθ. δ 19, Μάρκ. α 17), καθώς και την πρόσφατα εκδηλωμένη ένθερμα από τον ίδιο τον Πέτρο προσφορά να ακολουθήσει αυτόν όπου πάει (Ιω. ιγ 36), την οποία ο διδάσκαλος ανέβαλε να δεχτεί (β). Το ακολούθησέ με λοιπόν πρώτα μεν πρέπει να εννοηθεί κυριολεκτικά, και έπειτα και συμβολικά (F).

Στην ίδια λίμνη άκουσε ο Πέτρος τον ίδιο λόγο «Ακολούθησέ με», όταν την πρώτη φορά τον καλούσε ο Ιησούς να γίνει μαθητής του. Τα δίχτυα σύρονταν και τώρα γεμάτα ψάρια πάνω στην άμμο, όπως και τότε παρόμοια θαυμάσια αλιεία μετά από άκαρπο κόπο ολόκληρης της νύχτας, όπως και τώρα, γέμισε τα πλοίαρια με ψάρια, ώστε να βυθίζονται αυτά. Οι ίδιοι συνέταιροι, ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης είναι και τώρα, όπως και τότε στο πλευρό του Πέτρου. Κατά την πρώτη εκείνη συνάντηση μετά από εξομολόγηση που έγινε στον Κύριο («βγες από μένα, διότι είμαι αμαρτωλός άνδρας») δείχνει την προς αυτόν αγάπη του ο Πέτρος αφήνοντας τα πάντα και ακολουθώντας τον. Παρόμοια λύπη συντριβής δοκιμάζει και τώρα ο Πέτρος («λυπήθηκε ο Πέτρος...») εκδηλώνει και τώρα στερεωμένη για πάντα την προς τον Κύριο αγάπη του, την οποία θα επισφράγιζε όχι με άρνηση πλέον, αλλά με αυτόν τον μαρτυρικό θάνατό του.

Ιω. 21,20 *έπιστραφείς(1) δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς(2) ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν(2) ἐν τῷ δεῖπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπε· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε(3);*

20 *Γυρίζει τότε ο Πέτρος και βλέπει να ακολουθεί κι ο μαθητής που ο Ιησούς τον αγαπούσε, εκείνος που στο δείπνο είχε γείρει στο στήθος του και του είχε πει: «Κύριε, ποιος είναι αυτός που θα σε παραδώσει;»*

(1) Υπενθυμίζει το κ 14 και 16. Μορφή λόγου Ιωάννεια (g).

(2) «Ο θεσπέσιος ευαγγελιστής, φανερώνει πάλι τον εαυτό του, αφανέστερα μεν, αλλά τον φανερώνει πάντως» (Κ).

Με αυτά δηλώνεται η οικειότητα του Ιωάννη και με τον Ιησού και με τον Πέτρο, με προτροπή του οποίου έπεσε ο Ιωάννης στο δείπνο στο στήθος του Ιησού. Αυτά δικαιολογούν το θάρρος του Ιωάννη να ακολουθεί τώρα τον Ιησού και τον Πέτρο αν και δεν προσκλήθηκε. Η στενή σχέση που υφίσταται ανάμεσα στο Διδάσκαλο και σε αυτόν, κάνει ηθικά αδύνατον, ώστε ο ένας να αναχωρήσει και ο άλλος να μην τον ακολουθήσει (ο).

Ή, λιγότερο πιθανώς «Για ποιά λόγο μας υπενθύμισε τότε που έπεσε στο στήθος του; Όχι απλώς και ως έτυχε, αλλά για να δείξει πόση παρρησία είχε ο Πέτρος μετά την άρνηση. Διότι αυτός που τότε δεν τολμούσε να ρωτήσει αλλά ανέθετε αυτό σε άλλον, αυτός αναλάμβανε και την προστασία των αδελφών» (Χ), «αλλά και για τον αγαπημένο μαθητή θαρραλέα ρωτά» (Ζ).

(3) Η υπενθύμιση του ότι αυτός που ακολουθεί τώρα απρόσκλητος τον Ιησού είναι ο αγαπημένος μαθητής, που έπεσε στο στήθος του Διδασκάλου στο δείπνο, δικαιολογεί την πράξη αυτή του αγαπημένου. Δεν μπορεί κάποιος να μεμφθεί αυτόν, διότι δείχνει απληστία στο να ακούει τα γεμάτα χάρη λόγια του αγαπημένου Διδασκάλου κατά τις λίγες εκείνες και πολύτιμες στιγμές, κατά τις οποίες φανέρωσε τον εαυτό του στους μαθητές. Και στο δείπνο μεν ο Ιωάννης είχε την εξέχουσα και τιμητική θέση δίπλα στο Διδάσκαλο και άρπαξε την ευκαιρία να υποχρεώσει με την αγάπη του τον Πέτρο. Τώρα ο Πέτρος κατέχει την θέση αυτή και από αγάπη και αυτός θέτει στον Κύριο το ακόλουθο ερώτημα για τον Ιωάννη. Εφόσον έχουμε παρρησία στο θρόνο της χάριτος, ας χρησιμοποιούμε αυτήν για ωφέλεια μεταξύ μας. Εκείνοι οι οποίοι μάς βοηθούν με τις προσευχές τους αυτή την ώρα, πρέπει να βοηθούνται και από τις δικές μας προσευχές την άλλη ώρα. Αυτή είναι η κοινωνία των αγίων.

Ιω. 21,21 *τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τί(1);*

21 *Όταν λοιπόν τον είδε ο Πέτρος, λέει στον Ιησού: «Κύριε, και μ' αυτόν τι θα γίνει;»*

(1) Τι θα τού συμβεί; (ο). Ποιά τύχη επιφυλάσσεται σε αυτόν; (F). Τι θα συμβεί μετά σε αυτόν; (g). Τι θα πάθει (δ). «Δεν θα σε ακολουθήσει; Δεν θα βαδίσει τον ίδιο με μας δρόμο του θανάτου; Δεν θα πεθάνει ομοίως;» (Z). Γεννήθηκε ζήτημα για το ελατήριο που ώθησε τον Πέτρο στην ερώτηση αυτή. Κάποιοι (Olshausen, Meyer κλπ.) απέδωσαν αυτήν σε ένα είδος ζήλειας του Πέτρου προς τον Ιωάννη. Είναι όμως δυνατόν να αποδώσουμε χαρακτήρα τόσο ελάχιστο ευγενικό σε άνθρωπο, στον οποίο ο Ιησούς εμπιστεύθηκε τα πρόβατά του; Ο Πέτρος μαζί με την ανδρική του φύση δοκίμαζε για τον Ιωάννη δειλότερα και πιο ευαίσθητα ό,τι και ένας μεγαλύτερος αδελφός αισθάνεται για τον τρυφερότερο και λεπτότερο νεώτερό του αδελφό. Η συμπάθεια λοιπόν εμπνέει στον Πέτρο το ερώτημα αυτό (g).

Ο Πέτρος «δείχνει και εδώ την αγάπη που είχε προς αυτόν· διότι πράγματι αγαπούσε πάρα πολύ τον Ιωάννη ο Πέτρος· και αυτό είναι φανερό και από αυτά που έγιναν μετά. Αλλά και σε όλο το ευαγγέλιο δείχνεται ο στενός δεσμός αυτών, και στις Πράξεις» (X).

Παρόλ' αυτά δύσκολα θα δίσταζε κάποιος να αποδώσει τουλάχιστον εν μέρει την ερώτηση αυτή και σε περιέργεια (ο), της οποίας κάποιο ιδιαίτερο είδος βρίσκουμε σε ανθρώπους πολύ δραστήριας διάνοιας (Latham). Για αυτό και «η ερώτηση φαινόταν ότι ήταν έξω από τον πρόποντα λόγο, και ήταν έργο περιέργειας μάλλον παρά διάθεσης να μάθει κάτι ωφέλιμο, ενώ έμαθε αυτά που τον αφορούσαν, να ζητά αυτά που θα γίνουν στους άλλους. Για αυτήν λοιπόν την αιτία, νομίζω, ο Κύριος απάντησε μεν κάτι σε αυτό που ερωτήθηκε όχι όμως με ευθεία απάντηση» (K), «διδάσκοντας να μην πολυεξετάζει τίποτα παραπάνω» (Z).

Ιω. 21,22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς(1)· ἐὰν αὐτὸν θέλω(2) μένειν(3) ἕως ἔρχομαι(4), τί πρὸς σε(5); σὺ ἀκολουθεῖ μοι(6).

22Ο Ιησούς του λέει: «Κι αν εγώ θέλω αυτός να με περιμένει ώσπου να ξανάρθω, τι έχει να κάνει αυτό μ' εσένα; Εσύ ακολούθησε με».

(1) «Επειδή πάντα ο Πέτρος ήταν θερμός σε τέτοιου είδους ερωτήσεις και βιαζόταν να τις κάνει, κόβοντάς του πάλι την θερμότητα και διδάσκοντας αυτόν να μην ασχολείται με τίποτα παραπάνω... λέει» (X).

(2) Το θέλω εδώ είναι το θέλω της κυρίαρχης εξουσίας. Δες ιζ 24. Η έμφαση είναι στο ε ά ν θ έ λ ω. Ο Ιησούς δεν παρουσιάζεται να λέει, ότι η θέλησή του είναι να μένει ο αγαπημένος του μαθητής «έως ότου έρχομαι», αλλά ότι εάν αυτή ήταν η θέλησή του, αυτό δεν ήταν μέλημα του Πέτρου (β).

(3) «Ζωντανό» (Z): «και αν θέλω αυτόν να μένει εδώ» (X): «αν θα ήθελα να ζήσει μέχρις ότου έλθω» (K).

(4) Όσον αφορά στην έλευση αυτή του Χριστού, υπάρχουν τρεις τρόποι ερμηνείας ο καθένας από τους οποίους παρουσιάζεται να υποστηρίζεται από σοβαρούς ερμηνευτές. Οι τρόποι αυτοί της ερμηνείας στηρίζονται στις τρεις ελεύσεις του Κυρίου, δηλαδή στην έλευση του Κυρίου για τον καθένα κατά την ώρα του θανάτου του· στην έλευσή του κατά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ και στην τρίτη κατά την έσχατη ημέρα, όταν θα έλθει να κρίνει τον κόσμο. Ο Αυγουστίνος, Βέδας, Γρόπιος και άλλοι αναφέρουν το «έρχομαι» αυτό στην έλευση του Κυρίου κατά την ώρα του θανάτου. Αλλά με την έννοια αυτή δεν θα ερχόταν ο Χριστός και για τον Πέτρο και για τους υπόλοιπους αποστόλους; (ο). Ή, ο Κύριος θα ήθελε να πει, ότι δεν έρχεται παρά μόνο για εκείνους από τους δικούς του, οι οποίοι πεθαίνουν θάνατο φυσικό, και όχι και για εκείνους οι οποίοι πεθαίνουν μαρτυρικά; Αυτό θα ήταν ιδέα παράδοξη και παράλογη, με την οποία αντιτίθεται η αφήγηση για το θάνατο του Στεφάνου (g), η οποία παρουσιάζει τον Κύριο ότι εμφανίστηκε στον Στέφανο.

Δεύτερη ερμηνεία: «Κάποιοι έτσι εννόησαν το στίχο, έως ότου, λέει, έρχομαι εναντίον των Ιουδαίων που με σταύρωσαν, όταν πρόκειται να χτυπήσω αυτούς με την ράβδο των Ρωμαίων και να καταστρέψω την πόλη τους» (Θφ).

Ο Ιησούς με τα λόγια αυτά προανήγγειλε ότι ο Ιωάννης θα ζούσε μέχρι τη μεγάλη κρίση της καταστροφής των Ιεροσολύμων, η οποία μπορεί να ονομαστεί σαν η πρώτη πράξη της έλευσης του Χριστού. Δες Ματθ. ι 23, κστ 64. Ο Πέτρος δεν είδε την μεγάλη αυτή φανέρωση του δοξασμένου Χριστού. Ο Ιωάννης όμως επέζησε αυτής. Εάν όμως επέζησε μακρό χρόνο, δεν έχει κάποια σημασία το πόσο χρόνο έζησε μετά το γεγονός αυτό (g).

Εφ' όσον παρόλ' αυτά πολλοί πιστοί, που ήλθαν σε προσωπική γνωριμία με τον Ιησού, επέζησαν να δουν το γεγονός αυτό, και εφ' όσον φαίνεται εδώ ότι ο Ιησούς υπονοούσε, ότι κάποια ιδιαίτερη εύνοια δόθηκε στον Ιωάννη, μπορεί κάποιος να δεχτεί μαζί με τον Stier, ότι οι αποκαλύψεις στην Πάτμο, το «ναι, έρχομαι γρήγορα» (Αποκ. κβ 20), οι οποίες βρίσκουν την πρώτη εκπλήρωσή τους στην έλευση του Χριστού για να πάρει εκδίκηση κατά των Ιουδαίων εχθρών του, περιλαμβάνονται στη φράση αυτή («έως έρχομαι») (ο). Την έλευση αυτή, [για την καταστροφή της Ιερουσαλήμ] ο Ιωάννης έλαβε το προνόμιο να περιγράψει στην Αποκάλυψη... Και ο μεν Πέτρος ακολουθεί τον Ιησού κατά την

αναχώρησή του από τον κόσμο αυτόν, ο Ιωάννης όμως μένει στον κόσμο έως ότου ο Ιησούς έρχεται. Αληθινά η διακονία του Ιωάννη που έγραψε και έστειλε την Αποκάλυψη είναι ίση [από άποψη παθημάτων με υπομονή] με τον σταυρό, τον οποίο υπέμεινε ο Πέτρος, λόγω των σκληρών βασανιστικών δοκιμασιών, τις οποίες ο Ιωάννης επρόκειτο να υποστεί στο μεταξύ (b). Τρίτη ερμηνεία: «έως ότου έρχομαι, κατά την δευτέρα μου παρουσία» (Z). «Να ζει μέχρι τη συντέλεια του κόσμου» (Θφ). Ο λόγος υποθετικός, όπου η έμφαση, όπως είπαμε, είναι στο «εάν θέλω» = «Διότι και αν ακόμη δεν πέθαινε καθόλου, άραγε αυτό σε τι θα παρηγορήσει την δική σου φροντίδα;» (K). Οι δύο τελευταίες εκδοχές σοβαρές.

(5) «Τι σχέση έχει με σένα;» (Z). «Δηλαδή άκουσες, Πέτρε, τα σχετικά με τον εαυτό σου, για ποιό λόγο αρέσκεσαι στο να ρωτάς τα των άλλων και ξεσκάβεις την γνώση των θείων κριμάτων όχι στον κατάλληλο καιρό;» (K).

(6) Εσύ συμμορφώσου σε ό,τι σου παρήγγειλα και άφησε στο Θεό τις μυστικές βουλές του (g). «Εσύ δες προσεχτικά και φρόντισε τα δικά σου» (X), «χωρίς να περιεργάζεσαι καθόλου το θάνατο εκείνου» (Z)

Ιω. 21,23 *ἐξήλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος(1) εἰς τοὺς ἀδελφοὺς(2) ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει(3)· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει(4), ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε(5);*

23 Διαδόθηκε, λοιπόν, αυτός ο λόγος στους αδελφούς, ότι δηλαδή ο μαθητής εκείνος δε θα πεθάνει. Ενώ ο Ιησούς δεν του είπε πως δε θα πεθάνει, αλλά «κι αν εγώ θέλω αυτός να με περιμένει ώσπου να ξανάρθω, τι έχει να κάνει αυτό μ' εσένα;»

(1) «Διαφημίστηκε ο λόγος αυτός» (Z).

(2) Οι αδελφοί είναι οι Χριστιανοί, που αποτελούν τη χριστιανική κοινότητα οι οποίοι υπήρξαν μεταξύ τους αδελφοί. Η λέξη πρώτη και μόνη φορά χρησιμοποιείται με την έννοια αυτή στα ευαγγέλια, διότι η έννοια της χριστιανικής αδελφότητας πραγματοποιήθηκε μετά την ανάσταση. Χρησιμοποιείται όμως συχνά στις Πράξεις (α 16, θ 30, ι 23 κλπ.) και στις επιστολές (Εφεσ. στ 23, Α' Ιω. γ 14, 16, Γ' Ιω. 3,5) (β).

(3) Λείψανα της εσφαλμένης αυτής αντίληψης από την παρερμηνεία των λόγων του Κυρίου, υπήρξαν οι παραδόσεις που κυκλοφόρησαν και κατά τους μετέπειτα αιώνες ότι «ο Ιωάννης ζει ακόμη και κοιμάται μάλλον παρά είναι νεκρός στον τάφο του στην Εφεσο... Έχουμε επίσης την παράδοση, η οποία βρίσκεται σε κάποιες απόκρυφες γραφές, ότι ήταν παρών σε καλή υγεία όταν διέταξε να κατασκευαστεί για αυτόν ένας τάφος. Και όταν αυτός σκάφτηκε και ετοιμάστηκε με κάθε δυνατή φροντίδα, έριξε τον εαυτό του κάτω ο Ιωάννης σαν σε κρεβάτι και πέθανε αμέσως. Παρόλ' αυτά, όπως νομίζουν αυτοί που παρανόησαν τα λόγια του Κυρίου, δεν πέθανε πράγματι, αλλά μοιάζει με πεθαμένο. Και ενώ νομίζεται νεκρός, μπήκε στον τάφο κοιμώμενος και θα μείνει έτσι εκεί μέχρι την έλευση του Χριστού. Στο μεταξύ γνωστοποιεί το γεγονός της ζωής του με παλμικές κινήσεις του χύματος του τάφου, που προκαλούνται από την αναπνοή αυτού που κοιμάται, η οποία ανεβαίνει από το βάθος στην επιφάνεια του τάφου. Νομίζω, ότι είναι τελείως περιττό να ασχοληθεί κανείς με μία τέτοια γνώμη» (Au).

(4) «Εσύ όμως, να σκεφτείς, σε παρακαλώ, και εδώ την έλλειψη υπερηφάνειας του ευαγγελιστή. Διότι αφού είπε την γνώμη των μαθητών, διορθώνει αυτήν» (X), «ότι πλανήθηκαν και δεν κατάλαβαν τον σκοπό του λόγου» (Z).

(5) Εδώ τελειώνουν και τα σχετικά με τον διάλογο του Κυρίου με τον Πέτρο, του οποίου η απόδοση γίνεται με τρόπο αξιοσημείωτα λεπτό, το οποίο συνηγορεί για το ότι αυτός που αφηγείται είναι αυτόπτης και αυτόκοος.

Ιω. 21,24 *Οὗτός(1) ἐστὶν ὁ μαθητὴς(2) ὁ μαρτυρῶν(3) περὶ τούτων(4) καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἶδαμεν(5) ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.*

24 Αυτός είναι ο μαθητής που επιβεβαιώνει αυτά τα γεγονότα και που τα έγραψε. Κι εμείς ξέρουμε πως λέει την αλήθεια.

(1) Για την προέλευση των δύο αυτών στίχων διατυπώθηκαν διάφορες γνώμες. Άλλοι (Hengstenberg, Weitzel, Hoelemann κλπ.) απέδωσαν αυτούς στον ίδιο συγγραφέα του όλου ευαγγελίου. Άλλοι (Lange, Scaff) αποδίδουν μόνο την φράση «ξέρουμε ότι είναι αληθινή η μαρτυρία του» ότι προέρχεται από άλλο χέρι. Άλλοι (Meyer, Tischendorf κλπ.) αποδίδουν τον στίχο 24 στον συγγραφέα του όλου ευαγγελίου, ενώ θεωρούν τον στίχο 25 ως παρεμβολή μεταγενέστερη. Άλλοι (Tholuck, Luthardt, Keil) θεωρούν και τους δύο στίχους ότι προέρχονται από άλλο χέρι. Και άλλοι (De Wette, Lucke, Weiss) αποδίδουν αυτούς στον συγγραφέα του κεφαλαίου κα, τον οποίον δεν

θεωρούν τον Ιωάννη (g). Κατά τον Δαμαλά αποτελούν αυτοί επίσημη μαρτυρία των μαθητών της Εφέσου και της εκκλησίας της Εφέσου για τη γνησιότητα του ευαγγελίου εδώ και στον επόμενο στίχο.

(2) Ο στίχος 24 αποτελεί επεξηγηματικό σχόλιο αυτών που προηγήθηκαν, και είναι ταιριαστό εξ' ολοκλήρου στο Ιωάνναιο ύφος. Ο Ιωάννης δηλαδή εξηγεί, ότι οι αναφερόμενες στο βιβλίο αυτό αφηγήσεις προέρχονται από τη μαρτυρία του αγαπημένου μαθητή (β).

(3) Ως επιζών ακόμη (b). Δεν αναφέρεται αυτό στην μαρτυρία που μένει στο σύγγραμμα αυτό, διότι σε αυτή την περίπτωση θα έπρεπε το γράψας να προηγηθεί: «αυτός που έγραψε αυτά και μαρτυρεί για αυτά». Το ότι μπαίνει πρώτα το μαρτυρών και μάλιστα σε ενεστώτα, ενώ η ακόλουθη μετοχή είναι σε αόριστο (γράψας) δεν επιτρέπουν άλλη έννοια από την: ο οποίος μαρτυρεί ήδη, ακόμη και κατά την ώρα αυτή. Η υποσημείωση λοιπόν αυτή (δηλαδή οι στίχοι 24-25) προστέθηκαν στο ευαγγέλιο ενώ ζούσε ο Ιωάννης (g). Αυτοί που συνέγραψαν τον βίο του Κυρίου έγραψαν από άμεση γνώση και αντίληψη αυτού, όχι από ακρόαση από άλλους και από μαρτυρία τρίτων, αλλά ό,τι αυτοί με τα δικά τους μάτια είδαν και ό,τι με τα ίδια τους τα αυτιά άκουσαν. Ο συγγραφέας του τετάρτου ευαγγελίου υπήρξε αγαπημένος μαθητής του Κυρίου, που έπεσε στο στήθος του, ο οποίος άκουσε από το στόμα του όσα δίδαξε και παρέστη μάρτυρας αυτόπτης των θαυμάτων του και των αποδείξεων της αναστάσεώς του. Αυτός είναι που μαρτυρεί για αυτά, ο οποίος και σχημάτισε απόλυτη βεβαιότητα για αυτά, για τα οποία παρέχει τη μαρτυρία του.

(4) Αναφέρεται στο όλο περιεχόμενο του ευαγγελίου.

(5) Ανήκει και αυτό στο ύφος του Ιωάννη. Δες Α' Ιω ε 18,19,20 και δ 14,16. Εφ' όσον ακολουθείται από το «οἶμαι (νομίζω)» του στίχου 25 καμμία απόδειξη δεν παρέχει, ότι το υποκείμενο στο οποίο αναφέρεται είναι πολλά πρόσωπα και όχι ένα (ο). Ο Ιωάννης μπορούσε να χρησιμοποιήσει πληθυντικό. Μπορούσε ο ίδιος ο Ιωάννης να παραγγείλει την πρόταση αυτή στην εκκλησία, η οποία θα διαβαζόταν, όχι χωρίς τη θέλησή του, δημόσια και θα αναγνωριζόταν ότι υποχρεωτικά θα έπρεπε να πιστευθεί (b). Αξιόλογη και η γνώμη: «Γνωρίζουμε, αυτοί που γνωρίζουμε αυτά, ότι αληθινά μαρτυρεί. Φαίνεται δηλαδή ότι και άλλοι γνώριζαν αυτά» (Z).

Δεδομένου, ότι σύμφωνα με το απόσπασμα του Muratori ο Ιωάννης προτράπηκε σε συγγραφή του ευαγγελίου του από τους συναποστόλους του, και μάλιστα από τον Ανδρέα, που ήταν παρόντες τότε στην Ασία, και από τους επισκόπους του δηλαδή τους επισκόπους που εγκαταστάθηκαν από αυτόν κατά την Ασία, το «γνωρίζουμε» μπορεί να λέγεται και εξ' ονόματος αυτών και να σημαίνει, εφ' όσον μεν πρόκειται για τους συναποστόλους του Ιωάννη = γνωρίζουμε και εμείς οι ίδιοι τα γεγονότα που εξιστορήθηκαν και μαρτυρούμε για την ακρίβειά τους· εφ' όσον πάλι πρόκειται για τους χριστιανούς της Εφέσου = ζήσαμε προσωπικά μαζί με τον Ιωάννη και γνωρίζουμε την ειλικρίνεια και φιλαλήθειά του (g).

Και αν λοιπόν υποθέσουμε, ότι «η εκκλησία πρόσθεσε αυτό» ζώντος ακόμη του Ιωάννου, «δεν αφαιρεί κάτι από το κύρος του έργου, όπως ούτε ο στίχος (Ρωμαίους ιστ 22) τον οποίο ο Τέρτιος συνύφανε στην προς Ρωμαίους επιστολή (b). Η αλήθεια του ευαγγελίου επιβεβαιώνεται από όλα τα τεκμήρια, τα οποία θα ζητούσε καθένας που κρίνει λογικά και απροκατάληπτα. Το ότι ο Ιησούς κήρυξε τέτοιες διδασκαλίες και έκανε τέτοια θαύματα και αναστήθηκε τελικά από τους νεκρούς αποδεικνύεται αναντίλεκτα από τέτοιες αποδείξεις, οι οποίες ικανοποιούν κάθε ειλικρινή και αμερόληπτο αναζητητή της αλήθειας. Ο ευαγγελιστής που έγραψε για αυτά ήταν πλήρως πεπεισμένος για την αλήθειά τους και ήταν εξ' ολοκλήρου ικανοποιημένος από την αλήθεια αυτή, την οποία με τη συγγραφή του μεταβίβαζε σε εμάς. Δεν ζητά να πιστέψουμε κάτι, το οποίο αυτός δεν πίστευε. Γνώριζε ότι η μαρτυρία του είναι αληθινή, διότι διακινδύνευε κάθε ημέρα την ίδια τη ζωή του για τη μαρτυρία αυτή.

Ιω. 21,25 ἔστι δὲ(1) καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς(2), ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν(3), οὐδὲ αὐτὸν(4) οἶμαι(5) τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία(6). ἀμήν(7).

25Υπάρχουν κι άλλα πολλά που έκανε ο Ιησούς, που, αν γραφτούν ένα προς ένα, ούτε ο κόσμος ολόκληρος δε θα χωρούσε, νομίζω, τα βιβλία που θα 'πρεπε να γραφτούν. Αμήν.

(1) Ο στίχος αυτός επειδή δεν υπάρχει στο αρχικό κείμενο του Σιναϊτικού κώδικα, θεωρήθηκε από τον Tischendorf ως μη αυθεντικός, αλλά ο Tregelles και ο Gwynn απέδειξαν τη γνησιότητά του. Όλοι οι κώδικες περιλαμβάνουν τον στίχο αυτόν και μόνο στον 63 μικρογράμματο δεν συναντιέται, διότι του κώδικα αυτού έχει χαθεί το τελευταίο φύλλο (β).

Ο g θεωρεί αυτόν ότι γράφηκε από εκείνον, ο οποίος αποτελώντας μέλος του ομίλου, στον οποίο αναφέρεται το «γνωρίζουμε» του προηγούμενου στίχου, έγραψε σε συμφωνία με αυτόν τον στίχο εκείνο. Ακολουθώντας αυτός πρόσθεσε από μόνος του και τον στίχο αυτόν, οπότε και η μεταβολή του πρώτου πληθυντικού προσώπου (γνωρίζουμε) σε πρώτο ενικό (νομίζω), το οποίο ακριβώς αποδεικνύει την καλή του πίστη. Για υποστήριξη της γνώμης του αυτής επικαλείται ο g και το ότι η

γραμματική και συντακτική μορφή του στίχου πιο πολύπλοκη από αυτήν του στίχου 24 και ότι η μη απαλλαγμένη έμφασης υπερβολή, που χαρακτηρίζει τον στίχο αυτόν, αντιτίθεται με την απλή σοβαρότητα του στίχου 24. Πάντως δέχεται ο g ότι και ο στίχος προστέθηκε κατά τη στιγμή της δημοσίευσης του ευαγγελίου. Σύμφωνα με την παρατήρηση όμως του β δεν είναι αναγκαίο για εξήγηση του ενικού οίμαι (νομίζω) να προσφύγουμε στην υπόθεση αυτή. Ο συγγραφέας του δ' ευαγγελίου στη μαρτυρία του στίχου 24 βάζει μαζί με τον εαυτό του και άλλους, αλλά στη συγγραφική σκέψη του στίχου 25 μιλά μόνο από τον εαυτό του. Ο ενικός λοιπόν δείχνει ότι και τον στίχο αυτόν συνέγραψε ο Ιωάννης (b).

Στον όλο στίχο εκφράζεται η έννοια, ότι το ευαγγέλιο του Ιωάννη, το οποίο ολόκληρο είναι αλήθεια (σ. 24), δεν περιέχει «όλη» την αλήθεια. Διότι πλήρης ευαγγελική εξιστόρηση αποτελεί έργο μη πραγματοποιήσιμο, λόγω του ότι το υλικό είναι εκτάκτως ευρύ (g).

(2) «Είναι πάρα πολύ μεγάλο μεν το πλήθος των θεϊκών θαυμάτων και θα φανεί εντελώς αναρίθμητος ο κατάλογος των κατορθωμάτων... Έγραψαν τουλάχιστον όμως οι κήρυκες των ευαγγελίων τα λαμπρότερα από τα γεγονότα... και αυτά με τα οποία κατεξοχήν θα μπορούσαν οι ακροατές να βεβαιωθούν στην αδιάφθορη πίστη και να έχουν διδασκαλία και ηθική και δογματική» (K).

Κάθετί που ο Κύριος είπε και έπραξε, ήταν άξιο να καταγραφεί. Ουδέποτε είπε κάποιος αργό λόγο, ούτε έπραξε κάτι μη σοβαρό και περιττό. Ουδέποτε είπε κάτι μικρό, το οποίο να μην είναι ανώτερο από ό,τι κάθε σοφός της γης θα μπορούσε να πει. Τα θαύματά του υπήρξαν αναρίθμητα, ποικίλα και επαναλήφθηκαν πολλές φορές τα ίδια, όπως οι περιστάσεις των διαφόρων ασθενών και αναπήρων ζητούσαν αυτά. Παρόλο που και ένα μόνο θαύμα θα επαρκούσε να αποδείξει την θεία του αποστολή, η επανάληψη των θαυμάτων σε διάφορα πρόσωπα, σε διάφορες περιστάσεις και μπροστά στα μάτια διάφορων μαρτύρων αποδεικνυαν την αλήθειά τους. Κάθε νέο θαύμα του έκανε περισσότερο αξιόπιστο κάθε προηγούμενο θαύμα του και το πλήθος αυτών έκανε την όλη για αυτά αφήγηση αδιαμφισβήτητη. Οι ευαγγελιστές σε πολλές περιπτώσεις παρέχουν γενική μαρτυρία για τη διδασκαλία και τις υπερφυσικές θεραπείες του Κυρίου, χωρίς να αφηγούνται αυτά λεπτομερώς, όπως π.χ. ο Ματθαίος στα δ 23, 24, θ 35, ια 1, ιδ 36, ιε 30, ιθ 2. Κάποια ελάχιστα από εκείνα, τα οποία είπε και ενήργησε, περισώθηκαν σε εμάς. Ο θεϊός Παύλος παραθέτει στο Πράξ. κ 35 κάποιο λόγο του Κυρίου, που δεν αναφέρεται από τους ευαγγελιστές. Και αναμφίβολα υπήρξαν και πολλοί άλλοι, οι οποίοι δεν γράφτηκαν. Παρόλ' αυτά όσα γράφτηκαν είναι αρκετά να μας αποκαλύψουν τη διδασκαλία του Χριστού και περισώθηκε σε μας ό,τι απαραίτητο για τη σωτηρία μας είπε και ενήργησε ο Κύριος.

(3) Όσον αφορά στα γεγονότα και τα διάφορα περιστατικά τους (b).

(4) «Είναι υπερβολικός ο λόγος και φανερώνει την υπερβολή του πλήθους αυτών που έπραξε ο Κύριος. Και χρησιμοποιούν το λόγο της υπερβολής και αυτοί που γράφουν και αυτοί που μιλούν, όταν θελήσουν να παραστήσουν την υπερβολή κάποιου πράγματος» (Z).

«Διότι συνηθίζει η Γραφή να χρησιμοποιεί υπερβολές· όπως ακριβώς το Είδαμε πόλεις που έφθαναν μέχρι τον ουρανό (Δανιήλ δ 17)· και το Είδαμε άνδρες και ήμασταν μπροστά τους σαν ακρίδες (Ησαΐου μ 22), και όσα τέτοια παρόμοια» (Θφ).

(5) «Προσθέτοντας το «νομίζω» μετρίασε την υπερβολή και περιόρισε αυτό που φαινόταν απίθανο, υποδηλώνοντας, ότι λόγω του μεγάλου πλήθους τους μίλησε έτσι» (Z).

(6) «Διότι πράγματι, αν γραφόταν το κάθε ένα από αυτά που έγιναν χωρίς να παραληφθεί τίποτα, θα γέμιζε την οικουμένη το αχώρητο πλήθος των βιβλίων... Διότι μύρια όντως θα μπορούσε κάποιος να σκεφτεί θαύματα που συντελέστηκαν με τη δύναμη του Σωτήρα μας» (K).

«Διότι είναι πιο εύκολο σε αυτόν [τον Κύριο] το να πράττει από ότι σε μας το να λέμε» (Z).

Εάν γράφονταν όλα λεπτομερώς, θα απαρτιζόταν αφήγηση τόσο μεγάλη και εκτεταμένη, που ουδέποτε υπήρξε ούτε θα υπάρξει. Πόσοι τόμοι θα συγγράφονταν από τις προσευχές του Χριστού, ο οποίος νύχτες ολόκληρες αφιέρωνε επικοινωνώντας με τον Πατέρα του και προσευχόμενος χωρίς κάποια βαπτολογία (πολυλογία) ή άκαιρες επαναλήψεις. Πάλι πόσο πολυπληθέστεροι τόμοι θα μαζεύονταν από τους λόγους του, τους οποίους είτε σε συνέχεια κήρυξε μπροστά στο πλήθος, είτε κατ' ιδίαν είπε σε διάφορα πρόσωπα είτε στο δρόμο είτε σε πλοίο είτε σε σπίτια είτε κατά την ώρα του φαγητού.

Ή, «δεν χωρά αυτά... ο κόσμος... όχι λόγω του πλήθους των συγγραμμάτων, αλλά λόγω του μεγέθους των πραγμάτων· ούτε τοπικά, αλλά τροπικά» (Z).

Ο κόσμος θα περιερχόταν σε σύγχυση (b), διότι τα βιβλία αυτά «δεν θα ήταν δυνατόν να κατανοηθούν από την ικανότητα των αναγνωστών» (Au).

Ο Χριστός, όπως είπε στους μαθητές, είχε πολλά να πει σε αυτούς «αλλά δεν μπορούσαν να τα βαστάξουν τώρα». Για τον ίδιο λόγο και οι ευαγγελιστές έγραψαν μόνο μέρος από εκείνα, τα οποία ο Χριστός είπε και ενήργησε. Πόσα από αυτά τα λίγα, τα οποία έγραψαν οι ευαγγελιστές, λησμονούνται

από εμάς! Πόσα παραβλέπονται και αγνοούνται! Πόσα γίνονται αντικείμενο αμφισβητήσεων και άκαιρων συζητήσεων! Αλλά και πόσα διαστρέφονται και συσκοτίζονται από το κοσμικό πνεύμα και τις παχυλές διάνοιες!

(7) Δεν είναι αυθεντικό. Το Αμήν πρόσθεσε κάποιος από τους μαθητές (ότι είναι αρχαίο και αυτό φαίνεται από το ότι υπάρχει ήδη στη συριακή Πεσιπτώ) για βεβαίωση του περιεχομένου του στίχου, ότι εδώ = βεβαίως (δ)